UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sermones prestantissimi viri Ro||berti de Litio: ordinis Minoru[m] sacre theologie professo||ris: pontificis Aquinatis

Caracciolo, Roberto

Lugd., Anno d[omi]ni. M.cccccxiij. vi. no.Maij.

urn:nbn:de:hbz:466:1-70607

Visual Library

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Th. 6021

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

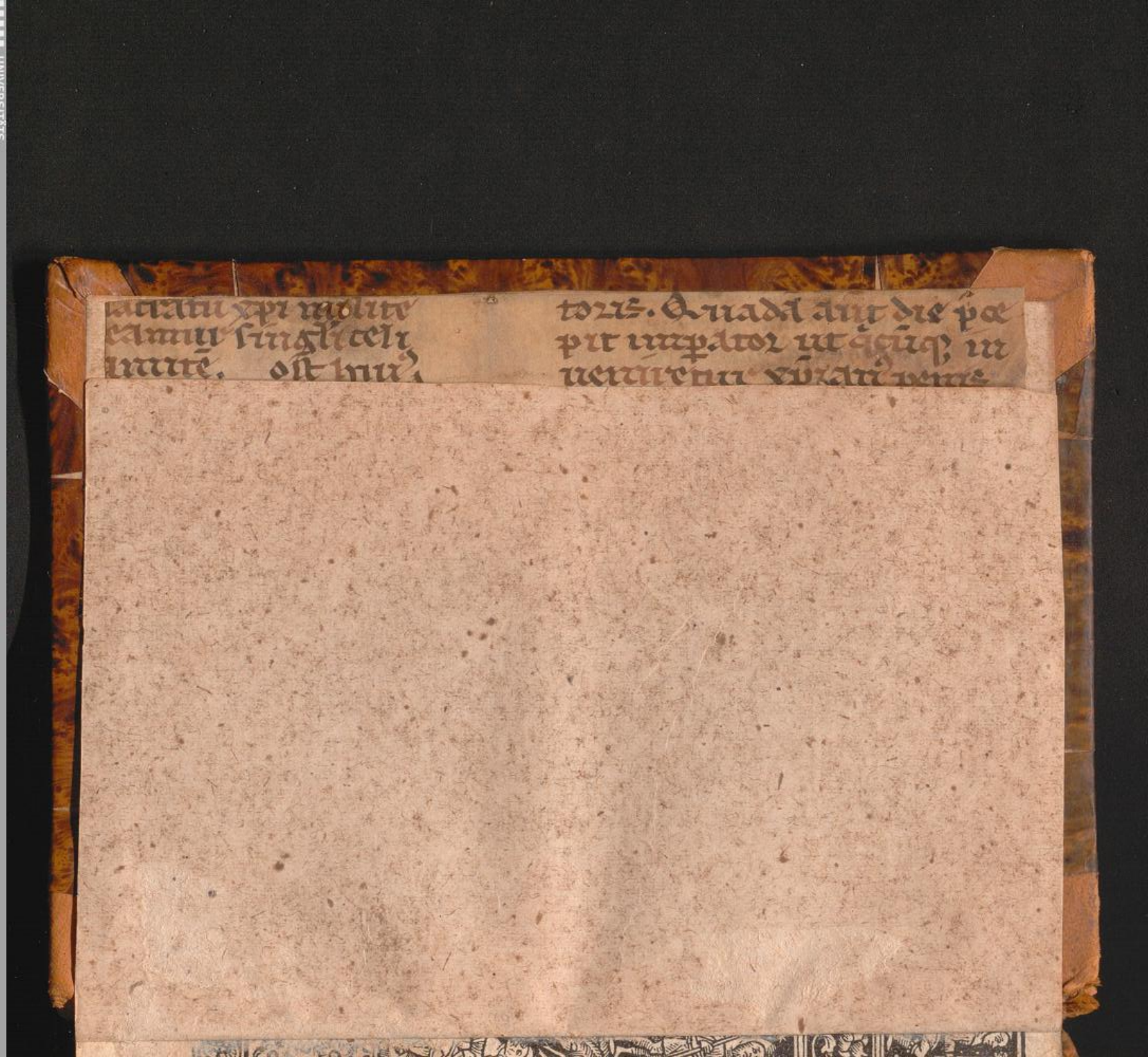

Sermones prestantissimi viri Roberti de Litio: ordinis Minorũ sacre theologie professoris: pontificis Aquinatis.

De aduentu.
De quadragesima: De penitentia.
De timore iudiciorum dei.
De diuina charitate.
De immortalitate anime rationalis.
De beatitudine sanctorum.
De precipuis festis beate Marie.
Et quibusdam alijs videlicz De sancto Joseph. De bona spe. De ꝟginitate. De patiẽtia. De predestinatione, De iudicio pestilẽtie: De morte. Et de catenis peccatorũ. De nouo correctum ⁊ emendatum.

¶ Uendũtur Lugd. a Stephano gueygnardi al's pineti prope sanctum Antonium.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

¶ Tabula sermonū Roberti de Litio de aduentu dñi: natiuitate alijsq; festis subsequētib⁹ circūcisiōe ⁊ ephia.

¶ Dñica.j.aduentus.de lapsu hoīs: ⁊ de cognitione Ade: qua cognouit xp̄m esse incarnandū pro salute generis humani: que aliter haberi non poterat: nisi xp̄us incarnaretur. Sermo.j.

Feria.ij.eiusdē dñice.de ardēti desiderio sanctoꝝ patrū veteris testamēti auide cupiētiū xp̄m incarnari. Ser.ij.

Feria.iij.de reuelatiōib⁹ factis mētibus ꝓphaꝝ de incarnatiōis mysterijs: ⁊ qualr ꝓphe predixerunt multipliciter xp̄m fore venturū. Sermo.iij.

Feria.iiij.de electione virginis btē in matrē xp̄i ex qua sola nasci voluit: q̄ magis grata deo fuit q̄ quecunq; alie sancte mulieres. Sermo.iiij.

Feria.v.de ꝑpetua virginitate sancte marie virginis: que fuit vera mater dñi nostri iesu xp̄i. Sermo.v.

Feria.vj.de annunciatione dñi nr̄i iesu christi: facta per angeluz gloriose virgini marie: de stupendis mysterijs huius annunciationis: ⁊ preconijs dignissimis virginis benedicte. Ser.vj.

Sabbato. de mirabili cōceptiōe filij dei iesu xp̄i: ⁊ qualiter virgo gl̄iosa ipsum concepit in vtero suo verū deū ⁊ verū hoīem: ⁊ de his q̄ occurrunt circa hāc ꝯceptionē ꝯsiderāda. Sermo.vij.

¶ Dñica.ij.aduētus de diuinitate iesu xp̄i: qui sicut fuit verus ⁊ perfectus homo: ita fuit verus ⁊ perfectus de⁹. quod si quis nō crederet: absq; dubio periret: q: ita debem⁹ credere christuz deum vt etiam non negemus hoīem: ⁊ ita ipsum hoīem tenemur cōfiteri: vt etiā deum esse nō dubitem⁹. Ser.viij.

Feria.ij.dñice.ij.de gl̄ia ⁊ sublimitate vbi incarnati: cōtra hereticos qui xp̄m dei filiū ita cōfessi sunt: vt eū inferiorē p̄re: ac minorē dixerint. Ser.ix.

Feria.iij.de hūanitate xp̄i: ꝯ hereticos q̄ dicūt xp̄z nō fuisse hoīez. Ser.x.

Feria.iiij.q̄ solus filius dei carnez assumpsit: ⁊ non alie persone trinitatis. Sermo.xj.

Feria.v.ꝯtra iudeos qui dicūt xp̄m esse venturum. Sermo.xij.

Feria.vj.de fide firma qua debem⁹ christum cognoscere. Sermo.xiij.

Sabbato de sequela xp̄i: contra falsos xp̄ianos: qui dicūt se in xp̄m credere: quē tñ in operibus virtutū nolunt imitari: vnde in christo merito scandalizantur. Sermo.xiiij.

¶ Dñica.iij.aduentus de predicatiōe iohis baptiste: qua xp̄m dei filiuz publice predicauit. Sermo.xv.

Feria.ij.dñice.iij.aduēt⁹.de satisfactione per xp̄m facta. Sermo.xvj.

Feria.iij.de penalitatib⁹ ⁊ defectibus assumptis a xp̄o. Sermo.xvij.

Feria.iiij.de moribꝰ iesu xp̄i: ⁊ qualiter aīam suā benedictā cū passionib⁹ regulauit. Sermo.xviij.

Feria.v.de gr̄a capitis nostri: qualiter iesus gratia est caput omnium nostrum. Sermo.xix.

Feria.vj.de scīa iesu xp̄i. Ser.xx.

Sabbato de potētia xp̄i. Ser.xxj.

¶ Dñica.iiij.aduētus de clamore iohānis qualiter congruo tp̄e christū clamitat. Sermo.xxij.

In natiuitate dñi nr̄i iesu christi.de possibilitate qualitate ⁊ iocūditate incarnationis verbi dei. Sermo.xxiij.

In festo sancti stephani protomartyris.de eodem. Sermo.xxiiij.

In festo.s.Joh.euāg.d̄ eo. Ser.xxv

In festo īnocētū de eisd̄. Ser.xxvj.

In fes.scti siluestri.d̄ eo. Ser.xxvij.

In fes.circūci.dñi.d̄ ea. Ser.xxviij.

In fes.ephie dñi.de ead̄. Ser.xxix.

Alia tabula predicationū de aduentu xp̄i.eiusdē Magistri Roberti continēs ꝓpositiōes p̄ncipales circa quas versantur omnes sermones.

Jesus ab Adam cognitus. Fruct⁹.j.

Jesus desideratus. Fructus.ij.

Jesus prophetis cognit⁹. Fruct⁹.iij.

Jesu Maria mater. Fruct⁹.iiij.

Jesu matris virginitas. Fruct⁹.v.

Jesus annunciatus. Fructus.vj.
Jesus vtero clauditur. Fructꝰ.vij.
Jesus est filius dei. Fructꝰ.viij.
Jesus magnificatus. Fructus.ix.
Jesus homo perficitur. Fructus.x.
Jesus in mūdū mittit. Fructus.xj.
Jesus venisse visus est. Fructꝰ.xij.
Jesus fide cognoscitur. Fructus.xiij.
Jesus est imitandus. Fructꝰ.xiiij.
Jesum iohes predicat. Fructus.xv.
Jesus satisfactor. Fructus.xvj.
Jesus defectus sustinēs. Fructꝰ.xvij.
Jesus rectus moribus. Fructꝰ.xviij.
Jesus caput proponitur. Fructꝰ.xix.
Jesus est sciens oīa. Fructus.xx.
Jesus potenter operans. Fructꝰ.xxj.
Jesum Johes clamitat. Fructus.xxij.
Jesus letanter nascitur. Fructꝰ.xxiij.
Jesum stephanus videt, Fructꝰ.xxiiij.
Jesus Johem diligit. Fructꝰ.xxv.
Innocētes ꝓ xp̄o occidunt. Fru.xxvj.
Jesus sacerdotes appellat. Fru.xxvij.
Jesus est circuncisus. Fructꝰ.xxviij.
Jesum adorant reges. Fructus.xxix.

¶ Roberti de Litio ex ordine Minoꝝ in theologia peritissimi: v̄bi dei in hac etate oratoris eloquentissimi: predicationes a prima dn̄ica de aduentu quotidie inclusiue vsq; ad quartā: ⁊ de festiuitatibus a natiuitate domini vsq; ad epiphaniam feliciter incipiunt.

¶ Dominica prima aduētus. de lapsu hominis ⁊ de cognitione Ade: qua cognouit xp̄m esse incarnandum pro salute generis humani: que aliter haberi non poterat nisi christus incarnaretur. Sermo.j.

¶ Jesus ab Adā cognitꝰ. Fructus.j.

Nox p̄cessit: dies aūt appropinquauit Uerba sunt doctoris gētiuꝫ ad ro. xiij. c. et in epistola hodierna. Nihil vnicuiq; tam conueniens esse potest ad seipsum incitanduꝫ ad dilectionem summi dei: q̄ frequens cogitatio suorum beneficioruꝫ que ex munere liberalitatis sue cōcedere voluit rōnali creature. Inter q̄ illd̄ vnū ꝓfecto stupēdū ac memoria esse dignū censeo: q̄ seip̄m vestire forma mortalitatꝭ nr̄e voluit. Stupēdū q̄ppe est in carne visibili apparuisse deū ꝓ redēptiōe ⁊ salute hoīm. Quapropter statuit sctā mater eccl̄ia hoc tp̄e aduentus hmōi mysteria colēdissima deuotissime celebrare: vt fideles cūcti vigiles fiāt: ne q̄ppiaꝫ velint: desiderent amētq; preter dilectū Jesum oīm saluatorem. Ob qd̄ in sequētibꝰ sermonibꝰ equū esse arbitratus sum: aliq̄d dicere de aduētu dn̄i nostri Jesu xp̄i in carnē. Hodierna v̄o die mētē reuocabo ad īcarnatiōis noticiā quā intelligemꝰ sub vna tm̄ ꝓpositiōe que est: Jesus ab Adā cognitꝰ. In ipo em̄ pr̄e gn̄is hūani initiū cepit oīm ꝑditio: q̄ nox p̄cessit: ⁊ tn̄ ꝑ xp̄m inuēta est salus: ⁊ sibi in oībus electis q̄ ciues esse debēt in celesti hierl̄m. Qd̄ Paulꝰ declarat cū dicit: dies aūt. s. lumē gr̄e. ⁊ gaudiū resurrectionis appropinquauit. Ad qd̄ meliꝰ ītelligēdū in p̄nti sermone tres cōclusiōes erūt declarāde.

Prima dicitur veritatis.
Scd̄a dicitur qualitatis.
Tertia dicitur remissibilitatis.

¶ Qualiter verū est q̄ deꝰ nō condidit hoīeꝫ in his penalitatibꝰ ⁊ miseriis: q̄s videmus: sed ꝓpter pctm̄ in illas cecidit sic exigēte diuina iusticia. Cap.j.

Prima cõclusio dr veritatis.

P In qua philosophantiũ quorũdam impugnandus est error. Inter quos etsi plerique varia dixerũt: vel de mundi eternitate vt Aristoteles. viij. physicoꝝ. vl' de infinitate vt Anasarcus ⁊ Democritus qui prout valerius lib. viij. cõmemorat de cupiditate glie: infinitos mundos fore dixerũt: vl' de mũdi nouitate vt q̃dã alij: fuere tamẽ nõnulli q̃ professi sunt ex tpe a deo mundũ factũ fuisse: hoĩes ꝟo nequaq̃ per pctm̃ cecidisse: sed eos a principio generationis fuisse eiusdẽ cõditionis. cuiꝰ sunt in hoc tpe calamitatis ⁊ luctꝰ. Quod si verũ esset facillime sequeret̃ ꝙ ob nullã culpã necessariũ erat ex parte hoĩs incarnari filium dei. Dicũt ergo oẽs doctores catholici humanã naturã lapsaꝫ ab illo statu in quo fuit opifice summo cõdita. Quod probatur quadruplici ratione.

Primo rõne diuine clementie.
Secũdo rõne diuine sapientie.
Tertio rõne diuine iusticie.
Quarto rõne diuine condescentie.

¶ Prima rõ dicit̃ diuine clemẽtie. Nã nihil ꝓcedere debet a summa clementia ⁊ bonitate: qd̃ non sit magis inclinabile ad iusticiã ⁊ veritatẽ q̃ ad maliciã: ⁊ magis ꝓpinquũ ad bonuꝫ q̃ ad malũ. Sed sensus ⁊ cogitationes hominũ proni sunt ad malũ ab adolescẽtia ꝓut scribitur Gen̄. viij. c. ⁊ notatur xij. q. j. in. c. oĩs etas. Ergo in illa corruptiõe iniqua nõ fuit hũana natura a summa bonitate producta. Insuper nihil ꝓcedit a summa bonitate dignũ maledictiõe. Sed multe sunt in nobis passiones maledictiõe digne: sicut ptꝫ in Job. iij. c. ⁊ in lege maledicebantur steriles mulieres. Non apparet itaq̃ humanã naturã in hoc statu fuisse cõditã: sed in alio a quo cecidit ꝑ pctm̃.

¶ Secunda ratio dr diuine sapientie. Ubicũq̃ eñ est summa sapientia: ibi est summa pulchritudo: sicut Augu. exponit in li. de trini. Sed a summa pulchritudine nihil procedit fedũ aut turpe: nihil qd̃ rõnalem offendat intellectũ. Sed in hoĩe rõne vtente sunt defectus naturales: de quibus naturaliter erubescit: ⁊ multa detestabilia ꝟm rõnem: ergo talia non fuerunt conditã in humana natura. Relĩquit̃ itaq̃ ꝙ est lapsa.

¶ Tertia rõ dicitur diuine iusticie. Nã nullus affligitur pena nisi precedat culpa. Sed passio inuoluntaria in rõnali creatura est pena. ḡ nullo modo talis passio fuisset in hoĩe anteq̃ precessisset culpa.

¶ Quarta rõ dr diuine cõdecentie. Dicit eñ Ansel. in lib. Cur deꝰ hõ. c. ix. Deo aũt nequaq̃ estimat̃ cõuenire: vt creaturã quam fecit iustã ad beatitudineꝫ: sine peccato miseram esse cogat. Hominem autem inuitũ mori miserũ est. Si ergo deꝰ exigit mortem ab hoĩe sub statu sub quo est: ergo est sub culpa.

¶ Sed ꝯtra has ratiões arguũt philosophi. primo sic. Omne cõpositũ ex contrarijs est dissolubile. Dicit eñ Auicẽ. Cõtraria semꝑ appetũt ire in regiones diuersas. Sꝫ corpus Ade in statu prime cõditionis fuit cõpositũ ex cõtrarijs: ergo per naturã fuit dissolubile ⁊ corruptibile. Sꝫ tale est modo corpus humanũ: ergo ꝑ corruptibilitatẽ nõ ꝓbatur status nature lapse. Itẽ. Omne cõtinuũ est diuisibile. Corpus Ade in prima cõditione erat ꝯtinuũ: ergo erat diuisibile.

¶ Secũdo arguũt ꝙ corpus illud erat sanctificatũ: ergo erat sensitiuuꝫ doloris: qꝛ sicut dicit Aug̃. dolor est sensus diuisionis impatiens. Non ergo sensus doloris ⁊ pene probat statum nature lapse.

¶ Tertio arguunt. qꝛ dicit Aug̃. sup Gen̄. ad litterã. Adã nõ manducauit de pomo: eo ꝙ crederet esse deum: sed ne suas delitias contristaret. s. vxorem. sicut Salomõ adorauit idola. iij. Reg. xj. ne cõtristaret vxores suas. Ex his patet ꝙ Eua erat tristabilis in statu prime conditiõis. Sed tristicia est passio affligẽs animã. Relinquit̃ ergo ꝙ status prime conditionis est status

passibilitatis aie⁊ corporis. ¶ Quarto arguunt: quia sicut dicit Job. Damas. concedit deus iustos incidere in calamitates propter multas causas. Una est: vt eaz que in ipso iusto latet virtutem alijs manifestā faciat: vt Job. j. c. Alia est vt nō ex recta cōscientia eleuetur p superbiā: vt in Paulo. ij. ad Cor. xij. c. Alia propter eruditionē aliox: vt alij eruditantur: vt in Lazaro Luc. xvj. Alia ppter gloriā dei: nō propter proprīū aut parētū pctm: vt in ceco a natiuitate Johānis. ix. Alia ppter zelum alterius vite: vt in martyrib⁹. ad Heb. xj. Ergo nō esset incōueniens etiam si homo non peccasset habere penalitates que eaz ordinarent ad maiorē gloriā: ad maius meritū ⁊ ad maiorem coronā. Verū hec oīa friuola sunt si cōsideremus illud qđ Hugo de sctō Vic. dicit in li. de sacris: vbi distinguit tres status humane nature.

Primus est nature a deo condite.
Secundus est nature lapse.
Tertius est nature beate.

¶ In primo statu habuit hō posse peccare: ⁊ posse non peccare: ⁊ in eodē statu habuit posse mori ⁊ posse non mori sicut posse peccare ⁊ posse non peccare: qm̄ in hoc statu non est peccandi ⁊ moriendi necessitas. Et hec fuit prima humani corporis īmortalitas. In secūdo statu habet posse mori: ⁊ nō posse non mori: sicut posse peccare ⁊ non posse non peccare: qm̄ in hoc statu est peccandi ⁊ moriēdi necessitas. In tertio vo statu habebit posse non mori: ⁊ non posse mori: sicut posse non peccare: ⁊ non posse peccare qm̄ ad hūc statū pertinet moriendi ⁊ peccandi īpossibilitas. ¶ Ad primū ergo obiectū dicendū est ꝑm Hug. prefatū qꝫ hō ante peccatuz natura mortalis ⁊ passibilis fuit: que tamē ex beneficio creationis precedente: ⁊ proprio studio subsequēte facere potuisset vt non moreretur: adeo qꝫ in Adam erat possibilitas ad dissolutionē ⁊ corruptionē: tamē cū potentiā euitandi omnē defectuz. In statu vo moderno est possibilitas cum necessitate ineuitabili. Hoc idem dicit Aug. in li. de questionib⁹ noui ⁊ veteris testamenti. Deus inq̄t hoīem fecit qui q̄diu non peccaret immortalitate vigeret vt ipe sibi autor esset aut ad vitā aut ad mortē. Et idē de baptismo paruulox ait: Fiebat ordo iusticie: vt sicut aīa dño suo ita corpus ei obediret. Et iterū. xiij. li. de ciui. dei. c. iij. dicit: Fatendū est quidez primos hoies ita fuisse institutos: vt si nō peccassent nullus gen⁹ mortis experirentur. Sed eosdē pmos peccatores ita fuisse multatos vt etiam quicquid ex eorum stirpe esset exortum: eadem pena teneretur obnoxium. Non enim aliud ex eis q̄ quod ipsi fuerant nasceretur. Pro magnitudine quippe culpe illius naturā dānatio mutauit in penis vt qđ penaliter precessit in peccantibus hominib⁹ primis: etiā naturaliter sequeretur in nascentibus ceteris. Et idē in hyponosticon. Vide mortē non a deo autore sed errore vite venisse hoīb⁹ in paradiso delitiarū positz. Idipsuz cōfirmat autoritas sacre scripture. Vñ Sap. j. ōr: Deꝰ mortē nō fecit: sed impy manib⁹ ⁊ ꝓbis accersierūt illam. Et in. ij. c. Ben. clara est snīa cōminantis dei. Quacūqz die comederis ex eo morte morieris. i. morti obligat⁹ eris: vel moriēdi necessitatē īcurres: ꝑm Aug. sup Ben. ad litterā. Et idē. xiij. lib. de ciui. dei. c. xxvj. Viuebat itaqz homo in paradiso sicut volebat q̄diu hoc volebat quod deus iusserat. Bonus viuebat fruens deo ex quo bono bonus erat. Viuebat sine vlla egestate: ita sem perviuere habens in potestate. Cibus aderat ne esuriret: potus ne sitiret: lignū vite ne illum senecta dissolueret. Nihil corruptiōis in corpore: vel ex corpore vllas molestias vllis eius sensib⁹ ingerebat. Nullus intrinsecus morb⁹. nullus ictus metuebatur extrinsecus. Sūma in carne sanitas tota in animo

tranquillitas.hec ille. Neq; hanc im-
passibilitatē innocentie dicimus vnaz
⁊ eādē impassibilitati gloriose. q; ꝑm
Sco.in.ij.dist.xix.q.vna.illa impassi-
bilitas gloriosa priuat actū ⁊ potentiā
patiendi. Hec ꝟo tm̄ actū ⁊ nō potentiā.
Hec magister in.ij. Neq; insup cre
dere debemus in eo statu impassibilez
hoīem omnino fuisse: q; vt sctūs Tho.
declarat.j.parte.q.xcvij. ar.ij. duplex
est passio. Una communiter dicta ꝑm
quācūq; īmutationē etiā si ꝑtineat ad
ꝑfectionē nature cōdite: ⁊ ꝑm hāc pas
sibilis erat hō ⁊ ꝑm aīam ⁊ ꝑm corp⁹.
Scda est passio ꝓprie dicta. Et sic pa-
ti d̄r qd̄ a sua naturali dispositiōe remo
uetur. Passio em̄ est effectus actiōis.
In reb⁹ aūt naturalib⁹ ꝯria agūt ⁊ pa
tiunt adinuicē: quoꝝ vnū remouet al-
terum a sua naturali dispositione. ⁊ de
hac passiōe dicit Damascen⁹ ꝙ passio
est motus preter naturam. Hoc mō in
statu innocētie īpassibilis fuit. Qd̄ etsi
videt īpossibile tm̄ oñdere possum⁹ ex
multis sctōꝝ exēplis qui dispēsatiue ⁊
etiā speciali priuilegio hoc impassibi-
litatꝫ donū diuinit⁹ acceperūt. Quid-
nā fuit illd̄ stupendū prodigiū de trib⁹
pueris in ardētē fornacē missis: quos
tm̄ flāma nedū nō cōbussit. sed cuz for-
nax esset accēsa nimis: nec in minimo
lesi plaudebāt deū in medio flāmaruz
positi bn̄dicentes. Daniel.iij. Quid de
Jona dicem⁹: q̄ in vētre ceti dieb⁹ tri-
bus ⁊ noctib⁹ habitauit. tandē post tri
duū illesus exiuit. Jone.ij.c. Quid de
moyse q̄.xl.dieb⁹ ⁊.xl.noctibus habita
uit in monte sine cibo: vt legē mereret
accipe. vt Exo.xxiiij.hr̄. Quid de Johe
euāgelista q̄ in dolio feruētis olei mis-
sus nocumētū vllū nec sensit: ⁊ venenū
fortissimū bibēs quo duo ante ipm bi-
bētes interēpti fuerūt sine detrimento
est inuēt⁹. His ⁊ alijs tā veteris q̄ no
ui testamēti ducimur vt credam⁹ non
esse impossibile: qd̄ de natura instituta
in scripturis narrat. Fuit ḡ prim⁹ hō
creat⁹ in statu īpassibilitatꝫ sicut visuz
est pri⁹: q̄ ꝑ pctm̄ se ⁊ oēs mortales fe-
cit ⁊ morti subiugauit. His visis ⁊ de-
claratis exeat in cāpū prim⁹ hūani ge
neris pr̄: ipeq; lamētabil'r dicat: O fi-
lij gn̄is hūani: o mortales cūcti passi-
biles: miseri: ignorātes: pleni luctu: ca
lamitatib⁹: laborib⁹: angustijs: amari-
tudinib⁹: īfirmitatib⁹: molestijs: curꝫ:
ꝑturbatiōib⁹: varijs feditatib⁹: ⁊ erube
scētia: q̄s vos mecū ad tot mala dāna-
uit: Quidnā expimini in hac vita erū-
nosa ꝑter gemit⁹ ⁊ suspiria: Un̄ tot in-
cōmoda venerūt vobꝫ: O de⁹ benigne:
o creator admirabilis: talia nō pertra
ctasses nobiscū nisi me pctōrē cū oī po
steritate mea iusticia tua punire voluis
ses. Heu me. Ego suz ille pctōr magn⁹.
Ego suz ille diuine maiestatꝫ ꝯtēptor.
Ego q̄ tātā ruinā sup oēs induri gn̄a-
tiones mūdi. Erā a deo mire cōditus:
sapiētia naturali illustrat⁹: collocatus
in paradiso delitiarū: dn̄s aīalium: pi-
sciū: ⁊ volatiliū: liber absq; om̄i serui-
tute: ad deū cōtēplādū habilis: ⁊ ido-
neus ad ꝓcreandū filios bn̄dictos. Et
ego quia deū meū deserui de paradiso
eiect⁹ sum in hāc vallē lachrymaruz: vt
cū sudore vescar pane meo: ego ⁊ oēs
q̄ a me descēsuri sunt. Quib⁹ oīb⁹ sicut
⁊ mihi clausa est porta celi: ⁊ nō possu
mus aliquo merito nr̄o videre faciem
filij dei. Cecidit ergo dignitas nr̄aꝫ: et
natura bn̄ īstituta corrupta est: nō tm̄
penal'r sz etiā culpaliter: qd̄ oēs īdubi-
tāter credere tenēt d̄ necessitate salutꝫ.

¶ De q̄litate pctī primoꝝ parētū: ⁊ ꝙ
principale pctm̄ hoīs est ꝙ lapsus fuit
in oīb⁹ licz alia pctā ꝯcurrerīt. Cap.ij.

Secūda ꝯclusio d̄r q̄litatis.
Nā solet quorūdā anim⁹ nō
sine rōne mirari quale fuit
illud primoꝝ parētū pctm̄:
ob qd̄ taz seue crudeliterq;
de⁹ humanū gen⁹ puniuit: de quo quat
tuor opiniōes inueniunt a doctorib⁹
sacre theologie assignate ⁊ denotate.

Prima est ꝙ fuit superbia.
Scda est ꝙ fuit auaricia.

Tertia est ꝙ fuit gula.
Quarta est ꝙ fuit inobedientia.
¶ Prima opinio q̄ est ꝙ fuit superbia
confirmat Eccl'i.x. Initiū oīs pcti est
superbia. ⁊ iterū Eccl'i. xxv. A muliere
initiū fctm̄ est pcti. ergo mulier ꝑpetra
uit pctm̄ superbie. Itē Aug. in lib. de
virginitate. Diabolus inq̄t in celo vo-
luit esse sicut deꝰ. cadēs aūt ꝑsuasit ho
mini sil'itudinē suevolūtatꝫ. Itē Aug.
ad Orosiū. Elatꝰ Adā suasiōi serpētis
obediēs p̄ceptū contēpsit. Et idē sup
Gen. Infuit mēti Ade amor q̄dā ꝓpe
potestatꝫ: ⁊ q̄dā de se supba p̄sumptio.
¶ Scd̄a opinio ꝓbat̄ p̄mo ꝑ tex. Gen.
iij. Eritis sicut dij ⁊c. Hoc p̄mo cecidit
in mētē mulieris. s. appetere multitu-
dinē sciētie plus q̄ op3 qd̄ est peccatū
auaricie ꝟm Greg. Ergo illd̄ fuit pctm̄
auaricie. ¶ Tertia opinio ꝯfirmat: q̄
vt dicit tex. Gen. iij. c. Uidit mulier li-
gnū ꝙ esset pulchrū visu ⁊ ad vescēdū
suaue. ⁊. xxxv. di. in. c. Sexto die. scribi
tur. Gula a paradiso regnātē expulit.
⁊ Hieronymꝰ ꝯ Iouinianū. Sollicite
ꝓuidēdū est: vt q̄s saturitas a paradi-
so expulit esuries reducat. ¶ Quarta
opinio hr̄ ex eo qd̄ dicit Pau. ad Ro.
v. ꝙ vniꝰ hoīs inobediētia pctōres cō-
stituti sunt multi. ⁊ Aug. in li. de vera
religiōe. Adā ꝓpter trāgressionē obe-
diētie de paradiso eiectꝰ ē. ⁊ sup Gen.
ad litterā iterū dicit: Nō potuit meliꝰ
⁊ diligētiꝰ cōmēdari quātū malum sit
inobediētia. cū ideo reus iniq̄tatis fa-
ctus est hō: q̄ eā rē tetigit cōtra ꝓhibi
tionē quā si nō ꝓhibitꝰ tetigisset non
vtiq̄ peccasset. ¶ Has opiniōes veras
cōcordat dn̄s Bon. in. xxij. di. ij. li. ar. j.
q. j. vbi on̄dit ꝙ principale pctm̄ hoīs
ꝑ qd̄ lapsus est fuit inobediētia Ade:
⁊ ad hanc conatꝰ est diabolꝰ adducere
hoīem. Sed qm̄ nemo operat̄ ad ma-
lū aspiciēs: nec appetit maluꝫ nisi sub
specie boni: ideo clare dep̄hendēs dia
bolus ꝙ non posset mulierē p̄cipitare
nisi apponeret aliqd̄ appetibile: illa tē
tando proposuit ad q̄ oīs hō naturali-
ter inclinat̄. Natural'r em̄ oīs hō incli
natur ad btitudinē: que est bonū glo-
riosum: delitiosum: ⁊ copiosuꝫ. Un̄ hō
natural'r appetit excellētiā: sufficiētiā:
⁊ letitiā. Et inordinato appetitu taliū
cōsistit iusticia: in inordīato v̄o culpa.
Gula em̄ est inordinatꝰ appetitus cibi
suauiter reficientis. Auaricia est inor-
dinatus appetitꝰ sufficientie. Supbia
est inordinatꝰ amor excellētie. Diabo-
lus ergo p̄mo ꝓmisit mulieri dign'ta-
tis excellentiā: cū dixit Gen. iij. Eritis
sicut dij. Scd̄o subiunxit cognitionis
abūdātiā: sciētes bonū ⁊ malū. Postre
mo pretendit suauitatis experiētiam:
cū ostēdit lignū pulchrū visu: ⁊ ad ve-
scendū suaue. Q̄ ergo mulier diabolo
consensit in appetēdo p̄mo esse sicut
deus fuit superba. Deinde appetendo
scire bonū ⁊ malū. fuit auara. Postre-
mo experiendo suauitatē ligni vetiti:
fuit gulosa. Et in hoc fuit trasgressiōis
rea: ⁊ inobediētie culpa inuoluta. Nec
est incōueniens plura genera pctōruꝫ
v̄m ꝓgressum cōcurrere ad vnū flagi-
tiū ꝑpetrādū. hec Bon. Comedit itaq̄
Adā de ligno vetito ꝯtra imperiū diui
ne maiestatis. Paruipendit p̄ceptū
altissimi dei: q̄ ei mādauerat vt ei obe-
diret ⁊ cognosceret ip̄m regē celoruꝫ: ⁊
oīm creaturarū. Qd̄ equidē non mini-
mū: nō paruū: non deniq̄ leue crimen
putandū est. Un̄ Aug. xiiij. de ciui. dei
c. xij. ait: Non debet existimare quisq̄
leue ac paruū fuisse illud cōmissum: q̄
in esca factū est: non quidem mala nec
noxia: nisi q̄ ꝓhibita. Neq̄ em̄ quicq̄
mali deꝰ in illa tāte felicitatꝫ paradiso
crearet atq̄ plātaret. Sꝫ obediētia cō
mēdata est in p̄cepto: q̄ v̄tꝰ in creatura
rationali mr̄ est oīm custosq̄ virtutū.
Et. j. Hoc itaq̄ de vno cibi gn̄e nō edē
do vbi alioꝝ tāta copia subiacebat: tā
leue p̄ceptū ad obseruādū tā breue ad
memoria retinēdū vbi p̄sertim nondū
volūtati cupiditas resistebat: quod de
pena transgressionis postea subsecutū
est tanto maiori iniusticia violatū est:

quāto faciliori posset obseruantia custodiri. hec ille. Cur itaq; miramur si indignatus est deus qui magn⁹: īmensus: gloriosus: sapientissim⁹: omnipotēs: colēdus: adorādus: ⁊ timendus: tot beneficia indulserat prothoplasto si ab ipso contemptus est. O reprobanda humana superbia quid fuit contēnere deū? O temeraria presumptio humane mentis quid: q̄d: quid: est calcare preceptū atq; mandatū regis eterni? Nōne lex ipsa nature clamat: ꝙ diuinoꝝ mādatoꝝ preuaricatores digni sunt morte. Preuaricatus est Adam ⁊ propter inobedientiam ad mortem est condemnatus.

¶ Qualiter de⁹ remittere voluit pctā hoīs: ⁊ nō angeli: ⁊ qualiter mysteriū incarnatiōis fuit Ade reuelatū. Cp. iij.

Tertia cōclusio dicit remissibilitatis. Licz em̄ tam enorme fuerit illud delictū: vt per illud diuina iusticia dānauerit totū gen⁹ humanū: verūtn̄ noluit clementissimus deus in ira continere misericordias suas: qm̄ decreuit ac liberauit homini perdito ⁊ penitenti: per filij sui incarnationē succurrere. Sup quo dubi⁹ solet esse anim⁹ cur magis humanū gen⁹ saluū factū est: ⁊ remissionē accepit: q̄ angelica natura preuaricatrix. Quod ratiōabile esse demōstrant doctores dicentes: pctm̄ hominis fuisse remissibile: āgeli v̄o oīno irremissibile. Qd̄ ꝓbat q̄ttuor ꝯueniētijs

Prima est ꝓprietas liberi arbitrij.
Scda cōditio nature.
Tertia ordo diuine iusticie.
Quarta cōgruitas mīe.

¶ Prima cōuenientia d̄r libertas arbitrij. In libero arbitrio ꝑm magistrum xxiiij. di. ij. est facultas volūtatis ⁊ rōnis tam in hoīe q̄ in angelo: tn̄ differēter. Nā quātū ad volūtatē differt homo et angelus: q̄ liberū arbitriuz hoīs ante electionē volūtatis ⁊ post electionem se hz mutabiliter. Angeli v̄o etsi ante electionē se habet mutabiliter post electionē tn̄ se hz īmutabiliter. Et hac ratione in summo gradu est liberū arbitriū in deo: in infimo aūt gradu est in hoīe. Si ergo est liberum arbitrium in angelo necesse est vt sit medio modo se habēs: ⁊ ita dicitur liberum arbitrium in eo mutabiliter se habere ad bonū ante electionē: ⁊ īmutabiliter post. Pōt em̄ eligere ⁊ non eligere: sed q̄cquid illud sit siue bonū siue malū: non potest illud detestari postq̄ elegerit. Exquo ptz ꝙ nō pōt penitere siue per penitētiā culpam delere q̄ est detestatio mali. Et ita relīquitur ꝙ culpa ei⁹ non pōt deleri sicut culpa hoīs. Item quantū ad proprietatē rationis ptz q̄ in libero arbitrio est iudiciuz de bono sed differenter in homine ⁊ angelo: q̄ sicut dicit Dionysi⁹. intellectus angeli deiformis est. ⁊ hoc est q̄ supra tēpus. ⁊ ita accipit totū simul ⁊ non post hoc illud: vel illud ex illo. Et iō dicitur angelus intellectualis substantia. Sed intellectus hoīs est in tpe: ⁊ ideo cōferēdo accipit: Vn̄ nō accipit totum simul: sed vnū post aliud ⁊ vnū ex alio: sicut ex premissis accipit cōclusionem. Et ideo homo d̄r rōnalis substātia: q̄ ratio est virt⁹ collectiua vnius ex alio. Qualis ergo comparatio est simplicis ad cōpositū: ⁊ puncti ad lineā in essendo: talis cōparatio est intellectus angelici ad intellectū hoīs in intelligendo ⁊ iudicando. Cū ergo iudicium fiat ab intellectu. patet ꝙ angelus ꝑm statū sue conditionis iudicat de re nō in tempore: sed de re tota simul: ⁊ in iudicando de ipsa videt eā totā simul: ergo rectissime iudicat. Si ergo in iudicando peccat: patz ꝙ peccat ex certissima malicia. Exquo nullo mō potest excusari. Non autem sic est de homine qui cum totam rem simul non videat pōt decipi in suo iudicio. Et ideo cū peccatum eius aliquo modo possit excusari non est irremediabile. Unde Genes. vj. Non permanebit spiritus meus. idest indignatio mea in hoīe in eter-

num: q: caro est. ¶ Scda conuenientia est cōditio nature: quā tangit Anselmus in.ij.li. Cur deus hō. Homo p aliū hominē q̄ non esset sui generis nō debuit reparari. Et cū no sint oēs angeli eiusdē generis: patet ꝙ non fuit possibilis hec reparatio ī angelo sicut in homine. Insup ex cōditione peccati tā hoīs q̄ angeli variat pctm̄: ⁊ quātū ad genus: ⁊ quātū ad circūstantiam: ⁊ quātū ad occasiones. Quātum ad genus tā homo q̄ angelus peccauit per supbiā: sed differēter q: superbia hoīs fuit in appetitu om̄i scientie dei: superbia angeli in appetitu om̄ipotentie. Om̄ipotentiā aūt suā nūq̄ voluit deꝰ cōicare alicui creature: ideo angelus appetijt illud ad qd̄ nullo modo erat ordinatꝰ. Oēm sciētiam aūt suā voluit deꝰ cōicare creature: ad illā em̄ est homo ordinatꝰ in gloria: ideo pctm̄ hoīs est remissibile: pctm̄ v̄o āgeli nō. Quātū v̄o ad circunstantiā peccati est differentia q: in Adā fuit aliqua ignorātia q: pctm̄ qd̄ erat mortale credidit esse veniale ꝟm Aug̃. ⁊ habuit ꝓpositū penitēdi ⁊ petendi veniā de illo peccato Angeli v̄o nō. Quātū ad occasionē peccati est differētia: q: āgelus p se peccauit. Adā v̄o alio suggerēte. ¶ Tertia cōueniētia d̄: congruitas diuine iusticie Nam in homine vno erat tota species humana multiplicāda. Sed in angelo peccāte nō erat tota natura angelica. Et ꝓpter hoc diuine iusticie congruuꝫ fuit hoīeꝫ expiare ⁊ nō āgelū. ¶ Quarta cōuenientia est ex parte diuine mīe cui nō erat cōdecēs vt nihil beatificaretur in humana natura ad beatitudinem ordinatū. Datū ergo ē tp̄s ex dei liberalissima mīa homini lapso petēdi veniā de peccato ⁊ de eo agendi penitentiā. Puto em̄ ꝙ post expulsionē de paradiso Adā pater noster cōuertit se ad lamēta penitētie: ⁊ xp̄ꝫ vēturū summa deuotiōe excoluit: quē incarnāduꝫ cognoscebat. Nā eccl'ia sctā ponit eum in numero sanctoꝝ: qd̄ esse non posset sine fide mediatoris: qd̄ Aug̃. in li. de correptiōe ⁊ gr̄a testat̄ dicens: Illa fides sana est qua credimꝰ nullū hominem siue maioris siue parue etatis liberari a cōtagiōe mortis ⁊ obligatiōe pctī: nisi per vnū mediatorē dei ⁊ hominū iesum xp̄m. Scd̄m aūt doctrinā sancti Tho. ij.ij.q.ij. via hominibꝰ veniendi ad beatitudinē est mysteriū xp̄i incarnatiōis qd̄ ante statū peccati hō cognouit: sꝫ explicite ꝟm ꝙ ordinabatur ad cōsummationē glorie: nō autem ꝟm ꝙ ordinabat̄ ad liberationē a peccato p passionē ⁊ resurrectionē: q: hō nō fuit prescius pctī futuri. Uidet̄ aūt incarnatiōis xp̄i prescꝰ fuisse ex eo qd̄ dixit. Propter hoc relinquet hō patrē suū ⁊ matrē suā ⁊ adherebit vxori sue Gen̄.ij. Et hoc ab apl'o paulo ad ephe. v.c. d̄r sacramētū magnū esse in xp̄o et eccl'ia. Qd̄ quidē sacr̄m nō est credibile primū hoīem ignorasse. Post pctm̄ v̄o explicite illud mysteriū cognouisse nulli dubiū esse debet: ꝟm ꝙ ordinabatur ad salutē hoīs p passionē ⁊ resurrectionē. Uñ ⁊ habuit Adā cognitioneꝫ salutis sue in iesuꝫ nasciturū de carne sua. Quisnā explicet quāta deuotione om̄i tp̄e vite sue adā cū lachrymis ⁊ suspirijs deū incarnari expostulauerit? O adā cōis pr̄ q̄d fecisti? Cur peccasti? Cur offēdisti legē dei? Heu me (inq̄t) peccaui: erraui. Sed dei filius bonitate sua restituet vobis incarnatiōe sua bn̄dicta q̄cq̄d ego perdidi in p̄sumptione mea. O peccatores nō paueatis. Habemꝰ reparationē. Nō cōqueramꝰ amplꝰ de adā īmo cātemus cū Grego. O felix culpa q̄ talē ac tātū meruit habere redēptorē. Fuimꝰ in tenebris per pctm̄ ⁊ iā sumus in luce gr̄e p verbum incarnatū. Cuius beneficio consequi valeamꝰ splēdorē gl'ie: ī qua xp̄s viuit ⁊ regnat in secula seculoꝝ. Amē.

¶ Fer̄.ij. post dn̄icā.j. aduētꝰ de ardēti desiderio sctōꝝ patrū veteris testamēti auide cupiētiū xp̄m incarnari. Ser.ij.

¶ Jesus desideratus. Fructus.ij.

Nox precessit.

Iterū vbi. s̄. Cogimur ad cor nostrū inflāmandū in amorē bn̄dicti Jesu xp̄i in celo sedētis ad dexterā p̄ris: ex vehemēti desiderio illo quo sancti p̄res veteris testamēti p multa curricula annoꝝ succēsi ardētissimis suspirijs depcabant ipꝫ incarnādū. Qd̄ deuot⁹ Bern̄. ꝯsiderās sermōe ij. super cātica ait: Ardorē desiderij patrū suspirātiū xp̄i in carne p̄sentiā frequētissime cogitās: cōpūgor ⁊ confundor in memetipso ⁊ vix cōtineo lachrymas ita pudet torporis miserabiliū tēporū hoꝝ. Cui nāq; nr̄m tātū ingerat gaudiū gratie hui⁹ exhibitio: quātum sctis veterib⁹ accēderit desideriū ꝓmissorū: hec ille. Jccirco nr̄a īcitatiōe prosequi volētes incarnationis beneficiū in p̄nti sermone de ipsa dicturi sumus sub vno fructu q̄ est Jesus desiderat⁹. Pro cuius declaratiōe tres ꝯconclusiones occurrunt ꝓponēde.

Prima d̄r occasionis.
Scd̄a retardationis.
Tertia meritationis.

¶ Qualiter xp̄s voluit īcarnari: ⁊ si nō peccasset hō an fuisset īcarnat⁹. Ca.j.

Prima cōclusio d̄r occasiōis In qua vidēdū est si pctm̄ solū fuit incarnatiōis occasio ⁊ p̄cipua ratio: vel si adhuc hō nō peccasset: aliqua alia causa dei filius incarnasset. Et circa hoc tres sunt opiniones.

Prima d̄r sustentabilis.
Scd̄a probabilis.
Tertia cōmendabilis.

¶ Prima opinio d̄r sustentabilis. que est quorundam magistroꝝ dicentiū ꝙ de incarnatione est loq̄ dupliciter. Est em̄ incarnatio carnis assumptio. Pōt ergo eē sermo de carne assumpta. Aut quātū ad substantiā: aut quātū ad defectū passibilitatis ⁊ mortalitatis. Si loquamur de incarnatione quātuꝫ ad defectū passibilitatis et mortalitatis: dicūt ꝙ si hō nō peccasset xp̄s carnem mortalē nō assumpsisset. Sed si loquamur de incarnatiōe ꝟm ꝙ dicit assumptionē hūane nature simpliciter: etiaꝫ si hō non peccasset xp̄s incarnat⁹ esset Nā īcarnatio facit ad ꝑfectionē toti⁹ vniuersi in hoc ꝙ cōpletionē dat humano generi quātū ad tria.

Primo quātū ad illud quod respicit naturam.
Scd̄o quātū ad illd̄ qd̄ respicit gr̄aꝫ
Tertio quātum ad illud qd̄ respicit gloriam.

¶ Quātū ad primū in incarnatiōe est consummatio modoꝝ educēdi hoīem in esse. Quadruplex nāq; est mod⁹ educendi hoīem in esse.

Nec de viro nec de muliere. vt Adā.
De viro sine muliere: vt Eua.
De viro ⁊ muliere: vt ceteri hoīes.
De muliere sine viro: vt xp̄s.

¶ Ergo si hō stetisset: fuisset īcarnatio q: si nō eēt filij dei incarnatio: tūc vn⁹ modus ꝓductionis deficeret. ⁊ sic vniuersus esset imꝑfect⁹. Vn̄ dicit Augu. in lib. de li. ar. ꝙ vniuersus habet tantam ꝑfectionē ꝙ nemo pōt rōnabiliter aliquā imꝑfectionē inuenire in eo.

¶ Scd̄o incarnatio facit ad ꝑfectionē hoīs quātū ad illud qd̄ respicit gratiā Nam xp̄s est caput eccl'ie non solū ꝟm diuinā naturā: sed etiā ꝟm humanam vt ostēdit Aug. sup Job. Sed si homo nō peccasset adhuc xp̄s esset caput ecclesie. ergo aut filius dei se incarnasset aut ecclesia remāsisset acephala. Jnsuper si hō lapsus nō esset nihilominus fuisset sacr̄m matrimonij. Si igitur sacramentū matrimonij in cōiunctione seruū significat cōiūctionē xp̄i ⁊ ecclesie quātū ad naturarū vnionē ꝓpter inseparabilitatē. vt d̄r ad Ephe. v. Ergo si hō stetisset: aut sacr̄ꝫ matrimonij esset falsuꝫ signū: vel fili⁹ dei fuisset incarnatus. ¶ Tertio incarnatio facit ad cōplemētū hoīs quātū ad illnd qd̄ respicit gl'iam. Nā ꝟm Aug. de spū ⁊ aīa

totū hoiem assumpsit xps vt totū beatificaret. Sed si hō nō eēt lapsus: erat totus beatificabilis. ergo xpus fuisset incarnat⁹. Vis rōnib⁹ adherētes dicūt quidā indubitāter q̄ stāte adhuc natura in terminis sue ꝓditionis: etsi nūq̄ fuisset lapsa: q̄ dei filiꝰ fuisset incarnatus: nō vt redēptor: sed vt glorificator. ¶ Secūda opinio ꝺr ꝓbabilis: q̄ primaz oīno negat. Dic̄ em̄ q̄ si hō nō peccasset nūq̄ xps carnem sumpsisset: q⁹ hec magis cōcordat pietati fidei. Nam ꝑcedēs opinio q̄ dicit q̄ deuz cōueniebat incarnari ꝓpter pfectionē vniuersi: deum inter pfectionē vniuersi concludit qꝺ incōueniētissimū ē: q⁹ īcarnatiōis mysteriū est sup oēm vniuersum: siue quātū ad naturā: siue quātū ad gl̄iam Dicit nāq̄ philosoph⁹ i. rſ. p̄me pbie. Deꝰ sup oēm vniuersi ordinē ponēdus est. Et ad illud qꝺ adducit̄ de mō educēdi hoiem dicere possum⁹: q̄ quartus ille modus q̄ educt⁹ est xps nō est de pfectiōe vniuersi: nec ex hoc sequit̄ q̄ si talis mod⁹ nō fuisset q̄ vniuersuz sua perfectiōe careret. Sicut em̄ nō potest argui impfectio vniuersi quātū ad suscitationē mortui q̄ deꝰ nō fecisset si hō nō peccasset. Posset etiā dici q̄ de illo mō ꝓductiōis nō arguit̄ veritas īcarnatiōis: q⁹ deꝰ potuisset ꝓducere hominē de muliere absq̄ viro: q̄ tñ nō esset deꝰ. ¶ Ad illud qꝺ dicebat̄ q̄ incarnatio facit ad pfectionē hoīs quātū ad illud qꝺ respicit gr̄am: q⁹ xps est caput ecclie dicere possum⁹ q̄ dupler est capitis ꝓprietas. Una q̄ attēdit̄ ꝑm cōformitatē ad mēbra. Alia q̄ attēdit̄ ꝑz donoz gratuitoz influētiā. Rōne ꝑme ꝓprietatis xps est caput ecclie inquātū deꝰ. t rōne huiꝰ principaliter tenet rōnē capitis. Et iō dato q̄ incarnatꝰ nō esset: eccl̄ia hoīz capite nō careret. Habuisset em̄ tūc caput deū: sicut nūc eccl̄ia angeloz. De alio ꝺo qꝺ adducebatur de matrimonio rūdere possum⁹ q̄ matrimoniū duplicē ꝑz significationē

Significat em̄ coniūctionē dei ad eccl̄esiam ꝑm charitatē t significat cōiūctionē ꝑm vnionē in persone vnitate. Utrāq̄ harū significationū ꝑz ꝑm statuz lapsum. Alterā ꝺo habuisset si hō stetisset. Et ideo nō esset falsum signū. Sicut em̄ matrimoniū nūc est in officiū t in remediū. tunc aūt solū in officiū: sic ꝑz dupler significatū nūc. tunc aūt vnū. De eo ꝺo quod vltimo diceba tur. ſ. de gloria q⁹ totū assumpsit. dicūt isti qui tenēt hāc opinionē secundā: q̄ illa nō est ratio p̄cipua: sed ānera principali: p⁹ eo q̄ si nūq̄ deus incarnatus esset homo glorificationē corporis sui ex visiōe dei perfecte t totaliter habuisset. Visio em̄ christi corporalis spectat nō ad essentialē completionē beatitudinis: sed ad quoddam accidētale gaudiū. Et hoc patet q⁹ alij sensus beatificant̄ vt visus t tñ obiecta sibi correspōdētia nō habebūt: sicut tact⁹: gustus t̄c. Gloria nāq̄ sensuum exteriorum erit per redūdantiā delectatiōis venientis ex parte superioꝛ a visiōe dei cuius visio adeo reficit: vt nihil vltra necessariū sit aīe ad eius beatitudinē. Unde multum derogare videtur summo bono qui dicit ipsum non sufficere absq̄ bono creato sibi adiūcto ad hominē perfecte beatificādū. Nec Boñ. ſ. di. iij. lib. ar. ij. q. ij. ¶ Tertia opinio ꝺr cōmendabilis: q̄ dicit xpm natum fuisse: vt hoiem ꝓditū redimeret: nec curat inuestigare ea q̄ potuissent euenire homine stāte. Sed gratias dat deo qui tā benigne voluit p⁹uidere homini ꝓdito. Dicit nāq̄ Aug. in li. de verbis dñi. Venit filius hominis querere t saluū facere quod perierat. Si homo non peccasset: filius hoīs nō venisset. Et idem super Joh. Nulla causa fuit veniendi xpo dño: nisi peccatores salvos facere. Tolle morbos: tolle vulnera: t nulla est causa medicine. Et idem super illo verbo Matthei. ſ. Ipse em̄ saluuz faciet populum t̄c. Si ergo homo non peccasset: virgo nō peperisset. Et idem super illud Joh̄ā. rſ. Dñe ecce

quez amas infirmat. Si pctōres dñs nō amaret: ad terrā de celo nō descēdisset. Et idem sup psalmo. lxviij. sup illo verbo. Infixus sum in limo profundi. dicit: Utinā maneret hō in eo qđ deus fecit. Si em maneret in eo qđ deꝰ fecit nō in limo infixus esset quē deꝰ genuit Et leo papa in sermone. Si hō ad imaginē ⁊ similitudinē dei factꝰ in suo honore mānisset: creator mundi creatura nō fieret: neqz sempiternꝰ tēporalitatē subiret: aut eqlis deo pri dei filiꝰ formā serui assumeret. Et Paulꝰ. j. ad Timo. j. Xps iesus venit in mūdū pctōres saluos facere. Jsta nobis cordi esse debēt qui dānato hūano gīe ppter pctm̄ voluit dei filiꝰ incarnari vt ipsum redimeret. O immēsa amplitudo diuine charitatis. O pfunda bonitas summi dei. Peccauimꝰ nos oēs cecidimusqz in captiuitatē inferni: ⁊ ipse vt nos redimeret misit: nō angelū: nō archāgelū: nō denicz aliā creaturā: sed vnigenitū filium suū. Audiat terra: intelligat celum immo audiat. Job. iij. nouū iocundū: nouū felicissimū: nouū amorosissimū. Sic deꝰ dilexit mūdū: vt filiū suū vnigenitū daret: vt oīs q̄ credit in illū nō pereat: sed habeat vitam eternā. Et ad Ephe. ij. Propter nimiā suā charitatē: inqt apls: qua dilexit nos deꝰ: misit filiū suū in mūdū vt saluef mūdus p ipsum. Qđ Greg. cōsiderās admirādo cātabat. O iestimabilis dilectio charitatis vt seruū redimeres: filiū tradidisti Quid suauiꝰ: qđ dulciꝰ pōt audiri? O peccatores ingrati diligite xpm quos iam redemit quē patres ātiq illū redēpturū expectātes toto corde dilexerūt.

¶ Qualiter xps cōueniēti tpe incarnatus est: ⁊ ꝙ rōnabiliter tm̄ distulit incarnari. Cap. ij.

Secūda cōclusio dr retardatiōis. Jncarnari equidē volēs dei filiꝰ: nō id fecit ilico post pctm̄ nec paulopost: sz post sertū millenariū in sexta etate mūdi. Mirū certe quare hoc largū donū nō accelerauit. Verūtm̄ nō sine rōne credēdū est factū eē q: vt scribit Eccliastes. iij. Oīa tps habēt. Pūt aūt huiꝰ tarditatis rōnes tres assignari

Prima rō fuit ppter pctī punitionē

Scda ppter morbi curationē.

Tertia ppter christi incarnandi cōmendationem.

¶ Prima rō ⁊c. Nā in hoc manifestat diuine vltionis seueritas cōtra peccatū: ꝙ clamores ⁊ luctꝰ hoīm tanto tēpore sustinuit: anteqz vellet descēdere. Fecit autē hoc q: diuina iusticia nihil inultum relinqt. ¶ Scda rō fuit ppter morbi curationē. Nā primus pctm̄ qđ hō cōmiserat ex superbia puenerat: ideo per humilitatē liberādus erat. Qđ fieri debuit vt hō se infirmū agnosceret: ⁊ liberatore īdigere. Vñ glo. sup epla ad Gal. iij. c. dicit: Magno consilio factū est: vt post hois casum nō ilico dei filius mitteref. Reliqt deꝰ hominē prius in libertate arbitrij in lege naturali vt sic vires suas cognosceret: vbi cuz deficeret legē accepit. Qua data inualuit morbꝰ: nō legis sed nature vitio: vt ita cognita īfirmitate sua clamaret ad medicū: ⁊ gratie quereret auxiliuz. ¶ Tertia rō fuit ppter xpi incarnandi cōmendationem. Debebat nāqz illud bñficiū cōmēdari qđ necessariuz erat: debebat cōmēdari p mīros pnūciatores. Ob qđ debebāt precedere figure p phetie ⁊ alia q̄ in veteri testamēto relatu digna sunt: de qbus in sequētibꝰ diffusiꝰ dicem. Quibꝰ impletis misit deus filiū suum. pm illud apli ad Gal. iij. At vbi venit plenitudo tpis misit deus filiū suū. Et non imerito tps incarnatiōis dr tēpus plenitudinis: qm̄ in incarnatione est facta plena participatio diuinitatis. Vñ ad Col. ij. In ipso habitat omnis plenitudo diuinitatis. Jn incarnatiōe reparata est angelorū ruina. Jn incarnatione homo plene a culpa liberatur ad Col. j. Jn ipso cōplacuit omnē plenitudinē inhabitare ⁊ per eū recōciliari. Jn incarnatiōe

facta est plena participatio boni necessarij: boni veritatis quātū ad intellectū: ⁊ boni gratie quātū ad affectum. Joh̄ā. j. De plenitudine eius oēs accepimus. O q̄ felix ⁊ btā dici pōt hec etas nostra. O vere aureū seculū in quo experimur dulcedinē incarnati verbi filij dei: quā p multa annoꝝ milia expectantes pepierūt adam pater nostre gētis. Noe vir iustus. Abraā per obedientiā placēs deo. Jsaac māsuet⁹. Jacob cōtemplator. Moyses rect⁹ ⁊ dilectus deo. Dauid ꝑm cor dñi electus. Esaias serra secatus. Daniel in lacū leonū missus aliiq; amici dei patriarche ⁊ ꝓphete. Reges in populo dei diuinit⁹ prefecti: aliiq; q̄plurimi illorum tpe. Vinc est q̄ saluator dicebat loquēs discipulis suis Luce. x. Beati oculi q̄ vident q̄ vos videtis. Dico enī vobis: q: multi prophete ⁊ reges voluerūt videre ⁊ nō viderunt que vos videtis: et audire que vos auditis et nō audierūt. Sed heu inquam quia est somnolenta mēs humana ad talia contemplandū. Pauci equidem reperiuntur q̄ cogitare velint copiosuꝝ fructū quē susceperūt suscipiēt ⁊ suscipe possent ex bñficio incarnati iesu. O mens dura: o creatura rōnalis: o negligens aīa: o aīa somnolēta: o aīa dormiēs: o aīa pigra: expgisce re queso ⁊ ꝓtēplare q̄ adā vixit annis nongētis ⁊ triginta: vt scribit Gen̄. v. ⁊ semp in sacrificijs: in orationib⁹: in diuino cultu clamabat: Veni iesu: nō potuit ipsum videre: quinimo moriēs ad loca tenebrarū descendit. Jdipsum fecit Seth filius ei⁹ viuēs annis nōgētis. xij. in eadē fide ⁊ desiderio mediatoris. Voc oēs alij iusti ab Adam vsq; Noe clamauerūt ⁊ nō potuerūt obtinere. Interfic̄ Abel inocēs: ⁊ clamauit eius sanguis adviuētē deum: ⁊ tñ celū cōscēdere nō volut: ⁊ detrusus est in limbo. Jndignatus est deus cōtra iniquitatē mundi tpe Noe ob quā oēs diluuio perdidit: ⁊ tamen Noe cum suis ob iustic̄ā mūdic̄ā ⁊ puritatē in arca saluat⁹ est. Et cū omnibus diebus vite sue xp̄m desiderasset: videre nō potuit: ⁊ nonagēteſimo ac quinquageſimo anno etatis sue moriens Gen̄. ix. luce diuina p:iuatus est Abraā vt deo promptus obediat filiū ꝓp:iū immolare satagit xp̄m incarnandū semp desideras ⁊ qō voluit nō obtinuit: ⁊ cēteſimo septuageſimoquinto anno moriēs in senectute bona. Gen̄. xxv. descēdit ad inferos. Ibi Jsaac: ibi Jacob: ibiq; oēs illoꝝ tpoꝝ: vsq; ad mortē xp̄i. O ifelix peccator vis cognoscere serenitatē: trāquillitatē: ⁊ gratiā tpis nr̄i: vide finez eoꝝ qui xp̄o volūt adherere. Lapidat stephan⁹ ⁊ clamat: video celos aptos Comburit̄ Laurētius: ⁊ igne moritᵉ: et statim volat ad celū. Longū ꝓfecto satis esset apl'oꝝ omniū martyrū cōfessorū atq; virginū similia narrare. Sed illud vnū pretereundū nō est: qō oēs ad imitationē deuotionēq; gratiosissimi iesū xp̄i inducere pōt. Crucifigit latro qui multa flagitia ꝓpetrauerat: ⁊ xp̄o se cōmendās eadē die in paradiso recipitur. Currite peccatores ad fontē gratie iesuꝝ xp̄m: q̄ clamabat in tēplo Joh. vij. Si q̄s sitit veniat ad me et bibat. Nō obest nobis precedēs tarditas rōnalis incarnationis iesu xp̄i.

¶ De immēsitate bñficij incarnatiōis: ⁊ qualiter se habēt ad illud merita sanctoꝝ patrum. Caplm. iij.

Tertia cōclusio d: meritatiōis. ⁊ Jn qua pie videre possumus an xp̄i incarnatio fuit ex mera gratia. ⁊ an illa impetrauerūt sanctoꝝ patrū ⁊ eccl'ie merita. Nā Paulus dicit ad Titū. iij. Apparuit benignitas ⁊ humanitas saluatoris nostri dei nō ex operib⁹ iustic̄ie q̄ fecimus nos. Verūtamen dicere possumus ꝑm doctrinā Bon̄. in. iij. dis. xix. ar. ij. q. j. de beneficio incarnationis tripliciter respondendo.

Primo quātū ad circūstantiā.
Scōo quātū ad efficaciā.
Tertio quātum ad substantiam vel

essentiam.

¶ Primo si loquamur quātū ad circū stantiā tpis: pōt ꝯcedi absq; calūnia ꝙ cadat sub merito p̄cedētis ecclesie. Scti eñ p̄res flagrātissimis desideriis meruerūt incarnatiōis accelerationē.

¶ Scdo si loquamur de bñficio incarnationis quātū ad efficaciā: sic cū eiꝰ efficacia esset duplex ſm ꝙ ordinabat ad liberationē a seruitute diaboli: ⁊ a reatu carētie visionis dei: ⁊ ad ereptionem de statu culpe: quodam mō cadit sub merito. quodā mō nō. Quātū ad liberationē a reatu carētie diuine visionis ⁊ captiuatiōis diaboli: hoc meruerūt sancti patres ⁊ cadit sub merito. Quātū ṽo ad ereptionē de statu culpe non cadit sub merito nisi q̄s large sumat meritū ꝯgrui: ⁊ nō cōdigni. ¶ Tertio si loquamur de illo bñficio quātū ad substātiā vel essentiā est dicendū ꝙ cadat supra sctōꝝ patrū merita. Propter qd̄ nō est iuste retributiōis sed dignatiōis eminētissime. Nā si cōgregeť in vnū hūilitas oīm sctōꝝ nunq̄ poterit in minimo comparari illi hūilitati qua dei filiꝰ apparere voluit in forma serui ⁊ habitu inuētꝰ vt hō. Si colligātur oīa suspiria: oms lachryme: oēs pene: oēs cruciatꝰ: oms penitētie: oīa genera mortis: etiā q̄cūq; passi sunt scti propter xp̄m: ⁊ collocenť ex vna pte ex altero ṽo latere ponatur vna lachryma xp̄i vel nascētis vel fugiētis p egypti nemora: vel orātis: vel patiētis: vl' moriētis: plus illa lachryma vna valet ex fornaceo illo corde ꝓueniēs q̄ oīa illa bona q̄ diximꝰ ⁊ cogitare possumꝰ in q̄buscūq; sctis ⁊ electis ⁊ amicis dei Hinc Hiero. ad Damasum papā de filio ꝓdigo ait: Que maior pōt esse clemētia q̄ vt dei filiꝰ: filiꝰ hoīs putareť nouē mēsiū fastidia sustineret: partus expectaret aduentū: p singulas adoleret etates: ⁊ post ꝯtumelias vocū: alapas: flagella: ⁊ crucis pro nobis fieret maledictum: vt nos a maledicto legis absolueret. hec ille. Juste ergo ⁊ rōnabiliter aīa nr̄a sitire dz ad iesum in gloria coronatū: quē scti p̄res in nocte legis desiderauerūt incarnandū: qꝛ dies gr̄e nobis appropinquauit: qua mediante facilis ē nobis accessus ad beatā eternāq; vitā: in qua xp̄s saluator seculi viuit ⁊ regnat in eternū. Amen.

¶ Feria tertia post primā dñicā aduentus de reuelationibꝰ factis mētibꝰ ꝓphetarū de incarnatiōis mysteriis: et qualiter ꝓphete p̄dixerunt multipliciter xp̄m fore vēturū. Sermo.iij.

¶ Jesus ꝓphetis cognitꝰ. Fructꝰ.iij.

Nox p̄cessit ⁊c.

Placuit quondā altissimo deo celi incarnationis mysteria ꝓphetarū mētibus reuelare: vt p ipsoꝝ voces instrueret hūanū genꝰ de veritate incarnati verbi. Nullus eq̄dē excusare se pōt: si iesum nō credat: si eū non colat: si illū toto corde nō amplexeť. Cuiꝰ aduētū p̄cesserūt tot ꝓphetarū oracula ⁊ testimonia. Firmať enim vniuscuiusq; mēs in fundamēto veritatis cū senserit de xp̄o vēturo ꝓphetas clamare ac predicare. Quapropter in p̄nti ser. de incarnatione verbi loq̄ volētes ꝯsiderabimꝰ illas supnas reuelatiōes q̄s hūerūt ꝓphe: colligemusq; ea q̄ dicturi sumus sub vno fructu: qui est iesus ꝓphis cognitꝰ. Ad cuiꝰ declaratiōem tres cōclusiones occurrūt declarande: quarum.

Prima vocať diffinitio.
Scda vocať multiplicatio.
Tertia vocať testificatio.

¶ De ꝓphetia q̄d est: ⁊ q̄liter non pōt esse naturaliter ꝯtra opinionē illoꝝ q̄ dixerūt ꝙ hō posset naturaliter ꝓphetare: qd̄ si verū eēt ꝓpheticū testimoniū non esset ꝯueniens. Capl'm.j.

Prima ꝯclusio vocať diffinitio

p In qua ꝯueniēs est scire q̄d est ꝓphetia: qꝛ nisi hoc clare ītelligeret: nō satꝫ eēt īcarnationē xp̄i magnificare ex quo fuit a ꝓphetis

pronũciata. Scõm ergo Cassiodorum prophetia est diuina inspiratio: rerũq; euẽtũ mobili veritati demonstrãs. Et qua diffinitione habem⁹: q illa cognitio quã habuerũt pphete est supnaturalis ⁊ diuin⁹ inspirata. Vñ. ij. Petri j. Non enĩ voluntate hũana allata est aliq̃n pphetia: sed spũsctõ inspirati locuti sunt scti dei hoĩes. Et in hoc interimit error: ipoꝛ q̃ dixerũt pphetiã eẽ a natura. Vñ vt Aug. dicit. ij. sup Gen. ad lram: quidã voluerũt dicere q hũana natura haberet quãdã vim diuinationis ĩ seipa. Et hoc videt eẽ ẽm opinionẽ Platonis: qui posuit q aie hũt oĩm rerũ cognitionẽ p participationẽ idearũ. Sed ista cognitio obũbrat in eis p pũctionẽ coꝛporis: in q̃busdam plus: ĩ q̃busdã vo min⁹ ẽm coꝛporis puritatẽ diuersam. Et ẽm hoc dicũt q coꝛpoꝛa hũtia aĩas non multũ obtenebratas ex coꝛpoꝛ vnione possunt futura pcognoscere ẽm pmã sciẽtiã. ¶ Sz contra hoc obiecit Aug. q non semper põt vim diuinationis habere aĩa cum semp velit. Sed q: veri⁹ videt q aĩa ex sensib⁹ cognitionẽ acq̃rat. Ois enĩ cognitio oꝛtũ hz a sensu ẽm Aristotelẽ Ideo meli⁹ est dicẽdũ q pcognitionẽ futuroꝛ hoĩes non hũt: sz acq̃rere pũt per viã experimẽtalẽ in q̃ iuuant⁹ p naturalẽ dispositionẽ: ẽm quã in hoĩe inuenit pfectio virtutis imaginatiue: et claritatis intellectiue. Et tñ hmõi pcognitio futuroꝛ differt a prima q̃ hr ex reuelatione diuina. Primo q̃dẽ q: prima põt eẽ quoꝛãcũq; euentuũ: hec aũt precognitio q̃ naturaliter haberi põt est circa quosdã effect⁹ ad q̃s se põt extẽdere hũana experiẽtia. Scõo q: prima pphetia est circa imobilẽ veritatẽ: non aũt scõa: sz põt subesse falsuz. Hic est q dicit Nico. de lyra supra ps. ĩ pncipio. q pphet⁹ sermõis interpratiõe dicit⁹ qsi pcul fans: q denũciat ea que sunt pcul seu remota a naturali cognitione hũana. Isidoꝛ⁹ vo lib. x. etymo. dicit q prophete in veteri testamento vocabant⁹ videntes: q: videbãt ea q̃ abscondita erãt. Et gẽtilitas appellabat eos vates a vi mẽtis. Scõm vo Nico. de lyra tripler est gradus eoꝛ que excedũt cognitionẽ nostrã.

Primus propter rei cognoscẽde cõditionem.

Scõs ppter cognoscẽtis pditionẽ.

Tertius ppter modũ cognoscẽdi.

¶ Primus gradus eoꝛ q̃ sunt remota a naturali cognitione est ppter rei cognoscẽde pditionẽ: q etiã itriplici gradu subdistinguit. ¶ Primus gradus est ppter rei cognoscẽde supeminẽtiã cuiusmodi sunt diuina maxime circa psonarũ ppria. Jõ de talib⁹ facte sunt reuelatiões ¡ pphetice Esaie p seraphĩ sanct⁹ clamãtia: ⁊ clarius in nouo testamẽto. j. Joh. v. Tres sunt q̃ testimoniũ dãt ĩ celo. pater: ẏbũ: ⁊ spũsctus. ¶ Scõs gradus est ppter rei cognoscẽ de latẽtia: cuiusmodi sunt coꝛdiũ secreta soli deo cognita. Vñ ⁊ cogitatio Simonis magi p reuelationẽ fuit cognita petro. Act. viij. c. Jdeo dixit ei petr⁹ Jn felle amaritudinis et obligatione iniq̃tatis video te eẽ. Cogitabat nãq; gram spũssancti vẽdere. ¶ Tertius gradus est ppter rei cognoscẽde distãtiaz Que distãtia vno modo accipit⁹ ex parte loci: ⁊ sic Heliseus p spiritũ pphetie cũ distans p magnũ spaciũ: vidit giezi munera accipientẽ a Naaman. vt habetur. iiij. Reg. v. Alio modo accipitur distantia ex parte preteriti tpis vel futuri. Presens enĩ no distat a nobis. De distantib⁹ aũt ẽm preteritũ facta fuit reuelatio moysi de creatiõe mũdi: vt dicit Greg. sup Ezechielẽ. De distãtibus ẽm futurũ fuerũt alie reuelatiões prophetice. ¶ Scõs gradus eoꝛ q̃ sunt a naturali nostra cognitione remota est propter conditiones cognoscentis. Et propter hoc aliq̃n cognoscẽtis defect⁹ suppletur per spũm pphet⁹icum. Et hoc modo Abias solonites cognouit vxorem Hieroboam domũ suam ingrediẽtem q̃ vis esset cecus. iiij. Regum. xiiij.

¶ Tertius gradus eoꝝ que sunt remota a cōditione humana est propter cognoscēdi modū sicut Salomō habuit cognitionē aīaliū ⁊ pisciū. Ut habetur iij. Regū. iiij. nō per exercitiū studij sꝫ per inspirationē spūssancti. Fuerūt ergo ꝓphetaꝝ reuelatiōes nō ex naturali ingenio: sed diuinitus inspirate. Qđ facile est inuestigare: qꝛ vt inqt scotus in ꝓlogo primi li. sen. q. ij. vbi dicit: ꝙ in nō euidētibus ex terminis nec principia sic euidētia ex terminis habentibus: nō cōsonarēt firmiter ⁊ infallibiliter diuersimode dispositi: nisi a causa superiori ipsorū intellectꝰ ducerēt ad assensum. Sed ꝓphete vario mō dispositi existētes in diuersis tpibꝰ in talibus nō euidētibus omnino consonabant. Hāc etiā materiā ꝑtractat Aug. xviij. de ciui. dei. c. xlj. vbi ait: Scriptores nostri pauci esse debuerūt: nec multitudine vilescerēt. Nec ita sunt pauci vt eoꝝ nō sit miranda cōscensio. Neqꝫ enim in multitudine pħoꝝ q̄s inuenit inter quos cūcta que senserūt conueniant. Nā resurrectionē carnis nullus probare posset ex terminoꝝ euidētia: ⁊ tn̄ prophete in diuersis locis ⁊ in diuersis tēporibus eā ꝓfessi sunt vno cōsensu sicut ⁊ de alijs fidei nr̄e mysterijs dicere possumus. Qđ nūq̄ esset nisi vnꝰ spūs fuisset in oībus. Qđ etiā Lact. firmianus in. j. li. diuinarū institutionuꝫ aduersus gētes. c. j. ait: Omissis terrene huiusce pħie autoribus nihil certi asserētibus: aggrediamur viā rectam. Quos equidē si putarē satis idoneos ad bene viuēdū duces esse: ⁊ ipse sequerer: ⁊ alios vt sequerent hortarer. Sꝫ cū magna īter se cōcertatiōe dissideāt secūqꝫ ipsi plerūqꝫ discordēt: apparet eoꝝ iter nequaq̄ esse directum. Siq̄dē sibi quiqꝫ vt est libitū ꝓprias vias impresserūt cōfusionēqꝫ magnā querentibus veritatē reliquerūt. Nobis aūt q̄ sacr̄m vere religionis accepimus: cū sit veritas reuelata diuinitꝰ: oēs sine vllo discrimine ad celeste pabulū conuocamus. hec ille. Mira ergo demētia est prophetarū testimonia vilipēdere: qui nihil locuti sunt de xp̄o: nisi qđ celitus acceperūt. O ꝑfida iudeoꝝ neq̄cia: qui xp̄o credere noluerūt. O stulta gētiliū scīa: q̄ xp̄m impugnāt. O reprobanda xp̄ianoꝝ malicia: q̄ xp̄ꝫ nō imitant: de quo vt patebit nihil legimꝰ: neqꝫ audiuimus: nihilqꝫ ꝯfitemur nisi qđ preuiderunt prophete.

¶ Qꝛ futura possunt multipliciter pronūciari: ⁊ qūo sit vera ꝓphetia accipiēda: ⁊ de ꝓphetie veritate. Capl'm. ij.

Secūda cōclusio đr multiplicatio. Pōt nāqꝫ multiplex prophetia ītelligi ⁊ accipi.

Prima đr apparēs.

Scđa đr impropria.

Tertia đr vera.

¶ Prima đr apparēs: q̄ est in precognitiōe futuroꝝ: q̄ pn̄t ex suis causis p̄cognosci: sicut medicus p̄cognoscit sanitatē aut mortē futurā: qꝛ ordo ē ad tales effectꝰ in cognoscēdo in aliq̄bꝰ causis. ¶ Scđa est ꝓphetia improprie dicta: qn̄ alicui cōicat aliq̄d ad ꝓphetiā pertinēs absqꝫ tn̄ tali intelligētia. Qꝛ ꝟm ꝙ habet Danielis. x. c. intelligētia opus est in visiōe. Hocip̄m tenet Hiero. sup Esa. in principio. Cōtingit aūt illud fieri tripliciter. Uno mō in visiōe sicut vidit Pharao spicas Gen̄. xlj. et Balthasar manū scribētē in piete. Daniel. v. ille dormiēs: iste vigilās. Neuter tn̄ eoꝝ fuit ꝓpheta: sꝫ Daniel ⁊ Joseph q̄ visiōes ītellexerūt. Scđo cōtingit in locutiōe: sicut Caiphas Johā. xj. dixit quid propheticū: intēdens soluꝫ dare consilium de morte christi ꝙ esset expediēs: q̄uis esset innocēs: ne occasiōe ipsiꝰ venirēt romani ⁊ tollerēt locū ⁊ gentē. Sed a spūsancto factuꝫ est ꝙ hoc cōsiliū sic ꝓtulit: qꝛ mors xp̄i futura pro salute foret spūali totiꝰ mūdi: ipso Caipha hoc ignorāte. Et ꝓpter hoc nō fuit ꝓpheta ꝓprie loquendo sicut nec asina Balaā fuit rōnale animal q̄uis ꝑ linguā eiꝰ fuerit ꝓlatū verbum

rationale: angelo linguā eius mouēte: absq; tñ cognitione asine. Tertio cōtingit hoc in opatione: qñ. s. spūssctūs impellit aliquem ad aliq̄d agendū: qđ habeat ꝓsperū euentū: q̄uis hō sic motꝰ hoc ignoret. Sicut Judic. xj. đr de Jepte: ꝙ irruit spūs dñi sup ipm. s. ad pugnandū ꝯ filios Amon: tñ nō fuit sibi reuelata victoria futura. Et talis motꝰ vocatur spūssctī instinctus: q̄ est casus ꝓphetie ꝟm doctores. i. aliq̄d deficiēs a rōne ꝓphetie. Et talis motus sil'is est motui bñ fortunati: q̄ mouet ad aliq̄d bene agendū: sine tñ rōne ⁊ cognitione preuia: vt hr̄ ī li. de bona fortuna. Differt tñ qꝛ motus bene fortunati est a cā naturali. s. ab influētia orbis: vel intelligētia motoris: vt dicūt aliqui: vel ab vtraq; simul vt dicūt alij. Motus autē Jepte ⁊ cōsimiliū est a causa supnaturali. s. ex motione spūs diuini. Iste tñ instinctꝰ magis appropinquat ad rationē ꝓphetie: q̄ alij duo modi predicti. ¶ Tertia est ꝓphetia ꝟa ⁊ ꝓprie dicta: in qua ꝓphetizās ītelligit quod ꝓphetizat. Que etiā in multiplici gradu reperit: quoꝝ ille altero est excellētior vbi ceteris paribus est intelligētia clarior. ¶ Primꝰ istiꝰ ꝓphetie gradus est qñ cū visione alicui cōicata dat visionis ītelligētia. Sicut Hieremias vidit ollā succēsam ⁊ faciē eiꝰ a facie aq̄lonis. Hiere. j. ⁊ ītellexit per hoc significari exercitū regis babylonis venturū ad cōburendū ciuitatē hierl'm. ¶ Secūdꝰ gradus est qñ nō fit talis visio seu apparitio: sꝫ auditur vox instruens de aliquo supnaturali. j. Reg. iij. Samuel audiuit vocē dñi loquētis: nec tñ vidit aliquā effigiē sibi apparētē. Qđ pꝫ ex hoc ꝙ credidit esse vocē Heli ipm vocātis: vt habetur ibidē. Et iste gradus ꝓphetie est excellētior predicto: qꝛ voces sunt signa magis expressiua veritatis q̄ figure. ¶ Tertius gradus est qñ nō auditur solū vox instruēs: sed etiā cū hoc apparet persona aliqua loquēs. Propter qđ iste gradus est excellētior duobꝰ p̄mis. Variat tñ tripliciter. Quia persona sic instruēs vel apparens in effigie aliqua aliqñ est hō sanctus: sicut. ij. Machab. vlt. c. hr̄: ꝙ Onias iam defunctꝰ apparuit Jude Machabeo dicēs ei de Hieremia propheta sibi apparēte. Hic est qui multuꝫ orat pro ppl'o ⁊ vniuersa sancta ciuitate Hierusalē. Aliqñ ꝑsona apparēs est angelus. Et sic cōiter leguntur facte reuelationes noui ⁊ veteris testamēti. Aliqñ est effigies representās ipm deuꝫ: sicut Esa. vj. đr: Vidi dñm sedentem sup soliū excelsum ⁊c. Et iste tertiꝰ gradus est excellentior scđo: ⁊ scđs primo: sicut deus est excellentior angelo: ⁊ angelus hoīe. Notandū autē ꝙ oēs isti gradus variantur dupliciter. Qꝛ tales apparitiones aliqñ fiunt per somnium: ⁊ vocant reuelatiōes per somnia. Aliqñ in vigilia: et tunc ꝓprie vocant visiones. Et iste secūdus modus q̄ vocatur visio est excellentior altero: qꝛ maior illustratio mentis requiritur ad hoc ꝙ ipa distracta per operationē sensuū exteriorū in vigilia capiat intelligibilē veritatem de supernaturalibꝰ: q̄ in somno in quo sensibus exterioribus quietatis: anima magis disponitur ad capiendum hmōi veritatē. E contrario est in cognitiōe accepta via naturali: q̄ accipit perviā sensus memorie ⁊ experimēti: vt đr. j. metaphysi. Et ideo talis cognitio nō pōt accipi in somno. Ad illū aūt modū ꝓphetie qui fit in somno reducit ille qui fit in raptu: vel in extasi: qꝛ protūc non est vsus sensuū exterioꝝ sicut nec ī somno. ¶ Quartus gradus ꝓphetie est qñ sine apparitione alicuiꝰ figure vel signi sensibilis veritas intelligibilis de occultꝫ per diuinam reuelationem manifestat. Et hoc modo facte sunt reuelatiōes ipi Dauid vt hr̄ in principio glo. super ps. Et iste gradus est excellentior p̄dictis. Sicut em̄ ille diceretur melioris ingenij ⁊ clarioris qui caperet veritatē conclusionum geometricalium sine descriptione figurarū sensibilium: q̄ ille qui capere non posset sine tali descriptiōe.

Sic etiã in cognitione prophetica illa mens dr excellẽtius diuinitus illustrata: que veritatem intelligibilem capit absq; sensibilib⁹ signis: q̃ sunt figure et voces sup:adicte: q̃ illa q̃ capit sub talibus signis: hec Nicol. de lyra in plogo sup psalmistã. Vos aũt grad⁹ voluimus hic interserere: vt intelligam⁹ q̃ grande sit prophetie donũ: qõ deus sapientissimus tã multipliciter cõicat rationali creature: vt sic mens humana edocta nullo modo de prophetarum dictis dubitare queat.

¶ De his q̃ p xp̃m icarnatũ gesta sunt: et qual'r pphete illa p̃dixerũt. Cap. iij.

De Christo Iudæo

Certia pclusio ỏ: restificatio. Nihil eñ legim⁹ de x̃bo incarnato in nouo testamẽto: qõ testimonijs pphetarum non fuerit prenũciatũ. Tria enim sunt illa que comprehendunt totam viram benedicti Jesu.

Primum est incarnatio.
Secũdum est cõuersatio.
Tertiũ est consummatio.

¶ Primũ est eius incarnatio: in q̃ multa cõcurrũt: que distinguẽdo videam⁹. Legimus eñ Matth. j. xp̃m ex genere Abrae et ex semĩe Dauid nasciturũ. Qõ p̃dictũ fuit Geñ. xxij. In semĩe tuo bñdicent oẽs gentes. Et Dauid in ps. cxxxj. Juravit dñs Dauid veritatẽ et nõ frustrabit eũ: de fructu ventris tui ponam sup sedẽ tuã. ¶ Legim⁹ xp̃m de virgine natũ Luc. ij. c. Qõ p̃dixit Esa. vij. c. Ecce ỹgo pcipiet et pariet filiũ. Et Hiere. xxxj. c. Creauit dñs nouũ. i. icarnatiõis mysteriũ ỹm Nico. de lyra. Et loquitur de futuro p̃ modũ p̃teriti ppter certitudinẽ pphetie. Femina circũdabit virũ: q: beata virgo xp̃m virũ pfectũ sanctis virtutib⁹ ab instãti incarnatiõis in vtero suo circundedit. ¶ Legim⁹ de xp̃o q̃ sit in bethleẽ nat⁹ Luc. ij. c. Hoc pnunciatus est a Michea. v. c. Tu bethleem effrata: alio nõie sic noiata. Geñ. xxxvij. Paruulus es. s. locus: in milib⁹ Juda idest respectu ppli tui i dignitate et multitudine: q: inde fuit trib⁹ regia. Inde eñ fuit nat⁹ Dauid. j. Reg. xvj. Et quia nobilitas ciuitatis magis p̃sistit in populo q̃ in spacio. Matt. ij. c. allegat istã autoritatẽ sic. Et tu bethleẽ terra iuda nequaq̃ minima es in p̃cipib⁹ iuda. Ex te eñ exiet dux q̃ regat ppl'm meum israel. ¶ Legimus de xp̃o q̃ beata ỹgo reclinauit puerũ iesum in psepio. Luc. ij. c. Qõ p̃dixit Esa. j. c. Cognouit bos possessorẽ suum: et asin⁹ p̃sepe dñi sui. ¶ Legimus de xp̃o q̃ fuit adorat⁹ a magis. Matt. ij. c. Et hoc prenunciatus est per pphetã ps. lxxj. Adorabunt eũ oẽs reges terre oẽs gentes seruient ei. et ps lxxxv. Omnes gentes quascunq; feciſti venient et adorabunt corã te domine. ¶ Legimus de xp̃o q̃ fugerit persecutionẽ herodis in egyptũ. Quod pphetatus erat Esa. xix. Ascendet dñs super nubem leuẽ. s. assumendo sibi carnẽ humanam ỹm Nico. de lyra: que dicit nubes: q: formata fuit sp̃ũssancti virtute: sicut nubes sũt sum generat in aere virtute solis. Et leuis q: non fuit aggrauata pondere peccati originalis. Subditur. Et ingredietur egyptũ et mouebũtur simulacra egypti a facie eius. Quia ipso ingrediente egyptũ: simulacra corruerunt: vt scribitur in historia scholastica. ¶ Legimus de xp̃o quia. xij. anno etatis sedit in medio doctorũ in tẽplo. Hoc preostendit pphetia ps. lxxxj. Destetit in synagoga deorũ: in medio aũt deos dijudicat. ¶ Secũdũ qõ cõtinet in vita xp̃i est eius conuersatio: de qua multa dicunt ab euãgelistis de qua tñ prophete predixerunt. Quod aũt dicit Matth. iiij. de tẽtatione Jesu: p̃nũciatum est a zacharia. ij. c. Vidi Jesum sacerdotẽ magnum. Et sequitur: Sathanas stabat aduersus eu⁹ vt aduersaret ei. Qz dicit de xp̃o q̃. s. discipulos pauperes cõgregauit: hoc dicit ab Esa. lxj. c. Spiritus dñi super me euangelizare pauperibus misit me. i. aplis. Qz scribitur de xp̃o q̃ multa mirãda fecit hr̃ ab Esa. xxxv. Deus ipse veniet et saluabit

nos. Tunc aperientur oculi cecoꝝ: ⁊ aures surdoꝝ patebunt. Q inuenitur de xp̄o de eius persecutionis p̄dixerūt ꝓphete. Unde Dauid in ps̄. ij. Astiterūt reges terre et principes conuenerūt in vnum: aduer. do. et aduer. xp̄m eiꝰ. De proditione eius predixit ꝓpheta ps̄. xl. Qui edebat panes meos magnificauit super me supplantationē. ¶ Tertiū qd̄ inuenitur in vita xp̄i est eius cōsummatio. Ipsius nāq; mortem vituperosam predixit Esa. liij. c. et Daniel. ix. c. Ipsiꝰ descensuꝫ ad limbū predixit Zacha. ix. c. Tu quoq; in sanguine testamēti tui eduxisti vinctos de lacu. Et vt breuiter cōcludā ipsius resurrectionem: ascēsionē in celū: ⁊ missionē spūssancti: aliaq; gesta per prophetas veteris testamenti predicta fuere. Ex quo nescio cur ita hebetat quorūdam animus vt in xp̄m incarnatum credere nolint. Quidnam verius esse potest q̄ qd̄ a deo reuelatū est ipsis prophetis: ⁊ a prophetis p̄dicatū est nobis? Non fuerunt certe vane voces eoꝝ. Incarnatus est dei filiꝰ vt oēs saluet: omnes inuitat ad paradisi delitias: sed nō omnes ad ip̄m aspicere volūt. Quinimmo qui humano generi tā larga cōtulit beneficia: contēnitur: vili pēdit̄ ac blasphemat̄: O mūde nequā: o mūde peruerse: o munde pessime: q̄s explicare posset ꝙ grandis est numerꝰ inimicoꝝ xp̄i? Inimici eiꝰ sunt omnes idolatre: heretici: pagani: infideles: iudei: etiam tot̄ falsi christiani. Tamē velint nolint christus ipse qui īcarnatus est inimicos suos crudel̄r puniet: amicos v̄o qui in eum crediderunt corde ⁊ opere illi seruiēdo: merito sue incarnationis adducet in vitam eternam et lucem future glorie: in qua viuit ⁊ regnat per infinita secula seculoꝝ. Amen.

¶ Feria quarta post p̄mā dn̄icā aduentus de electione virginis btē in matrē xp̄i: ex qua sola nasci voluit: que magis grata deo fuit: q̄ quecunq; alie sancte mulieres. Sermo. iiij.

¶ Jesu Maria mater. Fructus. iiij.

Nox p̄cessit ⁊c.

Nvbi. s̄. Excelsus conditor orbis: qui mundū ineffabili sapientia sua disposuit et ordinauit: voluit incarnationem sui filij dilecti in oībus ordinatam esse: vt in tā mirabili ope nihil reprehensibile: nihil irrōnabile: nihilq; cōfusibile inueniret̄. Si em̄ quispiā aures animi strinxerit ⁊ intelligere voluerit tāti mysterij ꝓfunditatē: inueniet ꝓfecto vn̄ merito admirari possit. Iccirco in presenti sermone incarnationem xp̄i volētes magnificare: q̄ in oībꝰ ornatissima fuit: dicemꝰ de ip̄ius ordine quātū ad matrē cōcipiētē: q̄ est gloriosa virgo Maria. Firmabimꝰ autem oīa q̄ dicturi sumꝰ in vno fructu qui est Jesu maria mater. Ad qd̄ meliꝰ intelligendū tres conclusiones ponemus.

Prima ꝯclusio d̄r ꝯformitatis.
Secunda dicit̄ congruitatis.
Tertia dicit̄ singularitatis.

¶ Qualiter xp̄us assumpsit carnem de massa nostre perditionis et de genere Adam: ⁊ qualiter noluit illam aliunde formatam suscipere. Capl̄m. j.

Prima conclusio d̄r cōformitatis. In qua s̄m doctores catholicos ꝯfitemur christū assumpsisse humanā naturā de massa nobis ꝯformi: siue de gn̄e Adā ⁊ non alterius gn̄is vel qualitatis. s̄m illud apl̄i ad Heb. ij. Qui em̄ sctificat ⁊ qui sctificātur ex vno oēs. Sumit̄ aūt cōuenientia huiꝰ assumptiōis ex triplici rōne s̄m Bon̄. dist. xij. iij. li. sentētiarum. ar. j. q. j.

Prima rō d̄r iustificatiōis.
Secūda dicit̄ ostensionis.
Tertia dicitur ordinatiōis.

¶ Prima rō d̄r iustificatiōis. Nā q̄uis dei filius potuisset carnē aliunde q̄ de massa Ade assumere: voluit tn̄ illā assumere de Adam ad seruandā rectitudinē iusticie: vt videlicꝫ eiusdem generis esset satisfactor et preuaricator. Nam

si alteri⁹ generis esset ꝑm Anselmū non attribueret eidē generi satisfactio: cui ⁊ offensio: ac per hoc nō recte seruaret iusticie rectitudo: que ab illo genere requirit emēdā in quo repperit offensaꝫ precedentē. Insup deus cōdidit humanaꝫ naturam in tāta altitudine: vt nulli alij creature eēt obnoxia: si ergo nō modicū est obnoxia redēptori. Decens ergo fuit vt redēptor aut solū esset deus aut si haberet in se genus nature create hoc esset de genere illi⁹ masse: que ortū habet de lūbis Ade. Si aūt diceret: ꝙ improperium parentū redūdat in prolem: ⁊ xp̄s debuit esse mūdus ab omī improperio: ergo non debuit esse de genere seruili? Rñdere possum⁹ ꝙ est verū: qñ fili⁹ est imitator paterni sceleris. Cū aūt est contrarius quoad mores: non dꝫ in eū pr̄is improperiū iuste redūdare: nisi ipse fili⁹ mera sua benignitate portare velit ⁊ sustinere: vt ponitur. lvj. di. c. vndecūq̄. c. nunq̄. c. nasci. ⁊. c. spōsus. Uñ xp̄s non ex merito vel ex necessitate sustinuit improperiū Ade: sed ex mera sua benignitate: vt dū ip̄e sustineret ꝑ alio qđ ex se nō meruit: ali⁹ liberaret ab improperio qđ ipse ꝓmeruit. Hoc est qđ Hiero. in homel. sup Mattheū dicit. Notāduꝫ in genealogia saluatoris nullā sanctarum assumi mulierū: sed eas quas scriptura reprehēdit: vt q̄ ꝓpter pctōres venerat de peccatricib⁹ nascēs oīm pctā deleret.

¶ Scđa rō quare fuit conueniens xp̄m assumere carnē đr ostēsionis: vt ostēderetur nobis dulcedinē misericordie dei: vt videlꝫ ipse de⁹ qui ab hoīe cōtēptus fuerat tanq̄ ab aduersario et inimico: ipse ideꝫ generi humano vniret in xp̄o in vnitate ꝑsone. In quo manifestatur mira diuine pietatis condescēsio in hoc ꝙ ipsum genus humanū sibi inimicum sibi cōiūgere voluit ꝑ indissolubile vinculū. Si aūt obijciat: ꝙ alterius nature ⁊ qualitatis est morbus et medicina: ergo si xp̄us rōne assumpte nature fuit hūani generis medicina: videt ꝙ ei⁹ caro non debuit formari de massa corrupta. Dicere possum⁹ ꝙ verū est qñ medicina sentit corruptionē morbi: qđ nullo mō fuit in xp̄o: qꝛ nō erat infect⁹ corruptione cōcupiscētie: sed erat replet⁹ plenitudine gr̄e. Uñ ⁊ Paulus. j. ad Coꝝ. xv. c. ait: Fact⁹ est primus hō Adam in aīam viuentē: nouissim⁹ autē Adam in spiritū viuificantē. Et. j. Primus hō de terra terrenus: scđs hō de celo celestis. Qđ intelligit nō quātū ad diuersitateꝫ nature: sed ꝓpter differentiā quātū ad qualitatē v̄tutis ⁊ vitij: culpe ⁊ gratie.

¶ Tertia aūt rō vocat ordinationis. Ordinauit eñ de⁹ vt genus humanū totū multiplicaret ex vno: ꝓpter representationē illius vniuersalis principij qđ de⁹ est: nec ꝓpter pctm̄ infringi debuit. Et ideo xp̄s mediator dei ⁊ hoīm homo verus nō aliūde: sed de massa humani generis debuit formari. Ita tamen debemus sentire de carne christi ꝙ fuerit de massa nostri generis: vt semp sentiam⁹ carnē illā benedictā ab omni corruptione ⁊ feditate cōcupiscentie alienā ꝑ virtutem spūssancti: vt plenius in sequentibus declarabitur. hec Boñ.

¶ Qualiter xp̄s noluit assumere adam in vnione persone: quia nō cōueniebat sibi: nec adā erat ad hoc dignus: nec humano generi erat expediēs. Cap̄m. ij.

Secūda cōclusio dicit cōgruitatis. Appetit eñ mens intelligere: cur ipse Adā nō est assumptus a verbo. Qđ declarāt doct. Alexā. in. iij. q. ij. mem. ix. ⁊ Bona. prefata. xij. dist. ar. j. q. ij. nō fuisse congruū triplici ratione.

Prima respicit deum.
Secunda Adam.
Tertia humanū genus.

¶ Prima respicit deū. Nō eñ cōpetebat creatori omniū vt persona dei hominē peccatorē assumeret: cum ipse in forma assumpta debuit peccatores ceteros iudicare: et de peccato nullo modo deberet argui: siue ꝑm naturā assumētem: siue ꝑm naturam assumptā: ꝑm quarum vtraq̄ sibi cōpetebat potestas iudicia-

ria.sicut patet Joh.vij.c.t Matth.xxv. Ideo phariseis loquēdo xps Joh. viij. dicebat: Quis ex vobis arguet me de peccato: quasi dicat nullus. ¶ Scōa rō respicit ipsum Adā. Nō em̄ cōueniebat vt ille q̄ tantū se deiecerat p culpā: tātus exaltaret vt esset deus. Sufficiebat em̄ sibi: vt tm̄ deo recōciliaret. ¶ Tertia rō respicit humanum genus. Nō em̄ expediebat humano generi adam assumi: qz cum esset ille homo pene debitor: vtpote qui reus erat oīm aiarū nostrarū: nō esset eius passio adeo grata: sicut si oīno esset innocēs: t vix etiaz sufficeret ad satisfaciendū pro se: nedū p posset suā satisfactionē alijs cōicare.

¶ Qz xps voluit vir de muliere nasci: vt ostēderet muliebrē sexū fore saluandum: se verū hominē: redderet ac vniuersum perfectum. Capm.iij.

Tertia cōclusio ō: singularitatis. Cū em̄ xps carnē assumere deberet voluit illā nō inconueniēter de muliere tātū accipere. Cur nā rpm credimus sic facere voluisse? Certe nō sine rōnabili causa. Nā vt dicit sctūs Thom̄.in.iij.parte.q.xxxj. ar.iij.in corpore questionis. t in solutione.iij.ar. Xps benedictus voluit tm̄ de femina nasci trib? rōnibus.

Prima propter muliebrē sexū cōmendandum.

Scōa ppter veritatē astruendā.

Tertia ppter vniuersalitatē generationis implēdam.

¶ Prima rō est ppter muliebrē sexū cōmendandū: quā tāgit Aug̃. in li.lxxxiij. questionū di. q̄ hois liberatio i vtroq̄ sexu debuit apparere. Nam qz sexus masculinus est nobilior q̄ femininꝰ: iō humanā naturā in sexu masculino assumpsit. Qz xo sexus femininus liberādus erat: hinc apparet q̄ vir ille de femina natꝰ est. Et idē Aug̃.lib.de agone xpiano. Nolite inq̄t vosipsos contēnere viri filius dei virū suscepit. Nolite vosipsas contēnere femine: qm̄ ex vobis filꝰ dei natꝰ est. hec ille. Nec indignētur mulieres: si sentiant se non esse tante dignitatis quante est vir: quia vt dicit Boñ. in iij.dist.xxv. ar.iij.q.j. Virilis sexus excedit muliebrē in tribus.

Prīo quātū ad dignitatē i p̄ncipiādo

Scōo quātū ad virtutē in agēdo.

Tertio quātū ad autoritatē i p̄sidēdo

¶ Primo ergo quātum ad dignitatē in principiādo: qz oēs taz viri q̄ mulieres ex vno viro fuerūt. In quo expressa representatio apparet egressus rerum ab illo vnico principio et summo. ¶ Scōo excedit quātū ad virtutē in agēdo: qz viri est agere t mulieris est pati. Cū plus habere de virtute actiua sexus virilis p̄pter qō Pbs in li.de aīalibꝰ dicit: q̄ femina est vir occasionatus. i. imperfectꝰ. ¶ Tertio p̄cedit sexus virilis quātuz ad autoritatē in p̄sidēdo. Nā sm̄ ordinez rectum non mulier viro: sed vir mulieri preficit sicut caput corpori. Cū apls.j. Cor.xj. Caput aūt mulieris est vir. Cū hec ita sint: simpliciter loquēdo nobilioris cōditionis est vir q̄ mulier. Cū p̄opter hoc nō auferet ab ipsis mulieribus in esse suo nobilitatis ppie cōditio. Est em̄ muliebris sexus valde honorabilis: cū ex femina natꝰ est xps. ¶ Scōa ratio quare xps voluit de femina nasci est p̄pter veritatē astruendā: vt videlz veritas incarnationis ostēderetur. Quā tāgit Augu. in epla ad volusianum di. Si omnipotēs deꝰ hoiem vtcūq̄ formatuz nō ex materno vtero crearet: et repentinum inferret aspectibus: nōne opinionem cōfirmaret erroris: vt hoiem verū nullo mō suscepisse crederet: t dum oia mirabiliter facit auferret qō misericorditer fecit? Nunc aūt ita inter deū t hominem mediator apparuit: vt in vnitate persone copulās vtrāq̄ naturā t solita sublimaret insolitis: t insolita solitis tēperaret. hec ille. ¶ Tertia rō quare xps voluit de femia nasci ō: ppter vniuersitatē gnationis adimplendā: vt impleatur quartꝰ modus educēdi hoiem in esse. De quo dictū est in sermone.ij. cōsideratione.ij.t.j. opinione. Quid igit

dicere sufficiemus de illius laudib⁹ que electa est vt de ea filius dei nasceretur? Deficit sensus ꝓsternit animus: ⁊ intellectus obnubilatur. Quisnā colliget vllis v̄bis ⁊ enarrabit: quāta fuit illi⁹ virginis singularis excellētia que placuit deo magis q̄ꝫ oīs alia creatura? Multe em̄ fuerūt in hoc mūdo mulieres digne sancte: virtutibus adornate: ⁊ sempiternis seculis gl̄iose. Omitto eas quas pagani laudāt ⁊ de eis dico quas scriptura sacra cōmendat. Nōne magna fuit fides mulieris sareptane credētis verbis Helie prophete.iij.Reg̃.xvij.q̄ persuasit ei multiplicationē farine in hydria ⁊ olei in lechito tp̄e quo clausum est celuꝫ ⁊ penuria terrā inuasit. Quid dicemus de prudētia Sare: que intellexit ludum inter Jsaac et Hismaelē nō esse bonum neq̄ꝫ v̄m dñi volūtatem. dixiq̄ꝫ Abrae: Eijce ancillā ⁊ filiū eius: nō em̄ erit heres filius ancille cum filio meo Jsaac. Geñ.xxj. Quid de Rebecca sollicita ad ꝓcurandū quō Jacob benedictionez a patre que debebatur primogenito obtineret. Geñ.xxvij. Quid de autoritate del bore: q̄ dei populuꝫ iudicauit: docuitq̄ꝫ filiū barach qualiter populū dei de manu sysare liberaret? Judicum.iiij. Quid de Bersabee matris Salomonis prouidētia que ad regē Dauid senescentē nimis tam pulchra oratione expetiuit vt filius ei⁹ Salomō regnaret post ipsum iij.Regū.j. Quid de Sare filie Raguelis deuotione: que tam deuote dñm orauit vt eā liberaret de improperio qd̄ audierat ab ancilla dicēs: Ad te dñe faciez meaꝫ cōuerto: ad te oculos meos erigo. Peto dñe vt de vinculo improperij huius absoluas me: aut certe desup̄ terraꝫ eripias me. Tobie.iij. Quid de Judith que populū cōfortauit: ⁊ Holofernē tyrannū interfecit? Quid de Hester regine cautela: que regem placauit eo tēpore quo illum senserat fore letum in conuiuio. Quid de Abigail ingenio siue industria: que cum vidisset virum suū Nabal dure respōdisse nūcijs Dauid: festinauit et tulit diuersa enxenia: ⁊ Dauid iratum placauit.j.Reg̃.xxv. Multe nēpe fuerunt mulieres prestātes fide: prudentia: sollicitudine: autoritate: prouidentia: deuotione: constantia: cautela: ingenio: pietate: benignitate: liberalitate: humanitate: pudicitia: sobrietate: cōtinentia: mansuetudine: hospitalitate: charitate: ⁊ religione: quas scriptura cōmemorat tam veteris q̄ꝫ noui testamenti: ⁊ tamen nulla eligitur vt xp̄m concipiat nisi sola Maria. O igitur virgo in eternum benedicta. O gloriosa domina benedicta excelsa super sydera: tibi conuenit illud Prouerb̄. vlti. Multe filie congregauerūt diuitias: tu supergressa es vniuersas: q̄r in te incarnatus est saluator mūdi: qui sit benedictus per infinita secula seculoꝝ. Amen.

¶ Feria quinta post primā dñicam aduentus: de perpetua virginitate sancte marie virginis: que fuit vera mater dñi nostri iesu christi. Sermo.v.

¶ Jesu matris virginitas. Fructus.v.

Nox precessit dies autē appropinquauit. Jterū vbi.s. Admirabile incarnationis mysteriū ex om̄i parte cōuertit animū in stuporē: et potissimū cū nobis occurrit xp̄m dei filiū esse de virgine natū. Quis audiuit vnq̄ꝫ tale: aut q̄s vidit vnq̄ꝫ huic sile? Certū em̄ est ꝙ natura talem effectū ꝓducere nō potuit: nec pōt. Deus ipse illud fecit potentia sua inestimabili. Et qm̄ matris priuilegia in filij honorē deueniūt: iccirco in presenti sermone de incarnatiōe loqui volētes: stilum dirigemus ad eā que digna fuit: vt ex ipsa dei filius nasceretur. Dicemusq̄ꝫ de ipsius virginitate perpetua sub vno fructu qui est Jesu matris virginitas. Pro cuius declaratione tres conclusiones preponimus declarādas.

Primo d̄r ꝓbationis.
Scd̄a d̄r rationis.
Tertia d̄r decorationis.

¶ Qz ex testimonio ꝓphetico: angelico ⁊ ecclesiastico apparet matrez xpi fuisse v̄ginem ⁊ qualiter confundunt iudei ⁊ heretici cōtrariū sentiētes. Capm.j.

Prima cōclusio d̄r ꝓbatiōis. In qua fundamētaliter probandū est Jesu xpi matrem fuisse virginē. Qd̄ quidē triplex autoritas manifestat.

Prima est autoritas ꝓphetica.
Scd̄a est angelica.
Tertia est catholica.

¶ Pria autoritas v̄ginitatē marie manifestās d̄r ꝓphetica. Dicit nāqz Esaie vij. Ecce virgo cōcipiet ⁊ pariet filium. Sed hāc autoritatē iudei dicūt nō posse intelligi de xpo. Dicūt em̄. Primo ꝙ ibi dicitur: Dabit dn̄s vobis signū. s. libertatis Achaz: ⁊ populi sui a duob⁹ regib⁹ regnū eius destruere volētibus. Jesus autē nazarenus natus est post tempus Achaz ꝑ quingētos annos et amplius: ergo cōceptio vel natiuitas Jesu nazareni nullo mō fuit signū dicte liberationis. ¶ Scd̄o arguūt: qr in hebreo dicit: Ecce halma: qd̄ nomē nō significat virginē: sed adolescētulā ⁊ indifferenter sumitur pro virgine ⁊ corrupta. ¶ Tertio arguūt: qr in dicta prophetia ponitur. Et vocabitur nomē eius emanuel: et in hebreo habetur: ⁊ vocabitur ipsa. s. halma nomē eius emanuel. Jesus aūt non fuit vocatus a matre sua emanuel: sed Jesus vt ptz in euangelio: ergo hoc ꝑm litterā nō pōt intelligi de xpo. ¶ Quarto arguūt: ex hoc qd̄ subdit in Esa. viij. Anteq̄ sciat puer vocare patrē ⁊ matrē Ex quo ptz ꝙ in puero de quo hic est sermo fuit ignorantia: qd̄ christiani negāt de Jesu nazareno: in quo fuit plenitudo scientie ab instanti sue cōceptionis. Ideo dicunt iudei ꝙ hec scriptura exponitur de Ezechia filio regis Achaz: qui post dictum prophete natus est. Sed hoc dictum impugnat rabbi Salomon per hoc ꝙ Ezechias erat. xxv. annorum quando cepit regere post Achaz patrez suum immediate; vt habetur. iiij. Regū xviij. Achaz regnauit tm̄. xvj. annis: vt habetur. iiij. Reg. xvj. ergo in principio regni Achaz anteq̄z diceretur prophetia Ezechias erat natus ⁊ erat. ix. annorum. Et propter hoc dicit rabbi Salomon ꝙ hec prophetia intelligenda est de filio Esaie. Acceperat em̄ Esaias in vxorē quēdam iuuenculā: ⁊ iam cōceperat de eo. Et quia de puero existente in matris vtero nescit̄ si sit masculus vel femina: ideo qn̄ certitudinaliter predicitur signuz est credibile ꝙ illud qd̄ promittitur ad tale signū sit futurū: est ergo sensus Pariet filiū: ⁊ qn̄ in natiuitate eius videbis verbum meum verificatum: scias te a duobus regibus te inuadere disponētibus cito liberandum. Et ita fuit: qr post ad petitionez Achaz rex assyrioꝝ venit in Damascum cōtra Rasim regem syrie ⁊ eū interfecit: et populum eius trāstulit in cyrenē: vt habetur iiij. Reg. xvj. Et eodē anno vt ibidē d̄r: Osee filius hela coniurauit contra phacee filiū Romelie regem israel: et eū interfecit. Sed ista expositio nō pōt stare qr in pretacto. c. viij. d̄r de puero nato. Et erit extēsio alarū ei⁹. s. regis assyriorum: implēs latitudinē terre tue o emanuel. Et loquit̄ ibi de terra regni iudee: cuius nunq̄ dn̄s fuit Esaias nec filius ei⁹. Et sic emanuel de quo fit sermo: non fuit filius Esaie. Insuper eodē. c. viij. d̄r Anteq̄z sciat puer vocare patrem et matrem auferet̄ fortitudo damasci: et spolia samarie corā rege assyrioꝝ. Sed ante nonū annū regis Osee nō fuit capta Samaria a Salmanasar rege assyrioꝝ vt habetur. iiij. Regū. xviij. licz Osee ante fuerit tributarius regis assyriorū. Et sic a natiuitate pueri de quo hic est sermo: si fuit filius Esaie vsqz ad captionem Samarie fluxerunt anni. xvij. scilz viij. de regno Achaz ⁊. ix. de Osee quia puer fuit natus. iiij. anno Achaz. Ante v̄o. xvij. annos puer scit vocare patrem et matrem. Et propterea nos confitemur ꝙ hec scriptura loquitur de domino nostro iesu christo: vt patet Mat. j.

et exponit a docto.catholicis. Ecce virgo cōcipiet ⁊ pariet filiū.i. beata ẋgo. Et vocabitur nomē ei⁹ emanuel: qđ est interpretatū nobiscū deus. ¶ Ad pmū aūt qđ iudei opponebāt dicendum est ꝑm Nicol. de lyra: q in sacra scriptura ponit dupler significatū respectu alicuius euētus. Unū pnosticū qđ est ĩdicatiuū effectus futuri: vt ps Judicū. vj. c. vbi datū fuit signū Gedeoni in vellere: qđ indicatiuū sue victorie future fuit. Aliud est signū rememoratiuū effectus preteriti: sicut Exod. iij. dixit dñs Moysi. Hoc habebis signū q miserim te. Cū tu eduxeris pplm meū de egypto ĩmolabis deo sup montē istū. Istud signus qđ est rememoratiuū respicit ꝓteritum in magna distātia sicut ĩ parua: vt etiā signū prenosticū respectu futuri. ¶ Dicēdū ergo q liberatio regni iudee a psecutionibus fuit signū saluatiōis mūdi fiende p xpm. Et q: Achaz erat incredulus verbo ꝓphetie conueniens fuit vt sibi daretur signū rememoratiuū futuri in longinquū: vt ipe in ꝓpria psona nō videret sicut ĩ mēte nō credebat. Illud tū qui descenderūt ab eo viderūt vt Maria ⁊ Joseph. Et ideo signanter prophetia nō dixerit ꝟbū ad Achaz di. audi Achaz: sz ad domū Dauid di. audi te ergo dom⁹ Dauid: de qua domo fuit Joseph ⁊ maria: nō tñ ad eos refert: qđ ibi ōr: Nunq̄d parū vobis est ⁊c. sed qđ subditur dabit dñs ipe vobis signum. ¶ Ad scđm dicēdū q halma in hebreo significat absconsionē: ⁊ inde halma dicitur absconsa: que significat iuuēculā aspectib⁹ hominū absconditā: ita q de eius pudicitia ⁊ integritate non dubitatur: maxime qñ ponitur littera h. et tunc sonat sicut haalma. Et sic nō inueniunt in tota scriptura scripte: nisi tres: scz Rebecca. Gen. xxiiij. vbi dicit de ea. Puella decora nimis virgoq pulcherrima ⁊c. ⁊ sequit: Puella als virgo que egredietur. In hebreo habetur haalma que egredietur. Scđa fuit maria soror moysi: de qua Exodi. ij. dicit: Juit puella. In hebreo dicit: Juit haalma. Et iste due fuerunt due virgines purissime qñ fuerunt sic nominate. Tertia fuit beata virgo Maria in hac prophetia Esaie. ¶ Ad tertiū dicendum: q duplex est nomen alicuius. s. impositiōis ⁊ nature: sicut petrus est nomē alicui⁹ scz impositionis: hō autē vel hic homo est nomē nature. Jesus ergo fuit nomē impositū ipi xpo: vt ps Luce. ij. Emanuel aūt est nomē nature seu ꝓprietatis: significat em̄ nobiscū deus: vt dictū est ō. Et hoc est ꝓprium xpi in quo diuina natura ⁊ humana sunt cōiuncte in eodē suppositō. Et hoc modo vocatus est pluribus alijs noīb⁹ ꝓprietates naturas significantibus: sicut vocatus est lapis Daniel. ij. ¶ Ad quartū dicēdū q ly in xpo nō fuit aliqua ignorantia: fuit tñ hō in tēpore: ⁊ sic habuit scīam infusam in tēpore ⁊ anteq̄ illā haberet liberatio populi ꝓmissa per Esaiā cōpleta fuit. ¶ Scđa auctoritas manifestās virginitatē marie dī angelica. Nā Luce. ij. cū beata ẋgo dixisset: qūo fiet istud ⁊c. Angelus rndit. Spūssanct⁹ supueniet in te: et virtus altissimi obūbrabit tibi: ideoq̄ ⁊ qđ nascet ex te sanctū vocabit filiu⁹ dei. ¶ Sed cōtra istā veritatē insurgūt hereticī dicētes beatā virginē non fuisse ẋginē. Et arguūt primo q: Deut. vij. c. dī: Nō erit apud te sterilis vtriusq̄ sexus tam in hoīb⁹ q̄z in gregib⁹ tuis. Sed beata ẋgo nihil debuit facere qđ esset contrariū legi: ergo beata ẋgo virginitate non debuit acceptare. ¶ Scđo arguūt: q: Matth. j. dī: Joseph nō cognouit eā donec peperit filiū suum primogenitū: ergo post cognouit eā. ¶ Tertio arguūt: q: Joan. ij. dicitur de xpo q descēdit in carphanaum ipse et mater eius et fratres eius ⁊ discipuli ei⁹: ergo habuit fratres carnales: q: aliter nō poneretur copula inter fratres et discipulos. ¶ Quarto arguunt: q: Luce. ij. dicitur: Dixit mater eius ad illum. Ecce pater tuus ⁊ ego dolētes querebamus te: ergo Joseph fuit pater xpi. ¶ Ista do-

gmatizauit Veluidius hereticus pessimus: quē validissime dejcit Hieronymus in quodā libello quē edidit contra eum. Ueruntñ ne nos per multa vagemur: rñdemus ad prima obiecta ꝑm doctrinā magistri sentētiaruꝫ dist. xxx. iij. lib. q beata ⁊go maria ex instinctu spiritussancti ꝓposuit se seruaturā virginitatem si deo placeret. Cū aūt volūtatem dei cognouit vorū exꝑtessit: hoc cōfirmatur. xxvij. q. ij. c. sufficiat. ⁊. c. Beata Maria. ¶ Ad scām dicēdū ꝑm Richb. in. iij. di. xxx. q in illa autoritate Mat. donec accipitur sicut in ps. cix. Sede a dextris meis donec ⁊c. qō nō intelligit q postea non sedeat: sed q vsq; tunc et postea. Naꝫ sicut dicit Nico. de lyra. sup Matthēū donec significat aliqñ tēpus determinatū quo transacto fit aliquid. Aliquādo ponit ꝑ semp. Et sic accipit hic: ⁊ in autoritate psalmiste preallegata. Primogenitus etiā in scriptura non solum dr post quē alij: sed etiā ante quē nullus etiam si nullus alius sequatur. ¶ Ad tertiū dicēdū q fratres nō solum dicūtur qui eisdē parētibus nascuntur: sed etiā cōsanguinei germani. Uñ Paulus ad Gal. j. dicit: Alium aplorum vidi neminē: niſi Jacobū fratrē dñi. Erat eñ Jacobus cōsanguineus Jesu xpi filius sororis beate Marie: sicut ⁊ alij: vt Johānes ⁊ Simon chananeus: de quibus loco suo dicemus. ¶ Ad quartū dicēduꝫ est q Joseph ibi intelligit pr xpi putatiue. Uñ Hiero. sup Mat. in illo verbo Genuit Joseph virū Marie. Cū virum inquit audieris suspitio tibi nō subeat nuptiarum: sed recordaret ꝓsuetudinis scripturarū: qꝫ spōsi viri ⁊ spōse vocant prores. Uoluit nāq; xps suā mrem ⁊gi nē fuisse despōsatā. Cū vt eius genealogia ꝓsueto mō texeret ꝑ virū: vt Amb. dicit sup Lu. Cū vt puer natus a ioseph nutriret. Cum vt ⁊go liberaret ab infamia: ⁊ sic ne tāq; adultera lapidaretur. Cū etiā vt dicit Amb. sup Lu. vt ab ipso ioseph testimoniū haberemus de sua spōsa vrore virgine pgnāte. Ut eñ dicit Mat. postq; vidit ioseph virginē filiuꝫ dei in vtero renētem volebat dimittere eā: nō q aliq̄d mali de ea suspicaret ꝑm Chrys. sed qꝫ ignorabat mysteriū. Et ecce cogitante: angelus dñi apparuit sibi in somnis di. Mat. j. Joseph fili dauid noli timere accipe Mariā ꝓiugē tuā: scz ad habitationē tecū: qō eñ in ea natuꝫ est: de spūsctō est ⁊c. Pꝫ ergo ex testimonio angeli tā ⁊gini q; ioseph apparentis: ipsam ⁊ginez gliosam intactā oīno pmāsisse. ¶ Tertia autoritas ꝺr catholica. In simbolo. fides eq̄dē immaculata dixit xpm conceptuꝫ de spūsctō: natū ex Maria ⁊gine. Et ecclesia cātat. Sancta ⁊go ⁊ginū: ora ꝑ nobis.

¶ Ut conueniēs fuit xpi mrem ⁊ginem esse ꝓpter ꝓseruationē paterne dignitatis ⁊ puritatis filij ac ꝓpter finē incarnationis. Cap. ij.

Secūda cōclusio ꝺr rōnis. In qua videre debemus quare xps debuit ⁊ginē mrem hre. Ad qō adducim; tres rōnes q; allegat sctus Tho. in. iij. parte. q. xxvij. arti. j.

Prima est ꝓpter dignitatē pris.
Scōa est ꝓpter puritatē filij.
Tertia est ꝓpter incarnationis finē.

¶ Prima rō est ꝓpter dignitatē patris scz conseruādā. Luꝫ eñ xps sit verus deus: nō debuit habere alium patrem q; deuꝫ. Nā filius alicuius nobilissimi patris: nō debet attribui alteri patri ignobili ⁊ indigno. Cum ergo christus esset eterni patris dei verus naturalis ⁊ consubstantialis filius: non fuit cōueniēs aliuꝫ patrem habere. ¶ Secunda ratio est propter puritatez filij. Nā videmus q flos a radice oritur sine radicis corruptione: ⁊ splendor a luce vel sole sine lucis vel solis lesione: ⁊ verbū a corde vel mente absq; mentis contagione. Cum ergo christus sit flos a radice patris descendens ⁊ candor lucis eterne ⁊ dei patris verbum: consequens fuit q sine corruptione matris conciperetur. Nā conceptio si verbi nostri: qō est imperfectuꝫ

corruptionē nō patit multomagis cō-
ceptio verbi perfecti. Qr igitur caro sic
fuit a verbo dei assumpta: vt esset caro
verbi dei: cōueniēs fuit ꝙ ipa caro si-
ne corruptione matris conciperetur.
¶ Tertia rō est ꝓpter īcarnatiōis finē.
Nā ad hoc facta fuit incarnatio: vt ho-
mines renascerentur in filios dei: vt dr
Job.j. Dedit eis potestatē filios dei fie
ri his q̄ credūt in noīe eius: q̄ nō ex san
guinibus neqꝫ ex volūtate carnis neqꝫ
ex volūtate viri: sꝫ ex deo nati sunt. Per
carnē ꝟm Nicol. de lyra intelligēda est
hic mulier Gen.ij. Hoc nūc os ex ossib⁹
meis ⁊ caro de carne mea assumpta est.
Filij ergo dei nō debebāt nasci volūta-
te carnis ⁊ viri.i.cōiūctione maris ⁊ fe
mine. Ob quā causam xp̄s debebat na-
sci de virgine. Vn̄ Aug.li.de virginita-
te ait: Oportebat caput nostrū ī signū
miraculoꝝ ꝟm corpus nasci de virgine:
vt significaret sua membra ꝟm spm̄ de
virgine ecclesia nascitura. Sed cur vi-
tamus ista predicare de virginitate ma
rie: quam Ezech.xliiij. preuidit in por-
ta clausa: de qua dicit: Porta hec clau-
sa erit ⁊ nō aperiet ⁊ vir nō trāsibit per
eā: qm̄ dn̄s deus israel īgressus est per
eā. Qd exponēs Aug.in quodā sermo-
ne dicit: Quid est porta in domo domi
ni clausa: nisi ꝙ virgo maria semp erit
intacta? Et quid est: hō nō trāsibit ꝑ eā
nisi ꝙ Joseph nō cognouit eā? Et quid
est: dn̄s solus intrat ⁊ egredit per eam:
nisi ꝙ spūssctūs impregnauit eā: ⁊ dn̄s
angelorū nascit per eā? Et q̄d est: clausa
erit in eternuꝫ: nisi ꝙ Maria virgo est
ante partum ⁊ virgo post partum.
¶ Qr sola virgo maria fuit mater ⁊ v̄go:
⁊ qualiter fuit vera ⁊ propria mater: vt
ptꝫ ex dictis sacre scripture: et rōnibus
doctorum. Capl'm.iij.

Tertia ꝯclusio dr decoratiōis.
Fuit nāqꝫ beata virgo in sua
virginitate decorata priuile-
gio quodaꝫ singulari vt esset
virgo simul et mater. Qd aūt ipsa vera
fuerit mater iesu xp̄i atqꝫ realis decla-
ratur tripliciter.

Primo autoritate.
Secundo ratione.
Tertio inuocatiōe.

¶ Primo declarat ꝙ beata virgo fuerit
vera mater Jesu xp̄i autoritate. Nam
Luc.j. dixit ei angelus. Paries filiū. Et
iterū ibidē beata virgo audiuit beatam
Elizabeth dicentē: Vn̄ hoc mihi vt ve-
niat mater dn̄i mei ad me. ⁊ Luc.ij. Pe
perit filiū suū p̄mogenitū. Et eodeꝫ.c.
Dixit mater ei⁹ ad illū. ⁊ Mat.ij. Et in-
trantes domū inuenerūt pueꝝ cū Ma
ria matre eius. Et eodē.c. Angelus ap-
parens Joseph dixit ei: Surge ⁊ acci-
pe puerum: et matrem eius. et Job.ij.
Nuptie facte sunt in chana galilee: et
erat mater iesu ibi. ⁊ Job.xix. Stabant
aūt iuxta crucem Jesu mater ei⁹ ⁊ soror
matris ei⁹ ⁊c. ¶ Scdo ꝓbatur rōne ꝙ
btā v̄go fuerit vera mater iesu xp̄i. Naꝫ
vt colligit ex dictis scti Tho. in.iij.pte
q.xxxij.ar.iij. ⁊ pte.j.q.xxvij.ar.ij. ad hoc
ꝙ aliq̄s sit pater: vel aliqua sit mater:
vel aliq̄s sit filius: quattuor requirunt:
scꝫ vite generatio: substātie collatio: ma
terie preparate administratio: et nature
specifice assimilatio. ¶ Primo em̄ requi
ritur vite generatio. Nā nō ex quacūqꝫ
generatione sequit paternitas vel ma-
ternitas vel filiatio: sed ex generatione
viuentium. Et iō si aliqua inaīata ex ali
qua materia fiāt: non ꝓpter hoc seq̄tur
in eis rō paternitatis: vel maternitatis
vel filiationis. Sicut si ex ligno fiat scā
nū: nō ꝓpter hoc lignū dicit pater scan
ni. Silr nō dr ꝙ ignis generat⁹ ex igne
sit fili⁹ ignis generātis. ¶ Scdo requiri
tur collatio substantie. Nā si aliq̄s facit
aliquid non cōferendo de sua substātia:
non dr pater vel mater. Sicut artifex q̄
facit scānum nō dr pater scāni nec scānū
filius ei⁹. ¶ Tertio requirit materie pre
parate administratio. Nō em̄ simplici-
ter prebere materiā ad generationē ali-
cuius facit patrē vel matrē: sed prebere
materiā sic preparatā. Sicut terra non
dr ꝓprie marer hoīs: nec hō pater ver-

mis vñ format. Quarto requirit materie specifice assimilatio. Nā si genitū nō assimiletur generāti in natura specifica generās nō dr pater nec genitū dr filius. Sicut capillus q̄ ab hoīe generat nō dr filius. Cū ergo he quattuor conditiones fuerint in btā v̄gine: pz ꝙ fuit vera mater xp̄i. Primo nāq̄ genuit xp̄m viuuz. Vñ Damascen⁹ li.iij. Filius dei ꝯxit ex castissimis ⁊ purissimis sanguinib⁹ virginis marie carnē aīatā aīa rōnali. Scdo beata v̄go xp̄o de sua substantia p̄buit. Nā vt dicit sctūs Tho.in.iij.di.iiij.beata v̄go in generatiōe xp̄i cōtulit q̄cquid alia mater cōferre dz ad gn̄ationez filij. Si ergo alie mulieres vere dicūtur matres ⁊ beata v̄go v̄o poterit dici mater. ¶ Tertio btā v̄go nō solū materiā prebuit ad conceptionē xp̄i: sed materiā sic p̄paratā. Quarto produxit sibi simile in specie suū. s. speciosissimū filiū. ¶ Terrio ꝓbat ꝙ btā v̄go fuerit vera mater xp̄i inuocatione. Nā eccl̄ia sctā dicit ip̄az reginā mīe esse matrē xp̄i cū eā inuocat: vt ibi: Aue maris stella dei mater alma. et Alma redēptoris mater. Et profecto est valde gratissimuz hoc v̄bū mater v̄gini gl̄iose cuz sibi dr: qr in hoc exprimit oīs sua ꝑfectio: laus ⁊ gl̄ia. Hinc est ꝙ Ecc̄i xxiiij. de seipsa dicit: Ego mater: scz singulari mō: mater virgo: mater intacta: mater inuiolata: mr̄ pulchre dilectiōis timoris: magnitudinis ⁊ sctē spei. In me gr̄a om̄is vie ⁊ veritatis. In me oīs spes vite ⁊ virtutis. Trāsite ad me oēs q̄ cōcupiscitis me: ⁊ a generationibus meis implemini. Spūs em̄ meus super mel dulcis: ⁊ hereditas mea sup̄ mel et fauū. O q̄dulce vocabulū ad dicēdum mr̄ xp̄i: o q̄fructuosum ꝓ oībus ad allegādū. Jō ī aduersitatibus: ⁊ angustijs: in periculis: ⁊ oī tribulatione ad virginē tā decorā recurramus: q̄ hr̄e meruit in vtero suo regē celoꝝ ⁊ dn̄m: a quo vt a filio impetrat nobis gr̄am quā nobis cōcedat ipse iesus xp̄s pijssimus: qui est bn̄dictus ⁊ laudabilis per infinita scl̄a seculorum. Amen.

¶ Feria sexta post primā dn̄icam aduētus de annūciatione dn̄i nostri iesu xp̄i facta per angelū gloriose virgini Marie: de stupēdis mysterijs huius annunciationis ⁊ preconijs dignissimis virginis bn̄dicte. Sermo.vj.

¶ Jesus annūciatus. Fructus.vj.

NOx p̄cessit dies aūt appropinquauit. Iterū vbi.s. Sacramētum ineffabile incarnationis filij dei ita solēniter celebratum est: vt oēs angelici chori conuertentur ad leticiaz ⁊ exultationē: eo scilz tempore quo per sanctam trinitatem facto consilio angelicus nuncius est deputatus: vt mitteretur ad virginē ad annunciandum sibi desponsationez eterni regis ex qua seq̄ debebat par humani generis: ⁊ salus totius mundi. Et qm̄ tale mysteriū est satis efficacissimū corda dura mollire ac liquefacere ī amorem dilecti iesu: iccirco ī presenti sermone de ipsius annūciatione dicemus sub vno fructu qui est iesus annunciatus. Pro cuius declaratione tres conclusiones erunt notande.

Prima cōclusio dr cōgruitatis.
Scda cōclusio dr qualitatis.
Tertia ꝯclusio dr virtuositatis.

¶ Qr angelus debuit annunciare virgini conceptionez filij dei: vt ex hoc seruaretur ordo ex parte dei ⁊ cōformitas reparationis cuz lapsu: ⁊ virgo purissima ardentius se disponeret ad xp̄m suo vtero recipiendum. Cap.j.

PRima ꝯclusio dr ꝯgruitatis In qua videbimus qualiter angelus ꝯgruenter ad virginem missus est ad annunciādū dei filij cōceptū triplici rōne.

Prima rō sumit ex parte dei.
Scda rō ex parte angeli.
Tertia rō ex parte virginis.

¶ Prima rō sumit ex parte dei: vt seruaret ordo quē ip̄e statuit: ꝙ mediātibus angelis diuina hoībus nūciant. Et hec

est regula Diony.lib.de angeli. hierar. vbi ait:Dñicū benignitatis mysterium ãgeli prīo edocti sunt:postea ꝑ ipos ad nos cognitiōis gr̄a trāsiuit.Si aūt obij ceret ꝙ btā virgo supior erat angelis: ergo nō debebat sibi tale mysterium ab angelo reuelari:qꝛ vt dicit Diony.supremis angelis fit reuelatio immediate a deo.Ad hoc rñdere possumus ꝟm Tho. in.iij.parte.q.xxx.arti.ij.ad.j.ar.ꝙ btā virgo superior erat angelis quātū ad dignitatē ad quā diuinitus eligebat: sed quātū ad statū pñtis vite erat inferior: qꝛ ⁊ ipse xp̄s rōne passibilis vite modico ab angelis minoratus est.vt dicit ad Heb.ij.c.⁊ notat in.j.sen.di.xvj.Uerū tñ qꝛ xp̄s fuit simul viator ⁊ cōprehēsor quātū ad cognitionē diuinoꝝ:nō indigebat ab angelis īstrui.Sed mr̄ dei nō erat in statu comprehēsoꝝ:iō de diuino cōceptu ꝑ angelos instruēda erat.Et si adhuc obijciatur ꝙ btā v̄go ex lumīe fidei cognoscebat dei filiū incarnādū:qꝛ tāta copia gr̄e inhabitabat in aīa eius: ergo videt ꝙ nō debebat instrui de eo qd iā sciebat.Ego dico ꝙ lꝫ fidē de mediatore habuerit añ annunciationē: tñ ex humilitate cordis sui nūq̄ cognouit seipsam fore in matrē eligēdā tāti filij. Et ex hoc angelus debuit sibi annūciare ꝙ filius dei erat in suo vtero venturus:⁊ suscepturus carnez ex purissimis sanguinibus suis ꝑ operationem spiritussctī:qd ⁊ fecit:sicut ptꝫ Luc.j.Scda rō sumit ex parte angeli.vt.s.seruaret ordo in reparatiōe q̄ seruatus fuerat in lapsu.Cecidit nāq̄ homo angelo malo Euā tentante:releuari aūt debebat angelo bono marie nūciāte.Et hoc inquit Beda in homel.Aptū humane restaurationis principiū:vt angelus a deo mitteret ad virginē partu cōsecrandā diuino:qꝛ prima ꝑditiōis humane causa fuit cū serpēs a diabolo mittebat ad mulierē suꝑbie spū decipiendā.¶ Tertia rō sumit ex parte virginis.Et primo vt ex tali nūcio mēs eius eleuaret in deuꝫ:vt sic ardēti charitate flāmesceret; vt p̄us xp̄m cōciperet ꝑ amorē mēte q̄ corpore Nā vt Aug.li.de virginitate ait: Materna ꝓpinquitas nihil marie ꝓfuisset nisi feliciꝰ xp̄m corde q̄ carne gestasset. Scdo vt eius puritas ostenderet.Hinc Hiero.ad Pau.⁊ Eusto.Bene angelus ad virginez mittit:qꝛ est semꝑ angelis cognata virginitas.Tertio vt esset certior testis huius sacramēti qñ suꝑ hoc diuinitus esset īstructa.Sic itaq̄ ordinatum fuit vt angelus ad virginē mitteretur.Quis excogitare posset:quāta tunc fuerit leticia in celesti hierarchia: quantum gaudiū:quāta exultatio:cū ordinabat legatio tā solēnis ⁊ grata fiēda per angelū.Fluxerunt tot annoꝝ milia q̄bꝰ nō soluꝫ hoīes:sed etiā ipsi angeli expectauerāt videre diē illū.O benignitas: o pietas ⁊ magna dulcedo summi dei: ecce apta est vena misericordie tue.Angelꝰ vocat a tota trinitate ⁊ ambasiata sibi imponit.Uade inq̄t pr̄ vade ad virginem illā Mariā ⁊ dic ei:qꝛ illā in meā spōsam vnicā eligo:ipsam diligo super oēs creaturas:ipsius amore vulneratū est cor meuꝫ.Uade ait filius:⁊ dic ei: qꝛ ego ipsam in matrem eligo:⁊ passibilē carnē de ipa suscipiā eroq̄ ei amorosus filius:ipsaq̄ dulcissima mea mr̄.Spūs sanctus subiunxit.Uade ⁊ dic ei:qꝛ ego secū ero:⁊ operatione mea virgo ꝯcipiet:virgo parturiet:⁊ virgo in eternum manebit.O quāta fuere tūc cantica.O quot laudes:quodve tripudia in regno celoꝝ.Multa pōt humana mēs de ipsis pie cōtēplari:q̄ nos breuitatis causa dimittimus.Diximus tñ ista vt intelligeremus q̄cōgruum fuerit ꝙ angelus xp̄m incarnādū virgini annūciaret.

¶ Qꝛ Angelus annuncians virgini ꝯceptum filij fuit de ordine archangeloruꝫ Gabriel vocatus qui virgini apparuit visione corporali. Cap.ij.

Secunda cōclusio d̄r qualitatis.In qua videre debemꝰ qualitatē angeli nūciantis: etsi nō in oībus saltē quantum ad tria;videlꝫ

Primo quantū ad ordinē.
Scdo quātū ad nomen.
Tertio quantū ad apparitionē.

¶ Primo inquā cōsideremus cuius conditiōis fuerit angelus q̄ nūciauit incarnationē xp̄i. Et colligit ex dictis sancti Tho. iij. di. iij. lib. q. iij. ar. ij. q. ij. ⁊ in. iij. parte sum. q. iij. ar. ij. ad. iiij. ar. ille angelus fuit de medio ordine infime hierarchie q̄ est ordo archāgeloꝝ. Qd̄ conueniens videt esse ⁊ verū: vt saluaret ꝓprietas ordinū: qꝛ ad angelos ꝑtinet dirigere actus alicuius hoīs q̄ ad ipsuꝫ tm̄ ꝑtinet: vñ dicunt mysteria nunciare. Ad archāgelos v̄o ꝑtinet dirigere actus hominis q̄ in totā multitudinē redūdant. vñ ⁊ medij. s. archāgeli dicunt quasi p̄ncipes angeli. Qꝛ ergo ꝯsensus btē v̄ginis q̄ ꝑ angelū req̄rebat erat actus singularis ꝑsone redūdās in vtilitatē multitudinis: immo totius humani generis: iō angelus ille debuit esse de ordine archangeloruꝫ. Et credibile est ꝙ fuerit summus ī illo ordine. Aliq̄ v̄o alij dicūt illū fuisse de summo ordine sup̄me hierarchie: qꝛ ꝓprietas illoꝝ est in dei amore ardere. Et qꝛ in incarnatione succendēda erit amoris flāma in tota eccl̄ia et singulariter in aīa virginis: iō angelus ille debebat eē de ordine seraphin. Nec ꝓpter hoc ꝑuertit ordo: qꝛ sicut singulare erat opus incarnationis cōplēdum in virgine: nullo mō possibile ꝟm ordinem create nature: ita singularis debebat esse nūcius ille q̄ mittebat ad talia nūciādū. Quicq̄d aūt sit satis est nobis ꝙ de summis celoꝝ angelus missus est siue fuerit de scdo: siue de sup̄mo ordine prime celestis hierarchie. ¶ Scdo consideremus cuius cōditionis fuerit angelus quātū ad nomen: qꝛ vocat Gabriel: qd̄ suo officio cōgruit. Naꝫ ꝟm Grego. Gabriel fortitudo dei interpretat. Ad ostendēdū ꝙ incarnationis mysterium esset ꝑ dei fortitudinē nunciādū. Et sil̄r ad ostēdēdū ꝙ dn̄s virtutum veniebat ad debellādū aereas ptātes. Ita ꝙ Gabriel annūciauit virgini: ꝙ fortis deus veniebat ad fortē mulierem. De qua d̄r Prouer. vl. Mulierē fortē q̄s inueniet.

¶ Tertio cōsideremus in angelo nūciāte cuius cōditionis fuerit quantū ad visionē ⁊ apparitionē. Et ad h̄ dicit Chryso. sup Mat. ꝙ angelus apparuit virgini visione corporali: qd̄ conueniens fuit triplici ratione.

Primo rōne similitudinis.
Scdo rōne celsitudinis.
Tertio rōne certitudinis.

¶ Prima rō fuit sil̄itudinis: qꝛ illud qd̄ annūciabat erat incarnatio inuisibilis dei. Vñ cōueniēs fuit vt ad hmōi rei declarationē inuisibilis creatura formam assumeret in qua visibiliter appareret. ¶ Scda rō d̄r celsitudinis. Cōueniebat em̄ mr̄i dei q̄ nō solū in mēte: sed etiā in corporeo vētre erat filiuꝫ dei receptura vt angelū corporaliter videret. ¶ Sed si aliq̄s obijceret ꝙ magis faceret ad dignitatē virginis: si angelus apparuisset ei visiōe intellectuali: qꝛ vt Aug. di. xij. sup Gen̄. ad lr̄am: dignior est intellectualis visio q̄ꝫ corporalis: qꝛ visione intellectuali videt in sui substātia: visione v̄o corporali videt in assumpta figura: ergo dignius fuisset apparere visiōe intellectuali. Respōdere possumus ꝙ intellectualis visio est potior q̄ꝫ sit imaginaria vel corporalis si sit sola. Sed ipse Aug. dicit ꝙ excellentior est ꝓphetia q̄ hꝫ intellectualē ⁊ imaginariā visionez: q̄ꝫ illa q̄ hꝫ alterā tm̄. Iō btā virgo non solū ꝑcepit visionē corporalez in angeli apparitiōe: sed etiā intellectualē illuminationē. Vñ apparitio nobilior fuit. Fuisset tn̄ nobilior si ip̄m angelum intellectuali visione in ꝓpria specie vidisset siue in sui sub̄a. Sed hoc nō patit status viatoris vt angelum ꝑ essentiā videat. ¶ Tertia rō q̄re angelus appuit corꝑali visione d̄r certitudīs. Ea em̄ q̄ sunt oculis subiecta certius cōprehēdim⁹ q̄ꝫ ea q̄ imaginamur. Propter hec oīa Augu. in quodā ser. virginē introducēs loquētē ait: Venit ad me q̄dā magnus paranymphus xp̄i: nō p̄riarcha primus: aut

ꝓpheta egregius: sed Gabriel archāgelus facie rutilās: veste coruscans: gressu mirabilis: ⁊ aspectu terribilis: q̄ visitauit ⁊ ꝑturbauit me. Hec ille. Felix illa apparitio ⁊ iocūda nimis in qua nūciabat ab angelo nouuz letissimū: nouum gratissimū: nouū ꝓpinquissimū: de salute humani gn̄is. Quid audisti o puella formosa? O mulier sctā: o virgo ꝟtuosa. Quid audisti: q̄d angelus tibi retulit? Certe nulla vnq̄ creatura fuit q̄ habuerit talē reuelationē: qualē tu habuisti. Tibi dicitur: Aue: idest sine vhe. Tibi dicitur plena gr̄a. Tibi bn̄dictio datur: in mulieribus. Tibi p̄nūciat angelus ex tuo vtero in mūdū dei filiū egressuruz. O btā femina longū esset narrare cūcta q̄ angelus dixit: Que virgo respōdit illa de q̄bus plene suo loco dicem⁹. Nunc aūt veniamus ad qd̄ erat vidēdū in tertia cōclusione p̄posita.

¶ Qr gloriosa virgo etsi non merito cōdigni: tamē merito congrui ⁊ digni meruit esse mater filij dei. Capitulum. iij.

Tertia ꝯclusio d̄r virtuositatis. In qua contēplari libet si ex virtutibus meruit virgo cōcipe xp̄m. Et ne ꝑ multa vagemur dicim⁹ ad hoc ſm doctrinā dn̄i Bon̄. in. iij. di. iiij. ar. ij. q. ij. ꝙ triplex est meritum.

Primū d̄r cōdigni.
Scd̄m d̄r cōgrui.
Tertiū d̄r digni.

¶ Primū est meritū cōdigni: quo q̄s ex tāta charitate meret̄ tātā gloriā. Et hoc merito virgo nō potuit mereri cōcipere filiū dei: ꝓ eo ꝙ hoc excedit oē merituz. Et qr erat ipsius meriti gl̄iose virginis fundamētū. Siue em̄ dicamus deū fieri hoīem: siue dicamus mulierē fieri matrem dei vtrūq̄z est supra statū q̄ debet creature. Et iō tā hoc q̄ illud fuit benignitatis ⁊ gratie. ¶ Scd̄m est meritum cōgrui: quo pctōr d̄r gratiaz sibi mereri cū ad gr̄az se disponit. Et btā virgo meruit an̄ incarnationē cōcipere filiū dei: qm̄ pre nimia sua puritate: benignitate ⁊ humilitate idonea erat vt efficeretur mr̄ dei. ¶ Tertiū est merituz digni: quo scz vir iustus orat ꝓ alio vt mereat exaudiri. Et hoc merito meruit btā virgo cōcipere xp̄m post annūciationē: qr spiritussctūs in eā copiosissime descēdit nō indispositā. Si em̄ bn̄ ꝯsiderem⁹ q̄d cōtineat in verbis illis q̄ virgo sacratissima cōcludēdo angelo dixit: ecce ancilla dn̄i: certe eā dignā iudicabim⁹ ꝯceptione filij dei. Nā cū dixit: Ecce prōptitudinē obediētie ostēdit q̄ tāta fuit ꝙ nūq̄z deo gratior acceptiorq̄z in aliqua alia creatura siue hoīe siue angelo inueniri poterit. Cū subiunxit ancilla dn̄i: ꝓfundū humilitatis sue ostēdit siue manifestauit. Non em̄ potuit ea q̄ eligebat vt esset mr̄ dei efficacius sibi ipsi vilescere: deūq̄z magnificare: q̄z se ancillā dn̄i nūcupādo. Cū dixit: Fiat mihi: fidē suā declarauit. Cui⁹ lumine adeo fuit illustrata: vt nihil de xp̄o incarnādo sentiret diminutū. Cū tādē dixit: ſm verbū tuum: charitatē suam aperuit: qua ad deū diligēdū ita cū illo ardēter ꝯiuncta fuit: vt creatura non sufficiat illud cogitare. Nūq̄z in hac vita inuētus est nec inueniet q̄ tāto feruore amoris cor suū dederit deo: quātū tribuit tūc ipsa virgo btā Nullus etem̄ eoꝝ q̄ dilexerunt deū fuit in eo excessu dilectionis in quo ipsa feruebat: adeo ꝙ illis verbis ꝓlatis merito digni meruit esse mr̄ dei. O armariū diuine gr̄e: o armariū diuine misericordre: o fons pietatis: o fons castitatis: o puteus humilitatis: o plenitudo prudētie: o plenitudo gr̄e q̄ tm̄ meruisti. Propter q̄ impetra nobis gr̄am filij tui: vt valeamus illius amore recolere qd̄ ipse ꝓ nobis dignatus est facere: q̄ est bn̄dictus ⁊ laudabilis per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Sabbato post primā dn̄icā aduētus de mirabili ꝯceptione filij dei iesu xp̄i: ⁊ qualiter virgo gl̄iosa ip̄m concepit in vtero suo verū deū ⁊ veruz hoīem: ⁊ de his que occurrunt circa hanc conceptionem consideranda. Sermo. vij.

¶ Jesus vtero claudit. Fructus. vij.

Or p̄cessit di-

n es autē appropinquabit Jterū vbi. s. Lc. xxiij. aīa supra modū in cognitione veritatis eius potissimū q̄ ingenij ꝓprij vires ad facultatē excedit: nec haberi p̄t nisi aliq̄ lumine diuine gr̄e interueniēte siue illud sit lumen apparitiōis siue visiōis: siue fidei. Et q: hec nobis veritas p̄dicat mōstraturq̄ fidei rō. s. q̄ xp̄s filius dei ꝓceptus fuerit de spūsctō in vētre virginali. Jccirco in p̄nti sermone p tāte veritatis claritate intelligēda: ac deuotione dicem⁹ de cōceptiōe mirifica ac stipēda. d. n. iesu xp̄i. Et more solito proponimus fructū suauissimū t dulcissimū huius sermonis q̄ est. Jesus vtero claudit. In q̄ tres cōclusiones principales declarabimus: videlz

Prima ꝓclusio ē: spūsancti supuētio.
Scōa ꝓclusio ē: xp̄i ꝓceptio.
Tertia ꝓclusio ē: corporis cōditio.

¶ Q: virgo sacratissima cōcepit xp̄m: supueniēte in ea spūsctō: t quare talis ꝓceptio attribuit spūsctō cuius filius nullo mō dictus est xp̄s atq̄ quō exponitur illud angelicū dictum: spūsctō superueniet in te. Lap̄. j.

Prima cōclusio ē: spūsancti supuētio. Q: em̄ ꝑm angelicū ꝓmissum in xp̄i ꝓceptiōe spūsctūs supuenit in virgine videtur attribui spūsctō spāliter corpis xp̄i ꝓceptio. Qō cōueniens ostēdit. s. Tho. di. iiij. iij. li. q. j. ar. j. q. iij. t. iij. parte sum. q. xxxij. ar. j. triplici ratione.

Primo rōne charitatis.
Scōo rōne liberalitatis.
Tertio rōne sctitatis.

¶ Primo cōuenienter attribuit spūsctō talis conceptio rōne charitatis. Spūs em̄ sctūs est charitas vel amor dei p̄ris t filij. Ex maximo aūt amore dei prouenit vt filius dei sibi carnē assumeret in vtero virginali: vt ē. Jo. b. iij. ¶ Scōo cōueniēter ē: xp̄s cōceptus de spūsctō rōne liberalitatis. Ut em̄ dictum est. s. fructu. ij. t ꝓclu. iij. nō aliq̄bus meritis sed sola liberalitate gr̄a dei filius carnē assumpsit. Jō spūsctō q̄ est ipsa gr̄a cōceptio xp̄i attribuit: vt dicit Aug. in enchiridiō. ¶ Tertio ꝓceptio xp̄i attribuit spūsctō rōne sctitatis. Q: em̄ spūsctūs est spūs sctificationis: vt ē: Roma. j. iō sicut alij ꝑ spūm sctificant spūaliter vt fiant filij dei adoptiui: ita xp̄s ꝑ spūm sanctū est in sctitate ꝓceptus: vt esset filius dei naturalis. Et ꝓpter hoc angelus dixit bt̄ē virgini. Jō t qō nascet ex te sanctū vocabit filius dei. Neq̄ tm̄ xp̄s q: de spūsctō ꝓceptus ē: filius est spūsctī putādus: q: vt inqt Aug. in ench. Natus est de spūsctō xp̄s non sicut filius: t de Maria virgine sicut filius. Doctor aūt seraphicus dn̄s Bon̄. in. iij. dist. iij. ar. j. q. ij. dicit: q̄ hec locutio xp̄us est filius spūsancti: nullo mō est admittēda. Tū ꝓpter vitandū errorē circa generationes tēporalē. Tū circa generationē eternā.

¶ Circa generationes tēporalem debet vitari error: q: cū ꝑm illā si diceret xp̄s conceptus de virgine t spūsctō: ac si spiritussctūs eius esset pater: t virgo eius mater: iam videretur ex hoc q̄ xp̄s natus esset de maria t spiritusancto: sicut nascitur proles de viro t muliere: quod falsum est: q: ꝑles partē accipit a patre t partē accipit a matre: in qua assimilatur patri t matri in eadē forma t natura. Qō nullo modo est reperire in christo: qui soli matri assimilatur in natura assumpta. ¶ Circa generationes eternā vitandus est error ne fiat confusio eternarum relationum t proprietatū. Unde cum ꝓprium sit persone patris generare respectu persone filij: nullatenus admittitur xp̄m esse filiū spūsancti. In quo nō est alia ꝑsona vel hypostasis: q̄ illa quam pater ab eterno genuit. Vnde Augu. vt dicit magister in. iij. distin. iij. ait: Quis dicere audebit xp̄m esse filiū spūsancti: cū hoc ita sit absurdū vt nulle

fideliū aures valeāt sustinere. Ideo catholice inferenda est autoritas illa angeli: videlz Spūssanctus supueniet in te. Non em̄ supuenient in virginē spiritussctūs vt esset pater xp̄i: sed vt dicit Tho. in. iij. sen. dist. iij. hec supuētio potest multiplr̄ ītelligi. Primo spūssctūs superueniet in te. i. sup possibilitatē et cursum nature veniet in te: dando fecūditatē ⁊ ꝯseruando virginitatē. Scdo spūssctūs superueniet in te. i. supra illd̄ qd̄ habes de plenitudine ei⁹ in te. Qr sicut olim impleuit mentē: nunc presentia filij sui implebit ventrē: operādo filij dei conceptionē. Tertio exponit̄ spiritussctūs supueniet in te. i. desuper celis veniet in te. Qr omne datū optimū ⁊ oē donū perfectū desursuz est. Jac. j. Quarto exponit̄ spūssctūs supueniet ī te. i. supra merita tua: et supra merita oīm creaturarū. Quinto exponit̄ spiritussctūs supueniet in te. i. sup oēs qui ante te fuerūt ⁊ erūt vt sis ei⁹ tabernaculū: tēplū: ⁊ sacrariū. Ex his cū audimus spm̄sctm̄ superuenisse statim operis magnitudinem admiremur venere-murqz in v̄gine fecūda amplissimū munus plenitudinis gr̄e sibi ꝯcesse: q̄ tāta fuit: vt sola esset illius mater in terris: qui solū habet patrē in celis.

¶ Qr xp̄i ꝯceptio fuit admirabilis valde: tū ꝓpter tp̄s qr facta est in instanti: tū ꝓpter virginez in qua est facta: tum ꝓpter gl̄iam aīe xp̄i. Capl̄m. ij.

Secunda conclusio dicitur cōceptionis. Fuit quidem christi conceptio admirabilis valde triplici ratione.

Prima ratio d̄r tp̄is.
Scda ratio d̄r v̄ginis.
Tertia ratio d̄r gr̄e.

¶ Primo fuit admirabilis cōceptio xp̄i rōne tp̄is: qr fuit subitanea ⁊ in instāti: nr̄a aūt est successiua et in tp̄e: vt dicit Jobes Damas. Qd̄ si fuerit talis cōceptio declarat sctūs Tho. in. iij. sen. dist. iij. q. ij. ⁊ in. ij. p̄te sum. q. xxiij. ar. j. tali rōne. Cōceptio xp̄i facta fuit virtute diuina. Uirt⁹ aūt diuina cum sit infinita effectū suū subito ⁊ in instāti producere pōt. Ideo in ꝯceptione xp̄i quattuor eodem instanti fuerunt.

Primo scz conuersio sanguis purissimi beate v̄ginis in carnem ⁊ alias partes corporis christi.

Scdo formatio mēbroꝝ organicoꝝ.
Tertio aīatio corporis organici.
Quarto assumptio corporis animati in vnitatē diuine persone.

¶ In nobis aūt ꝓpter v̄tutis finitā: et defectū agētis: ⁊ ꝓpter dispositionē patiētz hec successiue ꝯtingūt. Ita ꝙ maris cōceptio nō p̄ficit̄ nisi vsqz ad certā diē: vt pb̄s dicit. ix. de aīalib⁹. ⁊ sil̄r femine. In xp̄i aūt conceptione materia quā virgo ministrauit statim formā ⁊ figurā humani corp̄is accepit. ¶ Secundo xp̄i ꝯceptio fuit mirabilis rōne virginis. Magnū nāqz aliqd̄ miraculū cōtingit esse duob⁹ modis. Uno modo qn̄ agens nec est naturale: nec materia est naturalr̄ ꝓportionata ad talē formā: vt formatio hoīs de limo terre q̄ est miraculosa tā ex parte agētis q̄ ex p̄te materie patiētis. Alio mō ꝯtingit miraculū qn̄ materia est naturalis: agens aūt est supernaturale: sicut qn̄ aliqs a febre sanat̄. Qr ergo materia quā v̄go administrauit ad formationem corp̄is xp̄i fuit naturalis: ex qua corp⁹ hoīs naturalr̄ formari pōt: ⁊ ꝓpter hāc materiā naturalē quā virgo p̄parauit ad cōceptionē corporis xp̄i: xp̄s d̄r naturalis fili⁹ virginis: sz virtus formās fuit diuina scilz virt⁹ spūssancti. Et qr vnūqd̄qz magis iudicat̄ b̄m formā q̄ b̄m materiam: magis b̄m agēs q̄ b̄m patiens: inde est ꝙ cōceptio corp̄is xp̄i dz dici simplr̄ miraculosa ⁊ supnaturalis. Scdm qd̄ v̄o. s. ex parte materie quam virgo p̄parauit pōt dici naturalis. Sz forte aliquis arguet ꝙ ꝯceptio xp̄i etiā ex parte virtutis actiue fuit naturalis tali rōne. In illuminatiōe ceci q̄uis potentia visiua miraculose detur: tn̄ post acceptā potētiā cecus naturalr̄ videt. Sz spūssctūs

virgini potētiā generatiuā dedit eā. ergo postea naturalr generauit. Ad hoc respōdet sctūs Tho. in. iij. dist. iij. q. ij. ar. ij. q. j. ad. iij. ar. duobus modis. Primo ꝙ nō est sile exēplū: eo ꝙ ceco illuminato datur potētia visiua sine omni dispositione ꝯtrariū visioni. Et iō operatio seu visio sequēs est naturalis. Sz potētia generandi data est virgini manente virginitate: q̄ est dispositio ꝯria ad ꝯceptū. Alio mō pōt dici ꝙ exēplum non est simile: eo ꝙ ceco illuminato datur potētia passiua cuius opatio est ꝓpter hoc ꝙ mouetur ab agēte naturali scilz colore: ⁊ ideo illa visio est naturalis. Sed virgini datur potētia generādi per hoc ꝙ mota est eiꝰ potētia passiua ad generādū ab agēte supnaturali. ideo ꝯceptio corpis xpi est miraculosa. Hinc anselmꝰ ait li. de ꝯceptu virginali. Spūssanctus virtus altissimi virum virginē de muliere virgine mirabiliter propagauit. ¶ Tertio xpi cōceptio fuit mirabilis ratione gr̄e: qꝛ vt dicit Alex. in. iij. q. xij. mē. iij. xps ab instāti sue cōceptionis fuit ita plenꝰ gr̄a: ꝙ eiꝰ gr̄a augeri nō potuit. Nā augmentū nō cōpetit rei ꝟm ꝙ res est ī termino: sz ꝟm ꝙ est ī vna ad terminū: qꝛ ꝟm ꝙ res est in termino: tota potentialitas capacitatis eius est impleta ex fine implēte: ⁊ ideo nō habet vlteriꝰ quo crescat. Et qꝛ anima xpi ab initio conceptionis fini vltimo est vnita: non solum per fruitionem vt esset perfectus comprehensor: sed etiam per verbi vnionem: ideo gratia eius augeri non potuit.

¶ Qꝛ corpus dn̄i nr̄i iesu xpi fuit in instāti formatū ⁊ assumptū: ⁊ q̄re illd̄ nō fuit ꝓductū ī ꝑfecta quātitate. Cap. iij.

Tertia ꝯclusio d̄r corpis cōditio. Fuit em̄ corpꝰ dn̄i nr̄i iesu xpi vtero virginis clausuz in ꝯceptione triplici cōditione sociatum: videlicz

Prima d̄r formatio.
Scd̄a d̄r animatio.
Tertia d̄r assumptio.

¶ Prima ꝯditio d̄r formatio: qꝛ corpus xpi in instanti conceptionis fuit ꝑfecte formatū: quātū ad ꝑfectā organizationem ⁊ dispositionē membroꝝ. Qd̄ ꝓbatur ꝑ Aug. li. de fide ad Petrū dicētē: Firmissime tene ⁊ nullatenus dubites nō carnē xpi sine diuinitate ī vtero virginis fuisse ꝯceptā priusq̄ susciperet a v̄bo. Ex hoc dicimꝰ ꝟm magr̄m in. iij. ꝙ verbū nō suscepit nisi carnez formatā. Dn̄s aūt Bon̄. supra p̄fatā di. iij. ꝑte. ij. ar. iij. q. ij. di. h̄ fuisse ꝯuēiēs triplici rōe

Primo ex ꝑte v̄bi assumētis.
Scd̄o ex ꝑte v̄tutꝫ operātis.
Tertio ex ꝑte v̄ginis ꝯcipiētꝫ.

¶ Prima rō sumit̄ ex parte v̄bi assumētis: qꝛ nō debebat v̄bū assumere partez humane nature: vt esset hō ꝟm quid: sz ꝟm totā humanā naturā: ⁊ ita carnem ⁊ animā: maxime cū aīa det carni cōueniētiā: vt vniat̄ cum diuina natura. Et qm̄ aīa nō est nata vniri nisi carni formate ⁊ organizate: ideo in p̄mo instāti conceptiōis necesse fuit corpus xpi ad perfectā organizationez adduci. Unde Aug. lib. de trini. Nō in vtero virginis prius caro concepta est: ⁊ postea diuinitas venit in carne: sed mox vt deiverbū in vterū venit factum est caro seruata ꝓprietate nature: ⁊ ꝑfectus homo ⁊ in veritate carnis ⁊ aīe natꝰ est. ¶ Scd̄a ratio sumitur ex parte virtutis operantis: qꝛ virtus diuina operat̄ mirabilr. Hoc aūt est miraculū miraculoꝝ: ꝙ femina ꝯcipiat deum: ideo ad sue mirabilis potentie ostēsionē subito formauit illud corpus: qd̄ formare natura nō poterat nisi successiue. ¶ Tertia rō sumit̄ ex parte virginis concipientis: que statim vt consensit: repleta fuit spiritusancto ⁊ mater dei effecta. Et qm̄ mat̄ dei non erat: nisi deus vnitꝰ esset carni quā conceperat: ⁊ caro nec deo nec aīe deberet vniri: nisi haberet membroꝝ distinctionē conueniētem. Hinc est ꝙ ab instanti cōceptionis in membroꝝ distinctione corpus xpi debuit esse ꝑfectum. Sed tamen hic remanet mens dubia:

cur corpus illud perfectū quātū ad organizationē non fuit productū siue formatū in perfectione quātū ad quātitatem. Non em̄ fuit corpus Ade nobilioris ꝯditionis q̄ corpus xp̄i: et tn̄ illud in instanti creationis fuit ꝑfecte a deo formatū quantū ad quantitatē molis. Et hoc dicit dn̄s Bon̄. vbi. s̄. q. j. Rn̄detur ꝙ perfectio quātitatis illius corporis fuit operatiōe nature: cui⁹ est operari s̄m tp̄is successionē. Et licꝫ deus aliter de illo corpore facere potuisset: voluit tn̄ sic esse triplici ratione.

Primo ꝓpter legis vniuersitatis cōseruationem.

Scd̄o ꝓpter fidei cōfirmationē.

Tertio propter humilitatis xp̄i commendationem.

¶ Prima ergo rō fuit ꝓpter legis vniuersitatis ꝯseruationē. Nam deus vnicuiqꝫ nature ꝯcessit ꝓpriā opationem: nec vtitur miraculo vbi natura ꝑ se pōt sufficienter opari. Et qꝛ natura in xp̄o satis sufficiēter poterat corpus xp̄i ad ꝑfectā quātitatē deducere ita ꝙ i nullo derogabat̄ eius dignitati: noluit de⁹ tp̄s anticipare tanq̄ iustus vniuersitatis administrator: vt vnūqd̄qꝫ iuxta virtutē sibi cōuenientē operari sineret. Et hoc quidē conueniebat: qꝛ naturaꝫ nolebat perdere sed reparare. ¶ Scd̄a rō fuit ꝓpter fidei cōfirmationē. In hoc em̄ veritas fidei confirmat̄ ad firmiter credendū ꝙ xp̄s nō fantasticā: sed verā carnē assumpsit. ¶ Tertia rō fuit ꝓpter humilitatis xp̄i cōmēdationē. Cōmendatur nāqꝫ sua humilitas: qn̄ nō soluꝫ dei filius factus est hō: sed nat⁹ est paruulus materno lacte nutritus in cuna vagiens intra matris brachia gestat⁹: ⁊ officia queqꝫ suscipiens q̄bus infantuli indigere solent. ¶ Scd̄a conditio corporis xp̄i d̄r animatio. Fuit nēpe illud corpus p̄ter morē alioꝝ: vt dictum est in instanti animatū. De qua aīatione diffusius dicturi sumus in sequentibus. ¶ Tertia conditio illius corporis fuit assumptio: qꝛ in eodem etiā instāti fuit a verbo assumptū. Vn̄ Greg. xviij. li. moral. Angelo annunciāte ⁊ spūsctō aduēniente: mox verbū in vtero: ⁊ mox intra vterū verbū caro. Quib⁹ diligenter ꝯsideratis: si xp̄m inspicere voluerimus in vtero virginis reclusum deducemur ad ingētes gr̄as ei ꝑsoluēdas: q̄ pro nobis pctōribus ꝑ nobis miseris ⁊ vilissimis vermiculis ꝑ nobis īimicis eterni patris. ix. mensibus habitare voluit in thalamo virginali. Sed q̄d dicemus de virgine illa gratiosissima q̄ talē filiū tenebat inventre? O res digna miratu? O stupendū ꝓdigiū? O ineffabile sacr̄m? Stat in sua cellula virgo deuota inventre suo bainlat quē celi ⁊ terra capere nō possunt. Sciebat se in v̄ginē esse. Experiebatur se iā ꝯcepisse. Certissima erat ex angelica instructione de nouitate tanti miraculi: qꝛ cōceperat filiū dei humani generis redēptorē. Multa erat in eius corde suauitatis repletio: multa in mente dulcedo ⁊ copia iocunditatis. Leue pondus letumqꝫ sustinebat. O quot lachryme fluebant ex oculis illi⁹ virginis humilis in tali gestione tanti filij iubilantis? O q̄d dicebat? Quid loquebat̄? Quid cogitabat? Certe humana mēs secreta hm̄ōi plene excogitare non valet. Possum⁹ tn̄ pie credere puellam illam deo dilectā die noctuqꝫ in semetip̄a dixisse. Filium dei inventre habeo. Ip̄m teneo quem ꝓphete predixerunt: quē patriarche prenunciauerunt: quē sancti patres desiderauerunt: qui mūdū saluare debet: q̄ īfernuꝫ expoliabit: qui paradisuꝫ aperiet: qui āgelos letificabit. Ip̄e est dei fili⁹. Ipse est me⁹ filius. O fili mi pijssime: quem corde credo: corpore teneo: quādo te oculis proprijs aspiciaꝫ? Quādo te infantulum natum lacte depascam? Vn̄ hoc mihi vt tu me in tuā matrē elegeris? Gratias tibi ago deus meus qui sis in eternum benedictus. Hec ⁊ sil̄ia poterat virgo mēte reuoluere. Nos autem debiles ⁊ infirmi eā precemur humilibus precibus: vt pro nobis īterce-

dere velit apud suum dilectū filium regnantem in celis: quem ipsa tenuit in vtero incarnatum in terris: qui est bñdictus ꝛc. Amen.

¶ Dñica scda aduentus: de diuinitate Jesu xpi: qui sicut fuit verus ꝛ ꝑfectus homo: ita fuit verus ꝛ perfectus deus: qd si quis nō crederet absq; dubio periret: q: ita debemus credere xpm deum: vt etiā non negemus hominem: et ita ipsum hominem tenemur confiteri vt etiam deum esse non dubitemus.

Sermo.viij.

¶ Jesus est filius dei. Fructus.viij.

Beatus qui nō fuerit scandalizat⁹ ī me. Verba sunt redēptoris nr̄i originalr̄ Mat.xj.et in euāgelio p̄sentis dñice. Conat̄ antiquus hostis quātuz pōt mentē euertere a luce veritatis: vt errore disseminato in animā sibi credentez: eā facile decipiat: atq; deducat ꝑ semitā vitioꝝ. Et īter cetera conat̄ suggerere his qui curiosi vel īertes fuerint: opiniones varias falsas ꝛ impias circa incarnationis sacratissime mysteria. De quibus qui male sentit de xpo redēptore vere scādalizatur: ꝛ a sua salute ꝓcul dubio efficitur alienus. Jccirco redemptor noster discipulos Johānis instruxit dicens eos fore beatos qui non scādalizantur in ipo.i. qui bene sapiūt de diuinitate ꝛ humanitate. Et quoniam xpm incarnatum ita confiteri debem⁹ hominem vt non negemus deum: ideo in presenti sermone de Jesu xpi diuinitate dicturi sum⁹. De qua null⁹ in xpo scandalizari debet: quia omnes ipsum credere tenemur verū hominē ꝛ veruz deum. Ad quod plenius intelligenduz veritatem hanc curabimus declarare sub vno fructu: scz Jesus est filius dei. Pro quo notabimus tres conclusiones principales.

Prima ꝯclusio d̄r testificationis.
Scda conclusio d̄r attributiōis.
Tertia cōclusio d̄r operationis.

¶ Qr xp̄s deus sit: q: hoc habet̄ ex testimonio humano angelico et diuino: ita ꝙ tam scripture iudeoꝝ q̄ gētiliū siue etiam xp̄ianorum clamant christuz esse verum deum. Capl'm.j.

Prima ꝯclusio d̄r testificationis. Colligim⁹ nāq; xp̄m esse filium dei ex multiplici testimonio scripturarū q̄ de ipo loquunt̄: de q̄b⁹ aliq̄s adducam⁹. Pro quarū ordinatiōe annotabim⁹ triplex testimoniū in scriptura inuentū siue repertum de dño iesu xpo.

Primū d̄r humanū.
Scdm d̄r angelicū.
Tertium d̄r diuinū.

¶ Primum testimoniū d̄r humanū: qd proferunt iudei: ꝛ testificantur gētiles: ꝛ inimici xpi manifestant. Primo nāq; iudei testificantur diuinitatē xpi. Ecce iam Esaias incipit loq̄. Dicit em̄. ix.c. Paruulus natus est nobis: ꝛ filius datus est nobis. Ecce humanitas. ꝛ sequitur: Et vocabit̄ nomen eius admirabilis ꝯsiliarius: deus fortis: pater futuri seculi: princeps pacis. Ecce diuinitas. Quia vt dicit Nicol'. de lyra. super hoc passu Translatio. lxx. interpretum hz. Et vocabitur nomen eius magni cōsilij angelus. Jn translatione v̄o chaldaica habetur. Vocabitur nomen ei⁹ ꝑmanens in secula messias. Jtem Hierem̄. xxiij. Ecce dies veniunt dicit dominus: et suscitabo Dauid germen iustū. Trāslatio chaldaica habet statuam messiaz iustum. Et subditur: Et hoc est nomen qd vocabunt eū dñs iustus nr̄. Jn hebreo v̄o ponitur nomen dei tetragrammaton: vt dicit Nicol'. de lyra: qd est nomen solā essentiam dei significans ꝓut dicit Rabbi Salomō. Jtē Baruch.iij. Hic est deus noster et non estimabitur alius aduersus eum. Ecce diuinitas. et j. Post hec in terris visus est ꝛ cum hominibus cōuersatus est. Ecce humanitas. Jtē Jobes bap. q̄ xp̄m baptizauit di. Job.j. Vidi spm̄ descēdētē q̄si colū-

ba de celo:ꝛ mãſit ſup eum ꝛ ego neſcie bã eũ: ſed q̃ me miſit baptizare in aqua ille mihi dixit:Sup quẽ videris ſpm̃ deſcendẽtẽ ꝛ manentẽ ſup eũ hic eſt q̃ baptizat i ſpũſctõ. Et ego vidi et teſtimoniũ perhibui:q; hic eſt filꝰ dei. Jtez Nathanael dixit xpõ Johan.j. Tu es filius dei et Petrꝰ apl̃ꝰ princeps Matthẽ.xvj.a xpõ interrogatꝰ rñdit. Tu es xp̃s filius dei viui. ꝛ ſctã Martha Johã.xj. dixit xpõ: Ego credidi q; tu es xp̃s filius dei viui q̃ in hũc mũdum venisti.ꝛ Lẽturio Matthei. xxvij.c. dixit de xpõ: Vere filius dei erat iſte. Et Joſephus iudeus de xpõ loquẽs in.xviij. lib̃. antiquitatũ ait: Fuit predictis temporibus ſapiens vir:ſi tñ eũ virũ nominare fas eſt. Erat em̃ mirabilium operũ effector:ꝛ doctor omniũ eoꝝ qui libẽter ea que vera ſunt audiũt:ꝛ multos quidẽ iudeoꝝ multos quoq; et gentibus ſibi adiunxit:xp̃s hic erat:hũc accuſatione primoꝝ noſtre gẽtis viroꝝ cũ Pilatus eum in cruce agendũ decreuiſſet: nõ deſeruerũt hi qui ab initio dilexerũt eũ. Apparuit em̃ eis tertia die iteruꝫ viuẽs ꝟm q̃ diuinitus inſpirati ꝓphete vel hec vel alia de eo innumera miracula predixerunt: ſed et in hodiernũ diẽ xp̃ianoꝝ q̃ ab ipſo nomĩnati ſunt ꝛ nomen pſeuerat ꝛ gens: hic Joſephus. Jtẽ Rabbi moyſes in li. de iudicib⁹:de xpõ loquẽs dicit: Jeſus nazarenus viſus eſt eſſe meſſias. ꝛ Paulꝰ apl̃ꝰ ad Heb̃.j.inq̃t: Multipharĩã multiſq; modis olim deus loquens patrib⁹ in ꝓphetis:nouiſſime diebꝰ iſtis locutꝰ eſt nobis in filio quẽ cõſtituit heredem vniuerſoꝝ:p̃ quẽ fecit ꝛ ſecula.ꝛ ad Roma.j. Qõ ante ꝓmiſerat per ꝓpheras ſuos i ſcripturis ſanctis de filio ſuo ꝛc. ꝛ ad Titũ.ij. Apparuit gr̃a dei et ſaluatoris noſtri. Jnſup teſtimoniũ aſſerunt de xp̃i diuinitate gẽtiles et pagani. Nã Calcidius ſup.ij. Thimei Platonis ponit de ſtella creata in xp̃i natiuitate:ꝛ dicit q̃ ſtella illa nõ fuit morbos ꝛ mortẽ denũcians: ſed aduẽtũ dei venerabilis ad hũane cõſummationis rerũq; mutalium gratiam. Quã ſtellã cũ nocturno tẽpore inſperãtiſſent chaldeoꝝ ꝓfecto viri ſapiẽtes:ꝛ in cõſideratione rerũ celeſtiũ ſatis exercitati ſignificaſſe dicũt recentẽ ortũ dei. Jtẽ in lib̃. quodã reperto apud Toletũ in quodã ſaro tpe Ferdinãdi regis caſtelle q̃ ſcriptus erat littera hebraica:greca: et latina loquens de triplici mũdo:ponẽs xp̃m in tertio mũdo dicebaf: Jn tertio mũdo filꝰ dei naſcetur ex virgine maria:ꝛ pro ſalute ommũ patietur. Et erat ibi ſcriptũ q̃ liber ille tẽpore dicti regis deberet inueniri. Jtem Sibylla erythrea. vt Augu. dicit xviij.li.de ciui.dei.c.xxiij.verſus quoſdã cõpoſuit de fine mũdi:quoꝝ prime littere iuncte ſonant. Jeſus xp̃s theryos ſother: qõ eſt latine. Jeſus xp̃s filius dei ſaluator. De alijs autem ſibyllis que de xpõ ꝓphetarũt dicẽtes ipſum eſſe filiũ dei:ad preſens taceo:q̃m ipſarum dicta nõ potui autẽtice inuenire: licz de ipſis inueniaf. Jſidorus.viij. Etymol.lib̃.loquẽs:quas decẽ fuiſſe cõmemorat. Primo perſica:que fuit de perſis. Secũda libyca. Tertia delphica in tẽplo delphici Apollinis genita que ante troiana bella vaticinata eſt: cuius plurimos verſus operi ſuo Homerus inſeruit. Quarta chimeria in italia. Quinta Erythrea noĩe Herophila in babylone orta: que grecis ylion petentibus vaticinata eſt perituram eſſe troiam et Homerum mẽdacia ſcripturuꝫ. Dicta autem erythrea quia in eadem inſula eſt inuenta ſunt carmina. Sexta Samia a ſamo inſula vnde fuit cognominata. Septima Eumana noĩe Amaltea:que.ix. libꝛos attulit tarquinio priſco:in quib⁹ erãt decreta romana conſcripta. Jpſa em̃ Cumea eſt de qua Vergilius dixit: Vltima cumei venit iam carminis etas. Dicta aũt fuit Cumana a cuma ciuitate:que eſt in cãpania:cuius ſepulcrũ in ſicilia adhuc manet. Octaua helleſpõtia in agro troiano nata:que ſcribitur Bolonis:ꝛ Lyri fuiſſe tẽporibus. Nona phrygia. Decima tyburtina. De hijs fertur q̃ in ſuis

carminib⁹ de xp̄o deo ⁊ hoīe multa pre-
dixerūt. Itē in historijs romanoꝝ inue-
nitur ꝙ tēpore Cōstātini imperatoris ⁊
Helene matris ei⁹ inuentū fuit quoddā
sepulcrū Cōstātinopoli: in quo iacebat
homo aureā laminā habēs: in qua scri-
ptuz erat. Xp̄s nascetur de virgine. Cre
do in eū. O sol ⁊ luna: sub Helene ⁊ Cō
stantini tēporibus iteruz me videbitis.
Postremo xp̄i diuinitatē testant inimi-
ci sui. Si loquamur de iudeis: ecce ꝙ
dispersi sunt per vniuersum mūdum da
ti in opprobriū cunctis gentibus. Si di
camus de romanis imperatoribus xp̄m
persequētibus in martyribus suis: nō-
ne oēs perierunt crudeli morte? Patet
de Nerone: qui ab imperio deposit⁹ ex-
tra vrbē miserabiliter mortuus est. Do-
mitianus a senatu Romano interfect⁹
est. Decius a diabolo eiectus decessit.
Diocletian⁹ primo ab imperio deposit⁹
inde strāgulatus est. Maximianus occi
sus est. Sic ⁊ alij vt. Maxētius: Gallus
Ualerius: Seruius: Uolusianus: Con-
stans: Julianus: Theodoricus: ⁊ ceteri
qui xp̄m male impugnātes: male finie-
runt. Si hereticos attendamus inueni
mus de ipsis ꝙ manu dei fuerunt per-
cussi. Et ceteris dimissis: ne prolixitas
tediū generet: cōtra Arriū illū maledi-
ctum dirigamus sermonē: qui ob impie
tatem suam dānatus est in generali cō-
cilio Niceno: vt notat. xv. di. c. canones
Iste fuit ille maledict⁹ nequā: q̄ multa
falsa de xp̄i diuinitate pessime dogma-
tizauit. Ut em̄ dicit Cassiodorus lib. j.
historie tripartite. ⁊ Eusebius in. x. lib.
historie ecclesiastice, Arrius fuit presby-
ter alexādrinus in sacris litteris erudi-
tissimus: cupidus glorie: et hypocrita
magnus. Qui vidēs Alexandrū ordina
tum in episcopū alexandrinum: qd̄ ipse
cupiebat: eidē inuidit: ⁊ cum Alexander
filium equalē patri esse diceret: vt ipsuz
impugnaret cepit contrariū asserere: di
cebatq̄ filiū creaturā a substātia patris
separatū. Hoc tēpore Siluester rome ⁊
Cōstantinus magnus imperator in cō-
stantinopolitana vrbe cōcilium ordina-
ri fecit in Nicea. In quo concilio vt di-
ctum est reprobati sunt Arrius ⁊ sequa-
ces eius. Mortuo v̄o Cōstantino Con-
stātini filius imperium oriētis tenuit:
qui Arriū in gratiā recepit deceptus ab
eo: qm̄ fatebat se credere symbolū apo-
stoloꝝ: ⁊ maliciose hoc iureiurādo cōfir
mauit. Reuersusq̄ est hoc modo cōstan
tinopolim cum complicibus suis: ⁊ vo-
lebant conciliū celebrare. Qd̄ sentiens
Alexāder conatus est impedire: sed ne-
quiēs aperte dixit Arriū nō esse catholi
cum: nec licere infringi sententiā episco-
porū. Tūc Eusebius quidā fauēs Arrio
dixit Alexādro iureiurādo ꝙ nisi publi
ca cōione Arriū cū vniuersis apud se su-
sciperet; tertia die ipse ad exiliū mittere
tur. Discedēs ergo mestus alexāder ora-
bat ne Eusebij verba sortirētur effectū.
Igit vna die sub altare pronus iacuit
tota nocte rogās deū vt impediret ma-
liciam inimicoꝝ suoꝝ. Post hec ad pala
tium imperator vocauit Arriū petēs an
cōcilij decreta seruaret. Cui m̄dit. Ita:
Credēs ergo v̄bis Arrij suscipi eum ab
Alexādro in cōione precepit. Erat enim
tūc sabbatū ante pascha resurrectionis.
Itaq̄ dū Arrius egressus esset impera-
toris aulā: ⁊ honoraret obsequijs satel-
litū Eusebij ac populi: sicq̄ magnificus
incederet ꝑ vrbē: tandē ad locum venit:
cui nomē est forū Cōstātini. Ibi tot⁹ tre
mefact⁹ est ⁊ vētris sui solutio facta eū
coegit secessum querere. Et nō tm̄ feces
sed etiā fluxū sanguinis cū itestinis emi
sit: splen etiā fluxit ⁊ iecur. Et in tā feti-
do actu mors subsecuta est. Audiuimus
ergo ex hmōi exēplis quāta sit potētia
huius crucifixi q̄ nisi de⁹ fuisset nō fecis
set talia. ¶ Scd̄m testimonium manife
stās xp̄i diuinitatē d̄r angelicū. Ab ipsis
nāq̄ angelis habemus ꝙ xp̄s fuerit fi-
lius dei; scz ab angelo Gabriele dicente
virgini Marie. Cōcipies ⁊c. Qd̄ nascet
ex te sanctū vocabit filius dei. Et ab an
lo permanēte Joseph Matth. j. Et ab
angelis q̄ post ieiuniū. xl. dierū accesse-

rūt ⁊ ministrabāt ei. Mat.iiij.c. ¶ Tertium testimoniū ad cōprobandā xp̄i diuinitatē d̄r diuinum. Nam Matth.xv.c. Audita est vox de celo a petro Jacobo ⁊ Johāne. Hic est filius meus dilect⁹ in quo mihi bene cōplacui. Et iterū instāte tēpore passionis Johā.xij.c. ipso iesu dicente patri. Pater clarifica filiū tuū: vox patris audita est. Et clarificaui et iterū clarificabo. Sufficiant igitur tot testimonia: licz possum⁹ dicere ꝙ quecūqz martyrū gesta doctoꝝ ⁊ sanctoruz exēpla xp̄m deū esse declarant. De quib⁹ al's dicturi diffusius erim⁹ donante deo oīpotēte ī tractatu de doctrina xp̄iana. ¶ Qr xp̄s deus sit: qr sibi attribuūtur in scriptura diuina que soli deo cōueniunt scz sanctificatio animarū: remissio peccatorū: ꝓductio mundi. Capm.ij.

Secūda conclusio d̄r attributionis. Attribuūtur nāqz in scriptura dño iesu xp̄o quedam que soli deo cōueniūt.

Primū d̄r aīaꝝ sctificatio
Scd̄m d̄r peccatoꝝ remissio.
Tertiū d̄r mūdi ꝓductio.

¶ Primū qd̄ deo cōuenit d̄r aīaꝝ sctificatio: vt pz Leuit.xxj.c. vbi d̄r: Ego dñs qui sanctifico vos. ⁊ hoc d̄r ad Heb.ij. Qui sanctificat ⁊ q̄ sanctificātur ex vno oēs ⁊c. ⁊ ad Heb.vlti. Jesus vt sanctificaret ꝑ suū sanguinē populū extra portam passus est. ¶ Scd̄m qd̄ deo conuenit d̄r peccatorū remissio. Vñ Esa.xliij. Ego sum q̄ deleo iniquitates vestras. Vñ Matth.j. angelus dixit Joseph. Ipse saluū faciet populū suū a pctīs eorum. ⁊ Matth.ix. cū quidam ex scribis intra se murmurauerūt: qr xp̄s dixit paralytico. Cōfide filij remittūtur tibi peccata tua. xp̄s dixit: Ut q̄d cogitatis mala in cordibus vestris? Quid est facilius dicere remittunt̄ tibi pctā tua: an dicere surge et ambula? Ut aūt sciatis qr filius hoīs habet potestatem in terra dimittendi peccata: tunc ait paralytico. Surge tolle lectū tuū: ⁊ vade in domū tuā. ¶ Tertiū qd̄ deo cōuenit est mundi productio, iuxta illud Esa.xlviij. Ego ipse primus et ego nouissimus. Manus q̄qz mea fundauit terrā: et dextera mea mēsa est celos: ⁊ hoc attribuit̄ xp̄o Johā.j. cū d̄r: In principio erat verbuz ⁊c. Oīa per ipsum facta sunt. ⁊ j. Mūdus per ipsum factus est. Qd̄ de filio dei domino iesu xp̄o dicitur: sicut postea dicit̄ in cōclusione. Et verbū caro factū est: et habitauit in nobis ⁊c.

¶ Qr xp̄s sit de⁹: qr fecit mirabilia: que fuerūt sufficiēs testimoniū diuinitatis sue ꝓpter speciē operū: ꝓpter modum: ⁊ ꝓpter documentū. Capitulū.iij.

Tertia cōclusio d̄r operatiōis. Mōstrant xp̄m esse deū opera miraculosa ꝑ ipsum facta. De q̄bus dicebat Johā. v.c. Opera que ego facio in noīe patris mei ipsa testimoniū perhibēt de me. Miracula quoqz xp̄i s̄m Tho. iij.pte. q.xliij. ar.iij. fuerunt testimonium diuinitatis sue maxime ꝓpter tria.

Primo ꝓpter speciē operū.
Scd̄o propter modū.
Tertio propter documentū.

¶ Primo ꝓpter speciē operū: qr trāscēdebant oēm ptātem create nature propterea fieri nō poterāt nisi diuina v̄tute. Vñ cecus dicebat: A seculo nō est auditū: ꝙ aperuit q̄s oculos ceci nati. Nisi esset hic homo a deo: nō posset facere quicq̄. Johā.ix.c. ¶ Secūdo ꝓpter modum: qr xp̄s faciebat miracula propria virtute ⁊ autoritate. Vñ Luce.vj. scriptum est: Virtus de illo exibat et sanabat oēs. ⁊ Matth.viij.c. Imperauit vētis ⁊ mari ⁊ facta est tranquillitas magna. ⁊ Luce.vij.c. Resuscitās adolescentulū dixit: Adolescens tibi dico surge. ⁊ Joh.xj.c. in resurrectione Lazari dixit: Lazare veni foras: ⁊ sic de alijs miraculis eius. Alij v̄o qui miracula fecerūt: fecerūt ipsa nō virtute ꝓpria sed virtute diuina vel virtute ipsius xp̄i incarnati. Vñ Petrus vt scribitur in actibus apostolorum. Act.iij.c. dixit ei qui.xl. annis per seipsum nō poterat ambulare: ⁊ se-

debat ad portā templi. In noīe iesu xp̄i nazareni surge et ambula. Et si dicatur ꝙ in resurrectiōe Lazari xp̄s egerit gratias deo patri. Rn̄det aliud est gr̄as referre ⁊ aliud est gr̄as impetrare. Primū nō p̄supponit scd̄m: sed bene ecōuerso. Insup quare xp̄s gr̄as egerit: habet ibi Joh.xj. Ego em̄ sciebam ꝙ semp me audis: sed ꝓpter populū qui circūstat dixi vt credat qr tu me misisti: ⁊ si dicatur ꝙ deus orauit: dicit Beda ꝙ nō orauit ad petēdū suffragiū: sed ad dandū exēplū.

¶ Tertio miracula eius fuerūt testimoniū sufficiēs diuinitatis sue ꝓpter documentū qr se filiuz dei predicabat: qd̄ nisi verū fuisset: nequaq̄z ei astitisset diuina virtus in miraculoꝝ operatione. Nā impossibile est tam scelesto mēdacio quātū est illud si nō esset verū: ipsuz deū ferre testimoniū per opera infinite v̄tutis que sunt miracula vera: ⁊ ꝓpter hoc cōueniens fuit xp̄i rn̄sio: quā fecit his q̄ a Johāne incarcerato fuerūt missi: q̄s iohānes misit ad xp̄m vt interrogarēt eū. Tu es q̄ vēturus es: an aliū expectam⁹. Qd̄ s̄m Grego. Johānes fecit nō dubitās ipsum esse mūdi saluatorē: sed ignorās an ad infernū esset in ꝓpria persona descēsurus. Sciebat em̄ ꝙ v̄tus passionis extēdenda erat vsq̄z ad eos q̄ in limbo erāt. Vel s̄m Ambro. sup Lucā ꝙ nō fuit ex ignorantia: sed ex quadā pietate. Vel sicut Chryso. voluit vt satisfaceret in hac questione discipulis suis: quib⁹ durū videbat melius de xp̄o credere q̄z de iohāne. Ideo xp̄s se deū cōtestās eūtes inquit renūciate Johanni que audistis ⁊ vidistis. Ceci vident: claudi ambulāt: leprosi mūdantur: surdi audiūt: mortui resurgunt: pauperes euāgelizātur. In quib⁹ oībus se deū declarabat. Non dedignet ergo gētilis nec idolatra nec infidelis quisq̄z xp̄o se subdere: qr videt eū vel vagientē in cuna: vel lachrymantem in brachijs matris: vel fascia precinctum: vel famescentē: vel sudantem: vel cōtumelias patientē: vel in cruce pendētem: vel morientē in medio latronū: qr hec oīa in ipso fuerunt s̄m assumptā naturam: seruata tn̄ in eodē supposito ꝓprietate nature diuine. O mūdi sup̄bia detestāda: o temeraria mētis humane curiositas. Certe ille qui cū hoībus visus est: videbit in gloria maiestatis sue: qm̄ cōgregabūtur ante eum oēs gētes. Et qui eū deriserūt: ⁊ qui ei nō crediderunt: et qui eū nō adorauerūt condēnabūtur in ignē eternū. Qui aūt amici ei⁹ esse voluerunt accipient benedictionem seu beatitudinem eternā promissam: ad quā nos perducat qui est benedictus in secula seculorū. Amen.

¶ Feria secūda post dn̄icam secūdā aduētus: de gloria ⁊ sublimitate verbi incarnati: cōtra hereticos qui xp̄m dei filium ita confessi sunt vt eū inferiorē patre ac minorē dixerint. Sermo.ix.

¶ Jesus magnificatus. Fructus.ix.

Eatus qui nō fuerit ⁊c̄. Insurrexerunt quidā spū maligno inflati qui verbi incarnati gloriam ⁊ honorē paruifacere studuerūt. Nam cū audierūt christuz dei filiū nominari per varias errorū opiniones hāc in xp̄o filiationē cōtempserūt. Ob qd̄ in xp̄o scādalizati sunt ita vt cū talibus erroribus nullo pacto potuerint incarnationis beneficiū participare. Cōtra quos dirigemus stilū: et dicemus de magnitudine incarnationis iesu xp̄i: que tanta est vt nihil sibi maius accōmodari possit. Idem em̄ filium dei esse deum verum ⁊ dn̄m omniū creaturarū ostēdemus: ⁊ iccirco fructū nostrū cōponemus: qui est Jesus magnificatus. Pro cuius declaratione tres cōclusiones occurrūt declarāde.

Prima cōclusio d̄r singularitatis.
Scd̄a cōclusio d̄r eternitatis.
Tertia cōclusio d̄r equalitatis.

¶ Qr xp̄s filius dei fuit verus ⁊ naturalis contra opinionem Cherinti: Fotini: Ebionis: Pauli samotani: qui dixerunt xp̄m esse filiū dei p adoptionē. Cap̄m.j.

Prima ꝯclusio dr singularitatis. In qua magnificam⁹ dñz iesuz xp̄m: qꝛ ipsum ꝯfitemur verū ⁊ naturalem dei filiū. Contra quā opinionē veniunt heretici vz Cherinthus Ebion. Paulus samotan⁹. Fotinus ⁊ alij ſm Tho.in.iiij.sum.ꝯ gentiles.c.iiij. qui dixerūt xp̄m non esse verum filiū dei. Quod probatur tripl'r.

Primo ratione adoptionis.
Scdo rōne inhabitationis.
Tertio rōne deprecatiōis.

¶ Prima rō dr adoptiōis. Nā q̄ ꝑ adoptionē filij sunt: dicunt̄ filij nō vere sed nūcupatiue. Si ergo de xp̄o inuenitur ꝙ vocet̄ fili⁹ dei: hoc dz intelligi ꝑ adoptionē vel nūcupationē sicut in scriptura de hoīb⁹ sanctis hr̄. Nā Job.j.scribit̄: Dedit eis ptātē filios dei fieri: his qui credūt in noīe ei⁹.⁊.j. Job.iij. Uidete qualē charitatē dedit nobis pat̄: vt filij dei noīemur ⁊ sim⁹. Et idē eodē loco. Oīs q̄ natus est ex deo pctm̄ non facit.⁊ Jo.x. Illos dixit deos ad quos sermo dei fact⁹ est.⁊ ad Rom̄.viij. Ipe em̄ spūs testimoniū reddit spūi nr̄o ꝙ sumus filij dei.⁊ Jac̄.j. Uoluntarie em̄ genuit nos v̄bo veritatis. Ecce ꝙ ī his autoritatib⁹ nos filij dei nūcupamur: nō quidē ꝑ naturā sed ꝑ adoptionem. Sic etiā de xp̄o infertur: ita ꝙ non sit naturalis dei fili⁹. Sed hoc falsissimū et hereticū esse constat. Inq̄t em̄ Aug. lib. de eccl'iasticis dogmatibus. Natus est ſm veritatē nature ex deo dei filius ſm v̄itatē nature ex hoīe hoīs filius: ⁊ nō adoptione nō appellatione sed natura in vtraq̄ natiuitate nascēdo: vt filij nomen haberet. Exquo dicit domin⁹ Boñ. ꝙ hec locutio.s.xp̄m esse filiū dei per adoptionē nō admittit̄ siue ꝓferat̄ cū determinatione: vtpote si addat̄ inquātū siue nō: qꝛ filiatio respicit personā: adoptio aūt presupponit quādā extraneitatē. Hec Boñ.x. dist.iij.ar.ij.q.j. Sctūs aūt Tho. vbi.s̄. īpugnat fundamētū per hereticos ītroductū: quia aliter loquit̄ scriptura de filio dei xp̄o: ⁊ aliter de nobis. De ip̄o em̄ dr ꝙ descēdit de celo Job.iij.⁊.vj. q̄ erat anteq̄ de celo descēdisset. Dixit etiā eū missuz vt per eū adoptionē filioꝝ reciperem⁹. ad Gal'.iiij. Dicit etiā eum vnigenitum Job.j. Dicit etiā eū equalē patri Paulus apl's ad Phil'.ij.c. Insup eū diuina scriptura xp̄m dei filiū ⁊ āgelos dei filios noīat: tn̄ alia ⁊ alia ratiōe. Un̄ apostolus ad Heb.j. Cui aliquādo angeloruz dixit: Filius meus es tu: ego hodie genui te. Itē inter ceteros qui dei gratiam habuerunt. Moyses habuit eam copiose: de quo Exo.xxxiij.c. dicitur: ꝙ loquebatur ei dñs facie ad faciez: sicut loqui solet homo ad amicuz suum. Si ergo xp̄s iesus nō diceretur dei filius nisi per gratiā adoptionis sicut et alij sancti: eadē rōne Moyses filius dei et xp̄s diceretur: lz etiā abūdātiori mō gr̄a xp̄s fuerit dotatus. Nam et inter alios sanctos vnus alio maiori gratia repletur: ⁊ tamē eadem ratione oēs filij dicuntur. Moyses aūt nō eadē ratione dicitur filius qua xp̄s: qꝛ distinguit apl's xp̄m a Moyse sicut filiū a seruo. Unde dicitur ad Heb.iij. Moyses quidē fidelis erat in tota domo eius tanq̄ famulus in testimonium eoꝝ que dicenda erant. Xp̄s v̄o tāq̄ filius in domo sua. Unde dictū hereticorū ex scripturis conuincitur nullam habere firmitatem. ¶ Secundo arguunt heretici rōne inhabitationis: dicunt em̄ ꝙ aīa humana ⁊ corpus humanum naturali vnione cōuenerūt in xp̄o ad cōstitutionē vnius hoīs eiusdem speciei ⁊ nature cū alijs hominibus ⁊ ꝙ in hoc hoīe deus inhabitauit sicut in templo suo: scz per gratiā sicut in alijs sanctis hoībus. Unde dicit apl'us ad Col'.j. In ipso complacuit inhabitare oēm plenitudinem diuinitatis. Et ex hoc consecuta est vlterius quedā affectualis vnio inter hoīem et deum: dum et homo ille bona sua voluntate inhesit: et deus suā voluntatē acceptauit: ſm illud Johan. viij. Qui me misit mecum est: et non re-

liquit me soluz: qꝛ ego que placita sunt ei facio semper: vt sic intelligatur talis vnio esse hoīs illius ad deuz: qualis est vnio: de qua apl̄s.j.Coꝝ.vj.dicit.Qui adheret deo vnus spiritus est cum eo. Sed si q̄s diligēter consideret predicta positio veritatē incarnationis excludit. Nam vt dicit sanctus Tho.in.iiij. summe cōtra gētiles.c.xxxiiij. ꝟm predictam positionē nō fuit verbū dei homini illi vnitū:nisi ꝟm inhabitationē per gratiā ex qua cōsequitur vnio volūtatū. Inhabitatio aūt ꝟbi dei in hoīe nō est verbū dei incarnari:habitauit em̄ ꝟbum dei ⁊ deꝰ ipse in sctīs suis a cōstitutiōe mūdi Que tn̄ inhabitatio incarnatio dici nō pōt:alioq̄n ab initio mūdi deꝰ incarnatus fuisset ꝓpter inhabitationē ꝟbi diuini in sctīs hoībus. Cōsueuit itaq̄ sacra scriptura his modis significare talē inhabitationē dei in hoībꝰ sanctis. Locutus est dn̄s ad Moysen. Dixit dominus ad moysen factū est ꝟbū dn̄i ad hieremiā vel ad alios ꝓphetas. Nunq̄ tn̄ legit̄ ꝙ verbū dn̄i factuz sit moyses vel Hieremias vel aliq̄s alius. Et tn̄ de xp̄o singulariter hoc mō vnionem verbi dei ad carnē eiꝰ designat euāgelista dicens Johā.j.Uerbū caro factū est. ¶ Insuper ꝓnomina demōstratiua ad personā referūtur vel hypostasim: vel suppositus. Nemo em̄ diceret:ego curro alio currente:nisi figuratiue vtpote qꝛ aliꝰ loco eiꝰ curreret. Sed ille hō q̄ dꝛ iesus dicit de se. Anteq̄ Abraaz fieret ego sum. Joh. viij.⁊ Joh.x.Ego⁊ pr̄ vnū sumus ⁊ plura alia que maxime ad diuinitatē pertinent;ergo manifestum est ꝙ persona illius hoīs loquētis est persona filij dei. Tertio arguūt heretici rōne deprecationis:qꝛ xp̄s orans ad patrē Joh.xvij. dicebat: Ego claritatē quā tu dedisti mihi dedi eis vt sint vnū:sicut ⁊ nos vnuz sumus : sicut ergo pater ⁊ filius vnum sunt:ita discipulos vnum esse volebat. Sed si volebat eos esse vnū cum patre: ergo qualis est vnio discipuloꝝ ⁊ alioꝝ sctōꝝ ad ipsum patrē:talis fuit vnio ipsius filij:ergo xp̄us dictus est filius per quandā vnionē ⁊ amicitiā cū deo. ¶ Ad hoc respōdet sctūs Tho.vbi.s̄.cōtra gētiles.c.viij.in fine.ꝙ argumentū nō cōcludit:qꝛ esse vnum pōt intelligi dupliciter. Aut in essentia:aut in amore. Cum em̄ xp̄s dicebat:vt sint vnuz sicut ⁊ nos vnum sumus:loquebat̄ de vnione amoris:qꝛ vt pz in textu p̄cedenti sctī euangelij.xv.c.multiplicatis vicibus cōmendauerat xp̄s discipulis suis amorem et charitatē. Remanet igit̄ catholicum documentū ꝙ christus singulariter est dei filius verus:vt pz:perfectus eiusdez nature cum patre.

¶ Qꝛ xp̄s est dei filius nō ex tp̄e sed ab eterno a patre genitus. Cap̄.ij.

Secūda conclusio dꝛ eternitatis. Apparet quidem q̄ magnus sit filius dei:qui nō ex tp̄e:sed ab eterno a patre genitus est. Un̄ Aug.li.de tri. ⁊ ponit̄ a magistro.ix.lib̄.dis.j. Si post erat deus ⁊ postea pater fuit vtiq̄ generationis accessiōe mutatus est. Auertat deus hāc dementiā.⁊ Hilarius. Inter gignere ⁊ gigni nullū est medium.s. durationis. Unde si patri est proprium semper genuisse:filio ꝓprium est semp̄ fuisse genitum. Sed eunomius hereticus aliter male sentit.s. ꝙ filius an̄ incarnationis mysterium extiterit:⁊ etiaz ante mundi constitutionem. Ponebat nāq̄ ꝟm dicta platonicoꝝ summū deuz patrem creatorez oīm rerum. A quo primitus effluxisse dicebant quandā mentem:in qua essent oīm rerū forme superiorē oībus alijs rebus:quam paternū intellectū noīabant. Et post hanc dicebant esse aīam mundi nō localiter sed intelligibiliter extensam a centro terre vsq̄ ad summa celi:vt testat̄ Grego. Nisenus li.de natura hoīs. ⁊ de hac dicebat Macrobius super somniuz Scipi. Anima mundi nihil post autorem deuz potest esse perfectius. Deinde ponebāt alias creaturas. Qd̄ aūt in scripturis sacris de filio dei dꝛ:hoc de mēte predicta

ennomius volebat intelligi. Et precipue qꝛ sacra scriptura dei filiū dei sapientiā nominat ⁊ verbū dei. Cui opinioni ꝯsonat positio Auicēne: q̄ supra animā primi celi ponit intelligētiā primā mouentē primū celū: supra quā vlteriꝰ deū in summo ponebat. Quos oēs catholica fides ꝓsternit: qꝛ nō intellexerunt illius generationis ineffabilis sacramētū: qđ Joh. ꝑdicauit in euā. suo. Jo. j. c. In ꝑncipio erat v̄bū ⁊ v̄bū erat apud deū ⁊ deꝰ erat v̄bū. hoc erat ī ꝑncipio apud deū. Ubi coeternitas p̄ris ⁊ filij declarat̄. Nā vt dicit Nicol. de lyra sup hoc passu: tripl'r ꝯtingit vt ꝓcedēs sit posterius duratione eo a q̄ ꝓcedit.

Primo rōne liberatioris potētie.
Scđo ratione modi producendi.
Tertio ratione libertatis.

¶ Primo rōne liberatioris potētie: qñ ꝓducēs nō hꝫ a principio sue durationis potentiā ꝓductiuā perfectaꝫ: sicut hō a principio puericie nō hꝫ potentiā generandi perfectā: ⁊ ideo eius filiꝰ necessario posterior est duratiōe. ¶ Scđo cōtingit ꝓpter modū ꝓducēdi: quia qñ aliquid ꝓducitur per motū; qui motꝰ est in tp̄e: opꝫ ꝙ productū sit posteriꝰ producente duratione: qꝛ ꝓductum hꝫ primo esse in illo instanti in quo terminatur motus. ¶ Tertio ꝯtingit rōne libertatis: qñ aliq̄d ꝓducit̄ libere ⁊ non de necessitate nature: qꝛ tale agēs pōt expectare ad ꝓducendū suū effectū: sicut creare: licꝫ ꝓcedat a deo cuiꝰ potentia est perfectissima: ⁊ sine trāsmutatione ⁊ motu: tñ creatura nō est sibi coeterna: qꝛ si ab eterno potuit ꝓducere creaturā: tñ noluit. Nullo aūt istoꝝ modoꝝ pōt poni in diuinis ꝙ filiꝰ siue v̄bū sit posterior patre: qꝛ in diuinis nulla pōt esse potentia ꝓductiua imperfecta: vt de se ptꝫ: nec verbū in diuinis ꝓcedit ꝑ mutationem ⁊ motū: qꝛ in diuinis non hꝫ locū: ꝟm illud Jacobi. j. Apud quez non est transmutatio. Et filius ꝓcedit a patre de necessitate nature: quia deꝰ necessario intelligit se. Sic ergo relinquitur ꝙ filiꝰ sit equalis patri in duratione. Et hoc expressit Jobes: hoc scilꝫ verbū erat apud deū a principio eternitatis. Cōcordat his Scotus ⁊ Boñ. et Tho. dis. ix. j. libri sententiarum.

¶ Qꝛ filiꝰ est equalis p̄ri ꝯ hereticos q̄ dicūt xp̄m p̄re esse minorem. Cap. iij.

Tertia ꝯclusio đr equalitatis. Ex dictis em̄ in prima ⁊ in secunda ꝯclusione deducimur filium dei magnificare: qꝛ est equalis patri. Hoc tñ quidam heretici negant dicentes: xp̄m patre esse minorem. Adducunt autē in fulcimentā erroris sui primo illud dictuꝫ Joh. xiiij. Pater maior me est. Et illud. j. ad Coꝝ. xv. Cū oīa subiecta illi fuerint: tūc ⁊ ipse filius subiectꝰ illi erit: scꝫ patri. Scđo dicūt ꝙ natura p̄ris nō patit̄ indigentiā neqꝫ defectū neqꝫ ignorantiam. Sed in in filio hec reperiūtur: qꝛ a patre recipit iuxta illud Mat. xj. Oīa tradita sunt a patre meo. Et nō pōt ea que pōt pater, iuxta illud Matth. xx. Sedere ad dexteram meā vel ad sinistrā nō est meū dare vobis ⁊c. Uñ nō est eiusdē nature cū patre: vñ nec equalis patri. Tertio arguūt qꝛ preceptum recipere: obedire: orare: et mitti: inferioris esse videt̄. De obediētia xp̄i đr Johā. xiiij. Sicut mandatū dedit mihi pater: sic facio. Et ad Phil. ij. Factus est obediēs ⁊c. De oratione habet̄ Joh. xiiij. Ego rogabo patrē. De missione ad Gal. iiij. Igitur filiꝰ minor est patre ⁊ ei subiectꝰ. Et ad hoc rñdet Athanasius dicēs: Equalis patri ꝟm diuinitatē: minor patre ꝟm humanitatez. Sic em̄ xp̄s quātum ad humanitatē passus est: mortuus est: orauit et alia fecit: fuit obediēs et similia. Uñ de seipso loquēs dñs iesus xp̄s Johan. x. dicebat: Oues mee vocē meā audiūt: ⁊ vitā eternaꝫ do eis. Ubi ostēdit se equalē autoritatē habere cum ipso patre. Hoc idem expressit per hoc: Philippe qui videt me videt et patrem meū. Creditis in deum et in me credite, Johā. xiiij. Uñ ꝟm orthodoxe fidei documēta ecclesia sancta catholica

cōfitetur xp̄m verū et naturalē dei filiū eternū: equalē patri ⁊ verū deuz eiusdē essentie et nature cū patre: nō factū nec creatū: sed genitū. Mirū est certe quāta sit in quorūdā mētib⁹ pertinacia: quāta duricies: quāta malicia: q̄ potius volūt cū proprio sensu perire: q̄m se sapientioribus credētes per luminosam veritatis viā ambulare. Optimum salub: req̄ est vnicuiq; remediū: vt semp que magna: que alta sunt ita sapiat: sicut sapientes tradūt. Hoc est q̄d scribit ē de cōsti. c.j. sc̄z Canonū. ⁊. c. innitaris. ⁊. viij. q.j. c. sciendū. ⁊. iij. q. ix. c. pura. Ne innitaris prudētie tue. Prudētie sue innititur: qui ea que sibi agēda vel dicēda videntur: patrum decretis preponit. Ynde etiā Salomon Prouerb. xxviij. Qui confidit in corde suo: stultus est. Nō debemus ergo cōfidere in nobis: sed vocib⁹ credere prophetarum: predicationes audire ap̄lor: saluberrimāq; doctrinā intelligere multorū sanctorū: qui oēs vna voce proclamāt xp̄m dei filiū: magnū: excelsum: gloriosum: qui licz ꝑm diuinā naturā esset impassibilis ⁊ immortalis ⁊ infinit⁹: voluit tñ in assumpta natura infirm⁹ mortalis ⁊ subditus apparere vt nos redimeret quos deiecerat et captiuauerat primorū parentū superbia. Iccirco nullus scandalizetur in xp̄o: qui est benedictus in eternū. Amen.

¶ Feria.iij. post sc̄dam dñicā aduētus. de humanitate xp̄i ꝯ hereticos q̄ dicūt xp̄m nō fuisse hoiem. Sermo.x.

¶ Jesus hō ꝓficit. Fructus.x.

Beatus vir qui

nō ⁊c. vbi.ō. Exaltata est magnopere dignitas humani gn̄is in incarnatiōe filij dei: q̄n ille q̄ impatvētis ⁊ mari: germinare facit terras: solis ac lune gressum disponit: syderūq; cursum miro ordine ordinat: dignatus est hoiem assumere in vnionē ꝓsone verbi. Sed ꝯ hoc amplissimū mun⁹ insurgūt maledicti q̄dā asserētes de xp̄i humanitate q̄dā nō sana: nō vera: nō denicq; ad credēdū vtilia. Cōtra quos in p̄nti sermone dicturi sumus de xp̄i humanitate: explicabimusq; rē istā in vno fructu q̄ est: Jesus hō perficit. Pro cuius declaratione tres cōclusiones erūt notāde.

Prima conclusio dicitur corporis veri assumptio.

Scōa ꝯclusio ō: alatio.

Tertia cōclusio ō: ꝓpietatis nature conseruatio.

¶ Qz xp̄s assumpsit verā carnē: ⁊ fuit verus homo contra manicheos ⁊ valentinianos. Cap.j.

Prima ꝯclusio ō: corporis veri assumptio. In q̄ notandū est ꝑm catholicā veritatē q̄ dñs nr̄ iesus xp̄s assumpsit hoiez cū vero corpore ⁊ cū vera carne. Verūtñ circa hoc ꝓtingit triplr̄ sentire,

Primo ꝑm manicheos.

Scōo ꝑm valētinianos.

Tertio ꝑm catholicos.

¶ Prio nāq; fuere manichei q̄ dixerunt xp̄m assumpsisse corpus fantasticū ⁊ apparēs: ⁊ ea q̄ ꝑm hoiem gessit. s. q̄ natus est: q̄ comedit: q̄ mortuus est: in ꝟitate nō fuerūt: sed in q̄dā apparētia. Et hec opi. bestialis ⁊ irrōnabilis totū icarnationis mysteriū ad quādā fictionē deducit. Jō hūc errorē sacre scripture euacuant autoritates. Nā Joh. j. ō: Verbū caro factū est. Et nō dicit ꝑm apparētiaz: sz ꝑm existētiā. ⁊ iterū Lu. vlc. dixit xp̄s apparēs discipulis. Palpate ⁊ videte: q̄ spūs carnē ⁊ ossa nō hz sicut me videtis hr̄e. Nō em̄ carnis filitudo caro est: neq; ambulationis filitudo ambulatio est. Ergo si xp̄s nō ābulauit: nō comedit nō passus est: nō ℞e redemit nos: ꝯ illō Apoc. j. Dilexit nos ⁊ lauit nos a pctis nr̄is i sanguine suo. ⁊ Apoc. v. Redemisti nos deo i sanguine tuo. ⁊. j. Pe. j. Nō corruptibilib⁹ auro vel argēto redēpti estis: sed p̄cioso sanguine q̄si agni imaculati ⁊ incōtaminati dñi nr̄i iesu xp̄i. ⁊ ad Rom. iij. Justificati in sanguine ipsius. Sequeretur cm̄ q̄ xp̄s nō ℞e resur-

rexerit: ⁊ ꝙ oēs apl̄i ⁊ euāgeliste fuerūt mēdaces testes: q̄ virtute magna reddebāt testimoniū resurrectionis iesu xp̄i: vt scribit̄ Act̄.iiij. Seq̄ret̄ etiā ꝙ xp̄us fuerit deceptor ⁊ seductor eoruꝫ q̄ ei regratiant̄ de tot laboribus quos dignatus est sustinere: ⁊ sic nihil esset nr̄a redēptio. Sed heretici seipsos roborāt ꝑ illud qd̄ Pau. ait ad Ro. viij. Misit deꝰ filiū suū ī sil̄itudinez carnis pc̄ī. Et iterū ad Phil̄.ij. In sil̄itudinē hoīm factꝰ: ergo videt̄ ꝙ xp̄s nō fuit hō: sed in sil̄itudinē ꝟm apparētiā. Ad hoc respōdet sctūs Tho. in. iiij. sum. ꝯ gētiles. xxix. c. ꝙ quantū spectat ad ꝓpositū q̄dā est similitudo apparētie: vt qn̄ aliq̄d apparet esse aliq̄d qd̄ nō est: q̄dā est sil̄itudo specifica: sicut oēs hoīes sil̄es spē dicuntur. Et hoc mō sumit̄ hec sil̄itudo in autoritatibus allegatis. Nā vt dicit Vilarius. ⁊ ponit̄ ex̄ de v̄bo. sig. c. intelligentia. Intelligētia dictoꝝ. i. v̄boꝝ ex causis est assumēda dicēdi. Paulus loq̄bat̄ de xp̄o hoīe ꝟm veritatē. Qd̄ pꝫ: qꝛ subiūxit ꝙ fuit factꝰ obediēs vsq̄ ad mortē crucis. ¶ Scd̄a opinio fuit valētinianorū: q̄ dixerūt ⁊ male: ꝙ xp̄s habuit corpus verū: nō tn̄ terrenū: qꝛ portauit illud de celo: ⁊ nihil de mr̄e virgine accepit. ⁊ ꝑ eā quasi ꝑ aq̄ductū trāsiuit. Occasionē sui erroris accipiebāt ex q̄busdā verbis sacre scripture male intellectis. Nā scribit̄ Job. iij. Nemo ascēdit in celū nisi q̄ descēdit de celo: filius hoīs qui est in celo. Et Job. vj. Descendi de celo. Et. j. ad Coꝝ. xv. Primꝰ hō de terra terrenus: scd̄s hō de celo celestis. Hec oīa sic volebant intelligi: vt xp̄s de celo ꝟm corpus descēdisse etiā crederet̄. Sed talis veritatē carnis excludit a xp̄o: qꝛ carovera nō format̄ ex celesti materia: sed ex elemētis. Insuꝑ apl̄s dicit ad Rom̄. j. Factus est ex semine dauid ꝟm carnez. Et Mat. j. scribitur eius genealogia. ⁊ btā virgo d̄r eius mr̄: qꝛ ex ipsa natꝰ est: vt in superioribus diximus. Autoritates ergo intelligēde sunt qꝛ xp̄m de celo descēdisse nō intelligit̄ ꝟm carnem aut aīam: sed ꝟm ꝙ deus. Et hoc ex his verbis intelligi pōt: qꝛ dixit: filius hoīs q̄ est in celo: ostēdens ita se descendisse de celo: ꝙ tn̄ in celo esse nō desierit. Qd̄ ꝓpriū diuinitatis est vt ita in terris sit ꝙ celū repleat. Viere. xxiij. Nunq̄d nō celū ⁊ terrā ego implebo. Nec etiam filio dei inquātū deus est descēdere de celo competit ꝟm motū localē. Naꝫ qd̄ localiter mouet̄: sic ad vnū locū accedit ꝙ ab altero recedit. Jō filius dei d̄r descēdisse ꝟm hoc ꝙ terrenā substātiā sibi copulauit. Sicut ⁊ apl̄s eū exinanitū dicit inquantū formā serui accepit: ita tn̄ ꝙ diuinitatis naturam nō ꝑdidit. ¶ Tertia est positio catholicoꝝ q̄ dicūt ꝙ xp̄s naturā carnis habuit cōsimilē nr̄e nature Nō em̄ decebat in ipsa veritate inueniri deceptionē ⁊ oculoꝝ ludificationē: qꝛ veritas non nouit fallere. Nec decebat in ꝑfectissimo dei filio īueniri īꝑfectionem: qꝛ ꝑfectissimus nō nouit deficere. Et iō sicut apparebat: sic verū corpus ⁊ ꝑfectū de nr̄o gn̄e: ⁊ de vtero btē virginis assumpsit verissime.

¶ Qꝛ xp̄s fuit verus hō ꝟm aīam cōtra Arriū ⁊ Apollinarē. Cap̄.ij.

Secūda conclusio d̄r aīatio. Voluit nāq̄ xp̄s aīam rōnalē assumere: vt esset verꝰ hō: ꝟm illud Mat. xxvj. Tristis est aīa mea vsq̄ ad mortem. Circa quā cōclusionē occurrit triplex modus dicendi.

Primus ꝟm Arriū.
Scd̄s ꝟm apollinarem.
Tertius ꝟm doctrinā eccl̄ie.

¶ Primus modus dicēdi fuit ꝟm Arriū q̄ dixit ꝙ in xp̄o nō fuit aīa: sed loco aīe fuit eius diuinitas. Sed hec positio firmitatē nō hꝫ: qm̄ deus forma corporis esse nō pōt. Manifestū est aūt aīam p̄ncipaliter de rōne hoīs esse: cum sit eius forma. Si ergo xp̄s aīam nō habuit: verus hō nō fuit: cū tn̄ eū apl̄s hoīem esse asserat. j. ad Tim̄. ij. Unus est mediator dei ⁊ hoīm hō xp̄s iesus. Adhuc amplius. Tristicia: ira: ⁊ hmōi passiones sunt

aīe sensitiue: vt ꝓz p pbm. ij. de aīa. Hoc aūt in xp̄o fuisse euāgelꝫ approbatur. Opz ergo in xp̄o fuisse aīam sensitiuaz: de qua planū est ꝙ differt a natura diuina filij dei. Hec Tho. xv. di. in. iij. sen. Uerūtn̄ q̄ hāc opinionē hereticā sustinere volāt: arguūt cōtra veritatē eo ꝙ scribit Joh. j. Uerbū caro factū est. Ubi iohānes sufficiēter exprimit mysteriū incarnationis: ⁊ tn̄ nihil dicit de aīa. Itē vnio diuine nature ad humanā ꝺz incarnatio. Sed deoīatio semp ꝺz fieri a digniori. Et cū aīa sit dignioꝛ ꝙ caro: ⁊ incarnatio nō dicaf aīatio: videf ꝙ aīa nō sit assumpta a verbo. Itē natura nō facit ꝑ plura q̄ pōt facere ꝑ pauciora: sed in xp̄o psona diuina potēs erat in actū intelligēdi ⁊ amādi ⁊ viuificādi: cū ipse filius dei nō careat volūtate nec intelligentia nec vita: ergo videf ꝙ rōnalem aīam xp̄s nō habuit. ¶ Ad primū respōdef ꝑm Boñ. di. ij. iij. lib. ar. ij. q. ij. ꝙ dictuz iobis est ꝑ sinecdochē ⁊ accipif ibi caro ꝑ tota natura. Usus est aūt iobes tali locutione: qz natura assumpta notioꝛ est nobis ex parte sube corporalis q̄z spūalis: ⁊ cognitio nr̄a incipit ab his q̄ sunt nobis magis nota: ⁊ etiā in assumptione carnis includif assumptio aīe rōnalis: qz si assumpsit carnem multo magis ⁊ aīam. ¶ Ad scām respōdef ꝙ deoīatio ꝺz fieri a digniori: nisi alia rō iterueniat. Et qz rōnabiliter daf nobis noticia ꝑ ea q̄ sunt nobis magis nota: iō potius dicimus incarnationē q̄z aiationem. ¶ Ad tertiū respōdef: ꝙ psona verbi viuificat ꝑ modū efficiētis: nō tn̄ cōuenit sibi viuificare ꝑ modū ꝓficientis forme. Et hoc rōne summe pfectiōis q̄ est in deo ꝓpter quā nō pōt esse alicuius pars constitutiua. ¶ Scōs modus dicēdi fuit Apollinaris: q̄ dixit ꝙ xp̄us habuit aīam sensitiuā: tn̄ sine mēte ⁊ intellectu: ita ꝙ verbū dei fuit illi aīe loco intellectus ⁊ mētis. Sed hoc nō sufficit: nec verū est: qz hō spēm sortif humanam ex hoc ꝙ mentem humanam ⁊ rationem habet. Si ergo xp̄s hoc non habuit: verus hō nō fuit nec eiusdē speciei nobiscū: qz aīa rōne carēs ad aliam spēm ꝓtinet q̄z aīa rōnē habēs. Scōm em̄ pbm. viij. Meta. in diffinitionibus ⁊ spēbus q̄libet differentia essentialis addita vel subtracta variat spēm: sicut in numeris vnitas. Rōnale aūt est differētia specifica. Si ergo in xp̄o fuit aīa sensitiua sine rōne: non fuit eiusdē spēi cū aīa nr̄a: q̄ est rōnē habens. hec Tho. ¶ Tertius modus dicēdi est ꝑm doctrinā ecclie: ꝙ xp̄s assumpsit aīam rōnalē de nouo creatā. Uñ Athanasius. Perfectus deus pfectus hō: ex aīa rōnali ⁊ humana carne subsistens.

¶ Qz in xp̄o seruata est ꝓprietas vtriusq̄ nature cōtra hereticū Apollinares cōtrariū asserentem. Cap. iij.

Tertia cōclusio ꝺz cōseruationis. Nā ita xp̄m deū ⁊ hoiez cōfitemur vnā tm̄ psonā: vt nullo mō confundaf ꝓprietas vtriusq̄ nature. Quod Leo papa testificaf in sermone de natiuitate dñi. Inq̄t em̄. Uerbū dei deus filius dei: q̄ in principio erat apud deum ꝑ quē oīa facta sunt: ⁊ sine quo factum est nihil: ꝓpter liberādū ab eterna morte hoiem factꝰ est hō: ita se ad susceptionē humilitatis nr̄e sine mutatione sue maiestatis inclinās vt manēs q̄ erat: assumēsq̄ q̄ nō erat: verā formaz serui forme in qua deo pr̄i equalis est vniret: ⁊ tāto federe naturaz vtrāq̄ cōsereret: vt nec inferioꝛē cōsumeret glificatio: nec superioꝛes minueret assumptio. Saluā igif ꝓpietate vtriusq̄ substantie: ⁊ in vnā coeunte psonā suscipif a maiestate humilitas: a virtute infirmitas: ab eternitate mortalitas: ⁊ ad deponendū nr̄e cōditionis debitū: natura inuiolabilis nature est infusa passibili. hec ille. Sed apollinaris male cōtra hāc veritatē loquutus est: dicēs ipsum verbū in carnem conuersum: sicut cū ꝺz Joh. ij. Ut gustauit architridinus aquā vinū factū. Q̄ ea rōne ꝺz: qz est conuersa in vinū. Sed hic errꝰ impossibilitatez habet ꝑm do

ctrinam sancti Tho.in.iiij. sum.contra gētiles.c.xxvij.triplici rōne.

Primo rōne immutabilitatis.
Scdo rōne simplicitatis.
Tertio rōne incōicabilitatis.

¶ Primo rōne immutabilitatis. Nā deus est īmutabilis. Oē qd in aliud ꝯuertit:mutat.Cū ergo verbū dei sit verus deus:impossibile est ꝙ verbū dei fuerit in carnē mutatū. ¶ Scdo rōne simplicitatis.Cū em̄ verbū dei sit deus:simplex est ⁊ nulla in ipso cōpositio esse pōt. Si ergo aliqd verbi sit cōuersum in carnē: opꝫ totū verbū esse cōuersum. Qd autē in aliud conuertit:desinit esse illud qd prius fuit:sicut aqua cōuersa in vinum iā nō est aqua sed vinū:ergo post incarnationē:ꝟm rōnē p̄dictā verbū dei penitus non erit:qd falsissimū est: tū ex hoc ꝙ verbū dei in eternū sit:tū qꝛ post incarnationē xp̄us verbū dei d̄r:ꝟm illud Apoca.xix. Uestitus erat veste aspersa sanguine:⁊ vocabit nomē eius verbuꝫ dei. ¶ Tertio rōne incōicabilitatis. Eoꝝ em̄ q̄ nō cōueniūt in materia ⁊ in genere vno:impossibile est fieri cōuersionez ⁊ vniri inuicē:vt ex linea nō fit albedo: qꝛ sunt diuersoꝝ generum:neqꝫ corpus elemētale pōt ꝯuerti in aliqd corpus celeste:vel in aliquā incorpoream sub̄am: vel ecōuerso:qꝛ nō ꝯueniūt in materia. Uerbū aūt dei cū sit deus:nō conuenit: nec in materia nec in genere cū quocūqꝫ alio eo ꝙ deus nec in genere est nec materiā hꝫ:impossibile igit̄ est verbū in carnē fuisse cōuersum:vel in qdcūqꝫ aliud Diximus q̄d de xp̄o sentimus ꝟm traditiones patrū:⁊ expugnauimus rōnib⁹ manifestis hereticoꝝ oīum obiecta nefanda. Satis ergo est clara xp̄i noticia. Jō nullus ꝑ ignorantiā volūtariā ⁊ affectataꝫ(si ei nō credit)excusare pōt se. Tñ q̄buslibet doctrina suscipiēda est:vt de verbo incarnato fide credat̄:qd verbum explicare nō pōt. Hoc dicit elegantissime Leo papa in sermone de natiuitate dñi. Excedit q̄dem dilectissimi:multūqꝫ supeminet humani eloquij facultatē diuini opis magnitudo.⁊ inde oritur difficultas fandi:vñ adest rō nō tacēdi. Qꝛ in iesu xp̄o filio dei nō solū ad diuinā essentiā:sed etiā ad humanā spectat naturā:qd dictū est ꝑ ꝓphetā Esa. liij. Generationez eius quis enarrabit? Utrāqꝫ em̄ sub̄am in vnā cōuenisse ꝑsonā:nisi fides credat sermo nō explicat. Et iō nūqꝫ materia deficit laudis: quia nūqꝫ sufficit copia laudatoris. Gaudeamus igit̄ ꝙ ad loquēdū tāte misericordie sacr̄m impares sumus ⁊ cuꝫ salutis nr̄e altitudinē vincere nō valemus: sentiamus nobis bonum esse ꝙ vincimur. Nemo em̄ ad cognitionē veritatis magis ꝓpinquat:qꝫ q̄ intelligit in rebus diuinis etiā si multuꝫ ꝓficiat semꝑ sibi supesse qd q̄rat. Nā q̄ se ad qd tēdit ꝑuenisse p̄sumit:nō q̄sita repit:sed in inquisitione deficit. Ne aūt infirmitatis nr̄e ꝑturbemur āgustijs: euāgelice nos ⁊ ꝓphetice adiuuāt voces.hec ille. Inherētes igit̄ nos dictis sctōꝝ xp̄m deuꝫ ⁊ hoīem adoremus:qui viuit ⁊ regnat in scl̄a scl̄oꝝ. Amen.

¶ Feria.iiij.post scdam dñicā aduētus ꝙ solus filius dei carnē assumpsit:⁊ nō alie ꝑsone trinitatis. Sermo.xj.

¶ Jesus in mūdū mittit̄. Fructus.xj.

Eatus qui nō fuerit ⁊c. vbi.s̄. Cupientes q̄dā mysteriuꝫ incarnationis incōsiderate inuestigare confundunt̄ in mēte:qm̄ credūt totā trinitatez fore incarnatā:nesciētes distinguere diuinarū ꝑsonarū pluralitatem. Et qꝛ hoc tenere falsum est ⁊ impiū:iccirco in p̄nti ser. videbimus qualr̄ sola ꝑsona verbi carnē assumpsit. Colligemusqꝫ ea q̄ dicturi sumus sub vno fructu.s.iesus in mūdum mittit̄. Pro cuius declaratione tres cōclusiones erūt notāde.

Prima ꝯclusio d̄r exp̄ssionis.
Scda ꝯclusio d̄r terminationis.
Tertia cōclusio d̄r extensionis.

¶ Qꝛ persona incarnatiōis nominatur

verbum. Cap. ſ.

Prima ꝯclusio ꝺ erp̄ſſionis. Nā ꝓſona incarnata exprimitur: ⁊ noſcaf noſe verbi. Joh. ſ. Jō vt aliqualiter hui⁹ verbi habeamus noticiam: tria ſunt notāda.

Primum qualiter verbum inuenitur in nobis.

Scōm qualr verbū in deo ponit.

Tertiū qualr ꝓprietas filiationis in verbo diuino reperitur.

¶ Primū videdū eſt qualr verbū inuenit in nobis. Circa q̄ dicit Nico. de ly. ſup Jobem: q̄ vox ſignificatiua ꝺ verbū: ſed hoc tm̄mō large ⁊ denoſatiue in quātū ſignificat iteriꝰ: ē mētis cōceptū ſicut vrina ꝺ ſana inquātū eſt ſanitatis indicatiua. Et iō ſicut illud ꝓprie ꝺ ſanitas qō ꝓ vrinā deſignaf: ita illud ꝓpꝛie ꝺ verbū qō ꝓ vocē ſignificaf. ſ. interior mētis ꝯceptꝰ: ſm qō dic pbs. ſ. peri her. Voces ſūt note. i. ſigna earū q̄ ſunt in aīa paſſionū. Et iō ꝯceptꝰ mētis interior etiā añ̄ꝫ ꝓ vocē deſignef ꝓprie verbū ꝺ. Et h̄ eſt qō dicit Aug. xv. de tri. c. r. Quiſq̄s pōt intelligere verbū nō ſolū añ̄ꝫ ſonet: verūetiā añ̄ꝫ ſonoꝝ ei⁹ imagines cogitatione voluanf: pōt videre aliquā illi⁹ ꝝbi filitudinē: de quo dictuꝫ eſt. In ꝑncipio erat verbū. Verūtñ duplex eſt i nobis iteriꝰ mētis cōceptus. Un⁹ impfectus ⁊ informis. Ali⁹ formatꝰ ⁊ pfectus. Cuius rō eſt: q⁹ cognitio nr̄a ꝓcedit de impfecto ad pfectū. Et iō de re ꝑmo habem⁹ ꝯceptū ꝯfuſum ⁊ impfectū: vt ꝺ. ſ. phyſi. Et talis ꝯceptꝰ non ꝺ ꝓprie verbū: ſed cogitatio. Procedēdo aūt ꝓuenimus ad habēdū ꝯceptū rei determinatū: q̄ a pbis vocaf diffinitio: ⁊ a ſctis vocaf verbū. ¶ Scōm videduꝫ eſt qualr verbuꝫ ponif in deo. Circa qō eſt ꝓſiderādū ꝙ deus eſt intellectualis natura: vt ab oībus tā ſctis ꝙ pbis ſuppoꝛ nif manifeſtū. Jō in ipſo ponif verbū: nō tñ ad filitudinē verbi large dicti: qō eſt ipſa vox ſignificatiua vel cōcept⁹ rei impfect⁹: q⁹ i deo nihil eſt ſenſibile; nec eſt aliq̄d impfectū. Et ꝓpter hoc vox ſignificatiua q̄ eſt ſenſibilis: ⁊ ipa cogitatio q̄ ly ſit ītellectualis: tñ importat imperfectionē: nō hꝫ ibi locū: ſed ibi ponif verbū inquātū importat ꝯceptū rei pfectū: q⁹ deus vnico actu intelligēdi ſeipſum ⁊ alia oīa cōcipit pfecte. Exquo ptꝫ differētia verbi nr̄i ad verbū diuinū: q⁹ verbū nr̄m in mēte multiplicaf. Quot em̄ ſunt ibi ꝯceptus impfecti vel formati: tot ſunt ibi verba. In deo aūt vnicū eſt verbuꝫ: q⁹ nō pōt eſſe ibi niſi vnicus ꝯceptus pfectiſſimus. Itē verbuꝫ in nobis eſt accidēs ⁊ q̄d trāſiēs: q⁹ nō ſemꝑ actu intelligimus. Sed in deo eſt quedā ſuba diuina: q̄ nō patif admixtionē alicuius accidentis ſeu cuiuſcūq̄ extranee nature: ⁊ eſt verbū qō ſemꝑ actu ꝑmanet ⁊ eternū. ¶ Tertiū videdū eſt q̄liter ꝓprietas filiatiōis in verbo diuino reperif. Ad qō ſciēdum eſt ꝙ de rōne filiationis ꝓprie dicte eſt ꝙ ſit ibi ꝓceſſus viuēt̄ a viuēte ſm rōnē filitudinis in idētitate nature ſaltē ſpecifica: vel in aliquo ꝓpinquo gñe: vt declaratum eſt fructu. v. c. iij. pūtis opis. Et q⁹ verbuꝫ in diuinis ponif diſtinctū ꝑſonalr a ꝑncipio a quo ꝓcedit: ꝓpter opꝫ dicere ꝙ in ipſo pfecte inueniaf rō filiationis: q⁹ neceſſario ꝓcedit ſicut viuēs a viuēte: ⁊ in idētitate nature nō ſolū ſpecifica: ſed etiā numerali: ⁊ ꝓcedit etiā ſm rōnē filitudinis: q⁹ de rōne verbi eſt ꝙ ſit pfecta filitudo illius cuius eſt ꝝbū: ⁊ iō verbū in diuinis ⁊ filius idē ſunt ꝑ oēm modū. Jō Aug. in. vij. li. de tri. ait: Verbū ſolus fili⁹ accipif: ⁊ in eo loco ꝺ ꝝbū quo filius. De quo verbo idē dicit Aug. rij. li. de tri. ꝙ ipſa ꝓprietas filij ꝓnalis diuerſis noībus ſignificaf ad exprimēdā diuerſimode pfectiones eius. Ut em̄ oſtendaf pr̄i naturalis: ꝺ filius. Ut oſtēdaf pr̄i ꝑ oīa ſimilis: ꝺ ſplēdor. Ut oſtēdaf immaterialiter genitus: ꝺ verbū. Nā verbū eſt ſcōa perſona in ſctiſſima trinitate.

¶ Qꝫ incarnatio terminaf ad ſolā perſonam verbi. Cap. ij.

Secūda ꝯclusio d̄r terminatio Incarnatio nanq̄ terminat̄ ad solā ꝑsonā ꝟbi: q̄r ꝑsona verbi ad incarnationē inter ceteras ꝑsonas diuinas fuit magis idonea: siue loquamur de ip̄a incarnatiōe in se: siue ꝓut ordinata est ad humani generis redēptionē. Si em̄ loquamur de ip̄a īcarnatiōe ī se: magis ꝯgruū fuit ꝑsonā filij īcarnari ex triplici ꝯueniētia

Primo inquātū est imago.
Scd̄o inquantū est verbū.
Tertio inquantū est filius.

¶ Primo ꝯueniens fuit vt sola persona verbi incarnaretur inquātū est imago: q̄r homo assumptibilis erat rōne dignitatis imaginis. Et q̄r filius est imago patris: magis conueniens erat ꝑsonā filij assumere creaturā. ¶ Scd̄o fuit magis ꝯueniēs inquātū est ꝟbū. Nā q̄r filius dei est verbū p̄ris: sic ꝓcedit ab ip̄o vt p̄r se manifestet ꝑ ip̄m. Et iō sicut ad intētionis manifestationē ꝟbū intellectuale copulat̄ voci sensibili: sic ad diuinitatis reuelationē ꝟbū p̄ris ꝯgruū fuit vniri carni. ¶ Tertio fuit ꝯueniēs: q̄r filius. Nā filius solus est genitus ab eterno. Et sic ꝯgruebat eū carnem assumere: vt esset de genere hoīm ⁊ ita filiꝰ hoīs. Jō decebat ip̄m magis incarnari q̄ p̄rem vel spm̄ sctm̄. Et hoc est qd̄ dicit Aug̃.lib̄.de trini. quē allegat magr̄ sen.di.j.lib̄.iij. Dei filius nō q̄siuit nisi matrē in terris: q̄r iā habebat p̄rem in celis. Jnsup̄ si loquamur de īcarnatione ꝑ cōparationem ad humani gn̄is redēptionē: magis ꝯueniēs fuit filiū īcarnari q̄ patrē ⁊ spm̄ sctm̄. Et hoc apparet si ꝯsideremus hominis lapsum: reparandi modū: ⁊ reparationis fructū. ¶ Primo si cōsideremus hoīs lapsum. Uidemus q̄ lapsus fuit appetēdo dei sil̄itudinē ⁊ equalitatē: que ꝓprie filio attribuitur: ideo quasi directe ꝯ filium peccauit. Hoc est qd̄ dicit Anselmꝰ lib̄. Cur deus homo. Homo ꝑ quo erat oraturus ⁊ diabolus quē erat expugnaturus: ambo falsam dei sil̄itudinē p̄sumpserūt. Uñ specialiꝰ aduersus filiū peccauerūt. Scd̄o si ꝯsideremꝰ modū reparationis filio incarnari ꝯueniens fuit. Reparati em̄ sumus ꝑ mediatoris obedientiā ⁊ supplicationē: qd̄ magis filio q̄ alij cōpetit. Uñ Anselmꝰ li. Cur deꝰ hō. Cōueniētius sonat filiū supplicare patri q̄ aliā ꝑsonā. ¶ Tertio si ꝯsideremus reparatiōis fructū: incarnatio ad hoc facta est vt simꝰ dei filij. Si ergo posterius ꝑ illud hz reduci qd̄ est prius in eodē genere: ꝯgruū fuit vt filij efficeremur ꝑ illū q̄ est filiꝰ natural̄. Uñ Aug̃. iij.lib̄.de trini.ait: Ut hō ex deo nasceret̄: primo ex ip̄o natus est deus. Oportuit em̄ vt ꝑ eū efficeremur filij adoptiui: q̄ est filiꝰ naturalis. Hec Boñ.dist.j. iij.libri ar.ij.q.iij. Alex.ī.iij.q.ij. mē.v. ar.j.⁊ Tho.ī.iij.ꝑte sum.q.iij.ar.viij.

¶ Q̄r nulla ꝑsona incarnari potuit nisi persona filij. Cap̄.iij.

Tertia ꝯclusio d̄r extensionis. Jn qua nō īmerito querunt doctores si alia persona a filio.s.p̄ris vel spūssctī potuit se extēdere ad possibilitatē incarnationis? Et ad hoc ꝟm doctrinā Boñ. dis.j. iij.libri.ar.j.q.iiij. dixerūt q̄dā q̄ nulla persona incarnari potuit nisi persona verbi. Qd̄ probant triplici ratione.

Pr̄ia rō est ꝑꝑ ꝑsonaꝝ ordinationē.
Scd̄a rō est ꝑꝑ ꝑsonarū cōditionē.
Tertia rō ē ꝑꝑ oppositoꝝ distīctionē

¶ Prima rō est ꝓpter ꝑsonaꝝ ordinationē. Jta em̄ ordinate sunt ꝑsone diuine: vt nulla ī eis sit admixta ꝯfusio. Sz si alia ꝑsona īcarnaret̄ nasceret̄ q̄dā cōfusio trinitatꝫ: q̄r pl̄es filij ī trinitate dicerent̄. ¶ Scd̄a ratio est ꝓpter ꝑsonarū diuinarū cōditionē: q̄ talis est: vt vna persona sit alteri similis ⁊ equalis. Si ergo incarnaretur vel pater vel spūssanctus: nasceret̄.s.quedam equalitatis diminutio: dum duo filij essent in diuinitate: quoꝝ vnus haberet excellentioreꝫ natiuitatē altero. ¶ Tertia ratio est ꝓpter oppositorum distinctionem. Debent nanq̄ opposita esse distincta. Si

autē alia ꝑsona a filio īcarnaretur: nasceretur quedā oppositoꝝ indistinctio: qꝛ tunc ibi essent due ꝑsone: quarū q̄libet genita ⁊ filius diceret: vel vnus et idē filius genitus ⁊ ingenitus diceret: si pater incarnaret. Et ideo q̄ volūt hāc positionē tenere dixerunt ꝙ nulla alia persona nisi filij poterat incarnari: nō propter defectū sed ꝓpter dignitatē potētie: que nō admittit aliqd̄ indecēs circa opus suū. Sed dn̄s Boñ. dicit ꝙ pater et spūssanctus potuissent incarnari absq̄ aliqua repugnantia. Potuissent em̄ formare corpus quod sibi vnirēt de genere humano nō perviā generatiōis sicut formauit corpus Eue: q̄ nō d̄r esse filia Ade. Propterea dato ꝙ alia ꝑsona assumpsisset carnē de v̄gine sicut assumpsit verbū: adhuc ibi non esset confusio nec equalitatis diminutio s̄m rē: qꝛ ex hoc nulla fieret trāsmutatio circa ꝑsonas diuinas. Nulla em̄ est confusio qn̄ nos credimus ꝙ vnus ⁊ idem est tēporalis ⁊ eternus: īmortalis ⁊ mortuus. Nullus etiā est incōueniens cū dicim⁹ filium esse equalem patri ⁊ minorē patre s̄m naturarū dualitatem. Sufficiat itaq̄ nobis ꝙ filius est incarnatus nō imperfecte nō diminute: quinīmo cum omnibbus requisitis ad salutē ⁊ redemptionem nostram. Ipsum ergo audiamus: ipsuꝫ imitemur qui pro nobis in mundū venire dignatus est: q̄ semꝑ paratum se offert ad nos saluandum qui est benedictus ⁊c. Amen.

¶ Feria quinta post scd̄am dn̄icā aduētus contra iudeos: qui dicunt xp̄m esse venturum. Sermo. xij.

¶ Iesus venisse visus est. Fructꝰ. xij.

Eatus qui nō fuerit ⁊c. vbi. s̄. Generatio ꝑuersa iudeoꝝ hodierna die ꝑ totū orbē terrarū dispersa et disseminata in xp̄o scandalizatur: qꝛ ꝑ ip̄os de xp̄o dulcissimo et iesu nostro negat̄ qd̄ per nos p̄dicatur. Dicuntq̄ eū vēturū: quem venisse oīno clarū est. Quib⁹ tāto fortius viriliter est resistendū: quanto ipsis fides maior exhiberi posset: qꝛ ad eos de xp̄o facta est reuelatio. Habent em̄ xp̄i ꝓphetarū documēta ⁊ sctōꝝ patrū exēpla ī scripturis veteris testamēti: quarū sensum ꝑuertētes facile ignorātib⁹ ꝑsuadēt qd̄ volūt. Iccirco in presenti sermone ꝯ iudeos dicturi sum⁹ de xp̄i aduētu in mūdū siue in carnē: cui⁹ tp̄s p̄teritū est: ⁊ nō futurū. Dicemusq̄ ꝑ hac v̄itate sub vno fructu. s. iesus venisse visus est. Ad cui⁹ declarationem tres ꝯclusiones erūt pertractande.

Prima conclusio d̄r iudeorū dispersio siue captiuitas.

Scd̄a cōclusio d̄r ecclesie stabilitas.

Tertia ꝯcl̄o d̄r miraculoꝝ claritas.

¶ Qꝛ iudeoꝝ dispersiōe seu captiuitate ꝓbat̄ xp̄m venisse. Capl̄m. j.

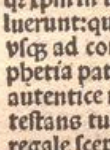

Prima cōclusio d̄r iudeoꝝ dispersio seu captiuitas. Nam mille ⁊ quadringētis ⁊. xxiiij. annis iudei dispersi vagant̄ per oēs nationes mūdi. Non hn̄t ciuitatē: nō templū: nō regnū: nec aliquaꝫ amplius dignitatē. Certe si eos interrogare voluerimus cur tanto tp̄e seuit ira dei contra eos: nesciunt respōdere: nisi qꝛ xp̄m in lege promissum suscipere noluerunt: quinimmo persecuti sunt eum vsq̄ ad condēnationē mortis. Sꝫ ꝓphetia patriarche iacob Geñ. xlix. satis autentice manifestat xp̄m venisse: contestans tunc nasciturū eum: qn̄ iudeis regale sceptrum deficeret. Aut em̄ non auferet̄ sceptrū de iuda: ⁊ dux de femore eius: donec veniet qui mittēdus est: ⁊ ip̄e erit expectatio gentiū. Verūtamē aliqui iudei dicunt ꝙ hec autoritas nō intelligit̄ de xp̄o: sed de nabuchodonosor rege babylonis: qui missus est ex ordinatione diuina contra hierl̄m ꝓpter peccata populi: vt habetur. iiij. Reg. xxv. ⁊ extunc defecit regnum iudeoꝝ: qꝛ nabuchodonosor cepit Sedechiam regem et filios suos coram eo occidit: et oculos ipsius effodit: vinxitq̄ eū cate-

nis:et adduxit in babylonē: nec postea aliquis de ei⁹ stirpe regnauit. Quibus respōdet Nico. de lyra ꝙ hoc est falsuz: qꝛ post captiuitatē babylonicam iudei habuerūt duces ⁊ ꝑncipes: sicut ptz de zorobabel Esdre. iij. Et de Neemia Esdre per totū. ⁊ de Machabeis vt hr̄ in libris Machabeoꝝ. Habuerūt etiā reges: qꝛ iohānes hircanus fili⁹ Simonis machabei īposuit sibi diadema regni. Et extūc regnauerūt filij ei⁹ vsqꝫ ad herodē. Augustinus aūt. xviij. li. de ci. dei. c. xlv. dicit ꝙ prim⁹ post babylonicā captiuitatē rex fuit Aristobolus. Primus apud iudeos aristobolus assumpto diademate ⁊ rex ⁊ pōtifex fact⁹ est. Nā antea nō reges: sꝫ ꝑncipes ⁊ duces habuerūt. Huic aristobolo successit alexāder etiā ipe rex ⁊ pōtifex. Post hunc vxor Alexā. regina iudeoꝝ fuit cui⁹ tpe mala sunt eos secuta grauiora. Nā filij huius alexādri Aristobolus et hircan⁹ inter se de imperio dimicātes vires aduersus israeliticā gentē ꝓuocauerūt romanas. Hyrcanus nāqꝫ a romanis cōtra fratrē poposcit auxiliū. Uenitqꝫ pōpeius preclarissim⁹ princeps: q̄ iudeam cum exercitu ingressus: ciuitatē cepit: templum reserauit non deuotione supplicis sed iure victoris. Et ad sctā sanctoꝝ: quo nisi sacerdotem summū ītrare licebat: non vt venerator: sed vt prophanator accessit. Cōfirmatoqꝫ Hyrcani pontificatu: ⁊ subiugata gēte imposito custode antipatre vinctū secū Aristobolum ducit. Et extunc iudei tributarij romanoꝝ esse ceperunt. Hoc idem dicit Chryb. ⁊ Eutropius lib. vj. Deinde post paucos annos herodem alienigenā habuerūt: quo regnāte natus est xp̄s. De quo herode dicit Eusebi⁹. j. lib. ecclesiastice historie. ⁊ Josephus. xxvij. antiquitatum lib. ꝙ ex idumeoꝝ gente paternuz genus: arabū ꝟo materni sanguinis originē duxit: qui a romanis iudeoꝝ regnū sibi cōcedi fecit. In quo cū esse subleuatus mox in superbiā erupit ac iudeis plurima mala intulit. Nam ⁊ pontifices non iam ꝟm generis ordinē cōstituebat: sed ignobilibus quibusdā permittebat sacerdotia: sacratam etiaꝫ vestem summi pontificis obclusam signaculo tenuit: non permisso alteri⁹ potestati vsu eius. Cum etiam videret ꝙ generis iudeorum nobilium indicia: si permanerent offuscationis sibi plurimum inferrēt: quare ignobilitatis sue consciētia exagitatus omnes libros in quibus constructio generis habebatur iussit incendi: estimans se nobilem videri posse si nouitius esse ⁊ aduena israelitici generis nullis conscriptionū fastibus vrgeretur. Ueruz fuere tunc pauci diligentes ⁊ studiosi viri: qui vel descriptos ex parte aliqua hmōi libros haberent domi: vel etiā memorie habite ordinem prosapie retinerent. Ecce iam ꝙ iudei confiteri coguntur ꝟm propheticam promissionē xp̄m iam aduenisse: q̄dū fuerint interrogati: vbi sunt illi sanctissimi patres israelitici populi protectores ⁊ defensores xp̄m venisse confiteri cogūtur. Ubi ergo (o iudei) Moyses qui populum captiuum dei virtute: ex egypto de manu Pharaonis eduxit ⁊ liberauit. Exodi. xij. c. Ubi Josue sub quo illa tria magna miracula ostendit deus. Primuz quando iordanis fluui⁹ aquis inundatus liberum populū dei non sorbuit. Josue. iij. c. Secunduz qñ clangentibus sacerdotibus Jerico corruit. Josue. vj. c. Tertium quādo Josue contra hostes pugnante sol vnius diei spacio stetit. Josue. x. c. Ubi iudices illi fortissimi bellatores: qui populum dei de inimicis suis viriliter defenderunt? Ubi Othoniel qui populum dei liberauit de manu regis syrie. Judicum. iij. c. Ubi Aioth qui moabitas circiter decē milia omnes robustos ⁊ fortes ꝑcussit. Eglon eoꝝ rege in suo cenaculo interfecto? Judicum eodem. c. Ubi Sangar filius anath: qui percussit de philistijm sexcentos viros ⁊ israel defendit: eodē c. Ubi Delbora ⁊ Barach q̄ barach creditur vir ei⁹ fuisse: ipa tñ Delbora israel

liberauit de manu Jabin regis asor: Judicū.iiij.c. Ubi Gedeon: q̄ israel liberauit de manu Madian terrore lampadum⁊ tubarū hostibus subito pturbatis alijs mutua cede cadētibus: quibusdam⁹ in fugā cōuersis: Judicum vij.c. Ubi Abimelech filius Hieroboal de concubina natus: qui septuaginta fratres suos de patris vrorib⁹ oēs p̄ter vnū Joathā qui minimus abscōditus erat occidit⁊ dominiū populi violēter arripuit: Judicum. ix.c. Ubi Tholadi Sachar. vbi Tholā Jahir Galaadites: Ubi Jepte filius cuiusdā meretricis q̄ spurius a fratrib⁹ fuit eiectus: tandem necessitate vrgēte ad principatū vocatus est: ⁊ er voto filiā īmolauit: stulte⁹ in vouēdo: crudelis in soluēdo: Judicum xj.c. Ubi abessam q̄ septē annis isral iudicauit: Ubi Abialō zabulonites: Ubi abdō filius Hellel Pharatonites: qui habuit. xl. filios de q̄bus Judicū. xij.c. Ubi Sanson fortis qui leonem interfecit: philisteos occidit⁊ tot⁊ tāta fecit ptra eos: Judicū. xv.c.⁊. xvj.c. Ubi Heli⁊ Samuel⁊ ceteri victorioſi duces populi iudeor: Ubi reges illi potētissimi quos p̄fecit eis deus: Ubi Saul qui primus regnauit in israel⁊ er volūtate dei vnctus est in regē a Samuele sacerdote. j. Reg. xv.c. Ubi Dauid: q̄ secūd⁹ regnauit: q̄ permissiōe dei interfecit gigantē goliath: ⁊ demū ad paucos dies effect⁹ est rex sup populū israel. j. Reg. xvj. Ubi Salomō filius ei⁹ q̄ regnauit post dauid patrē suū. iij. Reg. iij.c. ⁊ dedit eis dñs sapiētiā ⁊ prudentiā multā nimis ⁊ latitudinē cordis quasi arenā que est in littore maris: ⁊ erat sapiētior cunctis hominibus: possidebatq̄ oīa regna a flumine terre philistijm vsq̄ ad terminū egypti. iij. Reg. iiij.c. Et edificauit domū dñi: ⁊ gl'iose regnauit in vita sua. Ubi roboā: vbi Abias: vbi Assa vbi Josaphat: vbi Joram: vbi Ochozias: vbi Joas: vbi Amasias: vbi Ozias: vbi Joathā: vbi Achaz: vbi Ezechias: vbi Manasses: vbi Amon: vbi ⁊ reliqui iudeor̄ reges: qui vt in libris regum diffusius notatur successiue regnauerunt cū virtute multa ⁊ victoria inimicor̄ populi dei. Quid fecistis o iudei. Quod scelus commisistis: cur dati estis in opprobriū gentiū: ⁊ abiectionē cunctis gētibus. Ubi Esaias. vbi Hieremias. Ezechiel: Daniel: Oseas: Joel: Amos: Abdias: Jonas: Micheas Naū: Abachuch: Sophonias: Aggeus Zacharias: Malachias. Certe nullus est qui aliquid prophetizet de aduentu messie: quia iam venit. Ipsi autē iudei clauserunt cor suū: ⁊ tā manifestissimis exemplis apertissimisq̄ experimentis credere nolunt.

¶ Q̄ ecclesie stabilitate probatur xp̄m iam venisse. Capl'm. ij.

Secunda conclusio ō: ecclesie stabilitas. Nam a tpe xp̄i stabilis et firma permansit: nec vlle vnq̄ tempestates: nō dico solūmodo hereticor: sed etiam potētissimor tyrannorū: potuerūt illā submergere. Quod vtiq̄ fieri non posset nisi celitus defenderetur. Nec deus ita sibi assisteret si mendaciter predicaret xp̄m venisse. Quisnam explicet qō fuerunt imperatores Romani: q̄ xp̄ianum nomē dolere conati sunt: ⁊ ecclesiā dei durissimis cruciatibus ⁊ omni crudelitate vexarunt. Nonnulli fuere qui dixerunt decem tm̄ persecutiōes ecclesiam passam. Unam vo nouissimam ⁊ futuram esse dicunt ab antixp̄o: quos tamē Augustinus improbat. lib. xviij. de ciuita. dei. lij.c. vbi ait: Proīde nec illud q̄dem temere puto esse dicēdum siue credendum: quod nonnullis visum est vel videtur non amplius ecclesiam passuram persecutiones vsq̄ ad tempus antixp̄i q̄ q̄ iam passa est: idest est decem et vndecima eademq̄ sit nouissima ab antichristo. Primam quippe computant a Nerone. Secundam a Domitiano. Tertiam a Traiano. Quartam ab Antonino. Quintam a Seuero: Sextam a Maximino. Septimam a

Decio. Octauā a Ualeriano. Nonaz ab Aureliano. Decimam a Diocletiano et Maximiano. Plagas em̄ egyptioꝝ qm̄ decē fuerūt: anteq̄ inde exire inciperet populus dei: putāt ad hūc intellectum esse referēdas: vt nouissima antixp̄i ꝑsecutio filis videat̄ vndecime plage egypti: qua dū hostiliter persequerētur hebreos in mari rubro populo dei per siccum transeūte perierūt. Sed ego illa regesta in egypto istas persecutiones ꝓphetice significatas non esse arbitror q̄uis ab eis qui hoc putāt exquisite et ingeniose illa singula his singulis cōparata videātur: nō ꝓphetico spū: sed cōiectura mētis humane: qua aliqñ ad verum peruenit: aliqñ fallit. Quid em̄ q̄ hoc sentiunt dicturi sunt de ꝑsecutione: qua ipse dñs crucifixus est. In quo eam sunt numero posituri. Si autē hac excepta estimāt cōputandū tanq̄ ille numerāde sint: que ad corpus pertinent: non qua ipsum caput est appetitū ⁊ occisuz. Quid agēt de illa que postea q̄ christꝰ ascēdit in celum hierosolymis facta est: vbi beatus stephanus lapidatꝰ est: vbi iacobus frater iohānis gladio trucidatus est: vbi apl̄s petrus vt occideret inclusus est: ⁊ ꝑ angelū liberatꝰ: vbi fugati ⁊ dispersi de hierosolymis fratres: vbi Saulus q̄ postea paulus apl̄s factꝰ est vastabat ecclesiā: vbi ipse quoq̄ iam fidem quā ꝑsequebat̄ euāgelizās: qualia faciebat est passus siue per iudeā: siue ꝑ alias gētes quacūq̄ xp̄m feruentissime p̄dicabat: Cur ergo eis a Nerone videt̄ ordiendū: cum ad neronis tēpora inter atrocissimas ꝑsecutiones: de quibus nimis longū est cūcta dicere ecclesia crescēdo peruenerit. Nec Augu. qui in premissis verbis docet ecclesiā dei nō nisi inter turbines ⁊ conquassationes varias floruisse. Et illud profecto mirabile vnicuiq̄ esse debet ꝙ imperatores romani quibus mūdus olim resistere nō potuit ⁊ totū terrarū orbē sue iurisditioni subiecerūt: non valuerūt cultum dei delere de terra quem nullus defendit armis: nec pecunia: nō deniq̄ humanis fauoribus: q̄nimmo cū importuna ꝑsecutione victores esse deberent: ipsi ita victi sunt vt in vrbe collocaretur sedes ecclesie sancte dei. O admirabilis virtꝰ iesu xp̄i crucifixi. O incogitabilis potētia xp̄i: q̄ moriens resurgere voluit tertia die: vt stabiliret ecclesiā eāq̄ firmaret sicut ꝓmiserat petro Matth. xvj. Super hāc petram: scz me christū edificabo ecclesiam meā: ⁊ porte inferi nō preualebūt aduersus eaz. Ipse est de quo daniel exposuit visionem Nabuchodonosor: ꝙ debebat subijcere regnū romanoꝝ. Nā nabuchodonosor vt dr̄ Dañ. ij. dixit: Uidi statuaz magnā cuiꝰ caput ex optimo auro erat: pectꝰ ⁊ brachia ex argēto: vēter ⁊ femora ex ere: tibie ferree. Et post sequitur ꝙ abscisus est lapis de mōte sine manibꝰ: ⁊ ꝑcussit statuā in pedibꝰ eius: ⁊ comminuit eos. Per statuā designantur quattuor regna. Primū est regnū chaldeoꝝ: qd̄ designat̄ ꝑ caput aureū sicut ipse daniel exponit. Scd̄m est regnū persaruz: qd̄ designat̄ per argentū: qd̄ subiecit sibi regnū chaldeorum. Designatur autē per argētum: vt dicit Nicolaus de lyra qr in illo regno multū vacabant sapientie ⁊ eloquētie: que significātur per claritatē argēti ⁊ eius sonoritatē. Et qr regnum medorū ⁊ persarū primo fuerunt duo regna ⁊ in vno regnabat Darius: ⁊ in alio Cyrus: ideo signata fuerūt per illa duo brachia. Uerūtamē qr fuerūt cōiuncta simul tēpore Cyri: mortuo Dario illa duo brachia erāt cōiuncta in pectore vno. Tertium est regnū grecorum: qd̄ subiecit sibi regnū persarum tēpore Alexandri magni. Designatur autē per es propter sonoritatem grece eloquētie: qr es inter alia metalla est magis sonorū. Quartū est regnū romanorum: qd̄ designatur per ferruz: qr subiecit sibi regnū grecorū et oīa regna mūdi: sicut ferrum domat oīa alia metalla. Per lapidē aūt abscisum sine manibus designatur christus: qui est natus de virgine sine manibus cōplectentium: que virgo designa-

tur per montē propter excellentiā vite: Cui xp̄o subijciendū erat regnum romanorū. Qđ impletum fuit tēpore Constātini: qui a beato Siluestro baptizatus romanum imperiū christo subiecit. Ex quibus omnibus conuincuntur iudei: vt velint nolint dicant christuz venisse: quem tamen impie negāt absq; vlla rationabili causa ꝛc.

¶ Qꝛ christū venisse probatur claritate miraculorum. Cap̄m.iij.

Tertia cōclusio dicitur miraculorū claritas. Cōstat nāq; venisse xp̄m: qꝛ ante aduentum eius multa miracula facta sunt in veteri lege. Nunc ṽo illa fieri tm̄ vidētur in christiana religione virtute dn̄i nostri iesu christi. Quāta em̄ fuerint illa signa olim exhibita: patet in scripturis veteris testamēti. Ibi quidē vt Augu. testatur libro.x. de ciui.dei.c. viij. reperiemus qualiter Abrae ex sterili vxore dat⁹ est filius: etiā ipsa senescente. Gen̄.xxj. Ibi vxor Loth in statuā salis cōuertitur: quia supernū preceptum contēpsit. Gen̄.xix. Ibi in liberatione populi de egypto: columna ignis per noctē: ꝛ nubis per diē iter prebebat israelitico populo. Exod̄.xiij. Ibi apertum mare rubrum ostēditur: ꝛ filij israel per siccum transeūtes: egyptij ṽo in medijs fluctibus inuoluūtur. Exodi xiiij. Ibi marath fluuius amarissimus immisso ligno dulcificatur. Exodi. xv. Ibi māna paratur patribus in deserto. Exod̄.xvj. Sed q̄d oīa numerare tentamus: cū breuis sermo illa explicare nequeat. Nō negāt ipsi iudei que dicimus sed rn̄dere nolūt cur tot signa ꝛ ṽtutes defecerūt. Negant aūt ꝙ in nostra fide nūc tales ṽtutes ꝛ multo maiores inueniantur. Nos autē qui xp̄iani sumus de dn̄o nostro iesu xp̄o autētice legimus: ꝙ miracula multa fecit curando infirmos: obsessos a demonibus liberando: illuminādo cecos: mundando leprosos: ꝛ qđ maius est mortuos resuscitādo: vt dictum est fructu.viij.presentis operis. Et nō solū in creaturis rōnabilibus vidētur hec signa: sed etiā in insensibilib⁹ elemētis. Hinc est ꝙ Grego. in homelia epiphanie ait: Oīa elemēta autorē suū venisse testata sunt. Ut em̄ de his quasi quodā vsu humano loquar: deū hūc celi esse cognouerūt: qꝛ ꝓtinus stellā miserunt. Mare cognouit: qꝛ sub eius plantis se calcabile prebuit. Terra cognouit: qꝛ eo moriēte cōtremuit. Sol cognouit: qꝛ lucis sue radios abscōdit. Saxa ꝛ parietes cognouerūt: qꝛ tēpore mortis ei⁹ scissa sunt. Infernus cognouit: qꝛ hos quos tenebat mortuos reddidit. Et tn̄ hunc quē deum omnia elementa insensibilia asserūt: adhuc infideliū iudeorum corda deū minime esse cognoscunt ꝛ duriora saxis ad penitētiam scindi nolūt: eūq; confiteri abnegāt: quē elemēta vt diximus: aut signis: aut scissionib⁹ deuz clamāt. hec ille. Nec ipse xp̄s tm̄ ista miracula fecit; sed in eius ṽtute et noīe in ecclesia vsq; in hodiernum diem multipliciter fiūt: sicut pz in ap̄lis: in martyribus: in ṽginibus: et in cōfessoribus. De q̄bus oībus tāta dici possunt ꝙ vix aliquis illa queat aut legere aut audire. Uerūtamen illud vnū est miraculū miraculorū omniū clarissimū ac mirabilissimū ꝙ mūdus totus per ap̄los in xp̄m crediderit. Nec fuerunt rustici simplices vulgares ꝛ idiote q̄ in xp̄m crediderūt: sed viri litterati: docti: periti: ph̄i: oratores: principes: reges: ꝛ imperatores. Un̄ Augusti.xcij.lib̄.de ciuita. dei.c.v. dicit: Jam ergo tria sunt incredibilia que tn̄ facta sunt. Incredibile est xp̄m resurrexisse in carne ꝛ in celū ascēdisse cum carne. Incredibile est mundū rem tam incredibilē credidisse. Et incredibile ē homines ignobiles: infimos: paucissimos imperitos rem tam incredibilē tam efficaciter mundo: ꝛ in illo etiā doctis persuadere potuisse. Horū trium incredibiliū prima nolunt isti cū quibus agimus credere. Scd̄m cogūtur ꝛ cernere: qđ tn̄ nō inueniunt: vnde sit factum si nō credunt tertium. Certe resurrectio xp̄i ꝛ in

celū cū carne cum qua resurrexit ascensio toto mūdo iam predicat̄ ⁊ creditur. Si credibilis nō est: vñ toto terrarū orbe iam credita est. Sed multi nobiles sublimes ⁊ docti etiā se vidisse dixerūt: ⁊ qd̄ viderūt diffamare curarūt: eis mūdum credidisse non mirū est. Sed istos adhuc credere nolle perdurū est. Si autē vt verū est paucis obscuris minimis ⁊ indoctis ea se vidisse dicētibus ⁊ scribētibus credidit mūdus: cur pauci obstinatissimi q̄ remanserunt ipsi mūdo iā credēti adhucusq̄ nō credūt? Qui propterea numero exiguo ignobilium infimoꝝ imperitorū hoīm credidit: qꝛ in tā cōtemptibilibus testibus multo mirabilius diuinitas seipsa persuasit. Eloq̄a nāq̄ persuadētiū que dicebāt mira fuerūt facta nō v̄ba. Qui em̄ xp̄m in carne resurrexisse: ⁊ cū illa ad celū ascēdisse nō viderāt: id se vidisse narrātibus non loquētibus tm̄: sed etiā mirifica faciētibꝰ signa credebāt. Homines quippe quos vnius vel vt multuꝫ duarū linguarum fuisse nouerāt: repēte linguis omnium gentiū loquētes mirabiliter audiebāt. Claudū ab vberibꝰ matris: ad eoꝝ v̄bū ꝓ xp̄i noīe post quadraginta annos incolumē cōstitisse. Sudaria de corporibꝰ eoꝝ ablata sanādis languentibus profuisse: in via qua fuerant transituri positos in ordine innumerabiles morbis varijs laborātes vt ambulantium sup̄ eos vmbra trāsiret cōtinuo salutē solere recipere: ⁊ alia multa stupēda in xp̄i nomine per eos facta sunt signa. Postremo etiā mortuos resurrexisse cernebāt. Que si vt legūtur gesta esse cōcedūt ecce tot incredibilia tribus illis incredibilibus addimus. Et vt credat̄ vnū incredibile: qd̄ de carnis resurrectione atq̄ in celuꝫ ascēsione d̄r multoꝝ incredibilium testimonia tāta cōgerimus ⁊ nōdum ad credendum abhorrēda duricia incredulos flectimus. Si v̄o per apl̄os xp̄i: vt eis crederetur resurrectionē atq̄ ascensionem predicātibus xp̄i etiā ista miracula facta esse nō credunt. Hoc nobis vnū grande miraculū sufficit: qd̄ iam terrarum orbis sine vllis miraculis credidit. Hec Augustinus. Cōfundantur ergo iudei duri qui christianā fidē impugnant qui christū venisse negant: quē vt prediximus tot quotidiana miracula declarant ⁊ manifestant. O iudei olim a deo predilecti: modo dati in opprobriū gentium reuertimini reuertimini: deponite vestrā duriciē. Currite ad xp̄m desideratum: qui iam venit māsuetus: qui est benedictus in secula seculorū. Amen.

¶ Feria sexta post secundā dñicam aduētus: de fide firma: qua debemus christum cognoscere. Sermo.xiij.

¶ Jesus fide cognoscitur. Fructus.xiij.

Beatus qui nō fuerit ⁊c. vbi.s. Magna est multitudo et numerꝰ pene incredibilis eorum qui eterno bono priuantur: qm̄ in christū credere nolūt: cū tm̄ vt apl̄s docet ad Heb.xj. Sine fide impossibile est placere deo. Ipsa nāq̄ est que intellectū illuminat: mēti veritatē reserat: ⁊ aīam ducit ad noticiā eoꝝ que necessario sunt cognoscēda ꝓ obtinēda salute. Et qm̄ qui sine fide viuit vel in aliquo articulo fidei dubitat: vt notat̄ ex̄ de hereticis.c.j. infidelis simpliciter est. Jccirco in presenti sermone dicturi sumus cōtra eos qui fide integra carēt et in xp̄o scādalizātur. Pro quibus ponemus fructū q̄ est: Jesus fide cognoscit̄. Ad qd̄ plene intelligendū tres conclusiones erūt notāde.

Prima cōclusio d̄r paruitas.
Scd̄a cōclusio d̄r sublimitas.
Tertia cōclusio d̄r superioritas.

¶ Qꝛ proprio ingenio xp̄m cognoscere nō possumus. Cap̄m.j.

Prima conclusio d̄r paruitas. In qua scire debemꝰ ꝙ xp̄m per fidē cognoscere possumꝰ: ingenio aūt proprio nequaq̄ qꝛ intellectus rōnalis creature per semetipsum ad talē noticiā extēdere se mi

nime valet. Nisi diceremus ꝑm eos q̄ fa
rui sunt: ꝙ intellectus noster intelligit
oīa: qō est falsum. Et falsitas ista haberi
pōt si cōsideret ꝙ tripler est intellect⁹.

Primus est intellectus diuinus.
Scōs est intellectus angelicus.
Tertius est intellectus humanus.

¶ Primus intellect⁹ est diuinus: de quo
dicit Scotus dis. ij. liō. ꝙ est infinitus
t cognoscit quodcūq; intelligibile per
fectissime quantū est intelligibile in se:
et vnico actu intelligendi intelligit se
metipsum t oīa. Qō etiaz late declarat
sanctus Tho. liō. j. cōtra gētiles. c. xxiij.
Et q: esse dei est infinitum: ipse solus se
infinite intelligit. ¶ Scōs intellect⁹ est
angelicus: de quo dicit Diony. in liō de
diuinis nominib⁹: ꝙ est deiformis. Qō
ideo dicitur ꝑm Boñ. in. ij. dist. ij. parte
ij. ar. ij. q. ij. ad primū arg. non q: habet
deiformitatē quā habet intellectus glo
riosus per assimilationem que est in sta
tu perfecto: sed q: sine susceptione spe
cierum per illud qō hz in se actu cogno
scit. Et ob hoc angelus naturali cogni
tione diuinaz essentiā videre nō potuit
in claritate sua. Tum quia hec cognitio
est primū premiū: quo habito mēs crea
ta quiescit tanq; beata t perfecta. ꝑm il
lud Johā. xvij. Hec est vita eterna vt co
gnoscāt te solum deū verū. Angelus au
tem non erat per naturam beatus: ideo
hoc premium non obtinuisset nisi gra
tuita dei influentia. Tum q: diuina lux
propter sui eminentiā est inaccessibilis
viribus oīs create nature: t ideo ꝓ quā
dam benignitatis cōdescētionē facit se
cognosci: ita ꝙ in illa cognitione cogno
scens multo plus agatur q̄ agat. Illa aūt cōdescentio bonitatis q̄d gratuitaz
dicit: sed cōstat ꝙ nō dicit diuine essen
tie humiliationem: q: nō pōt minorari:
sed dicit alicuius radij gratuitā immis
sionem: propter quā anima clare cogno
scit cū est immissio abundantia sicut est
in gloria. Cū etiā non vidit angelus na
turali cognitione diuinā essentiaz: quia
prior mio: est deo anima habēs gratiā:
q̄ sit angel⁹ habēs sola naturalia. Ani
ma ꝙ eruta cū gratia non pōt aspicere
lucē summam nisi adiuuetur per gloriā
sicut patet de his qui fuerūt in limbo: t
de alijs qui sunt in purgatorio. A fortio
ri ergo nec angelus habet cognitionem
de diuina essentia per naturam: sed co
gnouit deū tūc in puris naturalibus cō
stitutus per speculū clarum t per vesti
gium. Nec Boñ. in. ij. Ubi ostēditur limi
tatio intellectus angelici: q: nō extēdit
se ad intelligendaz essentiā diuinam eo
modo quo intelligit intellectus diuin⁹.
Insuper etiam in gloria vnus angelus
magis intelligit ꝙ alij⁹: q: vt vult Dio
ny. libro de angelica hierar. diuine reue
lationes fiunt a deo immediate ipsi se
raphin: illas ꝙ cōmunicat cherubin: et
sic ꝑm ordinē superiores inferiorib⁹ re
uelant. ¶ Tertius intellectus dicitur hu
manus: qui longe inferior est intellectu
angelico: quia cognoscit res in tēpore t
cū discursu ratiocinando: qui tñ non est
equalis in omnibus ratione vtētibus:
quia quod vnus scit alter ignorat: nec
etiam aliquis ita est doctus quin possit
fieri doctior. ꝑm illud Prouerbiorum. j.
Audiens sapiens sapientior erit. Unde
refert Hieronymus de Themistide phi
losopho scribens ad Nepotianū: ꝙ cuz
expletis. cxxvij. annis ad mortē appro
pinquaret: amare flebat dicēs se tūc vi
ta migrare: cū aliq̄d scire inciperet. Quo
exemplo monemur ꝙ non nisi fatue esti
mant quidā se omnia scire: et illa pu
tant esse que ipsi intelligunt: t que non
intelligunt omnino non esse. Isti sunt
qui spiritu superbie et presumptionis
decepti a veritate fiūt alieni: quia vt di
cit Bernardus super cantica. Superbo
oculo veritas non videtur. Et Augusti
nus. vij. cōfessionum semetipsum de ta
li errore redarguit dicendo: Tu mor
meo separabar a te: et nimis inflata fa
cies claudebat oculos meos. Cum itaq;
omniū intellectus nō sint equales: opor
tet vt oēs fide iuuētur.

¶ Qz ea que de xpo cognoscunt sunt ita

sublimia ꝙ excedūt capacitatē hūanā: iō necesse ē ip̄z fide cognoscere. Cap̄.ij.

Secunda ꝯclo d̄r sublimitas. Necesse est em̄ iesum fide cognoscere: qꝛ ea q̄ de ip̄o dicūtur adeo sunt sublimia: vt hominis naturalē capacitatē excedāt. Qd̄ cōueniēs esse oñdit sanctus Tho. in.j. cōtra gētiles.c.v.triplici ratione.

Primo ratione ordinatiōis.
Scd̄o rōne vere cognitiōis.
Tertio ratione delectatiōis.

¶ Primo equidē decēs fuit hominib⁹ proponi fide tenēda ea q̄ supra naturales animi vires sunt rōne ordinatiōis. Ordinamur em̄ ad alti⁹ bonū q̄ experiri in presenti vita possumus. Jō oportuit mente euocari in aliquid altius q̄ rō nr̄a pertingere in presenti possit: vt sic discamus aliquid desiderare et in illud studiū tendere qd̄ totū statū p̄sentis vite excedit: ⁊ hoc p̄cipue xp̄iane religioni cōpetit: que singulariter bona spiritualia ⁊ eterna ꝓmittit. ¶ Secūdo hoc cōueniēs fuit rōne ꝟe cognitionis ad dei scꝫveriorē cognitionē habendā. Tunc em̄ solū deū in p̄senti vere cognoscimus qñ ip̄m esse credimus supra oē illud qd̄ de deo cogitari pōt ab homīe: eo ꝙ naturalē hoīs cognitionē diuina substātia excedit. ¶ Tertio illud fuit cōueniēs ratione delectationis. Noticia nanq̄ diuinoꝝ est valde delectabilis. Unde Aristo.x.ethicoꝝ.c.vij. ꝯ Symonidē ph̄m dicit: ꝙ hō ad diuina ⁊ immortalia tēdere dꝫ quātū pōt. Hic Symonides dimittendā hoī dicebat superioꝝ cognitionē: ⁊ humanis rebus īgenium applicādū: inquiens humana sapere hominē ⁊ mortalē mortalia. Et.xj. de animalibus Arist. dicit ꝙ q̄uis parum sit qd̄ de substantijs superioribus percipimus: illud tñ modicū est magis amatum ⁊ desideratū omni cognitiōe: quam habemus de substātijs inferioribus. Et in.ij. de celo ⁊ mundo ait: ꝙ cū de corporib⁹ celestibus questiones solui possunt parua ⁊ topica solutione cōtingit auditori: vt vehemēs sit gaudiū eius ostēdens ꝙ de rebus nobilissimis quātūcūq̄ imp̄fecta cognitio maximā perfectionē ⁊ delectationē aīe confert. Multo magis ergo cognitio diuinorū secretoꝝ que fide haberi potest.

¶ Qꝛ ꝯfirmādo p̄dicta fidei sacr̄a superāt altitudinē hūani ītellect⁹. Cap̄.iij.

Tertia conclusio d̄r superioritas. Ex dictis in prima et in scd̄a conclusione cōstare pōt ꝙ fidei sacramēta superant altitudinem humani intellectus: iō ratione demonstratiua cognosci nō p̄nt. Opꝫ ergo vt simplici fide ⁊ nō sophistica interrogatione suscipiant̄. Jō scribitur ex̄ de sum. trini. ⁊ fi. ca.c.j. vbi glo. ait: Ubi rō deficit supplet fides. Et hoc Hilari⁹.iiij.li.de trini. ait: Neq̄ celestiū p̄ se sciētiā humana imbecillitas consequet̄: neq̄ inuisibiliū intelligētiā ipse sibi corporaliuꝫ sensus assumet. Nō enim subeūt ingenia nostra in celestē sciētiā: neq̄ incōprehēsibilē veritatē sensu aliquo infirmitas nr̄a cōcipiet. Neq̄ propter hoc irrōnabiliter mouent̄ q̄ sic credūt ea q̄ hūanam rōnem superāt: qꝛ vt inq̄t Hugo de sctō victore lib̄.j. p̄te.iij. c.xxiiij. Circa credēda quedā sunt extra rōnem vt necessaria: quedaꝫ s̄m rōnem vt ꝓbabilia: quedā cōtra rōnem vt incredibilia: quedā supra rōnem vt mirabilia ⁊ diuina. Si ꝟo dicatur ꝙ in fide proponitur aliq̄d qd̄ etiā humana rōne inuestigari possit: vt deū esse ⁊ tñ credēdum nobis ꝓponit̄: tradere ergo saltē ista tanq̄ credēda videt̄ esse sup̄fluum. Ad hoc rñdet sanct⁹ Tho.ij.ij.q.ij. arti. iiij. ꝙ necessariū est homini accipere per modū fidei etiā quedā que naturali ratione ꝓbari possunt triplici rōne.

Primo ꝓpter generalitatē.
Scd̄o ꝓpter velocitatē.
Tertio propter securitatē.

¶ Primo ꝓpter generalitatē: qꝛ noticia fidei pōt esse generalior ⁊ communior. Si enim veritas diuina solūmodo rōni inquirēda relinqueretur: paucis homi-

nibus ineſſet noticia dei. Scōm enim Tho. ſ. cōtra gētiles. c. iij. A fructu ſtudioſe inq̄ſitionis que eſt inuētio veritatis plurimi impediuntur tribus de cauſis. Quidā ſiquidē ꝓpter cōplexionis indiſpoſitionē ex qua multi ſunt naturaliter indiſpoſiti ad ſciendū. Unde nullo ſtudio ad hoc pertingere poſſent vt ſummuz gradum humane cognitionis attingerēt: qui in cognoſcēdo deū conſiſtit. Quidā ꝙo impediuntur neceſſitate rei familiaris. Oportet enim inter hoſes eſſe aliquos qui temporalibus adminiſtrādis inſiſtāt: qui tantū tēpus in otio contēplatiue inquiſitionis non poſſent expendere: vt ad ſummū faſtigiū humane inquiſitionis pertingere poſſent: ſcz dei cognitionē. Quidā autē impediunt pigricia. Ad cognitionez enim eorū que de deo ratio inueſtigari poteſt: oporteret multa precognoſcere: cū fere totius philoſophie cōſideratio ad dei cognitionez ordinet. Propter qō metaphyſica que circa diuina verſatur: inter philoſophie ptes vltima remanet addiſcēda. ¶ Secūda rō eſt ꝓpter velocitatē. Velocius em̄ fide q̄ ratione cognoſcitur deus et citius. Nā qui ad predicte veritatis cognitionem ratione vellēt peruenire: vix poſt longū tēpus id poſſent attingere. Tum ꝓpter multa que exigūtur: vt dictū eſt: tū etiā qz tēpore iuuētutis diuerſis paſſionū mōtibus aīa fluctuās non eſt apta ad tā alte veritatis cognitionē ſed in quieſcendo fit prudēs ⁊ ſciēs: vt habet. vij. phyſi. ¶ Tertia rō eſt ꝓpter ſecuritatem: qz noticia fidei eſt ſecurior inueſtigatione rōnis. Plerūq; em̄ tali inueſtigationi falſitas admiſcet ꝓpter debilitatē intellectus nr̄i in iudicādo: et fantaſmatū permixtionē. Et iō oportuit vt per viā fidei veritas eluceſcat. Vnde apl̄s ad Ephe. iij. Nō amplius ambuletis ſicut ⁊ gentes ambulāt in vanitate ſenſus ſui: tenebris obſcuratū habentes intellectū. Ygit̄ humilier vnuſq;q; mentē ſuā: deponat oēs curioſitates animi ſui: abijciat q̄libet preſumptionē a ſe: ⁊ cū de x̄po ſenſerit fide videāt ꝓpter rōnis debilitatē. Sed neſcio quid dicā de multis q̄ nullo argumēto flecti poſſunt ad credendū q̄ credere obligantur. Niſi forte dixerim eos excecatos: vl̄ ſuperbia: vel auaricia: vel luxuria: a q̄bus cū abſtinere nolint id credūt qō volūt. Hoc nāq; ſolū eſſe videtur malorum refugium. Quapropter nos veram fidem habeamus: vt deum in celo videre poſſimus: qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Sabbato poſt ſcōam dn̄icā aduētus de ſeq̄la x̄pi: ꝙ falſos x̄pianos: q̄ dicūt ſe in x̄pm credere: quē tn̄ in operibus virtutū nolūt imitari: vnde in ipſo merito ſcandalizant. Sermo. xiiij.

¶ Jeſus eſt imitādus. Fructus xiiij.

Beatus qui nō fuerit ſcādalizatus i me. vbi. s. Oſtēdūt q̄dā ſe in hac vita x̄pm diligere: et in ipſuz credere verba ꝓ ferēdo: ſed operibus ipſi cōtrariantur: q̄m vitioſius viuūt: vitaq; eorum eſt reprehenſibilis valde: atq; in his que dei ſunt facillime fatigātur: adeo vt nec in minimo laborare velint ꝓ adipiſcenda gloria ſanctorum. Pro quibus in preſenti ſermone dicturi ſumus de ſequela ieſu chriſti: q̄ vt Jaco. ait. ij. c. Fides ſine operibus mortua eſt. Non em̄ ꝓdeſt nobis x̄pm cōmendare: x̄pm laudare: x̄pm magnificare: x̄pm noiare: niſi ipſuz fuerimus imitati. Erit itaq; huius ſermonis fructus: Jeſus eſt imitandus. Nam qui ipſum ſequitur in illo non ſcandalizatur. Pro cuius declaratione circa x̄pi ſeq̄lā tres ꝓclusiones notabimus.

Prima ꝓclusio ꝺr determinatio.
Scōa ꝓclusio ꝺr ratio.
Tertia ꝓclusio ꝺr retardatio.

¶ Q: debemus imitari chriſtum: nō tamen in omnibus ſed ex neceſſitate i obſeruantia humili diuinorum conſiliorū ⁊ operibus perfectionum.

Capitulum. ſ.

Sabbato post dñicam. II. aduētus.

PRima ꝯclusio d̄r determinatio. In qua expedit scire in quo debem⁹ xp̄m sequi. De quo Petr⁹ ait. j. Pe. ij. Xp̄s passus est pro nobis vob̄ relinquēs exēplū: vt sequamini vestigia eius. Et Job. j. canonica ij. c. Qui dicit se in xp̄m credere: debet sicut ille ambulauit ambulare. Et Lactā. vij. li. diuinaꝝ institutionū. ait: Pater em̄ nr̄ ac dñs q̄ ꝯdidit firmauitq; celū q̄ libratā magnitudine sua terrā vallauit: montib⁹ mare circūdedit: amnibusq; distinxit: ⁊ quicq̄d est in hoc ope mundi mirabile conflauit atq; perfecit ex nihilo: ꝑspectis erroribꝰ hoīm ducez misit q̄ nobis iusticie viā pāderet. Hūc sequamur oēs: hūc audiam⁹: huic deuotissime pareamus: qm̄ solus: vt ait Lucretius. Ueridicis hoīm purgauit pectora dictis. Et finē statuit torpedinis atq; timoris. Exposuitq; bonū summū quo tēdim⁹ oēs. Quid foret atq; viam mōstrauit limite paruo. Quo possem⁹ ad id recto ꝯscēdere cursu. Nec tm̄ ostēdit: sed precessit ne q̄s difficultatis gr̄a iterveritatis horreret. Et Greg. di. Qui xp̄i vestigia dedignant̄ seq̄: qua temeritate sperāt ad ei⁹ claritatis gaudia cōsequēda ꝑuenire? Et in euāgelio ip̄e saluator ait Job. viij. Ego sum lux mūdi qui sequit̄ me nō ambulat in tenebris. Et Job. xiij. Exēpluz em̄ dedi vobis vt quēadmodū ego feci vobis ita ⁊ vos faciatis. Ex his remanet dubi⁹ anim⁹: in quo debeamus xp̄m sequi: cū xp̄s ieiunauerit quadraginta dieb⁹ et quadraginta noctibus: nihil comedens vel bibens: in desertū locū ad orandū accesserit: aīam suā ꝑsecutorib⁹ obtulerit: fueritq; multipliciter illusus: flagellatus: cōtumelijs affect⁹: in medio duorū latronū crucifixus: ⁊ tandē ꝑ nobis cum amaro dolore mortu⁹. Si ergo debem⁹ xp̄m sequi: nunq̄d et talia pati obligati sum⁹: ita vt al'r nō possum⁹ saluari? Ad qd̄ est notādū illd̄ qd̄ dicit dñs Bon̄. in quodā libello suo: q̄ intitulat̄ apologia pauperꝝ: q̄ ī xp̄o ꝯtīgit tres act⁹ repire.

Primi respiciūt dignitatē excellētie.
Secundi condescensionem mīe.
Tertij īformationē perfecte vite.

¶ Primi act⁹ in xp̄o respiciūt dignitatē excellētie: vt illi in q̄b⁹ apparet sua potentia: sicut opa miraculosa: vel sapiētia sicut reuelatio secretorū cordis: vel seueritas iudicij: sicut eijcere vēdentes ⁊ emētes de tēplo: ⁊ dura increpatione ferire pontifices: vel autoritas officij: sicut sacr̄m ꝯficere: ⁊ man⁹ imponere: ⁊ relaxare pctā. Que oīa xp̄o cōueniunt: q̄ ip̄e erat de⁹ op̄s: erat hō: ⁊ ex gr̄a vnionis omnia sciens erat iudex: et erat sacerdos. ¶ Scd̄i act⁹ in xp̄o respiciūt cōdescentionē misericordie. Nā xp̄s nuptijs interfuit. Comedit cum phariseo. Luc. vij. In domo Marthe ⁊ Magdalene multotiēs hospitabat̄: ibiq; comedebat apposita sibi cibaria. Cōedit cuz publicanis ⁊ peccatoribus: vt pz Mat. ix. Et qñ comedit ī domo Matthei pharisei murmurabāt dicētes: Quare cū publicanis ⁊ peccatoribus māducat magister vester? Habebat tunicā incōsutilez non rudem nec hispidā. Cōuersabatur inter hoīes: ⁊ tandē cū peccatoribus loquebatur. Que oīa ipse fecit non tanq̄ imperfectus sed perfectissimus. Et huiusmodi opera ī ipso imꝑfecta nequaq̄ fuerūt: q̄ sicut bonū d̄r tripliciter: ita et malū tripliciter: ⁊ sicut perfectū tripliciter: ita et imperfectum dicit̄ tripliciter. Est em̄ bonū ex genere: vt actus trāsiēs sup̄ debitā materiā: vt ire ad ecclesiā: dare elemosynā: ieiunare: ⁊ sil'ia. Est etiam bonū ex circūstātia: sicut actus circūstātijs debitis informatus: vt occidere hominem propter iusticiā: q̄ lex ita iubet. Est etiā bonū s̄m se: qd̄ nullo modo pōt fieri male: vt est diligere deum: est opus virtutis ex radice charitatis procedēs. Similiter malum aliquid est ex genere: vt actus trāsiens sup̄ materiā indebitā sicut occidere hoīem. Est malū ex circūstātia: sicut dare elemosynā diuiti: pauperibus fame perire permissis: et ieiu-

nare propter inanē gloriā. Et est maluz
ꝑm se: et est illud qđ nullo modo potest
fieri bene sicut odire deū: ⁊ de facto pec
care mortaliter. Perfectū etiā quoddaz
est ex genere: vt est actus difficilis et ex-
cellēs: vt omnia relinquere ⁊ religionez
intrare. Quoddā est perfectum ex circū-
stātia: vt est actus debitis circūstantijs
⁊ perfectionibus informatus: sicut fuge
re mortem non ex infirmitate ⁊ timore:
sed pro meliori bono: vel quātū ad deū:
vel quātū ad proximum. Tertiū est per-
fectum ꝑm se: sicut est actus difficilis a
virtutis sublimitate ꝓcedēs: vt est mo-
tus feruide ⁊ calide dilectionis in deuz.
Imperfectum etiam dicitur tripliciter.
Quoddā est imperfectū ex genere vt est
actus facilis ad quē hūana infirmitas
⁊ fragilitas cōiter inclinatur: vt posside
re pecuniā: habere vxorez: ⁊ filia. Quod-
dam est ex circūstantia: vt dimittere ve-
stem propter fugā maioris iniurie. Ter-
tium est imperfectū ꝑm se: qđ nullo mo-
do potest stare cū euangelica perfectio-
ne: vt fugere paupertatez. Ex his omni-
bus apparet ꝙ bonum ꝑm se nunq̄ po
test esse malū: ⁊ ecōuerso. Sed bene bo-
num ex genere potest esse malum ex cir-
cūstātia: sicut qui iret ad ecclesiā vt pla-
ceret hominibus ⁊ nō deo. Et maluz ex
genere potest esse bonum ex circūstātia:
sicut si iudices maleficiorū ꝑm iura ali-
quem occiderēt. In quo casu non male
faciunt: sed bñ faciūt: vt ptz. xxiij. q. v. c.
lex eterna. c. cū minister. ⁊. c. qui malos.
Perfectū etiā ex genere pōt esse imper-
fectum ex circūstantia: sicut intrare reli
gionem causa alicuius commodi tēpo-
ralis. Ita etiā imperfectū ex genere pos
set perfectū esse ex circūstantia sicut face
re aliquod opus ad debitum finem cha
ritatis ordinatum procedens ex radice
intime charitatis. Hoc mō christus bñ-
dictus oīa perfectissime fecit: q: cum cō-
edit vel bibit: vel conuersatus est cum
hominibus: vel cum nuptijs interfuit:
⁊ similia: nō hoc fecit vt satisfaceret ali
cui suo irrōnabili appetitui: qui in ipso
non erat: sed vt infirmos cōfortaret: ne
crederent si christus talia opera non fe-
cisset se nullo mō posse saluari si ab eis
operibus imperfectionis omnino non
abstinerent. Unde similiter dicimus ꝙ
in christo maioris perfectiōis fuit fami-
liare colloquium cum peccatoribus: q̄z
dura increpatio facta per Johannez ba
ptistam ipsis phariseis. Maioris perfe
ctionis fuit in christo conuersatio cum
hominibus q̄z solitudo Johānis in he-
remo: qm̄ hec ⁊ similia procedebāt a xp̄o
ex ardentissima charitate. Naz sicut hu
manam assumendo naturam in nostris
quidem factus est humilis: sed in pro-
prijs remansit excelsus: sic ⁊ summe cha
ritatis dignatio ad actus quosdam no
stre imbecillitatis ⁊ imperfectionis cō-
formes deprimit: ⁊ a summe perfectio-
nis rectitudine non curuatur. Et ideo
talia opera ꝑfecta in ipso fuerūt. Neq̄z
acceptanda est sententia falsa illorum q̄
minus bene intelligentes dicunt ꝙ per
fectio ⁊ imperfectio differūt: sicut duo
cōtraria: sicut iusticia ⁊ peccatū: gloria
⁊ ignominia: vita ⁊ mors. Sed beneve
rum est ꝙ differunt: sicut magis bonuz
⁊ minus bonum: magis meritorium et
minus meritorium. Itē nō valet cōse-
quētia. Unus facit opus ꝑfectionis: er
go bñ facit. Alter facit opus imꝑfectio-
nis: ergo male facit. Ideo Amb. li. de of
ficijs. ait: Officiū omne aut bonum aut
ꝑfectū est. Qđ cū scripturarū autorita-
te possumus ꝓbare. Habemus enim in
euangelio dixisse deū. Mat. xix. Si vis
ad vitā ingredi serua mandata. Nō ho
micidiuz facias. Non adulterabis. Hec
media sunt officia quibus aliquid de-
est. Jō sequit Mat. xix. Si vis ꝑfectus
esse vade ⁊ vēde oīa q̄ habes ⁊ da pau-
peribus: ⁊ veni sequere me. Hoc est er-
go perfectū officiū qđ greci cathorcum
vocant: quo corriguntur omnia que ali
quos potuerūt lapsus habere. hec ille.
Et idez Ambrosius super epistolam ad
Corinth. ait: A licitis temperare vult fi
deles: vt nō solū innocētes: sed gloriosi

videamur. Cōcessa em̄ p̄terire virtutis est maxime. ⁊ Aug. in li. de bono ꝯiugali. inq̄t: Bonū erat qđ Martha faciebat occupata circa ministeriū sctōꝝ: sed melius qđ maria soror eius. Bonū Susanne in cōiugali castitate laudam⁹: sed tñ ei bonuꝫ vidue Anne: ac multo magis Marie virginis anteponimus. Bonuꝫ erat qđ faciebāt q̄ de substātia sua xp̄o ⁊ eius discipulis ministrabāt: sed meli⁹ qđ faciebāt q̄ oēm substātiā suā dimiserāt: vt xp̄m expediti⁹ seq̄rent. ⁊ Viero. ad Demetriadē inq̄t: Prohibent mala: p̄cipiunt bona: ꝯcedunt media: suadentur p̄fecta. In duobus primis oē pctm̄ cōcludit. Reliqua v̄o posita sunt in nostra ptāte: vt aut vtamur ꝯcessis ac licitis: aut ob maius p̄miū ea q̄ nobis permissa sunt respuamus. Quibus oībus apparet ꝙ p̄fectū nō differt ab imperfecto sicut virtuosum a vitioso: sed sicut maius bonum a minori bono. ¶ Tertij actus in xp̄o respiciūt informationē p̄fecte vite: sicut offerre se morti: virginitatē ⁊ paupertatem obseruare: ⁊ hm̄ōi. Cū ergo q̄rit in quo debemus seq̄ xp̄m? Respōdeo ꝙ in obseruātia diuinorum mādatorum: vt apparet ex p̄missis. In operibus aūt perfectionis nō tenemur ipsum sequi: nisi inquātum volumus: sicut si nos astringeremus ad obseruādū diuina ꝯsilia: vel in casu ꝙ extrema necessitas expostularet: sicut si aliter vnus nō posset se defendere: vt si nō negaret xp̄m moreret: in quo casu tenet de necessitate salutis magis eligere mortem. Iccirco multi iudices sunt q̄ ex operib⁹ p̄fectionis vel in xp̄o cōsideratis vel in sctis suis: eos lacerāt: in q̄bus talia opera nō relucent. Quis ignorat ꝙ etiā in operibus perfectiōis: ⁊ gradus ⁊ varietas inueniatur? Opus nāq̄ perfectiōis est pro xp̄o cōburi: lapidari: crucifigi: capite trūcari: sagittari: vel decoriari. Op⁹ perfectionis est: mūdo dimisso in solitudine deo seruire. Opus perfectionis est habitū religionis assumere: ⁊ inter homines stādo verba vite predicare. Que fatuitas est ergo dicere. Paulus prim⁹ heremita stetit in heremo: ⁊ bene fecit: Stephanus fuit lapidatus ⁊ nō stetit in heremo: ergo male fecit. Sctūs Frāciscus nō fuit sacerdos: ⁊ noluit esse p̄pter humilitatē ⁊ bene fecit: ergo sctus Antonius qui fuit sacerdos male fecit. O rudis intellect⁹ est ista cogitare. O rudia ingenia: O mentes insipide atq̄ bestiales. Certe absq̄ vlla rōne volunt plerīq̄ de q̄bus loquimur: oēs ad opera perfectionis fore obligatos: dānant cōiugia: dānant reges: duces: barones: milites: mercatores: artifices: ⁊ q̄scūq̄ in seculo cōstitutos. Quibus ego dico ꝙ hi qui in seculo sunt in quolibet gradu: ⁊ seruant mandata dei: salus eterna eis nō denegat. Asserūt etiā hi eos q̄ p̄fectionis viā ingressi sunt ad oīa ⁊ singula perfectionis opera teneri. Qđ falsum est vt ostēdimus exemplis preallegatis. Sequamur ergo xp̄m bono aīo: qr ad nihil impossibile nos cogit.

¶ Ꝑ tribus rōnibus inducimur sequi xp̄m quē multi fugiunt. Cap̄. ij.

Secunda cōclusio dicitur ratio vel inductio. Inducimur nāq̄ xp̄m sequi: quem multi fugiunt triplici rōne.

Primo rōne noīationis.

Scđo rōne honorationis.

Tertio rōne remunerationis.

¶ Primo inducimur seq̄ xp̄m rōne nominationis. Noīamur em̄ xp̄iani: qđ nomen primo ab aplis ⁊ discipulis fuit introductū. Nā vt scribitur in ij. libro ecclesiastice historie. Cum passim per gentilium populos diuina effunderetur dignatio: primum Cornelius apud Cesaream palestine vrbem maximam cuꝫ oī domo sua ad fidem christi Petro ministrante perducitur. Iamq̄ indies q̄plurimi ⁊ alij ex gentibus apud Antiochiā ad fidem venerunt. Ob quod ibidez florentissima congregatur ecclesia: in qua omnibus pariter ⁊ in gratia dei ⁊ vnanimiter degentibus: ibi primuꝫ discipuli perēni fonte sumpto mutata vocabu

lo appellati sunt christiani. Quod christianus a christo dicitur: oportet vt qui illud nomen habent christum sequant: q; nomen debet esse consonans rei. Sicut probatur. xxj. di. c. cleros. ⁊ ex de preben. ⁊ digni. c. cum sm aplm. ⁊ insti. de dona. §. est ⁊ aliud. Hinc est q; scribitur ex de sacra vnct. c. cū venisset. A christo christiani dicunt: tanq; vncti deriuent ab vncto: vt oēs currant in odorem vnguentoꝝ illius: cuius nomen vt oleum est effusum. ⁊ Aug. in li. de doctrina christiana de hoc sic loquitur. Et sacramento vnctionis christianoꝝ oim vocabulum descendit. Qđ nomē ille frustra sortitur: qui xp̄m minime imitatur. ¶ Secundo inducimur ad sequendum christū ratione honorationis: q; honorat xp̄us se sequentes tanto honore: vt maior excogitari non possit. Ideo dixit discipulis suis christus Joh. xv. Jam non dicā vos seruos: sed amicos. ⁊ in p̄s. cxxxviij. Nimis honorificati sunt amici tui deꝰ. Qđ verum esse conspicimus: cum videmus taꝝ celebri veneratione coli memoriam sc̄tōꝝ. Et magis aperte videbitur cum in fine seculi imitatores christi magis honorabuntur: q̄ purpurati reges: q̄ insatiati diuites: q̄ delicati iuuenes q̄ hi qui voluptatibus ⁊ blandicijs seculi vacauerunt. Tūc vt scribitur Sap. v. Stabunt iusti in magna constantia aduersus eos ⁊c. vsq; illoꝝ est. Erit tūc maior gl̄ia ⁊ honor piscatoris amici dei q̄ fuerit gloria exhibita quibuscūq; imperatoribus romanoꝝ. Nulla erit tunc illoꝝ romanoꝝ gloria: qui post multos labores ⁊ sudores ⁊ angustias: ⁊ effusiones sanguinis: ⁊ dira vulnera superatꝫ hostibus in vrbe maxima triumphabāt Erat nāq; triumphus ille honor maximus qui dari poterat a romanis. Et dicitur a tris qđ est tres: ⁊ phonos qđ est sonus: quasi tripler sonus pro benemerito ciue. Fiebat aūt tripler cōsultatio pro triumpho. Nam primo consulebat exercitus. Scđo senatus. Tertio populus. Quibus concordantibus triūphabat victoriosus dux. Vel dicitur triumphus quasi trinus sonus: eo q; tripler fuit leticia triumphantis. Prima q; cū ad vrbem triumphalis ciuis rediret: ei cum effusa leticia occurrebat ppl̄s vniuersus. Scđa erat leticia q̄ triūphantis currum precedebant captiui oēs manibus post tergum ligatis. Tertia leticia q; triumphans seruum post se habebat gestantem anulum similem suo: ⁊ a tergo triumphantis coronam auream deferentem. Ipse vo triumphans indutus veste aurea ascendebat super currū aureū tractū a quattuor equis albis: vt scribit Lucius florus li. j. Et sic pompaticus dux eunte senatu in capitolio albos mactabat tauros ⁊ sacrificabat ioui. Et ob temperamentum huius effuse leticie: licebat impune oībus locose aduersum triumphantem dicere quecūq; cōuitia. Et ideo moti romani ad tantaꝝ gloriam fine rubore postulabant sibi decerni triumphales titulos ob quecūq; leuia. Quibus vt occurreretur teste Valerio li. ij. sub rubrica de iure triumphā di. l. cautuꝫ est ne quis triumpharet nisi quinq; milia hostium in vna acie ceciderisset. Et ne ler cupiditate laureę: fraudaretur: adiutorio alterius legis sufulta est: quam Lucius Marius: ⁊. M. Cato tribuni plebis tulerūt. Minabatur eñ penā imperatoribus qui falsum numerum aut occisoꝝ hostium aut amissorum ciuiuꝫ senatui suis litteris nūciassent. Jubebat etiam vt q̄ primo vrbem intrassent: apud questores vrbanos iurarēt de vtroq; numero se ab his senatui scriptū esse. Erat etiā sancitū vt pro aucto imperio nō p̄ recuperatis romani ppli triumphus decerneret. Ob quā legē: vt scribit Valerius: superior africanus ob recuperatas hispanias nullum triumphū habuit. Nec. M. Marcellus ob recuperatas siracusas. Fiebant aūtē in his triūphis solacioſi ludi ⁊ festiui loci in honorem triumphantis. Eñ maxime mouebant ipſi romani ad vtiliter agendū ⁊ aggrediendū quecūq; ardua

ꝛ difficilia sibi cōmissa. Sic triūphauit Lucius posthumus megetellus ꝟm Titum Liuiū li. j. ab vrbe cōdita: q̄ Sannites vicit ꝛ Uriā supauit. Triūphauit Lucius Emilius. Paulus filius Lucij Emilij: q̄ apud Camios occisus est: ꝟm Pliniū de viris illustribus: eo ꝙ Ligures vicit: ꝛ Persem regē macedonie superauit. Triūphauit Papirius: qui Lucius papirius cursor dictus est: q̄ Sannitū duriciem fregit ꝛ adeo clare cūcta gessit: ꝙ romani ꝟm Eutropium ꝛ Orosiū: hūc Alexandro maximo duci parem esse prestolabant. Triumphauit Quintus Cecilius Metellus dictus macedonicus ꝟm Eutropiū li. iiij. a domita macedonia: q̄ Philippū regem de macedonia deuictū eduxit. Triūphauit Metellus filius eius ꝟm Orosiū Creticus dictus: qꝛ Cretā romano ppl̄o subiugauit Triūphauit Pōpeius magnus post superatos duos reges ꝟm Orosiū trahentibus currū elephātis: p̄ferens añ se filios mitridatis ꝛ Triganis: ꝛ Aristobolū principē iudeoꝝ. Triūphauit Cesar q̄nquies: vt Suetonius scribit ꝛ Florus: ꝓpter ea q̄ gesserat in gallia ꝛ britānia ꝛ egypto ꝛ africa. Triūphauit Probus imperator: q̄ ꝟm Eutropiū. ix. li. ꝛ Rufinū in annalibus romanoꝝ: vicit alemānos: germanos: gothos exarmatos: et diebus. v. sic gl̄iose triūphās inter alia spectacula totū circū in spēm silue fecit cōseri arboribus: ac ꝑ diuersos aditus: mille apros: mille ceruos: mille leones: centūq̄ lupicos immisit leopardos: et quascūq̄ alias feras habere potuit viuas ꝛ om̄ia cōcessit diripiēda populo. Multiq̄ fuerūt alij qui in hmōi triumphis nō parū sibi honorē vendicauerūt Sed ꝟe fumus fuit ꝛ vanitas talis honor. Laborauerūt sollicitudine ꝓ re instabili ꝛ momētanea. Nō sic aūt erit de honore amicoꝝ dei: q̄ honorē ꝑpetuum ꝛ indeficientē acquirēt. Nō dicet̄ imperatoribus olim triūphātibus: tūc ꝟo flētibus: sꝫ his q̄ xp̄m sunt imitati. Mat. xxv, c, Uenite bn̄dicti patris mei. O ergo mūdana pigritia: o vituperabilis negligētia. Si illi ciues terrene ciuitatis tātū laborarūt pro illo modico honore accipiendo: cur oēs nō inuigilāt ad imitandū xp̄m ꝓ honore: q̄ ꝓmittit̄ oībus beatis in regno celoꝝ. ¶ Tertio inducimur ad imitādū xp̄m rōne remunerationis. Dat nāq̄ se sequētibus remunerationē liberalissimā: ꝓ seruitio tp̄ali vitā eternā: ꝓ breui labore bonū qd̄ nūq̄ deficiet. Hinc est ꝙ Hiero. in q̄stionib⁹ ad helbidiā ait: O q̄nta btītudo ꝓ paruis magna recipere: eterna ꝓ breuibus ꝓ morituris semꝑ viuētia: ꝛ habere deum debitorem.

¶ Qꝛ multi sine rōne ꝓpter tria retrahunt̄ a xp̄i sequela. Cap̄. iij.

Tertia cōclusio dicitur retardatio. Retardantur equidē ꝛ retrahuntur multi a seq̄la xp̄i irrationabiliter maxime ꝓpter tria.

Primo ꝓpter fidē dubiā.
Scd̄o ꝓpter humanā verecūdiam.
Tertio ꝓpter spem falsam.

¶ Prima retardatio d̄r esse ꝓpter fidez dubiam: qꝛ nolūt firmiter credere: existimātes nihil aliud esse nisi qd̄ in p̄nti vita inuenit̄ atq̄ videt̄. Quos Grego. in iiij. dialogoꝝ quodam exēplo valde digno conuincit: vbi ait: ꝙ si casu vna mulier in fouea aliqua terre obscura ꝛ angusta pariat filiū: ibiq̄ euꝫ educat vsq̄ ad annos discretionis: postmodū ei dicat qualiter est supra ipsos celuꝫ: terra: sol: luna: stelle: plāte: hoīes: edificia: fontes: maria: ꝛ hmōi: fatuus esset ille filiꝰ si nō crederet dicēs: ista nō possunt esse qꝛ ea nō vidi. Pariformiter stultus est hō q̄ nō credit sctē matri ecclie: non credit p̄dicatoribus ꝛ cōfitētibus de futura vita regni celoꝝ. ¶ Scd̄a retardatio d̄r esse ꝓpter humanā verecūdiā. Timēt em̄ maloꝝ hoīum latratus ꝛ morsus: q̄ deridēt sepenumero eos q̄ bn̄facere student: ꝟm illud Prouer. xiij. Detestantur stulti eos q̄ fugiūt mala. ꝛ Prouer. xiiij. Ambulās recto itinere ꝛ timēs deū: de-

spicit ab eo qui infami graditur via. Et Job.iij. Ois q̄ male agit odit lucē. Cōtra quos Hiero. dicit ad Pāmachium. Prima virtus monachi est cōtēnere oīa iudicia: ⁊ recordari apl̄i dicentis Gal.j. Si adhuc hoībus placerem xp̄i seruus non essem. Magisq̄ deridēdi sunt qui imitant̄ diabolū q̄ qui sequunt̄ xp̄m.

¶ Tertia retardatio d̄r esse ꝓpter spem falsaz: q̄r sperāt diu viuere: qd̄ vnicuiq̄ dubiū esse debet. Sed euenire solet qd̄ Hiero. scribit ad Gerūtiā. Nemo (inq̄t) em̄ est tā fractis viribus ac tā decrepite senectutis: vt nō se putet vnū adhuc annum superuicturū esse. Vñ subrepit obliuio cōditionis sue vt terrenū aīal iāq̄ soluendū erigat̄ in superbiā: ⁊ aīo celuz teneat. hec ille. Coercitent̄ itaq̄ oīum mētes: aperiant̄ oculi: cognoscam⁹ seculi vanitatē: labilitatē: falsitatē: instabilitatē: calamitatē: breuitatē: ⁊ finē. Conemur itaq̄ imitari xp̄m iesum q̄ nos inuitat: ac ad nos clamat: Venite ad cenā paradisi: ⁊ ad btitudinē impetrabilem: q̄ parata est oībus post me venire volentibus: quam nobis cōcedat iesus xp̄s. Amen.

¶ Dñica tertia aduentus: de p̄dicatione Johānis baptiste: qua dei filiū publice predicauit. Sermo.xv.

¶ Jesum Jobes p̄dicat. Fructus.xv.

Medius aūt vestrū stetit quē vos nescitis. Job.j.c. ⁊ in euāge. p̄ntis dñice. Precursor dñi nostri iesu xp̄i Johānes baptista ex dispositione spūssancti xp̄m dei filiū publice p̄dicauit: cuius altitudinem singulariter indicare voluit his qui fuerant ab hierosolymis ad euz missi: qui tñ cum ceteris phariseis ac iudeis perfidis nullo modo acquieuerūt Johannis testimonio veracissimo. Noluerunt que de christo audierant a Johanne humili mente suscipere. Et q̄r in euangelio hodierno fit specialis mētio de iohānis predicatione: qua xp̄m dei filium firmiter: fortiter: veraciterq̄ asserebat: iccirco pro euangelij declaratiōe fructum proponimus elucidanduz qui est: Jesum iohannes predicat. Ad cuius expositionem tres conclusiones occurrunt annotande.

Prima ꝯclusio d̄r missionis.
Scd̄a ꝯclusio d̄r interrogationis.
Tertia ꝯclusio d̄r magnificationis.

¶ Q̄r missi sunt ad iohānem sacerdotes ⁊ leuite interrogātes an esset christus.

Capitulum.j.

Prima cōclusio d̄r missionis. Que notatur in prima parte euāgelij: vbi dicitur ꝙ miserunt iudei ab hierosolymis sacerdotes ⁊ leuitas: vt interrogarent eum. Tu qui es? Vbi nō immerito querimus quare iudei potius opinabātur de iohanne ꝙ esset christus q̄ de domino nostro iesu christo. Nā s̄m Origenē tēpus aduētus christi ppl̄m recreabat: ⁊ quodāmodo iā presens existens legisperitis ex sacris scripturis speratuz colligentibus: propter quod Theodas nō modicam multitudinez quasi christus congregauit: ⁊ post illum Judas galileus in diebus professionis. Cum ergo feruentius expectaretur christi aduentus: iudei transmittunt ad iohannē cōmuniter scire volentes si ipse se xp̄m fateretur: ꝓpter tria.

Primo ꝓpter baptismi nouitatē.
Scd̄o ꝓpter p̄dicationis claritatez.
Tertio ꝓpter vite austeritatē.

¶ Primo iudei habuerūt de iohāne talem opinionē ꝓpter baptismi nouitatē q̄r vt d̄r in fine euāgelij Job.x.c. Johānes erat in bethania trans iordanē baptizans. Hec bethania s̄m glo. alia fuit ab illa que nō longe erat ab hierusalez: vbi fuerat lazarus mortuus suscitatus. De qua etiā dicit Origenes ꝙ alio nomine vocabatur bechabora. Et q̄r nullus prophetarum ante iohannem acceptauerat baptizare: ideo baptismus eius quandam nouitatem pretendere videbatur: que nō immerito superiores

iudeoꝝ mouere poterat: vt de Johãne ſuſpicarent̃ q̃ eſſet xp̃s. De quo baptiſmo quattuor veritates tenẽde ſunt catholice. ¶ Prima veritas ſm Ricb. in iiij.diſ.ij.ar.ij.q.ſ.q̃ ſi extẽdam⁹ nomẽ ſacramẽti ad omne ſignũ rei ſacrãt̃ ſuſcipientẽ: ſic baptiſm⁹ Johãnis erat ſacramentuꝫ: q; exp̃eſſe repſentabat xp̃i baptiſmũ: qui eſt res ſacrãs ſuſcipiẽtẽ. Si aũt reſtringamus nomẽ ſacri ad illud qõ eſt ſacre rei ſignũ t cã: ſic nõ erat ſacr̃m: q; nõ cõferebat gr̃am ex vi ſacr̃i vt declarabimus. Uñ reſpectu ſacri baptiſmi xp̃i dꝺ dici fuiſſe ſacramẽtale: q; fuit quedã diſpoſitio t p̃paratio ad illius baptiſmi ſuſceptionẽ: vt dicit magiſter ſententiarũ in lr̃a.di.ij.iiij.libri. ¶ Secũda veritas: q̃ baptiſm⁹ Johis vt dicit p̃fatus doctor vbi.ſ.q.ij.fuit inſtitutus autoritate diuina. Qõ ꝓbatur per illud qõ ꝺr a Johãne baptiſta. Joh.ſ. Qui miſit me baptizare i aqua ille mihi dixit: Sup quẽ videris ſpiritũ deſcẽdẽtẽ t manentẽ ſupra eũ ipe eſt q̃ baptizat in ſpũſctõ. Hoc ipm ptꝫ: q; Mat.xxj. xp̃o querẽti de baptiſmo Johannis vtrũ eſſet ex celo an ex hoĩbus: non fuerũt auſi dicere q̃ ex hominib⁹. Et dicitur ille baptiſmus Johãnis: eo q̃ ipſe ſolus fuit miniſter p̃imarie inſtitutionis t executionis illi⁹ baptiſmi. ¶ Tertia veritas: q̃ baptiſm⁹ Johãnis ſm glo. ſuper illud Luce.iij. pdicãs baptiſmũ penitẽtie: nõ dabat ſeu cõferebat gr̃am: q; vt ꝺr ibi. Johannes dare non potuit baptiſmũ quo pcã ſoluerẽtur. Nã vt dicit Boñ.ij.lib.di.iiij.ar.ij. q.ij.talis baptiſm⁹ fuit inſtitut⁹ ꝓpter quãdã p̃parationẽ et aſſuefactionẽ ad baptiſmũ xp̃i. de ꝓſe.diſ.iiij.c. nõ regenerabant. Uñ glo. Mat.iij.ſup illo verbo. Ego baptizo. ait: Tm̃ co:pa lauo q; pcã ſoluere nequeo: vt ſicut naſcẽdo t predicãdo p̃curro: ſic baptizãdo ad xp̃i baptiſmũ dirigã. ¶ Quarta veritas eſt q̃ baptizati baptiſmo Johãnis: iteruꝫ debuerũt rebaptizari: ſicut ptꝫ ꝑ Aug. ſuper Joh. t ponitur de ꝓſe. diſt.iiij.c. aliud. vbi dicit: Si quos baptizauit illudas: nõ ſunt iterũ baptizandi: et quos baptizauit Johãnes: iterũ ſunt baptizandi. Et idẽ lib.ij.de baptiſmo contra donatiſtas. ait: Dñs ieſus xp̃s tali baptiſmo mũdat eccl̃iaꝫ quo accepto nullum alterũ requirat̃. Johannes aũt tali baptiſmo p̃retingebat: quo accepto eſſet etiã baptiſmũ dñicũ neceſſarium. Ex hoc habetur exp̃eſſe Act̃.xix.c. quãdo baptizatos baptiſmo Johãnis paulus baptizauit baptiſmo xp̃i. Uñ dñs Boñ. dicit vbi.ſ.q.iij. q̃ quoꝝdã opinio fuit q̃ baptizati baptiſmo iohãnis ſi non habebãt fidẽ trinitatis rebaptizandi erãt. Si aũt habebãt fidẽ trinitatis qua interius inſigniebantur tanq̃ charactere: habebant ſp̃m ſanctum per impoſitionẽ manuũ: t ideo nõ erãt rebaptizandi. Scotus autẽ in.ij. diſt.ſui iiij.parte.ij.q.vnica.inq̃t: q̃ dupliciter põt intelligi baptiſmus iohãnis. Uno mõ in forma baptiſmi xp̃i: quaꝫ potuit didiciſſe a diſcipulis xp̃i: vel ab alijs audiẽtibus eos baptizare. Et tunc nõ ꝺr p̃prie baptiſmus iohãnis: ſicut nec ꝺr baptiſmus Petri vel pauli. Et planũ eſt q̃ tales ſic baptizati nõ erant baptizãdi. Alio modo põt itelligi baptiſmus iohis nõ in forma baptiſmi xp̃i: ſz in aliqua alia forma p̃pria. ſ. in noiẽ turi: vt ꝺr Act̃.xix. vl̃ abſq; aliq̃ forma. Et ſic de baptizato ſatis videt neceſſariũ q̃ erat baptizandus baptiſmo xp̃i. Cum ꝓpter p̃ceptũ generale obligãs oẽs: qõ non implebãt ſic baptizati a iohanne. Cũ q; medicina p̃parativa ſuſcepta: cõgruũ eſt recipere medicinã curatiuã. Baptiſmus aũt iohãnis vt dixi paulo ſuperi⁹ erat ſicut diſpoſitiꝺ medicina p̃parativa ad baptiſmũ xp̃i. Jõ nõ tenet opinio magiſtri a doctoribus in hoc paſſu: q; nõ videtur hr̃e ratiões conuenientes. ¶ Secũdo iudei magis opinabant̃ q̃ iohannes eſſet xp̃s q̃ de dño nr̃o ieſu xp̃o ꝓpt̃ doctr̃e claritatẽ. Adeo nanq; doctrina eius erat grata: vt magna populoꝝ frequẽtia ꝓueniret

ad ipm audiēdū. Unde Mat. iij.c.dō:: Exibat ad eum hierosolymat omnis iudea:et omnis regio circa iordanē. Et si dicatur q populi stulte faciebant:cum non constabat eis de autoritate iohannis:qui etiam nulla miracula faciebat. vt dō: Joh.x.c. Dicitur q fama miraculose cōceptionis iohānis de sterili t senne:t annūciatio eius facta patri in loco t festo solēni:et ablatio vsus lingue t eius restitutio nota plebi:t p̄clara vita parentum: t eius ab infantia pmansio in desertis:t sctitas:t stupenda efficacia spiritus in loquēdo dabāt apertissimū testimoniū Johāni q esset vox illa clamantis in deserto. De qua dicit Esa.xl. Jdeo exitus populorū non erat temeritas:sed potius motio spūs dei t rationis t volūtatis eorū sibi consentiētis. ¶ Tertio iudei de iohāne opinabātur q esset xp̄s ꝓpter vite austeritatez vel singularitatē. Nam xp̄s ferebat vestes cōmunes. Johannes autem de pilis camelorum confectas. Xp̄s panem et vinum cōmedebat cum peccatorib⁹. Johannes autem habebat durissimuz victum:t euitabat consortia peccatorz. Christus de fabro progenitus esse credebatur: Johannes vo a summo sacerdote. Uerūtamen non excusantur iudei quibus iste de quo tantā opinionē habebāt xp̄m ostendit:vt patebit in sequētibus. Ex hoc vt p̄dixim⁹ in p̄cedēti fructu:conuincūtur illi q̄ hoīes ex exterioribus iudicare volunt.

¶ Qz destinatis ad iohannē ipe ad tria veraciter respondit. Cap̄m.ij.

Secunda conclusio dicitur interrogationis. Nā hi qui fuerunt ad Johannem destinati:ipsum sagaciter t studiose interrogauerunt:proponentes sibi simpliciter tria: ad que ipse veraciter voluit respondere.

Primum quis es tu.
Scōm helias es tu.
Tertiū ꝓpheta es tu.

¶ De primo dicit textus. Et cōfessus est et non negauit. Et confessus est:q: non sum ego christus. Ubi respondet ꝑm Chrysostomū intentioni eorūz quia ad hoc querebant. Tu quis es:vt responderet eis si esset christus vel non? Dicit Chrysostomus. Sic fide dignum existimauerunt esse iohannez: vt ei de seipo dicenti crederent. ¶ Ad secundū sibi ꝓpositum dicit: Non sum. Quod contrariari videtur sententie saluatoris q̄ dixit Matthei.xj.c. de Johāne baptista: Ipse est helias. Et ad hoc origenem dicerunt quidam q̄ iohānes erat helias: tamen ignorabat se esse heliam. Et hoc nimirum tenent qui asserunt iterate incorporationis vnionem tanq̄ animam multa posset induere corpora. Unde iudei per leuitas t sacerdotes querūt an esset helias: arbitrantes helie animam in iohanne esse. Qui dixit: Non sum. nescions primeuam vitam propriā. Sed hunc errorē interimit origenes dicens: Qualiter autem videtur rationabile si tanq̄ propheta a spiritu illuminatus: et de eo vnigenito tanta narrauit ignorasse de seipso an vnq̄ eius anima fuerit in helia. Jdeo Gregorius in homelia hunc passum declarat dicēs. Ex his verbis questio nobis valde implexa generatur. Alio quippe loco inquisitus a discipulis dominus de helie aduētu respondit: Helias venit t non cognouerunt eum. Sed si vultis scire Johānes ipse est helias. Requisitus autem Johānes dixit: Non sum helias. Quid est hoc fratres charissimi: quia quod veritas affirmat hoc propheta veritat⁊ negat. Valde enim inter se diuersa sunt: Ipse est: t non sum. Quomodo ergo ꝓpheta veritatis est: si eiusdem veritatis sermonib⁹ concors non est. Sed si subtiliter veritas ipsa requiratur: hoc qō inter se contrarium sonuit: quomodo contrarium nō sit inuenitur. Ad zachariam nanq̄ angelus de iohanne dixit: Ipse precedet ante illum in spiritu t virtute helie. Quia sicut helias ꝑm domini aduentum preueniet: ita Johannes

preuenit primū. Nam sicut ille precursor vētur⁹ est iudicis: ita iste precursor factus est redēptoris. Johānes ergo in spū Helias erat: in persona helias non erat. Qd ergo xp̄us fatetur de spū: hoc iohānes denegat de p̄sona. Qr ⁊ iustuz erat: vt discipulis dñs spiritualē de iohanne sententiam diceret. Et iohānes idem turbis carnalibus non de suo spiritu: sed de corpore responderet. hec ille. Ad tertiā interrogationez respondit Johannes se non esse prophetā. Quod si alicui dubium hec responsio faceret: cum dominus eum prophetam dicat ⁊ plus q̄ prophetā: nos respondere possumus q̄ hic propheta tripliciter potest capi: videlicz

Primo modo gñaliter.
Scdo modo specialiter.
Tertio modo singulariter.

¶ Primo modo accipitur generaliter p̄ quolibet p̄pha. Et sic Johes non erat propha: sz plus q̄ p̄pha. Et Aug. ait: Johānes maior erat q̄ p̄pha: qr quem prophete lōge ante p̄nūciauerūt: Johānes p̄sentē demonstrabat. ¶ Scdo mō accipitur p̄pheta specialiter. Et sic ꝟm Nicolaū de lyra sup hūc passum: famosa erat opinio tūc tp̄is apud antiquos iudeos: q̄ ante xp̄m veniret vnus magnus p̄pheta eo q̄ scriptum est Deut. xviij. Propha3 suscitabo eis de medio fratrū suorū. Que quidē autoritas ꝟm veritatem intelligenda est ad lr̄am de xp̄o: licz iudei intelligerent eam de alio propheta. Et ideo interrogauerunt eū si esset ille p̄pheta. Et respōdit nō. Non em̄ negauit se esse p̄phetā absolute: scz prophetā missum ante xp̄m: qr negasset veritatē: sed negauit seipm esse p̄phetā de quo loquitur scriptura p̄allegata: q̄ ad litterā intelligēda erat de xp̄o: vt dictum est. ¶ Tertio modo accipitur propheta singulariter. Et sic ꝟm glo. accipitur pro Heliseo: in quo requieuit duplex spirit⁹ p̄phetaꝝ. iiij. Reg. ij. Ideo iohannes dixit: Non sum: scilz Helise⁹. Mira certe humilitas iohānis animā possidebat: qui tāta estimatione sui noluit iactāter dicere q̄ nō erat. Potuisset respōdere se esse xp̄m vel prophetā: ⁊ noluit. Recusauit sibi vsurpare honorem alienū: ⁊ veritatē rei petētibus manifestauit. Sed vhe mundo a scādalis. Pro tali honore ⁊ quotiēs veritas offuscatur? Quot mendacia p̄ferunt: quot flagitia perpetrantur? Certe vix illa explicare possemus. Nō sic faciebat Johānes q̄ nobis sue hūilitatis p̄bere voluit exemplum. Et hec sufficiant pro secunda conclusione.

¶ Qr Johānes sua p̄dicatione xp̄m magnificauit. Capl'm. iij.

Tertia conclusio dr magnificationis. Magnificauit em̄ Johannes christum illū predicando: declarans his qui interrogabant eū specialr de tribus.

Primo de maiestate.
Secūdo de prioritate.
Tertio de sublimitate.

¶ Prīo de maiestate magnificauit xp̄z: quia illis petentibus quis es vt respōsum demus his qui miserunt nos: quid dicis de teipso: respondit? Ego vox clamantis in deserto dirigite viā dñi. vbi christū dñm predicat. ꝟm q̄ Esa. xl. predixerat. Johānes em̄ demōstrat se clamare in deserto iudee: vt oēs se p̄parēt in aduētu xp̄i in mundū. Et bene designatur iohānes in p̄prietate vocis: qr erat annūciator verbi diuini hoc est xp̄i qui est verbū patris. Unde Greg. in homel. ait: Scitis aūt qr vnigenitus filiꝰ verbū patris vocatur: iohāne attestante qui ait: In principio erat verbuz ⁊c. Et subdit: Ex ipsa aūt nostra locutione cognoscimus: quia prius vox sonat vt verbū possit audiri. Johānes ergo vocē se esse asserit: quia verbum precedit. Aduentū itaq̄z dominicū p̄currens vox dicitur quia per eius mysterium patris verbū ab hoībus auditur. Theophilus autē dicit q̄ Johannes vox est: qr veritatē manifeste annunciat. Omnes em̄ qui in lege erant obscure loquebātur.

¶ Sed posset queri quare iohānes appellat se vocē? Respōdet triplici ratiōe. Prima ratio est: quia x̄bū est in corde: sz manifestat per vocē dicētis: t ponit in corde audientis: t sic nihilominꝰ verbū adhuc remanet in corde dicentis et audiētis: t vox trāsit. Sic etiā xp̄s qui est verbū in corde patris ad nos venit: t iohānes ip̄m manifestauit. Sic xp̄s t remanet in corde patris per eternā generationē: t in cordibus nostris per fidē: t Johannes transiuit per mortem. Job. iij. Me oportet minui: illum autē crescere. Secūda ratio est: q; sicut x̄bū prius est q̄ vox: t tū vox preit verbū: sic xp̄s fuit ante iohannē. Et ideo ipse dixit Job. j. prior me erat. Et tū iohānes precessit xp̄m. Lu. j. Ipse precedet ante illū i spiritu ꝛc. Tertia ratio est: q; sicut vox est cōiūcta verbo: nec tū est verbuz: sic iohānes multa sanctitate cōiunctus fuit xp̄o: nec tū fuit xp̄s. Nam xp̄s fuit spōsus: iohānes x̄o amicꝰ spōsi. ¶ Secūdo magnificauit xp̄m de p;ioritate. Nā sequitur euāgeliū. Et q̄ missi fuerāt erant ex phariseis. Et interrogauerunt eū t dixerunt ei: Quid ergo baptizas si tu nō es xp̄s: nec Helias: nec ꝓpha? Respōdit eis iohānes dicens: Ego baptizo in aqua: medius aūt vestruz stetit quē vos nescitis. Qō sic intelligitur ꝟm Greg. q; per carnē dñs apparens t visibilis extitit corpore: t inuisibilis maiestate. Vel ꝟm Chrysost. qm̄ decens erat xp̄m cōmixtū esse populo vt vnū multorum se vbiq; humilē esse docentez. Vel ꝟm Theophilū. Medius erat phariseoꝝ dñs: sed ignorabāt eū q; ipi scripturas se scire putabant. Et inquantum in illis prenūciabatur: dñs medius eorū erat. s. in cordibus eoꝝ. Sed nesciebant eū: eo q̄ scripturas non intelligebant. Ipe est qui post me venit: qui ante me factus est. Sed quō verū est hoc dictū: cū xp̄s ꝟm diuinitatē sit genitus t non factus? Scd̄m humanitatē x̄o post cōceptuz precursoris in vtero virginis sit incarnatus? vt patet Luce. j. Ad quod respondet Greg. in homel. dicens: Sic nāq; dicitur: ante me factus est: ac si dicatur antepositus est mihi. Post me ergo venit: quia postmoduz natus. Ante me factus est: quia mihi prelat?. ¶ Tertio magnificauit xp̄m de sublimitate: cū dicit: Cuius nō sum dignus vt soluā corrigiā calciamētoꝝ eius. Circa quod dubiū occurrit: si xp̄s calciamenta portauit. Et ꝟm hanc sententiam videtur q̄ sic. Tamē ex altera parte hr̄ Lu. r. q̄ xp̄s aplis suis calciamenta portare inhibuit. Et ip̄e fecit qō docuit Act. j. Et Hiero. ad Eustochiū inquit: Discipuli absq; calciamentoꝝ onere: et vinculis pelliū ad predicationem noui euangelij destinantur: t milites vestimētis ie su sorte diuisis caligas nō inuenerunt quas tollerēt: ideo ꝟm Nico. de lyra dicendū est q̄ Johannes metaphorice locutus est dicēs se nō esse dignū exhibere xp̄o etiā minimū seruitiū sicut solent hoies aliq̄n loqui ad ostendendū suam paruitatē vel alicui? alteri? excellētiā. Vel ꝟm Greg. dicere possumus q̄ per corrigiā calciamenti: incarnatiōis mysteriū intelligitur. Ait enim. Incarnatus dñs veniens quasi calciatus apparuit: qui i diuinitate sua morticina nostre corruptiōis assumpsit. Corrigia ergo calciamēti est ligatura mysterij. Johannes ergo soluere corrigiā calciamēti eius non valet: q; incarnationis mysterij nec ipse inuestigare sufficit. Aest patenter dicat: Quid miruz si mihi ille prelat? est quē post me quidē natū considero: sed natiuitatis ei? mysteriū nō cōprehendo. Hec Greg. Quis itaq; iudeos pertinacissimos et formidolosos non iudicet: qui post q̄ Johannis testimoniū audierūt: xp̄m querere neglexerunt: imo ipsum inuentū suscipere noluerunt? Sed non minus: immo multo magis iniqui existimandi sunt falsi christiani: qui christū expellunt de cordib? suis. Audiūt ꝓphas: p̄iarchas: apl̄os: martyres: confessores: x̄gines: doctores: t predicatores clamantes xp̄m

esse saluatorē mūdi: ⁊ eū fugiūt ⁊ malis operib⁹ ipsum persequunt. O quot scelera: quot impietates: quot facinora mala falsi xp̄iani cōmittūt: rursum crucifigētes filiū dei: vt dicit apl̄s.ij. Cor. vij. Aperiam⁹ ergo corda nostra: mundem⁹ illa ab om̄i inquinamēto ⁊ suscipiamus dñm iesum xp̄m: q̄ seipsum tā benigne nobis cōicare voluit apparēs in medio hominuz vt oēs eū cognoscerēt: atq; ab ipso quererēt munus eterne salutis: qd̄ nobis concedat ipse qui est benedictus in secula seculoꝝ. Amen.

¶ Feria secunda post tertiam dominicā aduentus: de satisfactione per christum facta. Sermo.xvj.

¶ Jesus satisfactor. Fructus.xvj.

Medius aūt vestrum ⁊c. vbi.s. Propter grauitatē peccatorū humani gn̄is suscepit xp̄s innocens carnem: eterno patri cum sua penitentia pro oībus assumpta plene satisfacturus. Non eniz pro seipso xp̄s venit in mundum: ⁊ passus est sudores: labores: opprobria: vulnera: ⁊ duram mortē: sed vt paternā iusticiā cōtra hominum peccata ex condecēti placaret. Nā ita ꝯtra pctā mortalia indignatur deus: vt nullus posset per se sufficere non solū pro peccato primorum parentum: sed ꝑ quocūq; peccato proprio ipsius furorem mitigare. Cum itaq; fructū tam vberrimum omnes gustamus: scilz ꝙ iram dei vincere possumus ex beneficio incarnati iesu: iccirco in presenti sermone de satisfactione per christū facta dicturi sumus sub vno fructu: qui est Jesus est satisfactor. In quo contemplabimur christum satisfactorē. Pro cuius declaratione tres conclusiones erūt notande.

Prima d̄r cōgruitatis.
Scd̄a d̄r possibilitatis.
Tertia d̄r copiositatis.

¶ Qr humanum genus reparari per satisfactionem congruū fuit. Cap̄m.j.

Prima conclusio dicitur congruitatis. In qua videnduz est ꝙ magis congruum fuit humanuz genus reparari ꝑ satisfactionē q̄ per aliū moduz. Et hoc s̄m dñm Bona.in.iij.dist.xx. arti.j.q.ij. maxime ꝓpter tres rationes.

Primo rōne diuine iusticie.
Scd̄o rōne diuine sapiētie.
Tertio rōne diuine honorificētie.

¶ Primo rōne diuine iusticie: qr illa via magis cōueniens fuit ad reparationez humani generis: in qua seruat̄ ordo diuine iusticie. Magis aūt seruatur ordo diuine iusticie cum malū punitur: q̄ cū malū relinquit̄ impunitū. Sed cū pctōr reparatur ꝑ satisfactionē malū punitur cū sine satisfactione malū relinquit̄ impunitū. Ergo magis seruat̄ ordo diuine iusticie in reparatiōe per satisfactionem q̄ sine satisfactione. Hāc rōnem tāgit Anselmus in li. Cur deus homo. vbi ait: Si peccatū impunitū dimittitur similiter se hz deus peccāti et nō peccāti.

¶ Secūdo magis congruū fuit reparationem predictā esse per satisfactionem rōne diuine sapiētie. Nam illa via magis congruit reparationi humani generis: in qua magis seruat̄ ordo diuine sapiētie. Sed sic est s̄m Aug. ꝙ ordinatio peccātiū in supplicijs siue pctī in pena: manifestat decorez diuine sapiētie: que nō patit̄ vniuersum ex aliqua sui parte deturpari. Sed cū pctōr releuatur per satisfactionē: pena sequitur ad culpā: cū v̄o sine satisfactione: culpa non ordinatur per penaz. Ergo reparatio humani generis potius conuenit diuine sapientie per satisfactionē q̄ sine satisfactiōe.

¶ Tertio diuine honorificētie magis cōgruum fuit ⁊c. Nā illa via magis cōuenit reparationi humani generis: in qua magis seruat̄ honorificētia diuine maiestatis. Sed pctōr cū peccat ꝑ preuaricationē deū inhonorat. Si ergo peccatum dimittit̄ sine satisfactione: peccatū relinquitur absq; honoris ablati recōpēsatione: cū autē satisfactio redditur:

honor recõpensaf. Ergo in modo reparãdi hoiem p satisfactionẽ magis seruatur honorificẽtia diuine maiestatis: q̃ per aliũ modũ. ¶ Sed instare possum⁹ multipliciter. Et primo sic: Magis decet deũ facere qõ magis facit ad ostẽsionẽ sue benignitatis ꝛ mie. Sed dimittere pctã oĩa absq; aliqua satisfactiõe pene est maioris mie q̃ exigere ab illis penam. Sed de⁹ est misericordissim⁹ ꝛ benignissimus adeo vt benignior cogitari nõ possit. Ergo videf q̃ modus ille reparãdi q̃ est absq; satisfactione magis sibi cõuenit. Scõo possumus instare q̃ ille modus magis cõuenit reparationi humani generis: q̃ magis est ostẽsiuus diuine sufficiẽtie. Sed si sic deus humanũ genus repararet q̃ nullã satisfactionẽ req̃reret magis sufficiẽs appareret. Ostẽderef em̃ tũc q̃ emẽdarũ nostrarũ ꝛ bonoꝝ nostrorũ nõ indiget: ergo modus reparãdi absq; satisfactiõe magis esset cõueniens. Tertio possum⁹ obijcere q̃ ille modus magis cõuenit reparationi hũane nature: q̃ magis est ostensiuus diuine potẽtie: pro eo q̃ reparatio est quedaꝝ recreatio. Sed si deus absq; oĩi satisfactiõe reparasset gen⁹ humanũ solo ẽbo: sicut fabricauit mũdũ: maior ibi esset diuine virtutis ostẽsio: ergo ꝛc. Quarto possum⁹ arguere q̃ ille modus magis cõuenit repationi hũani generis: in quo hõ magis astringif ad laudãdũ ꝛ amãdũ deũ. Sed si de⁹ culpã habentẽ reliq̃sset absq; omni satisfactione pene: esset magis laudandus ꝛ amãdus ab hoie: q̃ ab ipso plura p̃cepisset. ergo ꝛc. Quinto possumus arguere: q̃ ille modus magis cõuenit reparationi humani generis: in quo magis erudif hõ ad executionẽ diuini mãdati ꝛ imitationẽ dei. Sed hõ dꝫ remittere ꝛ cõdonare alĩs culpam ꝛ penã: ergo si de⁹ hoi debuit dare exẽplum perfectionis: videtur q̃ magis decuit reparare genus humanum totũ relarãdo q̃ satisfactionẽ aliquam exigẽdo. ¶ Rñdetur ad obiecta p̃m dñm Boñ, ybi. ō. ¶ Ad primũ q̃ vniuerse vie dñi mia ꝛ veritas. Cum igitur ipse sit summe iustus et misericors: ideo in reparatione generis humani: que est excellentissima viarũ dei: congruum est vt simul currat mia cũ iusticia. Et ideo decẽs fuit vt deus ab hoie satisfactionẽ exigeret p̃ iniuria. sibi facta: et si homo non posset: tunc mia diuina subueniret dãdo ei mediatorẽ q̃ pro eo satisfaceret. ¶ Ad scõm dicendũ q̃ sicut deus exigit a nobis mandatoꝝ suoꝝ obseruantiaꝫ: nõ propter suam indigentiaꝫ: sed p̃pter ordinationẽ nostrã: q̃ debemus ei tã q̃ dño obedire: sic et p̃ peccato exigit emẽdam: non p̃pter hoc q̃ indigeat: sed vt reducat nos ad ordinationem debitam. ¶ Ad tertiũ dicimus q̃ si in omni opere dei ostẽdatur diuina potentia: in opere tamen reparationis magis manifestatur benignitas ꝛ misericordia: ꝛ per cõsequẽs ipsa iusticia cũ misericordia annexa. Et ideo cum posset vno verbo genus humanũ reparare: maluit tamẽ reparare cum difficultate ꝛ penalitate: q̃ magis opportunum erat ibi misericordiam ostẽdere q̃ potentiam. ¶ Ad quartum dicitur q̃ plus nos stringit ad honorem ꝛ laudẽ dei hoc q̃ dedit vnigenitum filiũ suum q̃ si non dedisset. ¶ Ad quintũ dicimus q̃ si debeam⁹ xp̃m imitari in aliquib⁹: non tamẽ necessariũ est ipsum imitari in omnibus: ad deũ spectat querere vindictam: ẽm q̃ dicitur ad Romanos. xij. c. Mihi vindictam et ego retribuam. Et tamẽ nobis vindicta prohibita est. Unde doctores oẽs cõcludunt q̃ nullo mõ iusticia dei potuisset efficacius mitigari q̃ per viã satisfactionis. Et sic patet prima cõclusio.

¶ Q̃ nulla creatura p̃ter xp̃m potuisset p̃ hoie satisfacere. Cap̃m. ij.

Ecũda cõclusio ẽ: possibilitatis. In qua considerare licet possibilitatem satisfactionis fiẽde p̃ perõ tripliciter.

Primo ex parte angeli,
Scõo ex parte hois,
Tertio ex parte xp̃i.

¶ Primo ex parte angeli. Alexã. in. iij. q. j. mem. vj. ar. j. dicit q̃ nullus angelus nec oẽs simul potuerũt hãc satisfactionem reddere. ¶ Sed contra hoc possumus arguere: qz hõ qui cecidit per aliũ impellentẽ dz releuari p illũ eũdẽ. Sed homo per angelum cecidit: ergo per angelum debuit fieri satisfactio. Ad hoc dicat Alexan. vbi. s. q̃ satisfactio per angelum non est conueniens nec̃ possibilis multiplici ratione.

Primo rõne diuine iusticie.
Scõo rõne sequele peccati.
Tertio rõne restitutionis.

¶ Primo rõne diuine iusticie que requirit vt qui peccauit satisfaciat. Sed hõ peccauit: ergo homo debet satisfacere. ¶ Scõo rõne sequele peccati. Nam reatus pcti originalis obligat totã humanam naturã ⁊ oẽs illius generis seu nature ad dãnationẽ eternã. Sed nullus angelus põt se equare toti humane nature. Et sic dicit Anselmus. Illud per qõ debet fieri satisfactio debet esse maius q̃ commissum. Oportet autẽ q̃ ille qui habet satisfacere de pctõ originali sit tantus q̃ possit equari toti humane nature: et q̃ etiã plus valeat. ¶ Tertio rõne restitutionis. Nam si hõ reparetur oportet q̃ restituatur ad dignitatẽ illã quã habiturus erat ante peccatum. Oõ aũt si repararet̃ per angelũ: nõ posset restitui ad illã dignitatẽ patet: qm̃ si non peccasset esset equalis angelis dei in celis. Et idẽ nobis promittitur post reparationẽ ⁊ resurrectionẽ Luc. xx. ⁊ ad mathei. xxij. Erunt sicut angeli dei in celo. Si autẽ repararet̃ p angelũ: angelus p cõsequẽs esset hois dñs: qz vt dicit Anselmus. Quecũq; alia persona hominẽ a morte redimeret: eius seruus idem homo recte iudicaretur. ¶ Ad argumentũ rñdetur q̃ idem ordo seruatus est in lapsu et in reparatione humani generis: qz sicut ibi fuerat consensus mulieris: malo angelo eidẽ suggerente: ita causa reparationis hois fuit cõsensus mulieris: bono angelo eidẽ nũciante. ¶ Scõo licet cõsiderare huiꝰ satisfactionis possibilitatẽ respectu hois. Sicut em̃ angeli nõ potuerũt satisfacere de pctõ: ita et hoies siue aliqua alia creatura. Et si dicatur q̃ Aug̃. dicit q̃ iusticia diuina nõ plus exigit in pena q̃ cõmissum fuit in culpa. Si ergo cõmissa est culpa a pura creatura: ergo pura creatura debuit satisfacere. Respõdet Alexã. in. iij. vbi. s. ar. ij. q̃ quãtitas pcti Ade debet attẽdi penes tria; videlz

Quãtum ad peccatũ.
Quãtum ad inordinationẽ peccati.
Quãtum ad illũ in quẽ peccatur.

¶ Et q̃ quãtitas talis peccati debeat sic cõsiderari patet: quoniã si quis offenderet regẽ ⁊ militẽ: plus offenderet offendendo regem q̃ militem. Ita diuina iusticia attendit quãtitatem peccati Ade: cuius peccatũ licz ratione peccantis fuerit solius creature: tñ peccauit in bonũ infinitũ: sicz in deum. Insuper deordinauit ⁊ ream fecit totam humanam naturam: ergo p̃m istos duos respectus est Ade peccatũ infinitũ ⁊ transcendẽs omnem humanã creaturaz. ¶ Scõo debet cõsiderari in pena quãtum commissum est in culpa: culpa autem fuit infinita: ⁊ peccatũ propter deuz offensum. Exquo patet q̃ dz exigere penam infinitam in peccato Ade: aut si admittat satisfactionem: debet fieri satisfactio a tali persona in qua sit infinitũ bonũ: et a qua fit ordinatio totius humane nature. Sed nulla pura creatura est talis: ergo propter hoc de iusticia nõ fuit: vt per puram creaturã fieret satisfactio. ¶ Tertio licet cõsiderare possibilitatem huius satisfactionis ex parte christi. Nã cum satisfactio fieri nõ posset per aliquẽ creaturã: vt dictum est: conueniens est vt satisfaciat christus deus et homo: quia vt ait Anselmus: sic satisfacit deus qui potest et homo q̃ debet: vt mẽs humana quibuslibet curiosis inquisitionibus dimissis: satisfactori xpo gratias agat: et infirmitatẽ propriã cognoscẽs ad ipsum medicum humiliter currat.

¶ Qꝛ xpi satisfactio quātū ad culpas penas ꝛ angustias fuit copiosa. Capm. iij.

Certia cōclusio ꝺꝛ copiositatis Si enim cōsideremus satisfactionē per xpm factā: inueniemus eā copiosam ꝛ abūdātez valde: ꝺm illud ps. cxxix. Copiosa apud eū redēptio. Ad qꝺ plene intelligendū intueri licet: ꝙ huius satisfactio singulariter se extēdit ad tria: videlz

Primo ad culpas.
Scōo ad penas.
Tertio ad angustias.

¶ Primo inquam xps satisfecit pro nostris culpis sufficientissime: pro quibus inimici deieramus: propter primorū parentum peccatū: ꝛ quotidie dei inimici fiam: incurrimus ꝓpter debita ꝓpria. Unde Augu. xij. liꝺ. de ciui. dei. iij. c. ait: Dicuntur in scripturis inimici dei qui nō natura sed vitijs eius aduersant imperio: nihil ei nocere valētes sed sibi. Cū itaqꝫ nulloꝝ hominū vires sufficiāt ad amicitiā reconciliandā ꝛ iniuriā abolendam: xps benedictus meritū passionis sue sanctissime eterno patri obtulit: cuius virtute vniuersalis pax dei ꝛ hominū est cōsecuta. Et cum quisqꝫ post facinora ꝛ cōmissa vere penitēs ad deū redire voluerit: nō potest ipse magnus deꝰ ꝛ excelsus dicere. Offendisti me infinitus bonū: culpa tua infinita: nō sufficit penitētia tua: vt meā obtineas amicitiā. Quinimmo obligarꝰ est benigne ꝛ gratiose redeuntē peccatorē: ad amoꝛē suū ducere ꝛ amplecti. Et ideo peccator potest dicere. Et si merita mea sint insufficientia: vt te deū meū quē inique offendi ꝛ turpiter dereliqui pacificū videam nō est tū insufficiens meritū dilecti filij tui: qui ꝓ me tibi ꝛ ꝓ oībus peccatoribus plenissime satisfecit. Securus ergo ad te clamoꝛe reqro vt mihi indulgeas: vt ignoscas: vt veniaꝫ prebeas. Multa sunt flagella mea: de quibus me dolenter accuso. Et qꝛ doloꝛ meus nō sufficit illoꝝ maculā delere: suscipe doloꝛē filij tui: qui pro me passus est: ꝙ me sanguinem fudit: pro me mori dignatus est. O incogitabilis virtus verbi incarnati. O mira suauitas anime penitentis. Nulla est tā grādis culpa: ꝙ qua xps nō satisfecerit. Jō Apoca. j. ꝺ: Lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Et Augu. ait: Fuso sanguine sine culpa omnium culparū chirographia deleta sunt. Dicitur aūt chirographū ꝺm Boñ. di. xix. iij. li. ar. j. q. ij. metaphorice a chiros qꝺ est manꝰ ꝛ graphos qꝺ est scriptura: quasi scriptura manu facta. Sicut eñi qñ aliquis obligat se alteri facit ei chirographum: ita hoīes peccātes obligant se vt diuina iusticia habeat eos punire: diabolica malicia possit eos accusare: cōscientiaqꝫ propria remoꝛdere. Omnia chirographa per xpm deleta sunt. Et si dicatur hoc non esse verum: qꝛ multa sunt peccata per que diabolus detinet homines hic ꝛ in futuro ad luenda supplicia: ergo videtur ꝙ non oēs culpe sint delete? Respōdere possumus ꝙ merituꝫ xpi pōt dupliciter cōsiderari.

Primum quātum ad sufficientiā.
Scōo quātum ad efficaciā.

¶ Primo si consideremus meritū christi quātum ad sufficientiam: sic se extendit ad oēs hoīes ꝛ ad oēs culpas: quia oēs homines merito christi possunt saluari. Si autē cōsideremus quātum ad efficaciam: sic se extēdit tm̄ ad eos qui faciūt qꝺ debent. Et qꝛ multi in hoc deficiunt ideo non experiūtur effectuꝫ meriti ihesu christi. Qui tāto nequiores sunt quāto pro eis christus sicut et pro alijs copiosissime satisfecit. ¶ Scōo xps satisfecit pro nostra pena. Unñ. j. Pet. iij. c. Peccata nostra ipse pertulit in coꝛpoꝛe suo super lignū. Que verba exponēs magister sentēciarū sup ꝺi. xix. iij. liꝺ. c. iij. ait: Portare peccata nostra est portare penam nostrorum peccatorū. Et de hoc Esaie. liij. ait: Vere languoꝛes nostros ipse tulit: et doloꝛes nostros ipse poꝛtauit. Nam vt dicit Bonauētura. vbi. s. q. j. virtute passionis ꝺimittitur nobis pena eterna ꝛ pena satisfactoria: sicut habet fieri

in sacramēto baptismi: ⁊ in relaxationibus quas facit eccl'ia ⁊c. ¶ Tertio satisfecit xp̄s pro nr̄is angustijs v̄tute passionis ⁊ resurrectionis: sicut dicit Boñ. in.iij.dist.xix.vbi.s̄.in fine.qm̄ q̄ amici dei erunt: accipiēt donū impassibilitatis: ⁊ erūt īmunes ab omni amaritudine: quā gustamus in presenti vita. Nō dormiāt igitur mortales miseri: sed festinanter currant ad xp̄m. Ipse nāq; est qui peccatores venit saluare. Ipse pro eis sanguinis proprij p̄cium exposuit. Ipse ad eos clamitat Matth.xj.c. Venite ad me oēs qui laboratis et onerati estis. Venite.s. vos peccatrices anime aggrauate pondere peccatorū vestroꝝ: ad me dilectorem vestrū: ad me amatorem vestruz. Et ego ex charitate mea et amore intimo: quo vos diligo reficiam vos: gratiā restituēdo: exonerando vos ab omni pena quā deberetis p̄soluere. O reprehēsibilis multorū pigritia: qui proprie salute cōsulere negligūt. Apta est vena clemētie xp̄i iesu: ⁊ peccatores non curant. Heu inquam. Heu multa milia animarū descendunt ad infernū: que si vellent merito xp̄i possent saluari. Nihil deest ex parte ipsius: ipsarum tamē tarditas est manifesta. Nolūt currere ad fontem aque viue: qui vt prediximus plenissime ꝑ omnibus satisfecit: offerens redeuntibus a peccato in presenti gratiam: et in futuro gloriā: quam nobis ille concedat qui est benedictus in secula. Amen.

¶ Feria tertia post tertiam dñicā aduētus de penalitatib⁹ ⁊ defectibus assumptis a christo. Sermo.xvij.

¶ Jesus defect⁹ sustinēs. Fruct⁹.xvij.

Medius aūt vestrū stetit quē vos nescitis. vbi.s̄. Oēs cōditiones assumpte nature in dño iesu xp̄o p̄dicāt suā ardētissimā charitatē. Admirādū profecto est eum suscepisse naturā nostram cum penalitatibus ⁊ angustijs: quibus propter pctā subijcitur hoīm debilis vita. Passus est nāq; xp̄s famē: sitim: labores ⁊ erūnas: sicut ⁊ ceteri homines. Qd̄ nos cōsiderātes: animi vires debemus restringere ad cogitandū q̄ vehemēs fuit charitas filij dei. Ob quod in presenti sermone de penalitatib⁹ ⁊ defectibus assumptis a xp̄o dicturi sum⁹: sub vno fructu q̄ est. Jesus defect⁹ sustinens. Pro cuius declaratione tres cōclusiones notande erunt.

Prima d̄r qualitatis.
Secūda d̄r equitatis.
Tertia d̄r causalitatis.

¶ Qr xp̄s illos defect⁹ assumpsit quos assumere debuit. Capl'm.j.

Prima cōclusio d̄r qualitatis In qua videre debem⁹ quales defect⁹ sustinuit seu assūpsit. Ad quod dicit magister sententiarū.dist.xv.c.j. ⁊.iij. tertij li. q̄ illos defect⁹ assumpsit quos illū assumere decuit: ⁊ nobis expediens fuit. Qd̄ declarat dñs Boñ.in eadē dis. ar.j.q.j. ⁊ Alexan. in.iij. summe dicit q̄ quidā sunt defect⁹ ex culpa et ad culpā: sicut pronitas ad malū: ⁊ difficultas ad bonū. Et tales nō decuit xp̄m assumere: qr fuit magister iusticie: oīno segregat⁹ a pctō. Quidā v̄o sunt defect⁹ ex culpa: sed nō ad culpā: quoꝝ quidā sunt personales: quidā v̄o sunt naturales. Naturales sunt illi qui respiciunt totā humanam naturā: sicut famescere: sitire: egere: ⁊ hmōi. Personales v̄o defectus sunt illi q̄ respiciūt aliquas p̄sonas specialr: sicut diuerse egritudinū species. Qm̄ ergo xp̄s venerat naturā humanam redimere cōiter sine personaꝝ distinctione: iō defectus penales tm̄ habuit: ⁊ nō vitiosos: et defectus naturales ⁊ nō defectus p̄sonales. Naturales defectus voluit assumere: quia in assumptione defectuū apparet humiliatio. Sed si arguitur cōtra: qr ꝟm Bern̄. descēdit quātum descēdere potuit. Si ergo maior est humiliatio in assumptiōe pluriū defectuū q̄ paucoꝝ: videtur q̄ assumere debuit

oēs defectus? Respōdet Boñ. ꝙ ois humiliatio bona ⁊ laudabilis ortuꝫ habet ex discretione rōnis. Nō essi debet ꝓcedere ex impetu: sed ex cā rōnabili. Et qꝛ de aliquib⁹ defectibus rōnabile nō erat vt xp̄s se per eoꝝ assumptionem humiliaret: qꝛ potius ex illa humiliatione se inutilē q̄z vtilē reddidisset: sicut si fuisset cecus vel gibbosus ⁊ hmōi: iō tales defectus nullo modo voluit assumere. ¶ Qꝛ equū fuit defectus penalitatis in xp̄o reperiri. Eap̄m.ij.

Ecūda cōclusio dicitur equitatis. Equum etē ⁊ rōnabile fuit: suprādictos defectꝰ et penalitates in xp̄o reperiri propter tria.

Primo ꝓpter preciuꝫ nostre salutis.

Scō ꝓpter exemplū virtutis.

Tertio propter fulcimentum nostre fragilitatis.

¶ Primo propter preciū nostre salutis: qꝛ ꝓposuerat non corruptibilibus auro ⁊ argēto redimere: sed precioso sanguine suo: vt ōz. ſ. Pet. ſ. ⁊ aīam suā ponere pro aīabus nostris. Ad hoc aūt nō fuisset idoneus nisi naturā deficientem ⁊ passibilē assumpsisset. Et si cōtra hoc obijcitur. Sicut summe iusticie repugnat defectus culpe: sic summe potētie repugnat defectus fragilitatis ⁊ impotētie. Sed deū summe iustū non decuit habere defectū culpe nec in se nec in natura assumpta. Ergo pari rōne nec defectum penalitatis ⁊ impotētie. Respondere possumus ꝫm Boñ. vbi. ō. q. ſ. ad. ſ. ar. ꝙ hec similitudo tenet si cōpareꝫ infirmitas ⁊ culpa ad naturaꝫ diuinam. Jn natura enim diuina sicut nulla pōt esse iniusticia: sic nulla pōt esse impotentia. Si aūt cōpareꝫ ad naturā assumptam: sic non ꝫz veritatē pro eo ꝙ ipsa infirmitas pōt esse materia exercēde virtutis. Virtus eñ fortitudinis exercetur potissime in perpessione terribiliū: eoꝝ maxime que mortē inducūt. Culpa vo ⁊ iniq̄tas oīno aduersaꝫ iusticie: ⁊ vituperabile reddit subiectum in quo est. Jnfirmitas vo reddit magis laudabile qñ est cōiuncta interiori virtuti animi ꝫm meriti statū. ¶ Scō fuit rōnabile xp̄m p̄fatos defectus assumere ꝓpter exēplū virtutis specialiter humilitatis ⁊ patientie: q̄bus mediātibus peruenit ad celū: ⁊ in q̄bus xp̄s nos ipsuꝫ voluit imitari: vt ōz. xciij. di. c. dñs noster iesus xp̄s. ¶ Tertio fuit conueniēs ꝓpter fulcimentū nostre fragilitatis: vt. ſ. fragilitati nostre succurreret manifestādo nobis veritatē assumpte nature. Hanc rationem tangit magister sententiarū in littera. Sed contra ipsam possum⁹ arguere: qꝛ in resurrectione glorioſa non erunt hmōi defectus: ergo p̄hos defectus nō p̄bat veritas humane nature. Ad hoc respōdet Alex. in. iij. qꝛ vt scribitur. ſ. Coꝝ. xv. c. Seminatur corpus aīale: surget corpus spūale: ⁊ prius est qō aīale: deinde qō spūale. Jō aliud est oñdere veritatē corporis: vt est spūale: aliud vt est aīale. Nā vt corpus est aīale indiget alimento: vt spūale nō. Similiter aliud est ostendere veritatem anime: vt est vnita corpori aīali: aliud vt est vnita corpori spūali.

¶ Qꝛ isti defectus ex alia causa sunt in nobis ⁊ ex alia in xp̄o. Eap̄.iij.

Ertia conclusio dicitur causalitatis. Nam vt dicit magister sen. in. iij. dist. xv. c. iij. ex alia causa sunt isti defectus in nobis: ⁊ ex alia in xp̄o. Jn nobis enim sunt ex necessitate cōtracti: sed in xp̄o sunt ex voluntate assumpti. Ait eñ ter. fic. Ex sola voluntate miserationis de nr̄o in se trāstulit verā infirmitatem: sicut accepit verā carnē. Qō declarat dñs Boñ. in. iij. di. xv. ar. ſ. q. iij. di. ꝙ nos defectus a parentibus trahimus ꝓpter legem propagationis ⁊ legem cōcupiscentie: que militat in istis membris. Naz passibilis generat passibilem: ⁊ habens legem concupiscentie in membris generat filium subiectū cōcupiscentie: ⁊ ex reatu illius concupiscētie insunt proli omnes penalitates. Et

propterea dicūtur oēs iste penalitates in nobis ꝯtracte quasi ex cōcursu duoꝝ tracte.s.propagatoris nature: ⁊ corruptoris cōcupiscētie. In xp̄o aūt secus. Ipse em̄ neutro modo fuit ꝓpagatus: nec ꝟm propagationē legis naturalis: nec ꝟm corruptionē libidinis: sꝫ spūssanctus aduenies in ipsa virgine ⁊ ipsam fecūdans: carnē eius ab oī feditate corruptionis purificauit: passibilitatem aūt reliquit. Ex illa aūt carne ipse filius dei edificauit sibi corpus īmaculatū: ⁊ illud corpꝰ vniuit ⁊ sibi ⁊ anime rōnali: que quidē īmunitatez habuit a culpa: ⁊ in se ⁊ in carne cōiuncta. Et sicut īmunitatē habuit a reatu culpe: sic ꝟm ordinē diuine iusticie īmunitatem habere debuisset a passibilitate miserie Qꝛ ergo in carne illa remāsit penalitas hoc fuit ex dispēsatione ipsius assumentis: ꝯcurrēte simul acceptiōe illiꝰ aīe rationalis: q̄ in primo instāti sue creationis habuit vsum cognitiōis: ⁊ placuit sibi tali corpori vniri propter salutē generis humani. Et sic ptꝫ ꝙ tales effectꝰ in xp̄o fuerūt nō necessitate gn̄ationis: sꝫ volūtate dispēsatiōis. volūtate īquā dīna p̄ueniēte: sed volūtate creata comitante. Dicimꝰ aūt fuisse a volūtate dīna nō tanq̄ infligēte de nouo: sꝫ tāq̄ a relinquēte in acceptione aīe xp̄i: cū in eiꝰ arbitrio esset ⁊ ptāte defectus illos excludere. hec Bonauē. in.iij. dist.xv.ar. j.q.iij. Cōsideremus ergo nos q̄ saluari cupimus: qualr aīa eius bn̄dicta ab instanti sue creatiōis p̄uidit oēs labores quos ipse passurus erat in.xxxiij. ānis in huius vite peregrinatiōe. Preuidit ꝙ in p̄sepio frigore ⁊ pauptate cruciari debebat: ꝙ in desertis egypti cū matre paupcula esset peregrinꝰ futurꝰ: ꝙ in terra aliena penuriā sustineret: ꝙ in ieiunijs: orationibꝰ: ⁊ vigilijs: ⁊ sui corporis vulneribus a iudeis illatis esset fatigandus. Et tn̄ prompte benigne et liberaliter dixit: Magis contētor naturā humanā assumere cū penalitatibus vt saluet̄ mūdus: q̄ sine penalitatibus vt dānetur mūdus. O pelagus amoris iesu xp̄i. O fornax succēsa nimis illius aīe bn̄dicte. Quō poterimus nos ꝟmiculi condignas ⁊ debitas gratias ꝑsoluere tāto redēptori: q̄ nō nisi ex amore tā stupenda facere dignatꝰ est in assumpta carne. Amor fecit eum lachrymari. Amor fecit eum peregrinari. Amor fecit eum vulnerari. Amor fecit eum verberari. Amor fecit eum in cruce mori. O anima insignita imagine dei dilige xp̄m. Dilige inquā illū qui est totꝰ legitimꝰ spōsus: quē vides amore tuo nūc vagientē in presepio: nūc fatigatum in itinere: nūc orātē in solitudine: nūc flētē in cruce: vt te ducat ad regnū eterne btītudinis: in q̄ ipse xp̄s regnat. Amen.

¶ Feria quarta post tertiā dn̄icā aduētus de moribus iesu xp̄i: ⁊ qualiter animam suā benedictaꝫ cū passionibus regulauit. Sermo.xviij.

¶ Jesus rectus moribꝰ. Fructus.xviij.

Medius aūt vestrū ⁊c̄.vbi.s̄. Qm̄ in precedenti fructu de defectibus a xp̄o assumptis aliqua diximus in generali: cōueniēs est vt in presenti sermone aliquid dicamꝰ in speciali de ipsis defectibus: ꝟm ꝙ respiciūt aīam rationalē: qꝛ ipse dei filiꝰ ⁊ verbū caro factus tam ex parte corporis q̄ ex parte aīe ordinatissimus adeo fuit: vt nihil supfluū aut diminutum in assumptione nostre nature valeat in ipso reperiri. Et quoniā in aīa est potētia irascibilis: iccirco videbimus quēadmodum christus quātum ad ista tria animā suā benedictam cum passionibus regulauit. Erit autez fructus huius sermonis Jesus rectus moribus. Pro cuius declaratione tres conclusiones sunt notande.

Prima dr̄ exclusionis.
Scda dr̄ cōtristationis.
Tertia dr̄ cōturbationis.

¶ Qꝛ christus nō habuit defectus ignorantie.

Prima ꝯclusio d̄r exclusionis Nā dn̄s noster iesus xp̄s quātum ad potentiā rationalez voluit a se excludere defectū ignorātie: vt docet magister sentētiarū di. xv. c. ij. tertij libri. Et rō est ꝑm Bon̄. dist. predicta. ar. ij. q. j. qr nec xp̄m decebat nec nobis expediebat. Xp̄m nō decebat: qr aīa ei⁹ debuit esse deiformis ac ꝑ hoc repleta luce sapientie ⁊ rectitudine iusticie. Ignorātia aūt priuatio est sciētie: ⁊ pōt esse via in errorē ⁊ obliquationē a rectitudine iusticie: ac ꝑ hoc xp̄o nō cōpetebat. Nobis etiam nō expediebat quos venerat redimere dirigere ⁊ docere. Qd̄ facere non potuisset si habuisset defectū ignorātie. Inde est ꝙ Anselm⁹ ait in libro. Cur de⁹ hō. Illa assumptio in vnitatē ꝑsone filij dei nō nisi sapienter a summa sapientia fiet: ⁊ iō nō assumet in hoīe qd̄ nullo mō est vtile. Et iterum idē. Qūo tot ⁊ tanta faceret opera sine immēsa sapiētia? Et iterū. Qūo illi crederent hoīes: si illū scirēt nescientez? Si autē nescieret ad quid erit vtilis ei ignorātia. ¶ Sed circa hoc cōtingit dubitare: primo qr Johānes damascenus loquēs de verbo incarnato ait: Oportet scire ꝙ seruilē ⁊ ignorantez naturā xp̄s assumpsit. ¶ Scdo qr Leo papa in sermone de epiphania ait: Adorauerūt infantē in nullo ab aliorum generalitate discretū. Sed generaliter alij infantes sunt ignorātes: ergo ⁊ xp̄s in sua infantia habuit ignorantiā. ¶ Tertio arguit̄ qr scīa inflat. Sed xp̄s summe se humiliauit ⁊ defectus nostros assumpsit: qui faciūt ad humilitatē: ergo debuit habere defectū scie. ¶ Ad hoc respōdet̄: ⁊ primo quantū ad primū ꝑm dn̄m Bon̄. ꝙ Damascenus nō attribuit ignorantiā ⁊ seruilitatē nature assumpte rōne istius singularis nature que fuit verbo copulata in vnitatem persone: sed quantum ad alias naturas cōsimiles in specie: q̄si diceret. Assumpsit naturā nostrā que est ignorās nō in xp̄o: sed in nobis. Aliud dictū Leonis pape est, Ad qd̄ respōdetur ꝙ loquit̄ de xp̄o quantū ad ea q̄ exterius apparebant. ¶ Ad tertium dicitur ꝙ dupliciter est loqui de scīa. Aut ꝓut est absq̄ charitate: aut ꝓut est charitati ꝯiuncta. Si loquamur de ipsa ꝓut est a charitate diuisa: sic dicit apl̄us ꝙ inflat. Si aūt accipit̄ ꝓut est charitati ꝯiuncta: sic nō est via ad inflationē sed potius ad rectitudinē ⁊ edificationē. Et hoc mōi fuit in xp̄o. De cuius scīa in sequētibus plenius loco suo dicem⁹: Nunc aūt quantū ad presens ꝓpositū nobis sufficiat ītelligere ꝙ xp̄s ignorātiam nullo mō secū habere voluit. Exq̄ colligimus ꝙ grauiter errāt qui ignorātiam studēt magnificare: quasi in ea aliquid ꝑfectionis inueniāt. Quos q̄d aliud dixerim q̄ꝫ bestiales ⁊ brutales? Naz vt scribit̄. xxxviij. di. c. ignorantia. Ignorantia est mater cunctorum erroruz. Et de qua Aug. in li. de verbis apostoli dicit: Pessime matris ignorantie: pessime inde filie due sunt falsitas ⁊ dubietas. Illa miserior: ista miserabilior: illa pernicior: ista molestior. Quare christus in exemplum debet esse omnibus vt ignorantiam fugiam.

¶ Qr christus habuit potentiam concupiscibilem. Cap̄. ij.

Secunda conclusio dicit̄ contristationis. Voluit nanq̄ deus quantum ad potentiā concupiscibilem contristari ꝑm illud Mat. xxvj. Tristis est aīa mea vsq̄ ad mortem. Et iterum ibidē. Et cepit contristari ⁊ mestus esse Hoc idem patet: quia fleuit super hierusalem: vt scribitur Luc̄. xix. Et ratio est ꝑm Richardum distin. xv. iij. li. arti. iij. q. j. quia sicut ex coniunctione rei amate cum apprehensione eiusdem causatur in appetitu passio delectationis: sic ex coniunctione rei odite cum apprehensione eiusdem causatur in appetitu passio tristicie. Et quia res de ꝓximo ⁊ certitudinaliter futura consideratur quasi iam presens: propter instantem ꝓpinquitatē ⁊ infallibilitatē: ideo nō solum

reſpectu rei odite cū eſt p̄ſens: ſed etiaꝫ reſpectu rei odite infallibiliter ⁊ de p̄ximo future eſt paſſio triſticie. Ūñ p̄m p̄m in.ij. rhetorice. illi q̄ iā decapitanꝺ nō timēt videtes ſibi neceſſitatē immi-nere: ſed triſtātur. Et tō q̄ ſenſualitas aie xp̄i mortē recuſabat cū apprehendit ipſam vt de p̄ximo ⁊ infallibiliter ven-turā fuit in eius appetitu ſenſitiuo paſ-ſio triſticie. ¶ Sed contra hoc arguere poſſumus: q̄ vt dicit p̄bs. iij. Ethi. Ea-deꝫ magis eligēda ſunt ſine triſticia q̄ cū triſticia. Sed xp̄s optime ſciuit elige-re: ergo magis debuit redimere genus humanū ſine triſticia q̄ cuꝫ triſticia. vt p̄ꝫ Eſa. xlij. c. vbi de xp̄o d̄r: Non erit tri-ſtis neq; turbulētus. ⁊ P̄ouer. xij. Non cōtriſtabit iuſtū quicquid ei acciderit. ⁊ Bene. p̄bat multiplici rōne q̄ triſti-cia nō cadit in ſapientē. Et fundamen-tum ſue rōnis eſt: q̄ virtutē nihil lede-re p̄ōt: ſicut nihil p̄ōt eaꝫ auferre. Ergo ſi xp̄s fuit ſapiēs fuit: ⁊ virtutē incōcuſ-ſam habuit: paſſionē triſticie nō ſenſit. Amplius. Nullus triſtaꝺ niſi de eo q̄ō fit cōtra voluntatē ſuā. Sed cōtra volū-tatē xp̄i nihil fieri potuit: ergo nō vide-tur q̄ in ſe triſticiā habuerit. ¶ Reſpō-detur ad hoc p̄m dominum Bona. diſt. xv. ar. ij. q. ſ. iij. li. ⁊ Richā. ibidē q̄ poteſt eſſe triplex triſticia.

P̄rima eſt p̄ter rōnis imperiū.
Sēda eſt ℨ rōnis iudiciū.
Tertia eſt ſubiecta rōnis imperio.

¶ P̄rima triſticia eſt q̄ conſurgit ex qua-dam neceſſitate ⁊ ſurreptione: ſicut mo-tus primi. Et hec quidē cōis eſt ſapien-tibus ⁊ inſipientibus: bonis ⁊ malis. ¶ Sēda triſticia eſt in qua rō ſubijciꝺ ſenſualitati: nec tm̄ turbaꝺ: ſed etiā per-turbaꝺ. ¶ Tertia triſticia eſt q̄m q̄s tri-ſtatur rōne dictāte ⁊ ſuadēte ipſum tā-tuꝫ ⁊ taliter ſup aliquo debere triſtari. Et iſto tertio mō fuit ꝺe in xp̄o. Duob⁹ aūt p̄mis modis nō fuit in eo triſticia Et p̄m hoc ſoluunꝺ autoritates in cōtra-riū adducte. Ad illud ꝺo q̄ō vltimo ad-ducebaꝺ: q̄ nihil cōtra voluntatem xp̄i euenit: dicēdū q̄ hoc eſt verū de volūta-te rōnis abſoluta: nō aūt eſt verū de vo-luntate ſenſualitatis: vel de volūtate cō-ditionata. Cōtriſtatus eſt ergo xp̄s cuꝫ videret ſuos labores ⁊ hoīm ingratitu-dinē: ac multoꝝ p̄tā ⁊ dānationem. Et q̄ oīa tā p̄terita q̄ p̄ſentia q̄ etiā futu-ra clare videbat ab inſtanti ſue p̄ceptio-nis: iccirco ſepius contriſtabaꝺ ⁊ afficie-baꝺ meroꝛe: adeo vt de ipſo legaꝺ i qua-dam epla q̄ viſus eſt fiere: ridere: aut nunq̄. O q̄pie mens humana moueri debet cū xp̄m dei filiū. xxxij. annis ſem-per in amaritudine cōtēplaꝺ. Vide quō vide queſo o aīa mea: ⁊ inſpice diligen-ter qualiter b̄ñdictus ieſus ſemp triſtaꝺ ſiue ſit puerulus in cuna vagiēs: ſiue ſit in maternis brachys ſemp geſtatus: ſi-ue ſit in medio doctoꝝ: ſiue ſit in conui-uijs: ſiue p̄uerſet cū diſcipulis: ſiue do-ceat in tēplo: ſiue mirāda operet. Inter roga ipſum ⁊ dic ei. O leticia angeloꝝ. O gaudiū aīarū ſanctarū. Cur nō leta-ris inter honores? Et ſtatim dicet tibi: O aīa mea: ego cōtriſtor p̄pter te. Ego cōtriſtor p̄pter p̄tā tua: p̄propter q̄ ego nō niſi dolere debeo. Ego cōtriſtor q̄ vi-deo quot anguſtijs: quot cruciatibus: quot laboribus: te aīa mea exāro. Et tm̄ ob ingratitudinē ⁊ ignorātiā de me nō curāt: me fugiūt: me ſpernūt: ⁊ diabolō ſequētes me abominanꝺ. Contriſtabaꝺ ergo xp̄s ob multas hmōi cās: ⁊ quāto plura videbat ⁊ cognoſcebat volunta-ti ſue contrariari: tanto vehementio⁹ in eo erat triſticia.

¶ Q̄r chriſtus potentiam iraſcibilez ha-buit. Cap. iij.

Tertia cōcluſio ꝺ: cōturbatio-nis. Sēm em̄ catholicā veri-tatē in xp̄o fuit cōturbatio ⁊ ira quātū ad potentiā iraſci-bilem: ſicut p̄ꝫ Job. ij. q̄m eiecit venden-tes ⁊ ementes de templo. ¶ Sed cōtra hoc obijciꝺ primo p̄m Augu. de ciui. dei. Perturbatio paſſionū a ſapientibus et bonis ita regitur: vt malint eā nō habe-re q̄ vincere. Sꝫ dicit Greg. li. v. moral.

q̄ ira per zelū sapiētes turbat: ergo cuz xp̄s fuerit sapiētissim⁹ ⁊ optimus: maluit eā habere q̄ vincere. Itē sup illud Job.v. Uirū stultū interficit iracūdia: Grego. dicit: Ira sicut per vitium oculū mentis excecat: ita per zelū turbat. Sz oculos mētis in xp̄o nec excecare potuit nec turbare: cū ipse esset in cotinuo vsu cōtēplationis: ergo nō videt q̄ aliqua affectio ire in eo fuerit. ¶ Respōdet ad hoc ꝟm Rich.in.iij.dist.xij.ar.iij.q.iiij. q̄ ira tripliciter pōt accipi. Uno mō ꝓ superabūdantia que ꝟm pb̄m.iiij.Eth. xij.c.d̄r iracundia. ⁊ sic ira nō fuit ī xp̄o. Alio mō accipit ira ꝓ volūtate iudicādi aliqd̄ male factū: ⁊ sic ira est in apetitu intellectiuo: ⁊ hoc mō fuit in christo. Tertio mō accipit ira ꝓ quadā passione appetitus sensitiui insurgente ex apprehensione illate iniurie: vt possibilis vindicari q̄uis cū difficultate. Si em̄ app̄hendat iniuria vt nō possibilis vindicari: nō insurgit nisi passio tristicie. Si vero apprehendatur vt possibilis vindicare absq̄ omni difficultate: tūc nō insurgit passio ire: qr tunc talis vindicta nō apprehenditur sub rōne ardui. Hoc tertio mō fuit passio ire in appetitu sensitiuo aīe xp̄i: ex hoc q̄ apprehendebat, inferri deo iniuriā a pctōribus quantum in eis erat: que iniuria possibilis erat vindicari cū difficultate: tñ nō ex parte dei: sed ex parte pctōꝝ rebelliū ⁊ difficiliū ad penitētie susceptionem ⁊ ex parte nature humane si suis naturalibus relinqueretur. Hec tñ passio in xp̄o nō fuit contra imperiū rōnis: nec preter imperiuz: nec de necessitate: sed ad imperium voluntatis: ⁊ ꝟm rectum ordinez rōnis. ¶ Ad primum ergo dicit Rich. q̄ q̄uis ira ꝑ zelū turbet hoīes sapiētes alios a xp̄o: tñ xp̄m nunq̄ turbauit: qr sicut dispensatiue factū fuit q̄ gloria aīe xp̄i in corpus ⁊ sensualitatē nō redūdaret: ita dispēsatiue factū fuit vt passio partis sensitiue in nullo rōnem turbaret. ¶ Ad secundum d̄r q̄ ira per zelum in alijs hoībus turbat in aliquo rationem ad tempus propter debilitatē intellectus eoꝝ. In xp̄o aūt fuit semper intellectus fortissimus ⁊ clarissim⁹: ideo nullo modo turbari potuit. Quare si recte sapere voluerimus atq̄ sentire: dicemus q̄ xp̄s passionē ire in se suscepit contra duriciē pctōꝝ impenitentiū: nō solū eoꝝ q̄ tūc erant: sed oīm quotūcūq̄ taz presentiū q̄ futuroꝝ: ex quo mēs eius iusticie zelo succensa commouebat cōtra pctōres obstinatos ⁊ duros. Non enim sine causa allocutus est blande peccatricem penitentem deprehensam in adulterio: latronem pendentem in cruce: ⁊ reliquos de quibus legitur in euangelijs. Phariseos vero dura increpatione asprimis verbis ⁊ facie tremebunda reprehendit et increpauit: qm̄ sicut ex rōne mitis eē debebat ⁊ pius peccatoribus penitentib⁹ ita econuerso seuerum ⁊ durū debebat se ostendere impenitentibus ⁊ obstinatis: sicut etiam in die iudicij manifestabitur qñ congregabuntur ante ipsum omnes gentes. Tunc videbunt qui duri sunt qui conuerti nolunt: qui penitētiam negligūt: q̄ grauis erit ira filij dei qñ sine vlla compassione proferet furibundam ⁊ tremebundam sententiam: Ite maledicti in ignem eternum ⁊c. O q̄ iracūda erit tūc reprobis facies sua. O q̄ terribilis erit tunc eius aspectus. Non est presentis disputationis in talibus dilatari. Sed hec pauca diximus ad ostendendū q̄ rōnabiliter ira fuit in xp̄o: q̄ est bñdictus in scl̄a. Amen.

¶ Feria quinta post tertiam dominicaz aduentus de gratia capitis nostri qualiter iesus gratia est ⁊ caput omniū nostrum. Sermo.xix.

¶ Iesus caput ꝓponit. Fructus.xix.

Edius autez. Iterū vbi.s. Congregauit in vnum electos suos dñs iesus christus: q̄bus eandem dedit regulam charitatis: qua fit vt ꝟm sententiā apostoli multa membra vnum corpus

constituant: vnamq; faciant ecclesiam in spiritusancto adunatam: ex qua ordinatur ⁊ colligitur exercitus celestiū ciuium in superna hierusalem. Et qm̄ nō expedit sine capite esse corpus ꝑ consolatione omniuꝫ dilectoꝝ iesus christus dei filius ipsorum caput meruit esse: cui oēs quantum possumus inherere debemus. Iccirco pro nostra instructione in presenti sermone dicemus de gratia capitis nostri: ⁊ de his qui sunt membra eius sub vno fructu q̄ est. Iesus caput ꝓponit̄. Pro cuius declaratiōe tres cōclusiones erūt notāde.

Prima d̄r conueniētie.
Scd̄a d̄r dependētie.
Tertia d̄r influētie.

¶ Qꝛ christo conuenit esse caput.

Capitulum.j.

Prima conclusio dicitur conuenientie. In qua scire debemus ꝙ xp̄o conuenit esse caput ecclesie: ꝓut testat̄ apl̄s ad Ephe.j.di. Ipsum dedit caput supra oēm ecclesiam q̄ est corpus ipsius. ⁊ ad Col.j. Ipse est caput corporis eccl̄ie. Qd̄ sic esse intelligendum declarat Alexā. in iij.q.xij.mē.ij.art̄.j.§.j. vt metaphorice intelligat̄ esse caput: qd̄ de xp̄o d̄r quadruplici ratione.

Primo rōne supioritatis.
Scd̄o rōne dignitatis.
Tertio rōne ꝓuidētie.
Quarto rōne gr̄e.

¶ Primo dicitur esse caput ratione superioritatis. Quia sicut rex dicitur esse caput regni: eo ꝙ per suum imperiū mouet regnum: ita christus qꝛ ꝑm ꝙ homo est rex regum: ⁊ habet regnū supra oēm creaturam: ꝑm ꝙ habetur Apoca.xix. Et erat scriptum in femore suo. Rex regum ⁊ dn̄s dn̄antium. ¶ Scd̄o d̄r esse caput rōne dignitatis: qꝛ meliꝰ ⁊ dignius in quolibet genere: caput d̄r esse in illo genere: sicut leo d̄r esse caput aīaliuꝫ: qꝛ est dignius ⁊ nobilissimū oīm aīaliū ita xp̄us qꝛ dignissimus ⁊ nobilissimus est caput oīm creaturarum rōnabiliuꝫ.

¶ Tertio d̄r esse caput rōne ꝓuidentie. Nam paterfamilias dicitur esse caput sue familie: qꝛ oībus ꝓuidet. Cum ergo christus se habeat per hunc modum ad ecclesiam: qꝛ pastor est ⁊ ep̄s animarum ⁊ prouidet ⁊ regit ecclesiā. Unde.j.Pe.ij. Eratis enim sicut oues errantes: sed conuersi estis nunc ad pastorem ⁊ ep̄m animarum vestrarum: ideo merito dicitur caput. ¶ Quarto dicitur esse caput ratione gratie. Nam ipsuꝫ caput ita ab anima perficitur per sensum ꝙ in capite sunt omnes sensus: nō aūt ī corpore. Ita christus a spiritusancto accipit oēs modos gratie sicut caput ab aīa. Nos aūt sicut membra: qꝛ nos oēs sensus gr̄e ab ipso recipimꝰ. Et hoc est qd̄ dicit Augu. ad Dardanum. In capite qd̄ est christus sunt oēs sensus gratie: in alijs v̄o est solus tactus: quibus datus est spiritussanctus ad mensuram. Dicitur ergo christus caput ꝑm has proprietates: qꝛ est velut rex: ⁊ qꝛ est dignissimus rationabilium creaturarum: ⁊ qꝛ est in ratione prouidentie: ⁊ qꝛ habet plenitudinē gratie quantum ad omnes sensum gratie. Et lꝫ sic dicatur esse caput metaphorice: tamen proprie dicitur caput ex influentia: vt sicut caput influit sensus ⁊ motus ꝑm diuersas partes eius: qꝛ ab anteriori parte capitis fluunt nerui per quos fluunt sensus ad membra: a posteriori v̄o parte fluūt nerui per quos fluit motus ab anima ad singula mēbra. Similiter christus in ecclesia influit sensuꝫ ⁊ motum spiritualiter. Sensum influit per fidem: motum v̄o per amorem. Uerūtamen est aduertendum ꝙ caput ecclesie dicitur dupliciter: scꝫ communiter ⁊ ꝓprie. Communiter tota trinitas est caput ecclesie. Tota enim mouet ⁊ regit ecclesiam: ⁊ infundit ei gratiaꝫ: qua sentiat per fidem ⁊ moueatur per charitatem. Unde in ratione regentis ⁊ influētis se habet ad ipsam. Proprie v̄o dicit̄ caput christus homo siue deꝰ homo ꝑm humanitatem: qꝛ hoc modo se habet ad ecclesiam ꝑm rationem conformitatis

ad ipsam per gratiam ⁊ naturam.

¶ Qꝛ multi habent dependẽtiam a xp̄o capite. Cap̄.ij.

Secũda ꝯclusio d̄r dependẽtie. In qua videre debem⁹ q̄ sunt illi qui tanq̄ mẽbra a xp̄o capite habent dependentiam: siue illi inhereãt ⁊ vniantur: ⁊ specialiter quantum ad quattuor.

Primo quãtũ ad angelos.

Scd̄o quantũ ad electos.

Tertio quãtũ ad reprobos.

Quarto quantum ad vtrumq̄ compositum.

¶ Primo cõsideremus quantum ad angelos si ipsorum est caput xp̄us. Ad qd̄ dicendum videt̄ ꝙ non: qꝛ vnius nature sunt caput ⁊ corpus. Sed christus inquantuꝫ homo ⁊ angeli: non sunt eiusdem nature: ergo christus ꝑm ꝙ homo non est caput angeloꝝ. Sed contrariũ dicitur ab ap̄lo ad Col̄.ij. vbi loquitur de xp̄o cum ait: Qui est caput oĩs principatus ⁊ potestatis. Insuper oĩa subiecit deus sub pedibus eius: vt dicitur ad Heb.ij. autoritate psalmiste. Ubi loquit̄ glo. Sicut pes est infima pars corporis: sic in xp̄o infima pars est humanitas quam angeli adorant. Exquo relinquitur ꝙ angeli sunt subiecti ip̄i humanitati xp̄i. Uñ si christus dicitur caput ecclesie: vt dicebatur pauloante: eo ꝙ regit ecclesiam sibi subiectam: similiter debet dici caput angelorũ: eo ꝙ imperat ipsis sibi subiectis. Exquo respõdere possumus ad illud quod adducebat̄ in cõtrariũ: ꝙ si dicatur caput per metaphoram qua rex dicitur caput regni vt mouens ⁊ imperans ipsi: sic ipse christus inquantum homo est caput angelorum: qꝛ est rex cõstitutus super eos. Si aũt dicatur caput ꝑm conformitatẽ nature: sic christus inquantũ homo nõ est caput angelorum simpliciter: sed ꝑm quid: qꝛ non est conformis angelis ĩ natura simpliciter: sed ꝑm qd̄ dicit̄ ꝙ aĩa rõnalis quantum ad partem superiorẽ intellectiuam habet conformitatem cũ angelis. Est ergo caput ipsis inquantũ conformatur ipsis in natura per partes rõnis intellectiuaꝫ: hoĩm aũt est caput simpliciter: qꝛ habet plenam conformitatem cum illis. ¶ Secundo consideremus quantum ad electos: sic omniũ electorum vel aliquorũ christus est caput. Et ꝙ nõ sit omnium caput probat̄. Nã christus proprie est caput ꝑm ꝙ homo. Sed nõ fuit homo ante incarnationẽ. Ergo nõ fuit caput sanctoꝝ patruꝫ. Ad hoc respõdet glo. super.c.j. ad Col̄. querens. Cum ecclesia ab Abel ceperit: quõ xp̄s caput eoꝝ est qui tunc fuerunt. Et dicit ꝙ xp̄s d̄r caput ꝑm diuinitatem ⁊ ꝑm humanitatẽ. Scd̄m diuinitatẽ fuit principium ⁊ fundamentum ecclesie: qꝛ oẽs iustos qui ab Abel vsq̄ ad vltimuꝫ iustum fuerũt ⁊ futuri sunt generaliter virtute diuinitatis illuminauit. Scd̄m humanitatem põt dici caput vel principiũ eccl̄ie: qꝛ sup̄ fidẽ humanitatis eius fundata est. Ex hoc exp̄sse relinquit̄ ꝙ si eccl̄ia fuit fundata sup̄ fidẽ humanitatis sue ante incarnationẽ: ⁊ ex eo dicitur caput quo est fides de sua humanitate: ergo est caput eoꝝ q̄ fuerũt ante incarnationẽ fideliũ sicut eoꝝ q̄ sunt post incarnationẽ. Nam si diceret̄ caput solum: qꝛ habet humanitatẽ: tunc esset caput fideliũ ⁊ infideliũ equaliter: cũ ꝑm humanitatẽ equaliter cõueniat cũ hoĩbus fidelibus ⁊ infidelib⁹: qd̄ maximuꝫ esset inconueniẽs. Ideo caput d̄r nõ qꝛ est homo in re: sed qꝛ est homo in fide: ⁊ creditus est esse homo ab omnibus electis: lꝫ tempore variato: quia patres antiqui fidem habuerunt de ipso iam venturo: ⁊ nos fidem habemus: qꝛ iam venit. Uñ oĩum electoꝝ est caput. Et de h̄ Aug. ponit exemplum in lib̄. de cathezizandis rudibus: qd̄ habet̄ Gen̄.xxxviij. c. de filijs iude ⁊ Thamar vidue: in quorum natiuitate zarã prior eduxit manũ in qua obstetrix ligauit coccinũ dicens: Iste egredietur prior. Illo v̄o retrahente manum: egressus est alter. Vic dicit

Aug. ꝙ sicut zaram dū nasceretur pri⁹ emisit manuz: postmodū caput secutū: est: deinde cetera mēbra. Sed tñ caput dignitate ⁊ potestate p̄cessit: licz tp̄e sequeret. Ita xp̄s mediator dei ⁊ hoīum in patriarchis ⁊ ꝓphetis premisit manum anteq̄ appareret in carne: vinculis legis superbū populū astringētē siue cōprimentē: tp̄e aūt nascēdi secutuz est caput corporis ecclesie: cui adheserunt oēs fideles credendo. ¶ Tertio cōsideremus quātū ad reprobos qui sunt in fide ⁊ charitate: non tñ perseuerantes: vtrū xp̄s sit caput ipsorū. Et videt ꝙ non: qr corpus xp̄i verū qd̄ traxit de virgine est figura ⁊ sacramentū corpis mystici qd̄ est eccl'ia: qr sicut corpus xp̄i cōpactū est ex purissimis sanguinibus virginis ⁊ pertinētib⁹ ad gloriā resurrectionis: ita a sil'i corpus mysticuz qd̄ est ī eccl'ia cōpaginatū debet esse ex purissimis ⁊ fidelissimis animabus ꝑtinētibus ad gloriā resurrectionis: ergo nō sunt mēbra ecclesie nisi ꝑtinētes ad gloriam resurrectionis. Sed reprobi in fide existētes ⁊ charitate: qui tñ non ꝑseuerabunt: ⁊ infideles: nō pertinent ad gloriā resurrectionis: licz ꝑtineāt ad resurrectionē: ergo nullus reprob⁹ est mēbrum ecclesie. Et sic xp̄us non est caput reproboꝝ etiam existentiū in charitate. ¶ Ad hoc respōdet Alex. vbi. s̄. §. iij. ꝙ esse membra xp̄i vel ecclesie non ponit nisi sensum gratie per fidem ⁊ motuz ꝑ amorem ⁊ charitatem ⁊ cōformitatē cū xp̄o in natura. Et quia ista sunt ī reprobis existentibus in fide ⁊ in charitate: licz non cum perseuerantia: ideo q̄diu sunt ista in illis concedendū est ꝙ sunt membra xp̄i ⁊ ecclesie: ⁊ comparant̄ ad xp̄m: tanq̄ ad caput: quantū ad presentem statum in quo sunt in fide ⁊ in charitate. Quando aūt postea discedēt ab istis: tunc erunt membra abscisa a corpore ecclesie. ¶ Ad rationem in ꝯtrariū est dicendū ꝙ corpus xp̄i verum figura est ⁊ sacr̄m corporis mystici quantū ad presentē statū; sed nō quātū ad futuꝝ. Ratio aūt ꝓcedit: ac si respiceret statū futurum: cuz obijcit pertinentibus ad gloriā resurrectiōis. Et qd̄ de reprobis diximus qui tamen sunt in fide ⁊ charitate: de malis intelligere debem⁹: lz ad vnionē corpis mystici siue eccl'ie nunq̄ proprie pertineāt existentes in peccato mortali. Verūtñ differt dicere vnitatez eccl'ie ⁊ corporis eccl'ie. In vnitate nāqz ecclesie sunt boni ⁊ mali dummodo habeāt fidē rectā. Et hoc est qd̄ hr̄ Mat. xiij. ꝙ ipsi tritico adiuncta est zizania. Ubi dicit Aug. ꝙ eccl'ia est ager in quo radicantur triticū. i. boni ⁊ zizania hoc est mali. Et tñ in fine separabunt̄. Unitas v̄o corporis eccl'ie non est nisi ꝑ fidē formatā charitate: sicut dicit Hugo li. de sacramentis. Ideo mali non sunt de corpore ecclesie: q̄uis sint de ecclesia. ¶ Quarto cōsideremꝰ quātū ad vtrūqz cōpositū. s. corpus ⁊ animā: si xp̄s est caput animarū tm̄: aut corpoꝝ ⁊ animaꝝ simul. Ad quod respondet v̄m glo. j. ad Coꝝ. vj. Nescitis qr corpora vestra mēbra sunt xp̄i: ꝙ caput est non solum animarum: sed etiā corporū q̄ in gl'iosa resurrectione suam perfectionē habebūt. Tunc nanqz electi oēs erunt cū p̄ncipe xp̄o: quem dilexerunt: in cuius aspectu placido hilari ⁊ iocūdo letabunt̄ ⁊ reficientur interius ⁊ exterius. Sed q̄ nūc nolunt esse membra illius nō poterunt tunc regnare cū illo. O infelix mūdanorum conditio. Uolunt homines membra potius fieri diaboli q̄ xp̄i. Illū sequūtur: a xp̄o fugiūt: virtutes spernūt: amplectuntur vitia: et de futuro nihil premeditantur. Nunc nūc tp̄s est in ecclesia militanti xp̄m patronum accipere: vt in ecclesia triumphanti valeamus cum xp̄o gloriari. O q̄ beata gens: o q̄ beatus populus cuius ꝑius iesus xp̄s domin⁹ ⁊ caput est. O q̄ miserabilis ⁊ lachrymosa societas cui diabolus preest: nō in ordine sz in errore: nō in gaudio sed in merore: non in bono sz in oī malo. Studeam⁹ itaqz quātū possum⁹ vt xp̄i mēbra ⁊ nō diaboli inueniamur.

¶ Qꝛ influentiā gratie a xp̄o capite accipimus. Capl'm.iij.

Tertia ꝯclusio d̄r influētie. In qua ꝑscrutari debem⁹ de influētia gratie a xp̄o capite: ex eo ꝙ Joh̄.j.d̄r: De plenitudine ei⁹ oēs accepim⁹ gr̄am. Pro cui⁹ declaratione occurrūt quattuor dubia aperienda.

Primū vtrum possit esse influētia a xp̄o homine in corpus ecclesie.

Secundum vtrū possit esse influentia in angelis.

Tertiū vtrum maior fuerit influētia hoīs post īcarnationē q̄ añ vel eq̄lis.

Quartū vtrū vnio capitis ad corp⁹ sit vnio simpliciter.

¶ Circa primum est sciendū ꝙ christus homo influit gratiā corpori eccl'ie ⁊ mēbris eius tribus modis.

Primo per modū meriti.

Scd̄o per modū exēplaris.

Tertio per modum capitis.

¶ Primo modo nobis est gr̄a a xp̄o homine ꝑ modū meriti: qꝛ ipe est q̄ nobis meruit gr̄am ꝑ quā remittunt̄ pctā nostra: ⁊ gratiā ꝑ quā cognoscerem⁹ ⁊ diligeremus ipm: ⁊ oībus credētibus in ipm ⁊ diligentibus hoc meruit. Uñ ad Roma.v.d̄r: Sicut ꝑ vni⁹ hoīs inobedientiā pctōres ꝯstituti sunt multi: ita per vni⁹ hoīs obedientiā iusti ꝯstituūtur multi. ¶ Scd̄o mō īfluit nobis gratiā ꝑ modū exēplaris. Sicut em̄ videmus ꝙ sic se habet exēplar ad exemplū ꝙ quodāmodo exēplū educit̄ ab exemplari: ita in ipo xp̄o hoīe est exēplar ꝓpositū gratie cui debem⁹ coaptare nos ⁊ conformare. Nā ipse est liber vite iuxta quē scribi debent libri nr̄i: idest conscientie que sunt libri vt hr̄ Apoc̄. xx.c. Vinc et apostolus.j. ad Coꝝ. xv.c. ait: Prim⁹ hō de terra terren⁹: secūdus homo de celo celestis. Qualis terrenus tales ⁊ terreni: qualis celestis tales ⁊ celestes. Ergo sicut portauimus imaginem terreni: portemus ⁊ imaginem celestis.

¶ Tertio modo influit xp̄s nobis gr̄am per modū capitis. Est em̄ q̄dā amor capitis ad mēbra: vt ipm caput quodam naturali amore diligat mēbra. Uñ spirit⁹ animales qui sunt in capite ex hoc amore decurrunt a capite in membris. Unde si aliquod mēbrū leditur: concurrunt spūs a capite ad partē illā dolentem: ⁊ ibi colliguntur. Influentia ergo capitis ad mēbra vt sensificent̄ ⁊ moueātur est per naturalē amorē. Et hunc appetitū implet spūs animalis influēs a capite ad mēbra. Secūdū hoc ergo dicendū ꝙ spiritus increatus per quem est nobis cōmunio totius trinitatis scꝫ spiritussanctus abundat in nostro capite: scilꝫ in christo: ⁊ ipsi⁹ christi ⁊ sue beate anime est desideriū vt participemus suū spiritū. Ipse v̄o spirit⁹ explet desideriuꝫ quod habet christus ad nos ex suo ardentissimo amore.

¶ Circa scd̄m dubiū est notādū ꝙ a capite xp̄o homine recipiūt angeli singulariter tria.

Primo cognitionē v̄itatis.

Secundo honorem.

Tertio dulcedinē siue iocūditatē.

¶ Primo cognitionē veritatis: qꝛ erudiuntur ab ipso: īmo etiā per ecclesiam que est corpus eius innotuit eis mysteriū incarnationis. Nec erubescūt erudiri per ipsam. Uñ apostolus ad Eph̄. iij.c. Mihi em̄ omniū sanctorum minimo data est gratia hec in gentib⁹ euangelizare inuestigabiles diuitias christi: illuminare omnes: que sit dispensatio sacramenti abscōditi a seculis in deo: qui omnia creauit: vt innotescat principibus ⁊ potestatibus in celestibus per ecclesiam multiformis sapiētia dei: ꝟm prefinitionē seculoꝝ: quam fecit in christo iesu domino nostro. Super que verba dicit Nicolaus de lyra. ꝙ redēptio christi dispensabilis tā gentib⁹ q̄ etiaꝫ iudeis non fuit ante reuelata nisi paucis ⁊ obscure. Et mysteriū christi de vocatione gētiliū non solū hominib⁹ fuit absconditum: sed etiam angelis. Qui etiam predicantibus apostolis hāc no-

ticiā intuitiuā habuerūt per ecclesiam idest per apostolorꝫ predicationes: videntes actu conuersionē gentilium ad fidē. Quod factū fuit ꝟm prefinitionē seculorꝫ.i.eternā dispositionē tpe plenitudinis adimpletā: quā fecit in xpo iesu adīpleri. Cui dicto cōcordat Diony. di.angelicas dignitates supra memoratū mysteriū xpi ad plenū nō intellexisse: donec cōpleta est passio xpi: ⁊ apl'orꝫ predicatio ꝑ gentes dilatata. Aug. etiā vij.sup Gen. ad lr̄am ait: Sic fuit mysteriū incarnatiōis xpi a seculis abscōditum in deo: vt tn̄ innotesceret principibus ⁊ potestatibus in celestib⁹. Ubi dicit sanct⁹ Tho.in.j. parte.q.lvij. ar. v.ad.ij.ar. ꝙ de mysterio incarnatiōis xpi ꝯtingit loqui dupliciter. Uno modo in generali. Et sic oībus reuelatum est a principio sue beatitudinis. Cuius ratio est: qꝛ hoc est quoddā gn̄ale principiū ad quod oīa eorꝫ officia ordinantur. Oēs em̄ sunt administratorij spiritus. Heb.j. in ministeriū missi propter eos qui hereditatē capiūt salutis. Qd̄ quidē fit per incarnationis mysteriuꝫ. Unde oportuit de hoc mysterio oēs a principio cōiter edoceri. Alio mō possumus loqui quātū ad speciales cōditiones. Et sic nō oēs angeli a principio de omnibus sunt edocti: īmo quidā etiam superiores angeli postmodū didicerūt: sicut dic Diony.vij.c.cele.hierar. ¶ Secūdo accipiūt honorē qui attēdit quātum ad reparationē siue restaurationē ruine angelice. Non em̄ paruꝫ erat eis detractū honoris ex ruina apostataruꝫ angelorū. Sed per incarnationē ⁊ passionē fit restauratio ruine āgelice ꝑ homines īplentes numerū ipsorꝫ angelorū. Unde in ps̄.cix.dꝛ: Judicabit in nationibus implebit ruinas. Et glosa ad Ephe.j.dicit: Proposuit restaurare.i. ad primū statū reducere omnia ꝑ peccatum destructa: angelos ⁊ homines: qꝛ per hominis restaurationem ruina angelorum reparatur. ¶ Tertio recipiunt dulcedinem ⁊ iocunditatem ab ipsa humanitate xpi. Nam magnam recipiunt dulcedinem ⁊ contēplationē diuinitatis. Sed cū vident diuinitatem in humanitate: est eis alius modus dulcedinis. Propter quod Petr⁹.j. Pe.j. ait: In quem desiderant angeli prospicere. Et Johel'.iij. dicitur: Colles fluent lac et mel. Colles enim angeli sunt: q̄ ante incarnationem fluebāt mel in dulcedine cōtēplationis diuinitatis in se. Sꝫ ex eius incarnatione fluunt dulcedinē contemplationis diuinitatis ⁊ humanitatis que humanitas significatur ꝑ lac. ¶ Et si dicatur ꝙ angeli erāt beati ante incarnationē christi. Sed beatitudo est status omniū bonorꝫ aggregatione perfectus: erga ipsi erant in statu omniū bonorum congregatione perfecto: ergo nihil deficiebat eis de aliq̄ bono. Respōdet Alexander in.iij.ꝙ q̄uis in bono essentiali essent ꝑfecti ex visione dei: tamen eis accrescere potuit bonum ⁊ gaudiū accidentale. ¶ Circa tertium dubium est dicendum ꝙ ecclesia post incarnationem et passionem christi maiorē recepit gratiam q̄ ante. Qd̄ patet: quia ante incarnationē per fidē christi erat remissio peccatorū quātum ad culpam ⁊ non quantū ad omnē penā: quia remanebat pena carentie visionis dei. Post incarnationē v̄o est remissio peccatorū quantum ad culpā ⁊ oēm penā. Unde lꝫ fides ecclesie ante incarnationē ⁊ post fit eq̄lis: virtuosior tn̄ est post q̄ ante: quia habet meritū passionis christi sibi coniunctum: hec habentur ab Alexandro. ¶ Circa quartum dubium dicendū ꝟm Hugonem de sancto victore: ꝙ vnū dꝛ multipliciter. Primo modo est vnuꝫ in natura. Et hoc modo pater filius ⁊ spūssanctus sunt vnum. Scd̄o modo est vnuꝫ in persona. Et sic humanitas et diuinitas sunt vnum in persona filij. Tertio mō est vnū ꝑ iusticiā presentē: ⁊ futurā gl'iam. Et illud est vnū qd̄ attēdit in ꝯformitate volūtatꝫ. Et sic dicim⁹ ꝙ est vnio mēbrorꝫ cū capite in corpe eccl'ie: ⁊ est vera vnio in qua

beati sunt qui vniuntur: et miseri q̄ ab ea separātur: qm̄ omne bonuz felicitās animaz in xp̄o est: in ipso sunt thesauri incōparabiles: t ineſtimabiles diuitie dei. Ergo ipsum queramus vt ab ipo recipiamus gratiam: quam nobis ipe cōcedat tc. Amen.

¶ Feria sexta post tertiā dn̄icā aduent⁹ de scientia xp̄i. Sermo.xx.

¶ Jesus est sciens oīa. Fructus.xx.

QUidius autem vestrū. Jterū vbi.s. Doctores iudeoz audiebāt xp̄m sepenūero scripturas pphetarū pdicantē t mirabant quō lr̄as sciret: cū eas non didicisset. Nec soluz eo pfectionis tpe: quo maturū ingeniū litterarū pingue dine solet esse delibutum hoc viderunt verū etiā in infantili etate anno videlz xij. in medio eoz sedentem sapiētissime audientem t interrogantē illū cōspexerunt. Quo spectaculo potuissent si voluissent cognoscere ip̄m esse filiū dei in quo relucebat splendor tante scientie t sapiētie. Sed volūtate sua peruersa in eū credere noluerunt: spreuerūt sciētiā eius t ip̄m persecuti sunt vsqz ad mortē. Et qm̄ singulare est hoc p̄uilegium in dn̄o iesu xp̄o scz ꝑm assumptā naturam omni sciētia erat decoratus: ideo in p̄senti sermone de scientia anime xp̄i dicturi sumus. De qua fructum vnū proponim⁹ cōtēplandū q̄ est. Jesus est sciēs oīa. P̄o cuius declaratione tres conclusiones erunt notande.

Prima dr̄: multiplicatiōis.
Secunda dr̄: acquisitionis.
Tertia dr̄: conditionis.

¶ Dr̄ multiplex fuit scientia in ch̄risto. Capitulum.s.

PRima conclusio dr̄: multiplicationis. In qua scire debemus q̄ ꝑm multiplicationē naturarū in xp̄o multiplicatur eius scientia: ꝓut declarāt magister sentētiarū in.iij. t catholici doctores. Cuius rōnē assignat Alexā. in.iij. summe.q.xiij. membr.s. dicens: vt dicit Jobes Damas. Quoz sunt diuerse nature: eoz sunt diuerse opatiōes. Opationib⁹ aūt ꝓportionatur habit⁹: ergo cū in ipo sint diuerse opatiōes ꝓpter diuersas naturas: erunt in ipso diuersi habitus. Et cū sciētia dicat habitū ꝑm diuinā naturā t hūanā: in ipo xp̄o erūt diuerse sciētie. Insup ꝓut dicit Boeti⁹ in lib. de diuersis naturis t vna pſona: xp̄s accepit aliq̄d a triplici statu humani generis siue Ade. Un⁹ stat⁹ fuit qui debebat ei si stetisset stat⁹. s. beatitudinis in p̄miū. Ali⁹ fuit stat⁹ in q̄ erat scz stat⁹ innocētie. Et tertij stat⁹ fuit post lapsum. Un⁹ xp̄s triplicē ꝑm hos stat⁹ cognitionem decuit habere: videlz

Primo cognitionē gl̄ie.
Scdo cognitione nature integre.
Tertio cognitione penalis expiētie.

¶ Et hoc ꝓpter pfectionē aīe xp̄i: q̄ nō tm̄ dz esse perfecta ꝑm superiorē portionē: verū etiā ꝑm inferiorē: etiā ꝑm partē sensualē: nō tantū quātū ad statū patrie: sz etiā quātū ad statum vie. Addit dn̄s Bon̄. dist. xiij. iij. libri. ar. iij. q. s. q̄ q: perfecta fuit aīa xp̄i quātū ad cognitionē nō solū respectu cognoscibilium: sed etiā respectu modoz cognoscēdi: iō cū res tripliciter sint cognoscibiles ꝑm q̄ tripl'r habēt esse. Habent em̄ esse in verbo in ītellectu creato: t ī ꝓp̄o gn̄e. Ad hoc q̄ intellect⁹ aīe xp̄i plenā de rebus h̄ret cognitionē: res cognouit ista triplici cognitōe. Et sic pz q̄ xp̄i aīa nō tm̄ habuit cognitionem rerū in verbo: sed etiā rerū a verbo. Cognitionem inquā nō tm̄ simplicis notic̄ie: sed etiam experiētie. Possumus tamē cōtra hoc arguere sic. Uni⁹ persone vna est perfectio: ch̄ristus est vna persona: t sciētia est perfectio: ergo ipsius erit vna scientia. ¶ Secundo sic: ch̄ristus est sciens scientia increata: t hec est certissima perfectissima et nobilissima: ergo superfluum est ponere in ipso aliā sciētiā: q: frustra fit per plura quod potest

fieri per pauciora. ¶ Tertio sic: scientia xp̄i que est per gratiam vnionis est ꝑm maius lumē q̄ sint alie tres sequentes: de quib⁹ dictū est. Sed sicut est in lumine corporali q̄ maius lumē absorbet minus: ergo similiter est in lumine spūali: ergo nō manēt in xp̄o alt̄ modi sciēdi nisi duo. s. vnus q̄ est scientie increate: alius qui est per lumen gratie vnionis. ¶ Ad primū hor̄ argumētor̄ respondet ꝑm voluntatē dn̄i Bon. di. xiij. in. li. t Aler. in. iij. q̄ habit⁹ nō diuersificat ꝑm personā sed ꝑm naturam. Vñ dicit Johan. Damasce. q̄ in xp̄o sunt diuerse voluntates ꝓpter diuersas naturas: t similr debēt esse diuerse scientie. ¶ Ad sc̄m dicēdum q̄ cuius xp̄s sit vna persona cū filio dei: t per personalē vnionē ꝑm hoc est sciens scientia increata: sicut filius dei. vñ ratione persone nō indiget alia scientia: tñ rōne persone in humana natura indiget alia sciētia: scz creata. Non em̄ dz esse humana natura i xp̄o imperfecta: qđ sequeret si careret sciētia creata. Sed perfectior debet esse in ipso natura oībus alijs. Ideo omni genere sciendi scientia creata oportet q̄ sit perfecta illa aia. ¶ Ad tertiū dicendū est q̄ in corporalibus minus lumē offuscatur et absorbet a maiori. Et rō huius est: qm̄ oia lumina corporalia sunt ad vnū actū scilz manifestationis: qui quidē actus p se et perfectissime est a lumine maiori. Sed in spūalibus nō est sic. Nō em̄ oia lumina spiritualia sunt ad vnū actum. Distinguendum tñ est ꝑm statū comprehensoris et viatoris. Nam viatoris non est vnus actus sed plures. Unde lumina plura virtutum seu donor̄ in viatore non sunt ad vnū actum. Cōprehensoris vō non est nisi vnus actus q̄ determinatur ꝑm summū luminis t totalitatem virtutis eius lumē: scz diuine visionis in gloria: xp̄s aūt erat in statu simul viatoris et comprehensoris ꝑm partes anime differentes superiorē t inferiorē: t ideo scientia comprehensoris non absorbebat alias sciētias.

¶ Q. sciētia xp̄i nō fuit per successionē tēporis acquisita. Capm. ij.

Secūda cōclusio dr acq̄sitionis In qua notare debem⁹ q̄ scientia xp̄i nō fuit p successionē tēporis acq̄sita: sed ab initio sue cōceptionis sibi indita. Qđ sentire videt Aler. in. iij. vbi. s. mem. ij. Et ad hoc facit illud Greg. sup illo vbo Luce. ij. Proficiebat etate t sapiētia. Proficiebat nō q̄ ipse sapiētior fieret ex parte: sed paulatim demōstrabat sapiētiā. ¶ Sed circa hoc notādū est ꝑm Aler. in iij. vbi. s. q̄ in christo fuit multiplex modus sciēdi. Primus fuit ꝑm diuinam naturā. Et ibi sciētia idē est qđ idipsuz. Et iste modus fuit in filio dei ab eterno. Sc̄us est ꝑm gratiā vnionis: q̄ modus distinguit ab oīi alio sciēte incōicabilis cuicunq; alteri creature. Tertius est ꝑm gratiā cōprehensoris: in quo cōicāt angeli t aie sancte. Quartus ꝑm naturā integrā aie ꝑm q̄ habuit Adam sciētiam in statu innocentie. Quintus ꝑm penalē naturā assumptam. Sextus est quedā gratia data xp̄o ad cognoscēdum res ꝑm numerū et p ꝓgressum tēporis. ¶ Quantū ad primū sciendi modum silr se habet xp̄s ante incarnationē t post. Sc̄us vō modus non fuit ab eterno. Et ꝑm istū habuit cognitionē omniū eorū que pertinebāt ad mysteriū incarnationis: passionis: t redēptionis. Sc̄m vō tertiū modū habuit cognitionē omniū eorū que pertinebant ad gloriā suam et suorū: idest eor̄ que ordinantur ad illā. Sc̄m vō quartū modū habuit noticiā eorū que cognouit Adam in statu nature integre. Sc̄m quintum modum dicit multas penalitates ꝑm experientiā in affectiua: quas tñ cognouit ꝑm aliū modū: scilz ꝑm gratiā cognitionis: que data est sibi per gratiam vnionis. Unde presciuit illas per istā gratiam. Sextus modus cognitionis est ad cognoscendū per experientiam: non vt prior qui fuit affectiue sed cognitiue et sensu. ¶ Secūdum notandum est q̄ cognitio in sensu

per experientiaꝫ est duplex. Una cũ res est in sensu ꝟm similitudinem. Alia cum res est in sensu ꝟm formam. Aliter eniꝫ est similitudo coloris in oculo: aliter dolor. Ita duplex est cognitio in christo ꝟm experientiã. Prima quãtum ad naturam penalem. Secũda quãtũ ad specialem gratiã cognoscẽdi res ꝟm naturam per processum tẽporis.

¶ Qꝛ aĩa xp̃i eque erat sapiens vt deus.

Capitulum.iij.

Tertia cõclusio ꝺr cõditionis. Fuit nãq; sciẽtia xp̃i magna ⁊ admirabilis. Circa quã contingit dubitare: si fuit equalis sciẽtie dei ex eo ꝙ Hugo de sctõ Victo. ait: Aĩa xp̃i eque sapiẽs est vt deus. Ad qꝺ dicit Alex. in.iij. vbi.s̃.mem.vij. ꝙ est cõsiderare diuinã sciẽtiã ꝟm ꝙ ꝺr respectu sui. Et sic sciẽtia illa est ꝟtutis infinite. Et ꝟm hunc modum nihil est ei equabile. Scꝺo est cõsiderare diuinã scientiã respectu creatoꝝ: ⁊ hoc tripliciter.

Primo respectu ad illud qꝺ scitur.

Scꝺo respectu ad mediũ ꝑ qꝺ scitur.

Tertio respectu ad modũ quo scitur.

¶ Et ad hoc ꝙ aliquid dicatur equale scientie dei oportet ꝙ equetur ꝟm hec tria: qꝺ nõ est possibile creature aliquo modo. Dicendũ ergo ꝙ cõparatio scientie anime xp̃i habita ad diuinã scientiã: ꝟm illud qꝺ scitur est dicere animaꝫ xp̃i eque scire sicut deus: qꝛ scit oĩa que scit deus. Cõparatione ꝟo habita quãtum ad mediũ per qꝺ scitur: vel quãtum ad modum quo scitur: nõ erit dicere equalitatem: qꝛ deus scit omnia per seipsum sicut causa omniũ. Aĩa ꝟo xp̃i nõ per seipsum causam: immo per causam deum. Ecce inequalitas quãtũ ad mediũ. Luculẽtior est etiã cognitio dei ꝙ̃ cognitio anime xp̃i de rebus oĩbus: qꝛ deus ipse oẽs res videt vt in se: anima ꝟo xp̃i non vt in se sed vt in deo. Ex quo patet equalitas quãtũ ad modũ. Non est ergo absurdum dicere dñm nostruꝫ iesum xp̃m noticiam habuisse ex lumine sciẽtie sue presentiũ preteritorũ ⁊ futuroꝝ: qua scientia ⁊ cognitiõe fiebat: vt dolor inestimabilis semꝑ cruciaret animam illius Et vllo vnq̃ tẽpore inueniri nõ potuit sine merore: q̃ nũq̃ caruit clarissima cognitione. Cogita aĩa mea quẽadmoduꝫ ante oculos xp̃i semꝑ erant pctã totius mũdi. Videbat ipse quoscũq; deũ offendẽtes: qui fuerunt a principio mundi: ⁊ sunt atq; erũt vsq; ad finẽ seculi. Videbat ipse pctã oĩa offendere deũ summũ bonũ ⁊ infinitũ. Videbat ipse multitudinẽ eoꝝ qui ingrati erãt sibi de beneficio incarnationis. Videbat numerũ dãnãdorũ. Videbat singulas penas: quas sustinuerũt quilibet sancti cõfessores et martyres: ⁊ ceteri quiq; ob suũ amoreꝫ. Videbat quecunq; tormenta passionis sue tẽpore per ipsum sustinẽda. O quot suspiria ex fornaceo illo corde sepissime prorumpebant. O quot lachryme mitis iesu faciẽ rigabant: qñ hec omnia simul cõtemplans in semetipso dicebat: Ego carnẽ assumpsi vt peccatũ destruerẽ: et ecce tot peccata multiplicãtur. Ego carnem assumpsi vt spoliarẽ infernũ: ⁊ ecce grandis est numerus illorũ qui in illuꝫ sunt adiudicandi. Ecce carnem assumpsi vt ad paradisum omnes reducerem cruciatibus meis. Passurus sum nãq; opprobria: infamiã: flagella: liuores: vulnera: et morteꝫ amaram. Et ecce quot a regno celoꝝ expellentur. O ingratissimi hoĩes: o infideles de vobis doleo: qꝛ ad paradisum nõ venitis. O iudei pro vobis affligor: quos infernus suscipiet. O xp̃iani falsi pro vobis contristor quos ignis gehẽne indefinẽter exuret. O mẽs mea in profundo amaritudinis posita. O mens mea angustijs vndiq; vexata. Si inimicos meos ꝯsidero: ꝑ illis affligor. Si amicos inspicio: ⁊ illis ex pietate cõpatior. O stephane in amore meo eris lapidatꝰ. Et tu laurẽti amore meo eris combustus. Et tu Sebastiane eris sagittatꝰ. Et sic de alijs dicere poterat: quos in sua mẽte lucida colligebat. Cõpatere ergo anima dño nostro iesu xp̃o: quem cũ audis in assumpta natura oĩa

scientem: scias etiam ꝫ crebro dolētem: merentem: ingentem: suspirantem: et lachrymantem. Infige cordi tuo illius lachrymas ⁊ suspiria: vt sic valeas ab ipo suscipere gratiaz: qui est benedictus in secula. Amen.

¶ Sabbato post dñicam tertiā aduentus de potētia christi. Sermo. xxj.

¶ Jesus potēter operās. Fructus. xxj.

MEdius aūt ve strum ⁊c. iterum vbi. s. Dñi nostri iesu xpi maiestatē diuinitatis declarāt nobis opa illa miraculosa: que non nisi supernaturali potētia fieri potuerunt: vt dictū est in precedētibus. Et qm̄ possunt nōnulli eā potentiam xpo tribuere in assumpta natura: qō erroneum est dicere: iccirco in presenti sermone de potētia xpi dicturi sumus: vt ita credamus de ipso mirabilia facta: ꝙ semp cōditiones et ꝓprietates seruemus vtriusq; nature. Nā certissimum est ꝙ sicut scientia in christo fuit admirabilis: ita ⁊ potētia. Verum scientia fuit in eo ꝑm humanitatē et diuinitatez: vt diximus in anteriori sermone. potentia vo in ipso est ꝑm diuinitatez. Ad qō plenius intelligendum proponemus in medio fructū qui est. Jesus potenter operās. Pro cuius intelligentia tres cōclusiones erunt notande.

Prima ōr determinationis.
Secūda ōr negationis.
Tertia ōr impressionis.

¶ Quasa xpi nō est oipotēs. Capm. s.

PRima cōclusio dicitur determinatiōis. In qua scire debemus de potentia xpi ꝑm doctores catholicos ꝙ anima xpi nō est omnipotēs: sicut notatur in. iij. senten. dist. xiij. Et ratio huius est ꝑm Rich. ibidē. arti. v. q. s. qz omnipotētia includit actuam potentiam infinitā intēsiue: qz cū vnūquodq; agat ꝑm ꝙ est in actu: et patiatur quātum est in potētia: quātuz res habet de actiua potētia: tantū habet de actualitate: ergo potētia actiua infinita includit actualitatē infinitā in habente illaz potentiam. Actualitas autē infinita in nulla creatura eē pōt: qz ois actualitas creature cū possibilitate ꝓmixta est. Ñ omnis potētia actiua que anime christi dari potuit sibi data est. Dis autē Bona. dist. xl. ij. arti. iij. q. iij. ait: ꝙ omnipotentia cōicari non potuit alicui creature: qz omnis creatura eo ipso ꝙ ex nihilo est deficit a summa stabilitate. Vñ qz non existit per seipsam deficit a summa simplicitate vnde qz non agit per se totā deficit a summa maiestate: vnde distare potest in ipsa virtus a substantia. Et qm̄ per se non subsistit: nec in se nisi sustēteretur a diuina potentia: qz nō pōt seipsam sustentare: ideo impossibile est ipsam esse omnipotentē. Rursus qm̄ ex seipsa tota nō agit: nō pōt in totam rei substantiā: ⁊ ideo nō potest esse omps: cum non possit totū producere. Postremo quia virtus eius distat a substātia tātum pōt elongari ꝙ deficit omnino: vñ non pōt in omnia. Sicut igitur soli deo cōuenit summa stabilitas: summa simplicitas: summa immēsitas: sic etiaz omnipotētia: que necessario requirit ista tria. Unde nec aie xpi: nec alicui creature pōt omnipotentia cōicari: nisi diceriz mus de aia xpi ꝙ ei omnipotētia communicatur eo modo: quo cōicatur ei nomen excellētie diuinitatis: hoc est ꝑ cōicationez idiomatū: que ortum habet ex personali vnione. Sicut etiā possumus dicere ꝙ hō est omps. Sed contra hoc obijcitur: qz ōr Matth. vlti. c. Data est mihi omnis potestas in celo ⁊ in terra. Ubi glo. inquit: Nō de coeterna patris diuinitate: sed de assumpta humanitate dicit. Et iterū glo. super illud Luc. j. hic erit magnus. dicit: Nō ꝙ ante virginis partū magnus nō fuerit: sed quia potentiā quā dei filius naturaliter habet: hō ex tempore erat accepturus. Ad hoc dicit Rich. ꝙ iste glose intelligunt ꝑm illū modum loquēdi quo idiomata

cōicantur. Vñ post ꝟba glo. scdo allegate statim subiūgitur: vt vna sit persona hō et deus: in quo satis datur intelligi ꝙ ille hō ideo dicit omps qꝛ est deus.

¶ Qꝛ in christo nō est potentia peccandi. Capm. ij.

Secūda cōclusio dꝛ negationis Nam negamus in xpo potentiam peccādi: sicut vult Anselmus lib. Cur deꝰ homo. ⁊ oēs docto. in. iij. dist. xij. Qd declarās Rich. ij. q. j. ait: ꝙ xps peccare non potuit: nec inquātū deus: vt per se patet: nec inquātū homo: qꝛ erat cōprehēsor. Et sicut angeli boni peccare nequeūt: ita etiam nec ipe. Nō potuit etiā peccare inquātū hō viator: qꝛ qñ materia est sub aliqua forma: cuius actualitas equat ⁊ implet totam capacitatem ⁊ possibilitatē totius materie: nō est possibilis ad cōtrariam priuationē: vt ptꝫ in materia cuiuscūqꝫ corporis celestis: sed xps etiā inquātum viator tantā habuit gratie plenitudinē ꝙ equabat ⁊ implebat totā capacitatez aīe sue. Et iō non fuit possibilis ad contrariā priuationē: que est per pctm̄ sicut per simile est declaratū. ¶ Sed notādū ꝟm Boñ. vbi. s. ar. ij. q. ij. ⁊ Alexan. in. iij. q. xiiij. mem. j. ꝙ potētia peccandi dicit dupliciter. Uno modo potētia qua peccatur. Et sic noīat ipsum liberū arbitriū creatū: qd quidez pōt in bonū adiutum gratia. Et qꝛ per sui naturam est defectiuum: hinc est ꝙ illa potentia siue facultas dici pōt potētia benefaciendi et potentia peccādi. Nullus em̄ peccat nisi ꝑ illā. Alio modo potētia peccādi dicitur potentia ordinata ad peccanduz: vt illa potētia nominat medium inter substantiam ⁊ peccati actū per qd substātia illa possit exire in peccati perpetrationem. Primo modo potentia peccandi fuit in xpo: qꝛ vt dicit Damascenus: oīa que in nostra natura plātauit deus assumpsit dei verbū. Si ꝟo potētia peccandi dicit potētia ordinata ad pctm̄ perpetrāduz: sic nō est concedendum ꝙ xps habuerit potentiā peccādi ꝑ eo ꝙ peccare nō potuit. Talis em̄ ordinatio: immo deordinatio diminuit de plenitudine libertatis. Qd vt clarius vno ꝟbo intelligamꝰ dicimus ꝙ xps habuit potentiā peccandi ex eo ꝙ habuit liberū arbitriū: qd tñ ꝓpter plenitudinē gratie nō poterat a bono deficere: ⁊ ita nec peccare. Et si dicatur ꝙ si xps nō pōt peccare: ex necessitate cōseruat iusticiā: ergo nō est laudādus de iusticia: qꝛ vt inqt Lact. vj. diui. institutionum aduersus gentes. Nulla laus est nō facere qd facere non possis. Ad hoc rñdet Alexan. vbi. s. ad. iij. ar. ꝙ est quedā necessitas coactiōis ⁊ ꝓhibitionis. Et cū aliquod bonū fit ex huiusmodi necessitate nō debet laus facienti illud qꝛ ista tollit volūtatē. Et est necessitas immutabilitatis. Et ista nō tollit volūtatē nec laudē: sed ponit immutabilitatē volūtatis in bono: ⁊ hoc mō dꝛ deus ex necessitate esse bonus et bona queqꝫ facere: sicut scribit Hierony. ad Paulinū dicēs: Bonus est deꝰ ⁊ omnia quecūqꝫ facit bona sint necesse est. Tali ergo necessitate secūdo modo dicta xps seruauit iusticiā. De qua dicit Ansel. ꝙ improprie dicit necessitas: eo ꝙ non est ibi coactio nec ꝓhibitio. Et sic ptꝫ ꝙ sicut deus maxime laudandus est de bonis que habet ⁊ seruat: ita ⁊ dñs Jesus xps: qꝛ peccare nō potuit.

¶ Qꝛ aīa xpi diuina virtute poterat in istis inferioribus vltra opera nature. Capitulum. iij.

Tertia cōclusio dꝛ impressiōis. In qua plerique querere solēt si aīa xpi posset facere mediāte opere nature impressiones: que per naturā fiūt in istis inferioribꝰ: qꝛ ex quibusdā sanctorū dictis ⁊ rationibus videtur ꝙ sic. Nam dicit Johā. Damasce. lib. iij. c. xv. loquens de xpo. Supra hominē que hominuz sunt agebat. Et ponit exemplum de ambulatione super aquas: ergo videtur ꝙ hoc fecerit ꝑ naturā humanā supernaturaliter sublimatam. Ergo pari ratione aīa xpi posset facere nō mediāte natura impssiōes

quas fecit natura. ¶ Ad hāc questionē direrunt aliqui: q̄ q̄uis anima humana per suā naturalē virtutē non posset facere tales impressiōes: tñ anima btā t maxime aīa xpi propter excellētiā sue beatitudinis et propter excellētiam sue actualis existentie posset facere tales impressiones nō mediante opere nature. Unde isti plene cōcedūt q̄ ipa posset hanc materiā transmutare ad formā substantialē t accidētalē modo sublimi ori q̄ trāsmutetur opere nature. ¶ Sz cōtra videtur posse argui per euāgeliū et per sanctos: q; per miracula q̄ faciebat xps ostēdit se deū esse. Que ꝓbatio nō fuit efficax: si illa fieri potuissent creata virtute: q̄uis autē p beatitudinem anime xpi t suam existentiam in verbo sit in ea supnaturalis virtus: tñ nō trāscendit terminos virtutis create. Ideo dicēdū q̄ q̄uis xps: q; est deꝰ t homo: possit rōne diuine potētie ꝑdictas impressiones facere nō mediāte opere nature: t quecūq; alia q̄ cōtradictionē non includūt: tñ eiꝰ anima hoc non pōt. Unñ Ricḃ. s. li. de trini. ait: Illa signa t prodigia q̄ facta fuerūt ad cōfirmationem fidei nostre: nō nisi diuina virtute fieri potuerūt. Unñ itelligēdū est verbū Damasceni: q; in illo vult dicere q̄ christꝰ q̄uis esset homo faciebat p diuinā virtutē opera excedētia virtutē humanā. Et q̄ iste fuerit intellectus eius patet: quia post illa verba: paucis interpositꝫ sic dicit: Non enim homo erat sed deus homo. Ista ergo q̄ supradicta sunt de potentia christi catholice tenere debemus: quem cū deū verū t hominē profiteamur: nō irrationabiliter dicimus q̄ potestatem habet saluandi et damnandi: mortificare t viuificare: deducere ad inferos t reducere: Cui oēs debemus gloriam t honorem per infinita secula seculoꝝ. Amen.

¶ Dominica quarta aduentus de clamore Johannis qualiter cōgruo tempore christū clamitat. Ser. xxij.

¶ Jesum Jobes clamitat. Fructꝰ. xxij.

Factum est verbū dñi super Johānem zacharie filium in deserto. Scribuntur hec verba Lu. iij. c. t in euangelio presentis dominice. Exiuit p̄cursor dñi dilectus Johānes baptista in solitudinē deserti a teneris annis: ibiq; cōuersatꝰ est vsq; ad etatē maturā. Quare factū est vt xp̄m quē in vtero matris existēs exultando salutauerat: toto illo tpe nunq̄ viderit: sicut patere potest ex illo verbo Job. j. Et ego nesciebā eum. Spūsancto in eū vemente xp̄m publice diuulgare cepit: ip̄m p̄dicabat t demōstrabat saluatorē seculi: prout testatur lectio euāgelica hodierna: que non immerito a nobis diligenter est ponderanda t eraminānda. Pro cuius declaratione occurrit nobis cōsuetus fructus qui est: Jesum Johānes clamitat. Pro quo tres cōclusiones ponemus.

Prima ꝺr tēporis opportunitas.
S. ꝺa ꝺr persone dignitas.
Tertia ꝺr clamoris qualitas.

¶ Qr tps in quo Johānes xp̄m clamitabat fuit opportunū. Lap̄m. j.

Prima cōclusio ꝺr tpis opportunitas. Notat em̄ in prima parte euāgelij opportunitas temporis in quo xps in mundum venies a Johāne baptista est predicatus. Dicit nāq; euangeliū Anno. xv. imperij Tiberij cesaris: procurante pontio pilato iudeam: terrarcha autem galilee Herode. In quibus verbis tria tēpora designātur.

Primū vnionis romani imperij.
Scm̄ partitionis regni iudaici.
Tertiū diuisionis sacerdotij.

¶ Primū tēpus qō hic designat ꝺr vnionis romani imperij. Nam vt colligit ex dictis Tiuij Orosij Eutropij et aliorū q̄ romane reipublice gesta cōscripsere: romani orbis dñium appetentes vsq; ad Octauiani tēpora bellis prouincias varias edomādo: regimē in vbe p reipu.

statu sepenumero mutauerunt. Nā primo regnauerūt ibi reges: videlz Romulus: deinde Numa Pōpilius: qui leges romanis instituit. post hūc Tullus Hostilius: qui albanos vicit: veientes et fidennates: cui successit Ancus martius: qui dimicauit cōtra latinos ⁊ montē ianiculū ciuitati adiecit: post ipsum Tarquinus Priscus: qui ludos romanis instituit: vicit sabinos: primusq; triūphās romā intrauit. Post cuius obitū secut⁹ est Seruius Tullus. Tandem fuit Lucius Tarquinus superbus: qui primus excogitauit vincula carceres ⁊ fasces: et propter stuprū Lucretie vxoris collatini. xxxv. anno regni sui cum vxore ⁊ liberis expulsus est. Et per hos reges regnatum fuit annis. ccxliij. Cū adhuc Roma vix vsq; ad. xvij. miliarium possideret. Post reges consules regnare ceperunt: duo hac de causa creati: vt si vnus malus esse voluisset: alter habēs potestatē potuisset eū ꝓhibere. Et placuit ne imperium longius q̄ꝫ per annū haberent: ne propter diuturnā ptātem insolentiores redderētur: sed annales semp essent qui se post annum scirēt esse priuādos. Habuerunt ergo romani prīo anno Luciū Juniū Brutū ⁊ Tarquinū collatinū cōsules. Et cū amoueret tarquinus collatinus eodē anno factus est cōsul Lucius Ualeri⁹ publicola. Et vsq; ad annum trecētesimū ⁊ vltra ab vrbe cōdita durauit imperiū cōsulare. Post qđ pro duobus cōsulibus facti sunt decē: q̄ sententiā ⁊ potestatē haberēt. A q̄bus scđo anno b̄ ptās sublata est: ex eo ꝙ Appi⁹ Claudius vnus ex decē filiā cuiusdā virginē voluit corrūpere. Restitutū est igitur imperiū consulare: ⁊ vsq; ad ambo bella inter Cesarē ⁊ Pōpeiū gesta nullus vnq̄ꝫ fuit: q̄ nec vrbi nec orbi per se imperaret. Sed Julio cesare interfecto Octauianus imperiū sumpsit: qr vt dicit Sene. in. j. li. de q̄stionibus naturalibus: ⁊ Plutarchus de vita ⁊ obitu Ciceronis: nepos erat Julij cesaris: eiusq; filius adoptiuus: quez cesar heredē in testamento reliq̄t. Hic Octauianus: vt dicit Suetonius regnauit annis. lvj. Duodecim cū Marco Antonio. ⁊. xliiij. ꝑ se. Qui sedatis oībus bellis: orbē totū suo subiecit imperio: cūctis inimicis ⁊ turbationibus romanorum deuictis. Huic successit in imperio Tiberius: cui⁹ tpe romanoꝝ imperiū solidū erat ⁊ vnitum: cui⁹ anno. xv. imperij Jobes xp̄m incepit p̄dicare. Qđ quidē tp̄s merito b̄ assignat vt notaret ꝙ gētiles erant ad fidē xp̄i reuocādi. Vn̄ Grego. in homel. ait: Redēptoris p̄cursor q̄ tpe verbum p̄dicationis acceperit memorato romane reipublice principe: ⁊ iudee regibus designat: cū d̄r anno. xv. ⁊c. Quia enim illuz p̄dicare venerat: q̄ ex iudeis quosdaz: ⁊ multos ex gentibus redēpturus erat ꝑ reges gentiū: ⁊ principes iudeorum p̄dicationis eius tpa designātur. Quia aūt gētilitas colligēda erat: ⁊ iudea ꝓ culpa ꝑfidie dispergēda: ipsa q̄z descriptio terreni principatus ostendit qm̄ ⁊ in romana repu. vnus p̄fuisse describit: ⁊ in iudee regno ꝑ quartā partē plurimi principabant. Ad hoc etiaz inquit Origenes. In ꝓphetico q̄dē sermone solis iudeis p̄dicato solū iudeoꝝ regnū describit. Uisio inq̄t Esaie in dieb⁹ Ozie: Joathan: Achaz: ⁊ Ezechie reguz iuda. Et in euāgelio qđ erat predicāduz in vniuerso mūdo dn̄ium describit Tiberij cesaris: qui totius orbis dn̄s videbatur. hec Origenes. ¶ Scđm tp̄s qđ hic designat d̄r partitionis regni iudeorum: cum sequit in euāgelio. Procurante pontio pilato iudeam ⁊c. Ubi Beda ait: Pilatus equidē. xij. anno Tiberij cesaris in iudeā missus ꝓcurationē gētis iudaice suscepit: atq; ibi per decem annos continue vsq; ad ipsum pene finez Tiberij perdurauit. Herodes aūt ⁊ philippus ⁊ Lisanias filij sunt herodis illius sub quo dn̄s natus est. Inter quos ⁊ ipsum Herodem ⁊ Archelaus frater eorum decem annis regnauit. Quia v̄o a iudeis apud Augustum criminatus est: apud Uiennaz exilio perijt. Regnū

aũt iudee quo minus validũ fieret. idẽ Aug. per tetrarchas diuidere curauit. Hec Beda. Uerũtñ de Lisania dicunt aliqui ip̃m non fuisse filiũ herodis: sed magis ptolomei qui sub monte libano habitabat: ⁊ alexãdre filie Aristoboli q̃ de Machabeis descẽderat. Tetrarcha aute idẽ est quod princeps quarte partis. Nã regnũ ip̃oꝝ iudeoꝝ in quattuor partes erat diuisum: scz iudee: galilee: ituree: ⁊ abiline. Quib⁹ p̃fuerũt q̃ttuor scilz Pilatus tenẽs locũ imp̃atoris sup̃ iudeaz: ⁊ herodes qui erat tetrarcha. i. p̃nceps galilee: ⁊ philipp⁹ q̃ erat tetrarcha ituree ⁊ traconitidis regiõis. ⁊ Lisanias q̃ tetrarcha abiline. Abilina est nomẽ regiõis. Nõ aũt sine causa factũ est ꝙ tot p̃ncipes imperarẽt iudeis eo tempore quo xp̃s venit in mundũ. Ait nanqꝫ Greg. in homel. Quia em̃ iudea erat ꝑ culpa perfidie dispergẽda: in iudee regno per quartã partẽ plurimi p̃ncipabant. ꝟm illud Luc. xi. Oẽ regnuz in seipsum diuisum desolabit ⁊c. ¶ Tertium tempus qd̃ hic designatur d̃r diuisiõis sacerdotij: cũ subditur. Sub principibus sacerdotum Anna et Caypha. Super quo verbo ait Beda. Ambo incipiente predicatione Johannis: idest Anna ⁊ Cayphas principes fuerunt sacerdotũ: sed Anna in illum annũ. Cayphas ꝟo eũ quo dominus ascendit crucem administrabat: tribus alijs in medio pontificatu perfunctis. Uerum hi maxime qui ad domini passionem pertinent ab euangelista cõmemorantur. Legalibus nanqꝫ tunc preceptis vi et ambitione cessantibus: nulli pontificatus honor vite vel generis merito reddebatur: sed romana potestate summa sacerdotij p̃stabatur. Hec Beda. Quare autem tale tempus in euangelio notatur: rationem assignat Gregorius in homelia: dicens: Et quia Johannes illum predicauit qui simul rex et sacerdos extitit: Lucas euangelista predicationis eius tempora non solum per regnũ; sz etiã per sacerdotiũ designauit.

¶ Qꝛ persona Johannes erat dignissima. Capl'm. ij.

Secunda cõclusio d̃r p̃sone dignitas. Que notat̃ in verbis euãgelij: cũ d̃r: Factũ est verbuz dñi sup̃ iohãnẽ zacharie filiuz in deserto. In quibus tria notari possunt.

Primũ est diuina inspiratio.
Scd̃m est iohãnis cõmẽdatio.
Tertium est loci deputatio.

¶ Primũ est diuina inspiratio: qꝛ factũ est verbũ dñi. Nã Johãnes baptista nõ cepit predicatiõis officiũ presumptuose: sed a spiritusancto celitus inspirat⁹. Unde Chryb. sup̃ hoc passu ait: Uerbũ dei hic mãdatũ d̃r: qꝛ nõ a se venit zacharie filius: sed deo ipsum monente. ¶ Scd̃m qd̃ notatur hic d̃r iohãnis cõmendatio: qꝛ dicit̃ sup̃ iohannẽ zacharie filiũ. Ubi nobilitas designat̃: qꝛ erat ex genere sacerdotali ⁊c. ¶ Tertiuz qd̃ hic notat̃ est loci deputatio: qꝛ subiũgitur: In deserto. Ubi Theophilus ait: Per totũ tempus preteritus occultus fuit iohãnes in deserto: vt nulla suspitio nascatur i hominibus ꝙ gratia affinitatis ad christũ vel cõuersationis a teneris annis diuina de xp̃o testaretur. Ex quibus verbis nos moraliter instruimur: ꝙ si verbum dñi. i. inspirationẽ diuinã super nos fieri volumus: tria debemus habere. Primo humilitatez cũ qua habitat gratia. iuxta illud Jaco. v. Superbis de⁹ resistit: humilibus aũt dat gratiã. Nã Johannes interpretatur vas gratie. i. ille in quo est gratia. Scd̃o debemus habere memorie viuacitatẽ. Zacharias nãqꝫ memorans dñm interpretatur. Tertio debemus habere penitẽtie rigiditatem: vt scz simus in deserto p̃nie. Nã Mat. iij. ⁊. iiij. dicit̃: P̃niam agite: appropinquabit em̃ regnũ celoꝝ. Non equidem erat iohãnes in voluptatibus seculi: nõ in delitijs mũdi: non in gaudijs huius tẽporis: sed in solitudine deserti. Nam quanto quisqꝫ magis se elongat a dele-

ctatione sensuū exteriorum: tanto plus attingit ad intelligentiā ⁊ lumē secretorum dei. Non miremur inquā nō miremur: si falsi xp̄iani de deo non bene sentiāt: qr inebriauit eos fallax gr̄a tēporalium bonoruz: quibus nō sapiūt ea que dei sunt.

¶ Qr iohānes venit predicare in omnē regionē iordanis. Cap̄m. iij.

Tertia conclusio d̄r clamoris qualitas. In qua notare debemus ꝟm euangelij seriē ꝙ iohānes venit in oēm regionem iordanis: vt dicit Nico. de lyra. Exiuit in deserto vbi pauci habitabāt: ⁊ venit ad loca magis habitata: vt plures possent ad ei⁹ predicationē venire ⁊ ab eo baptizari. Ibiq̄ clamando tria singulariter predicabat,

Primo baptismi efficaciā,
Scd̄o vie mūdiciā.
Tertio salutis noticiā.

¶ Primo predicabat baptismi efficaciā. Dicitur em̄ in textu euāgelij. Predicās baptismū penitētie in remissionē peccatorū. Que verba ꝟm ꝙ Nicolaus de lyra sup. c. j. Luce videtur dicere: possunt dupliciter intelligi. Uno modo pro baptismo Johānis quo lz non dimitterētur peccata: tamen susceptio illus baptismi erat quedam protestatio agendi veram penitētiam: per quā ipsa peccata dimittuntur. Alio modo potest intelligi de baptismo christi cuius virtute peccata dimittūtur. Et quia tale baptisma Johānes dare nō poterat: ideo predicabat dandū per christum in proximo vēturum. ¶ Secundo predicabat vie mūdiciam dicēs: Scriptū est in libro sermonum Esaie prophete. Vox clamantis in deserto. Parate viam domini: rectas facite semitas eius. Omnis vallis exaltabitur: ⁊ oīs mons ⁊ collis humiliabit̄: ⁊ erunt praua indirecta ⁊ aspera in vias planas. Hec aūt habentur Esaie. xl. et Matth̄. iij. Marci. j. ⁊ Johā. j. c. que ad litterā xp̄o p̄dicāti cōueniūt. Nā Amb̄. dicit: Bene vox d̄r iohannes verbi nuncius: ex eo ꝙ ip̄e manifestauit v̄bum incarnatū: cui dicebat viā esse parandam Nam si bene cōsideremus: ipse erat orbis conditor totiusq̄ vniuersi gubernator ⁊ rector: quem suscipere oēs debent cū diligēti p̄paratione. Vinc ē ꝙ Amb̄: in sermone tertie dn̄ice de aduētu dicit: Oportet nos esse omni sanctitate puros: mūdos pudicitia: nitidos honestate. Et Origenes super his v̄bis ait: In corde nostro via paranda est dn̄o. Magnum em̄ est cor hominis ⁊ spaciosum si tamen fuerit mundū. Nec in corporis quantitate: sed in v̄tute sensuū magnitudinē eius intellige que tm̄ scientiam capiat veritatis. Prepara ergo in corde tuo viam dn̄o per cōuersationem bonā ⁊ egregijs vel perfectis operib⁹ dirige semitā: vt in te sermo dei absq̄ offensa perambulet. hec ille. Et certe ꝙ iohannes predicabat populis circa iordanez: ecclesia hoc tēpore sacratissimo fidelib⁹ suis cōmemorat: vt omnes se preparēt pro futura solennitate domini nostri iesu christi. Cui grati sunt illi qui sibi nascenti seipsos presentant penitentia cādidatos: decoratos virtutibus: et deuotione feruētes. O temeraria christianorum corruptela: o rep̄hensibilis ꝯsuetudo: o detestabiles mores. Tunc nāq̄ magis offendit̄ xp̄s cū magis est honorandus. In sequēti em̄ festiuitate multiplicant̄ vanitates: pōpe: solacia: īepte leticie: ioculationes: lenocinia: comesationes: ebrietates: vaniloq̄a: vsure: periuria: mendacia: prohibiti ludi: ⁊ quod horrendum est: impudenter: inuerecunde: publice impia blasphemia dei audietur in nocte natiuitatis domini. Nā pastores erunt laudantes ⁊ glorificantes deum: sed tot ⁊ tanti viri mulieres iuuenes ⁊ senes: deuz celi erūt maledicētes. O celi quō non absconditis faciem vestram a nobis? O sol quomodo non abscōdis lumen tuum? O planete quō nō retrahitis lumen vestrū? O terra quomodo non contremiscis? O hoīes iusti ⁊ pij quomodo non fletis in tā execran-

da iniuria creatoris? Nascit xps paruulus: humilis: pauper: lugēs in presepio p salute hoim: ⁊ ecce blasphemat. Nō est hec via vt eius gra nos dignos reddamus. Inquit em aplus ad Roma. xiij. Abiciamus opera tenebrarum ⁊ induamur arma lucis: vt ī die honeste ambulemus. Nō in comessationibus ⁊ ebrietatibus: nō in cubilibus ⁊ impudicicijs nō in cōtentiōe ⁊ emulatione: sed induimini dñm nostrum ihesum xpm. Videm? nāq; in xpo factū esse: qō in pphetia p Johannē allegata cōtinebat. Humiles em qui p valles itelligunt impleti sunt donis spūalibus. Mōtes qui sunt superbi tyranni: sicut fuit Herodes: Nero: Domitianus: Diocletianus: ⁊ alij xpm persequētes humiliati sunt. Curua pua directa sunt: sicut fuit in Maria magdalena peccatrice. in Matthēo publicano: ⁊ ceteris ad xpm cōuersis. Aspera ⁊ contra christum indurata mollificata sunt ⁊ deducta in vias planas: sicut patet in Paulo. Si ergo christus est qui grām donat: rebelles reprimit: petā dimittit: ⁊ duros sua pietate mollificat: ipsum amare: ipsum timere tenemur: ⁊ dignū sibi habitaculū in nostra mente preparare. ¶ Tertio pdicabat Johānes salutis noticiā qñ dicebat: Videbit omnis caro salutare dei. Lu. iij. Ubi Chrys. ait: Ostenditur hic qm ad fines mūdi diffundet euangelij virtus atq; cognitio. Greg. in homel. ait: Ois caro: idest ois hō salutare dei. i. xpm in hac vita videre nō potuit. Propha ergo oculum ad extremum iudicij diē tēdit: quādo hūc oēs ⁊ electi ⁊ reprobi pariter videbūt. hec Greg. Nos itaq; qui xpm per fidem videmus conemur ita seruire vt mereamur ipm aspicere gliosum cū plenitudine oīm nrōr. desideriorū in felici illo regno: in quo ipse viuit p infinita secula seculoz. Amen.

¶ In natiuitate dñi nri iesu xpi: de possibilitate qualitate ⁊ iocunditate incarnationis verbi dei. Sermo. xxiij.

¶ Jesus letāter nascit. Fructus. xxiij.

Euāgelizo vobis gaudium magnū qō erit oi pplo: qr natus est vobis hodie saluator mūdi: q̄ est xpus dñs: in ciuitate dauid. Scribunt hec verba Lu. ij. ⁊ in euāgelio prime misse huius sacratissime solennitatis. Dies hic celeberrimus dilectissimi in xpo iesu summa cuz deuotione est excolēdus: in quo scta mr ecclia recolit mysteria iocūdissima natiuitatz saluatoris nostri iesu xpi. Quid nanq; dulcius pōt audiri: q̄d suauius: q̄ve mirabilius: q̄z q̄ iesus xps filius dei in bethleē nascit? Currite gētes ⁊ venite oēs cū pastoribus ad videdū dei filiū p nobis pctōibus in psepe natum. Doc fit nobis hodierna die studiū ⁊ magnificētia vt natiuitatē iesu xpi pie ardenter atq; affectuose contēplari velimus. Inuigilēt sensus nri: ⁊ puerulum xpm iesum suscipiamus reuerēter. De q̄ in pñti sermone dicere volētes fructum pponimus: qui est. Jesus letāter nascitur. Qō angelus testificatus est in verbis ppositis in themate: in q̄bus nascētis xpi gaudiū exprimit. Ubi ⁊ nos tria mysteria cōtemplabimur.

Primum dicitur incarnationis possibilitas.

Scōm ōr natiuitatis qualitas.

Tertiū ōr natiuitatis iocūditas.

¶ Qr icarnatio xpi est possibilis. Cap. j.

Primū mysteriū ōr incarnationis possibilitas. In quo explicemus ptra nōnullos impie sentiētes q̄ deū icarnari fuit ipossibile. Qō aūt hoc sit falsum p̄z: qr suū oppositū est verū. Et hoc tangit a doctoribus. videlz sctō Tho. ⁊ beato Bona. in. iij. sen. di. j. ar. j. q. j. ⁊ pbat ipsuz possibile esse icarnari tribus rōnibus.

Primo rōne oipotētie.

Scōo rōne excellētie.

Tertio rōne pueniētie.

¶ Primo pbāt rōne oipotētie. Naz de-

cū sit oīpotēs: pōt oē illud qđ nec ꝯtradictionē includit: nec aliquē defectū in deo ponit. ꝟm illud Lu. j. Nō erit īpossibile apud deū oē verbū. Sed deuꝫ humanā naturā assumere nec includit contradictionē: nec in deo aliquē defectum ponit. Nā diuinā naturā vniri humane in vnitate ꝑsone nō est aliud q̄ꝫ diuinā ꝑsonā q̄ ab eterno fuit hypostasis respectu diuine nature: esse hypostasim respectu humane nature in tꝑe. Hoc aūt non dicit aliquā impfectionē: sed potius dignitatē ⁊ nobilitatē. Sicut em̄ cū deus sit ens ab eterno: in nullo fit derogatio bonitati sue: dū est causa bonitatis creature create in tꝑe: q̄uis bonitas creata lōge sit inferior bonitate increata. Sic etiā ꝑsona filij dei cū sit hypostasis ītellectualis ⁊ spūalis ⁊ increata ab eterno in nullo derogat si sit hypostasis rōnalis nature create ī tꝑe. Et quēadmoduꝫ deus de nō creāte fit creās ī actu absq̄ꝫ aliq̄ sui mutatiōe vel innouatiōe: sed solū facta mutatiōe ex parte nature create: sic ꝑsona filij dei q̄ nō erat hypostasis humane nature in actu: hꝫ esse eius hypostasis absq̄ꝫ aliqua sui mutabilitate solū facta mutatione ex parte nature assumpte. Et quēadmodum deus est in creatura ꝑ essentiā ⁊ ꝑ pn̄tiā ⁊ ꝑ potentiā ⁊ in nullo depēdet ab illa: sed potiꝰ depēdet creatura ab ipso tāq̄ꝫ a cā ꝯseruāte ⁊ sustētāte: sic ⁊ deꝰ cū est ī creatura rōnali ꝑ vnionē nō depēdet ab ipsa: sed potius ecōuerso: qꝛ hꝫ sustētari in illo: sicut natura hꝫ substantificari in persona. ¶ Scđa rō đꝛ excellētie. Nam vt ait Hilarius. Plus pōt deus facere q̄ꝫ homo dicere vel intelligere. Sꝫ hō pōt dicere vel intelligere rōnabiliter deū humanā naturā assumere: ergo multo magis deꝰ pōt hoc facere. Intelligat nāq̄ꝫ hō congruū fuisse deū incarnari. Tum ꝓpter sue potētie sapiētie ⁊ bonitatis eminentē manifestationē: que quidē facta est in humani generis susceptione. Tum ꝓpter operū diuinoꝝ excellentez ꝯsummationē que est facta cū vltimuꝫ coniunctū est primo. Tū ꝓpter humilē pctī solutionē ad liberationem hoīs captiui: qꝛ sola ꝑsona diuīa erat q̄ ꝑpōderabat toti humano generi. ¶ Tertia rō đꝛ conueniētie. Nā eoꝝ est facilis vnio: que adinuicē similitudinē habēt. Sed hō est creatus ad similitudinē ⁊ imaginē dei. vt đꝛ Gen̄. j. ergo humana natura diuine aliquo mō est vnibilis in ꝑsona. Et si đꝛ ꝙ nulla pōt esse vnio inter illa inter que nulla est ꝓportio: sed dei q̄ est infinitus ad creaturā q̄ est finita nulla est proportio: ergo nulla potest esse vnio. Ad hoc dicendum ꝙ duplex est proportio. Una que attenditur in conuenientia ordinis. Alia que attenditur in cōmēsuratione quantitatis. Cū ergo đꝛ ꝙ om̄e vnibile est ꝓportionabile ⁊c. dicendū ꝙ verū est si intelligat̄ de proportione q̄ attendit̄ in cōueniētia ordinis. Si autē intelligat̄ de ꝓportione q̄ est in cōmensuratione quātitatis: non habet veritatē ꝓ eo ꝙ si aqua maris infinita esset: adhuc posset spōgia immergi: sicut nunc immergeret̄. Et ideo sufficit ad vnionē ꝓportio que ꝯsurgit ex cōuenientia ordinis. Et talis est cōuenientia que est inter creaturam rationalem ⁊ deum: ꝓ eo ꝙ creatura rōnalis eo ipso ꝙ est imago dei: nata est ordinari in ipsa. Diximus qualiter doctores theologici possibilitatem incarnationis ostendunt: qđ a nobis nō est curiose inuestigandum: sed mēte potius affectuose recolendum.

¶ Quo tꝑe ⁊ loco ⁊ qua pauꝑtate xp̄s natus sit. Cap. ij.

Secundum mysterium dicitur natiuitatꝫ qualitas. In quo considerare debemus qualiter christus natus describitur ab euāgelista. Ex cuius consideratione tres conditiones xp̄i nascētis colligimus.

Prima đꝛ tēporalitas.
Scđa đꝛ localitas.
Tertia đꝛ paupertas.

¶ Prima cōditio dicitur temporalitas.

Designatur nanq; in euangelio q̄ christus natus est Octauiani imperatoris tempore. Qui vt scribit Suetonius et Eutropius nat⁹ est in veletrano oppido. viij. kal. septēbris ex p̄re Octauiano senatore et matre Accia nepte Julij cesaris genita ex Julia sorore: q̄ nupserat L. Balbo. De quo refert plinius in. vij. historie naturalis: q̄ cū vrbez intraret apparuerūt stelle circa solē in modū corone posite. Hic sedatis oībus bellis orbē totū suo subiecit imperio: cūctis inimicis et turbationib⁹ romanoz deuictis. Regnauit nāq; annis. lvj. duodecim cum M. Antonio. t. M. Lepido. t. xliij. per se. Et vt dicit Solinus de mirabilibus mūdi tp̄s Augusti solū reptū est q̄ plurimū arma cessauerūt t ingenia floruerūt fuerūt em̄ tūc Horati⁹ flaccus. Vergili⁹: Ouidius: Macer: Catullus veronēsis: Terēti⁹: Varro. M. T. C. Apollodor⁹. Valerius: Messala. Valerius maxim⁹: et ꝯplures alij. Ut autē dicit Orosius. Octauianus victor rediēs ab oriēte cuz triplici triūpho vrbem ingressus: tunc primū⁹ qz rēpublicā aurerat: August⁹ est salutatus. Et cū pacificū possideret imperiū edictū fecit vt describerēt vniuersus orbis vt sciret q̄t ꝓuincie: q̄t hoīes essent in toto orbe. Et dicebatur descriptio: qz nūerus eoz qui censum ferebāt redigebatur in scriptis. vt refert magr̄ in hysto. schola. Dicebat etiā p̄fessio: qz quilibet offerens denarium suum presidi ponebat illum super caput suum: et ꝓpio ore p̄fitebatur se esse subditū romano imperio. Regnāte hoc imperatore pissimo rp̄s deus filius nasci voluit. Vñ Beda ait: Nasciturꝰ in carne dei filius sicut de virgine natꝰ virginitatis sibi decus ostendit esse gratissimum: sic pacatissimo seculi tempore procreatur: quia pacem querere docuit: et pacis sectatores inuisere dignatur. Nullus aūt maius potuit esse pacis indicium: q̄z totum orbem vna descriptione concludi: cum Octauianus augustus tanta. xij. annis circa tempus dominice natiuitatis pace regnauit. Theophil⁹ so ait: Cōueniens erat vt per christū cultus multorū deoz deficeret: t vnus deus colerētur: vñ vnus rex orbi imperasse describitur. Nec existimare debemus regem regū iesum xp̄m sub descriptione mundi natū absq; mystica t rōnabili cā. Dicit Origenes. Diligentius aūt intuenti sacramētū quoddā videtur significari: qz in toti⁹ orbis p̄fessione describi oportuit xp̄m: vt cum oībus scriptis sctificaret oēs. Grego. in homel. inquit: Mystice aūt nasciturꝰ dño mundus describitur: qz ille apparebat in carne q̄ electos suos ascriberet in eternitate. ¶ Secūda conditio dr̄ xp̄i nascentis localitas. Nasci em̄ voluit in bethleem iude: ad quaz iuerat ioseph cū maria: eo q̄ esset de domo et familia dauid ꝺm Nico. de lyra: qz inde oriundus fuit. vt hr̄. j. Reg. xvj. et ioseph erat de genere dauid: sicut dr̄ Mat. j. Et non est alienū a ꝓposito: qz iesus xp̄s natus est in tā humili loco: et non in hierlm nec in maxima roma: qz in oībus suis actibus se humilem exhibere voluit. Vñ bethleem elegit sue natiuitati: hierlm sue passioni: vt per hoc gliam hoīm confunderet: qui in ciuitate ignobili nascens: in ciuitate nobili est passus opprobriū. Et vt dicitur in quodam sermone ephesini cōcilij. Si maximā romā elegisset ciuitatē: propter potentiā ciuiū mutationē orbis terrarum putarēt: si filius fuisset imperatoris potestatis autoritatez imperatori ascriberent. Sed vt humilitas xp̄i ostenderet: et diuinitas cognosceretur orbē terrarū transformasse: pauperculā elegit matrem: pauperiorē et ignobiliorē patriā. tñ in signū perfecte victorie et vt suam potestatem ostenderet: in ipsa roma q̄ caput erat orbis statuit caput eccl'e sue. ꝺm illud Esa. xxvj. Ciuitatem sublimez humiliabit: et cōculcabit eam pes pauperis. i. christi. gressus egenoz um. i. petri et pauli apostoloz eius. ¶ Tertia cōditio dicitur christi nascētis paupertas De q̄ ait Lucas. ij. c. Impleti sunt dies

marie vt pareret: et peperit filiuz suum primogenitū: et pannis eū inuoluit: et reclinauit eū in presepio: quia non erat ei locus in diuersorio. Diuersoriū nāqz ꝟm magistrū in historia scholastica dicitur operimentuz quod est inter duas domos: sub quo ciues ad colloquendū: vel propter aeris intēperiē diuertebāt. vbi Joseph boui ⁊ asino presepe fecerat Mirare modo aīa mea q̄z extrema fuit paupertas regis celoꝝ et oīm creaturarū nascentis. Audi Hieronymū ad marcellā de vrbe secedenda dicentem: Quo sermone: qua voce speluncā tibi saluatoris exponā? Et illud presepe in quo infantulus vagijt: silentio magis q̄z infimo sermone honorādū est. Ubi sunt late porticꝰ? Ubi aureata laquearia? Ubi domus miserorum penis et dānatoruz labore vestite? Ubi adinstar palatij priuatoꝝ extructe basilice: vt vile corpusculū hominis preciosius inambulet et q̄si mundo quicq̄ non possit esse ornatius tecta sua magis velit aspicere q̄z celuz? Bethleē. Ecce ī hoc paruo terre foramine celoruz cōditor natꝰ est: hic inuolutꝰ pannis hic visus a pastoribꝰ: hic demōstratus a stella: hic adoratus a magis. hec ille. Et idē ad Eustochiū. Ille cuius pugillo mūdus cōcludit: presepis continetur angustia. O q̄d erat videre filiuz dei inuolutū pannis vagientē: lachrymantē: pre frigore tabescentez? Eamus oēs queso cū pastoribus et dicamꝰ sibi. O angeloꝝ rex dignissime: qui ꝓ nobis ad hanc necessitatem venisti: vt ex paupercula matre ī tuguriolo vilissimo nō habes vbi caput reclines: quid vis a nobis? Quid tibi persoluere possumꝰ? Vis aurū? vis argentū? Placēt tibi vel gemme vel iocalia vel preciosa queqz diuertibilia? Et si forte ista spreueris que faciunt tantū ad ornatū pro tua necessitate domū acciperes ad habitandum: ligna et pannos ad calefaciendum. Et mox infantulus iste clamabit ardenter. O rationales creature nolo mundi diuitias: nolo delitias: nolo magnificētias. Ecce vestram carnem assumpsi. Puerulus sum et pro vobis trigintatribꝰ annis laborabo indesinēter in fame ⁊ siti: in vigilijs et peregrinationbus: in angustijs et persecutionibus: in plagis et vulneribus: in sanguinis effusione vsqz ad mortez. Si mihi placere cupitis qui vos ita diligo: peccata vestra mihi donata. Ille super humeros meos ponite dolentes in corde vestro de quibuscūqz cōmissis: et ego pro vobis satisfaciam. Ego oīm penitentiā portabo. O humani cordis duricia cur nō mollit: cur nō flectit: cur nō mouet ad vocē oīm saluatoris. Sunt nēpe hūane mētes gelate ⁊ ferro duriores: qm̄ xp̄m paruulū clamātem et dicentē: pctā deponite pctā deponite: quia propter peccata incipio peregrinari ad mortē non audiunt. Sed q̄d tu faciebas o virgo pijssima: quando videbas in assumpta carne facto rem oīm tam infimo loco natū? Flebāt oculi tui. Que tantomagis eras pietate deuicta: quanto certior eras de altitudine secreti. Nempe humanus intellectus excogitare non posset qualiter virgo sacratissima puella ⁊ plena gratia: sui filij ardētissimā paupertatē defleuit.

¶ Q̄ omnes creature in christi natiuitate signum iocunditatis ostenderunt.

Capitulum.iij.

Tertium mysteriū dicitur natiuitatis iocunditas. Nam natiuitas presentium letissima debet esse animis q̄buscūqz bene depositis. De qua et nos triplicem iocunditatem inferemus.

Prima dicitur supernaturalis.
Secunda dicitur virginalis.
Tertia dicitur generalis.

¶ Prima dicitur supernaturalis: que facta fuit in angelicis choris. Et quidē angelus vnus letus ad pastores descēdit: qui vigilias noctis custodiebant super gregem suum: annūcians eis ꝙ natus esset Jesus: cū quo facta est multitudo magna celestis exercitus cātātiuz

gloria in altissimis deo ⁊c. Et vt inquit Beda in homel'. nunq̄ in tota veteris testamēti serie reperiemus angelos: q̄ tam sedulo apparuerūt patrib⁹: q̄ cum luce apparuerint. Sed hoc priuilegiuz recte huic tp̄i est reseruatū: qñ exortum est in tenebris lumen: ⁊ rectis corde leticia. hec ille. ¶ Secūda iocūditas dicitur virginalis. Suscepit equidē virgo gloriosa inestimabile gaudiuz: cū vidit se peperisse sine corruptione: ⁊ sine dolore. Nec vt quidā fatue arbitrantur iacens peperit filiū suū nec obstetricū habuit adiutoriū. Unde Hierony. aduersus Heluidiū. Nulla ibi obstetrix fuit: nulla muliercularū sedulitas ītercessit. Ipsa pānis inuoluit infantē: ipa ⁊ mater ⁊ virgo. Puto em̄ q̄ appropinquante hora partus sensit v̄go purissima tātam intellectus leticiā quantā nō senserat vnq̄ omnibus diebus vite sue: et oēs sensus eius spirituales ⁊ corporales quadā inenarrabili suauitate replebantur. Et eleuata super humanas vires in abyssum diuine contemplationis: ita cū immenso dulcore peperit filium suū. Quemvt vidit natū: mox adorauit vt verū deū: et deinde illum ad se suscipiēs suo pectori strinxit: et pannis inuoluendo lacte suo purissimo pascebat. Audiuit ⁊ angelos cantātes: vidit pastores cū admiratione venientes ad inquirēdū de saluatore nato: quem ipa parturierat: ipa tenebat: ipa tractabat. O gaudiū vere incognoscibile: cū v̄go gloriosa videbat oculis corporeis: quē sancti patres ceteriq̄ electi desideraue runt inspicere: nec solū filiū suū sentiebat: sed suijpsius ⁊ etiam dei filiuz esse intelligebat. ¶ Tertia iocūditas d̄r generalis. Naz dño nascente oēs quodāmodo creature vise sunt suo modo letari. Creatura nāq̄ pure corporea letata est: qr vt testatur Jnno. iij. Tp̄e illo quo rome longo tp̄e pax fuit: romani templū pacis pulcherrimū construxerunt: ⁊ ibi statuā Romuli posuerunt. Consulentes v̄o Apollinē quātū duraret acceperūt respōsuz quousq̄ virgo pareret. Qd̄ ipsi audiētes dixerūt: in eternū durabit: qr virgo nunq̄ pariet. Uñ ⁊ in foribus templi titulū hūc scripserūt. Tēplū pacis in eternuz. Sed in ipa nocte qua virgo peperit tēplū fundit⁹ corruit Ubi mō est eccl'ia: q̄ sctē marie noue d̄r. ¶ Scd̄o letata est creatura corporea et lucida vt p̄dictus Jnnocē. papa dicit: Jn ipsa enim nocte natiuitatis obscuritas aeris in claritatem diei versa est: et in die natiuitatis domini tres soles in oriente apparuerūt: qui paulatim in vnū corpus solare redacti sunt: lz in historijs scholasticis dicat̄ q̄ hoc non fuit in die natiuitatis: sed ante p̄ aliqd̄ tp̄s. s. post mortē Julij cesaris: qd̄ etiā eusebi⁹ in chronica asserit. Orosius v̄o dicit verba hec. Hora circiter tertia tp̄e liq̄do ac puro ⁊ sereno: circulus ad speciem celestis arcus orbē solis ambiuit: quasi venturus esset q̄ ip̄m solem solus mundūq̄ totū effecisset et regeret. Addit et Jnnocentius rē dignā miratu q̄ Octauianus imperator in tantū senatui placuit: vt ip̄m p̄ deo colere vellēt. Qui se mortalē intelliges: īmortalitatz sibi nomen noluit vsurpare. Ad illoruz v̄o īportunā īstātiā Sibyllā p̄phetissaz aduocat: scire volens p̄ eius oracula: si in mundo aliqñ eo maior nasceret̄. Et cū in die natiuitatis dñi cōciliū super hac re cōuocasset: ⁊ Sibylla in camera imp̄atoris oraculis īsisteret: in die media circul⁹ nitens apparuit circa solē: ⁊ in medio circuli v̄go pulcherrima filiū gestās in gremio. Tūc sibylla hoc cesari oñdit. Cū aūt imp̄ator ad p̄dictā visionē pl'imū admiraret̄: audiuit vocē dicētē: Hec est ara celi. Dixitq̄ ei Sibylla. Hic puer maior te est: ip̄m adora. Et in camera in q̄ hec celebrata sunt: ī honore sctē marie dedicata est eccl'ia: q̄ vsq̄ hodie d̄r ara celi. Octauianus v̄o puero sibi monstrato myrrham dedit: et deus de cetero vocari recusauit. ¶ Tertio letati sunt pastores inuenientes sicut dixerat eis angelus. Unde et nos

De templo pacis rome

omnes letari debemus ⁊ spūaliter iocundari: qꝛ ait Leo papa in sermone. Saluator noster hodie dilectissimi natus est: gaudeamꝰ. Neqꝫ enim locū fas est esse tristicie: vbi natalis est vite: que consumpto mortalitatis timore ingerit nobis de ꝓmissa eternitate leticiā. Nemo ab huius alacritatis participatione secernit. Una cūctis leticie communis est ratio: qꝛ dn̄s noster mortis peccatiqꝫ destructor: sicut nullū a reatu liberū repperit: ita liberandis oībꝰ venit. Exultet sanctus: qꝛ appropinq̄t ad palmā. Gaudeat peccator: qꝛ inuitatur ad veniā. Animet gētilis: qꝛ vocatur ad vitam. hec ille. Igitur leti facti sunt celi ⁊ ciues celorum ⁊c. Sic ⁊ nos gaudētes referamus gr̄as deo: qui se ipsum dedit paruulū: vt nos magnos faceret in regno celoꝝ: in quo viuit et regnat ꝑ infinita secula sclōꝝ. Amen.

¶ In festo sancti Stephani ꝓthomartyris de eodem. Sermo.xxiiij.

¶ Stephanꝰ Jesuꝫ vidēs. Fructꝰ.xxiiij

Video celos apertos ⁊ Jesum stantē a dextris v̄tutꝫ dei. Act. vij. In tribulatiōe positis ac laborantibus dilectissimi in xp̄o Jesu pro diuino amore non deest auxiliū sue gratie: qua fit vt quecunqꝫ ardua ⁊ difficillima nō solū moleste: sed iocunde ⁊ equo aīo ferāt. Nihil em̄ morte terribilius. Hāc tamē amici dei cū opꝰ fuit passi sunt ꝑ xp̄o gaudentes. Et ne multoꝝ exēpla referamus: proponitur exēplū de ꝓthomartyre: qui ī etate floridissima lapidationis martyriū patientissime tolerauit. Cui cū ex debito cogamur honorez deuotum exhibere: vt possimꝰ suffragio ipsius sue sanctissime vite esse imitatores: de ipso in presenti sermone dicturi sumus sub vno fructu: qui est Stephanꝰ iesum videns: sicut dicit in themate. Video celos apertos ⁊c. In q̄bꝰ sanctissimis v̄bis tria principalia priuilegia beati Stephani notabimus.

Primum dicitur gratie.
Secundū victorie.
Tertium glorie.

¶ Quod in Stephano fuit gratia. Cap. j.

Primū priuilegiū dicitur gratie: de q̄ d̄r Act. vj. Stephanus aūt plenus gr̄a ⁊ fortitudine faciebat signa ⁊ prodigia magna in ppl'o. Nā cū tria sint peccata prima: que ad cetera reducuntur: videlꝫ superbia: auaricia: luxuria. Pro quibus dicit. j. Joh. ij. Om̄e qd̄ est in mundo: cōcupiscētia carnis est: ⁊ cōcupiscētia oculoꝝ: ⁊ supbia vite: necessariuꝫ est vnicuiqꝫ laborare vt ab his nō superet: quinīmo vincēdo contrarias sequat virtutes. Qd̄ esse nullo mō pōt sine diuina gratia sicut docet Aug. in lib. de correptione ⁊ gratia: ⁊ in libro de predestinatione sanctoꝝ: ⁊ in enchiridion. Deus aūt benedictus vnicuiqꝫ laborare volēti ⁊ facere quod in se est: hanc gratiā libere largit: adeo vt nullus de propria negligētia cōqueri possit. Vn̄ Cyprianus in epl'a ad dn̄m ait: Perfluēs largit spūs: nullis finibꝰ premitur: nullis metarū spacijs frenatur. Manna iugiter exuberat affluenter. Nostrū pectus tm̄ sitiat ⁊ pateat. Quātum illud fidei capax offerimus: tātuꝫ inundantis gratie haurimus. hec ille. Qd̄ clare percipimꝰ in beato stephano xp̄i ꝓthomartyre dilectissimo: qui gr̄a diuina superauit p̄fata peccata: ⁊ obtinuit in se tres solēnes v̄tutes: videlꝫ

Prima est virtus humilitatis.
Scd̄a est virtus paupertatis.
Tertia est virtus castitatis.

¶ Primā virtutē quā obtinuit beatus Stephanus dicitur humilitatis in honore sibi ab ecclesia exhibito. Ut enim docet scriptura Act. vj. ipse nō fuit vltimus: immo primus ex septē diaconibus ab apostolis ordinatis in ministerio. Cū em̄ esset maxima mlt'itudo credentiū: que in dies crescebat. xij. apostoli decreuerūt eligere septē qui pos-

sent preesse ministratiõi temporali: vt ipsi possent liberius vacare verbi diuini predicationi. Et elegerũt stephanum plenũ fide ⁊ spũsctõ. ⁊ Philippum: et Prochorum: ⁊ Nicanorẽ: ⁊ Thimonem: ⁊ Parmenã: ⁊ Nicolaũ aduenam antiochenũ. In quo honore nulla elatione Stephanus intumuit: sed in cunctis se humilẽ exhibuit. ¶ Scõa virtus dicitur paupertaſ. Nã de eo dr Act. vj. q fuit plenus fide. Vñ Aug. ait: Qui de deo verã fidẽ hũt: nõ cupiunt in his miseris diuites fieri. Et sic ptz quãtũ ad secũdã ptutẽ. ¶ Tertia dr castitaſ. Nã de eo dr q fuit boni testimonij: et mũdissime fame. Et q: plerisq; sua volũtate in pctis cõmorãtes excusationẽ suscipiũt dicẽtes nõ posse ptuose viuere: q: ipe dñs suã grã onegat: nos itel ligere debem q er fonte illo inundãtissimo diuine bonitatis vnusq̃sq; gustare potest si velit. Et q: qui mali sunt nolũt qõ in se est facere: ideo gratiam diuinã participare non pñt. Inq̃t em Euchidi in lib. de causis: q pma causa inest oĩbus rebꝫ sm dispositionem vnã: nõ tm oẽs equaliter accipiunt: sed tm sm dispositionẽ suã. Quo fit vt alii qui recipiant de gra quãtũ eis sufficiat ad salutem: vt sunt illi qui in charitate obseruant diuina mãdata: alij vo aĩo feruẽtiores perfectiõis opa aggredientes ample⁊ copiose gratiã diuinã impetrãt. Nõ em potuissent perseuerare in deserto antonij magn hilarion: Paulus primus heremita: ⁊ alij de q̃bus dicitur in vitis patrũ: nec etiã martyres tã immanes ferre cruciatus duraſq; penas: si gratia dei illis non succurrisset. Non potuissent in etate sua tam florentissima supportare ⁊ calcare mundi superbiam: spernere mundi diuitias: paruipẽdere vanas delitias: ⁊ humiliter ac caste sequi xpm in paupertate: si non fuissent adiuti gra dei. Et si obijcitur q gratia non potest esse maior in vno q in alio: potest ad hoc responderi per Aug. dictũ ad Dardanum. In quibus habitat dꝫ nõ equaliter habitat. Et idẽ ad Bonifaciũ. Explicite gratia merek augeri. Que verba exponẽs Alex. in. iij. q. lxix. mẽ. iij. ar. ij. dicit: q maius ⁊ minus in formis spũalibus non dr sicut in formis corporalibus: q: sm Aug. de quantitate aĩe in formis materialibus dr maius ⁊ minus sm quãtitatẽ dimẽsiuã: in formis aũt spũalibus sm quãtitatẽ ẏtualem. Redeũtes ergo ad nostrũ propositum dicimus q non est inconueniens bonitati diuine quibusdã copiosus donum gratie concedere: cũ ⁊ deus nulli deneget: vt dictum est qõ est ad salutem necessariũ. Sic em oẽs iudei heretici infideles ⁊ mali xpiani in hoc seculo existentes vellent gratiaꝫ dei: facile possent eam obtinere. Habuit eam stephanus ⁊ estimauit ac magnifice precium illius appreciauit.

¶ Qz in stephano fuit victoria. Cap. ij.

Secundũ priuilegiũ: in quo relucet diuinũ adiutorium beati stephani dicitur victorie. Mos em malorꝫ est bonis persecutionẽ inferre: q: sm pborꝫ sententiam: contraria simul stare non possunt: sed mutuo se expellũt: sm q Aristo. x. meta. docet in predicamentis: siue fuerint contraria priuatiue siue positiue: sicut calidum nõ stat cum frigido: nec album cũ nigro: nec tenebra cũ lumine. Vñ quia boni malis contrarij sunt: eos cedũt ⁊ molestant: ⁊ importune persequunt. Unde xxiij. q. iij. c. Qui sm carnẽ. ait Iero. Qui sm carnẽ natus est persequebat spũalez. s. Ismael ⁊ Isaac. Nũq̃ aũt spũalis carnalẽ persequit. Quod patz etiã per beatũ Iero. in epitaphio sancte Paule. Semp virtutes persequit inuidia feriũtq; summos fulgura mõtes. Etem sancti oẽs emulos habuerunt. In paradiso quoq; serpẽs fuit: cuius inuidia mors intrauit in orbem terrarũ. Et vt de oĩbus taceã: dominꝫ noster iesus xps phariseorꝫ inuidia est

crucifixus. Et ne multoꝝ exemplar: q̄ sunt innumerabilia replicem?: ecce in proposito est stephanus leuita: contra quē insurrexerūt viri iniqui impij querentes sibi mortem inferre triplici bello interueniente.

Primū ꝺr disputationis.
Scōm ꝺr accusationis.
Tertiū ꝺr cōminationis.

¶ Primū preliū fuit disputationis: qr insurrexerūt quidā de synagoga: q̄ appellabatur libertinoꝝ. a regione sic nominatoꝝ ꝑm Nicolaū de lyra: t cyrenē sium a cyrene ciuitate: t alexandrinoꝝ ab alexandria metropoli egypti: t eoꝝ qui erāt a cilicia t asia: que sunt regiones propīque iudee. In quo prelio datus est sibi spūssctūs: qui sibi facūdiaꝫ ministrauit ꝑm xpi promissuꝫ. Lu. xxi. Ego dabo vobis os t sapiētiā: cui nō potuerūt resistere t contradicere oīs aduersarij vestri. Ideo aduersarij stephani nō poterant resistere sapientie t spiritui qui loquebaf. ¶ Scōm preliū dicitur accusationis: qr videtes iudei q̄ per primū modū eū nō superassent: callide submiserūt duos falsos testes: qui eū in iudicio accusarent. Et venerunt t accusauerunt eū dicētes stephanū blasphemasse deū t moysen t temꝓluꝫ t legē. In q̄ prelio affuit sibi diuinū auxiliū: qr intuentes in eū oēs qui erant in cōsilio: facīē eius viderūt tāq̄ faciem angeli. Ubi est subsecuta victoria: quia de oībus sibi obiectis ipse se clarissime purgauit magnificādo deū: t moysen t legē t tēplū. De deo dicit eū qui locutus est patribus t ꝓphetis deum fuisse gloriosum. De Moyse: q̄ amicus dei fuerat. De lege: q̄ fuerat a deo data. De templo: q̄ fuerat' ex precepto dei constructum. ¶ Tertiuꝫ prelīū ꝺr cōminationis. Nam cū stephanus fuisset multa rationabiliter locutus: emuli sui non valebāt respōdere. t audientes que dicebanf dissecabantur cordibus suis: t stridebant dēntꝫ in eū. Ecce aūt statim brachium domini auxiliū suggerens stephano: qui in tali prelio prospiciebat sibi imminere periculū mortis. Nā intendes in celū vidit gloriā dei: t ait: Ecce video celos apertos: t iesum stantem a dextris virtutis dei. De ista apparitiōe dicūt sancti doctores: q̄ stephan? aut vidit oculo corporali aut mentali. Si corporali tria mirabilia sunt subsecuta. Primuꝫ est q̄ vidit celos apertos. Qō ꝑm Nicolaū de lyra est intelligendū nō q̄ celi fuerunt aperti t diuisi: cū sint incorruptiles: sed quia sic clare vidit: ac si nullū fuisset obstaculum intermediū. Scōm mirabile est: qr vidit iesum in gloria patris: cū ꝑm naturā impossibile sit vt corpus glorificatum ab oculo corporali non glorificato in sua gloria possit videri. Tertium mirabile est: cū corpus xpi sit in celo empyreo: vidēdo ipsum vidit vltra celū aereū sydereum t crystallinū. Impossibile est autē ꝑm naturā: vt oculus corporalis in tāta ꝺr stantia possit videre. Si aūt vidit oculo mentali: tūc factū est vt mens eius esset adeo illuminata ad noticiā glorie dei: t dñi nostri iesu xpi filij sui: vt nihil aliud posset vel velle vel desiderare: nec mortē quā omnes fugiūt velut sibi nociuū timere. Qō ostēdif. Judei eīm cū audissent eū talia dicētem: cōtinuerūt aures suas. ꝑm glo. ne audirēt blasphemiā: t sic ex malicia sua estimātes eū blasphemū: lz nō esset: eduxerūt eū extra ciuitatē t lapidabant t testes deposuerūt vestimenta sua: vt celeri? interficerent eum ad pedes adolescentis qui vocabatur Saulus: qui postea Paulus fuit. Ipse vo lapidatus vulneratus: cruore perfusus non dicebat: Heu me dolentem: non heu me iuuenem: non dicebat heu me: quia mori?or sine causa: nō dicebat heu me: quia relinquo mundum. Heu me quia relinquo amicos morte percussus. Sed q̄d dicebat: Dñe iesu accipe spūm meum: t ne statuas illis hoc peccatū. Quo dicto obdormiuit in dño. Ubi glosa ait:

Pulchre dictum est: obdormiuit in domino: et non mortuus est: qui obtulit sacrificium dilectionis: et obdormiuit in spe resurrectionis.

¶ In Stephano fuit gloria. Cap. iij.

Certū priuilegiū beati stephani: in quo relucet diuinū adiutoriū dicitur glorie. Vnde ait ps. cxv. Preciosa in cōspectu dñi mors sanctorū eius. Qđ in Stephano verificatū est: qui triplicem gloriam adeptus est.

Prima dr specialis honorationis.
Scđa dr miraculor operationis.
Tertia dr plene beatificationis.

¶ Prima gloria quā cōsecutus est beatus stephanus dr specialis honorificationis. Est em in ecclesia dei inter martyres primus: et eius festū post natiuitatē domini celebratur. Et nota q de de beato stephano fit duplex officium vel festū scilz inuentionis: et passionis. Inuentio eius anno dñi quadringentesimoseptimo. et anno sexto Honorij principis narratur fuisse. Cuidā enim presbytero Luciano in territorio hierosolymitano feria sexta in stratu suo quiescenti cū pene vigilaret: quidā senex statura procerus: vultu decor: plixa barba: pallio candido amictus: in cuius summitatibus erāt tanq̄ auree cruces cōtexte: calciatus caligis: in superficie deauratis apparuit: qui virgā aureā manu tenēs tetigit eu dicens: Patefacito diligenter tumulos nros: q: indecēter recōditi sum: et despecto valde loco: et resera hoc epo hierosolymitano Johāni. Cui Lucianus dixit: Domine quis es? Et ille. Ego sum gamaliel qui Paulū apostolu enutriui: eumq̄ docui legem. Qui aūt mecū iacent est sanctus stephanus: quem lapidatū in meo tumulo nouo collocaui. Alius est Nicodemus nepos meus Et alius Abibas filius meus. Quo dicto sanctus Gamaliel disparuit. Cum aūt prefatus Lucianus iussa eius differret implere: iterū apparuit ei. Dixitq̄ Gamaliel. Quare negleristi que tibi direram? Qui dixit: Pater nō negleri: sed orauī si hoc a deo esset: mihi secundo appareret feria sexta sequentis hebdomade. Post hoc aūt Lucian? abijt ad episcopū: narrauitq̄ ei cuncta per ordinē. Pergunt igitur cū alijs epis ad locū Luciano ostēsum: inuenteq̄ sunt sanctorū reliquie et in ecclesia montis syon sunt reuerenter collocate. De hac inuentione loquitur Beda in chronica sua. Corpus vo sancti stephani est delatū cōstantinopolim. Qđ tādē tpe Theodosij imperatoris rome est delatū: et in sepulcro in quo iacet sanctus Laurētius fuit etiā conditū. Inuētio aūt fuit eadē die qua passio eius celebratur. Festiuitas aūt mutata est post natiuitatē dñi: q: solēni? agebatur festū de eius inuentione q̄ de passione. Ideo festū de passione post natiuitatē domini ab ecclesia celebratur: et ppter reuerētiā natiuitatis domini: et q: passio eius maior et dignior est q̄ eius inuentio. ¶ Secūda gloria quā assecut? est beatus stephanus dicitur miraculorum operationis. Dicit em Augu'. xxij. de ciui. dei. c. viij. beatū stephanu inumeris miraculis coruscasse: et mortuos ser suis meritis suscitasse: multosq̄ a varijs languoribus liberasse: de quibus diffusius loquitur ibi Aug.

¶ Tertia gloria quā beatus stephan? assecut? est: dicitur plene beatificationis. Vnde hz in regno celor. deū clare videndo tenendo atq̄ fruendo. Ibi factus est in pace locus eius. Ibi possessionē habet opulentaz: et plenam quibuslibet bonis. Ibi possidet aureolam que datur martyrib?: doctorib?: et virginibus. Sic itaq̄ audiuimus stephanū laborantē: intellerim? eū xp̄m adiuuantem: ip̄m vo vincentem: eumq̄ nunc glorioſum colimus in regno celor: in quo xp̄us ipse benedictus viuit et regnat cum omnibus sanctis suis p infinita secula seculorum. Amen.

¶ In die sancti Johānis euangeliste:

de eodem. Sermo.xxv.

¶ Jesus Johannē diligit. Fructꝰ.xxv.

Dilectus meꝰ mihi ⁊ ego illi. Cant.ij. In collegio sanctoꝝ celi magnā glīaz possidet Johannes euangelista cuius laudes vix lingua exprimere sufficit: qm̄ ex omni parte virtutū suaruz preconia superabundant. Verūntn̄ qꝛ hodierna die ecclesia ipsiꝰ festum celebrat: nos deuotione qua poterimꝰ de ipso verba facturi sumus: dicemusqꝫ q̄dilectus atqꝫ charus fuit dn̄o nr̄o iesu xp̄o sub vno fructu: qui est. Jesus iohannez diligit. Quod in propositis verbis exprimitur: cum de ip̄o xp̄s dicit: Dilectus meus ⁊c̄. In quibꝰ verbis tria mysteria huius ardentissime dilectionis erunt nobis contemplanda.

Primum dr̄ rationis.
Secundū dr̄ ostensionis.
Tertium dr̄ conclusionis.

¶ Qꝛ rōnibꝰ probat̄ Johannez a xp̄o singulariter fuisse dilectū. Capl'm.j.

Primū mysteriū dr̄ ratiōis. In quo contemplari libet cur xp̄s filius dei iohannē euangelistam ita dilexit? Respondetur vt de ipso singulariter dicit̄ q̄ fuerit dilectus discipulus iesu. Naz Job.xiij. habet̄: Erat recūbēs vnus ex discipulis eiꝰ in sinu iesu: quez diligebat iesus. Et Job.xx. Venit ad simonē petrū: ⁊ ad illū discipulū quē diligebat iesus. ⁊.xxj.c. Conuersus petrus vidit illū discipulū quē diligebat iesus sequentē. Augustinus super hoc verbo ait: Seip̄m dicit discipulū quem diligebat iesus: quia ipsuz pre ceteris familiarius diligebat. De hoc etiaz cantat ecclesia: ⁊ sumit̄ ex dictis venerabilis Bede. Hic est iohannes qui priuilegio amoris precipui ceteris altius a dn̄o meruit honorari. Et dicimus q̄ triplici ratione xp̄s ita diligebat iohannem.

Primo ratione fraternitatis.
Secūdo ratione etatis.
Tertio ratione virginitatis.

¶ Primo eū diligebat ratione fraternitatis: qꝛ erat sibi frater ex eadez stirpe natus. Nā vt colligitur ex dictis sanctorū patrū: Anna tres filias habuit: scz mariā matrem dn̄i: ⁊ mariam iacobi: ⁊ mariam salome. De maria iacobi geniti sunt Jacobus minor: Simon chananeus: Judas Thadeus: qui fuerunt apostoli: ⁊ Joseph qui cognominatus est iustus. De maria salome natus est Jacobꝰ maior ⁊ Johannes euāgelista. Unde s̄m Franciscū de mayronis: colligitur hec veritas: q̄ Johannes euangelista habuit triplicē germanitatē ad xp̄m: ꝓ eo q̄ mater dn̄i habebat tantā germanitatē sola ad filiū suū: quātā habēt pater ⁊ mater in alijs eo q̄ corporalē substantiam totaz filio suo dedit: in qua germanitas radicat̄: eo q̄ de substantia virginis xp̄s fuit totaliter formatus. Et ideo tantū fuit ei germanus beatus iohannes ex pte solius matris: quantū si xp̄s fuisset ex vtroqꝫ parente. Et si dicat̄ non est verū q̄ xp̄s magis dilexerit iohannē q̄ alios apl'os. qꝛ Job.vl. xp̄us dixit petro: Simon iohannis diligis me? Et ipse: Tu scis dn̄e qꝛ amo te. Et xp̄s mag̃ diligit eos qui eū magis diligunt. Ergo magis dilexit petrū q̄ iohannem. Qd̄ etiā ex textu apparet: qꝛ petro cōmisit ecclesiam gubernādā. ¶ Ad hoc dicere possumus s̄m Aug. sup Job. q̄ est dilectio in signo exteriori: ⁊ est dilectio in effectu īteriori. Si loquamur de dilectione p̄mo modo: magis diligebat iesus iohannem qꝛ maiorem ei exhibebat familiaritatez. Si aūt quantū ad effectū interiorē qui est effectꝰ gratie: sic diligebat petruz: qꝛ maius munus gratie ei exhibebat. Et hec est rō quare per iohannem ⁊ petruz duplex vita significatur. Per petruz vita actiua q̄ trāsit: per iohannē vita cōtemplatiua que permanet. Un̄ petro dictū est. Se

quere me. De iohāne v̄o d̄r: Sic eū vo
lo manere. Et q̄ actiua est laboriosior
⁊ fructuosior: cōtēplatiua v̄o purior ⁊
iocūdior: ad significādā huius vite du
plicē differentiā familiari⁹ se domin⁹
exhibebat iohanni q̄ petro. Ex hoc di
cit Augustinus: q̄ Petr⁹ erat melior:
sed Johannes erat felicior. Bern̄. autē
aliter rn̄det dicēs: q̄ Petr⁹ dilexit fer-
uenti⁹: ⁊ ideo diligebat̄ fortius. Johā
nes v̄o dilexit dulci⁹: ⁊ ideo diligebat̄
familiarius. Alij aūt dixerūt q̄ Petr⁹
magis dilexit deū in proximo q̄ iohan
nes. Johānes v̄o magis dilexit deū in
se q̄ petr⁹. Un̄ petrus recepit curā re-
giminis: ⁊ ex hoc habuit maiorē gl'iaz
ad laborē actionis. Johēs aūt habuit
efficaciorē gratiā ad quietē cōtēplatio
nis. Fuit ergo vterq̄ dilect⁹ a xp̄o: cū
de iohāne modis predictis dicat̄ q̄ a
xp̄o singulariter diligebat̄. ¶ Sed ali-
quis dicere posset. Videt̄ mihi q̄ pe-
trus apl's fuerit xp̄o ampli⁹ amicus: ⁊
q̄ magis xp̄s ip̄m dilexit. Et hoc ꝓbo
tali ratione. Qn̄ aliq̄s homo habet fa
cere aliqd̄ magnū iter: si est bene sapi-
ens ip̄e cōmittit rē sibi magis charam
maiori ⁊ meliori amico quē habeat in
mūdo. Sed ille qui est fons sapientie
v̄bū dei in excelsis. s. dn̄s iesus quādo
iuit in celuz ipse cōmisit rē sibi magis
charā quā in mūdo haberet: scz sanctā
matrē ecclesiā: pro qua de celis descen
dit ⁊ mori voluit: petro qn̄ dixit ei. Tu
es petrus: ⁊ sup hāc petram edificabo
eccl'iam meā. Matth. xvj. Et qd̄cunq̄
ligaueris sup terrā erit ligatū ⁊ in ce-
lis. Et tibi dabo claues regni celoruz.
Ergo videt̄ q̄ beatus petr⁹ fuerit me-
lior amicus quem xp̄s habuerit. ¶ Ad
istā rōnem ego rn̄deo ⁊ dico q̄ dn̄s no
ster iesus xp̄s cōmēdauit eccl'iam suaz
meliori modo btō iohanni q̄ petro. Et
ratio est ista. Uos scitis q̄ nihil aliud
est ecclesia q̄ cōgregatio fidelium oīm
xp̄ianoꝝ: sed tp̄e passionis xp̄i tota fi-
des xp̄iana defecit in oīb⁹ ⁊ remāsit so
lū in virgine gl'iosa. Un̄ ipsa sola fuit
tunc sancta mater eccl'ia. Et ista cōmē
data fuit btō iohanni: ergo maior ⁊c.
Item videt̄ fuisse maior alia rōne. In
euāgelio fit cōparatio inter statū v̄gi-
nitatis ⁊ matrimonij. Et dicit euāgeli
sta q̄ est tāta differētia quāta est inter
centū ⁊ triginta. Beat⁹ petrus habuit
vxorē ⁊ filiā: beatus aūt iohānes fuit
virgo purissim⁹. Et ideo tāta differen-
tia videt̄ esse inter eos quāta est inter
centū ⁊ triginta. ¶ Sed diceret aliq̄s.
Est ne maior iohanne baptista? Johā
nes baptista fuit virgo purissim⁹: fuit
germanus xp̄i: fuit sctificatus: fuit ꝓ-
pheta ⁊ plus q̄ ꝓpheta: fuit martyr.
Ipse est de quo saluator ait: Inter na-
tos mulierū non surrexit maior iohā-
ne baptista. Quid dices ad istas ma-
gnas prerogatiuas? Rn̄deo ⁊ dico q̄
iohānes euāgelista habuit excellenter
oēs istas prerogatiuas. Si vis dicere
q̄ iohannes baptista fuit virgo: ⁊ iste
euāgelista iohānes fuit virgo mente ⁊
corpore: iō dn̄s vocauit eū de nuptijs:
⁊ ꝓpter excellētē virginitatem xp̄s in
cruce posit⁹ ipsi matrē cōmēdauit. Et
in signū huius maxime virginitatis:
dn̄s nō permisit corp⁹ ei⁹ in feruentis
olei dolio destrui nec corrūpi: nec post
mortē eius vermib⁹ ⁊ terra putrefieri.
Si vis dicere: baptista fuit germanus
xp̄i. Dico q̄ iohannes euāgelista exces
sit eū in vno gradu: q̄ iohānes euāge-
lista fuit filius sororis beate virginis
marie: sed beatus Johannes baptista
fuit filius Elizabeth cognate eius. Si
vis dicere q̄ iohannes baptista fuerit
sanctificat⁹ in vtero: dico q̄ lz iohānes
euāgelista nō fuerit sctificat⁹ in vtero:
tn̄ ibi iohannes baptista recepit semel
sp̄m sctm̄: sed btūs iohānes euāgelista
recepit ter cū alijs apl'is. Si vis dicere
q̄ iohānes baptista fuerit propheta ⁊
plus q̄ ꝓpheta: dico q̄ iohānes euā-
gelista fuit propheta sicut apparet in
Apocalipsi: qn̄ ꝓphetauit multa q̄ vē
tura erāt septē ecclesijs q̄ sunt in asia:
⁊ multa alia que sunt vētura. Fuit etiā

plus q̄ propheta: qꝛ habuit nobilius officiū q̄ꝫ si esset propheta. Si vis dicere ꝙ iohannes baptista fuit martyr: dico etiam ꝙ iohannes euāgelista fuit martyr. Ita dicit beatus Aug. in quodā sermone beati iohānis euāgeliste: q̄ incipit: Postulat aūt mater filioꝝ zebedei cū errore muliebri. Intelligēs xp̄s preces eius ex filioꝝ descendere voluntate ait: Potestis bibere calicem quez ego bibiturus sum. Per calicē in scripturis diuinis passionē intelligimus. vt est illd̄ Matth. xxvj. Marci. xiiij. ⁊ Luce. xxij. Pater si possibile est trāseat a me calix iste. Et in ps̄. cxv. Quid retri. do. ꝓ oī. q̄ retri. mihi? Cali. salu. accipiā. Statimq̄ ifert. q̄s est iste calix? Preciosa ī ꝯspectu dn̄i mors sctōꝝ eiꝰ Possumꝰ: rn̄derūt illi. Quibꝰ christus. Calicē quidē meū bibetis: sedere autē ad dexterā ⁊c̄. Augustinus. Queritur quomō calicē martyrij filij zebedei videlz Jacobus ⁊ Johānes biberūt: cuz scriptura tamē narrat apl'm Jacobuz ab Herode capite truncatum: Johannem aūt propria morte finisse? Sed si legimus historias ecclesiasticas: in q̄bus refert̄ ꝙ ipse propter martyrium fuit missus in feruentis olei dolio ⁊ ꝓ suscipienda corona xp̄i athleta precesserit: statimq̄ relegatus in pathmos insulā sit ⁊ venenū biberit: videbimus martyrij animū non defuisse: ⁊ bibisse Johānem calicē cōfessionis: licz persecutor nō effuderit sanguinē. hec Aug. Demū ille gladiꝰ passiōis xp̄i: q̄ ꝑtrāsiuit animaz Marie: ꝑtransiuit animā Johānis euāgeliste: vt dicūt aliq̄ sctī. Sed q̄d dices ad verbū xp̄i qn̄ ipse dixit: inter natos mulierū ⁊c̄. Respōdeo ⁊ dico s̄m ꝙ dicit quedā glo. ꝙ in hoc non prefert̄ patriarchis ⁊ prophetis: ⁊ cūctis hoībꝰ: sz equalis ceteris sctīs ostendit̄. Uel aliter dicendū est ꝙ xp̄s fecit cōparationē ad sctōs qui precesserūt ⁊ ideo dixit: nō surrexit. i. nullꝰ maior precessit: sz nō negauit q̄n equalis. Uel etiā dicit̄ ꝙ nō fecit cōparationez ad sanctos qui sequi debebant: ⁊ ideo non dixit: nō surget maior: qꝛ Johannes euāgelista debebat surgere equalis. Quis istoꝝ duoꝝ sit maior vel minor: non debemꝰ curare sicut ptz ꝑ q̄ddam miraculū: qd̄ in vita beati Johānis baptiste legit̄: vbi habet̄ ꝙ erant duo doctores theologi: quoꝝ vnꝰ Johannez baptistam: alter euangelistam preferebat. Tandē super hoc disputatione proposita quilibet valde sollicitus erat autoritates ⁊ efficaces rationes inuenire: quibꝰ suum Johannem posset preferre. Aduenientе aūt disputationis die quilibet sanctoꝝ emulatori suo apparuit: eiq̄ dixit: Bene cōcordes sumus in celis: de nobis nō disputetis in terris. Tūc illi sibi adinuicem hoc in populo publicauerūt: ⁊ deū benedixerūt. Dicamus ergo Johānē euāgelistam singulariter inter alios fuisse dilectū. Secūdo diligebat xp̄s Johannem ratione etatis: qꝛ in etate tenera mūdo spreto secutus est xp̄m. Erat q̄ppe adolescēs: ⁊ a xp̄o fuit vocatus ad sui imitanda vestigia. De cuius vocatione dicit Nico. de lyra in prologo in Johannem: ꝙ tripl'r Johānes fuit vocatus. Primo ad xp̄i aliqualē noticiā. Nam vt habet̄ a Johāne. j. c. quando andree petenti: rabbi vbi habitas? Dicit eis: Uenite ⁊ videte (erat cum ipso Johannes euangelista. Qui sequētes xp̄m) venerūt ⁊ viderunt vbi maneret (sicut hospes) ⁊ manserūt apud illum illo die. Secūdo fuit vocatus ad christi familiaritatē. Et de hac vocatiōe dicit Hiero. in ꝓlogo sup̄ Joh̄ez. Hic est Joh̄es euāgelista vnꝰ ex discipul' dn̄i: q̄ v̄go a deo est electus: quē de nuptijs volētē nubere vocauit deꝰ. Tertio fuit vocatꝰ ad apostolatū: qn̄ relictis rhetibꝰ ⁊ p̄re cū fratre suo secutꝰ est xp̄m. Matth. iiij. Ambulās iesus iuxta mare ⁊c̄. ¶ Tertio diligebat xp̄s Johānez rōne sue v̄ginitatꝫ. Placēt em̄ dn̄o nr̄o iesu xp̄o q̄ ī mr̄imonio regulate viuūt: sed multomagis placēt ei q̄ cōtinētiā

seruant. Super oēs tamen grati sunt illi qui mēte ⁊ corpore virginitatē amplectuntur. Quod videt nostram propriā naturā excellere ⁊ superare: qz inquit Hierony. ad sacras ẏgines de cōtinentia virginali. Grāde est ⁊ immortale: ⁊ pena vltra nostram corpoream naturam superare luxuriā: ⁊ concupiscentie flāmā adolescētie facibus estuantem animi virtute restringere: nri gemitus oblectatiōes excludere: viuereqz contra humani generis legez: despicere coniugij solacia: dulcedinē cōtenere liberoz ⁊ quecūqz presentis vite cōmoda sunt pro nihilo spe future beatitudinis cōputare. hec ille. Cum itaqz Johānes adolescens xpm fuerit secutus ⁊ virgo afficiebatur ei xpus: q̄ puritatē diligit. Quo exemplo inducimur: vt ⁊ nos q̄citius possumus: xpm velimus sequi. Quid dormim⁹? Quid sumus inertes: cū audimus Johānez a xpo dilectū? Curramus vt diligamur ab illo: qz nisi dilexerit nos: nihil nob proderit quodcunqz temporale bonū. In dilectione quoqz sua cōsummatur omnis felicitas. Ille etem sapiens est: ille magnus: ille denicqz gloriosus: qui ita viuit: vt a xpi amore non excludat. ¶ Qz xps ostendit dilectionē quam habebat erga Johannem: Capl'm. ij.

Secundū mysteriū contemplandū dicitur ostensiōis. Voluit nāqz dominus noster iesus xps ostēdere dilectionē erga Johānē in hac vita marime quātū ad tria: videlz

Primo quātū ad professionem.

Scdo quātū ad cōuersationem.

Tertio quātū ad cōmendationem.

¶ Primo ostendit xps iesus dilectionē suā erga Johānem: quātum ad professionem: qz sublimauit eum ad gradus multiplices ecclesiastice dignitatis. Nam vt inquit aplus ad Ephe. iiij. c. dedit christ⁹ quosdā quidē apostolos: quosdā autē prophetas: alios ẏo euangelistas: alios autez pastores ⁊ doctores. Sed Johānes fuit apostolus: vt patet Matthei. x. c. Fuit propheta sicut notat Apoc. c. j. sicut ipse ait: Beatus qui legit ⁊ audit verba prophetie hui⁹ ⁊ seruat ea que in ea scripta sunt. Fuit euangelista sicut apparet in euāgelij descriptione. Fuit etiā doctor predicando ⁊ discurrendo per asiam: ⁊ demū scribendo epistolas suas canonicas. ¶ Secundo ostendit xps dilectionem erga Johānem in conuersatiōe. Hic nāqz fuit qui cū Petro ⁊ Jacobo xpm vidit transfiguratū Matth. xvij. Secūdo fuit hic in puelle resuscitatione. Ita legit Marci. v. c. q̄ princeps accessit ad eū ⁊ adorabat eū dicens: Dne filia mea modo defuncta est: sed veni ⁊ impone manū super eā ⁊ viuet. Rndit ei iesus dicēs: noli timere. Et cū venisset ad domū principis: sumpsit Petrū Jacobū ⁊ Johānem: ⁊ patrē ⁊ matrez puelle: ⁊ ait illi: Surge. Et ẏ festim surrexit ⁊ ambulauit. Tertio hic fuit etiā in sua acerbissima passione Matthei xxvj. Assumpto Petro ⁊ duobus filijs zebedei: cepit contristari ⁊ mestus esse dicēs: Tristis es aīa mea vsqz ad mortez. Hic etiā fuit qui xpe cene recubuit in sinu iesu: ibiqz obdormiuit. In qua dormitione reuelata sunt ei secreta celestia: de quibus postea ipse dicebat. j. sua canonica. j. c. Quod fuit ab initio: quod audiuimus: quod vidim⁹ oculis nostris: quod perspexim⁹: ⁊ manus nostre cōtrectauerunt de verbo vite. Ubi ẏm quosdā habemus dicere: q̄ Johānes vidit deū per essentiaz in hac mortali vita. Qō cōfirmatur primo quia ei fuit reuelatū mysteriuz generationis eterne: quā nullus cognoscere potest ⁊c. Secūdo qz fuit ei reuelatum mysteriū incarnationis: quo ad verbi ẏpetatem: ⁊ ita a diuinitate sub ẏpria ratione. Quod exp̄ssit Johānes in canonica. j. Joh. iij. dicēs: Nos vidim⁹ ⁊ testificamur: qm̄ pater misit filiū suū saluatorē mūdi. Et Joha. j. Vidimus gloriam eius, Sed actus beatific⁹ non

potest cognosci: nisi cognoscatur illud in quo est: sicut Stephanus nō potuit videre christum esse ad dexteram dei: nisi videret deū. ¶ Tertio ostendit xp̄s erga Johannē dilectionē suam quātū ad cōmendationem: quādo moriens in cruce: ⁊ audiens suā matrem flentē ⁊ lachrymantē cōmendauit eaꝫ suo dilecto Johāni dicens: Ecce mater tua. O q̄dignuꝫ fuit hoc priuilegiū Johāni concessum. Nam si bene cōsideremꝰ videbat christus virginē matrem suaꝫ pauperculam desolatam ⁊ merore cōfectam. Nam clamabat querela voce ad filiuꝫ dicens: O fili mi dulcissime. O fili mi amantissime. O fili mi dilectissime. Uideo te in cruce deficientem ⁊ ego orbata tanto filio quo ibo? Ad quē confugiam. Quis mihi auxiliū dabit: ⁊ cōsilium in tam inestimabili pena. O fili mi domū nō habeo: pecunias nō possideo: diuitias nō teneo. Tu mihi thesauꝰ eras: ⁊ ecce in cruce moreris. Amici tui omnes dereliquerunt te. Quis mihi mitigabit dolorē meum Cui me dimittis. O fili sapientissime respōde mihi? Ego mater tua. Ego te in vtero meo portaui. Ego te paui lacte meo. Ego te tenui brachijs meis: ⁊ nūc factꝰ es mihi alienꝰ: latroni locutꝰ es: ⁊ mihi q̄d dicis? Loquere fili loquere afflicte matri tue marie. Audi o Johānes: q̄d de te loquitur christꝰ. Mulier inquit: ecce filius tuus. Et tu Johannes: vide matrē tuam. Tibi eam commendo. Tu illam adiuua: ei assiste in tribulationibus suis. Nō habebat christus in mundo quēq̄ chariorem sua matre: ⁊ eam vt diximus Johanni benignissime cōmendauit.

¶ Q̄ Johānis amor a christo feliciter est conclusus. Cap̄. iij.

Tertiū mysteriū principale dicitur cōclusionis. Amor quidem ad Johānem euangelistam feliciter est cōclusus. Quē christus voluit triplici priuilegio decorare in hac mortali vita dū viueret.

Primuꝫ dicitur miraculorum coruscationis.

Secundum dicitur admirande consummationis.

Tertiū d̄r supne glorificationis.

¶ Primum priuilegiū d̄r miraculorum coruscationis. Ipse enim multa miracula operatus est. A Domitiano nāq̄ crudelissimo ad vrbē vocatꝰ: in qua inferuentis olei dolio missus: inde illesus exiuit: a quo fuit in exiliū relegatꝰ Hic Domitianus vt de ipso didicimꝰ ꝟm Suetoniū Eutropiū Orosiū ⁊ Judam libro de tēporibus: fuit Uespasini filius ⁊ frater iunior Titi. Qui mortuo Tito in imperiū sublimatus est: et in principio ostendit se moderatū valde: dissimulās diligere studia poetarū ⁊ reficiens bibliothecas. Et ita videbatur horrere cedes: vt nec boues immolari mādauerit. Sed in fine seuerꝰ apparuit. Nam senatores nobilissimos ⁊ multos cōsulares suos occidit. Et ꝟm Eusebiū li. iij. ecclesiastice historie persecutus est xp̄ianos et iudeos. Et ꝟm orosium se deuꝫ ⁊ dn̄m permisit appellari: ⁊ in cunctis suarū primordijs litterarum dicebatur. Deus ⁊ dn̄s noster Domitianus. Qui ꝓpter odium tādē a cubicularijs suis occisus est vulneribus anno etatis sue. xlv. Quo mortuo sanctus Johānes ephesum remeauit. Ubi Drusianaꝫ suam deuotam suscitauit. Ubi Cratonē philosophū ⁊ duos iuuenes qui mundū cōtempserant: ad fidem xp̄i reduxit propter gēmarū fractarum integritatē. Ubi iuuenē q̄ mortuus efferebat̄: ad vitā redire impetrauit. Et nō solū in Epheso: verūetiā per totā asiā multa miracula est operatus virtute diuina: sicut diffusius patet in sua legēda. ¶ Scd̄m priuilegiū d̄r admirāde cōsummationis. Mirabiliter em̄ cursum suū cōsummauit. Nā cū esset. lxxxviij. annoꝝ apparuit ei dn̄s dicēs: Ueni dilecte mi. Qui die dn̄ico p̄dicauit vsq̄ ad magnā partem diei: demūq̄ in foueā descēdit: sup quā tanta

lux emicuit: ꝙ nullus ibi respicere poterat. Recedente ꝟo lumine: fouea impleta māna inuēta est. Ubi difficultas oritꝫ apud plurimos: si Johannes fuit mortuus. Et dixerūt aliq̄ ꝙ nō est mortuus: sed dormiuit in sepulcro: hoc accipiētes in signū: ꝙ in sepulcro suo videꝫ quedā scaturicies māne per modū ebullitionis surgere. Et dicunt ꝙ hoc causaꝫ ex anhelitu eiꝰ. Sed Aug. hoc improbat: qꝛ hoc nō esset Johānis priuilegiū sed magis detrimentū: si tādiu a diuina fruitiōe retardareꝫ alijs apostolis in gloria existentibꝰ. Alij ꝟo dixerūt ꝙ Johānes non est mortuus: sed cū Enoch ⁊ Helia trāslatus est in paradisum. Hoc aūt videꝫ esse falsum: quia scribiꝫ ad Heb. ix. c. Statutū est hoībꝰ semel mori. Nec virgini gloriose est cōcessum nō mori. Quidā aūt dicunt: ꝙ est mortuus: tñ sine dolore: sicut fuit sine corruptiōe carnis. Qd̄ videꝫ sentire Hierony. in prologo in Johānem: ⁊ in Apocalypsim. vbi ait: Hic ē Johānes q̄ sciens supuenisse diē recessus sui: cōuocatis discipulis in Epheso: post multa signoꝝ experimēta in defossuꝫ descēdens sepulture sue locuꝫ: oratione facta reddidit spiritū: tā extraneus a dolore sue mortis: ꝙ a corruptiōe carnis fuit alienus. Et si dicaꝫ ꝙ xp̄s dixit Petro de Johāne. sic eū volo manere. vñ erijt sermo inter fratres ꝙ discipulus ille non moriꝫ. Scd̄m Aug. est dicēdū ꝙ xp̄s respōdit ad verba Petri petentis habere Johānem sociū in passiōe ⁊ martyrio dicēs: Sic eum volo manere donec veniā non ad iudiciū in fine: sed ad vocandū in gloriam celestem ab huius mundi statu.

¶ Tertiū p̄ uilegiū dicitur superne glorificationis. In celesti nāq̄ curia copiosam esse Johānis gloriā oēs cognoscere possunt: q̄ sciūt gloriā eē meritis eorrespōdētē. Et ne multa dicamꝰ. Johānes euāgelista nō in infimo ordine ⁊ gradu est sanctoꝝ collocatꝰ: verūetiā ipse est qui propter amorem inter seraphin ardētes habitare crediꝫ. Si ergo felix ⁊ beata dilectio est: q̄ iohannē ad gloriā ac dulcedinē vsq̄ perduxit ipsꝰ exēplo vt xp̄s nos diligat studeamus: qui est benedictꝰ et laudabilis per infinita secula seculorum. Amen.

¶ In festo īnocētū ꝑ eisdē. Ser. xxvj.

¶ Innocētes ꝑ xp̄o occidūt. Fru. xxvj.

Ecipe puerū ⁊ matrē eius ⁊ fuge in egyptū. Angeli ad Joseph loquētis ꝟba sunt ista Mat. ij. c. Iniquitas Herodis impij ⁊ crudelis: xp̄m iesum in cuna vagientē persequi vt occideret curauit. Quod se implere credēs ne deciperet non solū sup xp̄m: vt ipse interficeret effudit irā suā: sed etiam sup alios paruulos innocentes quorū solēnitas celebrata est in eccl̄ia. Ubi mēs deuota ītueri dꝫ quāta sit obligatio rōnis creature ad filiū ꝟginis diligendū: q̄ in qualibet etate sua pati pro nobis dignatꝰ est. Qobrem in presenti sermone recensere debemꝰ ea que de fugatione: ⁊ eius peregrinatione in egyptū: ⁊ pueroꝝ occisione euangelica historia testaꝫ: sub vno fructu: qui est: Innocētes ꝑ christo occiduntꝫ. De quo tria principaliter occurrūt cōtēplāda.

Primū est innocētis iesu elongatio ex angelica monitione.

Scd̄m est Herodis nequicia ex paruuloꝝ necatione.

Tertiū est occisoꝝ merita ex remuneratione.

¶ Qꝛ monitꝰ Joseph ꝑ angelū cū iesu ⁊ Maria fugit in egyptū. Cap. j.

Primū mysteriū cōtemplandū dicitꝫ innocētis iesu elōgatio ex euāgelica āmonitione. De quo in textu euāgelij scribiꝫ. Angelus dñi apparuit in somnis ioseph ⁊c. Ubi tria dubia pñt occurrere.

Primū est an aliq̄s angelus deputatūs fuerit ad custodiā xp̄i.

Scõm est quare christus illo tẽpore mori recusauit.

Tertiũ est cur in sua fuga egyptum petere voluit.

¶ Ad primũ dubiũ videt a q̃busdã dicendũ q̃ xp̃s ad sui custodiã angelum habuit. Multa enĩ in scripturis inueniunt ex quibus facile hoc colligi potest. Nã Luce. ij. c. habet: q̃ ãgelus nũciauit christi natiuitatẽ: q̃ potuit esse angelus ad sui custodiã deputat9. Et ibidẽ. xxij. Ecce apparuit ei ãgelus dñi cõfortãs eũ. Ubi Beda ait: In testimoniũ vtriusq̃ nature angelũ eũ confortasse: t angelũ ei ministrasse describit. Jesus christus ꝟm humanã naturam t passibilitatis statuz: fuit paulomin9 ab ãgelis minorat9: vt declarat magister in. j. sentẽtiarũ. di. xxj. Unde quãtum ad hoc angelico videbatur indigere presidio. Angelicã custodiã deus fecit ad anime dignitatẽ ꝟm Hieronymũ super Mattheũ. xviij. c. qui dicit: Magna quippe est dignitas animarũ vt vnaquecq̃ ab ortu natiuitatis sue habeat angelũ ad sui custodiam deputatum. Anima aũt xp̃i cũ sit nobilissima: nõ debet tanta dignitate priuari. Que tamen omnia: etsi videntur concludere veritatẽ: tamen falsa sunt: q: non habuit christus angelus ad sui custodiã deputatũ ꝟm doctores in. ij. di. xj. vbi ar. j. q. iij. beatus Bonauentura rationem assignat. Quia nec demões eũ poterãt opprimere per violentiã corpous diuinitati vniti: nec poterãt allicere affectum per blanditias: plenitudine gratie cõfirmatum. Ideo christ9 nõ indigebat angelo bono: nec quãtũ ad defensionẽ corpous: nec quãtũ ad eruditionẽ rationis: nec quãtũ ad excitationẽ affectionis. Non solum aũt xp̃s nõ indigebat: sed nec ei etiã cõpetebat. Custodia enĩ in custodiẽte respectu custoditi dicit presidẽtiã quandã. Et q: ãgeli xp̃o dño subijciebant: ideo nullũ officiũ presidentie ipsius iesu xp̃i eis admitti debebat. Quicq̃d aũtẽ de scripturis allegatũ est: de ãgelis administrãtib9: t custodiẽtib9 t seruientib9 ipsi xp̃o: nõ de presidẽtib9 est intelligẽdum. Nũq̃ enim ita minorat9 est xp̃us ab angelis: vt aliq̃s angel9 auderet ei presidere: cũ ita bñ sit adorãdus xp̃s in cruce t in sua infirmitate sicut in sua virtute. Cũ ꝟo dicebat q̃ angelica custodia facit ad hois dignitatẽ: dicẽdũ q̃ custodiri ab angelis ita dicit dignitatẽ in aĩa respectu aliarũ creaturarum que non cõmittunt angelice custodie: vt tñ dicat imperfectionẽ respectu beator: qui aliena custodia nũq̃ egẽt. Et aĩa xp̃i ab instanti sue cõceptiõis erat perfecte beata q̃ angelũ custodientes nõ debebat habere: sed bene ministrãtem. Qđ nõ inuno tñ: sed in pluribus locis manifestũ est: sicut patz Matth. iiij. vbi dicit q̃ ministrabãt ei angeli. In obsequiũ ergo christi angelus apparuit in somnis Joseph. Sed adhuc versat in dubiũ anim9. Quia apparuit angelus zacharie: apparuit ꝟgini gloriose: apparuit pastorib9 dũ vigilarẽt: cur Joseph apparuit in somnis. Ad hoc rñdet Chrysostom9 in homelia dicens: Nõ apparuit manifeste sicut pastorib9 quia valde fidelis erat: pastores erant quasi rudes: ꝟgo indiguit quasi ab angelis instruẽda: similiter zacharias indiguit ante cõceptionẽ plis miraculi visiõe, hec ille. De ꝟ Remigi9 assignat rõnẽ morales t dicit: Per hoc q̃ angelus apparuisse in somnis dr: mystice designat: q: illi q̃ a curis frenis t secularib9 negocijs recedẽtes: pfrui ãgelica visiõe merent. hec ille. In hac apitiõe notãda sunt ꝟba ãgeli q̃ dixit. Mat. ij. Surge t accipe puerum t matrẽ ei9: t fuge i egyptũ. Q: vt dicit Chrysos. super Mattheũ: non ꝓpter matrẽ puer nat9 est: sed ꝓpter puerum mater separata est. Et ꝟm Hilariũ: cum euangelista despõsatam eam iusto significabat cõiugem nuncupauit: sed post partum mater tñ iesu ostenditur: vt quemadmodũ iusto Joseph deputaret Marie

in virginitate coniugiū: ita venerabilis ostenderet eius in iesu matris virginitas. ¶ Ad scdm dubiū respondet Aug. in q̄stionib⁹ noui ⁊ veteris testamēti. vbi ait: Oīa ꝓprijs locis ⁊ tēporibus gessit saluator. Cum ergo christ⁹ mori disponeret pro hominib⁹: differre voluit vsq̄ ad trigesimūtertium annum etatis sue. Tum vt illo tēpore intremendo v̄bo pariter ⁊ exēplo instrueret: tum vt veritatē vtriusq̄ nature insinuaret omnibus: tum vt dilectionem suam ardēter ostēderet: q̄ vitam suā ꝓ nobis dedit: quando erat in perfectissimo statu. ¶ Ad tertiū dubiū respondet euāgelista cū dicit: ꝙ in egypto xp̄s māsit vt impleret quod dictū est per prophetā. Ex egypto vocaui filium meū. Augustinus in quodā sermone de epiphania dicit: Moyses aliq̄n in egypto clauserat diez: illuc christus adueniēs sedētibus in tenebris reddidit clarissimam lucē. Quod vtiq̄ verū esse oñdit magr̄ ī historia scholastica. Nocte enim illa xp̄s cū matre intrauit egyptum: qua precepto suo exiuerāt filij Israel: vt sicut nō fuit dom⁹: in qua primogenitus non iaceret mortu⁹ angelo percutiente: sic ipso ingrediente non fuit tēplum: in quo idolū nō corruerit. Quod Esaias predixerat. xix. c. Ecce dominus ascēdet super nubē leuem: ⁊ ingredietur egyptum: ⁊ mouebūt simulacra egypti a facie ei⁹. Hāc prouinciam cōmendat Isidorus. xiiij. etymologiaruz dicēs: eam esse que prius aerea dicebatur. Deinde egypt⁹ vocata ab egypto Danai fratre ibi regnāte. Hec ab oriente Sirie ⁊ rubro mari cōiuncta: ab occasu Libyam habet: a septētrione mare magnū regio celi imbribus insueta: ⁊ pluuiarū ignara. Nilus solus circūfluens eam irrigat: ⁊ inundatione sua fecundat: vnde multarum terraruz partem frumēto alit. Ceterorū quoq̄ negociorū adeo copiosa: vt impleat mercibus suis orbem terrarum. Hanc xp̄s sibi elegit forte etiam vt ibi se esse mōstraret futurū. In egypto enim plus religio viguit q̄ alibi. Si quis nunc ad egypti veniat solitudines: paradiso omni illā videret heremum digniorē. Et sic egyptus anachoritis: veluti astris celū fuit adornata. Hec ille. Multa declaramus de christi fuga in egyptū. Sed pia mens nostra debet considerare q̄dolenter audiuit mater ioseph sibi dicentē: O virgo dulcissima fugiamus repente: quia Herodes filiū tuum perdere querit. O quātus timor virgineam mentē inuasit? quantusve dolor cor benignissimū penetrauit? Puto enim ꝙ sine mora filiū in brachijs suscipiēs lachrymantibus oculis: cū Joseph sene puella cum paruulo desertum iter arripuerūt. Cōtemplare nunc aīa mea quot noctes duxerunt insomnes: quot vicib⁹ sitis estuauerunt ardore: quotiens ⁊ absq̄ cibo nocte inuigilauerūt in heremo. Cōpatere nunc aīa dura creatori tuo pro te peregrināti. Cōpatere ⁊ ioseph qui sollicitus erat ad inquirēdū per heremū vt matris ⁊ filij necessitatibus occurreret pro viribus: ⁊ nō valebat. Compatere ergo virgini sacratissime que nūc terretur: nunc pauet: nūc filium inter vbera stringit: nunc faciē eius lachrymis rigat: nunc adorat: nunc etiā eius deflet penalitates. O impossibile esset excogitare: que supra hoc mysterio facta sunt: ⁊ multa alia que fiebāt. Profecto si excogitarent vix oculi a lachrymis cōtineri valerent.

¶ Q̄ maxima ⁊ crudelis fuit nequicia Herodis cōtra xp̄m. Capl'm. ij.

Secundū mysterium cōtemplādū dicitur herodis astuta nequicia ex pueroruz necatione. De quo hodie tria consideranda sunt.

Primū d̄r differentia.
Scdm d̄r sufferentia.
Tertiū d̄r malicia.

¶ Primum cōsiderādum dicitur differentia. Scdm enim historiarū doctri-

nam tres fuerūt Herodes.

Primus dictus Herodes Ascalonita: sub quo dñs natus: ⁊ a quo pueri occisi sunt.

Secūdus dictus est Herodes antipas: q̄ Johannē decollauit.

Tertiꝰ dictꝰ est Herodes agrippa: q̄ Jacobū occidit: ⁊ Petrū incarceraut

¶ Secundū considerandū dicitur suferētia. Nō enim Herodes eoipso quo delusus est a magis: pueros occidi mādauit: sed post aliquod tēpus. Quia vt dicit Nicolaꝰ de lyra: cū vellet omnes pueros de Bethleez interficere: ne puer sibi incognitus euaderet impeditꝰ est ab executiōe huius facti: eo ꝙ a cesare Augusto per epistolā est citatus Romam filiorum accusationibus responsurus. Eundo autē romā ⁊ remanendo in curia: ⁊ reuertēdo ad iudeā apposuit annū: ⁊ plus. Et ideo post fere duos annos ad regnum suū reuersus: ⁊ in regno cōfirmatus est: quādo sententiā pro se cōtra filios habuit. Et tunc perfecit necē pueroꝝ prius in mēte conceptā. ¶ Tertium cōsiderandum dicitur malicia. Quisnā explicet quanto dolore animꝰ Herodis fuerit repletus. Qui vt xp̄m perderet: nō solum ipsum: sed omnes pueros qui erant in Bethleē: ⁊ in omnibꝰ finibꝰ eius a bimatu. ⁊ infra. idest ab infantibus duorum annorum vsq̄ ad pueros vnius diei. Vel ꝺz alios vsq̄ ad pueros quīq̄ annorum mādauit occidi. Cui assertioni vere fidem facit ꝙ quedam ossa innocentum adeo grandia sunt: ꝙ puerorum duos annos habētium esse nō possunt: nisi dicerimꝰ corpora tūc maioris quantitatis fuisse. Quare autem Herodes ita mandauit: cum christus esset duoꝝ annorum: ⁊ non vnius anni tm̄ ⁊ vnius mensis: nec vnius diei: cuius etatis pueri interfecti sunt ꝺm primam opinionem: nec trium annorum ꝺm opinionem secundam. Respōdet Augustinus in sermone de innocētibus: quia timebat ne puero cui sydera famulabantur paulo supra etatē vel īfra species mutata esset: ⁊ sic tempus occultaret. Ideo videtur pueros a bimatu vsq̄ ad puēros vniꝰ diei interfecisse. Tunc adumpletū est quod dictum est per Hieremiā pphetam. Vox in rama audita est: ploratus ⁊ vlulatꝰ multus Rachel plorans filios suos. Vbi Hieronymus ait: Quādo dicitur in rama: non putemus nomē loci esse qui est iuxta gabaa. Sz rama excelsuz interpretatur vt sit sensus: vox ī rama audita est: idest lōge lateq̄ dispersa. Cui dicto concordat dictum Chrysostomi super Matthēū: ꝙ ploratus fletus paruuloꝝ ostendit: vlulatus autē matrum significat lamentum. Et quod dicitur in euangelio. Rachel plorans filios suos: ꝺm ꝙ dicit Nicolaus de lyra interpretatur metaphorice: quasi merens sit Bethleem ratione sue sepulture: quia ibi in sepulcro est: vt habetur Genesis. xxv. Et hoc dicit Hieronymꝰ super Matthēū vbi ait. Queritur quō Rachel filios alteriꝰ tribus .i. Bethleē quasi suos ploret. Respōdebimus breuiter: quia sepulta sit iuxta Bethleem in effrata ⁊ materni corpusculi hospitiū nomen matris accepit: siue quoniā Juda ⁊ Beniamin due tribꝰ iūcte erāt Et Herodes preceperat non solum in Bethleē īterfici pueros: sed etiā in omnibus finibus eius. Unde per occisionem Bethleē intelligimꝰ multos etiā de Beniamin fuisse occisos. Nec Hieronymus. O quale edictū irrationabile ⁊ crudele. O q̄ lugubris ⁊ flebilis executio. O q̄ iniusta ⁊ miq̄ occisio. Rapiebantur paruuli quidā a pectoribus matrum: quidā in cunis iacentes: quidam blāde parentibus alludentes: q̄dam vrbane in domibus perambulantes: ⁊ sine vlla pietate: vel proijciebantur ad muros vel gladio vel strictis in gutture manibus suffocabantur. Vidisses tūc in terra iacere cadauera puerorum. Vidisses tunc terram cooperta̅ et madefactam sanguine puerorū

paruuloruz innocentum. Uidisses matres in qualibet domo sparsis crinib⁹ ꝓpter tam horrendū flagitiū singultibus lachrymis ⁊ vlulatibus acclamantes. O quāta compassio animū audiētiū mouere debet in spectaculū adeo funestū et lugubre ⁊c.

¶ Qꝛ innocentes merito passionis xp̄i sunt remunerati. Capl'm. iij.

Tertiū mysteriū contemplāduz dicitur occisorū remuneratio. De primo autē istoꝝ sanctorū: apud nōnullos extiterīt varie sententie quas omnes ad tres sententias reducemus.

Prima d̄r sententia falsa.
Scd̄a d̄r sententia debilis.
Tertia d̄r sentētia vera.

¶ Prima sentētia falsa est eoꝝ qui dicunt paruulos hos occisos nihil meruisse: eo ꝙ in eis nondū erat expeditus rationis vsus: nec voluntarie pro christo patiebant̄. Contra quos est autoritas ecclesie vniuersalis: q̄ hos colit pro sanctis: ⁊ in sanctoꝝ numero cōfitetur Unde Augustinus in sermone innocētum. Hodie fratres charissimi natalez illorum infantiū colimus: quos ab Herode crudelissimo rege interfectos esse euāgelij text⁹ eloquit̄. Et ideo cū summa exultatione gaudeat terra nostra celestium militū ⁊ tantarū parēs fecūda virtutū. Ecce ꝓphan⁹ hostis nūq̄ beatis paruulis tātū prodesse potuisset obsequio: quātū profuit odio. Naz sicut p̄sentis diei festa manifestāt quātum cōtra beatos paruulos iniquitas abūdauit: tātū in eis gratia diuine benedictionis effulsit. Hec Augustinus qui in hoc etiā sermone multa prosequitur de gloria istoꝝ sanctoꝝ. Ideo istorum falsa est opinio. ¶ Secūda sententia est debilis. Nam vt inquit Tho. ij. ij. q. cxxiiij. ar. j. ad. j. ar. fuerunt quidā qui dixerunt ꝙ in innocentib⁹ accelerat⁹ est vsus miraculose liberi arbitrij ita ꝙ volutarie etiā passi sunt. Quod dictum nullibi reperit̄ autenticū: ideo vbilibet tāq̄ debile acceptatur: quia vt inquit Hieronymus ad Paulinum Quod de scripturis autoritatē nō habet eadē facilitate cōtemnitur qua ꝓbatur. ¶ Tertia sententia est vera. De qua loquitur sanctus Tho. vbi. s̄. ꝙ martyrij gloriā quā in alijs propria voluntas meretur illi paruuli occisi dei gratiā sunt assecuti. Nā effusio sanguinis ꝓpter christū vicē gerit baptismi. Unde sicut in pueris baptizatis per gratiā baptismalē meritum xp̄i operatur ad gloriam: sic in istis operatū est ad palmā martyrij obtinēdam. Et hoc est quod dicit Augustinus in quodam sermone de epiphania quasi alloquēs ad innocētes sic inquiens: Ille de vestra corona dubitabit in passione pro christo: qui etiā paruulis baptismū ꝓdesse nō estimat christi. Non habebatis etatē in qua impassurū christuz crederetis: sed habebatis carnē in qua ꝓ christo passuro passionē sustineretis. Hec ille. Cū itaq̄z viderimus hos paruulos felicissimos celicolas esse factos qui propter xp̄m passi sunt: eos veneremur: vt etiā ꝓ dn̄o iesu christo simul cum eis pati nō timeamus qui profecto laborātes exaltat in fine: ⁊ beatos facit in glorioso regno celoꝝ: in quo viuit ⁊ regnat in secula seculorū. Amen.

¶ De sancto Siluestro: de dignitate sacerdotali. Sermo. xxvij.

¶ Jesus sacerdotes approbans. Fructus. xxvij.

Ecce sacerdos magn⁹ qui ī diebus suis placuit deo Ecclesi. xliiij. Uerba hec sumit ecclesia in cōmendatione beati Siluestri confessoris in hodierna epistola recitata. Qui mūdum in effabili sapiētia multiplici varietate rerum creauit: ipse ecclesie sue sancte status diuersos mire disposuit: in q̄bus cōtēplari possum⁹ cādorē sa-

pientie sue: ꝛ pficere ad salutē: cū ad illos vocati iuste ac sctē operari conamur. Est tm̄ inter ecclesiasticos gradus laude dign⁹ ꝛ vere cōmendādus sacerdotalis ordo: q̄ vsq; ad pōtificalē pōt ascēdere celsitudinē. In qua q̄ normā debitā obseruare studet: deo placet: et gratus efficit. Fecit hoc mō btūs Siluester: q̄ a iesu xp̄o in sancto contubernio est gloriose deputat⁹. Ad cui⁹ commēdationē in p̄senti sermone de ip̄o loqui volētes fructū nostrū ꝓponim⁹ cōsuetum: qui est Jesus sacerdotes ap probans. Ubi tria pulchra notari possunt de beato Siluestro a xp̄o pbato que quidē hec sunt: videlicz.

Primū ꝺr sacerdotalis dignitas.
Scōm ꝺr sacerdotalis sublimitas.
Tertiū ꝺr sacerdotalis sanctitas.

¶ Q̄ sacerdotalis dignitas excellētior est quacūq; tpali dignitate. Cap. j.

Primū p̄uilegiuz ꝺr sacerdotalis dignitas: q̄ de ipso ꝺr: Ecce sacerdos. Est em̄ sacerdotalis dignitas excellētior quacūq; dignitate tempozali. Quod probare possumus tripliciter.

Primo ratione.
Scꝺo autoritate
Tertio exemplo.

¶ Primo ꝓbare possum⁹ rōne excellētiā sacerdotalis dignitat⁊. Que triplex potest esse: videlicz.

Prima ꝺr significationis.
Scꝺa ꝺr institutionis.
Tertia ꝺr conditionis.

¶ Prima rō dicit significatiōis. Nam sacerdos ꝺm Jsidor. vij. etymologiarum idē est qꝺ sacer dux: vel sacra dās. Rō aūt ist⁹ duplicis interp̄etationis ꝺm Tho. ī. iij. di. xxiij. q. j. ar. iij. q. ij. est: q̄ per ministeriū sacerdotale sacerdos est medi⁹ inter deū ꝛ populū. Nā ip̄e diuina nūciat ꝛ ministrat populo: ꝛ vota populi offert deo. Dicit etiā sacerdos: quasi sacra dans. Sacra autē q̄s dare pōt duob⁹ modis: vel auxiliādo: vel sacramēta dispēsando. Primo mō q̄libz iust⁹ iquātū sacra sua merita dat vl̄ cōmunicat aliis auxiliādo iterp̄tat sacerdos. Scꝺo mō nomē sacerdotis ē īstitutū ad significādū eū q̄ sacra dat. i. sacramētoz dispēsationē. Et sic ille q̄ est ī gradu ordinis cōstitut⁹ ꝺr sacerdos. ¶ Scꝺa rō ꝺr īstitutiōis. Naz sacerdotiū p̄cessit legē scriptā: q̄ in testamēto veteri prim⁹ sacerdos q̄ iubente dño victimas obtulit fuit Melchise dech: sicut ptz Gen̄. xiiij. c. Demū p sacerdotiū iubēte dño regalis potestas est ordīata. Unū. j. Reg. viij. c. dixit dñs ad Samuelē sacerdotē: Audi vocē eorū. i. filioz israel petētiū hr̄e superiorē ꝛ cōstitues sup eos regem. Jnde est q̄ spūalis autoritas eternā ptātez hz instituere ꝛ iudicare si bona non sit. Qꝺ probat⁊ per ap̄lm Paulū. di. j. Loz. vj. ca. Nescitis qm̄ angelos iudicabimus quāto magis secularia: Qꝺ etiā notat⁊ c. per venerabilez. ex̄ qui fi. sint legi. et xi. q. iij. c. nemo. ꝛ in. c. alioz. ¶ Tertia ratio ꝺr cōditiōis. Est em̄ sacerdotalis dignitas spūalis. Et iō quāto spūs nobilior est corpore: tāto sacerdotalis dignitas est nobilior quacūq; dignitate tpali: sicut ptz ex̄ de translatione ep̄i ꝛ electi in. c. inter corporalia. Et hoc est qꝺ notat⁊ xcv j. dis. c. Duo sunt q̄ppe. vbi sic habet: Aurū nō tā p̄ciosū sit plumbo: q̄ regia potestate altior sit sacerdotalis ordo: ꝛ eadē dist. in. c. quis dubitet. sic dicit⁊: Quis dubitet sacerdotes xp̄i regū ꝛ p̄incipū oīmq; fideliū patres ꝛ magistros censeri. ¶ Secundo possumus probare excellētiam dignitat⁊ sacerdotalis autoritate. Nā Petrus. ij. sue p̄me epistole: sacerdotib⁹ ait: Vos estis gen⁹ electū: regale sacerdotiū: gēs scta ppl's acq̄sitiōis. ꝛ Eccli. vij. c. ꝺr: Honora deū: ꝛ honorifica sacerdotes. Et esaie. lxj. c. scribit⁊ sic de sacerdotib⁹ Vos aūt sacerdotes dñi vocabimini mīstri ꝺi nr̄i dicet⁊ vob. Et xj. q. iij. c. absit. Antheri⁹ papa ait. Absit vt q̄q̄ sinistrū de his arbitremur: q̄ apostolico gr̄adu succedētes xp̄i corp⁹

sacro ore cõficiunt: per quos nos christiani sumus: qui claues regni celorum habentes ante iudicij diẽ iudicãt. In veteri quidẽ lege habetur: Quicũq; sacerdotibus non obtẽperasset: aut extra castra positus lapidabat a populo aut gladio ceruice subiecta cõtemptũ expiabat cruore. Et Viero. ad rusticum monachum sic de sacerdotibus scribit: Non est hũilitatis mee: neq; mensure iudicare de ceteris: neq; de ministris ecclesiarũ sinistrum quippiam dicere. Et. vj. q. j. c. sacerdotes. Telesphorus papa ait: Sacerdotes q̃ ꝓprio ore corpus dñi cõficiũt: ab oĩbus sunt obediendi ⁊ timendi: non dilacerandi: aut detrahẽdi. Et. xj. q. vj. c. Sacerdotib⁹. Gregorius Mauricio imperatori sic scribit: Sacerdotib⁹ nõ ex terrena potestate dñs rex noster citius indignet: sed excellenti cõsideratione ꝓpter eum cuius sunt serui ita eis dñetur vt etiam debitam reuerẽtiam impendat. Nã in diuinis eloquijs sacerdotes aliqñ dij: aliqñ angeli nuncupant. Nã ad Moysen de eo qui ad iuramẽtũ deducẽdus est dicit: Applica istũ ad deos videlz ad sacerdotes. Et rursum scriptum est. Dijs nõ detrahes: scilicz sacerdotibus Et ꝓpheta ait: Labia sacerdotis custodiunt scientiã. i. iusticiã ⁊ legem requirunt ex ore eius: q; angelus domini exercituũ est. Quid igit̃ mirum si pietas vestra dignetur eos honorare: quib⁹ in suo eloquio honorem tribuens eos aut angelos aut deos etiã ipse appellat deus. hec ille. ¶ Tertio possumus probare excellẽtiam sacerdotalis dignitatis exemplo. Legimus nãq; multos xp̃ianissimos imperatores fuisse nõ dedignatos subijcere se sacerdotib⁹. In quorũ numero fuit ille pijssimus Theodosius: de quo scribitur in hystoria tripartita. Vic aũt cum audisset apud thessalonicã ciuitatẽ q̃sdã iudices fuisse lapidatos: indignat⁹ oẽs pariter iussit iterimi. vbi. vij. milia sunt occisi nullo precedente iudicio. Cũ ꝙ Mediolanũ venisset: ⁊ solenniter in sacrum voluisset intrare templum: occurrit ei Ambrosius eps foris ad ianuas: ⁊ sic ingrediẽtem his sermonib⁹ a sacris liminib⁹ phibuit incessum. Nescis miser imperator ꝓpetrate a te necis quanta sit magnitudo? Neq; post cãm tãti furoris mẽs tua molem ꝓsumptionis agnoscit? Sz forte recognitionẽ pctĩ ꝓhibet potestas imperij? Decet tũ vt vincat rõ potestatẽ. Quibus igit̃ oculis aspicies cõis dñi tẽplũ? Quib⁹ calcabis pedib⁹ sanctũ illi⁹ pauimentũ? Quo man⁹ ertẽdes de q̃b⁹ adhuc sanguis stillat innoxi⁹? Recede ne scẽdo pctõ ꝓroẽ nequiciã augere cõtendas. Audiens hos sermones imperator gemẽs ⁊ flẽs ad regalia remeauit. Cũq; octo mẽses transissent: ꝓpinquauit natiuitatis domini festiuitas. Imperator aũt satis angustiabat. Quẽ vides Rufinus tũc magister militũ ⁊ imperatoris familiarissim⁹: cãm sue tristicie quesiuit. Qua cognita Rufinus ad Ambrosium perrexit. Quẽ cũ Ambrosius vidisset: mox ait. Impudẽtiã canũ imitatus es o Rufine. Ego dico tibi q̃ imperatorẽ ingredi lumina sacra ꝓhibebo. Que mox Rufin⁹ imperatori rettulit. At imperator. in media iã platea pergo inq̃t ⁊ iustas in facie suscipiã cõtumelias. Et veniens ad antistitẽ supplicabat vt vincula eius solueret. Cui Ambrosius. Quã penitẽtiam ostẽdisti post tantas iniquitates? Cui Theodosius. Tuus est docere: meus autem est suscipere. Cui Ambrosius imũxit vt legem conderet: ne quis sententiam mortis posset dare animo irato: sz trãsacto dierũ numero. xxx. Quod ⁊ fecit sicq; lachrymosus ⁊ dolẽs cũ humilitate ad ecclesiã est introductus: seruãs in omnib⁹ reuerẽtiã antistiti Ambrosio. Quid de cõstantino imperatore dicemus: q̃ post susceptũ baptisma sacerdotes honorare studuit? Nã de ipo scribit. xcvj. di. c. in scripturis. Jn scriptur̃ narrat Cõstantin⁹ imperator dixisse

Vere si ꝓpꝛijs oculis vidissem sacerdotem dei: aut aliquē eoꝝ qui monastico habitu circūcincti sunt peccantē: clamidē meā explicarē ⁊ cooperirē eū: ne ab aliquo videret. Et. xj. q. j. in. c. sacerdotibus. sic habet: Ecclīastica quoq; testatur hīstoria: q; cū pie memorie Cōstantino principi scripto oblate accusationes ⁊tra eōs fuissent libellos q̄dē accusationis accepit: ⁊ eosdē qui accusati fuerant eōs conuocans in eoꝝ conspectu libellos quos acceperat incendit: dicēs: Ire ⁊ inter vos causas vestras disponite: q; dignum non est: vt nos iudicemus deos. In qua sentētia sibi magis ex humilitate ꝙ illis aliq̄d prestitit ex reuerentia impensa. Ante eum quippe pagani in republica principes fuerunt: qui verū deū nescientes deos ligneos ⁊ lapideos colebāt: ⁊ tm eorū sacerdotibus magnū honorē tribuebant. hec ibi. Et ne multa dicam?: efficacissimū est exēplū xpi: de quo Cyprianus carthaginēsis. xcvj. di. c. dns. ait sic: Dns noster ihesus xps rex iudee vsq; ad passionis horam seruauit honorē pontificibus ⁊ sacerdotib?. Nam cū leprosum mundasset: dixit ei Mat. viij. Vade ostende te sacerdotibus: sacerdotem adhuc appellās quē sciebat esse sacrilegū. Itē cuj subditus passioni alapam accepisset ⁊ ei diceretur: sic respondes pontifici: nihil contumelio se locutus est in personam pontificis. Et quibus omnibus clare deprehenditur pamplissimā eē sacerdotalē dignitatē. Cui non debēt xpiani esse infesti. qñ vt dr. iij. q. j. c. Nulli. Dñm crucifigunt qui eū in suis sacerdotibus persequunt. Sic faciebant antiq̄ tyranni ⁊ inimici christi: quos tñ diuina man? impunes non permisit abire.

¶ De sacerdotali sublimitate: cui? triplex est gradus. Capitulū. ij.

Ecundū priuilegiū beati filuestri ōr sacerdotalis sublimitas: quia ipse non tm fuit sacerdos: sed etiam magnus. Nam mortuo Melchiade epo vrbis rome: Siluester ab omni plebe in summū pontificem est electus. Vbi sciēdū est ꝙ in nouo testamēto xpus instituit triplicem gradū sacerdotum.

Primus est inferioꝝ.

Secundus est episcoporum.

Tertius est pontificum maximorū.

¶ Primus gradus sacerdotum constituꝝ a xpo est gradus sacerdotū inferioꝝ. Nam habuit dns septuaginta duos discipulos: q̄b? succedūt presbyteri: qui sunt minores in auxiliū operis vt notat. xcv. dis. Oli. ¶ Scōs gradus est eoꝝ qui sacerdotes maiores respectu alioꝝ inferioꝝ dici possunt. Vi locū duodecim aplōꝝ tenent in ecclesia. sicut ptz. lxviij. di. in. c. quorū vices. ⁊ xj. q. j. in. c. videntes. ¶ Tertius gradus est pontificū maximorū. Nam dominus sup alios elegit Petrū in summū sacerdotē. Sicut notat. dis. xix. in c. Ira dns noster. Et. xxj. dis. in. c. In nouo testamēto. Et habet in eadē dis. c. Cleros. Vbi etiā dicitur ꝙ talis gradus seruat? est in veteri lege: vbi Aarō summus sacerdos fuisse traditur et filij eius sacerdotes minores fuerunt. Talis etiam discretio a gentilibus mārie introducta est: q; suos sacerdotes flamines a filo q̄ portabant in capite: alios simpliciter flamines: alios archiflamines appellabant. Quante autē preeminentie sit maxim pontificatus gradus oñdit Agathon papa. xix. dis. in. c. Sic oēs. vbi sic dic: Sic oēs apostolice sedis sanctiones accipiēdi sunt tanq̄ ipsius diuina voce petri formate. Quisquis eñ catholice ad papalez celsitudinē sublimatur: ipse est Petri successor: ipse vicarius xpi: ipse est cui totus mūdus deuote est subiectus. Et licz sit magna potestas imperialis: lōge tñ nobilior est facultas pōtificalis. Et ideo scribit ēē de maioritate ⁊ obedientia. in. c. solite. §. preterea. Fecit deus duo magna luminaria in firmamēto celi: luminare maius vt preesset

diei: ⁊ luminare min⁹ vt p̄esset nocti. Utrūq; magnū: sed alterū maius. Ad firmamentū igit̄ celi: hoc est vniuersalis eccl̄ie: fecit deus duo magna luminaria. i. duas instituit dignitates: que sunt pontificalis dignitas al's autoritas ⁊ regalis potestas. Sed illa q̄ p̄est dieb⁹. i. spūalib⁹ maior est: q̄ v̄o carnalibus minor. vt quāta est inter solem ⁊ lunā: tāta esse inter pontifices ⁊ reges differentia cognoscatur. hec ibi. Multa adduci possent ad probādū ea q̄ dicimus: que causa breuitatis omittim⁹ concludētes summū pontificē excellere dignitate ac autoritate quoscunq; siue in tēporali siue in spūali statu exaltatos ⁊ honoratos.

¶ De sacerdotali sctītate: ⁊ q̄d pōtifex agere debeat vt placeat deo. Cap̄. iij.

Tertiū priuilegium beati siluestri d̄r sacerdotalis sanctitas: q̄r in dieb⁹ suis placuit deo. Tota em̄ vita sctōꝝ est dies. vñ. j. Thessal'. v. apl's ait: Oēs vos filij lucis estis. Tria nāq; dum esset pontifex vt placeret deo exercere voluit beatus Siluester.

Primo pascere populū exemplo.
Secundo pascere populū verbo.
Tertio pascere ppl'm tpali subsidio.

¶ Primo voluit pascere populū exemplo. Nā adeo fide ⁊ moribus resplēdebat: vt nō solū a christianis: verūetiaz a paganis miro diligeret̄ affectu. ¶ Secūdo pascere voluit populū verbo: q̄r sepius vultu angelico xp̄m filiū dei predicabat: christianosq; ꝯfortabat: vt in fide stabiles permanerent. ⁊ cōstātinū de fidei sacramētis plene docuit ⁊ instruxit. Ut em̄ dicitur in eius legēda: persequēte ipso Cōstātino christianos exiuit Siluester de vrbe: ac in quodaz monte cū suis clericis mansit. Cum v̄o Constantinus in mirabilem leprā incidisset: ad cōsiliū pontificū idolorū adducta erant tria milia puerorū: vt eos occidi faceret: ⁊ se in eoꝝ sanguine recēti ⁊ calido balnearet. Egrediēte aūt eo ad locū vbi balneū preparari debebat: matres pueroꝝ obuiauerūt ei: miserabiliterq; vlulabant. Constantinus ergo iussit stare currū: ⁊ erigens se dixit: Audite me omnes qui hic statis. Dignitas imperij romani de fonte nascitur pietatis: que hanc etiā legem dedit: vt capitali sententie subderet̄ quicunq; in bello aliquē occidisset infantem. Quāta ergo erit crudelitas vt hoc nostris faciam⁹ filijs: qd̄ nos ꝓhibuimus alienis? Meli⁹ est ergo mori salua vita innocētū: q̄ꝫ per eoꝝ interitum vitā recuperare crudelē. Iussit ergo vt matribus suis pueri ⁊ dona plurima preberent̄. Sequenti v̄o nocte Petr⁹ ⁊ Paulus apparuerūt ei dicentes: Qm̄ exhorruisti sanguinis effusionē: misit nos dn̄s iesus xp̄s dare tibi recuperāde sanitatis cōsiliuz. Siluestrum ergo episcopū qui apud mōtem siraptim latitat accersi. Hic tibi piscinā ostendet: in qua immersus ter ab om̄i curaberis lepre morbo. Euigilās statim Constantinus misit milites ad siluestruz: quos videns ad palmā martyrij credidit se vocari. Presentat⁹ tandez Constantino: audiuit per ordinē sui somnij visionē. Percunctanti aūt Constātino q̄ essent qui sibi apparuerant duo dij. respōdit Siluester eos esse xp̄i apostolos: ⁊ non deos. Quorū imagies afferri fecit Siluester: ⁊ impator tales esse qui sibi apparuerāt exclamauit. Siluester autem eū cathecuminū fecit: ⁊ vni⁹ hebdomade ieiuniū indixit sibi: ⁊ carceres aperiri monuit. Cūq; in aquā descēdisset baptismatis: ibi admirabilis splēdor emicuit: sicq; mūdus exiuit. ⁊ xp̄m vidisse se asseruit. Ipsa aūt die sui baptismatis multa ad ampliationez cultus xp̄i statuit ⁊ ordīauit. ¶ Tertio voluit beatus Siluester pascere populū tēporali subsidio. Scribit̄ nāq; in sua legenda: q̄ oīm orphanoꝝ: viduarū: ⁊ pauperū nomina in scriptis habebat ⁊ oībus necessaria prouidebat. Fecit etiaz multa signa viuēs. Qui mūdū spreue-

rat cū omnibus suis concupiscentijs. Unde ꝛ in fine obdormiuit in domiō. Cuius exēplo animēt sacerdotes: vt sicut illi conformes sunt in dignitate. ita eū studeāt sequi in vite sanctitate: Nā tāto magꝭ oēs obligāt deo ad rōnē reddēda: quāto ab ipa plura dona suscipiūt. Qui ideo plura eis ꝓtulit bñficia: vt ei seruiētes magꝭ exaltent in regno celoꝝ in quo viuit ꝛ regnat. Amē.

¶ In circūcisiōe dñi ō eaō. Ser. xxviij.

¶ Jesus est circuncisus. Fructꝰ. xxviij.

QOstq̄ cōsummati sunt dies octo vt circūcideret puer. Scribunt hec verba Luc. ij. c. ꝛ in euāgelio hodierno. Ardēs amoꝝ iesu xpi ipius mentē pulsare cepit in etate tenella ꝛ infantili: vt humano generi passionis sue beneficia inciperet dispēsare. Octaua nāq̄ die sanguinē suū fudit in circūcisione apparens velut peccatoꝝ: circūcisionis legi subiectus: cū tamē mūdus fuerit ab omni sorde. Et qꝝ piū est cōtemplari qualiter puerulus ille lachrymans circūcidebatur: iccirco in p̄senti sermone de ipius circūcisione dicturi sumus ꝓponētes fructū: Jesus est circūcisus. Ad cuiꝰ explanationē tres cōclusiones notabimus.

Prima dicitur institutionis.

Secūda dicitur obseruationis.

Tertia dicitur cessationis.

¶ Qꝝ sacramentū circūcisionis conuenienter fuit institutum. Capm. j.

PRima cōclusioꝝ institutionis. In qua dicimꝰ circuncisionis sacramentum cōuenienter fuisse institutus: qꝝ deus illō instituit. sicut ptꝫ Gen. xvij. vbi sic habet. Circuncidetur ex vobis omne masculinū: et circuncidetis carnē p̄pucij vestri: vt sit in signum federis inter me ꝛ vos. Infans octo dierū circuncidetur in vobis. Pius aūt institutiōis ꝓueniētia triplex assignat a Rich. in. iij. di. j. ar. vj. q. j.

Prima est ratione morbi.

Secunda est ratione temporis.

Tertia est ratione persone.

¶ Prima cōuenientia est ratione morbi. cōtra quē circūcisio fuit instituta: ꝙ erat peccatū originale. Quod expresse repsentabat circūcisio: ꝛ quātum ad causam ꝛ quātum ad ꝓcessuꝫ: ꝛ quātum ad effectū. Contrahitur eīm pctm originale per ꝓpagationē libidinosaꝫ quā causam circūcisio repsentabat rōne membri in quo fiebat: quod deseruit xtuti generatiue. Processus autē fuit circularis: qꝝ vt dicit Anselmꝰ. primo ꝓsona corrupit naturā: deinde natura ꝓsonā: quē ꝓcessum repsentabat circuncisio p̄ circularē pellicule incisionē. Effectꝰ vo est supabundātia ꝓcupiscētie: quē repsentabat superfluitaꝫ pellis que ab ipso mēbro separabat. Jō non tm cā ꝛ ꝓcessus ꝛ effectꝰ originalis petī: sed etiā deletio p circūcisionē significabat. ¶ Scōa cōueniētia fuit rōne tpis in quo instituta fuit circūcisio. Erat eīm qdā dispositio ad suscipiēdū legē: ꝛ ad distinguendū populū cui dāda erat lex ab alijs ꝓplis. Et iō anteq̄ lex daret debuit institui. Fuit etiā instituta circūcisio ad significādū ꝓplm qui esset deo peculiaris: ꝛ suo cultui mācipādus. ¶ Tertia conueniētia dicit rōne ꝓsone: cui data fuit qui fuit abraā: de quo dr Gen. xvij. Tulit aūt Abraā hismael filiū suū: ꝛ oēs vernaculos domꝰ sue: vniuersosq̄ qs emerat: cunctos mares ex oībus viris domus sue: ꝛ circūcidit carnē ꝓpucij sui. Et hismael filius eiꝰ. xiij. ānos iplebat tēpore circūcisionis sue. Eadem die circuncisus est Abraam ꝛ hismael filiꝰ eius: ꝛ omnes viri domus illius tam vernaculi q̄ empticij: ꝛ alienigene pariter circuncisi sunt. Ipse equidē abraam post diluuium specialius se diuino cultui mācipauit. Unde exiuit de terra sua: ꝛ de cognatione sua: vt se

ab infidelib⁹ separaret: vt habet Gen. xij.c. a quo erat descensurus ppls qui legē scriptam erat suscepturus: ⁊ de cuius genere nascitur⁹ erat sanctus sanctor. Et hoc est qđ dicit apls Ro. iiij. Signū accepit circūcisionis signaculum iusticie fidei: que est in prepucio: vt sit pater oīm credentiū. Hinc direrat de⁹ Gen. xij.c. Faciā te in gentem magnā ⁊ benedicā tibi: ⁊ magnificabo nomē tuū: erisq; benedict⁹. Benedicaz benedicentibus tibi: ⁊ maledicā maledicentibus tibi: atq; benedicentur in te vniuerse cognationes terre. De cui⁹ promissiōibus a deo sibi factis plen⁹ suo loco dicem⁹: nūc vo hoc tm̄ concludere sufficiat q̄ circūcisionis mādatū Abrae deus dedit: q: erat fidelissim⁹: amicissimus: ⁊ obedientissimus: sicut pz legentibus sacram scripturam.

¶ Qz obseruatus est debitus ordo in instrumēto circūcisionis. Cap'm. ij.

Ecūda cōclusio ōr obseruationis. Obseruat⁹ etem̄ est debitus ordo in huius sacramēti dispensatione: q: fiebat cum debito instrumēto. s. cū cultello petrino. Hñ Josue. v.c. dñs ait: Fac tibi cultros lapideos ⁊ circuncide filios isrl'. Ubi dicit Rieb. vbi. s. q. ij. q̄ hoc nō erat necessariū nisi in casu spāli. Et ꝑm Hugo. li. j. de sacramentis. parte. xij.c. ij. cultellus de petra factus significat xp̄m: de quo dicit apls. j. Cor. x. Petra aūt erat xp̄s: p quē ab electis oīs erat abscindēda corruptio. Fiebat insuper circūcisio octaua die: vt pz ex dict⁹ in prima cōclusione. ¶ Et si dicatur: Hoc non est verū: q: habet Josue. v. Populus qui nat⁹ est in deserto per quadraginta annos in itinere latissime solitudinis incircuncisus fuit: ⁊ postea circuncisi sunt a Josue in galgala: ⁊ ista dilatio circuncisionis non fuit ꝑm legem eis imputata in peccatz: Rūdet Rieb. ex glo. Augusti. q̄ cum illis fuit dispensatū inspiratione diuina duplici de causa: vt non tenerent circuncidi in deserto. Nā vt habet Numeri. ix. qñ nubes eleuabatur de tabernaculo debebant proficisci. Et q: non presciebāt futurā eleuationē nubis: non potuissent sine nimio grauamine proficisci: qñ de nouo essent circūcisi. Ideo dispēsatum fuit cū eis: vt non tenerent circuncidi in deserto. Et etiam q: dū erāt in deserto: in quo nō alij habitabāt cū eis erant sufficienter distincti ab alijs populis.

¶ Quare aūt circuncisio fiebat octaua die: triplex ratio assignari potest.

Prima ratio est ꝑm intellectum tropologicum.

Secunda ratio est ꝑm intellectum analogicum.

Tertia rō est ꝑm intellectū historicū.

¶ Prima ratio est ꝑm intellectum tropologicū: ⁊ est ista. Ut octo dies accipiantur pro octo que requiruntur ad circuncisionem spiritualem.

Primum est peccati cognitio.

Secundum est propositum deserendi malum ⁊ faciendi bonum.

Tertium est pudor de peccato.

Quartū est timor de futuro iudicio

Quintum est contritio.

Sextum est confessio.

Septimū est spes venie.

Octauum est satisfactio.

¶ In quib⁹ oībus velut in octo diebꝰ pct̄or iustificatur. ¶ Scda rō est ꝑm intellectū anagogicū: quā tangit Hugo li. j. de sacramentis. c. ij. dicens: Octonarius in sacra scriptura aliqñ tps resurrectiōis significat: qđ post presentē vitā septē dieb⁹ currit. Sequit autem tps gratie: in quo quasi post sabbatuz legis eterna bona deo seruientib⁹ promittunt. Merito ergo circūcisio iussa est fieri octaua die vt ōnderet q̄ in tēpore gratie corda circūcidēda erāt per emendationē iniquitatis: ⁊ in tpe resurrectiōis corpora p depositionē corruptiōis. Tertia rō est ꝑm intellectum historicū: seu litteralē. Nā sicut dic̄ rabbi Moyses maxim⁹ phs ⁊ theologus

iudeꝰ: puer in septē diebꝰ tante teneri tudinis est: quante est adhuc in vtero matris. In octaua aūt die fortificatur ⁊ solidat. Et ideo noluit deꝰ ante octauam diē circūcidi: ne ob nimiā teneritudinē nimiū lederet. Et ne parentes quoꝝ amor ꝑ processuꝫ tpis crescit ad filios: subtraherēt filios a circūcisiōe: noluit ꝙ vltra octauā diē differretur. Sed circa hoc cōtingit dubitare: quia vt dicit Hugo de sacramentis vbi .s. ille qui ante diē octauā decedebāt saluabantur in fide parentum: qui ante octauā diem nō debebāt circūcidi. Et magister sniarū ꝯtrariū videt sentire. di. j. q̄rti. vbi dicit: ꝙ necessitate mortꝫ ante octauā diem circuncidebant. Ad quorū concordiam dicit Rich. vbi. s. in expositione circa litterā: ꝙ si circuncisio fiebat ex necessitate mortis ante octauā diē suū habebat effectū: ⁊ tn̄ si non fiebat ꝓpter timorē ne accelerare tur mors pueri puer saluabatur in fide parentū. Unde dicit Rich. ꝙ nō est cōsentiēdū magistro: ꝙ tales peribāt sicut paruuli qui modo moriunt ante baptismū. Noluit em̄ deꝰ puerū obligari ad circūcisionem ante octauā diē. ¶ Si aūt queratur quare mulieres nō circuncidebant: assignari possunt plures rationes. Prima ratio est Alexandri de ales in . iiij . volumine summe sue. ⁊ Rich. in declaratione littere scꝫ qꝛ corruptio nature per quā pctm̄ originale contrahitur principalius fuit a viro q̄ a muliere. Nam si Adā non peccasset postq̄ Eua peccauerat: peccatū originale proles eius non cōtraxisset. ¶ Scd̄a ratio est eorūdē: qꝛ mulieris mēbrū virtuti generatiue deseruiens nō est aptū circūcisioni sicut virile mēbrū. ¶ Tertia rō est ꝟm eosdē: ꝙ circūcisio data fuit in signū distinctiuū. Et quia vir est caput mulieris: vt dicit. j. Corinth. xj. ⁊ Eph. v. ideo sufficiebat ad populi fidelis distinctionē signaculū datū viris. Hugo v̄o de sacramētis lib. j. ꝑte. xij. aliaꝫ assignat rationē dicens: ꝙ in sacra scriptura per masculinū sexū anima: per muliebreꝫ v̄o caro significari solet: vt ostēderet ꝙ illa exterior circūcisio aīabꝰ sctificationē cōtulit: sꝫ carni nō abstulit corruptionē. ¶ Qꝛ cōuenienter multis rōnibꝰ cessare debuit circuncisio. Capl'm. iij.

Tertia cōclusio d̄ꝛ cessationis.

Ubi de cessatione circuncisionis inquiri debēt: ⁊ cōsiderari permaxime tria.

Primum rationis euidentia.
Secūdū tpis circunstantia.
Tertium digna obseruantia.

¶ Primū cōsiderandū d̄ꝛ ratiōis euidentia: scilicꝫ qua rōne circuncisio debuit cessare ꝟꝫ illd̄ apl'i ad Gal. v. Qm̄ si circūcidamini: xp̄s vobis nihil ꝓderit. Et ad hoc rn̄det Alexan. de ales in iiij. volumīe summe. ⁊ Ric. q. vij. mē. ix. ⁊ q. iiij. vbi. s. quia sicut dicit apostolus. j. Corinth. xiij. Cūvenerit quod perfectū est: euacuabit q̄d ex parte est. Sed baptismus est perfectior medicina q̄ circūcisio quātū ad significationem: ⁊ quantū ad gratie collationem: ⁊ etiā quātū ad ampliorem sui extēsionem. Significat em̄ sanationē morbi expressius: ⁊ cōfert gr̄am abundātiꝰ. Et etiā qꝛ est sacr̄m cōmune: qꝛ sibi nō appropriat nec sexū nec gētē. vnde ad Gal. iij. apl's ait: Quicunqꝫ in xp̄o baptizati estis: xp̄m induistis. Non est iudeus neqꝫ grecus: nō est seruꝰ neqꝫ liber: nō est masculꝰ neqꝫ femina: om̄s em̄ vos vnū estis in xp̄o iesu. Ideo nō est ampliꝰ circūcisio cōueniēs nec necessaria. ¶ Scd̄m considerādū d̄ꝛ tpis circūstantia. Nā vt dicit Rich. legalia habuerūt v̄tutē suā ⁊ ꝟuari debuerūt vsqꝫ ad passionē xp̄i sꝫ in passione xp̄i vim suā amiserūt. Cui attestat q̄d dic̄ saluator Joh. xix. Cōsummatū est. Tn̄ post passionē ante tp̄s diuulgati euāgelij licitū fuit illis q̄ de iudeis cōuertebant ad fidē seruare legalia: nō spez ponēdo in eis: sed ad euitandū scādalū: ⁊ vt lex deduceret ad tumulū cū ho

nore: ne ac si semper mala fuisset vide
ret repudiari. Post tp̄s v̄o diuulgati
euāgelij nulli fuit licitū seruare illa le
galia. Hinc est q̄ Paulus vt hr̄ Act.
xvj. circūcidit Timotheū: q̄ nūdū erat
diuulgatū euāgeliū: ⁊ ne iudeos scan-
dalizaret. quia Timotheus erat de ma
tre iudea. Titum v̄o quia simpliciter
erat gentilis circuncidere noluit: vt in
circūcisiōe Timothei oñderet sacr̄a le-
galia nō debere dānari: ⁊ in h̄ q̄ Titū
circūcidere noluit oñderet ea nō eē ne
cessaria. ¶ Tertiū ꝯsiderādū d̄r digna
obseruātia. Uoluit em̄ dñs noster ie-
sus xp̄s dignā circūcisionis legē obser
uare. Quod conuenienter factuz ostē-
dit Alexan. in. iiij. vbi. s̄. mem. x. pro-
pter sex causas. ¶ Prima causa est: vt
ostenderet se esse filium Abrae: cui da
ta est circuncisio: ⁊ cui predictum erat
Gen̄. xxij. Benedicentur in semine tuo
omnes gentes. Semē autem istud est
christus: vt dicitur ad Gal'. iij. Uñ cum
tota posteritas Abrae circūcideretur:
non crederet xp̄s esse filius Abrae: nec
ille in quo implende erāt promissiōes:
nisi fuisset circuncisus. ¶ Secūda cau-
sa fuit: vt per subiectionem suam nos
a seruitute legis absolueret. ¶ Tertia
causa fuit: q̄ noluit soluere legem: sed
adimplere ⁊ terminare. ¶ Quarta cau
sa fuit: vt se ostenderet principiū ⁊ cau
sam sanctificationis que fiebat ꝑ tria
remedia cōtra peccatū: scilicz per sacri
ficia a tempore Abel vsq̄ ad Abraam.
ꝑ circūcisionē ab Abraā vsq̄ ad xp̄m:
a xp̄o per baptismū in nouo testamen
to. Uñ decuit xp̄m esse baptizatū ⁊ cir-
cuncisum ⁊ oblatum. ¶ Quinta causa
fuit: vt esset frater iudeorum: vt osten-
deret se esse illum de quo Moyses di-
xit: Prophetam suscitabit vobis deꝰ
de fratribus vr̄is: ipsuz audite. Deut.
xviij. ¶ Sexta causa fuit: ne iudei occa
sionē haberent ipsum non recipiendi
nisi esset circūcisus. Uide ergo o rōna-
lis creatura quanta fuit hodie humi-
litas incarnati filij dei. Intuere quan
ta sit charitas eius: qui non propter
se: sed propter te voluit circuncidi. Cō
templare qualiter hodie innocentem
sanguinē cepit effundere. Inspice qñ
accipit ex manibꝰ mr̄is: vt ducat ad cir
cūcisionē. Audi matrē dicētē Joseph:
q̄ forte eñ portabat. Sit tibi cōmissus
filiꝰ meꝰ paruulꝰ vt q̄ leuiꝰ fieri possit
circūcidat. O v̄go sanctissima ⁊ de fi-
lio tuo tenera: quid facies qñ filiū tuū
videbis a planta pedis vsq̄ ad caput
totaliter vulneratū: sanguineq̄ irriga
tū: Remanet ī tuguriolo mr̄ expectās
filiū circūcisum. O aīa fidelis cōpate-
re dilecto tuo. Qñ em̄ circuncidebat:
plorabat: flebat: lachrymabat: clama-
bat dicens. A. a. a. q̄si diceret. Aīa mea
propter tua pctā hāc penā sustineo: ꝓ-
pter tua pctā sanguinez fundo o aīa.
Sed multo maiora ꝑ te facere sum pa
ratus: q̄ amore tuo lāgueo: amore tuo
vulnerari ⁊ crucifigi cōcupisco: sz tp̄s
expecto cōueniēs ⁊ idoneū. Reportat
filiꝰ matri quē plāgētē pre dolore ipa
stringit ad pectus: ꝯsolat eū blāditijs
virgo pijssima: ⁊ lacte pascit virgineo:
ei tn̄ dicere poterat ⁊ non sine lachry-
mis. O sacratissime fili in quo nulluz
repit pctm̄: hodie ꝓpter pctōres tāq̄
pctōr es vulneratꝰ. Hodie de tuo cor-
pore cū dolore sanguis effluxit. Hodie
violētā penā pro hoībꝰ subire cepisti.
O fili mi delicate. Et hmōi verbis dile
ctū iesuz osculādo alloquebatur. Nos
v̄o matrē cū filio veneremur: ipsamq̄
matrē deprecemur humiliter vt digne
tur filiū suū nobis propitiū facere per
meritū sue circuncisionis: qui est bene
dictus in secula. Amen.

¶ In festo ep̄hie de ead̄. Sermo. xxix.
¶ Iesum adorāt reges. Fructus. xxix.

Vidimus stel-
lam eius in oriente: ⁊ ve
nimus adorare eū. Scri
bunt hec verba Math.
ij. c. ⁊ in euāgelio presen
tis solennitatis. Ne putarent homi-

nes xp̄m non esse deum: cuius natiui-
tas a pastoribus tāq̄ a simplicib⁹ fue-
rat reuelata: aduocati sunt reges ⁊ sa-
pientes: premoniti miraculo nouo stel
le apparētis: qui christū natū in hieru
salē querunt adorare: ipsumq̄ ibi non
inuenientes nō destiterūt a cepto pro
posito: ⁊ exeūtes hierosolymā stelle du
catū secuti sunt: que illos ad presepiū
duxit. Ubi xp̄m vidētes pānoꝝ viliuꝫ
paupertate cōclusuꝫ: tāq̄ deū pro ho
minū salute incarnatū sunt venerati.
Hoc nobis sacramentū pie cōtemplan
dum preponit hodie sancta mater ec-
clesia. Ubi ⁊ nos studia nostra debem⁹
apponere: vt simul cū his regib⁹ chri-
stum inueniamus dicentes cum ipsis:
Uidim⁹ stellā eius in oriente .i. spūs
sancti gratiā qua illustrati sumus per
patriarcharū oracula: per ꝓphetaruꝫ
testimonia: ac ꝑ sanctoꝝ omniū docu-
menta. vt cognoscamus xp̄m filiū dei
affectuosa mēte a nobis fore colendū.
Et venimus adorare eū. In quib⁹ ver
bis fructus occurrit declarandus: qui
est: Jesum adorant reges.

¶ Pro cuius intelligētia de his regib⁹
tria mysteria cōsiderabimus.

Primum d̄r illuminatio.
Secundum d̄r affectio.
Tertium d̄r deuotio.

¶ Q̄ magi illuminati fuerunt appari-
tione stelle. Caplm.j.

Primū mysteriū cōtēplandū d̄r
illuminatio: de quo fit mentio
in euangelio: vbi d̄r ꝙ magi isti
fuerunt illuminati vt crederēt
in xp̄m apparente eis stella miraculi.
Ubi tres cōclusiones sunt notāde.

Prima d̄r nominationis.
Secunda d̄r apparitionis.
Tertia d̄r conditionis.

¶ Prima conclusio d̄r nominationis.
Isti enim reges nominant̄ magi .i. ma
lefici. Uñ Exo. viij. malefici Pharaōis
dicuntur magi. Dicit em̄ Chryso. istos
fuisse maleficos: sed postea cōuersos q̄
bus dn̄s voluit natiuitatē suā reuela-
re: vel dicunt̄ magi q̄si illusores: q̄ He
rodē illuserūt. Raban⁹ v̄o dicit Magi
sunt q̄ de singulis reb⁹ philosophant̄.
Uñ magus idē est qd̄ sapiēs. Nā perse
magus: hebraice scriba: grece philoso
phus: latine v̄o sapiēs d̄r. Uñ ⁊ magi
quasi sapiētia magni. De his sic dicit
Remigius. Sciēdū est aūt ꝙ varia est
de magis opinio. Quidā em̄ dicūt eos
fuisse chaldeos. Et chaldei ꝑ deo stel-
lam colebāt: ⁊ iccirco dixerūt: ꝙ nūcu-
patiuus eoꝝ deus ostēderet verū deū
natū. Alij dicūt persas eos fuisse. Non
nulli dicūt illos de vltimis finib⁹ ter-
re fuisse. Alij v̄o asserunt eos fuisse ne-
potes Balaā: quod magis est credēdū
Balaam em̄ inter cetera que ꝓpheta-
uit dixit Numeri. xxiiij. Oriet stella ex
Jacob et exurget hō de israel. Illi v̄o
habētes hāc ꝓphetiā: mox vt viderūt
stellā nouā intellexerunt regē natum:
⁊ venerūt adorare eū. Hec Remigius.

¶ Scd̄a cōclusio d̄r apparitionis. Se
cundū em̄ ꝙ dicit Chryso. sup Mat.
quidā secretoꝝ inspectores de genere
Balaā elegerūt de seipsis duodeci. Et
si q̄s moriebat̄ fili⁹ ei⁹ aut aliq̄s ꝓpin
quoꝝ in eius loco substituebat̄: ⁊ ꝑ sin
gulos ānos certo tp̄e sup mōtē victo-
rialē ascēdebāt. vbi trib⁹ dieb⁹ orabāt
deū vt eis stellā quā Balaam predixe-
rat ostēderet. Quadā aūt vice dnm sic
ibi manerēt tres reges: stella q̄dā ad
eos sup montē venit: que habebat for
mam pulcherrimi pueri: super cui⁹ ca-
put crux splēdebat: q̄ magos allocuta
est dicēs: Ite velocius in terrā iuda ⁊
regē quē q̄ritis natū inuenietꝫ. ¶ Ter
tia cōclusio d̄r cōditionis. Fuere nāq̄
s̄m Remigiū multi q̄ dixerūt stellā illā
spm̄ sctm̄ fuisse: qui sicut discipulis in
flamma ignis apparuit: ita ⁊ his regi
b⁹ in specie stelle. Alij autem dixerunt
fuisse angelum. Sed vera doctorum
opinio est: ꝙ fuit stella realit̄ de nouo
creata. Unde glo. super illo verbo:
Uidimus stellam eius. dicit: Propri-
am: quia hāc deus creauit ad ostensio-

nem. Dicunt tamē sancti ꝙ hec stella ab alijs differebat ī multis. Prima differentia erat: quia ꝟm glo. sup Mat. differebat in origine: qꝛ alie facte sunt in mūdi principio: hec ꝟo de nouo creata est. Secūda differētia erat: quia differebat in officio: quia alie stelle facte sunt vt sint in signa ⁊ tempora: hec autem vt magis viam preberet. Tertia differentia erat: quia differebat in duratione: quia alie stelle sunt perpetue: hec aūt completo officio suo redijt in preiacētem materiam. Quarta differētia erat: quia ꝟm Fulgentiū differebat in situ: quia non erat localiter sita in firmamēto: sed pēdebat in meditullio aeris ꝓxima terre. Quinta differentia erat: quia differebat in fulgore: quia ceteris erat splēdidior: ⁊ in meridie splēdidissima apparebat: nec splendorem eius splendor solis poterat occultare. Sexta differentia erat: quia differebat in motu: quia precedebat magos motu viatoris. Non enim mouebatur motu circulari: sed quasi motu ꝓgressiuo. Septima differentia erat: quia differebat ꝟm Chry. in occultatione ⁊ apparitione: quia aliquādo apparebat: aliquando occultabatur. Cū enim intrauerunt hierosolymam occultauit seipsam. Deinde vbi Herodem reliquerūt seipsam monstrauit. Unde concludit Chryso. Uidetur hec stelle virtutis inuisibilis fuisse in talem apparentiam formata. ¶ Sed dubium in mētem venit propter ea que dicta sunt: qūo isti christum deū natum in stelle apparitione intellexerūt. Et dicit Leo papa in sermone de epiphania. Preter illā stelle speciē: que corpore eū īcitauit obtutū fulgentior veritatis radius eorū corda perdocuit. Aug. ꝟo in li. de questionibus noui ⁊ veteris testamenti concordare videtur cum sentētia Chryso. superius allegata. Ait enim sic: Judeoꝝ natam regem intellexerunt cum stella indice tēporalis rex soleat designari. Ut enim magi chaldei non maliuolentia astrorum cursum: sed rerū curiositate speculabant. In sermone ꝟo de epiphania ait: Dicturus es: A quibꝰ audierunt ꝙ talis stella christuꝫ natū significaret? Profecto ab āgelis aliqua admonitione reuelationis. Queris fortasse an ab angelis bonis: an a malis? Christuꝫ quidem ⁊ angeli mali hoc est demones filium dei esse confessi sunt. Sed cur ⁊ a bonis non audierunt: qñ in christo adorando salus eorū inquirebatur: non iniquitas damnabatur? Potuerūt ergo illis āgeli dicere: Stella quam vidistis christi est. Ite adorate illū vbi natus sit. hec Aug. Colligimus tñ ex oībus mētem illorum regū siue apparente illis angelo: siue loquēte: siue puerulo in medio stelle: fuisset illuminatam intrinsecus virtute spiritus sancti: vt omnes simul ītelligerēt natum esse filium dei.

¶ Qꝛ grandis erat affectio magorū erga xp̄m natum. Capl'm. ij.

Secundū mysterium contemplandū dicitur affectio. Tāta etenim affectiōe ad xp̄m natum magi postq̄ eum cognouerūt sunt moti: vt nō terrerentur viaruꝫ asperitate: quin ad christum querendū omni sollicitudine se precingerent. Nam ab oriente venerunt hierosolymam. Ubi tria occurrūt consideranda.

Primū est velocitas.
Scd̄m est localitas.
Tertiū est iniquitas.

¶ Primū considerandum dicitur esse velocitas. Quia vt cōmuniter tenent doctores: cū tredecim dierū esset xp̄us magi ad eū stella duce venerūt. Quod si admirari nos cogat: ꝙ in tā paruo tempore per tāta terrarū spacia venire potuerūt: scꝫ ab oriente in hierusalē que in medio mūdi dicitur esse sita: potest dici ꝟm Remigiū ꝙ puer ad quem ipsi properabāt eos perducere potui. Uel ꝟm Hieronymū: ꝙ sup dromedarios venerūt: qui sunt animalia velo-

cissima: que tātū currūt in vna die: quātū equus in tribus. ¶ Scōm considerandū dicitur localitas. Ubi doctores querūt: cur ista magi specialiter venerūt hierusalē potius q̄ ad aliā ciuitatem mūdi. Et rīdet Remigi⁹ dicēs: q̄ hierusalē regia ciuitas erat. Et crediderūt q̄ talis non nisi in vrbe regia nasci debuisset. Siue venerunt vt locū natiuitatis certius discere possent. Siue vt adimpleret quod dictum est: de syon exibit lex: ⁊ verbū domini de hierusalē: quia ibi primo annūciatus est christus. Siue vt studio magorū damnaretur pigritia iudeorū. Nec Remigius. Quanta ꝺo fuerit tūc iudeorū negligētia per se pater: qui cū p scripturas inuenerūt christū aduentū esse propinquū: viderūntq; reges a finib⁹ terre venisse ad illuz adorandū: q̄b⁹ ⁊ ipsi locum natiuitatis reuelant: non curarunt ad eundē locum ipsis profecto vicinuz properare. Unde Aug⁹. in sermone de epiphania ait: Cum multi nati atq; defuncti eēnt reges iudeoꝝ: nūq̄ quēq̄ illoꝝ adorandū magi quesierūt quia neq; quēq̄ eorum celo loquente didicerūt. Nō itaq; regi iudeorū quales esse illic solebant: hūc tam magnū honorem lōginqui alienigene ab eodē regno prorsus extranei a se deberi arbitrantur. Sed talem natū didicerūt in quo adorando se salutē que ꝺm deum est consecuturos minime dubitarent. Nec enim etas erat saltē cui adulatio humana seruiret: nō in membris purpura: nec in capite diadema fulgebat: non pompa famulantiū: non terror exercitus: nō gloriosa fama prelioꝝ: hos ad eū viros ex remotis terris cū tanto voto supplicationis attraxerat. Jacebat in presepio puer ortu recēs: exigu⁹ corpore: cōtemptibilis paupertate. Sz magnū aliquid latebat in paruulo: qō quidem illi homines pumitie omniuz gentiū non terra portāte: sed celo narrante didicerāt. hec ille. Ubi ostendit ꝺ grande argumentū iudei potuerunt habere er aduentu ⁊ reuelatione magorum. ¶ Tertium cōsiderandum dicitur iniquitas: que Herodis regis mētem inuasit: quia audiēs aduentū magorum turbatus est ⁊ omnis hierosolyma cū illo: timens ꝺm Chrysostomum ne a iudeis de regno expelleretur: ⁊ ne etiam a romanis culpari posset: si aliquis rex ibi vocaret: quē Augustus non constituisset. Et notanda sunt verba ista: et omnis Hierosolyma cū illo. scilicz maiores ciuitatis: qui fauebant Herodi. Et colloquio habito Herodes cū sacerdotibus ⁊ scribis de loco natiuitatis. Christi clam vocatis magis. Quia nō confidebat de iudeis: ⁊ ideo voluit suum cōsilium eos latere. Diligenter didicit ab eis tempus stelle: que apparuerat eis. Et mittēs illos in Bethleem dixit: Jte ⁊ interrogate diligenter de puero: ⁊ cū inueneritis renūciate mihi vt ⁊ ego veniēs adorem eū. O malignitas Herodi superbi. O venenosa ⁊ dolosa locutio: o iniqua astutia serpentina: prō qua sicut inquit Grego. in homelia adorare velle se simulat vt hunc si inuenire posset extinguat: hec ille.

¶ Q: multa fuit deuotio magoꝝ ergā christū natū. Capm. iij.

Tertium mysteriū contemplandum dicitur deuotio. Ereūtes nāq; reges isti hierosolymā: viderunt stellā antecedētem eos vsq; dum veniēs staret supra vbi erat puer. O quāta fuit tunc in eorū cordibus cōsolatio: quando intrātes domū inuenerunt puerū cum Maria matre eius. Aberat autē ꝺm Rabanum diuino nutu Joseph. Et magi tria deuotionis ⁊ humilitatis sue signa in christo paruulo demonstrant.

Primū signū fuit adorationis.

Scōm signū fuit oblationis.

Tertiū signū fuit cōgratulationis.

¶ Primū signum fuit adorationis: q: procidentes adorauerunt eum. Ubi sic exclamat deuotus Bernardus. Quid facitis o magi? Tactētem puerū ado-

tis in tuguriolo velit in vilibus pannis? Nonne deus iste et rex est? Et vbi aula regia: vbi thronus? vbi curie regalis frequentia? Nunquid ministri Joseph et Maria? Isti insipientes facti sunt: vt fierent sapientes. ¶ Secundū signū fuit oblatiōis. Quia apertis thesauris suis obtulerūt ei munera aurū thus et myrrhā. Erat em̄ traditio antiquor̄ p̄m Remigiū vt nullus ad regē vacuus introiret. Perse aūt et chaldei talia munera cōsueuerunt offerre p̄m Aug̃. in sermone de epiphania. Aurū ascribit ei sicut regi magno. Thus immolat vt deo. Myrrha p̄rebet tanq̄ p̄ salute omnium morituro. ¶ Tertius signum fuit cōgratulationis. Pie nāq̄ credere possum? q̄ benedictus ille filius quē isti reges tāto labore quesierunt: quē colebāt: quē tāto venerabantur affectu: eos absq̄ leticia abire non permiserit. Jccirco cōsideremus qualiter in brachijs matris etistēs aspiciebat magos hilari facie: ipsisq̄ gestu et nutu dulciter blādiebat. Nō exp̄imebat verba: sed signis quib⁹ poterat de illor̄ visitatiōe ostēdebat se letū fore. Et virgo illa mater intacta: que humanissima erat et mitis atq̄ māsueta: postq̄ viderat in his regibus tantam fidem tatāq̄ deuotionē: multa eis verecūdo sermone de filio suo est locuta: enarrando qualiter angelus annūciauerat: ipsaq̄ cōceperat et parturierat: angelis cātātibus atq̄ annūciantib⁹ pastoribus eius natiuitatez: et quomodo ipse dominus incarnatus fuerat: vt saluum faceret genus humanū. Cōmendabat er hoc magor̄ prudētiam sollicitudinem benignitatē: qui ad ipsum videndū tam cito p̄perauerant: et dicebat eis: P̄ro vestra remuneratione sciatis: quia quē adoratis deus est: cui munera obtulistis rex est. Jp̄mq̄ in brachijs suscipite: quia hō est. itaq̄ filium suū liberalissime vnicuiq̄ eorū amplexandum porrigebat. O virginis cōsueta pietas: o filij dei profunda humilitas: o gratia superexcessiua orientaliū regum: qui a virgine matre filiū dei incarnatū inter sua pectora strin gendū suscipiunt. Conemur etiā nos mentē nostram disponere: quia nec nobis negabit se filiū dei. Magi vo admoniti in somnis ne redirēt ad Herodem: per aliā viam reuersi sunt in regionē suam. De quo dicit Chryso. super Mat. cum reuersi fuissent p̄dicātes multos erudierūt. Et deniq̄ cuz Thomas eēt in p̄uincia illa baptizati sunt et facti sunt adiutores p̄dicationis illius. Quor̄ corpora post felicē mortē p̄imo per Helenā Constantini matrē reperta: et in Cōstantinopolim translata. secūdo per sanctū Eustorgiū mediolanensem archiepiscopū mediolanum perducta. vltimo p̄ Federicum imperatorem coloniam theutoni sunt delata Anime vo eorum viuunt in eterna gloria. Amen.

Sermones quadragesimales celeberrimi viri Roberti de Litio sacre pagine professoris episcopi Aquinatis: ex seraphico Minorum ordine de penitentia.

Tabula

¶ Tabula omniū sermonū in hoc volumine contentorum.
¶ Dñica in septuagesima. de facilitate bonor operum. Sermo.j.
Feria scōa: de qualitate cōditionibus seu regula bonor operū. Sermo.ij.
Feria tertia: de his q̄ mouere habent pctōres ad obediēdū deo. Sermo.iij.
Feria q̄rta: de infinita mia dei. Ser.iiij.
Feria quinta: de cōplacētia dei qñ peccatores cōuertunt ad pniam. Ser.v.
Feria sexta: de inflāmato ⁊ ardentissimo amore dei erga pctōres. Ser.vj.
Sabbato do.in.lx. de dilatione penitentie. Sermo.vij.
¶ Dñica in sexagesima: de fructuoso et vtili verbo dei. Sermo.viij.
Feria scōa: de verbo dei ⁊ eius auditione. Sermo.ix.
Feria tertia: de seueritate diuine iustitie. Sermo.x.
Feria quarta: de seueritate diuine iustitie ꝓtra origenistas. Sermo.xj.
Feria quinta: de grauitate pene dānatorum. Sermo.xij.
Feria sexta: de grauitate pene damnator. Sermo.xiij.
Sabbato do.i.l. de grauitate pene dānatorū. Sermo.xiiij.
¶ Dñica in quinquagesima: de potentia dei. Sermo.xv.
Feria scōa: de timore dei. Ser.xvj.
Feria tertia: de ieiunio. Sermo.xvij.
Feria q̄rta cinerū: d ieiunio. Ser.xviij
Feria quinta: de vsu ⁊ laudib? sanctissime oronis. Ser.xix.
Feria sexta: de cōditionib? q̄ requirūtur in oratione. Ser.xx.
Sabbato.j.do.in.xl. de impedimētis orationis. Sermo.xxj.
¶ Dñica prima i q̄dragesima in mane: de rpe bene dispēsando. Sermo.xxij.
Post prādiū: de vita hois. Ser.xxiij.
Feria scōa: de veritate tremendi iudicij. Sermo.xxiiij.
Feria tertia: de formidabilib? iudicij signis. Sermo.xxv.
Feria quarta: de ordine ⁊ cōditionib? iudicij. Sermo.xxvj.
Feria quita: de necessitate sanctissime cōfessionis. Sermo.xxvij.
Feria sexta: de sanctissima cōfessione. Sermo.xxviij.
Sabbato do.ij.i.xl. de fructuosa ⁊ vtili cōfessione Sermo.xxix.
¶ Dñica.ij.in.xl. in mane. de feridissimo luxurie vitio. Sermo.xxx.
Post prandiū: de execrando adulterij vitio. Sermo.xxxj.
Feria scōa: de fuga pctī. Sermo.xxxij.
Feria tertia: de superbie vitio. Ser.xxxiij
Feria quarta: de piculoso ambitionis vitio. Sermo.xxxiij.
Feria quita: de vitio vane glorie. Sermo.xxxv.
Feria sexta: de inobediētia. Ser. xxxvj.
Sabbato.ij.do.in.xl. de vitio cōtentionis. Sermo.xxxvij.
¶ Dñica.ij.in.xl. in mane. de ira dei. Sermo.xxxviij.
Post prandiū: de discordie vitio. Sermo.xxxix.
Feria secūda: de diuitijs. Sermo.xl.
Feria tertia: de execrando symonie vitio. Sermo.xlj.
Feria quarta: de cogitationib? malis vitādis. Sermo.xlij.
Feria quinta: de religiosa votor emissione. Sermo.xliij.
Feria sexta: de mia ꝓmissionis exhibēda. Sermo.xliiij.
Sabbato.iij.domi.in.xl. de simulato adulationis vitio. Sermo.xlv.
¶ Dñica.iij.in.xl.i mane: de sacro cultu dierū festorū. Sermo.xlvj.
Post prādiū: de pietate defunctis exhibēda. Sermo.xlvij.
Feria secūda: de purgatorio ⁊ atrocissimis eius penis. Sermo.xlviij.
Feria tertia: de iudicio curioso ⁊ temerario. Sermo.xlix.
Feria quarta: de sacratissimis ecclesie indulgentijs. Sermo.l.
Feria quinta: de viduitate seruanda: ⁊ eius laudibus. Sermo.lj.
Feria sexta: de diuinitate domini nr̄i

Tabula

stri iesu christi. Sermo. lij.
Sabbato do. in passione: de aduentu antixpi. Sermo. liij.
¶ Dñica in passione in mane: de honore parētū. Sermo. liiij.
Post prādiū: de maledictionibꝫ diuersarū creaturarū. Sermo. lv.
Feria scda: de inuidie vitio. Ser. lvj.
Feria tertia: de detractiōis vitio. Sermo. lvij.
Feria quarta: de periurij vitio. Sermo. lviij.
Feria quinta: de Maria magdalena. Sermo. lix.
Feria sexta: de horrendo homicidij vitio. Sermo. lx.
Sabbato do. palmarum: de sacratissima communione. Sermo. lxj.
¶ Dominica palmarum: de cōtemptu mundi. Sermo. lxij.
Feria secunda: de mysterijs sacramēti eucharistie. Sermo. lxiij.
Feria tertia: de veritate sacramenti eucharistie. Sermo. lxiiij.
Feria quarta: de sacramento eucharistie. Sermo. lxv.
Feria quinta in cena dñi: de exemplis a xpo nobis exhibitis. Sermo. lxvj.
Feria quinta in cena domini de missa. Sermo. lxvij.
Feria qnta in cena domini: de baptismo. Sermo. lxviij.
Feria sexta in parasceue: de passiōe domini nostri iesu xpi: ⁊ eius doloribus. Sermo. lxix.
Sabbato sancto: de morte dñi nostri Jesu xpi. Sermo. lxx.
¶ Dominica resurrectionis: de ipsa resurrectione domini nostri iesu christi. Sermo. lxxj.
Feria secūda: de resurrectionis dominj tpalitate qlitate ⁊c. Sermo. lxxij.
Feria tertia: de resurrectiōe generali oim defunctorum. Sermo. lxxiij.
De ascēsiōe saluatoris. Sermo. lxxiiij.
De spiritusancto. Sermo. lxxv.
De trinitate. Sermo. lxxvj.
De sacro eucharistie. Sermo. lxxvij.

¶ Finis presentis tabule.

Sacre theologie magistri necnon sacri eloquij preconis celeberrimi fratris Roberti de Licio ep̄i Aquiñ.ordinis minorum ꝓfessoris:opus quadragesimale ꝑutilissimum: qđ de penitentia dictū est:feliciter incipit.

Dñica in septuagesima de facilitate bonoꝝ operum:seu bene operandi propter quā pcōres ad penitentiam redire debēt. Sermo primus.

Multi sūt vocati:pauci vo electi. Habētur hec verba Matthei.xx.c. et in euāgelio hodierno. Propter nimiā charitatē suā qua diligit deus rationales creaturam: nō desinit vocitare miseros pcōres post lapsum atq; ruinā peccati vt ad eū redeāt per penitentiā. Monet eos ⁊ expectat blāde multipharia multisq; modis attrahit:et allicit illos vt nō desperēt:sed currāt cōfidēter ad fontem clemētie sue. Pleriq; vo negligunt renuuntq; obedire voci eius suauissime eristimātes opera bona in quibus penitēres exerceri oportet: nō solū difficilia ⁊ dura:sed oīno impossibilia. Quo errore firmato in eoꝝ mēte licentiā in malo perseuerādi suscipiūt:indieq; deteriores fiunt. Quapropter eristimaui rē fructuosissimā facere si aperuero quāta sit ad bñ operandū rectecq; viuendū facilitas et suauitas. Uñ in hoc sermone ad ercitāda corda dura peccatoꝝ quos devocat vt per penitētiā electoꝝ numero ascribant de facilitate bonorū operum ero ꝙba facturus:qm̄ sapiētissimus mūdi redēptor in themate tā ꝓposito explicat manifeste tarditatē penitentiū quibus salus esse nō pōt:asserēs multos fore vocatos: paucos vo electos:q; pauci sunt fortes aīo ad virtutū opera aggrediēda:quibus facilitatē actuū virtuosorū ostēdendā duxi maxime ꝓpter tria.

Primo ꝓpter causam originalem.
Scō propter adiutoriū diuinale.
Tertio propter premiū eternale.

Qz facile est vnicuiq; operari bonum ꝓpter cām originalē que est hoīs volūtas libera que nō cogit. Capitulū.j.

Primo ostēdo facile esse vnicuiq; opari bonū ꝓpter cām originalē. Nā si recte ꝓsidere mus vnde est ꝙ aliqui boni: aliq; mali sint: nōnulli recte:nōnulli vo pniciosissime viuāt:inueniemus pfecto id puenire ab vniuscuiusq; libero arbitrio et spōtanea volūtate. Hoc asserunt oēs sapiētes:siue pbi:siue sancti. Unde Aristo.ij.Ethic.c.vj. ait. Justū operari oīe volūtariū est. Et in.iij.Ethic.c. ij. Uirtus volūtariū est. Et nihilominus ⁊ maliciā voluntariū est. Et ibidē. Beatus (inq̄t) nullꝰ nolēs est. Et Sen̄.li.de moribus ait. Oīe peccatū actio est volūtaria. ⁊ idē ad Lucillū. Valētior omni fortuna animus est:et in vtrāq; partem ipse res suas ducit:beatecq; ac misere vite sibi cā est. ⁊ Salustꝰ in iugurtino. Dux atq; imperator vite mortalium animus est. Vinc Aug̃.li.v. de ciui.dei ⁊.c.dicit. Sunt nostre volūtates in nobis:⁊ ipse faciūt quicq̄d volēdo facimꝰ siue bonū siue malum. In libro vo de libero arbi. peccatū asserit vsq; adeo fore volūtariū ꝙ si nō esset volūtarium nullum esset peccatū. Qđ dictum etiā sacri canones sepe confitent̄ sicut patet. xlv. dist.c.de iudeis.⁊.xv.q.j.merito. ⁊.c.illa.⁊.c.non est.⁊.xxij.q.v.c. sicut enim.et xxiij.q.iij.c. Nabuchodonosor.vbi dicitur: Uasis ire nunc̄ deus redderet interitū si nō spōtaneum inueniretur homo habere peccatū. Et idē habetur ex̄ de sen.exco.c.cū volūtate.l.dist.c.si qua femina.c.si quis.c.quātum.c.hi qui.c.sepe cōtingit.⁊.C.ad.l.corne.de siccariis.l.j.⁊.ff.de furtis.l.qui in iure.in prin.et hoc retulit Tullius in.ij.rheto.noue in quiēs. Voluntatem in oībus rebus spectare conuenit. Et Sene.ad Lucillum. Actio ait recta non erit nisi recta fuerit

voluntas. Et hoc etiã autor Gratian⁹ insuper ꝓfirmat qõ dicim⁹ de peni. di. ij. c. si em̃. §. liberi arbitrij. Nec ad virtutẽ nec ad vitia necessitate trahimur sed voluntate. Viero. aũt in q̃stionib⁹ ad Velbidiã sic pulchre loquit. Voles suo arbitrio derelicti sunt: neq; em̃ bonum necessitate faciũt: sed voluntate: vt credẽtes coronã accipiãt: increduli supplicijs mancipentur. Et iterũ ibidẽ ait. Deus equali cunctos sorte ghauit ⁊ dedit arbitrij libertatẽ vt faciat vnusquisq; qõ vult siue bonum siue malum. Jntãtũ autẽ dedit hoĩbus libertatẽ vt vox impia disputet ꝺ creatorẽ suum et causas volũtatis illius perscrutet. hec ille. q̃ oĩa sapiens breui sñia collegit. Eccl. xv. vbi ait. Deus ab initio constituit hoĩem ⁊ reliquit illũ in manu consilij sui. et paulo post subdit. Apposuit tibi aquã ⁊ ignẽ. Ad qõ volueris porrige manũ. Qõ aũt homo liberi sit arbitrij: ꝓbat sanctus Tho. j. parte sum. q. lxxxij. ar. j. q̃m nisi sic esset frustra essent ꝓfilia exhortatiões ⁊ ꝑcepta prohibitiones ꝑmia ⁊ pene. Jnsup idipm colligit a sufficiẽti agẽtium diuisione. Quedã em̃ sunt q̃ agũt absq; iudicio: sicut lapis mouetur deorsum absq; cognitione. Quedã agunt in iudicio: sed non libero: sicut alia bruta. Judicat quidẽ ouis vidẽs lupum eũ esse fugiẽdum naturali iudicio ⁊ non libero. qr non ex collectiõe: sed ex naturali instinctu. Et sil'r est de quolibet brutor animalib⁹. Sed homo agit iudicio: qr per vim cognoscitiuam iudicat aliq̃d esse fugiẽdũ vel ꝓsequendũ. Et qr iudiciũ illud nõ est ex naturali instinctu in particulari operabili: sed ex collectione rationis. ideo agit libero iudicio potẽs in diuersa ferri. Ratio quippe circa cõtingentia habet viam ad opposita. vt ptz in dialecticis syllogismis ⁊ rhetoricis persuasionibus. Particularia autẽ operabilia sunt q̃dã ꝓtingẽtia: ⁊ iõ circa ea iudiciũ rõnis ad diuersa se hz et non est determinare ad vnũ. Et ꝓ tãto est necesse ꝙ hõ sit liberi arbitrij eo ipso ꝙ est ratiõalis. hec Tho. Que vo sit dria inter libeꝝ arbitriũ hoĩs aut angelor vel beator: siue ipsi⁹ summi dei. nõ est ꝓpositi nostri cũ intẽdã tm̃ clare patefacere cũctis: qõ ꝓbatũ est periam dicta: videlz ꝙ q̃ volunt bñ operari ⁊ boni esse id facile pñt: qr ex eor volũtate id depender. Qui vo mali sunt et mala facere non formidant. ideo sic faciunt qr sic volunt. ⁊ ex ꝓsequẽti si ꝓpter pctã dãnant mali: et ꝓpter iusticie opa saluant boni nullus dãnatur neq; saluatur inuitus. Sed nõ immerito ꝓpterea q̃ dicta sunt circa tria dubitare ꝓtingit. Primo circa liberi arbitrij violẽtiã. Scõo circa liberi arbitrij excellẽtiã. Tertio circa li. arbi. pñam. Primo dubitatur circa li. arbi. violentiam vtrũ. s. liberũ arbitriũ cogi possit aut violentari. ⁊ quibusdã videt ꝙ sic: primo a ꝓpria natura. scõo ab alia creatura. tertio a creatrice diuina essentia. Primo vr̃ q̃busdam nõ bene intelligentib⁹ ꝙ liberꝝ arbitriũ in q̃busdã cogi possit ⁊ violẽtari ab eor ꝓpria natura ꝓpter vehemẽtes quasdã passiões ⁊ naturalẽ ꝓcupiscẽtiã: q̃b⁹ q̃si videnr impelli ad malicia inuolũtarij. sicut ꝑ de q̃busdã q̃ nulla disciplina: nulla correctione: nulla monitiõe: timore: punitione: castigationeq; emẽdanr. Quare videnr talib⁹ adeo annexa vitia ⁊ pctã vt etiam si velint abstinere nõ possint. Ego vo dico cũ giraldo odonis sup. iij. Ethi. ꝙ nulla naturalis cõcupiscentia quãtũcũq; intẽsa ꝑ natiuitatẽ vel peratẽ necessitat vel cogit hoĩem ad esse malũ ⁊ vitiosum inuolũtarie: eo ꝙ perrõnẽ vnusquisq; supare põt quascũq; passiões etiã potẽtissimas inclinates ad malũ. Et hoc ꝓstat nõ solum ex scripture sacre testimonijs sz etiã ex dictis atq; exemplis moralium ꝓbor. Sunt Sen. verba ad Lucillũ di. Erras em̃ si existimas nobiscũ vitia nasci: supuenerunt: ingesta sunt: nulli nos vitio natura ꝓcliat: nos illa integros ac liberos

genuit. hec ille. qualiter aūt hi q̄ maliciosissimi vident esse si volunt boni fieri pñt. ostēdit Uale. maxim⁹ li. vj. ruō. de mutatione morū ⁊ fortune. Ibi eñ de lucio sylla sic loquit: Luci⁹ sylla vsq̄ ad questure sue comitia vitam libidine vino ludicre artis amore inq̄natā pduxit. Quapropter. C. mariū ꝯsulē moleste tulisse traditur ꝙ sibi asperrimū in africa bellū gerenti tā delicatus q̄stor sorte obuenisset. Eiusdē virt⁹ quasi preruptis ⁊ disiectis neq̄cie qua obsidebatur claustris catenas iugurte īiecit manibus. Mitridatē cōpescuit: sociales belli luctus repressit. Cinne dñationē fregit: eūq̄ in africa q̄ se q̄storem fastidierat ipam illā ꝓuinciā ꝓscriptum ⁊ exulem coegit petere. Ibidē narrat de Temistocle pb̄o q̄ adolescēs tāta fuit pollut⁹ infamia ꝙ se ab eo pr̄ abdicauit ⁊ mater ꝓpter filij turpitudinē laqueo se suspendit. Euasit demon robustiore etate pb̄s clarissim⁹ et athenarū princeps. Apparet ergo ⁊ claruz est ab hoīe volēte supari posse oēm malā inclinationē prauāq̄ ꝯsuetudinē. Scd̄o videt alijs nō recte sapiētibus ꝙ liberū arbitriū cogi possit atq̄ cōpelli ab alia creatura vtputa ab influentia celestiū corpoꝝ siue a malicia demonuz. Sed de corporib⁹ celestib⁹ quēadmodū nihil possint supra libeꝝ arbitrium ad illud cogēdū diffusi⁹ suo loco dicā: nunc audire sufficiat q̄d de diabolo sit tenēdū. Posset nāq̄ q̄s dicere ꝙ quādocūq̄ aliq̄s potēs ⁊ sapiēs p̄liat cuz debili ⁊ insipiēti: ꝙ de necessitate vicit ⁊ superat illū: ⁊ per ꝯñs cogit ⁊ violentat eū. iuxta dictū pb̄i. ix. ethi. Qui habiles sunt ingenio natural'r sunt dñi: quiv̄o lubrici corpore naturaliter sunt serui. sed diabolus potētior ⁊ sapiētior hoīe importune tentat illū vt mala faciat: ergo sequitur ꝙ de necessitate hominē vincat et superet: eiq̄ superato atq̄ deuicto vim inferat ac violentiā. De sapientia siquidem siue astutia hostis antiq̄. Aug. loq̄tur in lib̄. de natura demonū di. diabolū hr̄e mille nocēdi modos. Qd̄ etiā notatur in decretis xxvj. q. iiij. in. c. sciendū. De ptāte etiā ei⁹ loquit Job. xlj. c. di. Nō est ptās sup terrā q̄ cōparet ei. qd̄ Job. Apoc. xij. declarauit cū dixit: Uhe terre et mari. quia descendit ad vos diabolus habēs iram magnam id est ptātē. Quod importuna aūt ⁊ frequēs sit ꝯtra nos eius pugna petrus apl'oꝝ princeps. j. epl'a. c. v. clamās. audiat: Sobrij estote ⁊ vigilate: qr aduersari⁹ vester diabolus tanq̄ leo rugiēs circūit querēs quem deuoret. Ergo vr̄ ꝙ nullus etiā volens cauere sibi possit a malo ⁊ operari bonū: cū diabolus indistincte oēs oppugnet. His ita rñdeo ꝙ diabolus nō tētat hominē quātū pōt quātū scit ⁊ quātū vult: sed quātū a deo nobis benigno ꝑmittitur. At vt gentiū doctor Paul⁹. j. Coꝝ. x. c. meminit. Fidel' de⁹ est qui nō patitur vos tentari supra id qd̄ potestis: sed faciet etiā cū tentatione prouētū vt possitis sustinere. Propterea debilis est hostis et non vincit nisi volentem. Tertio instant aliqui ꝙ liberū arbitriū cogi possit ab ipsa creatrice diuina essentia: ex eo ꝙ Job. vj. scribit: Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit me traxerit eum: sed tractus est motus violentus: vt dicit pb̄s: ergo liberum arbitrium violentatur. Et Prouerb. xx. habetur. Sicut diuisiones aquarū: ita cor regis in manu dñi est: quocunq̄ voluerit immutabit illud: al's inclinabit. Sed talis immutatio est quedam coactio: ergo de⁹ cogit liberū arbitrium. Preterea deus potest omnia facere: quia est omnipotens: ergo potest ⁊ cogere ac violentare liberum arbitrium. Propter hec declaranda notanda sunt tria ꝑm dominum Bonauē. in. ij. distin. xxv. par. ij. q. iiij. Primo notandum ꝙ de libe. arbi. possumus loqui dupliciter: scilz quātum ad actum exteriorem: et quātum ad actum interiorem. Si loquamur primo modo respectu talis actus

pōt interuenire coactio: pōt em̄ q̄s cō-
pelli vt ipso nolēte genua corā idolo fle
ctat. Si aūt loquamur quātū ad actuz
interiorē qui scilz est velle eligere ⁊ con
sentire: sic nullo modo pōt cogi nec ab
agente creato: nec a deo creatore. Scdo
notādū ꝙ cū dr libe. arbi. a deo nō pos-
se cogi: dupliciter pōt intelligi. Aut ita
ꝙ deus nō possit auferre libertatē ⁊ su
perinducere coactionē: ⁊ hoc falsum est
qr pro immēsitate potētie sue nō soluz
pōt cōditionē mutare nature: sed natu
rā ipsam creatā in nihilū etiaz vertere.
Alio mō pōt intelligi ꝙ deꝰ non posset
liberū arbitriuz cogere salua ꝓprietate
libertatis et eius natura: et hoc modo
verū est ꝙ impossibile est deū liberum
arbitriū violētare posse: ꝓ eo ꝙ impli-
cat in se duo cōtradictorie opposita ex
hoc em̄ ꝙ liberū est si aliquis vult libe-
re vult: ⁊ ex hoc ꝙ volūtariū est si aliq̄d
vult voluntarie vult ⁊ seipso mouente
vult: qr ſm Aristo. iij. Ethi. c. iij. Volun-
tariū vtiq̄z videt esse: cuius principium
in ipso est. Ex hoc aūt ꝙ libe. arbi. cogi-
tur si quid vult seruiliter vult: ⁊ si quid
vult inuite vult: et si quid vult ab alio
vult: qr iuxta sniam Aristo. iij. Ethi. c. j.
Violētum est cuius principiū est extra
nil cōferēte vim passo: tale existēs in q̄
nihil cōfert operās vel patiēs. Ergo li-
berū arbitriū a deo cogi: nō est aliud q̄
actum eius simul ⁊ semel esse liberum ⁊
seruilem: esse voluntariū ⁊ nō volunta
rium: esse a se et nō a se. Si ergo est im-
possibile qd̄ claudit in se vtrāq̄z partem
cōtradictionis: non tm̄ est impossibile
creature sed ipsi optimo deo: qr illud
posse non est posse ⁊ sic respondendum
est ad tertium obiectum. Tertio notan
dum ꝙ differt dicere voluntatē induci:
voluntatē mutari: et voluntatem cogi.
Tunc em̄ induci dicitur qn̄ aliqua per-
suasio ei fit qua disponitur vt ad aliqd̄
appetibile inclinetur: que si valde intē-
sa est nomen coactionis sortitur: q̄uis
nō sit vera coactio. Tunc autē volūtas
mutatur qn̄ ipsa nolēte vnū potēti vir-
tute affectio immittitur ei in contrariū
et de nolēte fit volēs: et ꝙ vna affectio
expellitur ⁊ cōtraria inducitur: sicut cū
deus amatorē tēporaliū facit tempora-
lium cōtemptorē. ⁊ de hoc dicit Dauid
in ps̄. lxxvj. Hec mutatio dextere excelsi
⁊ hoc dicit esse quedā cōpulsio ⁊ tractio
diuina. Tūc v̄o voluntas dr cogi qn̄ in-
telligit ipsam inuitā aliq̄d velle: ⁊ repu
gnāte actu volūtatis deliberatiuo alie
na v̄tute mouēte ⁊ repugnātia manēte
ad aliq̄d inclinare nolēdo. Volūtas er-
go induci pōt ab agente creato: mutari
v̄o ab alio nō pōt nisi ab agēte increa-
to: ⁊ ꝓ hac mutatione sumit tractio il-
la de qua dictū est opponēdo: cogi autē
volūtas a nullo pōt. ⁊ hoc Bern̄. tenuit
in li. de libe. arbi. cū dixit. Volūtas pro
ingenita sui nobilitate nulla cogit ne-
cessitate. Scdo dubitat circa libe. arbi-
trij excellētiaz: qm̄ hoc qd̄ hoi cōcessum
est ab opifice summo ad decorem ⁊ glo
riam: quidā ꝓbare nitūtur ei cedere ad
dānum dedecus ⁊ detrimētū. Arguunt
quippe sic. Optimuz est optima queq̄z
facere: vt ait Diony. in li. de diui. nomi.
sed deus est optimus ergo debuit ho-
minem optimū facere: sed in vertibili-
tate arbitrij non fecit eum optimū: qm̄
melius esset homini peccare non posse
q̄ peccādi facultatez habere: ergo deus
rectū minime condidit hominem. His
ergo respondeo ſm Alexan. de ales. ij.
parte summe. ⁊ do. Bona. di. xxiij. ij. li.
ar. j. q. j. ad. j. ar. ꝙ optimū dupliciter dr
scilz simpliciter ⁊ in ordine. deus omnia
que fecerat vidit et erant valde bona
idest optima. Gen̄. j. Nō simpliciter sed
in ordine et in comparatione ad totum
vniuersum in quo nihil est superfluuz:
nihil diminutum: nihilq̄z inordinatuz:
Formica optima est: nō simpliciter ⁊ in
se: quia leo melior est illa atq̄z nobilior
in genere animalium brutorum ⁊ irra-
tionabilium: sed in cōparatione ſm or-
dinē vniuersi sicut leo optimus est: quo
tamen dignior est angelus in sua natu
ra. Oia tamen ista et cuncta que fecit

deus ꝺm ordinem considerata optima sunt: ⁊ optima esse dicūtur. Scꝺm hūc igitur ordinem deus condidit hominē optimum quando ei libertatem dedit arbitrij: eo ꝙ finis hominis est ipa beatitudo. Ad beatitudinem ꝺo consequēdam voluit deus hominem dispositum fore aliquo suo merito interuenīēte vt sic homo beatificabilis ampliore gloria refulgeret et dei liberalissimi iusticie satisfieret. Accedit itaq; libe. arbi. conditio ad dei viuentis preconium: qui iuste saluat benefaciētes: ⁊ delinquentes eternaliter punit. Facit et ad hominis laudē qui potuit mala facere et non fecit erquo Lact. in vj. lib. diui. insti. ait: Nulla laus est nō facere qꝺ facere non possis. Hiero. ꝺo diffusius comprobat ⁊ que dico in epistola ad demetriadam virginem quam sic alloquitur: Jā prouidendum est ne forte illud remordeat te in quo temere imperitū vulg⁹ offendit vt ideo non vere bonum factum hominem putes: eo ꝙ his facere malum potest nec ipsa natura astringatur ad immutabilis boni necessitatem. Nam si diligenter rem tractes ⁊ ad subtiliorē intellectum animū cogas: hinc tibi melior ac superbior hominis status apparebit: vnde putaꝫ inferior. Jn hoc enim gemini itineris discrimine in hac vtriusq; libertatis parte rationalis aīe decus positum est. hic inquā totius nature nostre honor consistit: hic dignitas: hic premium: hinc denicq; optimi quicq; laudē merentur: nec esset hominis vlla virtus in bono perseuerantis si his ad ima transire non posset. hec ille. Tertio dubitatur circa liberi arbitrij penitentiam. Utrum scilicz peccatores omnes ꝙdiu in statu sunt vie ad penitentiam possint redire: qꝺ si non faciant an suo libero arbitrio et voluntati male fit imputandum. Et respondeo ꝺm veritatem rei affirmatiue ꝙ sic. Ad qꝺ induco Augusti. docto. egregij sententiam inuincibilem qui in lib. de libe. arbi. exempla affert in medij pharaonis ⁊ nabuchodonosor di. Nabuchodonosor penitentiā meruit fructuosam nōne post innumeras impietates flagellat⁹ rex iste vere penituit et regnū qꝺ perdiderat rursus accepit. Pharao autem ipsis flagellis durior est effectus et perijt. Dic mihi rationem reddat qui diuinum consilium nimiū alto et sapienti corde diiudicat: cur medicamentum vnius medici manu confectū: alij ad interitum: alij ad vitam valuerit et salutem: nisi qꝛ xpi bonus odor alijs est odor vite in vitam: alijs odor mortis in mortem. ij. Cor. ij. Quātum ad naturā ambo hoies erant quātū ad dignitatem ambo reges. quātum ad causam ambo captiuum dei populum possidebant. quātū ad penā ambo flagellis clementer admoniti. Quid ergo fines eorum fecit esse diuersos: nisi ꝙ vn⁹ manū dei sup se sentiēs recordatione proprie iniquitatis ingemuit. Alter ꝺo libero contra dei misericordissimam veritatem pugnauit arbitrio. hec ille. Et notatur. c. superius alleg. Nabucho. xxiij. q. iij. in quibus verbis innuit Augu. ꝙ pharao a deo percussus. r. plagis humiliare se noluit: et suo arbitrio penitentiam spreuit. Nabuchodonosor ꝺo vt ꝺr Dañ. iiij. post septēnem sui castigationes qua fuit mutatus quasi in bestiā leuauit oculos ad celum ⁊ se deo humiliās ⁊ ꝓ suis iniquitatibus ingemiscens peccatorum veniam. ꝺm Nico. de lyra. et regni fastigium simul adept⁹ est. Necq; alia cā potuit assignari quare ad deum conuertit cor suum nisi qꝛ voluit volens Nabuchodonosor: ⁊ nō inuitus post peccatum salutem est assecutus: volens pharao mentem indurauit et perijt. Sunt similia exempla discipulorum xpi Petri negantis et proditoris iude: quorum alter post peccatum flendo et lachrymando xpi misericordiam inuenit. in apostolatū restitutus factus est apostolorꝫ princeps regni celorū clauiger: et in empyreo celo dignus assistere ihesu xpo filio dei. Alter autē scilꝫ Judas desperatione vict⁹ laqueo se suspē-

dit. Quis eū ad desperationē ad suspēdium et suimet crudelez occisionem induxit nisi eius propria voluntas. Sed penituit inquies iudas: vt patet in euāgelio Matth. xxvij. vbi dicitur: ꝙ penitentia ductus retulit triginta argenteos principibus sacerdotū et seniorib⁹ dicēs: Peccaui tradēs sanguinē iustū. Mat. xxvij. ergo videtur ꝙ dānari nō debuit. Sed Job. os aureū. de peni. di. iij. in. c. iudas: respondens dicit: Judas penituit sed male: q̄ laqueo se suspendit. dicit etiā in. c. nemo. ij. de peni. dis. j. Nemo potest bene agere penitentiaz: nisi sperauerit indulgentiam. Dinc leo papa ī sermone quodā iude sic alloquitur: Sceleratior omnibus o iuda et infelicior extitisti quē nō penitentia reuocauit ad dñm: sed desperatio traxit ad laqueum. Fuit itaq̄ falsa penitētia iude quā consecuta est desperatio: nec dubium est ꝙ si ad pedes dñi cucurrisset inuenisset⁊ eum siue in medio derisorum et percutientium decorem faciem eius ac caput angelicis spiritibus tremebundū siue colūne inherentem ⁊ in ea dure ligatū ac propter flagella terrā suo sanguine madefacientez: siue inter duos latrones pendentem in cruce nudatum vulneratum et totum cōfusum: ⁊ humili corde indulgētiā postulasset: nunq̄ ei fuisset negata. Paratissimus erat xp̄s qui pro peccatoribus patiebatur: pro peccatoribus sanguinem suum fundebat: pro peccatorib⁹ mouebatur in cruce. Judam si penitentiam veram agere voluisset ad se pio amore susciperet ⁊ indulgere gratiamq̄ impartiri. Est de hoc dictum Gratiani de peni. distin. j. c. his potestatis. vbi ait: Arbitror ꝙ etiam iudas potuisset tanta miseratione dñi non excludi a venia si penitentiam non solum apud iudeos: sed apud xp̄m gessisset: quare voluntati eius ascribenda est desperatio illa que super omnia peccata displicet misericordissimo deo. Quid petri animuz mouit vt post tam grande peccatum ab eo cōmissum non desperaret: sed confideret in bonitate incarnati dei dulcissimi sui magistri. Certe gratia eius fuit quā ipse petrus volēs acceptauit: volēs non recusauit. Egressus inquit euāgelista: foras fleuit amare. Luce. xxij. Quid flebat: q̄d dicebat: q̄d cogitabat in corde: q̄d sonabat in ore: Video aīa mea et considera petrū flentē ⁊ lachrymātem: q̄ negauerat christum humano timore deuictus, dicebat forte. O quāta est iniq̄tas mea o q̄ graue peccatum negaui me scire iesum quē vidi quem amaui: qui me dilexit. Vidi eū sup aquas ambulare: mortuos suscitare: cecos illuminare: ⁊ mundare leprosos: et iureiurādo dixi me eū non nouisse. Heu me magister mi dulcissime negaui nosse te quē aspexi oculis propriis trāsfiguratū in mōte: ⁊ captus pulchritudine ⁊ splendore claritatis tue dixi. Faciā hic tria tabernacula. O pyssime saluator mūdi: o fons indeficiēs oīs māsuetudinis: tu me ad tuaz societatē vocasti: tu mihi reuelasti secreta tua: tu mihi familiarē te et affabilez exhibuisti: tu lauisti humiliter pedes meos exemplū humilitatis me docens: tu innumera mihi bñficia contulisti et ego negaui te. O bone iesu peccaui: iniq̄ egi: tu vo misericors indulge peccatis meis: ⁊ non despicias penitentē. O q̄libēter peperat ei xp̄s cui tū nullam intulit violentiā. Sume et tu peccatrix anima exemplū: et si volueris cum petro gratiosum tibi propitiumq̄ dominum iesum xp̄m habebis. Si vo peccata tua dimittere volueris: tuam dānatuam accusa durissimam voluntatem. Intellerit hoc Augu. postq̄ ad lucem gratie dei venerat: qui in libro confes. dicebat ad eum. Vocasti me ⁊ non erat qui responderet tibi dicenti mihi. Surge qui dormis et exurge a mortuis: ligatus enim eram non alieno ferro: sed mea ferrea voluntate. O quātus est numerus peccatorum qui catena diaboli trahuntur ad inferna volentes. O miseri; o negligētes; o vobisipsis crudelissi

me belue: surgite a mortuis: soluite vincula vitiorum vestrorum: et ad deum reuertamini: nec vos terreant opera bona que facile est exercere dūmodo adsit ipsa voluntas.

Q facile est operari bonū ꝓpter auxilium diuine gratie que adiuuat oēs illā volētes: licz neminē cogat. Cap. ij.

Secūdo ostēdo facile esse vnicuiq; operari bonū propter adiutoriū diuinale. Parat⁹ equidē de⁹ est adiuuare gr̄a sua oēs volētes et cupiētes facere bene. Verūtamen solent pleriq; de ipsa gratia benedicta dubitare hominem adiuuante: maxime circa tria,

Primo circa necessitatem.

Secundo circa liberalitatem.

Tertio circa impeccabilitatem.

Primo dubitāt aliqui de gratia ipsa circa necessitatē. Utrū sit necessaria homini ad bene operandū ita ꝙ absq; illa non possit operari bonū. Et pro vna parte stat sentētia theologoꝝ q̄ in scd̄o sentētiarū attribuūt oēm motū voluntatis ⁊ liberi arbitrij ad benefaciendū gratie: dānantq; pelagianos hereticos qui dixerūt liberū arbitriū solū ⁊ per se sufficere homini ad opera bona. Hinc et magister sententiarū. xxviij. dist. ij. li. inducit Aug. lib. j. retractationum di. Heretici pelagiani sic liberū asserūt voluntatis arbitrium: vt gratie dei nō relinquant locum quā ꝟm merita nostra dari asserunt. At et prefatus Augu. in plerisq; locis pelagianos vtiliter expugnat ostēdens gratie necessitatem. vñ ad Bonifacium papam di. Non potest homo aliquid boni velle nisi iuuet ab eo qui malū nō pōt velle. Et in lib. de p̄destinatione sanctoꝝ. Primus inquit est cogitare bonum ꝙ credere: et ipsum cogitare bonū ex deo est. Et idē in lib. de correctione et gr̄a. Sine gratia dei nullum prorsus siue volēdo siue agēdo faciūt hoīes bonū. Et idē ad valētinū. Cogitare vel agere ꝟm deū nulla ratione sine gratia dei possumus. Et idez in Enchi. Gratia preuenit vt velimus bonū. Et idē in lib. de ecclesiasticis dog. Monet ad querēdū salutē libertas arbitrij: sed mouēte pri⁹ deo. Et idē in soliloquijs ad deū loquēs. Uelle etiā qd̄ bonum est nō possum nisi tu velis. Hoc idē dicit Bern̄. in li. de libe. arbi. cū ait: Tria in nobis operat̄ de⁹: cogitare: scilz bonū velle: ⁊ perficere. Primū sine nobis: scd̄m nobiscū: tertiū ꝑ nos. Ad idez ⁊ illud Isidori in lib. differētiarū. Gratia est diuine mīe donū per qd̄ bone voluntatis est exit⁹. Et de hoc magister in textu sic scribit: Bona volūtas comitat̄ gratiā: nō gratia voluntatez. Et doctor gentium Paulus. ij. Coꝝ. iij. eandē sententiam approbans inquit: Nō sumus sufficiētes cogitare aliq̄d a nobis quasi ex nobis. Ex quib⁹ oībus colligimus vsq; adeo gratiam fore necessariam ad explenda virtutis opera: vt etiam sine illa nec cogitare nec velle ea quis possit. Ex parte altera contrarium ostendi potest et ratione et experimēto. Ratione sic. Magis se habet vnūquodq; ad illud ad qd̄ naturaliter est ordinatū ꝙ ad illud ad qd̄ naturaliter non est ordinatum: sed homo naturaliter ad bonū ordinatus est: nō autem naturaliter ad malum: ergo magis se hz homo ad bonum q̄ ad malum: si itaq; potest facere malum per se: poterit etiam facere bonum per se: ergo gratia non est necessaria ad hoc ꝙ operet̄ bonuz. Insuꝑ oīs creata natura pōt in suum actum ⁊ illū educere absq; adminiculo gratie: sicut ignis lucet et calefacit: canis latrat: celum mouetur: aque fluunt: ⁊ cetera huiusmodi in quibus gr̄a nō est: ergo aut hō poterit absq; gr̄a per naturā in suū actū ⁊ illū educere: aut peioris cōditionis erit ꝙ cetere creature: sed hoc est falsum: ergo per naturaz pōt homo suum actuz educere: sed actus eius est viuere ꝟm rationem rectam ⁊ operari bonum: vt patet ex. j. Ethi. ergo videtur ꝙ gr̄a nō sit ei necessaria. Experimēto hoc adhuc clarissimū est, q̄nquidē inuēti sunt

tot gētiles idolatre ⁊ infideles q̄ virtu
tis opa miro modo sunt ꝓsecuti. Quis
neget bonā fuisse iusticiam bruti: fideli
tatē marci reguli: cōstātiā Mucij: pau
pertatē valerij publicole: ꝯtinētiā Sci
pionis: ⁊ pb̄oꝝ morales actꝰ. Non opꝰ
nunc est eoꝝ recēsere gesta: de quibꝰ tñ
in historijs multa legimus laudabilia
⁊ memoratu digna. Operati sunt ergo
illi opa bona plurima: ⁊ tñ in eis nulla
erat gr̄a. Pro huius difficultatis solu
tione afferā in mediū responsionē dñi
Bonauen. q̄ in scd̄o sniaꝝ di. xxviij. ar.
ij. q. iij. distinguit triplex bonuꝫ qd̄ hō
pōt opari. primū moralis cōditionis.
scd̄m dispositiōis. tertiū ordinatiōis.
Primū bonū est cū actꝰ trāsit sup ma
teriā debitā: nō tñ ordinat̄ ad finē vlti
mū ad summū bonū ad btītudinē siue
ad ip̄m deū: sicut cū q̄s non ꝓpter deū
nec vt p̄ceptis eius obediat: sed tm̄ qꝛ
ratio dictat subuenit misero ⁊ indigen
ti: fideliter seruata restituit: iusticiā in
ferioribꝰ administrat: ⁊ hmōi. vt testat̄
pb̄s in li. pol'. di. ꝙ hō est aīal politi
cū. qꝛ indiget pluribꝰ diuersaꝝ opatio
nū. iō natura ꝑmisit nos sil' habitare
vt alter alteri subueniret. ⁊ iō dic̄ pb̄s
Solitariꝰ hō aut deus aut bestia. Ad
talia bona potest libeꝝ arbitriū absq̄
gratia exire cooperāte sibi deo sicut co
operatur alijs creaturis. nā sine p̄mo
agente nullū agens potest agere. Se
cūdū bonū d̄r dispositionis: ⁊ est illud
quod fit ꝓ amore dei: licꝫ extra charita
tē. qd̄ quidē de congruo disponit ad fi
nē vltimū: vt dicetur in sequēti sermo
ne. In tale bonū non potest liberū ar
bitriū absq̄ munere gratie gratis da
te per qd̄ illuminetur dirigatur ⁊ exci
tetur vt velit aliquid facere qd̄ sit deo
placitum. Tertiū bonū dicitur ordina
tionis. quod scilꝫ ordinatur in finem ⁊
fit in charitate. ⁊ in hoc non potest li
berum arbitriuꝫ lapsum absq̄ auxilio
gratie gratū facientis. Ex hac ergo di
stinctione respondeo ad obiecta in cō
trariū ꝙ licꝫ homo possit operari bo
num morale: sicut fecerunt gentiles et
philosophi absq̄ gratia dei: non tamē
bonū meritoriū siue sit meritoriū meri
to congrui siue merito condigni: et sic
etiā soluuntur rationes opposite que
concludunt de bono morali non meri
torio. Secundo nonnulli dubitant de
gratia ipsa circa liberalitatē: vtrū scilꝫ
deus det gratiā ipsam faciēti quod est
in se ex necessitate aut ex liberalitate:
Et ꝙ ex necessitate arguēdo pōt osten
di sic. Primo qꝛ Aug. super illud. ij. ad
Tim̄. ij. Negare seip̄m non pōt. ait. Cū
sit iustꝰ nō pōt negare suā iusticiā: ergo
cum sit bonus ⁊ misericors non potest
negare suam bonitatē ⁊ mīam: qꝛ pro
nior est ad largiendū de mīa ⁊ bonita
te q̄ ad puniendum de iusticia. si ergo
non potest suam iusticiā negare facien
tibus malum: multo magis nec suam
mīam illis qui requirūt eā: sed qui fa
cit quod in se est requirit bonitatē eiꝰ
⁊ misericordiā: ergo de necessitate dat
illi. Secundo qꝛ Aug. sup illud Rom̄.
v. Iustificati ex fide pacē habeamus:
ait. Deus recipit confugientes ad se:
aliter in eo esset iniquitas: ergo im
possibile est ꝙ non recipiat fugientes
ad se: qꝛ impossibile est ꝙ in eo sit ini
quitas. sed faciens quod in se est con
fugit ad ip̄m: ergo necesse est ꝙ ipsum
recipiat. sed ipsum recipere est ꝑ infu
sionem gratie: ergo ⁊c̄. Tertio impossi
bile est summam veritatē mentiri: sed
necesse habet implere illud quod dicit
sed dicit ꝙ conuertēti ad ip̄m conuer
tet se. Zach. j. Conuertimini ad me et
ego conuertar ad vos. ergo cum faciēs
quod in se est conuertatur ad ip̄am ve
ritatē primam: necesse est ꝙ deus con
uertatur ad illū: sed hoc nō est nisi per
gratiaꝫ: ergo ⁊c̄. Soluitur hec questio
s̄m Alex. in. iij. volumine. sum. trac. de
gratia. q. lxix. mē. v. ar. iij. ꝙ deus dat
gr̄am suā sola liberalitate. Et cū cōclu
ditur ex his que dicta sunt ꝙ dat illam
de necessitate distinguenda est duplex
necessitas. Prima vocatur coactionis

ꝛ prohibitionis: qua aliqua res cogit vel prohibetur esse vel non esse: et hec nullo modo cadit in deo. Secūda necessitas dicitur immutabilitatis: que deo conuenit: ꝛ sic dicimus necesse est deū esse immortalē: nō ꝙ aliqua vis cogat eū esse immortalē. et necesse est nō esse iniustū non ꝙ aliqua vis ꝓhibeat eū esse iniustū: sed qm̄ nulla res potest facere vt non sit immortalis seu vt sit iniustus. non dat igitur deus gratiam de necessitate coactionis ꝛ prohibitionis: quoniā deus non potest cogi: sed bene de necessitate immutabilitatis. q; immutabiliter se habet diuina bonitas ad donum gratie omni volenti recipere faciēdo quod in se est sicut sol īmutabiliter dat lumen suū oī volēti suscipere. s. dispōsito ad hoc ꝛ se habenti in recta dispositione ad solē: que oīa reducūtur ad illā affluētissimā liberalitatē dei q̄ quantū ex se est creature rōnali cooperat vt bona sit vt bñ operet vt demiq; salua fiat. O indeficiens pelagus charitatis diuine: q̄ tanta est vt oīb⁹ se offerat: neminē abijciat nisi eā nolentēꝛ respuentē. Vnde Cyprianꝰ in epla ad Donatū sic suauissime loquitur. Profluēs largiter spūs nullis finibus premit: nec vllis coherētib⁹ claustris intra certa merarū spacia refrenatur: manat iugiter: exuberat affluēter: nostrū tñ pect⁹ sitiat ꝛ pateat: quantū illic fidei capacis afferimus: tātū inde grē inundātis haurim⁹. hec ille. Quā ergo excusationē hre poterūt qui bene operari nolūt: qñ deū sciūt ad se adiuuādū paratū. Qō negari nō pōt cū in promptu sint tot sctōrū exēpla q̄ carnē suā crucifixerūt cū vitijs ꝛ ꝓcupiscentijs: ieiunādo: orādo: vigilādo: oberrādo in solitudinibus ꝛ ferocissimos cruciatus etiā vsq; ad mortē ferēdo. Vomines fuerūt martyres: hoīes cōfessores: hoīes etiā ꝛ delicate virgines que seipas mūdū ac tyrānos oēs ꝛ dira tormenta superare potuerūt. Eiusdem nature erant cuius nos sumus: tū q; obtulerunt corda sua dño: inuenerūt adiutorium abundantis gratie eius: qua mediante ꝛ assistente illis reliquerunt posteris totvirtutum exempla. O vere dānabilis multorum malicia qui suam fragilitatem accusant: ex qua recusant operari bonū: superaddētes ꝙ deꝰ saluat quos vult sine aliqua eor dispositione sine consensu. Sed audiāt Aug⁹ in lib. de li. ar. d. Qui fecit te sine te nō saluabit te sine te. Nec contraria sunt eiusdē verba que in eodē lib. scribit cū asserit. Virtutē deus in nobis sine nobis operatur. q; ꝑm Alexādrū de ales. Unus idēq; sensus ꝓtinetur in oībus. nā cū Aug. dī. Deꝰ operat virtutē ꝛc. notat duo ad salutē hoīs cōcurrētia. Causam effectiuam q̄ est ipa grā dei: ꝛ causam susceptiuā seu dispositiuam: q̄ est ipsa volūtas ꝓsentiens ꝛ non repugnās. Ān verba Aug. sic exponuntur. Virtutē deus in nobis ꝓsentientibus opat sine nobis efficiētib⁹. Idipm cōplectitur primū dictū: qō sic exponit. Qui fecit te sine te efficiēte non saluabit te sine te cōsentiēte. Tertio alij dubitant circa impeccabilitatem ytrū ex p̄sentia gre possit hō in hac vita esse sine pctō. Et ꝑm Aug. in li. de pfectione iusticie: heretici q̄dā arguebant dicentes vult deꝰ vult nos esse sine pctō aut cū pctō: nō vult ꝙ simus cū pctō. q; hoc incōuenies est: ergo vult ꝙ simus sine peccato in p̄senti vita ergo aut possumus esse sine pctō: aut deꝰ vellet aliquid qō nō posset eē qō est īcōueniēs magnū. Et post multa recitata ꝑfatus doctor Aug. firmiter dī. ꝙ nullꝰ in hac vita pōt esse sine pctō veniali de cōi lege: ꝛ hoc ꝓpter fomitē peccati qui est inclinās ad malum ꝛ auertens a bono propter qō exclamat apls Roma. vij. dicens. Quod nolo malum hoc ago. et iterum. Video aliam legē in membris meis repugnantem legi mentis mee. Ad dictum ꝫo heretico⁹ respōdet idē Aug. ꝙ homo potest esse sine peccato mortali in vita ista per gratiam potest

etiã esse sine peccato in gloria. Quãtũ ꝟo ad p̃sentẽ statũ licz posset q̃s vitare pctã venialia in particulari: ⁊ pro aliquo interuallo tp̃is: non tñ in vniuersali nec oĩ tp̃e. iõ Joh. j. cano. c. j. inq̃t. Si dixerimus qm̃ pctm̃ non habem⁹ ipsi nos seducim⁹: ⁊ ꝟitas in nobis nõ est. Et sapiẽs Prouerb. xx. Quis põt dicere: mũdũ est cor meũ: purus sum a pctõ. quasi dicat nullus. Et Ro. iij. Est aũt deus verax: oĩs aũt hõ mẽdax. Et Greg. in pastorali. Nemo est q̃ ita viuat vt aliquatenus non delinquat. et in aut. de monach. §. triẽnij. col. j. Humana natura labit̃ ad delicta. Sz propterea non est diffidendũ de bonitate dei. qꝛ venialia peccata charitatẽ non excludunt ⁊ gratiã ab aĩa nõ eijciunt: neqꝫ ianuam claudunt regni celoruz. De quoꝝ qualitate ⁊ conditione in tractatu de peccatis plenius erim⁹ dicturi: nunc ꝟo satis esse debet ꝙ deus benedictus tantã gratiam nobis cõfert quanta sufficit ad pctã mortalia deponendũ ⁊ euitandum: quantaqꝫ necessaria est ad virtuosos actus exercendos: ideo salubre est consilium vtileqꝫ remedium ⁊ documentũ vt persepe inuocemus deum: eiqꝫ mẽtem offeramus intentione recta.

Qꝛ facile debet esse vnicuiqꝫ operari bonum propter indeficiens premiũ eterne vite quod datur benefacientibus. Capitulum. iij.

Tertio oñdo facile eẽ vnicuiqꝫ opari bonũ ꝓpter p̃miũ eternale. Promittit̃ em̃ oĩb⁹ bñ operantib⁹ premiũ eterne vite: de quo quãdoqꝫ in tribus accidit dubitare.

Primo in condignitate.
Secundo in difficultate.
Tertio in superioritate.

Primo solet dubitari in condignitate. Utrũ scilz aliquis posset de ꝯdigno mereri vitã eternã. Et videtur p̃mo ꝙ non: qꝛ apl's Roma. viij. ait. Non sunt condigne passiones huius tp̃is ad futurã gloriã que reuelabitur in nobis. ⁊ idẽ ad Titũ. iij. c. Nõ ex operibus iusticie que fecimus nos: sed ꝟm suã misericordiã saluos nos fecit ꝑ lauacruz regenerationis et renouationis spiritussancti quã effundit in nobis abunde per iesum xp̃m saluatorem nostrum vt iustificati gratia ipsius heredes simus vite eterne. Secundo arguitur per dictũ glo. Roma. vj. super illo ꝟbo gr̃a dei vita eterna: q̃ sic ĩquit: Posset recte dicere. Stipendium iusticie vita eterna: sed maluit dicere gr̃a dei vita eterna: vt intelligerem⁹ deuz in eternã vitam pro sua miseratione nos perducere nõ meritis nostris. Ex his verbis apparet ꝙ homo non mereatur ex condigno vitã eternam: qꝛ illud qd̃ ex cõdigno q̃s meret̃ nõ est ex miseratione dei

Tertio obijcit̃ qꝛ illud meritũ nõ videt̃ esse cõdignũ qd̃ nõ equat̃ mercedi: sed nullus presentis vite actus põt eq̃ri vite eterne q̃ cognitionẽ ⁊ desideriũ nostrũ excedit. Excedit etiã charitatez vel dilectionẽ vite: ergo nõ põt hõ mereri vitã eternam de cõdigno. In oppositũ adhuc posset obijci: qꝛ illud qd̃ reddit̃ ꝟm iustũ iudiciũ videt̃ esse merces cõdigna: sed vita eterna redditur a deo ꝟm iustũ iudiciũ. iuxta illd̃ apli. ij. Timo. iiij. In reliquo reposita est mihi corona iusticie: quã reddet mihi dñs in illa die iustus iudex: ergo videt̃ ꝙ hõ mereat̃ vitã eternã ex cõdigno. Respõdeo ad istã q̃stionẽ ꝟm Tho. j. ij. q. vlti. ꝙ opus meritoriũ hoĩs dupliciter cõsiderari põt. Uno mõ ꝟm ꝙ ꝓcedit ex libero arbitrio. Alio mõ ꝟm ꝙ ꝓcedit ex gratia spũssctĩ. Si cõsideret̃ ꝟm substantiã operis ⁊ ꝟm ꝙ ꝓcedit ex libero arbitrio sic nõ põt esse cõdignitas propter maximã inequalitatem: sed est ibi cõgruitas ꝓpter quandã equalitatem ꝓportionis. Uidet̃ em̃ congruũ vt hoĩ operanti ꝟm suã virtutem deus recompenset ꝟm excellẽtiã bonitatis sue. Si autẽ loquamur de opere meritorio ꝟm ꝙ ꝓcedit ex gratia spiritussancti: sic est meritoriũ vite eterne ex cõdigno: quia

tunc valor meriti attenditur ꝑm virtutem spiritussancti mouentis nos in vitam eternaz: ꝑm illud Job. iiij. Fiet in eo fons aque saliẽtis in vitam eternã. Attenditur etiam preciũ operis ꝑm dignitatem gratie per quã homo cõsors factus diuine nature adoptatur in filium dei cui debetur hereditas ex ipso iure adoptionis: ꝑm illud apl'i Roma. viij. Si filij ⁊ heredes. Ad primaz ergo autoritatẽ apl'i dicendum ꝙ loquitur de passionibus sctõꝝ ꝑm eoꝝ substantiam. Ad autoritatem ⁊ ad dictũ glo. respondeo ꝙ intelliguntur quantum ad primam causam perueniendi ad vitam eternam que est miseratio dei. Meritũ aũt nostrũ est causa subsequens. Ad tertium dicenduz ꝙ gratia spiritussancti quam in presenti habemus: ⁊ si non sit equalis glorie in actu: est tñ equalis in virtute sicut est semen arborum in quo est virtus ad totũ arborẽ. Similiter ꝑ gratiam inhabitat hoĩem spũssanctus qui est sufficiens causa vite eterne: vnde dicitur pignus hereditatꝫ nostre. ij. Coꝝ. j. Secundo solet dubitari de premio vite eterne in difficultate. Utrum qui cum maiori difficultate operat̃ bonum magis mereatur ⁊ ampliore dono glorie remuneret̃ a deo. Et omissis obiectionibus que pro vtraq; parte fieri possent dico cuz doc. seraphico Boñ. in libello quodã qui apologia pauperum aduersus calũniatorẽ intitulat̃ ab ipso ꝙ triplex est difficultas. Prima ex genere operis sicut difficilius est oĩa vendere et pauperibus erogare q̃ minimũ aut minutũ de suis bonis erogare pauperibus. Et difficilius est pati mortem pro xp̃o q̃ absq; ipsa quoscunq; alios labores. Talis difficultas simpliciter auget meritum: qr magis meretur qui maius operatur bonum. Et de hac dicit Hiero. ad Exuperãtium hec verba. Nudum christum nudus sequere durũ grãde difficile sed magna sunt premia. Secunda difficultas ad bene operandum est circũstantia extrinseca originẽ trahens: sicut difficilius est abstinere a cibis et ieiunare vbi multi sunt conuiuantes ⁊ comedentes q̃ in solitudine. Et hec difficultas per accidens auget meritum: quando scilz quis tales occasiones ab abstinentia retrahentes euitare non potest. Sed si quis huiusmodi tentatiões declinaret nollet nõ propter ea: quia difficilius operatur bonum: magis mereretur. Hinc Hierony. aduersus Uigilantium qui ei dicebat: cur pergis ad heremum: respondit vt te non videam: vt te nõ audiam: vt tuo furore non mouear: vt tua bella nõ patiar: ne me capiat oculus meretricis et pulcherrima ad illicitos deducat amplexus. Respondebis hoc non est pugnare: sed fugere. Sta in acie: aduersarijs armatus obsiste: fateor imbecillitatem meam: nolo spe pugnare victorie: ne perdam aliquãdo victoriaz si fugero gladium euitaui. Tertia est difficultas ex vitio persone agentis proueniens: sicut difficilius est seruare castitatem ei qui diu libidini deseruiũt q̃ illi qui cõtinenter vixit: et talis difficultas meritum non auget. qđ Hierony. expresse testatur in epistola ad Eustochiũ ad quẽ sic scribit. Soror tua Blesilla etate maior: sed proposito minor: septimo mense post acceptum marituz viduata est. O infelix humana cõditio et futuri nescia nam virginitatis coronam et nuptiarũ perdidit voluptatem: et q̃q̃ secundum pudicitie gradum teneas quas illã existimas per momenta sustinere cruces spectantem quotidie in sorore qđ in se videt amisisse: et cum difficilius experta careat voluptate: minorem tamẽ cõtinentie habere mercedem. hec ille. Tertio dubitare solet circa bonũ eterne vite in superioritate: an superiꝰ sit copiosius ⁊ affluẽtius bonũ quibuslibet temporalibus bonis. Et quia de illo diffusius tractaturi erimus loco suo: pro presenti sufficiat audire sic dicẽtẽ Greg. in homel'. Si ꝯsideremus fratres charissimi q̃ ⁊ quãta sunt q̃ nobis promittunt̃

in celis: vilescunt animo oia que habē tur in terris. Terrena nāq; substantia superne felicitati comparata pōdus est nō subsidiū tpalis vita eterne vite com parata mors est potius dicenda q̄ vita Ipse enim quotidianus defectus corru ptionis q̄d est aliud q̄ quedā ꝓpritas mortis. Que autē lingua dicere vel q̄s intellectus capere sufficit illa supne ci uitatis quāta sint gaudia angelor̄ cho ris interesse cuz btissimis spiritib⁹ glie cōditoris assistere p̄sentē dei vultū cer nere: incircūscriptū lumē videre: nullo mortis metu affici: incorruptionis ppe tue munere letari. hec ille. Overe bonū desiderabile: bonū amabile: bonū quie tum: bonū pfectū: bonū ab oi malo se paratū q̄ deus pyssimus parat labora tibus ꝓ suo amore. O bonū indeficiēs: bonū excedēs quecūq; tpalia cōmoda: t quelibet huius scli blādimēta: q̄ ne gligētes pctōres t miseri ꝓ momenta nea huius tpis breuissima ꝓsperitate amittūt. Quid dici pōt magis ingratū q̄ dei iugū refugere ad q̄ sequit tā co piosa merces. O surdi: o stulti: t tardi corde ad credendū nō sit vobis difficile operari bonū: nō vos terreat actus vir tutū. Estote fortes: estote cōstantes ad benefaciendū t audite vocē benigni ie su clamātis i euāgelio Mat. v. c. Mer ces vestra copiosa est in celis. Ad quam nos ꝓducat ipse filius dei: qui cū patre t spiritu sctō viuit t regnat per eterna seculorum secula. Amen.

Feria.ij. post dñicā in septuagesima de qualitate cōditionis: seu regula bo nor̄ operuz: quibus pctōres scētes q̄d eos oporteat facere ad penitentiaz ani mantur. Sermo.ij.

Multi sunt voca ti: pauci vo electi. Jte ruz vbi.ō. Existimaui ne cessarium esse his qui vo lunt benefacere scire qua liter habeant in bonis operibus regu lari; quoniam dubia et perplexitates que super id possent oriri: faciūt q̄dq; ignorantes viā dñi t salutis ꝓprie: a re pto propositio bono deficere. Quare in presenti sermone de conditionibus bo norum operum dicere statui vt sic nul lus excusare se possit di. nescire quid si bi esset agendū. Declarabimus itaq; q̄ operari bene volentibus expediat no scere: vt ex hoc magis excitet vnusq̄sq; ad opera virtutis amplectenda: qm̄ ad illa vocat deus peccatores: qui nisi no uerint illorum ordinem de elector̄ nu mero esse minime possunt. Jccirco ad tria cōsiderāda de bonor̄ operū necessi tate t qualitate sermo est extendendus.

Primū ꝺt extrinseca operatio.

Scōm exēplaris imitatio.

Tertium charitatiua informatio.

Qz ad bn̄ operādū cū facultas adest necessarius est actus extrinsecus: nec sufficit intētio sola. Lapīm.j.

Primo cōsiderādū circa re gulā necessariā bonor̄ ope rū ꝺt extrinseca opatio. Pro cui⁹ declaratiōe q̄rit. Utrū bene operādū necessari⁹ sit act⁹ extrinsec⁹. Et videt q̄ nō. t q̄ sola intentio bene operandi sufficit ad salu tez. Probatur per sctōrum dicta. Jnqt enim Greg. in homel. Nunq̄ vacua est manus a munere cuz arca cordis reple ta fuerit bona volūtate. Et Ber. de hoc ait. Jntentio sufficit ad meritum: bona actio requiritur ad exemplum. Et glo. super illud ps. xxxj. Dixi confitebor: ad uersum me. votum ꝓ operatione iudi catur. Et Aug. xxij. q. v. c. si quid. Deus interrogat cor nō manū. Et Job. Chry so. xxij. q. v. c. qui periurare. Deus nō ex operibus iudicat sed ex cogitationibus t ex corde. t de peni. di. j. c. si cui. §. seq. Volūtas remunerat nō opus. Et. xv. q. vj. c. si a sacerdotibus. Magis ispector cordis est deus q̄ operis. Et voluntas pro facto reputatur: sicut patet in. c. ho micidiorum. in. c. omnis. in. c. nunquid. t. c. noli. in. c. homicidium. t in. c. si pro pter ea, de peni. di. j. Vis t similib⁹ au

tonitatibus quidam inherentes dicunt non esse homini expediēs vt laboret in actibus extrinsecis bonoꝝ operum: sed sufficit habere cor bonū ⁊ mentē bñ dispositaꝫ. Sed in cōtrarium induci pñt alia dicta sctōꝝ. Ait eñ Jaco. ij. Fides sine operib⁹ mortua est. Et Ambꝫ. in li. de officijs. Non satis est bene velle nisi studeat etiā benefacere: nec satis est iterum benefacere nisi id ex fonte bono ꝓcedat. hoc est ex bona volūtate ꝓficiscatur: que verba notant. lxxxvj. di. in. c. nō satis. Et Paulus ad Gal. vj. Dū tpꝫ habemus operemur bonū. Et Apoca. xxij. inducitur deus iudex oīm di. Ecce venio cito ⁊ merces mea mecū est reddere vnicuiq; ꝑm opera sua. Et Apoc. xiij. ō: de bonis. Opera eñ illoꝝ sequunt illos. ⁊ Mat. xvj. Reddet vnicuiq; ꝑm opera eius. Ex q̄bus oībus colligit ꝙ astringunt oēs salutē volētes acq̄rere nō solum ad bene volendum intrinsecus: sed etiam ad bene operandum extrinsecus. Insup ꝓsens euangeliū explicat manifeste ꝙ operarijs tm̄ dñs mercedem tribuendā designat. Pro huius questionis solutione notanda est sentētia do. Boñ. di. xj. ar. j. q. iij. scōi. vbi ait: ꝙ volēs operari bonū aut pōt in actū extrinsecū: aut nō pōt. Si nō pōt voluntas reputatur ꝑ facto: ⁊ intentio bona sufficit ad eius meritū: q; vt dicitur. ff. de reg. iur. l. impossibilium. Ad impossibile nemo tenetur: ⁊ hoc attestatur Grego. in homel. supra Mat. Estimationē regnum dei nō habet tantū valet quātum habes: ⁊ quātum potes. Si ꝺo q̄s dicit se velle operari bonū ⁊ potēs illud nō operat credēs ꝓficere decipit seipm q; talis voluntas semiplena est ⁊ pigra nec rationem virtutis habet nisi ducatur ad opus. O quot sunt tali errore delusi qui cum admonētur vt benefaciāt respondere solent: sufficit nobis intentio nostra sicut dicit vsurarius volens vsuras restituere: ⁊ nō restituens sufficit mihi intentio mea: scio ꝙ bonaꝫ habeo voluntatem: ⁊ tm̄ illā nō exequitur in re. Sic faciunt adulteri: sic fornicatores: sic ⁊ alij peccatores ꝯplurimi. O miserabilez errorem quo fit vt insensati ⁊ stupidi suas infirmitates sanare non curant.

Q volentes bene operari debent sequi christuz in generali. s. quo ad obseruantiā diuinoꝝ ꝓceptoꝝ ex debito ⁊ cō

Silioꝝ de cōsilio. Caplm. ij. Ecūdū ꝙsiderandū circa regulā necessariā ⁊ q̄litatē bonoꝝ operū ō: exēplaris imitatio. Ubi dubiū nō immerito declarādum occurrit. Utrum. s. necessariū sit volenti bene facere sequi xp̄m ī operibus bonis ea faciendo que ipse fecit. Et ꝓ vna parte ꝓbo ꝙ sic per dicta sctōꝝ. Jnquit eñ Petrus. j. cano. ij. c. Christ⁹ passus est ꝓ nobis: vobis relinquēs exemplum vt sequamini vestigia eius. ⁊ Joh. j. cañ. ij. c. Qui dicit se in xp̄o manere debet: quō ille ambulauit et ipse ambulare. ⁊ Aug⁹. in li. de doctrina xp̄i. Ex sacramēto vnctionis xp̄ianoꝝ oīm vocabulum descēdit ⁊ nomē qō nomē ille frustra sortit qui xp̄m minime imitatur. ⁊ Grego. in homel. Qui vestigia christi dedignantur sequi qua temeritate sperant ad eius claritatis gaudia cōtuenda peruenire. ⁊ in. c. cum venisset. ex̄ de sacra vnctione. A christo christiani dicuntur: tanq̄ vncti deriuentur ab vncto vt omnes currant in odorem vnguenti illius: cuius nomen oleum est effusum. ⁊ Joh. viij. christus ipse dicebat. Ego sum lux mundi: qui sequit me nō ambulat in tenebris: sed habebit lumen vite. ⁊ Joh. xiij. Exēpluz enim dedi vobis vt quemadmoduz ego feci ita ⁊ vos faciatis. Ergo per autoritates ꝓdictas concludere possumus homines de necessitate teneri ad seruanda opera christi: ⁊ sic cum christus fuerit pauper ⁊ multi sint diuites: christus virginitatem seruauerit: multi sint cōiugati: christus per noctes orauerit: multi in suis lectulis dormiant: christus sine calciamentis incesserit: multi calciamēta de-

ferant: christus passus fuerit ⁊ mortuꝰ in cruce violēta morte atq; terribili ab oībus derelictus: multi moriant morte naturali inter manus ⁊ amplexus charoꝝ. Ergo tales ⁊ omnes alij qui vitaꝫ suaꝫ aliter ducunt q̄z christus salui esse non possunt. Et ex consequenti sequeretur ꝙ damnabitur totus mundus: ⁊ ꝙ nec sancti essent in paradiso: q; nec ipsi fecerunt que fecit christus. Nō fuit ad columnam flagellatus Paulus vt christus. Non spinis coronatus Petrꝰ. Nō clauis cōfixus Paulus primus heremita. Non nudus pendens in cruce inter duos latrones magnus Antoniꝰ. Nō felle ⁊ aceto potatus Hieronymꝰ. Nō derisus a transeuntibus Aug̃. Igitur cum ipsi ⁊ alij aliū modum in suis operibus aliamq; regulam tenuerint ꝙ christus: nō sunt beatitudinem assecuti si autoritates in hāc partem inducte aliter sanius nō exponant ⁊ intelligātur. Pro altera parte arguere possumus ꝙ nō sit necessarium ad salutem sequi christuꝫ iesum: nec teneamur opera eius facere. ⁊ arguo sic. Unusquisq; tantum operari bonum meritoriū pōt quātum cōicatur ei gratia: sed nulli cōmunicatur tanta gratia quanta cōmunicata fuit anime xp̄i: ergo nullus tenetur imitari christum: q; illud impossibile esset. Ad solutionem huius difficultatis induco dñm Boñ. di. in apologia pauperū: ꝙ in christo contingit reperire triplices actus. Primi respiciunt dignitatem excellentie. Secundi condescensiones misericordie. Tertij informationem vite perfecte. Primi actus respiciunt dignitatem excellentie: vt illi in quibus apparet sua potentia: sicut opera miraculosa: vel sapientia sicut reuelatio secretoꝝ cordis: vel seueritas iudicij: sicut ejcere vendentes ⁊ emētes de templo dura increpatione arguere pōtifices: vel autoritas officij: sicut sacramentum conficere: ⁊ manus imponere ac relaxare peccata: que omnia christo conueniunt: q; ipse erat deus omnipotēs: erat homo: ⁊ ex gratia vnionis oīa sciēs: erat iudex: ⁊ erat sacerdos. In huiusmodi operibus velle sequi christum fatuum esset ⁊ temerarium: nisi ab ipso quis vel ab aliquo a christo autoritatē habente ad talia exequenda foret deputatus. Bene si quis diceret: volo miracula facere: q; si christus fecit presumptuosus censendus esset: nisi ab ipso ie su xp̄o potestatez hanc accepisset: sicut apli de quibus dr Mat. x. Conuocatis iesus duodecim discipulis suis dedit illis potestatem spirituum immundoꝝ vt ejcerent eos: ⁊ vt curarent oēm languorem ⁊ omnem infirmitatem. Similiter non liceret alicui reuelare secreta cordiū ⁊ futura cōtingentia que nesciret: q; etsi xp̄us id egit sciebat illa. Nec recte faceret si quis conficere vellet sacramentum: q; ⁊ xp̄o id egit: nisi ad hoc ordinatus esset vel a xp̄o sicut apli: vel ab alijs quos xp̄s designauit ⁊ deputauit. Unde vt breuiter dicam xp̄s nō est sequendus in operibus excellentie ⁊ dignitatis nisi ꝓut est factum. Secūdi actus in xp̄o respiciunt cōdescētionem misericordie: vt nuptijs interesse: inter hoīes familiariter conuersari in domo pharisei Magdalene ⁊ Marthe Mat thei publicani: ⁊ Zachei publicanoꝝ principis: comedere ⁊ bibere cibaria et pocula cōia que sibi dabant: tunicā inconsutilem nō hispidam rudemq; deferre: ⁊ hmōi: que oīa facere voluit non vt sensualitati pareret: cuius in eo nulla cōtradictio inueniebat: nō vt voluptati deseruiret: corpusq; suum nutriret in deliciis qui ꝓ nobis oībus pati venerat: si vt in talibus exēplis cōdescenderet impfectis. Oñ si oēs actꝰ eius quātum ad apparentiam extitissent pfecti facile potuissent heretici asserere passis ⁊ indistincte ad pfectionis opera oēs teneri: ficq; damnassent coniugium: damnassent ciuilem vitam: damnassent temporales dignitates: damnassent artificum officia: damnassent possidentes diuitias: damnassent denicq; omnes q̄

perfectionis vitam non obseruarent. Verūtamen aduertendū est ꝙ ly actus perfectionis qui fuere in christo videre tur imperfecti quantū ad apparentiaz erant tñ perfecti perfectiōis actus quā tum ad existentiam: qñ ficut bonū dici tur tripliciter: ⁊ malū tripliciter: ⁊ per fectū tripliciter: ita ⁊ imperfectū ꝺ tri pliciter. Primo bonum ꝺ tripliciter: qz est bonū ex genere: sicut actus transiēs super debitam materiā vt ire ad eccle siam: ieiunare: orare: ⁊ similia. Et bonū ex circūstantia: sicut actus circūstātijs debitis informatus: vt occidere hoīez: qz lex ita iubet. Est ⁊ bonum ꝑm se: qō nullo mō pōt fieri male: sicut diligere deū ex charitate. Scō malus ꝺ tripli citer. Primo est aliquid malū ex genere vt actus transiens super materiam in debitam: vt occidere hoīem. Est ⁊ ma lum ex circunstantia: sicut dare elemo synā diuiti: pauperibus fame perire p missis: ⁊ ieiunare ꝓpter inanez gloriā. Est etiā malum ꝑm se: qō nullo mō pōt fieri bene: sicut obedire deuz: ⁊ de facto mortaliter peccare. Tertio perfectū di citur tripliciter. Est enim quoddam p fectuz ex genere: vt actus difficilis ⁊ ex cellens: sicut oīa relinquere ⁊ religionē intrare. Est quoddam perfectum ex cir cūstantia ficut est actus debitis circun stantijs perfectionis informatus sicut fugere mortē nō ex infirmitate ⁊ timo re: sed pro meliori bono siue quantū ad deū: siue quantū ad ꝓximuz. Est quod dam perfectū ꝑm se: sicut inter blandi tias ⁊ vana ꝓmissa: acerbitatēq; pena rū forti ⁊ leto aīo mortez subire ꝓ xp̄o. Quarto imperfectuz ꝺ tripliciter. Est quoddā impfectuz ex genere: vt est act facilis ad quē humana infirmitas cōi ter inclinat: vt possidere pecuniā habe re vrorē ꝑm suū statū: vti vestibus deli catis ⁊ similia. Est quoddā imperfectū ex circūstantia ficut dimittere vestem il lam violenter accipienti ꝓpter fugam maioris iniurie. Est ⁊ quoddam imper fectum ꝑm se: qō nullo mō pōt stare cū euangelica perfectiōe ficut fugere pau pertatem. Bonuz ergo ꝑm se nullo mo do potest esse malum ⁊ econuerso: neq; perfectuz ꝑm se potest esse imperfectū ⁊ econuerso. Sed bene bonum ex gene re pōt esse malum ex circūstantia: ficut si aliquis iret ad ecclīam vel faceret ele mosynam vt placeret hoībus ⁊ nō deo Et malum ex genere pōt esse bonum ex circūstantia sicut si iudex maleficos iu xta legū sanctiones occideret. Ita etiā perfectum ex genere pōt esse imperfe ctum ex circunstantia: sicut intrare reli gionem causa alicuius commodi tēpo ralis consequēdi. Imperfectum adhuc ex genere potest perfectum fieri ex cir cunstātia sicut facere aliquod opus ad debitum finem charitatis ordinatum ex radice intime charitatis procedens: sicut declinare mortem non propter ti morem: sed propter maius bonuz ⁊ ma gis necessarium: quemadmodum Pau lus fecit quādo euitauit etiam fugiēs furorem iudeorum: ⁊ a fratribus p mu rum submissus fuit in sporta. Hoc mo do christus benedictus omnia perfectis sime fecit ⁊ omnes actus illius in qui bus apparet aliqua imperfectio perfe ctissimi erant ex circunstantia charita tis sue. Quo fit vt maioris perfectiōis fuerit in ipso cibus ⁊ potus q̄m in ioh̄ā ne baptista illorum abstinētia maioris perfectionis in eo conuersatio cum ho minibus q̄m solitudo iohannis in here mo: quoniaz hec ⁊ similia prouenieb̄at ex fonte sue ardentissime charitatz. Nā sicut humanam assumendo naturaz in nostris quidem factus est humilis: sed in proprijs remāsit excelsus: sic ex sum me charitatz dignatiōe ad actus quos dā nře imbecillitati ⁊ impfectioni ꝓxi mes deprimitur ⁊ a summe perfectio nis rectitudine non curatur: ⁊ ideo ta lia opera in ipso perfecta fuerunt: neq; acceptanda est sentētia falsa illoꝝ q̄ di cūt ꝙ pfectio ⁊ impfectio differūt sicut duo contraria: vt rectitudo ⁊ distorsio iusticia ⁊ peccatuz: gloria ⁊ ignominia:

vita ⁊ mors. Sed bene veruz est ꝙ magis differunt sicut magis bonū ⁊ min⁹ bonum: magis meritoriuz ⁊ minus meritorium: ideo nullo modo valet consequentia: virginitas est cōmendabilis: ergo matrimoniuz est vituperabile: virginitas est bona: ergo matrimoniū est malum: qꝛ hec duo nō differūt sicut bonum ⁊ malum: sed sicut bonum ⁊ melius. Ideo Aug. in li. de bono coniugali ait. Bonum erat qđ Martha faciebat occupata circa ministerium sanctoruz: sed melius qđ Maria eius soror. Bonū Susanne in coniugali castitate laudamus: sed tamen ei bonum vidue anne: ac multo magis Marie virginis anteponimus. Bonum erat qđ faciebant q̄ de substantia sua christo ⁊ eius discipulis ministrabāt: sed melius qđ faciebāt qui oēm substantiā dimiserunt vt christum expeditius sequerentur. hec ille. Tertij actus in christo respiciunt informationem vite perfecte: sicut virginitatem ⁊ paupertatem extremam seruare ⁊ similia. In his operibus nō tenemur christum sequi: nisi vel inquantū volumus: sicut si voto nos astringerem⁹ ad obseruantiam diuinorum consilioruz: vel in casu quo extrema necessitas expostularet: velut si aliquis mortem pateretur: vt nō negaret christum: iccirco mali iudices sunt qui ex operibus perfectionis in christo aut sanctis eius consideratis: eos lacerant in quibus talia opera non relucent. Si enim vident sacerdotem aut clericum vestes sibi conuenientes ferentem: protinus susurrātes illum redarguunt ⁊ dicunt: non sic fecit christus. Si vident prelatum ꝟm sui gradus dignitatem honorata familia associatum: protinus asserunt: nō fecit sicut christus nec petrus. Si vident religiosum apposita sibi cibaria: lz quādoqꝫ delicata: nec cōtra sue regule aut statutorum suorum prohibitionē comedentem seu vestimenta sibi cōcessa habentem aut equitantem interueniente legitima causa: statim clamant. Nō sic fecit Dominicus: non Benedictus: non deniqꝫ ipse Frāciscus. Reputāt ex his malos ⁊ damnandos prelatos clericos religiosos temporales dn̄os ciues nobiles ⁊ artifices omnes qui nō faciunt que christus fecit ⁊ sancti. O rudes intellectus: o arida ingenia: o temerariū damnabileqꝫ iudicium qđ diui Hieronymi verbis confunditur. Inquit enim ipse ad demet. scribens. Prohibent mala: precipiuntur bona: conceduntur media: suadentur perfecta. In duobus primis omne peccatum concluditur: reliqua v̄o in nostra posita sunt potestate: vt aut vtamur concessis ac licitis: aut ob maius premium ea que nobis permissa sunt respuamus. hec ille. Dicēdū igitur ꝙ tenemur sequi christum in generali nō in particulari. i. vt bene faciamus seruantes mādata dei qđ ipse docuit qn̄ adolescētulo eū īterrogāti ⁊ dicēti Mar. x. Magister bone q̄d boni faciā vt habeā vitam eternaz. Rn̄dit. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Mat. xix. Iō in quolibet statu volētes seruare dei mandata poterunt obtinere vitam eternam. Hoc dico de regib⁹: hoc de principibus: hoc de militibus: hoc de mercatoribus: hoc de religiosis: hoc de secularibus: hoc de virginibus: hoc de coniugatis: hoc de omnibus deniqꝫ mundi hominibus.

Qꝛ semper hō debet benefacere etiaz si sit extra charitatem ⁊ de vtilitatibus bonorum que fiunt in peccato mortali. Capitulum. iij.

Tertium cōsiderandū circa regulam necessariū ⁊ qualitatem bonorum operū dicitur charitatiua informatio. Solent enim quidam trepidare ⁊ in seipsis nō confidentes: qꝛ faciles se cognoscunt ad ruēdum in peccata: ne benefaciendo laborem ⁊ tempus amittāt. Pro quibus in hac vltima parte disputandū est. Utrū bona facta in mortali peccato sit alicuius valoris. Et argui posset ꝙ nō. Primo ex verbo Greg. in homel. Nec habet

aliquid viriditatis ramus boni opis si nō māserit in radice charitatis. Scdo qꝛ apl's ait. j. Coꝝ. xiij. Si linguis hominū loquar ⁊ angeloꝝ: charitatē aūt nō habeā factus sum velut es sonans aut cymbalum tinniēs. Et si habuero ꝓphetiā ⁊ nouerim mysteria oīa ⁊ oēm scientiā: ⁊ si habuero oēm fidem ita vt mōtes trāsferam: charitatē aūt nō habuero nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperū oēs facultates meas: ⁊ si tradidero corp⁹ meū ita vt ardeā: charitatē aūt nō habuero nihil mihi prodest. Et ad idē est tex. j. q. j. c. vide. ⁊ in c. teneam⁹. ⁊ est trituꝫ vsitatūqꝫ dictū. Opa in pctō mortali facta ad nihilum esse ꝓficua. Sed in oppositū est autoritas Aug. in li. de libe. arb. di. Nullū malū impunitū: ⁊ nullū bonū irremuneratū. ¶ Pro hui⁹ dubij declaratione tria sunt vidēda. Primū q̄diu d̄r quis extra charitatē esse ⁊ in statu pctī. Secundū q̄d est bonū in charitate factuꝫ esse meritoriū vite eterne. Tertiū an illi q̄ sunt in statu pctī adhortādi sint vt bn̄ faciāt. Primū videndū q̄diu dicat̄ quis esse in statu pctī ⁊ extra charitatē. Et in hoc nō pauci solent grauiter errare tenētes ꝙ post pctm̄ mortale cōmissum vsqꝫ ad ꝯfessionē sequētē semp hō pctōr sit extra charitatē. Sꝫ ego dico ꝙ post peccatū mortale vsqꝫ ad ꝯtritionē sequentē homo est in statu pctī. ita ꝙ si vn⁹ nunc peccet: ⁊ hinc ad vnā horā: vel ad vnā diē: vel ad vnū annū: vel ad plures nō ꝯterat̄: q̄diu nō conterit̄ semp est extra gr̄am et charitatē: ⁊ bona p eū facta in pctō fieri dicunt̄. Si q̄s v̄o post mortale cōmissuꝫ statim aut paululū post esset ꝯtritus ⁊ a ꝯtritione vsqꝫ ad ꝯfessionē sequētē vel vsqꝫ ad aliqd̄ aliud pctm̄ mortale per eum nouiter perpetratū bona aliqua faceret: illa essent facta in charitate. Qualiter aūt p ꝯtritionē anima iustificet̄: ⁊ quare confessio vltra illam sit necessaria plenius dicetur in sequentibus. ¶ Scdm̄ videndū est q̄d est bonum in charitate factum esse meritoriū eterne vite. Et dico ꝙ cum in beatitudine sanctoꝝ detur gradus: qꝛ non oēs equaliter illaꝫ percipiūt quāto plura quis in charitate operatur bona tanto plures illius beatitudinis gradus meretur: vtputa si aliquis operat̄ decē in bona charitate possibile est ip̄m in beatitudine sublimari ad equalitatē āgeloꝝ. Si idē supadderet aliā decē bona: posset equari glorie archangeloꝝ: ⁊ quāto magis in bono ꝓficeret et bonis bona adderet: tanto altius conscenderet ad altiorē beatitudinis statū. De illo ergo qui in pctō mortali operat̄ bonū: dico ꝙ nihil meretur de ꝯdigno quātuꝫ ad meritū vite eterne. Unde posito ꝙ aliquis in statu peccati operat⁹ esset tot bona quot oēs sancti simul. si ad penitētiam rediens ꝓpter illa moriatur in statu salutis: nihilominus ex operib⁹ illis nullū gradū beatitudinis obtinebit: ⁊ licꝫ in statu peccati fecerit illa bona que fecerunt illi qui meruerunt esse cū angelis: aut illi qui meruerunt esse cū archangelis: aut illi qui meruerunt esse cū virtutibus: dn̄ationibus: principatibus: potestatibus: thronis: cherubin: ⁊ seraphin: tamen propter illa talis non merebitur esse etiaꝫ in infimo angeloꝝ loco ⁊ ordine. Et hoc mō bonum in peccato mortali factuꝫ dicitur nihil esse nihilqꝫ ꝓdesse. s. quoad meritum eterne vite. Tertiū videnduꝫ est an illi qui sunt in statu peccati mortalis monendi sint et adhortandi vt bn̄ operentur et bn̄ faciant. Et dico ꝙ sic dūmodo operentur bono aīo ⁊ intentione honorādi deū: eiqꝫ ac eius ecclesie obediēdi: qꝛ talia bona semper vtilia sunt sempqꝫ fructuosa: nec patitur deus liberalissimus inanē esse laboreꝫ quorūcūqꝫ operantiū bene. quinimmo vt ptꝫ in sermone p̄cedenti. c. ij. ip̄e est qui obstinatos ⁊ duros sua gratia gratis data monet vt velint et operentur bonū. A deo est a deo o peccatores nequissimi. Si qn̄ vobis firmantib⁹ mētē

in aliquo vestro delicto: de quo emendari nō vultis: veniat in corde vt faciatis aliquod bonū: vt ieiunetis: vt oretis: vt visitetis ecclesias: vel elemosynas pauperib⁹ erogetis ⁊ filia. Audite vocē dei ⁊ facite qō īmittit in aīo vr̄o: nō laborabitis etiā in pctō būfaciēdo absq; mercede. Et vt id clarius videat oīb⁹ assignabo nouē vtilitates q̄ puenīunt ex bone facto in mortali pctō q̄ ponunt ab Alexā. de al'. in. iiij. volumine summe. q. lxxv. mē. iij. ar. f. ij. et. iij. Prima ō: delectatiōis: scōa satisfactionis: tertia diminutiōis: quarta augmētationis: quinta liberationis: sexta dispositionis: septima ꝓtinuatiōis: octaua alleuiatiōis: nona glorificationis. ¶ Prima vtilitas q̄ puenit ex bono facto ī pctō mortali ō: delectatiōis. Valet nāq; tale bonū ad delectationē ⁊ iocunditatē mentis. Vnde pbs ait in. iij. etb. Nullus est qui nō gaudeat bonis operationib⁹. Et in. ij. rheto. Būfacere ⁊ bū pati delectabilissimū est ꝑm naturā. Et. ix. etb. Boni opatio studiosa delectabilis est ꝑm seipaz. Et Tullius in lib. de senectute. Cōsciētia bū acte vite multorūq; būfactoꝝ recordatio iocundissima est. ¶ Scōa vtilitas puenīēs ex bono qō fit ī pctō mortali ō: satisfactio. Per illud qđ satisfit ꝓceptis dei ⁊ eccl'ie: ⁊ inobediētie pctī vitaf. nā si qs in pctō mortali existēs tenet officiū diuinū dicere: si illud omittit mortal'r peccat: si vo illud psoluit: satisfacit ꝓcepto. Sicut etiā si laicus obligat die⁹ festiuis audire missaz: licz in pctō mortali sit. si illam ex ꝓtēptu omittat aliud pctm̄ mortale īcurrit. si vo audiat: ꝓceptū impleuit. ¶ Tertia vtilitas ō: diminutio. Valet bonū in pctm̄ mortali factū ad diminutionē tpalis pene. Alioquin hereticos qđq; nō solū puniri eternal'r: sed tpaliter flagellari. Sed ꝓpter bona que faciūt: de⁹ tpalis pene mitigat seueritatē. Quot putam⁹ esse sodomitas: vsurarios: ⁊ sacrilegos: homicidas: periuros: blasphemos; ⁊ sceleratissimos hoīes quos nisi seruarent bona que faciūt: exterminaret terra potētissimus de⁹: sz eos suffert: eos tolerat: eisq; que mala in p̄senti vita merētur suspendit. ideo quāto magis quis voluntatē suā sentit ad pnīam minus dispositā: tanto magis conari dz facere aliqō bonū: vt sic saltē vitare possit terribilia iudicia dei. ¶ Quarta vtilitas dr̄ augmētationis. Adauget siqdē de⁹ his qui in peccato mortali aliqua sua ꝓcepta seruare contēdūt tpalia bona: quibus dat salubrē aerem: fertiles agros: armēta fecūda: vberes fructus: letā familiā: amicoꝝ copiā: sanitatis leticiam: honoris excellētiā: ⁊ alia filia. Propterea dicit de⁹ peccatoribus oīb⁹ illud Esa. j. Si volueritis scilz adhuc in pctō existētes būfacere ⁊ audieritis me bona terre comedetis. ¶ Quīta vtilitas ō: liberationis. Liberat profecto bonū a peccatoribus operatū a potestate diabolica: quāto em̄ qs magis abūdat pctīs: tanto maior: ē autoritatē sumit diabolus ꝓtra eū. ⁊ ꝑm multitudinē pctōrū ita iusto dei iudicio ꝓmittit̄ vexare ⁊ molestare malos animā ⁊ corpus simul q̄nq; ledendo: sed cum inter tot pctā interseritur aliqō opus bonū: pijssimus de⁹ restringit audaciā eius. Tāq; magna est opis boni vis etiā in pctoribus vt nō solū diabolo resistere: sed etiā illū vincere valeat ⁊ expugnare. Est de hoc exēplū Greg. in dial'. li. iij. c. vij. de iudeo illo non baptizato q̄ nocturno tpe existens sub quodā antiquo tecto: ⁊ in heremo sito idolis ꝓfecrato: signo crucis tm̄ cōmunitus demones oēs qui ibidē ꝓuenerāt terruit atq; fugauit: cui demones ipsi ꝓpter signū crucis tātū nullam molestiā inferre potuerūt. ¶ Sexta vtilitas ō: dispositio. Valet adhuc bonū factū a peccatoribus vt magis dispositi sint ad susciptiēdā gr̄am dei vocantis ⁊ eos illustrantis ad pnīam. vñ de eo qui non est paratus pctā dimittere Greg. ait: de pe. di. v. i. c. falsas, Nec tm̄ desperet

et interim quicq̄d poterit boni facere hortamur vt faciat: vt omnipotens deꝰ cor illustret ad penitentiā. Hic Alexā. in.iiij.volumīe summe.q.lxx. mē.j.ar. iiij.cōsulit his qui non sunt parati sua pctā relinq̄re vt semel in anno ꝟm ecclesie statutū sacerdoti se repꝛesentent: eiq̄ dicāt ora ꝓ me ad deū pater: qꝛ tale pctm̄ habeo quod dimittere nō pꝛopono. Et hoc inquit ipe possibile esset vt qui credebat pꝛopositū malū mutare nō posse: tantā a deo assequat̄ gr̄am vt mutetur in alterū virū: ⁊ de nō ꝯtrito fiat ꝯtritus. Sic ⁊ Rich.in.iiij.dis. xx.ar.iiij.q.j.cū querit an valeant existentibus in mortali indulgētie sacre⁊ relaxationis quas facit ecclesia. Rn̄dit ꝙ q̄uis non possit fieri remissio pene manēte culpa: ⁊ ex consequenti existentes in mortali indulgētiā non ꝯsequātur: tn̄ si faciunt illud quod cōtinetur in forma indulgentie prudēter faciūt: quia bona facta in mortali pctō peccatorē de congruo disponunt ad pn̄iam: ⁊ illa mediāte ad susceptionē gr̄e et remissionis pctōrū per diuinam mīam. Hec Rich. Et qd̄ ipse doctissime loquitur marie egyptiace peccatricis exemplum roborat ⁊ cōfirmat: que ex alexādria vbi.xvij.ānis libidini publice deseruierat discessit vt iret hierosolymam cū his qui ibant ad adorandū crucem xp̄i: nō eo ꝓposito vt a turpitudine sua desisteret: sꝫ tm̄ vt modicū illud bonuꝫ ipsa cū alijs operaret̄. In itinere nauigādo nautis suū corpus ꝓstituit: cum tandē hierosolymā aduenisset terq̄ tētans ingredi templū ⁊ tanq̄ meretrix repulsam passa a dn̄o tacta se conuertit ad lachꝛymas: pctā deflere cepit: q̄ iam cognoscebat: illa abhorrebat: illa detestabatur: illa amplius non ꝓsequi cōfirmabat: clamabat ad dn̄m. Miserere mei; qꝛ peccaui nimis. Clamabat ad virginē matrē. Succurre ⁊ tu mihi clemētissima genitrix dei. Ecce iam tertio ingredi volui ecclesiam vt adorarē crucē filij tui in qua pependit pro me peccatrice ⁊ vilit̄ vt mereor eiecta sum. Succurre tu mihi o fons pietatꝫ o misericordie speculū. Et audiuit vocē de celo dicentem sibi. Si trāsieris iordanē salua eris. Qua voce confortata iterū ad eccl̄iaꝫ accessit ac eā libere intrauit absq̄ ꝯdictione: ⁊ cū lachꝛymis et cōpūctione cordis deosculata cruce: foras ꝓdijt affuitq̄ illi ꝑsona quedā venerabilis tot nūmos illi afferēs quot ad tres panes emēdos sufficere potuere. Quibus emptis trans iordanē petijt. ibi.xvij. annos oroni ꝯtēplationi et deuotioni insistēs: tres tm̄ illos panes consumpsit. Multiplicabant̄ siq̄dē ex miracl'o dei: ita ꝙ toto illo tpe illam cibarūt. Ibi etiaꝫ.xvij.alijs annis supuixit sine cibo ⁊ potu: gr̄a dei et cibo celesti recreata. Ibi abbatē zosimaꝫ deserta ꝑcurrētē spū ꝓphetico nouit: noīe ꝓprio eū vocauit: benedictionem ab eo petijt ⁊ vitā suā illi reuelauit postulauitq̄ vt sancto dn̄ice resurrectionis die ad ripā iordanis sanctissimum sacramētū dn̄i ferret ibiq̄ illū expectaret. Distabat locus ille a iordanis flumine ꝑ dietas.xxx. Recessit zosimas fecitq̄ q̄ maria hūiliter petierat et ipsa die pasche stās ī ripa iordanis vidit eā venientē ⁊ facto crucis signo sup aquā siccis pedibus ambulantē. Et cuꝫ peruenisset ad eū reuerēdissime cōione suscepta ꝑ eandē viā redijt ad locū vnde recesserat. Eadeꝫ em̄ die ꝑ angelos deportata fuit ꝑ oē spaciū illud quo distabat locus ad queꝫ redijt a iordane. Sequēti v̄o anno ad locū illū zosimas peruenit viditq̄ in terra mariā iacētē corpusq̄ eiꝰ exanime: ad caput v̄o scripturā quādā dicētē: Sepeli zosima marie corpusculuꝫ q̄ die pasche qua ad te sacr̄m venerabile suscepit migrauit ad dn̄m: intellexitq̄ ꝙ nō nisi angeli portauerant eā qn̄ per.xxx. dietas vna die iter perfecit. Et cum de sepultura eius sollicitus zosimas cogitaret: nec haberet modum effodiendi terram vidit leonem ferocissimum ad se gradientem

qui fortiter cepit fodere sepultureq; lo cum cōueniētissime preparauit in qua recōdito corpore sanct⁹ leo viā suam tenuit et zosimas ad suam cellā redijt in dño consolatus. O admirabilis bonitas patris nostri dei qui nō respicit peccata hominū cū redeūt ad penitentiaz: non negligit etiā peccatores ad pnīam illustrare si et ipsi bonis operib⁹ se adiuuare voluerint. ¶ Septima vtilitas dicit cōtinuatio. Ualet bonū in mortali peccato factū ad cōtinuandū ⁊ perseuerandū in bona vita. Facilius em̄ pōt perseuerare in bono q̄ benefacere cōsueuit q̄ qui benefacere nūq̄ didicit sicut diffusius dixi in tractatu de virtutibus sermone.j.c.ij. Hinc sapiēs Ecc̄i.xij.ait. Non est ei bene qui assiduus est in malis. ¶ Octaua vtilitas dicitur alleuiatio. Posito em̄ q̄ q̄s in pctō mortali faciens bonū ꝓpter suā impenitentiam esset dānatus virtute illius boni penā fortius sustineret: leuiorq; ei fieret. Vñ Augu.in Enchi. ait. Tale bonum facit vt tolerabilior fiat damnatio. ¶ Nona vtilitas dicit glorificatio. Nam si peccator per penitentiā moriat in statu salutis ⁊ per illū obtineat vnū gradū beatitudinis: in eo gradu erit cum ampliori gaudio accidētali ꝓpter bonum qd̄ in pctō mortali fecit q̄ si illud omisisset. Animētur ergo oēs ⁊ iusti ⁊ pctōres ad bona opera ꝓpter que pijssimus deus prouocat ⁊ ipse etiā pctōres equanimiter ferre eisq; sua beneficia innumera impartiri largiens hic gratiā et in futuro gloriā in qua viuit ⁊ regnat per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Feria.iij.post dominicā in.lxx.de his q̄ mouere habēt penitentes ad obediēdū deo: ⁊ q̄liter oēs hoīes studere debēt ad seruādū p̄cepta altissimi. Ser.iij.

Ulti sunt vocati: pauci v̄o electi. Iterum vbi.s̄. Data est ab omnipotenti deo suo digito cōscripta lex mādatorū ad que obseruāda oēs hoīes cōuocauit: sed paucissimi reperiunt q̄ vt decet tam excelso ⁊ gloriosissimo dño obedire velint: nec recte excusare se possunt diuinorum preceptoruz transgressores: quos oēs voces scripturarū excitant ⁊ inuitant ad obedientiā dei. Et quia vt premissuz est in sermone precedēti: merces eterne vite non datur nisi seruantibus dei mādata: iccirco in hoc sermone de his que merito inducūt nos ad ferēdum iugū obedientie diuine ero dicturus: vt sichi qui ad penitentiam redire se disponūt magis animētur ad exequēda opera bona vt esse valeāt de numero illorum paucorum qui electi erunt. Notabimus ergo tria esse illa que nos ad dei obedientiam precipue et principaliter debent animare.

Primum est legis excellentia.
Secundum dei reuerentia.
Tertium obedientie efficacia.

¶ De excellētia moysaice legis: ⁊ quare non seruatur a nobis nisi quoad precepta moralia. Capitulū.j.

Primū qd̄ nos aīare ⁊ inducere dz ad obedientiā dei d̄t legis excellētia. Mandatur quidē nobis ⁊ iniungit seruare legē excellētissimā cōtinentē precepta virtutum: vt dicit Alex.de ales. in iij. volumine summe. Sed pro clariori intelligentia huius partis tria erūt dubia declaranda.

¶ Primū vtrum lex diuinorum preceptorum sit a bono deo data.

¶ Secundū vtruz lex moysi sit a nobis conuenienter obseruata.

¶ Tertiū vtrū in preceptis decalogi sit regula salutis sufficienter assignata.

¶ Primū dubiū declarādū vtrū lex diuinoꝝ preceptoruz sit a bono deo data: qr lex illa est ea quā moyses dux populi hebreoꝝ tulit et ꝓmulgauit. Et statim offerūt se heretici asserētes illā legē esse non a deo: sed a principe tenebrarū. Et arguebāt ꝑm q̄ Aug. dicit in li. contra aduesariū legis ⁊ ꝓphetarum dicētes:

Dei perfecta sunt opera: sed lex moysi erat impfecta. Heb. vij. Nihil ad perfectū adducit lex: ergo nō erat opus dei. Sed sanctus Tho. j. ij. q. xcviij. ar. ij. ad j. ar. rñdit ꝙ lex illa pro illo tēpore bona erat ⁊ optima: lz imperfecta sit respectu tēporis euāgelij et legis gratie. Qr aūt fuerit a bono deo: ꝓbatur tripliciter. Primo ex moysi sanctitate. Scdo ex xp̄i autoritate. Tertio ex legis bonitate Primo ꝓbat̄ ex moysi sanctitate. Ipse eq̄dem legislator sctissimus ⁊ amicꝰ dei fuit amator v̄itatis et iusticie: sanctior numa pōpilio q̄ ꝟm Isido. vj. Etymol. leges dedit romanis ⁊ phoroneo q̄ grecis: ⁊ mercurio trimegisto q̄ egyptijs: ⁊ ipso lycurgo qui leges tulit Lacedemonijs. de q̄bꝰ oībꝰ est. c. moyses. di. vij. decretoꝝ. De sctitate v̄o moysi loquit̄ sapiēs Ecc̄i. xlv. cū de eo dicit: Dilectꝰ deo ⁊ hoībus moyses cuiꝰ memoria in benedictione est. Similez illū fecit in gloria sanctoꝝ: ⁊ magnificauit eum in timore inimicoꝝ: ⁊ in v̄bis suis monstra placauit. Glorificauit illū in cōspectu regū: ⁊ vnxit illū corā populo suo ⁊ ostēdit illi gloriā suā. In fide ⁊ lenitate ipsius sanctū fecit illū: ⁊ elegit eum ex om̄i carne. Audiuit em̄ eū ⁊ vocē ipsius: ⁊ induxit illū in nubē: ⁊ dedit illa cor ad p̄cepta ⁊ legē vite ⁊ disciplīe. Et Nūeri. xij. de eo d̄r: Erat moyses vir mitissimꝰ sup oēs hoīes qui morabātur in terra. Et Exodi. xxxiiij. recitat̄ hystoria qualiter moyses ieiunādo quadraginta dies ⁊ quadraginta noctes legem accepit a dño. Et Act̄. vij. Stephanus leuita accusantibus eū quasi male sensisse de lege ⁊ de moyse respōdebat di. Moyses fuit gratus deo: ⁊ eruditꝰ om̄i sapiētia egyptiorum: ⁊ erat potēs in v̄bo ⁊ in operibus suis. ⁊ infra. Hic est moyses de quo dixit deꝰ filijs israel. Prophetā vobis suscitabit deꝰ de fratribꝰ vestris tāq̄ me ipsum audietis. Et infra. Accepistis legē in dispositione angeloꝝ. Et Gal̄. iij. apl̄s inq̄t: Lex data est per angelos in manu mediatoris. ¶ Scdo ꝓbat̄ ꝙ lex moysi a bono deo fuerit data ex xp̄i autoritate. natura Matth̄. v. dixit. Non veni soluere legē sed adimplere. Si igitur fuisset lex a principe tenebrarū non impleuisset eā. Et Luc̄. ij. d̄r: Postq̄ impleti sunt dies purgationis marie ꝟm legē moysi: tulerūt illū in hierusalez vt sisterēt eū dño. sicut scriptuz est in lege dñi. Et Luce. xvj. Habēt moysen ⁊ prophetas audiāt illos. Et Luce. vlti. Necesse est impleri oīa que scripta sunt in lege moysi ⁊ ꝓphetis ⁊ psalmis de me. Et apl̄i scientes volūtatem xp̄i de lege moysi eis predicata illam cōmēdarūt. Unde Paulus ad Roma. vij. ait: Lex quidē sancta ⁊ mandatū sanctū est. Et j. Timo. j. Scimus autē qr bona est lex si quis ea legitime vtatur. ¶ Tertio probatur ꝙ lex fuerat bona ex legis bonitate: qr lex illa hoīes ordinabat ad bonum illud precipiendo ⁊ malum prohibendo. Non enim diabolus legem tulisset per quam homines fierent boni ⁊ diabolus ipse esset cōfundēdus. ¶ Secundum dubiū declarandū erat vtrum lex moysi sit a nobis conuenienter obseruata. Et videtur ꝙ nō: qr nos illius legis sumus manifestissimi violatores nam in lege illa multa dantur precepta que nō obseruātur a nobis: vtputa preceptū de sanctificatione sabbati. Exodi xx. de celebratione scenophegie pasche: pētecostes: de esu agni paschalis: de lapidatione filij inobedientis: mulieris adultere ⁊ violātis sabbatū: ac de alijs oībus: de quibꝰ habet̄ in libro Leuitici Numeroꝝ ⁊ Exodi in pluribus capl̄is. Si lex illa bona erat et christus illā impleuit ea faciēs que ⁊ iudei faciūt perseuerāter: quomodo possunt xp̄iani ea dimittere absq̄ peccato? Ad hanc difficultatem ego respondeo ꝟm Alexandrum de ales in. iij. volumīe summe. q. xxviij. membro. ij. arti. j. §. j. Et Tho. in. ij. ij. q. xcix. arti. iiij. ꝙ in lege moysi tria erant genera preceptorū. Judicialiū: cerimonialiū: ⁊ moraliū. ¶ Primo in lege illa erāt precepta iudicialia quibus plecte-

bātur delinquētes et puniebantur rei. Sed seueritas taliū preceptoꝝ finē habuit in aduētu ihesu xpi redēptoris per quē facta est pax inter deū ⁊ homines peccatores. Et hoc inqt Piero. ad Damasum papaz de filio ꝓdigo. Ler quippe iusticie tenar clementiam nō habebat: sed quicūqz adulter: fraudator: homicida: et vt breuiter dicaz mortali crimine detinebaf: nulla venia penitētie lauabatur a crimine: oculū ꝓ oculo: dentem ꝓ dente: aiam ꝓ aīa iubebatur exoluere. Sed misit deus filiū suū natū ex muliere factuz sub lege ꝙ austeritatē legis euangelij gra tēperauit. Ūñ apls ecclesiis scribēs Rom. ſ. Gratia inqt vobis ⁊ pax a deo patre et dño ihesu xpo. Gratia que non ex merito retributa est: sed ex donāte concessa. Pax vo qua deo reconciliati sumus habētes propiciatorē dominum nostrum ihesum xpm: et ipse est ꝓpiciatio pro peccatis nostris. hec ille. Ideo dicendū ꝙ per xpm dñm liberati sumus ab onere iudicialiū preceptoꝝ ⁊ a timore penarum legis que nō obligabant quātū ad hoc nisi vsqz quo xps venisset ꝙ adultere dixit Joh. viij. c. Nec ego te cōdemnabo: vade et iā amplius noli peccare. ¶ Scdo in lege erāt precepta cerimonialia: de quibus scribitur Exod. xvij. Esto tu populo in his que ad deū sunt: ostēdasqz ei cerimonias et ritū colendi deū. Hec precepta continebant oīa ad dei cultū pertinētia. de quibus in tractatu de legib⁹ deo dāte tractabo distincte. Jō nūc sufficit declarare quare illa obseruare pretermittim⁹. Et dico qz id facimus rationabiliter et absqz pctō: qm oēs cerimonie veteris legis vmbra erāt ⁊ figura eoꝝ que ꝓ xpm erant gerēda. Ideo aduenīēte veritate cessat figura. Ūñ apls ad Heb. x. dicebat. Umbrā habēs lex futuroꝝ bonorum non ipsam imaginē reruz. Umbra si quidē minus est ꝙ imago: tanꝙ imago pertineat ad nouam legē: vmbra ad veterem. Et iterū Col. ij. Nemo vos iudicet in cibo: nec in potu: aut in parte diei festi: aut neomenie: aut sabbatoruz que sunt vmbra futuroꝝ. Et Augu. in vij. li. de ciui. dei. c. xxxij. de hac re sic pulchre loquit: Oēs em̄ non solū ꝓphetie que in verbis sunt: nec tm̄ precepta vite que mores hominū impietatēqz confortant: atqz illis litteris cōtinentur: verumetiā sacra sacerdotia tabernaculuz siue templum cerimonie ⁊ dies festi: et quicqd aliud ad eam seruitutē pertinet que deo debetur. ⁊ grece proprie latria dicit: ea significarunt ⁊ pronunciarunt que propter eternā vitā fideliū impleta in xpo credimus: impleri cernimus: ⁊ implēda confidimus. hec ille. ¶ Sed cōtra arguere possumus: qz cerimonie veteris legis nō cessauerūt in xpi aduētu. Primo qz Baruch. iij. dicit: Hic est liber mandatoruz dei et lex que est in eternū: sed ad legē pertinebant cerimonie: ergo durature erāt in eternum. Secūdo obiicitur: qz oblatio leprosi mūdati ad legis cerimonia pertinet: sed etiā in euāgelio precipitur leproso mūdato: vt huiusmodi oblationes offerat: ergo cerimonie legis veteris non cessauerūt xpo veniēte. Tertio obiicatur ex eo ꝙ circuncisio erat instituta in signum fidei abrae. Obseruatio aūt sabbati ad recolēdum beneficiū creationis: ⁊ alie solēnitates legis ad recolēdū alia dei beneficia: sed fides abrae est semper imitanda etiam a nobis: et beneficiuz creationis ⁊ alia dei beneficia semper sunt recolēda: ergo ad minus circūcisio et solēnitates legis cessare nō debuerunt. Respōsio ad hec oīa ſm Tho. ſ. ij. q. ciij. ar. iij. ad ar. Ad primū ꝙ lex vet⁹ dicit esse in eternum: ſm mortalia quidē simpliciter ⁊ absolute: ſm cerimonialia vo quātum ad veritatē per ea figuratam. Ad scōm dicēdum ꝙ mysterū redēptionis humani generis cōpletum fuit in passione christi. vnde tunc dñs dixit: Consummatum est: Johan. xix. ideo tunc totaliter debuere cessare legalia iam veritate eoꝝ consummata. In cuius signū in passione christi velum templi scissuz

est. Luc.xxiij. ⁊ ideo ante passionez chri
sto predicante ⁊ miracula faciente cur-
rebat lex ⁊ euangeliū: qꝛ iam mysteriuz
xp̄i erat inchoatū: sed nondū cōsumma
tum: ⁊ propter hoc mandauit dn̄s ante
passionē suā leproso vt legales cerimo-
nias obseruaret. Post passionez ꝟo xp̄i
vsqꝫ ad tēpus euāgelij diuulgati lega-
lia cū euāgelio currebāt nō de necessita
te sed ex quadā cōgruitate ne scādaliza
rētur iudei. Ideo Paulus circūcidit Ti
motheū: qui ex matre iudea erat. Tituz
ꝟo qꝛ simpliciter erat gētilis circūcide-
re noluit: vt ī circūcisiōe Timothei ostē
deret sacramēta legalia nō debere dam
nari: ⁊ in hoc ꝙ titū circūcidere noluit
ostēderet ea non esse necessaria. Post di
uulgatum aūt euangeliū sunt oīa pro-
hibita ⁊ mortifera. Concordat his Ale-
xā. in. iiij. volumine summe. q. vj. mem.
v. ar. iij. ⁊. iiij. ⁊ Rich. in. iiij. dist. j. ar.
vj. q. iiij. ad. ij. ar. Ad tertiū obiectuz sic
respōdit Tho. vbi. s̄. ꝙ fides abrae fuit
cōmēdata in hoc ꝙ credidit diuine pro
missioni de futuro semine in quo bene-
dicētur omnes gētes: et ideo q̄diu hoc
erat futurum oportebat ꝓtestari fidem
Abrae in circūcisione: sed postq̄ iā hoc
est perfectum oportet alio signo decla-
rari: scz baptismo qui in hoc circūcisioni
succedit: ſm illud apl̄i Col. c. ij. Circūcisi
estis circuncisione non manufacta: sed
in circuncisione christi consepulti ei in
baptismo in quo et resurrexistis per fi-
dem operationis dei. hec ille. De sabba
to autē qd̄ significabat primam creatio
nem dicimus: qꝛ mutatum est in diem
dominicum in quo commemoratur no-
ua creatura inchoata in resurrectione
christi. Similiter alijs solēnitatibus ve
teris legis noue solēnitates succedunt:
quia bn̄ficia illi populo exhibita signi-
ficant beneficia nobis per christum con
cessa. Unde festo pasche succedit festum
passionis christi et resurrectionis. Fe-
sto pentecostes in quo data fuit vetus
lex successit festum pentecostes in quo
data fuit lex spiritus vite. Festo neome
nie succedit festū beate virginis in qua
primo apparuit illuminatio solis: idest
christi per copiam gratie. Festo tubarū
succedunt festa apostolorum. Festo ex-
piationis succedunt festa martyrum et
confessorum. Festo tabernaculorū succe
dit festum consecrationis ecclesie. ¶ Ter
tio in lege moysi erāt precepta moralia.
de quibus dicitur Ecc̄i. xvij. Addidit il-
lis disciplinā: ⁊ legē vite hereditauit il
lis. Ubi glo. ait. Disciplina est eruditio
morum. Talia ergo precepta moralia a
nobis obseruari debent. que Exodi. xx.
commemorantur. Et hec duratura erūt
vsqꝫ ad completum numerū electoruz.
¶ Tertium dubium declarandum erat
vtrū in preceptis decalogi sit regula sa-
lutis sufficienter assignata. Nā ex. xx. c.
Exodi colligunt̄ tm̄ decē mādata: vide
licz Primū. Nō habebis deos alienos.
Secundū. Nō assumes nomē dei tui in
vanū. Tertium. Memēto vt diem sab-
bati sanctifices. Quartum. Honora pa
trem tuum ⁊ matrem tuā vt sis longe-
uus super terrā. Quintū. Non occides.
Sextū. Non mechaberis. Septimum.
Non furtum facies. Octauum. Non lo
queris contra proximum tuum falsum
testimoniū. Nonum. Non concupisces
domū proximi tui. Decimum. Non desi
derabis vxorē ei⁹. In quibus preceptis
plene cōtinent̄ oīa ꝑ que possit hō eter-
nā salutez accipere. Qm̄ vt inq̄t Bona.
in. iij. dist. xxxvij. Oīs lex mandat iusti-
ciam: que communiter dicta nil aliud
est nisi vt homo sit ad deum et ad proxi
mum ordinatus. Unde Luc. x. ⁊ Mat.
xxij. christus dixit. Diliges dominū deū
tuum ⁊ proximum tuum sicut teipsum.
In his duobus preceptis tota lex pen-
det et prophete. Et hoc: moysi date fue
runt due tabule lapidee in quarum pri
ma cōtinent̄ mandata ad deū nos ordi
nātia. In scd̄a mādata nos ad proximū
ordinantia. ¶ Sufficiētia ꝟo mandato
rum prime tabule sumi potest tripli-
citer ex parte obiecti: ex parte subiecti:
et ex parte actus medij. Primo sumi-

tur ex parte obiecti sic. Nam cū in deo
sint tres persone: ⁊ tria appropriata: ⁊
triplex genus cause ꝟm ꝙ cōparat̄ ad
creaturam: triplex est preceptū ꝟm ꝙ
creatura rationalis ordinari habet ad
deū. Nā ꝟm rōnē maiestatis q̄ appro-
priatur pr̄i ⁊ conuenit deo ꝟm ꝙ est cā
efficiēs creature ordinatur ꝑ illud p̄ce-
ptū. Nō habebis deos aliēos. Exo.xx.
cundū rationē veritatis q̄ appropriat̄
filio ⁊ cōuenit deo. ꝟm ꝙ est cā forma-
lis ⁊ exēplaris creature ordinatur per
illud. Nō assumēs nomē dei tui in va-
num. Scd̄m rationē bonitatis que ap
propriat̄ spūisancto: ⁊ cōuenit deo ꝟm
ꝙ est causa finalis ordinat̄ hō ꝑ illud
preceptū. Memēto vt diē sabbati san
ctifices. Ita vt per hec tria subiaceat
summe maiestati: credat summe verita
ti ⁊ adhereat summe bonitati. Scd̄o
sumit̄ sufficientia ex parte subiecti or-
dinabilis: qd̄ est aīa rationalis in qua
est triplex vis motiua ꝟm quā hz ī deū
ordinari: videlz rōnalis ꝯcupiscibilis:
⁊ irascibilis. Mandatū de adoratione
respicit ip̄am irascibilē: mādatū ꝟo se-
cundū ip̄am rationalē ⁊ mādatū tertiū
de sanctificatiōe sabbati respicit ip̄am
cōcupiscibilē. ¶ Tertio sumit̄ sufficien
tia ex parte actus medij. Triplex enim
est act⁹ ꝟm quē hz hō in deū ordinari.
videlz cordis: oris: ⁊ opis. Penes actū
operis attēdit̄ primū mādatū de ado-
ratione. Penes actū oris attendit̄ secū
dū mandatū quo ꝓhibet̄ falsa inuoca
tio noīs diuini. Scd̄m actū cordis at-
tenditur tertiū mādatū in quo p̄cipit̄
sanctificatio mentis. ⁊ sic mandata ad
deū nos dirigētia sufficiētissime tradi
ta esse ꝯstat. Sufficiētia aūt mādatoꝝ
scd̄e tabule hr̄i pōt ex parte actus me-
dij. Nam ad ꝓximū ordinari habem⁹
ꝟm beneficētiā ⁊ ꝟm innocētiā. i. vt ei
benefaciam⁹ ⁊ illi nō noceamus q̄ sunt
duo precepta iuris nature. de q̄bus d̄r
dis. j. decretoꝝ. c. j. Jus naturale est qd̄
in lege ⁊ in euangelio continetur quo
quisq̄ iubet̄ alij facere qd̄ sibi vult fie
ri: ⁊ ꝓhibet̄ alij inferre qd̄ sibi nō vult
fieri. vñ xp̄s in euangelio. Omnia que-
cūq̄ vultis vt faciāt vobis homīes: ⁊
vos facite illis. hoc est em̄ lex ⁊ ꝓphe.
Scd̄m bn̄ficētiā igitur ordinat̄ hō ad
proximū ꝑ illud p̄ceptū. Honora p̄rem
tuū ⁊ matrē tuā. Scd̄m innocētiā ꝟo
necesse est triplicē ordinē obseruare. s.
operis: oris: cordis. i. vt ꝓximo nō no-
ceamus nō ope: nō ore: non corde. No
cere aūt q̄s pōt ꝓximo suo tripl'r ope.
Aut in ꝑsona ꝓpria. ⁊ hoc ꝓhibetur ꝑ
illud p̄ceptū. Non occides. Aut in ꝑso
na cōiuncta. ⁊ ꝓ hoc est illud p̄ceptuꝫ.
Nō mechaberis. Aut in possessiōe ter-
rena ⁊ pro hoc est aliud preceptū. Non
furtū facies. Secundo pōt ꝓximo no
cumentū inferri ore: ⁊ ad id reprimēdū
datur illud preceptū. Non loqueris cō
tra proximum ⁊c̄. Tertio ꝟm actum cor
dis ꝓximus ledi potest. Aut cōcupiscē-
do eius vxorem: ⁊ sic est illud preceptū.
Nō concupisces vxorem eius. Aut inor
dinate desiderādo eius bona tēporalia.
⁊ de hoc datur vltimum preceptū. Nō
concupisces rem ꝓximi tui. et sic patet
sufficiētia mādatorum. Sed statim est
qui obijciat et dicat: ꝙ cum septem sint
capitalia peccata ⁊ non nisi de duobus
fiat prohibitio: scilz luxuria et auaricia:
nihilq̄ dicatur de superbia: de accidia:
de gula: de inuidia: et de iracūdia. Aut
ergo ista non sunt peccata: aut regula
preceptorum deficiet: qr illa non prohi
bet. Respondet dn̄s Bona. in. iij. dist.
xxxvij. ar. ij. q. j. ad. iij. ar. contra. ꝙ oīa
hec peccata prohibētur in preceptis de
calogi implicite. Nam superbia prohi-
betur in adoratione dei. Inuidia et ira
in fuga homicidij. Accidia in sanctifica
tione sabbati: et gula in detestatione lu
xurie. Luxuria autem et auaricia prohi-
bentur explicite propter maiorem pro-
nitatem quā ad illaz oēs vniuersaliter
habent. Et propter dicta asserit Bona.
ꝙ in oībus preceptis quādo deus expli
cite aliquid prohibet: implicite preci-
pit: eius ꝯtrariū: ⁊ qñ aliquid explicite

precipit explicite ꝓhibet eiꝰ cōtrariuꝫ. Est igit̄ preceptoꝝ decalogi regula cōpēdiosa breuis ⁊ suauissima continēsq; omnia ad salutem spectantia. Ab eius obligatione nullus excipitur sed oēs illam seruare tenentur. Verūtamen dolendum puto de christianorum ignauia ignorantiaq; multorum qui non solum precepta dei transgrediūtur: verūetiam illa scire non curant. Hi sunt qui interrogantur que et quot legis precepta: respondere minime scient. O vere detestabilis cecitas: o reprehēsibile maluꝫ: o dānabilis deniq; negligētia. Verificatur certe in talibus illud Osee. iiij. dicens: Audite verbū dn̄i filij israel: quia iudicium dn̄i cum habitatoribus terre. Nō est enim veritas: non est misericordia: et non est sciētia dei in terra. Maledictū enim et mendacium: homicidium ⁊ furtum: ⁊ adulterium inundauerunt: sanguis sanguinem tetigit. Propter hec lugebit terra et infirmabitur omnis qui habitat in ea. hec ille. Que enim confusio que verecundia inesse debet ignorātibus salutis sue regulam: cum sciant tot cantilenas vanas: tot inutilia et curiosa: et illō qd̄ dei seruitiū respicit dei honorē deiq; obediētiā addiscere nolūt ¶ Qꝛ oēs debēt prompto animo seruare precepta dei ad reuerentiam diuine maiestatis: ⁊ quare deus hominē obligauit ad illa. Capl̄m. ij.

Secūdū qd̄ nos animat ⁊ inducit ad obediētiā dei d̄r dei reuerētia. Dictat equidē ipa natura reuerētiā exhibēdam fore summo imperatori celi terre angeloꝝ ⁊ hoīm: oīmq; creaturarū. Hoc aūt maxime fit cū eius mādata seruant̄: ad que ipse hoīes obligauit rōnabiliter maxime ꝓpter tria.

Primo ꝓpter auxiliationē.
Scd̄o ꝓpter iustificationē.
Tertio ꝓpter humiliationē.

¶ Primo deus rōnabiliter obligauit hoīes ad obseruantiā mandatoꝝ propter auxiliationē vt sic auxiliū haberet liberū arbitriū qd̄ poterat a bono deficere: ⁊ in maluꝫ declinare. Qm̄ vt inq̄t Hero. ad Demet̄. Utrūq; nos posse voluit optimus creator: sed facere tm̄ qd̄ imperauit. Et si obijceret̄ ꝙ obligatio repugnat libertati: vt ⁊ Aug̃. dicit supra Gen̄. ad lr̄am. Meliores iudicauit hoīes qui ei liberaliter deseruirēt. Si ergo a principio deus reliq̄t hoīem in manu cōsilij sui: dādo ei libertatē arbitrij: videt̄ ꝙ nullo mō debuerit addere obligationē p̄cepti. Respōderi pōt ꝟm Bon̄. vbi. s̄. ar. j. q. j. ad. iij. ar. ꝙ obligatio ad bonū nō repugnat libertati simpliciter: sed repugnat libertati peccādi. Quāto aūt qui magis inheret virtutibus ⁊ euitat pctā tāto liberior esse censet̄: qd̄ plene ostēdit̄ in sermone primo de virtutibus. Et hoc expresse asseruit Tullius ī paradoxis. Dictū inq̄t est ab eruditissimis neminē nisi sapientē liberum esse. Nā cū seruitus sit obediētiaꝫ fracti animi atq; abiecti ⁊ arbitrio suo carētis: quis neget oēs leues: oēs cupidos: oēs deniq; improbos esse seruos. hec ille. ¶ Scd̄o deus rōnabiliter obligauit hoīes ad obseruantiā p̄ceptoruꝫ ꝓpter iustificationē. Decēs nāq; est iustū iudicē ꝟm merita retribuere: sed meritū ⁊ demeritū nō habet locū vbi nulla cadit obligatio legis: quare conueniens fuit vt deus hoīem cui cōtulerat liberū arbitriū ꝟm iusticiā remuneraret. Qꝛ si obijceret̄ ꝙ maioris liberalitatis est dare aliquid sine merito q̄ cū merito: ⁊ deus est liberalissimus: ergo videt̄ ꝙ debuit hoī dare beatitudinē sine merito: ⁊ ꝑ ꝯn̄s sine mādatoꝝ obligatiōe. Dici pōt ꝙ lꝫ hoc veruꝫ sit ex parte dei dātis beatitudinē sine merito: nō tn̄ est tāte glorie ⁊ excellētie ex parte suscipiētis. Et qm̄ dn̄s in cōferēdo p̄miū nō tm̄ attēdit sue liberalitatis manifestationē: immo etiā ⁊ glorie nr̄e ꝓmotioneꝫ hinc est ꝙ maluit nobis dare eternam beatitudinem per impletioneꝫ mandatorum ⁊ meritum obedientie: q̄ nullo merito precedente: neq; propterea me-

rita nra derogant diuine liberalitati: q; deus remunerat vltra cōdignū. Ob qđ Piero. in q̄stionib⁹ ad helbidiā exclamat di. O quāta beatitudo p;o pauris magna recipe: eterna p breuib⁹: p morituris semp̄ viuētia: ⁊ habere deū debitorē. Et idem ad Celan. iā inquit: Quid tam ingratū: quid tā superbū videri pōt: q̄ aduersus eius viuere volūtatē qui ideo aliq̄d impatyt causas habeat remunerādi. Neq; enim obsequij nr̄i deus indiget: sz nos illi⁹ indigem⁹ impio. ħ ille. ¶ Tertio rōnabiliter deꝰ obligauit hoīes ad obseruāda mādata ꝓpter humiliationē. Decēs nāq; erat vt hō deū cognosceret superiorē ⁊ dīm suū: se autē seruū ⁊ inferiorem. Et si ad eius famulatū cūcta mouent eiq; obediūt: vt insensibilia elemēta: terra: aq̄: aer: ⁊ ignis: planete: herbe: arbores: ⁊ pecora cāpi: fontes: flumina: maria: volucres celi: pisces maris: sol: luna: stelle: ⁊ celestia corpora, quanto magis hō sui creatoris imperio parere debet. Sz heu heu q; in ordine creaturarū nulla est tā pertinax tā p̄sumptuosa tāq; temeraria ad ꝓtēnēdū deū q̄ ingratissimus hō. Quia vt ait Aug. ad heremitas. Ad nutum dei sol a sua via nō deuiat: nō luna: non stelle: cāpi decorant floribus: frōdib⁹ crispatur silua: in nemore citharicat auicula. Insensibilia ⁊ irrationabilia obediūt deo: solus hō dei volūtate resistit. hec ille. Expgiscimini itaq; o pctōres ⁊ audite loquētē deum Deut. iiij. dicentēq;: Custodite mandata dñi dei vestri que ego precipio vobis et de hoc christus deus noster Job. xiiij. dicebat. Si diligitis me mandata mea seruate.

¶ Qz deo est obediēdū: q; p obediētiā assequitur homo bona temporalia: spiritualia: et eterna. Capitulū. iij.

Tertiū qđ nos inducere dz ad obediendū deo est obedientie efficacia. Est enim obedientia efficacissima ad impetrādum maxime tria bona.

Primum temporale.
Secundum spirituale.
Tertium eternale.

¶ Primo obediētia est efficax ad impetrandū bonū tpale. s. prosperitatē ⁊ rerū tēporalium abundantiā. Qđ mostralis deus Deut. xxvj. c. sic declarauit di. Si in preceptis meis ambulaueritis ⁊ mandata mea custodieritis ⁊ feceritis ea: dabo vobis pluuias tēpor⁹ suis. Terra gignet germen suū et pomis arbores replebūtur. Apprehendet messium tritura vindemiam: et vindemia occupabit sementem: ⁊ comedetis panem vestrū in saturitate: ⁊ absq; pauore habitabitis in terra vr̄a. Dabo pacē in finibus vestris: dormietis ⁊ non erit qui exterreat. Auferam malas bestias ⁊ gladius non transibit terminos vestros. Persequimini inimicos vestros: ⁊ corruent coram vobis. Persequentur q̄nq; de vestris centū alienos: et cētum de vobis decē milia. Cadēt inimici vestri gladio in cōspectu vestro. Respiciā vos et crescere faciam et multiplicabo: ⁊ firmabo pactuz meum vobiscum. Comedetis vetustissima veterū: ⁊ vetera nouis superueniētibus prosciētes. Ponā tabernaculum meū in medio vestri: ⁊ nō abijciet vos aīa mea. Ambulabo inter vos: ⁊ ero deus vester: vosq; eritis populus meus. hec ibi. Ve sunt ꝓmissiones quas audiuimus a deo factas in q̄b⁹ tpalia bona offerunt possidēda obseruatibus dei mandata. Sed ecōtra inobediētib⁹ in dicto. c. sic deus oꝑs comminatur di. Si spreueritis leges meas et iudicia mea contēpseritis et nō faciatis ea q̄ a me ꝓstituta sunt ⁊ ad irritū perducatis pactū meū: ego q̄z hec faciā vobis. Uisitabo vos velociter in egestate ⁊ ardore qui cōficiat oculos vestros ⁊ cōsumat aīas vestras: frustra seretis semētē: q̄ ab hostib⁹ deuorabit. Ponā faciē meaz cōtra vos ⁊ corruetis coram hostibus vr̄is: ⁊ subijciemini his q̄ oderūt vos: fugietis nemine psequēte. Sinautē nec sic obedieritis mihi adhuc

ad corruptiones vestras septulū ꝓpter
pctā vr̄a: ⁊ cōteram suꝑbiā diuitie vr̄e:
daboq; vobis celū desuꝑ sicut ferruz et
terrā eneā. Cōsumet̄ incassum labor ve-
ster: nō ꝓferet terra germē suum: nec ar
bores poma prebebūt. Si ambulaueri-
tis ex aduerso mihi: nec volueritis audi
re me addā ad plagas vestras vsq; in
septuplū ꝓpter pctā vestra. Emittāq;
in vobis bestias agri q̄ consumāt vos ⁊
pecora vestra: ⁊ ad paucitatē cūcta redi
gāt: deserteq; fiant vie vr̄e. Q̄ si nec sic
volueritis recipe disciplinā: sed ambu-
laueritis ex aduerso mihi: ego q̄z ꝯ vos
aduersus incedā: ⁊ ꝑcutiaz vos septies
ꝓpter pctā vr̄a: inducāq; suꝑ vos gla-
diū vltorē federis mei. Cūq; ꝯfugeritis
in vrbes mittā pestilentiā in medio ve-
stri ⁊c. ¶ Scd̄o obediētia est efficax ad
impetrādū bonū spūale dei. s. gratiam:
amicitiā: ⁊ beniuolētiā. Hec fuit illa de
cora v̄tus: ꝓpter quā abraā meruit au-
dire angelū sibi di. Per memetip̄m iu-
raui dicit dn̄s: qr fecisti rem hāc ⁊ nō pe
percisti filio tuo vnigenito ꝓpter me:
benedicā tibi ⁊ multiplicabo semē tuū
sicut stellas celi: ⁊ velut arena que est in
littore maris. Possidebit semē tuū por-
tas inimicoꝝ suoꝝ: ⁊ bn̄dicent̄ in semi-
ne tuo oēs gētes terre: qr obedisti voci
mee. Grāde admirādūq; obsequiū deo
prestitit abraā vt ei obediret: sed maio-
ra consecutus est diuine liberalitatis
beneficia. Tentauit siquidem deus illū
sicut scribitur Gen̄. xxij. idest experien-
tiam fecit ꝑm Nico. de ly. nō propter se:
sed propter aliorum exemplum vt filiū
suum dilectum ⁊ vnigenitum immola
ret in monte. Qd̄ vtiq; grauissimū erat
imperium. Primo qr iniūgebatur ei vt
re sibi charissima se priuaret. Secundo
ꝙ filium suum occidi ⁊ mori violenta
morte pateret̄. Tertio qr ad hoc exequē
dum ⁊ cōmittendum suis ꝓprijs mani
bus astringebatur. Quarto qr filius il
le vnigenitus erat neq; alium ex libera
vxore filium habebat. Quinto qr mira-
culose illum genuerat senex iam centū
annoruz cum vxore vetula ⁊ sterili. Se
xto qr magna ꝓmissio facta erat abrae
de ipso. Septimo qr ipse isaac solaciuz
erat matri sue ⁊ baculus senectutis pa
tris. Octauo qr debebat eum nō solum
occidere: sed etiam in igne vrere. Nono
qr noluit deus eum statim audito pre-
cepto illud perficere: sed triduo perseue
rare quousq; venirent ad montem: ad
quem potuissent citius properare. Sed
ideo deo volente vsq; in tertium diem
ibidem non peruenerūt vt sic magis lu
cesceret firmitas voluntatis Abrae ꝑm
Nico. de ly. Unde ⁊ glo. Gen̄. xxij. c. ait:
Non est iussus abraam statim occidere
filium: sed per triduuz ducere ad immo
lationis locum: vt longitudine tempo-
ris tentatio augeretur: ⁊ crescentibus
curis paterna viscera cruciarentur. Ac
cepto itaq; precepto tam difficili abraā
non excusauit: nec p̄cepti causam inter
rogauit: neq; in eius executiōe filij blā-
dientis dulci p̄sentia mutatus est a ꝓ-
posito. Ibant simul erantq; cū eis duo
famuli domus qui ligna inciderant ꝓ
holocausto ⁊ die tertio remanētibus il
lis cum asino: tulit abraam ligna ⁊ im-
posuit super isaac filiū suū: qui ꝑm Jo
sephum agebat tunc annum. xxv. Ipse
v̄o Abraam portabat in manibus suis
ignem ⁊ gladium. O q̄reuerenter cum
pergerent duo simul dicebat Isaac pr̄i
suo: ecce ignis ⁊ ligna vbi ē victima ho
locausti? O q̄ardenter respondebat ei
pater seipsum superans: seip̄m vincēs.
Dominus prouidebit sibi victimaz ho-
locausti fili mi: volūtate sensualitatis
forte secum tacite colloquente atq; di-
cente: Tu es victima quez ego proprijs
manibus interficiam: quem aduram su
per altare vt satisfaciam deo nostro. O
quale spectaculuz: o quale virtutis exē
plum: mente inspicere illos postq̄ vene
runt in montem: postq̄ ibi cōstruxerūt
altare: postq̄ deniq; super illud ligna
composuere. Inquit enim Josephus in
primo antiq̄tatū li. ꝙ abraā añq̄ filiū
ligasset aduocauit illū ad se: dixitq; illi

O puer qua innumeris votis optaui a deo mihi cōferri: ⁊ dū peruenisses adv tam nihil est qđ p alimēto tuo nō feci neq; me felicioꝛē magis arbitrabar q̄ cū te ad hanc videꝛē etatē succeſſoꝛem mei principatus relinquere. Cōgaudebam: qꝛ dei volūtate tuus pater ſum factus denuo p̄m eius placitū te reponā. Vanc fortiter porta mortē: deo nāq; te cedo qui mihi p oia placidus fuit ⁊ ſuffragatoꝛ. Natꝰ ergo moꝛere: nō cōi mō hac vita egrediēs: ſed a pꝛe ꝓprio oblatus cunctoꝝ ob legitimū ſacrificiū. Reoꝛ eñ qꝛ te dignū iudicauerit nō egritudine nec bello: nec qualibet alia paſſione que ſolet hoībus accidere: hac vita liberare: ſed cū igni ⁊ ſacrificijs tuam aiam ſuſcipe ⁊ apud ſe retinere. Eritq; decetero mei curā habēs ſenectutem regens qua gr̄a te maxime nutriebā. Audiris his iſaac humili voce pr̄i reſpōdit O pr̄ mi colēdiſſime rē audio grādē ac durā. Aſſeris te pr̄em meū velle me propꝛijs manibus interficere ⁊ igne aduꝛere vt obedias deo. Doleo nempe gratiſſime iuuētutis mee floꝛem amittere: doleo patris mei me diligētis experiri in me gladiū ſeuiētis. Doleo inſup talimō deſerere dilectā matrē ⁊ te patrem meū cui parauerā in hac ſenectute ſua in oībus ſubuenire. O chare genitoꝛ: o pr̄ amātiſſime credebā me eſſe baculuꝫ ſenectutis tue: ⁊ ecce mihi dicis vt foꝛtiter ferā mortē p te mihi inferendā. O inaudita res. O admirandū nouū quo viſcera mea cōmouenť: aīa turbatur: ⁊ coꝛ vndiq; veraſ anguſtia. Uerūtñ pater mi dulciſſime: qꝛ ſic placet deo ita fiat. Et ſi nunq̄ h̄ fieri ille mādaſſet ⁊ tu tm̄ iubereꝭ: adhuc pr̄optiſſimus obedirem: nō fugiā a tua preſentia: nō me defendā. Et hmōi verbis ꝓſtrauit ſe i terra: pr̄emq; adhuc alloquebatur di. Vabes me filiū tuū ad vota pater: ſtringe manus meas ⁊ pedes meos funiby interfice me ſicut tibi ⁊ deo nr̄o placet. O quid erat videre venerādū ſenē illū mirādo feruoꝛe ligare manus ⁊ pedes filij eleuantemq; euaginatū gladiū vt illū perimeret. O inaudita obedientia patris ⁊ filij. O vtriuſq; ardentiſſima volūtas ad obſequendū deo. O denicq; immēſa diuine largitatis beneficia eiſdem collata. Multo q̄dem ſuſceperūt ambo āplioꝛa dona a liberaliſſimo deo q̄ fuerit illud ad obediendū cōmendabilis feruoꝛ volūtatis. Tertio obedientia eſt efficax ad impetrādū bonū eternale. Diximus eñ in precedentibus ſermonibus quēadmodū deus benedicꝰ largitur eterne vite premiuꝫ oībus ſeruātibus eius mādata: ſed tanta eſt humana neq̄cia q̄ magis hoīes diabolo obedirevolūt q̄ deo. Clamat deus. Nō habebis deos alienos. Et diabolus dicit: Sint tibi dij tui temporalia bona que magis q̄ deū diligas. Noli ſcripturis credere. Noli debita vota cōplere: ſupſtitiones: incantationes: ⁊ diuinationes ſectare. Cultū dei negligas ⁊ cōtemnas. Sacris locis atq; pſonis reuerentiam nullā exhibeas. Eccleſiaſticas leges atq; cenſuras deſpicias: vocicq; mee obedias: vt deum minime colas. Clamat deus. Nō aſſumes nomen dei tui in vanuꝫ. Et diabolus dicit: Sis pꝛiurus: blaſphema ſepius: maledic nomen ſanctū dei: ⁊ oīm ſanctoꝝ ſuoꝝ ac matris eius: nomenq; meū in oībus tuis operibus frequētius cōmemoꝛa: ⁊ dei nomen in turpibus cantilenis admiſce. Clamat deus. Sabbata ſanctifices. Et diabolus dicit: Diebus feſtiuis nulla ſit in te memoꝛia dei: nulla recoꝛdatio ſalutis ꝓpꝛie ⁊ eternoꝝ bonoꝝ. Eccleſias fugias ⁊ predicationes euangelij: ad quas ſi acceſſeris nullā modeſtiā ſerues. Vano aſpectu mulieres ⁊ viros circunſpice: veſtibus honeſtis illis diebus vtere: ludo: choꝛeis: atq; tripudijs tempus erpendas: ⁊ pꝛo lucro temporali ſi quid operis facere poteris facias. Clamat deus. Honoꝛa patrē ⁊c. Et diabolus dicit. Parentibus tuis infeſtus ſis: diſciplinam eoꝝ ⁊ correctionem fuge: pietatem: reuerentiā: ⁊ obe-

dientiam eis denega: cōtumelijs illos affice: ⁊ si potes verbis verbera adde: atq; de domo illos expelle. Clamat deus. Nō occides. Et diabolus dicit: Iniuriam noli sufferre: sume de inimicis vindictā: da locum ire: percute: interfice: ⁊ que non potes manu: persequere corde. Clamat deus. Non mechaberis. Et diabolus dicit: Nullū sit pratum qō nō pertranseat luxuria tua. Nō erubescas adulterari: fornicari: incestū: mollicies: sacrilegium: sodomiā nefandissimam ⁊ innominabilē perpetrare. Clamat deus. Nō furtum facies. Et diabolus dicit: Rape: deprędare: furare quātum potes. Nulla sit tibi cōscientia p̄pter lucrū de periurijs: de mendacijs: de fraude: de simulatiōibus: de iniustitia: de vsuris: de extorsionibus: de malis contractibus: ⁊ de excōicationibus. Clamat deus. Nō dices falsū testimonium cōtra proximum tuum. Et diabolus ait: Loquere sine mensura in dedecus alioꝝ detrahe vicinis: extraneis: sacerdotibus: religiosis: p̄latis: dñis: virginibus: viduis: ⁊ coniugatis. Clamat deus. Nō cōcupisces vxorē p̄rimi tui. Et diabolus dicit: Oēs mulieres quas vides cōcupisce: ⁊ voluptuosa mēte desidera. Clamat deus. Nō cōcupisces rē p̄rimi tui. Et diabolus dicit: Appone cor tuum ad alioꝝ bona: desidera mortem p̄pinquoꝝ tuoꝝ: vt eorū bona ad manus tuas perueniant. Et tñ sine cōparatione magis auditur vox diaboli q̄ dei. O extrema demētia. O stultitia pernitiosissima seruire diabolo p̄ eternis incendijs: ⁊ relinquere deum liberalem ⁊ munificentissimum: qui seruis ⁊ amicis suis pollicetur gaudia paradisi ad que nos perducat christus dei filius qui viuit ⁊ regnat p̄ infinita scla. Amē.

Feria quarta post dñicam in septuagesima de infinita misericordia dei que ipse p̄ pyssimus dulcissime vocat animam ad penitentiam: omnes etiā pessimos peccatores: promittens eis liberaliter indulgētiā ⁊ remissionē. Ser. iiij.

VOx dilecti mei pulsantis. Aperi mihi soror mea spōsa. Hic peccatricis ad penitentiā redire dispositē verba sunt ista originaliter. Cañ. v. Pyssimus oīm pater deus offert pctōribus vt occasionem habeant ad eū reuertendi vberrimum fontem: ⁊ indeficientem ⁊ inbauribilem misericordie sue. Neq; vnq; tā grandis peccator inuentus est qui ad eum confugere volens non fuerit benigne misericordissimeq; susceptus. Hec est illa misericordia que fiduciam p̄stare debet cunctis pctōribus ne vnq̄ desperēt. Hec est illa decora ⁊ formosa regina que semper astat a dextris dei in vestitu deaurato circundata varietate. Hec est que blanda voce humili sermone delinquentes admonet: vt ad fontē aque viue deū p̄pitium atq; benignū currant sitientes. Et q̄m multoꝝ corda molliri nolunt: ⁊ duriora saxis indies obstinantur in malo: statui in hoc sermone verba facere de iocūdissima voce misericordie dei qua ipse dilectus animarum sponsus illas in peccatis errātes liberalissime aduocat: vt de erratis cōpuncte veniā ⁊ indulgētiā suscipiāt. Q̄ō bene sensit anima peccatrix dispositā iam preterita mala corrigere: ⁊ decetero a futuris cauere di. in verbis notatis ī themate. Vox dilecti mei qui creauit me: qui me fecit: qui me redemit: q̄ mihi pollicetur gaudia paradisi pulsantis per intrinsecas inspiratiōes: per extrinsecas monitiones: per spūales illuminationes: per sacramentoꝝ dispositionē. Aperi mihi. s. cor tuū o soror mea o anima mea ad meam imaginem ⁊ similitudinem facta. O sponsa mea quā desponsaui mihi in fide cum sacrum suscepisti baptisma: ⁊ ego tibi meam gratiam sum largitus. Aperi inquaꝝ mihi vt audias me exhortante te quatenus penitentiam agas: ⁊ pctōꝝ tuoꝝ veniā indulgētiāq; a misericordia mea abū-

de suscipias. In quibus verbis de voce misericordie dei aiam vocantis tria mysteria ꝓponimus cõtemplãda.

Primum ōr reuelationis.

Scõm ampliationis.

Tertium accelerationis.

¶ De ꝓconijs ⁊ laudibus misericordie dei q̃ ꝓtõribus demõstrant in scripturis figuris ⁊ exẽplis. Capl̃m.j.

PRimũ mysteriũ cõtẽplãdus ōr reuelationis in quo exq̃rere licet qualiter dei misericordia qua ꝓtõres allicit reuelata ⁊ preconisata est. Et ad hoc dico: q̃ misericordia ipsa maxime manifestat in tribus.

Primo in scripturis.

Scõo in enigmatibus ⁊ figuris.

Tertio in exemplis.

¶ Primo manifestat ⁊ reuelat ꝓconiũ misericordie dei in scripturis q̃ vident esse lr̃e quasi q̃dã familiares ⁊ domestice ex cãcellaria celi ad miseros ꝓtõres er parte viuẽtis dei misse ac destinate. Jõ reuerẽter atq̃ iocũde illarũ lectio a cũctis est audiẽda. Dicãt igit ꝓphete ⁊ scti q̃d ferũt de misericordia dei. Moyses ad deũ loquẽs Exo.xxxiij. inq̃t sic. Dñator dñe deus misericors ⁊ clemens patiens ⁊ multe miseratiõis. Et Deut. iij. Reuerteris ad dñm deũ tuũ ⁊ audies vocẽ eius: q̃r deus misericors dñs deus tuus. Et Sap. Ecci.ij. Pius ⁊ misericors est deus ⁊ remittit in die tribulationis ꝓtã. ⁊.c.xvij. Magna misericordia dñi ⁊ ꝓpitiatio illius cõuertentib⁹ ad se.⁊.c.xviij. Quis adyciet enarrare misericordiã eius.⁊.lj.c. Xerex aiã vr̃a in misericordia ei⁹.⁊ Sap.xj. Misereris oĩm q̃m oĩa potes.⁊.xv. Tu aũt dñe suauis ⁊ verus es patiẽs ⁊ in misericordia disponẽs oĩa. Et ꝑ Esa.lv. dñs ait: Derelinquat impius viam suã: ⁊ vir iniquus cogitationes suas. ⁊ re. ad. d. ⁊ mi. e. ⁊ ad. d. n. q. m. est ad ignoscẽdũ. ⁊ lvij. Jnuocabis ⁊ dñs exaudiet: clamabis ⁊ dicet: Ecce adsuz: quia misericors suz dñs deus tuus, ⁊, luij. Jn misericordia sempiterna misericors suz tui dicit redẽptor tu⁹ dñs. Et Joel.ij. Cõuertimini ad dñm deũ vestrũ: q̃r benignus ⁊ misericors est patiẽs ⁊ multe misericordie ⁊ ꝓstabilis sup malicia ppli. Et Jonas.iiij. Scio inq̃t q̃r tu deus clemẽs ⁊ misericors es patiẽs ⁊ multe miserationis. Et dauid pſ. cxix. Laudate nomen eius q̃m suauis est dñs in eternũ misericordia eius. Et pſ. lvj. Magnificata est vsq̃ ad celos misericordia tua. Et pſ. lxxxv. Tu dñe suauis ⁊ mitis ⁊ multe misericordie oĩbus inuocãtibus te. ⁊ pſ. l. Miserere mei deus ꝑm magnã misericordiã tuã. ⁊ pſ. cxxix. idez habet. Et Petrus.j.epla.j.c. Bñdictus deus ⁊ pater dñi nr̃i ihesu xr̃i q̃ ꝑm magnã misericordiã suã regenerauit nos in spem viuã. ⁊ Pau. Ephe.ij.c. Deus diues est in misericordia. ⁊. ij. Cor.j. Bñdictus deus ⁊ pater dñi nostri ihesu xr̃i pr̃ misericordiarus ⁊ deus totius cõsolationis q̃ cõsolat nos in oĩ tribulatione nr̃a. ⁊ cis tharista spũscti virgo gl̃iosissima. Lu. ij. Et misericordia eius a ꝓgenie in ꝓgenies timẽtibus eum. ⁊ Lu. vj. Estote misericordes sicut ⁊ pr̃ vester celestis misericors est. ⁊ Piero. de peni. di. j. c. Qt diuinitatis natura, ait: Diuinitatis natura clemẽs ⁊ pia: magisq̃ ad indulgẽtiã q̃ ad vindictã ꝓna: q̃r nõ vult mortẽ pctõis: sed vt magis conuertat ⁊ viuat. Et idẽ Piero. in. c. vide. de peni. di. j. Vide benignũ dñm misericordiã cũ veritate miscentem. ⁊ Ambr. li. de peni: Deus misericordiã suã oĩbus ꝓmisit: ⁊ relaxãdi licentiã sacerdotibus suis sine vlla exceptione concessit. ⁊. xxvj. q. vj. c. his qui. Misericordie dei nec mẽsuras possumus ponere: nec tpa diffinire. Et q̃bus oĩbus apprehẽdimus deũ nostrũ benignũ esse: misericordẽ ⁊ pium. Scõo manifestat ⁊ reuelat ꝓconiũ misericordie dei ĩ enigmatibus ⁊ figuris: loquebat sepe dñs ihesus in parabolis ꝑm morem palestinorum: vt dicit Nico. de lyra. Quoniaz sic clarius potuit veritas elucescere maxime idiotis ⁊ rudib⁹ ꝓ

ut testatur Diony.in.c.cele.hierar.⁊ iō ad suam ⁊ patris eius misericordiā notificandam vsus est triplici enigmate: seu metaphora in parabola per eum dicta. ¶ Prima fuit de egroto patiēte: de qua Mat.ix.vbi audiens murmurationes phariseorum qui ei detrahebant: qr cum publicanis ⁊ peccatoribus manducaret ait: Non est opus valentibus medicus: sed male habentibus. Eūtes autem discite quid est misericordiaꝫ volo ⁊ non sacrificium. Non enim veni vocare iustos: sed peccatores. ¶ Secūda parabola est de pastore perditam ouem requirente: de quo Lu.xv.scribitur: ꝙ dimissis nonagintanouez alijs omnibus in deserto sollicitus pastor ob errantez vnam ouem.i.deus peccatricem animā perquisiuit diligenter: inuentamqꝫ custodiuit intactam: imposuitqꝫ super humeros suos gaudens remittēdo.s. sibi penitenti potentia sua omnia peccata atqꝫ delicta. ¶ Tertia parabola est de filio prodigo ad patrē postq̄ omnia dissipauerat reuertente. per quez vt Hiero. inquit ad Damasum papam de filio ꝓdigo: peccator homo v̄e penitens intelligitur: quem cum vidisset alōge pater misericordia motꝰ occurrit illi: cadēsqꝫ supra collum illius osculatus est eum: nihil illi improperauit: nō tristem vultum aut turbulentam faciem ostendit: non asperis verbis contristauit: sed q̄ letanter in domum eum introduxit: afferri fecit vestimenta ⁊ anulum conuiuium solenne preparauit: choreasqꝫ cātus ⁊ sonorum melodias in domo esse iussit: qr recuperauerat filium mortuuz ⁊ perditum: per quez intelligimus peccatorem compunctum cui deus se gratiosissimuz exhibet. ¶ Tertio manifestatur ⁊ reuelatur preconiuz misericordie dei in exemplis. Quotquot enim inuēti sunt peccatores qui ab illo veniā postularunt oēs fuerunt exauditi: sicut pz in veteri ⁊ nouo testamento. Dauid eq̄dem per penitentiam adulterij simul ⁊ homicidij a misericorde deo veniaz impetrauit. De cuius penitentia Hieronymus ad Sabinianum diaconū lapsum ita scribit: Totam penitentiaz ostendit pš.l.quādo ingressus est dauid ad vxorem Urie ⁊ a Nathan propheta correptus respōdit dicēs. Peccaui statimqꝫ meruit audire ⁊ dn̄s abstulit peccatum tuum a te. Adulterio enim inerat homicidium: ⁊ inde conuersus ad lachrimas. Miserere mei (ait) deꝰ ꝟm magnā misericordiā tuā. Magnum enim peccatum magna indigebat mīa. vnde subiungit ⁊ dicit. Multum laua me ab iniquitate mea ⁊ a peccato meo mūda me Qm̄ iniquitatem meam ego cognosco ⁊ delictū meū contra me est semper: tibi soli peccaui. Rex em̄ aliū nō timebat ⁊ malū corā te feci vt iustificeris in sermōibus tuis ⁊ vincas cū iudicaris. Cōclusit deus oīa sub pctō: vt oībus misereat: tantūqꝫ ꝓfecit vt dudū pctōr ⁊ penitens trāsierit in magistrum: vt dicat: Docebo iniquos vias tuas. hec ille. Et idē ad occeanū de dauid loquens inq̄t: Dauid sctī ⁊ mansuetissimi viri homicidiū pariter ⁊ adulteriū septē dierū emēdauit fames. Jacebat in terra volutabat in cinere: ⁊ oblitus regie maiestatꝫ lumē q̄rebat in tenebris illūqꝫ tantū respiciēs quē offenderat lachrymabili voce dicebat: Tibi soli peccaui ⁊ malū corā te feci: ⁊ redde mihi leticiā salutaris tui: ⁊ spū principali confirma me. Atqꝫ ita factū est vt qui me docuerat virtutibus suis quō stans non caderē doceret ꝑ pnīam quō cadēs resurgerē. hec ille. Que oīa notant.ij. Reg.xij. Est ⁊ de niniuitis exēplū: de q̄bus hr̄ li. Jone ꝑ totū. ⁊ de peni.di.j.in.c. Sicut achab. §. Niniuite. vbi d̄r: Niniuite quos dn̄s in euangelio cōmendat: pnīam egerūt in predicatiōe Jone: ⁊ ex misericordia domini indulgentiam consecuti subuersionis interitum subterfugere meruerūt. hec ibi. Et vt breuiter perstringam exēpla adduco illud dictum Bernar. super cantica sermone.xx.ad iesum de sua misericordia loquētis vbi ait: Omnino ꝓ

pter mansuetudinem que de te predicatur: curremus post te dñe iesu audiẽtes ꝙ pauperẽ nõ spernas: pctõrẽ non horreas: nõ horuisti ꝯfitentẽ latronẽ: non lachrymantẽ peccatricẽ: non chananeã supplicantẽ: nõ deprehẽsam in adulterio: nõ sedentẽ in theloneo: nõ supplicãtem publicanũ: non negãtem discipulũ: nõ persecutorẽ discipulorũ: nõ ipos crucifixores tuos: hec ille. Expergiscimini igit̃ o peccatrices anime. Audiuistis o peccatores vocem dei qui misericordiã suã infinitã vobis declarauit. Nolite obdurare corda vestra: et deponite peccata atq; delicta. Accedite ad eum ⁊ veniã obtinetis: qꝛ ipe est deus misericordiaꝝ qui ꝑ Ezechielem prophetam.c.xviij.inquit: Si aũt impius egerit penitentiam ab oĩbus peccatis suis que operatus est: ⁊ custodierit oĩa precepta mea: ⁊ fecerit iudiciũ ⁊ iusticiã vita viuet ⁊ nõ moriet̃. Omniũ iniquitatũ eiꝰ quas operatus est non recordabor. In iusticia sua quã operatus est viuet. Nunquid volũtatis mee est mors impij: quasi dicat nõ. ⁊ infra. Nolo mortem morientis: scilicꝫ peccatoris: sed vt conuertatur et viuat. Reuertimini et viuetis.

¶ De amplitudine ⁊ magnificẽtia mĩe que remittit omnia peccata grauia replicata et antiquata peccatoribus penitentibus. Capitulum.ij.

Secundum mysteriũ contẽplãdũ circa mĩam dei peccatores vocantis ad penitẽtiã d̃r ampliatio: in quo patefaciẽdũ esse duxi qũo ampla lata ꝓfunda ac copiosa sit ipsa misericordia dei benedicti: que licꝫ in se sit infinita: quia sic nihil aliud q̃ ipse deꝰ est ꝟm illud Aug̃.de fide ad Petruꝫ. Quicquid est in deo est ipe deus tamen etiam in suo effectu considerata tam grãdis inuenitur ꝙ omnia nostra superat peccata atq; vincit. Tria enim sunt in peccatis horrenda ⁊ timẽda valde: q̃ tñ a mĩa dei superantur.

Primum grauitatis conditio.
Secundum frequens iteratio.
Tertium diuturna detentio.

¶ Primũ qd̃ in peccatis consideratur horrendũ d̃r grauitatis ꝯditio: qñ scilꝫ pctm̃ ex sua ꝯditione ⁊ ex suo gñe graue est ⁊ nefandum. Uerũtamẽ tãta est mĩa dei ꝙ nullũ est pctm̃ adeo execrãdũ de quo si quis pnĩam egerit indulgentiam recipiat. Quinimmo clementissimus deus mĩa tua illud penitenti plene remittit. Hinc Chryso. de peni. dist.iij.in.c.Talis.ait: Talis mihi crede talis est erga homĩes dei pietas ꝙ nunq̃ spernit pnĩam si ei sincere ⁊ simpliciter offeratur: etiã si ad summũ q̃s perueniat malorũ ⁊ inde tamẽ reuerti velit: suscipit em̃ deus illum libenter et amplectitur. Et hoc est qd̃ dicitur de peni.di.iiij.c.in actione. Cor cõtritũ ⁊ hũiliatũ deꝰ nõ despicies. ps̃.l. ¶ Sed circa hoc dubitat̃ de pctõ in spiritum sanctũ vtrũ deus misericors remittat illud penitentibus. Et videt̃ ꝙ non: qꝛ pctm̃ in spm̃sctm̃ est irremissibile. Unde Aug̃.in lib̃.de fide ad Petrũ ait: Hi q̃ peccãt in spm̃sctm̃: neq; hic neq; in futuro remissionẽ peccatoꝝ accipiũt. Et idem in lib̃. de sermone dñi in monte. Peccare in spiritũsanctũ est ꝑ maliciã ⁊ inuidiã fraternã impugnare charitatem post acceptã spũssancti gratiam: quod pctm̃ neq; hic neq; in futuro remitti dicimus. Hoc ipm̃ magister sententiarũ confirmat.xliij.dist.ij.li.ergo videtur ꝙ dei mĩa nõ supat oẽ pctm̃. ¶ Respondet ad hoc Alex.de ales ĩ.ij. q.cxliij. mẽ.vj. ⁊ in.iij.sum.q.j. mem. ij.art̃.ij.vbi tractat de irremissibilitate peccati. Adde ꝙ peccatũ d̃r tripl̃r irremissibile.s.negatiue: ꝑuatiue: ⁊ ꝯrie Negatiue d̃r irremissibile quod nullo modo põt remitti: sicut pctm̃ luciferi aliorumq; dãnatoꝝ. Priuatiue d̃r irremissibile peccatum quod nõ habet aliquid dignuꝫ vt remittat̃: ⁊ sic oẽ pctm̃ est irremissibile: qꝛ nullũ pctm̃ mortale hꝫ per aliq̃d qd̃ sit remissione dignuꝫ.

Contrarie v̄o d̄r irremissibile: q̄ hz cō
trariā dispositionē ad gr̄am sine q̄ pec
catū nullo modo pōt remitti: ⁊ sic est ir
remissibile pctm̄ in spm̄sctm̄: q̄ dire
cte est cōtra effectū spūssancti q̄ quidē
dicit̄ gratia penitētialis. ¶ Sunt autē
huius pctī sex species vt ptz p Aug̃. in
Ench̄. ⁊ de fide ad petrū: ⁊ de sermone
dn̄i in monte: ⁊ de baptismo paruuloꝝ
scilz desperatio p̄sumptio euidētia fra
terne gr̄e obstinatio: finalis impenitē
tia: ⁊ īpugnatio veritatis agnite quaꝝ
specierū numer⁹. v̄m Bon̄. in dist. xliij.
ij. li. ar. iij. q. j. sic assignant̄. Oē pctm̄ ī
spm̄sanctū est cōtra penitētialē gr̄am:
tunc em̄ aut est ꝯtra ip̄am rōne sui aut
rōne antecedētiū: aut rōne subsequen
tiū. Si rōne antecedētiū cū ad pn̄iam
antecedant tanq̄ due mole spes et ti
mor: ꝯtra timorē est p̄sumptio: ꝯ spem
est desperatio. Si rōne ꝯsequētiū cum
ad pn̄iam cōsequatur emēdatio q̄ cōsi
stit in duobus: videlz in vera ꝯfessione
⁊ bona satisfactione: sic sumuntur due
spēs: quaꝝ vna est impugnatio v̄itatis
agnite: altera detestatio boni. Si ra
tione sui sic est obstinatio que cōprehē
dit etiā finalē impenitētiā. Dicit̄ ergo
peccatum in spm̄sctm̄ irremissibile ma
gis q̄ alia peccatoꝝ genera: q̄ v̄m ma
gistrum vix aut raro aut difficulter re
mittit̄ p eo q̄ nō tm̄ repugnat gr̄e: sed
etiā dispositioni ad veniā ⁊ gr̄am susci
piendam. Remissibile v̄o est v̄m Bon̄.
vbi. s̄. ar. ij. q. ij. tū rōne diuine potētie
remittentis: tū q̄ hō potest de illo pe
nitere excepto finalis impenitētie: que
etiā dupl'r sumitur. Uno mō pro ꝓpos
to nō penitēdi. Alio mō p ꝯtinua p̄ma
nētia in malo. Impenitētia primo mo
do sumpta est pctm̄ irremissibile cōtra
rie nō negatiue: eo q̄ claudit viam ad
gr̄am ⁊ impedit ingressum spūssctī: tm̄
possibile est vt de illa hō peniteat ⁊ re
missibilis fiat. Impenitentia scd̄o mō
dicta nullo modo pōt remitti. Hec aūt
nemini est attribuēda vsq̄z ad illud in
stās in quo dici de aliquo posset q̄ fi
naliter sit impenitens. Hinc Leo papa
de peni. di. vij. c. Nemo. ait: Nemo de
sperandus est dn̄ in hoc corpore ꝯstitu
tus est. Idē d̄r. xxxij. q. ij. c. et ancillam
xxiiij. q. iij. c. Corripiantur. Patet ergo
oē pctm̄ p penitētiā liquefieri ad con
spectū mīe dei: q̄ nihil tātū abomīabit̄
quātū īpenitētiā ⁊ desperationē. Hinc
Hiero. ad rusticū monachuz ait: Nihil
sic offendit deuz sicut cor impenitens.
Solū desperationis crimē est qd̄ veniā
conseq̄ nō pōt. Scd̄m qd̄ in pctīs ꝯsi
derat̄ horrēdū ⁊ periculosum est pctōꝝ
frequens iteratio: qn̄. s. frequētius ite
rātur: tn̄ tāta est mīa dei q̄ si q̄s incipe
ret peccare a prima hora diei: et pacto
pctō statim penitētiā ageret: ⁊ penitē
tia facta subito laberet̄: ⁊ post lapsum
iteꝝ surgeret ⁊ post resurrectionē iterū
caderet ⁊ post casum denuo cōtritionē
haberet: semp deū īmobiliter ꝓpitiū
inueniret ad remittēdū. Hinc Aug̃. de
peni. dist. iij. in. c. adhuc p̄fidi instāt. in
fine ait: Qm̄ quotidiana ē offensio opz
q̄ quotidiana sit remissio. Cur docuis
set dn̄s orātes dicere dimitte nobis de
bita nostra: nisi ip̄e p nobis misericors
p̄seueraret qui nos ab hac petitiōe nō
vult deficere? Et Leo papa de peni. di.
j. Multiplex mīa dei. inq̄t: Multiplex
mīa dei ita lapsibus humanis subue
nit vt nō solum per baptismi gratiam
sed etiā per pn̄ie medicinā spes vite re
perietur eterne vt q̄ regenerationis do
na violassent ꝓprio se iudicio ꝯdēnan
tes ad remissionē criminū peruenirēt.
Et Lactan. in lib̄. di. insti. ad glo. sic lo
quitur: Nemo pōt esse tā circūspectus
tā prudēs qui nō aliqn̄ labatur. Idcir
co deus imbecillitatē nostrā sciēs ap
paruit homini portum salutis: vt huic
necessitati cui fragilitas nr̄a subiecta
est medicina penitentie subueniat. Et
Hiero. ad Rusticū monachū. de peni.
di. iij. Septies. ait: Septies in die ca
dit iustus ⁊ resurgit. Si cadit qn̄o iu
stus? si iustus quomodo cadit? Sed iu
sti vocabulū nō amittit q̄ p penitentiā

semp resurgit. Et nō solum septies: sed etiā septuagiessepties delinquēti si cōuertatur ad pnīam peccata donantur. Hoc xp̄s petrum docuit. Matth. xviij.

¶ Sed nōnulli heretici temere asseuerunt duo falsa ⁊ merito reprobāda. Primū ꝙ si hō cadat a pnīa ꝙ nō v̄e penituit. Cōtra qd̄ dictū Alex. de al'. in. iiij. volumine summe. q. lxiij. mē. j. ij. ⁊. iij. adducit distinctionē de v̄itate pnīe: dicēs ꝙ dupl'r pōt sumi. Uno mō vt penitētia v̄a dicat' q̄ verū hz virtutis actū q̄ est detestari malū cōmissum ⁊ ꝓ illo tp̄e nullū cōmittere ⁊ ꝓponere nō committere de futuro in quo statu si q̄s decederet salu⁹ esset. Et ab hac pōt hō cadere ⁊ in pctā labi. Alio mō vt dicatur pnīa vera q̄ perducit in finē vt finalis ⁊ ꝯtinuata: ⁊ ab hac nō est cadere. Sz adhuc heretici ad sui erroris robur autoritates ⁊ dicta sctōꝝ adducūt. Et primo illud Amb. in sermone q̄dragesime di. Pnīa est mala preterita plangere: ⁊ plāgēda iteꝝ nō cōmittere: ergo q̄ iteꝝ peccat verā pnīam non fecit. Scd̄o ad idem allegāt Greg. sic di. Qui ita alia pctā deplorat vt iterū alia committat: adhuc penitētiā agere aut ignorat aut dissimulat. Insup ad hoc ꝓpositū habent Isid. in lib. de summo bono sic loquētē: Irrisor est nō penitens q̄ adhuc agit qd̄ penitet: nec videtur deū poscere subditus: sz subsannare supbus. Et his cōcordat Aug. in li. soliloquioꝝ qn̄ dicit: Inanis est pnīa quā sequēs culpa inquinat: Que autoritates ⁊ alie similes habent' ī decretꝫ: de peni. di. iij. De q̄bus ꝓ solutiōe Gratian⁹ ibidē. c. Incassum. §. sed verba. ait: Q̄ illa verba autoritatū nō ad diuersa tp̄a: sz ad idē tp̄s referuntur: vt scilz eo tp̄e quo quis deflet mala q̄ cōmisit ⁊ pnīam facit nō peccet ⁊ scelera nō cōmittat. Qd̄ aūt in diuersis tp̄ibus possit q̄s facere penitētiā verā. ⁊ post illā iterum possit peccare: ꝓbatur rōne eo ꝙ pnīa habet esse in libero arbitrio ꝟm statū vie: qd̄ vertibile est: ⁊ pōt a bono in malum: et a malo in bonuz sepius exire. Hoc etiā apparet euidēti exēplo. Nam niuiuite ꝓpter verā pnīam gr̄am cōsecuti sunt: sed post ad vomitū redeūtes deū ꝓuocarunt ad iracūdiam: ⁊ eoꝝ ciuitas: vt Herodotus scribit a rege medorū subuersa est: apd̄ hebreos regnāte Josia. Est ⁊ de hoc exēplū cōueniēs peccātis Dauid: qui pnīa quā fecit de pctō mortis Urie deum sibi placabile fecit: ⁊ tn̄ post peccauit iterū in numerādo populū: ꝓut habet'. ij. Reg. vl. Quare sileāt heretici ⁊ ꝯfundant'. Scd̄m falsum qd̄ ipsi p̄dicant est ꝙ deus non nisi semel pctā dimittit. Quib⁹ etsi obsistēt autoritates allegate in principio hui⁹ scd̄e particule: tn̄ ipsi curiose suū errorē confirmare conāt'. Dicūtq̄z ꝙ si baptism⁹ nō iterat': ergo nec pnīa. Ad quod dn̄s Bon̄. in. iiij. dist. xiiij. parte. ij. ar. j. q. ij. sic rn̄det dicens: ꝙ pnīa pōt iterari: baptism⁹ aūt nō. Primo q̄r in baptismo: imprimit' character q̄ est īdelebilis: in pnīa nō. Scd̄o q̄r baptismus est cōtra morbū nō iterabilē: qualis est morbus pctī originalis: sed pnīa ꝯtra morbum iterabilē qualis est morb⁹ pctī actualis ⁊ medicina dz aptari morbo. Et iō baptism⁹ nō iterat': pnīa v̄o iterat' ꝟm ꝙ volūtas nr̄a cōuertit' ⁊ reuertit'. Cōcludimus ergo ꝙ de⁹ bn̄dict⁹ misericorditer subuenit nr̄e fragilitati. Quisnā nō nisi impie de illo cōquerit'. O pctōr negligēs: o pctōr obduratissime disrūpe vincula colligatiōis: agnosce blandientē tibi dn̄m: q̄ non tm̄ semel sz millies milliū ⁊ totiēs quotiēs postulaueris indulgētiam tibi confert indefesse. Tertiū qd̄ in pctīs ꝯsiderat' horrendū d̄r diuturna detētio qn̄ pctā diu retēta sunt: ita vt de illis pnīam quis differat vsq̄z ad decrepitā senectutē extremūq̄z tp̄s vite: ⁊ licz ꝑiculosum sit sic differre: posito tn̄ ꝙ aliquis excederet ānos mathusalem quos expendit in iniuriā dei: ꝓposuitq̄z in animo nunq̄ bn̄facere: cū aīa tn̄ a corpore egreditur v̄e ingemiscit ⁊ dolet: tanta est dei mīa ꝙ ei

liberalissime parcit. Vic hiero. ad paulā de dormitiōe Blesille. Secura esto o mi Blesilla. Confidim⁹ ꝓbantes vera esse q̄ dicimus nunq̄ est sera cōuersio. Vox hec ꝓmū in latrone dedicata est. Amen dico tibi: hodie mecū eris in paradiso. Et idē ad Damasum papam: et ponit de pe. dist. ſ. c. Importuna. Xp̄s de cruce in paradisum etiā latronē tulit et ne q̄s aliq̄n̄ serā ꝙuersionē putaret: fecit homicidij penā martyriū. Et Julius papa. xxv. q. vj. c. Si p̄sbyter. Vera em̄ confessio in vltimo tpe potest esse: q⁹ dns nō soluz tēporis sed etiam cordis inspector est: sicut latro vni⁹momenti penitentia meruit esse in paradiso in hora vltime cōfessionis. Et Celestinus papa in. c. Agnouimus: eadem causa. x. q. ait: Pereidisset latro in cruce p̄miū ad xp̄i dexterā pendēs si illū hore vnius penitētia nō iuuisset. Cum esset in pena penituit: et p vnius confessione sermonis habitaculum paradisi eo p̄mittente p̄meruit. Vera ergo ad deū conuersio in vltimis positorum mente potius est estimanda q̄ tēpore: ꝓpheta hoc taliter asserente. Cū conuersus ingemueris: tūc saluus eris. Et ad idē facit illud dictū Cypriani in epistola. ij. ad Demetrianū. In isto mūdo manēti penitētia nulla sera est. Patet ad indulgentiam dei aditus: x querentibus atq̄ intelligentibus veritatē facilis est accessus. O āplissima mia dei: o largissima charitas summi creatoris que tanta est vt si daretur homo viator secum ferens peccata omnia q̄ diaboli commiserunt et omnes homines qui in iudicio dānabūtur: immo quot sunt in celo stelle et in mari aque gutte: in nemore frondes: et in p̄atis lilia vt de illis penitentiam faceret ac humili mēte deū exoraret p̄venia: semp audiretur benigne.

¶ Q̄ deus remittit penitentibus p̄opter mīam suā pctā sine dilatione: x de iustificatione impij ac eius conditionibus. Capitulum. iij.

Certiū mysteriū cōtēplandū circa mīam dei ōr accelerationis. Nō em̄ differt deus remittere pctā penitētibus non tps aliquod interponitur. Videt quasi sitire saltē peccatorū quibus q̄p̄mū fuerit ꝓtriti vel cōpūcti: statim eis parcit: illosq̄ iustificat: de ipsa vo peccatoris et impij iustificatione solet a doctorib⁹ dubitari maxime circa tria.

Primo circa temporis circūstātiam.
Scō circa operis excellentiam.
Tertio circa miraculi reducentiam.

¶ Primo solet dubitari circa tpis circunstantiā vtrū scilz impius iustificet in instāti: x ad hoc intelligēdū notāda sunt tria. Primū notādū ꝑm Tho. ſ. ij. q. cxij. ar. vj. q̄ iustificatio est quidaz motꝰ quo aīa mouet a deo a statu culpe in statū iustitie. Justicia aūt ōr tripliciter. Uno mō ꝑut importat rectitudinē ordinātē actū hoīs in cōparatione ad aliū singularē hoīem: x sic est iustitia particularis x virt⁹ particularis et virt⁹ cardinalis. Scō mō ōr ꝑut importat rectitudinē ordinātē actū hoīs in cōparatione ad bonū cōe multitudinis: x sic ōr iustitia legalis. Tertio mō ōr iustitia ꝑm q̄ importat rectitudinē ordinātē actū hoīs in cōparatiōe ad bonū ꝑp̄riū cū hō subijcitur deo x vires inferiores aīe subdunt rōni. Et hāc iustitiā pbs. v. Ethi. appellat metaphoricaz. Ab hac igit iustitia tertio mō sumpta sumit iustificatio passiue accepta: scilz p fieri iustū nō p̄o facere iustum: Et hoc etiā nō p modū simplicis gñationis: q⁹ sic posset cōpetere ei qui non esset in pctō dū iustitiā acciperet a deo sicut adā in p̄incipio accepit iustitiam originalē cū adhuc nō haberet pctm̄. Sz sumit ꝑut hmōi iustificatio in homine includit rōnē motꝰ de ꝛrio in cōtrariū: scilz de iniustitia ad iustitiam. Scōm notandū q̄ ad iustificationem impij cōcurrunt quattuor per ordinē. Primū est gratie infusio. Secūdū me-

tus liberi arbitrij per fidē formatam in deū. Tertiū motus liberi arbitrij in detestationē peccati. Quartū est remissio culpe. Tertiū notāduz ꝑm Rich.in.iiij. dist.xvij.ar.iiij.q.vj. ꝙ iustificatio impij quātum ad ea que sunt de eius essentia: scilz quātum ad remissionē peccatorum ⁊ gratie infusionē fit in instāti: qꝛ ꝑm gl.Act.ij.c.sup illo ꝟbo. Factꝰ est repēte de celo sonꝰ tanq̄ aduenientis spūs vehementis.Act.ij. Nescit tarda molimina spūssancti gr̄a. Scdo cōtingit dubitare de iustificatione impij circa operis excellentiaz. Utrū sit maximū opus dei: ⁊ videtur ꝙ sic. Nā in ps.cxliiij.dr: Miserationes eius sup oīa opera eiꝰ. Et eccl̄ia cātat. Deꝰ qui oīpotentiā tuaz parcēdo maxīe ⁊ miserādo manifestas. Et Aug.exponēs illud Job.xiiij. Maiora hoꝝ faciet.ait: Maius est vt ex impio iustus fiat q̄z creare celū et terram. Sed in cōtrariū arguere possumꝰ. Primo qꝛ ꝑ iustificationē impij cōsequitur aliquis gratiā vie: sed ꝑ glorificationez cōsequitur aliq̄s gratiā patrie que maior est: ergo glorificatio angeloꝝ vel hominū est maius opus q̄z impij iustificatio. Scdo arguimus qm̄ iustificatio impij ordinat̄ ad bonū particulare vnius hoīs: sed bonū vniuersale: scilz vniuersi est maius q̄z bonū vnius hoīs. vt pz in j.Ethi. ergo maius opus est creatio celi ⁊ terre q̄ iustificatio impij. Respondet sanctꝰ Tho.j.ij.vbi.s.ar.ix.ꝙ opus aliquod pōt dici magnum dupliciter. Uno modo ex parte modi agendi: et sic maximū est opus creationis in quo ex nihilo fit aliquid. Alio modo potest dici magnū aliq̄d ꝓpter eius magnitudinem qd̄ fit: ⁊ ꝑm hoc maius opus est iustificatio impij que terminatur ad bonum eternuz diuine participationis q̄ creatio celi ⁊ terre que terminat̄ ad bonum nature mutabilis. Unde August. cū dixisset ꝙ maius est vt ex impio fiat iustus ⁊c. subiūxit. Celum enim ⁊ terra trāsibit: predestinatoꝝ aūt salus ⁊ iustificatio ꝑmanebit. Ad primū aūt argumentū qd̄ infert ꝙ glorificatio angelorū et hominuz est maius opus q̄ impij iustificatio: dicēdum ꝙ aliquid dicitur magnū dupliciter. Uno modo ꝑm quātitatē absolutā: ⁊ hoc modo donum glorie est maius q̄ donū gratie iustificantis impiū. Et ꝑm hoc glorificatio iustorum est maius opus q̄ iustificatio impij. Alio modo dr aliquid magnū quātitate ꝓportionis: sicut dr mons paruus ⁊ milium magnum. Et hoc modo donū gratia iustificantis impium est maius q̄ donum glorie beatificantis iustū: qꝛ plus excedit donū gratie dignitatē impij qui erat dignus pena q̄ donum glorie dignitatem iusti: qꝛ ex hocipso ꝙ est iustificatus est dignꝰ gloria. Et ideo Augusti.vbi.s.dicit: Judicet qui potest virum maius sit iustos angelos creare q̄z impios iustificare. Certe si equalis est vtrūq̄z potētie: hoc maioris ē misericordie. Ad scdm dicendū ꝙ bonuz vniuersi est maius q̄ bonū particularis vniꝰ si accipiatur vtrūq̄z in eodem genere: sed bonuz gratie vnius est maius q̄z bonum nature totius et vniuersi. Tertio cōtingit dubitare de iustificatione peccatoris vtrū sit miraculosa. Et dicūt Richar.⁊ Tho.vbi.s.arti.x. ꝙ iustificatio impij etsi fiat per potentiā supnaturalis agētis: tn̄ miraculosa nō est loquendo ꝓprie de miraculo: eo ꝙ naturaliter aīa est gr̄e capax. Eo em̄ ipo ꝙ facta est ad imaginez dei: capax est dei ꝑ gratiā. vt Aug.dicit.xiiij.de trini. Si ꝟo deus qn̄q̄z tā vehementer aīam moueret vt statim quādā ꝑfectionē iusticie assequeretur: sicut fuit in ꝯuersione pauli: adhibita etiā exterius admirabili visione ⁊ ꝓstratione alijsq̄z circūstantijs miraculosis: tunc talis iustificatio miraculosa diceret̄. Jō cōuersio Pauli tanq̄z miraculosa in ecclesia cōmemorat̄ celebriter. Quare ꝟo deus nō concurrat semꝑ ad iusticādos impios cū similibus signis: nō interest nostra dijudicare. Nobis satis esse debet qꝛ post facinora et delicta postq̄ inueterata mala qn̄cūq̄z volue-

rimus gratiã ei⁹ ⁊ charitatẽ nobis cõciliare: semp ad vota illũ inuenietis paratũ nõ differre aiam peccatricẽ si eam cõpunctã viderit iustaz facere. Redite ergo ꝓuaricatores ad cor: et cognoscite miseriã animarũ vestrarũ. Videte periculã inferni que vobis imminẽt: cogitate clementiã: mãsuetudinẽ: pietatem: et miam oĩpotẽtis dei: ⁊ eruẽtes veterem hoiem reuertimini ad illũ ⁊ agite penitẽtiã: vt sic obtineatis gratiã in presenti ⁊ in futuro eternã gloriam. Amen.

¶ Feria.v. post dñicaz in septuagesima de complacẽtia quã habet de⁹ qñ peccatores reuertunt ad pniam. Sermo.v.

VOx dilecti pulsantis: Aperi mihi sozor mea spõsa. Iterũ vbi. ō. Excogitat creator noster deus semp hoies saluos facere: non solũ iustos: sed etiã peccatores si eorũ malicia non obsistat. Quos et si vocet cũ mia vt dictũ est in precedẽti sermone: excitat adhuc vt ad penitentiam reuertamur cũ voce complacẽtie. Ostẽdit em̃ signis manifestissimis summã habere complacentiã de cõuersione peccatoꝝ: nã nõ solũ illis pctã remittit sed adhuc copiosa beneficia illis clemẽtissime tribuit. Quã obrem in presenti sermone colligere volo qui sint effect⁹ diuine complacẽtie que sequunt penitentiam aĩe audientis vocẽ dilecti sponsi. Et notabo tres principales effectus.

Primus dicitur bonoꝝ restitutio.
Secũdus angeloꝝ letificatio.
Tertius peccatoꝝ exaltatio.

¶ Qz deus restituit peccatorib⁹ penitẽtibus ꝓpter cõplacẽtiã quã hz de illoꝝ cõuersione oĩa bona que fuerãt per peccatum mortificata. Capitulũ.ſ.

PRimus effectus qui cõsequitur ad cõuersionẽ peccatoris in quo relucet complacentia dei dicit bonoruz restitutio: ꝑm enim doctrinã theologoꝝ Rich. de media villa ar.viij. q.ij. dñi Boñ. et alioꝝ di.xiij.iij.li.parte.ij. ar.ij.q.iij. Deus restituit penitẽti opera per culpam mortificata que antea viua fuerãt. Ad qd̃ clariꝰ intelligẽdũ notanda sunt tria. Primo notãdũ ꝙ oĩa opera bona in charitate facta adueniente mortali culpa mortificant̃ ⁊ deperdunt ꝑm illud Ezech.xviij. Si auerterit se iustus a iustitia sua ⁊ fecerit iniquitatem ꝑm oẽs abominatiões quas operari solet impi⁹ nunqd̃ viuet? oẽs iustitie eius quas fecerat non recordabunt̃. Scõm notãdũ ꝙ cũ dr in scripturis deũ nõ recordari vt in prefata autoritate aut nescire. vt Mat.xxv. Nescio vos. sic est intelligendũ ꝙ nõ recordet̃ aut nesciat illos quos nõ approbat vt remuneratione dignos. Nam vt inqt dñs Boñ. in.ſ. dist.xxxix.ar.ſ.q.ij.c. Dupler est sciẽtia in deo. Una dr simplcis noticie: qt que hz rõnem cognoscẽdi a veritate que est lux summa cui nihil põt occultari: nec etiam tenebre obscurãtur ab ipsa. Ideo de necessitate cognoscit oĩa bona ⁊ mala in quẽ nulla cadit ignorãtia. Alia vocatur sciẽtia approbationis vt dicat̃ scire aliquid qñ illud approbat et nescire cũ reprobat. Sic etiã nõ recordari dicitur: nõ ꝙ obliuio cadat in eo: sed qz nõ recordatur maloꝝ que qs fecit ⁊ de illis penituit vt ea puniat: nec recordat̃ bonorum que qs fecit ⁊ per peccatũ ab illis cecidit vt ea remuneret. Tertiũ notandũ ꝙ si qs ante peccatum ꝓpter bona per eum in charitate facta meruisset esse de secundo aut de tertio vel de vltimo ordine angelorum: ⁊ postea peccato adueniente tale meritum perdidisset ⁊ talis ad penitẽtiam rediret: reuiuiscũt ei bona preterita que fuerũt mortificata eo ꝙ in tali statu meriti est in qd̃ erat anteꝙ caderet: vtputa si erat in merito perueniẽdi ad secũdum ordinẽ beatoꝝ ad penitẽtiam veniẽs in tali merito se reciperet: ⁊ sic de oĩbus gradibus beatitudinis. Qd̃ expresse saluator noster innuit in parabola de filio prodigo Luc. xv. Quẽ cum vidisset pater seminudum

vestes laceratas habētem ⁊ discalciatū idest propter suā culpam priuatum merito precedenti: dixit ad seruos suos. Cito ꝓferte stolam primā ⁊ induite illum: ⁊ date anulū in manu eius: ⁊ calciamēta in pedes: per que oīa precedēs meritum deperditū per peccatum bonitate dei penitētibus restitutū verissime intelligitur. Sed contra hoc nonnulli arguūt ꝙ quoddā Hugonis dictū. Nemo inquit in spe correctiōis peccare debet: qz qđ semel amittit ipsum amplius nō recuperat. Ad hoc respōdet Bona. dist. xiiij. iiij. li. vbi. s. ꝙ dictū Hugonis intelligit de illo opere bono qđ homo potuisset facere vel fecisset illo tēpore quo peccauit: quo quidē nō recuperabitur: qz si alio tēpore velit facere qđ omisit perdit opus qđ deberet facere pro illo tēpore. Et si adhuc instet per illud qđ Hiero. ait in. c. quicūqz. di. l. Reuerti in pristinum gradū difficile est. Possumus respōdere ꝙ Hiero. loquit ibi de gradu tēporalis dignitatis: aut spiritualis et ecclesiastice: sicut patet in verbis eius: et in plerisqz capitulis precedētibus et consequētibus. Nos autē loquimur de statu eterne salutis ⁊ merito triumphātis ecclesie.

¶ Qz deus facit angelos letari in cōuersione peccatorū: ⁊ de augmento gaudij in angelis beatis. Capitulum. ij.

Secūdus effectus qui consequitur conuersionē peccatricis aīe in quo relucet cōplacētia dei ꝺr angelorū letificatio. Facit vtiqz deus angelos oēs iubilare et exultare cū peccator cōuertitur ad penitētiam. Vñ Luc. xv. dicit verbo xpi. Gaudiū est angelis dei sup vno peccatore penitentiam agente. Ad qđ intelligendū notandū ꝫm Bon. dist. xxj. ij. libri. ar. ij. q. ij. c. ꝙ gaudium angelorum crescit. pōt intelligi duplicater. Aut extēsiue aut intēsiue. Extensiue dicit crescere qñ quis de pluribus gaudet. Intēsiue vo quando affectus eiꝰ de aliquo copiosiꝰ gaudet. Si ergo loquamur de cremēto gaudij ꝫm primum modum sic verū est: et doctores cōiter sentiunt ꝙ ipsis beatis angelis accrescat gaudiū ex salute peccatoz: qz de pluribus gaudēt ꝫm ꝙ plures salnātur. Si aūt loquamur de cremēto gaudij quātum ad intensionē: sic est distinguendū. Nam gaudiū duplex est. Quoddam est gaudium in quo consistit premiū substantiale: ⁊ illud est gaudiū de bono increato: qđ angelus habet de deo: et est in deo. Est iterū gaudium quoddā accidētale: ⁊ illud est gaudium qđ angelus habet de bono creato siue proprio siue alieno. De huius vo gaudij augmento tripler fuit opinio. ¶ Prima eorum qui dixerunt ꝙ in angelis beatis accrescit vtrūqz gaudium intensiue: qz nondum sunt perfecte beati q̄uis sint confirmati in gratia. Sed hec opinio falsa est: qm̄ perfecta beatitudo in visione consistit diuine essentie. ⁊ Matth. xviij. dicitur: Angeli eoz semper vidēt faciem patris mei qui in celis est. ¶ Secūda opinio fuit eoz qui dixerūt ꝙ neutrū gaudium crescat in angelis intēsiue: sed solum extēsiue: sicut charitas eoz non est maior ꝙ fuit ab initio q̄uis plures nūc diligant ꝙ tunc. Sed istud non videt probabile: qz si angelis accrescit materia gaudij: accrescit ⁊ ipsum gaudium. ¶ Tertia opinio catholica et secura est eoz qui tenēt ꝙ in angelis nullo modo accrescit gaudiū in quo cōsistit premium essentiale. qz quātū ad illud perfecte sunt beati. Sed gaudiū in quo cōsistit premiū accidentale: accrescere pōt nō solū extēsiue: verūetiā intēsiue ⁊ ratione boni ꝓpij: ⁊ rōne boni cōiuncti: qz ministrādo alijs bona opera faciunt in quibus premiū accidētale merentur: ⁊ qz etiā cōiues suos ad beatitudinem perducūt sup quibus congratulantur. O ꝙvigilāter itaqz atqz sollicite debēt curare peccatores miseri de suis peccatis priam facere quos expectāt oēs angelici chori quos inuitāt angeli ad paradisj delitias. Venite inquiunt pecca-

tores fetidi: venite ad possidendū ciuitatē omnium bonoꝝ vbertate re ertissimam. Uenite per sanctam pnīam ad cenā magni dei. Quid queritis male operando cum tenebrarū principe: quid cū cōmercio demonū quale premiū de peccatis ⁊ malis cōmissis expectare potestis. Stipendia (inq̄t apl's) pctī mors est. Roma. vj. Nostra sit vobis grata societas vt simul conuiuamus in felicissimo regno dei. O pctōres duri: o peccatores obstinati: vos expectam⁹ vt agatis penitentiam: que tm̄ placet deo nostro vt ⁊ nos velit etiā in vestra cōuersione letissimos fieri atq̄ iocūdos.

¶ Qꝛ deus etiā in ecclesia militāti exaltat et sublimat ad dignitates spūales pctōres si reuertant̄ ad pnīam. Cap̄. iij.

Tertius effectus qui cōsequitur cōuersionem peccatoris dicit̄ peccatoꝝ exaltatio. Uoluit quidem deus ostendere q̄gratum sibi est cuꝫ peccatores ad penitentiā cōuertunt̄ eos mirū in moduꝫ sublimādo ⁊ exaltando in vtraq̄ ecclesia militāte: scꝫ ⁊ triūphante. Et licꝫ ꝟm rigorē discipline quādoq̄ factum sit vt ab ecclesiasticis dignitatibus propter crimina nonnulli caderēt ad quas etiā post peractam penitentiam non liceret redire: vt scribitur. l. dist. c. vti cōstitueretur. ⁊. c. si lapsis. ⁊. c. qui semel. et. c. presbyterū. ⁊. c. miror. ⁊. c. clericum. ⁊. c. clerico. ⁊. c. si ep̄s. Uerūtamen hoc nō d̄r ex desperatiōe indulgētie. Quinimmo inuenti sunt q̄plures qui post lapsum per penitentiā restituti sunt ad spūales ordīes ⁊ ecclesiasticas dignitates. Fuit princeps apostoloꝝ Petrus restitutus per pnīam ad apostolatū ⁊ principatuꝫ apl'oꝝ nō obstante precedēti pctō. sicut scribit̄. l. dist. c. pōderet. ⁊. c. considerandum. ⁊. c. fidelior. In. c. v̄o si post ordinationē. §. ecōtra. Alia peccatorum penitentium inducūtur exempla. Dicitur em̄ ibi sic. Maria soror Aaron post q̄ lepra percussa est: qꝛ in Moysen murmurauerat acta penitētia a peccato mūdata est: ⁊ pristinā gratiā ꝓphetandi recepit Aaron post cōflatum vitulū in summum sacerdotē consecratus est. Dauid post adulteriū ⁊ homicidiū ꝓphetie spiritum recepit ⁊ in ꝓprio gradu permāsit. Achab quoq̄ post mortē Naboth viri sanctissimi per penitentiā humiliat⁹ in regia sede remāsit. Et vt preteream⁹ multa exēpla veteris testamenti. Petr⁹ negauit xp̄m ⁊ postea princeps apl'orū factus est. Paulus Stephanuꝫ lapidauit: ⁊ tn̄ a deo in apostolum est electus. Multi quoq̄ ab heresi ad vnitatem fidei catholice reuertētes in suis ordinibus sunt recepti. Alij v̄o ad ep̄alez etiā gradū sunt ꝓmoti: vtpote Augu. ⁊ alij plurimi. hec ibi. Uerūtn̄ inter oēs peccatores ꝑ penitentiā restitutos ad precedētes gradus siue ad alios aliquos de nouo eis collatos efficaciorem nobis fiduciā ⁊ animū prestāt tres illi nequissimi viri. Paulus suꝑbissimus. Dauid luxuriosissimus. Mattheus v̄o cupidissimus ⁊ auarus. Hoꝝ tn̄ voces magis q̄ alioꝝ voluit spirissanctus in ecclesia resonare. Licꝫ em̄ scripserint euangelia: Johānes Lucas ⁊ Marcus: tn̄ frequētius legitur euangeliū ꝟm Mattheuꝫ. Et licꝫ inueniant̄ psal. alioꝝ multorum non solum illi quos Dauid cecinit: tn̄ eccl'ia psalmos Dauid sepi⁹ decātat. Lꝫ etiam Petrus Jacobus et Johannes: ac Judas Thadeus suas epl'as canonicas scripserint: tn̄ epistole Pauli magis in diuinis officijs habentur in vsu. Qd̄ iō factū esse credēdum est vt oēs percipiāt q̄chara deo sit cōuersio peccatorū quos tam sublimiter per penitentiā in ecclesia sua dignatus est exaltare. Quāta autē erit talium in regno celoꝝ gloria a redēptore mūdi dictū est Matth. xxj. Meretrices inquit ⁊ publicani precedent vos in regno celorū. Et hoc exēplo monstratum est in Thaide meretrice pulcherrima et formosa que post q̄ multorum animas illaqueauerat: dedissetq̄ multis occasionē seipsos interficiendi; accedēte ad eam Panutio san-

ctissimo viro ꝯtritionē ⁊ cōpūctionem suoꝝ scelerū habuit adustisq; oībus vanitatib⁹ in platea publica: vt daret exēplum his cū quib⁹ peccauerit: in cellula quadā paruula se inclusit in qua per fenestrā paululū panis ⁊ aque q̄b⁹ sustētaret̄ die qualibet accipiebat. Cū ergo trib⁹ annis fuisset inclusa ꝓfectus Panuti⁹ ad abbatē Antoniū cui multa reuelabant̄ a deo vt ab eo inq̄reret si ei de⁹ sua pctā remisisset. Narrata cā sanctus Antoni⁹ cōuocatis discipulis p̄cepit vt illa nocte orarēt: statimq; abbas Paulus maior discipul⁹ Antonij vidit in celis lectū speciosis ac p̄ciosis vestib⁹ ornatū: quē tres virgines sacre: facie clara custodiebāt. Cūq; Paulus diceret gl̄iam illā esse Antonij: audiuit vocē dicētē sibi. Nō ē Antonij: sꝫ Thaidis meretricis. Qd̄ cuꝫ mane audisset Panutius cū gaudio discessit: ⁊ cū illā eduxisset de cella: quindecim dies supuixit: post quos meretrix penitēs q̄euit in dn̄o. Audiuimus igit̄ ex trib⁹ effectibus enarratis ꝙ summa est in deo cōplacētia vt peccatores reuertant̄ ad illum: ⁊ tn̄ cū ip̄e hac voce melliflua incitet oēs: nescio vnde fiat nisi ex humani cordis duricia vt nō audiat̄: O infelix anima peccatrix. O seua īmanis ⁊ crudelior omni belua: desine iam malefacere: impone finem delictis tuis: quere dn̄m deum tuum dum inueniri potest: vt accipias ab eo gr̄am in presenti: ⁊ in futuro ꝑpetuā gloriā. Amen.

¶ Feria sexta post dominicā in septuagesima de īflāmato ⁊ ardētissimo amore dei quē ip̄e clemētissim⁹ pr̄ pctōrib⁹ exhibet ⁊ ostendit vt illos ad se trahat ac reuocet ⁊ inducat ad penitentiam.

Sermo.vj.

Amore langueo

Habent̄ hec verba in persona xp̄i: dei ⁊ hominis salutem peccatoꝝ sitiētis originaliter Cant̄.v.c. Si cogitarēt excecati peccatores quāta dilectione complectitur illos pijssimus de⁹ ꝓfecto omni studio ⁊ vigilantia deposita delictorū sarcina ad diligentē se ꝓperarēt. Neq; em̄ inueniri quispiā pōt nō pater: non mater: nō frater: nō soror: nō filia: non fili⁹: nō deniq; domesticus q̄libet amicus siue ꝓpinquus q̄ tātū diligat eos quātū amat ip̄e mitissimus pater celestis. Qꝛ ꝯsiderans Hugo in lib. de arra spōse sic alloquit̄ animam peccatricē. Sponsum habes ⁊ nescis pulcherrimū omniū ⁊ faciē eius nō vidisti. Ille te vidit: qꝛ nisi te vidisset nō te diligeret. Noluit adhuc seip̄m tibi p̄sentare: sed munera misit. arrā dedit pign⁹ amoris. hec ille. Est vtiq; anime legitimus ⁊ immaculatus spōsus de⁹ dei filius q̄ in cruce exaltatus clamat grāde ⁊ amorosa voce: dicitq; aīe ꝓpter pctā pereūti ⁊ ad īferna currēti: illud Hiere. ij.c. Tu aūt fornicata es cū amatoribus multis: tn̄ reuertere ad me: ⁊ ego suscipiā te. Quidnā dulcius: quid suauius: quidve clemētius pōt audiri? Ostendit nēpe multis diuersisq; modis rex regū regū de⁹ noster ꝙ hoīem diligit: eiusq; salutē etiā post peccata ⁊ nefanda facinora ardentissime sitit. Quapropter vt euigilēt somnolēti peccatores ⁊ expergiscantur ad vocem beniuolentie summi dei in presenti sermone dei amore quē deus peccatoribus exhibet: nōnulla erūt vidēda: vt verificet̄ in corde omniū qd̄ dictū est in themate in persona illius: qꝛ scꝫ amore langueo. In quibus verbis de amore illo tria mysteria principaliter proponimus declarāda,

Primum de ipsius veritate.
Scd̄m de eius voluntate.
Tertium de eius copiositate.

¶ Qualiter deus ex amore malis ⁊ peccatorib⁹ copiosissima bn̄ficia sua larg t̄ ⁊ q̄d est amor siue dilectio dei. Cap̄m.j.

Primū mysteriū declarandū de amore quo deus peccatores diligit d̄r veritatis. Nam possent nō immerito aliqui dubitare An verū sit ꝙ deus peccato-

res diligat. Qm̃ si diceret ꝙ sic: statim occurrerẽt dicta scripture sacre quibus insinuari videt contrariũ. Unde in persona dei Prouerb. viij. ôr: Ego diligentes me diligo. Et Job. xxxv. c. xps dicit: Qui diligit me diliget a patre meo et ego diligã eum: sed peccatores non diligunt deũ: ergo deus nõ diligit illos. Et Eccl. xij. sapiẽs inquit: Altissimus odio habet peccatores. Et Judicũ. v. scribit: Deus peccatoꝝ odit iniquitatẽ. Et Augu. xij. de ciui. dei. c. iij. ita asserit. Dicuntur in scripturis inimici dei qui nõ natura sed vitijs: aduersant eis imperio: nihil ei nocere valẽtes: sed sibi. Inimici em̃ sunt resistẽdi volũtate: nõ potestate ledẽdi. ⁊ Aug. in lib. de pnĩa refert: qõ etiã ponit de peni. di. iij. in. c. sunt plures. Scio dm̃ inimicũ om̃i criminoso. Et Dauid in ps. xxx. ad deuꝝ sic loquit. Odisti oẽs obseruãtes vanitates: idest pctã. Et Sapiẽtie. xiij. c. similiter dicit Sunt deo odio impius et impietates eius. Si itaq; inter deum ⁊ peccatores est inimicitia ⁊ odium: ergo deest amor qm̃ simul ista stare nõ possunt. Sed cõtra est dictũ sapientis. Sap. xj. qui deo dicit: Diligis oĩa que sunt: ⁊ nihil eorũ odisti que fecisti. Pro hui⁹ dubij declaratione notanda est sentẽtia dñi Boñ. dist. xxij. iij. li. q. ij. que talis est: ꝙ deus non dicitur creaturam diligere ratione affectionis animi: sed rõne cõicationis alicuius boni. Jta ꝙ dilectio dei ôr potius esse dilectio effectus q̃ affectus. Cõicatio aũt bonitatis diuine si attendat quãtũ ad effectũ gratie nõ se extendit ad pctõres: ideo ꝓpter huius boni subtractionẽ ôr illos odire. Et sic intelligunt autoritates superius allegate. Sed cõicatio alioꝝ bñficioꝝ ⁊ bonis ⁊ malis eadẽ est: ob qõ ⁊ malos etiã diligit nõ vt malos sed sua illis bñficia tribuens vt boni fiãt. Sũt aũt inter cetera tria bñficia pctõribus a deo collata.

Primum creationis.
Scõm gubernationis.
Tertium sociationis.

¶ Primum beneficium qõ deus pctõribus cõfert er dilectione ⁊ amore dicit creationis. Quisnã estimat quantũ bonũ est esse i numero creaturarũ nõ quarũcunq; sed rõnabiliũ. Nullo qdẽ pcio emi posset vnus er oculis vel alijs mẽbris nr̃is: multo magis nec aliqua potentia aĩe. Et quis est qui dedit aĩam cum potẽtijs: ⁊ corpus tã bonis q̃ malis nisi deus. Et cur dedit nisi ex mera charitate ⁊ liberalitate sua. Hoc est qõ Lact. in. ij. li. di. insti. ait: Deus veri patris officio functus est: ipe corpus effinxit: ipse aĩam qua spiramus infudit. Illius est totũ quicq̃d sumus. Et Ber. in ser. Parũ ne tibi videt o hõ cogita qualem te fecit. Nẽpe fm̃ corpus egregiaꝝ creaturã fm̃ aĩam magis imagine creatoris insignem: rationis participẽ: beatitudinis eterne capacẽ. Porro ambo sibi coherere fecit artificio incomprehẽsibili ⁊ sapiẽtia inuestigabili. Nec hoc ante promeruit qui ante non fuit: nec spes retributionis fuit: qm̃ bonoruꝝ nostrorum non eget. hec ille. Sed qui non recte de deo sentiunt de eius beneficijs ingratissimi conqueruntur: dicũt etem̃ ꝙ ls magnum bonum sit esse qõ p creationem peccatores acceperunt a deo: tamen cũ deus prescierit eos futuros malos atq; damnandos cur illos creauit. Quibus sic respondet Aug. ij. li. de ciui. dei. c. xvij. Neq; enim deus vllũ nõ dico angeloꝝ: sed vel hominum crearet quem malum futuruꝝ esse prescisset: nisi pariter nosset quibus eos bonorum vsibus commodaret: atq; ita ordinem seculorum tanq̃ pulcherrimum carmẽ etiam ex quibusdã quasi antithetis honestaret. Antitheta enim que appellãtur in ornamentis elocutionis sunt decentissima que latine appellantur oppositа: vel quod expressius dicitur contrapositа. Non enim est apud nos huius vocabuli cõsuetudo: cum tamẽ eisdem ornamentis elocutionis etiam sermo latinus vtatur: immo lingue ofum gentium hijs antitheris, ⁊ Paulus apo

stolus in scda epla ad Corinth. illū locū suauiter explicat vbi di. Per arma iusticie a dextris ⁊ a sinistris. Per gloriā ⁊ ignobilitatē: ꝑ infamiā ⁊ bonam famā: vt seductores ⁊ veraces: vt q̄ ignoramur et cognoscimur: quasi moriētes ⁊ ecce viuimus: vt tentati ⁊ nō mortificati vt tristes: semꝑ autē gaudētes: sicut egentes multos aūt locupletātes: tanq̄ nihil habētes ⁊ oīa possidētes. Sicut ergo ista ꝯtraria contrarijs opposita: sermonis pulchritudinem reddūt: ita quadā nō verboꝝ sed rerū eloquētia: ꝯtrarioꝝ oppositiōe seculi pulchritudo cōponitur. hec Aug. Et si adhuc arguerent impij et maligni ꝙ ꝟm Aug. verba videretur quasi necessariū fore vt aliq̄ mali essent vt sic seculi pulchritudo perficeretur. Ego dico ꝙ licz deus ꝟm Aug. in lib. de libe. arbi. nouerit ex quocūq̄ malo bonū elicere: tñ si nullus vnq̄ peccasset siue angelꝰ siue homo: adhuc vniuersuz perfectū esset: nihilq̄ quod ad eius ornatū spectaret sine decore inueniret diminutuz: neq̄ propterea culpādus est sapiētissimus artifex deus qui creauit illos qui dānari debebāt qm̄ non propterea dānātur quia sunt creati: sed qm̄ post creationē sua volūtate facti sunt mali. Quinimmo in hoc maxime relucet immēsa bonitas dei ꝙ tam grāde beneficiū conferre dignatus est etiā illis quos prescibat futuros īgratos ⁊ malos. Secundū beneficiuz qd̄ deus peccatoribꝰ confert ex dilectione ⁊ amore d̄r gubernationis. Indiget eq̄dē homo auxilio oīm creaturarū celi scilz ⁊ terre celestiū inferiorūq̄ corporꝝ sine quibus viuere minime posset. Omnia tñ ista dei sunt de quo in ps. xxiij. d̄r. Dñi est terra ⁊ plenitudo eius orbis terrarū et vniuersi q̄ habitant in eo. Nihilominus ex clemētia largiflua et affluētissima sua libere donat fructū hoꝝ oīm etiā impijs ⁊ malis. Inde Hugo in lib. de arra sponse. ait: Respice vniuersum mūdū istum et cōsidera si aliq̄d in eo sit qd̄ tibi nō seruiat. Oīs natura ad hunc finē dirigit cursum suū vt obsequijs tuis famulet: ⁊ vtilitati deseruiat: tuisq̄ oblectamētis pariter ⁊ necessitatibꝰ ꝟm affluētiā indeficiētē occurrat. Hoc celū hoc terra hoc mare hoc aer: cū his q̄ sunt ī eis vniuersis explere nō cessant. hec ille. Et xp̄s in euāgelio Mat. v. ait: Pluit sup iustos ⁊ iniustos: ⁊ solē suū oriri facit sup bonos ⁊ malos. Tertiū bñficiū qd̄ deus erogat ⁊ largitur ex dilectione et amore ipis peccatoribus dicitur sociatiōis: magnū quippe donū est vt vnusquisq̄ habeat sociū angelū. Hinc magister sentētiarū di. xj. scdi libri allegat Hiero. sup Mat. sic dicēs. Magna dignitas animaruz vt vnaqueq̄ ab ortu natiuitatis sue in sui profectū et custodiam habeat angelum specialiter delegatuz. Ex qua autoritate ꝟm doctores theologie colligūtur tria catholica documēta. Primū documentū ꝟm Alexā. de ales in. ij. volumine summe. ⁊ Archidia. canonista sup. c. firmissime. de cōse. dist. iiij. ꝙ duplex est hoīs natiuitas: scz in vtero ⁊ ex vtero. Prima est qñ anima creat simul ⁊ infunditur corpori. Scda ꝟo qñ exit de ventre matris. Angelus aūt deputat homini a prima natiuitate: scz in vtero. Rō aūt quare nō debeat ante infusionē aīe angelus deputari ad custodiā corporis: ꝟm Bona. in. ij. di. xj. in declaratiōe littere est: qꝛ illa custodia principalius respicit spiritū q̄ corpus. Et ideo non debet specialiter angelum ad suam custodiā habere anteq̄ spiritꝰ infundat. Non debet etiā differri vltra aīe infusionē: qꝛ extūc defendere potest et adiuuare. Utrum autem q̄diu paruulus caret rationis vsu aliquē occultū effectū habeat custodiā angeli quātum ad habitationē ⁊ directionē in bonum: assignare est difficile: sed negare non est tutum. Secundū documentum est ꝙ angelus beatus ꝓpter custodiaz hominis non est homine inferior viatore neq̄ indignior cum id fiat ex dulcedine summi dei. Tertium documētum est

ꝙ angelus non deserit obstinatum in peccatis vsq; ad mortem. Ratio est ꝑm Boñ. qꝛ pronior est bonus angelus ad iuuandũ q̃ malus ad perdendũ. Si ergo malus angelus nõ derelinquit vsq; ad mortẽ hominẽ etiã quãtumcũq; sanctũ: nec bonus hoĩem quãtumcũq; sceleratũ dimittit vsq; in finẽ. Sed cõtra hoc instant nõnulli. qm̃ glo. super illud Hiere. lj. Curauimus babylonem ⁊ nõ est curata: derelinquamus eã. ait: Medici sunt angeli quos a nobis repellimus dũ eoꝝ consilio nõ acquiescimus. Itẽ Damascenus dicit ꝙ antixp̃s carebit angelico presidio. Ex quibus colligi posse videt ꝙ angelus qñq; subtrahit ab homine ꝓpter pctã custodie beneficiũ. Rñdet ad hoc dñs Boñ. vbi. s. ꝙ cõiter tenetur a docto. sacre scripture ꝙ angelus nõ oĩno deserit obstinatos q̃diu sunt viatores: nec tñ a deo diligẽter custodit sicut bonos aut mediocriter malos. Jõ cõiter dr̃ ꝙ quodãmodo deserit ⁊ quodãmodo semper custodit. Explicatio aũt huius diuersimode põt fieri. Nã aliquẽ custodiri ab angelo põt dupliciter intelligi vel ꝑm habitum vel ꝑm actum. Voluerũt ergo aliqui dicere ꝙ angelus obstinatũ ꝑm actum custodiẽdi relinq̃t ꝓ eo ꝙ ipse custodiẽti angelo non obedit: immo contra monitamentem obfirmauit. Quantum v̄o ad habitũ nõ deserit: qꝛ semꝑ prõptus est ei subuenire ⁊ quõ ipsum ad viã veritatis videat inclinari. Sed hic modus dicendi nõ sufficit: qꝛ nullus est a deo malus ⁊ ꝑuersus q̃n angelus bonus possit ei aliqd̃ bñficiũ custodiẽdo largiri. Ergo si semꝑ est ei prõptus facere bonũ videt ꝙ nũq̃ subtrahat oẽm actuꝫ. Et iõ est scd̃s modus dicendi. s. ꝙ duplex est custodie angelice actus. Unꝰ respectu corporis: alter respectu spũs. Unus cõsistit in repulsione hostis ne opprimat corpora: alter arcendo ip̃m ne ꝑuertat aĩas. Primi actus efficacia est in angelo: scd̃i v̄o nõ solũ est in angelo: sed etiã in nobis. Quãtũ ad primũ actum bonꝰ angelus hoĩem vsq; ad mortẽ nõ derelinq̃t: qꝛ nõ patit ipsum a demone opprimi vel occidi: nisi qñ aliter exigit fieri snĩa diuini iudicij. Quantũ v̄o ad secundũ actũ: qꝛ illius efficacia nõ tm̃ est in angelo: sed etiaꝫ in nobis: subtrahit custodie bñficiũ ab his circa q̃s videt se frustra exerceri. vtpote ab excecatis et obstinatis: qui nec recipiunt instructionem nec exhortationẽ. Sed cũ custodia magis respiciat aĩam q̃ corpus: adhuc nõ videtur oĩno probabile ꝙ angelus oẽm actuꝫ custodie subtrahat respectu anime. Et ideo adhuc est tertiꝰ modus dicẽdi probabilior istis. s. ꝙ effectus angelice custodie est respectu boni ⁊ mali respectu boni cõseruãdi vel acquirendi vel augẽdi: respectu v̄o mali discernẽdi vel euitandi vel diminuendi. Bonus ergo angelus obstinatos nõ deserit quãtum ad actum custodie qui respicit malum: qꝛ semper retrahit hoĩes ne labantur in peius. Quantum v̄o ad actum q̃ respicit bonũ obstinatos deserit ⁊ antichristum nõ custodiet. Hec Boñ. Cõsidera nunc aĩa peccatrix quanta fecit tibi deus: ⁊ cuꝫ admiratiõe dic ei illud Job vij. Quid est hõ qꝛ magnificas euꝫ: aut filius hominis: qꝛ reputas eũ: ⁊ quare apponis erga eũ cor tuũ? Cur o magne deus creare voluisti hoĩem paulominꝰ ab angelis minoratuꝫ q̃buslibet alijs a te creatis cõditisq; naturis excellentiorem: imagine tua decoratũ: p̃dotatũq; insignibus potentijs aĩe rõnalis quem presciebas tibi futurũ rebellẽ atq; contrariuꝫ? Cur tot bñficia innumera creaturarũ tuarũ p̃stas his qui te fugiunt: qui te despiciũt: qui te cõtẽnunt. Grandis ꝓfecto numerus est eoꝝ qui te dereliquerunt venã aquarũ viuentiũ. Dereliquerunt inquã te ⁊ auerterunt se a te qui es via recta oẽs infideles idolatre: iudei: heretici: scismatici: ⁊ xp̃iani diabolicis operibꝰ seruiẽtes: excõicati sacrilegi: ꝓditores seditiosi: iracũdi: odiosi: crudeles: d̃tractores: murmuratores: bilĩgues: falsarij: susurrões: ꝑiuri: decepto

res:mendaces:cupidi:raptores:fures: vsurarij:sortilegi:malefici: incantatores:elati:superbi:hypocrite:ambitiosi: arrogātes inanis glorie:cupidi:gulosi: blasphemi:luxores:fornicatores:adulteri:sodomite:ꝛ alijs sceleribus nefandissimis inuoluti. Et tñ tu deus meus imperasti terre vt sustineret illos: produceretq; fructib⁹ quibus sustentare se possent. Jussisti soli ꝛ lune ꝛ stellis vt suos motus exercerēt ad illoꝝ vtilitatem mādatiq; oībus q̄ in celis terrisq; reperiunt vt se cōicent prenominatis inimicis tuis. Cur insup ꝛ angelos cū talibus conuiuere etiam vsq; ad mortē ad illoꝝ custodiā disposuisti? Cur ita blandiris tu deus iustus ꝛ rectus pctōribus ꝛ iniqs O pectora dura:o ferreos mentes: o saxea ꝛ adamātina corda eoꝝ q̄ intelligere nolunt q̄ dum fit amor dei etiam ad pctōres q̄b⁹ vt tactus est bñficia sua gratiosissime impartiri: vt sic occasionē habeāt cōfidēter ad illū redire.

¶ Qualiter deus quātū de se est vellet oēs pctōres esse saluos:ꝛ q̄re si sic vult nō oēs saluantur. Capīm.ij.

Secūdū mysteriū declarāduꝫ de amore quo deus pctōres diligit ō: eius volūtate. Vellet em̄ deus ex charitate sua oēs hoīes nō solum bonos:sed etiā malos saluos fieri:ꝑm illud apli.j. Tim̄.ij. Oēs hoīes vult saluos fieri ꝛ ad agnitionē veritatis venire. Veruntñ ex hoc apli dicto ꝓplexa poterit esse: dubiaq; mens nō multū rectēq; intelligētium. Nā si deus vult hoīes saluos fieri:ergo oēs hoīes saluabunt. Quia vt inq̄t ps. cxiij. Omnia quecq; voluit dñs fecit in celo ꝛ in terra:in mari ꝛ in oībus abyssis:sed nō oēs hoīes saluabunt: igitur nō vult deus oēs hoīes saluos fieri. Soluit hec difficultas per doctores sacros qui apli autoritatem tripliciter exponere solent. Prima expositio est Augustini quaꝫ inducit magister in ter.di. xlvj.primi libri:qō dictū apli pōt intelligi vt in eo sit distributio accōmoda:sicut cum dicimus:oēs hō timet in mari: ꝑm cōem modū loquēdi intelligēdum est qui est in mari. Similiter si dicatur magister iste docet oēs pueros huius ciuitatis:intelligit̄ q̄ docet eos qui addiscunt:nullus em̄ docet nisi per ipsum. Sic in ꝓposito pōt esse sensus:q̄ deus vult saluos fieri oēs hoīes qui saluant̄ q: nullus saluat̄ nisi velit deus. Scōa expositio est magistri in textu qui dicit q̄ ibi est distributio ꝑ generibus singuloꝝ ꝛ nō ꝑ singulis generū:sicut cū ō: Omne aīal fuit in arca noe:q: de oībus generibus aīalium fuerunt ibi aliqua indiuidua. Et sic deus de omni genere vult aliquos saluari:de grecis: de latinis:de iudeis:de prelatis:de subditis: ꝛ de alijs. Tertia expositio est ꝑm Job. damascenum dicentē:q̄ deus vult oēs hoīes saluos fieri volūtate antecedēte nō cōsequente. Volūtas aūt antecedēs ꝑm eūdē reliquosq; theologos est qua quis vult aliquid absolute quantū in se est. Voluntas ō cōsequens est qua quis vult aliquid cōsideratis circūstantijs. Voluntas ergo antecedens in deo est volūtas respectu eius ꝓpter q̄d deꝰ hoīem facit ꝛ est irrefragabiliter bonorum. Voluntas cōsequēs est qua vult aliqua ꝑm prescientiā meritoꝝ: nō que sequitur merita. Prima.s. antecedens ō: a magistris voluntas conditionalis siue voluntas qua deus vult quantum in se est. Scōa aūt.s. cōsequēs ō: absoluta. Differētia aūt inter hanc volūtatē ꝛ illā nō est ꝑm diuersitatē affectionis siue modi volendi qui sit in deo:sed ꝑm rōnem connotandi ꝛ intelligendi put em̄ deus ō: velle oīm salutē quantū in se est:ꝛ antecedenter cōnotat̄ in oībus hoībus ordinabilitas ad salutē: tuꝫ ex parte nature date:tum ex parte gratie oblate. Dedit enim deus naturam ꝑm quā possent hoīes cognoscere illuꝫ:ꝛ cognitum querere:ꝛ quesitū inuenire: ac inuento inherere:ꝛ per hoc salutē obtinere. Gratiam similiter obtulit dum filiū misit:cuius meritū oīm saluti suffi

ait. Leges ⁊ mādata salutis tribuit et ostendit. Ipse etiā presto est oībus inq̄rentibus ⁊ inuocātibus eū. Uelle ergo hoīem antecedenter saluare est ordinatuz ad salutē facere ⁊ saluari volēti nō deesse. Uñ velle antecedēter saluare nō cōnotat salutē: sed ordinabilitatē ad salutem. Uelle aūt cōsequenter siue absolute saluare: est velle dare salutē ei quē prescit ad salutē peruēturū per suū auxiliū ⁊ gratiā: cōnotat salutis euentuz. Et sic nō est dicere ꝙ deus velit oēs homines saluos fieri. Et hec tertia expositio magis efficax est ad clare intelligenda apli verba. Ex q̄bus elicit ꝙ amoto sus deus nec ī minimo deest ad succurrendū: subueniendū: fauendūq̄ pctōribus vt saluent. Qui si non saluant ipsi soli sunt accusandi meritoq̄ reprehendendi qui bibere noluerunt aquā fontis indeficientis amoris diuini.

¶ Qualiter deus ostendit amorem suū peccatoribus illos supportando vocando ⁊ offerendo filium suum vnigenitū ac sanguinem eius. Capīm. ij.

Tertiū mysteriū cōtēplādum de amore quo deus pctōres diligit ōr de ipsius copiosita te. Nā preterea q̄ dicta sunt in primo ⁊ scō mysteriis precedentib⁹ inuenio adhuc p̄cipue tria signa exuimētia copiosissimū amplissimūq̄ amorem diuinum erga pctōz salutem.

Primum ōr supportatio.
Secundum vocatio.
Tertium oblatio.

¶ Primū signum ōr supportatio. Supportat eq̄dem deus ⁊ expectat patiēter pctōres qui post cōmissa pctā iuste meritoq̄ puniri possent. Oīs em̄ qui peccatum facit ⁊ mortaliter peccat: meretur subito priuari q̄buslibet beneficijs corporalibus: ꝛpalibus: ⁊ spūalibus. Meref adhuc descēdere viuēs ad infernū. Et quid est ꝙ deus hunc rigorē iusticie contra peccatores non exercet: quinimo differt vltionem nō solum per dies sed per mēses ⁊ annos. O quot reperiūtur in hac mortali vita: qui per decem aut viginti aut triginta aut plures annos semper in peccatis dormierūt: ⁊ tñ illos non exterminauit deus. An forte putamus id factum esse: q⁹ sibi peccata non disp icent: vel q⁹ iniustus illa punire negligit: vel q⁹ ignorans illa non videt: aut impotens factus illa vindicare non valet? Absit vt ista cogitemus de deo magno ⁊ immortali: qui optimus abominatur omne malus: iustusq̄ nullum relinquit impunitum: sapiens oīa videt: omnia nouit: omnia perscrutat: cuius potentie nulla creatura resistere possit. Cur ergo tamdiu punire peccata dissimulat: nisi q⁹ languet amore. Hinc est ꝙ Petrus. ij. epla. c. iij. ait: Dñs patienter agit nolens aliquos perire: sed oēs ad penitentiā reuerti. Et Salomō Sap̄. xj. dicit: Misereris omnium dñe: q⁹ oīa potes ⁊ dissimulas peccata hominum propter penitentiam. Secundum signum exprimens copiosissimum amorem diuinum dicitur vocatio. Apparet vtiq̄ quantum velit deus peccatorum salutem qñ non solum illos nō punit ⁊ suffert: verūetiam multipliciter inuitat ⁊ vocat. Quidnam sunt tot dei beneficia peccatorib⁹ collata: de quibus pauloante memoriā fecimus: nisi voces blā de ipsos pctōres alliciētes? Quid sunt scripture sacre? quid sanctorum exēpla? quid doctoꝝ tam diffusa dicta? quid p̄missiones? quid cōminationes? quid p̄cepta legis? quid ecclesie sacramenta? quid denicq̄ viue voces tot predicatoꝝ ⁊ hmōi? Oīa siquidem ista clamor quidam sunt ad pctōrum aures fortiter sonans: ⁊ tandem ab alto crucis auditur vox illa nō paruipenda pēdentis in eo crucifixi iesu. Sitio: sitio: sitio. Sitiebat enim vt Ber. ⁊ Aug̃. exponunt nostram salutem. Unde ⁊ Ber. ait: Ascendit in altum crucis vt ab omnibus videretur: voce magna clamauit vt ab oībus audiretur clamori lachrymas addidit vt homo ei compateretur. Qui ad eius clamorem non excitatur: ad voces

non cōpungitur: grauior est terra: duri
or petra: ⁊ fetidior sepulcro. Tertium si
gnum in quo relucet erga nos amor di
uinus d̄r oblatio. Pro salute nāq; pctō
rum obtulit deus pater vnigenitū filiū
suum: illūq; misit in mūdū. Unde Joh.
iij. Sic deus dilexit mundū vt filiū suū
vnigenitū daret: vt oīs qui credit in eū
nō pereat: sed habeat vitam eternā. Ip
se v̄o dei filius incarnatus seipsum ob
tulit in ligno crucis holocaustum ⁊ ho
stiam sanguinē ꝓpriū fundēs in remis
sionez pctōꝝ: qui tante fuit efficacie vt
sufficere posset ad salutē infinitoꝝ ho
minum si tot darent. Unde Apoc. j. d̄r:
Dilexit nos ⁊ lauit nos a peccatis no
stris in sanguine suo. Sanguinē itaq;
illum passim ⁊ indistincte offert oībus
pctōribus. Offert inquā de capite suo
spinis pūgētibus coronato de facie sua
decora alapis dure percussa: de manib⁹
⁊ pedibus clauis in cruce infixis: de to
to corpore ad columnam crudeliter fla
gellato: ⁊ de latere suo lancea aperto ⁊
vulnerato. Propter q̄ oīa deuot⁹ Ber.
sermone. xxij. super Cañ. ait: Ad cumu
lum pietatis tradidit in morte animaz
suam: ⁊ de ꝓprio latere protulit preciū
nostre satisfactionis. Unde ad se versi
culum illū traxit. ps̄. cxxix. Quia apud
dn̄m mīa: ⁊ copiosa apud eū redēptio.
O amor v̄e incomparabilis. O amor in
cogitabilis. Stat in cruce dei filius et
pctōribus dicit: Si saluari cupitis si sa
lutem queritis: ⁊ ego ꝓ vobis vt salue
mini patri meo sanguinem innocētēq;
vitam offero. Sed tāta est humani cor
dis duricia vt paucissimi inueniātur q̄
velint sua peccata corrigere: deoq; sum
mo bono firmiter inherere. Qui aūt re
dire nō neglexerint: saluabunt ꝑ miseri
cordiaz ⁊ clemētiā illius q̄ es bn̄dictus
in secula seculoꝝ. Amen.

¶ Sabbato dominice sexagesime de di
latione penitētie ⁊ quare multi tardāt
seu differunt ad penitentiam redire au
dientes deum benignum sic misericor
diter ipsos vocantem. Sermo. vij.

Cum tēpus ha
bemus operemur bonū.
Doctoris gētium verba
sunt ista originalr̄ Gal.
vj. Cū audiunt pctōres
q̄plurimi ea q̄ dicta sunt de benignita
te: beniuolētia: ac dilectione dei vocan
tis ⁊ inuitātis illos ad pn̄iam: statuūt
in aīo suo oīno ad illā redire. Sz diabo
lica fraude decepti interponūt tēporuz
spacia: asserētes se penitentiā facturos
nō in pn̄ti: sz in futuro cū vl' infirmitas
aliqua vel lāguor grauis aduenerit: vel
cū senecta iā seculi delitias amplius nō
gustabit. Talib⁹ aūt sic opinātib⁹ videt
tutā ducere vitā esseq; i statu salutis et
gr̄e. Uerūtn̄ q̄periculosissime errēt: in
hoc s̄mone apire cēsui: in q̄ de dilatiōe
penitētie aliq̄ pulchra ⁊ vtilia deo duce
percurrā: qm̄ nō est ꝓcrastinandū vt bn̄
faciamus s̄m apl'i documentū qui dicit
in verbis in themate nostro propositis
Dū tempus habemus. scilicz nūc ⁊ nō
postea hodie ⁊ non cras: operemur bo
nū ad deū per penitentiaz reuertentes.
Ubi de dilatione penitētie seu ꝓlonga
tione tria mysteria occurrūt declarāda.

Primū dicitur causalitatis
Secundum fatuitatis.
Tertium iniquitatis.

¶ Qr multi differunt penitere seducti
a diabolo: aut per timorem: aut pro
pter pudorez: aut propter spem: aut de
sperationem. Cap. j.

Primū mysteriū d̄r causali
tatis. In quo exquirere li
cet q̄ est causa cū pctōres ef
ficaciā ⁊ necessitatē pn̄ie co
gnoscētis illā differre volūt
Et possunt assignari principaliter quat
tuor cause potissime ac principales qui
bus hoīes peccatis inuoluti procrasti
nant penitere.

Prima d̄r timor.
Scd̄a pudor.
Tertia spes.
Quarta desperatio.

¶ Prima cā dr timor. Timent em̄ multi ad pniam redire: qr cogitāt laboriosum esse de suis culpis atqꝫ pctis satisfacere. Sed his tria remedia ad timorē repellēdū dari possunt. Primū est cōsideratio pn̄tis pene facilitatis. Scdm cōsideratio pn̄tis pene modicitatis. Tertiū cōsideratio pn̄tis pene breuitatis. Primū remediuꝫ est cōsideratio facilitatis ⁊ possibilitatis pene quā exigit satisfactio: de qua tria dico notāda ꝟm Tho. in. iiij. xv. di. q. j. ar. ij. q. j. ¶ Primū notandū ꝙ lꝫ pnia infructuosa sit sine satisfactiōe: tn̄ aliud ē facere eq̄ualēs: aliud possibile. Deus nō exigit a pctōrib⁹ equiualēs vel eq̄le: qr h̄ est impossibile. Nā ꝟm pb̄m. ix. eth̄. in his honorib⁹ q̄ sūt ad deū ⁊ ad parētes nō tenet hō ad eq̄ualēs sed ad possibile. iō tenet hō satisfacere ꝟm possibilitatē suā. Un̄ apl's ad Titū. iij. Nō ex operib⁹ iusticie q̄ fecimus nos. ¶ Scdm notādū ꝙ q̄uis hō totū posse suū debeat deo: nō tn̄ exigit de necessitate vt totuꝫ qd̄ possit faciat. qr hoc est īpossibile ꝟm statum pn̄tis vitē: cū oporteat hoīem circa multa sollicitū esse. ¶ Tertiū notādū ꝙ facere aliq̄d acceptū deo pōt ītelligi dupl'r. Aut ꝟtute ꝓpria. ⁊ sic null⁹ pōt satisfacere de pctis ī deū cōmissis aut ꝟtute alteri⁹ ⁊ sic vnusq̄sqꝫ merito xp̄i pōt satisfacere qd̄ est infinitū. Et si obijceret ꝙ xp̄s liberauit nos a pena debita ꝓ pctis nostris. iuxta illd̄. j. Pet. ij. c. Pctā nr̄a ipe ꝑtulit in corꝑe suo suꝑ lignū. Qd̄ exponens magister sniarū in. iij. dist. xix. ait: Pctā portare est penā illoꝝ exoluere. et ad hoc ē dictuꝫ Esa. liij. Uere lāguores nr̄os ipe tulit: ⁊ dolores nr̄os ipse portauit. Ergo nl'la satisfactio penalis erit necessaria vel si erit necessaria nō plene xp̄s satisfecit ꝓ nobis. Rn̄deri pōt ꝟm Bon̄. in. iij. dist. xix. ar. j. q. iiij. ad. iij. ar. ꝙ passio xp̄i lib̄at nos a pena pnie quātum est de se qr ꝟm ꝙ dicit magr̄ ī lr̄a. in baptismo omnis pena que ꝓ peccato debetur penitus relaxat. Sed cū hō peccata iterat reddit se indignum tāto beneficio. Et per passionē non remittit ei tota pena: sꝫ minorat ꝟm ꝙ dicit magister in lr̄a quātū decet et expedit salua diuīa iusticia. Est ergo possibilis facilisqꝫ pena satisfactoria. qm̄ vt scribit ff. de reg. iur. l. impossibiliū. ad impossibile nemo tenet. Et vt Aug. dicit in sermone. Deus seruū pigrum non damnaret si ea que nullo modo fieri poterant impetraret. Secundū remedium cōtra timorem satisfactionis est consideratio modificādis ipsius pene. Oīs etem̄ pena tꝑalis modicum est ⁊ quasi nihil respectu future pene: non solū inferni: sꝫ etiā purgatorij: de cuius grauitate suo loco disputabitur. Tertiū remediū ꝯ timorē pretactū est consideratio breuitatis pene satisfactorie. Nā sicut breuis ē vita: ita breuis est pnia ꝑ quā salui esse valemus: quare nullo timore pnia est differēda. Secūda cā quare plerique differūt pniaꝫ agere dr pudor siue verecūdia. Erubescūt em̄ ⁊ verecūdant bn̄facere: qm̄ solēt vt plurimum hoīes mali q̄ꝝ mult⁹ est nūerus volentes bn̄facere suāqꝫ malā vitā emēdare ⁊ ī derisuꝫ habere. Sed ad confutationeꝫ erroris huius triplicem pudorem notare debem⁹ videlicꝫ

Primus dr cōmendabilis.
Scds vituperabilis.
Tertius abominabils.

¶ Primus pudor seu verecundia dr cōmēdabilis: cum. s. quis erubescit male facere. Nam ꝟm Job. Dama. Uerecundia est timor alicui⁹ turpitudinis. Qd̄ Arist. explicauit in. iiij. Ethi. Qui timet decens verecundus est: qui aūt non timet inuerecundus. Et de verecundia loquitur Ualerius li. iiij. dicens. Uerecūdia est parens omnis honesti consilij: tutela solennium officiorum: magistra innocentie: chara proximis: accepta alienis: omni loco: omni tempore: fauorabilem pre se ferens vultum. Et sapiens Ecclesiastici. xxxij. ait: Ante grandinem preibit coruscatio: ⁊ ante verecundiam preibit gratia, Hec verecundia

refrenat sensus: moderatur gestus: librat verba: ponderat sermones: ornat senes: decorat iuuenes: magnificat reges: subleuat subditos: extollit prelatos ⁊ mores deaurat: qñ qui erubescitiui sunt hac erubescētia ⁊ rubore declinat mala. Sed vbe mūdo a scādalis: quoniā rarissima est hec erubescētia inter homines depranatos: nā nō erubescūt publice blasphemare: ludere: rapere fenerari: peiorare lasciua verba ⁊ scurrilia nō solum dicere: sed etiā cātare: inhonesta vestimēta deferre: et precipue mulieres pectus colla: brachiaq; nudātes: ⁊ ornatu meretricio cora hoibus ereuntes: ⁊ turpissima scelera adulterij: fornicationis: stupri: ⁊ sodomiet sacrilegij perpetrare. ¶ Secundus pudor dr vituperabilis: cum. s. quis omittit virtuosos actus etiam ad salutē necessarios ne mali irrideant eū: certum em̄ est q̄ displicet malis vita bonorum. Vñ Sapiēs Prouerb. xxj. ait: Anima impij desiderat malū. ⁊. xxix. c. idē ait: Abominant impij eos qui i recta sunt via. Et. xiij. c. Ambulans inquit recto itinere ⁊ timēs deū despicitur ab eo q̄ infami graditur via. ⁊. xiij. c. Detestant stulti eos qui fugiunt mala. Et hoc iō est quia vt dicitur Job. xij. Oīs q̄ male agit odit lucem. Ō verbum ponitur. xxiij. q. ij. in. c. pernicios⁹. Verūtamē fatui sunt ⁊ abominabiles qui ne irrideantur a malis malor socij effici patiuntur. Qñ em̄ mali irridēt eos qui boni sunt idē est ac si ceci irriderēt eos qui vidēt: aut claudi eos qui recte ambulant: aut laceratas vestes habentes illos q̄ regio habitu sūt amicti. ¶ Tertius dr pudor abominabilis. s. quis ad penitentiā redire recusat eo q̄ sua peccata turpiter cōmissa cōfiteri cōfundi tur. De isto ꝺo pudore latius dicam in tractatu de confessione. Tertia causa quare multi penitentiam in longū protrahūt dicitur spes: hec aūt triplex est.

Prima diu viuendi.

Secunda temporalia degustandi.

Tertia mīam consequendi.

¶ Prima est spes diuiuēdi de qua innumerabiles decipiuntur pmittētes sibijpsis longitudinē diez. Nā vt inq̄t Cicero in li. de senectute. Nemo est em̄ tā senex q̄ se non putet p annū viuere. Et Piero. ad Berūtiam. Nemo est tam fractis viribus ⁊ tā decrepite senectutis: vt nō se putet adhuc annum posse superuiuere. Vñ subrepit obliuio ꝺditionis sue vt terrenū animal iam iāq; soluendū erigat in supbiā aīo celum teneat. Verūtamē sic quātūcūq; excogitare quis velit diuturna vita semp breuis erit. Vñ et Jacobus. iij. c. ait: Que est vita vestra. Vapor est ad modicū parēs: et deinceps exterminabit. De vite autē breuitate plene scribā in sermone de vita hominis et contēptu mundi: ⁊ in sermone de tpe: ⁊ in tractatu de virtutibus. ¶ Secunda spes est tpalia degustādi. Sperant em̄ diligentes mundū mūdanis bonis pro libito posse diutius iocūdari. Et tñ experientia docet q̄ cuncta huius seculi falsar desiderata bona caduca sunt: vana nullam in se stabilitatē firmitatēq; retinētia. Vic Sen. ad Lucillū ait: Noli huic tranquillitati ꝓfidere. Memēto mare euertitur vt eodē die vbi lurerūt naugia sorbētur. Propterea a dño iesu xpo perpulchra dicta est parabola quā Lucas scribit. xij. c. Hominis inq̄t cuiusdam diuitis vberes fructus ager attulit: ⁊ cogitabat intra se di. Quid faciā: q: non habeo quo ꝝgregē fructꝰ meos. Et dixit: hoc faciā. Destruā horrea mea et maiora faciā: ⁊ illud cōgregabo oīa que nata sunt mihi: et dicam aīe mee. Anima mea habes multa bona posita in annos plurimos. Requiesce: comede: bibe: ⁊ epulare. Dixit aūt illi deus. Stulte hac nocte animā tuā repetent a te. Que autē parasti cuius erūt. Sic est qui sibi thesaurizat ⁊ non est in deū diues. Tertia est spes mīam consequē di: nam plericq; deliberā omne suū tps in iniuriā creatoris sui exponeret tādē

ab eo mīam impetrare. Hanc spem re-
frenat sapiēs: cū dicit Eccī. v. Ne dice-
ris: peccaui: & quid mihi accidit triste.
Altissimus est patiēs reddito⁹. De ppi-
ciatu pctō⁹ noli eē sine metu: neq; ad-
jcias peccatū sup pctm̄. Et ne dicas:
Miseratio dñi magna est: multitudi-
nis pctō⁹ meo⁹ miserebitur. mia em̄ &
ira ab illo cito ꝓximāt: & in pctō⁹es re-
spicit ira illius. Nō tardes cōuerti ad
dominū: et ne differas de die in diem.
Subito enim venit ira illius & in oī tē
pore vindicte disperdet te.

¶ Quarta causa quare peccatores pe-
nitentiam retardant dicitur desspera-
tio. ad quā inducunt ꝓpt tria: videlz

Primo ꝓpter pctōrū magnitudinē.
Scdo ꝓpter pctō⁹ multitudinē.
Tertio ꝓpter pctō⁹ vicissitudinē.

¶ Sz p̄ pcedētia q̄ dicta sunt in sermo
ne de mia dei oia ista dissoluunt. Non
sunt itaq; ꝓtacte cause sufficiētes & ne
cessarie ad retinendum peccatores ne
conuertātur ad deum.

¶ Qz fatue agunt qui differunt penitē
tiaz propter impedimēta que possunt
differendo prouenire ꝓpter que expo-
nūt se periculo maximo. Caplm. ij.

Secundū mysteriū declaratū
de dilatione pnīe: dr̄ fatui-
tas. Qui enim sic differunt
q̄druplici fatuitate laborāt

Prima dr̄ piclitatiōis.
Secunda abbreuiationis.
Tertia ruinationis.
Quarta cessationis.

¶ Prima fatuitas dr̄ piclitationis: q;
illi q̄ pnīam nō faciūt cū pūt reponūt
se periculo nō facere illā posse cum cre
dūt. Vnde Hier̄. ad Salutinā de nebri
dio & vidutate sic ait: Lauēdū est vul-
nus q̄ō periculo & dolore curaf. Aliud
est integra naui & saluis mercātjs por
tū intrare salutis: aliud nudus heredo
tabulis & crebris cursib⁹ fluctuum ad
asperrima saxa collidi. hec ille. Potest
eq̄dē euenire vt post diuturnā pctōrū
ꝓsuetudinē malus habit⁹ nō ita de fa-
cili amoueaf: sicq; pctō⁹ ipenitēs fiat.
Vñ & Job. xx. c. de tali sic loquit: Ossa
ei⁹ iplebunt vitijs adolescētie ei⁹: & cū
eo in puluere dormiēt. Et sapiēs Pro-
uer. xxj. ait: Adolescēs ambulās iuxta
viā suā etiā cū senuerit non recedat ab
ea. Et Hiere. xiij. inqt: Si mutare pōt
ethiops pellē suā & pardus varietates
suas: sic vos poteritis bñfacere cū di-
diceritis malū. Et hoc est q̄ pctm̄ ex cō
suetudine cōmissum morti Lazari cō-
parat: ꝓpter Job Aug̃. de peni. di. ij.
c. sicut. ij. ait: Sicut trib⁹ gradibus ad
pctm̄ peruenitur suggestione: delecta-
tione: cōsensu: ita ipius pctī tres sunt
differētie. s. in corde: in facto: & in ꝓsue
tudine tanq̄ tres mortes. Una quasi
in domo. i. cū ī corde ꝓsentit libidini.
Altera vo quasi iam prolata extra por-
tā cū in factū pcedit assensio. Tertia cū
vi ꝓsuetudinis male tanq̄ mole terre-
na premit animus quasi in sepulcro iā
putrens. Que tria gña mortuoz dñm
resuscitasse quisquis euāgelium legit
agnoscit. hec ibi. In glosa vo ponūtur
hi versus sup verbo tanq̄. Mens ma
la mors intus malus actus mors foris
vsus. Tūba puella puer lazar⁹ ista no-
tant. Hāc verbo hūc motu lachrymando
suscitat illū. Xp̄s & in medico nascit
ur eger hō. In lazaro aūt resuscitādo
quattuor erāt ꝓditiones. Prima q; fe-
tebat. Secunda q; lapis erat ei⁹ sepul
cro superposit⁹. Tertia q; ligatos habe
bat pedes & manus. Quarta q; sudā-
rio velata erat facies ei⁹. Job. xj. Sic
reperiunt spūalr̄ ista quattuor in pec-
catore qui longo spacio pctā retinuit.
Primo fetet deo angelis & hoīb⁹. Se-
cūdo est ei lapis suppositꝰ. i. mala ꝓsue
tudo. Vñ glo. Job. xj. ait: Dñs fremuit
& lachrymat⁹ est & clamauit voce ma-
gna: q; difficile surgit quez mola male
cōsuetudinis p̄mit. hoc est q̄ō Juuena
lis pulchre decātat satyra. vij. Cōsuetu
do mali tenet ī sanabile vulnꝰ. Et Mar
tialis cocus. Mēs assueta malo firmi⁹
heret ei. Et Ouidius de arte amandi.

Fac tibi ꝯsuescat nil ꝯsuetudine maiꝰ. Rō est qꝛ ſm Arist. li. de memo. ⁊ remi niscen. Consuetudo est altera natura. Et lib. vij. ethi. Cōsuetudo nature assi milatur. Et lib. j. rheto. Sil'is est ꝯsue tudo nature: prope em̄ qd̄ sepe ei quod semp est. Est aūt natura eiꝰ qd̄ semper consuetudo eiꝰ qd̄ sepe. hec ille. Tertio hꝫ manus ⁊ pedes ligatos: qꝛ impotēs factus est post pctm̄ ad bn̄ operanduꝫ. Quarto peccator hꝫ faciē velatā suda rio: qꝛ exquo in tenebris pctōruꝫ fuit: spūalē visuꝫ amisit. De talibꝰ nāqꝫ pec catoribꝰ inq̄t Sophonias. j. c. Ambu labūt vt ceci: quia dn̄o peccauerūt. Et Sap̄. ij. c. sapiens. ait: Excecauit illos malicia eoꝝ. Quare periculosuꝫ est fre quētare peccata et penitētiā ꝓlōgare. ¶ Scd̄a fatuitas illoꝝ q̄ differūt ꝯuer ti ad pnīaꝫ dr̄ abbreuiatiōis. qꝛ cū tp̄s breue sit nō curāt sibi de salute necessa ria ꝓuidere. Fatuꝰ nāqꝫ nō īmerito re putari posset si q̄s iter cepisset ad locū aliquē ad quem lōga esset via ⁊ vix ibi ambulās ꝑ totā diē vsqꝫ ad noctē pue nire valeret: et tn̄ post ceptū iter stans quiesceret dicens hora vesp̄tina vel ho ra cōpletorij perficiā iter meū. Sic fa tuus est q̄ ad regnum celoꝝ debet dece dere horā tardā prestolās qua se ad pe nitētiā ꝯuertat. ¶ Tertia fatuitas eoꝝ q̄ differūt pnīam facere dr̄ ruinatiōis: qm̄ peccata nō deponēs facile ad alia trahit̄. Et quāto pctā magis multipli cant̄: magis grauāt aīam: ⁊ ex ꝯsequē ti cū maiori difficultate resurgit. Ideo legit̄ invitis patrū ꝙ venit vox ad bea tū Arsenīū dicēs: Egredere ⁊ ostēdā ti bi opera bona. Et egressus vidit ethio pē nigrū cedentē ligna securi ⁊ faciētē grandē sarcinā ⁊ tētabat leuare eā: sed pre magnitudine nō poterat: ⁊ iteꝝ ce debat alia ligna ⁊ addebat sarcine: in nitebaturqꝫ adhuc leuare illā ⁊ minus q̄ prius poterat. Quam deponebat: et iterū cedens alia ligna sarcine adiūge bat: ⁊ fatigabatur: sicut prius illam le uare: ⁊ ꝓpter maius maiorēqꝫ grauita tē nequibat illa mouere. Fuit hec visiō sibi exposita sic. Qd̄ q̄ cedebat ligna et addebat sarcine homo peccator est qui pctīs oneratus sepius illa leuare non sufficit: sed superaddens ⁊ alia intra se dicit: Postq̄ ꝯgregauero multa pecca ta plura prioribus tunc illa leuabo et de illis pnīam faciam. ¶ Quarta fatui tas dr̄ cessationis. Cessat equidē mul totiēs ⁊ deficit illud qd̄ fuerat hō pre meditatus. Premeditate nāqꝫ fuerant multi mori in senectute: ⁊ mortui sunt in iuuentute. ⁊ mori ī domo: ⁊ mortui sunt extra domū. mori īter suos: ⁊ mor tui sunt īter extraneos. mori loquētes: ⁊ mortui sunt linguevsu ꝑuati. mori in diuitijs: ⁊ mortui sunt in egestate. mo ri cū pnīa: ⁊ mortui sunt obstinati. O vita fallax: o vita fragilis: o vita muta bilis cuiꝰ exitū nullus p̄scire mortaliū pōt. Un̄ sapiens Eccl's. ix. c. ait: Nescit homo finē suū: sed sicut pisces capiun tur hamo ⁊ aues laqueo cōprehendun tur: sic capientur hoīes in tp̄e malo cū eis exemplo superuenerit.

¶ Qꝛ iniqui sunt qui penitentiam tar dant ⁊ cōuerti ad dn̄m: ⁊ agunt contra deum ⁊ angelos ⁊ contra seipsos ⁊ cō tra omnem creaturam. Capl'm. iij.

Tertiū mysteriū ꝯtēplanduꝫ circa puīe dilationē dr̄ iniq̄ tas. Pctōꝛ nāqꝫ q̄ pnīa dif fert īiquꝰ ē q̄druplici īiq̄tate

Prima est contra deum.
Secunda contra angelos.
Tertia contra seipsum.
Quarta cōtra oēm creaturā.

¶ Prima iniquitas est ꝯtra deū: cui ap ponit fel in escā: iux̄ illd̄ ps̄. lxviij. De derūt in escā meā fel: ⁊ in siti mea pota uerūt me aceto. Uelut em̄ esca dn̄i est opus bonū: qꝛ in eo dn̄s delectat̄ tāq̄ inter flores. ſm illud Can̄. ij. Pascitur inter lilia. i. inter mūda opera. Esce er go dn̄i fel apponit q̄ bonis operibꝰ que agit amaritudinē pctī admiscet penitē tiāqꝫ refugit. Talis etiā q̄ senectutē ad pnīam agēdā expectat deteriorē partē

vite sue deo reseruat ⁊ meliorē diabolo immolat. ¶ Scd̄a iniq̄tas est in angelos. Impenitētes vtiq̄ ꝓ suo mō quātū de se est angelos affligere nō erubescūt. Nā licz angeli beati impassibiles sint ⁊ oī iocunditate repleti: tm̄ vt diximus in p̄cedētibus de maloꝝ ꝯuersione gaudiū aliqd̄ accidētale suscipiūt. Hoc v̄o eis deesse necesse est cū pctōres nō cōuertunt̄. ¶ Tertia iniq̄tas peccatricis aīe īpenitentis est in seipam. Nā dū pctōr differt ꝯuerti vult potius hr̄e se malū q̄ bonū: infirmū q̄ sanū: seruū q̄ liberū: in statu latronis q̄ ī statu regis: nihil habētē q̄ oīm bonorū eccl̄ie participē: inutilē q̄ multū valentem. Pctm̄ nēpe facit hoīez malū: infirmū: mortuū: seruuz: latronē: qꝛ furat̄ bona dei: pauperē ⁊ inutilē. ¶ Quarta iniq̄tas est in oēm creaturā: qꝛ ꝓpter duriciā hoīm pctōrū creature irrōnabiles quodāmodo puniunt̄. Obscuratus est em̄ sol tp̄e passionis ꝓpter iudeorum crudelitatē. Perierūt ī diluuio tot animalia ⁊ volucres celi ꝓpter pctā hoīm. Maledicta fuit terra ꝓpter pctā p̄morū parētū. Exp̄gisciminī ergo o pctōres tardi. Ecce nūc tp̄s acceptabile inquit apl̄s. ij. Coꝝ. vj. Ecce nūc dies salutis. Nemini dātes vllā offensionē: nec deo nec angelis: nec vobismetip̄is: nec etiā creaturis ꝑ tarditatē ꝯuersionis vr̄e: ⁊ sic facientes accipietis hic a deo gratiam: ⁊ in futuro gloriam. Amen.

¶ Dominica in sexagesima de fructuoso ⁊ vtili verbo dei quo mediante oēs gentes crediderūt in xp̄m saluatorem nostrum. Sermo. viij.

Emē est verbū dei. Scribunt̄ hec v̄ba Luce. viij. ⁊ in euangelio hodierno presentis dñice. Nihil tam efficax esse potest ad ꝯuersionē cuiuslibet peccatoris ⁊ cuiuslibet virtuosi ꝯfortationē sicut deuota ⁊ frequēs auditio v̄bi dei. Scimus etem̄ ꝑ p̄dicationē euangelij mūdū totū ab idolatrie errore reuocatū. Nā antea oēs gētes vna excepta ppl̄i iudeoꝝ deos falsos cū dānatissimis supstitionib⁹ excolebāt. At vbi vox euangelij audita est in oī terra oīs error ab ei⁹ ꝯspectu fugat⁹ est tanq̄ si tenebre a lucis radijs fuissent depulse. Ex hoc īquit Eusebius pamphili. j. de euāgelica p̄paratione. Nō em̄ ꝑ se qui xp̄m secuti sunt mr̄es suas nefandis nuptijs cognoscunt: nō hūanis vescuntur carnib⁹ scythe: qm̄ ad eos vsq̄ p̄dicatio xp̄i ꝑuenit: nec charissimos falsa religione īpulsi filios iugulāt. Hec certe ac talia pene infinita hoīm quōdaz vitā vexabāt. Massagete ac derbices tradunt̄ ꝓpinquos atq̄ affines suos q̄ senectute ꝯficiebant̄ miserrimos putasse: ac iō īmolatas carnes eoꝝ quos pl̄imi fecerāt deuorabāt. Tibareni viuos seniores suos p̄cipitarēt. Hyrcani rapacis gn̄is auib⁹ ac canib⁹ ꝓijcere soliti. Que q̄dē cūcta pri⁹ religiosissime faciebāt: nūc v̄o sola euāgelica v̄tute vndiq̄ truculētissima h̄ pestis expulsa est. hec ille. Et vt pleni⁹ ītelligat̄ ab oībus quāta sit v̄t⁹ diuini v̄bi: in h̄ s̄mone de ip̄o ꝯuēient̄ tractabim⁹: eo q̄ saluator oīz in v̄bis allegatis in themate dixit v̄bū dei fore semē. s. sp̄ualiū charismatum ⁊ donoꝝ. In quibus verbis tria mysteria sunt declaranda.

Primū ē de v̄bi dei p̄dicati dignitate
Scd̄m de p̄dicantis v̄bū qualitate.
Tertiuz de auditionis eius vtilitate.

¶ Qꝛ quinq̄ sunt egregie et excellentissime dignitates v̄bi dei et officij p̄dicandi. Capitulum. j.

Primū mysteriū declarādū ē de dignitate v̄bi dei p̄dicati seu officij p̄dicandi. Et ad h̄ ītelligēdū sb̄notabim⁹ q̄nq̄ excellētias de dignitate ei⁹.

Prima dicitur xp̄i exercitatio.
Secunda apostoloꝝ electio.
Tertia miraculorum coruscatio.
Quarta predicatorum defensio.
Quinta ecclesie sublimatio.

¶ Prima excellentia v̄bi diuini ⁊ officij predicādi d̄r xp̄i exercitatio. Dn̄s quidē iesus deus dei filius predicare voluit et predicationis officiū exercere. vn̄ Mat. iiij. d̄r: Cepit iesus predicare ⁊ dicere penitētiam agite. Et Luce. viij. de ipso d̄r: Iter faciebat per ciuitates et castella predicās ⁊ euangelizans regnū dei. Et vt colligitur ex dictis euangelistarum: precipue Johā. viij. ⁊. xviij. c. sepius docebat predicādo in tēplo ⁊ in synagoga. Verūtamen nō immerito querere quis potest vtrum xp̄s debuit solum iudeis ⁊ non gētibus predicare. Ad qd̄ respondet Tho. iij. parte. q. xlij. ar. j. ꝙ conueniēs fuit predicationem christi tam per apostolos q̄ per ipsum a principio solis iudeis exhiberi triplici ratione,

Primo ratione impletionis.
Secūdo ratione ordinationis.
Tertio ratione triumphationis.

¶ Prima ratio d̄r impletionis. Predicauit em̄ christus iudeis vt impleret promissiones factas antiq̄s p̄ribus: nō aūt gētilibus: qm̄ populus ille iudeoꝝ tm̄ viuebat sub veri dei cultu. Vn̄ apl̄s ad Rom̄. xv. ait: Dico xp̄m iesum fuisse ministrū circūcisionis. i. p̄dicatiōis iudeorū ꝓpter veritatem dei ad cōfirmādas ꝓmissiones patrū. Et vt etiā Hiero. dicit sup̄ illud Mat. x. In viā gentium ne abieritis. Oportebat primū aduentum xp̄i nūciari iudeis: ne iustā haberēt excusationē dicētes ideo se dn̄m reiecisse qr ad gētes trāsierit. Verūtn̄ sicut non debuit a principio indifferenter suā doctrinam gētibus cōicare: ita etiā nō debuit gētiles oīno repellere: ne spes salutis eis precluderet. Jō aliqui gentiliū particulariter sunt admissi: sicut samaritana Job. iiij. ⁊ chananea Mat. xv. ꝓpter excellētiā fidei ⁊ deuotiōis eaꝝ. ¶ Scd̄a rō quare xp̄s tm̄ iudeis ⁊ non gētilib⁹ p̄dicauit d̄r ordinationis. Exigebat nāq̄ debitus ordo vt iudeis qui erāt ꝓpinquiores per fidē ⁊ cultū vni⁹ dei prius doctrinā xp̄i ꝓponeret et per eos trāsmitteret ad gētes: sicut in celesti hierarchia ꝑ superiores angelos ad inferiores diuine illuminatiōes perueniūt. Vn̄ Hiero. super illud Mat. xv. c. Nō sum missus nisi ad oues que perierūt dom⁹ israel. Nō inq̄t hoc dicit quin ad gentes missus sit: sed ꝙ primum ad israel missus est. Et de hoc p̄dixit Esaie vj. c. Mittā ex eis q̄ saluati fuerint: scz ex iudeis ad gētes in mare: in africā: in lydiā tenētes sagittā in italiā ⁊ greciaz ad insulā lōge ad eos qui nō audierunt de me: ⁊ nō viderūt gloriā meā: ⁊ annūciabūt gloriā meā gētibus. ¶ Tertia rō quare xp̄s voluit iudeis ⁊ nō gētilibus predicare d̄r triūphationis: vt ostēderet triumphū ⁊ victoriā crucis ⁊ passionis sue ꝑ quā meruit ptātem et dn̄ium sup̄ gētes: s̄m illud Mat. vlti. Data est mihi oīs ptās in celo ⁊ in terra. Maioris siquidē ptātis ⁊ virtutis ostēsiuuz fuit post passionē suā per apl̄os reducere gētes: q̄ si ante passionez ipse p̄sonaliter eis p̄dicasset. ¶ Scd̄a excellētia v̄bi diuini ⁊ officij p̄dicandi d̄r apl̄oꝝ electio. Ad hoc siquidem illos elegit xp̄s vt ad predicandū illos mitteret. Vn̄ Job. xv. dicebat eis. Ego vos elegi de mundo vt eatis ⁊ fructum afferatis ⁊ fructus vester maneat. Post passionē v̄o suā ⁊ resurrectionē dixit eis illud Marci vlti. Euntes in mūdum vniuersum predicate euangelium omni creature. Et illud Matth. vlti. Eūtes docete oēs gētes. Qd̄ ⁊ ipsi perfecerūt. de quib⁹ d̄r in ps̄. xviij. In oēm terraz exiuit sonus eoꝝ: ⁊ in fines orbis terre verba eoꝝ. Ipsa v̄o experiētia docet ꝙ ex eoꝝ doctrina mūdus tot⁹ illuminat⁹ est. Sed hic queri ab aliquo posset. Utrum apl̄i ex diuine gr̄e presentia aut aliqua vi seu arte ꝓpria predicādo populoꝝ corda mētesq̄ attraxerunt ad xp̄m Et dico: ꝙ non potuissent tam cito euāgeliū oībus gentibus cū illoꝝ emēdatione predicare nisi eis affuisset virtus diuina et spūssancti gr̄a: s̄m illud Mar. vlti. Predicauerūt vbiq̄ dn̄o cooperante ⁊ sermonē cōfirmāte sequētibus signis, Nam tria sunt

illa que per naturā vel artem homines inducere possunt ad aliquid credēdum vel operandū: que tñ in apostolis xp̄m predicātibus nō sunt inuēta.

Primum est dialectica et logicalis argumentatio.

Scd̄m est rhetoricata persuasio.

Tertiū est bonoꝝ tēporaliū ꝓmissio.

¶ Primū est dialectica ⁊ logicalis argumētatio. Argumentū nāq; vt logici tradūt est ratio rei dubie faciens fidē. His argumētis commoti sunt pleriq; ad sequēdum Platonē: alij Aristotelem: alij Pythagorā: alij reliquos pb̄os ⁊ eoruꝫ discipuli facti. Sil'ibus insup argumētationib⁹ Arrius: Apollinaris: Manicheus: Ualētinus: Cherint⁹: Fotinus: Hebion: Paulus: Samositan⁹: Carpocarches: Appelles: Marchion: Hermogenes: Nouatus: Macedoni⁹: Florianus: Tertulianus: Pelagius: Nestori⁹: ⁊ ceteri alij suaꝝ heresiū venena pestifera dissemiauerūt q̄b⁹ ꝯtaminati fuere ⁊ populi et nationes. ¶ Scd̄m qd̄ pōt hoīes inducere ad aliq̄d credēdum vel operādū d̄r rhetoricata ꝑsuasio. Inquit em̄ Señ. ad Lucillū. Incredibile est ꝙ facile magnos viros dulcedo orationis abducat a vero. Et idē de ꝯsolatione ad Paulinū ait: Pōt eloquētia que parua sunt approbare ꝑ magnis: rursum magna attenuare et ad ima deducere. Et Tullius lib. ij. de oratore sic loquitur: Quid admirabili⁹ q̄ꝫ res splēdore illustrata v̄boꝝ. Tantā vim hꝫ illa q̄ recte a bono poeta dicta est vox atq; nimirū regina rerū oratio: vt nō modo inclinātē erigere aut stantē inclinare: sed etiā aduersantē atq; repugnātē vt imꝑator bonus ac fortis capere possit. hec ille. Sunt ad hoc ꝓpositū exēpla. Nā recitat Ualerius lib. viij. c. ix. quāta sit vis eloquētie. Et Tullius in questionibus tuscul'. ꝙ Egesias Cyrenac⁹ pb̄s quidā cyrene ciuitatis egypti adeo copiose disserebat de bono mortis mala ⁊ vite plenissime demōstrando ꝙ multi auditis illis sibi inferebāt mortē: quapropter a rege Ptolomeo prohibitus est illa amplius edocere. Refert adhuc Ualerius lib. viij. c. x. de studio ⁊ industria ꝙ Cato cenforinus tā eloquēs fuit ꝙ nunq̄ ab aliquo grauat⁹ ꝑ aliū defendi voluisset. Et vt Plini⁹ dicit in li. de viris illustribus quadragesies quater accusat⁹ ꝑ se solū cām dixit optimeq; fuit absolutus. Et vt Tulli⁹ in li. questionū tusculanarū scribit: Fuit in ea tāta eloquētia quāta illis tēporibus dici potuisset. De Tullio insup sic ait Lactā. li. iij. di. insti. Tulli⁹ summus pb̄s secte achademice perfect⁹ orator: sua eloquētia corda hominū in manib⁹ suis habuit: vt q̄cquid vsq̄ eloquij ꝑ latinoꝝ alueos fluxit ab hoc fonte ꝓgressum est. Quāta aūt vis dicēdi fuerit in eo aperte ponit Plutarcus vitā eius describēs. dicēs: Cū cicerone venit Rhodū ad apollinum Milonis clarissimū oratorem: ⁊ possidonium pb̄m gloriosum: tradit̄ Apolinum cum esset expers latine lingue rogasset Ciceronē vt grece aliquid declararet: qd̄ Cicero libēs fecit. Ex illa declaratione oēs in stuporē versi nō poterāt saturari de laudib⁹ Ciceronis. Sed et Apollonius venit in tātā admirationē ꝙ velut per extasim tact⁹ nō intelligebat: ⁊ ꝑ multā morā tacit⁹ sedit. dixit tādē. Te nēpe Cicero laudo ⁊ admiror. Sed me fortune grecoꝝ miseret vt videā eruditionem ⁊ eloquētiā bonoꝝ nobis relicta erat per te Romā accessisse. Subdit ⁊ idē Plutarcus de facūdia Ciceronis: ꝙ dū orauit apud cesarē ꝑ Quinto ligurio q̄ ex aduersarijs cesaris erat tāta gr̄a admirabilis fuit vt cesar ī plurimos colores vultū v̄terit: manifestūq; fuit ꝙ anim⁹ cesaris mutabat̄. Pharsalicā tñ pugnā cū orator attingeret cesar velut amens corꝑe ac mēte alienat⁹ est q̄sdāq; de manib⁹ suis fluxisse libellos dicūt: Quare cesar dulci or̄one vict⁹ eū crimīe liberauit. ¶ Tertiū qd̄ pōt hoīes inducere ad aliq̄d credēdū vel oꝑandū d̄r tꝑalis bonoꝝ ꝓmissio. Sic machomet demulsit aures oīm eoꝝ q̄ ip̄m colūt ⁊ venerant̄.

Promisit eis diuitias: cōcessit lasciuias ⁊ ad oēm voluptatem libere laxauit habenas. Quid igit̄ de apostolis p̄dicantibus euāgeliū tenēdū est? An ipsi dialectici aut rhetorici vel forte temporalia promittētes? Absit. De illis etenim ait Aug. lib. xxij. de ciui. dei. c. v. Ineruditos liberalib⁹ disciplinis ⁊ oīno quātū ad eoꝝ doctrinas attinet impolitos: nō peritos grāmatica: nō armatos dialectica: nō rhetorica inflatos: piscatores xp̄s cum rhetib⁹ fidei ad mare huius seculi paucissimos misit: atq; ita ex om̄i genere tā multos pisces ⁊ tāto mirabiliores quāto rariores etiā ph̄os cepit. hec ille. Neq; insup̄ tp̄ale aliquid pollebantur apostoli predicādo: qn̄quidē ⁊ ip̄i aspernabātur tp̄alia cuncta spernēdaq; pro eterna immortaliq; vita clamabāt. Fuerūt igit̄ ipsi tube sp̄ūssancti sup̄no munere dei ad officiū p̄dicatiōis deputati. Tertia excellētia v̄bi dei ⁊ officij predicandi dicitur miraculoꝝ coruscatio. Cū comitatur quippe sepenumero verbuꝫ dei claritas miraculoꝝ. Nam s̄m Tho. ij. ij. q. clxxviij. arti. ij. deus facit miracula maxime propter tria.

Primo propter sanctitatis alicuius demonstrationem.

Scd̄o ꝓpter fidei approbationem.

Tertio ꝓpter veritatis predicate cōfirmationem.

¶ Primo facit de⁹ miracula ad ostēdendam sanctitatē alicuius quē ꝓ merito vite vult preponere alijs in exēplū v̄tutis: sicut fecit de magno Antonio: Machario ⁊ alijs. ¶ Scd̄o facit de⁹ miracula vt fidē approbet. vn̄ glo sup̄ illud ps̄. Ut det illis hereditatē gētium. ait: Hec fuit intētio miraculoꝝ vt crederēt gentes. ¶ Tertio facit de⁹ miracula ad confirmandam veritatē predicatā. Et sic facta sunt miracula ⁊ signa predicātibus ap̄lis apostolicisq; viris. Quisnā explicet quot signis claruit cōfessor dn̄i gloriosus sanct⁹ Antonius de ordine minorum p̄dicator egregi⁹. Referā ex multis qd̄ in eius legēda magna cōtinet̄, Dum em̄ quadā die in ciuitate Bituricēsi populo p̄dicaret: tam ingēs multitudo ad eū audiēdum cōuenit: ꝙ nullus locus ciuitatis illā capere posset. Vn̄ canonici ciuitatis ꝓcessionaliter ciuitatē exeuntes cū populo ad quoddā pratū latissimum peruenerūt. Dū aūt beatus Antonius predicare cepisset: subito tempus surrexit et tēpestas valida adeo ꝙ oēs timere ceperūt tam de pluuia futura q̄ de coruscationibus et tonitruis: sic ceperūt fugere ⁊ velle abire. Qd̄ cernens beatus Antonius dixit eis: Ego ꝓ parte dn̄i nostri iesu xp̄i vobis dico ꝙ nullus vestrū aliq̄d mali habebit stetis firmi ⁊ nō timeatis. Qui eius verbis fidētes immobiles ad audiēdū predicationem eius steterūt. Et cū grādo grossissima descēdisset super terrā: circa audientes nec grādo nec pluuia descēdit: cum tn̄ grādo ex nimietate ad altitudinem magnā oēm locum ambijsset. Quo viso miraculo cūcti gratias deo dederūt. Et hoc miraculū sculptū est ī lapide in frōtispicio ecclesie maioris Bituricensis. Quid dicam de sancto Petro martyre. Quid de sancto patre nostro Frācisco? Quid de sancto Dominico? Quid deniq; de sancto Bernardino. Longū certe esset sigillatim eoꝝ miracula ꝓ cōfirmatione euāgelij diuinitus facta enarrare. ¶ Quarta excellentia diuini v̄bi ⁊ officij predicādi d̄r predicatoꝝ defensio. Defendit equidē illos deus qui nomen eius predicant maxime a tribus,

Primo ab emulis.

Secūdo a diabolis.

Tertio a periculis.

¶ Primo defendit de⁹ predicatores ab emulis. Nā vt scribit̄. xj. q. iij. in. c. quicūq; j. Quicūq; cōtristauerit doctorem veritatis peccat in xp̄m: ⁊ patrē omniū exacerbat deum: propter qd̄ ⁊ vita carebit eterna. Vnc legitur in vita beati Amādi ep̄i: ꝙ cū predicaret quidā ioculator irridebat eum: qui arreptus a diabolo iniuriā factā sancto ex verbis eius fatebatur ⁊ se discerpēs ⁊ lacerans: vn-

guibus et dentibus expirauit. Legitur adhuc de btō Frācisco ꝙ dū predicaret in castro Citerne quedā mulier supueniēs cū cymbalo pulsabat: ⁊ eiꝰ predicationē irridebat: ⁊ a sctō Frācisco premonita vt desisteret noluit obedire. Tandem sctūs Franciscus dixit: Tolle tolle diabole qđ tuū est. Et statim capta est mulier misera ⁊ in aerē leuata ac deinceps ampliꝰ nō visa. ¶ Scđo defendit deus predicatores verbi sui a diabolis. Legit̄ em̄ de btō Antonio de padua: ꝙ vltia quadragesima ante obitū suū vacās predicationibꝰ ⁊ cōfessionibꝰ audiēdis: in principio ipsiꝰ q̄dragesime a diabolo tētatꝰ est suffocari. Qui nomē virginis Marie deuote inuocās: ⁊ crucis signū fronti imprimēs: totā cellā lumine diuino circūfusam cōspexit: ⁊ diabolus statim aufugit. Tertio defendit deꝰ p̄dicatores a periculis. Sicut patet in Paulo q̄ de seipso dicit in epl̄a hodierna ꝙ fuit in periculis fluminū: periculis latronū: periculis ex genere: periculis ex gētibꝰ. ij. Coꝝ. xj. ¶ Quīta excellētia verbi dei ⁊ officij predicādi đi ecclesie sublimatio. Sublimat enim ecclesia sancta officium predicandi tripliciter.

Primo mulierum exceptione.
Secūdo laicoꝝ prohibitione.
Tertio prelatoꝝ obligatione.

¶ Primo ecclesia excipit mulieres ab officio p̄dicādi. iuxta illud. j. Coꝝ. xiiij. Mulieres ī ecclesia taceāt. Et. j. Timo. ij. Docere mulieri nō permitto. ⁊ de cōse. di. iiij. c. mulier. Mulier q̄uis docta ⁊ sancta viros in cōuētu docere vel baptizare aliq̄s nō presumat. Ad idē facit c. mulierē. xiij. q. v. ⁊ c. mulier. xxiij. dist. Ratio aūt quare mulieribus interdicit̄ actꝰ p̄dicādi: ꝟm Tho. ij. ij. q. clxxvij. ar. ij. pōt esse tripler. Primo ꝓpter cōditionem sexus feminei cui ꝓpter pctm̄ conuenit subijci viro. Docere autē publice nō pertinet ad subditos: sed magis ad p̄latos. Scđa rō est ne animo hominuꝫ alliciant̄ ad libidinē: qm̄ vt ait sapiēs Ecc̄i. ix. c. Colloquiū mulieris q̄si ignis exardescit. Et speciē eiꝰ admirati reprobi facti sunt. Tertia rō assignatur: qꝛ vt cōiter mulieres sunt insipientes ⁊ non sunt in sapiētia ꝑfecte vt eis posset cōueniēter publica doctrina cōmitti. Priuate tn̄ pn̄t mulieres docere que sciūt. ¶ Scđo eccl̄ia magnificat officiū predicādi laicoꝝ ꝓhibitiōe: qꝛ ꝓhibet laicis oībꝰ publice p̄dicare. Vn̄ Greg. ix. archiep̄o mediolanēsi ait illud qđ nota. ex̄ de here. c. sicut in vno. Cū nōnulli laici predicare presumāt: ⁊ verēdū nimis existat ne vitia sub specie virtutum subintrēt. Nos attēdētes ꝙ doctoꝝ ordo est quasi p̄cipuus in eccl̄ia dei mādamus quatenus cū alios dn̄s apl̄os dederit: alios ꝓphetas: alios v̄bo doctores: interdicas laicis vniuersis cuiuscūqꝫ ordinis cēseātur vsurpare officiū predicādi. Ad hoc propositū diffuse loquitur. c. cum ex iniucto. ex̄ eo. Ratio autē assignatur in glo. super. d. c. cum ex iniuncto. qꝛ singula officia singulis debēt esse commissa: sicut etiā apte patet. lxxxix. dist. c. singula. Et nō solū de p̄dicatione: sed etiā de quibuslibet alijs negocijs eccl̄iasticis se intromittere laici nō debent: sicut pꝫ ex̄ de iudi. c. decernimꝰ. ⁊ de rebꝰ eoꝝ nō alie. c. cum laicis. ⁊ de arbi. c. cōtingit. ⁊ de cōsti. c. ecclesia. ⁊. xcvj. di. c. bn̄ quidā. ¶ Tertio ecclesia magnificat v̄bū dei et sublimat illud p̄latoꝝ obligatiōe. Obligat em̄ p̄latos vt de p̄dicatiōe sollicitā curā habeāt. Vn̄ ex̄ de offi. iudi. or. c. inter cetera. sic habet̄: Inter cetera que ad salutē spectāt populi xp̄iani: pabulum v̄bum dei ꝑmaxime sibi noscit̄ esse necessariū: qꝛ sicut corpꝰ materiali: sic aīa spūali cibo nutrit̄: eo ꝙ nō in solo pane viuit hō: s̄ ī oī v̄bo qđ ꝓcedit ex ore dei Lu. iiij. vn̄ cū sepe ꝯtingat ꝙ ep̄i ꝓpter suas occupatiōes multiplices vel inualitudines corꝑales: aut hostiles incursus: seu occasiones alias: ne dicamꝰ defectū sciētie qđ in eis reprobādū est omnino ne decetero tolerandus: ꝑ seipsos nō sufficiūt ministrare v̄bū dei populo: maxime ꝑ amplas dioceses et diffusas

generali cōstitutione sancimus vt epi
viros idoneos ad sancte predicatiōis
offiū salubriter exequēdū assumāt po-
tētes in ope⁊ sermone: q̄ plebes sibi cō
missas vice ipsorū: cū ꝑ se idē neq̄uerīt
sollicite visitātes eas v̄bo edificēt ⁊ exē
plo: q̄bus ipsi cū indiguerint congrue
necessaria subministrent: ne ꝑ necessa-
rioꝝ defectu cōpellant desistere ab in-
cepto. hec ibi. In cle. v̄o dudum. de se-
pult. apl'ica autoritate ꝯceditur predi
catoribus ⁊ minoribus vt in eoꝝ eccle
sie locis ⁊ plateis oībus ppl'o ⁊ clero li
bere valeant p̄dicare: ea hora dūtaxat
excepta qua ipi ordinarij locoꝝ ꝑ se pre
dicarent: aut corā se facerēt solenniter
predicari: nisi ꝯriū ex eoꝝ volūtate ma
naret. Arbitror aūt ⁊ ego dispositione
spūssancti actum esse vt p̄fata licentia
predicādi minoribꝰ: ⁊ p̄dicatoribꝰ im-
partiretur: qm̄ nisi ipi ceteriq̄ mēdicā
tes excolerent vineā dn̄i sabaoth vrtice
vepres ⁊ spine iam implerent illā: cun-
ctaq̄ erroribus multiplicibꝰ ⁊ heresi-
bus: essent maculata: hi paupes fres
desudant studijs litterarum vt predica
tionum suaꝝ fulgore orbē illuminent.
¶ Qꝛ quinq̄ sunt ꝯditiones necessarie
in vnoquoq̄ q̄ vult bene fructuose et
vtiliter p̄dicare verbū dei. Capl'm. ij.

Secundū mysteriū declaran
dū est de qualitate seu ꝯdi-
tione p̄dicantis verbū dei.
Et notabimꝰ q̄nq̄ p̄cipuas
cōditiones quas hr̄e debet
qui officium predicationis exercet.

Prima dicitur scientia.
Secunda mundicia.
Tertia sapientia.
Quarta charitas.
Quinta patientia.

¶ Prima ꝯditio q̄ in vnoquoq̄ p̄dicā
te inueniri dz d̄r sciētia. Ubi aduerten
dū est ꝑm Alexā. de al'. in. iij. volumine
summe. q. lxviij. mē. iij. ar. ij. §. j. ꝙ tri-
plex est doctrina. Prīa simplicis exhor
tatiōis. Scd̄a assumpte ꝓfessiōis. Ter
tia p̄dicatiōis. Prima est doctrina sim
plicis exhortatiōis: qua pōt vnusq̄sq̄
fraterna admonitiōe corrigere ⁊ doce-
re ꝓximū suū ⁊ b̄ cōis est oīm ꝑm quā
oēs scire tenent symbolū: orationē do
minicam: p̄cepta decalogi: pctā capita
lia: opa mīe: ⁊ eccl'ie sacramēta. Scd̄a
doctrina d̄r assumpte ꝓfessiōis. Et ꝑm
hanc vnusq̄sq̄ scire dz ea q̄ ptinent ad
facultatē suā ad minus cōpetēter. Sic
medici scire debēt regulas medicine: ⁊
nō iuriste. Juriste v̄o scire debēt sn̄ias
legū ⁊ nō medicine: et sic de alijs. Ter-
tia doctrina d̄r p̄dicationis: cuiꝰ mini-
stri. i. predicatores scire tenent nō tm̄
credēda: sz etiā expositiones p̄ceptoꝝ:
ita vt saltem competēter docti possint
alios īstruere ⁊ docere. vn̄ ex̄ de here. c.
cū ex iniūcto. d̄r: Scīa valde necessaria ē
sacerdotibꝰ ad doctrinā: qꝛ iuxta v̄bū ꝓ
pheticū Mal'. ij. Labia sacerdotis custo
diūt. i. custodire debēt scīaz. ꝑm gl. Que
v̄ba etiā notant. xliij. di. sit rector. viij.
q. j. c. opz. vbi sic habet: Opz eū q̄ docet
⁊ instruit aīas rudes esse talē vt ꝓ inge
nio discentiū semetip̄m possit aptare: ⁊
v̄bi ordinē ꝓ audiētiū capacitate diri-
gere. deberet ergo apprime esse erudi-
tus et doctus. Et. xvj. q. j. c. sic viue. ⁊. c.
si clericatus. d̄r: Multo tp̄e disce ⁊ post
modū doceas. ⁊. xxxviij. dist. c. ignoran-
tia. Sacrū cōsiliū inq̄t: Ignorātia ma-
ter cunctoꝝ erroꝝ maxime in sacerdoti
bus vitāda est: q̄ docēdi officiū in popu
lo dei susceperunt. Sacerdotes em̄ ad-
monētur legere sctās scripturas Pau-
lo apl'o dicēte. j. ad Timo. iiij. Attēde le-
ctioni exhortationi et doctrine. Et ad
hoc facit. c. si in laicis. ⁊. c. Nulli sacer-
dotū. ⁊. c. si iuxta. ⁊. c. qui ea prefata. dis.
xxxviij. ⁊. lix. dist. c. ordinatos. d̄r: Qui
minime lr̄is operā dederit p̄ceptor esse
nō pōt litterarū. Et Hiero. ad Nepotia
num ita scribit: Diuinas scripturas se-
pius lege: immo nunq̄ de manibꝰ tuis
sacra lectio deponatur. Sermo sacer-
dotis scriptu rarū sale conditus sit. No
lo te declamatorē esse ⁊ fabulum garru
lūq̄ sed ministerij peritū ⁊ sacramēto-

rum dei tui eruditissimū. Verba voluere ex celeritate dicēdi apud imperitum vulgus admirationē sui facere indoctorum hominū est. Ex quibus oībus colligitur q̄ nullus predicare debet nisi sit doctus: ita vt saltē in eo sit mediocris sciētia: ⁊ si nō multū eminens: vt habek ex de elec. c. cū nobis. Sed vt Hiero. inquit ad Paulinū. Oō medicoꝝ est promittunt medici tractant fabrilia fabri. Sola scripturarū ars est quā si omnes passim vendicant. Scribimus indocti doctiq̄ poemata passim. Hanc garrula anus: hanc derisus senex: hāc sophista verbosus: hanc vniuersi presumunt lacerant docent anteq̄ discāt. Alij adducto supercilio grandia verba trutinantes inter mulierculas de sacris litteris philosophantur. hec ille. Sed nōnulli imperiti illitterati ⁊ idiote presumptionis vento tumefacti: sciētiam damnāt: studia litterarū sacrarum vituperant. Laudāt vere ignorantiā ⁊ rusticitatem. Asserunt em̄ xp̄m humillimos piscatores: scilz apostolos ad predicandum misisse. Oō Paulus. j. Loꝝ. j. approbat dicens: Que stulta sunt mundi elegit deꝰ vt cōfundat sapiētes. Si igitur apostoli omnino rudes ad predicationem euāgelij sunt electi: non videtur rationi cōsonum dicere scientiam fore predicantibus necessariā. Talibus sic arguētibus respōdet Hiero ad Paulinū. Sacra q̄pe rusticitas solū sibi ꝓdest ⁊ quātum edificat ex vite merito ecclīam xp̄i tātū nocet si destruētibus nō resistat Malachias ꝓpheta: immo p Malachiā dñs interrogat sacerdotes legē. Intantū sacerdotis officiū est iterrogatū rīndere de lege. Et in Deuk. xxxij. legimus: Interroga patrē tuū ⁊ annūciabit tibi maiores tuos ⁊ dicent tibi. In ps̄. q̄z. cxviij. Cantabiles mihi erant iustificationes tue: in loco peregrinationis mee. Et in descriptione viri iusti cū eū arboꝛi vite Dauid qui est in paradiso cōpararet inter ceteras virtutes. hoc etiā intulit ps̄. j. In lege domini voluntas eius: ⁊ in lege eius meditabik die ac nocte. Daniel in fine sacratissime visionis iustos ait fulgere quasi stellas ⁊ intelligētes. i. doctos quasi firmamētū. Videꝰ quātū inter se distāt ista rusticitas ⁊ docta iusticia. Alij stellis: alij celo cōparank. Oē q̄ iuxta hebraicā veritatē vtrūq̄ de eruditis possit intelligi. Ita em̄ apud eos legimus: Qui aūt docti fuerint fulgebūt quasi splēdoꝛ firmamēti: ⁊ q̄ ad iusticiā erudiūt multos quasi stelle in ꝓpetuas ēternitates. Cur ōꝛ Paulus aplus vas electionis. Nēpe qꝛ vas legis ⁊ scripturarū sanctarū armarium erat. Pharisei stupēt in doctrina dñi: ⁊ mirank in Petro ⁊ Johāne quō legē sciāt cū nō didicerint lras. Quicq̄d enim alijs exercitatio ⁊ quotidiana in lege meditatio tribuere solet: hoc illis spūsctūs suggerebat ⁊ erant iuxta qō scriptū est docibiles deo. hec ille. Ex cuius ꝛbis clare deprehēdimus: q̄ lz apli sciam nō habuerint acq̄sitā: tm̄ illā habuerūt infusam. Silr ⁊ pr̄ nr̄ Fr̄ācisc⁹ ex dono spūsctī tantā plenitudinē gr̄e ⁊ scie accepit vt ꝑdicās oēs in stupoꝛē cōuerteret audiētes. Vñ dñs Boñ. iij. parte legende maioris de eo sic ait: Erant eloq̄a eius non inania: nec risu digna: sed ꝛtute spūsctī plena: erāt medullas cordis penetrātia ita vt in vehementē stupoꝛē audiētes cōuerterēt. ⁊ in. xij. parte legēde inquit: Erat verbū eius velut ignis ardēs: penetrās intima cordis: oīmq̄ mētes admiratione replebat: cū non humane inuentionis ornatū ꝓtenderet: sed diuine reuelationis afflatu redoleret. ¶ Scōa cōditio quā predicatoꝛ habere debet dicitur mūdicia. Debet enim esse mūdus ⁊ immaculatus nō solum in se: sed etiā in ꝓmis exēplo bono illos edificans: qꝛ vt inq̄t Grego. in homek. Cuius vita despicit restat vt eius ꝑdicatio cōtemnatur. Et Hiero. ad Nepotianū ait: Nō cōfundāt opa tua sermonē tuū: nec cuꝛ in ecclīa loq̄ris: tacitus q̄s rīdeat. Cur ergo que dicis ipse non facis. Delicatꝰ magr̄ est: qui ventre pleno de ieiunia

disputat. Et Joh Chry. dis. xl. c. multi. ait: Si bene vixeris ⁊ bñ docueris: populũ instruis. Si bñ docueris et male vixeris tuisoli⁹ cõdẽnator eris. Nã bñ viuẽdo ⁊ bñ docẽdo ppl'm ĩstruis qũo viuere debeat. Bene aũt docẽdo ⁊ male viuẽdo deum instruis qũo te debeat cõdẽnare. Ad ꝓpositũ etiã Lact. ĩ. iiij. li. di. insti. ait: Hoĩes malunt exẽpla q̃ verba: qm̃ loqui facile est: p̃stare difficile. Utinã quidẽ tã multi bñfacerent q̃ multi bene loquunt. Et idẽ in. iij. li. inquit: Qui docẽt tm̃ nec faciũt ipi preceptis suis detrahunt põdus. hec ille. Nec sufficit extrinsecus exẽplũ bonum prebere: nisi ⁊ mens ipa p̃dicatoris intrinsec⁹ fuerit mũda: q: vt inq̃t Greg. sup Ezech. Sermo dulcedinẽ nõ habet quẽ infra cõsciẽtiã vita reproba remordet. ¶ Tertia cõditio p̃dicatoris verbi dei dicit sapiẽtia siue prudẽtia. Debet nãq; prudẽter doctrinã cõicare: ita vt nõ semp oĩa dicat: nec semp oĩa taceat sed ꝓ loco ⁊ tpe ꝟm q̃ viderit auditoꝝ vtilitati meli⁹ ꝯuenire. Hic Greg. ĩ pastorali ait: illud qd̃ ponit. xliij. dis. c. sit rector. Sit rector discretus in silentio: vtilis in v̄bo ne aut tacẽda ꝓferat aut ꝓferẽda reticescat. Nã sicut incauta locutio in errorẽ ꝓtrahit: ita indiscretuꝫ silẽtiũ eos q̃ erudiri poterant in errore derelinq̃t. Sepe nãq; rectores ĩprouidi humanã gr̃am amittere formidãtes loq̃ libere recta ꝑtimescunt. hec ille. Et licꝫ ĩ quolibet officio publico exigatur prouidẽtia: ipa tñ multũ est necessaria his q̃ p̃dicãt verbũ dei: ita vt locis ꝑsonis ⁊ tpib⁹ uos sciãt aptare sermones. Nã ꝟm apl'ꝫ. j. Co. ij. Sapiẽtiã loq̃mur inter ꝑfectos: paruulis aũt lac dam⁹ in potũ. Uerũtñ ꝑsepe ꝯriũ fieri videm⁹ ab insipiẽtib⁹. Predicauit q̃dã tẽpore meo corãvetulis septẽ vel octo de ludo alearũ: ⁊ hebdomada sequẽti de vitio sodomie. Alter v̄o in die spiritussancti corã ingẽti multitudine doctoꝝ viroꝝ: laudes narrauit sancti Bernad. et sil'ia multa omitto ne videar ꝓbos patres velle corrigere. Illud tñ silentio nõ est pretereundũ q̃ quidã qui feruẽtes sed vere potius furẽtes vocari possunt gloriantur sub specie detestationis vitioꝝ talia publice tanq̃ sordida et obsceua spurcissimaq; verba fantur: qualia minus quilibet histrio ioculator satyra: ⁊ fetidissimus leno loqui erubesceret. Ex quoꝝ imprudẽti doctrina q̃plures nedum pctã quedã que ignorabãt didicerunt: verũetiã ⁊ illa perpetrare conati sunt. O reprehensibiles: o vitiosi: o deniq; nefandi vitioruꝫ corruptores. Audite beati Francisci cõsiliũ in regula sic dicẽs: Moneo quoq; et exhortor fratres meos in dño iesu xp̃o: vt ĩ p̃dicatione quã faciũt sint examĩata ⁊ casta eoꝝ eloquia ad vtilitatẽ et edificationẽ populi annũciãdo eis vitia et virtutes penã ⁊ gloriã cum breuitate sermonis. Nõnulli gloriant populũ induxisse ad risum ⁊ truffas. Cõtra quos Hiero. ad Nepotianũ ait: Lachryme auditoꝝ laudes tue sint. hec ille. Tales autẽ magis dicẽdi sunt truffatores q̃ predicatores: qui quibusdã gesticulationib⁹ ⁊ truffis conant populuꝫ in risum vertere. Igit qui prudẽs est vitia hec reprehensibilia de quibus dixim⁹ vitare curat. ¶ Quarta cõditio predicãtiũ d̃r patiẽtia. Euenire q̃ppe solet vt inter multos qui laudãt predicatores inueniant nõnulli detractores qd̃ diuina igit dispẽsatiõe vt põdere detrahẽtiũ fumus deprimatur inanis glorie q̃ oriri posset ex v̄bis blãdientiũ. Hinc Grego. vj. q. j. c. sunt plurimi. inquit: Sunt plurimi qui vitã bonorũ fortasse ampli⁹ q̃ debẽt laudãt: et ne qua elatio de laude subrepat: permittit omp̃s de⁹ malos in obtrectationẽ et obiurgationẽ ꝓrũpere vt si qua culpa ab ore laudantiũ in corde nascit ab opere vituperantium suffocet. hec ille. Patiẽter itaq; ⁊ equo aĩo ferendi sunt rumusculi plebis: nec curãdũ est de oĩbus que dicunt: nisi talia essent ꝓpter que nõ cõfutarentur: infamia notabilis in preiudiciũ animarũ oriri posset. Unde

Hiero. ad Nepotianū ait: Caue ne hominū rumusculo aucuperis ⁊ offensam dei populoꝝ laude cōmutes. Per infamiam ⁊ bonā famā xp̄i miles graditur: nec laude extollit̄: nec vituperatiōe frāgitur ⁊ leta ꝯtēnit ⁊ tristia. Per diē sol nō vret te neq; luna ꝑ noctē. ps̄. cxx. hec ille. Et vere nisi p̄dicator patiēs extiterit multā sentiet amaritudinem: qn̄ qd̄ vnus laudat alter vitupat. Laudāt docti subtilitates ⁊ ꝓfunda dubia scriptu rarū: vituperāt ista vulgares ⁊ ignorātes. Extollunt ignorantes ⁊ muliercule vulgaria quedā exēpla siue parabolas: ⁊ de illis viri periti q̄ nō habēt deuotionē risum suscipiūt: ⁊ sic ꝓ varietate audientiū varia est opinio: variusq; appetitus vnoquoq; ꝟm suū modū referēte.

¶ Quinta cōditio predicatoris euāgelij nūcupat̄ charitas. Hec facit predicatores querere nō que sua sunt: sed que iesu xp̄i. j. Coꝝ. xiij. ⁊. x. capitulis doctor gentiū ait: Nō querēs qd̄ mihi vtile est sed qd̄ multis vt salui fiāt. Querūt que sua sunt q̄ predicāt: aut cupiditate glorie aut appetitu ambitionis honoris ⁊ dignitatis: aut amore lucri ⁊ spe quest⁹ aut deniq; respectu cuiuslibet cōmodi tp̄alis. Non stant ista cū charitate que deum diligere facit propter se: et proximum propter deum.

¶ De quinq; fructibus et vtilitatibus verbi dei ⁊ quare vtile est omnibus illud audire libenter. Cap̄. iij.

Tertiū mysteriū declarandū est de vtilitate audiētiū verbū dei Et lz multi sint fructus ⁊ vtilitates deuote audientiū v̄bū dei: tn̄ nos impnīarū tm̄ q̄nq; explicabim⁹: q̄ten⁹ his fructib⁹ excogitatis: vnusq̄sq; animet̄ ad libēter ⁊ deuote audiēdū illud.

Prima d̄r illuminatio.
Scd̄a confortatio.
Tertia fortificatio.
Quarta delectatio.
Quinta exemplatio.

¶ Prima vtilitas verbi dei d̄r illuminatio. Illuminet quippe intellectū hoīs: sicut sol illuminat mundū. Et hoc inq̄t dauid in ps̄. cxviij. Declaratio sermonū tuoꝝ illuminat: ⁊ intellectū dat paruulis. Et iterū ps̄. cxviij. Lucerna pedibus meis verbū tuū: ⁊ lumen semitis meis. Illuminat̄ siquidē mēs attēte audientiū ⁊ cum vtilitate. Primo respectu credendoꝝ vt sciāt fidei rudimēta. Scd̄o respectu colēdoꝝ: vt deū colēt creatorē Tertio respectu abhorrendoꝝ: vt vitia abhorreāt ⁊ vitēt. Quarto respectu acceptandoꝝ: vt virtutes acceptēt ⁊ insequant̄. Quinto respectu spernendorū: vt mundū spernāt ⁊ eius bona. Sexto respectu agendoꝝ: vt opera agant que mandant̄ in lege. Septimo respectu timēdoꝝ: vt penas inferni timeāt. Octauo respectu desiderādoꝝ: vt beatitudinem eternā desiderēt: nā nisi hec ⁊ huiusmodi ppl̄is p̄dicarent̄: oēs velut ceci varijs inuoluerent̄ erroribus. ¶ Secūda vtilitas quā cōsequunt̄ verbū dei audiētes d̄r cōfortatio. Nā lz multi sciant bona q̄ opari tenent̄ ⁊ mala a q̄b⁹ sibi cauere debēt: tn̄ qn̄q; nec bona faciunt nec mala fugiūt: deuicti quadā tepiditate vel potius sensualitate ⁊ delectatiōe hoꝝ tp̄aliū. Alij et iā q̄uis sciāt penas inferni fore timēdas: desiderandūq; celū pieq; xp̄i passionē desiēdaz: tn̄ cor hn̄t insipidū sine timore: sine desiderio: ⁊ sine vlla pietate. Cuz v̄o tales audiūt verbū dei frequenter ꝯfortant̄ ad deponēdā oēm tepiditatē ad amplectādas virtutes: ad surgēdū a pctīs: ad cōpatiēdū xp̄o passo: ad timēdos gehēne cruciatus: ⁊ ad desiderādū regnum dei: qr vt Hiero. ait ad Paulinum. Hz nescio quid latētis energie viue vocis act⁹: ⁊ in aures discipuli a doctoris ore trāsfusa fortius sonat. Vn̄ ⁊ Eschines cū Rhodi exularet ⁊ legeret̄ illa Demosthenis oro quā aduersus eū habuerat mirātibus cūctis: atq; laudātib⁹ suspirās ait: Quid si audisset ipsam bestiaz sua v̄ba resonantē. h̄ ille. Quāta aūt sit vis in v̄bo dei p̄dicato appetvndiq; ex mirādis exēplis tā apl̄oꝝ q̄ alioꝝ. Pe-

trus nanq̃ post susceptũ spm̃sctm̃ vna p̃dicatione tria milia aĩarũ cõuertit ad xp̃m. Act.ij. Quid fecit Paulus vas electionis? quid reliqui oẽs apl̃i ⁊ discipuli xp̃i? Et diebus nostris vñ quasi renouata videt̃ religio christi sustentata ecclesia ⁊ pctõres ad pniam animati nisi ex auditu predicantiũ. O verbũ dei benedictũ: o verbũ salutiferũ: o predicatio fecũdissima: o instrumentũ salubre quo cõmoueri possunt mẽtes dure ad agendum penitentiã: ⁊ corda oĩm ad virtutes sectandas. ¶ Tertia vtilitas audiẽtiuꝫ verbũ dei d̃r fortificatio. Fortificat enim eos qui boni sunt vt in melius ꝓficiant ⁊ ꝑseuerent: ita ꝙ ex verbo dei quasi cõseruantur ⁊ nutriunt̃: sicut plãtula que vt viriditatẽ seruet rigat̃ aq̃s. Ideo xp̃s ait Mat. iiij. Nõ in solo pane viuit hõ: sed in oĩ v̄bo qd̃ procedit de ore dei. ¶ Quata vtilitas d̃r delectatio. delectat etem̃ verbum dei ⁊ recreat spũaliter audiẽtes. nã oĩs aĩa bona letãter audit magnalia summi imꝑatoris celorũ: ⁊ q̃cũq̃ aliquẽ diligit de ip̃o libenter loquit̃ ⁊ libẽter audit bene de illo loquẽtes. Sic q̃ deũ amant ⁊ ex ip̃o sunt: verba ei⁹ audiũt vt d̃r Joh. viij. c. Et maria magdalene que dilexit multũ Luc. vij. saturari nõ poterat audiendo verba melliflua xp̃i iesu Luc. x. ¶ Quinta vtilitas d̃r exẽplatio. Prebẽt nãq̃ audientes verbũ dei exemplũ bonuꝫ ꝓximis suis. nã sepe ꝯtingit vt hi q̃ infime sunt ꝯditiõis vidẽtes viros graues: vt puta religiosos viros doctos: nobiles ⁊ honestos ciues ad p̃dicationẽ cõfluere animent̃ ⁊ ipsi ad eã audiendã diligenter. Ergo vt finẽ huic sermoni faciã cuꝫ tã grãdia tãq̃ mirifica sint priuilegia verbi diuini oẽs aduoco: cũctos inuito: singulisq̃ clamo. Uenite ⁊ audite vt audiendo verbum dei acquirere possitis eius gratiã. ⁊ deinde peruenire ad beatam gloriã in qua xp̃s benedictus viuit ⁊ regnat in secula seculorũ. Amen.

¶ Feria. scd̃a post dñicaꝫ in sexagesima de v̄bo dei ⁊ ei⁹ auditione, Sermo. ix.

In corde bono ⁊ optimo audiẽtes verbũ retinẽt ⁊ fructũ afferunt in patientia. Uerba sunt xp̃i iesu saluatoris originaliter Lu. viij. Quis multa dicta sint in superiori sermõe de predicato verbo dei: restãt tñ adhuc de eius auditione aliqua disserẽda. Opus em̃ est cõfutare illos qui vel audire respuunt: vel negligenter audiunt: aut audientes non custodiũt verbum: ⁊ reuera satis supq̃ est hec cõfabulatio vt inducant̃ hoĩes ad audiendum verbum diuinum cum affectu ⁊ vtilitate salutis sue. Nam nõ desunt diaboli tentamenta ad remouẽdas mẽtes ab auditu spũalis doctrine: cũ ipsa sit quasi sagitta vulnerans astutiam eius. Idcirco de auditione verbi dei dicere volentes: notabimus in hoc sermone principaliter tria mysteria declaranda.

Primum d̃r inductio.
Scd̃m modificatio.
Tertium obligatio.

¶ Qualiter omnes inducuntur ad audiendum verbum dei a scriptura: a natura: ⁊ ab exemplis. Capl̃m. j.

Primũ mysterium declarãdũ de auditione verbi dei d̃r inductio. Ad illud etem̃ audiẽdũ inducimur propter tria,

Primo ꝓpter naturam.
Scd̃o ꝓpter scripturam.
Tertio ꝓpter exempla.

¶ Primo inducimur vt libenter audiamus verbum dei ab ipsa natura. Nam vt Sene. ad Lucil. ait: Docibiles natura nos edidit. Et s̃m Ciceronem in sua rhetorica. Is docibilis est q̃ vult attẽte audire. Et vt idẽ Cicero in li. qõ. tuscul. ait: Inest mẽtibus nr̃is insatiabilis q̃dam cupiditas veri vidẽdi. Qd̃ in. j. de offi. cõfirmat di. Oẽs trahimur ⁊ ducimur ad cognitionis ⁊ scĩe cupiditateꝫ: in qua excellere pulchruꝫ putamus. Et hocipsum Arist. explicauit in. j. Meta.

inquiens: Oēs hoīes natura scire desiderāt. ⁊ in. iij. Ethi. ⁊ in. ix. parte ꝓbleumatū asserēs. Addiscere q̄ dē facile ⁊ delectabile natura oībus est. Luz ergo q̄si incredibilis sit numerus ignorātium viā dñi: ⁊ ꝓdicatores illā doceant: natura ipsa mouere dz oīm aīos ad illos audiendū. Nec valet quorūdā de se supba ꝑsumptio: q̄ se credunt oīa scire: qm̄ vt ait sapiēs Prouer. ſ. Audiēs sapiēs sapientior erit. Quinimo nullus est adeo peritus q̄ peritior fieri nō possit. Vnde Lact. de ira dei. de Socrate ait: Socrates cū esset oīum ꝓbox doctissimus: vt ceteroz argueret insciciam q̄ se aliq̄d tenere arbitrabant: ait se nihil scire nisi vnuz: qz nihil sciret. Et Mercurius trimegistus ꝓbs maximus dicebat: Maxima pars eoꝝ q̄ scimus est minima pars eoꝝ q̄ ignoramus. Jō notāda valde sunt Viero. verba q̄ ad palmachiuz ⁊ occeanum ita scribit: Dū essem iuuenis nimio feruebā amore discēdi: nec iurta quorūdā ꝑsumptionē ipse me docui Apollinarē audiui Antiochie frequenter ⁊ coluiriā canis spargebaſ caput: ⁊ magistrū potius q̄ discipulū docebat. Perrexi tū Alexandriā: audiui Didimū in multis ei grās ago: qz q̄ nescium didici: q̄ sciebā illo docēte nō ꝓdidi. Putabāt me hoīes finē fecisse discendi. Veni rursus hierosolymā ⁊ bethleē: quo labore: quo precio Baraniā nocturnū habui ꝑceptorē. Timebat em̄ iudeos: ⁊ alterum mihi exhibebat Nicodemuz. hec ille. Si itaq̄ tātus doctor luce scie preditus audire: vt addisceret nō erubescebat: qua ꝑsumptio illa est eoruz qui vel ignorātes: vel parū docti sunt: dicentiū se ꝓdicationē nō velle audire: qz illa nō egent. Propter tales vtiq̄ Sene. li. de tranquillitate animi ait: Puto multos ad sapientiā venire potuisse: si non putassent se peruenisse. Scō inducimur vt ꝓmpte audiam⁹ verbū dei ab ipsa scriptura. Lōcordāt quippe voces oīm scripturarū nedū diuinarū: verūetiā ⁊ moraliū ꝓbox: q̄ vnuſq̄sq̄ sollicitus esse debet ad discendū. Ūñ Arist. ſ. Ethi. ait: Qui neq̄ ipse intelligit: neq̄ aliū audiens in aīo ponit: hic inutilis natus est. Et Macrobius. liō. ij. saturnaliū. Sine doctrina vita est quasi mortis imago. ⁊ Tul. li. ij. q. tuſ. Ut ager q̄ uis fertilis sine cultura fructuosus esse nō pōt sic sine doctrina aīus. Et idē li. ſ. de oratore Nō ignoro ea q̄ bona sunt meliora fieri posse doctrina. Et iurisc̄ōsultus. ff. de fidei cōmiſ. li. l. apud Julianū. inq̄t: Lupidias discēdi est optima rō vinēdi. Unde Julianus dixisse ferſ. Et si alterū pedem in sepulcro haberē: adhuc discere quid vellē. Vnde est q̄ etiā sapiēs Eccli vſ. ait: Si inclinaueris aurē tuā excipies doctrinā: ⁊ si dilexeris audire sapiēs eris: ⁊ iō ꝓuerb. xij. Qui diligit disciplinam diligit sciam. ⁊ ꝓuer. xvij. Qui eiutat discere incidet in mala. ⁊ ꝓuer. xix. Suscipe disciplinā vt sis sapiēs in nouissimis tuis. ⁊. xxij. ibidē. Jnclina aurem tuā ⁊ audi verba sapientū. Sunt ⁊ alie hmōi scripturarū voces quasi innumerabiles hortātes hoīes vt prompto aīo audire velint verba doctoꝝ ⁊ sapiētum: vt ⁊ ipſi p exercitiū discipline docti euadere possint. Tertio inducimur ad audiēdū eos q̄ docēt bñ btēq̄ viuere ab exēplis. Scribit em̄ Ualerius marim⁹ li. viij. Rub. de studio ⁊ industria. q̄ etiā refert Tulli⁹ liō. de senectute. q̄ Solō ꝓbs significauit versibus se quotidie senescentē aliq̄d discere. Supmo vo die vite assistentibus amicis: q̄dāq̄ inter se cōferētibus satis iā ꝓfessum caput erexit: interrogatusq̄ quapropter id fecisset: respōdit: vt cū istud q̄q̄d est de quo disputatis ꝓcepero moriar. Ar ⁊ Viero. ad paulinū iducit multoꝝ ꝓborum exēpla q̄ auiditate discēdi nullum timuerūt laborē. Legimus inquit in veteribus hiſtorijs quosdā lustrasse prouincias: nouos adysse pplos: maria trāſisse: vt eos quos ex libris nouerāt coram quoq̄ viderent. Sic Pythagoras mē phiticos vates. sic Plato egyptū. ⁊ Archita tarentinū: eāq̄ otā italie q̄ quon-

dam magna grecia dicebat laboriosissi
me peragrauit: vt q̄ Athenis magister
erat ⁊ potens: cuiusq̄ doctrinas Acha
demie gymnasia ꝑsonabāt: fieret pere-
grinus atq̄ discipulus: mallēs aliena
verecūde discere q̄ sua impudēter inge
rere. Deniq̄ cum lr̄as quasi toto fugiē
tes orbe ꝑsequit̄: captus a pyratis ⁊ ve
nundatus tyrāno crudelissimo paruit
ductus captiuus vinctus ⁊ seruus: tñ
qr ph̄s maior emēte se fuit ad Titum li
uiū lacteo eloquētie fonte manantē de
vltimis hispanie galliarumq̄ finibus
quosdā venisse nobiles legim⁹: ⁊ quos
ad sui cōtēplationē Roma nō traxerat
vnius hoīs fama ꝑduxit. Habuit illa
etas inauditum oībus seculis celebran
dūq̄ miraculū: vt vrbez tātam ingressi
aliud extra vrbē quererēt. Apollonius
siue ille magnus vt vulgus loquit̄: siue
ph̄us vt pythagorici tradunt: intrauit
Persas: ꝑtransiuit caucasum: albanos:
scythas: massagetas: opulentissima in-
die regna penetrauit: ⁊ ad extremuz la-
tissimo Phison amne trāsmisso: ꝑuenit
ad brachmanas: vt Hyarcam ī throno
sedentē aureo: ⁊ de tantali fonte potā-
tem inter paucos discipulos: de natura
de moribus ac de cursu dierū ⁊ syderuz
audiret docentē. Inde ꝑ helamitas ba
bylonios: chaldeos: medos: assyrios:
parthos: syros: phenices: arabes: pale-
stinos: reuersus ad alexādrinā ꝑrexit ad
ethiopiā: vt gymnosophistas: ⁊ famo-
sissimaz solis mēsam videret in sabulo.
Inuenit vir ille vbiq̄ q̄d disceret ⁊ sem
per ꝓficiēs: semꝑ se melior fieret. Scri
psit suꝑ hoc plenissime octo volumini-
bus Philostratus. hec ille. Et idē Hie-
ro. ad Nepotianū cōmēdās sapiētie stu
diū ait de demosthene: Sapiēs vir ille
grecie. Demosthenes cū expletis cētum
septē annis se mori cerneret: dixisse fert̄
se dolere q̄ tūc egrederet̄ e vita cū sape
re cepisset. His igit̄ exēplis dānari pōt
temeritas illoꝝ q̄ se existimāt oīa scire:
oīa sapere: oīa deniq̄ intelligere. Quo
fit vt ꝑdicatores doctos nō solū audi-
re recusent: verūetiā ⁊ paruipēdant se-
pe ⁊ aspernēt. Ex dictis tñ clarissime cō
stat nil vnicuiq̄ tantū conuenire posse
quātū audire disciplinā ⁊ eruditionez.
Nā ex eius auditu fructū nō mediocrez
suscipiūt viri ⁊ mulieres: senes ⁊ par-
uuli: boni ⁊ mali: docti pariter ⁊ idocti.

¶ Qr verbū dei est audiēdū cū sollicitu
dine deuotione ⁊ humilitate. Cap. ij.

Secūdū mysteriū cōtēplādū
dr modificatio: in quo aperi
re licet qualiter verbū dei sit
ab oībus audiendū: vt in oī
bus seruet̄ ordo debitus et
mēsura. Et ad hoc intelligendū dico q̄
verbū dei debet audiri tripliciter,

Primo sollicite,
Scdo deuote.
Tertio humiliter.

¶ Primo verbū dei est audiēdū sollici-
te vt q̄ fructū eius habere cupit: conet̄
a principio interesse sermoni. nam sunt
nōnulli q̄ ad ꝑdicationē cōfluūt: sed tñ
ob pigritiā ⁊ somnolētiā raro integraz
illā audiūt. Alij v̄o auaricia victi: dieb⁹
ferialibus nolūt ꝑdicationes audire ti
mentes amittere tp̄s ⁊ lucra. Quibus
ego dico q̄ nō bñ faciūt: qm̄ si audirēt
quinquaginta ꝑdicationes nō expēde-
retur in illis audiēdis triū dierum spa
ciū. Et tñ maius esset lucrū aīe q̄d inde
euenire posset: q̄ lucrū oīm tēporaliuz
bonoꝝ. Sed si aliquis tāta necessitate
cōstringeret̄ q̄ nisi laborādo victū acq̄
rere nō posset: tūc illū ad audiēdū ver-
bum dei nō cōpellerē: qm̄ vt ait Arist.
iij. topicoruz. Melius est philosophari
q̄ ditari: sed nō indigenti necessarijs.
Scdo est audiēdū verbū dei deuote. Et
hoc dico aut ꝓpter eos q̄ in predicatio
ne dormiunt: aut ꝓpter illos q̄ inter se
cōfabulant̄: aut ꝓpter alios q̄ deambu
lando cū suo strepitu ⁊ irreuerētia ꝑdi
catorē ipsum ⁊ audiētes turbāt: aut ꝓ-
pter lasciuos ⁊ vanos iuuenes leuesq̄
mulierculas: qui dū predicatur mutuo
sese iocando: cōcupiscēdo: ridendoq̄ cō
spiciunt: in quibus nulla est cōpūctio:

nulla fides:nulla religio. Et ꝓ his om̄nibus facit illud dictū Aug. j.q.j.c. Interrogo. sic dicit: Uos fratres vel sorores dicite mihi: quid plus esse videt̄ corpus xp̄i an verbū xp̄i? Si ꝟe vultis respōdere hoc dicere debetis: ꝙ nō sit minus verbum dei q̄ corpus xp̄i. Et ideo quāta sollicitudine obseruam⁹: qn̄ nobis corpus xp̄i ministrat̄: vt nihil ex ipso de manibus nostris in terraꝫ cadat: tanta sollicitudine obseruemus ne verbū dn̄i qd̄ nobis erogat̄ duꝫ aliud aut cogitamus aut loquimur: de corde puro pereat: qꝛ nō minus reus erit q̄ verbū dei negligēter audierit q̄ ille q̄ corpus xp̄i sua negligentia in terrā cadere ꝑmiserit. Archi. ꝟo sup hoc.c. dicit: ꝙ cōparatio corporis christi ⁊ verbi predicati non fit respectu dignitatis ⁊ excellentie: sed respectu efficacie: qm̄ non minorem efficaciam cōsequitur qui cū deuotione audit verbum dei: q̄ꝫ qui cū reuerentia suscipit corpus xp̄i. Un̄ glo. super dicto verbo di. Uerbum. i. predicatio que plures cōuertit: ⁊ plus facit cōpungi hoīem ita vt oīa pctā per eā tollātur. Sed per corpus xp̄i tollunt̄ venialia: vt de cōse. dist. ij. iteratur. ¶ Tertio est audiendum verbum dei humiliter. Consistit aūt humilitas in auditore vt bene interpretet̄: ⁊ in bonā partez suscipiat ea que predicantur. Naꝫ reperiuntur ⁊ quidem plurimi qui vellent oīa ꝟm appetitū suū dici: nec cogitant ꝙ in predicatione satisfaciendū est tot varietatibus ꝑsonaꝝ. Alij aūt si nō sentiunt euāgelij textū de verbo ad verbū explicari statim detrahunt: murmurāt: arguunt di. xp̄m misisse aplos ad predicandum euangeliuꝫ. Et tn̄ quicquid reducitur ad dei ⁊ proximi charitatem: q̄cquid inducit hoīes ad deum colenduꝫ: timendū: ⁊ diligendū: quicquid deniq̄ ipsos a vitijs retrahit ⁊ ad ꝟtutes hortatur: recte euangelium dicitur: Unde Hiero. ī epl̄a ad Gal. scribit illud qd̄ ponit̄. j.q j.c. Marchiō. Marchiō ⁊ Basilides ⁊ cetere hereticoꝝ secte nō habēt dei euangeliū: qꝛ nō habēt spm̄sctm̄ sine quo humanū fit euangelium qd̄ docetur. Nec putemus in verbis scripturarum esse euangelium: sed in sensu nō in superficie: sed in medulla: non in sermonum folijs: sed in radice rōnis. hec ibi. Nōnulli insup egre ferūt si q̄nq̄ vitia reprehendantur: eo ꝙ ⁊ ipsi vitiosi sunt nec de suis vitijs corrigi patiunt̄. Pro q̄bus est illa Hiero. sn̄ia ad Nepotianū. Neminez specialiter meus sermo pulsauit. Generalis de vitijs disputatio est. Qui mihi p̄us itaq̄ irascivoluerit: ipse de se ꝙ talis sit cōfitebit̄. hec ille. Cōcludo igit̄ dicēdo oībus illud Jac. j. In mā̄suetudine suscipite insitū verbū qd̄ pōt saluare aīas vestras.

¶ Qꝛ obligant̄ hoīes ꝓ loco ⁊ tp̄e audire verbum dei ⁊ memoriter retinere ac opere implere. Capl̄m. iij.

Tertiū mysteriū declaranduꝫ d̄r obligatio. Obligant̄ siq̄dē hoīes circa auditionē verbi dei maxime ad tria,

Primo ad illud audiēdū,
Scd̄o ad retinendum,
Tertio ad faciendū.

¶ Primo obligant̄ hoīes ad verbū dei audiendū. Qd̄ accipi pōt: tum qꝛ vnusquisq̄ suā salutē desiderare debet: quā assequi pōt verbo dei mediāte. tum qꝛ ad hoc inducit scriptura vt l superi⁹ visum est. Sed queri pōt cur non p̄cepit eccl̄ia audiri diuinū ꝟbū ita exp̄sse sicut ⁊ missas: cū tāte vtilitatis sit audire p̄dicationes. Et dicim⁹: ꝙ hoc fit ꝓpter tria. Primo propter obligationem curatorum. Secundo propter paucitatez predicatoruꝫ. Tertio propter incommoditatem populorum. Prima ratio est ꝓpter obligationem curatorum. Nam q̄ curā animarū habet: tenetur suo populo predicare: sicut pꝫ in.c. superius allegato in sermone p̄cedenti inter cetera. de officio iudi. ordi. ⁊. xxxvj. di. c. Qui ecclesiasticis. §. ecce. ⁊. xvj. q. j. c. Adijcimus. §. ecce. Si ergo prelati obligant̄ suo ppl̄o p̄dicare: ergo populi ꝓ loco ⁊

tempore p̄dicationes debent audire. Vñ de p̄se.di.j.c. Sacerdote.ō:: Sacerdote verbū in ecclia faciēte: si quis egressus fuerit de auditorio excōicet. Et in.c.oēs fideles.ō:: Oēs fideles q̄ cōueniunt in solēnitatib⁹ sacris ad ecclesiā: t scripturas ap̄lor⁹ t euangelium audiāt. Scō nō obligauit ecclesia ad audiēdum verbū dei determinate sicut ad audiēdū missas ꝓpter paucitatē et raritatē p̄dicator⁹: q: rari sunt q̄ predicent: t multi q̄ celebrāt missas. Tertia rō est ꝓpter incōmoditatē populorū. Nā multi sunt rurales t in mōtib⁹ habitātes t ī alijs locis q̄b⁹ difficile esset sic audire predicatiōes sicut t missas. Nō tñ excusant hmōi ꝓ loco t tpe addiscere p aliquā viā que sunt ꝑm statū suum eis necessaria ad salutem. Scō obligant hoīes adverbū dei retinēdū. Debet nāq; vnusquisq; facere q̄ ō in se est: vt si nō oīa que p̄dicant saltem aliqua memoriter teneat. Ad q̄ multum prodesse pōt domestica cōfabulatio et cōmunicatio cū vxore filijs aut amicis de his que p̄dicata sunt. Tertio obligātur hoīes ad verbū dei faciendū. Nam vt ō: Lu.xj. Beati q̄ audiunt v̄bū dei t custodiunt illud. t Mat.vij. xp̄s intulit. Oīs qui audit verba mea t facit ea: assimilabit̄ viro sapiēti q̄ edificauit domū suā supra firmā petrā. Et descēdit pluuia t venerūt flumina t flauerūt vēti: t irruerūt in domū illā t nō cecidit. Fundata em̄ erat supra firmā petram. Et oīs qui audit verba mea t non facit ea: similis est viro stulto q̄ edificat domū suā supra arenā. Et descendit pluuia t venerūt flumina: t flauerūt vēti: t irruerūt in domū illā t cecidit t fuit ruina eius magna. Hinc etiā t Jacob⁹ j.c. ait: Estote factores verbi t nō auditores tm̄ fallentes vosmetipsos: q: si q̄s auditor est verbi t nō factor:: hic cōparabit̄ viro ꝓsiderāti vultū natiuitatis sue ī speculo. Cōsiderauit em̄ se t abijt: t statim oblitus est qualis fuerit. Ergo seruētur oīa que tacta sunt de auditione verbi dei: vt sit semē cadēs in bonā terrā: nō sec⁹ viā: nō supra petrā: nec inter spinas: afferēs fructū ꝑfectū saluator benignus in lectione euangelica explicauit: quā t ꝓposuit p similitudinē loquens: indeq; illam exposuit sicut ptz in textu: sapiēter ꝓcludēs. Qō q̄ bono corde deuotaq; mēte dei verbū audiūt fructū in p̄senti suscipiūt gr̄e: t in futuro perennis glorie: in qua xp̄s saluator oīm sedet ad dexterā patris cū quo viuit t regnat in secula seculorū. Amē.

¶ Feria tertia post dominicā in seragesima de seueritate diuine iusticie que mouere debet peccatorem ad penitentiam. Sermo.r.

Reddet vnicuiq; ꝑm opera sua. Dñi nr̄i iesu xp̄i v̄ba sunt ista originaliter Mat.xvj. Letātur plurimi ī malis suis: neq; de illis penitētiam agere vllo pacto ꝓponūt: qm̄ nō arbitrant deū peccatorū suorū vltorē. Quinimo falso sibi blandiunt̄ t persuadēt: nullā post hāc vitā obstinatis pctōribus penā a iusto iudice fore paratā. Quo fit vt indies deteriores fiant: t ad vitia quelibet sine timore labant̄. Quapropter in p̄senti sermone aliqua de diuine iusticie seueritate dicere statui: vt per eius tremendā ꝓsideratiōnē dura pctōr⁹ corda mollescant: quib⁹ostēdem⁹ q̄ ꝑ seue si se nō correxerint punient̄ a deo qm̄ ipse vt v̄ba ꝓposita dicūt: reddet vnicuiq; ꝑm opa sua. bonis. s. gaudia paradisi: t malis gehēne cruciatū. Jn q̄b⁹ v̄bis de diuine iusticie seueritate tria mysteria sunt consideranda.

Primum dicitur punitio.
Secundum restrictio.
Tertium permissio.

¶ Qualiter de⁹ punit malos post hāc vitam si se non correxerint contra eos qui dicunt non esse aliud malum neq; bonum q̄ illud quod experimur in p̄senti. Capitulum.s.

Primū mysteriū ꝯsiderandū de seuēritate diuine iusticie dr̄ punitio. In quo declarāda est falsa ꝛ erronea sniaꝛ opinio eoꝝ qui dicūt nō expedire peccatoribꝫ ad pnīam reuerti: qz post hāc vitā nullū amplius sentiet malū. Contra tales ergo theologi sacri sic potētissime arguūt. Ubicūq; est summa iusticia: ibi dz esse iusta meritorum retributio: sz cū nō puniat malos in hac vita: ergo puniet illos post hanc vitam. Maior ꝓpositio ꝯstat ex dictis Tullij ī epla de casu reipublice di. Justicia est cōstās ꝛ ꝑpetua volūtas ius suū vnicuiq; tribuēs. Et hec est diffinitio iusticie q̄ habet. ff. de iusti. et iu. l. iusticia. et instituta de iusticia et iure. §. iusticia. Probare etiā debemus tria que ꝓtinētur in ratione pretacta.

Primo iusticie diuine veritatē.

Scdo malox in hac vita īpunitatē.

Tertio ꝓtra ipos rigidā asperitatē.

¶ Primo ꝓbare debem⁹ diuine iusticie veritatē. Et ad hoc sunt scripture sacre copiosissima dicta. Ūñ Dauid in ps̄. x. ait: Justus dñs ꝛ iusticiā dilexit: eq̄tatē vidit vult⁹ eius. ꝛ ps̄. xviij. Justicie dñi recte leti. cor. et ps̄. xxx. In iusticia tua libera me. ꝛ ps̄. xxxix. Annūciaui iusticiā tuā ī eccl̄ia magna. ꝛ ps̄. lxx. Ūde morabor iusticie tue soli⁹. ꝛ ps̄. lxxiij. Justicia ante eū ābulabit. Et ps̄. xlvij. Justicia plena est dextera tua. Et ps̄. lxxxix. Justicia ꝛ iudiciū pre. se. r. Et ps̄. cx. Justicia ei⁹ manet in seculū seculi. ꝛ Esa. lj. dicit dñs. Justicia mea non deficiet. ꝛ Esa. lix. Jndutus est iusticia vt lorica. ꝛ Baruch. j. Dño deo nr̄o iusticia. ꝛ Hiere. xij. Justus quidē tu es dñe. Et. ij. Tim̄. iij. In reliquo reposita est mihi corona iusticie quaz reddet mihi dñs in illa die iustus iudex. Sed aliquis posset arguere ꝙ in deo nulla sit iusticia. Primo q: ꝟm pb̄m. v. ethi. c. ij. Dñi ad seruū nō est iusticia: qz iusticia in quadā equalitate ad alterum consistit: sed deus est dñs oīm: ergo in ipso non est iusticia. Scdo arguitur: qz iusticia respicit debitum: de⁹ aūt nulli debitor est: ergo in ipso nō est iusticia. Hāc. q. soluit Richd. de media villa. xlvj. dist. iiij. ar. j. q. j. dicit: ꝙ iusticia potest accipi pro rectitudine volūtatis q̄ vult aliq̄s reddere vnicuiq; in distribuēdo vel cōmutādo quod ei debetur. Et ꝟm hoc dupler ē iusticia: scilz distributiua qua aliquis vult oībus q̄ sunt de cōitate distribuere bona cōia ꝟm debitā ꝓportionis equalitatē. Et cōmutatiua qua aliq̄s ī cōmutādo vult seruare debitā equalitatē ꝟm quātitatē. Cōmutatiua iusticia proprie loquēdo in deo non est: qz nulli est debitor ex legis necessitate: ꝛ de bono retribuit vltra meritū: ꝛ de malo citra demeritū. Justicia ꝟo distributiua in deo est. Oībus enim distribuit bona sua ꝟm debita proportiōis equalitatē. Ad primū ergo argumentū ꝙ licz dñi ad seruū nō sit iusticia cōmutatiua ꝟm plenā rōnem. eiusdem qz inter dñm ꝛ seruū nō est equalitas: eo ꝙ oīa q̄ sunt serui sunt dñi: tñ dñi ad seruos potest esse iusticia distributiua q̄ nō requirit equalitatē quātitatis: sed ꝓportionalitatis: q̄ est equalitas duaꝝ ꝓportionū q̄ ꝯsistit in hoc ꝙ seruis ꝓportionaliter retribuit ꝟm merita sua. Ad scm̄ dicēdū ꝙ etsi deo nulli creature sit debitor ex recepto: tñ debitor est ex ꝓmisso. Nulli em̄ est debitor: nisi cui vult. Si aūt queraꝭ quare vult: nō respōdeo nisi qz vult: qz voluntas sua est prima causa. hec Rich. Ergo q̄uis deus nihil patiaꝭ expctis cōmissis nihilq; eius infinite bonitati adaugeaꝭ ex bonis cōmissis: tñ malos punire: bonos premiare ex iusticia distributiua debet: qm̄ sic ipe ꝓmisit. Dixit em̄ p ꝓphetā ps̄. xxxvj. Qui mali gnant exterminabunt. Et Apoca. xxij. Eccevenio cito ꝛ merces mea mecū est: reddere vnicuiq; ꝟm opera sua. Propter hoc dicit Sapiēs Prouer. v. Iniquitates sue capient impium: ꝛ funibꝫ peccatoꝝ suoꝝ ꝯstringet. Et Prouerb̄.

xj. Simplicitas iustorũ diriget eos: et supplãtatio ꝑuersoꝝ vastabit illos. Et Prouer. xiij. c. Pctõres ꝑsequent malũ ⁊ iustis retribuẽtur bona. Et Prouer. xiiij. Domus impioꝝ delebit: tabernacula iustoꝝ germinabũt. et Job. xxxiiij. Opꝰ hoĩs reddet ei deꝰ: ⁊ iuxta vias singulorũ restituet eis. Et Paulꝰ Gal. vj. ait: Que em̃ seminauerit hõ hec ⁊ metet. ⁊. j. Coꝝ. iij. Unusq̃sq̃ ꝓpriã mercedẽ accipiet ꝟm suũ laborẽ. ⁊ Ephe. vj. Unusq̃sq̃ qd̃cũq̃ fecerit bonũ hoc recipiet. Que autoritates et sctõꝝ dicta iusticiã distributiuã summi dei narrãt.

¶ Scd̃o ꝓbare debemꝰ pctõꝝ ĩpunitatem. s. q̃ in hac vita nõ oẽs pctõres de suis malis puniunt. Et ad hoc est autoritas Job. xij. dicens: Abũdãt tabernacula ꝑdonũ. Et Hiere. c. xij. q̃ sic deũ alloquit: Iustus q̃dẽ tu es dñe si disputẽ tecũ. Uerũtñ iusta loquar te. Quare via impioꝝ ꝓsperat: bñ est oĩbus q̃ ꝑuaricant ⁊ iniquè agunt. Plãtasti eos ⁊ radicẽ miserũt ꝓficiũt ⁊ faciũt fructũ. Prope es tu ori eoꝝ ⁊ lõge a renibꝰ eoꝝ Et tu dñe nosti me audisti me ⁊ ꝓbasti cor meũ tecũ. Cõgrega eos quasi gregẽ ad victimã: ⁊ sanctifica eos in die occisiõis. Et Abachuc idẽ di. j. c. Quare nõ respicis sup iniq̃ agẽtes ⁊ taces deuorãte impio iustiorem se? Et facies hoĩs quasi pisces maris ⁊ quasi reptile non hñs ꝑncipẽ. Et ne multa dicamꝰ experiẽtia oĩm reꝝ magistra docet qualiter multi iniq̃ in via sua mala ꝓsperant.

¶ Tertio ꝓbare debemꝰ ꝯ illos sic prosperãtes ꝑparatã esse post hãc vitã rigidã seueritatẽ penãq̃ horribilẽ dãnationis eterne. Et ad hoc ꝓpositũ sic di. Aug. xx. li. de ciui. dei. c. ij. Nunc aũt et mala ferre equo animo discimus q̃ patiũtur ⁊ boni: ⁊ bona nõ magnipẽdere que adipiscunt ⁊ mali. Ac per hoc etiã in his rebus in quibus nõ apparet diuina iusticia salutarꝫ est diuina doctrina. Nescimꝰ enim quo iudicio dei bonus ille sit paup: malus ille sit diues: iste gaudeat quẽ ꝓ suis ꝑditis moribꝰ cruciari debuisse meroribꝰ arbitramur: cõtristetur ille quẽ vita laudabilis gaudere debuisse ꝑsuadet: exeat de iudicio nõ solũ inultus verũetiã dãnatꝰ innocẽs: aut iniquitate iudicis pressus: aut falsis obrutus testimonijs. E contrario scelestus aduersariꝰ eiꝰ nõ solũ ĩpunitꝰ verũetiã vindicatus insulet. Impius optime valeat: pius lãguore tabescat. Latrocinẽtur suauissimi iuuenes: et q̃ nec verbo quẽq̃ ledere potuerũt: diuersa morboꝝ atrocitate affligant: infantes vtiles rebus humanis immatura morte rapiant: ⁊ q̃ vident nec nasci debuisse diutissime insup viuãt. Plenus criminibꝰ sublimetur honoribꝰ ⁊ hominẽ sine q̃rela tenebre ignobilitatis abscõdãt: ⁊ cetera hmõi q̃ q̃s colligit q̃s enumerat. Que si haberẽt in ipa velut absurditate ꝯstantiã: vt in hac vita in qua homo: sicut ps̃. cxliij. eloquitur: Uanitati silis factus est: ⁊ dies eiꝰ velut vmbra pretereũt. nõ nisi mali adipiscerentur trãsitoria ista bona atq̃ terrena: nec nisi boni talia paterent mala posset hoc referri ad iudiciũ iustũ dei: vel etiã benignũ vt q̃ nõ erãt assecuturi bona eterna q̃ faciũt btõs his tꝑalibus vel deciperent ꝓ malicia sua: vel pro dei mĩa cõsolarent bonis: et q̃ non erãt passuri eterna tormenta: tꝑalibus vel ꝓ suis quibuscũq̃ vel quãtuliscũq̃ peccatis affligerentur vel ꝓpter ĩplendas virtutes exercerẽtur malis. hec ille. Et idẽ in ꝑmo de ciui. dei. c. viij. ait: Placuit quippe diuine ꝓuidẽtie ꝑparare in posterũ bona iustis quibus nõ fruent iniusti: et mala impijs q̃bus nõ excruciabunt boni. Ista ꝟo tꝑalia bona ⁊ mala vtrisq̃ voluit eẽ cõia. vt nec dona cupidiꝰ appetãtur: q̃ mali quoq̃ habere cernũtur: nec mala turpiter euitẽtur quibus ⁊ boni plerũq̃ afficiunt. Interest autẽ plurimũ qualis sit vsus vel eaꝝ rerũ que prospere: vel eaꝝ que dicuntur aduerse. Nam bonis tꝑalibꝰ nec bonis extollitur: nec malis frãgit. Malus autẽ ideo huiuscemodi infeli-

citate punitur: qꝛ felicitate corrũpit̃. Ostẽdit tñ deus sepe etiã in his distribuendis euidẽtius operationẽ suam. Nã si nũc omne pctm̃ manifesta plecteret pena: nihil vltimo iudicio reseruari putaretur. Rursus si nullũ pctm̃ nũc puniret aperte diuinitas: nulla esse diuina ꝓuidentia crederet̃. Similiter in rebus secũdis si nõ eas deus quibusdã petẽtibus euidẽtissima largitate cõcederet: nõ ad eũ ista ꝑtinere diceremꝰ. Itẽq; si oĩbus eas petẽtibꝰ daret: non nisi ꝓpter talia p̃mia seruiendũ illi esse arbitraremur. Nec pios nos faceret talis seruitus: sꝫ potiꝰ cupidos ⁊ auaros. hec ille. Nõ letent̃ ergo pctõres ⁊ inimici dei quibus blãdus est mundus: si prospera viderint sibi cũcta succedere: qꝛ nõ est abbreuiata manus dñi q̃ peccata q̃ nũc impunita relinquit: strictiꝰ puniẽda reseruat post hãc vitã. O perfidi peccatores ad vos clamo vobisq; dico: nolite cõfidere in iniq̃tate: nolite inebriari dulcedine bonoꝝ huiꝰ mũdi: qꝛ oĩa tꝑalia cito deficient: ⁊ illoꝝ gaudiũ quod in p̃senti gustatis vobis conuertetur in luctũ. Nõ ꝯtristent̃ ĩsuperhi qui deo seruiũt si in p̃senti aliqd̃ patiantur laboriosum: quia post laboreꝫ calamitates ⁊ erumnas subsequet̃ q̃es ⁊ pax: omniũ bonorum affluentia in repromissa felici ac beata vita.

¶ Qꝛ vno solo peccato mortali iustus deus damnat eternaliter animam: nec sufficit penitentia de omnibus alijs si vnum solum retineat. Capl'm. ij.

Secũdũ mysteriũ declarãdũ de seueritate diuine iusticie d̃r restrictio. In quo disputãdũ est ꝯtra nõnullos qui multa pctã relinquẽtes: aliquod tñ sibi in quo delectẽtur reseruauit: ꝯfidẽtes ꝑ talẽ pniam posse saluari. ¶ Querit̃ ergo vtrũ tã restricta tãq; arta sit dei iusticia vt ꝓpter vnuꝫ solũ pctm̃ mortale dãnare velit eum qui de oĩbꝰ alijs pniam egerit vno solo reseruato puniẽs illũ ⁊ ꝓ illo ⁊ ꝓ oĩbꝰ alijs Et respondeo q̃ sic: ita q̃ si vnus mille peccata mortalia cõmisisset: et ꝓ illis oĩbus tandẽ vno dũtaxat excepto longam fecisset penitentiam moreret̃ cuꝫ illo peccato mortali: damnatus vtiq; foret et puniretur pro illo ac pro alijs de quibus penitentiam egerat illo vno stante. Probatur autem hoc quod dicimus tripliciter.

Primo autoritate.
Secundo ratione.
Tertio exemplis.

¶ Primo autoritate. Vñ sapiẽs Eccl's ix. ait: Qui in vno peccauerit multa bona perdet. Et Jac. ij. d̃r illud qd̃ ponit̃ ex̃ de re. iu. c. defleat. Qui totã legẽ seruauerit: offendat aũt in vno factus est oĩm reus. Et de peni. di. iij. c. Penitentiã q̃ppe agere. Greg. ait: Quid enim prodest si pctã luxurie quis deleat: ⁊ tñ adhuc auaricie estibꝰ anhelat. ⁊ Aug. in lib. de penitẽtia inq̃t illud qd̃ ponit̃ de peni. dis. iij. c. sunt pl'es. Sunt pl'es quos penitet peccasse: sꝫ nõ oĩno reseruãtes sibi quedã in q̃bus delectent̃: nõ aĩaduertẽtes dñm mutũ simul ⁊ surdũ a demonio liberasse: ꝑ hoc docens nos nunq̃ nisi de oĩbus sanari. Si em̃ vellet pctã ex ꝑte reseruari: habẽtẽ septeꝫ demonia ꝓficere poterat sex expulsis. Expulit aũt septẽ vt oĩa crimina simul eijciẽda doceret. Legionẽ autẽ ab alio eijciens neminẽ reliquit de oĩbus qui liberatũ possiderent ostẽdẽs q̃ si etiaꝫ pctã sint mille oporteret de oĩbus penitere. Scd̃o ꝓbat̃ rõne q̃ deꝰ nec penitẽtiũ acceptat illoꝝ qui sibi aliquod pctm̃ reseruãt: nec si eos dãnat illoruꝫ penã remittit. Et est p̃ma rõ dñi Boñ. et Rich. de media villa in. iiij. dist. xv. ar. j. q. vj. Quia oẽ pctm̃ mortale ꝯtrariatur gr̃e gratũ facienti sine qua pctã remitti nõ possunt: et qꝛ in aĩa nõ põt esse simul pctm̃ ⁊ gr̃a p̃dicta vno pctõ mortali tm̃ huic gratie ꝯtrariante non põt de alijs venia impetrari. ⁊ d̃r ratio ista ꝯ̃riationis. Scd̃a ratio d̃r falsificationis quam tangit Tho. in. iij. parte

q.lxxxvj.ar.iij. Nā de⁹ pctā nō dimittit
sine penitentia vera. Sed pnīa que est
in aīa adhuc vel actu vel volūtate pec-
cāte mortaliter est penitētia falsa: ergo
deus ꝑ talē pnīam falsam minime pctā
dimittit. Jō ait Jsidorus de pnīa dist.
iij.c.irrisor. Jrrisor est ⁊ nō penitēs qui
adhuc agit qđ penitet nec videt deum
poscere subdit⁹ sed subsannare super-
bus.⁊ penul.di.v.c.fratres nostros.đr:
Falsam penitētiā esse cōstat cū spretis
pluribus de vno solo penitētia agitur.
¶ Tertia rō ꝑm ꝑfatos theologos dicit
ꝑfectionis: qr de⁹ ꝑfectissimus nihil fa
cit imꝑfectū. Cū ergo iustificatio impij
sit opus dei:dz esse opus perfectū. Aut
ergo nihil dimittit ꝑm ordinē sue iusti-
cie aut totū ꝑm cōdescēsionē sue infini-
te mīe? Et hoc inq̄t Augusti. in prealle-
gato.c.sunt plures. Quedam impietas
infidelitatis est ab eo qui iustus ⁊ iusti-
cia est dimidiā sperare veniā. Nec pro-
pterea tñ desperādi sunt pctōres qui de
multis penitētiā agunt vno reseruato:
cū facilius ad gratiā ⁊ verā pnīam redi
re si multa peccata vel aliqua licz non
oīa deponāt. ¶ Tertio ꝓbatur ꝙ tā ar-
ta sit dei iusticia vt ꝓpter vnū solū pec
catū mortale dānet eū q̄ cū illo ex hac vi
ta migrauerit manifestis exēplis. Nar-
rat quidē Grego.in.iij.dial.li. ꝙ fuit in
monasterio quodā monachus vn⁹: qui
cum appareret vir probus ⁊ totus reli-
giosus exterius longe aliter ꝙ̄ appare-
bat fuit. Nā cū se ieiunare cū fratribus
demōstraret occulte māducare cōsueue
rat. Corporis autem superueniēte mole
stia ad vite extrema perductus est. Qui
cū iā esset ī fine fratres oēs ad se q̄ erāt
in monasterio vocari fecit. At illi puta-
bāt viro moriēte magnū quid ac delecta
bile se ab eo audire. Quibus ipse affli-
ctus ⁊ tremēs cōpulsus est prodere cui
hosti traditus cogebatur exire. Nam di
xit quādo me vobiscū ieiunare credeba
tis occulte comedebam:et ecce nunc ad
deuorādum draconi sum traditus:qui
cauda sua genua mea pedesq̄z colliga-
uit:caput ꝟo suū intra os meū mittens
spiritū meū exhibēs abstrahit. Quibus
dictis statim defunctus est atq̄z vt peni
tēdo liberari potuisset a dracone quem
viderat expectatus nō est: qđ nimirum
constat qr ad solam vtilitatem audien-
tium viderit. Ad idem est exempluz qđ
recitat Cyrillus scribens ad Augustinū
de transitu Hiero. Nepos inquit quidē
meus Rufus nomine vtroq̄z priuatus
parente a teneris annis ad meas deue
nit manus qui vtinā ex vtero nō exisset
ne illi qđ sustinet cōtigisset quē tāta di
ligentia enutriui vt a pluribus a me ge
nitus putaretur. Crescens itaq̄z infelix
puer etate quidē non sapiētia:ingenti
pulchritudine corporis decoratus: sed
nō anime:a cūctis dilectione superflua
colebat. His nāq̄z.xviij.etatis sue an-
no imbecillis ⁊ miserrimus expirauit:
de cuius morte tātus ab omnibus inso
nuit luctus ꝙ vix per mensem potuit
quietari. At ego nimie eius incumbens
dilectiōi pluries rogaui gloriosuz Hie-
rony. vt mihi q̄d acciderat nepoti meo
reuelaret. Orāti mihi die quadam hora
nona tantus affuit fetor ꝙ nullatenus
potui sustinere:⁊ dum tacitus mirarer
vnde tātus fetor esset supra meū verti-
cem:eleuatis oculis infelicem nepotem
meū vidi terribili visione. Jtaq̄z ꝙ vi-
sum in eū imprimere non audebā: nam
catenis igneis circūligatus flāmas fe-
tidissimas erūpebat. Ad hanc terribilez
visionē subito me tantus timor inuasit
vt dū plurimū loqui vellē formare vo-
cem penitus non valerē. Postremo ali-
quātulū ad me rediēs si meus erat ne-
pos voce cepi perquirere tremebunda.
Ad hec inq̄t ille vlulatibus et suspirijs:
Utinam nō essem ne tā diris essem cru
ciatibus deputatus: nā scias me perpe
tuis temporibus māsionibus tartareis
permāsurū: Heu q̄d dicā? His dictis tā
tus mihi dolor affuit vt ꝑpluries sim
mirat⁹ qūo e vita protinus non decessi.
Lōgis aūt expletis colloquijs ab eo su
scitatus fui:cur ita diuinā mīam ꝑdide

rat cũ tot virtutib⁹ videretur pollere. Pro nulla inq̃t me scias causa fore dãnatũ nisi qꝛ in ludis maxĩe delectabar. Atq̃ in morte volũtarie postposui cõfiteri. Quib⁹ dictis disparuit ⁊ tãtus fetor remãsit vt in locũ illũ ꝑ magnũ spaciũ nullus ausus sit introire. hec Cyrillus. Uhe igit̃ his q̃ cũ talia vel legũt vl̃ audiũt nõ timẽt: nõ mutãtur: nõ cõuertuntur ad dñm deũ suum. Nã si ꝓ vno pctõ solũmodo hoĩem dei iusticia eternaliter dãnat: quid facit pro multis. O somnolẽti pctõres: o peregrini velocissimi et aduene in hoc seculo considerate que vẽtura sunt: ⁊ cognoscite quãta vobis impenitentibus ⁊ in pctĩs obstinatis diuina iusticia cõminatur mala nec sufficit aliqua pctã relinquere: vt pꝫ ex dictis nisi oĩa pariter relinquãtur.

¶ Qualiter de⁹ iusto iudicio permittit eos qui penitẽtiam differũt vsq̃ ad extremum vite impugnari varijs impedimentis. Capiculum.iij.

Tertiũ mysteriũ cõtẽplandũ de seueritatte diuine iusticie ꝯ pctõres impenitẽtes d̃r permissio. Cõsueuerũt nãq̃ in pctĩs suis aliqui esse securi ꝓmittẽtes sibi ĩ extremo vite pnĩam se facturos. Uerũtñ iusticia dei seuera q̃frequẽter permittit tales maxime a tribus quib⁹ eoꝝ penitẽtia impeditur.

Primo a passionibus.
Secũdo a demonibus.
Tertio a parẽtibus.

¶ Primo permittit deus tales pctõres impugnari a passionibus. Nam vt inq̃t Scotus in.iiij.dist.xx.q.j. Solet euenire ꝙ ĩ extremo vite qñ pctõres infirmãtur ĩ sensitiuis ꝑte adest maxim⁹ dolor ⁊ maxim⁹ timor: dolẽt relinquere mũduꝫ quẽ cum suis bonis magis dilexerũt q̃ deũ. Timẽt mortẽ q̃ priuat eos oĩ terreno bono ⁊ vita tꝑali quã preposuerunt eterne. O quãtus labor eoꝝ corda mentesq̃ occupat. Alterat̃ ex hmõi passionibus rõ: qꝛ ꝟm Aug̃. passiones tristabiles plus rõnem suffocãt q̃ delectabiles. Inde fit vt et ipsi miseri q̃ ꝓposuerũt malefaciẽdo in extremo vite ad penitẽtiã venire nihil de deo cogitẽt: nullãq̃ de ꝓpria salute memoriã habeãt: qꝛ vt Aug̃. in sermone de innocẽtibus. ait: Percutit̃ hac aĩaduersione pctõr vt moriẽs obliuiscat̃ sui q̃ dũ viueret oblitus est dei. Sunt de hoc quotidie exempla clarissima. Nã ⁊ ego vidi quẽdaꝫ in extremis laborãtẽ q̃ ditissim⁹ erat ⁊ diuitias nõ sine pctĩs ꝯgregauerat. Cũq̃ monerẽ eũ vt iã aĩe salutẽ quereret: male libẽter audiebat huiusmodi ꝟba: q̃nimmo in lectulo in quo iacebat se voluẽs suspirabat: gemebat: immo rugiebat dicẽs: O quãtũ laboraui vt thesaurizarem ⁊ alij gaudebunt de thesauris meis. O diuitie mee: o pecunie mee: o iocalia mea q̃ vos possidebit? et quibus vos relinquam? Et in his ⁊ sil̃ibus retinẽs cor ⁊ animũ miserrimus expirauit. In ciuitate etiam Spoletana puella quedã formosa fuit que vanitatib⁹ semper intẽta nil de futura vita cogitabat. Hec infirmitate percussa monitiones ⁊ hortamẽta salutis abhorrebat: sicut mihi retulerũt q̃ viderũt ⁊ audierunt illã. Tandẽ inualescẽte morbo cum cerneret infelix iuuẽcula deproximo sibi imminere mortẽ: rogauit instãter matrẽ vt eam vestiret p̃ciosis indumẽtis q̃ ferre consueuerat ornaret: poliretq̃ illã tanq̃ si ad nuptias esset accessura. Annuit ei mater fecitq̃ qd̃ filia volebat. O terribile iudiciũ: o stupẽdum et admirabile dictuꝫ. Sic ornata: sic induta suspirãdo clamare cepit iuuẽcula vana. Heu quia moriar ego sic pulchra: moriar ego sic decora: moriar ego in tã tenera etate? Dicebãt illi circũstãtes. Cõmitte te deo filia: qꝛ benign⁹ ⁊ clemẽs est. At illa magis lamẽtabiliter respõdebat. Et quid mihi cũ deo: veni tu diabole suscipe animam meã. Inter que ꝟba expirauit dãnata ⁊ desperata. ¶ Scd̃o ꝑmittit de⁹ impugnari pctõres impenitẽtes in extremo vite a demonibus. Ipsi etem̃ spiritus maligni etsi a circũstantibus non

videantur: apparēt tñ his q̄ moriuntur aspectu horribilissimo: tētātq; infestāt ac conantur durissimo certamine: vt de mīa desperāt. Vñ Beda refert de gestis angloꝝ: ꝙ rex quidā anglie Adouerendus noīe habuit militē in armis ꝓbū: sed corruptū in moribꝰ. Cū aūt improuisa infirmitate feriret a rege visitatur et monet ad pnīam. qui renuit dicens: ꝙ videret hoc facere ex timiditate cordis. Cū ꝟo ad mortis deduceret terminos: iterū rex visitauit eū cōfortās vt peniteret. At ille: O dñe mi rex tarda hora est cū iam iudicatꝰ sim ⁊ dānatus. Nā paulo añq̄ huc intrares ingressi sunt duo clarissimi iuuenes: quoꝝ vnus sedet ad pedes lecti mei: alter ad caput et dixerunt: Iste adiudicatꝰ est morti videamꝰ si aliquod ius habemꝰ in eo: ⁊ vnus extraxit librū speciosissimū: sed valde paruulū de sinu suo litteris aureis ⁊ fulgētibus cōscriptum: in quo legēs vidi aliqua parua bona que fecerā in iuuētute mea anteq̄ mortaliter peccassem. Et cū miro modo exultarē in visione horum: ecce duo teterrimi demones intrauerūt ⁊ attulerūt vnum magnū librū litteris nigris scriptuz in quo vidi oīa peccata mea. Et dixerūt demones angelis qui ibi erāt. Quid hic facitis cū in eo nullū ius habeatis: ⁊ liber vester nihil valeat sed noster. Et responderūt angeli ꝙ verum est ⁊ recesserūt: ⁊ hi duo demones cruciāt me. Quibꝰ dictis infelicissimus expirauit. Est ergo molestus diabolus moriētibus nō solū impijs atq; peruersis: sed etiā sanctis et amicis dei. Scribit eñ Cyrillus ad Augustinū in trāsitu Hieronymi: ꝙ Eusebiꝰ vir sanctissimus quondā Hieronymi gloriosissimi discipulus cū esset de hac vita migraturus aduenīēte die qua se ex Hieronymi reuelatione migrare sciebat: die tertio preeūte labore febriū cōcussus valde se super terram magistri nō immemor nudum deferri fecit a fratribus ⁊ a singulis osculum accipiēs benigna eos consolatione confortauit: vt in sancto manerent proposito. Deinde saccum quo operiebat gloriosus Hieronymꝰ deferri ⁊ supra se poni fecit: ordinauitq; ꝑm instar magistri sui Hieronymi gloriosi extra ecclesiā in qua iacebat scti Hieronymi corpꝰ sepeliri. Post hec corpore sacratissimo dñi se muniēs deo ⁊ btō Hieronymo deuote se cōmēdauit: ⁊ sic ꝑ triduū locutiōe corꝑali ac visione priuatꝰ circūstantibus fratribꝰ psalteriū ac passionē dñi ac alia sancta legentibus. Die ꝟo quo moriturus erat ante beate aīe exitū ꝑ duas horas venerabilis Eusebiꝰ cepit ita terribiles actus ꝑagere ꝙ circūstātes monachi pauore perterriti veluti amentes in terra iacebāt. Nā q̄nq; trāsuersis oculis manibus simul iūctis voce dira facieq; terribili clamabat. Nō faciā: nō faciā. Mētiris: mentiris. Post hec ad terrā rediens faciē in terra firmabat quātū poterat clamās. Adiuuate me fratres ne pereā. Qd monachi vidētes lachrymātibꝰ oculis eū interrogauerūt q̄d esset. Ad quos ille: En non videtis demonū agmina q̄ me deuorare cupiūt. Et illi. Quid te facturū volebāt cū dicebas: Non faciā: mētiris. At ille. Conabātur nāq; vt nomē dei blasphemarem: ⁊ ego hoc nolle facere acclamabā. Dicebāt insuꝑ vt de dei mīa desperarē eo ꝙ essem dānatus. Quibꝰ ego respondebā ꝙ mentirent. Abscondebā autē faciē meā ne viderē eoꝝ aspectum qui tā terribilis est vt sustineri nō possit. Si ergo hic dei amicus tam durum preliū a demonibus sensit: q̄d faciāt peccatores nefandissimi qui tā diu diabolo seruierunt? ¶ Tertio permittit deus peccatores impenitentes impugnari in extremo vite a parētibus domesticis: et a propinquis. Ipsi equidē sunt q̄ egrotātibus cōfessionē nominare nō audēt: sacerdotes et religiosos noīare volētes indignāter expellūt: notarios si comparuerint vt testamēta conficiāt turpiter eijciūt. O amici carnales: o inimici animarū charoꝝ vestroꝝ. de vobis dicitur Matth. x. Inimici hoīs domestici e.

Propterea salubriter ꝓuisum est per.c. cũ infirmitas.ex̄ de peni.⁊ re. Dicit em̄ sic. Cũ infirmitas corporalis nõnũq; ex pctõ ꝓueniat dicẽte dño languido quẽ sanauerat. Uade ⁊ ampli⁹ noli peccare ne deteri⁹ tibi cõtingat. Joh.viij. Pñti decreto statuim⁹ ⁊ districte p̄cipim⁹ medicis corporũ: vt cũ eos ad infirmos vocari ꝯtigerit: ipsos ante oĩa moneant ⁊ inducãt vt medicos aduocent aĩarum: vt postq̄ infirmo fuerit de spũali salute prouisum: ad corporalis medicine remediũ salubrius ꝓcedat̄: cũ cessante cã cesset ⁊ effect⁹. hec ibi. Sed permittente deo ad puniendã negligentiã impenitentiũ: nec ipsi medici statutũ hoc saluberrimũ eccl̄ie obseruãt. Timendũ igit̄ est oĩbus peccatoribus ne seuiat in eos iusticia dei. Jõ in tẽpore opportuno sine dilatione studeãt ad pniam redire: vt illa mediante faciant se dignos gratia: ex cõsequẽti beata gloria in qua viuit deus in secula seculorũ. Amen.

¶ Feria quarta post dñicam in sexagesima: de seueritate diuine iusticie contra origenistas q̄ dicunt in fine oẽs diabolos ac hoĩes fore saluãdos. Sermo.xj.

Eddet vnicuiq; ꝟm opera sua. Sapiẽtissimi filij dei v̄ba sunt ista: Matth.xvj. originaliter scripta. Offert se nobis ex omni parte magis ac magis tremenda iusticia dei que non respicit personas hominũ: nõ curat angelorum dignitatem: sed omnibus peccantibus et de peccato nõ penitentibus cõminatur indifferẽter dãnationẽ eternã. Sunt tñ origeniste quidã pertinaciter asserẽtes ꝙ in fine deus lapsis angelis ⁊ damnatis veniã dabit. Quq; infideles oẽs reuocabũtur ad celũ: ⁊ ꝙ xp̄iani quilibet habitabũt in paradiso: ita ꝙ dei mĩa superabit oẽm rigiditatẽ iusticie eius. Cõtra tales in presenti sermone dicere statui ostendereq; q̄fortis et aspera sit diuina iusticia cõtra pctõres quoscunq;. Ad qd̄ intelligendũ considerandamq; illam proponimus ex triplici parte.

Primo ex parte angelorũ malorũ.
Scd̄o ex parte infideliũ peccatorũ.
Tertio ex parte xp̄ianorum falsorũ.

¶ Qualiter errauit Origenes circa saluationem malorum angelorũ: ⁊ quomodo tãtus error per sacras scripturas roboratur. Capitulum.j.

Primo ꝓponimus cõsiderãdam dei iusticiã terribilẽ et seuerã ex parte angelorũ malorũ. Nã eos excellẽtissimos nobilissimos ꝑfectissimosq; in donis nature multos et quasi innumerabiles ꝓpter vnũ solũ peccatum superbie a paradiso seu celo empyreo eiectos eternaliter cõdẽnauit. Uerũ ꝓ clariori noticia huius partis tria dubia emergũt disputãda.

Primum vtrũ Origenis opinio fuit ꝙ mali angeli saluabũtur.

Scd̄z vtrũ mali angeli sint ĩ inferno

Tertiũ vtrũ ꝑ scripturas ꝓbari possit ꝙ angelorũ malorũ pena nũq; finiet̄.

¶ Circa primũ dubiũ est triplex modus dicẽdi. Prim⁹ est quorũdã q̄ origenẽ excusare volũt dicẽtes: nunq; eũ falsa aut reprehẽsione digna nõ solum scripsisse: sed nec docere potuisse: sed inuidie quorũdã attribuũt oĩa que de origene erronea ⁊ heretica predicant̄. Inuidi aũt talia origeni vt illũ criminarent̄ imposuerũt. Mouẽtur aũt isti defensores origenis ad sic tenendũ. Tum ꝓpter ei⁹ sanctimoniã: tũ ꝓpter ꝓfundã scientiã: tũ ꝓpter feruẽtissimũ zelũ. Nã vt colligit̄ ex dictis Eusebij in historia ecclesiastica. ⁊ Viero. in lib̄. de viris illustribus. Origenes habuit patrem Leonidã christianũ ⁊ martyrẽ. Post cui⁹ martyriũ cũ reb⁹ patrimonialib⁹ ob cõfessionẽ noĩs xp̄i esset priuatus: cũ matre vidua ⁊ sex fratrib⁹ pauper derelict⁹ habẽs annos circiter.xvij. etatis studio litterarũ intẽtus se matrem et fratres de eo qd̄ docẽs lucrari poterat sustẽtabat et sepius martyr migrasset ad dñm nisi mater ei⁹

pia fraude nocteuestes ei⁹ surripuisset. Cōsecut⁹ tandē est a deo sciētie grām: eratq; potētissim⁹ in grāmatica ⁊ oīb⁹ secularib⁹ lr̄is in oī quoq; pbia ⁊ natu rali eruditiōe pfectus: sed instruct⁹ ma xime in lectione ⁊ doctrina diuinox uo luminū. Vñ p incredibili sciētie sue p̄ rogatiua doct⁹ eccl'ie alexādrine a De metrio ip̄ius loci ep̄o institutus est ca thedrāq; doctoris post Pātherium ⁊ cle mētē tertius obtinuit: cui⁹ t. clemētis ⁊ ip̄e auditor extiterat. Vbi dūverbum dn̄i doceret palā: tā viros q̄ femīas instruxit. Et ut oīs maledicti turpis oc casionē infidelib⁹ tolleret: qdā min⁹ pfecti sensus sz feruētis fidei castitatis opus exercuit. Nā illō euāgelicū Mat. xix. Sūt eunuchi q̄ se castrauerūt p⁹o pter regnū celox: mox illud in se cōple uit. Tūcq; nulla aduersarijs detrahen di occasiōe relicta vigilāter doctrine et p⁹edicationi vocauit: in abstinētia plu rima: in ieiunijs ⁊ in vigilijs. Ex ei⁹ ⁹o auditor⁹ib⁹ multi martyres sunt effecti. Et nunq̄ p̄misit ea q̄ in ecclesijs disse rebat a notatorib⁹ excipi nisi qñ serage simū etatis sue annū agēs multo ysu⁊ labore plurimū in x̄po dei fiduciā ac ceperat. Isidor⁹ aūt in. vj. etymol'. li. sic de ip̄o ait: Origenes ī scripturax labo re tā grecos q̄ latinos operū suox ma gnitudine supauit. Denicq; Hiero. ser mulia lib⁹orū ei⁹ se legisse fatet. Propt̄ hec oīa ergo nō videt q̄busdāvt dixim⁹ q̄ origenes tā grauiter potuerit erra re: vt diceret etiā dānatos angelos fo re saluādos. Sed his ego rñdeo q̄ nul lus est tā sctūs: tā iust⁹: tā doct⁹ in lege dn̄i tanq; exercitat⁹ in via ei⁹ vt cadere nō possit p̄m cōem legē. Sapiētior certe mundiorq; ipso Origene erat in ce lo empyreo lucifer: ⁊ tn̄ ꝓpter pctā ex pulsus est inde. Quare aūt de⁹ p̄mittit ruere eos q̄ diu in virtutib⁹ pseuerauerūt penitus ignoramus: q⁹ iudicia dei abyssus multa. ¶ Secūdus modus di cēdi de origine est alior⁹ q̄ renēt ip̄z erraſſe: sz post error⁹ ad penitētiā venisse Ostēdūt aūt plāctum quēdam q̄ ascri bitur origeni: tn̄ plāctus ille inter apo criphas scripturas annumerat. vt p⁹z xv. distin. c. Sancta romana ecclesia. ¶ Tertius modus dicēdi de origine est q̄ in veritate errauerit. Vñ Aug. xpi. lib. de ciui. dei. c. xvij. ait: Nūc iā cū mi sericordibus nr̄is agēdū esse videor⁹ pa cifice disputādū: q̄ vel oībus illis hoī bus quos iustissim⁹ iudex dignos gehē ne supplicio iudicabit: vel quibusdam eox q̄ nolūt credere penā sempiternaz futurā: sed post certi tp⁹is metas ꝓ cu iusq; pctī quātitate lōgioris siue b⁹e uioris eos inde existimant liberādos. Qua in re misericordior⁹ pfecto fuit ori genes: qui ⁊ ipsum diabolū atq; ange los eius post grauiora ꝓ meritis ⁊ diu turniora supplicia ex illis cruciatibus eruēdos atq; sociādos sanctis angelis credidit. Sed illū ⁊ ꝓpter hoc ⁊ ꝓpter alia nōnulla non immerito rep⁹obauit ecclia. hec ille. Et Hierony. ad Palma chiū inqt: Si mihi creditis origenista nunq̄ fui: ⁊ si nō creditis nūc esse cessa ui. Male sentit de filio: peius de spiri tusancto: aiarum de celo ruinam impie ꝓtulit: verā toti⁹ carnis resurrectionē negauit. Et idē ad Desiderū ait: Orige nes melior in bonis: peior in malis fuit cuius hereses in libris Periarchon ꝙs ipse cōposuit: maxime inueniri dicunt. Et idē aduersus Vigilantiū sic loquit: Operis mei est et studij multos legere vt ex plurimis diuersos flores carpā nō tam ꝓbaturus oīa q̄ que bona sint ele ctur⁹. Assumo multos in manu mea: vt a multis multa cognoscā. Origenes he reticus q̄d ad me: q̄ illū in plerisq; here ticū esse nō dubito. Errauit em̄ de dia boli pnia: errauit ⁊ de alarū statu ⁊ qō his deteri⁹ est patrē ⁊ spiritūsanctū in cōmentarijs Esaie seraphin esse testat⁹ est. Si erraſſe nō dicerē: ⁊ hoc quotidie nō anathematizarē essem ⁊ erroris illi⁹ socius. Neq; em̄ ita debemus illius bo na suscipere: vt mala quoq; suscipere vi deamur. Ad idē in multis scripturis be

ne interpretat⁹ est: ⁊ pphetarū obscura disseruit: ⁊ tam noui q̄ veteris testamēti reuelauit maxima secreta. hec ille. ¶ Scō̄m dubiū erat vtruz mali angeli sint in inferno. Et ad hoc rñdet dñs Bona. dist. vj. ar. ij. q. j. ij. li. di. cū Alexādro de ales in. ij. volumine summe. q. xcvj. q̄ locus demonuz post lapsum vsq̄ ad diē iudicij nō est locus subterrane⁹ quē vocam⁹ infernū: sed aer caliginosus in quo generaliter demonū habitat multitudo. Vtrū aūt aliqui detrusi sint in infernū: hoc ego nescio nec inuenio determinatū a sctis. Hoc autē bene credo q̄ aliqui descēdūt ad torquēdas aias p̄m q̄ habēt inter se deputata maledictionis officia. Si etiā in isto aere puniantur pena ignis diuersi sentiūt diuersa. Quidā dicūt q̄ sic: licz minus intēse q̄ post iudiciū. Alij aūt dicunt q̄ talis pena differt eis vsq̄ ad iudiciū: ⁊ interim grauē penā suscipiūt: er eo q̄ sunt i isto aere caliginoso: qz locus in q̄ ꝺditi sunt erat celū empyreū qō est luminosum et est eis locus naturalis ad quē nō possunt amplius reuerti. ¶ Tertiū dubiuz ꝓpositū est vtrū per scripturas ꝓbari possit q̄ nūq̄ diaboli saluabunt. Et ad hoc Aug. xxj. li. de ciui. dei. c. xxiij. inducit duas autoritates. Una est xp̄i qui Mat. xxv. ait: Discedite a me maledicti in ignē eternū: q̄ parat⁹ ē diabolo ⁊ angelis ei⁹. Altera ē autoritas Job. Apoc. xx. di. Diabolus qui seducebat eos: missus est in stagnū ignis ⁊ sulphuris: quo ⁊ bestia ⁊ pseudoprophete cruciabunt die ac nocte in secula seculoꝝ. Ex q̄bus sic Aug. di. Qō ibi dictū est eternuz hic dictū est in secula sclorꝝ. Quibus verbis scriptura diuina nihil aliud significare cōsueuit: nisi qō finē nō habet tpis. Jō Aug. audacter in li. de fide ad Petrum sic loquit: Firmissime crede diabolum ⁊ angelos eius in ignē eternū a xp̄o esse mittēdos vbi nūq̄ carebūt pena quam eis ꝓparauit diuina iusticia. Si igit de us tā dure puniuit angelos: qz peccauerunt: ⁊ in malicia sua obstinati permanserunt: quō securi sunt transgressores hoīes diuinoꝝ p̄ceptoꝝ. O reprobi offensores maiestatz diuine: o p̄sumptuosi ⁊ temerarij executores omnium malarum affectionum: cur non timetis: cur non paueſcitis: cur denicz non compūgimini ad comminantem vocez summi dei. Ipse quidez vt in sermone precedēti patet ad vos clamitat. Nisi conuersi fueritis sicut angelis non peperci: nec vobis parcā sicut angelos a sedibus celi eieci: ita ⁊ vos ejciā: sicut illos perpetuo cruciandos dānaui: ita ⁊ vos damnabo. O tremenda iusticia dei cui nullus resistere pōt: non hoīes: non angeli spūs potentissimi.

¶ Qualiter iusticia dei dānabit oēs infideles: ⁊ q̄d sentiendū est de paruulis: de pbis: ⁊ alijs infidelibus. Cap. ij.

Secūdo ꝓponimus cōsiderā dā terribilē iusticiam dei ex parte infideliū pcōꝝ: quos oēs quotquot fuerunt quot sunt vel erūt cū infidelitate morietes damnationi perpetue deputauit. Sciēdū tamen q̄ triplex est infidelitas.

Prima paruuloꝝ.
Scōa pboꝝ.
Tertia malicioſoꝝ.

¶ Prima est infidelitas paruuloꝝ: ⁊ hec ꝺr p̄m puram negationem: ex hoc solo q̄ paruuli nō hñt fidē: ⁊ hec p̄m Tho. ij. q. x. ar. j. nō hz rōnem pcti: sed magis pene: qz talis ignorātia diuinoꝝ ex peccato primoꝝ parētū secuta est. Jō q̄ cuz tali infidelitate moriunt dānant q̄dem nō ꝓpter infidelitatis pctm̄: sed ꝓpter originalē culpā ab illis cōtractā: ita q̄ oēs paruuli sine baptismo morietes: er in lege veteri sine alijs remedijs cōtra pctm̄ originale adhibitis erāt de numero dānatoruz. Verū tñ de illis dubitari solet vtrū puniēdi sunt pena materialis ignis: qm̄ Aug. de fide ad Petrum ait: Firmissime tene paruulos q̄ sine sacrameto baptismatis de hoc sclo trāseūt eterni ignis supplicio sempiterno pu-

niēdos. Et idē in Ench. ꝯtrariū videt̄ dicere: Mitissima inq̄t sane eorū erit pena q̄ p̄ter pctm̄ qd̄ originaliter ꝯxerūt nullū insup̄ addiderūt. Sz si punirent̄ pena ignis nō esset mitissima. Jō dicit. d. Bon. in. ij. dist. xxxiij. ar. iij. q. j. ꝙ quidē attēdētes rigorē diuine iusticie: ac sn̄iam qua deꝰ hoīem ꝑ vno modico mortali in quo momētanea et q̄si nulla fuit delectatio cruciat eternal̄r: dicūt ꝙ paruuli cremabunt̄ igne materiali: longe tn̄ minus q̄ illi q̄ peccauerūt pctō actuali. Et hoc dicunt sensisse Aug. cū dixit in Ench. penā paruuloꝝ esse mitissimā. Et in li. de fide ad petrū ait: Paruuli cruciabunt̄ eterno supplicio. Mitissimā em̄ illā vocat nō absolute: sz respectu alioꝝ. Sz cū valde durū videat̄ ꝙ deꝰ tā dure tā aspere agat cū paruulis sic decedētibꝰ: ideo alia extat positio mitior q̄ magis ꝯcordat pietati fidei ⁊ iudicio rōnis: ꝙ qꝛ paruuli decedētes cū originali culpa carent iusticia: ⁊ spūssancti gr̄a q̄ est pignꝰ hereditatis eterne: priuant̄ in eternū visione dei. Qꝛ nō ī carne fuit feditas: ideo ponūtur in loco vili: vtpote infernali. Sz qꝛ nō habuerūt in se actualē delectationē pctī: nec in spū nec in carne: iō nō sentiūt pene ignis acerbitatē. Et huic opinioni inheret magr̄ in lr̄a ⁊ in tex. Ad dictū v̄o Aug. p̄alle. ī li. de fide ad petrū dicere possumꝰ: ꝙ ip̄e sic locutus est: nō intēdēs dicere ꝙ puuli sensibiliter crucient̄: sed potiꝰ manifestare voluit penā eoꝝ quātū ad carētiā visionis dei et quātū etiā ad vilitatē loci. Et hoc valde abūdāter exprimit plus dicēs ⁊ minꝰ volēs intelligi. Nec sine cā sic loquit̄: Facit em̄ hoc ad extirpādā illam heresim q̄ dicebat paruulos nulla pena puniri. Un̄ sicut in moribꝰ documētū est: ꝙ q̄ vult ab vno extremoꝝ ꝑuenire ad medium: dz declinare ad aliud extremū: sicut docet phs. ij. eth. c. ix. Nō punient̄ ḡ puuli pena sensus ⁊ materialis ignis: sz pena dāni ⁊ carētia visiōis diuine. ¶ Utrū aūt insit eis aliq̄s dolor interior satis apud doctos dubium est. Quidā em̄ voluerūt dicere ꝙ carebūt cognitione ⁊ dolore. Cognitiōe q̄dē exigēte dei iusticia: ⁊ dolore exigēte mīa diuina. Justicia nāq̄z exigit vt nō det̄ eis post hāc vitā donū aliqd̄ cognitionis qd̄ in hac vita nō habuerūt. Un̄ sicut caruerūt cognitiōe fidei ex oī gn̄e cognitiōis intellectiue illi qui mortui sunt an̄ vsum rōnis: sic etiam carebunt post hāc vitā nec diuturnitate tp̄is addiscēt. Mīa exigit vt nō habeāt penaz actualis doloris cū nō habuerint maculā actualis culpe: ⁊ iō iusto suo iudicio priuat eos deꝰ oī eoꝝ cognitione q̄ p̄nt eis inferre dolorē: meliꝰ est em̄ talia ignorare q̄ scire. Sed qꝛ difficile est intelligere ꝙ aīa separata non habeat vsuz rōnis: ⁊ nō cognoscat ea saltē q̄rū cognitio est ei natural̄r inserta: cum ex parte corp̄is impedimētū nō habeat: iō alij aliter opinant̄. s. ꝙ aīe ꝑuuloꝝ ⁊ habebūt cognitionē: et habebūt dolorem. Sciēt em̄ ꝓpter quid facte sunt: ⁊ sciēt se ab illo bono merito originalis culpe esse priuatos: ⁊ tn̄ nō habebunt dolorē q̄ mereat̄ dici vermis: qꝛ nō habebunt remorsum ꝙ ꝑdiderint illud bonū propter ꝓpriā negligētiā ⁊ cōtēptū. Et ꝑ tāto dolor eoꝝ erit multo mitior q̄z dolor adultoruz. Sed opinio ista bn̄ stare nō pōt: tum ꝓpter hoc ꝙ dolor ille est absq̄z patiētia ⁊ spe: et ita cū murmure ⁊ desperatiōe: tum etiā qꝛ dolor aīe redūdat in carnē. Et si talis dolor ex deliberatione ꝓcedit nō videtur esse absq̄z actuali obligatiōe. Propterea est tertiꝰ modus dicēdi probabilior ⁊ cōmunior: ꝙ aīe paruuloꝝ carebūt actuali dolore ⁊ afflictione: nō tn̄ carebūt cognitione. Et hoc pōt satis rōnabiliter intelligi ꝑ hūc modū. Decedentes em̄ in solo originali mediū tenēt inter habētes gr̄am ⁊ culpā actualē. Et qm̄ status retributionis dz rn̄dere statui vite p̄sentis: ⁊ ī tali statu debēt aīe paruuloꝝ poni: vt q̄si medium teneant inter beatos ⁊ eternis ignibꝰ cruciatos. Qm̄ ergo beati carēt

malo pene sensibilis: ⁊ cū hoc habēt dei visionem: dānati ecōtrario sunt in tenebris ⁊ puniunt̄ pena sensibili. Paruuli ꝑm ordinē rectū diuine eq̄tatis debent cōicare in vno cū dānatis: ⁊ in alio cum beatis. Sed nō possunt cōicare cū beatis in habēdo diuinā presentiā: q̄ tunc in illo cōicarent cū dānatis. Presentia em̄ visionis dei nō stat cū pena sensibili. Jō cū beatis cōicant in hoc ꝙ carēt om̄i afflictiōe exteriori ⁊ interiori. cum damnatis ꝟo in hoc ꝙ priuant̄ visione dei ⁊ lucis corpalis. Paruuli igitur sic diuino iudicio inter beatos ⁊ simpliciter miseros quasi in medio ꝯstituti hoc nouerūt. Et cum ex vna parte cōsideratio generet desolationē: ex altera cōsolationem: ita equa lance diuino iudicio eoꝝ cognitio ⁊ affectio liberant̄: ⁊ ī tali statu ꝑpetuant̄: vt nec tristicia deijciat: nec leticia reficiat. Et in hoc mirabilis ostendit̄ ordo diuine sapiētie: q̄ cuncta nouit suis locis disponere ⁊ ad suā gloriā ordinare. Nā sicut in beatis potissime manifestat̄ mīa: ⁊ in damnatis iusticia: ita ī istis mīa simul ⁊ iusticia. Et ex hoc patet ꝙ nō facit deus aīas frustra quas nouit de corpore ante susceptionē baptismatis egressuras. Oīa em̄ facit deus ad suā gloriā manifestādā. Unde si tu queras q̄d paruuli faciāt vtrū addiscāt vel cōferāt: vel aliq̄ꝺ opus exerceant: breuiter ego respondeo ꝙ diuine iusticie equitas ⁊ immutabilitas in eodem statu quantū ad corpora ⁊ quātū ad aīas siue ad cognitiuā: ⁊ quoad effectiuam: perpetualiter eos cōsolidat: vt nec ꝓficiāt nec deficiāt: nec letent̄: nec tristent̄: sed semꝑ sic vniformiter maneant: vt sint materia laudandi diuinum iudiciū: q̄ꝺ sic equū ⁊ iustū est vt nulluꝫ malū relinquat impunitū ⁊ nullū bonū irremuneratum ⁊ perfectissime teneat mediū inter superfluū ⁊ diminutū. hec Boñ. Ego autez dico ꝙ difficile est assignare paruuloꝝ dānatoꝝ qualitatē et cōditionez. Nobis tñ sufficere debet ꝙ dei iusticia eos perpetuo cōdemnabit ⁊ in hoc redarguende sunt libidinose matres fornicarie ⁊ adultere: immo filicide quarum culpa fit sepenumero vt vel in vtero vel extra vteruꝫ paruuli interficiant̄. O nefandissimū scelus: o detestandum malū: quo fit vt aīe simul ⁊ corpora perimant̄. ¶ Scd̄a infidelitas est moraliū pꝫoꝝ qui ꝑm rōnis regulā vixerunt extollentes virtutes: vitia ꝟo reprobātes: tñ fidem nō habuerunt nec implicitā nec explicitā. Qui ꝓfecto oēs ex diuina iusticia cū damnatis sunt deputati. Nec durum videri debet ista sentire de sapientibus huius seculi. Quoniam vt inquit Paulus ad Rom̄. j. Inexcusabiles sunt: q̄ cū cognouissent deum nō sicut deū glorificauerūt aut gratas egerunt: sed euanuerunt in cogitationibus suis: ⁊ obscuratū est cor eoꝝ dicentes enim se esse sapiētes stulti facti sunt. ¶ Tertia est infidelitas maliciosoꝝ: que ꝑm Tho. ij. ij. q. x. ar. ij. est ꝑ cōtrarietatē ad fidē: q̄ñ. s. aliquis repugnat auditui fidei vel ipsam cōtemnit: ⁊ in hoc proprie perficitur ratio infidelitatis que peccatum est mortale. Et in hoc īplicati sunt iudei idolatre machometani: ⁊ alij contradicentes christiane fidei: quoruꝫ prochdolor grādis est numerus: omnesq̄ꝫ dei iusticia damnabit ad inferos etiam si alia peccata nō haberent. Nec valet opinio illorum qui dicunt vnumquēq̄ꝫ in sua fide vel lege ex quo credit eam bonam posse saluari: q̄ vt scribit̄ ex̄ de sum. tri. ⁊ fi. ca. vna est fidelium vniuersalis ecclesia extra quā nullus omnino saluatur. Et de hac Cyprianus. xxiiij. q. j. c. loquitur: Hāc vnaꝫ ecclesiam in cātico canticorum spūssanctus ex ꝑsona christi dñi designauerat di. Cañ. vj. Una est colūba mea: ꝑfecta mea. Hāc ecclesie vnitatē: ⁊ beat⁹ Paulus docet: ⁊ sacramentum vnitatis ostēdit di. Unum corpus ⁊ vnus spiritus: vna spes vocatiōis nostre. Unus dñs: vna fides: vnum baptisma. Ad idem est c. quoniaꝫ vetus. xxiiij. q. j. ⁊. c. aliud. de conse. di. iiij.

¶ Qualiter iusticia dei damnabit omnes malos christianos sine penitentia morientes ⁊ quare pena eorum grauior erit alioꝝ. Cap.iij.

Tertio ꝓponimus cōsideranda acerrimā iusticiam dei ex parte xp̄ianoꝝ falsoꝝ: quos cū diabolis ⁊ infidelibus si in pctō moriantur cōdemnabit. Et ad clarius intelligendum de illoꝝ damnatione notabimus tria.

Primo verificationem.
Scdo rationem:
Tertio grauationem.

¶ Primo notabimus verificationē. vñ scz verificari pōt ꝙ xp̄iani mali cū impenitētia moriētes saluari nō possint. Ad hoc sufficiat audire Aug. li. de fi. ad Petrū di. Firmissime tene ⁊ nullatenꝰ dubites: nō oēs q̄ intra ecclesiā catholicam baptizant̄ accepturos esse vitam eternā: sed eos q̄ ꝑcepto baptismate recte viuūt. i. q̄ abstinuerūt se a vitijs et cōcupiscētijs carnis. Regnū em̄ celorū sicut heretici īfideles atq̄ scismatici nō habebūt: sic catholici criminosi possidere nō poterunt. Et sic animose locutus est Aug. ꝓpter verba xp̄i di. Mat. vij. Nō oīs q̄ dicit mihi dn̄e dn̄e ītrabit in regnū celoꝝ. Multi dicent mihi in illa die dn̄e dn̄e nōne in noīe tuo ꝓphetauimus: ⁊ ī noīe tuo demonia eiecimus ⁊ in noīe tuo virtutes multas fecimus Et tūc cōfitebor illis qr nūq̄ nouivos. ps̄. vj. Discedite a me omnes q̄ operamini iniq̄tatē. ¶ Scdo notabimus rōnem quare. s. baptizati xp̄iani dānabūtur: cū Mar. vlti. dicat̄: Qui crediderit ⁊ baptizatus fuerit saluus erit. Et ad hoc respōdet Jaco. ij. ꝙ fides sine operibus mortua est. Ideo notāda est illa Amb. snīa q̄ ponit̄. xxij. q. v. c. Cauete fratres. Cauete inq̄t fratres mēdaciuz: qr oēs q̄ amāt mēdaciū filij sunt diaboli. Mēdaciū nāq̄ est xp̄ianū se dicere ⁊ opa xp̄i nō facere. Mēdaciū nō solū in falsis verbis: sed etiā in simulatis consistit operibus. Et vt Augu. dicit in. iiij. de doctrina xp̄iana. Ex sacr̄o vnctionis xp̄ianoꝝ oīm vocabulū descendit ⁊ nomē: qd̄ nomē ille frustra sortit̄ q̄ xp̄um minime imitat̄. Quid mirū igit̄ si contra malos xp̄ianos seuiet iusticia diuina qñ ⁊ ipsi criminosi flagitiosi vitiosissimi reperiunt̄. Heu heu nō solū de infidelibus sed etiā de xp̄ianis dici pōt illud prophete ps̄. xiij. Corrupti sunt ⁊ abomibabiles facti sunt in studijs suis nō est qui facit bonū. nam baptismate dūtaxat excepto tēporibus istis deteriores sunt in malis moribus xp̄iani q̄ iudei siue gētiles. Nō est in eis hoc est ꝓ maiori parte in pluribus fides: nō religio: nō pietas: nō reuerētia: non timor: nō amor dei: nō zelus: nō iusticia: non simplicitas: nō rectitudo: non veritas: nō innocētia: nō compassio: nō liberalitas: nō humilitas: nō māsuetudo: non modestia: nō cōtinētia: non sobrietas: nō pudicitia: non castitas. Quinimmo vbiq̄ regnāt vitia cōtraria: hereses: superstitiones erronee: crudelitates: irreuerētia ad sacramēta: p̄sumptio: amor seculi: tepiditas: fraudulētia: falsitas: nequicia: auaricia: simonia: superbia: inuidia: odiū: incōtinentia: lasciuia in oī abominatione: blasphemie: sacrilegia: ⁊ hmōi. O xp̄iani tm̄ noīe ⁊ non re. O xp̄iani omni dolo ⁊ malignitate pleni: quo itis: quo itis: quoue speratis ire cū tāta mole vitioꝝ vestrorū: certe vobis dico ꝙ nisi redi eritis ad virtutū semitaz ⁊ ad pnīam: habitabitis in inferno: qm̄ vt dictum est sic exigit diuina iusticia. ¶ Tertio notabimus de dānatione xp̄ianoꝝ falsoꝝ grauationē. Nā ceteris paribus grauius in inferno punientur xp̄iāni falsi q̄ infideles dānati. Qd̄ cōstat exēplo Macharij alexādrini: in cuius vita legitur: ꝙ quadam die dū ipse deambularet in heremo repperit caput cuiusdam defuncti: ⁊ dum orasset interrogauit cuiꝰ caput illud fuerit: ⁊ respōdit se fuisse pagani cuiusdam. Dixit ei Mach. vbi est aīa tua. Respōdit in inferno. Cūq̄ requireret̄ si multū in pro

fundo esset: respōdit ꝙ tantū quātū distat celū a terra. Cui Machariꝰ: Sūt ne aliqui ꝓfundiores. Cui ille. Profundiores sunt omnibus falsi christiani q̄ christi sanguine redēpti: ⁊ sacro baptismate mundati tot beneficia paruipendunt. Sollicite ergo curremus omnes errata corrigere de peccatis que commisimus dum facultas adest: duꝫ tempus datur veram agere penitentiam: vt sic euadamus mortem gehenne a qua nos liberet benedictus deus dei filius christus iesus: qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

¶ Feria quinta post dominicam in sexagesima de grauitate pene damnatoruꝫ contra illos qui dicūt leui cruciatu terreri damnatos. Sermo.xij.

Cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum. Scribunt hec verba Apoc.xx.c. Satis dura ⁊ insensibilia sunt corda illorum qui non pauescunt: nō timent neqꝫ mouentur ad vocem terribilis iusticie dei: cui profecto nulla ꝟtus creature resistere: nec in minimo q̄dem pōt. Nā lꝫ in superioribus multa dicta sint de illa: tñ adhuc nōnulla occurrūt declarāda: q̄bus merito cōpūgi dꝫ vniuscuiusqꝫ pctōris mēs excecata. Nō loquimur somniū: nō recitamus fabulas cū narramus seueritatē iustissimi ⁊ oīpotētis dei: q̄ oīm iniq̄tatū asperrimus vltor est. Iccirco cum timore audiēda sūt eloq̄a diuinaꝝ scripturarū q̄ ꝓ emēdatiōe nr̄a manifestāt nobis q̄ꝫ grauis ⁊ dura erit dānatorū pena: de q̄bus dr̄ in themate: ꝙ cruciabunt ī penis atrocissimis ꝑ infinita secula.

¶ In q̄bus ꝟbis de grauitate pene dānatoꝝ assignabimus triplicē rōnē.

Prima dr̄ localitatis.
Scd̄a horribilitatis.
Tertia eternitatis.

¶ Qꝛ grauissima erit dānatoꝝ pena ꝓpter horribiles cōditiones inferni: ⁊ de inferni veritate ⁊ qualitate. Cap.j.

Prima rō quare grauissima est dānatoꝝ pena dr̄ localitatis. Nā cōcludent in loco satis inepto. s. in inferno: ī quo tres sunt penales cōditiones: videlꝫ

Prima dr̄ vilitatis.
Scd̄a tenebrositatis.
Tertia paupertatis.

¶ Prima penalis cōditio inferni ⁊ loci dānatorū dr̄ vilitatis. Est infernus locus vilissimus in cētro terre velut carcer dānatoꝝ a deo sapiētissimo ordinatus. Neqꝫ fictio est sicut Tullius inuectiuarū in Catilinā li.iiij. videt̄ asserere. Ut inq̄t aliq̄ formido improbis esset posita apud inferos: antiq̄ supplicia impijs cōstituta esse voluerūt. In q̄bꝰ verbis quasi videt̄ innuere ꝙ ad terrorem impioꝝ sapiētes ficte de inferis sunt locuti. Sed talē errorē elimināt ⁊ destruunt maxime tria q̄bus ꝓbat̄ inferni veritas merito cū timore excogitāda.

Primū est theologicalis rō.
Scd̄m scripture cōfirmatio.
Tertiū fidei cōfessio.

¶ Primū qd̄ ostēdit inferni veritatē est theologicalis rō. Nam vt colligit̄ ex dictis scti Tho. Rich. de media villa. ar. ij.q.ij.in.iiij.di.xliiij. ⁊ san. Boñ. vbi.s. q.j. Sicut se habet misericordia dei ad electos: ita se hꝫ eius iusticia ad reprobos ⁊ malignos: sed misericordia dei ꝑparauit electis locū delitiosum ⁊ amenū celū. s. empyreum in quo eternaliter ꝑmanebūt: ergo iusticia preparauit reprobis ⁊ malignis locū vilissimū ⁊ horrēdū in q̄ eternal̄r cruciabūtur. Ista rō fundat̄ sup dictꝫ Aug. q.xix.li. de ciui. dei.c.xiij. ait: Ordo est pariū dispariūqꝫ rerū sua cuiqꝫ loca tribuēs dispositio. ⁊ li.v.ibidē.c.ix.di. Deus nihil inordinatum relinquit. Ergo vnicuiqꝫ rei locuꝫ tribuit suo pōderi cōuenientē. Sed qd̄ est pōdus in corporibus est amor in spiritibꝰ ⁊ creaturis rōnalibꝰ. Vñ ideꝫ Augu.xj.li.de ci.dei.c.xxviij. inq̄t: Ita corpꝰ pōdere sic aīus amore fert̄. ⁊. xiij.li.

Hes. Amor meus pōdus meū feror quo
cūq; feror. Ergo sicut deus ordinat cor
pora in suis locis ꝑm exigētiā suoꝝ na
turaliū pōderum: sic ordinat creaturas
rōnales in locis ꝑm exigētiā annoꝝ. Ex
quo sicut electi sunt ī celo: qr celestia ter
renis ꝓposuerūt ī suo amore ita repro
bi ⁊ erūt ⁊ sunt in loco infimo: qr ī suo
amore infima ⁊ terrena supioribus ⁊ ce
lestibus p̄posuerūt. Locus aūt oīm in
fimus est in cētro terre: iō sub terra ī cē
tro infernus est. Unde Isid. li. xiij. Etym̄.
Infernus d̄r quasi inferius. Et hāc rō
nē secutus est Zeno phs: de quo sic in
quit Lact. in. vj. li. di. insti. Esse inferos
Zeno stoicus docuit: ⁊ sedes pioꝝ ab ī
pijs esse discretas: ⁊ illos q̄dē q̄etas ac
delectabiles incolere regiones: hos v̄o
penas luere in tenebrosis locis: atq; in
ceni voraginibus horrēdis. Et Sen. in
tragedijs. Ingēs vorago faucibus va
stis patet: latūq; pādit oīb⁹ ppl'is iter.
¶ Scd̄m qd̄ ostēdit inferni veritatē est
scripture testificatio. Oīs nāq; scriptu
ra tāveteris q̄ noui testamēti: tā docto
rū sacroꝝ q̄ etiā gētiliū moraliūq; phi
losophoꝝ infernū p̄dicat. Unde Gen. xxx
vij. Jacob di. Descēdā ad filium meū lu
gens in infernū. ⁊ Job. vij. Qui descen
dit ad inferos nō ascēdet. ⁊ idez. xvij. c.
Si sustinuero infernus domus mea est
Et idē. xiiij. c. Quis mihi hoc tribuat vt
in inferno ꝓtegas me. ⁊ idē. xxj. In pū
cto ad inferna descēdūt: ⁊ dauid in ps̄.
vj. In inferno aūt q̄s cōfitebit tibi. Et
ps̄. ix. Cōuertant pctōres in infernū. et
ps̄. xv. Nō derelinquas aīam meā in in
ferno. Et ps̄. xvij. Dolores inferni circū
dederūt me. Et ps̄. xxx. Erubescāt impij
⁊ deducant in infernū. Et ps̄. xlviij. Si
cut oues in inferno positi sunt. Et ps̄.
lxxxvij. Uita mea inferno appropinqua
uit. Et ps̄. cxiiij. Pericula inferni inue
nerūt me. Et sapiēs Prouer. ix. In ꝓfun
dis īferni cōuiue eius. ⁊ Eccs. ix. Corda
filioꝝ hoīm implent malicia ⁊ cōtēptu
in vita sua: ⁊ post hoc ad inferos dedu
cent. Et Can. viij. Dura sicut infernus
emulatio. Et Esa. xiiij. Infernus subt⁹
te cōturbatus est in occursum aduētus
tui. Et ibidē. Ad infernū detraheris in
ꝓfundū laci. ⁊ Ezech. xxxij. Oēs incir
cūcisi interfectiq; gladio descendūt ad
infernū. Et Apoc. xx. Mors ⁊ infernus
dederūt mortuos suos. ⁊ Act. ij. Hunc
deus suscitauit solutis īferni doloribꝰ.
Et. ij. Pe. ij. Deus angelis peccantibus
nō pepcit: sed rudētibus inferni detra
ctos in tartarū tradidit cruciādos. ⁊ ad
Phil. ij. In noīe iesu oē ge. fle. ce. ter. et
infer. Et in glo. xiij. q. ij. c. tp̄s. sup v̄bo:
abditis infernus est sub terra ⁊ celū su
pra: ⁊ notat etiā. xxiij. q. iiij. c. Hec aūt vi
ta. ⁊ Luce. xvj. Mortuus est diues ⁊ se
pultus est in inferno. ⁊ Mat. xj. Et tu
capharnaū vsq; ad infernū descēdes. et
Uergi. in. vj. Eneid. Facilis descensus
auerni. Et Sen. in tragedijs. Nūq̄ sty
gias fertur ad vmbras inclyta virtus.
Nec letheos seua ꝑ amnes vos fata tra
hent. Sunt ⁊ alie innumere quasi au
toritates ꝓbantes ꝙ infernus sit loc⁹
subterraneus deputatus dānatis quas
breuitatis causa dimittimus. Sed icre
duli q̄dā statim subridēdo respōdēt san
ctos de inferno ita fuisse locutos vt ho
mines terrerent: ꝓut pauloante cōme
morauimus: q̄ audire debēt Hiero. ad
Palmachiū ⁊ Occeanū sic scribentem:
An putamus fratres ꝙ iocādo ꝓphete
p̄dicent: ridēdo loquant apl'i. Xp̄s iudi
ciū infantiliter cōminet: sz ioci nō sunt
vbi supplicia intercidūt si iocādo passi
sunt credant ⁊ iocādo locuti Esaias ser
ra secat. Daniel leonib⁹ deputat. Pau
lus trūcat gladio. Petrus in cruce dn̄i
exēplo suspēdit: ⁊ hoc totū vt nos a pec
catis sua doctrina reuocarent. hec ille.
O igit impia: o ꝑuersa: o fraudulenta:
o deniq; diabolica cogitatio eoꝝ q̄ exi
stimāt infernū nō esse: q̄bus sufficere de
bēt ⁊ satisfacere tot clarissima testimo
nia. ¶ Tertium qd̄ ostēdit inferni veri
tatem est fidei confessio. Naz in symbo
lo apl'oruz dicitur de christo ⁊ scribitur
ex̄. c. j. de sum. tri. ⁊ fi. ca. Descēdit ad in

feros. ¶ Secunda conditio penalis in
ferni dr tenebrositatis. Est em̄ infern⁹
locus tenebrosus ⁊ totus obscurus. vñ
Mat. xxij. dicit rex de nō habēte vestē
nuptialē. Mittite eū in tenebras exte-
riores. ⁊ Job. x. Dimittite me inquit vt
plangā paululū do. me. an. va. ⁊. n. r. ad
ter. te. ⁊ op. m. c. t. m. ⁊. t. v. v. m. ⁊. n. or.
sed sem. hor. inhabitat. Notandum ꝑm
Rich. in. iiij. di. l. ar. j. ꝙ lumē per se est
delectabile: per accidens ṽo pōt esse tri
stabile inquātū aliq̄d ostēdit qđ displi
cet: ⁊ qr infernus locus est oīs tristicie:
iō simplr locus tenebrosus est ī quo nō
est aliqđ purū lumē qđ visuz delectet.
Est tñ ibi aliqđ lumē obscuritati ꝑmi-
xtum quo dānati videre possint vñ do
leant. ⁊ hoc inq̄t Greg. ix. li. moral. ver-
sus finē di. Ignis inferni q̄uis ad con
solationem nō luceat: tñ vt magis tor-
queat ad aliquid lucet. Nam sequaces
quosq̄ suos secū in tormēto reprobi flā
ma illustrante visuri sunt: quoꝝ amore
deliquerūt. Vocipsum in sniā dicit Isi
do. li. j. de sum. bo. Ignē gehēne ad ali-
quid lumē habere: ad aliquid ṽo nō ha
bere: hoc est habere lumen ad dānatio-
nem vt videant impij vnde doleant: et
nō habere ad cōsolationez ne videant
vnde gaudeant. Apta fuit comparatio
de camino triū pueroꝝ ad exēplū ignis
gehēne. Nā sicut ignis ille nō arsit ad
triū pueroꝝ suppliciū: ⁊ arsit ad cōburē
da ligamina vinculoꝝ: ita ignis gehē-
ne lucebit miseris ad augmentū pena-
rum vt videant vnde doleant: ⁊ non lu
cebit ad cōsolationem ne videant vn-
de gaudeant. Inter huius vite ⁊ futu-
re infelicitatis miseriam multa discre-
tio est. Illic em̄ miseria est propter cru
ciationem dolorum: ⁊ tenebre propter
lucis auersionē: quoꝝ vnuz in hac vita
est. i. miseria: ⁊ aliud nō est: in inferno
aūt vtrūq̄z est. hec ille. Simpliciter er-
go locus īferni tenebrosus erit ad quē
sol nō expādet lumē suum: nō luna nec
stelle in quo nihil videbitur nisi qđ ha
bet incutere terrorez: sicut Exo. x. dicit
de tenebris egypti. Facte sunt tenebre
horribiles in vniuersa terra egypti tri
bus diebus: nemo vidit fratrē suū nec
mouit se de loco in quo erat. Sup que
verba di. Nico. de ly. ꝙ tenebre ille iō
dicuntur horribiles: qr inter illas vide
bāt egyptij visione imaginaria fantas-
mata quedā ⁊ figuras turpes q̄ nō par
uum eis ingerebant timorem. Ita ⁊ in
inferno erunt horribiles tenebre: qr dā-
nati inter illas ⁊ ṽe videbūt se mutuo
inter tormentoꝝ angustias laborantes
⁊ visione imaginaria inspicient mali-
gnos spūs qui damnatis diuersis mo-
dis ⁊ figuris horrēdissimis apparebūt.
O q̄dolenda erit hora illa q̄ miser pec-
cator intrabit infernum nunq̄z visurus
lucem per tot annorum milia ⁊ post iu
dicium per infinita secula. O quantus
timor tunc cor eius inuadet cum vide-
bit noctem sine die tā lōgissimā sibi fa
ctam. Nā si hoc in mūdo viderēt hoīes
noctē ꝓtrahi vsq̄z ad mēsem vel annū:
cūcti clamarēt ad sydera misericordiā.
Inquit Verg. j. geor. de obscurato sole
post Cesaris mortē. Ille etiam extincto
miseratus Cesare romā. Cum caput ob
scura nitiduz ferrugine texit. Impiaq̄z
eternā timuerūt scl'a noctē. Que igitur
mēs qualisue aīus fiet dānatis in tene
bris inferni vbi nō solū priuati erūt in
eternū oī splēdore ⁊ luce delectabili: ve
rūetiā vt diximus quicquid videre po-
terunt accedet eis ad merorē ⁊ luctum.
¶ Tertia penalis ꝯditio inferni dr pau
pertatis. Oēs quidē ibi habitātes pau
pertate affligent ⁊ egestate nimia: ⁊ q̄
in hoc mūdo affluebant diuitijs: abun
dabant tēporalibus bonis: possidebāt
thesauros: ⁊ imperabāt alijs induebān
tur purpura ⁊ bysso: dormiebant in le-
ctis eburneis: nutriebāt canes: ⁊ pasce
bant aues celi: gaudebant in sonis: can
ticis: ⁊ choreis: ⁊ letos ducebant dies.
Omnibus his in inferno penitus expo
liati guttam aque concupiscent: ⁊ illez
habere non poterunt prout expresse re-
dēptor noster aperuit Lu. xvj. asserens

de diuite epulone ꝙ instāter rogabat abraā quatenus mitteret lazarū vt intinctū in aquā digitū nō totū: sz extremā partē ad eū deferret oriqz eius imponeret: nec fuit exauditꝰ. De q̄ Greg. in homel. dicit: Guttaz aq̄ petijt q̄ micas panis lazaro negauit. Ideo audietur flebilis vox diuitū ⁊ potentū in inferno sic lamentātiū. vt dicit Sap. v. Errauimus a via veritatis: et iusticie lumen nō luxit nobis: ⁊ sol intelligentie nō est ortus nobis. Lassati sumꝰ in via iniquitatis ⁊ ꝑditionis: ⁊ ambulauimus vias difficiles: viā aūt dn̄i ignorauimus. Quid nobis profuit supbia: aut diuitiarū iactātia quid ꝯtulit nobis? Trāsierunt oīa illa tanq̄ vmbra ⁊ tanq̄ nūcius p̄currens: ⁊ tanq̄ nauis que ꝑtransit fluctuātē aquā: cuiꝰ cum preterierit nō est vestigiū īuenire neqz semitā carine illiꝰ in fluctibꝰ: aut auis que trāsuolat in aere cuius nullum signum inuenitur itineris illius: sed tm̄ sonitus alarū verberās leuē ventū. et scindens ꝑ vim itineris aerē: cōmotis alis trāsuolauit: ⁊ post hoc nullū signū inuenitur itineris illius: aut tanq̄ sagitta emissa in locū destinatū: diuisus aer ꝯtinuo in se reclusus est vt ignoretur trāsitꝰ illius. Sic ⁊ nos nati continuo desinimꝰ esse: ⁊ virtutis q̄dē signū nullū valuimꝰ oñdere. In malignitate aūt nr̄a consumpti sumus. hec ibi.

¶ Q̄ grauissima erit damnatorum pena propter lamenta ⁊ blasphemias q̄ sunt in inferno; et propter societatem demonum. Capitulum.ij.

Secunda ratio quare grauissima erit dānatoꝝ pena dicit horribilitatis. Nā īter cetera q̄bus miseri illi afficiētur dolore tria erunt maxime horribilia.

Primum horribilis lamentatio.
Scd̄m horribilis blasphematio.
Tertium horribilis sociatio.

¶ Primū horribile erit lamētatio. Ibi inquit xp̄s: erit fletus ⁊ stridor dētiuz. Scd̄m v̄o Rich. in.iiij. di.l.ar.v.q.j. ad.ij.ar.ad.ij.partē. Non erit ibi corporalis fletus inquātū est quedā resolutio corporaliū lachrymaꝝ: q: talis resolutio tunc nō erit: sz ꝑtinet ad corruptibilē statuz: tn̄ erit ibi maximꝰ dolor interior q̄ significabitur per signa in facie ⁊ oculis cū turbatione ⁊ motu capitis: ⁊ cū stridore dētiū vultusqz tristicia. Quisnā explicet quātus meror erit in cordibus dānatoꝝ inter illos strepitus vlulatus atqz querelas? O beati q̄ nunc lugent: vt ait xp̄s Matth. v. qm̄ ipsi consolabunt. Et Luce.vj. Vhe vobis q̄ nunc ridetis: quia lugebitis ⁊ flebitis. ¶ Scd̄m horribile erit blasphematio. Pre desperatiōe vtiqz blasphemabūt damnati seip̄os: parētes suos: deū ⁊ angelos ⁊ oēm creaturam. Unde Apo.xvj. Johes ait: Blasphemauerūt deum celi pre doloribus ⁊ vulneribus suis. Ad hoc est exemplum quod legit in septem donis. Cū quidā vsurariꝰ infirmaretur ad mortē: nec sacerdos vellet ei sacramēta conferre: nisi restitueret vel cautionem faceret: illeqz recusaret: hortabātur ad hoc filij: ne ad infernū descēderet moriēs. Ille v̄o rn̄debat Nescitis quid petatis. Si vellez mala ablata restituere: relinquerē vos pauperes ⁊ egenos: meliusqz est se cōmittere mīe dei q̄ mīe hominum ⁊ in hac pertinacia mortuus est vsurarius ille ac in inferno sepultꝰ. Ex filijs aūt eius duobus dixit alter ad alterū. Pater nr̄ dānatus est non imitemur eum retinēdo vsuras per illū extortas: sed reddamus creditoribus vt saluari possimus: Ac ille rn̄dit. Ego meā partē retinebo nec illam restituere curo. Si pater nr̄ vsuras fecit ⁊ nō restituit ip̄e non ego penā portet. Alter ergo portionē suam restituit ⁊ seculum deserens dei obseq̄o se totū tradidit. Dum autē qui in seculo remanserat mūdanis se immergeret infirmatus ad mortē: nec penitēs secutus est patrem. Quod frater audiēs rogauit deuz vt patris ⁊ fratris eius statum ei dignaretur ostendere. Una igit

dierũ cũ oraret vidit terrã apertam: et in inferno prem in flãmis penit⁹ sepultũ: ⁊ filiũ eius fratrẽ suũ iacentẽ super eũ: maledicebatq; pater filium dicẽs: Maledicta sit hora in qua te genui fili: ⁊ tu sis maledictus: q: ꝓpter te feci vsuras nec volui restituere ne te pauperẽ relinquerẽ: ⁊ ꝓpter hoc crucior in hac flãma. Et filius respõdebat. Maledictus sis tu pater ⁊ maledicta dies in qua me genuisti: q: exemplo tuo docuisti me fenerari: ⁊ vsuras extortas noluisti reddere: ꝓpter qd̃ crucior in inferno. Et post ambo pariter eiulãtes blasphemabãt cũcta creata ⁊ creatorẽ illorum. Quod cernens ille seru⁹ dei gr̃as deo egit q̃ eũ liberauit de tanto malo. Tertium horribile erit sociatio. Erunt nãq; socij dãnatoꝝ nequissimi spũs et maligni diaboli. Quãtũ em̃ sit eoꝝ societas dira atq; molesta põt cognosci ꝑ effectus pestilẽtes quos exercent in illis quos deo ꝑmittẽte obsidẽt in hac vita. Nã adeo illos turbãt ⁊ sic grauiter vexant: vt qñq; sic obsessi muti aut surdi fiant: vt qñq; manib⁹ ꝓprijs seipsos lacerẽt ⁊ discerpant qñq; nisi catenis ꝯstringerent̃ etiam domesticos ⁊ amicos conerent̃ opprimere. Quid igitur faciẽt diaboli cũ illis quos in inferno volẽte deo ꝓ libitu suo vexare poterũt si talia agũt hic cũ his q̃ de eoꝝ manibus ⁊ ptãte possunt penit⁹ liberari. Nullus ꝓfecto aut cogitare aut dicere potest q̃ importabilis erit damnatis miseris societas diabolorum.

¶ Qꝛ rationabiliter punit deus damnatos pena eterna seu infinita per durationem licꝫ actus peccati ꝟm se sit finitus ⁊ temporalis. Capl'm. iij.

Tertia rõ q̃re grauissima erit dãnatoꝝ pena d̃r eternitatꝫ. Duratiua quippe in scripturis sanctis ponitur pena dãnatoꝝ in eternum. vt ptꝫ ex dictis. Verũtñ vt Aug. dicit. xxj. li. de ciui. dei. c. xl. Quidã iniustũ putãt vt pctis quãtũlibet magnis licꝫ paruo tpe ꝑpetratis pena quisq; dãnetur eterna: quasi vllius idvnq̃ iusticia legis attendat vt tãta mora tpis quisq; puniat̃ quãta mora tpis vnde puniretur admisit. Octo genera penarum in legibus esse scribit Tullius. Damnũ: vincula verbera: talionẽ: ignominiã: exiliũ: mortem: seruitutẽ. Quid horum est: quod in breue tempus pro cuiusq; peccati celeritate coaptetur vt tanta vindicẽtur morula: quãta deprehẽditur ꝑpetratuꝫ nisi forte talia. Id enim agit vt hoc patiatur quisq; qd̃ fecit. Vñ illud est legis. Oculũ pro oculo: dentẽ pro dẽte. Fieri enim potest vt tã breui tpe q̃sq; amittat oculum seueritate vindicte q̃ tulit ipse alteri improbitate peccati. Porro autẽ si aliene femine osculum infixũ rationis sit verbere vindicare: nõne q̃ illud puncto tpis fecerit incomparabili horarum spacio verberatur ⁊ suauitas voluptatis exigue diuturno dolore punitur. Quid ĩ vinculis. Nunq̃d ibi tãdiu quisq; iudicandus est esse debere: q̃diu fecit vñ meruit alligari. ꝟ Aug. Qui etiaꝫ de damno ignominia exilio ⁊ seruitute cõtendit q̃ plerũq; infligũtur pro momẽtaneo quasi delicto longo tpe duratura: que ideo eterna esse nõ pñt: q: pñs vita nõ põt esse eterna. Quanto magis ergo approbanda est dei seuera iusticia que pctã punit eterna pena: licꝫ in tpe sint cõmissa. Verũtamẽ vt tante veritati melius animus acquiescat ex dictis sanctoꝝ tres ꝑncipales rõnes apertissime ꝓducunt̃ q̃b⁹ liquido cõstat iuste deum facere cũ punit malos eterno supplicio.

Prima rõ est ꝓpter volũtatẽ.
Secunda propter obiectum.
Tertia ꝓpter contemptum.

¶ Prima rõ est ꝓpter voluntatẽ. Nã si cõsideremꝰ in pctõ voluntatẽ: iustũ est vt pctm̃ dãnatoꝝ eterna pena puniat̃: q: oẽ pctm̃ tãtũ graue est: quãtũ volũtas ad illud ardẽtius se inclinat. Et q: voluntas malorum q̃diu in hac vita sunt: ita se inclinat ad pctm̃ q̃ semper

velit peccare: ergo iustus iudex qui cor
aspicit magis q̄ opus dz eos pena in
eternū duratura punire. Quidnā est q̄
tā multi se sentiūt morituros: ⁊ tñ pec-
care nō desinunt. Veniunt ad ianuas
mortis ⁊ de pctīs nō dolēt: nisi q̄ sem-
per peccare vellēt: qd̄ vtiq̄ ipe deꝰ scru
tator cordiū oculo sapiētie sue clarissi-
me intuetur. Hanc rōnē tangit Greg.
iiij. lib. dialogo. vbi petrus interrogat
eū ⁊ dicit: Scire vellē qūo iustuz est vt
culpa que cū fine ꝑpetrat̄ sine fine pu-
niat̄. Et Greg. rñdet. Hoc recte petre
diceret̄ si iustus iudex nō corda hoīm:
sed facta pēsaret. Iniq̄ em̄ ideo cū fine
deliquerūt: qꝛ cū fine vixerūt. Nā voluis
sent vtiq̄ si potuissent sine fine viuere:
vt potuissent sine fine peccare. Osten-
dunt em̄ qꝛ in pctō semp viuere cupiūt
qui nunq̄ desinūt peccare dū viuunt:
ad magnā ergo iusticiā iudicātis perti
net vt nunq̄ careāt supplicio: q̄ in hac
vita nunq̄ voluerūt carere pctō. hec il-
le. Que verba etiā habent̄ de peni. di.
j. c. voluissent. Et ad hoc facit illud qd̄
scribit̄. xciij. dis. c. Diaconi sunt. vbi sic
habet̄: Moderatio dei ac pietas soluz
nostrū reditū q̄rit: ac nos cupit longa
bonitate sua saluari. Si nō conuerti-
mur: si duri colli sumus: si in pctīs vsq̄
ad mortē illicite ꝑduramꝰ assidue pec-
cātiū nō miseret̄ deus. Ad idē est. c. Le
gat̄. xxiiij. q. ij. Aug. insup de peni. dis.
vij. c. vl. in fine. ait: Qui impenitēs mo
ritur oīno morit̄ et eternal̄r cruciatur.
Qui aūt impenitēs finit̄: si semp viue-
ret semp peccaret. ¶ Scd̄a ratio quare
deꝰ iuste eternal̄r dānat ⁊ punit īiquos
est ꝓpter obiectū. Quelibet em̄ offen-
sa ꝯsideratur nō solū respectu actꝰ: sed
respectu dignitatis illius q̄ offendit̄.
Quāto etem̄ ꝑsona q̄ offendit̄ dignior
est: tāto culpa in illā cōmissa grauior: ⁊
per consequēs pena debet esse durior.
Sicut q̄ regē offendit grauiꝰ punitur
q̄ q̄ offendit suū famulū vel aliquē ru-
sticū. Qui ergo mortal̄r peccat: deuz q̄
est infinitū bonū offendit: et charitatē
per quā est societas beatoꝝ: ergo tā vi-
sione dei q̄ beatorū societate eternal̄r
priuari dz ⁊ eterna pena puniri. Bern.
autē sup Cant. di. q̄ q̄ mortal̄r peccat
vult non esse deū. Quod sic ꝓbat. Qui
vult deū aut impotētē aut iniustū aut
insipiētē esse vult deū nō esse: sz q̄ mor-
taliter peccat vellet deū aut sua pecca-
ta nescire: aut vindicare nō posse: aut
vindicare nolle: ergo vellet deū nō esse
deū: ⁊ q̄ vult deū nō esse deū: merito pu
niēdꝰ est eterno supplicio. ¶ Tertia rō
quare iuste deꝰ malos eternal̄r dānat
est ꝓpter ꝯtēptū. Pctōres nāq̄ cōtē-
nūt infinitū bonū ⁊ eternū gaudiū qd̄
potuissent eligere: ⁊ qꝛ volūtarie elige-
rūt eternū malū iuste illis eterna sup-
plicia cōdonant̄. Vñ Aug. xxj. li. de ci.
dei. c. xij. inq̄t: Factus est malo dignus
eterno q̄ in se ꝑemit bonū qd̄ eē posset
eternū. hec ille. Audiunt siq̄dē pctōres
scripturas clamātes ꝓmittētesq̄ tā fe
licissima ⁊ copiosa atq̄ iocūda ī regno
celoꝝ amicis dei: ⁊ ipi de his nō curāt.
Vocat eos deꝰ ꝑ dicta sanctoꝝ: ꝑ horta
mēta ꝓphetaꝝ: ꝑ instructiones docto-
rū: ꝑ terrores cōminationū: ꝑ suauita
tēq̄ bñficioꝝ. Venite inq̄t ad cenā ma
gnā ad iocūda gaudia: ad paradisi de-
litias: vbi bonū absq̄ malo ⁊ leticia est
absq̄ merore. Et tñ impij sic blādiētez
deū nolūt audire: quinimo ipm quātū
possunt suis malis operibꝰ impugnāt
⁊ ꝑsequunt̄. O bñdicti dei ordinata iu
sticia q̄ malos eternis cruciatibꝰ depu
tasti: nullus ꝓfecto de te cōqueri pōt.
O miserabilis dānatoꝝ cōditio q̄ tātā
experit̄ seueritatē: vt finē illoruz pena
nunq̄ suscipiat. Durū esset homini sa-
no per diē ⁊ noctē assidere lecto: ⁊ ī eiꝰ
mollitie volutari. Durū esset cuiq̄ dis-
soluto iuueni ꝑ longa spacia cū formo
sis iuuenculis puellisq̄ ornatissimis
corizare. Durum esset muliercule cui-
cūq̄ corporis ornamēta nō deponere.
Et vt experiētia docet hec ⁊ huiusmodi
que solaciose ⁊ delectabiliter fieri solēt
fastidium inducūt assiduitate sui. Heu

inquā heu cur dormiunt pctōres? cur nō euigilāt? cur nō corrigūt malā vitā? cur non ꝯsiderant ꝙ eis parati sunt in inferno cruciatus horrendi. Et tamen semp ibi habitabunt post cētū annos: post mille: post milia miliū: īmo nunq̄ pena ipsoꝝ terminabit̄. O anima steri lis: o anima dura: o aīa īsensata: o ani ma vitiosa. q̄d agis: quoue tēdis iter: quare ad in infernū ꝓperas: vt vbi in eternū infeliciter viuas. Reuertere er go ad dn̄m deū tuū q̄ te liberet a peri culis dānationis: ⁊ tibi cōcedat gr̄am in presenti ⁊ in futuro gl'iam: in qua vi uit ⁊ regnat deus per infinita secula se culorum. Amen.

¶ Feria sexta post dominicam in sexa gesima de grauitate pene damnatorū contra illos qui plus timent malavite presentis q̄ future. Sermo. xiij.

Cruciabuntur die ac nocte in scl'a secu lorū. Apoc. xx. Magna profecto detestabilisq̄ est crudelitas eoꝝ q̄ co gnoscētes ꝓpter sua pctā īminere sibi interitū dānatiōis eterne: nō timēt: nō formidāt: nō corrigūt suā malā vitam. Quidnā magis vnusquisq̄ ꝑtimescere dz q̄ cruciat⁹ acerbissimos: atrocesq̄ penas ac luct⁹ ītolerabiles īferni. Ti mēt plerīq̄ in hac vita existētes labo res angustias: pauꝑtatē: egritudines: illatas ꝯtumelias: dāna: seruitutē: exi lia: carceres: tēpestatē aeris: vehemen tiā vētoꝝ: aliaq̄ pericula q̄b⁹ vexari so let mortaliū gen⁹. Sed reuera si recte saperent magis timere deberēt ad in ferna descēdere: vbi labores: angustie: tormēta: calamitas: luct⁹: gemitus: su spiria: clamores: lamēta: blasphemie: fames ⁊ sitis: ignominia: ⁊ ardor ignis ⁊c. q̄b⁹ dānati molestabunt̄ ⁊ nūq̄ de ficiēt. Et qm̄ nō parū ꝓdesse pōt vni cuiq̄ talia cogitāti ad ꝯtritionē ⁊ dele tionē pctōꝝ. iccirco adhuc in pn̄ti ser mone de grauitate pene dānatorū ali quid ꝓsequamur. Et notabimus tres rōnes p̄cipuas q̄b⁹ ītelligere valeam⁹ damnatoꝝ penam fore grauissimam.

Prima ratio d̄r cognitionis.
Secunda contrariationis.
Tertia desperationis.

¶ Qꝛ grauissima est dānatorū pena eo ꝙ nihil cognoscēt p̄ter illud quo cōtri stari pn̄t: ⁊ de illorū sciētia. Capl'm. j.

Prima rō ostēdēs grauitatē pene dānatoꝝ d̄r cognitio nis: qꝛ nihil cognoscūt aut cognoscere pn̄t nisi ea vnde dolere possint atq̄ ꝯtrista ri. Ad qd̄ pleni⁹ intelligēdū tria dubia proponimus declaranda.

Primū est de dānatoꝝ scientia.
Scd̄m de nostra distantia.
Tertium de beatoꝝ gloria.

¶ Primū dubiū est de dānatoꝝ sciētia. vtrū. s. dānati vtant̄ sciētia in h̄ mūdo acq̄sita. Et arguit̄ ꝙ nō. Prīo qꝛ ī vsu scientie magna est delectatio. Vn̄ ph̄s iiij. ethi. c. viij. vr̄ inquit ph̄ia magnas delectationes hr̄e. Et Lactā. in. j. li. di. insti. Nullus est suauior aīe cib⁹ q̄ co gnitio veritatis. Sz dānati nullā hn̄t delectationē sicut nec beati tristiciā: er go nō vtunt̄ aliq̄ sciētia. Scd̄o arguit̄ ex illa maxima ph̄i. Si de quo min⁹ vi det̄ inesse ⁊ inest: ergo de quo magis. sz p aliquas penas hui⁹ mūdi q̄ minime sunt respectu penaꝝ īferni perdit̄ vsus sciētie: ꝙ mlto forti⁹ deficiet ad penas inferni q̄ maxīe p̄dicant̄. Tertio argui tur: qꝛ dānati magis possent cogitare de deo q̄ de quocūq̄ alio intelligibili: qꝛ ꝓpinquior est intellectu eoꝝ: sed si cut dicit mgr̄ sentētiaꝝ in. iiij. di. l. dā nati post iudiciū in ꝓfundioribus te nebris erūt vbi nullā lucē dei videbūt: ergo multo minus de quocūq̄ alio in telligibili cogitabūt. Sz ꝯ argui po test. Primo quia Luce. xvj. habetur: ꝙ abraam dixit diuiti damnata fili recor dare: quia recepisti bona in vita tua: quod sibi nō dixisset nisi illevti potuis set scientia acquisita in hoc mundo.

¶ Scõ arguit: qz dãnati odiũt deum: sed nullus odit illud de quo nõ cogitat ergo dãnati de deo cogitãt: ꝛ a sili possunt de alijs cogitare. ¶ Tertio arguit: qz dãnati habẽt remorsum cõscie ꝛ verme: sed conscia nõ remordet nisi de peccatis q̃ cognoscũtur: ergo in dãnatis est vsus sciẽtie. Respõdẽt ad hãc questionẽ Richar. de media villa. ar. iij. q. j. ꝛ dñs Bon. in. iiij. di. l. pte. j. ar. ij. q. ij. ꝙ dãnati vtũtur sciẽtia acq̃sita in hoc mũdo: marime quãtũ ad aliqua. Cõsiderãt em̃ mala que fecerũt ꝛ bona opera que omiserũt: vt hic vsus sciẽtie sit ad maiorem eoz afflictionẽ. ¶ Ad primum ergo argumẽtum in oppositũ est dicẽdum ꝙ q̃uis vsus sciẽtie sit per se delectabilis: tñ p accidẽs põt esse tristabilis. In dãnatis em̃ post iudiciũ erit eoz natura ita plene cõprehẽsa tristicia vt oĩno sint indispositi ad aliquẽ delectationem. Et qz sicut dicit phus. ij. de aĩa. Actus actiuoz sunt in patiẽte bene disposito. Jõ vsus sciẽtie nullã in eis delectationem poterit generare. Notandũ tñ ꝙ demones ante iudiciũ possunt hr̃e ꝛ interdũ habẽt aliquas modicas delectationes vanas ꝛ multũ respersas amaritudine. Sic aũt dãnate nullã penitus vnq̃ habebũt delectationẽ. ¶ Ad scõm argumẽtum dicẽdũ ꝙ q̃uis ille pene sint maiores q̃ iste: tñ nõ ita poterũt auferre dãnatis vsus scientie sicut possunt alique pene hoĩbus in hoc mundo: qz organa corporũ illoz ex volũtate dei seruabuntur incorruptibilia ad maiorẽ afflictionẽ. Que organa hic per vehementiã penarũ aliq̃n cõtingit corrũpi. Dãnati tñ multominus erũt apti ad vsum sciẽtie nisi respectu eoz quoz cõsideratio erit ad augmentũ sue trifticie. ¶ Ad tertiuz argumentũ dicendũ ꝙ q̃uis deꝰ sit p̃pinquior intellectui eoz per essentiã q̃ alia obiecta: nõ tñ sub rõne obiecti nisi inquãtum est puniens: ꝛ sic de eo marime cogitãt: nõ ex amore sed ex odio. inquãtum autẽ est dulcis ꝛ misericors minime de eo cogitãt. ¶ Scõm dubiuz est de nostra distãtia. Utrum videlz dãnati distãtes a nobis cognoscãt ea que circa nos fiunt. Et videtur ꝙ sic: vt habet Luc. xvj. Dixit ille diues damnatus ad abraam se quinq̃ fratres habere: ergo sciebat adhuc illos superuiuere. ¶ Jn contrariũ est autoritas Augustini in libro de cura p̃ mortuis agẽda que ponitur. xiij. q. ij. c. fatẽdum. vbi ait: Fatẽdũ est nescire quidẽ mortuos quid hic agatur. Respõdet ergo ẽm Rich. in. iiij. di. ꝙ damnatos cognoscere que circa nos fiũt põt intelligi tripliciter. Per sciẽtiã: per cõiecturã: per reuelationẽ. ¶ Primo modo nõ cognoscunt ea que circa nos fiũt: qz cognoscere sic nõ possent nisi accipiẽdo similitudines a rebus: ad quas accipiẽdas requirit̃ p̃portionata p̃inquitas intellect⁹ ad ipsam rem. Q̃uis aũt distãtia nõ impediat cognitionem intellect⁹ respectu rei cuius iã hz speciẽ: tñ p̃portionata distantia qualis est inter aĩas que sunt in inferno ꝛ ea que circa viuos fiũt in hoc mũdo impedit cognitionẽ intellect⁹. respectu rei cuĩ⁹ non habz speciẽ: p̃hibet speciei acq̃sitiones. ¶ Scõo mõ dãnati cognoscũt multa q̃ circa nos fiũt. Ex statu em̃ preterito in quo hoĩes viderũt: postea coniecturant multa que accidunt circa nos. Et sic cognoscebat ille diues dãnatus q̃nq̃ fratres suos adhuc viuere: qz secum in tormẽtis illos nõ videbat: nec cum requiescẽtibus in sinu Abrae: tñ nõ erat cognitio certa: quia mortui ex speciali priuilegio q̃nq̃ pniam faciũt in locis in quibus peccauerũt. ¶ Tertio modo cognoscũt aliqua que circa nos fiũt: vel per reuelationẽ demonuz: vel aĩarum ad eos descendentiũ. Sed nunq̃ fit eis aliqua reuelatio nisi talis vnde tristentur. Et sic patet solutio ad obiecta. ¶ Tertium dubiũ est de sanctoz gloria. vtrum scilz dãnati videãt sanctoz gloriã in celo. Et ad hoc rñdet Rich. vbi. s. ꝙ damnati gloriã sanctoz nõ vidẽt: qz visio est cognitio intuitiua ꝛ clara p̃prie loquẽdo de visione, Sic em̃ nõ posset videri glo

ria beatoꝝ qui viderentur beati et ipse deus. Cū ergo gloria imperfecta eoꝝ cōiunctione cū deo cōsistat: nō em̄ pōt videri immediate ⁊ clare coniunctio aliquotū quin videantur ipsa cōiūcta. In generali tm̄ ⁊ partim in speciali cognoscūt gloriā btōꝝ quasi arguēdo. Nullū em̄ videt dānatū qui tenuerit fidē ⁊ bonos mores. Cū cogitur intellectus eoꝝ assentire ꝙ vera est sacra scriptura: ⁊ ex ꝓsequēti ꝙ boni habeāt ea q̄ in ipsis in sacra scriptura ꝓmittunt. Et q̄ btitudo in sacra scriptura ꝓmittit iustis: nō solū in generali: sed etiā partim i speciali: inquātū est bonū trāscēdēs oīa tēporalia bona. Jō dānati cognoscūt gloriā beatoꝝ: nō tm̄ in generali: sed etiā partim in speciali. De hac ꝛo cognitiōe dānati tristant ꝓpter inuidiā felicitatis aliene: ⁊ carētiam beatitudinis ꝓprie. Post iudiciū tm̄ dānati eo ꝙ ad ꝓprias penas quasi totaliter eoꝝ cognitio reflectet cognitionē istā nō habebūt nisi forte in esse generalissimo: q̄ ꝓ cōplemētum doloris intellectus eoꝝ pdicte argumētationi nō vacabit. O quāta igit erit in dānatis angustia: quāta amaritudo: quātave tristicia: qñ cognoscēt distincte oīa pcta ꝑ illos cōmissa quātus dolor qñ cognoscēt bona que facere potuerūt: qñ cognoscēt mala que patient: qñ reuelabunt eis ea que in hoc mūdo fiūt vt displicētiam habeāt: qñ cōsiderabūt ꝙ boni ⁊ amici dei sunt in perenni gloria. Propter hec ⁊ huiusmodi oīs eoꝝ cognitio erit eis dolorosa.

¶ Qualiter grauissima erit dānatoꝝ pena: eo ꝙ illoꝝ desideriū nunq̄ implebitur: ⁊ q̄d est qō ipsi appetūt. Capm. ij.

Ecūda ratio ostendēs grauitatē pene dānatoꝝ ꝛi cōtrariationis. Fertur nāq̄ eorum volūtas ad desiderandū ea quoꝝ ꝛium semp̄ euenit.

Primū est btitudinis participatio.
Secūdum peccati delectatio.
Tertium sui annihilatio.

¶ Primū qō dānati appetūt est btitudinis participatio. Nam ꝝm Richar. in iij. dist. l. cū peccatū. (vt Aug̃. dicit. xix. de ciui. dei. c. xij.) delere nō possit extrema nature vestigia: in damnatis remanet aliqua naturalis cognitio et appetitus naturalis. Cum ergo primus motus naturalis appetitus sit respectu finis in generali: q: ꝝm Pbm. vij. Ethi. c. xij. Finis est principium in appetibilibꝫ: sequitur ꝙ dānati naturaliter appetunt finem in generali. Sed vltimus finis est beatitudo. Sequitur ergo ꝙ naturaliter appetūt beatitudinem in generali: Cuius appetitu debili ⁊ erili. Sed hic naturalis appetitus in his er deliberatiua volūtate quo ad hoc peruertitur: q: bonū qō naturaliter appetunt sub circūstantijs malis appetunt. Nec est iste appetitus ad eorum completionem: sed magis ad afflictionem. Naturaliter enim appetere qō appetens videt se nō consequi posse magna est afflictio appetentis. ꝝm autem Tho. ij. ij. q. xvij. In damnatis nulla est spes beatitudinis consequēde: qñ sicut de rōne btitudinis est vt in ipsa quiete tur voluntas taliter ꝙ beati sciant certitudinaliter se nūq̄ beatitudinē amissuros. Ita de ratione damnationis est vt in ipsa molestetur volūtas: sic vt dānati certitudinaliter sciāt se nunq̄ beatitudinem adepturos. ¶ Scōm qō dānati appetūt est peccati delectatio. Vellent enim se non peccasse: ⁊ illud est impossibile. Veruntamen dicit dñs Bon̄. dist. l. iij. lib. ꝙ mala volūtas dicit dupliciter: scz actus ⁊ habitus. Timor ergo seruilis dānatis nō aufert habitum male volūtatis: sed aufert actū. Iste enim non vult luxuriari: q: timet puniri de ipsa: tm̄ voluntate habitus non aufert: q: si separetur impunitas vtiq̄ vellet luxuriari. Sic est intelligendum in dānatis: ꝙ dolor penalis aufert ab ipsorū volūtate actum volēdi peccare: q: reuera damnati non appetunt luxuriari nec dominari propter penas quas ex illis actibus sentiunt se incurrisse: Habēt tm̄

habitum male volũtatis per quẽ appe
terent peccare si non crederẽt ex hoc pu-
niri. Damnati ergo vellent se non pec-
casse: non propter hoc ꝙ peccatum eis
displiceat: qꝛ iniustũ: sed qꝛ displicet eis
pena iusta. Et ideo malã habẽt volũta-
tem hoc volẽdo: et ideo adhuc viuit in
eis volũtas peccãdi: licꝫ dolore penarũ
impediat̃ ne exeat in actũ suũ. ¶ Tertiũ
qđ dãnati appetunt est sui annihilatio
Et circa hoc varie opinati sunt etiã ma
gni doctores: an scilꝫ damnati vellẽt nõ
esse. Quidã nãqꝫ dicũt ꝙ damnati non
possunt velle nõ esse: qꝛ hoc nõ est appe
tibile nec per accidens nec per se. ⁊ alle-
gant Augu. in libro de libero arbitrio
dicentẽ: Si quis dixerit non esse q̃ mi-
serum esse me mallem: respõdeo menti-
ris. Insup ⁊ Aristo. in. ij. de aĩa di. Oĩa
appetũt esse: ⁊ illius causa agũt quicq̃d
agũt ꝟm naturã. Et idẽ Aug. libro de li
bero arbitrio. Considera quantũ bonuꝫ
est esse: qđ et beati et miseri volunt. Et
idẽ. xj. li. de ciui. dei. c. xxvij. inquit: Ita
ꝟo vi quadã naturali ipsum esse iocun-
dum est: vt nõ ob aliud et hi qui miseri
sunt nolint interire. Et paulo inferius
ait: Quid aĩalia oĩa etiam irrationalia
quibus nõ est datũ ista cogitare: ab im
mẽsis draconibus vsqꝫ ad exiguos ver-
miculos. Nõne se esse velle atqꝫ ob hoc
interitum fugere oĩbus quibꝰ possunt
motibus indicant? Est adhuc in prom-
ptu ratio talis ꝙ preelectio supponit
electionem. Sed nõ esse nõ est eligibile
qꝛ omne eligibile habet apparentiã bo-
ni: sed ipsum nõ esse nõ hꝫ apparentiaꝫ
boni: qꝛ qđ apparet bonũ apparet esse:
ergo ⁊c̃. Alij autem doctores vt doctor
subtilis Richardus de media villa. et
dñs Bona. dist. lj. iiij. dicunt ꝙ damna
ti vellẽt non esse: non volũtate natura-
li: qm̃ id velle nõ possunt: qꝛ esse in pe-
na melius est q̃ nihil esse: cũ in nihili-
tate nulla penitus sit bonitas. Et sicut
dicit Phs. ij. de generatione. In oĩbus
in quibus est esse melius est desiderare
naturam: loquẽdo de melioritate natu
rali. Volunt ergo damnati se non esse
volũtate deliberatiua: nõ per se: sed per
accidẽs: inquãtũ scꝫ ad nõ esse sequitur
carẽtia pene quã per se appetũt. Vidẽt
em̃ ex suo esse ꝙ nõ possint cõsequi de-
lectationẽ nec vtilitatẽ: nec per suũ esse
vidẽt posse acquirere aliquod bonum:
ideo nõ est mirum si tali esse vellent ca-
rere vt malis que essendo ꝓpatiuntur ca
rerent. Nam non tm̃ bonũ est per se ob-
iectum volũtatis: sed etiam carẽtia ma
li q̃uis nõ primo. Quapropter dicitur
v. Ethico. c. vj. ꝙ in boni ratione fit mi-
nus malũ ad maius malum: qꝛ minus
malũ magis est eligibile maiori. Et ra-
tione huius carentie mali non esse per
esse apprehensum potest esse: damnate
volũtatis obiectum. Ex quibus colligi
mus hãc secundã opinionẽ sequẽtes ꝙ
tãta pena dãnati vexantur vt si possibi
le esset vellẽt nõ esse. Et hoc est qđ Jo-
han. dixit Apoca. ix. In diebus illis que
rent homines mortem et non inueniẽt
eam: desiderabunt mori et fugiet mors
ab eis. Et Augusti. libro de miseria hu-
ius mũdi dicit. O mors q̃ dulcis es qui
bus tam amara fuisti. Te solam deside-
rant qui te vehementer oderunt. Et si
queratur cur deus dãnatos esse nõ pri-
uat ⁊ ad nihilũ redigit. Respõdet Tho.
j. ij. q. lxxxvij. ar. iiij. in solutione primi
argumẽti: ꝙ hoc est ꝓpter tres causas.
Prima est: quia redigi in nihilum eum
qui peccat nõ conuenit diuine iusticie:
qꝛ repugnat perpetuitati pene que est
ꝟm diuinã iusticiã. Secunda est: qꝛ esse
presupponitur ad meritũ ⁊ demeritũ.
Tertia ratio est: quia per inordinationẽ
peccati esse nõ tollit̃ vel corrumpitur. ⁊
ideo priuatio esse: nõ põt esse pena debi
ta alicuius culpe. Dicit̃ tñ metaphorice
in nihilũ redigi. ꝟm illud ps̃. xiiij. Ad ni
hilũ deductꝰ est i ꝯspectu eiꝰ malignꝰ: qꝛ
scꝫ spũalibꝰ bonis priuat̃. Vñ ⁊. j. Cor.
xiij. Si charitatẽ nõ habuero nihil suꝫ.
¶ Ꝙ grauissima erit pena dãnatoꝝ eo
ꝙ erũt desperati: nec suffragia ecclesie
possunt eis ꝓdesse aut cõicari. Cap. iij.

Tertia ratio ostēdēs grauitatem pene dānatoꝝ dicitur desperatio. Nam inter tot asperrima mala hoc eis vnū supadditum adauget ipsoꝝ dolorez: qꝛ videlz desperati sunt sciētes ⁊ experiētes nullo ecclie suffragio eorū penā posse mitigari. Nā si colligerētur in vnū oēs lachryme: oēs orationes: oīa ieiunia: oīaq; pietatis opa quorūcunq; iustoꝝ qui in hoc mūdo placuerūt deo ⁊ offerētur pro vno dānato: nihil ei ꝓdessent. Et licz quidam canoniste dixerint ꝙ suffragia ecclesie licet non ꝓsint dānatis quantū ad liberationē a pena: prosunt tñ quātum ad aliquam mitigationē siue alleuiationem. Cōtra eos est sentētia theologoꝝ. xlv. dist. iiij. libri dicētium: ꝙ suffragia ecclesie nullo modo prosunt dānatis eo ꝙ sunt extra charitatē: ⁊ cum nō sint ad vitā ordinati: nec possint beatitudie participare nō sunt ex charitate diligēdi. Charitas autē est que facit suffragiū acceptabile. Ob qd̄ suffragia ipsis nihil ꝓsunt. hec Rich. Ideo dicit. xiij. q. ij. c. pro obeuntibus. Pro obeuntibus quippe consuluisse cognosceris si liceat ꝓ eis oblatiōes offerri. Sancta sic tenet ecclesia vt quisq; ꝓ mortuis vere christianis offerat oblationes: atq; presbyter memoriā eoꝝ faciat. Et q̄uis omnes peccatis subiaceamus cōgruit vt sacerdos pro mortuis catholicis memoriam faciat ⁊ intercedat: nō tamen pro impijs q̄uis christiani fuerint: tale quid agere licebit. hec ibi. Et idē ponitur in. c. cuz marthe. ex̄ de cele. missa. Sed cōtra hanc opinionem inducūt aliqui exēplum Traiani: de quo legitur in vita beati Gregorij: ꝙ cū quodam die ipse festinaret ad bellū vidua quedam occurrit ei dicens: Obsecro vt sanguinē filij mei innocenter perempti vindicare digneris. Cunq; Traianus si sanus reuerteretur dixisset se vindicare: vidua dixit: Et quis mihi hoc prestabit si tu in prelio mortuus fueris? Traianus respōdit. Ille qui post me imperabit. Cui vidua. Et quid tibi proderit si alter mihi iusticiā fecerit? Traianꝰ dixit: Utiq; nihil. Et vidua. Nōne inquit meliꝰ est vt tu mihi iusticiā facias q̄ alteri hāc transmittas? Tūc traianus pie cōmotus de equo descendit: ⁊ vidue iusticiā ministrauit. Fertur nāq; ꝙ dū filius Traiani ꝑ vrbē equitādo nimis lasciue discurreret: filiū vidue interemit. ⁊ Traianus filiū suū qui hoc fecerat vidue loco filij sui defuncti tradidit: ⁊ magnifice ipsaz dotauit. Dū igit̄ quadā vice defuncto Traiano Gregoriꝰ ꝑ forum traiani trāsiret: et eiꝰ māsuetudinis recordatus fuisset ad sancti Petri basilicam ꝑuenit: ⁊ ibidē ꝓ eiꝰ errore amarissime fleuit. Tūc sibi diuinitus respōsuz est. Ecce petitionē tuā cōpleui: ⁊ Traiano penā eternā peperci. Decetero autē caue ne ꝓ dānato aliquo p̄ces fundas. Damascenus aūt in quodā suo sermone dicit: ꝙ Gregoriꝰ audiuit vocē eū diuinitus alloquētē: Uocē tuā audiui et Traiano veniam do. Patet ergo ex hoc exēplo ꝙ oratio Gregorij profuit traiano dānato. Sed sup hoc diuersi diuersa sunt opinati. Aliqui em̄ dixerūt ꝙ Traianus fuit reuocatꝰ ad vitā vbi gratiaz cōsecutus est: ⁊ veniā meruit: ⁊ sic gloriā obtinuit. Alij aūt dixerūt ꝙ aīa traiani nō fuit simplr̄ a reatu pene eterne absoluta: sed eiꝰ pena vsq; ad tēpus: scz vsq; ad diē iudicij fuit suspēsa. Alij aūt inquiunt sicut est Johannes diaconus qui vitā beati Gregorij descripsit ꝙ nō legitur orasse sed fleuisse: et frequenter deus misertus concedit qd̄ homo q̄uis desiderans petere non presumit. Jō aīa traiani nō fuit ab inferno liberata ⁊ in paradiso reposita: sed tātum ab inferni cruciatibus facta exempta. Potest eniz anima ⁊ i inferno existere: ⁊ inferni cruciatus per dei misericordiā nō sentire. Aliorum tamen opinio communior est et verior: ꝙ traianus et a pena liberatus ⁊ ad gloriam sit assumptus oratione beati Gregorij. Quod non est factuz ꝑm communem legem: sed ꝑm dispen-

satione diuine sapiētie: que preuidens Gregō. oraturum pro traiano nō dānauit ipm per diffinitiuā sententiam. Et ideo nō est dicēdum ex illo exēplo vno ⁊ singulari q̄ dānatis per diffinitiuaz sentētiā ecclesie suffragia prosint cum nec ī minimo possint fauere. Quin immo audiēdū est salubre documētum ⁊ obseruandū sapiētis. Eccs. ix. Quēcūqz inquit potest manus tua facere: instanter opare: quia nec opus nec ratio nec scientia nec sapientia erunt apud inferos quo tu properas. O igitur dolēda dānatoz pena que mitigari ⁊ adiuuari nullo modo potest: nō ꝓpijs viribus: nō lachrymis: nō diuitijs: nō amicoz suffragijs: nō amicoz potētia: nō denicz alia oīm creaturarū industria. O timēda vindicta dei ad cuius conspectū velut cera ante faciē ignis peccatores eliquescent. O peccatores inebriati dulcedine bonoz huius seculi fugite irā dei: ⁊ nolite pugnare cū omnipotenti deo: qui damnatis vt dictū est tam tremenda cōminatur mala: a quibus nos ipe per suaz clemētiā liberet: cui est honor et omnis laus ⁊ gloria p infinita seculorum secula. Amen.

¶ Sabbato post dominicam in sexagesima de grauitate pene damnatorū ad terrorem incorrigibilium et obstinatorum. Sermo. xiiij.

CRuciabuntur die ac nocte in secula seculoz. Apoc. xx. Cū mente reuoluo quāte erūt in inferno angustie reproboz: admirari plurimuz cogor: cur tādiu pctōres dissimulāt agere pniam. Et certe si de his malis de q̄bus loq̄mur: aut nunq̄: aut post lōgissima spacia tēpoz traherent: aliqualē de sua ipenitētia excusationē haberēt. Sz cū tā exiguū velocissimūcz sit huius labilis vite tps post qō mali incorrigibiles descēdūt ad tartara: nescio q̄d ipsi dicere possint. Reprehēsibiles quidē sunt ꝓ sua tarditate merito redarguēdi. Et licz in pcedētibus explicauerim multa que duras mētes domare sufficiūt: tū adhuc de grauitate pene damnatoz nōnulla occurrunt ꝓsideranda: quoz ꝓsideratione diligenti molliātur pertinaces mētes obstinatoz peccatoruz. ¶ Dicemus ergo q̄ grauissima est ⁊ satis acerba pena damnatoz adhuc triplici ratione.

Prima dicit combustio.
Secūda dicit superatio.
Tertia dr priuatio.

¶ Qualiter dānati patiuntur acerbissimam penam propter ignem infernū: et de illius ignis terribilissimis cōditionibus. Capitulū. j.

PRima rō qua ostēdit grauitas pene damnatoz dr cōbustio. Tradentur nāqz dānati miseri eternis ignib⁹ cōburēdi. Et hoc colligit ex scripturis sacris. Vñ Job. xx. dr: Deuorabit eos ignis q̄ nō succenditur. Et Judith vlti. Dabit ignē ⁊ vermes ī carnes eoz. Et Abacuc ij. Laborabūt populi in multo igne. Et Esaie vlti. Vermis eoz nō morietur: et ignis eoz non extinguet. Et Dauid in ps. x. Pluet sup pctōres laqueos ignis. Et Ezech. xxij. In igne ire mee ꝓsumpsi eos. ⁊ Apoca. xviij. In vna die venient plage ei⁹ mors ⁊ luctus ⁊ fames ⁊ igne cōburet. Et Apoc. xx. Qui nō est inuentus in libro vite script⁹: missus est ī stagnū ignis. ⁊ Mat. xiij. Exibūt angeli ⁊ separabūt malos de medio iustorum: et mittēt eos ī caminū ignis. ⁊ Mat. vij. Oīs arbor q̄ nō facit fructū bonū excidet: ⁊ ī ignē mittet. ⁊ Mat. xviij. Bonū est tibi vnū oculū habētē ī vitā intrare ꝙ duos oculos habētē mitti in gehēnā ignis. Et Mat. x. Eū timete q̄ hz ptātē aiam ⁊ corpus perdere in gehēnam. Et Mat. xxv. Ite maledicti ī ignē eternū. Verūtū de hoc igne dubitat circa tria.

Primo circa veritatem.
Scōo circa potestatem.
Tertio circa qualitatē.

¶ Prio ꝯtingit dubitare de iferni igne circa ꝟitatē. An scz sit ignis ver⁹ habēs formā ⁊ naturā ⁊ speciē ignis. Et rñdet Rich. in. iiij. sniarū: ꝙ quorūdā opinio fuit ꝙ ille ignis nō sit corpore⁹: sed est q̄dā spūalis pena: q̄ ꝓpter suū acumen metaphorice dr̄ ignis: qr vt ipsi dicunt: Cū diuina potētia reprobos possit cruciare sufficiēter spūali pena: supfluum fuisset ī inferno ponere corporeū ignē. Et ad hoc adducūt illud Luc. xvj. de diuite q̄ dicebat linguā suā cruciari ī hac flāma. Cū em̄ cōstet aīam illius diuitis linguā corporalē nō habuisse videt ꝙ sicut scriptura ibi de lingua loquit metaphorice aliq̄d spūale vocans linguā: ita aliquā penā spūalem metaphorice vocet ignē. Sed opinio ista falsa est ⁊ contra scripturā que distinguit inter ignez ⁊ dānatoꝝ penā spūalē: que vocat noīe vermis. Vñ Ecc̄i. vij. Vindicta carnis impij ignis ⁊ ꝟmis. Jō cōiter doctores oēs cōcludūt. xliiij. dist. iiij. ꝙ in inferno est ignis corporeus a principio mundi cū alijs creaturis ꝓductus ⁊ ordinatus ad reprobos cruciandū. Et hoc asserit Aug. in lib. de mirabilib⁹ sacre scripture. Et idē in li. xxj. de ciui. dei. c. x. ait: Gehēna illa q̄d etiā stagnū ignis ⁊ sulphuris dictū est corpore⁹ ignis erit. Cui consonat illud Greg. in. iiij. dial. lib. di. Jgnē gehēne corporeū esse nō ambigo. Et ꝟm theol. ignis ille quantū ad illud q̄d in eo est de essentia ignis est eiusdez speciei cū igne elemētali: qr sicut oīs aq̄ omī aq̄ est eadē specie ꝟm pb̄m. j. Topi. ita oīs ignis omni igni est idem specie. Diuersificat tñ quoad dispositionem ⁊ operationē: qr sibi cōpetit aliqua actio que igni elementali nō cōuenit. Nam ignis ī aliena materia multū diuersificatur in operationibus suis ꝟm exigentiā dispositionis materie. Q̄d aperte pz in fulgure: vbi ignis respectū habet ad diuersas materias: ꝟm diuersitatē celestis influentie in materia incorporate. Vñ aliq̄n nō ledit materiā mollē ⁊ dissoluit durā: ⁊ ecōuerso: q̄nq̄z calefacit ⁊ nō cōburit: ⁊ ecōuerso. Aliqui tñ opinant ꝙ in inferno sit ignis in materia ꝓpria: q̄uis id nō luceat nisi ad modicum et satis imperfecte. Patet ergo ꝙ in inferno verus est ignis ad malorum cruciatū dispositus ⁊ deputat⁹. Scd̄o cōtingit dubitare de igne inferni circa potestatē. Utrum. s. possit incorporeos angelos ⁊ spūs separatos cruciare. Et ad istā questionē multi multipliciter responderūt. Nā quidam dixerunt spūs separatos igne nō affligi nisi per priuationē boni desiderati. Ex qua priuatione tanq̄z quodam malo presenti in eis vehemens tristicia generat. Et hec fuit opinio Algazelis. vj. li. physicoꝝ. Sed cōtra hanc sunt dicta sctōꝝ di. spūs incorporeos posse pena corporalis ignis affligi: sicut aperte di. Greg. in. iiij. lib. dial. ⁊ Aug. xxj. li. de ciui. dei. c. x. Jdeo alij dicūt spūs separatos cruciari igne corporeo inquātum vidēt ipsum preparatum ad hoc vt eo crucient in corporibus suis: sicut latro suspendendus patibulo ipsum vidēdo cruciat anteq̄z suspendatur in eo. Et hec opinio nō sufficit: qr nullo mō pōt ad angelos malos applicari: qui tñ illo igne in perpetuuz cruciabuntur. Quidā aūt alij dicunt ꝙ cruciabuntur igne corporeo inquantū eorum intellectui imprimetur superexcellēs illius ignis similitudo. Sed hoc dictum deficit: quia ꝟm philosophum iij. de anima. Non sic excellentia intelligibilis ledit intellectum sicut excellentia sensibilis ledit sensum: qr post excellens sensibile sensus impeditur in sentiendo: sed intellectus post excellens intelligibile nō minus intelligit infima: sed magis: qr sensus apprehendit ꝑ organū corporeū: intellectus aūt nō. Nōnulli insup tenēt ꝙ spūs separati igne corporeo crucient nō inquantū ipsum apprehendunt apprehensione simplici sed cuz firma estimatione ꝙ est cōtrari⁹ sue nature q̄uis estimatio falsa sit. Unde Auic. ix. meta. loquens de dispositione animarum corporibus separa-

tarum dicit sic. Anime male vident pe
nā quā imaginauerunt in hoc mūdo ⁊
affligūtur in ea. Forma eñ imaginata
non est debilior sensibili sed est maior
impressione ⁊ claritate: sicut videmus
in somnijs. Fortasse enim somniarum
maius est pro modulo suo q̄ sensibile
tūc quāto magis illud qd̄ est in alio se-
culo est fortius q̄ quod est in somnijs
propter paucitatē impediētiū ⁊ expedi
tionē anime ⁊ claritatē recipiētis. Sz
hec opinio incōueniēs videt: quia s̄m
hoc spūs nō paterētur ab igne corpo-
reo: sed a sua falsa estimatione. Prete-
rea nō videtur ꝓbabile ꝙ demones q̄
subtilitate ingenij vigēt: illū ignē esti-
marēt sue nature cōtrariū ⁊ lesiuū nisi
ita esset in re. Alij adhuc dicūt ꝙ spūs
patiūtur ab igne corporeo nō per vir-
tutē illius ignis absolute sed inquātū
est instrumētū diuine iusticie. Videm⁹
eñ res multas habere actiōes in vir-
tute principalis agentis que eis nō cō
peterent absolute. Verbi gratia. calor
naturalis in virtute anime conuertit
nutrimētū in carnē. Lumen solare a lu
na receptū ⁊ cū virtute lune ab eo diri
uatū in virtute lune generat humidita
tem: ⁊ fantasma in virtute luminis in-
tellectus agētis mouet intellectū possi
bilem. Corpora celestia cū inanimata
sint: tñ in virtute intelligentiarū modi
cuz generant in his inferioribus vitā.
vt ptz in generatis per putrefactionē.
Securis in virtute motoris scindit ar
borē. Tenēdo ergo ꝙ ignis affligat spi
ritus inquātū est instrumētū diuine iu
sticie adhuc ꝑquirēdū est magis in spe
ciali: per quē modū dicūt aliq̄ ꝙ supna
turaliter ipressa est igni infernali q̄dā
specialis virtus per quaz spūs affligit
naturali v̄tute igne ad hoc non coope-
rante nec disponente: q̄ vt dicunt non
est possibile vt aliqua virtus naturalis
cooperet̄ in supernaturali actione: cū
per se ad eā nullo modo: nec complete
nec incōplete possit attingere. Pro tā-
to ergo ille ignis affligere d̄r spirit⁹: q̄r
supernaturalis virt⁹ existēs in eo sicut
in subiecto illos affligit: sicut aliq̄ sub-
stātia supnaturaliter dealbata posset
dici visum disgregare. Sed hec opinio
in trib⁹ deficit. Vnū est ꝙ s̄m eā ignis
nō affligit illos spūs vt instr̄m: q̄r opz
ꝙ in instr̄o sit aliqua naturalis aptitu
do ad illā actionē ad quā applicatur a
virtute motoris vt ptz in securi respe-
ctu act⁹ scindendi ⁊ in malleo respectu
actus cōterēdi. Aliud est q̄r nō videtur
ꝓbabile v̄tutē spūalē esse īmediate in
re corporali sicut in subiecto: ita vt sit
ibi manēs ⁊ nō in fieri sicut ponit opi-
nio p̄dicta. Tertiū est ꝙ videm⁹ natu-
rale lumē rōnis ꝑ qd̄ solū itellect⁹ nul-
lo mō pōt attingere ad visionē dei: co-
operari cū lumīe glorie ad illā visionē.
Verūtamē q̄r in actione supernaturali
que a deo non est mediāte finita v̄tute:
sed tm̄modo immediate: vt creare non
pōt cooperari v̄tus supnaturalis. Iccir
co di. Rich. ꝙ ignis infernalis nō ob-
stāte ꝙ sit corpore⁹ spūs separatos affli
git inquātum est diuine iusticie instru-
mentū: eos affligit afflictione ad quam
disponit naturalis v̄tus illi⁹ ignis nec
tñ qualēcūqz afflictionē pōt causare in
illis spiritib⁹ nisi in v̄tute increate iusti
cie principaliter illos spiritus punien-
tis: mouētis: ⁊ dirigētis illū ignē ad il-
lorꝫ spirituū cruciatuz. In illo eñ igne
est naturalis aptitudo vt ei⁹ species re-
cipiat̄ in intellectu spūs separati: s̄ ꝙ
ꝑ talē modū in illo intellectu imprimat̄
⁊ vehementia talis ꝙ ita ad se reuocat
seu cōuertit intētionē ipsi⁹ spūs ꝙ per
hoc ita notabiliter impediat̄ in illaruz
rerū ꝯsideratiōe ꝯ suā volūtatē ⁊ ꝙ ta
le impedimētum sit sibi ꝑ graui onere:
hoc est per v̄tutē iusticie indite. In illo
etiam igne est naturalis aptitudo vt in
ipso sit ipūs separat⁹ sicut ī loco diffini
tiue. Sed ꝙ spiritū separatū detineat
ꝯ suā volūtatē hoc ei cōuenit in v̄tute
iusticie indite. Illa aūt inuolūtaria de-
tētio est ipsi reprobo spūi inexplicabilis
cruciat⁹: q̄uis etiā ille ignis sua v̄tute

naturali tm̄ nō posset in spū sepato cau
sare dispositionē repugnātē illi disposi
tioni q̄ cōuenit esse spūs ꝑm debitū sta-
tū sue nature: tm̄ in eiꝰ causatiōe coope-
rat̄ ꝟtute indite iusticie: inquātū est in-
strumētū eiꝰ. Et apprehēsione aūt p̄di-
cte dispositiōis que ꝯria est bono statui
nature: generat̄ in ipo reprobo spū cru-
ciatus experimētalis. Vñ Greg. iiij. dia
lo. di. ꝙ aīa nō solū vidēdo: sed etiā ex-
periēdo incēdiū patit̄. Per pctm̄ aūt in
spū est dispositio vt igni infernali mō
p̄dicto in patiendo subdat̄. Et sic pz ꝙ
deo volēte poterit ignis affligere spūs
separatos. ¶ Tertio cōtingit dubitare
de igne inferni circa qualitatē seu ꝑpe-
tuitatē. Vñ scz erit ꝙ post generalē re-
surrectionē corpa dānatoꝝ in illo igne
ꝑpetuo patient̄ ⁊ nec ignis deficiet: nec
corpa illa ꝯsument̄. Et licz possint mul
ta dici: tm̄ principalis rō est ordo diuine
iusticie. Vt em̄ inq̄t Rich. ille ordo exi-
git illa corpa in eternis supplicijs fore
ꝑmāsura: ⁊ iō assistēte influētia dei ge-
nerali: ad hoc vt ignis ille infernalis il-
la corpa fortiter calefaciat ⁊ affligat: nō
adest tm̄ ad h̄ vt ꝯsumat. Sicut aūt crea
tura non pōt manere in esse suo: nisi in
supposita influētia dei generali ꝑm ꝙ
dicit Aug. iiij. sup Gen. ad lr̄am. ⁊ com
mētator sup prima ꝓpositione de cau-
sis. sic dico ꝙ actionem suā hr̄e nō pōt:
nisi illa influentia generali assistente:
sicut patuit in passione iesu christi quā-
do fuerunt tenebre super vniuersaz ter
ram: non super terrā iudeoꝝ tm̄ vt ali-
qui senserūt ⁊ male. Eclypsis aūt solis
per vniuersum orbē nō potuisset esse ꝑ
solam interpositionē lune: vñ cuz inter
positione lune fuit alia causa. s. qz influ
entia generalis cause prime tūc nō af-
fuit soli ad irradiādū. Et sicut hec influ
entia adesse pōt ad hoc vt res sit ⁊ non
operetur: ita aliqñ adest ad hoc vt crea
tura habeat vnam sui actionem: ⁊ non
aliam. Et hec est principalis ratio qua
re ignis infernalis calefaciat damnato
rum corpora ⁊ affligat: nec tm̄ cōsumet.

hec Richar. Aug. vo. xxj. li. de ciui. dei.
oēs hmōi operatiōes ignis infernalis
attribuit volūtati ⁊ potentie dei a quo
sunt de nihilo in esse cuncta producta
diuersisq̄z nature sue proprietatibus ⁊
legibus regulata. Vñ. c. ij. eiusdē li. ait:
Ostēdam vñ ꝯuincant̄ increduli posse
humana corpora aīata atq̄z viuētia nō
solū nūq̄z morte dissolui: sed in eterno-
rū q̄z igniū durare tormētis. Nolūt em̄
hoc ad oīpotētis nos referre potētiam
sed aliquo exēplo ꝑsuaderi sibi flagitāt
Quibus si respōdebimus esse aīalia ꝓ
fecto corruptibilia qz mortalia: q̄ tm̄ in
medijs ignibus viuāt: nō nullū etiā ge
nus vermiū in calidarū aquarū scaturi
gine reperiri: quarū feruorē nemo im-
pune cōtrectat. Illos aūt nō soluz sine
vlla sui lesiōe ibi esse: sz extra eē nō pos-
se: aut nolūt credere si ostēdere nō vale
mus: aut si valuerimus suis oculis de-
mōstrare res ipsas: siue ꝑ testes idone-
os edocere: nō satis hoc esse ad exēpluz
rei: de qua questio est eadē infidelitatē
cōtendēt. Quia hec aīalia nec semꝑ vi-
uūt: ⁊ in illis feruoribꝰ siue doloribꝰ vi-
uunt: sue q̄ppe nature ꝯueniētibꝰ vege
tant̄ illis: nō cruciant̄ elemētis: q̄si nō
incredibilius sit vegetari q̄z cruciari ta
libꝰ rebꝰ. Mirabile est em̄ dolere ī igni
bꝰ ⁊ tm̄ viuere: sed mirabilius viuere in
ignibꝰ nec dolere. Si aūt hoc creditur:
cur nō ⁊ illud. ⁊. iiij. c. dicti li. idem ait:
Quid adhuc a nobis rerū poscunt̄ exē-
pla q̄bus doceamus nō esse incredibile
vt hoīm corpa sempiterno supplicio pu
nitoꝝ ⁊ in igne aīam nō amittāt: ⁊ sine
detrimēto ardeāt: ⁊ sine īteritu doleāt.
Habebit em̄ tūc ista carnis subā q̄lita-
tē suā ab illo īditā q̄ tā miras ⁊ varias
tot rebꝰ īdidit q̄s videmꝰ: vt eas qz mul
te sunt nō miremur. Nā sicut scripserūt
q̄ naturas aīaliū curiosius indagarūt,
Salamādra in ignibus viuit. Et q̄daz
notissimi sicilie mōtes q̄ tāta tꝑis diu-
turnitate ac vetustate vsq̄z nūc: ac dein
ceps flammis estuant: atq̄z integri ꝑse
uerāt: satis idonei testes sunt nō omne

qō ardet absumi: ⁊ oīno indicāt nō oē qō dolere pōt posse etiā mori. Quis eīm nisi deus creator oīm dedit carni pauonis mortui ne putresceret: qō cum audiru incredibile videret: euenit vt apud carthaginez cocta nobis apponeretur hec auis: de cuius pectore pulparū quā tū visum est decerptū seruari iussimus. Qō post dierū tantū spaciū quāto alia caro quecūq; cocta putresceret ꝓlatuz atq; oblatū nihil nostrū offendit olfactum. Ytēq; repositū est post dies amplius q̄ triginta: idē qō erat inuētum est. Jdēq; post annū: nisi q̄ aliquātulū corpulentie ficcionis ⁊ cōtractionis fuit Quis palee dedit vel tā frigidā vim vt obrutas niues seruet: vel tā feruidā vt poma immatura maturet? De ipo igne mira q̄s explicet? quo quecq; adusta nigrescunt cū ipse sit lucidus ⁊ pene oīa q̄ ambit ⁊ lambit colore pulcherrimus decolorat: atq; ex pruna fulgida carbonem terrimū reddit. Necq; id quasi regulariter diffinitū est. Nā ecōtrario lapides igne candēte decocti ⁊ ipsi fiunt cādidi: ⁊ q̄uis magis ille rubeat illi albido colore nitescāt: cōgruit tñ illi luci qō albū est sicut nigrū tenebris. Cum itaq; ignis in lignis ardeat vt lapides coquat: cōtrarios habet nō in ꝓtrarys rebus effectus. Etsi eīm lapides ⁊ ligna diuersa sint cōtraria: tñ nō sunt sicut albū ⁊ nigrū: quoz vnū in lapidibus alterū facit in lignis: clarus illos clarificans: hec obscurās: cū in illis deficeret nisi in istis viuerer. Quid in carbonib⁹? Nōne mirāda res est ⁊ tāta infirmitas vt ictu leuissimo franganť: pressu facillimo cōterantur: ⁊ tāta firmitas vt nullo humore corrumpanť: nulla etate vincanť: vsq; adeo vt eos substernere soleant qui limites figunt ad conuincēdū litigatorē: q̄s q̄s post quātalibet tpa extiterit: firmq; lapidē limitē nō esse contenderit? Quis eos in terra humida in fossos vbi ligna putrescerēt tādiu durare incorruptibiliter posse: nisi reruz ille corrupto: ignz efficiat. Jntueamur etiā miraculū calcis: excepto eo de quo eam satis diximus: q̄ igne cādescat quo alia tetra reddunť: etiā occultissime ab igne ignē cōcipit eūq; iā gleba tāgentibus frigida fit ignē tā latēter seruat: vt nulli nostro sensui ꝓsus appareat: sed cōpertus experimēto etiā dū nō apparet sciať esse sopitus: ꝓpter qō eā viuā calcem loquimur: velut ipse ignis latens aīa fit inuisibilis visibilis corporis. Jaz ꝟo q̄mirū est q̄ cū extinguit tūc accendit. Ut eīm occulto igne careat aqua ei infundit: aquave pfundit: ⁊ cū ante fit frigida inde feruescit: vñ feruētia cūcta frigescūt. Velut expirante ergo illa gleba discedēs ignis qui latebat apparet: ac deinde tanq; mortua sic frigida est: vt adiecta vnda nō fit arsura: ⁊ quam calcē vocabamus viuā vocemus extinctam. Quid est qō huic miraculo addi posse videať? ⁊ tñ addit. Nā si nō adhibeas aquā sed oleū qō magis fomes est ignis: nulla eius pfusione vel infusione feruescit. Hoc miraculū si de aliquo indico lapide legeremus siue audiremus ⁊ in nostrū experimētū venire nō posset ꝓfecto aut mendaciū putaremus: aut certe granditer miraremur. Quarū ꝟo reruz ante nostros oculos quotidiana documenta versanť: nō genere minus mirabili: sed ipsa assiduitate vilescunt: ita vt ex ipsa india q̄ remota est pars orbis a nobis deferimus nōnulla mirari q̄ ad nos potuerūt mirāda pduci. Ada mantē lapidē multi apud nos habēt: ⁊ maxime aurifices insignitoz eoq; gēmarum: q̄ lapis nec ferro nec igne: nec alia vi vlla perhibeť ꝓterq; hircino sanguine vinci. Sed qui eū habēt atq; nouerunt nūquid id miranť vt hi q̄bus primum eius ostendit potētia? Quib⁹ aūt nō ostenditur forsasse nō credūt: aut si credūt inexperta miranť: ⁊ si cōtigerit experiri adhuc q̄dem miranť insolita. Sz assiduitas experiēdi paulatim subtrahit admirationis inctamentū. Ada gnetē lapidē nouimus mirabiles ferri esse raptorē: qō cū primū vidi vehemēt

ter inhotrui. Quippe cernebā a lapide ferreū anulū raptū atq; suspensum. Deinde cū tanq̄ ferro qđ rapuerat vim dedisset suā cōemq; fecisset: idē q̄s anulus admotus est alteri: eūq; suspēdit: atq; vt ille prior lapidi sic alter anulus prioris anulo cohērebat: accessit illi eodemq; mō tertius: accessit ⁊ quartus: tāq; sibi ꝓmutua cōnexis circulis nō implicatorum intrinsecus: sed extrinsecus adherentiū quasi catena pepēderat anuloꝝ. Quis istā vim lapidis nō stuperet que illi nō solū inerat: verūetiā ꝙ tot suspēsa transibat ⁊ inuisibilibus ea vinculis subligabat. Sed multo est mirabilius qđ a fre ⁊ coēpo meo Seuero mileuitano de isto lapide cognoui. Seipſ nāq; vidisse narrauit: quēadmodū Bathan quondā comes africe cū apud eū conuiuaret eūs eundē ꝓtulerit lapidē: ⁊ tenuerit sub argēto ferrūq; sup argētum posuerit: deinde sicut subter mouebat manū qua lapidē tenebat: ita ferrū desup mouebatur: atq; argento medio nihilq; patiente cōcitatissimo cursu ⁊ recursu infra lapis ab hoīe supra ferrum rapiebatur a lapide. Dixi qđ ⁊ ipse consperi: dixi qđ ab illo audiui cui tanq̄ ipse viderim credidi. Quid etiam de isto magnete legerim dicā. Qñ iuxta eū ponit adamas nō rapit ferrū: ⁊ si iā rapuerat: vt ei appropinquauerit: mor remittit. Jndia mittit hos lapides. Sed etsi eos iā cognitos nos desistimus admirari: quanto magis illi a q̄bus veniunt. ⁊ c. v. idē ait: Agrigētinū sicilie salē perhibent cum fuerit admotus igni velut in aqua fluescere: cū ꝺo ipſi aque adiungitur velut in igne crepitare. Apud garamantes quēdam fontē ferē esse tā frigidum diebus vt nō bibaf: tā feruidū noctibus vt nō tangaf. Jn Epiro aliū fontem in quo faces vt in ceteris extinguūtur accense: sed nō vt in ceteris accendūtur extincte. Asbeston arcadie lapidem ꝓpterea sic vocari ꝙ accensus semel iā nō possit extingui. Lignū cuiusdā ficus egyptie nō vt ligna cetera in aquis natare sed mergi: ⁊ qđ est mirabilius cuꝰ in imo aliquādiu fuerit: inde ad aq̄ superficiē rursus emergere q̄n madefactū debuit humoris pondere ꝓgrauari. hec Aug̃. Que verba ob sui plūritatez non sunt tertualiter recitāda: sed tm̄ vulgariter. Ex q̄bus manuducimur ꝙ oīporē tia dei cuiꝰ virtute facta sunt oīa ⁊ moueñ: dāmatos in inferno eternis ignibus faciet cruciari. O q̄vrens: o q̄ardens: o denicq; q̄laboriosa est illa flamma in qua miseri lugebūt: clamabūt: suspirabūt: ⁊ nō exaudienf. O si possibile esset vt aures ad os poneremus inferni audiremus ꝓfecto diuitē epulonē: immo secum oēs auaros: oēs supbos: oēs luxuriosos: oēs denicq; pctōres clamorosis vocibus lamētātes atq; dicētes: Veu heu q̄ardens est ista flāma. Quis dabit nobis ad refrigeriū guttulaz aq̄: Quis nos liberabit a cruciatibꝰ gehēne: Quis nos ꝓsolabiſ in tot merorib⁹: Et vbi sunt amici: vbi beniuoli: vbi diuitie: vbi virtus: vbi potētia: O vita nostra plena oī dolore: oīq; angustia: o vita destituta oī auxilio: oīq; solacio. Ere dite credite o ſcorrigibiles pctōres. Nō parcet vobis iustícia dei nisi pctā deposueritis: quinimmo vos ꝓiciet ī ignez eternū. O q̄d erit esse in igne illo quando ad modicū sustineri nō pōt cottura candele. ⁊ vt Esa. xxxiij. dicit: Quis poterit habitare de vobis cū igne deuorāte: aut quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis.

¶ Qualiter pena dānatoꝝ supat omnē aliā penā seu purgatoriā seu pñtez q̄ in hac vita haberi pōt. Cap. ij.

Secūda rō qua ostēdiſ grauitas pene dānatoꝝ ꝺr superatio: superat eñ oēm aliā penaz. Qđvt melius intelligaf tripler pena est distinguēda

Prima est pena mundi.
Secūda pena purgatorij.
Tertia est pena inferni.

¶ Prima pena est mūdi que in hac vita sentiſ, Et ꝯ multiplex sit vt experiētia

docet: tñ terribilis fuit illa quaꝫ ꝓ xp̄o
scti sustinuerūt: de q̄bus d̄r Heb. xj. Lu
dibria ⁊ verbera experti sunt: insuper ⁊
vincula ⁊ carceres. Lapidati sunt: secti
sunt: tētati sunt: in occisione gladij mor
tui sunt. Circūierūt in melotis ⁊ in pel
libus caprinis: egentes: angustiati: af-
flicti. Quisnā explicet quot tormentoꝝ
genera exquisierunt tyranni quib⁹ cru-
ciari mandabāt martyres sctōs. Quis
enarrare sufficiat: quot disciplinis: ieiu
nijs: ⁊ orationibus carnē suā amici dei
crucifixerūt cū vitijs. Et tñ oīa ista mi-
nima sunt: ⁊ quasi nihil in cōparatione
pene dānatoꝝ. Jō Greg. in. iij. moral. li.
ait: Ecce aūt dū btī Job vulnera crucia
tusq̄ cōsidero: repēte mētis oculos ad
Johānem deduco: ⁊ nō sine grauissima
admiratione ꝑpēdo: ꝙ ille ꝓphetie spi
ritu intra matris vterū repletus: atq̄
vt ita dixerim anteq̄ nasceret renatus
Ille amicus spōsi: ille quo inter natos
mulierū maior nemo surrexit. Ille sicut
ꝓpheta ⁊ plus q̄ ꝓpheta: ab iniquis in
carcere mittit: ⁊ ꝓ puelle saltu capite
truncatur: ⁊ vir tāte sobrietatis ꝓ risu
turpiū morit. Nūquid credimus aliq̄d
fuisse in eius vita quod illa sic despecta
mors tegeret. Sed qñ ille vel in cibo
peccauit qui locustas solūmodo ⁊ mel
siluestre comedit. Quid deo vel de qua
litate sui tegminis deliquit: qui camelo
rum pilis corpus operuit? Quid de con
uersatiōe sua offendere potuit q̄ de he
remo nō recessit? Quid illū loquacitat⁹
reat⁹ polluit qui disiūct⁹ lōge ab hoib⁹
fuit? Qñ illū vel silentij culpa attigit q̄
ad se venientes tā vehementer increpa
uit dicens: Genimina viperarum quis
docebit vos fugere a ventura ira? Quid
est ergo ꝙ Job dei testimonio prefert?
⁊ tñ plagis vsq̄ ad sterquiliniū sternit
Quid est ꝙ iohannes dei voce laudat?
⁊ tñ pro temulentis verbis insaltatio-
nis premium moritur. Quid est ꝙ om-
nipotens deus sic vehemēter in hoc se
culo despicit: quos sic sublimiter añ se-
cula elegit: nisi hoc ꝙ pietati fidelium
patet: qm̄ iccirco sic eos premit in infi-
mis: quos videt quō remuneret in sum
mis. Hinc ergo vnusquisq̄ colligat q̄d
illi passuri sint: quos reprobat: si hic sic
cruciat quos amat. Aut quō feriētur q̄
in iudicio arguendi sunt: si sic eoꝝ vita
premit qui ipso iudice teste laudantur.
hec ille. Et ad idē est illud Hierony. ad
Palmachiū ⁊ Occeanū di. Job sctūs in
tentatione ad gloriā suā deuotus sic in
suo dolore clamabat. Quid ꝓdest ī tor-
mento meo lux. Ut q̄d mihi iūcta sunt
genua? Ut quid vbera succi? Cur nō in
ventre matris mortuus sum: ⁊ mox vt
de vtero exiui nō ꝓtinus obij. Si hoc
dei amicus dicebat in lumine: quid ab
inimicis eius dicet in tenebris. Si ille
dolet genua sibi fuisse cōiuncta: cuius
pedes in dei timore semper cucurrerūt
quid dicturus est cuius nūq̄ in verita-
te steterunt. Si ille ingemiscit quem fe
bris vrebat quid dicturus est quē gehē
na cōsumet. Displicet ⁊ illi ꝙ natus ex
vtero vixit q̄ bñ vixit: q̄ illū vermis mo
ritur⁹ edebat: q̄d faciēt quos ignis eter
nus ⁊ vermis nūq̄ moritur⁹ expectat.
¶ Scda est pena purgatorij de qua suo
loco dicemus. ¶ Tertia est pena inferni
cui oīs alia pena tā mūdi q̄ purgatorij
nō est comparabilis.

¶ Qꝛ grauis erit dānatoꝝ pena ꝓpter
carētiā visionis diuine ⁊ de differentia
pene sensus ⁊ pene dāni. Cap. iij.

Tertia rō qua ostendit grauitas pene dānatoꝝ d̄r priua-
tio. Priuabunt siquidē dam
nati in eternū visione dei. et
vt dicit Rich. vl. di. iiij. li. Inter penas
dāni carentia visionis dei est maxima:
⁊ tristicia causata ex illa carētia appre-
hensa vt prouenientes ex actuali malicia
proprie volūtatis est maxima inter pe-
nas sensus: q̄ q̄uis damnati nō appe
tant videre deum propter amorem sue
bonitatis: tñ vehementissime illud ap-
petunt ꝓpter desideriuꝫ ꝓprie delecta
tionis: eo ꝙ credere firmiter cōpellunt
ex illa visione maximā delectationeꝫ in

vidente causari. Carentia em̄ visionis illius apprehensa vt ex actuali malicia ꝓprie volūtatis ꝓueniēs: maior est pena q̄ pena sensus. In paruulis tñ mitior est penā dāni: qꝛ ipsaꝫ apprehēdūt nō esse in eis causatā ex actuali malicia sue ꝓprie voluntatis. Procurent ergo pctōres dū tp̄s ⁊ facultas dat̄ ad verā redire penitētiā: qm̄ vt tactū est in precedētibus irreparabilis erit inferni iactura: in quo nō semel sufficit introisse. Semel q̄ppe dānat malos deus: semel sn̄iam irreuocabilē ꝓfert. O q̄ꝫ amara erit illa dies immo illa hora qñ peccatrix aīa terrenū hoc corp⁹ derelinquēs presentabit̄ etiaꝫ inuita ⁊ nolēs coram maiestate summi dei: suscipietqꝫ punitionem ⁊ penā delictoꝝ suoꝝ. Jō dico q̄ nō est expectāda: sed potius timēda dies illa. Ergo cōuertimini pctōres et agite pn̄iam: vt deus misereat̄ vestri q̄ est bñdictus in scl̄a scl̄oꝝ. Amen.

¶ Dñica in quinquagesima: de potētia dei ꝓpter quā humiliari debēt pctōꝝ corda vt ad pn̄iam redeāt. Sermo. xv.

Omnis plebs vt vidit dedit laudē deo. Habent̄ hec verba Luce xviij. ⁊ in euāgelio p̄ñtis dñice. Ex miraculo ceci illuminati per xp̄ꝫ: de q̄ Lucas meminit in euangelio hodierno commoti fuere vniuersi qui rē tuā grādē viderūt magnificare oīpotentē deuꝫ: cuius solius v̄tute cecus ille potuit illuminari. Clamat inq̄t euāgelista Mar. x. Jesu fi. da. mise. mei. Et ad vocem xp̄i di. sibi Luce xviij. Respice fi. tua te sal. fe. subi. vidē di bñficiū obtinuit ⁊ accepit. Neqꝫ alia vis q̄ꝫ increata diuinalis talē potuisset effectū ꝓducere. Jō admirātes illi qui hoc inspexerūt deū extollēdo laudabāt Nos v̄o q̄ nō solū hoc vnuꝫ: sed tot dei miracula ⁊ videmus ⁊ audim⁹ magis ac magis laudibus eius debemus insistere. Qd̄ vtiqꝫ plene exoluimus cuꝫ ob eius reuerētiam timorē pariter ⁊ amorem pctā relinquimus virtutibus inherendo. Et qm̄ ad id faciendu ꝫ satis efficax est cōsideratio altissime potētie dei iccirco in p̄senti sermone de illa erim⁹ tractaturi: quatenus illā cōmemorātes ad pn̄iam reuertamur: ⁊ corde cōpūcti cū plebe pariter collaudemus immortalē deū. De cuius potētia tria mysteria principalia ponimus cōtēplanda.

Primū d̄r vniuersalitas.
Scd̄m qualitas.
Tertiū claritas.

¶ Qꝛ deus possit non solum omne possibile: sed etiam omne impossibile agenti creato dummodo illud non dicat imperfectionem. Cap̄. j.

Primū mysterium cōtemplādum de potentia dei d̄r vniuersalitas. In quo disputādum est: vtrū deus sit oīpotens. Et ꝓ parte vera ⁊ affirmatiua est cōfessio fidei. Nā in vtroqꝫ symbolo patrū. s. ⁊ apl̄oꝝ deū oīpotētē decantam⁹. Et hoc colligit̄ ex vtriusqꝫ testamēti pagina. Vñ Gen̄. xvij. dixit deus ad abraā Ego dñs oīpotēs: ambula coraꝫ me. Et Gen̄. xxxv. dixit deus ad iacob. Ego deus omnipotēs: cresce ⁊ multiplicare. ⁊ Gen̄. xliij. qꝛ iacob remisit filios in egyptū. ait: Deus meus op̄s faciat eū vobis placabilē. ⁊ Exod̄. xv. Op̄s nomē eius. ⁊ Tobie. xiij. Nō est alius deus oīpotēs preter euꝫ. ⁊ Judith. xvj. Deus omnipotens tradidit holofernem in manus femine ⁊ confudit eum. ⁊ Job. xiij. Ad oīpotentem loquar ⁊ disputare cum deo cupio. ⁊. xxiij. Deus emolliuit cor meuꝫ ⁊ omnipotens conturbauit me. Et Hester. xiij. Mardocheus orans dixit ad deum. Dñe rex oīpotēs in dictione tua cuncta sunt posita: ⁊ nō est qui tue possit resistere voluntati. ⁊ sapiens Ecc̄i. j. Vnus est altissimus creator omnium oīpotēs ⁊ rex potēs metuēdus nimis. ⁊ Apoc̄. j. Ego sum alpha ⁊ o mega principium ⁊ finis: dicit dñs deus qui est ⁊ qui erat: ⁊ qui vēturus est omnipotēs. Et Apoca. iiij. Clamabāt quattuor ani-

malia. Sctūs sctūs sctūs dñs de⁹ op̄s. Et Apoc. xv. Magna ⁊ mirabilia sunt opa tua deus omp̄s. Et. xvj. Audiui alterū angelū dicētē: Etiā dñe deus op̄s vera ⁊ iusta sunt iudicia tua. Sz ꝯtra hanc veritatem instari pōt tripliciter.

Primo qꝛ de⁹ nō pōt oē possibile.
Scdo qꝛ nō pōt qdlibet īpossibile.
Tertio qꝛ ī deo nihil est defectibile.

¶ Primo instat ꝙ de⁹ non sit omp̄s ex eo qꝛ nō pōt oē possibile. Nam multa sūt possibilia agēti creato vt posse pati posse currere: posse peccare: posse mori: posse mētiri: que tñ nullo modo pōt deus: ergo non est omp̄s. ¶ Ad hoc respōdet sctūs Boñ. dist. xlij. p̄mi. ꝙ ꝟm phi sentētiā quedā sunt q̄ dicūt potentiā quātū ad modū dicēdi: dicūt tamē impotētiā a ꝑte rei. vt posse mori: posse corrūpi. Nā si interrogarē aliquē q̄d magis eligeret: an potētiā habere moriēdi aut illa priuari: rñdet ꝓtin⁹ magis velle potentia illa carere. Propter hoc intelligēdū notādū est ꝙ quedam sunt que posse est potētia simplr ⁊ ꝑfecte: vt posse intelligere: ⁊ opari. Quedā sunt q̄ posse est potētie: tñ impfecte vt currere ⁊ ambulare. Isti em̄ act⁹ dicunt simul actionē ⁊ passionē siue defectū in agēte. Quedā q̄ posse est impotētie simplr: vt priuationes: vt posse peccare: posse mori: ⁊ hmōi. Scdm hoc intelligēdū ꝙ cū potētia dei sit potentia perfectissima: illa pōt de⁹ per se ⁊ in se que sunt potentie simpliciter: vt intelligere ⁊ operari. Illa v̄o q̄ sunt impfecte potentie pōt quidē non in se: sz per se pōt. Et hoc qd̄ est ibi ꝑfectionis in se nō pōt ꝓpter illud qd̄ est ibi impotentie ⁊ impfectionis q̄ in eo nō cadunt. Illa aūt que sunt simpliciter impotentie nec pōt in se nec ꝑ se. Per se nō pōt qꝛ nihil est a deo qd̄ nō sit a deo per se ⁊ īmediate. Hoc aūt qd̄ est defect⁹ non pōt esse in deo nec a deo: qꝛ de⁹ nō deficit in essendo nec in agendo. Iō Aug. vt recitat magister in textu: remouet a deo quattuor. s. mori: falli: miserū esse: ⁊ mentiri: qꝛ ista dicūt defectum ipsius hominis. Nam quadruplex est actus ⁊ quadruplex est potētia. Prima est potentia viuificatiua: et huius actus est viuere: ⁊ cōtra hunc est defectus mori. Secūda est cognitiua: cuius act⁹ est noscere: ⁊ ꝯtra hunc est defect⁹ falli. Tertia est potentia affectiua: ⁊ huius act⁹ est velle siue amare ⁊ delectari: ⁊ cōtra hunc est miserū esse. Quarta est potentia operatiua: ⁊ huius actus est agere: ⁊ ꝯtra hunc est vinci ⁊ superari. Ex his aūt quattuor genera actuū remouētur a deo: scilz corporales siue instrumētales vt currere ⁊ ambulare: actus culpabiles vt peccare ⁊ mentiri: actus passiui vt vinci ⁊ supari: actus defectiui vt mori ⁊ falli. Et tales act⁹ habēt potentiā ꝯiūctā defectui. Et sic pz solutio obiectionis prime. Scdo instat ⁊ obijcit ꝙ deus nō sit omp̄s: qꝛ nō pōt oē impossibile. Nā īpossibile d̄r triplr vel ꝟm naturā vt de ceco fieri videntē: vel ꝟm tp̄s: vt te nō fuisse exquo fuisti: vel ꝟm disciplinā: vt idem esse nigrū ⁊ albū: qꝛ oīs sciētia supponit illud principiū ꝙ duo opposita nō possunt esse simul vera. Sz deus nō pōt impossibile ꝟm naturā: qꝛ vt dicit Aug. in lib. de vera innocentia. Deus ita est omp̄s vt nunq̄ rōni sue instituta euellat. Et idē Aug. sup Geñ. ad litterā. Tā nō pōt de⁹ facere ꝯtra naturam quā bonā instituit: q̄ non pōt facere ꝯtra volūtatē suā. Non potētiā deus facere īpossibile ꝟm tp̄s qꝛ vt inquit Hiero. ad Eustochiū. Cuz cetera possit deus nō pōt de corrupta facere virginē. Quod dictū non est intelligenduz quin deus possit reparare claustra: sed quia que corrupta est impossibile est non fuisse corruptam. Itē non potest deus impossibile ꝟm disciplinā. scilicz vt duo opposita sint simul in eodem subiecto: vt ptz oībus sapiētib⁹: ergo sequit ꝙ deus nō sit omp̄s. ¶ Rñdet sctūs Boñ. ꝙ nos iudicamus aliq̄d īpossibile quadrupliciter. Uno mō ꝑlimitationem naturalis potētie:

vt virginē parere. Alio modo p limitationē nature intellectiue: vt duo corpora esse simul in eodē loco: vel idē corp esse in diuersis: vel maius corpus esse in minori loco: q̄ nullo modo possum⁹ capere: cuz nr̄a imaginatio semp dicat oppositū. Uñ etiā qñ deus sic facit in sacramento altaris: necesse est vt ratio sup̄a se eleuetur ⁊ credat. Tertio modo iudicamus aliq̄d impossibile ꝓpter proportionē oīs entitatis ꝑm oēm comparationē. s. principij medij et vltimi: vt preteritū non fuisse preteritum. Oīs enim potētia q̄ intelligitur aliq̄d facere respicit ens vel in rōne principij vel termini vel vtroq̄ modo. Uñ deus potest facere de ente non ens: ⁊ de nihilo aliquid: ⁊ de vno aliud. Sed non pōt de vno ente facere nō ens: q: ꝑ nullius est potētie. Quarto modo iudicamus aliquid impossibile ꝑm illustrationem veritatis eterne ⁊ ordinē diuine sapiētie. Nā q̄ duo opposita insint eidem ⁊ ꝑm idē: hoc ipsa veritas eterna eoipo q̄ veritas est indicat ⁊ illustrat vt iudicetur impossibile: sicut duo ⁊ tria nō esse quinq̄. Quando ergo ꝺr q̄ de⁹ nō potest quodlibet impossibile: q: nō potest impossibile p limitationē naturalis potētie. Rñdemus q̄ hoc est falsuz sicut experiētia docet in operibus miraculosis. Et ad illud q̄ obijcit̄ ex dictis Aug̃. dicēdū q̄ est tripler ordo nature. s. specialis ⁊ gñalis. Ordo nature spālis trāsmutari pōt ⁊ destrui: q: pōt in alterā differentiā res relabi. Sed generalis nō sic. Specialis ordo attenditur ꝑm potentiā nature spālis. Generalis ordo ꝑm potentiam obediētie q̄ est generalis. Contra hunc ordinē non facit deus sed contra aliū. Q: vt Aug̃. xix. li. de ciuitate dei. ait: Illud est vnicuiq̄ rei naturale: quod de ipsa facere dispoſuerit oīpotētis voluntas. Et de hoc diffusius dicti in sermone de miraculis in qōne. Utrū potētia dei in miracula faciēdo sit ꝓtraria nature. Ideo sufficit nūc cōcludere q̄ de⁹ pōt omne impossibile ꝑm limitationē nature: q: potētia dei nō est limitata sz infinita: ⁊ ideo sup̄a naturā. ¶ Scō pōt deus quodlibet impossibile p limitationem nostre intelligētie: q: potētia ei⁹ superat nostrā intelligētiā. Ideo Basiliꝰ dicit ⁊ Hilarius. Plura pōt de⁹ facere q̄ intellectus possit intelligere. Qō Paulus etiā ad Epheſ. iij. cōfirmat dicēs: Potēs est oīa facere supabūdanter q̄ petim⁹ aut intelligim⁹ ⁊c. Impossibile ꝺo tertio modo nō pōt de⁹: q: illud facere est nihil facere. Et ideo cū ꝓteritū nihil sit: deus nō pōt facere ꝓteritū nō fuisse ꝓteritum. Impossibile etiam quarto modo nō pōt de⁹: q: illud esset posse inordinata cōtra ordinē sapiētie sue. Et q̄m deus sic est omps vt nihil possit nisi qđ suā potentiā decet: ⁊ non deordinat sapientiā: ideo hec ipossibilia nō pōt. ¶ Tertio instat̄ q̄ deus non sit omps: quia in eo nihil est defectibile. Si potētia esset in deo: tūc esset aliquod imperfectū: q: ꝑm Aristotelē. ix. Meta. Qualibet potētia melior est ei⁹ actus. Nā forma melior est materia: et actio q̄ potētia actiua. est em̄ finis ei⁹ Sed nihil est melius eo qđ est in deo: ergo nulla potētia sibi erit attribuenda. ¶ Ad hoc rñdet Tho. ꝓte. j. q. xxv. q̄ duplex est potētia actiua scilz ⁊ passiua. Prima est p̄ncipiū agēdi in aliud. Secūda est principiū patiēdi ab alio. vt ptz. v. Meta. Potētia passiua non est in deo sed actiua tm̄: eo q̄ sibi maxime cōpetit esse principiū actiuum: et nullo modo pati. Ideo ad auctoritatez Aris. dicēdū est q̄ qñ actus aliud est a potētia opz q̄ actus sit nobilior potētia. Sed actio dei nō est aliud a potentia eius: sed est vtrūq̄ essentia diuina: q: ꝑm Aug̃. li. de fide ad Petrū. qcqd est ī deo est ipe deus. Cōuenit igit̄ omnipotentia ipsi deo ꝑm fidei scte ⁊ scripturaz sacraz dogmata. Et istātie pretacte cum iam sint solute ei preiudicare non possunt.

¶ Qualiter oīpotētia dei est incōicabi

lis: ⁊ tñ ab illa depēdet oīs alia potentia: et ip̄a nunq̄ deficiet sed durabit in eternum. Capitulum.ij.

Secūdū mysteriū declarandū de potētia dei d̄r q̄litas. In quo notabunt̄ tres ei⁹ qualitates seu conditiones.

Prima d̄r incōicabilitas.
Secūda principalitas.
Tertia d̄r durabilitas.

¶ Prima q̄litas seu ꝯditio potētie dei d̄r incōicabilitas. Nā licz de⁹ multa dederit tā angelis q̄ hoīb⁹: tñ nūq̄ cōicauit oīpotētiā suā. Nam vt dicit dñs Boñ. dist. xiiij. ij. li. Oīpotētia cōicari nō pōt alicui creature: q̄ oīs creatura eoip̄o q̄ ex nihilo est deficit a summa stabilitate. vñ q̄ nō existit p seip̄am deficit a summa simplicitate. vnde q̄ nō agit p se totā deficit a summa īmēsitate. vñ distare pōt in ip̄a virt⁹ a sub̄a: ⁊ qm̄ p se nō subsistit nec in se nisi sustentet̄ a diuina potētia: qm̄ nō pōt seip̄az sustinere: iō īpossibile est ip̄am esse omnipotētiā. Rursus qm̄ ex seip̄a tota nō agit: nō pōt in totā rei sub̄am. ⁊ iō nō pōt esse omp̄s cū nō possit totū producere. ¶ Postremo q̄ virt⁹ eius distat a substātia tātū pōt elōgari q̄ oīno deficiet: vñ nō pōt in oīa. Sicut ergo soli deo cōuenit summa stabilitas summa simplicitas summa immēsitas: sic etiā oīpotētia: q̄ necessario req̄rit hec tria. Sz dubiuz est de aīa xp̄i: an ei cōicata fuerit oīpotētia: qm̄ vr̄ q̄ sit ex v̄bis ei⁹ Mat. vlt. Data est mihi inq̄t oīs ptās in celo ⁊ in terra. Ubi glo. hoc nō de coeterna p̄ris deitate: sz de assumpta d̄r hūanitate. Et iterū glo. sup illud Lu. j. Hic erit magn⁹. di. Nō q̄ ante partum virginis magn⁹ nō fuerit: sz q̄ potētiā quā dei fili⁹ natural̄r hz: hō ex tp̄e erat accepturus. Uerūtñ Richar. de media villa in. iij. di. xiiij. ꝯcordās cū Boñ. ceterisq̄z theologis dicit q̄ aīa xp̄i nō est op̄s: q̄ omnipotētia includit actiuam potentiā infinitā extēsiue. In aīa autē xp̄i cū sit creatura nō est nec esse potest actiua potētia infinita intensiue: quia cū vnūq̄dq̄z agat s̄m q̄ est in actu: ⁊ patiatur inquātū est in potētia: quātum res habet de actiua potētia tantum hz de actualitate. Ergo potētia actiua infinita includit actualitatē infinitā in habēte illā potētiā. Actualis aūt infinita in nulla creatura esse pōt: q̄ oīs actualitas creature cū passibilitate p̄mixta est. Possum⁹ tñ dicere q̄ aīe xp̄i cōicata sit oīpotētia: eo mō quo cōicat̄ ei nomē ⁊ existētia deitatis hoc est per cōicationē idiomatū: q̄ ortū hz ex p̄sonali vnione. Sicut em̄ possum⁹ dicere q̄ hō est deus: ita possumus dicere q̄ homo est omp̄s. Et sic intelligunt̄ glose supius allegate: s̄m. s. illū modū loquēdi quo idiomata cōicant̄. ¶ Scd̄s cōditio seu q̄litas potētie dei d̄r p̄ncipalitas. Ip̄a enim vna sola p̄ncipalis ⁊ singularis est potētia q̄ a nullo depēdet a qua sunt oēs alie. Uñ xp̄s in euāgelio Job. xix. dixit Pylato. Non h̄res in me ptātē nisi tibi datuz esset desup. Et Paulus Rom̄. xiij. Nō est inq̄t potestas nisi a deo. Que verba ponuntur xxiij. q. j. c. Quid culpat̄. Jō nihil pōt creatura nisi q̄ deus iubet vel finit. Et tādiu potuerunt homines dominari q̄diu sibi placuerit. ¶ Tertia ꝯditio diuine potentie d̄r durabilitas. Ip̄a q̄dē est q̄ semp durabit ⁊ nō deficiet. Unde Daniel̄. vij. Ptās ei⁹ ptās eterna q̄ nō auferet̄: ⁊ regnū ei⁹ qd̄ nō corrūpet̄. Et reuera ita est qñ oīa regna mūdi q̄ potentissima olim fuere ad nihilū deuenere: de quibus latius dicem⁹ cū tractabimus de contemptu mundi.

¶ Q̄ potētia dei cognosci pōt p creationē ⁊ cōseruationē rer̄ ac p punitionē oīm malor̄ tā āgelor̄ q̄ hoīz. Cap. iij.

Tertiū mysteriū cōtēplādum de potentia dei d̄r claritas. Nam licz sit infinita: tñ magnitudo eius in triplici effectu nobis declaratur.

Primus dicit̄ creationis.
Scd̄s cōseruationis.

Tertius punitionis.

¶ Primꝰ effectꝰ in quo declaratꝫ nobis potentie dei magnitudo dicitur creationis. Nam totuꝫ hũc mundũ constat eius virtute esse factũ. Ipe em̃ deꝰ potẽtia sua cũcta creauit de nihilo: ĩ quo admirari cogimur ineffabilẽ potẽtiam eius. Nã si oẽs phi: oẽs viri docti: oẽs huiꝰ seculi sapiẽtes: oẽs deniq; reges ⁊ principes terre: quotquot fueruntvsq; in hanc horã: ⁊ quot sunt etiam ⁊ quot erunt vsq; ad ꝯsummationẽ mũdi congregarentꝫ insimul et deliberarent siue cõtẽderẽt de nouo in esse ꝓducere vnũ minimũ flosculũ cãpi: aut minimũ vermiculũ terre: aut pisciculũ aq̃: aut auiculam celi: ꝓfecto laborarẽt in vanuꝫ. Et q̃s est q̃ creauit oĩa: q̃ fundauit terrã: qui mari eã circũdedit: q̃ cõdidit celos: solẽ ⁊ lunã: ⁊ cuncta sydera q̃ sunt in eis: q̃ angelos ⁊ hoĩes fecit ad beatitudinẽ ordinatos. Nẽpe dei potẽtia. O magne deus tibi nõ ĩmerito loquitꝫ Dauid in ps̃. lxxxviij. dicẽs: Potẽs es tu ⁊ veritas tua in circũitu tuo. Tu dominaris ptãti maris: motũ aũt fluctuũ eius tu mitigas. Tui sunt celi: ⁊ tua est terra: orbẽ terre ⁊ plenitudinem eiꝰ tu fundasti: aquilonem ⁊ mare tu creasti.

¶ Secũdus effectus in quo relucet potentia dei d̃r conseruatio. Nãvt inquit Greg̃. Cũcta in nihilũ tẽderẽt nisi manus cõditoris ꝯseruare. Que verba ponuntur in tex. a magistro dist. xxxvij. ij. li. Et sicut creaturas in esse conseruat: ita cũ vult illarũ proprietates ĩmutat. Ipsa equidẽ potentia dei diuisit mare rubrũ in diuisiones. Exod̃. xiiij. c. Ipsa fuit q̃ tot signa ostẽdit populo iudaico in deserto. vt ptꝫ Exod̃. in capitulis sequẽtibus. Ipa tẽperauit ignẽ vt non vreret pueros positos in fornace babylonis. Dañ. iij. c. Ipsa deniq; superna potentia dei quoscũq; miraculosos effectus supernaturaliter est operata.

¶ Tertius effectus in quo declaratꝫ nobis magnitudo diuine potẽtie dicitur punitio. Puniuit semp̃ equidẽ q̃n voluit deus oẽs inimicos suos: ⁊ nullus vnq̃ inuentus est q̃ valuerit se ab illo defendere. Nõ angeli: nõ hoĩes q̃ confidebãt ⁊ gloriabantꝫ in virtute sua. Et quis angelos malos de celo empyreo: ⁊ de illa delitiosa habitatiõe priuatos oĩ beatitudine exire fecit? Potẽtia dei. Quis a terrestri paradiso primos homines q̃ imperabãt auibꝰ celi: piscibꝰ maris: ⁊ bestijs terre ad hãcvallem lachrymaꝝ eiecit? Potẽtia dei. Quis gigãtes potẽtissimos ⁊ robustos submersit in aquis diluuij? Potẽtia dei. Quis tot reges ⁊ tyrãnos: tot malos homĩes crudeles ⁊ ĩpios: quot in mũdo sepius fuereyt Sẽnacherib. pharao. Holofernes. Antiochꝰ. Nero. Domicianꝰ. Julianꝰ. Antoniꝰ. Seuerꝰ. Cesar. Põpeiꝰ Hãnibal. ⁊ reliq̃s extermĩauit de terra Potẽtia dei. Quis oẽs hoĩes mũdi stare coget añ tribunal iudicãtis rõnẽ de suis opibꝰ reddituros? Potẽtia dei. O miseri mortales: o v̄miculi: o p̃sũptuosi pctõres an ꝯfiditꝫ ĩviribꝰ vr̃is At ignoratꝫ q̃magna sit potẽtia dei nr̃i: et cur illũ ꝯtẽnitꝫ. Cur eiꝰ p̃ceptꝫ nõ obeditꝫ: cur eiꝰ monitꝫ nõ acq̃escitis. Cur a peccatis q̃ sibi displicẽt nõ abstinetꝫ. Humiliamini (ĩq̃t Pe. j. epl̃a. v. c) sub potenti manu dei vt vos exaltet: qm̃ q̃ se hũiliat exaltabitꝫ: ⁊ q̃ se exaltat hũiliabitꝫ. Ergovt finis sit huiꝰ ꝑmõis id agere vnusq̃sq; dꝫ vt ꝯsiderata potẽtia dei reuertatꝫ ad pnĩaꝫ ⁊ cũ plebe collaudet illũ q̃ patꝰ ẽ penitẽtibꝰ liberal'r ĩdulgere: ꝯcedẽs hic gr̃am: ⁊ ĩ futuro gl'iaꝫ ĩ q̃ viuit ⁊ regnat deꝰ: p̃ ĩfinita scl'a scl'oꝝ.

¶ Feria secũda post dominicã in quinquagesima de timore dei qui est efficacissima medicina ad conuertendũ peccatores ad penitentiam. Sermo. xvj.

Omnis plebs vt vidit dedit laudẽ deo Luc̃. xviij. hec verba scribuntur. Que dicta sunt in precedentibus mouere debent omnium hominuꝫ corda ad

deū oīpotētē vt illū timeāt ⁊ vereātur. Qm̄ aūt paucissimi sunt q̄ eius timorē hūc sanctū habeāt: iccirco in hoc sermone de ipso erim⁹ tractaturi. Ipse etem̄ deū optime laudat q̄ eū vt decet timet ac colit. Nā vbi timor est ibi ⁊ fuga mali siue pctī: qr vt dicit Augu. sup Job.x. c. Timor est fuga mali spūalis ne pdat homo qd̄ amat. Ut igitur plenā de ipo habeamus noticiā tria principalia mysteria proponimus declaranda,

Primum dicitur ratio.
Secundū distinctio.
Tertium duratio.

¶ Cur deus qui summe bonus est ac totus suauis et dulcis timeri debeat et possit a nobis. Capitulum.j.

Primū mysteriū declarandū dicit̄ ratio. In quo disputādum est cur deus timeri debeat. Nā videt̄ quibusdaz id nullo pacto conuenire: eo ꝙ obiectū timoris est malū. Vñ Aristo.ij. Rheto. Illa inq̄t timemus ex q̄bus nobis mala ꝓueniunt. Sed deus est summū bonū a quo nō egrediunt̄ nisi bona ꝟm Dionysiū in li. de diui. no. ergo de⁹ nō pōt esse timoris obiectū: ⁊ per consequēs nō erit timēdus. Sed in cōtrariū est oīs scriptura que vt deū timeamus amplissime cōmendat ⁊ clamat. Unde Deut. xiiij. dei viuentis hec sunt verba ad Moysen. Cōgrega ad me populum vt audiāt sermones meos: ⁊ discant me timere om̄i tēpore. Et ibidē. vj. c. Dñm deū tuum timebis: ⁊ illi soli seruies. Et Josue. xxiiij. Timete deum ⁊ seruite illi corde perfecto. Et.j. Reg. xij. Timete dñm ⁊ seruite ei soli in veritate. Et Tobie. iiij. Multa bona habebimus si timuerimus deū. Et Judith. xvj. Qui timent te magni erūt apud te per oīa. Et Dauid ps̄. ij. Seruite dño in timore. Et ps̄. v. Adorabo ad templū sanctū tuum in timore tuo. Et ps̄. cxviij. Confige timore tuo carnes meas. Et sapiens Ecc̄i j. Timor dñi gloria et gloriatio ⁊ leticia et corona exultationis. Et ibidē. Timēti deum bene erit in extremis: ⁊ in die defunctionis sue benedicet̄. Et iteruz ibi. Initium sapiētie timor dñi. Et.ij.c. Fili accedens ad seruitutē dei sta in iusticia ⁊ timore. Et.c.x. Gloria diuitum honoratorū et pauperū timor dei est. Et.xix. Da locum timori altissimi: qr omnis sapientia timor dei. Et.xxiij. Nihil meli⁹ q̄ timor dei. Et.xxv. Beatus homo cui donatuz est habere timorē dñi. Et Prouerb. xiiij. Timor dñi fons vite vt declinet q̄s a ruina mortis. Et. xxiiij. Time deuz fili mi ⁊ regem. Et Malach. j. Si ego dñs vbi est timor me⁹. Et Neemie v. Quare non in timore dñi dei nostri ambulatis. Et Hiere. x. Non est similis tui dñe: magnus es tu et magnū nomē tuū in fortitudine: quis nō timebit te o rex gentiū. Et Michee. vj. Salus erit timentibus nomen eius. Et.ij. Cor. v. Scientes timorem dñi hoībus suademus. Et xp̄s Matth. x. Eum timete qui habet potestatē animā ⁊ corpus perdere in gehennā. Et ꝓpter hec omnia Johan. Apoca. xiiij. ait: Uidi alterū angelum volantē per mediū celū habentem euāgeliū eternū vt euāgelizaret sedentibus sup terrā ⁊ super oēm gentē et tribum: ⁊ linguā ⁊ populū: dicens magna voce. Timete dñm et date illi honorem. Ex his autoritatibus apparet ꝙ deus est timēdus. ¶ Et ꝓ solutione obiectionis facte notādū est ꝟm Tho. ij. ij. q. xix. ꝙ timor duplex obiectū habere potest. Quoꝝ vnū est ipsum malū qd̄ homo refugit. Aliud aūt est illud a quo malum prouenire pōt. Primo modo deus qui est ipsa bonitas obiectū timoris esse nō potest. Scd̄o aūt modo potest esse obiectum timoris inquātum ab ipso vel ꝑ cōparationē ad ipsum nobis potest aliquod malū imminere. Ab ipso quidem pōt imminere malū pene: qd̄ nō est simpliciter malū sed ꝟm quid. Bonū autez simplr̄ cū bonū dicat̄ in ordine ad finē. Malū aūt importat huius ordinis priuationē. Illud autē est malū simplr̄ qd̄ excludit ordinē a fine vltimo: qd̄ est ma

lum culpe. malū aūt pene est quidē malum inquātū priuat aliquod particulariter: est tñ bonū simplr̄ inquātū dependet ab ordine vltimi finis. per comparationē aūt ad deū pōt nobis malū culpe ꝓuenire si ab eo separemur. Jō dicere possumus ꝙ triplici rōne deꝰ merito sit timēdus a nobis ⁊ ab oībus hoībus.

Primo ratione separationis.
Secūdo ratione flagellationis.
Tertio ratione dānationis.

¶ Primo timēdus est deꝰ rōne separationis: qꝛ lꝫ ipse sit bonꝰ: grāde tñ malū est ipsi aīe cū ꝓpter suā culpā ab illo separat̄: maius etem̄ malū est ꝑ culpā separari a deo q̄ꝫ sine illa omnes atrocissimas penas sustinere. Vñ Ansel. in li. de sil̄itudinibus ait: Si hic cernerem pcti pudorē ⁊ ibi inferni horrorem ⁊ necessario vni eoꝝ haberē immergi: priꝰ me in infernū mergerē q̄ꝫ in me pctm̄ dimitterē: mallē em̄ purus ⁊ innocēs gehennā intrare q̄ꝫ corde pollutꝰ et sorde indutꝰ celestia regna tenere. hec ille. Et nimirū ita est ꝙ om̄e dānū incōparabile est separationi ab ipso deo. Qd̄ cōsiderans Dauid post cōmissionē pcti dicebat ps̄. xlj. Fuerunt mihi lachryme mee panes die ac nocte: dū d̄r mihi quotidie vbi est deꝰ tuus. Cognoscebat se q̄ppe a deo separatū ⁊ dolebat: cōsiderabat dānum ⁊ tristabat̄: audiebat suā cōsciam sibi dicentē: Vbi est deus? Vbi fons oīs boni? Vbi qui te creauit vt sui participem in eterna gloria faceret. Et tūc amarissime flebat. Heu me qꝛ ꝑdidi illū? perdidi inquā qñ ꝑ pctm̄ ab illo discessi ⁊ me spōte sua priuaui. O flendū malū: o dolendū dānum perdidisse deū. O peccatrix: o vana creatura cur peccare non times qñ certissima esse potes per peccatū priuari deo. Times perdere tꝑalia hec et caduca bona: cur nō times perdere deū celi. Timendus est itaq̄ꝫ vt dictū est deꝰ ne ꝑ pctm̄ aīa separetur ab illo. ¶ Secūdo timēdus est deus rōne flagellationis. Ipse equidē est qui ⁊ sepe ⁊ multipliciter propter pctā pctōres flagellat, multa īq̄t ps̄. xxxj. Flagella pctōris. Ab illis autē nullus vt in superiori sermone tractatū est se defendere valet. Non valuit se defendere Sennacherib cum centū. lxxxv. milibus armatoꝝ quando vna nocte angelus dñi oēs illos interemit: ⁊ filij ipsius Sennacherib iudicio dei ꝑcusserūt eū gladio ⁊ interfecerunt in teplo: vt d̄r. iiij. Regū. xix. Nō valuit se defendere Antiochus cū om̄i potētatu suo: quē suꝑbia repletū ignē spirātez in iudeos manꝰ dei horribili plaga percussit ⁊ de curru cecidit. Isq̄ꝫ qui sibi videbatur etiā fluctibus maris imperare supra humanū modū suꝑbia repletus: ⁊ montiū altitudines in statera appendere humiliatus ad terrā in gestatorio portabat̄ manifestā dei v̄tutē in semetipso contestās ita vt de corꝑe impij vermes scaturirēt ac viuētes in doloribus carnes eiꝰ effluerēt: odore etiā illiꝰ ⁊ fetore exercitus grauaret̄: ⁊ qui pauloante sidera celi cōtingere se arbitrabat̄ eū nemo poterat ꝓpter intolerantiā fetoris portare. In doloribus etiā suis dicebat. ij. Machab. ix. Justū est subditum esse deo: ⁊ mortalem nō paria deo sentire. Igit̄ homicida ⁊ blasphemꝰ pessime ꝑcussus: ⁊ vt ipse alios tractauerat peregre in mōtibus miserabili obitu vita functus est. vt habet̄. ij. Mach. ix. Non valuit se defendere cōtra deū Herodes agrippa cuꝫ suis delitijs. de quo refert Eusebius in. ij. Eccle. historie li. ⁊ Josephus. ix. li. antiq̄tatū. ꝙ cū regnasset tribus annis in imperio iudeoꝝ venit Cesareā ciuitatē que priꝰ Turris stratiōis appellabat̄: vbi in honorē Cesaris spectacula oībus edidit. Ad quā ciuitatem maxima nobiliū ciuiūq̄ꝫ multitudo cōuenerat. Scd̄a v̄o spectaculoꝝ die indutus veste fulgēti mirabil̄r auro ⁊ argēto cōtexta: incipiēte die ꝓcedit ad theatrum: vbi cū primos solis radios argētee vestis gremio suscepisset: reꝑcussio splēdoris duplicatā spectātibus lucem fulgor metalli vibrātis effudit: ita vt intuētibus ꝑstringeret aciē terroris aspe-

ctus: ⁊ ꝑ hoc plus aliq̄d de eo q̄ huma
na natura est artifex arrogātia mētire-
tur. Illico ergo adulātis vulgi cōcrepāt
voces honorem sonātes hinc atq; illinc
deū acclamāt. Post paululū ꝟo mortife
rā corde passionē suscipiēs ⁊ vehemen-
ter vteri dolore ꝑcussus cū festinatione
a suis ad regalia portat: quos ipe respi
ciēs dicebat: Heu ego vester deꝰ ducor
ad mortē. Post q̄nq; ꝟo dies nimio vē-
tris dolore confectus vita priuatus est.
Quid dicā de herode ascalonita? Quid
de diocletiano ⁊ maximiano? Quid de
domiciano? Quid de herode? Quid de-
niq; de oībus p̄sumptuosis ⁊ arrogāti-
bus pctōribus quos dei manus humi-
liauit? Longū certe esset singulorꝫ exem
pla recēsere. Iccirco nullus in seipso cō
fidere dz: nō in delitijs: nō in pulchritu
dine: nō in fortitudine: nō in dn̄io: non
vtiq; in quocūq; tēporali presidio. Ab
oībus timēdus est deꝰ: q̄ pōt oēs etiaz
tēporaliter aspera disciplina castigare.
¶ Tertia rō quare timēdus est deus d̄r
dānationis. Ipse nāq; vt diximꝰ in su-
perioribꝰ dānabit iniquos eternis igni
bus cruciādos. Et lz dānatio iniquorū
mala sit eis quos affligit: veruntn̄ bo-
na est inquātum prouenit a iusticia dei
ordinata ad malos puniēdos. Ideo vt
rationes pretacte bene cōcludunt deus
merito est a nobis timēdus.

¶ De multiplici timore ⁊ sufficiētia eiꝰ
⁊ qualiter pōt hō in timore deficere aut
ꝓficere peccare vel mereri. Cap̄m.ij.

Secundū mysteriū declarādū
dicit distinctio. Ut em̄ colli-
gitur ex dictis magistri i.iij.
dist. xxxiiij. triplex timor po-
test distingui.

Primus dicitur naturalis.
Secūdus dicit vitiosus.
Tertius dicitur virtuosus.

¶ Primus timor d̄r naturalis q̄ oritur
ab ipsa natura: quo q̄libet timet natu-
raliter quelibet contraria atq; nociua:
qui timor nō est meritorius nec demeri
torius. Hic timor fuit in xp̄o. de quo d̄r
Matth.xxvj. Cepit iesus pauere ⁊ tede
re ⁊ mestus esse. ¶ Scd̄s timor d̄r vitio
sus: qui nascit a cōcupiscētia: ⁊ hoc du-
pliciter: q̄ aut a cōcupiscētia sui: aut a
cōcupiscētia suoꝝ. Si a cōcupiscētia sui
d̄r timor humanus. Si a cōcupiscentia
suoꝝ vocat timor mūdanus. Timor hu-
manus est cuz aliq̄s timet plus debito
corpori suo. Hoc ꝓhibet Mat.x.ex ꝟbo
xp̄i di. Nolite timere eos qui occidunt
corpus. Et Job.xij. Qui amat aīam suā
perdet eā. Et sumit ibi aīa ꝓ vita: sicut
etiā sumit Matth.ij. ⁊ Job.x. ⁊ in ple-
risq; scripture sacre locis. Pro hoc timo
re cohibēdo dicit Job. Chryb.xj.q.iij.c.
nolite timere. Nolite timere eos q̄ occi-
dūt corpus: ne forte ꝓpter timorē mor-
tis nō libere dicatis q̄ audistis. Jō non
excusantur qui veritatez quā predicare
tenentur tacēt timore deuicti. Nō excu
satur Petrus qui tali timore negauit
dn̄m xp̄m. Nō excusant deniq; qui pec-
cāt ꝓpter timorē alicuius ꝑsonalis no-
cumēti: q̄ vt dicit Augu. libro de ciuita
te dei. ⁊ ponit.xxxij.q.v.c. ita ne. Potiꝰ
debet q̄s quelibet mala tolerare q̄ ma-
lo cōsentire. Et de hoc d̄r.xxxj.q.ij.c. lo-
thariꝰ. Nec etiā occisores corporis sunt
timēdi cōtra iusticiā hoīes impellētes.
Sunt de hoc exēpla martyrū ⁊ virginū
aliorūq; amicorum dei qui potius mori
elegerūt q̄ negare christū aut facere cō-
tra bonos mores. Sic susanna passa est
potius falso crimine accusari cōdemna-
riq; ad mortem q̄ libidinosis senibꝰ in
adulterio cōsentire. vt habet Dan̄. xiij.
Sic sancta illa vidua tp̄e Antiochi pre-
elegit cū septē filijs quos ipsa ad mar-
tyrium monuit ⁊ induxit crudeliter vi-
tam finire q̄ cōtra legē carnes mandu-
care porcinas: sic Katharina: sic Lucia:
sic Cecilia: sic Agnes: sic relique tandem
ꝟgines magis elegerūt ad mortē tēde-
re q̄ a suo spōso xp̄o viuētes discedere.
O nequā ⁊ subdola excusatio eorum qui
mortaliter peccāt asserētes id facere ꝓ-
pter humanū timorē. Nunq̄d cum dei
adiutorio nō pōt a volētibus superari.

Eiusdem quippe nature cuius ⁊ nos sumus fuerūt sancti ⁊ sancte in quib⁹ humanus timor locū nō habuit. Est alius timor qui d̄r mūdanus q̄ nascit̄ a cōcupiscentia suoꝝ. Et est qñ aliquis nimis timet de reb⁹ suis quo fit vt magis q̄s velit perdere deū q̄ꝫ hec mundialia bona. Iste timor fuit in iudeis cū occiderūt xp̄m. Dicebāt em̄ vt scribit̄ Iob. xj. Si dimittimus eū sic oēs credēt in euꝫ ⁊ veniēt romani ⁊ tollēt locū nostruꝫ et gentem. ¶ Tertius timor d̄r virtuosus qui nascit̄ a gratia. Et si a gratia gratis data d̄r timor seruilis. Si a gratia inchoata dicitur timor initialis. Si a gr̄a cōsummata dicit̄ timor filialis. Timor seruilis est: vt ait Augusti. cū propter timorē gehēne homo abstinet a peccato. Et de hoc timore dicit dñs Bona. dist. xxxiiij. iij. libri. ꝙ est donum spiritussancti: qꝛ vt dicit Augu. quē allegat magister in littera. Bonus est timor seruilis ⁊ vtilis per quem fit paulatim consuetudo iusticie. Insuper sicut donum dei est nosce siue credere penas futuras ꝑ eo ꝙ est sibi quedā cordis illuminatio ⁊ directio sic donum dei est illas penas eternas refugere ⁊ timere ꝑ eo ꝙ ex tali dono est quedā cordis illuminatio et fluxus concupiscentialis restrictio: et in hoc quedam rectificatio. Sed posset aliquis cōtra hoc obijcere sic. Omne donū spūssancti potest stare cū spiritusancto: qꝛ spūssanctus nō repugnat suis donis sed quādo spūssanctus infundit̄: tūc timor seruilis expellit̄: sicut dicit Augu. quē allegat magr̄ in textu. Ergo timor seruilis nō est donū spūssancti. Rñdet dñs Bona. ꝙ dona spūssancti sunt in multiplici differētia. Quoddā nāqꝫ donum est a spiritusancto: sed nō cum spiritusancto: qꝛ preparat ad spiritū salutis ⁊ tale donū ē timor seruilis. Quoddam donū est a spiritusancto ⁊ cum spiritusancto: qꝛ per ipsum cōsecratur habitaculū spūssctī: sicut est donū charitatis. Quoddā v̄o est donum qd̄ a spiritusancto: ⁊ aliqñ cū spiritusancto: ⁊ aliqñ sine spiritusancto: sicut donuꝫ qd̄ est ad spiritussancti manifestationem: ⁊ est ordinatum non soluꝫ ad propriā: sed etiā ad alienam vtilitatem sicut donū prophetie ⁊ donum sciētie que aliquando in bonis: aliqñ in malis reperiri habēt. Cum ergo dicitur ꝙ donū spiritussancti cōpatitur secū spiritūsanctū: dicēdū ꝙ istud habet instantiam in secūdo dono: qd̄ ordinatur ad habitationem spiritusancto preparandaꝫ. Est alius timor ꝓueniēs a gratia inchoata qui dicitur initialis: qui est cū perfecta charitate: qꝛ per hūc timorē timet puniri aliquis: et timet a deo separari quē iam amat: sed timor separationis principalior est. Alius est timor filialis qui est cum charitate perfecta quo quis cauet offensaꝫ patris celestis: sicut bonus filius etiam si sciret ex illa offensa nihil mali sibi accidere. Sed vtinā hoīes mūdano ⁊ humano timore postposito modicū de illo filiali timore tenerēt. Sed vhe mūdo a scandalis: qꝛ nō est timor dei ante oculos hominū. pš. xiij. Nō filialis: nō initialis: non vtiqꝫ seruilis. Perpetrant quippe mala letātes ⁊ gloriātes: ridentes: ⁊ paruipēdentes terribilia iudicia dei. Quis (aiūt) hodie populi peccatores poterit nos offendere. Quid nobis mali aut nocumēti potest euenire. Et si quādo audiunt peccatores cōminantes iram et indignationem dei videtur eis audire in somnium aut fabulā. O fatuitas reprehensibilis: o presumptio detestabilis non timere deum. Nam in diluuio periere gigātes eo ꝙ deum timere noluerunt.

¶ De vsu timoris qui est in patria: qui dicit̄ timor reuerētialis. Cap̄m. iij.

Tertiū mysteriū declarandus d̄r duratio. Uidēdū nāqꝫ est si in patria vbi sancti viuūt in perpetua pace: quiete: securitate et leticia erit aliq̄s timor dei. Et b̄ ꝓpter verba ꝓphete di. pš. xviij. Timor dñi sctūs ꝑmanet ī sclꝫ seculi. Et omissis obiectiōib⁹ audiēda ē

sentētia dī. Boñ, q̄ ꝑfata. xxiij. di. iij. li. dicit: ꝙ timoris est facere tria. videlicꝫ

Penam vt fugiat.

Offensionem vt ipam caueat.

Maiestatē summā vt illi subiaceat: exhibeat debitā reuerentiam.

¶ Et ꝑm b̄ tripler est doni timoris differētia. Unus timor est q̄ ꝓncipal'r respicit penā: ⁊ iste est seruilis vt superi⁹ dictū est. ¶ Alius ꝙ qui vnū oculū hꝫ ad penā sꝫ tñ ꝓncipalior hꝫ ad offensam vitādā: ⁊ hic est initialis. ¶ Tertiꝰ aūt qui vnuꝫ oculū hꝫ respectu offense vitande: aliū respectu reuerētie exhibē de: et hic est filialis. Cuius etsi vsus sit in refugiēdo vt separet a deo: excellentior tñ ⁊ magis ꝓpiuus vsus est in reuertēdo deū ⁊ in refliēdo a summa maiestate ꝙ ꝑpriā paruitatē. Et hic quidē vsus fuit in xp̄o de quo dr Esa. xj. Requiescet sup eū spūs timoris dñi. Et est in sanctis angelis: ⁊ erit in oībus beatis: qui etiā nominari potest timor reuerētialis. Et quātū ad istū oculum et vsum manet domū timoris in patria. Quantū ꝙ ad alios inferiores tollit: q: isti cōpetunt ei ꝑm statū impfectionis. Quia ꝙ remanet ei vsus principalis: hinc est ꝙ non dicitur euacuari: sꝫ magis perfici ⁊ saluari. hec Boñ. Ergo vt inquit ps. cxj. Beatus vir qui timet dñm. Qr timor dñi expellit peccatum. Eccli. j. Et qui timent dñm pparabunt corda sua: ⁊ in ꝓspectu illius sanctificabunt animas suas. Eccli. ij. Et q̄ timet deum faciet bona. Eccli. xv. Et vt Iero. inquit in epistolis. Timor virtutuꝫ custos est securitas ad lapsum facilis. Ergo procuret vnusquisq̄ timere deū vt sic illum collaudet et benedicat qui timentibus se largiter in presenti gratiam: ⁊ in futuro gloriam: in qua omnes sancti exhibebunt ei cum gaudio timorem ⁊ reuerentiam per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Feria tertia post dñicā in q̄nquagesima de ieiunio: ad quod penitētes debent animari. Sermo. xvij.

CONuertimini ad me in toto corde vestro: in ieiunio ⁊ fletu ⁊ planctu. Dei viuētis ad peccatores verba sunt ista originaliter Johel'. ij. Propterā est sancte quadragesime deuotissimū tempus in quo sancta mater eccl'ia cūctos fideles inducit ad penitentiam hortaturq̄ maxime vt cōmissas culpas ieiunando abluant ⁊ expurgent. Ueruntū vt Iero. dicit ad Palmachiū ⁊ Occeanum. Quoꝝ deus venter est cultū nolunt amare ieiunium. Sunt nōnulli q̄ ieiunia spernūt: ieiunare nolūt: irridēt ieiunātes: ⁊ qō his deterius est de ieiunio falsa predicāt ⁊ loquunt: Aiunt enī ad nihil fore vtile ieiuniū neq̄ deo gratum stomachū affligere fame abstinereq̄ a cibis quos deꝰ creauit ad vtēdū: neq̄ sapientis est: aut boni viri esse dicūt vt se fame macerando corpus velit perimere ante tempus. Quapropter in hoc sermone de ieiunij laudibus verba facere arbitratus sum perutile ac necessariū. Nā ad illud per os ꝓphete Johelis inuitat nos spiritussanctus: vt ꝓz in verbis premissis in themate. In quibus de ieiunio tria mysteria proponimus contemplanda.

Primum dicitur distinctio.

Secundū institutio.

Tertium cōmendatio.

¶ De multiplici ieiunio: ⁊ quid est ieiunium prout est pars penitētie siue ad⁹ satisfactionis. Capm. j.

PRimū mysteriū cōtēplandū de ieiunio dicitur distinctio Ut enīꝫ pōt colligi ex dictis Alex. in. iiij. volumine sum. ⁊ Rich. in. iij. di. xv. triplex est ieiunū.

Primū dicit naturale.

Scōm generale.

Tertium speciale.

¶ Primū est ieiunū naturale cū q̄s nō comedit de nocte nec mane cum statim surgit de lecto: nec in loco aut ꝛpe quo

edere nō licet nisi vrgēte necessitate. Tale ieiuniū nō est meritoriū: qr in his que insunt a natura nec laudamur nec vituperamur: vt pz ex. ij. Ethi. ¶ Scdm est ieiuniū generale: qñ scilz abstinemus a pctis ⁊ ab offensione dei. Et de h̄ inquit Aug. sup Job. ⁊ ponit̄ de cōse. di. v. c. ieiuniū. Jeiuniū magnum ⁊ generale est abstinere ab iniq̄tatib⁹ ⁊ ab illicitis voluptatib⁹ seculi. Et de hoc loquit̄ Pius papa. de cōse. di. v. c. nihil. di. Nihil prodest hoī ieiunare ⁊ orare ⁊ alia bona religionis agere: nisi mēs ab iniquitate ⁊ ab obtrectationib⁹ lingua cohibeatur. Glo. v̄o sup dicto. c. in v̄bo pdest. dicit ad vitā eternā. vt de peni. di. ij. c. vt cognouerūt. §. opponit̄. ⁊ di. iij. c. si q̄s autem. Tñ ⁊ nos declarauim⁹ ad quid valēt bona opa in pctō mortali facta. De ieiunio etiā isto gñali Amb. in homel. di. lxxxvj. c. q̄d prodest. sic loquit̄: Quid pdest ieiunare visceribꝰ et luxuriari venatibꝰ: abstinere a cibis ⁊ errare pctis? An putatis illū ieiunare fratres q̄ primo diluculo nō ad ecclesiā vigilat: non beatoꝝ martyrū sctā loca perquirit: sed surgēs cōuocat seruulos: disponit rhetia: canes pducit: salt⁹ siluasq̄ plustrat De hoc siquidē si loquit̄ Greg. ī homel. quadragesime. Jncassum caro atterit̄ si a prauis voluptatib⁹ animus nō refrenatur. Hiero. etiā de hoc sic scribit: Tūc preclara est apud deū abstinētia corporis cū anim⁹ ieiunat a vitijs. ¶ Tertiū est ieiuniū speciale. Qd̄ sic Alex. diffinit in. iiij. summe. Jeiuniū est abstinentia a cibo ⁊ potu s̄m formam eccl̄ie intuitu satisfaciendi vel vitandi pctm̄: vel acq̄rendi vitā eternā. Ex qua diffinitiōe habet̄ ꝙ materiale ī ieiunio ē abstinere a cibo ⁊ potu: s̄m formā ecclesie: formale v̄o vt id bono aīo ⁊ recta intentione fiat. Propterea ieiunātes cū intēsiōe corrupta ⁊ vitiosa ⁊ deprauata dānant̄ a xp̄o: qui ait Mat. vj. Cū ieiunatis nolite fieri sicut hypocrite tristes: exterminant enim facies suas vt appareāt hominibus ieiunātes. Amē dico vobis qr receperunt mercedē suā. Tu aūt cū ieiunas vnge caput tuū ⁊ faciē tuā laua ne videaris hoībus ieiunās sed patri tuo qui est in abscōdito: ⁊ pater tuus q̄ videt in abscōdito reddet tibi. Jeiunium ergo hypocritarū infructuosum est: qr deficit in eo rō formalis virtuosi ieiunij Jeiunātes v̄o cū intētione recta ad reprimēda vitia carnis: ⁊ ad satisfaciēdū deo virtuose facere cōprobātur: qm̄ s̄m Tho. ij. ij. q. cxlvij. Abstinentia hoc modo cōsiderata est pars subiectiua temperantie: ⁊ habet rōnem timoris.

¶ De institutione ieiunij quadragesimalis ⁊ quattuor temporum: aliorūq̄ ieiuniorum. Cap. ij.

Secūdū mysterium principale dicitur institutio. Possumus enim distinguere triplex ieiunium ab ecclesia institutum.

Primū d̄r quadragesimale.
Scdm temporale.
Tertium particulare.

¶ Primum est ieiuniuz quadragesimale: qd̄ congrue institutum est adhuc triplici ratione.

Primo rōne tēporis.
Scdo numeri.
Tertio termini.

¶ Primo q̄dē rōne tp̄is quadragesimale ieiuniū est cōueniēter tp̄e veris institutū. Primo ratione trāsgressiōis primoꝝ parētum q̄ peccauerūt in vere s̄m Alex. ij. volumine summe. Et si diceret̄ vñ pbari posset ꝙ tp̄s veris fuit illud in quo peccauit Adā: ego rñdeo ꝙ hoc colligi pōt ex quadā historia quā memini me legisse rome in quodā Jsidori etymo. li. viij. existēte in bibliotheca de araceli. Qd̄ iō dico qr in alijs libris eiusdē Jsidori hoc non viderim: d̄r ergo ibi ꝙ post ascēsionē dñi saluatoris apl̄i occupati in p̄dicatione euāgelij nihil de obseruantia pasche: qua. s. die celebrari deberet tradere potuerūt. Cū v̄o ipsi ex h̄ mūdo trāsissent p vniuersuz orbē diuersa introducta fuere ieiunia: ⁊ oīs gallia

vnū diē anni.i.octauo Kal'.aprilis pascha tenebat. Oriētales v̄o sicut historia Eusebij cesariēsis narrat.quocunq; die mēsis martij luna.xiiij.venisset pascha celebrabāt. In italia aūt alijs plenos quadraginta dies ieiunabāt. Alij dicebāt octo dies in q̄bus mūdus concludit sibi sufficere ieiunare. Alij quia dn̄s quadraginta dies ieiunasset: alij quadraginta horas abstinere deberēt. Cū he tales obseruationes ꝑ singulas prouincias tenerent: rome meror erat sacerdotibus vt vbi erat vna fides dissonarent ieiunia. Tūc papa victor romane vrbis ep̄s direxit vt daret autoritatē ad Theophilū Cesaree Palestine ep̄m: q; tūc in hierosolyma ecclesia metropolis dicebatur: vt inde paschalis ordinatio ꝓueniret: vbi xp̄s in carne fuisset versatus. Accepta itaq; autoritate Theophilus tantū opus sibi iniunctū ꝯsiderans nō solū sue patrie: sz ⁊ aliarū ꝓuinciarū: q̄plures ep̄os ⁊ viros sapiētes ad consiliuz conuocauit. Cūq; grandis illa multitudo erudissimoꝝ viroꝝ fuisset in vnū collecta. ꝓtulit Theophilus ep̄s autoritatē ad se directā: ⁊ qd̄ erat sibi iunctum patefecit. Tunc pariter oēs illi viri docti dixerūt Primuz nobis dic quid a nobis petis. Theophilus dixit eis. Quem diē p̄mū creditis in mundo creatū? Et cōcordarūt oēs diē dn̄icum. Theophil⁹ ep̄s dixit? Quomodo hoc probare potestis? Responderunt illi. Ex autoritate diuine scripture que ait: Factum est vespere ⁊ mane dies prim⁹. deinde secūdus: deinde tertius: quartus: quint⁹: sext⁹: ⁊ septimus. in quo quieuit deus ab oī opere suo quē diē sabbatū appellauit. Cū ergo sabbatū dies sit nouissim⁹ q̄s potest esse p̄or nisi dominicus? At theophilus acceptauit. Sed iterū interrogauit de tp̄e quid vobis videt. Quattuor enī tp̄a in anno accipiūtur. Ver: estas: autūnus: et hyems. qd̄ ergo tp̄s creditis: primū factū? Ep̄i respōderūt. Ver. Theophilus dixit: Probate qd̄ dicitis: Et illi. Habemus scripturā q̄ ait: Germinet terra herbā virētē ⁊ afferētē semen ꝟm genus suū: lignūq; pomiferū faciens fructū: ⁊ hoc tp̄e veris videmus fieri. Theophilus dixit: Verū est tn̄ qm̄ tribus mēsibus veris tp̄s accipitur: quo loco mūdus cepit esse: in p̄ncipio medio vel in fine? Ep̄i rn̄derūt. In eq̄noctio.i.octauo Kal'.aprilis. Theophilus dixit: ꝓbate qd̄ dicitis: At illi. Ex scriptura dicēte Gen̄.j. Fecit de⁹ lucē ⁊ vocauit diē: fecit tenebras ⁊ vocauit noctē: ⁊ diuisit de⁹ lucē a tenebris. Theophilus dixit: Ecce de die ⁊ tp̄e ꝓbastis: de luna q̄d vobis videtur? Quō dicitis fuisse creatā crescentē: an plenā an minuentē? Ep̄i rn̄derūt. plenā dicēte scriptura Gen̄.j. Fecit de⁹ duo luminaria magna ⁊ posuit ea ī firmamēto celi: vt lucerēt sup̄ terrā. Lumīare maius vt p̄esset diei: et luminare min⁹ vt preesset nocti. Et cū tali inuestigatiōe ī illo cōcilio statuerūt pascha nō debere celebrari ante.xj. Kal'. April'. Multaq; alia ordinauerūt ad pasche celebritatē ꝑtinētia. Quare clare pz q̄ p̄mi parētes tp̄e veris ī principio mūdi q̄ in paradiso terrestri fuerāt collocati diuinū ꝯtēpserūt p̄ceptū. Et iō tali tp̄e xp̄s mortuus est ⁊ in carne cū hoīb⁹ ꝯuersat⁹. Scd̄o tēpus veris ꝯueniēs fuit quadragesimali ieiunio: q; tūc maxīe insurgūt ⁊ inualescūt motus carnales. Tertia ratio est ꝓpter memoriā dn̄ice passionis q̄ celebrat in vere. Nā vt inquit Aug̃.xviij.li. de ciui. dei.c.liiij.mortu⁹ est xp̄s.viij. Kal'. Aprilis. Scd̄o ieiunium quadragesimale est ꝯueniēter institutū rōne numeri dierū. Nā numero quadragenario institutuz est: q; deo tenemur reddere decimas: ⁊ decima pars dieꝝ anni sunt.xxxvj.dies. ⁊ q; tenemur satisfacere ꝓ trāsgressione decalogi ꝟm inordinationem q̄ttuor affectionū: superaddunt quattuor dies ad designādum ieiuniū purgatiuū esse inordinationis quattuor affectionum. Et oīa hec colligunt ex dictis Grego. in c.q̄dragesima.de cōse.di.v. Propterea

numerus ille quadragenarij est penalitatis ⁊ afflictionis. Quadraginta enim dieb⁹ ⁊ quadraginta noctib⁹ pluit deꝰ aquas diluuij in penam mūdane corruptionis: vt pꝛz Gen.vij. Quadraginta annis per desertū vagauerūt filij ysrael vbi mali afflicti sunt et mortui: ⁊ alij p illā peregrinationē meruerūt: vt patet lib. Numeroꝝ.xiiij.c. Quadraginta diebus ieiunauit moyses vt legē dñi mereretur accipere. sicut scribit Exodi.xxiiij. Quadraginta dies dati sunt niniuitis ad penitēdū. sicut notat Jone.iij. Quadraginta dieb⁹ helias peregrinatus est vsq; ad montem dei oreb.iij. Reg.xix. Quadraginta diebus xp̄s ieiunauit in deserto. Matth.iiij. Quadraginta diebus stetit post resurrectionē anteq̄ celos ascēderet. Act.j. Jō ꝑm hūc numerū quadragenariū dierū quadragesimale ieiuniū est institutū. De q̄ sic cātat ecclesia. Lex ⁊ pphete primitus hoc ꝓtulerūt: postmodū xp̄s sacrauit omniū rerū atq; factoꝝ tēpoꝝ. Tertio ieiuniū quadragesimale fuit ꝓuenienter institutū ratione termini q⁹ interpolatim nō continuū: determinatū ad tp̄s nō perpetuū. Qđ factū est ꝑm Alexā. in.iiij.tū ꝓpter hūane infirmitatis debilitationē: tū ꝓpter fastidiū cōtinue afflictiōis: tū ꝓpter annihilationē deuotiōis. Nā cōtinuū ieiuniū et perpetuū debilitas hoīs sustinere nō posset: sed illum discrimini disponeret. Fastidiū afflictionis nimis fatigaret ⁊ impatiētiā induceret: ⁊ deuotio ieiunādi periret. Si aūt quereretur quare die dñica nō ieiunamus. Respōdet Alex. ꝙ hoc fit in memoriā letitie dñice resurrectionis. Dr̄ em̄ in decreto. c. Jeiuniū. de ꝯse. di. iij. Jeiuniū dñice diei ⁊ quinte ferie nemo celebrare debet: vt inter ieiunium xp̄ianoꝝ ⁊ gentilium: ⁊ veraciter credentiū ⁊ infideliuꝫ atq; hereticoꝝ vera ⁊ nō falsa discretio habeat. hec ibi. Ꝛpe tñ quadragesimali diebus dñicis abstinemus a carnib⁹ ⁊ lacticinijs vt ieiunium nostrū conformꝫ sit ieiunio xp̄i quātū cōgruit. ¶ Secundo principaliter institutum fuit ieiuniū tpale. s. quattuoꝝ tēpoꝝ ab ecclia de quo sic dicit Calixtus papa. lxxv j. di stin. c. j. Jeiunium q̄ ter in anno apud nos celebrare didicisti conuenientius nūc per quattuoꝝ tpa fieri decernimus vt sicut annus ꝑ quattuoꝝ voluit̄ tpa: sic nos quaternū solenne agamus ieiuniuꝫ per quattuoꝝ anni tēpora. Assignaturꝝ a doctoribus ratio quare in istis quattuoꝝ tēporibus ieiunamus: videlꝫ vt emēdemus q̄ in istis quattuoꝝ tēporibus pcā cōmisimus. Et fiūt ꝑ tres dies vt satisfaciamus in die: qđ delinquimus in mēse: ⁊ fiunt in feria quarta: q⁹ tunc dñs a iuda traditus fuit. Jn sexta q⁹ crucifixus. Jn sabbato q⁹ iacuit in sepulcro: ⁊ tristes fuerūt apli de nece dñi. ¶ Tertio institutū est ab ecclia ieiuniuꝫ particulare. s. in vigilijs quarundā festiuitatū. Nā vt scribit Johānes beleth. Mos fuit antiq̄tus vt in ꝑcipuis festiuitatibus sctoꝝ hoies cū vxoribus ⁊ filiabus ad eccliam venirēt: ⁊ ibi cū luminaribus pnoctarent: sed q⁹ multa adulteria in his vigilijs fiebāt: statutū fuit vt vigilie in ieiunia ꝙuerterent. Nomē tñ antiquū retentū est: q⁹ nō ieiunia sꝫ vigilie appellantur.

¶ De laudib⁹ ieiunij: qđ verbis ⁊ exemplis cōmēdat ab oibus sctis tā veteris ꝙ noui testamēti. Cap. iij.

Tertium mysteriū contēplandum de ieiunio ꝛ cōmendatio. Nā lꝫ multa sint q̄bus ieiunium ⁊ abstinētia cōmendari posset: tamen laudes eius accipiemus a tribus.

Primo a gētibus ⁊ pbis.
Scđo a patribus ⁊ pphetis.
Tertio a doctoribus ⁊ sanctis.

¶ Primo accipim⁹ laudes ieiunij ⁊ abstinentie a gētilibus ⁊ pbis. Ipsi em̄ suo mō abstinentiam magnificare studuerunt. Unde Valerius maximus cōmēdat mulieres romanas que abstinebāt a vino. Jnq̄t em̄ li. ij. Fuit antiquorum illa simplicitas i cibo capiēdo hu

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

manitatis simul ⁊ cōtinētie iudex certissima. Nā maximis viris prādere ⁊ cenare in ꝓpatulo nō erat verecūdie: qz nec illas epulas habebāt quas oculis ppli subiacere erubescerent. Vini vsus olim romanis feminis ignotus fuit ne scz in aliqō dedecus ꝓlaberent: qz primus a libero pre intēperantie gradus ad incōcessam venerē esse cōsueuit. Dicearchus vt ait Viero. contra Jouinianū in li. antiquitatū laudat aurea secula saturni: qm cū tūc oia humus funderet nullus comedebat carnes: sed vniuersi viuebant pomis ⁊ herbis q̄ terra spōte gignebat Xenocrates phs de triptolemi legibus tria tm̄ pcepta in templo Eleusine residere scribit: Venerandos deos: honorādos parētes: ⁊ carnibus nō vtēdū. Tullius i li. q. tus. cōmemorat: ꝙ Lacedemonij magis parsimonia delectantur. Huius rei Xenophon Theophrast⁹: ⁊ pene oēs greci scriptores testes sunt Cherimō hist⁹icus vir eloquētissimus narrat de vita antiquorum egypti sacerdotū q̄ oibus mūdi curis postpositis semp dū in tēplo fuerūt ⁊ rerū naturas causasq; ac rōnes syderū cōtēplati sunt: nunq̄ se mulieribus miscuerunt: nunq̄ cognatos seu ꝓpinquos ac liberos quidē viderūt ex eo tē pore quo cepissent diuino cultui deseruire: ⁊ carnibus ⁊ vino semp abstinuerunt. Pane raroveſcebant ne onerarēt stomachū: ⁊ si qñ comedebāt tonsuz pariter ysopum sumebāt in cibo: vt escaz grauiorē illius calore decoquerent. Eubolus quoq; qui hist⁹iā Mithridatis multis voluminibus explicauit: narrat apud persas tria esse magorū genera: quoz primi q̄ sunt doctissimi ⁊ eloquētissimi excepta farina ⁊ holere nihil amplius in cibo sumebāt. Euripides i creta iouis ꝓphetas nō solū carnibus: sz coctis cibis abstinuisse refert Barzafrines vir babylonic⁹ in duo genera apud indos gymnosophistas diuidit: quorū vnum appellat Brachmanas: alterum Samaneos: qui tante continentie sunt vt pomis arborum iuxta gangē fluuiū alantur. De brachmanis etiam scribit Didymus in epla ad Alexādrū: ꝙ pura ⁊ simplici vita viuūt: nullis rerū capiūtur illecebris: nihil appetūt amplius q̄ nature ratio flagitat. Nulla apud eos mo: boz genera: nullus medicine vsus qz pfimonia est illis medicina. Si ergo tm̄ gētiles hoies abstinebāt vt munda nā sapiētiā acq̄rerent: q̄d nos agere debemus vt in vera sapiētia ꝓficiamus. Audiuimus em̄ quāta apud illos habita sit abstinentia. Scō accipimus laudes ieiunij a pribus ⁊ ꝓphetis veteris testamenti apud quos nō parū celebre est reputatū. Vñ ps. xxxiij. Dauid ait: Humiliabā in ieiunio aiam meā. ⁊ Joel. j. Sctificate ieiuniū. ⁊ Tob. xij. Bona est oratio cuz ieiunio, ⁊ Judith. iij. dr de filijs israel qñ timebant impetuz Holoferni. Humiliauerunt animas suas in ieiunijs ipsi ⁊ mulieres eoz. ⁊ de Judith. viij. c. dr: Jeiunabat oibus diebꝰ vite sue ꝓter sabbata ⁊ Neomenias: et festa domus israel. Et. j. Reg. vij. qñ filij isrl̄ ꝓliaturi erāt cū philisteis ieiunauerūt inquit scriptura in die illa ⁊ dixerūt: Tibi peccauimus dñe. ¶ Tertio accipimus laudes ieiunij ⁊ abstinentie a doctoribus ⁊ sctis. Oēs nāq; doctores ecclesie abstinentiā ⁊ ieiunia miris efferūt laudibus: quoz dicta elegātissima adducent in sequēti sermone cuz dicet de fructibus ieiunij. Nūc ho tm̄ cōtemplari sufficiāt sctōz exēpla q̄ ieiunādo ⁊ orādo carnē suā crucifixerūt cū vitijs ⁊ cōcupiscētijs. Refert Eusebius i. iij. li. Eccl. hist⁹ie: ꝙ inter sctos egyptios quos euangelista Marcus instituit vinum aut carnes nemo gustat: tm̄ aqua est eis potus: ⁊ panis cū sale ⁊ ysopo cibus. Itē Viero. ad Eusebiū cū vitā cōmendasset cenobitarū ꝙ apud eos vsitur pane leguminibus ⁊ holeribus: subiunxit. Ad tertiū genus venīt quos anachoritas vocāt q̄ de cenobijs exeuntes: excepto pane ⁊ sale amplius ad deserta nihil p;oferunt. Huius vite auto:

Paulus: illustrator Antonius: ⁊ vt ad superiora coscendā pūceps Johānes baptista fuit. Et idē scribēs vitā Pauli p̄mi heremite sic inq̄t de illo. Oēm in oronibus in solitudine durit etatē. Cibum ⁊ vestimētū ei palma p̄bebat. Qz ne cui impossibile videaf: iesum testor ⁊ sctōs angelos vidisse me monachos: e q̄bus vn⁹p triginta annos pane hordeaceo: ⁊ aqua lutulenta virit. Quid dicemus de abstinentia oīm cōfessoꝝ xp̄i hilarionis: Agatonis: Amonis: Serapionis: Basilij: Benedicti: Frāciſci: omniūq̄ alioꝝ. Nullus etenī inuentus est q̄ in delitijs seruierit deo. Jō ptz p oīa exēpla tā xp̄ianoꝝ q̄m iudeoꝝ: siue etiaz gentiliū q̄ abstinētia sublimanda est ⁊ nō spernēda. Habemus exēpla auium que fame ⁊ abstinētia amicabiles fiūt hoibus ⁊ familiares: ergo p̄m intentionem spūſſcti ſctā ecclesia dirigentis disponamus mētē ⁊ aīum vt inchoemus hoc sacratissimū quadragesimale ieiunū: quo mediāte obtinebimus hic gratiā: ⁊ in futuro gloriā: quā nobis largiatur clemētissimus deus: cui est honor ⁊ gloria p̄ infinita secula seculoꝝ. Amen.

¶ Feria quarta cinerū: de ieiunio ad q̄ō maxime tali die ecclia conuocat ⁊ inuitat fideles. Sermo. xviij.

Thesaurizate vobis thesauros in celo ꝺba sunt saluatoris nostri originaliter Matth. vj. ⁊ in euāgelio hodier. Ecce aduenerūt dies pnie ad redimenda pcā: ad saluādas aīas. Hodie nāq̄ initiū est sacri quadragesimalis ieiunij de quo cantat eccl̄ia. Paradisi portas ieiunij xp̄s nobis operuit. Jccirco cū oī sollicitudine ⁊ deuotione vigilare debemus ad ieiunia venerāda: q̄m p̄ ipsa acquirim⁹ thesauros regni celoꝝ. Et q̄m sapiētissimus oīum magister in verbis allegatis in themate ꝓuocat nos: vt de futura vita nobis ꝓuideamus: iō i hoc sermone fideles xp̄i ad ieiunij reuerētiā p̄cipuam merito inducemus. Videbimus aūt de ipso ieiunio adh̄uc tria mysteria p̄incipalia.

Primū ꝺr cōditionis.
Scōm obligationis.
Tertiū fructificationis.

¶ De cibis a quibus abstinēdum est in ieiunio: ⁊ de tempore siue hora comedēdi diebus ieiunioꝝ ⁊ quare nō est determinata quātitas cibi sicut vicissitudo comedendi. Cap̄. j.

Primū mysteriū videndū de ieiunio ꝺr ꝺditio. Scōm enī ecclie ordinationē triplex cōditio ponit de ieiunio.

Prima ꝺr qualitas.
Scōa tēporalitas.
Tertia quantitas.

¶ Prima cōditio ꝺr qualitas: q⁹ in ieiunio p̄m formā ecclie abstinēdum est ab aliquibus cibis: vt puta carnibus: ouis ⁊ lacticinijs. Ova ꝺo ⁊ lacticinia interdicunt ieiunātibus inquātuz sunt orta ab aīalibus carnes habētibus: sicut ptz di. iij. c. deniq̄z. Notādum tn̄ q̄ in ieiunio quadragesime interdicunt vniuersaliter oīa supradicta sicut no. de conse. di. iij. c. Nō opz. Piscū tn̄ esus vt sit in firmitatis solaciū nō vt luxurie pariat incentiuū cōcedit. Et ly esset a marinis beluis abstinendū: tn̄ de consuetudine est tolerādū: q̄m qui nimis emūgit elicit sanguinem: vt ptz in. d. c. deniq̄z. Jn alijs ꝺo ieiunijs abstinētia a carnibus semp̄ p̄cipit. Ab ouis autē ⁊ lacticinijs nō nisi p̄m cōsuetudinē p̄rie. Nam dicit Piero. lxxvj. di. c. Utinā. ⁊ ex̄ de sepulturis. c. certificari. Unaquēq̄ p̄ria abundat suo sensu. Cōcordat his Rich. i. iiij. ⁊ Tho. ij. ij. q. clvij. ar. viij. in responsione ad. iij. ar. Sed dubitari p̄ōt cur ieiuniorum tpe nō p̄cipit abstinentia ab vsu vini cū de illo tot mala dicāt. Nā sapiens Prouer. xx. ait: Luxuriosa res vinū ⁊ Eccl. xxxj. Multos exterminauit vinū ⁊ Paulus Ephe. v. Nolite inebriari vino in quo est luxuria. ⁊ Piero. ad Eustochiū. Hoc moneo hoc obtestor vt spon-

sa xp̄i vinū fugiat ꝑ veneno. Et idē ad
furiā. O filia si apl's castigauit corpus
suū ⁊ in seruitutē redegit: quō tu iuuē
cula adhuc in feruore iuuētutis posita
dapib⁹ ⁊ vino plena poteris esse de ca-
stitate secura. Idez insup inter ceteras
sctē Paule laudes hanc ipse enumerat
singularem: qꝛ. s. a vino abstinētissima
fuit. Inq̄t em̄ in descriptione eius vite.
Sic referā qđ expertus sum. Mēse iu-
lio feruentissimis estibus incidit in ar
dorē febris: ⁊ post desperationē cū dei
misericordia respirasset: ⁊ medici sua-
derēt ob refectionem corporis vino esse
opus tenui ⁊ paruo ne aquā bibens in
hydropē verteret: ⁊ ego clam btm̄ Epi
phaniū papā rogarē vt eā moneret im
mo cōpelleret vinū bibere: vt erat pru-
dens ⁊ solertis ingenij statim sensit in-
sidias ⁊ subridēs inimicū esse qđ ille di
ceret intimauit. Quid plura? Cuz btūs
pōtifex post multa hortamēta exijsset
foras querēti mihi quid egisset. respon
dit. Tātū ꝓfeci vt seni homini pene per-
suaseriz ne bibat vinū. Silr ad laudem
abstinētie multorū sanctorū vita indu
citur ꝙ vinū nō gustauerint. Ergo si tā
celebris est illa abstinētia videret ꝙ sa
lubriter fuisset p̄ceptū vt ieiunātes vi-
num nō biberēt. ¶ Respondet ad hoc
Alex. i. iiij. summe. ⁊ Rich. dis. xv. quar
ti. ꝙ esus carniū magis cōmouet cōcu
piscentiā q̄ vini potus: qꝛ cū ad incita
tionē cōcupiscētie cōcurrāt tria. s. abun
dantiā caloris: ⁊ spirituū ⁊ seminis. Ex
esu carniū multiplicatur semē qꝛ in eis
est multū de nutrimēto: ⁊ iō ex earum
esu maxime multiplicat̄ supfluitas ter
tie digestionis q̄ seminis est materia.
Ex esu vitulorꝫ multiplicat̄ abūdantia
grossorꝫ spūum. Ex potu vini abūdātia
caloris. Et abūdātia seminis magis est
incentiua cōcupiscētie q̄ abūdantia ca
loris maxime causati ex potu vini: qꝛ il
la cito euanescit ⁊ calor in semine ma-
net. Licz ergo vinū ꝓuocatiuū sit ad li-
bidinem: non tn̄ sicut carnes. Iō ecclia
iniunxit abstinentiā a carnibus ⁊ nō a
vino. Et si adhuc querat̄ quare nō a vi
no. Dicit Alexā. ꝙ h̄ factū est ꝓpter in-
firmorꝫ reunitionem: qꝛ multi fuissent
obediētie cōtemptores: cū tolerabilius
sit a carnibus q̄ a vino abstinere. Etiā
sic institutū est ꝓpter necessitatez dige-
stionis. Multi em̄ habent debilem sto
machū q̄bus necessari⁹ est vsus vini ꝓ-
pter digestionē ꝑficiēdā. ¶ Scđa condi
tio ieiunij đr tꝑalitas. Naz ꝟm Tho. ij.
ij. vbi. s̄. ieiunātibus assignat̄ tp̄s com
edendi. s. hora nona. Cū em̄ ieiuniū or-
dinet̄ ad deletionez ⁊ cohibitionē cul-
pe: opz ꝙ aliquid addat̄ supra cōem cō
suetudinē: ita tn̄ ꝙ ex hoc nō multū na
tura grauet̄. Est aūt debita ⁊ cōis con-
suetudo hoībus comedēdi circa horam
sextā: tū qꝛ iā videt̄ esse completa dige-
stio nocturno tꝑe naturali calore interi
us reuocato ꝓpter frigus noctis circū
stans: tū etiā qꝛ tūc natura corporis hu
mani indiget iuuari. Ut ergo ieiunan-
tes aliquā afflictionē sentiāt cōuenien
ter eis taxat̄ hora nona: que cōueniens
est mysterio passionis xp̄i que cōpleta
fuit hora nona qn̄ inclinato capite tra-
didit spm̄: hora aūt illa determinatur
ꝟm grossam estimationē. Si ꝟo dicere-
tur ꝙ status veteris testamenti est ꝑfe
ctior q̄ noui. Sed in veteri testamento
ieiunabant a vespera diei precedentis
vsq̄ ad vesperam diei sequentis: vt pt̄z
Leuit. xxiij. Ergo sic debet fieri in nouo
testamēto. Respōdet Tho. ꝙ status ve
teris testamēti cōparatur nocti: status
ꝟo noui cōparatur diei ꝟm illud Rom.
xiij. Nox p̄cessit dies aūt appropinqua
uit. Iō in veteri testamēto ieiunabant
vsq̄ ad noctē: nō aūt in nouo. Notādū
tn̄ ꝟm Alex. ꝙ hora nona nō est in p̄ce-
pto: vel si sit in precepto: qꝛ hz magnaz
latitudinē nō est determinata: iō si quā
doq̄ preueniat̄ vel ꝓlonget̄ cā necessa
ria vel rōnabili nō ex hoc ieiunans pec
cat mortalr. Uñ qn̄q̄ religiosi possent
ita mane surgere ⁊ tātū fatigari añ ho-
rā sextā q̄ ex dispēsatiōe ordis possent
anticipare horaz nonā. De ꝓlōgatione

aũt hore: qꝛ ex comestione post horã nõ nam nõ auferat pena: sed potius augetur ⁊ est magis supererogare q̃ a debito deficere. Similiter q̇ nulla hora cõedit nõ deficit: sed magis superogat. h̄ Alex. ¶ Tertia cõditio ieiunij d̄r quantitas. Ordinauit em̄ ecclesia ꝙ semel cõedatur in die nõ aũt pluries ⁊ qualibet vice parum: qꝛ nõ potuit determinare in ieiunio quantitatẽ põderis: cũ vnus s̄m nature sue qualitatẽ magis cibo indigeat q̃ alius: sed bñ quãtitatẽ vicissitudinis. Excessus aũt in quãtitate licꝫ minuat meritũ nõ tñ soluit ieiuniũ: nisi esset nimius ⁊ immoderatus vt si aliquis excederet in quãtitate cibi notabiliter multiplicãdo fercula comedẽdo varia cibaria: deuorando vsq̃ ad summũ ventris vt detineat tp̄s ne affligatur. Talis inquã soluit ieiunium ⁊ decipit seipsum. Unde Augu. in sermone de q̃dragesima ait: Sunt quidam obseruatores quadragesime delitiosi potius q̃ religiosi qui vasa in quibus cocte sunt carnes tanq̃ immunda horrẽtes deuitant: ⁊ in sua carne ventris aut gutturis luxuriam nõ formidant. Ieiunant aũt non vt solitam ieiunando minuãt edacitatem: sed vt immoderate in differendo augeant auiditatem. Artificiosis ⁊ peregrinis cõdimentorum diuersitatibus gulam irritant: tãtũq̃ capiũt mãducando quantum digerere possunt in ieiunãdo. Et Hiero. ad Furiã ait: Nõnulli vitam pudicam appetentes in itinere medio corruunt dum carnium abstinentiam ieiunium putant: et stomachum leguminibus onerãt. Omnia tñ intelligenda sunt cuꝫ discretione: quia vt scribitur. j. q. v. c. presentiũ. Discretio mater est omnium virtutum. Qd̄ ideo dixerim: qꝛ multi indiscretas ieiuniorũ regulas cõsiderantes qñq̃ nimis arta immo eis impossibilia sumunt ieiunia Pro quibus quietandis stat sententia illa Hieroñ. ad rusticum monachũ di. Balneorum fomenta nõ queras qui calorem corporis ieiuniorum frigore cupis extinguere: q̃ ⁊ ipsa moderata sint ne nimia debilitãt stomachũ ⁊ refectionem maiorem poscentia erumpant incruditatem que parens libidinum est. Et idem ad Nepo. de vita clericoꝝ ait: Tantũ tibi impone ieiuniuꝫ quantum ferre potes. Sint pura casta simplicia moderata ⁊ nõ superstitiosa ieiunia. et idem ad Demetriadem virginem inq̇t: Neq̃ v̄o immoderata tibi imperamus ieiunia ⁊ enormẽ ciboꝝ abstinentiam: quibus statim corpora delicata frangũtur: ⁊ ante egrotare incipiunt q̃ sancte conuersationis possint iacere fundamẽta. Ph̄oꝝ quoq̃ sententia est moderatas esse virtutes. Et idem ad Rusticuꝫ monachũ ita scribit: Sunt qui humore cellularum: immoderatisq̃ ieiunijs tedio solitudinis ac nimia lectione dũ diebus ac noctibus auribus suis personant: vertuntur ad melancholiam vt Hypocratis magis fomentis q̃ nostris indigeant monitis. Iccirco seruãda est regula Fulgentij: qui ita scribit ad Probum. Ieiunijs sic est adhibenda temperies vt corpus nostrũ neq̃ saturitas excitet: nec inedia immoderata debilitet. Saturitas facit vt incassum ieiunem⁹: debilitas v̄o ne ieiunare possumus. hec ille.

¶ Qꝛ obligantur homines ad ieiuniuꝫ vel propter preceptum ecclesie: vel propter impositam penitentiã: vel ꝓpter indictionẽ ep̄oꝝ. Cap. ij.

Secũdũ mysteriũ vidẽdũ de ieiunio d̄r obligatio. Obligant̄ siq̇dem hoĩes ad ieiunia sub pena pcti maxime ꝓpter tria.

Primo ꝓpter ecclesie preceptionem.
Scd̄o ꝓpter pnĩe ac voti ĩpletionez.
Tertio ꝓpter ep̄alẽ indictionem.

¶ Primo obligant̄ ad ieiuniũ ꝓpter ecclesie p̄ceptionẽ: qꝛ. s. eccl'ia p̄cipit vt aliqua ieiunia a fidelib⁹ obseruent̄: qꝛ vt scribit̄. xiiij. q. j. c. q̇sq̇s. Quisq̇s p̄ceptꝫ nõ obtẽperat: reus est ⁊ debitor pene. Et parũ post inferius. Qd̄ p̄cipit̄: imperat̄: ⁊ qd̄ iperat̄ necesse est fieri. Et di-

xij.c.ꝓceptis.ꝺ::Preceptis aplicis nō dura ſuꝑbia reſiſtat:ſz ꝓ obediētiā q̄ a ſctā romana eccl'ia ⁊ aplica autoritate iuſſa ſunt ſalutifere impleātur. Et eadē di.c.nō decet. Calixt⁹ papa ait: Sicut dei fili⁹ venit facere voluntatē patris: ſic et vos implete volūtatē mr̄is vr̄e q̄ eſt eccl'ia. Ad idem eſt.c.ſic oēs.xix.di. vbi ſic ꝺ::Sic oēs aplice ſedis ſanctiones accipiēde ſunt tanq̄ ipius diuina voce petri formate. Et idē hr̄ in.c.i memoria in.c.enūero.⁊ in.c.nulli fas.ea dē di. Et hoc colligit ex verbo xp̄i dicentis: Mat.xviij. Qui eccl'iam nō audierit ſit tibi ſicut ethnicus et publican⁹. Sācta ergo mr̄ eccl'ia inſtituit ieiunia quedā ſub ꝓcepto fidelib⁹ obſeruāda. Et primo inſtituit ieiuniū q̄drageſimale:de quo ſuperi⁹ dixim⁹. Clericis autē quibuſcūq; iniūctū eſt ieiuniū q̄quageſimale ſicut ptz di.iiij.c. ſtatuimus. ⁊.c.denicq.ſz cōſiliū eſt nō ꝓceptū.ꝟm glo. Scꝺo precipit ieiuniuz quattuor tēpor.ſicut notat.lxxvj.di.c.ieiuniuz. ⁊.c.ꝓſtituimus.⁊.c.de ieiunio. Tertio precipitur ieiuniū in oīb⁹ vigiliis apoſtolor:philippi ⁊ iacobi ⁊ iobis euāg. dūtaxat exceptis: vt apparet ex̄ de obſer.ieiunior.c.ꝓſiliū. Quarto ꝓcipit ieiuniū in vigilia natiuitatis dñi:q̄ ſi venerit feria ſexta:hi q̄ nec voto nec regula ad abſtinētiā carniū aſtricti ſunt:tali die carnibus vti pñt ꝟm ꝓſuetudinez eccl'ie gñalē:nō tñ reꝑhēdēdi ſunt hi q̄ ab eis ob deuotionē voluerint abſtinere. ex̄ de obſer.ieiu.c.explicari. Quinto precipit ieiuniū in vigi.pētb.lxxvj.di. c.noſſe credo. Sexto precipit ieiuniuz in vigilia aſſumptionis x̄ginis marie. ex̄ de obb.ieiu.c.ſ. Septimo ꝓcipitur ieiuniū in vigilia iobis baptiſte: ⁊ btī Laurētij. Et hoc de ꝓſuetudine approbata q̄ ligat⁊ tenet:vt ptz di.ſ.c.ꝓſuetudo.⁊ di.xſ.c.eccl'iaz.⁊.c.in his. Naz ꝟm Aſtē.in ſum.ſua. Si in aliq̄ regiōe vel dioceſi ſit aliq̄ ieiuniū ꝓſuetū: q̄ tñ non eſt ꝓceptū ꝓ ius ſcriptū: nihilominus ab exiſtentibus ibidē eſt obſeruandū. Nec hoc puto intelligenduz ꝓ illis tm̄ qui in locis illis domicilij habent:ſed etiā ꝓ alys forēſib⁹ ⁊ peregrinis qui eo tpe ibi ſe repirēt. Vñ Aug. xij.di.c.illi aūt.ait: Mater mea mediolanū me ſecuta iuenit eccl'iaz ſabbonō ieiunātē: ceperat fluctuari q̄d ageret. Tūc ego ꝓſiliuz de hac re (btiſſime me morie) ābroſij epi petij. At ille ait: Cuz romā venio:ſabbato ieiuno: cū mediolani ſum:non ieiuno. Sic⁊ tu ad quācūq; forte eccl'iam veneris eius morez ſerua:ſi cuiq̄ nō vis relinquere ſcādalū nec quēq̄ tibi. hec cū mr̄i renūciaſſem libēter amplexa eſt.glo.ꝟo in.d.c. ſup ꝟbovenerſ.dic̄:viatores tenēt ſeq ꝓſuetudinē loci ad quē veniūt. Et hec idē colligit ex.c.q̄ ꝺ mores.di.viij.in tex.⁊ in glo.⁊ in.c.quiſqs.xſ.di. Octauo precipit ieiuniū in vigilia ſcti Bartholomei q̄ ſeruari ꝺz ꝟm cōſuetudinē feſti.d.c.ꝓſiliū. ex̄ de obſer.ieiu. Ieiunia autē triū dierū rogationū añ aſcēſionē dñi que ponunt de cōſe. di.iij.c. rogationes. ꝟm glo. ibidē ſunt de cōſilio nō de ꝓcepto: niſi vbi eſſet ꝺuz de ꝓſuetudine approbata. Sil⁹ ieiunium aduētus ſi eſt in patria de ꝓſuetudine eſt ꝓceptum:aliter nō ꝟm Poſt.licz honeſtū ſit q̄ ieiunēt clerici ⁊ marie preſbyteri. In decretis etiā iueni⁹ q̄ ſit ieiunādū feria.iiij.vſ. ⁊ ſabbato. de ꝓſe. di.iij.c.ieiunia.⁊.c.ſabbato. Vñ iſtud conſiliū eſt:nō ꝓceptū: niſi de ꝓſuetudine approbata. In die⁹ tñ ſabbatis a carnib⁹ abſtinendū eſſe dicit.c.Quia dies.de ꝓſe.di.v. ⁊ hoc vtiq; ꝓſiliū eſt niſi adhuc contrariū videret per conſuetudinē. In oībus ꝟo vigiliis feſtor que ſecunda feria veniunt ieiunandū eſt in ſabbato. vt pz in.c.ex parte.⁊.d. c.conſilium. ex̄ de obſer.ieiu. Notāduz tñ q̄ a precepto ieiunij excuſant ⁊ abſoluūtur qui legitimam cauſam habēt ſiue neceſſitatem vt non ieiunent:quia vt ſcribitur in ſepe alleg.c. conſilium. Neceſſitas legi non ſubiaceꝭ:⁊ in.c.remiſſionē. Neceſſitas nō hz legē.ſ.q.ſ.

Sed caueat vnusquisq; ne decipiat se ipsuz: qm̄ si quis posset ieiunare ꝑ vno floreno lucrādo: posset etiā ieiunare vt impleret ecclesie preceptuz. ¶ Possunt tn̄ aliqui rōnabiliter excusari a ieiunio Et p̄mo excusant̄ pueri qui ꝟm Tho. ⁊ Rich. ꝓpter debilitatē nature indigēt frequēti cibo nō multo sil' sumpto. Indigēt multo nutrimēto ꝓpter virtutē augmēti. Ideo vsq; in finē tertij septēnij: idest. xxj. anni ieiunare nō obligantur. Et ꝑ his est dictū illud Hiero. ad athletā. Ante annos robuste etatis periculosa est teneris abstinētia ⁊ grauis. Tn̄ ꝯueniens est vt ante dictā etatē inducātur hoīes ad ieiuniū: tn̄ propter generalē cōmonitionē et mīe dei impetrationē. sicut d̄r Johel'. ij. Coadunate senes ꝯgregate paruulos ⁊ sugentes vbera. Tū etiā ꝓpter vitioꝝ refrenationē: q: vt plurimū ⁊ maxime tēporibus his iuuenes sunt lasciui ⁊ dissoluti. Ego v̄o dico ⁊ teneo ꝙ ꝯsiderata malicia que in multis supplet etatem ⁊ corruptela detestabili nefandissimorum facinoꝝ q̄ ꝑpetrantur tā a masculis q̄ a feminis ꝙ tales nō solū inducēdi sunt ieiunare: īmo stringēdi sunt quos volētes onus ferre ieiunij etiam ante. xxj. annū ad illud credo fore obligatos sub virtute p̄cepti. Scd̄o excusantur a p̄cepto ieiunij pauperes q̄ nō habēt ad comedēdū in vna comestione sufficiēter. Tertio excusant̄ pegrinantes q̄ ꝓpter laborē nimiū cōmode ieiunare nō valēt. Nec obstat si dicatur ꝙ preceptū cōsilio nō est postponenduz. Cū ergo ieiunare sit in p̄cepto: peregrinari v̄o ad indulgētias est de ꝯsilio: ergo nō vr̄ ꝙ ꝓpter pegrinationem sint soluēda ieiunia: q: vt dicūt Ric. ⁊ Tho. intētio dāt̄ p̄cepta de ieiunijs nō fuit excludere alias pias ⁊ necessarias causas. Secus tn̄ est de p̄ceptis legis nature. Quarto excusant̄ senes ⁊ debiles. Quinto infirmi. Sexto mense nobiliū seruitores: de q̄bus di. Rich. ꝙ si ex cā necessaria p̄ueniūt aliquātulū comedēdi horam ex toto vel modicū p̄bibēdo ne seruiendo deficiant: et hoc faciāt iā positis mensis vel modicū ante: ita ꝙ propter tp̄is cōtinuationē vna mensa habeat deputari: non peccāt: sicut non peccant qui surgunt de mēsa vt ꝑ vino vadāt: vel enxenia deferāt: ⁊ iteꝝ reuertentes ad mēsam ꝯtinuant. Septimo excusantur laborātes qui dietim laborant nec possunt laborare simul ⁊ ieiunare. Octauo excusantur mulieres pregnantes ⁊ que lactant filios. ⁊ generaliter oēs q̄bus legitima adsunt impedimenta. ¶ De dispēsatione tn̄ ieiunij ꝟm Alexā. notandū est ꝙ si euidens cā sit pōt statim hō per seipm statuti obseruantiā p̄terire presertim si nō possit de facili habere recursum ad supiorez. Si aūt causa sit dubia dz homo ad superiorē recurrere qui autoritatē habet in talibus dispensare. Scd̄o obligant̄ hoīes ad ieiuniuz ꝓpter pnīe vel voti impletionē: qn̄. s. quis teneretur ieiunare cū sibi fuisset iniunctum pro pnīa aut voto se obligasset. Tertio obligantur hoīes ad ieiuniū ꝓpter ep̄alē indictionē: qn̄. s. ep̄s in sua diocesi indiceret aliqd̄ generale districtū ieiuniuz ꝑ pace: pro serenitate aeris: pro pluuia postulanda ⁊ hmōi: tunc oēs eius cure subiecti obedire tenētur: vt expresse ponitur de ꝯse. di. iij. c. ꝓnunciandū. ⁊ di. v. c. ieiunia. vbi d̄r: Ieiunia in ecclesia a sacerdotibus ꝯstituta sine necessitate rōnabili non soluantur. hec ille.

¶ Qr ieiuniū fructuosum est ⁊ vtile ad bona tp̄alia: ⁊ ad bona corporalia ⁊ ad bona spiritualia. Capl'm. iij.

Tertium mysterium videndū de ieiunio dicitur fructificatio. Possumus nāq; triplicem eius fructum annotatare. Prim⁹ dicitur corporalis. Secundus temporalis. Terti⁹ spiritualis. Primus ieiunij fruct⁹ dicitur corporalis. Ip̄i etenim corpori prodest tripliciter.

Primo refrenando.

Secundo sonando.
Tertio fortificando.

¶ Primo ieiunij ꝓdest corpori ipsum refrenādo. Nā nullū remediū est ita efficax ad reprimendū carnis rebellionē ad spīm sicut macerare t affligere illā t potissimū p ieiunium. Et quis nō indigeat tali medicina qñ oēs pūguntur ve rantur t agitantur stimulo carnis. Jō Paulus. ſ. Cor. ix. dicebat: Castigo corpus meū t in seruitutē redigo. Et hoc Vieř. ad Rusticū monachū inqt: Vas electionis in cuius pectore christus sonabat: macerat corpus suū: t subjcit seruituti: t tñ cernit naturalē carnis ardorē sue repugnare sniē: vt quod nō vult hoc agere cōpellat t quasi vim patiēs vociferat. t Ro. vij. Miser ego hō qs me liberabit de corpore mortis hui⁹? t tute arbitraris absq; lapsu et vulnere posse trāsire nisi oī custodia seruaueris cor tuū. Et idē in epla ad Furiā de viduitate seruāda. Apls inquit: macerat corpus suuz t ase subjcit impio: ne qō alijs ꝓcipit ipe nō seruet. Et tu adolescentula feruēte cibis corpore de castitate secura es. q. d. non. Et idē in epla ad Eusto. t ponit in. c. Si paul⁹. xxxj. q. v. Si paulus īquit apls vas electionis t ꝓparatus in euāgelio xpi ob carnis aculeos et incētiua vitioz reprimit corpus suū t seruituti subjcit: ne alijs predicans ipe reprobus efficiatur: t tñ videt aliā legē in mēbris suis repugnā tē legi mentis sue t captiuātē se in lege pcti. Si post nuditatem ieiunia fames carceres flagella supplicia ī semet reuersus exclamat Ro. vij. Infelix ego hō quis me liberabit de corpore mortis huius: tute putas securaz esse debere. In epla ad Saluinā de nebridio t viduitate. idē Viero. sic loquit: Sicut irasci hoīm est t irā nō perficere xpiani. Sic oīs caro cōcupiscit ādē ea que carnis sunt: quibusdam illecebris ad mortiferis anime voluptates trahit. Sed nostrū est voluptatis ardorē maiore xpi amore restringere t lasciuiens iumentū frenis inedie subiugare et nō libidinē: sed cibos querat ac desideret et sessorem spiritūscm moderato atq; cōposito portet incessu. Quorsum ista? Ut hominē te esse noueris: t nisi caueas passionib⁹ humanis subiacere. De eodē cuncti facti sumus luto ijsdē compacti exordijs: t in serico t pānis eadē libido dñatur. Nec regum purpuras timet nec mendicoz spernit squalorem: meliusq; est stomachū te dolere ꝙ mētē imperare corpori ꝙ seruire gressura cillare ꝙ pudicitia. Et in epla ad Demetriadē virg. idē di. Ignita sunt diaboli iacula q̄ simul vulnerāt t īflāmāt: t a rege babylonis tribus pueris ꝓparantur: sed qūo ibi quartus spēm hīs filij dei intēsos mitigat ardores: sic in animo virginali roze celesti t ieiunioz frigore puellaris calor extinguit t humano corpori angelorz ꝙuersatio ꝓparatur. Jtez in epla ad Eusto. sic refert. Sollicite ꝓuidendū est vt quos saturitas a paradiso expulit esuries reducat: nō ꝙ deus intestinoz nostroz delectetur rugitū: sz ꝙ aliter pudicitia tuta esse non possit. Proprerea t ipe Viero. in seipo ostendit qō alijs ꝓdicauit. Eius verba sunt ad Eusto. loquentis: Quotiens in heremo ꝓstitutus t in illa vasta solitudine q̄ exusta solis ardoribus horridū monachis prestat habitaculū putabā me romanis īteresse deliciis sedebā solus: q: plenus erā amaritudine. Horrebant saco mēbra deformi: t squalida cutis sitū ethiopisse carnis obduxerat. Quotidie lachryme: qti die gemitus: et si qñ repugnātē somnus imminēs oppressisset: nuda humo vix ossa herentia collidebā. De cibis nō t potu taceo eum etiā languētes monachi aqua frigida vrantur t coctum aliquid accepisse luxuria sit. Ille igitur ego qui ob gehenne metū tali me carceri dānauerā: scorpionū tātū socius t ferarū sepe chorus: intererā puellarū: pallebāt hora ieiunijs t mens desiderijs estuabat t in frigido corpore t sic eo iā carne

premortuo: sola libidinum incēdia bulliebant. Itaq; omni auxilio destitutus ad iesu iacebā pedes rigabā lachrymis ⁊ crine tergebā: ⁊ repugnātem carnem hebdomadaꝝ inedia subiugabā. Non erubesco ꝯfiteri infelicitatis mee miseriaꝫ quin potius plāgo nō esse quod fuerim. Memini me clamātē diem crebro iunxisse cū nocte: nec prius a pectoris cessasse verberib⁹ q̄ redire dño impetrāte tranquillitas. Ip̄am quoq; cellulā meā quasi cogitationum mearum cōsciētiā ꝑtimescebant: ⁊ mihimet iratus ⁊ rigidus solus deserta penetrabā. Sicubi ꝯcaua valliū aspera montium rupiū prerupta cernebā: ibi me orōnis loc⁹. Et vt mihi testis est dñs post multas lachrymas post celo oculos inherētes nōnūq; videbar mihi īteresse agminibus angeloꝝ. hec Hiero. Sed q̄d de alijs omnib⁹ sanctis dicā. Nōne ꝑ abstinētiā afflictionēq; ieiunioꝝ superauerūt luxuriā. Et vt de alijs taceā dicā tātū qd̄ de. b. Frācisco scribit in sua legenda di. Boñ. Inq̄t em̄ sic attēdēs illud apl̄i ad Gal. v. Qui aūt sūt xp̄i carnē suā crucifixerūt cū vitijs ⁊ ꝯcupiscētijs. Ut crucis armaturā iugit̄ suo ferret in corpore tanta discipline rigiditate sensuales appetitus arcebat vt vix necessaria sumeret sustentationi nature. Difficile nāq; fore dicebat necessitati corporis satisfacere ⁊ ꝓnitati sensuū nō parere. Propter qd̄ cocta cibaria sanitatis tp̄e vix admittebat ⁊ raro. Admissa v̄o aūt ꝯficiebat cinere aut cōdimenti saporē admixtione aq̄ vt plurimū reddebat īsipidū. De potu vini q̄d dicā cū de aqua dū sitis estuaret ardore vix ad sufficiētiā biberit. Patet ergo q̄ per ieiuniū corpus aīe inimicū maxime refrenat̄. Scd̄o ꝓdest ieiunium corpori ip̄m sanando. Nam visum est ꝑ experientiam q̄ magis prodest sanitati corporis abstinētia moderata q̄ nimius et excessiuus ciborū vsus. Quinimmo vt plurimum ex gula oēs egritudines euenire solent. Unde de conse. di. v. c. Ne tales. dicitur: Morbi saturitate nimia concitātur. Et Gene. ad Lucil. sic ait: Medicina quondā paucarum scientia fuit herbarum quibus sisteretur fluēs sanguis vulnera coirēt paulatim. Deinde in hanc peruenit tā multiplicem varietatem. Nec est mirū tunc illam minus negocij habuisse: firmis adhuc solidisq; corporibus ⁊ facili cibo nec per artē voluptatēq; corrupto qui postq̄ cepit non ad tollendā: sed ad irritādā famē: quare inuēte sunt mille conditure: quibus adhibitis excitaretur. Que desiderātibus alimenta ⁊ onera sunt plenis. Inde pallor ⁊ neruorum vino marcentiū tremor ⁊ miserabilior ex cruciatib⁹ q̄ ex fame macies. Inde incerti tabentiū pedes ⁊ semper quasi in ipso ebrietate titubatio. Inde ⁊ in totā cutem humor admissus distētusq; vēter dū male assuescit plus capere q̄ poterat: ⁊ tandē concludit iustos morbos multa fercula fecisse. Et Iob. os aureum de conse. dis. v. in. c. Nihil. hoc ip̄m confirmat di. Abūdantia morbum facit ⁊ molestias ingerit ⁊ egritudines generat. Iō Hiero. cōtra Iouī. ait: Egrotanti tibi nō aliter sanitas restituitur nisi tenui cibo victuq; castigato que dieta dicitur: Et idem Hiero. in c. legimus. de cōse. di. v. Legim⁹ quosdam morbo articulari ⁊ podagre humoribus laborantes: proscriptione bonorum ad simplicem mensam ⁊ pauperes cibos redactos conualuisse. Caruerunt enim sollicitudine dispēsande domus ⁊ puellarum al's epularum largitate que corpus frangunt et animam. ¶ Tertio prodest ieiunium corpori ipsum fortificando. Nam moderata ieiunia ex consequenti corpora magis sana et magis robusta reddunt. Et si dicatur hoc non esse verum quoniam per ieiunia debilitantur corporis vires. ꝟm illud psal. cviij. Genua mea infirmata sunt a ieiunio: ⁊ caro mea immutata est propter oleuꝫ. Respōdere possum⁹ q̄ Paul⁹ dicebat. ij. Coꝝ. xij. Cū

infirmor tunc fortior sum eo ꝙ infirmitas ⁊ debilitas corporis reddebat eum fortē ⁊ promptū ad dei obsequia. ¶ Secūdus ieiunij fructus dr̄ tēporalis, prodest em̄ adhuc tripliciter tēporaliter,

Primo placando.
Secūdo liberando.
Tertio impetrando.

¶ Primo prodest tpaliter placādo deū: qñ irat⁹ ꝓpter pctā populi tpali flagello eos pcutere comminat̄. sicut pz Jone lib. p totū de Niniuitis, de q̄bus ita ait Hiero. lib. ij. ꝯ Jouinia. Niniue ciuitas magna irā dei ieiunioꝝ miseratione retorsit: quā vtiq̄ Sodoma atq̄ gomorra placassent si penitētiaꝫ agere lachrymasq̄ pnīe fundere ieiunio patrocināte deum cōciliare voluissent. Missus si quidem fuit ad Niniuitas Jonas: ⁊ audierūt illi vocē ei⁹ ⁊ timuerūt deū et ieiunātes ⁊ orātes iram eius placauerūt. ¶ Scd̄o ꝓdest hoī ieiuniū tpaliter liberādo. s. a periculis et aduersitatib⁹ hui⁹ seculi: sicut pz de multis q̄ ieiunātes ob reuerētiā v̄ginis et alioꝝ sctōꝝ liberati sunt a multis periculis celi terre ⁊ mariū. ¶ Tertio ꝓdest ieiuniū tpaliter impetrādo. s. tpalia bñficia: vt pluuiā tpe siccitatis: sanitatē tpe infirmitatis: serenitatē tpe imbriū: pacē tpe guerrarū et filia. ¶ Tertius fructus ieiunij dr̄ spūalis. Prodest em̄ spūaliter tripliciter,

Primo clarificando.
Secundo cibando.
Tertio glorificando.

¶ Primo ꝓdest clarificādo. Nā ad perspicacitatē ⁊ puritatē orōnis ⁊ cōtēplationis miro mō disponit. Nonne lectio orō: p̄dicatio ieiuno stomacho meli⁹ capiunt̄ ⁊ exercent̄. Hinc Hiero. ꝯ Joui. ait: Daniel atq̄ tres pueri interp̄tationem somnioꝝ ieiunio reuelāt pastiq̄ leguminib⁹ prudētiores ⁊ pulchriores inueniūtur. hec ille. Johi euāge. in insula pathmos ieiunāti reuelata sunt secreta celestia. Apl̄i ieiunātes spūsscti lumine sunt illustrati. Act. ij. ¶ Scd̄o ꝓdest ieiuniū spūaliter cibādo. Cū em̄ mēs fuerit illuminata ⁊ diuine cōtēplationi intēta: ex ꝯñti delectatiōi spūali inebriat̄ ¶ Tertio ꝓdest ieiuniū spūaliter glorificādo: qr̄ p illud introducimur in beatā vitā: sicut helias post ieiuniuꝫ rapt⁹ est in celū. iij. Reg. iiij. In hui⁹ aūt mysteriū post ieiuniū quadragesimale statiꝫ resurrectionis celebrat̄ gloria. Ergo aīa feruēti vnusquisq̄ ꝟm facultatē suam hodie ieiuniū incipiat: vt sic in fine adipiscatur eternā gloriā. Amen.

¶ Feria quinta post diē cinerū de vsu ⁊ laudibus sanctissime orationis: contra eos qui dicunt nō esse orandū: neq̄ pro bonis acquirendis: neq̄ pro malis euitandis. Sermo. xix.

Necessit ad euꝫ centurio rogans eū. Notātur hec v̄ba Matth. viij. c. ⁊ in euangelio hodierno. Promptissimus de⁹ semp est ad liberaliter exhibēdū nobis bñficia sua: q̄ iō sepe nō accipimus: qr̄ negligētes sumus ad fiducialiter postulādū. Nā q̄ petit accipit: ⁊ q̄ q̄rit inuenit: ⁊ pulsanti apiet̄. vt dr̄ Luc. xj. Et vtiq̄ satis clarū est in historia scti euāgelij die hodierno recitati in q̄ cōmemorat̄ sanitatis donū a xp̄o collatū puero Cēturionis paralytico ⁊ male habenti. Qd̄ vtiq̄ xp̄s fecit cōmot⁹ fidelib⁹ p̄cibus Cēturionis hūiliter eū deprecātis. Qm̄ aūt apud aliq̄s incredulos ⁊ indeuotos orōnis vsus vilis ⁊ inutilis reputat̄: iccirco in p̄senti ꝟmone de cōmēdatione ⁊ laudib⁹ orōnis erim⁹ tractaturi: vt sic oīs vere penitēs audeat cū centurione clamare securi⁹ ad dñm iesum xp̄m. Notabim⁹ ḡ tria p que principaliter ostēdem⁹ vsum orōnis cōmēdabilē esse: ⁊ in hac vita oībus cōuenire.

Primū dr̄ cōtrarioꝝ debilitas.
Scd̄m dr̄ sanctoꝝ dignitas.
Tertium dr̄ omniū indigentia.

¶ Cōfutatio debiliū rationū quas plerīq̄ adducere solēt ad ostendendum ꝙ sit superfluum orare. Capitulū. j.

PRimū quo ostēditur cōmendabilis vsus orōnis d̄r contrarioꝝ debilitas. Nā qui dicūt nō esse orandū: neq; pro bonis acq̄rendis: neq; ꝓ malis amouēdis: assumunt ad defensionē erroris sui triplicē rationem: videlz:

Prima est diuine prouidētie.
Scd̄a diuine permanētie.
Tertia diuine clementie.

¶ Prima rō est diuine ꝓuidētie. Dicūt em̄ ꝙ facta nr̄a ⁊ ista oīa inferiora non regunt̄ a ꝓuidētia dei: ⁊ ex ꝯnti ꝓspera ⁊ aduersa bona et mala ab ipso non ꝓuenire. Si autē interrogent̄ a quo: ḡ ista gubernant̄: aliq̄ rn̄debunt ꝙ a fato aliqui ꝙ a fortuna: aliq̄ ꝙ a nulla ꝓuidētia sed veniūt sic. ¶ Primi dicunt ꝙ oīa ista q̄ in h̄ mūdo fiūt: ⁊ q̄ hoīb⁹ accidūt veniūt a fato. noīe fati intelligēdo influentiā celi ⁊ planetarū ꝟm quā asserūt oīa regulari. Et hui⁹ opinionis fuit Ouidi⁹ q̄ in li. de tristib⁹ dixit: Rō fatū vincere nulla valet. Idē ꝯfirmauit Sene. i tragedijs: di. Fatis agimur credite fatis. Quicq̄d agit mortale gen⁹ venit ex alto. Et de ꝯsolatiōe ad Paulinū di. Mutare fata nō possumus stāt dura ⁊ inexorabilia. Et Lucanus lib. vj. inquit. Preceps agit oīa fatū. Nec medij dirimūt morbi vitāq; necēq;. Et Iuuenal' satyra. vij. Seruis regna dabūt captiuis fata triūphos. Et Tulli⁹ li. j. de diuinatione. Fato oīa fiūt. Et Quintilian⁹ in declamationib⁹. Fato viuim⁹ lāguemus ꝯualescim⁹ ⁊ morimur. Medicina q̄d ꝑstat nisi vt de vita nemo desperet. Inde est ꝙ q̄dā astrologi ingerūt se ad iudicādū de futuris euētib⁹ hoīm: de vita ⁊ morib⁹ regū: de pace ⁊ guerris populoꝝ: de diuitijs ⁊ pauꝑtate: de fecunditate ⁊ sterilitate vxorū: de honoribus ⁊ dignitatib⁹ acq̄rendis: ⁊ fil̄ibus: quasi ista oīa depēdētiā habeāt sicut a causa necessaria: ab influētia planetaruz et celestiū corporum. Et ex hoc versum est in ꝓuerbiū inter vulgares: ꝙ nō iuuat orare deū cū iam diffinitū sit: q̄d vnusquisq; aut boni habere aut mali pati habeat. Cōtra quos Aug̃. li. v. de ciui. dei. c. j. sic ait: Prorsus diuina ꝓuidētia regna cōstituunt̄ humana: que si propterea quisq̄ fato tribuit: qꝛ ipsam dei volūtatē vel potestatē fati noīe appellat: sn̄iam teneat: linguaz corrigat. Cur em̄ nō hoc primū dicat: qd̄ postea dicturus est: cū ab illo q̄sq̄ quesierit q̄d dixerit fatū. Nā id hoīes qn̄ audiunt vsitata loquēdi cōsuetudine nō intelligunt nisi vim positiōis syderū: qualis est qn̄ quis nascit̄ siue cōcipit̄: qd̄ aliqui a deo volūtatē alienant: aliqui etiā ex illa hec pēdere cōfirmāt. Sed illi q̄ sine dei voluntate decernere opinantur sidera: q̄d agamus vel q̄d bonoꝝ habeam⁹ malorūve patiamur: ab aurib⁹ oīm repellēdi sunt: nō solū eoꝝ q̄ verā religionē tenēt: sed qui deoꝝ qualicūq; licz falsoꝝ volūt esse cultores. Hec enīz opinio q̄d agit aliud nisi vt nullus oīno colat̄ aut rogetur deus. Et paulo inferi⁹ subdit. Quale deinde iudicium de hoīm factis deo relinq̄tur: quib⁹ celestis necessitas adhibet̄ cū dn̄s ille sit ⁊ syderū ⁊ hoīm. hec ille. Si q̄s ꝟo obijceret ꝙ astrologi persepe vera dicūt. Audiat Augu. p̄fati li. c. vij. di. Nō immerito credit̄ cū astrologi multa vera rn̄deāt ⁊ occulto instinctu fieri spirituū nō bonoꝝ: quoꝝ cura est has falsas et noxias opiniones de astralib⁹ satis inserere humanis mētibus atq; firmare. Iō friuola est mathematicoꝝ sn̄ia q̄ nos nostrosq; successus astris subdere molliunt̄. ¶ Scd̄i asserūt oīa ista inferiora moueri ad imperiū fortune ⁊ disponi. Un̄ Plutarchus lib. de remedio ire di. et inducit Euripidē sic loquētē: De⁹ magna regit: ꝑua ꝟo i fortune manib⁹ derelinq̄t. Hāc fortunā rudes hoīes ⁊ idolatre gētiles deā quādā esse putauerūt. Un̄ Lactā. li. iij. Crediderūt inquit populi fortunā quādā deā esse res humanas varijs casibus illudētē: qꝛ nesciebāt vnde sibi aut bona aut mala venirēt. Vos tn̄ sic opinātes Augu. li. iiij. de ciui. dei. c. xviij. sic deridet.

Fortuna dea putatur et colitur. Certe oēs deos vtriusq; sexus: si ⁊ sexū habēt nō nisi bonos existimare debem⁹. Hoc plato dicit: hoc alij pbi: hoc excellentes reipublice populorumq; rectores. Quō ergo dea fortuna aliqñ bona est: aliqñ mala. An forte qñ mala est dea non est: sed in malignū demonē repēte ꝯuertit. Sed Arist. li. ij. Physi. dicit fortunā esse cām per accidēs in agētibus ꝑm ꝓpositum. Et tunc vt dicit Tho. in. ij. summe cōtra gētiles. ⁊ dñs Boñ. di. xxxvij. ij. li. Licz aliq̄d sit casuale vel fortuitū respectu agētis particularis vtpote particularis nature et intellect⁹ creati: nihil tñ est casuale aut fortuitū respectu ꝓuidētie dei: a qua oīa preuisa sunt ⁊ preordinata. ¶ Tertij contēdūt ꝓuidētiam dei nullā esse circa ista inferiora ⁊ hominuz facta: sed oīa currere sic sine vlla prouidētia regulāte. Qui error perniciosissimus est ⁊ dānat: tū rōne: tū autoritate. Et licz multe rōnes ad hoc possent induci: tñ dicā eā quā Tho. ponit. in. iij. cōtra gētiles. c. lxiij. Ait em̄ sic. Impossibile est ꝙ aliqua cognoscētia finē nō operētur ꝓpter finē ⁊ ordinate perueniant in ipsum: nisi sint mota ab aliquo habēte finis cognitionē: sed oīa corpora naturalia mouent ⁊ operant ꝓpter finez: licz illū nō cognoscant. Ergo oportet ꝙ tota operatio nature ab aliqua cognitione ordinetur. Preterea oīa q̄ sunt natura distincta in vnū ordinē nō conueniūt nisi ab vno ordinante colligant in vnū. In vniuersitate aūt rerū sunt res distinctas et ꝯrias naturas hñtes q̄ tñ in vnū ordinē ꝯueniūt. Ergo oportet ꝙ vn⁹ sit vniuersoꝝ ordinator ⁊ gubernator. Sunt ad hoc etiā scripture sacre et autoritates. Ait em̄ sapiens Sap̄. xiiij. Tua aūt pater ꝓuidētia cuncta gubernat. Et Eccs. v. Ne dicas coram angelo tuo nō est ꝓuidētia. Et Mat. vj. reprehēdens xp̄s immoderatā sollicitudinez eoꝝ qui diffidūt gubernari possit a deo ostēdit qualiter ipse ꝓuidētia sua decorat terrā floribus: pascitq; aues ⁊ volucres celi. Jō Lactan. li. j. diui. insti. cōtra dei ꝓuidētiā negātes: sic pulchre loquitur. Suscepto igitur illustrāde ꝟitatis officio: nō putaui adeo necessariū ab illa q̄st: one initiū sumere q̄ videt prima esse natura sit ne ꝓuidētie q̄ rebus omnibus ꝯsulat aut fortuitu vel facta sint oīa vel gñant. Cui⁹ snīe autor est Democritus: ꝯfirmator Epicurus: q̄s tñ ceteri pbi ac maxime stoici acerrime retulerūt docētes: nec fieri mūdū nec cōstare nisi summa rōne potuisse. Sed ⁊ Marcus Tulli⁹ q̄uis achademice discipline defensor esset: de ꝓuidētia gubernatrice rerū ⁊ multa ⁊ sepe disseruit: qd̄ facit tū in oībus pbre sue libris: tū maxime in his q̄ sunt de natura deoꝝ. Nec difficile sane fuit paucoꝝ hoīum praua sentiētiū redarguere mēdacia: ceteris pbis in hac vna re nō diffidētib⁹. Nemo em̄ est etiā tā rudis tā feris moribus q̄ oculos suos in celū tollens tametsi nesciat cuius ꝓuidētia dei regat hoc omne qd̄ cernitur: nō aliquā tñ esse intelligat ex ipsarū motu magnitudine pulchritudine vtilitate tēperatione nec fieri posse quin illud qd̄ mirabili rōne cōstat cōsilio aliquo maiore sit instructaz. hec ille. Dicimus ergo et catholice tenemus ꝙ oīa regunt ꝑm ꝓuidētiā dei q̄ bona vel mala hoīb⁹ iuste distribuit ꝑm ꝙ iudicat meli⁹ cōuenire. ¶ Scd̄a rō quare dicūt aliqui nō esse orandū est diuine permanētie. Dicūt em̄ ꝙ lz oīa fiant ꝑm diuinā ꝓuidētiā cū ipsa nihil aliud sit q̄ ipse de⁹: ⁊ de⁹ sit immutabilis: ꝑm illud Numeri. xxiij. Nō est de⁹ quasi homo vt mētiatur neq; vt filius hoīs vt mutet. Et Malach. iij. Ego dñs ⁊ non mutor. Et Jaco. j. Apud quē non est trāsmutatio. Et Aug. in lib. de natura boni. Solus de⁹ immutabilis est. Ergo si disposuit bñfacere hoībus indigētib⁹ absq; oratione illoꝝ illud implebit. Et si deliberauit mala aliqua impartiri: nō propter orationes cessabit. Sed ꝯtra istos est autoritas Hiere. j. vbi de⁹ sic loquit: Repēte loquar aduersum gentē et ad-

uersus regnū vt eradicē ⁊ destruā ⁊ disperdam illud. Si penitētiā egerit gēs illa a malo suo qđ locutus sum aduersum eam: agam ⁊ ego penitentiā super malo qđ cogitaui vt facerem ei. Et subito loquar de gēte et de regno vt edificē ⁊ plantē illud. Et iterum Ezech. xxxiij. deus di. Si dixero iusto ꝙ vita viuet: ⁊ cōfisus in iusticia sua fecerit iniquitatē oēs iusticie eiꝰ obliuioni tradētur: et in iniq̄tate sua quā operatꝰ est in ipa morietur. Si autē dixero impio morte morieris. ⁊ egerit pniam a suo pctō vita viuet ⁊ nō morietur. Et hoc est qđ đr. xxij. q. iiij. c. vnusquisq̄. Ipse dñs frequēter suā mutat sniam. ⁊ in. c. incōmutabilis, idē habet. ⁊ de peni. di. j. c. nouit. Nouit dñs mutare sniam si tu noueris emendare delictū. Ex quibus verbis patet ꝙ ꝟm ꝙ nos mentē nostram ⁊ volūtaria opera siue in bonū siue in malū dirigimus ita ⁊ ipse sniam suā aut reuocat ⁊ immutat aut exequit̄ sine sui immutatione. Nā vt dicit phs. viij. Physi. ⁊. xj. Meta. Deꝰ est mouēs oīa immobilia. Et Boetius. Stabilisq̄ manēs das cūcta moueri. Jō dicit sctūs Boñ. dis. viij. j. lib. ar. ij. q. j. ꝙ diuina essentia est immutabilis. Nā nō mutat̄ loco: qꝛ vbiq̄ est: nō tēpore: qꝛ eternitas simul est: nō forma: qꝛ pure est actus. Uñ mutationem ꝟm formā tollit simplicitas: ꝟm tēpus tollit eternitas: ꝟm locuz tollit immensitas: ⁊ iō in deo est summa stabilitas: ⁊ inde oīs motus causalitas. Sine sui itaq̄ mutatione ꝓduxit deꝰ in tempore mundū. Sine sui mutatione carnē nr̄am assumpsit. Sine sui etiā mutatione petentibus ⁊ orantibus sua dona largitur. Nā vt inq̄t Tho. ij. ij. q. lxxxiij. ar. ij. ex diuina ꝓuidētia nō solū disponitur ꝙ effectus fiāt: sed etiā ex quibus causis ⁊ q̄ ordine ꝓueniāt. Inter alias etem̄ cās sunt etiā quorūdam effectuuz cause actus humani. Uñ oportet hoīes agere aliqua nō vt ꝑ suos actus diuinā dispositionē immutēt sed vt per actus suos impleāt quosdā effectꝰ ꝟm ordinez a deo dispositū. Et idē etiā est in naturalibus causis. Nā neq̄ q̄ plātat est aliquid neq̄ q̄ rigat: sed q̄ incremētuz dat deꝰ: vt đr in. c. cū nō sit i hoīe. ex̄ de decimis. ⁊ tñ si hō nō plātat aut nō semīat: deꝰ nō dat incremētū. Sile est de orone. Nō em̄ ꝓpter h̄ oramꝰ vt diuinā dispositionē immutemus: sed vt illud impetremus qđ deꝰ disposuit mediātibus orationibꝰ nobis donare. vt Grego. dicit. j. dial. li. ¶ Tertia rō quā assumūt negātes ⁊ dānātes orōnis vsum est diuine clemētie. Deꝰ (inq̄unt) clemētissimꝰ est ⁊ liberalissimꝰ: iō cū noscat oīa q̄bus indigemus: nō opus est orōnibus ab illo ea petere: qꝛ vt inq̄t Seneca. Nulla res charius emit̄: q̄q̄ que precibus empta est. Ideo summe liberalitati eiꝰ nō cōuenit bñficia prestare rogatꝰ. Ad hoc rñdet. Augu. ad probū de orādo deū: ꝙ deꝰ multa nobis ex sua liberalitate prestat nō petita. Sed ꝙ aliqua vult prestare nobis petentibus: hoc est propter nostrā vtilitatē: vt scz fiduciā quādam accipiamus recurrēdi ad deū: ⁊ vt recognoscamus eū esse bonoꝝ nostroꝝ actorem. Et sic interimunt̄ oēs obiectiones supradicte quibꝰ orationis vsus impugnabatur: qꝛ debiles sunt ⁊ nullius roboris aut nocumēti.

¶ Qꝛ vsus orationis cōmēdatur autoritate ⁊ exemplo sanctorum veteris ⁊ noui testamenti et precipue dñi nostri iesu christi. Capitulum. ij.

Secundū quo commēdabilis orationis vsus đr est sanctorum dignitas. Oēs etem̄ sancti ꝟbo pariter ⁊ exēplo orare nos docuerunt. Unde Dauid in pš. xxxvj. orationē commēdans ait: Subditus esto dño ⁊ ora eū. ⁊ pš. v. Qm̄ ad te orabo dñe: mane exaudies vocē meā. Et pš. xxxiij. Exquisiui dñm ⁊ exaudiuit me: et ex omnibus tribulationibus meis eripuit me. ⁊ sapiens Ecclesiastici xxxv. Oratio humiliantis se: nubes penetrabit. Et Tob. xij. Bona est oratio cum ieiunio. ⁊ Hiere. xxxiij. Clama ad

me ⁊ ego exaudiã te dicit dñs.⁊.ſ.Pe. iij.Omnes vnanimes in oꝛone eſtote. ⁊ Jaco.v.Orate ꝓ inuicẽ vt ſaluemini ⁊ doctoꝛ gẽtiũ Paulus Rom.xij. Spe gaudẽtes in tribulatiõe patiẽtes:oꝛo ni inſtãtes.⁊.ſ.Colo.iij. Vacetꝫ oꝛo ni.⁊ Phil.iiij. Nihil ſolliciti ſitis:ſꝫ in oĩ oꝛone⁊ obſecratiõe cũ gratiaꝝ actio ne petitiões vꝛe innoteſcãt apud deũ. ⁊ Col.iiij.Orationi inſtãte vigilãtes in ea.⁊.ſ.Timoth.ij.Volo viros oꝛare in oĩ loco:leuãtes puras manꝰ.⁊.ſ.Theſ ſal.vlti.Sine intermiſſiõe oꝛate.⁊ xps in euãgel.Luc.xj.Petite ⁊ accipietis: querite ⁊ ĩuenietis: pulſate et aperiet vobis.⁊ Lu.xviij.Opꝫ ſemp oꝛare⁊nõ deficere.⁊ Luc.xxij.⁊ Mat.xxvj.Vigi late ⁊ oꝛate ne intretis in tẽtationẽ.et Mat.xxiiij.c.Oꝛate vt nõ fiat fugavꝛa in hyemevel ſabbato.⁊ Marci.xiij.Vi dete vigilate ⁊ oꝛate. Et qđ docuerunt ſancti verbis:ope compleuerunt:atꝫ oꝛãdo ampliſſima dei munera ĩpetra uerũt. Vñ Gen.xxv.ysaac depcatꝰ eſt deũ ꝓ vxoꝛe ſua Rebecca eo ꝙ eẽt ſte rilis q̃ exaudiuit eũ:⁊ dedit rebecce cõ ceptũ.⁊ Exo.viij.ix.et.x.c.Oꝛauit moy ſes ꝓ amotione plagaꝝ ab egyptoꝛ ex auditus eſt: licꝫ illi mali eſſent. ⁊ Exo. xvij.In bello qđ habuerũt filij iſrael ꝫ Amalechitas plus fecit Moyſes oꝛan do q̃ Joſue pugnãdo. ⁊ Exođ.xxxij.c. Poſt adoꝛationẽ vituli qñ videbat do minus velle delere populũ:moyſes per oꝛationis inſtãtiã obtinuit veniam. et Nume.xj. Per oꝛationẽ Moyſi abſoꝛ ptus eſt ignis q̃ deuoꝛabat caſtra mur murantiũ.⁊ Nume.xij.c.Per oꝛationẽ Moyſi curata ẽ Maria a lepꝛa.⁊ Nu. xxj.ꝓ oꝛationẽ etiã moyſi liberatus eſt ppls a ſerpẽtibus. Et.ſ.Reg.ſ.Anna q̃ ſterilis erat oꝛauit dñm ⁊ cõcepit ⁊ pe perit filiũ⁊vocauit nomẽ eiꝰ Samuel: eo ꝙ a dño poſtulaſſet eũ.⁊.ſ.Reg.vij. Oꝛate Samuele filij iſrael debellarũt philiſteos.et Tob.vſ. Raphael ange lus monuit tobiã iuniozẽ ne demones haberẽt prãtẽ ĩ eũ vt oꝛaret,Et iudith iiij.Ꝑe perſecutionis Holoferni filij iſrael oꝛabant deum vt viſitaret ppl̃m ſuũ.⁊ Judith.xiij.Armis oꝛatiõis mu nita illa mulier vidua caput amputa uit holoferni.⁊ Eſa.xxxviij. Oꝛantẽ cũ lachꝛymis ezechiã exaudiuit deꝰ⁊ ad didit diebus eiꝰ annos quindecim. Et Dañ.xiij.c.Suſanna ꝓ oꝛonẽ liberata eſt a criminatione falſa ⁊ damnatione mortis. Et Jone.ij. De vẽtre piſcis per oꝛationeꝫ ad littus maris adductꝰ eſt Jonas.⁊.ſ.Macb.xj.c. Vidẽs Jona thas ꝙ oẽs exceptis paucis derelique rũt eũ pugnantẽ ꝓtra alienígenas:ſci dit veſtimẽta ſua ⁊ rogauit dñm et po ſtea mĩam obtinuit ⁊ victoꝛiam. Et.ij. Macb.iij. Onias ſummus põtifex oꝛa uit ꝓ Heliodoꝛo diuina virtute grauí ter flagellato:eo ꝙ voluerat eraꝛium et poliare.Deꝰ aũt illi vitã donauit.Quid referã de oꝛationibꝰ apl̃oꝛum: alioꝝñ ſanctoꝝ qui oꝛando tot mira fecerunt. Sed omnibꝰ dimiſſis breuitatis cã: ad xp̃m eſt deueniendũ. De ipſo ſi quidem dꝛ Marci.ſ. Abiit in deſertũ locũ ibiꝫ oꝛabat.⁊ Luc.vj.Erat pernoctãs in oꝛa tione dei.⁊ Luc.ix. Facta eſt dum oꝛa ret ſpecies vultus eius altera.⁊ Luce xxiij.⁊ Matth.xxvj.legitur ad patrem oꝛaſſe.⁊ ad Heb.v.de ipſo dicatur: Cuꝫ clamoꝛe valido ⁊ lachꝛymis exauditus eſt ꝓ ſua reuerẽtia. Sed circa hoc nõ nulli dubitant cur xp̃s oꝛauit.cum Au gu.dicat in li. de coꝛreptione ⁊ gratia. Nemo querit ab alio qđ per ſe poteſt: ſꝫ xp̃s oĩa poterat per ſe: ergo nihil de bebat ab alio petere nec oꝛare. Ad hoc reſpondet Bona.diſt.xviij. iij.lib. ar.ij. q.ſ. ꝙ decẽs fuit ⁊ cõueniẽs oꝛare xp̃m ꝓpter tria.

Primo ꝓpter meritum.
Secũdo ꝓpter exemplum.
Tertio ꝓpter augmentum.

¶ Primo ꝓpter meritum quia ſua peti tione et poſtulatione merebatur nobis qui minus idonei eramus ad ſuſcepti onem beneficioꝝ dei. ¶ Secundo oꝛauit ꝓpter exemplum;ſcilꝫ vt in ſeipſo inui

taret nos ad orationis studiū: in cuius exercitio maxime superatur aduersarius.
¶ Tertio orauit ꝓpter augmentum: vt ostenderet se esse verū hominē ⁊ vere a deo missum. Petere ergo ⁊ orare cōpetit xp̄m ꝟm naturā assumptā. Et sic soluitur qđ dicebatur in contrarium. Concludenda est ergo hec secūda pars principalis nostri sermonis in qua probatū est per exempla ⁊ autoritates sanctorum ꝙ orationis exercitium apprime est cōmendabile.
¶ Oēs indigent auxilio dei ad acquirendā beatitudinē: ad vitāda pericula: ⁊ ad bona tpalia impetrāda. Cap. iij.

TErtium quo ostēdemus ad orationē oēs obligari debere ꝺ indigētia. Oēs etenim cuiuscunq; status gradus ⁊ conditionis existāt: egent a deo adiuuari: maxime quātum ad tria.
Primo quantum ad beatitudinem acquirendam.
Secūdo quātū ad pericula vitāda.
Tertio quātum ad temporalia bona impetranda.
¶ Prīo indigēt oēs a deo adiuuari quātū ad btītudinē acq̄rendā: eo ꝙ nullus illā viriꝫ ꝓprijs aut ⁊tute valet adipisci. Jō vnusq̄sq; orare ꝺs cū Petro dicē te Mat. viij. Dñe salua nos. qz vt inq̄t ps. lxxxij. Gratiā ⁊ gloriam dabit dñs.
¶ Scđo indigēt oēs a deo adiuuari ꝓpter pericula adiuuāda: q̄bus fragilis nr̄a cōditio subiecta est. Et de his sic eleg̃ater loquit Aug̃. xxj. li. de ci. dei. c. xxij. sed ꝓter pueriles penas sine q̄bus disci nō pōt qđ maiores volūt: q̄ vir aliquid vtiliter volūt quot ⁊ quantis penis genus agitet humanū q̄ nō ad malicią ne quiciąq; iniquoꝝ: sed ad cognitionē ꝑtinēt miseriąq; cōem: q̄s vllo sermōe digerit? Quis vlla cogitatione cōprehēdit quātus est metus: quāta calamitas ab orbitatibus arq; luctu: a dānis ⁊ a dānationibus: a deceptionibus ⁊ mendacijs hoim: a suspitionibus falsis: ab oīb⁹ violētijs: facinorib⁹: ⁊ sceleribus alienis: q̄nquidē ab eis ⁊ dānatio ⁊ captiuitas: ⁊ vincula: ⁊ carceres: ⁊ exilia: ⁊ cruciatus: ⁊ amputatio mēbroꝝ: ⁊ p̄uatio sensuū: ⁊ oppssio corporis ad obscenā libidinē oppr̄imētis explendas: ⁊ alia multa horrēda sepe ꝓtingūt? Quid ab innumeris casibus q̄ forinsecus corpori formidant? estibus ⁊ frigorib⁹: tēpestatibus: imbrib⁹: illuuionib⁹: coruscatione: tonitruo: grādine: fulmine: motibus: hiatibusq; terrarū: oppssionibus ruinarū: ab offensionibus ⁊ pauore: vel etiā malicia iumētoꝝ: a tot venenis fructuū: aquarū: aurarū: bestiarūq; ac ferarū vel tātūmō molestijs: vel etiā mortiferis morsibus a rabie q̄ cōtingit a rabido cane vt etiā a blanda ⁊ amica suo dño bestia nōnūq; vehemētius et amarius: ꝙleones: draconesq; metuat faciatq; hoīem quē forte contaminauerit cōtagione pestifera: ita rabiosum vt a parētibus filijs ⁊ cōiuge peius oī bestia formidet. Que mala patiunt naui gātes. Que terrena itinera gradiētes. Quis ambulat vbicūq; nō inopinatis subiacēs casibus. De foro q̄dā domū rediēs sanis pedibus suis cecidit pedem fregit: ⁊ ex illo vulnere finiuit hāc vitā. Quid videt sedēre securius. De sella in q̄ sedebat Ely sacerdos cecidit ⁊ mortuus est. Agricole immo ꝙo oēs hoies quot ⁊ quantos a celo ⁊ terra: vel a pniciosis aialibus casus metuūt agroꝝ fructibus. Solēt tñ de frugnētis tādē collectis ⁊ recōditis esse securi. Sed q̄busdā qđ nouimus ꝓuentum optimū frumentoꝝ fluuius improuisus fugiētib⁹ hoibus de horreis eiecit atq; abstulit. Cōtra mille formes demonū incursus q̄s in innocētia sua fidit. Oñquidez ne q̄s fideret etiā paruulos baptizatos q̄busdā certe nihil est innocētius aliqñ fic verāt vt in eis maxime deo ista finente mōstret huius vite flēda calamitas: et alterius desiderāda felicitas. Jā ꝙo de ipso corpore tot exeunt morboꝝ mala: vt nec libris medicoꝝ cūcta cōprehēsa sint: in quoꝝ pluribus ac pene oīb⁹ etiā

ad iumēta ipsa ⁊ medicamēta tormēta sunt: vt homines a penaꝝ exitio penali eruant auxilio. Et licꝫ i pfata auctoritate multa dixerit Aug. ppter q̄ nullus viuere secur⁹ debet nisi q̄ confidit in deo. Nos tñ diebus nostris tāta vidim⁹ euenisse q̄ merito fatuus reputari posset qui p oīones ad dñi auxiliū nō ⁊ fugit. Expoꝛeꝝ nāꝝ iubilei anno dñi. M. ccccl. regnāte Nicolao. v. pontifice maximo hora. xviij. cum ingēs multitudo ppli eūtis ⁊ redeūtis congregata esset apud pontem sub castro sancti angeli: adeo intra sese existentes ibi cōpressi sunt vt illis exceptis q̄ in flumine cadētes submersi sunt ducētoꝝ ⁊ septē hominū suffocatoꝝ in ponte pdicto coꝛpoꝛa sunt inuēta. Expe Alfonsi regis aragonie ⁊ vtriuſq; ficlie ex nocturno repentino terremotu in ciuitate Neapolitana: aliſq; ciuitatib⁹ regni ⁊ terris ruētib⁹ ex improuiso domib⁹ ⁊ edificijs multa milia hoīm piere. Anno dñi M. ccccxv. in dñica de passione in ciuitate Venetiaꝝ pter moꝛē in lacunis illis nauicule plurime submerse sunt: multiſq; vtriuſq; sexus pariter naufragiū passis. Noui ⁊ ego epm Brixien. q̄ morsu canículi sui quē in camera detinebat: post quadraginta dies in rabiē versus extinctus est. Noui ego nō vnū sed plures quos fulgur de celo veniēs ex improuiso vita priuauit. Vidi tor et tanta pericula q̄ si illa enumerare vellem lōgissima pfecto tempoꝝ spacia occuparē. O vita labilis: o vita innūerabilib⁹ periculis circūdata: o vita misera ⁊ laboꝛiosa in qua nullus secur⁹ esse pōt nō ppter diuitias: nō ppter celsitudinē gradus: nō ppter amicoꝝ copia: nō ppter acutā prudētiā. Jō hoc vnuꝫ nobis dꝛ esse singulare refugiū vt oꝛantes recurram⁹ ad deū. ¶ Tertio idigēt hoīes a deo adiuuari quantū ad bona tpalia iperrāda q̄ etsi tanq̄ pncipalia petēda nō sint. vt Aug. inqt ad probū. postulari tñ pñt tanq̄ q̄dā adminicula quib⁹ adiuuamur ad tēdēdū ad beatitudinē inquātū. s. p ea vita coꝛpalis sustentat: ⁊ inquātū nobis organice deseruiūt ad actus virtutū: vt etiā pbs dicit in. j. etb. Cēturio etenī oꝛauit p sanitate pueri ⁊ exaudit⁹ est. Accedam⁹ ergo ⁊ nos cū ipo oꝛātes deū omnipotentē et oīonibus insistētes: vt dignet nobis salutem anime: deinde si ei placuerit ⁊ coꝛpoꝛis impartiri: concedens hic gram suā ⁊ in futuro gliam. Amē.

¶ Feria sexta post diē cinerum: de pditionibus q̄ requirunt in oꝛationibus vt debito modo fiant. Sermo. xx.

Frate. Verba sunt dñi nostri iesu xpi in euangelio hodierno. Mat. v. c. Puto multos ex his q̄ audierūt cōfideranerūtq; diligēter ea q̄ dixim⁹ in sermone precedēti iā deliberasse decetero feruentius solito oꝛationi vacare. Sed scire vellēt qualiter oꝛandum est vt oꝛatio ipsoꝝ non sit inanis ⁊ infructuosa. Eapropter hodierna die de mō oꝛationis aliqua ⁊ quidē necessaria declarare curabo. Nā audiuim⁹ xpm saluatorē in vbis in themate allegatis ad oꝛationē nos exhoꝛtātē: vt ego voci ei⁹ promptiore a⁹ vnusquisq; parcat ⁊ obediat: triplicē modum in oꝛatione obseruandum ostēdemus.

Primus modus dicit expressionis.
Secūdus modus dicit attētionis.
Tertius modus ordinationis.

¶ Qualiter in oꝛone necessaria est vocalis expressio vt in plurib⁹: et quare non sufficit oꝛare tm̄ mētaliter. Eapm. s.

Primus modus q̄ seruādus est in oratione dꝛ expressiōis q: dꝛ oꝛās exprimere voce q̄ gerit in corde. Sm illud ps. cxl. Voce mea ad dñm clamaui: voce mea ad dñm deprecatus sum. Effundo in cōspectu ei⁹ oꝛationē meaꝝ ⁊ tribulationem meam ante ipsum pronuncio. Et Mat. vj. Christ⁹ docuit oꝛātes voce dicere: Pater noster ꝛc. Et q̄

inflammandū fideliū corda que rerum varietate satis mouent sancta ecclesia vltra orationē dñicā hymnos: psalmos ⁊ alias diuinas laudes ī officijs in quibus oratur deus statuit decātari. Sed cōtra hoc argui pōt ꝙ oratio nō debet esse verbo aut voce expressa. Sunt ad hoc autoritates sanctoꝝ doctoꝝ. Unde Amb. lib. de sacr̄is. Qñ oras inquit noli verbis clamare. Et glo. Matth. vj. In fide interiori oratur deus: non strepitu labioꝝ: sed deuotione virtutuꝫ. Et Isidorus lib. de summo bono. Oratio cordis est: nō labioꝝ. Nō em̄ v̄ba depcātis deꝰ attendit: sed orantis cor inspicit. Et Aug. in li. de sermone dñi in mōte. Uos aūt cum oratis introite in tabernacula vestra: que sunt ipsa corda. Et iterū ibidem ait. Claudendū est ostiū. i. corporali sensu: resistendū: vt oratio spiritualis dirigatur ad patrem que fit in hymnis cordis vbi pater orat in abscondito. Et iterū ibi. Agere debemus apud deū: nō verbis sed rebus quas aīo gerimus cuꝫ deuotione pura et simplici affectu. Et Aug. ad Probū. Multū loqui in orando est rem necessariā supfluis agere verbis. Et Grego. Ueraciter orare est amaros in cōpūctione gemitus nō cōposita v̄ba resonare. Ergo s̄m tantorū doctoꝝ documēta nō videt in oratione vox fore necessaria. Respōdēt ad hāc difficultatem tollendam. Alexā. de ales in. iiij. volumine summe. q. xl. mē. ij. in diuersis ar. ⁊ Rich. in. iiij. di. xv. ar. iiij. q. v. ⁊ Tho. ij. ij. q. lxxxiij. arti. xij. ꝙ duplex est oratio. ¶ Prima est cōis que. s. fieri habet per ministros ecclesie in persona totius populi qui ad horas dicendas obligantur: vt in. c. p̄sbyter. ex̄ de cele. mis. Et talis oratio debet innotescere populo pro quo offert vt excitet ad deuotionē. Ideo clerici qui obligant ex statuto ecclesie ⁊ religiosi qui tenent ex voto regule aut statutoꝝ vigore dicere horas: debēt illas voce exprimere etsi qñ cōtingat vt extra choꝝ p se illas psoluāt taꝫ alte debēt verba proferre: vt ipsi saltez intelligant qd̄ loquunt ⁊ vbi prius cōdolentes. reprehendunt illi qui sincopizando ⁊ sine deuotione diuinuꝫ officiū celebrant. ¶ Secunda est oratio singularis. s. que offertur ab hoīe inquantuꝫ est singularis persona: siue oret p se: siue p alio. Et q̄uis nō sit necessariū talem or̄onem esse sensibili voce: tñ vox ei adiungitur triplici ratione.

Primo rōne deuotionis excitāde,
Scd̄o rōne reuerētie exhibēde.
Tertio rōne affectionis explicāde.

¶ Primo rōne deuotionis excitāde: vt scꝫ per vocē ⁊ verboꝝ sonum cor excitet ad deum magis timendum: colendum: diligendum: siue desiderandum. Ex quadam em̄ naturali vnione anime ad corpus motus corporis diuersimode anime affectiones excitant et affectiones aīe maxime si sint fortes diuersas mutationes faciunt in corpore. Ideo cum qñq̄ ⁊ quasi sepius contingat ꝙ orare volentes: ⁊ ꝓpter pōdus carnis ⁊ propter occupationes seculi: ⁊ ꝓpter diaboli tentamēta: mētem habeāt aridā: insipidā debilē: ⁊ de deo parū cogitantem: aut certe nihil adiungenda est talium or̄oni vox viua: in qua nominatur magnus ⁊ excelsus bonus: pius: clemens: misericors: ⁊ hmōi. vt p talē ꝓlationes euigilent quasi sensus interiores. Idez dico de genuflexionibus: de ꝓstratiōe ad terrā: de tōsionibus pectoris ⁊ silib⁹ Nō indiget his q̄ oīm corda scrutat et videt: sed ide fiūt vt p tales motus gestusq̄ corporis: torpor mētis excitet: et mēs magis inflāmata efficacius p or̄onē vniat deo. ¶ Scd̄o adiūgit vox or̄oni rōne reuerētie exhibende. vt scꝫ deo reuerentiaꝫ impendamus nō tm̄ corde: sed etiā lingua: qm̄ vt ait Job. Damas. in. iiij. li. qꝛ ex duplici natura compositi sumus intellectuali: scilꝫ ⁊ sensuali duplicem honorem debemus deo offerre: scꝫ spiritualem ⁊ corporalem. Si tamē in casu adeo quis esset in contemplatione pfectus ꝙ vocalis or̄o remitteret interiorē feruorem: tūc nō esset vocaliter

orandum oratione singulari. Tertio ad iungit vox oroni rone affectionis explicande. Nā ex abūdātia cordis os loquitur: vt dr Mat.xij. Qñqz ita feruet interius aīa itaqz inflāmat in dei amore: aut humiliat i eius timore: aut obligatur in eius recordatione beneficiorum: ꝙ quasi vim patiens in verba prorumpere cogitur. Sicut legit de btō Frācisco: quē semel audiuit btūs frater Leo eius socius ⁊ cōfessor ꝑ lōgū spaciū in orone eleuatū a terra clamantē ⁊ dicētem: Quis es tu ⁊ q̄ sum ego. Et dum hec eadē verba sepius replicaret suspirabat: lugebat: ⁊ totus videbat liq̄factus amore. Naz vt ipse postea interrogāti eū fratri Leōi p̄dicto q̄ cū explorauerat retulit p̄dicta verba: iō sic dixisse qm̄ in corde suo tā ꝓfunda versabatur sui cognitio sue. s. paruitatis ⁊ dei magnitudinis a quo ipse paruulus ⁊ minimus tā copiosa beneficia susceperat: sperabatqz se vberiora suscepturū ꝙ ex vehemētia animi cū admiratione deuz cōpellebat laudare ⁊ bn̄dicere dicēdo sibi. Quis es tu deus meus q̄ nullo indiges in quo est oē bonū: ⁊ q̄ suz ego ꝙ nihil boni habeo nec habere possum nisi tu deus me⁹ dederis: q̄s es tu qui te ipsum etiā mihi dare ꝓmittis. Et multa alia bulliebāt in corde eius ꝓpter q̄ verba predicta ingeminabat. Silr dn̄s Ber. miles ⁊ doctor de assisio q̄ fuit primus quē sctūs Frā. traxit ad xp̄m anteq̄ mūdū reliquisset inuitassetqz quodā sero in domo sua pauperē Frāciscū. Cū in prima vigilia noctis obseruasset cū quid faciebat: audiuit eū i orone positū cuz suspiriis ⁊ lachrymis sepius replicantē. Deus meus ⁊ oīa: deus meus ⁊ oīa. In q̄bus verbis vt ipse postea declarauit dn̄o Ber. ꝓfundissime cōtēplabat excessum maiestatis diuine ⁊ infinitam bonitatē summi dei.

¶ Qr in oratione necessaria est attentio ꝟm vim prime intentionis: ⁊ qualiter h̄ modo oratio est fructuosa licz nō sit per omnia attenta.

Cap.ij.

Secūdus modus q̄ seruādus est in orone dr attentionis. Debet nāqz oro quātū fieri pōt esse attenta: qm̄ vt dicit Hiero. ⁊ ponit de cōse. di. v. c. Nō mediocriter. Non verbis tm̄: sed corde orādus est deus. Quapropter melior est quinqz psalmoꝝ decātatio cum cordis puritate ac serenitate ⁊ spirituali hylaritate q̄ psalterij modulatio cū anxietate cordis atqz tristicia. Et ad h̄ facit. c. nunqz. de cōse. dist. v. ⁊. c. qñ. de cōse. di. j. Et ad idem sunt apli verba. j. Coꝝ. xiiij. dicētis: Nā si orē lingua spūs meus orat: mēs aūt mea sine fructu est: quid ergo est. Orabo spū orabo ⁊ mēte. Sed satis durū hoc videt qñ etiā ⁊ scti viri orātes mētis euagationē patiunt: ꝟm illud ps̄. xxxix. Cor meuz dereliquit me. Quō ergo q̄ impfecti sunt poterūt orando semp esse attēti. Et si oro sine attentione infructuosa est: q̄s poterit orādo mereri. Iccirco ad hoc clare intelligendū tria sunt notāda ꝟm Rich. q. vj. Tho. ar. iij. ⁊ Alex. ar. v. vbi. s̄. ¶ Primo notādū ꝙ si adsit ītētio debita ⁊ actualis ī pricipio oronis vocalis q̄uis postea nō ꝯcomitet: tñ oro vocalis est meritoria ⁊ īpetratiua ꝑ v̄tutē p̄me ītētiōis nisi interrūpat postea ꝑ intētionē contrariā: sicut cū aliq̄s ex bona intētione incipit peregrinari vel elemosynā dare totus actus sequens meritorius est virtute prime intentionis q̄uis cesset sua intētio actualis ¶ Scdm notādū ꝙ triplex est oronis effectus. Primus merendi: ⁊ ad hūc effectū nō ex necessitate requirit ꝙ attētio adsit oroni ꝑ totū: sed vis prime intētionis sufficit vt dictum est. ¶ Scds effectus est impetrandi: et ad hunc etiam sufficit intentio vt in p̄mo. ¶ Tertius effectus est spiritualiter delectandi inquantum orans spūali delectatur cōtemplatione dei ⁊ ad talem effectum necessaria est attentio. ⁊ quanto maior est tanto maiorem delectationem ⁊ spiritualem gustum sentit ille q̄ orat. Si tñ aliquis hoc gustu bona in-

tentione orans eo ꝙ nō esset attentus etiā cōtra volūtatē suā gauderet. nam ꝓpterea tāꝯ infructuosaz oꝝonē relinquere debet: qñ rarissimi sunt q̄ orādo semp possint mentē attentā habere. Jō dr in legēda scti Ber. ꝙ quadā vice cuz ipse equitās in itinere cuidā rustico obuiasset: materia sic se offerēte de cordis instabilitate in oꝝone Bern. cōquestus est. Qō rusticus audiens mor eū despexit: ⁊ in oꝝonibus suis cor firū ⁊ stabile dixit se habere. Uolēs aūt Ber. eū ꝓuincere ⁊ a sua temeritate coercere dixit: Seqstrare parūper a nobis ⁊ tota qua poteris attētione oꝝonē dñicā inchoa te: quā si fine aliq̄ cordis euagatione finiri poteris equū cui insedeo ꝓculdubio tibi dabo. Tu aūt mihi in fide tua spōdeas ꝙ si aliq̄d ibidē cogitaueris: hoc aliquatenus nō mihi celabis. Letatur ille ⁊ tāꝯ se lucratū iā reputās audacter secedit. Et seipsum recolligens oꝝonē dñicā dicere inchoauit: vix autez oꝝonis expleuit dimidiū: ⁊ ecce importuna cogitatio de sella cordi suo se ingerit vtrū habere eā debeat cum iumēto. Qō ille aduertēs ꝓtus ad Bernardū redijt: ⁊ q̄d i ipsa oꝝone sollicite cogitauerit indicauit: ⁊ de se vt ꝓius temere nō ꝓsumpsit. ¶ Tertiū notandū ꝙ triꝑler est attētio que oꝝoni vocali pōt adhiberi. Una quidē qua attendit ad verba ne quis in eis erret. Scōa q̄ attenditur ad sensum verboꝝ. Tertia qua attendit ad finē oꝝonis. s. ad deū ⁊ ad rē ꝓpter quā orat que est maxime necessaria: ⁊ hāc habere possunt etiam idiote. Quicūqz ergo ad oꝝonē accedit ea intētione vt honoret deum seqz orando sibi subijciat ⁊ cōmēdet si dolēs ⁊ male contentus mētis patit vagationē nō pdit oꝝonis fructū quantū ad affectū meriti impetrationis: lz ꝓuek effectu delectationis. Jcirco deponēdi sunt scrupuli ⁊ extremitates cōsciētie quibus nōnulli diabolo instigante deuicti ab oꝝone desistunt existimātes eo ꝙ attenti non sunt in vanū orationi vacare.

¶ De ordine in oratione seruando: ⁊ q̄liter possumus rogare sanctos tāꝯ intercessores ⁊ aduocatos nr̄os. Cap. iij.

Tertius modus in oꝝone seruādus dr ordinationis. Debet oratio esse ordinata: vt orans intēdat impetrare a deo oē donū qō postulat: qz vt inq̄t pō. lxxxiij. Gratiā ⁊ gloriā dabit dñs. Sanctis ño ꝑces sunt porrigēde tāꝯ intercessorib⁹ ⁊ aduocatis nostris apud deū. Nā vt inq̄t Boē. di. xlv. quarti libri. Deus instituit ⁊ voluit ꝙ sctōs rogaremus triplici ex causa.

Prima ꝓpter nostrā inopiam.

Scōa ꝓpter dei reuerentiā.

Tertia ꝓpter sctōz gloriam.

¶ Prima ꝓpter nostrā inopiam siue in contēplando siue in amādo: siue in merendo. Sumus inopes in cōtemplādo summā lucē que ipse deus est. Sumus inopes in amando: qz miser hō magis q̄ncz sentit se affectū ad vnū sanctū ꝙ ad ipsum deū. Sumus inopes in merēdo: eo ꝙ exigua sunt ⁊ ꝓua merita nostra. Jō deus voluit nos rogare sctōs: vt in ipsis eū cōtēplemur: vt ꝑ ipsos fiduciaz habeamus: ⁊ ꝑ eoꝝ merita indigētiā nostrā suppleamus. ¶ Scōa causa est ꝓpter dei reuerentiā: vt hō pctōr ad deū quasi ꝑ reuerentia nō audēs cōfugere imploret auxiliuz amicoꝝ eius. ¶ Tertia causa est ꝓpter sctōz gloriaz: vt ipse deus glificet in sctis suis: quoꝝ amore deuotis eoꝝ gratias: dona ⁊ bñficia plurima dignat cōferre. Necz audiendi sunt illi qui dicūt superfluū esse ad sctōs per oꝝones cōfugere: qñ ecclesia sctā orationes porrigere consueuit. Quinimmo quotidie experimur quātū prodest nobis deuotionē sctis dei exhibere: de q̄bus dr in pō. cxx. Leuaui oculos meos in mōtes vnde veniet auxiliū mihi. Pus nāqz sanctoꝝ precibus ⁊ precipue virginis gl̄iose liberati sunt multi a periculis maris. Alij ab vlceribus ⁊ egritudinibus desperatissimis sanati. Alij a diaboli tentationib⁹ penitus mū

dati. Alij ab infamijs ⁊ criminibus fal
sis plene purgati. Alij a varijs: diuer-
sisq; tribulationib⁹ ⁊ angustijs ad q̄e-
tē ⁊ trāquillitatē ꝑducti. Narrēt ista q̄
expti sunt. Dicāt deuoti scti Nicolai: san
cti Frācisci: scti Antonij: scti Bernardi-
ni: scti Petri martyris: ⁊ alioꝝ sctōrum
q̄d acceperūt: q̄d obtinuerūt illos inuo
cando. Clament pijssime virginis fide-
les deuoti quot munera dei ad inuoca-
tionē noīs marie abūdāter impetraue
runt. De qua Bern. ait: In periculis: in
angustijs mariā cogita mariaꝫ inuoca.
Ergo simus prōpti ⁊ fiducialiter orādo
inuocemus sctōs: quoꝝ patrocinio ob-
tinere poterimus hic gratiā ⁊ in futu-
ro gl̄iam in q̄ viuit deus trinus ⁊ vnus
ꝑ infinita secula seculoꝝ. Amen.

¶ Sabbato post diē cinerū de impedi-
mētis cōtrarijs orationi: propter que
orantes non exaudiuntur.

Sermo. xxj.

Erat enim ven
tus cōtrarius eis. Scri
buntur hec verba Mar
ci. vj. ⁊ in euāgelio hodi
erno. Cōquerūtur pluri
mi ⁊ quidē absq; vlla ratiōe ꝙ in suis
oronibus nō exaudiunt a deo: nec im-
petrāt orādo qd̄ volunt. Sed nō intel-
ligūt ꝙ vt Aug. inq̄t. xvj. q. j. c. decime.
Benefacere semꝑ deus paratus est: sed
hoīm malicia prohibet. Cessante ergo
ex ꝑte hominū defectu nō est correpta
ad dādū manus oīpotētis dei liberalis
sima. Querit nāq; ipe vt sua beneficia
eroget mētes nostras bene dispositas.
Unde naufragiū timētibus discipulis
in nauicula cōstitutis: sicut in euāgelio
hodierno legit xp̄s dixit: Cōfidite. Nā
ꝓpterea imminebat eis periculū ⁊ con
trariebant vēti: qr erat cor eoꝝ obceca-
tum: nec vt decebat cōfidebāt in virtu-
te magistri sui. Sic ⁊ orantibus eueni-
re solet ꝙ q̄nq; nō exaudiunt: qm̄ non
orant cum ea spe ⁊ fiducia quam habe-
re debent in benignissimo deo. Uerūtm̄
vt magis quietet aīus eoꝝ qui dolēt ꝙ
eoꝝ preces deus nō implet: in presenti
sermone de impedimētis oronis erim⁹
tractaturi: videbimusq; qualia sint im
pedimenta que cōtrariant orātibus ne
exaudiant: sicut venti cōtrariebant in
mari discipulis. Et notabimus tria pn
cipalia impedimenta.

Primū dr̄ iniusticia.
Scd̄m dr̄ iniquitas.
Tertiū dr̄ impatientia.

¶ Qr ꝓpter iniusticiā vel orātis vel ora
tionis vel eoꝝ ꝑ q̄bus orat q̄nq; deus
orones nō exaudit. Cap. j.

Primū impedimentū quare
multotiens deus non exau-
dit orātes dicitur iniusticia
que triplex esse pōt.

Prima est ex parte orātis.
Scd̄a ex parte oronis:
Tertia ex parte eius ꝑ quo orat.

¶ Prima iniusticia est ex parte orātis:
qn̄ orans adeo est iniustus vt exauditi
nō mereat. Sed ꝑ clariori noticia que
ritur vtrū pctōres impetrēt aliq̄d a deo
suis oronibus? Et arguit ꝙ non ex ver
bis scripture. Scribit nāq; Esa. j. Cum
extēderitis manus vestras auertā ocu-
los meos a vobis: ⁊ cū multiplicaueri-
tis orationē nō exaudiā: manus em̄ ve-
stre sanguine plene sunt. ⁊ Esa. lix. Ecce
nō est abbreuiata manus dn̄i vt salua-
re neq̄at: neq; aggrauata est auris eius
vt nō exaudiat: sed iniq̄tates vestre di-
uiserunt inter vos ⁊ deū vestrū: ⁊ pctā
vestra abscōderūt faciē eius a vobis ne
exaudiret. Manus em̄ vestre sanguine
pollute sunt: ⁊ digiti vestri iniquitate
Labia vestra locuta sunt mendacium:
⁊ lingua vestra iniquitatem fatur. Et
Hiere. Threnorum. iij. Nos inique egi
mus ⁊ ad iracundiam prouocamus te:
iccirco tu es inexorabilis. Et Dauid in
ps̄. lxv. Iniq̄tatē si aspexi in corde meo
nō exaudiet dn̄s. Et Prouer. xxviij. Qui
declinat aures suas ne audiat legem:
oratio eius erit execrabilis. ⁊ Johā. ix.
Scimus qr pctōres deus non exaudit.

ꝛ Chrys. sup Mat. Qui orat ꝛ peccat: nō orat deū sed deludit. ꝛ Prouer. xv. Lōge est dñs ab impijs ꝛ orones iustorum exaudiet. At contra est autoritas Chrys. qui sic glosat dictū xpi Luce. xj. Omis qui petit accipit: siue iustus: siue pctōr. Et ad idē Augu. sup Jobem ait: Si pctōres nō exaudiret deus: frustra publicanus diuisset: Deus ppitius esto mihi pctōri. Lu. xviij. Respōdeo p huius dubij solutione sequēdo Alex. ī. iij. volumine summe. vbi. ō. q. xcj. mē. iij. q orantes hoīes in triplici varietate pñt inueniri. Nā aliqui ꝫ valde pauci iusti sunt. i. sine pctō mortali: ꝛ oro eox potētissima est vt ostēdemus in sermone de vsu orōnis in ipso Moyse. ꝛ iō Jaco. v. ō:: Multū em̄ valet depcatio iusti assidua. Aliqui sunt pctōres obstinati qui diutius ī malo perseuerātes nō se voluerūt corrigere: a deo vocati non se voluerūt emēdare: obdurauerūt corda sua spernentes dei iudicia. Vi cum qñq; ppter suā duriciē dei manus eos castigantē sentiāt in tribulatione positi clamāt. Dñe dñe. Matth. xxv. ꝛ dñs auertit faciē suā ab eis quibus dicit illud Prouer. j. Vocaui ꝛ renuistis: extēdi manū meā ꝛ non fuit qui aspiceret: despexistis omne cōsiliū meū: ꝛ increpationes meas neglexistis. Ego quoq; in interitu vestro ridebo: et subsannabo vos cū vobis qō timebatis aduenerit: cū irruerit repētina calamitas: ꝛ interitus quasi tēpestas ingruerit: qñ venerit super vos tribulatio ꝛ angustia: tunc inuocabūt me: ꝛ nō exaudiā: mane consurgent ꝛ non inuenient me: eo q exosam habuerint disciplinā. Aliq; orantes sunt pctōres humiliati: q: ꝫ qñq; peccent: nō tñ semp retinēt ppositū male volūtatis: humiliant deo: timēt illum ob eiusq; reuerētiā aliqua bona opera faciunt. Vi in suis necessitatibus orāt deū: suāq; implorant clementiam. Confortandi sunt certe tales vt sperent in dño qui ex misericordia sua eos audit: nec in vanū orare permittit: quoniaz vt Aug. inquit in. c. adhuc instāt. de peni. di. iij. Cur docuisset dñs orantes dicere Dimitte nobis debita nostra: nisi ipse misericors persuaderet qui nos ab hac petitione nō vult deficere. hec ille. Peccator erat publicanus: ꝛ humiliatus exauditus est. Lu. xviij. Pctōr Ezechias ꝛ orationem eius ppter humilitatem exaudiuit deus. Peccatores niniuite: ꝛ orantes ꝛ ieiunantes dei iudicium euasserunt. Jdeo qui peccatores sunt dummodo non sint obstinati ꝛ obdurati in malicia sua fiducialiter orent ad deum. Autoritates aūt in ꝛrariū allegate intelligende sunt de peccatoribus obstinatis: aut de illis qui petunt aliquid a deo ꝑm desiderium peccati: quos deus aliqñ ex misericordia non audit: qñq; ꝫo ex vindicta exaudit permittens eos amplius ruere in pctā: q; vt dicit Aug. Deus quedā negat ppitius que concedit iratus. ¶ Secunda iniusticia est ex parte orationis. quando. ſ. oratio nō habet rationē virtutis. Nam vt dicit Bona. di. xvij. tertij libri. ar. ij. q. iij. Jn qlibet orone duo sunt consideranda: materia. ſ. ꝛ forma. Materia orationis respicit desiderium petentis. Forma ꝫo respicit discretionem proponentis. qñ. ſ. ille qui orat cōmittit ora voluntati diuine: sicut faciebat xpus qñ orans dicebat ad patrē. Pr̄ si possibile est trāseat a me calix iste: verūtamen non mea voluntas fiat: sed tua. Mat. xxvj. Marci xiij. ꝛ Lu. xxij. Qui sic orat etsi nō semp impetret qō petit ꝛ desiderat: nūq; tñ orat sine merito: qm̄ sic orando deū honorat: qui quandoq; denegat temporalia ista bona petentib⁹: q: videt illa ani me saluti esse contraria. Et hoc legitur in vita sctē Petronille: quā sctus Marcellus scripsit: q cum ipsa filia esset Petri apli ꝛ speciosa nimis: deo volente febribus laborare cepit. Discipuli aūt petri direrūt ad eū. Cū oēs a te sanent infirmi: cur Petronillā iacere permittis. Quib⁹ petr⁹ rñdit: Q: sic expedit ei: verū tñ ne putet ipossibilitas sanitatis eius

in nomine iesu xp̄i illā sanabo. Dixitq; ei. Surge petronilla velocius ⁊ ministra nobis. Que statim sanata surrexit ⁊ ministrauit eis. Cōpleto aūt ministerio: Petr⁹ dixit ei. Petronilla redi ad lectum tuū. Que statim redijt ⁊ vt p̄us febribus laborare cepit. At vbi in dei amore cepit esse perfecta: eā ꝑfecte sanauit. Simile est quod legitur in vita sancti Thome cantuarien̄. Cū em̄ q̄dā quē sanctus Thomas dū viuebat valde dilexerat grauiter īfirmaret: iuit ad eius tumbā ⁊ pro sanitate rogauit impetrauitq; illaꝫ ad libitum. Sed dum sanatus rediret cogitare cepit ꝙ illa sanitas forsan aīe sue non expediret. Un̄ iterū ad sepulcruꝫ rediens orauit: vt si non esset vtile anime sue cōtinuo ipsa infirmitas rediret: statimq; redijt sicut prius. Propterea dicimus ꝙ qui bene orare volunt: oīa tandē cōmittere debent voluntati diuine. ¶ Tertia iniusticia est ex parte eius pro quo oratur. Fiunt em̄ q̄nq; orationes ꝑ aliquib⁹ qui non merentur beneficia q̄ postulātur ꝑ ip̄is. Un̄ deus dixit ad Hiere. de populo iudaico pessimo ⁊ īdurato. Tu noli orare ꝑ populo hoc: nec assumes pro eis laudem ⁊ orationē vt non obsistas mihi: q̄ ego non exaudiā te. Hiere. xj. c. Sed ad hoc facit exemplū sancti Bartholomei de quo in sua legēda sic habet: Qd̄ anno dn̄i. cccj. sarraceni Siciliā inuadentes: Liparitanā insulam vbi corpus sctī Bartholomei q̄escebat vastauerunt: ac eius sepulcrum confringentes: ossa ipsius disperserūt. Apparuit autē sanctus cuidā deuotissimo dicēs: Surge collige ossa mea que dispersa sunt. Cui ille. Qua rōne colligere aut aliquē tibi honorem exhibere debemus cum deleri permiseris: nec auxilium nobis impenderis. Cui ille. Per multum tēpus meritis meis dn̄s huic populo pepercit: sed eoꝝ peccatis nimium inualescentibus ⁊ ad celū clamātibus iam ꝑ eis nō valui veniā impetrare. Sed ex his dubitari solet an pro omnibus in hac vita existentibus sit orandum. Et rn̄det Tho. vbi. s̄. ar. vij. in rn̄sione ad tertium argumentuꝫ. Q̄ pro pctōribus orandū est vt ꝯuertātur: quia sicut nulli q̄diu hic viuit subtrahendū est correptionis beneficiuꝫ: q̄ non possumus distinguere predestinatos a reprobatis. vt Aug. dicit li. de correptione et gratie: ita etiā nulli est denegandū orationis suffragium. Pro iustis etiam est orandū vt perseuerent ⁊ ꝓficiant ⁊ vt non superbiam dū cōsiderant se alioꝝ suffragijs indigere.

¶ Q̄ sepe deus non exaudit orantes: quia ipsi veniam petentibus dare nolunt: aut crudeles sunt pauperib⁹: aut diffidentes deo. Capitulum. ij.

Secundum impedimētū contrarium orantibus ne exaudiantur dicitur iniq̄tas q̄n̄ inueniuntur in eis potissime tres iniquitates: videlꝫ

Prima d̄r irremissibilitas.
Secūda d̄r crudelitas.
Tertia d̄r infidelitas.

¶ Prima d̄r iniq̄tas et irremissibilitas q̄n̄ orantes nolunt ꝓximis suis q̄ eos leserunt veniam petentibus indulgere ⁊ offensas remittere. Jō d̄r Ecc̄i. xxviij. Relinque ꝓximo tuo nocenti te ⁊ tunc deprecanti tibi peccata soluētur. Xp̄s autē in euangel'. Mat. v. orari iussit ꝑ persequentibus et calumniātibus.

¶ Sed circa hoc satis in dubio versat animus. Primo quia in sacra scriptura inducuntur multe imprecatiōes cōtra inimicos. Dicitur em̄ in ps̄. vj. Erubescant ⁊ conturbentur omnes inimici mei. Et alibi ps̄. xxx. Erubescant impij ⁊ deducantur in infernū: muta fiāt labia dolosa. ⁊ . vj. Confundantur ⁊ reuereantur inimici mei ⁊c. ¶ Secundo q̄ vindicari de inimicis in malū inimicorum cedit: sed sancti vindictā de inimicis petunt. sicut patet Apoc̄. vj. vbi martyres xp̄i inducuntur di. Usq; quo nō vindicas sanguinem nostrū de his qui habitant in terra. Et Helias roga-

uit vt ignis descenderet de celo q̃ cõsumeret duos principes quinquagenarios: ⁊ exauditus est. iiij. Reg. j. ¶ Tertio q̃ operatio hominis et eius oratio nõ deberẽt esse ꝓtraria. sed hoĩes qñq̃ licite impugnãt inimicos: alioq̃n oĩa bella essent illicita: ergo videtur ꝙ non sit ꝑ inimicis orandũ. Respõdet Tho. vbi. s. eo modo quo tenemur diligere inimicos tenemur ⁊ pro eis orare. Diligimus eñ in eis naturam nõ culpã. Diligere etiaz inimicos in generali est in precepto: nõ aũt in speciali. vt scilz homo vm ꝓparationẽ animi sit paratus etiã specialiter inimicũ diligere et eũ iuuare in necessitatis articulo vel si veniã peteret. Sed ī speciali inimicos diligere absolute ⁊ eos iuuare pfectionis est. Similiter ⁊ necessitatis est vt a cõibus nostris orationibus quas ꝑ alijs facim⁹ inimicos nõ excludamus. Quod aũt specialiter oremus pfectionis est nõ necessitatis nisi in aliquo casu speciali. ¶ Ad primũ ergo dicendũz ꝙ imprecationes que in sacra scriptura ponũtur quadrupliciter possunt intelligi. Uno modo vm ꝙ ꝓphete solẽt figura imprecantis futura predicere. vt Aug⁹. dicit in li. de sermone domini in monte. Secũdo modo ꝓut quedam temporalia mala peccatoribus qñq̃ a deo ad correptionẽ mittunt. ¶ Tertio modo intelliguntur petere nõ ꝑ ipsos hoĩes: sed ꝓtra regnũ peccati: vt scilicz correptione hominũ peccatũ destruat. ¶ Quarto modo cõformando volũtatẽ suã diuine iusticie circa dãnationem perseverantiũ in peccato. ¶ Ad secũdũ dicendum ꝙ sicut in eodem lib. Aug⁹. ait; Vindicta sanctoz est propter diuinam iusticiã q̃ vt inquit pſ. lvij. Letabitur iustus cuz viderit vindictã. ¶ Ad tertiũ dicendum ꝙ licitũ est impugnare inimicos vt compescantur a peccatis eo ꝙ cedit in bonũ eorũ. Et sic licet orando petere aliqua temporalia mala inimicorum vt corrigãtur. Et sic oratio ⁊ opatio erũt ꝑuia. ¶ Scõa iniq̃tas dicitur crudelitatis qñ orantes deum liberalem inuenire volunt: ⁊ ipi prioribus suis auari sunt ⁊ crudeles. Jõ Tobie. xij. dicitur: Bona est oratio cum ieiunio ⁊ elemosyna. ¶ Tertia iniq̃tas dicitur infidelitatis. Orant multi sine fide: sumendo fidem ꝑ fiducia siue confidentia. Jdeo dicitur Jacobi. j. Si qs indiget sapiẽtia postulet a deo. postulet autẽ in fide nihil hesitans. Nam vt in quit psalmista pſ. xxxij. Oculi domini super metuẽtes eum: ⁊ in eis qui sperant super mia eius. Et Prouerb. xxx. Clypeus est dñs omnibus sperãtibus in se. Et Eccli. ij. Respice filij nationes hoĩm: ⁊ scitote quia nullus sperauit in domino et confusus est.

¶ Qr deus qñq̃ nõ exaudit orãtes ꝓpter illorum impatiẽtiã: ⁊ qualiter orãdum est perseveranter. Caplm. iij.

Tertiũ impedimentuz cõtrarium orantibus ne exaudiãtur dicitur impatiẽtis. Sũt eñ multi qui si statim nõ exaudientur cum orãt efficiunt impatiẽtes murmurãt de deo ⁊ ad deũ amplius redire nolunt: deum esse durum tenacem ⁊ auarũ di. Quibus sonare debet: vox euangelica xpi di. Lu. xj. Quis vestrum habebit amicum ⁊ ibit ad illum media nocte dicens: Amice accõmoda mihi tres panes: qñ amicus meus venit de via ad me ⁊ nõ habeo quod ponam ante illum. Et ille deintus respondẽs dicat: Noli mihi molestus esse. Jã clausum est ostium: ⁊ pueri mei mecuz sunt in cubili non possum surgere ⁊ dare tibi. Et ille perseuerauerit pulsans. Dico vobis. Et si non dabit illi surgẽs eo ꝙ amicus eius sit propter importunitatem tamen eius surget: ⁊ dabit illi quotquot habet necessarios. Et ideo dico vobis. Petite ⁊ dabit vobis. Ubi xps docet nos pseueranter orare: quia perseuerantia continua in quodlibet opere arduo satis ꝑdest. Jdeo ait Ouidius lib. ij. de ponto. Percussu crebro saxa cauantur aquis. Et lib. iiij. dicit:

i

Gutta cauat lapidem non vi sed sepe cadendo. Et lib. j. de arte amādi. Quid magis est durum saxo quid molli⁹ vnde? Dura tñ molli saxa cauantur aqua. Et Job. xiiij. Lapides excauent aque: ⁊ alluuione paulatim terra consumit. Nec propterea quia replicatis vicibus deus vult exorari: illiberalis ⁊ inurbanus est censendus: qui ideo quandoq; sua beneficia rogatus differt conferre vt nos humilietvt corda nostra magis inflāmet ⁊ beneficia sua sapidiora reddat. Amoueātur ergo impedimēta predicta ⁊ erit tranquillitas in animo orātis. Cui christus hic dabit gratiam: et postea gloriam. Amen.

¶ Dominica Jnuocauit in mane de tēpore bene dispensando. Sermo. xxij.

Ece nunc tempus acceptabile. Doctoris gentium verba sunt ista. ij. Cor. vj. c. ⁊ in epistola presentis dominice Ponderanda sunt verba apostoli que de tempore dicit in lectione occurrentis epistole: qm̄ nulla grauior periculosiorq; iactura q̄ perditio tēporis. Illud nāq; datum est nobis a deo vt possimus mereri regnum eternum. Si tamen defecerit sine merito deficiet etiaz spes nostre salutis. Diximus enim in precedentibus sermonibus de iusticia dei qualiter hi qui in īferno sunt extra omnē statū omneq; tempus merendi dolent se esse positos. Solerter itaq; vnusquisq; studere debet vt temp⁹ sibi concessum fructuose dispenset: quod quia pleriq; negligunt iccirco in p̄senti sermone de tempore erimus locuturi: de quo p̄ncipaliter tria mysteria p̄ponimus contemplanda.

Primum d̄r conditio.
Scd̄m d̄r nominatio.
Tertium d̄r obseruatio.

¶ De tribus conditionibus temporis scilicz breuitate: mobilitate: ⁊ irreuocabilitate. Capitulum. j.

Primum mysteriū ꝯtēplandum de tēpore dicitur conditio. In quo attente considerare debemus quot sunt principales tēporis ꝯditiones. Et reducimus illas ad tres: videlz

Prima d̄r breuitatis.
Scd̄a mobilitatis.
Tertia irreuocabilitatis.

¶ Prima conditio tēporis d̄r breuitas q̄r vt inq̄t Paul⁹. j. Cor. vij. Tēpus breue est. Et hoc tripliciter.

Primo respectu sui.
Secundo respectu dei.
Tertio respectu nostri.

¶ Primo tp̄s est breue respectu sui: q̄r incepit esse ⁊ desinet esse. Q̄r tēpus incepit esse patz p̄ dicta doctor. Vñ Cassiodorus sup. ps. liiij. ait: Tēpus tunc cepit qd̄ mūdus sumpsit initiū. Et origenes lib. j. sup Gen̄: Tēpus non erat anteq̄ mūdus nō esset: sz esse cepit. Et Jsid̄. lib. j. de summo bono. Nulla aūt p̄ricipiū mūdi fuerūt tp̄a q̄r cū ip̄m sit creatura in p̄ncipiū mūdi factum esse credēdū est. Et Aug. li. v. de trini. Tp̄s non cepit in tp̄e. Nō em̄ erat tp̄s ante q̄ esset tp̄s. Et si diceret q̄ oē qd̄ cepit esse aut cepit esse in tp̄e aut in eternitate. Si ergo tp̄s cepit esse ⁊ nō cepit eē in eternitate: ergo cepit esse ī tp̄e. Rn̄det, d. Bon̄. ij. di. scd̄i li. in declaratione lr̄e. Q̄r s̄m Aug. differt dicere aliq̄d fieri, ex tp̄e ⁊ in tp̄e ⁊ cū tp̄e. Ex em̄ importat ordinē: in īportat cōtinētiā: cū importat simultatē. ⁊ iō nihil factū est in tp̄e: nec ex tp̄e nisi qd̄ excedit a tp̄e. Q̄r ergo tp̄s ⁊ ea q̄ in primordio tp̄is creata sunt a tp̄e nō excedunt. iō di. Aug. ea esse creata cū tp̄e: non in tp̄e: nec ex tēpore. ¶ Scd̄m autē Bedam quē magister inducit in textu quattuor fuerūt a p̄ricipio creata: scilicz materia p̄ma: angelica natura: celū empyreuz ⁊ tp̄s. Dicit tñ. d. Bon̄. vbi. s̄. ar. ij. q. j. q̄ tempus accipi cōsueuit in scripturis sctōr q̄druplr̄. scilicz cōissime: cōiter: proprie ⁊ magis proprie. Cōmunissime tp̄s di-

cit mēsurā cuiuslibet durationis crea-
te: ⁊ sic accipi illud Beda. Cōiter dicit
mensurā cuiuscūq; mutationis siue il-
lius q̄ est de nō esse in esse siue alteri⁹:
q̄ est de vno esse in aliud esse. Et sic acci
pit Ric. de sctō Victore in glo. super. c.
j. Gen. vbi dicit: Omne qd̄ cepit ex tpe
cepit. Tertio mō accipit ꝓprie. ⁊ sic di
cit mensurā variationis successiue: siue
sit successiua successione regulari ⁊ cō-
tinua siue nō. Et sic di. Aug. ad Orosiū
ꝙ affectiones varie angeloꝝ mēsurant̄
tpe ⁊ oīs variatio rerū. Quarto mō ac
cipit̄ magis ꝓprie: ⁊ sic d̄r mēsura mo-
tus siue variationis successiue cōtinue
⁊ regulate ꝑm regulā mot⁹ octaue sphe
re. Et sic cōsueuit accipi ab Aristo. ⁊ cō
mētatore. iiij. physicoꝝ. Et ista est coar
tata tpis acceptio. Et sicut tēpus cepit
eē ita desinet eē. Un̄ Apo Joh. x. ⁊ Da
niel. xij. ait: Angel⁹ quē vidi stantē su-
pra mare ⁊ supra terrā leuauit manum
suā ad celū ⁊ iurauit ꝑ viuentē in secu-
la scl'oꝝ: q̄ creauit celū ⁊ ea q̄ ī eo sunt.
ꝙ tp̄s amplius non erit. Quēadmodū
aūt cessante motu celi cessabit etiā ⁊ tē
pus: pleni⁹ dicā in ꝑmone de cōtēptu
mundi. Scd̄o tp̄us est breue respectu
dei. nā de⁹ est eternus sine tpe sine suc-
cessionis mensura. qm̄ vt inq̄t Aristo.
iiij. Physicoꝝ. Ea dicunt̄ tpe mēsurari
que p̄ncipiū ⁊ finē habent. Est aūt re-
perire p̄ncipiū ⁊ finē in omni eo quod
mouet̄: qd̄ v̄o est oīno īmutabile: sicut
nec successionez ita nec p̄ncipiū nec fi-
nē habere pōt. Ideo cū de⁹ sit maxime
īmutabilis sibi maxīe cōpetit vt sit eter
nus: q̄ deus est suū esse vniforme. Un̄
sicut est sua essentia ita est ⁊ sua eterni-
tas. Et hoc exp̄ssit Aug. di. ad Marcel
linū. De⁹ solus est q̄ exordiū non habz.
Sed ꝙ soli deo non cōpetat eternitas
probare posset aliq̄s ꝑ dicta scripture.
Un̄ Dan̄. xij. d̄r: Qui ad iusticiaz erudi-
unt mlt̄os fulgebūt q̄si stelle ī ꝑpetuas
eternitates. Sed si solus de⁹ esset eter
nus non essent plures eternitates. Et
dd̄ in p̄s. lxxv. montes vocat eternos.
Illuminās (inq̄t) mirabiliter a monti
bus eternis. Et Deut̄. xxxiiij. colles vo
cant̄ eterni. ⁊ Mat. xxv. Ignis inferni
adhuc noīatur eternus: ergo non est
solus deus etern⁹. Rn̄det Tho. parte
j. summe. q. x. ar. iij. ꝙ eternitas vere ⁊
ꝓprie in solo deo est: eo ꝙ cōseq̄tur im
mutabilitatē vt dictū est. Solus autē
deus est oīno īmutabilis. Scd̄m tn̄ ꝙ
aliqua ab ip̄o īmutabilitatez recipiūt:
ꝑm hoc aliq̄d eternitatis ei⁹ ꝑticipāt.
Quedam v̄o quantū ad hoc īmutabili
tatē sortiunt̄ a deo: q̄ nunq̄ desinunt
esse. Et sic d̄r Eccl's. j. Terra v̄o in eter-
nū stat. Quedā etiaz eterna in scriptu-
ris dicuntur propter diuturnitatē du-
rationis: licz corruptibilia sint: sicut in
verbis allegatis dicuntur eterni mon-
tes et colles. Quedam amplius parti-
cipant de ratione eternitatis inquan-
tum habent intransmutabilitatem vel
ꝑm esse vt ignis inferni: vel ꝑm suam
operationem: sicut angeli et beati vi-
dentes deum in quibus non erūt quā-
tum ad visionem beatificam volubi-
les cogitationes vt docet Augustinus
iiij. de trinita. Unde dicuntur habere
vitam eternam: ꝑm illud Johan. xvij.
Hec est vita eterna vt cognoscant te so
lum verum deum. Multe ergo eterni-
tates sunt quia multi sunt participan
tes eternitatem ex ip̄a dei contempla-
tione. Dicimus ergo ꝙ sicut solus de⁹
est bonus per suam essentiam. vt dicit
Boetius in lib. de hebdomadib⁹. om-
nia autem alia sunt bona per partici-
pationem: ita solus deus est eternus
per suam essentiam: alia v̄o dicuntur
eterna per participationē. Tertio tp̄s
est breue respectu nr̄i. Quid em̄ de tpe
dicā ad vitā presentē nobis concesso:
Audiamus sapiētū sanctorūq; voces.
Inq̄t em̄ Job. viij. Sicut vmbra sunt
dies nostri super terrā. et. xiiij. Homo
nat⁹ de muliere breui viuēs tpe replet̄
multꝫ miserijs. Qui q̄si flos egre. ⁊ cōte.
⁊ fu. ve. vm. Et. xiiij. Breues dies hoīs
sunt. Et Gre. xv. li. moral'. Oīs lōgitu-

do vite ꝑsentis ꝑctus esse cognoscitur cū fine terminetur. Et Jsido. li. j. solilo-quiorū. Quotidie dies vltimus appro-pinquat. Quotidie ad finem tēdimus: quotidie ad mortē properamus. Et Ja cobi. iiij. Que est vita vestra? Vapor est ad modicū parēs: ꝛ deinceps exterminabitur. Et Seneca ad Lucillū. Punctus est oīe qđ viuimus: ꝛ adhuc ꝑcto minus. Et iterū ad eūdem. Quotidie morimur: quotidie demit aliqua pars vite: et tūc quoq; cū crescim⁹ vita decrescit. Et idē de cōsolatione ad Martiā. Oia humana breuia ꝛ caduca sunt ꝛ infiniti tpis nullā partē occupantia. Et idez in tragedijs. Etate fruere mobili cursu fugit. Et idē in questionibus naturalib⁹. Fugit tempus ꝛ auidissimos suos deserit pereūdo. Elegāter Iulio cuidā dicēte: septuaginta annos habeo. Vos inquit septuaginta dicis quos non habes. ꝛ Ouidius lib. iij. de fastis. Tempora labūtur tacitisq; senescimus annis. Et celer admissis labit annus equis. ꝛ in. x. Mete mor. Labitur occulte fallitq; volatilis etas. Et nihil est annis velocius. Hinc sapiēter ꝓbs quidā quasdam sibi questiones ꝓpositas soluit. Interrogatus etem cū quib⁹ socijs est hō? rñdit. Cum septē qui eū assidue molestant. Vi sunt fames: sitis: calor: frigus: lassitudo: infirmitas: ꝛ mors. Interrogat⁹ vbi est hō? Rñdit. In bello mltiplici ꝛ diuerso. Intra se habet bellū mordētis conscie. In ꝓprio corpore hz bellū quattuor elemētorū que secū pugnāt adinuicē per contrarias qualitates. Extra se habet bellum rerū cōcupiscibiliū ꝛ diabolice tēptationis. Interrogat⁹ tertio qūo se hz hō? Rñdit. Ut lucerna ad vētū que cito extinguit: vt scintilla in mari que cito ab vndis absorbet: vt spuma gracilis que cito a ꝓcella dispergitur: vt fumus que cito diffundit. Interrogat⁹ quarto cui sīlis est hō? Rñdit. Aceruo niuis: qr aceru⁹ niuis modico calore cito in aquā de qua fuerat resoluit. Sic hō genitus de putredine modica infirmitate in eā reuertit. Silis est etiā hō rose matutine: que dum colligitur mane pulchra videtur: in sero ño marcida inuenit. Sic homo in iuuētute apparet floridus: in senectute ño marcescit. Silis est etiam pomo nouo: qđ dū in arbore pendēs ad incrementū debitū peruenire creditur: modico tñ verme interius exorto corrodit⁹: ꝛ subito corruēs efficitur inutile. Sic hō in puericia sua aut in adolescētia sepius subita infirmitate preuētus moritur et inutilis efficit. Interrogat⁹ quinto qđ est hō? Rñdit. Mācipiū mortis: hospes loci: viator: tranſiēs. Mancipiū dicit: qr manum mortis nequit euadere. Hospes loci: qr recipit cū gaudio: sed cito obliuioni traditur. Viator ño tranſiēs vocat: qr dormiēs aut vigilās: sedēs aut ambulās: vel quicqđ aliud faciēs semp ad mortē properat. Absolut ergo ꝓbs optime dicta sua ostendēs vite humane dolendā breuitatē. Et quid ꝓdest esse in delitijs: possidere diuitias sedere in throno regni: florere in iuuentute: letari pulchritudine: ꝛ quibuscūq; tēporalibus bonis perfrui: qñ tam cito vita cessabit? Aut qūo nō erūt irrisione digni qui deū derelinquētes in illa cōfidūt? Hinc Augu. in lib. de miseria hui⁹ mūdi exclamans ait: O vita ꝑsens q̄ multos decipis: que dum cognosceris nihil es: dū exaltaris fumus es. Sapiētibus amara es: insipiētibus dulcis es. Qui te querūt nō te cognoscunt: qui te cognoscūt ipsi te fugiūt. Jdeo Paulus hāc breuitatē vite cōsiderās. j. Cor. vij. dicebat: Qui habēt vxores tanq̄ nō habētes sint: ꝛ qui flent tanq̄ nō flentes: ꝛ qui gaudēt tanq̄ nō gaudētes: ꝛ qui emunt tanq̄ nō possidētes: ꝛ qui vtuntur hoc mūdo tāq̄ nō vtūtur. Preterit etē figura huius mūdi. ¶ Scēa cōditio tēporis ōz mobilitas. Semp etē tēpus est mobile ꝛ nunq̄ quiescit. Sic ꝛ cōditio nostra mutabilis est et mouet semp cū tēpore. Jdeo Job dicebat. xiiij. c. loquēs de hoīe. Nunq̄ in eodē statu permanet. ꝛ Ouidi⁹ lib. xv. Mete. inquit:

Nec species cuiq; manet rerūq; nouatrix. Et alijs alias reparat natura figuras. Nil equidē cōstare diu sub imagine eadē crediderim. ⁊ in aut. de nō alie. §. vt aūt. dr: Quid est stabile inter homines ⁊ ita immobile vt nullā patiat immutationē: cū oīs noster status sub perpetuo motu ꝯsistat. ⁊. C. de vete. iu. enucle. l. ij. §. sed qr diē. Humani iuris cōditio semp in infinitū decurrit: ⁊ nihil est in ea qd stare perpetuo possit. ⁊ Cassiodorus lib. iij. epl'arū. Humane res mutabilitatē patiūtur. Jō Seneca ad Lucillū perpulchre sic loquitur: Noli huic trāquillitati cōfidere. Memento mare euertit ⁊ eodez die vbi luserūt nauigia sorbent. Uidemus oīa ista quotidie p experientiam deficere: experimurq; oīa vanitati fore subiecta: ⁊ tñ omnē operā adhibemus ad hec tēporalia bona assequēda. Pro celesti autē mercede que in eternū est duratura: nec in minimo labore sumus parati. ¶ Tertia cōditio tēporis dr irreuocabilitas. Perditū nāq; tempus adeo irreuocabiliter euolat vt amplius recuperari nō possit. Unde Ouidius in. iij. de arte amādi. Nec que preterijt hora redire pōt. O q̄ preciosuz est tēpus cū quo lucrari possimus eternitatem. Jō Seneca ad Lucillum dicebat: Oīa mi Lucille aliena sunt: tēpus tātū nostrum est. Et hoc Hiero. sic scribit ad Eustochiū. Omne tēpus in quo te meliorem nō senseris existima perdidisse. Et Bern. vides ociosorum incredibilez numeruz in libro de contemptu mundi sic loquitur: Heu heu nihil preciosius tempore: nihil hodie vilius reputatur. hec ille.

¶ De triplici vocabulo expressiuo tēporis: scz nunc: tūc: ⁊ olim. Capm. ij.

Secundū mysteriuz contemplanduz de tēpore dicit nominatio seu expressio. Naz ꝟm Tho. in scripto sup. iij. Ethi. ⁊ sup. v. Physicorum. Tēpus triplici vocabulo exprimi ⁊ nominari solet.

Primū vocabulū est nūc.
Secundum vocabulū est tunc.
Tertium vocabulū est olim.

¶ Primū vocabulū quo tēpus exprimitur dicitur nūc: in quo signatur tēpus presens seu p̄sentis vite: qñ possumus dūtaxat operari bonum. Nā in inferno opatio bona nulla erit vbi anime sunt irreuocabiliter cōdemnate. In paradiso nulla erit operatio laboriosa necessaria: vbi aīe sunt beatificate. In purgatorio etiaz nulla pōt esse operatio meritoria: sed tm̄ pena satisfactoria. Jō cum audiuim⁹ nūc euigilare debem⁹ ⁊ intelligere q̄ tm̄ p̄sens tēp⁹ est opportunuz ad agēdā pnīam. Et q̄ futurū expectat mūdi allect⁹ dulcedīe grādi se exponit periculo. Jō dixit sctūs Barlaā: q̄ q̄ delectationes corporales desiderant: ⁊ in presenti dissimulāt agere pnīam ⁊ ꝓuidere sibi de futura vita: sīles sunt cuidā homini qui dū a facie vnicornis ne ab eo deuoraret veloci⁹ fugeret in quoddā baratrū magnū cecidit: dū autē caderet manibus arbusculā quandā apprehendit: ⁊ base quadā lubrica ⁊ instabili fixit pedes. Respiciēs v̄o vidit duos mures: vnū albū ⁊ alium nigrum incessanter radicē arbuscule quā apprehēderat corrodētes: ⁊ iam ꝓpe erāt vt ipsam abscinderet. In fundo autē baratri vidit draconē terribilē spirātē ignē: ⁊ aperto ore ipsuz deuorare cupientē. Super basem v̄o vbi pedes tenebat vidit quattuor aspidū capita inde prodeūtia. Eleuans aūt oculos vidit exiguum mellis in ramis illius arbuscule oblitusq; periculi in quo positus erat seipsum totū ad mel comedendū cōuertit. Unicornis mortis tenet figurā que hoīem semper persequitur. Baratrū v̄o mūdus est omnib⁹ periculis plen⁹. Arbuscula vniuscuiusq; est vita que per horas diei ⁊ noctis quasi per murē albū ⁊ nigrū incessanter cōsumitur: et incisioni appropinquat. Basis quattuor aspidū corpus est ex quattuor elemētis cōpositū: quibus inordinatis corporis cōpago dissoluit.

Draco terribilis est os inferni cunctos deuorare cupiēs. Dulcedo ramusculi delectatio fallax mūdi qua multi decipiūtur detinēturq; in presenti dū tempus adest ⁊ facultas datur clament ad dn̄m ⁊ toto corde conuertantur ad dominū. ¶ Scd̄m vocabulū quo tēpus exprimit̄ dicitur tunc: ⁊ significat illud qd̄ est remotū a presenti ⁊ precipue futuruz. In scripturis v̄o diuinis septē tunc nobis se ingerunt iugiter meditāda. Primum tunc est horribilis visionis: qn̄ scilz dānati miseri iudicē omniū in sua maiestate videbūt. Et de hoc sic dicit̄ Luce. xxj. Tūc videbūt filiū hoīs veniētē in nube cū ptāte magna ⁊ maiestate. Scd̄m tūc est generalis lamētationis: qn̄ cōis erit ⁊ infructuosa lamētatio dānandoꝝ. Et de hoc dicit̄ Matth. xxiiij. Tunc plangent se oēs tribus terre. Tertiū tunc est iocūde associationis. de quo dicit̄ Sapiētie. v. Tūc stabunt iusti in magna cōstantia aduersus eos qui se angustiauerunt: ⁊ qui abstulerūt labores eorum. Quartū tūc est timende locutionis. de quo Dauid in pš. ij ait: Tunc loquetur ad eos in ira sua: ⁊ in furore suo conturbabit eos. Qnintū tunc est dulce vocationis qn̄ vocabunt̄ electi ad possidendum gloriosissimū regnū dei. Et de hoc Mat. xxv. Tunc dicet his qui a dextris eius erunt. Uenite bn̄dicti patris mei possidete paratū vobis regnū a cōstitutione mūdi. Sextū tūc est eterne dānationis. de quo Matth. xxv. Tunc dicet rex ⁊ his qui a sinistris erunt. Discedite a me maledicti in ignē eternū qui paratus est diabolo ⁊ angelis eiꝰ. Septimū tunc est plene beatificationis. de quo Esa. lx. Tūc videbis ⁊ afflues ⁊ mirabit̄ ⁊ dilatabit̄ cor tuū. Si q̄s igit̄ hec septē tūc sepiꝰ mēte reuolueret: huius mundi fallacijs ꝓfecto nō deciperet̄. ¶ Tertiū vocabulū quo tempus exprimit̄ dicitur olim: qd̄ presertim preterita nobis habet denotare. Inter oīa aūt significare nobis debet beneficia dei que suscepimus ex quibꝰ ad pn̄iam inducimur in p̄senti. Jō xp̄s dicebat Matth. xj. Uhe tibi corozaim: vhe tibi bethsaida: qr si i tyro et sidone facte essent virtutes que facte sunt in vobis olim in cinere ⁊ cilicio penitentiā egissent.

¶ De triplici obseruatione tēporis: scz naturali: sup̄stitiosa: ⁊ v̄tuosa. Cap. iij.

Tertiū mysteriū contemplandū de tēpore dicit̄ obseruatio. Nā a multis diuersimode tēpus obseruatur. Ideo triplex eius obseruatio notari potest.

Prima d̄r naturalis.
Scd̄a superstitiosa.
Tertia virtuosa.

¶ Prima est obseruatio naturalis qn̄ q̄s comedit bibit dormit suaq; negocia facit tēpore debito. Sic agricole seruat tēpus frumēta ferēdo tēpore autūnali nō estiuo. Naute seruāt tēpus nauigādo cum vēti adsunt secūdi. Medici seruant tēpus egrotis medicinas tēpore opportuno ministrando. qr Eccs. iij. d̄r: Omnia tēpus habēt. Et Ouidius lib. j. de remedio amoris. Tēporibus medicina valet data tempore ꝓsunt. Et data nō apto tp̄e vina nocēt. ¶ Scd̄a tēporis obseruatio d̄r sup̄stitiosa. de qua loquitur Augu. in Ench. ⁊ ponit̄. xxvij. q. vij. c. quis existimaret. Quis existimaret inq̄t q̄m magnuz peccatū sit dies obseruare ⁊ mēses ⁊ annos ⁊ tēpora: sicut obseruāt q̄ certis diebus: siue mēsibus: siue annis: volunt vel nolūt aliquid inchoare eo q̄ s̄m vanas doctrinas hominū fausta vel infausta existimēt tp̄a. Sil'r reprehenditur obseruatio tēporis superstitiosa eadē cā ⁊. q. in. c. nō licet. in. c. si q̄s. ⁊ in. c. nō obseruetis. Qr inq̄t apl's. j. Coꝝ. x. Siue māducatis: siue bibitis: siue aliquid aliud facitis in noīe dn̄i nostri iesu xp̄i facite: in quo viuimꝰ mouemur ⁊ sumus. Modernis v̄o tēporibus exasperādi maxime sunt astrologi quidā qui omniū hominum facta s̄m astrorū regulā iudicant esse regulāda. Quos Augu. lib. v. de ciui. dei. c. vij

beridet sic exclamando. O stulticiā singularez. Eligitur dies vt ducatur vxor. Credo ꝓpterea qꝛ pōt in diē nō bonuz nisi eligat̄ incurri ⁊ infeliciter duci. Ubi est ergo ꝙ nascenti iam sidera decreuerūt. An pōt homo qđ ei iam cōstitutum est diei electione mutare. Et qđ ipse in eligēdo die constituerit non poterit ab alia potestate mutari. Et paulo inferiꝰ sequitur Augusti. Si aūt propterea valent ad has res dies electi: qꝛ terrenis oībus corporibus siue animātibus: siue nō animātibus: ꝟm diuersitates temporaliū momētorum ⁊ siderum positio dominatur: considerent q̄innumerabilia sub vno tēporis pūcto vel nascātur vel oriātur. vel inchoantur: ⁊ tam diuersos exitus habeant vt istas obseruationes cuiuis puero ridēdas esse persuadeant. hec ille. Et reuera qui omnia inchoanda aut agēda persuadēt ꝟm mathematicorum dogmata nō solum peccāt: verūetiam ⁊ sepius inueniunt se delusos. Nā ⁊ egoipse noui astrologū quēdā in ciuitate Camerini: qui vix domū exire volebat absqꝫ annotatione cursus siderum ⁊ planetarū. Dic vt a fidedignis in prefata ciuitate mihi relatum est: oblatas sibi vxores ꝑ plures annos respuit: qm̄ ꝟm suā astrologiā nō videbatur sibi tempus salubre: tandem vt ipse dicebat ꝟm astrorum fauorē vnam accepit: illāqꝫ duxit: cui predicabat diu secuz in leticia victurū. Sed vix per hebdomadam steterūt simul ⁊ statim rixe: discordieqꝫ pestilentissime exorte sunt inter ipsum ⁊ vxorem: et modico post tēpore elapso vxor in infirmitatē cecidit ⁊ mortua est. Astrologo v̄o mentita est vis siderum. Idem etiā societatē quādam cū mercatoribus quibusdā fecit: et septingentos florenos ad negociandū ꝓ parte sua deputauit. Emerūt aūt mercatores maximā quātitatē croci. Qđ cū vellent venetias destinare noluit astrologus mulos onerare: donec vidit per suā artē sibi astra blādiri. Fatebaturqꝫ copiosum lucruz ex croco illo sibi a socijs ꝓuenturū. Uerūtn̄ cū ex ancona nauis quedaz croco predicto alijsqꝫ mercibus onusta discessisset flantibus contrarijs vētis: tempestateqꝫ inualescēte naufragium passa est. Qđ cū audisset astrologus nūqꝫ deinceps astris cedere voluit. Iō abstinēdū est a talibus obseruātijs: ⁊ in om̄i tēpore nostro diuinū est implorandū auxiliū ⁊ inuocādū nomē dn̄i nostri iesu xp̄i: qm̄ vt dicit̄. xxvj. q. ij. Qui sine saluatore salutē vult habere: ⁊ sine vera prudētia existimat se prudentē fieri posse: nō sanus sed eger: nō prudens sed stultus: in egritudīe assidua laborabit: ⁊ in cecitatis noxia ⁊ demētia ꝑmanebit. ¶ Tertia obseruātia tēporis dicit̄ virtuosa eoꝝ: scz q̄ cōsiderātes ea que diximus cognoscūt tēpus visitatiōis sue. Hi siquidē dū illud habēt conātur operari bonum audientes vocē dei. de qua Paulus in epl̄a dicit: Tempore accepto exaudiui te: ⁊ in die salutis adiuui te. ij. Coꝝ. vj. Ecce nūc. s. in p̄senti vita tempus acceptabile orādi: ieiunādi: peregrinādi: plāgēdi: ⁊ lachrymādi ꝓ delictis: aliena restituēdi: cōfitendi pctā: satisfaciēdi deo ⁊ ꝓximo: virtutūqꝫ actꝰ aggrediēdi: ꝓpter que cōsequi valebimus et in hoc seculo dei gratiaz: ⁊ in futuro eiꝰ leticiaz in qua cū xp̄o regnabimus per oīa secula seculoꝝ. Amen.

¶ Dn̄ica Inuocauit infra diem de vita hominis ꝟm triplicis status considerationem. Sermo. xxiij.

Non in solo pane viuit hō. Uerba sunt redemptoris nostri originaliter Matth. iiij. et in enangelio hodierno. Naturale est animātibus cunctis vt super oīa se vitāqꝫ suā tueātur. Ideo Boetius in. iij. de ꝯsolatione ait: Om̄e nāqꝫ aīal tueri salutem laborat: mortē perniciemqꝫ deuitat. Habet̄ quippe vita ab hoībus rationabilibus charior ac preciosior cūctis rebꝰ. Pro illa etem̄ cōseruāda nulluz laborē refugiūt q̄libet alia

mala patienter tolerant: et sollicitissime oia opportuna remedia ipam vitā adiuuantia excogitant: et inueniūt. Verūtamē nullo ingenio nulla vi: nullaq; arte fieri pōt vt nō finiatur: et termine tur. Eapropter elaborandus est vt illa acquiratur vita: que in eternū erit duratura: qm̄ vt dicit saluator nr̄ in ÿbis premissis Luce. iiij. Non in solo pane viuit homo: q: nō hec sola vita est que sustentatur materiali pane: sed et alia longe felicior: longe melior: lōgeq; diuturnior: q̄ reficit beata visione dei. Cū ergo paucissimi reperiant q̄ ad illā desiderādā suā mentē inflāmēt: ꝓpterea in hoc sermone de vita hoīs erim̄ ÿba facturi: quam cōsiderandā ꝓponim̄. ꝑm triplicem statum: videlz

Primo ꝑm statū nature cōdite.
Scō ꝑm statū nature lapse.
Tertio ꝑm statū nature beate.

¶ De vita hoīs ꝑm statū ante ei⁹pctm̄ q̄ erat sine passione sine labore: et sine moriēdi necessitate et obligatiōe. La. j.

PRimo ꝓsideranda ꝓponitur hominis vita ꝑm statū nature condite siue innocētie vel originalis iusticie ante scilz q̄ primi parētes peccassent. Et in tali statu reperimus triplicez cōditionem humane vite.

Prima ꝓditio ꝺr impossibilitatis.
Secunda tranquillitatis.
Tertia immortalitatis.

¶ Prima illius vite ꝓditio ꝺr impossibilitatis. Quia viuebat tūc homo sine passione: nullūq; contrariū eum ledere poterat. Unde Jſiō. in li. de trini. quez magister. xix. dis. ij. li. allegat sic inq̄s: Si homo in paradiso innocenter viueret nec ignis eū vreret: nec aqua mergeret: nec aeris absentia suffocaret: nec oīa q̄ nocent mortalibus impedirent. Et Aug. xiij. li. de ciui. dei. c. xxvj. ait: Viuebat itaq; homo in paradiso sicut volebat: q̄diu hoc volebat quod deus iusserat: viuebat fruens deo eroquo bono bonus erat. Viuebat sine vlla egestate: semp ita viuere habēs in potestate. Lib⁹ aderat ne esuriet pot⁹ne sitiret lignum vite ne illū senecta dissolueret. Nihil corruptionis in corpe vel ex corpe vllas molestias: vllis ei⁹ sensibus ingerebat. Nullus intrinsecus morb⁹: nullus ictus metuebat extrinsec⁹. Summa in corpore sanitas erat: in aīa tota tranq̄llitas. hec Aug. ¶ Sed ꝺ ista instare possumus et arguere multiplicit. Primo sic. Nulla dos corpi glioſi cōpetere poterat corpi nō glioſo: ſz corpus primor⁹ parētū nō erat glioſum: q: corpus efficit glioſus ꝑ redūdātiā anime btē. Et aīa primorū parētū nō erat btā: q: nō videbat essentiā dei: ergo corporibus illis nō potuit competere aliqua dos corporis glioſi. Sed impassibilitas vt docēt theologi. xlix. dist. iij. Dos est glouificator⁹ corporū: ergo dos talis in primis parētib⁹ esse nō potuit. ¶ Scō arguit. Q: sentire et intelligere est q̄dā pati: sed in statu innocētie bō sentiebat et intelligebat: ergo patiebat. ¶ Tertio arguit. Q: oīe molle naturaliter passibile est a duro: ergo si corpori hoīs primi obiectū fuisset aliquod durū pateretur ab eo: et sic fuisset passibilis. ¶ Ad primū argumētum rīdet Scot⁹ di. xix. ij. li. q. j. q̄ impassibilitas sumit duplicater. Quedā est que priuat et potētiā et actū patiēdi. Et hec dos est corporū glouificator⁹ que nec patiunt nec pati possunt et hec nō fuit in parētib⁹ primis. Quedā ꝺo est impassibilitas q̄ priuat actus et nō potentiā: et hec nō est dos que fuit in hoībus conditis: qm̄ ſz possent pati: tñ q̄diu diuinus seruassent imperium nūq̄ passi fuissent. ¶ Ad scōm obiectus rīdet sanct⁹ Tho. par. j. q. xlvij. ar. ij. q̄ passio ꝺr dupliciter. Uno mō proprie: et sic pati ꝺr qꝺ a sua naturali dispositiōe remouet. Passio em̄ est effectus actionis. Jn reb⁹ aūt naturaliter ſcta agūt et patiuntur ad inuicē: quor⁹ vnū remouet alterū a sua naturali dispositione. Et sic di. Damasce. q̄ passio est motus preter naturā. Alio mō ꝺr passio cōiter

ſm quācūq; immutationē etiā ſi pertineat ad perfectionē nature: ⁊ ſic intelligere ⁊ ſentire et hmōi q̄ ordinantur ad bonū nature largo mō dicunt paſſiones. Cū aūt dr q̄ erat hō impaſſibilis: intelligendū eſt q̄ hō nō patiebat paſſione primo mō dicta. ¶ Ad tertium argumentū rndet prefat⁹ doctor: q̄ in illo ſtatu poterat hō p̄ſeruare corpus ne pateret ab aliquo duro: partim q̄dē p̄ propriaz rōnem p̄ quā poterat vitare nociua: partim etiā p̄ diuinā puidētiaz que ſic ipſum tuebatur vt nihil ei occurreret ex improuiſo a quo lederet. Act⁹ ergo cuiuſcūq; agētis contrarij in corpus hois fuiſſet impeditus ne illud lederet a potētia dei. Ipſa equidē ſuſpēdit vim ignis vt nō offenderet: nō vreret nec calefaceret tres pueros miſſos in fornacē ſuccēſam nimis iuſſu. Nabuchodonoſor: vt p̄z Daniel. iij. Similiter ſanctiſſima virgo Agnes flāmis iniecta nihi nocumēti paſſa eſt. Et Johannes euangeliſta iuſſu Domicia crudeliſſimi Rome in doliū feruētis olei miſſus: diuina ſe p̄tegente gratia illeſus eriuit. Quibus exemplis ⁊ ſimilibus manuducimur vt vera eſſe indubitāter credam⁹ ea que dicūtur de impaſſibilitate hominis in ſtatu innocētie. ¶ Secūda conditio vite hois in ſtatu nature cōdite dicitur trāquillitatis. Viuebat equidem in trāquillitate in quiete abſq; aliquo penali labore. Nō erat ei opus fodere terrā: ſerere cāpos: colere agros: plātare vineas: cōſtruere domos: peragrare prouincias: nauigare maria: texere linum: aūt lanā: vel alia facere q̄ cum ſudore a nobis fiunt vt vita nr̄a miſera ſuſtentetur. Habitabat in paradiſo delitiarū: vt inq̄t Damaſ. li. ij. ⁊ Aug. xiij. de ciuitate dei. vbi aeris puritas ⁊ ſerenitas aderat vbi humus ſpōte ſuos fructus gignebat: vbi aialia ⁊ volucres celi hoi deo obediēti obediebāt. Et ſi diceretur qō Ben. ij. dr: q̄ deus poſuit eū in paradiſo voluptatis vt oparet: ergo poſſet dici q̄ poſuit eū ad laborē. Reſpondet Aug. ſup Ben. q̄ opatio illa nō laborioſa: nō tediоſa: ſed ſolacioſa ⁊ delectabilis erat qualis nūc eſſe ſolet in his qui plātulas quaſdā irrigāt aut flores colligūt. ¶ Tertia cōditio vite hois in ſtatu nature cōdite dr immortalitatis: erat em̄ abſolutus hō ab obligatiōe mortis quā ꝓpter pctm̄ inobediētie incurrit. Vñ Aug. in q̄ſtionibus noui ⁊ veteris teſtamenti inq̄t: Deus hoiem fecit qui q̄diu nō peccaret immortalitate vigeret. ⁊ li. xiij. de ciui. dei. c. iij. ait: Fatēdū eſt primos hoies ita fuiſſe inſtitutos vt ſi nō peccaſſent nullū mortis experirentur genus. Sed eoſdē primos alis pctōres ita fuiſſe morte mulctatos: vt q̄cq̄d eor⁹ ſtirpe eſſet exortū: eadē pena teneretur obnoxium. Pro magnitudine q̄ppe culpe illius naturā dānatio mutauit in penis: vt qō penaliter p̄eſſit in peccantib⁹ primis hoibus: naturaliter ſequeret in naſcētibus ceteris. Si aūt diceret quō poterat corpus illud ex elemētis ⁊trarijs cōpoſitū indiſſolubile permanere cū cōpoſitū ex ⁊trarijs naturaliter fit diſſolubile: q̄ vt dicit Aug. c. Cō traria ſemp appetūt ire in regiones cōtrarias. Reſpondet Hugo li. de ſacris. di. q̄ in paradiſo celeſti hō p̄t nō peccare ⁊ nō p̄t peccare: p̄t non mori: ⁊ nō p̄t mori: q̄ ibi eſt peccādi ⁊ moriendi oīmoda impoſſibilitas. Et in mūdo p̄t hō peccare: ⁊ nō p̄t nō peccare: poteſt mori: ⁊ nō poteſt nō mori: q̄ eſt ibi peccādi ⁊ morīdi neceſſitas. In paradiſo ño terreſtri hō potuit peccare ⁊ potuit nō peccare: potuit mori ⁊ potuit nō mori: ita q̄ in eo fuit morīdi ⁊ peccādi poſſibilitas ſine neceſſitate. Sctūs aūt Tho. ſ. parte. q. xcvij. ar. ſ. dicit: q̄ aliq̄d poteſt dici incorruptibili. ſ. tripliciter. Uno mō ex parte materie: eo ſcz q̄ nō hz materiā ſicut angelus: vel hz materiā q̄ nō eſt in potētia niſi adynā formā ſicut corpus celeſte: ⁊ hoc dr incorruptibile ſm naturā. Alio mō dr aliq̄d incorruptibile ex parte forme: q̄. ſ. rei corruptibili inheret aliqua diſpoſitio p̄ quā

totaliter a corruptione ꝓhibet: et hoc dicitur incorruptibile ꝑm gloriã: qꝛ vt dicit Aug. ĩ epistola ad Dioscoꝝ. Tam potẽti natura fecit deus animã: vt eiꝰ beatitudine redundet in corpus plenitudo sanitatis ⁊ incorruptionis vigor. Tertio modo dicitur aliquid incorruptibile ex parte cause efficiẽtis. Et hoc modo in statu innocẽtie fuisset incorruptibilis hõ ⁊ ĩmortalis: qꝛ vt Aug. dicit in qõnibus noui ⁊ veteris testamẽti. Immortalitas illa erat ꝑm vim quãdam supernaturalẽ in anima residẽtẽ: nõ aũt per aliquã dispositionẽ corpori inherẽtẽ: ita ꝙ mors ⁊ corruptio homini nõ nocuisset: qꝛ deꝰ ita statuerat. Ideo dicit adhuc Aug. in li. de baptismo paruulorũ. Fiebat ordo iusticie vt sicut anima dño suo: ita corpus ei obediret. O damnosa trãsgressio: o grauis inobedientia primorum parentũ qua ⁊ ipsi ⁊ nos cum eius illius status omnia iura perdimus.

¶ Que vita hominis ꝑm statũ eiꝰ post lapsum ⁊ qualiter prolongata fuit vita hominum ad multos annos: ⁊ ante ⁊ post diluuium ⁊ modo abbreuiatur.

Capitulum. ij.

Secundo ꝯsideranda ꝓponit̃ hoĩs vita ꝑm statũ nature lapse. Et quantũ ad propositũ spectat. tria de illa inquirere debemus.

Primum dicitur ꝓlongatio.
Secundum dubitatio.
Tertium abbreuiatio.

¶ Primũ de vita hominis inquirendũ dicitur ꝓlongatio. Nam licꝫ post peccatũ data sit plena potestas horrende morti vt cunctos homines vita priuaret: tamen de multis legimus ꝙ lõgissimis annis vixerũt. Unde Gen. v. habetur: ꝙ Adã vixit annis nõgentis triginta. Et Seth nongentis duodecim. ⁊ Enos nõgẽtis quinqꝫ. ⁊ Caynan nõgentis decẽ. ⁊ Jareth nõgẽtis sexaginta duobus. ⁊ Mathusalem nongentis sexaginta nouẽ. Sed de his ãnis apud plerosqꝫ satis dubitatum est an tales fuissent quales et nunc sunt anni nr̃i. Nã vt inquit Aug. lib. xv. de ciui. dei. Plinius secũdus cũ audisset homines ad tot ãnos peruenisset: hec omnia in scientia tẽpoꝝ venisse est arbitratꝰ: inquiẽs quosdã terminasse annũ estate: alios hyeme. Archades triũ mẽsiũ annos habuisse Egyptios quattuor. Lauinios tredecim. Acarnanas sex. Et h̃ quidã dicere voluerũt ꝙ decẽ anni illiꝰ tẽporis accipiuntur pro vno anno nostro: volẽtes ꝙ nongenti anni ex illis essent ex nostris nonaginta. Verũtamẽ falsum esse constat: qꝛ vt ex codicibus hebraicis colligit̃ cẽtũ triginta annorum erat. Adam qñ tertiũ filiũ genuit: qui anni ꝑm illos tredecim ex nostris essent. Et homo tredecim annoꝝ nõ potuisset filios generare. Sed omittamꝰ Adã qui fortasse etiã quãdo creatus est potuit. Quid de Seth qui ꝑm hebreos erat centũ quinqꝫ annoꝝ quãdo genuit Enos: ac per hoc nondum habebat vndecimum annũ. Enos v̄o septuaginta annoꝝ erat qñ genuit Malalehel: ⁊ sic erat septẽ annoꝝ. Quis homo septẽnis generat: si tũc anni septuaginta nuncupantur ꝙ septem fuerunt. Et propterea dicimus cũ prefato Augusti. ꝙ tales erãt tunc anni quales ⁊ nunc. Qđ ꝓbari potest via triplici: videlꝫ

Primo autoritate.
Secũdo ratione.
Tertia experientia.

¶ Primo probat̃ autoritate. Nam. xiiij. prefati li. Aug. inducit scripturã dicentem: Sexcẽtesimo anno vite Noe mẽse scđo die septimodecimo mensis: rupti sunt oẽs fontes abyssi magne. Et iterũ Gen. viij. Requieuit arca mẽse septimo vigesimoseptimo die mẽsis sup̃ mõtes Armenie. At v̄o aque ibãt ⁊ discurrebãt vsqꝫ ad decimũ mẽsem. Et post subdit̃. Sexcẽtesimo primo anno vite Noe primo mense septimo die mẽsis imminute sunt aque supra terrã. Ex quibus v̄bis aperte deducit̃ ꝙ inter sexcẽtesimũ an-

nū ⁊ sexcētesimū primū vite Noe fluxe-
rūt mēses duodecim. ¶ Scdo probatur
ꝙ anni illi tales erant quales sunt no-
stri rōne. Josephus em̄ in .j. antiquita-
tum lib. asserēs Hieronymū egyptium
Berosiū chaldeum ⁊ Manetā: in libris
quos de antiquitate scripserunt de an-
nis illis cōcordare nobiscū: inducit ra-
tiones quasdā persuadētes hoīes anti-
quos potuisse tādiu viuere. Et has ra-
tiones assumpsit sibi Nicolaꝰ de lyra su
per. v. Geñ. ¶ Prima rō sumit̄ ex boni-
tate cōplexionis primoꝝ parentū q̄ fue-
rūt a deo immediate formati: ⁊ per con
sequēs optime cōplexionati: ⁊ sic ad lō-
gioꝛē vitā dispositi. Et illa bonitas cō-
plexionis magis venit ad hoīes ꝓpin-
quos illiꝰ tp̄is: q̄ ad remotos tp̄e mo-
derni. ¶ Scda rō sumit̄ ex modo tēpe-
rate viuendi. Ut em̄ diximꝰ in sermone
de ieiunio. Uictꝰ sobrius facit ad corpo
ris sanitatē: ⁊ per cōsequēs ad cōserua
tionem ⁊ ꝓlongationem lōgioris vite.
¶ Tertia rō sumit̄ ex bonitate nutrimē
ti: qꝛ ante diluuiū terre nascentia fuere
meliora q̄ post: qꝛ inūdatio diluuij fuit
pro maiori parte ex aq̄s oceani salsis: q̄
inducūt sterilitatē terre ⁊ ꝑ ꝯñs reddūt
peiora terre nascētia ex q̄bus breuiatur
vita hoīs. ¶ Quarta rō sumit̄ ex perfe-
ctione sciētie Ade: qui cognouit v̄tutes
fructū herbarū lapidū preciosoꝝ: ⁊ oīm
rerū naturaliū que faciūt ad ꝯseruandā
sanitatez ⁊ vitā ꝓlongandā. Et de hoc
docuit hoīes illius tp̄is. ¶ Quinta rō
sumit̄ ex bono aspectu siderū sup̄ regio
nē illā in qua manebāt: q̄ aspectus mul
tū facit ad longitudinez vite. Sed per
motū celi ꝯtinuū mutatus est tp̄e ꝓce-
dente. ¶ Sexta ratio sumit̄ ex disposi-
tione diuina hoc ordināte: vt per longā
vitā hoīm multiplicaret̄ genus huma-
nū. Tertio ꝓbat̄ ꝙ illi anni tales erāt
quales sunt nostri experientia. Nam vt
inquit Aug. viij. c. li. xv. de ciui. dei. non
potuissent tot hoīes ex vno adhuc viuē
te ꝑ ordinata cōiugia ⁊ honesta matri-
monia multiplicari. nisi illius vita fuis-
set diuturna. Ut em̄ dicit magister hi-
storiarū super. x. c. Geñ. Phs. in li. que-
stionū super Geñ. narrat ꝙ ex tribus fi-
lijs Noe adhuc eo viuente post diluuiū
nati sunt vigintiquattuor milia virorū
⁊ centū: exceptis mulieribꝰ ⁊ paruulis.
Uixit q̄ppe Noe post diluuiū annis tre
centis quinquaginta: ⁊ fuere oēs anni
vite eius nōgenti quinquaginta: vt pz
Geñ. ix. c. Dicit etiā Aug. vbi. s. ꝙ ex vno
abraā nō multo amplius quadringen-
tis annis numerositas hebree gētis tā-
ta ꝓcreata est: vt in exitu eiusdē populi
ex egypto sexcenta milia hoīm fuisse re
ferantur bellice iuuentutis. ¶ Secūdū
inq̄rendū de vita hoīs lapsi d̄r dubita-
tio. Dubitāt nāq̄ quidā vtrū post dilu
uiū vixerūt hoīes vltra centū ⁊ viginti
annos ꝓpter verba q̄ Geñ. ix. dixit deꝰ
ad Noe. Non permanebit inquit spūs
meus in hoīe: qꝛ caro est. Eruntq̄ dies
illius centū viginti annoꝝ. Et respōdet
Aug. c. xxiiij. li. de ciui. dei. superius alle
gati. ꝙ iste non fuit terminus humane
vite post diluuiū: sed terminus assigna
tus ad penitentiam his qui in diluuio
erant perituri. Et vt testat̄ magister in
historia scholastica deus dixit illa ver-
ba ante annos viginti q̄ cepisset arca
fieri que legit̄ facta in centū annorum
spacio. Uel s̄m Strabuz eo anno dixit
deus v̄ba illa quo cepit arca fieri. Sed
qꝛ in malicia ꝑseuerauerūt ante prefixū
terminū. s. anno centesimo deleti sunt.
Qd̄ etiaz post diluuiū nō vixerūt hoīes
supra cētū ⁊ vigīti ānos pz ī scriptura.
Ut em̄ hr̄ Geñ. xj. Sem centū annoruz
erat q̄n̄ genuit Arpharat biennio post
diluuiū: ⁊ post vixit annis quingentis
quinquagītaquattuor. Thare vixit an
nis ducentis quinq̄. Et Geñ. xxv. ha-
betur: ꝙ Abraā vixit annis centū. lxxv.
Isaac etiā vixit annis cētuz octoginta:
vt pz Geñ. xxv. ⁊ sic īuēti sunt q̄plures
alij q̄ post diluuiū vixerūt vltra cētū vi
ginti annos. ¶ Tertiū inq̄rēdū de vita
hoīs lapsi d̄r abbreuiatio. Naz omissis
illoꝝ tēporum que p̄terierūt conditio-

nibus: cōsiderare debemus q̄ fragilis: q̄ debilis q̄ve breuis sit vita hoīm tēporis nr̄i. Uix vnus reperit̄ e mille qui centenariū immo octogenariū aut sexagenariū numerū attingat annoꝝ. Deficit nēpe vt in pluribus nimis repēte vita. Quisnā nō videat quot quotidie infantes: quot pueri: quot adolescentuli robustissime iuuenes ⁊ decore puelle cū luctu ⁊ lachrymis ducant̄ ad sepeliēdū O vana spes: o deceptrix fiducia eoꝝ q̄ cōfidūt in iuuentute: in diuitijs: in magnificētijs: ⁊ similibus honoribus: dominijs: ⁊ solacijs. Pretereunt nāq̄ oīa ista velut vmbra. Oīm vita breuissima est. Faciāt hoīes q̄cquid velint vt ad senectutem attingant ⁊ in etate decrepita moriantur: adhuc satis angustum satisq̄ breue videbitur sapientibus om̄e tempus vite huius.

¶ De vita hoīs in beatitudine q̄ erit cū plena satietate absq̄ admixtione cuiuscūq̄ ꝯtrarij ⁊ cū ꝑpetuitate. Cap̄.iij.

Tertio cōsiderāda est vita hominis ꝟm statū nature beate qm̄ tandē illa sola desideranda est: illa amabilis: illa deniq̄ oī studio ꝑquirēda. Pro illa sollicitatissime est cogitādū q̄ ꝟe vita est. In qua potissime tres ꝯditiones excellētissime reperiuntur.

Prima d̄r satietas.
Scd̄a puritas.
Tertia eternitas.

¶ Prima excellētissima cōditio vite btē d̄r satietas: q̄r in illa ex plena oīm bonorum participatione plene satiabit̄ animus: ꝟm illud ps̄.xvj. Satiabor cum apparuerit gl'ia tua. Et de hac satietate copiosius disseremus in sermone de btītudine in li. de virtutibus. ¶ Scd̄a cōditio excellētissima vite btē d̄r puritas: q̄r pura erit ⁊ mūda ab oī malo siue ab oī contrario. Uñ Job. Apoc. xxj. de beatis sic ait: Absterget deus oēm lachrymā ab oculis eoꝝ ⁊ mors vltra nō erit neq̄ luctus: neq̄ clamor: neq̄ dolor erit vltra, ⁊, vij. c. idē ait: Nō esuriēt neq̄ sitient amplius neq̄ cadet sup̄ illos sol: neq̄ vllus estus. ¶ Tertia cōditio excellētissima vite btē d̄r eternitas. Uita nāq̄ illa durabit in eternū ⁊ non deficiet. Propterea sic pulchre ī scripturis sctīs noīat̄ eterna. Unde. ij. Mach. vij. Rex mūdi defunctos nos ꝑ suis legibus in eterne vite resurrectione suscitabit. ⁊ Sap̄. v. Iusti aūt in perpetuū viuēt. ⁊. j. Petri. v. Deus oī gratie vocauit nos in eternā gloriā suā. ⁊. ij. Pet. j. Abūdanter ministrabit̄ vobis introitꝰ in eternum regnum domini ⁊ saluatoris nostri iesu christi. Et ad Gal. vj. Qui seminat in spū: de spiritu metet vitam eternam. ⁊ Job. iij. christus dicit: Sic deus dilexit mundum vt filium suum vnigenitum daret: vt omnis qui credit in eum non pereat: sed habeat vitā eternā. ⁊. vj. c. Hec est voluntas patris mei q̄ misit me: vt oīs q̄ videt filiū ⁊ credit in eū nō pereat sed habeat vitā eternā. ⁊. x. c. Oues mee vocē meā audiūt ⁊ ego cognosco eas ⁊ sequunt̄ me: ⁊ ego vitam eternā do eis. ⁊ Mat. xix. Oīs q̄ reliq̄rit domū vel fratres: aut sorores: aut patrē: aut matrē: aut vxorē: aut filios: aut agros ꝑpter nomen meū centuplū accipiet ⁊ vitā eternā possidebit. et Mat. xxv. Ibūt hi in suppliciū eternū iusti aūt in vitā eternā. Mirū certe cur tanta sit multoꝝ verecūdia immo insipiētia: qui tā mira tā alta: tāq̄ iocūda audiētes de btā vita ad eā ꝑperare nō cogitant. Nā si tanta faciūt ꝑ cōseruatione vite p̄sentis: cur etiā eadē ⁊ similia facere recusant ꝑ adeptione future vite. Hec vita laboriosa est illa delitiosa: hec inquieta: illa tranquilla: hec instabilis: illa firma: hec periculosa: illa secura: hec dubia illa certa: hec periculis plena: illa pericula nō formidans: h̄ cōmunis bonis ⁊ malis: illa ꝑpria tm̄ bonorum. Hec tandem breuissima momentanea ⁊ caduca: illa ꝟo vt diximus perpetua ⁊ sempiterna. O igitur damnabilis reprehensibilisq̄ imprudentia hominum huius seculi: qui tantuꝫ pro

curāt panem ⁊ viuant: viuāt inquā ad modicū: ⁊ quasi nihil: ⁊ nō querūt virtutes: nō pnīam: nō bona opa per que viuere possint vita illa btā perēni. Inquit xp̄s Luce. iiij. Nō in solo pane viuit hō: q: hec sola vita est magnifaciēda cui panis est necessarius: sz alia exquirēda in qua deꝰ presentia sue claritatis pascit intuētium oīm tam angeloꝝ q̄ hoīm desideria ⁊ appetitus: vbi oēs pariter collaudabimꝰ ip̄m deū fontē bonoꝝ oīm: qui sit benedictus ꝑ infinita seculoꝝ secula. Amen.

¶ Feria.ij.post Inuocauit: de veritate tremendi iudicij contra eos qui de illo male sentiunt. Sermo.xxiiij.

Cum venerit filius hoīs in maiestate sua ⁊ oēs angeli eius cū eo: tūc sedebit sup sedē maiestatis sue ⁊ congregabūtur ante eū oēs gentes. Saluatoris nr̄i verba sunt ista originalr̄ Mat. xxv. ⁊ in euangelio hodierno. Diē terribilē vltimi iudicij cōsiderātes satz semperqz timere debemꝰ: ne simul cū dānatis ⁊ diabolis ꝓijciamur in ignē eternū. Sūt tñ multi q̄ letantur cū malefaciūt: ⁊ deū nō timēt: ac hoīes nō verentur: q̄ credere nolūt q̄ filiꝰ hoīs venturus sit ad iudicādū oēs rōnēqz ab oībus exigēdā. Eapropter vt ait Aug̃. li. xx. de ciui. dei. c. j. De die vltimo iudicij dei qd̄ ipse donauerit locuturi eūqz asserturi aduersus impios ⁊ īcredulos tāq̄ in edificij fundamēto priꝰ ponere debemꝰ testimonia diuina. hec ille. In hoc itaqz sermone desudabimꝰ oī ingenio vincere curiosos: incredulosqz confundere: q̄bꝰ veritatē iudicij ꝑ sanctaꝝ scripturarū sacrorūqz doctoꝝ dicta dilucida ostēdemꝰ. Et vt ordinate veniamus in campū: notabimus in hoc sermone triplex testimonium quo probatur futurum vniuersale iudicium.

Primum est patrum ⁊ ꝓphetarum.
Secundum christi et apostolorum.
Tertium ecclesie et doctorum.

¶ Qd̄ omnes patres ac prophete veteris testamenti diuinitus inspirati predixerunt xp̄m esse venturum ad iudicādos viuos et mortuos. Capl̄m. j.

Primū testimoniū quo ꝓbatur futurū iudiciū vniuersale d̄r patrū ⁊ ꝓphetarū. Et licz Aug̃. v. c. pfati li. xx. de ciui. dei: dicat priꝰ eligēda esse testimonia noui testamenti q̄ veteris: qm̄ q̄uis vetera priora sint tp̄e: noua tñ anteponēda sunt dignitate. Verū in hoc dicēdi gn̄e mihi plus satisfacit vt a veteris testamēti pagina sumā originē. Jō audiamꝰ quid ibi ponit̄ de iudicio Gen̄. xv. Deꝰ ad Abraā loquēs ait: Ego iudicabo. Et Deut̄. xxxij. Judicabit dn̄s ppl̄m suum: ⁊ in seruis suis miserebit̄. Et Johā. xix. Fugite a facie gladij: qm̄ vltor iniquitatū gladiꝰ est: ⁊ scitote esse iudiciuz. Et. j. Reg̃. ij. Dn̄s ascēdit in celos ⁊ intonuit ⁊ ipe iudicabit orbē terraꝝ. ⁊ ps̄. ix. Parauit in iudicio thronū suū. ⁊ ps̄. lxxj. Judicabit pauperes ppl̄i ⁊c̄. et ps̄. cix. Judicabit in nationibus implebit ruinas ⁊c̄. Et Prouerb̄. xxij. Judicabit dn̄s. ⁊. xxix. A dn̄o egredie t̄ iudiciū singuloꝝ. ⁊ Eccl̄s iij. Justū ⁊ impiū iudicabit dn̄s: ⁊ tp̄s oīs rei tūc erit. et Sap̄. iij. Fulgebunt iusti ⁊ tāq̄ scītille ⁊c̄. ⁊ Judith. xvj. Vhegēti insurgēti sup genus meū: dn̄s em̄ op̄s vindicabit in eis in die iudicij visitabit illos. ⁊ Esa. iij. Stat ad iudicādū dn̄s: ⁊ stat ad iudicādos populos. Dn̄s ad iudiciū veniet cū senioribꝰ populi sui ⁊ principibꝰ eiꝰ. ⁊. xj. c. Nō ꝟm visionē oculoꝝ iudicabit: neqz ꝟm auditū auriū arguet: sz iudicabit in iusticia pauperes: ⁊ arguet in equitate pro mansuetis terre: et percutiet terrā virga oris sui. ⁊. c. xiij. Ecce dies dn̄i veniet crudelis ⁊ indignationis plenus: et ire furorisqz ad ponendam terrā in solitudinem et peccatores eius cōterendos de ea. et. lj. c. Brachia mea populos iudicabunt. et Ezechiel̄. vij. Judi-

cabo te iuxta vias tuas. ⁊ Danielis. vij. Iudiciū sedit. ⁊ Iohelis. ij. Cōturbent omnes habitatores terre: quia veniet dies dñi. quia prope est dies tenebrarū ⁊ caliginis: dies nebule et turbinis. et Michee. iiij. Iudicabit inter populos multos: ⁊ corripiet gētes fortes. ⁊ Sophonie. j. Iuxta est dies dñi magn⁹ iuxta ⁊ velox nimis. Dies ire dies illa dies tribulationis ⁊ angustie: dies calamitatꝫ ⁊ miserie: dies tenebraꝝ ⁊ caligīs: dies nebule ⁊ turbinis: dies tube ⁊ clāgor sup ciuitates munitas ⁊ sup angelos excelsos: ⁊ tribulabo homīes: ⁊ ambulabūt vt ceci: qꝛ domino peccauerūt ⁊ effundet sanguis eorū sicut humus ⁊ corpora eorū sicut stercora. Sed ⁊ argētum eorū ⁊ aurū eorum non poterit liberare eos ī die ire dñi. In igne celi ei⁹ deuorabit oīs terra: qꝛ cōsummationē cū festinatione faciet cūctis habitātib⁹ terrā. Scd̄m aūt Augu. tp̄s iudicij aliqñ dies iudicij: aliqñ dies dñi nūcupat. Vūc v̄o vltimi iudicij diuini diem dicimus nouissimū tp̄s. Nā p quot dies h̄ iudiciū tendat incertū est. Sed scripturarū more dies solet poni p tp̄e. Si v̄o aliq̄s obijceret cōtra autores p̄dictas: q̄bus iudiciū asserit ꝙ aliter essent intelligēde: eo ꝙ vt habet. Nō iudicabit deus bis in idipsum. Sed nūc deus iudicat de singulis operibus hoīm: cum cuilibet post mortē retribuat penā vel gloriā: ergo iterū eos nō iudicabit. Respōdet Rich. xlvij. di. quarti. ar. j. ad. ij. ꝙ iudiciū quo nūc iudicat deus cuiuslibet p̄sone singularis nec est oībus manifestū: nec tribuit totū p̄miū: nec totū suppliciū: qꝛ punit aīas nō in corporibus: ⁊ silr p̄miat de cōi lege. Illud aūt iudicium qd̄ futuruꝫ est erit oīm simul ⁊ oībus manifestum: ⁊ reddet cuilibet sui premij ⁊ sui supplicij cōplemētū et cōpositum ex anima ⁊ corpore iudicabitur. Sic ergo patet ꝙ nō iudicabit bis in idipsum: qꝛ penā quā animabus ante inflixerat iterū nō īfliget: sed qd̄ deerat supaddet. Vinc Aug. li. xx. de ciui. dei. c. j. ait: Iste dies iudicij ꝓprie vocatur: eo ꝙ nullus ibi erit imperite querele loc⁹: cur iniustus ille sit felix: ⁊ cur ille iustus infelix: oīm nāq̄ tūc nō nisi bonorum vera ⁊ plenissima felicitas: ⁊ oīm nō nisi maloꝝ digna ⁊ summa infelicitas apparebit. hec ille.

¶ Qꝛ xp̄s ⁊ eius apl̄i predixerunt aperte vniuersale iudicium esse futurū quo oēs boni ⁊ mali congregabuntur ante tribunal iudicis. Cap. ij.

Secundū testimoniū quo p̄batur futurū iudiciū est xp̄i ⁊ apl̄oꝝ. Ipse nāq̄ saluator cū obiurgaret ciuitates i q̄bus virtutes magnas fecerat neq̄ crediderant. Mat. xj. ait: Vhe tibi corozaim: vhe tibi bethsaida: quia si in tyro ⁊ sidone facte essent virtutes que facte sunt olim in vobis in cilicio ⁊ cinere penitentiam egissent. Verūtñ dico vobis: Tyro ⁊ sidoni remissi⁹ erit q̄ vobis in die iudicij. Et Mat. xij. Viri niniuite surgent in iudicio cum generatione ista ⁊ cōdemnabunt eam: qꝛ penitentiam egerunt in predicatione ione. Notandum tñ pro intelligentia istorum verboꝝ s̄m Rich. in. iiij. di. xlvij. ar. j. q. ij. ꝙ extendendo nomen iudicādi: quinq̄ modis pōt alicui conuenire iudiciū. Primo ex ordinaria potestate: ⁊ sic iudicabit tota trinitas. Scd̄o delegata potestate: ⁊ si iudicabit filius. s. xp̄s inquantū homo. Ioh. v. Pater oē iudicium dedit filio. ⁊ Dañ. vij. Aspiciebam donec throni positi sunt: ⁊ antiquus dierum sedit. et infra. Aspiciebam in visione noctis: ⁊ ecce cum nubibus celi quasi filius hominis veniebat ⁊ vsq̄ ad antiquum dierum peruenit ⁊ in conspectu eius obtulerunt eum: et dedit ei potestatem ⁊ honorez ⁊ regnū ⁊ omnes tribus populi ⁊ lingue ipsi seruient: ⁊ potestas eius potestas eterna que non auferetur: ⁊ regnū eius qd̄ nō corrūpetur. Tertio assessoria de dignitate: ⁊ sic iudicabūt viri perfecti qui erūt pro perfectione meritorum suoꝝ assistē

tes iudici. Vñ de apostolis Luc.xj.xps ipse dixit: Ideo ipsi iudices vestri erūt. et Matthei.xix.apostolis ipsis retulit. Amē dico vobis q̄ vos qui secuti estis ꝛc. Quarto approbatione: ꝛ sic iudicabūt oēs electi. Oēs em̄ approbabūt iudicia sniaz. Vñ Apoc.xix. Johānes ait: Audiui q̄si vocez tubarū multarū in celo dicentiū alleluya. Laus gloria ꝛ virtus deo nostro est: qr̄ vā ꝛ iusta sunt iudicia eius. Quinto cōparatione: qr̄ minus mali iudicabūt magis malos. ꝛ sic sumitur iudiciū in autoritate prealleגata de niniuitis. Predicauit insuper xps futurum iudiciū. Matthe.xiij. vbi post parabolā de bono semine in agro seminato ꝛ zizanijs exortis tandē illaz sic exposuit. Qui seminat bonū semē est filius hominis. Ager autē est mundus. Bonū vo semen hi sunt filij regni: zizania aūt sunt filij nequā. Inimicus autē q̄ superseminauit ea est diabolus: messis vo consummatio seculi est: messores angeli. Sicut ergo colliguntur zizania ꝛ igni cōburuntur: sic erit in cōsummatione seculi. Mittet filius hominis angelos suos ꝛ colligēt de regno eius oia scandala ꝛ eos qui faciunt iniquitatez ꝛ mittent eos in caminū ignis: ibi erit fletus ꝛ stridor dentiū. Tunc fulgebūt iusti sicut sol in regno patris eoz. Qui habet aures audiendi audiat. Ut autez scribit Aug. vj.c.xx.li.de ciui.dei. xps i hac autoritate iudiciū quidē vel diē iudicij non nominauit: sed eum multo clarius ipsis rebus expressit: ꝛ in fine seculi futurū esse predixit. In eodem etiam loco euangelij xps iudiciū fatetur: quādo sequitur: Simile est regnū celoz sagene misse in mari ꝛc. Matthē.xiij. vsq̄ ibi ꝛ stridor dentiū. Et vt breuius hanc veritatē futuri iudicij per xpm predicatam accipiamus: adest lectio sancti euāgelij hodierna' in qua non solū de futuro iudicio: sed ꝛ de mō de quo in sequētibus sermonib? dicemus fit specialis mentio. Apli insuper hoc iudiciū prenūciauere. Unde Petrus.ij.epla.iij.c. ait: Uenient in nouissimis diebus in decepcione illusores iuxta proprias pscias ambulantes dicentes: Ubi est promissio aut aduentus eius. Ex quo em̄ patres dormierūt oia sic perseuerant ab initio creature. Latet em̄ eos hoc volentes q̄ celi erāt prius ꝛ terra de aqua ꝛ p aquā cōsistens dei verbo: per quē ille nūc mūdus aqua inundatus perijt. Celi aūt q̄ nūc sunt ꝛ terra eodē vbo repositi sunt igne seruati in die iudicij ꝛ perditionis impioz hoim. Unum vo hoc nō lateat vos charissimi: qr̄vn? dies apud dñm sicut mille anni ꝛ mille anni sicut vn? dies: nō tardat dñs promissionē suā. sicut q̄dā existimāt. Aug. autem hanc auctoritatē xviij.c.xx.li.de ciui.dei. exponēdo dicit: Celos istos aereos intelligimus: quoz locū ac spaciū aqua diluuij crescēdo superauit: nō autē illos supremos vbi sol ꝛ luna ac sidera cōstituta sunt. Et Jac. v. ait: Patientes estote fratres vsq̄ ad aduentum domini. Ecce agricola expectat pretiosum fructū terre: patienter ferens donec accipiat temporaneum ꝛ serotinum. Patientes estote ꝛ vos ꝛ confirmate corda vestra quoniā aduentus dñi appropinq̄bit. Et Paulus.ij. Coz. v. sic a ꝛ Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal christi vt referat vnusquisq̄ pp̄ria corporis p̄ut gessit: siue bonū siue malū. Quid dicēt amplius increduli vbi tā validissima ꝛ fidedigna de venturo iudicio audiuntur testimonia. O pertinaces peccatores: o vmiculi debilissimi credite credite. Nō sunt locuti pphete: nō apostoli: nō denicq̄ xps vba mēdacij qui veritatē tantop̄ dilexerūt: vt pro illa etiā morī nō recusarēt. O somnolenti: o pigri ꝛ carnales hoies recordemini de primo aduentu iesu xpi filij dei: ō quo per tot annoz milia acclamatū est. Veniet veniet ad redimendū pplm ꝛ ad saluādas gētes: ꝛ tandē venit: ꝛ q̄ p̄dicta fuerāt de ipso i scripturis plene cōpleuit. De secūdo vo aduentu scriptura sacra p̄clamat oīs ꝛ loquitur: Ideo firmiter est tenēdū q̄ oīno ve

niet. Veniet inquā fortis et terribilis excelsus ⁊ gloriosus in maiestate ⁊ gloria ad humiliādos superbos: ad reprobādū luxuriosos: ad arguēdū auaros: ad cōdēnādū tādē eternis cruciatibus cū corpore ⁊ aīa: quoscūq; miseros peccatores. O aīa sterilis q̄d agis? Quid dormis? Cur vēturū iudicē tā scue tibi cōminātē nō times: quare pctā tua nō corrigis: non dimittis: non emendas? Quō cū illis cōparere corā iudice audebis tam equissimo. Propterea Job. Apoc. xiiij. audiuit angelū voce magna clamātē: Timete deū et date illi gloriā et honorē: q̄ venit hora iudicij eius. O prelati ⁊ magni viri ecclie: o imperatores: o reges: o principes: o barones: o duces: o milites: o doctores: o iudices o philosophi: o eloquētes oratores. O delicati iuuenes: o formose puelle: o annosi senes: o solliciti mercatores: o artifices: o iudei: o gētiles: o xp̄iani: o virgines: o vidue: o cōiugati. Timete deum: timete deū: timete deum: q̄ veniet et non tardabit.

¶ Q̄ oēs doctores ecclesie sctē loquantur terribilia ⁊ tremēda valde de futuro iudicio generali. Capl'm. iij.

TErtiū testimoniū quo p̄batur futurū iudiciū ꝺ̄ ecclesie ⁊ sanctoꝝ doctoꝝ. Ipsa nāq; ecclesia in vtroq; symbolo tā apostoloꝝ q̄ patrū vēturū xp̄m ad iudiciū p̄fitetur. Et hic est septimꝰ articulus fidei. vt dicit glo. c.j. ex̄ de sum. trini. et fide catho. super verbo vēturus. Jō Aug. c.j. xx. li. de ciuita. dei. ait: Tenet oīs eccl'ia dei veri xp̄m de celo esse vēturū ad iudicandos viuos et mortuos. Jnsup de hoc iudicio clare ⁊ sepiꝰ loquūt sācri doctores. Vñ Bernar. in quadā ep̄la ait: Veniet dies illa q̄n plus valebunt pura corda q̄ astuta verba: cōsciētia bona q̄ marsupia plena: q̄nquidē iudex ille nō flectet donis nec fallet verbis. Et Piero. ad Saluinianū diaconū lapsum. Parce queso aīe tue et crede dei futurū iudiciū. ⁊ idem ad Asellam de fictis amicis. Ante tribunal xp̄i stabimus: ibi patebit: qua mente quis vixerit. Et idem ad Heliodoꝝ de contēptu mundi. Veniet dies illa qua corruptiuum hoc et mortale induat īcorruptionē ⁊ immortalitatē. Beatus seruus quē inuenerit dñs vigilantē. Tunc ad vocē tube pauebit terra cū populis. Tūc gaudebis cum iudicaturo dño lugubris mūdus immugiet ⁊ tribus ad tribū pectora ferient. Potentissimi quōdā reges nudo latere pulpitabunt. Exhibebit cū ple sua venere tūc ignitus iuppiter. Adducetur ⁊ cū suis stultus Plato discipulis. Aristotelis argumēta nō pderunt. Tunc tu rusticanus et paup erultabis gaudebis ⁊ dices: Ecce crucifixus deus meus. Ecce iudex qui obuolutꝰ pānis in p̄sepio vagit. Hic est operarij ac questuarie filius. Hic matris gestatus sinu hoīem deus fugit in egyptū. Hic vestitus coccino. Hic sentibꝰ coronatꝰ. Hic magus demoniū habēs ⁊ samarites. Cerne manus iudee quas fixeras. Cerne latꝰ romane quod foderas. Videte corpus an idē sit q̄ dicebatis clā nocte sustulisse discipulos. hec ille. Et idē ad Palmachiū ⁊ Oceanū. Aderit illa dies in qua facta nīa quasi in quadā tabula depicta mōstranda erunt. O quantis in die illa expedisset si ⁊ sensu corporis ⁊ viscerum vigore caruissent: quāti pastores philosophis: quanti rustici oratoribus: quanti hebetes ⁊ muti arguti p̄referendi sunt Ciceronis. Et Gregoriꝰ homelia. xxix. Presentis tēporis si que est ita est agenda letitia: vt nunq̄ amaritudo sequentis iudicij recedat a memoria. Quis contradicere potest quis audet quis dꝰ tā probatissime veritati. Ecce iam audiuimus tā preclarissimas voces que peccatoribus terribile dei iudiciū cōminant futurum. Non letentur: non securi viuāt si nō puniuntur in hac vita. Non sunt vane voces scripturaꝝ que de peccatoribus ⁊ maleficientibus nunciāt. Ihe

ait sapiēs Eccl'i.ij. dissolutis corde. Et xlj. Uhe vobis viri impij q̄ dereliq̄stis legē dñi. Et Esaie.j. Uhe gēti peccatrici.et.iij. Uhe impio in malis suis. Et xlv. Uhe qui contradicit factori suo. Et Apoca.viij. Audiui vocem vnius aquile volantis per mediū celi voce magna clamantis ⁊ dicentis: Uhe vhe vhe habitantibus in terra: idest iniquis peccatoribus ⁊ malis hominibus. O humana presumptio. O detestabilis ⁊ periculosa confidentia eoꝝ qui in sua mala vita dei iudicium non formidāt. O insensati peccatores cogitate diligēter quid acturi eritis vel quid responsuri in extremo iudicij die: ⁊ dum cognoscitis nullaꝫ esse in vobis astutiā nullāq̄ꝫ virtutem quibus iudicij eterno possitis obsistere: reuertimini ad pnīam vt sic esse valeatis de numero electorum qui percipient regnum eternū in quo deus cum omnibus sanctis viuit et regnat in secula seculorum. Amen.

¶ Feria tertia post Inuocauit: de formidabilib⁹ iudicij signis. Sermo.xxv.

Ijciebat oēs vendentes ⁊ emētes de templo. Mat. xxj. et in euāgelio hodierno. Q̄ terribilis apparebit in iudicio xp̄s clare ostendit nobis sacra euāgelica lectio hodierna in qua narratur celebre ac famosum iudiciū ⁊ signū potestatis q̄ erat in xp̄o qui solus potuit flagello facto de funiculis grandē multitudinē foras tēplū eijcere. Cōuenerāt q̄dē ibi vt solet fieri populi ī magno nūero neq̄ꝫ inuētus est q̄sq̄ꝫ q̄ poterit resistere ꝟtuti q̄ erat in vno solo homine iesu xp̄o ꝓpter latēte ei⁹ diuinitatē. Ipe ergo vt potuit eijcere adhuc in nr̄a humilitate ꝯsistēs oēs vēdentes ⁊ emētes de templo: vēturus est in maiestate sua ad segregādū a ꝯsortio iustoꝝ cunctos peccatores impenitētes: ante tn̄ aduētū ei⁹ p̄cedēt terribilia signa q̄ in hoc sermone merito ꝯtēplari debemus vt ꝑ illoꝝ recordationē deū timētes ⁊ ad pnīam redeūtes nō inueniam in numero illorū quos xp̄s tā acriter a sua facie eiecit ⁊ eternal'r ꝯdēnabit. De ipsis ergo signis iudicij tria mysteria principalia erunt declaranda.

Primū d̄r conditio.
Secundū ratio.
Tertium conclusio.

¶ Q̄ imminente iudicij tempore multa signa fient in sole luna stellis: in celo ⁊ in terra: in angelis: ⁊ quasi in oīb⁹ alijs creaturis. Capitulum.j.

Primū mysteriū ꝯtēplandū de signis d̄r ꝯditio. In quo videre debem⁹ q̄lia erūt et cui⁹ ꝯditiōis signa iudicij. Uñ Ric.in.iiij.xlviij.di.ar.j.q.iij. inducit Hiero. q̄ in annalib⁹ iudeorū scribit se legisse.xv. signa q̄ sunt hec. Prima die oīa maria exaltabūtur xv. cubitis supra oēs mōtes. Scd̄a die oīa equora ꝓsternent̄ in ꝓfundū: ita vt vix possint videri. Tertia die redigētur in statū antiquū. Quarta oēs q̄ belue q̄ mouent̄ in aq̄s ꝯgregabunt̄ ⁊ eleuabunt̄ sup aquas mugiētes. Quīta oīa volatilia celi ꝯgregabunt̄ in cāpis ⁊ nō gustabūt neq̄ꝫ bibēt: sꝫ emittent voces quasdaꝫ quasi flebiles. Sexta flamina surgēt ab occasu solis ignea ꝯ faciē firmamēti vsq̄ꝫ ad ortū currētia. Septima oīa sydera erratica ⁊ fixa spergent ex se igneas comas: sicut comete. Octaua magn⁹ terremot⁹ erit: ita vt oīs alta edificia ꝓsternant̄. Nona oēs lapides scindent̄ ⁊ vna petra collidet aliā. Decima oēs plāte fluēt sanguineū rorem. Undecima oēs montes ⁊ colles ⁊ edificia in puluerē redigent̄: Duodecima oīa aīalia veniēt ad cāpos de siluis ⁊ mōtib⁹ rugiētia ⁊ nihil gustātia. Decima tertia om̄ia sepulcra ab ortu solis vsq̄ꝫ ad occasum patebūt cadaueribus ad resurgēdū. Decima q̄rta hoīes de habitaculis suis recedēt discurrēdo attonitivelut amētes ⁊ nō audiētes loqui. Decima q̄nta oēs hoīes morient̄ ⁊ re-

surgēt cū mortuis lōge añ defunctꝫ. Et
q̄uis īcertum sit vtrū talia signa sint
p̄cessura iudiciū: cū Hiero. ea non affir
met sed tm̄ legisse se asserat tñ ex euan
gelij textu tria signa infallibiliter ⁊ cer
titudinaliter colliguntur.

Primū d̄r corpoꝝ celestiū īmutatio.
Scd̄m euāgelicaꝝ virtutū cōmotio
Tertiū signi redēptoris apparitio.

¶ Primū signū hr̄ Mat. xxiiij. vbi d̄r:
Sol obscurabit̄ ⁊ luna nō dabit lumē
suum: ⁊ stelle cadēt de celo. Et Lu. xxj.
Erūt signa in sole ⁊ luna ⁊ stellis. Et h̄
p̄dixit Esa. xiij. Stelle celi ⁊ splēdor ea
rū nō expādēt lumē suū: obtenebratus
est sol in ortu suo: ⁊ luna nō splēdebit ī
lumine suo. ⁊ Apoc. viij. Quartꝰ āgelꝰ
tuba cecinit ⁊ p̄cussa est tertia ps solis
⁊ tertia ps lune et tertia ps stellaꝝ ita
vt obscuraret̄ tertia ps earū. Circa ob-
scurationē solis notādū est ſm Alex. in
iij. p̄te summe. q. xxv. mē. j. ar. j. ⁊ Ric.
q̄ sequunt̄ magr̄m. xlviij. di. q̄rti li. ar.
j. q. v. q̄ solē ⁊ lunā obscurari pōt ītel-
ligi vel in ip̄o aduētu iudicis. ⁊ sic dicū
tur obscurari nō sui luminis p̄uatione
sed supueniēte maioris luminis clari-
tate. Et h̄ p̄dixit Esa. xxiiij. Erubescet
luna ⁊ cōfundet̄ sol cū regnauerit dñs
exercituū in mōte syon ⁊ ī hierl'm: ⁊ in
cōspectu senū suoꝝ fuerit glorificatus.
Pōt etiā ītelligi solē et lunā obscurari
ante iudicis aduētū: ⁊ sic patient̄ ecly-
psim sup̄natural'r: qm̄ si paterent̄ p na-
turā nō oporteret hoc poni inter signa
cū multotiēs hoc acciderit. Sꝫ creden
dū est q̄ ꝯ naturā patient̄ sil' eclypsim
ad terrorē hoīm. Per naturā em̄ īpossi
bile esset q̄ sil' paterent̄ eclypsim: qꝛ na
turalis eclypsis solis causat̄ p interpo
sitionē lune inter aspectū nr̄m solisqꝫ.
Et naturalis eclypsis lune p ītерposi-
tionē terre diametral'r īter solē ⁊ lunā.
De illa ḡ eclypsi sic ꝓp̄hauit Johel'. ij.
Sol ꝯuertet̄ in tenebras ⁊ luna ī san-
guinē: anteq̄ veniat dies dñi magnꝰ ⁊
horribilis. De casu etiaꝫ stellarum ſm
Aug. xx. de ciui. dei. c. xxiiij. credēdū est
q̄ tropica sit illa locutio q̄ d̄r stellas ca
dere de celo: eo q̄ ꝓprie loquēdo veri-
ficari nō posset: qꝛ corpora celestia non
sunt grauia nec corruptibilia. vt dicit
Aristo. j. de celo ⁊ mūdo. Ideo dicūtur
cadere de celo: qꝛ videbunt̄ lumine suo
priuari superueniēte claritate maiori.
Vel pōt intelligi q̄ stelle cadēt de celo
quātū ad apparitionē: qꝛ inflāmati va
pores in tāta multitudine descēdet q̄
videbit̄ aspiciētibus q̄ sint stelle de ce
lo cadētes. ¶ Scd̄m signū erit angeli-
carū virtutum cōmotio. De quo Mat.
xxiiij. Virtutes celoꝝ mouebuntur. Et
hoc ſm doc. p̄fatos pōt dupl'r intelligi
Aut ꝓ ordine virtutū q̄ ſm Dio. lib. de
ange. hierar. est medi⁹ in media hierar
chia: aut ꝓ oībus celestibus spiritib⁹.
Primo modo ꝓ tāto virtutes celoꝝ cō
mouebunt̄: qꝛ angeli illi⁹ ordinis quoꝝ
offiū est circa mundū regimē gerere: fa
ciēdo aliqua facta insolida ad reuocan
dū mētes hoīm in deū: p modicū tp̄s:
ante xp̄i aduentū faciēt facta maioris
admirationis q̄ vnq̄ ante fecerint. Et
in ip̄o xp̄i aduētu mouere cessabūt cor
pora celestia. Accipiendo v̄o virtutes
pro oīb⁹ angelis beatis dicunt̄ moue-
ri ſm magr̄m nō metu dānationis vel
aliqua p̄turbatione pauoris: sꝫ quadā
admiratione eoꝝ q̄ videbūt. Et sic in-
telligitur illud Job. xxvj. Columne celi
pauēt ⁊ ꝯtremiscūt ad nutū ei⁹. ¶ Ter
tiū signum d̄r signi redēptoris appari-
tio. de quo in euāgel'. Mat. xxiiij. Tūc
apparebit signū filij hominis. Qd̄ mul
tipliciter pōt intelligi ſm Alex. in. iij.
Uno modo signū illud pōt dici signū
crucis. de quo cantat eccl'ia. Hoc signū
crucis erit in celo cū dñs adiudicandū
venerit. Et Chryſ. Crux apparebit sole
lucidior existens. Scd̄o modo pōt dici
signū passiōis in carne xp̄i. iuxta illud
Zach. xij. Videbūt in quē trāsfixerunt.
Et Apoc. j. c. Videbit eū oīs oculus et
qui eū pupugerunt. Tertio modo pōt
intelligi signū crucis impressum mēti-
bus fideliū. Hec sunt signa q̄ colligunt̄

ex euãgelio. Tñ vt Lucas addit. xxj. Et in terris erit pressura gentiũ pre ꝯfusione sonitꝰ maris ⁊ fluctuũ: vsq; vniuerso orbi. Jõ non est dubitandũ ꝙ ante diẽ iudicij videbuntur terribilia signa: nõ solũ in sole ⁊ luna ⁊ stellis: verũetiã in aere: in auibꝰ: in terra: in arboribꝰ: in mari: in animalibꝰ: in aquis: in fluminibus: et in omnibus abyssis.

¶ Q̃ signa predicta in precedenti capitulo fient ad significandum terribilitatem iudicis: ⁊ ad accusandum peccata vel quasi ad compatiendum suo modo miseris damnatis. Capl'm. ij.

Secundũ mysteriũ ꝯtẽplandũ d̃r ratio. In quo ꝯsiderare debemus quare predicta signa fiẽt ante diem iudicij? Et dici potest ꝙ ꝓpter tres rationes.

Prima d̃r ostensionis.
Secunda accusationis.
Tertia compassionis.

¶ Prima ratio d̃r ostẽsionis ad ostẽdẽdũ q̃terribilis erit aduẽtus filij dei iudicãtis qñ creature sue tãtũ terrorẽ incutient hoĩbꝰ. Jõ Greg. in homel'. di. Multa debẽt mala p̃currere vt malum valeãt sine fine nũciare. Nã si timẽt homines ĩsolitã solis obscurationẽ: sicut Verg. di. j. Geor. Ille etiã extincto miseratus cesare romã. Cũ caput obscura nitidum ferrugine texit. Impiaq; eternã timuerũt secula noctẽ. Si timẽt nõ cõsuetas tenebras: sicut egyptij de q̃bꝰ d̃r Exo. x. Facte sunt tenebre horribiles in vniuersa terra egypti tribꝰ diebꝰ nemo vidit fratrẽ suũ nec mouit se de loco in quo erat. Si timẽt terremotũ: si ventoꝝ vehemẽtiã: si nocturnos strepitꝰ: si draconũ aut serpẽtũ sibilos leonũq; rugitꝰ: ⁊ hmõi quãto magis timebũt tremendã vocẽ seuerissimi iudicis dãnãtis ⁊ exprobrãtis malos. ¶ Scda rõ illoꝝ signoꝝ d̃r accusatiõis. Oẽs em̃fere creature ĩmutabunt̃ parate ad vindictã ꝯ pctõres. iuxta illud Sap. v. Armabit creaturã ad vindictã inimicorũ suoꝝ. Nã cũ deus oẽs creaturas fecerit ad hoĩs vtilitatẽ: ⁊ oẽs deo obedierint homini ꝟuiẽdo. ipe ꝟo hõ rebellis ⁊ inobediẽs creatori suo extiterit: iõ accusabũt eũ quasi ingratũ. Clamabit nãq; suo modo celũ. O deus omp̃s ego hoĩ ministraui cũ planetis meis influẽdo sup terrã ⁊ alia operando q̃ iussisti. ipse ꝟo te offendit: g̃ vindicta iussisse iudex Clamabunt sol ⁊ luna ⁊ stelle. O deus magne nos dedimus peccatoribꝰ lucẽ vt tuum ꝓsequeremur imperiũ: illi ꝟo in omnibꝰ te ꝯtẽpserunt fac ergo vindictã. Clamabit hoc modo aer: clamabit terra: clamabunt aque ⁊ oĩa que in eis sunt. Ideo Hugo de sanctovictore ait: In die illa vltiõis nihil habebit quod respõdere possit homo peccator: vbi celum ⁊ terra: sol ⁊ luna: dies ⁊ noctes: ⁊ totus mũdus stabũt aduersum nos in testimoniũ pctõꝝ nostroꝝ. ¶ Tertia rõ illoꝝ signoꝝ d̃r cõpassionis. Mouebũtur vtiq; quasi quodã affectu pietatis ⁊ cõpassionis oẽs creature ad cõpatiẽdũ dãnatis miseris. Vñ Chryꝰ. super Mat. ait: Patrefamilias moriẽte domus eius turbat̃: familia plangit et nigris se vestibꝰ induit. Sic humano genere circa finẽ cõstituto celi ministeria lugent ⁊ candore deposito tenebris induunt̃. Plãget ergo sol dãnationẽ hominũ: planget luna: plangẽt stelle: plãgent oĩa elementa: ⁊ vniuersa q̃ creata sunt. O q̃durus es: o tu pctõr q̃ferreus q̃tibij p̃i crudelis qui te damnandum conspicis et morti sempiterne ad iudicandũ: ⁊ tamen nõ ploras. Plãge: qꝛ sol te planget. plange: quia planget te luna. plange: quia plangẽt te stelle. Sed melius plange vt non plangas: plange quia offendisti deuꝫ: vt tibi indulgeat. Plange per ꝯtritionẽ ⁊ postula veniam: plange per timorem vt sic penam effugias. O saxeum pectus. O adamãtinũ cor: o insensibilis mẽs peccatricis anime que audiẽdo ea que dicimus non commouetur: non compungitur: nõ excitatur: non deponit pctã:

nec reuertitur ad dñm deũ suum.

¶ Qr terribilis erit vox tube vocantis mortuos ad iudiciũ: ⁊ ꝙ virtus diuina erit causa efficiẽs reformationis corporũ ⁊ resurrectionis mortuoꝝ: ⁊ vox tube erit causa instrumẽtalis. Capm.iij.

Tertiũ mysteriũ contemplandum de signis iudicij dicit̃ cõclusio. Concludẽtur nãq; oĩa signa terroris ĩ illo vno pauescẽdo qđ erit vox tube. de qua.j.Coꝝ.xv. Canet em̃ tuba ⁊ mortui resurgẽt incorrupti: ⁊ nos immutabimur. ꝟm aũt Richar.di.xliij.iiij. libri ar.iij.q.iij. Vox tube non erit causa efficiens reformationis corporũ ⁊ vnionis aĩarum ad illa: sed virtus diuina. Erit tñ cã instrumẽtalis. ideo.j.Thessal.iiij. Jn iussu ⁊ in voce archangeli ⁊ in tuba dei descẽdet de celo. Vbi ponunt̃ tria q̃ cõcurrent ad resurrectionẽ mortuoꝝ.

Primum erit iussio.
Secundũ reformatio.
Tertium sonatio.

¶ Primũ erit iussio: qr xp̃s iubebit pulueres seu partes quascũq; corporũ mortuorũ recolligi per mysteriũ angelicuz. ⁊ hoc notauit apl̃s cuz dixit. j.Thessal. iiij. Jn iussu ⁊ in voce archãg. ¶ Scđm erit reformatio. Precipiet etiam xp̃s ex illis pulueribus recollectis corpora reformari ⁊ reformatis animas vniri que duo fient per virtutẽ diuinã: ⁊ istud notatur ab apl̃o cum dicit. j.Thessal. iiij. Jn tuba dei. ¶ Tertium đr sonatio. Archangeli em̃ qui fuerũt custodes ꝓuinciarum in prouincijs quas custodierũt clamabunt fortiter et sensibiliter sono articulato: et mediante aliqua sensibili creatura formata: clamabunt inquã ꝙ omnes coram iudice compareant diffinitiuam sententiã: ⁊ irreuocabilem audituri. ⁊ hoc notauit apl̃s cum dixit.j. Thessal.iiij. Jn voce archãgeli. De hac autem sonorosa tuba sic inquit Chrysosto. super Mattheũ. Vere vox magna vox tube terribilis cui omnia obediunt elementa: q̃ petras scindit: inferos aperit portas tartareas frãgit: vincula mortuoruz disrumpit: ⁊ de profundo abyssi aĩas corporibus suis assignat. Hec aũt oĩa citius consumentur in opere q̃ sagitta transit in aere dicente apostolo.j. Coꝝ.xv. Jn momẽto in ictu oculi in nouissima tuba. Et Hiero. super Matth. sic loquit̃: Quotiẽs diem iudicij considero: toto corpore cõtremisco. Siue enim comedã siue bibã siue aliq̃d aliud faciã: semper videtur illa tuba terribilis insonare auribus meis. Surgite mortui venite ad iudiciũ. Et idẽ ad Cromatiuz ⁊ Heliodorũ. Ego in scelerũ meoꝝ latens sepulcro ⁊ peccatoꝝ vinculis colligat̃: quotidie dñicum illũ clamorẽ expecto. Hiero. Veni foras: ego deniq; oĩa tuta timeo. Quid audis pctõr? Quid Hiero. dicit: Et quis ipse erat? Nonne sanctus? nonne probus et virtuosus? nonne a curis terrenis penitus absolutus? nonne penitentia maceratus? nonne in dei opere assiduus? Et tamen clamat: ego timeo. Et cur non times tu o amator seculi? O negligens in via domini. O peccator nequissime contremisce ⁊ cõcutiãtur viscera tua: depone fatuitatez mentis tue qua fit vt non timeas: et sepius mente reuolue Hiero. v̄ba dicẽs: Ego timeo. Ad hoc facit exemplum qđ Barlaã dixit de Josaphat: ꝙ rex quidã magnus: christianus tamen ⁊ deuotus vtplurimum mestus omnibus apparebat ⁊c̃. O amara vox: o dura: o tediosa peccatoribus omnibus quando dicetur eis: Surgite ⁊ venite ad iudicium. Ergo prouideamus vt dũ tempus adest ⁊ facultas datur: per penitentiã recõciliemur deo quem offendimus vt bonitate sua ipse absoluat nos a peccatis: annumeretq; societati sanctorum concedens hic nobis gratiam: et in futuro gloriaz qui sit benedictus per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Feria. iiij. post Jnuocauit de ordine ⁊ cõditionib⁹ iudicij generalis: ⁊ de sentẽtia cõtra dãnatos ferẽda: ac de suaui vocatione electoꝝ. Sermo.xxvj.

VIri Niniuite surgēt in iudicio. Verba sunt ista dñi nostri ihesu xpi Matth̄.xij. et in euāgelio hodierno. Commemorabat frequētius saluator noster dilectissimi diem iudicij: qm̄ nihil terribilius pctōribus pōt dici: Quisnā tam demēs tā stultus tāq; obstinatissim⁹ esse pōt vt cū audit se iudicandū diuino iudicio reseruari timere nō debeat: Judicabit de⁹ oēs hoīes oēsq; angelos qui peccauerūt: ⁊ cōtra eos sententiā proferet irreuocabiles. Qm̄ tū preterea que dicta sunt de futuro iudicio generali: nō parū vtile est meditari ⁊ considerare ea que in illo iudicio fienda sunt. Jccirco in pīsenti sermone adhuc de ipso erimus aliqua tractaturi. De quo tria mysteria adhuc ꝓponimus cōtemplāda.

Primū dicitur ordinatio.
Secundū reuelatio.
Tertium premiatio.

¶ De ordine iudicij ꝑm locū ⁊ modū: et qualiter ab oīb⁹ siue bonis siue malis videbit xp̄s in maiestate sua. Lap̄m. s.

PRimū mysteriū cōtēplandū de iudicio gñali ꝺr ordinatio. Ordinabitur etem ꝑm doctores quantum ad tria.

Primo quantū ad locum.
Secūdo quantum ad modum,
Tertio quantum ad aspectum.

¶ Primo ordinabit quātuz ad locū. de quo aliqui dicere voluerunt ꝙ erit vallis iosaphat ꝓpter verba Joēl.iij.di. Adducā oēs gētes in vallē iosaphat et disceptabo cū eis. Sed magister sniarū elvij.di.iij.libri (quē etiā ceteri theologi subsequunt) reprehēdit illos qui dictū illud ꝓphetici volūt intelligi ad litterā: qm̄ oēs hoīes in valle illa cōprehēdi nō possent. Et ꝓptera est potius intelligēdum mystice et spūaliter: eo ꝙ vallis iosaphat interpretat vallis iudicij. Dicit ergo magister ꝙ xp̄s descēdet ad iudicandū supra montem olivēti: de quo in celū ascēdit: ⁊ sedebit in aere in loco alto: ⁊ forte circa locum illū in quo apli desiderauerūt ipm corporaliter videre qñ ascēdebat in celū. Omnes autē cōgregabunt in valle iosaphat cui preeminet mōs olivēti. Et quot in illo poterunt capi: tot erūt ibi. alij circa vallē quidā ꝓpinquius: quidā ꝏ remotius: electis ꝏ existentibus ad dexterā iudicis non in terra. sed in aere: iuxta illud j. Thessal.iiij. Rapiemur cū illis in nubibus obuiam christo in aera. Si enim non raperemur in aera nisi post iudiciū qñ cum iudice ibunt in celū nō diceremur rapi obuiā xp̄o: sed post christum. Viri tamen perfecti magis eminētius et prope iudicem erunt. Magis tamen congruum erit ꝙ christus veniat ad iudicandum in aere super montem olivēti ꝙ super locuz in quo passus est: quia passus est in forma infirma ⁊ iudicabit in forma gloriosa sicut in gloriosa ascēdit. ¶ Scō ordinabit iudiciū quantū ad modum. De summis nāq; celorū descendet filius dei cū potestate magna ⁊ maiestate: cū oīb⁹ angelicis choris: et sua gloriosissima matre. Deferēt ante eum angeli passionis instrumēta: et miraculo reformata: videlz columnam: coronā spineā: crucē: clauos: spongiā: et lanceam. Et oēs electi reassumptis corporibus ꝓcedent ei obuiaz Quoz̄ processionē ⁊ ordinē pie contēplari possumus: ꝑm ꝙ Johānes in Apoca. describit. Ait em̄. vij.c. Audiui numerū signatorum centū quadraginta quattuor milia signati ex omni tribu filiorum⁹ israel. Ex tribu iuda: duodecim milia signati. Ex tribu ruben: duodecim milia signati. Ex tribu gad: duodecim milia signati. Ex tribu aser: duodecī milia signati. Ex tribu neptalim: duodecim milia signati. Ex tribu manasse: duodecim milia signati. Ex tribu symeon: duodecim milia signati. Ex tribu leui: duodecim milia signati. Ex tribu ysachar: duodecim milia signati. Ex tribu zabulō: duodecim milia signati. Ex tribu ioseph:

duodecim milia signati. Ex tribu beniamin: duodecim milia signati. Post hec vidi turbā magnā quā dinumerare nemo poterat ex oīb⁹ gētib⁹ et tribubus et populis et linguis stātes ante thronū in cōspectu agni amicti stolis albis et palme in manib⁹ eor: et clamabāt voce magna dicētes Apoc.vij. Salus deo nr̄o q̄ sedet sup thronū et agno. Jn qua visione ponit Johānes numerū elector̄ accipiendo more scripture numerū determinatum p indeterminato: describēdo illum per noīa tribuū filior̄ israel p que mystice designant status illor̄ qui erūt saluandi. Primus ergo status ex tribu iuda: qui interpretatur cōfessio cōparebit in iudicio: et signat oēs peccatores oēsq̄ peccatrices q̄ post multa scelera et peccata cōmissa redierunt ad pniam. de quibus xp̄s dixit Matt.xxj. Meretrices et publicani precedent vos in regno celor̄. Scōs status cōparebit ex tribu ruben: qui interpretat fili⁹ visionis: et signat oēs viros doctos et illuminatos sciētia q̄ deū in oībus magnificauerūt. Tertius status cōparebit ex tribu gad: qui interpretat accinctus latrūculus: et signat quoslibet cōiugatos: q̄ in sancto matrimonio cū dei timore et obediētia vixerūt. Quart⁹ status cōparebit ex tribu Aser: q̄ interpretat beatus vel diuitias habēs: et signat oēs sacerdotes diuites qui ministri sunt sacramentorum. Quintus status cōparebit ex tribu neptalim: q̄ interpretat dilatatio mea: et signat oēs religiosos q̄ se dilatāt nō solum ꝓpter deum ad seruāda precepta: sed etiā cōsilia. Sextus status apparebit ex tribu manasse: q̄ interpretat oblivio: et signat omnes monachos et solitarios q̄ obliti cuiuscūq̄ cure tpalis: etiaz et actionis spūalis p cōtemplatiuā vitā deo placere studuerūt. Septimus stat⁹ cōparebit ex tribu symeon: q̄ interpretatur obediētia et signat oēs filios q̄ mortui sunt sub cura parentū quibus in vita fuerunt obedientes. Octauus status cōparebit ex tribu leui: q̄ interpretatur assumptus: et signat oēs prelatos ecclesie qui assumūtur ad regimen animarū. Nonus status cōparebit ex tribu Jssachar: qui interpretat vir mercedis: et signat mechanicos artifices oēs q̄ laborant p mercede. Decimus status cōparebit ex tribu zabulon: qui interpretat propugnaculum fortitudinis: et signat omnes imperatores reges principes et alios quoscūq̄ dños q̄ ob rempublicaz defendendā: augendā: tuendāq̄ habuerunt primatū. Undecimus status cōparebit ex tribu Joseph: qui interpretat augmētum et signat omnes bonos mercatores qui sua industria sollicitudine et labore ciuitatū bona multiplicant et augmentant. Duodecimus status comparebit ex tribu Beniamin: qui interpretatur cōtinentia: et signat omnes continentes qui vitia carnalia maxime sunt detestati. Post quos veniēt oēs martyres confessores et apostoli et presentabunt se coram altissimo imperatore domino iesu xp̄o laudātes et benedicentes cū leticia nomen sanctum eius. Et alio nō latere dānati oēs reassumptis corporibus suis vna cum diabolis comparebunt. Primi erūt oēs desperati: quorum capitanei erūt Cayn qui interfecit fratrem: et iudas qui vendidit xp̄m. Secūdi erūt oēs viri docti qui fuerunt sapiētes vt facerent mala: bona autē facere nescierūt. Jbi erunt inflati theologi: ibi erunt curiosi et vani p̄bi: ibi arrogātes iuristē: ibi procuratores et aduocati dolosi: ibi notarij falsi: ibi oratores mendaces: et adulationibus veritatē despicientes. Tertij erūt oēs vxorati q̄ matrimonij federa violauerūt: ibi erunt qui contraxerūt in gradib⁹ ꝓhibitis: aut cū ordinib⁹ sacris: aut post ꝓfessionē votor: ibi erūt mulieres adultere q̄ de bonis virorum nutrierunt filios alienos. Quarti erūt oēs mali sacerdotes q̄ curā aīarū acceperūt cū essent insufficientes: qui nō direrūt officiū ad qō tenebātur qui celebrārunt in mortali pctō: q̄ tenuerūt secrete vel publice cōcubinas: et sacramenta

ꝑ precio vendiderūt. Quinti erunt oēs mali religiosi q̄ nō seruauerūt regulas suas quas ꝓmiserunt deo obseruare q̄ peiores fuerūt in moribꝰ ꝙ̄ stipēdiarij: supbi: presumptuosi: hypocrite: inuidi: maliuoli: iniqui: versipelles: dolosi: detractores: susurrones: bilingues: mēdaces sacrilegi excōicati: ⁊ q̄dam dānabiles heretici. Sexti erūt oēs mali monachi et solitarij: ociosi: pigri: comedentes bene: parū loquētes cū deo ⁊ minus cū hoībus stātes in solitudine ꝓpter gloriam mūdi: pleni fantasijs ⁊ cogitationibꝰ etiā ⁊ factis turpissimis ⁊ pre verecūdia talia cōfiteri omittentes. Septimi erūt oēs supbi filij qui parētibꝰ suis inobediētes eos spreuerūt afflixerūtq̄: ⁊ molestauerūt cōtumelijs cōuitijs improperijs ⁊ q̄nq̄ verberibꝰ: nec debitas impēderūt reuerentiā. Octaui erūt oēs lupini prelati q̄ nō intrauerūt ꝑ ostium in ouile neq̄ vocati fuere a deo sicut Aaron sed munere precio arte dolo importunitate temporaliq̄ fauore: ⁊ alijs indebitis modis ecclesiasticos rapuerūt honores ⁊ bona ecclesiarū nō pauperibus quoꝝ sunt: sed ꝓpinquis ⁊ amicis: ⁊ q̄d peiꝰ est lenonibꝰ ⁊ meretricibꝰ distribuerūt ⁊c̄. Noni erūt oēs mercatores fraudulēti: falsarij simulati: periuri deceptores ⁊ vsurarij. Decimi erūt oēs tyranni ⁊ mali dn̄i q̄ seipsos deificātes nō timuerūt deū: ⁊ suos subditos grauauerūt iniuste. Undecimi erūt oēs artiste nequā q̄ suas artes cū iniusticia et alioꝝ dāno exercuerūt. Duodecimi erūt oēs inconstantes et luxuriosi ⁊ oēs alij pctōres q̄ a parte sinistra presentabunt coram iudice clamātes ac dicētes: Heu heu cur nati sumꝰ. O ꝙ̄amara est dies ista: o miseri nos q̄ trahimur. Uhe nobis q̄r pergimus ad rigorosum iudiciū.

¶ Tertio ordinabit iudiciū quātum ad aspectū. ſm em̄ Alex. in. iij. vbi. s̄. mem. iiij. ar. j. q. ij. Rich. ⁊ Bona. di. xlviij. iiij. lib. Boni ⁊ mali visuri sunt iudicē viuorū ⁊ mortuoꝝ. Mali in forma qua filiꝰ hoīs est: ſ tn̄ in claritate qua iudicabit nō in infirmitate qua iudicatꝰ est. Fiet em̄ v̄tute diuina supernaturaliter vt videāt formā gloriosam corpis xp̄i ad ampliorē illoꝝ cōfusionē: q̄r q̄libet eoꝝ tristabitur ac confundet videdo gloriā eiꝰ quem vehemēter odit. Dānati em̄ vehemēter odiūt deū nō sub rōne qua bonꝰ est sed sub rōne qua eos punit. Cognoscēt insup dānati diuinitatē xp̄i nō perclarā visionē: sed ꝑ effectꝰ. Boni v̄o videbūt gloriā corporis xp̄i cū gaudio ⁊ leticia oculo corpali ⁊ gloriā aīe oculo mentali: ⁊ etiā clare videbunt diuinitatem. Fietq̄ adhuc supnaturaliter vt ita euz videāt ⁊ audiant q̄ sunt a remotis sicut ꝓpinqui. Tūc sicut dicit sctūs Chryso. super Matth. Plangēt iudei vidētes viuentē ⁊ iudicantē quē quasi hominez mortuū existimabāt: ⁊ cōuincētes se corpore vulnerato scelus suū negare nō poterūt. Plāgent ⁊ gētiles q̄ vanis disputationibus decepti pb̄oꝝ: irrationabilē stulticiam putauerunt esse deum colere crucifixum. Plangēt se christiani peccatores: qui magis dilexerunt munduz ꝙ̄ christum. Plangēt se heretici qui purum hominem crucifixum dixerunt cuz videant ipsum esse iudicem quem iudei transfixerunt. hec ille. O quāta erit etiā in damnatis afflictio: quantusq̄ merorcum videbunt multitudinem electorū. Tūc vt scribit Sap̄. v. Stabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerūt ⁊ qui abstulerunt labores eorum. Uidētes turbabūtur timore horribili: ⁊ mirabuntur in subitatione insperate salutis dicētes intra se: penitentiā agentes et pre angustia spiritus gementes. Hi sunt quos aliquādo habuimus in deri. ⁊ in si. impro. Nos insensati vitam illorū estimabamus insaniam et filij illorum sine honore. Ecce quomodo computati sunt inter filios dei et inter sanctos sors illorum est.

¶ Qualiter accusabuntur in die iudicij et nota fient peccata omnium nec poterit quis defendere se aut excusare.

Capitulum. ij.

Secundū mysteriū contēplādū de iudicio vocatur reuelatio. Reuelabūtur quippe omnia dānatoꝝ pctā: tā publica q̄ secreta. Circa quaꝫ reuelationem occurrent tria.

Primū d̄r accusatio.
Scd̄m testificatio.
Tertium artatio.

¶ Prima accusatio. Stabūt nāq̄ tres accusatores ꝯ pctōres. Prim⁹ erit diabolus q̄ dicet: Equissime iudex iudicia istū esse meū q̄ noluit esse tu⁹. Tu⁹ erat per naturā: me⁹ est fact⁹ ꝑ maliciā. Tibi inobediēs: mihi obediēs. Judica ergo istū esse meū mecūq̄ dānādum. Cognoscēt em̄ tūc fatui pctōres: q̄ grauiter errauerūt acq̄escere diabolicis suasionibus qñ videbūt oēs demones cōtra illos clamātes. ¶ Scd̄s accusator erit ꝓpriū scelus. Nā vt inq̄t Rich. in iiij. di. xliij. ar. vij. q. j. in iudicio cognoscet q̄libet hō pctā q̄ fecit tā iusti q̄ reprobi. Mali em̄ cognoscēt vt ex illa afflictiōe ampli⁹ crucient̄: Boni v̄o qꝛ ex cognitione remissiōis ⁊ indulgētie ampli⁹ ꝯsolabunt̄: ⁊ diuinā mīam collaudabūt. Nō solū aūt ipsimet: sꝫ sigillatī vnicuiq̄ manifesta erūt omniū bona ⁊ mala. Sꝫ noticia illa ⁊ diuulgatio peccatoꝝ q̄ fecerūt electi nō gñabit eis penā nec ignominiā nec ꝯfusionē: q̄nimmo sedet ad eoꝝ gloriā ꝓpter penitētiā quā fecerūt. Et hoc di. Greg. in moral. v̄sus finē: q̄ ait exponēs illd̄ ps. lxxviij. Misericordias dñi in eternum cātabo. Qūo mīas dñi cātat in eternū: q̄ miserū se ignorat fuisse. Et si miserie transacte nō meminit: vñ largitori mīe laudes reddit. Manifestatio ergo pctōrū quātū ad reprobos nō quātū ad iustos erit accusatio ¶ Terti⁹ accusator erit totus mūd⁹. Vñ Chry. sup Mat. In illa die vltionis est qd̄ rñdeam⁹ vbi celum ⁊ terra aqua sol ⁊ luna dies ⁊ noctes ⁊ totus mūdus stabūt aduersum nos in testimoniū pctōꝝ nostroꝝ. ¶ Scd̄m qd̄ occurret in reuelatiōe pctōꝝ erit testificatio. Tres em̄ testes habebit tūc ꝯtra se peccator. Unū supra se. s. deū. Secūdū intra se. s. ꝯscientiā ꝓpriam. Tertiū iuxta se scilꝫ propriū angelum homini ad custodiam deputatū: qui tanq̄ conscius oīm que homo fecit cōtra eum testimonium perhibebit. Unde Job. xx. Reuelabunt celi: idest angeli iniquitatem eius. ¶ Tertium quod occurret in reuelatione peccatoꝝ erit artatio. Arte em̄ erunt tūc et stricte vite omnium peccatorū quando nō poterūt negare: nō excusare non appellare: non fugere nō impetrare veniam nō habere refugiū. O q̄ flebilis erit tunc dānatorum conditio. Non valebunt eis p̄ces non clamores: non gemitus: non parētes: nō amici: non deniq̄ quicq̄ aliud. Vñ Chryſ. sup Mat. Nō erit tūc resistendi virtus contra deū: nec fugiēdi facultas ante faciē ei⁹: nec pnīe locus: nec satisfactionis tēpus. Et Grego. in homel. inquit: O q̄ anguste erunt tunc vie reproporum: superius erit iudex iratus inferius horrendū chaos: a dextris peccata accusantia: a sinistris infinita demonia ad suppliciū trahētia: intus cōscientia vrens: foris mūdus ardens: miser peccator sic comprehensus quo fugiet: latere erit impossibile: apparere intolerabile. hec ille. Poterit tunc vnusquisq̄ dicere illud ps. xxxviij. Quo ibo a spiritu tuo: ⁊ quo a facie tua fugiā. Si ascēdero in celum tu illic es: si descendero ad infernum adest. Si sum. pē. m. di. ⁊ ha. in extre. ma. Etem̄ il. ma. tua dedu. me. ⁊ te. me dextera tua.

¶ Qualiter in iudicio xp̄s alloquetur electos blande atq̄ benigne: malos v̄o aspere satis ⁊ dure: ⁊ qūo impij separabūtur a iustis. Cap̄m. iij.

Tertiū mysteriū contemplandū de iudicio d̄r premiatio. Circa qd̄ adhuc tria debem⁹ attētissime cōtemplari.

Primū d̄r electoꝝ allocutio.
Scd̄m dānatoꝝ cōtristatio.
Tertium oīm separatio.

¶ Primū ōr electoꝝ allocutio. Loquet nanq; xp̄s electis suis tria suauissima ꝟba. Primū ꝟbū erit dulcis vocatiōis: qñ facie leta et vultu hylari ad dexterā partē se ꝟtēs aspiciet suā dulcissimam matrē ⁊ ceteros electos ⁊ sanctos: poterit q; dicere licz in euāgelio nō ponat. O genitrix mea: o venerāda ⁊ dignissima regina celoꝝ. Ecce iā tēpus est vt cūctis hoīb⁹ q̄ fuerūt in mūdo innotescat gl'ia tua: videantq; oēs merita tua. Tu nēpe es illa q̄ hūilitate: charitate: ceterisq; ꝟtutib⁹ ad tuū vterū me iclinasti. Tu me nouē mēsib⁹ in vētris tui tabernaculo tenuisti. Tu me natū deū hoīem in p̄sepio adorasti: inuoluisti pānis: ⁊ lacte tuo mellifluo me pauisti. Tu cum lachrymātē me cernebas lachrymabaris. Cū vigilāte vigilabas cū patiēte patiebaris. Tu me i brachys sepe portasti: et corde ⁊ ope semp mecū fuisti. Mecū pre dolore cū crucifigebar i cruce: crucifigebaris in aīa. Et cum a toto mūdo essem derelict⁹: tu sola firma in mea fide mansisti. Jūxisti volūtatē tuā volūtati mee. Sancta: humilis: ⁊ deuota celestia semper desiderasti. En iam toto mūdo pariter ꝯgregato: ⁊ ego excelsam gloriā tuā quā tibi dare volui patēter monstrabo. Postmodū ꝟo aplis referet. Vos discipuli mei filij ⁊ fratres dilecti: q̄ reliquistis oīa ꝓpter nomen meū: ⁊ paupes ⁊ peregrini p̄ terrarū orbē fideliter laborastis: ⁊ tandē patiēter mortē sustinuistis post martyribus dicet: O vos feruentes martyres q̄ ꝓ meo amore tormēta ⁊ penas horribilissimas sustinuistis ⁊ morti potius q̄z me negare elegistis. Deinde alloquit virgines. O vos virgines mūdi q̄ sctām illibatāq; castitatez tātope amastis. Et vos o scti cōfessores qui corpora vra artissima pnia macerastis. O vos oēs scti religiosi q̄ abnegastis ꝓpriā volūtatē. O denicq; vos qui misericordie opa primis vris exhibuistis. Esuriui em ⁊ dedistis mihi mādu care. Sitiui ⁊ dedist⁊ mihi bibere. Peregrinus erā ⁊ collegistis me. Nudus erā et cooperuistis me. Infirmus erā ⁊ visitastis me. Venite ad me vos diligētē. Venite ad me fontē oīm bonorum. Ad me summū gaudiū. Ad me summā pulchritudinē. Ad me summus solaciū. Veni o chara genitrix. Venite omnes electi. O dulce venite: o vor dulcior super mel ⁊ māna. Et q̄d faciēt tūc dānati q̄ non vocabunt: audiēt tñ xp̄m vocantē electos suos. Percutiēt ꝓfecto pectora clamabunt ⁊ dicēt: Vhe nobis cur nati sum⁹? Vhe q: vocati sunt illi: ⁊ nos nō vocamus: ⁊ nobis nihil ōr: Quinimmo expectantes sumus audire snīam horribilis dānationis. ¶ Scōm verbū suauissimū qō loquet xp̄s electis suis ōr benedictionis. Nā post vocationē subiūget eis benedictionē suā: dicetq; vt pie credo primo mīi sue. Bñdicta sis tu: bñdicta sit aīa tua: bñdictū sit corpus tuū: bñdicti sint oēs labores tui. Deinde dicet ⁊ ceteris. Bñdicti sitis vos oēs electi mei. O q̄ grata erit bñdictio illa oībus illis. O q̄ grauis ipsis dānatis q̄ tūc intelligēt quātū ꝓfuit bñfacere: amare deū ⁊ odire pctm̄. ¶ Tertiū verbū suauissimū qō loquet xp̄s electis suis ōr remunerationis qñ subiūget. Possidete paratū vobis regnū a cōstitutione mūdi. Regnū in quo est oīs iocūditas: oīs plenitudo bonoꝝ: oīs suauitas: oīs trāquillitas: oīs pax: oīs ꝯcordia: oīs leticia: oīs q̄es oēs diuitie: oīs satietas: oē denicq; bonū. Nullū incōmodum: nulla tristicia: nullus dolor: nullus labor: nulla infirmitas: nullū fastidiū: nullus meror: nulla discordia: nullū denicq; malū. O pctōres insensati cur nō conamini: ⁊ vos regnū illud acq̄rere cui totus mūdus cuꝝ oībus bonis suis cōparari nō pōt. Secūdū cōtēplādū ōr dānatoꝝ ꝓtristatio. Nā post oīa q̄ supradicta sunt vehemēter pctōres cōtristabunt ꝓpter tria. Primo ꝓpter exprobrationem. Acriter nāq; xp̄s exprobrabit illos di. illud vel simile qō Chryb. sup Mat. ait: Ego ꝓpter vos hō factus sum: alligatus ⁊ derisus cesus ⁊ crucifixus. Ubi est tātarū iniu

riaꝝ meaꝝ fructꝰ. Ecce p̄ciū sanguinis mei quē dedi ꝓ redēptione aīaꝝ vr̄aꝝ. Ubi est seruitus vestra quā mihi ꝓ p̄cio sanguinis mei dedistis? Ego super gloriā meā vos habui cū essem deꝰ apparēs hō: ⁊ viliorē me oībus rebus vestris fecistis. Nā oēm rē vilissimā terre ampliꝰ dilexistis q̄ꝫ iusticiā meā ⁊ fidē. hec Chryꝰ. O scelerati ⁊ ingrati peccatores: q̄d mali feci vobis? Quid ꝓ vr̄a salute facere debui qd̄ nō feci? Uidete caput meū splēdidū: hoc est illud qd̄ ꝓ vobis spinis fuit coronatū. Habui faciē meā nūc sole lucidiorē: fetidissimis sputis ꝓ vobis deturpatā. Corpus hoc gloriosum qd̄ inspicitis pro vobis fuit dure flagellatū ⁊ in cruce confixū. Ecce signa: aspicite loca clauoꝝ: aspicite manus: aspicite pedes: aspicite latꝰ. Inq̄t em̄ Chryꝰ. Ueniet xp̄s in iudicio nō solū vulnera: sꝫ etiā exprobratissimā mortē ostendens. Scd̄o ꝯtristabunt̄ pctōres ꝓpter ꝯriationē. In tātis em̄ angustijs ꝯstituti oēs sctōs ꝯrios habebūt. Tertio ꝯtristabunt̄ ꝓpter sentētiationē: qn̄ audiēt tonitruū illud grāde ⁊ formidabilē vocē. s. iesu xp̄i indignāter ipsis dicētis Mat. xxv. Ite maledicti in ignē eternū q̄ paratꝰ est diabolo ⁊ angelis eiꝰ. Tertiū ꝯtēplandū d̄r oīm separatio. O si vellemꝰ ꝯtēplari qn̄ separabunt̄ iniusti a ꝯsortio iustoꝝ: ⁊ a visione dei: quāta erit illoꝝ lamētatio: q̄ꝫ flebiles voces ꝓrūperemus certe in lachrymas. Ibūt q̄dē ip̄i dānati eiulantes ⁊ q̄rulātes in ignē eternū: iusti aūt in vitā eternā in qua regnabūt cū xp̄o per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Feria q̄nta post īuocauit: de necessitate sanctissime ꝯfessiōis ꝯ eos q̄ dicūt superfluū esse aut inane ꝯfiteri peccata sua sacerdoti. Sermo. xxvij.

Accedentes discipuli eius rogabāt eū dicentes: Dimitte illaꝫ quia clamat post nos: Mat. xv. et in euāgelio hodierno. Ordinauit xp̄s sacerdotes suos mediatores fore futuros īter ip̄m ⁊ pctōres penitētes: voluitq̄ꝫ vt absolutiōis bn̄ficiū ip̄i sacerdotes ꝑ ꝯfessionē sacramētalē largirent̄. Qd̄ mystice innuit̄ in euāgelica lectiōe in qua narrat̄ quēadmodū apl̄i ꝑ quos significātur sacerdotes supplicabāt xp̄o ꝓ chananee filia: sanitatē postulante ꝑ quaꝫ peccatrix aīa denotatur. Qm̄ v̄ro apud nōnullos curiosos extat opinio quedā falsa: q̄ asserūt nō fore opportunū: immo supfluū ⁊ inane sacerdotibꝰ cōfiteri peccata. Iccirco in presenti sermone de necessitate ꝯfessionis tractare curabimus: quam necessariam esse cunctis penitētibus ostēdemus triplici rōne.

Prima ratio ꝓpter doctorum et scripturarum testificationem.

Scd̄a ꝓpter xp̄i institutionem.

Tertia propter ecclesie preceptionem.

¶ Qꝛ per dicta sanctoꝝ doctoꝝ probari pōt qualiter cōfessio peccatoꝝ sit penitētibus ad salutē necessaria. Cap̄m. j.

Prima rō qua ostēdit̄ q̄ confessio sit necessaria ad salutem est ꝓpter doctoꝝ ⁊ scripturarū testificationē. Et anteq̄ꝫ inducantur testimonia premittēda est de confessione distinctio quedā quā ponit Alex. in. iiij. volu. summe. q. lxxvj. mem. ij. ar. iij. §. ij. ⁊ Tho. ij. ij. q. iij. ar. j. ad. j. ar. q̄ dicūt q̄ triplex est confessio. Prima eoꝝ q̄ sunt fidei: ⁊ ista est ꝓprius actꝰ fidei. de qua Paulꝰ Roma. x. ait: Ore aūt cōfessio fit ad salutē. Scd̄a est cōfessio gratiaruꝫ actiōis siue laudis: ⁊ est actus latrie: qꝛ ordinat̄ ad honorē deo exteriꝰ exhibēdum. De qua Dauid in ps̄. cxvij. Cōfitemini dn̄o q̄m bonꝰ. Tertia est cōfessio sacramētalis q̄ fit sacerdoti. Et de hac Ray. ait in sum. de peni. Cōfessio est corā sacerdote legitima ꝓpriorum pctōꝝ declaratio. Et de hac sctī dicūt q̄ loco ⁊ tp̄e expediat ad salutē. Un̄ de peni. di. j. c. nō pōt. j. inducit̄ Amb. li. de paradiso sic loquēs: Non pōt q̄sq̄ꝫ a pctō iustificari nisi pctm̄ fue-

rit ante cõfessus. Et idẽ Amb. i sermone quadragesime inq̃t: Ecce nũc tẽpus acceptabile in q̃ cõfessio a morte aĩaꝫ liberat. Cõfessio paradisuꝫ aperit. Cõfessio spez saluãdi tribuit. Vñ scriptura dicit: Dic tu iniquitates tuas vt iustificeris. ps. l. Itẽ Johãnes os aureum. ea. in. c. pfecta. In corde cõtritio: in ore cõfessio: in opere tota humilitas. hec est fructifera pnĩa. Et idẽ de peni. di. j. c. nõ põt. ij. Nõ põt q̃s gr̃am vite celestis accipere: nisi purgat⁹ fuerit ab om̃i sorde pctĩ ꝑ pnĩe ꝯfessionẽ. ⁊ Aug. li. de pnĩa. Agite pnĩam qualis agit̃ in eccl̃ia: vt oret pro vobis eccl̃ia. Nemo sibi blãdiatur ⁊ dicat: Occulte ago apud deũ ago. Nouit de⁹ q̃ mihi ignoscit q̃ in corde ago. Ergo sine cã dictũ est. Que solueritis i terra erũt soluta ⁊ in celo. Ergo sine causa claues date sunt ecclesie dei: quasi dicat nõ. Et idẽ in eodẽ li. Quẽ penitet oĩno peniteat: dolorẽ lachrymis ostẽdat: presentet vitã suã deo ꝑ sacerdotẽ: p̃ueniat iudiciũ dei ꝑ cõfessionẽ. ⁊ Aug. in li. de pnĩa. Cõfessio est salus aĩarum: dissipatrix vitiorum: oppugnatrix demonum. Quid plura. Obstruit os inferni ⁊ portas aperit paradisi. Et de peni. dist. j. c. Multiplex mĩa dei. Leo papa inquit: Mediator dei ⁊ hominũ xp̃s iesus: hãc p̃positis ecclesie tradidit ptãtem vt cõfitẽtibus penitẽtie satisfactionẽ darent ⁊ eadẽ salubri satisfactione purgatos ad cõionẽ sacramẽtoꝝ ꝑ ianuã reconciliationis admitterẽt. Et idẽ in sermonibus nõ remanet in iudicio cõdẽnãduꝫ qđ fuerit cõfessione purgatũ. Et q̃bus colligit̃ ꝙ penitẽtes ad cõfessionẽ sunt obligati. Sed cõtra posset q̃s arguere. Primo qꝛ nullus tenet̃ manifestare inhonesta corpis sui: ergo multo minus nec aĩe. Scđo qꝛ vt dicit Amb. sup Lu. Petrus doluit ⁊ fleuit: qꝛ errauit vt hõ Nõ inuenio q̃d dixerit: scio ꝙ fleuerit. Lachrymas lego: satisfactionẽ nõ lego Et Chryb. ait: Lachryme lauãt delictũ qđ voce pudor est confiteri. Tertio arguit̃ qꝛ si esset necessariũ hoĩes cõfiteri sacerdoti: hoc nõ videret̃ esse nisi ad taxãdã emẽdã pcti. Sed hõ põt sufficienter taxare emendã ꝑ pctõ suo: ergo videt̃ ꝙ cõfessio nõ sit necessaria. Respõdet ad hec Rich. in. iiij. di. xvij. ar. ij. q. j. dicens ad primũ. Qꝛ inhonesta corporis expedit aliq̃n manifestare medico ad sanitatẽ cõsequẽdã: iuxta illud Boetij. Si operã medicãtis expectas, oportet vt vulnus detegas. Sic etiã inhonesta aĩe manifestãda sunt sacerdoti tãq̃ medico spũali. Ad scđm̃ vo dicit Rich. ꝙ multa facta sunt q̃ scripta non sunt. Et qñ đꝛ ꝙ lachryme lauant delictũ excludit̃ cõfessio publica: nõ autẽ secreta que cũ ipsis lachrymis intelligitur. Ad tertiũ insup argumentũ di. Rich. ꝙ ille qui est nimis familiaris vni parti: iudex nõ debet esse in illa causa: vt no. ex̃ de officio ⁊ potestate iudicis deleg. c. insinuante. Quia dicit glo. ibidẽ. Familiaritatis affectio veritatẽ impedire solet. Võ autem nimis familiaris est carni sue: ⁊ ideo nõ est rationabile ꝙ sit iudex in illa causa in qua agendum est de punitione carnis sue q̃uis illa punitio sit ad anime correctionẽ. Multi insuper si seipsos iudicare deberent: de grauissimis peccatis sibi conscientiam nõ facerent: reperirenturq̃ vsurarij q̃ vsuras nõ cõdemnarent: raptores ⁊ fures qui restitutionem nõ approbarent adulteri ⁊ fornicatores qui luxuriaꝫ excusarent: ⁊ huiusmodi. Quare opportune preuisum est: vt in foro conscientie alij: scilicꝫ sacerdotes de peccatis nostris: quando illa confitemur habeant iudicare.

¶ Qꝛ confessio est de necessitate salutis eo ꝙ tp̃e legis gratie fuit istituta a domino iesu christo: ⁊ quõ intelligitur ꝙ sit de iure nature ⁊ qualiter in lege scripta fuit figurata. Cap. ij.

Secũda rõ qua ostẽdit̃ ꝙ confessio sacramẽtalis sit ad salutẽ necessaria est ꝓpter xp̃i institutionẽ. Instituta q̃ppe fuit ꝯfessio i lege gr̃e a dño iesu christo

ſm Rich.vbi.ſ.ar.ſ.q.ſ.ſplicite⁊ explicite. Jmplicite in figura cū dicit lepro-ſo mūdato Mat.viij. Vade et oſtende te ſacerdoti. Et etiā explicite ſine figura i hoc q̄ non tm̄ poteſtatē iudicādi in fo-ro exteriori dedit diſcipulis accipiēdaꝫ ab alijs mediante petro: cui eā p̄miſit ante paſſionē cum ſibi dixit illud quod ſcriptū eſt Mat.xvj. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Et dedit poſt reſurrectio-nē cū dixit Joh.xxj. Paſce oues meas. Sꝫ etiā dedit eis ptātem iudicādi in fo-ro ꝓſcie nō tm̄ apoſtolis quoꝝ ſunt epi ſucceſſores: ſꝫ etiā alijs diſcipulis quo-ruꝫ ſunt ſucceſſores inferiores ſacerdo-tes. Et illā ptātem oīb⁹ imediate dedit p ſeipm cū poſt reſurrectioneꝫ dixit eis Joh.xx. Quoruꝫ remiſeritis pctā remit-tunt eis. Quib⁹ aūt daf ptās iudicādi de aliqua cauſa daf eis ptās cognoſcē-di de illa. Nullus em̄ pōt iudicare ⁊ eē bon⁹iudex de his q̄ ignorat. Sacerdos aūt non pōt cognoſcere ſufficiēter fctā pctōus ꝓſcie niſi peccator ei cōfeſſione ꝓſciētiā apiat. Aler.aūt in.iiij. ſumme. q.lxxvj.mē.iij.arti.ij. dicit q̄ due ſunt in cōfeſſione. Vnū formale ⁊ cōpletiuū: ⁊ hoc eſt abſolutio ſiue ptās abſoluēdi vel medicandi. Et h̄ dñs inſtituit q̄ ptā-tem clauiū conceſſit. Et penes h̄ reſidet ſtus. Aliū aūt eſt materiale: ⁊ h̄ eſt deie-ctio pcti ſiue morbi. Et hoc dñs non in-ſtituit: ſed inſinuauit: q⁊ ſufficit egroto exponere medicū ⁊ medicinā. Vñ Aug. li.j. de penitentia. ⁊ ponit de peni.di.j. Quē penitet. Lazarū ait de monumen-to iā reſuſcitatū obtulit dñs diſcipulis ſoluēdū. per h̄ oſtendēs ptātē ſoluendi ſacerdotibus fuiſſe cōceſſam. Et hic q̄ri pōt. vtrū confeſſio inſtituta fuerit in le-ge nature ⁊ i lege ſcripture ſicut i lege gratie. Et de lege nature dicere poſſu-mus ſm Boñ.in.iij. di.xvij.parte.j.ar-ti.j.q.j. q̄ dupl⁹ ſunt aliqua de dictami-ne iuris nature. ſ. aut in generali aut in ſpāli. Jn ſpāli vt honorare parētes. Jn gñali ño dictat natura ea que ſupaddit lex euāgelica. Jntelligendū eſt ergo q̄ eſt cōfeſſio de pctō mentalis ⁊ vocalis. ℣ Mentalis ꝓfeſſio eſt recognitio pec-cati ⁊ offenſe dei. ⁊ hoc eſt de dictamine nature in ſpeciali. ſm q̄ cognitio offen-ſe eſt de dictamine nature. Cognitio au-teꝫ offenſe humane eſt de dictamine na-ture p̄ ſe ſm q̄ eſt rōnabilis. Sꝫ cogni-tio diuine offenſe eſt de dictamine na-ture adiute aliquo modo p̄ fideꝫ. Quō aūt ſcit homo ſe offendiſſe deū quez nō vidit: niſi per aliq̄ē radiū fidei hoc co-gnoſcat. Cū ergo deum cognoſcit hō ſe per p̄uaricationē in honorare: natura dictat q̄ ab ipo mia eſt humilr petēda: ⁊ hoc nunq̄ eſt niſi recognoſcat culpa. Vocalis ño confeſſio eſt dupler: ſcilicz que fit deo ⁊ q̄ fit homini. Vocalr con-fiteri deo dictat natura nō ſimplr: ſꝫ in caſu. vtputa qñ dē exigit. ſicut exegit ad Adam ⁊ Cayn de quib⁹ ſcribit ſic de peni.di.j.c.voluiſſent. §. denicz. Denicz vt ꝓſpicue appareat neminē ſine cōfeſ-ſione a pctō mūdari: ab ipius humani generis principio ſumamus exordium. Pctō trāſgreſſionis primi parētes cor-rupti a dño ſunt req̄ſiti de culpa: vt pec-catū quod trāſgrediendo cōmiſerāt cō-fitendo delerent. Serpēs aūt de culpa requiſitus non eſt: quia per cōfeſſionez nō reuocabatur ad veniā. Cayn q̄ſ cuz prime preuaricationi fratricidiuꝫ addi-diſſet: ſimilr a dño de culpa eſt req̄ſitū cum ei dr: Vbi eſt Abel frater tu⁹. Sed q⁊ ſuperbus pctm̄ ſuū confiteri noluit, potiꝰ mēdaciter negando deum fallere conatus eſt dicens: Nunq̄d cuſtos fra-tris mei ſuꝫ ego indignus venia iudica-tus eſt. Vñ in deſpationis profundum merſus eſt dum ait Geñ.iiij. Maior eſt iniq̄tas mea q̄ vt veniam merear: ⁊ va-gus ⁊ profugus erijt a facie dei. ſignifi-cās eos q̄ pctm̄ ſuū ꝓfiteri diſſimulant: reſpectu diuine miſerationis indignos haberi. hec ibi. Vocaliter ño confiteri homini non dictat natura niſi in gene-rali. Dictat em̄ oībus modis reconcilia-ri oportere deo quibus ipſe ſtatuit. Jō natura dictat q̄ ſi deus arbitrū conſtis-

tueret inter se ⁊ peccatores: ꝙ ipsi esset culpa reuelāda: ⁊ ita dictat in generali De lege aūt scripture dicit Boñ. ꝙ duo principaliꝫ sunt in cōfessione, ꝓpter que oportuit ⁊ ꝓueniens fuit ꝓfessionē instituī. Primū est ꝓpter declarationem pctī ⁊ manifestationē ⁊ ille est finis cōfessionis in se. Secūs finis est ꝓpter reconciliationē faciendam deo ⁊ eiꝫ ecclie. Primo ergo fit ꝓpter peccati detestationē. Peccator em̄ duꝫ mala agit odit lucē. ⁊ iō in reuersione ad iusticiaꝫ opꝫ redargui infructuosa opa tenebrarum. Que aūt arguūtur a lumine manifestā tur: hoc aūt est ꝙ cōfessionē. Et ideo debuit in ea lege institui cōfessio in q̄ est manifestatio vitatis. In qua verbū caro factū est: vt intelligibile fieret sensibile ⁊ manifestū: hec q̄dē lex est lex gratie. Iō quātū ad primū finē sibi cōpetit cōfessionis īstitutio. Alius finis est ad reconciliationē faciēdam humano arbitrio mediāte. Iō fit hoi vt hō sit iudex ⁊ arbiter inter pctōrē ⁊ deum. Arbiter aūt talis dꝫ esse q̄ possit apponere manū in vtrūq̄. Talis aūt non potuit esse quousq̄ deus factus est hō. Et tūc hō deificatus datus est nobis mediator et arbiter rps q̄ potuit arguere ⁊ manuꝫ ponere in vtrūq̄. Vic reliquit in ecclia successores quos arbitros cōstituit ⁊ rectores ecclie: quibus cōmisit autoritatē reconciliādi. Et qm̄ hec autoritas primo fuit in xpo ⁊ in nullo potuit esse añ q̄ veniret: iō tm̄ in lege noua debuit institui cōfessio. Confessio ergo ꝓut sacrm̄ nō fuit in lege scripta nisi in figura: precessit aūt in hoc ꝙ sacerdotibus data erat potestas ⁊ autoritas discernēdi inter leprā ⁊ nō leprā: sanctū ⁊ ꝓphanuꝫ. Sed hec quidem erant corporalia ⁊ nō spiritualia.

¶ Qz homines obligantur de necessitate confiteri non solum ꝓpter primam institutionem: sed etiam ꝓpter precepꝫ ecclesie a quo nullus excipitur: nisi qui esset absq̄ peccato.

Capitulum. iij.

Certia rō qua ostēdit ꝙ confessio sit necessaria ad salutē est ꝓpter ecclie p̄ceptionem. Precepit nāq̄ ecclesia vt homines cōfiterent. in. c. ois. ex̄ de peni. et re. vbi ō: Omnis vtriusq̄ sexus fidelis postq̄ ad annos discretionis peruenerit oīa sua solus pctā saltem semel in anno fideliter cōfiteat ꝓprio sacerdoti ⁊ iniūctā sibi pniam studeat ꝓ viribus adimplere. Propter q̄ verba dī. Boñ. ꝙ oēs siue boni siue mali obligant ad cōfessionem saltem semel in anno. Teneri quidem ad confessionem est dupliciter. Uel ex institutione prima: qz instituta est sub p̄cepto: vt patuit. Uel institutione supaddita q̄ est a generali cōcilio in c. preall. Rone mādati prime institutionis: qm̄ instituta est directe cōtra mortale pctm̄: tenebant oēs q̄ post baptismū peccauerūt mortaliter. Rone vo secunde institutionis tenētur oēs saltem ad semel in anno. Rō aūt huius institutionis tripler est. Prima est vlis indigētia. Oēs em̄ peccauerūt ⁊ oēs egerunt gra dei. ideo quilibet debet deum glorificare cōfitendo se peccatorē. Qui em̄ peccatorē se confitet deū glorificat ostendēs se deū offendisse ⁊ eius misericordia se indigere. Secūda ratio fuit sacre cōionis reuerentia: qz oēs tenent in pascha cōicare tam ꝓfecti q̄ imꝑfecti. Et tūc qz agnus paschalis manducandus est cum solēnitate: vt mundi essent māducantes ⁊ digni: oportuit premitti remediū purgationis ⁊ probationis ⁊ hoc est in pcti confessione. Tertia ratio fuit discretio gregis dñici: ne lupi absconderent in grege qui manducarent agnos. Ideo institutū est vt vultus cōscientiarū suarū sacerdotibus ostenderent: ⁊ ne heretici innocētiā palliarent ⁊ sub pelle innocētie se abscōderet. Uñ si q̄s nullū haberet pctm̄ mortale: ꝓfiteri dꝫ venialia. nō ꝙ hō obligef illa cōfiteri de se vt declarabit inferi⁹ ꝓpter vinculū pctī: sꝫ ꝓpter obligationē precepti. Si aūt aliq̄s diceret ꝙ nō habe-

ret remorsum pcti venialis. Dicit Boñ. ꝙ impossibile est ꝑm statū viatoris vt aliq̄s vnū diē vel septimanā trāseat sine remorsu venialis: tñ ꝙ totū annum trāseat illud magis est īpossibile vt vix credatur ꝙ fuerit hoc donū in aliquo nisi in xp̄o ⁊ eius matre Et iō vnusq̄sq̄ vel hꝫ cōsciam de venialibus vel dꝫ habere: ⁊ oīs hō petere dꝫ. Dimitte nobis debita nr̄a Vix em̄ est hō in vita ista sine veniali: tū propter ignorantiā: qꝛ in multis venialiter peccamus ⁊ ignoramus ⁊ nō cōsideramus: tū ꝓpter adherentiā: qm̄ venialia ista magne sunt adherētie. Et iō quantūcūq̄ aliq̄s sit ꝑfectus dꝫ recognoscere ⁊ opere cōfiteri se pctōrē. Si tñ q̄s reꝑiret q̄ nō haberet venialia pctā ꝓpter suꝑabūdātē gr̄am talis nō tenet ad illud mādatum: qꝛ solis pctōribus ⁊ viatoribus datū est: ipse v̄o iā habitat in celis q̄ venialiter nō peccauit. Hec Boñ. Addit his Rich. ꝙ regulariter oēs tā fideles q̄ꝫ infideles tenent ad cōfessionē faciendā sacerdoti xp̄iano: inquātū istud p̄ceptū est preceptū dei q̄ ptātē hꝫ vl̄r suꝑ oēs: ⁊ p̄ceptū vl̄r dedit. Si aūt nō esset p̄ceptum nisi ab eccl̄ia: ad eius obseruationē nō tenerent nisi illi q̄ sacr̄m baptismi susceperunt. Quia vicario xp̄i nō fuit cōcessa directe ptās suꝑ illos q̄ sacr̄m baptismi nō susceperūt: qd̄ est ianua qua intrat in eccl̄iam militātē. Et tāte obligationis est p̄ceptū de cōfessione vt si q̄s nō pōt loq̄: cōfiteri debeat nutu vel signo eo mō quo pōt: ꝓut notat. xxvj. q. vj. c. q̄ recedūt. Jstud etiā p̄ceptū cū sit euangelicū quātū ad institutionē: quātū v̄o ad circūstātiā sit de iure positiuo: pōt a papa dispēsari quātū ad circūstātiam. Sed ꝙ aliq̄s nullo mō teneat cōfiteri papa nō pōt: qꝛ nō pōt dispēsare cōtra euāgeliū. Vñ Urbanus papa. xxv. q. j. c. sunt q̄dā. ait: Sunt quidā dicētes romano pōtifici semꝑ licuisse nouas condere leges: qd̄ ⁊ nos non solū nō negamus: sed etiā valde affirmamus. Sciēduꝫ v̄o sumopere est qm̄ ⁊ inde nouas leges cōdere pōt: vñ euāgeliste aliquid ⁊ ꝓphete nequaq̄ dixerūt: Ubi v̄o aꝑte dñs vel eius apl̄i ⁊ eos sequētes sanctos p̄res sentētialiter aliquid diffinierūt: ibi nō nouā legē romanus pōtifex dare: sed potius qd̄ p̄dicatū est vsq̄ ad aīam ⁊ sanguinē cōfirmare dꝫ. Si em̄ qd̄ docuerūt apl̄i ⁊ ꝓphete destruere: qd̄ absit: niteret nō sniam dare: sed magis errare cōuinceret. hec ille. Jō vsq̄ nūc in hoc p̄cepto nō est dispēsatū: nec quātū ad institutionē: nec quātum ad circūstantiā. Ego aūt dico ꝙ in hoc p̄cepto lꝫ male: tñ aliq̄s dispēsauit. Naꝫ vidim⁹ plerosq̄ stetisse ꝑ. x. xx. aut. xxx. annos sine cōfessione. Et q̄s dispēsauit cum istis? Nō deus: nō angelus: nō papa: nō legatus a latere: nō ep̄s: nō sacerdos: nec q̄sq̄ alius clericus. Sed quis fuit ille dispēsator? Respōdeāt ipsi. Dic inquā mihi o infelix xp̄iane q̄ ꝑ tot annos sine ꝯfessione stetisti. Quare nō es cōfessus: q̄s dispēsauit te cuꝫ? Et statim dicet: Ego nō cōfiteor ꝓpter luxuriaꝫ: Alter dicet: ego ꝓpter auaricia. Alter ꝓpter discordiā: ergo cuꝫ his ⁊ sil̄ibus dispēsat diabolus. Cū luxuriosis diabolus luxurie: cū auaris diabolus auaricie: cū odiosis diabolus rixarū ⁊ discordie. O iniqua cōditio maloꝝ xp̄ianorū: o ꝑtinacia damnabilissima: o venenata synagoga inferni. Cur tādiu o fatui vestrā salutē negligitis? Expgiscimini igitur ⁊ cōfitemini pctā vr̄a: vt ꝑ cōfessionē in p̄senti efficiamini digni dei gr̄a ⁊ in futuro eterna gloria. Amen.

¶ Feria sexta post Jnuocauit de cōfessione sctissima. Sermo. xxviij.

Respondit ei lāguidus. Dñe hoīem non habeo: vt cū turbata fuerit aqua mittat me in piscinam Joh. v. ⁊ in euangelio hodierno. Egebat adhuc auxilio hoīs vt poneret in piscinā infirmus et languidus: q̄ si ibi descēdisset nō hoīs sed dei virtute sanitatē fuisset confecu

tus. Ut mystice innuat̄ ꝙ lꝫ deus causa sit efficiens pctōꝝ nostroꝝ sanitatis: tñ opportunū est ad eā assequēdā ministeriū sacerdotū. Ipsi eq̄dez ex autoritate sibi cōcessa pctōres penitētes ꝑ absolutionē adiuuant vt saluent̄. Qm̄ aūt in precedenti sermone multa diximus ꝓpter que nōnulli sua pctā ꝯfiteri disposuerunt: vt etiā feruentius animent̄ ad suū ꝓpositū exequendū: iccirco hodierna die adhuc de confessione erimus dicturi. De qua tria mysteria ꝓponem⁹ contēplanda: videlꝫ

Primū d̄r temporalitas.
Scd̄m qualitas.
Tertium integritas.

¶ Qualiter excusant̄ aliq̄ si nō cōfiteantur semel in anno: ⁊ an post pctm̄ necessariū sit cōfiteri. Cap̄. j.

Primū mysteriū declarandū de cōfessione d̄r tēporalitas in quo videre debemus qñ sit cōfitēdū. Circa hoc autez triplex tp̄s subdistinguemus.

Primū d̄r tp̄s assignatū,
Scd̄m festinatū.
Tertium determinatum.

¶ Primum tempus dicitur assignatuz: de quo fit mentio in. c. oīs. ex̄ de peni. ⁊ re. quando dicit̄: semel in anno. Ex quo colligit̄ ꝙ de iure cōi saltē semel in anno oēs hoīes cōfiteri teneantur. ¶ Notandū tñ ꝙ ab istius p̄cepti obligatiōe aliqui excusant̄: aut ꝓpter infatuationem: aut propter locutionē: aut ꝓpter sacerdotis priuationem. ¶ Primi excusantur propter infatuationez cū essent fatui aut mēte capti: quia ī eo statu nō possunt mereri nec demereri. Sed sunt in eo statu siue damnationis siue saluationis in quo reperti sunt qñ perdiderunt sensum: vt d̄r ex̄ de baptismo ⁊ ei⁹ effectu. c. maiores. in fine. Obligant̄ tñ tales ad cōfessionē qñ habēt lucida interualla. ¶ Scd̄i excusantur ꝓpter locutionē: q̄r sunt muti: aut ignorāt idioma patrie in qua morant̄: tales cōfiteātur eo mō quo possunt. s. per signa aut per interpretē si pōt inueniri: ⁊ tunc interpres ⁊ sacerdos ꝓ vna ꝑsona computant̄. Tñ dic̄ Rich̄. i. iiij. dis. xvij. ⁊ videt̄ aliq̄bus ꝙ cōfiteri per interpretē nō est cōstitutū iure diuino nec positiuo: ⁊ cū cōfiteri sit multū difficile: nō videt̄ tutū plus artare cōfessionē q̄ artet̄ per ius diuinū vel positiuū. Ut em̄ d̄r Prouer. penul. ⁊ distin. iiij. c. deniq̄z. Qui nimis emūgit elicit sanguinem. Tertij ꝓpter priuationē seu absentiā sacerdotis excusant̄: quē tñ debēt penitētes diligenter req̄rere: vt dicit magister in. iiij. dis. xvij. c. nūc prius. Et illud dictum magistri: videlꝫ Si defuerit sacerdos proximo vel socio facienda est cōfessio: exponendū est de cōgruitate nō de necessitate ꝟm Rich̄. Utrū ꝟo absente sacerdote penitens debet ei per lr̄as confiteri. Dicit Rich̄. ꝙ nō. q̄r hoc nō īuenit̄ institutum. Et q̄r imminet periculum ne esset defectus in examinatione pctōrū: quaz facere debet sacerdos vt possit salubria prebere remedia: ⁊ ne reuelarentur peccata alicuius. Littere em̄ faciliter possunt perdi: ⁊ ꝑ nunciū maliciose aperiri: aut ꝑ nūcij ignorantiā tradi illis quibus non mittunt̄: qui eas aperirent: ⁊ etiaz q̄r al's maliciosus sacerdos posset cōtra penitentē agere ostendendo scripturam suam. ¶ Scd̄m tempus circa confessionē dicitur festinatū. Pro quo dubitari solet: an pctōr statim teneat̄ cōfiteri pctā habita opportunitate sacerdotis. Et circa h̄ sunt varie opiniones. ¶ Prima est Innocētij super. c. oīs. ex̄ de peni. ⁊ re. ⁊ Archidiaconi sup̄ c. ille rex. de peni. di. iij. qui vident̄ dicere: ꝙ oīs q̄ cecidit in pctm̄ mortale: tenet̄ q̄ citius poterit ex debito necessitatis cōfiteri. Idē dicit Host. in sum. sua: li. v. ti. de peni. ⁊ re. ꝟ. qñ cōfitētem. Cui opinioni quidam inherētes dicūt: ꝙ. c. oīs. nō subuenit negligētibus vt nō obligent̄ ad cōfessionē nisi semel in anno: sed potius punit negligentiaz illorum qui sic saltem nō cōfitent̄. Ratio autez est: q̄r quādocūq̄z fit aliquod preceptuz

absq; determinatione temporis debet impleri q̄citius cōmode fieri pōt. Cuz ergo homo obligetur ad confessionem post pctm̄ mortale ex precepto diuino: ergo q̄citius cōfiteri tenetur. Secūdo addunt rōnē aliā: quia oēs deberēt vitare periculū: sed differre confessionem est esse in periculo: ꝛ nō vitatur periculum ꝓpter impedimenta que possunt euenire: et quia differre confiteri facit hominū obliuisci pctōz suoz quod potest eē nociuū. ¶ Scōa est opinio Ric. xvij. dist. quarti li. di. q̄ peccator nō tenetur confiteri statim habita opportunitate preterq̄ in aliquibus casibus. Primus ratione sacramenti quādo. s. aliquis vult celebrare seu cōicare. Secundus est rōne periculis q̄ aliquis esset in expresso piculo mortis vel propter egritudinē vel aliā causam. Tertiꝰ est ratione ꝓscientie quādo aliquis haberet conscientiā dictātē sibi q̄ statim teneatur. Quartus est ratione dubij q̄ quis verisimiliter dubitaret illo anno se non posse plus habere copiā sacerdotis. Quintus casus est ratione statuti: qui cōpetit religiosis. Ipsi em̄ ratione statutoz suoz ꝛ sui statꝰ tenētur confiteri frequentius q̄ statuat concilū generale. Nec tm̄ propter hoc sequitur q̄ statim teneatur cōfiteri habita opportunitate sacerdotis: nisi adsit dies quo fm statutū religionis sue ꝓfiteri tenētur. Quod aūt peccator regulariter nō teneatur statim cōfiteri ptz: q; ad hoc nō obligatur ex iure nature: q; cōfiteri sacerdoti nō est de iure nature absolute: nec ad hoc obligatur diuina lege: q; si xp̄s ꝓfiteri sacerdoti p̄cepit īplicate non statim tm̄ precepit hoc fieri: nec ad hoc obligatur iure positiuo: sed tm̄ semel in anno. ¶ Tertia est opinio domini Boñ. xvij. di. quarti. q̄ ait: q̄ de confessione est loqui dupl̄r. vel quātum ad propositū interius: vel quātū adverbū exterius. Si quātū ad ꝓpositū interiꝰ: sic cōiter conceditur q̄ peccator tenet proponere ꝓfiteri: q̄nq; ꝓteri. Ad hoc aūt tenetur q̄n recogitat culpam commissam ꝛ dei offensam: vel q̄n tēpus se offert in quo recogitare debet sicut in hora mortis vel piculo vel aliquo alio simili. Si aūt loquamur quantum ad actū: dico q̄ opportunitas loci temporis ꝛ sacerdotis pōt se ante pascha offerre: aut ita q̄ timetur ne vnq̄ se offerat: sicut est in his qui grauiter infirmātur: et tales tenētur absq; dubitatione ad ꝓfessionē: aut ita q̄ maior opportunitas expectaf: vel quātum ad tps: vel quātum ad sacerdotē: ꝛ sic pōt fine alio quo pctō differri. Quia ergo tps quadragesimale est tēpus penitētie ꝛ aptū ad deuotionē: possunt laici tēpꝰ illud rationabiliter expectare nec peccant: dū tm̄ ꝓponant firmiter confiteri. hec Boñ. Alex. autē in. iij. non de necessitate sed quadā congruitate laudat illos qui statim ꝛ sepius ꝓfitenf cū possunt. Asserit em̄ ꝓfessionē illā ad nouam vtilitates valere. Prima est peccati cognitio. Scōa satisfactio. Tertia mētis securatio. Quarta pene diminutio. Quinta ītercessoz multiplicatio. Sexta gratie augmētatio. Septima culpe remissio. Octaua peccatoz euitatio. Nona dei glorificatio. ¶ Prima vtilitas dī peccati cognitio. Nam sacerdos tenet ꝓfitentē instruere: eiq; ostendere quātū potest peccatoz qualitatē: q̄n. s. aliquod peccatū mortale est: aut veniale. Et sic est ex ꝓsequenti q̄ sepius cōfiteꝰ clarius sua peccata cognoscit. ¶ Scōa vtilitas ē satisfactio. Verecūdia nāq; cū qua quis peccata cōfitetur sacerdoti est quasi pallium preciosum peccatū cooperiens. Unde Aug. lib. de penitētia. ꝛ ponit de peni. di. j. c. quē peniter. ait: Qui pervos peccastis p vos erubescatis. Erubescentia em̄ ipsa partē habet remissionis. Et iterū ibi. Dignꝰ est (inq̄t) misericordia qui spirituali labore petit gratiā. Laborat em̄ mēs pariēdo erubescentiā. Et quoniam verecundia magna est pena: qui erubescit pro xp̄o fit dignus misericordia. ¶ Tertia

vtilitas est mentis securatio. Valet cōfessio ad quādā mētis securitatē ex cogitatione venie accepte. Ūñ ps. xlj. In voce exultationis ⁊ cōfessionis: sonus epulantis. ¶ Quarta vtilitas est pene diminutio. Nā sacerdos ex vi clauium pōt aliq̄d pene debite relaxare: licz nō oēm penā. ¶ Quinta vtilitas est intercessoz multiplicatio. Tenent nāq̄z sacerdotes orare p eis q̄ sibi confitētur. ¶ Sexta vtilitas est gr̄e augmentatio. Sepe em̄ in ꝓfessione deuota dñs augmētat gr̄am collatā i ꝓtritiōe. ¶ Septima vtilitas est culpe remissio. Qñq̄z em̄ nō ꝓteritur hō ante confessionē et confitēdo pctā fit ꝓtritus ⁊ remittunt ei. ¶ Octaua vtilitas est peccatoz euitatio. Propter frequentē em̄ ꝓfessionē melius euitant pctā. ¶ Nona vtilitas est dei glorificatio: q: quotiēscūq̄z q̄s sua peccata in spe venie ꝓfitetur: deum clemētissimū et misericordē glorificat. ¶ Quare laudabile est vt qui frequenter peccant: non tm̄ semel in anno sed frequēter etiā confitēatur. ¶ Tertium tēpus quod notatur in ꝓfessiōe ꝺ: determinatū. In quo videndum est qua etate determinate obligat quis ad cōfessionē. Et ad hoc dixerūt aliq̄ q̄ i etate septē annoz q: in glo. in. c. oīs. super verbo discretionis. ꝺ:: Anni discretionis dicūtur cū q̄s est doli capax: q: tūc pōt peccare. Et idē habetur. C. si aduersus delictū. l. j. et. C. si mino: se maiorē dixerit. l. iij. Et glo. super verbo grandiusculis. eī de delictis pueroz. c. pueris grādiusculis. dicit. i. doli capacib?: videlz septē annoz. Tales em̄ mentiri ⁊ verū dicere ⁊ fateri ⁊ negare nō pūt: vt dicit Aug̃. in epistola ad Renatum epm. vt habetur in glo. super. c. paruuli. de conse. dis. iiij. Hostien. Ho in summa sua lib. v. de peni. ⁊ re. Doli inquit capax est cū quis est primus pubertati. ff. de actio. ⁊ obli. lib. j. Et ꝑm eūdē lib. iiij. summe ti. de despon. impu. Pubertas īcipit in muliere in duodecimo anno. In masculo Ho in decimoq̄rto. Sed addit Hostien. q̄ q̄n quis est doli capax in exteriozavir bonas estimabit. Ūñ ex de ꝑsump. in. c. ex studijs. ꝺ:: Ex studijs suis cognoscitur puer. Inuenit nāq̄z in lib. dial. q̄ quidā puer quinq̄z annoz iurans ⁊ blasphemans a diabolo raptus fuit. Sed in illo ꝑm Hostiē. lib:o. v. de delictis pueroz. malicia supplebat etatē. Si ergo pueri non sunt doli capaces: nō tenētur ꝓfiteri. Tales em̄ furiosis comparantur: q: eoz etas quicquid videt ignorat. ff. de acquiren. pos. l. j. §. furiosis. Et. C. de falsa moneta. l. j. in fine. Nec tm̄ in pueris ante decimū vel quartūdecimū annū negādū est pctm̄: eo q̄ peccare non possunt carnal?: q: ꝑter carnalia pctā reperiunt ⁊ alia. Unde in. c. j. de delic. pue. dicitur: Pueris grādiusculis pctm̄ nolunt tribuere quidā nisi ab annis quattuoz decim cū iā pubescere ceperint qō merito crederemus si nulla essent pctā nisi que mēbris genitalib? cōmittunt. Sz quis audeat affirmare futura mēdacia ⁊ periuria nō esse peccata. At his plena est puerilis etas: q̄uis nō ita i eis: vt in maioribus punienda esse videantur. hec ibi. Sz heu ꝓchdoloz:: q̄d referā. Tāta est hodie in pueris et puellis malicia: vt etiā in pctā carnis ante annos pubertatis libidinosissime inardescant. Quare solerti cura a parētib? ad confessionem sunt inducendi.

¶ Qual?r sacerdos audiēs ꝓfessionē ꝺz habere autoritatē: sciētiā ⁊ bonitatē ⁊ quis dicat ꝓprius sacerdos. Cap. ij.

Secundū mysteriū declarādū de ꝓfessione ꝺ: qualitas. In quo notāde sunt qualitates seu ꝓditiones que requiruntur in sacerdote cui peccator ꝓfiteri ꝺz Et colliguntur maxime tres.

Prima ꝺ: potestas.
Secunda sanctitas.
Tertia claritas.

¶ Prima conditio confessionis ꝺ: potestas. Nam ꝑm Durandū in sum. li. j. par. j. dist. j. ad absoluendum in foro

penitentie tria requiruntur.

Primū ꝙ ꝯfessor hēat auctē clauiū.

Scdz ꝙ hēat autoritatē executionē.

Tertiū ꝙ executio sit liba nō ligata.

¶ Et propter hoc dr in.c.oīs. ex̄ de peni.⁊ re.ꝙ vnusquisq; debet ꝯfiteri ꝓprio sacerdoti: qr sibi inest hmōi ptās. Sed notādū ꝟm Rich.dist.xvij.quarti.ꝙ ꝓprius sacerdos pōt accipi multipliciter. Uno modo est ꝓprius sacerdos alicuius habēs sup ipm iurisditionē ordinariā in foro penitentie: modo tñ inferiori: ⁊ sic est proprius sacerdos ille qui cōiter vocatur presbyter parrochialis. Secūdo modo dr̄ ꝓpri⁹ sacerdos habēs iurisditionē ordinariā modo ꝑncipali: ⁊ sic eps est ꝓprius sacerdos oīm existētium in suo episcopatu. Nota tñ ꝙ archiepi nō habēt autoritatem absoluēdi subditos suffraganeorū suoꝝ excepto casu qñ visitant ꝓuinciā. ex̄ de censibus.c.perpetuo.lib.vj. Tertio modo dicitur ꝓprius sacerdos habēs iurisditionē modo ꝑncipalissimo: ⁊ sic papa est ꝓprius sacerdos omniuz xp̄ianoꝝ. Quarto modo dicitur ꝓpri⁹ sacerdos habens iurisditionē delegatam ab aliquo istoꝝ vel a legata dñi pape. Quinto modo dicitur ꝓprius sacerdos habens iurisditionē ex cōmuni cōcessione iuris. Et sic sunt ꝓprij sacerdotes illi quos epi ⁊ abbates exēpti sibi eligunt in ꝯfessores. Talibus em̄ ꝑmittitur ex lege cōmuni eligere sibi discretum ⁊ ꝓuidum cōfessorem. ex̄ de peni. ⁊ remis.c.ne pro dilatiōe. Sic etiā est proprius sacerdos illius quem q̄s audit cōstitutum in articulo necessitatis: in quo casu quilibet sacerdos pōt hominem absoluere: sicut ptz. xxvj.q.vj. c.presbyter.⁊.c.sequenti. Et ex̄ de furtis.c.fures. Hoc etiam modo est ꝓpri⁹ sacerdos vagabundorū quicunq; presbyter parrochialis: in cuius parrochia voluerint confiteri; quia tales nunq̄ habent domicilium ꝓpriū.ff.ad municipa.l.labeo. Siliter dico de illis q̄ domicilio relicto nauigant: vel iter faciūt querentes quo se transferant. Nā ⁊ tales sine domicilio sunt.ff.ad municipales.l.ei⁹.§.celsus. Et similiter ꝟm Inno.sup.c.omnis. Scholares possunt confiteri illi quem elegerint in loco in quo studēt si moram ibidē ꝯtraxerint: vel contrahere intēdant per vnum annum. Accipiendo ergo proprium sacerdotem pro sacerdote habente iurisditionem aliquo predictorū modoꝝ: qui sibi confitetur cōfiteri dicitur proprio sacerdoti. Sed hic oritur dubiū. Utrū illi qui confitentur alicui habenti potestatem ⁊ autoritatē audiendi ꝯfessiones ab episcopo: teneantur illo eodem anno ꝯfiteri suo presbytero parrochiali. Et aliquibus videtur ꝙ sic: qr vt probat.xj.q.j.c.peruenit. Si suavnicuiq; episcopo iurisditio et potestas nō seruatur: ecclesiasticus ordo confunditur ergo similiter si non seruatur presbytero parrochiali. Insuper ꝟm Bern.lib. iij.de consideratione.c.xiij. Ecclesiastica hierarchia est ad exemplar angelice hierarchie. Sz in angelica hierarchia id quod conuenit angelis alicuius ordinis ex officio nunq̄ committitur angelis alterius ordinis: ergo similiter fieri debet in ecclesia. Respondet Rich. vbi.s̄. ꝙ episcopus habet ordinariam iurisditionē super subditos sacerdotū parrochialium. Illud autem quod cōuenit alicui ex ordinaria iurisditione: ipse potest committere alij habenti ordinem conuenientem ad illud officius exequendū. ex̄ de ꝯsecra.eccle.c.aqua. Illi ergo qui confitentur legitime habenti ptātē epi: ⁊ absoluunt ab eodez: vere sunt absoluti: nec eadē peccata in numero tenentur suis presbyteris parrochialis ꝯfiteri. Unde eps concedēs potestatē alicui audiēdi confessiones: non aufert curato iurisditionē: sed sibi seruat dans ei coadiutorem: ⁊ sic soluitur primū argumentū. Ad scdm vo de similitudine ecclesie ad angelicam hierarchiam: respōdēdū est ꝙ in hoc non est sile: qr angelus sufficit plene ad exe

quendū actus cōueniētes officio suo. Nō sic aūt vere potest dici de quolibet inferiore curato. ¶ Scōa conditio confessoris dicitur sanctitas. Ut enim dicit Durandus in summa vbi. s. Tanta debet habere pfessor abilitatē affectionis: vt sit dign⁹ xpi minister. Unde de peni. dist. vj. c. qui vult pfiteri. dr: Sacerdos itaq; cui oīs offertur peccator ante quē statuitur oīs languor in nullo eor sit iudicandus que in alio iudicare est prompt⁹. Judicans em aliū q̄ est iudicādus: condēnat seipm. Cognoscat ergo se t purget in se: qō alios videt sibi afferre. Ex q̄bus ꝟbis sumitur argumētū ꝟm Duran. cp existēs in mortali peccato: peccat mortal⁹ absoluendo: nisi prius peniteat. Nec solū debet esse sanctus pfessor sed in sanctitate solidus t firmatus ꝓpter ea q̄ audiūtur in pfessione. Jdeo Bern. sup cātica sermone. xviij. ait: Tu frat cui firma charitas nōdū est: sed adeo teneraī arundinea: t oī cedat flatui: qua frōte alienā vulnera curare: aut ambis aut acqe scis. Noli esse nimis iustus. Sufficit tibi si diligis primū sicut teipm. Nō em salutē primi debes querere: in salutis pp̄rie detrimentū. hec ille. Caueant tm̄ qui pfiteri volunt ne fiant cōfessor iudices curiosi: sed eis tm̄ sufficiat nō cōspicere malā vitā expresse. ¶ Tertia cōditio pfessoris ō: claritas. Debet vtiq; habere claritatē cognitionis t scientie: vt ō: in. c. omīs. §. sacerdos. Et in glo. in dicto. c. super verbo sacerdoti. Et in glo. sup verbo ꝓuidum. in. c. ne p dilatiōe. ex de peni. t remiss. Jō ō: de peni. di. v. in. c. qui vult confiteri. Caueat' spiritualis iudex: vt sicut nō cōmisit crimē nequicie: ita nō careat munere scientie. Oportet em vt sciat cognoscere quicqd debet iudicare. Judiciaria nanq; ptās exp̄ostulat vt qō debet iudicare discernat. Diligēs ergo inq̄sitor t subtilis inuestigator sapienter t quasi astute interroget a pctōre qō forsitā ignorat vel verecūdia velit occultare. hec ibi. Opz ergo vt confessores sciāt discernere qō debeāt iudicare: sicut in veteri lege iudicabāt de lepra t nō lepra. Leuit. xiij. Hic est q̄ Greg. li. j. pastoralis. c. j. ait: Nulla ars doceri psumit: nisi pri⁹ intēta meditatione discat. Ab imperitis g̃ pastorale magisterium qua temeritate assumit: cū sit ars artiū regimē aiarū. Facit ad hoc. c. Cum sit. ex de qualitate ordinādor. Cōfessor ergo ꝟm Durā. quotiēs se ingerit ad pfessiones audiēdas: totiens offert se ad rndēdū de peccatis mortalib⁹ t p̄ceptis: de ̄ctibus t vsuris: de restitutionibus. Debet itaq; habere scientiā saltē cōpetentē. Vocat aute cōpetēs q̄ necessaria est ad executionē cuiuscūq; ordinis. Usū inquātus sacerdos deputatus est ad diuinū officiū celebrandū: tenet intantus scire de grāmatica q̄ sciat verba pferre: t q̄ intelligat saltē lr̄aliter ea q̄ legit. Jnquātum vo est minister sacramētor̄: tenet scire q̄ sit debita materia vel forma cuiuslibet sacramēti t modū recte singula dispēsandi. Jnquātū doctor est tenetur scire saltē fidei rudimēta. Et inquātū est iudex in foro pscientie: tenet scire discernere inter lepra t nō lepra: saltē inter his pctis q̄ sunt oīb⁹ notiora. Jn alijs vo de q̄bus etiā sapientes dubitāt sciat dubitare: t q̄rere supior cōsiliū. Debet scire q̄ sunt mortalia: q̄ capitalia saltē in cōi: t q̄ venialia in genere. Dz etiam scire canones penitētiales: nō tm̄ propter hoc vt penitētias iniūgeret: cum pne hodie fint arbitrarie: vt dicet i sequēti sermone sz vt p hoc sciat culpas pnias agnoscere. hec Durā. Ego tm̄ credo q̄ pōt q̄s duz nō est nimis peritus in tribus casibus sine periculo pfessiones audire. Primus est q̄n periculū mortis immineret pfitēti: nec alius posset haberi: tunc quilibet pōt et debet audire ꝓpter efficaciā sacramēti ne ea priuet. Secūs est q̄n cōfitens est peritus sufficienter ita q̄ ip̄m confessorem docet. Tertio q̄n pfitētes sunt persone spūaliter viuentes t crebro pfitentes q̄ non

consueuerunt habere nisi venialia.

¶ Qualiter confessio dz esse integra vt penitēs cōfiteat oia pcā mortalia t circunstantias trahentes ad aliud genus peccati: t in casu venialia. Capm. iij.

Ertiū mysteriū de cōfessione declarādum dicitur integritas. Nā vt dicit. c. oīs. sepi⁹ allegatū. De oībus peccatis cōfessio est faciēda vni sacerdoti vt integra sit t nō diuisa. Sed in hoc solet dubitari quantum ad tria.

Primo quātum ad pcōz differētiā:
Scōo quātū ad eoz circūstantiam.
Tertio quātum ad pcā venialia.

¶ Primo solet dubitari quātū ad pcōrum differētiā. Utrū necesse sit differentiam oīs pcī mortalis: siue latētis: siue manifesti: siue sit cordis: siue sit oris cōfiteri. Et rñdet Bona. dist. xvij. iiij. q fic. Et de pcō manifesto dicit: q necessarium est vt dicat in confessione duplici ex causa. Una ex parte audiētis: alia ex parte confitētis. Ex parte audiētis: qm̄ sicut est in iudicio forensi q iuder aliq̄d nouit vt priuata psona: qō tñ nō nouit vt iuder nec pcedit ad sniam quousq; innotescat ei vt iudici: qz vt dz in. iij. q. vij. c. iudicet. Juder debet iudicare ꝑm allegata. Sic est in iudicio penitētiali: qz peccata publica q̄uis sint manifesta sacerdoti sicut homini: nō tñ sunt manifesta sicut dei vicario: ideo sunt confitēda. ¶ Scōa rō est ex parte confitētis: qz per suā humilē cōfessionē hz iustificari. Unī de peni. di. j. c. porro illi. §. alij. Dic tu prius iniq̄tates tuas vt iustificeris in sermonibus tuis. pō. l. t Roma. iij. Dū ergo peccator cōfitet oīa mortalia: secreta: t publica que fecit: debet dicere sacerdoti: t si non recordaretur omniū: precedēte sufficiēti preparatione: sufficit ei q in genere doleat t cōfiteatur se in multis offendisse quoz nō recordat: qz vt scribit in glo. sup. c. porrecta. ex de confir. vti. vel inuti. t. C. de veteri iure enucleādo. l. ij. §. si quid autem. Omniū habere memoriam et in nullo penitus oberrare diuinitatis est potius q̄ humanitatis. Si aūt pctōr recordet t nolit dicere vel nō dat operā vt recordetur confessio sua infructuosa est: vt colligi pōt ex dictis in. c. fratres nr̄os. de peni. dist. v. ¶ Scōo solet dubitari quātū ad pctōrum circūstantias. vtrū circūstātie sint cōfitende. Et dicit dñs Boñ. prefata. xvij. dis. iiij. q tria sunt circūstantiarum genera: quedam sunt alleuiantes: quedā aggrauātes: quedā ad aliud genus trahētes. Prime circūstantie alleuiāt pctm̄: vt si quis peccasset cum muliere: ab ipsa tñ tentatus t puocatus et hmōi. Has circūstātias confiteri nō est bonū nisi ꝓpter hoc vt satisfaciat alteri ne inquisitioni: vel vt puideat ei⁹ scandalo t pturbationi: vtpote si timeret cōfessorē ex hoc accipere occasionē t eremplū malū vel si tātū circūstātia minuat peccatum vt sit in genere venialis aut nullum pctm̄: sicut comedere carnes in quadragesima ꝓpter infirmitatem: hoc excepto pctōr nō dz tales circūstantias referre: qz in cōfessione habet se accusare: nō excusare. Scōe circūstātie dicūtur aggrauātes que aggrauāt pctm̄: nō tñ trahūt in aliud genus: vel in aliā speciē pcti: vt si q̄s lusisset ad taxillos multus libēter: t fuisset fornicat⁹ cū multa delectatione: vel cōmisisset aliquod peccatū ex ꝓpria malicia nulla tētatione precedēte: t tales circūstātias non est de necessitate cōfiteri: sed de cōgruitate. Tertie circūstantie dicūtur ad aliud genus trahētes: eo q trahunt in aliud genus vel in aliā speciē peccati et has cōfiteri est necessariū. ¶ Scōm vo dicta sanctorum octo sunt tales circūstātie. Prima persone. Scōa loci. Tertia modi. Quarta tēporis. Quinta numeri. Sexta qualitatis. Septima inductionis. Octaua cōsequētie. Prima circūstātia dz persone. Notificāda nāq; est persona cū qua vel cōtra quā pctm̄ est cōmissum. Aliud em̄ est peccare cū vna moniali: aliud cū vna seculari: aliud cū soluta: aliud cum cōiugata: aliud cum cōsanguinea: aliud

cū extranea: aliud pcutere laicuz: aliud clericū vel sacerdotē ⁊ hmōi. Scōa circūstātia ōr loci. Nā si pctm̄ cōmittat in loco sacro inducit aliā speciē pcti qō ōr sacrilegiū. sic̄ no. glo. de peni. di. v. c. cōsideret. Tertia est modi. Posset em̄ q̄s tali modo peccare q̄ pctm̄ traheretur in aliā speciez vt si q̄s cū muliere peccaret cōtra naturā. Quarta est tp̄is. Q̄n enim pctm̄ cōmittit in die festo inducit aliaz speciē. s. trāsgressionē tertij p̄cepti: vt dicit Nico. de lyra sup. xx. c. Exodi. Jō peccata in festis cōmissa cū temporis circūstātia sunt cōfitēda. Quinta ōr numeri: q: quotiēs hō peccat totiēs distincta ⁊ plura pctā cōmittit. ꝓterea oportet dicere quotiēs pctm̄ est commissum. Et si q̄s nō recordet dicat numerum quē pōt estimare ꝑm ꝓbabilē opinionē: ⁊ si non pōt estimare numerū estimet quāto tpe in pctō stetit. Sexta ōr q̄litatis. Oportet em̄ cōfiteri q̄n pctm̄ esset publicum q: induceret aliā speciē ⁊ hoc est scandalū primi. Septima ōr inductionis: q̄n alios nō solū ipe peccauit: sed alios induxit ad peccādū: dās consiliū: auxiliū: vel fauorē. Octaua ōr consequētie. Debet pctōr etiā dicere pctā que cōsequuntur ad alia pctā: vtputa q: in vno peccato occurrerēt mēdacia: periuria: adulationes: deceptiones ⁊ similia que in cōfessione nō sunt omittēda: sed ꝓpalanda. ¶ Tertio dubitari solet quātum ad peccata venialia: an expediat illa cōfiteri. Et de hoc dicit Bonauē. vbi. s. q. ſ. q̄ cōfiteri venialia nō est p̄ceptum: eo q̄ ablq̄ cōfessione multipliciter remittuntur. Et primo p dignā eucharistie sumptionē. de cōse. di. ij. c. cū oīe crimē. et c. si quotiēscūq̄. Scōo per aque bñdicte aspersionē: vt patet de cōse. di. iij. c. aquā sale cōspersam. Tertio p ieiunia ⁊ p elemosynarū largitionē: vt hr̄. lxxxij. dist. c. p̄sbyter. Et de peni. di. ſ. c. medicina. ⁊. c. ꝯfitemur. ⁊ dist. iij. c. sane cauēdum. Quarto p dñicam oratiōnē: vt de peni. dist. iij. c. de quotidianis. Quinto per deuotā corporis tonsionē. de peni. dist. ſ. c. tres sunt actiones. ⁊ dist. ij. c. si em̄. inq̄t: Sexto p generalē cōfessionem in ecclesia factā: vt de peni. dis. iij. c. de quotidianis. Jn casu tñ cōtingit q̄ hō teneat venialia cōfiteri: siue ꝓpter dubium: siue ꝓpter ecclesiasticū statutuz. Propter dubiū vt q̄n q̄s ꝓbabiliter de aliquo pctō dubitat vtrum sit mortale vel veniale: q: pctōr si nō penitet de illo sicut de mortali: discrimini se exponit: ⁊ ideo dz cōfiteri. Silr̄ ꝓpter statutū cōfitēda sunt venialia sicut dictū est superius de necessitate cōfitēdi semel in anno: vel de religiosis. Q̄n vo multi hoc audiētes scrupulosi satis efficiunt dubitātes nescire ꝓfiteri pctā sua vt decet Ego dico ⁊ teneo q̄ si q̄s cū volūtate se emēdādi ⁊ ꝓposito bono ad cōfessionē accedit: faciēs qō in se est vt bñ cōfiteat ⁊ nullius pcti recordaret: ⁊ nullā diceret circūstantiā: ⁊ multa omitteret que ad cōfessionē necessaria esse dicunt: cōsiderata voluntate bona ⁊ pēsata humana infirmitate vel ignorantia: talis fructu cōfessionis minime priuaret. Ergo cū bona ad deū fiducia disponāt se oēs pctōres prout poterūt vt sciāt pctā sua cōfiteri ⁊ a xp̄o sanitatē ⁊ salutē simul cum languido quē sanauit in euangelio firmiter obtinebūt hic per gratiā: et in futuro per gloriā: in qua viuit in eternum deus qui est bñdictus. Amen.

¶ Sabbato post Jnuocauit: de fructuosa et vtili confessione peccatorum.

Sermo. xxix.

Hic est filiꝰ meus dilectus in quo mihi bene cōplacui ipsum audite. Matth. xxvij. et in euāgelio hodierno. Seruāda sunt xp̄i precepta animo lero ⁊ libēti corde: quē verū deum credimus saluatorem nostrū. Testatur nāq̄ euangelium hodiernū qualiter xp̄s trāsfigurat̄ est in monte a deo patre et spiritu sancto vestimentū diuinitatis accepit. Jpse ergo nobis viam salutis aperuit:

penitentiāq; post cōmissa peccata illā esse predicauit. Jpse sacerdotibus claues ecclesie cōsignauit: quibus possent peccatorib⁹ aperire ianuā regni celorū. Jpse sanguinē suū offert oībus: quib⁹ merita ꝓpria nō sufficiūt vt illius mereto veniā assequanf ⁊ remissionē. Cūm ño hoīes saluare sic voluit per'gratiam suā: vt etiā ipsi faciāt qō in se est: ⁊ precipue pctā sua sacerdotib⁹ confitendo. Jccirco vnusquisq; illuz audire debet. Vor eñ ei⁹ est Matth. iiij. di. Penitētiam agite. Et qr hec penitētia cōfessionē includit: iccirco preter ea que in precedētibus dicta sunt: adhuc in hoc sermone tria mysteria ponem⁹ cōtēplāda.

Primū ōr humiliationis.
Secundū occultationis.
Tertium iterationis.

¶ Quō pctōr dz humiliter cōfiteri. Primo eraminādo conscientiā. Scōo accusando pctā. Tertio suscipiēdo iniunctā sibi penitētiā a sacerdote. Lapm. j.

PRimū mysteriū de confessione declarandum ōr humiliationis. Qui eñ confitetur dz cū humilitate: que precipue consistit in tribus.

Primo in diligēti examinatione.
Scōo in peccatoꝝ accusatione.
Tertio in penitētie susceptione.

¶ Primo cōsistit humilitas penitentis in diligēti examinatione. Nā qui humilis est ante cōfessionē in aliquo secreto loco examinat seipsum cogitās beneficia que a deo accepit: bona que omisit: ⁊ mala que omisit. dicens illud Esaie xxxviij. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudie aīe mee. Sed multi sunt q̄ ad cōfessionē accedūt indeuoti imꝑemeditati fine vlla cōpunctione: fine cogitatione aliqua aut recordatione peccatoꝝ suoꝝ quib⁹ cōfessores qñ eos tales inueniūt: ꝑsuadere debēt vt prius se ꝑparēt: ⁊ postea redeāt ad penitendum: qui monēdi sunt vt ꝑ decē cōsiderationes discurrendo conētur sua pctā colligere. Prima cōsideratio est status in quo pctōr est: ⁊ in quo fuit: puta ꝛgi nitatis: viduitatis: aut mrimonij. Secūda est etatis in qua pctōr est ⁊ in qua fuit. Tertia est fortune prospere vel aduerse. Quarta officij artis seu exercitij. Quinta societatis cōmemorādo socios vel socias cū q̄bus hō conuersatus est. Sexta est locoꝝ in quib⁹ hō fuit. Septima tēpoꝝ: puta pacis: guerre: aut solēnitatū aut dierū ferialium. Octaua condis speculādo subtiliter q̄d cōtra deū ⁊ proximuz est corde cōmissum. Nona est ꝙboꝝ notāter in seipso q̄d in ꝙbis maleloquēdo potuerit errare cōsiderās. Decima est factoꝝ ⁊ operum. Vis modis discurrendo potest homo multa peccata que fecit ad memoriā reuocare: ⁊ ꝓpter que in sua cellula aut camera sic solus existēs pectus suū percutiēdo dicere dz cū publicano Luc. xviij. Deus ꝓpitius esto mihi pctōri. Et cū filio ꝓdigo Luc. xv. Pater peccaui in celū ⁊ coram te. Et cū Dauid pō. l. Miserere mei deus: secūm magnā miam tuā. Et quātū pōt conf detestari pctoꝝ suoꝝ magnitudinē turpitudinē ⁊ multitudinē deprecās oipotentem deū vt dignef ꝑ vulnera sui filij indulgere sibi delicta sua: ficq; cū tali dispositione reuertaf ad sacerdotē. Sacerdos ño vbi videt illū deficere diligēter adiuuet ⁊ eraminet. ¶ Scōo cōsistit humilitas in peccatoꝝ accusatione: qñ pctōr lz cū rubore: tñ libere ⁊ manifeste accusat pctā sua. Nā vt ōr de peni. di. j. c. quis aliqñ. §. taciturnitas. Taciturnitas pctī ex supbia nascif cordis. Jō eñ peccatū suuz quisq; celare desiderat: ne iniquitas sua alijs manifesta fiat: ne talis reputetur apud hoīes foris qualē se iam dudum exhibuit diuino cōspectui: qō ex fonte supbie nasci nulli dubiū est. Species etem superbie est se velle iustū videri qui peccator est. Sed excusant se ⁊ maxime mulieres dicētes: Nolle cōfiteri pctā: nō ꝓpter superbiā: sed ꝓpter verecūdiam. Pro quibus Bern. ait: O insania nimia hoīum: pudet ablui ⁊ nō pudet inq̄nari: pudet sordes abstergere

ꝛ nō pudet cōtrahere: abstergit caliga: ꝛ cōtaminatur aīa. Propter istos etiaꝫ de peni. di. j. c. quis aliqñ. §. Hinc etiā. ait Chryso. Nūc aūt si recorderis peccatoruꝫ tuoꝝ frequēter ea in cōspectu dei ꝓnūcies: ꝛ ꝓ eis clementiā eiꝰ deprecaris: citiꝰ illa delebis. Si aūt nūc obliuiscaris peccatoꝝ tuoꝝ: tunc eoꝝ recordaberis nolēs qñ in toto mundo publicabūtur ꝛ in cōspectu proferent oīm tam amicoꝝ tuoꝝ ꝙ inimicoꝝ ꝛ sanctorum angeloꝝ celestiūqꝫ ꝟtutū. hec ibi. Nulla ergo verecundia multominꝰ nec suꝑba tacēda sunt in cōfessione pctā: q̄nimmo illa hūiliter ꝛ dolēter sacerdoti sunt reuelāda sine duplicitate: sine mēdacio sine excusatione. Nec em̄ incipiendū est vt multi faciūt a ꝓpria laude asserētes. Ego ieiuno: do elemosynas: adiuuo pauperes: nō sum blasphemus aut homicida: lꝫ qñqꝫ vt hō carnaliter peccem ꝛ hmōi. Nō pura est nec deo accepta talis cōfessio. Dicenda etiā sunt pctā propria non aliena: vt dicit. c. oīs. ex̄ de peni. ꝛ re. Notādū tñ ꝟm Rich. in. iiij. dis. xxj. ar. v. q. ij. ꝙ expressio aliene persone seu alieni pctī: aut est necessaria ad expressionē peccatoꝝ: aut nō. Si sic tenet eā exprimere cōfessori. Uñ mulieri cum qua cōcubuit frater eiꝰ nō sufficit dicere ꝙ vnus vir cōcubuit cū ea: sed dꝫ exprimere ꝙ ille est frater eius. Et si non habeat nisi vnū fratrem: tūc scit sacerdos quis est ille. Et si est religiosus dꝫ exprimere ꝙ est religiosus. Et si est laicus ꝛ est ꝯiugatus dꝫ exprimere: ꝛ sic de alijs. Si aūt expressio persone nō est necessaria ad expressionē quātitatis pctī: tunc distingue. Qꝛ aut est vtilis ad correctionem illius vel preseruationē a recidiuo: aut nō. Si sic tūc credo ꝙ penitēs bene facit si extra confessionē hoc dicit alicui persone: que illi peccatori possit ꝛ velit prodesse ꝛ nō obesse. Sed ꝓ alia causa noīare ipsum in cōfessione non expedit nec oportet: qꝛ per talē nominationē cōfessor nō posset ꝓcedere ad correctionez illius. Si aūt nominatio illa nō est vtilis ad illiꝰ correctionē tūc subdistinguitur. Qꝛ aut pōt esse vtilis ad preseruandū a recidiuo: aut nō. Si sic: tūc bonum est ꝛ expedit penitēti vt illā personā exprimat confessori. Pōt em̄ cōtingere ꝙ cōfessor ꝑ cognitionē persone sciet iniūgere penitēti penitentiā talē ꝛ talia dare documēta ꝛ tales facere monitiones: ꝙ melius ꝛ securiꝰ penitēs poterit a recidiuo preseruari. Si aūt noīatio ꝑsone non est vtilis ad magnitudinis pctī expressionē: nec ad alterius correctionem: nec ad preseruandū a recidiuo penitētē tūc credo ꝙ penitēs teneat ꝑsonā celare. Quilibet em̄ tenet nō generare malam opinionē de ꝓximo suo in corde alterius sine rōnabili ꝛ vtili causa. ¶ Tertio cōsistit humilitas adhuc in humili pnīe susceptione. Ut em̄ dicit Chris. de peni. di. iij. c. perfecta. Perfecta pnīa cogit pctōrē oīa libēter sufferre. Sed dubiū est vtrū penitēs teneat tētionez necessitatis acceptare ꝛ explere pnīam sibi iniunctā a sacerdote. ¶ Et rñdet Richar. dist. xviij. iiij. ar. j. q. v. ꝙ sacerdos aut iniūgit pnīam rōnalem ꝛ discretā: aut nō. Si scdo modo penitēs nō tenet eā recipere nec cōplere: qꝛ sacerdos indiscretas pnīas iniūgēdo abutitur claue sciētie ꝛ potestate. Si primo nō dico ꝙ tenet tētione necessitatis eā recipere: et ꝓ viribus adimplere: qꝛ talē penitētiaꝫ iniūgendo clauibus vtitur recte. Quilibet em̄ tenet sui iudicis iustā snīam seruare. Unde si penitēs talē penitentiam sciēter ꝛ ex deliberatione implere omiserit mortaliter peccat cum facit absqꝫ legitima causa. Scdm em̄ Hosti. in summa de peni. ꝛ re. ꝓ quolibet pctō mortali regulariter deberet pnīa septēnis imponi. vt pꝫ. xxxiij. q. ij. c. hoc ipm. ꝛ. §. sequēti. ꝛ. xxij. q. j. c. pdicandū. Et est ratio vna: qꝛ deꝰ ꝓcepit mariā sororez Aaron lepra ꝑcussam poni extra castra ꝑ septē dies: ꝛ sic accipit dies pro anno. Alia rō est: vt sicut pctōr ꝑ peccatū septiformē spūssancti gratiā amisit: sic ꝑ septēnem penitentiaꝫ recuperet. Tñ pōt sacerdos

in penitētijs dispēsare ꝯsideratꝫ crimi
nis quātitate: ⁊ ꝑsone dignitate: cōdi-
tione: sexu: officio: pauꝑtate: īfirmita-
te: debilitate: ꝯsuetudine: cōplexione:
societate: causa: animo: voluntate: ⁊ sic
ꝑ arbitrio penitētias taxare ⁊ īpone-
re: vt ꝑbat̄ plene ex̄ de peni. et re. c. si-
gnificauit. ⁊. c. is qui. ⁊. c. oīs. §. sacer-
dos. ⁊ ex̄ de homi. c. sicut dignū. ⁊ ex̄ de
eo q̄ cog. cōsang. vxoris sue. c. trāsmis-
se. ⁊. xj. q. iij. c. absit. et. xv. q. vj. c. Si a
sacerdotib⁹. ⁊. xxvj. q. vij. c. tp̄a. ⁊ de pe
ni. di. j. c. mensurā. ⁊ de ꝯsecra. di. iij. c.
de penitētib⁹. Ideo dicat penitēti sa-
cerdos. Charissime frater tu cōmisisti
tot ⁊ talia pctā ꝑ q̄b⁹ deberes ꝑ quo-
libet sic penitere. Sꝫ forte vita tua ad
hoc agēdū tātū nō extēderet̄. Iniūgo
tm̄ tibi talē pnīam ꝑ oībus: ⁊ elemosy
nas q̄bus pctā redimunt̄: ⁊ oīa alia bo
na q̄ feceris et mala q̄ ꝑ xp̄o sustinue-
ris: accepta loco penitentie: ⁊ ꝙ ꝑsint
tibi in remissionē peccatoꝝ tuoꝝ. Et si
interim moriaris: autoritate dei ⁊ bea
toꝝ apostoloꝝ petri ⁊ pauli ⁊ sancte ec
clesie ⁊ nr̄a te absoluimus ab oīb⁹ his
que ꝯfessus es: ⁊ ab alijs de q̄bus non
recordaris inquātū possumus ⁊ debe-
mus: ⁊ si q̄d purgādū remāserit in pur
gatorio purget̄ iuxta misericordē dn̄i
volūtatē. Caueāt aūt sacerdotes ꝙ sic
arbitrētur ne vilis fiat autoritas eccle
sie ⁊ ptās clauiū ꝯtēnat̄. Vn̄ di. l. c. ab-
sit. d̄r: Absit a romana eccl̄ia vigorē suū
tā ꝑphana facilitate dimittere: ⁊ ner-
uos seueritatis fidei euersa maiestate
dissoluere: vt cū adhuc nō tātū iaceant
in pctīs: sed etiā cadāt euersoꝝ fratruꝫ
ruine: properata nimis remedia cōica
tionū vtiq̄ non ꝑfutura prestent̄. Ubi
em̄ poterit penitētie medicina ꝑdesse:
si etiā ip̄e medicus intercepta peniten
tia indulget ꝑiculis hoc nō est curare:
sed si veruꝫ dicere volum⁹: occidere. Et
ex̄ de vi. ⁊ hone. clericoꝝ. c. vt clericoꝝ.
d̄r: Facilitas venie tribuit incētiuū de-
linquēdi. Et ad hoc facit. c. est iniusta
xxiij. q. iiij. ⁊. c. loci. xxxv. q. ix. ⁊. c. perue
nit. xciij. di. ⁊. c. si quis prepostera. dist.
l. Studeat etiā sacerdos vt peccatori
penitēti semꝑ in ꝯtrariū pnīam impo-
nat: vt supbo iniungat humilē oratio-
nē: auaro elemosynarū largitionē: ac-
cidioso peregrinationē: guloso ieiuniū
luxurioso carnis macerationē: maledi
co bn̄dictionē: ⁊ hm̄oi. hec Hostiē. Ad-
dit Rich̄. vbi. s̄. ꝙ si penitēs sentiat pe
nitētiā sibi nimis grauē ⁊ ad obseruā-
dū ꝑiculosam: sua infirmitate pēsata
debet ad illū ꝯfessorē cui ꝯfessus est vel
ad aliū: si illū hr̄e nō pōt recurrere: ⁊ al
leuiationē vel cōmutationē petere. Et
cōfessor dꝫ ꝯcedere etiā si videat ꝙ pe-
nitētia alleuiata nō sufficiat plenarie
ad emēdā pctī: sed post eā inexpletā ad-
huc remaneat aliq̄d in purgatorio pur
gādū. Tutius em̄ est reseruare purgato
rio penitētē puniēdū q̄ ipsuꝫ exponere
periculo cadēdi in mortale pctm̄ ꝓpter
pnīe trāsgressionē iniūcte. hec Richar.
¶ Qualiter confessio debet esse secreta
respectu circūstantium: respectu cōfesso
ris: ⁊ respectu peccatoris. Cap̄m. ij.

Secūdū mysteriū declarādū
de cōfessione d̄r occultatio.
Debet cōfessio esse occulta
atq̄ secreta triplici occulta
tione.

Prima est quātū ad circūstantes,
Scd̄a quātum ad cōfessores.
Tertia quātū ad confitētes.

¶ Prima occultatio est quātū ad circū-
stātes: vt cōfessio fiat in secreto: non in
publico nec corā alijs. Ratio aūt est s̄m
Bon̄. dist. xvij. iiij. parte. iij. art̄. j. q. iij.
Prima: qꝛ in cōfessione manifestantur
pctā sacerdoti nō vt manifestent̄: sed vt
deleātur ⁊ occultētur: qꝛ charitatis cō-
fessio operit multitudinem peccatorum.
Scd̄a rō: qꝛ manifestantur sacerdoti vt
deo ad testimonium cōscientie interne.
Et iō vt hō totā cōsciētiam reuelet hoī
tanq̄ deo nō dꝫ alius admitti: sed sacer
dos q̄ teneat locū xp̄i. Tertia rō: qꝛ pu-
blicare pctm̄ corā alijs esset onerosuꝫ ⁊
ignominiosum. vn̄ si oporteret publice

cōfiteri nemo auderet cōfiteri pctā sua. Quarta rō: qr si cōfessio fieret corā alijs infinita mala oriētur: ⁊ rixe: ⁊ discordie ac infamie. hec Bona. Sed ista occultatio intelligēda est respectu ꝑsone: nō respectu loci. Nā ego nescio laudare illos q̄ audiūt cōfessiones mulierum in locis secretis: in cellulis: in cameris: in angulis latebrosis: in q̄bus etiā q̄nq̄ et sepe q̄ boni et iusti credunt: ad enormissima sacrilegia et vituꝑabiles dissolutiones labunt. ¶ Scdo dz cōfessio esse occulta quātū ad cōfessores: qr vt ait Greg. ⁊ hr̄ in. iiij. sniarū. di. xxj. ꝓ nullo scādalo est cōfessio reuelāda. Et magr̄ ibi dicit: Caueat sacerdos ne pctā cōfitētiū alijs ꝓdat: alioq̄n deponat. Et de peni. di. vj. sacerdos. dr de cōfessore reuelante pctā ꝙ deponat: ⁊ oīb⁹ dieb⁹ vite sue ignominiosus ꝑegrinādo ꝑgat. In. c. v̄o oīs ex̄ de peni. ⁊ re. scribit sic. Qui pctm̄ in pniali iudicio sibi detectū presumpserit reuelare: nō solū a sacerdotali officio deponēdū decernim⁹: verūetiā ad agēdaz pniam in artū monasteriū detrudēdū. Jō oēs theologi in. iiij. di. xxj. cōueniūt dicētes: ꝙ ī nullo casu licet sacerdoti reuelare cōfessionē siue cōfitens peniteat siue nō: siue ꝯfiteat pctm̄ in opere ꝑpetratū siue ꝑpetrandū: siue sit pctm̄ in fide siue in morib⁹. Hec rō est qr si licituz esset reuelare cōfessionē: primo cōfessio vilis redderet in ppl'o. Scdo ppl's a re sibi necessaria retraheretur. Tertio via fraudibus aperiret: qr cū multū credat hoī in sua cōfessiōe: multi mali se in cōfessione iustos ostēderēt: vt a sacerdote postea laudarent: vt sic possent ꝓmoueri ⁊ honorari. Quarto reuelās mētiret: qr eadē ꝑsona ꝑm naturaz v̄e affirmare pōt aliq̄d in persona alterius loquēs: qd v̄e negat loquēs in ꝑsona propria. Vn̄ angelus loquēs moysi in ꝑsona dei v̄e dixit: Ego sum dn̄s deus tu⁹: q̄ eduxi te de terra egypti. Exo. xx. qd v̄e negasset in ꝑsona ꝓpria loquēs: Ergo a simili hō rep̄sentans dei ꝑsonā in foro cōfessionis: v̄e aliquid pōt affirmare qd extra forū confessionis qn̄ loquit vt ꝑsonā ꝓpriā gerēs v̄e negat: verū ergo dicit negādo se audisse vel scire que ad noticiā eius nō deuenerūt nisi inquantū eis rep̄ntabat ꝑsonā dei. Ergo extra foꝝ cōfessionis dicēdo se illa audiuisse vel scire mentit. ¶ Sed cōtra hoc instatur multipliciter ⁊ arguit. Primo quia Ber. in li. de p̄cepto ⁊ dispēsatiōe. c. iiij. ait: Iniquū ꝓculdubio foret si statuta ꝓ sola charitate cōtra charitatez tenerent. Cū ergo celatio cōfessionis instituta sit ꝓ sola charitate: si aliqn̄ esset vtile aīe cōfitētis: vt eius cōfessio reuelaret: ḡ iniquū esset si celaret. Rn̄det ad h̄ Rich. ꝙ etsi aliqn̄ eēt vtile ꝯfitēti vt sua ꝯfessio reuelaret: tn̄ nūq̄ pōt eē vtile cōi vtilitati cui⁹ bonuz principalius respicit charitas q̄ ꝑsone singularis bonū: iuxta dictū. vij. q. j. c. scias. Plurimorū vtilitas vnius vtilitati p̄ferēda est. ¶ Scdo arguit: qr vnusq̄sq̄ tenet obedire pape. Ergo si papa p̄ciperet alicui ꝙ reuelaret cōfessionem ille deberet ei obedire. Respōdet ei Richar. ꝙ sacerdos nō tantū tenet celare cōfessionem p̄cepto eccl'ie: sed iure nature ⁊ diuino. Papa aūt etsi sit supra oē ius positiuū nō tn̄ est supra ius naturale vel diuinū Jō in tali casu pape nō est obediēduz. ¶ Tertio arguit ꝙ esset possibile vt sacerdos haberet aliqd pctm̄ mortale: de quo nō posset cōfiteri quin reuelaret illi cui cōfiteret cōfessionē sibi factā: ergo in tali casu licet reuelare ꝯfessionez. Respōdet Rich. ꝙ non. ⁊ ꝙ tali casu durāte sacerdos nō debet illd pctm̄ cōfiteri: sed sufficit sibi de illo conteri cuz voluntate ⁊ ꝓposito cōfitendi qn̄ hoc facere poterit sine reuelatione illius ꝑsone que sibi confessa est: sine quocūq̄ p̄iudicio sigilli cōfessionis. Fortiori em̄ vinculo obligat confessor ad celanduz: q̄ penitens ad confitenduz. ¶ Quarto arguitur ponendo casum ꝙ aliquis in confessione audiat hereticum nolentez desistere ab heresi: ⁊ volentem corrūpere alios: tūc videtur ꝙ magis sacerdos

tenetur seruare fidez christo q̄ ipsi he-
retico: ergo magis debet cōfessionē il-
lius detegere q̄ ꝑmittat euz gregē dñi
corrūpere. Rñdet Boñ. ⁊ scotus: q̄ pro
pterea sacerdos nullo mō debet illiꝰ cō
fessionem reuelare: potest tñ sine reue-
latione cōfessionis superiori dicere. Vi
gila sup gregē: qꝛ lupus querit inuade
re: ⁊ tunc cōfitenti ⁊ deo seruat fides.
Et hic Scotus improbat versiculū il-
lum. Est heresis crimen qd̄ nō cōfessio
celat. ¶ Quinto arguit ponēdo casuz:
videlz Si duo eūtes cuz suo sacerdote
ordinassent ipm occidere in nemore ꝑ
quod essent transitū facturi: ⁊ parū an
nemoris introitū vnus penitentia du-
ctus sacerdoti hoc in confessione reue-
laret: tunc licitū videretur tali se sub-
trahere ab ingressu nemoris: qꝛ aliter
corporali morti se exponeret ⁊ daret alij
opportunitatē crimen cōmittēdi. Sz
subtrahendo se crimen sibi ꝯfessuz suo
socio reuelaret: ergo in tali casu licet re
uelare ꝯfessionem. Respōdet Rich. q̄
in tali casu sacerdos posset renuere in-
trare nemus cū illis: scilz pretendendo
aliquā causam necessariā. Si tñ pone-
retur casus q̄ oporteret sacerdotē aut
mortē subire aut reuelare ꝯfessionē: te
net mortē subire ne cōfessionē reuelet.
¶ Sexto arguit ponēdo casum aliū. s.
q̄ aliquis prior de ordine monachorū
confitet abbati ⁊ q̄diu est in prioratu
habet occasionē trahētē ad peccatū a
quo nō vult desistere. Si platus ergo
habet curā anime sue debet illuz inde
amouere sed amouēdo innotescit ipm
peccasse: ergo videt q̄ ꝯfessio possit ali
quo mō reuelari. Rñdet Boñ. q̄ abbas
debet ꝑsuadere tunc priori voluntariā
confessionem ⁊ q̄ ipe petat absolui ab
onere officij. Qd̄ si nō vult facere debet
eā sustinere: nisi sit talis religio in qua
subditi transmutari ⁊ trāsferri possunt
sine nota infamie. ¶ Septimo arguit
qꝛ multotiēs posset esse q̄ penitēs licē
tiaret ꝑ sua vtilitate ꝯfessorē vt ꝯfessio
nē reuelet: q̄ in tali casu nō esset pctm̄.

Rñdet Rich. ⁊ Boñ. q̄ sacerdos de li-
centia ꝯfitentis pōt licite pctm̄ sibi cō
fessum alij reuelare q̄ sibi necessariꝰ est
vel vtilis ad perficiēdū q̄ acquiruntur
ad illud forꝫ: qꝛ q̄diu hoc pēdet adhuc
gerit ꝑsonā vicarij dei. Sed de licētia
ꝯfitētꝫ hoc reuelare alij ꝑsone nō licet
nisi ille q̄ ꝯfessus est hoc iterum diceret
cōfessori extra cōfessionē. Sed quātū-
cunqz penitēs hāc licētiā det ꝯfessori:
cōfessor tñ valde debet vitare scādaluz
scilz ne fractio sigilli reputetur: et qꝛ si
dicat se licētiatū a penitēte q̄ de pctis
eius possit loqui ⁊ penitēs negat: con-
fessori incūbit ꝓbare q̄ p̄dictā licentiā
a penitente habuerit: qd̄ si ꝓbare non
posset tāq̄ reuelator cōfessionis punite
tur. Qñ vo ꝯfessor aliq̄d nouit extra cō
fessionē: ⁊ postea illud audiuit in cōfes-
sione: pōt illud reuelare alteri: ita tñ q̄
modus sciēdi per cōfessionē semper ma
neat in acculto. Qꝛ tñ posset ex hoc scā-
dalū generari: maxime apud penitentē
⁊ apud alios: de bono ⁊ equo magis dz
celare cōfessor q̄ vnꝰ alius. Et iō ꝓpter
vitandū scādalū penitētis dz ei ꝓtesta-
ri in cōfessione quō non dz illud celare:
nō qꝛ per illā ꝓtestationē acquirat ius
reuelādi: sed qꝛ ꝓximo aufert nota scā-
dali. Debet etiā cōfessor pctōr illa reue-
lare ꝓpter necessitatē nō ꝓpter suā vo
luntatē. Et sic patet quāta est vis sigilli
cōfessionis. Addit etiam Rich. q̄ sub si
gillo cōfessionis cadit etiā persona cuz
qua penitēs confitet se peccasse. Ratio
est: qꝛ cū penitētia sit sacramentū: sacer-
dos tenet celare omne illud qd̄ necessa-
rium est ad integritatē sacramēti. Sed
penitēs nō posset sufficiēter exprimere
aliqñ peccatū suū nisi notificādo perso-
nā cum qua peccauit: scz cū cognouit fi-
liam suā: et nunq̄ habuit nisi vnā ⁊ si-
milia. Insuper tenetur sacerdos celare
omne illud sibi dictū in cōfessione quo
confitens posset ꝓdi: vel mala suspitio
de illo generari in cordibus alioꝝ. Sed
qñqz detegēdo personā cū qua penitēs
peccauit ꝓderet cōfitēs: qꝛ si detegeret

filiã concubuisse cũ patre suo ꝓderetur pater qui cõfessus est cõcubuisse cũ ea. Adhuc licitum nõ est facere aliqd qõ sit occasio retrahẽdi hoies a re sibi ad salutem necessaria. Sed reuelatio psone cũ qua penitẽs ꝓfitet se peccasse esset occasio retrahẽdi hoies a re necessaria: scz a cõfessione: qz nõ tantũ qs retrahitur a re aliqua ꝓpter timorez lesionis ꝓprie fame: sed etiã persone sibi cõiuncte vinculo amicitie. ¶ Quarta rõ subsequit: qz dicẽs extra forum confessionis se audisse crimẽ de persona sibi ⁊ in cõfessione accusata qõ nullo modo audiuit extra cõfessionẽ mentitur: vt patet ex dictis. Peccata ergo ipsi⁹ penitẽtis in relatione ad ipsum cadũt sub sigillo confessionis de necessitate ⁊ absolute: ⁊ primo et directe ⁊ explicite ⁊ ex oib⁹ causis. Persona aũt cũ qua confitens confitetur se peccasse cadit sub sigillo cõfessionis de necessitate ⁊ absolute: nõ primo: sed ex cõsequẽti et indirecte ⁊ implicite nec ex oibus causis: sed ex aliquibus. Peccata em̃ ipsius penitẽtis nõ referẽdo ea ad personã determinatã: sicut cũ aliqs dicit: Ego audiui tale quid qõ tñ nõ audiuit nisi in cõfessione: cadunt sub sigillo cõfessionis de necessitate: nõ tñ absolute: sed sub cõditione sed si ex prolatione taliũ verboꝝ per se vel per accidẽs directe vel indirecte aliqua verecũdia vel cõfusio vel suspitio mala: vel aliqd aliud nocumentũ illi qui confessus est posset ꝓuenire. Eavo q̃ penitens interserit in cõfessione que nõ sunt pcã nec circũstãtie pcti: nec que deducunt in manifestationem confitentis: vtpote si interserat in confessione: in tali terra sunt blada ⁊ hmõi non cadunt sub sigillo cõfessionis nisi de ꝓgruitate. Si in dicẽdo illa nõ dat intelligere cõfessori ꝙ talia velit celare. Tñ ꝓfessor dicẽs se talia audiuisse mẽdax nõ est: qz per cõparationez ad ea nõ repꝛesentauit psonam dei: sed hois. Similiter ⁊ si aliqs aliud a cõfessore audiret aliqd ab aliquo dũ cõfitet̃ dz illud tenere secretũ ex lege nature q̃ dicit: Qõ tibi nõ vis fieri: nõ facias alijs. ¶ Tertio ꝓfessio dz esse occulta quãtum ad ꝓfitẽtẽ: vt nõ reuelet ea q̃ sibi ꝓ sua salute in ꝓfessione vel dicta vel imposita sunt: ex quoꝝ reuelatione scãdalũ oriret. De pnia aũt impsita dicit Ric. ꝙ aut penitẽs manifestãdo pniaz sibi iniunctã a ꝓfessore faceret ꝓiudiciũ absqz vtilitate: aut ꝓprie fame: aut ꝓfessori q̃ forte talẽ iniũxit pniam ꝓ qua si sciret incurreret alicuius vel aliquoꝝ maliuolentiã: vtpote qz iniũxit mulieri vt abstineret a familiaritate alicuius viri periculosa. Aut penitẽs manifestãdo suam pniam: nec fame ꝓprie: nec ꝓfessori: nec alicui ꝓiudiciũ generaret. In primo casu penitẽs tenet pniam suã celare: ⁊ in scõo sic. Si em̃ illud qõ ꝓfessor sibi iniũgit seu ꝓsulit bona fide ꝓ salute alie sue ⁊ secreto alij reuelaret in cõfessionis ꝓiudiciũ: crimẽ ꝓditionis incurreret ⁊ sigilli secreti fractionez. In tertio casu nõ tenet tacere nec dicere: sed de hoc irrepꝛehẽsibiliter põt facere qõ illoꝝ duorum sibi melius placuerit.

¶ Qz cõfessio est reiteranda qñ qs male confessus fuisset ꝓpter suã negligentiam: aut qñ fraudulenter diuisit cõfessionem: vel qñ confessus est cum deliberatione peccandi. Cap. iij.

TErtium mysteriũ cõtemplãdum de ꝓfessione dz iteratio. Est em̃ qñqz necessariũ reiterare cõfessionẽ pctoꝝ als factam: ⁊ dicere illa eadem peccata in numero que quis fuisset confessus maxime ꝓpter tria.

Primo ꝓpter negligẽtẽ electionem.
Scõo ꝓpter ꝓfessionis diuisionem.
Tertio ꝓpter malicie cõtinuationẽ.

¶ Primo est necessariũ reiterare ꝓfessionem ꝓpter negligentẽ electionẽ. Quãdo qs est negligẽs q̃rere sacerdotẽ peritũ ⁊ absoluẽdi autoritatẽ habẽtẽ: ⁊ cõfess⁹ fuisset alicui q̃ eũ aut nescit aut nõ põt absoluere. Talis ꝓfecte q̃ꝑmũ sibi cõstat de impitia ⁊ facultate sacerdotis cui ꝓfessus est: ⁊ de negligẽtia ꝓ-

pria qua magis sufficiētē q̄rere noluit tenet eadē pctā in numero confiteri sacerdoti discreto ⁊ eū absoluere valēti: ꝓpterea ō: de peni. di. vj. c. cui autem. Qui vult cōfiteri pctā sua vt inueniat gratiā: q̄rat sacerdotē sciētē ligare ⁊ soluere: ne cū negligēs circa se extiterit: ne gligat ab illo q̄ eum misericorditer monet ⁊ petit ne ambo in foueam cadant. ¶ Scō iterāda est ꝯfessio rōne diuisionis. Qñ em̄ quis fuisset cōfessus aut p malicīā: aut p verecundiā partē pctō: vni sacerdoti ⁊ partē alteri cuz a nullo fit absolutus: nec talis confessio fuerit fructuosa: debet si ve vult cōfiteri eadē pctā in numero vni tm̄ sacerdoti se accusando narrare. Nā vt scribitur de peni. di. v. c. cōsideret. Cautus sit penitēs ne verecūdia ductus diuidat apud se confessionē: vt diuersa diuersis velit sacerdotibus manifestare. Quedā em̄ vni celat q̄ alij manifestanda reseruat: qō est se laudare: ⁊ ad hypocrisim tendere ⁊ semp venia carere ad quā p fruſta putat totā q̄uenire. hec ibi. ¶ Sed dubitatur vtrū cōfitēs alicui sacerdoti oīa peccata sua: de q̄bus est memor si diu post acceptā remissionē recordet alicuj pctī mortalis: de quo nō fuerit cōfessus qō ante suā cōfessionē cōmiserat: teneatur tentione necessitatis illud pctm̄ cōfiteri illi eidē sacerdoti. Respondet Rich. di. xvij. quarti. di. Mihi distinguēdum videt q̄ aut tpe cōfessionis penitēs adhibuit debitā diligentiā ꝑ̄ut de lege cōmuni humana permittit fragilitas: vt memoriā haberet oīm pctō: suo: mor taliū. Aut fuit negligēs ⁊ ignoras ignorantia affectata vel crassa. Si scō mō credo q̄ recta rō exigit vt illud idē peccatū cōfiteat eidē sacerdoti: si illū cōmode pōt inuenire: ⁊ non fit illi sacerdoti postea interdicta absoluendi potestas: aut p̄dictū pctm̄ ⁊ oīa alia pctā mortalia prioti sacerdoti cōfessa ꝑ̄ut pōt recolere cōfiteatur alij sacerdoti. Si primo mō: nō credo q̄ prioti sacerdoti teneat tentione necessitatis illud pctm̄ cōfiteri: tenetur tamen illud peccatū confiteri absq̄ alio: cōfessione alij sacerdoti. Q̄uis em̄ de isto fuerit absolutus quātū ad iudicū ecclie triūphantis ⁊ militantis: q: sacerdos absoluere pōt de cōfessis: ⁊ de p̄dicto mō oblitis: tm̄ q: absolutio de oblitis debet ītelligi sub hac conditione: vt. s. q̄n reducta fuerint ad memoriā dicanf illi sacerdoti in ꝯfessione q̄ ab illis pōt absoluere: tenef illud cōfiteri post eius remotā oblīonem. ¶ Tertio necessariū est iterare confessionē ꝓpter malicie cōtinuationē: q̄n. s. cōfessus est pctā sua semel aut pluries tm̄ vt faceret qō ecclia mādat. Cōtinuādo tm̄ ꝓpositū male volūtatis: q̄n nō erat dispositus ab aliquo pctō se corrigere ⁊ emēdare. Talis etem̄ ad verā pniam reuersus si debite vult cōfiteri oīa eadē pctā q̄ prius fuerat cōfessus debet reiterare. Sunt tm̄ aliqui scrupulose di. q̄ si quis in pctō mortali existēs cōfiteat sacerdoti accusans malā volūtatē suā: et cōfitēs oīa alia pctā quo: recordat: et quo paratus est ⁊ prōptus adhuc peccare: sic cōfitendo peccat mortaliter: q: quantū in se est facit irreuerētiā sacramento ⁊ fine sacramēti cōtēptu esse nō videf. Sed cōtra istos est. c. q̄ quidaz, ex. de peni. ⁊ re. vbi ō:. Q: quidā ad cōfessionē de criminibus veniunt ⁊ q̄ꝫ cōfiteri velint se tm̄ asserūt abstinere nō posse: cōsultationi tue taliter respondemus: q̄ eo: cōfessionē recipere debes ⁊ eis de criminibus cōfilīū exhibere: q: ij nō sit vera illa pnīa: admittenda est tm̄ eo: cōfessio ⁊ crebris ⁊ salubribus monitis est pnīa indicenda. Dec ibi. Dicit tm̄ Rich. q̄ tales absoluēdi nō sunt. vñ si absolutionē nō recipiāt: nō cōtemnit sacrm̄: nec a cōfessore nec a cōfesso. Si aūt cōfitēs in pctō mortali attritus est de pctō suo: ita vt ꝓbabiliter possit p̄sumere se esse dispositū: nō peccat absolutionē recipiēdo: immo frequēter virtute clauiū per susceptionē absolutiōis formaf sua attritio. Dec Rich. Dēt igit operā oēs pctō: es vt bñ cōfiteanf; qm̄

confitentibus largit deus in hoc seculo grām ⁊ in futuro glām: in qua ipse viuit ⁊ regnat per eterna scla. Amen.

¶ Dñica Reminiscere in mane: de fetidissimo ac pniciosissimo vitio luxurie: quo quasi marima pars virorum ac mulierū demergit in infernū. Sermo. xxx.

HEc est volūtas dei sctificatio vra vt abstineatis vos a fornicatione. Doctoris gentium verba sunt ista. j. Thessa. iiij. ⁊ in epla presentis dñice. Cogitāti mihi q̄ multa milia miliū hoim pcipitant in infernū ob fetidissimum luxurie vitiū: statim venit in mētē aureū illud dictū ⁊ notabile Aug̃. doctoris magni in lib̄. de agone xpiano. Inter oīa xpiane vite certamina duriora sunt plia castitatis: vbi quotidiana pugna ⁊ rara victoria. hec ille. Maximū aūt in eo pctō periculū est: qm̄ cū grauissime ledat animā nō sentit: q̄nimmo vsq̄ adeo q̄plures facti sunt ceci: vt ipsi turpissimi ⁊ abominabiles dicere nō erubescāt: aut nullus aut satis leue pctm̄ esse: illudq̄ deo aut nihil aut satis modicū displicere: sicq̄ cū tali falsissima dānatāq̄ opinione corrupti sunt ⁊ abominabiles facti in studijs suis. Quapropt aduersus eos quātū poterim⁹ modeste ⁊ sine auditor offensiōe de ipsa luxuria in gñali verba faciemus: de qua loquit apls in themate p̄allegato monēs oēs vt illaz euitent. De ipsa ergo tria mysteria erūt contemplāda.

Primū ōr offensio.
Scōm cōditio.
Tertiū punitio.

¶ Cōfutatio error illor q̄ dicunt luxuriā nō esse pctm̄: q̄bus ꝫnū p autoritates: rōnes: ⁊ exēpla tā sctōrum q̄ etiaz pb̄or ostēdet. Cap. j.

PRimum mysterium contēplādum de luxuria ōr offensio. In quo declaranduz est q̄ graue pctm̄ q̄ve pniciosum sit ipsa luxuria qua deus offendit ⁊ aīa maculat. Ostēdemus aūt hoc tripliciter: videlz

Primo autoritate,
Scōo rōne.
Tertio exēplis.

¶ Primo ostēdemus luxuriā esse pctm̄ graue aut mortale autoritate. Jnq̄t em̄ Seneca in pemio declamationū. Nihil tā mortiferū ingenijs q̄ luxuria. Et idē in tragedijs. Luxuria est pestis blanda Et idē ad Lucil. Uanas fuge voluptates breues ⁊ penitendas. Et idē li. ij. declamationū. Adolescēs luxuriosus pec cat: senex luxuriosus insanit. Et Tul. j. de officijs. Luxuria cum oī etate turpis sit: senibus tñ fedissima est. Et idem. j. de offi. Si considerare volumus que sit in natura excellentia ⁊ dignitas: intelligem⁹ q̄ sit turpe defluere luxuria: ⁊ delicate atq̄ molliter viuere: q̄q̄ honestū parce cōtinenter seuere ⁊ sobrie. Et Valerius maximus li. ix. Blandū malus luxuria. ⁊ Tob. iiij. Attende fili mi ab omni fornicatione. ⁊ vt ōr. xxxij. q. vij. c. nō solum. Oīs immunda pollutio fornicatio ōr: q̄uis quisq̄ diuersa turpitudinis voluptate prostituatur. ⁊ ad Heb. xiij. Fornicatores ⁊ adulteros iudicabit deus. ⁊ j. Cor. vj. Nescitis q⁹ iniqui regnum dei non possidebūt. Nolite errare: neq̄ fornicarij: neq̄ idolis seruiētes neq̄ adulteri: neq̄ molles: neq̄ masculorū concubitores regnum dei possidebunt. ⁊ in eodē. c. Fugite fornicationē. Oīe em̄ pctm̄ q̄cūq̄ fecerit hō extra corpus est: qui aūt fornicatur: i corpus suuz peccat. An nescitis q̄m membra vestra templum sunt spūssancti? Et Eph̄. v. Omnis fornicator aut immūdus aut auarus ⁊c. nō habet hereditatem in regno xpi ⁊ dei. ⁊ Gal. v. Manifesta aūt sunt opera carnis: que sunt fornicatio: immundicia: impudicitia: luxuria ⁊c. q̄ predico vobis sicut prediri: quoniam q̄ talia agunt: regnum dei nō consequentur. Et Petrus. j. epistola. c. j. Obsecro vos tanq̄ aduenas ⁊ peregrinos abstis

nerevos a carnalibus desideriis que militant aduersus animam. Et Apoc.xxj. Timidis ⁊ incredulis ⁊ execratis ⁊ homicidis ⁊ fornicatoribus ⁊c. erit pars illoꝝ in stagno ardenti igne ⁊ sulphure ⁊ Augu.in li.de conflictu vitioꝝ. O q̄ꝫparua concubitus hora pro qua perdit̄ eterna vita.⁊ Isid.in preall.c.non solū. xxxij.q.vij. Inter cetera septem vitia vitium fornicationis maximuꝫ scelus est qꝛ per carnis immundiciam dei tēpluꝫ violatur. Ex quibus verbis colligit̄ ꝙ luxuria vnū est de septem vitijs capitalibus. Qd̄ etiam patet.xxij.q.j.c. predicandum.⁊.xxv.di.c.vnuꝫ orariū.§.al's. Unde Claudianus ait: Luxuries p̄dulce malum que dedita semper. Corporis arbitrijs hebetat caligine sensus.⁊ Hiero.ad Susannam. O q̄ꝫacerbus est luxurie fructus: amarior felle: ⁊ crudelior gladio.⁊ Greg.xxxij.li.moral'. Diaboli proprie corpus sunt qui suggestionū turpium blandimentis decepti ei ꝑ luxurie fluxum succumbunt: ⁊ Hiero.ad Damasum papam de filio prodigo. Luxuria inimica deo: inimica virtutibus: perdit omnem substantiam patris: ⁊ a patris voluntate delirans futurā paupertatem cogitare non sinit. Et idē ad matrē ⁊ filiam in gallijs cōmorantes: qui luxuriatur viuens etiam mortuus est. Ferreas mētes libido domat. Quid ad tot dicta ⁊ moralium philosophorū ⁊ sanctorum dei carnales poterunt respondere? Quomodo amplius suam luxuriam poterunt excusare. Sed vt fortius conuincantur: ratiōes superaddātur. ¶ Scdo ostendimus luxuriam esse pctm̄ mortale rōne. Nā multi qn̄q̄ dicere solent luxuriam nō esse pctm̄: quia actus eius est naturalis ⁊ ad illū natura inclinat. Pro q̄bus triplicē rōnē assignabimus quare luxuria pctm̄ est.

Prima d̄r cōtemptus.

Scda excessus.

Tertia damni.

¶ Prima rō d̄r cōtēptus. Ubi em̄ est cōtemptus ⁊ transgressio mandatoꝝ dei ibi est peccatum: vt dicemus die sequēti: sed in luxuria est contemptus dei ⁊ transgressio mandatoruꝫ eius: ergo ibi est peccatū. Mandauit nāq̄ deus hoi dicens Exo.ij. Non mechaberis. Et vt d̄r ab Augu.xxxij.q.iiij.c. Meretrices. Profecto noīe mechie oīs illicitus concubitus atq̄ illorum membroꝝ nō legitimus vsus prohibitus debet intelligi. ¶ Secunda ratio dicitur excessus. Naꝫ s̄m Tho.ij.ij.q.cliiij.ideo luxuria pctm̄ est: qꝛ modum rationis excedit circa venerea: in q̄bus ordo rationis est: vt causa ꝓcreande prolis ⁊ fornicationis euitande vir habeat vxoreꝫ suam: vt d̄r.j. Coꝝ.vij.⁊ mulier habeat virum suuꝫ. Oīs ergo actus qui non est s̄m legem matrimonij circa venerea deficit a rōne ideo est peccatuꝫ. ¶ Tertia rō est quare luxuria est peccatum damni. Ut enim inquit Rich.xxxiij.dist.iiij. Cōcubitus concubinarius se fornicarius est cōtra legem naturalem nō a natura generis sed speciei. Naturalis em̄ rō dictat carnalem concubitū nō debere fieri in p̄iudiciū ⁊ damnū boni ꝓlis. Sed cōcubitus ꝯcubinarius seu fornicarius est in notabile preiudiciū ⁊ damnū boni prolis. Sicut enim dicit Aug.ix.sup Gen. Bonū prolis est vt amanter suscipiat̄: benigne nutriatur: religiose edoceatur: quo bono vt in pluribus caret ꝓles genita per cōcubitū cōcubinariū. Nā primo bono caret sepissime eo ꝙ nō suscipiat̄. Quisnā explicet q̄ fornicatores et adulterātes sacrilegi ⁊ īcestuosi ne detegat̄ eoꝝ malicia ꝓli genite aut generande inferāt mala. Audiamus Hieronymum ad Eustochiuꝫ sic dicentē: Pudet dicere quot quotidie virgines ruāt quātas de suo gremio perdat mater ecclesia: super quot sidera supbus inimicus ponat thronū suū: quot petras excauet vt habitet coluber in foraminibꝰ earū. Uideas plerasq̄ viduas an̄q̄ nuptas ⁊ infelicem cōscientiam mentita tm̄ veste protegere quas nisi tumor vteri ⁊ infantiū prodiderit vagitus erecta

ceruice ⁊ ludentibus pedibus incedūt. Alie v̄o sterilitatē prebent: ⁊ nōduz nati hoīs homicidium faciunt. Nonnulle cum senserit concepisse de scelere abortiuo venena meditantur: ⁊ frequenter etiam ipse cum mortue fuerint triū criminum ree ad inferos perducunt̄ christi adultere: sui homicide: ⁊ nonduz nati filij patricide. Iste sunt que solent dicere omnia munda mūdis. Sufficit mihi conscientia mea. Cor mundū desiderat deus. Cur me abstineā a cibis quos deus creauit ad vtenduz. Et si quando limpide ⁊ festiue videri volunt: ⁊ se vino ingurgitauerint ebrietati sacrilegiū copulantes. aiunt: Absit vt me a christi sanguine abstineam. Et si quā viderint tristem atq; pallentem: miseram ⁊ manicheam vocant consequenter. Tali em̄ proposito ieiuniuz heresis est. Ve sunt que per publicum nuptialiter incedūt: ⁊ furtiuis oculoꝝ nutibus adolescētiū gregem post se trahunt: que semp audiunt per prophetaz: facies meretricis facta est tibi. hec ille. Si honestas pateretur vt oīa possent dici: multa q̄ diebus meis euenerunt scandala aperirem: sed melius est silentio preterire. Quid referam quidve dicā de monasterijs. Quid de puellis in domo parentuz. Quid de viduis vanis: atq; lasciuis. Quid de alijs que sanctum nomen profitentur: ⁊ quotidie cuz patribus spūalibus colloquuntur. Taceo que scio. Certe si ponerentur aures in latrinis: in fluminibus: in hortis: in foueis: ⁊ cauernis terre: audirent̄ voces ibi clamantium paruuloꝝ interēptoꝝ ⁊ occisoꝝ a crudelissimis matribus. O libidinose mulieres: o lasciue ⁊ incontinētes belue: o impie matres domate carnē: refrenate libidinem: si nō vultis vt vterus intumescat. De sodomitis autē quodā sermone impietatez loquemur. O inimici humani generis: o abominabiles pctōres: o pessimi hoīes vbi sunt filij vestri: perierūt certe perierūt. Et cur perierunt: vhe ac iterū vhe vobis qr perierunt ꝓpter iniquitatē vestrā. Silr proles si nascatur aliunde q̄z de legitimo thoro vt in pluribus negligenter nutritur: ⁊ ad virtutes raro disciplinat̄. Et si qn̄ cōtrarium apparet illud est satis rarū. Et scribitur ff. de leg. l. nā ad eā. Nō solū ius scriptū sed etiā naturale adaptat̄ potius ad ea q̄ vt in pluribus q̄z ad ea q̄ perraro eueniunt. Sunt ⁊ alia mala que incurrit ꝓles genita ex adulterio: que causa breuitatis omitto. Nam vt scribitur. lvj. di. c. vndecūq;. dicitur: Undecunq; homines nascantur si parentum vitia nō sectantur honesti ⁊ salui erunt. ⁊ ea. di. c. nunq̄. ait Chrys. Nunq̄z de vitijs erubescamus parentum. Ad idem est. c. nasci. ea. di. ¶ Tertio ostendimus luxuriā esse peccatū exēplo. Ob nullā nāq; causaz sancti corpora sua duris flagellationibus castigarunt nisi vt luxuriā superarent. Elegit siquidez Susanna falso criminari ⁊ accusari potius q̄ in peccato ꝯsentire. Dañ. xiij. Et Joseph passus est criminari ab vxore Phutifar principis eunuchorū Pharaonis q̄ peccare cū illa. Geñ. xxix. Et Bñdictus vt carnis tentationē superaret: inter pungentes spinas ꝓiecit se nudū: vt refert Grego. ij. dial. li. Et Hiero. ī vita Pauli primi heremite recitat qualiter feruēte persecutione Decij ⁊ Ualeriani: quidam iuuenis etate florēs in amenissimos hortos est adductus ibiq; in lectulo inter candentia lilia ⁊ rubētes rosas ligatis manibus est collocatus. Quo cū recedētibus cūctis meretrix speciosa venisset cepit delicatis stringere colla amplexibus: ⁊ qd̄ dictu quoq; scelus est: manibus cōtractare virilia vt corpore in libidinem excitato secū meretrix impudica supiaceret. Incipiebat voluptas iuuenem molestare. Tandē celitus inspiratus p̄cisam mordēs linguā in osculātis se faciē expuit ac sic libidinis sensuz succedēs doloris magnitudo superauit.

¶ Qualiter luxuria infatuat hoīem et obdurat cor eius ⁊ inducit scandala ac mala plurima.

Secundū mysteriū contēplādum de luxuria ꝺr cōditio. Est enim illius pcī pessimi tripler cōditio mala p quaꝫ eius grauitas declaratur.

Prima ꝺr infatuatio.
Scōa obduratio.
Tertia scandalizatio.

¶ Prima mala cōditio detestabilis luxurie ꝺr infatuatio. Ex ipsa etenī infatuatur animayt nec deū timeat nec homines vereatur. Unꝺ Hieronymꝰ cōtra Jouinianū inqt: Amor forme rationis oblīuio est ⁊ insanie primus. Et Ouidius in epistolis. Quid deceat non videt vllus amans. Propterea apud antiquos impudicus amor cecus depingebatur. Et a Greg. xxxj. moral. Prima luxurie filia fuit cecitas mentis. Et de hoc exemplū habemus Salomonis de quo ait Greg. xxxj. q. iiij. c. Salomon. Salomon quippe īmoderato vsu atqꝫ assiduitate mulierum ad hoc vsqꝫ pductus est vt templū idolis fabricaret: et qui prius deo tēplum construxerat assiduitate libidinis ⁊ perfidie subtractus idolis construere templa nō timuit. Et de eo Hieronymꝰ ad Eustochiuꝫ inqt: Rex enī erat Salomon. aliū nō timebat qui disputauit a cedris libani vsqꝫ ad hysopū q̄ exit per parietē: a dño tn recessit: quia amator mulierū fuit. Nā vt habet. iij. Reg. xj. c. Auerterūt mulieres cor eius. Cūqꝫ iam esset senex deprauatū est p mulieres cor eius vt seq̄retur deos alienos: nec erat cor eiꝰ perfectum cū dño deo suo: sicut dauid patris eius: sed colebat Salomō Astharthem deam sidoniorꝫ: ⁊ Chamos deuꝫ moabitarum: et Moloch idolum ammonitarū. Edificauitqꝫ Salomō phanum Chamos deo et idolo Moab in monte qui est contra hierusalē: ⁊ Moloch idolo seruor Amon ⁊c. ibi. ¶ Sz hic occurrit dubium quomodo salomō dicatur senex quādo deprauatus fuerat per mulieres quia dicit Rabbi Salomon ꝙ erat tm̄ duodecim annorum quādo regnare cepit. Et in tertu biblie in fine capituli preallegati ꝺr ꝙ regnauit quadraginta annis. Ipse autē deprauatus fuit per mulieres ante mortem suā per ser annos vel circiter: quia edificauit post deprauationē templa idolor in quor edificatione fluxerunt plures anni. Et sic quādo fuit deprauatum cor eius nō videtur habuisse vltra xlvj. annos vel circiter. Et taliꝰ etate nullus ꝺr ꝓprie senex. Ad hoc respondet magister in historijs dicens: ꝙ Salomon regnauit octuaginta annis: et allegat Josephū hoc dicentē: Scriptura tn regni sui tacet annos quadraginta. sicut ꝺr de Saule. j. Reg. xiij. ꝙ duobus annis regnauit super israel scilicꝫ bene ⁊ innocenter: ⁊ tacentur decem ⁊ octo anni in quib⁹ male se habuit. Sz de dicto magistri historiarū parum est curandū qui contradicit sibypsi et etiā scripture: dic̄ enī ꝙ Salomō vndecim annor genuit Roboam. Et ꝙ Roboam mortuo patre fuit. xlj. anni. Et. iij. Reg. xiiij. c. dr: ꝙ. xlj. anni erat Roboā cum regnare cepisset. Et sic reuertitur primū dictum scilicꝫ ꝙ Salomon vixit tm̄. lij. annis. Si autē diceretur ꝙ Roboam regnauit viuente patre quadraginta annis: ita ꝙ principium regni sui computatur ab illo tpe quo pater suus incepit deprauari: sequitur ꝙ mortuo patre fuit. lxxxj. anni. qō est cōtra dictum magistri ⁊ etiam scripturā que. xij. c. iij. Regū dicit: ꝙ Hieroboas audita morte Salomonis reuersus est de egypto ⁊ venit cū alijs in sichem vbi congregatus fuit populus ad ꝓstituēdum Roboam regē. Erquo videtur ꝙ non regnauit viuente patre. Insup ꝺr de Roboam ꝙ derelicto cōsilio senum adhesit cōsilio iuuenū qui nutriti erāt cum eo. Erquo ptz ꝙ tunc Roboā erat adhuc iuuenis: qō nō pōt dici de hoc habente. lxxxj. annos. Ideo dicit Nicolaus de ly. ꝙ Salomon postq̄ quadraginta annis regnauerat mortuus est: ⁊ successit ei in regnū filius eius Roboā

De Salomone

habēs.xlj. annos sicut dicit scriptura. Sed qñ Salomō incepit regnare scriptura nō exprimit: sz tm̄ exprimit annos regni sui. Habuit ergo viginti vel plures annos in p̄ncipio regni sui. Et sic qñ mortuꝰ fuit sexaginta annos habuit ad minus. Et sic ꝯueniēter pōt dici ꝙ post q̄nquaginta ānos etatis sue deprauatus fuit ꝑ mulieres. Etiā tunc poterat dici senex: qꝛ ⁊ leuite completo anno quinquagesimo etatis sue seruire cessabāt in tabernaculo tanꝙ senex vt habet Leuit.ix.c. Sed Rabbi Salomō arguit ꝯtra.qꝛ.iij.c.iij. Reg. Salomon dixit in principio regni sui. Ego sum puer paruulus ignorās exitum et introitū meū. Ergo tūc erat duodecim annoꝝ. Respondet Nico.ꝙ v̄bū illud Salomonis intelligēdum est respectu tanti regiminis sibi impositi. Vñ Exo. xxxiij.dr̄ Josue filius. Non puer nō recedebat de tabernaculo. Et tñ tūc erat quadragītaduoꝝ annoꝝ. Preterea.ij. c.iij. Reg. dixit Dauid Salomoni. Vir sapiēs es. Vir aūt nō dr̄ ꝓprie nisi hñs ānos trigītavl' circit. Et si adhuc dicāt ꝙ Hiero. in epl'a ad vitalē presbyteruz videat dicere ꝙ Salomō vndecim annoꝝ genuit Roboā. ⁊ ꝙ duodecimo anno etatis sue accepit regnū. Dicēdum ꝙ Hiero. nō loq̄tur ibi assertiue. vt pz ex fine eiusdē epl'e. Hec de Salomone sufficiāt. Quid dicemꝰ de alijs luxuriosis ⁊ carnalibꝰ: nōne ipsi insaniūt nunc chorizando: nūc cātādo: nūc cōponēdo vestes: nūc caput eleuādo ad fenestras mulierculaꝝ: nūc vana ⁊ ociosa loquēdo: ⁊ hmōi. Que oīa aliquid aliud dixerim q̄ fatuitates ⁊ insanias falsas. Inuētus siq̄dē est aliquis nocturno tp̄e ꝑ lōgū spaciū sub quada fenestra stetisse ibiq̄ ꝯspexisse gattā quādā quā suā credebat amasiā: loquebat illi. ⁊ illa nō respondebat. Suspirabat: lāguebat: gemebat: ⁊ anxiebat. Tādē petrullā quādā ꝓiecit superꝰ: qua ꝑterritū animal mie mie clamās aufugit. O ꝑditio temporis: o deprauatio sensus: o cecitas fatue mentis. Quid dicā de illis mulieribus: stultis quas poete siue gētiles extollunt: eo ꝙ amore victe seipas interfecerunt. O fatua ⁊ libidinosa Medea: cur tibijp̄i mortē intulisti clamant poete tui ꝓpt amorē Jasonis q̄ te rapuit: qui te eduxit a patria: q̄ te decepit ⁊ dereliquit. O dānabilis amor qui ad tantam dementiā te ꝑduxit: vt vno momēto corpus simul ⁊ aīam interimeres. Et tu o Cleopatra egypti regina quāta scelera perpetrasti ꝓ amore Marci Antonij tui. Scribit nāq̄ Plutarchus invita eiusdē Marci Antonij ꝙ sepius in alexādria Marcus Antoniꝰ noctu famuloꝝ vestibꝰ indutus per vrbē ibat: domos popularium obsidebat: illudebatq̄ hoīes ⁊ reportabat qñq̄ verbera: sed ⁊ Cleopatra sequebat deferens ancille vestimēta. Et dū bellū nauale cōmitteret inter Marcū Antonium et Octauianū: Cleopatra affuit ibi in aurea puppi ⁊ purpureo velo. Et post multas fatuitates deuicto Antonio: ⁊ a seipso ꝑempto gladio: ex merore Cleopatra ꝓlapsa est in febrim. ⁊ tandē depulsis oībus preter duas sibi amicissimas mulieres ianuas claudi fecit: accepto q̄ aspide nudū sibi brachiū dedit: cuiꝰ morsu atq̄ veneno mortua est. O q̄libenter hec fatua exēpla a fatuis amatoribus audiunt: sed vere si cogitarent q̄ vana ⁊ transitoria: īmo ⁊ periculosa: atq̄ nociua sint anime ista. deū diligērent sup oīa: sicut sapiēter sanctissima illa Agnes dicebat qñ a filio p̄fecti qui eā diligebat tēporalia pollicebant. Discede a me pabulū mortis: fomes pctī nutrimētū facinoris: qꝛ iā ab alio amatore p̄uēta suz: q̄ lōge te nobilior est genere ⁊ dignitate: cuius mater v̄go est: cuius pater feminam nescit: cui angeli seruiūt: cuius pulchritudinē sol ⁊ luna mirant: cuius opes nunq̄ deficiūt. O si ꝯsiderarent ista muliercule leues nō ita de facili crederēt ruffianis: nec ita cito tāgerent ī corde ad aspectū cuiuscūq̄ speciosissimi aut formosissimi iu-

uenis. ¶ Scda ꝯditio īmunde luxurie dr̄ obduratio. Ex nullo siq̄dez pctō ita obdurant̄ corda multoꝝ sicut ex maledicta luxuria. Propter illā fiūt incātationes veneficia ⁊ diabolice artes. Vñ xxxij. q. iiij. c. in eo. d̄r: Pervitia luxurie maxime demones colunt̄. Propter illā legunt̄ libri in q̄bus blasphemat̄ et in vanū assumit̄ sanctissimū dei nomen. Hoc aūt tpe in domib⁹ nobiliū ⁊ dñoꝝ magnoꝝ ad instructionē ribaldā vt sic dicā ⁊ metricalē nobiliū filiaꝝ habent̄ soneti petrarche: ꝓpter luxuriā multi nō ꝯfitent̄. Alij v̄o ficte ꝯfitent̄: ⁊ celebrāt aut cōicant cū pctō mortali. Et vt omittā reliqua ꝓpter luxuriā multi heretici fiūt nō credētes infernū: negantes paradisum: ⁊ hmōi. Quinīmo pro maiori pte oēs hereses aut ortū habēt ad ipa luxuria aut terminant̄ ad illaz: sicut factū est dieb⁹ nr̄is in illis q̄ dicebant̄ del Bariletto: ⁊ in illis aīa simplici ⁊ in fraticellis de opiniōe quoꝝ pessimi mores ⁊ nefanda opa honesti⁹ tacent̄ q̄ referant̄. In clemētina etiā ad nostram. de hereticis. d̄r de begardis ⁊ beginis mulierib⁹ q̄ fuerūt in alemannia: ⁊ post multas hereses de q̄b⁹ ibidē fit mētio: dicebāt carnalē actū nō esse pctm̄. O v̄e deflēdū malū quo vexatur hūanū gen⁹. Paucissimi etem̄ sunt qui animose velint luxurie vitiū expugnare. ¶ Tertia ꝯditio execrāde luxurie d̄r scādalizatio. Sequunt̄ q̄ppe ex ipa scādala plurima ⁊ periculosissima. Amon ꝓpter violētiā. Thamar sororis sue ab Absalone fratre ī ꝯuiuio occisus est. sicut ptz. ij. Reg. xiij. Sichē ⁊ Emor cuz oī populo suo ꝓpter violētiā Dine filie iacob a filijs iacob occisi sunt ⁊ ī captiuitatem ducti Gen̄. xxxiiij. Semiramis regina post mortē viri ī libidine ex ardescēs a ꝓprio filio cognita ꝓpt̄ horrorē facinoris ab ipo tādem occisa est: ꝓut recitat Paulus Orosi⁹. Troia magna vt scribit Phrygi⁹ vates ꝓpter raptū Helene post bellū decēnale: in quo ex vtraq̄ parte tā troianoꝝ q̄ grecorū multa milia hominū gladio corruerūt: incēdio perijt: īterfect̄ Priamo ⁊ Hecuba regina alijsq̄ īnumerabilib⁹ mulierib⁹ atq̄ viris. Nos insup videmus q̄tidie odia rixas scādala dissēsiōes ⁊ homicidia q̄ nō nisi ꝓpt̄ luxuriā eueniūt. ¶ Qualiter deus acriter puniuit luxuriam per aquas diluuij ⁊ per incendiū ignis: ⁊ punit quotidie per temporalia flagella. Capl̄m. iij.

Tertiū mysteriū cōtēplādum de luxuria d̄r punitio. Punit nāq̄ de⁹ omp̄s acerrime luxuriam in hominib⁹: sicut patet in triplici punitione.

Prima generalis.
Scda specialis.
Tertia pestilētialis.

¶ Prima punitio gn̄alis fuit tpe diluuij: qn̄ excepto Noe ⁊ vxore sua: Sem: Cham: ⁊ Japhet cū vxorib⁹ suis q̄ saluati sunt in arca: ꝯsumpta est oīs caro que mouebat̄ sup terrā: non tm̄ hoīm: sed etiā exceptis illis aīalibus ⁊ volucribus q̄ introierūt in arcā: oīm volucrū: animātiū bestiaꝝ oīmq̄ reptiliū que repāt sup terrā: vniuersi hoīes et cūcta in q̄bus spiraculū vite est in terra mortua sunt. vt d̄r Gen̄. vij. O terribile iudiciū: o aspera vindicta ⁊ crudelis: q̄ seuit in tā innumerabilē multitudinē hoīm ⁊ aīaliū ac volucruz celi. Et dicit Nico. de lyra: q̄ īterfecta sunt animalia terre ⁊ aues celi: non aūt pisces: ad detestādū pctā hoīm q̄ facta fuerūt in terra ⁊ in aere: nō aūt in aq̄s. Que v̄o fuerint illa pctā facile ex scripturis colligi pōt. Dr̄ nāq̄ Gen̄. vj. Videntes filij dei filias hoīm q̄ essent pulchre acceperūt sibi vxores ex oībus quas elegerāt ⁊c. q̄ ponunt̄ ibi. Que exponēdo Nico. de lyra di. q̄ q̄rūdā opinio fuit vt p filios dei intelligerētur demones incubi q̄ dicunt̄ filij dei ꝓpter naturaz spūalē: isti ī specie hūana cōmiscuerūt se cū mulierib⁹: ⁊ inde nati sunt gigantes. Et ꝓpterea indignat⁹ deus inūdauit diluuiū. Sz hec expositio nō est rā-

nabilis q; diluuiū nō fuit ī penā demo nij: sed hoīm. Alij vo dixerūt sic Rabbi Salomon q filij dei accipiunt p filijs iudicū aut potentū: q̄ q̄ videbāt filias subditoꝝ pulchre ornari: t q̄n dabātur ad nuptias accedebāt ad ipas: eas cognoscendo carnal' anteq̄ mariti illas cognoscerent. Sz hic intellect⁹ deficit: q; vt dr in scriptura Gen. vj. Oīs caro corruperat viā suā sup terrā. Propterea dicit Nico. de lyra: q filij dei intelligunt illi q̄ fuerūt orti de Seth t ab eo descēderūt: q̄ a patre suo fuerūt instructi in cultu diuino. Per filias hoīm intelligūt mulieres descēdētes de Cayn q̄ erāt lubrice lasciue t dissolute. Et de illis p̄ceperat Seth de volūtate dei filijs suis vt nō ꝯherēt cū eis. Et ipi p̄cedēte tpe fecerūt ꝯtrū. Et post vsq; adeo hoīes facti sunt dissoluti quātū ad peccata fornicationis t adulterij ac ꝯ naturā, vt dicit Nico. de lyra t sctūs Methodi⁹ marty⁹. Aggrauabant autez hec petā: q; nō fiebāt ex passione tm̄: sed ex certa malicia t cū ꝑtinuatiōe t pseuerātia sine hoīm verecūdia t absq; dei timore. Propterea dr q multa malicia hoīm erat sup terrā: t q cūcta cogitatio cordis intēta erat ad malū oī tpe: t q illi potētes erāt a scl'o viri famosi. i. male fame q̄ gloriabant in malicia sua O inuincibilis manꝰ oī potēt; dei: o potētissimū brachiū: o insuperabilis dextera. Post fabricatā arcā t p̄nūciatū diluuiū post cētū annos cū illi pseuerarēt in iniq̄tate sua submersi sunt ī aq̄s Vidisses tūc repēte mutari celū: obscurari aerē: sonare vētos: tonare fulgura t nubes celi t catharactas apiri: t aq̄s abūdātissime fluere sup terrā. Vidisses attonitos cūctos tremētes atq; pallētes. Vidisses māducātes masticando ruminare t non posse cibū ꝑficere aut deglutire. Vidisses chorizātes t luxuriātes oēs pauore ꝑterritos. Audisses t post cōem eiulatū t clamores virox: mulierx: senū: iuuenū: t puloꝝ mortes expectātiū clamātiū t dicētiū: Heu heu vbe nobis. Ad q̄d deuenim⁹ vt peam⁹ ī aq̄s: O q̄d erat ispicere ide ad modicū illos ab aq̄s sublatos t ibi extinctos. In breui oēs pariꝫ deleti sunt: t ꝑꝓ luxuriā gramꝫ sic puniti. ¶ Scōa punitio fuit spālis: qn̄ indignat⁹ de⁹ Sodomā incēdio destruxit. Ut enim dr Gen. xix. Pluit dn̄s sup Sodomā t Gomorram sulphur t ignē de celo: t subuertit ciuitates t oēm circa regionem: vniuersos habitatores vrbiū t cūcta virētia terre. Scōz vo mgr̄m hist⁹ia⁹ spāl'r etiā punitū fuit luxurie vitiū ī sodomitz ī nocte natiuitatis xp̄i in q̄ oēs subita morte pierūt. Vñ Viero. sup illud Esa. ix. Habitātib⁹ ī regiōe vmbre mortis lux orta est eis. ait: Lux illa oēs istoviticio laborātes extīnit: ne natura quā sūpserat tāta īmūdicia fedaret. ¶ Tertia ꝓditio dr pestilētial'. Ut em̄ colligit ex glo. i. c. flagitia. xxxj. q. vij. Et ī aut. Ut nō luxurietꝫ ꝯ naturā. pctm̄ luxurie t ꝑcipue sodomie tēpestates t pestilētia inducit Et reuera ob nullā aliā cām credo tpibus istis tā crebro italiā peste fore vexatā nisi ꝓꝓ luxuriā t marie sodomiā. O horrēdū facin⁹: o fetidissimū malū: o execrādū flagitiū q̄ pueri fetī sūt meretricule: t vbi rōne eratz tenere iueniri dz puritas t īnocētia: iā reph̄ēdēda t obiurgāda se offert turpitudo ignominiosissime sodomie. Ut g̃ deū h̄eamus beniuolū nobisq; semp ꝓpitiū mūdicie t puritatiꝫ acem⁹: abhorreamusq; t euitem⁹ dānatissima pctā luxurie. Sic q; merito obtīebim⁹ ī hac vita dei gratiā t ī futuro sempiternā gl'iam: ī q̄ regnat xp̄s dei filiꝰ cū patre t spiritusctō per cuncta semper secula. Amen.

¶ Dñica remissere post p̄dictā de execrādo petō adulterij q̄ macl'ata est magna p̄turbatiꝰ ꝓiugatoꝝ. Ser. xxxj.

HEc em̄ est volūtas dei sctificatio vr̄a vt abstineatz vos a fornicatiōe. Itez vbi. s. Lōquerebatur dolens Viere. c. xxiij. et dicebat: Lon-

tritū est cor meū in medio mei: ⁊ contremuerūt oīa ossa mea. Factus sum quasi vir ebrius et quasi hō madidus a vino a facie dñi ⁊ a facie verboꝝ sanctoꝝ eiꝰ: qꝛ adulterijs repleta est terra. Qđ ꝓfecto verificari pōt tpe isto quo matrimonia quasi ꝓ maiori parte ab adulteris siue viris siue mulieribꝰ polluta sunt et fedata. Quapropter in hoc sermone cōtra adulteros aliqua declarabimus: vt intelligāt ipsi miserabilē statū et dānabilē cōditionē in quibus sese reperiūt.

¶ De adulterio igit̄ tractaturi tria principalia mysteria per ordinē ꝓponimus declarāda ⁊ annotāda: videlꝫ

Primū dicit̄ diffinitio.
Scđm abominatio.
Tertium punitio.

¶ Quid sit adulteriū ⁊ qūo sumit̄ multipliciter ⁊ qualiter multi credunt se in statu esse matrimonij q̄ sunt potiꝰ adulteri q̄ cōiugati. Cap̄m. j.

Primū mysteriuꝫ de adulterio notandum đr diffinitio. In quo q̄d est adulteriū declaremus. Et dñs Hostiē. in summa sua li. v. ti. de adulterijs. ait: Adulteriū est alieni thori violatio vel ꝓprij deturpatio. Que v̄ba sumi possunt ex his que dicūtur. xxxvj. q. j. c. lex illa. §. cū ergo. Pro quoꝝ verborum pleniori intelligētia notandum ꝙ adulterium potest sumi tripliciter, Et hoc triplici ratione.

Primo improprie.
Secundo proprie.
Tertio proprijssime.

¶ Primo sumitur adulteriū improprie inter virum ⁊ vxorem.

Primo rōne cōtrariationis.
Scđo rōne inordinationis.
Tertio rōne modificationis.

¶ Primo đr adulteriū inter virū ⁊ vxorē rōne ꝯriationis: qñ sunt inter eos impedimēta ꝯria ꝓpter que mr̄imoniū stare nō pōt. Et primū impedimētū est votū solēne. Post qđ si q̄s ꝯheret esset excōicatus qñ faceret illud sciēter et mr̄imoniū nullū esset. vt in cle. eos. de cōsan. ⁊ affi. Secus autē de mr̄imonio cōtracto post votū cōtinētie simpler. Nā vt dicit Rich. in. iiij. dist. xxxviij. Qui ꝯhit post votū simplex cōtinentie peccat mortalr̄ ꝯhēdo ⁊ etiā cōsummādo: tñ mr̄imoniū tenet. Qūo aūt solēnizet̄ votū: et q̄d sit votū simplex aut solēne: specialius dicā in sermone de votis. ¶ Scđm impedimētū est ordo sacer. de q̄ nota ꝑm Rich. vbi. s̄. ꝙ ordines minores nō impediūt mr̄imoniū ꝯhendū nec dirimūt ꝯtractū nec impediūt vsum ipsiꝰ mr̄imonij nisi ꝯhentes essent religiosi ꝓfessi tacite vel exp̄sse. Et licꝫ cōtrahens cū vnica ⁊ v̄gine clericꝰ in minoribꝰ retineat priuilegiū clericale si vestes ⁊ tōsuram deferat clericales. ex̄ de cleri. cōiu. lib. vj. c. j. Nō tñ retinet bñficiū ecclesiasticum nec pōt recipere. Ordines autez maiores. s. subdiaconatꝰ: diaconatꝰ: ⁊ p̄sbyteratꝰ: siue sacerdotiū impediūt mr̄imoniū ꝯhēdū ⁊ dirimūt ꝯctū: qꝛ mr̄imoniū nullū est: sicut pꝫ. xxxij. di. c. si quis eoꝝ. ⁊. c. erubescāt. Rō est: qꝛ sic ordinatꝰ in sacris tenet̄ seruare ꝯtinētiā eo ꝙ ordo sacer: loquēdo de ordine maiori hꝫ implicitum votum solēne ex cōstitutione eccl̄ie. Vñ Petrꝰ de palude in. iiij. dis. xxxvij. dicit: ꝙ etiā si q̄s ante annos discretionis ordinaretur in sacris: ꝙ talis obligat̄ ad ꝯtinētiā ex statuto eccl̄ie: lꝫ nō voto suo Johā. v̄o and. in nouella dicit: ꝙ greco cui licitū est vti ꝯcto illicitū est i sacris ꝯstituto ꝯhere. Vñ ista est differētia inter ꝯstitutos in sacris eccl̄ie occidētalis ⁊ eccl̄ie oriētalis. Nā primis nō licet vti ꝯcto ante susceptū ordinē: scđis v̄o licet. Et q̄ ꝯhit i sacris est excōicatꝰ. in. d. cle. eos. ex̄ de cōsan. ⁊ affini. Sciēduꝫ tñ ꝙ q̄uis ordo sacer p̄cedēs ꝯctum mr̄imoniū dirimat illud: si tñ ordo sequit̄: contractū mr̄imonium nō dirimit: vt in extrauagāte Joh. xxij. Et si sciēte vxore ⁊ assentiēte ordinatꝰ est in sacris tenetur ad cōtinētiā vterq̄: ita ꝙ etiā post mortem viri nō pōt ꝯhere. Intelligit̄ em̄ tacite cū viro cōfessa ꝯtinentiā. Si autē

ordinat⁹ est vxore inuita vel sciēte factū sed ius ignorāte ipso tñ sciēte ius: dz cogi per iudicē ad ingressum religionis si nondū est cōsummatū mrimoniū: vt sic illa possit cū alio ꝺhere. Et si ad hoc cogi nō pōt vel ꝺsummatū est mrimoniū dz exutus būficio clericali restitui vxori etiā si esset epūs: immo ⁊ papa. Et intelligit si vxor eū petit. Ipse tñ exigere non pōt debitū si reddere tenet. hec Tho. et Petr⁹ de palude in. iiij. vbi. ū. ¶ Tertiū impedimētū est machinatio mortis: qñ aliqs machinat in mortē viri alicui⁹ vt possit cū vxore ei⁹ cōtrahere: aut aliqua machinaret in mortez vxoris alicui⁹ vt virū ei⁹ acciperet si mors fuerit subsecuta: ⁊ si sic machinantes ꝺxerint: mrimoniū nullū est. Et tales sunt separādi: qz sunt in adulterio siue fornicatiōe: vt nota. xxxj. q. j. c. si qs viuēte marito. Et lz Rich. teneat hoc esse verū cū inter eos pcessit adulteriū dū primū cōstabat cōiugium. Tñ Inno. ⁊ Host. tenēt ꝙ sola machinatio cū effectu dirimit tā ꝺctum ꝙ ꝺhendū. Rō aūt est ne adulteri propter adulteratum amorē essent pni ad interficiēdos maritos earū vt eas habērēt vxores. ⁊ ecōuerso. Tñ si adulter interficit virū adulterē nō hac intentione vt habeat ipsam vxorē: sed ex alia causa ⁊ occasione: ⁊ postea cōtrahat cū ea matrimoniū tenet. vt ex de cōuer. infi. in. c. laudabile. Et ex de eo qui du. in matri. quā pol. p adul. c. sup hoc. in glo. Vxor etiā pcurans maritū interfici p infidelem cuz quo adulterata est q̄ post hoc p eius studiū ad fidē cōuertit: nō pōt cuz illo ꝺhere. Et si postea cōtrahat dirimēdum est matrimoniū: qz vt dicit Rich. xxxv. di. iij. tale damnū tali lucro eccl̄ia recōpēsare nō vult. ex de cōuer. infi. c. laudabile. Sed quo dicemus de Dauid qui cōmisit adulteriū cū Bersabea: ⁊ postea machinatus est mortē viro ei⁹: ⁊ duxit eā in vxorē. vt habet. ij. Reg. xi. Ad qō respondeo ꝑm illud qō scribitur xxxj. q. j. c. si qua vidua. §. sed obiicitur. ꝙ in veteri testō multa permittebātur ꝓpter infirmitatē: que in euāgelij perfectiōe eliminata sunt. ¶ Quartū impedimētū est adulteriū. Ut enī dicit Rich. si adulter dat fidē adultere viuēte marito de cōtrahēdo cū ipsa sciēs ipsam habere maritū tpe quo cōtrahit cū ea vel dat sibi fidē de cōtrahēdo post ei⁹ mortem: nō poterit eā ducere in vxorē. Et si post mortē mariti eam de facto duxerit separādi sunt: sicut nota. xxxj. q. j. c. relatum. ⁊ ex de eo q̄ duxe. in matri. quam pol. per adul. c. si qs vxorē. Huius ratio est ne adulter vel adultera proni essent ad interficiendum maritu⁹ adultere vt postea possent matrimonialiter copulari. Si aūt adulter ignorat illā habere virū pōt cū ipsa ꝺhere post mortē mariti. Sic est de muliere contrahente cū viro quē ignorabat vxorē habere. ex de eo q̄ duxe. in matri. quā pol. per adulte. c. veniens. Tamē si vir dat mulieri fidez de cōtrahendo viuēte illius marito quam nec ante nec post cognouit viuente suo marito: si post illi⁹ mortē duxerit illā in vxorē nō sunt separādi. ex de eo qui du. in ma. quā pol. p adul. c. si qs. ¶ Quintū impedimentū est aliud matrimoniū qñ scilz quis haberet vxorem ⁊ sumeret aliam. Et nota diligēter ꝙ illa aut scit istū habere vxorē: aut nō: si bene cōtrahit cū ipso: ⁊ scit illū habere vxorem nō pōt stare matrimonium: etiā si mortua prima vxore de nouo cōtrahat. Et idem iudiciū est si nesciuit qñ cōtraxit: si post ea ipsa prima vxore illius adhuc viuēte sciuit: ⁊ pmisit se cognosci ab eo cū quo de facto cōtraxerat. Si vo ab initio qñ contraxit nescuit illum habere vxorē ⁊ semp stetit in ista nescietia vsqz ad mortem vxoris illi⁹: sed post mortē eius scit est in potestate illi⁹ ignorātis matrimoniū ratificare vel diuortium petere. Ita tñ ꝙ si postꝙ sciuit se permisit cognosci: non poterit diuortiū petere. ex de eo q̄ du. in matri. quā pol. per adul. c. j. ⁊ c. veniēs. ⁊ de cōiugio seruorum. c. propositi. ⁊ xxxiij. q. ij. c. si virgo. Als poterit petere si vult. Et qō dictū est de viro

ducēte secundā vxorez: idē intelligit de
muliere ducēte secūdū maritū. Si aūt
inde mortua prima vxore vir nō cogno-
scat istā adulterā secūdā carnaliter que
secū ignoranter cōtraxerat: sed ipse du-
cat tertiā: ſm Hosti. debet remanere cū
tertia: q̄zuis etiā postea cognoscat secū-
dam: qr prima viuēte cōsensus habitus
cū secūda nullus fuit: ⁊ sic nō impediuit
cōsensum tertie. Quinetiā si post mortē
prime cognouit carnaliter secundā que
fuit ignorās istū habere vxorem: ⁊ nunc
etiā ignorās est: ⁊ ipse vir cōtrahat cum
tertia: adhuc remanebit cū tertia. Dicit
aūt mulier ſm Hostiē. Inscia qn̄ habet
iustā cām ignorādi: vt qr vir de remotis
veniēs: asserebat se nō habere vxorem.
ex̄ de spō. c. cū ad publicū. Jō aūt inscia
nō cōmittit adulteriū: qr nō cōmittitur
sine dolo. vt pz. xxxiiij. q. ij. c. cū in lectū.
¶ Sextū impedimētū est affinitas, que
ſm Ray. est ꝓximitas personarū ex car
nali copula ꝓueniēs om̄i carēs parēte-
la. Cōtrahit aūt nō solū ꝑ copulā cōiu-
galē: sed etiā ꝑ copulā fornicariā: vt no-
tatur. xxxv. q. iij. c. nec eam. Et ex̄ de eo q̄
cognouit cōsanguineā vxoris sue. c. di-
scretionē. Hec affinitas operat ꝙ oēs
consanguinei vxoris petri sunt sibi affi-
nes in eodē gradu in q̄ sunt consangui
nei vxoris. Silr oēs cōsanguinei petri
sunt affines vxoris sue in eodem gradu
in quo sunt sibi consanguinei. Et qd̄ d̄r
de vxore idē intelligas de quacūq; mu-
liere carnaliter cognita. Sed cōsangui
nei petri nō sunt affines cōsanguineis
vxoris sue: nec inter eos ꝓhibet matri-
moniū. ex̄ de consan. ⁊ affi. c. sup eo. Uñ
germani possunt ꝯhere cū duabus mu
lierib⁹ germanis. Et pater ⁊ filius pos-
sunt ꝯhere cum matre ⁊ filia. Et relicta
viri qui fuit german⁹ vxoris mee vxore
mea mortua pōt esse vxor mea. Qui er-
go cōtrahit sciēter in aliquo gradu affi
nitatis vsq; ad quartū gradū est excōi-
catus. vt hr̄ de consan. ⁊ affi. in cle. eos.
¶ Septimū impedimētuz est cognatio
siue naturalis que d̄r cōsanguinitas: si-
ue spūalis que d̄r cōpaternitas: ⁊ lega-
lis que d̄r adoptio vel arrogatio. Que-
libet hoꝝ impedit ⁊ dirimit mr̄imoniū.
Qualiter autē id fiat: qr longū esset hic
ponere: ⁊ que sint alia matrimoniū im-
pediētia: derelinquo ꝑticulariter expli-
cāda audiētib⁹ cōfessiones: qui si periti
sunt vt decet: non debēt talia ignorare.
¶ Scd̄o sumit adulteriū impropriē rō-
ne inordinationis: qñ scilz inter virū et
vxorē inordinat⁹ est amor ⁊ adulterin⁹:
de q̄ sic loquit Hiero. xxxij. q. iiij. c. origo.
di. Origo q̄dē amoris erat honesta: sed
magnitudo deformis. vñ ⁊ Sextus py-
thagoricus in sentētijs ait: Adulter est
in suā vxorē amator ardētior. In aliena
q̄ppe vxore oīs amator turpis est: i sua
nimius. Sapiēs dz iudicio amare cōiu-
gē nō affectu. s. libidinis: nō regnet i eo
voluptatis impet⁹: nec ꝑceps ferat ad
coitū. Nihil est fedius q̄ vxorez amare
quasi adulterā. hec ille. Pōt autē amor
viri ad vxorē ⁊ ecōtra turpis ⁊ adulteri-
nus vocari: aut rōne intētionis: aut ra-
tione modi. Rōne intētionis fit turpis
cū q̄s cognoscēdo vxorē suā mēte ⁊ co-
gitatione exit terminos mr̄imonij aliaz
cogitādo ⁊ appetēdo vel ita ꝙ vellet fa-
cere etiā si nō esset sua vxor. Uñ Boñ. in
iiij. di. xxxj. dicit: ꝙ si q̄s cognoscit vxo-
rē ꝓpter delectationē finalē: aut moue-
tur i delectationē tāto impetu vt cogno-
scat vxorē tanq̄ meretricē. hoc est si ita
cognoscit ac si nō esset vxor: qr tūc ponit
delectationē finē vltimū. sec⁹ aūt si vult
in ea delectari qr vxor: ita ꝙ nullo mō
eā cognosceret si vxor nō esset: qr tūc nō
est oīmoda inordinatio tūc est pctm̄ ve-
niale: qr excusat ꝑ bonū matrimonij vt
nō sit mortale. Concordat Rich. in. iiij.
di. xxxj. Rōne etiā modi amor d̄r turpis
qñ cōiuges moduz ⁊ regulā honestatis
excedūt vel pretermittūt. Quo pñt hec
turpia absq; verecūdia narrari? Quot
inter plerosq; fiūt illiciti tact⁹: quot be-
stiales: quot solacia inhonesta: quot ne-
fandissima scelera? Bonū est certe edifi-
care domū ad habitādū: sed incōueniēs

videt vt in fundamento ponat tectū. et ecōuerso. O cōiuges adulteri: quot crimina: quot scelera ꝑpetratis? Nō expedit illa clare loqui. Jō Amb. in lib. de patriarchis: ⁊ notat. xxxij. q. iiij. c. nemo. ait: Grauiꝰ est crimē vbi celebrati cōiugij iura temerant ⁊ vxoris pudor soluitur. hec ibi. Tales aūt adulterini amoris sunt signa cū vir plus q̄ꝫ dz ad vanitates aperit manū: cū eam vanis oculis aspicit inhonestisq; ꝟbis alloquit: cuz ꝓpter eā parētes despicit: ⁊ eā ociosam in domo esse non curat. ¶ Tertio sumit adulteriū improprie inter virū et vxorē rōne modificationis: qñ cōiuges ⁊ contrahēdo ⁊ cōsummādo mr̄imoniū modū ⁊ regulā honestatis excedūt aut pretermittūt. Pro q̄bus dixit angelus Tobie: qñ timebat Sarā accipere in vxorē eo ꝙ tradita fuerat successiue septē viris ⁊ demoniū occiderat illos: vt dr̄ Tobie. vj. Audi me ⁊ ostēdā tibi q̄ sunt q̄bꝰ pōt p̄ualere demoniū. Jn eos q̄ ꝯiugia ita suscipiūt: vt deum a se ⁊ a sua mēte excludāt: ⁊ sue libidini ita vacent sicut equus ⁊ mulus q̄bꝰ nō est intellectꝰ: hz potestatē demoniū. Tu autē cū acceperis vxorē ingressus cubiculū ꝑ tres dies cōtinēs esto ab ea: ⁊ nihil aliud nisi orationibꝰ vacabis cū ea. Hinc Petrus de palude in. iiij. ait: ꝙ cōtrahētes in pctō mortali si ꝯhant ꝑ ꝟba de p̄senti peccāt mortaliter nisi ꝯfiteant. Q: vt Aug. dicit: Sacramēta talia fiūt vnicuiq; cum quali cōscientia accedit ad ea. Et vt idē dicit: Jn om̄i susceptiōe sacramēti post baptismū necessaria est vnicuiq; cōfessio si credit se peccasse. Jō rep̄hēsibiles sunt q̄ sine vllo timore dei: sine vlla deuotione matrimonia cōtrahūt. Magis aūt reprehēsibiles q̄ post cōtractum matrimoniū ea exercēt q̄ exercere nō licet. Nec expedit talia clare loqui. Qui hz aures audiēdi audiat. hinc Amb. in li. de patriarchis ait: Grauiꝰ est crimē ⁊c. vbi. s. ¶ Scdo pōt sumi adulteriū proprie: cū scz aliquis vxoratus accedit ad aliquā personā solutā: vel aliqua coniugata miscet se aliquo libero et soluto. Sed vt in pluribꝰ plus in hoc deficiūt viri q̄ꝫ vxores. Et tñ quidam adeo fatui sunt vt existimēt viris ad peccatum nō imputari si sic adulterent. Cōtra q̄s est dictū Jnno. pape. xxxij. q. v. in. c. xp̄iana Xp̄iana religio adulteriū ī vtroq; sexu pari rōne cōdēnat. Et de hoc Hiero. ad Oceanū ait: Qd nō licet feminis: eque nō licet viris: ⁊ eadē seruitus pari rōne censet. Et Amb. xxxij. q. iiij. c. nemo. Nec viro licet qd mulieri non licet: ⁊ eadē a viro que ab vxore debet castimonia. Et Aug. xxxij. q. vj. c. si dicturi. Si dicturi estis vxoribꝰ vestris seruate vos. Quales vultis eas inuenire: tales ⁊ ipse vos inueniāt. Quis viuēs est qui non velit castam ducere vxorem. Et si accepturus es virginem: quis nō intactā desideret. Jntactam queris: intactus esto: puram queris purus esto. Nō enim illa potest si tu nō potes. Sed his ratio addi pōt: qr ꝟm apl'm. j. Cor. vij. Mulier sui corporis potestatez nō habet: sed vir. Similiter autem et vir sui corporis potestatem non habet: sed mulier. ¶ Sed arguunt multi de pluribus veteris testamenti qui habuerunt concubinas: vt Abraam ⁊ Jacob. Abraam em̄ habuit filium de ancilla: vt dicit Gen. xvj. ⁊ Gal. iiij. ⁊ Jacob habuit duas vxores ⁊ duas cōcubinas: ⁊ tamen non fuit illis imputatū ad peccatū. Respōdet Bona. distin. xxxiij. iiij. lib. ꝙ illud factū est ex dispēsatione diuina que conueniens fuit propter quattuor.

Primo propter cōgruitatem.
Scdo ꝓpter necessitatem.
Tertio propter vtilitatem.
Quarto ꝓpter honestatem.

¶ Primo ꝓpter cōgruitatē. Congruuz quidē fuit: qm̄ tēpus illud erat figure: ⁊ qr xp̄s generare debebat liberos et filios ꝑ baptismū in ecclesia catholica et in hereticis diuerticulis. Jdeo in figura debuit precedere generatio ex libera et ancilla. Et rursus quoniam inter illos qui ab hereticis baptizantur quidā he-

resim sequunt̄: q̄dā ad eccl'iam reuertū
tur. Jō vtriusq; figura p̄cessit. Primi ī
hismaele de q̄ dictū ē Gen̄.xxj. Eijce an
cillā ⁊ filiū ei⁹. Scd̄i in ancillis Jacob:
quarū filij sunt inter liberos cōputati.
vt habet̄ ab Aug̃.ī li.de baptismo par
uuloꝝ ⁊ ab eodem sup̄ Joh̄. ⁊ notatur
xxxij.q.iiij.c.recurrat. ¶ Scd̄o fuit cō-
ueniēs dispēsatio illa ꝓpter necessita-
tē. Pauci nāq; erāt deum colētes: ⁊ ne
cultus diuinus p̄iret necesse fuit vt fi-
lios multiplicarent: ⁊ ꝯtigit ꝙ vxores
steriles habebāt. Jō necesse erat ipsos
pl'es habere: vel vxores: vel ꝯcubinas.
¶ Tertio fuit illa dispēsatio cōueniēs
propter vtilitatē: q; filij erudiebant̄ a
parētib⁹ ⁊ vt plurimū mores patrū ser
uabāt. Et iō quāto plures tāto dei cul-
tus celebrior. ¶ Quarto fuit ꝯueniens
ꝓpter honestatē: q; non affectu libidi-
noso: sed casto. nō affectu adulteri: sed
mariti ꝯcubinas cognoscebant. Unde
Amb̄.in li.de patriarchis. de Abraam
ait: Nō ardore aliquo vage succēsus li-
bidinis: nō petulātis forme capt⁹ deco
re ancille ꝯtuberniū posthabuit thoꝝ:
sed studio q̄rēde posteritatis ⁊ ꝓpagā
de sobolis. Ad idē ē.c.obijciunt̄.xxxij.
q.iiij. Nō sunt itaq; antiq̄ patres ī hoc
imitandi qm̄ alia fuit illius tp̄is ꝙ nr̄i
ꝯditio. Reperiunt̄ tm̄ ⁊ nūc plerique ad-
ulteri pctm̄ excusare volētes ꝓpter vxo
rū sterilitatē ⁊ appetitū habēdi filios.
Contra q̄s Aug̃.xxxij.q.iiij.c. Sic.ait:
Sic nō sunt faciēda adulteria etiā vo-
luntate filios generādi: quēadmodum
nec furta faciēda etiā volūtate pascen
di pauperes sctōs. Et idē.xxxij.q.v.c.si
quis. Si q̄s vxorē habeat sterilez: siue
corpore deformē: siue mēbris debilem:
vel cecā: vel claudē: vel surdā: vel si q̄d
aliud siue morbis: siue laboribus: dolo
ribusq; ꝯfectā: ⁊ quicq̄d excepta forni-
cationis causa cogitari pōt vehemēter
horribile pro fide societateq; sustineat
hec ille. Malū ergo est ⁊ reprehēsibile
si vxorē q̄s relinquat ob eius sterilitatē
vel īfirmitatē vel deformitatē. ⁊ alteri
adhereat. Sed pessimū est ⁊ iniquuz si
pulchrā vxorē: si fecūdā: si bene natā: si
moribus decorā: si virū amatē: ipe con
tēnat ꝓ quacūq; alia p̄sona. Audi q̄so
o vir infatuate q̄d ad te sapiēs loquit̄
Prouer.v. Letare inq̄t cū muliere ado
lescentie tue.i. cum vxore. Et Eccl'i.vii.
Noli discedere a muliere sensata ⁊ bo-
na quā sortitus es in timore dn̄i. Gra-
tia em̄ verecundie eius sup̄ aurū. Vidi
ego plures venerabiles: honestas: pu-
dicas: formosas: māsuetas: benignasq;
vxores ab ingratis maritis derelictas:
ipsosq; amatores factos turpissimarū
meretricū. O proditores viri: o demen-
tes ⁊ stulti: nōne vxores vestre corona
sunt capitis vestri. Nullū vtiq; ornamē
tum tp̄ale pōt esse in domo: qd̄ vxori bo
ne cōparet̄. Nō vasa argētea: nō aurea:
nō eburnei lecti: nō late porticus: nō re-
gis aule: non alia queq; decora. Nā eia
ista sunt quasi stelle ⁊ luna ī domo sua:
Sed v̄tuosa cōiunx est quasi sol. Unde
Eccl'i.xxvj.d̄r: Sicut sol oriēs mundo: sic
mulieris bone species in ornamētū do-
mus sue. Ipsa est que data est in adiu-
toriū viro: nō cōcubina. Cōsidera nāq;
mulieris bone in cūctis diligētem solet
tiam. Hec em̄ blada ⁊ frumēta ordinat
⁊ gubernat: tuet̄ oleū: salsas carnes in
domo esse ꝓcurat: pānos laneos ne a ti
neis corrodant̄ vētilat. Lineos q̄s ꝓ ne
cessitate ꝓcurat ⁊ lauat: dissipata ⁊ q̄n
consumpta resarcit: peruigiles oculos:
mentēq; prudentē ad oēm substātiā do
mus h3. Colūna viri ⁊ filioꝝ est. Si ma
ritus lāguet cū infirmo infirmat̄: cibus
pre dolore nō sumit somni oblita quie
scere nescit. Erudit filios ⁊ omnē fami-
liam in timore dei: ⁊ bonis moribus in-
struit. Sed quid cōcubina facit. Verba
certe loquit̄ blāda sed venenosa: fingit
se plus amare q̄ꝫ amet: nūc mesta facit:
nūc leta. Aliquid semp̄ querit. Si in do
mo eius vxore absente ingredit̄: quicq̄d
pōt rapere rapit. Si sibi in amicitie et
fidelitatis signū aliquid adulter seruā-
dum tradiderit: aut perdidisse se mētio

tur: aut ꝓcacissima importunitate verborũ ad se arripiet. Euacuat bursaz: denigrat famã: ⁊ ad peccatum ligat aĩam amatoris. Hinc est ꝙ sapiẽs Prouerb. v. c. ait: Ne intẽderis fallacie mulieris. Fauꝰ em̃ distillãs labia meretricis: ⁊ nitidius oleo guttur eius. Nouissima autem eius amara quasi absinthiũ: et lingua eius acuta quasi gladius biceps. Pedes eiꝰ descendũt in mortẽ: ⁊ ad inferos gressus eius penetrãt. Per semitam vite nõ ambulãt: vagi sunt gressus eius ⁊ inuestigabiles. Nũc ergo fili audi me: ⁊ ne recedas a ꝟbis oris mei. Lõge fac ab ea viam tuam: ⁊ ne appropinques foribus domus eius. hec ille. Docet itaq; sapiẽs qualiter vnusquisq; cognoscere dz mulieris fornicarie fraudez ⁊ dolũ. Sed vhe mũdo a scãdalis: qꝛ viri pleriq; his scelestiora nefandioraq; cõmittũt. Hi sunt qui ꝓpter pueros ⁊ masculos abhorrẽt vxores. O pessimuz: o dãnatissimũ genꝰ hominũ. Quid turpius? quid abominabiliꝰ? quidve fetidius dici põt audiri vel cogitari. Tales siquidez sunt ꝓpter quos venit ira dei in filios diffidentie. ¶ Tertio põt sumi adulteriũ ꝓprijssime: cũ scz cõiugatus accedit ad ꝯiugatã: qđ pctm̃ est grauissimum ꝟm Tho. ij. ij. q. cliij. eo ꝙ fit iniuria tã ꝓprie vxori q̃ etiã viro adultere. ¶ Qꝛ abominãdũ est adulteriũ eo ꝙ cõtrariat̃ bono mr̃imonij ⁊ inducit scãdala multa ⁊ implicat adulteros multis laqueis. Cap̃. ij.

Secundũ mysteriũ cõtẽplãdũ de adulterio đꝛ abominatio. Abominãdum quidẽ fugiendũq; ⁊ detestandũ est adulterij malum maxime ꝓpter tria.

Primo ꝓpter cõtrariationẽ.
Scđo ꝓpter scandalizationẽ.
Tertio ꝓpter implicationẽ.

¶ Primo ꝓpter cõtrariationẽ: qꝛ cõtrariat̃ oĩ bono mr̃imonij. Scđm em̃ Augu. in li. de bono cõiugali. ⁊ no. xxvij. q. ij. c. oẽ. Tria bona inueniunt̃ in mr̃imonio. s. fides: ꝓles: ⁊ sacr̃z. Quoꝝ sufficiẽtia ꝟm Astesanũ in sum. lib. viij. ti. ix. sumi põt a cã instituẽte vel efficiẽte. Naz vno mõ mr̃imoniũ est a dictamine nature: vt. s. vir cohereat cũ muliere ad nature cõseruationẽ: ⁊ sic est bonuz ꝓlis. Alio mõ a dictamine rõnis recte: scz vt vir cohereat cũ vxore sua nõ cũ aliena: ⁊ sic est bonuz fidei. Tertio a dictamine gr̃e ⁊ signatur vnio diuine nature ⁊ humane: ⁊ sic est bonũ sacr̃i. Adulteriũ ergo ꝯriat̃ bono fidei: qꝛ ꝑ illud frãgit̃ fides q̃ q̃dẽ in hoc attẽdit̃ ꝙ vir cũ alia: nec mulier cũ alio cõmisceat̃: ad quã fidẽ se mutuo obligãt corde: ore: ⁊ opere. Corde cũ a viro anulus imponit̃ digito vxoris. Vñ Isido. xxx. q. v. c. femine. ait: In primis anulus a spõso spõse datur. Fit nimirũ ꝓpter mutue dilectionis signũ. Vel ꝓpter id magis vt pignore eorũ corda iungant̃. Vñ ⁊ quarto digito anulus inserit̃: iõ ꝙ in eo vena q̃dã vt fert̃ sanguinis ad cor vsq; ꝑueniat. hec ibi. Ore se obligãt: qꝛ ore vel signo capitis vbi est os exprimit̃ cordis cõsensus. Ope se obligãt cũ sibi mutuo ꝯsentiũt in copulã carnalẽ exquo inter eos constans dz esse fides cordis: oris: ⁊ opis ꝯ qđ facit adulteriũ. Cõtrariat̃ etiã adulteriũ bono ꝓlis. Nã sollicitudo naturalis est pr̃is: vt de ꝓle sua certitudinẽ habeat. Sed ꝑ adulteriuz talis certitudo haberi nõ põt. Et multa ex hoc mala ꝓlẽ subsequunt̃: vt dictuz est in p̃cedenti sermone. Cõtrariat̃ adhuc tertio adulteriũ bono sacr̃i: qꝛ mr̃imonium significat despõsationẽ xp̃i cũ eccl̃ia quã nũq̃ dimisit. Sed ꝑ adulteriũ vxor dimittit̃ eo ꝙ apl̃s Eph̃. v. ait: Viri diligite vxores vr̃as sicut ⁊ xp̃s ecclesiam. ¶ Scđo abominandũ est adulteriũ ꝓpter scandalizationẽ. Inducit siquidẽ ad multa periculosissima scãdala adulterantes: e quibus vnũ referã. Retulit mihi q̃dam frater fidedignꝰ: ꝙ ĩ ciuitate assisij fuit q̃dã adultera q̃ vt suũ amatorẽ in virũ posset habere ordinauit cuz eo vt maritum interficeret, Et sero quodam cum

vir istius domū īgrederet ab vxore sua statim capit ⁊ stricte amplexās illū tādiu tenuit donec adulter q̄ latebat ibi eriēs cū securi pcussit caput ei⁹ ⁊ occidit. Quo facto clam sepelierūt corp⁹ in domo quadā vetusta. Mane autē surgēs mulier visitauit eccl'ias asserēs virū suū nocte recessisse a domo ⁊ versus sanctū Jacobū de galicia iter arripuisse. Mirabant sui: hoc audiētes tā mr̄ q̄ reliq̄ quō nihil retulisset de pegrinatiōe sua. Elapsis aūt q̄busdā dieb⁹ mulier hec viricida in domo sua plorando eiulare cepit. Heu vir mi dilecte heu me infelicē ⁊ miserā. Ad quā puenientes vicini cām petierunt meroris sui. Que rn̄dit q̄ vir su⁹ mortu⁹ erat ī via: q: sic pceperat a quodam pegrino q̄ de sancto Jacobo reuertebat: sibi tn̄ incognito. Qd cū puenisset ad aures parētū viri: statim suspicari ceperūt de malicia mulieris. Ad q̄ etiā vehementius mouebant ppter nimiā adulteri sui familiaritatē cū illa. Recurrētes aūt ad officiales indicauerūt factū: q̄ ordinauerūt vt mulier illa maligna poneret ī torturā. Qd cū factū fuisset: v̄itatē confessa est. Qua de re territ⁹ amicus eius fugā petijt extra ciuitatē. Et mane q̄dā data sententia mulier hec pessima igni adiudicata est. Et dū cōbureret: ille existēs extra ciuitatē sup mōtē quēdā vn̄ videre poterat spectaculū: respiciebat ⁊ adeo in fatuitatem v̄sus est q̄ spōte sua redijt ad locū in quo sua fuerat dilecta cōbusta. Vn̄ cum nollet discedere etiā a multis monit⁹ capt⁹ est: ⁊ die sequēti ī eodē loco decapitat⁹. ¶ Tertio abominādū est adulteriū ppter īplicationē. Implicat em̄ in multos errores in q̄bus difficile est: īmo īpossibile ꝯsulere ⁊ puidere. Quoniā filij illegitimi matre sciente succedūt in hereditatez: Quot vxores adulteras cū ciuib⁹ adulterabant alijs maritꝫ viuētib⁹ post illorū mortē retinēt cū pctō: lz sub colore ⁊ noīe matrimonij. Repperi ego in vna italie ciuitate hominez qui ex alterius vxore tres habebat filios: q̄ tn̄ adultera duos alios habebat de viro pprio: qui credebat oēs simul esse filios suos. Adulteri aūt cū diu simul familiaritatē habuissent: licz secrete: decreuerunt virū īterficere. Qd cū fecissent accepit eā in vxorē: ⁊ bona oīa viri p q̄nq̄ filijs quoꝝ tm̄ duo legitimi erāt dispēsabat. O quot vinculis erat iste ligatus: peccauerat adulterādo: peccauerat in cōtrahēdo matrimoniū: peccauerat in cōtracto pfistendo: peccabat etiā bona cōmunicādo duoꝝ filioꝝ viri interfecti alijs tribus qui erant ex adulterio.

¶ Qr oēs leges tā dīna q̄ eccl'iastica q̄ etiā ciuil' puniūt g̃uit adulteriū. ca. iij.

Tertiū mysteriū notādum de adulterio dr̄ punitio. Punit adulterium grauiter s̄m triplicem legem.

Primo s̄m legē diuinā,
Scdo s̄m legem ecclesiasticā,
Tertio s̄m legem ciuilem.

¶ Primo s̄m legē diuinā. Nā Leuitici xx. scribit: Si quis mechatus fuerit cū vxore alteri⁹ ⁊ adulteriū perpetrauerit cū cōiuge primi sui: morte moriatur et mechus ⁊ adultera. ¶ Sed quero an liceat viro ppter adulterium interficere vxorē. Ad qd respondet Rich. in. iiij. di. xxxvij. q̄ occidere vxorē propter adulteriū pōt intelligi dupl'r. Aut q: ipsaz cōuictā ⁊ cōdemnatā p iudiciū vir pcurat occidi a iudice. Et hoc viro licitum est amore iusticie et non libidine vindicte: hoc tn̄ nō licet fieri in iudicio eccl'iastico sed ciuili: vbi lex talis posita est p illū q̄ eā punire de iure potuit. Aut q: eā occidit extra iudiciū: ⁊ hoc nunq̄ facere licuit s̄m legē diuinaz: licz in aliquo casu permittatur s̄m legē humanā. Jō magister sniarum dist. xxxvij. iiij. ait: Sancta ecclesia mūdanis nunq̄ stringit legib⁹ gladiū nō hz nisi spūalem. Qd etiā ponitur. xxxiij. q. ij. c. inter hec. s̄m v̄o Richar. in. iiij. si cōtraxissent nō semp dirimendū est matrimoniū cōtractū. ¶ Secūdo punit adulteriū s̄m legē eccl'iasti-

tam: que illud punit per separationez. ꝑm aūt Rich. in.iiij.dist.xxxv.separatio pōt dupl'r intelligi. Aut quātū ad vinculū: aut quātum ad cohabitationē ⁊ thorum. Primo mō vir nō pōt separari ab vxore ꝓpter adulteriū: sed bene secūdo mō in penā mulieris q̄ fidē fregit et in fauorē viri q̄ fidē seruauit. Excipiuntur tñ casus septē i q̄b⁹ nō licet viro ꝓpter adulteriuz vxorē dimittere. Primus est si ipse fuerit fornicari⁹. Et de hoc Aug. in lib. de sermone dñi in monte. ⁊. xxxij. q. vj. c. nihil. ait: Nihil iniqui⁹ q̄ cā fornicationis dimittere vxorē: si ⁊ ipse conuincitur fornicari. Occurrit eñ illud in quo alterū iudicas: teipsuz cōdemnas. Eadez eñ agis q̄ iudicas. Quapropter quisquis cā fornicationis vult abijcere vxorē suam: prius dz esse a fornicatione purgat⁹. Scd̄s casus si vxor vi oppressa fuit: ꝓ quo facit. c. ita ne. xxxij. q. v. Cuius rō est: q̄ vt scribit. xxx. ij. q. j. c. cum per bellicā. Nullo mō ad opprobriū male volūtatis trahit: qd̄ cōditio necessitatis extorsit. Terti⁹ casus: si credebat maritū esse mortuū ⁊ ꝯxit cū alio: q̄ talis ꝑ ignorātiā ꝓbabilē excusat: vt d̄r in p̄fato. c. cū ꝑ bellicā. Quartus casus si alter sub specie mariti cognouit eā: ⁊ talis ꝑ ignorātiā excusat. xxxiiij. q. ij. c. in lectu. Quint⁹ casus si marit⁹ tradidit eā adulterādam presertim inuitā. ex̄ de eo q̄ cogno. cōsan. vxo. sue. c. discretionē. q̄ in illo casu adulteriū magis imputat viro q̄ vxori. Sextus casus si marit⁹ post adulteriū cognouit eā ⁊ tolerauit: quia crimē ꝑ recōciliationē dimissum amplius obijci nō dz: nisi recidiuū sequatur. Septimus casus est: si mr̄imonio vtriusq̄ in infidelitate contracto vir dedit vxori libellum repudij ⁊ vxor alteri nupsit: tūc eñ si vterq̄ reuertat ad fidem vir tenet eā recipere. ex̄ de diuor. c. gaudemus. Cuius rō est: q̄ cū dedit sibi libellū repudij qd̄ facere illicitū erat ꝑm iudiciū dei interp̄tatiue tradidit eā adulterādā. Aliq̄ addūt octauū casum. s. si vir ꝯtra volūtatē vxoris abstinendo ei occasionē adulterandi dederit. Aliq̄ tñ dicūt q̄ ꝓpter hoc nō excusaret mulier adulterās. ¶ Notandū tñ ꝑm Rich. q̄ dimittere vxorē ꝓpter adulteriuz ordinat ad correctionez adultere. Aut ergo mulier q̄ adulterata est: est correcta vel parata se corrigere: aut ꝓbabil'r p̄sumitur incorrigibilis. Si correcta est: non tenet eā dimittere: q̄ nō est pena corrigēs vbi correctio iā pcessit. Sil'r si parata est se corrigere vt iustuz est nō tenet eā dimittere: q̄ nō est necessariū apponere penā grauiorē ad corrigēdum delictū q̄n mitiori mō pōt expiari. Si autē ꝓbabiliter p̄sumit incorrigibilis tunc credo q̄ eā tenet dimittere ne suo crimini videat ꝯsentire dū correctionē nō apponit. Vñ Chryb. sup Mat. ⁊. xxxij. q. j. c. sicut crudelis. Sicut crudelis est ⁊ iniquus q̄ castam dimittit: sic fatuus est ⁊ iniquus q̄ detinet meretricez. Patron⁹ eñ turpitudinis est q̄ celat crimen vxoris. Presumit aūt tūc vxor incorrigibilis aut q̄n ꝑtinaci aīo se corrigere renuit: aut q̄n emēdationē ꝓmittēs ex ꝯsuetudine labit. ¶ Sciēdū insup q̄ quātū ad separationē a throno pōt vir dimittere vxorē ꝓprio arbitrio statim cū scit ipsam adulterasse. Nec tenetur reddere debitū exigēti: nisi ꝑ eccl'iam cōpulsus. Sed si reddēdo nō p̄iudicaret sibi quin posset agere ad diuortiū: maxime si ꝓtestationē p̄misit q̄ ad illā copulā accedet: nō vt velit cedere iuri suo: sz tñ ne sit eccl'ie inobediēs. Tñ ꝑm aliquos ecclesia nō dz ip̄m cōpellere nisi cognouerit de causa ⁊ diffinierit. Si aūt loquamur quātū ad separationē a cohabitatione: tūc distinguo. Q̄ aut mr̄imoniū est clādestinū ⁊ absq̄ testib⁹: ⁊ tūc licite pōt vxorē dimittere: aut ꝯctum in facie ecclesie vel saltē corā testibus: ⁊ tūc nō licet dimittere eam sine iudicio ecclesie. Et sicut vir potest ab vxore adultera separari: ita ⁊ vxor a viro adultero. Tñ in separatione duo ꝯsiderant. vt dicit Richar. s. ipsa dimissio cōiugis: ⁊ accusatio q̄ est via ad hāc dimissionē. Quātuz

ad primū vir ⁊ vxor iudicanf ad paria: qz sicut vir pōt vxorē dimittere ꝓpter adulteriū ita ecōuerso: cuius ad hoc iudicenf ex inequali cā. Nec est hoc cōtra iusticiā: qz minor de illis causis sufficit quātū ad illū effectū. Sicut videmus ꝙ duo latrones quoz vnus plus furatus est ꝙ alius iudicanf ad suspendiū: ⁊ ita ad eādē penā ex inequali cā: qz ille ꝙ minus fuit furatus meruit hāc penam. Quātū ad scōm vir ⁊ mulier non sunt equalis cōditionis. Fauorabilius em̄ recipiť accusatio viri ꝓtra vxorē ꝙ ecōuerso. Tū qz vir est caput vxoris. Tū qz mulier adultera magis cōfundit virū ꝙ ecōuerso. Tū qz adulterium mulieris magis ledit matrimoniū qz causat incertitudinē plis. Et hac rōne grauiꝰ est adulteriū in muliere ꝙ in viro: lz fornicatio simplex grauior sit in viro: eo ꝙ in ipso magis viget vsus rōnis. Tertio puniť adulteriū lege ciuili pena mortis C. de adulte. l. cuius. Ex q̄bus oībus apparet tāti pcti grauitas: quod cōiugati euitare debēt vt habeant in hoc seculo dei gratiā: ⁊ in futuro beataz gl̄iam: in qua viuit bñdictus deus ꝑ infinita secula seculoz. Amen:

¶ Feria scōa post Reminiscere: de fuga pcti: qđ magis fugiendū est q̄ quelibet huius scli mala. Sermo. xxxij.

IN peccato vestro moriemini. Verba sunt redēptoris nr̄i originaliter Joh. viij. ⁊ i euāgelio hodierno. Ad ostēdendū ꝙ graue malum sit esse in statu pcti. replicauit saluator nr̄ loquēs pharisēis pcōubus ꝑ eadē verba eandēq; sn̄iam. s. ꝙ in pctis moreren: vt sic cognita infirmitate atq; periculo sollicīti essent q̄rere salutem ⁊ medicinā. Qm̄ nihil est qđ magis detineat in pctis alligatas aias q̄ erronea cogitatio eoz̄ qui arbitranf pctm̄ aut nihil aut parū obesse. Jdeo Sen̄. ad Lucillū dicebat: Nō est extrinsecus malū nostruz: intra nos est: ⁊ in visceribus nostris sedet: nō difficulter ad sanitatē venimus: qz nos egrotare nescimus. Et Augu. sup pō. l. Nemo est insanabilior eo q̄ sibi sanus videť. ꝓpterea in hoc sermone de fuga pcti dicendū est: de qua sapiēs Ecā xxj. dicebat: Quasi a facie colubri fuge peccatum. Assignabimus autem triplicem principalem rationem quare peccatum est fugiendum.

Prima rō ꝺr cōplacentie.
Scōa nocentie.
Tertia displicentie.

¶ Qz pctm̄ est fugiēdū eo ꝙ placet diabolo: ⁊ qualiter ipse indirecte causa est pctōz: ⁊ quō leticia vel delectatio pōt esse in demonibus. Cap. j.

PRima rō quare pctm̄ est fugiendū ꝺr cōplacentie. Placet em̄ multū inimicissimo nr̄e salutis diabolo. De quo circa tria dubitare cōtingit.

Primo circa causalitatem.
Scōo circa generalitatem.
Tertio circa iocunditatem.

¶ Primo cōtingit dubitare circa causalitatē. Utrū diabolus sit directe cā peccati. Et videť ꝙ sic: qz pctm̄ directe cōsistit in affectu. Sed Aug. dicit in. iij. de tri. Diabolus sue societati malignos affectus inspirat. ⁊ Beda sup actus apl̄orum. Diabolus aiam in affectū malum trahit. ⁊ Jsiō. li. de sum. bo. Diabolus corda hoīm occultis cupiditatibus replet: ergo videť ꝙ ipe sit causa peccati.

¶ Sed ꝺ est ꝙ Aug. probat in. j. ⁊. iij. de libe. arbi. ꝙ nulla alia re mēs fit serua libidinis nisi ꝓpria voluntate: ergo cā pcti nō est diabolus sed ꝓpria voluntas. Respōdet Tho. j. ij. q. lxxx. ꝙ cū oē pctm̄ volūtariū sit: nihil pōt directe cā pcti nisi qđ pōt mouere ad agēdum. Volūtas aūt a duobus potest moueri. Uno mō ab obiecto sic ꝺr appetibile apprehēsum mouet appetitum. Alio mō ab eo qui interius inclinat volūtatem ad volendum: hoc aūt nō est nisi vel ipsa volūtas vel deus. Deus aūt nō pōt

esse cā pctī: qꝛ vt dicit Aug. li. lxxxiij. q. Deo autoritate nō sit hō deterior. Reliquit̄ ergo ꝙ ex hac parte sola volūtas hoīs sit directe cā pctī eiꝰ. Ex parte aūt obiecti pōt itelligi ꝙ aliq̄d moueat voluntatē tripliciter. Uno mō ipsuꝫ obiectū ꝓpositū: sicut dicimus ꝙ cibus excitat desideriū hoīs ad comedēduꝫ. Alio mō ille q̄ ꝓponit hmōi obiectū. Tertio mō q̄ persuadet obiectū ꝓpositū habere rōnē boni: qꝛ ⁊ hic aliqualiter ꝓponit ꝓpriū obiectū volūtati: qꝛ est rōnis bonū verū vel apparēs. Primo mō res sensibiles exterius apparentes mouēt voluntatē hoīs ad peccādū. Scdo mō ⁊ tertio mō vel diabolus vel etiam hō pōt incitare ad peccādū vel offerendo aliq̄d appetibile sensui: vel ꝑsuadendo rōne. Sed nullo istoꝝ triū modoꝝ aliquid pōt esse cā pctī: qꝛ volūtas nō mouet̄ ex necessitate ab aliquo obiecto nisi ab vltimo fine. Uñ nō est sufficiēs cā pctī. Neq̄ res exterius oblata: neq̄ ille q̄ eā ꝓponit nisi q̄ ꝑsuadet. Jō cū diabolus suggerēdo vel aliqua appetibilia ꝓponēdo inducat in affectū peccati nō est directe cā pctī: sed solū ꝑ modum ꝓponētis vel ꝑsuadētis appetibile. Et sic pꝫ ad obiecta solutio. Ex q̄bus colligimus ꝙ nullus pōt si peccat de diabolo cōqueri: sed tm̄ seipsum dꝫ inculpare vel accusare eo ꝙ oē pctm̄: vt probatum est in primo sermone huius opis: est volūtariū. ¶ Scdo cōtingit dubitare circa generalitatē: vtrū oīa pctā hominū ꝓueniāt ex diabolica suggestiōe. Et ꝙ sic: videt̄: qꝛ dicit Diony. in lib. de diui. no. Multitudo demonū est cā omnium maloꝝ sibi ⁊ alijs. Et Damas. di. Oīs malicia ⁊ oīs immūdicia a diabolo sunt excogitata. Sed cōtra est illud q̄d dicit Augu. in li. de ecclesiasticis dogmatibus. Nō oēs cogitationes male a diabolo excitantur: sed aliquotiēs ex motu liberi arbitrij emergūt. Respōdet Tho. j. ꝑte. q. cxv. ⁊. j. ij. vbi. s̄. ꝙ aliq̄d dꝛ cā alicuiꝰ dupl̄r. Uno mō directe: alio mō indirecte. Indirecte q̄dē sicut cū aliquod agēs causat aliquā dispositionē ad aliquē effectū dꝛ esse occasionaliter ⁊ indirecte causa illius effectus: sicut si dicat̄ ꝙ ille qui secat ligna est occasio cōbustionis ipsoꝝ. Et hoc mō dicenduꝫ est ꝙ diabolus est cā oīm pctōꝝ nostrorum: qꝛ ipse instigauit primū hoīem ad peccandū: ex cuius pctō cōsecuta est in toto humano genere q̄dā pronitas ad omne pctm̄. Et per hūc modū intelligēda sunt verba Diony. ⁊ Damas. Directe aūt dꝛ esse aliq̄d cā alicuius q̄d operat̄ directe ad illud. Et h̄ mō diabolus non est cā oīs pctī. Nō em̄ oīa pctā cōmittūtur diabolo instigāte: sed q̄dā ex corruptione carnis ⁊ liberi arbitrij: quia vt Origenes dicit: Si diabolus nō esset: adhuc hoīes haberēt appetitū cibi ⁊ venereoꝝ. ¶ Tertio cōtingit dubitare circa iocūditatē: vtrū demones possint in aliquo iocūdari? Et videt̄ ꝙ sic: qꝛ Augu. cōtra manicheos dicit: Ptātem habēt in eos q̄ dei p̄cepta cōtemnūt: ⁊ de causa infelici letant̄. Itē Prouerb. xiij. dꝛ: Desideriū si cōpleat̄ delectat aīam. Sed ipsi multa mala desiderāt que eueniunt: ergo in illis delectant̄. Preterea pb̄s. x. Ethi. c. x. dicit: ꝙ pb̄ia hꝫ mirabiles delectationes puritate ⁊ firmitate: sed mali angeli multū sciūt de pb̄ia ergo habent magnas delectationes.

¶ Sed ꝯtra arguit̄. Primo qꝛ dicit idē Arist. j. Ethi. c. xviij. Delectatio si sit fortis expellit oēm tristiciā ⁊ que sibi ꝯtraria est ⁊ q̄ contingēs: ergo a simili tristicia si sit fortis expellit oēm delectationem ⁊ q̄ sibi cōtraria est: ⁊ q̄ ꝯtingens. Sed tristicia maloꝝ angeloꝝ est valde fortis: ergo nullā cōpatit̄ secū in eis delectationē. Itē in angelis bonis leticia nullā cōpatit̄ tristiciā: ergo a sil̄i: nec tristicia in angelis malis cōpatit̄ leticiā. Itē in nobis nō pōt simul esse leticia ⁊ tristicia: qꝛ leticia est cū dilatatiōe cordis: ⁊ tristicia cū q̄dā cordis ꝯstrictiōe. Cōstrictio aūt ⁊ dilatatio motus sunt contrarij: ergo a simili in angelis nō potest esse leticia simul ⁊ tristicia: sed sem-

per habēt tristiciā: ergo nullā habēt leticiā. ¶ Rñdet ad hāc q̄stionē Rich. in ij.di.vj. ꝙ de pena maloꝝ angeloꝝ contingit loqui aut ꝑ statuāte iudiciū: aut ꝑ statu post iudiciū. Primo mō adhuc pena eoꝝ nō est cōpleta: q̄uis sit grauis ⁊ multa: iō capaces sunt alicuius vani gaudij ꝓueniētis ex euēto maloꝝ q̄ desiderāt. Uñ Aug. de ciui. dei. li. iiij. Praua docēt turpibus gaudēt. Loquēdo v̄o de pena eoꝝ ꝑ statu post iudiciū sic nō cōpatiet secū ī eis aliqd̄ gaudiū: qr tūc pena eoꝝ erit cōpleta. Et iō natura eorum erit ita indisposita ad susceptionē gaudij ꝙ nullū agēs creatū habebit ꝓportionalē virtutē ad causandū delectationem in subiecto indisposito. Agēs aūt ī creatū ex ingēti sua iusticia nullū causabit in eis gaudiū. Preterea Aug. xiiij. de ciui. dei. c. xvij. ait: Elationis vitiū in dei aduersario q̄ est diabolus: maxime dñari sacris lr̄is edocetur. Sed ꝑm pb̄m. iij. Ethi. c. ix. Qualis est vnusq̄sq̄ talis ⁊ finis eius. Uidet ergo ꝙ diabolus finē suū ꝯstituit in excellētia. Cum ergo ꝑm pb̄m. vj. Ethi. c. vj. fines sint principia operabiliū quicquid malus angelus appetit ꝓpter excellentiā appetit. Sed post iudiciū nihil eueniet de quo ꝯsequat excellētiā nec verā nec estimatā. Cū ergo ex euētu rei desiderate nullū ꝓueniat gaudiū si desiderās nō ꝯsequit finē ꝓpter quē illud desiderabat: nihil eueniet post iudiciū ex cuius euētu aliqd̄ in eis gaudiū oriat. ¶ Ad primū argumētū dicēdū ꝙ añ iudiciū nō est maloꝝ angeloꝝ tristicia ita fortis ꝙ expellat oēm delectationem ⁊ magnā ⁊ paruā. ¶ Ad scd̄m dicendū ꝙ angeli boni eo ꝙ ita sunt cōiūcti cū diuina volūtate ⁊ nihil eueniat cōtra eorum volūtatē absolutā: ⁊ qr habēt substantialis glorie cōplementuꝫ: iō in eis nulla pōt esse tristicia. Sed in angelis malis non est adhuc tota pena cōpleta quā ꝑpetuo habituri sunt post iudiciū: id eo interdū in eis est aliqd̄ gaudium. Gaudēt em̄ de malis euētibus q̄ euenire desiderāt. ¶ Ad tertiū dicēdū ꝙ cū in hoīs simul est tristicia ⁊ leticia: tunc est cōtritio cordis in vna parte: ⁊ dilatio in alia. Uel pōt dici ꝙ si leticia maior ē q̄ tristicia cor dilatabit minus ꝓpter tristiciaꝫ. Si aūt tristicia est maior q̄ leticia esset ecōuerso. Si v̄o equarent tunc cor nō cōstringeret ꝓhibēte leticia: nec dilataret ꝓhibente tristicia. hec Rich. Notandū tñ ꝑm Tho. parte. j. q. lxiiij. ꝙ dolor ⁊ gaudiū ꝑm ꝙ sunt passiones in demonibus esse nō possunt. Sic enim sunt proprie appetitus sensitiui qui est virtus in organo corꝑali: sed ꝑm ꝙ nominat simplices actus: sic pñt esse in demonibus ⁊ sic dolor non est aliud q̄ recursus ad illud qd̄ est vel nō est. Multa em̄ vellēt nō esse vt oīes hoīes fore dānatos que tñ nō sunt: qr multi saluātur iō in eis est dolor: ⁊ qr multos vellent peccare: ⁊ eoꝝ desideriū implet: iō in eis est gaudium eo mō quo superius dictū est. Cū ergo pctm̄ diabolo summe sit gratū: q̄ demētia est illi complacere peccādo. An nescitis o excecati pctōres ꝙ ipse vos q̄rit ꝑdere cupitq̄ btā vita priuatos secū trahere in infernū. O infelices aīe peccatrices cōsiderate q̄d facitis cū diabolo obtēperatis. Profecto cōtentatis letūq̄ facitis hostē pestilentissimū q̄ nullo placat obsequio q̄nimmo seruientes magis crudeliusq̄ torquebit.

¶ Q̄ peccatum est fugiēdū eo ꝙ priuat hoīem diuina gratia: ⁊ semper ei est annexus cruciatus ⁊ pena ac interficit ipsam animam. Cap. ij.

Secūda rō quare pctm̄ ⁊ delictū est fugiēdū d̄r nocētie. Nocet siq̄dē hoī plus q̄ cetera mala q̄ dici an cogitari pñt potissimū ꝓpter tria,

Primo ꝓpter priuationem.
Scd̄o ꝓpter cruciationem.
Tertio ꝓpter interfectionē.

¶ Primo pctm̄ nocet hoī ꝓpter priuationē eo ꝙ priuat illū bono nature qd̄ p̄eminet cūctis bonis fortune, hoc dicit

Aug. in. iij. ⁊. vij. ꝯfes. ⁊ in li. de fide ad Petrū. Sed ꝯtra posset q̄s arguere: q̄ dicit Diony. in li. de diui. nomi. ꝙ bona nature in demonibus manent integra post pctm̄: sed pctm̄ hoīs nō est grauiꝰ pctm̄ demonis: ergo ꝓpter illud nō dꝫ priuari bono nature. Respōdet Tho. j. ij. q. lxxxv. ꝙ bonū nature humane pōt dici tripliciter. Primo ipsa p̄ncipia nature: ex q̄bus natura cōstituit ⁊ ꝓprietates ex his causate: sicut potētie aīe et hmōi. Scd̄o d̄r bonum nature donum originalis iusticie: qd̄ fuit ī primo hoīe collatū toti humane nature. Tertio d̄r bonū nature naturalis hoīs dignitas q̄ est ꝙ hō sit rōnis particeps: ꝑm quā hꝫ naturalē inclinationeꝫ ad virtutes. Primū bonum nature neq̄ tollit neq̄ diminuit ꝑ pctm̄. Scd̄m totalr est ablatū ꝑ pctm̄ primi parētis. Tertium v̄o diminuit ⁊ aufert ꝑ pctm̄: q̄ vt inquit ps̄. xlviij. Hō cū in honore esset nō ītellexit: cōparatus est iumētis insipiētibꝰ ⁊ silis factus est illis. In hoc eq̄dē ⁊ hō rōnalis est dignior cūctis volucribꝰ celi ⁊ nobilior bestijs terre ⁊ piscibus maris merito reputat. In eo v̄o ꝙ peccando rōnem subijcit sensualitati viuitq̄ more brutoꝝ: ip̄is recte iusteq̄ cōparat Propterea loquēs deus ad aīam peccatricem. Hiero. ij. ait: q̄ vilis facta es nimis iterās vias tuas. Silr ex ip̄a naturalis inclinatio ad v̄tutē diminuit per pctm̄. Nā ex h̄ ꝙ aliq̄d inclinat ad vnū ꝯrioꝝ diminuit inclinatio eiꝰ ad aliud. Vñ cū pctm̄ sit ꝯriū v̄tuti ex hocipso ꝙ hō peccat diminuit bonū nature qd̄ est inclinatio ipsa ad v̄tutē. Per septē q̄ppe gradus ꝯscīe diminute bone nature ruit in ꝓfundū pctōꝝ. In p̄mo gradu pctm̄ est īportabile. Mens em̄ insueta pctis cū peccare īcipit apparet ei iō importabile onus vt videat viuēs esse in inferno. In scd̄o gradu pctm̄ est graue. Nā lapsu tp̄is ꝓpter p̄cedēs pctm̄ iterū peccare nō iā videt īportabile sꝫ tñ graue. In tertio gradu pctm̄ est leue. Qd̄ em̄ prima vice fuit importabile: in scd̄a graue: in tertia fit leue. In q̄rto gradu pctm̄ est insensibile: eo ꝙ iā onus eius nō sentit nec eius grauitas estimatur. In q̄nto gradu est delectabile: eo ꝙ cū maximo studio ꝓpter eius delectationē cōmittit. In sexto pctm̄ est desiderabile: q̄ post diuturnā in illo ꝑseuerantiā adeo ad ipsum inclinat volūtas vt sine vlla tentatione carnis aut diaboli querat ⁊ desideret vt possit committi. In septimo pctm̄ sit defensabile tanq̄ bonū ⁊ iustū vt verificet qd̄ sapiēs ait Prouer. xviij. Pctōr cū in ꝓfundū pctōrū venerit cōtēnit. Cōtēnit siq̄dē dei iusticiā atq̄ iudicia ⁊ pctm̄ ridēs ⁊ ludēs cōmittit. Et si redarguit illud excusat atq̄ defendit. O quot vsurarij erroneā sibi fecere ꝯsciam qua īpijssime vsuras exercēt ⁊ dicūt nō esse pctm̄. O quot adulteri fornicatores ⁊ sodomite letantur cū male fecerint: vt d̄r Prouer. ij. ⁊ exultant in rebus pessimis luxuriāq̄ suam tāq̄ bonā defendētes dicūt impossibile fore quēpiā viuere sine illa. Ecce qualiter isti ⁊ similes priuati sunt bono nature inclinatione. s. quā ad bonos actꝰ habebant. ¶ Scd̄o nocet pctm̄ hoī propter cruciationē. Est siq̄dē semp ⁊ etiaꝫ in h̄ seculo mortali culpe annexa pena inseparabiliter. Et sumit rō ꝑm Boñ. in. ij. di. xxxvj. tripliciter.

Primo ex ꝑfectione diuine eq̄tatis.
Scd̄o ex pulchritudine vniuersitatis.
Tertio est ex ordinatione culpe ⁊ cōditione peccantis.

¶ Primo sumit rō ex ꝑfectione diuine eq̄tatis. Tāte em̄ eq̄tatis est deus q̄ est iudex oīm vt nō patiat dedecus pctī ad modicum esse sine decore iusticie. Omnimō iusticia dꝫ iniusticiā supare. ¶ Secūdo rō sumit ex pulchritudine vniuersitatis. Vniuersum nāq̄ ex ordine pulchritudinē habet: ⁊ talis ē ista pulchritudo qualem decuit fieri ad ostēsionem summe sapiētie dei: ⁊ ꝓpter hoc nec ad momētū esse ī ea aliqd̄ īordinatū: ⁊ ita nec pctm̄ a pena sepet. ¶ Tertio sumit rō ex ordinatiōe culpe ⁊ ꝯditiōe peccātis.

Nunq̄ em̄ culpa cōmittitur quin modus species ⁊ ordo circa actionē volūtatis priuetur. Et dū voluntas voluntarie in suo actu deordinat semetipam incuruat. Et dū incuruatur modo spe ⁊ ordine priuatur quantū ad abilitatem ad bonū. Talis autē priuatio est in anima magna dānificatio ⁊ lesio. Vñ Aug. in sermone de innocētibus. Nemo hz iniustum lucrū sine iusto damno. Vbi lucruz ibi dānū. Lucrū in arca: damnū in conscientia. Tulit vestem ⁊ perdidit fidem. Accepit pecuniam ⁊ amisit iusticiam. Preterea voluntas rationalis q̄ est causa peccati est q̄si media īter sinderesim et sensualitatē: media est etiaz inter deum et alias creaturas. Et cum se conuertit ad hec inferiora ab eo recedit q̄ sursum est: ⁊ dū acquirit paruū bonum vt nūc amittit magnū bonum simpl'r ⁊ que erat media fecit se īfimā. Et cū sinderesi discordat incurrit ex illa repugnantia remorsum quēdā ⁊ afflictionē internam. Ideo Aug. li. j. ꝯfes. Jussisti dñe ⁊ sic est vt pena sua sibi sit oīs inordinatus animus. Exquo ꝯcluditur ꝙ ad culpaz inseparabil'r sequit̄ pena siue pena dicatur dānificatio q̄dam: siue quedam afflictio siue inuolūtaria passio. Sed pena q̄ est dānificatio semp sequitur ⁊ actu ⁊ habitu quia nunq̄ homo est in culpa quin semp sit in damno. Afflictio ꝟo siue remorsus semp sequitur in habitu: saltem q̄uis propter delectationem intēsam vel inconsiderationē siue distractionē animi non sentiat̄. Talis autē pena competit statui in p̄senti: in futuro ꝟo subsequetur alia pena cōsummata et perfecta. Tertio pctm̄ nocet homini ratione interfectionis. Pctm̄ nāq̄ interficit animam ⁊ facit eā mortuā modo suo. Vñ Aug. ī. xiij. de ciui. dei. c. ij. inq̄t: Quis em̄ anima humana veraciter īmortalis perhibeatur hz tñ quandā etiam ipsa mortē suā. Nam ideo d̄r immortalis qz modo quātulocūq̄ non desinit viuere atq̄ sentire; corpus autē ideo est mortale qm̄ a vita quā habet deseri potest nec per seip̄m aliquatenꝰ viuit. Mors igitur anime fit cum eaz deserit deus: sicut corporis cū id deserit anima: ergo vtriusq̄ rei totiꝰ hominis mors est cū anima a deo deserta deserit corpꝰ. Ita em̄ nec ex deo viuit ipsa nec corpus ex anima. Hmōi aūt totius hoīs mortem illa sequitur quam secūdā diuinorum eloquiorum appellat autoritas. Hāc saluator significauit vbi ait Mat. x. Sz potiꝰ timete eū q̄ pōt animā ⁊ corpꝰ perdere in gehennā. hec ille. Ex quibus verbis habetur differētia triplicis mortis. Prima mors est corporalis q̄ fit p separationez anime ab ip̄o corpore. Et hec ipsi anime q̄ īmortalis est cōuenire nō potest. Secūda mors est spiritualis q̄ cōpetit anime cū per peccatū separat a deo. Vita nāq̄ anime est dei gr̄a sine qua mortua iudicatur. Tertia mors est gehennalis que priuat dānatos nō oī vita sed vita beata: vita gloriosa: vita felicissima omni iocūditate repleta. O quātū reputati sunt crudeles q̄ seipos interfecerūt sua corpora occidēdo. Sz profecto crudelissimi sunt peccatores qui peccando occidūt ⁊ perimunt animas suas ꝓpterea dixit ī ps̄. x. Dauid. Qui diligit iniq̄tatē odit animā suaz. Et Paulus Roma. vj. rationez subdit dicens: Stipēdia enim pctī mors: gratia autem dei vita eterna.

¶ Qualiter peccatū est fugiendum: qz displicet deo quia peccator trāsgredit̄ precepta eius contēnit finitum bonū: ⁊ prouocat irā eius Capl'm. iij.

Tertia rō quare peccatū est fugiēdū d̄r displicentie. Displicet nāq̄ et abominabile est omnipotēti deo ꝓpter tria.

Primo ꝓpter trāsgressionē.
Scd̄o ꝓpter derelictionē.
Tertio ꝓpter ꝓuocationē.

¶ Primo pctm̄ displicet deo ꝓpt̄ trāsgressionē: qz p illud trāsgrediūt hoīes ⁊ cōtēnūt mādata eiꝰ. Propterea dixit Aug. in lib. ꝯ manicheos. Pctm̄ est in

veritatis preceptis vel in ipa veritate errare. Et idē magister inducit ī textu xxxv.di.secundi libri. Peccatū est dictū vel factum vel cōcupitū cōtra legē dei. Et Amb.lib.de paradiso. Peccatuz est preuaricatio legis diuine ⁊ celestiū inobediētia mādatoꝝ. Si ergo displicet patri vt filiꝰ eiꝰ sua p̄cepta recuset: et paruipēdat: sic cuiqꝫ hoī mortali in aliqua superioritate cōstituto graue est a suis subditis despici atqꝫ cōtēni: quāto magis abominabile est excelso celoꝝ regi si peccādo homīes eiusqꝫ mādata violando maiestati sue iniuriā faciāt. O pctōres excecati cognoscite vias vestras. Cognoscite errores merite dānationis. Quotienscūqꝫ pctīs mortaliter deū oīpotētē vilipenditis. ¶ Scdo peccatū displicet deo ratione derelictiōis qꝛ quotienscunqꝫ quis mortal'r peccat derelinquit ipm q̄ est summū bonū: verū bonū: desiderabile bonum: durabile bonū: inquā quo solo aīa repleri pōt ⁊ satiari: ꝓ bono vili: pro bono momēta neo: pro bono tēporali: pro bono quod sine deo nulluz bonū est. Ut em̄ inquit Aug.in lib.de libero arbitrio. Peccatum est spreto incōmutabili bono bonis cōmutabilibus adherere. Hinc per Hiere.ij.c.de peccatoribus deus conq̄ritur dicēs: Me dereliquerunt fontem aque viue ⁊ foderūt sibi cisternas dissipatas q̄ cōtinere nō valent aq̄s. Fons aque viue dicitur ipe deus: qꝛ in eo est omnis boni īdeficiēs plenitudo. Hinc Aug.iiij.lib.confes.ait: Redite preuaricatores ad cor: ⁊ inherete ei q̄ fecit vos: state in eo ⁊ stabitis: quiescite in eo et quieti eritis: bonum qd̄ queritis ab illo est. Cisterne aūt dissipate vocant̄ huius seculi bona q̄ absqꝫ deo nihil sunt. Ideo Aug.ix.ꝯfes.dicebat: Oīs copia que deus meꝰ non est egestas mihi est. Displiceret vtiqꝫ cuicūqꝫ formose puelle si sponsus suus ea derelicta turpissime meretricule adhereret. Turbaretur quilibet magnus dn̄s gratiosus ⁊ liberalis si eius famuli eo spreto seruirent alicui dn̄o pauperi parcissimo et auarissimo. Quāto magis indignari debet deꝰ infinitū bonū cū a nobis deseritur propter supbū diabolū: aut corruptibilem carnē vel trāsitoriū ac labilē munduz. ¶ Tertio pctm̄ displicet deo rōne ꝓuocationis. Per illud vtiqꝫ ꝓuocat̄ ⁊ inducit̄ ad indignationē ⁊ irā. Totꝰ suauis ⁊ dulcis est pius clemēs ⁊ misericors atqꝫ benignus ⁊ ꝓpriū eius est misereri: tn̄ irascit̄: indignat̄ ⁊ quasi cogitur vt reos dānet quos voluisset saluare. Cur dānauit Cayn? propter peccatū. Cur iudā? propter peccatuz. Cur oēs illos q̄ in iudicio cū diabolo iudicabūtur eternis ignibꝰ cruciādi? ꝓpter peccatum. O summa ⁊ infinita pietas dei. Ubi est dulcedo tua? Cur tā durus atqꝫ seuerus efficieris hoībꝰ quos condidisti? Reuera si pctā non essent deus nunq̄ cōmoueret̄ furore. Cū ergo tāta sit in pctō iniq̄tas tātūqꝫ periculū: merito illud cuncti fugere ⁊ abhorrere: vt sic liberent̄ a morte dānationis eterne ⁊ perueniāt in regnū beate vite: in quo viuit et regnat deus per eterna secula seculorum. Amen.

¶ Feria. iij. post Reminiscere: de supbia quā xp̄s verbo ⁊ exēplo docuit cōtemnandam. Sermo.xxxiij.

Qui autē se exaltauerit humiliabit̄: et qui se hūiliauerit exaltabit̄. Uerba sunt redēptoris nr̄i Mat.xxiij.et in euāgelio hodierno. Dn̄s ⁊ saluator noster p̄cipuus hūilitatis cultor discipulos suos ⁊ nos oēs ꝑsepe monuit: tā verbo q̄ exēplo euitare supbiā. In presenti ꝟo euāgelio detestatꝰ est scribas ⁊ phariseos: eo q̄ ad nihil aliud vacabāt nisi vt in ceteros supbirēt. Nō timebāt deū: despiciebāt ꝓximos ⁊ reputabant seip̄os. Querebantqꝫ ꝑuerse ⁊ inordinate ꝓpriā excellētiā. Et vt inq̄t Aug.xiiij.de ciui.dei.c.xiij. Quid est aliud superbia nisi ꝑuerse celsitudinis appeti-

tus? Peruersa em̄ est celsitudo deserto eo cui debet anim⁹ inherere p̄ncipio sibi quodāmō fieri atq; esse p̄ncipium. Propterea ip̄i pharisei ⁊ scribe arguebant̄ a xp̄o ⁊ eoꝝ opa ꝯdēnabant̄. Nos ṽo si ad pn̄iam redire q̄rimus: a superbia discedere debemus: q: nō pōt cum illa dei gratia inueniri. Eapropter in presenti sermone de ip̄a sup̄bia vitioꝝ oīa venenosa regina aliqua percurremus de qua modo nostro tria mysteria proponemus declaranda.

Primū d̄r diuina odiatio.
Secūdum specificatio.
Tertium distinctio.

¶ Qualr̄ deus ꝓpter odiū sup̄bie angelos malos eiecit de paradiso: ⁊ p̄ scripturas odiū ei⁹ p̄dicat̄: ⁊ qualr̄ cōminatur sup̄bis: ⁊ quō istos hūiliauit. Capl̄z j.

Primū mysteriū declarandū de sup̄bia d̄r diuina odiatio In quo ꝯsiderādū est q̄gra ue sit sup̄bie vitium ex odio quod deus habet ad illud. Qd̄ quidē colligi pōt ex quattuor.

Primo ex angeloꝝ deiectione.
Scd̄o ex scripture testificatione.
Tertio ex multiplici cōminatione.
Quarto ex superboꝝ humiliatione.

¶ Primo colligit̄ odiuz dei ad sup̄bos ex angeloꝝ deiectione. Deiecit q̄dē de⁹ ⁊ expulit angelos malos a celo empyreo: in quo ꝯsiderat eos egregios: sublimes ac nobilissimos sp̄ūs. Propterea dr̄ Esa.xiiij. ip̄i lucifero. Quō cecidisti de celo lucifer q̄ maneoriebaris? corruisti in terrā q̄ vulnerabas gētes: q̄ dicebas in corde tuo. In celū ꝯscendā: sup̄ astra dei exaltabo soliū meū: sedebo in mōte testamēti in lateribꝰ aquilonis. Ascēdā sup̄ altitudinē nubiū: silis ero altissimo. Uerūtamē ad infernū detraheris in ꝓfundū laci. Et licz aliq̄ exponāt hāc autoritatē ad lr̄am de rege babylonis: tn̄ vt dicit Nicol̄. pōt intelligi de lucifero q̄ videt̄ lucifer.i. pulchrior inter angelos sic̄ lucifer q̄ est stella matutina inter stellas. Ideo alio noīe vocatur venus a venustate. Ex hoc Greg. de peni. dis.ij.c. principiū. de lucifero ait: Hunc primū ꝯdidit quē reliq̄s angelis eminētiorē fecit. Hui⁹ primatus eminētiā ꝯspicit ꝓpha cū dicit: Cedri nō fuerūt altiores illo in paradiso dei: abietes nō adequauerūt summitatem eius: platani nō fuerūt equales frōdibus illi⁹. Oē lignum p̄ciosum paradisi dei nō est assimilatū ei ⁊ pulchritudini eius: qm̄ speciosum fecit euz in multis cōdensis frondibus. Quid nāq; accipi in cedris abietibus ⁊ platanis pōt: nisi illa virtutū celestiū ꝓcere celsitudinis agmina in eterne leticie viriditate plātata: q̄ q̄uis excelsa sint ꝯdita: huic tn̄ nec p̄lata sunt nec equata. hec ille. Oriebatur mane hic lucifer: q: inter creationem eius q̄ vocatur hic ortus: et lapsum fuit modicū tp̄s: ⁊ corruit in terrā: q: ꝓiectus fuit in hoc aere caliginoso. Uulnerabat gētes.i. alios angelos quibus ip̄e fuit occasio cadēdi. Angeli em̄ frequēter apparuerunt boni ⁊ mali in specie humana: ⁊ ideo noīe gētiuz ⁊ hoīm noīant̄. sicut Act̄.j. de duobus sctīs angelis d̄r: Ecce duo viri astiterūt iuxta illos in vestib⁹ albis. Et de diabolo dicit saluator Mat.xiij. Inimic⁹ hō sup̄seminauit zizania. Proiect⁹ fuit lucifer in terrā.i. in hūc aerē caliginosuz: qui superbiēdo ascēdere volebat supra astra celi.i. sup̄ alios angelos: ⁊ sedere in monte testamenti.i. in celo empyreo vel sup̄ eccl̄iam que d̄r mons: in lateribus aq̄lonis.i. in cordib⁹ frigidis. De ip̄o insup̄ Aug̃.xj. sup̄ Gen̄. ad lr̄am inquit: Factus ꝯtinuo se a luce veritatis auertit: sup̄bia tumid⁹ ⁊ ꝓprie ptātis delectatione corrupt⁹. Dicit tn̄ Bon̄. in ij.di.v. q̄ pctm̄ luciferi inchoatū est in presumptione. Statim em̄ vt suā pulchritudinē vidit p̄sumpsit. Cōsummatū est in ambitiōe: q: p̄sumēs de se appetijt qd̄ oīno supra se fuit: ⁊ ad qd̄ p̄uenire nō potuit. Tertio ꝯsummatum fuit in inuidie ⁊ odij auersione: q: ex q̄ obtinere nō potuit qd̄ appetijt: deo in-

nídere cepit affectã odij ꝺhere. Et qñ ꝺ̄ in auctoritate ꝓallegata Eſa. ꝙ appetijt deo eſſe ſilis. diſtinguit Boñ. duplicẽ ſilitudinem. Prima ꝺ. equalitatis. Secꝺa imitationis. Silitudo imitationis pōt appeti ordinate ⁊ inordinate. Ordinate: vt appetat ſilitudo in his q̄ nr̄e ſunt aptitudinis ⁊ nr̄i dei acceptationis: cuiuſmodi ſunt ꝓfectiones ⁊ decores virtutū. Inordinate ꝺo vt hō appetat id qꝺ decet vel deo nr̄o non placet: vt ſi appetat hoibus ꝓeſſe: vel ſe de aduerſarijs vindicare. Silitudo equalitatis nullo modo pōt appeti ordinate: ſꝫ inordinate aliquo modo eſt appetibilis: aliquo modo nō. Nã oīmoda ſilitudo nō eſt appetibilis: ſc. nō pōt cadere in cognitionẽ ſiue ī intellectū: ⁊ iō nec in appetitū. Et ſi aliq̄s fingat nō appetit equalitatẽ: ſed ſuã fictionẽ. Alio mō eſt ſilitudo equalitatis ī aliqua ꝺitione: vt in diuina ꝓſidentia et ſciẽtia. Et ſic credo ꝙ pōt appeti. ¶ Notãdū ergo ꝙ diabolus quodãmō appetijt ſilitudinẽ imitatiōis: quodãmō equalitatꝫ. Et hoc apparet ſi attẽdat appetibile ⁊ modus appetẽdi. Diabolus eñ appetijt alijs ꝓeſſe ſua ꝓ̄ auctoritate: ꝙ appetijt ꝓeſſe: hoc fuit imitatiōis. Et hoc qꝺ̄ aliqñ obtinuiſſet ſi ſtetiſſet. Unde Anſel. in lib. de caſu diaboli ait: Nihil appetijt ad qꝺ̄ nō ꝓueniſſet. Qꝺ̄ autẽ appetijt ſic ꝓeſſe ꝓꝓria auctoritate ſine meritꝫ ⁊ ſine datore: ⁊ ita ꝙ nulli ſubeſſet: hoc eſt ſoli deo: ⁊ hoc eſt eq̄parãtie. Dicit ḡ Greg. ꝙ appetijt eſſe ſui iuris: ita ꝙ nulli ſubeſſet. Et Bern. ꝺic ꝙ appetijt equalitatẽ potentie. Et Anſel. ꝙ appetijt ꝓeſſe ſine meritis. Qui in ſnia ꝺ̄ ꝺicãt. ſ. ꝙ voluit oīb⁹ ꝓeſſe ꝓꝓria auctoritate. Angeli etiã mínores peccauerunt pcꝺ̄ ſuperbie adherẽtes lucifero: q̄rẽtes eſſe beati ſine meritis. Propterea ꝺicit Hugo de ſancto Uic. Oēs in eāꝺ̄ malicia conſenſerũt: ⁊ vnũ ordinẽ peruerſe ſocietatis fecerunt. Ẽ̄c vt ait Job. Apoca. xij. Factũ eſt ꝓliũ magnũ in celo: Michael ⁊ angeli eiꝰ ꝓliabantur cũ ꝺracone: et ꝺraco pugnabat ⁊ angeli eiꝰ: ⁊ nō valuerũt: neq; locus inuẽtus eſt eoꝝ amplius in celo. Et ꝓiectus eſt ꝺraco ille magnus ſerpẽs antiquus qui vocatur diabolus: ⁊ ſathanas qui ſeducit vniuerſum orbẽ: ⁊ piectus eſt in terrã et angeli eiꝰ miſſi ſunt cum eo. Prelium autẽ illud geſtuꝫ fuit iurta tria que in ſpirituali natura reperiunt: q̄ ſunt rō: facultas: et volũtas. Per rationem nempe electi et reprobi angeli cõtraria ſentiebãt. Per volũtatem ad cõtraria afficiebant. Per facultatem vo ad ꝺtraria nitebant. Nã electi angeli ſublimiter ſentiebãt de deo ⁊ gratia eius: ⁊ ad gratiã ⁊ gloriam afficiebant: ⁊ ꝓ facultate ſibi data ꝓ illis nitebant. Angeli vo ſupbientes et cõtẽnentes gratiam ⁊ gloriã dei ſublimiter ſentiebant de bonitate nature ſue: ⁊ ꝓpter hoc ad ꝓꝓriã gloriã afficiebantur: ⁊ toto niſu in ꝺtrariũ electis ſpiritiꝰ ferebant. O ſeuiſſima dei iuſticia: o rectiſſimum eius iudiciũ: o ſapiẽtiſſima diſpoſitio. Tam eroſa fuit maieſtati eius malorum angeloꝝ ſuperbia ⁊ a celo empyreo ſemel depulſos nũq̄ amplius ibidẽ ſinat eos redire. Quinimo vt ꝺ̄imus in ſermone de iuſticia dei dãnauit eos eternaliter per ſentẽtiam diffinitiuam. Unde Hugo in li. de anima. Superbia in celo nata eſt ſꝫ velut immemor: qua via inde cecidit illuc poſtea redire nō potuit. ¶ Secũdo colligitur odium dei ad ſuperbiã ex ſcripturarum teſtificatione. Scribitur nanq; Amos. vj. Dicit dominus exercituum: deteſtor ego ſuperbiã. Et Prouer. viij. Arrogantiam ⁊ ſuperbiam ⁊ viam prauã: ⁊ os bilingue ego deteſtor. Et Eccĩ. x. Odibilis eſt coram deo ⁊ hominibus ſuperbia. Et Jaco. iiij. c. Deꝰ ſuperbis reſiſtit: humilibus autem dat gratiam ſuam. ¶ Tertio colligitur odiũ dei ad ſuperbiam ex multiplici cõminatione. Fiunt nãq; in ſcriptura cõminationes plurime cõtra ſuperbos. Unde Eſa. ij. Oculi ſublimi hoīs humiliati ſunt: ⁊

incuruabitur altitudo viroꝝ. Exaltabit
aũt dñs solus in die illa: qꝛ dies dñi ex-
ercituũ sup oẽm superbũ ⁊ excelsum: et
sup oẽm arrogantiã ⁊ humiliabitur. et
xiij.c. Requiescere faciã superbiam infide
lium ⁊ arrogantiã fortiũ humiliabo. Et
idẽ.xxiij.c. Dñs exercituũ cogitauit hoc
vt distraheret superbiã oĩs glorie et ad
ignominiam deduceret vniuersos incly
tos terre. ⁊ idẽ.xxviij.c. Vhe corone su-
perbie. Et ibidẽ. Pedibꝰ cõculcabit co-
rona supbie. ⁊ pſ.xvij. Oculos superbo
rũ humiliabis. Et sapiẽs Ecci.iij. Syna
goge supboꝝ nõ erit sanitas. Et Mala
chie.iiij. Erũt supbi ⁊ oẽs faciẽtes ini-
quitatẽ stipula. ⁊ Osee.vij. Humiliabit
supbia israel. ⁊ Ezech.vij. Quiescere fa
ciam superbiã potentũ. ⁊ Hiere. l. Ecce
ego ad te supbe dicit dñs deꝰ exercituũ:
qꝛ veniet dies tuus tẽpus visitationis
tue: ⁊ cadet superbus ⁊ corruet ⁊ nõ est
qui suscitet eũ. ⁊ Abdie.j. Superbia cor
dis tui extulit te habitantẽ in scissuris
petraruꝫ: exaltantẽ soliũ tuũ qui dicis
in corde tuo. Quis detrahet me in ter-
ram. Si exaltatus fueris vt aquila: ⁊ si
inter sidera posueris nidũ tuũ: inde de-
traham te dicit dñs. O superbi ⁊ inflati
corde q̃ cõfidetis in diuitijs: in delitijs:
⁊ in robore vestro: ceterisq̃ tẽporibꝰ bo
nis dicere cõsueuistis. Et q̃s nocebit no
bis. Audite scripturarũ voces respon-
dentes. Deus inuincibilis: deus insupe
rabilis: deus superborum inimicus. de
quo dicitur in pſ.xxx. Retribuet abun-
danter faciẽtibus superbiam. Ipse est
etiã qui per Esa.xlvij.c. superbã ciuita-
tem alloquit dicẽs: Audi hec delicata ⁊
habitans confidẽter: que dicis in corde
tuo: ego sum ⁊ non preter me amplius.
Non sedebo vidua ⁊ ignorabo sterilita
tem. Venient tibi hec duo subito in die
vna: sterilitas ⁊ viduitas. Uniuersa ve
nerũt super te propter multitudinẽ ma
leficioruꝫ tuoꝝ ⁊c. ¶ Quarto colligitur
odium dei ad superbiã ex superboꝝ ho
minũ humiliatione. de quibꝰ dixit v̄go
gloriosissima in cãtico suo Luce.ij. De-
posuit potẽtes de sede: et exaltauit hu-
miles. Et hoc confirmat sapiẽs Ecci.c.
Initiũ supbie hoĩs est apostatare a deo
qm̃ ab eo q̃ fecit illũ recessit cor eius: qm̃
initiũ oĩs peccati est superbia. Qui te-
nuerit illã adimplebitur maledictis: et
subuertet eũ in finẽ. Propterea exonera
uit dñs cõuentũ maloꝝ: ⁊ destruxit eos
vsq̃ in finẽ. Sedes ducũ superboꝝ de-
struxit deus et sedere fecit mites ꝑ eis.
Radices gentiũ superbarũ arefecit deꝰ
⁊ plantauit humiles ex ipsis gentibus.
Patet hoc in primis parẽtibus supbis
qui de paradiso fuerũt eiecti propter su
perbiã: vt dr̃ Gene.iij.c. In gigãtibus q̃
perierunt in diluuio ꝓpter superbiam.
Geñ.vij. In filijs filioꝝ Noe volẽtibus
edificare turrim que ꝑtingeret vsq̃ ad
celũ q̃ cõfusi sunt vt nõ intelligeret vnꝰ
alterũ ⁊ dispersum est atq̃ cõfusum la-
bium eoꝝ. Geñ.xj. In pharaone qui su
perbe detinebat populum dei ⁊ indura
uit cor eius: ⁊ submersus est in mari ru-
bro. Exod.xiiij. In Sennacherib q̃ deũ
blasphemat postq̃ ab angelo oĩs eius
exercitus fuit interẽptus. clxxxv. milia
bellatoꝝ: et ipse a filijs iudicio dei per-
cussus est gladio ⁊ interfectus.iiij. Re-
gum.xix. In Nabuchodonosor q̃ elatus
in superbiã cũ deambularet in aula di.
Nõne est hec babylon magna quã ego
edificaui in domũ regni in robore forti
tudinis mee et in gloria decoris mei?
Qui eiectus a regno septẽ annis discur
rẽdo per nemora et prata: fenum quasi
bos comedebat: mutatꝰ est quasi in be-
stiam. Daniel.iiij. Quid dicã de Antio-
cho? quid de Herode agrippa? quid de
Herode ascalonita? Quid de oĩbus qui
superbe regnauerũt: aut in regno assy-
rioꝝ siue babylonioꝝ: aut in regno per-
sarum ⁊ medoꝝ: aut in regno grecoruꝫ:
aut in regno egyptioꝝ: aut in regno si-
cyonorũ: aut in regno athenienſiũ: aut
in regno iudeoꝝ vel similium. Nõne di
uina virtus debellauit eos ⁊ redegit ad
nihilũ. Perijt (inq̃t pſ.) memoria eorũ
cũ sonitu: et dñs in eternum permanet.

pō.ix. An omittēdi sunt romani de quibus dicit Augusti. lib.j. de ciui. dei. c.j. Hoc vo qō dei est supbe quoq; aīe spiritus inflat⁹ affectat amatq; sibi in laudibus dici. Parcere subiectis ⁊ debellare supbos. Ubi nūc latum totius orbis dominiū? Ubi legiones ⁊ exercitus victoriosissimi? Ubi legati et nūcij pacem petētes ⁊ venientes a finibus terre? Ubi oratores solēnes auri ⁊ argēti tam multa pōdera pro tributo ferētes? Ubi senatores ⁊ patres cōscripti? Ubi ciues honesti? Ubi triūphales arcus ⁊ iocūdi ludi? Ubi alta palatia ⁊ edificia mirāda? Ubi deorū tēpla tam miro artificio et sapienti dispositione constructa. Tritū vsitatūq; est prouerbiū: Roma quanta fuit ipsa ruina docet. O humana mfirmitas. O cōditio fragilis hominū: non est iustū nō equū superbire cōtra deum qm̄ non est q̄ possit ei⁹ potestati resistere. Ipse romanos domuit qui totū orbē vi ⁊ armis ac terrore submergerant. Fugiēda est ergo supbia quā deus tam fortiter execrat. De qua Lassiodor⁹ sup pō.xviij. ait: Superbia de angelo diabolum fecit ⁊ homini mortē intulit ⁊ cōcessa beatitudine vacuauit oīm malorū mater: scelerū fons: vena nequicie.

¶ Or superbia diuidit in quattuor species: scz cū quis credit bonum qō habet habere a se: vel a deo propijs meritis: vel habere qō nō hz: vel ꝓpter bonum qō habet ceteros spernit. Lapm.ij.

Secundum mysterium declarādum de superbia dicitur specificatio. In quo notāde sunt superbie species. Vas autē Diego. in moral. quattuor esse dicit:

Prima cum quis existimat bonū qō habet a seipso habere.

Secūda cum quis bonum qō habet a deo ascribit meritis propijs.

Tertia cum quis iactat se habere bonum qō non habet.

Quarta cū quis ceteris despectis singulariter vult videri.

¶ Prima species supbie est cū qs ex ordinato appetitu ꝓprie excellētie bonus habitū vt ingeniū: intellectū: memoriā fortitudines: corporis pulchritudinem Uel bonū tēporale vt diuitias gloriam honorē: potentiam. Uel bonū spūale vt gratiā: scientiā: sapientiā: predicationē: prophetiā: ⁊ hmōi sibi attribuit vel a se habere nō aūt a deo. Notandum tñ primo ꝑm Tho.ij.ij.q.clxij. q̄ estimatio rationis existimat vniuersale bonū qō hz nō habere a deo: sed a seipo. Et hoc pertinet ad infidelitatē: cū recta fides habeat q̄ deus est autor omniū bonorum. Scō corrūpitur estimatio rationis in particulari ꝓpter aliquā passionē: sicut ꝑbi gratia. Si aliqs sentiret in vniuersali fornicationē nō esse pctm̄ esset infidelis. Nō aūt infidelis cēsetur fornicator qui fornicationē elegit tanq̄ bonus ꝓpter cōcupiscētie passionē. Ita a similī si quis existimaret vniuersaliter ⁊ absolute deū nō esse omniū creatorē esset hereſis vel infidelitatis peccatum. Sed q̄ aliqs propter inordinatū amorē proprie excellētie ita de bonis suis gloriet ac si ea a seipso haberet pertinet ad superbiam nō ad infidelitatē. Contra tales sic superbientes dicit apl's.j. Cor. iiij.c. Quid habes qō non accepisti? Si autē accepisti quid gloriaris quasi non acceperis? Et Jacobi.j. Oīe datū optimum ⁊ oīe donū perfectū desursuz est. Et.j. Paralipomenō.xxix. Tua sunt oīa et que de manu tua accepimus dedim⁹ tibi. ¶ Scōa species superbie est cū qs bonum qō habet ascribit sibi et ꝓprijs meritis: credēdo aliquā excellentiaz esse in natura vel gratis vel fortuna. i. tēporalibus suis meritis ⁊ ſture: ꝓ quibus videt supbo q̄ de⁹ sibi sit obligat⁹. Cōtra quos est dictum apl'i ad Titū. iij.c. Nō ex operib⁹ iusticie que fecimus nos: sed ꝑm suā misericordiā saluos nos fecit. ¶ Tertia species supbie est cū qs iactat se hr̄e bonū qō nō hz: vt aptū ingeniū: capacē memoriā: industriā in agendis: prudētiaz in regimine: pulchritudi-

nem in ꝑsona: sciētia in mēte: vel perfectionē in vita: ⁊ similia. de quib⁹ q̄s gloriatur: cū tñ illa nō habeat vel nō tātū sicut existimat se habere. Et hec existimatio satis periculosa est ī his q̄ se sanctos reputāt ꝓpter bonorū operū experientiā ⁊ in sua sanctitate cōfidūt eo ꝙ de facili ruūt: sicut patet in Petro q̄ dicebat in seipso cofidēs Matth. xxvj. Et si oportuerit me mori tecū non te negabo. Sup quo ꝟbo Amb. ait: Si Petr⁹ lapsus est q̄ dixerat. Et si oēs scādalizati fuerint in te sed non ego: q̄s alius de se iure p̄sumat. Deniq̄ ⁊ Dauid q̄ dixit ps̄. xxix. Ego aūt dixi in abūdantia mea nō mouebor in eternū: eam sibi iactantiam obfuisse cōfitetur dicens: ibidem. Auertisti faciē tuā a me ⁊ fact⁹ sum conturbatus. Que ꝟba notantur. vj. q. j. c. imitare. Ad hāc speciē supbie ꝑtinet excusare suos defectus et alleuiare illos.

¶ Quarta species supbie est cū q̄s ceteris despectis singulariter vult videri. In hāc ruit phariseus q̄ seipsum iustificabat ⁊ dānabat publicanū: et ceteros pctōres Luce. xviij. c. dicebat em̄: Deus grās tibi ago: q̄ nō sum sicut ceteri homines: adulteri: raptores: iniusti: velut etiā hic publican⁹. Ieiuno bis in sabbato: decimas do oīum que possideo. Hac superbia periclitant̄ quasi tp̄ibus istis oēs qui se credūt bene viuere quoꝝ officium est cōplacere mūdo: iudicare proximos: detrahere ceteris: magnificare seipsos mēdacia loqui: odia retinere: ⁊ iactāter se noīare bonos: reliquos appellare malos: de quib⁹ expressius dicetur in sequēti tertio mysterio.

¶ De supbia p̄latoꝝ: clericoꝝ: religiosorū ⁊ laicorū qualiter vnusquisq̄ in suo gradu supbus existit. Cap̄m. iij.

Tertiū mysteriū contemplandū de superbia d̄r distinctio. Possumus enim s̄m varios hominū gradus distinguere quadruplicem superbiā.

Prima est prelatorum.
Secunda religiosorum.
Tertia clericorum.
Quarta laicorum.

¶ Prima est supbia prelatoꝝ q̄ in quatuor superbiunt. Primo in hoc ꝙ existimāt se meritis suis dignitatē p̄lationis fuisse adeptos subditis suis meliores se esse arbitrant̄. Uñ Grego. xxxiiij. moraliū ait: Prelato in cogitationib⁹ supbia se ingerit: q̄ solo vite merito super ceteros excreuit. Sed quātūcūq̄ q̄s sit certus ꝙ de volūtate dei sit preposit⁹ aliis ⁊ videat̄ bene administrare: nūq̄ tñ potest esse securus si debitū suū faciat: nec alijs debet se preferre. Quotidie namq̄ cōtingit multos subditos meliores esse p̄latis simpliciter. Nec sanctiorē dicim⁹ Sixtū Laurētio: q̄ Sixtus papa. Laurētius subditus ei⁹: aut perfectiorē Ualerium ep̄m Uincētio eius diacono. Ex q̄uis apl̄s dicat Rom̄. xiij. Nō est ptās nisi a deo. s. operante quoad bonos: tñ pōt esse a deo sinēte ⁊ ꝑmittente quoad malos. vnde. viij. q. j. c. audacter. Hiero. ait: Audacter fortasse aliquid dicimus: Sed tñ qd̄ scriptū est dicimus: nō semper princeps populo: et iudex ecclesie ꝑ dei arbitriū datur: sed ꝓut merita nostra deposcūt. Scd̄o supbiunt p̄lati qui tanq̄ essent dij volūt in oīb⁹ etiā indebitis reuerētiā ⁊ obedientiā sibi exhiberi: magisq̄ dolēt de inobediētia ⁊ irreuerētia sibi facta q̄ de trāsgressiōe preceptoꝝ dei. Tales multa seueritate vtūtur erga subditos illos ꝑ leuib⁹ causis excōicando: et alijs censuris ecclīasticis compescēdo. Pro q̄bus d̄r. xlv. dist. in. c. vera iusticia. Uera iusticia cōpassionē habet: falsa ꝟo dedignationē. Ideo hi qui de falsa iusticia superbire solēt ceteros quosq̄ despiciūt nulla infirmātib⁹ misericordia cōdescēdūt. Tertio superbiunt prelati: q̄ sunt sui capitis: ⁊ dedignātur audire ab alijs que ipsi nesciūt: vel sequi cōsilia alioꝝ: ne minus eis sapere videātur. Cōtra quos est illud qd̄ scribit̄. xxij. di. c. de constātinopolitana. Stultus est em̄ q̄ adeo se primū existimat: vt bona q̄ viderit discere cōtēnat

Et.xxxviij.dist.c.nullus eps.dr: Nullus eps propter opprobrium senectutis vel nobilitatē generis a paruulis vel minimis eruditis: si quid forte est vtilitatis aut salutis inquirere negligat. Quarto superbiūt prelati eo ꝙ nō patiuntur reprehēdi ab alijs in his q̄ minus benefaciūt. Nō sic egit Petr⁹ princeps apostoloꝝ: q̄ reprehēsus a Paulo de nimia cōdescēsione erga iudeos in cōseruatione legaliū eū audiuit: vt dr ad Gal.ij.c. ¶ Scda est supbia religiosorū qui quadrupliciter peccāt. Primo qr despiciūt seculares ⁊ pctōres credētes se inquinari ex eoꝝ cōsortio: similes iudeis de quibus dr Johā.xviij. ꝙ nolebant introire in pretoriū vt nō cōtaminarentur: timētes coinquinari cohabitatione infidelium: neq; sibi cōscientiā faciētes: de morte xp̄i ꝓcurata. Cōtra quos dicit deus Deut.xxiij. Nō abominaberis egyptiū: qr ⁊ ipse aduena fuisti in terra ei⁹. Egyptus interpretat tenebre ⁊ signat seculares. Ad qd etiā facit illud Hiero. xlv. dist. in.c.recedite. Recedite. s.inq̄unt q̄ presumunt de sua bonitate ad pctōres polluti: recedite a nobis: nolite nos tāgere: nolite nobiscū cōicare. Talis locutio nō illuminat cecū: nō sanat egrotū: non curat infirmum: sed magis occidit atq; in desperationē periclitantē inducit. Debēt q̄z religiosi cōsiderare ꝙ aliquādo in seculo sunt aliqui deo magis grati q̄ aliqui in religione. Et hoc legitur in vitis patrū de beato Pānutio: q̄ cū oraret sibi reuelari cui assimilaretur in merito: audiuit a dño ꝙ similis erat cuidā symphoniaco q̄ querebat sibi victum ex arte cātādi. Quē cū quesiuisset Pānuti⁹ et inuenisset: interrogauit q̄d boni egisset in mūdo isto? Respōdit ꝙ semel cū esset latro: ⁊ quedā mulier fuisset rapta quā socij ei⁹ volebāt opprimere ipse defendit eā ⁊ liberauit de manibus eoꝝ. Et alia vice cū inuenisset quādam mulierē per heremū discurrentē ⁊ lamentantē eo ꝙ maritus eius ⁊ filij ex debito tenerent captiui: ipse errantē reduxit ⁊ redemptionē dedit: ⁊ pecunias tribuit quibus maritū ⁊ filios redimeret. Cum autē Pānutius hortaret illū vt deseret munduz: acquieuit: ⁊ factus religiosus in sancta vita perseuerauit. Iterum post hec rogauit Pānutius cui similis esset. Et dictū fuit sibi ꝙ similis erat primario cuiusdam vici qui erat in ꝓximo. Et cū venisset Pānutius ad eū ⁊ diligēter inquisiuisset de vita eius: dixit se esse cōiugatū ⁊ vxorē nō cognoscere nisi causa ꝓlis: nō raptorē: nō ledentem alios: sedantē lites: ⁊ hospitalitatē seruantē. Qui demū vxore mortua hortatu Pānutij intrauit heremū: ⁊ sancte vitā finiuit. Itē tertio rogauit Pannutius cui assimilaret? Et responsum fuit sibi ꝙ cuidā mercatori qui iuste lucrās subueniebat pauperib⁹. Que oīa sibi reuelata fuere ne eleuaret in superbiam. Quis aūt religiosus nō debeat despicere secularē vitā vel abhorrere cōsortiuz cū expedit: non tñ debet extra necessitatē secularib⁹ nimis familiaris existere: vel plus debito cōuersari cū eis. Scdo superbiunt religiosi ex sua religione de pluribus se iactāt preferētes statū suū oībus alijs: quinimmo ⁊ alios despiciētes: ⁊ multa mēdacia fugiētes ad se exaltandū ⁊ alios deprimēdū. Monachi quidē gloriātur se patrē habere Benedictum patrē omniū religiosoꝝ in occidēte ⁊ Basilium in oriēte multosq; sanctos ac summos pōtifices ex monachis extitisse: vt Gregoriū: Nazāsenum: Eugenium: Urbanum: Petrum: Celestinū: et alios multos optimam partem elegisse: scilz vitam contemplatiuā. Predicatores et minores multa dicunt suos ordines extollendo. Augustinū summe venerātur heremitani vt gemmam doctorum: induentes cum habitu suo: et canonici regulares habitu suo Seruitute virginis se p̄cipuos seruitores appellant. Carmelite a mōte carmelo sub Helia propheta initium habuisse suspicātur: partem regule Basilij suscipientes. Et ita vnusquisq; superbe ⁊ passio-

nate suū ordinē alijs ꝓferre conat. Sz aduertāt oēs illud qđ dixit Petr⁹ Act. x. c. In veritate cōperi: qz non est acceptor ꝓsonarū deus: sed in omni gēte q̄ timet eū acceptus est illi. Notent insuper illud Hiero. xl. di. c. nō est. Nō sunt filij sanctoꝝ q̄ tenēt loca sctōꝝ sz q̄ exercēt opa eoꝝ. Et illud Greg. eadē dis. c. nō loca. Non loca vel ordines creatori nostro nos primos faciunt: sed nos ei merita bona ꝓtingunt: aut mala disiūgunt. ¶ Tertio superbiūt religio in eo ꝙ se sapiētes existimātes seq̄ volūt in penitetijs sensum ꝓpriū t ꝓpriā volūtatē. ¶ Quarto superbiūt religiosi q̄ gloriant de diuitijs quas habuerūt in seculo: vel de nobilitate generis: rhmōi. Tertia est supbia clericoꝝ q̄ quadruplr supbiēdo peccāt. Primo in supfluo ornatu vestiū. Qui audire debēt illud qđ scribit. xlj. dis. c. clericus. Clericus ꝓfessionē suā etiā habitu t incessu ꝓbet iō nec vestib⁹ nec calciamētis decorem querat. Qđ ꝓfirmat. xxj. q. iiij. c. oīs ia crātia. c. null⁹ eoꝝ. c. epi. t. c. pcipim⁹. Et xp̄s dixit Mat. xj. Ecce q̄ mollibus vestiunt in domib⁹ regum sunt. Scđo peccāt clerici supbiendo in ampliatiōe ecclesiaꝝ suarū in picturis: sculpturis: marmoribus: ornamētis: calicib⁹: vasis aureis: t argēteis: q̄ licz ad dei honorē fiant t diuino cultui applicent: tñ quo ad supfluitates q̄ ibi sunt: t ad paperū necessitates reprehensibilia sunt. Pro quib⁹. xxj. q. ij. c. aurū. Amb. ait: Aurum hz eccl'ia nō vt seruet: sz vt erogēt t subueniat in necessitatib⁹ posit⁹. Quid est op⁹ custodire qđ nihil adiuuat t̄. ibi. Ad qđ facit ibidē. c. gl'ia. t ibi. §. multi edificant. Tertio peccant supbiēdo clerici de audientia ꝓfessionū cū hñt magnū ꝓcursum estimātes se meliores et sanctiores ꝙ sint. Quarto supbiūt clerici cū vident aut in mīstris aut in p̄dicationib⁹ ecclesias suas impleri: t multis alijs modis inflantur vento supbie quos omittimus pro honestate. Quarta est supbia laicoꝝ qui quadruplr superbiunt. Primo de diuitijs. Jō. j. Timotheī. vj. apl's di. Precipe diuitibus huius seculi nō sublime sape. Et Aug. Vermis diuitiaꝝ supbia est. Sz aduertāt illud diuites oēs qđ dr in ps. lxv. Dormierūt somnū suū t nihil inuenerūt oēs viri diuitiarū in manib⁹ suis. Secūdo supbiūt laici de nobilitate gēis. Vñ Salusti⁹. Cōe malū nobilitas est supbia. Sz tales ꝓfiderare debent: q̄ mors sceptra ligonib⁹ equat: t moritur doct⁹ pariter t indoct⁹. Tertio supbiūt laici de operib⁹ ex gñe bonis de elemosynis de ieiunijs t fil'ib⁹ cū q̄bus cōmiscent multa pctā mortalia: t ꝓpter illa bona opa reputāt se iustos: nō ꝓfiderates illud Eccs. ix. Qui in vno peccauerit multa bona perdet. Quarto superbiūt laici erubescēdo cessare a q̄busdā penis eis cōsuetis: cōtra q̄s dixim⁹ in sermone de dilatione pnie. Sunt t alia mala ta in quib⁹ oēs predicti p supbiā offendunt deū. Nos aūt hec pauca diximus: qz alimēta que minus sufficiūt audiens sumunt: vt ait Grego. di. Ergo pater et dictis ꝙ q̄ se exaltat p superbiā humiliabit a deo. Et q̄ se humiliat exaltabit hic p gratiā t i futuro per gloriā. Āmē.

¶ Feria quarta post Reminiscere: de periculoso vitio ambitionis: de quo xp̄s in euāgelio discipulos suos redarguit.

Sermo. xxxiij.

SI quis voluerit maior fieri inter vos sit vester minister. Matthei. xx. t in euāgelio hodierno. Reprehensibile valde est atq̄ fugiēdum ambitionis vitium qđ xp̄s redēptor noster in lectiōe euāgelica terribilr t sapientissime cōfutauit. Querebāt nāq̄ iacob⁹ t iohānes filij zebedei matre mediāte t intercedēte habere primatū sup ceteros in regno xp̄i vt vn⁹ sederet ad dexterā: alt⁹ ad sinistrā. Sapiebāt adhuc aliq̄d terrenus atq̄ carnale credebantq̄ post resurrectionē xp̄m tēporaliter regnaturū. Alij

etiã discipuli xp̄i adhuc debiles ⁊ nõdũ in spũ solidati talia dici audiẽtes indignabãtur. Propterea ipse dñs hũilitatis magister ⁊ illis duob⁹: qꝛ quid peterẽt nescirẽt rñdit: ⁊ alios vt ambitionẽ euitarẽt admonuit. Qm̄ aũt ꝓpter illã periclitant̄ multi: ĩ hoc sermone aliqua ad ambitionis detestationez explicabimus: de q̄ tria mysteria erũt declarãda.

Primum d̄r offensio.
Scd̄m distinctio.
Tertium abominatio.

¶ Qꝛ ambitio est peccatũ: tum qꝛ procedit a superbia: tum qꝛ cõtrariatur charitati: tum qꝛ opponit̄ magnanimitati: ⁊ quot modis honor appetit̄. Cap̄m. j.

PRimũ mysteriũ declarandũ de ambitione dicit̄ offensio. Offendũt ambitiosi grauiter deum. qd̄ probatur ab Alexan. in. ij. summe. ⁊ Tho. ij. ij. q. cxiij. triplici ratione.

Primo ratione originationis.
Scd̄o ratione cõtrariationis.
Tertio ratione oppositionis.

¶ Primo rõne originatiõis: sicut fruct⁹ est infect⁹ q̄ ex infecta radice generatur: ita ⁊ actus humanus q̄ ꝓcedit ex pctõ: oportet ꝙ sit pctm̄. Sed ambitio q̄ est inordinatus appetitus honoris ꝓcedit ex pctõ: ergo ipsa erit pctm̄. Inq̄t enim Aug̃ in li. de vera religione: ꝙ ambitio ꝓcedit ex sup̄bia ⁊ cupiditate: sed sup̄bia ⁊ cupiditas sunt pctã. Prout aũt ꝑ potentiã vel dignitatẽ intendit q̄s acq̄rere apparentẽ ⁊ excellentẽ honorificentiã: sic orit̄ ambitio ex sup̄bia. Sed ꝓut q̄s intẽdit acq̄rere ꝑ hmõi sufficientiaz seu rerũ abundantiã: sic orit̄ ambitio ex cupiditate. ¶ Scd̄o ꝓbat̄ ꝙ ambitiosi fendũt ⁊ peccãt rõne cõtrariationis: qꝛ omne illud qd̄ repugnat ⁊ est ꝯtrariuz charitati est pctm̄: sz ambitio repugnat charitati: iõ est pctm̄: dicit nãq̄ apl̄s. j. Coꝝ. xiij. Charitas nõ est ambitiosa. i. ꝟm glo. ibi: nõ vult alij preponi. Charitas em̄ diligit ꝓximũ sicut seipsum: ⁊ iõ nõ vult eũ subijcere sibi: sed sociuz esse: appetit seruire ꝓximo ⁊ nõ sibi seruiri: sicut filius hoĩs nõ venit ministrari: sed ministrare: vt d̄r ĩ pñti euãgelio. ¶ Tertio ostẽdit̄ ꝙ ambitiosi offendũt ⁊ peccant rõne oppositionis. Oẽ em̄ qd̄ opponit̄ virtuti morali q̄ est ꝟm regulam rõnis pctm̄ est: sed ambitio opponitur magnanimitati q̄ est v̄tus moralis ꝟm pb̄m. iiij. ethi. ergo est pctm̄. magnanimitati siquidez aduersat̄ ambitio sicut inordinatũ ordinato. Notãdum tñ ꝟm Tho. ꝙ honor importat quandã reuerẽtiã exhibitã alicui in testimoniũ excellẽtie vel virtutis ei⁹. ¶ Circa excellẽtiã autem hoĩs duo sunt attendenda. Primo q̄dẽ ꝙ id in quo hõ excellit nõ hz a seipso: sed est quasi quoddã in eo diuinũ: ⁊ iõ ex hoc non debet̄ sibi principaliter honor: sed ipsi deo. Scd̄o aũt attendendum est ꝙ id in quo excellit dat̄ hoĩ a deo vt ex eo alijs prosit. Uñ intantũ dz hoĩ placere testimoniũ sue excellẽtie ꝙ ab alijs exhibetur: inquantũ ex hoc parat̄ sibi via ad hoc vt ꝓsit. Tripliciter ergo ꝯtingit appetitũ honoris esse inordinatũ. Uno mõ qꝛ appetit hõ testimonium de excellentia quam nõ habet qd̄ est appetere honorẽ supra suã ꝓportionem: vt si malus desideret honorẽ ac si esset bonus: ⁊ nil curans de virtute: desideret regimẽ ⁊ presidentiã que nõ debetur nisi virtuosis. Ex hoc refert Aug. li. iiij. de ciui. dei. antiquos romanos cũ dediti essent idolatrie duo construxisse tẽpla inter cetera: vnũ dee virtutis: aliud dee honoris: ⁊ cõtigua tñ ordinata ꝙ ad tẽplũ dee honoris nõ poterat esse accessus nisi per templum dee virtutis. Qui q̄uis errarẽt vt infideles in facto ⁊ opinione: tñ quoad ordinẽ cõstructionis tẽploꝝ nõ errabãt. Uolebãt em̄ cũctis ostẽdere ꝙ ad honorẽ q̄ multũ appetit̄ recte ꝑuenire nõ põt nisi ꝑ opera virtutis. Scd̄o inordinate appetit̄ honor inquãtũ nõ refert̄ ĩ deũ: iuxta illud apl̄i. j. Tim̄. j. Soli deo honor ⁊ gl̄ia: sed cupit aliq̄s illũ honorẽ vt quoddã bonũ. Sed posset aliq̄s obijcere sic. Quili

bet pōt absq; vitio appetere illud qd̄ sibi debet ꝓ p̄mio: sed honor est p̄miū virtutis: vt dicit Arist. j. ethi. ergo q̄libet virtuosus sine vitio pōt honorē appetere. Hic est qd̄ Juuenalis satyra. x. ait: Quis em̄ virtutē amplectit̄ ip̄am. Premia si tollas: ⁊ Cassiod. li. ij. epl̄arū. Nutriūt premiorū exēpla virtutes: nec quisq̄ est q̄ nō ad mor̄ summa nitat̄ ascēdere qn̄ irremuneratū nō relinquit̄ qd̄ ꝯscīa teste laudat̄. et Tulli⁹ in lib. qō. tuscu. bonos alit artes. Rn̄det Tho. ꝙ honor nō est p̄miū virtutis quo ad ip̄m virtuosum: vt scilz ꝓ premio expetere debeat: sed ꝓ p̄mio expetit beatitudinē q̄ est finis virtutis. Dicitur tn̄ honor esse p̄miū virtutis ex parte aliorū qui nō habēt aliquid maius qd̄ virtuoso retribuant q̄ honorē q̄ ex hocipso magnitudinē habet ꝙ ꝑhibet testimoniū virtuti. Un̄ pz ꝙ nō est sufficiēs premiū vt d̄r. iiij. ethi. Tetio modo appetitur honor inordinate inquātū appetitus in ip̄o honore quiescit nō referens honorē ad vtilitatē alior̄. Appetere ergo honorem ꝟm tres modos est appetere illum inordinate ⁊ cum pctō. Magnanimitas v̄o tendit ad honores ordinate: cū scilicz quis virtuosos act⁹ prosequitur intendens ex illis honorare deum ⁊ adiuuare ꝓximos: licz ex cōsequenti sibi proueniat honor: de quo gaudet et contentatur.

¶ Qr in tribus solent homines esse ambitiosi: scilz in appetitu inordinato dignitatis ecclesiastice: aut gradus magisterij: vel temporalis dominij vel potestatis.

Capitulum. ij.

Secundū mysteriū ꝯtēplādū de ambitione d̄r distinctio. In quo distinguemus triplicem inordinatū appetitū honoris ambitiosum.

Primus d̄r ecclesiastice dignitatis.
Secūdus magistralis sublimitatis.
Tertius temporalis potestatis.

¶ Primus appetit⁹ inordinat⁹ honoris d̄r eccl̄iastice dignitatis. Sunt quidē multi inhabiles indocti illitterati insufficiētes īdigni q̄ sitiūt dignitates eccl̄iasticas: illas q̄runt ꝑ fas ⁊ nefas: illas ꝓcurāt p̄cib⁹ ⁊ muneribꝰ: ad illas habēdas ⁊ acq̄rēdas adhibēt oē studiū: oēmq; sollicitudinē: ⁊ qd̄ dolēdū est: vt in pluribꝰ ip̄is ꝯferunt̄. Pro quibꝰ d̄r ī. c. nihil. ex̄ de electiōe. Nihil est qd̄ eccl̄ie dei magis officiat q̄ ꝙ indigni assumunt̄ p̄lati ad regimē aīarū. Et ꝓ clariore particule huiꝰ noticia q̄tuor dubia occurrūt disputāda. Primū est vtrū sit licitū appetere ep̄atū. Secūdū dubiū vtrū infra dignitatē ep̄alē sit pctm̄ appetere alias dignitates vt abbatiā: prioratū: decanatuz: p̄posituram vel archidiaconatū ⁊ sil̄ia. Tertium dubiū vtrū prelat⁹ peccet in cōferendo beneficiuz bono: pretermisso meliore: siue peccēt eligētes min⁹ bonū pretermisso meliori. Quartum dubium vtrum prelatus ecclesie possit committere cōsanguineo suo curā ecclesie postposito meliore. Ad primuz dubium arguitur pro vna parte ꝙ non sit peccatum: immo sit licitum appetere episcopatum. Dicit enim apl̄s. j. Timoth. iij. Qui episcopatum desiderat bonum opus desiderat: sed licitū est ⁊ laudabile desiderare bonum opus: ergo est laudabile appetere ep̄atum. Scd̄o arguitur: qr status episcoporum est ꝑfectior q̄ stat⁹ religiosorū: sed licet appetere ꝓpt̄ suā ꝑfectionē statū religionis: ꝗ statū ep̄alem. Tertio arguit̄ ꝑ illud qd̄ scribit̄ Prouerb. xi. Qui abscōdit frumēta maledicet̄ in populis: bn̄dictio aūt sup̄ caput vēdētiū. Sed ille q̄ est idone⁹ ꝓpter vitā ⁊ scientiam ad ep̄atuz: videt̄ frumēta sp̄ualia abscōdere si se ab ep̄atu subtrahat. Per hoc aūt ꝙ episcopatuz accipit ponit̄ in statu frumēta sp̄ualia dispēsandi: ergo videt̄ ꝙ laudabile sit ep̄atum appetere ipsumq; vituperabile refugere. Quarto arguit̄: qr facta sanctoruz que in scriptura narrant̄ ꝓponunt̄ nobis in exēplum: ꝟm illud Rom̄. xv. Quecūq; scripta sunt ad nr̄am doctrinā scripta sunt.

Sed legit Esa.vj. ꝙ Esaias se obtulit ad officiū p̄dicatiōis qđ p̄cipue cōpetit ep̄is: ḡ videt ꝙ appetere ep̄atū sit laudabile. Sed in ꝯrium est Aug.xix.de ciui.dei.q̄ dicit illud qđ scribit.viij.q.j.c. q̄ ep̄atum. Locus superior sine quo regi populus non pōt: etsi ita teneatur atq; administret vt decet: tamē non decēter appetit. Rñdet Tho.ij.ij.q.clxxxv.ꝙ in ep̄atu tria pñt cōsiderari. Unū est principale ⁊ finale. s.ep̄alis operatio ꝑ quā vtilitati ꝓximoꝝ intendit. ꝟm illud Johā.vlti. Pasce oues meas. Scđm est altitudo gradus: qr ep̄s sup alios ꝯstituitur. ꝟm illud Mat.xxv. Fidelis seruus ⁊ prudēs quē ꝯstituit dñs sup familiaꝫ suā. Tertiū est ꝙ ꝯsequēter se hꝫ ad istā vt reuerētia ⁊ honor ⁊ sufficiētia tēporaliuꝫ: ꝟm illud. j.Timoth.v. Qui bene presunt p̄sbyteri duplici honore digni habeant. Appetere ḡ ep̄atū rōne hmōi circūstantiū bonoꝝ: manifestū est ꝙ nō licet: eo ꝙ finis esset cupiditas ⁊ ambitio. Et dñs reprehēdit ambitiosos phariseos dicēs Mat.xxiij. Amant primos recubitus in cenis ⁊ primas cathedras in synagogis: et salutationes in foro. Quātum autē ad scđm.s.ad celsitudinē gradus appetere ep̄atum est ambitiosum ⁊ presumptuosum. Unde dñs Mat. xx.arguit discipulos primatū querētes dicēs: Principes gentiū dñantur eorū. Ubi Chryb.dicit: Per hoc ostendit ꝙ gentile est primatum sapere: ⁊ sic gētiū cōparatione aīarū eoꝝ estuationē conuertit: sed appetere ꝓximis ꝓdesse est ꝟm se laudabile ⁊ virtuosum. Ueruꝫ qr ꝓut ep̄alis actus hꝫ annexā celsitudinē gradus p̄sumptuosuꝫ videt ꝙ aliquis preesse appetat ad hoc ꝙ subditis ꝓfit nisi manifesta necessitate imminēte: sicut Grego.dicit in pastorali. Qr tūc erat laudabile ep̄atū appetere qñ dubiū nō erat per hūc quēq; ad maiora supplicia peruenire. Unde nō de facili inueniebat q̄ hoc onus assumeret: p̄sertim cuꝫ ad h̄ aliquis zelo charitatis diuinitꝰ fuisset incitatus. Pōt tñ q̄libet absq; vitio p̄sumptionis appetere talia opa facere: si cōtingeret in tali officio esse vel appetere se esse dignū ad talia opa exercēda ita ꝙ bonuꝫ opus cadat sub desiderio: nō aūt p̄matus dignitatis. Unde Chryb. sup Mat.ait: Opus q̄dē desiderare bonū est: primatū aūt honoris concupiscere vanitas est: primatus em̄ fugientes se desiderat: desiderantem se horret. Ad primū ergo dicendū ꝙ sicut Grego.dicit in pastorali. Illo tpe apl̄s dixit illa verba q̄ ille q̄ plebibus p̄erat primꝰ ad martyrij tormenta ducebat. Augu. ꝟo xix.de ciui.dei dicit: ꝙ apl̄s exponere voluit q̄d sit ep̄atus: qr nomen oneris est: nō honoris. ¶ Ad scđm dicendū ꝙ non est eadem rō de statu religionis ⁊ statu ep̄ali ꝓpter duo. Primo q̄dē: qr ad statū ep̄alē p̄exigit vite ꝑfectio: ⁊ ꝑ h̄ dñs a petro exq̄siuit si plus ceteris eū diligeret añq̄ ei cōmitteret pastorale officiū: sed ad statū religionis nō p̄exigit perfectio: sed est via ad ꝑfectionē. Unde ⁊ dñs Mat.xix.nō dixit: Si es ꝑfectus: sed si vis esse ꝑfectus: vade ⁊ vende oīa q̄ habes. Et huius dr̄ie rō est: qr ꝟm Diony. ꝑfectio ꝑtinet actiue ad ep̄m sicut ad ꝑfectiorē: ad monachū aūt passiue sicut ad p̄fectū. Req̄rit aūt ꝙ sit ꝑfectꝰ aliq̄s ad hoc ꝙ possit alios ad ꝑfectionē adducere: qđ non p̄exigit in eo q̄ dꝫ ad ꝑfectionē adduci. Est aūt p̄sumptuosuꝫ ꝙ aliq̄s se ꝑfectū reputet: nō aūt ꝙ aliq̄s ad ꝑfectionē tēdat. Scđo nō est eadem rō: qr ille q̄ statuꝫ religionis assumit: se alijs subijcit ad spūalia capiēda: ⁊ hoc cuilibet licet. Ille ꝟo q̄ trāsit ad statuꝫ ep̄alē sublimat ad hoc ꝙ alijs ꝓuideat Et hāc sublimationē dꝫ sibi nullus assumere: ꝟm illud Heb.v. Nemo sibi assumat honorē: sed qui vocat a deo, tāq̄ aarō. Et vt Greg.dicit.viij.q.j.c.in scripturis. Sicut locus regiminis desiderātibus negādus est: ita fugiētibus offerēdus. Ad tertiū argumētū dicēdū ꝙ dispēsatio spūalium frumētoꝝ non est facienda ꝟm arbitriū ꝓprium: sed principaliter q̄dē ꝟm arbitriū ⁊ dispositio

nē dei: secūdario aūt ꝑm argumētū superioꝝ ꝑlatoꝝ. Ex quo nō intelligit ille abscōdere frumēta spūalia cui nō cōpetit ex officio nec ei a superiori iniūgit si ab alioꝝ correctione aut gubernatione desistat: sed solū tūc intelligit abscōdere si dispēsationē negligit cum ei ex officio incūbat: vel iniūctū officiū ꝑtinaciter recusat: qꝛ vt dr̄ ex̄ de renū. in. c. nisi cū pridē. Tūc in te veraz humilitatē custodies cū ꝑ eā locū sublimē effugies et ꝑ obediētiā nō dimittes. ꝛ. viij. q. j. c. in scripturis. Si is q̄ valet oīpotētis dei oues renuerit pascere: ostendit se pastorē summū minime amare ¶ Ad quartū ꝟo argumētū respōdet Greg. in pastorali. ꝙ Esaias si mitti voluit ad ꝑdicādū vidit se antea purgatū ꝑ altaris calculum. Qꝛ ergo valde difficile est quēlibet purgatū se cognoscere: iō nullus ꝑdicare debet nisi mittat. Periculosuz ergo est ꝛ nō sine ambitione etiam viris idoneis q̄rere ꝛ petere ep̄atuz. Sed q̄d de illis in q̄bus nulla cōditio q̄ in ep̄o est req̄renda penitus inuenit: q̄ instant satagūt ꝛ ambiūt: vt ꝓmoueant ad dignitatē ep̄alē? O temeraria ꝑsumptio: o inflata elatio: o diabolica suꝑbia. Audiant tales id qd̄ scribit ex̄ de elec. c. cū in cūctis. Cū in cūctis sacris ordinibus ꝛ eccl̄iasticis mysterijs: sint etatis maturitas: moꝝ grauitas: ꝛ litterarū scīa inquirēda: multo fortius hec ī ep̄o opz inquiri: q̄ ad curā alioꝝ positus in seipso dz ostendere qualiter alios oporteat in domo dn̄i cōuersari. Glo. ꝟo suꝑ verbo litterarū. dicit: Propter defectū scīe repellit aliquis ab ep̄atu etiā iā ꝓmotus: vt ptz ex̄ de etate ꝛ qualitate ordinādoꝝ. c. vlti. ꝛ ex̄ de electis. c. cōgregato. ꝛ. j. q. j. c. vilissimus. dr̄: Vilissimus est reputādus nisi precellat scīa ꝛ sctītate qui est honore ꝑstantior. Ad idē est c. nō opz. vij. q. j. ¶ Scd̄m dubium erat vtrum vltra episcopalē dignitatem sit peccatuz appetere aliquas dignitates seu officia vel bn̄ficia: vt abbatiā: prioratum ꝛc. Et videtur ꝙ nō; qꝛ qd̄ nō est ꝓhibitum per aliqd̄ ius videtur esse cōcessum. xiij. q. ij. c. hebrō. §. seq. Sed ista nullo iure ꝓhibentur: ergo vt licita cōceduntur. Cōtrarium huius videt esse rei veritas. Et ratio est: qꝛ vbi eadem ratio legis ꝛ idem ius. Naz de similibus idem est iudiciū. ar. di. v. c. ad eius. Sed ratio quare illicitus est appetitus ep̄atus est ꝓpter curā quaz habet annexā: qꝛ presumptuosum nimis est vt q̄s se reputet idoneū ad regendas aīas alioꝝ. sed eadē ratio est in quolibet ꝑdictoꝝ: qꝛ. s. in oībus est cura annexa: nec differunt ab episcopatu nisi ꝑm magis ꝛ minus: qꝛ vt pz ep̄s habet curā vniuersalem totius diocesis sue: sed in predictis officijs constituti habent curam particularem: vt pz vnius parrochie vel vnius collegij. Talis aūt appetitus non diuersificat speciem sed quidditatē peccati: sicut appetere furari vnū florenū est eiusdem speciei cum appetitu furandi mille: lz hoc sit grauius. Sic in ꝓposito de appetitu ep̄atus ꝛ alioꝝ bn̄ficioꝝ curatoꝝ. Preterea ꝑm Tho. Ray. Vost. ꝛ Goff. Qui petit ꝓ se aliqd̄ predictoꝝ si al's sit dignus efficit indignus rōne presumptiōis ꝛ cōmittit simoniā: ergo peccat mortaliter. Et ꝓ hac cōclusione faciūt dicta sctōꝝ. Unde Chryꝰ. xl. di. c. multi. ait: Quicūq̄z desiderauerit primatum in terra inueniet cōfusionē in celo nec inter seruos xp̄i computabit qui de primatu tractauerit. Nullus aūt inuenit confusionē in celo aut separat a cōsortio seruoꝝ xp̄i nisi ꝓpter mortale: ergo ꝛc. ꝛ. j. q. j. c. Principatus. Leo papa ait: Principatus. i. ꝑlatio quē aut seditio extorsit: aut ambitꝰ occupauit etiaz si moribus aut actibus nō offendat: ipsius tn̄ initij sui est perniciosus exēplo ꝛ difficile est vt bono peragantur exitu que malo sunt inchoata principio. Sed non dicitur aliq̄d perniciosuz nisi mortale. Sciendus aūt ꝙ id qd̄ dictū est. s. ꝙ non licet petere beneficium curatū: nec peti potest absq̄z vitio simonie. aliqui illud nō tenent vt Ber. ꝛ Guil. Vāc

opinionē sequi vident curiales: sed tñ
nō est tuta. Forte posset dici ꝙ q̄ inten
deret deo seruire in clero: nō ꝓpter ho
nores maiores cōsequendos ⁊ diuitias
in seculo: sed qꝛ status ille melior est q̄ꝫ
secularis: ⁊ diuinis applicatꝰ ⁊ magis
sibi gratus ⁊ in eo positus appetit sibi
ꝓuideri de bñficio: ⁊ petit illud a supe
rioribus vt possit ꝑm cōditionē suaꝫ su
stentari: nō ad pōpā: sed ad decentiaꝫ:
nō habēs intētionē ad curā: nec ad ho
nores ⁊ gradus: ⁊ ad pinguius bñficiū:
sed ad sui gubernationē: ita contentus
de simplici bñficio sicut de curato: dū
modo sibi sufficiens esset: non peccaret.
Appetit em̄ ⁊ querit qđ est de iure diui
no debitū: videlꝫ ꝙ q̄ altari seruit de al
tari dꝫ viuere: vñ apl̄s. j. Coꝝ. ix. qđ est
licitū cuilibet. Et q̄ꝫuis cura annexa sit
ei qđ sibi cōfert: oculus eius non est ad
hoc principaliter: sed ad sustentationē
sibi debitā ex seruitio eccl̄ie: illud aūt. s.
ꝙ sit curatū est accessoriū ⁊ per accidēs
⁊ accessoriū naturā sequi cōgruit princi
palis. de reg. iu. li. vj. Sed principale in
tentū. s. sustentatio sui iure est licitū: er
go ⁊ qđ inde sequit: nō aliq̄d illicitum
adiungendū. ¶ Tertiū dubiū erat vtrū
prelatus peccet ꝯferendo beneficiū bo
no p̄termisso meliori: vel vtrū peccēt sic
eligētes. Et videt ꝙ sic: Quia. viij. q. j.
c. licet. Hiero. ait: Sciāt oēs ⁊ certi sint
ꝙ qui p̄stātior est ex oī ppl̄o: q̄ doctior:
q̄ sanctior: qui oī virtute eminētior: ille
eligit ad sacerdotiū. Sed btūs Tho. in
quadā q̄stione de quolibet. dicit: Qꝛ ali
quis pōt dici melior dupl̄r. Uno modo
simpliciter. Alio mō ꝑm q̄d. Simplici
ter aūt đr melior qui est sanctior ⁊ plus
habens de charitate. Scđm q̄d đr meli
or q̄ est melior ꝑm aliquē respectū. Con
tingit aūt aliquē esse meliorē simplici
ter. i. maioris sanctitatis q̄ nō est meli
or quantū ad hoc ꝙ preficiat in eccl̄ia.
Sed alius minoris sctitatis esset meli
or in regimine: qꝛ forte magis ecclesiaꝫ
iuuare poterit vel ꝑ lumē sapiētie vel ꝑ
auxiliū potentie: vel qꝛ diu in eccl̄ia de
seruiuit. Nō ergo tenet dare p̄latus of
ficiū vel bñficiū meliori simpliciter: sed
meliori quoad hoc: iō si p̄ferat vnū alte
ri ꝓpter aliquā causam q̄ pertineat ad
honorē dei ⁊ vtilitatē eccl̄ie: iā quantū
ad hoc iste est melior: ⁊ p̄latus recte fa
cit ꝓmouēs illū: sicut etiā ⁊ eligentes.
hec ille. Notandū etiā ꝙ q̄ꝫuis minus
bonus simpl̄r posset preferri magis bo
no in regimine ecclesie: qꝛ vtilior: nō tñ
si scit esse malus: q̄ꝫuis posset iuuare ec
clesiam ꝑ sciam ⁊ potētiam: qꝛ in hmōi
ꝑmaxime requirit bonitas vite: al̄s si
ne pctō cura exerceri nō pōt. Hoc enim
nō esset p̄ferre minus bonū: sed simpl̄r
malū: ⁊ ꝑ ꝯñs qui non est idoneus. Uñ
Alb. magnus dicit expresse ꝙ ꝓmouen
tes ad ordines vel curā pastoralē: vl̄ ali
quod bñficiū eccl̄iasticū sciēter īdignū
absq̄ꝫ dubio peccāt mortaliter. Nec no
bilitas excusare pōt ꝙ ꝓmoueatur ma
lus: qꝛ quāto nobilior tāto nociuior. Et
si dicat ꝙ alius non sit ita vtilis oīno:
ista rō nihil valet: qꝛ vtilitas spūalis tē
porali est p̄ponenda: nec excusat pauci
tas ministroꝝ eccl̄ie. Hec Alber. Dr̄ ꝟo
aliq̄s eoipso bonus ꝙ nō est malus. ex̄
de p̄sum. c. dudū. ¶ Quartū dubiū erat
vtrū prelatus eccl̄ie possit cōmittere cō
sanguineo suo curam eccl̄ie postposito
meliore: Uidet ꝙ nō: qꝛ Hiero. dicit lo
quēs de moyse ꝙ substituit sibi succes
sorē in regimine iesum naue. viij. q. j. c.
si ergo. Nulla cōsanguinitatis rō: nulla
ꝓpinquitatis habita cōtēplatio est vt
ꝓpinquis agroꝝ ⁊ p̄dioꝝ relinquat he
reditas: gubernatio populi illi tradat
quē deus elegit hoī. s. tali q̄ hꝫ sicut scri
ptū audisti in semetipso spm̄ dei: ⁊ p̄ce
pta dei in conspectu eius sunt. Et idem
Hiero. viij. q. j. c. moyses. Moyses ami
cus dei cui facie ad faciē locutus est de
us: potuit vtiq̄ꝫ successores p̄ncipatus
filios suos facere ⁊ posteris ꝓpriam re
linquere dignitatem: sed extraneus de
alia tribu eligit iesus naue. i. iosue: vt
sciremus principatuꝫ in populo nō san
guini deferendū esse sed vite, Glo, dicit

ibi super verbo tribu. Moyses fuit de tribu leui: iesus naue siue iosue fuit de tribu effraim. Ad hoc ꝓpositu⁊ recitat etiam Policratus li.iiij. ꝙ obsecrante senatu vt adrianus filiū quē habebat augustum faceret: respōdisse ferť. Sufficere debet ꝙ ego regnauerim cū non merear. Principatus eñ non sanguini sed meritis dādus est. Inutiliter q̄ppe regnat qui rex nascit nec meret. Uerū tñ Tho. in quadā q̄stione de quolibet. dicit: ꝙ aliter est dicendū de cōsanguineo eque idoneo: aliter de cōsanguineo minus idoneo. Si aūt consanguineus sit eque idoneus pōt prelatus preferre cōsanguineum: nisi ex hoc forte scandalum oriať: vel aliqui exinde malū exemplum accipiant: vt qñ ꝓbabiliter timetur ꝙ aliqui prelati inducerenť hoc exēplo ad dandū suis minus dignis. Rō est hec: qꝛ in hoc ꝙ det cōsanguineo eq̄ digno nil deperit vtilitati ecclesie: nec est cōtra charitatem. Et hoc figuratum est Beñ.xlvij. vbi pharao ioseph loq̄ns de fratribus suis dixit: Si esse nosti in eis viros industrios constitue illos magistros pecoꝝ meoꝝ. Si v̄o consanguineus prelati sit minus idoneus nō debet eum preficere ad curaꝫ ecclesie postposito meliore: ⁊ sic faciendo, ⁊ preficiēdo illum grauiter peccat. Quid tēporibus his in beneficioꝝ collatione ac distributione fiat non opus est enarrare: cū iam manifesta sit omnibus ecclesie sancte iactura. Preficiuntur infames: promouentur ambitiosi: exaltātur amici: ⁊ quasi nulla est amplius cura de regimine animarum: preualuit ambitio ⁊ ad lucra tēporalia mundanāq̄ pompam oīa sunt redacta. O deus de celis: o deus oīpotens: inspice: succurre: visita: ⁊ nō derelinquas ꝓpter peccata nostra sponsam tuā ecclesiam quā tuo precioso sanguine redemisti. Inua serūt lupi rapaces gregē tuum ⁊ nō est qui pascat oues tuas. ¶ Scd̄s appetitus inordinatꝰ honoris: dicit magisterialis sublimitatis. Appetunt nāq̄ multi indebite magisterialē gradū. Et lꝫ sm̄ Hostien. in sum. sua li.v. in rubrica de magistris. p̄ceptor cuiuslibet discipline vocari possit magister. vt in.l. quibus erga.ff. de verbo. signi. vel qui regimē habet pre ceteris. vt in.l.j.ff. de exactionibus. vel doctor legū. vt in ꝓemio.ff.§. penul. Nos tñ loquimur de magistris ꝓut sic appellātur doctores theologie. In quibus reprehensibilis esse pōt magisterij gradus ⁊ ambitiosus reputari quadruplici ratione.

Primo rōne sufficientie.
Scd̄o rōne repugnantie.
Tertio rōne superbie.
Quarto rōne finis.

¶ Primo rōne sufficiētie qñ aliq̄s insufficiens est: qꝛ vel indoctus vel adeo parum doctus vt sibi gradus magisterij conuenire non possit. Pro quibus dicit lxj.di.c. miserum. Miserum est eu⁊ fieri magistrum qui nūq̄ fuit discipulus. ⁊.lix.dist.c. ordinatos. Debet eñ aū esse discipulus quisquis doctor esse desideratvt possit docere qd̄ didicit.xvj.q.j.c. sicut viue. Multo tp̄e disce q̄ postmodum doceas. ⁊.c.si clericatus. Si clericatꝰ titillat desideriū: discas qd̄ possis docere: ⁊ rōnabilē deo offeras hostiaꝫ: ne sis miles anteq̄ tyro: ne prius magister sis q̄ discipulus. ⁊ ex̄ de electione. c.cū in magistruꝫ. In magistrū assumi nō debet qui formā discipuli nō assumpsit. hec ibi. Dicit aūt Host. vbi.s. ꝙ ꝓmouēdus ad magisterium cognosci potest legendo ⁊ disputando si sit idoneus. ¶ Scd̄o est reprehensibilis ⁊ ambitiosus magisterij gradus ratione repugnantie qñ aliquis esset in aliqua religione que talia cōtineret ꝙ sibi magisterij gradus repugnaret: sicut de monacho dicit Hiero.xvj.q.j.c. monachꝰ. Monachus nō docentis sed plangentis habet officium. Ad qd̄ facit ibidē.c. si cupis. ⁊.c. alia causa. Si aūt talis eēt religio in qua possent religiosi cū obseruantia regule ⁊ statutorum suorum vacare etiam studio litteraruꝫ ⁊ predica-

tioni ⁊ instructiōi alioꝝ: possent hmōi viri religionis docti ꝟm Alexan. in. iiij. summe. ad gradū magisterij ꝓmoueri. Qđ cōfirmat̄ ꝑ ea que scribunt̄. xvj. q. j. c. doctos. c. moderamine. c. sunt tñ nonnulli. c. vos aūt. c. in parrochia. c. cū ꝓ vtilitate. Et hoc apparet ꝑ experiētiaꝫ: qꝛ quotidie ex ordinibus mendicantiuꝫ multi fiūt magistri in theologia. ¶ Tertio est reprehēsibilis ⁊ ambitiosus gradus magisterij rōne suꝑbie qñ aliquis querit illum gradū importune se ingerēdo vt excellat ⁊ appareat gloriosus: qđ ꝓhibet xp̄s Mat. xxiij. di. Nec vocemini magistri. s. cū elatione mentis: qꝛ magister vester vnus est xp̄s. In q̄bus verbis nō nomen aut gradū damnauit magisterij ꝟm oēs doc. sed tm̄ suꝑbiaꝫ ad quam multi cū noīe illo deueniunt: qui eo ꝙ magistri sunt ⁊ vocantur: credunt se oīa scire: spernūt indoctos: ⁊ qđ ipsi sciunt alijs cū difficultate ⁊ labore vix cōicare volunt. ¶ Quarto est reprehensibilis ⁊ ambitiosus magisterij gradus rōne finis: qñ aliquis magisteriuꝫ suscipit nō ꝓpter honorē dei aut salutē ꝓpriā vel vtilitatē ꝓximoꝝ: sed ꝓpter tꝑalia lucra ⁊ ꝓpter prelationes obtinendas ⁊ acquirendas dignitates. Tales siquidē qꝛ a debito fine deficiūt honorē indebite appetūt ⁊ inordinate: iudicet ergo vnusquisq̄ seipsum. Ego nō audeo aliena facta culpare: p̄cor tñ deū celi vt magisterij dignitas tā multis ad salutē accedat quot causa est dānationis eterne. ¶ Tertius appetitus inordinatus honoris ⁊ ambitionis est secularis potestatis: quō aliquis aspirauit tyrānice dñia tēporalia vsurpare. Rñdēdū vt melius intelligat̄. notandū ꝙ q̄drupliciter pōt aliquid recte ⁊ merito esse princeps: aut dñs.

Primo ex diuina ordinatione.
Scđo ex ecclesie collatione.
Tertio ex legitima successione.
Quarto ex populi electione.

¶ Primo ex diuina ordinatiōe: sic̄ Saul fuit vnctus in regē a Samuele de voluntate dei: vt habetur. j. Regū. x. Qui cum fuisset absconditus domi: cucurrerunt illi de populo ⁊ tulerunt eum inde sicut fuerat diuinitus reuelatum: stetitq̄ in medio populi. Et Samuel dixit: Certe videtis quem elegit dñs: qm̄ non sit similis ei in omni ppl̄o ⁊ clamauit cūctus ppl̄s: viuat rex. ¶ Scđo pōt esse aliquis princeps ex ecclesie collatione: qñ. s. ecclesia autoritate diuina ꝯferret alicui principatū: ⁊ p̄cipue imperialem dignitatem. Papa enim imperatorem instituere ⁊ destituere debet ⁊ pōt rōnabilib⁹ causis īterueniētibus: sicut factum fuit tꝑe Stephani scđi: vt đr in chronica martiniana: quō Arstulphus rex lōgobardoꝝ inquietabat romanos quapropter Stephanus romanus pōtifex aduertens ꝙ Constantinus. v. cōstantinopolitanus imperator non poterat iuuare Romanos: venit in franciam ad Pipinum regem francoꝝ: qui cum papa veniens liberauit romanos ab iniurijs longobardoruꝫ: ⁊ continuo in premio virtuosi laboris factus est imperator: ⁊ reuersus in franciam imperauit annis tredecim. Pipino aūt successit in imperio Karolus eius filius: mā sitq̄ imperium apud frācos annis trigintaquinq̄ ⁊ mensibus nouem: vsq̄ ad tꝑa Ludouici. iij. cuius tꝑe: qꝛ francigene nō iuuerunt Romā ab iniurijs longobardoꝝ fuit diuisum imperiū: eo ꝙ vnus imperauit in italia: alius in alemānia: ⁊ scisma durauit vsq̄ ad Ottonem: qui liberauit ecclesiam ab impietate Johannis pape. xij. quem cardinales suo adiutorio deposuerunt: quare Otto coronā imperij suscepit: ⁊ eo mortuo imperauit filius eius. Otto. ij. et post illum Otto. iij. per hereditariam successionem. Sed post mortem Ottonis. iij. fuit institutum ꝙ imperator eligeretur ab electoribus: scilicꝫ Magūtinensi: Treuerēsi: Coloniensi: Marchione brandeburgensi: Palatino: duce Saxonie: ⁊ rege Bohemie. De ptāte v̄o pape supra imperatorē dixi in sermone de

sacerdoti dignitate. ¶ Tertio pōt aliquis esse princeps ⁊ dn̄s ex paterna successione: sicut de Salomō dr̄.iij. Reg. ij.c. Salomon autē sedit sup̄ thronum Dauid patris sui ⁊ firmatū est regnuz eius nimis. ¶ Quarto potest aliq̄s esse princeps ex electione: qn̄ eligitur vniformiter ⁊ concorditer ab illis quibus habet preesse. His modis exceptis qui dominari cupit ambitionis vitio tāgitur. Sed dubitaret aliquis quid de officijs ⁊ dignitatibus secularibus si appetātur ⁊ ꝓcurentur per preces ⁊ obsequia: vt officiuz potestatis: senatoris: capitanei: ⁊ hmōi. nunquid est pctm̄? Rn̄deo ꝙ si quis hmōi appetat ⁊ querat magis curans de honore ⁊ lucro q̄ de iusticia seruanda: ꝙ talis peccaret. Similiter si ignorat ea que spectāt ad executionē debitam dicti officij: nec iuuari per aliū potest. Similiter si paratus est se intromittere de his ad q̄ sua potestas non extenditur q̄uis ibi consueuerit fieri: puta si laicus velit de clericis iudicare vel de ecclesia disponere: quod eis ꝓhibetur di.xcvj. per totum. Si aūt appeteret q̄s illos gradus zelo iusticie ⁊ charitatis ꝓximoꝝ exigente: non rōne ꝓprij cōmodi non peccaret. Sed quis est hic ⁊ laudabimus eum? Ideo magnus erit numer⁹ dānatoꝝ.

¶ Qꝛ abominanda est ambitio: tum qꝛ inducit multa mala: tum qꝛ oīs iustus illam fugit: tum etiā qꝛ tollit quietem mentis. Capitulum.iij.

Tertiū mysteriū declarādū de ambitione dicitur abominatio. Abominandū quippe et fugiēdum est huiusmodi peccatum propter tria.

Primo qꝛ multa crimina inducit.
Scd̄o qꝛ omnis iustus illā fugit.
Tertio quia quietē mentis tollit.

¶ Primo ambitio multa crimina inducit. Hoc maxime malū hz ambitiosus ꝙ nec timet deum nec veretur hoīes: sepe ⁊ libēter mentitur adulat̄ sepe simulat humilitatē: inclinatur cunctis: seruus est oīm ⁊ tributarius crudelissimus ⁊ venenosus: quādoq̄ ꝓpter ambitionē etiā suis Romulus quidē occidit fratrē Rhemum vt solus regnaret. Julius cesar pompeiū est semp̄ ꝑsecutus vsq̄ ad mortem: cum quo plurima bella gessit cupiditate imperij. Absalō suum patrē dauid tentauit pellere regno: vt ip̄e rex preficeretur. Et quid historias querimus qn̄ clara sunt omnia bella que fuerūt in mūdo vsq̄ ad nūc? Nec dubiū est illa fuisse ꝓ maiori parte confecta ex liuore ampliandi dn̄ia. Propterea Ninus rex assyriorū bellis vexauit ꝓuincias. Propterea magnus Alexander duxit exercitū extra patriā contra duriū: īmo ꝯtra oēs reges oriētales. Propterea martiales Romani semp̄ fuerunt in bello ab vrbe condita vsq̄ ad tp̄a Constātini: habueruntq̄ bella plurima aduersus sabinos ꝯ volscos: coriolanos: veios: faliscos: pelignos: picētes: sannites: tarētinos: carthaginēses: hyspanos: mitridatē: egyptum: germanos: cymbros: ⁊ parthos. Et vt breuiter dicā ꝯtra totū mundū. Et quis enumeret quantus hoīm sanguis in tot prelijs sit effusus? quot milia milium sint extincti: quot ciuitates depopulate: quot violate v̄gines: quot vtriusq̄ sexus precio venūdati? O ambitio tantorum scelerū mater: o venenosa radix ex qua facile ꝓdit oīs facinoris germē: o bonoꝝ moꝝ dissipatrix: o inimica iusticie: o seminatrix odiorū: o fons oīs scandali: o confusio religiosorum: o turbatrix ecclesie: o desolatrix ciuitatū: o deniq̄ destructrix gn̄is humani. Propter ambitionē nāq̄ vix potest aliq̄s perviā rectā incedere: ⁊ q̄nq̄ immo multotiens qui boni creduntur et sancti propter ambitionem efficiuntur reprobi ⁊ diaboli filij. ¶ Scd̄o abominādа est ambitio qꝛ quilibet iustus eā fugit. Dn̄s nr̄ iesus xp̄s cū facto miraculo de quinq̄ panib⁹ voluissent eū sibi regē facere aufugit. vt hr̄ Job.vj. Moyses cū esset annoꝝ.lxxxiij. ⁊ matre

retur a dño vt esset dux ppl'i israel mul
tũ excusauit se dicẽs ꝙ esset impeditio
ris lingue. Exo.iiij. Hieremias cũ mit-
teret a dño ⁊ ꝯstitueret sup reges ⁊ re-
gna ad annũciãdũ verbũ dei: subtrahe
bat se dicẽs: A a a dñe deꝰ nescio loq:
Hier.j. Marcus euãgelista vt sacerdo
tio inhabilis esset amputauit sibi pol-
licẽ. Gregoriꝰ magnꝰ a clero ⁊ ppl'o ac-
clamatꝰ in papã occulte fugit. Ambro-
sius ne ꝓmoueretur in archiep̃m ma-
gnã resistẽtiã fecit. Et sic oẽs boni ⁊ iu
sti viri ambitionẽ sunt detestati. ¶ Ter
tio abomināda est ambitio: qꝛ q̃etẽ mẽ
tis tollit. Semp eñ ambitiosi habent
in corde ignẽ: semp sunt in cogitationi
bus: semp in desiderijs martyres. non
dei: sꝫ principis tenebrarũ. Propterea
Bern.li.iij.de ꝯsideratiõe ad Eugeniũ
ait: O ambitio ambiẽtiũ crux: quõ oẽs
torques: oĩbꝰ places. Nil acriꝰ cruciat:
nil molestiꝰ inq̃etat: nil tam apud mise
ros mortales celebriꝰ negocijs eiꝰ. Et
idẽ in sermone.xl. Ambitio subtile ma
lũ: secretũ virꝰ: pestis occulta: doli arti
fex: mater hypocrisis: liuoris parẽs: vi
tioꝝ origo: tinea sanctitatis: excecatrix
cordiũ. hec ille. Propter hec itaqꝫ oĩa
vitari dꝫ ambitio: vt sic obtineri possit
ꝑ hũilitatẽ diuina gr̃a ⁊ in fine sempi-
terna gl'ia: in qua viuit ⁊ regnatqꝫ gl'io
sus deꝰ ꝑ infinita seculoꝝ secula. Amẽ.
¶ Feria q̃nta post Reminiscere: de vi-
tio vane gl'ie: quo laborabat diues ille
dãnatꝰ: ⁊ qđ plurimũ timere debẽt pe-
nitẽtes: qꝛ oriri solet maxime ex opibꝰ
bonis: Sermo.xxxv.

Induebatur
purpura ⁊ bysso. Uer
ba sũt redẽptor nr̃i
original'r Luce. xvj.
⁊ in euãgel'. hodier-
no. Audiuimus ex le
ctione sctĩ euãgelij dãnatũ fuisse diui-
tẽ in inferno nõ qꝛ diuitias possidebat
sꝫ qm̃ illis male vtebat. Erat eñ crude
lis ꝓximis ⁊ lazaro mẽdico ĩ cuiꝰ vlce-
ra canes lingebãt aĩ alia bruta ipse hõ
nullã pietatẽ exhibebat. Cõstituerat fi
nẽ suũ in copia bonoꝝ tpaliũ: ⁊ ꝓpter
illa superiorẽ nõ cognoscebat deũ: exal
tabat seip̃m: ⁊ elatꝰ corde cupiebat ho
norari. Et ꝓpterea induebat purpura
⁊ bysso: gloriã querens in excessiuo or-
natu ⁊ ĩmoderato. Et qm̃ plurimi sunt
illiꝰ diuitis sequaces ⁊ imitatores: qui
oẽ desideriũ suũ inflãmãt ad hãc glo-
riã tpalẽ inanẽ ⁊ vacuã: iccirco in p̃sen
ti sermone de vane glorie vitio aliqua
discutiemꝰ: de qua tria mysteria occur-
runt declaranda.

Primum đr diffinitio.
Secundum detestatio.
Tertium generatio.

¶ Quid sit vana gl'ia et quõ differat a
gl'ia sctã q̃ esse põt in bonis et virtuo-
sis ⁊ a gloria beata. Capl'm.j.

Primũ mysteriũ de vana glo
ria dicit diffinitio. In quo
quid sit vana gloria videa-
mus. Et Alexã.in.ij.summe
diffinit eã sic dicens: Uana gl'ia est ap
petitus inordinatꝰ ⁊ ĩordinata delecta
tio hũane laudis. Nã gl'ia claritatem
quãdã significat. Uñ gl'ificari idem est
qđ clarificari. vt Aug. dicit sup Job.
Et Amb.in li.de officijs. Gl'ia est clara
cũ laude noticia. Et Tullius in rheto.
Gl'ia est frequẽs de aliq̃ fama cũ laude
Laus v̄o vt Arist.dicit.j.rheto.est ser-
mo elucidãs magnitudinẽ v̄tutis. Jõ
nomẽ gl'ie ĩportat manifestationẽ ali-
cuiꝰ de hoc qđ apud hoĩes decoꝝ vr̃ si-
ue illud sit aliqđ bonũ sp̃uale siue tpa-
le. Possumꝰ tñ ꝓ clariori intelligentia
distinguere triplicem gloriam.

Prima dicitur beata.
Secunda sancta.
Tertia vana.

¶ Prima est gloria beata: de qua ĩ ps.
cxj. Gloria ⁊ diuitie in domo eius. Et
ps.cxlix. Exultabunt sctĩ in gl'ia. Et de
hac diffusius loco suo dicemꝰ. ¶ Scđa
est gloria sancta. Et hec s̄m Tho.ij.ij.
q.cxxxij. est cũ quis cognoscit bonum

suũ dignũ laude: et approbat illud cupiens ab alijs laudari: aut ꝓpter diuinum honorẽ: aut ꝓpter ꝓximoꝝ salutẽ. Nã ꝟm Alex. laudari ꝓpter deum ⁊ ꝓpter bonũ ꝓximi nõ est aliud ꝙ deũ laudari in nobis. Uñ nõ erratur: sꝫ sancte appetitur gloria cũ virtuose viuit ⁊ nõ constituitur ibi finis. Ad hanc hortat̃ nos xp̃s dicẽs Mat. v. Sic luceat lux vestra corã hoĩbus vt videãt opera vestra bona: et glorificent patrẽ vestrũ qui in celis est. Et. j. Coꝝ. x. Sine offensione estote iudeis ⁊ gentib⁹ ⁊ ecclesie dei: sicut ⁊ ego oĩbus ꝑ oĩa placeo: nõ querẽs qd̃ mihi vtile est: sed qd̃ multis vt salui fiant. Et Rom̃. xij. Prouidentes bona nõ tm̃ corã deo: sed etiã corã oĩbus hoĩbus. Et Ecc̃i. xlj. Curã habe de bono nomine. Et Prouerb̃. xv. Fama bona impinguat ossa. Et Ouidius libro de tristib⁹. Deniq̃ nõ paruas aĩo dat gloria vires. Et fecũda facit pectora laudis amor. Ideo Aug. in sermone de cõfessiõe ait: Solet mouere charissimi ꝙ dñs noster iesus xp̃s in sermone euãgelico cũ prius dixisset Mat. v. Luceat lux vestra corã hominib⁹ vt videãt vestra opera bona ⁊ glorificẽt patrẽ vestrũ q̃ in celis est. postea dixit Mat. vj. Attendite ne iusticiã vestram faciatis corã hominibus vt videamini ab eis. Turbatur enim mẽs parũ intelligẽtis ⁊ precepto vtriq̃ obaudire cupiẽtis et per diuersa ⁊ aduersa distendit̃. Tã nemo em̃ potest ꝙuis vni dño obtẽperare repugnãtia iubenti: ꝙ nemo potest etiã duobus dñis seruire: quod eodem sermone saluator ipse testat⁹ est. Quid ergo faciet anim⁹ nutans cũ se obtẽperare nõ posse existimat: ⁊ nõ obtẽperare formidat. Si enim opera sua in luce posuerit hominib⁹ intuenda vt faciat quod preceptũ est Mat. v. Luceat lux vestra corã hominibus. reum se teneri arbitrabitur quasi cõtra preceptũ fecerit. vbi dicitur Mat. vj. Attẽdite ne iusticiam vestram faciatis coram hominib⁹ vt videamini ab eis. Qui autez recte intelligit vtrunq̃ implet: ⁊ seruiet vni verissimo dño qui seruũ pigrũ non dãnaret: si ea que nullo modo poterat imperaret. Hec ille. Et ibi cõcludit dicens: Intentio quippe cordis humani quo dirigatur ⁊ quid expectet intuẽdũ est. Ex quibus oĩbus colligitur ꝙ non sunt virtutis opera pretermittẽda: qm̃ ad illa sequitur laus multoꝝ: ⁊ redundant in virtuosoꝝ famam dũmodo ibi intẽtio non ꝯstituat finẽ suũ. ¶ Tertia est gloria vana: q̃ ꝟm Alexã. ⁊ Boñ. vbi s̃. põt esse triplex. Primo ex parte rei ꝑ qua quis gloriã querit: vtputa si quis gloriaꝫ quereret de sapientia quã non habet ⁊ hmõi: vel de eo quod est pctm̃. Propter qd̃ ĩ ps̃. lj. d̃r: Quid gloriaris in malicia. Uel cuꝫ querit gloriã de eo qd̃ nõ est gl'ia dignũ: vt de diuitijs: de pulchritudine: de dominijs: ⁊ hmõi. de quib⁹ nõ est gloriãdũ eo ꝙ transitoria sunt caduca ⁊ vana. Uñ Esa. xl. d̃r: Oĩs caro fenũ: ⁊ oĩs gl'ia ei⁹ quasi flos agri. Secũdo gl'ia est vana ex parte ei⁹ a quo quis gl'iam q̃rit: puta ab hoĩe ꝑncipaliter cui⁹ iudiciũ nõ est rectũ. Uñ ĩ ps̃. lij. Maledicta ossa eorũ q̃ hoĩbus placẽt: supple cũ ponitur ibi finis. Tertio gloria est vana ex parte ei⁹ q̃ gl'iam appetit: qui videlꝫ appetitũ gl'ie sue non refert in debitũ finẽ: puta ad honorem dei ⁊ ꝓximi salutẽ. Nã oĩs gloria finaliter ad deũ est referẽda. Uñ Dauid in ps̃. cxiij. Nõ nobis dñe nõ nobis: sꝫ nei tuo da gloriam. Et christus Johannis viij. Ego gloriam meam non q̃ro. Si ego gl'ifico meipm gl'ia mea nihil est. ¶ Or fugienda est vana gloria: tũ quia per illã offenditur deus: tum quia homo per eam spiritualiter infatuatur: tum etiam quia oẽs iusti ipsam conati sunt vitare.

Capitulum. ij.

Secũdum mysterium declarandum de vana gloria dicitur detestatio. Est siquidem vitium graue ⁊ detestabile propter tria.

Primo propter offensionem.

Scdo ꝓpter infatuationem.
Tertio ꝓpter exemplationem.

¶ Primo vana gloria est vitiũ graue et detestabile ꝓpter offensionẽ: qꝛ ꝑ illam offenditur deꝰ. Notãdũ aũt ꝟm Boñ. vbi. s. ꝙ aliqñ est peccatũ veniale: aliquãdo mortale. Veniale est cũ ex subito motu trahitur animꝰ ad ꝓpriã laudẽ ⁊ gaudet de bona hoĩm opinione: tñ cũ ratio excitatur statim reprimit et subijcit motũ illũ recognoscẽs deum ⁊ illi se hũiliãs. Difficile nãq; est primis motibus gl'ie vt nõ veniãt posse resistere. qꝛ vt dicit Señ. ad Lucilluz. Nulla est tam excelsa virtus q̃ dulcedine glorie nõ tãgatur. Et Hiero. ad Sabinianũ. Naturali ducimur malo ⁊ adulatoribus nr̃is libenter fauemus. Et q̃q̃ respõdeamus nos indignos ⁊ calidus rubor ora perfundat: tñ ad laudẽ suam intrinsecus letatur animus. Et Chryꝰ. di. super Mattheũ. Cũ cetera vitia locum habeant in seruis diaboli: inanis gloria locuz etiam habet in seruis xp̃i. Si ergo amor humane glorie q̃uis sit inanis non repugnat charitati: neq; quantum ad id de quo est gloria: neq; quantum ad intẽtionẽ gl'iam q̃rentis: non est peccatum mortale: sed veniale. Peccatum autẽ mortale est vana gl'ia: quando ꝯtrariatur charitati dei dupliciter. Uno mõ ratione materie de qua quis gloriatur: vtputa de aliquo falso quod contrariatur diuine reuerentie. ꝟm illud Ezechꝰ. xxviij. c. Eleuatum est cor tuũ. ⁊ dixisti: Deus ego sum. Vel cũ quis bonum temporale de quo gloriat̃ prefert deo. Aut etiam cum quis p̃fert testimonium hominuz testimonio dei: sicut contra quosdã dicitur Johannis xij. Qui dilexerunt magis gloriam hominum q̃ gloriam dei. Alio modo contrariatur charitati ex parte ipsius gloriantis: qui intentionem suã refert ad gloriam tanq̃ ad vltimũ finem: ad quẽ etiam ordinat virtutis opera: et ꝑ illo consequendo nõ p̃termittit facere etiã ea que sunt contra deũ. Sic faciebant antiqui romani de quibus dicit Aug. v. de ciuita. dei. c. xij. Veteres igit̃ primiq; romani quantum eorum docet ⁊ commendat historia: q̃uis vt alie gentes: excepta vna populi hebreorũ: falsos deos colerent ⁊ non deo victimas: sed demonijs immolarent: tamen laudis auidi: pecunie liberales erant: gloriam ingentem: diuitias honestas volebant. Hanc ardentissime dilexerunt: propter hanc viuere voluerunt ꝑ hac mori non dubitauerunt: ceteras cupiditates huius vnius ingenti cupiditate presserunt. hec ille. ¶ Secũdo vana gloria est vitium graue ⁊ detestabile ratione infatuationis quia in hoc vitio magna est fatuitas: quã dñs explicauit Mat. xxv. in parabola de decẽ virginibus: quarum quinq; erãt fatue: ⁊ q̃nq; prudentes. Et prudẽtes intrauerũt cũ sponso ad nuptias: fatue ꝟo licz essent virgines: qꝛ tñ oleum recte intentiõis ad dei gloriam non habebant: excluse fuerunt a sponso. Pro quibꝰ dicit Gregorius in homelia. Sepe vos fratres charissimi admoneo praua opera fugere: mundi huius inquinamenta deuitare: sed hodierna sancti euangelij lectione compellor dicere: vt ⁊ bona que agitis cum magna cautela timeatis: ne per hoc quod a vobis rectum geritur: fauor aut gratia humana requiratur: ne appetitus laudis subrepat: ⁊ quod foris ostenditur intus a mercede euacuetur. Ecce enim redẽptoris voce decem virgines ⁊ oẽs dicũtur virgines: ⁊ tñ infra beatitudinis ianuam non oẽs recepte: qꝛ earũ quedã dũ de virginitate sua gl'iam foris expetũt oleũ in vasis suis habere noluerũt. ¶ Tertio detestabile est ⁊ graue vitiũ vane glorie ꝓpter exẽplationẽ. Omnes quidẽ sancti dederunt nobis exemplũ vanã gl'iam fugiendi: vt patet in eoruz gestis. Cicero etiã. j. de officijs dicit: Cauenda est glorie cupiditas. Eripit em̃ animi libertatẽ: pro qua magnanimis viris oĩs dz esse cõtemptio. i. ꝯtemptus. Legimus

in vitispatrū: ꝙ cū quidā senex in spelū
ca req̄sceret: rogatus est multis preci-
bus a quodā seculari vt veniret oratio-
nem facturus sup̄ filiū suū defunctum.
Cūq̄ ille iret occurrerūt multi cū lāpa-
dibus in ei⁹ occursuz: q̄ homo sanctus
erat. Qd̄ cum percepisset senex finxit se
esse stultū: ⁊ expoliās vestimenta sua in
flumen descēdit ⁊ stans lauabat ea nu-
dus. Secularis aūt ille erubescēs dixit
populo: Reuertimini: senex noster infa
tuatus est. Et veniēs ad senē interroga
uit eū dicēs: Quare sic fecisti: q̄ oēs di-
cunt demoniū habet senex. Qui rn̄dit:
Et ego volebam hoc audire: ⁊ sic rediit
in speluncā suaz. Silr̄ fecit btūs frater
Juniperus: de quo sepius sanctus Frā
ciscus dicebat: Utinam multi essent ta-
les iuniperi in hortis nostris. Cū ergo
semel prefatus iret Romā et multi ob-
uiam venirent ꝓpter famā sanctitatis
sue: eos declinare volēs iunxit se ad lu-
dendum cū vno puero ad vnā tabulam
que dū leuabatur de vno capite depri-
mebatur in alio. Qd̄ illi videntes repu-
tauerunt eū leuem ⁊ fatuū. Ipse v̄o sub
illa specie vanā gloriā euitauit.

¶ Q̄ ex vana gloria generant̄ septē pec
cata que dicunt̄ septē ei⁹ filie. Cap̄m. iij.

Tertiū mysteriū declarādū de
vana gl̄ia d̄r gn̄atio. Scd̄m
em̄ Grego. xxj. moral̄. inanis
gloria generat septē filias.

Prima est iactantia.
Scd̄a est presumptio nouitatum.
Tertia hypocrisis.
Quarta pertinacia.
Quinta discordia.
Sexta contentio.
Septima inobediētia. Nam vt dixit
Tho. vbi. s̄. vitia illa q̄ de se nata sunt
ordinari ad finē alicuius vitij capitalis
dicuntur esse filie ei⁹. Finis aūt inanis
glorie est manifestatio ꝓprie excellētie:
ad quā pōt hō tendere dupl̄r. Uno mō
directe: alio mō indirecte. Directe siue
per v̄ba: ⁊ sic est iactātia: siue ꝑ facta: et
si sint habētia aliquā admirationem est
presumptio nouitatū quas hoīes solēt
magis admirari. Si aūt facta sint sim-
pliciter sic est hypocrisis. Alio mō nitit
q̄s manifestare suā excellētiaz indirecte
ostēdendo se nō esse alio minorez: ⁊ hoc
quadrupl̄r. Primo quātū ad intētionē:
⁊ sic est pertinacia ꝑ quā hō nimis inni-
titur sue sciētie nolens credere melioti.
Scd̄o quātum ad voluntatē: ⁊ sic est di-
scordia cū nō vult ꝓpria volūtate disce-
dere vt alijs cōcordet. Tertio quātū ad
locutionē: ⁊ sic est cōtētio: dū aliq̄s ver-
bis clamorosis contra aliquem litigat.
Quarto quātū ad factū: ⁊ sic est inobe-
diētia: dū scz aliquis nō vult exequi su-
perioris preceptū. Nos aūt tres tm̄ fi-
lias primas: scz tria pctā declarabim⁹.

Primū est iactantia.
Scd̄m nouitatū presumptio.
Tertium hypocrisis.

¶ Primū est iactantia. de qua dicit Ari-
sto. in. iiij. Et h̄. ꝙ est ostētatio ꝓprie lau-
dis cū veritas nō suadet. Nā sicut cum
aliq̄s a lōge vult iactare aliq̄d manū in
altū leuat: ita qui cupit se laudare ver-
bis in aliū se extollit. Cōtra qd̄ d̄r Pro-
uer. xxvij. Laudet te alien⁹ ⁊ nō os tuū
extrane⁹ ⁊ nō labia tua. Et Tullius in. j.
de officijs ait: Turpe est de seipso predi-
care presertim falsa. Notandū tm̄ ꝙ ali-
quis pōt seipsum laudare tripliciter.

Primo meritorie.
Secundo venialiter.
Tertio mortaliter.

¶ Primo meritorie: ⁊ hoc adhuc tripl̄r.

Aut propter charitatē dei.
Aut ꝓpter charitatē proximi.
Aut ꝓpter charitatem sui.

¶ Primo ꝓpter charitatē dei: cū scz q̄s
bona ꝓpria laudat: nō ꝓpter iactātiā
sed vt ꝑ illis referat gratias deo: sicut
gl̄iosissima v̄go ī cātico dicebat Luc. ij.
Q̄ respexit humi. an. sue: ecce em̄ ex hoc
bea. me di. oēs gene. Q̄ fecit mi. ma. q̄
po. est; ⁊ sanctū no. eius. Hinc est ꝙ Cy-
prianus in epl̄a ad Donatū ait: Odio-
sa iactatio est q̄uis nō iactatū esse pos-
sit: sed gratū quicquid nō hoīs virtuti

ascribitur: sed de dei munere predicat. ¶ Scõo põt aliquis cũ merito laudare seipsum ꝓpter proximi charitatem. Est eñ qñq; necessarius ad reprimẽdas detractiones et falsas criminationes malorũ ꝓ fame ꝓprie ꝓseruatione enarrare suas ꝟtutes: qz vt scribitur. vj. q. j. c. sunt plurimi. Verũ manifestũ est diabolum: qui sicut leo rugiẽs circũit querẽs quẽ deuoret: cordib⁹ plebiũ suadere: vt doctorib⁹ suis atq; pastorib⁹ detrahãt: vt plebes languescentes nõ tenentib⁹ pastoribus frena earũ lasciuiãt atq; in ima ruant. Ideo Aug. xij. q. j. c. nolo. dicebat: Cõscientia necessaria est tibi fama ꝓpter vos. In sermone quodã qui legitur in festo eiusdẽ ipse ait: Charitati vestre de nobisipsis hodie sermo reddendus est. Quia eñ vt ait apls. j. Cor. iiij. Spectaculũ facti sumus mũdo et angelis et hoĩbus. Qui nos amant querunt quid laudẽt in nobis. Qui nos oderunt querũt quid detrahant nobis. Nos autem in vtroq; medio cõstituti: vitã et famã deo adiuuãte sic custodire debemus vt nõ erubescãt de detractorib⁹ laudãtes. Et Paul⁹. ij. Cor. xj. et. xij. c. multis laudibus predicat seipsum nõ ꝓpter inanẽ gloriã: sed ꝓpter Corinthios salutem. Nã vt dicit Piero. in argumento in epistolam. j. ad Corinthios. Corinthij sunt achaici: et hi ab apl̃o audierũt verba veritatis et subuersi sunt multipharie a falsis apostolis. Quidam a philosophie verbosa eloquẽtia: alij a secta iudaice legis inducti sunt. Vos reuocabat apls ad verã et euangelicã sapientiã. hec ille. Quoniã vo multi illoz multa direrunt Paulo detrahẽdo: ex oppositio ipse multa loquitur seipsum laudãdo. ¶ Tertio põt quis cũ merito laudare seipsum ꝓpter charitatẽ sui: vt cõsoletur seipsum qñ est in aliqua tribulatione positus: sicut dicebat Job. xxix. c. de se loquens cũ amicis suis: Oculus fui ceco: et pes claudo: pater eram pauperũ: et cãm quã nesciebam diligentissime inuestigabam. ¶ Scõo põt quis laudare se venialiter: cũ aliqua de se dicit ex quadã animi leuitate que non sunt cõtra charitatẽ dei nec proximi. ¶ Tertio põt quis laudare se mortaliter: et hoc est ꝟm Tho. ij. ij. q. cxij. et ꝟm Alex. in. ij. summe. cum qs laudat se de eo qõd est cõtra gloriam dei: vt puta de aliquo pctõ mortali etiã si dicatur veritas: aut cũ quis nimis superbe profert de se falsa vt decipiat ꝓximos: vel causa cupiditatis vel glorie: aut cũ quis refert aliqua de se in expressam ꝓximi cõtumeliã sicut faciebat Goliath. j. Regũ. xvij. qui dicebat: Ego exprobraui agminibus israel hodie. Et sicut peccatum est his modis iactãtia: ita etiã et ironia: que est cũ quis de se minora dicit vt reputetur bonus. Qõd ꝟm Tho. ij. ij. q. cxij. põt dupliciter fieri. Uno modo cũ veritate: vt si quis est ignorans: et dicat se ignorantez: et huiusmodi. Et sic nõ est peccatũ nisi per alicuius circũstãtie corruptionẽ. Alio modo cũ falsitate: cũ aliquis dicit illud qõd in se non recognoscat nec credit: vt si vir doctus dicat se indoctum: aut fortis dicat se esse debilem: et similia: et sic pertinet ad peccatũ. Unde Augu. xxij. q. ij. cum humilitatis causa. Cum humilitatis causa mẽtiris si nõ eras pctõr: antecꝫ mẽtieris mentiẽdo efficeris qõd euitaras. Veritas autez ipsa in te nõ est: nisi ita te direris peccatorẽ vt etiã esse cognoscas. Et idẽ in. c. nõ ita. Nõ ita caueaf arrogãtia vt veritas relinquaf. Et Grego. ibidẽ in. c. incauti. ait: Incauti sunt humiles q̃ se mẽtiẽdo illaqueãt. hec ille. Debet tñ vnusquisq; semp estimare se pctõrẽ: et si non inueniat pctã de quib⁹ possit se accusare: saltẽ sciat ꝙ nullus põt deo ita perfecte seruire q̃n in aliquo deficiat. Propterea ꝺ: dist. v. in. c. ad eius. Bonarum mentiũ est ibi culpam timere vbi culpa nõ est. ¶ Scõm pctm̃ qõd ex vana gloria nascit est ꝓsumptio nouitatũ. Et consistit in hoc ꝙ aliquis in actib⁹ exterioribus aliqd incõsuetũ facit sine cã rõnabili. Sic sunt inuẽtores nouitatũ qui nouos modos aut cerimonias ꝟm suũ ca-

put in dei cultu: aut in diuinis officijs adinueniūt. Pro quib⁹ d̄r.ij.q.v.c.cōsuluisti. Qđ sanctoꝝ patrū documēto sancitu; non est superstitiosa adinuētione nō est presumendū. Sic sunt inuētores nouitatū clerici: q̄ in officiando omissis antiphonis: vt placeāt populo cantant diaboli cātica in quibus oīa sunt vana mūdana atq; lasciua: ⁊ gloriant̄ in suo cātu artificioso ⁊ moduloso. Cōtra quos est.c.cum aūt.⁊.c.cātantes.xcij.di.in.c. v̄o In sancta. Grego.ait: Deū moribus stimulat: idest ad irā ꝓuocat q̄ populū vocib⁹ delectat. Sunt inuētores nouitatum religiosi: q̄ nō cōtenti cōibus ordinationib⁹ aliquid singulariter agere volūt in orādo: comedēdo: loquendo: et in alijs austeritatibus: vt pre ceteris reputētur. Sed tales cōfusi remanēt nisi speciali instinctu moneant̄: sicut Dominicus ⁊ Frāciscus: ⁊ alij. Sunt ⁊ q̄plures alij in quolibet genere hoīm etiā et mulierū: q̄ ꝓpter superbiā p̄sumūt semper vt singulares videant̄ adinuenire noua. ¶ Tertiū peccatū qđ ex vana gloria nascit̄ est hypocrisis. Et vt dicit Isidorus etymo. Hypocrita greco sermone: in latino simulator interpretat̄: q̄ dū intus est mal⁹ bonū se palā ostendit: nā in eo est defect⁹ sctitatis ⁊ bonitatis: et tñ simulat ip̄az. Alex.i.ij.sum. Hypocrisis ē amor apparētis bonitatꝫ ꝓpter se. Hoc vitiū maledictū repugnat̄ a trib⁹.

Primo a philosophis.
Secūdo a sanctis.
Tertio a christo.

¶ Primo a ph̄is. Scribit em̄ Aristo.j. Elēcoꝝ. Quibusdā est magis operepretium videri esse sapiētes q̄ esse ⁊ nō videri. ⁊ Señ.ad Lucillū. Qđ loq̄mur sentiam⁹: cōcordet sermo cū vita. Et idē ad eūdē. Uirtutē bona sequit̄ fide q̄ se nō exornat ⁊ pingit. Sed idē siue ex denudato videat̄ siue imperat⁹ ac subito nihil simulādo ꝓficit. Ueritas in omnez partē sui eadē est. Et idē ad eūdē. Multomagis ad rem pertinet qualis tibi q̄ qualis alijs videaris. Et idē ibidē. Malum vbi se bonū simulat tūc est pessimū. Et iterū ad eūdē. Illud te admoneo ne eoꝝ more qui nō ꝓficere: sed cōspici cupiūt facias aliqua q̄ in habitu tuo aut genere vite nobilia sint. Et Tulli⁹ in li. de offi. Toti⁹ iniusticie nulla hypocrisis capitalior est q̄ eoꝝ q̄ cū maxime fallūt id agūt: vt boni viri esse videantur. Et iterū in eodē li. Ficta oīa celeriter tāq̄ flosculi decidunt: nec simulatū q̄cq̄ pōt esse diuturnū. Et Horati⁹. Nunq̄ te fallāt animi sub vulpe latētes. Impia sub dulci melle venena latēt. ¶ Scđo reprobatur ⁊ impugnat̄ hypocrisis a doctoribus ⁊ sanctis. Uñ sapiēs Ecc̄i.j.ait. Ne fueris hypocrita in cōspectu hoīm. Et Job.viij. Spes hypocrite peribit.⁊.xx. Gaudium hypocrite adinstar pūcti. Et Esa.ix. Oīs hypocrita est nequā. Et Augu.sup p̄s.lxiij. Simulata eq̄tas nō est eq̄tas: sed duplex iniq̄tas: q̄r et iniq̄tas ⁊ simulatio. Et Chryb.sup Mat. Nullares sic exterminat bonū sicut simulatio. Nā malū sub specie boni celatū dū non cognoscit̄ nō cauet̄. Et Petr⁹ raueñ. in quodā sermone. Hypocrisis subtile malum: secretū virus: venenū latēs: tinea sctitatis. ¶ Tertio reprobat̄ hypocrisis a dño iesu xp̄o quē sepe inuenimus cōtra hypocrisim reclamasse. Uñ Mat. vj.dixit: Cū facis elemosynaz noli tuba canere ante te sicut hypocrite faciūt. Et iterū Mat.vj.c. Cū ieiunatis nolite fieri sicut hypocrite tristes. Et Mat.xxiij. Uhe vobis scribe et pharisei hypocrite qui clauditis regnū celorū ante hoīes. Uos em̄ nō introitis: nec introeūtes sinitis intrare. Qđ dictuz est eo q̄ scribe erant doctores legis: et phariseierāt religiosi apparentes boni: existentes mali: quibus sil̄es sunt hodie multi. Et p̄ his dicit Aug̃.lxxxiij.dis.c.nemo. Nemo q̄ppe nocet in eccl̄ia dei ampli⁹: q̄ qui ꝑuerse agēs nomē vel ordinē sctitatis ⁊ sacerdotis hz. Et iteruz Mat.xxiij.xp̄s ait: Uhe vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite: q̄ comeditis domos viduarū: orones lōgas orātes. Istis sil̄es sunt hodie qui

ꝓmittūt dicere missas ⁊ psalteria: ⁊ plures orationes vt accipiant bona aliorū: Et iterū subdit xp̄s. Vhe vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite qui circūitis mare ⁊ aridā: vt faciatis vnū ꝓselitum: ⁊ cū factus fuerit facitis eum filiū gehēne duplo q̄ꝫ vos. Proselit⁹ dicebat̄ q̄ ex gētilitate cōuertebatur ad iudaismū: ad qd̄ multū pharisei laborabāt ꝓpter inanē gloriā: sicut hodie faciūt multi religiosi ⁊ p̄dicatores q̄ passim et indistincte induūt habitū religiōis: vel tertij ordinis q̄scūq̄ꝫ viros vel mulieres ⁊ multiplicāt gentē: ꝫ nō magnificāt leticiā. Et iterū xp̄s ibi dicit: Vhe vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite q̄ decimatis mētā ⁊ anetū ⁊ cyminū: et reliq̄stis q̄ grauiora sunt: leges iudiciū ⁊ mīaꝫ ⁊ fidē. Sil̄es sunt hodie illi q̄ curāt de q̄busdā leuibus: vt puta fratres minores magnū pctm̄ reputantes si quis ꝓ necessitate portaret duas tunicas: aut ferret calciamenta ⁊ sil̄ia ⁊ tn̄ de odio ꝓximi: de iudicijs falsis: de detractionib⁹ venenosis: de liuore inuidie: de fastu arrogātie: de spū p̄sumptionis: de ambitiōe honoris: ⁊ hmōi: aut nihil aut parum curāt. Seq̄tur ibi. Vhe vobis scribe et pharisei hypocrite q̄ mūdatis qd̄ deforis est calicis ⁊ parapsidis: int⁹ aūt pleni estis rapina ⁊ immūdicia. Et iterū ibi. Vhe vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite: q̄ sil̄es estis sepulcris dealbatis q̄ foris parēt hoīb⁹ speciosa: int⁹ v̄o plena sunt ossib⁹ mortuorū: ⁊ om̄i spurcitia. Et iterū. Vhe vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite: q̄ edificatis sepulcra ꝓphetarū: patres aūt vr̄i occiderūt illos. Et q̄b⁹ oīb⁹ hr̄ q̄acriter q̄ꝫve duriter propter hypocrisim increpabat phariseos xp̄s. Modernis aūt temporib⁹: o quāta diceret si nūc sicut tūc cōuersaret̄ in terra. Et q̄s explicet quāt⁹ sit hodie hypocritarū numer⁹: quāta vitia pctā ⁊ scādala sub specie sctitatis et bonitatis fiūt. O de⁹ me⁹ tu vides oīa. Facile est decipe indoctas plebes q̄ exteriora tm̄ ꝯsiderāt. Sed tu intueris et penetras etiā intima cordis. Audeo dicere ꝙ in die iudicij multi q̄ nūc credūtur boni: iusti: sobrij: cōtinētes: amatores pauptatis: puri: recti: ⁊ simplices: videbunt̄ ī societate dānatoꝝ ꝓpter maliciā: incōtinētiaꝫ: lasciuiā: castimargiā: cupiditatē: ⁊ alia pctā q̄ nūc hoīb⁹ abscōdita sunt: tūc v̄o oībus fiēt nota. O hypocrite antixp̄i discipuli q̄ iō ad perpetranda multa facinora estis prompti atq̄ꝫ securi: eo ꝙ ppl̄s illa nō videt: immo sctōs esse vos arbitrātur. Ecce in celo testis oīm nostrū de⁹ noster cui nihil est abscōditū. Hinc Seneca ad Lucillū dicit: Quid ꝓdest aliq̄d ab hoīe esse secretū: nihil deo clausum est. Iccirco oīs hypocrisis est reijciēda: viuēdūq̄ꝫ recte atq̄ꝫ humil̄r: qm̄ de⁹ humilib⁹ hic dat gratiā: ⁊ ī futuro sempiternā gloriā: in qua viuit ⁊ regnat ꝑ eterna secl̄a. Amē.

¶ Feria sexta post Reminiscere de īobediētia ꝓpter quā de⁹ merito indignat̄ cōtra ipsos inobediētes ⁊ suorum preceptorū trāsgressores. Sermo.xxxvj.

Auferetur a vobis regnum dei ⁊ dabit̄ gēti faciēti fructus ei⁹. Verba sunt saluatoris nostri original̄r Mat. xxj. ⁊ in euāgelio hodierno. Irascit̄ valde oīpotēs deus cōtra elatos sup̄bos ⁊ inobediētes hoīes. Et cū eos absq̄ꝫ fructu humilitatis ⁊ bonoꝝ operū inuenit merito suis beneficijs priuatos in eternū suppliciū condēnat. Hoc mystice innuit̄ in lectione sancti euangelij in qua xp̄s sapiētissimus phariseos induxit vt sentētiā ferrēt cōtra malos agricolas: q̄ patrifamilias nō dederūt fructum vinee in tp̄e suo. Dixerūt aūt illi: Malos male perdet. At ⁊ ipse Jesus sup̄addidit ꝙ regnū dei esset auferēduꝫ ab illis q̄ sup̄bissimi erant ⁊ inflati vane glorie vēto: ob quā sine fructu vere obediētie legis dei viuebant. Quoniam autē hec pestis virulenta inobedientie iam inuasit multos: cum ipsa sit vnum ex peccatis descēdentib⁹ a vana gloria: ⁊ pro-

pter ip̄am de⁹ aufert ab hominib⁹ regnū gr̄e: ⁊ gl̄ie sue: iccirco in hoc sermone de ea erim⁹ tractaturi. Distinguem⁹ autem triplicem inobedientiam.

Prima d̄r ꝓthoplastoꝝ.
Secūda religiosorum.
Tertia excōmunicatoꝝ.

¶ De inobediētia primoꝝ parētū propter quā abstulit eis deus plurima beneficia que ꝯtulerat: ⁊ acriter puniuit pena multiplici. Capitulum.j.

Prima est inobediētia ꝓthoplastoꝝ siue primoꝝ parentū ꝑ qua de⁹ abeis regnum suū.i.gr̄am suā ⁊ bn̄ficia illa q̄b⁹ eos p̄uauit qn̄ illos eiecit post pctm̄ de paradiso terrestri. Ad quod plenius intelligēdū cōsideremus de illa inobedientia tria.

Primo veritatem.
Secūdo grauitatem.
Tertio penalitatem.

¶ Primo ꝯsideremꝰ veritatē ꝑ q̄ disputandū est. vtrū p̄morū parētū pctm̄ sit inobediētia: Et videt̄ sic: vt pz ꝑ auctoritates scripture. Vn̄ apl̄s Rom̄.v.ait: Per vni⁹ hoīs inobediētiā pctōres cōstituti sunt multi: ⁊ ꝑ vni⁹ obediētiā iusti ꝯstituunt̄ multi. Et Aug̃.in li.de v̄a religione. Adā ꝓpter trāsgressionē obediētie de paradiso eiectus est. Et idem sup̄ Gen̄.ad lr̄am. Nō potuit melius ⁊ diligēti⁹ cōmēdari quātū malū sit sola inobediētia cū ideo re⁹ iniq̄tatis fact⁹ est hō: q̄ eā rē tetigit ꝯtra ꝓhibitionē: quā si non ꝓhibit⁹ tetigisset non vtiq̄ peccasset. Et idē lib̄.xiiij.de ciui.dei.c.xij. Non debet existimare quisq̄ leue ac paruū fuisse illud cōmissum: q̄ in esca factū est: nō quidē mala nec noxia nisi q̄ ꝓhibita. Neq̄ em̄ quicq̄ mali deus in illo tante felicitatis paradiso crearet atq̄ plantaret. Sed obediētia commendata est in precepto. Que virt⁹ in creatura rōnali mater est quodāmodo oīm custosq̄ virtutū. Hoc itaq̄ de vno cibi gn̄e non edendo vbi alioꝝ tāta copia subiacebat: tā leue preceptū ad obseruandū: tam breue ad memoria retinendū vbi presertim nōdum volūtati cupiditas resistebat. Qd̄ de pena trāsgressionis postea subsecutū est tāto maiori iniusticia violatū est quāto faciliore posset obseruātia custodiri. Confirmari etiā pōt quod dictuz est: q̄ primi parētes ꝓpter inobediētiā originali iusticia sunt priuati. Inde Gen̄.iij.dixit deus Ade: Quis iudicauit tibi ꝙ nudus esses nisi q̄ de ligno de quo preceperā tibi ne comederes: comedisti? Sz cōtra pōt quis arguere. Primo ꝙ peccatū illud fuit sup̄bia. Nā Eccl̄iastici.x. d̄r: Initiuz oīs peccati superbia est. Et eiusdē.xxv.c. A muliere initiū factū est peccati. Et Augusti. in libro de virginitate. Diabolus in celo voluit esse sicut deus: cadens autē persuasit homini similitudinē volūtatis sue. Scd̄o arguitur ꝙ peccatū illud fuit auaricia largo modo sumpta. Scd̄m em̄ Gregoriū sup̄ Ezechielē. Auaricia non tm̄ pecunie est: sed etiā sciētie ⁊ altitudinis. Sed mulier appetijt sciētiam qn̄ diabolus dixit ei. Eritis sicut dij sciētes bonū et malū. Gen̄.iij. Ergo peccatuz id fuit auaricia: Tertio arguit̄ ꝙ pctm̄ illud fuit gula: q̄ comederūt pomū ligni vetiti. Et Ambro.di.xxxv.dist.c. sexto die. Gula a paradiso regnantez expulit. Et Hieron̄: cōtra Iouinianū. Sollicite ꝓuidendū est: vt quos saturitas a paradiso expulit: esuries reducat. Rn̄det Bona.dist. xxxij.ij.lib̄. ꝙ principale pctm̄ hoīs per qd̄ lapsus est fuit inobedientia. Et ad hāc diabolus conatus est illū adducere. Sed qm̄ nemo operat̄ aliquod malum aspiciēs: nec appetit malū nisi sub specie boni. Jō clare deprehendens diabolus ꝙ nō posset mulierez precipitare nisi ꝓponeret aliquod appetibile: illa tentando ꝓposuit ad que oīs hō naturaliter inclinat̄. Naturaliter autez oīs hō appetit beatitudinez: que est bonū gloriosum copiosum et delitiosum. Unde oīs hō naturaliter appetit excellentiaz sufficientiam ⁊ leticiaz. Et in ordinato

appetitu talium cōsistit iusticia: in immoderato ꝟo culpa. Gula em̄ est inordinatus appetitus cibi suauiter reficientis. Auaricia est inordinatus appetitus sufficiētie. Superbia est immoderatus appetitus excellētie. Diabolus ergo primo ꝓmisit mulieri dignitatis excellentiam: cū dixit: Eritis sicut dij. Gene. iij. Scdo subiūxit cognitionis abundātiā: cū dixit: Sciētes bonū ⁊ malū. Postremo subiūxit suauitatis experientiā: cū ostēdit lignū pulchrū visu: ⁊ ad vescendum suaue. Qꝛ ergo mulier diabolice suggestioni cōsensit in appetēdo primo esse sicut deꝰ: fuit superba. Deinde appetendo scire bonuꝫ ⁊ malum fuit auara. Postremo in experiēdo suauitatē ligni vetiti: fuit gulosa. Et in hoc fuit transgressionis rea ⁊ inobediētie culpa inuoluta. Nec est incōueniens plura genera peccatoꝝ ꝟm progressum cōcurrere ad vnū flagitium perpetranduꝫ. hec Boñ. Ex cuius verbis accipimus ꝙ primi parentes per inobedientiam deliquerūt. Scdo cōsideremus de inobedientia primoꝝ parentū grauitatē. Utrū scilꝫ fuerit peccatū eoꝝ grauissimū omniū peccatorū? Ad qd̄ respōdet dñs Bona. dist. xxj. ij. li. ⁊. xxxiij. in declaratione littere di. Qꝛ vnū peccatū pōt dici grauiꝰ altero duodecim modis. Primo mō causalitate: ⁊ sic peccatum diaboli dicitur esse maximū aliorū: cuius inuidia mors intrauit in orbē terrarum. Scdo mō enormitate: ⁊ sic pctm̄ iude d̄r esse maximū: eo ꝙ vendidit xp̄m. Tertio mō ingratitudine: ⁊ sic peccatū illius d̄r esse maiꝰ qui plura ꝑcepit dona ⁊ bñficia. Quarto mō periculositate: ⁊ sic pctm̄ ignorātie d̄r esse maximū: qꝛ periculosuꝫ. Quinto mō inseparabilitate: ⁊ sic pctm̄ cupiditatis d̄r esse maximū: qꝛ cum cetera vitia senescente hoīe senescant sola auaricia iuuenescit. Sexto importunitate: et sic supbia d̄r esse maximuꝫ: qꝛ etiā ex ipsis bonis operibus cōsurgit. Septimo mō pronitate: ⁊ sic luxuria d̄r esse maximū ad quā homines magis sunt ꝓni, Octauo mō maioris gr̄e impugnatiōe: ⁊ sic pctm̄ in sp̄m̄sanctū d̄r esse maximū Nono modo rōne maioris offense: ⁊ sic pctm̄ idolatrie d̄r esse maximū. Decimo mō rōne maioris improbitatis atq̄ libidinis: ⁊ sic cuiuscūq̄ generis peccatū pōt fieri maius altero. Undecimo modo generalitate: ⁊ sic pctm̄ primi parentis d̄r fuisse maius: qꝛ in totū genus humanū se diffudit. Duodecimo mō rōne facilitatis resistendi. Et sic dicit magr̄ sen. in tex. ꝙ pctm̄ Ade fuit grauissimū Vñ Aug. li. xiiij. de ciui dei. Magna fuit in peccādo iniq̄tas vbi tāta fuit in nō peccādo facilitas. ¶ Sed adhuc dubiū est q̄s eoꝝ grauius peccauit: vir aut mulier. Ad qd̄ do. Bona. ꝙ si loquamur de maiori grauitate quātū ad ingratitudinē: grauius peccauit vir q̄ꝫ mulier ꝓ eo ꝙ abūdātiora dona susceperat. Et iō cū bñficioꝝ oblitus: bñfactorē suū cōtempsit ⁊ offendit: magis ingratus fuit: et in sui ingratitudine maiori culpabilior fuit. Si autez loquamur de maioritate quātū ad libidinē: ⁊ sic amplius peccauit mulier q̄ꝫ vir ꝓ eo ꝙ magis improba volūtate peccauit: dū cōcupiuit deo assimilari. Et ardētius appetiuit dum credidit hoc se obtinere posse qd̄ diabolus ei suggessit. Et ideo propter volūtatem magis improba mulier peccauit ex maiore libidine: ⁊ quantum ad hoc culpabilior viro fuit. Si autez loquamur de maioritate culpe quantum ad corruptionem consequentem: distinguendū: quia aliquid potest dici corrumpere dupliciter: aut per modum cause: aut per modum occasionis. Si per modum cause: sic qꝛ peccatum viri fuit causa trāssusionis peccati ī posteros: ⁊ ita corrupit se ⁊ alios: maior ꝯsecuta est ex pctō viri corruptio: ⁊ quātū ad hoc culpa viri d̄r fuisse grauior. Si ꝟo ꝑ moduꝫ occasionis sic: qꝛ peccatū mulieris fuit occasio pctī viri: ⁊ ita per ꝯñs oīm aliorum hoc modo mulier potest dici corrupisse ceteros: non solum posteros: sed etiam virum suum. Unde non soluꝫ peccauit

in se: sed etiam in proximū. Et quātum ad hoc dici pōt in muliere grauiꝰ fuisse peccatū. ¶ Tertio ꝯsideremꝰ circa peccatū primoꝝ parentū inobedientie penalitatem. Puniuit nanq; deus inobedientiam illam triplici pena.

Prima fuit temporalis.
Secunda corporalis.
Tertia spiritualis.

¶ Prima fuit pena tēporalis: qñ eiecit eos de terrestri paradiso in quo habitabāt in quiete ⁊ delitijs ac iocunditate: priuauitq; illos habitatione tā grata. vt dr̄ Gen. iij. ¶ Scd̄a pena fuit corporalis. Nā ꝑ illā inobediētiā introducte fuere oēs penalitates: omnes labores: oēs angustie: oēs egritudines: oīa deniq; gn̄a mortis quibꝰ affligit̄ hūanū genus. Ut em̄ docēt doctores in. iij. di. xxx. nisi fuisset culpa: nō essent hec mala subsecuta: qꝛ vt dicit Ansel. lib. Cur deus hō. c. x. Ei q̄ factus est iustus ad beatitudinē nō dz infligi pena sine culpa. Propterea dixit deꝰ mulieri: Multiplicabo erūnas tuas et cōceptus tuos in dolore paries filios. Gen. iij. Adeꝰ dixit: Maledicta terra ī ope tuo: in laboribus comedes ex ea cūctis diebus vite tue. Spinas ⁊ tribulos germinabit tibi: ⁊ comedes herbas terre. In sudore vultus tui vesceris pane tuo donec reuertaris in terraz de qua sumptꝰ es: qꝛ puluis es ⁊ ī puluerē reuerteris. ¶ Tertia pena fuit spūalis: qꝛ ꝓpter illā inobediētiā priuatꝰ fuit hō originali iusticia ⁊ factꝰ indignꝰ beata visione dei. O quale fuit illud malū ꝓpter qd̄ indignatꝰ deꝰ ꝑ tot annoꝝ milia in ira cōtinuit mīas suas. O grādis culpa q̄ nō nisi xp̄i sanguine vnq̄ potuit deleri. O dānosa transgressio diuini p̄cepti q̄ clausit oībus celū per tot annoꝝ milia. Patet ergo ꝙ ablatū sit dei regnum. i. concessa beneficia ab homine instituto propter inobedientiam.

¶ De īobediētia religiosoꝝ q̄ aliqñ potest excusari: aliqñ interp̄tari: aliqñ ꝟo rep̄hēdi ⁊ reprobari: ⁊ de septē gradibꝰ vere obedientie. Capitulum. ij.

Secunda inobedientia est religiosoꝝ: in quibus possumꝰ inuenire precipue triplicem inobedientiam.

Prima dicitur excusata.
Secunda interpretata.
Tertia reprobata.

¶ Prima inobedientia est excusata: qñ aliq̄s nō obediret prelato: aut qꝛ preciperet aliq̄d ꝯtra charitatē dei aut ꝯtra charitatē ꝓximi: aut mādaret qd̄ nullo modo vel cum magna difficultate fieri posset. xj. q. iij. c. nō semꝑ. Nō semꝑ malū est nō obedire p̄cepto. Cū em̄ dn̄s iubet que deo ꝯtraria sunt: tūc ei obediēdum nō est. Et in. c. si dn̄s. Si dn̄s ea iubet q̄ cōtraria nō sunt vel aduersa sanctis scripturis: subijciat̄ dn̄o suo seruꝰ. ¶ Scd̄a inobediētia est interp̄tata: qñ aliq̄s licz obediat: interpretatiue tamē inobediēs dici potest: qꝛ desunt ei veri obediētis cōditiones. Scd̄m em̄ Bern. septē sunt obediētie gradus. Quoꝝ primus est obedire libenter: quē gradū: vt ipse ait: Nō pōt ascēdere q̄ volūtatem precipiētis nō fecerit. Hoc dicit̄ ꝓpter multos subditos q̄ prelatos stimulant aut vexant in multis quibꝰ tūc obediūt cū prelati ea q̄ volūt ip̄i subditi mādāt. Et si qñq; in alijs obediāt: id facere videntur coacti. Secūdus gradus obediētie est obtēperare simplr̄. Multos enīz videmus post precipiētis imperiū multas facere questiones: dicendo: Quare? vnde? quis pōt hoc facere? Inde sequit̄ murmuratio: excusatio: simulatio: ⁊ aduocatio amicoꝝ. Tertiꝰ gradus est obedire hilariter. Hilarē em̄ datorē diligit deꝰ. ij. Coꝝ. ix. Quartꝰ gradus est obedire velociter: in cuiꝰ figurā xp̄s dixit Zacheo Luc. xix. Festinās descēde. Quintus gradus est obedire viriliter. Inq̄t em̄ sapiēs in persona obediētis anime illud Prouerb. xxj. Manū suā misit ad fortia. Sextus gradus est obedire humiliter. iuxta regulam xp̄i dicētis Luce xvij. Cū oīa feceritis que precepta sunt

vobis dicite: Serui inutiles sum⁹. Septimus gradus est obedire īdefinēter. Quia vt dicit Bernar. Quid cuz regula prodest et ante cursus metam deficere? ¶ Notandū tñ ꝑm Boñ. in. ij. dist. xliiij. ꝙ de obediētia exhibēda prelato a subdito religioso possumus loqui dupliciter: aut ꝑm perfectionē: aut ꝑm obligationē. Si primo modo sic dicit Bernardus: ꝙ perfecta obediētia finem nescit. Et perfectus obediēs nō solum in his que mādat: sed etiā supra ea que prelatus mādat promptū hz officiū. Si autē loquamur de obedientia ꝑm obligationē: sic habet terminū ⁊ mensuraz iuxta magnitudinem voti emissi. Nō em̄ amplius tenētur subditi obedire suis p̄latis: nisi in his que ꝓmiserunt dño obseruare: ⁊ nō sunt ꝯria aīe ⁊ regule sue, vñ si p̄latus aliq̄d p̄cipiat qd̄ sit supra votū: subditus nō tenet̄ ad illud implēdum. ¶ Tertia est inobediētia reprobata eoꝝ: scz q̄ de facto suoꝝ prelatoꝝ preceptis que iusta que bona que discreta sunt presumunt repugnare. Et qñq̄ totaliter sine vlla causa: sine alicuius superioris licētia totaliter a religione discedere et apostatare: a quibus aufertur dei gratia: et datur facientibus fructus obedientie.

¶ De inobediētia excōicatorum: ⁊ quare potest quis excōicari: ⁊ quomodo iniusta excommunicatio est timenda: ⁊ de septem penalibus separatiōibus quas excōicatio facit. Cap̄. iij.

Tertia inobedientia est excōicatoꝝ eoꝝ q̄ ꝓpter inobedientias ⁊ trāsgressiones suas merito ab eccl̄ia excōicant̄. Pro q̄bus de ipsa excōicatione cōsideremus tria,

Primo causam.
Scd̄o iniusticiā,
Tertio penam.

¶ Primo cōsideremus cām: vtrū. s. solū pctm̄ mortale sit cā vt aliq̄s excōicet̄? ⁊ videt̄ ꝙ nō: qr qñq̄ excōicat̄ innocens cū ꝓbat̄ crimen cōtumacie ꝯ eū in foro iudicij: nec tñ iudex hoc faciēs rep̄hēditur: q̄uis in sua ꝯscīa sciat illū innocentē: ergo aliqñ dz hō excōicari nō ꝓ mortali. Sed ꝯ ex̄ de verbo. sig. c. ex parte. j. in glo. d̄r: Nemo excōicat̄ nisi ꝓ mortali: ⁊ q̄ aliter nō pōt corrigi. ⁊. xj. q. iij. c. Nemo ep̄oꝝ. d̄r: Anathema nō nisi pro mortali dz īponi crimine: ⁊ illis q̄ aliter nō p̄nt corrigi. Respōdet Rich. in. iiij. di. xviij. ꝙ excōicatio maior est grauissima pena quā eccl̄ia possit īferre. Vñ d̄r in p̄all̄. c. Nemo. ꝙ anathema est eterne mortis dānatio. ⁊. xxiiij. q. iij. c. Corripiant̄. d̄r: ꝙ excōicatiōe nulla maior pena est in eccl̄ia. Et iō sicut dicit glo. ibidē nō est infligēda ꝓ leuibus criminib⁹ Vñ dicēdū ꝙ iudex nullū dz excōicare nisi ꝓ mortali pctō: nec ꝓ quocūq̄ mortali: sed ꝓ pctō cōtumacie vel cui cōtumacia est ānexa. xj. q. iij. c. absit. ⁊. c. ep̄i. Quadrupliciter aūt hō pctm̄ contumacie incurrit. s. aut qñ sufficiēter vocatus nō venit ad iudiciū: nec remanēti hz legitimā cām. xxiiij. q. iij. c. de illicita. Aut veniēs respōdere cōtēnit: ⁊ rōnē reddere quare respōdere nō dz. Aut añq̄ debeat discedit. xj. q. iij. c. certū ē. Aut snīe nō obedit. ij. q. vj. c. q̄sq̄s ꝓbatus. Ille aūt q̄ impedit aut fraudulēter ꝓcurat ne ad ip̄m citatio ꝑueniat: pro citato dz haberi. Ille etiā q̄ veniēs se nō rep̄sentat iudici: sed se occultat reputādus est quasi nō venisset. ¶ Ad argumētū ī oppositū dicendū: ꝙ etsi ille q̄ excōicat̄ in p̄dicto casu nō sit in pctō mortali: tñ iudex fert snīam sicut ꝓ mortali: qr iudex in foro cōtētioso nō dz iudicare ꝑm sententiā ꝯscīe proprie: sed ꝑm allegata: iō iuxta leges ⁊ iura pronunciat. ¶ Secūdo de ipsa excommunicatione consideremus iniusticiam: ⁊ querimus vtrum excommunicatus iniuste debeat excommunicatus reputari? Et videtur ꝙ nō. quia. xxiiij. q. iij. c. certū. §. illicita. dicit̄: Illicita ergo excommunicatio non ledit eum qui notatur: sed illuz a quo notatur. Et. xj. q. iij. c. cui est illata. dicitur: Si iniusta est tanto curare eam

nō debet quāto apud deū ⁊ eius eccle-
siā neminē pōt grauare iniqua snīa. Cō
tra est qđ dr.xj.q.iij.c.snīa. Snīa pasto
ris siue iusta siue iniusta fuerit timēda
est. Respōdet Rich. vbi.s. ꝙ vt dr.xj.
q.iij.c.eps.§.si ergo.ꝙ snīa aliqñ est in
iusta ex aīo ꝓferētis: iusta vero ex ordine
⁊ causa. Aliqñ est iusta ex aīo ⁊ ordine:
sed nō ex cā. Tūc aūt ex cā est iniusta qñ
nullū delictū oīno est in eo in quē fert
excōicatio ꝙ sit excōicatione dignū. Ex
aīo iniusta est snīa qñ nō fert amore iu
sticie: sed liuore odij vel p̄cio: aut fauo-
re aduersarioꝝ. Ex ordine iniusta est qñ
fertur iudiciali ordine nō seruato: vt dr
xj.q.iij.c.seruet.§.Itez snīa. In oībus
his casibus snīa excōicatiōis iniusta ti
menda est quousq; ꝑ eū q̄ tulit eā vel ꝑ
aliū superiorē fuerit reuocata: exceptis
aliq̄bus casibus in q̄bus nō est timēda
q̄ ponunt in glo. in p̄fato.c.snīa. Unus
est qñ excōicat⁹ non hz potestatē excōicā
di. Alius est qñ fert excōicationis snīa
post appellationē legitimā ⁊ ꝯtinet in-
tolerabilē errorē: vt ptz ex̄ de appella-
tionib⁹.c.ad nostrā p̄sentiā. ⁊ ex̄ de sen:
excō.c.per tuas. Tertius casus cū ꝑ in-
debitis exactionibus aliquis excōicat.
ex̄ de exces.prela.c.cū ad quorūdam. Ad
autoritates aūt primo allegatas dicen
dum ꝙ intelliguntur de lesione quoad
deū: ⁊ de illo qui excōicationē nō cōtē
nit: ⁊ qñ excōicatio est iniusta ex causa.
Tertio ꝯsideremus de excōicatione pe
nam. Nam excōicatio maior dr anathe
ma: qđ interp̄tatur separatio: eo ꝙ sic
excōicatus in penā cōtumacie ⁊ inobe-
dientie separatur a septem magnis bo
nis. Primo separatur a celo: qr nunq̄
intrabit in illud nisi absoluatur ab ea.
Unde xp̄s dixit Mat.xvj. Quodcunq;
ligaueris super terram erit ligatum et
in celis. Propterea Chryb.xj.q.iij.c.ne-
mo. ait: Nemo cōtemnat vincula eccle-
siastica. Nō em̄ hō est qui ligat: sed xp̄s
qui hanc potestatez dedit: ⁊ dños fecit
hoīes tanti honoris. Scđo separat ex-
cōicatus ab omni sacramento ecclesie:
vt pz.iij.q.iiij.c.Engeltrudā. Et iō nul-
lius sacramēti talis est capax: qr sacra-
menta cōferunt existētibus in ecclesia.
Uñ talis nec absolui pōt a peccatis in
cōfessione quātūcūq; esset ꝯtritus ⁊ di
spositus ad faciendū oīa: nisi prius ab-
soluatur a vinculo excōmunicationis:
ꝟm Tho.in.iiij.⁊ si absolueret nō vale-
ret: sed oporteret euz postea absolui ite
rum. Nec talis pōt cōtrahere matrimo
nium. Si tñ contraheret teneret quidē
matrimoniū: sed peccaret mortaliter cō
trahendo: vel si recepit ordines sacros
vel exequitur eoꝝ actus: vel celebrādo:
vel cantando euangelium: ⁊ hmōi: effi
citur irregularis indigens dispensatio-
ne pape. Tertio separat excōicatus ab
eccl̄ie suffragio. Dicit em̄ aplus Rom.
xij. Oēs sumus vnum corpus in xp̄o.s.
mysticū ⁊ sp̄uale. Clarū est em̄ ꝙ mem
brū separatū a corpore nō recipit partē
nutrimēti qđ per cibū assumit. Cibus
huius corpis sunt orationes ⁊ alia bo-
na que fiunt in ecclesia: sed excommu-
nicatus est membrum separatū ab ec-
clesia. Dicit em̄ Aug. de verbis apl̄i.xj.
q.iij.c.om̄is xp̄ianus. Oīs christianus
dilectissimi qui a sacerdotibus excōicat
sathane tradit. quō? qr.s.extra ecclesiaz
est diabolus sicut in ecclesia est xp̄s. Et
de hac etiā loquit.xxiiij.q.iij.c.aplice.c.
tam sacerdos.c.secāde. ⁊.c. corripiant.
Exquo excōicatus nō habet partem bo
noꝝ que fiunt a fidelibus. Unde diabo
lus habet maiorē potestatem seuiendi
in eum. Quarto separat a diuino offi-
cio. Unde Isid.xj.q.iij.c.cuz excōicato.
dicit ꝙ nō licet cū illo orare neq; loqui.
Propter qđ dicit Ray. in summa. ⁊ alij
doctores ꝙ si excōicatus est ī ecclesia qñ
dicit diuinū officiū debet admoneri vt
exeat. Et si exire nolit: violenter dz emit
ti. Et si fieri non pōt: dimitti debet offi
cium quousq; exeat: etiā missa simondū
incepit canonez. Secus si incepisset: qr
tunc debet ꝓsequi vsq; ad cōionē sum
ptā: ⁊ postea residuū exeūdo ī sacristiaz
dicere: Hoc vero intelligendū est qñ excō

municatio esset notoria. Naz si occulta est nō est euitādus excōicatus in publico: ne ꝓdatur crimē. Vodie tñ ꝑ decretum cōstantien. ꝓhibita est hmōi participatio in diuinis quoad excōicatos denūciatos in ecclia ⁊ nominatim. Ipē tñ excōicatus sciēter participās in diuinis nō euadit mortale pctm̄. Quinto separat a fideliū ꝛsortio: qz nō pōt participare cū alijs fidelibus: nec ipsi cuz eo in comedēdo: vel bibēdo: vel salutādo: vel loquēdo: exceptis casibus q̄ ponuntur. xj. q. iij. c. qm̄. in tertu ⁊ in glo. de q̄bus loco suo plenius dicem⁹. Sexto separat excōicatus a quolibet actu legitimo. Uñ nec testificari pōt: nec accusare nec aduocare: nec iudicare: ⁊ iudicata ꝑ eū cū notoriū esset: nō tenerēt: nec absoluere: nec ligare: nec eligi pōt ad ꝓlaturā seu dignitatē nec eligere. Solum ad p̄dicationē admitti pōt: sicut ⁊ infidelis: vt ꝓuertat ex doctrina ad veram pniam ⁊ obedientiā. de ꝛse. di. j. c. eps. Septimo separat post mortē ab ecclia stica sepultura: qz nō pōt sepeliri in ecclesia vel i cimiterio: sed extra sicut alia lia bruta. Nec dz deferri cū mō cōsueto fideliū ad ecclam: nec possunt ꝑ eo fieri oōnes solēnes seu officiuz niſi prius absolueret post mortem a snīa: qō fieri pōt qñ apparerent signa ꝓtritionis añ mortē: ⁊ ꝙ q̄fluit absolutionē. Exēplū est de illis scīmonialib⁹: quas beatus Būdictus excōicauit ꝓpter loquacitatem suā: q̄ post mortē earū sunt vise exire de sepulcris ⁊ de ecclia qñ celebrat ⁊ dicebat officiū: quas cuz btūs Būdict⁹ recōciliasset: nō sunt amplius vise exire sicut refert Greg. ij. dial. li. Nō sint igit xpiani obstinati ad obediēdū spernentes ecclīastricas cēsuras: ⁊ excōicationes paruipēdentes: qz vt ōr in. c. nihil. xj. q. iij. Nihil sic dz formidare xpianus q̄z separari a corpore xpi. A ꝓtumacib⁹ itaq̄ ⁊ inobediētibus ⁊ excōicatis aufert deus gratiā suā quā nobis ei obediētibus largiat in hac vita: deinde ꝓducens ad etherea regna: q̄ sit bn̄dictus in eternū ⁊ in scla seculoꝝ. Amen.

¶ Sabbato post Reminiscere: de pctō contentionis qō vt plurimum ex vana gloria oriri solet. Sermo. xxxvij.

Ejit patri suo.

Ecce tot annis seruio tibi ⁊ nunq̄z mādatū tuū preteriui. Lu. xv. c. ⁊ i euāg. hodier. Propriū est eoꝝ qui inanis glorie vēto impelluntur libenter cōtēdere. Qō vitiū reprehēsibile inuentū est in filio seniore: de quo euāgliū meminit. Nolebat em̄ itroire domū sed ꝓtēdebat nō solū cū seruis: sed etiā cū genitore suo. Et qm̄ ad pnīe integritatē requirit vt oīa vitia deponant. Cū ḡo cōtentio que ex vana gl̄ia nascit periculosa possit esse atq̄ dānabilis: iccirco de ipsa in hoc sermone dicemus: de qua tria mysteria erūt declarāda.

Primū ōr diffinitionis.
Scōm abominationis.
Tertiū determinationis.

¶ Quid sit ꝓtētio ⁊ quō pōt fieri vel ꝑpter emulationē: vel ꝓpter disputationē: vel ꝓpter litigationē. Cap. j.

Primū mysteriū declarādum ōr diffinitiōis. In quo q̄d sit contētio videamus. Et non loquimur de cōtentione que est oīo ad cōfutandū vel confirmandū accōmodata qui color est rhetoricus: vt dicit Tullius i rhetorica: sed loquimur de cōtentione ꝓut est vitiū. Et sic diffinit ꝑm Alex. in. ij. sum. hoc mō. Cōtētio est impugnatio veritatis cū confidētia clamoris. Est ergo cōtendere verbis cōtra aliquem tendere. Hoc autē fieri potest tripliciter.

Primo rōne emulationis.
Scōo rōne disputationis.
Tertio rōne litigationis.

¶ Primo pōt aliquis cōtendere cū alio rōne emulationis ⁊ inuidie. Naz aliqui sunt qui ita diligūt suos ⁊ gloriam eoꝝ vt non possint sine displicentia famam ⁊ virtutes alioruz audire; ⁊ dicentibus

atq; narrantibus obstant ⁊ ꝯtradicūt:
Talis fuit cōtentio q̄ fuit in corinthijs
conuersis ad fidē: quos Paulus rephē
dit. j. Cor. j. dicēs: Obsecro vos fratres
per nomen dñi nr̄i iesu xp̄i: vt idipsum
dicatis oēs: ⁊ nō sint in vobis scismata
Sitis aūt perfecti in eodē sensu ⁊ ī ea-
dem scīa. Significatuz est em̄ mihi de
vobis fratres mei ab his q̄ sunt cloes:
qr cōtentiones sunt inter vos. Hoc aūt
dico qd̄ vnusquisq; vestrū dicit: Ego q̄-
dem sum Pauli: ego v̄o Cephe: ego aūt
xp̄i. Diuisus est xp̄s? ⁊. iij. c. Cū em̄ sit in
ter vos zelus ⁊ cōtētio: nōne carnales
estis: ⁊ s̄m hoīez ambulatis? Cū em̄ q̄s
dicat: ego quidē sum Pauli: alijs autē:
ego Apollo: nōne hoīes estis? Quid er-
go est Apollo? Quid v̄o Paulus? Mi-
nistri eius cui credidistis. Et vnicuiq; si
cut dñs dedit. Ego plantaui. Apollo ri
gauit: sed deus incremētū dedit. Itaq;
neq; qui plantat est aliquid: neq; q̄ ri-
gat: sed qui incrementū dat deus. Exi-
stimabāt nāq; illi Corinthij ꝙ q̄ a me-
liore ⁊ maiore esset baptizatus: ille ma-
iorem gratiā assequeret: quasi hoīes da
rent gratiam. Similiter etiā contende
bant romani ⁊ iudei conuersi ad fidez.
Dicit enim Hiero. in prologo in epl'am
ad Rom̄. Romani qui ex iudeis ⁊ gēti-
bus crediderūt: hi superba cōtentione
volebant se alterutrū superponere. Nā
iudei dicebāt: Nos sumus ppl's dei q̄s
ab initio dilexit ⁊ fouit. Nos circūcisi
ex genere Abraam sancta descendimus
ex stirpe. Nos de egypto signis dei et
virtutibus liberati: mare sicco pertrās-
iuimus pede. Nos ꝑ quadraginta an-
nos expti sumus mirabilia magna dei.
Nos soli digni sumus accipere legez ⁊
vocem dei loquētis audire. Nobis pro-
missus est xp̄s: ad quos ipse venisse te-
statur. Dicit enim Mat. xv. Nō suz mis-
sus nisi ad oues que perierunt domus
israel: cum vos canes potius q̄ homi-
nes appellauerit. Non est ergo equum
vt vos hodie idola deserentes cōpare-
mini nobis. Econtra gentiles dicebāt:
Quanto maiora circa vos dei beneficia
narraueritis: tāto maioris criminis re-
os vos esse mōstrabitis. Semper enim
his oībus ingrati fuistis. Naz ipsis pe-
dibus quibus pertrāsistis mare: postea
ante idola ludebatis. Manna vobis fa
stidio fuit: ⁊ semꝑ in deserto cōtra deū
murmurastis. Sepe deū ad iram ꝓuo-
castis: ⁊ ad vltimū christuz in lege ⁊ ꝓ-
phetis ꝓmissum occidistis. Nos itaq;
vobis digniores sumus: qui vt de chri-
sto audiuimus mox in eū credidimus.
Ideo per ꝓphetam de nobis dñs ait:
Populus quez nō cognoui seruiuit mi
hi. ps̄. xvij. Unde constat nos nō ex in-
dustria: sed ex ignorātia deliquisse. His
ergo altercantibus apl's medius inter
eos oēs: eoꝝ contentiōes dirimens: ad
vnam concordiaz eos adduxit: ostēdēs
nullos eoꝝ meritis suis esse saluatos:
qr omnes iudei ⁊ oēs gentiles sub pec
cato tenebantur: sed per dei gratiam li
berati sunt. Ideo dicitur Rom̄. ij. Non
enim est personarū acceptio apud deū.
⁊. iij. c. Nō est em̄ distinctio: oēs em̄ pec-
cauerunt ⁊ egent gloria al's gratia dei.
⁊. x. c. Oīs qui credit in illum nō cōfun
detur. Non est em̄ distinctio iudei ⁊ gre
ci. Nam idē dñs oīm: diues in oēs qui
inuocant illum. Sic ⁊ discipuli Johan
nis baptiste forte contendebant de Jo
hanne baptista ⁊ de xp̄o. Sic ⁊ quoti-
die contendunt aliqui de predicatorib'
de doctoribus: de fundatoribus religio
num: ⁊ de sanctis. Pro q̄bus facit exem
plum illud qd̄ ponitur in legēda Johā
nis baptiste. Qr duo doctores erant fa-
mosissimi: quoꝝ vnus in magna deuo-
tione habebat Johānē baptistaz: alius
v̄o Johannē euangelistā. Cuz quilibet
satis sanctū suū cōmendaret: ⁊ alteruz
alteri preferret: tandē cōcluserūt se vel-
le facere publicā disputationē ad ꝓbā-
dū q̄s maior esset. Sed nocte p̄cedente
disputationē Johānes baptista appuit
suo deuoto: ⁊ Joh̄es euāge. suo: reuelā
tes ꝙ disputationez talē dimitterēt: qr
ipsi bene cōcordabant in celis: ita ⁊ ipsi

deberent cōcordare in terris: ⁊ demum in supernis viderēt hanc veritatē. Secundo pōt quis cōtendere cōtra alium rōne disputationis. Que ꝑm Alex. si fieret ꝓ declaratione mētis ⁊ seruato mō debito nullū esset pctm̄. Sed si fieret ex quadā titillatione honoris ⁊ glorie veniale pctm̄ esset: sicut fuit in apl'is: de q̄bus d̄r Lu. xxij. Facta est cōtentio inter eos quis eorū videret esse maior. Ipsi enim tunc vt dicit Tho. ij. ij. q. xxxviij. nō cōtendebāt cū intentione impugnādi veritatē: qr quilibet defendebat qd̄ sibi verū videbat. Erat tn̄ in eoꝝ cōtentione deordinatio: qr ꝯtēdebāt: de quo nō erat contendendū. s. de primatu honoris. Nōdum enim erāt spūales: sicut dicit ibi glo. iō dn̄s cōpescuit eos. Sed nunq̄d licitū est disputare cū hereticis? Ad hoc respōdet Alex. in. ij. ꝙ heretic⁹ aut est ab eccl'ia p̄cisus ꝓpter pertinacem sniam: aut non. Si primo mō tunc nō est cū eo habendū ꝯsiliū: iuxta illud ps̄. xxv. Nō sedi cū cōsilio vanitatis. Et de hoc apl's ad Titū. iij. c. ait: Hereticū hoīem post primā ⁊ secūdam correptionem deuita. Unde heretici post damnationem nō vocant̄ ad cōsilium: sicut pz xxiiij. q. j. c. maiores. Si v̄o heretici adhuc sunt incorrigibiles: licitū est cōtendere ⁊ disputare cū eis vt ad fidē reuocent̄: vel vt falsitas eoꝝ alijs manifestetur. Hoc aūt intelligendum est de ꝓbatis in doctrina: qr periculosū esset simplicibus cū hereticis disputare. Tertio pōt quis cōtendere cōtra aliū rōne litigationis: sicut faciunt multi qui omnē sententiā ꝓximi querunt infringere: et clamorosis vocibus multiplicatio neq̄ verboꝝ volūt vincere. Et ꝑm Tho. ij. ij. vbi s̄. si cōtentio fiat ꝓpter notabilem impugnationem veritatis: aut iniuriā vel damnum proximi: sicut facere solēt procuratores ⁊ aduocati: peccatum est mortale.

¶ Qr abominādū est vitiū cōtentionis: tum qr reddit hoīem exosum: tū ꝓpter honorem: tum etiam propter scandala que inde sequuntur. Cap. ij.

Secundum mysterium declarandum de contentione dicitur abominatiōis. Est em̄ abominabile propter tria b̄ vitium.

Primo ꝓpter cōfusionē.
Scd̄o ꝓpter honorationem.
Tertio ꝓpter deriuationē.

¶ Primo ꝓpter cōfusionē: ꝯtētio nāq̄ facit ipsos cōtentiosos abominabiles ⁊ exosos hoībus: similes canibus quātuꝫ ad actū: ⁊ demonibus quātū ad maliciā Quisnā nō vituperabit hoīem semper clamantē cōtendentē paratū ad oīa cōtradicere: sniam suā verā vel falsam superbe ⁊ pertinaciter defendentē. Ideo Aug. ait: Nihil est ita simile actib⁹ demonū sicut litigare. ⁊ Prouer. xvj. Hō peruersus suscitat lites. ⁊. xviij. Labia stulti miscent se rixis: ⁊ os eius iurgia ꝓuocat. ⁊ iterum. xvj. Vir insipiens fodit malum: ⁊ in labijs eius ignis ardescit. ⁊. xvij. c. Semꝑ iurgia q̄rit malus: angelus aūt crudelis mittet̄ cōtra euꝫ.

¶ Scd̄o abominā̄da est cōtentio ꝓpter honorationē. Est quidē hō qui cōtētiones fugit dignus honore. Un̄ Prouer. xx. Honor est hoī q̄ separat se a cōtētionibus: oēs aūt stulti miscēt se cōtumelijs. ⁊ Paul⁹. ij. Tim̄. ij. Stult⁹ aūt ⁊ sine disciplina q̄stiones deuita: sciens ꝙ generāt lites. Seruū aūt dn̄i nō opꝫ litigare: sed māsuetū esse ad oēs docibilē patientē cū modestia corripientē eos q̄ resistunt veritati. Quanti aūt meriti sit apud deū nō ꝯtendere: clarū esse potest ꝑ illud qd̄ legit̄ in vitispatrū. Qr orāte sctō Machario vox insonuit ad euꝫ dicens: Nondū ad mensurā duarū mulierum venisti que habitant in ꝓxima ciuitate. Cūq̄ quesiuisset Macharius et inuenisset eas: conuersionē earū interrogauit. Ipse v̄o dixerūt ꝙ erāt mulieres duoꝝ fratrū: ⁊ per quinq̄ annos simul fuerāt: nec verbū ꝯtentiosum fecerāt: necvnq̄ aliqua earū dicto vel facto aliā cōtristauerat. Qd̄ audiēs Macha-

rius bene edificatus recessit. ¶ Tertio est abominanda ꝯtentio ꝓpter deriuationem: ab illa siquidē sepe deriuātur plurima scandala: odia: dissentiones: rixe: qñqꝫ post verba venitur ad verbera. Propterea dr̄ Ecc̄i. xj. Ab vna scītilla auget ignis: ⁊ ab vno doloso auget sanguis. Et. xxviij. c. Lis festinās effundit sanguinem.

¶ Qꝫ non est ꝯtēdēdū cū potētioribus se: nec cū diuitibus: neqꝫ cū loquacib⁹ et linguosis. Capl̄m. iij.

Tertiū mysteriū contēplāduꝫ de contentione dicitur determinatio. Nam licꝫ nō sit cuꝫ aliquo ꝯtendēdū: verūtñ sapiēs enumerat tria hominū genera.

Primi sunt potentes.
Secundi locupletes.
Tertij linguati.

¶ Primi cū quibus non est litigādum neqꝫ contēdēdū sunt potentes. Unde Ecc̄i. viij. Non litiges cū homine potēte: ne forte incidas in manus illi⁹. Potentes aūt dicuntur oēs superbi vel superiores dñi p̄lati ⁊ parētes: cū quib⁹ non est contēdēdū. ¶ Secūdi sunt locupletes ⁊ diuites. Unde Ecc̄i. vbi. s̄. dr̄: Non ꝯtendas cū viro locuplete: ne forte ecōtra constituat tibi litē. Multos perdidit aurū ⁊ argentū: ⁊ vsqꝫ ad cor regū se extendit ⁊ conuertit. Et licꝫ periculosum sit cū talibus cōtenderet verbis: tñ periculosius est litigare factis. O quot pauperes voluerunt cum diuitibus in iudicio cōtendere siue ꝓ possessionib⁹ ab eis occupatus siue ꝓ pecunijs et alijs rebus vsurpatis: ⁊ tādem diuites preualuerūt. Unde enim dicit sapiens Prouerb. xix. Diuitie addunt amicos plurimos: a paupere aūt ⁊ hi quos habuit separantur. Et Isid. xj. q. iij. c. pauper. ait: Pauper dū non habet quid offerat: nō solū audiri contemnitur: sed etiā cōtra veritatē opprimitur. Cito violatur auro iusticia: nullamqꝫ reus pertimescit culpam quam redimere nummis existimat. Nec tm̄ pauperibus: verūetiā ⁊ diuitib⁹ hmōi litigia sunt dānosissima. quoniā vt ait Chrys. lib. iiij. epistolarū. Longa questio litigantiū nō tam auget patrimonia q̄ euertit. ¶ Tertij cū quib⁹ nō est contendēdū sunt hoīes linguati ⁊ fine ratione loquētes. Unde Ecc̄i. viij. Nō litiges cū hoīe linguato: et non struas in ignem illius ligna. Sunt de hmōi genere mulieres garrule loquaces ⁊ litigiose. vix vna domus reperit̄ in qua non sit hmōi pestis macula. Contēdit mulier nunc cū vno: nunc cū alio: nunc cum viro: nunc cum socru: nūc cum nuru: nunc cum vicina: estqꝫ contentio illi velut cibus. De hac Sapiens Prouerbioꝝ. xix. dicit: Tecta iugiter ꝑstillantia litigiosa mulier. q. d. q̄ qui habitat in domo perstillante qñ vult declinare stillicidiū in vno loco inuenit in alio: ita q̄ nō inuenit requiem. Sic ⁊ ille qui mulierem habet litigiosaꝫ in domo. Ipsa equidem est venenū amarissimum turbans oīa bona: qꝛ vt scribitur Prouer. xvij. Melior ē buccella sicca cū gaudio q̄ domus plena victimis cum iurgio. Quisnam valet exprimere quot odia aut scandala exorta sunt: et indies oriri vidētur inter patrem et filium: inter fratrē ⁊ fratrē: inter vicinū ⁊ vicinū propter ꝯtentiones mulieruꝫ. Sed audiant viri qui sensu ⁊ rōne mulieres superare debent salubre consiliū quod illis dam⁹. Si in domo sunt duo germani simul cohabitantes ⁊ inuenerint litigantes vxores: caueant ne ⁊ ipi litigent: sed potius vnusquisqꝫ aduocet suā ⁊ verbis vel factis corrigat illā prout necessitatibus viderit expedire. Sic faciant viri vxoribus: sic ⁊ paterfamilias subditis suis. Justum nanqꝫ est inuicem supportare ⁊ non omni verbo contrariū referre sermonē. Ideo apl̄s Eph. iiij. di. Obsecro vos ego vinctus in dño vt digne ambuletis vocatione qua vocati estis cum omni humilitate ⁊ mansuetudine: cum patiētia supportantes inuicē in charitate: solliciti ser-

uare vnitatē ſpūs ī vinculo pacis: quā nobis largiat deus ꝓcedēs hic grām: et in futuro gloꝛiam. Amen.

¶ Dñica Oculi ī mane de ira dei: q̄ efficax remediū eſſe poteſt ad inducēdum hoīes ad penitētiā. Sermo. xxxviij.

VEnit ira dei in filios diffidentie. Doctoris gētiū verba ſunt iſta oꝛiginaliter ad Eph̄. v. t in epl̄a preſentis dñice. Efficaciſſimū remediū arbitratus ſum peccatoꝛibus vt ad penitētiam redeāt ante illoꝛū faciē ꝓponere terribilitatē t hoꝛoꝛē iracūdie dei. Nā vt Aug̃. ait iiij. li. de doctrina xp̄iana. Pleroſq; incredulos miſericoꝛs dei patiētia lōga peccare facit intrepidos: q̄ deū nō arbitrantur peccatoꝛ ſuoꝛ vltoꝛē. Nos igitur huic periculo pꝛouidere volētes in preſenti ſermone de ira dei erimus verba facturi. Et licꝫ multis infectum guſtum habētibus grauia ſint huiuſce modi verba: tñ humilibus t deuotis vidēbūtur animaꝛ languētiū medicina. Inquit em̃ Aug̃. xxiij. q. iiij. c. ipſa pietas. Moleſtꝰ eſt medicus furēti frenetico: t pater indiſciplinato filio. Ēt nō ꝓpterea neganda eſt infirmo medicina: nec a filio diſciplina eſt auferenda. Ad hoc vocati ſumus vt clamem⁹ t arguamus t deteſtemur delicta: annūcie muſcꝫ tremēda iudicia dei. Per Eſaiā enim. lviij. c. dñs ait: Clama ne ceſſes: quaſi tuba exalta vocē tuā: t annūcia pp̄lo meo ſcelera eoꝛū. Pꝛopterea vtar verbis Iero. ad Palmachiū t Oceanū dicētis: Adulari nō poſſum: nec fratrē meū decipiā: t me ſermo percutiat Salomonis q̄ ait: Verba adulatoꝛum mollia ſunt t hec feriūt interioꝛa ventris. Pꝛo ſalute itaq; t coꝛrectiōe peccatoꝛ de ira dei ſecure loquimur: de q̄ tria myſteria p̄cipalia erūt ꝓtēplāda.

Primū ꝺ: contēptibilitas.
Secundum terribilitas.
Tertium ꝓpinquitas.

¶ Qꝛ plericꝫ contēnūt irā dei: vel qꝛ cogitant deum nō eſſe: vel quia credunt ipſum non iraſci: vel quia diu expectauit illos deus. Capitulum. j.

PRimū myſteriū ꝓtēplandū de ira dei ꝺ: cōtēptibilitas. In quo videre libet quare eſt q̄ multi audiētes loq̄ de tremēda ira dei: illā non timēt: ſed potiꝰ vt experiētia docet ridēdo contemnūt. Et colligi poſſunt huiꝰ erroꝛis tres p̄incipales rationes.

Pꝛima ꝺ: ſtulte cogitationis.
Secunda falſe opinionis.
Tertia diuturne expectationis.

¶ Pꝛima rō quare a multis nō timet ira dei: ꝺr ſtulte cogitationis: q̄m ſtulte cogitant deū nō eſſe. ¶ Pꝛo quibus querimus. Utrū poſſit aliq̄s cogitare nō eſſe deū? Et videtur q̄ nō: q: vt ait Anſel. Deus ſm animi cōceptionē eſt: quo nihil meliꝰ nihilq; maius excogitari pōt. Sed maius eſt q̄ nō pōt cogitari nō eſſe q̄ q̄ pōt. Ergo cū deo nihil maius poſſit cogitari deuꝫ eſſe: ita eſt q̄ nullo mō pōt cogitari non eſſe. ¶ Sed cōtra arguitur per tertū. Job. Damaſ. Dicit em̃ ſic: Intantū p̄naluit pernicioſa malicia hoīm: vt dicant nō eſſe deū. Et Tulliꝰ li. j. de natura deoꝛ ait: Quidā dixerūt totā de dijs īmoꝛtalibus opinionē factā eſſe ab hoībus ſapiētibus reipublice cauſa: vt quos rō non poſſet eos ad officiū regium ducerent. ¶ Reſpondet dñs Bon. diſt. viij. p̄imi li. q̄ cogitare cū aſſenſu aliquid nō eſſe: pōt p̄uenire dupl'r. Aut ex defectu intelligētis: aut ex defectu intelligibilis. Defectus intelligētis eſt cecitas vel ignoꝛātia ob quā: q: ignoꝛat rē: cogitat ipam nō eſſe. Cōtingit aūt dupliciter eſſe cognitionē de aliquo ente: ſcz ſi eſt: t quid eſt. Intellectus aūt noſter deficit in cognitione diuine veritatis quantū ad cognitionē quid eſt: nō aūt quātū ad cognitionē ſi eſt. Ex hoc ait Damaſ. Cognitio exiſtēdi deum nobis naturaliter eſt inſerta. Et Aug̃. de fide

ad Petrū. Nihil tātū nouit mēs quan
tū deū esse, et se. Et Hugo de sctō Uic.
Sic deus ab initio cognitionez suā in
hoīe temperauit vt sicut nūq̄ q̄d esset
possit cōprehendi ita nunq̄ quia esset
possit ignorari. Quia ergo intellectus
noster nunq̄ deficit in cognitione dei
si est: iō nec pōt ignorare ipm esse sim-
pliciter. Quia ꝟo deficit in cognitione
quid est: ideo frequēter cogitat deum
esse qd̄ nō est: sicut idolū vel creaturā:
vel nō esse qd̄ est sicut deū iustū. ¶ Se-
cundo pōt cogitari aliq̄d nō esse ꝑ de-
fectum a parte intelligibilis. Et hmōi
defectus pōt esse duplex. Aut defectus
presentie: aut defectꝰ euidentie. Defe-
ctus p̄sentie: vtpote q: nō semper: non
vbiq̄: nō vbiq̄ totalr qd̄ nō semp est:
sed aliqñ est: aliqñ nō: aliqñ ꝟo pōt co
gitari nō eē. Silr de eo qd̄ nō est vbiq̄
quia eadem rōne qua pōt cogitari nō
esse hic: pōt cogitari nō esse alibi. Si-
militer etiā de eo qd̄ ꝟm partem adest
ꝟm partem abest. Deus aūt est totus ⁊
vbiq̄ ⁊ semp: ideo non pōt cogitari nō
esse. Hanc rōnē assignat Anselmus in
libro cōtra insipientē. Non solū ꝓpter
defectum presentie pōt aliquid cogita
ri nō esse: sed ⁊ propter defectū euiden
tie q: nō est euidens in se ⁊ in ꝓbādo.
Sed deū esse est veritas euidens in se
⁊ in probando in se: quia est quo nihil
maius excogitari potest. In probando
ꝟo quia et ductu rationis hoc ꝓbarūt
phi: ergo non potest cogitari nisi insi-
pienter et stulte ꝙ non sit deus. Unde
Dauid in ps̄. xiij. ait: Dixit insipiēs in
corde suo nō est deꝰ. Stultus ergo est
qui cogitat vel dicit: nō est deus quem
confitetur intellectus rōnis naturale
lumen. Unde Bern̄. in li. de diligendo
deū. Inexcusabilis est omnino infide-
lis si nō diligit deū toto corde. Clamat
nēpe intus eius innata iusticia: q: ex se
toto illū diligere debet: cui se totū de-
bere nō ignorat. hec ille. Clamat deum
esse oīs creata natura angeli homines
celum ⁊ terra ⁊ omnia que in eis sunt,

Uñ Aug. in li. de vtilitate credēdi ait:
Non em̄ frustra intueri oportet ⁊ ina-
niter ordinē celi: pulchritudinē siderū:
vicissitudines tempoꝝ: in quoꝝ ꝯside-
ratione non curiositas est exercēda: sꝫ
gradus ad eterna faciēdꝰ. Et Job. xij.
Interroga iumenta ⁊ docebūt te: ⁊ vo-
latilia celi: et indicabūt tibi. Loquere
terre ⁊ rñdebit tibi: et narrabūt pisces
maris. Quis ignorat ꝙ oīa hec manꝰ
dñi fecerit? Mirabilis certe in tāta re-
rū varietate ordo reperitur. Est quidē
ordo situalis siue localis: q: quelibet
creatura tenet suū locū ꝟm suā dignita
tem. Nā terra ⁊ terrena sicut viliora in
imis locata sunt. Aqua vt dignior ei p̄-
eminet. Aer vt ꝑfectior superior est. Et
ignis ita actiuus ⁊ calidus a nobis elō
gatur sup alia elementa situatus. Celi
incorruptibiles: sol ⁊ luna ⁊ stelle lucē-
tes ī spheris suis altissime collate sunt
Et celū empyreū nobilissimū vbi gau-
dent sancti cū xp̄o supremū omniū est.
Subsequit ⁊ aliꝰ ordo q̄ tēpus potest
dici: Ordinatissime em̄ sol facit cursū
suū ꝑ signa zodiaci infra annū ītegrū.
Et sic transeūt tēpora veris: estatis: au
tūni: ⁊ hyemis cū effectibꝰ suis. Trās-
eunt et dies naturales eadē tp̄is mēsu
ra ad motū primi mobilis cōpletum: ⁊
ea q̄ in hyeme mortua videbant in ve-
re reuiuiscunt: et in estate fructificant.
Predicat insuper deū esse sacra scriptu
ra tā veteris q̄ noui testamenti: et oīs
scriptura ⁊ phoꝝ ⁊ poetarū oīm genti
liū. O qualis dementia illorū ergo qui
tante veritati acq̄escere nolunt. Tales
vtiq̄ sunt q̄ dei iracūdiā nō formidāt.
¶ Secūda ratio quare a multis non ti
metur ira dei: dicit̄ false opiniōis. Nā
cū multi negare nō possint esse deum:
opinant̄ tñ false ꝙ in illo ira cadere nō
pōt. Dicūt nāq̄ deū esse clemētissimū:
irā ꝟo clemētie dei fore cōtrariā: iō nec
in deo cadere posse. Pro q̄bꝰ di. Lactā-
tius ī p̄ncipio libri de ira dei. Aīaduer
ti sepe donate plurimos id existimare
ꝙ nōnulli phoꝝ putauerūt non irasci

deū: qm̄ beneficia sit tm̄modo natura diuina: nec cuiq̄ nocere prestantissime atq; optime ꝯgruat potestati. Arguūt ⁊ secūdo modo tales: q; nulla passio cadit in deo: sed ira dei est passio quedaꝫ: ergo nō cadit in deo. ¶ Tertio ꝯfirmāt errorē suū: quia omne peccatum a deo est remouendū: sed ira est vnū ex septē vitijs capitalibus: ergo est a deo remouēda. Uerūtamen ꝯtra sic tenētes sunt autoritates ⁊ dicta siue scripture sacre siue gentiliū ⁊ moraliū pb̄oꝝ. Unū Exo. xv. In multitudine glorie tue deposuisti oēs aduersarios nr̄os. Misisti iram tuā que deuorauit eos. Et. xxxij. c. moyses. ad deū orans ait: Quiescat ira tua ⁊ esto placabilis super neq̄cia ppl'i tui. Et. iiij. Reg̃. xxij. Magna ira dn̄i succēsa est ꝯtra nos. Et Deut̃. xj. Iratus dn̄s clausit celū ⁊ pluuie nō descedūt. Et. ij. Paral'. xij. d̄r de filijs israel: Q; hūiliati sūt auersa est ab eis ira dn̄i. Et xxiiij. c. Facta est ira dn̄i ꝯtra iudā ⁊ hierusalē. Et Job. ix. Deus cuiꝰ ire resistere nemo pōt. Et Dauid in ps̄. ij. Apprehēdite disciplinam nequando irascatur dominus: et pereatis de via iusta. Et ps̄. vj. Domīe ne in furore tuo arguas me: neq; ī ira tua corripias me. Et ps̄. xvij. Fundamēta montiū cōturbata sunt ⁊ cōmota sunt: qm̄ iratus est eis. Et ps̄. lxxvij. Ira dei ascendit in israel. Et ps̄. lxxviij. Effunde irā tuam in gentes que te nō nouerunt. Et ps̄. lxxxix. Quis nouit potestatē ire tue: et pre timore tuo iram tuā dinumerare? Et Eccl's. v. Ne dicas corā angelo nō est ꝓuidentia: ne forte iratus dn̄s dissipet cuncta opera tua. Et Esaie. v. Iratus est furor dn̄i in ppl'm suū. Et Hiere. iiij. Plāgite ⁊ vlulate: q; non est auersa ira furoris dn̄i a vobis. Et Treñ. iiij. Cōpleuit dn̄s furorē suū: ⁊ effudit irā indignationis sue. Et Osee. v. Effundā q̄si aquā irā meaꝫ. Et Naū. j. Ulciscēs dn̄s in hostes suos ⁊ irascens ipe inimicis suis. Et Rom̄. j. Reuelatur ira dei de celo. Et Rom̄. iij. Nunquid iniquꝰ est deus qui infert iram. Et. j. Thessal'. ij. Peruenit ira dei super illos vsq; in finem. Et Apoc̄. xv. Consummata est ira dei. Et. xvj. c. Audiui vocē magnā de templo dicētē septem angelis: Ite et effundite septem phialas ire dei in terrā. Et Ualeriꝰ maximus lib̄. j. Lento em̄ gradu ad vindictam sui diuina ꝓcedit ira: tarditatēq; supplicij grauitate cōpensat. Et Ouidius de arte amandi. Flectitur iratus voce rogante deus. Et Aug̃. xviij. de ciui. dei. c. xij. Apollini delphico īstituti sunt ludi musici: vt placeret̃ ira eiꝰ qua putabāt afflictas esse sterilitate grecie regiones: q; nō defenderunt templum eius: quod rex Danaus cū easdē terras bello inuasisset incēdit. Et in p̄mo lib̄. vbi. s̄. c. iij. dicit de iunone q̄ apud gentiles colebatur pro dea. Apud Uergil'. nēpe iuno inducitur infesta troianis: Eolo ventoꝝ regi aduersus eos irritando dicere: Gēs inimica mihi tyrrhenū nauigat equor. Illū in italiā portans victosq; penates. Hec ille. Et idē Uergilius cōmemorat in p̄ncipio p̄mi lib̄. Eneidos ob irā iunonis eneā ꝓfugum fuisse cū reliq̄s troianis dicens: Arma virūq; cano troie q̄ p̄mꝰ ab oris. Italiā fato ꝓfugus lauinaq; venit Littora: multū ille ⁊ terris iactatus et alto. Ui superꝝ seue memorē iunonis ob irā. At ⁊ Ualerius maximꝰ li. j. rubrica de neglecta religiōe: multa narrat de iratis dijs. Nos vero talia exēpla nō inducimus vt errores gentiliū cōprobemus: sed tm̄ vt ostendamus q̄ etiā ꝑm illos ira ponēda sit in deo. ¶ Pro solutione itaq; obiectoꝝ tria sunt notanda. Primū ꝑm Bon̄. ī. iij. sen. di. xxxiij. ⁊ Rich̄. in. iiij. di. xxvj. ⁊ Tho. j. parte. di. xxij. q̄ q̄ncūq; d̄r aliquid de eo quod in nobis denotat passionē: de deo dicit̃ ꝑm effectum: et non ꝑm passionis defectum. Odium ergo amor ira et similia que in nobis sunt passiones in deo dicuntur ꝑm effectum quoad nos: vt tunc dicatur odire cum effectum odij nobis exhibet; tunc irasci cum effectū ire nobis

ostẽdit. Ipse aũt deꝰ stabilis manẽs sine passione aliqua dat cuncta moueri. ¶ Scõm notandũ ꝙ nõ oĩa que ꝟm nomen sonãt virtutẽ: dicũt virtutes in re: nec oĩa que ꝟm nomẽ sonãt vitiũ: dicũt illud in re. Propterea inqt Iuuenalis satyra.xiiij. Fallit eñ vitiũ specie virtutis ⁊ vmbra. Et Seneca ad Lucillũ. Vitia in nobis sub virtutũ noĩe repunt. et Greg. xlj. di. c. sepe vitia. ait: Sepe vitia se ingerũt ⁊ virtutes se esse mentiũtur: vt tenacitas: parsimonia: effusio: largitas: crudelitas: zelus iusticie: remissio pietas velit videri. Jõ nõ ome qõ dicit ira: vitiũ est aut peccatũ. ¶ Tertiũ notãdũ ꝟm Boñ. in.iij. dist. xv. ꝙ triplex est ira. Quedã est preter rõnis imperiũ p primus. s. iracũdie motus. Scõa ira est cõtra rõnis imperium qñ ꝗs cõcitatus in irã passioni rationẽ subiicit sequiturqz inordinate impetus ire. Tertia est ira q̃ est ꝟm rõnis imperiũ: qñ quis irascitur ꝟm ꝙ merito irasci debet. Sic merito irascunt patres filijs impijs: et prout exigit illoꝝ malicia ordinate corrigunt eos. Sic irascunt prelati ⁊ dñi quilibet subditis inobediẽtibus. Sic iratus est xps qñ eiecit oẽs vendentes et emẽtes de tẽplo. Dicimus ergo ꝙ deus qui est clemẽtissimus sine sui mutatione: sine passione: sine peccato: sua exigẽte iusticia irascitur sepe peccatores obstinatos in ira cõculcans: qñ eis effectus ire demonstrat. Vi sunt guerre: pestilẽtie: tẽpestates: grandines: sterilitates terre: fames: terremotus: terrores de celo: et signa magna. O presumptuosi peccatores audiuistis iã ꝙ falsa est opinio vestra. Dicebatis eñ ꝙ non irascitur deꝰ. Et ecce tot preconia scripturarũ clamãt iram dei ab omnibus esse timendam.

¶ Tertia ratio quare a multis nõ timetur ira dei: ỏr diuturne expectationis. Cõsueuit equidẽ deꝰ ꝓpter lõganimitatem suam sufferre peccatores iniquos per tempora longa: vt sic per dulcedinẽ eiꝰ attrahãtur ad penitentiã. Sed inde multi sumũt audaciã ⁊ deteriores facti iram dei nõ existimãt. Veruntamen vt ait Hieronymus in expositione Hiere. quãto maior est numerus tẽporũ quibus obliuiscimur deum: tãto maior est pena peccati qõ nec lõgitudine temporum potuerit edomari.

¶ Or terribilis est ira dei eo ꝙ seuit in paruulos ⁊ in iustos: atqz oĩones supplicantiũ spernit ⁊ abominat. Lap.n.

Secundũ mysterium contemplandũ de ira dei dicitur terribilitas. Cõsiderandũ nãqz est ꝙ cũ irascitur deus ⁊ ꝓuocatur etiam ad temporalẽ flagellãdum homines sibi rebelles: seuerus est et terribilis valde maxime propter tria.

Primo ꝓpter paruulorũ punitionẽ.
Scõo ꝓpter iustoꝝ afflictionẽ.
Tertio ꝓpter orationũ detestationẽ.

¶ Primo deus iratus est terribilis propter paruuloꝝ punitionẽ. Punit nãqz paruulos pueros et innocẽtes propter peccata parentũ. Perierũt nẽpe ⁊ suffocati sunt in diluuio oẽs infantes ⁊ paruuli quotquot reperiebãtur in mundo. Adusti sunt in sodomitis incẽdio cõcremati oẽs q̃ erant in vteris matrũ ⁊ qui sugebãt vbera. Et tñ sepꝰ veratur mãdus aut fame aut pestilẽtia aut qualibet alia aduersitate: que non nisi ꝓpter peccata veniũt: paruuli qui ea nõ cõmiserunt puniũtur ꝓ illis. O formidabilis dei iusticia: o tremẽda dei iracũdia: cur eos qui te non leserũt exterminas: paruulos cur tã acriter punis: ⁊ respondebit tibi protinus ꝙ propter peccata parentũ. Sed hic oritur dubium: vtrum filij ꝓpter peccata parentũ puniri possint: Et videtur ꝙ nõ. Nã per Ezechie. xviij. deus dixit. Filius nõ portabit iniquitatẽ patris: ⁊ pater nõ portabit iniquitatẽ filij. Justicia iusti super eũ erit: ⁊ impietas impij erit super eum. ⁊ cẽ de his que fiũt a maio. par. ca. c. questiõt. in glo. dicitur: Peccata suos debent tenere autores. Et idem. C. de penis. l. sancimus, ⁊. C. ne vxor pro marito. l. ob ma

ritorum. ⁊. xj. q. iij. c. illud. ⁊ ex̄ de sen. ex-
com. lib. vj. c. romana. §. vlti. ⁊. lvj. dist.
c. satis. ⁊ Augu. ait. j. q. iiij. c. nullius.
Nullius crimē maculat nescientem. Ad
hoc facit ibidē. c. placuit. ⁊. c. iudei. Sed
contra arguitur q: Exod. xx. deus dixit:
Ego sum dn̄s deus tuus: fortis: zelotes
visitās iniq̄tatē patrū in filijs in tertiā
⁊ quartā generationē eorū qui oderunt
me. Ad idem facit. c. vergentis, ex̄ de he
reticis. ⁊ idē habet ex̄ de filijs presby.
non ordi. c. j. c. ad presentiā. c. presentiū.
c. conquerente. ⁊. c. quoniā. ⁊. j. q. iiij. c.
ecclesia. §. item dicitur. Cayn peccante
chanaā filius eius maledicitur. Respō
det sanct⁹ Bon̄. di. xxxiij. ij. libri. ꝙ du-
plex est punitio: vna eterna: alia tempo
ralis. Filij nō puniunt̄ pro peccato pa-
rentum pena eterna. Unde Anselmus
de cōceptu v̄ginali dicit: ꝙ paruuli nō
dānantur pro culpa ade tm̄: sed ꝓ pro-
pria culpa quā habēt: licz nō habeāt eā
agēdo sed cōtrahendo. Puniutur tn̄ fi-
lij ꝓ peccato parentū pena tēporali: eo
ꝙ filij sunt aliquid patris. Et hoc pa-
tet per sanctā scripturā in plurib⁹ exem
plis. Jō dicit Grego. j. q. iiij. c. ecclesia.
§. paruulos. Paruulos sodomitarū nō
excusauit ignorātia: q̄n ꝓ paterno sce-
lere celesti igne cōsumeretur. Sed hoc
igne pena illis diminuta est quib⁹ suc-
cessio paterni sceleris est adēpta. Pari-
ter etiam demonstratū est pro peccatis
parētum paruulos aliquādo corporali-
ter flagellari. ¶ Secūdo deus iratus est
terribilis propter iustorum afflictionē.
Affligit etiaz et sepe bonos cum malis.
Sed dubitatur hic vtrum possit esse in
aliquo pena sine culpa? Et videt̄ ꝙ non
q: Hieronym⁹ ait: Quicquid patimur
peccata nostra meruerunt. ⁊ Gregorius
dicit in collecta. Nulla eis nocebit ad-
uersitas si nulla dominetur iniquitas.
Sed contra est illud Job. xvij. c. Non
peccaui et in amaritudinibus moratur
oculus meus. ⁊ Johan. ix. Quis pecca-
uit: hic aut parentes eius vt cecus na-
sceretur? Et respōdit xp̄s. Neq̄z hic pec-
cauit neq̄z parētes eius. Et exponit Au
gustinus ꝙ hoc nō dicitur: q: nō pecca-
uerit: sed q: cecitas nō erat pena pecca-
ti. Preterea pro peccato originali non
meretur quis nisi semel mori: sed la-
zarus non tm̄ fuit mortuus semel: sed
bis: ergo videt̄ ꝙ aut mors prima aut
secūda fuerit ei absq̄z merito peccati in-
flicta. Item xp̄s nullum habuit pecca-
tum: ⁊ tn̄ in eo fuit pena. Respōdet Bo
na. dist. xxxvj. ij. libri. ꝙ malum pene du
pliciter potest ordinari. Uno modo ad
malum culpe qd̄ puniēdo ordinat. Alio
modo in comparatione ad bonum: qd̄
deus elicit ex illa pena. Si ergo aliqua
pena infligatur cuius ordinatio princi-
paliter cōsistit in comparatione ad ma-
lum culpe puniēdum necesse est aliquā
culpam precessisse: nec tm̄ precessisse: sed
etiam aliquo modo communicari inse-
parabiliter. Pena enim aut est directe
ordinata ad puniendum: aut est ordina
ta principaliter ad malum excludendū.
Primo modo est pena infernalis. Se-
cundo modo est pena purgatoria. Pri-
mo modo pena requirit presentiam cul
pe ꝑm deformitatem ⁊ maculam. Secū
do modo requirit culpe presentiam ꝑm
reatum et sequelā. Si autem pena infli
gatur principaliter propter ordinē quē
habet ad bonū qd̄ inde elicitur. Aut er-
go propter bonum propriū: aut propter
alienum. Si ꝓpter bonum propriū: sic
requirit ꝙ in subiecto illo aliquādo fue
rit culpa et ꝙ possit esse de futuro. Si
autem propter bonū alienum sic sufficit
pene vt fuerit culpa in alio q̄ in eo qui
punitur: in eo videlz pro quo pena illa
sustinet̄: per quē modū fuit in xp̄o: cu-
ius mors ⁊ passio ordinata erat ad redi
mendum genus humanū et liberanduz
et reparandū a lapsu in quem ceciderat
ex peccato primi parētis. Et sic patet ꝙ
oīs pena aliquo modo respicit culpam.
Sed quedā vt presentē in se: vtpote pe
na infernalis. Quedā vt preteritā in se:
sed presentē in reatu ⁊ sequela sicut pe-
na purgatoria. Quedā v̄o solū vt prete-

ritam: ⁊ hoc in eo q̄ punit̄. Et sic est oīs pena iustoꝝ excepto xp̄o. Quedā ꝟo respicit culpā nō in se: sed in alio: sicut in xp̄o. Pōt etiā pena ordinari ad bonum qd̄ inde elicitur. Et sic pōt esse in aliquo sine culpa talis pene meritoria: qꝛ illud malū pene recōpensat̄ per maius bonū qd̄ inde elicitur: sicut patet in ceco nato in Job: in Lazaro: in Tobia: et in quolibet viro iusto. hec Boñ. Alex. autē in. iij. summe allegādo Johannē damascenū dicit: Cōcedit deꝰ iustū incidere in calamitates ꝓpter multas cās. Prima est: vt eā que in ipso latet virtutē alijs manifestā faciat: vt Job. j. Scd̄a est vt nō ex recta cōsciētia cadat ꝑ superbiam. vt in Paulo. ij. Coꝝ. xij. Tertia vt alij erudiantur: vt in lazaro ⁊ diuite Luce. xvj. Quarto ꝓpter gloriā dei: vt in ceco nato Joh. ix. Quinta ꝓpter zelū alterius siue imitationē: vt gloria eiꝰ qui passus est magnificata in pugna alijs passio fiat spes future vite vt in martyribꝰ. ad Heb. xj. Propterea dicit Aug. li. j. de ciui. dei. c. viij. Hec cū ita sint q̄cūq̄ boni ⁊ mali pariter afflicti sunt nō ideo ipsi distincti nō sunt: qꝛ distinctū nō est qd̄ vtriq̄ perpessi sunt. Manet em̄ dissimilitudo passoꝝ etiaꝫ in sil̄itudine passionū. Et licꝫ sub eodē tormento nō est idē virtus ⁊ vitiū. Nam sicut sub vno igne aurū rutilat ⁊ palea fumat: ⁊ sub eadeꝫ tritura stipule cōminuuntur frumenta purgātur ne ideo cū oleo amurca cōfunditur: qꝛ eodē prelij pōdere exprimitur: vna eadēq̄ vis irruens bonos probat: purificat: eliquat: malos dānat: vastat: ⁊ exterminat. Uñ ī eadē afflictiōe mali deū detestantur atq̄ blasphemant: boni autē precantur et laudant. ¶ Tertio deus iratus est terribilis: eo ꝙ qñ post diuturnā expectationeꝫ ꝓuocat̄ ad iracūdiam nō exaudit obstinatorem voces peccatorum prout plene diximus in sermone de impedimētis orationis.

¶ Qꝛ cognoscitur ira dei propinqua: tū cum peccata sunt consummata: tum cū peccatores sunt obstinati: tum cum illā prpohete ⁊ amici dei pronunciant ⁊ cōminantur. Cap̄m. iij.

Tertiū mysteriū contemplandum de ira dei dicitur ꝓpinquitas. Quis em̄ nesciamus certitudinaliter qñ ꝓpinqua sit ira dei ad flagellandum peccatores: possumus tamen id cognoscere ex coniectura signorum. Sunt autē de hoc tria principalia signa.

Primū peccatoꝝ cōsummatio.
Scd̄o populorū obstinatio.
Tertiū prophetarū annūciatio.

¶ Primū signū ad cognoscēdū seu timēdum ne propinqua sit ira dei est peccatorū cōsummatio. Qñ cōsummata sunt pctā ⁊ impleta est mēsura. Possunt aūt notari septē signa cōsummationis peccatorū: quibus signis adimpletis nihil aliud nobis expectādū ⁊ timendū est q̄ ira: vindicta flagellum: et vltio diuina. Primum est horribilitas peccatoꝝ multorū. Scd̄m multitudo peccantiū. Tertium impunitas manifestoꝝ scelerum. Quartū aīaduersio in pctīs. Quintum affectio ad scelera. Sextū studiū peccādi. Septimū lōga perseuerātia in peccatis. De cōditiones explicātur Gen. vj. Prima cōditio seu primū signum: qꝛ in mūdo tēpore diluuij erant magna peccata ⁊ horrēda nimis. Propterea dr̄ Gene. vj. Uidēs aūt deꝰ ꝙ multa malicia. Qꝛ verbū manifeste ostēdit horribilitatem ⁊ turpitudinē multoꝝ peccatoruꝫ. Scd̄o cōiter hoīes talia perpetrabant: propterea subditur hominū. Tertio insuper pctā illa inuerecūde ⁊ impune fiebāt: ideo subiūctū est: esset in terra: idest manifesta erāt ⁊ impunita. Quarto fiebāt peccata tota mentis aīaduersione: ideo addit̄: ⁊ cūcta cogitatio. s. non partim non dinisim sed in malis integra et cōiūcta. Quinto fiebāt tota cordis affectione: iō subditur cordis. Sexto perpetrabātur toto studio. iō subdit̄ intanta esse ad malū. Septimo fiebant perseuerāter: ꝓpterea addit̄ om̄i tēpore. Timeo satis ne hec signa verificētur in nobis.

Tēpore nāq; isto nefandissima scelera cōmitti solēt: nec a paucis: sed a multis neq; puniūtur aut corriguntur: qm̄ illi ad quos spectat corrigere vl' punire deteriores sunt alijs. Et nō est veritas: nō iusticia: neq; rectitudo in filijs hoīm. Fiūt peccata cū animaduersione mētis: cū om̄i affectiōe: studio ac perseuerātia. O fatui populi cur nō timetis? Cur nō expauescitis? Cur ad pniam redire negligitis? Audite ps̄. vij. dicētē: Nisi conuersi fueritis gladiū suū vibrauit: arcū suū tetēdit ⁊ parauit illum. ¶ Scd̄m signum ꝓpinquitatis ire dei d̄r populorū obstinatio. Qn̄cunq; populi pctōres obstinātur ⁊ obdurātur in corde: nō moti bn̄ficijs dei: nō cōminationibus: non p̄dicationib⁹: nō signis: nō deniq; vllo alio modo signū forte est ꝙ ꝓpe est eis flagellū dei. Est de hoc exēplū obstinatissimi populi iudeoꝝ quē deus deleuit ꝓpter obstinationē suā. Nā post multa mala a iudeis perpetrata xp̄s viuēs in carne in medio ipsorum vocauit eos: ad pniam vita miraculis et doctrina. Ipsi v̄ro noluerūt audire ip̄m. In dn̄ica aūt oliuarū cū introisset hierosolymā: vt d̄r Luc̄. xix. Uidens ciuitatē fleuit sup illā dicēs: O ciuitas ampla: o ciuitas regia o ciuitas digna plena populo affluens diuitijs ⁊ abundans peccatis. Uenient dies in te: ⁊ circundabunt te inimici tui vallo ⁊ circūdabūt te: ⁊ coangustabunt te vndiq;: ⁊ in terram prosternent te: et filios tuos qui in te sunt: ⁊ non derelinquēt in te lapidē super lapidē: eo ꝙ nō cognoueris tēpus visitatiōis tue. Propterea dicit Hiero. in q̄stionib⁹ ad helbidiā. Intantū aūt hierusalem amauit dn̄s vt fleret eā ⁊ plāgeret: ⁊ pendēs in cruce loqueret̄. Luc̄. xxiij. Pater dimitte eis: nō em̄ sciunt q̄d faciunt. Itaq; impetrauit qd̄ petierat: ⁊ datum est eis tēpus penitētie vsq; ad quadragesimū scd̄m annū. Post qd̄ perseuerātibus in blasphemia: egressi sunt duo vrsi de filuis romanoꝝ Uespasianus et Titus et eos interfecerūt atq; lacerauerūt. hec ille. Die autē qua crucifixus est iesus dei filij: conuersus ad mulieres q̄ plāgebāt ⁊ lamētabātur eū. dixit: Luc̄. xxiij. Filie hierl'z nolite flere sup me: s̄ sup vosip̄as flete: ⁊ sup filios vr̄os: qm̄ veniēt dies in q̄bus dicent: Beate steriles ⁊ vētres qui nō genuerūt: ⁊ vbera que nō lactauerūt. O saxea: o lapidea: o adamātina iudeoꝝ corda. Nec v̄bis xp̄i crediderūt: nec susceperūt testimoniū apostoloꝝ: q̄ magna v̄tute predicabāt resurrectionez magistri sui: sed indies crudeliores facti: persequebant̄ ecclesiā: lapidauerunt Stephanū: interfecerūt Jacobū iustū: et Paulo cōuerso miraculose: ac ceteris predicātib⁹ xp̄m impijssime restiterunt. Uoluit tn̄ de⁹ anteq̄ irā suā inferret in eos terrorib⁹ ⁊ signis: celi illos ad penitētiā vocare. Et vt meminit Josephus in libris de bello iudaico. ⁊ Eusebius in historia eccl'iastica. ⁊ Policrat⁹ in lib. de nugis curialiū. Stella quedam sub forma gladij stare visa est: quasi imminēs desup ciuitati. Cometes exitialib⁹ flāmis per totuz annū visus est ardere. Luna eclypsim p duodecim noctes passa est cōtinuas. Cū die festi plurimi cōuenissent octaua die mēsis aprilis noctis tpe hora nona tantus fulgor luminis aram tēplumq; circūdedit: vt dies clarissimus videretur: mansitq; spacio hore dimidie. Hoc quidem ignaris prosperum visum est: sed probos peritosq; doctores portētum exitiale non latuit. Janua tēpli que erat ad orientem cum esset ere solido induta tāti ponderis ꝙ vix a viginti viris summo conatu impellentibus clauderetur repente hora noctis sexta per seipsaz aperta est q̄q̄ ferreis vectib⁹ teneretur. Die vigesimaprima Maij ꝓpe occasum solis visi sunt currus ⁊ quadrige in oēm regionē per aerē ferri: ⁊ armatoꝝ cohortes nubib⁹ commisceri. In nocte pentecostes sacerdotes ingressi templum ad diuina officia celebranda: primo senserunt quosdā

strepitus: ⁊ paulopost audierūt voces clamantes: Discedamus ab his sedib⁹ Ante quartū annū belli in die festi tabernaculoꝝ: quidā rusticus ⁊ plebe⁹ iesus noīe: filius Ananie repēte clamare cepit. Uox ab oriēte: vox ab occidente: vox a quattuor ventis: vox sup hierosolymā ⁊ templū: vox sup sponsos ⁊ sponsas: vox supvniuersum populū. Sicqꝫ indesinēter die ac nocte clamabat per vicos ⁊ plateas discurrēdo: ⁊ flagellatus ac ꝑcussus etiā ante iudicē flagris vsqꝫ ad ossa lacerat⁹ vt taceret ipe quolibet die cū eiulatu semp illud replicabat addens. Uhe hierosolymis. Uhe masculis ⁊ femellis. Necvnq̄ in tot ꝓdigijs atqꝫ signis ille dure ceruicis popul⁹ errores suos corrigere voluit. Ob quā obstinationē altissim⁹ de⁹ in illos irā suā effudit. O quis explicet sine singultib⁹. Quis audiat sine lachrymis. Quis ꝯsideret sine timore ciuitatis hierosolymitane excidiū ⁊ desolationē. Refert nāqꝫ Josephus in. vj. lib. de bello iudaico: ꝙ Titus ⁊ Uespasian⁹ cū exercitu validissimo a romanis missi in die solenni pasche: qñ etiā ex circumiacētibus locis innumerabilis populus inerat: hierosolymā ciuitatē obsederūt fecerūtqꝫ in circūituvallū munitissimuꝫ: ita vt nullus ciuitatē exiens illud pertransire posset. Ob quā causam in breui ciuitatis fame cepit vrgeri: tantūqꝫ inualuit: penuria rerū ꝙ ꝓpter famem hec q̄ referā dicit Josephus fuisse mala secuta. Primo ꝙ p̄dones ꝑ ciuitatē discurrētes vi intrabāt domos ⁊ rapiebant si quid ibi inuenissent comestabile. Scd̄o ꝙ filij ex ore parētū ⁊ ecōuerso violēter stricto gutture masticatum cibū extrahebāt: ⁊ velut rabidi comedebant. Tertio ꝙ etiā fimū boum aliaqꝫ vilissima sumpserunt in cibū. Quarto ꝙ multi contendebant exire vt herbas colligerent et capiebantur a romanis: ⁊ tantus numerus fuit captiuoꝝ vt tute custodiri nō possent: quapropter statutū fuit: vt euulsis eorum oculis aut amputatis illoꝝ manibus cōpellerent sic ad ciuitatē redire. Quinto ꝙ q̄plures diuites ne iocalia sua ꝑuenirēt ad manus romanoꝝ: quos verisimiliter credebāt ciuitatē debellaturos illa deglutiuerunt. Cuius rei fama cum deuenisset ad aures romanoꝝ cōmouit eos vt existimarent captiuos iudeos quos tenebāt gēmas in vētre adhuc retinere. Quare vna nocte duoꝝ miliū patefacta sunt viscera. Sexto ꝙ multi formosi iuuenes in via: in plateis publicis: in ꝓprijs domib⁹ fame afflicti improuisa morte cadebant. Septimo ꝙ inuente sunt mulieres que filios proprios comederūt. Uñ refert Josephus de quadā: ꝙ cū nō haberet ad comedēdum: lactantē filiū in manibus tenens dixit: Infelicis matris: infelicior fili: in bello: in fame: in direptione: cui te reseruabo? Ueni ergo nūc. O mi nate esto cibus matri: predonibus furor: seculis fabula. Et his dictis filiū iugulauit ⁊ coxit: ⁊ dimidiū comedens: partē alteram occultauit. Et ecce confestim predones odorē carnis cocte sentiētes in domum irruunt: ⁊ nisi carnem prodat mortē minātur. Tūc illa detegēs infantis mēbra Ecce inquit vobis partē optimā reseruaui. At illos tantus horror inuasit ꝙ nec loqui potuerūt. Et illa meus est inquit hic filius: meū est peccatum: securi edite: qꝛ prior ego comedi quem genui. Illi v̄o tremētes ⁊ territi discesserunt. O quot erāt in ciuitate illa amara spectacula: vbi videbant̄ quotidie tot moriētes. O quot infantes et pueri extendentes manū ad vbera matrū ⁊ panem petētes ad pedes illarū mortui deficiebant. O quot erant ibi flebiles voces: quot lamēta: quot singult⁹: quot gemitus ⁊ suspiria. Clauserat eis de⁹ ⁊ strinxerat veniam mīe sue. Tādem post biennīū capta fuit ciuitas ⁊ in predā data: ⁊ muri ⁊ edificia quelibet solo equata: et vt Josephus refert: decies cētena milia iudeoꝝ fame et gladio perierūt: ⁊ nouē milia vēdita fuerūt. O si possem in talē

ascēdere speculā: de qua omnē italiam cernerē: oēsq; meā vocē possent audire ꝓfecto clamarē. O italia plāge: o italia time: o italia caue ne ꝓpter obstinationem tuā in te deseuiat ira dei. Vocauit ipse te multis annis: dotauit amplis beneficijs. Misit ad te predicatores suos. Terruit te signis et prodigijs. Sensisti terremotus: pestilētias: ⁊ rēporū sterilē conditionem. Cōminatus est tibi deus: Sic certe hoc fecit vt te induceret ad penitētiā. Et tu indies durior efficieris in petis ⁊ malicia perseuerādo. Fiunt iā vbiq; vsure publice. Oīa fedata sunt spurcissimis vitijs carnis ⁊ ignominiose sodomie. Superbia pōparū iā occupauit oēs ciuitates ⁊ terras. Blasphemie dei: periuria: mēdacia: iniusticie: violentie: oppressiones pauperū: et similia superabūdāt. O italia decora: o regio diuitijs plena. Noli contēnere deū: noli exacerbare maiestatē ei⁹. ¶ Tertiū signuz ꝓpinquitatis ire dei dicit ꝓphetarum annūciatio. Cognoscim⁹ ꝓpinquaz dei irā qñ p ꝓphetas suos de⁹ illā pronunciat. Dieb⁹ aūt istis multa dicūtur pronūciata per sanctā Brigidā que spū claruit ꝓphetico: per sanctū Methodiū: ⁊ p nonnullos alios. Ego aūt qui dicta ipsoz etiā originaliter legi: cū illa clare non intelligā: non audeo quicq; temere diffinire. Vortor tñ omnes populos vt cessent a via sua mala: ne forte si in illa pseuerauerint: repente supueniat ira ⁊ indignatio dei: a qua ipse nos liberet q̄ est benedictus ⁊ laudabilis per infinita secula seculoz. Amen.

¶ Dñica Oculi infra diē devitio ⁊ pctō discordie: qō nullo pacto stare pōt cum veritate pnie: ob qō penitētes ab illo si bi maxime cauere debēt. Sermo. xxxix.

ONe regnuz in se diuisum desolabit: ⁊ domus supra domū cadet. Verba sunt redemptoris nr̄i originaliter Lu. xj. c. ⁊ in euāgelio presentis dñice. Non potuit efficacius aut clari⁹ explicari q̄z pernicios̄um sit malū aut graue discordia dānata q̄ in verbis dñi nostri iesu xp̄i que dixit cōtra phariseos. Et ly sua fuisset intētio ostēdere demones cōcordes esse ad oēm maliciam hoīq; perditionem: verūtñ nos intelligimus dissensiōes quelibet regna validissime exterminare. Ad hoc aūt astut⁹ diabolus innitit: vt charitate abiecta cum discordijs: odijs: ⁊ dissensionibus deū oīpotētem offendamus. Eapropter p vtilitate penitentiū in presenti sermone cōtra discordie vitiū stilū nostrū exacuemus: qm̄ redēptor nr̄ amaruz illius effectū q̄ est regnoruz desolatio apparuit in verbis allegatis in themate: in quibus de discordia tria mysteria declarāda videlz

Primū ꝺ originatio.
Scōm distinctio.
Tertiū ꝺ offensio.

¶ Q: tres possunt esse radices vel originales cause dānabilis discordie: vana gloria: videlz auaricia: vel stulticia siue leuitas.

Eap̄. j.

PRimū mysteriū declarāduz de discordia dicitur originatio. In quo videndū est que sunt discordie originales cāe Et assignari possunt tres cause.

Prima ꝺ vana gloria.
Scōa ꝺ auaricia.
Tertia ꝺ stulticia.

¶ Prima causa discordie ꝺ vana gloria ẏm em̄ Grego. xxxij. moral. discordia est vane glorie filia. Nā vt dicit Tho. ij. ij. q. xxxvij. discordia importat quandam disgregationem volūtatum: inquantū scz voluntas vnius stat in vno: ⁊ voluntas alterius stat in altero. Qō aūt volūtas alicuius in ꝓprio fistat: puenit ex hoc q̄ aliquis ea q̄ sunt sua prefert his que sunt aliorum. Qō cum inordinate fit: pertinet ad inanem gloriam: ⁊ ad superbiam. Et ẏm circūstantias pōt esse peccatuz mortale aut veniale. Sed aliquis posset arguere q̄ discordia nō est peccatum. Nam Act. xxiij. Paulus po-

fuit discordiam inter phariseos ⁊ saduceos: quod nō fecisset si fuisset peccatū Itē dicitur Actuū. xv. Facta est dissentio inter paulum ⁊ barnabā. Sed Thomas respondit ad primū q causare discordiam per quā tollitur mala concordia est laudabile: ⁊ hoc modo fecit paulus. Christus etiā de seipso dicit Mat. x. c. Non veni pacē mittere: sz gladiuz. ¶ Ad scōm dicit Thomas: q discordia que fuit inter paulū ⁊ Barnabā fuit p accidens ⁊ nō per se. Uterq enī intendebat bonū: sz vni videbaī hoc esse bonū: alij aliud. qō ad humanū defectum pertinebat: nec erat talis controuersia in his que sunt de necessitate salutis. ¶ Sed hic oritur vnū dubiū vtrū auditores diuersoz magistroz tenentiū diuersas opiniones excusentur a pctō si opiniones suoz magistroz tenent qī non sunt bone. Et respondet Thomas in quolibetis: q si diuerse opiniones doctoz sacre scripture non sunt contra fidē vel bonos mores: absq periculo auditores vtrāq opinionē sequi pñt. Sicut varia fuit opinio inter Augustinum ⁊ Hieronymū de obseruatione legalium ante diuulgationem euāgelij. In illis vo que pertinēt ad fidē vel bonos mores: nullus excusaī si sequaī erroneā opinionē alicuiꝰ magistri: in talibus enim ignorātia nō excusat. Alioquin immunes a peccato fuissent q sequti sunt opinionē Arrij Nestorij: ⁊ aliorum hereſiarcharū. Nec possunt excusationē habere ꝓpter simplicitatem: si in talibus opinionē erroneā sequātur. In talibus nāq dubijs nō est de facili prestandus assensus: sed potiꝰ vt dicit Aug. in. iij. de doctrina xpiana, consulere quis debet regulā fidei quam de scripturarum planoribus locis ⁊ ecclesie autoritate perceperit. Qui ergo assentit opinioni alicuius magistri ꝓtra manifestum scripture testimoniū: siue contra illud quod pblice teneī ꝑm ecclesie autoritatem: non pōt a vitio erroris excusari. Concordat Monaldus ⁊ Hostiensis. Aliqua tñ sunt que aliqñ fuerunt in varia opinione doctoz anteq per ecclesiā fieret determinatio. Et pro illo tpe potuerunt excusari qui vnā vel contrariā tenebant. Sed postq determinatū est per ecclesiā ⁊ firmata altera earū hereticum esset contrariū sentire: sicut est exemplū de paupertate xpi. de qua ante Job. xxij. erant varie et contrarie opiniones vtrū xps cum apostolis habuit aliquid in cōmuni. Sed determinatū fuit per ipm Johannē. xxij. immo p ecclesiā q habuit: eo q Joh. iiij. dicit: Discipuli eius abierūt in ciuitatem vt cibos emerēt. Et Joh. xij. de iuda dicitur: Fur erat: ⁊ loculos habēs ea que mittebantur portabat. Et hoc ipsum ď. xij. q. j. c. habebat. Que ergo cōtrarium assereret pertinaciter hereticus haberet. Addit Hostiēsis q qñ sunt diuersa iura ⁊ opiniones: scilz nec contra deū nec bonos mores: humanior sententia est preferenda ceteris paribus q standū est ei qui meliori innititur rōni. dist. xx. c. j. ⁊ ex de ferijs. c. capellanus. Adde etiā q in his que cōcernūt foru cōscientie in dubijs tutior via est eligēda. ex de sponsalibus. c. iuuenis. Nec ē de facili cōtraria opinio est reprobāda. ¶ Scōa cā discordie dicitur auaricia. Inquit Seneca in libro de quatuor virtutibꝰ. Quietissime viuerēt homines si per terrā si hec duo pronomina tolerentur meū ⁊ tuū. Et Plato in Phedrone. Propter pecuniarū possessionē vniuersa bella nobis fiūt. Et Salustius in catilinario. Imperij ⁊ diuitiarū causa bella atq certamia omnia inter mortales sunt. Et Lucanus libro. iij. Certamen mouistis opes. Uidemus hoc per experientiam omni die: quādo propter auariciam filius discordat a patre: frater a fratre: ⁊ amicus ab amico. ¶ Tertia causa discordie dicit stulticia. Sunt namq multi stulti et leues: qui omnia credunt que a susurronibus eis dicitur. Susurratio siquidē aptissimuz est instrumentū ad discordias semjnādas. Propterea

dixit sapiēs Prouerb. xxvj. Cum defecerint ligna extinguetur ignis ⁊ susurrone subtracto iurgia conquiescunt. Et Ecc̄i. xxviij. Susurro ⁊ bilinguis maledictus multos em̄ turbauit pacē habētes. Lingua tertia multos cōmouit: et dispersit illos de gente in gētem. Ciuitates muratas diuitum destruxit et domos magnatorū effodit. Uirtutes populorū cōcidit et gētes fortes dissoluit. Lingua tertia mulieres viratas eiecit: ⁊ priuauit illas laboribus suis. Qui respicit illam nō habebit requiem: nec habebit amicū in quo requiescat. Flagelli plaga liuorem facit: plaga autē lingue comminuet ossa. hec ibi. Quisnam sufficeret enumerare discordias que exorte sunt inter ciues: inter vicinos: inter dominos: inter populos: inter vxorē ⁊ virum: inter fratrē ⁊ fratrem ꝓpter susurrātes. O lingua ignita. O lingua venenata. O lingua immanior et crudelior omni fera pestifera. Tu lingua susurronum instrumentū est diaboli: tu illius sagitta vulnerans: tu eius acutissimus ensis. Propterea susurratio ponitur inter grauia pctā que execrat̄ de⁹. de quibus sapiēs dicit Prouerb. vj. Sex sunt que odit dn̄s: ⁊ septimū detestatur aīa eius. Oculos sublimes: linguā mēdacē: manus effundētes innoxiū sanguinē: cor machinans cogitationes pessimas: pedes veloces ad currendū in malū: ꝓferentē mēdacia: testē fallacē: ⁊ eū q̄ seminat inter fratres discordiā. Sed culpabiles adhuc sunt illi q̄ a susurronib⁹ sibi cauere aut nesciunt aut nolunt.

¶ Qr triplex est discordia dānabilis: scismatice prauitatis: ciuilis partialitatis ⁊ importabilis societatis. Cap̄. ij.

Secundum mysterium declarandum de discordia d̄r distinctio. Distinguit̄ enim triplex discordia damnabilis ⁊ periculosa: videlz

Prima est scismatice prauitatis.
Scd̄a ciuilis partialitatis.
Tertia importabilis societatis.

¶ Pr̄ia discordia ē scismatice prauitatis. Est aūt scisma vitiū q̄ q̄s summo pōtifici subesse recusat ⁊ mēbris eccl̄ie subiectis cōicare nō vult. Scisma siq̄dē grecū est nomē qd̄ latine scissurā sonat. vt d̄r. xxiiij. q. j. c. scisma. Est aūt pctm̄ mortale: qr ꝯriat̄ charitati eccl̄iastice vnitatis. Est autem dr̄ia inter heresim ⁊ scisma: qr heresis opponit̄ directe ⁊ ꝑ se fidei: vt dicit Tho. ij. ij. q. xxxix. ⁊ scisma ꝑ se opponit̄ eccl̄iastice vnitatis charitati Un̄ Hiero. xxiiij. q iiij. c. inter heresim. Inter heresim ⁊ scisma arbitror īteresse ꝙ heresis ꝑuersū dogma hz: scisma aūt ab eccl̄ia separat. Cōtra scismaticos d̄r ex̄ in. c. de summa tri. ⁊ fide ca. vna est fidelium vniuersalis ecclesia extra quam nullus omnino saluatur. ⁊. xxiiij. q. j. c. loquitur. Cyprianus ait: Loquitur dn̄s ad petrum. Ego dico tibi: quia tu es petrus: ⁊ super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Super vnū edificat ecclesiam. Et q̄uis apostolis oībus post resurrectionem suam parem potestatē tribuat ⁊ dicat: Sicut misit me pater ⁊ ego mitto vos: accipite spiritum sanctū tamen vt vnitatem manifestaret: vnitatis eiusdem originem ab vno incipientem sua autoritate disposuit. Ad idem est. c. alienus. c. omnibus. c. quoniam vetus. prefata causa ⁊ questione. Sed hic oritur vnū dubium. Quid cum duo vel plures sunt in eccl̄ia gerētes se ꝓ papa ⁊ q̄libet eoꝝ habet suā sequelaz. Quis eoꝝ dicet̄ scismaticus cū suis sequacib⁹. Respōdeo aut cōstat aut cōiter tenet̄: ꝙ q̄libet eoꝝ intrusus est. i. non canonice electus. Aut constat vnum eoꝝ canonice ⁊ rite electū; videlz a duabus partibus cardinaliū ⁊ sine violētia: ⁊ postea alius supinductus. Aut dubitatur q̄s illorum sit canonice vel rite electus vn⁹ vel alter. Et in primo casu nullus eorū est papa: sed q̄libet eoꝝ est scismaticus cū his q̄ sciēter sequunt̄ ip̄m: ⁊ excōicati sunt ip̄o facto: ex̄ de elec. c. licet. Et de hoc loquit̄. c. si duo. lxxix. di. vbi d̄r: Si duo forte ꝯ fas temeritate ꝯcertātium

fuerint ordinati in summos pontifices
nullū ex eis futurū sacerdotē. i. summū
pōtificē ꝑmittimus. Sed illū solū in se
de apl'ica ꝑmāsurū cēsemus quē ex nu-
mero clericoꝝ. i. cardinaliū noua ordi-
natione diuinū iudiciū ⁊ vniuersitatis
consensus elegerint. Nec obstat ꝙ hoc
statuit honorius augustus ⁊ ad impe-
ratorē nō spectat statuere aliq̄d de ele-
ctionibus eccl'ie: sicut nec de rebus alijs
eccl'iasticis. vt. xcvj. dis. c. bñ. qꝛ vt d̄r in
glo. in p̄fato. c. si duos. Honorius fecit
illud rogatu eccl'ie: ⁊ eccl'ia approbauit
iō rōne approbationis statutū illud hꝫ
quasi fecisset eccl'ia. Qñ ergo cōstat nul
lū eoꝝ canonice electū: vt q̄ nō a cardi-
nalibus sed ab alijs in quo casu loquit̄
c. si q̄s ex ep̄is. ⁊. c. si q̄s pecunia. lxxix.
di. Vel si a cardinalibus: nō tñ a duab⁹
partibus cardinaliū: vt in. c. licꝫ. ex̄ de
elec. qui tali adheret ꝟe scismaticus est
⁊ ꝑ cōciliū ꝓuidendū esset cū cardina-
les hmōi essent. Al's si ipsi cardinales
alium eligerēt ille esset verus apl'icus.
Et nota ꝙ ex hoc electio pape simonia
ce facta esset a cardinalibus dūmō al's
rite cessare nō pōt nec tolli q̄n sit verus
papa. Et sil'r quātūcūq̄ criminosus et
irregularis esset electus: vt dicit glo. in
c. si q̄s pecunia. ¶ In scd̄o casu. scꝫ cū cō
stat vnum canonice electū: ⁊ postea ali
us se intrudit: sicut Cornelius papa q̄
Fabiano successit ⁊ post eum canonice
creatū Nouatianus q̄dā papa se fecit.
vt d̄r. vij. q. j. c. factus est. ⁊. c. nouatia-
nus. Tūc primus est verus papa: ⁊ secū
dus apostaticus ⁊ scismatic⁹ cū sequa-
cibus eius. Sic sub Eugenio. iiij. factuꝫ
est scisma tꝑe beati Bernardi. Nā ipso
eugenio rite electo alius intrusus est: sꝫ
meritis ⁊ labore sancti Berñ. scisma il-
lud ablatū fuit: remanēte Eugenio in
apl'ica sede. Deinde sub Johāne. xxij. fa
ctum est aliud scisma. Nā cū ipse decla-
raret fore hereticos qui assererent xp̄m
nihil habuisse in cōi etiā mobile quidā
fraticelli nūcupati de opinione dixerūt
ipsum papā Johānē hereticū cū succes-
soribus ⁊ sequacib⁹ eius ⁊ fecerunt aliū
papā Pisis. Greci aūt circa annum d̄ñi
nongentesimū scisma facientes in here
sim inciderunt de spūsctō dānatam. c.
de sum. tri. ⁊ fi. ca. c. j. lib. vj. Sed redu
cti fuere ad eccl'ie vnitatē tꝑe Eugenij
iiij. ¶ In tertio ꝟo casu cū dubiū est q̄s
horum duoꝝ sic canonice electus: qꝛ ele
ctio primi d̄r facta ꝑ metū q̄ cadit in cō
stantē virū: q̄uis a duabus partibus
cardinaliū postmodū ab eis sit electio
sine violētia ⁊ metu quocūq̄ sicut acci
dit casus circa annos. Mccclxxx. Nam
mortuo Gregorio. xj. cardinales deben
tes ꝓcedere ad electionē successoris: vt
d̄r fuerūt a romanis cōminati ꝙ occide
rentur si nō eligerent italicū aliquem.
Elegerūt igit̄ archiep̄m barensem: qui
tūc erat rome exprimētes ei ꝙ eligebāt
eum ad vitādū periculū se fingebāt eli
gere. Electo ergo illo qui Urbanus. vj.
dictus est: ille vt fertur. dixit: ꝙ si vole
bant eū eligere volūtarie eligerēt: qꝛ in
tendebat esse papa. Publicato igit̄ Ur
bano papa: ⁊ a cardinalibus ipsis ado
rato ⁊ cōsecrato de cōsensu eoꝝ ac prin
cipibus xp̄ianitatis ac ꝑ eos significa
to ꝙ canonice esset electus. Inde ad al
quot menses ipsi recesserūt ab eo: ⁊ fu
giētes ad ciuitatem fundensem qui est
in principio regni ibi elegerūt aliū qui
dictus est Clemēs. vj. q̄ trāstulit curiaꝫ
suā in Auinionē: illūq̄ venerata est ꝑ
papa tota francia ⁊ hyspania ⁊ catha lo
nia. Alteri ꝟo. s. Urbano adhesit italia
alemānia ⁊ vngaria: ꝑseuerauitq̄ hoc
pessimuꝫ scisma vltra. xxx. annos. Cum
ergo hic esset dubiū ex ignorantia facti:
qꝛ exceptis cardinalibus ⁊ paucis alijs
tūc p̄sentibus ceteri scire nō poterant
si talia sic ꝓcesserunt vel aliter cū diuer
si diuersimode referrēt: ⁊ partim etiam
ignorātia iuris: qꝛ dubiū erat apud pe
ritissimos: vtrū fuerit talis metus q̄ ca
dere posset in constantē virū vel nō: vel
etiam qꝛ post electionē habuerunt tp̄s
ad recedendum ⁊ nō fecerunt: immo ꝑ
signa expressa ostenderūt voluntarie et

libere factā electionez. In illo ergo scis-
mate illi ꝓprie erāt scismatici qui scien
tes factū ꝯtra iura vel cōtra ꝯsciam fa
ciebant ducti amore: vel odio: vel cupi
ditate: vel ambitione. Alij ṽo excusaban
tur etiā adherēdo ei q̄ nō erat verus pa
pa quē tñ ipsi credebāt verus. Et q̄uis
vna pars excōicaret alterā tñ q̄ simplici
ter inherebāt excusari videbant. Durā-
te ṽo illo scismate post Urbanū succes-
sit ex altera parte Bonifacius. ix. Boni-
facio successit Inno. vj. ⁊ Inno. Grego.
xij. ex alia parte Clemēti successit Bene
dictus. xij. Sub his aūt. s. Grego. xij. ex
vna parte. ⁊ Benedicto ex altera factuz
est aliud scisma anno dñi. M. cccc. x. Nā
recedentibus cardinalib⁹ ab vtroq̄ pa
pa: ⁊ ꝯuenientib⁹ Pisis ꝯciliū celebran
tibus depositis illis duobus: scilz Gre-
go. ⁊ Benedic. sub eadē: videlz rōne qr
dicebant scandalizare facto suo publi-
co totā ecclesiā cū nō vellent ꝯuenire in
simul in aliquo vno loco vt ꝓmiserant
⁊ iurauerāt. demū creat⁹ est Pisis Ale-
xander papa q̄ fuit Petrus de cādia or-
dinis minoꝝ: cui successit Job. xxiij. bo-
nonie electus. Et cū pene oēs reges et
principes xp̄ianitatis dimissis Gregor.
⁊ Bene. obediētiā dedissent Alexandro
⁊ successori suo: tñ adhuc maximum du
biū erat vtrū causa ꝓpter quā creatus
fuit Alex. videlz qr Grego. ⁊ Bene. scan
dalizabāt ecclesiā esset vera. Nihilomi-
nus ex quacūq̄ triū partiū quicūq̄ cre
debat simpliciter suū verū papā: ⁊ non
alios motus ꝯscientie dictamine para-
tus etiā adherere alteri si hoc sibi cōsta
ret: excusatus creditur a vitio scismatis
⁊ sententijs eius. Cuius signū est ꝙ in
qualibet obedientia erāt multi peritis-
simi ⁊ sancti viri. Nam sub Urbano et
Bonifacio fuit sctā Brigida ⁊ sctā Ka-
tharina de senis. Sub clemente ⁊ Bñ-
dicto ex alia parte fuit btūs Petrus de
lucemburgo clarus miraculis. Sub Be
nedicto etiā fuit sctūs Uincētius de or
dine p̄dicatoꝝ. Tandē cōgregato conci
lio cōstantie Greg. prefatus spōte renū
ciauit ꝑ Karolū de malatestis suū in h̄
ꝓcuratorē. Johes. xxiij. fugā arripuit:
sed captus ꝑ imperatorē redijt ⁊ tandē
depositus fuit. Bñdictus etiā q̄ nec ve-
nire nec mittere voluit depositus fuit:
vbi creatus fuit dñs Oldo de columna
cardinalis: qui fuit Martin⁹ papa. v.
¶ Scda est discordia ciuilis partialita
tis: qñ ciues relicto amore cōis boni: cō
uertētesq̄ oīa ad ꝓpriū cōmodū discor
dant adinuicē. Nā vt inq̄t Arist. ij. Po
liticoꝝ. ciuilitas quedam cōicatio est. ⁊
ibidē. Politica est ordo quidā inhabitā
tiū ciuitatē. Qñ ergo ciues nō regunt
ſm ordinē nec sunt cōicatiui: ad dissen
siones veniūt. Tales sunt hodie quasi
in oībus ciuitatibus italie tyrāni q̄dē:
de quibus dici pōt qd̄ sapiens ait Pro
uer. xxix. Hoīes pestilētes dissipant ciui
tatem. ⁊ vt idē ait. xj. c. Bñdictione iu-
stoꝝ exaltabit ciuitas: ⁊ ore impiorum
subuertet. Impij equidē ⁊ partiales nō
reipublice: sed ꝓprie vtilitati semp in-
uigilant. Cōtra quos ait Cassiod. li. iij.
eplaruz. Nobilissimi ciuis est patrie sue
augmēta cogitare. ⁊ Tul. i. j. de officijs.
Oīno qui reipublice p̄sunt seruēt duo
p̄cepta Platonis. Unum vt vtilitatē ci
uium sic tueant: vt quecūq̄ agūt ad eā
referāt obliti cōmodoꝝ suoꝝ. Alterū vt
totū corpus reipublice curēt nedū par
tem aliquaz tueant: reliquas deserant.
Ut em̄ tutela: sic procuratio reipublice
ad eoꝝ vtilitatē qui cōmissi sunt: nō ad
eoꝝ quibus cōmissa est gerēda est. Qui
aūt parti ciuiū cōsulūt partē negligūt:
rem ꝑniciosissimā in ciuitatē inducunt
seditionez atq̄ discordiam. Hinc apud
atheniēses magne discordie orte: ⁊ ī no
stra republica nō solum seditiones: sed
etiā pestifera bella ciuilia: que grauis ⁊
fortis ciuis in republica dignus princi-
patu fugiet atq̄ oderit: tradetq̄ se to-
tum reipublice neq̄ opes aut potentiā
cōsectabitur: totāq̄ eā sic tuebit: vt oī-
bus consulat: necnon criminibus falsis
in odium aut inuidiaz vocabit: oīnoq̄
ita iusticie honestatiq̄ adherescet vt ea

cõseruet: q̃uis grauiter offendat: mortemq; appetat potius q̃ deserat illa q̃ dixi: Miseria omnino est ambitio: bonorũq; cõtẽtio: de qua p̃clare est apud eundẽ Platonẽ. hec ille. Nã ⁊ antiqui romani etiã propter rẽpublicã domesticas iniurias dissimulabãt. Unde Ualerius maximus li. iiij. rubrica de moderatione. Stagippus teciates hortãtibus amicis: vt grauẽ in administratiõe reipublice ⁊ emulũ sibi vehemẽter aduersariũ: sed alioquin probũ ⁊ ornatũ virũ qualibet ratione vel tolleret: vel submoueret: negauit se facturũ: nec quẽ in tutelã patrie bonus ciuis locuz obtineret malus ⁊ improbus occuparet: seq; vehementi aduersario vrgeri q̃ patriam egregio aduocato carere p̃optauit. In eodẽ libro Ualeri⁹ ⁊ rubrica. Qui ex inimicis iuncti sunt amicitia. Aliud refert exemplũ. Emilius inq̃t lepidus his cõsul ⁊ põtifex maximus splẽdoreq; horũ par vite grauitate: diutinas inimicitias cum Fuluio flacco eiusdẽ amplitudinis viro gessit: quas simul vt censores renũciati sunt in campo deposuit existimans eos nõ oportere priuatis inimicitijs dissidere qui publice summa iuncti essent potestate. O dãnosum virus in ciuibus italie a diabolo disseminatuz. Jam iã vbiq; partialitates abũdãt: ꝓpter quas omne bonũ publicũ penitus destructũ est: ⁊ euersuz oĩsq; iusticia cõculcata ⁊ abiecta. Tertia est discordia importabilis societatis eorum qui insimul cõueniũt: aut in vna domo: aut in vicinia: aut in religione: aut in aula p̃ncipis: aut in quocũq; collegio: q̃ discordant: nec vnus alium recto oculo respicere valent eo ꝙ nesciunt seruare regulam Pauli dicentis ad Ephe. iiij. Cum omni humilitate ⁊ mansuetudine: cum patiẽtia supportãtes inuicẽ in charitate: sollicite seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. O infelix tẽporis huius ꝯditio in qua ad modicũ tolerare soci⁹ nescit socium: frater fratrẽ: ꝓxim⁹ ꝓximum suum. Uix domus reperitur in q̃ non regnet diabolus discordie: vix etiã vt sic dicam aliqua congregatio eorum qui vocantur iusti. Ubiq; secte: vbiq; dissentiones: vbiq; voluntatũ ⁊ aĩorũ ꝯtrarietas. O quantos decipit presumptio ꝓpria ⁊ suijpsius elata opinio: quaduz suas discordias: immo ⁊ odia ignota cõsiderãt: formãt sibi conscientiã: dicuntq; zelo ⁊ charitate odire ac discordare. Taceo qd̃ scio qd̃ vidi: quod vel quotidie de multis q̃ sctĩ reputant experiri. Unũ dico ꝙ vbi cõcordia nõ est non habitat ip̃e xp̃s. Dixit em̃ Mat. xviij. Ubi fuerint duo vel tres cõgregati in nomine meo ibi sum in medio eoꝝ. ⁊ Eccli. xxv. sapiens notabiliter est locutus. In tribus inquit beneplacitum est spũi meo que sunt ꝓbata corã deo ⁊ hoĩbus. Concordia fratrũ: amor ꝓximorum: ⁊ vir ⁊ vxor bene sibi cõsentientes.

¶ Qr discordia offendit omne bonũ hominis spirituale: scz corporale ⁊ temporale. Cap. ij.

Tertiũ mysteriũ declarandũ de discordia d̃r offensio. Offendit nãq; discordia tria desideranda bona.

Primũ bonũ spũale.
Scd̃m bonũ corporale.
Tertiũ bonũ tẽporale.

¶ Primũ bonũ qd̃ offendit discordia dicitur spũale bonum. s. aĩe. Nã nullũ est pctm̃ adeo graue qd̃ discordãtibus non fiat facile. Ex illa siquidẽ ꝓuenerũt iurixe: odia: inimicitie: ⁊ lites: cõtentiões: mẽdacia: periuria: blasphemie: homicidia: obstinationes: ⁊ cõtẽptus sacramẽtoꝝ ecclie. Propter illã pleriq; ꝑ annos ⁊ annos: nec cõfiteri nec cõicare curãt. Propterea figurata est discordia ꝑ bestiam: de qua Joh. Apoca. xiij. ait: vidi de mari. i. de amaro corde discordãtium bestiã ascendentẽ. i. discordiã habentem capita septẽ. i. septem capitalia vitia: cornua decẽ. i. transgressionẽ decẽ p̃ceptoꝝ: ⁊ sup̃ cornua eius diademata decem. i. gloriã de malo: qm̃ discordãtes ⁊ partiales letantur in malis suis. Scd̃m

bonū:qō offendit discordia ōr corporale. Facit nāq discordia cor discordātū triste: ⁊ vt ōr Prouer.xvij. Animus gaudens etatē floridā facit spūs tristis exiccat ossa. ⁊ Eccl.xxx. Jocūditas cordis hec est vita hoīs. Et iterū ibi. Ante tps senectā adducit cogitatus. Tertium bonū qō offendit discordia ōr temporale. Ut enim Salustius ait in iugurtino. Concordia parue res crescūt discordia maxime dilabunf. ⁊ Tullius de amicitia. Que domus tā stabilis: que ciuitas tam firma: que nō odijs ⁊ dissidijs funditus possit euerti. Patet hoc per experiētiā in romane reipublice desolatiōe. Cur destructa? Cur desolata? Cur ad nihilum deducta romanoꝝ gloria atq potentia? Fatua certe falsaq fuit opinio eoꝝ qui dixerunt romam defecisse: eo ꝙ ibi acceptatus sit cultus xpi: ob qō indignati ipsoꝝ dij ciuitatē ipsam odio graui sunt persecuti. Et lz Aug. satis copiose contra sic dicentes disputet in li. de ciui. dei. Tñ non desunt poete ⁊ hystoriographi qui dicunt romanoꝝ regnū amplissimū fore deperditus ꝓpter ciuilia bella: ꝓpterea Lucanus in principio sui primi libri sic cantat. Bella per emathios plus q̄ ciuilia cāpos. Jusq datū sceleri canimus populūq potentem. Jn sua victrici conuersum viscera dextra. Cognataq acies ⁊ rupto federe regni. Certatū totis cōcussi viribus orbis. Jn cōmune nefas in festis obuia signis. Signa pares aquilas ⁊ pila minantia pilis. Quis furor o ciues? q̄ tanta licentia ferri? Sentibus inuisis latiū prebere cruores? Lucq superba foret babylon spoliāda tropheis. Ausonijs: vmbraq erraret crassus inulta. Bella geri placuit nullos habitura triumphos. Deu quātū terre potuit pelagiq pari. Hoc quē ciuiles hausserunt sanguine dextre. Unde venit titā ⁊ norybi fidera fundit. Quaq dies melius flagrantib⁹ estuat horis. Et qua bruma rigens ⁊ nescia vē remitti. Astringit scythicū glaciali frigore pontum. Sub iugo iam seres iam barbarus esset erares. Et in. ij. li. idem ait: Summum brute nefas ciuilia bella fatemur. Qui igitur confiderat romane vrbis interitum de qua dicitur: Romanam quanta fuit ipsa ruina docet. Facile cognoscere poterit quāta sit discordie vis ad nocendū: ad perdēdum: ad destruendum: ⁊ annihilandū omne regnū. Sed adhuc nobis se offerunt exempla tot florentissimarum ciuitatum italie in quibus videntur palatiorum ruine: desolationes viarū ⁊ platearum: paucitas populoꝝ: ⁊ pristine dignitatis ac felicitatis antique omnimoda diminutio. O Bononia studiorū mr̄. O ianua regina maris. O parma. O esculum. O placentia. O assisium. O viterbium. O alie ciuitates ⁊ terre que discordijs ⁊ partialitatibus locū dedistis. Ubi est glia vra? vbi ppli multitudo? vbi antiq diuitie? O discordia maligna? O discordia detestāda? Propf illā nēpe ciuis insurrexit i ciuē: frater in fratrē: amicus in amicū: ⁊ platee ciuitatū humano sanguie sunt madefacte: atq indies ciuitatum conditiones deteriorate: eo ꝙ omne regnum vt dictum est in principio in seipsum diuisum desolabitur: a qua desolatiōe liberet nos christus iesus dei filius qui cum patre ⁊ spiritu sancto viuit ⁊ regnat per infinita seculorum secula. Amen.

¶ Feria secunda post Oculi: de diuitijs aquarum cupiditate amoreq inordinato retrahendi sunt penitentes qui cupiunt eternas ⁊ celestes diuitias possidere.

Sermo.xl.

EJecerunt illum extra ciuitatem. Scribuntur hec verba originaliter Luce iij.c. ⁊ in euangelio hodierno. Horribile satis est audire ꝙ nazareni iecerunt christum foras materialem ciuitatem. Sed multo magis detestabile est: ꝙ christiani ipsum de suo corde repellāt,

Et licz multa sint vitia atqz pctā pro-
pter que xp̄s a multis contēnitur: ve-
rūtamen vnum est satis generale aua-
ricia: scz propter quā pauci sunt hodie
qui xp̄m velint habere. Ut enim dicit
Hieremie.vj. A minore vsqz ad maio-
rem oēs auaricie student: ⁊ a propheta
vsqz ad sacerdotē cuncti faciunt dolū.
Est aūt auaricia immoderatꝰ amor pe-
cunie. vt dicit Aug. per pecuniā intel-
ligendo quecūqz temporalia bona que
possideri possunt. Nam.j.q.iij.c.totū.
dicitur: Totū quicquid hoīes habēt in
terra omnia quorum dn̄i sunt pecunia
vocatur: Propterea vt homines ad ve
ram penitentiam per diuitiarū contē-
ptū perueniāt: in presenti sermone de
diuitijs erimꝰ locuturi: in quo tria my
steria erunt declaranda.

Primū d̄r damnatio.
Scd̄m conditio.
Tertiū malignatio.

¶ Qr amor inordinatꝰ diuitiaꝝ rep̄hē-
ditur ⁊ dānat: verbo ⁊ exēplo: tā a san-
ctis q̄ a ph̄is moralibꝰ. Capl'm.j.

PRimū mysterium declaran-
dum de diuitijs d̄r dānatio.
Dānatur siquidem nō soluz
a sanctis: verūetiam a genti
libus ⁊ moralibus ph̄is. Et vt clarius
habeatur: queritur vtrū diuites diui-
tias habentes aut habere volētes pos-
sint eternā salutem acquirere. Et q̄ nō
arguitur. Primo p testimonia sanctaꝝ
scripturarū. Deinde p dicta ⁊ exempla
philosophoꝝ. Inquit sapiens Ecc̄i.xj.
Si diues fueris non eris immunis a
delicto. Et Prouer.xxviij. Qui festinat
ditari non erit innocens: ⁊ Dauid ps̄.
xxxiij. Diuites eguerūt ⁊ esurierūt. ⁊.j.
Timo.vj. Qui volunt diuites fieri inci
dunt in tentationē: ⁊ laqueū diaboli ⁊
desideria multa inutilia ⁊ nociua que
demergunt hominē in interitū ⁊ perdi
tionē. ⁊ Jaco.v. Agite nūc diuites plo
rate vlulantes in miserijs vestris que
adueniēt vobis. Diuitie vestre putre-
facte sunt; vestimenta vestra a tineis
comesta sunt. Aurū ⁊ argentū vestrum
eruginauit: ⁊ erugo eoꝝ in testimoniū
vobis erit: ⁊ manducabit carnes vr̄as
sicut ignis. Et Aug. in li.lxxxiij.q. Cha
ritatis venenum est spes adipiscendo
rum. ⁊ Hiero. ad Eustochiuz. Diuinis
euangelium vocibus intonat nemo po
test duobꝰ dn̄is seruire. Et audeat q̄sq̄
xp̄m mendacē facere deo ⁊ māmone ser
uiēdo. Vociferat ille sepe Luce.ix. Si
q̄s vult post me venire abneget semet
ipsum: ⁊ tollat crucē suā et sequat me.
Et ego onustus auro arbitror me xp̄m
sequi? Et idem ad Julianū ait: Diuitē
purpuratum gehēne suscepit flamma.
Lazarus pauper plenus vlceribꝰ cuius
carnes putridas lambebant canes: et
vix de micis mense diuitis miserā susti
nebat animā: in sinu Abrae recipitur.
⁊ tanto patriarcha parente letat. Diffi
cile īmo impossibile est vt presentibus
quis ⁊ futuris fruatur bonis: ⁊ hic vē
trem ⁊ illic mentem impleat: vt de diui
tijs transeat ad diuitias: vt in vtroq
seculo primus sit: vt ⁊ in celo ⁊ in terra
appareat gloriosus. hec ille. Et sanctꝰ
sanctoꝝ xp̄s Luc̄.vj. ait: Vhe vobis di
uitibus qui habetis consolationem ve
strā. Et idē Mat.v. Beati (inquit) pau
peres spiritu: qm̄ ip̄oꝝ est regnuz celo
rum. ⁊ Mat.xvj. Facilius est camelus
per foramen acus transire q̄ diuitem
intrare in regnū celoꝝ. Genitrix v̄o eius
virgo sctissima Luc̄.ij. sic cecinit. Esu
riētes impleuit bonis: ⁊ diuites dimi
sit inanes. Satis etiā damnabiles fo
re diuitias xp̄s ⁊ sancti exemplo pari
ter ⁊ opere demonstrarunt. Paup̄ siq̄
dez christus ex paupe matre natꝰ vsqz
ad patibulū crucis pauperē vitā duxit.
Unde Bern̄. in sermone quodam ait:
Omniū bonoꝝ eterna in celis affluētia
suppetebat: sed paupertas inueniebat
in eis. Hanc itaqz dei filius concupi
scens descendit vt eā sibi assumeret et
sua estimatione illā faceret preciosam.
De paupertate aūt xp̄i dixi in sermone
de natiuitate. Pauperes adhuc ip̄e vo

luit esse apl'os suos. ꝓ q̄b⁹ dicit Chrys. super Mat. Si bonū esset aurum hoc vtiq; dedisset apl'is xp̄s: q̄ eis ineffabilia ꝯtulit bona. Non aūt nō solum nō dedit: sed etiā habere ꝓhibuit. Unde ⁊ Petrus in paupertate gloriat̄ dicens: Aurū ⁊ argentū nō est mihi. Pb̄i insuper atq; gētiles suo modo dānabiles ⁊ periculosas esse p̄dicant diuitias tp̄ales ⁊ illas fatent̄ noxias. Uñ Tulli⁹ in j. de officijs ait: Pecunie fugienda cupiditas est. Nihil est taꝫ angustianimi tamq; parui q̄ amare diuitias: nihil honestius: magnificētiusq; q̄ pecuniā contēnere. Et Señ. ad Lucilluꝫ. Aude hospes cōtemnere opes: ⁊ te quoq; dignū finge deo. Nemo alius est deo dignior q̄ qui opes ꝯtēpsit. Et idē ī libro de tranquillitate animi inducit exēplū ⁊ verba zenonis. Zeno inquit nr̄ cum om̄ia sua audisset submersa. Jubet me dixit fortuna expediti⁹ philosophari. Et Ualerius maxim⁹ de Anaxagora dixit: ꝙ cū post longam peregrinationeꝫ redijsset in patriā omniaq; sua dissipata vidisset: retulit. Non essem ego saluus nisi ista perijssent. ⁊ de Crate thebano dicit Hiero. ad Paulinū. ⁊ ponit̄ xij. q. ij. c. gloria ep̄i. Crates ille thebanus homo quōdā ditissim⁹ cū a philosophandū athenas ꝑgeret: magnū auri pōdus abiecit tueq; putauit se posse et virtutes: ⁊ diuitias simul possidere. Et contra Jouiuianū idē sic loquit̄: Leguntur plurimi philosophorum diuitias non tantū contēpsisse sed etiam abiecisse quasi impedimētū sapientie ⁊ virtutis. Fecit hoc Socrates quē oīm philosophoꝝ secte tanq̄ sapiētie ⁊ virtutis vnicum fontem venerant̄. Et Lactan. lib. j. diui. insti. ait: Nam et abiecisse quosdam res suas renūciasse vniuersis voluptatibus constat vt solā nudamq; virtutē nudi expeditiq; sequerētur. Cōcludimus ergo per oīa dicta ꝙ diuites cum quibus virtutes stare non possunt eternam salutem non habebunt. Sed cōtra obijci potest. Dicit̄ em̄ Prouerb. xiij. Redēptio anime viri diuitie ꝓprie. Et Eccl̄i. xxvij. Propter inopiā multi deliquerūt. Et Salusti⁹ in catilmario. Semper ī ciuitate quibus opes nulle sunt bonis inuidēt: malos extollunt: vetera odere: noua exoptant: odio suarū rerū mutari oīa student. Et Aristo. iiij. ethicorum. Diuitie sunt vtiliū. Et. ij. retho. Unuꝫ aliquid necessarioꝝ est substantia. Et idē. Oīs indigētia mala est. Et. j. poli. Res possessa organū est ad vitā. Et. ij. poli. Confert multitudo substantie. Et in euāge. Lu. xix. de zacheo diuite p̄ncipe publicanoꝝ xp̄s dixit: Hodie huic domui salus a deo facta est. ⁊ Mat. viij. Centurionē sub se milites habētē nō damnauit: sed poti⁹ approbauit fidē ei⁹ dicēs Mat. viij. Non inueni tantam fidē in israel. Respondeo ad hāc questionem ꝙ diuitie possunt haberi cum peccato et absq; peccato. Cum peccato habentur triplici ratione.

Prima d̄r inordinate affectiōis.
Scd̄a impie iustificationis.
Tertia indebite dispēsatiōis.

¶ Prima ratio quare damnabiles sunt diuitie dicitur inordinate affectionis cum quis ad illas inordinate afficitur constituens in eis beatitudinis finez. Et sic intelliguntur oēs autoritates q̄ videntur concludere ꝙ diuites saluari non possunt: scilꝫ quando diuitias diligunt tanq̄ summū bonum paruidentes deuꝫ. Unde in ps̄. lxj. Diuitie si affluant nolite cor apponere. Et Seneca ad Lucillū. Diuitiarū tibi possessioneꝫ non interdico: sed afficere volo vt illas intrepide possideas. Q̄ vno consequeris modo si te etiā sine illis beate victurū persuaseris tibi. Propterea Aug. li. j. de ci. dei. c. x. ait: Cū apl's dixit. j. Timo. vj. Qui volūt diuites fieri incidūt in tētationē ⁊c. profecto in diuitijs cupiditatē reprehendit nō facultatē quā precipit alibi dicens. j. Timo. vj. Precipe diuitibus huius mundi non sume sapere: neq; sperare in īcerto diuitiaꝝ:

sed in deo viuo q̄ p̄stat nobis oīa abundanter ad fruendū. Et Hiero. ad Saluiniā de Nebridio ⁊ viduitate. Nec diuiti obsunt opes si eis benevtatur nec pauperē egestas cōmēdabiliorē facit si inter sordes ⁊ inopiā pctā non caueat. Utrūq; nobis testimoniū ⁊ abraā patriarcha ⁊ quotidiana exēpla suppeditant. Quorū alter in summis diuitijs amicus dei fuit. Alij quotidie in sceleribus deprehēsi penas legib⁹ soluunt. De abraā insup idē ad Palmachiū ita scribit: Diues erat abraā auro ⁊ argento pecore: possessione: multāq; familiā habebat: itavt ad subditū nūciū armare posset exercitū iuuenib⁹ electis. Et quattuor reges q̄ fugerāt in Helan secutus occiderat: tñ post crebrū hospitalitatis officiū dū hoīes non recusat suscipere meruit deū. hec ille. Dānat ergo nō diuitiaꝝ possessio: sz illaꝝ nimi⁹ superfluusq; amor. Sunt autem hec amoris vitiosi tria principalia signa. Primū cū quis sine rerū īdigētia plus debito in diuitijs acq̄rēdis se occupat ⁊ affligit. De quo d̄r Eccl's. iiij. Un⁹ est ⁊ scd̄m nō habet: nō filiū: nō fratrem: ⁊ tñ laborare nō cessat nec satiant oculi ei⁹ diuitijs: nec recogitat dicēs: Cur laboro et fraudo animam meā bonis. In hoc quoq; vanitas est et afflictio pessima. Scd̄m signū q̄ quis īordinate diligit diuitias est cū illas quib⁹ ipe non eget ꝓpter deū pauperib⁹ dispensare recusat. Et de hoc diffusi⁹ loq̄mur in sermōe de elemosyna. Tertiū signū est cū quis se diuitiarū seruū facit. Nā sunt nōnulli qui diuitias etiā ad ꝓprium cōmodū necessitate vrgēte exponere nolūt. Noui ⁊ ego Johānē fusco venerabilis eccl'ie sctē marie maioris de vrbe canonicū ditissimū q̄ plura beneficia habentē: eratq; ei substantia multa: abundabat vino: frumento: armentis: ⁊ pecunijs. Remāserant etiā ei argenteavascula: indumēta: panni: libri: et alia plurima bona quōdam fratris eius cardinalis sancti Marci. Ipse tñ miser ⁊ miserior ceteris auaricia victꝰ panē ⁊ aquā sepius comedebat. Mulā cui insidebat ne famulū precio detineret ipe solus gubernabat. Ad dormiendū sine lumine accedebat: calciatꝰ incultū lectū ītrabat. Dū infirmabat vix post multos dies cū mori iā timere inciperet: medicū aduocabat. Uestes antiquas ⁊ laceratas deferebat: nec coloribus aut frigore a labore poterat detineri: ꝓ vno denario pauperes suffocabat: semp discurrebat: semp circūibat anxius ⁊ sitibūdus ad thesaurizādum. Crudelis alijs: crudelior sibi: inimicissimus deo. O reprobāda ꝯditio. O feralis natura. O deniq; rep̄hensibile malum: amare plus diuitias q̄ deum: q̄ proximū: q̄ propriā animā: q̄ etiam et corporalē vitā. ꝓpterea Seneca in li. de beata vita ait: Diuitie apud sapientē virū in seruitute sunt: apud stultū in imperio. ¶ Scd̄a ratio quare dānabiles sunt diuitie dicit impie iustificationis quando aut iniuste acquirunt aut iniuste possidentur. ¶ Tertia ratio d̄r indebite dispensationis quando dispēsantur aut his quibus dispensari non debent: et de hoc dicemus in sermone de elemosyna: aut quando expendunt prodigaliter in his in quibus expendi non debēt: vt in superfluis edificijs cōuiuijs ⁊ indumentis ⁊ similib⁹. Absq; peccato habentur diuitie cum retinentur in vsum: nec propter illas offenditur de⁹ aut ꝓximus: sz habentur aut ꝑ iusta lucra acquisite: aut per hereditariam successionem illisq; homo vtitur moderate non constituendo in eis finem vltimum.

¶ Qr diuitie affligunt eos qui illas immoderate amāt labore timore atq; dolore quare potius sunt contemnende q̄ diligende. Capitulum. ij.

Secundū mysterium de diuitijs declarādū d̄r conditio. Reperiuntur siquidē in diuitijs cū pl⁹ debito diligūtur tres pessime ꝯditiōes.

Prima dicitur laboris.
Secunda dicitur timoris.
Tertia dicitur doloris.

¶ Prima pditio dr laboris. Affligunt em̃ diuitie se diligẽtes triplici labore.

Primus dr mentalis.
Secundus corporalis.
Tertius conscientialis.

¶ Primus dr labor mentalis: q mens eorũ qui diuitias amãt: nunq̃ põt esse quieta: eo q cũ in diuitijs satietatẽ q̃rant illam in eis nunq̃ inueniũt. Propterea dicit sapiens Eccls. v. Auar nõ implebit pecunia. Et Hieron. ad Demetriadẽ virginẽ. Diuitiarũ amor insatiabilis est. Et Ambro. xlvij. dist. c. sicut hi. Nec satietas vnq̃ nec finis aderit cupiditati. ꝛ Boetius in. ij. Si quãtas rapidis flatibus incitus pontus ꝺsat arenas. Aut quot stelliferis edita noctibus celo sydera fulgent. Tãtas fundat opes nec retrahat manũ pleno copia cornu. Humanũ miseras haud iõ genus cessat flere querelas. ꝛ Señ. ad Lucillũ. Vidisti aliq̃n canẽ missa a dño frusta panis aut carnis aperto ore captãtẽ. Quicq̃d excipit ꝓtinus integrũ deuorat et ad spem vẽturi hiat. Idem euenit nobis quicq̃d expectãtib? fortuna proiecit id sine vlla voluptate dimittimus statim ad rapinã alteri? attoniti ꝛ erecti. Et idẽ ad eundẽ. Lõgerãtur in te quicq̃d multi locupletes possidẽt. Et vltra priuatũ pecunie modũ fortuna te puehat: auro tegat: purpura vestiat: ꝛ ad hoc modus delitiar ꝛ opum te perducat: vt terrã marmorib? abscõdas: non tũ detrahere: sed calcare diuitias liceat. Accedãt statue ꝛ picture: ꝛ quicq̃d arsvlla luxurie elaborauerit: maiora cupere ab his disces. Naturalia em̃ desideria infinita sunt: et falsa opinione nascẽtia: vbi desinãt nõ hñt. Et Iuuenal. Crescit amor nũmi quãtũ ipsa pecunia crescit. Quid igitur prodest ei qui multas habet diuitias si nõ quiescat vel contẽtatur. Inquit enim Licero in paradoxis. Contẽtũ esse suis rebus maxime sunt certissime diuitie. Propterea magis diues est qui scit cõtẽtari in paucis q̃ q̃ in multis semper animo angustiat reget. Unde Señ. ad Lucillũ. Breuissima ad diuitias p contẽptũ diuitiar via est. Et iterũ ad eundẽ. Qui cum pauptate bene ꝓuenit diues est. Et iter ibi de ꝓcẽptu pecunie. Multa dicãtur ꝛ lõgissimis orationibus hoc precipitur: vt hoies in animo nõ in patrimonio putẽt esse diuitias: eumq̃ locupletem esse qui paupertati sue coaptus est. Et iterũ ibi. Quid miraris? quid stupes? põpa est. Ostendũtur iste res: non possidentur. Ad veras potius te cõuerte diuitias. Discе paruo esse cõtẽtus: ꝛ illã vocẽ magn? atq̃ animosus exclama. Habeamus aquaz habeamus polentã. ¶ Secũdus labor quo diuitie se diligentes affligunt est corpalis. Propterea ait Horati?. Iupiter extremos mercator currit ad indos. Per mare pauperiẽ fugiens: per ſara per ignes. Et sapiens Eccls. ij. Luncti dies eius doloreb? ꝛ erũnis pleni sunt. ¶ Tertius labor dicitur ꝓsciẽtialis: de quo Aug. in sermone de innocentib?. Lucrum inquit in arca: dãnum in conscientia. Quisnã explicet quot peccatis onerat auaroz cõscia misera. Ob cupiditatẽ nãq̃ fiũt rapie: furta: simonie: violẽtie: depdatiõis vsure: fraudes: pditiones iniusticie: ꝛ vt sic dicã oĩa mala atq̃ facinora. Uñ Uergil. i. j. eneid. ait: Quid non mortalia pectora cogis auri sacra fames: q̃si dicat ad oĩa mala. O voratrix animar auaricia: o ardens ignis cupiditatis. O pestiferũ venenũ salutz. Magna siq̃dẽ incredibilisq̃ multitudo gẽtiũ ꝓpter auariciã demergit in infernũ. ¶ Scda pditio pessima diuitiarũ dr timoris. Cruciant nẽpe se diligẽtes timore ꝺtinuo. Nã q̃ nimis ad diuitias afficit semp est pauidus timet inimicos: nõ min? formidat amicos: nõ pfidit i vxore: nõ i filijs: nec in fortissimis serz. Abscõdit sepe aut i terra aut itra muros p timore pecunias. Terret

ad sonitū vēti: ad motū fenestre: ad saltum muris: suspicādo semper oīa latrones esse. In itineribus ei arboꝝ vmbre terrorē incutiūt: ⁊ vbiq; semp̄ viuit suspectus. Propterea exclamat Boetius in.ij.de consolatione dicēs: O preclara opum mortaliū beatitudo: quā cū adeptus fueris securus esse desistis. Et Iuuenalis dicebat: Cantabit vacuus corā latrone viator. Propterea beatus Frāciscus paupertatē complexus: latrones nō timuit dum irruerūt in eū qñ ibat in principio cōuersionis sue de Assisio versus Eugubium. Propterea de illo dñs Boñ. sic dicit in responsorio. Dū seminudo corpore laudes decantat gallice zelator noue legis latronib⁹ in nemore respondet sic ꝓphetice. Preco suꝫ magni regis. Audit in niuis frigore ꝓiectus: iace rustice futur⁹, pastor gregis. ¶ Tertia cōditio diuitiaruꝫ d̄r dolor. Afficiūt nēpe dolore incredibili se diligentes cū dimittuntur aut relinquūtur in morte: Nā moriētes nihil de illis secū portare possunt. Unde Dauid in ps̄. lxxv. Dormierūt somnū suū: et nihil inuenerunt omnes viri diuitiarū in manibus suis. Et Job.xxvij.c. Diues cū dormierit nihil secū affert: aperiet oculos suos ⁊ nihil inueniet. Apprehēdet eū quasi aqua inopia. Et vt Grego. inquit. iij. moral. Nunq̄ sine dolore perditur qd̄ cū amore possidetur. Propterea qui diuitias estimāt sicut debēt: si illas aut viuentes perdāt: aut moriētes deserāt nō contristantur. Propterea Tullius in paradoxis ait de Biante penneo. Necnō illum laudo sepe sapientē qui nominatur vt opinor inter septē cuius cū patriā priennem cepisset hostis ceteriq; ita fugerēt vt multa de suis rebus secum asportarent: cum esset admonitus a quodaꝫ: vt idem ipse faceret. Ego inquit facio. Nā omnia mea mecum porto. Ille hec ludibria fortune: nec sua putauit que nos etiam bona appellamus.

¶ Qꝛ maligni sunt diuitiarū amatores eo ꝙ subijciūt se terre vilissime ⁊ deuiāt a regula oīs creature: efficiūturq; similes idolatris. Capm.iij.

Tertiū mysteriuꝫ declarādum de diuitijs dicitur malignatio. Est quidē peccatū malignū diuitias inordinate diligere: qꝛ auaricia ab auri cupiditate nūcupatur. Grauitas autem eius apparet ex triplici ratione.

Primo ratione subiectionis.
Secūdo ratione deordinationis.
Tertio ratione idolatrationis.

¶ Primo apparet grauitas auaricie ratione subiectionis. vt em̄ inquit Tho: ij.ij.q.cxviij. Omne peccatū ex hocipso ꝙ est malum in aliqua corruptione seu priuatione alicui⁹ boni cōsistit. Inquātum aūt est voluntariū cōsistit in appetitu alicuius boni. Dupliciter ergo ordo peccatorū pōt attendi. Uno modo ⁊ parte boni qd̄ per peccatuꝫ cōtemnitur vel corrūpitur: qd̄ quāto maius est tanto peccatū graui⁹ est. Et s̄m hoc peccatū qd̄ est cōtra deū est grauissimū. Alio modo pōt attēdi grauitas peccatorū ex parte boni cui inordinate subditur humanus appetitus qd̄ quāto minus est ac vilius tāto peccatuꝫ deformi⁹. Inter oīa aūt bona exteriora minimum est et infimum qd̄ spectat ad temporales diuitias. Nam si recte consideremus quid sit argentum: quid auruꝫ: quid gemme: quid iocalia quelibet preciosa: quid domus: quid alta palatia: quid famulorum turba: quid greges: quid armēta: quid deniq; oīa que diuitie vocari solēt: ꝓfecto inueniemus nō aliud esse preter terram. Terra autē in ordine creaturarum infimū habet locuꝫ atq; vilissimū eāq; calcandā deus pedibus hominū dedit. Uñ Hiero. ad Demetriadē virginē ait: In actibus apostoloꝝ qñ dñi nostri iesu xp̄i feruebat cruor: ⁊ recēs erat in credētibus fides: vēdebant oēs possessiones suas: et ponebant precia ad pedes apostolorum vt docerent pecunias esse calcandas. Propter hoc insuper Seneca ad Lucillum ait: Nihil natura quo

auariciā nostrā irritaret posuit in aperto pedibus aurū calcandū ac premendū dedit: ⁊ q̄cquid est propter qd̄ calcamur ac premimur. Illa vultus nostros erexit ad superos: et quicquid magnificuz mirūq̄z fecerat videri a suspicientibus voluit: ortus occasusq̄z ⁊ ꝓperātis mūdi volubilem cursum tardos siderū incessus: si cōpares toti citatissimo: si cogites quāta spacia nunq̄ intermissa velocitate circumeant. Alia deinceps digna miratu siue ꝑ ordinē subeunt: siue subitis causis mota prosiliunt: vt nocturni ignium tractus celi patescentes columnas ac trabes defectus solis: ac lune inuicem obstantium: hec supra nos itura disposuit. Aurum quidē ⁊ argētū quasi male nobis committerentur abscondit. Nos fortune mala nostra tradidimus nos in lucē per que pugnaremus extulimus nec erubescim⁹ summa apud nos haberi: que fuerūt ima terrarū. hec ille.

¶ Scd̄o apparet grauitas auaricie ratione deordinatiōis. Deordinat siquidē auaricia hoīes vt peiores fiāt qualibet alia creatura. Nā vt dicit Aug̃. Indiciū maximum diuine bonitatis est ꝙ quelibet creatura cogit̄ dare seipsam: auari v̄o oīa vellent appropriare sibi. Contra quoꝝ parcitatē ⁊ crudelitatē ad proximos dicem⁹ in sermone de elemosyna.

¶ Tertio apparet grauitas auaricie ratione idolatrationis. Vñ Paul⁹ Ephe. v. dicit: ꝙ auaricia est idolorū seruitus. qd̄ s̄m Nico. de lyra intelligendū est per quādā cōformitatē: q̄ ita se habet auarus ad nūmum: sicut ad idola idolatra. Propterea q̄ auari oēm spem suā ⁊ cōfidentiā ponūt in diuitijs. Hec est itaq̄z illa auaricia nequissima perditiōis mater: pietatis inimica: corruptrix animarum: esca diaboli: ⁊ materia oīs peccati quā qui sequitur eijcit a se xp̄m: qui nobis sit propicius vt valeamus sua gratia terrena oīa cōculcare atq̄z ad regna properare celestia: vbi sanctis associati bened: cemus xp̄m gloriosum ⁊ laudabilem per infinita secula seculorū. Amen.

¶ Feria tertia post oculi de execrādo et periculosissimo pctō simonie: ꝓpter qd̄ non parū dānificat̄ atq̄z cōfundit̄ ordo ecclesiastice hierarchie. Sermo. xlj.

Quecūq̄z solueritis super terrā erunt soluta ⁊ ī celo. Verba sunt redemptoris nostri originaliter Matth̄. xviij. et in euāgelio hodierno. Cōtulit saluator noster ministris ecclesie et sacerdotibus suis inestimabilē dignitatē cū fecit eos spiritualiū dispensatores. Ideo tanto grauius estimatur si qñ peccāt eoꝝ delictum: quāto plura donoꝝ dei incrementa sumpserūt. Maxime aūt dānatur in illis vitiū simonie: qd̄ ex auaricia procedere noscitur. Illud siquidem est causa multorum maloꝝ: ⁊ cōfusionis damnosissime in ecclesiastica hierarchia. Ob eā cām in p̄senti sermone cōtra vitiū simonie nōnulla erim⁹ disceptaturi: de quo ꝯtēplabimur tria mysteria principalia.

Primū dicitur diffinitio.
Scd̄m inductio.
Tertium punitio.

¶ Quid sit simonia et vnde denominatur: ⁊ quare est peccatum graue: ⁊ quid intelligitur per spirituale aut spiritualibus annexum. Cap̄m. j.

Primū mysteriū cōtemplandū de simonia d̄r diffinitio. Et Richar. in. iiij. dist. xxv. ⁊ Tho. ij. ij. diffiniūt istam sic. Simonia est studiosa voluntas emēdi vel vendendi aliquid spirituale vel sp̄uale annexū. Que diffinitio ꝯtinet̄ implicite in. c. q̄ studet. j. q. j. Proclariori aūt declaratiōe notabim⁹ tria.

Primo denominationem.
Secundo rationem.
Tertio determinationem.

¶ Primo cōsideremus denominationē. Nā simonia denominat̄ a simone. de q̄ habet̄ Actuū. viij. ꝙ cū vidisset q̄ ꝑ impositionē man⁹ ap̄loꝝ daret̄ sp̄ūsctūs: obtulit ei pecuniā di. Date mihi hāc po-

testatem vt quicūq; imposuero manus accipiat spiritūsanctū. Petrus aūt dixit ad eū. Pecunia tua tecū sit in perditionem ꝛc. Sed nō videt ꝙ sit cōueniens ista denoīatio: eo ꝙ simō noluit vēdere spūalia: sed emere. Et vt hr̄. iiij. Reg. v. Giezi spūalia vēdidit Naaman syro: ergo nō magis dz dici simonia ꝙ giezia. Rñdet Rich. vbi. s̄. ꝙ cōueniētius nominatur simonia ꝙ giezia: qꝛ vitiū tam emptionis ꝙ vēditionis quātuz ad volūtatē fuit in simone mago. Ad hoc em̄ voluit emere pecunia donum spūsancti vt postea alijs vēderet. Si tñ distincte loqui volumus: possum⁹ vēdentes spiritualia appellare giezitas: ꝛ emētes simoniacos. ¶ Scdo ꝯsiderem⁹ rōnē q̄re spūaliū emptio siue vēditio sit illicita.

Prima ex parte vendētis.
Scda ex parte emētis.
Tertia ex parte vēditionis.

¶ Prima rō est ex parte vēdētis: qꝛ ille qui vendit spūalia nō est illoꝝ dñs: sed dispensator. Uñ. j. Coꝝ. iiij. c. apostolus dixit: Sic nos existimet homo vt ministros xp̄i et dispēsatores ministeriorum dei. ¶ Scda rō ex parte ementis. Ille q̄ emit rē multo minori precio ꝙ valeat iniuste emit. Sed spūalia sunt tāte nobilitatis ꝛ perfectionis: ꝛ per cōsequēs valoris ꝙ nulli precio tēporaliū rerum possent adequari. Uñ ꝛ de sapiētia que est res spūalis dr̄ Prouerb. viij. Melior est sapiētia cūctis opibus preciosissimis: ꝛ om̄e desiderabile ei nō pōt comparari. ¶ Tertia rō ex parte vēditiōis. qꝛ qui vtitur aliquo actu ad illud: seu alio modo quem ordinauerit deus inique facit: et tanto peius quāto illud est in se dignius. Ordinauit aūt deus spiritualia gratis cōferri debere hoībus per ministros ei⁹: qd̄ xp̄s declarauit dicēs: Matth. x. Gratis accepistis gratis date: scilz sacramēta et alia spūalia. Unde in cōsilio Toletano. j. q. j. c. quicquid. dicitur: Quicquid inuisibilis gratie consolatione tribuit: nun ꝑ questibus vel quibuslibet premijs venūdari penitus debet. dicēte dño Matth. x. Gratis accepistis gratis date. Et sic colligit ꝙ simonia ꝓpter dicta peccatū est mortale. Et supadditur ratio ꝙ nullus dz excōicari nisi pro mortali pctō: vt dictum est in sermone de inobediētia. Sed pro simonia debet quis excōicari. Uñ. j. q. j. c. quicunq; sacros. dr̄: Anathema danti scz fiat ꝟm glosam anathema: accipiēti simonia. ¶ Tertio ꝯsiderem⁹ determinationē q̄d intelligit ꝑ spūalia aut spūalibus annexa. Et ꝟm doctores spūalia dicūtur sacramēta: scz baptism⁹: chrisma: eucharistia: ordo: pnīa: extrema vnctio: ꝛ bñdictio nuptiarū. Pro quibus dare pecuniā vel recipere vt preciū eorum est prohibitū: qꝛ simonia. Annexa v̄o spūalibus dicunt: dedicatio ecclesiarū: cōsecratio virginū: ꝛ aliarū rerū pertinētiū ad cultū diuinū: benedictio abbatū: absolutio ab excōicatione vel alijs cēsuris ecclesiasticis: electio prelatoꝝ ecclesiasticoꝝ: cōfirmatio eoꝝ: renunciatio: visitatio ipsoꝝ prelatoꝝ: correctio criminum: vel desistere a correctione in iudicio ecclesie: cura aīarum: ingressus religionis seu monasterij: eccl̄ia seu beneficiū simplex vel curatū: prebēda: dignitas ecclesiastica: vt archidiaconatus: prepositura: epatus: ꝛ hmōi: officiū sepulture: vel locus eccl̄ie cōsecratus ad sepulturam: vel vbi iā est sepultus aliq̄s capellanus patronatus: ius percipiendi decimas. Officia eccl̄iastica vbi est aliq̄d iurisdictionis spūalis: vt iconomus: vicedominus: ꝛ hmōi. Ferre sententiā in iudicio eccl̄iastico: ꝑmutatio dignitatis ecclesiastice vel bñficij: ꝛ filia. Pacisci ergo ꝓ his simonia est. Unde dr̄. j. q. ij. c. ꝙpio. Absit oīs pactio: cesset omnis cōuentio: scz emptionis aut venditionis. ¶ Notanduz tñ ꝙ si quis sine pactione expressa vel exactione conferat aliquid spūale spiritualiter hac intentione vel ꝓpter illud recipiat tēporale: puta audit confessionē vel dicit missam vel confert ordinē siue beneficiū: ꝛ filia: principaliter qꝛ sperat ꝓpter hoc se habiturū

pecuniā vel aliquod preciuz. Et sīr qui dat temporale principaliter vt recipiat spūale: puta eucharistiā: ordinē sacruz: beneficiū: ⁊ hmōi: simoniā cōmittit mē talē que mortale est ꝑm Richar. Tho. Ray. Hostiēsi. ⁊ Inno. Sed talis simonia mentalis tollitur per penitentiā. ex de simonia. c. mādato. Ubi aūt nō fit pactio vel exactio vel principalis intentio ad tēporalia in collatione spiritualium vel receptione: sed gratis ⁊ elemosynaliter detur aliq̄d ⁊ accipiat ad sustentationē nature vel reuerētiā sacramentorū: vel ad seruandū laudabilē cōsuetudinem: licite ⁊ sine simonia dari ⁊ accipi pōt. Ūñ Greg. ſ. q. ij. c. sicut ēpm. ait: Eius oblatio nullā culpe maculā ingerit que nō ex ambitis petitiōe ꝓcessit. Nec simoniaci sunt tm̄ qui spūalia vendunt vel emūt: sed etiam illi qui in his mediatores sunt: quos eccl'ia graviter punit: sicut patet. ſ. q. ij. c. sicut ēpm.

¶ Qz pecunia est materia inductiua peccati simonie: et quomodo pecunia accipitur multipliciter et multiplica munere. Capm. ij.

Secūdū mysteriū cōtemplandū de simonia dicitur inductio. Est nāq; huius sceleris materia inductiua pecunia: sumēdo pecuniam large: vt in sermone precedēti dictū est: ꝓ oñi eo q̄d pōt tēporaliter possideri. Pōt etiā pecunia dici quicquid precio tēporali estimari potest seu mēsurari: nō solum pecunia numerata in monetis: auri: argēti: ⁊ erie: vel ea que cōiter cōsueuerūt emi vel vēdi: vt vasa aurea vel argentea: aīalia: agri: ⁊ hmōi: sed etiaz preces ex quibus acquirit fauor popularis ⁊ obsequia tēporaliter prestita. Ūñ dicit Greg. ſ. q. ſ. c. sunt nōnulli. Cū virū iustum ꝓpheta describeret. ait: Beat⁹ qui excutit manus suas ab oñi munere. Qz aliud est munus ab obsequio: aliud a manu: aliud a lingua. Munus ab obsequio est seruitꝰ indebite impēsa. Munus a manu pecunia est. Munus a lingua: fauor. ſ. mundanus. Et ꝓ quodlibet horū munerū ēñ interuenit in spūalibus cōmittit simonia: vt ibidē Greg. dicit: Et ad idē est. ſ. q. ſ. c. saluator. Urbanus ait: Quisquis res ecclesiasticas. i. spūalia que dei dona sunt: nō ad hoc ad qd̄ instituta sunt: sed ad propria lucra munere lingue: vel indebiti obsequij: vel pecunie largiat vel adipiscat: simoniacus est. Et quātuz ad munus a lingua sciendum ꝙ si quis prelatus cōfert bñficiū ecclīasticū seu dignitatē ecclesiasticā: vel aliqd̄ sacramentū ad preces alicuiꝰ hac intētione principali vt eiꝰ precibus cōferenti laus vel fama acquiratur: vel vt cōtrariū euitetur: simoniā cōmittit. Et si preces porrigūtur ab aliquo ꝓ indigno de bñficio curato vel simplici: ⁊ ille q̄ porrigit et q̄ exaudit simoniā cōmittit: si ad ꝑces factas principaliter mouēt. Si aūt ꝑces porrigūtur ꝓ digno: ad idoneitatez respicitur: nō ad preces principaliter: nec rogās nec cōferens male facit: nec simoniā cōmittit. Si vo q̄s ꝓ se preces porrigat de beneficio simplici nō reputatur simonia si alꝫs est dignus. Nā si indignꝰ simoniacus reputat. Et sīr simoniā inducūt ꝑces ꝓ se porrecte de beneficio curato: etiā si alꝫs sit dignus: qz rōne ambitionis ⁊ presumptionis reputat eoipso indignus ꝑm beatū Tho. in. iiij. di. xxv. ⁊. ij. q. c. ⁊ Ray. in summa sua. Quātū ad munus ab obsequio reputatur simonia q̄n quis seruiret alicui prelato obsequio inhonesto. Sed quoad obsequia honesta: videlz ordinata: vel ad vtilitatem ecclie vel plati rōnabilē nō reputatur simonia: ita tm̄ ꝙ non principaliter seruiēs faciat ꝓpter illud cōsequēduz. Ūñ Greg. ait: Ecclesiasticis vtilitatibꝰ deseruientē ecclesiastica oportet remuneratione gaudere. xij. q. ij. c. ecclesiasticis. Munus a manu est cū datur pecunia: ⁊ hmōi. Ubi tm̄ notandum ꝙ pecunia pōt dari ⁊ recipi licite ꝓ spirituali: ⁊ sine simonia q̄ntz rationibus.

Prima rōne permutationis.
Secūdo rōne sustentationis.

Tertio rōne ꝓuocationis.
Quarto rōne punitionis.
Quinto rōne vitāde vexationis.

¶ Primo rōne ꝑmutationis. ꝓbat̄ sic. Qui vult remissionē peccatoꝝ ꝯseq̄ dꝫ si pōt elemosynas facere. Vñ Danielis iiij. Peccata tua elemosynis redime. ⁊ Amb. de peñ. di. j. c. medicina. Pctīs tuis venūdatus es redime te pecunia tua. Debet etiā quis ꝑ adeptione eternevite tēporalia cūcta dare. iuxta illud Luc. xvj. Facite vobis amicos de māmona iniq̄tatis. ¶ Scd̄o pōt dari pecunia rōne sustētatiōis: sicut sacerdos promissa quā dicit: accipit pecuniā vel prebendā: nō ꝙ illā accipiat ꝑ ꝯsecratione eucharistie: vel pro orōnibus et hmōi: quasi p̄ciū: sꝫ vt stipēdiū sue sustētationis. Vñ Hiero. j. q. j. in. c. iudices. ait: Accipiāt necessitatis sustentationē a ppl'o: mercedē ministratiōis a deo. Sic ⁊ ꝓphete antiqui testamēti si aliq̄n recipiebāt aliq̄d in ꝓphetādo accipiebant in modū elemosyne ad sustētationē nō ad p̄ciū ꝓphetie. ¶ Tertio pōt dari pecunia ⁊ accipi rōne ꝓuocationis. Et si dant̄ elemosyne pauꝑibꝰ ad inducēdū eos ⁊ excitādū vt orēt ꝑ bñfactoribus suis nō loco precij: qꝛ oratio spūalis est ⁊ appreciari non potest. ¶ Quarto rōne punitiōis. Exigit̄ q̄nq̄ ab eo qui absoluit̄ ab excōicatiōe pecunia: nō ꝑ ip̄a absolutione: qꝛ hoc esset simonia: sꝫ ī punitionē. ¶ Quinto rōne redimēde vexationis. Nam anteq̄ ius acq̄rat̄ alicui in bñficio vel dignitate: nō licet dare ad redimēdū vexationem suā: qꝛ esset simonia: sꝫ postq̄ fuerit adeptus ⁊ ius sibi acquisitū vexationē sibi iniuste factā sup bñficio vel dignitate: licet pecunia redimere: sed non iustam vexationē vt si iuste accuset̄: ⁊ hmōi. ¶ Qualiter puniuntur simoniaci: tum per priuationem gratie diuine: tum ꝑ suspensionem ordinis et beneficij simoniace susceptorum: tum etiam per obligationem ad restituendum.

Capitulum.iij.

Tertiū mysteriū cōtēplādū de simonia d̄r punitio. Punitur etenim hoc peccatū multiplici pena.

Prima d̄r gratie dei perditio.
Secunda iusta suspensio.
Tertia restitutiōis obligatio.

¶ Prima pena d̄r gratie dei perditio: Vñ. j. q. j. c. q̄ studet. Greg. nazāsenus ait: Judas oīm redēptorē vēdidit: mox laqueo suspēsus: eādē redēptiōis gratiā nō obtinuit: et merito qꝛ nemo pōt retinere q̄d vēdidit. Simon etiā magus cuꝫ eandē spūssancti gr̄am emere vellet: dānationis sentētiā a Petro audiuit. Dicit etiā Aug. j. q. j. c. Sicut. q̄ ignis sacrificij qui per septuaginta annos babylonice captiuitatis sub aqua vixerat: extinctꝰ est Antiocho Jasoni vēdente sacerdotiū q̄d significauit ignem: idest gratiā spūssancti nō licere in simoniacis sacramentis. ¶ Scd̄a pena qua puniūtur simoniaci est iusta suspensio. Sunt em̄ notorij simoniaci suspensi ab ordinibus ⁊ beneficijs simoniace susceptis. vt. j. q. j. c. statuimus. ⁊. c. quisquis. ⁊ hāc suspēsionē videtur Ambrosius vocare excōicationē in. c. reperiūtur. j. q. j. ꝟm glo. Et tales scꝫ cōferentes ordines vel beneficia ⁊ officia ecclesiastica: ⁊ ista etiā recipientes per simoniā sicut clerici debēt deponi ⁊ priuari omni officio et bñficio simpliciter si conuincant̄ de hoc in iudicio ecclesie. Si sunt laici vt mediatores simonie debent excōicari. j. q. ij. c. si quis. Efficiūtur etiam infames: ⁊ quilibet criminosus admittit̄ ad accusationeꝫ eoꝝ. ex̄ de simonia. c. tanta. ⁊. c. si dñs. ¶ Tertia pena simoniacoꝝ est restitutiōis obligatio. Nā ꝟm Tho. pecunia recepta per simoniā retineri nō pōt: sed restitui dꝫ: nō cōferēti: qꝛ turpiter dedit sed dꝫ pauperibꝰ erogari: vel illi ecclesie in cuius iniuriam data est applicari: ⁊ hoc in om̄i simonia. Et ꝟm Tho. ⁊ Innocentiū ⁊ Raymū. simoniacus quoad beneficia simplicia vel curata per simoniā recepta perdit fructus: qꝛ nō pōt ill

los recipere: ⁊ receptos tenet restituere deductis expēsis factis in vtilitatem ecclesie: ⁊ gratia fructuū colligendorum: ⁊ hoc qꝛ fur est et latro in illo bñficio. In veteri aūt testamēto: vt habet.iiij. Regum.v. Giezi ꝓpter simoniā quā cōmisit accipiendo pecuniā a Naaman syro: quē Heliseus ꝓpheta curauerat lepra percussus est cum oībus posteris eius. Sed quid dicā? Quo me vertā? Qualiter verba concludaz? Audiuimus ex his que dicta sunt cq̄ graue sit vitiū simonie ⁊ tñ hodie vbiq̄ regnat: vbiq̄ sua tela proijcit. O ecclesia dei: o sponsa decora agni immaculati xp̄i iesu: q̄s in te prefi cit tot ignaros: indoctos: inhabiles ad curam animarū. Quis ordines: dignitates: ⁊ beneficia tua tā multis indignis tribuit. Audeo dicere ꝙ pessima illa et truculenta belua simonia mala hec oīa fecerit. Et ne descēdamus ad particularia tm̄ vnum tenere firmiter possumus ꝙ si simonia cessaret a ministris ecclesie: cūcta bene optimeq̄ disponerētur: ⁊ aīas in pctīs alligatas absoluerēt ac de diaboli laqueis liberarēt se ꝟo nō illaquearēt: sed potius velut ministri digni adipiscerētur in hoc seculo dei gratiam: et in futuro sempiternam gloriaz: in qua xp̄s viuit et regnat per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Feria quarta post Oculi: de cogitationib⁹ malis ⁊ vitiosis vitādis ꝓpter quas solas ⁊ absq̄ effectu operum exterioꝝ posset hō dānari. Sermo.xlij.

De corde enim exeūt cogitationes male Verba sunt redēptoris nr̄i originaliter Matth. xv. ⁊ in euāge. hodierno. Extat apud nōnullos opinio q̄dē satis falsa ⁊ periculosa: qm̄ nō arbitrant esse pctā q̄ ꝑ opa extrinseca nō ꝑpetrantur: cū tñ ſm rei veritatez multo plura sint mala q̄ latēt in corde: in die iudicij manifesta fiēda: q̄ ea q̄ nūc apparēt forinsecus ⁊ vident. Hoc aūt euidēter satis aperuit oīm doctor iesus xp̄s dei filius in lectione scti euāgelij. Quapropter vt q̄ verā pniam agere volūt totaliter mūdent ⁊ q̄libet expellant facinora: in presenti sermone de cogitationib⁹ disseremus: de q̄b⁹ tria mysteria declarabo.

Primū d̄r cognitio.
Scd̄m offensio.
Tertiū remediatio.

¶ Qꝛ cogitationes cordiū certitudinaliter cognosci non pñt: nec a demonibus neq̄ ab angelis btis: sed bñ a solo deo quē nullū latet secretū. Cap̄.j.

Primū mysteriū declarāduz de cogitationibus d̄r cognitio. In quo vidēdū erit qualiter cogitationes nostrorum cordiū cognosci possunt, Et hoc tripliciter.

Primo respectu demonis.
Scd̄o respectu angeli.
Tertio respectu dei.

¶ Primo vidēdū est qualr cogitatiōes hoīum cognoscunt respectu demonis: De quo dubiū esse pōt: vtrū cognoscat secreta ꝯscie? Et videt ꝙ sic. Primo qꝛ officiū demonū est accusare. Vñ Apoc. xij. Proiectus est accusator fratrū nr̄oꝝ ergo si in iudicio arguemur de secretissimis cogitatiōib⁹: videt ꝙ he nō lateāt accusatorez nr̄m. Scd̄o arguit: qꝛ dicit Aug. xij. sup Gen. ad lr̄am. Mali angeli cogitatiōes nouerūt: qꝛ mlta p̄dicūt q̄ nō p̄dicerēt si cogitationes nō nouissent. Tertio arguitur ex dictis Aristo. ij. de aīa. Notior est opatio q̄ potentia ⁊ potētia q̄ suba: qꝛ ꝑ cognitionē opationis ⁊ potētie ꝑuenit ī cognitionē sube. Sed suba aīe nō pōt latere diabolū: ergo nec ei⁹ opatio nec ꝟtus: ergo si cogitatio ⁊ affectio sunt passiōes aīe: ḡ non pñt latere diabolū. Sed ꝯ arguit ex dicto Aug. di. in li. de eccl'iasticis dignitatib⁹. Internas aīe cogitatiōes diabolū non videre certi sumus. Rñdet Bon. ⁊ Rich. di. viij. ij. lib. ꝙ duplex est cognitio. Prima certitudinalis: ⁊ tali cognitione demones nō pñt sciarū secreta ri-

mari. Scda est cognitio ꝯiecturalis q̄
est ꝑ aliquos motus seu ꝑ aliq̄ signa.
Et qm̄ pauca sunt ita secreta q̄n ꝓdeāt
in opera exteriora: vel appareant ꝑ si-
gna exteriora facie vl' ꝑ signa corporis
qd̄ diuersimode mouet ſm diuersitatē
affectionū: hinc est ꝙ multe cogitatio
nes nr̄e deprehēdi pn̄t a malignis spi-
ritibus nisi arceantur virtute diuina:
hec aūt cognitio potiꝰ est cōiecture q̄
certe sciētie. ¶ Ad primū ergo argumē
tū dicit Bon̄. ꝙ in die iudicij nō solum
demon erit accusator: īmo etiā ꝛ cor no
strū. Un̄ de exterioribꝰ accusabit diabo
lus: de secretis v̄o ꝯsciētia ꝓpria. ¶ Ad
scd̄m ptz rn̄sio ꝑ distinctionē iā factam
de duplici cognitione. ¶ Ad tertiū v̄o
scilz ꝙ notior est opatio q̄ substantia:
dicit Bona. ꝙ verū est de opatione ex-
trinseca. De intrinseca aūt aīa non hz
semꝑ v̄itatē. Multe em̄ res sunt nobis
note quaꝝ v̄tutes ꝛ opationes nos la-
tent. Uel dicendū ꝙ illud hz locum in
opatione naturali nō in opatiōe volū-
taria. Opatio em̄ naturalis ſm ꝙ na-
turalis est ita se natural'r nata est rep̄-
sentare: nec se occultare pōt sicut nec
suba: īmo ꝑ ip̄am manifestat̄ suba duz
plus hz de rōne actualitatis ac ꝑ hoc
manifestatiōis ꝛ lucis. In opatiōe aūt
volūtaria secus est. Nā cū suba natu-
ral'r se rep̄sentet: sicut natural'r est et se
occultare nō possit: opatio voluntaria
sicut volūtarie exijt in esse: ita ꝛ volūta
rie manifestat̄: ꝛ ita occultari pōt īmo
nō manifestat̄ nisi hō velit. Talia autē
sunt q̄ latēt in secreto nr̄e ꝯscie. Iō q̄-
uis diabolꝰ videre possit aīam ꝓp̄a vir
tute: nō tn̄ pōt illā ꝯspicere. Et sic ꝯclu
dit̄ ꝙ certitudinal'r demōes arcana pe
ctoris nr̄i scire nō valēt. ¶ Scd̄o vidē-
dū est qual'r cogitatiōes cognoscūtur
respectu angeli. Et licz hermes in lib.
quē fecit de q̄ttuor materijs ꝛ q̄dā alij
cōtēdāt ꝓbare nō latere ipos angelos
cogitatiōes nr̄as: verūtn̄ ī hac ꝑte in-
herebo doctrīe sctī Tho. Colligo itaq̄z
ex eiꝰ dictis in p̄ma ꝑte summe. q. lvij.
ꝛ in. ij. scrip. sen. dis. viij. ar. v. ea q̄ ꝓ so-
lutione huiꝰ dubij faciūt. Dico g̃ ꝙ co-
gitationes pn̄t dupl'r cōsiderari. Uno
mō prout sunt in sua futuritione. Alio
mō ꝓut sunt in sua p̄sentialitate. Prīo
mō. s. ꝓut cogitatiōes sunt future: na-
tural'r cognosci vel videri ab āgelo vel
ab hoīe pn̄t. Cuius rō est q̄ futura nō
cognoscunt̄ nisi ſm ꝙ hn̄t cē determi-
natū in sua cā: sed cogitationes cordis
nō hn̄t determinatū esse in voluntate:
q̄ volūtas se hz ad vtrūlibet: ꝛ iō non
pn̄t cognosci. Scd̄o modo cogitatiōes
cordis possunt ꝯsiderari ꝓut sunt ī sua
presentialitate. Et hoc duobꝰ modis.
Uel ꝓut sunt in suo p̄ncipio: vel ꝓut
sunt ī signo. Primo mō ꝓut cogitatio-
nes sunt solū in suo principio. s. cogita
tiones in intellectu ꝛ affectiōes in affe-
ctu vel volūtate ita ꝙ ex cogitationibꝰ
nō resultat aliqd̄ exteriꝰ signū: puta ali
quis affectꝰ vel motus in corde ꝛ sic so-
lus deꝰ cogitationes cognoscit. Primo
rōne causalitatis: q̄ ille solꝰ cogitatio-
nes cognoscit cui soli subiacet intellectꝰ
ꝛ volūtas creature rōnalis: ꝛ qui solus
pōt opari in eā: ꝛ est eiꝰ principale obie-
ctū ꝛ finis vltimus. Sed hoc ꝓprium
est dei: ergo nec angelo nec hoī cōuenit
sed soli deo. Scd̄o hoc ꝓbatur rōne en-
titatis. Nā quāto aliqd̄ minꝰ hz de enti-
tate tāto minus hz de cognoscibilitate
sed cogitationes minimū habēt de en-
titate: ergo ꝛ minimū de cognoscibilita
te. Addit̄ ꝛ alia rō. s. intimitatis. Nam
quāto aliquid est magis secretū vel ab-
sconditu3 tāto minꝰ cognosci pōt. Sed
cogitationes cordis ipsi mēti ꝛ intelle-
ctui ꝛ volūtati sunt valde intime eo ꝙ
sunt a principio intrinseco. s. intellectu
ꝛ volūtate. Qd̄ patet: q̄ cogitare dicit
actionē intrinsecā: ꝛ iō ille solus cogita
tiones cordis potest cognoscere qui ipsi
mēti pōt se intimare: talis aūt est solus
deus. ¶ Scd̄o cogitationes cōsiderari
possunt prout sunt in exteriori signo: et
sic cognosci possunt ꝛ ab angelo ꝛ a de-
mone: vt dictum est et ab ipso homine.

¶ Tertio vidēdum est ⁊ cōcludendū ex premissis ꝙ cogitationes cognoscūtur ab ipso deo. Ipsi nihil est abscōditū: nihil occultū: cognoscit et quicquid patet ⁊ q̄cquid latet. Vñ Job. xlij. ait: Scio q̄ omnia potes ⁊ nulla te latet cogitatio. Et Ecc̄i. vij. Non te iustifices ante deuz: qm̄ agnitor cordis ipse est. Et ps̄. xciij. Dn̄s scit cogitationes hominū. Et j. Paral. penul. Oīa corda scrutat̄ dn̄s: ⁊ vniuersas mentiū cogitationes intelligit. ⁊ Heb. iiij. Omnia nuda ⁊ aperta sunt oculis dei. ⁊ Job. j. cano. c. iij. Maior est deus corde nostro ⁊ nouit oīa. et xxxij. dist. c. erubescāt. Secretoꝝ cognitor ⁊ iudex deꝰ est. ⁊ Sen̄. ad Lucilluz. Quid ꝓdest aliquid ab hoīe esse secretum: nihil deo clausum est: ipse cogitationibus nostris interuenit. Si interuenit dico vt nunq̄ aliq̄n inde discedat. Ex quibus deprehēdimus quāta sit illorum fatuitas qui gaudēt delinquentes ab hoībus videri nec cogitant deuz omniū secretorū omniūq̄ cordium esse inspectorē. Unde ⁊ poeta Ouidius lib. xiiij. Metamor. ait: Aspiciunt oculis superi mortalia iustis.

¶ Qualiter in cogitatione pōt esse peccatum? et ꝙ alia est cogitatio nature: alia gratie: ⁊ alia culpe. Cap̄m. ij.

Secundū mysterium declarandum de cogitationibus dicit̄ offensio. In quo disputāduz venit. vtrū in cogitatiōe possit hō peccare ⁊ offendere deū? Et arguitur ꝓ vna parte ꝙ nō. Nam omne peccatū aut est in volūtate: aut in actu voluntatis: sed cogitatio est actus intellectus: ergo in cogitatiōe nō pōt esse peccatum. Sed in cōtrarium est autoritas iesu christi in euāgelio p̄senti. Et iterū in scripturis sepius cōfirmatur. Unde Prouer. xv. Abominatio dn̄i cogitationes male. ⁊ Sap. j. Peruerse cogitationes separant a deo. ⁊ Prouer. vj. Deus odit cor machinans cogitationes pessimas. ⁊ Esa. j. Auferte malum cogitationuz vestrarū ab oculis meis. ⁊ lv. Derelinquat impius viā suaz: ⁊ vir iniquus cogitationes suas. ⁊ Hiere. iiij. Usq̄q̄ morabunt̄ in te cogitationes noxie? Et Zach. j. Cōuertimini de vijs vestris malis: ⁊ cogitationibus vestris pessimis. ⁊ Mat. ix. Cum quidam de scribis dicerent intra se de xp̄o: hic blasphemat: cū vidisset iesus cogitationes eoruz dixit: Quid cogitatis mala in cordibus vr̄is? Respondeo itaq̄ ad hanc questionem ex dictis Alex. in. ij. sum. ⁊ scti Tho. dis. xxxix. ij. li. ar. ij. distinguendo triplicem cogitationem.

Prima est nature,
Scd̄a gratie.
Tertia culpe.

¶ Prima est cogitatio nature: quando quis cogitat ea ad que naturaliter īclinatur: vt si quis sitiēs cogitat de potu: si quis grauatus somno cogitat de dormitione ⁊ hmōi: ⁊ in talibus cogitationibus nō est pctm̄: q̄ ex his que insunt a natura: nec laudamur: nec vituperamur. vt d̄r. ij. Ethi. ¶ Scd̄a cogitatio d̄r gratie: cū q̄s cogitat bn̄facere. Nā vt diximus in primo huius operis sermone. Non pōt quis a seipso cogitare bonuz: q̄ vt inquit Aug. in li. de predestinatione sctōrū. Prius est cogitare bonum q̄ credere ⁊ ipsum cogitare bonuz ex deo est. Notandum tn̄ ꝙ nō omnis cogitatio boni a gratia est inspirante. Nā cuz duplex sit bonum. s. quoddā de necessitate precepti: quoddā de supererogatione ꝑfectionis: lz primū bonū semper sit hoī inspiratum a deo: nō tn̄ semp secūdum: quinimmo posset ⁊ q̄nq̄ diabolus ꝑmittēte deo talia bona suggerere vt sub illorū spē induceret ad grauiora mala: puta posset tentare aliquez vt penitentiam faceret quā fecit beatus Frāciscus: vt sub illa specie aut faceret illū de se multuz presumere aut ad fatuitatem peruenire. Propterea laudo vt cuz sil̄es cogitationes ascēdūt in corde velit hō recurrere ad diuinū cōsiliū pariter ⁊ auxiliū ⁊ petere bonoꝝ ⁊ sctōꝝ viroruz iudiciū. ¶ Tertia est cogitatio culpe q̄n

q̄s cogitat de pctō aliquo. Et hec cogitatio pōt esse aliqñ meritoria: aliqñ venialis: aliquando mortalis. Potest esse cogitatio de pctīs meritoria: cum q̄s cogitat vel vt doleat vel ꝯteraꝛ: sicut dicebat Ezechias Esa.xxxviij. Recogitabo tibi oēs annos meos in amaritudine aīe mee. Vel cogitat quis pctā vt illa cognoscat: sicut q̄ hꝫ cōfessiōes audire varia pctā recogitat q̄liter possit illa detestari siue punire. Quandoqꝫ cogitatio de pctīs pōt esse venialis. s. cum q̄s illa cogitat cū aliquali delectatione: nō tñ ex ꝓposito nec ex deliberatione: sed potius ex quadā surreptione. Qñqꝫ insuꝑ cogitatio de pctīs est pctm̄ mortale: qñ videlꝫ q̄s cogitat illa cū sensu liberato ex delectatione ⁊ cōplacētia pctī mortalis. Et q̄uis nō sequaꝛ actus exterior: tñ volūtas deprauaꝛ ⁊ maculaꝛ interiꝰ ꝓpterea graue periculū imminet his q̄ nullā sibi ꝯsciam faciūt de cogitationibus turpibus ⁊ immundis. Iccirco seruāda est Vieronymi regula ad Demetriadē virginē dicētis: Oīm operū ⁊ cogitationū tuarū speculatorē tuū deum crede. Iō caue ne q̄d loquaris aut cogites qđ oculos diuine maiestatis offendat. hec ille.

¶ Qꝛ vitari pñt pctā cogitationū ꝑ exercitiū oꝛonis: lectionis: oꝑationis: ꝑ euitationē locutionis ⁊ auditiōis ociosoꝝ verboꝝ: ⁊ nutritionis ipsarū cogitationū: ⁊ ꝑ amaritudinē. Cap.iij.

Tertiū mysteriū declarādum de cogitationibus đr remediatio. In quo notabimus tria principalia remedia q̄bus cogitationū pctā declinari possint.

Primū est exercitatio:
Scđm euitatio.
Tertiū amaricatio.

¶ Primū remediū est exercitatio aut in lectione: aut in oꝛone: aut in corporali occupatione. Et de hoc ita dicit Viero. ad Saluiniā de Nebridio ⁊ viduitate. Semꝑ ī manibus tuis diuina sit lectio ⁊ tā crebre oꝛones vt oīm cogitationū sagitte q̄bus adolescētia ꝑcuti solet ꝑ iuscemodi clipeo repellanꝛ. Et idez ꝯ rusticū monachū. ⁊ de ꝯse.di.v.c.nūq̄. Facito aliq̄d opis: vt diabolus te semꝑ inueniat occupatū: vt idē ad demetriadē virginē. Nec iō tibi ab oꝑe cessandū est: qꝛ deo ꝓpitio nulla re īdiges: sit iō cū oībus laborādū ⁊ ꝑ occasionē oꝑis nil aliud cogites nisi qđ ad dñi ꝑtinet seruitutē. Propterea Ecc̄i.xxxiij. dicit: Multā maliciā docuit ociositas. ¶ Secūdū remediū đr euitatio. Qui vult cogitationes malas aut fugere aut vincere euitet tria. Primo malā locutionē. s. ociosoꝝ verboꝝ: qꝛ vt inq̄t apls.j.Cor. xv. Corripiūt bonos mores colloq̄a mala. ⁊ Aris.vij.pol. Et dicere de facili q̄ cūq̄ turpiū sit: ⁊ ip̄m facere. ⁊ Viero. in epitaphio sctē Paule. Immūdicia turpe verbū atq̄ lasciuū nūq̄ est de ore virgineo ꝓferendū: q̄bus signis libidinosus aīus ostendit. Scđo euitet auditionē: vt nō solū nō loquaꝛ: verūetiam nō audiat q̄ sordida sunt ⁊ vana: ⁊ cū viderit quosqꝫ de similibus colloquentes velut de serpētibus discedat ab eis. Tertio euitet nutritionē: vt si cogitationes irruāt nō nutriat illas vt retineat: nō in delectationē illarū cōsentiat: sed conet eis repugnare ipsasqꝫ a se repellere quantū pōt. Vñ Viero. ad Eustoc. inq̄t: Nolo finas cogitatiōes crescere: nihil in te babylonicū vel cōfusiōis adolescat. Duꝫ paruus est hostis interficere: nequicia elidaꝛ in semine. Qꝛ em̄ ipossibile est in sensu hoīs nō irruere motus medullarū calore: ille laudaꝛ: ille p̄dicatur btūs q̄ statim vt ceperit cogitatus interficit ⁊ allidit eos ad petram: petra aūt erat xp̄s. Tertiū remediū đr amaricationis. Sicut matres cū a dulcedine lactis filios paruulos volētes retrahere suꝑ māmillas amara q̄dā apponere solēt: vt illoꝝ gustu cessent vbera sugere: sic amaritudo mētis cogitationibus immūdis admixta: eas amaras ⁊ insipidas reddit. Est autez triplex amara me

moria. Prima mortis. De qua sapiens Eccli. xlj. O mors q̄ amara est memoria tua. Scd̄a amara memoria est vltimi iudicij: de quo eccl̄ia cantat ꝓpheticū illud Sophōie. j. Dies illa dies ire: dies tribulationis ⁊ angustie: dies calamitatis ⁊ miserie: dies magna ⁊ amara valde. Tertia memoria amara: est dn̄i nr̄i iesu xp̄i passio. Cū ergo q̄s stimulat̄ aculeis cogitationū malarū: si diligēter recogitat se moriturū: aut in dei iudicio rōnem se redditurū: aut videat xp̄m pro se in cruce patientē facile victor euadet ergo retineamus corda nr̄a ne impleantur malicia malarū cogitationū: vt sic valeamus adipisci in hoc sc̄lo dei gr̄am ⁊ in futuro gloriā. Amen.

¶ Feria quinta post Oculi de religiosa votoꝝ emissione: illorūq̄ obseruantia: a qua multi deficiunt: q̄r post impetratas gratias vota promissa nō soluunt. Sermo, xliij.

IMperauit febri ⁊ dimisit illā. Scribūtur hec v̄ba originaliter Lu. iiij. ⁊ in euāge. hodi. Subuenit deꝰ v̄tute sua infinita necessitatibꝰ hoīm: si tn̄ ipsi religiosa pietate ad eius auxiliū cōfluant: sicut pz ī lectione euāgelica: in qua narrat̄ benigna cōdescensio xp̄i ad sonādū socrū simonis a magnis febribus: fecit tn̄ illud rogatus a suis. Sic ⁊ quotidie curant̄ infirmi a varijs lāguoribus quibus humanū p̄sidiū succurrere minime valet: dei tn̄ adiutorio salutē recipiunt. Id aūt vtplurimū impetrat̄ nō solū ꝑ deuotas or̄ones: sed etiā ꝑ fideliū votorū emissionem. Facto nāq̄ voto deo ⁊ sctis eius q̄plurimi incolumitatis bn̄ficiū sunt adepti. Q̄r v̄o magna est ingratitudo emittere vota ⁊ illa nō exoluere: propterea in hoc sermone de voto aliqua necessaria penitentibus ꝑcurramus. Nā Deut. xxiij. d̄r: Cum votū voueris dn̄o deo tuo non tardabis reddere: q̄r requiret illud dn̄s deus tuus, ⁊ ī ps̄. xlix. Redde altissimo vota tua. ⁊. lxxv. Vouete ⁊ reddite dn̄o deo vestro. De voto itaq̄ tria mysteria principalia erunt declaranda.

Primū d̄r diffinitio.
Scd̄m ꝓhibitio.
Tertiū dispēsatio.

¶ Quid sit votū ⁊ de septem cōditionibus que requirunt̄ ad hoc vt habeat rationem virtutis. Cap̄. j.

PRimū mysteriū declarādū de voto d̄r diffinitio: in quo q̄d sit votū videamus. Et ex dictꝫ scti Tho. ij. ij. q. lxxxviij. ⁊ Rich. di. xxxviij. quarti. sumo hāc diffinitionē. Votū est ꝯceptio melioris ꝓpositi animi deliberatione firmata. Ex qua diffinitione colliguntur septem cōditiones que requirūtur in voto vt debite fiat: videlz

Prima d̄r deliberatio.
Scd̄a ꝓmissio.
Tertia superogatio.
Quarta ordinatio.
Quinta formatio.
Sexta honestatio.
Septima distinctio.

¶ Prima cōditio que requirit̄ in voto d̄r deliberatio: vt. s. fiat ex volūtate deliberata. Nā vt dicit Rich. vbi. s̄. votum d̄r a volādo. Unde sicut in nobis est duplex velle. s. plenū: qd̄ est velle deliberatiuū: ⁊ semiplenum qd̄ est velle ex surreptione: sic dico ꝙ est duplex votū. s. votum qd̄ hz plenā rōnē voti: ⁊ de rōne talis voti est ꝙ sit factū ex deliberatione: q̄r vt d̄r. xx. q. iij. c. p̄sens clericus. Nullū bonū nisi volūtariū. ⁊. xv. q. j. c. non est. Volūtariū sibi militē eligit xp̄s. Et est aliud votū qd̄ nō hz plenā rōnem voti: eo ꝙ nō fit cū deliberatione: sed ex quadā surreptiōe: ⁊ iō nō obligat. Sed ī h̄ orit̄ dubiū: an teneāt vota q̄ fiūt in angustijs: vtputa a mulieribus tp̄e partꝰ ⁊ a nauigātibus tp̄e tēpestatis: ⁊ ab infirmis tp̄e infirmitatis: ⁊ similia. Et q̄dā absolute ⁊ male respōdēt ꝙ nō. Cōtra quos dicit Guillelmus ꝙ est distin-

guendū: qꝛ aut vota p̄dicta fiūt ex intē
tione deliberata: ⁊ sic tenēt ⁊ obligant:
vt pꝫ in.c.sunt q̄ opes.xvij.q.iiij. Si vo
fiāt ex surreptiōe nō tenēt in angustijs
tñ magis subripit mēs q̄ꝫ in pace ⁊ q̄e
te: eo ꝙ ꝑm Aug. in li.lxxxiij. q. passio-
nes tristabiles plus hñt alterare vsum
rōnis q̄ꝫ passiones delectabiles. ¶ Se-
cūda coditio q̄ requirit in voto d̄r pro-
missio. Scd̄m em̄ Rich. ⁊ Tho. vbi.s̄.
Propositū solū ad faciēdū aliqd̄ bonū
nō facit votū: sed ꝓpositū firmatū pro-
missione. Et si fiat corde etiaꝫ sine oris
expressione: adhuc tenet ⁊ ligat in foro
ꝯscie. Exp̄ssio em̄ voti ꝑ vocē refert ad
interiorē deliberationē. Sed hic occur
rit vnū dubiū disputādū vtrū oē votū
publicū ꝑ exp̄ssionē vocis factū coram
alijs sit votū solēne? Et respōdet Rich.
ꝙ differētia est inter votū publicū ⁊ so
lēne: ꝙ qd̄libet votū corā multis ⁊ i pu
blico factū publicū dici pōt: sed nō qd̄-
libet tale pōt dici solēne. Nō enim dici
tur votum solēne nisi qd̄ in se habet ali
quid annexū vt in publicū debeat veni
re: ⁊ per qd̄ vouens ponitur sub alteri-
us hoīs potestate: ⁊ tale est votū in su-
sceptione sacri ordinis: per quē suscipi-
ens cōstituit minister eccl̄ie ad deo pu-
blice seruiendū: ⁊ ponit sub ep̄i potesta
te. Unde tale votū esset solēne etiam si
predictum ordinem ab ep̄o reciperet in
secreto. Professio etiā in religiōe facta
in manu eius q̄ eā pōt recipere hꝫ in se
aliq̄d annexū quo debeat in publicū ve
nire: vñ talis ꝓfessio solēnizat votum
etiā si fiat in occulto. Solennizat ergo
votū per ꝓfessionē in religione ⁊ per sa
cri ordinis susceptionē: vt pꝫ ex̄ qui cle
ri. vel vouē.c.rursus.in glo. ⁊ lib.vj. de
voto ⁊ voti redēp.c.qd̄ votū. Notāduꝫ
tñ vt d̄r in glo.xxvij.q.j.c. mulieres. et
ex̄ de cōuersi.cōiu.c.ex parte.ij. ꝙ in ꝓ
pria domo vti vestibus monachalibus
⁊ votum facere nō solennizat votum.
¶ Tertia cōditio que requirit in voto
dicitur supererogatio. Debet fieri votū
de bono supererogationis: ⁊ nō de bo-
no necessario: qꝛ ad bonū necessariū h
tenetur etiam sine voto. Sed magis
sententiarū dist.xxxviij.quarti.dicit
votorum aliud est cōe: aliud singular
Cōe est qd̄ oēs in baptismo faciūt co
spondent renūciare diabolo: vt hab
de ꝯse.di.iiij.c.prima igit.⁊.c.prima
interroget. Et tale votū fit de his q
sunt necessaria ad salutem. Ibi tñ di
nute inuenit rō voti. Singulare vo
est cū aliquis spōte ꝓmittit se serua
rum aliqd̄ bonū ad qd̄ nō tenet: q̄
teneatur post votum. Hinc d̄r.xvij.q.
c.sunt quedam. Sunt quedā q̄ etiā
vouentes debemus: quedā etiā que
si vouerimus non debemus: sed post
ea deo ꝓmittimus necessario redde
cōstringimur. Sed hic emergit vnu
dubiū: vtrū vota que fiunt sub aliq
cōditione: conditione illa cessante fi
obligatoria? Et respondet Ray.in su
ma. ꝙ duplex est cōditio. Una gene
lis: vt si vixero: si potero: si deus vole
rit: que semꝑ intelligunt etiā si non ap
ponant. vt pꝫ.xxvij.q.ij.c.beata maria
Alia est cōditio specialis: puta cū q̄s vo
uendo dicit: ꝓmitto facere tale bonū
si impetrauero sanitatē: si cōditio defi
ciat votū non obligat. Facit ad hoc q
scribit.xxxij.q.vij.c.nō solū.⁊ ex̄ de co
di.appo.in dispē.c.verū.⁊ de resti.spo
c.olim. ¶ Quarta cōditio q̄ requirit in
voto d̄r ordinatio. Debet votū fieri ip
deo: qꝛ cum vouere sit actus latrie sol
deo debet. Sed dubitatur circa hoc
vota fieri solent etiā sanctis. Sed dic
Richar. ꝙ vota que fiūt sctis nō plene
habēt rōnē voti ꝑ cōparationē ad san
ctos: sed ad deū. Qui em̄ vouet sctō Ja
cobo eius eccl̄iam visitare: locutio: fi
mentalis: siue vocalis qua dicit se vi
taturū sctm̄ Jacobū fit sctō Jacobo: sed
obligatio ad implendū illud qd̄ d̄r pro
prie ⁊ simpliciter loquendo non fit ni
deo. Uñ qd̄ est materiale in illo voto fit
sctō: ⁊ qd̄ est formale fit deo. ¶ Quinta
cōditio que requirit in voto d̄r forma
tio. Hec nāq̄ꝫ est forma voti vt fiat deo

de re bona ad bonū finē: ꝓpterea dicit Rich. ꝙ votū factū ꝓpter malū finem nō tenet: nā magis depēdet votū a suo fine ꝙ̄ a sua materia: qꝛ ꝟm ph̄m. ij. meta. Finis est causa causarū: sed votū factū de materia mala ꝓpter finē bonuꝫ nō tenet. Jccirco vouēs se facturum aliq̄d qd̄ est absolute bonū: non tn̄ ꝓpter hoc intendens nisi finem malum: grauiter peccat ⁊ nō tenet votū: qꝛ talis aut intendit per illud votum se posse cōsequi finem illum: aut non: si nō: iam nō obligat se ꝓpter finem illuꝫ: qꝛ sicut dicit ph̄s. iij. Ethi. Electio nō est impossibilium: ergo a simili nō est alicuius impossibilis ad consequendum. Si sic: errat: qꝛ ꝟm Aug̃. in li. lxxxiij. q. Deo volente ⁊ autore nō fit hō deterior. Deterior aūt fit hō per cōsecutionez finis mali. ¶ Sexta cōditio q̄ requiritur in voto dicitur honestatio. Debet votū fieri de re honesta ⁊ materia bona: ꝓpterea d̄r xxij. q iiij. c. in malis. Jn malis ꝓmissis rescinde fidem: in turpi voto muta decretuꝫ: qd̄ incaute vouisti ne facias: impia est ꝓmissio que scelere adimpletur. Sed dubitat̄ hic de Jepte: de quo habetur Judicuꝫ. xj. ꝙ interfecit filiā suā sicut vouerat: ⁊ tn̄ ad Heb. xj. numerat̄ inter illos qui per fidē vicerunt regna: ergo videtur ꝙ possit fieri votum de re mala ⁊ inutili. Respōdet Rich. ꝙ votū Jepte nō fuit obligatorium nisi ad immolandum animal occurrentis immolaticium. Et quoad hoc fuit licitum et placens deo qd̄ ostendit victoria subsecuta. Unde in occidendo filiam suā fuit fatuus ⁊ impiꝰ: de qua impietate postea penituit. ¶ Septima cōditio que requiritur in voto dicitur discretio. Debet nāq̄ fieri votum discrete prudēter ⁊ moderate. Nā sicut ꝓhibita est indiscreta penitentia ita ꝓhibetur ⁊ votū eius. Sed q̄d de votis stultis: vt sunt vota illorum qui vouent nō comedere caput: aut nō comedere pedes: aut non comedere collum: vel non lauare manus: ⁊ similia, Respondet Thomas: ꝙ talia vota deridenda sunt potius q̄ seruāda. Accipimus ergo ex dictis quāta in vnoquoq̄ debet esse maturitas in vouendo: quanta insuper diligentia in complendo qd̄ voto ꝓmissum est. Jdeo dicit Rich. ꝙ omne votum licitum obligat vouentē ad illud qd̄ voluit adimplendum: nisi in quattuor casibus. Unꝰ est ꝓpter impotentiā adimplendi. Secundus ꝓpter autoritatem superioris dispensandi. Tertius propter defectuꝫ conditionis apposite: vt dictum est superius. Quartus quando illud quod tempore voti facti fuit licitum: postea fit illicitum.

¶ Qꝫ vouere interdicitur septem generibus personarum: in quibus est limitata rōnabiliter facultas vouēdi. Cap̄. ij.

Secundū mysteriū principale de voto declarandū d̄r ꝓhibitio. Nā ꝓhibent̄ septē gradus personarū vouere.

Primi sunt ep̄i.
Scd̄i clerici.
Tertij religiosi.
Quarti pueri.
Quinti filijfamilias.
Sexti serui.
Septimi vxores.

¶ Primi q̄ nō possunt vouere sunt ep̄i. Jpsi em̄ nō possunt facere votū quo dissoluat̄ vīculū eccl̄ie sine licētia dn̄i dn̄i pape. ex̄ de renū. c. nisi cū pridē. Est em̄ ep̄s ecclesie sue spōsus: vt d̄r in. c. inter corporalia. ex̄ de translatione ep̄i ⁊ electi. Jccirco nō pōt emittere vota q̄ eēnt in p̄iudiciuꝫ sue cure. ex̄ de voto ⁊ voti redemptione. c. magna. ¶ Scd̄i q̄ non possunt vouere sunt clerici bn̄ficiati: q̄ nō possunt vouere peregrinationē: aut aliud ꝓpter qd̄ habeant relinquere ecclesiam sine licentia p̄lati sui. de ꝯse. di. v. c. nō opꝫ. Excepto ꝙ possunt vouere ⁊ votum implere etiaꝫ episcopo cōtradicente de intrādo religionē: vt pꝫ. xix. q. ij. c. due sunt. Et sil̄r de accipiēdo crucem. vt habet̄ ex̄ de voto ⁊ voti redēp. c. ex multa. ¶ Tertij sunt religiosi pro

quibus dicitur. xx.q.iiij.c. monacho. Monacho nō licet votum vouere sine consensu abbatis sui: si autem vouerit frangēdū erit. Ratio autem potissima ſm Rich. quare religiosus nihil vouere potest: est. quia pensata humana infirmitate ⁊ religionis onere: nō posset se ad aliquid vltra suam professionem obligare quod non posset implere sine qualicūq; preiudicio vel preiudicij periculo obseruationis cuiuslibet eorum ad que ex sua ꝓfessione tenetur: ⁊ absq; periculo reddendi se interdum onerosum prelato suo vel alicui: seu aliq̄bus fratrū suoꝝ propter sollicitudines ⁊ modos singulares quos interdum haberent illi qui essent ad plura q̄ alij obligati. Propterea tāte est altitudinis religionis votū ꝙ omnia alia in ip̄m cōmutari possunt. Et ideo eccl'ia considerans huius voti altitudinē: ⁊ humane nature infirmitatez: voluit autoritate dei voto religionis nullū posse votum aliud superaddit ꝓpter periculū trāsgressionis vitādū. Glo. tñ sup dicto. c. monacho. dicit monachū nō posse vouere est intelligendū de voto abstinentie per quod alij scandalizant. ¶ Quarti sunt pueri ante annos pubertatꝫ: qꝛ pro illo tempore nō habent expeditu; vsum rationis ⁊ liberi arbitrij. Et vt dicitur ex̄ de reg. c transeūtib⁹ ad religionem. c. sicut tenor. Carens vsu liberi arbitrij vouere nō pōt: qꝛ nō pōt ꝯsentire. ¶ Quinti sunt filijfamilias. Nam filiusfamilias: qꝛ subest patri in his que ad regimen domus ⁊ familie pertinēt non pōt de illis votū facere seu de pertinētibus ad illa sine patris autoritate. ¶ Sexti sunt serui qui non possunt vouere aliquid eorū que ipsos īpediāt a seruitio dominoꝝ suoꝝ sine ipsoꝝ autoritate ⁊ voluntate sicut ptz. liiij. dis. c. ex antiquis. ⁊. c. si seruus. ¶ Septimi sunt vxores. Pro quibus notanduz ꝙ vir ⁊ vxor sibi sunt mutuo debitores in reddēdo debitū carnale: ideo quilibet eoꝝ ꝓhibetur vouere de non reddēdo sine licentia alterius: sed qꝛ in dispēsatione dom⁹ ⁊ regimine familie mul[illegible] est subiecta viro ⁊ non econuerso: [illegible] de pertinentibus ad illa mulier nō p[illegible] test emittere votū sine licentia vir[illegible] cut ptz. xxxiij. q. v. c. Manifestum. §. [illegible] premissis. ⁊. c. noluit. Ideo Nūeri. [illegible] c. dicit deus. Si vouerit vxor ⁊ iura[illegible] to se constrinxerit: vt per ieiunium [illegible] ceterarū rerū abstinentiā affligat [illegible] suam: in arbitrio viri erit vt faciat [illegible] non faciat. Et forte hec est causa eo[illegible] mulieres magis ad vouendū ꝓne [illegible] q̄ viri. Nec reprehendim⁹ eas quia [illegible] uent: sed quia indiscrete vota facere [illegible] lent. Sunt ⁊ sepe inconsiderate: [illegible] ⁊ vota emittunt irrōnabilia ⁊ stulta[illegible] quibus non expedit vt sacerdotē ꝑ [illegible] solutione requirant. Vir in hoc [illegible] autoritatem habet absoluendi: nō [illegible] vi clauium que in ipo non est: sed [illegible] toritate p̄sidētie quā in vxorem habe[illegible] Et cum vxor obedire nollet viro [illegible] sibi nolle eā sua vota cōplere: pōt [illegible] superaddere verbera: ita tñ vt in [illegible] modestiā gerat. Volui sic hec pauca [illegible] xisse quia noui mulierū importu[illegible] tem que viros q̄nq; affligunt ⁊ [illegible] vt sub votorum occasione licētiam [illegible] largiantur vagandi discurrendi ac [illegible] pendendi pecunias domus cum [illegible] no ⁊ detrimento familie.

¶ De dispensatione votorum ad de[illegible] rationem dubioruz que super illa p[illegible] sent oriri. Capitulum [illegible]

Tertiuz mysteriū de voto [illegible] clarandū d̄r dispēsatio. [illegible] cuius pleniori declaratio[illegible] septē dubia sunt disputā[illegible] Primum vtrū expediat homini vo[illegible] re. Secundū vtrū sit magis laudab[illegible] ⁊ meritoriū aliquid facere cū voto [illegible] sine voto. Tertiū vtrū expediat indu[illegible] re iuuenes vt voto se obligent ad re[illegible] gionis ingressum. Quartum vtrū vo[illegible] possit coniecturari. Quintū vtrū [illegible] bet votum commutari possit in votu[illegible] religionis. Sextū vtrum omne votu[illegible]

sit dispēsabile. Septimū vtrū solus papa possit invotis dispēsare? ¶ Primus dubiū vtrū expediat hoī vouere? Et arguitur ꝙ nō. Primo qꝛ nullus debet se priuare magno dono dei: sed libertas hoīs est magnū donū dei: quā ī parte se ꝓuat ꝓ totū: ergo nō debet hō vouere. Scdo arguit: qꝛ nullus dꝫ se exponere periculo alicui⁹ trāsgressiōis: sed vouēs exponit se periculo cui nō erat expositus ante votū: ergo non expedit vouere. Tertio arguit qꝛ nullus debet aliq̄d facere quo suū aggraueť pctū si peccat: sed religiosus si peccat grauius pctū cōmittit ꝙ secularis: sicut dicit Ansel. in li. de filitudinib⁹: ergo nō expedit vouere religionis ingressum: et multo fortius nec q̄cūq; aliud bonū. In ctrariū est oīs scriptura: ꝛ laudabilis vsus fideliū. Rndet Rich. ꝙ vouere cū discretiōe expedit hoī ꝓ hoc ꝙ firmat amplius volūtatē suā in bono: et ꝓ magna parte excludit a se male faciē di libertatē ꝛ facit actū virtutis latrie: ꝛ ideo vouēdo meref. Ad ꝓmum argumentū respondet Ansel. in li. de filitudinibus ꝙ obligatio ad bonū nō repugnat libertati simplr: vt etiā plene dictū est in sermone de obediētia dei. Ad scōm dicēdū ꝙ vouēs discrete nō exponit se piculo trāsgressiōis nisi per accidēs. Ad tertiū dicēdū ꝙ dꝫ religiosus grauiꝰ peccet ꝙ secularis tñ de pctō penitēs maiorē mīam ꝓsequit ꝙ secularis. ¶ Scōm dubiū vtrū magis sit laudabile ꝛ meritoriū facere aliq̄d cū voto ꝙ sine voto? Rndet Rich. ꝛ Tho. ꝙ sic. Qō declarant triplici rōne ꝛ vna similitudine. Prima rō est ꝙ opus inferioris virtutis magis est meritoriū imperatū a superiori virtute ꝙ nō impatū: sed latria superioris ꝛtus est ꝙ abstinentia: ꝛ opus abstinētie ad qō mouet hō ex voto est imperatū ab ea: vouere enī actus est latrie: ergo magis meritoriū est opus abstinētie ad qō mouetur hō ex voto. Scda rō est hec. Quāto opus procedit a volūtate magis firmata in bono: tāto est virtuosius ꝛ ex ꝓsequēti est magis meritoriū. Ad opari enī virtuose requirit firmiter ꝛ īmobiliter opari: vt dicit pbs. ij. Ethi. c. iiij. Sed ceteris paribꝰ volūtas firmior est in bono cū voto ꝙ sine voto. Tertia rō est hec. Deꝰ cū acceptet opus ꝓpter operantē tāto magis acceptat illud quāto est ab hoīe ad suū seruitiū spāliꝰ deputato ꝫ ceteris paribꝰ hō spāliꝰ deputat ꝛ dedicat ad dei seruitiū cū voto ꝙ sine voto. Ad idē etiā est filitudo quam ponit Ansel. in lib. de filitudinib⁹: in qua cōparat secularē facientē bonū opꝰ illi qui dño dat de fructu arboris sue quātū vult: ꝛ religiosum illi q̄ dño dat totā arborē cū fructu: q̄ magis est dño acceptus ꝙ ꝓmus. ¶ Tertiū dubiū vtrū expediat inducere iuuenes vt voto se obligēt ad religionis ingressum? Et respondet notabiliter Rich. ꝙ sic si adsint debite ꝓditiones ex parte iuuenis ꝛ ex parte inductiōis ꝛ ex pte obligatiōis. Qui enī vult inducere iuuenē aliquem ad obligationē ꝓdictā: debet diligēter cōsiderare ꝙ iuuenis debitam habeat etatē ꝓ ingressu religionis q̄ ad min⁹ cōplectit tps. xiij. annoꝝ. ex de reg. c. j. ꝛ. c. significatū est. Et ꝙ put patitur etas illa in ꝓpositis suis licitis ꝛ honestis habeat stabilitatē: ꝛ ꝙ ad ꝓsideradū quid illa religio ponderet: ꝛ obligatio habeat sufficiētē discretionē. In inductione etiā debet esse diligēs asperitas religionis ad cuius obligationē inducitur explicatio ꝛ omnis suggestionis et falsitatis exclusio: nec debet esse nimis importuna persuasio. Asperitatis enī religionis celatio ꝛ paucitatis suggestio operātur deceptionem: deceptio aūt rōne ignorantie diminuit de rōne voluntarij. Tūc enī nimis est importuna persuasio qñ fit cū rerū tēporaliū ꝓmissione: vel cū indebita cōminatione: vel cum nimia sollicitudine. Debet autē inducens cauere a tali importuna persuasione: qꝛ talis ꝑsuasio operatur in iuuenē vel ipm inclinat ad

obligandū se ex subreptione. Et p̄dicta obligatio fieri non debet nisi ex plena voluntate ⁊ deliberatione. Ex pte etiā obligationis tria sunt obseruāda. s. vt fiat preuia deliberatione ⁊ stabilitatis propositi examinatione: ⁊ ꝙ fiat cū discretione vt. s. obligās obliget se ad ingrediēdū vt eā experiat. Et si deꝰ dederit sibi gr̄am remanēdi ⁊ religioni placuerit remaneat. Aut si ꝓpositus infra annū mutatus fuerit libere possit exire absq; hoc ꝙ teneat aliā religionē ītrare. Debēt etiā obseruare ꝙ fiat cū deuotione. Et debēt obseruari p̄dicta: quia obligationes facte sine deliberatione: discretione: ⁊ deuotione: frequēter malos exitꝰ habēt. ¶ Quartū dubiū. vtrū votus possit cōmutari? Et rn̄det ꝙ sic: vt habet in. c. magne. ex̄ de voto ⁊ voti redē. Ratio est ꝑm Rich. q: ꝑm Bern. in lib. de precepto ⁊ dispensatiōe. Iniquū ꝓculdubio foret si ea q̄ sunt ꝓ sola charitate instituta ꝯtra charitatē tenerent. Uotū aūt fieri debet ex charitate: ⁊ ꝓ charitate. Uñ eius obligatio tenere nō dz ꝯ charitatē. Tenere autē contra charitatē si nō liceret illud cōmutari in meliꝰ. Uotū ergo pōt in melius bonū cōmutari: nō tñ hoc autoritate propria fieri debet: sed autoritate supioris: q: nullus fieri debet iudex in sua causa. ¶ Quintū dubiū. vtrū qd̄libet votū cōmutari possit ī votū religionis? Rn̄det Rich. ꝙ volens facere professionē in religione si actualiter vel habitualiter vult remanere obligatus ad vota q̄ in seculo fecerat: nō cōmutātur in votū religionis: tñ postq̄ deuenerit ad noticiā plati sui hoc factus: poterit ip̄m ab illis votis absoluere: maxime si ignorabat ip̄m esse ligatū ip̄is votis tēpore ꝓfessionis. Si aūt actualr seu habitualiter intēdit ampliꝰ illis votis nō teneri: sed solo voto religionis sue: ab illis absoluit ꝑ religionis votū ꝓpter religionis voti altitudinē ⁊ ꝑfectionē. Uñ ex̄ de voto ⁊ voti redē. c. scripture. dicit: Reus fracti voti aliquatenꝰ non habetur qui tpale obsequiū in ꝑpetuā religionis obseruantiā noscit commutasse. Et de peni. disti. s. c. Quis aliqñ. §. his autoritatibꝰ. Non est necessaria certa satisfactio peccati, cuiꝰ totus vite tēpus impēditur sui seruitio ꝯditoris. Et tñ si rex vnus vel imꝑator vouerit ꝙ vsq; ad triēniū vel septēniū militabit in terra sancta: ⁊ tenebit secum duo vel tria milia militū: vel vnus aliꝰ dux vel comes existēs dux totius exercitꝰ cruce signatoꝝ: ⁊ de cuius absentia desolaretur vellet religionē intrare: in hoc casu videt mihi summus pōtifex ꝯsulēdus. Certū tñ est ꝙ persona mediocris a voto transmarino absolueret ꝑ religiōis ingressum. ¶ Sextū dubiū. vtrū oē votū sit dispensabile? Et arguitur ꝙ non. Primo q: soluere ꝓmissum est de iure nature: sz ea q̄ sunt de iure nature sunt indispēsabilia: ergo nullū votū est dispensabile. Scd̄o arguit: q: q̄ nō facit quod ꝓmittit mentit: sed nullus pōt in mēdacio dispēsare: q: ꝑm ꝑhm. iiij. ethicoꝝ. Mendaciū ꝑm seip̄m prauus est ⁊ fugiendū. Cū ergo omne votus sit promissio: nullū votū est dispensabile. Tertio arguitur: q: ex̄ de statu monachoꝝ. c. cū ad monasteriū. d: Abrenunciatio ꝓprietatis ita monachali regule est annexa: vt nec ꝯtra illā summꝰ pōtifex valeat dispensare: ergo nō oē votum est dispensabile. Quarto arguit: quia nullum votū est dispensabile: qd̄ in melius commutari non potest: sz votum religionis non potest in melius commutari: cum omnia alia vota in ipsum commutari possint: ergo non omne votum est dispensabile. Ad hanc questionem licz multi multa dicant: tamen Rich. in. iiij. ⁊ Tho. ibidē q̄uis aliter dicat. ij. ij. Johannes neapolitanus in quodlibetis. Inno. ⁊ Hostien. et communiter omnes doctores tenēt ꝙ omne votum quod est de his q̄ sunt supererogationis est dispensabile: q: dispensationis in quolibet tali voto pōt causa rōnabilis īueniri. scz ꝓfectꝰ

maioris boni vel mali euitatio: siue ꝑ cōparationē ad rēpublicā: siue per cōparationem ad vouētem. Reformatio eīm pacis inter regna maius bonuꝫ est cōmunitati q̄ continētia vnius ꝑsone. In tali etiā casu si ꝑsona que ꝯtinētiā vouerat nubat ꝑ preceptum dn̄i pape: sua obediētia magis meritoria est sibi q̄ cōtinētia: quātū ad p̄miū substātiale. Vn̄ Arist. j. Ethi. Amabile est bonuꝫ vni soli: melius v̄o ⁊ diuinius genti et ciuitatibus. Uitatio etiā cōmunis mali: vt vitatio discordie inter regna que sunt in pace ⁊ ꝓbabilis transgressio voti si probabilitas sit vehemens: posset esse rationabilis causa dispensandi in quocunqꝫ supererogationis voto. Recta eīm ratio dictare videt̄ esse aliquem in ecclesia loco dei qui periculis cōmunitatū ⁊ personarū pensatis infirmitatibus: vtilitatib⁹: ⁊ dānis: possit rōnabiliter obuiare. ¶ Ad primū argumentū dicēdū: ꝙ obligatio in votis non est de iure nature absolute: sed sub hac cōditione. s. quousqꝫ ꝑ superiorē ex causa rationabili fuerit relaxata. ¶ Ad scd̄m dicēdū: ꝙ qui nō soluit qd̄ promisit mētitur si sibi nō remittatur obligatio: et soluere possit sed obligatione remissa non mētit̄: qꝛ amplius debitor nō est. ¶ Ad tertiū dicendū: ꝙ q̄uis summus pōtifex nō possit facere ꝙ sit monach⁹ absqꝫ abrenūciatione ꝓprietatis: quia hoc esset facere cōtradictoria simul tn̄ pōt de monacho facere nō monachū si causa rationabilis affuerit. ¶ Ad quartum dicēdum: ꝙ q̄uis votū religionis cōmutari nō possit in melius bonū priuatum: pōt tn̄ cōmutari in melius bonum cōmune. Talis etiā ꝯditiōis posset esse ille q̄ vouit ꝙ illud bonum siue votū cōmutari posset in aliud bonum magis expediens sibi: q̄uis non posset cōmutari in maius bonuꝫ simpliciter. ¶ Septimū dubiū vtrum solus papa possit in votis dispensare. Et respōdēt doctores ꝙ in votis maioribus: sicut sunt votū ꝯtinētie: religiōis: ⁊ crucis: solus papa dispensare pōt: qꝛ in votis istis nō est dispēsandū nisi ꝓpter ecclesie cōmunē vtilitatē: vel aliquā magnā necessitatē. Et iō ipsoꝝ dispēsatio merito reseruari debuit illi ad quem ꝑtinet totius eccl'ie cura. ¶ Scd̄m v̄o morem curie vota ꝑegrinationis ad visitanda apl'oꝝ limina: ⁊ sancti Jacobi in compostella: vident̄ romano pōtifici reseruata. In oībus aūt alijs votis q̄ respectu predictoꝝ dicunt̄ vota minora possunt ep̄i dispēsare: vt habet̄ ex̄ de voto ⁊ voti redēp. c. j. Inferiores aūt ep̄is ī nullo voto dispēsare pn̄t: nisi eis fuerit spāl'r cōmissum exceptꝫ p̄latꝫ religiosis q̄ dispēsare pn̄t in votꝫ suoꝝ subditoꝝ. Religiose itaqꝫ curare debēt oēs circa vota sua se gerere: vt illa discrete emittant: emissa cōpleāt: aut si cōplere non possunt a superioribus dispensationē procurent: vt sic mereantur in hoc seculo habere dei gratiam: ⁊ in futuro sempiternam gloriā: in qua viuit ⁊ regnat deus per infinita seculorū secl'a. Amē.

¶ Feria. vj. post ocl'i. de mīa ad primū hn̄da: ⁊ pia largitiōe el'ynarū. ꝟ. xliiij.

Dicit ei Jesus Da mihi bibere. Scribūtur hec v̄ba Job. iiij. c. ⁊ in euangelio hodierno. Cēsenda sunt duriora saxis pectora eoꝝ q̄ xp̄o iesu pietatē exhibere nolūt. Cōtulit q̄dē ip̄e nobis īnumerabilia bona: ⁊ qn̄qꝫ de illis a nobis petit vt sic ampliora superaddat. Petebat nanqꝫ hodie bibere a samaritana: vt illaꝫ satiaret aqua admirabili ⁊ suauissime gratie sue. Sic ⁊ sepe ab hominibus exigit misericordiam ⁊ clemētiā pro suo amore proximis exhibendam: quatenus largiatur eis copiosius premia eterne vite. Quia v̄o hoc maxime decet penitentes vt per elemosynaruꝫ largitiones satisfaciant ꝓ pctis suis: Iccirco in presenti sermōe de elemosyna aliq̄ ꝑcurrem⁹ quā xp̄s a samaritana poscebat di. Jo. iiij. Da mihi bibere.

¶ De ipsa itaq; elemosyna tria mysteria principalia erũt declarãda.

Primũ dicitur inductio.
Secundum conditio.
Tertium distinctio.

¶ Q̃ septem sunt illa quib⁹ inducimur ad mĩam ꝓximis exhibẽdã: ⁊ ad prõpte elemosynas largiendũ. Capm. j.

Primũ mysteriũ de elemosyna declaranduz d̃r inductio: In quo videre debem⁹ atq; notare septẽ rõnes p̃cipuas q̃re vnusq̃sq; prõpt⁹ esse dz ad elemosynas liberaliter largiendũ.

Prima dicitur autoritas.
Secũda cõformitas.
Tertia exẽplaritas.
Quarta proprietas.
Quinta societas.
Sexta gratiositas.
Septima felicitas.

¶ Pria rõ inducẽs oẽs ad elemosynas liberaliter largiendũ d̃r autoritas. Oĩs em̃ autoritas scripturaꝝ h̃ clamat: hoc dicit: h̃ p̃dicat. Vñ Dauid ps̃. xl. Beat⁹ q̃ intelligit sup ege. ⁊ pau. in die ma. libera. euz dñs. ⁊ Tob. iiij. Noli auertere faciẽ tuã ab vllo paupere: ita em̃ fiet vt nõ auertat̃ a te facies dñi. Et. xij. c. Bona est oratio cum ieiunio et elemosyna. ⁊ Ecc̃i. iij. c. Ignem ardẽtem extinguit aqua: ⁊ elemosyna resistit pctis. ⁊. vij. c. Facere elemosynã ne despicias. ⁊. xxix. c. Pone thesaurũ tuũ in p̃ceptis altissimi ⁊ ꝓderit tibi magis q̃ aurũ. Conclude elemosynã in sinu paupis: et hec orabit ꝓ te ⁊ liberabit te ab om̃i malo. ⁊ Prouer. xix. Fenerat̃ dño q̃ miseret̃ paupis: ⁊ vicissitudinẽ suã reddet ei. ⁊ Esa. lviij. Frãge esuriẽti panẽ tuum: ⁊ egenos vagosq; induc in domum tuã. Cũ videris nudũ operi eum ⁊ carnẽ tuã ne despexeris. Et Johã. j. cano. iij. c. Qui habuerit substãtiã hui⁹ mũdi ⁊ viderit fratrẽ suũ necessitatẽ habentez: ⁊ clauserit viscera sua ab eo: qũo charitas dei manet in illo. ⁊ Hiero. lxxxvj. di. c. qui clementiam. Qui clemẽtiã nõ hz: nec indut⁹ est viscera mĩe ⁊ lachrymaruz: q̃uis spũalis sit nõ adimplet legẽ xp̃i. Et Amb. in lib. de officijs. Natura ius cõe generauit: vsurpatio v̄o ius priuatum fecit. Unde sunt multi q̃ nullã habẽt in agris aut in vineis portionẽ: hoꝝ inopie de copia quã dedit dñs diuitib⁹ est ꝯsulendũ: vt ⁊ ip̃i deo ꝓ terre fecũditate benedicãt nobiscũ: quos iõ sub diuersis molestijs laborare ꝑmittit dei sapientia: vt ⁊ miseros ꝓ patiẽtia: misericordes v̄o coronet ꝓ beniuolẽtia. Et idẽ. xlvij. dist. c. sicut hi. Neq; em̃ min⁹ est criminis habẽti tollere q̃ cũ possis et abũdãs sis indigẽtib⁹ denegare. Esuriẽtium panis est quẽ tu detines nudoꝝ indumẽtũ est qd̃ recludis: miserorum redẽptio est ⁊ absolutio pecunia quã tu in terra defodis. Et idẽ lxxxvj. dist. c. in singulis. Mĩa cõis est vsus: iõ cõe preceptuz est oĩbus officijs oĩbus etatib⁹ necessaria ⁊ ab oĩbus deferẽda. Nõ publicanus: nõ miles excipitur: nõ agricola: vel vrbanus: diues ⁊ paup: oẽs in cõe admonẽtur vt conferãt nõ habẽti. Et xp̃s in euãgelio Luce xj. Date elemosynam ⁊ ecce oĩa munda sunt vobis. ⁊. c. xij. Uẽdite que possidetis ⁊ date elemosynã. Hocipsum colligitur ex dictis moraliũ pb̃oꝝ. Hinc est q̃ Tullius. j. de officijs ait: Quicq̃d sine detrimẽto cõmodari põt id tribuatur cuiq; vel ignoto. ⁊ Ouidi⁹ in lib. de põto. Regia crede mihi res est succurrere lapsis. Cõueniẽs hoĩ est hoĩem seruare voluptas. Et Plato ĩ thimeo. Bonos viros decet cõmodos esse. Theologi insuper elemosynã laudant di. sup dist. xxv. iiij. lib. q̃ ipa est tertia pars satisfactionis. Assignat nãq; magister ĩ textu tres partes satisfactiõis. Prima est ieiuniũ. Scda oratio. Tertia elemosyna. Que s̃m Rich. sufficiẽter enumerant̃ tam ex parte bonoꝝ ꝑ que satisfaciendũ est q̃ ex parte causarũ pctĩ: q̃ etiã ex ꝑte eorũ cõtra quos pctm̃ cõmittitur. De bonis em̃ nr̃is debem⁹ satisfacere. Et s̃m Aristo. j. Ethi. c. xx. tria habemus bona: scz bona fortune: bona corpis: et bona aĩe.

De bonis exterioribꝰ seu fortune satisfacimus ꝑ elemosynā sub qua cōprehēditur totū qđ expēditur in ꝓximoꝝ vtilitatē. De bonis corporis satisfacimus ꝑ ieiuniū: sub quo cōprehēditur quicq̄d pertinet ad corpis afflictionē. De bonis aīe satisfacimꝰ per orationē sub qua cōprehēditur q̄cq̄d deo exhibet ꝑ latrie v̄tutez. Scđo sufficiēter enumerantur satisfactionis partes ex parte causarū peccati. Nā ꝟm Job. j. cano. ij. c. Tres sunt peccatorū cause. s. cōcupiscētia carnis: que ꝓut possibile est excidit ꝑ ieiuniū: ⁊ cōcupiscētia oculoꝝ: cōtra quā ordinatur elemosyna: ⁊ suꝑbia vite: ꝯ quā ordinat oro. Tertio sufficiēter enumerant satisfactionis ꝑtes ex parte eoꝝ ꝯ q̄s peccat hō. Cōtra deū ⁊ ꝯ hoc ordinat oro: peccat ꝯ seipsum: ⁊ ꝯ hoc ordinat ieiuniū: peccat ꝯ ꝓximū: ⁊ ꝯ hoc ordinat elemosyna: ⁊ sicvndiq̄ resonāt elemosyne laudes. ¶ Scđa rō quare vnusq̄sq̄ promptus dz esse ad elemosynas liberaliter largiēdū đr cōformitas. Sumꝰ nāq̄ cōformes ⁊ inuicē mēbra. Rom. xij. Et vt đr. j. Coꝝ. xij. Si q̄d patit vnū mēbrum: cōpatiunt ei oīa alia mēbra. Propterea ait sapiēs Ecc̄i. xvij. Unicuiq̄ mādauit deꝰ de ꝓximo suo. Et hoc suo mō Señ. ad Lucillū explicauit di. Non pōt q̄sq̄ beate degere q̄ se tantū intuetur: q̄ oīa ad vtilitates suas conuertit. Alteri viuas oportet si vis viuere tibi. Et idem in lib. de beata vita. Ubicūq̄ hō est beneficio locus est. Sed circa hoc dubitatur: vtrū dare elemosynā cadat sub precepto? Et rn̄det Rich. ꝙ sic: dicens elemosynaz esse sub p̄cepto legis nature q̄ iubet alij esse faciendū ꝙ sibi q̄sq̄ fieri vellet. Luc. vj. ⁊ di. j. decretoꝝ. c. j. ⁊ dis. ix. c. sana. ⁊. x. q. j. placuit. Est etiā elemosyna sub precepto legis diuine: sicut pz in v̄bis allegatis in prima rōne vbi inducit xp̄s. xj. ⁊. xij. c. Luc. q̄ dare elemosynam iubet. Est adhuc elemosyna sub p̄cepto legis positiue: sicut pz. lxxxvj. di. c. pasce. ¶ Tertia rō inducens hoīes ad elemosynas liberaliter largiendū dicit exēplaritas. Exemplū quidē habemꝰ a deo ab angelis ⁊ ab om̄i creatura vt cōmunicatiui esse debeamus. Deus quidē preter illā cōmunicationez intrinsecam que est in ꝓductione diuinarū personarū: voluit adhuc extrinsecus cōicare seipsum in ꝓductione oīs create nature. Vñ Aug. in q̄stionibꝰ veteris testamēti inq̄t: Bonus est qꝛ fecit existere que nō erāt. Et in. iij. de trini. Voluntas dei est prima ⁊ summa cā oīm specierum ⁊ motionum. Nihil em̄ fit qđ de intelligibili atq̄ aula summi imꝑatoris nō egrediatur. Angeli insuper sunt cōicatiui: qꝛ vt Dionysiꝰ dicit in lib. de angelica hierarchia. Per angelos suꝑiores cōicant gradatim secreta mysteria dei angelis inferioribꝰ. Oīa etiā corpora celestia cōicāt influentiā suā corporibus inferioribus. Oīa tādem que in celis: et que in terris sunt: sua bn̄ficia cōicant homini rōnali: vt sic ⁊ ip̄e hō discat homini se cōicare. Nā qui potest ⁊ nō vult esse beneficus: immanior atq̄ crudelior oī belua esset habēdus. ¶ Quarta rō inducens hoīes ad promptā elemosynarū largitionem dicit ꝓprietas. Quicq̄d em̄ fit pauperibus ꝓpter xp̄m: ꝓprie fit ⁊ ipsi xp̄o. Vñ Hiero. ad Nepotianū. Mēsuram tuam pauperes ⁊ peregrini nouerint: tu cum illis xp̄m cōuiuam noueris. Et christus Matth. x. Qui vos recipit me recipit. ⁊ Matth. xxv. Qđ vni ex minimis meis fecistis mihi fecistis. Est de hoc exēpluz in sancto martino: qui dū pauperi nudo partē chlamydis sue dedisset: nocte sequenti vidit xp̄m illa vestitum: audiuitq̄ eum dicentem: Martinus adhuc cathecuminus hac me veste contexit. ¶ Quinta rō est societatis. Est q̄dez elemosyna sociꝰ fidelis: qꝛ aīam nūq̄ deserit: immo sibi fauet ⁊ assistit dū citatur ante tribunal eterni iudicis. Propterea legit in vita Johannis elemosynarij: ꝙ fuit quidā thelonariꝰ diues valde noīe Petrus: hic pauperibꝰ durus: cū ad domū suā accedebāt: eos furibūdus expellebat. Cū ergo semel pauperes inter se

de ei⁹ auaricia ⁊ illiberalitate colloquerētur: quidā eoꝝ dixit: Quid vultis mihi dare ⁊ ego hodie elemosynam ab eo accipiā. Et faciētibus cum eo pactū ad domū ei⁹ venit ⁊ elemosynā postulauit. At petrus domū rediens ⁊ pauperē pre foribꝰ vidēs: cū ei⁹ famulus panes filiginis in domū deferret ille lapidē non inueniēs: panem vnū ex illis arripuit: ⁊ cū furore pauperē percussit. Quē protinus accipiēs paup ad socios redijt: ⁊ ꝙ de manu ei⁹ elemosynā accepit indicauit. Post duos dies infirmat⁹ ad mortē diues ille vidit se ante iudicium stare: ⁊ mauros quosdaꝫ sup staterā mala eius appendere. Ex altera aūt parte statere quidē dealbati tristes stabāt: eo ꝙ nihil qđ ibi apponerēt inuenire valebāt. Tūc vnus eoꝝ dixit: Uere nihil habem⁹ nisi vnū panē filiginis quē ante duos dies vi coactus dedit quē dū sup staterā ponerēt: equalitas vt sibi videbatur facta est. Dixerūt ei: Adauge ad filiginē hāc: alioquin mauri te apprehendēt. Euigilans autē ⁊ liberatus dicebat pape: Si vna filigo quā ꝑ furorē iactāt ita ꝓfuit: quāto magis oīa sua bona indigentib⁹ elargiri? Et extūc liberalissim⁹ pauperibus semp fuit. ¶ Sexta rō inducēs homines ad elemosynas ⁊ pietatis opera đr gratiositas. Facit equidē elemosyna habilē hoīem ⁊ idoneū ad dei gr̄e susceptionē. Vñ Act.x. tale ponit exēplum. Uir q̄dā erat in cesarea noīe Corneli⁹ cēturio cohortis q̄ đr italica: religiosus et timēs deū cū om̄i domo sua: faciēs elemosynas multas plebi: ⁊ deprecās deū semp. Is vidit in visu manifeste quasi hora diei nona angelū dei introeuntem ad se ⁊ dicētē sibi: Corneli. At ille intuēs in eum timore correptus dixit: Quis es dñe? Dixit autē illi: Or̄ones tue ⁊ elemosyne ascēderūt in memoriaꝫ in cōspectu dei. Et nūc mitte viros in ioppen: ⁊ accersi simonē quendā q̄ cognominat petrus: hic dicet tibi quid te oporteat facere. Obtinuit itaq̄ corneli⁹ elemosynis mediātibus gratiā: ad ipsum baptizandum mitteret petrus. ¶ Septima ratio đr felicitas. Pro ipsa vtiq̄ felicitatem eterne vite cōsequimur. vñ. s. Tim. iiij. apl's ait: Pietas ad oīa vtilis est ꝓmissionē habēs vite que nunc est ⁊ future. Qđ xp̄s declarauit Matth. xxv. vbi ad regnū celorū vocaturū se dixit eos, qui misericordie opera dilexerūt.

¶ Qꝛ septem conditiones requiruntur ad hoc vt elemosyna debito modo fiat.

Capitulum.ij.

Secundū mysteriū declarandum de elemosyna đr conditio. In quo explicande sunt septē qualitates siue conditiones que notātur in v̄bis zachei dicētis Luc. xix. Ecce dimidiū bonorū meorū dñe do pauperib⁹. Ubi innuitur ꝙ elemosyna debet esse.

Primo prompta.
Secundo copiosa.
Tertio bona.
Quarto propria.
Quinto ordinata.
Sexto liberalis.
Septimo discreta.

¶ Primo elemosyna dꝫ esse prompta. Propterea đr ecce: quasi dicat zacheus ꝙ cū fieri pōt elemosyna nō est tardenda: nō differēda: nō procrastināda: sicut multi faciūt q̄ nō nisi post multas preces ⁊ diuturnū tēpus elemosynas erogare volunt. Propterea dicit sapiens Prouerb. iij. c. Nec dicas amico tuo. Uade ⁊ reuertere. Cras em̄ dabo tibi cū statim possis dare. Et Seneca libro.ij. de bū̄ficijs. Ingratū est beneficium qđ diu inter dātis manus hesit: ⁊ vt ait Macrobius lib. ij. saturnaliū. Pars beneficij est qđ petit si cito neges. Uerūm̄ satis reprehēsibiles sunt q̄ mortē expectāt vt bona supflua quib⁹ nō egēt pauperibus tribuant. Pro q̄b⁹ facit sapiēs verbum illud sancte Lucie: q̄ sue matri dixit: Qđ moriēs das ideo das: qꝛ tecū ferre nō potes. Solet etiā deo ꝑmittēte sepius euenire ꝙ auarorū diuitū bona q̄ post mortem in pias causas distribuere

disposuerūt rapiant̄ et dilaniētur ⁊ distrahātur a parentibus a domesticis a cōsanguineis litigātibus et qn̄q; ab extraneis v̄sutia ⁊ calliditate illa querentibus. Quare cōsulēdum est oībus quibus supabundant diuitie vt velint ipsi p se collocare illas in celo nec expectare vt post mortē id faciāt alij: q: vt dixim⁹ sepe fallunt̄. ¶ Scdo elemosyna dz esse copiosa: ꝓpterea dixit zache⁹: dimidiū. Vñ Tob. iiij. Si multū tibi fuerit abūdāter tribue. Neq; timēda est pauptas si elemosyne ample fiant. Non em̄ deus vult superari ab aliquo de liberalitate: sicut videri pōt exēplū de hoc in. ij. dialo. lib. de Bonifacio fundeñ. episcopo. Cui ex paucis vuis vinū collectū pauperibus largienti illud miraculose multiplicauit de⁹. ¶ Tertio elemosyna debet esse bona. i. de bonis rebus nō infectis aut marcidis: propterea dixit zacheus: bonoꝝ. ¶ Quarto dz esse elemosyna ꝓpria: vt fiat de ꝓprijs bonis: nō de alienis: iō dixit zacheus meoꝝ. Unde. j. q. j. c. nō est. Greg. ait: Nō est putāda elemosyna si pauperib⁹ dispēsetur qd̄ ex illicitis reb⁹ acquirit̄. Glo. autē ibi dicit: Nō em̄ cā pietatis faciēda est iniquitas: vt pz. xiiij. q. v. c. forte. xxxij. q. iiij. c. sic non sunt. xxxiij. q. v. c. si dicat. xxvij. q. ij. c. si tu abstines. xxij. q. ij. c. ne quis. ⁊. xiiij. q. v. c. nolite. Aug. ait: Nolite velle elemosynas facere de fenore et vsuris. ⁊ in. c. elemosyna. Grego. ait: Elemosyna redēptoris nostri oculis illa placet que non ex illicitis ⁊ iniquitate cōgerit̄: sed que de rebus concessis ⁊ bene acquisitis impēditur. ¶ Quinto elemosyna dz esse ordinata: vt scz fiat ꝓ dei honore: proximi salute: et propria vtilitate: non pro vana gloria ac huius seculi pompa. Unde zacheus addidit: Dñe. i. pro tuo amore ⁊ honore: qui dicēs ei: elemosynā facio. Propterea xp̄s Matth. vj. dixit: Cū facis elemosynā uoli tuba canere ante te: sicut hypocrite faciūt in synagogis ⁊ in vicis vt honorificentur ab hominibus. Amē dico vobis receperūt mercedē suā.

¶ Sexto elemosyna debet esse liberalis vt non fiat pro susceptis seruitijs. Nam sunt pleriq; qui pauperes laborare cogunt: et postea illis nomine elemosyne aliquid tribuūt: cum tamē merces laboris poti⁹ q̄ elemosyna debeat appellari: ꝓpterea dixit zache⁹: do id: idest non vēdo: sed liberaliter dono. ¶ Septimo elemosyna debet esse discreta vt detur his qui indigent: et non his qui abundant. Qd̄ dictū est propter illos qui habentes aut vicinos aut attinentes qui paupertate et egestate grauātur elemosynas faciunt ad exornandas ecclesias aut ecclesiastica ornamenta ampliāda. Qd̄ nō dānamus: nisi dum fame periri ꝑmittunt̄ ꝓximi indigētes. Propterea dicit Amb. xij. q. ij. c. aurū. Aurū habet ecclesia non vt seruet: sed vt eroget et subueniat ī necessitatib⁹. Quid est op⁹ custodire qd̄ nihil adiuuat. An ignoramus quantū auri atq; argenti de templo dñi assyrij sustulerūt. Nōne melius cōflat sacerdos ꝓ alimonia pauperum si aliqua subsidia desunt: q̄ si sacrilegus contaminet ⁊ asportet hostis. Nōne dicturus est dñs: Cur passus es tot inopes fame mori. Et certe habebas aurum vnde ministrasses alimoniaz. Cur tot captiui in captiuitatem ducti: nec redempti ab hoste occisi sunt. Melius fuerat vt vasa viuētiū seruares q̄ metallorū. His nō potes respōsuz referre. Quid enim dices? Timui ne templo dei ornatus deesset. Respōdet: auruz sacramenta non querunt neq; auro placēt: que auro non emūtur. Ornatus sacroꝝ redēptio captiuorū est. Et vere illa sunt vasa p̄ciosa que redimūt aīas a morte. Ille verus thesaurus est dñi q̄ operat̄ qd̄ sanguis ei⁹ operatus est. Et Hiero. ad demetriadē v̄ginez inq̄t: Alij eccl̄ias edificēt: vestiāt parietes marmoꝝ crustis: sed tibi aliud propositū xp̄m vestire in nudis: visitare in languentibus: et subuenire in oppressis. hec ille.

¶ Qz septē sunt opa mīe quib⁹ necessitatibus ꝓximi est subueniēdū. Cap. iij.

Tertiū mysteriū declarādū de elemosyna d̄r distinctio. Distinguit̄ equidē in elemosynas spūales ⁊ corp̄ales. Elemosyne spūales sunt cū dat̄ vel fit aliquid spūale ad subueniēdū spūali indigētie ꝓximi. Et ꝯtinent̄ in hoc v̄su. Cōsule castiga doce solare remitte: fer ora. Elemosyne corporales sunt cū dat̄ vel fit aliquid corporale ad subuentionem corporalis indigētie. Que sunt septem et continentur in hoc versu: Visito poto cibo redimo tego colligo condo. scilicet

Prima est visitare infirmū.
Scd̄a potare sitientē.
Tertia cibare esurientē.
Quarta redimere incarceratū.
Quinta vestire nudū.
Sexta recipere hospitē.
Septima sepelire mortuū.

¶ Et qm̄ corp̄ales elemosyne magis se offerūt ⁊ occurrūt necessarie: qꝛ multo pl̄es sunt q̄ corporal'r q̄ q̄ spūal'r affligunt̄: iō corp̄ales elemosynas explicabim⁹. ¶ Prima itaq; elemosyna est visitare īfirmos ⁊ tribulatos. Et de hac sapiēs Eccl'i.vij.ait: Nō te pigeat visitare īfirmū: ex his em̄ in dilectiōe firmaberis. Et Jac.j. Religio mūda ⁊ īmaculata apud deū et p̄rem hec est: visitare pupillos ⁊ viduas in tribulatiōe eoꝝ. Vn̄ in vitispatrū. Frater q̄dā īterrogauit quēdā senē di. Duo fr̄es sunt quoꝝ vn⁹ ieiunat sex dieb⁹ multū laborans: alius v̄o seruit egrotātib⁹. Cui⁹ op⁹ magis acceptum est deo. R̄ndit senex. Si frater ille q̄ sex diebus laborās ieiunat appēdat se ꝑ nares nō pōt esse equalis illi q̄ infirmātib⁹ deseruit. ¶ Secūduꝫ op⁹ mīe seu scd̄a elemosyna est potare sitiētē. Et de hoc xp̄s Mat.x.ait: Qui potū dederit vni ex mīmis istis calicē aq̄ frigide tm̄ in noīe discipuli. Amē dico vobis nō ꝑdet mercedē suā. ¶ Tertia elemosyna est cibare esuriētē. Et de hac d̄r Tobie.iiij. Panē tuū cū egenis ⁊ esuriētib⁹ comede. ¶ Quarta elemosyna est redimere captiuos. Et de hac Eccl'i.iiij. Libera eū q̄ iniuriā patit̄ de manu supbi. ¶ Quinta elemosyna est vestire nudū. Et de hac Lu.iij. xp̄s dixit: Qui hꝫ duas tunicas det vnā non habēti. ¶ Sexta est colligere hospites. Hec aūt hospitalitas multa bona fac̄: Primo ad susceptionē gr̄e p̄parat. Qd̄ figuratū est Lu.vlti.ī hoc ꝙ duo discipuli xp̄m cognouerūt cū eū ad hospitiū īuitassent. Scd̄o bona tp̄alia multiplicat: vt ptꝫ in illa vidua q̄ heliā in hospitio suo suscepit cui farina ⁊ oleū nō defecerunt.iij. Reg.xvij. Tertio a malo tp̄ali seruat. vt ptꝫ ios.ij.ī Raab que recepit nūcios filioꝝ israel: ⁊ ideo a morte saluata est. Quarto xp̄m recipit. Vn̄ in vitispatruꝫ legit̄: ꝙ quidam Martin⁹ noīe monachus valde honorabilis in suo monasterio visitationis gratia ad aliud monasterium tēdebat. Pergēs itaq; leprosum quēdam in via volētē ad suū hospitiū redire ⁊ pre lassitudine nō valentē repperit. Vir aūt dei eiusdē leprosi lassitudinē miserat⁹ pallium quo vestiebat̄ in terrā ꝓtinus ꝓiecit ⁊ expādit ac desup̄ leprosuꝫ posuit eūq; suo pallio vndiq; cōstrictū sup̄ humerum leuauit secūq; reuertēs detulit. Cūq; iam monasterij foribus appropinquaret: abbas eiusdem monasterij magnis clamare vocib⁹ cepit. Currite et ianuas monasterij citi⁹ aperite: qꝛ frater Martin⁹ venit portās dn̄m xp̄m. Statim v̄o vt Martin⁹ ad monasterij portam peruenit: is q̄ leprosus esse putabatur de collo ei⁹ exiliēs: et in ea specie apparēs qua recognosci ab hoībus solet redēptor humani generis deus ⁊ hō iesus xp̄s ad celū Martino aspiciente rediit: eiq; ascendēs dixit: Martine tu nō erubuisti me sup̄ terrā: ego te nō erubescam super celos. Qui sanct⁹ vir mox vt esset monasterium ingressus ⁊ pater monasterij dixit: Frater Martine vbi est quē portabas? Cui ille r̄ndens dixit: Ego si sciuissem q̄s erat tenuisses pedes ei⁹. Et narrabat: qꝛ dū eū portasset mini

me pōdus eiꝰ sensisset: ¶ Septima elemosyna est sepelire mortuos, Et de hac diffusius dicemus cū agemus de pietate defunctoꝝ. Ergo benigno corde impēdamus nostris ꝓximis pietatis opera vt sic valeamus in hoc seculo acquirere dei gratiā: ⁊ in futuro sempiternam gloriam: in qua viuit et regnat deꝰ per infinita secula seculoꝝ. Amen.

¶ Sabbato post Oculi: de simulato vitio adulationis quo sepiꝰ pharisei vtebātur cū xp̄o loquētes. Sermo. xlv.

Dixerūt ei: magister: Hec mulier modo deprehēsa est in adulterio. Simulantiū phariseorum verba sunt originaliter Job. viij. ⁊ in euangelio hodierno. Sequūtur plurimi venenosos mores virulētosq; modos scribarū ⁊ phariseorū: q̄ christū blāde reuerēterq; magistrum vocātes: eius tñ doctrinā nō solum spernebāt: verumetiā alijs vilē contēptibilē exosamq; reddere satagebāt. Ipsoꝝ autē vestigia retinēt adulatores qui suis mellitis verbis veritate neglecta falsitatem fouent. Eapropter in hoc sermone de vitio adulationis pulchra quedaꝫ ⁊ vtilia aperiemus: de qua tria mysteria sunt declaranda.

Primum dicitur diffinitio.
Scd̄m offensio.
Tertium remediatio.

¶ Quid sit adulatio: ⁊ qualiter pōt q̄s q̄ñq; laudare aliquē cū merito: ⁊ q̄ñq; cū peccato. Cap. j.

Primū mysteriū declarāduꝫ de adulatione d̄r diffinitio. In quo quid sit adulatio videamus. Et ex dictis Alexā. in. ij. volumine summe pōt sit diffiniri. Adulatio est pctm̄ ꝓueniēs ex sermone vane laudis alicui facte intētione placēdi. Pro cuius declaratione notāda sunt tria: videlꝫ ¶ Primū notāduꝫ ꝟm Tho. in scripto sup li. iiij. Et b̄. ꝙ circa humana colloq̄a ꝑ que maxime hoīes adinuicem cōuiuunt ⁊ conuersant̄ ꝟm nature sue proprietatē respectu alioꝝ aīalium que sibi in cibis vel in alijs hmōi cōmunicant: nō aūt in colloquijs in q̄bus ꝓprie cōsistit cōuictus humanus quoad delectare aliū vel cōtristare triplex differentia reperitur. Quidam enim sunt qui in suis colloquijs tenēt medium in laudando vel cōtristando: ⁊ tales vocātur affabiles vel amici. Quidaꝫ v̄o alij sunt q̄ tenent excessum in cōtristando: ⁊ defectum in delectando: ⁊ tales agrestes discholi vel litigiosi nominantur. Quidam v̄o alij sunt q̄ tenent excessuꝫ in delectando ⁊ defectum in alios cōtristādo: ⁊ tales placidi vel adulatores vocant̄. ¶ Primo em̄ dico ꝙ q̄dam sunt q̄ in suis colloquijs tenent medium in delectando vel cōtristando alios eo ꝙ tales delectant vel cōtristant alios sicut oportet ⁊ q̄ñ oportet ⁊ ꝟm alias circunstantias: ⁊ tales sunt laudabiles: ⁊ vocantur affabiles vel amici. Habens em̄ hanc virtutez affabilitatis vel amicitie q̄ñq; laudat alios ⁊ delectat ꝟm ꝙ exigit debitꝰ ordo necessitatis ⁊ rationis. Quādoq; v̄o refugit delectare ⁊ eligit cōtristare: ⁊ hoc duobus modis. Uno modo ex parte ipsius qui cōtristat: puta si nō sit sibi honestuꝫ talia colloquia audire: vt cum aliquis loquitur verba turpia: vel etiam si sibi sit nociuum: puta cum alius loquitur in detrimentum eius. Alio mō ex parte illius quem contristat: puta si dicat vel faciat aliq̄d qd̄ ad ꝓpriam ipsius magnam inhonestatem pertineat: vel etiam si multum sit nociuum. ¶ Scd̄o quidam alij sunt qui tenent excessum in contristando alios ⁊ defectum in delectando: superabundāt enim in alios contristando: ⁊ volūt contrariari omnibus que dicuntur vel fiūt ab alijs: ⁊ isti agrestes vocantur. ¶ Tertio q̄daꝫ alij sunt qui in suis colloquijs tenent excessuꝫ in delectando ⁊ defectū in contristando. Hi enim in suis sermonibus ⁊ in rebus alijs quibus communicant ⁊ cōuersantur cum alijs omnia

que ab alijs dicunt vel fiūt laudāt siue bona sint siue mala ad hoc ꝙ delectabiles se eis exhibeāt ⁊ in nullo ꝯdicūt eis q̄bus conuiuunt ne eos cōtristent: existimātes ꝙ opꝫ oibus cōuiuere sine tristicia. Et tales si hoc nō faciūt ꝓpter aliud nisi ꝓpter delectationē vocātur placidi vel placēteri. Si aūt hoc faciunt ꝓpter adipiscēdā pecuniā vel quicquid aliud qđ potest pecunia estimari blanditores seu adulatores vocantur.

¶ Scđm notandū ꝙ cū adulatio cōsistat in sermōe laudis alteri exhibite vt est dictū: sic homo potest aliquē laudare bene ⁊ male ꝓut scilꝫ debite circunstantie seruant vel ꝑtermittunt. Nam pōt aliq̄s ꝟm Tho. ij. ij. q. cxv. aliquem delectare laudando eum tripliciter.

Primo vt deus honoretur.

Secundo vt proximus adiuuet ne in tribulatione deficiat.

Tertio vt virtus in ꝓximo augeatur vel vt etiā conetur in bono ꝓficere.

¶ Tunc his trib⁹ modis velle laudare aliquē vel velle placere qđ est licitum ⁊ meritoriū ⁊ ꝑtinet ad rōnē amicitie vel charitatis nec adulatio dici pōt. Alio mō pōt quis male laudare aliquē. Primo qñ laudat de aliquo sibi dubio vel incerto. Vñ Eccl'i. xj. Nō laudes virum in specie sua. In glo. Nec iuxta speciez corporis existimet qualitatem mētis. Scđo aliquis male laudat aliū quādo laudat de futuro. Vnde Eccl'i. xj. Ante mortē ne laudes quēq̄. Tertio aliquis male laudat alium de illicito. s. qñ laudat de vitio. ꝟm illud ps̄. ix. Laudatur pctōr in desiderijs anime sue. Vel ꝟm Alex. in. ij. summe. potest aliq̄s ꝑ adulationē laudari: aut respectu mali: aut respectu boni. Respectu mali duob⁹ modis. Primo laudādo malū tanq̄ bonū Scđo malum diminuendo. Respectu boni fit ponendo et laudando bonum esse quod nō est: aut augēdo bonum et laudādo ipm magis q̄ sit. ¶ Tertium notādū ꝙ adulatio aliqñ est pctm̄ veniale: aliqñ mortale. Veniale pctm̄ est tribus rōnib⁹ ꝟm Alex. ⁊ Tho. Prima ratio est cū aliquis adulat sola auidi[illegible]te alios delectādi ⁊ nō intētione noc[illegible]di. Scđa est cū aliquis adulat sola intētione vitandi aliquod malū sine alterius detrimēto. Tertia cū aliq̄s adulatur ītētiōe ꝯsequēdi bonū aliqđ necessariū. Sed pctm̄ est mortale duab⁹ rationib⁹. Primo rōne criminis cū s. [illegible] aliquē laudat de pctō. Talis agit [illegible] charitatē ꝓximi: q̄ prebet ei occasionē in malo ꝑseuerandi. ꝓpterea Aug. [illegible] illo verbo ps̄. ix. Laudat peccator [illegible] ait: Hec est magna ira dei vt desit correctio: ⁊ adsit laudatio. Adulantiū enim lingue ligāt animas in pctis. Delectat em̄ illa facere in quibus nō solū metuitur reprehēsor: sed etiā laudatur pctō. Scđo adulatio est peccatū mortale ratione intētionis: cū aliquis adulat [illegible] cui hac intētione ⁊ fine: vt fraudulēter siue corꝑaliter siue spūaliter ei noceat.

¶ Qualiter se habet adulatio in cōparatione ad homicidiū ⁊ ad detractionē et ad illū cui fit. Capm. [illegible]

Secundū mysteriū contemplandum de adulatione dr̄ offensio. In quo aperiendum est q̄ grauiter offendit et peccat adulator. Et ad hoc clarius intelligēdū tria dubia disputemus. ¶ Primum dubium: Vtrum pctm̄ adulationis sit grauius pctō homicidij? Et rñdet Alex. ꝙ adulatio et homicidiuꝫ in grauedine se habēt sicut excedētia et excessa. Qđ pꝫ q̄ homicidiū est grauiꝰ pctm̄ adulatione duplici ratione. Prima est: q̄ lingua adulatoris nō nocet efficaciter sicut gladius persecutoris. Qđ pꝫ: q̄ gladiꝰ persecutoris effectiue occidit quasi sufficiēs cā mortis. Lingua autē adulatoris non ita efficaciter nocet: q̄ nullus pōt esse alteri sufficiēs causa peccādi. Ergo cum gladius persecutoris sit causa mortis efficiēter: et lingua adulatoris sit cā peccādi nō efficiēter sed occasionaliter: ideo homicidiuꝫ est grauius peccatum adulatione. Scđa ratio est: q̄ malum

irrecuperabile est grauꝫ malo recuperabili: sed nocumētū homicidij est irrecuperabile: nocumētū ꝙo adulationis est recuperabile: ergo ꝛc. Et alia ꝙo parte adulatio est grauꝫ pctm̄ homicidio duplici rōne. Prima est: qꝛ pctm̄ quāto est magis nociū in pcciosioꝝ rebꝫ tāto grauius est: sed lingua adulatoris plus nocet in pcciosioꝝ bonis: scilz in bonis spūalibus ꝙ gladius persecutoris ꝙ nocet in coꝛporalibꝫ tm̄: ergo ꝛc. Scōa ratio est: qꝛ peccatū quāto occultius nocet ꝛ minus caueri pōt: tāto est grauius: sed peccatū adulationis occultius nocet. Magis em̄ pōt caueri a manu persecutoris ꝙ a lingua adulatoris: ergo ꝛc. ¶ Secundū dubiū: vtrū adulator ita grauiter peccet sicut ille cui adulatur. Rñdet Alexā. vbi. s. duobus modis. Primo simpliciter et absolute sine aliqua distinctione: ꝙ ille qui adulatur alteri ꝛ nocet ei: plus peccat ꝛ plus nocet sibi ꝙ illi cui adulatur. Ratio est: qꝛ sibi nocet tanꝙ sufficiēs causa peccādi. Alijs aūt nocet ꝛ est cā peccati occasionaliter tm̄. Scōo respōdetur cū distinctione. Nā distinguēdum est de illo cui aliquis adulatur. Aut em̄ ille nō assentit adulationi: aut assentit. Primo cum quis nō assentit adulationi: tūc adulator peccat mortaliter ex intētione inducendi illum ad peccatū moꝛtale quātuz in eo fuit: ilz ille adulationi non assentiret. Scōo ꝙo cū aliqs adulationi ꝓsentit ꝛ acqescit: tūc de tali distinguo. Qꝛ est q̄daz qui decipit credēdo adulatori plus de seipso ꝙ sibi: ꝛ talis cū decipit ab adulatore: minꝫ peccat ꝙ adulator. Est alius q̄ nō solū credit adulatori: sed etiā fouet ipm̄ ꝛ pcurat vt fiat adulatio: ꝛ talis pꝫ peccat ꝙ adulator. ¶ Tertiū dubiū: vtrū adulatio maius sit peccatū ꝙ detractio. Respōdet Alex. ꝙ detractio est grauius pctm̄. Primo ex parte radicis: qꝛ detractio ex deteriore radice surgit ꝙ adulatio. ſ. ex odio ꝛ ex inuidia: in q̄bus detractor similitudinē diaboli tenet. Adulatio ꝙo ex libidine placendi procedit vel ex vanitate coꝛdis.

¶ Scōo detractio est grauius pctm̄ ꝙ adulatio ex parte finis: qꝛ adulatio intēdit magnificare nomen: detractio ꝙo nitit auferre vel deprimere nomen: vel adulator q̄rit delectationē eiꝫ cui adulat: detractor ꝙo q̄rit diffamationē eiꝫ: cui detrahit. Dz nescio q̄d dicā de adulatione q̄n tot inueniunt adulatores: tot etiā adulatoribus aures benivolas accōmodātes: quo fit vt veritas cōculcetur: ꝛ malicia superabūdet.

¶ De tribus remedijs q̄bus est vtēduz vt euitentur fraudes ꝛ deceptiōes adulatoꝝ. Cap. iij.

Tertiū mysteriū declarandus de adulatione ꝺr remediatio Possunt em̄ tria remedia cōtra adulatores opponi.

Primū est deceptionis ꝓsideratio,
Scōm bone ꝓscie cōditio,
Tertiū ꝓprie miserie inspectio.

¶ Primū remediū est deceptiōis ꝓsideratio. Ab illo em̄ semp cauēdū est q̄ semper decipit: sed ois adulator est talis. Ūñ Aug. sup psalmistam. Adulatio est fallaci laude seductio. ꝛ idē sup psalmistaz. Plus persequitur lingua adulatoris ꝙ manus persequētis. ꝛ Piero. sup psalmistam. Nihil est qđ taz facile coꝛrumpat mentes hominum sicut adulatio. Plus em̄ nocet lingua adulatoris ꝙ gladius persecutoꝝ. ꝛ Beda sup Lucam. Ipsa pctī nutrix adulatio est: que sicut oleū flāmis: ita in culpa ardētibus solet administrare fomētū. ꝛ Lassio. in eplis. Adulatio blāda oīmibus applaudit: oībus salue dicit: pdigos vocat liberales: auaros: parcos: sapiētes: lasciuos: curiales: garrulos: affabiles: obstinatos: constantes: pigros: maturos: ꝛ graues: hec sagitta leuiter volat: cito infigit. ꝛ Gene. ad Lucil. Malū hominē blāde loquētē agnosce tuū laqueū esse. Dz em̄ suū venenū blāda oratio. ꝛ Prouer. j. Si te lactauerint pctōres ne acquiescas eis. ¶ Secundū remediuz est bone ꝓscie cōditio. Nā bona ꝓscia sem-

per minus existimat de se. Propterea xp̄s Lu.xvij.dicit: Cū feceritis oīa que p̄cepta sunt vobis dicite: serui inutiles sumus: quod debuimus facere fecim⁹. ⁊ Augustinus di.v.c.ad eius. Bonaruz mentiū est ibi culpas suas cognoscere vbi culpa nō est. ¶ Tertiū remediū ꝯtra adulationē est ꝓprie miserie inspectio: vel recognitio. Vñ Greg.xj.q.iij.c.inter verba.ait: Inter verba laudantiū siue vituperātiū ad mētē recurrendū est. Et si in ea nō inuenit̄ bonū qđ de nobis d̄r magnā tristiciā generare dz. Et rursus si in ea nō inuenit̄ malum qđ de nobis hoīes loquunt̄: in magnā leticiā debemus prosilire. ⁊ Gene.ad Lucil. Intus teipsum cōsidera nō qualis sis alijs credas. Et idē ad Lucil. Alexāder cū in obsidione cuiusdā vrbis circūisset muros: ictu sagitte ꝑcussus cū represso sanguine sicci vulneris dolor: cresceret ⁊ crux obstupuisset. Oēs inq̄t iurāt me esse filiū iouis: sed vulnus hoc me hoīem esse clamat. Verūtñ hodie verificat̄ dictum Hieronymi ad sabinianuz. vbi ait: Naturali ducimur malo ⁊ adulatorib⁹ nostris libēter fauemus: ⁊ q̄q̄ respōdeamus nos indignos ⁊ calidus rubor ora ꝑfundat: tñ ad laudē summā intrinsec⁹ aīa letat̄. Iccirco vt dixi pauloante. Lāguet veritas ⁊ iusticia cōculcat̄: q̄r adulatio apud viros magnos ⁊ seculi hui⁹ potētes obtinet magnū locū. Abstineamus igit̄ nos ab hoc dānabili vitio: vt mereamur in hoc seculo participes fieri diuine gr̄e: ⁊ ī futuro sempiterne glorie: in qua viuit gl̄iosus deus ꝑ infinita secula scl̄oꝝ. Amen.

¶ Dñica Letare in mane de sacro cultu dierū festoꝝ illorumq̄ debita veneratione. Sermo.xlvj.

Erat proximū pascha dies festus iudeorum. Scribunt̄ hec verba Job.vj. ⁊ in euāgelio presentis dñice. Magnificat euangelista miraculū factū a xp̄o dum satiauit ex paucis panib⁹ atq̄ piscicul[illegible] tot milia hoīm ꝓpter circunstātiā [illegible] festi. Cū v̄o inter xp̄ianos sacroꝝ [illegible] obseruantia religiosa penitus sit [illegible] cta: q̄bus merito cōuenire pōt. qđ [illegible] j.dñs ait: Kalēdas vr̄as ⁊ solēnitates vr̄as odiuit aīa mea. Facta sunt [illegible] molesta: laboraui sustinēs. Et cū [illegible] deritis manus vr̄as auertā oculos [illegible] os a vobis. Iccirco in p̄senti sermone [illegible] reformatione presentiū de festis [illegible] tractaturi: de q̄bus tria mysteria principalia declarabimus.

Primū d̄r approbationis.
Scd̄m determinationis.
Tertiū obseruationis.

¶ Qr vsus sacroꝝ festoꝝ approbat̄ ⁊ [illegible] mendat̄ a gentilibus: a iudeis: ⁊ a christianis. Cap.j.

Primū mysteriū de festis declarandū d̄r approbationis. Nā sunt multi asserentes [illegible] nū esse vel inutile obser[illegible] ⁊ celebrare festa: q̄bus [illegible] vsum approbatū tripl̄r ostēdemus.

Primo per gentiles.
Scd̄o per iudeos.
Tertio per xp̄ianos.

¶ Primo ostēdimus vsuz festoꝝ approbatū ꝑ gētiles. Ipsi nāq̄ lz s̄m errores suos festa tñ solēniter celebrabant. [illegible] Varro in vltimo volumine rerū diuinaruz narrat: ꝙ romani prima die ianuarij celebrabāt festū iani. Janus v̄o fuit q̄dā qui regnauit in partibus illis vbi est roma: a quo mons ianiculus dictus est. Et ex dictis Ouidij de fastis colligitur ꝙ eodē mēse celebrabāt festū minerue q̄ erat dea belloꝝ. Et ꝙ in februario habebant festū dee felicitatis ⁊ festum Fauni quē dicebāt deū mōtiū. In martio agebāt festū martis dei bellorū. In aprili festū fortune: quā dicebāt deā. In maio festū dee flore q̄ fuit ministra veneris: ⁊ dicebat̄ habere potestatē super flores. Erāt eis ⁊ alia festa q̄ causa breuitatis omitto. Pro q̄b⁹ dicebat Tibullus. Luce sacra req̄escat hum⁹ req̄escat

aratoꝝ. Et graue ſuſpẽſo vomere ceſſet opus. ⁊ Geñ. ad Lucil. Feſtis maxime dieb⁹ aĩo imperãdũ eſt: vt tũc voluptatib⁹ ſolus abſtineat: cũ in illas oĩs turba ꝓcubuit. ¶ Scõo oſtẽdimus vſum feſtoꝝ approbatuꝝ eſſe ꝑ iudeos. Ipſis enĩ feſta cuſtodiẽda frequẽter ꝓcipit deus. Vñ Leuiť. xix. ait: Sabbata mea cuſtodite: ego dñs deus veſter. ⁊. xxvj. c. Ego ſum dñs de⁹ veſter. Cuſtodite ſabbata mea: ⁊ pauete ad ſanctuariũ meũ ⁊ Deuť. v. Obſerua diẽ ſabbati: vt ſcտifices eũ. ⁊ Exo. xvj. de mãna colligẽdo dixit: Sex diebus colligite: in die aũt ſeptimo ſabbatũ eſt dñi: iccirco nõ inuenietis. ⁊ Iere. xvij. Sctificate diẽ ſabbati ſicut ꝓcepi ꝓribus veſtris. ⁊ Eſa. lvj. Oẽm cuſtodientẽ ſabbatũ ne polluat illud: ⁊ tenẽtẽ fedus meũ adducã in montẽ ſctũ meũ: ⁊ letificabo eos in domo orationis mee. ⁊ Ezech. xx. Ego dñs deus veſter. Jn ꝓceptis meis ambulate ⁊ iudicia mea cuſtodite ⁊ facite ea: ⁊ ſabbata mea ſctificate: vt ſit ſignuꝝ inter me ⁊ vos: ⁊ ſciatis q; ego dñs. Pro declaratione tñ huius vocabuli ſabbatũ notãdũ ꝙ aliter denoĩank dies a gẽtilib⁹: aliter a iudeis: aliter ab eccleſia. Gentiles etenĩ denominant dies a planetis. Et hoc dicit Alb. magnus in ſuo introductorio ĩ aſtronomia: ꝙ ſapiẽtib⁹ egyptijs ⁊ chaldeis viſuꝝ eſt ꝙ luna dominaret in prima hora diei lune: iõ diẽ illã vouerũt denoĩare ab ipſa luna. Et ꝙ mars dñaret in prima hora diei martis. Et mercurĩ⁹ in prima hora diei mercurij. Et iuppiter in prima hora diei iouis. Et venus in prima hora diei veneris. Et ſaturnus in prima hora diei ſabbati. Et ſol in prima hora diei dñice. Et ſic ſm ꝓdictos ſeptẽ planetas ſeptẽ dies hebdomade noĩabant. Hebrei denominabãt dies dicẽtes prima ſabbati. ſ. dominica die q̃ſi die prima poſt ſabbatum. Jxta illud Mat. xxviij. Veſpere aũt ſabbati q̃ luceſcit in prima ſabbati Et ſequentẽ diẽ dicebãt: ſcõa ſabbati: ⁊ ſic ordinate alios tertia ſabbati ⁊c. vſq; ad ſeptimũ diẽ quẽ apellabãt ſabbatũ. Qõ ſm magiſtrũ in hiſtoria ſcholaſtica ⁊ Damaſcenũ iterũ taĸ requies: eo ꝙ illo die requieuit dñs ab oĩ ope qõ patrarat: vt habeť Geñ. ij. Oñq; etiam apud Hebreos tota hebdomada dr̃ ſabbatũ. iuxta illõ Lu. xviij. Jeiuno bis ĩ ſabbato. Septimũ tñ diẽ ꝓprie dicebãt ſabbatũ quẽ ipſi ſctificabãt: ⁊ vltra iſtum diẽ habebãt ipſi iudei alias ſolẽnitates Eccl̃ia aũt denoĩat dies dicẽs diẽ dñicum: de quo plenius in ſequẽtibus dicemus: ⁊ diẽ ſequentẽ ſcõam feriã: aliũ tertiã: aliũ quartã: aliũ q̃ntã: aliũ ſextã: ⁊ ſequentẽ diẽ ſabbati. ¶ Tertio oſtẽdimus approbatũ vſuꝝ feſtoꝝ ꝑ xp̃ianos. Nã ſctã mater eccl̃ia ſtatuit ſub ꝓcepto aliquos dies feſtos a fidelibus celebrãdos q̃ ponunť ꝓ maiori parte: de ꝓſe. di. iij. c. ꝓnũciãdũ. ⁊ ex̃ de ferijs. in. c. cõqueſtus. Vi ſunt oẽs dies dñici ꝑ totuꝝ annum. Natiuitas dñi: ſcti Stephani: Jobis euãgeliſte: Jnnocentũ: ſcti Silueſtri: Circũciſio dñi: Epiphania. Tres dies reſurrectionis: Aſcẽſio dñi. Pentecoſtes cũ duobus diebus ſequentibus. Quattuor ſolẽnitates ꝓncipales beate marie virginis. ſ. natiuitatis: purificationis: annunciationis: ⁊ aſſumptionis ei⁹. Natiuitas Jobis baptiſte: duodecim apl̃oꝝ: ſcti Laurẽtij: Dedicatiõis ſcti Michaelis: oĩm ſctõꝝ: ⁊ ſcti Martini. Celebrande ſunt etiã ille feſtiuitates quas ſinguli eꝑi cũ ſuo clero populo indixerint celebrãdas. Jnſuper de cõ ſe. di. iij. in. c. crucis. Statuit Euſebius ꝙ feſtũ crucis in tertia die maij ſolenniter celebretur. Jn clemẽtina. Si deũ de reli. ⁊ vene. ſan. mãdatur celebrari feſtum corporis xp̃i. Sunt ⁊ alia feſta ꝑ conſuetudinẽ eccleſie totius ĩtroducta ſicut ſancti Nicolai: ſancti Anthonij abbatis: ⁊ quedam alia que ſm moꝛez patrie celebranda ſunt. Quare religioſus laudabiliſq; apparet ſanctoꝝ feſtoꝝ vſus.

¶ Quare ſabbatum mutatum eſt in dominicam: ⁊ cur alia feſta ſunt ſuperad-

dita: ⁊ de peccato illarum qui festa nō custodiunt. Cap̄.ij.

Secūdū mysteriū de festis declaranduz dr̄ determinatio. In quo determinate dubitare cōtingit circa q̄dā non immerito aperiēda: ⁊ maxīe vt iudeis nos rep̄hēdētibus rn̄dere valeamus. Dubitat̄ ergo de tribus.

Primo de sabbati mutatione.

Scd̄o de festoꝝ additione.

Tertio de pctō ⁊ offensione.

¶ Primo dubitat̄ de sabbati mutatione. Nā vt ptz ex dictis: deus mandauit sabbatū custodiri. Exo. insup. xx. dixit: Memēto vt diem sabbati sctīfices. Dicūt ḡ iudei. Cur ecc̄lia sabbatū mutauit in dn̄icā? Rn̄det Alex. de al. in. iij. volumine sum. ꝙ hoc factū est iuste ⁊ sctē ꝓpter tria.

Primo propter declarationem mysteriorum.

Scd̄o ꝓpter exclusionē erroꝝ.

Tertio propter multitudinem priuilegiorum.

¶ Prima rō est ꝓpter declarationē mysterioꝝ. Nā assignatio septime diei est pure cerimonialis: ⁊ oēs cerimonie veteris legis vt diximꝰ in sermone de obedientia dei: vmbra erant ⁊ figura legis gratie ⁊ euāgelij. Scd̄m aūt Augu. in iiij. sup Gen̄. ad lr̄am dici ꝓbabiliter potest obseruādū sabbatū iudeis fuisse p̄ceptū in vmbra futuri q̄ sp̄ualē requiez significabat: cuius q̄etis ipse dn̄s iesus xp̄s: q̄ nō nisi qn̄ voluit passus est: in sepulture sue mysteriū cōsummauit. Cuz ergo ꝑ sepulturā xp̄i figura sit adimpleta: nō est amplius necessariū diē sabbati custodire q̄nimmo solēnizare. i. ī sabbato festū facere more iudeoꝝ ꝓhibitū est ⁊ pctm̄. Unde de ꝯse. di. iij. c. ꝑuenit. Grego. ait: Peruenit ad me quosdā perner si sp̄us hoīes: praua īter vos aliqua ⁊ sctē fidei aduersa seminasse. Ita vt in die sabbati aliq̄d operari ꝓhiberēt: q̄s q̄d aliud nisi antixp̄i p̄dicatores dixerimus? q̄d veniēs diē sabbatū atq̄ dn̄icum ab oī faciet ope custodiri. Qr enim mori se ⁊ resurgere simulat haberi vult in veneratiōe dn̄icū diē. Et qr ꝑplm̄ iudaizare cōpellit: vt exteriorē ritū legis reuocet ⁊ sibi iudeoꝝ ꝑfidiā subdat: coli vult sabbatū. ¶ Scd̄a rō quare nō seruat̄ sabbatū sed mutatū est in dn̄icā est ꝓpter exclusionē erroꝝ. Nā gētiles dn̄ica die cōsueuerāt colere ⁊ adorare solē. Ut itaq̄ ab hoc errore retraherent̄ sancta mr̄ ecc̄lia statuit diē dn̄icā sctīficandū. ¶ Tertia rō quare sabbatū mutatū est in dn̄icā: est ꝓpter multitudinē priuilegiorū. Ut em̄ dr̄. lxxv. di. in. c. qd̄ die dn̄ico. Dies dn̄ica tātis diuinarū dispēsationū mysterijs est ꝯsecrata: vt q̄cq̄d a dn̄o insigne est cōstitutū ī huius diei dignitate sit gestū. In hac mūdus sum psit exordiū. In hac ꝑ resurrectionem ⁊ mors interitū: ⁊ vita cepit principiū. Et de ꝯse. di. iij. c. sabbato. dr̄: Diē dn̄icā ob venerabilem resurrectionē dn̄i nr̄i iesu xp̄i: nō solū in pascha celebramus: verū etiā ꝑ singulas quasq̄ hebdomadas ipsius diei imaginē frequentamus. Colligunt̄ em̄ duodecim priuilegia diei dn̄ice. Primū est qr fuit prima oīm dierū. Scd̄m qr erit vltimus dies p̄ntis vite in scl̄i huius fine. Tertiū est qr illā malla p̄cessit nox. Quartū qr sicut infra patebit: nulla ei nox subsequet̄. Quintum qr in ea creauit celū ⁊ terrā deꝰ. Sextū qr in ea oēs angeli a deo creati sunt: et boni in celo gl̄ificati fuere: ⁊ mali de celo expulsi sunt. Septimū qr ꝑm Orosiū in die illa primo p̄cepta sunt data filijs israel. Octauū qr in illa die incarnatus est xp̄s. Nā vt testat̄ magister historiarū. Et die qua dixit deus fiat lux: visitauit nos oriens ex alto: ⁊ xp̄s incarnatus est. In huius mysteriū ⁊ figurā datuz fuit māna in dn̄ica die. sicut ait Origenes sup exodū. Nonū qr in die dn̄ica xp̄s destructis inferni claustris captiuā ducens captiuitatē ac sct ōrum aīas de limbo eripiēs triumphaliter surrexit a mortuis. Decimū qr in dn̄ica die erit resurrectio mortuoꝝ: ⁊ reddet vnicuiq̄ iu

rta opa sua. Undecimū qz in die dñica spūssctūs ī linguis igneis missus est in aplos. Duodecimuz qz in dñica die erit initiū ⁊ cōtinuatio fine fine laudū dei ⁊ dñi nr̄i ihesu xp̄i. Scō dubitaf de festoz additione: cur videz superaddita sunt vltra diē dñicum alia festa Et assignari pōt tripler rō.

Prima ōr cōfutationis.
Scōa gratificationis.
Tertia imitationis.

¶ Prima rō ōr cōfutationis. Superaddita sunt sctōz festa vt confutaref error eoz q̄ dixerūt añ diē iudicij alias sctōs nō cōscēdere celū. Ad ostēdendū q̄ tales mentiunf statuit ecclia sctōs suffragia ⁊ patrocinia in eorū solēnitatibus implorari: p̄dicāo ⁊ cōtestās illos in celo regnare cū xp̄o. Ad hūc etiā errorem eliminādū ecclia cantat. Gaudēt in celis aie sctōz q̄ xp̄i vestigia sunt secuti. Quod etiaz colligi potest ex dictis scripture atq; doctorū sctōz. Nā Lu. xxiij. xp̄s dixit latroni. Hodie mecū eris ī paradiso. ⁊ glo. sup illo verbo Lu. xj. Pueri mei mecum sunt in cubili. ait: Pueri sunt apli q̄ sunt in eterna requie. ⁊ Gregō. in. iiij. dial. Justoz aie mor vt huj carnis claustra exeūt in celestibus sedibus recipiūtur. ⁊ ex̄ de cele. miſ. c. cum marthe. §. tertio loco. ōr: De sanctis oibus sentiendū est q̄ nō indigeāt oroni bus nostris p eo q̄ cū sint pfecte beatitudo eis succedūt advotū. ⁊ ex̄ de baptiſ. ⁊ eius effec. c. debitū. scribif sic. Judeus seipsuz baptizans si cōtinuo decessisset ad patriā ptinus evolasset. ⁊ de peni. di. vij. c. qui egerit. ōr: Quicūq; bñ post penitentiam vixerit sicut ante penitentiam viuere debuit post recōciliationē quandocūq; defunctus fuerit ad deum vadit: ad requiē vadit ⁊ regno dei non ptiuabitur. ¶ Scō superaddita sunt alia festa propter gratificationem. Naz ex debito gratitudinis cōmemorare debemus bñficia nobis collata sicut sunt beneficia natiuitatis: passionis: ascensionis: ⁊ cōsimilium festiuitatum. In solennitatibus etiam beate Marie virginis feriandū est ꝓpter summas pfectiones quas in se habuit propter innumeras gr̄as quas ipsa impetrante suscipimus. Ceteras vo solennitates sctōrum quas statuit ecclesia catholica celebrari obseruare insup obligamur: qz ⁊ ipsi impetrant nobis misericordiā dei. Unde Dauid in ps. cxx. ait: Leuaui oculos meos in mōtes: vñ veniet auriliū mihi. In mōtes. i. in sctōs. ¶ Tertia rō quare vltra diē dñicum supaddita sunt festa sctōz est ꝓpter imitationē. Ut in eorū solennitatibus illoz gesta recolētes: conemur eos quantū possumus imitari. Jō Aug. in sermōe de martyribus ait: Quotiēscūq; fratres charissimi ⁊c. sanctoz martyrum solēnia celebramus ita ipsis intercedētibus spectemus a dño cōsequi talia bñficia: vt ipsos martyres imitando accipere mereanf eterna. Ab eis enī in veritate sctōz martyrum festiua gaudia celebrantf: q̄ ipsoz martyrum exempla sequunf. Solēnitates enim martyrum exhortationes martyrioz sunt vt imitari nō pigeat q̄ celebrare delectat. Sed nos volumus gaudere cum sctis ⁊ tribulatiōes mūdi nolumus sustinere cū illis. Qui enī sctōs martyres vel inquātū potuerit noluerit imitari ad eoz btitudinē nō poterit puenire. ¶ Tertio dubitaf de pctō ⁊ offensione: vtrū peccēt mortaliter nō seruātes festa. Et respōdeo q̄ fic: qz faciūt cōtra p̄ceptuz dei. Hinc est q̄ in veteri lege: vt habef Nume. xv. Cum inuētus esset hō colligēs ligna in die sabbati: p Moysen ⁊ Aaron reclusus est in carcerem. Dixitq; dñs ad Moysen. Morte morief hō iste: obruat eū lapidibus oīs turba extra castra. Cūq; eduxissent euz foras obruerunt lapidibus: ⁊ mortuus est sicut p̄ceperat dominus. Potest tamē aliquis si laborat aut aliquid aliud faciat diebus festis excusari a pctō ꝓpter tria. Primo propter necessitatē: vt ps ex̄ de ferijs. c. cōquestus. ⁊ in glo. ibi sup vbo necessitas vrgeat ōr: puta si res

esset peritura. Et sunt plura exēpla. ff. de ferijs. l. j. ij. ⁊. iij. Et vbi res celeritatē desiderat. ff. de dāno infec. l. j. ¶ Secundo excusantur laborantes in festis ꝓpter pietatē. puta ꝟm glo. in preall'. c. cōquestus. cā debiliū personaruz: qꝛ in operibus mīe: dierū distinctio non est habēda: vt patet. lxxvj. dist. vtinā. ⁊ de cōse. di. v. c. nūq̄. ¶ Tertio excusantur laborātes dieb⁹ festis propter modicitatē: qn̄ scilicz opus modicū esset ⁊ paruū: qꝛ ꝟm theologos. Quod modicum est ratio apprehēdit quasi nihil. Sed quis explicet quātus in xp̄ianis circa festoꝝ sanctificationē inueniatur abusus: Nā cupiditate ⁊ auaricia ducti diebus festis mercata frequētant ⁊ nūdinas. quod ꝓhibetur in. c. j. ex̄ de ferijs. Nonnulli etiā absq̄z necessitate vēdunt ⁊ emunt missas et alia officia negligētes conducūt merces in curribus eq̄s ⁊ mulis: ⁊ faciunt alia opera seruilia non sine pctō. Nec illud peccatum leue putandū est: quo ingratus et miser homo dedignatur reddere deo partem temporis sibi concessi.

¶ Qualiter festa seruanda sunt cuz deuotione cordis oris ⁊ operis: qd̄ tamē a xp̄ianis multis non fit immo videtur contrarium. Capitulum. iij.

Tertiū mysteriū de festis d̄r obseruationis. Obseruanda sunt festa a fidelibus cū omni deuotione: et sanctificanda tripliciter.

Primo corde.
Secundo ore.
Tertio opere.

¶ Primo sunt sctīficanda festa corde: vt vnusquisq̄z memor sit dei et beneficiorū eius. Nā in precepto solo de sanctificatione sabbati positū est hoc vocabulū memēto: ad denotandū ꝙ tali die ad spūalium contēplationē anim⁹ sit reuocādus. Hinc Isidorus ait: Purgādus est primo animus atq̄z ad tpalium rerū cogitationib⁹ segregandus: vt pura acies cordis ad deū vere ⁊ sim pliciter dirigat̄. Optima aūt est regula a nobis tradita in tractatu de virtutibus ⁊ in ꝟmone de prudētia: in qua ponūtur septē de quib⁹ vnusq̄sq̄z memor esse debet. Insup ꝟm quosdā cum preceptū de sanctificatione festi sit affirmatiuū ⁊ obliget semper: sed nō ad semp: tenetur hō ex debito die dn̄ico vl' semel in hebdomada deo vacare atq̄z deū recognoscere in aliqua hora: sed non in qualibet: aliter peccat mortaliter. Proīde qui est in mortali culpa et nō conterit̄: vel dat operā vt conteratur ī die dn̄ico: de nouo mortaliter peccat: qꝛ transgreditur diuinū preceptū quo ꝑcipitur diebus dn̄icis esse vacandum deo: ⁊ maxime cōteri oportet cōgruis horis: vt puta dū d̄r missa vl' dicuntur vespere. Tenentur aūt ad propositum cōfitendi ⁊ satisfaciēdi loco ⁊ tempore opportuno. Quod q̄ non seruat ne ueꝫ incurrit culpaz transgressionis ꝑcepti de sanctificatione sabbati atq̄z obseruatione in ꝓpria culpa. ¶ Scd̄o festa sunt sctīficanda ore: vt in ipsis oremus ⁊ laudemus deū sibiq̄z de susceptis beneficijs gratias referam⁹. Unde de cōse. dis. iiij. c. ieiunia. dicitur: Die dn̄ica nihil aliud agendū est: nisi deo vacandū. Nulla operatio in illa die sctā agatur nisi tm̄ hymnis ⁊ psalmis: ⁊ canticis spūalibus dies transigat̄. ¶ Tertio sctīficanda sunt festa opere: visitando ecclīas: audiendo diuina. De auditiōe v̄o missarum dicā diffusius in sermone de missa. Sed vhe mundo a scandalis: qꝛ xp̄iani diebus festiuis magis inhonorant deū et sanctos q̄ diebus alijs. O quot pōpis: quot vanitatib⁹: quot fatuositatib⁹ in diebus festiuis ornatur corpus: ⁊ confundit̄ spiritus. Tunc quidē felicior est qui exquisitori excessu bellū ordinat cōtra deū. Tunc mulieres emula consertatione insano studio ac conatu altera alteram in vanitatib⁹ superare contendit. Tunc gestant stellas ac laminas aureas vel argēteas vario fulgore splēdētes necnō

perlatū torques cingētes collū: ⁊ silia. Tunc in ecclesijs dei mala plurima ꝑpetrant. Tunc insistūt hoīes ꝓhibitis ludis. Tūc mulieres chorcis vocant et dissolutionib⁹. Propterea dr de consc. di. iij. c. irreligiosa. Irreligiosa ꝓsuetudo est quā vulgus ꝑ sctōr solēnitates agere ꝓsueuit. Populi q̄ deberent officia diuina attēdere: saltatiōib⁹ turpibus inuigilāt: cātica nō solū mala canētes: sed etiā religiosoꝝ officijs ꝓstrepunt. Sūt ⁊ alia plurima q̄ cōmitti solent tpibus deor sanctis dicatis: Nos ño conemur ab illis oīb⁹ abstinere: solennitatesq̄ sacras reuerēter ac debite celebrare: ficq̄ impetrabim⁹ in hoc seculo dei grām: ⁊ in futuro sempiternaz gloriā: ad quā nos ille perducat q̄ viuit ⁊ regnat in secula seculoꝝ. Amen.

¶ Dominica Letare. de pietate quā vini exhibere debent mortuis ac defunctis. Sermo. xlvij.

Accepit ergo iesus panes et cū grās egisset distribuit discūbentib⁹. Scribunt hec verba Joh. vj. ⁊ i euangelio hodierno. Qui de celo descēdit i vterū ṽginis sola charitate mor: ipse verbo pariter ⁊ exēplo docuit nos sup oīa erga nros ꝓximos benuolentiaz: pietatēq̄ seruare. Ecce i ꝓpto est sacra lectio euāgelica in qua narratur q̄ benigne: q̄ clemēter famelicā turbam ꝛps pauit in deserto. Nos ño si regni ei⁹ ac beatitudinis voluerim⁹ participes esse debem⁹ quātū possumus ꝓximoꝝ nostroꝝ indigentiā: miseriāq̄ releuare. Qm̄ aūt circa defunctos multi sunt inhumani atq̄ crudeles: cū in superioꝝ⁹ direrimus de mia viuis exhibēda: iccirco in p̄senti sermone de pietate q̄ mortuis atq̄ defunctis debetur erimus locuturi. Distinguem⁹ ño hāc in tres partes principales.

Prima dr sepulture exhibitio.

Scda testamētoꝝ executio.

Tertia suffragioꝝ cōicatio.

¶ Cr defunctoꝝ corpora sunt sepelienda: ⁊ qualr ecclīastica sepultura ꝓdesse potest vel obesse. Laplm. j.

Prima pars pietatr q̄ debet defunctis dr sepulture exhibitio: ⁊ ꝑ hui⁹ declaratione tria dubia sunt disputāda.

Primū vtrū defunctoꝝ corpora sint sepelienda.

Secundū vtrum ꝓsit morientib⁹ ecclesiastica sepultura.

Tertium vtrū obsit in peccato mortali decedentibus.

¶ Circa primū dubiū posset aliquis arguere q̄ corpora defunctoꝝ nō sunt sepelienda. Nā dicit Vergīl. Facilis iactura sepulcri. Et Sen. de remedijs fortuitorū. Si nihil sentio non ptinet ad me iactura corporis in sepulcro. Et idē in lib. de trāquillitate animi minabat Theodoro pbo mortē i sepultā. Cui respondet. Sanguis in tua ptāte est: sed te ineptum dico si putas mea interesse supra terrā an infra putrefieri. Inquit etiā Tullius in q̄stionib⁹ tusculanis: q̄ Socrates ⁊ Anaragoras crediderunt sepulturas superuacuas: nihilq̄ mali atq̄ inhonesti esse iacere cadauer squalidū abiectū ⁊ inhumatū: quē ritū seruabāt Laspij oēs: Diogenes insup. Cinicus iussit se inhumatū ꝓjci volucribus canib⁹: ⁊ feris dicēs: Quid ferarū mihi nil sentienti oberit laniatus. Refert adhuc Eusebi⁹ li. j. de euāgelica ꝓparatiōe: q̄ hircani rapacis gīnis amb⁹ ꝓjcere defunctoꝝ corpora ꝓsueuerūt.

¶ Sed ꝺ tales dānatos mores: inhumanasq̄ sentētias est oīs scriptura tā sctōr q̄ moraliū pboꝝ. Vñ Sen. xxij. laudat de pietate Abraā qui sepeliuit Sarrā mortuā in hebron in terra chanaan: ⁊ sepeliuit eā in spelūca agri. Et Sen. xxv. et. xlij. q. ij. c. hebron dicit: q̄ Jsaac ⁊ Jsmael sepelierūt Abraā i spelūca duplici. Et Sen. xlix. Jacob in extremovite bñdictiōe data filijs suis ꝓcepit eis dicēs: Ego ꝓgregor ad pplm

meū. Sepelite me cuz patrib⁹ meis in
spelunca duplici q̄ est in agro hebrō in
terra chanaā quā emit Abraam. Et Jo
sue vltimo habet: qualr eo mortuo se-
pelierūt eū filij israel in finib⁹ possessio
nis sue. Ibidem etiā habet qualr ossa
Joseph q̄ tulerūt de egypto sepelierūt
in sichem: et quomodo Eleazarū filiuz
Aaron sepelierūt in gabaad fres ⁊ filij
ei⁹. Et Judicū. xvj. fit mētio de sepultu
ra Sansonis. ⁊. j. Reg. xxv. de sepultu
ra Samuelis. ⁊. j. Paral. ix. de sepultu
ra Salomonis. ⁊. j. Machab. ix. de se-
pultura Jude machabei. ⁊. ij. Reg. ij.
dixit Dauid viris Jabes Galaad q̄ se-
pelierāt Saulē. Bn̄dictivos a dn̄o q̄ fe
cistis mīam hāc cū dn̄o vestro Saule ⁊
sepelistis eū. Et. xxj. dis. decretoꝝ. c. nūc
aūt. in glo. d̄r: ꝙ si quis mandaret cor
pus suū nō sepeliri: qd̄ ⁊ fecit Marcel-
linus papa in detestationem idolatrie
cōmisse: nō est implendū. Et Ualerius
lib. v. rubrica de ingratis reprehendit
athenienses q̄ Melchiadez in carcere
mortuū sepeliri nō permiserūt: nisi Cy
mo eius filius carcerē ꝑ eo intrasset.
Unde Ualeri⁹ ait: Nec te Cymo silētio
inuoluam: qm̄ patri tuo sepulturā vo-
luntarijs vinculis emere nō dubitasti.
Et idē Ualerius lib. j. rubrica de som-
nijs narrat qualiter Symonides poe-
ta peregrevadēs cū nauis in qua erat
appulisset ad littus ⁊ corpus inhuma-
tū iacens vidisset: sepulture mādauit.
Huiusmodi beneficio is q̄ sepult⁹ fue-
rat motus nocte sibi in somnis appa-
ruit: eūq̄ ne ꝓximo die nauigaret mo
nuit: q̄ somnio parēs in terra remāsit.
Illi ꝟo qui inde recesserāt nauigantes
in eius ꝯspectibus ꝓcellis ⁊ fluctibus
absorpti sunt et suffocati: ⁊ ip̄e letatus
est qui vitā suā magis somnio q̄ naui
cōmiserat. Et idē Ualerius li. v. rubri-
ca de humanitate: cōmēdat Cesarem q̄
caput sui hostis Pompei sibi ꝑ regem
egypti destinatū honorifice cremari: et
sepeliri fecit. Ibidē etiā laudat Hanni
balē qui successiue tres romanos Pau
lum Gracchū ⁊ Marcellū hostes ipsi⁹
honorifice sepeliuit. ¶ Respōdēdū est
ergo ad dubiū ꝓpositum ꝟm Rich. in
iiij. dist. xlv. ꝙ defunctoꝝ corpora sunt
sepelienda ꝓpter tria. Primo propter
astruendā resurrectionē futurā: ꝓpter
quā Paulus mortuos vocat dormien-
tes. Ut ergo subleuet spes ad resurre-
ctionē vere fiendam corpora sepulture
tradunt. Scd̄o corpora sepeliunt pro-
pter amouendū horrorē. Unde Quin-
tilianus lib. v. declamationum ait: Ad
operiendam feditatez subtrahendāq̄
dolori materiā: mortuus viuētiū causa
sepelitur. Tertio corpora defunctorum
sunt sepelienda ꝓpter meritationē: vt
illa sepeliētes ꝓpter mīam mereātur.
Propter hec oīa Aug. li. j. de ciui. dei.
c. xiij. ait: Non sunt ꝯtēnēda ⁊ abijcien
da corpora defunctorū maximeq̄ iusto
rum atq̄ fideliū: q̄bus tanq̄ organis ⁊
vasis ad omnia opera bona: sctūs vsus
est spirit⁹. Si em̄ paterna vestis ⁊ anu
lus ac si q̄d hmōi tāto carius est poste-
ris: quāto erga parentes maior extitit
affect⁹ nullo modo ipsa spernēda sunt
corpora: que vtiq̄ multo familiarius
atq̄ coniunctius q̄ quelibet indumen
ta gestamus. Hec em̄ nō adornamētū
vel adiutoriū quod adhibetur extrinse
cus: sed ad ip̄am naturā hoīs ꝑtinet.
Un̄ ⁊ antiquoꝝ iustoꝝ funera officiosa
pietate curata sunt: ⁊ exeq̄e celebrate:
⁊ sepultura ꝓuisu. Ipsiq̄ dū viuerent
de sepeliendis: vel etiam transferendis
suis corporibus filijs mādauerunt. Et
Tobias sepeliendo mortuos deū pro-
meruisse teste angelo cōmēdatur. Ipse
quoq̄ dn̄s die tertia resurrectur⁹ et re
ligiose mulieris bonū opus p̄dicat p̄
dicandūq̄ cōmēdat: ꝙ vnguētū precio
sum supra membra eius effuderit: atq̄
hoc ad eū sepeliēdū fecerit. Et laudabi
liter cōmemorant in euāgelio q̄ corp⁹
ei⁹ de cruce acceptū diligēter atq̄ ho-
norifice tegēdū: sepeliendūq̄ curarūt.
Hec Aug. ¶ Secūdū dubiū erat: vtrū
prosit in charitate moriētib⁹ eccl̄iastica

sepultura. Loquor de his q̄ habent aliquod purgabile? Et respōdet Rich. ꝙ non per se: sed p accidēs: ꝛ hoc triplici rōne. ¶ Prima ratio est ꝓpter inspicientiū excitationē inquātū scilz inspicientes sepulturā memoriā retinent defunctoꝝ ꝛ pro eis orant. Vñ Aug. li. de cura pro mortuis agēda ait: Monumentū eo ꝙ moneat mētē: idest admoneat nūcupat. Vnde Greg. lib. iiij. dial. Petro eū interrogāti ꝛ dicenti: Putamus ne animabus eoꝝ aliq̄d ꝓdesse posse si mortuoꝝ corpora in ecclesijs fuerint sepulta? Respondet: cū grauia pctā non deprimūt hoc ꝓdest mortuis si in ecclesijs sepeliant ꝙ eoꝝ primi quotiēs ad eadē sacra loca ꝛueniunt suoꝝ quoq̄ sepulcra aspiciūt recordant: et pro eis dño preces fundunt. Nā quos peccata grauia deprimūt nō ad solutionem: sz potius ad maiorē dānationis cumulū eoꝝ corpora in ecclesijs ponuntur. hec ille. ¶ Secūda ratio est ꝓpter ministroꝝ ecclesie orationem: qz illi q̄ ecclesie seruiūt tenent ceteris paribus ꝓ illis frequentius et specialius orare. ¶ Tertia ratio est ꝓpter sanctoꝝ deuotionē. Credendū nāq̄ est ꝙ scti illi: ad quoꝝ honorē fabricata est ecclesia: orant pro eo qui sepelitur in illa vel eius cimiterio ꝓpter reuerētiā ꝛ deuotionē ipsi? eligētis sepulturā ibidē. Vñ Aug. xiij. q. ij. c. non estimem?. ait: Qō ego qs apud memorias martyrum sepelitur: hoc tm̄ mihi videtur prodesse defuncto: vt cōmendans eum martyrū patrocinio affectus p illo supplicationis augeatur. ¶ Notandū tm̄ circa electionē sepulture ꝙ quilibet adultus cōpos sue mentis libere pōt vbicūq̄ voluerit in loco magis religioso eligere sepulturā. Vñ Gratian?. xiij. q. ij. c. Unaquēq̄. §. ecōtra. in fine. ait: Ubi quisq̄ tumulādus fit inuolūtate eius ꝓsistit. Excipiuntur religiosi qui non possunt sibi eligere sepulturam sed in suis monasterijs et ecclesijs sepeliunt nisi qū moriunt essent adeo remoti a monasterijs sui ordinis ꝙ non possent cōmode deportari ad illa quia tunc possent eligere: ex eodez c. religiosi. lib. vj. Impuberes etiā non possunt sibi eligere sepulturā: sed parētes eoꝝ possunt eos sepelire vbicunq̄ voluerint si consuetudo terre hoc habeat. als nō. ex de sepul. c. in nostra. inter. ꝛ in glo. ꝛ in. c. de vroze. in glo. Insuper q̄ non est cōpos sue mentis non potest eligere sepulturam. ex de succes. ab intesta. c. cū dilectus. Uxor ño si nō elegit sepultura sepeliri dz vbi sepult? est suus marit?. Et si plures habuit sepeliri debet vbi sepultus est vltim?. Et licz multa dicātur de sepulture electione: tm̄ multum statur consuetudini: vt dicit Rich. vbi. s. Potest etiam qs eligere sepulturam in loco minus religioso dimissa antiqua. vt patet ex eodē li. vj. c. cum quis. ¶ Tertium dubiū erat: vtrū obsit ecclesiastica sepultura in peccato mortali descendentibus: qz dicit xiij. q. ij. c. quibus. et. c. cū grauia. Impijs nocet i loco sacro sepeliri. ¶ Respōdet Rich. ꝙ impio non nocet ecclesiastica sepultura: nisi inquantum hanc sepulturam sibi indignam propter humanam gloriam procurauit. Sz quid dicemus de sumptibus et expēsis que fiunt in funere etiam bonoꝝ ꝛ in charitate morientiuz. Nonne melius esset si darentur pauperibus ꝛ indigentib? ꝙ sic illas exponere ad quandaz quasi pompam ꝛ inanem gloriam? Respondet Richardus vbi. s. ꝙ pōpa ereqarum si fiat ꝑm consuetudinem patrie ꝛ non cum nimio excessu non est reprehēsibilis. Quinimmo facit ad consolationē viuoꝝ ꝛ subleuationē spei ad resurrectionē futurā. Non em̄ tenet hō de necessitate facere oē bonū qō pt. Faciēs aūt sumpt? in sepultura qs posset alibi melius collocare: nō facit eos inquantū est opus min? vtile: sz inquātum vtile. ¶ Notādū tm̄ ꝙ nō debēt i ecclesijs seu cimiterio vel loco sacro ifrascripti sepeliri. ¶ Prio nullus infidelis nec iude?: nec paganus nec hereticus: vt ptz de cōse.

dist. ſ. in. c. eccleſias. ꝛ. c. ſequēti. ꝛ. xriij. q. ij. c. ſane. Et ſi ſepulti eſſent tales in eccleſijs debēt exhumari et ꝓjci extra. ¶ Scō interdicitur ſepultura eccleſiaſtica moriēti in torneamento. Et exponit Poſt. etiam ſi quis ibi vulnus letale accepit: licz poſtea ſuperuixerit: qui ꝙuis peniteat ꝛ ei euchariſtia nō negetur: carebit tñ eccleſiaſtica ſepultura. eꝝ de torne. c. ſ. Hoc tñ de illo intelligitur qui venit cauſa exercēdi ſe in torneamēto. Et etiā ꝑm Guilhelmū de armigeris eoꝝ qui eis in armis ſeruiunt. eꝝ de torn. c. ij. Secus de aſtātibus cū curioſitate. ¶ Tertio ꝓhibeꝝ ſepultura his q̄ ſeipſos occidūt: vt patet. xiij. q. ij. c. quibus. ꝛ. xxiij. q. v. c. placuit. Oō intelligēdū eſt ꝑm Guilhelmū: ſi interfecerunt ſe er deſperatione vel iracūdia. Secus ſi ꝛ fortuitate et hmōi. Ūñ in. c. ex parte. ij. eꝝ de ſepul. dicit Bernar. ꝙ ſi quis propter fugā precipitaret ſe in aquā: qz inde ſic credebat euadere nō imputatur ei etiā ſi contrariū eueniat. ¶ Quarto negatur ſepultura ei de quo certum eſt et manifeſtū nō fuiſſe cōfeſſum vel nō cōmunicaſſe ſemel in anno. eꝝ de peni. et remiſ. c. oīs. Et hoc intellige niſi in articulo mortis ſigna contritionis et hmōi emēdationis oſtēdat. ¶ Quinto expelli tur a ſepultura eccłie monachꝰ q̄ reperi rur ꝓpꝛietariꝰ in fine vite q̄ dꝛ in ſterq̄linio ſepeliri. eꝝ de ſtatu monacho. c. ſuper quodā. ¶ Sexto blaſphemus dei ſi moriaꝝ abſq̄ penitētia poſtq̄ blaſphemauerit non ſepelif in loco ſacro. eꝝ de maledicis. c. ij. ¶ Septimo generaliter q̄libet notoriꝰ pctōr: ſi moriaꝝ abſq̄ penitētia in ipſo mortali pctō priuandus eſt eccleſiaſtica ſepultura. xiij. q. ij. c. nō eſtimem. Ad ꝓbādū aūt cōtritionē alicuius pctōris moriētis ſufficit vnꝰ teſtis. xxvj. q. vj. c. q̄ recedūt. Itē interdicitur ſepultura tpe interdictis illis de illo loco vbi eſt poſitū interdictuꝝ dū durat. ¶ Itē excōicatis excōicatione maiori in illa moriētibus: ꝛ etiā minori ꝑm Guil. qñ hoc eſt notorium. Sunt ꝛ alia multa circa hāc materiā que iō dimittimus: qz nō eſt neceſſariū vt populis ꝓjcētur. Sacerdotes aūt et curati: q̄ taliū debēt habere ſciētiā videāt titulū de ſepul. lib. iij. ꝛ. vj. decretaliū. Jō hāc partem concludere volētes: dicimus ꝙ magna eſt pietas ſatiſq̄ cōmendabilis defunctorū corpa ſepelire. Vnde preterea que dicta ſunt laudaꝝ et magnus Alexander: qui vt. Q. curtius refert inuento dario a ſuis derelicto vulnerato ꝛ extincto in vehiculo viſo corpore fudit lachrymas: fecitq̄ eū more regio ſepeliri. ¶ De executione teſtamentoꝝ ꝛ ꝙ dilatio eoꝝ preiudicat animabus teſtatorū ſi ſint in purgatorio. Capm. ij.

Secūda pars pietatis defunctorū ōr teſtamentoꝝ executio. In quo adhuc tria dubia occurrūt declarāda.

Primum vtrum teſtamenta poſſint infringi.

Secundū vtrum executores teneantur ſtatim illa exequi.

Tertium vtrū dilatio executoris preiudicet anime teſtatoris.

¶ Ad primū dubiū poſſet aliq̄s arguere ꝙ nullū teſtamētū ſit infringēdum. Nā vt ſcribiꝰ eꝝ de teſti. c. iudicāte voluntas teſtatoris dꝛ ꝙ oīa adimpleri. Sed teſtamētū cōtinet vltimā voluntatē teſtatoris: ergo tē. ꝛ. xvj. q. ſ. c. ꝙſideratio. ōr: Cōſideratio eccłiaſtice vtilitatis hoc poſtulat ex iuſta diſpoſitione teſtatoris ſeruandū arbitriū eſſe. Sed cōtra eſt q̄d habeꝝ. xvj. q. ſ. in. c. admonere. vbi Greg. ait: Admonere te volumꝰ ne pie defunctoꝝ volūtates tua qō abſit remiſſione caſſenꝝ. Jbi dicit glo. ſup ꝟbo pie. ſecus ſi ſunt iniuſte: ergo teſtamenta iniuſta ſunt infringenda. Rñdet Rich. in. iiij. diſt. xlv. ꝙ aut teſtamētum eſt rōnabiliter factū: ita ꝙ nō ſit cōtra eq̄tatē iuris naturalis nec diuini nec poſitiui: et tūc nullo mō eſt infringēdū. Aut teſtamētū eſt irrationabiliter factū: ꝛ tūc licitū eſt ꝛ debitū illud infringere. Eſt aūt teſtamentū irrationabile triplic̄ ratione.

Primo ratione testatoris.
Scõo ratione rei testate.
Tertio rõne modi testãdi.

¶ Primo rõne testatoris: cũ sc̃z non põt facere testamentuz. Nã nec̃z episcopus nec̃z religiosus: nec̃z fatuus põt facere testamẽtũ. Dicit tñ Richõ. q̃ eps aut habet bona que sibi ꝓuenerunt ex hereditate vel artificio aut doctrina antec̃ esset episcopus. Aut nõ hz nisi redditus ecclĩasticos et mobilia q̃ sibi ex illis redditib' ꝓuenerũt. De primis bonis qz ꝓprietas illoz est sua põt licite facere testamentũ ex de testa. c. qz nos, ꝛ c. relatum, ꝛ xvj. q. j. c. epi. Si tñ eps ecclesiam leserit: dãnum ecclesie debet de reb' ei resarciri: ꝛ de residuo si q̃d fuerit testari põt. De redditibus aũt ecclesiasticis et de mobilibus que post sui cõsecrationẽ acquisierint epi: qz talia dicãtur cõseruari eidẽ ecclesie: cuius ratio est: qz que intuitu seu cõsideratu ecclĩe receperunt illoz bonorum ꝓprietas sua nõ est: sed illoz sunt tm̃ dispensatores et administratores nõ possunt facere testamẽtũ. Et q̃uis de reb' ecclesie nõ possint aliquid donare iure testamẽti: possunt tñ donare de mobilibus cã elemosyne siue sint sani siue in egritudine etiã mortali cõstituti. Ex quib' colligit q̃ nõ est idẽ dispẽsare ꝛ testari. Vñ eps permittitur de bonis ecclesie elemosynã facere ꝛ nõ testari. ex de testamẽtis. c. ad hec. Testatorem em̃ oportet esse dñm rerũ de quibus facit testamentũ. Sed dispẽsatorẽ nõ oportet esse dñm rerũ de quibus facit elemosynaz. Unde ex eo. c. qz nos. in glo. dicit: Clerici de rebus ecclesie nullũ possunt facere testamentũ cũ earũ ꝓprietas nõ sit sua. Similiter religiosus cum nõ habeat ꝓprium nõ põt facere testamentum: patet. xix. q. iij. c. quia, ꝛ in c. perlatum. Et si dicatur de Paulo primo heremita: q̃ in testamento reliquit collobium suũ: idest tunicã superiorem Athanasio alexãdrino episcopo: ꝛ tunicam interiorẽ beato Antonio. Respondet Richar. q̃ q̃uis Paulus primus heremita fuerit religiosissimus sanctitate: nõ erat tamen in religionis statu. Unde nõ est simile de heremitis ꝛ de illis qui sunt in statu religionis: vt patet in. §. seq. post prealleg. c. perlatũ. Adhuc fatuus nõ potest facere testamentũ. ex de succes. ab intesta. c. cum dilectus. Et insti. quibus nõ est permissuz facere testamentũ. §. furiosi. Illum em̃ qui facit testamentũ oportet esse cõpotẽ mentis sue ꝑ illo tẽpore quo facit testamentũ. Scõo testamentum est irrationabiliter factũ rõne rei testate cũ quis facit testamẽtum de re quã nõ habet. Sicut õi de Lipethopo. Ipse em̃ cũ in extremo vite veniss̃et testamentũ cõdidit in quo multa milia ducatoz in pios vsus dimittebat. Cũ vo circũstantes interrogarent q̃s esset executor tãte pecunie distribuẽde. Respondit truffatorie. Vic est punctus vnde tractũ est vocabulũ illud aut vulgare ꝓuerbiũ. Qui sta el pũcto disse Lipethopo. Sunt ꝛ alij qui testãtur de bonis que habent: tñ ad illos nõ pertinẽtibus eo q̃ acquisita sunt per vsuras malos contractus: rapinas: iniusticias: fraudulẽtias: ꝛ hmõi: ꝛ debentur personis certis. Secus vo q̃n illoz restitutio esset incerta. Tertio testamentũ est irrationabiliter factũ rõne modi testãdi: puta cũ q̃s exheredat suos heredes qui exheredari nõ meruerũt: dans totũ alijs. Talis facit cõtra equitatem iuris naturalis: etiã si det ecclesie: testamentum tale nõ est seruãdũ. Propterea dicitur ab Augustino in sermone de cõi vita clericorũ. ꝛ xvij. q. vlti. c. quicũc̃z. Quicũc̃z vult exheredato filio heredẽ facere ecclesiã: querat alĩ qui recipiat non Augustinum: ꝛ infra. Laudabile factum sancti Aurelij carthaginensis episcopi. Quidã em̃ cũ filios nõ haberet nec speraret res suas oẽs retẽto sibi vsufructu donauit ecclesie. Nati sunt illi filij: nec opinãti reddidit episcopus que illi donauerat. In potestate habebat episcopus nõ reddere: sed iure fori ꝛ non iure poli. i. quadã naturali equitate: vt dicat

glo. ibidē. ¶ Scōm dubius vtrū executores testamētoꝝ teneātur cito: scilz infra annū executionē cōplere? Et respondet Richar. in. iiij. dist. xlv. ꝙ aut testator tēpus determinat infra qō testamētum vult esse impletum: aut nō. Si sic: nō tenētur executores tētione necessitatis vsqz ad illud tēpus testamentū implere: nisi viderēt citiꝰ explendo se posse facere anime defuncti vtilitatē maiorē. Tunc em̄ etsi in foro iudiciꝰ cōpelli non possent ad citius implendum tñ ad hoc eos cōscientia deberet compellere: quia presupponendū est ꝙ volūtas defuncti fuit vt illo modo ⁊ illo tēpore testamentum implerēt quo esset expediētius anime sue. Si aūt nō determinat tempus infra qō velit testamētum impleri: tūc dico qz aut executores habēt libere bona de quibus possint statim testamentum implere: aut nō habent. Si habēt: tūc implere⁊ tenentur q̄citius possunt: quia debitores sunt illis quibꝰ legata sunt facta. Et sicut dicit. ff. de regu. iur. In omnibus obligationibus in quibꝰ dies non ponitur presenti die debetur. Unde illi executores qui per longū tempus tardant suā executionem implere: necatoribus egentiū cōparantur. Propterea dicitur. xiij. q. ij. c. q̄ oblationes. Qui oblationes defunctoꝝ aut negant ecclesiis: aut difficile reddūt: tanqz egētium necatores excōmunicentur. Et ꝫm glosaz ibidē. hoc nō intelligitur de oblationibus voluntarijs: sed de illis bonis que relicta sunt ecclesiis, ⁊ c. seq. adhuc dicitur: Qui oblationes defunctoꝝ retinent: ⁊ illi qui in ecclesiis tradere demorātur vt infideles sunt ab ecclesia abijciendi. Executores etiā si illa bona retinent pro seipsis: sunt sicut fures et raptores: et sacrilegiū cōmittunt: sicut patet. xiij. q. ij. c. clerici. ⁊. xvij. q. iij. c. sacrilegium. Unde si executores infra annū saltem ammonitione episcopi pias volūtates defunctoꝝ non implent cū possent si vellent: per episcopum debēt impleri: vt notat ex̄ de testamentis, c, nos quidē. ⁊. c. tua nobis. in glo. ⁊. c. iohannes. in tex. Si autem executores nō habeant bona in prōptu de quibꝰ possint infra annū testamentū implere: nō credo ꝓpter hoc ꝙ devoluat potestas eorū post annū ad episcopū. Tenentur tñ facere qō in se est vt bona habeāt: ⁊ habita debēt restituere q̄citius possunt. ¶ Tertiū dubiū erat: vtrū dilatio executionis in aliquo preiudicet anime testatoris. Et Respondet Richar. ꝙ sic. Cuius duplex est rō, Una: qz quāto citius ecclesie ⁊ pauperes quibus legatum est recipiunt illud qō testatoꝛ eis legauit tāto feruētius et citius orant ꝓ anima defuncti ⁊ orare tenētur: ⁊ quanto tardius recipiūt qō eis legatū est: tāto tepidiores sunt ad orandum ⁊ magis tardant orare ꝓ anima eius: scz testatoris defuncti. Acceleratio aūt feruentiū orationū pro anima defuncti: multū valet ad eiꝰ alleuiationem ⁊ celeriorē expeditionē. Alia ratio est: qz sicut defuncti in charitate aliquid purgabile secum portantes in hac vita meruerunt vt clemosyne si ꝓ eis dentur eis prosint non ad augmentū gr̄e: sed alleuiationē ⁊ abbreuiationē pene. Si testatoꝛ testamentū faciēs ⁊ in charitate decedēs testamentum suū faciēdo meretur vt eius executio post mortē valeat nō ad augmētum gratie: sed ad alleuiationē et abbreuiationē pene sue. Et ō qñ testamentū fuit citius executioni demādatur: tāto citius alleuiatur: ⁊ quāto tardius fuit testamenti executio impletur: tāto tardius ceteris paribus incipit alleuiari et tardius liberaꝛ. Si tñ legata sua nūq̄ soluerentur: nō ꝓpter hoc perpetuo remaneret in pena: q̄uis ꝓpter hoc multo tardius liberaretur ab ipsa. Et predictis patet q̄ grauissime peccent et q̄ magnā peritionē faciāt hi qui executiones testamentoꝝ sibi cōmissas nō complēt q̄citius pñt habita cōpetēti opportunitate.

¶ Qūo hi qui sunt in purgatorio iuuari possunt per suffragia viuorum et de suffragioꝝ fructu. Capū. xv.

Tertia pars pietatis que defunctis debetur dicit̄ suffragiorum cōmunicatio. Et ꝑ huius intelligentia tria dubia erunt discurrēda.

Primum vtrū suffragia viuorū prosint defunctis.

Secundū vtrū suffragia facta determinate pro vno prosint oībus existētibus in purgatorio.

Tertiū vtrū defunctis prosint suffragia facta a viuis existentibus in peccato mortali.

¶ Ad primū dubiū posset aliq̄s arguere ꝙ suffragia viuoꝝ nō ꝓsint defunctis. Nam Apoc.xiiij.d̄r: Opera em̄ illoꝝ sequūtur illos: ergo videtur ꝙ nō iuuantur operib⁹ alienis. ⁊ Eccs.ix.d̄r de mortuis: ꝙ nō habēt partē in opere qd̄ sub sole gerit̄: ergo idē qd̄ prius. Sed in cōtrariū est illud qd̄ scribit̄.ij. Machab. xij. Sancta ⁊ salubris est cogitatio pro defunctis exorare: vt a pctis soluantur. Et Augu.in Ench.ait: Nō est negandū defunctoꝝ aīas pietate suoꝝ viuentiuꝫ releuari: cū pro illis sacrificiū mediatoris offert̄: vel elemosyne in ecclesia fiūt. Rn̄det Richar.ꝙ animarū quedā sunt beate iā in celo: quedā sunt damnate in inferno ꝑ peccato originali et actuali: vel ꝑ originali solo quedā sunt in charitate suā explētes penitentiam in purgatorio. Beatis nō prosunt viuoꝝ suffragia qr nō indigent. Vn̄ Augu.in Ench. dicit: ꝙ sacrificia siue altaris siue quarūcunq̄ elemosynarū ꝑ defunctis valde bonis gratiarū actiones sunt. Et idē habet̄ ex̄ de celebra. missa.c. cū marthe. §.tertio loco. Dānatis etiā suffragia nō prosunt: vt ostēsum est.s̄.eodē sermone sunt tn̄ cōsolationes viuoꝝ. Animabus aūt existētibus in purgatorio ꝓsunt viuorū suffragia: nō ad augmentū gratie gratū faciētis: sed ad pene earū mitigationē ⁊ abbreuiationē. Qr vt dicit Augu.in Ench. Cū viuerēt in hac vita meruerūt vt hec sibi postea possent ꝓdesse. Ad autoritatē ergo Apoca. dicenduꝫ ꝙ suffragia viuoꝝ que fiūt ꝑ existentibus in purgatorio: dicunt̄ opera eorum inquātū in hac vita meruerūt vt eis ꝓdessent: si ꝑ eis fierēt. Ad autoritatē v̄o Eccs.j.dicendū: ꝙ ꝑ tāto mortui dicuntur nō habere partē in opere qd̄ sub sole gerit̄: qr tali operi nō cooperātur: habēt tn̄ partē in fructu operis. Sed pro cōfirmatione vera dictorum notāda est sentetia Gregorij que ponit̄. xiij.q.ij. in c.aīe defunctoꝝ. Anime inq̄t defunctoꝝ quattuor modis soluūtur: aut oblationibus sacerdotū: aut precib⁹ sanctorū: aut charoꝝ elemosynis: aut ieiunio cognatoꝝ. Qd̄ em̄ sacre hostie oblatio plurimū ꝓsit defunctis apparet ex illo exēplo qd̄ Grego.recitat in.iiij.dialog.lib. Inq̄t em̄ ꝙ cū quidaꝫ monachus suus noīe Iustus ad extremū veniēs tres se habere occultos aureos indicasset et de hoc īgemiscēs mortu⁹ fuisset: p̄cepit Gregori⁹ vt corp⁹ ei⁹ cū trib⁹ aureis in sterquilinio sepelirēt. Tādē cuidā e fratrib⁹ Gregori⁹ p̄cepit vt vsq̄ ad dies.xxx. omni die ꝑ eo hostiā immolaret. Qui cum iussa cōplesset: is q̄ defunct⁹ fuerat ī die xxx.cuidā fratri sibi germano apparuit. Quē german⁹ req̄siuit di. Quomō es? Cui ille rn̄dit. Hucusq̄ male fui: sed iā mō bene sum: qr hodie cōionem recepi. Silr Grego.in preallegato lib. ostēdit quātū orones ꝓsint existētib⁹ in purgatorio. Narrat em̄ de Pascasio: q̄ cū vir mire sctītatis ⁊ virtutis extiterit et suo tpe duo fuissent summi pōtifices electi: cōuenissetq̄ tādē eccl̄ia in vnū. Ipse tn̄ Pascasi⁹ quasi ex errore aliū papā pretulit: ⁊ in hac sentētia vsq̄ ad mortē permāsit. Qui cū esset defunct⁹ ⁊ dalmaticā feretro superpositā demoniacus tetigisset: statim sanat⁹ est. Post multū v̄o tpis cū Germanus capuanus ep̄s balneū ob gratiā sanitatis petijsset p̄dictū Pascasiū diaconē stantē et obsequentē inuenit: q̄ viso vehemēter extimuit. Et q̄d illic tantus vir faceret inq̄siuit. Qui ꝑ nulla alia cā se in loco illo penali deputatū asseuerit; nisi quia in illa causa

pōtificis plus iusto sensit: ⁊ addidit dicens: Queso te depcare deū ꝓ me: atq; in hoc cognosces ꝙ exaudit⁹ sis si huc rediēs me nō inueneris. Qui cū ꝓ eo orasset ⁊ illuc post paucos dies redijsset p̄dictū Pascasiū in eodē loco minime inuenit. Sunt ⁊ alia exēpla: q̄ breuitatis causa dimittimus. ¶ Scd̄m dubiū erat: vtrū suffragia facta determinate ꝓ toto ꝓsint oībus existentib⁹ in purgatorio. Et rn̄det Rich. ꝙ ad causandū penā concurrit virt⁹ agētis ⁊ dispositio patiētis: qꝛ act⁹ actiuorū sunt in patiētie disposito. vt d̄r. ij. de anima Pōt ergo diminui alicuius pena: vel per diminutionē virtutis ex ꝑte agentis: vel per diminutionē dispositionis ad patiendū ex parte sustinētis sicut ⁊ per augmētationē cuiuslibet istoꝝ pena pōt augeri. Vn̄ inequaliter dispositi ad patiēdū ab equali virtute inequaliter patiunt. Propterea dicit Auicenna. vj. parte naturaliū: ꝙ multū dispositus ad tristiciā ex modica causa fortiter tristat. Qd̄ aūt dictū est videm⁹ in exēplo. Pena em̄ magnū onus portantis diminui pōt: vel ꝑ diminutionem grauitatis oneris: vel ꝑ aliquā ꝯfortationē virtutis illius q̄ portat on⁹: quaminuit in ip̄o dispositio ad patiēdum ab onere. Sic dico ꝙ isto duplici modo ꝯuenit intelligere diminui penā existētiū in purgatorio. Et quātū ad diminutionē pene mō p̄mo suffragia facta determinate ꝓ vno tm̄ alijs nō ꝓsunt: qꝛ sic virt⁹ eoꝝ nō attingit nisi ad illuꝫ ad quē determinant ⁊ cui applicant ꝑ intētionē agētꝫ. Sꝫ mō scd̄o suffragia facta ꝓ vno ꝓsunt alijs: qꝛ mīa dei ꝓuidente: suffragia facta ꝓ quocunq; in purgatorio omnibus alijs innotescūt. Et qꝛ sese diligūt ex charitate: nec sibi inuicē inuident: īmo oēs gaudēt de pene illi⁹ alleuiatiōe ꝓ quo fctā sunt suffragia. Qd̄libet aūt gaudiū reddit gaudetē minus dispositū ad penā ꝯtristantē: qꝛ ꝟm sentētiā Aris. ij. ethi. c. vl. Cuiuscūq; tristicie repugnat ꝟm formam generis quecūq; delectatio: ⁊ iō minigat eā. ¶ Notandū tn̄ ꝙ si suffragia fierent ꝓ plurib⁹ nō tātū ꝓdessent cuilibet quātū si fierēt ꝓ vno solo: qꝛ si tātū prodessent: sequeret ꝙ ille q̄ ꝓ vno defuncto teneret dicere missam vnam: et vnā ꝓ alio. si diceret vnā ꝓ illis duob⁹ cuilibet solueret illud ad qd̄ sibi tenet. Propterea bonū finitū qd̄ sufficeret ad plenariā liberationē vni⁹ aīe de purgatorio sufficeret ad liberationē oīm aliarū ad equalē penā obligatarū. Preterea consuetudo ecclesie esset inutilis: q̄ suffragia aliqn̄ facit ꝓ specialibus ꝑsonis: que oīa falsa sunt. Fuere tamē q̄dam dicētes: ꝙ suffragia facta ꝓ pluribus tātū ꝓsunt cuilibet quantū si fierēt ꝓ vno solo: sicut cādela accensa pro plurib⁹ ⁊ lectio lecta ꝓ pluribus: tantū quēlibet iuuāt: quātū iuuarēt si ꝓ vno solo cādela accēderet vel lectio legeret. Sed respōdet Rich. ꝙ hec exēpla non valēt: qꝛ lumen cādele ⁊ vox doctoris se cōicant per nature necessitatē. Suffragia aūt cōicantur per suffragātis intentionē. ¶ Tertiū dubiū erat: vtrū defunctis ꝓsint suffragia facta a viuis existētibus in pctō mortali. Et rn̄det Rich. in. iiij. di. xlv. ꝙ malus faciēs aliqua bona opera ꝓ defunctis: aut facit ea sicut autor: aut sicut minister. Primo mō illa nō ꝓsunt defunctis etiā si ea faciat mediāte bono ministro: nisi aliqn̄ per accidēs inquātū pauperes sancti ꝓ elemosynis receptis ab illo malo excitātur ad orandū ꝓ illis defunctis: ꝓ quibus ille malus homo eis elemosynas dedit. Si aūt facit ea vt minister distinguendum est: qꝛ aut facit ea vt minister publicus dei ⁊ ecclesie: vt sacerdos q̄ celebrat missam vel exequias mortuoꝝ: aut facit ea vt minister alicuius priuate persone. Primo modo dico ꝙ ꝓsunt defunctis: qꝛ malicia ministri nō tollit efficaciā sacramēti. Si aūt facit ea vt minister priuate persone aut illa persona quādo sibi precedit tale opus fieri ⁊ qn̄ factū est erat in charitate: aut nō. Primo mō di

co q̄ ꝓsunt defunctis ꝑ quib⁹ fiunt: ꝛ siue ille qui mandauit fieri migrauerit de hac vita siue nō: q; hoc opus principaliter ipsi⁹ est qui hoc fieri mandauit. Si ño erat in pctō mortali: aut hoc erat qñ mandauit fieri: aut qñ opus executioni mādatū est. Si primo mō dico q̄ illa opera nō ꝓsunt defunctis ꝑ quib⁹ fiūt: q̄uis sit in charitate ꝑ illo tēpore quo suum mandatū executioni demandatur: nisi tūc illud iterū fieri demādetur: aut demandationē factam de nouo acceptet: q; opus ipsi⁹ nō est nisi inquātum illud fieri mādat vel acceptat. Si aūt erat in peccato mortali qñ demāda tur opus bonum executioni qui erat in charitate qñ precepit fieri: dico q̄ tunc opera ꝓsunt defunctis ꝓ quibus fiūt maxime: q; sunt a precipiēte rōne illius actus volūtatis quā habuit qñ ea fieri precepit: verūtamen cū nemo sciat vtrū odio an amore dignus sit: nō debēt homines retrahi a cōmunicatione suffragiorū erga defunctos. Et potissimū tenere debet vnusquisq; firmiter q̄ semp valet missa et alia bona que facit hō vt minister ecclesie. Supradicte itaq; sunt pietatis partes: quam debēt viui mortuis exhibere. Sed si q̄s posset ad purgatorium vsq; descēdere: audiret ꝓfecto clamātes ꝛ eiulātes q̄plurimos ac voce querula lamētantes. Audirentur quidē patres ꝛ matres dicentes. O filij ingrati quibus bona nostra dimisimus succurrite nobis. Audirent viri suas vxores vocantes. O vxores impie in q̄bus confidentiā habētes: diuitias nras vobis dimisimus: subuenite miseris ꝛ nos adiuuate: vt eruamur ab his atrocissimis penis. Audirentur ꝛ alij clamātes: O cōmissarij: o executores testamētorū nostrorū expedite fideliter q̄ vobis commisimus. Multi nāq; sunt ꝛ quasi innumerabiles q̄ citius a purgatorio liberarent si viuētes illos iuuarēt. Iccirco procurent oēs benigne ꝛ charitatiue orare pro defunctis: aliaq; pietatis opa illis impēdere: vt sic mereamur in hoc seculo dei obtinere gratiā: ꝛ in futuro sempiternā gloriā. Amen.

¶ Feria secūda post Letare: de purgatorio ꝛ atrocissimis penis: q̄bus puniunt aie illorū qui nō satisfecerūt in hac vita de pctis suis. Sermo. xlviij.

IPse aūt iesus nō credebat semetipsum eis. Scribunt hec verba Joh. ij. ꝛ in euange. hodier. Raro fides inuenit in hoībus huius mundi: qui cum sepe blandiantur multum amicis: eorūq; se fateantur beniuolos: aduenientē tñ necessitate: aduersitatēq; ingruente deficiunt: ꝓpterea saluator noster qui preuidebat se tempore passionis sue ab oībus derelinquendū nō credebat semetipsum eis qui crediderant in nomine eius ꝓpter signa que faciebat. Quo exemplo edocemur: vt ꝛ nos dum possumus: dū viuimus: dū facultas adest: aie nostre saluteꝫ accuratissime procuremꝰ. Neq; fidendum est multum in parentibus: aut filijs: in viris aut vxoribus: in domesticis vel amicis: quoniam vt dictum est in precedenti sermone consueuerūt tales charos suos defunctos tradere obliuioni. Et quoniam plerīq; penitentiam negligūt in suis peccatis in hac vita implere: estimantes mitissimā satisq; leuem penam esse: ꝛ quandoq; nullam penam. s. purgatorij. Iccirco in pūti ser. de ipso purgatorio crimꝰ locuturi: de q̄ tria mysteria erūt declarāda.

Primū ōr veritatis.
Scōm penalitatis.
Tertiū locūditatis.

¶ De veritate ꝛ loco purgatorij ꝛ de illis q̄ post hāc vitam anteq̄ euolēt indigent purgari. Lap. j.

PRimū mysteriū declarāduꝫ de purgatorio ōr veritatis. In quo tria sunt dubia absoluenda.

Primū vtrū fit ponere penā purgatoriam post hanc vitam.

Scdm vtrū aliquis locus sit ꝓpri⁹ ad purgandū animas deputatus.

Tertium qui sunt hi qui vadunt in purgatorium.

¶ Ad primū dubiū rñdet Boñ. dist.xx. quarti. ꝙ sicut dicit scriptura ⁊ autoritates sctoꝝ ⁊ plures reuelationes: ⁊ rationes ꝯcordant: ⁊ ecclesia vniuersalis cōfirmat q̄ orat ꝓ existētib⁹ in purgatorio: absq̄ dubio post hāc vitā est ponere penā purgatoriā. Et hoc colligit ex verbis xpi dicētis Mat.xij. Qui dixerit verbū ꝯ spm̄sctm̄ nō remittet ei: neq̄ in hoc seculo neq̄ in futuro. In q̄ sentētia dat intelligi quasdā culpas in hoc seculo: quasdā in futuro posse relaxari. Ideo Greg.xxv.dist.c.qualis.ait: Qualis hinc q̄sq̄ egredit: talis in iudicio p̄sentatur. Sed tñ de q̄busdā culpis esse ante iudiciū purgatori⁹ ignis credēdus est: ꝓ eo ꝙ veritas dicit: q̄ si quis in spm̄sctm̄ blasphemiaꝫ dixerit: neq̄ in hoc seculo remittet ei neq̄ in futuro. Et Mat.v. Esto cōsentiēs aduersario tuo cito.i.sindere si murmurāti in malo: aut angelo ad oppositū decertanti: dū es in via cū eo: ne forte tradat te aduersari⁹ tuus iudici.i. deo.et iudex tradat te ministro: idest angelo: ⁊ in carcerē mittaris.i.ꝑ angelū in purgatoriū deducaris. Amen dico tibi nō exies inde donec reddas nouissimum quadrātē. Hoc idē de carcere hui⁹mūdi non pōt intelligi: eo ꝙ nec ibi ponūtur omnes tales. Nec de carcere infernali: q̄ ibi nunq̄ soluit nouissim⁹ quadrans debite pene. Sed de carcere purgatorij habet intelligi q̄ de illo exibit quis q̄n soluerit nouissimū quadrātē. Et adhuc est in prōptu rō quare sit ponēda pena purgatoria. Nā vt di. Aug. ⁊ ponitur a magistro in lr̄a: aut hō punit: aut de⁹ punit: sed frequēter aliqui conuertunt in fine q̄ nō puniunt in p̄senti: ergo necesse est ꝙ puniant a deo sed nō in igne infernali siue eterno: ergo in igne purgatorio. Item si nō esset pena purgatoria post hāc vitā: ergo q̄ perdurat in culpa vsq̄ ad mortem: nullā sustinuerit penā: reportat de malicia sua cōmodum qd̄ est falsum. Et si quis obijceret ꝙ ꝓnior est de⁹ ad mirādū q̄ ad cōdēnandū: sed decedētē in mortali pctō statim ꝯdēnat: ergo decedētē in charitate statim glificat. Item potētior est charitas ad eleuādū q̄ mortalis culpa ad deprimendū: sꝫ culpa mortalis statim demergit ī abyssum: ergo charitas statim eleuat in celū: ergo nō est ponere post mortē aliqd̄ suppliciū. Itē status post mortē respōdet statui qui est in via: sꝫ in via nō est nisi duplex status: scꝫ bonoꝝ ⁊ maloꝝ: ergo similiter post mortē. Ergo anima a corpore recedēs: vel est ī paradiso cū bonis vel est in inferno cum malis. ¶ Rñdet Boñ. ad primū: ꝙ nō est sile glorificare decedētē in charitate statim. sicut cōdēnare decedentē in mortali: qm̄ iste q̄ in mortali est nihil hꝫ qd̄ sit dignum vita. Et iō summe est dispositꝰ ad dānationē eternā et ꝓpter hoc statim dānat iusta retributione. Sed ille q̄ est in charitate: cū charitas simul stet cū veniali culpa: et reatu pene: pōt in se hr̄e aliqd̄ dignū pena. Et q̄ gloria nō pōt simul stare cū pena ꝑm forū cōe: necesse est pro debitū illud solui per penā purgatoriā. ¶ Ad scdm dicit Boñ. ꝙ pōdus charitatis hꝫ in se aliqd̄ retardās: vt culpā aliquā paruulā vel reatū. Sed pōdus peccati nihil hꝫ: eleuās vel retardans: iō nō est simile de ascēsu peccati. ¶ Ad tertiū ꝟo dicendū ꝙ licꝫ duplex sit status principalis.s.bonoꝝ ⁊ maloꝝ: tñ qui habet iusticiā in duplici est differētia. Aut enim est in statu perfectoꝝ perfectione cōplēta: ⁊ talis nō hꝫ cremabilia: nec aliqua debita: et huic statui debetur vita eterna. Alij sunt in statu imperfectoꝝ: et hi habēt cremabilia vt plurimū: ⁊ etiā debita iō oportet primū debita soluit: ⁊ cremabilia cremari anteq̄ introducant in patriā. Et hi purgantur pena purgatoria. Silr carētes iusticia ī duplici sunt differētia. Quidā sunt in statu paruulo

rum: ⁊ hi carēt iusticia originali: et his cōpetit stat⁹ i limbo sine pena sensibili. Aliqui sunt in statu adultoꝝ: q̄ carēt iusticia personali: siue gratuita ꝑ propriā culpā ⁊ talib⁹ cōpetit status infernalis. Et sic pz ꝙ ratio illa non valet. Posset etiam dici ꝙ pena purgatoria nō dicit statū sed magis trāsitū de statu ad statum. ¶ Scd̄m dubiū absoluendū erat: vtrū ad purgationē animaruz sit aliq̄s locus specialiter deputat⁹? Et respōdet Rich̄. di. xxj. iiij. ꝙ ī inferno sunt quattuor loca se habentia ſm superi⁹ ⁊ inferius. In loco maxime infimo sunt damnati ꝑ pctō actuali. In illo qui est immediate supra illū sunt dānati pro solo pctō originali. In illo qui consequēter est supra illū sunt aīe que purgātur: qꝛ ibi de lege cōmuni purgātur: ꝙuis alique alibi purgētur ex aliqua cā speciali scz vel vt viuētibus aliq̄d nuncient: vel vt suffragia pro se impetrēt: ⁊ vt patiēdo vbi peccauerūt dei iusticiam aliquibus sensibilibus manifestēt. In quarto loco non sunt alique anime sed ante xp̄i aduentū ibi erant anime sanctorum patrum: que penitentiā suā in purgatorio expleuerāt: ⁊ ille que recedētes a corpore nihil purgabile portauere. Locus autem prefatus dicebatur sinus Abrae: qꝛ Abraam primus ab infidelibus se separauit: et fidei signaculum distinctiuum accepit. Jō locus requiei que debet aīe ꝓpter fidem charitate formataz sinus Abrae dictus est. Hugo tn̄ lib̄. ij. de sacramentis. parte. xv. c. vij. negare videt aliquē vnū locū determinatū esse purgatiōis animarū: dicēs ꝓbabilius esse vt in his potissimum locis singule penaz sustinere credant: in quibus culpā cōmiserunt: sicut multis sepe documentis probatū est. Alia v̄o siqua sunt harum penarum loca nō facile assignare videtur. Sed sn̄ia ista Hugo. non acceptatur a doctoribus nisi intelligat: vt dicit Bona. ſm dispensationem diuinā ⁊ non ſm cōem legem: qꝛ improbabile est vt omnes anime que parisius peccauerunt parisius puniant. Ideo ſm legem cōem credendum est ꝙ sicut limbus fuit inferius: sic ⁊ locus purgatorius qui locus pars inferni creditur a q̄busdam propter illud verbum Gregorij in. iiij. dial. Sub eodē igne electus purgatur: ⁊ damnatus crematur. ¶ Tertiū dubium absoluendum erat: qui sunt q̄ vadunt ad purgatorium. Et dicere possumus ſm doctores: ꝙ sunt tria hoīum genera. ¶ Primi quidem sunt qui cum venialibus moriunt. Nā sicut dicit magister super illo verbo. j. Coꝝ. iij. Si q̄s supedificat sup fundamētū hoc: aurū: argentū: lapides preciosos: lignū: fenū stipulā: vniuscuiusq̄z opus manifestuz erit. Dies em̄ dn̄i declarabit: qꝛ in igne reuelabitur: ⁊ vniuscuiusq̄z opus quale sit ignis probabit. Per lignū fenū ⁊ stipulaz intelligunt venialia pctā ꝑ quādam similitudinē: qꝛ venialia in eodem subiecto cū charitate existētia possunt per ignez purgatorij ⁊ spūalem ignem charitatis ⁊ dilectionis cōsumi: sicut lignum: fenū: stipula que cōsumant per ignem: ⁊ qꝛ tardius cōsumitur lignum q̄z fenū: ⁊ fenū q̄ stipula: ideo ꝑ lignuz significant venialia grauiora: per fenū media: ⁊ per stipulam minora. ¶ Scd̄i qui vadūt in purgatoriū sunt qui penitentiā ante obitū suū nō egerūt: sicut cōtingit his qui absq̄z cōfessione moriuntur cōtriti. ¶ Tertij sunt hi q̄ iniunctaz sibi penitētiā nō cōpleuerūt. Nā penitētia in cōfessione a sacerdote iniūcta: aut est maior: aut eq̄lis: aut minor. Si aūt est maior: tunc id quod homo plus fecerit cum moritur in augmentum sue glorie cedit. Si est equalis tunc sufficit ad totius pene dimissionem. Si aūt fuerit minor tunc id qd̄ residuum est ex virtute diuine iusticie in purgatorio emēdatur ne aliquod peccatum remaneat impunitum.

¶ De voluntate illorum qui patiuntur in purgatorio: ⁊ de grauitate penaruz: ⁊ de ministro per quez deus infligit penas illas.

Secundū mysteriū principale de purgatorio declarādū dicitur penalitatis. In quo tria dubia sunt aperienda. videlz

Primū vtrū pena sit illa volūtaria.

Secundū vtrū sit maxima omnium penarum temporalium.

Tertiū vtrū per ministerium demonum infligatur.

¶ Ad primū dubiū respondet Boñ. q̄ aliqua pena d̄r tripliciter voluntaria. Uno modo quia assumitur a voluntate īperāte: sicut est penitentialis pena. Alio mō qr sustinet a volūtate acceptāte: sicut est pena martyrū: qr adeo placet q̄ ab ea liberari nō vellent. Tertio modo est quedā pena que acceptatur ⁊ sustinetur a voluntate celerante: vtputa pena que est cū patiētia: ita q̄ eius oppositū est in desiderio sicut cū amās ⁊ desiderans sanitatē infirmat sustinet quidā infirmitatē tanq̄ penam diuinitus inflictā: attamen ab ea liberari procurat: ⁊ illud minime habz rationē voluntarij. Hoc modo est voluntaria pena purgatorij in viris iustis: qui voluntarie eam sustinent: ⁊ desiderant vehementer ad patriā peruenire: ⁊ ab alijs sibi auxiliū preberi. ¶ Scd̄m dubiū videndū erat vtrum pena purgatorij sit maxima oīm penarū tēporaliū? Et ꝑm doc. respōdet q̄ sic. Et ꝓbat tripliciter

Primo autoritate.

Secundo ratione.

Tertio exemplo.

¶ Primo ꝓbat autoritate. Inquit em̄ Aug. de peni. di. vij. c. vl. ⁊ dist. xxv. c. q̄ in aliud seculū. Qui in aliud seculū distulit fructū cōuersionis purgādus est igne purgationis. Hic etem̄ ignis etsi non sit eternus: miro tñ mō grauis est Excellit em̄ oēm penā quāvnq̄ passus est aliquis in hac vita. Nunq̄ in carne tanta inuēta est pena tpalis. ¶ Scd̄o probat rōne. ⁊ ꝑz Boñ. pōt sumi ratio ex diuina iusticia: eo q̄ deus iustus penam nō acceptat ꝑm q̄ punitiua tm̄: sz ꝑm q̄ plus est in ea ratio ordinis [illegible] Scd̄m hoc ergo est intelligendū q̄ [illegible] pena sumpta ⁊ pena inflicta. In pena sumpta nō tm̄ placet deo ordinatio pene ad culpā: sed ordo ⁊ rectitudo q̄ [illegible] in voluntate assumēte. In pena inflicta placet ordinatio pene ad culpam. Qm̄ ergo pena penitentiuz in presenti plus est: pena morientiū est inflicta in purgatorio ꝓ eo q̄ iā nō est tp̄s agēdi sed recipiēdi: iō modica pena in presenti plus satisfacit ⁊ magis est de ea [illegible] ta diuina iusticia: q̄ de magna in futuro. Rich. ꝟo sumit rōnē ex cā ipsius pene. Nā pena causat duplr. s. ex absentia boni amati: ⁊ presentia mali oditi. Et vtroq̄ mō pena purgatorij maior [illegible] bet pena tpali. Aīe em̄ in purgatorio qr motus earū nō retardat mole corporis: vehemētissime desiderāt cū deo perfecta fruitione cōiūgi. Et iō ex huius coniūctionis absentia vehemētissime affligunt: maxime cū videāt tp̄s aduenisse quo cū deo ꝑfecte essent cōiūcte: si [illegible] erāt in corporib⁹ penā suis pctis debitā ꝑsoluissent. Silr ignis affligēs aīas in purgatorio magis est actiuus igne [illegible] q̄ tñ inter alia elemēta maxime est affectiuus. Iō pena purgatorij lōge grauior est q̄ alia pena in hoc mūdo. Quare aūt aīa patiat ab illo igne declaratum est in p̄cedentibus sermone. s. xiiij. [illegible] opis. ¶ Tertio ꝓbat grauitas pene purgatorij exēplo. Vr̄ nanq̄ in legēda [illegible] Greg. q̄ postq̄ orauit ꝓ Traiano: apparuit ei angelus ⁊ dixit: Qr ꝓ dānato rogasti duoꝝ tibi datur optio. Aut em̄ in purgatorio duob⁹ diebus cruciaberis: aut certe toto tpe vite tue fatigaberis doloribus ⁊ infirmitatib⁹. Qui pelegit toto tpe vite sue dolorib⁹ cōcuti potius q̄ duob⁹ dieb⁹ in purgatorio cruciari. Uñ factū est q̄ semp deīceps aut febrib⁹ laborauit: aut podagre molestia pressus fuit: aut validis dolorib⁹ cōquassatus: aut dolore stomachi miserabilr cruciatus. Uñ in quadā epla sic loquit di. Tāte podagre; tātisq̄ dolorib⁹ p̄mor [illegible]

vita mea mihi ḡuissima pena sit. Quotidie em̄ in dolore deficio: ⁊ mortis remediū expectādo suspiro. ¶ Tertiū dubiū ꝓpositū fuit: vtrū pena purgatorij p ministeriū demonū infligat. Et q̄busdā videt q̄ sic: eo q̄ i scriptura: aut vix aut nūq̄ legit q̄ bonꝰ angelus bonos verauerit. Sed veratio bonoꝝ solum a malis fuit: sicut exēplū habet de Job: de Antonio ⁊ aliis sctis ⁊ amicis dei. Mali v̄o vexati sunt a bonis ⁊ malis: ⁊ rō videt esse ꝑm eos: qz q̄ verat alterꝝ ⁊ affligit quodāmō odiū hꝫ. Diabolus aūt odit bonos ⁊ malos ob suā crudelitatē: iō vtrosq̄ affligit cū sibi ꝑmittit: boni v̄o nō odiūt nisi malos: ⁊ iō illos solos affligūt: sicut afflixerunt sodomitas ⁊ egyptios. Hꝫ opinio ista stare nō pōt: qz non decet illū q̄ iuste de aliquo triūphauit: postea puniri ꝑ ipm̄. Sed aīe q̄ sunt in purgatorio adherēdo iustitie vicerūt diabolū. Ergo nō esset cōueniēs vt punirent demonuꝫ ministerio. Propterea alij dixerūt q̄ pena purgatorij infligit angelorꝫ ministerio. Hꝫ h̄ nō videt ꝓbabile: q̄ tam grauiter affligāt ⁊ puniāt cōciues suos: nec hoc de facili ꝑ scripturā posset ꝓbari. Iō dicēdū ꝑm Rich. ⁊ Bon. q̄ q̄uis boni angeli ⁊ mali assistāt morientibus boni ad iuuandū: mali ad nocēdū si p̄nt: tñ in loco penali ipsius purgatorij non puniunt aīe ministerio demonū: nec ministerio bonoꝝ angelorꝫ: sed sola diuina iusticia ignē purgatoriū: sicut instrumētū applicante ad punitionē earū.

¶ De iocūditate quā hñt existētes i purgatorio: tū ꝓpter certitudinē de sua salute: tū ꝓpter cōfirmationē in ḡra: tuꝫ ꝓpter auxiliū viuoꝝ. Cap. iij.

Tertiū mysteriū declarādū de purgatorio ꝰt iocunditatis. Nā inter acerbitatē penaruꝫ sentiūt aīe in purgatorio existētes multā iocūditatem: maxime propter tria.

Primo ꝓpter certificationē.
Scō ꝓpter subuentionē.

Tertio ꝓpter sanctoꝝ affectionem.

¶ Primo gaudēt aīe in purgatorio propter certificationē: qz iā certificate sunt de glia ⁊ btitudine ad quā debēt puenire. Notādū tñ ꝑm Bona. in. iiij. di. xx. q̄ aīe ille maiorē certitudinē hñt q̄ ille q̄ in via sunt: sicut habebāt aīe q̄ erant in limbo. Et illa certitudo media est inter certitudinē ꝓrie ⁊ certitudinem vie. In ꝓria est certitudo tētionis euacuās expectationē ⁊ timorē. In via aūt est certitudo expectatiōis mixta timori: qz q̄libet labi pōt dū est viator. In purgatorio v̄o est medio mō. s. certitudo expectationis: qz nōdū obtinuit: sed est euacuatio timoris ꝓpter liberi arbitrij ꝓfirmationē: qz oīno fit q̄ deinceps peccare nō pōt. Nā cōfirmati sunt in ḡra: nec valēt malū velle: nec duꝫ agere: qđ eis accedit ad leticiā ⁊ iocūditatez: ꝓpterea Bap. iij. ōr: Spes illoꝝ immortalitate plena est. Nec acceptāda est quorūdaꝫ opinio eoꝝ q̄ dicūt q̄ ꝑ acerbitate penarū ita absorbet spūs vt vbi sit ignoret: ⁊ er h̄ dubitet vtrū sit in inferno: vel in purgatorio: aut extra. Sicut cū aīa ex dulcedine cōtēplationis rapit extra se vt nesciat vtrū in corpore an extra corpus h̄ videat: sic suo mō dicūt in penis se habere. Sed certe hoc nō videt posse rōnabiliter sustineri: qz etsi spūs carni coniunct⁹ possit ab hmōi penis adeo absorberi: vt vsum rōnis amittat: spūs tñ separatus q̄ immortalis est non videt adeo absorberi cū fortior fit ad sustinēdū magnā penā in se q̄ in corpore parnam. Et ꝺ dictā opinionē faciūt exēpla q̄ Greg. ponit in. iiij. dial. li. vbi dicit: q̄ q̄dā in purgatorio existētes i grauibus penis petierūt adiutoriū ꝑ liberatione: q̄ scie bāt se aliqñ liberādos. Insup i homel. de diuite ⁊ Lazaro ꝰt: q̄ dānati supra se electos cōsiderāt vsq̄ in diez iudicij. Si ergo pena illa infernalis improportionabiliter grauior est q̄ purgatoria: ⁊ illa nō absorbet vsum rōnis dānatis q̄ sunt oppressi verme desperatione ⁊ culpa: quāto magis nec ista pena absorbe

bit spūs iustoꝝ q̄ fortificati sunt bona ꝯscīa: ⁊ spe: ⁊ diuina gr̄a. ¶ Scd̄o gaudent aīe existētes in purgatorio ꝓpter subuentionē: qn̄ subuenit eis ꝑ suffragia viuoꝝ: de q̄bus diximus in p̄cedenti sermone. Innotescit aūt eis predicta subuentio quadrupliciter. Primo diuina inspiratione. Scd̄o angelica reuelatione: vt d̄r. xiij. q. ij. c. fatenduꝫ. Tertio morientiuꝫ noui intimatione. Quarto experientie cognitione: qꝛ ꝑ suffragia q̄ impendunt eis experiunt sibi diminui penā. Cōueniēs nāq̄ est vt innotescat eis a q̄bus ⁊ q̄ suffragia fiāt: vt cum de purgatorio fuerint liberate: ⁊ in gloriā angeloꝝ assumpte: gratias suffragatoribꝰ suis impēdant: ꝓ eis apud largissimum miseratorē oīm deū intercedētes Nō em̄ possibile est vt ingratitudo vel aliqd̄ qd̄cūq̄ vitiū locū habeat in gloria sempiterna. Tertio gaudent aīe in purgatorio ꝓpter sctōꝝ affectionē. Superni q̄dē ciues orāt ⁊ rogāt dn̄m iesuꝫ xp̄m ꝓ illis ꝓximis suis: quos cruciari cernūt. Scd̄m enim Bon̄. in. iiij. di. xlv. duo inducūt sctōs orare ꝓ his q̄ in purgatorio sunt. Primū est eoꝝ necessitas qua indigēt ab illis releuari. Scd̄m est dei volūtas: q̄ vult ꝙ vnū mēbrū releuet aliud. Tertiū addi pōt. s. futura iocūditas seu felicitas. s. vt eoꝝ gl̄ia accidentalis augeat cū videāt eos futuros cōciues suos. Vn̄ credēdū est ꝙ angeli scti semꝑ visitāt eos ⁊ cōsolantur. Propter que oīa ad prudētiā spectat dū viuimus in hoc seculo penā quā possumꝰ ꝓ pctis nostris exoluere. Sin v̄o illam in purgatorio dolēter luemus: vbi licꝫ ꝓpter rationes iā tactas aliqua leticia aderit: nō tn̄ tāta erit vt Bon̄. ait: quanta erit afflictio. Jō sollicite cogitemus que vētura sunt ⁊ oculos aperiamus in tpe opportuno: vt sic placemus deum quem offendimꝰ impetremusq̄ ab ip̄o hic gratiam: ⁊ in futuro seculo sempiternam gloriam. Amen.

¶ Feria tertia post Letare: de iudicio curioso ⁊ temerario: propter quod multi qui se iustos credūt peccatores sunt ⁊ inimici altissimi dei. Sermo. xlix.

NOlite iudicare s̄m faciē: sed iustū iudicium iudicate. Verba sunt redemptoris nostri originaliter Job. vij. et in euangelio hodierno. Prebuit nobis saluberrimum documentū satisq̄ necessariū saluator noster dn̄s iesus xp̄s dum dixit verba in themate nostro proposita: qm̄ ob curiosum iudicium multi qui se bonos existimant sepenumero mali fiunt. Scd̄m v̄o Alex. sniaꝫ in. iij. volumine sum. duplex est iudiciū. Vnū publicū ⁊ ordinatū: qd̄ quidē est actus iusticie. Aliud v̄o vsurpatū ⁊ temerarium: quo quis proximū suuꝫ iudicat vel reputat bonuꝫ aut malū. De hoc itaq̄ iudicio de quo locutus est xp̄us: ⁊ nos in presenti sermone dicemus: In quo triplex iudicium subdistinguemus declarandum.

Primum dicitur dubietatis.
Secundum veritatis.
Tertium temeritatis.

¶ Qꝛ peccatum est iudicare in deteriorem partem aliena facta que nobis dubia sunt: ⁊ quare dubia sunt in meliorem partem interpretanda. Cap. i.

PRimum iudicium vsurpatū dicitur dubietatis: cuꝫ quis proximum suuꝫ ex operibus dubijs iudicat malum. Nam multa sunt opera que bn̄ fieri possunt ⁊ male sicut ieiunare: orare: elemosynas facere: audire missas: visitare ecclesias ⁊ similia: in quibus si quis diffinitiue iudicaret proximum talia male facere vtputa ꝓpter vanam gloriam: aut aliquem alium malum finem: peccaret ꝑ vsurpationem iudicij. Jcirco in his seruanda est regula que ponitur in glo. Rom̄. xiiij. sup̄ illis verbis. Qui nō manducat: manducantē non iudicet. vbi dicitur: Dubia sunt in meliorem ptē interpretanda. Et ꝙ ita fit: probari po

est tripliciter:
Primo autoritate,
Scõo rõne.
Tertio exemplo.

¶ Primo ꝓbat autoritate. Unñ. xxxiij. di.c.habui ſſe. In rebus ambiguis abſolutũ nõ habet eſſe iudiciũ. ꝛ.xj. q.iij. in.c.graue. Graue ſatis eſt ꝛ indecẽs vt in re dubia certa det ſententia. ꝛ.xxx.q. v.c.incerta. Incerta nullatenus iudicemus quouſq; veniat dñs qui latentia ꝓducat in lucẽ: ꝛ illuminabit abſcõdita tenebrarũ: ꝛ manifeſtabit cõſilia cordium. Ad hoc facit ibidẽ,c.nullũ.ij.ꝛ.c. iudicantẽ. ꝛ idem ponit in glo.ſuper.c. nauiganti. eẽ de vſur. ꝛ in.c.ex litteris. de ꝓbationibus. Ad idẽ eſt illud dictũ eẽ de regu.iur. Eſtote inquit miſericordes ꝛc. Hoc loco nihil aliud nobis precipi eriſtimo niſi vt ea facta que dubiũ eſt quo alio fiant in meliorẽ partẽ interpretemur. ¶ Scõo ꝓbat ꝙ dubia ſunt in meliorẽ partẽ interpretãda ratione. Et hoc tripliciter.

Primo ꝓpter diuinã maieſtatẽ.
Scõo ꝓpter primi charitatẽ.
Tertio ꝓpter ꝓpriã vtilitatẽ.

¶ Primo ꝓpter diuinã maieſtatẽ. Dubioꝝ em̃ ꝛ ſecretoꝝ deus iudiciũ ſibi reſeruat: q̃ dixit Viere. xvij. Prauũ eſt cor hois ꝛ inſcrutabile q̃s cognoſcet illud? Ego dñs ſcrutãs cor ꝛ ꝓbãs renes: qui do vnicuiq; iuxta viã ſuã. ꝛ.xxxij. diſ.c. erubeſcãt. Deus ſecretoꝝ cognitor ꝛ iuder eſt. Vnde eſt ꝙ ſcribit. ij.q. j.c. nomẽ pſbyteri. Diuine pietatis poteſtati facere videret iniuriã: ſi illius iudicium meo vellẽ iudicio p̃uenire. ꝛ.xv.q.vj.c. ſi a ſacerdotibus. Nõ p̃t humano cõdẽnari examine: q̃ deus reſeruauit iudicio. ¶ Scõa ratio eſt ꝓpter primi charitatẽ. Scõm eñ Tho. ij.ij.q.xcvj. ex hoc ipſo ꝙ aliquis habet malam opinionẽ de aliquo abſq; ſufficienti cauſa: iniuriat ei: ꝛ cõtemnit ipm. Nullus aũt debet aliũ ꝓtemnere abſq; cogẽte cauſa. Ideo vbi nõ apparẽt manifeſta iudicia de malicia alicuius: debemus vt bonũ habere: in meliorẽ partẽ interpretando qõ dubiũ eſt. Et ſi diceret ꝙ iudiciũ dz eſſe magis de eo qõ vt in pluribus accidit: ſed vt in pluribus accidit vt male agãt: q; vt dr Eccs. j. Stultoꝝ infinit? eſt numerus: g̃ dubia magis debemus interp̃tari in malũ q̃ in bonũ. Reſpondet Tho. ꝙ ille qui in meliorẽ partem aliox facta interp̃tatur frequẽtius fallit. Sed melius eſt ꝙ aliq̃s fallat habens bonaz fidẽ de aliquo hoie malo: q̃ rarius fallat habẽs opinionẽ malaz de aliquo bono: q; ex hoc fit iniuria alicui: nõ aũt ex primo. Jõ Sen. li. iij. de bñficijs. ait: Sãct? eſt ꝓdeſſe etiã malis ꝓpter bonos: q̃ bonis obeſſe ꝓpter malos. Ideo lex fauet vt patiatur potius nocentem abſolui: q̃ innocentẽ condemnari. ff. de penis. l. abſentez. in princi. ¶ Tertia rõ eſt ꝓpter ꝓpriã vtilitatẽ: q; ſic homo euitat iudicium dei: ſm illud Luce. vj. Nolite iudicare ꝛ nõ iudicabimini. Notãdũ tñ ſm Alexãdrũ in.ij. volumine ſumme: ꝙ primoꝝ noſtroꝝ facta dubia nobis poſſunt eſſe tripliciter. Primo ex ignorãtia principiũ vt dr eẽ de ſen. excõ. c. cum voluntate. Voluntate ac propoſito maleficia diſtinguunt. Ideo neſcimus ſepiſſime: ex quo principio ꝓcedant alioꝝ opera: ꝓterea in talibus iudicium curioſuz cauere debemus. Secũdo poteſt eſſe aliquid dubium ex ignorantia medij: quia multotiens mutatur voluntas. Nam multi aliqua bona exercentes: mala intentione mutari poſſunt: ꝛ econuerſo. Tertio poteſt aliq̃d eſſe dubiuz ex ignorantia finis: iccirco dicitur. xj. q. j. c. ſacerdotibus. Neſcimus quis in terribili iudicio dei qualis ſit futurus. Etenim Paulus egregius p̃dicator dicit: Nolite ante tẽpus iudicare quoadusq; veniat dñs. Tertio probat ꝙ dubia ſunt in meliorẽ partẽ trãſferẽda exẽplo. Legimus nãq; ꝙ ſctũs frater Leo ſocius bti Fraciſci dũ infirmaret in loco ſcrẽ marie de angelis: vidit in viſione multitudinẽ fratrũ ꝓceſſionaliter incedẽtium

Inter quos viditvnum a cuius oculis
radij procedebant lucidissimi: ⁊ q̄rens
ab vno illoꝝ quis esset ille cuius oculi
ita splendebant: audiuit ꝙ erat frater
Bern̄. de quintaualle primus socius bea
ti Francisci: qui semper de his que vi-
debat in alijs: in melius iudicabat. Qn̄
em̄ videbat aliquos male indutos di-
cebat: Isti melius seruant paupertatē
q̄ tu frater bernarde. Cum v̄o inspicie
bat diuites preciosa indumenta defe-
rentes cordis compunctione dicebat:
Forsan illi subvestibus delicatis humi
liores sunt q̄ tu frater bernarde. Ac ꝑ
hunc modū semꝑ in dubijs bn̄ de alijs
sentiebat. Vis v̄o dictꝫ visio disparuit.
¶ Qꝛ nō peccat q̄ manifesta dānat ma-
la ⁊ iudicat: ⁊ qualr̄ primoꝝ pctā non
sunt curiose exploranda. Capl'm. ij.

Secundum iudiciuꝫ dicitur
veritatis. Ip̄m autē est cuꝫ
quis de manifestis autvir-
tutibus aut vitijs proximi
sui recte sentit. De quo Da
uid in ps̄. lvij. ait: Recte iudicate filij
hominū. Et Arist. j. ethi. Unusq̄sq̄ bn̄
iudicat q̄ bene cognoscit. Et ex̄ de reg.
iur. c. Estote misericordes. Quod enim
scriptum est Mat. vij. A fructib⁹ eoruꝫ
cognoscetis eos. De manifestis dictuꝫ
est: que non possunt bono animo fieri:
vt stuprum: blasphemie: furta: ebrieta-
tes: ⁊ similia: de quibus nobis permit
titur iudicare. Et. xj. q. iij. c. si q̄s dixe-
rit. Si quis dixerit iustum iniustum: ⁊
iniustū iustū: vterq̄ abominabilis est
apud deū. Et ibidem in. c. si quis homi
nem. ⁊. in. c. vhe qui dicitis. inducitur
illud Esa. v. Vhe qui dicitis bonū ma-
lum ⁊ malū bonū: ponentes tenebras
lucē ⁊ lucē tenebras. Verūtamē aliud
est aliena facta subtiliter ⁊ curiose inq̄
rere ⁊ inuestigare: aliud eo ꝙ manife-
sta sunt ⁊ mala illa condēnare. Primū
vitiū est reprehensibile. ꝓpterea Ber.
ait: Noli esse aliene vite aut temerari⁹
iudex: aut curiosus explorator. Scd̄m
v̄o etsi non sit malum: tamen ita faciē-
dum est vt primo peccatori cuius pc
sunt manifesta compassio habeat. Ta
multi reperiuntur qui magis aliena fa
cta q̄ sua iudicare contēdūt. De q̄bus
dicit Sen̄. li. ij. de ira. Aliena vitia an
te oculos habemus: a tergo nostra. Et
Martialis cocus. Ad fratris culpā
le tu lumina portas. Ad ꝓpriā v̄o ma
la: vel ceca geris. Et Chryb. in li. de
punctione. In alienis delictis seue
amarissimi iudices residemus: nostr
autē trabes oculis infixas ꝓprijs non
videmus. Sed vt inquit Tullius li.
iij. q. tuscu. Proprie stulticie est alio
vitia cernere: suoꝝ obliuisci. Ideo sa
uator noster Mat. vij. ait: Quid vides
festucam in oculo fratris tui: ⁊ trabem
in oculo tuo non vides. Aut quomodo
dicis fratri tuo. Frater sine eijciam fe
stucam de oculo tuo: et ecce trabs est
in oculo tuo. Hypocrita. Eijce pri
mum trabem de oculo tuo: et tunc vi
debis eijcere festucam de oculo fratris
tui. Ex hoc vsitatum prouerbium est
Tollere festucā si vis de fratris oculo
Que tua cōturbat lumina tolle trabē
Et Greg. in moral. dicit illud quod pe
nitur. iij. q. vij. c. qui sine peccato. Qui
sine peccato est vestrū primus in illam
lapidem mittat. Ad aliena quippe pec
cata puniēda ibant ⁊ sua relinquebant
Reuocentur igitur intus ad ꝯscientiā
vt prius propria corrigant: ⁊ tunc ali
na reprehendant. Est ad hoc propositū
illd̄ quod scribitur. iij. q. vij. c. iudice
⁊. c. ī grauib⁹. ⁊. c. postulatus. ⁊. c. sacer
dos. Solent aūt hoc vitio multū infi
ci laici ⁊ seculares qui subtiliter ꝑscru
tari querunt sacerdotum ⁊ religiosorum
vitam. Et si peccatum aliquod veniale
in eis viderint: dānant illos: spernunt
doctrinam: contēnunt ipsorum officia
et orationes: reputant ipsos malos: ac
apto ore vbiq̄ crudel'r detrahūt nec co
gitāt qd̄ īpietatibus ipsi sunt inuolu
quod periurijs: blasphemijs: vsuris:
furtis: rapinis: fornicationib⁹: adulte
rijs: sodomijs: atq̄ sil'ibus. Pro q̄bus

s.q.s.in.c.multi. Gregori⁹ ait: Multi
seculariū hominū cū plus sacerdotum
vitā q̄ suā discutiūt: ī magnū ꝯtēptio
nis diuinoꝝ sacramētoꝝ crimen incur-
rūt. Magna em̄ trabe vulneratos ocu
los habētes: eāq̄ negligētes: festucam
tenuē in alioꝝ oculis ꝯspiciūt: quā dū
incaute auellere festināt: in erroris fo-
ueā dilabūtur. hec ille. Iccirco salubre
est documentū fructuosumq̄ vt q̄libet
de suis defectib⁹ se accuset: ⁊ humiliet
non aūt alioꝝ pctā p̄sumptuose p̄iudi-
cet. Un̄ beat⁹ Frāciscus dixit in regula
de fratrib⁹ suis. Quos moneo ⁊ exhor
tor ne despiciāt neq̄ iudicēt homines
quos viderint mollib⁹ vestimētis ⁊ co
loratis indutos: vti cibis et potib⁹ de-
licatis: sed magis vnusquisq̄ iudicet ⁊
despiciat semetipsum.

¶ Q̄ temerariū est iudicare de ꝓximo
malū ꝑ quodcūq̄ signū: nisi esset signū
violentum. Capitulum.iij.

Tertiū iudiciū quo q̄s aliū iu
dicat d̄r temeritatis. Et est
cū q̄s male sentit de ꝓximo
uo diffinitiue ꝓpter aliqd̄
indeficiēs signū suspitiōis. De quo fit
mentio.ij.q.j.c.multi. et.xj.q.iij.c. te-
merariū. Notādū tn̄ ꝟm Alexan. q̄ tri
plex est suspitio: ꝟm quā q̄s pōt maluz
de proximo suo presumere.

Prima d̄r violenta.
Secunda leuis.
Tertia temeraria.

¶ Prima d̄r violenta suspitio.s.cū ap-
parēt omnia signa mali: ⁊ nulla bona:
vt si adulter habitaret cū adultera de
quibus etsi non videat̄ quid faciā: tn̄
ꝓpter hmōi signū cohabitationis iu-
dicare illos nō est pctm̄. Propter talia
iudicauit Salomon de filio illi⁹ mere
tricis q̄ alia meretrix illa dormiēte ab
stulisset. de q̄bus d̄r.iij Reg.iij. ⁊ ex̄ de
presump.ī.c.afferte. Nā cū dixisset Sa
lomon. Afferte mihi gladium ⁊ diuidi-
te infantem viuum ⁊ date dimidiā par
tē vni: ⁊ dimidiā partē alteri: quod nō
dixit diffiniendo: sed potius tētando ⁊
inquirēdo v̄itatē. vt dicit glo.sup.d.c.
afferte. Clamauit mulier cui⁹ fili⁹ erat
viuus ad regē. Cōmota sunt quippe vi
scera ei⁹ sup filio suo. Obsecro dn̄e da-
te illi infantem viuū: ⁊ non occidatur.
Ecōuerso illa dicebat: Nec mihi nec ti-
bi: sed diuidatur. Respōdit rex et ait:
Date huic infantē viuū ⁊ nō occidat̄:
hec est em̄ mater ei⁹. ¶ Scd̄a suspitio
dicit̄ leuis: qn̄ sunt leuia signa mali: et
fortia ac plura boni: vt si mulier loqua
tur cū aliquo viro religioso honeste et
in honesto loco ac condescēti: ⁊ sil̄ia: et
sic iudicare malū pctm̄ est. Sciendū tn̄
ꝟm Tho.vbi.s̄. q̄ aliud est ex hmōi si-
gnis dubitare de malo ꝓximi: aliud il-
lud affirmare. Primū ꝑtinet ad huma
nam tētationē sine qua nō ducit̄ ista vi
ta. ꝟm illud apl̄i.j.Coꝝ.x. Tētatio vos
nō apprehēdat nisi humana. Affirma-
re v̄o et existimare pro his signis malū
de proximo suo pctm̄ est. Un̄ Aug.sup
illd̄.j.Coꝝ.iiij. Nolite ante tp̄s ⁊c.ait:
Etsi suspitiones vitare nō possum⁹: q̄
hoīes sumus: iudicia tamen.i.diffini-
tiuas sentētias ꝯtinere debem⁹. ¶ No
tandū adhuc ꝟm p̄fatuz doctorē: q̄ su
spitio de malo alterius pōt tripliciter
prouenire. Primo ex lōga experientia.
Un̄ Aris.ij.lib. Ethicoꝝ dicit: q̄ senes
sunt maxime suspitiosi: eo q̄ multoti-
ens experti sunt alioꝝ defect⁹. Senes
tm̄ inquit cacoges sunt. Est enim caco
gia deterius existimare oīa. Secundo
ꝓuenit talis suspitio mali: ex eo q̄ ali
quis male afficit̄ ad alterū. Cū em̄ q̄s
aliū contēnit vel odit: facile opinatur
malū de ip̄o: q̄ vnusquisq̄ facile credit
qd̄ appetit. Tertio ꝓuenit suspitio ma
li ex hoc q̄ aliq̄s in seipso malus est: ex
quo cōscius sue malicie faciliter maluz
de alijs opinat̄. ꝓpterea sapiēs Eccl̄s
x.c.ait: Stultus in via sua ambulans:
cū ip̄e sit īsipiēs: oēs stultos existimat.
Et Seneca in lib. de morib⁹. Hoc ha-
bet oīs affect⁹ vt ī quo ipse insanit: ce-
teros putet insanire. ¶ Tertia suspitio
dicit̄ temeraria: cuz quis omnia bona

in malā partē trahit. Vñ Chryb. ī quo-
dā sermone ait: Sunt q̄dā puersi q̄ de
oībus male iudicant. Dicūt eñ si quis
studet ⁊ humiliati vacat hypocrita est:
si recreationi gulosus est: si societati se
cularis est: si simplicitati fatuꝰ est: si ali
orū correctioni p̄sumptuosus est: si silē
tio et paci simulator est. hec ille. Quis
ergo explicet q̄ multos lucret diabolꝰ
ꝓpter temeraria ⁊ presumptuosa iudi-
cia: in q̄bꝰ tanto maiꝰ periculū īminet:
quāto minoris culpe esse credunt. Eui
temꝰ itaq; illa quātū possumꝰ: vt sic v̄e
penitētiā agētes assequamur hoc ī se-
culo dei gr̄am: ⁊ in futuro sempiternā
gloriā: in qua viuit gloriosus deꝰ ꝑ in-
finita secula seculorum. Amen.

¶ Feria q̄rta post Letare: de sacratissi-
mis indulgētijs ⁊ relaxationibꝰ: quas
facit ecclesia in remissionē pene pecca-
torum. Sermo.l.

Venit nox quā-
do nemo pōt opari. Re-
dēptoris nr̄i verba sunt
ista originalr̄ Joh. ix.c.
et in euangel. hodierno.
Ostensum est in supiori sermone q̄ gra
uis erit q̄ vhe timēda purgatoria pena
que seruat his q̄ in hac vita ꝓ suis pec
catis satisfacere negligunt. Et qm̄ ple-
riq; excusare se possent di. vires aut tē
pus illis ad satisfaciēdū nō sufficere:
iccirco clemētissime ꝓuidit dn̄s nr̄ ie-
sus xp̄s cōcedēs thesaurū eccl̄ie mini-
stris ꝓ loco ⁊ tpe pctōribus dispēsan-
dū. Fiunt nāq; in ecclesia ꝑ p̄latos ⁊ su
periores relaxationes: ⁊ indulgētie: in
quibus q̄ faciūt qd̄ debent: peccatoruz
suoꝝ remissionē lucrant. Ut autez hoc
clarius intelligat: statui hodierna die
de indulgētijs verba facere: vt reniten
tes pctōres intelligētes illarū virtutē
inuigilēt cū studio eas acq̄rere: nō ex-
pectātes noctē mortis ⁊ purgatorie pe
ne: qñ amplius non poterunt operari.
De ip̄is ergo indulgētijs tria mysteria
principalia ꝓponimus declaranda.

Primum d̄r diffinitio.
Secundum cōcessio.
Tertiū fructificatio.

¶ Quid sit īdulgētia: ⁊ qualr̄ ꝓdest in
foro dei ad diminutionē pene purgato
rie: ⁊ de clauibꝰ a xp̄o collatis sacerdo
tibus. Capitulum.j.

Primū mysteriū de indulgē
tijs declarādū d̄r diffinitio.
In quo q̄d sit indulgētia vi
deamus. Et rñdet Fran. de
may. in tractatu de indulgē
tijs: q̄ indulgētia est remissio pctōrū.
Qd̄ itelligēdū est de remissiōe pene tē
poralis: ad quā pctōr remanet obliga
tus post remissionē culpe ⁊ pene eter
ne. Ip̄a nāq; pena ⁊ culpa eterna remit
tunt ī ꝯtritione cū pctōr iustificat. Et
q̄ vt tactū est sermone septimo huius
opis. c.j. licz in baptismo oīs pena q̄ ꝑ
pctō debet: penitꝰ relaxet merito pas
sionis xp̄i: tñ cum hō pctā iterat reddit
se indignū tanto bñficio: iō in ꝯtritiōe
nisi esset multū feruētissima nō remitti
tur ei tota pena: sz minorat vt dicit ma
gister sen. dist. xix. tertij. quātū decet et
expedit salua diuīa iusticia. Remanet
itaq; vt in pl̄ibꝰ obligatꝰ pctōr ad tem
poralr̄ satisfaciēdū penāq; tpalē exol
uendā. Hanc v̄o taxare hz sacerdos in
ꝯfessione: q̄ vt dictū est in sermone pro
arbitrio pn̄ias pōt iniūgere. Et q̄ rare
cōtingit vt q̄s totā penā tpalē debitā
excipere possit ⁊ adimplere: iō q̄ eaz in
hac vita nō soluūt in purgatorio acri
ter punient. Sed cū q̄s facit illud pro
quo īdulgētie ꝯcedunt a dicta pena li
berat plus ⁊ minꝰ ꝟm īdulgētie q̄lita
tē. ¶ Notandū tñ ꝟm Rich. ⁊ Bon. di.
xx. q̄rti. q̄ fuerūt q̄dā q̄ voluerūt distin
guere foꝝ dei ⁊ foꝝ eccl̄ie. Et hi dixerūt
indulgētias valere quātū ad foꝝ eccle
sie: nō quātū ad foꝝ dei. Nō aūt ipsorū
erat: q̄ nullus inferior pōt absoluere a
pena ad quā ligat supior: sz deꝰ remit
tēdo culpā ligat ad aliquā penā tpalē
ergo videtur q̄ nullus possit de illa ali
quid dimittere. Et ꝓpterea dicūt īdul

gētias valere in foro eccl'ie: remittēdo penas taxatas a iure vel a iudice: nō tñ aliq̄d remittēdo de pena taxata a deo. Uerūtñ ista opinio satis īpia est ⁊ ꝯria rōni: q: si sic esset tūc eccl'ia absoluēdo a penis satisfactorijs trāsmutare ad penas purgatorij: et ad grauiora supplicia. Ideo simpl'r dicēdū est ꝙ relaxatio satisfactiōis q̄ fit in indulgētijs: valet etiā in foro dei: q: deꝰ hꝫ ꝓ condonato qđ sic ꝯdonat. Modus aūt intelligēdi qualiter fieri pōt talis est. Presupponēdū nāq̄ est ꝙ bonū obtinemꝰ ex triplici merito. s. ex merito ꝓprio: ⁊ ex merito capitis: et ex merito eccl'iastice vnitatis. Et ꝙ ita sit in se manifestum est: q: quilibet meret sibi ꝑ gr̄am quaꝫ hꝫ. Qđ xp̄s meruerit nobis nemo dubitat nisi qui fide caret. Qđ eccl'ia mereatur nobis: ⁊ eiꝰ merita patēt ꝑ verba Aug. di. in li. de pnīa. Credēdū est ꝙ oēs orationes ⁊ elemosyne eccl'ie: et opa iusticie: succurrūt recognoscēti mortalitatē suā: ꝑ hunc modū sicut triplex est meritū obtinēdi bonū: sic ⁊ meritū liberādi a malo. Meritū. s. ꝓprium. Et hoc est meritū nr̄e ꝯtritiōis: ⁊ ꝑ hoc meremur liberari a pena eterna: ita ꝙ simul sunt hic duo. sicut in angelis gr̄a ⁊ gl'ia. Secūdo est meritū xp̄i: ⁊ hoc operat in sacramētis ⁊ ptāte clauiū: ⁊ ꝑ hoc remittitur pars pene. Tertio est meritum ecclesiastice vnitatis: et ꝑ illud adhuc fit remissio. Et sic ꝑm triplex meritum fit triplex pene ꝯdonatio: vt sic currat misericordia cuꝫ iusticia: ⁊ in qualibet est mutatio maioris ī minꝰ. Uñ pena eterna primo mutat in tpalē cū remittitur culpa. Scđo tpalis magna ⁊ supra vires cōmutat in penā cōpetētē viribus in sacerdotis absolutiōe: ⁊ qđ residuuꝫ est reseruat in purgatorio. Tertio vero pena illa ad quā q̄s tenet mutat in minorē in īdulgētijs. Hoc aūt pōt facere eccl'ia ex diuina autoritate. Thesauruꝫ em̄ meritoꝝ. s. xp̄i martyrū: ꝯfessorū: ac virginū: recōmēdauit eccl'ie dispēsandū: cū eccl'ie in prelatis tradidit claues regni celoꝝ. Et ꝑ hoc solui pōt rō eorū qui dicūt ꝙ inferior nō pōt absoluere a pena imposita a supiore. Nā licꝫ non possit autoritate ꝓpria: pōt tñ autoritatē ipsiꝰ superioris. Uel pōt dici ꝙ p̄latus dās īdulgētias nō absoluit oīno cōdonādo: sꝫ soluēdo de thesauro ecclesie. ¶ Sꝫ aliq̄s posset obijcere ꝙ eccl'ie nō sunt date claues: q: claues aut sunt ad claudēdū: aut ad aperiēdū. Sed đr Apoc. iij. Xp̄s aperit et nemo claudit: claudit ⁊ nemo aperit: ḡ eccl'ie nō sunt date claues. Uerūtñ in ꝯriū est qđ xp̄s dixit Petro Matth. xvj. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Ex q̄bus v̄bis patꝫ ꝙ mediante Petro eccl'ia claues accepit. Qđ no. xxiiij. q. j. c. manet. c. qđcūq̄. c. oībus ꝯsideratis. ¶ Rñdet ergo Rich. dist. xviij. quarti. ꝙ claues regni celoꝝ date sunt eccl'ie. Et accipiuntur hic claues ad sil'itudinē clauiū materialiuꝫ ꝑ quas ostiū claudit ⁊ aperit. Claues em̄ eccl'ie sunt quedam ptās data eccl'ie in prelatis suis ad aperiēdū ⁊ ad claudēdū hoībus regnū celoꝝ: qđ claudit homini ꝑ pctm̄ vel ꝑ obligationē ad penā ꝑ pctō: ⁊ aperit ꝑ remotionē vtriusq̄. Est aūt ptās triplex aperiendi celum et claudēdi. ¶ Prima est autoritas: q̄ est in solo deo: q̄ solus aperit effectiue per infusionē gr̄e: ⁊ claudit ꝑmissiue ꝑmittēdo iusto iudicio hoīem ruere in peccatū gratiā nō ꝯferendo. ¶ Secūda est clauis excellentie q̄ est in xp̄o rōne humane nature: qui celū aperit ꝑ meritū passionis sue: ⁊ claudit ꝑ potestatē iudicialē sibi traditā. ¶ Tertia est clauis ministerij: scꝫ in p̄latis eccl'ie: q̄ celum aperiūt ministrādo sacramēta: q̄ operantur in merito passiōis xp̄i et v̄tute. ¶ Ad autoritatē ergo Apoca. dicenduꝫ ꝙ clausura regni celorū potest tripliciter accipi. Uel ꝓ illa qua erat clausum generi humano propter pctm̄ primorū parentum. Uel ꝓ illa qua claudet oībus reprobis in iudicio ꝑ sententiam diffinitiuam. Uel pro illa qua claudit interim homini per culpam et penam

remittendas. Prima clausura fuit vniuersalis ⁊ nō perpetua: et hāc xp̄s aperuit merito passionis sue. Et de hac d̄r Apoca.iij. Aperit ⁊ nemo claudit. Alia sil̄r clausura erit ꝑpetua: de qua Mat. xxv. Clausa est ianua. ⁊ de hac d̄r Apoc̄. iij. Claudit ⁊ nemo aperit. Alia clausura est ꝑticularis: ⁊ nō ꝑpetua: ⁊ hāc p̄lati eccl̄ie possunt ministerialiter aperire. Propterea nō mediocriter errāt hi q̄ dicūt īdulgētias nō valere: cū tota eccl̄ia rōnabiliter cōtrariū asserat et affirmet.

¶ De autoritate cōcedendi indulgētias ⁊ illarū varia concessione: ⁊ de causis ꝓ quibus cōceduntur. Cap̄m.ij.

Secundū mysteriū de indulgētijs declarādū d̄r cōcessio. In quo de ipsarū cōcessione tria consideremus.

Primo autoritatē.
Secūdo varietatē.
Tertio causalitatem.

¶ Primo cōsideremus autoritatē quis scz habet autoritatē indulgētias concedēdi. Et respondēt doc.s. Boñ. ⁊ Rich. vbi.s̄. ꝙ illi soli p̄nt indulgētias dare: quibus dispēsatio thesauri ecclesie commissa est: ⁊ ſm mēsurā cōmissionis sue. Et qr xp̄i vicario cōmissa est plenitudo potestatis ab ipso xp̄o: vt pz ex̄ de peni. ⁊ remis.c.cū ex eo. Iō pōt dare indulgētias per totā ecclesiā militantē: et tātas quātas sibi dare placuerit si adsit rōnabilis cā. Alij aūt habēt tantū de hac potestate quātū eis a xp̄i vicario cōcessum est: Ipse aūt per ius cōe hoc nō cōcessit nisi ep̄is: vel electis in ep̄os ⁊ suis legatis. Et iō nulli alij possunt indulgētias dare: nisi ex speciali cōmissione: nec p̄nt legati dare indulgētias nisi in ꝓuincia sua: nec ep̄i nisi in suo episcopatu. Archiepiscopi tñ possunt eas dare in episcopatibus suffraganeoꝝ suoꝝ: vt pz ex̄ de peni. ⁊ remis.c.nostro.in textu ⁊ in glo. Isti tñ in dedicatione basilice siue dedicetur ab vno siue a plurib⁹: nō debēt extēdere indulgētias vltra annum nec in anniuersario dedicatiōis vltra.xl.dies. Limitata est em̄ eis ptās a papa: ne ꝑ immoderatas remissiones claues eccl̄ie cōtemnerētur: ⁊ penitētialis satisfactio eneruaret̄. ex̄ de peni. ⁊ re.c.cū ex eo. Et si diceret̄ ꝙ oīs sacerdos hz claues: ergo pōt indulgentias concedere. Rñdet Boñ. ꝙ clauis nō est tota rō v̄tutis indulgētias faciēdi: sed ptās clauis cū iurisditione ⁊ autoritate thesauri dispensandi: que ordinarie solis cōpetit ep̄is ⁊ sacerdotib⁹: si eis ab ep̄is committatur.

¶ Scd̄o cōsideremus circa cōcessiones indulgentiarū varietatē. Scd̄m em̄ ꝙ apparet ex vsu ecclesie solēt indulgētie variari tripliciter. Cōcedunt̄ nāq; aut ſm numerū dierum vel annoꝝ: aut ſm partē pctōꝝ: aut ſm plenariā remissionē. Qñ cōcedūtur ſm numeꝝ dierū vel annoꝝ: vtputa qr dantur centū dies vel centū anni de indulgētia: tūc qui illā lucrātur absoluunt̄ a pnīa quā facere debuissent ꝓ pctīs suis ꝑ centū dies: vel ꝑ centū annos: siue in hac vita siue in purgatorio. Qñ v̄o cōceduntur indulgētie ſm partē pctōꝝ: vtputa qr cōcedit̄ tertie vel quarte partis remissio pctōrum: tūc q̄ illas lucrantur absoluunt̄ a pena quā tenebant̄ exoluere ꝓ illa parte: siue illa pena sit centū annoꝝ siue mille: siue plurium. Qñ aūt cōcedūtur indulgētie ſm plenariā remissionē: tūc qui illas lucrātur absoluunt̄ ab om̄i pena: ita ꝙ si tūc ex hac vita decederēt: statim ad celū euolarēt: ⁊ inter ciues celi nullo obstaculo impediti collocarent̄. ¶ Tertio cōsideremꝰ circa cōcessionē indulgētiarū causalitatē: ꝓ qua cā cōcedi possunt et debēt indulgētie. Et rñdet Boñ. ꝙ sicut videmꝰ in politicis ⁊ cōitatibus humanis ꝙ thesaurus reipublice ꝓpter duo maxime cōsueuit ꝓferri et cōicari exterius: sic in spūalibus est intelligendū. Profert̄ nāq; thesaurus extra propter gloriā p̄ncipis: sicut faciūt reges curiales: quēadmodū fecit rex Asuerus vt h̄r Hester.j. Alio mō ꝓpter vtilitatē cōitatis siue necessitatez. Vñ qñ ledit̄ cōitas preferūtur stipēdia et donatiua militi-

bus vt eant ad pugnaz. Sic thesaurus ecclesie ab his qui habēt dispēsare duplici ex causa debet aperiri: scz propter gloriā principis ⁊ laudē. Laus ꝟo ⁊ honor dei est in sctis suis. Et sancti honorātur in cōstructione basilicarū: visitatione earūdē: cōmemoratione virtutuz suarū. Et idē fit in predicationib⁹ ⁊ sermonib⁹. Jō ꝓ his oīb⁹ indulgētie recte fiūt. Cōis aūt vtilitas est defensio terre sancte: defensio fidei: promotio studij: ⁊ sil'ia: ꝓ q̄bus adhuc recte indulgētie cōcedunt. Et si diceret ꝙ nō licet dare spiritualia ꝓ tpalibus: qr illud esset simoniacū: sed in istis indulgētijs dant spiritualia ꝓ tpalibus. s. remissio pene pro pecunijs et alijs rebus loco elemosyne oblatis: ergo videt ꝙ non licet ꝯcedere hmōi indulgētias. Rñdet Rich. ⁊ Bona. ꝙ nō dātur spūalia ꝓ tpalibus nisi per accidēs. Cū em̄ dātur indulgētie ꝓ ecclesijs vel hospitalib⁹ cōstruēdis: non dantur vt in illis tēporalibus sistat: sed propter vtilitatē spiritualē consequentem. Unde nō dātur pro tēporalibus nisi inquātū ordinātur ad spiritualia. Jō qñ prelatus dat indulgentiā: nō dat eā pro elemosyna exteriori: non considerās datum sed fructū: videlz qr ex radice bone voluntatis procedit.

¶ De fructu indulgētie respectu existentium in mortali: ⁊ eoꝝ qui sunt in purgatorio: ⁊ illoꝝ qui post illarum acquisitionem erunt propter alia peccata damnandi. Capm. iij.

Tertiū mysterium de indulgētijs declarādum d̄r fructificatio. In q̄ de fructu indulgētie circa tria precipue dubitat.

Primo vtrū indulgētie prosint existētibus in mortali peccato.

Secūdo vtrum prosint his qui sunt in purgatorio.

Tertio vtrū prosint his qui illas lucrantur: ⁊ postea propter alia sua peccata damnantur ad infernum.

¶ Ad primū dubiū rñdet Rich. ꝙ non pōt fieri remissio pene manente culpa. Et iō cū per indulgētias nō remittatur culpa existentib⁹ in mortali pctō: nō remittit eis ꝑ indulgentiā aliq̄d de pena. Si tñ aliq̄s existens in mortali pctō facit illud qd̄ cōtinet in forma indulgentie: prudēter facit: qr bona facta in pctō mortali aliquo mō pctōrem disponunt de cōgruo ad penitētiā: ⁊ illa mediante ad susceptionē remissionis pctōꝝ ꝑ diuinā mīam. hec Rich. Boñ. ꝟo dicit ꝙ ad hoc vt indulgētie valeāt req̄rit duplex cōditio ex parte dantis. s. potestas vel autoritas de qua supra dictuz est: et honesta ac rōnabilis causa. Uñ nō esset credēda indulgētia alicuius valoris si q̄s daret eā eūtibus videre torneamenta. Sil'r ex parte accipiētis duplex cōditio req̄ritur. s. cōfessio cū vera contritione: ⁊ fides cū vera deuotione vt vere de pctīs sit penitēs: ⁊ vere cōfidens ꝙ pastoris indulgētia sibi valeat. ¶ Secūdo cōtingit dubitare vtrū indulgentie valeāt his qui sunt in purgatorio? Et quibusdā visum est ꝙ sic: ⁊ arguunt ꝙ oēs aīe sancte aut sunt de ecclesia triūphante: aut militante. Sed aīe existentes in purgatorio sctē sunt: nec sunt de ecclesia triūphāte: qr ī eo nulla est pena: ḡ sunt de ecclesia militāte. Sed oīb⁹ habētib⁹ gr̄am in eccl'ia militāte ꝓsunt indulgētie: ergo ꝓsunt illis qui sunt in purgatorio. Alij ꝟo tenēt cōtrariū: qr vt scribitur de peni. dist. j. c. si cui. §. alij econtra. Dñs par ius soluēdi voluit esse ⁊ ligandi. Si prelati eccl'ie non possunt ligare illos q̄ sunt in purgatorio: ergo nec eos soluere. Qd̄ verū nō esset si illis prodessent indulgētie. Rñdet Rich. ꝙ indulgētie nō ꝓsunt illis q̄ nō sunt de iurisditione illius q̄ eas cōcessit: vt pz ex̄ de peni. ⁊ re. c. qd̄ aūt. Nec illis q̄ nō faciūt illud ꝓ quo dātur indulgētie: q̄uis voluntatē habeāt faciēdi. Nā licz nō potēti operari volūtas reputet ꝓ facto quātum ad premiuz essentiale: nō tñ hoc est verū quātum ad quodlibet premiū accidētale. Uñ nec pro facto reputat quātū ad remissionem pene per indulgentias

obtinēde. Illi aūt q̄ sunt in purgatorio nō sunt sub iurisdictione prelatoꝝ ecclesie: qō satis datur intelligi cū dicit dñs Petro Matth. xvj. Quodcūq; solueris super terrā ꝛc. cōcedēdo ei potestatē super eos tm̄ q̄ sunt viuētes i hac mortali vita. Nō possunt etiā hi q̄ sunt in purgatorio facere illud p̄ quo datur indulgētia: iccirco indulgētie eis nō prosunt directe. Indirecte tm̄ eis p̄sunt inquātum existētes in hac vita faciūt pro eis illud qō cōtinetur in forma indulgētie: maxime si dētur indulgētie sub hac forma. Quicunq; fecerit hoc vel illud p̄ se vel p̄ patre suo defuncto vel alia persona in purgatorio existēte: dam̄ tot dies indulgentie. Et sic etiā ꝑm cōem opinionē doctoꝝ p̄sunt per modū suffragij: et nō p̄ modū indulgētie. Ad argumentuz ꝯo factū p̄ oppositione contraria dicit Rich. q̄ illi qui sunt in purgatorio cum ecclesia militāte quodāmodo cōicant in pena: ꝛ cū triūphante cū impossibilitate peccādi: cū vtraq; in charitate. Et iō q: cōiuncti sunt cū militāte ecclesia per charitatē ꝛ maxime auxilio indigēt: q: nō sunt in statu in quo possint penam assumere voluntariā per quā citius admitteretur ad visionē beatā: iō ecclesia p̄t eos iuuare cōicando eis merita viuoꝝ: nō tm̄ per modū autoritatis per quā directe iuuātur illi quibus directe p̄sunt indulgētie. ¶ Tertio cōtingit dubitare vtrū indulgētie p̄sint his qui illas lucrātur si post illarū adeptionē p̄pter alia pcta per eos cōmissa damnentur in inferno. Sed ad intelligēdū hāc difficultatez necesse est scire an p̄ culpā sequentē pcta dimissa redeāt. Et ad hoc nos dicimus ex sn̄ia Rich. in. iij. ꝛ dñi Bon̄. dist. xxj. q̄ pcta dimissa redire intelligi p̄t dupliciter. Aut quātū ad culpam: aut quātū ad penā. Primo modo pcta dimissa redire nō possunt: q: nulla res annihilata redire p̄t eadē numero nisi per diuinā potentiā. iuxta illud Auicēne. ij. Metaph̄. Oō annihilatum est nō redit. Peccatū aūt cū remittit̄ annihilatur: ꝛ per operationē diuine potentie reuerti nō p̄t: q: vt inquit Aug̃. li. lxxxiij. q. Deo autore nō fit hō deterior. Dicūtur tm̄ pcta dimissa redire inquātū sequēs culpa magis gravat q̄ si peccata illa nō fuissent dimissa. Quātum vo ad penā: vtrū dānatus p̄ pctis que cōmisit post pcta dimissa: puniat̄ tm̄ pro illis p̄ quibus dānatus est: aut p̄ aliis dimissis: ꝛ sic pcta redibūt quātu ad pennam. Rn̄det Rich. q̄ pena que debetur p̄ peccatis dimissis: aut est tota completa ante sequēs mortale peccatū: aut nō. Si nō: tūc dico q̄ remanet obligatus peccator ad solutionē refidui pene: si in illo pctō mortali moriatur p̄ pctis illis remissis quoad culpā non quoad penā. Et iō p̄ illis in inferno pena eterna punietur. Sed p̄ accidēs q: in pctō mortali nulla pena est satisfactoria in conspectu dei. Et iō quātūcunq; puniat̄ semp remanebit obligatus ad penā. Illa tm̄ pena erit minus intēsa q̄ si illa pcta nō fuissent ei dimissa. Si vo pena est soluta ante sequēs mortale: pcta remissa nō redeūt nisi inquātū aggravāt sequens peccatū p̄pter quā aggrauationez sibi maior pena debet. Propter hoc dī Naum. j. nō iudicabit deus bis in idipsum. Et de peni. dist. iij. versus finē. Diuina clemētia dimissa pcta vltr̄ in vitiū redire nō patit. Cū ergo existētibus in charitate p̄ indulgētias remittāt̄ pena talis p̄ peccatis debita: si post p̄pter alia peccata sequentia: tales in inferno dānentur nō amplius punietur p̄ peccatis illis p̄ quibus iā remissionē pene indulgētijs mediātibus obtinuerunt. Ergo currāt pctōres fitiētes ad fontem pietatis ꝛ clemētie dñi nostri ihesu xp̄i: de suis peccatis vere confessi penitētes indulgētias que cōcedunt̄ procurēt acquirere: vt sic a pena liberati scādere valeāt regna celoꝝ: vbi xp̄s deus dei filius regnat cū patre ꝛ spiritusancto per infinita secula seculoꝝ. Amen.

¶ Feria quinta post Letare: de vidualitate seruāda ꝛ de eius laudibus atq; pre-

coniis quibus sublimatur. Sermo.lj.

Nec vidua erat et turba ciuitatis multa cum illa: quā cū vidisset dn̄s mīa motus sup illā: dixit illi: Noli flere. Scribūtur hec v̄ba Luc.vij.c. ⁊ in euangelio hodierno. Usus est pietate multa saluator noster erga viduam: vnicū filiū suuz morte iam extinctū dolēter ⁊ amare lugentē. Ipsam quidē vt euāgelica lectio testat̄: primo cōsolatus est v̄bis: demū suscitatū filiū ei benigne restituit. Quo exemplo clarescit quāta sit vidualis status gratia quātusve decor: quantū etiā ⁊ meritū. Sed qm̄ multi sunt qui ignorāt preciū eius: ideo ad instructionē penitentiū hodierna die de viduitate cōficiemus sermonē: de quo tria mysteria principalia erūt declaranda.

Primū dicitur obseruationis
Scd̄m cōmendationis.
Tertium regulationis.

¶ Qualiter post primū maritū melius est tenere et obseruare viduitatē q̄ denuo nubere: tum ꝓpter iudiciū castitatis: tum ꝓpter signū charitatis: tū etiā ꝓpter beneficiū libertatis. Cap̄m.j.

Primū mysteriū dicit̄ obseruationis. In quo declarandum est quare post primum maritū melius est obseruare et tenere viduitatez q̄ ad secundas nuptias transire. Et assignari possunt tres principales rationes.

Prima est ꝓpter iudiciū castitatis.
Scd̄a ꝓpter signū charitatis.
Tertia ꝓpter beneficiū libertatis.

¶ Prima ratio est ꝓpter iudiciū castitatis. Qn̄ em̄ mulier nubit totiēs signum est magne incōtinentie. Un̄ Hiero. contra Iouinianū refert: q̄ portio minor cū laudaret̄ quedam bene morigerata que secūdum acceperat virū: respōdit. Felix et pudica matrona nunq̄ preter semel nubit. Et Ualeri⁹ li.ij. Que vno fuerāt contente matrimonio corona pudicitie honorabātur. Uerūtamē disputandum est: vtrū secūde nuptie sint licite? Et nō nulli arguūt q̄ nō. Nā Chryso.xxxj.q.j.c.hac rōne.ait: Scd̄am scilz vxorē accipere b̄m preceptū apl̄i licitū est: b̄m aūt veritatis rōnem vere fornicatio est. Itē ratione videt̄: qr bigamus nō pōt promoueri ad sacros ordines: sed pena nō infligitur nisi ꝓ culpa: ergo in bigamia est culpa. Sed in cōtrariū est autoritas Hiero.qui.xxxj.q.j.c.aperiant.ait: Aperiāt queso aures obtrectatores mei ⁊ videāt me secundas et tertias nuptias in dn̄o cōcessisse. Et iterū in eodē.c.ait: Nō dāno bigamos: immo nec trigamos: et si dici pōt octagamos. Et Aug̃.ibidē.c. deus.inq̄t: Deus masculū et feminā ꝓpagādi generis causa nuptiali castitate cōiūxit: ⁊ scd̄as nuptias q̄ in vnoquoqz testamēto ꝑmittunt̄ licitas esse mōstrauit. Et idez Aug̃.exponēs illud apl̄i.qd̄ si dormierit.dicit: Qd̄ si dormierit vir ei⁹: nō dicit primus vel scd̄s vel terti⁹: nec nobis diffiniendū est qd̄ nō diffinit apl̄s. Un̄ nullas debeo dānare nuptias nec eis verecūdiā inferre numerositate. ¶ Rn̄dēt doc.in.iiij.di.xlij. scz Richar. Bon̄. Petr⁹ de palude. Tho. ⁊ ceteri: q̄ nō tm̄ scd̄e nuptie sed etiā tertie et q̄rte ⁊ plures sunt licite. Rō: qr ꝑ mortē alterius cōiugū tollit̄ impedimētū primi matrimonij. Un̄ dicit Petrus de palude: q̄ si quis resuscitaret̄ a mortuis non posset ad vxorē viuētē redire: qr nō amplius sua vxor esset: nec ipse vir ei⁹ nisi denuo cōtraherēt. Propterea dicit apl̄s j.Cor.vij. Si dormierit vir ei⁹ liberata est a lege viri: cui aūt vult nubat tm̄ in dn̄o. Beatior tm̄ erit si sic permāserit b̄m meū cōsiliū. Ad dictū ergo Chryb̄. respōderi pōt q̄ improprie et largissime fornicationē sumit: scz ꝓ naturalis concupiscentie ardore: qui maxime consueuit mouere ad secūdas nuptias contrahendas. ¶ Ad scd̄m v̄o argumētū dicit Bona. q̄ non posse ascendere ad sacros ordines: nō est pena: qr etiā nec mutus vel alius naturaliter impeditus pōt ascen-

dere ad sacros ordines: qd nō fit ei in
penā: sed qr nō est idoneus. Sūt ergo
licite secūde nuptie ⁊ plures: ⁊ nō sunt
inhonorabiles. Ideo Hiero. ad Gerū-
tiā inquit: Uide qualia sunt scda ma-
trimonia q̄ lupanaribus p̄ferunt. Ait
em̄. s. apl's. j. Cor. vij. Meli⁹ est nube-
re q̄ vri. Adolescētula vidua q̄ ꝯtinere
nō pōt: maritū poti⁹ accipiat q̄ diabo
lum. Apl's ꝟo. j. Cor. vij. ait: Dico innu
ptis ⁊ viduis: bonū est illis si sic ꝑma-
neāt sicut ⁊ ego: ꝙ si nō se ꝯtineāt nu
bāt: meli⁹ est em̄ nubere q̄ vri. Et Hie-
ro. in epl'a ad Gerūtiā narrat de quo-
dā rome qui habuerat viginti vxores:
quas sepelierat. Et de muliere q̄ sepe-
lierat vigintiduos maritos: q̄ fuerunt
copulati matrimonio: ⁊ fuit magna ex
pectatio q̄s eoꝝ efferet ad sepulcrū ab
alio: ⁊ vicit maritus. Un̄ Hiero. sequit
di. Obsecro vt illa testimonia nō noue
ris: q̄bus incōtinētib⁹ ⁊ miseris subue
nit: sz poti⁹ lectites q̄bus pudicitia co
ronat. Facit insup adviduitatis laudē
ꝙ ⁊ turtures illā seruant. Qd Amb. in
hexameron ait: Discite mulieres quāta
sit viduitatis gratia: q̄ etiā in auib⁹ p̄-
dicatur. ¶ Scda ratio quare meli⁹ est
obseruare viduitatē q̄ trāsire ad secun
das nuptias: est ꝓpter charitatz signū
vt. s. ostēdat vxor quāta charitate virū
defunctū dilexerit. Un̄ Uergil'. iiij. enei
dos. Ille meos prim⁹ q̄ me sibi iunxit
amores Abstulit. ille habeat secum: ser
uetqz sepulcro. Et Hiero. contra Joui
nianū scribit: ꝙ cū Ualeria negaret se
cūdū virū accipe: respondit se hoc non
posse facere: qr primus adhuc viuebat:
q̄diu em̄ inq̄t vixero: vir me⁹ ꝑ amorē
viuet in corde meo. Et iterū ibidē reci-
tat: ꝙ dū Martia Catonis nollet iteꝝ
nubere: ⁊ virū defunctū semꝑ lugeret:
⁊ interrogata quē diē haberet vltimuz
luctus. ait: Quem ⁊ vite. ¶ Querere tn̄
posset hic aliquis: vtrū secūde nuptie
sint sacramētales? Respondet Bon. ꝙ
dupliciter est loqui de secūdis nuptijs
aut in se: aut in relatiōe ad p̄mas. Si
in se sic. Cū sit ibi cōsensus exp̄ssus in-
ter legitimas ꝑsonas: est vtiqz sacramē-
tum: nec est ibi carnis diuisio: sed vnio
carnis viri ⁊ mulieris. Si aūt loq̄mur
in cōparatione ad p̄cedētes: sic manet
in eis sacramēti ratio incōpleta ꝓpter
carnis diuisionē: qr in primis carnem
suā vniuit cū vno: in secundis cū alio.
Et talis diuisio tollit de plenitudine si-
gnificationis. ¶ Tertia rō quare meli⁹
est viduitatē seruare: est ꝓpter bn̄ficiū
libertatis. Uidua em̄ sua est dn̄a: ⁊ i pa
ce viuit: ⁊ si virū accipiat discrimini se
exponit: vt forte inueniat irosum lin-
giosum ⁊ se tribulantē. Un̄ Hiero ꝯtra
Jouinianū narrat: ꝙ cū quedā rogaret
vt secūdo nuberet: respōdit se hoc non
facere: qr bonū habuerat virū: ⁊ si secū-
dū acciperet: aut ille esset bon⁹ aut ma-
lus. Si bonus semꝑ esset in timore ne
illū perderet. Si malus semꝑ esset i do-
lore: qr post bonū virū aliū nunq̄ susti-
neret. Propter assertiones iā tactas cō-
ligi pōt quāta est preeminētia viduita-
tis. Uerūtn̄ vt predictū est: si que mulie-
res post viroꝝ mortē voluerint nubere
faciāt animo libero. Notādum tn̄ ꝙ ali-
que leges dicūt mulierē nō posse nube-
re infra tēpus luctus. i. vnius anni post
mortē viri: vt pz. C. de scdis nuptijs. l. i.
Tn̄ per licentiā apl'i ⁊ autoritatē pōt id
fieri immediate post mortez: ⁊ infamia
nubentis abolet: qr in his seculares le-
ges nō didignātur sacros canones imi-
tari: vt pz ex̄ de secūdis nuptijs. c. super
illa. ⁊. c. cum ꝟm apostolū.

¶ Qualiter cōmēdabilis est viduitas:
tū ꝓpter diuinā visitationez: tū ꝓpter
acceptationē: tum etiā ꝓpter diuinam
preceptionem. Capm. ij.

Secundū mysterium contem-
plandū de viduitate dicitur
commēdationis. Ostēditur
quātum sit commendabilis
triplici ratione.

Primo rōne diuine visitationis.
Scdo rōne diuine acceptationis.
Tertio rōne diuine preceptionis.

¶ Primo rōne diuine visitatiōis: qr de⁹ viduas gratiosissime visitauit. Vñ.iij. Regū.xvij. Epe famis missus est a deo Helias ad viduā sareptanā: que postq̄ dedit comedere Helie iuxta ꝟbū eius: hydria farine ei⁹ nō defecit miraculose: ⁊ lechit⁹ olei nō est imminut⁹ oīb⁹ illis dieb⁹. Et Judith p totū habek: q̄ grata fuerit vidua illa oīpotēti deo: cui tantā cōtulit gratiā: vt ꝓpr̄is manib⁹ interficeret Holofernē liberaretq̄ populū ab impetu ⁊ furore illi⁹. Luce ꝟo.ij.c. ōr: q̄ erat anna ꝓphetissa vidua vsq̄ ad annos.lxxxiij.q̄ vixerat cū viro suo annis septē a ꝟginitate sua. Et hec nō discedebat de tēplo: ieiunijs et obsecrationib⁹ seruiēs deo ac nocte. Vnic iesus paruulus ficut ⁊ Simeoni prebuit se vidēdū: illāq̄ dignat⁹ est visitare q̄ cōfitebatur dño: ⁊ loquebak de illo oībus qui expectabāt redēptionē israel. ¶ Secūdo dignitas viduitatis apparet rōne diuine acceptatiōis. Luc.nāq̄.xxj. scribit: quātum accepta fuit oblatio vidue pauperule. de qua etiā Hiero. in epla ad Juliānū sic loquit: Paupcula vidua: que duo era misit ī gazophilatiū: cūctos in oblatione munerum dei ōr superasse locupletes: que nō pōdere fuit: sed offerētiū volūtate pensak. ¶ Tertia ratio ōr diuine preceptionis. Dedit nāq̄ deus preceptū oībus regibus: principibus: iudicibus: ⁊ aduocatis: oībusq̄ hoībus: vt viduarū causas tuerenk: neq̄ illas opprimerent ⁊ molestarēt. Unde Esa.j. dñs ait; Querite iudiciū subuenite oppresso: iudicate pupillo: defendite viduā. ⁊ Exo. xxij. ait: Vidue ⁊ pupillo nō nocebitis. Si leseritis eos vociferabunt ad me: et ego audiā clamorē eor: ⁊ indignabitur furor meus: percutiāq̄ vos gladio ⁊ erūt vxores vr̄e vidue: ⁊ filij vestri pupilli. ⁊ per Hiere.xxij. Facite iudiciū ⁊ iusticiaz ⁊ liberate vi oppressum de manu calūniatoris. Aduenā ⁊ pupillū ⁊ viduā nolite cōtristare: neq̄ opprimatis inique. ⁊ iterū Hiere.v. dñs de hīs qui viduas spernunt ⁊ abijciūt sic loquit: Preterierunt sermones meos pessime. Causaz vidue nō iudicauerunt: causaz pupilli nō direxerunt: ⁊ iudicium pauperum non iudicauerunt. Nunquid super hīs nō visitabo dicit dñs: aut super gēte huiusce modi non vlaſcetur anima mea. ⁊ Job xxij. ait: Viduas dimisisti vacuas: ⁊ lacertos pupilloz cōminuisti. Propterea circundatus es laqueis ⁊ conturbat te formido subita. Jacobus ꝟo.j.c. ait: Religio munda ⁊ immaculata apud deuz ⁊ patrem hec est: visitare pupillos ⁊ viduas in tribulatione eor. Sed hodierna die nō solum nō visitantur: quinimmo vexantur: expoliantur: ⁊ turbantur a multis: rapiunk sua bona: ⁊ querunt iusticiam: nec inueniunt illā. Et qō̄ hīs deterius est: vltra damnum rerum patiuntur falsas: graueq̄ criminationes. Taceo reliquas molestias que eis inferuntur. O viduarū persecutores: o lupi rapientes illarū bona: o crudeles aduocati ⁊ iudices: o falsi notarij: o iniqui testes: quis docebit vos fugere aventura ira? Ut enim patet ex dictis: inter oīa peccata grauia maximum scelus est opprimere viduas.

¶ Qr vidue debēt esse mortificate ⁊ alie ne a cōuersatione hoīum: ac deuotioni feruēter inuigilantes. Cap.iij.

Certium mysteriū declarādū de viduitate ōr regulationis In quo scire licet q̄ tres sūt regule: quas vidue seruare tenentur.

Prima ōr mortificationis,
Scda cōuersationis,
Tertia deuotionis.

¶ Prima regula viduarū ōr mortificationis. Debent vidue esse mortificate ⁊ castigate ieiunijs: vigilijs: ⁊ disciplinis aliter in eis pudicitia tuta esse nō pōt. Vñ Paulus.j. Tim. v. Vidua que in delitijs est viuens mortua est. ⁊ Hiero. in epla ad Furiaz ait: O filia si apostolus corpus suum in seruitutem redegit ne cum alijs predicaret ipse reprobus efficeretur: quomodo tu iuuencula adhuc

in feruorē iuuētutꝫ polita dapibꝰ ⁊ vi-
no plena: poteris esse de castitate secu-
ra. hec ille. Reprehensibiles itaq̄ sunt
vidue ille que ocio vacantes comedūt
⁊ bibūt splēdide: dormiūt satis: poliūt
cutē ⁊ ornant: licꝫ se vidualibꝰ induant
vestimētis. ¶ Scd̄a regula viduarū di-
cit̄ ꝯuersationis. Debēt euitare quātū
possunt ꝯuersationē hoīm: nō solū se-
culariū: sed etiā sacerdotū ⁊ religiosoꝝ:
ac quorūcūq̄ q̄ spūalē vitā ꝓfitentur:
qm̄ reuera nihil tāviris q̄ mulieribus
adeo est periculosum sicut crebra ⁊ fre-
quētata etiā sub specie boni ꝯuersatio
⁊ collocutio maxime vbi etas cōsentit
advitiū. Hinc Hieronymꝰ ad Nepotia-
nū ait: Matrē ita tu vide: ne ꝑ illā vi-
dere cogaris quaꝝ vultꝰ ita cordi inhe-
reāt ⁊ tacitū viuat sub pectore vulnus.
Et Job. baptista sanctā matrē habuit
pōtificisq̄ filius erat et tn̄ nec matris
affectu nec patris opibꝰ vincebat̄: vt ī
domo parētū cū periculo viueret casti-
tatꝫ. hec ille. Et. xxxiij. di. c. hospitiolū.
Hospitiolū tuū aut raro aut nūq̄ mu-
lierū pedes terāt: qꝛ nō pōt toto corde
habitare cū deo: q̄ femīarū accessibꝰ co-
pulat̄. Si igit̄ periculosum est viris vo-
lentibꝰ seruire deo: cū mulieribꝰ ꝯuer-
sari: quāto magis ⁊ mulieribꝰ ipsis que
debilis sunt animi: inferiorisq̄ natu-
re. Debent enim vidue cauere oēs ma-
las suspitiōes. Hinc Hieronymus ad
Saluiniā. Caueto oēs suspitiōes ⁊ q̄c-
quid rōnabiliter fingi pōt: ne fingatur
ante deuita. Debent adhuc vidue libē-
ter inhabitare domū: audireq̄ Hiero.
di. ad Eustochiū. Rarus tibi sit egres-
sus in publicū mr̄es tibi q̄rant̄ in cubi-
culo. Et nō tm̄ viroꝝ: sꝫ ⁊ matronarum
nō frequētare domos: cuꝫ Hiero. dicat
iteꝝ ad Eustochiū: Nolo habeas cōsor-
tiū matronarū: nolo ad nobilium acce-
das domos: nolo te frequenter videri:
vt cōtemnas qd̄ esse noluisti. Cur facis
iniuriā viro tuo? Ad hoīs coniugē dei
sponsa quid ꝓperas? Disce in hac par-
te sanctam superbiā. Scito te illis esse
meliorē. hec ille. ¶ Tertia regl̄a vidua-
rū d̄r deuotiōis. Debēt itaq̄ esse deuo-
te timentes: diligētes: desiderantes: et
colentes deū. Unde ⁊ apl̄s. j. Timoth.
v. ait: Si qua vidua filios aut nepotes
habet: discat p̄mo domū suā regere: et
mutuā vicē reddere parentibus. Hoc
em̄ acceptū est coram deo. Que autem
vere vidua est ⁊ desolata: speret in deū
⁊ instet obsecrationibus ⁊ orationibus
die ac nocte. Huiusmodi viduis cōpa-
titur deus easq̄ cōsolatur tribuens in
hoc seculo suam gratiam: et in futuro
sempiternam gloriam: in qua viuit ⁊ re-
gnat deus per infinita seculorum secu-
la. Amen.

¶ Feria sexta post letare: de diuinitate
dn̄i nostri iesu xp̄i: q̄ lꝫ verus fuerit hō:
fuit etiā verus deus eiusdem cū patre ⁊
spiritusancto nature. Sermo. lij.

Tu es xp̄s fili-
us dei viui q̄ in hunc mū-
dum venisti. Scribūtur
hec verba Johan. xj. ⁊ in
euāgelio hodierno. Deri-
detur tam a gētibus q̄ a iudeis imma-
culata fides nostra: qm̄ predicat cōfite-
tur ⁊ adorat xp̄m crucifixū tanq̄ verū
deum dominatorē celi ⁊ terre. Verūta-
men veritas ista tā multipliciter est de-
clarata vt amplius merito negari non
possit. Ad cōfusionē tn̄ omniū eorū qui
contrarium tenēt: asserūtq̄ xp̄m puruꝫ
hoīem fuisse: nō deū: in presenti sermo-
ne curabimus ostēdere q̄ xp̄s est verus
dei filiꝰ ab eterno a patre genitus eius-
dem cū patre et spiritusancto substātie
siue nature. Et diffuse de sua bonitate
loquemur. Illā cōfitebat̄ deuotissima
Martha cū dicebat verba premissa in
themate: quare cū oībus veritas eluce-
scat q̄ filius virginis qui pro nobis in
cruce pepēdit fuerit deus verus: diuini-
tatem eius tripliciter insinuabimus.

Primo autoritate.
Secūdo experimento.
Tertio ratione.

¶ Quomodo autoritate veteris testamēti ⁊ Sibyllarū ostenditur xp̄m verū deum ⁊ hominē fuisse. Cap̄m. ſ.

PRimo insinuemus autoritate q̄ xp̄s fuerit verus deus. Et adduci possunt vtriusq; pagine scripture veteris: scz actoꝝ testamēti. Vñ Esa. ix. c. ait: Parvulus natus est nobis et filius datus est nobis: per hec v̄ba pronūcians xp̄i humanitatē. Deinde subdit: Et vocabitur nomē eius admirabilis: cōsiliarius: deus fortis: pater futuri seculi: princeps pacis. Et vt dicit Nico. de lyra. Translatio septuaginta interpretū hȝ: ⁊ vocabitur nomen eius magni consilij angelus. Et trāslatio chaldaica dicit: Et vocabitur nomē eiꝰ permanēs in secula Messias: in quibꝰ verbis exprimit xp̄i diuinitas. Et Viere. xxiij. scribit: Ecce dies veniūt dicit dñs: ⁊ suscitabo dauid germē iustū. Trāslatio chaldaica hȝ: statuā Messiā iustū. Et sequit: Et hoc est nomē qđ vocabunt eū dñs iustus noster. Et p̄m Nicolaum de lyra: vbi nos ponimus: dñs. In hebreo ponit nomē dei Tetragrammaton: qđ est nomen significans solam essentiā vnā diuinā: vt dicit Rabbi Salomon. Per hec v̄o v̄ba diuinitas ⁊ humanitas xp̄i manifestat. Et Baruch. iij. c. Vic est deus noster: ⁊ nō estimabitur alius ad illum. Post hec in terris visus est: ⁊ cum hoīb⁹ conuersatus est. Et Sibylla erythrea vt Augu. meminit. xviij. li. de ciui. dei. c. xxiij. versus quosdā composuit de fine mundi. Quoꝝ prime littere iuncte sonāt. Jesus christus filius dei saluator. Alie etiā sibylle nascitur⁹ predixerunt christū filiū dei de virgine immaculata. Ve oēs p̄m Jsiđ. etym. li. ⁊ Lactan. in. ſ. li. diui. instit. decem fuere Prima persica q̄ fuit de persis. Scđa libyca. Tertia delphica in tēplo delphici Appollinis genita: q̄ ante troiana bella vaticinata est: cuius plurimos versus opi suo Homerus inseruit. Quarta chymeria in italia. Quinta erithrea: de qua paulo ante tactū est noīe Erophila i Babylone orta: q̄ grecis Jlion petentibus vaticinata est peritura esse Troiā: ⁊ Homerū mēdacia scripturū. Dicta aūt erythrea: q⁊ in eadem insula eius inuenta sunt carmina. Serta Samia a samo insulā fuit cognominata. Septima cumana q̄ ⁊ cumea: de qua Vergiliꝰ. Ultima cumei iam venit carminis etas. Dicta autē cumana a cumis ciuitate q̄ est in cāpania: cuius sepulcrū adhuc est in sicilia. Octaua hellespōtia. in agro troiano nata. Nona phrygia. Decima tyburtina. Ab his oibus diuinitas christi p̄ multa aūt tpa q̄ in vterū virginis descendisset p̄phetata fuit. Quaruꝝ dicta etsi simul collecta legerim: tñ q⁊ vñ originaliter fuissent extracta inuenire nō potui: hic minime volui inserere: preter illud qđ dictum est p̄ Aug. de Sibylla erythrea. Memini etiaꝫ me legisse ⁊ vidisse in castro Papiēsi p̄phetiā Sibylle delphice: q̄ de xpo sic cōtinebat. Jnvltima etate humiliabit deus: ⁊ humiliabit p̄les diuina. Jūget hūanitati deitas: ⁊ puellari officio educabit deus et hō. Signa p̄cedēt apud iudeos: mulier vetustissima. ſ. Elizabeth pucra p̄cipiet stella orbis mirabit: ducatū p̄stabit: scz magis: ad ortū. ſ. xp̄i. Vic hūs pedes. i. annos triginta tres: eliget sibi de piscatoribus electis numerū duodenarium: vnūq; diabolū. ſ. iudā. Nō in gladio bellove eneadē vibē: regesq; subiuget: sed in hamo piscatorio delectione: ⁊ paupertate superabit diuitias: ⁊ superbiā deiciet. Vnic quattuor aīalia. i. euangeliste surget in testimoniū sectātes iustitiā: legēq; irreprehēsibilē: hunc p̄dicet a bestia: scz antixpo: ⁊ surget stella mira. i. pauquattuor aīalium habēs imaginē. Erit aūt bestia horribilis Machometh ab oriēte veniēs: cuius rugitus vsq; ad gētes punicas audiet. Ducuscq; Sibylla q̄ satis apte diuinitatē xp̄i p̄nūciauit. Jn hystoriis v̄o romanorum legitur: q⁊ tempore Constantini imperatoris ⁊ Helene matris eius inuentum fuit in ciuitate cōstātinopolitana sepulcrū quod:

dā in quo iacebat hō:laminā aureā habēs in pectore:in qua scriptuz erat. Jesus xp̄s filius dei nascet̄ de virgine maria. Credo in eū. O sol sub Cōstātini et Helene tp̄ibus iterū me videbis. Sil'e exēplū inuenit̄ in chronicis regū castelle. Dicit̄ em̄ ibi ꝙ apud Toletū in quodā saxo īuētus est liber satis vetustus: q̄ scriptus erat lr̄a hebraica:greca:ꝛ latina:loquēs de triplici mūdo mystico. Et in illo inter cetera dicebat̄: In principio tertij mūdi xp̄s filius dei nascetur de virgine Maria:ꝛ ꝓ salute hoīm patiet̄. Ac ꝛ Chalcidi⁹ sup.ij.thimei Platonis de stella q̄ apparuit magis in ortu xp̄i sic loquit̄: Nō fuit stella illa morbū ꝛ mortē denūciās:sed aduētū dei venerabilis:quā cū suspexissent chaldeoꝝ ꝓfecto viri sapiētes ꝛ in ꝯsideratione rerū celestiū satis exercitati quesisse dicunt̄ recētē ortū dei. Josephus v̄o in decimooctauo antiq̄tatum li.de xp̄o ait: Fuit aūt p̄dictis tp̄ibus sapiēs vir:si virū eū noīare fas est. Erat em̄ mirabiliū operū effector:ꝛ doctor hoīum eoꝝ q̄ libēter q̄ vera sunt audiūt:ꝛ multos quidē iudeoꝝ:multos q̄z ex gētilibus sibi adiūxit. Xp̄s hic erat. Hūc accusatione primoꝝ nr̄e gētis viroꝝ:cū Pilatus in cruce agēdū decreuisset: nō deseruerūt hi q̄ ab initio dilexerūt eum. Apparuit em̄ eis tertia die iterū viuēs ꝟm ꝙ diuinitus inspirati ꝓphete vel hec vel alia de eo innumera miracula p̄dixerūt. Angelus aūt q̄ virgini cōceptum nascituri dei nūciauit. Lu.j.c.subdidit. Qd̄ em̄ ex te nascet̄ sctm̄ vocabit̄ filius dei. Et Johānes baptista de xp̄i diuinitate sic dixit: Uidi ꝛ testimoniū ꝑhibui: qꝛ hic est filius dei. Idip̄m dixit Nathanael Johā.j.ꝛ Petrus Mat.xvj Audiam⁹ iterū ꝛ Paulū Heb.j.di. Multiphariam multisq̄ modis olim deus loquēs p̄ribus in ꝓphetis:nouissime diebus istis locutus est nobis in filio:quē cōstituit heredē vniuersoꝝ ꝑ quē fecit ꝛ scl'a. Et Rom̄.j. Qd̄ aūt ꝓmiserat ꝑ ꝓphetas in scripturis sctis de filio suo. Et ad Titū ij. Apparuit gr̄a dei ꝛ saluatoris nr̄i. Et ne ꝓlixitate dicēdi tediū audiētib⁹ ingerat̄: dimissis alijs testimonijs q̄ xp̄m acclamāt deū verū:subnotabimus vocē illā paternā:q̄ insonuit in monte: ptz Mat.xvij. Hic est filius meus dilectus in quo mihi bn̄ cōplacui ip̄m audite. ꝛ Joh.xij.cū xp̄s dixisset: Pr̄ clarifica filiū tuum:audita est vox de celo. Et clarificaui:ꝛ iterū clarificabo. Et q̄dam de turba cōfusum sonū illius vocis audiētes dicebāt:tonitruū factū esse. Alij aūt dicebāt angelū illi fuisse locutum. Sz nō desunt heretici maledicti.s.Cherintus: Hebion: Paulus: Samoscetanus: Fotinus:ꝛ alij q̄ ꝟm Thom̄.iii.iiij. sum.cōtra gētiles tam p̄clara validissimaq̄ de xp̄i diuinitate testimonia infirmare ꝛ deijcere satagunt. Aiūt em̄ ꝙ de sil'ibus idē est iudiciū. Sed oēs illi in q̄bus deus inhabitat ꝑ gr̄am vocant̄ in scripturis filij dei ꝑ nūcupationē ꝛ adoptionez:ꝛ tn̄ nō sunt eiusdē nature sue subē cū ipso deo:ergo a sil'i dicet̄ de xp̄o ꝙ est dei filius ꝑ participationē: ꝑ adoptionē: vel nūcupationē: nō aūt ꝑ naturā. Probare aūt possum⁹ ꝑ scripturas: ꝙ iusti vocant̄ dei filij ꝛ dij. Vn̄ David in ps̄.lxxxj.ait: Ego dixi dij estis: ꝛ filij excelsi oēs. Et Joh.j.di: Dedit eis potestatē filios dei fieri his q̄ credūt in noīe eius. ꝛ Joh.x. Illos deos dixit ad quos sermo dei factus est. ꝛ.j.sue canonice.c. iij. Uidete qualē charitatē dedit nobis pr̄ vt filij dei nominemur ꝛ sim⁹. ꝛ Roma.viij. Ipse em̄ sp̄us testimonium reddit sp̄ui nr̄o ꝙ simus filij dei. ꝛ Jaco.j. Uolūtarie em̄ genuit nos verbo veritatis. Vmōi ꝓbationibus heretici venenosi suū virus effuderunt. Cōtra quos egregius Augu.in li.de eccl'iasticis dogma.de xp̄o ita loquit̄: Nat⁹ est ꝟm veritatē nature ex deo dei filij: nat⁹ ē ꝟm v̄itatē nature ex hoīe hoīs filius: vt nō appellatione: nō adoptione: sed natura in vtraq̄ natiuitate nascēdo filij nomē haberet. Ex quo dicto doctores theologi di.x.tertij li.colligūt vnā ꝓpositionē

ꝙ hec locutio Xp̄s filius dei ꝑ adoptio
nē: nullo mō est admittēda siue ꝓferat̄
simpl'r: siue cū determinatione: vtpote
si addat̄ inquātū hō: qꝛ filiatio respicit
ꝑsonā eo ꝙ xp̄us est vnus filius: ⁊ non
duo filij: lꝫ in eo sint due natiuitates. s.
eterna ⁊ tꝑalis. Adoptio aūt presuppo
nit quādā extraneitatē q̄ nullo mō con
uenire pōt persone xp̄i. Ad illud ṽo qd̄
heretici obijciūt. s. de sil'ibus idē esse iu
diciū. Respōdet Tho. in. iiij. li. sum. cō
tra gētiles: ꝙ aliter scriptura loquitur
de xp̄o ꝙ sit filius dei: aliter de nobis.
De ipso enim dixit Joh. iij. ⁊ Joh. vj. ꝙ
descēdit de celo: ergo erat anteq̄ꝫ de ce
lo descēdisset. Dicit eū vnigenitū Joh.
j. ⁊ Joh. viij. ipse dixit: Anteq̄ꝫ abraam
fieret ego sum. Que oīa diuinitatis ei⁹
veritatem ostendunt.

¶ Qꝛ experimēto miraculoꝝ xp̄i ostēdi
tur eius diuinitas: tum propter speciez
operum: tum ꝓpter modū: tum ꝓpter
documentum. Cap. ij.

Secūdo īsinuem⁹ exꝑimēto vl
exēplo ꝙ xp̄s fuerit verus
deus eiusdē cū p̄re nature.
Et de hoc ipse xp̄s dixit iu
deis in tēplo in porticu Sa
lomonis qn̄ circūdederūt eū interrogā
tes si esset xp̄s. Loquor vobis ⁊ nō cre
ditis. Opa q̄ ego facio ī noīe p̄ris mei:
hec testimoniū ꝑhibēt de me. Joh. x. Et
cū ꝓpter hmōi verba voluissent eū la
pidare. Dixit: Vos dicitꝫ qꝛ blasphemo
qꝛ dixi filius dei sum. Si non facio opa
patris mei nolite credere mihi. Si aūt
facio ⁊ si mihi nō vultis credere: operi
bus credite vt cognoscatis ⁊ credatis:
qꝛ p̄r in me est ⁊ ego in patre. Ex hoc di
cit Tho. in. iij. parte. q. xliij. ꝙ miracula
xp̄i fuerūt sufficiēs testimoniū diuinita
tis sue ꝓpter tria.

Primo ꝓpter speciē operū.
Scd̄o ꝓpter modū.
Tertio ꝓpter documentū.

¶ Primo ꝓpter speciē operū q̄ trāscen
debāt oēm potestatē create nature: pro
pterea fieri nō poterāt nisi virtute diui
na. Vn̄ Joh. ix. Cecus illuminatus dice
bat: A scl'o nō est auditū: qꝛ aperuit q̄s
oculos ceci nati. Nisi esset hic a deo: nō
poterat hec signa facere. ¶ Scd̄o mira
cula q̄ fecit xp̄s fuerūt sufficiēs testimo
niū diuinitatis sue: qꝛ faciebat miracu
la ꝓpria virtute ⁊ autoritate. Vn̄ Luc.
vj. scriptū est. Virtus de illo exibat ⁊ sa
nabat oēs. ⁊ Lu. vij. Resuscitans adole
scentulū imperatiue locutus est. Adole
scēs tibi dico surge. Et qn̄ resuscitauit
lazarus Joh. xj. ait: Lazare veni foras.
Neq̄ꝫ audiēdi sunt q̄ dixerūt aīam bea
tam: ⁊ p̄cipue aīam xp̄i virtute propria
posse miracula facere. Qm̄ vt dicit Ri
char. di. xiiij. iij. li. Miracula nō p̄nt fie
ri aliqua creata virtute. Vn̄ q̄uis xp̄s
qꝛ est deus ⁊ hō: possit rōne diuine po
tētie miracula facere: hoc tn̄ aīa ei⁹ non
pōt. Vn̄ Rich. li. j. de trinitate. c. ij. ait:
Illa ꝓdigia ⁊ signa q̄ fuerunt facta ad
cōfirmationē fidei nr̄e: nō nisi ꝑ diuinā
v̄tutē fieri potuerūt. Et si dicat̄ ꝙ in su
scitatione lazari xp̄s egit gr̄as deo p̄ri.
Respōdetur ꝙ aliud est gr̄as referre: ⁊
aliud suffragiū impetrare: ꝓpterea xp̄s
dixit loquēs ad patrē. Ego em̄ sciebā ꝙ
semꝑ me audis: sed ꝓpter ppl'm q̄ circū
stat dixi vt credāt: qꝛ tu me misisti: ideo
imperatiua voce clamauit. Lazare veni
foras. Alij ṽo q̄ miracula fecerūt nō ea
fecere virtute ꝓpria: sed virtute dei vel
virtute ipsius xp̄i incarnati. Vn̄ ⁊ Pe
trus vt scribit̄ in actibus apl'oꝝ dixit ei
q̄. xl. annis iacuerat infirmus ad portā
tēpli. In noīe iesu xp̄i nazareni surge et
ambula. Act. iij. ¶ Tertio miracula sunt
sufficiēs testimoniū xp̄i diuinitatis pro
pter documētū: qꝛ filiū dei se p̄dicabat.
Vn̄ Joh. v. dixit: P̄r meus vsq̄ꝫ mō ope
rat̄ ⁊ ego operor. ⁊ Joh. vj. Sicut misit
me viuēs p̄r: ⁊ ego viuo ꝓpter patrē. ⁊
Joh. viij. Si me sciretis: forsitā ⁊ p̄rem
meū sciretis. ⁊ Joh. x. Ego ⁊ p̄r vnū su
mus. ⁊ Joh. xvj. Exiui a p̄re ⁊ veni ī mū
dū: iterū relinquo mūdū ⁊ vado ad pa
trē. Nisi hoc fuisset verū nequaq̄ꝫ ei asti
tisset diuina virtus in miraculoꝝ patra

tione. Nā impossibile est ip̄m deū tam scelesto mēdacio ferre testimonium per opa infinite virtutis: q̄ sunt miracula vera. Et hoc Greg. in homel. de epiphania cōtra duros iudeos sic pulchre loq̄tur: Oīa elemēta autorē suū venisse testata sunt. Ut em̄ de his quasi quodam humano vsu loquar: deū hūc celi esse cognouerūt: qr ꝓtin⁹ stellā miserūt. Mare cognouit: qr sub eius plātis se calcabile p̄buit. Terra cognouit qr ꝯtremuit. Sol cognouit: quia lucis sue radios abscōdit. Saxa ⁊ parietes cognouerūt: qr tpe mortis eius scissa sunt. Infern⁹ cognouit: quia hos quos tenebat captiuos reddidit. Et tñ hūc quē deū oīa elemēta insensibilia senserunt: adhuc infideliū iudeorum corda deū esse minime agnoscūt ⁊ duriora saxis ad pniam scindi nolūt: eūq̄ cōfiteri abnegant: quem elemēta vt diximus aut signis aut scissionibus deū clamant.

¶ Qr apparet diuinitas xp̄i rōne sctīficationis aīarū: remissiōis pctōꝝ: ⁊ productionis mundi. Cap̄.iij.

Tertio insinuemus diuinitatē xp̄i rōne. Quecūq̄ em̄ attribuunt ꝟm veritatē alicui illa q̄ nō p̄nt conuenire nisi soli deo ille est deus: sꝫ xp̄o attribuunt ꝟm veritatē ea q̄ cōueniūt soli deo: ergo ipse est deus. Sunt aūt illa principaliter tria.

Primū est aīarū sctīficatio.
Scd̄m pctōꝝ remissio.
Tertiū mūdi ꝓductio.

¶ Primū qd̄ deo cōuenit est aīarū sctīficatio. Unde ipe Leuit. xxvj. ait: Ego dn̄s q̄ sctīfico vos. Hocipsuꝫ d̄r de xp̄o. Unde Heb. vlti. Jesus vt sctīficaret ꝑ suū sanguinem pp̄lm extra portam passus est.

¶ Scd̄m qd̄ deo conuenit est pctōꝝ remissio. Propterea ꝑ Esa. xliij. ipse sic loquit: Ego sum q̄ deleo iniq̄tates tuas. Sed ⁊ de xp̄o Mat. j. angelus dixit ioseph: Ipse em̄ saluū faciet pp̄lm suuꝫ a pctīs eoꝝ. Ex hoc Mat. ix. hr̄: Qd̄ cū q̄dam ex scribis murmurarēt intra se: qr xp̄s dixerat paralytico Mat. ix. Cōfide fili. Remittunt tibi pctā tua. Xp̄us r̄ndit: Ut q̄d cogitatis mala in cordibus vr̄is. Quid est facilius dicere: remittuntur tibi pctā tua. an dicere: surge ⁊ ambula. Ut sciatis aūt qr fili⁹ hoīs hꝫ ptātē in terra dimittēdi pctā: tūc ait paralytico. Surge tolle lectū tuū ⁊ vade in domū tuā. ¶ Tertiū qd̄ deo cōuenit est mūdi ꝓductio. Hinc est q̄ ꝑ Esa. xlvij. c. ait: Ego ipse. Ego primus: ⁊ ego nouissimus. Manus q̄ꝫ mea fundauit terrā ⁊ dextera mea mensa est celos. Sed de xp̄o etiā d̄r Job. j. In principio erat verbum. ⁊ j. Oīa ꝑ ipsum facta sunt: ⁊ sine ipso factū est nihil. Et mūdus ꝑ ip̄m factus est ⁊ mūdus eū nō cognouit. Nam cognouerūt iudei: qr in ꝓpria venit: et sui eū nō receperūt. Nō cognoscunt infideles: qr ip̄m purū hoīem existimātes: deū verū adorare recusant. Nō cognoscūt ⁊ mali xp̄iani: qui vt dicit Paulus ad Titū. j. ꝯfitent̄ se nosse deum: factis aūt negāt. O mūdanoꝝ supbia detestāda. O temeraria mētis humane curiositas. O deniq̄ īgratitudo maligna. Certe ille q̄ in cuna vagijt: in p̄sepio pānis fuit inuolutus: in terris cū hoībus conuersatus est: in cruce in medio latronū pependit: ⁊ in sepulcro vsq̄ in diē tertiū latuit: ipse verus deus est: q̄a mortuis resurgēs ascendit in celū: ⁊ sedet a dextris dei. Ipse ꝓpter nimiā charitatē suā qua dilexit nos: cum in forma dei esset: nō rapinā arbitratus est esse se ꝯlē deo: exinaniuit seip̄m formā serui accipiēs in sil̄itudinē hoīm factus ⁊ habitu inuētus vt hō: vt d̄r Phil. ij. O inēsa pietas: o ardētissima charitas patris nostri dei. De quo d̄r Job. iij. Sic deus dilexit mūdū vt filiū suū vnigenitū daret: vt oīs q̄ credit in euꝫ nō pereat: sed habeat vitā eternā. hoc Gregorius considerās xp̄m in cruce nudatū clauis confossum: vulneribus plenū: coronatū spinis: exti nctū morte crudeli: cū admiratione ad deum ac pietate clamabat. O inestimabilis dilectio charitatis: vt se

nuꝫ redimeres: filiū tradidisti. Nos vo cū ipso tā feruidū amorē recolētes: refe ramus grās būfactori nr̄o deo t dño ie su xpo: cui sit laus t gloria p infinita se culoꝝ secula. Amen.

¶ Sabbato post Letare: de veritate: q̄ litate: seu temporalitate horribilis illi⁹ bestie. s. antichristi qui apparebit in vl timis temporibus cum cōsummata fue rit iniquitas hoīm. Sermo. liij.

Ego sum lux mundi: q̄ sequit̄ me non ābulat in tenebris. Ver ba sunt redēptoris nr̄i originaliter scripta Jo hā. viij. t in euāge. hodier. In vltimis xpi⁹cū ꝓsummata erit iniq̄tas hoīum apparebit deo ꝓmittēte horribilis illa bestia: q̄ vocabulo cōi dr̄ antixp̄s. s. xpo cōtrarius: ꝓpterea saluator nr̄ p̄monu it oēs vt solidi essent atq̄ cōstātes i fi de: neq̄ desererēt ipsum saluatorē qui verbo t exēplo salutis viā nobis osten dit. Erat em̄ lux vera q̄ illuminat oēm hoīem venientē in hunc mūdū. Joh. j. Qm̄ aūt tpe pſecutionis antixp̄i multi deficiēt: q̄ xp̄m derelinquētes antixp̄m sequent̄ t colent: currentq̄ luce relicta post tenebras erroꝝ acvitioꝝ: iccirco in p̄senti sermone p eruditione p̄senti um de antichristo erimus tractaturi: eo q̄ nō ipse sed xps est oī studio ac co natu sequēdus. De ipso itaq̄ antichri sto tria mysteria principalia declara bimus.

Primū dr̄: veritatis.
Scōm qualitatis.
Tertiū tēporalitatis.

¶ Qr̄ per autoritates scripture t testi monia sanctorum ostenditur futurus antichristus. Cap. j.

Primū mysteriuꝫ de antixpo declarandus dr̄ veritatis. In quo apte debemus ostēdere qualr̄ verū est q̄ antixp̄s sit vēturus: q̄ ecclīam dei artius expugna bit: t christianos crudelissime pſequet q̄q̄ fecerit vnq̄q̄ quicūq̄ alius christiani nostis inimic⁹. Ad hoc aūt ꝓbandū sunt autoritates scripture t sctōꝝ testimo nia q̄ sequunt̄. Scribit nāq̄ Gen. xlix. c. q̄ Jacob patriarcha in extremo vite sue predicēs filijs suis q̄ vētura erāt: di xit de Dan. Fiat Dan coluber in via ce rastes in semita: mordēs vngulas equi vt cadat assessor eius retro. Et ly vt di cit magister i hist̄oꝝ scholasticis: in telligāt iudei hanc ꝓphetiam de Sam sone: qui fuit de tribu Dan. vt p̄z Judi cum. xiij. Et iudicauit pplm. vt habetur xv. c. Tñ glosa ordinaria dicit ibi sic. Dā nō solū coluber sed cerastes vocat̄: qui serpens esse cornutus perhibet̄: quo di gne antixp̄i aduersarius asserit̄: qm̄ cōtra sctōs morsu pestifero t cornu ptātis ar mabit̄. Ambro. sup̄ li. de būdictione pa triarcharū dicit prefatā ꝓphetiā de an tichristo debere intelligi. Ait em̄: Anti christus futurus est de tribu Dā: seuus iudex t tyrānus immanis: qui pplm iu dicabit: t tanq̄ sedens in via serpens deycere tētabit eos qui viā ambulātve ritatis. Hec ille. Sicut em̄ duodecim fuerūt apli: de quorum numero cecidit vnus: loco cuius successit Matthias: sic in numero duodecim tribuū filioruꝫ israel vna tribus ruit. s. Dan: que in an tichristo p̄sequet̄ christū: loco cui⁹ Apoc. vij. in visione br̄i Jobis supplet̄ tri bus Manasses: q̄ fuit filius Joseph: vt dr̄ Gen. xlj. Quare prophetia Jacob re cte ꝓnunciauit antichristū futurū. Da niel sup̄. xj. c. ita inq̄t: Adhuc aliud tem pus erit. s. antichristi: ꝑm Nico. de lyra: t faciet rex. i. antichristus iuxta volun tatem suam: t eleuabitur t magnifica bitur aduersum omnem deum: t aduer sus deū deoꝝ loquet̄ magnifica t dir getur. i. pſperabitur: donec cōpleatur iracūdia. s. dei ꝓpetrata quippe est diffi nitio: quasi dicat: sic est determinatū in dei p̄sciētia. Et deū patrū suoꝝ nō re putabit: t erit in cōcupiscētijs femina rū: nec quēq̄ deoꝝ curabit: q̄ aduersus vniuersa cōsurget. Et Dan. viij. c. Cum

creuerint iniquitates: cōsurget rex impudēs facie. s. antixp̄s: inuerecundus ad omne malum: ⁊ intelligens ꝓpositiones. Et roborabitur fortitudo eius: sed non in viribus suis. s. q: in viribus diaboli. Et supra quā credi pōt vniuersa vastabit: et ꝓsperabit̄ ⁊ faciet. Et interficiet robustos: scz illos q̄ inuenientur firmi in lege dei nolentes ei obedire: ⁊ populū sanctoꝝ ꝟm volūtatē suā: ⁊ dirigetur dolus in manibus eius: et cor suū magnificabit. Et in copia reruz omniū occidet plurimos ⁊ contra p̄ncipem principum: scilz deū consurget. Et sine manu conteretur: scilz q: illum deus interficiet: nō per manum hoīs: sed angeli. De ipso etiam antixp̄o prophetauit Job. s. sua canonica. c. ij. Audistis q: antixp̄s venit. i. veniet tēpore suo ꝟm Nicolaū de lyra. Et Apoca. xiij. Job. ait: Vidi de mari bestiam ascēdētem: habētē capita septē: ⁊ cornua decem: ⁊ super cornua eius decem diademata: ⁊ super capita ei⁹ noīa blasphemie. Et bestia quā vidi similis erat pardo: ⁊ pedes eius sicut pedes vrsi: et os eius sicut os leonis: et dedit illi draco virtutem suam: ⁊ potestatem magnaz. Et vidi vnum de capitibus suis quasi occisum in mortem: ⁊ plaga mortis ei⁹ curata est. Et admirata est vniuersa terra post bestiam: et adorauerunt draconem qui dedit potestatē bestie. Et adorauerunt bestiam dicentes: Quis sil'is bestie: ⁊ quis poterit pugnare cum ea. Et datum est ei os loquens magna: et blasphemias. Et data est ei ptās facere mēses quadragītaduos. Et aperuit os suū in blasphemias ad deū blasphemare nomen eius: ⁊ tabernaculum ei⁹: ⁊ eos qui in celo habitant. Et datū est illi facere belluz cum sanctis ⁊ vincere illos. Et data est illi potestas in omnez tribū: ⁊ populū: ⁊ linguam: ⁊ gentē. Et adorauerūt eaz oēs qui inhabitabant terram: quoꝝ non sunt scripta nomina in libro vite agni qui occisus est ab origine mūdi. Sanctus etiā Methodi⁹: quem cōmendat Hiero. in ꝓlogo sup Danielē: de quo etiā meminit magister historie scholastice. c. iiij. sup Gen. ita de antixp̄o dixit in libro quodam suo in quo tractat de primis et nouissimis temporib⁹. Veniet filius perditionis q̄ dr̄ antixp̄s: ⁊ putās q̄ sit de⁹ exaltabit cornua ei⁹ nimis. Et Paul⁹. ij. Thessal. ij. Reuelabitur ille iniquus quem dn̄s iesus īterficiet spiritu oris sui: ⁊ destru et illustratione aduentus sui eum cui aduentus est ꝟm operationez sathane in omni virtute ⁊ signis ⁊ prodigiis mendacibus: ⁊ in omni seductione iniquitates his qui pereunt. De antixp̄o etiā Dama. dixit. iiij. lib. suarū sententiaꝝ. Decet scire qm̄ oportet antixp̄m venire. Et Aug. xx. lib. de ciui. dei. c. xix. Nō veniet ad viuos ⁊ mortuos iudicādos xp̄s: nisi prius venerit ad seducendos in anima mortuos aduersari⁹ eius antixp̄us. Sed in quo templo vt deus sit sessurus incertū est: vtruz in illa ruina templi quod a Salomone constructus est: an in ecclesia? Et saluator nr̄ Job. v. ait: Ego veni in nomine patris mei non accepistis me. Si alius venerit in noīe suo ⁊ illum accipietis. Et Matth. xxiiij. Cū videritis abominationē desolationis que dicta est a Daniele ꝓpheta stantem in loco sancto q̄ legit intelligat. Predixerat quippe Daniel. ix. In dimidio hebdomadis deficiet hostia et sacrificium. Et erit in tēplo abominatio desolationis. Quod declarās Hilarius sup Matth. dicit: Totuz iudiciū aduentus futuri ponit dicēs: Cū videritis ⁊c. De antixp̄i em̄ temporib⁹ hec locutus est ꝓpheta. Abominatio em̄ ex eo dicta est q̄ aduersus deū veniens: nomen dei sibi vendicet: desolationis aūt abominatio: q: bellis ⁊ cordibus terram desolaturus sit. Deprehendimus ergo per tot testimonia verum esse q̄ antixp̄s veniet. Sz nōnulli hanc veritatē subterfugere querunt dicētes venisse iam antixp̄m. Nam aliqui sunt tenētes hereticos oēs antixp̄os fuisse.

Alij opinantur illum fuisse Neronem. Quidā vo arbitrant q fuerit spurcissimus machometh. Sz pmis rndemus nō esse negandū hereticos oēs mystice antixpos posse vocari. Quia t Joh. j. canonice. ij. c. Antixpi (ait) multi facti sunt. Et Piero. super illo vbo Matth. xiij. Multi venient in noīe meo dicentes: ego suz xps. inqt: Ego reo: oēs hereſiarchas antixpos esse: t sub noīe xpi docere q contra xpm sunt. Verūtn nō obstat quin verus t realis antixps venire debeat. Contra secūdos vo dicere possumus q nero non fuit antixps verus. Tū q: post ipm inuenti sunt t alij crudelissimi psecutores xpianorum: vt Domician?: Antoni?: Seuer?: Maximian?: Deci?: Aurelian?: Diocletian?: Maximin?: t ceteri. Tū q: antixps regnare debet p tres annos cū dimidio: sicut ptz in autoritate superi? allegata Apoc. vbi dr: q data est illi ptās facere menses. xlij. Et Daniel. xij. dr: q psecutio ei? durabit p tps. i. p annū t tpa. i. per duos ānos: t dimidiū tpis. i. dimidiū anni vm expositionē Piero. Nero aūt vm Orosiū t Eutropium regnauit annis. xiiij. Nō potuit etiā Nero eē antixps: q: antixps interficiendus est ab angelo: t Nero interfecit seipm: vt qui alijs crudelis extiterat: in seipo crudelitatis officiū exerceret. Sz adhuc q̄dā direrūt Neronē resurrecturū t futurū antixpm: de q̄bus dicit Aug. lib. xx. de ciui. dei. Multū mihi mira hec opinātiū tanta psumptio. Alios vo q̄ direrūt Machometh fuisse antipm: nuincere possumus ex verbis xpi dicētis Mat. xxiiij. Nisi breuiati fuissent dies illi nō fieret salua oīs caro. Persecutio autez machometh durauit tā p annos octogintos. Persecutio autē antixpi lz grauior t terribilior futura sit q̄libet alia: abbreuiat propter electos. Quare expectādus est antixps: de quo Paulus ij. Thessal. ij. c. ait: q reuelabit ille homo peccati filius perditionis: qui aduersatur t extollitur supra omne quod dicitur deus.

¶ De qualitatib? seu cōditionib? antichristi quantū ad eius natiuitatē: malignitatē: t potestatē. Lapl'm. ij.

Secundū mysteriū declarandum de antixpo dicit qualitatis. In quo notare debemus triplicem eius conditionem.

Prima dr: natiuitatis.
Scda malignitatis.
Tertia potestatis.

¶ Prima antixpi conditio dr: natiuitatis. Scom Methodiū nascet in Chorozaim nutrietur in bethsaida: Sz qui busdā videtur q nascetur in babylone vt dicit glo. sup. ij. Thessal. Et Piero. super Danielem. Verūtn nec hoc videt consonū veritati: nisi intelligamus babylonē mystice: prout significat confusionē: eo q babylon illa magna cecidit: t facta est inhabitabilis. Erquo dubium videtur in quo loco determinate sit nasciturus antixps. De gente vo credibile est t verisile q nasciturus sit vt Hierony. dicit super. xj. c. Dañ. de populo iudeoz. De modo autē lz quidā dicant q opere demonis generabitur succubi scilz qui assumpto corpore ī specie mulieris supponet se viro: t incubi qui. s. postea in specie viri cōmiscebit se mulieri. Tamen hoc nulla autoritate probari potest. Et vt Piero. dicit ad Paulinū. Qd de scripturis sanctis autoritatē nō habet: eadē facilitate contēnitur qua pbatur. Jccirco inherēdū est sententie Dama. qui ait: Non ex fornicatione generabit: t suscipiet omnem actū sathane. ¶ Scda cōditio antixpi dicitur malignitat?. Erit quidē homo malus vitiosus t nequā sicut vnq̄ aliquis fuerit in hac vita. Sed apud nōnullos dubiū videtur: vtrum antixps erit diabolus incarnatus quēadmodū xps fuit deus incarnatus: Et quibusdā videtur q sic. q: Greg. xvj. moral. ait: Caput iniquoz diabolus est: q ultimis temporibus illud vas perditionis in-

gressus antixp̄s vocabitur. Uerūtamē
Hiero. expresse ꝯriū dicit sup illo verbo
Danielis. vij. c. Ecce oculi hoīs erāt in
cornu illo. Nō putem⁹ inq̄t iuxta quo⁹
rūdā opinionē illud cornu. i. antixp̄m
diabolū esse vel demonē: sed vnū de ho
minibus in quo sathan habitatur⁹ est
corporal'r. Qd̄ dictū intelligēdū est nō
ꝙ istud fiat ꝑ assumptionē ⁊ vnionē in
supposito: q̄ vtputo incōueniēs est sup
positū qd̄cūq̄ creatū posse naturā ex⁹
traneā assumere: q̄ hoc est p̄uilegium
singulare suppositi increati. Quare di⁹
cēdū ꝙ diabolus in antixp̄o habitabit
ꝑ totalē illi⁹ hoīs possessionem. Et ad
hūc intellectū trahēda sunt v̄ba Greg.
Hoc etiā ip̄m sentire vr̄ Job. dama. q̄
de antixp̄o ait: Presciēs deus iniq̄tatē
future volūtatis eius ꝯcedet in eo ha⁹
bitare sathanā. Erit itaq̄ antixp̄s hō
purus ⁊ verus: lꝫ diabolo familiarissi⁹
mus: ex cui⁹ cōmercio multa scire ⁊ fa⁹
cere poterit. Uñ Greg. xxix. lib. moral'.
ait: Sicut em̄ cedrus arbusta cetera in
altū crescendo deserit: ita etiā antixp̄s
mūdi gl'iaꝫ tp̄aliter obtinēs: mēsuras
hoīm et hoīes culmine ⁊ signoꝝ ptāte
trāscēdet. Spūs q̄ppe ī illo est q̄ ī sub⁹
limib⁹ posit⁹ potētiā nature sue nō ꝑdi
dit vel deiect⁹. Cui⁹ iccirco virt⁹ nūc mi
nime ostēdit': q̄ dispēsatiōe diuine for
titudinis ligat'. ¶ Tertia antixp̄i cōdi
tio d̄r ptātꝫ. Accipiet nāq̄ ptātē a deo
sinēte ⁊ permittēte sup vniuersaꝫ terrā.
Attrahet nāq̄ paucis dūtaxat exceptꝫ
ad se oēs gētes: facietq̄ nō solum obli
uisci: verūetiā blasphemari nomē illd̄
qd̄ est sup oē nomē: nomen. s. dñi nr̄i ie
su xp̄i. Multaq̄ īpia loquet' ⁊ dicet cō
tra honorē ei⁹ ⁊ v̄ginis mr̄is: ac omniū
sanctoꝝ celi: inducetq̄ oēs populos vt
ip̄m colant ꝑ deo. Et vt d̄r Mat. xxiiij.
Erit em̄ tunc tribulatio magna qualis
nunq̄ fuit ab initio mūdi vsq̄ modo:
neq̄ fiet. Inuadet siq̄dē ille hō peccati
vniuersum orbē terraꝝ manu armata:
cōgregabitq̄ in p̄lium copias incredi⁹
biles; nec erit qui possit se defendere a
furore illaruꝫ. Largietur adhuc ampl'a
munera: ⁊ largissima dona his q̄ ei sp̄i
te sua adherebūt. Seducet et alios si
gnis ⁊ ꝑdigijs mendacib⁹. Et vt dicit
Mat. xxiiij. Surgēt pseudo xp̄i ⁊ pseu
do ꝓphete: ⁊ dabunt signa magna ita
vt in errorē inducant' si fieri pōt etiam
electi. Cessabūt tūc deo ꝑmittēte om̄ia
miracula vera. Cruciabunt' ꝑ xp̄o illi q̄
feruētes erūt: ⁊ nulla ꝯsolatione visita
bunt'. O quid erit tūc tātas nouitates
inspicere. O quāta horribilitas videre
dirui tēpla ⁊ eccl'ias dei: religionē dele
ri: contēni virtutes: ꝓphanari sacra: ac
pollui v̄gines: ac torq̄ri sine vlla pieta
te xp̄ianos. O quanta ignominia occu
pabit tūc mūdū qñ licebit vnicuiq̄ ꝑ
libito ad carnalitates ad spurcitiā oēs
⁊ ad lasciuias laxare habenas. Sꝫ hoc
ue erit tp̄s illud ī q̄ ꝓsperabit' diabolus
antixp̄s. Qm̄ vt p̄dictū est post tres an
nos cum dimidio deo iubente interfi
cietur ab angelo.

¶ Qꝫ s̄m aliquos vicinum est tp̄s anti
christi: tū ꝓphetiarū prenunciatiōe: tū
etatum annumeratione: tū etiā iniq̄ta
tum consummatione. Capl'm. iij.

Tertiū mysteriū declarandū
de antixp̄o d̄r tp̄alitatis. In
quo videdū est an ꝓximum
sit ⁊ vicinū tp̄s quo appare
re debeat pessim⁹ antixp̄s.
Et saluo iudicio meliore dicūt q̄daꝫ ꝙ
sic propter tria.

Prīo ꝓpter ꝓphetiaꝝ p̄nūciationē.
Scd̄o ꝓpter etatū annumerationē.
Tertio ꝓpt' iniq̄tatū ꝯsummationē.

¶ Primo ꝓpter ꝓphetiaꝝ p̄nūciatio
nē. Aiunt em̄ abbatē Joachim spū da
ruisse ꝓphetico. Ip̄e v̄o papalistā de
pinxit: in quo multa futura de statu ec
clesie prenunciauit. Ibiq̄ ponit duos
post istū q̄ Paulus secūdus vocat' sum
mos pōtifices esse futuros: post quos
⁊ terti⁹ depingit' q̄ coronā exhibet anti
xp̄o. Sꝫ ⁊ ego dico ꝙ lꝫ multa p̄diterit
Joachim: sctā Brigida: Methodius:
Merlin⁹: ⁊ ceteri q̄ spm̄ habuerūt pro

phetie: tñ vt mihi videt̃ dicta eoꝝ non intelligunt̃. Nam de Nicolao: Calixto: Pio: ⁊ Paulo põtificib⁹ maximis nihil inuentũ est qd̃ Papalista sonet ꝑm veritatẽ. Qd̃ si verũ sit relinquo arbitrio sapientiũ dicẽdũ: Et ꝓpterea rep̃hensibiles poti⁹ iudico q̃ laude dignos eos qui ꝓphetias q̃ in scriptura sacra non habent̃ nimis curiose legere ⁊ interpretari student: qm̃ sepius inueniunt̃ decepti. Scio etem̃ etiã graues ac sctõs viros in hocip̃o defecisse. Nã quidam egregius ⁊ sctũs p̃dicator diebus nr̃is cathalogo sanctorũ ascript⁹ bono zelo duct⁹ publice ⁊ sepissime p̃dicauit: imo inde sup̃ tractatũ copiosissime scripsit: Qd̃ suo tp̃e nat⁹ erat antixp̃s: habebat ipse quasdã ꝓphetias: aliquasq̃ rationes q̃bus inducebat̃: vt ita crederet et p̃dicaret. Sz reuera euidẽtia facti declarat ip̃m fuisse deceptũ. Et sic nõ audeo ꝑ aliquã ꝓphetiã quã nõ ĩtelligo temere diffinire q̃ tp̃s iã ĩmineat antichristi. ¶ Scd̃a rõ q̃ mouit aliquos vt dicerẽt ꝓximum iã fore antixp̃i tp̃s est ꝓpter etatũ ãnumerationẽ. Dicũt em̃ nos esse in sexta etate mũdi ex qua p̃terierũt. Mcccclxvj. anni. Et ex ꝯsequenti in breui mũdus habebit finẽ. Et cuz antixp̃s anteq̃ mũdus finiat̃ vẽturus sit: ergo veniet ĩ breui. Sed q̃d ad hoc dicendũ sit diffusi⁹ habebit̃ in sermone de cõtẽptu mũdi. ¶ Tertia rõ qua plerique astruere nitunt̃ antixp̃m cito esse venturũ est ꝓpter iniq̃tatũ ꝯsummationẽ. Dicunt̃ em̃ impletã iã et ꝯsummatã esse mensurã iniquitatũ ⁊ pctõrum: ac per hoc instare tp̃s: de quo. ij. Tim̃. iij. c. d̃r: In nouissimis dieb⁹ instabunt tempora periculosa: et erunt homines seipsos amantes cupidi: elati superbi: blasphemi: parentibus nõ obediẽtes: ingrati: scelesti: sine affectione: sine pace: criminatores: incõtinẽtes: ĩmites: sine benignitate: ꝓditores: ꝓterui: tumidi voluptatum amatores magis q̃ dei: habentes speciẽ quidẽ pietatis virtutem autẽ eius abnegantes. hec ille.

Quia v̄o omnia supradicta inuoluerũt hoĩes mortales: miserosq̃ ⁊ potissimũ eos qui nomẽ xp̃ianũ ꝓfitent̃: ꝓpterea etsi ratio tertia non cõcludat de facto q̃ vicinũ sit tẽpus antixp̃i: satis tamen efficax est ad nos monẽdũ vt illud timeam⁹ tp̃s. Heu heu: q̃s sine horrore cogitare q̃at quãtũ hodie superabũdauit iniquitas ⁊ refrigerata est charitas multoꝝ. O xp̃iana religio: o decora ⁊ ĩuiolata fides: persequunt̃ te hodie: deturpant: ⁊ ĩficiũt: nõ tm̃ alienigene: sed ⁊ tui q̃ fideles ⁊ xp̃iani vocari gloriantur. Illi sunt q̃ modicã aut nullaz habẽt ad dei cultũ reuerẽtiã. Illi q̃ ecclesiasticas dignitates ꝓ explendo ãbitionis sue appetitu furant̃ ⁊ rapiunt. Illi sunt qui collocauerũt vineam dñi sabaoth: idest ecclesiam sanctam: non agricolis fidelibus: sed vt ita dicã atrocissimis hostibus. Illi sunt q̃ ecclesiaꝝ bona lacerant: dissipant: in vsus malos expẽdunt ⁊ deuorãt sicut lupi. Illi sunt qui principantur: imperant ⁊ dominãtur populis sine iusticia: sine veritate: sine clementia. Illi sunt qui precepta dei viuentis negligunt ⁊ contemnunt. Non colunt deum non amant: non venerantur: ⁊ blasphemant nomen eius sanctuz: ⁊ in illo perierant: dies festos non seruãt: parẽtes aspernant̃: inuidi sunt: iracundi: litigiosi: seditiosi: percussores: homicide: humanum sanguinem crudeliter effundentes. Non erubescunt quasi iam publice adulterari: fornicari: et quod his fedius est contaminari: fetidissimo vitio sodomie. Auaricie autem locum dederunt: ita vt nulla sit amplius veritas: nulla fides: nulla charitas in eis. Lucrantur per vsuras: fraudes: simulationes: deceptiones: et alios indebitos modos. Licentiarunt linguam vt loquatur criminatiões: mẽdacia testimonia falsa: detractiones: susurratiões: scurrilitates: cõtumelias: ĩproperia: ⁊ ꝯuitia. Aperuerũt cor suũ ad concupiscendum huius seculi bona: et ad desiderãdũ delectari

in pctis carnis. Fregerūt multi votum qđ deo fecerāt. Finxerūt multi bonitatē vite: acceperūt ouiū vestimēta: intrinsecus aūt sunt lupi rapaces. O quāta peccata: ⁊ q̄enormia latent sub ouina pelle: o magne deus: o sapiētissime dn̄e: tu oīa vides: tu oīa deniq̄ nosti. Nos v̄o merito propter tāta facinora timere debemus ne in nos deseuiat ira sua: sinatq̄ per antixp̄m vexari mundū tēpestate magna. A qua nos liberet redemptor noster pijssimus: qui cū patre ⁊ spiritusancto viuit et regnat per infinita secula seculoꝝ. Amen.

¶ Dominica in passione in mane: de honore parentū exēplo xp̄i: qui in euangelio suū patrem honorare se asserit: scilꝫ quoad delectationē subiectionē et conuersationem. Sermo. liiij.

Ego honorifico patrem meum. Verba sunt redemptoris nostri originaliter Johā. viij. et hodierno euāgelio annotata. Facti sunt adeo vt plurimū impij filij ad parētes suos vt merito quilibet pater aut mater dicere possit illud Esa. j. Filios enutriui et exaltaui: ipsi autem spreuerūt me. Ut igitur etiā ⁊ ipsi iuuenes ⁊ adolescētes: ac pueri parētes colēdo: ad verā penitētiā reducātur: in presenti sermone de honore parentū dicere statui. Nam ⁊ Exod. xx. dn̄s deus dixit: Honora patrē tuū ⁊ matrē tuam: vt sis longeuus super terram. Christus v̄o in euāgelio hodierno patrē se honorare fatetur: vt sic nos etiam suo exemplo instrueret quid agere debemus. De ipso itaq̄ parētum honore tria mysteria declarabimus.

Primū d̄r dilectionis.
Scd̄m subiectionis.
Tertiū conuersationis.

¶ Qꝛ honorādi sunt parētes ꝓpter beneficiorū multiplicitatē: propter parentum charitatē: ⁊ ꝓpter irrationabiliuꝫ exēplaritatem. Cap̄m. j.

Primū mysteriū declarandū de parentum honore d̄r dilectionis. Debēt vtiq̄ filij qui parētes honorare volunt illos diligere: ⁊ ex corde amare ꝓpt̄ tria.

Primo propter beneficiorum multiplicitatem.

Scd̄o ꝓpter parentū charitatē.

Tertio propter irrationabilium animalium exemplaritatem.

¶ Primo filij debent parentes diligere ꝓpter bn̄ficioꝝ multiplicitatē. Quisnā explicet quot a parētibus filij beneficia receperūt? Ab illis equidez sumpserunt esse: qđ bonū tam grāde est: vt ipsuꝫ sit fundamentū omniū alioꝝ bonoꝝ. Nam qui nō hꝫ esse: nullū aliud bonū habere pōt: nō diuitias: nō gloriā: nō famā: nō scientiā: nō v̄tutes: nō gratiā: nō vitam eternā. Ipsum etiā esse bonū ab oībus est desiderabile. Vn̄ Aristo. ij. de aīa inquit: Oīa appetunt esse: ⁊ illi⁹ cā agunt quecūq̄ agūt s̄m naturā. Propter hoc bonū a parētib⁹ habitū libro de hebdomatib⁹ Boeti⁹ ait: Oīum bonoꝝ ipsum esse bonū est. Hinc etiā sapiēs Eccl. vij. c. ait: Honora patrē tuū: et gemit⁹ mr̄is tue ne obliuiscaris. Memento qm̄ non nisi ꝑ illos nat⁹ nō fuisses. Et Hiero. in epl'a de honore parētū ait: Honorandi sunt parētes: qꝛ primo sunt nobis cā nascēdi. Hoc beneficio motus Coriolanus romanus ꝯsul ab vrbis Rome obsidione cessauit. Scribit nāq̄ de illo Eutropius: q̄ postq̄ vicerat volscos et coriolos: vn̄ postea nomen accepit: exul factus romanis ad volscos in exiliuꝫ mittit: cū quib⁹ gratiose viuēs ab eis cōtra romanos dux fact⁹ est. Et post multas ciuitates et terras ab eis adeptas ad fossas quinq̄ miliū passuū ab vrbe castra posuit: secūdus post Tarquiniū superbū: qui ꝯtra patriā duxisset exercitū. Populatur inde romanū agruꝫ custodib⁹ inter populatores positis: qđ s̄m Frontinū de re militari: faciebat vt discordia oriret inter pr̄es ⁊ populū. Multitudo tandē ingens pacē expectās senatū mo

uit: vt ad Coriolanū oratores mitteret. Qui cū nō obtinuissent: iteruz missi alij nō recipiunt i castris. Mittunt postea sacerdotes cū suis insignib⁹ velati: qui minus fecerūt q̄z primi. Tunc matrone vt scribit Valeri⁹ sub rubrica de pietate erga parētes: ad Vecturiā matrē Coriolani. Voluminiaq; vxorē frequētes cōueniūt vt ipsa mater ⁊ vxor Coriolani duos eius filios in hostiū castra ducerēt: ⁊ vrbē preclab⁹ liberarēt quā armis tutari difficile erat. Cū ergo ad castra ventum est: nunciat Coriolano adesse ingēs mulierū agmen: q̄ spreuit eas: mox q̄dā familiariū: nisi me inq̄t decipiāt oculi: mater tua: cōiunxq; et liberi tui adsunt. Tūc Coriolan⁹ cū matri obuie amplexū ferret, dixit mater: Priusq̄z amplexum accipiā dic an ad hostē: an ad filiū venerim: ⁊ vtrū captiua in castris tuis sim. In hāc me lōga vita ⁊ senect⁹ traxit vt exulē te deinde hostē viderē. Potuisti populari hāc terrā q̄ te genuit ⁊ nutriuit. Si ego te nō peperissez roma nō oppugnaret. Si filiū nō haberē: libera in pria mortua essem. Vxoris deinde ac liberoz amplexus ab oīi turba mulieruz strauere virū. Tūc ad matrē vltus ait: Expugnasti ⁊ vicisti ira mea. Patriaz ergo vtero tuo dono: repēteq; agrum romanū armis hostib⁹ liberauit. Recordatus fuit ergo Coriolanus quātū matri debebat in cui⁹ vtero suscepisti esse. Vnde Viero. de honorādis parētib⁹ ait: Prebeat patribus amoris mixta formido: q̄ primi sunt nobis cā nascēdi. Exhibete patrib⁹ filij q̄ vos ptās paterni nois cogit: q̄ a deo est eoz meritis attributa: vt ipa de vobis erigat q̄ natura iubere nō potuit. Matribus q̄z debitā impēdite reuerentiā: que vobis vteri liuore seruientes pōdus corporis vestri tolerant atq; ignotam portātes infantiā famulatum quēdā exhibēt nascituris. Illo tpe non tm̄ sibi mater esurit: nec acceptos sola digerit cibos. Materno victu alitur et ille qui latet: eiusq; mēbra alteri⁹ comestione pascūtur: vt hō futurus alienis moribus saturetur. hec ille. Sunt ⁊ alia beneficia filijs a parētib⁹ oblata. Nā vt in plurib⁹ ipsi filios nutriūt aut nutriri faciūt ipos in etate infantili cū magna diligētia ab oībus cōtrarijs ptegunt ⁊ defendunt. Ipsi eis prouidēt de vita et tegumēto. Ipsi eis alludūt: applaudāt et blādiūtur vt a plāctu reuocent. Ipsi eos docēt vt loqui sciāt: immo vt sepissime vt bonos mores sequant. Propterea Viero. de honore parētū ait: Memēto erga parētū esse q̄ talis es: quoz manibus incremēta sumpsisti. ¶ Scōo filij debēt parētes diligere ꝓpter parētum charitatē. Nā quātūcūq; filij diligāt patrem ⁊ matrē: tū ab his plus diligūtur. Et hoc ꝑm Aristo. viij. Ethic. ꝓuenit ex triplici rōne. ¶ Prima rō est diuturnitatis tpis. Nā quātum amor magis durat: tāto vehemētior perficit. Amor aūt parētū ad filios diuturnior est q̄ filioz ad parētes. Statim em̄ cū filij nascunt parētes diligūt eos: nō tm̄ statim filij diligūt parētes: qz nō statim sunt tāte cognitiōis vt possint cognoscere q̄d sit diligendū: diuturnior est ergo amor parētum ad filios q̄ ecōuerso: ⁊ fortior est ⁊ vehemētior. ¶ Scōa rō est certitudinis prolis. Parentes igit̄ sunt magis certi de sua prole q̄ ipsa de parētibus et sic matres plus q̄ patres. ¶ Tertia rō est vnionis: qz filij vniūtur parentibus: eo q̄ ab ipsis habēt esse: ⁊ non econuerso. Jō dixit Alera. in. iij. volumine summe. q̄ de amore filijs erhibēdo nō dat preceptū: sicut nec de amore suipsius: quia ad hoc sufficiēter inclinat natura. Cū sicut humor ascēdit a radice ad ramos: ⁊ nō ecōuerso: sic naturaliter a parentib⁹ ascēdit amor ad filios: et nō econuerso. Jccirco amor parētū ad filios est naturalis. Amor vo filioz ad parētes debet esse gratuitus. Vnde Viero. in epla de honorādis parētibus ait: Sit tibi grata vita ipsorum quibus charior est vita tua q̄z propria. Redde amoris vicē colende pietatis. De hoc aūt amore parētū ad filios est exēplū de Dauid clemē-

tissimo.ij.Reg.xviij. Cũ em̃ Absalon fi
lius eius tẽtasset eum pellere regno ac
Dauid cõtra eũ mouisset exercitũ:cum
ipse Dauid remansisset in porta ciuita-
tis:precepit Joab ⁊ Abisai quibus cõ-
missa erat summa belle.dicẽs:Seruate
mihi puerũ Absalon. Itaq; egressus est
populus cõtra Absalonẽ ⁊ suos in cam
pũ ⁊ factũ est preliũ. Debellataq; est ab
exercitu Dauid gẽs Absalonis. Accidit
aũt vt absalon occurreret seruis dauid
sedẽs mulo. Cũq; ingressus fuisset mu-
lus subter cõdensam quercũ:adhesit ca
put ei⁹ quercui:⁊ illo ꝑ capillos suspẽso
mulus cui insederat pertrãsiuit. Qđ cũ
nunciatũ fuisset Joab:tulit tres lãceas
in manu sua: ⁊ infixit eas in corde absa
lonis. Cũq; adhuc palpitaret cucurre-
runt decẽ iuuenes armigeri Joab et in-
terfecerũt eũ. Cũ ꝟo nũcius curreret ad
Dauid: qui sedebat inter duas portas
⁊ speculator diceret:Uideo aliquem ve
nientẽ. dixit Dauid: O si bonus est iste
nuncius. Et appropinquans nũcius ad
Dauid ait: Salue rex. Benedictus dñs
deus qui dispersit oẽs contrarios regi
meo. Et ait rex: Est ne pax puero absa-
lon? Qui respondit ꝙ interfectus erat.
O dauid pater pijssime. O pater aman
tissime. Nõ cogitauit Absalonis rebel-
lionẽ.nõ dixit: Uolebat filius me⁹ sub-
ripere regnũ meũ:iõ merito est interfe-
ctus:immo paterno amore deuict⁹: con
strictus est lachrymas fundere:⁊ ascen-
dit cenaculũ porte:⁊ fleuit ⁊ sic loqueba
tur:Fili mi Absalon. Absalon fili mi:q̃s
mihi tribuat vt ego moriar ꝓ te? Absa-
lon fili mi. Fili mi absalõ. Uincebat er-
go paternus affectus Dauid animũ:vt
de mortuo filio licet sibi inimico: non
gauderet:sed poti⁹ angustiaret. ¶ Ter-
tio filij debẽt parẽtes diligere propter
brutoꝝ ⁊ irrationabiliũ animaliũ exem
plaritatẽ. Ipse equidẽ seuissime fere et
animalia siluestria:serpẽtes feroces: vo
lucresq; rapaces ad parẽtes suo modo
pietatẽ exhibent ⁊ amorem. De ciconia
em̃ in libro de natura animaliũ legitur:
ꝙ senescẽs pater aut mater ei⁹ ab ea in
tritur:alijs confouetur. et Ciconia filia
quecũq; põt beneficia parẽtibus indul
get. Quare vt dicit Ambrosius in hexa
meron. Auis pia romanoꝝ antiquo mo
re appellari solebat. Sed dũ hec loqui
mur admirari debemus: vnde est ꝙ in
multis filijs tãta iniquitas reperit. Nã
vsq; adeo plerique in patrẽ aut in matrẽ
crudeles effecti sunt: vt non solum eos
odiãt:nõ soluz nõ ament: sed mori illos
desiderent et affectent: immo visum est
tẽporibus nostris:scz Mccccl xx.in ciui
tate Bari filiũ gladio interimere ꝓpriũ
matrẽ. O genimina viperarũ. O oĩs hu
manitas inimici. O inexhonorantissimi
filij. O socij ꝓditoris Jude. Ecquid ne
quius cogitari aut dici põt vel audire
q̃ erga parentes vestros vestra iniqua
⁊ mala volũtas. Sed vt arbitrari pos
sum triplex est cã:cur filij parentes exo
sos habẽt. Prima cã est filioꝝ superbia
propter quã egre ferunt si a parentibus
corrigãtur:si illoꝝ reprimatur audacia
si moneãtur vt bene viuãt. Cõtra tales
est aureũ illud dictũ Salomonis Pro
uer.j. Audi fili mi disciplinã patris tui
⁊ ne dimittas legẽ matris tue: vt adda
tur gratia capiti tuo:et torques colli
tuo. Scđa causa quare filij odiũt parẽ
tes est auaricia:cupiũt equidẽ domini
⁊ potestatẽ habere sup paternis ⁊ ma
ternis bonis:⁊ cũ id assequi nõ valeãt
cõtra parẽtes cõcipiũt odium. Nõnulli
ꝟo viduas matres ⁊ vetulas nũc pote
bus nũc blãditijs falsis inducunt vt de
sua dote liberã eis faciãt donationem.
Qui tñ cũ id obtinẽt nullaz de matribus
curã gerũt. Et ꝓpterea caute agendum
est ⁊ q̃uis quis põt esse bonoꝝ suorum
dñs non det alicui bona sua. Ex hoc sa
piens Ecc̃i.xxxiij. c.ait: Filio et mulieri
fratri et amico nõ des potestatez sup te
in vita tua:⁊ nõ dederis alijs possessio
nem tuã:ne forte peniteat te ⁊ deprece
ris pro illis. Tertia causa quare multi
filij parentes odiunt est illorũ luxuria.
Ut em̃ dicit,ij.Esdre,iiij. Multi demũ

tes facti sunt propter vrores suas: propter illas qñq; filij parētes molestant: expellunt de domo ⁊ quasi amplius videre nō possunt. O filij diligite vrores vestras: sed non immoderato amore vt parentum vestroꝝ obliuiscamini. Memento semper q magis diligūt vos parentes vestri qꝫ vrores vestre.

¶ Qualiter filij debent esse parentibus subiecti: ⁊ de triplici gradu superioritatis spūalis: tpalis: ⁊ corporalis. Cap. ij.

Secundū mysteriū declarandū de honore parētū dicitur subiectio. Debent vtiq; filij esse parētibus subditi: illiq; obedire. Et de hoc ꝺ: Col. iij. Filij obedite parentibus vestris per oīa. ⁊ Ephe. vj. Filij obedite parentibus vestris in dño hoc eñ iustum est. Honora patrem tuū ⁊ matrē tuā: qꝺ est mandatū primū in ꝓmissione: vt bene tibi sit ⁊ sis lōgeuus sup terrā. ⁊ Piero. in epla de honorādis parētibus. ait: Imitamini filium machabeū: q̄ matri suadēti mortē obediuit: ⁊ durū imperiū gratāter aggressus est ne offenderet genitricē. Et redē ꝓt noster humilitatis magister: vt dicitur Luc. ij. Erat subditus illis: scz Joseph et virgini matri. Et Deut. xxj. qñ ler currebat seueritatis et iusticie dirit deus: Si genuerit homo filiū cōtumacem ⁊ proteruum qui non audierit patris ac matris imperiū: et coercitus obedire contempserit: apprehendent eum et ducēt ad seniores ciuitatis et ad portam iudicij: dicēq; ad eos. Filiꝰ noster iste ꝓteruus ⁊ cōtumax est: monita nostra audire cōtemnit: comesationibus vacat et lururie atq; cōuiuijs: lapidibꝰ eū obruet populus ciuitatis: et morietꝰ vt auferatis malum de medio vestri: et vniuersus israel audiens pertimescat. ¶ Notandum tñ ꝺm Alexā. in. iij. q tripler est gradus superioritatis ꝺm quē debet esse ordinata obedientia.

Prima est superioritas spūalis.
Scōa tēporalis.
Tertia corporalis.

¶ Prima est superioritas spiritualis: in qua est prelatꝰ cui obediendū est in spiritualibus ⁊ nō in tēporalibus: nisi per accidēs inquātū tēporalia qñq; ordinari possunt ad aliquā finez spiritualem. ¶ Scōa est superioritas temporalis in qua preest dñs tēporalis: qui mandare pōt ea que concernunt publicū ⁊ cōmune bonū: eiq; sub pena peccati obediendum est. vt ꝺ. xj. q. iij. c. qui resistit. c. si dñs. c. iulianꝰ. ⁊ ꝺi. viij. c. que cōtra mores. ¶ Tertia est superioritas corporalis in qua paterfamilias preest filijs et omni domui sue. Et ꝺm hanc pater pōt precipere ea que pertinēt ad necessitatē vel vtilitatē. Et ꝺm hoc filij debēt parētibus obedire. Unꝺ si parētes mādarent illa que pertinēt ad superiores spirituales vtputa q filij ieiunarēt in pane et aqua: qꝺ est officiū confessorū aut mandarēt ea que pertinēt ad superiores tēporales sine ipsoꝝ volūtate ⁊ auctoritate nō esset eis obediēdū. Multominus etiā nō debēt filij parētibus obedire in his q̄ cederēt in detrimentū ꝓprie salutis ⁊ esset cōtra diuinū honorē. Unꝺ Hugo de sctō victore. ait: Obedire debemꝰ parētibus in oībꝰ: exceptis his in quibus dei patris dilectio offenderetur. Et Piero. ad Furiā. Honora patrē tuum: sed si te a vero patre nō separat: tandiu sacto sanguinis copulam q̄diu ille suū nouerit conditorē. Alioquin tibi Dauid protinus clamat et dicit pō. xliij. Audi filia ⁊ vide ⁊ inclina aurem tuā: ⁊ obliuiscere populū tuū et domū patris tui. Et cōcupiscet rex decorem tuū. hec ille. Et quibꝰ oībus colligimus q̄ grauiter errēt hi qui filios aut filias nō ex leuitate: sed ex volūtate bona deo seruire volētes impediunt ac a ꝓposito bono reuocare nitūtur. De quibus diffusius in sermone de religione dicemus: Nūc aūt hortari tm̄ sufficiat iuuenes ꝓpter xp̄m nō dubitare parētibꝰ nō obedire. Ipse eñ dixit Mat. x. Qui amat patrez aut matrē plus qꝫ me: nō est me dignꝰ. Sic cōfortabat sanctus Sebastianus iuue-

nes illos fide ⁊ sanguine ac passiõe ger
manos Marcũ. s. ⁊ Marcellianũ: duꝫ
ꝓ fide xp̄i decollari debebãt. Ad quos
aduenere parẽtes: vt eos a sancto pro-
posito reuocarẽt. Aduenit ⁊ p̄mo ma-
ter q̄ soluto crine scissisq̄ vestib⁹ vbera
ostẽdens aiebat: O predulces filij cir-
cundat me inaudita mesticia: et into-
lerabilis luctus. Heu me miserã amit-
to filios ad mortẽ vltro tẽdẽtes quos
si mihi hostes auferrẽt ꝑ media seque-
rer bella raptores: si violẽta iudicia cõ
cluderẽt: carcerẽ irrũperem moritura.
Nouũ hoc pereũdi genus est: ĩ quo car
nifex rogat̄ vt feriat: vita optat̄ vt per-
eat: mors inuitat̄ vt veniat. Nou⁹ hic
luctus: noua miseria: in qua natorũ iu
uẽtus spõte amittit̄: ⁊ parẽtũ miseran
da cogit̄ senect⁹ vt veniat. Hec dicẽte
matre pater senior adducit̄ manib⁹ ser
uuloꝝ: ⁊ puluere aspso capite hmõi vo
ces dabat ad celũ. Ad mortẽ vltro pro-
ficiscentib⁹ filijs valedicturis adueni:
vt q̄ mee sepulture parauerã: in filiorũ
sepulturas expẽdã infelix. O filij bacu-
lus senectutis mee: ⁊ geminũ visceruꝫ
meoꝝ lumẽ. Cur sic mortẽ diligitꝫ? Ue-
nite huc iuuenes: ⁊ flete sup iuuenes:
spõte peũtes. Uenite huc senes ⁊ me-
cũ super filios plangite meos. Deficite
plorãdo ocl'i mei: ne videã filios meos
gladio cedi. Aduenerũt etiã ꝯiuges cũ
filijs lamẽtãtes. Inter hec ceperũt cor
da martyrũ mollescere: quos tñ sanct⁹
Sebastian⁹ suis ꝟbis dulcissimis ꝯfor
tauit: adeo vt ꝓ xp̄o aĩose pati nõ dubi
tarẽt. Et sic decollati sunt. Quo exẽplo
edocent̄ iuuenes nõ eẽ illis curãdũ: si ĩ
his q̄ ad aĩe salutẽ ꝓprie ⁊ ad dei spe-
ctãt honorẽ: a parẽtib⁹ ꝯtriũ p̄cipit̄: et
ob h̄ sint eis ĩobediẽtes: vt deo pareãt
¶ Qꝛ filij debẽt cum parentibus cõuer
sari cum benignitate: cũ humilitate: et
cũ pietate. Capl'm. iij.

Tertiũ mysteriũ declarãdũ de
honore parẽtũ d̄r ꝯuersatio-
nis. Debent vtiq̄ filij cũ pa-
rentibus conuersari vt debẽt
et expedit tripliciter.

Primo cum benignitate.
Scd̄o cum humilitate.
Tertio cum pietate.

¶ Primo cũ benignitate: vt sint eis be
nigni ad ꝯsolandũ eos: nõ ad ꝯtristan
dũ. Nãvt inq̄t Hiero. hꝫ quãdã senect⁹
infantiã. Solẽt vtiq̄ senes eẽ tediosi:
suspitiosi: q̄rulosi: ĩmũdi: ⁊ in domo in
utiles. Nõ tñ ꝓpterea filij debẽt ꝑ im
patiẽtiam ꝟbis illos exasperare. Unde
Hiero. inq̄t: Nemo parẽtes asperis ver
bis ledat: hoc ora filiorũ aspernent̄ q̄d
parẽtes ledat audire. Et idẽ Hiero. de
honorãdis parẽtib⁹ ait ad filios. Audi
te filij salutiferã iussionẽ ⁊ precepta le
gis affectu debiti amoris implete. Ser
uite patrib⁹ futuri patres: ⁊ matres ve
stras tenera diligite pietate: vt vr̄e con
iuges mereant̄ matrũ noĩe nuncupari.
Nemo patrẽ asperis ꝟbis ledat: ne fiat
amara dulcedo. Hoc tñ fit inter parẽtes
⁊ filios q̄d dño iubẽte natura cõtinuit.
Affectũ sonet q̄cq̄d lingue dixerint libe
roꝝ. Inter charas cõiũctasq̄ personas
pietatis iura seruent̄. Hoc filioꝝ ora lo
quãtur: q̄d delectat parentes audire. Et
iterũ supradicto libello idẽ ait: Mere
em̄ cecitatis sue subire suppliciũ: q̄ pa
rẽtũ vultus vel toruo visu desperent: ⁊
elatis oculis leserit pietatẽ. Si q̄cq̄ sa
pitis filij: eo aĩo videte venerabiles fa
cies q̄s vosipsi cõspiciũt: et eorũ labris
dulcib⁹ osculis inherete: q̄r eorũ oscula
adhuc habetis in mẽbris. Senib⁹ serui
re perfacile est: q̄s nemo potat: nemo nu
trit succo corpis sui. Foueat̄ itaq̄ parẽ
tum senect⁹: ⁊ factis eoꝝ vicissitudo red
datur. hec ille. Cõtrariũ aũt facientibus
multa mala eueniũt. Uñ idẽ Hierony.
vbi. s̄. Irreuerẽs aũt fili⁹ q̄d a dño ipse
mereat̄ Salomonis dicta testãtur. Cõ
tumelijs afficiẽs patrẽ et contemnens
senectã matris: cõfundetur ⁊ in oppro
brijs erit. Filius derelinquẽs custodire
disciplinaꝫ patris meditabit̄ sermones
malicie. Maledicẽti patrẽ et matrẽ ex
tinguetur lumen: ⁊ pupille oculoꝝ eius

videbũt tedebras. Audi fili patrem qui genuit te: nec contempseris qꝛ senuerit mater tua. Parcat patri lingua quã genuit: ⁊ matrẽ suam nemo crudeli verbo ꝑcutiat. Sic te rapiet fili iuuenilis etatis autoritas vt noueris vnde sis natꝰ. Memento scripture sancte: vbi spiritu sancto loquẽte dictũ est Exod. xxj. Qui maledixerit patrẽ aut matrẽ: morte moriatur. hec ille. Que oĩa breuibꝰ verbis cõprehendẽs sapiẽs Ecc̃i. iij. ait: Fili suscipe senectã patris tui: ⁊ non cõtristes eũ in vita illiꝰ. Si defecerit sensu: veniãda illi. Suscipe inq̃t senectã laboriosaꝫ ⁊ onerosaꝫ recordãs infantie tue: qñ flebas turbabas domũ: inquietabas dormiẽtes: fatigabas matrem: fedabas pãnos: et alia faciebas q̃bꝰ infantilis etas solet esse molesta. Sicut enim tolerauit pater aut mater: immo suscepit et adiuuit infantiã tuam: sic ⁊ tu suscipe ⁊ non abhorreas senectã illoꝝ. Sequitur. Sapiens in autoritate preallegata dicens: Patris tui: nõ alieni: nõ canis: nõ inimici: sed p̃ris tui chari genitoris: amatoris: ⁊ benefactoris. O q̃ dulce vocabulũ pater aut mater. O q̃ gratũ verbũ filiꝰ aut filia. Hinc Hiero. ad matrẽ ⁊ filiam in gallijs cõmorãtes, ait: Mater et filia noĩa pietatis officioꝝ vocabula: vincula nature sunt. hec ille. Caueãt aũt filij ne qđ absit deficiẽtes sensu parẽtes derideant ⁊ maledicant sicut ⁊ Cham: qui maledictus fuit eo q̃ Noe p̃re suo dormiẽte eũ discoopertũ irrisit: vt hr̃ Gen̄. ix. ¶ Scđo filij debẽt cũ parẽtibus conuersari cum humilitate illos reuerẽdo atq̃ timẽdo. Maxime aũt filij debent timere ne sua culpa aut defectu a patre vel a mr̃e maledicãtur. Est em̃ hoc mõ paterna aut materna maledictio sagitta vulnerans ⁊ penetrãs intima cordis filioꝝ maloꝝ. Vñ Augu. xxij. li. de ciui. dei. c. viij. narrat q̃ apud cesareã capadocie q̃dã nobilis matrona fuit viri destituta solacio: decẽ filios habẽs septeꝫ mares ⁊ tres feminas. Quadã aũt vice mr̃ ab eis offendit: ⁊ maledictionẽ filijs imprecat. Subito imp̃cationẽ matris diuina vindicta subsequit: ⁊ oĩs pena horribili ⁊ fili feriunt. Nõ oẽs tremore sunt horribiliter ꝑcussi. Quapropter nimiũ dolẽtes ⁊ ciuiũ suoꝝ oculos nõ ferẽtes ꝑ totũ orbẽ vagari ceperũt. Et q̃cũq̃ ibãt oĩm in se ꝓuocabãt aspectũ. Ex his aũt duo frater ⁊ soror Paulus ⁊ Palladia Hyponiã venerũt. ⁊ Augustino qđ sibi aduenerat narrauerũt. Cũq̃ iã q̃ndecim diebꝰ añ pascha ecclesiã bti Stephani frequẽtantes sanitatẽ ab ipso martyre multis p̃cibus postulassent in ipso die pasche cuꝫ frequẽs ppl̃s p̃ns esset orone facta añ altare scti Stephani: ãbo frater ⁊ soror surrexerũt pariter sani. O filij supbi: o filij parẽtibus vr̃is insultãtes: o filij irreuerẽtes: inobedientes: ⁊ cõtumaces: timete paternã ⁊ maternã maledictionẽ. Timete insup ⁊ diuinũ iudiciũ. Nã sicut lõga vita speranda est ab illis q̃ parẽtes honorãt: vt hr̃ Exo. xx. Ita ⁊ breuis vita ⁊ infelicitate plena a malis filijs est ꝑtimescẽda. Tertio debẽt filij cũ parẽtibus cõuersari cũ pietate illis. s. in infirmitatibus necessitatibus ⁊ antiq̃tate pie subueniẽdo cũ facultas adest. Vnde Hiero. vbi. s̃. ait: Exolue fili qđ debes ⁊ officia debita q̃licũq̃ exhibe famulatu: parentibus v̄o nemo reddere põt quantuꝫ tenetur. Et Amb. super Lucaꝫ ait: Si paueris inq̃t matrẽ: nõ reddidisti ei cruciatus quos ꝓ te passa est: nõ labores q̃bus te gestauit: nõ alimẽta que tibi ministrauit. Audi etiam Hieronymum. O ingrate fili. vbi. s̃. dicentem: Quid ipsa memorẽ nutrimenta: ⁊ tenere infantie dulces iniurias: quas nutritoris affectus de suis parabolis sumit? Quid cibos in matre cõfectos: q̃ femineis manãtes ex mẽbris lacteũ soluunt in succũ: ⁊ fauces inualidas liq̃do sapore perfundunt? Cogente natura sumunt infantes de matre qđ bibant: ⁊ dente nõ nato hoc sit currentibus labris eliciunt: qđ non sit necesse mordere. Seruiũt materna posteris pectora seruiunt ipsis in cunabulis manꝰ

et terga: mēbris deuoluta lactētiū gra
tos artus accipiūt. Optat mater par-
uulū crescere: optat cito videre maiorē
eūq; numeris iuuenū miscere festinat
nunq̄ sibi forsitan seruiturum. His tot
tātisq; p̄cedētib⁹ factis: parētib⁹ ⁊ ma-
tri tota dz alacritate seruiri. Hec ille.
Prout fecit illa filia licz pagana: quā
laudat Ualeri⁹ rubrica de pietate erga
parētes. Hec matrē adiudicatam vt fa
me moreret in carcere per dies pl'imos
fingēs se visitatiōis cā ad eā accedere
velle īpetrato a carceris custode addi-
tu: tñ bñ excussa ne sibi alimēta porta-
ret ꝓprio lacte sustētauit. Qd dñ iudi-
ci innotuisset matri donauit vitā admi
rās filie pietatē. Curēt igit seruare filij
q̄ dicta sunt: p̄res v̄o ⁊ matres caueāt
ne ip̄is ꝓ q̄buslibet minimis defectib⁹
maledicāt. Hoc iō dico q: solēt plures
mulieres nō posse loq̄ absq; maledicti
onib⁹ ⁊ blasphemijs. O feroces mr̄es
cur filios vr̄os quos portastis in vtero
tot maledictiōib⁹ iugulatis? Ut tñ ꝓ-
pitius sit de⁹ oīb⁹ tā parētib⁹ q̄ filijs
cōsulo vt in hac die q̄primū ītraueri-
tis domū añq̄ comedere incipiatz oēs
filij ⁊ filie corā patrib⁹ ⁊ mr̄ib⁹ genufle
xi veniā petāt ⁊ postulēt bñdici. At et
ipsi parētes eos amplexātes: dulciter
osculent et bñdicāt sicq; acq̄rit in hoc
scl'o dei gr̄a: ⁊ in futuro eterna gl'ia: in
q̄ viuit ⁊ regnat marie v̄ginis fili⁹ amo
rosus redēptor nr̄ iesus: q̄ vt nobis da
ret exēplum honorādi parētes vt dicit
Lucas erat subditus illis Joseph. s. et
Marie vt dictum est supra. Amen.

¶ Dñica in passione infra diē: de male-
dictionib⁹ diuersarū creaturaꝝ irrōna-
biliū ⁊ intellectualiū: ⁊ ipsius dei oīm
creatoris. Sermo. lv.

Demonium ha-
bes. Judeorum blasphe
mantiū xp̄m verba sunt
ista original'r Job. viij.
⁊ in euāgelio hodierno.
Cōtremiscūt viscera mea ⁊ cor meū fit
gelidū totū: cū considero detestabil[illegible]
horribilēq; xp̄ianoꝝ abusum: q̄ p̄sum[illegible]
pserunt iam publice relaxare lingua[illegible]
suas ad maledictiones et ad blasphe-
mas dei ⁊ sanctoꝝ celi. Est aūt hoc mo-
lum adeo cōmune: adeo gñale: adeo q[illegible]
antiquū atq; īueteratū: vt ꝓpterea [illegible]
deat plerisq; aut paruū: aut satis le[illegible]
pctm̄: vel certū nullū. Quo fit vt iā [illegible]
vicis: in plateis: in domo: in foro: in [illegible]
uitate: in agro resonet contumelia de
summi ⁊ bñdicte matris ei⁹: ⁊ alioꝝ sa-
ctoꝝ. Et lz nōnulli ꝯfiteant ⁊ accusent
se maledicendo ⁊ blaspemādo peccati
nihilomin⁹ nolunt credere pctī huius
grauitatē. Eapropter in p̄senti sermo-
ne de peccato maledictionis sub quo [illegible]
blasphemiā intercludemus: aliqua ne-
cessaria studebimus declarare: vt [illegible]
ad pnīam verā voluerint redire: intelli-
gant quātum ipsis cauendū sit a male-
dictis. Nā et iudei pessimi dño iesu xp̄o
maledicētes: merito vidētur abhorrēdi
multo fortius et ipsi xp̄iani: qui fidem
eius profitētur. Distinguemus ergo tri-
plicem maledictionem.

Prima est facture irrationalis.
Scd̄a creature intellectualis.
Tertia nature diuinalis.

¶ Qr nō debēt xp̄iani maledicere crea-
turis irrationabilib⁹: eo q̄ ordinant ad
hoīem ꝑ subuentionē: significationē: [illegible]
per modum cōtinentis. Cap. [illegible]

Prima maledictio est facture
re irrōnalis: cū scz q̄s male-
dicit terre: lapidibus: arbo-
ribus: aīalibus: pluuie: ven-
tis: soli: lune: ac sil'ib⁹. Et de
hac maledictione sanctus Tho. ij. ij. q.
lxxvj. inq̄t: Maledicere reb⁹ irrōnabi-
bus inquātū sunt creature dei est pctm̄
blasphemie. Maledicere aūt eis sm̄ se
cōsideratis est ociosum ⁊ vanū: ⁊ ꝑ ꝯ[illegible]
illicitū. ¶ Sz posset aliq̄s arguere ostē-
dēdo nō eē illicitū maledicere creaturis
irrōnabilib⁹. Primo q: vt hr̄. ij. Reg. [illegible]
Audita Dauid morte Saulis et Jona-
the maledixit mōtib⁹ gelboe. Scd̄o q[illegible]

xp̄s vt hr̄ Mat.xxj.⁊ Mar.xj. Maledixit ficulnee:in qua nō inuenit nisi folia. Tertio:qꝛ Job vt dr̄ eiusdem.iij.maledixit diei suo:⁊ dicebat: Pereat dies in q̄ natꝰ sum:⁊ nox in qua dictū est: ꝯceptꝰ est hō dies illa v̄tat̄ ī tenebras. Rn̄det Tho.vbi.s̄.ꝙ bn̄dictio ⁊ maledictio ꝓprie pōt ꝑtinere ad illā rē cui pōt bonū aut malū contingere.s.rōnali creature. Ipsis ḡ irrōnabilibꝰ dr̄ ꝯtingere bonuꝫ aut malū in ordine ad creaturā rōnaleꝫ ꝓpter quā sunt. Ordinant̄ aūt creature irrōnales ad hoīeꝫ tripliciter. ¶ Prīo ꝑ modū subuētiōis:inquātū ex eis subuenit̄ hūane necessitati. Et hoc mō a deo. Gen̄.iij. post pctm̄ primoꝝ parentū maledicta est terra.vt scꝫ per eiꝰ sterilitatē hō puniret̄.⁊ Deut̄.xxviij. deꝰ dixit: Si audire nolueris vocē dn̄i dei tui: vt facias ⁊ custodias oīa mādata eiꝰ et cerimonias quas ego p̄cipio tibi hodie:veniēt sup te oēs maledictiōes iste ⁊ app̄hēdēt te. Maledictꝰ eris in ciuitate:maledictus ī agro. Maledictū horreū tuū ⁊ maledicte reliq̄e tue. Maledictus fructus vētris tui:⁊ fructꝰ terre tue:armēta boum tuoꝝ: et greges ouiū tuarum. ¶ Scd̄o ordinantur creature irrōnales ad hoīem ꝑ moduꝫ significatiōis. Et sic xp̄s maledixit ficulneee ī significationeꝫ synagoge ⁊ iudaice gētis q̄ nō habebat nisi folia v̄ba.s.legis sine fructu. Et ꝓpterea merito debebāt arescere:⁊ auferri ab ea regnū dei:qd̄ significatū fuit in ficulnea a xp̄o maledicta. ¶ Tertio ordinant̄ creature irrōnales ad ip̄m hoīem ꝓpter modū ꝯtinētis aut tp̄is:aut loci ⁊ sic Job maledixit diei in q̄ natꝰ erat ꝓpter culpā originalē quā nascēdo ꝯtrerat. Ita ꝙ maledictio illa nō arguit in eo aliquā īpatiētiā:sꝫ tm̄ arguit ⁊ explicat ꝙ die q̄ natꝰ est ⁊ ꝯceptꝰ ꝯtrit originalē culpā:q̄ radix est oīm passionū q̄s patimur ī hac vita. Dauid īsup maledixit mōtibꝰ gelboe ad explicādā cedē q̄ ī eis facta fuerat: ꝓpterea dicebat cū fletu ⁊ lachrymis. Mōtes gelboe:nec ros nec pluuia veniat sup vos in q̄bꝰ ceciderūt inclyti isrl̄ Saul ⁊ Jonathas amabiles ⁊ decori:aq̄lis velociores:leonibꝰ fortiores. Filie isrl̄ sup Saul flete. Et ego doleo sup te frater mi Jonatha. Quare nō est trahēdū in ꝯn̄am vt vnusq̄sq̄ ꝓ suo libitu facturis irrōnabilibꝰ maledicat. ¶ Qꝛ hō nō dꝫ maledicere creaturis intellectualibꝰ.s.creature infernali: creature terrestri ⁊ celesti. Cap̄.ij.

Secūda maledictio est creature intellectualis:q̄ adhuc triplex est. ¶ Prima est creatura intellectualis infernalis: q̄ est diabolus cui īquātuꝫ creatura dei est nō licet maledicere. Un̄ ī epl̄a Jude. Cū altercaret̄ Michael cū diabolo de corpe Moysi nō fuit ausus ī eū iudiciū inferre blasphemie. Altercatio aūt illa vt dicit glo.erat:qꝛ diabolꝰ volebat īuenire corpꝰ moysi qd̄ post mortem: vt hr̄ Deut̄.xxxiiij.deo nolēte vbi sit ignorat̄ ⁊ diabolus volebat vt sciret̄ vt sic traheret ppl'm ad idolatriā. Sꝫ angelus ꝓhibebat:⁊ tn̄ cū diabolo contēdēs volebat blasphemare eum. Jccirco Hiero. xxiiij.q.iij.c.si igit̄.ait: Si igit̄ michael non fuit ausus diabolo ⁊ certe maledictiōis dignissimo iudicium īferre blasphemie:quāto magis nos ab oī maledicto puri eē debemꝰ. Merebat̄ diabolus maledictū s̄ ꝑ os archāgeli blasphemia exire nō debuit. ¶ Scd̄a creatura intellectual̄ dici pōt terrestris.s.hō:cui pōt q̄s tripl'r maledicere. Prīo ex ꝯformatione dei ⁊ amore iusticie. Et de hac dr̄.xxiiij.q.iij.c.cū sctī viri. Cuꝫ sctī viri maledictiōis sniam ꝓferūt:nō in hanc ex voto vltiōis:sed ex iusticie amore ꝓrūpūt. Sic Gen̄.ix.dixit Noe: Maledictus chanaā seruꝰ seruoꝝ erit fr̄ibꝰ suis. Sic Act̄.viij. Petrꝰ maledixit Simoni di. Pecunia tua tecuꝫ sit in ꝑditionem. Scd̄o pōt q̄s hoī maledicere ex q̄dā leuitate vel subreptione sicut solēt multi facere:lꝫ ociose ⁊ bestial'r:q̄ nesciūt loq̄ cum socio sine maledictione.di. Sis suspēsus ꝑ gulas:nascatur tibi vermis canis:⁊ similia. Tertio pōt q̄s hoī maledi

cere ex liuore: odio ⁊ aĩo malo: ⁊ hoc cũ
sit cõtra charitatem pctm̃ est mortale.
¶ Tertia creatura intellectualis d̃r cele
stialis cui nullo pacto maledicere licet.
Sed heu q̃d referã. Nam tãta est corru
ptela xp̃ianoꝝ vt ꝓ nihilo ducãt blas-
phemare sctõs ⁊ gliosam virginẽ Ma
riã. Et sicut hi q̃ boni sunt deuotionem
habẽt ad virginẽ: ⁊ vltra illã suũ patro
nũ ⁊ aduocatũ fecerũt sctm̃ Antoniuz:
aliq̃ sctm̃ Frãciscũ: aliq̃ sctm̃ Nicolauz:
aliq̃ sctãm Katharinã: ⁊ hmõi. Ita pes
simi ⁊ maligni blasphematores blas-
phemãt virginẽ btãm: ⁊ ꝓ sua mala de
uotione: aliq̃ sctm̃ Antonium: aliq̃ sctm̃
Frãciscũ: Clarã: ⁊ hmõi. O ingratissimi
pctõres: o furẽtes animi: o venenosa et
amarissima lingua: o deniq̃ ꝑditissimi
hoĩes. Ecq̃d male fecere vobis sctĩ: in q̃
nocuerũt vobis? An non assidue ꝓ vr̃a
salute ĩtercedũt ad dn̄m. Nõne ⁊ virgo
illa pyssima mr̃ gr̃e: fons misericordie ꝓ
vobis indefessa est aduocata. Quid er-
go blasphematis illã ⁊ reliquos sctõs.
Sed reuera si seruaret̃ illud qd̃ d̃r in. c.
statuimus. ex̃ de maledic. s. ꝙ publice
blasphemãtes deũ vel virginẽ sctissimã
vel aliquẽ sctõꝝ publica pnĩa ꝑ septem
hebdomadas punirent̃: ĩ quarũ. s. qua
libet sexta feria in pane ⁊ aqua ieiuna-
rent: facerẽtq̃ alia q̃ cõtinent̃ ibi: ꝓfe-
cto nõ ita de leui ꝓrũperẽt in blasphe-
mias. Et lz pnĩe sint arbitrarie vt tactũ
est in p̃cedẽtibus: tñ laudo vt hi q̃ audi
unt cõfessiones ipsos blasphemos non
ita de leui absoluãt: qr facilitas venie
tribuit incentiuaz delinquẽdi: ꝓpterea
arguãt illos aspere: increpẽt dure: ⁊ pe
nitẽtiã iniũgãt salutiferã ⁊ fructuosaz.
Quisnã nõ videt quãta diligẽtia opus
sit ad blasphemos ⁊ maledicos emẽdã
dos. Difficile est vtiq̃ malã cõsuetudi-
nẽ derelinquere. O ꝟe mala ꝯsuetudo
qua hoĩes xp̃iani iniuriant̃ deo ⁊ sctis
eius. In hac soli xp̃iani demersi sunt:
qm̃ nõ est aliq̃ natio neq̃ iudeorũ: neq̃
gẽtiliũ ⁊ paganoꝝ in qua tot sint blas-
phemie ⁊ maledictiones sicut in popu-
lo christiano.

¶ Qr pctm̃ maledictiõis ⁊ blasphemie
dei est graue: tuz rõne abominationis:
tũ rõne superationis: tũ etiã rationis cõ
trariationis. Cap. ii.

Tertia maledictio est natu
diuinalis cũ. s. q̃s de deo ma
le loquit̃ cõuitia ⁊ cõtumelias
as maiestati sue inferẽdo. Et
de hoc dicit Rich. de sctõ victore. Su
leratissimũ genus pctĩ est qñ q̃s in de
vituperiũ delectat̃. ⁊ glo. sup illo verbo
Esa. xviij. ad ppl̃z terribilẽ ⁊c. Oẽ pctm̃
blasphemie cõparatũ leuius est. Et ite
rũ ibi. Nihil est horribiliꝰ blasphemia
que ponit os suũ in celũ. Quantum ꝑ
graue sit pctm̃ maledictiõis ⁊ blasphe
mie colligi põt ex triplici rõne.

Prima d̃r abominationis.
Scd̃a superationis.
Tertia cõtrariationis.

¶ Prima rõ d̃r abominationis. In ve
teri siquidẽ testamẽto abominabantur
p̃res antiq̃ vsq̃ adeo pctm̃ blasphemie
ꝙ ex mãdato dei de blasphemia con
uictum lapidabãt. Vñ Leuit. xxiiij. dixit
dn̄s. Educ blasphemũ extra castra: ꝑ
nãt oẽs q̃ audierũt manus suas sup
put eius: ⁊ lapidet euz oĩs ppl̃s. In lege
priores illi p̃res audire detestabantur
eos q̃ blasphemabãt. Jõ Act. vij. arbi
trãtes: licet falso Stephanũ blasphema
re cũ dixit: Video celos aptos. ⁊ infra.
Cõtinuerunt aures suas: ne. s. sm̃ glo.
audirẽt blasphemãtẽ: ⁊ nõ solũ audire
sed etiã noĩare nõ audebãt vocabulum
maledictiõis. Vñ cũ accusarẽt Naboth
vt hr̃. iij. Reg. xxj. bñdixit deo ⁊ regi. i.
maledixit. ⁊ Job vt hr̃ eiusdẽ. j. offere
bat holocausta pro filijs suis. Dicebat
em̃. Ne forte peccauerũt filij mei: ⁊ bñ
dixerint deo. i. maledixerint. Similiter
⁊ tp̃ibus his abominabilis est blasphe
mia apud infideles. Nã q̃cũq̃ blasphe
maret deũ in terris turchoꝝ aut sarace
noꝝ grauiter puniret̃. Ob qd̃ aut nũq̃
aut satis raro sentiunt̃ ibi verba blas
phemie ⁊ maledictionis. O xp̃iani pu

cipes:o potestates seculares:o cuiuslibet reipublice pr̄es:curate:⁊ vos legibus honestis punire blasphemos: ne deteriores infidelib⁹ habeamini. ¶ Secūda rō ostendēs grauitatē maledictionis ⁊ blasphemie dei d̄r superationis. Sup̄at em̄ tria pctā grauissima ⁊ execrāda. Primū est pctm̄ paganoꝝ seu infideliū: qꝛ vt ait Tho.ij.ij.q.xiij.arti.iij. sn̄ialiter. Infidelis ea de deo dicit ⁊ loquit̄: q̄ licꝫ falsa sint tn̄ credit esse vera. Xp̄ianus v̄o blasphemās loquit̄ cōtra veritatē quā credit. Scd̄m est pctm̄ homicidarū. Ut em̄ dicit Tho.ibidē. quātū ad nocumētū maius pctm̄ est homicidiū q̄ꝫ blasphemia: eo ꝙ magis nocet homicida hoī interfecto: q̄ꝫ blasphem⁹ deo blasphemato. Sed quātū ad obiectum maius peccatum est blasphemia q̄ꝫ homicidiū: qꝛ homcida licꝫ interficiēdo hoīem offendat deū: tn̄ p̄ricipaliter intēdit offendere hoīem. Sed blasphemus ⁊ maledicus intēdit principaliter ⁊ directe offendere ip̄m deū. Tertiū est pctm̄ iudeoꝝ crucifigentiū xp̄m. Unde Aug. ait: Magis peccāt blasphemātes deū triūphantem in celis: q̄ꝫ q̄ crucifixerunt eū ambulātē in terris. Rō huius est b̄m Alexā.in.ij.sum.q.cxlviij. mē. v. Tū qꝛ iudei nō cognouerūt ip̄m esse deum. Unde apl̄s. j.Coꝝ.ij.ait: Si cognouissent: nunq̄ꝫ dn̄m gl̄ie crucifixissent. Sed q̄ deū blasphemāt cognoscūt illū esse deū. Tū etiā qꝛ iudei nō ꝓmiserunt ei fidē in baptismo: sicut xp̄iani. Tuꝫ qꝛ fit maior iniuria rōne maioris status. ¶ Tertia rō ostēdēs grauitatē pctī maledictionis ⁊ blasphemie d̄r cōtrariationis. Cōtrariat̄ nāq̄ꝫ blasphemia ⁊ maledictio dei.

Primo nature.
Scd̄o scripture.
Tertio creature.

¶ Primo cōtrariat̄ nature q̄ dictat bn̄factorē suū esse cognoscendū. Nā ⁊ suo mō hoc faciūt aues celi ⁊ pisces maris: ⁊ bestie terre: quanto magis ad id obligat̄ hō rōnalis: ⁊ tn̄ inter oīa bn̄ficia: q̄ magna ⁊ multa sunt a bono deo homini collata: bn̄ficiū lingue est vnū singulare p̄stantissimū ⁊ egregiū. O blasphemator ingrate: o ferialis mēs: o impudica lingua. Cur nō soiū deo tuo gr̄as nō agis: sed qd̄ peius est illū crudeliter maledicis. Cur nō solum bn̄factori tuo laudes nō impēdis: sed illū potius turpiter vilipēdis. Cur tantū bn̄factorē nō solū nō recognoscis: sed potius ita īhoneste blasphemas. Dedit tibi ipse linguā: vt tu cū illa laudares eū: ⁊ bn̄dicares nomē sctm̄ ei⁹. ¶ Scd̄o blasphemia ꝯtrariat̄ scripture. Ip̄a vtiq̄ꝫ admonet ⁊ hortat̄ nos vt bn̄dicamus deū. Unde Tob̄.iiij.c.scribit̄: omni tp̄e bn̄dic deū. ⁊ Eccl̄i.xxxix. Bn̄dicite dn̄m in oībus op̄ibus suis. ⁊ Dauid ps̄.xv. Bn̄dicaꝫ dn̄m qui tribuit mihi intellectuꝫ. ⁊ ps̄.xxxiij. Bn̄dicaꝫ dn̄m in oī tp̄e: semp̄ laus eius in ore meo. ⁊ ps̄.cxliiij. Per singulos dies bn̄dicā tibi: ⁊ laudabo nomē tuū in seculū ⁊ in seculū seculi. ⁊ Rom̄.xij. Benedicite ⁊ nolite maledicere. ¶ Tertio blasphemia cōtrariat̄ creature. Oīs em̄ creatura laudat ⁊ bn̄dicit deū. vn̄ Aug. in sermone vnius martyris inq̄t: Oīa q̄cūq̄ꝫ fecit deus laudāt deū. Audistis in bn̄dictionibus ⁊ audistis in oī solennitate qn̄ legunt̄: qm̄ oīa laudāt deū: celestia: terrestria: angeli: hoīes: luminaria celi: arbores terre: flumina: maria: q̄cq̄d deus creauit: siue in celo: siue ī terra: siue in mari: laudat deū. Hec ille. Et sctā mr̄ eccl̄ia in matutinis cātat hymnū triū pueroꝝ: in camino ignis om̄es creaturas inuitantiū ad laudes ⁊ bn̄dictionē dei. Quid respōdetis igit̄ o blasphemi ad voces oīm creaturarū? Angeli celi laudāt ⁊ dicūt clamātes: Bn̄dict⁹ deus: sol: luna: stelle: ⁊ oīa celestia corpora dicūt: bn̄dictus deus. Terra: aq̄: aer: ignis: ⁊ cūcta q̄ in eis sunt dicūt: bn̄dictus deus. Boni ⁊ recti viri dicūt: bn̄dictus deus. Et vos cōtra morē oīm aliarū reruꝫ maledicitis: nisi forte dixeritis ꝙ exēplū sumitis ab his q̄ sunt dānati in inferno: de q̄bus d̄r Apoca.xvj. Blas-

phemauerunt deū celi pre doloribus ⁊ vulneribus suis. O ergo infernales homines: o blasphemi diabolici q̄ nō nisi cū dānatis blasphemādo ⁊ maledicēdo ꝯformatis ⁊ cōcordatis. Jccirco apparet q̄ꝫ graue sit pctm̄ vestrum: ꝓpterea clamauit Esa.j.c. Uhe gēti peccatrici: ppl'o graui iniquitate: semini nequā filijs sceleratꝫ. Dereliq̄rūt dñm: blasphemauerūt sctm̄ israel: abalienati sunt retrorsum. Et merito ꝓpheta cōminatur blasphemātibus ⁊ maledicētibus: q: ꝓpter blasphemias ⁊ maledictiones indignatus deus etiā ī pñti scl'o: blasphematores flagellat: ⁊ exterminat. Est de hoc exēplū.iiij. Reg.xix.de Sennacherib ob cuius blasphemiā angelus vna nocte exercitū illius aggrediēs. clxxxv. milia hoīm interemit: ipso tādē Sennacherib a ꝓprijs filijs interēpto. Refert insup Greg.in.iiij.dial.li.c.xviij.q Rome puer q̄nq̄ annoꝝ blasphemus in brachijs patris existēs: iusto iudicio dei a diabolo suffocatus est. Propter h̄ pctm̄ etiā deus mittit pestilētias: famē ⁊ guerras. vt d̄r.xxxij.q.vij.c. Flagitia. in glo. ⁊ in aut. vt nō luxurient contra naturā. Et vt ego vidi dieb⁹ meis. Jtalia sepius flagellata est multis tribulationibus: ⁊ pestilētijs: puto ꝓpter fetorē sodomie: ⁊ impietatem blasphemie. Nā lꝫ multa sint alia pctā q̄ cōmittunt hec tñ duo cōtaminare videntur quasi oēm carnē. Et vt de blasphemia dicaꝫ: nō sunt ab ea mundi ⁊ puri dñi: non ciues: nō rustici: nō agricole: nō artifices nō viri: nō mulieres: ⁊ qd̄ auditu horribile ē: nō sacerdotes: nō religiosi. Ex oīnāq̄ statu grādis multitudo extat que loquit verba blasphemie. O italia tanto vitio deprauata: o ppl'i tanto scelere deturpati: timeo ne deseuiat cōtra nos furor dei. Corrigat igit vnusq̄sq̄ seipsuꝫ ⁊ refrenet linguā suā: oēsq̄ pariter laudemus ⁊ bñdicamus deū: q̄ bñdict⁹ est ⁊ laudabilis: ꝑ infinita secula seculorum. Amen.

¶ Feria scd̄a post dñicā in passione: de pctō inuidie qua laborabāt pharisei contra christum iesum.

Sermo.lvj.

Miserunt principes et pharisei ministros vt apphēderent ... sum. Scribunt hec verba Joh.vij.c. ⁊ in eu... bodier. Cōmouebant pharisei ⁊ scribe ꝯ pyssimū iesum ex liuore ⁊ inuidia: ... nō poterāt sufferre vt alicui maior honor exhiberet q̄ ipsis: ⁊ ꝓpterea ... est mirādū si ita seueri fuerūt ꝯ innocentissimū filiū virginis: iō Gilbertus ... ait: Jta obliquat inuidia vt rectū natura nō videat. ⁊ Señ.ad Lucil. Perit ... iudiciū cū res in affectū trāsit. Voc... vitium satis infestat miseros mortales adeo vt vix possit aliquis immo nullus euadere laqueos inuidoꝝ. Jccirco ... senti sermone de inuidia erimus ... ri: de qua tria mysteria ꝓponimus principaliter declaranda.

Primū d̄r diffinitio.
Scd̄m offensio.
Tertiū cōditio.

¶ Qualiter diffinit a doctoribus ... inuidia: ⁊ q̄ dolor ex bono alterius ... test prouenire ex timore: ex defectu ... malignitate.

Primū mysteriū declarandum de inuidia d̄r diffinitio. ... quo vidēdū est q̄d sit inuidia. Et Jobes Dam.li.ij.suorum sniaruꝫ ait: Jnuidia est tristicia de ... nis bonis. Pro cui⁹ declaratiōe notandum ... ꝑm Alex.ij.volu.sum.q.clv. ⁊ Tho.ij.q.xxxvj.ar.j. q̄ dolor de alteri⁹ bono ... tripl'r ꝓuenire. ¶ Prīo ex timore ... cū q̄s dolet de bono alicui⁹: q: ... met sibi vel alijs nocumētuꝫ inferri ... hūc dolorē Aris.in.ij.rheto. dicit nō ... inuidiā: sꝫ effectū timoris: de q̄ Greg. ... xxij.moral. ita ait: Euenire plerūq̄ ... let: vt nō amissa charitate ⁊ inimici ... ruina letificet ⁊ rursus ei⁹ bonū sine ... die culpa ꝯtristet: cū ruei, te eo q̄sdā ...

erigi credim⁹: ⁊ ꝓficiẽte illo q̃sdã iniuste oppm̃i formidam⁹. Rõnabil'r nãq; vnusq̃sq; magis diligere dz seipsum q̃ alios: ⁊ cõe bonũ ⁊ multoꝝ q̃ ꝑticulare vel vni⁹. Sic letabant̃ de malo pharaonis filij isrl: q̃ Exo.xv. dicebãt: Cãtemus dño: gl'iose em̃ honorificatus est: equũ ⁊ ascẽsorẽ ꝓiecit ĩ mare ⁊ dũ erãt in captiuitate in manu ei⁹ dolebãt de ꝓsperitate illi⁹. Idip̃m fecerũt de ꝓsperitate ⁊ aduersitate holofernis aliorũq; q̃ ppl'm deiverare p̃sumpserũt. ¶ Scdo põt ꝓuenire dolor de alteri⁹ bono ex defectu. cũ s. q̃s dolet nõ ꝙ ꝓrim⁹ bonũ illud habeat sz q: illud sibi deficit ⁊ si q̃s dolet ex defectu boni qd̃ nõ est v̄e bonũ male agit sic dolẽdo: vt si q̃s doleat: q: nõ fornicat̃ sicut multi faciũt ⁊ sil'ia. Si v̄o doleat q: non hz bonũ qd̃ est v̄e bonũ ⁊ honestũ: recte ait: Et cũ dolor talis circa honesta versat̃ v̄m Arist.iij.rheto. vocat̃ zelus: de hoc dicebat Pau.j. Coꝝ.xiiij.c. Emulamini spũalia. ⁊ hiero. ad Letã de institutiõe filie. Habeat socias cũ q̃bus addiscat: q̃b⁹ inuideat: quarũ laudib⁹ mordeat̃. ¶ Tertio põt ꝓuenire dolor de alteri⁹ bono ex malignitate ⁊ iniq̃tate qñ displicet multꝫ absq; ipsorum cõmodo vel incõmodo ꝙ alij habeãt bonũ. Et h̄ vt p l'imũ euenire solet ex inani gl'ia. vñ Grego.xj.mora. ait: Prima nãq; soboles sup̃bie inanis gloria est: q̃ dũ opp̃ssam mẽtẽ corrũpit ĩuidiã mox gignit: q: dũ vani noĩs potentiã appetit ne q̃s hãc ali⁹ adipiscivaleat tabescit: ⁊ ex h̄ est ꝙ ĩuidia solet esse inter pares: q: vnusq̃sq; appetit alios in gl'ia v̄m suũ statũ aut gradũ supare. vñ nũq̃ rustic⁹ aut agricola ĩuidebit doctori de scĩa: nec mulier ĩuidebit militi de strenuitate vel fortitudine: nec mercator: aut ciuis religioso de fama sctĩtatꝫ ⁊ sic de alijs. Sz vnusq̃sq; ĩuidet alteri de his bonis: q̃ vel ipse hz vel h̄re intẽdit. Et tñ si h̄ fiat aĩo deliberato cuz sit contra charitatez: peccatum est mortale. Charitas inquit apl's.j.Coꝝ.xiij.nõ emulatur.

¶ Q̃ maligna bestia ĩuidie semꝑ offendit virtuosos ⁊ sctõs viros: vt ex multis pz exẽplis. Cap̃.ij.

Secundũ mysteriũ declarãdũ de inuidia d̄r offensio. Hec em̃ bestia maligna offendit semper virtuosos ⁊ sctõs viros. Vñ Ualerius li iiij. de amore ⁊ dilectione ait: Nulla tã modesta felicitas est q̃ malignitatis dẽtes vitare possit. ⁊ Gene. de consolatione ad Paulinũ. Inimica est semꝑ alienis ꝓfectibus inuidia. ⁊ Ouidi⁹.j. de remedio amoris. Summa petit liuor perflãt altissima vẽti. Sũma petũt dextra fulmina missa iouis. ⁊ Hora. Sepius ventis agitat̃ ingens. Pinus ⁊ celse grauiore casu. Decidũt turres: feriũtq; summos fulgora montes. ⁊ Hiero. in epitaphio sctẽ Paule. Semꝑ virtutes persequit̃ inuidia. Feriũtq; summos fulgura mõtes. Etem̃ oẽs scti emulos habuerunt. In paradiso quoq; serpens fuit: cuius inuidia mors intrauit in orbẽ terrarũ: Ipse quoq; dñs noster iesus xp̃us zelo est crucifixus. hec ille. Hec est em̃ illa inuidia de qua d̄r Sap̃.ij.qd̃ in autoritate Hiero. est iam dictum. Qd̃.s. per illã mors intrauit in mundum. Hec est illa fera pessima propter quam fratres Joseph eum interficere tentauerunt: ⁊ tãdem vendiderunt hismaelitis: dicentes p̃ri ꝙ fera pessima deuorasset euz. Hec est propter quam Saul odio graui cõmotus fuit contra Dauid: tentans sepius illum perimere: quod ⁊ fecisset: nisi Jonathas premonuisset eum: vt habetur.j. Regum.xviij. Inuidebat autem ei Saul: quia post interfectuz Goliath ⁊ debellatos philisteos: ad eum puelle cantabant: Saul percussit mille: ⁊ Dauid decem milia. Quid dicam de antiquis romanis? Qui toto orbe clarissimi ⁊ sue reipublice zelatores fuere p̃cipui. Nõne inuidie morsib⁹ laniati extitere? Patet hoc in furio camillo: de quo scribit Orosius ⁊ Tit⁹ Liui⁹: ꝙ cũ roman⁹ exercitus per decẽ ꝯtinuos annos ma-

gnas clades accepisset: creat⁹ dictator cū capanetibus ⁊ faliscis maxima cuꝫ prosperitate conflixit: ⁊ victis duobus populis: predam inter milites partit⁹ est. Deinde Uehiētiū ciuitatē obsedit: quam tandē cepit. Ista victoria fuit cū tanta gloria romanoꝝ ꝙ dictator sublatis ad celum manib⁹ precatus est ꝙ si cui deoꝝ romana felicitas nimia videretur ei⁹ inuidia sub aliquo suo incommodo satiaretur: atqꝫ inter preces subito lapsu decidit. Quod omen ꝟm Ualerium ad sui damnationē: qua postea pressus est pertinuisse tradit. Naꝫ postq̄ ad vrbem triumphans redijt tribuni multiqꝫ ciues. Camilli ꝟtuti emuli: diffamabant gloriam eius cōtēdentes hostilem predā nō equo iure fuisse diuisam: ⁊ ista pēdente inuidia falscoruꝫ ciuitatē romano subegit imperio. Post quod a. L. Apulegio tribuno plebis accitus ꝓpter inequā Uehiētium prede distributionem: intercurrente illis diebus adolescentis sui filij morte: vt hinc publico ⁊ inde priuato cruciaretur incōmodo: in exiliū pellitur damnatus. xv. milib⁹ eris. Camillus ꝟo ab vrbe discedēs humiliter deos p̄cat⁹ est: vt si hoc iniuste pateretur q̄ primuꝫ se ciuibus ⁊ ingrate patrie necessariū fieri vellent. Quod subsecutum est. Nam galli senones obsessam vrbē preter capitoliū capere quare missum est ad Camillum ꝓ auxilio. Qui mox veniēs ingrata in patriam ab hostib⁹ liberauit. vt dicit Aug. lib. v. de ciui. dei. c. xviij. De Scipiōe insup africano dicit Ualerius maximus lib. iij. de fiducia sui. c. vij. ꝙ cū post plurimos triumphos vocaretur ad reddendum computū de pecunie quantitate tanq̄ indignatus tale fertur dedisse responsum. Cuꝫ frater meus totam vobis subiugauit asiam: et ego totam africam: nec opes asiane fratrem meū: nec africane me diuitē fecerunt: sed inuidia fecit vtrunqꝫ gloriosum. Et vt scribit Liuius: tāta fuit inuidia ciuium contra scipionem ꝙ cum accusaret a tribunis plebis: nil aliud ad obiecta respondit: sed dixit: O quirites: hoc die vici carthaginem magna sperātē: ⁊ accipere leges nostras iussi. Recordor em̄ hunc diem anniuersarium illum esse: quo ante aliquot annos vici Hannibalē. Et vt scribit Ualerius de fiducia in lib. iij. c. vij. lauream suā capiti suo imposuit ⁊ subiunxit Equū diem hunc litibus ⁊ iniurijs semp immunem esse. Me ergo in capitolium Jouem optimū: ⁊ Mineruā ceterosq deos qui capitolio ⁊ arci president ceteram salutandos: eo ꝙ in die istor sepe ac feliciter pro republica dimicauit. Uosqꝫ oēs hortor venire mecū orare deos vt vobis mei similes duces omni tēpore largiantur. His dictis ⁊ senatū totū ⁊ vniuersum equestrē ordinē ciuitatē plebē comitē habuit: adeo ꝙ paucissimi cū tribunis remanserūt: q̄ tandē vt inquit Ualeri⁹: dolore anni atq inuidia tabescētes: ⁊ pudore obruti turbis immiscuere: ⁊ cū ceteris ꝓsecuti sunt eū. Scipio aūt non modo capitoliū: sed ꝑ totā vrbē oīa deoꝝ templa cū ppl'o romano circūiuit non minus honore reus triūphās de inuidis q̄ victor olim triūphauit de hostib⁹. Et cum videret necesse esse aut succūbere emulis: aut vlcisci: neutrū experiri decreuit sed poti⁹ volūtariū sibi elegit exilium abijtqꝫ Linternū suā villulā asperitatis litariā: ⁊ īcultā: haud ꝓcul a Cumis ciuitate cāpanie. O igit inuidia rapacissima: o ꝟtutum emula: o pestilētissima oīm ꝟtuosoꝝ inimica. Ex dict(vtiq) clarū est qualr ip̄a virtuosis ⁊ sctis quietis aut pacē habere nec finit nec patitur.

¶ De triplici mala cōditione inuidie scilicꝫ propria flagellatione: charitatiua oppositione: et diabolica assimilatione.

Capitulum ...

Tertium mysteriū declarandū de inuidia d̄r condicio. Est vtiqꝫ triplex mala conditio propter quaꝫ inuidia est abominanda.

Prima d̃r ꝓpria flagellatio.
Scd̃a charitatiua oppositio.
Tertia diabolica assimilatio.

¶ Prima mala conditio inuidie d̃r ꝓpria flagellatio. Est vtiq; officiũ ei⁹ flagellare ⁊ affligere ꝓprium subiectum. Propterea Isid̃. in lib̃. differentiarum ait: Inuidus animo medullit⁹ estuãs a semetipso liuoris ꝓprij semp exigit penas. ⁊ Hiero. ad Asellã de fictis amicis exclamat dicens: O inuidia p̃mum tui mordax. ⁊ Socrates dicebat: Utinam inuidi in oĩbus ciuitatib⁹ oculos ⁊ aures haberent vt de oĩbus ꝓfectib⁹ torquerent̃. Quot em̃ sunt hoĩm felicium gaudia: tot sunt ĩuidoꝝ gemit⁹. ⁊ Horatius. Inuidia siculi non inuenere tyranni. Maius tormẽtũ. ¶ Scd̃a mala conditio inuidie d̃r charitatiua oppositio. Opponit̃ siq̃dẽ charitati ꝓximi. Illa tñ charitatẽ docent nos sancti: et ipse sctũs sctõꝝ xp̃s iesus. Vñ Paulus j. Coꝝ. xiiij. ait: Sectamini charitatẽ. ⁊ xvj. c. ait: Om̃ia operavr̃a in charitate fiant. ⁊ Eph̃. iij. In charitate radicati ⁊ fundati. Et. iiij. c. In charitate crescamus. ⁊. v. c. Estote imitatores dei sicut filij charissimi: ⁊ ambulate in dilectione sicut ⁊ xp̃s dilexit nos. ⁊ ad Col̃. iij. Sup oĩa charitatẽ habẽtes. ⁊. j. Joh̃. iij. Qui nõ diligit fratrẽ suũ manet in morte. Et xp̃s iesus Joh̃. xiij. Mãdatũ nouũ do vobis vt diligatis inuicẽ. Et ibidem. In hoc cognoscent oẽs q̃ mei discipuli estis: si dilectionẽ habueritis ad inuicẽ. Aduertẽter igit̃ sp̃uales confiderent hi qui ꝑ penitẽtiã se affligũt: cogitẽt religiosi q̃ seculũ derelinquunt vt deo seruiãt: quãtũ malũ sit inuidia: que cũ charitate stare nõ põt. Ip̃a eq̃dẽ sola venenũ est cuiuscũq; alteri⁹ boni: q̃ vt inq̃t Aug̃. super Joh̃. Dilectio sola discernit ĩter filios dei ⁊ filios diaboli. Signent se oẽs signo crucis: baptizent̃: cantẽt oẽs alleluya: intrẽt ecclesias: impleãt parietes basilicarũ: nõ discernunt̃ filij dei a filijs diaboli nisi charitate. Magnũ iudiciũ: magna discretio. Quicq̃d vis habeas si non habes charitatẽ nihil habes. Alias virtutes si nõ habes: hanc habe et legẽ implesti. Hec Aug̃. ¶ Tertia mala conditio ĩuidie d̃r diabolica assimilatio. Ipsa siquidem assimilat hoĩes malignis spiritib⁹. Nã quid est alterius inuidere felicitati q̃ diaboli officiũ exercere. Jõ xp̃s inuidis phariseis Johan. viij. ait: Vos ex patre diabolo estis. Nos v̄o curemus esse filij dei: oẽm ĩuidiã a cordibus nr̃is expellẽtes: vt sic valeam⁹ in hoc seculo acq̃rere dei gr̃am: ⁊ in futuro sempiternã gloriã: in qua viuit ⁊ regnat ipse benedictus deus per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Feria tertia post dñicã in passiõe: de pctõ detractionis a quo abstinere debent q̃ verã penitẽtiã deoq; acceptam agere volunt. Sermo. lvij.

Quidã em̃ dicebant q̃ bonus est: alij aũt nõ: sed seducit turbas. Scribunt̃ hec v̄ba Joh̃. vij. ⁊ in euangelio hodierno. Loquitur vnusquisq; de altero s̄m q̃ ei afficitur: ita q̃ qui diligit non saturatur laudibus: qui v̄o inuidet aut odit: libẽter detrahit ⁊ vituperat. Propterea pharisei inuidẽtes xp̃o sequacesq; sui causa detractionũ morsib⁹ lacerabãt. Nec potuit pijssim⁹ iesus vitare oblocutoꝝ dẽtes q̃nĩmo vt ptz ĩ hodierno euãgelio: publice a multꝫ accusat⁹ est ⁊ noĩatus pctõ: ⁊ male. Ista nãq; solet esse pessima inuidoꝝ ꝯditio vt oĩa ĩ malã partẽ ĩterp̃tent̃ ⁊ trahãt ac de oĩb⁹ male dicant: Venit inq̃t xp̃s Mat. xj. Johãnes baptista nõ mãducãs nec bibẽs ⁊ dicũt demoniũ hz. Venit fili⁹ hoĩs mãducãs ⁊ bibẽs: ⁊ dicũt ecce hõ vorax ⁊ potator vini. Cũ v̄o detractio apd̃ q̃ꝑles minimũ pctm̃ eẽ reputet̃: iõ in h̃ sermõe de ip̃a aliq̃d disseram⁹ oñdẽtes: quãtũ expediat penitẽtibus a talivitio penit⁹ abstinere: de quo tria mysteria p̃ncipalia erũt declarãda

Primū d̄r malignatio.
Scd̄m modificatio.
Tertium offensio.

¶ Qr maligna sit detractio: tū respectu ꝯrietatis: tū respectu generalitatis: tū etiā respectu crudelitatis. Capl'm. j.

Primū mysteriū declarandū de detractione d̄r malignatio. Est siq̄dē pctm̄ hoc satis malignū ⁊ g̃ue triplici rōne.

Primo rōne ꝯrietatis.
Scd̄o rōne generalitatis.
Tertio rōne crudelitatis.

¶ Primo rōne ꝯrietatis. Contrariat̄ si quidē fame: q̄ vt inq̄t Alexā. in. ij. summe. p̄ciosissima est oīm bonoꝝ tpaliuꝫ. Et hoc expressiꝰ dixit sapiēs Prouerb. xxij. Melius est nomē bonū q̄ diuitie multe. et Eccl'i. xlj. Curā habe de bono noīe. ⁊ Aug. id psuadebat. xij. q. j. in. c. nolo. di. Qui ꝯfidēs ꝯsciētie: famā negligit crudelis est. Est ergo fama p̄ciosa corona oīm hoīm: siue maioruꝫ: siue minoꝝ: siue dn̄oꝝ: siue ciuiū: siue p̄latorū: siue subditoꝝ: siue seculariū: siue religiosoꝝ: siue viroꝝ: siue mulieꝝ. Fame itaq̄ gradꝰ oēs nitore suo venustat atq̄ decorat. Cū ergo detractio hāc īpugnet nō dꝫ pctm̄ leue censeri. Propt̄ea ab Alex. vbi. s̄. q. cxlvj. mē. j. sic diffinit̄. Detractio est aliene fame p occulta verba denigratio. Notandū tn̄ q̄ est dr̄ia inter ꝯtumeliā: ꝯuitiū: īproperiū: susurrationē: ⁊ detractionē. Cōtumelia ꝟm Tho. ij. ij. q. lxxij. ar. j. c. est exp̄ssio defectus alteriꝰ corā eo p v̄ba ad ip̄m dehonorādū. Et si fiat aīo corrigēdi nullum est pctm̄: qr etiā ⁊ sctī hoc fecerūt. Vn̄ Luc. xxiiij. xp̄s dixit discipulis eūtibus in emaus. O stulti ⁊ tardi corde ad credēduꝫ ⁊c. Et Mat. xv. dicit phariseis. Hypocrite. bene pphetauit de vobis Esa. ⁊ Paulꝰ ad Gal'. iij. O īsensati galate q̄s vos fascinauit nō obedire veritati. Si v̄o ꝯtumelia fiat aīo solaciādi aut nullū pctm̄: aut veniale est. dūmodo fiat discrete: qr ludus noxius est in culpa in proemio ffoꝝ. circa finē, ff. ad l. aq̄liā. l. nā ludꝰ. Et ex̄ de p̄sump. c. j. de homici. c. ꝯtinebat̄. Si aūt ꝯtumelia fiat aīo iniuriādi: qr ꝯ charitatē est pctm̄ est mortale. Ex hoc Mat. v. xp̄s dixit: Qui dixerit fratri suo fatue: reus erit gehēne ignis. Est g̃ ꝯtumelia cum refert̄ defectus culpe: siue defectus illi sit ꝟm veritatē siue nō: invituperiū alicuius. Cōuitiū est cū refert̄ defectꝰ nature vel pene vt q̄ diceret ceco. O cece ⁊ surdo. O surde et claudo. O claudo aīo iniuriādi. Et sic. j. Reg. j. Fenenna q̄ multos habebat filios: amisit illos: qr īproperabat āne: q̄ sterilis erat. Improperiū etiā est cū refert̄ alicui beneficiū sibi collatū ad ip̄m ꝯfundēdum. Et de hoc sapiēs Ecc̄i. xlj. ait: Cū dederis ne improperes: sꝫ imiteris deū. ⁊ xx. c. Datū insipiētis nō erit tibi vtile: oculi em̄ illiꝰ septēplices sunt. Exigua dabit ⁊ iusta īproperabit. Jccirco Sen. li. ij. de bn̄ficijs. ait: Qui dedit beneficiū taceat: narret q̄ accepit. Jsta tn̄ q̄nq̄ sumunt̄ vnū p alio. Susurratio est cū refert̄ malū de alio in eiꝰ absentia vt ponat̄ in discordia cū p̄ximis suis. Et de hac plene dictū est ī sermone de discordia. Detractio v̄o est cum d̄r malum de alio ī absentia eiꝰ vt sua fama denigretur. Et vt inq̄t Tho. ij. ij. q. lxxiij. ar. j. c. Susurratio ⁊ detractio ꝯueniūt ī materia ⁊ forma: sꝫ differūt in fine: qr materia tā susurrationis q̄ detractiōis est malū p̄ximi: forma v̄o est dicere illd̄ in absentia eiꝰ. Sꝫ finis susurratiōis est discordia: finis v̄o detractiōis est infamia. O quot docti ppter detractiones credunt̄ indocti? Quot v̄gines credantur corrupte. Quot vidue ꝯtinentes ⁊ caste luxuriose credunt̄ et vane. Quot penitētes hypocrite. Quot dn̄i iusticie amatores tyrāni. Quot deniq̄ boni reputant̄ mali. Jdeo ait Amb. Tolerabiliores sunt fures q̄ diripiūt bona nr̄a: q̄ detractores q̄ lacerāt famā nostram.

¶ Scd̄a ratio ondens malignitatē detractionis vocat̄ gn̄alitas. Sunt nāq̄ mlta pctā q̄ etsi cōmittant̄ nō tn̄ cōibꝰ

locis: nec oī tpe: nec ab oībus psonis. Uitiū aūt detractionis nullū excipit locū: nullū tps: nullāq; personā. Hic est q glo. sup illis vbis Prouer. xxiiij. Cū detrahētib⁹ ne cōmiscearis ait: Propt hoc vitiū piclitat fere totū gen⁹ hūanū Et Hiero. ad Celantiā. Raro inuenies qui ita rephēsibilē velit exhibere vitam suā vt nō libēter rephendat alienam.

¶ Tertia rō oñdēs malignitatē detractionis d̄r crudelitas. Est em̄ pctm̄ hoc satis crudele. ppterea d̄r. vj. q. j. c. summa iniquitas. Sūma iniq̄tas est fratres detrahere et accusare: q̄r oīs q̄ detrahit fratri suo homicida est. Qd̄ ītelligēdū est p quandā similitudinē: q̄r sicut homicida extinguit primi corpus: ita ⁊ famā detractor. Ex hoc cōparatur leoni deuoranti humanas carnes. Uñ Ezech. xix. d̄r: Leo fact⁹ est: didicit rape predā hoīemq; comedere. ⁊ Greg. xiij. li. moraliū. exponens illud Job. Quare pseq̄mini me sicut de⁹ ⁊ carnib⁹ meis saturamini? ait: Hi sunt qui alienevite detractiōe pascunt: ⁊ alioꝝ pculdubio carnibus saturant. Et glo. sup illo verbo Prouer. xxiij. Noli esse in conuiuijs potatoꝝ nec in comesatiōibus eoꝝ qui carnes ad vescēdum conferūt. Carnes inquit ad vescendū est in locutione derogationis vicissim vitia primi dicere: Hoc ergo peccatū feralem facit hominem: immo omni fera peiorem: quia vt dicit Jaco. iij. sue cano. Omnis em̄ natura bestiarum ⁊ volucrum et serpentū et ceterorum domantur ⁊ domita sunt a natura humana: linguam autem nullus hominū domare potest. O igit detractio peccatū dānabile. Tu nempe es que multos ad tartara festinantissime compellis. Quia vt Jaco. j. c. dicitur: Si quis putat se religiosum esse nō refrenans linguam suā sed seducens cor suum huius vana est religio.

¶ Qr tribus modis committitur detractionis vitium: scilicz per modum iniquum: astutum: et simulatum.

Capitulum. ij.

Secūdū mysteriū declarādū de detractione d̄r modificatio. Solet eq̄dē pctm̄ istud plib⁹ modis cōmitti: quos tamē nos ad tres p̄cipuos reducemus.

Primus d̄r iniquus.
Secūdus astutus.
Tertius simulatus.

¶ Prim⁹ est mod⁹ iniqu⁹: cū q̄s primū infamare studet cū iniq̄tate: qd̄ potest fieri tripl'r. Primo reuelando pctā sua secreta: nō seruādo p̄ceptū de fraterna charitate: de quo xps dixit Mat. xviij. Si peccauerit in te frater tu⁹: vade et corripe eū īter te ⁊ ip̄m solū. Scd̄o fingēdo de primo mala q̄ nō cōmisit. Tertio scribendo ꝯ ip̄m famosos libellos. vel sic hodie fieri solet īuectiuas lenocinio vboꝝ fucatas cōponēdo ⁊ cātilenas. Scd̄s mod⁹ detrahēdi d̄r astut⁹. Sunt nāq; alij cū astutia detrahētes primo adhuc tripl'r. Prīo tacēdo. Nā cū īterrogant de alicui⁹ vtutib⁹: lz nullū malū dicāt tacēt tñ verū ⁊ bonū qd̄ sciūt dicereq; debēt. Sicut si q̄s īterrogaret de aliq̄ puella nobili an eēt honesta: ⁊ ille sciret sic eē: tñ aut taceret aut diceret: Nō me īterpono de alienis factis: talis vtiq; etsi nō directe: indirecte tñ primi sui famā lederet. Jō dicebat Gilbert⁹ por. Grauis rapacitas est cū verā alteri⁹ gl'iam etsi mēdacio non corrūpis: silētio p̄teris. Liuor em̄ excellētiā ppriā semp cogitās alienā obscurat. Scd̄o detrahūt negando. cū. s. etsi malū nō dicāt de primo: negāt tñ bona q̄ de illo ab alijs narrant ⁊ predicātur. Tertio astuti detrahūt venenādo. cū. s. multa bona dicūt de aliquo venenādo: cū aliq̄ malo interposito sic pleriq; faciūt semp addētes: sed vel si. Dicūt em̄. O si talis nō hr̄et illū defectus vel illū ⁊c. quot virtutib⁹ q̄b⁹ floret laudaret a cūctis: vel dicūt: talis est doct⁹ vel pb⁹: sz deficit in hūilitate ⁊ hmōi. Sicq; detractores astuti ne videantur detrahere laudant; vt tandem vitu-

perēt: ⁊ simul cū melle porrigūt ad bibē
dum venenū. Uenena ait Hiero. ad Le
than: nō dāt nisi melle circūdata. ¶ Ter
tius modus detrahēdi dr̄ simulat⁹: qui
est ꝓprius hypocritaruz. Ipsi etem̄ de-
trahūt tripl'r. Primo dolēdo. Fingunt
nāq; voce: vultu: verbis: gestu: suspirijs
dolēter: et ex charitate referre crimina-
tiones et diffamationes ꝓximoꝝ suoꝝ:
cū tñ id faciāt ex impietate liuore ⁊ inui
dia. Scdo hypocrite detrahūt augēdo
cū narrant aliquod factū minimū v̄bis
suis aut factis ampliātes illud ⁊ adau-
gentes. Tertio hypocrite detrahūt no-
minādo: cū scz noīant multos cuz laude
⁊ post alicui alteri detrahunt. Hi modi
etsi nō hoc ordine: nihilominus in sub-
stātia ꝑ maiori parte ponunt ab Alex.
de ales. in. ij. volu. sum. vbi. s̄. circa finē.
⁊ a. s. Tho. ij. ij. q. lxxiij. art. j. ad tertiū.
¶ Qr ꝑ detractionē offendunt detrahē-
tes: audiētes: ⁊ patiētes. Capm. iij.

Tertiū mysteriū cōtēplādū de
detractiōe dicit offensio. Est
etem̄ peccatū hoc offensiuuz
valde. Offendit nāq; tria ho
minum genera.

Primi sunt detrahētes.
Secūdi audiētes.
Tertij patientes.

¶ Primi quos detractio offendit sunt
ipsi detrahētes. Nā vltra hoc ꝙ morta-
liter peccāt ſm Scotū in. iiij. dis. xv. te-
nētur ad restitutionē fame. Qd ſm Ri
char. art. v. q. iij. ⁊ Tho. fieri hz ad arbi-
triū boni viri. Et de mō restituendi talē
famā etiam satis ample scripsit sanctus
Bernardin⁹ in quadragesimali de chri-
stiana religione. Jō nō curaui hoc mul
tū hic ampliare. Uerūtamē cū paucissi-
mi reperiant qui famā velint restituere
his quibus detrahūt magnū periculuz
est detrahere. ¶ Scdi quos detractio
offendit sunt odiētes. Illi em̄ qui detra
hētibus beniuolū prebēt auditum: pec
catum nō effugiūt. Jccirco Bern̄. ad Eu
geniū inquit: Uelle detrahere ⁊ audire:
quid horū dānabilius sit nō facile dixe-
rim. Et Augusti. Ne accōmodes aures
tuas detractioni. Detrahenti em̄ aie et
audienti vtrisq; esca mortis est detra-
ctio. ⁊. xj. q. iij. c. nō solū. j. Non solū ille
reus est qui falsum de alio profert: sed
etiā qui cito criminibus aurem prebet.
Propterea caute agendū est vt nō solū
nō detrahamus: sed ne detrahētes q̄dē
audire velimus. Ad hoc autē q̄nq; sunt
opportuna remedia. ¶ Primū est elōgā-
tio: vt si fieri pōt elōget se vnusq̄sq; ab
his quos detrahere videt paratos. Et
de hoc sapiēs Prouer. iiij. ait: Detrahē-
tia labia ꝓcul sint a te. ¶ Scdm reme-
diū est cōtristatio. Nā si q̄s nō pōt se a
detractorib⁹ elōgare: ostēdat eis detra-
here volētibus vultū tristem: significās
se nō libēter audire: ⁊ cōfricando caput
spuēdo in terrā: post tergū respiciendo
⁊ faciēdo filia refrenet dicētis audaciā.
Qr vt inquit sapiēs Prouerb. xxv. Ven-
tus aquilo dissipat pluuias: ⁊ facies tri-
stis linguā detrahentē. Et Hieronym⁹
ad Rusticū monachū. Sicut sagitta si
mittat in durā materiā nōnunq̄ reuer-
titur in mittentē ⁊ vulnerat vulneran-
tem: ita et detractor cuz tristem videt
vultū audiētis immo nō audientis: sed
obturātis aures suas ne audiat iudicū
sanguinis: ilico cōticescit: pallet vultus
saliua siccatur. ⁊. vj. q. j. c. ex merito. dr̄.
Nemo inuito auditori libenter refert.
¶ Tertiū remedium est reprehēsio sicut
christus fecit dū discipuli detrahebant
Magdalene. quib⁹ dixit Matth. xxvj.
c. Quid molesti estis huic mulieri: bonū
opus ⁊c̄. Et ad hoc propositū Job. xxx.
c. dixit: Conterebam molas iniqui: ⁊ de
dētibus illius auferebā predā. ¶ Quar-
tum remediū: est cordis stabilitio: vt nō
credatur cito omne malū qd dicitur: qui
multi multa loquuntur: et sepius falsa
q̄ vera. Et vt dicitur Ecci. xix. c. Qui ci-
to credit leuis est corde. De xp̄o ⁊ Joha-
ne baptista: vt tactū est: multi male lo-
quebātur. Duo senes iudices tāq̄ adul-
teram mentiendo accusabāt Susannā
instātes vt lapidaretur: vt patet Danie

lis.xiij. Sancta Marina virgo que in habitu virili incognita alijs deo seruiebat in monasterio: infamata fuit ꝙ impregnasset iuuēculam quādam. Ob qd̄ fere vsq; ad mortē extra monasteriū ab inde penitentiā egit. Hieronymus etiā gloriosus in epistola ad Asellā de fictis amicis cōqueritur valde sic dicēs: Si tibi putem a me gratias posse referri nō sapiam. Potens est deus super personā meā sancte anime tue restituere qd̄ meretur. Ego enim indignus: nec estimare vnq̄ potui nec optare: vt tātū mihi in christo largieris affectū. Et licz me sceleratum quidā putent ⁊ omnib⁹ flagitijs obrutū: ⁊ ꝑ peccatis meis etiā hec parua sint: tñ tu bene facis ꝙ ex tua mente malos etiā bonos putas. Periculosum quippe est de seruo alterius iudicare: ⁊ nō facilis venia praua dixisse de rectis. Ueniet veniet dies illa: ⁊ mecū dolebis ardore non paruo. Ego probrosus: ego versipellis ⁊ lubricus: ego mendax et sathane arte decipiens. Quid em̄ tutius est vel hec credidisse: vel finxisse de insontibus an etiam de noxijs credere noluisse? Osculabātur quidam mihi manus: et ore vipereo detrahebant: dolebant labijs: corde gaudebant. Uidebat dñs ⁊ subsannabat illos: et miseruz me seruū suū futuro cū eis iudicio reseruabat. ¶ Quintū remediū est cordis compassio: vt cū quis audit aliquos detrahētes referētes etiā veritatē: compatiatur proximis suis peccatoribus: consideretq; qr ꝑm cōmunez legē vt Lactātius ait libro.vj. Nemo pōt esse tā circūspectus tā prudēs quin nō aliquādo labatur. Et iō quilibet magis timere debet de suo lapsu q̄ de peccatis alienis gaudere. ¶ Tertij quos detractio offendit sunt patiētes: illi videlz quibus detrahitur. Nā vltra hoc ꝙ illoꝝ fama denigratur cū sepius innotescat eis ꝙ male dicitur de illis affligūtur et cōtristātur. Sed reuera conari debēt vt potius letētur ⁊ iocundentur qm̄ tales detractiones criminationes ⁊ oblocutiones false faciunt ad augmentū glorie. Uñ xp̄s Matth.v. dixit: Beati eritis cū maledixerint vobis hoīes: ⁊ persecuti vos fuerit: ⁊ dixerint om̄e malū aduersum vos mentiētes ꝓpter me. Gaudete ⁊ exultate: qm̄ merces vestra copiosa est in celis. Seruāda insup est regula Gregorij qui xj.q.iij.c. inter verba. ait: Inter verba laudantiū vel vituperantiū semper ad mentē recurrendū est. Et si nō in ea inuenitur bonū qd̄ de nobis d̄r: magnā tristiciā generare dz. Et rursum si nō in ea inuenit̄ malū qd̄ de nobis hoīes loquūtur in magnā debemus leticiā ꝓfilire. Uideāt itaq; detractores et bilingues quāta mala faciūt detrahēdo. Penitentes ergo ꝓhibeant linguā suā a malo: ⁊ labia sua nō loquantur iniqua: vt sic diuine gratie munera in seculo hoc possint participare: et tādem peruenire ad eternū regnū beatoꝝ: in quo xp̄s saluator noster cū patre ⁊ spūsctō viuit et regnat ꝑ infinita secula seculoꝝ. Amen.

¶ Feria quarta post dñicam in passione: de periurij vitio: a quo maxime penitētes cauere debēt. Sermo.lviij.

On estis ex ouibus meis. Uerba sunt redēptoris nr̄i originaliter Johan.x.c. ⁊ in euangelio hodierno. Qd̄ de iudeis locutus est xp̄s in verbis premissis: hodie nō immerito dici pōt de xp̄ianis malis. Ipsi etem̄ vocē xp̄i cōtemnentes: diuina mādata obseruare nō curāt quinimmo grauius offendūt q̄ cetere natiōes que sub quacūq; falsa religione viuūt. Inter cetera autē mala atq; peccata: que ab eis committi solent: est illud vnum execrādum valde violatio scz et fractio iuramenti. Istud nāq; peccatum ita inoleuit: vt a multis ob publicā communem perniciosamq; consuetudinem minimuz esse credatur. Eapropter ꝑ presentium eruditione in hoc sermone de periurio v̄ba faciemus: qm̄ periuri ex ouib⁹ xp̄i esse nō possunt. Proponemus ergo de periurio princi-

paliter tria mysteria declarāda.
Primum dr̄ diffinitio.
Scd̄m cōmissio.
Tertium magnatio.
¶ Quid sit periuriū: ⁊ an iurare sit licitum quot sunt iuramēti comites: ⁊ que sit iuramēti forma. Cap̄m.j.

PRimum mysteriū declarandum de periurio dicitur diffinitio. In quo videnda sunt quattuor.
Primum quid est periurium.
Secundū vtrū iurare sit licitum.
Tertiū quot sunt iuramēti comites.
Quartum que sit iuramēti forma.
¶ Primū videndū est quid est periuriū. Et respōdet Ray. in summa sua dicēs: Periuriū est mendaciū iuramēto firmatum. Et qr dicit iuramēto notandū ꝑm Alexan. de ales in.iij.summe: ꝙ duplex est iuramentū. Unū assertoriū cū scz iurādo asseritur aliq̄d sic esse vel nō esse. Scd̄m est iuramētū ꝓmissoriū: cū promittitur aliq̄d fieri vel non fieri. Et in vtroqꝫ mētiēdo periuriū consistit. Sed in hoc plenius declarabit̄ in sequēti mysterio. Hugo v̄o de sctō victo. quid sit periuriū expressius declarat sic. Periuriū est falsa vel indiscreta iuratio seu iuramēti trāsgressio. Scd̄m vidēdū vtrū iurare sit licitū: Et ꝙ sic videt̄ primo exēplo dei. Ip̄e etem̄ iurauit. Unde Gen.xxij. Per memetipsum iurauit dicit dn̄s. et ps.cix. Iurauit dn̄s ⁊ nō penitebit eū. et Hiere.xliiij. Ecce ego iuraui in noīe meo magno. ait dn̄s. ⁊ Amos.iiij. Iurauit dn̄s deus in sctō suo. ⁊ Luc.j. Iusiurandū qd̄ iurauit ad abraam patrē nostrum ⁊c. ¶ Scd̄o ꝙ iurare sit licitū ptz exēplo patrū tam veteris q̄ꝫ noui testamēti. Scribit̄ em̄ Josue.xiiij. Iurauit moyses in die illo dicēs: Terrā quā calcauit pes tuus erit possessio tua ⁊ filiorum tuoꝝ in eternū qr secutus es dn̄m deum tuū. Et Judicū.xxj. Iurauerāt filijs israel in masphat ⁊ dixerunt: Nullus nostrū dabit filijs Beniamin de filiabus suis. ⁊.ij. Reg.xxj. Iurauerunt viri dauid dicētes: Jā nō egredietis nobiscū in bellum: ne extinguas lucernam israel. ⁊.ij. Para.c.xv. dicit̄ de filijs Juda et Bēiamin qui venerūt in hierusalem. Iurauerūt dn̄o voce magna in iubilo ⁊ in clangore tube. ⁊ Rom.j. Iurauit Paulus dicēs: Testis est mihi deus cui seruio in spū meo: ⁊ in euāgelio filij eius: ꝙ sine intermissione memoriā vestri facio semp̄ in orationib⁹ meis. Et Phil.j. Testis est mihi deus qūo cupiam oēs vos esse in visceribus iesu xp̄i. ⁊ Hiero. in descriptione Pauli primi heremite inquit: Testor deū et angelos eius vidisse monachos ⁊c. ¶ Tertio ꝙ iurare sit licitum probatur ex ordinatione ecclesie et sacroꝝ conciliorꝝ. Nā ordinata sunt iuramēta romanoꝝ imperatoꝝ: vt ptz in clemen. romani principes. de iureiurā. Heretici abiurātis heresim: vt no. de cōse.di.ij.c.ego Berēgarius. ⁊ ex̄ de here. c.ad abolendā. prelatoꝝ: vt ex̄ de electi. in.c.significasti. ⁊ sic de alijs iuramētis que sacri canones ponūt. ¶ Quarto ꝙ iurare sit licitum probatur autoritate. Unde Deut.vj. Dn̄m deū tuū timebis: et illi soli seruies: ac per nomē illius iurabis. Et Deut.xj. Jurabis in noīe eius. ⁊ ps.lxij. Laudabunt̄ oēs q̄ iurāt in eo. ⁊ Hiere.iiij. Jurabis viuit dn̄s in veritate ⁊ in iudicio ⁊ in iusticia. Ad idē facit qd̄ scribitur.xxxij.q.j.c.omne.c.non est. c.in nouo testamento.c. vt noueritis.c. ita.c.tu malum nō facis.c. ⁊ iurabūt.c. cōsidera.c.si peccatū esset. ¶ Quinto ꝓbatur ꝙ sit licitū iurare rōne. Nā actus latrie est licitus: sed iurare per deum est actus latrie: qr sicut Hiero. in glo. sup̄ illud Matth.v. Reddes dn̄o iuramēta tua. ait: Hoc per qd̄ q̄sqꝫ iurat venerat̄. Venerari aūt deū actus latrie est: ergo actus iurādi p̄ deū est licitus. Sed contra arguūt aliqui ex autoritate saluatoris dicentis Matth.v. Ego dico vobis nō iurare oīno. ⁊ ex autoritate Jaco. q̄ c.v. sue canonice ait: Ante oīa fratres mei nolite iurare. Rñdet Aug. in li. de mēdacio, ⁊ in epl̄a ad plebeculam: ꝙ in

his autoritatib⁹ predictis nō ꝓhibetur iuramētū in quocūq; casu. Sed interdicitur immoderat⁹ ⁊ nimius vsus ei⁹ ne sic perueniat in periuriū. Tertiū videndū quot sunt iuramēti comites vt debito modo fiat? Rn̄det Hiero. xxij.q.ij.c. aīa duertendū. ꝙ sunt tres. s. veritas: iudiciū: ⁊ iusticia. Idē ponit in.c.etsi xp̄s. ex̄ de iureiurā. Prima ꝯditio vel comes iuramēti est v̄itas: vt scz fiat cū v̄itate. Scd̄a est iudiciū: vt fiat discrete. Tertia conditio est iusticia: vt fiat de re iusta et licita. Quartū videndū erat que sit iuramenti forma? Et rn̄det Inno. ⁊ Ray. ꝙ alia fuit forma iuramēti in veteri lege in qua iurare solebāt dicētes: Viuit de⁹ viuit aīa mea: vt pz. j. Reg. xxiiij. ⁊. xxv. Alia fuit forma iuramēti i eccl̄ia primitiua. Tūc em̄ iurātes dicebāt: Testis est mihi de⁹: vt. s̄. dictū est de paulo. Hodie v̄o forma iuramenti solet esse ad sacra dei euangelia. Omnibus tamen modis quibus deus iuratur: iuramentū est.

¶ Quot modis cōmittat periuriū: et ꝙ quattuor sunt iuramēta indebita: scilz falsa: iniusta: incauta: ⁊ omissa. Cap. ij.

Secundū mysteriū contēplandum de periurio d̄r cōmissio. In quo ex dictis notare debemus ꝙ periuriū cōmitti potest quadrupliciter ꝟm quattuor indebita iuramenta.

Primū est iuramentū falsum,
Scd̄m iniustum,
Tertiū incautū.
Quartū omissum.

¶ Primo cōmittit periuriū respectu iuramēti: cū quis iurat falsum siue in iuramēto assertorio siue promissorio. Aduertendū tn̄ ꝟm Aug. xxij.q.ij.c. hoīes. ꝙ aliquis pōt iurare falsum cū intētione fallendi: et talis peccat et periurus est. Aliq̄s pōt iurare falsum sine intētione fallēdi: ⁊ tūc si adhibuit diligentiā debitam ne iuraret falsuz: licz illud iuret nō peccat. Quia vt d̄r in dicto.c. ream linguam nō facit: nisi rea mens. Pōt etiaz quis iurare verū cū intētione fallendi: ⁊ talis peccat: ⁊ quātum in se est periurus efficit. ¶ Scd̄o committitur periuriū in iuramēto iniusto vel illicito: ⁊ tūc peccatū est sic iurare: ⁊ peccatuz est tale iuramentū obseruare. Vn̄ Isidorus in c. in malis. xxij.q.iiij. In malis ꝓmissis rescinde fidē: in turpi voto muta decretum. Qd̄ incaute vouisti ne facias. Impia ꝓmissio est que scelere adimpletur. Ad idem est. c. si aliquid. c. non solum. c. vnusquisq;. c. incōmutabilis. c. magne. c. nō semper. c. diffinitio. c. si ad peccatū. ⁊. c. mulier. Propterea nō excusat Herodes qui iussit amputari caput Johannis baptiste ne violaret iusiurandū. Iurauerat nāq; dare puelle saltāti quicq̄d peteret: licz dimidiuz regni eius. At illa petijt dicēs: Da mihi in disco caput Johannis baptiste: vt d̄r Marci. vj. Ideo dicit Ambro. li. de officijs. Herodes saltatrici premiū turpiter ꝓmisit: crudeliter soluit. Turpe est ꝙ regnū pro saltatione promittat. Crudele ꝙ mors prophete pro iusiurandi religione donat.

¶ Tertio cōmittit periuriū in iuramento incauto siue indiscreto: in quo deest iudiciū: sicut solent facere multi qui pro om̄i minima re iurāt per deū ꝑ sanctos sanctasq;: per corpus ⁊ sanguinez xp̄i: et hmōi: qui audire debēt verbū sapiētis dicētis Ecc̄i. xxiij. Iuratiōi nō assuescat os tuū: multi em̄ casus in illa. ⁊ iterum ibi. Vir multū iurās implebit iniquitate: et non discedet a domo illius plaga. Qui autē sic cōsueuerūt iurare difficile corriguntur. Unde ⁊ ego scio in ciuitate quadā Italie episcopū quēdam qui nesciebat loqui nisi diceret ꝑ corpus xp̄i: ⁊ in noīe diaboli. Cuz v̄o nullus auderet illū corrigere: dn̄s ciuitatꝫ charitate motus hoc officiū in se suscepit: quare inuitauit ep̄m vt secū prāderet: ⁊ finito prādio dn̄s traxit ep̄m ad partem: satisq; reuerēter ⁊ honeste dixit ei: Pater reuerendissime multi de te aiunt ꝙ non scis verbum proferre sine iuramento ⁊ inuocatione diaboli. At ep̄s in impatientiaz versus rn̄dit: In noīe diaboli: ⁊ quis de

me ita dicit: ꝑ corpus xp̄i nõ est verũ. Cui dñs. Jã a teipo testimoniũ accepi sicq; eps ille cum rubore discessit. Illi ꝟo siles plimi ĩueniũt q̄ etiã dũ ꝯfitẽt ob iurãdi longã ꝯsuetudinẽ iurare nõ erubescũt. Quarto ꝯmittit ꝑiuriũ ĩ iuramẽto omisso: cũ.s.nõ seruãt ea q̄ seruari debent ⁊ pñt etiã iuramẽto firmatã. O si ꝟuarẽt reges: pr̄icipes: duces: comites: marchiones: barones: officiales publici: capitanei: ptãtes: rectores iudices: aduocati: ꝓcuratores: notarij ⁊ certe mlti alij q̄ iureiurãdo ꝓmiserũt: quot ĩiusticie cessarent: quot ĩpietates deessent: quotve mala deficerẽt. De p̄latis aũt curã aĩaꝝ hñtib⁹ nihil dico: tamẽ vnum assero ꝙ multi ex his q̄ indignitatibus sunt cõstituti: tam spũalibus q̄ tpalibus: ex euidentia facti ipsorũq; opibus periuri esse cognoscunt. ¶ Qꝛ ꝑiuriũ oñditur pctm̄ malignũ et graue: tũ ꝓpter trãsgressionẽ: tum ꝓpter ꝓuocationẽ: tũ propter assimilationẽ: tũ etiã ꝓpt punitionẽ. Cap̄.iij.

Tertiũ mysteriũ de ꝑiurio declarandũ ꝺr malignatio. Est siq̄dẽ pctm̄ satis graue atq; malignum q̄druplici rõne.

Primo rõne transgressionis.
Scdo rõne prouocationis.
Tertio rõne assimilationis.
Quarto rõne punitionis.

¶ Prima rõ ꝺr trãsgressionis. Trãsgrediunt siq̄dẽ ipi ꝑiuri p̄ceptuꝫ dñi: qui ait Exo.xx. Nõ assumes nomẽ dei tui ĩ vanũ. et Leuit.xix. Nõ periurabis in noĩe meo. O quãtũ ꝯfundi debẽt xp̄iani periurãtes: qñ apud ĩfideles tãtam vim hꝫ iusiurãdũ: vt Marc⁹ regul⁹ mori poti⁹ elegerit q̄ iurata ꝑ illũ violare Inquit em̄ Aug. de illo lib.j.de ci.dei. c.xv. Marcus regul⁹ impator ppli romani captiuus apud carthaginenses fuit: qui dũ sibi mallẽt a romanis suos reddi: q̄ eoꝝ tenere captiuos: ad hoc ĩpetrandũ hũc precipue regulũ romaꝫ miserũt: pri⁹ iuratiõe cõstrictum: si qꝺ volebãt minime peregisset rediturum carthaginẽ. Perrexit ille atq; in senatu cõtraria persuasit: qꝛ nõ videbat ei vtile romane reipublice mutare captiuos. Nec a suis post hoc ad hostes redire cõpulsus est: tñ quia iurauerat id spõte cõpleuit. Carthaginẽses autẽ vt dicit Ualerius li.ix. sub rubrica de crudelitate: eũ grandib⁹ cruciatib⁹ necauerunt. Inclusuꝫ q̄ppe augusto ligno ꝛ stare cogeretur: clauisq; acutissimis referto: vt se in vllam partem sine penis atrocissimis inclinare non posset: etiã iugulando peremerunt. O christiani periuri: o violatores fidei: o fractores iuramenti animaduertite et considerate q̄ vituperabile est q̄ve damnabile peccatum vestrum: ⁊ in exemplo maris reguli discite quãta diligẽtia teneri debeat iusiurãdũ. ¶ Scdo pctm̄ periurij est graue atq; malignũ rõne ꝓuocationis. Ex illo nãq; ꝓuocatur de⁹ ad indignationẽ ⁊ irã: qꝛ sicut inuocãtes nomẽ eius ꝓtegit ⁊ defendit: ita illud falsificãtes ⁊ contẽnẽtes abhorret ⁊ persequit. Dixit em̄ Johel.ij.c. Oĩs q̄ inuocauerit nomẽ dñi saluus erit. Et per Dauid in ps̄.xc. Protegã eũ qm̄ cognouit nomen meũ. ⁊ Prouerb.xviij. Turris fortissima nomẽ dñi. Sic ecõuerso expugnat illos qui nomẽ ei⁹ irreuerẽter tractãt. Propterea Hasdrubal a carthaginensibus missus ad romanos legatus ꝑ pace firmãda: postq̄ Scipio deuicit Hannibalem: vt dicit Titus Liuius cũ orasset in senatu: flexissetq; ad mĩam patres vni eoꝝ qui pre oĩbus carthaginẽsium fraudes celarat dicẽti: Per quos deos iurabitis nobis: q̄s al's iurando fefellistis? Respõdit per eosdẽ quos tam aduersarios experimur cõtra iurata frangẽtes. Legitur etiaꝫ in vita sancti Nicolai: q̄ vir quidam ab vno iudeo quãdam summam pecunie mutuo accepit: iurãs super altare sancti Nicolai q̄ q̄citius posset eã sibi redderet. Tenente illo diu pecuniam iudeus eam expostulat: sed ille eam sibi rediddisse affirmat. Ducit res ad iudiciũ: ⁊ iuramentũ indicitur debet

tori. At ille baculū cauatuz quem auro minuto impleuerat secū detulit: ac si eiꝰ adminiculo indigeret. Uolēs igitur facere sacramentū: iudeo ibidē existēti baculū tenendum dedit. Iurauit itaq; ꝙ plus reddiderat q̄ꝫ acceperat: facto iuramento baculum suū repetijt: quem iudeus ignarus astutie sibi reddidit. Rediens autē qui fraudem fecerat in quodā biuio oppressus somno corruit. Currusq; cū impetu veniēs eum necauit: ⁊ plenū auro baculum fregit et aurū effudit. Audiēs hoc iudeus cōcitus illuc venit. Cūq; dolum vidisset: et a multis ei suggereretur vt aurū reciperet omnino renuit: nisi qui defunctus fuerat ad preces beati Nicolai ad vitam rediret: asserens si hoc fieret se baptisma suscepturum. Cōtinuo igitur qui defunctus fuerat surrexit: ⁊ iudeus in xp̄i noīe baptizatus est. In ciuitate v̄o Litij fuit quidaz qui antonius pedulus dicebat quē ego cognoui: hic dū coram officialibus iurasset falsum: addidissetq; Precor deū celi vt si mentiar faciat me morte subita interire: statim cecidit in eodē loco et miserrimus expirauit. ¶ Tertio periuriū est peccatuz graue atq; malignū ratione assimilationis. Facit vtiq; hoīem similē proditori iude: qui christū osculādo ⁊ salutando tradidit inimicis suis. Sic periuri inuocātes nomen dei veritatē ⁊ iusticiā opprimūt et occidūt. ¶ Quarto periuriū est peccatum graue atq; malignū rōne punitionis. Nā ꝑ ciuiles leges punit: vt pz ex textu multarū legū ciuiliū: quas cā breuitatis omitto. Nā videmus iuramētū violātes trūcatione manus affici: ita vt oībus sint eos vidētibus in exēplū: ⁊ vt sibi caueant monimentū. Per leges aūt canonicas punit periuriū grauiter. vt pz. xxij. q. v. c. q̄ periurat. c. si q̄s coactus. c. si q̄s ꝯuictus. lz hodie vt tactū est in p̄cedentib⁹ penitētie sint arbitrarie. Sunt etiā periuri infames: vt pz. vj. q. j. c. īfames. Ex q̄bus oībus colligimus quantuz hi qui ad pnīam venire volunt curare debēt vt abstineāt a periurio. Hoc siq̄dez pctm̄ est quo maximus xp̄ianoꝝ numerus ad tartara ruit. Hoc pctm̄ est quo nutriunt fraudes: deceptiones: simulationes: ⁊ iniusticie. Hoc pctm̄ est ꝓpter qd̄ opprimunt pauperes: vexant vidue pupilli ⁊ orphani tribulant. Qr vt supius dictū est: si hi q̄ vel eccl̄ie: vel reipublice p̄sunt seruarēt iuramēta sua: cuncta recte: sctē: iustissimeq; fierēt: eēntq; de ouibus iesu xp̄i: q̄ nobis oībus suaz largiat gratiā: ⁊ in fine sempiternā gloriam. Amen.

¶ Feria q̄nta post dñicā in passione de Maria magdalena. s. de triplici eiꝰ statu: vt offensionis: conuersionis: ⁊ gratificationis. Sermo. lix.

Emittuntur ei peccata multa qm̄ dilexit multū. Uerba sunt redēptoris nostri originaliter Lu. vij. ⁊ in euāg. hodier. Relucet in exemplo Marie magdalene benignitas ⁊ clementia saluatoris nostri dei: suscepit penitentiā ⁊ pctā om̄ia remisit illi. Propterea sctā mater ecclesia legit hodie euangelium: in quo res tam pia: tāq; dulcis exprimit ⁊ narrat vt sic pctōres nō diffidant de clemētia iesu xp̄i bn̄dicti. Quare equū est ac rōnabile vt ⁊ nos tota mēte contēplemur Marie magdalene penitentiam ⁊ conuersionem. Ipsa est que in peccatis deum offendendo diutius fuerat immorata. Ipsa est que corde compuncta christum audiuit peccata sua sibi remittentem. Ipsa est in qua prius abūdauit delictum: ⁊ postremo superabundauit et gratia. Quapropter de ea loqui volentes in presenti sermone triplicem eius statum consideremus.

Primus d̄r offensionis.
Scd̄s cōuersionis.
Tertius gratificationis.

¶ De statu offensionis Marie magdalene: in quo vidēdum est: an hec mulier fuerit soror Lazari: ⁊ an pctm̄ eiꝰ fuerit

corde ⁊ opere perpetratuz: ac q̄ potuit esse causa peccati eius. Caplm.j.

Primus stat⁹ marie magdalene quē ꝯsiderare debem⁹ dr offensiōis. Hoc notat̄ in euāgel'.cū dr: Ecce mulier q̄ erat in ciuitate peccatrix.s. notoria publica⁊ īfamis. Vergi.i.iiij. eneid. Fama malū q̄ nō aliud veloci⁹ vlluz. Mobilitate viget: viresq̄ acq̄rit eūdo. Parua metu p̄mo mox sese attollit ī auras. Ingredit̄q̄ solo⁊ caput int̄ nubila cōdit. Pro cui⁹ clariore noticia tria dubia emergunt declaranda.

Primum vtrū ista peccatrix: de qua Lucas meminit fuerit Maria magdalena soror Lazari.

Secundū vtrū huius mulieris peccatricis peccatum fuerit tm̄ corde aut simul ⁊ opere perpetratum.

Tertiū que potuit esse causa vt maria magdalena rueret ⁊ peccaret.

¶ Ad p̄mū dubiū dixerūt aliq̄ ꝙ h̄ peccatrix cui⁹ mētionem Lucas facit non fuit maria magdalena: sz q̄dā alia. Tū q̄r nomē ei⁹ nō exp̄mit̄. Tū q̄r vr̄ eis incōueniēs nobilissimā mulierē: q̄lis fuit maria magdalena: ad tātā īfamiā īfamēq̄ vitā potuisse p̄uenire. Sz ego dico ꝙ q̄ hāc opinionē sequunt̄ min⁹ bñ sentiūt. Nā etsi Lucas nomē illi⁹ peccatricis nō exp̄ssit: h̄ fecit ad denotādum s̄m morē scp̄ture ꝙ ī statu pctī nō deo erat cognita p̄ approbationē. Dr̄ enim v̄ginib⁹ stultis a deo q̄ oīa nouit cognitione simplicis noticie. Mat.xxv. Nescio vos. q̄r illas nō cognoscebat: vt approbaret q̄ ab eo p̄ pctm̄ erant sepate. Sic ⁊ Luc.xvj. exprimit̄ notari q̄ erat script⁹ in lib. vite: ⁊ tacet̄ nomē diuitꝫ q̄ erat reprobat⁹. Sic a sil'i dicimus de maria magdalena. Qual'r aūt ip̄a nobilis gñe ⁊ soror Lazari tāta potuit īfamia deturpari declarabim⁹ ī tertio dubio. Hic v̄o p̄p̄e debem⁹ dicere ꝙ Lucas de ip̄a maria mag. v̄e ⁊ real'r est locut⁹. Ad hoc autē facit p̄mo autoritas Aug. q̄ ī li. de ꝯsensu euāgelistaꝝ asserit hāc peccatricē mariā magdalenam fuisse. Et h̄ ip̄z asserit Gre. q̄ ī homelia p̄ntis euāgelij sic ait: Cogitāti mihi de Marie pnīa flere magis libet q̄ aliq̄d dicere. Cui⁹ em̄ vel saxeū pect⁹ ille hui⁹ peccatricis lachryme ad exēplū penitēdi nō emoliūt. Cōsiderauit nāq̄ q̄d fecit ⁊ noluit moderari q̄d faceret. Sup̄ ꝯuiuātes īgressa est: nō iussa venit īter epulas lachrymas obtulit: discite q̄ dolore ardet: q̄ flere ⁊ īter epulas nō erubescit. Hāc v̄o quā lucas peccatricem mulierē vocat Johānes mariā noīat. Illā eē mariā credim⁹ de q̄ marc⁹ septē demonia eiecta fuisse testat̄. Et q̄d p̄ septem demonia nisi vniuersa vitia designant̄. hec ille. Job. autē.xj. ait: Maria erat q̄ vnxit dñm vnguēto ⁊ extersit pedes ei⁹ capillis suis: cui⁹ frater lazarus infirmabat̄. Marc⁹ etiā vlti.c. sic de ip̄a scribit: Surgēs iesus mane p̄ria sabbati apparuit p̄rio marie magdalene: de q̄ eiecerat septē demonia. Insup̄ p̄tz hāc peccatricē mariā magdalenam fuisse: eo ꝙ eccl'ia in festo marie magdalene legit euāgeliū hui⁹ peccatricis. Et i histoia btē marie magdalene hr̄ q̄liter ip̄a reuelauit sacerdoti cuidā q̄ eā in heremo inuenit ꝙ ipsa fuisset famosa illa peccatrix: q̄re nō est dubiū ꝙ Lucas loquitur de ipsa. ¶ Scd̄m dubiū erat vtrū hui⁹ peccatricis marie magdalene pctm̄ fuit tm̄ corde: aut simul ⁊ ope p̄petratū. Et ad h̄ est triplex modus dicēdi. Quidam em̄ dicūt ip̄am fuisse v̄ginē corpe ⁊ carne: s̄ tm̄ mēte corruptā. Contra illos tñ est autoritas eccl'ie: q̄ in festo ei⁹ non facit officiū v̄ginū: cū tñ s̄z oēs doctores mētalis v̄ginitatis recuperet̄ p̄ pnīam. Cōtra istos etiā est: q̄r eccl'ia nō iudicat de pctis occultis ⁊ mētalib⁹: sed de manifestis ⁊ ope p̄petratis. Cū ergo euāgelista noīat illā peccatricē: ⁊ ī ciuitate notam sequit̄ ꝙ de pctis ei⁹ manifestis et nō secretis scripserit. Alij doctores dicūt ꝙ maria magdalena fuit publica meretrix: q̄m̄ de illa Chrys. super Matthe. ait: Tūc illa p̄stituta lupanar exiuit: q̄

discipulus gehēnā intrauit. Et Viero. ad Furiā. Meretrix illa in euāgelio: q̄ pedes dñi lachrymis lauit: et crine detersit: ⁊ pfessionis sue honorauit vnguēto: manifeste depingit ecclīam de gētibus congregatā. Et idē in plogo Osee pphete. Vec est illa mulier meretrix et adultera: de qua loquit dñs ad iudeos dicēs: Meretrices ⁊ publicani pcedent vos in regno celoꝝ. Propter hmōi ꝝba dixerūt aliqui prefatā sc̄am opinionē. Sed ego dico ꝙ satis durum est immo nec credibile mulierē generossam nobilissimis parētibus ortā ⁊ diuitys abundantē loca spurcissima pro precio inhabitasse. Doctores aūt Chrysostomus et Vieronym⁹ loquunt de ea vt.s. dictuz est: ad denotāduz ꝙ vita ei⁹: licz in propria domo tā lasciua erat tāc̄ dissoluta vt videret quasi vna ex meretricib⁹ que solēt in lupanaribus immorari. Et propterea est tertiꝰ modus dicendi cui ego adhereo tenēs viā mediā ꝙ maria magdalena in sua domo delitys ⁊ ocio vacās vsc̄ ad suā cōuersionē omne tēpus suū: oēmc̄ vitā voluptatib⁹ exposuit: ornādo caput: poliēdo crines: vngendo faciē: cōponēdo vestes: cātando vanas cātilenas: loquēdo lasciua: cōuersando cū iuuenib⁹: ⁊ ex cōsequēti de facili alia faciēdo: q̄ non licet hoi loqui. ¶ Tertiū dubiū erat que potuit esse causa vt maria magdalena rueret ⁊ peccaret. Et dico ꝙ potuerūt esse tres. ¶ Prima causa fuit ei⁹ formositas ⁊ pulchritudo. Erat siquidē pulchra ⁊ formosa naturaliter: arc̄ pulchritudinē illā ampliabat cum ornatu vano inhonesto ac meritricio. Talis vtic̄ pulchritudo cū inhonestate habitus: aspectus vultus: ⁊ gestus sociata: in magnū ponit discrimē mulieres: q: vt inqt Aureolus theophrastus. Mulier pulchra cito adamat ⁊ difficile est custodire quā multi amāt. ⁊ sapiens Prouer. xxxj. inquit: Fallax species alis gratia ⁊ vana est pulchritudo. Propterea Viero. reprehendit acriter ornatum inhonestum mulierū. Vnde ad Furiam ait: Ornatus iste nō dñi est velamen: sed antixpi. Aut loquenduz nobis vt vestiti sumus: aut vestiendū vt loq̄mur. Lingua plonat castitatē: ⁊ totum corpus pfert impudicitiā. Et idē ad sacras virgines de continētia virginali. Prophetic⁹ ille sermo non pferat de vobis. Filie eoꝝ cōposite circūornate vt fimilitudo tēpli: ⁊ dealbate abertra. vt monumēta que auro relucēt: intus vo plena sunt ossibus mortuoꝝ. Ve non filie regis xpi: sed regis Tyri. Ve semper in muneribus vultus: in pudicitia diuites plebis ⁊ capiūt ⁊ capiunt. Impudicissimus mulierū affectus semp in auro semp in gēmis: semp in ornamētis extrinsecus gloriā ponūt. Nō sufficit eis libido innata nature: sed occasionē que rūt explēde libidinis. Affectāt pculdubio vt oculi viroꝝ aurū cōtemplātes ⁊ gēmas tandē figant in faciē: ⁊ furtiuis oculoꝝ suoꝝ nutibus facilius incitent ad libidinosum incendiuz. hec ille. Sic maria magdalena dissoluta ⁊ vaga vanitatibus dedita offerebat seipsam viris diligēdā amore vano ⁊ vitioso: ⁊ ex cōsequenti sollicitandā. ¶ Scōa causa quare ad tā lasciuā vitam deuenit: fuit vbertas ⁊ abūdātia bonoꝝ tēporaliuz: ob quam satisfaciebat corpori in oībus delitys suis: pascebat illud splendide: bene comedebat: bibebat: ⁊ dormiebat: refugiebatc̄ quoscūc̄ labores. Quod quāti periculi sit nō solū mulieribus: sed etiā viris declarabat deus p Ezech. xvj. c. dicentē: Vec fuit iniq̄tas sodome sororis tue superbia: saturitas panis: ⁊ abundantia: ⁊ ocū ipsius ⁊ filiarū ei⁹. ¶ Tertia causa quare maria magdalena tanta flagitia enormia commisit fuit libertas: ꝑm em̄ Aug. in li. de decez chordis: quattuor sunt custodie mulieris q̄bus adiuuat vt honeste viuat.

Prima est amor dei.
Scōa timor legū adulteras puniētiū
Tertia societas viri.
Quarta verecūdia mūdi.

¶ De hac sic dicit Vierony. ad Furiam:

Tenera res in feminis fama pudicitie est: ⁊ quasi flos pulcherrimus cito ad leuem marcessit auraz: maxime vbi etas consentit ad vitium ⁊ maritalis deest autoritas: cui⁹ vmbra tutamen est vxoris. hec ille. Cum ergo magdalena nec deum nec leges timeret: essetq; absq; viro ⁊ in libertate sua: qꝛ patrimoniuz diuisum erat inter lazarū ⁊ ip̄az ⁊ martham: facile est credere ⁊ opinari ꝙ frōtem fecerit meretricis: ⁊ sine rubore ac verecundia sue libidini satisfecit: ita vt per excellentiam diceretur peccatrix. O maria magdalena q̄ꝫ vilis est in tali statu conditio tua? O quātū denigrata est fama tua? O quanta ignominia propter tuam lubricam vitam circundedit parentelam tuam? Sed his omnib⁹ grauius est: qꝛ facta es dei inimica: ⁊ eius angelis ac sanctis omnibus odiosa valde. O īfelix ⁊ excecata? o miserrima aīa cur tanto studio procuras perdere celū? offendere deū: ⁊ in interitū currere dānationis eterne? Et q̄d aliud est esse peccatricē nisi esse in periculo grandi damnationis future? Verūtñ qđ audimus de magdalena qꝛ peccatrix erat: hodie dici pōt de innumerabilib⁹ quasi mulieribus adulteris: fornicarijs: īcestuosis: ⁊ oī flagitio ac dedecore infectis. O impie creature? o carnales ⁊ lasciue mulieres cognoscite statum vestruz: ⁊ scitote ꝙ nihil magis potest vos ledere q̄ꝫ peccatum sicut ptz de magdalena.

¶ Qualiter maria magdalena cognouit peccatum suum: ⁊ corde contrita ad pedes iesu humiliter satisfecit. Cap̄.ij.

Secundus status marie magdalene quā considerare debemus dicitur conuersiōis. Hunc explicat Lucas cum dicitur Luce.vij. Ut cognouit ꝙ iesus accubuit in domo pharisei: attulit alabastrū vnguenti ⁊c. vbi ponuntur tria de ipsa magdalena.

Primū est cognitio.
Scđm satisfactio.
Tertium contritio.

¶ Primum est cognitio: quia dicitur vt cognouit. Cognouit siquidem bona q̄ omisit: mala que cōmisit: damua que incurrit. Cognouit peccatorū suorum magnitudinem: turpitudinem: ⁊ multitudinē. Cognouit dei cōtra peccatores seueritatem: erga penitentes pietatem: ⁊ circa iustos liberalitatem. Qūo ista cognouit cum propter pctm̄ aīa ceca efficiat? Juxta illud quod de pctōribus de Sap̄.ij. Excecauit illos malicia eoꝝ. et Sophonie.j. Ambulabūt vt ceci: qꝛ dño peccauerūt. ⁊ vt Arist. inq̄t.ij. de aīa. Nihil videt̄ nisi in lumine. Et dicere possum⁹ ꝙ cognitionē accepit oīm supradictoꝝ ꝑ lumē irradiātis gr̄e dei: q̄ etiā pctōribus ⁊ malis quātū est de se offert claritatē ⁊ splēdorē gr̄e sue. Quidā aūt pie dicūt magdalenā audiuisse p̄dicātē xp̄m: qđ satis verisimile est detestātemq; pctā aīe ad dei imaginē formate. O q̄ꝫ acuta: q̄ꝫ penetrabilia: q̄ꝫ ve ardētissima erāt verba iesu xp̄i p̄dicātis. Loq̄bat̄ siquidē ex intimis cordis cū admirando feruore bulliebat eius mēs vt aīas eriperet de diaboli laq̄is. Aspexit ergo sic p̄dicās ⁊ vidit magdalenā extrinsecus ⁊ intrinsecus. Clamare forte cepit. O aīa mea ꝓ cuius amore deus hō factus sum: cur me ꝑseq̄ris? cur mundū amplecteris? Cur patrē oīm deū ita supbe contēnis. Quid tibi in fine succedet ꝓ vanitatibus tuis. O plena oī miseria: cur non erubescis carnalē ducere vitā? An nō consideras ꝙ pctōꝝ finis interitus est? Vita p̄sens nihil est: mūdus cū suis bonis ꝓditor ⁊ labilis est. Redi ad cor tuum ⁊ considera vias tuas. Reuertere reuertere a vita tua mala: reuertere ad me qui te patienter expecto dulcissime inuito: clementissimeq; suscipio. Veni depone pctā tua: ⁊ veni ad me secura: veni inquā aīa mea dilecta: ⁊ ego remittā tibi pctā cuncta q̄ cōmisisti. Nō em̄ veni vocare iustos sed pctōres ad pn̄iam: vt hr̄ Mat.ix. Vmōi autē filibusq; verbis potuit xp̄s peccatricē magdalenā excitare: illuminare: ⁊ in

flāmare: quare mētē mutauit: mūdū cō
tēnere cepit ⁊ volūtatē ꝓposito se emē
dādi ac bñfaciēdi impleuit: qđ mystice
designat ī alabastro. i. in vase de alaba-
stro facto ꝑm Cyrillū qđ attulit plenuꝫ
vnguēto p̄cioso. ¶ Scđm qđ ponit de
Maria magdalena in eius cōuersione
đr satisfactio. Per q̄ enim pctā peccaue
rat: ꝑ eoꝝ opposita satisfacere curauit:
ꝑm Greg. in homel. Peccauerat siq̄dē ꝑ
p̄sumptionē ⁊ audaciā: satisfecit cū ve-
recūdia ⁊ erubescētia: qꝛ ingressa domū
pharisei nō stetit añ: sed retro xp̄m. Et
stās inq̄t euāgelista retro secꝰ pedes ⁊c.
Peccauerat ꝑ supbiā: satisfecit ī humi-
litate tota inclinata ad pedes iesu. Pec
cauerat ꝑ vanū oculoꝝ aspectū: satisfe-
cit cū lachrymarū inundātia. Peccaue-
rat ꝑ inordinatū capilloꝝ decorē: satisfe
cit ꝑ illoꝝ cōtēptū: pedes iesu cum illis
abstergendo. O felix cōmutatio excelsi
dextera facta q̄ pauloañ a deo erat alie
na: nunc studiosissime illi conat adhere
re. ¶ Tertiū qđ ponit ī Marie magda-
lene ꝯuersiōe đr ꝯtritio. Erat vtiq̄ abū
dās dolor ꝑ pctīs suis in corde illiꝰ quē
ꝑ lachrymas ostēdebat. Tot em̄ ab eius
oculis lachryme defluebāt: vt sufficerēt
ad lauādū pedes iesu. Pieq̄ possumus
cōtēplari ꝙ lꝫ nihil diceret verbo corde
tñ suo loq̄bat ad dñm. O bone iesu: o
pastor aīaruꝫ: o spes vnica salutis mee
miserere mei. Ego sum illa infelix īgra-
taq̄ peccatrix: q̄ te offendi: ego sum il-
la que lasciuo gestu: vano aspectu: ni-
mioq̄ ornatu: multoꝝ aīas illaqueaui.
Ego sū illa q̄ mūdū cū suis bonis mag
dilexi q̄ꝫ te deū meū bñfactoꝝ meū: fon
tē indeficiētē oīs boni. Heu me miserā
Heu me dolētē nimiū. Heu me q̄d feci:
peccaui iniq̄ egi: sed tu piꝰ ⁊ misericors
indulge mihi. Ecce pedes tuos teneo q̄
me peregrinādo q̄sierūt. Nō venisti vo-
care iustos: sed pctōres ad pnīam. vt hr̄
Mat. ix. Nō despicis cor contritū ⁊ hu
miliatū. O iesu dulcis: o iesu clemētissi
me: o fili dei bñdicti sana aīam meā: su-
scipe penitētem: cōsolare lachrymātez:
ad te veni: ad te fugi: ad te totis visceri
bꝰ clamo miserere mihi peccatrici: q̄ pa
rata sum decetero obtēperare volūtati
tue. Talia vel similia in contrito corde
Magdalene versabant.

¶ Qualiter post conuersionem Maria
magdalena multiplicē gr̄am a dño iesu
xp̄o est ꝯsecuta. Cap̄. iij.

Tertius statꝰ marie magda
lene quē cōsiderare debemꝰ
đr gratificatiōis. Inuenit
nāq̄ Magdalena contrita
gratiaꝫ apud christū: qui tria bñficia ei
exhibuit admiranda.

Primū đr defensionis.
Scđm remissionis.
Tertiū cōsolationis.

¶ Primū bñficiū đr defensiōis. Factus
etem̄ fuit xp̄s defensor eius q̄ defendit
illā a phariseo intra se murmurante: vt
pꝫ in euāgelio a Martha sorore sua de
illa cōquerēte: vt đr Lu. x. c. ⁊ a discipu-
lis indigne ferētibus cū vngeret caput
eius. vt notat Mat. xxvj. c. ¶ Scđm be
neficiū đr remissionis. Remittunt (di-
xit xp̄s) tibi pctā multa. Mat. ix. Et cō
uersus ad illā addidit. Remittunt tibi
pctā tua. O mellifluū verbū: o iocunda
snīa. Et q̄d potuit audiri melius: quid
vtilius: quidve fructuosius. Beati (ait
ps̄.) quoꝝ remisse sunt iniq̄tates: ⁊ quo
rum tecta sunt pctā. ps̄. xxxj. O felix pe
nitentia Magdalene: q̄ xp̄m ad se tra-
xit. Fecitq̄ vt peccatricē aīam antea ꝓ
pter pctā deletā de libro vite iustifica-
ret: ⁊ in numero ꝯscriberet electoꝝ suo
rum. ¶ Tertiū bñficiū collatū a christo
Magdalene fuit cōsolationis. Fecit et
em̄ eā dignā ꝯsolationibus suis spūali
bꝰ: ita vt merito dicere posset illud ps̄.
xciij. Cōsolationes tue letificauerūt ani
mā meā. Quisnā explicet qualis fuit cō
solatio Magdalene: qñ stabat ⁊ audie
bat verbū xp̄i: qñ ꝯuersabat cū gl̄iosis-
sima Maria mr̄e eius: qñ angelos vi-
dit resurrectionē suam illi annūciātes:
qñ prima resuscitatū xp̄m in specie hor
tulani aspexit: ⁊ vocata ab eo Maria

cognouit illū esse: voluitq; pedes eius tāgere: ⁊ tūc nō fuit pmissa: qñ post cuz aliis mulieribus tenuit pedes eius duz eis apparuit in via qñ post exitiū pueriēs cū Lazaro ⁊ Martha: ⁊ ceco nato quē xp̄s illuminauerat: ⁊ btō Maximino aliisq; xp̄ianis Marsiliā: post illius p̄rie puersionez: postq; miracula plima supne ꝛtēplatiōis auida asperrimā heremū petijt: ⁊ in loco angelicis manib⁹ ꝓparato p triginta annos incognita māsit: in quo nec aquarū fluēta: nec arboz: nec herbarū erāt solacia: vt ex hoc manifestaretur q̄ nō terrenis refectionibus: sed celestibus epulis satiabatur Qualibet enim die septem hozis canonicis ab angelis in ethera eleuabaf et celestiū agminū gliosos cātus corporalibus auribus audiebat. Quāta adhuc fuit eius iocūditas: cū dispositione dei in extremo vite sue a sacerdote quodaz inuēta est: quē ad beatū Maximinum misi vt die resurrectiōis dñice oratoriū solus ingrederef ⁊ꝓe quoad matutinuz surgere cōsueuerat. Qō ⁊ fecit viditq; in oratorio Mariā magdalenā spacio duoz cubitoz eleuatā a terra ⁊ stātē in medio angeloz. O quātū fuit magdalene gaudiū qñ postremo cōuocatovniuerso clero ab ipso epō sctissimū sacrm cū multa lachrymarū inundatione suscepit ⁊ añ altare ꝓstrata aiam emisit ad celos. O admirabilis deus. O p̄ misericordiarū q̄ obliuiscēris oim iniq̄tatū quas fecit impius: si ad pniam reuertaf. Ecce oñdisti nobis i maria magdalena quāta est bonitas tua: quāta patientia: quāta charitas: quāta gr̄a. Tu illā peccantē supportasti: ad te fugiētē tenuisti: obaudiētē aduocasti: reuertētez suscepisti: ⁊ penitētē iustificasti: atq; iustificatā in celo esse iussisti. Cuius meritis maiestatē tuā supplices dep̄camur: vt nobis largiaf hic gratiā ⁊ in futuro sempiternā gloriam. Amen.

¶ Feria sexta post dñicaz in passiōe: de horrēdo pctō homicidij ad qō cōsequi solet desp̄atio ⁊ ip̄enitētia. Sermo. lx.

Cogitauerunt vt interficerēt cū. Scriptū est verba Job. xi. ⁊ in euāge. hodier. Nefas est ꝙescere maligna mētis uidoz: q̄ semp ꝓmo machinaf malū ⁊ exq̄rit dolos. Necq; pctm aliq̄ tā graue est: vt sibi facile non appareat. Propterea scribe ⁊ pharisei statuerūt in consilio pessimo interficere xp̄m qō rādē ope cōpleuerūt. Sic ⁊ plerīq; hoies nequā ferales atq; crudeles ad suā irā explēdaz sepissime suos p̄mos occidere nō formidāt. Et qñ homicidij pctm solet seq̄ desperatio: iccirco ad tantū periculū deuitādū in p̄nti sermone de homicidio erimus locuturi: q̄ penitentibus satis ꝓdesse pōt huius materie declaratio. De homicidio ergo tria principalia mysteria ꝓponemus aperiēda.

Primū vt diffinitio.

Scōm modificatio.

Tertiū punitio.

¶ Quid sit homicidiū: ⁊ de his q̄ interficiūt seipsos: ⁊ de occisione bruto: ⁊ de qualr̄ qñq; homicidium fieri pōt absq; peccato. Cap. i.

Primū mysterium de homicidio aperiēdum vt diffinitio. In quo q̄d sit homicidiū videamus. ⁊ sm Ray. in sūma sua. ⁊ Post. in ti. de homicidio. Homicidium est hois occisio ab hoīe facta: ⁊ dō ab hoīe ⁊ cedo cedis: q̄si hois cedium. Pro cuius ꝓclusionis declaratione tria sunt dubia declaranda.

Primū vtrū sit licitum occidere volucres: pisces: ⁊ hmōi.

Scōm vtrū homo peccet interficere seipsum.

Tertium vtrū homicidiū fieri possit absq; peccato.

¶ Ad primū dubiū rñdet Aug. li. i. de ciui. dei. c. xx. di. q̄ fuit ⁊ est error manicheoz tenētiū q̄ nō sit licitū hoi interficere bruta ⁊ irrōnabilia. Cui⁹ erroris impietas appet: q⁹ de⁹ hñdict⁹ hoīa supra

cta ad vsum hoīs deputauit. Vñ Geñ. ix. dicit deus. Crescite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terrā: ⁊ sic terror vester atq; tremor sup cūcta aīalia terre: ⁊ sup oēs volucres celi cū vniuersis q̄ mouent̄ super terrā. Oēs pisces maris manui vr̄e traditi sunt: ⁊ oē qd̄ mouet̄ ⁊ viuit erit vobis in cibū. Propterea Augu. vbi. s̄. ait: Justissima ordinatione creatoris et vita ⁊ mors eoꝝ nr̄is vsibus subdit̄. Ex quo inq̄t Tho. ij. ij. q. lxiiij. ar. j. ꝙ nullꝰ peccat vtēdo re sua ad hoc ad qd̄ est ordinata. Ex ordinatiōe aūt diuina vt p̄dictū est gñal'r plāte sunt ꝓpter aīalia ⁊ vterq; ꝓpter hoīez. Vsus aūt eoꝝ in cibū maxīe necessariꝰ est qd̄ sine occisiōe fieri nō pōt. Vnc ⁊ Arist. in. j. pol. inq̄t ꝙ venatio est q̄si qd̄dā iustū bellū q̄ hō rōnalis rebelles sibi bestias deuincit: ⁊ ad suū vsum ꝯuertit: ꝓpter q̄ oīa ī diffinitiōe d̄r ꝙ homicidium est hoīs ⁊ nō bruti. ¶ Ad scd̄m dubiuz fuere nōnulli q̄ dixerūt ꝙ nō peccat q̄ īterficit seip̄m qꝛ inuēti sunt p̄stātissimi viri q̄ sibijpsis mortē intulerūt. Nā samson īterfecit seip̄m: vt pz Judic. xvj. Cato cēsorinꝰ: vt d̄r ī Speculo hocip̄m fecit. Idē ⁊ Cato vticeñ. vt refert Lac. in. iij. li. idip̄m confirmās de cleāte: de crispo: de zenone: ⁊ de empedocle. Curtiꝰ armatꝰ eq̄ in hiatu terre se p̄cipitauit. vt Aug. meminit li. v. de ciui. dei. c. xviij. Sz ꝯ hāc opi. est v̄itas rei: qꝛ vt inq̄t Alexā. in. iij. q. xxxiiij. mē. j. ⁊ Tho. ij. ij. vbi. s̄. ar. ij. Nulli licet sibijpsi mortez inferre q̄druplici rōne. Prīo b̄ est ꝯ rōnē naturalē: qꝛ vnaq̄q; res nitit̄ ꝯseruare seipsam. Vñ Arist. in ij. de aīa. ait: Oīa appetūt esse: ⁊ illiꝰ cā agūt q̄cq̄d agūt s̄m naturā. ⁊ Boe. ī. iij. de ꝯso. Oē nāq; aīal tueri salutē laborat: mortē ꝑniciēq; deuitat. Scd̄a rō est qꝛ est ꝯ charitatē q̄ vnusq̄sq; tenet̄ se diligere. Tertia rō est: qꝛ est ꝯ cōitatez: qꝛ q̄libet hō est pars cōitatis. Quarta rō qꝛ est ꝯ deū: sicut q̄ alienū seruū interficit. Quare ꝓ nullo casu dz se q̄s occidere. Neq; etiā occasiōe vitādi penam: qꝛ s̄m regulā apl̄i nō sunt faciēda mala vt inde eueniāt bona. De Samsone v̄o et v̄ginibꝰ q̄busdā q̄ tpe ꝑsecutiōis se in casurū fluuiū p̄cipitarūt ⁊ tñ īter sctōs habent̄. ait Aug. li. j. de ciui. dei. ꝙ nō peccauerūt se occidēdo: qꝛ fecerunt illud ex reuelatione ⁊ instinctu spūssctī. Cauenduz tñ est hodie vt nō credat̄ oī spūi: qꝛ diabolus trāsfigurās se in angelū lucis multos decipe ꝯsueuit. Ad tertiū dubiū cū q̄rebat̄: vtrū homicidiuz fieri potest absq; pctō? Dico ꝙ sic in triplici actu.

Primus d̄r casualitatis.
Scd̄s necessitatis.
Tertius vtilitatis.

¶ Primus actus d̄r casualitatis: cuz q̄s aliū interficit nō volūtate: sed casu: vt inquit Ray. in sum. sua. Casu fit homicidiū: vt cū quis ꝓijcit lapidē ad auez: vel ad aīal: ⁊ alius transiens ex insperato occidit̄: vel incidit arborez ad cuius casuz aliquis opprimit̄. Sed distinguēdum est: qꝛ interficiens casu aut dabat operā rei licite: aut illicite. Si illicite vt puta si ꝓijciebat lapidez versus loca ꝑ q̄ consueuerūt hoīes transitū facere: et similia: hic homicida reputat̄. vt. xv. q. j. c. merito. §. itaq; ex p̄missis. Vñ si clericus ludo: vel exercitatione viriuz: vel venatione iaculum mittens alium perimit: qꝛ hoc ab eo debet esse penitus alienum: homicidij reus efficit̄: vt ptz. l. di. c. clerico. ⁊ ex̄ de presump. c. j. Si v̄o interficiens casu dabat operam rei licite: vt quia magister causa disciplinę verberabat discipulum: vel qꝛ deponebat aliquis fenum de curru: vel arborē ꝓpriaz sibi necessariam incidebat: ⁊ similia. hic si adhibuit diligentiam quam potuit: videlicz respiciendo ⁊ proclamando nō nimis tarde vel remisse: sed tempore cōgruo ⁊ alte: ita ꝙ si aliquis erat ibi vel veniebat: poterat fugere ⁊ sibi cauere: ⁊ magister non excessit modum in verberando discipulum: non imputabitur ei homicidium si casu contingat. Si autez dabat operā rei licite: ⁊ nō adhibuit diligentiam debitā: homicidiū imputabit̄ ei. Vnōi distinctio ponit̄ di. l. c. sepe

cōtingit. ⁊. c. si duo fratres. ⁊ ex̄ de ho-
mi. c. Jobes. ⁊. c. q̄dā vt asseris. Scd̄s
act⁹ in quo homicidiū non est pctm̄ d̄r
necessitatis: cū quis aliū īterficit se de
fendēdo ne occidat̄ ab eo. Notandum
tn̄ ꝟm Ray. ī summa sua: ꝙ aut necessi
tas occidēdi fuit euitabilis: q̄r poterat
euadere absq̄ occisione: ⁊ tūc est reus
homicidij: aut fuit necessitas ineuita-
bilis: q̄r occidit hoīem sine odij medi-
tatiōe: īmo cū dolore animi se ⁊ sua li-
berādo cū al's nō poterat euadere: et
sic occidēs nō peccat: nec astrīgitur ad
pnīam nisi ad cautelā ꝓpter ambiguū
duplicitatis. vt pz. xxiij. q. v. c. excōmu
nicatoꝝ. Et licz quidā dixerint ꝙ istud
intelligitur de laicis tm̄ et nō de cleri-
cis. Ueruntn̄ verior est opinio ⁊ cōmu
nior ꝙ clericus interficere pōt ī neces-
sitate ineuitabili: et nō peccat nec effi-
citur irregularis. sicut habet̄ ex̄ de ho-
mici. in. c. significasti. et ex̄ de sen. excō.
c. dilecto filio. li. vj. ⁊ in cle. si furiosus.
de homi. q̄r vt d̄r. ff. de iusti. ⁊ iure. l. vt
vim vi. Uim vi repellere licet cū mode
ramine īculpate tutele. ¶ Terti⁹ actus
in quo homicidiū nō est peccatū dicit̄
vtilitatis: cū scilicz quis aliuz occidit:
vel in bello iusto pugnādo: vl' ex auto-
ritate officij iuris ordine seruato: male
ficos puniēdo. Naz Exo. xxij. dixit de⁹:
Non patieris maleficos viuere sup̄ ter
rā. Exquo dicit Tho. ij. ij. vbi. s̄. ar. ij.
ꝙ sicut licitū est occidere aīalia bruta:
inquātū natural'r ordinant̄ ad vsuz ho
minū: sic īperfectū ordinat̄ ad ꝑfectū.
Sic cū oīs ꝑs ordinet̄ ad totū: sic īmp
fectū ad ꝑfectū. Oīs em̄ ꝑs natural'r ē
ꝓpter totū: vn̄ et ꝓ salute toti⁹ corpis
laudabiliter ꝑciditur mēbrū putridū.
Jccirco cum quelibet singularis perso
na cōparet̄ ad totā cōmunitatez sicut
ad totū: vn⁹ hō periculosus cōmunita
ti et corruptiu⁹ alioꝝ laudabil'r ⁊ salu
briter occidit̄: vt bonum cōmune serue
tur q̄re nec iudex peccat reos ad mortē
condēnando ex debito officij: et amore
iusticie. Nec minister peccat si iussus a
iudice occidat condēnatum. vt habet̄
expresse. xxiij. q. v. c. miles. ⁊. c. cū mini-
ster. c. lex eterna. c. officia. ⁊. c. q̄ malos
percutit. Et vtinā hmōi seueritas abū
daret in illis: ad quos spectat alioꝝ cri
mina punire. Ueruntn̄ hodie puniunt̄
nō rei ⁊ malefactores amore iusticie sz
illi tm̄ q̄ lz rei sunt fautores tn̄ nō hn̄t.
¶ Q̄ non solum manu sed etiam mul-
tis alijs modis homicidium damnabi-
liter cōmitti potest. Capitulum. ij.

Secundū mysteriū de homi-
cidio aperiendū d̄r modi-
catio. In quo videndum est
quot modis homicidiū cō-
mittit̄. Et loquendo de ho-
micidio proprie dico ꝙ committi po-
test tripliciter.

Primo suasione.
Scd̄o auxiliatione.
Tertio operatione.

¶ Primo suasione vel consilio. et ꝟm
Guil'. hoc intelligit̄ de cōsilio exhorta-
tionis vel approbationis: nō de consi-
lio simplicis opinationis. si q̄s em̄ que-
renti alicui in gn̄e: an liceret xp̄iano cle-
rico vel laico paganū occidere: nō aīa
persuadēdi sed exponēdi quid hoc ca-
su sentiret respōderet hoc esse licitum
non fieret irregularis: licz ille cui tali-
ter respondisset paganū postea interfi-
ceret ex cōfidentia illi⁹ responsionis: sz
etiā iste errasset in rn̄dendo. Jnno. fo.
in glo. sup̄. c. ad audiētiā. ex̄ de homi.
dicit sic: Jntelligitur ꝯsilium vel man-
datū dedisse in mortē alicuius qn̄ sua-
sit illud vel rogauit vel mādauit: vl' ali-
os consuluit vtilitatē que sequeret̄ ex
homicidio oñdēdo. ¶ Scd̄o cōmittit̄
homicidiū auxiliatione: cū scilicz quis
auxiliatur occisori astando: ministran-
do arma: monēdo: cōfortando: ⁊ hmōi.
Ut em̄ d̄r Rom̄. j. Non solū qui faciūt
sed etiam q̄ consentiūt facientibus di-
gni sunt morte. ¶ Tertio cōmittit̄ ho-
micidium operatione: ⁊ hoc multiplr.
¶ Primo veneno aut venenosis medi-
cinis. Sic occiderunt Alexandrū ma-

gnum: Cassander: Philippus: ⁊ Solla filij antipatris ꝟm. Q. Curtiũ. Dederũt nãq; in potũ venenũ sibi: quo hausto ꝟm Justinũ in media potione velut telo ꝯfossus ĩgemuit deportatusq; est a cõuiuio semianimis. Maliuoli autẽ dicebant eum ebrietate perire. Quarto itaq; die indubitata morte: sentiẽs tumultuãtes milites q; rex occidebat̃ insidijs pia orone sedauit: cũctisq; dexterã porrigẽs eos osculatus est: sicq; defecit anno etatꝫ sue. xxx. Venenosis insup herbis atq; medicinis carnales q̃dã ⁊ libidinose mr̃es filios suos adhuc in vtero latitãtes pimũt. Medici autẽ ⁊ aromatarij vel incuria vel negligentia vel malicia dũ venenosas medicinas egrotis tribuũt: in hũc errorẽ prolabunt̃. Taceo reliqua q̃ dicere possem tã de mulierib⁹ q̃ de viris: qm̃ sufficere dz eis q̃ venenis vtunt̃: stimulus cõsciẽtie sue. ¶ Scdo cõmittit̃ homicidiũ ope cũ maleficijs ⁊ incãtationib⁹. Vidi ego Janue cõbustam ⁊ affixam palo quãdã sclauã: q̃ suũ dñm ac dñam cum his diabolicis supstitiõib⁹ ĩterfecerat. ¶ Tertio cõmittit̃ homicidiũ ope pcutiẽdo manu. Sic Cayn ĩterfecit fratrẽ suũ Abel. vt dr̃ Gen̄. iiij. Et h̃ vtiq; peccatũ satis graue est atq; crudele: tũ q; est ꝯ p̃ceptũ dei q̃ ait Exo. xx. Nõ occides. Tũ q; est ꝯ opificiũ eius q̃ corpus ⁊ aĩam mirabili sapientia sua vniuit. Est etiã hoc pctm̃ ꝯ corpus ꝓximi ⁊ sepe ꝯ aĩam eius: q; dũ interficit̃ non est ꝯtritus. Est ꝯ parentes interfecti q̃ excitant̃ ⁊ cõmouent̃ ad odiũ. Est ꝯ rempublicã q; homicida oẽs leges oĩaq; iura spernit. Est ꝯ angelũ custodiẽtẽ q̃ nõ parũ de suo custodito ĩterfecto dedignat̃. O igit̃ homicida ptinax et superbe: o pctor nequissime: o crudelior oĩ fera pessima: cõtine manũ tuã: noli seuire in ꝓxios tuos. Si peccasti hactenus age pnĩam. Si ĩ ꝓposito es occidẽdi desine ab ira ⁊ derelinq̃ furorẽ: vĩce teip̃m: et noli pctm̃ tã horrẽdũ tãq; deo exosum ĩmortali cõmittere. Noui nãq; q̃plures q̃ tãdẽ leti facti sunt: eo mutauerũt ꝯsiliũ suũ. Propterea dico ⁊ iterũ dico: Nolite locũ dare diabolo: nolite effundere sanguinẽ hoĩs qm̃ int̃ cetera pctã homicidiũ maximi est nocumẽti. Vñ posito q̃ homicida hr̃et in ptãte vel destruere celũ ⁊ terrã ⁊ oĩa q̃ in eis sunt: dũmõ talis destructio non veniret in dãnuꝫ hoĩm: vel interficere hoĩem: maius malũ cõmitteret illũ interficiẽdo q̃ deuastãdo cũcta corpora celestia: et oĩa alia q̃ sunt ĩ hoc mũdo. Maiorẽ siq̃dẽ ĩiuriã faceret deo hoĩeꝫ interficiẽs: q̃ q̃ sine hoĩs dãno celũ priuaret luminarib⁹ suis: aerẽ volucrib⁹: terram arboribus: et mare aquis.

¶ Q; leges oẽs tam diuine q̃ humane acriter ⁊ grauissime dãnat ac puniunt homicidas. Capl'm. iij.

Tertiũ mysteriũ aperiendum de homicidio dicit̃ punitio. Punitur siquidẽ homicidiũ grauiter triplici pena.

Primo pena legali.
Scdo pena cõsciẽtiali.
Tertio pena diuinali.

¶ Primo punit̃ pena legali. Scriptuꝫ quippe est in lege veteri Exod. xxj. Qui percusserit hoĩem volens occidere: morte moriat̃. Idẽ dicit lex ciuilis. ff. ad. l. cor. de sica. l. j. ⁊. C. ad. l. cor. de sica. l. is q̃ cũ telo. Scdm v̄o legẽ canonicã homicida est irregularis: ⁊ nõ põt ꝓmoueri: ⁊ eijcit̃ iã ꝓmot⁹: sicut pꝫ. l. di. c. si q̃s viduã. ⁊. lj. di. c. aliq̃ntos. ⁊ de pe. di. j. c. piculose. ⁊ ex̃ ne cle. vl̃mo. c. sniam sanguinis. ⁊ ex̃ de homi. c. sicut dignũ. ⁊. c. significasti. ¶ Scdo punit̃ homicidiũ pena ꝯsciẽtiali. Nam in foro pnie ꝟm Rich̃. in. iiij. homicida astringi dꝫ ad satisfaciẽdũ: ⁊ q̃uis nõ possit restituere vitã; obligat̃ tñ ad restituẽdum alia bona ꝓ illo dãno cõpẽsata qualitate lesi: ⁊ quãtitate dãni: ⁊ possibilitate dãnificantis. Et hanc restitutionẽ debet facere ad arbitriuꝫ boni viri. Et q̃ talis teneat̃ ad restitutionem pꝫ: quia quãto hõ aliũ plus dãnificat: tãto ma

gis ad restitutionē tenet. Bona autem corpis bona exteriora excedūt. Scotꝰ aūt ī. iiij. di. xv. dic̄ ꝙ ꝓ satisfactiōe homicidij expedit homicide. Primo ꝙ exponat vitā suā in cā iusta: vtpote ꝯ ecclesie inimicos: vel ꝯtra hereticos seu alios infideles: et hoc ordinādo laborē ⁊ periculū suū in satisfactionē illiꝰ quē ipe occidit: vt si cui nō pōt in corporalibus satisfacere: satisfaciat ī spūalibus bonis. Scdo si p̄dicti casus nō occurrāt totā vitā suā in orone ⁊ pnīa debet ordinare ad illius subleuationē quem ipse occidit. Tertio quoqꝫ si interfectꝰ alios sustentabat. s. p̄rem vel matrem: aut alios sibi ꝓpinquos seu paupes: obligat̄ talis interfector oībus illis ad iantā restitutionē quātā illis abstulit per interfectionē illius. Sed ego puto Scotū om̄ia supradicta intellexisse de quadā cōgruitate: nō necessitate ⁊ precipue primū scꝫ de exponēda vita ꝓ aīa interfecti: qd̄ si ipse intelligi voluit de necessitate expedire. ego salua reuerentia sua id non credo neqꝫ teneo: qm̄ vt inquit Hiero. ad damasum papā. Lex iusticie tenax clementiā non habebat. Sed quicūqꝫ adulter fraudator homicida: ⁊ vt breuiter dicā qualicūqꝫ mortali crimine detinebat̄: nulla venia penitētie laxabat̄ a crimine: oculū ꝓ oculo: dentem pro dente: aīam ꝓ aīa iubebatur exoluere. Sed misit deus filium suū natū ex muliere factū sub lege qui austeriatē legis euāgelij gratia tēperauit. htc ille. Et ꝓpterea mihi videt̄ ꝙ occisori penitēti satisfaciat quelibꝫ alia satisfactio sibi īposita ad arbitriū discreti cōfessoris absqꝫ hoc ꝙ vitam suā exponat periculo mortis: q: talis obligatio satis esset dura atqꝫ periculosa. Induceret nāqꝫ quoslibet homicidas in desperationē ⁊ deus benignus desperationē maxime odit: quia vt ait Hiero. ad Rusticū monachū. Nihil sic offendit deū sic̄ cor impenitēs. Solum desperationis crimen est qd̄ veniā consequi non pōt. ¶ Tertio punit̄ homicidiū pena diuinali. Est vtiqꝫ sepissime deus homicidarū seuissimus vltor: ⁊ robustissimus ꝑsecutor: cuius iudicio fit vt homicide feriētes gladio: gladio feriant̄. Et omissis que in scripturis habētur ⁊ notissima sunt. Patet etiā hoc in exēplis gentiliū. Crudelis ⁊ homicida Cyrus ꝟm Justinū ⁊ Paulum Orosium in bello occisus fuit: eiusqꝫ caput in vtrē hūano sanguine plenū missum est. Crudelis ⁊ homicida Nero: vt dicimus in sermone de antixp̄o interfecit semetipsum Domicianꝰ ꝟm Eutropiū ⁊ Orosiuꝫ qui senatores nobilissimos occidit: multos etiā cōsobrinos suos a cubicularijs suis occisus est āno etatis sue. xlv. Hannibal carthaginensis qui ex crudelitate captiuos romanos oneribus ⁊ itinere fessos: vt dicit Valerius sub rubrica de crudelitate. succisa prima ꝑte pedū relīquebat: quosdāqꝫ fratres ⁊ propinquos ferro vsqꝫ ad mortē decertare cogebat: venenose extinxit. Nā fugerat post carthaginē deuictā ad antiochū regē: ad quē a senatu romano missi fuere legati q̄ regē ad pacē cogerēt: hānibalēqꝫ deposcerēt: cū hānibal de fuga atqꝫ salute oīno desp̄asset veneno hausto qd̄ more regio sub gēma ferebat īclusuꝫ obijt. sicqꝫ ab his q̄ ad eū cōp rehēdēdū missi fuerāt exanimis est īuētꝰ ꝟꝫ Eutropiū. De interfectoribꝰ etiā cesaris sic scribit Sueto. Nullꝰ fere triēnio superuixit: nullusqꝫ naturali morte obijt. Nā pars naufragio: pars p̄lio defūcta est. Quidā se illo pugiōe quo Cesarē vulnerauerāt occiderūt. Diebꝰ etiā nostris multa nobis exēpla mōstrata sunt: ex q̄bꝰ vnū tacendū minime puto. In ciuitate Eugubij quidā iuuenis noīe petrꝰ impedire volēs testm̄ p̄ris iaꝫ defuncti: vnū de executoribꝰ Laurētiū scꝫ de eustrotijs de Florētia filiū dñi Pale manu propria interfecit. Erā ergo Padue vbi ⁊ dñs Palas supradictꝰ etiā morabat̄: egoqꝫ sibi nūciaui dolēdū casuꝫ ⁊ inopinatū filij: hortans illū plurimū ad patiētiā,

Sequēti ẏo quadragesima cū Senas accessissem repperi ibi homicidā illuz: qui sepius ad me veniēs precabaturvt ab vroze interfecti q̄ florentie tūc erat per meas litteras sibi veniā impetrarē qđ cū obtinere nō valuissem: ille miser in ciuitate Senarum stare decreuit: et dū habitaret in quodā hospitio: venerūt duo ex florētia p̄cio ducti q̄ hospitē pecunia corrūpētes in ei⁹ cellario p̄fatū iuuenē occiderūt amputauerūtq; digitū eius his q̄ illos miserāt p signo ferendū. Dū autē simul irent in itinere duo illi ceperūt ꝓtēdere vnusq; ī sociū irruēs ipm peremit. At ꝛ ille captꝰ est ꝛ ꝑm iuris regulas vita priuatꝰ in partesq; diuisus tanq̄ duoz homicidiorū p̄ditissimꝰ re⁹. O igit terribilis iusticia dei q̄ homicidis etiā ī hac vita repēdit vicē. Timere igit illā oēs q̄ p̄opti estis ad ritas ꝛ ab homicidio vobis caueatꝭ vt sic valeatis acq̄rere in hoc secꝰo dei gratiam: ꝛ in futuro gloriam. Amen.

¶ Sabbo post dnicā ī passiōe: de sacratissima cōione: ad quam oēs fideles se debēt disponere ꝛ p̄parare. Sermo. lxj.

Qui manducat meā carnē ꝛ bibit meum sanguinē in me manet ꝛ ego ī illo. Verba sunt redemptoris nr̄i originaliꝝ Joh. vj. Amplius nō est differēdū dicere ꝛ loq̄ de sctissima cōione: qm̄ iā appropinquat tp̄s quo fideles cūcti ad illaz deuote sumendum esse debēt expediti. Sūt tn̄ multi q̄ obliti salutis sue: cōicare aut negligūt aut renuūt ꝛ ꝓtēnūt: q̄b⁹ in hoc sermōe ostēdere statui quāta sit necessitas suscipiēdi sanctissimuz eucharistie sacramētū. Opus eq̄dē est cū verbis vitatis ꝓterere duriciē obstinatoz: qm̄ nihil periculosꝰ aut dānabiliꝰ ipis p̄t euenire q̄ separi ab amore: a benivolētia: ꝛ a gra dn̄i nostri iesu xp̄i. Jpe vtiq; in vbis in themate allegatis se mansurū pollicet cū eo q̄ eius carnē māducat ꝛ sanguinē bibit in sacramēto altaris. Ut igit rūpant corda durissima eoz qui cōionē fugiūt: de ipsius necessitate locuturi tria mysteria proponimus declaranda.

Primū ꝺ: obligationis.
Secūdū exclusionis.
Tertium conditionis.

¶ Qꝛ obligentur ad cōmunionem homines: tuz ad memoriam passiōis xp̄i: tum propter ecclesie preceptum: tum etiaz propter christi comminationem.

Capitulum. j.

Primum mysteriū de cōione declarādū ꝺ: obligationis. Obligant q̄dem hoīes ad cōicandū suscipiēdūq; sanctissimū sacrm dn̄i nostri iesu christi triplici ratione.

Primo rōne recordationis.
Secūdo rōne preceptionis.
Tertio rōne cōminationis.

¶ Primo rōne recordatiōis. Institutū q̄dē fuit sacramētū altaris a dn̄o iesu xp̄o vt fideles sui illud sumētes recordarent amoris quē nobis oñdit dū p nr̄a salute passionē acerbissimā crudelēq; mortē patiēt̄issime tolerauit. Un Mat. xxvj. ꝛ Lu. xxij. ipse ait: Hoc facite ī meā cōmemorationē. Et Paul⁹. j. Cor. xj. ait: Quotienscūq; māducabitis panē hūc ꝛ calicē bibetis: mortem dn̄i annūciabitis donec veniat. Et idē ponit ī sn̄ia de ꝑse. di. ij. c. scriptura. c. q: passus. c. semel xp̄s. c. semel īmolatꝰ ꝛ. c. in xp̄o. ꝛ. c. q: corpus. Eusebius ita loquit: Q: corpus ita assumptū ablaturus erat ab oculis ꝛ illaturus syderib⁹: necessariū erat vt die cene sacrm nobis sui corporis ꝛ sanguinis ꝓsecraret vt coleret iugiter p mysteriū qđ semel offerebat in p̄ciū: vt q: quotidiana ꝛ indefessa currebat p omniū salute redemptio: perpetua esset redēptionis oblatio: ꝛ perennis victima illa iugiter viueret in memoria: ꝛ semꝰ p̄sens eēt in gratia. hec ille. Cū ergo sacrm hoc venerabile fideliter ꝛ deuote sumptū xp̄s passum ad mentem renocet: ingratis-

simi ꝓfecto cēsendi sunt illi qui saltē semel in anno cōicare nolūt. O obstinate mētes q̄ tāti bñfactores nec etiā perraro recordari vultis. O impia aīa peccatrix nō sic fecit erga te filiꝰ dei bñdicti. Nūq̄ ipse te obliuioni tradidit. Quinimmo semꝑ fuit memor tui nascēdo: sugēdo vbera: in cuna vagiēdo: peregrinādo: vigilādo: ieiunādo: orādo: predicando: patiēdo ⁊ moriēdo. Propter te nāq̄ oīa ista fecit: semꝑ te videbat: semper te diligebat: semꝑ tecū in corde suo colloquebatur atq̄ dicebat: O aīa delicata: o aīa insignis ⁊ nobilis: propter te sum factꝰ hō: ꝓpter te sum carne vestitus: ꝓpter te fero quoscūq̄ labores: ꝓpter te deniq̄ affixus in cruce pēdeo. Quare hic xp̄s subdit illud Threnoꝝ. iij. Recordare pauꝑtatis ⁊ trāsgressionis. i. afflictionis mee: potationis fellis et absinthij: o ferrea mēs: cur non audis vocem amorosi iesu? Cur illū nō inspicis: et ꝓ suo amore ac cōmodo tuo vitia et pctā deponis. Cur sacramētū eius in memoriā ipsius vt debes nō accipis? Cur non cōpateris doloribus cruciatibus ⁊ afflictionibus eius? Quibus oībus grauior est ingratitudo tua. Audi ipsum o peccator: audi inquam: audi de cruce ad te clamantē ⁊ dicentē ꝟm Bern̄. Vide hō que pro te patior: vide penas quibꝰ afficior: vide clauos quibus cōfodior. Non est dolor sicut quo crucior. Cū sit tantus dolor exterior: intꝰ est tñ dolor grauior: tā ingratū dū te experior. Ad hanc ergo ingratitudinē euitandā facit cōmunio altissimi sacramenti: qđ vt predictū est: signū est memoratiuū dñice passionis.

¶ Scđo obligant hoīes ad cōmunionē ratione preceptionis. Precepit nanq̄ sancta mater ecclesia fidelibus cunctis vt cōmunionem suscipiāt. De hoc autē pro varietate temporū varia facta sunt statuta. In ecclesia siquidem primitiua dum sanguis xp̄i recēs feruebat in corde credentium cōicabant oēs quotidie: vt ptz Act. ij. ⁊ de cōse. dist. ij. c. peracta. Lapsu ꝟo tꝑis vsus cōionis deductus est ad dies dñicos. Et de hoc dixit Augu. de cōse. dist. ij. c. quotidie. Quotidie eucharistie cōionem accipere nec laudo nec vitupero. Oibus tñ diebꝰ dñicis cōmunicādum hortor. Succedēte ꝟo tꝑe statutū fuit vt ter in anno hoīes cōicarēt: videlz in pascha dñi natali: ⁊ pente costes: vt exp̄sse pz de conse. dist. ij. c. etiā nō frequētius. ⁊. c. seculares. Notādum tñ qr qđ đr de cōse. dist. ij. c. A q̄busdā in cena dñi: scz ꝙ cōicādū erat in die cene intelligitur de cōsilio: non de precepto. Tꝑe ꝟo in quo charitas refriguit ecclīa obligauit laicos ad cōionē tm̄ semel in anno: sicut ptz ex̄ de peni. ⁊ remis. in. c. oīs vtriusq̄ sexus. Et tñ tāta est in multis nequicia maleq̄ volūtatis obduratio ꝙ nō solū cōicant semel in anno: verūetiam sine cōione per annos ⁊ annos perdurāt. ¶ Tertio obligātur ad cōmunionē rōne cōminationis. Dicit em̄ xp̄s cōminanter Joh. vj. Nisi manducaueritis carnē filij hoīs ⁊ biberitis eius sanguinē: nō habebitis vitā in vobis.

¶ Qr excusant a pctō qui nō cōicant semel in anno ꝓpter punitionē vel defectū: ⁊ de his q̄ indispositi sunt. Cap. ij.

Secundū mysteriū declarādū de cōmunione dicitur exclusio. Excludunt etem̄ a cōione nōnulli qui cōicare nō debēt iuxta statutum ecclesie prefatuz: scilz semel in anno propter tria.

Primo propter punitionē.
Scđo ꝓpter defectionē.
Tertio propter indispositionē.

¶ Primo ꝓpter punitionez. Nā nōnullis interdicta est cōmunio semel in anno: lz cōtriti sint ⁊ cōfessi: propter punitionē precedentiū peccatoꝝ. Vñ. xxxiij. q. ij. c. latorē. đr de patricida aut matricida: ꝙ non dz cōicare vsq̄ ad tres annos. Et vt dicit Rich. in. iiij. Nulli notorio ⁊ manifesto ac infami pctōri: cum ad pnīam reuertitur: est statim eucharistia ministrāda. Tū ꝓpter reuerētiā sacramēti. Tum vt ꝓbetur cōuersio vera vel ficta. Tum ne alij pusilli scandalizē-

tur. Posset tñ cõtrarium fieri vbi articulus pietatis vel necessitatis aliqñ aliter fieri suaderet: puta qꝛ esset tã feruida penitẽtia: compũctio et lachrymarũ abundantia: ꝙ etiã alios ad deuotionẽ prouocaret vel mortis periculũ immineret. Nã in extremo vite nulli penitenti est eucharistia denegãda: vt ꝓbat̃ dist. l.c. penitẽtes. ⁊. xxvj. q. vj. c. si presbyter. ⁊. c. agnouimus. ⁊ ex̃ de elec. in. c. licet. ¶ Scda ratio quare aliqui excludunt̃ a cõione d̃r defectiua siue defectionis: qñ scz aliq̃s deficit sensu aut rõne fatuitatis: aut rõne etatis. De etate aũt in qua q̃s ad cõionem sit inducẽdus dicit Alexan. in. iiij. summe. ꝙ stãdũ est arbitrio boni viri: qui potissime cõsiderare hz an ille q̃ cõmunicare dz tantã habet fidẽ ⁊ discretionẽ vt distinguere sciat inter sacramentũ in quo realiter ꝯtinetur xp̃s: ⁊ materialẽ panẽ seu vinũ. ¶ Tertia rõ quare aliqui excludunt̃ a cõione d̃r indispositionis: qꝛ nõ sunt dispositi cũ firmo ꝓposito a vitijs abstinere: qui vt dicetur in tertio mysterio: si sic cõmunicauerint: peccãt. Et rursus si nõ cõmunicauerint semel in anno: a pctõ non sunt immunes. Et si dicat̃ ꝙ nõ videt̃ peccare q̃ cõionem omittit: qꝛ se ad illã indispositum videt: cũ hoc accedat ad sacramẽti reuerẽtiaz. Respõdeo ⁊ dico ꝙ nõ peccat propter reuerentiã sacramẽti sed propter indispositionez suã: eo ꝙ quilibet pctõr tenetur disponere se ad correctionẽ ⁊ emẽdationẽ. Exquo dicit Alexãder in. ij. summe. ꝙ qñ pctõr cogitat de sua mala vita: ⁊ excitat̃ intrinsecus a dei gratia gratis data: et extrinsecus a ꝟbis scripture a voce predicatorum: ab exẽplis bonoꝝ viroꝝ: vt pctã deponat: si in tali actu nõ agit operã vt conterat̃ de nouo mortaliter peccat: pctõ scilz negligẽtie: ad qd̃ sequuntur alia pctã: scilz contẽptus diuine gratie: obduratio cordis et impenitentia. Iccirco friuola est atqꝫ periculosa excusatio illius qui dicit cõmunicare nolo: qꝛ nõ sum dispositus peccata relinquere. Nã licz nõ sit cũ peccato cõmunicanduz: tñ a peccato est abstinẽdũ. O quot detinet illaqueatos diabolꝰ. O quot sunt fornicatores: adulteri: sodomite: vsurarij: ⁊ sil̃es: qui nullam in suo corde mentionem faciunt de emẽdatione sua. O insensati: o reprobi: o maligni inimici creatoris nostri dei. O dãnandi cruciatibus eternis: cur duriciam vestrã voluntatẽqꝫ in malo perseuerãtẽ nõ inspicitis? Flete super vosmetipsos. Flete inquã: qꝛ in breui ꝓ dilectione momẽtanea luetis penas eternas. Heu heu quãta crudelitas: quanta impietas: quãta feralitas nõ cõpati ꝓprio periculo: ꝓprio dãno atqꝫ iacture. O luxuriosi domate vestrã libidinẽ. O auari refrenate vestrã cupiditatẽ. O superbi deponite iras: rancores: ⁊ odia: ⁊ nolite fugere: nolite contemnere christum deũ. Ipse est q̃ ad nos venit. Ipse nobis offert seip̃m ĩ sacramẽto altaris. Sed dicet aliquis. Ecq̃s scire põt si sine pctõ ⁊ mũdus sit? Inq̃t em̃ sapiẽs Eccs ix. Nemo scit vtrũ amore an odio dignꝰ sit. ⁊ Dauid in pñ. xviij. Delicta q̃s intelligit. Cui ego respõdeo: ꝙ etsi certitudinaliter de cõi lege nullus se sciat esse in charitate: tñ per cõiecturas et signa põt vnusq̃sqꝫ id credere atqꝫ tenere. Sunt aũt he cõiecture: dolor de pctis cõmissis propositũ ab illis in posterũ abstinẽdi: humilis ⁊ diligẽs cõfessio: prompta satisfactio: ad bonũ operandum expedita volũtas. Uerũtamen vt predictum est si quis oĩno se ad hoc indispositu̅z viderit a sacra cõmunione omnino abstineat.

¶ De tribus cõditionibus que precipue obseruari debẽt ab his qui sanctissimũ sacr̃m deuote sumere volũt. Cap̃. iij.

Tertiũ mysteriũ declarandum de cõmunione dicit̃ cõditio. Cõmunicare siquidẽ volẽtes debent corpus xp̃i cum deuotione fide ac reuerentia suscipere: quibꝰ necessaria sunt maxime tria.

Primum est mundicia.
Secundum diligentia.
Tertium reuerentia.

¶ Primū qđ cōicantibus est necessariuz dicā mūdicia: que est tripler. Prima est mūdicia mētalis: vt scilz mēs mūda sit ab omni ꝓposito malo et ab omni actu cuiuscunqz peccati mortalis. Et de hac dicit apls. j. Cor. xj. c. Probet aūt seipz sum hō: ⁊ sic de pane illo edat: et de calice bibat. Qui em̄ māducat ⁊ bibit indigne iudiciū sibi māducat ⁊ bibit. Notā dum tū ꝙ potest quis dici indignꝰ isto sacramēto dupliciter. Aut rōne ꝓprie iniquitatis: et sic est indignꝰ oīs existēs in peccato mortali. Aut rōne ꝓprie paruitatis ⁊ infirmitatis: ⁊ sic etiam quilibet quantūcunqz sanctus indignus est. Propterea oīs communicās dicit: Dñe nō sum dignus. Sed illi qui ꝓpter suā impietatē et malicia indigni sunt: iudiciū sibi manducāt ⁊ bibūt: dū sanctissimū sacramētū suscipiūt. O sacerdotes: o religiosi eucharistiā frequētantes notate verba signate mysteria. Ihe mūdo a scādalis. Et quis enumerat quot sunt q̄ pollura ore presumūt accipere corpus xpi. Verūtamen circa hoc dubiū oritur vtrū peccet sacerdos dās eucharistiam illi quē scit esse in pctō mortali. Et respondet Rich. in. iiij. ꝙ talis pecō: aut nō petit eucharistiam sibi dari ⁊ tūc sacerdos dādo peccaret. Aut petit ⁊ tunc distinguo: q: aut suū pctm̄ est occultū: aut manifestū. Si manifestū tunc sacerdos dādo sibi eucharistiam peccaret: q: legitimam contra ipsum hz exceptionez quam sibi publice obijcere pōt. Et accipio hic manifestū nō ꝓ oīi eo qđ ꝓbari pōt: qđ magis ꝓprie dr manifestabile ꝙ manifestum. Vñ si sacerdos sciret parrochianū suū esse in crimīe: qđ legitime cōtra eū posset ꝓbare: ita ꝙ illud crimē nescirent cū ipso nisi duo vel tres testes per quos hoc ꝓbare posset: non ꝓpter hoc deberet eucharistiā negare illi in publico petēti: q: iam inferret sibi penā ante criminis ꝓbationez: qđ fieri non debet: vt ponitur. xj. q. iij. in. c. eoz. Sed accipio hic manifestuz ꝓ notorio. Est aūt peccatū notoriū: vel per sentenciam vel per cōfessionē factā in iudicio: aut p euidētiaz rei que tergiuersatione aliqua celari nō pōt. ex de coha. cleri. et mulie. c. vlti. Si aūt peccatū suū est occultum. Aut petit in occulto: ⁊ tūc sacerdos sibi dādo peccaret: q: habet contra eū legitimā exceptionē: quā sibi i occulto obijcere pōt: ⁊ ipsuz dz monere ne petat in publico: vt habet de cōse. dist. iij. c. nō prohibeat. Aut petit in publico et tūc est distinguendum: q: aut de aliena parrochia: ⁊ tūc peccaret sibi dādo. Aut est de parrochia sua: ⁊ in tali casu sacerdos tenet sibi dare: q: cōtra eū nō hz legitimā exceptionē: quā ei publice obijcere possit. ex de offi. iudi. ordi. c. si sacerdos. Sic xps cōicauit Judā quē sciebat ꝓditorē: ne peccatū ei⁹ occultū panderetur: vt dr. j. q. j. c. xps. ⁊. vñ. q. j. c. aduertas. Illi ergo qui cū pctō mortali cōicare presumūt Jude filles efficiunt. ¶ Secūda mūdicia necessaria cōicare volentibus dr cōfessionalis. Debet nāqz qs ante sacramenti susceptionē mundare se per confessionē factā sacerdoti. Sed hic dubitare cōtingit: vtrū cōtritus nō confessus peccet mortaliter cōicando? Et respōdet Rich. ꝙ distinguēdū est: q: aut talis habet copiā cōfessionis idonei: ⁊ tēpus sufficiēs ad cōfitendū: ⁊ loquēdū loquerā aut nō. Primo mō suscipiēdo hoc sacramentū mortaliter peccat: q: ad hoc ꝙ homo sit dignus hoc sacramentū suscipere: requiritur ꝙ reconciliet deo ⁊ ecclesie: que reconciliatio est per cōfessionem ⁊ absolutionē. Secūdo modo subdistinguendū est: q: aut imminet scandalū persone sue: aut cōis hoc est populi: aut q: iam incepit sacrum mysterium si sacerdos est: ⁊ in quolibet istoz casuz liciatū est cōicare cū ꝓposito confitendi. Si tū nō adest aliquis predictoz casuū tenet expectare quousqz habeat copiā cōfessoris. ¶ Tertia mūdicia que requiritur in volentibus cōicare dr corporalis. Pro cuius intelligētia notandū sm Bona. ⁊ Rich. in. iiij. dist. ix. ꝙ alia est immūdicia corporalis que est cōiuncta

spūali: ficut pollutio ꝓueniēs ex crapula. vel ex turpib⁹ cogitationib⁹ precedē tibus: ⁊ cū hac nō licet ad sacramentum accedere. Alia est immundicia pure corporalis nullū horrorē immūdicie in aīa generas: vt immūdicia in pede: ⁊ hec nō impedit. Cū pollutio prouenies ex infirmitate: vel debilitate nature nō impedit vsum sacramēti: licꝫ laudabile sit ob reuerētiā abstinere. Silr immūdicia menstruoꝝ nō ꝓhibet mulierē cōicare: qz est immūdicia pure naturalis. Simile pōt dici de illa infirmitate: que Leui. xv. vocat fluxus seminis. Et si diceretur ꝙ tales in veteri lege reputabantur immūdi: ⁊ arcebant ab ingressu in tēplu: ⁊ ab esu agni. Respōdēt ꝓfati doctores ꝙ istud nō tenetur hodie: qz lex data est in onus ⁊ in figurā: ⁊ per illas immūdicias significabant immūdicie spūales. Dicit tn Boñ. ꝙ deus diligit mūdiciam corporalē que excitat deuotionē mētis: ⁊ abominat immūdiciā corporalem que est via ad irreuerētiā mētis. Unde qui immūdis manib⁹ tractaret corpus xpi: ꝓpter irreuerētiā sacramēti nō esset immunis a pcō. ¶ Scōm principale qō requirit ⁊ est necessariū cōicantibus ōr diligentia: que adhuc triplex esse pōt. ¶ Prima est diligentia examinationis. Debet quidē quilibet qui vult communicare examinare diligēter seipsum: vt cōfiteatur de oīb⁹ peccatis mortalib⁹: de quibus memor esse potest qm̄ si quis omisisset cōfiteri aliquod peccatū mortale ꝓpter suā voluntariū negligentiā licꝫ psuaderet sibi ꝙ ꝓpter confessionē aliorū esset mundus: cōicando peccaret mortaliter. Et ñ ꝙs facta diligentia sua nō recordarek nisi de vno peccato: et de illo dūtaxat cōfiteretur in particulari: ⁊ de oblitis in generali cōicando gratiā xpi obtineret ꝑm Scotū in. iiij. dist. ir. Immo multotiēs oblita peccata ꝑ frute sacramenti ad memoriā reducuntur. Et tūc tenek hō post susceptum corpus xpi ꝙcitius pōt cōfiteri de illis in speciali: qō etiā factū est a nobis: dū dirimus de reiteratione cōfessionis. ¶ Scda diligētia est feruētis oratōnis. Debent vtiqꝫ qui cōicare habēt: per aliquod spaciū ante orare feruēter. ¶ Tertia diligentia est pie meditationis. Debēt em̄ pie meditari ⁊ cōtēplari clementiā et amorem dñi nostri iesu xpi ꝙ nobiscū esse dignatur in venerabili sacramēto. ¶ Tertium qō est necessariū cōicantibus ōr reuerētia. Debēt nāqꝫ corpus xpi sumere cum reuerentia ⁊ honore genuflexi: videlꝫ et pectora sua tūdētes dicētes Lēturionis ꝛba Mat. viij. Dñe nō sum dignus tē. Et de hoc deuotissimū est exēplū illud: mēteqꝫ sollicita speculādū: qō de beato Hieronymo. Eusebi⁹ in ei⁹ trāsitu narrat. Scribit em̄ sic: Quidā frater ad locū accedēs sanctissimuꝫ corpus iesu xpi secū tulit: qō vbi Hieronym⁹ vir dñi videre potuit: nobis et auxiliantib⁹ ꝑstrauit se in terrā protinus ⁊ voce ⁊ lachrymis quātum poterat clamabat dicens: Dñe ꝙs ego sum vt sim dign⁹ ꝙ sub tectuꝫ meū intres? Audeuit hoc pcō: hō? Certe dñe nō sum dignus. Nūquid ego melior suꝫ ꝙ oēs patres mei? Tu Moy si noluisti vno ictu oculi te monstrare. Cur nūc tantū te humiliasꝫ vt patiaris ad hoiem descēdere publicanū ⁊ peccatorē? Cūqꝫ proximus esset sacerdos: erigēs se vir religiosus genibus flexis eus cūctis tenētibus magnis lachrymis et suspiriis ⁊ ꝙpluries percutiens pectus suū dixit: Tu es dñs meus et de⁹ meus qui ꝓ me passus es: an forte alius? Certe tu es ille: qui cū deus esses solus ante tēpora ⁊ fine principio genit⁹ a deo patre eterna et inuestigabili generatione: qui cū ipso patre et spiritusancto vnus deus es permanēs illud qō eras et es. Intra vnius puelle corpusculū te clausisti factus hō. Tu nēpe es ille super quē in Jordane baptismate Johanne vocē subito paterna celitus intonuit Mat. iij. Hic (inquit) est filius me⁹ dilectus in quo mihi cōplacui ipsuꝫ audite. Et spūssanctus in te in columbe specie descendēs te esse vnuꝫ cum patre ⁊ idē

in substãtia declarauit. Tu bone iesu ꝓ me crucis tã grande (in isto tuo quod cerno) p̃sens corpore suptulisti suppliciũ: vt mortẽ quã meis incurrerã flagitijs interimeres ⁊ aĩas antiquoꝝ quas dudũ diabolica nequicia infernalibus mãsionib⁹ detinebat recupares ⁊ totã humanã naturã q̃ corruerat ĩ mortem perpetuã: tuo cũ ip̃a pacificato p̃re ad vitã interminabilẽ reuocares. Tu es vita vitalis ⁊ amabil' atq; iocũda. Multaq; alia addidit v̄ba mysterijs deuotissimis plena. Quibus finitis vir dñi gl'iosus sacramentũ suscipiẽs ad terrã supinus redijt. Deinde manus in modũ crucis supra pectus tenẽs. Simeonis ꝓphetevaticiniũ decantauit. Quo finito apparente luce quadã mirabili: ex hac vita migrauit. Elaborem⁹ itaq; oẽs vtrũ oĩ deuotiõe qua possum⁹ sacramentũ hoc frequẽtem⁹ vt sic mereamur in hoc seculo participes fieri diuine gr̃e: et in futuro sempiterue gl'ie: in qua videbim⁹ deũ sicuti est: q̃ viuit ⁊ regnat per oĩa secula seculorum. Amen.

¶ Dominica in ramispalmaruz in mane de contemptu mundi: ad quem nos christus rex regum induxit verbo pariter ⁊ exemplo. Sermo. lxij.

Ecce rex tu⁹ venit tibi mãsuetus sedẽs sup asinã. Scribunt̃ hec verba Mat. xxj. ⁊ in euãgelio hodierno. Inuigilandũ est accuratissime ab oĩb⁹ nobis: ne decipiamur a blanditijs proditoris mundi. Allicit equidez nos apparenti suauitate dulciq; armonia bonoꝝ temporaliũ. Cui si p̃buerimus aures mentis ĩmemores facti gl'ie celestis ruem⁹ in pelagus vastissimuz inferni tenebrosi sicut illi q̃ syrenarũ cantus nõ curãt euitare. De quibus sic dicit Hiero. ad matrem ⁊ filiã in gallijs commorãtes. Narrant gentium fabule cantibus syrenarum nautas in sara precipites: et ad orphei cytharaz arbores bestiasq; vt silicum dura mollita. Hinc ⁊ Hiero. in ꝓlogo Josue dicit: Nos ad patriam festinãtes mortiferos syrenarũ cantus surda debemus aure pertransire. Propterea saluator nr̃ in omni vita suaverbo pariter ⁊ exemplo contẽnere mũdũ nos docuit. Pro cui⁹ contẽptu hac die mãsuetus ⁊ humilis sedere voluit sup asinã. Et qm̃ rarissimi sunt q̃ ei⁹ exemplũ sequant̃: pluresq; inueniunt̃ dilectores q̃ ꝯtẽptores mundi. Iccirco in presenti sermone de mũdi ꝯtẽptu dicemus: notabimusq; tres p̃ncipales rõnes quare sit contẽnendus.

Prima rõ d̃r diuine ordinationis.
Scd̃a finalis cõsummationis.
Tertia maligne cõditionis.

¶ Q̃ mũdus cõtemnẽdus est: eo q̃ de⁹ ita ordinauit: ⁊ de causa ꝓductiua mũdi ⁊ tẽpore ac vnitate. Capm. j.

Prima ratio quare cõtemnẽdus est mũdus d̃r diuine ordinationis. Ordinauit enim deus vt hõ diligeret ipsum deũ summũ bonũ: non autẽ mundũ. Vñ magr̃ sen. j. dist. ij. libri ait: Fecit de⁹ rationalẽ creaturã vt summũ bonũ intelligeret: intelligẽdo amaret: amãdo possideret: possidẽdo frueretur. Sed pro huius partis pleniore intelligẽtia tria sunt de mũdo declarãda.

Primũ dicit̃ causalitas,
Scd̃m tẽporalitas.
Tertiũ vnitas.

¶ Primũ declarãdũ d̃r causalitas. vtrũ scz. causa efficiẽs ꝓductiua mũdi fuerit ipse de⁹. Et circa hoc sunt tres opiniones. Prima p̃horum q̃ nesciẽtes intelligere qũo aliquid fieret ex nihilo: sunt multa falsa de mũdo locuti: sicut pz de democrito ⁊ epicuro: qui vt Lactan. ait in. j. di. insti. dixerũt oĩa fortuitu esse facta. Cõtra q̃s licz alij p̃hi dixerint mundum esse factũ: vt pz. j. de celo ⁊ mũdo. ⁊ ij. Methauroꝝ. tñ errauerũt aliqui asserẽtes illũ factum esse a deo de sui essentia. Sed hec positio sequentibus p̃his apparuit improbabilis q̃ dei essentia

nobilissima et oīno inuariabilis fieret corporaliū ⁊ variabiliū materia que de se est imperfecta nisi perficiat ꝑ formā. Anaxagore aūt opinio fuit vt dixit Aristo. j. Physi. ⁊. ij. de aīa. ⁊ in. j. de generatione: ꝙ mūdus erat fact⁹ ex principijs existētibus scꝫ materia ⁊ forma: sed forme latebāt in materia anteq̄ intellect⁹ illas distingueret. Platonici v̄o posuerūt mundū ex principijs existētibus materia ⁊ forma: sed materiā posuerūt per se et formas separatas. Tales milesius vt refert Lactā. in. j. diui. insti. dixit deū ex aqua cūcta formasse. Vñ materiā rerum posuit in humore: ⁊ principiū causamq̄ nascēdi cōstituit in deo. Omitto q̄d senserit Crisippus: q̄d Cleantes: q̄d zeno: q̄d Empedocles: ⁊ ceteri q̄ ideo errauerūt: qꝛ nescierūt contēplari omnipotētiā dei: que ex nihilo pōt facere aliquid. Vñ ex nihilo creauit angelos: ex nihilo materiaꝫ primam: ex nihilo creat aīas nostras. Propterea dicit magister di. xij. ij. libri. Creare est ex nihilo aliq̄d facere. Hoc aūt nos intelligim⁹ ex reuelatione dei facta Moysi eximio prophetarū. qui in princi. Gen̄. j. ita scripsit: In principio creauit deus. i. ex nihilo ꝓduxit ꝟm glosam. celū ⁊ terram. Ex quo de pb̄is dicimus illud Lactantij in. j. diui. insti. Omissis terrenis hmōi pb̄ie autoritatibus nihil certi asserētibus aggrediamur viā rectā: quos equidē si putarem satis idoneos ad bñ viuēdū duces esse: ⁊ ipse seq̄rer: ⁊ alios vt seq̄rent hortarer. Sed cum magna inter se cōcertatione dissideāt secūq̄ ipsi plerūq̄ discordēt apparet eoruꝫ iter nequaq̄ esse directū. Siquidē sibi q̄q̄ vt est libituꝫ ꝓprias vias impsserūt: cōfusionēq̄ maximā inq̄rentibus veritatē reliquerunt. Nobis aūt q̄ sacr̄m religionis accipim⁹ cū sit veritas reuelata diuinitus om̄es vtriusq̄ sex⁹ sine vllo discrimine ad celeste pabulū cōuocamus. hec ille. Sileant ergo pb̄i ⁊ erroribus suis circa productionē mūdi imponāt iā finē. ¶ Secunda opinio est hereticoꝝ. Nam manichei vt cōmemorat Aug. in li. de natura boni. ponētes duo principia. vnū. s. deū oīm inuisibiliū: aliud diabolū oīm visibiliū: dixerūt mūdū istū visibilē factum fuisse atq̄ ꝓductū a diabolo tenebrarū principe. Hāc aūt heresim ꝑditissimam conant ipsi ꝓbare autoritate: rōne: ⁊ exemplo. Autoritate cōtendūt ꝓbare dicētes: ꝙ diabolus in scripturis vocatur princeps ⁊ deus mundi huius. Vñ Johā. xij. xp̄s ait: Nūc iudicium est mūdi: nūc princeps mūdi huius eijciet foras. ⁊ Job. xiiij. Venit em̄ princeps mundi huius: ⁊ in me non habet q̄cq̄. Et de se Job. xviij. pilato dixit: Regnū meū nō est de hoc mūdo. ¶ Scd̄o arguūt manichei rōne sic. Nullū malū est a deo: qꝛ vt hr̄ Gen̄. j. Vidit deus cuncta q̄ fecerat: ⁊ erāt valde bona. ⁊ Diony. in li. de diuinis noībus ait: A summo bono nō egreditur nisi summū bonum: sed mundus est malus: ergo nō est a deo. Qd̄ aūt sit malus patet: qꝛ si esset bonus esset diligendus: qꝛ ꝟm Dionysium vbi. s̄. Bonū est naturaliter diligibile: sed oīs p̄dicat mundū fore contemnendū. Unde Job. j. cano. ij. ait: Nolite diligere mundum: neq̄ ea que in mūdo sunt: qꝛ si quis diligit mundum non est charitas patris in eo. ⁊ Jaco. iiij. scribitur: Adulteri an nescitis qꝛ amicitia huius mundi inimica est deo? Quicūq̄ ergo voluerit amicus esse huius seculi: inimicus dei constituitur. ⁊ Job. vij. de mundo xp̄us dixit: Nō pōt mundus odisse vos: me aūt odit: qꝛ ego testimoninm perhibeo de illo: qꝛ opera eius mala sunt. ¶ Tertio superinducunt manichei ad suum errorē confirmandū exemplum qd̄ Mat. recitat. iiij. c. quando ostēdit diabolus christo omnia regna mundi promittens se ea illi daturum si cadens adorasset euꝫ: ergo videt ꝙ ipe erat dñs mundi. Sed certe mentiūtur manichei ⁊ scripturas corrumpunt: distrahūtq̄ a veritate sensus. Quoniam vt ait magister historiarum scholasticarum in principio Gen̄. ⁊ Alexā. in. ij. summe. q. xiiij. mem. j. ar. ij.

et Bon. ⁊ Rich. dis. ſ. parte. ſ. ar. ij. a. ſ. ad. ij. ſcdi libri. Mundus in ſcriptura multiplr accipi ꝓſuevit. Nā aliqñ accipiť ꝓ deo: aliqñ ꝓ oi creatura ſeu oñi creata natura: aliqñ ꝓ ipo hoīe: aliqñ ꝓ vita ꝓſenti: aliqñ ꝓ vitioſa vita malox. Probať hec acceptio multiplex ſatis clare. Nā Joh. ſ. c. ō: de verbo dei: In mūdo erat. i. in parte ſm Aug. Et mūdus ꝓ ipm factus eſt. i. oē qđ reperitur ſiue in celo ſiue in terra. Et mūd⁹. i. hō eū. ſ. verbū incarnatū nō cognouit: qđ dictū refertur ad iudeos. Qz etiam hō intelligať nomine mūdi ptz ꝓ illud qđ dť Joh. iij. Sic deus dilexit mūdum vt filiū ſuū vnigenitum daret: vt omnis q̄ credit in eū nō pereat: ſed habeat vitā eternā. Qz etiā mundus accipiať ꝓ vita preſenti patz in verbis xpi dicentis Joh. xvj. Exiui a patre ⁊ veni in mundū: iterū relinq̄ mundū ⁊ vado a prem. Qđ etiā mūdus accipiať ꝓ vita malox ⁊ iniquox hominū: colligiť ex verbis xpi Joh. xv. diſcipulis dicentis: Qz de mundo non eſtis: ſed ego elegi vos de mūdo: ꝓpterea odit vos mūdus. Diabolus itaq̄ ō: princeps mūdi: non ꝙ ab ipo mūdus creať ſit: ſed q: eſt oīm malox caput. ſm illud Gre. xvj. moral. Caput iniquox diabol⁹ eſt. Et hoc mō mūdus ō: mal⁹: et merito odiēd⁹ atq̄ ſpernēdus. Explicauit hocp̄z Joh. cū ſubdidit in autoritate prealegata. Nolite diligere mūdū ⁊c. Oē qđ eſt in mūdo concupiſcētia carnis eſt: ⁊ concupiſcētia oculox: et ſuperbia vite. ſ. Johā. ij. Dicať itaq̄ diabolus ꝓnceps malorū rōne ꝓtracta. Et a Paulo vocať dei⁹ huius ſeculi nūcupative: ſicut ab eodem Phil. iij. guloſox venter dicitur deus. Et per hec dicta ſatis ſufficiēter reſpōſum eſt ad autoritates ac rōnem quas manicheus induxerat. Ad exēplūm vo dicimus ꝙ diabolus qñ ꝓmittebat xpo: mēdaciter loquebatur: Voluiſſet vtiq̄ decipere eū mēdacio ſuo: ſicut decepit in paradiſo terreſtri ꝓmos homines ⁊ ḡtidie decipit ſibi credēteꝫ, ꝓptereq̄ Job. viij. c. xps de ipſo dixit: In veritate non ſtetit: quia non eſt veritas in eo. Cū loquitur mendaciū ex ꝓpriis loquitur: q: mēdax eſt ⁊ pater ei⁹. Stēt ergo confuſi manichei cū diabolo ꝓpter ſuos de mūdi ꝓductiōe ampli⁹ nō loquant. ¶ Tertia eſt opinio vera ſanctoꝝ ꝙ mundus eſt in eſſe ꝓductus a deo: quā tota eccleſia in ſymbolo apoſtolox ꝓdicat docens: Creatorē celi ⁊ terre. Et in ſymbolo patrū. Factorē celi ⁊ terre viſibilium oīm ⁊ inviſibiliū. Que veritas colligiť ex dictis ſcripture vtriuſq̄ teſtamenti. Vñ ſapiēs Eccli. ſ. ait: Unus eſt altiſſimus creator oīm oīpotēs: et rex potēs ⁊ metuēdus nimis. Et Judith. xiij. Benedictus dñs qui creauit celū ⁊ terram. Et Dauid in pſ. lxxxviij. Tui ſunt celi: tua eſt terra: orbē terrarū ⁊ plenitudinē ei⁹ tu fundaſti: aquilonē ⁊ mare tu creaſti. ⁊ Eſa. xlviij. Ego prim⁹ ⁊ ego noviſſimus. Man⁹ mea fundauit terrā: ⁊ dextera mea mēſa eſt celos. ⁊ Joh. ſ. Oia ꝓ ipſum facta ſunt. ⁊ Ephe. iij. In deo q̄ oīa creauit. ⁊ Coloſſen. ſ. In ipſo cōdita ſunt vniuerſa in celis: et in terra viſibilia et in uiſibilia. ⁊ Heb. ſ. In principio tu dñe terrā fundaſti: ⁊ opera manuum tuarū ſunt celi. ⁊ Eccl. iij. Dñe tu feciſti celū ⁊ terrā. ⁊. xvij. Dei⁹ qui fecit mundū ⁊ oīa que in eo ſunt. ⁊ Apoc. x. Juravit per viventē in ſecula ſeculox: qui creauit celū ⁊ terrā. Hoc inſup vt premiſſum eſt pbi ex̄plures cōfirmāt: licz in modo ꝓducēdi deficiāt. Vñ Lac. li. ſ. di. inſti. Orpheus (inq̄t) veruſtiſſimus poetarū deū verū ⁊ magnū primogenitū appellat: eo ꝙ ante ipſum nihil ſit genitum ſed ab ipſo ſunt cūcta generata. ⁊ Macrobius li. ſ. de ſomno Scipionis ait: Deus qui prima cauſa eſt: vocať vnus omnia que ſunt: quecq̄ videnť eſſe principes et origo eſt. Et vt inq̄t Aug. ūb. xſ. de civ. dei. c. iij. Exceptis prophetici vocibus mūdus ipe ordinatiſſima ſui mutabilitate ⁊ mobilitate: ⁊ viſibilium omnium pulcherrima ſpecie: quodāmodo tacet ⁊ factū ſe eſſe; et nō poſſe a deo ineffabiliter

ter atq; inuisibiliter magno ⁊ ineffabiliter ac inuisibiliter pulchro se fieri potuisse ꝓclamat. Et idē li. x. cōfes. Interrogaui de deo meo celū: solē: lunā: ⁊ stellas. Et rñderunt. Neq; nos sumus qō queris: ⁊ dixi oibus que circūstant fores carnis mee. Dicite de deo meo aliquid. et exclamarunt voce magna. Ipse fecit nos. Interrogatio mea: itētio mea: ⁊ respōsio eox: species eox. hec ille. Et q̄b' oib' cōsiderare debem' q̄ admirāda sit sapiētia creatoris: q̄ timēda ⁊ veneranda potētia: q̄ ve laudāda ac benedicēda bonitas: que nobis fiūt notissima dum inspicim' mundū istū ab illo ꝓductum de nihilo: in quo oia sunt ordinatissima ⁊ nihil est superfluux atq; diminutum. ¶ Scōm de mūdo declarandū ō: tpalitas. Et hic videdū est: vtrū mūdus fuerit a deo ꝓductus ex tpe: aut ab eterno: ⁊ q̄busdā visux est Aristotelē tenuisse q̄ mundus fuerit ab eterno: ꝓpterea q:. s. Physicox dicit: q̄ materia est ingenita Et in. s. de celo ⁊ mūdo. q̄ celū est ingenitū: ⁊ nullū ingenitū incepit esse: ergo vniuersitas rerum nō incepit esse. Propterea Boñ. s. dis. ij. li. ar. s. q. ij. ait: Excellentior inter ꝓbos Aristoteles ꝑm q̄ sancti ei imponunt: ⁊ cōmentatores exponūt: ⁊ ꝓba ei' pretēdūt in hūc errores dilapsus fuit. Quidā tñ moderni dicūt illū nequaq̄ sensisse neq; intendisse probare q̄ mūdus oino non ceperit: sed q̄ nō cepit motu naturali. hec Boñ. Et. s. Tho. q. xlv. ar. s. prime partis. dicit: Nō pōt ꝓbari demōstratiue mūdū semper fuisse nec rōnes quas ad hoc Arist. iducit sunt demōstratiue simpliciter: sz ꝑm q̄d ad ꝺicēdū positionibus antiquox ponētiū incipe ꝑm quosdā modos in ⁊itate impossibiles. Et q̄ ita sit apparet ex tribus. Primo q: tā in. viij. phyb. q̄ in. s. de celo ⁊ mūdo p̄mittit quasdā opiniones. vt Anaxagore ⁊ Empedoclis ⁊ Platonis: ꝺ quos rōnes ꝺictorias inducit. Scō q: vbiq̄ de hac materia loquit inducit testimonia antiquox: qō nō est demonstratoris; sed psuadentis. Tertio q: expresse dicit i. s. Topi. q̄ q̄dā sunt ꝓbleumata dialectica: de q̄bus rōnes nō habemus s. vtrū mūdus sit eternus. Et cū ꝓbat materiā ingenitā: hoc facit tō: q: materia nō h3 subiectū de q̄ fit: ⁊ sic ꝓbat celū ingenitū: q: nō habet subiectū exquo generet: tō materia ⁊ celū nō inceperūt p generationē vt q̄dam ponebāt. Sed q̄q̄d Arist. senserit ⁊ ceteri phi de eternitate mūdi: a nob' parui facienda est: qm̄ scriptura sacra testat mūdū nō fuisse ab eterno. Vñ ꝓuer. viij. Sapia dei' deus dei filius cuz p̄e eternus ⁊ cuz spūsctō ait: Dñs possedit me in initio viarū suarū: anq̄ q̄q̄ faceret a principio ab eterno ordinata sum: ⁊ ex antiq̄s añ q̄ terra fieret. Ipse adhuc iesus bñdict' deus icarnatus Joh. xvij. inq̄t: P̄ clarifica filiū tuū clarita te quā habui añ q̄ mūdus fieret. Unde apte innuit mūdū ab eterno nō fuisse. Rō añt est ꝑm Tho. vbi. s. Q: volūtas dei est cā rerū. vt no. de ꝓse. di. ij. in. c. reuera. ⁊. c. omnia. Sic g̃ necesse est oia esse sicut necesse est deū velle: cū necessitas effect' ex necessitate cāe depēdeat: vt ō: v. Meta. Absolute g̃ loquēdo nō est necesse deū aliq̄d velle nisi ipm̄. Vñ non est necessariū deū velle q̄ mūdus semp fuerit: sed eatenus mūdus est q̄ten' deus vult ipm̄ esse: cū esse mūdi ex dei volūtate depēdeat sicut ex sua cā. Et si dicas: Cur de' nō ꝺidit mūdū añ q̄ cōderet aliud? Rñdet Aug. li. s. sup Gen. ꝓtra manicheos: q: noluit. Et si adhuc petatur cur noluit. Adhuc rñdet q̄ nō possumus assignare cām volūtatis diuine: q: tūc esset dare aliq̄d maius volūtate diuina: q̄ est falsum. Ō magr̄ sen. s. di. ij. li. ait: Volūtatis dei cā querēda nō est. Tūc g̃ de' mūdū ꝓdurit cū voluit ⁊ sibi placuit. Q̄ etiā cōfirmat Macrobius li. ij. de somno Scipionis dicens: Quis nō hinc estimet ipm̄ mūdū cepisse: ⁊ nec lōgā retro eius etatē cum ab hinc vltra duo retro annox milia de excellētū rerum gestarū memoria: nec greca quidē extet hystoria, Nā supra Ninum nihil m

libros preclarū redactum est. Si enim ab initio: immo ante initium fuit mundus: cur per innumerabiliū seriem seculoꝝ nō fuerit cultus: quo nunc vtimur inuētus: nō litterarū vsus: quo solo fulcitur eternitas. Vmōi oīa vidētur eternitati rerū repugnare: dū opinari nos faciunt certo mūdi principio paulatim singula queq; repperisse. ¶ Tertium de mūdo declarādū d̄r vnitas. Circa quod querit̄: vtrū mundus sit vnus aut plures? Et lz Anaxagoras ⁊ Democrit⁹ dixerint esse infinitos mūdos: tñ scriptura mūdū noīat in singulari: q̄r vnus est ⁊ non plures. Ratio est ꝟm Tho. vbi. s. q. xlvij. art. iij. Q̄r vnus est ordo in reb⁹ creatis exñs: ꝓpterea mūdus d̄r vnus vnitate ordinis: ꝟm ꝙ quedā ad alia ordinant̄. Nā quecūq; sunt a deo: ordinē habent adinuicē: ⁊ ad ipsum deū. Quare necesse est ꝙ oīa ad vnū mūdū pertineant. Vinc Aris. xj. metaphi. ex vnitate ordinis in rebus existentis cōcludit vnitatem dei gubernantis. Fecit ergo deus vnū mundū: licz constet ex diuersis distinctisq; ꝑtibus ⁊ naturis. Oīm v̄o que sunt finē voluit esse hoīem rationalem ꝟm illud phi. Sumus quodāmō finis oīm eoꝝ que sunt. Dicit tñ Boñ. j. dis. secūdi. ꝙ hō d̄r finis sub fine. Sed deus est finis principalis ⁊ vltim⁹: qm̄ omne officiū oēm motū: oēmq; operationē cuiuscūq; create nature: deus ad vsum hoīs deputauit. Illi nāq; seruiūt elementa: obsequūtur celestia corpora: ⁊ assistunt ad custodiam angeli. Et cur ista nisi vt omnia diligāt benignissimū deū? qui non ideo fecit mundū ad hoīs vsum vt inde ipse contēneret̄: sed poti⁹ vt ab hoīe cognosceret̄ ⁊ amaret̄ ꝓpter tot exhibita beneficia. O igit̄ ingratissima aīa que creaturā ī amore preponis creatori tuo: bonū sūmū ⁊ increatū negligis atq; spernis ꝑ bono vilissimo ⁊ creato. Nō sic aīa peccatrix nō sic: Euigila ⁊ suscipe celū: ꝯtēplare ibi deū creatorē: benefactorē: ⁊ gl̄ificatorē tuū tibi dicētē atq; clamātē, Noli diligere mūdū: dilige me qui illū ad te tā ordinat̄ creaui. Noli me obliuiōi tradere Noli ꝑmomētanea dilectiōe ꝑdere eterna gaudia ⁊ obligare te ad eterna supplicia. ¶ Q̄r mūdus est cōtēnēdus: q̄r finitus ⁊ cōsummabit̄: ⁊ q̄d cognosci pōt a nobis de hmōi fine ⁊ cōsūmatiōe. Cap. [illegible]

Secūda ratio quare cōtēnendus est mūdus d̄r finalis cōsummatiōis. Habebit nāq; mundus iste cōsummatiōis ⁊ finē: nec durabit semp. Ad cuius clariorē intellectum in hac parte circa tria dubitare contingit.

Primo circa noticiam generalē.
Scd̄o circa noticiā certitudinalē.
Tertio circa noticiā cōiecturalē.

¶ Primo cōtingit dubitare de fine mūdi circa noticiā generalē. Utrū. s. in generali cognoscere possum⁹ ⁊ scire ꝙ mūdus habebit finē? Et rñdeo ꝙ sic: eo ꝙ sctē scripture: oēsq; doctores id tenēt ⁊ cōfitent̄. Uñ. j. Job. ij. c. ait: Trāsit mūdus ⁊ concupiscētia eius. ⁊. j. Cor. vij. Paulus ait: Preterit figura huius mūdi. ⁊ xp̄s Lu. xxj. ⁊ Marci. xiij. ⁊ Mar. xxiiij. Celū ⁊ terra trāsibūt. ⁊ Dauid in ps̄. cj. ⁊ ad Heb. j. Opa manuū tuarum sunt celi. Ipsi peribūt: tu aūt ꝑmanes: ⁊ oēs sicut vestimentū veterascent. ⁊ sicut opertoriū mutabis eos: ⁊ mutabuntur. ⁊ sapiēs Eccs. iij. Oīa tp̄s habēt: ⁊ suis spacijs trāseūt vniuersa sub sole. ⁊ Augu. lj. q. noui ⁊ veteris testamenti. ⁊ xij. sup Geñ. ad lr̄am. Incōueniens est mūdū eternū dicere: quē cū videm⁹ passioni subiectū: ⁊ ꝑ singula senectute deficere credimus ⁊ finiri. ⁊ Grego. in moral. exponens illud Job. xiiij. c. Vō cum dormierit: non resurget. Donec atterat̄ celū: nō euigilabit. Et nisi huius mūdi finis aduenerit: humanū genus a somno mortis nō euigilabit. Sed posset aliquis arguere cōtra ex dictis phorum ⁊ etiā sctōꝝ. Nā Plinius li. j. historie naturalis ait: Mūdum minime esse credi pōt eternū immēsuz: neq; genitū: neq; interitū vnq̄. ⁊ Arist. li. j. de planetis.

Mundus totalis est ꝑpetuus ⁊ sempi
ternus: nec cessabit vnq̄ generare aīa-
lia ⁊ planetas ⁊ oēs suas spēs. ⁊ idē in
ij. de gn̄atione. Semp ꝯtinua erit gn̄a-
tio ⁊ corruptio ⁊ nunq̄ deficiet. Rich.
etiā in. iiij. xliij. di. ar. iij. q. j. dicit: ꝙ fuit
opinio quorūdā pb̄oꝝ ꝙ cū oīa natura
lia ꝑ influētiā corpoꝝ celestiū disponā-
tur: qn̄ oēs partes celi redibūt ad p̄mū
sue creationis locū tūc oīa generabilia
⁊ corruptibilia eadē numero que ante
fuerant reuertentur. Et hoc ꝑ naturaꝫ
vl̄em: que sicut Auicēna ī. vj. Metaph.
est virtus infusa in substātias celorum
gubernās vniuersitatē generationum.
Illa aūt celi dispositio erit in cōplemē
to. xxxvj. miliū annorū ab isto instanti
quo creatū est firmamentū. Hāc v̄o opi
nionē deridēdo cōmemorat Augu. xij.
de ci. dei. c. xiij. di. ꝙ qui sic tenuerūt ꝓ-
fitebātur Platonē iterū lecturū ī acha
demia: easdēq̄ futuras scholas illosq̄
pb̄os qui ante fuerūt. Uerūtn̄ oēs pb̄i
qui de mūdi eternitate loquuntur: aut
ex ꝑte ante: aut ex parte post: vt inquit
Aug. x. c. p̄fati li. xij. dicūt ꝙ putāt: non
ꝙ sciūt: Et ꝯ ponētes annoꝝ rerūq̄ is-
lam reuolutionē supradicto. c. xiij. inq̄t:
Absit vt nos ista credamus. Semel em̄
xp̄s mortuus est ꝑ pctis nr̄is: resurgēs
aūt a mortuis iam nō morit̄: mors ei vl
tra nō dn̄abit̄: ⁊ nos post resurrectionē
semp cuꝫ dn̄o erimus. hec ille. Sunt tn̄
nōnulli obijcientes ex dictis sacre scri-
pture. Nā Eccl̄s. j. d̄r: Gn̄atio p̄terit ⁊ ge
neratio aduenit: terra aūt in eternū ma
net. Et de sole luna stellis ceterisq̄ ce-
lestib⁹ corporibus Dauid ps̄. cxlviij. ait
Statuit ea ī eter. ⁊ in se. se. Ergo nō de
ficiēt: ⁊ ex cōsequēti mūdus durabit in
eternū: ⁊ semp erūt terra elemēta ⁊ ce-
lestia corpora. Cui obiectioni respōdere
possumus ex dictis Sco. in. iiij. di. xliij.
q. j. in respōsione ad scd̄m argumētū: cū
quo ꝯcordāt ceteri theologi in. iiij. dist.
xlviij. Dicimus ergo ꝙ mūdus pōt cōsi
derari dupl̄r. s. quātū ad suā sub̄am vel
eēntiā: ⁊ quātū ad suas opatiōes, Mū
dus ergo manebit quātū ad sub̄am: sed
nō quātū ad opationē. Un̄ Rich. dicit
ꝙ cessabit motus corpoꝝ celestiū: qr vt
hr̄ Apoc. x. Angelus iurauit ꝙ tp̄s am-
plius nō erit: sed impossibile est esse mo
tū sine tp̄e: ḡ motus celi cessabit: nō q̄-
dē ꝑ naturā sed ꝑ volūtatē intelligētia
rū mouētiū obediētiā voluntati creato
ris in desinēdo mouere: sicut ex amore
eius mō sibi obediūt in mouēdo. Qua-
propter cōueniēter a pb̄o. xij. Meta. d̄r
Cā prima mouet̄ in rōne amati ⁊ desi-
derati. Si tn̄ pb̄s in suo verbo sanū ha
buit intellectū: tūc aūt placebit creato
ri vt amplius intelligentie corpora cele
stia nō moueāt: qr tūc habebitur finis
motus corpoꝝ illoꝝ. Intelligētie enim
mouent illa corpora vt ꝑ motū eoꝝ fiat
renouatio influētiarū ⁊ cōtēperātia: q̄
req̄rit̄ ad gn̄ationē ⁊ corruptionē quo-
usq̄ impleat̄ numerus electoꝝ. Oē aūt
qd̄ ꝑ aliquē finē mouet̄: illo fine habi-
to rōnabile est ꝙ ab illo motu q̄escat.
Tho. etiā ī. iiij. sum. ꝯ gētiles. c. vlti. ait:
Quia oīa corporalia quodāmō sunt ꝓ-
pter hoīeꝫ: ꝯsummato electoꝝ numero
necesse est vt toti⁹ creature corporee sta-
tus immutet̄ vt cōgruat statui hoīm q̄
tūc erūt. Et qr tūc hoīes īcorruptibiles
erūt: a tota creatura corporea tollet̄ ge
nerationis ⁊ corruptionis status. Et sic
nō germinabit ampli⁹ terra: nō ambu-
labūt in filuis aīalia: nō volabūt aues
in aere: nō fiet vicissitudo tēpoꝝ: nō al-
ternatio diei ⁊ noctis: nō videbunt̄ ho
mines inhabitare terrā: nō reperientur
ciuitates: castella: ⁊ oppida: nō edificia
nō agriculture: nō exercitia ⁊ artes: nō
erūt dn̄ia principatus ⁊ regna. Si aūt
q̄reret̄: ergo q̄d erit? Rn̄deo ꝙ ī fine se-
culi oēs hoīes morient̄: ⁊ oēs postea re
surgēt. Exurget aūt flāma cōflagratio-
nis: ⁊ diluuium ignis. s̄m illud ꝓphete
Dauid ps̄. xcvj. Ignis an̄ ip̄m p̄cedet. ⁊
de illo dicit glo. sup. ij. Theb. ij. ⁊ Beda
in glo. sup. ij. Petri. iij. c. ꝙ tātū ascēdet
quātuꝫ aqua diluuij fuit altior sup oēs
mōtes terre. Et lꝫ aliq̄ voluerint cōten-

dere ꝙ diluuiū illud fiet naturaliter: eo
ꝙ illius ignis generatio erit naturalis
qꝛ virtute ignis elementi ⁊ corpoꝝ cele
stiū: generabit̄ in materia terrestri aq̄a
⁊ aerea. Et allegāt Senecā i li. de q̄stio
nibus naturalibus. ⁊ Arist. i. ij. Meta.
q̄ aiūt: Dixit Empedocles arsuram esse
terrā: cū vniuersa sidera cōueniēt in si-
gno cancri: ⁊ vniuersalē inundationem
futurā cū eadē turba siderū: cōueniēt in
capricorno. Tñ Rich. in. iiij. di. xlvij. ar.
ij. q. iij. dicit: ꝙ sicut purgatio mūdi per
aquā diluuij fuit supnaturalis ad pur
gandū mundū de hoībus malis ꝟm ꝙ
manifeste inuit text⁹ facre scripture: ita
⁊ illius ignis ꝓductio erit supernatura
lis. Nec est incōueniēs ꝙ eius ꝓductio
nem p̄cedat vehemēs siccitas naturalr
generata illius ignis ꝓductioni cōcor-
dans: non tñ sicut dispositio necessaria:
sed cōgrua. Quare aūt prima purgatio
mūdi fuit ꝑ aquā: ⁊ scd̄a ꝑ ignem. Dicit
Boñ. xlvij. di. iiij. ar. ij. q. j. ad vlti. ar. ꝙ
rō est: qꝛ sicut in principio ardor regna-
uit ꝯcupiscētie: sic in senectute mūdi fri
gus auaricie. Refrigescet em̄ charitas
multoꝝ: ⁊ iō qꝛ purgatio dꝫ fieri ꝑ con
trariū: sicut purgatio ardoris ꝯcupiscē
tie facta est ꝑ aquam: sic purgatio frigo
ris malicie ⁊ auaricie fiet ꝑ ignez. Post
resurrectionē vo erit ꝑ amicis dei dies
lōgissima: iocūdissima: atq̄ leta q̄ nūq̄
habet noctē: qñquidē oēs electi cuꝫ aīa
simul ⁊ corpore conregnabūt hinc cum
xp̄o. Pro dānatis aūt reprobis fiet nox
amara ⁊ tenebrosa q̄ ꝑ infinita scl̄a ꝓ-
trahetur: in qua nūq̄ deerūt luctus: ge
mitus: suspiria: ⁊ vhe: qñ ⁊ ipsi cū aīa si
mul ⁊ corpore tremēdas penas inferni
luent. ¶ Scd̄o contingit dubitare circa
noticiā certitudinalez vtrū possit aliq̄s
certitudinaliter scire quātū tp̄s sit vsq̄
ad cōsummationē scl̄i? Et respōdet Ri-
char. xlvij. di. iiij. ꝙ nō: qꝛ vt tactū est su
perius: ꝯsummatio scl̄i nō depēdet a cā
naturali: sed a voluntate diuina. Ideo
xp̄us dicit Mat. xxv. Nescitis diē neq̄
horā. ⁊ Mar. xiij. De die aūt illa vel ho
ra nemo scit: neq̄ hō: neq̄ angeli in ce
lo: neq̄ filius. ⁊ ꝟm Aug. sumit̄ hic filius
ꝓ capite rōne mēbroꝝ: ⁊ nō rōne ꝓpri
ꝑsone: qm̄ xp̄s nouit oīa: oīumq̄ sciam
habuit: vt dꝛ in. iij. sen. sed nulli mēbro
suo declarauit q̄diu erit mūdus dura-
turus. Hinc Lu. xij. dixit: Estote parati
qꝛ qua hora nō putatis filius hoīs ve-
niet. ⁊ Mar. xiij. Uidete vigi. ⁊ ora. ne
sci. em̄ qñ tp̄s sit. ¶ Tertio cōtingit du
bitare circa noticiā ꝯiecturalē: vtrū sq̄
cōiecturas aliq̄s posset q̄s asserere mo-
dico tpe mundū fore duraturū? Et q̄dā
dicūt ꝙ sic inducētes suo mō tres prin-
cipales cōiecturas. Prima est etatū an-
tiquitas. Dicūt em̄ etates mundi etati
hoīs cōparari: qd̄ Aug. sentire videt̄ su
per Ioh. ⁊. xxij. lib. de ci. dei. in fine. Si
cut ergo sex sunt etates hoīs: ⁊ in sexta
nō pōt diu viuere: ita ergo in sexta eta-
te mūdus diu durare neq̄t. Prima etas
hoīs est infantia: q̄ durat vsq̄ ad septi
mū annum. Scd̄a est puericia vsq̄ ad
xiiij. annū. Tertia est adolescentia vsq̄
ad. xxv. annū. Quarta est iuuētus vsq̄
ad. l. Quinta est senectus vsq̄ ad. lxxx.
Sexta est decrepitus vsq̄ ad mortem.
Cū aūt ad illā ꝑuenit iam certus est ꝙ
mors nō multū tardabit. Et lꝫ q̄nq̄ se-
nes cōfortent seipsos dicātq̄ adolescen
tes etiā moriunt̄ allegātes illud dictus
Tullij in li. de senectute. Frustra sperat
adolescēs se diu victurū. Quid em̄ stul-
tius q̄ incerta ꝑ certis habere: qm̄ etiā
illa etas multo pluries q̄ senect⁹ mor-
tis hꝫ casus. Facilius em̄ adolescentes
in morbos incidūt: grauius egrotāt: tri
stius curant̄. Tñ vrbana cōfutatio hui⁹
snīe est quā facit sctā Marcella: de qua
Hiero. in epl̄a ad Principiā ait: Orbata
patris morte: viro quoq̄ post nuptias
septimo mēse priuata est. Cūq̄ eā cerea
lis Inus: clarū inter cōsules nomē est:
ꝓpter etatē ⁊ antiquitatē familie ⁊ in-
signē: qd̄ maxime viris placere ꝯsueuit
decorē corporis ac moꝝ tēperantiā am-
bitiosus peteret: suasq̄ lōgeuus pollice
retur diuitias: sed nō quasi in vxorez: ⁊

quasi in filiā vellet donationes trāsfundere. Albinaq; mater tā darū p̄sidiū viduitate domus vltro appeteret. Illa respōdit: Si vellē nubere ⁊ nō eterne me pudicitie dedicare: vtiq; maritū quererem: nō hereditatem. Illoq; mādante: posse ⁊ senes diu viuere ⁊ iuuenes cito mori: elegāter lusit. Iuuenis quidē pōt cito mori: sed senex diu viuere non pōt. hec ille. Si ergo mors vicina ē senectuti: ergo finis imminet mūdo iā senescēti. Est equidē prima etas eius ab Adaz vsq; ad Noe. Secunda a Noe vsq; ad Abraā. Tertia ab Abraā vsq; ad Dauid Quarta a Dauid vsq; ad captiuitatem babylonis. Quinta a captiuitate babylonis vsq; ad xp̄m. Sexta a xp̄o vsq; ad finē mūdi. Ex ista aūt sexta etate fluxerūt. Mccccl xvj. anni: quare videt ꝙ parum est illud qđ supest. Scđa coniectura quam sumūt alij de ꝓpinquitate finis mūdi est antixp̄i vicinitas. Asserūt em̄ ꝑm ꝓphetias antixp̄m fore de ꝓximo vēturū: post cuius aduētū nō multum durabit mūdus. Tertia coniectura est pctōꝝ cōsummata iniq̄tas. Refriguit quippe charitas multoꝝ: ⁊ ex oī parte supabundat malicia: ⁊ ingratitudo occupauit cūctos habitatores terre. Uerūtamē cū cōiecturis hmōi aut similibꝰ nō audeo ego affirmare q̄cq̄ de vicinitate finis mūdi sequēs in hoc Augustinum qui lib̄ xviij. de ciui. dei. c. liij. ait: Frustra annos qui huic remanent seculo cōputare ac diffinire conamur: cum hoc scire nō esse nostrum ex ore veritatis audiuimus. Quos tñ alij quadringentos: alij quingentos: alij etiā mille ab ascēsione dñi vsq; ad vltimū eius aduentū cōpleri posse dixerūt: Quēadmodus aūt q̄sq; eoꝝ astruat opinionē suā lōgū est demōstrare: ⁊ nō est necessariū. Cōiecturis q̄ppe vtunt humanis: non ab eis aliq̄d certū de scripture canonice autoritate ꝓferr. Oim v̄o de hac re calculantiū digitos resoluit: ⁊ q̄escere iubet ille qui dicit Act. j. Non est vestrum nosse tempora vel momenta que pater posuit in sua potestate. hec ille. Quare vt optime hanc partem concludam: oī curiositate dimissa dico: ꝙ satis debet esse omnibus nobis: qꝛ cito deficiemus ⁊ in breui rapiet nos violētissima mors Tunc ergo nobis deficiet quando vita presenti priuabimur.

¶ Qꝛ contemnendus est mundus: quia est falsus ⁊ vanitate plenus: sicut apparet in exemplis eorum qui dilexerunt illum: ⁊ qꝛ dilectores suos ducit in damnationem. Cap. iij.

Tertium mysterium siue tertia ratio quare contemnendus est mundus dicitur maligne conditionis. Reperit siquidem in huius mundi temporibus bonis triplex mala conditio.

Prima đr falsitatis,
Scđa vanitatis.
Tertia dānabilitatis.

¶ Prima ꝯditio bonoꝝ huius mūdi đr falsitatis. Sūt nāq; hec bona huiꝰ mūdi falsa: nō vera: si in eis finis ꝯstituat: qm̄ ad veritatē boni qđ nos btōs facere dz: req̄ritur exclusio oīs mali: ⁊ cuiuscūq; ꝯrij. Sed in hac vita nullus euitare pōt labores: dolores: angustias calamitates ⁊ erūnas: q̄bus p̄mit mortaliū genus. Ex quo Hiero. ad Heliodorū de vita Nepotiani ait: Ubiq; luctꝰ: vbiq; gemitus: ⁊ plurima mortis imago. Et Boe. li. ij. de ꝯsola. Quis est inq̄t tā cōposite felicitatis: vt nō aliqua ex parte cū status sui q̄litate rixet. Anxia em̄ res est humanoꝝ bonoꝝ cōditio: ⁊ que vel nūq̄ tota ꝓueniat vel nunq̄ tota ꝑpetua subsistat. Huic cēsus exuberat: sed est sibi pudori degener sanguis. Hunc nobilitas notū facit: sed angustia rei familiaris inclusus mallet esse ignotꝰ. Ille vtroq; circūfusus vitā celibē deflet. Ille nuptijs felix: orbꝰ liberis alieno cēsum nutrit heredi. Aliꝰ ꝓle letat: filij filieve delictis mestꝰ illachrymat: iccirco nemo facile cū fortune sue ꝯditiōe ꝯcordat. h̄ ille, Quare q̄si ꝓ miraclo narrat

felicitas. Q. Metalli. de quo Valeri⁹ lib. vij. c. j. rubrica de felicitate. ait: Q. Metellum nasci in orbe terrarū principem voluit: fortuna parentes ei nobilissimos dedit adiecit animi rarissimas dotes et corporis vires: vt sufficere laboribus posset: vxorem pudicitia et fecunditate cōspicuā: consulans decus: imperatoriā potestatem: speciosissimi triumphi pretextū largita est. Fecit vt eodē tpe tres filios ꝯsulares: vnū etiā censorem triumphalē videret: ⁊ quartum pretorem: vtq; tres filias nuptui daret: earūq; sobolem sinu suo exciperet. Hunc vite actū eius finis cōsentaneus excepit. Nā vltimo senectutꝫ spacio defunctum: leuiq; genere mortꝫ inter oscula complexusq; charissimorum pignoꝝ extinctū: filij ⁊ generi humeris suis per vrbē latum rogo imposuerūt. hec ille. Sꝫ rarissima sunt huiusmodi exempla. Propterea dicit Lucan⁹. Felix qui potuit mundi euitare ruinas. Quinīmo audiūtur omniū regū: oīm principum: oīmq; magistratuū sepius deflende querele. Nec potest aliq̄s diu persistere quin tamen clamet et dicat: Heu mihi quia circundederūt me mala. Patet hoc in exēplo illo qd̄ Tullius refert in libro de finibus bonoꝝ ⁊ maloꝝ. Quod etiā recitat Valeri⁹ de mutatione morum ⁊ fortune. lib. v. c. ix. Et Plinius in historia naturali. Polycrates inquit: Samioꝝ tyrānus adeo fortunam sibi obsequiosaꝫ habuit: ꝙ oīa desiderata perficiebat. Ad moderādaꝫ igitur fortune inuidiam sumpto in manu anulo: quem preciosum possidebat in mare iecit: sed inopinate illū repēte recuperauit. Nam post dies paucos a piscatoribus piscis captus q̄ anulū sorbuerat tyrāno donatus est. Accidit tandem ꝙ aduersus Dariū persaꝝ regem duxit exercitum: ⁊ ꝙ Orinthes ꝓfect⁹ Darij illum acie fuderit: ceperitq;. ⁊ in summo magalensis montis vertice suspendi iusserit. Et relictus auib⁹ lacerādus: q̄ vbiq; felicissime in terra vixerat ꝙ ī aere miserrime expirauit. Quid de infelicitate alioꝝ referā: qui se beatos crediderunt? Legātur historie q̄ vt plurimum illos infelici dolorosaq; morte ac violenta extinctos esse describunt. Ninus rex assyrioꝝ qui bella finitimis intulit quinquaginta annis: vt refert Paulus ⁊ Orosi⁹ lib. j. post deuictā asiā scythiā ⁊ zoroastrē dū deficientē a se oppugnat vrbē: sagitte ictu interijt. Balthasar rex babylonis: vt ait Joseph⁹. i. antiquitatum libro. obsessa babylone a medis ⁊ persis: Dario scilicꝫ ⁊ Cyro: intantū venit in obliuionem sui: vt celeberrimū iniret conuiuiū ⁊ in vasis tēpli biberet: ⁊ obsessus vacaret epulis. Unde in nocte captus est ⁊ iugulatus Cyrus rex persarum: vt Orosius vbi. s. cōmemorat: qui gangē fluuiuꝫ in quo miles submersus fuerat in quadringētos sexaginta alueos cōminuit: a Thamari massagetarum regina superatus occiditur. Xerxes ille rex potētissimus qui subuertit montes: vt Hiero. ait ad Heliodoꝝ de vita Nepotiani: ⁊ maria constrauit: bello in grecia infeliciter gesto contēptibilis suis factus: ꝟm Justinum per Arthabanū profectū suum occiditur. Darius vt cōmemorat. Q. Curtius: ab Alex. magno superatus a suis captus apud tharam oppidū Parthie detentus: in vehiculo catenis ⁊ cōpedibus aureis vulneribus cōfossus: ⁊ letaliter vulneratus dimissus: sicq; miserabiliter expirauit. Alexāder magn⁹ post tot celebres gloriosasq; victorias: subiectionēq; vniuersa asie: imino pene totius orbis: per Cassandrū filiū antipatris vt. Q. Curtius dicit venenatus est. Nam Cassander ille ⁊ Philipp⁹ ⁊ Solla fratres eius ministrare regi solebāt qui in potu illi venenū dederunt: quo hausto ꝟm Justinum in media potiōe velut telo cōfossus ingemuit: deportatusq; est a conuiuio semianimis. Maliuoli aūt dicebāt eū ebrietate perire: qd̄ ⁊ Solin⁹ sentit in lib. de mirabilib⁹ mundi. Contra quez est Tullius lib. j.

de diuinatione. ⁊ Justin⁹. ⁊. Q. Curti⁹. Quarto itaq; die Alex. indubitata mor te sentiens tumultuātes milites: quia rex occidebat insidijs: pia oratione se dauit: cunctisq; dextram porrigēs eos osculatus est. Tandē morit anno eta tis sue. xxxij. ⁊ mense vno. cū regnasset annis. xij. put pz. j. Mach. j. c. Romu lus fundator vrbis rome: vt ponit Tit⁹ Liuius: apud paludē capree tēpestate magna orta ⁊ tonitruis circūdat⁹ nube nusq̄ apparuit ⁊ nomine Quirini īter deos ꝯsecratus est. Seruius Tullius sextus Romanorū rex a tarquino sup bo occisus est. Pyrrhus rex epyrotarū: qui romanis bella intulit in fauorē ta rētinoꝝ: venitq; romā vsq; Preneste a romanis tandē victus ad patriam re diēs ꝑm Justinū Sparthanis indixit bellū: quib⁹ relictis Argos inuasit: vbi feruide magis q̄ caute pugnās ictu sa xi emuris iacti mactatus est. Hānibal penoꝝ dux q̄ annis quattuordecim in italia romanos cōtriuit: postea in afri ca a Scipione deuict⁹ ꝓfugus: ⁊ dāna tus exilio ad Antiochū magnū regē sy rie veniēs: vt Justin⁹ meminit. Quia a romanis petebatur: fugereq; nequiret veneno raptim hausto: qd̄ more regio sub gemma ferebatur inclusum obijt. Sicq; ab his q̄ ad eū cōprehēdendum missi fuerant exanimis inuentus est. Pompeius magni Pōpei genitor ꝑm Orosiū fulmine ꝑcussus perijt. Pōpei⁹ magnus fili⁹ ei⁹ qui. xxij. reges oriēta les vt ait Orosi⁹ superauerat: a Cesare deuictus cū fugisset in Alexādriam ad Ptolomeū regē: cui teste Eutropio pō peius a senatu tutor dat⁹ fuerat ꝓpter iuuenilē etatē ei⁹: cuiq; regnū summa fide seruauerat ⁊ paterna pietate resti tuerat: cōsilio Theodoli Fotini ⁊ Achil le: siue timore ne Pōpei⁹ Alexādriam occuparet: seu despecta infelicitate ei⁹ siue credens placere multū victori Ce sari: per Achillē prefectū regni occisus est. Florus aūt dicit in quarto lib. Pō peius suo gladio trucidat⁹ sub oculis vxoris sue: liberorumq; suoꝝ moritur. Cesar vt Suetoni⁹ narrat: mortuo Pō peio in eodē mense: sed interiectis die bus quinquies triūphauit. Primo de Gallia ⁊ Britānia. Secūdo de egypto. Tertio de Pharnace ⁊ Ponto. Quarto de Juba ⁊ Africa. ⁊ Quinto de Hispa nia. Fuitq; illi gl'ia multa in vsurpato imperio annis tribus et mēsib⁹ septē. Tandē Caio Cassio ⁊. M. Bruto cōtra eum cōspirantib⁹ princeps orbis. xxiij. plagis confossus occubuit anno. lvj. etatis sue Marcus Antoni⁹ nepos Ju lij Cesaris ex sorore Julia ab Octauia no Augusto vict⁹ in Alexandria ab eo dem Cesare obsessa: ꝑm Plutarchum gladio se peremit dū annū ageret eta tis. lvj. Caius Gallicula imperator ro man⁹ terti⁹ ab Octauiano sceleratissi mus auar⁹ ⁊ libidinosus: adeo vt dua bus sororib⁹ stuprum intulerit: crude lis omnib⁹ et exosus Rome in palatio occisus est: vt habet in chronica Mar tiniana cum regnasset annis trib⁹: mē sibus decem: dieb⁹ octo. Nero impera tor quint⁹ ab Augusto: q̄ nat⁹ est pre missis pedib⁹: vt scribit Plini⁹ lib. vij. historie naturalis. Vitiosus: auar⁹: et lasciu⁹: ab vrbe fugiens ꝑm Eutropiū xxxij. anno etatis sue. ⁊ imperij. xiiij. se ipsum interfecit. Domicianus impera tor ꝑm Suetonium ⁊ Eutropium a cu bicularijs suis. vij. vulneribus occisus est anno etatis sue. xxxvj. et cum dede core sepult⁹. Heli⁹ pertinax imperator vulnerib⁹ obtrūcat⁹ est. Mauric⁹ im perator ob īuidiā occisus est: cū īperas set anno vno. Antoni⁹ impator tertio imperij sui anno: interfect⁹ est a tumul tu militari rome cū matre sua. Maxi mian⁹ imperator cuz imperasset annis trib⁹ apud Aquileiā deserētib⁹ cū suis militib⁹: cū filio suo adhuc puero occi sus est. Gordian⁹ impator sexto īperij sui anno postq̄ de persis triūphauit ve niēs Romā ꝓpe vrbē: fraude Philip pi occisus est. Deci⁹ impator cū impe rasset annis duobus in bello barbaro

peremptus est. Ualeri⁹ impator a rege Persarū deuictus est: ⁊ in seruitutē redactus. Nā q̄diu vixit rex eiusdē ꝓuincie pedē ceruicib⁹ ei⁹ imponēdo: solit⁹ erat equū ascēdere. Aurelian⁹ impator fraude sui serui occidit. Tacit⁹ imperator septimo mēse īperij sui subita morte preoccupatus est. Probus impator sexto anno imperij sui militari tumultu vexat⁹ est. Clarus impator fulmine perijt. Diocletian⁹ impator veneno extinctus est. Cōstantinus fili⁹ Cōstantini magni a ducib⁹ fratris sui Cōstantij peremptus est. Julian⁹ apostata a sctō Mercurio milite miraculose occisus est. Uales impator quarto imperij sui anno a Gottis in bello perempt⁹ est. Et ne si omnia hmōi exēpla diceremus tediū oriret in mētib⁹ auditoꝝ: ꝯcludim⁹ breuiter ꝙ cūcta hui⁹ seculi blandimēta amaritudine sunt ꝑmixta. Nec pōt homo ab illa se liberare ꝓ libito voluntatis sue. Non em̄ potuere p̄dicti potētes impatores ⁊ reges euitare illā cum omni potētia sua. Nō valuerūt se ab illa defendere viri fortes. Nō anthe⁹: nō Hercules: nō Samson: nō Hector: nō Achilles: nō deniq̄ quilibet alij. Neq̄rūt etiam ⁊ ipsi philosophi cū philosophia sua declinare malignitatē seculi. Quinīmo passi sunt ⁊ ipi incommoda multa: persecutiones: captiuitates: exilia: cruciat⁹: ⁊ dāna rerū. Propter que oīa merito mundus est ꝑuipēdēdus.

¶ Secūda cōditio bonoꝝ hui⁹ mundi dicitur vanitas. Posito em̄ ꝙ cūcta feliciter dilectorib⁹ eius ad votū succederent: tn̄ vana sunt: caduca ⁊ breuia: nullusq̄ pōt in illis diutius īmorari. Oīa nāq̄ que in mundo sunt: cito in breui deficiunt. Jdeo ait Hugo. li. j. de aīa: Dic mihi vbi sunt amatores mūdi: qui ante pauca tpa nobiscū fuerūt? Nihil ex eis māsit nisi cineres ⁊ vermes. Homines fuerūt sicut tu: comederunt: biberūt: riserūt: duxerūt in bonis apparentib⁹ dies suos: in pūcto aūt descenderūt ad inferna. Hic caro eoꝝ v̄mib⁹: illic aīa eoꝝ eternis deputatur supplicijs donec rursus infelici collegio colligati sempiternis inuoluant incēdijs. hec ille. Cui ꝯsonat snīa Baruch ꝓphe c. iij. di. Ubi sunt p̄ncipes gētiū: ⁊ qui dn̄ant sup bestias q̄ sunt super terras. Qui in auib⁹ celi sunt: qui argētū thesaurizant: ⁊ aurū in quo ꝯfidūt hoīes: ⁊ nō est finis acq̄sitiōis eorū. Qui argētū fabricant: ⁊ solliciti sunt: nec est inuētio opeꝝ illorū. Exterminati sunt et ad inferos descēderūt. Dicite igit̄ o amatores mūdi: vbi sunt tot clari viri: q̄ reputabant beati. Ubi sunt reges Assyrioꝝ? Belus: Ninus: Semiramis: Zamenus: Ari⁹: Athaius: Xerxes: Aramethes: Bolch⁹: Balli⁹: Alchadas: Manach⁹: Methalen⁹: Sper⁹: Manul⁹: Sparetus: Aminites: Boloth⁹: Bolosparis: Lamp̄des: Sofores: Mithre⁹: Tantanes: Thime⁹: Eupales: Offratenes: Gazepes: Sardanapalus: qui regnauerunt cum tanta gloria: successiue ꝟm Pau. Orosium li. j. annis mille centū. lx. vsq̄ ad Sardanapalū. Ubi sunt reges Persarum atq̄ medorū: rex Darius: rex Cyr⁹: Cābises: Xerxes: Arthurxerxes: et ceteri. Ubi sunt reges Athenienfium: Cecrops: Gianaus: Amphitrion: Erichthoni⁹: Pacleon: Erichtheus: Panchion: Ege⁹: Theseus: Menesteus: Damoson: Nichites: Obūdes: Themistes: Melampus: Codr⁹: Archipus: Thesipus: Fabras: Magetes: Digenitus: Agamestor: Eschil⁹. Ubi sunt reges Lacedemonioꝝ: Herascheus: Egis: ⁊ Thetrat⁹: Labotes: Doristus: Agaselscus: Archila⁹: Thelet⁹: Calchamines. Ubi sunt reges Siccionioꝝ: Gessip⁹: Egialch⁹: Europs: Thelicin⁹: Apis: Egialcha: Thellyō: Elgior⁹: Mesap⁹: Erath⁹: Orast⁹. Orthopol⁹: Marath⁹: Pylob⁹: Siccion: Jnach⁹. Ubi sunt Ptolomei et Pharaones: qui regnaueruut in egypto. Ptolomeus primus a quo ꝟm Justinuz alij dicti sunt Ptolomei propter claritatez nominis ei⁹. Ptolome⁹ Philadelphus: Ptolo-

meus: Euergetes: Ptolomeꝰ Philopa-
ter: Ptolomeꝰ Epiphanes: Ptolomeꝰ
Philometor: Ptolomeꝰ Phyton: Pto-
lomeꝰ Euergetes seruus: Ptolomeus
Alexander: Ptolomeus Dionysiꝰ. Ubi
sunt Judices et reges iudeorū: Moy-
ses: Josue: Othoniel: Ayoth: Sanga-
ra: Delbora: Barach: Gedeon Albima-
lech: Thola: de Jsachar Hyair Galadi-
tes Jepthe Abesan. Helonica Abdon
Sanson Heli et Samuel. Hi omnes
fuerunt iudices successiue. Regum au-
tem primꝰ fuit Saul post quem regna-
uerunt Dauid: Salomon: Roboam:
Abias: Assa: Josaphat: Joram: Ocho-
zias: Johas: Joatan: Amasias: Ozias
Achaz: Ezechias: Manasses: Amon:
Joachim: Sedechias: Aristobolꝰ: Ale-
xander: Herodes. Ubi sunt reges lati-
norum? Janꝰ Saturnꝰ Picꝰ Faunus
et Latinꝰ. Ubi sunt reges Albanorum?
quorum primꝰ fuit Ascaniꝰ Enee filiꝰ:
qui condidit Albam ꝑm Titum Liuiū
cui successerunt Posthumꝰ Siluius fi-
lius eiꝰ sic dictꝰ: quia in silua et vena-
tione nutritꝰ est. Eneas siluiꝰ: Latinꝰ
siluiꝰ: Alba siluiꝰ: Egyptꝰ siluiꝰ: Capis
siluiꝰ: Carpentꝰ siluiꝰ. Tyberiꝰ qui suf-
focatꝰ in Tyberi: fluuio nomen dedit.
Nam ante Albula dicebatur: Agrippa
siluiꝰ: Aremulꝰ: Auentinꝰ: Procꝰ: Amu-
liꝰ. Ubi sunt reges romanorꝫ. Primꝰ ro-
mulus Scd̄s Numa pompilius: Ter-
tius Tullus hostiliꝰ. Quartꝰ Anchus.
Quintꝰ Tarquinꝰ priscꝰ. Sextꝰ Ser-
uiꝰ tullꝰ. Septimꝰ Tarquinꝰ superbꝰ.
Ubi tot gloriosi senatores: consules: di-
ctatores: inuictissimiq; duces qui flo-
ruerunt in vrbe. Brutꝰ: Luciꝰ: Tarqui-
nus: Collatinꝰ: Spuriꝰ: Cassiꝰ: Corio-
lanꝰ: Caiꝰ: Flauiꝰ: Luciꝰ: Uirginiꝰ: Lu-
ciꝰ quintꝰ: Cincinatꝰ: Furiꝰ: Camillꝰ:
Appiꝰ: Claudiꝰ. Q. Ceciliꝰ: Metellus:
Balcharicus. Scipio asma: Scipio a-
phricanꝰ. Scipio emilianꝰ: Curiꝰ den-
tatꝰ. Q. Fabiꝰ: Caiꝰ: Flaminiꝰ et cete-
ri? Ubi sunt tot imperatores qui ibi re-
gnauerūt quorum aliquos in precedē-
tibꝰ nominauimꝰ? Ubi sunt tot sapien-
tes seculi: philosophi: astrologi: histo-
riographi: oratores: et poete? Ubi ta-
les milesiꝰ Chilo lacedemoniꝰ: Solon
athenienſis: Periander corinthiꝰ: Pi-
thacꝰ mithilenꝰ: Byas priēneꝰ: Pytha-
goras samiꝰ: Plato: Socrates: Aristo-
teles: Diogenes: Anaximales: Zeno:
Empedocles: Epicurus: Anaxagoras:
Democritꝰ: Heracliꝰ: Leucippus: Hy-
parcꝰ: hi omnes philosophi. Hali abra-
gel: Albumasar: Ptolomeꝰ: hi astrolo-
gi. Hieronymꝰ egyptiꝰ: Beeosiꝰ chalde-
us: Manetam: Sutoriꝰ: Calinicꝰ: Dyo-
dorꝰ: Possidoniꝰ: Theon: Andronicꝰ:
Aphricanꝰ: Tertulianꝰ: Phrygiꝰ: Da-
res: Trogꝰ: Pompeiꝰ: Justinꝰ abbreui-
ator eiꝰ: Josephꝰ iudeꝰ: Titꝰ liuiꝰ. hi hi-
storiographi. Lisias: Demosthenes: he-
gesias: Cyreneꝰ: Antiochꝰ: Ascalonita:
Apolloniꝰ: Niconiꝰ: Cicero: Cato cen-
sorinꝰ. hi oratores. Ouidiꝰ: Juuenalis
Lucanꝰ: Uergiliꝰ: Horatiꝰ: Terentiꝰ:
Persiꝰ: Tibullꝰ. hi poete. Ubi sunt de-
niq; omnes quos etiam diebꝰ nostris
et vidimꝰ ⁊ cognouimꝰ: quos mundus
tulerat in sublimi? Perijt certe memo-
ria eorꝫ cū sonitu (vt ait ꝓpha) ⁊ dn̄s ī
eternū ꝑmanet. ps̄. ix. O q̄cito q̄ve re-
pēte euanescūt: velut fumꝰ oīa q̄ ī hoc
mundo credunt̄ ⁊ reputant̄ bona. Qd̄
cōsiderās Salomon in Eccl'astes. c. ij.
dixit: Magnificaui opera mea: edifica-
ui domos: et plantaui vineas: feci hor-
tos et pomeria ⁊ cōseui ea cuncti gene-
ris arboribus. Extruxi mihi piscinas
aquarum: vt irrigarem siluas lignorum
germinantium. Possedi seruos ⁊ ancil-
las: multamq; familiam habui: armen-
ta quoq; et magnos ouium greges: vl-
tra oēs qui fuerūt ante me in hierusa-
lē. Coaceruaui mihi argētū et aurum:
⁊ substantias regū ac ꝓuinciarū. Feci
mihi cantores ⁊ cātatrices: ⁊ delitias
filiorꝫ hominū. Cyphos ⁊ vrceolos in
ministerio advina fundēda: ⁊ supgres-
sus suꝫ opibꝰ oēs q̄ ante me fuerunt in
hierusalē. Sapiētia quoq; ꝑseuerauit

mecū: ⁊ oīa que desiderauerūt oculi mei nō negaui eis: nec prohibui cor meū q̄n oī voluptate frueret: ⁊ oblectaret se in his que preparauerā. Et hāc ratus sum partē meam si vterer labore meo. Cūq̄ me cōuertissem ad vniuersa opera q̄ fecerāt manus mee: ⁊ ad labores in quib⁹ frustra desudauerā: vidi in oībus vanitatē ⁊ afflictionē animi: ⁊ nihil permanere sub sole. Quāta aūt fuerit magnificētia ⁊ gloria Salomonis ptz. Primo si cōsideret ei⁹ potētia: ⁊ diuitiaꝝ copia ⁊ fame claritas: ac delitiarū affluentia. Nā vt habet.iij. Reg.j.c. Uiuēte dauid patre et ipso imperāte et volēte vnctus fuit in regē: ⁊ dixit oīs populus: Uiuat rex Salomon. Et ascēdit vniuersa multitudo post eū ⁊ populis canētiū tibijs: ⁊ letantium gaudio magno: ⁊ insonuit terra a clamore eorū. Et vt d̄r.iij. Regū iiij.c. Regnauit sup oēm israel: ⁊ erat in ditione sua habēs oīa regna secū a flumīe terre Philistijm vsq̄ ad terrā Egypti offerentiū sibi munera: et seruientiū ei cūctis dieb⁹ vite eius. Erat aūt cibus Salomonis per singulos dies triginta chori simile: ⁊ q̄dragīta chori farine: decem boues pingues: ⁊ viginti boues pascuales: ⁊ cētum arietes: excepta venatione ceruoꝝ ⁊ capraruz atq̄ bubalorū: ⁊ auium altiliū. Habebat salomō quadraginta milia p̄sepia equoꝝ curialiū: ⁊ duodecim milia equestriū. Et vt scribit x.c. prefati li. Regina Saba donauit ei cxx. talēta auri: ⁊ aromata multa nimis ⁊ gēmas preciosas. Scd̄m aūt Catholicon apud aliquos est quinquaginta librarū. ꝟm alios.lxxij. In scd̄o v̄o libro Paral. c.ij. narrat: qualiter Salomon volēs edificare domū dei: ⁊ palatiū suū numerauit septuaginta milia virorum portantiū humeris suis. et.lxxx.milia q̄ cederēt lapides in mōtib⁹: prepositosq̄ eoꝝ tria milia sexcētos. Fecitq̄ fieri edificia speciosa valde: diffundebaturq̄ fama ei⁹ per vniuersum orbē: ⁊ tñ depravatuz est cor ei⁹: vt adamaret mulieres alienigenas. Habuitq̄ oēm delectatio

nē in q̄buscūq̄ ꝟm sensualē appetitū hilomin⁹ oīa preterierūt ⁊ defecerūt. Ipse conquerit in.c.j. Eccs di. Uanitas vanitatū ⁊ oīa vanitas. Ob qd̄ Chrys. super Joh. ita pulchre loquit: Uanitas vanitatū (inq̄t salomō) ⁊ oīa vanitas. Hūc versiculū si saperēt qui in potētia versantur: in parietibus suis oībus et vestibulis scriberēt: in domo: in foro: in egressib⁹: ⁊ ante oīa in ꝯsciētijs suis vt semp eū ⁊ oculis cernerēt ⁊ corde sentirēt: q̄m multe sunt rerū facies et imagines false: q̄ decipiūt incautos. Istud oportet q̄tidie carmē salutare et in pūdijs ⁊ in cenis: ⁊ oībus cōuentib⁹ libenter vnūquēq̄ ꝓximo suo canere: a ꝓxima suo libēter audire: q: vanitas vanitatū ⁊ oīa vanitas. hec ille. Que v̄ba nō immerito ponderāda sunt vt sic cognoscatur mūdi miseria. ¶ Tertia conditio bonoꝝ huius mūdi d̄r damnatio. Ipsa etem̄ se diligētes ducūt in dānationem eterne mortis. Et vt Greg. ait: Momentaneū est qd̄ delectat: sed qd̄ cruciat est eternū. Jō Augu. in quodā sermone inquit: Nulla maior insania q̄ꝫ ꝑ delectatione momentanea perdere eterna gaudia: et obligare se ad eterna supplicia. Audite ergo o mortales hoīes: ⁊ cōsiderate que dicta sunt: ad mentēq̄ vestrā currite: ⁊ reducite cor ⁊ animū ad amorē dei: et ad beatitudinez ei⁹ inardescat desideriū vestrū: reuocate affectū a proditore mūdo illūq̄ spernite: vt sic possitis in hoc seculo adipisci dei gratiam: ⁊ in futuro sempiternā gloriā. Amen.

¶ Feria scd̄a hebdomade sancte: de mysterijs sacramēti eucharistie: quoꝝ noticia fideles excitat ⁊ inflāmat ad feruorem ⁊ deuotionem. Sermo.lxiij.

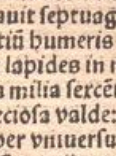

Memoriaz fecit mirabilium suoꝝ misericors ⁊ miserator dominus escā dedit timētibus se. Illuminati ꝓphete v̄ba sunt ista originaliter ps.cx. Ostēdit nobis dn̄s iesus xp̄s ardētissimā charitatē

ſuā nō ſolū in cruce ⁊ paſſione: verūetiā et multis alijs diuerſiſq; modis: et poſtiſſimū cū inſtituit ſanctiſſimū ſacramētū pretioſiſſimi corpis ⁊ ſanguinis ſui. Quoniā aūt tāto feruētius chriſtianoꝝ aīe cū reuerētia ⁊ deuotione ad illud ſumendū animari poſſunt: quāto clariꝰ eiꝰ myſteria cognoſcūt ⁊ intelligūt: ideō in preſenti ſermone de eo aliqua aperiemus: qm̄ ſi xp̄s illud fecit in memoriā eius et ſuoꝝ mirabiliū: niſi nos tāti beneficij recordaremur merito de ingratitudinis vitio venirem⁹ culpādi. De ipſo itaq; ſacramēto venerabili tria myſteria erūt a nobis declaranda.

Primū dē inſtitutionis.
Scōm figurationis.
Tertiū fructificationis.

¶ Qualiter xp̄s inſtituit ſacramentum euchariſtie in cena; ⁊ ordinauit apoſtolos ſacerdotes: ⁊ quare hoc ſacramentū conficitur in ſpecie panis ⁊ vini: et ſub duplici ſpecie: et an ſub vtraq; debeat ſumi. Lapm. ſ.

PRimuꝝ myſterium declarandū dicatur inſtitutionis. In quo contingit dubitare circa ſeptem.

Primo circa tempus.
Scō circa horam.
Tertio circa ordinem.
Quarto circa materiam.
Quinto circa ſpeciem.
Sexto circa additionē aque.
Septimo circa obligationē.

¶ Primo circa tēpus dubitaſ quare hoc ſacrm̄ inſtitutū fuit tpe legis gr̄e: et nō ante. Ad qō reſpōdet Alexā. in. iiij. ſum. q. xxx. mē. ſ. ar. ij. ⁊ Boñ. diſt. viij. iiij. pte ſ. ar. ij. q. ſ. ꝙ iſtud fuit cōueniēs ꝓpter duo. Primo ꝓpter rem contētā: que eſt corpus xp̄i verū: vt plenius declarabit in ſequēti ſermone. Scō fuit cōueniēs ꝓpter efficaciā: que eſt charitatis vinculum: que in noua lege apparere ⁊ abundare debuit. Et ex hoc inſtitutū eſt imminēte paſſione in ſignū amoris quem xp̄s ad genus humanū habebat. Nam nō ſolum voluit dare nobis ſua. i. obſequia oīm creaturarū: ⁊ ſuos. i. angelos in adiutoriū: ſed etiā ſeipſum dedit in filiū p carnis aſſumptionē. ſm illud Eſa. ix. Filius datus eſt nobis. Dedit ſe in ſocium p nature noſtre cōfirmationē. ſm illud apl̄i Phil. ij. Habitu inuentus vt hō. Dedit ſe in magiſtrū p doctrine predicationē. ſm illud Job. xiij. Vos vocatis me magiſter et dñe: et bene dicitis: ſum etenim. Dedit ſe in lucē per exēpli operationē. ſm illud Job. xiij. Exēpluꝝ enī dedi vobis vt quēadmodū ego feci: ita ⁊ vos faciatis. Dedit ſe in patrē per gratie regenerationē. ſm illud Joh̄ā. ſ. Quotquot aūt receperūt eum dedit eis poteſtatē filios dei fieri his ꝙ credūt in noīe eius. Dedit ſe in holocauſtum meddullatū per paſſionem. Et tādem dedit ſeipſum in cibū ad ſpūalem refectionē. O inflāmata charitas ieſu xp̄i. O ardēs amoꝝ clementiſſimi cordis ſui. Superabūdanter ꝓfecto oſtēdit nobis quātū nos ipſe dilexit: et propterea tunc ſacramentū eſt inſtitutū cū amoꝝ eius bulliebat atq; feruebat. Vñ Job. xiij. dicitur: Cum dileriſſet ſuos qui erant in mūdo: in finē dilexit eos. i. ſm glo. maiora ſigna dilectionis oſtēdit. ¶ Scō dubitatur circa horā. Et vt colligitur ex dictis euāgeliſtarū: xp̄s hoc ſacramentū inſtituit hora cene: qū iam comederant ipſe et apoſtoli agnū paſchalem. Exquo pleriq; nō bene intelligentes dicere voluerūt ꝙ hoc ſacramentū nō debet confici ante prandium: ſed poſt cenā. Arguunt eñi ſic. In operādo debemus nos cōformare xp̄o tāq; exēplari. iuxta illud Exodi. xxv. Inſpice ⁊ fac ſm exēplar qō tibi in monte mōſtratum eſt: ſed xp̄s hoc ſacramentū poſt cenam confecit: ergo et a nobis debet cōfici poſt cenam. ¶ Cōtra iſtos ho eſt tex. de cōſe. diſt. ſ. in. c. ſacramenta. Sacramēta inquit altaris non niſi a ieiunis hoīb⁹ celebrētur. Ratio eſt ſm Richar. in. iiij. diſt. viij. ar. ij. q. ſ. ꝓpter maiorē ſolēnitatem ⁊ ſobrietateꝝ miniſtri; ⁊ maiorē reuerentiā ſacramēti,

Nec valet obiectū eo ꝙ xp̄s rationabi-
liter cōfecit post cenā: qꝛ voluit termina
re figuraꝫ ⁊ legē in esu agni paschalis:
⁊ introducere veritatē in institutionez
sacramēti. Vmōi autē ratio nō cōuenit
ad hoc vt a nobis debeat post cenā con
fici. Et sic hoc sacramentū cōfici debet
a ieiunis: vt patet de cōsecra. di. ij. in. c.
liquido. Et ꝟm Rich. vbi. s̄. q. ij. sumit̄
hic ieiuniū ꝑ priuatiōe cuiuslibet alimē
ti ante scilꝫ q̄ꝫ quis sumat cibum vel po
tū: si etiā postea in die pluries comestu
rus sit. In casu tamē necessitatis immi
nēte mortis periculo pōt hoc sacramen
tum post alios cibos sumi. Etiā si sacer-
dos ante missam lauerit os suū: et casu
aliquo gutta illiꝰ aque intrauerit in sto
machum: nō ꝓpter hoc tenet̄ dimittere
missam: precipue in die solenni: qꝛ hoc
nō videtur impedire dignā preparatio-
nem presbyteri: nec reuerētiā sacramēti.
Et de similibus idem iudiciū habeatur.
¶ Tertio cōtingit dubitare circa ordinē
qn̄ scilꝫ apostoli fuerunt a xp̄o ordinati
sacerdotes: ⁊ acceperūt cōsecrandi pote
statem. Ad qd̄ respōdet Rich. in. iiij. di
stin. xxij. ar. iiij. q. ij. Tertio queritur in
quo actu cuiuslibet ordinis imprimat̄
character in respōsione ad argumentuꝫ
ꝙ xp̄s ordinauit apostolos sacerdotes:
cū dedit eis potestatē conficiendi Luce
xxij. ⁊ Matth. xxvj. dicēs: Hoc facite in
meā cōmemorationē. ¶ Quarto dubita
tur circa materiā in qua sacramētuꝫ est
cōficiendū. Et respōdēt doc. in. iiij. dist.
xj. ꝙ materia cōgrua huic sacramento
est panis de frumēto: ⁊ vinū de vite: eo
ꝙ xp̄s ita instituit. Et hoc rōnabiliter.
Primo quidē quātū ad vsum huius sa-
cramēti: qui est māducatio. Sicut enim
aqua assumit̄ in sacr̄o baptismi ad vsuꝫ
spūalis ablutionis: qꝛ corporalis ablu-
tio cōueniēter fit in aqua. Ita panis et
vinū quibus cōiter hoīes reficiūtur in
hoc sacramēto assumūtur ad vsum spi-
ritualis māducationis. Scd̄o quātū ad
effectū cōsideratū in vnoquoqꝫ sumen-
tium: qꝛ vt Amb. dicit super epistolā ad
Corinth. hoc sacr̄m valet ad tuitionem
corpis ⁊ aīe. Iō caro xp̄i sub specie pa-
nis ꝑ salute corporis. Sanguis v̄o sub
specie vini ꝑ salute aīe offertur. Tertio
quātū ad effectū respectu eccl̄ie que cō-
stituit̄ ex diuersis fidelibus: sicut panis
cōficit̄ ex diuersis granis: ⁊ sicut vinum
ex diuersis vuis. Notandū tn̄ ꝟm Tho.
in. iij. pte. q. lxxiiij. ar. iij. in responsione
ad tertiū argumētū: ꝙ si farine tritice
admisceret̄ aliqua quātitas modica et
parua alteriꝰ farine poterit exinde cōfi-
ci panis: q̄ est materia huius sacramēti
qꝛ modica ꝑmixtio non soluit speciē: se-
cus v̄o si esset magna. ¶ Quinto dubi-
tatur circa speciē quare. s. sacr̄m hoc cō-
ficitur sub duabꝰ speciebꝰ. Ad qd̄ respō-
det Alexā. de ales in. iiij. q. xxxj. mē. ij. ꝙ
hoc principaliter fit duplici rōne. Pri-
mo propter duplicis nature a xp̄o sumi-
ptionē ad vtriusqꝫ redēptionē: vt ostē-
deret xp̄s totā humanā naturā. i. aīam
⁊ corpus assumpsisse vt vtrūqꝫ redimi-
ret. Panis em̄ ad corpus refert̄: vinū ad
aīam. Scd̄a rō est ꝓpter duplicem xp̄i
immolationē. s. in vita et in morte. Nā
expectatio et preparatio ad mortez fuit
mors quedā que ergo fuit in vita repre-
sentatur specie panis: que aūt in morte
specie vini. ¶ Sexto dubitat̄ circa addi-
tionē aque. Vtruꝫ aqua sit de substātia
siue integritate sacramēti. Ad qd̄ respō-
det Bon̄. in. iiij. dis. xl. ar. j. q. iij. di. ꝙ de
integritate huiꝰ sacr̄i sunt quattuor: scꝫ
materia: forma: ordo: ⁊ intētio cōsecrā-
tis. De cōgruitate aūt ⁊ bene esse sunt q̄
sunt his annexa. Aqua ergo cum nō sit
aliquod hoꝝ nō est de necessitate sacra-
menti: sed annexū est materie. s. vino: et
adiūgitur vino: ⁊ in ipsum cōuertit̄: et
postmodū in sanguinem: ⁊ iō est de con-
gruitate apponēda: tn̄ admiscēda est vi-
no: vt d̄r ex̄ de cele. missa. c. vlti. Cuius
ratio multiplex est ꝟm Alex. Prima ꝓ-
pter exēplū dn̄i. Probabiliter em̄ credi-
tur ꝙ dn̄s hoc sacramentuꝫ instituit in
vino aqua permixto: vt dicit Damasc.
⁊ Cyprianus, de cōse. di. ij. c. scriptura,

Scda rō est ꝓpter signū vnionis corporis mystici cū capite. Vñ de cōse. dist. ij. c. cū om̄e. dr: Cū in calice vino aqua admiscetur: xp̄o populus adunat: ⁊ credētium plebs ei in quē credit copulatur ⁊ iungit. i. copulāda ⁊ iungēda significat ꝑ fidē ⁊ dignā sacramenti susceptionē. Ex quo Rich. in. iiij. dist. xj. refert: ꝙ propter hmōi significationē tātū dz apponi de aqua ⁊ de vino ꝙ aqua possit trahi ad naturā vini. Populus em̄ trahendus est ad xp̄m. Et iō multi sunt illi reprehensibiles q̄ plus ponūt de aqua q̄ de vino. Est quidē ꝑniciosus abusus vt dr in. c. ꝑniciosus. ex̄ de cele. mis. Tertia rō quare aqua admiscet vino est ꝓpter fluxū aque de latere xp̄i: a quo lāceato: vt hr̄ Job. xix. Cōtinuo exiuit sanguis ⁊ aqua. Jō de ꝯse. di. ij. c. in sacr̄oꝝ oblationibus. dr: Nō dz in calice dn̄i aut vinuz solū aut aqua sola offerri: ſ vtrūq; ꝑmixtū: qr vtrūq; ex latere xp̄i ī passione sua ꝓfluxisse legit. Notanduz tn̄ ſm magistrū sentē. c. penul. xj. dist. iiij. ꝙ si sacerdos consecret vinū sine aqua vere cōuertit in sanguinē. Nā ⁊ grecoꝝ ecclesia dr aquā nō apponere sacramento: vt ait Jnno. de officio misse. ꝑte. iij. c. xxvj. ⁊ tn̄ ecclesia nō negat ipsos cōfiteri sanguinē xp̄i. Jlle tn̄ qui aquā nō apponeret reprehēdēdus esset ꝓpter rationes iā dictas. ¶ Septimo dubitat circa obligationē: vtrū scz populus debeat cōicare sub vtraq; specie. Ad quod respōdet sanctꝰ Tho. iij. parte. q. lxxx. arti. xij. ꝙ circa vsum huiꝰ sacramēti duo possunt cōsiderari. Vnū ex parte ipsius sacramēti: aliud ex ꝑte sumētiū. Ex ꝑte ipsiꝰ sacramēti ꝯuenit ꝙ vtrūq; sumat. s. corpꝰ ⁊ sanguis: qr ī vtroq; cōsistit perfectio sacramēti. Et iō qr ad sacerdotem pertinet hoc sacramentū cōsecrare ⁊ perficere: nullo modo dz corpus xp̄i sumere sine sanguine: ꝓut pz de cōse. di. ij. in. c. cōperimus. Ex parte aūt sumentiū requiritur summa reuerētia ⁊ cautela: ne aliquid accidat qd̄ vergat in iniuriā tanti sacramēti. Qd̄ precipue posset accidere in sanguinis assumptione q̄ quidē si incaute sumeret de facto posset effundi. Et qr crescēte multitudine populi christiani in qua cōtinētur senes ⁊ iuuenes quoꝝ quidā nō sunt tāte discretionis: vt cautelā debitā circa vsum huiꝰ sacramenti adhiberēt: ideo ꝓuide obseruatur vt populo sanguis sumēdus nō detur: sed solū sumat a sacerdote: ⁊ etiam ſm aliquos nō datur sub vtraq; specie propter periculū erroris ne scz communis populus crederet xp̄m nō esse totū sub vtraq; specie.

¶ De figuris que precesserūt sacramentum eucharistie et de septem ꝓprietatibus manne appropriatis huic sacramēto. Cap̄m. ij.

Secundū mysteriū declarandū de sacramēto eucharistie dr figurationis. Fuit nāq; cōgruū hoc sacramentum prefigurari ſm Alex. ⁊ Bon̄. in. iiij. dist. viij. parte. j. arti. j. q. j. ꝓpter tria. ¶ Primo ꝓpter dignitatē: qr predicandū ⁊ expectandū erat sicut donū dei excellentissimum: ideo figure huiꝰ sacramēti preire debuerūt in quibꝰ refulciretur expectatio fideliū: et dignitas huius sacramēti famosior ostēderetur. Vñ figurarū premissio nō fuit aliud q̄ fame eiꝰ diuulgatio. ¶ Scda rō est ꝓpter difficultatem. Jnter cetera em̄ sacramēta hoc est difficillimū ad credēdum immo inter cetera credibilia: ideo homines debuerunt ad hoc assuefieri quadā figurarū manuductione. ¶ Tertia ratio fuit propter significationem: qr hoc sacramento xp̄s passus significatur ⁊ cōtinetur. Congruebat aūt xp̄m passum aliqua figura presignari. Similiter aūt ⁊ hoc sacramentum quo significatur et cōtinetur. Precesserunt autem non vna sed plures figure. Qr sicut dicit Aug. in. iiij. de trini. oportebat qr per multa eramus a deo decisi: ꝙ multa vitam venturam conclamarent scilz christuz. Et ſm Alexan. licz res p̄figurata tātis figuris sit vna ſm suam substātiā: tamē illius sunt multi

effectus ⁊ multe ꝓprietates siue cōdi-
tiones quarū multiplicitatē respiciūt
ipse figure diuerse. Magister v̄o sentē
tiarū dimissis alijs figuris que assigna
ri possent: tm̄ q̄ttuor enumerat: sacrifi
ciū scz Melchisedech: agnū paschalē:
manna: ⁊ sanguinē qui fluxit de latere
xp̄i. Que figure sufficienter enumeran
tur duplici ratione. Prima est respect⁹
siue relatio figurarū ad legem nature
moysaice ⁊ euāgelice: vt. s. ꝑ oblationē
melchisedech ostendat̄ fuisse prefigura
tū sacramētū in lege nature. Per agnū
paschalē ⁊ māna in lege scripture. Et ꝑ
sanguinē q̄ fluxit de latere xp̄i in lege
gratie. Scd̄a rō est si attendam⁹ ad ea
que presignant̄. Nā in hoc sacramento
est visibilis forma: ⁊ hec p̄figurata est
in sacrificio. Melchisedech: ⁊ est res
contēta: ⁊ hec figurata est in agno pa-
schali: et res significata tm̄: et hoc in
māna. Et virtus dās efficaciā: ⁊ hoc in
sanguine qui defluxit de latere christi.
Uerūtm̄ solerter est aduertendum ꝙ in
māna qd̄ pluit dn̄s patrib⁹ in deserto.
Exo. xvj. c. septē cōditiōes reperiuntur
cōueniētes huic sacramēto ineffabili.
Prima est modus gn̄ationis. Secūda
est locus descēsionis. Tertia tp̄s recol-
lectiōis. Quarta termin⁹ mēsuratiōis
Quinta ritus p̄parationis. Sexta au-
sus reseruationis. Septima gustus sa
poratiōis. ¶ Prima conditio erat mo-
dus generationis: q̄ in nocte inuisibi-
liter de celo descendebat. Quid em̄ de
signat̄ ꝑ noctē nisi fidei nostre status?
Sicut em̄ in regno celoꝝ nulla est ob-
scuritas tenebrosa: ⁊ in inferno nulla
pōt luciditas apparere: sic in presenti
pegrinatiōe nō est lux clara visiōis dei-
fice sicut in celo: nō obscura tenebrosi-
tas eterne dānatiōis sicut in īferno: sz
nocturna fidei lux stellari ⁊ lunari non
q̄dē solari lumīe illustrata q̄b⁹ lumīb⁹
videm⁹ ⁊ cognoscim⁹ hoc sacramētuz.
¶ Scd̄a ꝯditio illius māne erat locus
descēsionis: q̄ descendebat in deserto
circa castra filioꝝ israel solū: eisq̄ defe
cit cū intrauerunt terrā promissionis.
Sic hoc sacramentū nō nisi in eccl[illegible]
⁊ in eius fide veraciter consecrat: atq̄
in deserto presentis vite tm̄modo fre-
quentat̄. Cū autē ad repromissam [illegible]
tiū terrāventum fuerit: iam nō ampl[illegible]
hoc sacrificium offeret: sed gloriosus
iesus in cōsummato felicitatis loco [illegible]
spiciet̄ ineffabiliter exaltat⁹. ¶ Tertia
conditio erat tp̄s recollectionis. Sex
em̄ diebus poterat reperiri: precepit
moyses ex pte dn̄i feria sexta pro sab-
bato recolligi. Sabbato autem egressi
quidā de populo vt colligerent: nō in-
uenerunt. Sic ⁊ istud viuificum sacra-
mentum non nisi sex diebus presentis
peregrinationis reficere hz. Sed sabba-
to sempiterne quietis inuenient̄ rex no-
ster iesus xp̄s nō mystice sacramēto ve-
latus: sed manifest⁹ ⁊ decore regio glo-
riosus. ¶ Quarta cōditio est terminus
mēsurationis: q̄ ꝑ singula capita mēsu-
ram gomor ex parte dn̄i moyses colligi
instituerat: nec q̄ plus collegit plus ha-
buit: nec q̄ minus: minus inuenit. Sic
q̄dē istud mirabile sacramētū nequaq̄
ꝯtinet minorē iesum ī minori hostia q̄
in maiori: nec plus in plurib⁹ q̄ in vna.
¶ Quinta ꝯditio erat rit⁹ p̄parationis:
q̄ illud māna ignez optime sustinebat:
nā manna liquidū colligebat̄ simile co-
riandro: ⁊ prope ignē ponebat̄ ⁊ efficie-
batur durū: deinde attriturabatur ⁊ ex
ei⁹ farina cōficiebatur panis. Sed si po-
nebat̄ ad solē liq̄fiebat et cōtabescebat.
Sic istud bn̄dictū sacramentū perfecte
ignē sustinet deuoti ⁊ feruētis amoris:
atq̄ rōnes ab amoris fornace ꝓcedē-
tes ꝑfecte cōcludūt hui⁹ sacr̄i irrefraga-
bilē v̄itatē. Sed sol curiositatis hūane
⁊ fantastice rōnis ad ꝑsecutionē sacr̄i ꝑ
perfidiā eū liquescere facit. ¶ Sexta cō-
ditio est ausus reseruationis. Nā preci-
piens Moyses ꝙ nullus seruaret ex eo
vsq̄ ī mane: qui voluerūt reseruare in-
uenerūt ꝙ scaturire cepit v̄mibus atq̄
cōputruit. Sic hoc sacr̄m reseruatuz ab
his q̄ ad illud nolūt accedere scatet ver-

mibus: qꝛ ipsi tales deteriorant̃ ⁊ indu-
rãtur: vt pꝫ. lxxxij. di. in. c. p̃sbyter. ¶ Se
ptima cõditio erat gustus saporatiõis:
qꝛ vnicuiqꝫ sapiebat iuxta desiderij sui
appetitũ. Aliqui em̃ cũ summa delecta-
tione vescebãtur cibo illo sapidissimo:
nonnulli v̄ro murmurãtes dicebant. Aĩa
nostra nauseat sup̄ cibo isto leuissimo.
Nũeri. xxj. Sic hoc sacratissimũ sacra-
mentũ sumẽtib⁹ diuersimode sapit: ꝟm
diuersas dispositiões quas ĩ eis format
vel desideriuꝫ charitatis vel indeuotio
malignitatis. O q̃t sunt obstinati pecca
tores ⁊ p̃sumptuosi q̃ corpus xp̃i sumen
tes nullũ ex eo percipiũt gustũ. Alij v̄ro
q̃mirabiliter ꝓpter deuotionẽ et fideꝫ
recreãtur ⁊ consolãtur. De quo etsi mul
ta possent exẽpla narrari: vnũ tm̃ referã
qd̄ rome euenit. Tẽpore nanqꝫ Eugenij
quarti quedã notabilis ⁊ spũalis domi
na deo deuotissima Frãcisca nomine de
põtianis: singulis dieb⁹ festis sacramen
ti cõmunionẽ de manu sacerdotis reue
rentissime suscipiebat: sentiebatqꝫ dele-
ctationẽ admirabilẽ: adeo vt sepi⁹ post
cõmunionẽ per magnũ tẽporis spaciuꝫ
raperetur in extasim. Quodã v̄ro die dũ
in ecclesia sancte Cecilie trans tyberim
expectaret accipere cõmunioneꝫ: sacer-
dos ille qui celebrabat: aut leuitate du-
ctus: aut diaboli tentatione deuictus:
tentauit sibi dare hostiam nõ consecra-
tam. Cũqꝫ ori eius appropinquasset re-
cusauit illã sumere dicens: Parcat tibi
deus o pr̃ sacerdos: q̃ me nõ solũ decipe
credidisti: sed etiã idolatrã facere volui
sti. Quibus verbis cõmotus sacerdos
veniã petijt: ⁊ peccatũ postea confessus
rem alijs studuit enarrare.

¶ De septẽ fructibus quos acquirunt
hi qui fideliter ⁊ deuote sctãm cõioneꝫ
suscipiunt. Cap̃. iij.

Tertiũ mysteriũ declaranduꝫ
de sanctissimo sacramẽto d̄r
fructificationis. Deuote em̃
cõicãtes multos fructus cõ-
sequuntur: ⁊ p̃cipue septẽ.

Primus d̄r gratificatio.
Scd̄s remissio.
Tertius satisfactio.
Quartus defensio.
Quintus releuatio.
Sextus cibatio.
Septimus glorificatio.

¶ Primus fructus d̄r gratificatio. Con
fert em̃ sacr̃m deuote cõicãtibus gratiã.
Rõ est ꝟm Tho. iij. parte. q. lxxix. arti. j.
Tũ qꝛ in eo cõtinet̃ xp̃s: q̃ sicut veniens
in mũdo venit cũ gratia ꝟm illud Job.
j. Gratia ⁊ veritas p̄ iesuꝫ xp̃m facta est.
Ita veniens in isto sacramẽto. Tũ qꝛ re
presentat̃ passio eius q̃ fuit gratie effe-
ctiua. Tum qꝛ sumit̃ sub specie cibi nu-
trientis. Vñ sicut cibus p̃stat vitã: ita ⁊
hoc sacr̃m: ꝓpterea vocat̃ eucharistia:
idest bona gr̃a. Nã d̄r sacrificium respe
ctu p̃teriti. s. passionis xp̃i quam rep̃sen
tat. Et d̄r cõmunio respectu p̃sentis: q̃si
cõis vnio: qꝛ vnit membra cuꝫ corpore:
vel in corpore mystico. Et dicitur viati-
cuꝫ respectu futuri: qꝛ est prefiguratiuũ
vite: ⁊ quia passio vnio ⁊ gloria sunt ex
gratia: ideo noĩatur eucharistia. ¶ Se-
cundus fructus deuote communicãtiũ
d̄r remissio. Remittuntur nãqꝫ per hoc
sacramentum peccata venialia: vt habe
tur de ꝯse. di. ij. c. cũ omne. c. si quotiẽs.
⁊. c. ante benedictionẽ. Quantũ aũt sit
istud. s. remissionem venialium habere:
patere põt si consideretur quantũ ipsa
aĩam ledant. Nam lꝫ eternam damna-
tionem non inducant: tm̃ inferunt duo
p̃cipua nocumenta. Primum est: qꝛ di-
minuunt feruorem charitatis. Secũdũ
qꝛ obligant ad penã tp̄alem. Ex quo di-
cit Boñ. in. iiij. di. xx. parte. j. ar. j. q. j. per
totũ. ꝙ si quis moritur tm̃ venialia ha-
bens vadit ad purgatorium. ¶ Tertius
fructus deuote communicantium dici
tur satisfactio. Hoc siquidem sacramẽ-
tum satisfacit pro peccatis. Secundum
enim Tho. iij. parte. q. lxxix. ar. v. hoc sa
cramentum simul est sacrificiuꝫ ⁊ sacra
mentuꝫ. Sed rationem sacrificij habet
inquantum offertur. Rationem v̄ro sa
cramenti inquantum sumitur. Et ideo

effectū sacramēti habet in eo q̄ sumit: effectū aūt sacrificij in eo q̄ offert: vel ī his ꝑ q̄bus offertur. Si ergo ꝯsideret vt sacr̄m: habet duplicē effectum. Uno modo directe ex vi sacramēti. Alio mō quasi ex quadā cōcomitātia. Ex vi q̄dē sacr̄i directe hꝫ illū effectū ad quem est institutū: nō est aūt institutū ad satisfaciēdū: sed ad spūaliter nutriēdū ꝑ vnionē ad xp̄m ⁊ ad mēbra eiꝰ sicut ⁊ nutrimētū vnit̄ nutrito. Sed q̄ hmōi vnitas fit ꝑ charitatē ex cuiꝰ feruore aliq̄s consequit̄ remissionē nō soluꝫ culpe: sꝫ etiā pene: inde est ꝙ ex cōsequenti per quandā cōcomitātiā ad p̄ncipalē effectū hō ꝯsequet̄ remissionē pene: nō q̄dē totiꝰ: sed ꝟm modū sue deuotionis atq̄ feruoris. Si aūt ꝯsideret̄ inquātum est sacrificiū: hꝫ vim satisfactiuaꝫ: et prodest his ꝑ q̄bus offertur tā viuis q̄ defunctis. Sed in satisfactione magis attēditur affectꝰ offerētis q̄ qualitas oblationis. Quis ergo hec oblatio ex sui quātitate sufficiat ad satisfaciēdū ꝑ oī pena: tñ fit satisfactoria illis pro quibꝰ offertur: vel etiā ꝑ offerentibus ꝟm quātitatē sue deuotiōis: et nō ꝑ tota pena. Hinc Alex. papa. de ꝯse. di. ij. in. c. nihil. ait: Nihil in sacrificijs maius esse pōt: q̄ corpꝰ ⁊ sanguis xp̄i: nec vlla oblatio hac potior est: sed oēs hec p̄cellit: q̄ pura ꝯsciētia dn̄o est offerēda. ¶ Quartꝰ fructꝰ deuote cōicantiū d̄r defensio. Defendit vtiq̄ hoc sacramentū p̄seruando a pctīs futuris. Ut em̄ ait Tho. vbi. s̄. arti. vj. Peccatū est quedā mors spūalis anime. Uñ hoc modo preseruatur aliq̄s a pctō futuro: quo preseruatur corpꝰ a morte futura. Quod quidē fit dupl̄r. Uno mō inquātum hominis natura interius roborat̄ cōtra interiora corruptiua: ⁊ sic preseruatur a morte ꝑ cibū ⁊ medicinā. Alio modo ꝑ hoc ꝙ munit̄ cōtra exteriores impugnationes: et sic p̄seruat̄ ꝑ arma quibꝰ munit̄ corpꝰ. Utroq̄ aūt modo hoc sacr̄m cōseruat a pctō. Nam p̄mo quidē ꝑ hoc ꝙ xp̄o coniungit ꝑ gr̄am: roborat spiritualē vitā hoīs tanq̄ spiritualis cibus ⁊ spūalis medicina. ꝟm illud ps̄. ciij. Panis cor hoīs ꝯfirmat. Et Aug̃. sup̄ Job. ait: Securꝰ accede: panis est: nō venenū. Scd̄o inquantū est signū passionis xp̄i ꝑ quā victi sunt demōes repellit ipoꝝ impugnationē. Unde Chryb. sup̄ Job. ait: Ut leones flammā spirantes de mensa dn̄i recedimus terribiles demonibꝰ facti. Notandū tñ ꝙ lꝫ hoc sacr̄m inquātū est de se habeat v̄tutē p̄seruatiuā a pctō: nō q̄ aufert hoī possibilitateꝫ peccādi: eo q̄ hō ī statu vie ē huiꝰ ꝯditiōis ꝙ pōt fecti in bonum ⁊ in malum. ¶ Quintus fructus deuote cōicantiū dicit̄ releuatio. Si enim homo post deuotā cōmunionē in peccatū rueret: facilius ab illo surgere potest q̄ si ante illud nō cōmunicasset. Ratio est: q̄ vt diximus per sacram cōmunionē aīa roboratur ⁊ fortificatur: et iō facilꝰ est forti resurgere q̄ debili. ¶ Sextus fructꝰ deuote cōicantiū d̄r cibatio. Cibat vtiq̄ hoc sacramentū spūaliter aīam ⁊ multotiēs miraculose reficit ipsum corpus. Dicit̄ em̄ de beata Katharina de senis: ꝙ sepiꝰ cōione suscepta ꝑ dies plurimos sine cibo ⁊ potu ꝑsistebat absq̄ aliqua sui corpis lesiōe. ¶ Septimus fructꝰ d̄r glorificatio. Facit etiā hoc sacramentū ad augmentum glorie que sequit̄ ad augmentū gratie. Quāto em̄ aīa ꝑficit ⁊ crescit in gr̄a tāto copiosiorē gloriā ꝑmeret̄. Sed q̄ deuote ⁊ humiliter suscipit sacramentum eucharistie ꝑficit in gr̄a: vt tactū est superius: iccirco abundātius gloriā obtinebit. Currite igit̄ oēs ⁊ cōsciētijs a peccatis emūdatis sacrā cōmunionē accipite: q̄ saluator noster dixit Job. vj. Si quis māducauerit ex hoc pane viuet in eternum: hic per gratiā et in futuro per gloriā. In qua viuit ⁊ regnat ipse iesus dei filius cum patre ⁊ spiritusancto per cūcta secula seculoꝝ. Amen.

¶ Feria tertia hebdomade sancte: de veritate sacramēti eucharistie in q̄ vere et realiter ꝯtinetur ipse xp̄s. Sermo. lxiiij.

Caro mea vere est cibus: ⁊ sanguis meꝰ vere est potus. Verba sunt redēptoris nr̄i originaliter Joh. vj. Inter cetera fidei nostre credibilia maximū et admirabile est realis ac vera existentia corporis ⁊ sanguinis xp̄i in sacramento altaris sub speciebꝰ panis et vini. Hoc vtiq; nisi fides credat: sermo non explicat. Verūtn̄ ad ꝯfundendā perfidiā infideliū consolādosq; fideles qui id credūt in hoc sermone de veritate altissimi sacramēti v̄ba faciemus. Est em̄ necessariū simpliciter credere ⁊ firmiter cōfiteri ꝙ a dn̄o iesu xp̄o audiuimus dictum: carnē. s. suā vere esse cibū: ⁊ suū sanguinem vere esse potū: scz in sacramēto altaris in quo vere et realiter continetur. Ad qd̄ probandū ⁊ fideliter persuadendum procedemus tripliciter,

Primo per autoritates,
Scd̄o per rationes.
Tertio per exempla.

¶ Qr oēs tā theologi q̄ sacra cōcilia et doctores antiqui tenēt ⁊ cōfitent̄ dn̄m Jesum xp̄m realiter esse in sacr̄o altaris sub speciebus panis ⁊ vini. Cap̄m. j.

Primo probanda est veritas corporis et sanguinis christi ī sacr̄o altaris ꝑ autoritates,

Primo theologoꝝ,
Scd̄o cōcilioꝝ.
Tertio doctoꝝ.

¶ Primo itaq; theologi oēs Rich. s. arti. j. q. j. Bon̄. par. j. ar. j. q. j. Tho. Sco. ⁊ ceteri di. x. iiij. li. dicūt: ꝙ opi. quorūdā fuit ⁊ error pessimus ꝙ xp̄s nō esset in altari: nisi tm̄ sicut in signo: ⁊ d̄r mādu cari: qr signuz eius tm̄ accipit̄. Sed iste error ꝯtrā pietatē fidei est: que tantum beneficiū sibi a deo datuz recognoscit ⁊ gratias agit: ꝙ in carne sua ⁊ natura ꝓpria sit nobiscū. Est etiam cōtra sacramenti dignitatem ⁊ excellentiā: in quo relucet diuina potētia ⁊ bonitas altiꝰ ceteris sacr̄is. Nā cetera sacr̄a excellit: ⁊ quasi cōsummatiuū est alioꝝ oīm: sicut charitas oīm virtutum. Manifestatur nāq; oīpotentia dei in opis singularitate. Cū em̄ panis in corpus xp̄i verū ⁊ integrū in multis altaribus cōuertit̄ nullo remanente cōi: ostēdit se deus posse supra oēm potentiā operatiuā in cōuersione. Et ꝑ hoc ꝙ idē in pluribus locis supra imaginatiuā: ⁊ per hoc ꝙ taz magnum ⁊ integrū in tā parua specie facit existere nō cōtractū: ostēdit se posse supra potentiā intellectiuā. Error igit̄ p̄tactus detractus est a quodā Berengario rome corā. cxiij. ep̄is. vt habetur de ꝯse. dist. ij. in. c. ego Berengarius. Ideo catholice dicendum est s̄m Franciscuz de mayro. in quodam sermone de corpore christi: ꝙ sub specie panis que videt̄ in hostia quattuor esse creduntur. Primo quidem creditur ibi esse corpus christi ex vi verborum: quia verba consecrationis de solo corpore faciunt mentionem. Secundo est ibi sanguis christi ex ꝯcomitantia immediata: quia sanguis immediate disponit corpus ad vitam. Tertio est ibi anima christi ex concomitantia propinqua: quia licz anima non viuificet corpus nisi mediante sanguine: tamen pertinet ad eandem naturā: ⁊ ideo cōcomitatur ipsum propinque. Quarto est ibi diuinitas verbi ex cōcomitantia remota: qr licz diuinitas cum tribus precedentibus faciat vnum suppositum: tn̄ nō pertinet ad vnā naturā. Similiter etiam in calice ista quattuor esse credūtur: sed alio ordine. Primo est ibi sanguis ex vi verboꝝ: ꝑ eo ꝙ verba consecrationis calicis de solo sanguine faciunt mentionē. Scd̄o est ibi corpus ex concomitātia immediata: qr corpus sanguinis est immediatum receptaculum. Tertio est ibi anima ex concomitātia ꝓpinqua: qr ꝑtinet ad eandē naturam humanā. Quarto est ibi diuinitas ex cōcomitantia remota: qr nō pertinet ad eandem naturā: q̄uis ad idē suppositum. Et ista q̄ttuor significauit saluator nr̄ ibi esse dicēs Joh. vj. Ego suz pa

nis.ꝑ hoc dās intelligi corpus. Et subiūgit:viuus.ꝑ hoc denotās aīam ꝑ quā corpus viuificat. Et qꝛ aīa sine corporeo sanguine viuificari nō pōt:iō subintelligit hic sanguis. Deinde addit:q̄ de celo descēdi ꝓpter diuinitatē. Quare totus xp̄s ꝯtinet sub specie panis:ꝛ totꝰ sub specie vini. Scd̄o ad ostēdēdā veritatē sacr̄i facit autoritas sacroꝝ ꝯcilioꝝ Scribit em̄ ex̄ de cele.missa.i.c.cū marthe. Dr̄ hoc sacr̄m mysteriū fidei:qm̄ aliud ibi credit q̄ cernat:ꝛ aliud ibi cernitur q̄ credat. Spēs panis ꝛ vini cernitur:ꝛ credit veritas carnis ꝛ sanguinis xp̄i. Et ex̄ i.c.j.de sum.tri.ꝛ fi.ca.sic scribit:Una est fideliū vl̄is eccl̄ia extra quā nullus oīno saluat:i qua idē ipse sacerdos est ꝛ sacrificiū iesus xp̄s:cuius corpus ꝛ sanguis in sacr̄o altaris sub speciebus panis ꝛ vini veraciter ꝯtinetur trāssubstātiatis pane in corpus:ꝛ vino in sanguinē virtute diuina:vt ad ꝑficiēdum mysteriū vnitatis accipiamus ipsi de suo qd̄ accepit ipse de nr̄o. Sed ꝓpter dicta in p̄all.c.cuꝫ marthe.notāda sunt ꝟm Fran.de may.quattuor documēta. Primū ꝙ in hoc sacr̄o ꝓprie non videt xp̄s oculo corporali: qꝛ accidētia q̄ ibi cernunt nō sunt i corpore xp̄i sicut in subiecto. Et si q̄rat quare xp̄s in hoc sacr̄o corpus suū dedit nobis velatum sub accidētibꝰ. Respōderi pōt ꝟm Frā. vbi.s̄.ꝙ id fecit ꝓpter quattuor rōnes. Prima est ꝓpter humilitatē:vt.s.hoīes in hoc sacr̄o humiliarent credentes ea q̄ sunt supra intellectū:in hoc em̄ sacr̄o valde necessaria est captiuatio intellectus in obsequium xp̄i. Scd̄a rō est propter fidelitatē:vt.s.fides habeat meritum:qꝛ vt Grego.dicit in homel. Fides nō habet meritum vbi humana rō p̄bet experimentum. Tertia rō est ꝓpter indignitatē.s.quoad malos qui īdigni sunt clare ꝯspicere corpꝰ dn̄i iesu xp̄i. Quarta rō est ꝓpter ībecillitatē quoad oēs: qꝛ claritatē corpis iesu xp̄i nullus viator naturaliter pōt inspicere. Scd̄m documentū ꝙ lꝫ ꝓprie ibi nō videat xp̄s: tn̄ nō errāt fideles qui dicūt dn̄m se vidisse in manibus sacerdotis: qꝛ nullus errat:cuius verba possunt verificari eo mō quo verificat scriptura diuina: in q̄ dr̄:ꝙ aliqui viderūt deū oculo corporali:sicut de Moyse dr̄:ꝙ vidit dn̄m cernendo corporalem rubum Exo.iij.non ꝙ ibi viderit diuinitatē:sed qꝛ dn̄s assistebat illi rubo. Et ita corpꝰ xp̄i suo mō assistit speciebus q̄ in hoc sacramento cernuntur. ¶ Tertium documentum: ꝙ in hoc sacramento adoratio non est dirigenda ad illud qd̄ cernit:sed ad illud qd̄ creditur tm̄:qꝛ illud est dignum adoratiōe. ¶ Quartū documētū:ꝙ an̄ cōpleta verba ꝯsecrationis hostia nō est adoranda donec eleuet a sacerdote vel adoret:qꝛ nōdum ibi constat esse corpꝰ xp̄i. Tertio ad ostendendā veritatem sacramenti sunt autoritates sctōꝝ doctorum. Ex quibus oībus quattuor tm̄ inducemus noīatissimos ꝛ famosos doctores.s.Ambrosiū:Augustinū:Gregorium:ꝛ Hilariū. Amb.em̄ in li.de sacramētis:ꝛ ponit de ꝯse.di.ij.in.c.panis.ij.ait:Panis est in altari vsitatus ante verba sacramētoꝝ:vbi aūt accessit consecratio:de pane fit caro xp̄i. Et idem in li.de officijs.ꝛ habetur in.c.ante benedictionē.de ꝯse.di.ij.Ante bn̄dictionem alia species noīat:post benedictionem corpus significat. Et idem de ꝯse.di.ij.in.c.reuera.ait:Hoc qd̄ cōficimus corpus ex virgine est. Et idē de ꝯse.di.ij.in c.oīa.ita pulchre loquit: Oīa quecūq̄ voluit dn̄s fecit i celo ꝛ in terra:ꝛ quia voluit sic factuꝫ est. Ita lꝫ figura panis ꝛ vini videatur: nihil tn̄ aliud q̄ caro christi ꝛ sanguis post consecrationem credenda sunt. Un̄ ipsa veritas ad discipulos hec inquit:caro mea est pro mūdi vita. Et vt mirabiliꝰ loquar: nō alia plane q̄ que nata est de maria ꝛ passa est in cruce:ꝛ resurrexit de sepulcro. Et Aug.de ꝯse.di.ij.c.nos autē.dicit:Nos aūt in specie panis ꝛ vini quā videmus res inuisibiles.i. carnem ꝛ sanguinem honoramus.ꝛ idē in.c.non omnis. Nō

oīs panis sed accipiens bn̄dictionē xp̄i fit corpus xp̄i. Et idem in epl'a ad Hyreneū. Perfectus panis de celo: corp⁹ est ex virgine. Greg. aūt in homel'. paschali. ⁊ habetur in. c. quid sit. de ꝯse. dist. ij. Mysteriū fidei d̄r qd̄ credere debes ꝙ ibi salus nostra cōsistat. Prouidens em̄ nobis dn̄s dedit hoc sacramentū salutis: vt qr nos quotidie peccamus: ⁊ ille iam mori nō pōt: per illud sacramentū remissionē cōsequamur. Quotidie em̄ ipse comeditur ⁊ bibitur in veritate: sꝫ integer ⁊ viuus atqꝫ immaculatus permanet. Et ideo magnum ⁊ pauendū est mysteriū: qr aliud videt̄: ⁊ aliud intelligitur. Hilarius de ꝯse. dist. ij. c. corpus. ij. ita loquitur: Corpus xp̄i qd̄ sumitur de altari figura est: dum panis ⁊ vinuꝫ extra videtur: veritas aūt dum corpus ⁊ sanguis christi in veritate interi⁹ creditur. Cōfiteri igitur debemus ⁊ indubie credere dn̄m iesum xp̄m in sacr̄o altaris v̄e ⁊ realiter contineri.

¶ Qr rationibus fidelibus probari pōt etsi non demonstratiuis veritas carnis ⁊ sanguinis christi in sacramēto eucharistie. Cap̄. ij.

Secundo ꝓbanda est veritas corporis ⁊ sanguinis xp̄i in sacr̄o admirabili eucharistie per rōnes nō quidē naturales ⁊ demōstratiuas sed fideles ac persuasiuas. Et colligi pn̄t principaliter tres.

Prima d̄r distantiua.
Scd̄a cōceptiua.
Tertia cōmutatiua.

¶ Prima d̄r distātiua. Maior em̄ distātia est: vt dicit Bon̄. di. x. iiij. parte. ij. ar. j. q. j. inter ens ⁊ nō ens: qꝫ inter ens ⁊ ens. Si ergo deus potuit de nihilo producere oīa que sunt in celo ⁊ ī terra: cur non poterit mutare vnum ens in aliud ens: ⁊ conuertere panem in carnē: ⁊ vinum in sanguinem? Ideo Amb. in lib. de sacramētis ait: De totius mūdi operibus legistis: qr ipse dixit ⁊ facta sunt: ipse mandauit ⁊ creata sunt. ps̄. cxlviij. Sermo igitur qui potuit ex nihilo facere qd̄ nō erat: nō poterat ea que sunt in id mutare qd̄ nō erat? Nō est enim minus dare qꝫ mutare nouas naturas rebus. ¶ Scd̄a ratio d̄r ꝯceptiua. Si corpus xp̄i supernaturaliter ⁊ miraculose potuit a virgine concipi: cur nō poterit in sacr̄o ex miraculo realiter contineri. Ideo ait Amb. vbi. s̄. Quid hic queris nature ordinē in christi corpore: cū p̄ter naturam sit ipse dn̄s natus ex virgine. Sed nō immerito dubitari pōt vtrum nobilior sit virtus transsubstātiandi panem in carnem: ⁊ vinuꝫ in sanguinē xp̄i virtute virginis ipsum cōcipientis. Et nōnulli tenere voluerūt ꝙ sic: tum qr sacerdos cōficit corpus xp̄i paucioribus verbis q̄ cōceperit virgo: tum qr virt⁹ cōceptionis in virgine terminata fuit ad corpus xp̄i passibile ⁊ mortale: ⁊ virtus transsubstantiandi terminatur ad corpus christi impassibile ⁊ immortale. Cōtra istos tn̄ sic asserētes dicit Bon̄. x. di. iiij. vbi. s̄. q. ij. ꝙ dupliciter est loqui de virtute transsubstantiante ⁊ de cōcipiente. Uno mō ꝓut sunt in suo fonte ⁊ primo principio: vt dicat̄ virtus concipiendi: que operata est cōceptionem principaliter: ⁊ ꝓpria autoritate: ⁊ similiter virtus transsubstantiandi: ⁊ sic nō est cōpunctio s̄m magis ⁊ minus in se: cū sit vna ⁊ eadē virtus diuina nō intēsa nec remissa. Sed si ipsa comparet̄ ad manifestationē factā ꝑ hos effectus iudicandum est ꝙ se habēt sicut excedentia ⁊ excessa: lꝫ enim vtrūqꝫ sit nobilissimum: ⁊ ostendat potentiā esse summā: in cōceptione tn̄ magis laudatur maiestas diuina: ⁊ in trāssubstātiatione magis captiuat̄ ratio nostra. Scd̄o modo possumus loqui de hac duplici virtute ꝓut dicitur cōmunicari creature s̄m ꝙ dicitur ꝙ virgini data est potestas concipiēdi: ⁊ sacerdoti per verbū potestas cōficiendi: ⁊ sic loquēdo simpliciter virtus cōcipiēdi dignior: excellētior: ⁊ nobilior est: tuꝫ qr subiectū magis nobilitat, Maius em̄ est esse matrē dei q̄ esse

sacerdotē:tū qꝛ actio est singularior et
p̄clarior. Maius em̄ est cōcipere q̄ ꝯfi
cere:qꝛ terminus actionis plus accipit
a cōcipiente matre q̄ a ꝯficiente sacer
dote. Accepit em̄ a matre humanitatez
ꝛ esse. In ꝯseratione v̄o corporis christi
nō accipit esse. Iccirco respondendū est
his, q̄ ꝯriū tenere voluere dicentes virgi
nem cōcepisse xp̄m mediantibus pluri-
bus verbis q̄ sacerdos cōficiat. Quos
nescio si insanos aut ignorantes nomi
nem:eo ꝙ cōparatio ista nulla est:quia
verba sunt de necessitate ꝯsecrationis:
nō aūt ꝯceptiōis. Uñ si sacerdos nūq̄
ꝓferret verba nunq̄ cōsecraret. Beatis-
sima aūt virgo nō cōcepit christuz ex vi
verboꝝ:sed ex merito virtutum suarū:
ob qđ posito ꝙ cum dixit: Ecce ancilla
dñi obmutuisset:remanētibus in ea tñ
virtutibus supradictis adhuc cōcepis-
set christum. Similiter male intelligūt
qui virtutē transsubstantiandi hoc mō
preferunt virtuti cōcipiendi:qꝛ illa ter
minat̄ ad corpus impassibile ꝛ immor-
tale ꝛc. Nam arguunt quasi corpus xp̄i
consecratione fieret. Sed certe non fit.
Nam non fit eius humanitas:qꝛ facta
est in conceptione:non fit gloria corpo-
ris:qꝛ facta est in resurrectione:non fit
perfecta etas:qꝛ etas trigintatrium an
noruz spacio est perfecta. vnde argumē
tum deficit vt diximus:qꝛ arguit acsi fa
ceret:sed per consecrationem nihil no-
uum fit. Sz hoc solum fit vt qđ erat in
celo perfectū ꝛ gloriosum:idem sine mu
tatione sui fit in sacramēto virtute trās
substantiādi. ¶ Tertia ratio manudu-
cens nos vt firmiter credamus corpus
xp̄i esse in sacramento altaris dr̄ cōmu-
tatiua. Nam legimus sepius fuisse per
diuinam virtutem immutatam naturā
Iō Amb. in.c.reuera. de ꝯse.di.ij.in q̄t:
Forte dices aliud video:quō tu mihi as
seris ꝙ corpus xp̄i accipiam? Et hoc no
bis adhuc superest vt ꝓbemus:quātis
igitur vtimur exēplis vt ꝓbemus hoc
nō esse qđ natura formauit sed qđ bñ-
dictio cōsecrauit maiorēq̄ vim esse be-
nedictionis q̄ nature:quia benedictio
ne etiam natura ipsa mutatur. Uirgaz
tenebat moyses ꝛ proiecit eam ꝛ facta
est serpens. Rursus apprehēdit caudā
serpentis ꝛ in virge naturā reuertitur.
Uides ergo ꝓphetica gratia bis muta
tam esse naturam:ꝛ serpentis:ꝛ virge.
Currebant egypti flumina puro meatu
aquarū:subito de fontiū venis sanguis
cepit erūpere:nō erat potus in fluuijs.
Rursus ad ꝓphete p̄ces cruor cessauit:
fluminū aquaꝝ natura remeauit. Circū
clusus erat vndiq̄ ppl's hebreoꝝ. Vinc
egyptijs vallatus: inde mari clausus.
Uirgaz leuauit moyses:separauit se aq̄
ꝛ in muroꝝ specie cōgelauit:atq̄ inter
vndas via pedestris apparuit. Iorda-
nis retrorsum cōuersus contra naturā:
in sui fontis reuertit̄ exordiū. Nōne cla
ret naturā ꝛ maritimoꝝ fluctuū:vel flu
uialis cursus esse mutatā. Sitiebat po
pulus patruz:tetigit moyses petram:ꝛ
aqua de petra fluxit. Nunquid nō p̄ter
naturam operata est gratia:vt aquā vo
meret petra quam nō habebat natura?
Marath fluuius amarissimus erat: vt
sitiens populus bibere nō posset: misit
moyses lignū in aquā ꝛ amaritudinem
suā aq̄rū natura deposuit:quā infusa su
bito gr̄a tēperauit. Sub heliseo ꝓpha
vni ex filijs ꝓphetarū excussuz est ferrū
de securi:ꝛ statim mersuz est. Rogauit
heliseū qui amiserat ferrū:vt illud sibi
acquireret. Misit heliseus lignum in
aquaz ꝛ natauit ferrum:vtiq̄ ꝛ hoc p̄-
ter naturā factū esse cognouimus. Gra
uior est ferri species q̄ aquaruz liquor.
Aduertimus igit̄ maioris potentie esse
gratiam q̄ naturam:ꝛ adhuc tñ ꝓphe
tice benedictionis miramur gratiaz:ꝙ
si tantū valuit humana bñdictio vt na
turam cōuerteret:quid dicemus de ip̄a
consecratiōe diuina:vbi ipsa verba dñi
saluatoris operantur. Nam sacramētū
istud qđ accipis christi sermone confici
tur. hec Amb. Qui in talibus ꝛ similib'
exemplis nobis ostendit quanta potest
magnus ꝛ excelsus deus:cuius potestas

ti atq; virtuti immense ⁊ infinite ascribuntur omnia miracula sacramenti altaris.

¶ Qualiter miracula ⁊ exempla operata in sacramento altaris ostendunt ꝑ ibi esse corpus christi.

Capitulum.iij.

TErtio ꝓbanda est veritas sacramenti per exempla. Nam deus bñdictus etsi nō semp q̄nq; tñ ad cōfusionē cordiuꝫ inflatoꝝ multa de hoc sacro ostēdit mira atq; stupēda. Inter q̄ illud vnuꝫ est celeberrimū ac memoria dignū qđ euenit dum sctūs Antonius de padua Arimini ꝑdicabat. Ibi nāq; hereticꝰ quidam aderat q̄ male sentiebat de corpore xp̄i: atq; i cōemptū corporis xp̄i hostias nō cōsecratas sepius asino suo ꝓbebat in cibū. Cum ꝙ hoc innotuisset Antonio fidei defensori acerrimo: illuꝫ ad se vocatū dure redarguit: veritatēq; sacri ei fideliter ꝓsuasit. Cūq; ille pertinax i suo sensu maneret: assereretq; asinū suū ꝓsepe tali cibo fore depastū: cōuenit cū eo Antonius: vt de hoc experientia fieret ꝑ dies tres asinus sine cibo transiret: ⁊ die tertia Antonius in foro celebrata missa: ⁊ reseruato sacro illud inter hostias non cōsecratas reponeret atq; illo mō asinus famelicus inuitaretur ad pabulū qđ cū factū fuisset coraꝫ multitudine maxima aīal illud appropinquās sponte in qua corpus xp̄i ītra hostias nō ꝓsecratas reuerēter recondi tum erat ⁊ miraculo dei cognouit dñm suū: ⁊ caput ⁊ pedes inclinās humiliter adorauit: neq; cura sibi fuit de cibo: q̄ indigeat. Cūq; verberibus ab illo hereticō angeret: traheret: ⁊ voluere semp faciebat vt prius ob qđ hereticus ille et alij ꝑplurimi oī errore depōsito ad veram fidē redierit. Antonius aūt deo gratias referēs sacrm honorifice in loco debito posuit ⁊ ꝓseruauit. De multis etiā cōpertū est q̄ ex priuilegio spāli corpꝰ xp̄i vid erūt aut in specie pueri: aut carnis: aut sanguinis. Qđ fit ꝑm Tho. iij. parte. q. lxv. ar. v. ꝓ immutationē oculoꝝ suoꝝ q̄ sic vidēt: quoꝝ oculi imutāt ac si erꝑsse viderēt exterius carnem aut sanguinē vel puerū nulla trāsmutatione facta ex parte sacri. Qđ ꝓz ex eo quia alius videt sub specie panis. Nec tñ hic ptinet ad aliquā deceptionem: q⁊ talis spēs diuinitus format in oculo ad aliquā veritatē figurādā. ad hoc. s. q̄ manifestet ꝺe corpus xp̄i esse sub hoc sacro sicut etiā xp̄s absq; deceptione appuit discipulis eūtibus in emaus. Dicit em̄ Aug. in li. q. euāgelij: q̄ cū fictio nra refert ad aliquā significationē nō est mēdaciū: sed aliq̄ figura. Sūt itaq; multa huius sacri ꝑclarissima testimonia: q̄ tñ oia si deessent sufficere nobis ꝺz verbuꝫ xp̄i dicentis Mat. xxvj. Hoc est corpus meū: de quo dicere possum⁹ qđ ysaac dixit dū filiū tāgebat Gen. xxvij. Vor q̄dē vor iacob est: sed manus manus sunt Esau. Nā in tactu ⁊ in odoratu Esau eū repūtabat: in voce tñ iacob eū ꝓfitebat Sic in hoc admirabili sacro sensib⁹ nris scz visui: odoratui: gustui: ⁊ tactui: accidētia panis se offerunt: sed ipsi auditui vitas carnis xp̄i. O igit̄ ineffabile sacrm o inexplicabile signū amoris ihesu xp̄i: o denicq; triūphale priuilegiū nobis exhibitū. Nō est em̄ aut fuit aliq̄n tā grādis natio: q̄ habeat deos appropinquātes sibi: sicut adest nobis deus nr̄: ergo i oī deuotione qua possumus celebrem⁹ huius sacri mysteria quo nobis aduenīat gra: ⁊ tandē perēnis ⁊ eterna glia: in q̄ ipse dñs ihesus viuit ⁊ regnat cuꝫ patre ⁊ spiritu sancto per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Feria q̄rta hebdomade sctē de sacro eucharistie ad qđ deuote suscipiendū fideles inuigilare debēt Sermo. lxv.

ACcepit panez ⁊ gratias agens fregit ⁊ dirit: Accipite ⁊ manducate: hoc est corpus meū quod ꝓ vobis tradetur: hoc facite in meaꝫ cōmemorationē.

Doctoris gētiū verba sunt ista.j. Cor. xj. Satis vtile ⁊ ꝓficuū esse arbitratꝰ sum: si adhuc de sacramento ineffabili eucharistie nōnulla dixero: qm̄ quanto magis illiꝰ ꝑconia fidelibꝰ innotescūt: tanto ardentiꝰ excitātur ad illiꝰ vsum: deuotāq; susceptionē. Jccirco ꝑterea que dicta sunt adhuc videbimꝰ quedā nō īmerito de hoc bn̄dicto sacr̄o dilucidanda. Proponemꝰ itaq; tria principalia mysteria q̄ apl's in verbis ꝑallegatis explicauit ⁊ annotauit: videlicꝫ

Primū d̄r trāssubstātiationis.
Secundū manducationis.
Tertium consecrationis.

¶ De transsubstātiatione panis in carnem ⁊ vini in sanguinē xp̄i ⁊ de conditionibus admirandis ipsiꝰ transsubstātiationis. Capitulum.j.

Primum mysteriū annotatū ab apostolo d̄r trāssubstantiationis. Quia xp̄s panem accipiēs ⁊ gratias agēs panē illum benedixit ⁊ ꝯsecrauit conuertitq; substantiam eiꝰ in substantiam corporis sui: sic ⁊ in sacr̄o isto substātia panis in sub̄am corporis xp̄i ⁊ sub̄a vini in sub̄am sanguinis eiꝰ v̄e conuertit̄. Ad qd̄ pleniꝰ intelligēdum quattuor sunt dubia declarāda. ¶ Primū vtrū in ꝯsecratione sit vera trāsmutatio siue cōuersio panis in corpꝰ xp̄i: an panis simul maneat cū corpore? Ad quod respondet Alex.in.iiij. suo volumine.q.xxxviij.mē.j. ꝙ aliqui errātes dixerunt ꝙ in hoc sacr̄o non est aliqua conuersio: sed ad prolationē verborum sine cōuersione aliqua fit diuina v̄tute vt corpꝰ xp̄i sit ibi. Tn̄ hec positio est cōtraria sctōꝝ autoritati: vt pꝫ. Est etiā ꝯ cōgruitatē sacr̄i: diminuitq; vtilitatez meriti. Nā multiplex est rō quare congruit vt panis cōuertat̄ in corpꝰ xp̄i et nō maneat simul. Pr̄ia est vitatio idolatrie. Si em̄ sub sacr̄o maneret panis fortassis qn̄q; indistincte adoraret̄ cuꝫ dn̄o. Scd̄a ratio est efficacior deductio ad ip̄m xp̄m cōprehendēdū. Spēs em̄ panis q̄ modo deducit īmediate ad dominū xp̄m cōprehendēdū ⁊ vescēdum: tunc mediate deduceret: qꝛ ꝑmo deduceret ad cōprehēsionē panis: ⁊ post ad cōprehēsionem dn̄i. Tertia rō est spūalior refectio: mō em̄ illa refectio est spiritualis oīno: tunc esset etiā carnalis: qꝛ tūc cibꝰ carnalis assumeret̄ ⁊ nō solū spūalis. Quarta rō est v̄itatis īsinuatio.s.vt credatur ꝙ sit tm̄ cibꝰ anime ⁊ nō corporis ⁊ ꝙ hoc cibo fit vnio spiritualis ⁊ nō corporalis. Opinio ad hoc pretacta minuit vtilitatē meriti: quia ponēdo ꝙ accidētia nō pn̄t eē sine subiecto īnitēdo rōnibꝰ humanis: meritū fidei diminuit. Jō dicēdū ꝙ tota sub̄a panis ꝯuertit̄ in sub̄am corporis xp̄i remanentibꝰ accidentibus sine subiecto.

¶ Scd̄m dubiū declarandū: vtrum in ista ꝯuersiōe annihilet̄ sub̄a panis? Et ad hoc rn̄det Rich.in.iiij.di.xj. arti.j. q.iij.di.ꝙ q̄uis post ꝯuersionem sub̄e panis in sub̄am corporis xp̄i nihil de sub̄a panis remaneat: tn̄ qꝛ sub̄a corporis xp̄i in quā ꝯuersa est aliq̄d est: ānihilata nō est. vn̄ substātia panis nō est in nihilū redacta: sꝫ in meliꝰ cōmutata scꝫ in corpꝰ xp̄i: nō tn̄ ꝑm Alexā.vbi.s. de pane illo accipit esse corpus xp̄i: sed ip̄a essentia panis sine oī mutatiōe facta in corpꝰ xp̄i mutatur in illud. Jdeo Hugo li.ij.de sacramentꝫ.parte.viij.c.ix.ait: Non sic corpꝰ xp̄i in pane consecrari dicimꝰ: vt de pane corpus xp̄i esse accipiat: nec quasi corpꝰ nouum subito factum de mutata essentia: sed in ip̄m verū corpꝰ mutatā essentiā: nec ipsam substantiā panis ⁊ vini in nihilū redactam: qꝛ desijt esse qd̄ fuit: sed mutataꝫ potiꝰ quia cepit esse aliud qd̄ nō fuit.

¶ Tertium dubiū declarandū: vtrū illa cōuersio fiat in instanti vel successiue. Et respondet Rich. vbi.s. ꝙ fit in instanti: quia vt accipi potest a commentatore.iiij.Meta. Omnis successio in mutatione causatur vel ex resistentia mobilis ad motorē: vel medij ad motorem vel ratione vtriusq; ⁊ puto ꝙ sub-

resistentia ipsius medij debeat cōpre-
hendi diuisibilitas spacij ꝑ cōpationē
ad limitationē virtutis in motore. Vñ
q̄uis corpale medium angelo nō resi-
stat: tamē q: limitate virtutis est: non
posset se transferre ab oriēte in occidē-
tē pertranseundo spaciuz in instanti.
Virtus aūt cōuertēs substantiam pa-
nis in corpus xp̄i nō est limitata. Illa
em̄ cōuersio fit ꝑ virtutē diuinam que
infinita est. Nec sibi resistit substantia
panis: q: tota natura ꝑfecte subdit̄ vir
tuti diuine. Nec est aliquod mediuz ꝑ
qd̄ ista cōuersio fiat: hoc em̄ nō habet
locū ꝓprie loquēdo nisi de mutatione
locali. Panē em̄ nō esse corpus xp̄i ni-
hil positiuū dicit: ⁊ tamē si esset mediū
nō oporteret ꝙ causaret successionem
in diuina operatione. Deus em̄ vnum
lapidē transferre posset ab oriēte in oc
cidētē ꝑ totū mediū in instāti. Nō em̄
opz ꝙ diuisibilitas medij causet succes
sionē in mutatione nisi cū hoc mutās
sit limitate v̄tutis. ¶ Quartū dubium
declarādū vtrū v̄tus trāssubstātiatiua
principali⁹ respiciat sacerdotē q̄ v̄ba.
Et rn̄det Rich. di. viij. quarti. ar. iij. q.
iij. ꝙ virtus p̄dicta principalius respi
cit sacerdotē: q: qñ dñs operat̄ aliquē
effectū mediante instrumēto animato
cuiusmodi est seruus ꝟm ph̄m. j. politi
corū. ⁊ inanimato v̄tus dñi principa-
lius respicit instrumētū animatum q̄
inaīatū. In transsubstantiatiōe aūt sa
cerdos se hz sicut instrumētū aīatum:
⁊ v̄ba sicut inaīatū. ideo v̄tus dñi p̄n-
cipaliter operātis principali⁹ respicit
sacerdotē q̄ v̄ba. ¶ Scda ratio est: q:
qñ plura instrumenta per ordinē se ha
bentia cōcurrūt ad eundē effectum: vt
manus ⁊ pēna ad scripturā v̄tus prin
cipalis motoris principalius respicit
illud instrumentū qd̄ est sibi ꝓpinqui⁹
⁊ mediante quo aliud instrumētū mo-
uetur vnde v̄tus scribētis principali⁹
respicit manū q̄ pēnā. Ad transsubstā
tiationē aūt cōcurrūt plura instrumen
ta ꝑ ordinem se habentia. s. sacerdos ⁊
verba: quorū sacerdos est propinquior
principali agenti: quia sibi est similior:
⁊ eius representat personā. Est etiam
prolationis verborū causa ideo virt⁹
transsubstantiatiua principali⁹ respi-
cit sacerdotem q̄ verba. ¶ Tertia ratio
est: q: virtus transsubstantiatiua sacer
dotē respicit permanente ratione cha
racteris qui in sacerdote ꝑmanet: ver-
ba autē sicut sunt trāseuntia respiciūt
transeuntē non per aliquē transitū ex
parte virtutis ꝓut est in p̄ncipali agē
te: sed per transitū ipsoꝝ verborū ꝟm
quid: tamen predicta virt⁹ respicit p̄n-
cipalius verba q̄ sacerdotē: inquātuz
verba magis de propinquo se habent
ad effectū q̄ sacerdos: ꝟm quem mo-
dū etiam dici potest ꝙ virtus scriben-
tis principali⁹ respicit pēnā q̄ manū.
¶ De multiplici manducatione corpo
ris christi: ⁊ de dubijs que circa illā ha
beri possunt. Capl'm. ij.

Secundū mysteriū quod an-
notauit apostol⁹ in thema-
te d̄r manducatiōis asserēs
quod xp̄s dixit Mat. xxvj.
Accipite ⁊ manducate hoc
est corpus meū. Ad quod pleni⁹ intelli
gendū quattuor sunt dubia declaran-
da. ¶ Primū quot sunt modi mandu-
candi corpus xp̄i? Et respōdet magr̄ in
iiij. di. ix. ꝙ est duplex. vnus sacramen
talis: alius sp̄ualis. Que distinctio ꝟm
Boñ. ar. j. q. j. oritur vno modo a dispo
sitione sumentiū: q: quidā accedūt ma
le dispositi: ⁊ hi māducant sacramēta-
liter. quidā bene ⁊ hi sp̄ualiter. Scd̄o
accipitur a modo sumendi: quia q̄daz
suscipiunt ore corporis: ⁊ non cordis: ⁊
hi sacramentaliter. Quidaz v̄o ore cor
dis: ⁊ hi spiritualiter. Comedere igit̄
sacramentū spiritualiter est illud susci
pere cū fide īformata charitate. Come
dere autez sacramental'r est illud susci
pere cū fide sine charitate. Qui māduc-
cant sacramentaliter tm̄ suscipiunt sa
cramentū: sed non effectuz illius. Qui
v̄o manducant spiritualiter effectum

gratie consequuntur. ¶ Scdm dubiũ: vtrum mali sumant corpus christi veraciter? Et respondet Tho.iij.parte.q. lxxx.ar.iij.⁊ Boñ.in.iiij.di.ix.ar.ij.q.j. ꝙ circa hoc q̃dã antiq̃ errauerunt dicẽtes: ꝙ corpus xp̃i verũ a malis non sumit̃: q: nõ decet tantã maiestatem ⁊ carnẽ tã sanctam ⁊ purã in corpus peccatis subditũ introire. Ideo asserebãt ꝙ corpus xp̃i verũ a specieb⁹ abscederet: ex quo peccator ip̃z labijs ore ⁊ polluto contingeret. Sed hoc est erroneũ eo ꝙ manẽtib⁹ specieb⁹ corp⁹ xp̃i sub eis esse non desinit. Species aũt manet q̃diu substantia panis maneret: ⁊ sibi adesset. Manifestũ est aũt ꝙ substantia panis assumpta a pctõre non statim esse desinit si manet q̃diu ꝑ calorẽ naturalẽ digerat̃. Unde tãdiu corpus xp̃i sub speciebus sacr̃alibus manet etiã a peccatoribus sumptũ. Quare doctores oẽs dicũt ꝙ peccatores veraciter ⁊ sacramentaliter lz nõ spũal'r: corpus xp̃i suscipiant. qd̃ cãtat eccl'ia in ꝓsa in festo corporis xp̃i dicẽs: Sumũt boni: sumũt mali: sorte tñ inequali vite vel interitus. Et Aug̃.sup Job. ait: Multi de altari accipiunt: ⁊ accipiendo moriunt̃. Ad idẽ est.c.⁊ sctã.⁊.c. sicut iudas. de ꝯse.di.ij. ¶ Tertiuz dubium vtrũ peccator qui cũ certa scientia in petcato sumit corpus xp̃i: sumat illud dãnabil'r. Et ꝙ sic ptz per dictuz apl'i di. ꝙ iudiciũ sibi manducat ⁊ bibit. Q: nõ est ꝟm Boñ. q: ip̃m corp⁹ aliquã maculã det anime: sed q: peccator ipsum cõtemnit dum se preparare non vult ⁊ mundare. Sed aliquis obijcere potest si manducare corpus xp̃i cũ peccato peccatum est: ergo a simili ⁊ videre ergo quotienscunqꝫ existens in peccato mortali videt corpus xp̃i peccat mortaliter. Rñdet Tho.vbi.s̃. ad.iiij. arg.⁊ Boñ.vbi.s̃.q.ij.ad vltimũ ꝯtra. ꝙ visus non pertingit ad substantiaz corporis xp̃i: sed soluz ad species sacramentales sed ille qui manducat nõ solum sumit species sacramentales sed etiam xp̃m qui est sub eis: ⁊ ideo a visione corpis xp̃i null⁹ baptizatus ꝓhibetur: non baptizati aũt non sunt admittendi: etiaz ad inspectionez huius sacramenti. vt pz ꝑ Diony. in libro angeli. hierar. sed ad mãducationez non debent accedere nisi illi qui bene dispositi ⁊ mundati sunt quare nõ est simile videre ⁊ sumere hoc sacramentum. ¶ Quartũ dubiũ est: vtrũ accedere ad hoc sacramentũ cũ conscientia peccati sit grauissimũ oĩm pctõꝝ? Et q̃busdaz videt̃ ꝙ sic. Primo quia glo. sup illd. j. Coꝝ.xj. Qui manducauerit ⁊c. De indigne manducante ait: Ac si xp̃m occiderit puniet̃: sed pctm̃ xp̃m occidentium videt̃ fuisse grauissimũ: ergo ⁊ hoc peccatum. Secũdo arguũt: q: Hiero. dicit ĩ quadã epl'a. Quid tibi cũ feminis qui ad altare cum dño fabularis. Dic sacerdos dic clerice qual'r cum eisdem labijs filium dei oscularis: quib⁹ osculatus es filiã meretricis. O iuda osculo filiũ hoĩs tradis? Et q̃b⁹ verbis videt̃ ꝙ fornicator accedens ad mensaz xp̃i peccat sicut peccauit iudas peccato enormi ⁊ grauissimo. Respõdet tñ Tho. vbi.s̃.ar.v.ꝙ aliqd̃ pctm̃ põt dici graui⁹ alio dupl'r. Uno modo per se: alio modo ꝑ accidens. Per se quidem ꝟm rationem sue speciei: que attenditur ex parte obiecti: ⁊ ꝟm hoc quanto id contra qd̃ peccatur est maius tanto pctm̃ est grauius: ⁊ q: diuinitas xp̃i est maior humanitate ipsi⁹: ⁊ ip̃a humanitas est potior q̃ꝫ sacramenta humanitatis: inde est ꝙ grauissima pctã sunt que cõmittunt̃ in ip̃am diuinitatez sicut est pctm̃ infidelitatz ⁊ blasphemie. Secũdario aũt sunt grauia pctã q̃ cõmittunt̃ ĩ hũanitatẽ xp̃i. Tertio aũt loco sunt pctã q̃ cõmittunt̃ ꝯtra sacr̃a q̃ pertinent ad humanitatem xp̃i. Et post hoc sunt alia peccata cõtra puras creaturas. Per accidens aũt vnũ peccatũ est grauius alio ex parte peccantis: puta peccatũ quod est ex ignorantia vel infirmitate leui⁹ est peccato qd̃

est ex contemptu vel ex certa scientia Et eadē ratio est de alijs circunstātijs. Scd̄m hoc ergo cōicare in pctō mortali in q̄busdā pōt esse grauius: sicut in his q̄ ex actuali cōtēptu in cōscīa peccati ad hoc sacr̄m accedūt. In q̄busdā v̄o minus graue: puta in his q̄ ex quodam timore ne deprehendant̄ in pctō cū cōscīa peccati hoc sacr̄m suscipiāt. Sic ergo ptz q̄ hoc peccatū est multis alijs grauius ꝟm suā spēm: nō tn̄ oīm grauissimum. ¶ Ad primum ergo dicēdum q̄ pctm̄ indigne sumentium hoc sacramētum comparat̄ peccato occidētiū xp̄m ꝟm similitudinē: qr vtrūq̄z cōmittit̄ ɔtra corpus xp̄i: non tn̄ ꝟm criminis quātitatē. Peccatū em̄ occidentiū xp̄m fuit multo grauius. Primo q̄dem qr illud peccatū fuit contra corp⁹ xp̄i in sua specie ꝓpria: hoc aūt est ɔtra corpus xp̄i in specie sacramenti. Scd̄o qr illud pctm̄ ꝓcessit ex intentione nocendi xp̄o nō aūt hoc pctm̄. Similiter fornicator accipiens corpus xp̄i cōparatur iude osculanti xp̄m quātū ad similitudinē criminis: qr vterq̄z ex signo charitatis xp̄z offendit: non tn̄ quātū ad criminis quātitatē. Hec tn̄ similitudo nō minus cōpetit alijs pctōrib⁹ q̄ fornicatorib⁹. Nā ⁊ ꝑ alia peccata mortalia agitur ɔtra charitatē xp̄i: cuius signū est hoc sacr̄m tāto magis quāto pctā sunt grauiora. Scd̄m q̄d tn̄ pctm̄ fornicationis magis reddit hominem ineptū ad perceptionē huius sacramēti: inquātū scz ꝑ hoc pctm̄ spūs marīe carnis subijcit ⁊ ita ipedit̄ feruor dilectionis q̄ requirit̄ in hoc sacr̄o. Plus tn̄ ponderat impedimentū ipsi⁹ charitatis q̄ feruor ei⁹. Unde etiā pctm̄ infidelitatis: quod funditus separat hominē ab eccl̄ie vnitate simpl̄r loquēdo maxime hoīem ineptum reddit ad susceptionē hui⁹ sacramenti: vn̄ grauius peccat infidelis accipiens hoc sacramētū q̄ pctōr fidelis: ⁊ magis cōtēnit xp̄m ꝟm q̄ est sub hoc sacramento preerti m si nō credat xp̄m vere sub hoc sacramēto esse: qr quātuz est in se diminuit sctītatē hui⁹ sacramēti v̄tutē xp̄i opantz ī hoc sacr̄o: qd̄ est ɔtēnere ip̄m sacramentum in seipso. Fidelis autē qui cū consciētia peccati sumit ɔtēnit hoc sacr̄m non in seipso: sed quātū ad vsum indigne accipiens.

¶ De potestate consecrandi cōcessa sacerdotib⁹ rite ordinatz ꝟm formā ecclesie q̄ soli cōficere possunt. Capl̄m. iij.

Tertiū mysteriuz qd̄ apostol⁹ annotauit d̄r cōsecrationis. ibi. Hoc facite in meā cōmemorationē. Lu. xxij. In q̄b⁹ v̄bis ꝟm Frāciscū data fuit potestas cōsecrandi apl̄is q̄ vt dictum est in precedentib⁹: fuerūt tūc a xp̄o ordinati sacerdotes. Sed hic q̄ttuor dubia adhuc occurrūt aperienda. ¶ Primū vtrū angeli habeāt potestatē consecrandi. Et rn̄det Alex. in. iiij. q. xxxv. mē. j. q̄ nō: eo q̄ deus talē potestatem ipsis nō dedit: ⁊ hoc cōgrue. Primo qr virtus trāssubstātiandi elementum in corpus xp̄i ⁊ sanguinē: data est verbo sensibili. vn̄ cui⁹ est ꝓferre verbū sensibile eius est ministerial̄r mediāte v̄bo tali cōsecrare. Inquit em̄ Aug. j. q. j. ī c. detrahe. Accedit verbū ad elementū ⁊ fit sacr̄m. Scd̄a rō est: qr si sacr̄a ministrarent̄ homini ꝑ angelos: esset hō in sua reparatione subiectus angelice nature: ⁊ sic nō esset ꝑ xp̄m solū restitutus in pristinā dignitatē. ¶ Scd̄m dubiū vtrū aliquis nō sacerdos possit cōsecrare? Et rn̄deo q̄ nō. īmo si oēs homines mūdi nō sacerdotes essent sctī ⁊ iusti: ⁊ ꝑ annos ⁊ annos dicerēt v̄ba cōsecratiōis sup debita materia cū intētiōe ɔsecrādi nūq̄ ɔsecrarent. Ideo scribit̄ ex̄ de sum. tri. ⁊ fi. ca. c. j. Hoc vtiq̄z sacramētum nemo potest cōficere nisi sacerdos qui rite fuerit ordinatus ꝟm claues ecclesie: quas ipse concessit apostolis eorūq̄z successoribus iesus christus: ⁊ ecclesia cantat sic. Sacrificium istud instituit: cuius officiuz committi voluit solū presbyteris qui

bus sic congruit vt sumant ⁊ dent cete
ris. Et. xxv. dist. in. c. perlectis. dicitur:
Ad presbyterū pertinet sacramentum
corporis ⁊ sanguinis dñi in altario dei
conficere. ¶ Tertium dubiū vtrū sacer
dotes mali ⁊ peccatores possint conse
crare? Et rñdet Boñ. in. iiij. dist. xiij. ꝙ
sic: quia officium consecrandi nō est ex
propria sanctitate: vt quidam heretici
dicunt: sed ex autoritate. Tho. v̄o i. iij.
parte. q. lxxxvij. ait: Non ex hoc ipo ali
quis desinit esse minister xp̄i ꝙ est ma
lus: q̄ dñs habet bonos ⁊ malos mini
stros: qui cū autoritatem habent con
secrandi: consecrare possint. Vñ Aug.
j. q. j. c. intra. ait: Intra catholicaz ec
clesiā in ministerio corporis ⁊ sangui
nis dñi: nihil a bono maius: nihil a
malo minus perficitur sacerdote: quia
nō in merito consecrantis: sed in v̄bo
perficitur creatoris: ⁊ in virtute spiri
tussancti. Ad idem est. c. ꝓpheta. c. vt
euidenter. c. cum scriptura. c. multi se
culariū. ⁊. c. sacerdotes. ¶ Quartū du
bium vtrū sacerdotes heretici: scisma
tici: excōmunicati: vel degradati: pos
sint cōficere? Et respōdet Boñ. in. iiij.
di. xiij. ar. j. q. j. ꝙ aliqui voluerunt di
stinguere ꝙ sacerdotes mali quidā oc
culte sunt mali: ⁊ tales possunt ꝯsecra
re. Alij v̄o sunt manifeste mali ⁊ ab ec
clesia precisi: sicut heretici: ⁊ alij predi
cti: ⁊ tales non possunt. Et ad hoc alle
gant dictū Aug. j. q. j. c. extra catholi
cā. Extra catholicā ecclesiam non est lo
cus veri sacrificij. ⁊ Hieronymi in. c.
odit. qui dicit: Odit dñs sacrificia he
reticoꝝ: ⁊ a se ꝓijcit: ⁊ quotiēs in noīe
eius congregati fuerint detestatur fe
torē eoꝝ: ⁊ claudit nares suas. Habēt
etiā ibi. c. nō oportet. Sed tamen posi
tio ista falsa est: vt patebit. Ideo dicen
dū ⁊ melius ꝙ sacerdotes oēs p̄nomi
nati consecrare possunt: q̄ potestas cō
secrādi eucharistiā vt inquit Tho. ꝑte
iij. q. lxxxij. ar. j. ⁊ oēs theologi ꝑtinet
ad characterem sacerdotalis ordinis.
Character aūt indelebilis est. Ideo di
cendū ꝙ in sacramento duo attēdunt
scz sacramēti veritas: que cōsistit quā
tū ad rē primā: ⁊ sacramenti vtilitas
que consistit: quātū ad rē vltimā: q̄ est
incorporatio vel vnio: quātū ad corp
mysticū. Si de veritate sacramenti lo
quamur veritas saluat̄ vbi ex ꝑte mi
nistri est ordo ⁊ intentio ⁊ verbi prolo
tio: cū adest debitū elementū. Si aut
loquamur quātū ad vtilitatē dicendū
ꝙ sacerdos bonus conficit ad vtilita
tē suā ⁊ assistentiū. Malus occultus ad
dānū suū tm̄: nihilominus ad vtilitatē
assistentiū qui deuote audiūt missam.
Sed precisus ⁊ hereticus ad dānatio
nē suā: ⁊ omniū assistentiū. Quia ergo
in precisis ⁊ hereticis manifestis poni
tur sacramētū om̄i fructu: q̄uis sit ibi
corpus xp̄i verū: ideo loquunt̄ sacri ca
nones ipsorū sacrificia detestantes nō
rōne operati operis sz dāni. Rich. v̄o
in. iiij. ar. j. q. j. dicit: ꝙ prefatos sacer
dotes posse hoc sacrificiū cōficere intel
ligitur dupliciter: aut de iure: aut de fa
cto. Primo modo nō oīs sacerdos pōt
hoc sacramētū cōficere: q̄ nec irregula
ris: nec suspensus: nec interdictus: nec
excōmunicatus: nec scismaticus: nec he
reticus: nec degradatus hoc sacramen
tū pōt de iure cōficere: q̄ cuilibet pre
dictoꝝ ꝓhibitus est potestatis sacer
dotalis vsus: vnde cōficiendo grauissi
me peccant. Scdo modo scilz de facto
quilibet ipsoꝝ pōt vt predictū est. Con
siderēt itaq̄ laici quāta est sacerdota
lis dignitas: quāta sacerdotibus data
est potestas. Non sint ipsi sacerdotū iu
dices ⁊ ex consequenti sacramentoꝝ cō
tēptores: de quo plenius diximus in ope
re de virtutibus. Uenerentur ⁊ colant
illos vt patres: ⁊ dños ⁊ tanti sacramē
ti ministros. Preparent se oēs cū om̄i
humilitate ⁊ reuerētia ad sacram com
munionē de illoꝝ manibus suscipien
dā. Ipsi v̄o sacerdotes studeant ꝑ viri
bus nitorē mentis ⁊ anime cōseruare:
viuereq̄ munde ⁊ caste vt sic digne cō
ficere possint ⁊ dispēsare fidelib⁹ absq̄

ꝓprio detrimento: imo cū merito ⁊ benedictione dei sacratissimū corpus filij eius dñi nr̄i iesu xp̄i: qui est bñdict⁹ ⁊ laudabilis ꝑ īfinita scl'a scl'oꝝ. Amē.

¶ Feria quinta in cena dñi: de exēplis a xp̄o nobis exhibitis: in quibus eum sequi debemus ⁊ precipue tēpore sacre eucharistie cōmuniōis. Sermo.lxvj.

Exemplū enim dedi vobis vt quēadmodū ego feci: ita ⁊ vos faciatꝫ. Pijssimi iesu verba sunt ista Joh̄is. xiij. c. ⁊ in euangelio hodierno. Suscepturi sanctissimū sacramētū hodierna die vel in ꝓxima solēnitate paschali diligenter: ac sollicite inuigilare debem⁹: vt ad illud accedam⁹ cū omni mundicia: puritate ac reuerentia. Id aūt facere poterim⁹ si voluerimus imitari exēplavirtutū: que docuit nos ipse xp̄s in vltima sua cena. In illa nanq̄ docuit nos oēs q̄d cōmunicando essemus facturi. Iccirco in presenti sermone pro morali declaratiōe euāgelij de exēplis moralib⁹ sp̄ualiter in eo contentis: ⁊ a dño iesu xp̄o nobis oblatꝫ erim⁹ tractaturi: qm̄ ad illa xp̄s iesus nos ī v̄bis ī themate p̄missis inuitat. ¶ In q̄b⁹ totū euāgeliuꝫ hodiernum complectēdo septēexēpla deuotissima declarabim⁹.

Primū d̄r memorāde mortalitatis.
Scd̄m cōsummande charitatis.
Tertium tolerande aduersitatis.
Quartū cōtemnende prosperitatis.
Quintū obseruande castitatis.
Sextum exercende humilitatis.
Septimum desiderāde felicitatis.

¶ Qualiter xp̄s docuit nos exēplo suo memores esse mortis acerbissime quaꝫ ꝑ nobis pctōrib⁹ ex charitate ⁊ amore patientissime tolerauit. Capl'm.j.

Primū exēplū q̄d xp̄s nobis exhibuit dicit memorande mortalitatis. Ipse etem̄ memor erat mortis sue q̄d euāgelista exp̄mit dicēs Joh̄. xiij. Ante diē festū pasche: sciens iesus q̄r venit hora ei⁹ vt transeat ex hoc mūdo ad patrē: cū dilexisset suos q̄ erant in mundo in finez dilexit eos. Pro q̄ꝝ verboꝝ declaratiōe tria sunt notāda.

¶ Primū quid per hoc nomen pascha intelligat. Et ad hoc sic dicit Aug̃. sup Joh̄. Pascha nō sicut q̄dam estimant grecū nomē est: sed hebreū. Opportunissime tñ occurrit in hoc noīe quedā cōgruētia vtrarūq̄ liguarū. Quia em̄ pati grece paschi d̄r ⁊ ideo pascha passio putata est: vel hoc nomen a passione sic appellatū. In sua v̄o lingua hoc est in hebrea pascha transitus d̄r: propterea q̄ tunc p̄mū pascha celebrauit ppl's dei: qñ ex egypto fugiens rubruꝫ mare ꝑtrāsiuit. v̄m aūt Nico. de lyra dicebat pascha iudeoꝝ trāsit⁹ eo q̄ tunc angel⁹ trāsijt ꝑ egyptū interficiēs primogenita egyptioꝝ: ⁊ filios israel saluās. ¶ Scd̄z notādū q̄ paschale festū apud iudeos incipiebat a vespa diei ī qua luna erat. xiiij. Dies autē festiuus apud eos incipit a vespa vnius diei: ⁊ durat vsq̄ ad vesperā sequentis diei. vñ Leuit. xxiij. c. d̄r a deo. A vespe vsq̄ ad vesperū celebrabitis sabbata vr̄a: ⁊ sic dies pasche solēnis erat luna. xv. ꝓpter q̄d eñdē diē quē Joh̄es nomīat. ante diē festū pasche ꝓpter naturalez distinctionē dierū. Marcus noīat primū diē azymoꝝ: q̄r a vespe precedentis diei incipiebāt comedere azyma. Quare v̄m Hiero. om̄esq̄ theologos. di. xj. q̄rti. tenendum est q̄ iesus fecit cenam luna. xiiij. ⁊ passus est luna existēte. xv.

¶ Tertiū notādū q̄ sicut xp̄s recordabatur mortꝫ de ꝓximo sibi īminentis: ita ⁊ qui vult cōicare mortem xp̄i ad suā mētē reuocare dz: hoc docuit apl's cū dixit. j. Coꝝ. xj. Quotienscunq̄ mādūcabitis panem hunc: ⁊ calicē bibetꝫ mortem domini annunciabitis donec veniat.

¶ Qualiter xp̄s nos docuit exēplo suo vt memores sim⁹ īmēse charitatis sue: qua nos dilexit. Capl'm.ij.

Ecūdū exēpluz quod docuit nos xp̄s d̄r ꝯsummande charitatis: s. de quo euangelista scribit. Joh. xiij. Cū dilexisset suos q̄ erāt in mūdo: ī finez dilexit eos. i. ſm glo. maiora signa dilectionis oñdit. Dilexit nāq; dñs seruos suos iustos ⁊ sctōs: reos ⁊ peccatores: ꝓ eis patiēdo ⁊ moriēdo. Ob quod Hiero. ad Damasuz papā de filio ꝓdigo ait: Que maior pōt esse clemētia: q̄ vt dei filius hoīs putaret: decē mēsiū fastidia sustinere: partꝰ expectaret aduentū: ꝑ singulas adolesceret etates: ⁊ post ꝯtumelias vocū: alapas: ⁊ flagella crucis: ꝓ nobis fieret maledictꝰ: vt nos a maledicta legis absolueret. Et apl's Ro. v. inq̄t: Cōmēdat suā charitatē deꝰ in nobis: ⁊ qm̄ cū adhuc pctōres essemus: xp̄s ꝓ nobis mortuꝰ est. Si ergo xp̄s tātū dilexit nos vt sanguinē suū ⁊ vitā daret ꝓ nobis: nos debemus ⁊ illū diligere: ac ꝓ eiꝰ amore ꝓximoꝝ odia deponere. An nō heretici vl' ingrati habēdi sunt illi q̄ xp̄m non diligūt ꝓ q̄bꝰ mori dignatꝰ est? Propterea scribit sic de ꝯse. di. ij. in. c. iterat. Sēp xp̄i mors ꝑ scl'i vitā posteris est nūcianda vt discāt q̄ charitate dilexit suos q̄ ꝓ eis mori dignatus est. Cui oēs debemus vicē repēdere charitatꝫ: qz ad hoc prior dilexit nos cū essemꝰ gehēne filij: vt eū diligeremꝰ a morte iā liberati. Et Cassiod. in li. de dilectiōe dei ait alloquēs aīam sic. Audi aīa mea ⁊ auribꝰ ꝑcipe diuinā clementiā. Quis abyssuz tā ineffabilis gr̄e ꝯsiderauit? Quis de fonte tante dulcedinis gustauit ⁊ non amauit? Quare nō diffundis in deum vniuersos affectꝰ quos dirigis ad vanitates ⁊ īsanias falsas? Cur q̄so diligis aliq̄d ꝑter illū q̄ tā benigne taz miseri corditer a tot miserijs te redemit? Jugi scrutinio ⁊ assidua meditatiōe reuolue qual'r vnigenitꝰ dei p̄ris cū eēt splēdor ⁊ figura substātie eiꝰ post exinanitionez vsq̄z ad formā serui: post lachrymas: post labores: post sudores: post contumelias: post flagella: post sputa: post liuores: post coronā spineā: pro te affixus in cruce q̄nq̄z pepēdit. Ab eo eleuabat ad patrē in sacrificiū vespertinū vt te ad amplexus amicabiles inuitaret. Vide aīa mea ne īgrata sis in tanto cumulo bñficioꝝ. Jngratitudo enim est perēptoria salutꝫ. hec ille. Qñ ergo xp̄s cōspicit hoīem q̄ nō diligit cōquerit de illo. vt Aug. inq̄t li. v. ꝯtra heres. di. Cū essem vnicus p̄ris mei reconciliaui te: cū inter mōtes ⁊ siluas errares: q̄siui te: humeris meis portaui te: laboraui: sudaui: caput meū spinis opposui: manus meas ⁊ pedes clauis obieci: lancea latus meū aperui: vt te mihi copularem: ⁊ tu diuideris a me.

¶ Qual'r xp̄s nos exēplo suo docuit aduersa libēti animo tolerare ⁊ ī tribulationibꝰ esse patientes. Capl'm. ij.

Ertiū exēplū q̄d nobis xp̄s dedit d̄r tolerāde aduersitatis.

Tolerauit eū iudā ꝓditorē suū equo ⁊ patienti aīo: quē ī cena retinuit cōmūicauitq; eū cū alijs discipl'is: ne eiꝰ pctm̄ occultū faceret manifestū: vt hr̄. j. q. j. i. c. xp̄s. ⁊ hoc euangelista exp̄ssit cū dixit Joh. xiij. Et cena facta: scz quātum ad esum agni paschalis: nō tñ cōpleta quātum ad alia cibaria. Sequit cū diabolꝰ iam misisset in cor vt traderet eū iudas simonis schariotꝫ: sz ſm Nico. de lyra: q̄ die precedēti eū vēdiderat suggestiōe diaboli hanc ꝓditionē in cor ipsiꝰ mittētis. Sequit tex. sciēs q̄ oīa dedit ei pater in manus: ⁊ q̄ a deo exiuit: ⁊ ad deū vadit. Que verba exponēs Greg. iiij. moral'. ait: Sciebat eū q̄ in manu sua ip̄os etiā ꝑsecutores acceperat vt ipse in se ad vsuz pietatis intorqueret q̄cq̄d eoꝝ cōtra se malicia ꝑmissa seuiret. O quāta erat patiētia ⁊ lōganimitas bñdicti iesu xp̄i: qñ ī cena illa respiciebat ꝓditorē: videbatq; cor eius malignū: ⁊ tñ nō eijciebat eū: nō ostendebat sibi turbulentā faciē nō inferebat cōtumelias illi ⁊ cōuitia sz modis oīb'

mãsuetissimis quãtũ ĩ se erat: q̃rebat re uocare illũ a cogitatu maligno. O patiẽtia ĩuictissimi xp̃i iesu bñdicti. Hãc docuit nos v̄bo cũ dixit Lu. xxj. In patientia vr̃a possidebitꝫ aĩas vr̃as. ⁊ Mat. v. Bti q̃ ꝑsecutionẽ patiunt̃ ꝓpter iusticiã qm̃ ipoꝝ ẽ regnũ celoꝝ. De patiẽtia aũt laudib⁹ multa dicta sunt a nobꝫ in ope de v̄tutib⁹: iõ pauca ꝫ sufficiãt.

¶ Qual'r xp̃s nos exẽplo suo docuit cõtẽnere ꝓspera mũdi hui⁹: ⁊ ne ĩ illis fiduciam habeam⁹. Capl'm. iiij.

Uartũ exẽplũ qd̄ xp̃s nos dedit cõtẽnẽde fuit ꝓspitatis.

q De q̃ euãgelista scribit Joh. xiij. Surgit a cena ⁊ ponit vestimẽta sua. i. deponit. ꝑ hoc innuẽs deponẽdũ esse oẽm scl'i huius affectũ neq̃ cõfidẽdũ esse in bonis presentis vite. Qd̄ Hiero. dixit: sic scribẽs in epl'a ad exuperãtiũ. Si fieri põt imitare ioseph: ⁊ egyptie dñe palliũ derelinque. nudus xp̃z: nudũ seq̃re. Nec solũ a xp̃o eiusq̃ sctis: verũetiã a gẽtilibus sꝑ monemur: vt hui⁹ vite gaudia paruipendam⁹ respuamusq̃ oĩa bona ei⁹. Uñ ⁊ Señ. ad Lucillum ait: Noli huic trãq̃llitati cõfidere. Et iteꝝ ad eũ dẽ. Clamo vitate q̃ vulgo placent q̃ casus ad oẽ fortuitũ bonũ suspitiosi pauidiq̃ subsistite. Et fera ⁊ piscꝫ sepe aliqua oblectatione decipit̃: munera ista fortune putatis ĩsidie sunt. Quisquis vestrũ tutã agere vitã volet: ista fiscata bñficia deuitet q̃plurimũ: in q̃bus hoc quoq̃ miserrimi fallimur: q̃ dum hr̃e putam⁹ ĩ p̃cipitia cursus iste deducit: ⁊ hui⁹ eminẽtꝫ vite exit⁹ cadere est.

¶ Qual'r xp̃s exẽplo suo nos docuit obseruare ⁊ custodire sibi valde acceptaꝫ virtutem castitatis. Capl'm. v.

Uintũ exẽplũ a xp̃o nobis datũ fuit obseruãde castitatis.

q Qd̄ euãgelista explicauit cũ dixit Joh. xiij. Et cũ accepisset linteuꝫ p̃cinxit se. Nos etiã lũbos p̃cinctos habere debemus. ꝑm illud Lu. xij. Sint lũbi vr̃i p̃cĩcti. Que v̄ba exponẽs Grego. in homelia: ait: Lũbos em̃ p̃cingim⁹ cũ carnis luxuriã ꝑ ꝯtinẽtiã coartam⁹. Sꝫ vt dicit Aug. quẽ allegauim⁹ in ꝑmõe de luxuria. Inter oĩa xp̃ianoꝝ certamĩa duriora sunt p̃lia castitatis: in q̃b⁹ quotidiana est pugna ⁊ rara victoria. O quanta multitudo dãnat̃ ꝓpter vitia carnis. Ecq̃s explicet quot sunt illi q̃ vt persistãt in miserijs ⁊ turpitudine cõfiteri ⁊ cõmunicare postponũt. Quis etiã enumeret quot inueniunt̃ q̃ post ꝑpetrata nefandissima ⁊ fetidissima pctã carnalia p̃e verecũdia illa nõ cõfitent̃ ⁊ sine vera emẽdatiõe ꝯscĩe accedũt ad sacrã cõmunionẽ. O ĩfelix ꝯditio taliũ sic faciẽtiũ: q̃ iudiciũ dei mãducãt ⁊ bibũt.

¶ Qual'r xp̃s exẽplo suo nos docuit vt hũilitatꝫ exercitia nõ recusem⁹. Cp̃. vj.

Sextũ exẽplũ qd̄ xp̃s nobis tribuit d̄r exercẽde humilitatꝫ. De quo euãgelista subdit. Deinde misit aquaꝫ in peluiꝫ ⁊ cepit lauare pedes discipuloꝝ ⁊ extergere linteo quo erat p̃cinct⁹. O q̃d erat videre regẽ angeloꝝ: ⁊ dñm celi ⁊ terre genuflexũ ante pedes discipuloꝝ ⁊ manib⁹ ꝓp̃rijs cotrectãtẽ ⁊ lauãtẽ pedes illos sordidos ⁊ lutosos. Interroga eũ aĩa mea: ⁊ dic illi. Cur o bone iesu tãtũ te hũilias: vt defatigat⁹ ⁊ madefact⁹ sudore pedes discipl'is tuis laues? Et r̃ndebit tibi ꝓnus. O aĩa mea. Charitas q̃ me traxit vsq̃ ad exinanitionẽ vsq̃ ad formã serui: ipa me sic hũiliare cõpellit. Quinĩmo ⁊ maiora hũilitatis officia suscipe coget: cũ die crastĩa crucifix⁹ ⁊ nud⁹ cũ latrõib⁹ deputabor. Mat. xj. Sꝫ discite a me oẽs: q̃r mitꝫ suꝫ ⁊ hũilis corde.

¶ Qual'r xp̃s exẽplo suo nos docuit vt desiderem⁹ supernã felicitatẽ. Cp̃. vij.

Septimũ exẽplũ qd̄ xp̃s nobis dedit d̄r desiderãde felicitatꝫ. q̃r petrũ ĩduxit vt desideraret hr̃e ꝑtẽ secũ. Dicit ergo iohãnes. Uenit ergo ad simonẽ petrum. Et dixit ei petrus. Domine tu mihi lauas

pedes. In passu hoc dubitare solēt q̄dā vtrū xp̄s lauerit pedes discipulorū alioꝝ prius q̄ꝫ Petri. ⁊ Origeñ. dicit ꝙ sic: q: incepit lauare a minoribꝰ. Sed non videt verisimile vt dicit Nico. de lyra. si transisset ꝑ oēs alios: q̄n aliq̄s eoꝝ vel plures recusassent hāc lotionē sicut ⁊ petrus. Et ideo alij doctores dicunt ꝙ primo venit ad petrū: propter qd̄ alij discipuli audita rep̄hensiōe petri nō fuerunt ausi vltra iam recusare. Q̄ ergo euangelista dicit cepit lauare ⁊c. Et postea subdit. Venit ergo ad simonem. nō est ꝑ hoc intelligendum ꝙ alios lauerit ante ip̄m: sed euāgelista prius dixit factū in generali postea explicat modū in particulari: incipiēs a Petro q̄ dixit: Dñe tu lauas pedes. i. tu vis lauare pedes mihi peccatori tu qui es filiꝰ dei. q. d. nullo modo decet. Simile verbū dixit in principio sue cōuersionis Lu. v. Exi a me: q: hō pctōr sum. Rñdit iesus ⁊ dixit ei: Qd̄ ego facio tu nescis modo: scies aūt postea. i. ꝟm Chryso. humilitatē huiꝰ doctrine. Et quō humilitas sufficit in deum ducere. Dicit ei Petrus. nō lauabis mihi pedes in eternū. i. nunq̄ꝫ ꝟm Aug. ac si diceret nunq̄ꝫ sustinebo vt tu laues pedes meos. Et ꝟm Nico. de lyra. licꝫ Petrus hoc faceret bono zelo: tñ indiscrete hoc faciebat: q: cū xp̄s non posset errare nō debebat voluntati eiꝰ aliquo modo resistere. Iccirco rñdit ei Iesus. Si nō lauero te nō habeb̄ ꝑtē mecū. Qd̄ moral'r ⁊ lr̄al'r intelligi pōt. Moral'r q̄ppe intelligēdo nullus pōt habere partē cū xp̄o in gl'ia celesti nisi lotus fuerit a macula pcti: iuxta illud Apoc. xxj. Non intrabit in eā aliq̄d coinq̄natū. Si autē intelligat̄ de lotiōe corpali lr̄aliter: tūc ꝟm Origeñ. dubiū est quō ille q̄ ob reuerētiā iesu nō permittebat lauare pedes suos: nō hēbit partē cū filio dei. Et rñdet Nico. de lyra. ꝙ sicut aliq̄d est illicitū nō ex sui natura: sed tm̄ q: prohibituꝫ: vt ptꝫ de ligno vetito primo parēti; ita sil'r aliq̄d est necessarium ad salutē: non ex sui natura: sed ꝓpter preceptum dei vel prelati: ⁊ sic erat in ꝓposito. Ex quo enim xp̄s volebat simpl'r hoc facere. petrus de necessitate salutis tenebat̄ hoc sustinere. Sed cum a xp̄o fuit reprehensus rñdit. Dñe nō tm̄ pedes meos: sed ⁊ manus ⁊ caput. q. d. prius sustinerez a te ꝑ totū corpus lauari q̄ꝫ a te separari: q: q̄uis esset durū sibi vt magr̄ suus ei seruiret: tñ grauiꝰ illi erat ab ip̄o separari. Vñ d̄r in itinerario clementis: ꝙ q̄ñcunq̄ꝫ Petrꝰ memor erat dulcissime societatꝫ xp̄i resoluebat̄ in lachrymas: ita ꝙ facies eius adusta videbatur ex frequenti lachrymarum fluxu. Dicit ei iesus. Qui lotus est scꝫ ꝑ baptismum non indiget: nisi vt pedes lauet. i. affectus. q: vt dicit Aug. in expositiōe huius passus. Si aliq̄s baptizatꝰ statim moriat̄ euolat ad patriā nec idiget aliqua alia lotione: sed si supuiuat indiget lotiōe pedum: id est affectionē mētis. Subdit adhuc xp̄us. Vos mundi estis: sed nō oēs. Ubi Aug. Hoc q̄d sic ne quereremus ipse euangelista patefecit adiungens. Sciebat em̄ quisnaꝫ esset qui traderet eum. Et Origeñ. Qd̄ ergo dicit: vos mundi estis: refert̄ ad xj. qd̄ ꝟo subdit̄. sed nō oēs. dicit̄ propter iudā existētem immundū. Sequitur euangelista. Postq̄ꝫ ergo lauit pedes discipuloꝝ suoꝝ accepit vestimenta sua: ⁊ cum recubuisset iterum dixit eis. Scitis q̄d fecerim vobis: Vos vocatis me magister ⁊ dñe ⁊ bene dicitis: sum etem̄. Si ergo laui pedes vobis ego dñs ⁊ magr̄: ⁊ vos debetis alter alterius lauare pedes. i. pietatis: benignitatis: ⁊ humilitatis obsequia inuicem exhibere: qm̄ hec est via per quaꝫ acquirit̄ beata vita. Ergo vt sacra cōmunio nobis ꝓficiat: demꝰ operaꝫ vt in his septē premissis exemplis imitemur dñm iesuꝫ xp̄m vt sic tandem admittamur ad cenā illā magnaꝫ in qua oēs electi pascunt̄: reficiūturq̄ꝫ btā visiōe dei: q̄ est bñdictꝰ i scl'a scl'oꝝ. Amē.

¶ Feria quinta in cena dñi. de celebratione misse ac eius significatione: necnon ⁊ illius auditione. Sermo.lxvij.

Sacrificate sacrificiū iusticie: ⁊ sperate ī dño. Illuminati ꝓphete v̄ba sunt ista ps̄. iiij. Possunt ac debent oēs fideles sperare vberem fructū se fore suscepturos ex frequenti oblatiōe sacrificij īmaculati dei nostri iesu xp̄i: qui quotiēscunq; misse debite celebrātur offertur ꝓ viuis atq; defunctis. Et lz nō oēs esse possunt parati semper ⁊ quotidie sanctissimum sacr̄m suscipe: veruntñ nō priuant̄ suauissimo ei⁹ fructu cum assistunt fideliter ⁊ deuote qñ a sacerdotib⁹ ꝯsecrat̄. Vñ Aug. de ꝯse. di.ij.in.c.vt quid.ait: Ut q̄d paras dētē aut ventrē crede ⁊ manducasti. Qm̄ autē plerīq; cor habētes aridū ⁊ indeuotum negligenter suo tpe ad missas audiēdas cōueniunt: aut illas audiūt minus reuerēter: iccirco in hoc sermone de missa loquemur: ad quā nos inuitat ꝓpheta in v̄bis ꝓpositis: exhortans etiam eos qui non sunt sacerdotes vt velint adesse in celebratione tāti mysterij: sperantes ob id cōsequi copiosa munera gratie dei. De missa itaq; tractaturi tria mysteria principalia declarabimus.

Primum erit de celebratione.
Secundum de significatione.
Tertium de auditione.

¶ Qr triplex regula est obseruanda in celebratione misse: scilz loci temporis: ⁊ modi. Capl'm.j.

Primū mysterium de missa declarandū est de ei⁹ celebratione. Nā lz vt ait Hugo.lib̄.de sacr̄is. Missa nil aliud est q̄ consecratio eucharistie: q̄ ideo d̄r missa: q: mittit̄ hostia vl' oblatio. Vel sicut dicit magr̄ di. xiij.q̄rti. Missa d̄r q: mittitur celestis missus: q̄ vt expōit Inno. est magni cōsilij angel⁹. Iste in quā mittit̄ ad cōsecrādū: q: ille est sacerdos īuisibilis dominꝰ iesus xp̄s q̄ ꝯsecrat ⁊ cōficit hoc sacr̄m vbicunq; cōficiat̄. Vel d̄r missa q: ꝑpl'us fidelis ꝑ ministeriū sacerdotis ꝑces ⁊ vota ⁊ oblationes deo mittit. Tñ celebranda est cum obseruatione triplicis regule.

Prima est loci.
Secunda temporis.
Tertia modi.

¶ Prima regula obseruāda in celebratione misse est loci. Vt em̄ inq̄t Rich. in.iiij.di.xiij.ar.iij.q.j. Cōiter nō licet missaz celebrare in loco nō sacro: q: sic instituit eccl'ia. vt ptz de ꝯse.di.j.c.sicut.c.missaꝝ.c.hic ergo.⁊.c.null⁹ p̄sbyter. Cui⁹ institutiōis rō fuit: q: ī sacramento altaris q̄d in missa ꝯsecrat̄: continet̄ ille q̄ est summe sctūs ⁊ toti⁹ nr̄e sanitatis cā effectiue inquātū deus: ⁊ memorie inquātum hō. In casu tamē magne necessitatis ꝑmittunt iura celebrari in loco non sacro: si tñ tabula sit cōsecrata: ceteraq; sancta mysteria ad illud officiū ꝑtinētia ibi affuerint sicut cum eccl'ie oēs fuerint incēse: vel cum hoīes essent in itinere: vel cum adesset alia aliq̄ legitima ⁊ rōnabilis causa: in q̄b⁹ casib⁹ cū licētia ep̄i celebrare licet in loco nō sacro. Cōcedit̄ tñ fratribus predicatorib⁹ ⁊ minorib⁹ exigēte legitima cā vtputa duz essent p̄dicātes v̄bū dei in publicis cāpis vel plateis: aut ī sil'ib⁹ celebrare cū altari viatico absq; licētia ab ep̄o postulata vel īpetrata: quod ptz ex̄ de puile.⁊ priuil'.exces.c. in his. vbi sic habet̄: In his q̄ ad cultū diuinum facere dignoscunt̄ non maligna: sed benigna esset potius interpretatio facienda. Vñ mirari cōpellimur q̄ cū fratrib⁹ predicatorib⁹ ⁊ minorib⁹ duxerimus indulgendum: vt vbicūq; fuerint sine parrochialis iuris preiudicio: cū altari valeāt viatico celebrare. Quidā nimis stricte interpretādo indulgentiā nostrā nitunt̄ asserere q̄ per eā dicti fratres preter prelatoꝝ assen-

sum facere hoc non possunt: ꝓpter qđ eos celebrare iuxta indulgētiā apostolicā nō ꝑmittūt. Cū aūt nihil eis conferret memorata indulgentia: sine qua prelatis annuentib⁹ id liceret eisdem fraternitati tue mandam⁹ q̄ten⁹ interpretatiōe hmōi reprobata: dum tñ ab alijs q̄ iuri parrochiali ꝓueniūt: prorsus abstineant: datā eis sic licētiā celebrandi autoritate nostra non differas publicare: ita ꝙ dicti fratres aliquam ex īdulgētia nostra videant̄ in hoc gratiā cōsecuti. hec ibi. Que v̄ba sunt Honorij tertij. Et sicut in loco sacro vt dictū est cōmuniter misse sunt celebrāde: ita etiā celebrari debēt sup altari cōsecrato. Notādū tñ ꝟm Ric. vbi.s̄.q.ij. ꝙ ante tēpus Siluestri celebraret̄ super altare ligneum: quod cito poterat transferri: quia ꝓpter persecutionē nō erat fidelib⁹ certus locus ad manēdū: tñ postea instituit eccl'ia vt celebraret̄ sup altare lapideū. Vñ de ꝯse.di.j.ī.c. altaria.d̄r. Altaria si nō fuerīt lapidea chrismatis vnctiōe nō cōsecrent̄. Cui⁹ ratio fuit: q̄ altare debet esse de materia forti: q̄ cōsecrari debet ⁊ ideo non debet esse de terra. Et q̄ in ecclesia debet esse copia altariū: vt hoc mysteriū frequentet̄: ideo altare non debet esse de auro vel de argēto: que nō faciliter possunt haberi. In veteri autē lege q̄ non sic multiplicabantur altaria: nihil opus erat si de auro fierent. Cōuenientius etiam est altaria fieri de lapide q̄ de ligno ꝓpter significationē: q̄ vt dicit glo.in.d.c.altaria. Altare significat xp̄m: qui d̄r petra. Sed occasiōe dictorū apd multos dubitat̄. Utrū celebrās sup altare nō cōsecratū aut fractum sit irregularis? Et rñdet Rich. vbi.s̄. ar. iiij.q.ij. ꝙ non: eo ꝙ irregularitas est de iure positiuo ⁊ hoc nō est in iure positū. Scienter tñ celebrans super altare nō cōsecratū grauiter peccat etiaz si hoc faciat ex ignorātia crassa: q̄uis minus grauiter q̄ si hoc faceret scienter q̄ ecclesia ordinauit sup altare consecratū debere celebrari: vt pz de ꝯse.di. j.c.eccl'ie. ⁊ ex̄ de ꝯse.eccle. vel alta.c.j. ⁊.c.qđ in dubijs. ¶ Scđa regula seruāda in celebratiōe misse d̄r tp̄is. De quo sciendū ꝟm Rich. vbi.s̄.ar.ij.q.iiij. ꝙ q̄ hoc sacr̄m ꝑtinet ad tp̄us gratie qđ ꝑ diē significat̄. iuxta illđ apl'i Rom. xiij. Nox p̄cessit dies aūt appropinquauit: ideo cōiter loquendo missa debz celebrari in die artificiali ⁊ nō in nocte: incipiēdo diē artificialē nō tm̄ ab ascēsu solis sup orizontē nostrū: sed ab illa parte tp̄is qua pōt ꝑpēdi esse sup orizontē nostrū aliqua aeris illustratio ꝑ aliquos radios solis: q̄ illustratio est manifestatio solis orituri. In nocte tñ natiuitatꝫ dñi media nocte vl' circa illā horā celebrat̄ missa ⁊ antiquitus celebrabat̄ in principio noctis resurrectionis. Et hoc ꝓpter priuilegiū illarū noctiū. Et hoc d̄r de ꝯse.dist.j.in.c.nocte sancta. Nocte sctā natiuitatis dñi saluatoris missas celebrent presbyteri ⁊ hymnū angelicū in eis solēniter decantent: qm̄ etiā eadē nocte ab angelo pastorib⁹ est nūciatus. Et subito facta est cū angelo multitudo celestis exercitus laudātiū deū ⁊ dicētiū: Gloria in excelsis deo ⁊ in terra pax hoīb⁹ bone volūtatis. de hoc Rich. vbi.s̄.q.iiij. Quare aūt celebrant̄ tres misse in die natalis dñi. rō est ꝟm Archi. in tractatu quem fecit de offi. eccl'ie: q̄ vna missa scz ante diē significat tp̄s ante legē q̄n eramus in tenebris. Scđa missa in aurora sig̃t tp̄s sub lege q̄n nōdū plena dei cognitio habebat̄. Tertia in die sig̃t tp̄s gr̄e q̄n iā plena cognitio hr̄. De hora autē misse sciēdū ē ꝙ īstituta est fieri cōiter trib⁹ horis scz hora tertia sexta ⁊ nona. Celebratio enim misse est memoriale passionis xp̄i: q̄ ꝟm Aug. in li. de concordia euāgelistaꝝ. crucifix⁹ fuit hora tertia linguis iudeoꝝ: hora sexta manibus militū ⁊ hora nona expirauit. Cōsuetudo tñ est vt nō dicat̄ solēnis missa hora nona: nisi in dieb⁹ ieiuniorū: ⁊ maxime q̄n episcopi faciūt ordinatio

nes. Misse aūt priuate dici possunt ab aurora vsq; ad sextam. hec Rich.d.q. iiij. Sed dubiū oritur apud plerosq; q̄re ī parasceue nō celebrat missa: Et respō detur ꝙ id rationabiliter fit: qr dupl'r repr̄esentat ab eccl'ia passio xpi. Uno modo inquātū fuit in xp̄o ꝟm se ⁊ absolute vt moueant corda eoꝝ ad compassionez: ⁊ qr ipsa dies in qua passus fuit ipsaz passionē satis efficaciter repr̄esentat statuit eccl'ia vt illa die non consecret corpus xp̄i: sed qd̄ in precedenti die reseruatū est sumatur. Sanguis tñ non reseruat ꝓpter effusionis periculū. Quia aūt effectus passionis illius seu influētie ad nos cōtinue ꝓueniūt seu in nos descendunt: ideo statuit ecclesia vt excepta die p̄dicta quotidie in ecclesijs missis celebret. ¶ Tertia regula seruanda in celebratiōe misse dicitur modi: qui ꝯsiderat aut respectu calicis: aut respectu luminis: aut respectu indumentoꝝ. Si respectu calicis: ⁊ tunc aduertendum est. vt dicit Rich.ar.iij.q.j. ꝙ nō licet celebrare ī calice lapideo ꝓpter eius ineptudinē: nec ligneo ꝓpter eius humiditatem: nec vitreo ꝓpter fragilitatez: nec ereo vel de auricalcho: qr ob vini virtutem eruginē colligeret ⁊ vomitum prouocare posset: sed debz esse calix de auro vel de argēto. Et si quis tam pauper est ꝙ non possit habere calicē aureum vel argēteū: habeat stagneū. vt ptz expresse de ꝯse.di.j.c. vasa. ⁊ c. calix. Secūdo cōsiderat modus in celebratione misse respectu luminis. Naz sacerdos nō debz celebrare sine igne seu lumīe. Et hoc ꝑmo ꝓpter eccl'ie cōstitutionē: que rep̄hendit celebrātes sine igne. ex̄ de cele.missa.c.vltimo. Scd̄o propter ipsius ignis sigificationē. Significat eñ dilectiōis feruorē ꝑ quē xp̄s ꝓ nobis passus hoc sacr̄m instituere voluit. Etiā eiꝰ lumē ⁊ calor significant ꝙ sacramētū operatur in celebrante digne ⁊ suscipiente augmētū illuminationis in intellectu: ⁊ feruorem charitatis in affectu. Tertio cōsideratur modus celebrandi respectu indumentoꝝ. Nullꝰ vtiq; celebrare dz sine vestibus ab ep̄o bñdictis: de q̄bꝰ sic d̄r de ꝯse.di.j.c. vestimēta. Uestimēta eccl'ie quibus dño ministrat: ⁊ sacrata esse debent ⁊ honesta: quibus in alijs vsibꝰ nō debēt frui q̄ ecclesiasticis ⁊ deo dignis officijs: q̄ nec ab alijs debēt contingi aut offerri: nisi a sacratis hoībꝰ: ne vltio q̄ Balthasar regē ꝑcussit sup̄ hoc transgredientes vēiat ⁊ corruere eos faciat ad ima. Et vt dicit glo.in.c.sequēti. sup̄ verbo polluunt. Ex veste alicuiꝰ dñe vel alterius nō debet fieri casula vel aliꝰ ornatus ecclesie. Que aūt ⁊ quot sint vestes ille q̄ requirunt ad celebrationē misse refert Inno.in li.de offi.misse.p̄te.j.c. x.di. Sex sunt indumenta cōia ep̄is ⁊ presbyteris: videlicz amictus: alba: cingulꝰ: stola: manipulꝰ: ⁊ casula. In multis tñ locis inualuit consuetudo vt cingulus non benedicat. Quicunq; ergo celebraret sine hmōi vestibꝰ grauiter peccaret. Sint ergo sacerdotes diligētes ⁊ solliciti ne omittant q̄cq̄ de his que ordinata sunt ab ecclesia.

¶ Q̄ illoꝝ q̄ requiruntur in celebratione: quedā significāt pertinentia ad incarnationē: quedā ad passionem: q̄dā ꝟo ad resurrectionem. Capl'm.ij.

Secundū mysterium de missa declarandum est de eiꝰ significatione. In quo videre debemus quid significent illa q̄ requiruntur ad misse celebrationez vltra ea que requirunt ad essentiā sacr̄i. Et rñdet Rich.vbi.s.ar.iiij. q.iiij. ꝙ per illa significantur tria.

Primo q̄dā ꝑtinētia ad īcarnationē
Scd̄o q̄dā ꝑtinentia ad passionem.
Tertio q̄dā ꝑtinētia ad resurrectionē

¶ Primo significantur quedam pertinentia ad incarnationem ⁊ natiuitatem xp̄i. Nā sacerdotis calciatio: incarnatiōis est repñtatio. In ꝑsona eñ filij dei d̄r ī ps̄.cvij. In idumeā extēdaz calciamentū meū.i. humanā naturaz

quā assumā. Unde sacerdos cū xp̄m re
presentet: missaz nō debz dicere discal-
ciatꝰ. Amictꝰ in capite representat di-
uinitatē amictaz humanitate. Caput
em̄ xp̄i est deus. Alba camisia nouita-
tē vite significat: quā xp̄s habuit ⁊ do
cuit ⁊ tribuit in baptismo. Zona siue
singulꝰ significat xp̄i iusticiā. iuxta illd̄
ꝓpheticū Esa.xj. Et erit iusticia cingu
lum lūboꝝ eiꝰ. Manipulus positus in
leua ꝑ quā vita presens designatur: si-
gnificat ꝙ xp̄s in via manipulū porta
uit virtutuz ⁊ meritoꝝ. Stola q̄ collo
sacerdotis incūbit: significat obedien-
tiā quā xp̄s ꝓpter salutē humani gene
ris subijt factus obediēs vsqz ad mor
tez. Casula que alijs vestimētis super-
ponit̄: xp̄i charitatē significat que oēs
alias virtutes excellit. Introitꝰ sacer-
dotis ad altare aduentū xp̄i significat:
⁊ introitus misse desideriū aduētꝰ eiꝰ
significat. Et ideo in missa solenni non
debet ītrare sacerdos quousqz inceptꝰ
sit introitꝰ misse: qꝛ ante xp̄s fuit desi-
deratꝰ q̄ veniret. Et qꝛ in aduentu xp̄i
fuit aperta vena misericordie: ideo post
introituz subdit̄. Kyrie eleyson: qd̄ in-
terpretat̄ dñe miserere: qd̄ nonies d̄r:
cōputādo ibi: Chryste eleyson. vt ꝑ mi
sericordiā xp̄i nouē associemur ordini-
bus angeloꝝ. Post hoc subiūgit̄. Gl̄ia
in excelsis deo. ad repñtandū hymnuz
quē angeli pastoribꝰ nato dño concine
runt: quem sacerdos inchoat: quia an
gelū magni consilij representat. Et cho
rus cōcinendo prosequit̄: qꝛ subito fa-
cta est cū angelo multitudo militie ce-
lestis laudātiū ⁊c̄. Orationes aūt que
subsequuntur representant orationes
quas xp̄s post suā natiuitatē fecit pro
populo. Epistola que premittit̄ euāge-
lio significat predicationē precursoris
baptiste. Graduale significat lamentū
penitētie: qꝛ Johānes penitentiā pre-
dicabat. Et qꝛ post luctum sequit̄ con-
solatio. iuxta illd̄ Matth̄.v. Beati qui
lugent: qm̄ ⁊c̄. Ideo post graduale cā-
tatur alleluya: quod significat ineffa-
bile gaudiuz angeloꝝ ⁊ hoīm ī eterna
felicitate laudantium deū. Diaconus
suscipiens codicē euangelij benedictio
nē a sacerdote postulat: ad significādū
ꝙ nullus debet predicare nisi mittat̄.
Lectio em̄ euangelij predicationē xp̄i
significat. Et debet legi in loco magis
eminenti q̄ epistola. iuxta illd̄. Esa.ti.
Sup montē excelsuz ascende tu q̄ eua
gelizas syon: ⁊ qꝛ corde creditur ad iu
sticiam: ore aūt confessio fit ad salutē:
vt ostendat ecclesia ꝙ euangelij verbū
corde recipit: mox post euangeliū fidei
symbolū ore decantat: quod tamen sa
cerdos incipit vt significet ꝙ xp̄us ore
proprio xp̄ianam fidem docuit. Offer-
toriū qd̄ cantat̄ significat sacerdotem
oblaturū sacrificiū laudis. Qui anteqū
dicat oremus: premittit dñs vobiscū:
ad significandū: qꝛ nisi dñs sit nobiscū
ad salutem nostrā orare non possumꝰ.
¶ Secūdo significant̄ in missa quedā
pertinentia ad xp̄i passionem. Nā post
offertoriū fit silentiū ⁊ dicuntur oratio
nes tacite: ad representandū illud tp̄s
quo xp̄s non ambulabat palā inter iu
deos cū eum interficere cogitarent: qꝛ
tamen appropinquante passiōe iterū
palam ambulauit: ad hoc significāduz
exclamat sacerdos. Per om̄ia secula se
culorum. Prefatio autem est quedam
gratiarum actio ⁊ diuine laudis con-
fessio: representans illā gratiarū actio
nem quam sancti reddunt xp̄o in celo.
Sāctus representat laudem quaz sibi
cecinerūt pueri hebreoꝝ in dñica pal-
marū. Eleuatio corporis xp̄i represen-
tat eleuationē xp̄i ī cruce: demissio de-
positionē eius de cruce. Positio super
palā inuolutionē in syndone munda:
pala em̄ syndonem representat. Ideo
dicit̄ de conse. dis. j. c. cōsulto. Cōsulto
omniū statuimus vt sacrificiū altaris
non in serico panno aut tincto quisq̄
celebrare presumat: sed in puro linteo
ab ep̄o consecrato terreno: scz lino pro
creato atqz contexto: sicut corpus dñi
nostri iesu xp̄i in syndone linea mūda

sepultum fuit. Hec ibi. Cum autē sacer
dos dicit: Nobis quoq; peccatoribus:
representat contritionē ⁊ cōfessionem
latronis alterū increpantis: ⁊ miseri-
cordiam petētis: eo ꝙ Centurio ⁊ qui
cū eo erant reuertebantur percutiētes
pectora sua. Quando sacerdos excla-
mans dicit: Pater noster ⁊c. reductio
est ad memoriam illius clamoris: quē
emisit xp̄s in hora mortis dicens: Pa-
ter in manus ⁊c. Altare crucem signifi
cat. Calix sepulcrū. Patena lapidem
quo sepulcrū fuit clausum. Tertio si-
gnificantur in missa quedam pertinen
tia ad xp̄i resurrectionē. Nam cū sacer-
dos dicit: Pax dn̄i ⁊c. Insinuat ꝙ vna
sabbatoꝝ stetit iesus in medio discipu
loꝝ suoꝝ: ⁊ dixit eis: Pax vobis. Et q̄r
tunc dedit eis potestatem remittendi
peccata: ideo chorus exclamat. Agn⁹
dei ⁊c. quod ter repetit ad significan-
dū ꝙ petimus nobis dimitti peccata
cogitationis: locutionis: ⁊ opationis.
per quorū remissionē veniem⁹ ad eter
nam pacem. Postcōmunio significat
gaudiū apl̄oꝝ de xp̄i resurrectiōe. Ite
missa est. representat illud quod dictū
est apostolis post ascensionem in celū
scz hic iesus qui assumptus est ⁊c. Deo
gratias: representat apostolos ingres-
sos in hierl̄m cū gaudio magno vnani
miter perseuerantes in oratione. Si-
gnificat etiā ꝙ ꝓ beneficio redemptio
nis nostre cuius mysteriū representat
in missa debem⁹ esse in cōtinua gratia
rū actiōe. Si q̄s v̄o quereret: cur non
d̄r: Ite missa est. in q̄libet missa. Rn̄det
Bon̄. dist. xiij. quarti. in declaratiōe lit
tere. ꝙ quedā misse celebrant special'r
ad honorē sanctoꝝ. ⁊ q̄r ipsi sunt beati
⁊ coram deo: ideo in talibus licentiat
popul⁹ ⁊ d̄r: Ite ⁊c. quasi festinate in-
gredi in illam requiem. Quedaz misse
specialiter celebrantur ad salutez viuo
rum. ⁊ quia non sumus certi de salute
nostra. ideo debemus cōtinue solliciti
esse: ne per nostraz ignauiam in nobis
misse efficacia depereat. Ideo dicit in
missa. Bn̄dicamus dn̄o. Quedaz misse
specialiter dicūtur ad requiē defuncto
rū. ⁊ in illis d̄r: Requiescant in pace.
Si aūt adhuc aliquis quereret q̄s ad-
inuenit ritū celebrandi missam cū tot
conditionibus. audiat Rich̄. di. in de-
claratione lr̄e. di. xiij. quarti. Missam
btūs Petrus apl̄s primus oīm Antio
chie d̄r celebrasse ꝑm ꝙ dic̄ Hug. li. ij.
de sacr̄is. parte. viij. c. vl. ⁊ de cōse. di.
j. c. Jacob⁹. d̄r: Jacobus frater dn̄i ꝑm
carnez cui primū tradita est hierosoly-
mitana eccl̄ia. ⁊ Basili⁹ cesariensis eps
tradiderūt nobis misse celebrationē. i.
misse celebrāde ordinē. ꝑm glo. ibidez.
Et post alij alia addiderūt ad solēnita
tem ⁊ decorem: vt habetur distin. xj. c.
ecclesiasticarum.

¶ An sit melior missa sacerdotis boni
ꝙ mali: ⁊ an sit de obligatione audire
missam: ⁊ qual'r missa sit audienda hu-
militer reuerenter ⁊ deuote. Capl'm. iij.

Tertiū mysteriū declarandus
t de missa dicitur auditio. In
quo considerabimus adhuc
tria: videlz

Primo meliorationem.
Scd̄o obligationem.
Tertio deuotionem.

¶ Primo consideremus meliorationē.
vtrū melior sit missa boni sacerdotz ꝙ
mali? Et q̄busdā videt ꝙ nō ꝓpter ver
ba Greg. qui ī registro ait: Heu inquā
magnū laqueū incidūt q̄ diuina ⁊ oc-
culta mysteria plus ab alijs sanctifica
ta fieri posse credūt: cū vn⁹ idē spūssan
ctus ea mysteria occulte atq; īuisibil'r
operando sanctificet. Sed in cōtrariū
est illud qd̄ scribit. j. q. j. c. ipsi sacerdo-
tes. vbi sic habet: Quanto sacerdotes
fuerint digniores: tanto facilius in ne
cessitatibus ꝓ q̄b⁹ clamāt exaudiunt.
At idē facit. c. ibidē sacerdotes. ⁊ c. sa-
crosancta. Rn̄det Tho. iij. pte. q. lxxxij.
ar. vj. ꝙ in missa duo sunt ꝯsiderāda. s.
ipsuz sacr̄m: qd̄ est p̄ncipale: ⁊ or̄ones:
q̄ in missa fiūt ꝓ viuis ⁊ mortuis. Quā
tū ergo ad sacr̄m nō min⁹ valet missa

mali sacerdotꝫ ꝙ̄ boni: qꝛ vtrobiqꝫ idē cōficit sacr̄m. Ad qd̄ facit. c. cū scriptura. j. q. j. ⁊. c. significastis. ⁊. c. non quales. ⁊. c. dñs. ⁊. c. nō nocet. De oratiōe aūt que fit in missa. dicēdū ꝙ pōt cōsiderari dupl'r. Uno modo inquatū habet efficaciā ex deuotiōe sacerdotꝫ orātis: ⁊ sic nō est dubiuꝫ q̄n missa melioris sacerdotis est magis fructuosa. Alio modo oratio pōt ꝯsiderari inquātū profertur a sacerdote in persona totius ecclesie: cui⁹ sacerdos est minister quod quidē ministeriū etiā in peccatoribus manet. Unde quantū ad hoc est fructuosa nō solū oratio sacerdotꝫ peccatoris ⁊ missa: sed etiaꝫ oēs alie eius oratiōes quas facit in ecclesiasticis officijs: in quib⁹ gerit ꝑsonā eccl'ie. Oratiōes tñ ei⁹ priuate nō sunt fructuose. Greg. ergo loquit̄ de v̄itate sacramenti in autoritate preallegata ad partem cōtrariā. Exquo Boñ. dis. xiij. q̄rti. sen. ar. j. q. iiij. di. Si q̄s libēti⁹ audiat missam melioris sacerdotꝫ: credo ꝙ bñfacit: dū tñ credat ip̄m ī substātialib⁹ nō superexcedere pctōrē: alioq̄n periculose erraret. ¶ Scd̄o cōsideremꝰ misse obligationē: de qua sic loquit̄. c. missas. de ꝯse. di. j. Missas die dñico secularib⁹ audire totas speciali ordīe precipim⁹: ita vt ante bñdictionē sacerdotis egredi popul⁹ nō presumat. Ubi circa tria dubitare cōtingit. Primo vtrū clerici ⁊ religiosi teneantur seruare hoc statutum: qꝛ dicit̄ secularib⁹? Et rñdet Job. an. in rosario super dicto. c. ꝙ si ad hoc tenent̄ laici multomagis ⁊ clerici: qui totaliter dediti sunt diuino cultui: vt ptꝫ. xij. q. j. c. duo sunt genera. ¶ Scd̄o dubitat̄ vtrū eadē sit obligatio audire missam alijs dieb⁹ festiuis q̄ ⁊ diebus dñicis? Et dicēdū ꝙ sic: qꝛ de similibus idē est iudiciū. Nā statutū de auditiōe misse factū fuit vt saltē ꝑ illo tpe vocaretur diuinis. Exquo precipit̄ ꝙ tota missa audiat̄. vt ptꝫ in preallegato. c. missas. ⁊ in. c. oēs fideles. ⁊ in. c. cum ad celebrādas. Sed alia festa ab eccl'ia precepta sunt supaddita dieb⁹ dñicis: vt in illis vacet̄ diuinis: ideo populus in illis festis p̄dictis audire missas tenetur. Et hoc colligit̄ ex his q̄ dicūtur ex̄ de parrochijs. in. c. vt dñicis vel festiuis dieb⁹. ¶ Tertio cōtingit dubitare vtrū peccet q̄ nō audit missam a ꝓprio parrochiano? Et dicunt cōiter doctores ꝙ nō. dūmodo non fiat ex contēptu: ⁊ ꝓprius sacerdos nō requirat qui si reqreret indiscrete ⁊ indebite nō esset audiēdus: puta si reqreret impediens deuotionē ⁊ salutē parrochianorū: puta si reqreret aliquē parrochianū: vt audiret missaꝫ suā: dum ille vellet pegrinari: vel ꝑ implēdo aliquo voto: vel ꝑ cōsequēda aliqua īdulgētia. Nā requisitio sacerdotis in tali casu irrationabilis esset ⁊ iniusta. Similiter etiā cū populus ire vellet ad audiēdū verbū dei ab aliquo illud p̄dicāte: qui autoritatē habeat p̄dicandi: sicut hr̄e solent religiosi mendicantes: iniquum ꝓculdubio esset si sacerdotes astringere vellēt suos subditos: vt omisso v̄bo dei missas audirēt in parrochia: ī quo etiaꝫ casu subditi ei nō obediētes meo iudicio nō peccāt: qꝛ vt inq̄t Bern. ī li. de preceptiōe ⁊ dispēsatiōe iniquū ꝓculdubio foret si ea que sunt pro sola: charitate instituta cōtra charitatem tenerēt̄: sꝫ obseruare statutū de auditione misse in ꝓpria parrochia est institutū pro charitate: ergo nō debet seruari cōtra charitatē. Esset aūt cōtra charitatē si popul⁹ cōis īpediret̄ ne posset cibari: ⁊ recreari spūali doctrina: ⁊ maxime qꝛ vt in plurib⁹ ipsi curati ⁊ parrochiani aut nō predicāt: aut p̄dicare nesciunt: ⁊ tñ vt diximus in sermone de verbo dei: vt habet̄ ex̄ de offi. iudicis ordi. c. inter cetera. Inter cetera q̄ ad salutē spectāt populi xp̄iani: pabulus verbi dei maxime noscit̄ necessariū: qꝛ sicut corp⁹ materiali: sic aīa spirituali cibo nutrit̄. Si ergo necessitas corporalis aut tpalis excusat a pctō nō audiētes simpl'r missaꝫ ⁊ ex cōseq̄enti si

illā nō audiāt in parrochia: multofortius necessitas spūalis excusabit: q̄ vt dictū est: inest ppl'o cōmuni ad audiendū v̄bū dei. Hortādi tñ sunt oēs tā viri q̄ mulieres: vt suos parrochianos reuereant: ꝯsuetasq; faciāt oblatiōes: ⁊ cū eoꝝ benedictiōe se trāsferāt cum adest legitima causa ad missas alibi audiēdū: īmo laudarē si ipi p̄res sacerdotes cū predicat v̄buz dei ab aliquo famoso viro surgerēt bono mane: ⁊ celebrata missa ppl'os suos admonerent vt cōfluerēt ad p̄dicatiōes: ipiq; ꝓ bono exēplo vna cū illis idē facerent qm̄ vt dictū est satis indigēt seculares dirigi ꝑ v̄bū dei in viā salutis. ¶ Tertio cōsideremꝰ misse deuotionē. Audiēda etem̄ est humiliter: reuerēter ac deuote. Sūt tñ multi q̄ dū missa celebratur ponūt se ꝓpe os sacerdotis: ꝓspicientes si de illo pasceres exeant ac musce. Alij sacerdotem preueniūt fortiter clamātes: Gl'ia. ī excelsꝭ. Credo. ⁊ similia. Nā dū sacerdos facit pausaz postq̄ dixit visibiliū ⁊ īuisibiliū anteq̄ sequat. Et in vnū dñm iesum xp̄m. Et illi submurmurātes dicūt: Et in vnū dñz ⁊c. Multi adhuc nō curāt audire ea q̄ sacerdos in missa dicit: sed suas orōnes ⁊ officia genuflexi dicunt: qui tñ q̄diu sacerdos alte loquit aut cantat astare debēt misse cū silētio ⁊ intente audire. vt dr̄ de ꝯsecra. di. j. ī. c. apl'ica. Qñ v̄o sacerdos secretas orōnes ⁊ canonē dicit: tūc possunt ⁊ ipsi dicere orationes ⁊ orare nō tñ cū strepitu faciēdo: pis: pis: pis: ⁊ turbādo mentē sacerdotis. Plerique etiā volūt audire missas q̄sdā peculiares omissa ꝓpria missa diei dominici aut festi p̄cepti: q̄ si sciēter id faciūt non excusant a pctō nisi audiant missam ꝓpriā. Uñ dr̄ ex̄ de cele. mis. c. q̄dā. Quidā laicoꝝ habēt in cōsuetudine vt ꝑ singulos dies audiāt euāgeliū. In principio erat v̄bū ⁊ missas peculiares: hoc est de sancta trinitate: ⁊ de sctō michaele: ⁊ ideo statutū est vt vlterius hoc nō fiat nisi suo tp̄e. Et nisi aliquis velit propter reuerētiā sancte trinitatis nō pro alia deuotione audire. Sed si voluerint vt misse sibi cātentur de eodē die missas audiant ꝓ salute viuoꝝ ac etiā defunctorum. hec ibi. Quare vt finem huic sermoni demus audiēde sunt misse cum omni māsuetudine ⁊ feruore: qm̄ sic audientes cōsequuntur in hoc seculo dei gr̄am ⁊ in futuro sempiternā gl'iam: ī qua viuit ⁊ regnat deꝰ ꝑ eterna scl'a scl'oꝝ. Amen.

¶ Feria quita in cena dñi: de sacramēto baptismatꝫ ꝑ quod efficiunt hoīes dei filij promittentes in illo abrenunciare diabolo ⁊ eius pōpis. Ser. lxviij.

Qui lotꝰ ē nō īdiget nisi vt pedes lauet: sz est mūdus totꝰ. Uerba sunt redemptoris nostri Job. xiij. ⁊ ī euāgelio hodierno. Multa debet esse mūdicia mētis oībꝰ q̄ per sacr̄m baptismi regñati facti sūt ꝑticipes ⁊ heredes celestis regni dñi iesu xp̄i. Per baptismū nāq; filij dei efficimur. ī illo ꝓmittētes abrenūciare diabolo: ⁊ oībꝰ pōpis eiꝰ. vt notat de ꝯse. di. iiij. c. p̄ma igit. ⁊. c. p̄mū īterroget. Qm̄ aūt plerique tanti bñficij inmemores: oē cor suuz ad mūdana atq; terrena ꝯuertūt puipēdētes nō solū repromissam btitudinē: verūetiā habitē dignitatē ⁊ gr̄am ꝑ baptismū: idcirco de ipo in p̄nti ꝟmone aliqua discutiemꝰ: vt intelligētes tāti sacr̄i v̄tutē p̄eminētiaz ⁊ sublimitatē conemur iuxta saluatoris nr̄i sniaz in v̄bis allegatis ꝓ themate lauare pedes. i. mētis affectiōes mundare ab oī inq̄namento ⁊ turpitudine īordinati amoris cuiuscūq; boni creati. De ipo itaq; baptismate locuturi tria mysteria ꝓponimꝰ declaranda.

Primum dicitur diffinitionis.
Scd̄m obligationis.
Tertium fructificationis.

¶ Quid sit baptismus ⁊ de eiꝰ institutione ac materie determinatiōe: necnon ⁊ forme obseruatione. Capl'm.

Primū mysteriū de baptismo declarādū dicitur diffinitionis: in quo q̄d sit baptismus videamus. Et lz Hugo.li.ij.d̄ sacr̄is.pte.vj.c.ij.dicat: Baptism⁹ est aqua diluēdis criminib⁹ sctificata p verbū dei. Tñ cōueniētior est diffinitio magr̄i q̄ in.iiij.dis.iij.ait: Baptism⁹ est ablutio corpis exterior facta sub forma prescripta verborū. Scd̄m em̄ Rich.sup prefata diffinitione duplex est materia baptismi.s. remota: q̄ est aqua: ⁊ ppinqua que est ablutio in aqua. Diffinitio ergo Hugonis exp̄mit materiā remotā: ⁊ illa magistri materiā ppinquā. Pro declaratione aūt clariore huiꝰ partis tria adhuc de baptismo consideremus.

Primo eius institutionem.
Secūdo materie determinationem.
Tertio forme obseruationem.

¶ Primo eius institutionem consideremus. qñ.s. baptism⁹ fuit institutus. Et aliqui dixerūt ꝙ fuit institut⁹ post resurrectionē qñ xp̄us dixit apl̄is Mat. vlti. Eūtes docete oēs gētes baptizantes eos in noīe patris ⁊c. Alij autē dicūt ꝙ fuit institut⁹ ab illo tpe quo xp̄s ip̄m sctificauit. Sed vt dicit Dama. in.iiij.li.c.j. Xp̄s sctificauit baptismū qñ fuit baptizat⁹: ergo tūc fuit institutus. ⁊ glo. sup illd̄ Lu.iij. Jesu baptizato ⁊c. Baptizat⁹ inq̄t est dñs mundari nō indigēs: s̄ tactu munde carnis aq̄s mundās vt vim habeāt abluēdi. Sed Rich.in.iiij.di.iij.ar.v.q.j.di.ꝙ xp̄us baptismi sacr̄m p̄mo instituendū insinuauit. scd̄o īstituit. tertio institutum obseruari precepit. Primū fecit facto ⁊ verbo. Facto qñ a iohe baptizat⁹ fuit in q̄ baptismo insinuauit fore baptismū in aqua fie.idū: q: ip̄e in aqua baptizatus fuit: in noīe trinitatis inquātum in suo baptismo apparuit p̄sona p̄ris ī voce: ⁊ p̄sona filij ī carne: ⁊ p̄sona spūssancti in colūbe specie: nec tūc aliquā virtutē regenerandis contulit aquis: nisi ꝙ extunc ordinata fuit aq̄ ad hoc vt ī ea institueret regenerationis sacr̄m. Si tñ haberet illa aqua q̄ corpus eius tetigit seruari deberet cū maxima reuerētia ppter mūdissimam ⁊ sanctissimam carnē quē tetigit. Verbo etiā insinuauit baptismū qñ Joh. iij.c. dixit Nicodemo: Nisi q̄s renatus fuerit ex aqua ⁊ spiritusancto nō pōt introire in regnū dei. ¶ Secundo xp̄s baptismū instituit qd̄ fecit facto ⁊ verbo. Facto qñ vt d̄r Joh.x. Baptizauit p discipulos suos qui de mandato eius baptizare ceperūt. Et vt dicit Nico. de lyra sequēdo Aug. Primo ip̄e xp̄us baptizauit discipulos suos baptismo suo s. aqua ⁊ spūsancto: qd̄ etiā ponit de ꝯse. distin.iiij.c. qñ ab hierosolymis. ⁊ c. si eos. Deinde v̄bo instituit qñ misit discipulos suos binos ad predicandū ⁊ baptizandū: de qua missione habet Luce.x. Tertio xp̄s īstitutū baptismū obseruari precepit qñ post resurrectionē dixit discipulis Mat.xxj. Eūtes ⁊c. Sanct⁹ v̄o Tho.in.iij. pte.q.lxvj.ar.ij.di.ꝙ baptism⁹ īstitut⁹ fuit añ passionē xp̄i: sed necessitas vtendi hoc sacramento indicta fuit post passionem et resurrectionē. Tū q: in passiōe xp̄i terminata sunt figuralia sacramēta: quibus succedit baptism⁹ ⁊ alia sacramēta noue legis. Tū etiā q: per baptismū cōfigurat hō passioni ⁊ resurrectioni xp̄i inquātum morit peccato: ⁊ incipit nouā iusticie vitā: ⁊ ideo oportuit xp̄s pati prius ⁊ resurgere q̄ hoībus indiceret necessitas se configurandi morti ⁊ resurrectiōi. Et lz apostoli baptizassent vt dictū est ante passionez xp̄i: tñ s̄m Rich.vbi.s̄.q.ij.adhuc non publicabant baptismū vt necessariū ad salutē: ⁊ lex nō obligat quousq; sit promulgata. ¶ Scd̄o cōsideremꝰ circa baptismū materie determīationē. Est em̄ baptismi materia aqua vt ait Rich.i.iiij.di.iij.ar.iij.q.j. ⁊ oēs doctores tā theologi q̄ canoniste: cōprehēdēdo sub aq̄ ablutionē: q̄ fit in ea: ⁊ loquēdo de baptismo s̄m ꝙ distīguit a baptismo san

guinis ⁊ flaminis: de quib⁹ dicem⁹ in sequēti mysterio. Ratio est ꝟm Hugo. in li. de sacramētis: q⁊ omne sacramentū similitudinē quandā habet ad ip̄am rē cui⁹ est sacr̄m. Aqua em̄ est rep̄sentatiua effectū baptismi et rōne nature ⁊ rōne vsus. Nā aq̄ est natural'r frigida: rōne cuius rep̄sentat fomitis repssionē. Est etiā natural'r humida humiditate apta ad abluendū ratione cui⁹ representat a sordibus peccati purgationem. Est etiam naturaliter diaphana et clara: rōne cuius rep̄sentat gratie illuminationē. Q⁊ etiā quantū ad vsum est multū vtilis rep̄sentat sacramētum baptismi esse in effectu valde vtile. Et quia est ad habendū valde facilis rep̄sentat sacramentū baptismi esse quantū ad obseruantiā facile. Et quia etiaꝫ quantū ad vsum est multuꝫ cōmunis: representat sacramentū baptismi quātum ad necessitatē esse cōe. Nec potest esse aliq̄ artificialis aqua materia baptismi: sed naturalis tm̄: q⁊ baptismus institutus fuit sacramētū necessitatis quantū ad oēs. Et ideo xp̄s ip̄m instituere noluit nisi in aqua: que faciliter posset haberi: ⁊ cōmuniter ab oīb⁹ taꝫ pauperib⁹ q̄ diuitib⁹: qd̄ non est verū de aliqua aqua nisi naturali. Et si diceretur ꝙ ignis esset cōueniens materia baptismi: qm̄ ꝟm Dionysiuꝫ ⁊ Damas. habet vim illuminandi. Et Johannes baptista Mat. iij. prenuncians xp̄i baptismum dixit: Ille vos baptizabit in sp̄ūsancto ⁊ igni. Rn̄det Tho. ꝙ ꝓpter rationes iam tactas aqua ⁊ non ignis est materia baptismi. Dictū v̄o Johannis ꝟm expositionem Hiero. refert ad sp̄m̄sanctū qui super discipulos in linguis igneis apparuit: vt dicit Act. ij. Vel per ignē potest ītelligi tribulatio vt Chryꝟ. dicit super Mattheū. quia tribulatio peccata purgat ⁊ cōcupiscētiā: quare ignis accipitur ibi metaphorice. Qm̄ aūt vt superius cōmemorauimus materia propinqua baptismi est ablutio in aqua. vn̄ baptizare in greco tantum valet quantū lauare in latino. ꝟm illud Judith. xij. Descēdebat in vallē Bethulie ⁊ baptizabat se. Propterea apud nōnullos de īmersiōe in aqua dubitatur: vtruꝫ scilꝫ sit necessaria: Et respōdet Tho. in. iij. parte. q. lxvj. art. vij. et Bon̄. parte. ij. ar. ij. q. ij. ⁊ Rich. in. iiij. dis. iij. ar. iiij. q. ij. ꝙ q̄uis tuti⁹ sit baptizare per moduꝫ īmersionis: q⁊ hoc habet cōior vsus: pōt tn̄ baptism⁹ fieri per modū aspersionis vel ꝑ modū effusiōis. ꝟm illud Ezech. xxxvj. Effundam super vos aquā mundā. Sic apl'i baptizauerunt tria milia hominū vna die: nō īmergēdo: sꝫ aspergēdo. Et beatus Laurēti⁹ baptizauit Romanū effundēdo. Qn̄ ergo īmineret necessitas vel ꝓpter paucitatē aque: vel propter debilitatē ministri: qui nō pōt sustētare baptizandū: vel ꝓpter dānū qd̄ baptizādus ex īmersiōe timeret: ⁊ verisil'r dubitaret: pōt baptismus sine īmersione celebrari: q⁊ licꝫ ablutio aque sit de necessitate sacramēti: mod⁹ tn̄ ablutionis ꝑ accidēs se habet ad sacr̄m. Secūdū v̄o Rich. vbi. s̄. cū totū corpus non posset ablui: abluenda est pars p̄ncipalior: vt caput: ⁊ maxime facies: q⁊ in ea vigēt sensus. Vn̄ credo ꝙ si caput pueri baptizaret an̄q̄ pars corporis exeat quod aliqn̄ faciēdū est propter periculum mortis: puer baptizat⁹ est. Si v̄o manus vel pes abluatur anteq̄ aliqua pars alia appareat: volunt aliqui dicere ꝙ puer baptizatus esset: q⁊ anima est in qualibet parte corporis tota. Cōmunius tn̄ tenetur ꝙ de lege cōi non esset baptizat⁹: q̄uis forte diuina pietas in tali casu vicem suppleat baptismi. et ideo semꝑ qn̄ periculum mortis imminet: abluēdū est illd̄ de puero qd̄ potest ablui. siue sit paruꝫ siue sit multum. hec Rich. ¶ Dubitatur adhuc a multis an immersio effusio vel aspersio debeat esse vna vel trina. Et respōdent doctores superi⁹ nominati: ꝙ vnitas vel multitudo īmersionū nō est de substātia baptismi: sꝫ solū de bn̄ esse: ideo

vtrūq; licite fieri potest.s.t semel t ter immergere: quia vnica immersione significatur vnitas mortis xpi t vnitas diuinitatis. Per trinā aūt imersionem significat triduū sepulture xpi: t etiaz trinitas personaz. Sed vt dicit Tho. vbi.s.art.viij.diuersis ex causis ꝑm ordinationez ecclesie qnq; institutus est vnus modus: qnq; alius: qz em a pncipio nascentis ecclesie quidā de trinitate male sentiebant xpm purū hoiem estimantes nec filiū dei dictū ꝑm veritatē nature: sed tm ꝓpter meritū eius quod pcipue fuit in morte. Jdeo nō baptizabant in noīe trinitatis: sed in configuratione mortis xpi: t vna imersione. Quod reprobatū fuit in primitiua ecclesia. statutūq; vt baptizaret in noīe patris t̄. t tunc imergendo: sicut ptz de conse.di.iiij.c. postq̄ vos.t.c.si quis eps aut presbyter.t.c.de trina.et c.eodē modo.t.c.multi. Postmodum vo inoleuit quorūdā hereticoz t scismaticoz error: qz ꝑm Aug.super Joh. male sentiebant de vnitate diuinitatis: ideo in detestationem erroris eoz fuit statutū in concilio toletano vt vna tm fieret imersio: sicut habet de cōse.dist. iij.c.ꝓpter vitandū. Sed cessante tali causa cōiter obseruat in baptismo trina imersio: vt pōt colligi ex de baptismo t ei? effectu.c.s.t ideo grauiter peccaret aliter baptizans quasi ritū ecclie non obseruans: nihilomin? tn esset baptismus. Occurrit aūt ꝓpter dicta dubitare circa talem casum. Quidam existens sup pontē non potens hre aquā ad baptizandū puez: t verisilr timens eū cito morituꝝ intendēs ꝓuidere saluti pueri: proiecit eū in aquam cū intētione baptizandi proferens verba in q̄bus cōsistit debita forma: postea puer euadit aliquo casu vtrū talis debeat reputari baptizatus? Et aliquib? videtur q̄ sic: qz ibi concurrunt debita forma: debita materia: t debita itētio. Rich. autem di.iiij.quarti. ar.iiij.casu.ij. tenet contrariū: qn̄ cum ꝓprima materia baptismi sit absolutio i aqua: qō aqua abluit primo aqua cooperit i toto vel in parte: t postea discooperit. Ñ propter primū baptism? repsentat xpi sepulturā: t ꝓpter scōm resurrectionem. Ḡuis aūt puer in casu p̄dicto p actum illi? q̄ ipm ꝓiecit in aquā imergat: nō tn est actus ordinatus ex sui natura ad hoc vt puer abluat sed ad hoc vt submergat. Et iō si aliquo casu puer extraheretur de aqua puer esset baptizādus: qm̄ illa imersio quātū fuit ex sui natura nō ordinabat ad eleuationem pueri de aqua: sz ad submersionē. Tertio circa baptismū cōsiderem? forte obseruationem. Est em forma baptismi. Ego te baptizo in noīe patris t filij t spūssancti. amen. vt hr̄ ex̄ de baptismo.c.j. Et vt dicūt doctores: nulli licet mutare aliquid quantū ad illud qō est de essentia forme: t si mutat nihil agit: t vltra hoc culpa incurrit. Si aūt aliq̄d qō pinet ad formā ex sola determinatione ecclie mutat: nihilomin? est sacrm: sed culpa incurrit. Nec ab aplis q̄ baptizabāt in noīe dn̄i iesu. vt hr̄ Act.viij. nō fuit mutata forma quātū ad intellectū: qz i nomine xpi tota trinitas intelligit: sz solum quātū ad vocē: nec hoc ipi potuissent nisi ex familiari ꝓcilio spūssancti. Et hoc fuit vt dicit Tho. vbi.s.art.vj. ad ꝑmū ar. vt nomē xpi qō erat odiosum iudeis t gentib? honorabile redderet. Nec pōt dari baptism? dicēdo. In noīe trinitatis: nō exꝑmendo psonas: nec in noīe vni? psone nō exprimendo alias: qm̄ sacramēta habēt efficaciam ab īstitutiōe xpi: t iō si ptermittat aliquid eoz q̄ xps instituit circa aliqō sacramentū efficacia caret: nisi ex speciali dispensatione eius qui virtutem suam sacramētis nō alligauit. Xps aūt instituit sacramentū baptismi dari cū invocatione trinitatis: t ideo quicq̄d deest ad invocationē plenā trinitatis tollit integritatē baptismi. Nec obstat q̄ in noīe vni? persone intelligat alia: sicut in nomine patris intelligit filij: aut q̄

ille qui nominat vnā solā ꝑsonam pōt habere rectā fidē de tribus: qꝛ ad sacramentum sicut requiritur materia sensibilis: ita ⁊ forma sensibilis. vñ nō sufficit intellectꝰ vel fides trinitatis ad ꝑfectionē sacramenti: nisi sensibilibus verbis trinitas exprimatur. Unde ⁊ in baptismo xp̄i vbi fuit origo et sanctificatio nostri baptismi affuit trinitas sensibilibus signis: scꝫ pater in voce: filiꝰ in humana natura: ⁊ spūssanctus in colūba. Notanduꝫ tñ vt inquit Tho. vbi. s̄. ar. v. ad. j. ar. qñ greci baptizāt in noīe p̄ris ⁊ filij ⁊ spūssancti: tñ dicūt: baptizetur seruus xp̄i: ⁊ non ego te baptizo. qd̄ ipsi faciunt ad euitandū antiquoꝝ errorem: qui virtutem baptismi baptiste attribuebant dicētes: Ego sum pauli: ego cephe: ⁊ nihilominꝰ qꝛ in illa forma exprimitur actus exercitatꝰ ꝑ ministrum cū inuocatione plena trinitatis: verū perficitur sacr̄m qm̄ ego nō est de substantia forme: sed ponitur ad maiorem expressionē intentionis. Nec sufficit verba corde cogitare nisi vocaliter exprimantur: qꝛ vt inquit Boñ. in. iiij. dist. iij. parte. j. ar. j. q. ij. In vocali expressione verborū significatur perfecta fidei ꝓfessio: que ꝯsistit in v̄bo ⁊ in corde. Significatur etiā ꝙ regeneratio facta est per verbū incarnatū: qd̄ optime significatur per verbū voce inductum. Hinc Aug. ait. j. q. j. c. detrahe. Detrahe verbū: aqua q̄d erit nisi aq̄. Accedit v̄bū ad elemētū: ⁊ fit sacr̄m. Uñ ista tāta virtꝰ aq̄: vt corpꝰ tāgat ⁊ cor abluat nisi faciente verbo? Et idem Aug. Baptismus inquit est tinctio in aqua verbo vite sanctificata. ¶ Propter predicta vt plenior habeatur cognitio de forma baptismi: sciendum est ꝟm Rich. ⁊ Boñ. ꝙ forma pōt variari sex modis.

Primo subtrahendo.
Secundo addendo.
Tertio interponendo.
Quarto corrūpendo.
Quinto v̄bū ꝓ verbo ponēdo.
Sexto transponendo.

¶ Primo variat̄ forma subtrahēdo. Et quantū ad hoc sciendū ꝙ si subtrahit̄ aliquid de essentia forme: nō remanet virtꝰ baptismi. Et qꝛ tota est pars: In noīe patris ⁊ filij ⁊ spūssancti: ꝑ quam exp̄mit̄ p̄ncipalis baptizās ⁊ sctificat̄ elemētū est de essentia forme: iō si de h̄ subtrahat̄ aliq̄d nō remanet virtꝰ baptismi. In alia autē parte forme q̄ est: Ego te baptizo. sunt aliqua ꝑtinentia ad essentiā forme. s. expressio actus baptizādi: ⁊ ꝑsone baptizate: eo ꝙ in illa terminat̄ baptizādi actus. Uñ si aliqd̄ predictoꝝ subtrahat̄: nō remanet virtꝰ baptismi. Expressio aūt ministri nō videtur esse de essentia forme: quam xp̄s tiadidit in baptismi institutione: qꝛ a ministro baptismꝰ nō hꝫ virtutē. ¶ Secūdo variat̄ forma addendo. Et vt ait Rich. ī. iiij. di. iij. art̄. ij. q. iij. circa hoc considerāda sunt duo. Unum ex parte addētis. Aliud ex parte additi. Si eñ addēs illud qd̄ addit ītēdit eē de essentia forme volens baptizare in alia forma q̄ baptizaret ecclesia: tollitur virtꝰ baptismi: ad quā requirit̄ ꝙ baptizās intēdat facere qd̄ facit eccl'ia. si etiam illud qd̄ addit̄ est corruptiuum forme: nō remanet virtꝰ baptismi: vt si postq̄ dictū est: ⁊ spūssctī: addat̄ hmōi determinatio: creati: vel minoris q̄ pater et filiꝰ ⁊ hmōi. Si aūt addēs nō intēdat mutare ritū vel formā eccl'ie: ⁊ illd̄ qd̄ addit nō est corruptiuū forme: nō tollitur ꝑ hoc virtꝰ baptismi: vñ si baptizās termīata forma q̄ vtit̄ eccl'ia supaddit illud: ⁊ beata v̄go adiuuet te: aut aliquid cōsil'e. vel si in p̄ncipio forme addat nomē ꝓpriū post hoc ꝓnomē ego: dicēdo: Ego iohes baptizo te ⁊ c̄. non tollit̄ virtꝰ baptismi. ¶ Tertio variat̄ forma īterponēdo seu interrūpēdo. Et circa hoc aduertēdū ꝙ cū actꝰ baptizādi sit actꝰ vniꝰ: si fiat īterpositio talis q̄ corrūpat vnitatē actꝰ: ⁊ maxime si corrūpat ꝯtinuitatē intētionis baptizantis: nō remanet v̄tꝰ baptismi. Uñ si baptizās postq̄ dixit: Ego te baptizo in

noīe pr̄is:interponat vnā longā narra-
tionē vel vadat ad faciēdū aliqd̄ nego-
ciū ⁊ postea reuertat̄ ⁊ dicat:⁊ filij ⁊ spi
ritussctī:nō est puer baptizat⁹. Si autē
interpositio sit modica: ita scz ꝙ nō di-
scōtinuet intētionem baptizantis neqꝫ
actū ꝟm vsum cōem:⁊ interpositū nō sit
forme corruptiuū:nō ꝓpter hoc impedi
tur virtus baptismi. Unde si baptizās
postq̄ incepit actū tusceat:vel dicat ta-
ceatis:vel aliq̄d sil̄e:⁊ postea ꝑficiat:nō
ꝓpter hoc impeditur virtus baptismi.
¶ Quarto variat̄ forma corrūpendo: et
tūc si corruptio verboꝝ sit talis ꝙ nō re
maneat eadē significatio: nec ꝟm insti-
tutionē prime impositionis:nec ꝟm ac-
cōmodationē vsus:impeditur v̄tus ba-
ptismi. Si aūt sit talis ꝙ q̄uis non re-
maneat significatio: ꝟm institutionem
prime impositionis: remanet tamē ꝟm
accōmodationē vsus:tūc si nō fiat talis
corruptio ex malicia vel derisione:sed ex
ignorātia vel defectu lingue: nō ꝓpter
hoc impedit̄ v̄tus baptismi. Uñ de ꝯse.
di.iiij.c.retulerūt.Zacharias papa Bo-
nifacio ep̄o ita scribit:Retulerūt nuncij
tui ꝙ fuerit in eadē prouincia sacerdos
qui latinā linguā penitus ignorabat:et
dū baptizaret nesciens loqui latine in-
fringēs linguā diceret:Baptizo te in no
mine patria ⁊ filia ⁊ spūssancta. Et per
hoc tua reuerēda sctītas ꝯsiderauit eos
rebaptisare: sed sctīssime frater si ille q̄
baptizauit nō errorē inducēs aut here-
sim:ꝟ ꝓ sola ignorātia romane locutio-
nis infringēdā linguā: vt.s̄.dixim⁹ hoc
baptizans dixisset:nō possum⁹ ꝯsentire
vt denuo baptizent̄. ¶ Quinto variat̄
forma v̄bū ꝓ v̄bo ponēdo:⁊ tūc si acci-
piat̄ v̄bū ꝓ sua materia q̄ est vox pone
re v̄bum ꝓ v̄bo nō impedit virtutē ba
ptismi: qꝛ in qualibet lingua licituꝫ est
baptizare q̄uis male faceret latinus si
baptizaret in lingua greca vel hebrea:
nisi ex aliquo casu imperitiā lingue lati
ne incurrisset ⁊ in linguis alijs esset pe-
ritus. Si aūt accipiat̄ v̄bū ꝓ sua mate
ria ⁊ forma simul vel sua forma tm̄:cuꝫ
forma v̄bi sit significatio ponere v̄bū ꝓ
v̄bo existēti de essentia forme: impedit
v̄tutē baptismi: qꝛ talis mutatio corrū-
pit formā. Uñ si diceret̄: In noīe genito
ris ⁊ geniti nō esset baptism⁹: eo ꝙ per
nomē pr̄is et nomē filij significant̄ ipse
ꝑsone principal̄r:ꝑ genitorē aūt ⁊ geni-
tū significant̄ act⁹ notionales. ¶ Sexto
variat̄ forma trāsponēdo:⁊ tūc si fiat ta
lis transpositio q̄ mutet sensum or̄onis
quā hꝫ ex vi ordinis v̄boꝝ impedit̄ vir-
tus baptismi: vt dicat̄: Ego pr̄is et filij
baptizo te in noīe spūssctī: qꝛ ex vi isti⁹
ordinis v̄boꝝ sensus est: Ego q̄ sum pa-
tris ⁊ filij ⁊c̄.⁊ hoc qꝛ dico:in noīe: non
accipit̄ nisi respectu spūssancti. Si autē
trāspositio nō minuat significationem
or̄onis quā hꝫ ex vi ordinis v̄boꝝ: tunc
dico ꝙ si nō fiat ex malicia:sed ex igno-
rātia:nō impeditur v̄tus baptismi. Si
aūt fiat ex malicia impedit̄ ꝓpter defe-
ctum intētionis in baptizante.
¶ Qualiter oēs tenentur baptizari de
necessitate: ⁊ de potestate baptismatis
ac de cōditionibus que seruari debēt in
baptismo. Cap̄m.ij.

Secūdū mysteriū de baptismo
declarādū d̄r obligatiōis. In
q̄ tria adhuc habem⁹ nō im-
merito exq̄rere et considerare
ad hoc vt pars ista dilucidior appareat.

Primo cōsiderabimus potestatē.
Scd̄o necessitatem.
Tertio qualitatem.

¶ Primo consideremus baptismi pote-
statem quis scꝫ potestatē habeat bapti
zādi:⁊ circa hoc q̄nqꝫ dubia solēt emer-
gere. Primū vtrū ad diaconū pertineat
baptizare. Et arguūt quidam ꝙ sic. Pri
mo:qꝛ simul iniungit̄ a dn̄o officiū ba-
ptizādi ⁊ predicandi.ꝟm illud Matth.
vlti. Eūtes docete ⁊c̄.sed ad officiū dia-
coni pertinet euāgelizare:ergo videtur
ꝙ etiā ad officiū diaconi pertineat ba-
ptizare. Scd̄o arguūt:qꝛ beatus Lau-
rentius cum esset diaconus plures ba-
ptizauit. Sed cōtra est qd̄ dicit Pela-
gius papa, xciij.di,c, diacones. vbi ait:

Diacones propriā cōstituimus obserua re mensurā: nec vltra tenorem paternis canonib⁹ deputatū quippiā tētare permittimus. Et.j. Absq; epo vel presbytero baptizare nō audeāt nisi predictis ordinibus fortasse lōgius cōstitutis necessitas extrema compellat. Ad idez est tex. de cōse. dist. iiij. in. c. constat. ¶ Pro solutiōe ergo p̄sentis dubij rñdet Tho. iij. pte. q. lxvij. ar. j. ꝙ sicut celestiū ordinū ꝓprietates et eorū officia ex eoꝝ nominibus accipiūtur: vt dicit Diony. in lib. de cele. hierar. ita etiam ex noībus ecclesiasticoꝝ ordinū accipi pōt quid ad vnūquēq; ꝑtineat ordinē. Dicūtur aūt diacones quasi ministri: qꝛ ad eos non pertinet aliqd̄ sacramentū principaliter ⁊ quasi ex ꝓprio officio probet: sed ministeriū adhibere alijs maioribus in sacramētoꝝ exhibitione: sicut habet. xciij. di. i. c. diaconi. j. ij. ⁊. iij. c. nō oportet. j. ⁊ ij. ⁊ in alijs. c. diaconi. ⁊ in. c. legimus. et in. c. dñs. Quare ad diaconū non ꝑtinet quasi ex ꝓprio officio facere sacramētū baptismi: sed in collatione huius sacramēti ⁊ alioꝝ assistere et ministrare maioribus. Vnde Isidorus lib. ij. de officijs ait: Ad diaconū pertinet assistere et ministrare maioribus sacerdotibus in omnibus que agūtur in sacramētis xp̄i in baptismo: scz in chrismate in patena et calice. ¶ Ad primū ḡ dicendū ꝙ ad diaconū pertinet recitare euāgeliū in ecclesia: ⁊ predicare ipsum postmodū cathezizādis. Unde ⁊ Diony. dicit: ꝙ diaconi habēt officiū sup immūdos: inter quos ponit cathecuminos: ꝫ docere idest exponere euangeliū pertinet ꝓprie ad episcopū. vñ nō seq̄tur ꝙ ad diacones ꝑtineat officiū baptizādi. Beatus v̄o Laurentius baptizauit necessitatis causa. ¶ Scd̄z dubiū est: vtrū baptizare sit officium presbyteroꝝ? Et respondet Tho. vbi. s̄. arti. ij. ꝙ sic: eo ꝙ sacerdotes ad hoc cōsecrātur: vt sacramentū corporis xp̄i conficiant. Illud aūt est sacramentum ecclesie vnitatis. Per baptismū autem aliquis fit particeps ecclesie vnitatis: qꝛ ianua est ⁊ fundamentū alioꝝ sacramentoꝝ: vt d̄r de cōse. dist. iiij. c. cum itaq;. Vñ ⁊ baptizatus accipit ius accedendi ad mensam dñi: qꝛ sine baptismo alia sacramēta conferri non possunt: vt habetur. j. q. j. c. si quis per ignorantiaz. Ideo sicut ad sacerdotē pertinet consecrare eucharistiam: ad qd̄ principaliter ordinat sacerdotiū: ita ad propriū officiū sacerdotis pertinet baptizare. Eiusdem em̄ videt esse operari totū: ⁊ partē in toto disponere. Et si diceret ꝙ soluz episcopoꝝ est baptizare: qꝛ ipsoꝝ est docere: vt dicit Dionysius in lib. ecclesiastice hierar. Rñdet Tho. ꝙ officiū docēdi ⁊ baptizādi dñs apostolis iniūxit: quorum vicem gerūt ep̄i: aliter tñ et aliter. Nam officiū docēdi cōmisit eis xp̄s: vt ipsi per se illud exercerent tanq̄ principalissimū. Unde ⁊ ipsi apstoli dixerūt Act. vj. Non est equū nos derelinquere verbū dei: ⁊ ministrare mensis. Officiū aūt baptizandi cōmisit apostolis vt per alios exercendū. Vñ. j. Coꝝ. j. dicit apostolus: Non em̄ misit me xp̄s baptizare sed euāgelizare. Et hoc ideo: qꝛ in baptizādo nihil operatur meritū ⁊ sapientia ministri: sicut in docēdo: nec tñ per hoc excluditur quin ep̄i possint baptizare. Nam ⁊ apl̄s dicit se quosdā baptizasse in epl̄a vbi. s̄. ¶ Tertiū dubium: vtrum laicus possit baptizare? Et respondetur ꝙ ad misericordiā eius qui vult oēs homines saluos fieri pertinet vt ī his que sunt de necessitate salutis homo de facili remediū inueniat. Inter oīa aūt alia sacramenta maxime necessitatis est baptismus: qui est regeneratio hoīs in vitam sp̄ualem: qꝛ pueris aliter subueniri nō pōt: ⁊ adulti nō possunt aliter q̄ per baptismum plenā remissionē consequi: ⁊ quātum ad culpam: et quātuz ad penam. Et ideo vt homo circa remediū tam necessariū defectiuū pati nō possit: institutū est vt etiam laicus imminente necessitate baptizare possit: vt habetur de cōse. dist. iiij. c. constat. ⁊. c. in necessitate, Non debet tamē laicus facere illa

sacramentalia baptismi que faciunt sacerdotes que pertinēt ad solēnitatē nō aūt ad necessitatē baptismi: ⁊ ideo solū a sacerdote fieri debēt cuius est solēniter celebrare. ¶ Quartū dubiū est: vtrū mulier possit baptizare? Et respondet Tho. vbi. s. art. iiij. ꝙ sicut nec laicus dz baptizare presente clerico: nec clericus presente sacerdote: ita ⁊ femina non debet baptizare non solū presente clerico vel sacerdote: sed nec etiā presente viro siue masculo. In necessitatis tñ articulo pōt absq; solēnitate baptizare: vt habetur de conse. di. iiij. c. mulier. ¶ Quintum dubiū est: vtrū ille qui nō est baptizatus possit baptizare? Respōdet Tho. ar. v. ꝙ per ecclesiaz determinatū est ꝙ nō baptizati siue sint iudei: siue pagani possunt baptismi sacramentū conferre: dūmodo in forma ecclesie baptizent: vt patet de cōse. dist. iiij. in. c. romanus pōtifex. ⁊ in. c. a quodā. Si aūt forma ecclesie nō fuerit obseruata: sacramentū baptismi nō cōfertur. Et sic intelligenduz est illud Grego. ij. in. c. quos a paganis. de conse. dist. iiij. Quos a paganis baptizatos asseruisti: scz ecclesie forma nō obseruata: vt denuo baptizes in nomine trinitatis mādamus. Notandum tñ ꝙ si talis baptismus a pagano siue infideli suscipit necessitate vrgēte debite fit. Si vero extra articulum necessitatis hoc fieret: vterq; grauiter peccaret: scilz baptizās ⁊ baptizatus: et per hoc impediretur baptismi effectꝰ: lz non tolleret ipsum sacramentū. Et si diceret quō ille qui non est baptizatus cum nō sit minister ecclesie pōt baptizare? Respōdetur ꝙ ille qui nō est baptizatus q̄uis non pertineat ad ecclesiam re vel sacramento: potest tamen ad eam pertinere intētione et similitudine actus: inquātum scz intēdit facere qd facit ecclesia: et formam ecclesie seruat in baptizando: ⁊ sic operatur tm̄ exterius vt minister xp̄i: q̄ interius baptizat. vt notat de cōse. dist. iiij. c. si inter bonos. ⁊. c. baptismus. ⁊. c. cum baptizat. ¶ Scdo cōsideremus baptismi necessitatē. Et circa hoc quinq; adhuc sunt dubia aperienda. ¶ Primo vtrum oēs teneātur ad susceptionē baptismi? Et respondetur ꝙ post diuulgationē institutionis eius oēs tenētur baptizari. Vñ Augu. de fide ad Petrū dicit illud qd scribitur. xv. q. j. in. c. firmissime. Firmissime tene: ⁊ nullatenus dubites: exceptis illis qui ꝑ xp̄i nomine suo sanguine baptizauit: nullū hominē accepturum vitā eternā qui non hic a malis fuerit per penitentiā fidēq; conuersus: ⁊ per sacramentū fidei et penitētie idest per baptismū liberatꝰ. Et Chryso. idē dicit in sentētia de cōse. dis. iiij. c. nō pōt. Tāte aūt dignitatis est baptismus ꝙ etiā sanctificari in vtero debēt baptizari: vt inq̄t Boñ. in. iiij. dis. vj. parte. ij. ar. j. q. ij. ⁊ hoc triplici rōne. Prima ratio est ꝓpter bonū obediētie: qr deꝰ precepit vt oēs renascātur aqua. Scda est ꝓpter humilitatē: qr vnusquisq; debet se reputare peccatorē: ⁊ indigere xp̄i redēptione. Tertia rō est ꝓpter vnitatez: vt ab alijs mēbris xp̄i hō nō discordet: ¶ Scdm dubiū vtrū sine baptismo posset quis saluari? Et rñdet Thom̄. vbi. s. ar. ij. ꝙ sacramētū baptismi dupliciter pōt alicui deesse. Uno mō et re et voto: qd cōtingit illis qui nec baptizātur nec baptizari volūt: qd manifeste ad cōtemptū sacr̄i ꝑtinet quātū ad illos q̄ habēt vsum liberi arbitrij: ⁊ tales salutē cōse qui nō possunt. Alio mō pōt sacr̄m baptismi alicui deesse re: sed nō voto: sicut cū aliq̄s desiderat baptizari: sed aliquo casu preuenit morte anteq̄ baptismuz suscipiat: talis aūt sine baptismo actuali salutē cōsequi pōt. Vñ Amb. dicit de Ualentiniano q̄ cathecuminꝰ mortuus fuit. Quē regeneratur ꝰ erā amisi: verūtamē ille gr̄am quā poposcit nō amisit. Et de hoc Aug. de cōse. dist. iiij. in. c. baptismi. ita ait: Baptismi vicem aliquādo implere passionē de latrone illo cui nō baptizato dictū est Luc. xxiij. Hodie mecū eris in paradiso. Beatꝰ Cyprianꝰ nō leue argumētū assumit: qd etiā atq;

etiã considerãs inuenio nõ tm̃ passionẽ
ꝓ noĩe xp̃i id qđ baptismo deerat posse
supplere; sed etiã fidẽ et cõuersionẽ cor-
dis: si forte ad celebrandũ mysteriũ ba-
ptismi in angustijs temporum succurri
nõ põt, hec ibi. Cui cõsonat notabile di
ctũ Jnno. tertij in. c. aplicam. ex̃ de p̃sby
tero nõ baptizato. Propter ista aũt ma
gister sentẽtiaꝝ ceterique theologi distin
guũt tria baptismata. Primũ vocãt fla
minis .i. spũssctĩ q̃ baptizant hi q̃ bapti
zari vellẽt: vt dictum est ⁊ non possunt.
Scđm vocãt baptismũ fluminis .i. aque
de quo loq̃mur. Tertiũ dicũt baptismũ
sanguĩs cũ q̃s nõ valẽs baptizari aqua
patit ꝓ fide xp̃i ⁊ morit pro cõfessione
ei⁹: cui ianua celi aperit: vt đr de ꝯse. di.
iiij. c. cathecuminũ. Et si obijceret ꝙ nõ
est nisi vnum baptisma. iuxta illud apli
Ephe. iiij. Unus dn̄s: vna fides: vnũ ba
ptisma. Rñdet Tho. pte. iij. q. lxvj. art.
xj. ad. j. ꝙ tria baptismata predicta vnũ
dici possunt ꝓpter vnitatez spũssancti:
a quo habẽt v̄tutẽ ⁊ gratiã. Vel põt di
ci ꝙ vnũ est baptisma sacr̃m. s. fluminis
seu aque. Alia duo licz cõferãt salutem:
tñ nõ sunt sacr̃m: vt dicit Bona. in. iiij.
di. iiij. pte. ij. art. j. q. iij. ꝑ totũ. ¶ Tertiũ
dubiũ: vtrũ baptism⁹ sit differẽdus vel
accelerãdus? Et respõdet Tho. vbi. s̃. q.
lxviij. ar. iij. ꝙ circa hoc est distinguẽdũ
de baptizãdis. Nam aut sunt pueri: aut
adulti. Si sunt pueri nõ est differenduz
baptisma. Primo q̃dẽ q̃ nõ expectatur
in eis maior instructio aut plenior ꝯuer
sio. Scđo ꝓpter periculũ mortis: q̃ eis
nõ põt alio remedio subueniri nisi ꝑ sa-
cramẽtũ baptismi: quib⁹ baptismus ꝓ-
dest ꝓpter fidẽ offerentiũ et ecclesie. vt
dicit Aug. de cõse. di. iiij. c. illud perscru
tari, Et Jsid. ibidẽ in. c. paruuli. Si aũt
argueret ꝙ act⁹ actiuoꝝ sunt in patien
te predisposito ꝟm Arist. in. ij. de aĩa. sed
in paruulis nulla precessit dispositio ad
susceptionez effect⁹ baptismi: ḡ baptis-
mus nõ põt causare suũ effectu in par-
uulis. Rñdet Rich. ꝙ illa ꝓpositio dz
intelligi de actiuo limitate v̄tutis, De⁹
aũt a q̃ sunt principal̃r effect⁹ baptismi
agẽs est infinite v̄tutis. Minor etiã ar-
gumenti vniuersal̃r intellecta falsa est:
q̃ fides eccl̃ie aliquo mõ ad susceptionẽ
baptismi disponit quare pueri q̃citius
cõmode fieri põt sunt baptizãdi. Si v̄o
de adultis loq̃mur quib⁹ subueniri põt
ꝑ baptismi desideriũ vt. s̃. dictuz est: tũc
eis vt ait Tho. vbi. s̃. nõ statim cũ con-
uertunt est sacr̃m baptismi conferẽdũ:
ꝫ opz differre vsq̃ ad aliqđ certũ tp̃s.
Primo quidẽ propter cautelã eccl̃ie: ne
decipiat cõferẽs sacramẽtũ a credẽtib⁹
ficte. Vñ de cõse. dist. iiij. in. c. iudei, đr:
Judei quoꝝ perfidia frequenter ad vo-
mitũ redit: si ad leges catholicas veni-
re voluerint: octo menses inter cathecu
minos ecclesie limẽ introeant: ⁊ pura fi
de venire noscant: tunc demũ baptismi
gratiam mereãtur. Scđa rõ dilationis
est vtilitas eorũ q̃ baptizãtur: q̃ aliquo
tẽporis spacio indigent ad hoc ꝙ plene
instruant de fide: ⁊ exercitẽtur in his q̃
pertinẽt ad christianã vitam. Tertia rõ
est sacramẽti reuerẽtia: ob quã antiqui-
tus adulti baptizabãtur in duab⁹ preci
puis solẽnitatibus pacha scilz ⁊ pẽteco
stes: vt habetur de conse. dist. iiij. c. duo
tẽpora. ⁊. c. de cathecuminis. ⁊. c. venera
bilis. Potest tñ omitti dilatio predicta:
aut propter necessitatẽ puta cũ aliquis
baptizari cupiẽs esset in articulo mor-
tis persecutionis ⁊ naufragij: vt expres-
se habetur de consecra. distin. iiij. in. c.
hi qui. Aut quando illi qui sunt bapti-
zandi apparent perfecte instructi in fi-
de et ad baptismum idonei: sicut Phi-
lippus apostolus statim baptizauit eu-
nuchum: vt habetur Actuũ. viij. et Pe-
trus Corneliũ: et eos qui cũ ipso erant
Actuũ. xj. ¶ Quartũ dubiũ: vtrũ pecca-
tores ad baptismũ accedentes teneãtur
sua peccata cõfiteri? Respõdet Thom̃.
vbi. s̃. arti. vj. ꝙ duplex est peccatorum
confessio. Una que fit interius deo: et
hec requiritur ante baptismum: vt scilz
homo peccata sua recogitans de eis do
leat. Non enim potest inchoare nouam

vitā: nisi eum peniteat veteris vite. vt Aug. dicit in lib. de penitētia. Alia vero est cōfessio pctōꝝ exterior q̄ fit sacerdoti: ⁊ talis ꝯfessio nō reqrit̄ ante baptismum. Primo quidē: qꝛ talis ꝯfessio cū respiciat personā ministri ꝑtinet ad penitētie sacr̄m: qd̄ nō requirit̄ ante baptismū: qꝛ est ianua oīm sacramētorū. Scd̄o: qꝛ cōfessio exterior que fit sacerdoti ordinatur ad hoc ꝙ sacerdos confitentē absoluat a peccatis et liget ad opera satisfactoria: q̄ baptizandis non sunt imponēda. ꝟm illud Ambrosij in glo. Roma. xj. Gratia dei in baptismo nō requirit gemitū neqꝫ planctuꝫ: vel etiā opus aliqd̄: sed solā fidē ⁊ oīa gratis cōdonat. Que verba notant̄ de cōse. dist. iiij. in. c. sine pnīa. Baptizandi etiā nō indigent remissione peccatorū per claues eccl̄ie: quibꝰ oīa remittunt̄ per baptismū. Sufficit ergo his q̄ baptizant̄ cōfessio generalis: quā faciunt ꝟm ritū eccl̄ie abrenūciātes sathane ⁊ omnibꝰ operibꝰ eiꝰ. Si tamen ex sua deuotione vellent confiteri audiendi sunt: nō ad hoc ꝙ satisfactio eis imponatur: sed vt cōtra peccata cōsueta eis spiritualis vite informatio tradatur. ¶ Quintum debitū: vtrū pueri iudeorū ⁊ infideliū sint inuitis parentibꝰ baptizādi? Et respondet̄ ꝟm sententiam Rich. di. lxvj. q̄rti. art̄. iij. q. iij. ⁊ Tho. ij. ij. q. x. art̄. xij. ⁊. iij. parte. q. lxviij. arti. x. ꝙ filij infideliū aut habent vsum rōnis ⁊ annos discretionis: aut nō. Si sic: qm̄ quantū ad ea q̄ sunt iuris diuini vel naturalis incipiūt sue potestatꝫ esse: ideo ꝓpria volūtate inuitis parētibus baptizari possunt. Si vero nondū habent vsum liberi arbitrij: baptizari non debēt: qm̄ nunq̄ hoc fecit eccl̄ia: ⁊ hoc duplici rōne. Una quidē est propter periculū fidei. Si em̄ pueri nōdū vsum rationis habentes baptismū susciperēt: postmodū cū ad ꝑfectā etatez peruenirēt: de facili possent a parentibus induci vt relinquerēt qd̄ ignoranter susceperunt: quod vergeret in fidei detrimentum. Alia ratio est: quia repugnat iusticie naturali. Filiꝰ em̄ est aliquid patris: ⁊ primo quidē a parentibus non distinguitur ꝟm corpꝰ q̄diu in matris vtero ꝯtinetur. Postmoduꝫ vero postq̄ a mr̄is vtero egredit̄ anteq̄ habeat vsum liberi arbitrij continetur sub parentū cura: sicut sub quodā spirituali vtero: q̄diu em̄ vsum rōnis non habet puer: nō differt ab animali irrationali: vnde sicut bos vel equus alicuius est vt vtat̄ eo cū voluerit sicut proprio ministro ꝟm iura ciuilia: ita de iure naturali est ꝙ filiꝰ añq̄ habeat vsum rationis sit sub cura patris: quare inuitis parētibꝰ nō debet filijs baptisma dari. Ipsi etiam infideles adulti nullo modo coacti sunt baptizandi: vt d̄r. xlv. dist. c. de iudeis. qꝛ vt ibi habetur tales non sunt inuiti saluādi sed volentes: vt integra sit forma iusticie. Sicut enim ꝓprij arbitrij volūtate hō serpēti obediēs perijt: sic vocāte se gratia dei propria mētis cōuersione q̄sqꝫ credēdo saluatur. Notādū tñ ꝟm Rich. vbi. s. q. ij. sequēdo sn̄iam Innocētij tertij in. c. maiores. ex̄ de bap. et eiꝰ effectu. ꝙ aliquis pōt cogi ad baptismū suscipiēdū duplici coactiōe. Prima est coactio absoluta: qñ q̄s baptizat̄ inuitꝰ ⁊ penitꝰ cōtradicēs q̄ licꝫ abluat̄ exterius et baptizetur ꝟm debitā formā: tñ nec rem nec characterem suscipit sacr̄i. Scd̄a est coactio cōditionalis: qñ q̄s terroribꝰ atqꝫ supplicijs violēter attrahit̄ ⁊ ne detrimentum incurrat: baptismi suscipit sacr̄m: talis sicut ⁊ is q̄ ficte ad baptismū accedit characterē suscipit xp̄ianitatis impressum: ⁊ ipse tanq̄ cōditionaliter volēs: licꝫ absolute nō velit: cogendus est ad obseruātiā fidei xp̄iane. ¶ Tertio cōsideremus baptismi qualitatem. Debet nāqꝫ baptismus cōferri qñ a ministris ecclesie datur cū q̄nqꝫ cōditionibus.

Prima d̄r vnitatis.
Scd̄a simultatis.
Tertia modalitatis.
Quarta paternitatis.

Quinta sacramētalis solēnitatis.

¶ Quinta cōditio que obseruari dꝫ i baptismo ōr vnitas. Nā vnꝰ dꝫ baptizare ⁊ non plures: qm̄ si plures baptizarent aut dicerēt:nos te baptizamꝰ:et hoc nō esset cōuenīēs:qm̄ hō non baptizat nisi vt minister xpi ⁊ vicē eiꝰ gerens. Ūñ vt vnus est xps:ita oportet vnū esse ministrū q̄ xpm representer:⁊ iō cōtraria intentio videt excludere baptismi sacrm. Aut plures baptizarēt ⁊ vnusq̄sq̄ diceret:ego te baptizo: ⁊ sic q̄libet exp̄meret suā intentionem ꝙ ipse singulariter baptismū cōferret:⁊ tunc manifestū est ꝙ ille q̄ prius ꝛba ꝓferret daret baptismi sacrm. Aliꝰ ño quātūcūq̄ ius baptizādi haberet si ꝛba pronūciare p̄sumeret: esset puniēdus tanq̄ rebaptizator. Si aūt oino simul ꝛba ꝓferrēt:aut hoīem immergerent vel aspergerent essent puniēdi de inordinato mō baptizādi:⁊ nō de iteratione baptismi:q: q̄libet quātus in se baptizaret: nec traderet aliud et aliud sacrm: sed xps q̄ est vnus interiꝰ baptizās vnū sacrm p oēs cōferret. Si aūt quereret an possit vnꝰ plures simul baptizare:Dicendū ꝙ in casu necessitatis sic:sub hac forma. Ego vos baptizo ⁊c.nec p hoc diuersificaret forma ecclesie:q: plurale nō est nisi singulare geminatum:p̄sertim cū pluraliter dicatur Mat.vl. Baptizātes eos ⁊c. Hec Tho. q.lxvij.arti. vj.ad.ij. ¶ Scōa conditio q̄ in baptismo ꝓferēdo req̄rit ōr simultas:vt. s.simul sint verba ꝓlata cū ipsa ablutione. Dicit tñ Rich.dis.iij.iij.ar. iij.q.ij.ꝙ verba ⁊ ablutionē simul esse pōt intelligi tripliciter. Aut p realē existentiā vnius in alio:aut p eoꝝ coexistētiam in intentione:aut in rpe. Simultas ꝑm modū primū nō requirit:q: nec possibilis est:eo ꝙ verba nō sunt nata esse in ablutione:nec ecōuerso. Simultas scōo mō req̄rit de necessitate explicite:inquantū necessariū est ꝙ abluens ⁊ verba ꝓferēs intēdat circa baptizandum facere q̄ facit ecclesia. Simultas aūt tertio mō aliquo mō requirit de necessitate:⁊ aliquo mō nō. Necessarium ēm est ꝙ baptizans sic abluat ⁊ verba ꝓferat:ꝙ ꝑm cōem vsum illa duo videantur ptinere ad actū vnū:q̄ nō esset verū si in mane ablueret: ⁊ in sero ꝛba ꝓferret:vel ecōuerso:nō est tñ necessariū ꝙ simul pūctualiter vtrūq̄ incipiat ⁊ terminet:sed sufficit ꝙ platio verborum incipiat anteq̄ ablutio terminet: vel ecōuerso. Debet tñ baptizās illa facere simul:quāto magis pōt bono mō. ¶ Tertia cōditio q̄ in baptismo ē seruāda ōr modalitas. Nā vt inq̄t Rich. vbi ñ.q.iij.⁊ Boñ.di.iij. parte.ij.q.ij. Sacerdos dꝫ puerū tenere per latera:⁊ versa facie ad aquā dꝫ immergere. Quare autem faciē magis ad aquā ⁊ nō ad celuꝫ baptizandus tenet:dꝫ esse in signū humilitatꝫ reuerētie. ¶ Quarta cōditio q̄ in baptismo seruāda est ōr paternitatꝫ. Debet nāq̄ aliq̄s adesse q̄ baptizādum leuet de sacro fonte. vt Diony. di. in lib. de cele. hierar. Rō est ꝑm Tho. vbi ñ. ar. ij.q: spūalis regeneratio q̄ fit per baptismū assimilat quodāmō' generationi carnali. Ūñ ōr. ſ. Pet. ij. Sicut mō geniti infantes rōnabiles: sine dolo lac cōcupiscite. Jn gñatione aūt carnali paruulus nup natus indiget nutrice ⁊ pedagogo. Ūñ etiā in spūali generatione baptismi requirit aliq̄s q̄ fungat vice nutricis ⁊ pedagogi:instruēdo eū qui est nouitius in fide:de his q̄ ptinēt ad vitā xp̄ianā. Ad qō p̄lati vacare nō p̄nt circa oēm curā populi occupati. Et debet esse vnus q̄ leuet de sacro fonte. vt ōr de ꝑse. di. iij. c. nō plures. Si tñ plures essent:cuꝫ oibus cōtrahit cognatio spūalis. vt habet ēt de cognatione spirituali. c. Cuius. li. vj. Et qui leuat etiaꝫ debet esse secularis non religiosus aut monachus. vt dicitur de cōse. di. iij. c. non licet. ſ. ⁊. c. monachi. Debet etiā esse fidelis:nō infidelis. vt patet de conse. dist. iij. c. in baptismate. Ratio est ꝑm Tho. vbi ñ. ar. viij. ad. ſ. quia infidelis non est membrum ecclesie:cuius personam gerit tenens ad sacramenta. Et si

de facto siue in necessitate leuat vel te-
net: seu baptizat: nō cōtrahit aliquam
cognationē spiritualē. Qui autē leuat
de sacro fonte aliquē: eius pater spiri-
tualis d̄r: vt pz. xxx. q. j. in. c. ad limina.
in. §. Filia. ⁊ in. c. oēs. ⁊. xxx. q. iij. c. ita.
vbi d̄r: Ita diligere debet hō eū q̄ se su
scepit de sacro fonte sicut patrē. Et de
cōse. dist. iiij. in. c. vos ante oīa. de hoc
Aug. ita loquit̄: Vos ante oīa tam vi-
ros q̄ mulieres q̄ filios ī baptismo su-
scepistis moneo: vt vos cognoscatis fi-
deiussores apud deū extitisse pro illis
quos visi estis de sacro fonte suscipere.
Ideoq; eos semp admonete vt castita
tē custodiāt: iusticiā diligāt: charitatē
teneāt. Dicit tñ Tho. vbi. s. q̄ p̄res spi
rituales moderno tpe ad hoc non ita
stricte obligātur: qr vtplurimū hi q̄ ba
ptizant̄ parētes habent xp̄ianos: de q̄-
bus p̄sumēdū est q̄ suos filios diligē-
ter instruāt. Si tñ quocūq; modo sen-
tirent ꝯtrariū: tenent̄ ꝟm suū modū sa
luti spūaliū filioꝝ curā impēdere. Sz
non licet effari quot mala: qd̄ fraudes
quotve lenocinia sub nomine cōpater-
nitatis ⁊ cōmaternitatis fiant. Taceo
illa ne scādalizent̄ hi q̄ deū timētes dū
cōpatres fiūt sacr̄m baptismi fidel'r re-
uerent̄. Unusquisq; iudicet seipsum et
videat si quis ille est qui cōpaternita-
tis iura fidemq; polluat: ⁊ q̄ graue ne-
fandūq; scelus committat. ¶ Quinta
cōditio q̄ in baptismo seruari debet d̄r
sacramentaliū solēnitas. Nam vt inq̄t
Tho. pte. iij. q. lxvj. ar. x. lz sacr̄alia non
sint de substātia sacr̄i: sunt tñ ad bene
esse ad excitandū deuotionē fidelium ⁊
reuerētiā ad sacr̄m. Scd̄m ꝟo Boñ. di.
vj. quarti. pte. ij. ar. iij. q. ij. Ordo eoruz
que sunt ad solēnitatē sacramenti ba-
ptismi ꝟm cōem ecclesie consuetudinē
hic est. Prīo exufflat̄: ⁊ h̄ fit vt ꝟt⁹ dia-
boli exterior expellat̄: ⁊ īterior expellē-
da significet̄: sicut pz ex dicto Rabani:
de īstitutiōe clericoꝝ. Et Aug. in li. de
symbolo. de cōse. di. iiij. c. postq̄. j. ⁊. c.
sicut nostis. Secūdo signuz crucis fit
in pectore ⁊ in fronte. vt demon cogno
scat se pellendū tam in occulto cordis
q̄ in aperto confessionis. Raban⁹ aūt
vbi. s. et ī. c. postea. dicit: Postea signa
tur baptizandus signaculo sancte cru-
cis tam in fronte q̄ in corde: vt ab eo
tempore apostata diabolus in suo va-
se pristino sue interemptionis cogno-
scēs signaculū iam sibi deinceps illud
sciat esse alienū. Tertio sal in ore poni-
tur. vt sequit̄ Raban⁹. in. c. ex hinc. vt
p sal typicū sapiētie sale ꝯditus fetor
careat iniq̄tatis: ne a vermib⁹ pctōruz
vltra putrefiat: sz magis illesus seruet̄
ad maiorē gr̄am pcipiēdā. Significat
ergo sal q̄ per baptismū sapiētie sapor
preparat̄: et fetor fomitis restringitur.
Quarto fit linitio auriū ⁊ nariū cū spu
to. ⁊ de hoc dicit Rabanus vbi. s. in. c.
postea. Postea tangūtur ei nares ⁊ au-
res saliua: ⁊ d̄r ei ꝟbum euāgelicū qd̄ ie
sus qñ surdū ⁊ mutū sanauit tāgens cū
sputo linguā ei⁹: ⁊ mittēs digitos in au
riculā eius dixit: Effeta qd̄ est adaperi-
re. hoc em̄ sacr̄m hic agit̄ vt p saliuā ty-
picā: ⁊ sacerdotis tactū sapiētia ⁊ ꝟtus
diuina salutē eiusdē cathecumini opere
tur: vt aperiant̄ ei nares ad accipiēduz
odorez noticie dei: vt aperiant̄ ei aures
ad audiēdū mādata dei. Quinto fit in-
unctio in pectore ⁊ spatulis: vt significe
tur gr̄a vnctionis ad deū amandū: ⁊ ad
bona opera faciēdū: de quo etiā loquit̄
Rabanus in. c. deinde. Sexto post ba-
ptismū fit inunctio chrismatis in ꝟtice:
vt dicit ibidē Raban⁹ in. c. postq̄. ij. vt
xp̄i regni baptizat⁹ particeps fiat: vt a
xp̄o xp̄ianus vocari possit: et talis vn-
ctio fit in capite: qr vt inq̄t Amb. in lib.
de sacramētis. Sapiētis sensus in capi
te ei⁹. Per caput ergo ꝟm Bona. vbi. s.
Aīa designat̄ que p baptismū imputri-
bilis reddit̄ ad cōtemplandum eterna.
Chrisma em̄ cōfectū est ex oleo lucēte et
balsamo cōseruāte. Septimo baptizat⁹
vestit̄ vestimēto cādido: de quo Raba-
nus vbi pri⁹ in. c. post baptismū. inquit:
Post baptismuz traditur xp̄iano vestis

cādida que significat innocētiā et puritatē xp̄ianam: quā post ablutas veteres maculas: studio sancte conuersationis immaculatā seruare dz: ad representandū ante tribunal xp̄i. Amb. vo in. c. accepisti. sic ait: Accepisti post baptismū vestimēta cādida: vt esset iudiciū ꝙ exueris volūtatē pctōꝝ: ⁊ indueris innocentie casta velamīa. Nec ꝓpterea tenēdū est vt ait Tho. vbi. s. ad. iij. ꝙ nō liceat xp̄ianis alijs vestib⁹ vti: qm̄ vestis illa vt dictū est datur ꝓtūc in mysterio spiritualis significatiōis. Ultimo ponitur cereus in manib⁹: vt sit lucerna pedib⁹ eius verbū dn̄i: et lumē semitis ei⁹. Debēt ergo cū necessitas nō cōtradicit sacramēta p̄dicta deuote celebrari cū aliquis baptizat: quoꝝ etiā nō immemores esse debēt hi qui sunt baptizati. Recordare o aīa xp̄iana qualiter in sacro fonte diabolo abrenunciās: iesu xp̄i mēbrū effecta es. Recordare quēadmoduz in baptismo gratia tibi concessa est: vt s̄m virtutē ⁊ voluntatē dei viuere posses. Recordare insup̄ qūo in baptismo viā ingressa es eterne salutis. Noli o infelix peccatrix tantoꝝ beneficioꝝ oblita diabolo cōicare. Noli opera bona negligere. Noli viā paradisi deserere: sed curre post christū in odorē vnguētoꝝ illi⁹: cuius nomen est oleum infusum: a quo xp̄o xp̄iani dicūtur: vt d̄r ex̄ de sacra vnctione. c. cum venisset.

¶ Q ꝑ baptismū delet̄ culpa: remittit̄ pena: ⁊ cōfert̄ gratia. Cap̄. iij.

Tertium mysterium declarandum de baptismo dicitur fructificatio: in quo de fructib⁹ siue effectib⁹ baptismi libet dicere: ⁊ notari possunt tres principales effectus.

Primus d̄r deletio culpe.
Scd̄s remissio pene.
Tertius collatio gratie.

¶ Primus effectus baptismi d̄r deletio culpe. Per ipsum etenim delet̄ oīs culpa tam originalis q̄ꝫ actualis. vt docet magister sen. in. iiij. di. iiij. Et de hoc dicit Aug. de ꝯse. di. iiij. in. c. a paruulo. A paruulo recenter nato vsqꝫ ad decrepitum senem: sicut nullus ꝓhibendus est a baptismo: ita nullus est qui nō peccato moriat̄ ī baptismo. Sed paruuli tm̄ originali: maiores aūt omnibus etiam moriunt̄ peccatis: que male viuēdo addiderunt originali. Et idem Aug. in. c. precedēti. s. vt ostenderet ait: Nullo excepto dictum est. s. ab apl̄o Roma. vj. Quicunqꝫ baptismus in christo iesu in morte ipsius baptizati sumus. Et iō dictum est vt probaret nos mortuos esse peccato. ⁊ glo. sup̄ illud Exod̄. xiiij. Nec vnus quidem superfuit in eis. inquit: Omnia peccata ablata sunt in baptismo: potētia diabolica est submersa. Dicit ergo dn̄s Bon̄. distin. iiij. parte. j. ar. j. q. j. ꝙ ī baptismo omnis culpa delet̄: ⁊ restituit̄ homo in pristinam innocentiam quantum ad animam. Si autem queratur ratio huius: dicit ꝙ est diuina liberalitas: que tātam huic sacramēto contulit efficaciam. Sed posset aliq̄s arguere sic. Diuersorum morborum diuerse sunt medicine: ergo cuz culpe sint diuerse: non tm̄ specie: sed etiaz genere: vt pote originalis: ⁊ actualis: ⁊ venialis: ⁊ mortalis: ergo ad hoc ꝙ curentur necesse est ꝙ diuerse adhibeantur spirituales medicine. Respondet Bona. ad j. contra. ꝙ remedium potest morbum respicere dupliciter: aut qꝛ p̄ncipaliter sit ad hoc: aut qꝛ hoc curat tanq̄ꝫ annexum. Scd̄m ergo ꝙ diuersi sunt morbi spirituales: diuerse sunt etiam medicine sacramētales principaliter ad illos ordinate. Si aūt morbus habeat aliuz morbum coniunctum: ⁊ medicina perfectam habeat virtutez curandi: nō tm̄ curat principalem: sed etiam annexum: ⁊ sic facit baptismus. ¶ Scd̄s baptismi effectus est remissio pene. Remittit̄ siquidem baptizato omnis pena peccato debita. Unde Aug. in li. de baptismo paruuloꝝ. ⁊ habet̄ de conse. di. iiij. in. c. per baptismum. inquit: Quicquid ab homine dictum factuz ⁊ cogitatum est

totū abolitur: ⁊ quasi nō factū habet. Et glo. sup illo verbo psal. Quorum tecta sunt pctā. ps. xxxj. dicit: Ita sunt tecta peccata in baptismo ꝙ deus ea nō vult punire. Si autē diceret ꝙ hoc nō videt consonū eo ꝙ Ansel. in lib. Cur deus homo. ait: Si peccatū nō punit: inordinatū dimittitur: ⁊ deus nihil inordinatū relinquit. Rñdet Rich. i. iiij. dis. iiij. ar. iij. q. ij. ad. j. ꝙ xp̄us ꝑ passionē suā sufficienter exoluit penam peccatis debitā: que in baptismo remittunt. Sed adhuc nō nulli arguunt ostendentes ꝙ per baptismum nō remittat oīs pena. Primo qꝛ vt habet de conse. dis. iiij. in. c. ne qđ absit. iudeis venientibus ad baptismū indicenda est penitentia ⁊ abstinentia quadraginta dierū. Secūdo qꝛ videmus paruulos baptizatos qui nullū pctm̄ cōmiserunt post baptismum multis penalitatibus subiacere: ⁊ cōstat ꝙ nō iniuste: ergo baptismus nō remouet oēm penā. Inq̄t em̄ Augu. xiij. de tri. Oīa huius scl̄i mala: dolores laboresq; hoīm veniūt de pctōꝝ (⁊ maxime de pctī originalis) meritꝫ. Tertio arguūt: qꝛ baptizatus añ xp̄i passionez adhuc paradisum nō intrabat: sed clausura illa erat pena pctī: ḡ ꝑ baptismum nō remittit illa pena. Ad primū respondet Rich. vbi. s̄. ad. v. ꝙ illa pnia nō indicit iudeis ꝓpter sacr̄i efficaciā: sed ꝓpter eius reuerentiā: ⁊ iudeoꝝ recipientium baptismū ꝓbationē: vnde eis nō indicebat post susceptionē baptismi: sꝫ ante: ⁊ q̄uis sic obseuaret quondaꝫ: tñ mō nō oportet obseruari: sed qđ innuit glo. in p̄all. c. ne qđ absit. nisi esset ꝯtraria cōsuetudo. Ad scđm respōdet Boñ. vbi. s̄. q. ij. dicens: ꝙ distinguēdū est de penis. Quedā em̄ sunt pene eternales: ⁊ quedā tēporales. Ab oī eternali absoluit baptismus delendo oēm culpaꝫ. De penis aūt tꝑalibus adhuc est distinguēdum: qꝛ q̄dā cōtrahunt: vt fames: sitis: passionesq; cōtemporanee vite. Quedā imponunt ⁊ assumunt: vt ieiunia corporalia: ⁊ spiritualia exercitia: ⁊ laboriosa opera. Baptismus ergo vt dictū est absoluit ab oī pena eternali: ⁊ ab oī pena tꝑali satisfactoria siue assumpta: nō autem ab oī ꝯtracta: vtpote a fame: sitis: ⁊ ceteris sil̄ibus. Ratio aūt est: qꝛ ad hoc ipsum nō ordinauit: ⁊ rō quare nō ordinauit est: qꝛ ꝯgruū fuit ꝙ hm̄oī penalitates in nobis ꝓpter tria relinqueret. Primo ꝓpter manifestandā equitatē diuini iudicij: vt illa snīa quam dictauerat de morte Ade ⁊ posteroꝝ eius immobilis ꝑmaneret: vñ ab illa nemo euadit. Scđa rō fuit ad ostendenduꝫ fructum passionis xp̄i a qua virtutem sacramentum habet: vt penas remittat personales nō naturales: qꝛ remedium respicit personā: nō naturam. Tertia rō fuit ꝓpter hoīem adiuuādū. Per huiuscemodi etenim penalitates adiuuatur hō vt spūaliter viuat: ⁊ pugnans coronetur. Tho ꝟo. q. lxix. iij. partis. ar. iij. dicit: ꝙ baptismus habet virtutē auferendi penalitates p̄ntis vite. Nō tñ eas aufert in p̄senti vita: qđ fit totuꝫ vt baptizati cōformenť xp̄o: qui lꝫ a principio sue cōceptionis fuerit plenus gr̄a ⁊ veritate: habuit tñ corpus passibile: qđ ꝑ passionem ⁊ mortē est ad vitā gloriosam resuscitatū. Ita ⁊ xp̄ianus in baptismo gratiam cōsequit quantuꝫ ad aīam: habet tñ corpus passibile: in quo ꝓximo possit pati: sed tandē resuscitabit ad ipassibilem vitā. Unde ⁊ apl̄s Rom̄. viij. ait: Qui suscitauit iesum xp̄m a mortuis viuificabit ⁊ mortalia corpora vestra per inhabitantē spm̄ eius in vobis. Penalitates ergo virtute baptismi auferent a iustis in resurrectione qñ mortale corpus hoc induet incorruptionē ⁊ immortalitatē. Ad tertiū argumentum respōdet Rich. vbi. s̄. ad. iiij. ꝙ baptism⁹ modo aperit celi ianuā baptizato quantū ad efficaciā: q̄uis hoc non posset facere ante passionē: qꝛ particularis remotio clausionis p̄dicte quantū ad efficaciam dependet ex vniuersali remotione illius clausionis quantū ad efficaciam que per xp̄i passionē facta est. Tertius

baptismi effect⁹ est collatio gratie. Ut em̄ inq̄t glo. ad Titū. iiij. in expositione verboꝝ apl̄i dicētis: Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis ⁊ renouationis spūssancti quem effudit in nos abunde. Lauacrum regenerationis est sacramentum baptismi: in quo dat̄ gratia spūssancti ⁊ copia virtutū. Sed nō nulli dubitāt an pueri in baptismo consequant̄ gratiā ⁊ virtutes cū nondū habeāt vsum liberi arbitrij. Et dicit Tho. iij. parte. q. lxix. ar. vj. ꝙ quidā antiqui posuerūt ꝙ pueris in baptismo nō dātur gratie ⁊ virtutes: sed imprimit̄ eis character xp̄i: cuius virtute cū ad perfectam etatē venerint ꝯsequunt̄ gr̄am ⁊ virtutes. Sed hoc pz esse falsum dupliciter. Primo quidem ꝙ pueri sicut ⁊ adulti in baptismo efficiunt̄ mēbra christi. Vñ necesse est ꝙ a capite recipiāt influxum gratie ⁊ virtutis. Scdo qr ꝑm hoc pueri decedentes post baptismum nō peruenirēt ad vitā eternā. qr vt dicitur ad Rom̄. vj. Gratia dei vita eterna. Causa aūt erroris fuit: qr nescierunt distinguere inter habitū ⁊ actū: ⁊ sic vidētes pueros inhabiles ad actus virtutū crediderunt eos post baptismū nullatenus virtutē habere: Sed ista impotentia operandi nō accidit pueris ex defectu habituum: sed ex impedimento corporali: sicut ⁊ dormientes q̄uis habeant habitus virtutū: impediunt̄ tñ ab actibus ꝓpter summū. hec Tho. Ex q̄bus oībus colligimus quantum debeamus deo nos q̄ baptizati sumus: q̄bus tam liberaliter sua dona dignatus est impartiri: conari insup̄ omni studio tenemur virtutes amplecti: ad quas nos faciles reddidit in susceptiōe baptismi: vt sic mereamur in hoc seculo gr̄e profectum: ⁊ in futuro eterne vite premium. Amen.

¶ Feria sexta in parasceue: de dolorib⁹: anxietatibus: ⁊ amaritudinibus christi iesu quos in sua passione pro totius humani generis salute sustinuit.

Sermo. lxix.

Dolores nr̄os ipse portauit. Esaie prophete verba sunt ista. liij. c. Passionem dñi nostri iesu xp̄i tā acerbissimā q̄ ignominiosaz hodie recolētes a lachrymis continere minime debemus: q̄nimmo flentes inuitare debemus insensibiles creaturas vt modo suo compatiant̄ filio virginis in cruce pendēti. di. illud Senece in prima trage. Lugeat ether: magnusq̄ parēs etheris alti. Tellusq̄ ferar: ⁊ vaga pōti mobilis vnda. Tuq̄ añ oēs q̄ ꝑ terras: tractusq̄ maris. Fūdis radios: noctēq̄ fugas ore decoro. Quid flebili⁹ cōmemorari pōt q̄ mors illa seuissima dei ⁊ saluatoris nostri iesu xp̄i? Talis memoria inq̄t Ber. req̄rit lachrymas. Ad illas etem̄ nos ꝓuocat sctā mr̄ eccl̄ia hodie nigris induta. Ad illas nos excitat xp̄s iesus in doloribus suis. Ad illas insup̄ nos trahit virgo illa pijssima: spes vnica mundi. Nā si pie volumus cōtēplari videbimus eā vultu mesto: facie squalida: sparso crine: ac scissis vestibus stantē añ crucē: ⁊ querula voce dicentē: O fili mi quē de spūsancto cōceptū deū verū ⁊ hoīem peperi: video te inter duos latrones cruci affixū ⁊ vulneribus plenū. O fili mi: quē adorant angeli: caput spinis tenes coronatum. O fili mi: quē tāta diligētia dū tenellus eras enutriui: quez semp̄ dilexi: semp̄ amaui: qr tu me dilexisti ⁊ amasti genitricē tuā: ecce in cruce mortuus es ⁊ extinctus. O pr̄ eterne: cōpatere mihi sue miserrime matri ⁊ plāge mecū tuuz ac meū filiū. Et qr id tue nature nō conuenit: p̄cipe illud creaturis tuis. O angelici spūs ⁊ vos mō vr̄o plāgite mecuz O celestia corpora quoꝝ pulchritudinē vincebat decora facies filij mei: plangite illū ista die instar leprosi deformē factū. O insensibilia elemēta. O terra cuz tuis arboribus ⁊ plātis: o aqua cū tua claritate ⁊ admirabili fluxu: o aer cū tua facilitate: o ardēs ignis cū tua viuacita

te plangite mecū factorē vestrū filium meū. O reges terre: principes ⁊ q̄libet dn̄i plāgite mecū dn̄m dn̄antiuz filium meū. O ppl̄i oēs: ⁊ tu p̄cipue o popule xp̄iane: quos xp̄s tantum amauit: vt ⁊ mori ꝓ vobis eligeret: plāgite illū mecū tā dire mortuū filiū meū. O virgines o vidue: o cōtinētes: o senes: o paruuli: lugete mecū benignissimū dn̄m vestrū. O matres q̄ filios genuistis soluite crinē: ⁊ ꝑ mesta colla capilli fluāt: implentes aerē vocibus: ⁊ dicentes mecū. Fili mi iesu: iesu fili mi: hodie ꝓ pctōribus passus ⁊ mortuus es. O lumē oculoruz meoꝝ: o spes ⁊ solaciū vite mee: o gaudiū ⁊ iocūditas mea: quō factus es mihi amaritudo ⁊ dolor: vulnerasti cor meum: ⁊ trāsfodisti illud pūgenti gladio. His aut sil̄ibus verbis pyssima virgo nostraz duriciē rūpere satagit. Sed qr nō sum⁹ a nobis sufficiētes hoꝝ mysterioꝝ vt debemus cū deuotione: cōpunctione: fletu: ⁊ lachrymis recordari: op⁹ est vt supnū implorem⁹ auxiliū. Et licz in oībus alijs p̄dicationibus cōsueuerimus: cōsueuerimus virginū virginē interpellare: tn̄ qr hodie circa filij lamēta est occupata: gaudiūq̄z angelice salutationis ꝯuersum est illi in tristiciā ⁊ merorē: iō ad crucē humil̄r ꝯfugiemus: illāq̄z salutabimus v̄ba q̄bus eccl̄ia vtit̄ referentes. O crux aue spes vnica hoc passionis tp̄e: auge pijs iusticiā reisq̄z dona veniā. Et tu pr̄ de cel̄ de⁹ ꝯcede nobis oīb⁹: vt ꝑ merita crucis filij tui corda nr̄a flectere mollireq̄z valeamus: q̄tenus cū lachrymis loq̄ ⁊ audire possim⁹ passionē eius. Hac itaq̄z suscepta fiducia de ipsa passione locuturi ad xp̄i dolores ꝯuertemus sermonē: q̄s in verbis in nr̄o themate allegatis esa. p̄nūciauit Ut aūt ordinate incedam⁹ distinguem⁹ in tres p̄ncipales articulos hodiernam p̄dicationē. In quoꝝ q̄libet q̄ttuor dolores xp̄i pie cōtēplabimur.

¶ In p̄mo articulo q̄ttuor dolores.
Primus dolor d̄r or̄onis.
Scd̄s cōprehēsionis.
Tertius deductionis.
Quartus cōtradictionis.

¶ In scd̄o articulo quattuor.
Primus p̄sentationis.
Scd̄s sentētiationis.
Tertius crucifixionis.
Quartus inspectionis.

¶ In tertio articulo quattuor.
Primus clamationis.
Scd̄s potationis.
Tertius cognitionis.
Quartus separationis.

¶ Qual̄r xp̄s in or̄one vehemēter doluit ꝓpter ꝯtristationē: ꝓpter petitionē: ⁊ ꝓpter ꝯfortationem.

¶ Primi articuli dolor primus.

PRimus dolor quē xp̄s iesus ꝓ nobis tulit: ⁊ nos pre illū meditari habem⁹ d̄r or̄onis. Doluit nāq̄z dei filius in laboriosa or̄one quā post cenā fecit ad patrem. Cuius doloris vehemētia colligi pōt ex tribus.
Primo ex cōtristatione.
Scd̄o ex petitione.
Tertio ex ꝯfortatione.

¶ Primo apparet vehementia doloris xp̄i ad orādum eūtis ex ꝯtristatiōe. Ad qd̄ intelligēdū notare debem⁹: qr Joh. xviij. d̄r: ꝙ post cenaz egressus est iesus cū discipulis suis trās torrētez cedron: vbi erat hortus in quē introiuit ipse ex discipuli eius. Et licz Mat. xxvj. Mar. xiiij. ⁊ Luc. xxij. narret̄: ꝙ hymno dicto exierūt in mōtē oliuarū: tn̄ Aug. de consensu euāgelistarū dicit: ꝙ idē est locus Hortus em̄ ille erat trās torrētē cedrō ad pedes montis oliueti. Ibi postq̄z discipulis dixit scādalū qd̄ passuri erant: p̄monuissetq̄z petrū in se nimiū ꝯfidentē: qual̄r eū ter añq̄z gallus bis cātaret esset negaturus. Uenit cū eis in villā q̄ d̄r gethsemani: ⁊ dixit discipulis suis. Sedete hic donec vadaz illuc ⁊ orē. Et assumpto petro ⁊ duobus filijs zebedei cepit ꝯtristari ⁊ mestus esse: ⁊ ait illis: Tristis est aīa mea vsq̄z ad mortē. Sed hic theologi q̄rūt vtrū in aīa xp̄i fuerit

passio tristicie? Et arguūt q̄dā ꝙ nō. Nā sapiēs Eccli. xxx. tristiciam dissuadet dicēs: Tristiciā nō des aīe tue ⁊ non affligas teip̄m in cōsilio tuo. ⁊ iterū ibi: Tristiciā lōge expelle a te: multos em̄ occidit tristicia: ⁊ nō est vtilitas in illa. Aristo. insup. iij. Topi. ait: eadē sunt magis eligēda sine tristicia ꝙ cū tristicia. Sapiēs insup Prouer. xij. ait: Nō cōtristabit iustū q̄cq̄d ei acciderit. Sed Rich. ar. iij. q. j. ⁊ Boñ. arti. ij. q. ij. di. xv. tertij rñdent: ꝙ absq̄ dubio sicut magr̄ sen. refert: ⁊ textus euāgelicus cōfirmat: in aīa xp̄i fuit passio tristicie. Sicut enim ex cōiūctione rei amate cū app̄hēsione eiusdē causat̄ in appetitu sensitiuo passio delectationis: sic ex cōiunctione rei odite cū app̄hēsione eiusdē causat̄ ī appetitu passio tristicie: ⁊ q̄r res de proximo ⁊ certitudinaliter futura cōsiderat̄ quasi iā presens ꝓpter euentus instantem ꝓpinquitatē ⁊ infallibilitatem: iō nō solū respectu rei odite cū est presens sed etiā respectu rei odite infallibiliter: ⁊ de ꝓximo venture est passio tristicie. Vñ ꝟm pb̄m in. ij. rheto. Illi q̄ iaz decapitant̄ nō timēt vidētes sibi necessitatem imminere: sed tristant̄: ⁊ ideo quia sensualitas aīe xp̄i mortē recusabat cuz apprehendit ipsam vt de ꝓximo infallibiliter venturam: causata fuit in eius appetitu passio tristicie. Aliter tñ fuit in eo tristicia ꝙ in nobis. In nobis em̄ frequenter causatur contra ⁊ preter imperiū rationis quod vituperabile est: vt patet per autoritates superius allegatas. In xp̄o v̄o nō fuit nisi ꝟm imperiū rationis: que impabat sensualitatē tristari moderate ꝟm exigentiā sue nature ⁊ ideo in ipso non fuit tristitia rationē peruertens neq̄ conturbans: nec de necessitate. Ob quod Hieronymus super Mattheum ait: Dñs noster vt veritatem probaret assumpti hominis: vere quidē contristatus est. Sed nec passio in aīo illius dominaretur per passionez cepit contristari. Aliud enim est contristari aliud incipere contristari. hec ille.

Consideremus ergo ꝙ benigne dominus orbis tribus illis discipulis aduocatis eos forte amplexando: ⁊ nunc supra vnum: nunc supra alium dexteram extendēdo cū suspirijs ⁊ anxietate multa dicebat: Heu filij mei: discipuli mei charissimi. Tristis est anima mea vsq̄ ad mortem. ꝟm Nicolauz de lyra dictio vsq̄: accipi potest dupliciter. Uno modo intensiue: q̄r tantū intensa erat quātum poterat esse. Alio modo extensiue: quia durauit vsq̄ ad horā mortis. Secundo apparet vehemētia doloris christi ex petitione. Dimissis vtiq̄ tribus illis quibus dixit: Sustinete hic ⁊ vigilate mecum: auulsus est ab eis quantum iactus est lapidis: vt Lucas meminit: ⁊ positis genibus orauit dicens Mat. xxvj. ⁊ Lu. xiiij. Pater mi si possibile est transeat a me calix iste: verūtñ nō sicut ego volo: sed sicut tu. Et venit ad discipulos suos: ⁊ inuenit eos dormientes: ⁊ dixit Petro sic. Nō potuisti vna hora vigilare mecum? Vigilate ⁊ orate ne intretis in tentationem: spiritus quidem promptus est: caro autem infirma. Iterum secundo abijt ⁊ orauit vt prius. Et venit iterum ⁊ inuenit discipulos dormientes pre tristicia. Et relictis iterum secundo abijt ⁊ orauit. ¶ Ubi doctores theologi querunt vtrum illa ratio fuit a ratione aut a sensualitate? Et respondet Boñ. dist. xvij. ar. ij. q. iij. tertij. ꝙ de ipsa dupliciter possumus loq̄: aut quātum ad materiam: aut quantum ad formam. Si loquamur de ipsa quantū ad materiam: cum materia orationis respiciat desiderium petentis: talis fuit petitio sensualitatis: cuius desiderium erat ad non moriendum. vt magister sen. dicit in littera. Si aūt loquamur de p̄dicta or̄one quantū ad formā: sicut cū forma petitionis respiciat discretionē proponentis: ⁊ talis modus proponēdi fit a discretione rōnis: cōcedendum est ꝙ talis oratio fuit voluntatis rationalis. Ad q̄d melius intelligendum notandū ꝟm Boñ. vbi. s̄. ar. j. q. j. ⁊ Rich. ibidē ꝙ

cū in xpo sint plures nature itellectuales: videlicz diuina et humana: necesse est in xpo plures esse volūtates: qō magister in textu p multimodas autoritates sctōz ostendit. Unde si numerētur voluntates xpi ꝑm naturas due sunt: scz diuina ⁊ humana. sed ꝑm potētias tres sunt. s. voluntas diuina: ⁊ voluntas aīe rationalis: ⁊ volūtas appetitiua sensitiua: que extenso noīe voluntatis volūtas dr: qz mouet post apprehēsionē: qz pprie loquēdo de noīe voluntatis volūtas nō inuenit nisi in parte aīe rationalis ꝑm pbm. iij. de aīa. Igitur tanq̄ verus homo cogitans immoclare vidēs dns iesus xps que sibi parabantur in primo passiones: q̄ martyria in suo corpe toleratur erat: volūtate q̄dā pietatis dicebat Luce. xxij. Pr̄ si possibile est transfer a me calicē istū. verūtm̄ qz sic est voluntas tua vt p humano genere moriendo ⁊ patiendo satisfaciā: ecce me promptissimū ⁊ paratū. fiat nō qō ego volo voluntate sensualitatis: sed qō tu: qz ego idē volo voluntate rationis. O bone iesu doctor veritatis qui cepistis facere ⁊ docere: tu nobis dixisti vt orātes loqueremur patri tuo verbū hoc: quod tu i tua agonia sepi9 replicasti: Fiat volūtas tua. Ob quod Leo papa in sermone de passiōe ait: Hec vox oēs fideles instruxit: oēs cōfessores accendit: oēs martyres coronauit. Nā quis mundi odia quis tentationum turbines: quis possetp̄secutoz superare terrores: nisi xpus in oībus et pro oībus patri diceret: Fiat volūtas tua. Discant ergo hanc voces oēs ecclie filij: vt cū aduersitas violenter alicui9 tentatiōis incūbit: separato tremore formidinis accipiant tolerantiā passionis. Hec ille. Tertio appareret vehementia doloris xpi in sua oratione et confortatione. Tam vigēs em̄ erat dolor ei9 vt angelus ad eū confortandū mitteret. Apparuit inquit Lucas ei angelus cōfortās eū. Apparitio aūt illa ꝑm Nicolaū de lyra fuit in visione corporali. Ubi ostendit q̄ in eo erat vera humanitas: que confortabat cōtra triſticiā insurgentē in pte sensitiua ex apprehensione mortis imināte. Et fact9 i agonia proliri9 orabat. Erat autē hec agonia reluctatio sensualitatis mortē horrentis: ⁊ rōnis ipam acceptantis: qz virtute diuina quelibet pars permittebat agere ⁊ pati qd erat sibi propriū. Et fact9 est sudor ei9 sicut gutte sanguinis decurrentis in terrā. Ervehemēti em̄ anxietate fiebant nō solū humores exirēt p sudorē: sed etiā aliqd de sanguine sudorē tingēte. Secūdū vo opinionē aliquoz hoc supernaturaliter factū est: vt sic xps suum sanguinē iā pro salute nostra effundere inciperet. Sed nō inmerito quereret quis posset vtrū dolor xpi patientis fuit dolor acerbissimus: ita q̄ excesserit oēm dolorē quorūcūq̄ patiētiū. Et respondet Richō. in. iij. di. xv. art. iiij. q. iij. ⁊ Bon. ar. j. q. ij. distī. xvj. ⁊ Tho. iij. pte. q. xlvj. arti. vj. q̄ q̄uis dolor christi nō fuerit maxim9 oīm dolor simpliter: cū dolor dānatoz sit eo maior: fuit tū maximus oīm dolor hui9 vite propter tria.

Primo propter causam passionis.

Scōo ꝓpter modū patiendi.

Tertio propter cōditionē patiētis.

¶ Primo si consideret causa ob quam xps passus fuit: in eo dolor⁹ afflictio magna fuit. Nō em̄ patiebat pro culpa propria: imo pro aliena. nō p amicis: sed pro inimicis: ⁊ etiā pro his qs videbat ingratos. ¶ Scōo si cōsideretur modus patiendi: fuit in eo dolor acerbissim9. Tū propter generalitatem: qz in oīb9 membris affligebat: tū etiā propter cōtinuitatē: qz suspendiū ei9 cōtinuabat ⁊ claui adeo affligebāt pendentē. Ob qō mors cōfixor⁹ in cruce est acerbissima: quia configuntur in locis neruosis: ⁊ maxime sensibilib9. ¶ Tertio si consideret qualitas siue cōditio patientis: maxima fuit in eo afflictio propter maximā complexionis equalitatem ⁊ propter sensus viuacitatem.

Unde quia nullus potuit ei equari nec in equalitate complexionis nec in viuacitate sensus: dolor illius fuit oīum dolorꝝ acutissimus. Addit etiam Tho. ꝙ si consideretur puritas doloris xp̄i: dolor iste fuit maximus. Nam in alijs patiētibus mitigatur tristicia interior ⁊ etiam dolor exterior ex aliqua consideratione rationis per quandā deriuationem seu redundantiam a superioribus viribus ad vires inferiores: quod in xp̄o patiente non fuit. Unicuiq; em̄ virium permisit agere quod est sibi ꝓpriū ꝑm Damas. Ideo xp̄s Treñ. j. ait: O vos omnes qui transitis ꝑ viā attēdite ⁊ videte si est dolor sicut dolor meꝰ Cuius magnitudinē nos colligere possumus cū videmus xp̄m suā passionem cogitantē sudorē sanguineū emittere. Ubi es aīa rationalis? Quid agis? O insignita imagine dei tui? Uelis obsecro xp̄o iesu oranti: sudanti: gementi: lachrymanti: et agonizanti pro salute tua assistere misericorditer. Noli dormire illi q̄ nō dormiuit ip̄e tibi. Inspice mētꝫ oc̄lo cōpassiuo quāta ꝑ te passus est a die natiuitatꝫ sue vsq; ad horā p̄sentē: ⁊ nūc vigilās ⁊ orās frequēter patri seip̄m offert: mortez acerbissimam hodie fore passurū. Et q̄r hō est: cogitat in seip̄o ⁊ sibijp̄i loquitur: Heu me filium matris mee: hinc ad modicum captus ero: ligatus: flagellatꝰ: delusus: spinis coronatus: et inter duos latrones in cruce ꝯfixus. Faciā oīa libenter vt obediam patri meo ⁊ redimā humanum genus. Sed heu me quāta sustinebo tormenta? O quāta est tristicia mea ⁊ amaritudo cordis mei? Compatere illi anima dura: et collige in corde tuo guttulas illas sanguinis quas sudando pro te fuit in terram.

¶ Qr in comprehensione vehementer doluit propter iude dānationem: propter suam ligationem: et propter discipulorum turbationem.

¶ Primi articuli dolor secundus.

Secūdꝰ dolor quē xp̄s ꝑ nobis sustinuit dr cōprehēsionis: qñ. s. ministri iudeorū comprehenderunt eū ⁊ velut mācipiū vilissimū ligauerunt. Fuit autem tunc vehemēs dolor eius propter tria.

Primo ꝓpter iude dānationē.

Scdo ꝓpter suam ligationem.

Tertio ꝓpt̄ discipulorꝝ turbationē.

¶ Primo fuit vehemens dolor xp̄i propter iude dānationē. Ipse nāq; turbā duxit ad locum in quo xp̄us orauerat: postq̄ erat cū discipulis suis. Sciebat em̄ ipse locū illū: q̄r frequenter conuenerat illuc cū discipulis suis. Dederat aūt signū his q̄ xp̄m cōprehensuri erāt dicens Mat. xxvj. Quēcūq; osculatus fuero ipse est: tenete eū. Hoc aūt signū ꝑm glo. dedit eis ne loco xp̄i caperēt iacobuz minorē: q̄ erat filis xp̄o in facie. Accedens ergo iudas ad xp̄m osculatꝰ est eū ⁊ dixit: Aue rabbi. Cui iesus. Amice inquit: ad quid venisti? quasi dicat ꝑm aliquos. Tu ostendis amicitiā signo: ⁊ proditionem agis de facto. Uel meliꝰ ꝑm alios? O iuda amice mi quē ego dilexi: quē ad apostolatū vocaui: cui familiarē me dedi: cuius pedes in cena laui: cui nūq̄ displicui: osculo me tradis? Cur ita cōtra me facis? O amice mi iuda: cui si ad penitētiā redire volueris veniā sum prestare paratꝰ. Cur me derelinquis? Cur a ꝓposito tuo malo animū tuū non reuocas? Amice mi si adhuc me amicū habere volueris: lz me tradas in manus inimicorꝝ meorꝝ: reuertere tñ ad me ⁊ ego suscipiam te. O vere benignissimū ⁊ mansuetissimū dñm: q̄ licz doleret de iniuria quaz sibi iudas īferebat: magis tñ ac magis affligebatur de dānatione eius. Nā licz xp̄s qui videbat omnia dolore nō modico afficeretur qñ iudas concepit animo illum vendere: qñ iudas ad principes sacerdotū accessit: ⁊ triginta argēteos in manu recepit: qñ a cena exiuit et ad colligendum cohortē ⁊ ministros

sollicitus properauit. insuper suo fetido ore ausus est pditorie osculari faciē ihesu decorā: et os eius pciosissimum: plus tñ angustiabatur cūvidebat iudā propter suā obstinationē fore dānādū. ¶ Sed hic dubitatur: vtrū si iudas nō tradidisset xp̄m et iudei nō crucifixissent eū fuisset humanū genus redēptū? Et respondet Alexā. in. iij. volumine summe. q. xvij. mē. iiij. ar. ij. ꝙ sic. q: in tali casu sola volūtas patiēdi suffecisset ad redemptionē siue ad liberationē: ideo non excusat Judas a pctō: neq; iudei. Et si dicatur Roñ. viij. hr̄: Proprio filio suo nō pepercit de?: sed ꝑ nobis oībus tradidit illū. Et Esa. liij. Tradidit in mortē aiam suā. Ergo sicut pater et filius non peccauerunt: a fili nō peccauit iudas neq; iudei. Rñdet Tho. iij. parte. q. xlvij. ar. ij. ad. iij. ar. ꝙ eadem actio diuersimode iudicat in bono vel malo. ꝫm ꝙ ex diuersa radice procedit. Pater enim tradidit xp̄um passioni ex charitate. Qđ intelligi pōt vno quidez modo ꝫm ꝙ sua eterna volūtate ꝑordinauit passionē xp̄i ad humani generis liberationē. ꝫm illud Esa. liij. Dñs posuit in eo iniquitatez oīm nr̄m. Scđo non ptegendo eū a passione: sed exponendo persequētib?. vt Aug. dicit: Ipse ?o filius tradidit seipm passioni ꝑpter humilitatē: et ex obediētia fact? ꝑ nobis obediens vsq; ad mortem. vt dr̄ Phil'. ij. Judas cooperatus est passioni xp̄i ex cupiditate et iniquitate. Pilatus ex humano timore. Et pharisei ex liuore et inuidia: ideo ipsi vituperant: et potissimū ingratissim? iudas: de quo sic exclamat Bern̄. O Juda mercator pessime: o pditor auarissime: cur nō petiuisti a matre triginta illos argenteos Et q: paupercula erat aut mēdicasset: aut seipam poti? vēdidisset: dedissetq; tibi preciū: ne filiū suū ꝑderes innocentem. ¶ Scđo fuit vehemens dolor xp̄i propter suā cōprehensionē et ligationē: qñ scilz a ministris illis ligat? fuit. Ad qđ plenius intelligendū querēdū p?i nobis est: vtrū ipse filius dei benedict? volens passionē sustinuit: Et respōdeo ꝙ sic: quod ptz tripliciter. ¶ Primo ex scripture ꝓfirmatione. Un̄ Esa. liij. dr̄: Oblat? est q: ipse voluit. ¶ Scđo ex ꝓnunciatione. Prenunciauit quidē passionē suā qñ dixit: Mat. xvj. ꝙ oportet ire hierosolymā et multa pati a senioribus et scribis: et principib? sacerdotū: et tertia die resurgere. et Mat. xvij. c. qñ post trāsfigurationē ꝓcepit discipulis suis dicēs: Nemini dixeritis visionem donec filius hoīs a mortuis resurgat. Et iterū Mat. xx. qñ assumpsit duodecim discipulos suos secreto: et ait illis Mat. xx. Ecce ascendim? hierosolymā et filius hoīs tradet principib? sacerdotū et scribis: et cōdēnabūt eū morte: et tradent eū gentib? ad illudendū: et flagellandū: et crucifigendū. ¶ Tertio ptz ꝙ voluntarie tps se obtulit passioni ex facti ꝓbatione. Nā iudeos et eos qui cum ipsis erant solo verbo virtute sua in terrā ꝓstrauit. Quippe cum interrogasset eos quē q̄rit?: Illiq; rñdissent: Jesum nazarenū. vt eis dixit: Ego sum abierunt retrorsum: et ceciderūt in terrā: vt sic declaret virtus diuinitatis eius. Ob qđ Aug. sup Jobem inquit: Ubi nunc militū cohors: Ubi terror et murmur armor. Una vox turbas odys ferocem: armisq; terribilē fine telorūo percussit: reppulit: strauit. Deus eñ latebat in carne: et sempiternus dies inmēbris occultabatur humanis: et lateris et facib? q̄rēt in tenebris. Nec ille. Et vt Lyr. sequit demū ne q̄s dicat qñ ipse iudeos ad hoc induxit vt ipm occiderent: seipm in manibus eor? tradens: manifeste ostendit eis oīa que sufficiebant eos reuocare. Sed q: permanebant in malicia: et nullā habebāt excusationē: tunc seipm in manib? eor? tradidit: ideo iterū interrogauit eos postq̄ a terra surrexerunt. Et illi respōderunt sicut prius. Quibus ipe dixit: Dixi vobis: q: ego sum: si ergo me q̄ritis sinite hos abire. Tūc Simō Petr?

gladio percussit Malcū seruū pontificis: absciditq; auriculā eius dexteram. Job. xviij. Siquis aūt quereret vñ gladius erat Petro. Chry. dicit: ꝙ audiēs iudeos cōtra xp̄m conspirasse armauerat se. Theophilus v̄o ait ꝙ habuerat ip̄m in cena ꝓ vsu agni. Sed xp̄s auricula illius senata (vt Lucas refert) Petrū charitatiue redarguit dicēs: Mitte gladiū tuū in vaginā. An putas: q̄ nō possum rogare patrē meū: ⁊ exhibebit mihi modo plus q̄ duodecim legiones angeloꝝ. Ubi Viero. Quasi dicat: Nō indigeo duodecim apl̄orū auxilio: etiā si oēs me defenderent: q̄ possuz habere duodecim legiones angelici exercitus. Vñ legio apud veteres sex milibus hoīm cōplebat̄. De duodecim legionibus septuagintaduo milia angelorū fiunt in quot genus hoīm lingua diuisa est. Hec ille. Subdidit xp̄us: Quō ergo implebunt̄ scripture ꝓphetaruz? Calicē quē dedit mihi pater nō vis vt bibā illuz. Deinde dixit turbis: Tanq̄ ad latronē existis cū gladijs ⁊ fustibus cōprehendere me. Quotidie apud vos erā docens in tēplo: ⁊ nō me tenuistis. Sed hec est hora vestra: ⁊ ptās tenebrarum. Hora vestra dicit. s. vobis cōcessa ad me cōprehendendū: ⁊ ptās tenebrarū: q̄ diabolus tenebraꝝ princeps eos ad hoc incitabat. Tunc illi cōprehēderūt iesum: ⁊ ligauerunt eum. O flebile spectaculū: o dolendum malū: o lachrymabile factū: videre illos in xp̄m seuiētes. Nā vt pie possumus cōtēplari: irruerunt in eū fremētes ⁊ rugiētes leonū more. Alij ceperunt eū per capillos suos: ⁊ violenter in terrā proiecerunt. Alij gratiosas manus suas capientes retroverterūt. Alij funibus duris illas ligauerūt. Alij catenā collo eius imposuerunt. Alij contumeliosis verbis iniuriabantur sibi. Alij deniq; pugnis ⁊ pomis suorū ensiū percusserunt eum. Quid vides o aīa mea? Quid audis? Quid loquor? De quo dicimus ꝙ tāta patiebatur: ꝙ ligatus erat ⁊ tā viliter oppressus ⁊ fatigatus? Nōne ipse est iesus dei ⁊ virginis filiꝰ? Nōne rex hoīm ⁊ angelorū? Nōne creator: gubernator: redēptor: glorificator: ⁊ bn̄factor tuꝰ? Cur igitur nō ploras: cur non clamas ad sydera. O iesu mi salus anime mee: amice ꝓpter me miserā peccatricem tā dire vinctus es ⁊ catenatꝰ. Emolli cor tuū ad pietatē ⁊ cōmiserationē: ⁊ seq̄re illū meditatione deuota quocūq; decetero perget. ¶ Tertio fuit vehemens dolor xp̄i ꝓpter discipuloꝝ turbationē Discipuli etem̄ talia que in xp̄m fiebāt conspiciebant: ⁊ ex hoc territi fugerūt eo relicto. Et hoc p̄dixit Zacharias ꝓpheta. xiij. c. Percutiā pastorē ⁊ dispergentur oues gregis. ¶ Sed hic incidit questio. Utrū ꝓphete p̄dixerūt mortez xp̄i ⁊ passionē? Et respondeo ꝙ sic. Nā Lactā. lib. iiij. inducit verba Sibylle dicens: Et in manus impias infideliū postea veniet. dabunt aūt deo alapas incestis manibus: et impurato ore expuent venenatos sputos. Dabit v̄o ad verbera simpliciter sanctum dorsum: ⁊ colaphos accipiēs tacebit: ne q̄s agnoscat ꝙ verbum sit: vel vnde veniat vt infers loquatur: et corona spinea coronetur. Ipsa enim insipiens gens deuz tuum nō cognouisti: sed spinis eum coronasti: ⁊ horridū illi fel miscuisti. Hec ibi. Sed expresse adhuc sancti ꝓphete passionem xp̄i multipliciter prenunciarunt. Dicit nanq; Esa. v. c. Incuruabit̄ homo: ⁊ humiliabitur vir. Glo. Rabbi Salomon dicit: Inclinabitur homo: ⁊ humiliabit̄ altus vel robustus virorū. Et idez exponens illud Deutero. xxxij. Deum qui te genuit dereliquisti. dicit in hebreo Thessi: idest debilitas ⁊ obliuisceris deum. Moho ele ele mole lecha. i. vulneratum vel occisum tuū vel afflictum. Et Treñ. j. c. Vieremias dixit: Plorans ploranit in nocte ⁊ lachryme eius in maxillas eius. Glo. Rabbi Moysi habet. Plorans erit scilicz ipsa Vierusalem: et plorare faciet deū sanctum. Et Treñ. iij. Vieremias inquit:

Dabit percutienti se maxillã: saturabit opprobrijs. Quib⁹ ꝟbis cõsonat dictus Michee.v.c. In virga inquit percutiẽt maxillã iudicis israel.i.xpi. Nam Esaie xxxiij.ỏ: :Adonai iudex noster. Adonai dator noster. Adonai rex noster: ipse aũt saluabit nos. Et Esa.liij.c. de xp̃o passuro ita locut⁹ est: Dñe q̃s credidit auditui nostro. i. passionis xp̃i mysterio: qõ ego ⁊ alij ꝓphete audiuimus a spiritu sancto⁹. Et brachiũ dñi cui reuelatũ est⁹ quasi dicat: paucis. Et ascẽdet sicut virgultũ coram eo. s. xp̃s coram deo patre et sicut radix. s. sursum fructificãs: de terra sitiẽti. i. de ṽgine nõ humectata vel fecũdata humano semine. Et non est ei species neq; decor: scilz in passione: ⁊ vidimus eũ: ⁊ nõ erat aspectus: et desideravimus eũ despectũ ⁊ nouissimũ virorũ: virũ dolorũ ⁊ scientẽ infirmitatẽ. Et quasi abscõditus vultus ei⁹ ⁊ despect⁹: scilz pre verecundia: vnde nec reputauimus eũ. Vere lãgores nostros ipse tulit: et dolores nostros ipse portauit. Et nos reputauimus eũ quasi leprosum et percussum a deo ⁊ humiliatũ. Ipse aũt vulneratus est propter iniquitates nostras: ⁊ attrit⁹ est ꝓpter scelera nostra. Disciplina pacis nostre sup eũ: et liuore ei⁹ sanati sumus. Oẽs nos quasi oues errauimus: vnusquisq; in viã suã declinauit: ⁊ dñs posuit in eo iniquitatẽ omnium nostrũ. hec ille. Q; aute; predicta ꝓphetia ad litterã intelligatur de xp̃o: patet per Rabbi Moysen q̃ hoc tenet vt dicit Nico. de lyra. De tribulatione etiã xp̃i exponunt doct⁹ iudei illud Esa. xl. Timoris dñi. qõ sequit⁹ ad illa verba. Requiescet sup eũ spũs timoris dñi ⁊c. Nam in lib. zanhedri imperhec. j. dist. helecy taliter scriptũ est⁹: Vaharibo. i. ⁊ molestabit eum in timore dñi. Ibi dicit Rabbi Alexãdri docet q̃ honorare eũ dñs precepto tribulationũ ⁊ tormentorum. Et Dauid in pṡ. xxj. qui de christo ẽm Nico. de lyra intelligit in persona xp̃i. ita dicit: Deus de⁹ meus. i. pater ratione diuinitatis: et rõne humanitatis respice in me: scz positum in afflictione: quare me dereliquisti. s. in manibus medeorũ: lõge a salute mea. s. corporali, verba delictor; meor;. i. populi que sua fecit sustinẽdo p̃ eis penã. Deus me⁹ clamabo p̃ diẽ. s. circa horã nonã ⁊ nõ erat dies q; oratio illa ꝓcedebat vt dictũ est quãtũ ad suã materiã a volũtate sensualitatis: ⁊ nõ ad infipientiã mihi: scz hoc cõtingit q̃ nõ sum exaudit⁹: immo magna fuit sapiẽtia sic redimere genus humanũ. Tu aũt in sctõ habitas. i. ois sancte facis. In te sperauerũt patres nr̃i: ⁊ liberasti eos: scz de seruitute egypti ⁊ captiuitate babylonis. Que liberationes fuerũt quedã figure liberationis hominũ ꝓpter mortẽ meaz facte. Ego aũt sum vermis. i. vilus abominabilis: ⁊ nõ homo: scz nõ vrens rõne quãtũ ad opinionẽ iudeor; qui dicebãt eũ demoniacum: opprobriũ hoim. s. maiorũ ⁊ pharisеorum: ⁊ abiectio plebis. s. populi cõis. Oẽs videntes me deriserunt me locuti sunt labijs ⁊ mouerũt caput. s. dicẽtes: Sperauit in dño eripiat eũ saluũ faciat eũ: qm̃ vult eũ. Quoniã tu es qui extraxisti me de ventre: scz sup naturã fecisti me nasci de virgine spes mea: q; in christo fuit spes future glorie quoad corp⁹. Jn te proiectus sum ex vtero. i. tibi in supposito ꝟbi vnit⁹ a cõceptionis principio. de ventre matris mee deus meus es tu. i. deũ meum te cognoui: q; anima xp̃i ab instãti conceptionis fuit repleta virtutib⁹. Ne discesseris a me: qm̃ tribulatio ꝓxima est ⁊ non est qui adiuuet. Circundederunt me vituli multi: tauri pingues. s. iudei petulãtes: ⁊ auari obsederũt me. Aperuerunt super me os suũ: sicut leo rapiẽs ⁊ rugiens. Sicut aqua effusus sum: ⁊ dispersa sunt omnia ossa mea. i. discipuli. Factũ est cor meũ tãq̃ cera liquescens in medio ventris mei. Aruit tanq̃ testa virtus mea: et lingua mea adhesit faucibus meis: et in pulverem mortis deduxisti me. Quoniã circũdederunt me canes multi: concilium malignantiũ obsedit me, Foderũt manus

meas et pedes meos: dinumerauerunt oia ossa mea. Ipsi vo considerauerunt ⁊ inspererunt me: diuiserũt sibi vestimẽta mea: ⁊ super vestẽ meã miserũt sortẽ. Et iterum ps̃ ij. quẽ apli Act. iiij. de xp̃o intelligendũ testati sunt: de eius passione ita inquit: Quare fremuerũt gẽtes: ⁊ populi meditati sunt inania. Astiterũt reges terre. i. herodes qui vocabat rex galilee: ¶Marci. vj. ⁊ Matth. xiiij. Et põtius pilatus qui tenebat protũc locum imperatoris. Uñ Cẽturio sub eo constitutus vocatur regulus Joh. iiij. Et principes conuenerũt in vnũ: aduersus dñm ⁊ aduersus xp̃m eius. Ad hoc etiã est ꝓphetia illa Zach. xij. di. Uidebunt in quem trãsfixerũt. Sunt ⁊ alie plures de xp̃i passione ꝓpherie: quas omittimus breuitatis cã: et ad discipulos reuertimur in captione xp̃i perterritos et fugiẽtes. Neq; credendũ est id fuisse sine angustia cordis magistri sui etiam ⁊ sine fletu ac plãctu ipsoꝝ. Puto etẽm ꝙ postq̃ viderũt turbã xp̃m ligantem ab illo aliquãtuluꝝ elõgati fugiẽdo cũ eiulatu et suspirijs dicebant: O magister clementissime omni melle suauior: qũo videmus in te seuire malicia iudeorum. Deu et nos miseri quid faciemus tam gratiosum patrẽ amittẽtes. Relinquimus oia vt sequeremur te: ⁊ nũc certificati sum⁹ ꝙ presentia tua priuabimur: qñ occidẽt te pharisei. Dis et similib⁹ querelationibus discipuli mesti magistrũ solũ in persequentiũ manib⁹ ac crudelissime eũ tractantiũ dereliquerũt.

¶ Qz christus vehementer doluit in deductione ꝓpter discipuli negationeꝫ: et ꝓpter anne interrogationeꝫ: ⁊ ꝓpter alapẽ percussionem.

¶ Primi articuli dolor tertius.

Ertius dolor quẽ xp̃s pro nobis peccatorib⁹ supportauit dicitur deductionis: quando vt habet Joh. xviij. Uinctus ductus est ad annã primũ. i. primo: cuius causa subditur. Erat em̃ socer cayphe: ⁊ qi eũdo ad domum cayphe habebãt trãsire ante domũ istius anne: ideo intrauerũt domũ eius ob ipsius reuerẽtiam. Beda vo dicit: q; forte diuinitus factũ est: vt qui erant affines sanguine sociarentur in scelere. Tunc autem fuit vehemẽs dolor xp̃i ꝓpter tria.

Primo ꝓpter negationẽ.
Scõa ꝓpter interrogationẽ.
Tertio ꝓpter percussionẽ.

¶ Primo fuit vehemẽs dolor ille ꝓpter negationeꝫ: qñ a discipulo negat⁹ fuit. Ut etiã inquit Johãnes: sequebat ieſuꝫ simon petrus ⁊ ali⁹ discipulus. i. Johãnes ẽm Aug̃. Discipulus autẽ ille erat not⁹ põtifici: ⁊ introiuit cũ ieſu in atriũ põtificis. Petr⁹ aũt stabat ante ostiũ foris: quẽ iohãnes introduxit. Cui ancilla ostiaria dixit: Nũquid ⁊ tu es ex discipulis es hois istius? Dicit ille: Non sum. Erat aũt simon petrus stãs ⁊ calefaciẽs se: ⁊ ibi secũdo ministris dixit: Nõ sum. Et tertio respõdit cognato illius cuius abscidit auriculã dicẽti: Nõne ego te vidi in horto cuꝫ illo? ¶ Sed dubitat hic de hac negatiõe petri: eo ꝙ videtur diuersimode ab euãgelista narrari. Nam Mattheus dicit secũdam negationem factã ad vocẽ ancille: ⁊ Johannes dicit ad vocẽ ministroꝝ ad ignẽ stantiũ. Similiter Mattheus dicit tertiã negationem factã ad vocẽ illoꝝ qui stabãt: ⁊ Johãnes ad vocẽ cognati illius cuius Petrus abscidit auriculaꝫ. Rñdet Nicola⁹ de lyra sequẽdo Augustinũ de consensu euãgelistarũ: ꝙ principalis intẽtio euãgelistarũ erat exprimere trinam petri negationẽ: ⁊ in hoc omnes conueniunt De ꝓsonis aũt accusantib⁹ siue de negationis loco nõ erat principalis intẽtio: ⁊ ꝓbabile est ꝙ multi ad ꝝba petri circa eũ ⁊ cõsimilia ꝝba dicebãt: impropẽrãdo ei magistrũ suũ: ⁊ iõ vnus euãgelistarũ exprimit vnã ꝓsonã accusantẽ: ⁊ alius aliã. Uñ ẽm Viratẽ historie: prima negatio fuit facta ad ostiarie vocẽ principaliter. Scõa ad vocẽ illoꝝ q̃ stabant ad ignẽ: fuerũt tñ excitati ab alia ancilla. Et tertia facta est multis eũ accusan

tibus: inter qs principalis erat cognatus illi⁹ cui⁹ petr⁹ abscíderat auriculaz. De hac aũt negatiõe petri Chryſ. in ser. ita ait: Jccirco autẽ diuine ꝓuidẽtie secretũ ꝓmisit: vt prim⁹ ipe laberet petr⁹: q erga pcõres durioꝛẽ ſnïam ꝓpꝛij casus intuitu tẽperaret. Petr⁹ ei orbis terꝛaꝝ doctoꝛ ⁊ magr peccauit: ⁊ veniã impetrauit: vt ꝫ indulgẽtie norma ⁊ regula iudicãtib⁹ ꝓberet. Jccirco nõ angelis arbitroꝛ cõmissaz sacerdotij ptãtem ne cũ ipi minime peccarẽt: in pcõibus fine mia iudicarẽt. Võ passibilis supra hoïes ordinat: vt dũ ipse ĩ alijs suas recolit passiões: mitẽ apud eos se ꝓbeat ⁊ benignũ. hec ille. Scõs aũt Nico. de ly. q̃dã voluerũt tenere q̃ Petr⁹ nõ negauit xp̃m ex timoꝛe moꝛtis: ſ ex amoꝛe nolẽs ab eo separi. Sciebat em̃ q̃ ſi dixisset se eẽ discipulũ xp̃i: statim fuisset eiectus ⁊ separat⁹ ab eo. Sz ꝫ ptz esse falsum ꝓpter ꝝbũ xp̃i: q̃ pdicẽs Petro q̃ eũ esset negatur⁹: et videꝫ q̃ esset de se multũ ꝑsumens subdidit: Spũs q̃dem pꝛõptus est: caro aũt infirma. Et q̃ negatio sua ex timoꝛe prouenerit: testatur Raban⁹ q̃ ait: Palã cozã oĩb⁹ negauit: q̃ se manifestari erpauit. Et de hoc Leo papa sic dicit: Ob ꝫ aũt hesitare permissus est: vt in ecclie ꝓncipe remediũ puie recõderet: ⁊ nemo auderet de sua ꝝtute cõfidere. Et Piero. sic refert. Scio q̃sdã pio affectu erga aplm petrum locũ hũc ita interꝓtatos: vt dicerẽt petrũ hoïem negasse: nõ deũ: ⁊ esse sensuz. Nesciõ hoïnẽ: qz scio deũ. Hoc q̃ friuolũ sit pꝛudẽs lectoꝛ intelligit. Si eĩ iste nõ negauit: g̃ mentit⁹ est dñs q̃ dixerat: Ter me negabis. Et iterũ Leo papa in q̃dã sermõe sic loquit̃: Felices (o aple) scrẽ lachryme tue: q̃ ad diluẽdã culpã negationis virtutẽ sacri habuere baptismatis. Affuit em̃ dextera dñi iesu xp̃i q̃ labẽtẽ te pri⁹ q̃ deiscereris exciperet: ⁊ firmitatẽ stãdi in ipo cadẽdi periculo recepisti. Cito itaq; ad solicitudinẽ redꝛt petra tãq̃ recipiẽs fortitudinẽ: vt q̃ tũc in xp̃i expauerat passiõe: in suo post supplicio non timeret. Et Gꝛego. in .iij. moꝛal. ita scribit: Jõ int⁹ et charitatis calore ꝑcussus toꝛpuerat: ⁊ ad amoꝛẽ plentis vite quasi ad pꝛsecutoꝛũ pꝛunas infirmitate estuãte recalebat. Ex q̃b⁹ cõstat q̃ petr⁹ ex timoꝛe magr̃m negauit: quẽ tñ ipse pie respexit: penitentẽq; misericorditer ad se recepit. Q Scõo fuit vehemẽs dolor xp̃i ꝓpter interrogationẽ. Interrogabat nãq; eũ põtifex Anna de discipulis suis ⁊ de doctrina ei⁹. Scõs Chryſ. interrogabat eũ velut seditiosum ⁊ nouarũ rerũ factoꝛẽ redarguere volẽs. Ex hic dubiũ oꝛitur: vtrũ iste anna ⁊ ceteri pꝛsecutoꝛes xp̃i cognouerũt eũ. Et q̃ nõ ꝓbari posset ex ꝝbo apli. ſ. Coꝛ. ij. di. Si cognouissent: nũq̃ dñm glie crucifixissent. Et de ꝫ etiã Act. iij. c. petrus loquẽs iudeis dixit: Scio q̃ p ignoãtiaz fecistis sicut ⁊ pncipes nostri. Verũ Tho. iij. pte. q. xlvij. ar. v. ⁊ Rich. in. ij. dist. xvj. q. v. dicũt q̃ iudei nõ cognouerũt xp̃m ꝓpter ignoãtiã crassaz ⁊ affectatã: q̃m euidẽtia signa habebãt aduẽtus ei⁹ ⁊ videbãt miracula q̃ fiebãt per ip̃m: sed ꝓpter odiũ ⁊ inuidiã noluerũt eũ recipere. Jdeo dixit Job. xv. xp̃s. Si nõ venissem ⁊ eis locut⁹ nõ fuissem: peccatũ nõ haberẽt. Q Tertio fuit vehemẽs dolor xp̃i ꝓpter pcussiones. Narrat em̃ euãgelista q̃ phariseo rñdit: Ego semp docui ĩ synagoga ⁊ in tẽplo q̃ oẽs iudei cõueniũt: ⁊ in occulto locut⁹ sum nihil. Quid me interrogas? Jnterroga eos q̃ audierũt quid locut⁹ sum ipsis. Ecce hi sciũt q̃ dixerim ego. Hec aũt cũ dixisset: vn⁹ assistẽs ministroꝛ dedit alapã iesu dicẽs: Sic rñdes põtifici? O admiranda patiẽtia mãsuetissimi iesu: pcussus i facie ictu graui: manu furibũda: adeo vt ꝑim q̃sdã dentes oꝛis ei⁹ removerent: et os sanguinẽ expuerer: nihil tñ cõtumeliose locut⁹ est illi: sed sic magis innocentiã suã defendit dicens: Si male locut⁹ sum testimoniũ ꝓhibe de malo: si aũt bñ cur me cedis? Elbi Aug. ait: Quid ista respõsione veri⁹: mãsuetꝰ: ⁊ iustꝰ? Q Sed hic dubitaf an xp̃s sic rñdendo bñ fecerit: cũ ipe dixerit Mat. v. Si q̃s te percusserit in maxillã dexterã tuã: prebe

ꝛ alterã. Ihe aũt ꝺ nõ fecit: ſ magis ꝓcu
tiẽtẽ ſe correxit. Ad qõ rñdet Aug. ꝙ il-
lud ꝓceptũ nõ dat abſolute: ſed magis
ꝺm ꝓparationẽ animi: qz hõ ꝺz hr̃e ani
mũ ꝓparatũ ad ꝺ faciẽdũ vbi videret ꝺ
expedire ad honorẽ dei ꝛ vtilitatẽ eccle
ſie: alſ aũt nõ: immo aliq̃n expedit iniu
riãtibus reſpõdere ad ipſoꝝ et aliorum
inſtructionẽ: ſicut fecit hic xps: qui licz
ita reſpõderit: tñ non ſolũ alteram ma-
xillam iterũ percuſſuro: ſed totũ corpus
figendũ parauit in crucis ligno.

¶ Cꝛ xps vehemẽter doluit in contradi
ctione ꝓpter falſam teſtificationem:
ꝓpter publicam criminationẽ: ꝛ ꝓꝛ
pter ſibi factam deriſionem.

¶ Primi articuli doloꝛ quartus.

Quartus doloꝛ quẽ xps ſuſtinuit
q in paſſione ꝑ nobis ꝛt cõtradi-
ctionis: q̃n a domo anne ligat⁹
miſſus eſt ad domuꝝ Cayphe põtificis:
in qua vehemẽter doluit ꝓpter tria.

Primo ꝓpter falſam teſtificationẽ.
Scõo ꝓpter publicã criminationẽ.
Tertio ꝓpter deriſionẽ.

¶ Primo fuit vehemẽs doloꝛ xp̃i ꝓpter
falſaꝝ teſtificationẽ. Ut em̃ dicit Mar.
xiiij. Principes ſacerdotũ ꝛ oñe cõciliũ
querebãt falſum teſtimoniũ cõtra ieſuꝝ
vt eũ morti traderẽt: ꝛ nõ inuenerũt: cũ
multi falſi teſtes acceſſiſſent. Refert em̃
Nicodemus in euãgelio ſuo ꝙ cũ mul-
ti ſurreriſſent aliquis eoꝝ dicebat: Ego
vidi xp̃m miracula facientẽ. Alter aſſe-
rebat. Et ego vidi eũ: ꝛ audiui verba ve
ritatis predicantẽ: ꝛ filia. Plericꝫ locu-
ti ſunt ſp̃ſancto mouẽte linguã eoꝝ cõ
tra voluntatẽ ſuã. Nouiſſime aũt venes
rũt ꝛ duo falſi teſtes: ꝛ direrũt: Hic di-
xit Mat. xxvj. Poſſum deſtruere tẽpluꝫ
dei: ꝛ poſt triduũ reedificare illud. Sed
hic ouꝝ queſtio: qũo iſti dicunꝝ falſi te-
ſtes: q̃n Joh. ij. xps direrat: Soluite tẽ
plum hoc: ꝛ in tribus dieb⁹ excitabo il-
lud. Ad qõ reſpondet Piero. ſup Mat-
theũ. quẽ ſequitur Nico. de lyra. ꝙ illa
ꝝba que dixit xps intelligunꝝ de tẽplo
corporis ſui: vt ibidez ꝺr̃; Et hoc ſonãt
ꝝba ibidẽ poſita que xps dixit nõ ꝓẽci
ꝓdẽdo: ſed predicẽdo eis q̃d eſſent factu-
ri. Ẽſ ſenſus eſt. Soluite. i. ſoluetis tẽ-
plum hoc: ſcilz corpus meũ per mortẽ: ꝛ
in trib⁹ diebus excitabo illud ꝑ reſurre
ctionẽ: ꝛ nõ deſtruã dixit: vel poſſuꝝ de-
ſtruere. Inq̃t ergo Piero. Falſus teſtis
eſt q̃ nõ eodẽ ſenſu dicta intelligit que
dicunꝝ: poſſent etiã dici predicti falſi te
ſtes ex falſa intẽtione: qz intẽdebãt ꝓ
curare mortẽ innocẽtis. ¶ Scõo fuit ve
hemẽs doloꝛ xp̃i ꝓpter publicã crimi-
nationẽ. Nã cum taceret ꝛ nihil reſpon-
deret ad ea que ſibi obiciebãtur: quaſi
reſpõſione indigna: princeps ſacerdotũ
que ex impatiẽtia de tribunali ſurrexe-
rat, ait illi: Adiuro te per deũ viuum: vt
dicas nobis ſi tu es xps fili⁹ dei. Dicit
ei ieſus. Tu dixiſti. Ad qõ reſpõdet ꝓꝛ
pter reuerentiam diuini noĩs inuocati.
Et ſubdit. Uerũtamẽ dico vobis: amo-
do videbitis filiũ hoĩs ſedẽtẽ a dextris
dei: ꝛ venientẽ in nubibus celi. Tũc prin
ceps ſacerdotũ ſcidit veſtimẽta ſua di-
cens: Blaſphemauit. Quid adhuc eges
mus teſtibus? Audiſtis blaſphemiam.
Quid vobis videꝝ. Ubi Piero. ait. Põ-
tifices quẽ de ſolio ſacerdotali furoꝛ ex-
cuſſerat: eadem rabies ad ſcindẽdas ve
ſtes ꝓuocat. Et Chryſ. in homel. inq̃t:
Hoc fecit vt accuſationẽ redderet gra-
uiorẽ: ꝛ qõ vbis dicebat: factis extolle-
ret. Qui aũt erãt cum põtifice fremẽtes
direrunt: Reus eſt mortis. Ubi Orige-
nes ait: Quãtũ putas fuit erroris ipſaꝝ
principalẽ oĩm vitã ream mortis ꝓnũ
ciare: ꝛ ꝑ tãtoꝝ reſurgentiũ teſtimonia
nõ reſpicere fontẽ vite: de q̃ in oẽs viuẽ
tes vita fluebat. hec ille. Quis ẽo falſo
illi violẽta morte dignum acclamaſſent
xp̃m: tñ dubiũ hic incidit: vtrum in ipſo
neceſſitas fuit ad moriẽdũ morte natu-
rali. Et rñdet Rich. in. iij. diſt. xvj. ꝙ in
ipſo fuit neceſſitas moriẽdi quãtum ad
humanã naturã: q̃ neceſſitas nõ fuit cõ
tracta: nec ꝓpter pctũ debita: ſed fuit
volũtarie aſſũpta. Volũtarie ei fili⁹ dei:
talẽ aſſumpſit naturã humanaꝝ: ꝙ niſi eã

miraculose ꝯseruaret: necessariuꝫ erat ꝙ corpus eiꝰ resolubile ⁊ mortale senio defecisset: ꝙ̄uis valde diu durasset propter excellētissimā cōplexionē. Fuit ergo in eo necessitas moriēdi rōne nature assumpte relicte suo regimini naturali: nō tn̄ fuit necessarium illum mori morte qua mortuꝰ est: nisi ꝑ cōparationē ad diuinā p̄ordinationē. Sꝫ adhuc nōnulli dubitāt vtrū necessitas moriēdi ī xp̄o subiecta fuerit eiꝰ volūtati humane? Et q̄daꝫ tenent ꝙ sic. Primo qꝛ ſm Ansel. in li. Cur deus hō. Sapiētie ⁊ iusticie dei repugnat cogere mortem pati sine culpa illū quē iustū ad eternā fecit beatitudinē: sed hō xp̄s nunq̄ habuit culpā: ⁊ fuit factꝰ iustus ad eternā beatitudinē: ergo repugnasset sapiētie et iusticie dei ꝙ xp̄s mortē sustinuisset si noluisset. Alij v̄o ꝯtrariū asserūt: qm̄ mori ex cōditione nature: ⁊ posse mori nunq̄ aliqua creata virtute: repugnare videntꝰ: sed in xp̄o fuit necessitas moriendi ex conditione nature: ergo cum volūtas humana sit creata non potuit illa volūtate fieri īmortalis. Respōdet Rich. ad istā q̄stionez vbi. s̄. q. iij. ꝙ vt tactū est aliq̄ dicūt ꝙ necessitas moriēdi in xp̄o subiecta fuit volūtati hūane. Dicūt em̄ ꝙ ꝑ cōparationē ad necessitatē moriēdi xp̄s īquātū hō tenuit mediū inter statū īnocētie ⁊ nature lapse. In primo em̄ statu nec natura nec voluntas suberat necessitati moriēdi: sed in nobis tā natura q̄ volūtas subsunt necessitati moriēdi: nō sic intelligendo ꝙ necessariū sit voluntatē mori: sed qꝛ corpus a morte preseruari nō pōt. In natura aūt hūana xp̄i natura suberat necessitati moriēdi: sed volūtas p̄erat: ita ꝙ non potuisset mori nisi voluisset. Cui opinioni videt ꝯcordare Damas. lib. iij. c. xix. dicens: ꝙ non precedebāt in dn̄o voluntatē naturalia. Nihil em̄ coactum in ip̄o consideratur: sed om̄ia voluntaria. Alij aūt dicunt contrariū: quia ille solus potest mutare cursum ⁊ legem nature qui naturā instituit ⁊ ordinauit: cū ergo ī natura humana xp̄i fuit necessitas moriendi ex conditione nature: ergo ꝑ aliquā voluntatē creatā tanq̄ per causam efficiētē nō potuisset preseruari a morte: si tamē ex deliberatione mori noluisset: diuina voluntas eū a morte preseruasset. Huic opinioni secunde magis q̄ prime Rich. inherere videtur: licꝫ vtraqꝫ sit sustentabilis. Nihilominꝰ ꝓpter dicta alia suboritur questio. Utrū xp̄s per volūtatē separauerit miraculose aīam suā a suo corpore: an v̄o fuerit separata vi afflictionuꝫ ei illataꝝ? Et rn̄det Rich. vbi. s̄. q. iiij. ꝙ xp̄s mortuꝰ fuit ꝑ violentiā afflictionū ei illatarū: concurrente vehemētia doloris cōpassionis que mortē accelerauit. Vn̄ ⁊ Petrꝰ Act. ij. dixit iudeis de xp̄o. Hūc ꝑ manꝰ iniquoꝝ affligētes interemistis. Et. c. iij. Autorē v̄o vite interfecistis. Et si argueretur ex dicto Augu. in iiij. de trini. c. xiij. vbi ait: Longa morte cruciabātur ligno suspēsi. Unde latronibus vt iā moreretur et de ligno ante sabbatum deponeretur: crura confracta sunt. Xp̄s autē qꝛ mortuus inuētus est miraculo fuit: ergo si fuit mortuus miraculo: non per violentiaꝫ mortuus est afflictionū illatarū. Respōdet Richar. ad quartū: ꝙ ibi Augusti. accipit miraculum pro mirabili: qꝛ mirabatur pilatus et sui quomodo ita cito esset mortuus: ꝙ causam accelerationis mortis eius non considerabāt. Cuius accelerationis causa fuit vehemētia doloris cōpassionis: ⁊ tenerrima cōplexio: quā habebat: ⁊ preterea per totā noctē fuerat afflictus: ⁊ in crucifigendo eum crucifigētes grauius extēderūt mēbra eius q̄ illorū qui crucifixi fuerūt cū eo: qꝛ plus eū odiebāt. Fuit tn̄ aliquo modo mors illa miraculosa: qꝛ nisi dispēsatiue diuina potētia prohibuisset beatitudinem anime xp̄i in suū corpus redūdare: corpus xp̄i nulla interueniēte morte glorificatū fuisset. Qd̄ si fuisset factum nulla virtute creata potuisset illa aīa a corpore suo separari. hec Richar. Ex quibus

dibus colligimus dñm nostrum iesum xpm ꝑ charitate sua voluisse vnire aīe sue corpus passibile et mortale: vt sic ꝑ nobis peccatoribus patiēdo ⁊ moriēdo ꝑ nostris debitis satisfaceret. Judei autē criminabant eū fore reū mortis tāq̄ malefactorē: seductorē: ⁊ blasphemum. ¶ Tertio fuit vehemēs dolor xpi ꝓpter derisionez: qñ. s. vsq̄ mane dimissus est in manus seruoꝝ vilissimoꝝ qui expuerūt in faciē eiꝰ: ⁊ colaphis eū ceciderūt. Alij aūt palmas in faciē eiꝰ dederūt dicentes: Luc. xxij. Prophetiza nobis xpe q̄s est q̄ te percussit. Et vt inq̄t Marcus xiiij. Velauerūt faciē eiꝰ. Et hoc fecerūt ꝑm aliquos: ne videntes dignissimā faciem illā pietate vincerētur. O iesu benedicte q̄dura nox hec est: ī qua a principio vsq̄ ad finē quietē nescis: sed nūc vno mō: nūc alio corpe ⁊ aīo fatigaris. O amātissime iuuenis quātū me peccatorē dilexisti: quē cū tot laboribꝰ: passionibus: ⁊ cruciatibus redimere voluisti. O mēs humana cur tā dura es vt dño tuo cōpati negligas: qui pro cōpassione tua sputis deturpat: alapis cedit: et ab indignissimis ꝑsonis viliter ꝑtractat: Heu me q̄d erat inspicere illos seuientes in eū: alios trahētes capillos eius: nōnullos sudariū leuātes spuere in os eiꝰ: quosdā importunis vocibꝰ clamare in aures eius: hos pugnis percutere pectus eius: illos extēsa manu verberare collū eius. O iesu mi quantū nos dilexisti. Sz nos miseri te nō diligimus. Vince o humanū cor: vince torporē tuū genus humanū: ⁊ oēm affectū tuū porrige iesu xpo. Ecce ꝙ iā appropinquat dies: ⁊ mors de ꝓximo ꝑ amore tuo sibi parat. Sed vbi es o maria mr̄? Vbi habitas? An ignoras q̄ circa dilectissimū filiū tuū gerunt? Dicunt nāq̄ q̄dā ꝙ iohānes euāgelista dimisso iesu in domo cayphe cucurrit versus bethaniā ad domū magdalene: vbi virgo remāserat qñ xps cuz discipulis suis venit hierl̄m ad cenā faciēdā: ⁊ ibi clamās ad ostiū ⁊ virgine orāte: tremēte: ⁊ attonita auditus est. Aduocauit mox magdalenā di. Surge filia: ⁊ videamus q̄d nobis de filio meo significat. Apta fuere ostia domꝰ: ⁊ intrauit Jobes eiulās: flēs: ⁊ lachrymās. dicēsq̄: Heu me venerāda mr̄: q̄ durus tibi nūcius aduenio. Et cum pre singultibus vix loq̄ valeret: interrogabat a virgine collachrymāte. Vbi est filius meus? vbi est iesus meꝰ? Quid actū est de filio? Viuit adhuc an iudei interfecerūt eū? Heu me dolētē nimiū. Et iohannes rñdere vix poterat atq̄ dicere: nōdū mortuus est: sed puto hodie morti erit tradēdus. Cōprehenderūt em̄ illū in nocte ministri iudeoꝝ: ⁊ detinent eū vinctum in domo cayphe: asserūtq̄ nequā illi pharisei ⁊ scribe debere morti adiudicari. O q̄gelidū tunc factū est cor illud virgineū: quātove dolore repleta fuit aīa eius. Que statim exiuit domū cū iobe ⁊ magdalena alijsq̄ comitantibus hierl̄m festina petēs. Cū aūt intrauit ciuitatē trāseūtes quosdā īterrogabat di. illud Cañ. iij. Nūc quē diligit aīa mea vidistis filiū meū vnicū? Et illi īterrogabāt: qualis est dilectꝰ tuus. Et illa. Dilectus meus cādidus ⁊ rubicūdus: filius meus pulcher ⁊ decorus: sctūs: morigeratus: virtutibus redimitus: gratia plenus: etatis. xxxiij. annoꝝ ⁊ mihi charissimꝰ. O fili mi iesu vbi te inueniā. Circūibo ciuitatē ꝑvicos ⁊ plateas vt te q̄rā: vt te inueniā: vt te videā vt cōplectar: vt alloquar priusq̄ moriaris. Perrexit tādē vsq̄ ad domū pōtificis vbi multitudinē ꝯgregatā inuenit: qm̄ ad Pilatū iesus xps mittēdus erat Tētabat ad filiū ꝓperare: ⁊ nō ꝑmittebatur. Clamabat altisona voce. Fili mi iesu: iesu fili mi? Audiebat tūc forte filiꝰ lamentantē matrē ⁊ adaugebat angustia mentis eius. Naz quanto inter eos amor erat vehemētior: tāto vtriusq̄ dolor cōpassionis intēsior. Cōpatiebatur vtiq̄ mater filio: compatiebatur filius cōpassiue matri. Sed vt deuotius hāc partē exoluamus querēdū est: vtrū virgo gloriosa magis dilexerit filium suuz

q̄ aliqua alia mater filios suos? Ad qd̄ ego respondeo q̄ sic: ⁊ ꝓbo hoc multiplici ratione. Primo ratiōe claritatis. Clare em̄ virgo cognoscebat: ⁊ certissima erat q̄ a filio summe diligebatur: ⁊ cū firmiter crederet ip̄m esse deū in suo vtero incarnatū: sciebat illū eā diligere pre ceteris creaturis et humanis et angelicis: quare cor ei⁹ inflāmabat̄ vt illū diligeret: a quo sciebat magnopere se fore dilectā. Scd̄o hoc ꝓbo rōne sanctitatis. Diligebat virgo filiū suum copiosissime: quē plenū sanctitate gr̄a omniq̄ virtute diligendum censebat. Tertio hoc ꝓbo rōne totalitatis. Fuit em̄ beata virgo ita mater xp̄i: vt ab ea sola spiritusancto cooperante corpulētam substantiā acciperet. Quare amor qui debet esse patris ⁊ matris ad filiū: erat ī v̄gine sola ad xp̄m ab ea genitū. Quarto hoc ꝓbo rōne diuturnitatis. Amor em̄ quāto diuturnior tāto vehemētior. Cū ergo filiū suū v̄go dilexerit ꝑ annos. xiij. absq̄ vlla ꝑturbatiōe: cōsequens est q̄ eū diligebat in etate florenti iā cōstitutum vltra q̄ dici possit. Quinto hoc ꝓbo rōne familiaritatis. Nūq̄ em̄ inuēt⁹ est aliq̄s fili⁹ q̄ ita blāde: ita reuerēter: ita dulciter: ita familiariter ꝯuersaret̄ cū parētib⁹ suis: sicut xp̄s faciebat cum virgine matre. Non em̄ dubitare q̄spiā posset q̄ ꝑ tot ānos quib⁹ xp̄s cū matre ꝯuixit nō fuerit liquefactū cor ei⁹ in amorē illi⁹ a quo totiēs vocari matrē se sensit: quē ⁊ ip̄a filiū sepe noīabat. Quare firmiter teneo q̄ v̄ginis amor ad xp̄m vincebat oēm amorē quorūcūq̄ parētuꝫ q̄ tenerrime filios suos diligūt aut dilexerunt.

¶ Qr xp̄s in p̄sentatiōe vehemēter doluit: ꝓpter accusationē: ꝓpter flagellationē: ⁊ ꝓpter coronationem.

¶ Scd̄i articuli primus dolor.

Secūdi articuli prim⁹ dolor iesu xp̄i d̄r presentationis. Cū em̄ pilato fuit p̄sentat⁹ doluit vehementer: et precipue propter tria.

Primo propter accusationē:
Scd̄o ꝓpter flagellationē.
Tertio ꝓpter coronationē.

¶ Primo doluit vehemēter ꝓpter accusationē. Ad qd̄ intelligēdū cōmemorādum est quod euāgeliste tradūt: videlꝫ q̄ mane adductus fuit iesus a domo cayphe ad domū pilati presidis in pretorium. Erat aūt pretorium locus vbi audiebantur ⁊ examinabant̄ rei: ⁊ ip̄i nō introierunt iudei in pretoriū: vt nō cōtaminarent̄ ex ingressu dom⁹ hominis gentilis: sed māducarent pascha: idest azymos panes: q̄ a iudeis ꝑ dies octo comedebantur. O impia cecitas: alienigene iudicis pretorio contaminari timebāt et fratris innocētis sanguinē nō timebāt. Exiuit ergo Pilatus ad eos foras dicēs: Quā accusationē affertis aduersus hoīem istum? Responderūt. Si nō esset hic malefactor: nō tibi tradidissemus eū. Ubi Aug̃. Interrogent̄ atq̄ respōdeāt ab immūdis spiritib⁹ liberati: ceci vidētes: mortui resurgētes vtruꝫ sit malefactor. Addiderunt etiā qd̄ Lucas. xxiij. dicit: Hūc inuenim⁹ subuertētem gentē nostrā: ⁊ ꝓhibētē tributa dari Cesari: ⁊ dicentem se xp̄m regem esse. Dixit eis Pilatus. Accipite eum vos: et ꝟm legē vestrā iudicate eū. quasi dicat: si sufficit vestra examinatio: sufficiat et vestra sentētia. Nam vt dicit Nico. de lyra. Romani aliqua minora iudicanda permiserāt iudeis retinētes sibi penam mortis: ⁊ cām sanguinis. Jō per hāc responsionē inhibebat ne xp̄o mors inferretur. Et iō illi intēdentes eū morti adiudicari respōdebāt. Nobis nō licet interficere quēq̄. Introiuit ergo iterū in pretoriū Pilatus: ⁊ interrogauit iesum Tu es rex iudeoꝝ? Ubi querit̄: quare pilatus sic eū interrogabat. Et rn̄det Nico. de lyra: q̄ cū iudei accusassent eū de tribus: videlꝫ qr subuerterat gentem et ꝓhibuerat tributa dari Cesari: et dixerat se esse regē. De duob⁹ primis pilat⁹ nō curauit inq̄rere. Nō de primo: qr ip̄e gētilis erat; ⁊ nō iudeus. Nō etiā de se-

cūdo: qz sciebat illud esse falsum: sed tm̄ de tertio: eo q romani nomē regium a iudeis abstulerāt. Respōdit iesus. A temetipso hoc dicis: an alij tibi dixerūt de me: q.d. Cōcepisti hāc opinionē ō me p temetipsum. Ubi Chrysо. ait: Nō ignorās interrogat: sed ab ipso accusari iudeos volēs. Ūñ sequitur euāgelista. Respōdit pilat⁹. Nunqd ego iudeus sum? Gēs tua z pōtifices tui tradiderunt te mihi. Quid feciſti? Respōdit iesus. Regnū meum nō est de hoc mūdo. quasi dicat. Nō quero tēporalē dominationez. Dixit ei pilat⁹. Ergo rex es tu. Respondit iesus. Tu dicis: qz rex sum ego. Ego in hoc natus sum z ad hoc veni in mūdo vt testimonium perhibeam veritati. Omis qui est ex veritate audit vocē meā. Dixit ei pilatus. Quid est veritas? Et non expectato respōso exiuit ad iudeos dicēs: Ego nullā in eo inuenio causam: et vt liberaret eū de furore ipsoz ꝓposuit ꝟm consuetudinē quā habebāt: scz in solēnitate paſche vt vnuz reū morte peterent liberandū: an vellēt xp̄m esse illum vel barrabaz: qui in carceribus propter maleficia detinebatur: et populo erat odiosus. Clamauerunt oēs. Non hunc sed barrabam. O quali gladio ferebatur tūc cor ꝟginis matris qñ audiebat horribiles illos clamores iudeoz petentium potius liberationē barrabe latronis q̄z filij sui innocētissimi. Dicat pilat⁹ iudeis. Quid igit faciā de iesu: q̄ dr xp̄s Dicūt oēs crucifigat. Et ille (qd) inqt mali fecit. Respōderūt: Cōmouit populum p vniuersam iudeā incipiēs a galilea vsq; huc. Quare pilatus misit iesuz ad herodē galilee tetrarchā q̄ illis diebus hierosolymis erat. Et cū iesus bñdictus nullū verbū cotā eo diriſſet spreuit illū herodes cū exercitu suo z illusit indutū veste alba z remisit ad pilatuz. Pilatus aūt cōuocatis principibus sacerdotū dixit eis: volēs eripere xp̄m de manibus eoz. Ego nullaz causam inuenio in hoīe isto ex his in quibus euz accusatis. Sed necz herodes. Nā remisit eum ad nos: z ecce nihil dignum morte actū est ei. At illi clamabāt. Nos legem habemus z ꝟm legez debet mori. Dixit eis pilatus. Corripiā euz z dimittā. O pilate si innocens est cur corripies? Si reus: cur dimittes? O q̄ laboriosa fuit mors iesu christi tam diu malignis consiliis: criminationibus: accusationibus: et clamoribus exquisita. ¶ Secundo doluit christus vehementer propter flagellationem: quando vt refert Marcus. xv. Pilatus tradidit iesum militibus flagellandum. Ut enim doctores dicunt ligauerunt illi iesum denudatum ad columnam quandam z flagellauerunt eū a planta pedis vsq; ad verticem. Et vt ait Grego. nazāzenus: caro xp̄i flagellata post liuores sanguinez ex omni parte scaturiebat: quo etiaz terra sub pedibus iesu z colūna ipsa atq; flagella madefiebant. Et vt arbitror post crudelem illam flagellationez cum solui̇ssent eum pre debilitate nimia z doloris immēsitate in terram cecidit sanguine suo irrigatam dñs nr̄ iesus. ¶ Sed hic theologi querunt: vtrum in christo fuit vera dolorꝭ passio? Et quidam licz nō dicere voluerint q̄ non: arguentes dicunt primo ex dicto Hilarij di. in. x. li. de trinitate. Virtus corporis sine sensu pene vim pene in se deficientis excepit verus autē dolor nō est sine sensu pene ergo zc. ¶ Secundo adducunt dictum Dionysij: qui ad iohannem euangelistā ita scribit: Absit vt ita insaniam vt credam sanctos aliquid pati ꝟm corporis passiones: sed solum credo nos iudicare ipsos sentire. Si ergo sancti non sentiunt passiones nisi ꝟm iudicium z non ꝟm experientiam: ergo patiendo nō habent dolorem verum: z per consequens multo minus nec sanctus sanctorū christus. ¶ Tertio conantur probare opinionem suam exemplo Moysi qui ieiunauit quadraginta diebus z quadraginta noctibus sine aliqua corporis refectione propter continuam contemplatio-nez. Si ergo perfectio contemplatiōis

aufert passionē ⁊ sensuz famis: pari rō-
ne videt ꝙ aufert sensum doloris ī car
ne passibili. Sed in xp̄o fuit ꝯtinua cō-
tēplatio ⁊ ꝑfectissima: ergo videt ꝙ nul
la fuit in eo doloris experiētia. Sed cō
tra hanc opinionē est oīs scriptura sa-
cra. Vñ in ps̄. xxxvij. in ꝑsona xp̄i d̄r: Af
flictus sum ⁊ humiliatus sum nimis. ⁊
ps̄. lxxxvij. Ego suz pauꝑ ⁊ dolēs. ⁊ ps̄.
lxviij. Suꝑ dolorē vulnerū meoꝝ addi
derūt. Propterea dicūt theologi di. xvj.
tertij libri: ꝙ vera doloris passio fuit in
xp̄o: qm̄ in eo fuit caro passibilis ⁊ ꝑfo
rabilis. Fuit etiaz virtus sentiendi ꝟm
quā aīa cōpatit corpori leso. Et qm̄ hec
duo verū dolorē faciūt. s. vera lesio ⁊ ve
rus lesionis sensus: ⁊ hec duo ꝟe fuerūt
in xp̄o: indubitāter tenēdū est ꝙ in ip̄o
vera fuit doloris passio. ¶ Ad dictū aūt
Hilarij respōdet ꝙ ꝟm quosdā dictum
illud retractauit. Vel pōt dici ꝙ Hila-
rius in verbo p̄dicto nō excludit sensuz
doloris a xp̄o ꝟm humanā naturā: sed
ꝟm diuinā. Vñ illa verba referēda sunt
ad ꝑsonā xp̄i. Vel vt magr̄ sen. exponit
dicere possum⁹ ꝙ hilarius nō vult ostē
dere xp̄m nō habuisse veruz dolorē: sed
nō habuisse cām doloris: qm̄ passus est
ꝓpter delicta nr̄a. ¶ Ad scd̄m ꝟo. s. ver
bū Dionysij dicit Boñ. in. iij. di. xvj. ar.
j. q. j. ꝙ Dionysius non vult dicere nec
sensit ꝙ btūs iohānes ⁊ alij scī nō ex-
perianꝫ dolorē in tormētis: sed vult cō
mēdare cōstantiā mētis: q̄ nō magis cō
mouebat ex experiētia sensus q̄z cōmo
ueret ex sola ꝯsideratione ⁊ iudicio rō-
nis. ¶ Ad tertium ꝟo qd̄ obijciebat de
moyse dicendū: ꝙ etsi dulcedo cōtēpla
tionis quodāmō ip̄m reficeret ⁊ a sensi
bus exterioribus abstraheret: adeo vt
naturales virtutes quodāmō cōsopiret
vt nō ita ꝯsummerent ⁊ cibū req̄rerēt:
tñ ꝙ tato tp̄e ieiunauit sine sui lesione
hoc fuit per speciale bñficiū ⁊ diuinum
miraculū: ⁊ iō nō hz locū in ꝓposito: qz
xp̄s in passione sua nō exercuit miracu-
la potentie: sed potius vsus est armis
patientie. ¶ Tertio doluit vehementer
xp̄s ꝓpter coronationē qñ milites du-
xerūt eū in atriū p̄torij ⁊ induerūt eum
purpura: ⁊ imposuerūt capiti eius co-
ronā spineā: ⁊ circūdederūt eū ⁊ vene-
bant ad eū illudētes ⁊ dicētes: Aue rex
iudeoꝝ: ⁊ expuebāt in eū ⁊ dabāt ei ala
pas: ⁊ ꝑcutiebant caput eius. Et caput
illud angelicis spiritibus tremendū: vt
ait Bernardus. spinarū dēsitate punge
bat. Nā corona illa de iūcis marinis ad
modū spinarū acutis erat ꝯfecta. vt di
cit Nico. de lyra. At pilatus fecit iesum
sic coronatū ⁊ purpura vestitū velut cō
temptibilē ⁊ abiectū exire: dixitq; iude
is. Ecce hō. q. d. punitus est: ideo debet
vobis sufficere. At illi magis clamabāt
Crucifige: crucifige euz. Et post multa
addiderūt. Si hūc dimittis nō es ami-
cus cesaris. Oīs em̄ q̄ se regē facit con-
tradicit cesari. Et cū talia agitarentur:
misit ad pilatū vxor eius dicens: Nihil
tibi ⁊ iusto illi. q. d. nullo mō eū cōdem
nes: sed magis dimitte. Multa em̄ suz
hodie passa ꝑ visum ꝓpter eū: qz vt di-
cit Rabanus: diabolus apparuerat ei
mouēs eā terroribus ad liberationem
xp̄i: volēs sic impedire hoīm salutem.
Sed dubitat vtrum visio p̄dicta facta
fuerit in somno vel vigilia? Et respōdet
Nico. de ly. ꝙ hoc nō habet exp̄sse: cre-
dit tñ magis ꝙ fuerit in somno.

¶ Qz xp̄s in sentētiatione vehementer
doluit ꝓpter onerationē: ꝓpter associa
tionē: ⁊ ꝓpter lamentationem.

¶ Scd̄i articuli dolor scd̄s.

Secūdus dolor scd̄i articuli
d̄r sententiationis. Videns
nanq; pilatus non posse iu
deoꝝ furorē sedare nec mi-
tigare quinimmo audiebat
eos magno cum tumultu clamātes: Si
hūc dimittis nō es amicus cesaris: acce
pta aqua lauit manus coraz populo di
cens: Innocens ego sum a sanguine iu
sti huius. Vos videbitis. Vbi Remigius
ait: Mos erat apud antiquos vt cū vel
let quis ostēdere se immunē esse ab ali
quo crimine: accepta aqua lauare ma-

nus suas corā populo ꝯsueuerat. Et respōdens vniuersus ppl's dixit: Sāguis eius sup nos ⁊ sup filios nr̄os. Quare pilatus humano timore victus ꝑ tribunali sedēs ꝟm ordinē curie sue: sniaꝫ iniustā ꝯtra iesum ꝓtulit vt crucifigeret. Tunc amantissimus noster iesus cruciatus est ꝓpter tria.

Primo ꝓpter onerationē.
Scdo ꝓpter associationē.
Tertio ꝓpter lamentationē.

¶ Primo cruciatus est ꝓpter onerationem: qñ, s. crux onerosa ⁊ dura humeris suis fuit imposita. Tūc em̄ cū de domo pilati versus montez caluarie duceret: anteq̄ꝫ deuenisset ad locū: vt d̄r in quadam historia: afflicta ⁊ mesta mater eiꝰ obuiā illi ꝓcessit: volēs illum tāgere ⁊ amplecti. Quā vt filius aspexit merore ꝯfectā: cecidit fatigatus sub cruce. Ipsa etiā mr̄ dulcissima quasi mortua in terraꝫ ruit. Ob qd̄ in loco illo in huius facti memoriā capella a fidelibus cōstructa fuit: q̄ sctā maria de spasmo nuncupatur. Tandē iudei angariauere hoīez cyreneū noīe simonē vt tolleret crucē iesu. Qm̄ vt aiūt quidā cū sepius tētasset iesus illam portare pre debilitate ferre amplius nō valebat. Curre o aīa mea: curre velociter: ⁊ humeros tuos subijce illi cruci: in qua iesus dei filius operabitur salutē tuā: immo oīm saluandoruꝫ. ¶ Sed hic doctores querūt quare xp̄s bñdictus pati voluit mortez crucis? Et rñdet Tho. iij. parte. q. xlvj. ar. iiij. ꝙ h̄ fecit ꝓpter septē rōnes. ¶ Prima rō est ꝓpter exēplū virtutis. Dicit em̄ Augu. in li. lxxxiij. q. Sapientia dei hoīem ad exēpluꝫ quo recte viueremus suscepit. Pertinet aūt ad vitā rectā ea q̄ nō sunt metuēda nō metuere. Sunt aūt hoīes qui q̄ꝫuis mortē ipsam nō timeāt genꝰ tñ mortis horrescunt. Ut ergo nullū genus mortis recte viuēti hoī metuēduꝫ esset: illius hoīs cruce ostendēduꝫ fuit. Nihil em̄ erat inter oīa genera mortis illo genere execrabilius ⁊ formidabiliꝰ. ¶ Scda rō est q̄ hoc genus mortis maxime conueniens erat satisfactioni propctō primi parētis. Vñ Augu. dicit in quodā sermone de passione. Cōtempsit Adā p̄ceptuꝫ accipiēs ex arbore: sed q̄cquid Adā ꝑdidit: xp̄s in cruce inuenit. ⁊ Amb. de xp̄o ita ait: De parētis ꝓtho plasti fraude facta condolens: qñ pomi noxialis morte morsu corruit: ipe lignū tūc notauit dāna ligni vt solueret. Hoc opus nostre salutis ordo depoposcerat: multiformis ꝓditoris ars vt artē falleret: ⁊ medelā ferret inde hostis vñ leserat. Et iterū eccl'ia dicit: Oipotens eterne deus q̄ salutē humani generis in ligno crucis ꝯstituisti: vt vnde mors oriebatur inde vita resurgeret: ⁊ qui in ligno vincebat in ligno quoq̄ꝫ vinceret. ¶ Tertia rō est: q̄ dicit Chryꝰ. in ser. de passiōe. In excelso ligno ⁊ nō sub tecto passus est: vt etiam ipsius aeris natura mūdaret. Sed ⁊ ipsa terra simile bñficiū sentiebat decurrētis de latere sanguinis stillatione mūdata. Et idē Chryso. sup Job. inq̄t: Audiēs suspēsionē intelligas in altū: vt sctificaret aerē q̄ sctificauerat terrā ambulādo ī ea. ¶ Quarta rō est: q̄ ꝑ hoc ꝙ xp̄s in cruce morit: ascēsum nobis parat in celū. vt Chryꝰ. dicit. ¶ Quinta rō est: q̄ hoc competit vniuersali saluationi totius mūdi. Nā figura crucis: vt ait Gregorius nazanzenus: a medio ꝯtracta in quattuor extrema partita: significat virtutē ⁊ ꝓuidentiā eius: qui in ea pepēdit vbiq̄ꝫ diffusaꝫ. Chryꝰ. etiā dicit: ꝙ in cruce expāsis manibus morit vt altera manu veterē ppl'm: altera eos q̄ ex gētibus sunt trahat. ¶ Sexta rō est: q̄ ꝑ hoc genus mortis diuerse virtutes designant. Vñ Augustinus dicit in li. de gratia veteris ⁊ noui testamenti. Non frustra tale genus mortis elegit vt latitudinis ⁊ altitudinis ⁊ longitudinis ⁊ profunditatis: de quibus apl's loquitur: magister existeret. Nā latitudo est in eo ligno qd̄ transuersum desup figit: hoc ad bona opera ꝑtinet: q̄ ibi extendunt manus. Longitudo est in eo ligno: qd̄ vsq̄ꝫ ad

terrā trahit: quo crux stat sistitur ⁊ pseuerat: qđ longanimitati tribuit. Altitudo est in ea ligni parte: que ab illa que trāsuersa figit ꝟsus sursum relinquit: hoc est ad caput crucifixi: qꝛ bñ sperantiuꝫ superna expectatio est. Jā ꝟo illud ex ligno qđ fixū occultat: vñ totū illud exurgit significat profunditatē gratuite gratie. Et sicut etiā Aug. dicit super Job. Lignū in quo fixa erāt mēbra patiētis ad cathedrā fuit magistri docentis. ¶ Septima rō est: qꝛ hoc genꝰ mortis plurimis figuris respōdet. Ut enim Aug. dicit in sermōe de passione. In diluuio aquarū humanum genus arca lignea liberauit. De egypto dei ppl'o recedente moyses mare virga diuisit: ⁊ pharaonem ꝓstrauit: ac ppl'm dei redemit. Idē moyses lignū in aqua misit ⁊ amaritudinē eius in dulcedinē cōmutauit. Ex lignea virga de spūali petra salutaris vnda ꝓfert. Et vt Amalech vinceretur ꝯtra virgā moyses expāsis manibꝰ extendit. Et lex dei arce testamēti creditur lignee: vt his oībus ad lignū crucis ꝑ quosdā gradus veniatur. ¶ Scđo cruciatus est xp̄s ingēti dolore ꝓpter associationē. Associatus nāqꝫ est cuꝫ duobꝰ latronibus sicut p̄ dixerat Esa. liij. c. Et cū sceleratis deputatus est. Ubi doctores querūt vtrū hoc ꝯueniēter sit factū Et respōdent ꝙ in hoc alia fuit intētio iudeoꝝ: alia ordinatio dei. Quantū em̄ ad intētionē iudeoꝝ sic dicit Chryꝰ. Duos latrones vtrinqꝫ crucifixerūt: vt eorum suspitionis fieret particeps: sed nō ita euenit. Nā de illis nil đr: huius aūt vbiqꝫ crux honorat. Reges diademata deponentes assumunt crucem in purpuris ⁊ diadematibus maximis: in mēsa sacrata: vbiqꝫ terrarum crux emicat. Quantū ꝟo ad dei ordinationē xp̄s cuꝫ latronibus crucifixus est. Primo qꝛ vt dicit Hiero. sup Mat. Sicut ꝓ nobis maledictū crucis factus est: sic ꝓ oīum salute inter noxios quasi noxius crucifigit. Scđo vt dicit Leo papa in sermone de passione, Duo latrones: vnus ad dexterā: alius ad sinistrā crucifiguntur: vt in ipsa patibuli specie denotaret illud in iudicio ipsius hoīm oīm facienda est discretio. ⁊ Aug. dicit super Job. Ipsa crux si attēdas tribunal fuit. In medio em̄ iudice cōstituto: vnus q̄ credidit liberatus: alter q̄ insultauit dānatus est. Jā signabat q̄d facturus est de viuis ⁊ mortuis: alios posituros ad dexteraꝫ ⁊ alios ad sinistram. Tertio ꝟm Hilariuꝫ duo latrones leue ac dextre affiguntur oēm humani generis diuersitatē vocari ad sacramentum passionis dñi ostendentes: sed qꝛ per diuersitatem fideliuꝫ atqꝫ infidelium fit omniuꝫ ꝟm dexterā ⁊ sinistram diuisio: vnus ex duobus ad dexteram situs fidei iustificatione saluatur. ¶ Tertio cruciatus est xp̄s acerbo dolore propter lamentationem: quādo vt meminit Lucas: sequebatur illuꝫ multa turba populi ⁊ mulierū que plāgebant ⁊ lamentabantur eum. Cum q̄bus etiaꝫ ipse compatiendo predixit futuram illius ciuitatis calamitatē ⁊ desolationeꝫ. ¶ Sed doctores hic querūt cur iesus christus in hierusalem pati voluit? Et respondent ꝙ hoc conueniēter factum est multiplici ratione. ¶ Primo quidem: qꝛ hierusalem erat locus a deo electus ad sacrificia sibi offerenda: que quidem figuralia sacrificia figurabant christi passionem: que est verum sacrificium. iuxta illud Ephe. v. Tradidit semetipsum oblationeꝫ ⁊ hostiam deo in odorem suauitatis. ¶ Secundo qꝛ virtus passionis eius ad totum mundum diffundēda erat: ideo in medio terre habitabilis pati voluit. i. in hierusalē. Unde dicitur in ps̄. lxxiij. Deus aūt rex noster ante secula: operatus est salutes in medio terre. i. hierusalem: q̄ dicitur esse terre habitabilis vmbilicus. ¶ Tertio qꝛ hoc maxime conueniebat humilitati eius. vt. s. sicut turpissimum mortis genus elegit: ita etiam ad eius humilitatem pertinuit ꝙ in loco tam celebri confusionem pati nō recusauit. Unde Leo papa dicit in sermone epiphanie. Qui

formam serui susceperat bethleem pre-
elegit natiuitati: ⁊ hierosolymā passiōi
¶ Q̄ in crucifixione xp̄s vehemēter do
luit ꝓpter potationē: ꝓpter cōclauatio
nem: ⁊ ꝓpter eleuationē.
¶ Scd̄i articuli dolor tertius.

Tertius dolor secundi articu-
li dicitur crucifixionis: quan
do crucifixerunt eum in mon
te caluarie: vbi nimio dolore
agitatus est ꝓpter tria.
Primo ꝓpter potationē.
Scd̄o ꝓpter cōclauationē.
Tertio ꝓpter eleuationem.
¶ Primo nimio dolore agitatus est chri
stus propter potationem: qr vt inquit
Mat. xxvij. Dederunt ei vinum bibere
cum felle mixtum. Ubi querendum est
quare illo vino sic amaro potauerūt eū
Et dicit Nicolaus de lyra: ꝙ aliqui di-
cunt id factum fuisse: vt citius christus
moreretur: ⁊ sic milites eius custodia ci
tius expedirentur: qui debebant eum
custodire quousq; expirasset. Sed ipse
Nico. aliter dicit: Nam legitur in quo-
dam libro hebraico: qui apud eos inti-
tulatur liber iudicum ordinariorum: ꝙ
qr Salomon dixerat Prouer. xxxj. Date
siceram merentibus: ⁊ vinum his qui
amaro sunt animo: vt bibant ⁊ obliui-
scantur egestatis sue. Et ideo seniores
iudeorum statuerant vt cōdemnatis ad
mortem daretur vinum aromaticus ad
bibendum vt facilius tolerarēt passio-
nem. In hierusalez aūt erant matrone
deuote ⁊ compassiue: que hoc vinum ⁊
siceram. i. potum inebriatiuum dabant
ex deuotione. Judei ergo ex nimia cru-
delitate moti tale vinum datum ꝓ chri
sto ⁊ alijs duobus latronibus accepe-
runt sibi ꝑm ꝙ dictū erat Amos. ij. Vi-
num damnatorum bibebant: ⁊ loco ei⁹
posuerunt acetum cū felle mixtum. Ta
lem potum cum gustasset iesus noluit
bibere. Nec contradicit Marcus. xv. cu
ius textus habet. Et non accepit: qr nō
accepit ad bibendum: sed ad gustandū
solum: vt sic impleretur in eo qd̄ dictus
est in ps̄. lxviij. Et dederūt in escā meaz
fel: ⁊ in siti mea potauerunt me aceto.
¶ Scd̄o multo dolore fatigatus est xp̄s
ꝓpter conclauationem: qn̄. s. cruce iam
parata atq; disposita: ⁊ in terra collo-
cata ꝑm cōem opinionem exuentes ne-
quā illi magno impetu dn̄m iesum chri
stum ad terram ꝓiecerunt vt clauis eū
configerent. Et lz euangeliste non om̄ia
dicāt: qr tm̄ essentialia scribere curaue-
runt: nihilominus verisimiliter credere
possumus: ꝙ ita nudatus ⁊ genuflexus
iesus vt se super crucē extēderet oculis
ad celum leuatis in corde suo dixit: Su
scipe sctē pater eterne me dilectū filiuz
tuū: quē tibi offero in sacrificiū imma-
culatū pro salute humani generis: ⁊ re
missione pctōꝝ. Ecce iaz nō offerunt̄ ti-
bi legalia sacrificia hircoꝝ: aut agnorū:
vel similiū: sed caro innocentis mei filij
tui. Triginta ⁊ tres anni elapsi sunt q̄-
bus hāc crucē semꝑ aspiciēs in illā mori
ꝓ humani generis redēptione cōcupi-
ui ⁊ desideraui. Tandē ꝓiciēs se super
crucem: manus suas ⁊ pedes liberalissi
mo gestu extēdit. Acceperūt aūt clauos
crucifixores: ⁊ cōfixerūt eū. Malleorus
aūt ictus ⁊ sonitus audiri poterāt a vir
gine mr̄e: cuius cor clauis illis acutissi-
mis: q̄ manus ⁊ pedes: ossa ⁊ carnes fi-
lij sui rūpebāt cōfigebat̄. Crucifixi sunt
etiā cū eo duo latrones: quos pleriq; vo
luerūt tenere fuisse cruribus alligatos
tm̄. Sed ego dico ꝙ fuere cōclauati: qr
vt inq̄t Aug. sup Job. Pēdētes ī ligno
clauibus ad lignū manibus cōfixi: pro
ducta morte necabant̄. Scripsit autē ⁊
titulū Pilatus: ⁊ posuit sup crucē. Erat
aūt scriptū Jesus nazarenus rex iudeo
ruz: litteris hebraicis: grecis: ⁊ latinis.
Ubi querit̄ a doctoribus cur hac tripli-
ci lingua deo volente titulus ille fuerit
scriptus. Et respōdet Chryb. Credibile
est multos gentiles simul cū iudeis pro
pter festum cōuenisse: ⁊ ideo vt nullus
ignoraret nō in vna lingua: sed in trib⁹
scripsit. ⁊ Aug. dic̄: Tres lingue ibi pre
ceteris eminebant. Hebraica propter

iudeos in dei lege gloriātes. Greca ꝓ-
pter gentiū sapientes. Latina ꝓpter
romanos multis ac pene oībus tūc gē
tibus imperantes. Theophilus ṽo in-
quit: Significat aūt superscriptio tri-
plici sermone signata: dn̄m esse regem
practice: philosophice: necnō theologi
ce. Nam per latinas litteras figuratur
practica: eo ꝙ romanū imperiū poten
tissimū satisq; officiosum in expeditio
nib⁹ fuit. Per grecas ṽo philosophia
figuratur. Greci nāq; erga naturaliuꝫ
speculationē insudauerūt. Demuꝫ per
hebraicas theologia protendit dū iu-
deis est credita rerū diuinarū agnitio.
Dicebant ergo pilato pōtifices iudeo-
rum. Noli scribere rex iudeoꝝ: sed quia
dixit: Rex sum iudeoꝝ. Respōdit Pila
tus. Quod scripsi scripsi. Milites aūt
diuiserunt sibi vestimēta sua: ⁊ tunicā
mittentes sortem: erat aūt tunica incō
sutilis. i. sine sutura desuper cōtexta ꝑ
totū: super quā miserūt sortes. Et licꝫ
Johānes dicat Johā. xix. Et psalmista
ps̄. xxj. Qꝛ sortes miserunt super eis. s.
alijs indumentis xp̄i: tn̄ ſm Nicol'. de
lyra. illud debet intelligi ꝑ synecdochē
idest sup aliquid eoꝝ. i. super tunicaꝫ.
¶ Tertio vexatus est iesus multo dolo
re qn̄ crux fuit eleuata a terra: ⁊ posita
in foramine atq; plantata: in q̄ iā nat⁹
erat fructus nostre saluatiōis: anteq̄
in mōte caluarie defigeret. In ipo aūt
motu ⁊ eleuatione crucis: ac plantatio
ne pōdus corporis per tres clauos vel
quattuor ſm quosdā sustinebat. Ideo
membra illa debilitata incredibili cru
ciabantur dolore. Sed ⁊ tunc mestissi
ma mater filiū intuens contemptibilē
confusibilē: despectū: deformem: gran-
di angustia plenū: plagis attritum: in
medio latronū pendentem: adiutorio
Magdalene ⁊ Johānis quātū potuit
cruci ꝓpinquā se fecit. Ubi mutatā cer
nens aspectus filij sui venustatē ⁊ ele-
gantiā: consideransq; q̄graui suppli-
cio detinebat lamētabiles voces emit
tebat. Hoc aūt expressit Johannes qn̄
dixit: Stabat autē iuxta crucē iesu ma
ter ei⁹: ⁊ soror matris eius Maria cleo
phe: ⁊ Maria magdalene. ¶ Sed dub
bium hic est: q: Luce. xxiij. dicit: Sta
bant omnes noti eius alonge. Sed di
cit Nicol'. de lyra: sequendo Aug. in li.
de cōsensu euāgelistaruꝫ: ꝙ in tāto in
teruallo erāt: vt ⁊ iuxta dici possent: q
in cōspectu eius presto aderāt: ⁊ alōge
respectu turbe ꝓpinquius circūstantis
cum Centurione ⁊ militibus. Preter
euntes autē blasphemabant eū mouē
tes capita sua ⁊ dicentes: Mat. xxvij.
⁊ Marci. xv. Uah qui destruis tēplum
dei: ⁊ in triduo illud reedificas. Sal
ua temetipsum. Si filius dei es desce
de nunc de cruce. Similiter et princi
pes sacerdotum illudentes cū scribis
et senioribus dicebant: Matth. xxvij.
Marci. xv. et Luce. xxiij. Alios saluos
fecit: seipsum non pōt saluū facere. Ie
sus autem in tot persecutionib⁹ ⁊ ma
ledictis dixit verbum illud primum in
cruce omnis patientie exēplum Mat.
xxiij. Pater dimitte illis: quia nesciunt
quid faciunt: opere implens qd̄ verbo
docuit qn̄ dixit: Orate pro persequen
tibus ⁊ calūniantibus vos. Impropera
rabāt etiā ei latrones qui crucifixi erāt
cum eo: Lucas ṽo dixit ꝙ vn⁹ tm̄ blas
phemabat: quē alius reprehendit. Sꝫ
Aug. in lib. de consensu euangelistarū
dicit: ꝙ Johannes loquitur in plurali
ponens plurale ꝑ singulari ſm vsita
tum loquendi modū. Uel pōt dici ſm
Hiero. ꝙ primum vterq; blasphema
uerit: deinde vnus credidit in christuꝫ
et priorē negationē sequenti confessio
ne emendauerit. Unde Hiero. sequit:
In duobus latronibus vterq; popu
lus ⁊ gentiliū ⁊ iudeoꝝ primo dominū
blasphemauit: postea signoꝝ multitu
dine alter exterritus egit penitentiā: ⁊
vsq; hodie iudeos īcrepat blasphemā
tes. Hec ille. Dixit ergo latro penitens
Luce. xxiij. Dn̄e memento mei dum ve
neris in regnum tuū. Respiciens autē
iesus benedictus huius latronis con

tritionem: fidē: spez: atq; charitatem: respondit ei ꝟm verbū qđ in cruce ꝓtulit dicens: Luce. xxiij. Hodie mecū eris in paradiso. O felix ꝓmissio. O breuis tāte felicitatis adimpletio. Nullus āte latronem hoc verbū audiuit. Promissa siquidē fuit patribus et ꝓphetis eterna vita per xp̄m: sed nulli sicut latroni ita breui spacio designata.

¶ Q in inspectione xp̄s vehemēter doluit ꝓpter querelationē: ꝓpter recordationē: ⁊ ꝓpter cōmendationē.

¶ Scđi articuli dolor quartus.

Quart⁹ dolor scđi articuli đr inspectionis. Cū em̄ de cruce inspexisset matrē asperrimo dolore vulneratū est cor eius ⁊ p̄cipue ꝓpter tria.

Primo ꝓpter querulationē.
Scđo ꝓpter recordationē.
Tertio ꝓpter cōmendationē.

¶ Primo doluit xp̄s ꝓpter q̄relationē. Audiebat nāq; q̄relas matris ingemētis ⁊ dicētis sibi vocabulū illud qđ per triginta ⁊ tres annos cū tanta dulcedine vtriusq; cōmemorauerat. In passione v̄o illud ꝓferebat cū corde pleno dolore merore ⁊ amaritudine. Poterat ergo virgo illa sanctissima lamētari ⁊ dicere: Fili mi aīe mee olim consolatio ⁊ gaudiū: nunc aūt gladi⁹ penetrabilior oī mucrone acutissimo. Fili mi quē nouē mensibus in vtero tenui: quē paruo lacte paui: quē totiens infantē et paruulū pānis inuolutū: in cuna reposui: ⁊ amorosis amplexib⁹ strinxi īter vbera mea et osculata sum. O q̄ infelix mihi ⁊ tibi facta est dies ista. Et q̄s poterit mederi vulnerib⁹ dolor̄ meor̄: ⁊ mitigare angustiā miselle matris tue: cum inspiciā te filiū meū vt leprosuz factū: q̄ speciosus eras pre filijs hoīm: vt maleficū ⁊ reū cū iniq̄s deputatū. Qui sanctus sanctor̄ es: vt fatuū ⁊ stultum cerno: in quo reconditi sunt oēs thesauri sapiētie dei: vt hostē et oīm inimicū: q̄ oībus affabilis benign⁹ ⁊ human⁹ semper astitisti et sup̄ oīa velut oblitū mei vidue matris tue. Nā ecce iā morieris ⁊ nihil mihi dicis. Et q̄d faciā ego sine te filio meo? Quo diuertā? Ad quē confugiā. Tu mihi pater: tu mihi frater: tu mihi blādus fili⁹ eras: tu mee diuitie: tu mee delitie: tu mea gl'ia. O me desolatā: q̄ tantū filiū in cruce video deficere. O amātissime fili loq̄re mihi matri tue: loquere vt audiā vocē tuā cygneo canore dulciorē. Loq̄re inquā vt sic saltē audiēs v̄ba tua patiētior fiā ad tolerādā que me cruciat ꝓ amore tuo penā Non deneges mihi qđ postulo. Exaudi me ⁊ v̄bo tuo ꝯsolare ne deficiā in hac tribulatione. O fili mi lumen oculorū meor̄ condescēdisti latroni misericorditer loquēs ei. Acq̄esce itaq; voto matris tue: ⁊ dic mihi q̄d factura sim. Cui me orphanā derelinq̄s? His vel sil'ibus querelis pulsabat mestissima mater aures afflictissimi filij sui: q̄ nō minorem penā experiebat̄ in mēte ꝓpter teneritudinē matris q̄ sentiebat in corpore a planta pedis vsq; ad capitis verticē vulnerato. Ideo ꝟm quendā deuotuz: tacitus ī corde suo dicebat carmen illud vulgare siue ei⁹ sn̄iam. Matre mia bn̄dicta molto te vego afflicta. El tuo lachrymare e vna sagitta. Che el cuor mio ha passato. Nō plāgere o mr̄e mia El tuo lachrymare e pena mia. Supporta fin chio sia da morte resuscitato.

¶ Scđo doluit xp̄s ꝓpter recordationē. In talib⁹ nāq; mysterijs recordabatur: ⁊ in seip̄o ꝯferebat dicens: O mea mater quō oīa gaudia q̄ de me suscepisti ꝯuersa sunt in merorē ⁊ luctū? Ubi nā sunt angeli in mea natiuitate cātātes? Ubi pastores ad p̄sepe veniētes? Ubi oriētales reges in cuna me adorātes? Ubi grata ꝑ triginta ⁊ tres annos vtriusq; ꝯuersatio ⁊ familiaritas? Ubi tot ⁊ tāta de me p̄dicata miracula: ꝓpter que oīa letabat̄ cor tuū? Heu me nūc vides tantū filiū tuū factū in derisum oī ppl'o: ⁊ abiectissimā mortē pati.

¶ Tertio doluit xp̄s ꝓpter cōmēdationē qn̄ aperiēs os suū mellifluū dixit ei

Job.xix. Mulier ecce filius tuꝰ.s.iohā
nes euāgelista: q̄ secū iuxta crucē asta-
bat. Et vt doctores dicūt nō vocauit eā
materno noīe: sed cōi ne ex teneritudi-
ne noīs materni: si exprimeret aggra-
uaret animꝰ eiꝰ. Deinde cōmēdans eā
discipl'o dixit: Ecce mater tua.q.d. De-
puto te ad eiꝰ obsequiū. Et ex illa hora
accepit eā discipulus in suā.s.curā ⁊ di
ligentiā. O quot doloꝝ aculeis pūctuꝫ
fuit cor virgineū ex vna parte: cū mu-
lieris nō matris audiuit vocabulū. licꝫ
ex parte altera aliqual'r ꝯsolaret: qꝛ fi-
lius amātissimꝰ eiꝰ iesus eā cōmēdaue
rat dilecto discipulo. Ideo Aug. ait su
per h̄ passu Job.xix. Ex illa hora ⁊c.
Hec nimiruꝫ est illa hora: de qua iesus
aquā ꝯuersurus in vinū dixerat matri:
Quid mihi ⁊ tibi est mulier? nondū ve
nit hora mea. Tunc em̄ diuina facturꝰ
nō diuinitatis: sed infirmitatis matrē
velut incognitā repellebat. Nunc autē
humana iā patiēs ex quo fuerat factus
hō: affectu cōmēdabat hūano. Mora-
lis igitur insinuat locus et exēplo suo
instruit p̄ceptor bonus: vt a filijs pijs
impendatur cura parentibus tanq̄ li-
gnum vbi erant fixa membra moriētis
esset cathedra magistri docentis.

¶ Qꝛ xp̄s vehementer doluit in clama-
tione ꝓpter mūdi horrorē: ꝓpter sui cō
fusionē: ⁊ ꝓpter patris derelictionem.

¶ Tertij articuli primus dolor.

Primꝰ dolor tertij articl'i d̄r
clamationis. Oñdit em̄ in
clamore suo īmēsitatē dolo
ris: ⁊ potissimū ꝓpter tria.

Prīo ꝓpt mūdi horrorē.
Scdo ꝓpter sui cōfusionem.
Tertio ꝓpter patris derelictionē.

¶ Primo ostēdit xp̄s īmēsitatē doloris
in mūdi horrore. qñ.s.insensibiles crea
ture crudelitatē q̄ in ip̄m fiebat horrē-
tes modo suo patienti iesu cōpati vise
sunt. A sexta nanq̄ hora tenebre facte
sunt sup vniuersam terrā vsq̄ in horā
nonā. Et vt Lucas.xxiij.inq̄t: Sol ob-
scuratꝰ est: et velum tēpli scissum est in
duas partes: a summo vsq̄ deorsum: et
petre scisse sunt: et terra mota est. Vbi
apparet ꝑturbatio corporꝝ supioꝝ pri-
mo: deinde inferioꝝ. Qualiter aūt fuit
illa tunc solis eclipsis doctores varie
sunt opinati. Hieronymꝰ nāq̄ dixit q̄
ille tenebre fuerunt facte ꝑ retractionē
radioꝝ solis diuina virtute. Origenes
aūt dixit q̄ hoc factū est ꝑ interpositio
nē nubiū dēsarū. Sꝫ in hoc magis cre
dendū est Dionysio ariopagite: q̄ dicit
in epl'a ad Policarpū hoc fuisse ꝑ īter-
positionē lune īter terrā ⁊ solē: sicut fie
ī eclipsi solis. Et ibidē dicit: q̄ ipse hoc
vidit tūc existēs in egypto vbi est aeris
puritas. Vidit igit lunā ab oriēte ascē
dētē ꝟsus meridiē ⁊ supponētē se soli.
Hiero. aūt et orige. nō loquunt de illa
eclipsi asserēdo q̄ sic fuerit vt dicūt: sed
q̄ potuit sic fieri. Quare sequēdo Dio-
nysiū dicimꝰ q̄ illa eclipsis non potuit
esse naturalis: sꝫ miraculosa ⁊ hoc mul
tipliciter. ¶ Prīo qꝛ luna erat q̄ntadeci
ma: ⁊ tūc distat a sole ꝑ diametrū celi.
Eclipsis aūt solis nō pōt fieri natural'r
nisi tp̄e ꝯiunctionis solis ⁊ lune: ꝓpter
qd̄ dicit Dionysiꝰ q̄ mirabat qꝛ nō erat
tp̄s conueniēs ad talē coniūctionem.
¶ Scd̄m miraculū fuit qꝛ trāsacta ecli
psi luna redijt ad oriētē: ita q̄ in vespe
fuit in oriēte sole existente in occidēte:
⁊ sic orbes eoꝝ sunt ad pristinū statum
restituti. ¶ Tertiū miraculū fuit: qꝛ ꝑs
oriētalis solis primo fuit obscurata: et
iterum vltimo illuminata: ꝯrio aūt mō
fit in eclipsi naturali. ¶ Quartū mira-
culū fuit: q̄ luna fuit īmobilis sub sole
per tres horas. In naturali ꝟo eclipsi
continue mouet sub sole: vt etiā refert
Chryb. ¶ Quintū miraculū fuit: qꝛ illa
eclipsis abstulit lumen vniuersis parti
bus terre: licꝫ aliq̄ hoc velint intelligi
tm̄ de terra Judee. Verūtn̄ vt apparet
ex dictis dionysij fuit in egypto: fuit in
grecia: ⁊ fuit Rome: ⁊ sic in alijs mūdi
partibꝰ. Vñ Orosius ait: Cū dn̄s pati-
bulo affixus est maximo terremotu per
vrbē Romā facto: saxa in mōtibꝰ scissa;

maximarūq; vrbiū plurime partes pl⁹ solita cōcussione ceciderūt. Eodēq; die ab hora diei sexta sol in totū obscurat⁹ est: terra nox subito obducta terris est: adeo vt stellas tunc diurnis horis: vel potius in illa horrēda nocte toto celo visas fuisse referat. Eusebi⁹ etiā ī chronica asserit se legisse: ꝙ tūc in bithynia que est in Asia fuit magn⁹ terremot⁹: ⁊ maior solis obscuratio q̄ vnq̄ fuerit: ⁊ ꝙ dies hora sexta in tenebrosaz noctē versus sit: ita vt stelle viderent in celo: ⁊ ꝙ in Nicea q̄ est vrbs Bithynie multas edes terremotus subuerterit. De illius eclipsis miraculo. Dionysi⁹ in epistola ad Apolophaniū q̄ secum erat in Egypto illo tpe postea sic scripsit. Cum reperimus: qr ⁊ erat notissimū solē pati molestias nō debere: aio ad te vaste peritie sacrariū: adhuc nescimus tante rei mysteriū. Quid inquā speculum doctrine Apolophani his secretz ascribis atq; tu mihi ore diuino: ⁊ nō humani sensus sermone? O bone Dionysi diuinarū ꝑmutationes sunt rerum. In historia v̄o scholastica legit: ꝙ pbi ad h̄ adducti sunt vt dicerent: Aut deus nature patit aut ordo nature peruertit. De turbatione corporz inferiorū clara sunt oīa. Tm̄ de velo sciēdū est ꝑm Nicolaū de lyra: ꝙ erat iuxta tēplū inter sanctū ⁊ sanctū sanctoꝝ. Cui⁹ scissio significauit impletionē v̄itatis in morte xp̄i q̄ latebat in figuris veteris testamēti. ¶ Scdo fuit īmēsus dolor xp̄i ꝓpter sui cōfusionē: qn̄ ꝯsiderabat q̄ cōfusibiliter patiebat: qr precedēti dn̄ica ab oī ppl'o ita venerabiliter fuerat suscept⁹. Erat etem̄ passio ei⁹ ignominiosissima ⁊ despecta valde: de qua al's deo dante suo loco dicem⁹. ¶ Tertio īmensus fuit dolor xp̄i propter patris derelictionē. Ideo clamās circa horā nonaz voce magna dixit: Hely hely lamazabathani. Qd est interp̄tatū. hely. i. de⁹ meus. lama. i. quare. zabathani. i. dereliquisti me. Ubi glo. d̄r: deus eum deseruisse in morte: qr potestati ꝑsequētiū eū exposuit. Subtraxit em̄ ꝓtectionē: sed non soluit vnionē. Quidā aūt illic stātes. s. milites romani ꝑm Hierony. idioma hebraicum ignorātes dicebāt: Heliam vocat iste. At et mater verba illa audiēs ⁊ intelligēs: illorūq; vim cōsiderās vndiq; experiebat merorem. ¶ Qr xp̄s vehemēter doluit in potatione ꝓpter amaricationē: ꝓpt̄ pctōꝝ obstinationē: ꝓpterq; mr̄is lamētationē ¶ Tertij articuli secundus dolor.

Secūdus dolor tertij articuli dicitur potationis: qn̄ iterꝝ clamans dixit: Sitio: oblataq; fuit ori ei⁹ spongia potu amarissimo repleta. Tūc doluit xp̄s propter tria.

Primo propter amaricationem.
Scdo ꝓpter pctōꝝ obstinationē.
Tertio ꝓpter matris lamētationē.

¶ Primo doluit xp̄s ꝓpter amaricationem: qr spongia illa ori ei⁹ sic apposita amaricauit labia et eius linguā: quare iterū clamās dixit Joh. xix. Cōsummatū est. i. totū iā corpus meū doloribus ⁊ passionib⁹ circundatū est. Nā lingua que sine lesione hucusq; fuerat reseruata: modo amaritudine est repleta. Vel consummatum est mystice intelligēdo opus redemptionis humane. ¶ Scdo doluit vehemēter xp̄s ꝓpter pctōꝝ obstinationē. Non em̄ min⁹ sitiebat peccatoꝝ salutē q̄ corporis sui in cruce extensi ⁊ fatigati recreationem. Dicebat etem̄ sitio. s. salutē oīm: qr ꝓ oībus patior: ꝓ oībus sanguinē meū pr̄i offero pro oībus morior. Venite ad me om̄es corde compūcti: ⁊ emēdatione ac correctione vestra recreate mentē meā. O q̄ grauis tūc illius animū dolor vrgebat cū videbat innumeros esse: q̄ a peccatis ad pn̄iam nunq̄ redirent: q̄b⁹ nec passionis sue virt⁹ ꝓpter eorū duriciā esset in aliquo ꝓfutura. Ut em̄ dicunt theologi licz xp̄i passio sufficientissima fuerit ꝓ salute oīm: tn̄ illius effectū nō consequunt illi qui peccata deponere nolunt. Quare cum oībus prosit suffi-

ciēter: nō tamē oībus efficienter. Unde sicut erga xp̄m crudeles fuerunt illi qui eū potauerūt felle ⁊ aceto: ita pctōres q̄ ad pn̄iam redire nolūt. Audite illū audite o peccatrices aīe: pro vobis clamat amorosissim⁹ iesus: ꝓ vobis dicit: Sitio. Cur ergo saxea corda nō rumpitis. Cur tā clemētissime dn̄o nō compatimini. Hinc Bern̄. ait: Ascēdit in altum crucis vt ab oībus videretur: voce magna clamauit: vt ab oībus audiretur: clamori lachrymas addidit: vt ei homo cōpateretur. Qui ad eius vocē nō excitatur ad clamorē nō cōpungitur: grauior est terra et fetidior sepulcris. ¶ Tertio doluit xp̄s vehemēter ꝓpter matris lamētationē. Potuit igit̄ tūc v̄go benignissima filiū audiens in cruce dicētē: Sitio: multis singultibus lachrymis ac suspiriis dicere: Heu heu me: quid video? q̄d audio? O vniuerse creature celi et terre admiramini paupertatē filij mei. Ipse em̄ q̄ diuinitatis sue potētia satiat angelos: pascit etiaꝫ prouidētia sua volucres celi ⁊ pisces maris: bestias ac vniuersa pecora cāpi: atq̄ hoībus cunctis quotidianuꝫ panē distribuit: clamat in cruce: Sitio. ⁊ denegatur sibi paululuꝫ aque: immo tribuitur sibi potus amarissimus. O fili fili fili mi amorosissime cur tibi de meo pectore lac illud porrigere non valeo: qd̄ totiēs dum paruulus eras suxisti. O fili mi cur nō possuꝫ tibi ministrare in cruce sitienti cibum ⁊ potū quez colo ⁊ lac ita diligenter dum infantilis eras acquirebā. Poterat etiā tūc illa feruētissima magdalena et ipsa flēdo dicere. O magister chare: o magister bone. Et cur ego indigna tua discipula in hac tanta necessitate tibi subuenire nō possum. O damnata seuitia iudeorum: cur tanto furore inflammaris aduersus dn̄m et magistrū meuꝫ: Que oīa ipsi dn̄o iesu ad dolorē accedebāt. ¶ Qr xp̄s vehemēter doluit cognoscēs generalē scandalizationem: iudeoꝝ ingratitudinē ⁊ multorū incōpassionē,

¶ Tertij articuli tertius dolor.

Tertius dolor tertij articuli d̄r cognitionis. Doluit etiam sumopere iesus noster amorosissimus propter suā scientiā ⁊ cognitionem: qr vt inquit sapiens Eccs. j. Qui addit sciētiā addit ⁊ dolorē: al's laborē. Et licꝫ oīa xp̄s cognosceret presentia: preterita: ⁊ futura. Verū tamen in cruce positus cognoscebat et considerabat precipue tria: vnde tristabatur atq̄ dolebat.

Primo generalē scandalizationē,
Scd̄o iudeoꝝ ingratificationē,
Tertio multoꝝ incompassionē.

¶ Primo cognoscebat generalē scādalizationem. Uidebat vtiq̄ ꝙ virgine matre dumtaxat excepta in qua sola vt doctores dicunt remāsit fides diuinitatis sue: ceteri omnes a fide defecerāt. Nam apostoli et oēs discipuli vidēres ignominiam crucis: putauerunt eū purū hominē ⁊ non deum. ¶ Scd̄o cōsiderabat xp̄s ⁊ cognoscebat iudeorū ingratificationem: de quoꝝ ingratitudine dolens in seipso: dicebat illud Mich. vj. quod ecclesia hodie decantat. Popule meus quid feci tibi: aut in quo contristaui te? Rn̄de mihi. Ego propter te flagellaui egyptū cum primogenitis suis: ⁊ tu me flagellatum tradidisti. Ego te eduxi de egypto demerso pharaone in mari rubro: ⁊ tu me tradidisti principib⁹ sacerdotū. Ego ante te p̄iui in colūna nubis ⁊ tu me adduxisti ad p̄toriū pilati. Ego te paui māna ꝑ desertū: ⁊ tu me cedisti alapis ⁊ flagellis. Ego dedi tibi sceptrū regale: ⁊ tu mō capiti meo coronam spineā. Ego ꝓpter te chananeorum reges percussi: et tu percussisti arūdine caput meū. Ego te exaltaui magna v̄tute: ⁊ tu me suspēdisti in patibulo crucis. ¶ Tertio cognoscebat ⁊ cōsiderabat xp̄s i cruce multoꝝ incōpassionē. Sciebat etem̄ quotquot futuri erāt q̄ nō solū sibi compati nō debebāt: verūtiā ⁊ crucē ipsaꝫ ⁊ passionē ipsius forēt derisuri. Uerbum nanq̄ crucis vt apl's inq̄t. j. Coꝝ. j. Pereūtib⁹ q̄dē stulticia est. O q̄t innume-

rabiles: vt sic dicã: viri ⁊ mulieres inter xpianos reperiuntur: q̃ hodie passionẽ xpi recolẽtes nec minima pietate flectũ tur: nec curãt dare operã vt in cõmemo ratione tãti mysterij: etsi nõ oculis cor poris: saltẽ oculis mẽtis fleant ⁊ lachry mẽtur. Quinimmo multi sunt qui aut luxuria aut auaricia aut superbia exceca ti dñm iesum xpm habent in derisum: tursus sibi crucifigẽtes filium dei. Pro quib⁹ oib⁹ ipse mitissimus dñs sua cha ritate ⁊ dolore attrahebaꝫ vehemẽter.

¶ Qz christus vehemẽter doluit dũ in clinato capite emisit spiritũ: ⁊ de lamẽ tatione matris eius.

¶ Tertij articuli dolor quartus.

Quartus dolor tertij articuli ẽt separationis. Doluit dñs iesus xp̃s dum clamauit ad patrẽ dicẽs Luce. xxiij. ⁊ ps. xxx. In manus tuas cõmẽdo spiritũ meũ: ⁊ inclinato capite tradidit spiritũ. Vbi Chrys. ait. Per hoc q̃ mo riẽs vocẽ emisit magnã: aptissime se ve rũ deũ esse ostẽdit. Qm̃ hoies cũ moriũ tur vix tenuẽ vocẽ emittere possunt. La put aũt inclinauit vt ex modo moriẽdi ostẽderet q̃ moriebaꝫ ex obediẽtia pa tris. Cõprobata autẽ fuit ṽitas mortis ei⁹: vt p̃z ex tertio euangelij Joh. xix. Ju dei ẽm qm̃ parasceue erat. i. dies vene ris: in cui⁹ vespera incipit solẽnitas se quẽtis sabbati: vt nõ remanerẽt in cru ce corpa sabbato. Erat ẽm magnus dies ille sabbati: et ꝓpter se ⁊ ꝓpter paschę solẽnitatẽ: rogauerũt pilatũ vt frãgerẽ tur crucifixoꝝ crura: ⁊ de cruce tollerẽ tur eorũ corpora. Venerũt ergo milites ⁊ fregerũt crura latronũ. Ad iesum aũt cũ venissent vt viderũt eũ iam mortuũ nõ fregerũt eius crura: sed vnus militũ lancea latus ei⁹ aperuit: et cõtinuo exi uit sanguis ⁊ aqua. Sanguis ad nr̃am redemptionẽ. Aqua ad peccatoꝝ ablu tionẽ. Sciendũ tñ ꝙm beatũ Thomam in. parte. q. lxvj. arti. iij. in responsione ad. iij. argu. q̃ aqua illa nõ fuit humor phlegmaticus vt quidam dixerunt: sed aqua miraculose egrediẽs a corpe mor tuo: sicut ⁊ miraculose prodijt sanguis: ad cõprobandũ veritatẽ dñici corporis cõtra manicheoꝝ errorẽ: vt scz per aquã que est vnũ ex quattuor elementoꝝ nu mero: corpus xpi vere fuisse cõpositum ex quattuor elemẽtis: per sanguinẽ vo ostẽderetur esse cõpositum ex quattuor humoribus. Itaq̃ post tot labores: cru ciatus: ⁊ penas: rex angelorũ et dñs in crucis supplicio fuit extinctus. O quale nouũ! Quo merito pro amore ⁊ pietate tãti dñi oẽs hoies lugere debẽt senes ⁊ iuuenes: mulieres ⁊ viri. Mouerí siqui dem debẽt eorum corda: cum intuentur mortuum inter latrones benignum ie sum et matrẽ semiviuam inter brachia marie magdalene: ⁊ iohãnis euãgeliste ac aliarũ mulierũ deuotarũ cadentem. O q̃durus esset qui tẽperaret a lachry mis vidẽs virginẽ illam iuxta crucẽ in terfectum filiũ lamẽrantẽ. Puto q̃ pre lachrymis ⁊ clamoribus precedentibus rauce facte fuerant fauces eius: tñ voce qua poterat clamãs dicebat: O fili mi vita angelorũ: quomodo extinctus es? ⁊ amplius non loqueris. O fili mi lumen oculorũ meorũ: quis mihi det vt moriar pro te? O fili mi in cuius conceptu par tu ⁊ ortu tantã suscepi letitiã: quomodo oia mihi versa sunt in tristitiã? O pater eterne defleo ⁊ plango vnigenitũ filiuꝫ tuuꝫ ac meũ: ⁊ pre dolore quasi deficio. Adiuua me ⁊ quasi dolore mortue mihi succurre. O gabriel angele: et vbi sunt verba que mihi dixisti? Dixisti nãq̃ mi hi Aue: ideſt sine vbe: ⁊ hodie circũdede rũt me angustie vndiq̃. Dixisti mihi q̃ eram plena gratia: et hodie plena sum tot tribulationibus. Dixisti mihi q̃ erã in mulieribus benedicta: ⁊ hodie sum a iudeis maledicta. Dixisti mihi q̃ erat benedictus fructus ventris mei: et ecce fructus est hodie crucis maledictum. O me miseram tot penis atrocissimis agi tatam. Fleuit ergo hodie xp̃s saluator noster in cruce. Fleuit mater ei⁹ maria peccatoꝝ omniũ aduocata. Fleuit ma-

gdalena: fleuit iohannes: fleuit petrus: fleuere diſcipuli ceteri: fleuit ſol dñ obſcuratus eſt: fleuit terra dñ cõtremuit: fleuit rẽpli velũ dñ ſciſſum eſt: fleuerunt ſara dñ ſunt ſciſſa: fleuerũt ſepulcra dñ ſunt aperta. Plange ergo ꝛ tu o populꝫ chriſtiane: ꝛ dñ paſſionẽ xpi cõmemoras: age ei quas potes toris viribꝫ gratias: vt ſic ipſe participes nos efficiat meritis ſctiſſime paſſionis ſue: qui cũ patre ꝛ ſpiritu ſancto viuit ꝛ regnat deꝰ per immortalia ſeculoꝝ ſecula. Amen.

¶ Sabbato ſancto de ſepultura corporis xpi ꝛ eiꝰ morte: quã ſemp animo reuoluere debemus. Sermo. lxx.

GRat enim magnus dies ille ſabbati. Scribuntur hec ẏba Johãnis. xix. Deuotiſſimus hic dies ſabbati pia deuotione a nobis eſt recolendus in quo dñi nostri ieſu xpi mors occurrit nõ immerito contemplãda. Dixim⁹ nãq; in precedẽti ſermone quãtis doloribꝫ agitatus xps crucem pro nobis cõſcendit: ibiq; tradidit ſpiritũ. Nũc ẏo ad declarãda ſue mortis myſteria dirigẽdus eſt ſtilus. Neq; enim quicq; aut deuotius aut conueniẽtius meditari hodie fideles poſſent. Propterea magnus dr dies ille ſabbati: nõ ſolũ ꝟm litteralẽ intellectum iudeoꝝ: verũetiã ꝟm myſticũ ſpiritualẽq; intellectũ. Magnificauit enim illũ xps benedictus per mortẽ et ſepulturã ſuam: de qua loqui volẽtibus tria myſteria ſe ingerũt declarãda.

Primũ eſt ex parte carnis.
Secundũ ex parte anime.
Tertiũ ex parte ſepulture.

¶ An caro xpi fuerit mortua: et an fuerit a diuinitate ſeparata: et vtrum per mortẽ carnis ſit mors attribuenda perſone verbi. Capm. j.

PRimũ myſteriũ declarandũ de morte xpi eſt ex parte carnis. Circa quã tripliciter dubitare cõtingit.

Primo circa mortificationẽ.
Secũdo circa ſeparationẽ.
Tertio circa attributionẽ.

¶ Primo contingit dubitare circa mortificationẽ. Utrũ ſcz per ſeparationem aie a corpore xpi caro eius fuit mortua. Et ꝙ ſic ꝓz: qr in ſymbolo dicit de xpo ꝙ mortuus eſt ꝛ reſurrexit. Et hoc cantat eccleſia cuꝫ dicit: Ipſe enim verus eſt agnus: qui abſtulit peccata mundi: qui morte noſtrã morẽdo deſtruxit: et vitã reſurgẽdo reparauit. Dñs aũt Boñ. diſt. xxj. iij. art. ij. q. ij. dicit ꝙ caro illa fuit mortua eo ꝙ caruit vſu ꝛ cõplemẽto vite: res em̃ corporalis non eſt viuificabilis: niſi ab aliqua forma ſpirituali ipſaꝫ complẽte ꝛ ſibi ꝓportionabili. Qm̃ ergo in ipſa ſeparatione aie caro xpi caruit huiuſmodi forma: iõ vere mortua fuit. Et cũ quis haberet diuinitatẽ vnitã nõ tamẽ ab ea viuificabat: nõ propter defectũ a parte viuificãtis: ſed propter impꝛoportionem a parte viuificabilis.

¶ Secũdo cõtingit dubitare circa ſeparationẽ: vtrũ ſalꝫ in morte caro xpi fuerit a diuinitate ſeparata. Et reſpõdent doctores ꝙ non. Unde Leo papa in ſermone inquit: Tanta eſt vnio dei ꝛ hois vt nec ſupplicio poſſet dirimi nec morte diſſũgi. Et Aug. contra Felicianum. Chriſtus in ſepulcro carnẽ ſuã non deſeruit. Que ẏba magiſter ſententiarũ ponit in littera diſt. xxj. iij. Quare aũtẽ nõ fuit diuinitas a carne ſeparata ꝟm Bona. vbi. ſ. ar. ij. q. ij. põt eſſe ratio triplex videlꝫ liberalitas ex parte aſſumentis: dignitas ex parte aſſumptibilis: et vtilitas ex parte aſſumptiõis. Liberalitas in quã ex parte aſſumẽtis: quia qñ deus dat aliquod donum: nõ ſubtrahit illud ſine culpa. Si ergo nulla culpa interuenit: non decuit diuinã liberalitatẽ carnem quam ſibi liberaliter vniuerat a ſe ſeparare. Dignitas etiã ex parte aſſumptibilis fuit in cauſa: qr ſicut caro illa propter ſui dignitatẽ non debuit videre cotruptionem: ita nec ipſam decuit a verbo ſeparari. Utilitas aũtẽ ex parte

assumptionis ad hoc ipsum faciebat. Ad hoc em̄ fiebat illa vnio diuinitatis ad humanā naturā ⁊ carnis ad animā: vt procuraretur nostra salus. Et qm̄ separatio anime a carne ordinabatur ad hoc vt nostra salus ꝓcuraretur: separatio aūt carnis a diuinitate ad nihil vtilis erat. Jō firmiter est tenēdū ꝙ nūq̄ diuinitas fuit a carne illa sctissima separata. ¶ Tertio cōtingit dubitare circa attributionē: vtrū scz ꝓpter mortem carnis sit mors persone verbi attribuēda. Et respondēt doctores theologi ꝙ absq; dubio cōcedendū est filiū dei pro nobis fuisse mortuuz prout in symbolo dicitur: Qd̄ etiā Ambrosiꝰ expresse testatur dicēs: Tantū fuit peccatū nostrū vt saluari nō possemus nisi vnigenitꝰ dei filius moreret̄ ꝓ nobis debitoribꝰ mortis. Hocautē sibi vere attribuit̄: nō ꝟm naturā diuinā: sed ꝟm humanā: nō per essentiā: aut per inherentiā: sed per idiomatum cōmunicationez: ⁊ hoc in nullo derogat diuine dignitati: ⁊ multū consonat pietati. Nullum enim verbū maioris dignationis et clementie resonare potest in auribus cordis nostriq; ꝙ vnigenitus dei filius pro nobis sit mortuus: qd̄ vt predictum est intelligi debet non ꝟm naturam diuinam: sed humanam per idiomatuz communicationem: qꝛ vt ait Augu. quē magister inducit in textu. Si quis dixerit atq; crediderit deum passum anathema sit.

¶ An anima xp̄i fuerit a carne separata etiam separata diuinitate: ⁊ an post instans separationis sit effecta impassibilis: ⁊ an ex benignitate descēdit ad inferos. Cap̄m. ij.

Secundū mysteriū declarādū de morte xp̄i est ex parte aīe. Circa quā adhuc cōtingit tripliciter dubitare.

Primo circa separabilitatē.
Scd̄o circa impassibilitatē.
Tertio circa benignitatē.

¶ Primo contingit dubitare circa separabilitatē: an scz aīa xp̄i a carne separata fuerit etiaz separata a diuinitate. Et respōdet magister senten. quē sequūtur ceteri theologi dist. xxj. ꝙ sicut nunq̄ fuit diuinitas separata a carne: ita nec ab aīa. Vñ Johā. Damasce. inquit: Si mortuus est vt homo: et sancta illa aīa ab eius corpore diuisa est: diuinitas tñ inseparabilis ab vtroq; permansit. Ratio aūt hmōi inseparabilitatis ꝟm Bona. vbi. s. arti. j. q. j. potest esse triplex. ¶ Prima qꝛ deū nō decebat: qui indissolubili matrimonio animā illam sibi copulauerat. Vnde sicut nō decet virū relinquere vxorē sic non decuit verbuz ab aīa separari. ¶ Scd̄a rō est: qꝛ nobis nō expediebat: eo ꝙ si facta fuisset separatio: anima illa nō habuisset potentiam ad eripiēdū genus captiuū: nec mediatricis effectū ad reconciliandū ⁊ neutrū erat nobis expediens. ¶ Tertia ratio est qꝛ anime illi non cōgruebat. Tum quia erat innocentissima: tum quia erat beatissima. Quia enim beatissima erat nolebat a verbo separari: et qꝛ innocētissima non poterat contra voluntatē suaz separari ab eo: qꝛ iam punita fuisset sine culpa. Hinc Dama. ait: Anathema sit qui dicit verbuz deposuisse qd̄ semel assumpsit. Sed contra hoc aliqui instāt obijciētes illud Johan. x. Potestatē habeo ponēdi aīam meā ⁊ potestatem habeo iterū sumēdi eam: ergo si iste sermo est persone filij dei: videtur ꝙ filius dei aīam deposuit in morte: ergo in morte anima fuit a verbo separata. Ad hoc respōdet Aug. ꝙ verbuz illud est persone filij dei rōne carnis assumpte. Erat em̄ in potestate eius separare aīam a corpore: ⁊ iterū corpori illā reunire. Jō aliud est ibi deponēs: aliud vnde deponit: deponēs est virtus diuina: vnde deponit est corpus. ¶ Secūdo contingit dubitare circa impassibilitatem: vtrum anima christi post instās separationis impassibilis sit effecta. Ad qd̄ respōdet Bona. vbi. s. ar. ij. q. j. ꝙ ex certitudine autoritatis hoc nō est determinatū: sicut etiaz magister tāgit in. iij. di. xviij. Veruntñ

probabile eſt⁊ rōni magis cōsonum ꝙ ſtatim poſt ſeparationē habuit ipaſſibilitatē. Si em̄ nō patiebat aīa xpi niſi diſpēſatiue: ⁊ ꝓpter noſtrā ſalutez ſi iam nō erat xps ⁊ locus merēdi: iā aīa xpi non debebat nec poterat pati. Nec ſolū de aīa xpi ꝓbabile eſt ꝙ ſtatī poſt ſepationē a corpe facta ſit ipaſſibilis: ſz etiā de qualibet aīa viri ſancti ī qua nō reperit reatus alicui⁹ pctī. Et ſi diceret: cur caro xpi nō fuit ipaſſibilis facta ante reſurrectionē ſicut ⁊ aīa. Reſpondet Boñ. ꝙ hoc fuit ex duplici cā. Prima quidē q: aīa ꝓpinq̄or erat glie ꝙ caro. Erat em̄ beata ſm̄ aliquaz ſui partē. Scōa ño causa q: dilatio ipaſſibilitatis in carne faciebat ad fidei nre cōfirmationez: videlz vt oſtēderet xps veraciter paſſus et mortu⁹ fuiſſe nō ſic dilatio ipaſſibilitatis in aīa. Ideo magis dilata fuit impaſſibilitas corporis ꝙ ipaſſibilitas aīe ex diſpēſatiōe diuina. ¶ Tertio ꝓtingit dubitare circa benignitatē: vtruz ſcz ex benignitate aīa xpi deſcēdit ad inferos. Et ꝙ ſic ptz. q: in ſymbolo apl̄oz dr: Deſcēdit ad inferos. Et Act. ij. Dūc de⁹ ſuſcitauit ſolutz dolo: ib⁹ iferni. Et Job. Damaſ. ait: Deſcēdit ad īferna aīa deificata vt quēad modū hīs q̄ in terra ſunt: ita⁊ hīs q̄ in tenebris ⁊ vmbra mortz ſedēt ſupluceſcat. ¶ Sciendu⁊ tñ ſm̄ Boñ. diſt. xxij. q. iij. tertij libri. ꝙ nomine inferni aliquādo intelligit pena: aliqñ locus pene: ⁊ ſm̄ hoc dupl̄r pōt aliq̄s dici deſcēdere ad inferos: aut q: deſcēdit ad penam: aut quia deſcendit ad locum pene. Primo modo non cōuenit xpo. In eo em̄ nō fuit pena damni: nec fuit pena ſenſus. Scōo modo competit xpo. Deſcendit em̄ quātū ad illam partē in qua erant illi qui detinebantur merito peccati primi parētis: que q̄dē pars cō ſueuit limbus appellari. Ad illā inquā partē deſcendit, nō compulſus neceſſitate: ſed ſua voluntate et poteſtate. Ratio aūt quare voluit deſcendere ad eripiēdos illos q̄ detinebant ibi cōpediti cum etiā poſſet facere hoc nō deſcēdēdo: fuit dupler: videlz ꝓpter conſolationem victoz: ⁊ ꝓpter cōfuſionē aduerſarioz. Propter ꝓſolationē victoz: q: magna fuit eis conſolatio de preſentia ipſius anime ieſu xpi: ⁊ maxima fuit dignationis oſtenſio in hoc ꝙ ipſe perſonaliter voluit deſcendere ad eos. Fecit etiā hoc ꝓpter cōfuſionē aduerſarioz: vt ipſi demones cōfunderent⁊ ex ſua p̄ſentia: ⁊ ſicut vicerat eos in terra in natura aſſumpta: ſic anima eius de eisdē triūpharet apud inferos de eisdē ipos inuitos expoliādo. Deſcēdit itaq̄ anima illa ad conſolandos ſanctos p̄res: ad letificādos⁊ beatificādos. Videruntq̄ ꝙ primū illis ſe p̄ſentauit diuinitatē ei⁹. Eīñ in loco infernali exiſtentes habuerūt paradiſum ⁊ aptā dei viſionē que nō eſt aliud q̄ vita eterna. ¶ Sed adhuc q̄s querere poſſet vtrum aīa xpi mortā cōtraxit in inferno vſq̄ ad horaz reſurrectionis? Et rñdet Boñ. vbi. ſ. q. iij. ⁊ Richar. vbi. ſ. ar. ij. q. ij. ⁊ Tho. in. p̄te. q. liij. ꝙ ſicut xps vt noſtras penas in ſe ſuſcipere voluit corpus ſuuz in ſepulcro ponit: ita etiā voluit aīam ſuā ad infernū deſcēdere. Corpus aūt eius mā fit in ſepulcro per diē integruz: et duas noctes: ad cōprobandā veritatē mortis ſue. Eīñ etiā tantūdem credendū eſt animam eius fuiſſe in inferno: vt ſimul aīa eius educeretur de inferno: ⁊ corpus de ſepulcro. Exquo Aug. xviij. l. b. de ciui. dei. c. xliij. ait: Prophēta in ventre ceti triduo fuit: ⁊ tñ illū ſignificauit in profundo inferni triduo futurū qui dīs eſt oīm ꝓphetarū. Et i li. de fide ad Petrū de aīa xpi loquēs dicit: Ipſa de inferis die tertio reuertente: idē deus ſm̄ carnē qua in ſepulcro iacuit: de ſepulcro reſurrexit. Sed nōnulli arguūt: q: Luc. xxiij. xps dixit latroni. Hodie mecū eris i paradiſo: ergo videt ꝙ anima xpi illa die qua mortuus eſt fuit in paradiſo: et ſic deſcendēs ad infernuz nullā moram ibi cōtraxit. Ad qō reſpōdet Aug. exponēs verbū predictū ꝙ noie paradiſi non in-

telligitur ibi locus celi empyrei: nec locus paradisi terrestris: sed ipsa aperta et clara visio ipsius dei. De hoc vo descensu xpi ad inferos sic pulchre loquit Augu. in quodā sermone. Mox vt xps spiritū tradidit vnita sue diuinitati aīa ad infernoz pfunda descēdit. Cūq tenebrarum terminum quasi quidā depredator splēdidus ac terribilis attigisset: aspicētes eū impij ac tartaree legiones territi inquirere ceperunt dicētes: Cūm est iste tam fortis: tam terribilis: tā splēdidus: tā predarus? Mundus ille qui nobis subditus fuit: nūq nobis talē mortuum misit: nūq inferis talia munera destinauit. Quis ergo iste qui sic intrepidus nostros fines ingredit: et non solum nostra supplicia nō veretur: verū etiam et alios de vinculis nostris absoluit. Ecce ipsi qui sub nostris solebāt suspirare tormētis: insultāt nobis de perceptione salutis. Et nō solum iam nihil verentur: sed insuper nobis minantur. Nunq hic sic mortui superbierūt: nec aliquādo sic leti potuerunt esse captiui. Ut quid huc istum adducere voluisti o princeps noster? Peryt ois leticia tua: in luctū cōuersa sunt gaudia tua: dum tu christum suspēdis in ligno: ignoras quāta dāna sustineas in inferno. Post istas crudeliū voces infernaliū: ecce innumerabiles sanctorum populi lachrymabili voce clamabāt. Aduenisti redēptor mūdi: aduenisti quē desiderantes quotidie expectabamus. Descēdisti pro nobis ad inferos: noli nobis deesse: cuz reuersus fueris ad superos. Ascēde dñe iesu inferno spoliato: et autorez mortis suis vinculis irretito: et redde tā leticiā mūdo. Succurre iquiūt: tā seuas extinguepenas: et miserando resolue captiuos: dū hic es absolue reos cū descenderis defende tuos. Dec ille. O q̄ ingenti leticia animarū in limbo existentium tunc mētes pfuse sunt: cū viderūt benignissimuz iesum tādiu expectatū: tādiu desideratū: tādiu denicq acclamatū. Viderunt inquā aīam eius et diuinitatem cui erat vnita. Viderūt xp̄m redēptorē mediatorē: et glorificatorē suū. Necq locus ille etiam luce corporali ex p̄sentia aie xp̄i illustratus: vt Richar. vbi. ō. ad primū articulum. dicit erat eis amplius penosus. Expectauerūt ergo vt p̄dictū est aie ille sctē cuz summa leticia in eo dē loco rp̄s resurrectionis xp̄i.

¶ Qualiter xps depositus fuit de cruce et de afflictione matris eius: necnō et de eius sepelitione. Cap. iij.

Certiū mysteriū declarāduz de morte xp̄i est ex parte sepulture. Ad quā pie volētes attendere tria considerare debemus.

Primo subuentionē,
Scō afflictionē.
Tertio sepelitionē.

¶ Primo cōsiderare debemus subuentionē: qualiter. s. Joseph ab arimathia et Nicodemus licentia a Pilato obtēta deposuerunt xp̄m de cruce. Ipsi eñ qui erāt discipuli occulti iesu ferētes secum instrumenta venerūt ad crucē: ad cuius pedes iacebat mesta mater cuz Maria magdalena: et Maria Jacobi: et matre filioz Zebedei: et euāgelista Johāne: ceteriscq mulieribus q̄ secute fuerāt iesuz a galilea ministrātes ei: vt Mattheus refert. Cū aūt Joseph et Nicodemus virginem reuerēter salutassent lachrymantibus oculis ei direrūt: Venimus o mater mesta: vt filiū tuum et magistrū nostrū deponamus de cruce: recōdamusq vt moris est honorifice: in sepulcro. O pietas cōmendabilis hoz virorz nobiliū: o deuotio digna laudū Joseph ab arimathia: qui a Pilato petyt vt sepelire posset pretiosum corpus iesu. ¶ Sed si quis q̄reret quare p hmōi licētia nullus ex duodecim accessit: sed solū iste ioseph. Respōdet Chryh. q̄ nullus audebat sicut iste: qui insignis iudeoz erat et Pilato notus. Dicebatur etiam ille Joseph ab arimathia: ex quo iā direrat: vt ait Beda ipsa est ciuitas: que. s. Regū. s. dicitur ramatha; de qua fuit Samuel.

¶ Scdo ꝯsideremus afflictionē. Surgens Maria mater cū anxietate multa brachia extēdebat vt dilectū filium tangere posset. Et cū auulsi fuerūt claui de manibus ⁊ pedib⁹: suscepit cū cōtristantiū auxilio eū inter brachia sua: indeq; ī terrā positū adorabat eū. Deinde cuz multa charitate dolore mixta contractabat sua sanctissima membra. Tāgebat caput: ⁊ spineā coronā extrahebat ab illo: osculabatur illud multipliciter perforatū: et cruore respersum atq; dicebat: O caput dignū diademate ⁊ corona īperiali: q̄turpiter coronatuz te vidi hucusq; corona spinea. Inspiciebat liuidā faciē: et in illā merens ⁊ ruēs osculabat eā atq; subdebat. O decora facies et speciosa nimis: ex qua per tot ānos tātū gaudiū suscepi: quō facta es vt leprosa. Suscipiebat deinde perforatas manus amorose osculās illas: referēs semꝑ pijssima v̄ba cōpatiende querele. Sic etiā ⁊ latus apertū tāgebat manu osq; illi applicabat. Fili inquiēs mi q̄dira fuit crudelisq; manus illa: q̄ te lācea perforauit. Nec puto posset aliq̄s plene inuestigare qualiter virgo depositū de cruce filiū dolenter lamentabat. Magdalena etiā ⁊ Joseph ⁊ Nicodem⁹: ceteriq; astātes pre cōpassione flebāt ⁊ ipi. ¶ Tertio ꝯsideremus sepelitionē qualiter hora cōpletorij iam īminēte Joseph ⁊ Nicodem⁹ instabant vt corpus sepeliretur. Quare Nicodemus ꝓtulit mixturā myrrhe et aloes quasi libras centū: ⁊ licz tali vnctione a putrefactione ꝯseruatiua xp̄s nō indigeret: qm̄ corpus ei⁹ corrūpi nō poterat nec debebat: tn̄ Nicodem⁹ hoc nō intelligēs: ex deuotione sua ad vngēdū copus xp̄i tulit vnctionē p̄dictā. Acceperūt ergo corp⁹ iesu: ⁊ ligauerūt eū linteis. i. panis lineis inuoluerūt cū aromatib⁹: sicut mos est iudeis sepelire. Erat aūt in loco vbi crucifix⁹ est hortus: ⁊ in horto monumētū nouū: ī quo nondū quisq̄ positus fuerat. Ibi ergo ꝓpter parasceuē iudeorū: q; iuxta erat monumentum posuere iesum: q̄ oīa in mysterio facta sunt. Naz vt inq̄t Tho. parte. iij. q. lj. ar. j. sepeliri voluit xp̄s rationabiliter. Primo q̄dē ad cōprobandā veritatē mortis. Nō em̄ aliq̄s in sepulcro ponit nisi q̄ iaz v̄e mortuus est. Un̄ Pilat⁹ vt hr̄ Marci. xv. anteq̄ cōcederet xp̄m sepeliri diligēti inq̄sitione cognouit eū esse mortuū. Scdo q; per hoc q̄ xp̄s de sepulcro resurrexit datur spes resurgēdi ꝑ ip̄m his q̄ sunt ī sepulcro: s̄m illud Job. v. Oēs q̄ in monumētis sunt audiēt vocē filij dei: ⁊ q̄ audierint viuent. Tertio ad exēplū eoꝝ q̄ per mortē xp̄i sp̄ualiter moriunt pctis: qui scz abscōdunt a ꝯturbatiōe hoīm. Unde d̄r Col. iij. Mortui estis ⁊ vita vestra abscōdita ē cū xp̄o. Modus etiā sepeliendi rōnabilis fuit. Nā in horto sepultus est ad designandū q̄ per mortē ⁊ sepulturaz ipsius liberamur a morte: quā incurrim⁹ ꝓpter pctm̄ Ade in horto paradisi cōmissum. In aliena etiā positus est sepultura: vt dicit Aug. in q̄dā sermone: q; ꝓ aliena moriebat salute: ⁊ etiā ꝓpter abundātiā pauꝑtatis ꝓ nobis suscepte. Nā q̄ domū in vita nō habuit vt Theophilus refert. post mortez q̄z in alieno sepulcro recondit: ⁊ nudus existens a Joseph cooperit. Erat insuꝑ monumētū nouū: vt Hiero. ait: ne post resurrectionē ceteris corporib⁹ remanētibus surrexisse alius fingeretur. Et vt Aug. dicit. Sicut in Marie v̄ginis vtero nemo ante illū: nemo post illū conceptus est: ita ī hoc monumēto nemo ante illū: nemo post illū sepultus est. Aduolutū etiā fuit sarū magnū ad monumēti ostiū: vt sic appareret oīmoda veritas sepulture sue. Quare vt participes simus mortis ⁊ sepulture xp̄i: sepeliam⁹ ⁊ nos vitia nostra atq; pctā: sicq; cōsurgemus cū ipso accipiētes hic gratiam: ⁊ in futuro beatā gloriā. Amē.

¶ Dominica resurrectionis dn̄i nostri iesu christi: de iocunditate particulari: generali; ⁊ maternali resurrectionis eius.

Sermo. lxxj.

Hec dies quaz fecit dñs exultemus ⁊ letemur in ea. Scribuntur hec ẏba ps̄. cxvij. Sicut amara fuit credētibus in ielum xp̄m passio ei⁹: ita iocunda debet esse resurrectio illius. Propterea gaudere vnusquisq; ⁊ letari debet ac iocūdari cū audiuerit ex mortuis xp̄m surrexisse. Hoc em̄ docet nos ⁊ instruit sancta mater ecclesia dū sepius replicat ꝓphetic̄ dictū a nobis assumptū ꝑ thematę. In diuinis nanq; officijs diurnis nocturnisq; horis hui⁹ rēporis exultandū esse predicat ꝑ victoria: ꝑ gloria: procq; magnificētia xp̄i resurgētis. Letabundum ꝓfecto nouū ab angelo nunciatū est cū dicit: Surrexit nō est hic. Surrexit in quā ille qui ꝑ amore nostro pati ⁊ mori non recusauit: vt nos mortuos peccato resuscitaret ad vitā. Quapropter vt diē istum cum spirituali leticia cōpleamus: in hoc sermone de resurrectionis xp̄i iocūditate verba faciemus: subdistingueq; sermonē in tres principales partes triplicē scz iocūditatem,

Prima ōr particularis,
Scōa generalis.
Tertia materialis.

¶ De iocunditate quaz habuit ipse xp̄s in resurrectione: et de mirabilibus actibus operatis a potētia diuina in ipso resurgente. Cap̄. j.

Prima iocūditas resurrectionis xp̄i ōr particularis: q̄. s. fuit in aīa bn̄dicta ipsius iesu xp̄i dū corpus suū iterū sibi vniuit efficiens illud ꝓpetuo gl̄iosum. Ad qō plenius intelligendum notandū est: ꝙ in ipso xp̄o resurgēte quattuor actus mirabiles opata est virtus ⁊ potētia dei.

Prim⁹ fuit sanguinis reassumptio.
Scōs corporis mutatio.
Tertius aīe vnio.
Quartus sepulcri ꝑenetratio.

¶ Prim⁹ actus fuit sanguinis reassumptio. Nam reassumpsit corpus xp̄i clausum existēs in sepulcro sanguinē, ꝓpriū q̄ extra erat dispersus qō nō nisi ꝑ diuinā virtutē fieri potuit. Rō aūt p̄fate reassumptiōis sanguinis ẏm Tho. in. iij. parte. q. liij. ar. iij. est: qz q̄cq̄d ad naturā corporis humani ꝑtinet: totū fuit in corpore xp̄i resurgentis. Manifestū est aūt ꝙ ad naturā corporis humani pertinēt carnes ⁊ ossa ⁊ sanguis: ⁊ alia huiusmodi: nō oīa ista in corpore xp̄i resurgētis fuerūt. Dicūt etiā p̄bi ꝙ sanguis est sedes aīe: ⁊ aīa vnificat corpus sanguine meditāte. Quare indubitāter sanguinē suū resurgēs xp̄s ad suum corpus reduxit. Utrū aūt totū sanguinē assumpserit: ita ꝙ nulla particula siue guttula de illo i terra remāserit: due sunt opiniones. Prima est sc̄i Tho. q̄ vbi. s. i resp̄ōne ad argumētū. iij. dicit ꝙ totus sanguis q̄ de corpe xp̄i fluxit cū ad veritatē humane nature ꝑtineat i xp̄i corpe resurrexit. Sāguis aūt ille q̄ in q̄busdā ecclīs ꝑ reliquijs ꝓseruat nō fluxit de corpe xp̄i: sed miraculose ōr efluxisse de q̄dā imagine xp̄i ꝑcussa. Alia est opinio Frā. de may. q̄ ait: Nō est incōueniēs si aliq̄d de sanguine xp̄i fuso dicat esse in aliq̄b⁹ ecclīs: qz forte corp⁹ in vita īcorruptibili nō indiget tāto sanguine sicut in vita mortali. Et l⁹ vtraq; opinio sit sustētabilis: tñ scōa maiorē firmitatem videt hr̄e. Cū qz totus sanguis non ꝑtinet ad veritatē humane nature. Un̄ et sc̄us Tho. in suo qōlibet. v. q. iij. dicit: Cū ergo xp̄s aīa suā passionē comederit ⁊ biberit: nihil ꝓhibet i eo fuisse aliquē sanguinē nutrimētalē q̄ ad veritatē humane nature nō ꝑtinet: ⁊ quē non oporteret in resurrectione ad corpus eius redire. Cū qz i pleriscq; solēnissimis locis ostēdit verus xp̄i sanguis. Nā in capella regis frācie est de sanguine xp̄i: ⁊ de spinea corona sanguine tincta. In ꝓuincia ꝓuincie apud sc̄m̄ maximinū i quē tu fratrū ꝑdicatoz in festo sc̄ē Marie magdalene ostēdit ampulla cū sanguine xp̄i. Apud esculū in cōuentu fratruz

p̄dicatoꝝ est spina cū sanguine christi: Alia īsup̄ spina cū sanguine xp̄i est Racaneti in cōuētu fratrū heremitarū. In ciuitate v̄o mātue in abbatia sctī Bn̄dicti in eccl̄ia sctī Andree est de sanguine xp̄i quē asportauit Lōginus cuius corpus requiescit ibidē. In alemāniav̄o in ciuitate Nuremberge est ferruz cū quo Lōginus lanceauit corpus xp̄i: sanguine respersum. Et sic in multis partibus xp̄ianoꝝ verus ostēdit̄ sanguis xp̄i. Facit etiā cōfirmationē scd̄e opinionis autoritas summi pōtificis. Nā p̄ Piū maximū scriptum est vt sequit̄: Pius ep̄s seruus seruoꝝ dei dilectis filijs abbati monasterij btē marie xantonēsis diocesis ⁊ cantori eccl̄ie xantonensis ac priori prioratus sctī Eutropij extra muros xātone salutē ⁊ apl̄icā bn̄dictionē. Illius q̄ se ꝓ dn̄ici saluatione gregis in p̄ciuz immolari nō abnuit vices: q̄uis immeriti gerentes in terris ad ea curis vrgemur indefessis: p̄ q̄ cūctoꝝ xp̄i fidelib⁹ erga saluatorē suum crescat deuotio: ac ipsoꝝ q̄bus sit ab eis dubietatis semotis scrupulis p̄amplius succedat salus aīarum. Exhibita siquidē nobis nup̄ ꝓ parte dilectorū filioꝝ guardiani ⁊ conuentus domus ville Rupelle: ordinis fratrū minoꝝ Xantoñ. diocesis petitio cōtinebat. Quia lz ⁊ tāto tp̄e: cuius memoria nō extitit in eccl̄ia dicte domus: vt pie credit̄ quedā portiūcula p̄ciosissimi sanguinis dn̄i nr̄i iesu xp̄i: in ligno crucis ꝓ redēptiōe humani generis salubriter effusi: ⁊ p̄ eosdē guardianum ⁊ cōuentū certis anni tp̄ibus xp̄i fidelibus solenniter ostendi: ac mihi ab eodem tempore citra ab eisdem fidelibus venerari cōsueta fore inhibeatur ⁊ honorifice cōseruet̄. Nōnulli tn̄ curiosi plus q̄ oporteat sapere satagētes: quo spū ducti nescit̄ publice ac priuate asserere nō verentes ꝙ nil de p̄fato sanguine remāsit in terris: fideles ipsos a pia eoꝝ deuotione quaz hactenus gesserūt ad prefatam sanguinis portiunculā in dicta ecclesia colendā retrahere conant̄ in non modicum incolarum partium illarum ad guardiani ⁊ conuentus predictoꝝ scandalum atq̄ grauamen. Quare pro parte dictoꝝ guardiani ⁊ conuentus nobis fuit humiliter supplicatum: vt sup̄ his sibi ⁊ fidelib⁹ eisdē opportuna ꝓuidere benignitate apl̄ica dignaremur. Nos igitur quid de premissis certam noticiā nō habemus attēdentes ꝙ veritati fidei nullatenus repugnat affirmare redēptorem nostrū de sanguine p̄fato ob ipsius passionis memoriaz aliquā partē in terris reliquisse: ac propterea deuotionē ipsoꝝ fidelium plurimum cōseruari: ⁊ scandalis ipsis quantum in nobis est obuiare cupientes: huiusmodi supplicationibus inclinati discretioni vestre p̄ apostolica scripta mādamus: quatenus vos vel duo aut vn⁹ vestrum si ⁊ postq̄ vocatis qui fuerint euocādi de premissis vobis legitime cōstiterit omnibus ⁊ singulis tam exemptis q̄ nō exemptis cuiuscūq̄ preeminentie status dignitatis gradus ordinis vel conditionis fuerint: autoritate nostra sub penis ⁊ censuris ecclesiasticis: ne dictos fideles ab omni pia eorū deuotione quā hactenus gesserunt ad prefatam sanguinis hm̄ōi portiunculā in eadē ecclesia venerandā: vt prefertur quoquo mō retrahere. Guardiano q̄z ⁊ conuentu predictis ne p̄ illatas eis retroactis tp̄ibus p̄missoꝝ occasione iniurias quasuis p̄sonas ad iudiciū euocari facere presumant dicta autoritate districtius inhibere curetis cōtradictores per censurā ecclesiasticā appellatione postposita cōpescendo: nō obstātib⁹ cōstitutionibus ⁊ ordinationibus apostolicis: necnō domus ⁊ ordinis predictoꝝ iuramento confirmatione apostolica: vl̄ quauis firmitate alia roboratis statutis ⁊ cōsuetudinibus: ceterisq̄ cōtrarijs quibuscūq̄ aut aliquibus communiter vel diuisim ab apostolica sede indultū existat: ꝙ interdici: suspendi: vel excōicari nō possint p̄ litteras apostolicas nō facientes plenā ⁊ expressam

de verbo adverbū de indulto hmōi mē tionē. Datū rome apud scm̄ Petrū an no incarnationis dn̄ice. Mcccdxf. xv. kal. augusti: pontificatus nostri anno tertio. Propter q̄ ois satis rōnabile eē videt q̄ aliquid de vero xp̄i sanguine effuso inueniat in terra. Utrū vo talis sanguis sit tanta veneratione dignus: quāta sanguis q̄ est i eucharistia apud plerosq̄ dubiū est: qm̄ si vnitus est diui nitati: adorādus esset adoratiōe latrie. Si vo nō est vnitus diuinitati: tūc ho nor latrie nō debet ei: sicut sanguini in eucharistia. Quid aūt tenendū sit: an. s. a sanguine fuso sit separatus diuinitas vel vnita nō est diffinitū vel determina tū: altera opinionuꝫ sustineri possit: vt pz per cōstitutionē nouā factā a sum mo pōtifice. Pro secūdo qui p̄disputa tam materiā istā in sui p̄sentia p doctis simos viros statuit & ordinauit q̄ nul lus decetero sub pena excōicationis au deret dānare quācūq̄ opinionū p̄dicta rum. vñ vtraq̄ sustineri possit absq̄ er rore. Ego vo adhereo opinioni docto. mei Fran. qui ait: q̄ licꝫ aīa xp̄i & caro nūq̄ fuerint a diuinitate separate: san guis tñ separatus a corpore ex p̄sequen ti erat separatus a diuinitate. Cuius si gnum est: q: licꝫ dicamus filius dei fuit sepultus: & filius dei descendit ad infe ros: non tñ dicimus filius dei fuit effu sus sup terrā. Ista aūt idiomatū cōica tio est nota talis vnionis ꝺm Aug. in. s. de tri. ¶ Scōs actus quem operata est virtus diuina in xp̄o resurgēte fuit cor poris mutatio. Etsi corpus nō sit muta tum ꝺm substantiā: q: eiusdē nature re surrexit: fuit tñ mutatū ꝺm qualitates. Erat em̄ ꝺm Greg. in homel. eiusdē na ture: sed alterius glorie. Non potuit er go fieri creata virtute: vt corpus exani me aīa & vulneribus plenū sanaret im passibiliter additis alijs dotibus corpo ris glioſi. ¶ Tertius actus fuit aīe ad cor pus vnio. Nō em̄ pōt nisi diuina virtu te aīa separata eidem corpori vniri: qō melius & diffusius explicabit in ope de virtutibus in sermone de resurrectione generali. ¶ Quartus actus fuit sepul cri penetratio. Eruit nāq̄ xp̄s de sepul cro clauso: figullato & custodito. Sz nō nulli circa hoc dubitant ꝓpter verbum Mat. xxviij. c. dicētis: Angelus em̄ dn̄i descēdit de celo: & accedēs reuoluit lapi dē. Ad qō respōdet Beda di. Accedens reuoluit lapidē nō vt egressuro dn̄o ia nuā pādat: sed vt egressus eius iā facti hoibus p̄stet iudiciū. Qui em̄ mortalis clauso virginis vtero potuit nascendo mūdū ingredi: ipse factus immortalis clauso sepulcro potuit resurgēdo exire de mūdo. Cōsideremus ergo quāta leti cia fuit mēs xp̄i pfusa cū de sepulcro exi ens qui prius passibilis fuerat gliosum & impassibilē se cōsperit. Utputo cū p̄si mū eleuatis in celū oculis gratias retu lit patri qui eum de morte iam fecerat triumphare.

¶ De iocūditate quā habuerūt er resur rectione christi vincti: discipuli: mulie res: & angeli. Cap̄. ij.

Secunda iocunditas dicitur generalis: que quadruplici ter subdistingui potest.

Prima vinctoꝝ.

Scōa discipuloꝝ.

Tertia mulierū.

Quarta angeloꝝ.

¶ Prima iocūditas fuit vinctoꝝ. s. eorū qui vincti detēti fuerāt in limbo: quos inde resurgēs xp̄s penitus edurit & li berauit: ꝓut Zacharias ꝓpheta p̄nun ciauerat. ix. c. di. Tu quoq̄ in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non erat aqua. Que verba ꝺm Nico. de ly. ad lr̄am intelligunt de xp̄o cui ꝓpheta loquit in scōa p̄sona de quo aī dixerat in tertia p̄sona. Sed du biū hic orit: vtrū xp̄s oēs aīas q̄ erāt in inferno liberauerit. Ad qō respōdet Bo na. di. xlj. iij. li. q. v. q̄ xp̄s nō liberauit nisi aīas electoꝝ suoꝝ & eoꝝ q̄ erant mē bra ipsius. Cuius em̄ passio xp̄i oīm̄ibus suffecerit nō tñ influit nisi in eius mem bra: & ideo illi soli per passionem christi

saluati sunt: qui vel erāt eius membra qñ passus est: vel futuri erāt ꝑ cōuersionem ad ip̄m. Qm̄ igit̄ multi erāt in inferno: qui nec mēbra xp̄i erāt nec futuri erāt: qr in statu merendi nō oēs dñs eripuit de inferno: sed tm̄ electos. Uñ Grego. ī quadā homel'. infra octauā pasche ait: Qđ ante passionē suā dixit in resurrectione sua dñs impleuit. Si exaltat⁹ fuero a terra oīa trahā ad meip̄m. Oīa enim trahit q̄ de electis suis apud inferos nulluz reliquit. Oīa abstulit vtiqꝫ electa. Uñ etiā recte per os Osee. xiij. dicit: Ero mors tua o mors morsus tuus ero inferne. Quia em̄ in electis suis funditus occidit mortē: mors mortis extitit: qr ꝟo in inferno partē abstulit: partem reliquit: nō occidit funditus sꝫ momordit infernū. hec ille. Nō fuerūt ergo ab inferno liberati ꝑ xp̄m dānati ꝑ sentētiā diffinitiuā: siue ꝓpter pctm̄ actuale siue etiā ꝓpter pctm̄ originale. Nam vt inq̄t Tho. iij. parte. q. lij. ar. vij. Pueri q̄ cū originali decesserūt nullo modo fuerūt cōiuncti passioni xp̄i per fidem ⁊ dilectionē: iō nō fuerūt ab inferno liberati. Et lꝫ sctī patres adhuc tenerentur astricti reatu originalis pctī inquantū respicit humanā naturā: tñ erāt liberati per fidē xp̄i ab oī macula pctī: ⁊ ideo capaces erāt illius liberationis quam xp̄s attulit descendēs ad inferos. Paruuli ꝟo q̄ nō fuerāt a pctō originali mūdati: neqꝫ per fidē ꝓpriam: qr nōdū habuerūt vsum liberi arbitrij: neqꝫ ꝑ fidē parentū: aut per aliqđ fidei sacramētū: quia nō erāt in statu in quo essent capaces gratie christi: nec merita christi poterāt eis suffragari: nec satisfactio eius pro peccato Ade ad eos habebat extēdi: liberati nequaq̄ fuere. ¶ Sed adhuc dubium est: an liberate fuerūt aīe que erant in purgatorio. Et respondet Tho. vbi. s̄. ar. viij. ꝙ passio xp̄i non habuit tūc maiorē efficaciā q̄ꝫ habeat nūc: ⁊ iō illi q̄ fuerūt tales quales nūc sunt illi qui in purgatorio cruciant̄: liberati nō fuerūt. Si qui aūt inuēti sunt ibi tales quales etiā nūc satisfactione cōpleta liberant̄ nil prohibet eos a purgatorio fuisse liberatos. Fuit ergo iocunditas illa oīm patrū qui in limbo detinebant̄: quibus gaudium accidētale accreuit locū illū derelinquēdo: in quo tādiu habitauerāt in tenebris ⁊ merore. ¶ Secūda fuit iocūditas discipuloꝝ: Ipsa et em̄ resurrectionis die apparuit xp̄s discipulis eūtibus in Emaus: vt pꝫ Luce vlti. Itē apparuit discipulis congregatis ī vnū. vt đr Joh. xx. ⁊ tūc nō aderat Thomas. Apparuit adhuc ⁊ simoni: sꝫ vbi aut qñ nescit̄: nisi forte qñ redibat a monumēto cū Johāne Lu. vlti. c. Vel vt đr in historia eccl'iastica apparuit ei in cauerna in qua flendo manebat. Naꝫ postq̄ꝫ negauit xp̄m in cauernā quandā intrauit: que mō đr gallicantus: vbi se totum ad lamenta penitentie cōuertit. Ibi vt quibusdaꝫ placet in ipsa resurrectionis die magister benignissimus visitauit eum: certificans illum de sui remissione peccati: ob qđ Petr⁹ miro gaudio fuit affectus. Similiter letatus est ex resurrectiōe christi Joseph ab arimathia. Legitur nanqꝫ in euangelio Nicodemi: ꝙ iudei indignati cōtra ipsum eo ꝙ christum sepelierat: ceperunt ipsum: ⁊ in quodaꝫ cubiculo diligenter clauso ⁊ sigillato eū recluserunt: volentes post sabbatum euꝫ occidere. Et ecce christus in ipsa nocte resurrectionis ad eū intrauit ⁊ osculum ei dedit: ⁊ inde saluis sigillis eum educens in domum suam in arimathia ipsum adduxit. ¶ Tertia fuit iocunditas mulieruꝫ que ipsa die resurrectionis viderunt eum. Uidit nanqꝫ illum Maria magdalene in specie hortulani: vt dicitur Joh. xx. Uiderunt ⁊ illū secum postea ⁊ alie Marie: q̄bus a monumento redeuntibus apparuit iesus occurrens illis ⁊ dicens: Auete. Illi autem accesserunt ⁊ tenuerūt pedes eius: ⁊ adorauerunt eum: vt pꝫ Mat. vlti. c. ¶ Quarta fuit iocunditas angelorum: quibus accidentale gaudium accreuit pro gloria christi resurgentis: pro libera

tione patrum de limbo: etiam ⁊ pro totius leticia ecclesie militantis.

¶ De iocūditate quā habuit mr̄ iesu xp̄i ex resurrectione eius sicut multipliciter probatur. Cap̄. iij.

Tertia iocūditas principalis dicit̄ maternalis, Super ceteros etenim ꝓ christo resuscitato letificatū est cor v̄ginis matris. Sibi nāq; vt pie credit̄ priusq̄ ceteris benedictus filius eius apparuit. qd̄ ꝓbari pōt quadrupliciter.

Primo ex testificatione.
Scdo ex ꝯtrarij cōfutatione.
Tertio ex celebratione.
Quarto ex cōuenienti rōne.

¶ Primo probari pōt ex testificatione. Testat̄ enim hoc Amb̄. in li. de virginibus dicēs: Vidit Maria resurrectionē dn̄i. Et primo vidit ⁊ credidit. Vidit maria magdalena: q̄uis ista adhuc nutaret. ¶ Scdo probat̄ ex contrarij confutatione. Aiunt enim nonnulli christum virgini matri ideo nō apparuisse: quia nullus euangelistarū hoc asserit. Sed ad hoc doc. dicūt: ꝙ euangelistarū officium fuit solūmodo resurrectionis testes inducere: matrem aūt ad testificandum pro filio inducere eos nō decuit. Si enim verba extranearum feminarū deliramenta visa sunt: quō non magis matrem pro filij amore crederēt delirare. Non scripserunt ergo euangeliste ꝙ christus apparuerit virgini matri: sed pro constanti dereliquerūt illud. ¶ Tertio probatur ex celebratione. Ad insinuandum nāq; ꝙ xp̄s resurgens a mortuis appareret virgini mr̄i: sancta romana ecclia ipsa resurrectionis die stationem celebrat apud sanctam Mariā maiorem: vbi tempore magni Grego. dum ipse in die pasche missam cātaret: ⁊ pax dn̄i pronunciaret: angelus dn̄i alta voce respondit: Et cuꝫ spiritu tuo. Ob qd̄ cum ipsa die papa ibidez celebrat in huius miraculi testimonium nil sibi cū dixit pax ⁊c. respōdetur. ¶ Quarto probatur ex conuenienti ratione, Rationabile etenim fuit vt filius resurrectiōe suā prius matrez letificaret quam amplius ceteris doluisse constat. Cōtemplari ergo deuote possumus ꝙ sanctissima illa virgo ipsa resurrectiōis nocte orationibus intenta filium suum quez sepulcro clausum reliquerat videre ardentissime cupiebat. Neq; enim ignara erat illum die tertia a mortuis resurrecturuꝫ. Ob qd̄ vel corde vel ore dicere poterat. O pr̄ eterne ecce iā tēpus instat vt filiū tuuꝫ ⁊ meum a mortuis reuoces. Suscita ergo illū ⁊ ad me mitte tanto merore pro sua passione contritā. O fili mi dulcissime: o fili mi amātissime quē vidi plagis repletū: spinis coronatū: crudeli morte extinctū: ⁊ in sepulcro repositū: qn̄ videbo te ex mortuis triūphasse. Dixisti: o fili mi: ⁊ totiēs dixisti die tertia resurgā. Ecce iā dies tertia imminet. Surge domine in requiem tuam: ⁊ veni vt videā te solacium anime mee. Et dum hec ⁊ similia virgo gloriosa rogaret: ecce cum ingenti lumine: decora facie: aspectuq; affabili apparuit ei filius. Salue inquiens mater: ⁊ decetero misericordie regina. Cessent amodo dolorosa suspiria: amara lamenta: ⁊ copiose lachryme. Ecce ego ipse sum q̄ in vtero tuo steti: quē peperisti: quem pauisti lacte virgineo: quem tenerrime educasti: quem tāto pere dilexisti: quem deniq; defleuisti trāsfixa doloris gladio. Ego suꝫ iesus filius tuus qui infernum expoliaui. Inde patres eduxi: ⁊ eternitatis adituꝫ deuicta morte reseraui. Gaude o mater veneranda: quia data est mihi omnis potestas in celo ⁊ in terra: ⁊ in nomine meo flectetur omne genu. Tu v̄o post me in regno celorum super omnes homines et angelos exaltaberis. Non posset profecto mens nostra inuestigare q̄ benigna fuit visitatio illa: q̄ blāda ⁊ amicabilia verba matris ⁊ filij: q̄ gratiosi ⁊ iocūdi vtriusq; in alterū aspect⁹: q̄ etiā reuerētes morigeratiq; reciproci gest⁹: post q̄ oīa discessit fili⁹ mr̄e in leticia ⁊ desideriis sil̄ remanēte. Letemur g̊ ⁊ nos cum

illa desiderantes videre suum dilectuz filiū sedentē ad dexteraz patris cū quo et spiritussanctus viuit ⁊ regnat ꝑ eterna secula. Amen.

¶ Feria scd̄a post dn̄icā resurrectiōis: de temporalitate: qualitate: ⁊ veritate resurrectionis xp̄i. Sermo.lxxij.

Resurrexit dn̄s vere. Scribūtur hec verba Luce vl.c. ⁊ in euāgelio hodierno. Jocūdissima resurrectionis dn̄i nostri iesu xp̄i sacramenta a fidelib⁹ cunctis diligentissime pariter ⁊ deuote ad mentē sunt reuocanda: qm̄ ꝑ illa exurgere pōt cunctoꝝ animus ad spem future ⁊ immortalis vite. Jccirco preterea que dicta sunt in sermone p̄cedēti: restant adhuc plurima nō īmerito aperiēda. Jp̄e etem̄ xp̄s mortis peccatiq̄ destructor: multifariā resurrectiōis sue veritatē patefacere voluit mūdo: vt sic nullus qui in eū cedere nollet inexcusabilis redderetur. Et vt euāgelica lectio presentis diei habet discipulis eūtib⁹ in Emaus: in specie peregrini se ostendit quem in fractione panis cognouerunt ex mortuis vere surrexisse. Ut igitur de hac resurrectione gloriosa clara habeatur noticia de ip̄a in hoc sermone locuturi tria mysteria proponemus declaranda.

Primū d̄r tp̄alitatis.
Secūdū qualitatis.
Tertium veritatis.

¶ Quare xp̄s accelerauit resurrectionē suā nec illā distulit vsq̄ ad generalem omniū resurrectionē. Capl'm.j.

Primū mysteriū declarandū de resurrectione d̄r tp̄alitatis. In quo possumus subdistinguere triplex tempus.

Primū d̄r tp̄s acceleratū.
Scd̄m tēpus retardatū.
Tertiū tp̄s determinatū.

¶ Primū d̄r tēpus acceleratū. Accelerauit em̄ xp̄s resurrectionē suā: nec illā distulit vsq̄ ad resurrectionē gn̄alem rationabiliter propter tria. ¶ Prima ratio fuit ꝓpter corporis dignitatem. Cum em̄ illud corpus dignissimū foret ex eo ꝙ erat deificatum siue diuinitati vnitū non fuit decens vt tā diu sub puluere iaceret. Quod prenunciauerat ꝓpheta ps̄.xv. dicēs: Nō dabis sctm̄ tuū idest corpus sanctificatū: qr in oī sanctitate ꝯceptū ⁊ cū diuinitate vnitum: videre corruptionē. ¶ Scd̄a ratio fuit propter fidei firmitatē. Si em̄ nō surrexisset fides perijsset: nec verū deū eū aliquis credidisset sicut ptz in discipulis: de quibus nunc euāgelista loquit: Jpsi etem̄ in via tristes ⁊ dolētes colloquebantur de his que acciderant: non quasi credētes vt Theophilus ait: sed sicut stupentes in rebus extraneis: ꝓpterea xp̄s reprehēdit eos: vt ptz in littera euangelij. ¶ Tertia ratio fuit propter resurrectionis nr̄e exēplaritatem. Si em̄ xp̄s resurrexit: ergo ⁊ nos sperare possumus resurrectionē nostram. Vn̄ Paulus.j.Coꝝ.xv. ait: Si xp̄s p̄dicatur ꝙ resurrexit a mortuis: quō quidā in vobis dicunt ꝙ resurrectio mortuoꝝ nō est? et Greg. in homel. inquit: Exemplo dn̄s monstrauit qd̄ ꝓmisit in premio vt sicut illuz fideles resurrexisse cognoscunt: ita in seipsis in fine mūdi premia resurrectionis spectarēt. Et idē iterū ait: Non plus q̄triduanā mortē esse voluit: ne si in illo resurrectio differetur in nobis oīno desperaretur. Sz circa hoc dubitare contingit vtrū xp̄s primus fuerit resurgētiū? Et ꝙ sic videtur eo ꝙ Apoc̄.j. vocatur primogenit⁹ mortuoꝝ. ⁊ j.Coꝝ.xv. apl's ait: Xp̄s resurrexit a mortuis primitie dormiētiū. Ubi glo. qr prior tp̄e ⁊ dignitate. Contrariū tn̄ videtur: qr in veteri testamento ꝑ Heliā ⁊ Heliseū aliqui resuscitati leguntur. Sil'r ⁊ xp̄s ante passionē suā tres mortuos suscitauit. Jnsup Mat. xxvij. d̄r: ꝙ īter cetera miracula in passione xp̄i visa monumenta aperta sunt ⁊ multa corpora sanctoꝝ q̄ dormierāt

surrexerūt. Ergo nō videf q̄ xp̄s fuerit primus ad resurgēdū. Respōdet Tho. iij. parte. q. lij. ar. iij. q̄ resurrectio est reparatio a morte invitā. Duplicif aūt aliquis eripitur a morte. Uno mō actu salꝫ vt viuere incipiat: qualitercunqꝫ etiā post moriet̄. Alio mō vt aliquis liberef non solū a morte: sed etiā a necessitate: ꝛ qō plꝰ est a possibilitate moriendi: ꝛ hec est vera ꝛ perfecta resurrectio: cui respectu prima dr imperfecta. Loquēdo ergo de resurrectione pfecta xp̄s est primꝰ resurgentiū: q: ipe resurgendo p̄mo: puenit ad vitā penitꝰ immortalē. Ꝟm illud Rom̄. vj. Xp̄s resurgēs ex mortuis iam nō morif mors illi vltra nō dñabif. Sed resurrectione imperfecta quidā alij surrexerūt āte xp̄m ad p̄mōstrādū quasi in quodā signo resurrectionē ipius. De illis aūt de q̄bus dicit Matthe⁹ varie loquunf doc. Nā viero. sup Matthеum sentire videf q̄ surrexerūt ante xp̄m iterꝫ morituri. In sermone ꝟo de assumptione ꝟginis hoc sub dubio dereliquit. Remigiꝰ ꝟo ait: Indubitāter credere debemꝰ vt q̄ resurgēte dño a mortuis surrexerūt: ascēdēte illo ad celos pariter ꝛ ipi ascēderūt. Et ly sustineri posset opinādo q̄ resurrexerint ante xp̄m iterꝫ morituri: tn̄ magis consonū est pietati q̄ resurrexerint post xp̄m: non iterū morituri. Tunc q: mors est pena pcti: ꝛ ipsi erāt ab omni pctō vltimate purgati: tū q: corporibꝰ eoꝝ vnite fuerunt anime glorificate: ex qua vnione ꝟm Aug̃. in epla. ad Dioscorū efficiunf corpora impassibilia et gloriosa. Resurrectio autē illoꝝ ponif ab euāgelista ante resurrectionē xp̄i p quādā anticipationē: ꝓpterea ipe ait: Et exeūtes de monumētis post resurrectionē eius. i. xp̄i. ꝟm Nicolaū de lyra. venerunt in sanctā ciuitatē ꝛ apparuerunt multis. Scōm tp̄s annotāduꝫ in resurrectiōe xp̄i dr retardatū. Licꝫ em̄ surrexit ante resurrectionē generalem: nō tn̄ statim vt mortuus est resurrexit: sed distulit vsqꝫ in diē tertiū ꝛ hoc rationabiliter ꝓpter tria. ¶ Primo ꝓpter significationē. vt. s. ex hoc significaref q̄ lux sue mortis curauit nostraꝫ duplicē mortē: et ideo vna die integra ꝛ duabꝰ noctibus iacuit in sepulcro: vt per diē itelligaf lux sue mortis: p duas noctes nr̄a dupler mors. Hāc rationē assignat glo. sup illud Luce vlti. Oportuit xp̄m pati ꝛc. ¶ Scōa ratio fuit ꝓpter restaurandoꝝ p̄figurationē quam tangit petrus rauen. di. Tres dies voluit xp̄us esse sue sepulture: que in celo sunt restauraturus: q̄ in terra reparatur: q̄ apud inferos redēptur. ¶ Tertia rō fuit ꝓpf̄ ꝓbationē: vt. s. ꝓbaret veritatē mortis ei⁹: vt sic clariꝰ eluceſceret veritas resurrectionis. ¶ Tertium tp̄s annotandū de resurrectione xp̄i dr determinatuꝫ. Surrexit em̄ die tertia: quod p̄dixerat Mat. xij. Sicut inq̄t Jonas fuit in ventre ceti tribꝰ diebus ꝛ tribus noctibꝰ: sic erit filius hoīs in corde terre. i. in sepulcro: ꝟm glo. tribꝰ diebus ꝛ tribꝰ noctibꝰ. Notandum tn̄ ꝟm Aug̃. lib. iiij. de trini. q̄ hic intelligif p synecdochen: vt prima dies accipiaf ꝟm partē sui postremā. Scōa dies ꝟm se totā ꝛ integrā. tertia ꝟm partem sui primā: et sic erūt tres dies: ꝛ q̄libet hoꝝ dierū suā noctē habuit p̄cedentē. Tunc em̄ ꝟm Bedā mutatus est ordo: ꝛ cursus dierū ac noctiuꝫ. Antea enim dies p̄cedebāt: ꝛ noctes seq̄bant: post passionē aūt hic ordo mutatꝰ est: ita q̄ noctes p̄cedūt ꝛ dies sequunf et hoc mysterio cōgruit: q̄m hō primo de die gre cecidit in noctē culpe: post passionē aūt xp̄i ꝛ resurrectionē de nocte culpe redijt ad diem gr̄e. ¶ De hora ꝟo resurrectionis varie loquunf doc. Nā q̄dā videnf dicere q̄ surrexit media nocte: q̄dā ꝟo q̄ surrexit in aurora. Ratio aūt huiꝰ diuersitatiꝫ est q̄ ꝓ eo q̄ ꝓsiderāt diuersimode ī illa dilatiōe ꝛgruētiā quātū ad nūer̄ horaꝝ. Nā aliq̄ icipiūt tp̄s cōputare ab hora sexta q̄ crucifixꝰ est ꝛ tenebr̄e facte sunt sup vniuersam terrā ꝛ isti p̄tēdūt tp̄s vsqꝫ ad mediam

noctē inter diē sabbati ⁊ diē dn̄icū: ⁊ sic cōputāt triginta sex horas: q̄ tūc erat eq̄noctiū v̄nale qn̄ xp̄s dn̄s passus est. Aliq̄ inceperūt cōputare a sero in quo posit⁹ fuit in sepulcro: ⁊ ꝓtēdūt tēpus vsq̄ ad diluculū diei dn̄ice: et tā isti q̄ illi tādē ꝯsiderāt ꝯgruētiā tāte dilationis. Jō em̄ dn̄s distulit ꝑ trigītasex horas vt ī h̄ significet̄ liberatio ⁊ victoria ꝑfecta. Jlle em̄ nūer⁹ est ex senario numero in se ducto: q̄ q̄dē est numer⁹ ꝑfectus ꝟm arithmeticū. Est ⁊ alia ꝯtinentia: q̄ in trigītasex horis sunt due noctes: ⁊ vn⁹ dies: ita q̄ salua est ibi proportio simplicis ad duplū: vt significet̄ sicut p̄dictū est q̄ xp̄s vna simplici sua vetustate abstulit duas nr̄as vetustates. Z ꝯ vt ait Bon̄. di. xxij. tertij li. q. iij. p̄dicte opiniōes videant̄ differre: tn̄ ꝯueniūt ī assignādo tp̄is ꝯgruētiā. Et posset dici q̄ ī hora sibi nō ꝯdicunt: q̄ dupl'r d̄r res fieri: aut qn̄ fit ꝟm v̄itatē: aut qn̄ īnotescit. Et illi q̄ horā mediam noctꝫ assignāt resurrectiōis tp̄s det̄mināt qn̄ p̄mo fuit. q̄ v̄o mane assignant tp̄s determinant qn̄ innotuit: vel certe resurrectio fuit inter horā medie noctꝫ et mane dn̄ice: ⁊ q̄ mediū denominat̄ ab extremis: ideo aliqui dicūt fuisse in media nocte: aliqui v̄o in mane.

¶ Q̄ xp̄s resurrexit inuisibiliter: veraciter: ⁊ feliciter. Capl'm. ij.

Secūdū mysteriū declarādū de resurrectiōe xp̄i d̄r qualitatꝫ. Jn q̄ sciēdū est q̄ xp̄s resurgere voluit a mortuis cū triplici q̄litate ⁊ ꝯditiōe.

Surrexit em̄ p̄mo īuisibiliter.
Secundo veraciter.
Tertio feliciter.

¶ Primo surrexit īuisibil'r: q̄ null⁹ mortaliū vidit eū resurgētē. Ad qd̄ ītelligēdū q̄rūt doc. vtrū resurrectio xp̄i in suo actu debuit oīb⁹ manifestari? Et q̄busdā vr̄ q̄ sic. Prīo q̄ si publico pctō debetur publica pnīa. ꝟm illd̄. j. Tim̄. v. Peccātes corā oīb⁹ argue. Jta merito publico debet̄ p̄miū publicū: sed claritas resurrectiōis est p̄miū hūilitatis passionis vt Aug. di. sup Job. Cū ꝯ passio xp̄i oīb⁹ fuerit manifestata eo publice patiēte vr̄ q̄ gl'ia resurrectiōis ipsi⁹ debuit oīb⁹ manifestari. Scd̄o arguit̄ q̄ discipuli viderūt xp̄m actu ascēdētē in celū iux̄ illud Act. j. Uidētib⁹ illis eleuatus est: ꝯ a sil'i debuerūt ip̄m videre actu a mortuis resurgētē. ¶ Tertio arguit̄ q̄ illi q̄b⁹ fuit manifestata resurrectio xp̄i testes fuerūt resurrectiōis: qd̄ testimoniū ferebāt publice p̄dicādo qd̄ nō ꝯuenit mulierib⁹: ꝯ vr̄ q̄ incōueniēter p̄mo illis q̄ ceteris fuerit manifestata. Rn̄det Tho. iij. ꝑte. q. lv. ar. j. q̄ eoꝝ q̄ cognoscunt̄ q̄dā cognoscunt̄ cōi lege nature: q̄dā v̄o ex spāli mūere gr̄e: sicut ea q̄ diuinit⁹ reuelant̄: quorum vt Diony. dicit in li. cele. hierar. hec est lex diuinit⁹ instituta: vt a deo īmediate superiorib⁹ reuelent̄: q̄b⁹ mediātib⁹ deferant̄ ad īferiores: sicut p̄z in ordinatione celestiū spirituū. Ea v̄o q̄ ꝑtinēt ad futurā gl'iam cōem oīm cognitionē excedūt ꝟm illud Esa. lxiiij. Oculus nō vidit de⁹ absq̄ te q̄ p̄parasti expectātib⁹ te. Jdeo hm̄ōi ab hoīe nō cog̃scūt̄ nisi diuinit⁹ reuelata. Q̄ ꝯ xp̄s resurgēs nō resurrexit ad vitā mortalē: sꝫ īmortalē ⁊ gl'iosaꝫ iō resurrectio illi⁹ debuit ordinate pri⁹ angelis deinde ꝑ angelos hominib⁹ reuelari. Un̄ Hilari⁹ sup Mat. dicit q̄ iō angel⁹ p̄m⁹ resurrectiōis est iudex: vt quodā famulatu paterne volūtatis resurrectio nūciaret̄: ⁊ vt dicit̄ Actuū. x. Dedit eū manifestū fieri non oī populo sꝫ testib⁹ p̄ordinatis a deo.

¶ Ad primū ergo argumentū dicēdum q̄ passio xp̄i ꝑacta est in corpe adhuc habēte naturā passibilē: q̄ cōi lege nota est oīb⁹: ⁊ iō passio xp̄i oī pplo īmediate manifestari potuit. Jpa autē resurrectio simpl'r sup̄naturalis ⁊ miraculosa fuit. ¶ Ad scd̄m argumētū dicēdū q̄ ascēsio xp̄i quātū ad terminū a q̄ nō trāscendebat hoīm cōem noticiā: sꝫ solū ad terminū ad quem. Et iō discipuli potuerūt videre ascensionē xp̄i quantū

ad terminū a quo scz ꝟm ꝙ eleuabat̄ a terra: nō autē viderūt ip̄m quātum ad terminū ad quē: qꝛ nō viderūt quō reciperet̄ in celo. Sz resurrectio xp̄i trāscēdebat cōem noticiā ⁊ quātū ad terminū a quo ꝟm ꝙ aīa redijt ab inferis: et corp⁹ de sepulcro clauso exiuit: ⁊ quātū ad terminū ad quē ꝟm ꝙ est adept⁹ vitā gl̄iosam. Et iō nō debuit fieri resurrectio sic ꝙ ab hoīe videret̄. ¶ Ad tertiū argumētū dicēdū ꝙ mulieri nō ꝑmittit̄ docere in eccl̄ia publice: sz bene ꝑmittit̄ aliquos domestica admonitione instruere. Apparuit ergo xp̄s primo marie magdalene vt sicut mulier p̄ma fuit nuncia mortis ita esset nūcia vite. Ex quo Cirillus ait: Femina q̄ q̄dāmō fuit mortis ministra venerāde resurrectionis mysteriū p̄ma ꝑcipit ⁊ nūciat: Adeptū est ergo femineum gen⁹ ⁊ ignominie absolutionē ⁊ maledictionis repudiū. Sil̄r etiā ꝑ hoc ostēdit̄ ꝙ quātū ad statū gl̄ie ꝑtinet nullū detrimētū patiet̄ sex⁹ femineus. Qn̄dit etiā ⁊ xp̄s Mar. ij. ⁊. j. Timo. j. Qꝛ iā nō venerat vocare iustos: sed pctōres: ⁊ qꝛ pctōres ⁊ meretrices ad pn̄iaz redeūtes p̄cedēt vos ī regno celoꝝ. Mat. xxj. Superest adhuc ⁊ alia rō q̄re mulierib⁹ pri⁹ apparuit: eo ꝙ ip̄e ip̄m ardētissime amauerūt: intātū vt ab ei⁹ sepulcro discipulis recedentib⁹ nō recederēt ⁊ p̄cipue ipsa feruētissima Magdalena: q̄ stabat ad monumētū foris plorās. vt d̄r Joh. xx. q̄ a xp̄o sibi apparēte interrogata: mulier q̄d ploras? estimās ꝙ hortulanus esset: rn̄debat. Tulerūt dn̄m meū et nescio vbi posuerūt eū. Dn̄e si tu sustulisti eū dicito mihi vbi posuisti eū ⁊ ego eū tollā. O ardēs amor marie magdalene Colloquebat̄ magistro suo de seip̄o cū tanta affectiōe: quare xp̄s bn̄dict⁹ eam nominādo Maria se cognoscēdum illi dedit atq; voluit priusq̄ discipulis sibi apparere. ¶ Scd̄o surrexit xp̄s veraciter: qꝛ verū corpus habuit. Cōtra quod aliqui arguunt. Primo qꝛ verū corpus non potest esse cū alio corpore in eodē loco sicut erat corpus xp̄i: naz intrauit ad discipl̄os ianuis clausis. vt d̄r Joh. xx. c. Scd̄o qꝛ veꝝ corpus nō euanescit ab aspectu intuētiū nisi forte corrūpatur: sed corpus xp̄i euanuit ab ocl̄is discipuloꝝ eū ītuētiū: vt d̄r Luce vltimo. ¶ Tertio qꝛ cuiuslibet veri corporis est determinata figura: sed corp⁹ xp̄i apparuit discipulis ī alia effigie. vt pz Marci vl. ergo videt̄ ꝙ xp̄s post resurrectionē nō habuit verū corpus humanum. ¶ Ad primū argumētū respōdet Tho. q. liiij. arti. j. ꝙ corpus xp̄i post resurrectionē nō ex miraculo: sz ex ꝯditiōe glorie sicut q̄dā dicūt clausis ianuis ad discipulos intrauit simul cū alio corpe in eodē loco existēs. Vel dicēdū ꝙ non ex natura corpis sz poti⁹ ex virtute diuinitatis vnite illud corpus ad discipulos. licz veꝝ esset ianuis clausis ītrauit. Vn̄ Aug. sup Joh. di. Moli corpis vbi diuinitas erat clausa ostia nō obstiterūt Ille q̄ppe nō eis aptis ītrare potuit: q̄ nascēte virginitas mr̄is inuiolata permāsit. Ad scd̄m argumentū dicit Tho. vbi. s̄. ꝙ q̄cūq; hz corp⁹ gl̄ificatū in potestate sua hz videri qn̄ vult: ⁊ nō videri qn̄ nō vult: hoc tn̄ xp̄s habuit nō solum ex cōditione corporis gl̄iosi: sz etiā virtute diuinitatis sue. Euanuit ergo ab oculis discipuloꝝ: nō qꝛ corrūperet̄ aut resolueret̄ in aliqua inuisibilia: sed quia sua voluntate desijt ab eis videri: vel eo presente: vel eo abscedēte per dotem agilitatis. Et si adhuc quereretur cur post resurrectionē nō conuersabat̄ cum discipulis suis ante continue? Respōdet Tho. vbi. s̄. q. lv. ar. iij. ꝙ circa resurrectionē xp̄i duo erant discipulis declaranda: scilicz ipsa veritas resurrectionis: ⁊ gloria resurgentis. Ad veritatem aūt resurrectionis manifestādā sufficit ꝙ eis pluries apparuit: vt dicetur in tertio mysterio. Ad gl̄iam aūt resurrectionis manifestandā noluit continue conuersari cum eis sicut prius fecerat ne videretur eis ad talem vitam resurrexisse qualem prius habuerant.

Ad tertiū dicendū ꝙ apparuit discipulis sicut voluit sine sui mutatione: quia sic erat in potestate eius. Ex quibus concludimus ꝙ verū corpus habuit et veraciter resurrexit. Tertio surrexit xp̄s feliciter: qz in resurrectiōe corpus habuit glorioſum: qđ apparet triplici ratione. ¶ Primo quidem qz resurrectio xp̄i fuit exemplar ⁊ causa nostre resurrectionis. Sancti aūt in resurrectione habebunt corpora gliosa vt dicit apls. j. Cor. xv. Uñ cū causa sit potior causato: et exemplar exēplato: multomagis corpus xp̄i glorioſum fuit cum resurrexit. ¶ Secūdo hoc apparet: qz per humilitatē passionis meruit gloriam resurrectionis. ¶ Tertio qz aīa xp̄i a principio sue cōceptionis fuit glorioſa per fruitionē et visiones diuinitatis. Est aūt dispēsatione factū vt ab aīa gloria non redūdaret in corpus: ad hoc ꝙ mysteriū nostre redēptionis sua passione impleret: et ideo peracto hoc mysterio aīa xp̄i statim in corpus in resurrectione reassumptū suā gloriā deriuauit: ⁊ ita factuz est corpus illud glorioſum. de quo Phil. iij. apls dicit: Reformabit corpus humilitatis nostre ꝓfiguratū corpori claritatis sue. Sed nōnulli obiciūt ꝓpter cicatrices quas in corpore post resurrectionē retinuit que ad quādā corruptionē ptinere videtur. Ad qđ rñdet Tho. vbi. s. ar. iij. ꝙ cicatrices ille erāt in corpore xp̄i post resurrectionē: non ad corruptionē ⁊ deformitatē: sed ad dignitatē ⁊ decorē: vt dicit Aug̃. li. xxij. de ciui. dei. Quare aūt eū cicatricib⁹ resurrexit plures a doctoribus assignanť rationes. Prima rō est ꝓpter gloriā xp̄i. Uñ Beda sup Lucaz. Nō inquit ex impotētia curādi cicatrices seruauit: sed vt in perpetuū victorie sue circūferat rriūphū. Scđa ratio fuit ad cōfirmādā fidez circa resurrectionē. Tertia ratio vt patri pro nobis supplicās quale genus mortis ꝓ hoīe ptulerit semp ostēdat. Quarta rō vt illa s in iudicio ad cōfusionem reproborum demōstret. Uñ Aug̃. in li. de symbolo ait: Inimicis vulnera demonstraturus est sua vt cōuincēs eos veritas dicat: Ecce hoīem quē crucifixistis videte vulnera que infixistis agnoscitis latus qđ pupugistis: qm̃ p vias ⁊ propter vos apertum est: nec intrare voluistis.

¶ Qz sufficienter christus declarauit resurrectionem suaz verbo: nuncio et argumento. Capm.m.

Tertiū mysteriū declarandaz de resurrectione xp̄i ꝛ veritatis. Voluit nāqz clementissimus saluator noster veritatē resurrectionis sue declarare sufficiēter: qđ fecit tripliciter.

Primo verbo.
Scđo nuncio.
Tertio argumēto.

¶ Primo declarauit xp̄s veritatē resurrectionis sue ꝟbo qm̃ scz ante passionem prenūciauit illā. Uñ Matth. xvij. post trāsfigurationē suā dixit: Nemini dixeritis visionē hanc donec filius hominis a mortuis resurgat. ⁊ Matth. xx. postꝙ dixit: ꝙ filius hominis erat crucifigēdus: subdidit: et tertia die resurget. et Mat. xxvj. passione sua iam de primo imminēte dixit: Postꝙ resurrexero precedā vos in galileā. ¶ Scđo declarauit veritatē resurrectionis sue nūcio qm̃ scz ipso volēte angelus dixit mulieribus: Surrexit nō est hic. Mar. vlti. ⁊ Mat. xxviij. ¶ Tertio id declarauit argumento. Uñ Act. j. Prebuit seipsum viuum in argumētis multis post passionē suā. Notādū tñ vt inqt Tho. iij. pte. q. lv. ar. v. ꝙ argumentū ꝛ dupliciter. Uno mō quecūqz rō rei dubie faciēs fidem. Alio mō aliquod sensibile signuz qđ inducit ad alicuius veritatis manifestationem. Primo mō xp̄s nō probauit discipulis resurrectionē: qz talis ꝓbatio argumētatiua ꝓcedit ex aliquibus principiis: que si nō essent nota discipulis: nihil p ea eis manifestaret: qz ex ignotis nō potest aliquid fieri notū. Si autem essent eis nota nō transcenderent rationē humanā: ⁊ ideo nō essent efficacia ad fidez

resurrectionis astruendā que rationem humanā excedit. Oportet em̄ principia ex eodē genere assumi: vt d̄r. j. Posteriorū. Si aūt accipiat̄ argumētū secundo modo: sic xp̄s resurrectionē suā d̄r argumētis declarasse inquātū per quedā signa euidētissima ve̅ se resurrexisse ostēdit. Ostēdit aūt illa ꝓpter duo. Primo q̄ non erāt corda eoꝝ disposita ad hoc ꝙ de facili fidē resurrectiōis acciperēt. Vñ dixit eis Luce vlti. O stulti ⁊ tardi corde ad credendū. ⁊ Mar. vlti. Exprobrauit incredulitatē illoꝝ. Scd̄o vt per hmōi signa eis ostensa efficacius testimoniū illoꝝ redderet̄. Ipsa autē argumēta vel signa oīa simul sumpta ostendūt verā ⁊ gloriosam resurrectionez. Q̄ vera fuerit resurrectio ostendit xp̄s ex parte corpis: et ex ꝑte aīe. Primo ex ꝑte corporis: circa qd̄ tria ostēdit. ¶ Primo ꝙ esset verū ⁊ solidū non fantasticū vel rarū sicut aer: ꝑ hoc ꝙ palpabile p̄buit. Vñ ipe dixit Luc̄. vl. Palpate ⁊ videte: q̄ spūs carnē ⁊ ossa nō hz sicut me videtis hr̄e. Scd̄o ostēdit ꝙ esset corpus humanū ostēdēdo eis verā effigiē: quā oculis intuerent̄. Tertio ostēdit ꝙ esset idē corpus nūero ostēdēdo vulnerū cicatrices ob qd̄ dixit Luce. vlti. Videte man⁹ meas et pedes meos: quia ego ipse sum. ¶ Scd̄o ostendit ve̅itatē resurrectionis ex ꝑte aīe iterato corpi vnite: et hoc per opa triplicis vite. Primo q̄dem ꝑ opus vite nutritiue: in h̄ ꝙ cū discipulis māducauit ⁊ bibit: vt legit̄ Luc̄. vlti. Et si diceret̄ ꝙ angeli ī assumptis corporib⁹ comederunt ⁊ biberūt: vt pz Gen̄. xviij. de angelis q̄s Abraā suscepit hospitio: ⁊ tm̄ ex hoc nō cōcludit̄ ꝙ angeli habeāt vera corpa sibi naturaliter vnita: ergo nec per hoc ꝙ xp̄s comedit posset argui ꝙ habuerit suū verū corpus iterum aīe vnitū. Rn̄det Tho. vbi. s̄. ad. j. ar. ꝙ est alia rō de angelis: alia de xp̄o. Nā angeli apparētes nō asserebāt se hoīes esse: sicut asseruit xp̄s se verū hominem esse. Etiā aliter xp̄s manducauit: ⁊ aliter angeli. Nā q̄ corpa ab angelis assumpta nō erāt corpa viua vel aīata: nō erat ve̅a comestio: lz esset vera cibi ꝯtritio ⁊ iniectio in interiorē partē corpis assumpti. Vñ angelus dixit Tob. xij. Cū essem vobiscū videbar q̄dem māducare ⁊ bibere vobiscū: sed ego cibo inuisibili vtor. Sz q̄ corpus xp̄i ve̅ fuit aīatū: ve̅a fuit eius comestio: q̄ vt Aug. inq̄t: Non ptās sed egestas edēdi corporib⁹ resurgentiū aufertur: quare xp̄s vere māducauit ptāte nō egestate. Jō Beda inq̄t: Māducauit post resurrectionez nō q̄si cibo indigēs: nec q̄si nos in resurrectiōe quā expectamus cibis egere significans: s̄ vt eo mō naturā corporis resurgentis astrueret. Scd̄o ostēdit ve̅itatē resurrectionis per opa vite sensitiue: in h̄ ꝙ discipulis ad interrogata rn̄debat ⁊ presentes salutabat: in q̄ ostēdebat se ⁊ videre ⁊ audire. ¶ Tertio ꝑ opa vite intellectiue: in h̄ ꝙ cū eo loq̄bant̄ ⁊ de scripturis disserebāt ⁊ ne q̄d deesset ad ꝑfectionē manifestationis ostēdit se hr̄e diuinā naturā per miraculū qd̄ fecit ī captura pisciū: ⁊ vlterius ꝑ hoc ꝙ eis vidētib⁹ ascēdit ī celū. Gloriā adhuc ostendit intrās ianuis clausis ꝑmittēs se videri ⁊ nō videri. vñ Greg. ī homel. Palpādā carnē dn̄s prebuit: quā clausis ianuis introduxit: vt etiā post resurrectionē on̄deret corpus suū eiusdē nature: ⁊ alterius gl̄ie. Ipse itaq̄ redēptor mūdi q̄ tot argumentis ve̅itatē sue resurrectiōis: vt tactū est cōfirmauit: voluit tādem de illa certiores nos reddere cū ad se attraxit oēs populos: oēsq̄ nationes: falsoꝝ deoruz cultu penitus extincto. Qūo nāq̄ nisi viueret de⁹ ⁊ hō sedēs in gl̄ia p̄ris credidissent in eū nō soluz populares ⁊ rudes: verū etiam ⁊ docti ph̄i ac potētissimi reges ⁊ principes. O vere efficacissimū signum ad credēdū in xp̄m resuscitatū: quē adorāt vt diximus tot milia miliū eorū qui credūt ⁊ sperāt in illū. Ipse igitur est in cuius femore erat scriptū. Hic est rex regum ⁊ dn̄s dominantiū. Apoc̄. xix. Ipse est cui data est oīs ptās in celo ⁊ in terra: qui surrexit vere regnaturus cū pa-

tre ⁊ spūsancto in eternū. Amen.

¶ Feria tertia post dñicam resurrectionis: de resurrectione omnium generali ante iudiciū: contra illos quibus hec videtur v̄itas impossibilis. Sermo.lxxiij.

Videte manus meas et pedes meos: qr ego ipse sum. Verba sunt redemptoris nostri Luc. xxiiij. ⁊ ī euāgelio hodierno. Cū audim⁹ a mortuis suscitatū dominū iesum xp̄m spem nostrā subleuare debem⁹ ad futurā oīm resurrectionē. Qm̄ aūt plerisq; incredulis et curiosis impossibile videt̄: ac nullo pacto verisimile ꝙ rursus aīe suis corporib⁹ reunientur: sicq; oēs hoīes tandē resurgent. Iccirco in presenti sermone de generali resurrectione aliqua discutiemus: qm̄ hāc saluator noster resurgens idē numero premōstrauit in seipso: sicut patet in v̄bis allegatis in themate: in quib⁹ ad generalē resurrectionē animū reuocantes tria mysteria declarabimus.

Primū dicitur veritatis.
Secundū generalitatis.
Tertium qualitatis.

¶ Qr v̄itas resurrectionis gn̄alis ꝓbat̄ ꝑ autoritates: rōnes: ⁊ exēpla. Capm.j.

Primū mysterium de resurrectione generali declarādū d̄r veritatis. In q̄ ponit̄ talis cōclusio ꝙ numero electoꝝ cōpleto oēs aīe reunient̄ corpib⁹ suis ⁊ resurgēt hoīes illi ijdē ſm naturā q̄ prius fuerūt. Probat̄ aūt hoc tripliciter.

Primo autoritate.
Secūdo ratione.
Tertio exemplo.

¶ Prīo autoritate. Scribit̄ eī Job.xix. Scio em̄ ꝙ redēptor me⁹ viuit: ⁊ in no. die de ter.s.sum. ⁊ rur.c.p.m. ⁊ in.c.m.v. d.q.v.s.e.i. ⁊.o.m.c.s. ⁊ nō ali⁹. Propter q̄ v̄ba Hiero. dicit de Job ad paulinū. Ut de ceteris fileā resurrectionē corpoꝝ sic ꝓphetat: vt nullus de ea vel manifestius vel clari⁹ scripserit. Et Ezechielis xxxvij. deus ait: Ecce ego intromittā in vos spm̄ ⁊ viuetis: ⁊ dabo sup̄ vos neruos ⁊ succrescere faciā sup̄ vos carnē: et supertēdā in vobis cutē: ⁊ dabo vobis spm̄ ⁊ viuetis: et scietis qr ego dn̄s. Et Esa.xxvj.d̄r: Viuēt mortui vri: interfectiq; mei resurgēt. ⁊ Dan̄.xij. Multi de his q̄ dormiūt in terre puluere euigilabūt: alij in vitā eternā: alij in opprobriū vt videāt semp̄. ⁊ Sopho.iij. Expecta me ī die resurrectiōis. ⁊ Jone.ij. Subleuabis de corruptione vitam meā. ⁊ ps. cxxxviij. Tu cognouisti sessionē meaz et resurrectionē meā. ⁊.ij. Mach.xij. Rex mūdi defunctos nos ꝑ suis legibus in eterne vite resurrectione suscitabit. ⁊.j. Coꝝ.xv. Oēs q̄dē resurgem⁹. Et ibidē: Stella differt a stella ī claritate: sic erit ⁊ resurrectio mortuoꝝ. ⁊.j. Thessal.iiij. Nolum⁹ vos ignorare de dormiētibus vt nō cōtristemini sicut ⁊ ceteri q̄ spem nō habēt. Si em̄ credim⁹ ꝙ iesus mortuus est ⁊ resurrexit: ita ⁊ de⁹ eos q̄ dormierūt per iesum adducet cū eo. ⁊ Luce xiiij. Retribuet̄ tibi in resurrectione iustoꝝ. ⁊ Job.v. Procedēt q̄ bona fecerūt in resurrectionē vite: q̄ v̄o mala egerūt in resurrectionē iudicij. ⁊ Mat.xxij. In resurrectione neq; nubēt neq; nubent̄. Et ne multa dicam⁹ in vtroq; symbolo resurrectio mortuoꝝ decantat̄. De qua etiā in.c.j.ex̄ de sum.tri. ⁊ fide ca. Innocētius.iij. sic ait: Oēs cū suis ꝓprijs resurgēt corpib⁹: q̄ nūc gestāt vt recipiāt ſm opa sua siue bona fuerint siue mala illi cū diabolo penā perpetuā: et isti cuz xp̄o gloriā sempiternā. ¶ Sed ꝺ hāc veritatē arguūt nōnulli multiplr. Primo infirmāt testimoniū scripturarū asserētes ꝙ q̄cq̄d in eis d̄r de resurrectione est spūaliter intelligēdū: lz etiā corpaliter loqui videant̄ sicut cū dicim⁹ multa de deo corpalia: q̄ incorpore⁹ est q̄ ꝑ metaphorā aliq̄d spūale designāt. ¶ Scd̄o arguūt qr.j. Coꝝ.xv.d̄r: Caro ⁊ sanguis regnū dei nō possidebūt. ¶ Tertio arguūt qr dicit Auicēna.iij. Meta. Qd̄ annihilatū est nō reducit̄: sed forme corpoꝝ humanoꝝ ad vltimū annihilant̄: qr nihil de eis remanet nisi materia prīa: ḡ ille

forme eedē numero nunq̄ reuertētur. ¶ Quarto arguūt: qm̄ ꝯtingit vt aliqñ hoīes carnib⁹ vescant̄ hūanis: ⁊ solū tali nutrimēto nutriant̄. Caro ḡ eadez in plurib⁹ hoīb⁹ reperit̄. Nō est autē possibile ꝙ in plurib⁹ resurgat: nec aliter videt̄ vl̄is resurrectio ⁊ ītegra: si vnicuiq̄ nō restitueretur qd̄ habuit: videt̄ ḡ impossibile ꝙ hoīm resurrectio sit futura. ¶ Ad primū argumētū rñdet Tho. i. iiij. sum. ꝯ gētiles. c. lxxxix. dicēs: ꝙ philet⁹ q̄dā ⁊ himine⁹ tenuerunt spūal̄r intelligēda dūtaxat v̄ba scripturarū de resurrectione q̄s apl̄s. j. Tim̄. ij. reprobat di. Philet⁹ ⁊ himene⁹ exciderunt a v̄itate: di. resurrectionē iā esse factā. Cōtra eoꝝ igit̄ opinionē est euāgelicus tex. Joh. v. vbi de vtraq̄ resurrectiōe spūali scilz ⁊ corporali expresse dñs est locut⁹. Ait em̄ Amen amē dico vobis: q: venit hora et nūc est qñ mortui audiēt vocē filij dei: ⁊ q̄ audierint viuēt. Qd̄ ad resurrectionē spūalez aīaꝝ ꝑtinere videt̄: q̄ iā tūc fieri incipiebat: cū aliqui ꝑ fidē xp̄o adherebāt. Sed postmodū corpalē resurrectionē exprimit di. Venit hora in qua oēs q̄ ī monumētis sunt audiēt vocē filij dei. Manifestū est aūt ꝙ in monumētis nō sunt aīe: sed corpa: ergo predicit̄ hic resurrectio corpoꝝ. ¶ Ad scd̄m argumētū dicit Boñ. in. iiij. di. xliij. ꝙ apl̄s loquit̄ de carne ⁊ sanguine quātum ad corruptionē: nō quātū ad substantiā: vt intelligat̄ ꝙ qui carnaliter viuūt regnū dei possidere nō poterunt: ⁊ sumit̄ ibi caro ꝑ hoīe per synecdochen. ¶ Ad tertiū argumentū respōdet Rich. in. iiij. di. xliij. ar. j. q. ij. ad quintū ar. ꝙ Auicēna loquitur de ptāte nature que est limitata ⁊ finita: v̄tus aūt diuina cū sit infinita pōt idē corpus in numero reformare: et aīe sue vnire. ¶ Ad quartū argumētū respōdet Tho. in. iiij. summe cōtra gētiles. c. lxxxj. ꝙ nō est necessarium: ꝙ quicquid fuit in hoīe materialiter resurgat in eo. Et iterū si aliq̄d deest supplet̄ ꝑ potentiā dei. Ad h̄ ḡ ꝙ resurgat hō idē nūero nō requirit̄ ꝙ q̄cq̄d fuit material̄r in eo ꝟm totū tp̄s vite sue resumat̄: sed tātuz quātum sufficit ad cōplemētum debite quātitatis: ⁊ p̄cipue illud resumēdū videtur qd̄ perfecti⁹ fuit sub forma ⁊ specie humanitatis subsistens. Caro ergo comesta resurget in eo in q̄ pri⁹ fuit aīa rōnalis ꝑfecta: in scd̄o v̄o si nō solū carnibus hūanis pastus est: sed et alijs cibis poterit resumere tātū de alio qd̄ ei materialiter aduenit: qd̄ erit necessariū ad debitā quātitatē corpis restaurādā. Si v̄o solū humanis carnib⁹ sit pastus resurget in eo qd̄ a generātibus traxit: ⁊ qd̄ defuit supplebit̄ oīpotētia creatoris. Qd̄ etsi parentes ex solis humanis carnib⁹ pasti fuerāt: vt sic et eoꝝ semen qd̄ est superfluū alimēti ex carnib⁹ alienis generatū sit resurget quidē semē in eo qui est natus ex semine: loco eius cuius carnes comeste sunt supplebit̄ aliūde. Hoc em̄ in resurrectione seruabitur ꝙ si aliquid materialiter fuit in plurib⁹ hoībus: resurget ī eo ad cui⁹ perfectionē magis pertinebat. Unde etsi fuit in vno vt radicale semē in q̄ est generatus in alio v̄o sicut supplementū supueniēs resurget in eo q̄ est generat⁹ ex hoc sicut ex semine. Si v̄o in vno fuerit vt pertinēs ad perfectionē indiuidui: in alio vt deputatū ad perfectionez speciei: resurget in eo ad quē ꝑtinebat ꝟm ꝑfectionē indiuidui. Uñ semē resurget in genito ⁊ non in generante. Et costa ade resurget in eua: nō in adā in quo fuit sicut in nature principio. Si aūt ꝟm eūdez perfectionis modū fuit in vtroq̄: resurget in eo in quo primitus fuit. Que oīa fiēt virtute illius cui nihil est impossibile. Hinc Augu. lib. xxij. de ciui. dei. c. xx. ait: Absit vt ad resuscitāda corpora viteq̄ reddenda non possit omnipotētia creatoris omnia reuocare que vel bestia vel ignis assumpsit: vel quicquid in puluerem cinerē vel collapsum: vel in humorem solutū vel in auras est exhalatum. Absit vt sinus vll⁹ secretūq̄ nature ita recipiat aliq̄d substractuz sensib⁹ nr̄is: vt oīm creatoris aut lateat cognitionē:

aut refugiat ptātē. hec ille. ¶ Scdo p̄batur veritas generalis resurrectiōis ratione: que triplex esse potest.

Prima ōr reparationis.
Secūda perfectionis.
Tertia completionis.

¶ Prima ratio ostēdēs futurā corpoꝝ resurrectione ōr reparatiōis. Ut enim dicit Anselm⁹ in libro. Cur deꝰ homo. Si homo nō peccasset nunq̄ moreret: sed cū anima simul et corpore ad beatā gloriā assumeret: ergo si xp̄s pfecte reparauit hominē lapsum debuit illū ad talē statū reducere in quo simul anima ⁊ corpus glorificaret. Cū aūt hoc non fiat in p̄senti q⁹ oēs morimur: ergo aut oēs resurgem⁹ post mortē: aut humani generis reparatio fuit mīn⁹ sufficiēs: qd̄ est falsuꝫ. Jccirco saluator noster voluit a mortuis resurgere: vt dictum est in p̄cedentib⁹: quatīn⁹ ⁊ nos de resurrectione nr̄a spem habeam⁹ indubitatā. Unde ⁊ Paulus. j. Cor. xv. ait: Si autē xp̄s p̄dicat̄ q̄ resurrexit a mortuis quō quidē dicūt i vobis q̄ resurrectio mortuorum nō est? Si aūt resurrectio mortuorū non est: neq̄ xp̄s resurrexit. ¶ Scda rō ōr pfectionis. Ut em̄ inq̄t Rich. in. iiij. dist. xliij. ar. j. q. j. resurrectio corpoꝝ facit ad pfectionē vniuersi. Est em̄ triplex suba. s. pure corporalis: ⁊ pure spūalis: ⁊ corporali ⁊ spūali cōposita. Si aīe ergo a corporib⁹ sepate nunq̄ corporib⁹ iterū vnirent: seq̄ret q̄ in hac parte vniuersum ꝑpetuo sua perfectione careret. Preterea aīa nata est vt sit pars subē cōposite ex corpali ⁊ spūali natura: pars aūt hȝ de cōi lege impfectā esse extra totū. Jncōueniens aūt est vt tā nobilis suba ꝑpetuo careat naturali pfectione sui esse. Insup cū aīa sit corporis forma: ⁊ forma naturalem inclinationē habeat ad materiaȝ: anima ex psequēti naturalē inclinationē habet ad perficiēdū humanā corp⁹ et regendū: sed nulla naturalis inclinatio est frustra: q⁹ vt dicit Aristoteles in tertio de anima. Natura nihil facit frustra. Et in primo de celo ⁊ mūdo. Natura non facit aliquid factū vacuuꝫ. Et si hoc est verum de natura naturata: multo fortius de natura naturante hoc est de institutore create nature: qui ipsam non naturaliꝫ nec de necessitate: ȝ libera voluntate instituit. Frustra autem et vana esset in anima separata predicta inclinatio si nunq̄ esset humano corpi itez vniēda. ¶ Tertia ratio ōr completionis. Naꝫ vt ait Jsiō. in. j. de summo bono. c. xxix. Qui mente tractauerunt quod pficerēt corpe: simul ⁊ animo puniēt ⁊ corpore. Spectat ergo ad completā rationē punitionis iniquorum ⁊ manifestationē diuine iustitie: vt mali cū suis ꝑpriis corporibus perpetuo puniētur. Sic etiā requirit supabūdātissima clemētia ⁊ liberalitas summi dei vt electi sui cū ꝑpriis corporib⁹ eternaliter letētur ⁊ gaudeāt. Fuerūt nāq̄ corpora ipsa instramēta et organa aiarum ad virtutū opera exercēda. Jpsi etenim sancti p̄o xp̄i amore carnē suā crucifixerunt cū vitiis ⁊ cōcupiscētiis. Et vt ait Paulus Hebreo. xj. Alij distēti sunt nō suscipiētes redēptionē vt meliorē inuenirēt resurrectionē. Alij ꝯo ludibria et verbera experti: insuper ⁊ vincula ⁊ carceres: lapidati sunt: secti sunt: tentati sunt: in occisione gladij mortui sunt. Circūierūt in melotis ⁊ in pellib⁹ capr̄inis egētes: angustiati: afflicti: q̄bus dignus nō erat mūdus in sollicitudinib⁹ errātes in mōtib⁹ ⁊ spelūcis: ⁊ in cauernis terre. ¶ Tertio ꝓbat exēplo vitas resurrectiōis gn̄alis. ⁊ Aug̃. li. xxij. de ciui. dei refert exēplū illud q̄ Valeri⁹ recitat li. j. in rubrica de miraculis. ⁊ Macrobi⁹ li. j. de somno Scipionis. ⁊ Plato in li. de repub. q̄ q̄dā Pheretres natione Pāphilus miles officio cū vulneribꝰ in ꝓlio acceptis vitā effudisse credet: cū duodecima die inter ceteros vna pemptos iacēs tādē esset honorandus igne subito seu recepta aīa seu retenta quicq̄d emersis diebꝰ egerat viderat ve tanq̄ publicū ꝑfectus iudicū humano

generi enūciauit. Faciūt adhuc resurrectionē corporꝝ approbādā exēpla eorꝝ q̄ surrexerūt ꝑ solā v̄tutez dei tā in veteri q̄ in nouo testō. Scribit nāq; .iij. Reg. xvij. ꝙ Helias p̄cib⁹ suis filiū vidue suscitauit: qr iā mortu⁹ erat. Et de ipso dicit Hiero. in ꝓlogo in Jonā. Jonā sanctū hebrei affirmāt filiū fuisse mulieris vidue sareptane: quē Helias propheta mortuū suscitauit matre postea dicente ad eum: Nūc cognoui ꝙ vir dei es tu: ⁊ v̄bū dei in ore tuo v̄itas est. ⁊. iiij. Reg. iiij. c. hr̄: ꝙ Heliseus extinctū filiū mulieris precib⁹ suis ad vitā reuocauit. Luce v̄o. vij. c. ponit resurrectio adolescētis. ⁊ Mat. ix. resurrectio filie archisynagogi. ⁊ Johā. xj. resurrectio Lazari q̄ttuor dies in monumēto iā habētis. ⁊ Act. xx. narrat de Paulo q̄ dū predicaret apud Troadē: q̄dā adolescens noīe Eutycus sup fenestrā cū mergeretur somno graui: cecidit de tertio cenaculo deorsuz et sublat⁹ est mortuus. Ad quē cū descendisset Paulus: incubuissetq; sup eū adolescēs ille ꝓtinus viuēs ⁊ incolumis resurrexit. Et vt breui⁹ partē istā cōcludamus omissis alijs in mediū adducem⁹ memorabile illud exēplum de septē dormiētib⁹ qd̄ Theodorus ⁊ Rufinus insimul scripserūt. In ciuitate ergo Ephesi orti sunt. s. Maximianus: Malchus: Marcian⁹: Johānes: Serapion: ⁊ Cōstātin⁹. Vi cuz accusati essent Decio: tūc Ephesi existēti ꝙ xp̄iani essent: dato eis resipiscēdi spacio vsq; ad reditū decij: q̄ ꝓuinciā visitaturus erat dimittuntur. At illi interim patrimoniū suū in pauperes expēdētes: inito cōsilio in mōtez Celiō secesserūt: ⁊ ibi eē secretius decreuerūt. Diu ḡ latētib⁹ sic vn⁹ eorꝝ. s. Malchus: mutato habitu ne cognosceretur ad emēdū panes ciuitatē intrabat. Cuz aūt Decius redijsset ⁊ eos ad sacrificandū perq̄ri iussisset. Malchus territ⁹ ad socios redijt: q̄ sedētes ⁊ colloquētes in luctu ⁊ lachrymis: sicut deus voluit dormierūt. Mane aūt facto cū innotuisset Decio illos ī spelūca latere: iussit os spelūce lapidib⁹ obstrui: vt ibi fame morerent. Mortuo ḡ Decio post annos. cxcvj. tp̄e Theodosij imꝑatoris pullulauit heresis eorꝝ q̄ negabant resurrectionem mortuorꝝ. Uñ ꝯtristat⁹ Theodosius idutus cilicio per singulos dies flebat. Qd̄ misericors de⁹ videns thesaurū sue pietatis aperuit: misitq; ī cor cuiusdā burgēsis Ephesi: vt in illo mōte edificaret stabulū pastorib⁹ suis. Cōmētarijs ḡ spelūcā aperiētib⁹ surrexerūt scti: ⁊ putabāt se vna nocte tm̄ dormisse. Malchus v̄o ad vrbē descendere disposuit vt panes emeret: ⁊ q̄d de ipsis diceret sentiret: et cū deuenisset ad os spelūce videns lapides mirat⁹ est. Ueniens aūt ad portā vrbis vidit signū crucis supius depictuz. Inspexit cū admiratiōe ⁊ timore: pariter vrbē ingredit in q̄ neminē cognoscebat: audiebatq; hoīes colloquentes de xp̄o. Sicq; stupefactus ⁊ attonitus accessit ad eos q̄ panes vēdebant: ⁊ cū argēteos ꝓtulisset mirati vēditores dicebāt adinuicē: ꝙ ille iuuenis antiquum thesaurū inuenisset. Malch⁹ v̄o eos ad inuicē loq̄ videns territ⁹: rogabat eos vt ip̄m dimitterēt: ⁊ panes ⁊ pecuniā retinerēt. At illi tenētes eū dixerūt: Uñ es tu q̄ thesauros imꝑatorꝝ inuenisti? Indica nobis ⁊ erim⁹ socij tecū: ⁊ celabim⁹ te. At ille q̄si insanus stabat. Illi v̄o clamare ceperūt: ꝙ thesaurū abscōditū inuenisset: adduxerūtq; eū ad ep̄m ciuitatis noīe Mamertinū: ⁊ ad ꝓcōsulē nomine antipatrē. Qui dū vidissent argēteos: interrogassentq; Malchū vbi illos repperisset: ꝓcidēs añ eos Malch⁹ dixit: Pro deo dicite mihi vbi est Deci⁹ imꝑator q̄ heri fuit in hac ciuitate. Ep̄s dixit: Fili nō est hodie in terra qui Decius imperator nominet. Hic fuit ante longū tp̄s. Malchus dixit: In hoc ego stupeo: ⁊ nemo mihi credit. Sed sequimini me: ⁊ ostēdam vobis socios meos qui sunt in mōte celion: ⁊ ipsis credite. Hoc enim scio ꝙ a facie Decij imꝑatoris nos confugimus ⁊ heri sero vidi ꝙ ingressus est Decius hāc vrbē: si tamen

hec eſt ciuitas epheſi. Tūc eps dixit p̄ conſuli. Viſio eſt quā vult dñs oñdere in iuuene iſto. Perrexerūt ergo cū eo ⁊ populi plūma multitudo: et inuenerūt ſicut Malchꝰ dixerat. Uidēteſq; facies ſctōꝝ glificauere dñm: nūciauerūtq; rē tā grandē impatori. Qui mox ex ꝓſtan tinopoli epheſum veniēs uit ad locuꝫ vbi ſancti mozabanť: amplexāſq; illos dicebat: Sic video vos tanq̄ ſi viderē dñm reſuſcitātē Lazaꝝ. Tūc dixit ſanctus Maximianꝰ. Crede nobis q̄ pzo pter te ſuſcitauit nos deꝰ. Uere eñ re ſurrexiſtꝰ ⁊ viuiſtꝰ ⁊ ſicut infans eſt in vtero mr̄is nō ſentiens leſionē ⁊ viuit: ſic fuiſtꝰ viuētes iacētes ⁊ dormiētes: ⁊ nō ſētiētes. Et his dictꝭ ꝓſolatꝰ totꝰ po pulus fuit xp̄ianoꝝ: ⁊ cūctis vidētibus inclinātes capita ſua in terrā ſp̄ū dño tradiderūt. Surgēs aūt impatoꝛ eciꝫ dit ſup eos flēs: ⁊ deoſculās eos. Et cū iuſſiſſet fieri loculos aureos in q̄bꝰ mit terenť. In ip̄a nocte apparuerūt impa tori dicētes: vt ſicut hactenꝰ ī terra ia cuerāt: ⁊ de terra ſurrexerāt: ita eos di mitteret: donec illos deꝰ iteꝝ ſuſcitaret Juſſit ergo imperatoꝛ locum illum in honoꝛem et memoꝛiam eoꝝ oꝛnatis lapidibus decoꝛari.

¶ An reſurrectio erit gn̄alis reſpectu electoꝝ: dānatoꝝ: ⁊ puuloꝝ. Caplm. ij.

Ecūdū myſteriū de reſurre ctione gn̄ali declarandū oꝛ gn̄alitatis. In quo aperien dū eſt an reſurrectio erit ge neral. ⁊ ꝑ triplici reſpectu.

Primo reſpectu electoꝝ.
Secundo damnatoꝝ.
Tertio paruuloꝝ.

¶ Primo videdū eſtſi reſurgent electi. Et licꝫ ex p̄cedētibꝰ firmiter habeaťq̄ ſic: tñ nōnulli arguūt in ꝓmiſſ. Et primo q: liberioꝝ eſt aīa ad ꝑplādū deum a coꝛpe eruta q̄ coꝛpi ꝓiūcta: ſꝫ nihil de bet fieri quo aīe electoꝝ ſint minꝰ libe re ad ꝑplādū deum: ergo electoꝝ aīe iterū coꝛpoꝛibꝰ non reunienť. ¶ Scōo arguūt q: nō debet participare ī p̄mo quod p̄eſtat impedimentū in merito: ſed coꝛpus p̄eſtat impedimētū anime in merito: q: vt oꝛ ad Gal. v. Caro cōcu piſcit aduerſus ſp̄m: ergo nō debet par ticipare cum aīa in p̄mio: participaret aūt ſi iteꝝ aīe vniret electe. ¶ Tertio ar guūt q: nō poteſt eſſe reſurrectio niſi a morte ī vitā reparatio: ſꝫ nō oēs homes morienť: q̄ nō oēs reſurgēt. Dicit eñ ī ſymbolo q̄ xp̄s vēturꝰ eſt iudicare vi uos ⁊ mortuos: q̄ aliq̄ iudicabunť qui nunq̄ morienť. Et Piero. ad Marcel lā ait: Quoſdā in fine ſeculi aduenīē xp̄o: nō eſſe mouturos: ſꝫ viuos reptos in īmortalitate repente mutandos. Et Aug. hb̄. ij. de baptiſmo puuloꝝ dicit: Quibuſdā in fine largiet vt mortē iſtā repētina cōmutatione nō ſentiāt. ¶ Ad primū argumētū rñdet Rich. in. iiij. di. xliij. ar. ij. q. ſ. q̄ ꝫ aīa vnita coꝛpori tali quale bꝫ mō nō ſit ita libera ad cōtem plandū deū ſicut a coꝛpoꝛe eruta: tñ hoc nō eſt verū de coꝛpe glificato qua ſe ha bebūt electi in reſurrectione. ¶ Ad ſcōm dicit Rich. q̄ in coꝛpe nr̄o duo ſunt: ſꝫ natura: ⁊ hec nō p̄ſtat impedimētū me rito: ⁊ vitioſitas q̄ p̄ſtat impedimētum merito: ⁊ iō ī electis nō reſurget vitioſi tas coꝛpis: ſed datura. Ad tertiū refert Rich. vbi. ſ. ar. iiij. q. ſ. q̄ falſum eſt di cere q̄ nō oēs homes morienť cū dicatur Geñ. iij. ad Adā. Puluis es ⁊ in puluerē reuerteris. q̄ ſnīa cecidit ſup oēs q̄ ſm legē nature ab eo erāt deſcēſuri. Unde Paulꝰ Roñ. v. di. Sicut p vnū homem pcatū in hūc mūdum intrauit ⁊ p p̄cm mors: ita in oēs homes mors pertrāſiit: in q̄ oēs peccauerūt. ⁊ Heb. ix. ait: Sta tutū eſt oīb⁹ ſemel mori. Quare dicēdū eſt q̄ ad ſoluēdū debitū oꝛiginalis pec oēs homes morienť. In ſymbolo ꝛo dī q̄ xp̄s iudicabit mortuos q̄ ita mortui ſunt: ⁊ viuos q̄ ſcilz viuūt in p̄ſenti: licꝫ ſint mouturi. Piero. etiā p tanto dixit q̄ſdā nō mouturos: q: poſt mortē quaſi ſtatim reſurgēt. Aug. aūt dictū ſuū cor rexit li. ij. retractationū. c. xxij. ¶ Scōo videdū eſt ſi reſurgent oēs adulti dāna

ti. Et hoc ꝓpter ꝟbū ꝓpbe di. Nō resurgēt impij ī iudicio. Ad qd̄ rn̄det Rich. ar.ij.q.ij. ꝙ illud ꝟbuz intelligit vel de resurrectiōe spūali in p̄senti iudicio mīe vel de resurrectiōe corpali gl̄iosa: qd̄ pz ex ꝟbis sequētib⁹ vbi subdit. Neqꝫ peccatores in cōsilio iustoꝝ. ¶ Tertio vidēdū est an resurgēt paruuli q̄ cū solo originali decesserūt? Et q̄busdā videtur ꝙ nō: eo ꝙ resurrectio erit ꝓpter plenam retributionez meritoꝝ: sed paruuli tam purgati a pctō originali ꝙ̄ illi q̄ in peccato originali decedūt: nō meruerūt nec demeruerūt: ergo nec illi nec isti resurgēt. Sed in cōtrariū est sentētia omniū theologoꝝ. Jō Rich. vbi. s̄. q. iij. dicit: ꝙ paruuli q̄ cū originali decesserunt resurgēt. Rō est: qꝛ ꝓ pctō originali obligatur hō ad penā dāni: pctm̄ aūt originale cōtrahit illa aīa per sui vnionē cū infecta carne: et ideo cōueniēs est vt aīe paruuloꝝ carētiā visionis dei perpetuo patiētur suis corporib⁹ vnite: per quoꝝ cōtagionem incurrerūt obligationē ad penā. Ad rationē ergo in cōtrariū dicēdū ꝙ q̄uis in paruulis nō sit act⁹ merēdi vel demerendi: in illis tn̄ in quib⁹ remissum est pctm̄ originale est radix merēdi: scz gr̄a gratū faciēs: ⁊ illis quibus nō est remissum est radix demerēdi scilz habitualis cōcupiscētia: ⁊ iō resurgent tam isti ꝙ̄ illi. Ex quib⁹ oībus cōcludimus resurrectionē corporum futurā ad oēs hoīes se extēdere.

¶ Qualr̄ mortui resurgēt respectu loci: dispositionis: ⁊ finis. Cap̄. iij.

Tertium mysteriū de resurrectione gn̄ali d̄r q̄litatis. In quo aperiēdum est qualiter mortui resurgēt ⁊ hoc triplici respectu.

Primo respectu loci.
Scd̄o respectu dispositionis.
Tertio respectu finis.

¶ Primo vidēdū est qualr̄ mortui resurgēt respectu loci: in q̄bus. s. locis resurrecturi sunt. Et dicit Rich. ī. iiij. q. xliij. ar. v. q. iij. ꝙ si corpora mortuoꝝ siue illorū pulueres fuerint in monumētis: ibidem reformabunt ⁊ surgēt. iuxta illud Ezech. xxxvij. Ecce ego aperiā tumulos vr̄os: ⁊ educā vos de sepulcris vr̄is popule meus. ⁊ glo. sup illud Mat. xxvij. Monumenta apta sunt ⁊c. di. Monumēta apta sunt in typū resurrectiōis future. Si aūt corpora non erūt in monumētis resurgēt in illis locis ī q̄bus tpe resurrectionis erit pars p̄ncipalior corporis. Si aūt illo tpe cōtingat alicuius corpis partes esse in plurib⁹ locis: vtpote qꝛ medietas cordis esset in vno loco: ⁊ medietas in alio: ⁊ sic de capite ⁊ alijs mēbris: tūc resurrectio fiet ī loco vbi deus volet. Si aūt in vno loco esset cor totū: ⁊ ī alio totū caput: tūc q̄dā dicūt: ꝙ resurrectio fiet in eo loco vbi erit cor: qꝛ ip̄m format̄ priusq̄ cetera mēbra: vt dicit Arist. in. xiij. de aīal. Et sic dicit Auicēna. Cor est primū mēbrū in vita: ⁊ est primū principiū venarū ⁊ neruoꝝ: ⁊ ab ipso tāq̄ a primo principio deriuat̄ per totū corpus influētia aīe vitaliū motuū causatiua: qꝛ ab ipso est prima origo spirituū q̄ sunt delatiui influētie ipsi⁹ aīe. Circa cor etiā alia mēbra cōgregant̄: sicut circa cētrū: ⁊ est illud qd̄ vltimo morit̄ in hoīe. Alij dicūt ꝙ hō resurget vbi tunc erit caput: qꝛ vt habet̄. ff. de reli. ⁊ sump. fu. l. cū in diuersis. Jbi est hominis sepultura: vbi est caput eius sepultuz. Amb. etiā ī glo. sup illud ps̄. cxviij. Uide humilitatē meaz ⁊ eripe me. dicit ꝙ caput totū corpus dirigit ⁊ sensibus implet: ⁊ ibi exp̄sse videt̄ attribuere sibi primatū inter oēs partes totius corporis. Quicquid autez de hoc sit relinquamus ipsi deo cuius virtute vt dictuz est resurrectio mortuorum fiet. ¶ Secūdo videndum est qualiter mortui resurgēt respectu dispositiōis: ⁊ hoc quantuz ad tria.

Primo quantū ad etatē.
Scd̄o quantū ad quantitatē.
Tertio quantū ad deformitatē.

¶ Primo quantū ad etatē querit̄ si oēs resurgēt ī eadē etate. Et respōdet Ri-

char.in.iiij.dis.xliiij.ar.j.q.viij.ꝙ etas
pōt accipi duplr. Uno mō ꝑ toto tpe q̄
vixit hō ab instanti sue reformationis:
et vsq; ad instans sue reformationis:
sic nō oēs in eadē etate resurgent. Alio
mō ꝑ statu corporis ⁊ virtutis q̄ ex an
nis in humano corpore relinquitur: ſm
quē modū accipiēdi etatez, dicimus: ꝙ
Adā factus fuit ī etate virili. Et sic oēs
in eadē etate resurgēt: qꝛ oēs resurgent
in statu corporis ⁊ naturalis virtutis:
quā habituri erāt si tantū vixissent vel
habuerūt q̄ tātū vixerūt: q̄ est in tpe ad
qd̄ terminat modus ꝑficiēdi: q̄ circiter
de lege cōi est illud tps quo xp̄s mortu-
us est. Propterea glo. Eph. iiij. quā ma
gister sen. inducit in textu: dicit: Oēs in
eadē etate resurgēt in qua xp̄s mortuꝰ
est ⁊ resurrexit: cuiuscūq; etatis mortui
fuerit. ⁊ Aug. xxij. li. de ci. dei. c. xv. inq̄t
Qd̄ cōmemorauit apl̄s de mensura eta
tis plenitudinis xp̄i: sic accipiamus di-
ctum: vt nec vltra nec infra iuuenilem
formā resurgāt corpora mortuoꝝ: sed in
ea etate ad quā xp̄m ꝑuenisse cognoui-
mus. ¶ Scd̄o quantū ad quantitatē q̄-
runt doctores: vtrū oēs resurgēt in ea-
dem forma? Et respōdet Rich. vbi. s̄. q.
ix. ꝙ nō. ſz quilibet resurget in ea quā-
titate ⁊ mēsura siue statura q̄ vnicuiq;
indiuiduo debebat in termino motus
ꝑficiēdi ſm naturalē virtutē caloris ex
tendētis humidū ⁊ humidi suscipiētis
extensionē. Si aūt ꝑ errorez nature vel
ꝑ nimiā superabundantiā materie esset
indebitus quātitatis excessus: vel dimi
nutio siue defectus: diuina potētia sup
plebit vel resecabit ꝓut plene ponit Au
gu. li. xxij. de ciui. dei. c. xv. ¶ Tertio quā
tum ad deformitatē querit: vtrū corpo
ra resurgentiū resurgēt cū deformitati-
bus suis. Et q̄dā arguunt ꝙ sic. Primo
qꝛ cicatrices sunt deformitates in corpo
re: sed corpus xp̄i resurrexit cū cicatrici-
bus: vt ptz Joh. xx. ergo multo fortius
resurgēt alia corpora cū suis deformita
tibus. Scd̄o arguūt: qꝛ Aug. dicit. xxij.
de ciui. dei. c. xvij. ꝙ mulieres in sexu fe
mineo resurgēt: sed femineus sexus est
ex defectu nature ⁊ p̄ter eius intentio-
nem: qꝛ sicut dicit Arist. in. xvj. de aīali-
bus. Femina est vir occasionatus. i. im
perfectus: ergo aliqua deformitas erit
in illis resurgētibus. Sed in ꝯtrarium
est autoritas Aug. in Enchiridion dicē
tis: Resurgēt corpora sctōꝝ sine vllo vi
tio seruata integritate nature. Respon
dent ergo doctores theologi ꝙ sicut ac
cipi pōt ex snīa Aug. xxij. de ciui. dei. c.
xix: Oīs deformitas reducit vel ad illā
q̄ est ex parte coloris: vel ad illā que est
ex parte figure: vel ad illā q̄ est ex parte
diminutionis partiū: vel ad illā q̄ est ex
parte supabūdantie. Quocūq; mō acci
piat deformitas: nullo pacto erit in cor
poribus electoꝝ. Corpora aūt dānatorū
resurgent sine deformitate q̄ est ex par-
te diminutionis partiū: qꝛ vt apl̄s dicit
j. Coꝝ. xv. Mortui resurgēt incorrupti:
idest sine diminutiōe. ſm glo. Sed vtrū
resurgent sine deformitatibus alijs du
biū est. Et q̄daz dicunt ꝙ deformitates
alie manebūt in eis ad maiorē cōfusio-
nem illoꝝ. Alij ꝟo dicūt ꝙ resurgent si-
ne illis: qꝛ in reparatione corporis resur
gentis magis attendet nature ꝑfectio
q̄ cōditio que prius fuit. Hoc tn̄ Aug.
in Ench. relinq̄t indeterminatū dicens:
ꝙ nos fatigare nō debet eoꝝ īcerta ha-
bitudo vel pulchritudo: quoꝝ erit cer-
ta ⁊ sempiterna dānatio. ¶ Ad primum
ergo argumētū respōdet Augu. xxij. de
ci. dei. c. xx. ꝙ cicatrices in corpore xp̄i ⁊
in corporibus martyrū: vt etiā tactū est
in sermone p̄cedēti: nō erūt ad deformi
tatem: sed ad dignitatē ⁊ decorē. ¶ Ad
scd̄m argumētū notandū ꝙ vt Aug. di
cit. xxij. de ciui. dei. c. xvij. Aliq̄ voluerūt
dicere ꝙ oēs resurgēt in sexu virili pro-
pter verbum apl̄i q̄ ait Ephe. iiij. Donec
oēs occurramus in virū ꝑfectum. Et sic
Aug. exponit. Vir d̄r hic nō a sexu: ſz a
virtute: nō corporis: sed mētis ꝑ quem
modū mulier sctā vir est. Et ſm hoc d̄r
in ps̄. j. Btūs vir q̄ nō abijt in cōsilio ⁊c.
qd̄ intelligi etiā pōt de muliere. Dicens

dum ergo ꝙ sicut viri resurgent in sexu virili: sic mulieres in femineo: qꝛ hoc exigit natura indiuidui ⁊ ꝯgruit ꝑfectioni speciei: ⁊ erit occasio laudādi sapientiā dei. ⁊ vt ait Aug. vbi. s. Mēbra feminea nō erūt accōmodata veteri vsui sed nouo decori quo nō alliciat aspiciētis cōcupiscētia q̄ nulla erit: sed dei laudet sapientia atq; clemētia. Quis igit mulier generet preter intentionē naturę particularis: est tn̄ de intētione naturę vniuersalis: q̄ vtrūq; sexū requirit ad ꝑfectionē humane spēi: nec erit post resurrectionē in illo sexu cōfusio: qꝛ sicut dicit Aug. nō erit ibi libido que cōfusionis causa est. Nā prius q̄ peccassent nudi erāt: ⁊ nō ꝯfundebant vir ⁊ femina. Vn̄ nec post resurrectionē vestib⁹ opus erit. ¶ Tertio videndū est qualiter mortui resurgent respectu finis. Et ad hoc dicimus ꝙ vt ex p̄cedētibus colligi potest: finis damnatorū erit vt cū corporibus eternaliter crucient: finis aūt electoꝝ erit: vt cū corporibus in ꝑpetuū letent ⁊ cōsolent. Sed dubiū in hoc orit vtrū electoꝝ beatitudo maior erit post iudiciū q̄ ante? Et respōdet Rich. dist. xlviij. ar. ij. q. vij. ꝙ maior erit extēsiue: eo ꝙ modo nō habēt nisi beatitudinez aīe: tunc aut erūt beati ⁊ in aīa ⁊ in corpore. Beatitudo etiaz cuiuslibet aīe erit maior extēsiue: qꝛ nunc gaudet de bono ꝓprio: tūc autē gaudebit ⁊ de suo ⁊ de corporis bono. Aliqui tamē dicūt ꝙ nō erit maior intensiue. Sed cōtra eos est autoritas magistri dicētis in tex. Peracto iudicio ampliorē gloriā sue claritatis deus monstrabit electis: non ꝙ aīa sit receptura maiorē glorie habituz: sed qꝛ augebit ꝑfectio sue naturalis virtutis. Quāto aūt perfectior est naturalis aīe virtus: tāto cū equali adiutorio supernaturali deū clarius videt. Qꝛ autē ꝑfectior futura sit ꝑ corpis resumptionem naturalis aīe virtus. Rich. vbi. s. ꝓbat sic: Quanto res habet ꝑfectiorem essendi modū: tāto ꝑfectius pōt habere sue virtutis operationē, Sed aīa beata per sui corporis resumptionez habebit perfectiorē essendi modum q̄ modo: qꝛ oīs pars habet perfectiorē modū essendi in toto q̄ separata: ideo habebit ꝑfectiorē naturalē virtutem q̄ modo. Preterea natura recta nō appetit naturaliter habere aliquid quo habito non fieret perfectior ꝟm modū essendi nec ꝟm virtutem: sed si cuiuslibet anime beate est natura recta: ⁊ quilibet naturaliter appetit resumptionem corporis proprij ergo per illam resumptionē quilibet ꝑfectior fiet ꝟm essendi modū vel ꝟm virtutem. Perfectiorem ergo habebūt anime essendi modū ⁊ virtutē post reassumptionē corporꝝ q̄ ante: ⁊ per ꝯn̄s maiorem beatitudinem. Qꝛ aūt aīa in corpore corruptibili imperfectiorem habeat suam operationē naturalem q̄ separata: hoc est per accidens. s. ratione corruptibilitatis corporis. Quia vt dr̄ Sap. ix. Corpus qd̄ corrumpitur aggrauat aīam. Sed vt dicit Aug. xij. super Gen. versus finē. Cū aīa hoc corpus iam nō aīale: sed per futurā cōmutationē spirituale receperit: perfectū habebit naturę sue modū obediens ⁊ imperans viuificata ⁊ viuificans tam ineffabili facilitate vt sit ei glorie qd̄ fuit sarcine. Erit itaq; in illa generali resurrectione supꝛ admiranda leticia: ⁊ iocūditas amicoꝝ dei: qui ex affectu experient q̄ fructuosum est ꝓpter christum quoscūq; subire labores. Et ecōuerso ꝟo damnati miseri ⁊ pene acerbitate cognoscent quanta est stulticia: quanta dementia negligere aīam: ⁊ fouere corpus: cōtemnere celū: ⁊ querere munduz: resistere deo: ⁊ seruire diabolo. Sollicite igitur prouidēdū est vt ab ipsis ipijs separati ꝑ bona opera ⁊ veram penitentiaz annumerari valeamus angelicis choris ordinibusq; sanctorum collaudantes ⁊ benedicentes deum per immortalia seculoꝝ secula. Amen.

¶ De ascēsiōe saluatoris nostri iesu xp̄i quando vidētibus discipulis celos ascēdit.

Sermo. lxxiiij.

In festo ascensionis.

Assumptus ē in celū ⁊ sedet a dextris dei. Scribunt hec ꝟba originaliter Mar. vlti. et in euāge. p̄sentis solēnitatis. Jocūdissimū nouū ascensionis ie su xp̄i filij dei merito excitare dz mētes nr̄as: subleuareq; oīm corda ad ardentissime desiderādū bonū illud summuz ac copiosum: qđ cū q̄sq; acq̄sierit nūq; amittet. Neq; amplius excusare se hoies p̄nt si se ignaros p̄misse felicitatis dicāt cū ipse iesus nō solū verbo: sed experiētia facti ostēderit clarius ad supos iter. Qđ Micheas p̄dixit. c. ij. Ascendit pādes iter añ eos. Profecto res clarissima ⁊ admiranda fuit: dū xp̄s quadragesima die post q̄ surrexit a mortuis vidētibus discipulis eius alijsq; deuotis q̄ plurimis ⁊ b̄ndicta mr̄e: de mōte oliueti celū cōscēdit. Quapropter vt hec oia cūctis innotescāt: ad xp̄i ascēsionē dirigamus animū ⁊ verba. De qua in p̄senti sermone tria mysteria ꝓponimus cōtemplanda.

Primū dicitur dignitatis.

Scōm cōgruitatis.

Tertium qualitatis.

¶ De dignitate ⁊ preeminentia xp̄i: que notatur p̄ hoc q̄ sedet a dextris dei: et quid per derteram intelligitur. Cap̄. j.

Primū mysteriū contemplādū de ascensiōe xp̄i dz dignitatis: quia ascendit ⁊ sedet a dextris dei. i. preeminet oīb⁹ creaturis ⁊ angelis ⁊ hoīb⁹. Jurta illud qđ scribit apls ad Ephe. j. Cōstituit illū ad derterā tuā i celestib⁹ supra oēm p̄incipatū ⁊ ptātē ⁊ virtutē ⁊ dñationē: ⁊ oē nomē q̄ noīat: non solū in hoc seculo: sed etiā in futuro. Sed ꝑ clariore huius partis itelligētia tria sunt hic dubia declarāda.

Primū vtrum xp̄o ꝓueniat sedere ad derteram patris.

Scōm vtrū sedere ad derterā patris cōueniat xp̄o ꝟm q̄ homo.

Tertiū vtrū alijs a xp̄o ꝓueniat sedere ad derterā patris.

¶ Ad p̄imū dubiū arguūt q̄dam⁹ q̄ nō ꝓuenit xp̄o sedere ad derterā p̄ris: neq; bñ aiūt ita de xp̄o loquētes. Primo sic. Nullū corporale cōpetit deo q̄ ipse est: sed dextera ⁊ sinistra sunt dr̄ie positionū corporaliū: q̄ nō ꝓueniūt deo. ¶ Secūdo si filius sedet ad derterā: q̄ p̄ ad sinistrā: sed dertera nobilior est sinistra: q̄ p̄ sedet i parte ignobiliori. ¶ Tertio stare ⁊ sedere sunt oppositā. sed Act. vij. Stephanus vidit iesum stātē a dextris virtutis dei: q̄ nō sedet. Sed ꝺ sic arguentes p̄ius opponam⁹ testimonia scripturaꝝ deinde soluemus obiecta. In symbolo nāq; apl̄oruz ꝺr: Ascēdit ad celos: sedet ad derterā dei p̄ris oipotētis. Et i symbolo patrū. Ascēdit in celū sedet ad derterā p̄ris. ⁊ ad Eph̄. j. c. scribit: Cōstituens illū ad derteram in celestibus. ⁊ ad Col. iij. Xp̄s est in dextera dei sedens. ⁊ ad Heb. j. Sedet ad derterā maiestatis in excelsis. ⁊. x. c. Sedet i dertera dei patris. ⁊ ad Roma. viij. Xp̄us iesus est ad derterā dei q̄ etiā interpellat p̄ nobis. ⁊ Mar. xiij. Lu. xxij. Mat. xxvj. Erit filius hoīs sedens a dextris virtutis dei. Vōc p̄dixit dauid p̄s. cx. Dixit dñs dño meo sede a dextris meis. Qz aūt hec ꝟba de xp̄o dicant: p̄z ex eo q̄ Paul⁹ ad Heb. j. c. ait: Ad quē aūt angelorz dixit aliq̄n deus: sede a dextris meis. Et xp̄s Mat. xxij. dixit: Quō dauid vocat eū in spiritu dñm dicēs: Dixit dñs dño meo: sede a dextris meis. Et si iudei negarēt testimoniū pauli ⁊ xp̄i asserentes verba ista de alio: nō de ipso xp̄o affirmari debere statim incredulitatē eoz cōuincimus q̄ doctores ipsoz. Nā rabbi ionathā apō hebreos ꝓbatissimus in sua trāslatiōe chaldaica ait: Dixit dñs verbo suo. Et rabbi ioden super illud p̄s. xvij. Dedisti mihi protectionē salutis tue: ⁊ dertera tua suscepit me. inq̄t: In futurū dē⁹ sanctus ⁊ b̄ndictus cōuertere faciet regem messiā ad derterā suā. Sicut scriptū est p̄s. cx. Dixit dñs. d. meo: se. a dex. meis.

Istud insup tenet rabbi moyses addar
sam. Pro solutione igit obiectoꝝ notā
de sunt tres veritates. ¶ Prima veritas
ꝙ hoc nomē dextera in scripturis inue
nit de deo dictū. Unde Exod. xv. Dextera
tua dñe magnificata est in virtute: dex
tera tua ꝑcussit inimicū. ⁊ ps. xv. Dele
ctationes in dextera tua vsq; in finē. et
ps. xx. Dextera tua īueniat oēs q̄ te ode
rūt. ⁊ ps. xlvij. Justicia plena est dexte
ra tua. ⁊ ps. cxvij. Dextera dñi fecit vtu
tē: dextera dñi exaltauit me. ⁊ ps. cxxxv
ij. Saluum me fecit dextera tua. ⁊ Esa.
xlviij. Dextera mea mēsa ē celos. ⁊ Aba
chuc. ij. Circūdabit te calix dextere dñi.
¶ Scda veritas: qꝛ cū dicimus xp̄m ad
dexterā p̄ris sedere: non intelligimus ꝑ
dexterā aliq̄d corporale. Sed locutio est
metaphorica: quales ⁊ alie cū dicimus
oculos dñi brachiū dñi ⁊ sīlia: ꝑ q̄ desi
gnant spūales ꝓprietates siue opatio
nes diuine. Hinc Damas. in. iij. suarum
sniarū ait: Nō localē dexterā patris di
cimus: qualiter em̄ q̄ īcircūscriptibilis
est localē adipiscet dexterā. ¶ Tertia ve
ritas: ꝙ noīe dextere intelligunt tria. s.
glia diuinitatis: btitudo: ⁊ iudiciaria
potestas. Ex quo ꝟm Aug. li. de symbo
lo. ⁊ Damascenū. Sedere ad dexterā pa
tris nil aliud est nisi cū p̄re habere glo
riam diuinitatis ⁊ beatitudinē: ⁊ iudi
ciariā potestatē. ⁊ hoc incōmutabiliter
⁊ regaliter. Unde Damas. inquit: Dexterā
patris dicimus gloriā ⁊ honorē diuini
tatis: in qua dei filius extitit añ secula:
vt deꝰ ⁊ p̄ri cōsubstātialis. ꝟm ꝟo Tho:
iij. parte. q. lviij. ar. ij. Hec prepositio ad
vel in: cū dicimus ad dexterā vel in dex
tris: solā distinctionē ꝑsonalē importat
⁊ originis ordinē: nō aūt gradū nature
vel dignitatis q̄ nullus est in diuinis ꝑ
sonis: qꝛ ꝟm Athanasiū tres ꝑsone coe
terne sibi sunt ⁊ coequales. Et sic solui
mus primū obiectū ostēdētes ꝙ nō d̄r
dextera corporaliter de deo. ¶ Ad scd̄m
ꝟo respōdet Aug. in li. de symbolo. In
illa beatitudine oīa dextera sunt: qꝛ nul
la est ibi miseria. Uerūtm̄ vt inq̄t Tho,
vbi. s. ad. iij. nullo mō pōt dici ꝙ p̄r se
deat ad dexterā filij vel spūssctī: qꝛ filiꝰ
⁊ spūssctūs trahūt originē a patre ⁊ nō
ecōuerso. Sed spūssctūs ꝓprie pōt dici
sedere ad dexterā patris vel filij ꝟm sen
sum predictum. Uerūtamē ꝟm quādam
appropriationē attribuitur filio equali
tas. Unde Aug. ait: In patre est vnitas
in filio equalitas: in spūsancto vnitatis
equalitatisq; cōnexio. Confirmat hanc
sentētiā Alex. in. iij. summe. q. xxiiij. mē.
iij. vbi ait: Sedere ad dexterā patris im
portat distinctionē personarū ⁊ equali
tatem persone ad personam in gloria ⁊
honore: sed sic se hꝫ spūssctūs ad patrē:
ergo ei cōuenit sedere ad dexteraꝫ p̄ris.
Sed de equalitate dupl̄r loq̄ possumꝰ:
scꝫ ꝓprie vel ꝑ appropriationē: ꝟm ꝙ ꝓ
prie sumit nō dicit aliud equalitas ī di
uinis nisi diuinā essentiā vel virtutez q̄
nō est maior in ꝑsonis in vna q̄ꝫ in alia
sꝫ vna eadē ī q̄ coequant ꝑsone hoc mō
est vna equalitas ī diuinis ꝑsonis sicut
vna essentia. Alio mō sumit equalitas
in diuinis ꝟm appropriationē: ⁊ sic ap
propriat filio. Ad tertiū obiectū dicimꝰ
ꝙ visio stephani fuit eodem modo quo
xp̄s auxiliū sibi prestare iam erat para
tus. Unde Greg. in homel. inquit: Sedere
iudicātis est: stare ꝟo pugnātis vel ad
iuuātis. Stephanus ergo in labore cer
taminis positus stantem vidit quē ad
iutorem habuit. Sed hunc post ascen
sionem Marcus sedere describitur: qꝛ
post assumptionis sue gloriam iudex in
fine videbitur. ¶ Secundum dubium
erat: vtrum sedere ad dexteram patris
conueniat christo ꝟm ꝙ homo. Et ad h̄
dicunt sanctus Tho. vbi. s. ar. iij. ⁊ Ale
xan. vbi. s. mē. ij. ꝙ cum nomine dextre
intelligantur tria supradicta: scꝫ gloria
diuinitatis: beatitudo: ⁊ iudiciaria po
testas: hec prepositio ad: quendam ad
dexteram accessum significat: in quo de
signatur conuenientia cum quadam di
stinctiōe. Qd̄ potest esse tripliciter. Pri
mo vt sit cōueniētia in natura: ⁊ distin
ctio ī ꝑsona. Et sic xp̄s ꝟm ꝙ filiꝰ dei se

det ad dexterā patris: qꝛ habet eādem
naturā cū patre. Uñ gloria diuinitatꝫ:
beatitudo: ⁊ iudiciaria potestas cōue-
niunt essentialiter filio sicut ⁊ patri et
hoc est esse in equalitate patris. Scdo
potest intelligi ꝟm gratiā vnionis que
importat ecōuerso distinctionē nature
et vnitatē suppositi siue ꝑsone. Et ꝟm
hoc xp̄s ꝟm ꝙ hō est filius dei ⁊ per cō
sequēs sedet ad dexterā p̄ris ꝟm equa-
litatē honoris: inquātū eodem honore
veneramur ip̄m filiū dei cū eadē natu-
ra assumpta. Humanitas quidem xp̄i
ꝟm ꝯditionē sue nature nō habet glo-
riā vel honorē diuinitatꝫ: quā tñ habet
ratione persone cui vnitur. Uñ Dama-
scenus ait: In gl'ia diuinitatis dei filiꝰ
existens ante secula vt deus ⁊ patri cō
substantialis sedet cū glorificata ei car
ne eiꝰ. Adoratur em̄ vna ypostasis vna
adoratione eius cū carne eius ab om̄i
creatura. Tertio potest intelligi ꝟm ꝙ
homo ꝟm cōditionē nature: ⁊ hoc ꝟm
gratiā habitualē que abundantior est
in xp̄o pre oībus alijs creaturis: intātū
ꝙ ipsa natura humana in xp̄o beatior
est ⁊ super oēs alias creaturas habens
regiam ⁊ iudiciariā potestatē: ⁊ sic esse
in equalitate patris nō pertinet ad ip-
sam naturā humanā xp̄i: sed solum ad
personā assumentē. Nihilominꝰ sic ꝟm
ꝙ homo sedet ad dexterā patris. s. ꝟm
Aug. in bonis paternis potioribꝰ pre
ceteris creaturis qꝛ oēs alias precellit
in beatitudine ⁊ iudiciaria potestate vt
predictū est. Tertiū dubiuꝫ erat vtrum
alijs a xp̄o ꝯueniat sedere ad dexteram
patris. Nam Aug. in lib. de symbolo.
Sedere ad dexterā est habitare in eius
beatitudine. Sed oēs electi sunt beati
ergo oēs sedent ad dexterā. Quod con
firmari potest ꝑ illud Mat. xxv. Sta-
tuet oues quidē a dextris. Cōtrariū tñ
videtur esse ex eo ꝙ apl's ad Heb. j. ait:
Cui em̄ dixit aliqñ angeloꝝ: sede a dex-
tris meis: q̄si dicat nulli. Rñdet g̃ san-
ctus Tho. ꝙ xp̄s sedet ad dexteram pa
tris inquantū ꝟm diuinā naturam est
in equalitate patris. Scdm humanam
ꝟo est in excellenti possessione bonoruꝫ
diuinoꝝ pre ceteris creaturis: qd̄ nulli
homini vel angelo cōuenit. Sedere er
go in dextera non significat simpl'r esse
in beatitudine sed habere beatitudinē
cum quadā dominatiua ptāte et quasi
ꝓpriā naturalē: quod soli xp̄o ꝯuenit.
Potest tñ dici ꝙ omnis beatus etsi nō
sedeat: sit tñ ad dexterā dei constitutꝰ.
Considerem⁹ itaqꝫ ex his q̄ dicta sunt
quanta est gl'ia filij virginis beate. quē
adorant angeli: cui oēs obediñt creatu
re in cuiꝰ nomine flectitur omne genu.
Uhe stultis gētibus ip̄m despiciētibꝰ:
Uhe duris iudeis in eū nō credentibꝰ.
Uhe malis xp̄ianis illū nō sequentibꝰ.
Hic est ille iesus qui ꝓ nobis carnem
assumens deus ⁊ homo trigintatribus
annis cuꝫ hominibꝰ habitauit. Hic est
ille qui affixꝰ pependit in ligno in me-
dio latronū spinis coronatꝰ. Hic q̄ ter
tia die resurrexit a mortuis. Hic qui re-
gnabit in eternum cuius regni nō erit
finis ꝟm angeli sentētiā Luc. j. Hic est
deniqꝫ de quo duꝫ ascenderet ad celos
angeli dixerunt tanta preconia. Nam
postq̄ nube tectꝰ videri desijt discipu-
li intuebant̄ in celū suspēsis vultibꝰ et
erectis luminibꝰ. Et ecce duo viri: idest
angeli in specie viroꝝ apparētes iuxta
illos in propinquo scꝫ aere in vestibus
albis in signū solēnitatis ⁊ leticie: qui ⁊
dixerūt vt habetur Actuū. j. Uiri gali-
lei cur statis aspicientes in celū: quasi
admirātes ⁊ stupidi de hoc qd̄ vidistis
⁊ quasi tristes ⁊ desolati de hoc ꝙ ma-
gistri vestri presentiā corporalē perdi-
distis. hic iesus qui assumptus est a vo
bis in celum ⁊ ascēdere potuit: qꝛ opus
a patre sibi impositū consummauerat:
ne contristemini: qꝛ sic veniet quēadmo
dum vidistis eū euntē in celum. O felix
regnū quod nō deficiet. O rex inclyte
qui ⁊ seruos tecū regnare promittis. O
gens sancta amicoꝝ tuoꝝ qui vocē tuā
dulcissimaꝫ erunt audituri Mat. xxv.
Uenite benedicti patris mei possidete

paratū vobis regnū a ꝯstitutiōe mundi. Tu igit̄ rex gl̄ie xp̄e. Tu patris sempiternus es filiꝰ. Tu ad dexterā dei sedes in gl̄ia p̄ris. Iudex crederis esse vēturꝰ. Tu ergo q̄sumꝰ famulis tuis subueni quos pcioso sanguine redemisti.

¶ Qꝛ ascensio christi congrue celebrata est respectu temporis: persone: et termini.

Capitulum. ij.

Secundū mysteriū ꝯtēplādū de ascēsione xp̄i d̄r congruitas. Cōgrue nāq; cōuenientissimeq; facta fuit ascensio illa. Et hoc triplici respectu.

Primo respectu tp̄is.
Scd̄o respectu persone.
Tertio respectu termini.

¶ Primo fuit cōgrue ascensio xp̄i celebrata respectu tp̄is. Quia die quadragesimo postq̄ vite autor a mortuis surrexit ascēdit ad celos. Potuisset q̄dem antea ascendisse: sed sic differre voluit vt veritatē resurrectionis ꝓbaret. Difficilius em̄ erat probare veritatē resurrectionis q̄ passionis: qꝛ a prima die vsq; ad tertiā vere probari nō poterat mors. Sed ad verā resurrectionē ꝓbādam: plures dies requirebant̄. Et hoc est quod dicitur Actuū. j. c. Prebuit seipsum viuū post passionē suam in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis: ⁊ loquens de regno dei. Hinc Leo papa in sermone de ascensione inquit: Quadragenariꝰ hodie dieꝝ completꝰ est numerus sacratissima ordinatione dispositus ⁊ ad vtilitatē nostre eruditionis impensus: vt dū a dn̄o in hoc spacio mora p̄sentie corpalis extendit̄: fides resurrectionis documentis necessarijs muniret̄. Et iteꝝ in eodē sermone ait: Non hi dies q̄ inter resurrectionē dn̄i ascēsionēq; fluxerunt ocioso transiere discursu: sed magna in eis cōfirmata sunt sacramēta: magna sunt reuelata mysteria. In his metus dire mortis aufertur: ⁊ nō solū aīe: sed etiā carnis īmortalitas declarat̄. In his ꝑ insufflationē dn̄i infundit̄ apl̄is spiritussctūs: et beato Petro supra ceteros post regni claues ouilis dn̄ici cura mādatur. In his duobꝰ discipulis tertius in via dn̄s iungit̄ comes: ⁊ ad oēm nr̄e ambiguitatis caliginem detergendam pauentiū vel trepidātiā tarditas increpat̄ flāma fidei illuminata corda cōcipiūt: ⁊ q̄ erāt tepida reserante dn̄o scripturas efficiuntur ardentia. Hec ille.

¶ Scd̄o fuit congrue ascēsio xp̄i ꝑacta respectu ꝑsone vbi a doctoribꝰ querit̄. An fuit ꝯueniēs xp̄m ascēdere? Et posset q̄s arguēdo dicere ꝙ non. ¶ Primo qꝛ pb̄s dicit in. ij. de celo ⁊ mūdo. Illa q̄ optimo mō se hn̄t possidēt suū bonū sine motu: sꝫ xp̄s optimo mō se habuit ⁊ ꝟm diuinā naturā: qꝛ est summū bonū: ⁊ ꝟm humanā: qꝛ erat optime glorificatꝰ: ergo nō ꝯueniebat illi aliquis motus: sꝫ ascēsio est q̄dā motꝰ q̄re videtur ꝙ nō debebat ascēdere. ¶ Scd̄o oē qd̄ mouet̄: mouet̄ ꝓpter aliq̄d melius: sed xp̄o nō fuit meliꝰ esse in celo q̄ ī terra: nec quātū ad aīaꝫ: nec quātū ad corpus qꝛ vbiq; eque btūs: ergo nō debebat ascendere. ¶ Tertio si post resurrectionē suā fuisset cū hoībꝰ ꝯuersatꝰ vel gloriosus regnasset ī terris: multo plures eū seq̄rent̄ q̄ mō: ergo debuit nobiscū manere ⁊ nō ascendere in celum.

¶ Pro declaratione veritatis ⁊ hoꝝ solutione rn̄det sctūs Tho. iij. ꝑte. q. lvij. ar. j. Qꝛ locus dꝫ eē ꝓportionatꝰ locato Xp̄s aūt ꝑ resurrectionē vitā īmortalē ⁊ incorruptibilē inchoauit: locus v̄o ī quo habitamꝰ est locꝰ gn̄atiōis ⁊ corruptiōis sꝫ locus celestis est locus incorruptiōis: iō ꝯgruēter xp̄s ad locū illuꝫ se trāstulit. Ad p̄mū ergo dicit Tho. ꝙ deꝰ est q̄ possidet suū bonū sine motu: qꝛ oīno īmutabilis est. Quelibet autem creatura est aliquo mō mutabilis ꝟm Aug̃. viij. sup Gen̄. ad litterā. Et qꝛ natura assumpta a filio dei remāsit creatura: nō est inconueniēs si ei aliq̄s motus attribuat̄. Ad scd̄m rn̄det sanctus tho. ꝙ xp̄o ascēdēti nihil accreuit quātū ad ea q̄ sunt de essentia gl̄ie siue ꝟm

corpus siue ꝟm aīam. Tūc accreuit aliquid quantū ad loci decentiā qđ est de bene esse glorie: nō ꝙ corpori eiꝰ aliq̄d aut ꝑfectionis aut ꝯseruationis acquireret ex corpore celesti: sed solūmodo ꝑ quādā decentiā: hoc aūt aliquo modo pertinebat ad eiꝰ gl̄iam. Et de hac decentia gaudiū quoddā habuit: nō q̄dē ꝙ tūc de nouo gaudere inciperet qn̄ in celū ascēdit: sꝫ qꝛ nouo mō gauisus est sicut de re impleta. Ad tertiū argumentū d̄r ꝙ licꝫ p̄sentia corporalis eiꝰ fuerit subtracta: non tn̄ diuinitatis. Adest insup̄ semp̄ nobiscū in sacr̄o altaris: lꝫ nō videat oculis corp̄alibꝰ. Ob quod Mat. vl. dū ascēdēdo discipulos relinquebat dixit: Et ecce ego vobiscuꝫ sum oībus diebꝰ vsqꝫ ad cōsummationē seculi. Fuit cū apl̄is assistēdo eis in opibus miraculosis: quia vt d̄r Marci vl. Predicauerūt vbiqꝫ dn̄o cooperāte et sermonē ꝯfirmāte sequētibꝰ signis. Assistit nobiscū existēdo vt dictū est ī sacr̄o eucharistie vbi est xp̄s totꝰ. Assistit etiā ecclesie semp̄ ip̄aꝫ dirigēdo ꝑ occultos instinctꝰ sp̄ūssancti vt sic nō deficiat fides Petri. Propterea Aug̃. in sermone de ascēsiōe ita pulchre loquit̄: Omnia charissimi q̄ dn̄s iesus xp̄s in hoc mundo sub fragilitate nr̄a miracula edidit nobis ꝓficiūt. Qui dū humanā conditionē sideribꝰ īportauit: credētibꝰ celū patere posse mōstrauit. Et dū victorem mortis ī celestia eleuauit: victorē eiusdē mortis quō seq̄mur ostēdit. Ascēsio ergo dn̄i catholice fidei ꝯfirmatio fuit vt securi in posterū crederemꝰ miraculis ipsiꝰ donū: cuiꝰ in p̄senti ꝑcepissemꝰ effectū: ⁊ fidelis q̄sqꝫ cū iā tāta ꝑceperit ꝑ ea q̄ agnoscit p̄stita discat sperare ꝓmissa ac dei sui p̄terita p̄sentisqꝫ bonitate quasi futurorū teneat cautionē. hec Aug̃. ¶ Tertio ascēsio xp̄i fuit congrue celebrata respectu termini qꝛ ascēdit sup̄ oēm creaturā tā sp̄ūalē q̄ etiaꝫ corp̄alē. Ex q̄ apl̄s ad Eph̄. iiij. ait: Qui descēdit ip̄e est ⁊ q̄ ascēdit sup̄ oēs celos vt adīpleret oīa. ꝟm Nico. de lyra super hoc passu nō est intelligenduꝫ ꝙ ascēderit totaliter supra celū empyreū. vbi nullus est locus nec creatura aliq̄: sed ꝙ ascēderit ad partē digniorē celi empyrei: qđ est locus beatoꝝ ⁊ celū supremū. Locus aūt ille debet etiā substātijs sp̄ūalibus ꝟm quādā ꝯgruētiā: qꝛ ille substātie sunt supreme in ordine substātiarū. Et tn̄ xp̄s ascendit sup̄ oēs substantias sp̄ūales ⁊ supra oēs ordines angeloꝝ. Nec est incōueniens corpus xp̄i p̄poni substātijs sp̄ūalibꝰ: cuꝫ sp̄ūs simpliciter nobilior sit oī corpore. Quia vt inquit sctūs Tho. vbi. s. ar. v. licꝫ corpus istud ꝯsiderādo ꝯditionem nature corporee sit infra substātias spirituales: cōsiderādo tn̄ dignitatē vnionis qua est personal̄r deo coniunctum excellit nobilitatem et preeminentiam omnium substantiarum spiritualium: et omnium angelorum.

¶ Qualiter christus ascēdit cum potestate ⁊ magnificentia vidētibꝰ patēter discipulis. Capl̄m. iij.

Tertiū mysteriū cōtēplanduꝫ de ascensione xp̄i d̄r qualitatis. In quo ꝑscrutari debemus qualiter xp̄s ascendit. Ad qđ dicimus: ꝙ ascēdit tripliciter.

Primo potenter.
Scđo magnifice.
Tertio patenter.

¶ Primo ascēdit potēter vbi tres difficultates oriunt̄. ¶ Prima vtrū ascēdere ꝯueniat xp̄o ꝟm diuinā naturā. Ad hoc ita rn̄det sctūs Tho. vbi. s. ar. ij. ꝙ ly ꝟm: duo pōt notare. s. ꝯditionē ascēdētis: ⁊ cām ascēsionis. Primo mō nō pōt ꝯuenire xp̄o ꝟm cōditionē diuine nature. Tū qꝛ nihil est diuinitate altiꝰ quo possit ascēdere: tn̄ qꝛ ascēsio est motus localis q̄ diuine nature nō cōpetit q̄ est īmobilis ⁊ inlocalis. Sꝫ per hūc modū cōpetit xp̄o ꝟm hūanā naturā q̄ continet̄ loco: ⁊ motui subiacet. Itaqꝫ christus ascendit in celum ꝟm ꝙ homo: nō ꝟm ꝙ deus. Si v̄o ly ꝟm: dicat cām ascēsionis cū xp̄s ex v̄tute diuina

in celū ascēderit: dicimus ꝙ ascēdit ꝑm ꝙ deus. ¶ Scđa difficultas vtrū ascēdit ꝓpria virtute. Ad istud Tho. vbi. s. ar. iij. dicit: ꝙ cū ī xp̄o sit duplex natura diuina. s. ⁊ humana ꝑm vtrāq; accipi pōt ꝓpria virtus. Xp̄s ergo ascēdit ꝓpria virtute diuina: de v̄tute v̄o humana distinguit Tho. ꝙ hoc pōt dupliciter accipi. Una quidē est virt⁹ naturalis q̄ ꝓcedit ex principijs nature: ⁊ hac xp̄s nō ascēdit. Alia aūt virt⁹ est gl̄ie ꝑm quā xp̄s in celū ascēdit. Cuius q̄dē virtutis rōnē quidā accipiūt ex natura q̄nte essentie q̄ est lux vt dicūt quā ponūt esse de cōpositiōe corꝑis humani ⁊ ꝑ eā elemēta ꝯria ꝯciliari in vnuꝫ. Ita ꝙ in statu hui⁹ mortalitatis natura elemētaris in corporib⁹ humanis dominat. Et ideo ꝑm naturā elemēti predominātis corpus hūanū naturali virtute deorsum fert. In statu aūt gl̄ie p̄dominabit natura celest; ꝑm cui⁹ inclinationē ⁊ virtutē corpus xp̄i et alia sanctoꝝ corꝑa ferunt in celū. Alij v̄o assignāt rōnē p̄dicte v̄tut; ex parte anime glorificate ex cui⁹ redūdātia glorificabit corp⁹ vt dicit Aug. ad Dioscorū. et xxij. li. de ciui. dei. Erit em̄ tāta obediētia corporis gl̄iosi ad aīaꝫ beatā. vt vbi volet spūs ibi erit ꝓtinus corp⁹. Licꝫ ergo ascēdere sursum sit ꝯ naturam humani corꝑis ꝑm statū presentis vite: tn̄ nō erit ꝯ naturā corꝑis gl̄iosi cui⁹ tota natura erit oīno sb̄iecta spūi. ¶ Tertia difficultas est an corpus xp̄i et qđcūq; gl̄iosuꝫ possit localiter moueri in instāti: cum tali motu operet v̄tus diuina. Ad hoc rn̄det Alexā. iij. ꝑte. q. xxiij. mē. iij. ⁊ Tho. vbi. s. ad. iij. ꝙ lꝫ v̄tus diuina sit infinita quātū est ex ꝑte opant; tn̄ effectus illi⁹ virtutis recipit in reb⁹ ꝑm capacitatē earū ⁊ dispositionē. Corpus aūt nō est capax vt in īstāti local'r moueat: qꝛ opꝫ ꝙ cōmisceat se spacio ꝑꝫ cui⁹ diuisionē diuidit tp̄s. vt dr. vj. ꝓbicoꝝ. Uerūtn̄ lꝫ corp⁹ xp̄i non fuerit motū in instāti de terra ad celū. nihilominus motus ille fuit satis velox atq; festinus: dū eadē die de terra euolauit ad celū empyreum: qđ est supra omnes celos. Refert em̄ Rabbi moyses maximus pb̄s: ꝙ q̄libet circulus cuiuslibet planete hꝫ tātū spaciū quātum posset aliq̄s ire de via plana in quingētis annis. Et distātia inter celū ⁊ celū. i. inter circulū ⁊ circulū est sil'r vt dicit via q̄ngentoꝝ annoꝝ. Et ideo cū sint septē celi erit ꝑm ip̄m a cētro terre vsq; ad cōcauū celi saturni qđ est septimū celum via multoꝝ miliū annoꝝ. i. tātū spaciū quātū de via plana aliq̄s ire in multis milib⁹ annis si tātum viueret: ita tn̄ ꝙ iter vniuscuiuslibet diei sint q̄dragīta miliaria. Qđ si verū est nouit de⁹. Clarū tn̄ esse pōt ꝙ satis lōga distantia est a terra vsq; ad celū empyreū: qꝛ corꝑa celestia sol ⁊ luna cū excedāt in quātitate oīa elemēta: tn̄ ita parua vidētur. Scđo ascēdit xp̄s magnifice cū tripudio ⁊ leticia angeloꝝ. Si em̄ beatissimi spūs illi alios sanctos ad celū euntes cū exultatiōe recipiūt quāto magis regi regū sese oēs obsequiosos reuerendissimos ac iocūdissimos exhibuerūt. Ex illis vtiq; fuerūt duo illi de q̄b⁹ diximus in p̄mo mysterio: ꝙ astiterūt iuxta discipulos in vestibus albis. Sed hoc loco interponēdā duco Greg. sentētiā q̄ in homelia inq̄t: Querēdum est quidnā sit ꝙ nato dn̄o angeli apparuerūt ⁊ tn̄ nō legunt in vestib⁹ albis apparuisse: ascēdēte aūt missi angeli ī albis vestib⁹ legunt apparuisse. In albis vestib⁹ gaudiū ⁊ solēnitas mentis attēdit: qꝛ magna tūc solēnitas angelis facta est cū celū de⁹ hō penetrauit. Qꝛ nascēte dn̄o videbat diuinitas hūiliata: ascendēte v̄o est humanitas exaltata. Albe etem̄ vestes exaltationi magis cōgruūt q̄ hūiliationi. In ascēsiōe ḡ ei⁹ angeli ī albis vestib⁹ videri debuerūt: qꝛ q̄ in humanitate sua apparuit deus hūilis: ī ascēsiōe sua oñsus est de⁹ sublimis. hec ille. Ad triūphū iam xp̄i redeamus ⁊ cogitemus q̄stupēdū q̄q; mirabile fuit spectaculū illđ qn̄ cū glorifi

eata carne sua regna celestia penetrauit Superauerat hostes: terruerat demões: ⁊ predã innumerabiliũ sanctoꝝ edurerat de inferno. Prostrauerat morte quã sua morte destruxit ⁊ ad patris dexterã sessurus ꝓficiscebat. Nõ talis nec tãtus fuit illoꝝ triũphus quorum hystoria romana meminit: qꝝ iam perijt memoria eoꝝ cũ sonitu: sed iesus xps in eternum ꝑmanet. Rem grandẽ plericꝫ putãt dũ legũt vel audiũt ꝙ Cesar post tot victorias ⁊ finẽ belloꝝ ciuiliũ mortẽcꝫ Põpei: dum redijt ad vrbẽ �means Suetonium vno mẽse: sed interiectis diebꝰ q̃nquies triũphauit. Primo de gallia ⁊ britãnia. Scõo de egypto. Tertio de farnate et põto. Quarto de iuba ⁊ africa. Quinto ⁊ vltimo de hispania. Alij nõ sine maxima voluptate cõmemorãt q̃ de q̃pluribus ad eoꝝ laudẽ cõscripta sunt: qui ob reipublice libertatem hostes rebellesqꝫ romanoꝝ domuerũt. Scribit nãqꝫ Plinius in libro de viris illustribꝰ. ⁊ Eutropius liõ. iiij. ꝙ Arilius metellus dictus macedonicꝰ a deuicta macedonia: Philippũ macedonie regẽ circa tpa quibus Carthago euersa est duxit ad vrbem: et triũphans ante currũ vinctũ trahi fecit Metellus filiꝰ eiꝰ dictus Creticus �means Orosiũ ⁊ Eutropium: qꝝ Cretã romano populo subiugauit: reuersus romã triũphauit. Papirus q̃ lucius papirus cursor �means Titũ liuiũ: qꝝ samnitũ duriciam prelijs fregit: ⁊ adeo clare cuncta gessit ꝙ Eutropius ⁊ Orosiꝰ dicãt ꝙ romani hũc Alexãdro magno ducẽ parẽ esse putabãt si asia domita in Europã arma tẽtasset: romã rediẽs post debellatos hostes triũphauit. Papirus filius eius cõsul adhuc cõtra samnites q̃ Aquiloniã ciuitatẽ eoꝝ cepit: expugnauitqꝫ aliam ciuitatẽ illoꝝ fortissimã �means Titũ liuiũ: post romã rediẽs triũphauit Octauianus vt refert Orosius ⁊ Eutropius: victor rediẽs ab oriẽte cũ triplici triũpho vrbẽ ingressus: tũc primũ qꝝ rẽpublicã auxerat: Augustus salutatus est. Probus imperator ꝑm Rufinuꝫ in annalibus romanoꝝ qui vicit alemãnos germanos gothos ⁊ sarmatas: ob qõ electꝰ fuit imperator: postꝙ superauit bello Proculũ ⁊ bonosum: quos ipse duces miserat ad presidiũ galliarũ. Et illi imperatores se dixerãt pacata ꝙincia et occisis illis in prelio: romã rediẽs q̃nqꝫ diebꝰ gloriose triũphauit. Nã inter alia spectacula qõ nũqꝫ prius factũ fuerat: totũ circũ in speciẽ silue fecit conseri arboribus: ac per diuersos aditus struthones mille: ceruos mille: apros mille: leones centũ: centũqꝫ libicos immisit leopardos et quotquot alias viuas feras habere potuit et oĩa cõcessit diripienda populo. Scipio africanꝰ vt ponit Titus liuius post victum Hãnibalẽ domitãqꝫ carthaginẽ: vbi romã attigit triumphoĩm clarissimo capitolium honestauit: quẽ sequebanꝫ captiui oẽs romani qui ad quattuor milia erãt de manibus hostiũ liberati. Scipio frater eiꝰ post multa ꝑ eũ feliciter gesta domita Asia: quare vt scribit Plinꝰ liõ. de viris illustribꝰ asiaticus dictus est: triũphauit. Luius triumphus oculoꝝ spectaculo maior ꝙ africani fuit. Nã portauit cõsul triumphãs ducẽta vigintiquattuor signa militaria hostiũ: simulacra captoꝝ hostiũ oppidoꝝ ⁊ vrbiũ cẽtũ triginta quattuor Aureas coronas ducẽtas triginta quattuor. Vasa aurea ⁊ argẽtea numero infinita. Principes vrbiũ ⁊ duces trecentos vigintiser: cũ q̃bꝰ ⁊ adolescẽtẽ filius Antiochi pretulit ante se. Fuerũt ⁊ alij q̃bꝰ triũphi gl̃ia cõcessa fuit: qs omittimus ne tedio auditores afficiamus. Illud tñ sciẽdum ꝙ triũphus erat honor maximus q̃ dari poterat a romanis. Nã erat triplex notabilis letitia triũphãtis Erat prima ꝙ cũ ad vrbẽ triũphalis ciuis rediret: ei cum effusa letitia occurrebat populus vniuersus. Erat scõa letitia ꝙ triũphãtis currũ ꝓcedebãt manibus post terga ligatis captiui oẽs. Tertia letitia erat maria: qñ triũphans lauro coronatꝰ indutus aurea veste ascẽdebat currum aureũ triumphalẽ tractũ a

quattuor albis eq̃s. Sicq̃ dux pōpati-
cus preeunte senatu in capitolio albos
tauros sacrificabat Joui: multaq̃ alia
fiebāt ad gloriā ducis triūphātis. Attñ
oīa illa vana fuerūt friuola et trāsitoria
ludisq̃ pueroꝝ cōparāda. ¶ Erigamus
ergo mētis nostre oculos ad regē reguꝫ
beatoꝝ ducē inuictissimū iesum christū
ascēdentē ad celos: ⁊ cōsideremus cum
quali militia celū ingreditur: ⁊ quot in-
numeri angeli precedunt ei obuiā: quā-
taq̃ sit in celis cōmotio. O festū trāscē-
dens oēm exaltationē sublimē et gloriā
quorūcūq̃ imperatoꝝ ⁊ regū q̄ fuerunt
ab initio mūdi: ⁊ q̄ erit vsq̃ in finē. Du-
cebat xp̄s secū oēs aīas sctās quas edu
xerat de inferno: q̄r nulla ante ipsuꝫ ad
celū empyreum peruenerat. Ducebat ⁊
sanctos resuscitatos q̄ in corpore et aīa
ipsum feliciter sequebant. Ducebat in-
super ⁊ aīas eoꝝ iustoꝝ ⁊ paruulorū fi-
deliū: que in his quadraginta diebus a
ꝓprijs corporib⁹ per mortē discesserāt.
De quib⁹ oībus aliq̄ tenēt ꝙ a resurre-
ctione xp̄i vsq̃ ad ascēsionem ei⁹ fuerūt
in paradiso terrestri. Aliq̄ v̄o aliter opi
nātur. s. ꝙ xp̄m associabant inuisibiliter
in hoc mūdo cū hymnis ⁊ laudibus. Et
vtrūq̃ est possibile: lꝫ nō sit autoritate
firmatuꝫ. Ibi nō erat opus curru quem
equi traherent: vbi corpus quadruplici
dote claritatis: agilitatis: impassibilita
tis: ⁊ subtilitatis per semetipsum mira-
biliter ferebatur in celū. Et qñ d̄r ꝙ nu-
bes suscepit eū ab oculis eoꝝ: intelligē-
dū est ꝑm doctores ꝙ nubes illa nō pre
buit adminiculū xp̄o ascēdenti per mo-
dū vehiculi: sed apparuit in signū diui-
nitatis ꝑm ꝙ gloria dñi apparebat sup
tabernaculū in nube. Puto aūt nubem
illā fuisse lucidā: aspectu decorā: angeli-
co ministerio formatā: ⁊ ad xp̄m reuerē
dissime ꝑductā. Nā ⁊ nubes illa de qua
d̄r Numeri. ix. ꝙ operuit tabernaculū ⁊
ꝑm ꝙ mouebat vel stabat ita faciebant
filij israel: mouebant angelico presidio:
vt inq̄t Nico. de lyra. Nubes insuper in
qua spūsctūs apparuit in transfigura-
tione xp̄i lucida fuit: vt scribit Matth.
xvij. ¶ Tertio xp̄s ascēdit patēter: q̄r vo
luit a discipulis videri ī manifesto. Vbi
aduertēdum ꝙ ipsa die ascensionis bis
apparuit discipulis. Prīo apparuit vn-
decim apl̄is recūbentibus in cenaculo.
Oēs em̄ tā apl̄i q̄ alij discipuli necnon
mulieres habitabāt in illa parte hierl̄m
que dicebat mello. s. in monte syon: vbi
Dauid cōstruxerat sibi palatium: ⁊ erat
ibi cenaculū grāde stratū: in q̄ dñs pre-
cepit parari sibi pascha. Et in illo cena-
culo tūc xp̄iani apl̄i habitabant. Ceteri
aūt discipuli ⁊ mulieres habitabant cir
cūquaq̃ ꝑ diuersa hospitia. Cū ergo in
isto cenaculo comederēt: dñs eis appa-
ruit ⁊ exprobrauit incredulitatē illoꝝ ⁊
duriciā cordis: ⁊ officiū predicādi cōmi-
sit ⁊ formā baptismi instituit atq̃ gra-
tiam miraculoꝝ cōtulit: vt pꝫ Marci ⁊
Matth. vlti. c. Deinde fuit cū eis fami-
liarissime prāsus: vt d̄r Act. j. vt per effe
ctū comestionis ꝑm Greg. veritas pate-
sceret carnis. Et in his oībus credēdum
est matrē suā sanctissimā affuisse. Nā vt
habet Act. j. postq̄ xp̄s ascendit reuersi
sunt discipuli in domū vbi manebāt cū
mulierib⁹ ⁊ matre iesu et fratrib⁹ eius.
Ista aūt regressio denotat ꝙ inde exie-
rant. Refectione autē cōpleta precepit
eis vt in montē oliueti versus bethaniā
irēt. Aliqui dicūt ꝙ xp̄s iuit cum eis: ex
eo ꝙ Lucas ait vlti. c. Eduxit illos fo-
ras in bethaniam. Aliqui v̄o tenent ꝙ
postq̄ dixit vt irent ad montē oliueti:
disparuit ab eis: ⁊ iterū in monte appa
ruit. Erat aūt mons ille ꝑm Nicolaū de
lyra extra hierusalē in via eundi versus
bethaniā. Ibi aliquādiu stetit xp̄s cum
benedicta matre et discipulis suis: sicut
amici valde faciētes solēt figere gradū.
Ibi discipulos docuit ꝙ nō erat eorum
nosse tēpora vel momēta que pater po-
suit in sua ptāte cum peterēt. Si in illo
tēpore restituēdū esset regnū israel. Ibi
precepit eis ne discederent a hierusalez
quousq̃ reciperēt spiritūsanctū. Ibi tā-
dem post multa blāda ⁊ ꝯsolatoria v̄ba

bñdixit eis. Pie quidē cōtēplari possumus ꝙ dū dixisset: O mater mea benedicta. O genitrix suauissima. O dilecti mei discipuli. Ecce cōpleta sunt oīa. Tēpus est vt reuertar ad eū qui me misit. Igitur suscipite benedictionē meam: ꝙ oēs cadētes in terrā adorauerūt eum: et benedictione accepta genua tenebāt in terra defixa: aspiciebāt faciē in quā angeli desiderāt ꝓspicere. At iesus ad oriētem respiciēs forte in gemēdo benedicta sis mater mea: benedicti vos discipuli mei: eleuatis manib⁹ paulatim ferebat̄ in celū. O noua ꝓdigia. O miracula inaudita. Ille qui de virgine natus mortē tulit abiectissime crucis nō solū surrexit a mortuis ⁊ suā resurrectionem signis euidētissimis cōprobauit: sed post hec oīa palā ⁊ hora nona vt credit̄ visibiliter a mōte oliueti ad celos progreditur. Currite gētes vndiq; ⁊ adorate illū qui est rex regum ⁊ dñs dominantium. Postq̄ ꝟo videri amplius non potuit: regressi sunt apostoli et ceteri in hierusalē ⁊ laudātes et benedicētes deum in gaudio ⁊ leticia. Amen.

¶ De spiritusancto q̄ missus est apostolis in signo visibili ignearū linguaruz.

Sermo. lxxv.

Spiritussanct⁹ quē mittet pater in nomine meo: ille vos docebit oīa. Verba sunt redēptoris nostri originaliter Joh. xiiij. ⁊ in euāgelio p̄sentis solēnitatis. Amplissimū donuz hodierna die collatū fuit humano generi: cū spiritussanctus visibiliter missus est in apostolos fundatores militātis eccl̄ie. Per illos em̄ in xp̄m credidit mundus. Per ipsos deleta fuit penit⁹ et extincta pernicies idolatrie: que oēs quasi populos inuoluebat. Per ipsos deniq; via regni celoꝝ mortalibus facta fuit nota. Tanta quippe virtute ex alto prediti spiritu sancto cooperante fuere: vt sicut Psalmista refert ps̄. xviij. In omnē terrā exiuit sonus eoꝝ (cū fructu ⁊ vtilitate omnium gentiū: atq;) in fines orbis terre verba eorum. Preterea vt tāti miraculi memores esse possimus: in presenti sermone de spiritusctō in ap̄los misso erimus verba facturi: de quo tria proponimus mysteria cōtemplanda.

Primū d̄r cognitionis.
Secundū missionis,
Tertiū operationis.

¶ Qꝛ vi nature spūssanctus non est cognoscibilis sed tm̄ ꝑ reuelationē: et qualiter spūssctūs est de⁹ ꝓcedēs a patre et filio ipsis coequalis. Capm. j.

Primū mysteriū cōtēplandū de spiritu sancto d̄r cognitionis. In quo notande sunt tres theologoruz veritates.

¶ Prima ꝙ null⁹ viator pōt cognoscere ꝓpria vi nature tertiā personaz in diuinis quā dicimus spiritum sanctū. Vñ Hilarius in lib. de trinitate ait: Nō putet homo sua intelligētia sacramentū generationis ⁊ ꝓcessionis se posse consequi. Et Diony. in lib. de diuinis noibus. Nō est audendū dicere aliquid nec cogitare de supersubstantiali occulta a diuinitate: preterea que diuinitus nobis ex sacris eloquijs sunt expressa. Et de hoc Paulus. j. ad Coꝝ. ij. dixit: Loquimur dei sapiētiā quā nemo principū hui⁹ seculi nouit: scz pb̄oꝝ sm̄ glo. ¶ Sed̄a veritas ꝙ nobis reuelatuz est in diuinis esse tertiā personā ꝓcedētem per modum amoris que d̄r spūssanctus. Nā in veteri ac in nouo testamēto fit mētio de spū dei. Vñ Gen̄. j. d̄r: Spiritus dñi ferebatur super aquas. Et. vj. Nō permanebit spūs meus in hoīe. Et xlj. Num inuenire poterimus talē virū qui spū dei plenus sit. Et Judicum. iij. Fuit in eo spūs dñi et iudicauit israel. Et. xj. c. Factus est super Jepthe spūs dñi. Et. j. Regū. x. Insiluit super saulē spūs dñi: ⁊ ꝓphetauit. Et ps̄. xxxij. Verbo dñi celi firmati sunt: et spū oris eius oīs virtus eoꝝ. Et ps̄. l. Spiritū sanctū tuū ne auferas a me. Et ps̄. ciij. Emitte

spiritū tuū ⁊ creabūtur. ⁊. pš. cxlij. Spiritus tuus bonus deducet me in terraꝫ rectā. Et Sap̄. j. Spūs dñi repleuit orbem terrarū. ⁊. xij. O q̄bonus ⁊ suauis est dñe spūs tuus in nobis. Et Esa. xj. Requiescet sup eū spūs dñi. Et. xlij. Dedi spiritū meū super eū. Et. xlviij. Dñs deus misit me ⁊ spūs eius. Et. lxj. Spiritus dñi sup me. Et Johel. ij. Effundā spiritū meū: ⁊ dabo ꝓdigia in celo ⁊ in terra. Eodē. c. Effundā spiritū meū sup oēm carnē ⁊ ꝓphetabūt filij vr̄i et filie vr̄e. ⁊ Mat. j. Inuēta est ī vtero habēs de spiritusancto. et. iij. c. Baptizabit vos in spiritusancto. ⁊. xij. c. Qui dixerit verbum cōtra spiritūsanctū: nō remittetur ei. Et vlti. c. Euntes docete oēs gentes baptizātes eos in nomīe patris ⁊ filij ⁊ spūssancti. Et Luc̄. j. Spiritusancto replebitur adhuc ex vtero matris sue. Eodem. c. Spūssanctus superueniet in te. Eodē. c. Repleta est spiritusancto eliza beth. Et. ij. Spūssanctus erat in eo. Et iij. c. Descēdit spūssanctus corporali specie sicut colūba in ipsum. Et Johan. xx. Accipite spiritūsanctum. Et Act̄. j. Accipietis virtutē supueniētis spūssancti in vos. Et. ij. c. Repleti sunt oēs spiritusancto. Et. x. c. In nationes gr̄a spūssancti effusa est. Et. vj. c. Elegerūt stephanum plenū fide ⁊ spūsancto. Et. viij. c. Imponebāt manus sup illos et accipiebāt spiritūsanctū. Et ad Rom̄. v. Charitas dei diffusa est in cordib⁹ nostris per spiritū sanctū. Et. ij. Pet̄. j. Spūsancto inspirati locuti sunt sancti dei hoīes. Et Johā. j. sue canonice. v. c. Tres sunt q̄ testimonium dāt in celo pater verbū ⁊ spiritussanctus. ¶ Tertia v̄itas ꝙ spūs accipit̄ multipliciter. Primo pro substātia aīe. Unde Act̄. vij. Dñe iesu accipe spiritum meū. Et Luce. xxiij. In manus tuas pater cōmendo spiritū meū. Scd̄o accipit̄ ꝓ vento vt Job. iij. Spūs vbi vult spirat. Tertio pro aere vt in pš. cxviij. Os meū aperui ⁊ attraxi spiritū. Quarto ꝓ angelo vt in pš. ciij. Qui facis angelos tuos spūs. Quinto ꝓ deo Job. iiij. Spiritus est deus. Sexto ꝓ tertia persona in trinitate. ¶ Sed aduertendū ꝑm Bona. in. j. dist. xj. ar. ij. q. iij. ꝙ spiritus in substātia spūali d̄r dupliciter. s. a spūalitate cōtra corpulentiā. Et sic substātia rationalis vel intellectualis aut ei⁹ potētia interior d̄r spiritus. Uel a spiratione: ⁊ sic amor vel affectus d̄r spūs. Primo modo cōuenit toti trinitati: ⁊ sic est nomē absolutū. Secūdo modo cōuenit illi persone que procedit vt amor. Spirari em̄ in spiritualibus est solius amoris. Et qm̄ amor pōt spirari recte ⁊ ordinate ⁊ sic est purus: vel indirecte et immūde ⁊ sic est libidinosus. Jō illa persona que est amor nō tm̄ dicitur spirit⁹: sed spūssanctus. Nō sic filius dicit̄ sanctus: qꝛ generatio est motus naturalis circa quē nō attēditur sanctitas vel puritas sicut attēditur circa amorē voluntatis. Albertus aūt in cōpendio theologie dicit ꝙ spūssanctus multa habet nomina. Dicitur em̄ spūs a spirādo actiue: eo ꝙ spiret vbi vult. Et sic conuenit tribus personis sed spūisancto per appropriationē. Alio modo d̄r spūs a spirādo passiue: eo ꝙ spiratur: ⁊ hoc modo propriū est spūisancto q̄ ꝓcedit per moduꝫ spirationis. Nō solum aūt d̄r spiritus: sed additur sanctus: qꝛ sanctus ideꝫ est qd̄ mūdus vel firm⁹ vel sine terra. Que cōueniūt nō soli ei quoad se: sed in comparatione quoad nos. Nā per gratiam spiritussancti a pctis mūdamur: in bonis firmamur: a terrenis separamur. Insup spūssctūs vocat̄ nexus: vnitas: ⁊ amplexus: ⁊ hoc ꝓut cōparatur ad patrē ⁊ filiū. Item dicitur donū dei altissimi: qꝛ omne donū ab ipso fluit. Dicitur fons viuus: qꝛ sitiētibus gratiā largit̄. Dicitur ignis quia affectū accēdit. Dicitur charitas nō solū qꝛ est amor patris et filij: sed qꝛ nos amātes facit. Dicitur spiritalis vnctio: qꝛ oēs tribulationes mūdanas suaues facit et iocundas: ꝑm illud. In labore requies in estu temperies. Dicitur dextre dei digitus: quia sicut omnes corporales res digito de-

monstrant: ita p spm̃ sanctū ostendunt res spūales oculo spūali. Dr paracletꝰ q; consolationes celestes mētibꝰ instillat. Dicitur magistroꝝ optimꝰ: q; intellectū ad cognitionē dei ꝛ suipsius illuminat. Est itaq; spūssanctus vt colligitur ex dictis Augustini in lib. de trini. Deus tertia persona in trinitate ꝓducta a patre ꝛ filio p modū voluntatis. Deꝰ nāq; est summe simplex: vt ptz. xij. metaphysice vbi pbs dicit: q deus est actus purissimꝰ absq; aliqua cōpositione: ergo oē qđ est in deo est deꝰ. Et p cōsequēs sciētia: sapiētia: intellectus: cognitio: volūtas: ꝛ amoꝝ dei est deꝰ. Cōstat aūt q spūssanctus est amoꝝ patris ad filiū. Deus em̃ pater p ītellectū suū cognoscit essentiā suā esse infinite bonitatis: ergo eā amat amore infinito. Sicut ergo q seipm̃ cognoscit cognitio est filius: ita amoꝝ quo seipm̃ amat est spiritussanctꝰ. ¶ Sed ꝫ ꝓdicta tres inueniunt hereticoꝝ opiniones dammate. Prima fuit opinio Arrij q vt dicit sanctus Tho. in. iij. summe ꝫ gentiles. c. xvj. docuit filiū ꝛ spm̃sctm̃ esse creaturas: filiū tm̃ maiorem spūsctō ꝛ filiū minorē patre. Quē errorē quātū ad spiritūsctm̃ secutꝰ est Macedoniꝰ: q de pre ꝛ filio recte sensit: q vniꝰ et eiusdē substātie sint. Sed hoc de spiritusctō credere noluit: creaturā esse ꝓtestans. Vñ quidā Macedonianos semi arrianos vocant: eo q cū arrianis in parte conueniūt ꝛ in parte differunt ab eisdem. Quos tū oēs quincimꝰ testimonio scripturarū sanctaꝝ: ex qbꝰ verissime colligimus q spūssctūs est deꝰ. Nā nulli tēplū ꝓstruit ꝛ consecrat nisi deo. Vñ in pš. x. dr: Dns in templo sctō suo. Sed tēplū deputat spirituisctō. Dicit enim apls. j. ad Coꝝ. vj. c. An nescitꝫ qm̃ membra vestra templū sunt spūssancti: ergo spiritussanctus est deus. Insup cōprehendere omnia ꝓfunda dei nō est alicuius creature: sed spiritussanctus cōprehendit oīa ꝓfunda dei: igit̃ non est creatura, dr em̃. j. ad Coꝝ. ij. c. Que dei sunt nemo cognouit nisi spūs dei. Jtē deus locutus est p ꝓphas. Vñ Num̃. xij. c. scribit: Si qs fuerit inter vos pꝓpheta dñi in visione apparebo ei: vel p somniū loquar ad illū. Sz spūssanctus locutꝰ est p ꝓphas: ergo est deꝰ. Nam actuū. j. scribit: Opz ipleri scripturam quā ꝓdixit spūssctūs p os dauid. Et. ij. Petri. j. c. Spūsancto inspirati locuti sunt sancti dei hoīes. Jtē interꝰ docere ꝓpriū opus dei est. Vñ in pš. xciij. Qui docet hoīem scientiā. Sz hoc est opꝰ spūssctī: ergo est deꝰ. Nā Job. xxxv. c. dr: Paracletꝰ aūt spūssctūs quē mittet pater in noīe meo: ille vos docebit oīa. Adhuc. Quoꝝ est eadē opatio ops eandē esse naturā. Est autē eadē operatio filij et spūssancti: nā xps loquitur in sanctis. Jō Paulus. ij. ad Coꝝ. xiij. c. dicebat: An experimentū queritis eiꝰ qui in me loquit̃ xps: Spūssctūs etiā loquitur iurta illud Matth. x. c. Nō em̃ vos estis q̄ loq̄mini: sed spūs patris vestri q̄ loquit̃ in vobis. Ergo eadez est natura filij ꝛ spūssancti: ꝛ per cōsequēs patris. Amplius esse vbiq; est ꝓprium dei: qui dicit Viere. xxiij. c. Celū ꝛ terrā ego impleo: hoc spūsancto conuenit, ꝝ illud Sap̃. j. c. Spūs dñi replevit orbē terrārū: ergo est deus. Preterea Act. v. c. Petrus dixit: Anania cur tentauit satbanas cor tuū mētiri te spūsctō: et postea subdit: Nō es mētitus hoībus sed deo: ergo spūssanctus est deus. Paulus etiā j. Coꝝ. c. xij. ita scribit: Nemo pōt dicere dñs iesus nisi in spiritusancto. Diuisiones vo gratiarū sunt: idē aūt spūs: ꝛ diuisiones ministrationū sunt: idē autem dñs: ꝛ diuisiones operationū sunt: idē vo deus q̄ operat oīa in oib⁹. Unicuiq; autē datur manifestatio spūs ad vtilitatē. Alij quidē per spiritū datur sermo sapiētie. Alij aūt sermo sciētie ꝝ eūdē spiritū. Alteri fides in eodē spiritu. Alij gratia sanitatū in vno spū. Alij operatio virtutum. Alij ꝓphetia. Alij discretio spirituū. Alij genera linguaruz. Alij interpretatio sermonū. Hec autē oīa ope

ratur vnus atq; idem spūs diuidēs sin
gulis ꝓut vult. In quib⁹ ꝟbis manife
ste exprimit spiritūsanctum esse deum.
¶ Scđa opinio dānata de spūsctō ꝙ nō
ꝓcedit a filio: sed a solo pr̄e: q̄ ꝑm Tho.
j.ꝑte.q.xxxvj.ar.ij.inuēta fuit a Nesto
rianis: vt pz in quodā symbolo dānato
ab Ephesina sinodo. Propterea in sym
bolo patrū dicit: Et in spiritūsanctum
dn̄m ⁊ viuificantē: q̄ ex patre filioq; ꝓ
cedit. Athanasius etiā hoc retulit cū di
xit: Spūssctūs a patre ⁊ filio: nō factus:
nec creatus: nec genitus: sed ꝓcedens.
Idipsum ꝓfitetur Cirillus in epl̄a sua
quā sinodus calcedonēsis recepit. Idez
fatetur didimus in libro de spūsancto.
Aug. etiā sic asserit sup Johānē. ⁊ in li
bris de trini. ¶ Sed greci cōtra h̄ instāt.
Primo ꝙ xp̄s de spūsancto loquēs eū a
patre ꝓcedere dixit: nulla mentione fa
cta de filio. Vn̄ Job. xv. ait: Cū venerit
paracletus quē ego mittam vobis a pa
tre spirituz veritatis qui a patre proce
dit. Scđo q̄ Johānes Dama. dicit. Spi
ritumsanctū ex patre dicimus: ⁊ spiritū
patris noīamus. Ex filio aūt spiritū nō
dicimus: spiritū ꝟo filij noīamus. Ter
tio spūssanctus perfecte ꝓcedit a patre:
ergo superfluum est ꝙ procedit a filio.
¶ Sed ad primū rn̄det sctūs Tho. j. ꝑte
q.xxxvj.ar.ij. ⁊ in.iiij. summe cōtra gēti
les.c.xxv. ꝙ ꝓpter vnitatez essentie qđ
in scripturis de vna ꝑsona dicit de alia
opz intelligi: nisi repugnet ꝓprietati ꝑ
sonali ipsius: etiā si dictio exclusiua ad
deret. Lz em̄ dicat Mat. xj. c. Nemo no
uit filiū nisi pr̄: nō tn̄ a cognitione filij:
vel ipse filius vel spūssctūs excluditur.
Vn̄ etiā si diceret ī euāgelio: ꝙ spūssan
ctus nō ꝓcedit nisi a pr̄e: non ꝑ hoc re
moueret q̄n ꝓcederet a filio: cū hoc ꝓ
prietati filij nō repugnet. Nec est mirū
si dn̄s spm̄sctm̄ a pr̄e ꝓcedere dixit de se
mētione nō facta: q̄ oīa ad pr̄em refer
re solet a quo hz q̄cq̄d habet. Sicut cuz
dicit Job. vij. Mea doctrina nō est mea
sed ei⁹ q̄ misit me pr̄is. Et multa hmōi
in verbis dn̄i inueniunt ad cōmendan
dā in patre autoritatē principij. Nec tn̄
in verbis allegatis oīno obticuit esse se
spūssctī principiū. Cū dixit eū spm̄ veri
tatis: ⁊ se prius dixerat veritatē. ¶ Pre
terea spūssctūs a filio mittit: ꝑm illud
Job. xv. Cū aūt venerit paracletus quē
ego mittā vobis: sed mittēs autoritatē
hz aliquā immissuz. Opz ergo dicere ꝙ
fili⁹ habeat aliquā autoritatē respectu
spūssctī: nō aūt dn̄ij vel maioritatis: sed
ꝑm solū originē. ¶ Si q̄s aūt obijceret
ꝙ filius mittit a spūsctō: q̄ dr̄ Lu. iiij.
ꝙ dn̄s dixit in se impletū illud Esa. lxj.
Spūs dn̄i sup me ꝓpter qđ vnxit me:
euangelizare pauperibus misit me. Re
spōdere possumus ꝙ filius a spūsancto
mittit ꝑm naturā assumptā. Spūs aūt
sctūs nō assumpsit naturā creatā: vt ꝑm
eam possit dici missus a filio: vel filius
habere autoritatē respectu ipsius. Re
linquit ergo ꝙ respectu ꝑsone eterne fi
lius ꝑ spm̄sanctū autoritatem habeat.
Ad scđm obiectuz de Damasceno dicit
sctūs Tho. ꝙ in hoc non est audiēdus:
q̄uis a quibusdā dicat: ꝙ sicut nō cōfi
tet spiritūsanctū esse a filio: ita etiā nō
negat ex vi verboꝝ illoꝝ. ¶ Ad tertium
de ꝓductione perfecta patris dicit san
ctus Tho. ꝙ per hec ꝙ spiritussanctus
perfecte procedit a patre nō solū nō est
superfluū dicere ꝙ procedat a filio: sed
oīno necessariū est: q̄ vna est virtus pa
tris ⁊ filij. Et quicquid est a pr̄e necesse
est esse a filio: nisi ꝓprietati filiationis
repugnet. nō em̄ filius est a seipso: lz sit
a pr̄e. Igit pr̄ ⁊ filius sunt vnū p̄ncipiū
spūssctī ꝓpter vnitatē diuine virtutis:
⁊ vna ꝓductione ꝓducūt spm̄ sctm̄: si
cut etiā tres ꝑsone sunt vnū principiuz
creature: ⁊ vna actiōe creaturā ꝓducūt.
¶ Tertia opinio de spūsctō dānata fuit
aliquoꝝ q̄ dixerūt ꝙ spūssanctus nō sit
equalis pr̄i aut filio. Arguebant ꝟo sic.
Dare se totū sine sui diminutiōe ē sum
me potētie: hoc aūt pōt pr̄: hoc pōt fili
us: nō aūt spūssctūs: nō em̄ pōt genera
re filiū sicut pr̄: nec pōt spirare spm̄san
ctū sicut pr̄ ⁊ fili⁹: ergo nō est illis eq̄lis

Ad hoc rñdet Alex. in. ſ. volumine ſumme. q. xlvij. mẽ. iij. q̃ ſicut eſt eadẽ potẽtia filij qua potuit gñari q̃ eſt in patre qua potuit gñare: ſic eadẽ eſt potentia ſpũſancti qua põt dari. ſ. ſpirari q̃ patris ⁊ filij qua poſſunt dare. i. ſpirare. Uñ Aug. li. ꝯ maximũ inq̃t: Abſit vt iõ ſit potẽtio: pr̃ filio: q: creatoꝛ genuit pater: filiꝰ nõ genuit creatorem. Neq; em̃ nõ potuit ſz non opoꝛtuit. i. non ex impotẽtia fecit: ſz q: ſibi nõ ꝛueniebat. Sil'r põt dici in ꝓpoſito. Si ꝯo q̃rat vtrũ artata ſiue ligata ſit potẽtia ꝓducẽdi in ꝓſona ſpũſcti ꝓpter hoc q̃ nõ põt exire in actũ ꝓducẽdi ꝓſonã ſic̃ poteſt in pr̃e ⁊ filio. Dicẽdũ q̃ nõ: ũmo ex ſumma pfectione ipius potẽtie eſt: q: non põt exire in actũ huiuſmodi: quia nõ cõgrueret. Uñ Anſelmꝰ in monologion ait: Qui põt qõ ſibi nõ ꝓdeſt ⁊ nõ debet: tãto magis aduerſitas ⁊ puerſitas poſſunt in illum. Sctũs ꝯo Tho. ſ. parte. q. xlij. ar. vj. ad. iij. dicit: q̃ ſicut eadẽ eſſentia q̃ in pr̃e eſt paternitas: in filio eſt filiatio: ita eadem eſt potẽtia q̃ pr̃ generat ⁊ qua filiꝰ generat. Uñ verũ eſt q̃ q̃cq̃d põt pater põt filiꝰ. Non tñ ſequit q̃ poſſit generare: nã generatio ſignificat relationẽ in dĩnis: hz̃ g̃ eãdẽ potẽtiã quã pr̃: ſz cũ alia relatiõe: q: pr̃ habet eã vt dãs: et hoc ſignificat cũ dr̃ pr̃ põt generare: filiꝰ aũt habet eãvt accipiẽs: ⁊ hoc ſignificat cũ dr̃ poteſt generari. Jdẽ dicendũ eſt de ſpũſancto reſpectu patris et filij.

¶ Quid ſit miſſio in diuinis ⁊ qualiter ſpirituſſanctus mittitur inuiſibiliter ⁊ viſibil'r: ⁊ de ꝓgruitate tpis q̃ ſpũs datus fuit aplis in ſigno viſibili. Cap. ij.

Secundum myſterium contẽplãdum de ſpirituſancto dicitur miſſionis. In quo tres conſiderationes faciemus.

Prima dr̃ quidditatis.
Scõa tempoꝛalitatis.
Tertia qualitatis.

¶ Prima conſideratio dr̃ quidditatis: vbi quid ſit miſſio in diuinis eſt aperiẽdum. Ad qõ ita ait Rich. in. ſ. diſt. xv. ar. ſ. q. ſ. Miſſio eſt perſone emanãtis vel emanatiõis ꝓſone p aliquid ſibi ꝓpꝛiatũ actu vl̃ habitu manifeſtãs. Nã miſſio reſpectu miſſi: duo hz̃ exiõ intellectu emanationẽ ⁊ manifeſtationẽ per effectũ. Uñ Aug. iij. lib. de tri. inq̃t: Mitti eſt cognoſci cẽ ab alio. Et q: pater a nullo eſt: iõ nũq̃ dr̃ miſſus. Sed vt iſta clarius habeantur tria in hac parte dubia ſunt aperienda.

Primum vtrum ſit ponere miſſionẽ in diuinis.

Secundum vtrũ miſſio ſit quid creatum vel increatum.

Tertium vtrũ miſſio dicatur de deo ab eterno vel ex tẽpoꝛe vel vtroq; mõ.

¶ Ad primũ dubiũ reſpondet ſcꝛiptura ſancta. Dicit em̃ ad Gal. iij. Miſit deus filiũ ſuũ. Et ibidẽ. Miſit deus ſpiritum filij ſui in coꝛda veſtra, ⁊ Joh̃. iij. Non em̃ miſit deus filiũ ſuũ in mundũ vt iudicet mundũ. Et. vj. c. Miſit me viuens pater. Et. viij. c. Qui miſit me verax eſt. Et Job. xv. c. Cum venerit paracletus quẽ ego mittã vobis. Et quib⁹ ⁊ ſimilibus pater q̃ filius miſſus eſt etiam et ſpirituſſanctus. ¶ Cõtra hoc tñ quidã obiciũt. Primo q: qui mittitur ab alio quo diſcedit ab eo ⁊ ad aliquem locũ de nouo vadit: ſed in diuinis non põt eſſe loci mutatio: cuz deus ſit vbiq;: ergo in diuinis nõ põt eſſe miſſio. Secũdo quia ne qõ mittit ſeparatur a mittẽte: ſed in diuinis nõ eſt ponere ſeparationẽ vnius perſone ab alio: ergo nec miſſionẽ. Tertio nihil pertinẽs ad inferioꝛitatẽ et ſuperioꝛitatẽ dr̃ de vna perſona reſpectu alterius. Unde dicit Damaſcenus: q̃ filius ꝺm q̃ deus dr̃ obediens vel inobediẽs patri: ſubiectoꝛ em̃ eſt hoc. Cũ ergo ille q̃ mittitur inquãtũ hui⁹ ſit inferioꝛ: q̃ ille q̃ mittit et ille q̃ mittit ſit ſuperioꝛ: nõ dicũtur hmõi noĩa mittere et mitti de vna perſona reſpectu alterius.

¶ Ad ſoluẽda hmõi obiecta notãdus eſt ꝺm Boñ. in. ſ. diſ. xv. q. ſ. q̃ miſſio in diuinis inferioꝛibus hz̃ reſpectũ ad tria: ſcilz̃ ad

principiū: ad terminū: ⁊ ad missum. Ad principiū siue ad mittentē missio hꝫ sub triplici habitudine cōparari. videlꝫ vt ad dantē esse: ⁊ sic mittitur radius a sole. Ut ad dantē virtutē: ⁊ sic mittitur iaculū a ꝓiectore. Et vt ad dantē iurisditionē: et sic mittit̄ nuncius a p̄ceptore. Scd̄m omnē hanc cōparationē est missio in diuinis: qꝛ spūssanctus mittitur a patre ⁊ filio tanq̄ habēs esse ⁊ virtutē ⁊ autoritatē in operādo ab eis. Et ideo missio ꝑm hūc respectū cōpletissime est in diuinis. Silr̄ ad terminū sub triplici habitudine cōparatur. Mittitur enim aliquid alicubi vbi videlꝫ quietatur vt lapis mittit̄ deorsum. Mittit̄ etiā aliquid alicubi vt a quo habeat̄: sicut aliquis mittit alicui domū. Mittitur insuper ad aliq̄d q̄ operetur: et sic mittitur filius vel spūssanctus vt alicubi inhabitādū ⁊ vt alicubi ad possidēdū vt donū ad aliquid scꝫ ad effectū cōferenduꝫ. Et ideo missio ꝑ cōparationē ad terminum reperitur cōpletissime in diuinis multomagis q̄ꝫ in creaturis. Si aūt loquamur de missione in cōparatione ad missum. Sic in his inferioribꝰ ponit triplicem cōditionē imperfectionis. s. separationē: subiectionem: ⁊ mutationeꝫ: que quidē non sunt in diuinis. Est tn̄ aliq̄d perfectionis ibi istis correspōdēs. Et rō huius pꝫ sic. In istis inferioribꝰ separat̄ missus a mittēte: nā cū mitto aliquē romam: qꝛ roma distat a me: ille quē mitto separat̄ a me. In diuinis ꝟo qꝛ deus mittēs est vbiq̄ꝫ nulla est distātia: ideo nulla separatio: loco tn̄ huius est missi a mittēte egressio siue emanatio. Similiter in his inferioribus est in misso subiectio ꝓpter dr̄iam mittētis ad missuꝫ: qꝛ missus differt a mittēte ī sub̄a. Sed in diuinis non est sub̄alis dr̄ia. Et ideo oīa sunt equalis nobilitatis in misso ⁊ mittēte. Sic etiā in his inferioribus est in misso mutatio ꝓpter distātiā missi a termino. Qꝛ ꝟo in diuinis missus nulli loco abest: iō nō est ibi mutatio: sed alicuius effectꝰ de nouo ꝓductio. b̄ Bon̄.

Sctūs ꝟo Tho. j. parte. q. xliij. ar. j. eandē sn̄iam ꝯfirmās asserit: q̄ in rōne missionis duo important̄: quoꝝ vnū est habitudo missi ad euꝫ a quo mittit̄. Aliud est habitudo missi ad terminū ad quem mittit̄. Per hoc aūt q̄ aliq̄s mittit̄ ostēdit̄ ꝓcessio q̄daꝫ missi a mittēte: vel ꝑm imperiū sicut dn̄s mittit seruuꝫ: vel ꝑm cōsiliū: vel si ꝯsiliarius dicat̄ mittere regē ad bellādū: vel ꝑm originē: vt si dicatur q̄ flos mittit̄ ab arbore. Ostēditur etiā habitudo termini ad quē mittit̄ vt aliquo mō ibi esse incipiat: vel qꝛ prius ibi oīno non erat quo mittit̄: vel qꝛ incipit ibi aliquo mō esse quo priꝰ nō erat. Missio ergo diuine ꝑsone ꝯuenire pōt: ꝑm q̄ importat ex vna parte ꝓcessionē originis a mittente. Et ꝑm q̄ īportat ex alia parte nouū modū existēdi in aliq̄. Sicut filius d̄r esse missus a p̄re in mūdū ꝑm q̄ incipit esse in mundo visibilr̄ ꝑ carnē assumptā: ⁊ tn̄ antea in mundo erat. vt d̄r Job. j. Nō ponit̄ ḡ missio in diuinis q̄ fit ꝑm motum localē. Quare nec ibi est separatio: sed sola distinctio originis. Neq̄ꝫ pōt esse minoratio cum nō sit a p̄ncipio mittēte: aut ꝑm īperiū: aut ꝑm ꝯsiliū: qꝛ īperās est maior ⁊ cōsiliās sapiētior. Et vt p̄dictū est missio illa nō importat nisi ꝓcessionē originis: q̄ est ꝑm equalitatē. ¶ Scd̄m dubiū fuit: vtrū missio sit q̄d creatū vel increatū? Ad qd̄ ita respōdet Alex. ī. j. sum. q. lxxj. mē. ij. q̄ missio siue dicat̄ actiue de p̄re respectu filij: siue de p̄re ⁊ filio respectu spūssancti siue dicat̄ passiue de filio vel spūsancto: est q̄d creatum ⁊ idem qd̄ deus. Nam ꝓcessio spūssancti est ipse spiritussanctus ꝓcedens: ⁊ sctīficatio spiritussctī est ipse spūssanctus sctīficans. Sed missio spūssancti est eius ꝓcessio a p̄re ⁊ filio ad sctīficandum creaturam: vtrūq̄ꝫ aūt est quid increatū qd̄ est spiritussctūs: ergo missio qua spūssctūs est missus est q̄d increatuꝫ. Et eadem rōne missio qua filius mittit̄ ⁊ qua p̄r mittit. ¶ Tertiū dubiū fuit vtruꝫ missio dicat̄ de deo ex tp̄e vel ab eterno. Et respōdēt

doctores theologi ꝙ dr ex tpe. Uerūtñ Alex. in. j. sum. q. lxxj. mē. ij. dicit ꝙ ī missione duo sunt. Est em̄ ibi principale significatū qd est q̄d increatuz. Et est ibi aliqd cōnotatū. s. effectus ī rōnali creatura qd est q̄d creatū. Nā missio est processio alicuius ꝑsone manifestata ī creatura: vel manifestatio ꝓcessionis eterne facta rōnali creature: rōne ergo connotati qd tpale est dr missio tpalis. Sz sctūs Tho. in. j. parte vbi. s̄. ar. ij. dicit ꝙ in his que importāt originem diuinarum ꝑsonarū est q̄dā differētia attēdenda. Quedā em̄ in sua significatione importāt solā habitudinē ad principiū vt ꝓcessio ⁊ exitus. Quedā vo cū habitudine ad principiū determināt ꝓcessionis terminū. Quoꝝ q̄dā determināt terminū eternū sicut generatio ⁊ spiratio. Nā generatio est ꝓcessio diuine ꝑsone in natura diuina: ⁊ spiratio passiue accepta importat ꝓcessionē amoris subsistentis. Quedā vo cum habitudine ad principiū importāt terminū tpalē: sicut missio ⁊ datio. Mittit em̄ aliq̄d ad hoc vt in aliquo sit: ⁊ dat ad hoc vt habeat Personā aūt diuinā haberi ab aliq̄ creatura vel esse nouo mō existendi in ea est quoddā tpale. Uñ missio ⁊ datio in diuinis dicunt tpaliter tm̄. Generatio autē ⁊ spiratio soluz ab eterno. Processio aūt ⁊ exitus dicunt in diuinis eternalr ⁊ tpaliter. Naz filius ab eterno ꝓcessit vt sit deus: tpaliter autem vt sit hō ꝟm missionē visibilem: vel vt sit in hoīe ꝟm missionē inuisibilē. ¶ Scda cōsideratio de missione spūssctī dr tpalitatis. In q̄ quo tpe missus fuit aplis pōderare debemus. Naz q̄nquagesima die post xp̄i resurrectionē mysterium istud fuit celebratū. Et hoc quidē ꝯgrue factū esse cōstat. Tum qr in veteri testamēto sic fuerat figuratū: duz q̄nq̄gesima die postq̄ Moyses eduxerat filios isrl de egypto: descēdit deus in igne ī mōte synai. Sic ⁊ quinquagesima die postq̄ xp̄s traxerat patres de inferis: descēdit spūssctūs in linguis igneis. Tuz etiā q̄ in iubileo bñficia ppls accipiebat data fuisse multo copiosiora in xp̄m credētibus a spiritusctō noscant. Ut em̄ colligit ex. xxv. c. Leui. numero q̄nquagenario annoꝝ in iubileo debita remittebātur. Ita spūssctī gr̄a in aplos descēdentis penitentibus pctā ⁊ debita remittunt. Silr in illo iubileo serui donabāt libertati. Ita nūc spūssctūs liberat a seruitute diaboli in spem glorie filioꝝ dei. Adhuc in illo iubileo recuperabantur hereditates amisse. Sic spūssctūs est pignus hereditatis nr̄e. Uenit etiā spūssctūs in die dñica vt esset dies renouationis q̄ fuerat ⁊ creatiōis. Dñica nāq̄ die creatus est mūdus. Hora adhuc qua spūssctūs in aplos descēdit fuit tertia: vt pz ex autoritate ecclie q̄ cantat in hymno. Dum hora cunctis tertia: repēte mūdus intonat orātibus aplis: deū venisse nūciat. Idipm hr̄ ex verbo petri Act. ij. c. Fuit aūt ista hora cōueniēs. Tū qr spūssctūs est tertia in trinitate ꝑsona. Tū qr primi parentes dicuntur in hora tertia perdidisse gratiā: vt ponit in cōpēdio theologie li. j. Uñ cōueniens fuit ꝙ eadē hora aplis redderet. Tū etiā vt īsinuet ꝙ in tertio tpe gratia dei copiose in mundū effusa est. Nā genus humanū sub triplici statu decurrere ponit a doctoribus. Primus fuit legis nature ab adaz vsq̄ ad moysen. Scds fuit legis scripture: a moyse vsq̄ ad xp̄m. Tertius legis gratie: a xp̄o vsq̄ ad cōpletum numerū electoꝝ. ¶ Tertia cōsideratio de missione spūssctī dr qualitatis. Duplex est missio spūssctī. Una inuisibilis q̄ mittit in mētem ad significandū creaturā: ⁊ ista missio fit ad inhabitationē creature rōnalis. Alia est missio visibilis: sicut apparuit sup xp̄m in colūbe specie: ⁊ sup apostolos in linguis igneis. Qui spiritum sanctū inuisibiliter habere cupit opus est vt se conformet aplis in q̄bus septē conditiones describuntur fuisse. ¶ Prima conditio fuit qr erant aīo quieti. Et hoc est qd dr Act. ij. c. Dū cōplerent dies pentecostes, i. dies requietionis. Il-

lud em̄ festū erat ad requiē deputatuz. Jō dixit deus ꝑ Esa.c.lxvj. Sup quem requiescet spūs meus nisi sup humilem ⁊ qetū. Scdo erāt apl'i dilectione vniti: qd notat cuz dr: Erāt oēs pariter. Erat qdē eis cor vnū ⁊ aīa vna. Sicut enim spūs hoīs nō viuificat mēbra corporis nisi vnita: sic nec spūsctūs mēbra spūalia. Tertio erāt apl'i loco secreti: de hoc subdit in eodē loco.s.cenaculo. Quarto erāt orone assidui: iō subdit: Erant ꝑseuerātes vnanimiter in orone. de illis cātat eccl'ia. Orantibus apl'is deū venisse nūciat. Quinto erāt humilitate prediti ex eo ꝙ scribit: qr erāt sedētes.i. humiles. Sexto erāt pace coniūcti: qr erāt in hierl'm que interp̄tat visio pacis. Septimo erāt ꝯtēplatione erecti: ꝑ hoc qd dr: qr receperūt spm̄sctm̄ in supiori cenaculo. Qualiter autē missio illa visibilis in aplos fuerit cōpleta declarat Act.ij. c.vbi dr: Factus est repēte de celo sonꝰ tanq̄ aduenientis spūs vehemētis: ⁊ repleuit totā domū vbi erāt sedētes. Nico.de ly.sedētes.i.manētes.eo mō quo dr in Deut.c.j. Sedistis ergo in cadesbarne multo tpe.i.mānsistis. Nā apostoli tūc erāt in orone: q̄ nō fit sedēdo: sed magis flectēdo genua: vel stādo. Jnsup Lu.vlti.xp̄s dixerat eis: Sedete in ciuitate.i.manete quousq̄ induamini v̄tute ex alto. Et apparuerūt illis dispartite lingue tanq̄ ignis: seditq̄ supra singulos eoꝝ: ⁊ repleti sunt oēs spūsancto ¶ Sed posset aliq̄s querere an apl'i ante istā diē acceperāt spm̄sctm̄? Et respōdēt doctores ꝙ sic: sed nō in tāta copia. Cū em̄ fuerūt vocati ad xp̄i sequelam ⁊ apl'atū receperūt spm̄sanctū ad ꝓpriaz iustificationē ⁊ ꝑsonalē ꝑfectionē. Qn̄ aūt misit eos ad p̄dicādū an̄ suā passionem: tūc receperunt spm̄sanctū ad infirmoꝝ curationē ⁊ miraculoꝝ operationem. Dedit nāq̄ potestatē illis curandi languores: eijciendi demones: sicut ptz Mat.x. Sed qn̄ insufflauit ⁊ dixit eis: Accipite spm̄sctm̄: tūc receperūt eum ad pctōꝝ remissionē ⁊ sacr̄oꝝ ministrationem. Et vt refert Aug.iiij.li.de tri. Flatus ille corporeus substātia spūsscti nō fuit: sed demōstratio ꝑ cōgruā significationē: nō tm̄ a pr̄e: sed etiā a filio ꝓcedere spm̄sanctū. Et spūsctūs ibi nō accipitur ꝓut est tertia in trinitate ꝑsona: sed pro dono spūscti vt sit sensus. Accipite spm̄sanctū.i.donū spūsscti ꝓut exponit Philippus de mōte calerio in euāgelio Johannis. Jsta v̄o die apl'i receperunt spm̄sanctū ad habendā intelligentiam scripturarū: vt declarabimus in sequenti mysterio: ⁊ noticiā oīum linguarū ad audaciā ⁊ fortitudinē: ad oīm meritorū plenitudinē: ad p̄dicationē euāgelij: ad tolerationē martyrij: ad conuersionem populoꝝ: ⁊ coruscationem miraculoruz. Ergo repleti sunt non solum plenitudine sufficientie: sed etiaz plenitudine redundantie.

¶ Qr apostoli faciente spiritusancto loquebant varijs linguis: ⁊ acceperunt scientiā diuinarum rerū: atq̄ fortes facti fuerunt vt non timerent cruciatus: neq̄ mortem. Cap̄.iij.

Tertiū mysteriū cōtēplanduz de spū sctō dr operatiōis. Jnter cetera q̄ppe stupēda que in apl'is est operatus sunt p̄cipua ⁊ singularissima tria.

Primū fuit locutio.
Scdm illustratio.
Tertiū fortificatio.

¶ Primum opus mirabile fuit locutio: nā statim fecit illos loq̄ idiomata oīum gētiū: q̄ tn̄ ante nō didicerāt. Et lz quidam dicere voluerūt ꝙ apl'i lingua propria loquētes intelligebant ab audientibus ac si eoꝝ idiomata ꝓferrēt: tn̄ verior est snīa illoꝝ q̄ tenēt ꝙ ipsi apl'i varia linguarū genera per spm̄sanctū didicerunt. Vn̄ eccl'ia de ipsis cantat: Linguis loquunt oīm turbe pauēt gētiliū: musto madere deputāt quos spūs repleuerat. Et Act.ij.scribit: Ceperunt loqui varijs linguis ꝓut spūsctūs dabat eloqui illis. Erant aūt in hierl'm habitantes iudei viri religiosi.i.in cultu diuino

deuoti ꝺm Nico. de ly. ex oi natiõe que sub celo est: q̃ cõuenerãt in hierlm rõne festi. Naz iudei captiuati p salmanasar regẽ assyrioꝝ nõ redierũt in iudeã. Similiter captiuati p regẽ chaldeoꝝ non redierũt oẽs q̃uis haberẽt licentiã redeũdi: sed remãserũt multi amore filioꝝ quos genuerãt ibi: ꝛ possessionuꝫ quas acquisierãt. Multi adhuc captiuati per Antiochũ regẽ grecoꝝ ꝛ diuersis gẽtib⁹ vẽditi remãserunt. Verũtñ aliq̃ eoꝝ magis deuoti ꝓpter reuerentiã tẽpli aliq̃n in hierusalem maxime in solemnitatib⁹ magnis: quarũ vna erat solẽnitas pentecostes: cõueniebant. Et ꝺr pẽtecostes a penta qꝺ est quinq̃: ꝛ coste qꝺ est decez. Quinquagesima nãq̃ die a pascha celeberrima erat apud iudeos in memoriã beneficij legis date: que fuit data in monte synai quinquagesima die vt superius tactũ est postq̃ filij israel egressi sunt de egypto. Facta igit hac voce. s. spũs vehemẽtis vel vẽti vel tonitrui: q̃ ab alijs audita fuit: vel aplꝝ ꝛ alioꝝ cũ eis existentiũ deũ voce magna laudãtium qui prius timore ducti non audebant loqui: conuenit multitudo ꝛ mente cõfusa est. i. stupefacta: qm̃ audiebat vnusquisq̃ lingua sua illos loquentes dicebant aũt cũ admiratione: Nõne (ecce oẽs isti qui loquunt) galilei sunt: Et quõ nos audiuimus vnusq̃sq̃ linguaꝫ nostram in qua nati sumus: Parthi: et medi: ꝛ elamite: ꝛ qui habitant mesopotamiam: iudeam: ꝛ capadociam: ponꝫ ꝛ asiam: phrigiã: ꝛ pamphilã: egyptuꝫ: ꝛ partes libye que est circa cirenẽ: ꝛ aduene romani. Et dicunt hic romani aduene potius q̃ alij: tũ qꝛ a remotioꝝ partibus venerũt: tum qꝛ mare transierant. Judei quoq̃ ꝛ ꝓseliti. i. cõuersi de gentilitate ad iudaismũ. Cretes ꝛ arabes: audiuimus eos loquentes nostris linguis magnalia dei. Alij aũt irridentes dicebant: qꝛ musto pleni sunt: ꝓ quibus cantat ecclesia. Musto madere deputant quos spũs repleuerat. Cñ petr⁹ veritatẽ rei per scripturas declarauit. Et illa die apposite sunt. i. baptizate et ad numerũ fideliũ congregate aie circiter tria milia. ¶ Scõm opus mirabile qꝺ spũsctũs in aplis fuit operatus: illustratio ꝺ:: Nã intellectũ eoꝝ illuminauit vt de diuinis q̃ ad salutẽ sunt necessaria nihil penitus ignorarẽt. Hoc promiserat eis xp̃s cũ dixit Joh. xiij. Paracletus aũt spũsctũs quẽ mittet pr̃ in nomine meo ille vos docebit oia ꝛ suggeret vobis oia quecũq̃ dixero vobis. Et xvj. c. Cũ venerit ille spũs veritatis docebit vos oẽm veritatẽ. ꝛ Luce. xxj. Ego dabo vobis os ꝛ sapientiã cui nõ poterunt resistere ꝛ contradicere oẽs aduersarij vestri. Res est ꝓfecto stupenda q̃ tã celeriter ablq̃ doctore spũssancti sola presentia noticiam apli plenissimam acceperunt de oĩbus que a moyse ꝛ prophetis fuerant cõscripta. Vnde Piero. ad Paulinum ait: Pharisei stupent in doctrina dñi: ꝛ mirant in petro ꝛ iohãne quõ legem sciant cũ lras non didicerunt. Quicquid enim alijs exercitatio ꝛ quotidiana i lege dñi meditatio tribuere solet illis spũssanctus suggerebat: ꝛ erant iurta qꝺ scriptũ est docibiles deo. Quinimmo de secretis diuinis magis fuerunt illuminati q̃ prophete veteris testamenti: ꝛ in maiori plenitudine gratiam spiritussancti receperunt atq̃ donum prophetãdi excellẽtius habuerũt. Qꝺ aũt apostoli prophetie munere fuerunt p̃diti ptz Act. ij. c. v. c. vj. c. xj. c. xiij. c. ꝛ. xxvij. c. Cãta aũt fuit in illis vis doctrine q̃ in oẽs gentes ꝛ nationes mãdi p eos lux veritatis effulsit. ¶ Tertiũ opus mirabile qꝺ spũssanctus operat⁹ est in aplis dicitur fortificatio: qꝛ corda eoꝝ adeo fortificauit: vt nullo timore: nullo terrore: nullaq̃ comminatione a christi predicatiõe retardarentur. Ꝺeo in sermone qui legitur in officio apostoloꝝ Grego. ait: Scriptũ est: spũs dñi ornauit celos: ornamenta eĩ celoꝝ sunt virtutes predicantiũ. Que videlz ornamenta paulus enumerat dicẽs: Alij ꝺ dem p spiritum dat sermo sapiẽtie. Alij

sermo scie ꝑm eūdem spiritū. Alij fides in eodē spū. Alij gratia sanitatū in vno spū. Et infra. Quot sunt bona p̄dicātiū tot sunt ornamenta celoꝝ. Vinc rursus scriptum est ps̄. xxxij. Verbo dn̄i celi firmati sunt: ⁊ spū oris eius oīs virtus eorum. Verbum em̄ dn̄i filius est patris. Sed eosdē celos videlꝫ sctōs aplos vt tota simul trinitas ostēdat̄ opata repēte de sctispūs diuinitate adiūgit̄. Et spiritu oris eius oīs virtus eoꝝ. Celorum igit̄ virtus de spū sumpta est: qꝛ mūdi huius potestatibus ꝯtraire nō presumerēt: nisi eos sctīspūs fortitudo solidasset. Quales nanq̄ doctores sctē ecclesie ante aduentum huius spūs fuerint scimus: ⁊ post aduentū illius cuius fortitudinis facti sunt cōspicimus. Certe ipse pastor ecclie petrus quāte debilitatis quāteq̄ formidinis ante aduentū huiꝰ spūs fuerit: ancilla ostiaria requisita dicat. Una em̄ mulieris voce ꝑcussus: dū mori timuit vitā negauit. Et tūc petrus negauit in terra: cū latro confitebat̄ in cruce. Sed vir iste tāte formidinis qualis post aduentū spūs existat audiamꝰ. Fit conuētus magistratuū atq̄ senioꝝ cesis denūciat̄ aplis ne in noīe iesu loq̄ debeant. Petrus magna autoritate respōdit. Obedire opꝫ deo magis q̄ hoībus. Et rursum si in ꝯspectu dn̄i iustuꝫ est vos potius audire q̄ deū: indicate. Libēs beatus andreas ꝑsecutoribus suis respōdit: Tāto em̄ ero regi meo acceptior: quanto ꝑ eius noīe fuero permanens in tormentis constātior: nō enim possumus q̄ audiuimus ⁊ vidimus nō loqui. Et illi quideꝫ ibant gaudentes a conspectu cōcilij qm̄ digni habiti sunt pro noīe iesu contumeliam pati. hec ille. Securus ⁊ gaudens ad crucem properauit petrus: ita ⁊ frater eius andreas: qꝛ spiritussanctus erat in eis. Sic et apostoli ceteri mortem violentā letāter tulerunt: qꝛ spūssanctus oēm ab eis timorem eiecerat. Nec tm̄ aplis hec fortitudo supernaturaliter tributa est: quin immo ⁊ sctis: vt sic dicaꝫ innumeris cōfessoribus: virginibus: ⁊ martyribus. Quisnā fecit tēporaliū bonoꝝ cōtēptores eos q̄ xp̄m nudum nudi secuti sunt nisi spiritussanctus. Quis habitare fecit in solitudine in spelūcis amicos dei vigilantes: orantes: ⁊ carnē durissimis ieiunijs: disciplinis: ⁊ verberibus affligentes: nisi spūssanctus. Quis deniq̄ fecit martyres aīo intrepido tot illata tormēta ⁊ exq̄sitissima cruciatuū genera perpeti nisi spūssanctus. Ubi admirari plurimuꝫ simul ⁊ in fide cōsolidari debemus dū supradicta oīa in sexu fragili mulierū inuenire cōspicimus. O ꝟe stupēda virtus spūssctī: q̄ tot hoīes supra hoīes eleuauit. O gr̄a dei electis copiosissime dispēsata: q̄ terrenos hoīes celestes effecit. O fons indeficiēs bonitatis dei: ad quē cūcti mortales cōfugere securi debēt: qm̄ vt inquit Cyprianus in epl̄a ad donatum. Profluēs largiter spūs nullis finibus premit̄: nec vllis coercentibus claustris intra certa metarū spacia refrenat̄. Manat iugiter: exuberat affluenter: nostrum tm̄ pectus sitiat ⁊ pateat. Quantuꝫ illic fidei capacis afferimus tantū inde gratie inundātis haurimus. hec ille. Supplici corde igit̄ postulemus: vt pijssimus deus spiritusancto suo repleat corda nostra qui sit benedictus in secula seculoꝝ. Amen.

¶ In festo sanctissime trinitatis sermone. lxxvj. de vnitate diuine essentie ⁊ trinitate personarum quere. j. in tract. diuinorum iudiciorum. sermo. xviij. De cognitione dei.

¶ In solēnitate sanctissime eucharistie seu sacratissimi corporis christi. sermo. lxxvij. de eodē sacramento. quere. s̄. sabbato post dominicam in passione. ⁊ feria. ij. iij. ⁊. iiij. post dominicam in palmis. vbi habes multa ⁊ plura de hac materia.

¶ Et in his explicituꝫ est opus quadragesimale Roberti de Litio.

Tabula sermonū de timore iudiciorū dei.

¶ Sequitur ipsius tractatus de timore iudiciorum dei: comprehendens sermones. xix.

De sacre scripture sublimitate: ac euāgelij multiplicitate. Sermo.j.

De iudicijs dei: & qre a multis vilipēdunt: & quomō vicina esse cognoscunt & quomodo euitantur. Sermo.ij.

De iudicio dei contra superbientes angelos. Sermo.iij.

De demonū presidentia: atq; potentia grādi qb⁹ nihilomin⁹ hoīes dei ad iutorio resistere possunt. Ser.iiij.

De fructibus superbie. Ser.v.

De iudicio dei contra primos parentes nostros. Sermo.vj.

De iudicio dei contra mundū lasciuientem facto tempore Noe. Ser.vij.

De mulieribus que multorum sunt causa peccatorum. Sermo.viij.

De iudicio dei contra fetidos sodomitas. Sermo.ix.

De iudicio dei contra Pharaonē et egyptios. Sermo.x.

De iudicio dei ꝓtra iudaicū populū in deserto murmurantē. Ser.xj.

De iudicio dei contra iudeos hierusalem habitantes. Sermo.xij.

De iudicio dei cōtra iudeos xpm et ecclesiam persequentes. Ser.xiij.

De iudicio dei contra Dauid populum numerantem. Ser.xiiij.

De iudicio dei cōtra Sennacherib. blasphemum. Sermo.xv.

De iudicio dei contra Nabuchodonosor superbientem. Sermo.xvj.

De iudicio dei cōtra Antiochū crudelissimū in iudeos. Ser.xvij.

De cognitione dei: et de debito sibi honore exhibendo. Ser.xviij.

De honore & reuerentia deo exhibendis. Sermo.xix.

¶ Epistola venerabilis clarissimiq; in sacra theologia magistri fratris roberti Carazoli de Licio ordinis minor: ad reuerendissimum & illustrissimus dñm dñm Johannem de aragonia: serenissimi dñi nri Ferdinandi regis sicilie &c. filium & locū tenētē generalē applicēdis prothonotarium: in qua sua docilitas commendatur.

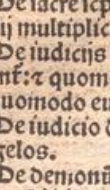

Reuerendissimo patri & dño: dño Johanni de Aragonia xpianissimi regis Ferdinandi filio: seclis aplice dignissimo pthonotario frater Robertus carazolus de Licio ordinis Minorū sacre theologie magister humiliter se cōmēdat. Inter plurimas virtutes tuas ingentesq; animi dotes: docilitas magnope fulget. Quafit vt animum semper prōptū: benevolūq; exhibeas ad intelligendū doctrinam sapiētū. Neq; ho elegātissimo ingenio tuo satis esse possunt: q̄ in palatio tue residentie singulis diebꝰ ab eruditissimis viris audire contendis: quin immo diuinarū: humanarūq; rerū inuestigare ac scire rationē cupiens: pro religione frequentare soles templa sacra dei: vt etiam ibi hauriās: quicquid ab his qui declamatorie vt ad populū loqui solet edocetur. Laudabilis profecto institutio ista nedū in Molescente vel iuuene: verūetiā in quolibet annosissimo & sene: ex eo q̄ nullus tam sapiens tāq; doctus esse potest: quin audiendo doctor fieri valeat. Ergo fiat sententia illa. j. c. Prouerb. Audiēs sapiens sapientior erit. Ar & iurisconsultus ff. de fideicōmissarijs libertatibꝰ. l. apd Julianū. dicit cupiditatē discēdi optimam esse rationē viuendi. Ān Julianꝰ dixisse fertur. Etsi alterū pedē in sepulcro haberem: adhuc discere aliq̄d vellē. Quare valerius in rubrica de studio et industria: miris laudibꝰ extollit Solonem: pbm: qui supremo die vite assistentibus amicis: quidāq; inter se & forentibus satis iam presſum caput esset. Interrogatusq; quapropter id faceret. Respondit. Ut cum istud quicquid est de quo disputatis percepero: moriar.

Sacer v̄o Hiero. in epl'a ad Palmachiū ⁊ Oceanū sic de seip̄o fatet. Dum essem iuuenis: nimio feruebam amore discēdi: nec iuxta quorūdam p̄sumptionē ipse me docui: Apollinarem audiui Antiochie frequēter ⁊ colui. Jā comis spargebatur caput canis: ⁊ magistrum potiꝰ q̄ discipulū me esse dicebat: Perrexi tñ Alexandriā: audiui Didimuz: in multis ei gr̄as ago. Qr qd̄ nesciebā didici: qd̄ sciebā (illo docēte) nō perdidi. Putabant me homīes finē fecisse discendi. Ueni rursus Hierosolymam et Bethleē. Quo labore: quo p̄cio: Baraniā nocturnū habui p̄ceptorem? Timebat em̄ Judeos: et alterū mihi exhibebat Nicodemū. hec Hiero. Hoꝝ studia imitanda sunt: nō eoꝝ q̄ sibi scioli vidētur: ⁊ spernūt oēm disciplinam. De his loquit̄ sic Seneca li. de trāq̄llitate animi. Puto multos ad sapiētiā p̄uenire potuisse nisi putassent se p̄uenisse. Sz tu sapiētie cultor: ⁊ venerator p̄cipuꝰ: oēm diligētiā apponis: vt a multꝫ multa cognoscas. et licz dignata sit dñatio tua: dū Neapoli predicabā quasi quotidie sermonibꝰ meis adesse: hortari tādē me voluisti vt opus de timore iudicioꝝ dei ī scriptis redigerē: illudq̄z dominationi tue legendū trāsmitterē. Feci libēs qd̄ iussisti: ⁊ operā dedi: vt morē tue gererē volūtati. Accedet hoc ad vtilitatē plurimoꝝ: qm̄ q̄ noua sunt allicere solent humanas mētes. Nam vt scribit̄ Actuū. xvij. Dū Paulꝰ esset athenis disputaretq̄z ī synagoga cū iudeis ⁊ colentibꝰ deū: ⁊ in foro p̄ oēs dies cū epicureis ⁊ stoicis p̄bis: q̄dā dicebant eū semiuerbium. i. seminatorē verboꝝ. Alij v̄o nouoꝝ demonioꝝ annūciatorē: idest nouarū scientiaꝝ: s̄m Nicolaum de lyra. Propter quod duxerūt eum ad Ariopagū dicentes: Possumus scire q̄ est hec noua (que a te d̄r) doctrina? Noua em̄ quedā infers auribus nr̄is. Uolumus ergo scire quidnam velint hec esse. Atheniēses autem oēs et aduene hospites ad nihil aliud vocabant nisi dicere aut audire aliquid noui. Hoc est qd̄ Ouid̄. in lib. ij. de ponto. Est quoq̄z cunctarū nouitas charissima reruz. Et de hoc Señ. in q̄stionibꝰ naturalibus. Naturale ē magis noua q̄ magna mirari. Et idē in. iiij. declamationuz. Ad noua hoīes ꝯueniūt: ad noua ꝯcurrūt. Licero insuper in sua rhetorica docet auditores fieri posse attentos? sed de rebus nouis et inusitatis nos p̄miserimꝰ v̄ba facturos. Scripsi igit̄ donāte deo: nō indoctis hūane sapiētie verbis: q̄cq̄d legere aut īuenire potui: qd̄ hoīm corda ad timēdū deū gl'iosum reuocet ⁊ inducat. Accipe itaq̄z tu pater colēdissime libellū istū: in quo si q̄d boni reppereris p̄ba. si q̄d v̄o aut sup̄fluū aut minꝰ rectū in illo deprehēderis: corrige. Oro tñ humanissimā dñationem tuā ne cōmunicet aut tardat illū inuidis ⁊ maliuolis meis: quos multos nosti: qr vt vtar verbis Hiero. in p̄logo in Esdrā. Jnuidoꝝ studia oē qd̄ scribimꝰ rep̄hēdēdū putāt ⁊ interdū ꝯ se ꝯscientia repugnāte publice lacerāt q̄ occulte legūt: intātū vt clamare cōpellar ac dicere illud ps̄. cix. Dñe libera animaz meā a labijs iniq̄s: et a lingua dolosa. Benevale speculum bonoꝝ moꝝ: ⁊ memento mei dum bene tibi fuerit.

¶ Jncipit p̄logus in opꝰ de timore diuinoꝝ iudicioꝝ: in quo exponunt̄ mystice verba Jobis in themate. Sermo. j.

Vidi alterū angelū volantē p̄ medium celū habentē euāgelium eternū: vt euangelizaret sedētibꝰ sup̄ terrā: ⁊ sup̄ oēm gentē ⁊ tribū ⁊ linguā: ⁊ sup̄ populum dicēs magna voce: Timete dñm ⁊ date illi honorem: qr venit hora iudicij eius. Habentur hec verba Apoc. xiiij. Ad tantam insaniam cecitatēq̄z mētis mortales homines iam deuenerūt: vt deum excelsum non arbitrentur suoruz peccatoꝝ vltorem. Adijciunt indies iniquitatē iniq̄tati: et in malicia p̄seuerā-

tes nolunt ꝯsiderare formidabilia iudicia magni dei. Ipse vtiq; minat̃ xp̃ianis ingratis pro suis execrandis sceleribus terribilia mala: posita iã securis est ad radicẽ: ⁊ tñ pauci rarissimiq; inueniuntur qui sua corda humiliẽt sub manu illius cuius potẽtie resistere nemo põt. Et reuera nil periculosiꝰ q̃ imminẽtia pericula non timere. Qꝛ iuxta Aristotelis sentẽtiã. ij. rhetorice. timor facit hoĩes cõsiliatiuos. Qua de re ad excitandas mentes duras q̃ penitẽtiã fugiunt et bene beateq; viuere nolunt: decreui opus p̃sens sub titulo de timore iudicioꝝ diuinoꝝ cõpilare. Pro clariore tñ dicẽdoꝝ noticia: in hoc ꝓlogo per moduꝫ sermonis ip̃a verba Jobis in themate exponenda se offerunt: In q̃bꝰ tria mysteria declaranda ꝯtinent̃.

Primũ d̃r scripture sctẽ sublimitas.
Secundum euãgelij multiplicitas.
Tertiũ timoris diuini rõnabilitas.

¶ De excellentia et sublimitate scripture sancte que designatur per angelum volantem. Capitulum. j.

Primum mysterium declarãdũ quod continetur in verbis Johannis: dicit̃ scripture sancte sublimitas: que ꝑ per angelum volantẽ recte meritoq; designatur. Est aũt scriptura sacra vetus ac nouũ testamentũ; vt d̃r dist. ix. decretoꝝ. c. quis nesciat. Qꝛ ꝟo hec diminutꝰ est hoĩbꝰ inspirata: atq; de celo missa. ꝟm illud. ij. Petri. j. sunt sancti dei hoĩes. Jõ angelus dici põt. Nam teste Jsidoro lib. vij. etymol. Angelus nũcius vel missus interpretatur. In altũ autẽ ipsa scriptura volat ꝑ medium celũ: q; publice in eccl'ia legitur ⁊ predicatur. Inq̃t eñ Greg. in homel. Regũ celorũ p̃sentis tp̃is eccl'ia dicit̃: Quanta ergo sit huiꝰ scripture sublimitas: ex q̃ttuor dep̃hendere possumus.

Primo ex eius dignitate.
Scd̃o ex eius veritate.
Tertio ex eiꝰ ꝓfunditate.
Quarto ex eiꝰ vtilitate.

¶ Qꝛ scriptura sacra est excellentissima ratione dei.

Primo siquidem intelligere possumus sublimitatẽ ⁊ excellentiã scripture sancte ex eiꝰ dignitate. Est eñ incomparabiliter dignior oĩbꝰ sciẽtijs ⁊ scripturꝫ: eo q̃ est de digniore subiecto. s. altissimo deo. Unde Aug. libro viij. de ciui. dei. c. j. Theologia inq̃t est sermo vel ratio de deo. Neq; obstat q; Arist. dicit. j. posteriorũ. q̃ in qualibet sciẽtia opꝫ supponere subiectũ q̃d est. Et Dama. dicit: In deo quid est dicere impossibile est. Quare nec deꝰ subiectũ sic esse poterit scripture sancte ⁊ theologie. Qm̃ vt ĩquit Tho. j. parte. q. j. art. vij. in respõsione ad primũ argumẽtũ. lꝫ de deo nõ possumus scire q̃d sit: vtimur tñ effectu eiꝰ vel nature vel gr̃e loco diffinitionis ad ea q̃ de deo in scriptura sacra considerantur. Jp̃a igitur scriptura a principio vsq; ad finẽ predicat mirabilia facta dei. Ex quo illi comparari non valent cuncta q̃ a grãmaticis rhetoribus dialecticis p̃bis geometris musicis medicis astrologis poetis ⁊ iurisconsultis fuere conscripta. Versantur oĩa illa circa infima hec et mortalia vilia atq; terrena. ꝟ decẽter oĩm scientiaꝝ regina mentẽ hoĩs ad deum cognoscendum diligẽdumq; subleuat. Neq; de aduentu Enee in italiã canit: vt Vergil. qui dicit: Arma virũq; cano troie qui primꝰ ab oris ⁊c. Nec ad bella ciuilia inuitat deplorãda. sicut ⁊ Lucanꝰ q̃ ait: Corduba me genuit rapuit nero prelia dixi. Que gessere pares hic socer: inde gener. Bella per amathios plus q̃ ciuilia campos. Jusq; datum sceleri canimus: populũq; potẽtes. In sua victrici ꝯuersum viscera dextra: ⁊ reliqua. Nõ de his minimis scriptura curat: sed de deo creatore celi ⁊ terre disserit: de illius prouidẽtia bonitateq; iusticia: ceterisq; perfectionibus diuinis claro sermone loquit̃: Veruntñ pleriq; dubitare solent cur hec scriptura ma-

gnalia dei depromens rudi ac simplici stilo est ānotata? Et quidā absolute respondere solent ꝙ eloquentia inutilis est: immo et dānosa: qꝛ bonis viris vti minime licet. Ad eoꝝ autem robur assumunt verba Lactātij: q̄ lib. v. diui. īsti. ait: Hec ī primis cā est cur apud sapiētes ⁊ doctos ac principes huius seculi scriptura sancta fide careat: ꝙ ꝓpbe cōmuni ac simplici sermone sic ad populū sunt locuti. Cōtēnūtur itaqꝫ ab his qui nihil audire vel legere (nisi expolitū ac desertū) volunt. Nec quicq̄ inherere animis eoꝝ pōt: nisi qd̄ aures blādiore sono mulcet. Illa ꝟo q̄ sordida videnť: anilia inepta vulgaria existimantur. Ideo nil verū putant nisi qd̄ auditu suaue est: nil credibile nisi quod pōt incutere voluptatē. Nō credūt ergo diuinis qꝛ fuco carēt. Sed ne illis quidē qui es interpretanť: qꝛ ipsi sunt omnino rudes: aut certe parū docti. Nam et plene sint eloquētes perraro contingit cuius rei causa in aperto est. Eloquentia eñ seculo seruit ppl'o se iactare ⁊ in rebus malis placere gestit. Siquidem veritatē sepius expugnare conatur vt vim suam mōstret: opes appetit: honores cōcupiscit: summū deniqꝫ gradum dignitatis exposcit. Hucusqꝫ Lactātiꝰ de Hiero. insup gl'ioso narrať ꝙ ab angelo fuit correptus: eo ꝙ ciceronianus esset: sicut notať. xxxvij. dist. decretoruꝫ c. legimꝰ. Qd̄ ⁊ ipemet ī epl'a ad Eusto. ꝓfiteť. Quare eloquētiā oīno reijciendā multi accusant. Quibꝰ ego dico salua eoꝝ reuerētia ꝙ eloquentia exornat oēm gradū: oēm statū: oēm deniqꝫ hominē recte fulgentez. Qua Hiero. post verbera vt apparet vti insup voluit: de qua ⁊ Cicero in. j. rhetorice ait: Cū homines multis in rebꝰ humiliores et infirmiores sint bestijs: hac in re maxime bestijs prestare videnť ꝙ loqui possunt Quare preclarū quoddā mihi videtur adeptus qui in ea re hoībꝰ antecellit: qua in re homines bestijs prestant. Ob id iudicio meo rectius dici pōt ꝙ eloquētia de se bona est ⁊ laude digna: dūtn̄ ea quisqꝫ vtatur bene. Quod sic perpolite narrat Quintilianus lib. ij. de oratoria institutione. Quidā inquit vehementer in eam. s. rhetoricam vel eloquentiam inuehi solent: ⁊ quid sit indignissimum in excusationes orōnis vtūtur orādi viribus; eloquentiū esse que penis eripiat scelestos: cuiꝰ fraude dānentur interim boni: cōsilia ducanť in penis: nec seditiōes modo turbeqꝫ populares: sed belle etiā inexpiabilia excitentur. Cuius deniqꝫ cum maxime sit vsus cum pro falsis contra veritatē valet. Nam ⁊ socrati obijciunt comici docere eū quomodo peiorē causam meliorem faciat. ⁊ contra Tisiā ⁊ Gorgiā similia dicit polliceri Plato. Ex his adijciunt exempla grecorū romanorūqꝫ et enumerāt q̄ perniciosa nō singulis tm̄: sed rebus etiam publicis vsi eloquentia: turbauerunt status ciuitatum vel euerterūt: eoqꝫ ⁊ lacedemoniorū ciuitate expulsam: ⁊ athenis quoqꝫ vbi actor mouere affectus vetabať: velut recisaꝫ orādi potestatē. Quo quidē modo nec duces vtiles erūt: nec magistratus: nec medicina: nō deniqꝫ ipsa sapiētia. Nā et dux Flaminis et Gracchi saturnini glaucie magistratꝰ egere: et in medicis venena: et in his qui pbꝰorū noīe male vtuntur grauissima nonnunq̄ flagitia depħēsa sunt. Cibos aspernemur attulerūt sepe valitudinis causas. Nūq̄ tecta subeamꝰ: suꝑhabitantes aliqñ ꝓcunabunt. Nō fabriceť militi gladiꝰ: pōt vti eodē ferro latro. Quis nescit ignes aquas: sine quibus nulla sit vita: et ne terrenis immorer: solē: lunāqꝫ: ꝑcipua syderū aliqñ nocere. Num igiť negabitur deformē Pyrrhi pacē cecus ille Appius dicēdi viribus diremisse: aut non diuina Marci Tullij eloquentia ⁊ contra leges agrarias popularis fuit: ⁊ Catiline fregit audaciam ⁊ supplicatiōes qui maximus honor victoribus bello ducibus datur: in toga meruit? Nonne perterritos militum animos fre-

quēter a metu reuocat orator: ⁊ tot pugnandi pericula ineuntibus laudē vitā potiorē esse persuadet? Nec ño me Lacedemonij aut Athenienses magis mouerint q̄ populus romanus: apud quem summa semp oratoribus dignitas fuit? Equidē nec Urbiū cōditores reor aliter effecturos fuisse vt vaga illa multitudo coiret in populos: nisi docta voce cōmota. Nec legū repertores sine summa vi orandi cōsecuros: vt seipsi hoīes ad seruitutē iuris astringerēt quin ipsa vite precepta: etiam si vera sint et honesta: plus tñ ad formādas mētes valēt: quotiens pulchritudinē rerum claritas orationis illuminat. Quare etsi in vtrāq; partē valēt arma facūdie: nō tamen est equū illud haberi malū: quo bene vti licet. hec Quintilianus. ¶ Ex q̄bus oībus cōcludimus laudabilissimā eloquētiaz esse. Sed illā diuinus sermo nō sequit: q: vt Lact. li. vj. diui. insti. ait: Summa prouidētia carere fuco voluit ea que diuina sunt: vt oēs intelligerent: que ipse oībus loquebatur. ¶ Scño cōprehendimus excellentiā scripture sancte ex eius veritate: q: in ipsa sola nihil cōtinetur falsum. Jn alijs ño tā pbōrum q̄ poetarum: alioqñ litteris quāta inueniātur mēdacia: dicāt hi qui studiosissime legere illas. ¶ Sed ob cām istā dubitari solet vtruz liceat legere libros gentilium: illoruq; dicta assumere in rebus nostris. ¶ Ad qđ respondemus q̄ si id fiat scriptura sacra contēpta: ⁊ vt erroribus gentiliū essentiatur iniquū est ⁊ illicitū: sicut pt3 dist. xxxvij. decretoz. c. sacerdotes vbi sic habet: Sacerdotes dei omissis euāgelijs ⁊ pphetis: videmus comedias legere: amatoria bucolicorum versuū verba cātare: tenere Vergiliū: et id qđ in pueris est cā necessitatis: in senē crimē facere voluptatis. Ad idem est in eadē dist. c. nonne. ⁊. c. ideo. ⁊. c. eps. ⁊. c. vnio. Jlli igitur qui plus debito delectabiliter insudāt ad legendas litteras seculares reprehensibiles sunt: quoniā vt inquit Viero. ad Damasum papam de filio prodigo: demonū cibus est carmina poetarū: secularis sapiētia: rhetoricoz pōpa verboz. Nec sua oēs suauitate delectāt: ⁊ dū aures dulci versibus modulatione currētibus capiūt: animā quoq; penetrant ⁊ pectoris interna deuinciūt. Ubi cum summo studio fuerint ac labore perlecta: nil aliud nisi inanem sonū ⁊ sermonū strepitū suis lectoribus tribuunt. Nulla ibi saturitas veritatis: nulla iusticie refectio reperit. Studiosi earum in fame veri: et virtutū penuria perseuerāt. hec ille. ¶ Sed si q̄s gētiliū scripturas perscrutet: vel vt eoz cognoscat ⁊ confutet ineptias: vel vt per illas in quibusdā sentētijs moralib⁹ arguat criminosos: vel vt ex illis capiat si quid veri reperit: vtiq; bene facit. Confirmat hoc dist. xxxvij. decretoz. c. qui de mēta. c. turbat. c. si quis artem. Vnc Augl. ij. de doctrina xp̄iana ait: Si qua verba nostre fidei pbi accōmoda direrūt: non solū formidāda nō sunt: sed etiā ab eis tanq̄ ab iniustis possessoribus in nostrum vsum vendicāda. Q̄ pbi q̄q; gētiles vera direrūt testatur Viero. qui sup primū. c. Daniel dicit: Simulq; animaduertendū est ꝑm Anagogen. q̄ rex Babylonis non potuerit vniuersa dei vasa transferre: sed partē vasoz templi dei que intelligēda sunt dogmata veritatis. Si em̄ cūctos pbōrum reuolueris libros: necesse est vt in his reperias aliquā partez vasoz dei. Ut apud Platonē fabricatorē mūdi deū: apud Zenonē stoicoz principē inferos et immortales aias ⁊ vnū bonuz honestatē. Sed quia iungūt mēdacium veritati ⁊ nature bonum multis perdunt malis: ideo partē vasoz dei: ⁊ non oia vasa integra atq; perfecta accepisse memorantur. hec ibi. Jpse adhuc Viero. in plogo. in exposītione Danielis de lris secularib⁹ ita fatur. Ad intelligendas extremas partes Danielis multipler grecoz historia necessaria est. Suetonij videlz Latinia: Diodori: Dieronymi: Polibij: Possidonij: Claudij: Theonis: ⁊ Andronici: Jo

sephi quoq; ⁊ eorum quos ponit Jose-
phus precipueq; nostri Liuij ac Põpei
Trogi atq; iustini: qui oẽs extreme vi-
sionis narrãt historiã: ⁊ post Alexandrũ
vsq; ad Cesarẽ Augustũ syrie et egypti
i. seleuci et antiochi ⁊ ptolomeorũ bella
describũt. Et si qñ cogimur secularium
litterarũ recordari ⁊ aliqua ex his dice-
re que olim omisimus: nõ nostre est vo-
lũtatis: sed vt ita dicã grauissime neces-
sitatis: vt probem⁹ ea que a sanctis ꝓ-
phetis ante secula multa predicta sunt:
tam grecoꝝ q̃ latinorũ: ⁊ aliarũ gentiũ
litteris cõtineri. Et ipse idem Hiero. in
epl'a ad magnũ oratorem vrbis dicit: ꝙ
apl's Paulus in epl'a ad Titũ Eximinã-
dris poete vsus est versiculo dicẽs: Cre
tẽses male bestie mẽdaces ventres pi-
gri. Et ne multa dicamus: tã Hierony-
mus q̃ Augustinus: reliquiq; greci et
latini doctores in suis dictis persepe ad
suũ propositũ gẽtiliũ sentẽtias trahũt.
Tamẽ vt prediximus: sola scriptura dei
est que ab omni falso ⁊ mẽdacio immu-
nis existit: et quicquid loquitur verissi-
mum est eo ꝙ verax est deus qui nobis
illam dignatus est reuelare. Ob qđ La
ctãtius li. j. de diui. institu. ait: Omissis
terrenis huiusce ꝑhie autoribus nihil
certi asserẽtibus aggrediamus viam re
ctam. Quos equidẽ si putarẽ satis ido-
neos ad bene viuendũ duces esse: ⁊ ipse
sequerer: ⁊ alios vt sequerentur horta-
rer. Sed cũ magna inter se concertatio-
ne dissideant secũq; ipsi plerũq; discor-
dẽt: apparet eoꝝ iter nequaq̃ esse dire-
ctũ. Siquidẽ sibi quiq; vt est libitũ ꝓ-
prias vias impresserũt cõfusionẽq; ma-
ximã inq̃rentibus veritatẽ reliquerũt.
Nobis aũt qui sacr̃m religionis accepi
mus: cuꝫ sit veritas reuelata diuinitus:
cũ doctorẽ sapiẽtie: ducẽq; ꝟitatis deũ
sequamur: vniuersos sine vllo discrimi-
ne vel sexus vel etatis ad celeste pabu-
lũ cõuocamus. Nullus eniꝫ suauior aĩo
cibus est q̃ cognitio veritatis. hec ille.
Sed statim increduli nos aggrediũtur
obijciẽtes ꝙ sancti qui scripserũt cõfin-
xere mendaciter a deo accepisse que tra-
dũt. O perniciosa ⁊ detestãda opinio q̃
refelli facile põt: si consideremus quãto
amore ꝓphete ⁊ amici dei veritatẽ com
plexi sunt. Inq̃t Lactã. lib. j. de diui. in-
sti. Uolũtas fingẽdi ac mẽtiẽdi eorũ est
qui opes appetũt qui lucra desiderant.
Que res ꝓcul a sanctis viris fuit. Ipsi
ꝟo seuissima passi sunt tormẽta: dirosq;
cruciatus pro defensione veritatis quã
docebant. Uñ Hieronymus in epl'a ad
Palmachiuꝫ ⁊ Oceanũ ait: An putam⁹
fratres: qꝛ iocãdo prophete predicent: ri
dendo loquãtur apl'i: christus iudicium
infantiliter comminetur? Sed ioci non
sunt vbi supplicia intercedũt. Si iocã-
do passi sunt credantur iocando locuti.
Esaias serra secatur: Daniel leonib⁹ de-
putatur: Paulus truncatur gladio: et
Petrus dñi exẽplo in cruce suspẽditur.
Et hoc totum vt nos a peccatis sua do
ctrina reuocarent. Non est igitur fictio
aut mendacium: qđ de vita futura pro-
clamatur: qđ de inferni penis preconi-
zatur: ⁊ qđ predicatur de ipsius dei per-
fectionibus admirandis.

¶ De profundo sensu scripture sancte q̃
omne humanũ ingeniũ superatur.

Tertio apparet excellentia et
sublimitas scripture sancte
ex eius profunditate. In ipsa
quidẽ non solũ voces signifi-
cant: verũetiam res per voces significa-
te. Ratio ꝟm Tho. j. parte. q. j. arti. x. qꝛ
autor scripture est deus: in cuius pote-
state est ꝙ non solũ voces ad significã-
dum accõmodet: sed etiã res ipsas. Illa
ergo prima significatio qua voces signi
ficant res: pertinet ad primum sensum:
qui scꝫ est historicus vel litteralis. Illa
autẽ significatio qua res significate per
voces iterum res alias significant dici-
tur sensus spiritualis. Hic aũt trifariã
diuiditur. Sicut enim dicit apl's: lex ve
tus figurata est noue legis ⁊ ipsa noua
lex vt ait Dionysius libro de celesti hie-
rarchia: est figura future glorie. In no-
ua etiã lege ea que in capite gesta sunt:

sunt signa eorum que nos agere debemus. Scdm ergo ꝙ ea que sunt veteris testamenti significāt ea que sunt noue legis: est sensus allegoricus. Allegoria em̄ idez est qd̄ aliena ductio: ab alle qd̄ est alienū: ⁊ goges ductio. Scdm ṽo ꝙ ea que in christo facto: vel in his que christū significāt sunt signa eorum que nos agere debemus: est sermo tropologicus. i. conuersus ad mores. Prout ṽo ea que sunt in noua lege significant ea que sunt in eterna gl'ia: est sensus anagogicus. Anagogia: idest sursum ductio: ab ana qd̄ est sursum: et goges ductio. Est itaq; scriptura sacra in sensu litterali plana ⁊ facilis. In sensu ṽo spirituali omne deuincit ⁊ superat humanum ingeniū. Hinc Aug. lib. ij. sup Gene. ait: Maior est huius scripture autoritas: q̄ oīs humani ingenij perspicacitas. Et idē in epl'a ad Uolusianū dicit: Tanta est em̄ christianorū profunditas litterarū: ꝙ in eis quotidie proficerē: si eas solas ab ineūte puericia vsq; ad decrepitam senectutem maximo ocio: summo studio: meliore ingenio conarer addiscere. Nō ꝙ in eis que ad salutē sunt necessaria tanta perueniatur difficultate: sed cū fidem ibi quisq; tenuerit sine qua pie recteq; nō viuit: tā multa tāq; multipliciū mysteriorū vmbraculis opaca intelligenda ꝓficientibus restant: vt annosissimis acutissimis flagrātissimisq; suauitate discēdi cōtingat. Qd̄ eadē scriptura in quodā loco cōmemorat: scz Ecc̄i. xviij. Cum consummauerit homo tūc incipiet. hec ille. Et Hierony. sup illo verbo ps̄. cxlvij. Adipe frumenti satiatte. Pinguissimus est sermo diuinus. Quicq̄d vis ex sermone diuino nascit. Et Greg. xx. Moral'. c. j. Omnē sapiētiā atq; doctrinā sacra scriptura transcendit. Que vera predicat: ad celestem vitā inuitata terrenis desideriis cor legētis reuocat: dictis obscurioribꝰ fortes exercet: paruulis humili sermone blāditur. Nec sic clausa est vt pauesci debeat: nec sic patet vt vilescat: sed vsu fastidiū tollit: et tanto plus diligitur quanto amplius meditatur. Quāte autē sit profunditatis scriptura sacra apparet ex tot libris: sermonibus: homelijs: expositionibusq; pene innumeris. In quibus doctores tam greci q̄ latini totis viribus desudarūt. Et omissis alijs inspiciamꝰ quot quātave volumina edidit Origenes. ⁊ post illuz Aug. de quibus ita inquit Isidorus lib. vj. etymol'. Origenes oēs tam grecos q̄ latinos operū suorū magnitudine superauit. Deniq; Hiero. sex milia librorū eius se legisse fatet. Verum tñ omniū studia vicit Aug. qui tanta scripsit vt diebꝰ ac noctibus nec legere quisq̄ sufficiat libros illius. Ulterius scripture altitudinē cōprehendere valemus si reuocemus ad mentez miracula que veraciter proclamātur de interpretatione facta tēpore Ptolomei. Hic vt dicit Rabanus. xiiij. li. de origine rerum fuit peritissimus oīm litterarū: discipulusq; strabonis phi: q̄ bibliothecā fecit: in qua habere voluit libros legis iudeorum: qui ad sacrā scripturam pertinēt. Ut em̄ tradit Isid. lib. vj. etymol'. tēporibus eiꝰ alexādrie. lxx. milia librorū inuēta sunt. Asserit autē Eusebiꝰ in historia eccl'iastica. ꝙ Theopōpus historicus tētauit scripturā sacrā de hebreo in grecū transferre: ⁊ dei iudicio per. xxx. dies in amētiam est versus. Theodocus etiam ob eādem causam cecatus est. Verū penitētes sanati sunt. Ob qd̄ misit Ptolomeus ꝓ interpretibꝰ ad Eleazarū pontificem iudeorū. Et de hoc si loquit Augu. li. xviij. de ciui. dei. c. xlij. Post alexādri macedonis qui etiā magnus cognominatus est: mirificētissimā minimeq; diuturnam potentiam qua asiā vniuersam: immo pene totū orbem partim vi et armis partim terrore subegerat: qñ inter cetera orientis regna etiam iudeā ingressus obtinuit: eo mortuo comites eius cum regnū illud amplissimum nō pacifice inter se possessuri diuisissent: sed potiꝰ dissipassent bellis oīa vastaturi, Ptolomeos reges habere cepit egy-

ptus. Dorā primus Lagi filius multos er iudea captiuos in egyptū transtulit. Huic autē succedēs alius Ptolomeus qui est appellatus Philadelphus: oēs quos ille captiuos adduxerat liberos redire permisit. Insuper et dona regia in tēplū dñi misit: petiuitq; ab Eleazaro tūc pōtifice dari sibi scripturas quas pfecto audierat fama pdicāte diuinas. Et ideo illas habere cupiebat in bibliotheca quā nobilissima fecerat. Vas cum idē pōtifex eidem misisset hebreas: post et ille interpres postulauit: et dati sunt ei. lxx. de singulis duodecim tribubus seni homīes vtriusq; lingue doctissimi grece salz et hebree: quoz interpretatio vt septuaginta vocet iā obtinuit cōsuetudo. Tradit sane tam mirabilē ac stupendū planeq; diuinū in eorum verbis fuisse cōsensum: vt cū ad hoc opus separatim singuli sederint: ita enim placuit ptolomeo regi eoz fidem explorare: in nullo vbo qō idē significaret: t tātūdez valeret: t in verborū ordine alter ab altero discreparet. Sed tanq; vnus esset interpres ita qō oēs interpretati sunt vnū erat: qm reuera spūs vnus erat in oibus. hec Aug. ¶ Ad plenius tñ intelligenda illius verba sciendum q; vt Justinus refert post mortem Alexandri factus est primus rex egypti: Ptolomeus qui regnauit annis. xl. tam clare vt oēs regnantes ab eo postea dicerent ptolomei. Dic 5m Siccardū suo lō. de tēporibus in die sabbati ascēdit hierusalem simulans velle sacrificare deo: sciens iudeos tali die abstinere ab armis. Itaq; cepit Hierusalē. Successor vō eius fuit Philadelphꝰ q; regnauit annis. xxxvij. t fuit studiosissimus. Et hic vt dicit Augu. cōstituit fecit copiosissimā bibliothecam. ¶ Notandū insup 5m Jsido. li. vj. etymol. q; bibliotheca ō: a biblio grece: qō est librorū et theca repositio. Bibliotheca aūt veteris testamenti Esdra scriba post incēsam legē a chaldeis dum in dei regressi fuissent in hierusalē: diuino affatus: als afflatus spiritu reparauit: cūctaq; legis ac prophetarū volumina que fuerūt a gētibus corrupta correxit ¶ Apud grecos bibliothecā primus instruxit Pisistratus tyrānus athenīēsiū: quā deinceps ab athenīēsibus auctam Xerses incēsis athenis euexit in persas: lōgoq; post tēpore Seleucus Nicanor rursus in grecia retulit. Dehinc magnꝰ Alexander et successores eoz instruendis omniū librorū copijs animū intēdere maxime Ptolomeus Philadelphus Rome prius librorū copiā aduexit. Emilius paulus persa rege macedonū deuicto: deinde Lucullus e pontica preda. Post hec Cesar dedit Marco Varroni negocium maxime bibliothece construende. De his satis. Ad scripturam sanctam iam sermo vertēdus est: que prosunditate sua tot peritissimoz virorum vt dictū est excitauit ingenia.

¶ De vtilitate legendi aut audiēdi scripturam sacram.

QUarto cognoscere poterimꝰ excellentiā t sublimitatē scripture sancte ex eius vtilitate. Prodest quidem t nō parum illā deuote legētibus ac audiētibus. Vñ et Paulus. ij. Timoth. iij. c. dicit: Oīs scriptura diuinitꝰ inspirata vtilis est ad docendū et arguēdus: ad corripiēdū: ad erudiendū in iusticia: vt perfectus sit homo dei ad oīne opus bonū instructus. Hec peccatoribus perpniam salutis fiduciam prestat: hec iustos perseuerare suadet in via dñi: hec vitia detestatur: virtutesq; extollit: hec summū bonū desiderādū pdicat: hec infernū fugiendū hortat: hec dei mādata seruāda monet: hec blāditur humilibꝰ: cōminatur impenitētibus: t recte viuētibus aut post peccata ad deū redeuntibus vitam pollicetur eternam. Hāc qui valent legant delectabiliter: qui vō legere non possunt negocijs familiaribꝰ impediti audiant illā benedicētes precipue predicatores: quibus cura pernigil esse dz scripturas ipas pncipaliter predicare. Venite ergo o populi et audite

disciplinā sacrarū litterarū: qꝛ vt dicit̄ xxxviij. di. decretoꝝ. c. sicut. Sicut stellas celi nō extinguit nox: ita mentes fideliū inherētes firmamēto sctē scriptu re nō obscurat mūdana iniq̄tas. Dictū sit de sublimitate sacre scp̄ture q̄ fons est irriguus refocillās ⁊ satiās oēm animam iusticiā ⁊ veritatem sitientem.

¶ De multiplici euangelio: et qualiter scriptura tota nos excitat vt timeam⁹ deum. Capl'm. ij.

Existimo rem gratā facere: si in hoc scd̄o mysterio aperuero euangelij varietatē ex eo ꝙ quasi ꝑplexus est multoꝝ anim⁹: q̄ ītelligere ambiunt quid in verbis Jobis nomīe euāgelij eterni importetur. Sunt ⁊ adhuc plerique predicatorib⁹ insultātes: dū euāgelicū textū p̄dicare omittunt: quasi trāsgressores existant precepti dn̄ici Marci vl. c. vbi d̄r: Eūtes in mundū vniuersuz p̄dicate euāgeliū oī creature. Quare ad hmōi ꝑplexitate amouēdā in hac parte de multiplicitate euāgelij erit disceptandū: vt sic vniuscuiusq̄ animus quiescat in cognitione euangelice veritatis: neq̄ decetero p̄dicatoribus detrahatur: qui vt dictū est: euangelicam litteram non semꝑ sequunt̄. Quadruplex ergo euangelium distinguemus.

Primū est euāgeliū approbatū.
Secundū euāgelium dubitatū.
Tertium euangelium reuelatū.
Quartū euangeliū interpretatū.

¶ De euangelio quod scripserūt quattuor euangeliste.

Primū est euangeliū approbatū. illud scz qd̄ scripserūt quattuor euāgeliste. Ut em̄ hr̄ ex dictis Hiero. in ꝓlogo in Mattheū. et Jsidori. vj. lib. etymolo. prim⁹ qui scripsit euāgeliū fuit Matthe⁹. anno. s. xp̄i. xlij. Naz volens ex iudea recedere: q̄ sic dicta est ex tribu iuda: postq̄ intrauerūt terram ꝓmissionis. Nam antea dicebat̄ terra chanaā: eo ꝙ post diluuium habitauerūt ibi filij cham. scripsit euāgeliū litteris hebraicis: vt sic remaneret apud iudeos credentes memoria eoꝝ q̄ docuerat. Ubi apparet quāta sit vis litteraꝝ. Jō dicit Jsid̄. lib. j. etymol̄. Usus litterarū repert⁹ est ꝓpter memoriā reruz. Nā ne obliuione fugiāt: litteris alligātur. Jn tanta em̄ rerū varietate nec disci audiēdo poterant oīa: nec memorit̄ retineri. Et addit ipse Jsid̄. ꝙ lr̄e sunt iudices reꝝ: signa verboꝝ: q̄b⁹ tāta vis est vt dicta nobis absentiū sine voce loquant̄. Hebreoꝝ lr̄as moyses: syrorū ⁊ chaldeoꝝ abraā reperto. Jdeo cuz lr̄is nūero ⁊ sono ꝯcordāt: solis characteribus discrepāt. Egyptioꝝ lr̄as Jsis regina Jnachi filia a grecia veniēs in egyptū repperit ⁊ egyptijs tradidit. Grecarū litterarū vsum primi fenices inuenerunt: de quibus ait Lucanus. Fenices primi fame si creditur ausi: Māsuram rudibus vocē signare figuris. Cadmus Agenoris filius grecas litteras ex fenice. xvij. attulit in greciam. Jsponiades troiano bello tres adiecit: post quē simonides miles tres alias addidit. Latinas lr̄as Carmētis nimpha prima italis tradidit. Carmētis aūt dicta qꝛ carminibus futura canebat. Hec ꝓprie vocata est Nicostrata. Chartaruz v̄o vsus vt Jsidorus dicit. vj. lib. etymol̄. in mēphi egypti ciuitate inuentus est. Ante em̄ scribebāt vel in tabulis marmoreis vel latericijs. Apud gētiles v̄o Frigius Dares: de grecis ⁊ troianis historiā edidit: quā in folijs palmarū ab eo conscriptam esse ferūt. Redeūdum iam est ad efficaciā litterarū siue quibus multa et quidem necessaria oblitterata essent. Quapropter Johannes solobriensis in ꝓlogo Policratonis ait: Exēpla maiorum que sunt incitamēta ⁊ fomēta virtutis nullū oīno erigerēt aut seruarēt: nisi pia sollicitudo scriptoꝝ et triūphatrix inertie diligētia eadem aliquid ad posteros transmisisset. Et iterum idem. Quis alexādros sciret: aut cesares: quis stoicos aut peripatheticos miraret: ni-

si eos insignirēt monimēta scriptorum? Quis apl'orum aut prophetarū ampletāda imitaretur vestigia: nisi eos posteritati diuine littere cōsecrasset. hec ibi. Mattheus ergo vt dicit Nico. de lyra. interpretatur dat⁹: qr inter euāgelistas primo datus est a deo ad scribēdū euangeliū. Secūdus scripsit euāgeliū Marcus anno sequēti eloquio greco ꝑm Isidorū in italia secutus Petrū vt discipulus. Tertius Lucas greci sermonis eruditissimus ꝑm Isidorum et Hierony. in grecia in Achaye partib⁹ scripsit euāgeliū sub Theophilo epo. Quartus ⁊ vltimus Johānes scripsit euāgeliū in asia: qui fuit in scribēdo vltimus: vt inquit Hiero. in prologo in Johānem ex eo ꝙ erat virgo et iuuenis. Quare vt verecūdus se ingerere noluit quousq; ab epis asie rogaret ⁊ ab hereticis excitaretur. Sed hic tria dubia sunt aperiēda.

Primum quare nō vnus scripsit euāgelium.

Scdm quare xp̄s benedictus nō scripsit quicq̄ posteris relegendū?

Tertiū vtrū predicatio veteris testamēti repugnet predicationi euāgelij?

¶ Ad primū rn̄det quedā glo. ꝙ euāgeliste sunt testes dn̄i: ⁊ hoc nō ꝓpter indigentiā claritatis diuine: sed infirmitatis humane: que firmius et certi⁹ credit pluribus q̄ vni. In ore em̄ duorum vel triū testiū stat oē verbū: vt dr̄ Mat. xviij. ⁊. ij. q. iiij. c. j. Et. ij. ad Cor. xiij. ⁊ Deut. xix. ⁊. xlviij. di. c. qm̄. ⁊. xj. q. iij. c. p̄cipue. ⁊ ex̄ de testi. ⁊ attesta. c. licet. j. et ex̄ de testa. c. relatū. j. Et iō disposuit diuina sapiētia vt plures essent euangeliste: q̄ si oīno diuersa dicerēt: fidē nō firmarēt. Ad hoc em̄ vt testimoniū sit solidum: necesse est testes cōcordare. Si v̄o oīno idē dicerēt: iā totū vnū esset ⁊ superfluū. Vt ergo certū esset testimoniū ⁊ nihil ꝯtineret supfluū: disposuit spūs sanctus vt aliqua singulariter narrarēt aliqua cōiter: nulla v̄o discorditer. Jō dicit Aug. de ꝯsensu euangelistarū: ꝙ non oēs euangeliste idē dixerunt: Sed vbi cōcurrerūt in idē narrādū nō discordāt. ¶ Ad scdm dubiū respōdere possumus ex dictis scti Tho. iij. parte. q. xlij. ar. iiij. ꝙ xp̄s bn̄dictus nō scripsit: qr nō fuisset cōueniēs dignitati sue ita scribere: sicut expediebat cōi vtilitati eorū q̄bus doctrina sua erat tradenda. Si v̄o scripsisset ꝑm altitudinē dignitatis sue nullus fuisset capax mysteriorū: ⁊ sic scriptura illa fuisset frustra. ¶ Ad tertium dubiū iam īmorandū est ꝓpter nōnullos q̄ palatū infectum habētes me mordent: qr in hoc ope historias veteris testamēti p̄dicandas conscripsi. Videtur forte ipsis vetus testamentū abijciēdū. Sed caueāt ne seueriani sint. De q̄bus dicit Isid. viij. li. etym̄. ꝙ fuerūt q̄dā heretici sic noīati a Seuero heresiarcha: nō recipiētes vetus testamentū ⁊ resurrectionē. Dicim⁹ ergo ꝙ q̄cūq; p̄dicat ea q̄ continent in euangelio p̄dicat euāgeliū. sed q̄ p̄dicat vetus testamētū p̄dicat ea q̄ cōtinent in euāgelio: ergo p̄dicat euangeliū. Mattheus nāq;. j. c. genealogiā xp̄i explicat noīans patres et reges veteris testamēti. Et in eo īducit autoritatē Esa. vij. Ecce virgo cōcipiet. ⁊ in. ij. c. allegat dictum Michee. v. Et tu bethleē ⁊c. ⁊ eodē. c. dictum Osee. xj. Ex egypto vocaui filium meum. ⁊. iij. c. dictum Esa. xl. c. Vox clamantis in deserto parate viam dn̄i. Et. iiij. c. dictum Deut. vj. Non tentabis dominum deū tuum. ⁊. xij. c. exemplum Jone: q̄ fuit in ventre ceti. ⁊. xv. c. textum Esaie. Populus hic labijs me honorat: cor autem eorum lōge est a me. ⁊. xvij. c. apparitionē exprimit moysi ⁊ helie. ⁊. xix. c. christus docet precepta decalogi que ponuntur Exo. xx. ⁊. xxij. c. allegatur autoritas dauid. Dixit dominus domino meo: sede a dextris meis. ps̄. cix. Et. xxvj. c. autoritas Zacharie prophete. xiij. c. Scriptus est: percutiam pastorem ⁊ dispergentur oues gregis. ⁊ Lu. ij. c. dicitur: Impleti sunt dies purgationis marie ꝑm legem moysi Leuit. xij. c. Eodem. c. circuncisus est puer. ⁊. xvj. c. dixit xp̄s verba abraā.

Habent moysen ⁊ prophetas: audiant illos. Et vltimo.c. Necesse est ĩpleri omnia que scripta sunt in lege moysi ⁊ ꝓphetis ⁊ psalmis de me. Utiq; hec ⁊ similia ex veteri testamento sumpta in euangelijs continentur. Quare qui ea que sunt veteris legis ad christum ordinata predicat: euangelium vtiq; non omittit.

¶ De euangelijs apocriphis: quib⁹ nõ adhibetur plena fides.

Secũdũ est euãgeliũ dubitatum: vt Nicodemi Jacobi ⁊ aliorũ que inter apocripha computãtur. xv. dis. c. Sancta romana ecclesia. Scd̃m autẽ Jsidoꝝ lib. vj. etymol. apocripha dicta. i. secreta: quia ĩ dubium veniũt. In his apocriphis etsi inueniatur aliqua veritas: tamen propter multa falsa nulla est eis canonica autoritas: q̃ recte a prudentibus iudicantur nõ esse credenda quibus ascribuntur. Nã multa ⁊ sub nominibus prophetarum ⁊ recentiora sub nominibus apostolorũ ab hereticis proferuntur: que omnia sub nomine apocriphorum autoritate canonica diligẽti examinatione remota sunt. hec Jsido.

¶ De euangelio beati pauli apl'i.

Tertiũ est euãgeliũ reuelatũ: de q̃ apl's ad Gal. j. Notũ vobis facio euãgeliũ qd̃ euãgelizatũ est a me: q̃ nõ est ꝑm hominez. Neq; em̃ ego ab hoĩe accepi illud: neq; didici: sed per reuelationem iesu christi.

¶ De euangelio large sumpto quod est tota scriptura sancta.

Quartum est euangeliũ interpretatũ. Tota siquidem scriptura sacra large euãgeliuz dici põt. Scd̃m em̃ Jsidoꝝ: euangeliũ interpretatur bona annũciatio. Grece eu: bonum: angeliuz: annunciatio dicitur: Hoc est illud euangelium eternuz scriptura. s. sacra: bene annuncians nobis eternã veritatem dei nobis tpal'r reuelatã. Jõ dicit Hiero. j. q. j. c. marchiõ. Marchiõ ⁊ basilides ⁊ cetere hereticoꝝ secte non hñt dei euangelium: quia non habent spiritũ sanctũ sine quo humanũ euangeliuz nõ docetur. Nec putemus in v̄bis scripturarũ esse euangeliũ sed in sensu: nõ in superficie: sed in medulla: nõ in sermonũ folijs: sed in radice rationis. hec ille. Que verba contra illos dicta sunt qui litteram tm̃ quattuor euãgeliorũ nomine euãgelij volunt intelligi. Nos v̄o oẽm scripturam dei vltra quattuor euangelia: vt prediximus: euangelium appellamus. Hec ergo est que bene oĩbus annũciat vt deũ timeãt. Excitent iam oẽs populi: oẽs gẽtes: oẽs vtriusq; sexus: et audiant quid vndiq; scriptura canit. Certe a principio vsq; ad finẽ. Timete deũ: timete deũ: timete deuz. Hoc d̃r Leuit. xxv. c. Timeat vnusquisq; deũ suũ. Et de hoc scribitur Deut. iiij. Dixit deus ad moysen. Cõgrega ad me populum vt audiãt sermones meos et discãt timere me om̃i tẽpore. Et Deut. vj. Dominũ deũ tuũ timebis ⁊ illi soli seruies. Et Josue. xxiiij. Timete deum: et seruite ei corde perfecto. Et. j. Reg. xij. Timete dñm: et seruite ei in veritate. Et pš. ij. Seruite dño in timore. Et pš. xxxiij. Timete dñm oẽs sancti ei⁹. Et pš. cxj. Beatus vir qui timet dñm. Et Tobie. iiij. Multa bona habebimus si timuerim⁹ deũ. Et Judith. xvj. Qui timent te magni erunt apud te per omnia. Et Ecc̃i. j. Timẽti dñm bene erit in extremis: et in die defunctionis sue benedicet. Et. ij. c. Fili accedẽs ad seruitutẽ dei: sta in iusticia ⁊ in timore. Et. x. c. Gloria diuitũ honoratorũ ⁊ pauperũ timor dei est. ⁊. xix. c. Da locũ timori altissimi: quia oĩs sapientia timor dei. Et. xxiij. Nihil melius q̃z timor dei. Et. xxv. Beatus vir cui donatum est habere timorez dei. Et Prouerb. iij. Time deum ⁊ recede a malo. Et xiiij. c. Timor dñi fons vite: et declinet a ruina mortis. Et. xxiij. c. In timore dñi esto tota die: q̃ habebis spẽ in nouissi-

mo. Et Eccs. viij. Ego cognoui q̄ erit bonū timētibus deū. Et Malach. j. Si ego dñs sum: vbi est timor meus? Et Neemie. v. Quare non in timore dei nostri ambulatis? Et Michee. vj. Salus erit timētibus nomen eius. Et. ij. Lox. v. Scientes timorem dñi hoibus suademus. Et Luce. ij. Et misericordia eius a progenie in progenies timētibus eum. Hec est tonās illa vox oīs diuine scripture: de qua Johannes dicit q̄ omnibus populis alte sonanda est. Timete deum. Qui quare timēdus sit: in sequētibus ostēdemus.

¶ Qr rationabile est timere deum.

Capitulum. ij.

SUnt plurimi qui de timore dei audiētes loqui non solū non formidāt ⁊ pauēt: quinimmo in derisum habēt que dicuntur. Aiunt em̄ clementem esse deū ⁊ natura misericordē a quo nullū ma'ū prouenire potest. Et vt docet Aristo. ij. rhetorice: illa timemus er quibus nobis mala ꝓueniunt. Sed nō aduertūt theologoꝝ sniam: et precipue sancti Tho. ij. ij. q. xix. ar. j. q̄ malum pene etsi sit malū ꝑm quid: inquātum scilz ledit eos quibus infertur: verū tamē est bonū simpliciter inquātum prouenit ex ordine diuine iustitie. Eapropter vt intelligant omnes quare timendus deus est a quo prouenīunt mala pene in hoc c. de ratione diuini timoris erimus tractaturi: qr Johannes subdit: qm̄ venit hora iudicij eius. Sunt em̄ quattuor in deo iudice ⁊ pcōꝝ vltore: ꝓpter q̄ merito timeri debet.

Primū est noticia.
Scōm displicētia.
Tertiū potētia.
Quartū iusticia.

¶ Qr deus bñdictus cognoscit oīa pcta tā secreta q̄ publica.

PRimuꝫ qđ est in deo quare timeri dz est noticia. Ipse vticz oīa nra mala: nō solū publicas ⁊ manifesta: sed etiā occulta ⁊ in corde latētia nosci: scrutaturqz intima oīa: ⁊ penetralia cordiuꝫ. Probaf hec vitas autoritatib⁹ oīs scripture diuine ⁊ humane. Ait ꝙ Job. xlij. c. Scio dñe qr oīa potes: ⁊ nulla te latet cogitatio. Et sapiens Prouer. v. Respicit dñs vīa hoīs: ⁊ oēs gressus ei⁹ cōsiderat. ⁊ Eccli. vij. Non te iustifices añ deū: qm̄ agnitor cordis ipse est. ⁊. xvj. c. Nō dicas a deo abscōdaꝫ: ⁊ qs mei memorabit? Oē cor intelligit a deo. ⁊. xxxix. Nō est q̄cq̄ abscōditū ab oculis eius. ⁊ ps. xciij. Dñs scit cogitationes hoīm. ⁊ j. Reg. xvj. Dō videt ea q̄ parēt: de⁹ añt intuet cor. ⁊. j. Paral. c. penul. Oīa corda scrutat dñs: ⁊ vniuersas mētiū cogitationes intelligit. ⁊ Dañ. xiij. c. Deus eterne q̄ abscōditoꝝ oīm es cognitor: et q̄ nosti oīa añq̄ fiāt. ⁊ Paulus ad Heb. iij. c. Oīa nuda ⁊ apta sunt oculis eius. ⁊ Job. j. canoñ. iij. c. Maior est de⁹ corde nrō: ⁊ nouit oīa. ⁊ in decretis. distin. xxxij. c. erubescāt. Secretoꝝ ⁊ cognitor deus ⁊ iudex est. ⁊. ij. q. j. c. deus oīpotens. ⁊. ij. q. v. c consuluisti. Deus solus nouit corda filioꝝ hoīm. ⁊ ad idē facit qđ scribit. xj. q. j. c. sacerdotibus. ⁊. xvij. q. ij. c. pnciosam. ⁊. xxij. q. v. c. ꝑdest. et xxiij. q. j. c. odi. ⁊. xxvj. q. v. c. nec miruꝫ. ⁊. xxvj. q. vj. c. agnouimus. ⁊. xxxj. q. j. c. apud. ⁊ de peni. di. j. c. queꝫ penitet. ⁊ ex de offi. lega. c. nouit. ⁊ de simonia. c. tua nos. ⁊ Hiero. ad Demetriadē virgineꝫ. Omnium operum ⁊ cogitationuꝫ tuaꝝ rum speculatorem tuum crede deum. ⁊ Virtus pythagoricus in sentētijs suis. Cogitatio hoīs deum non latet: ⁊ ideo cogitatio tua pura sit ab omni malo. et Sene. ad Lucil. Quid prodest aliquid ab homine esse secretuꝫ? Nihil deo clausum est. Ipe cogitationibus nostris interuenit: sic interuenit dicovt nunq̄ aliquādo inde discedat. ⁊ Ouiđ. in. iij. metamor. Aspicit oculis superi mortalia iustis. ¶ Sed contra ista obijcitur multipliciter. Primo qr deus nō cognoscit: aut intelligit aliud a se: ergo nō cognoscit nostra pcta. Ut enim dicit Arist. xj.

Meta. Intelligibile est pfectio intellectus. Si igit deus intelligeret aliud a se: intellectus eius pficeret ab alio: et sic aliqd esset nobilius ipso: qđ est falsum. ¶ Scđo arguit ꝑm Anſel. Oīe qđ est melius circa deū est ponēdū: sed q̄dam meli⁹ est nescire q̄ scire: sicut dicit Augu. in enchiridiō: ergo necesse est ponere ꝙ deus illa nō sciat. Sed illa sunt pcta ergo deus nescit nra pcta. ¶ Tertio sicut deus est oīm sciēs: ita deus est opūs: sed deus nō pōt mala: ergo neq̄ scit mala. ¶ Quarto arguit Abachuc. ſ. ō:: Mundi sunt oculi tui dñe: ne videas malum. ¶ Ad primū respōdet Boñ. in. ſ. di. xxix. ar. ſ. q. ſ. ꝙ cognoscere aliud a se est dupliciter. Aut per aliud a se cognoscēre: aut per se. Qñ cognoscēs cognoscit aliud et per aliud: tūc verū est ꝙ perfectionem habet aliunde: et tūc eius intellect⁹ est in potētia: et recipit aliunde pfectionem: et iō additionē et transmutationē: et hoc oīno est impossibile circa deum: qz vt inqt cōmentator sup. xij. Meta. Intelligere dei est sua substātia. Patet qz sua substātia est sua actio. Patet etiam qz est actus purus et simplex. Et ibidez cōmētator dicit ꝙ intellectus in deo. i. intellectio et intellectus idē sunt. Deus ergo illa q̄ sunt extra se: nō per illa: sed p suā essentiā intelligit: qz illa suū intellectū non possunt pficere mouere ac in seipſis terminare: et iō intellectus diuinus cognoscēdo vilia non vilescit. Propterea dicit Diony. li. de diui. no. materialia deus cognoscit immaterialiter: diuisibilia indiuisibiliter: et multa vnitiue. Nō qz deus immaterialis est et simplex et vnus. Qñ qualis est ipse: talis est eius cognitio. Ex q̄bus oībus sequitur ꝑm Tho. ſ. parte. q. xiiij. ar. v. in responsione ad scđm argumētū: ꝙ nihil aliud est pfectio diuini intellectus: niſi ipsa essentia dei. ¶ Ad scđm obiectū respondet Boñ. vbi. s. q. ij. ad. ſ. ꝙ aliqđ dicit melius duplr. ſ. simplr et ꝑm statuz. Dico ergo ꝙ scire oīa simpliciter meli⁹ est et nobilius. Sed hoī corrupto q̄ accipit occasionē peccādi ex cognitione melius est q̄dā nescire. Iō non sequit ꝙ sit deo attribuēdū. ¶ Ad tertiū dicit Boñ. vbi s. ad. iij. ꝙ non est simile de potentia et scia: qz rectitudo manens rectitudo: est nō cognoscēdi malū. Sed rectitudo nō est causa mali niſi declinādo a rectitudine in deficiēdo. Iō scire mala est de pfectione scie: sed posse mala nō est de pfectione potētie. ¶ Ad quartū dicit Boñ. ꝙ in deo est duplex cognitio. Una approbationis: alia simplicis noticie. Cognitio approbationis notat cōplacentiā voluntatis. Et hac nō cognoscit deus oīa et sic nec mala nec malos: sed tm̄ bona et bonos: et sic dicunt autoutates. Est alia cognitio simplicis noticie. Et hec qz habet rōnem cognoscēdi a veritate: q̄ est lux summa cui nihil pōt occultari: nec etiā tenebre obscurant ab ipso ideo cognoscit omnia magna et parua: bona et mala.

¶ Qz peccata displicent deo cōtra illos qui dicunt ꝙ deus de peccatis nostris non curat.

Secundū qđ est in deo quare timere debet est displicētia. Displicēt em̄ sibi pcta ꝓpter q̄ pctōres abominat et odit. Vñ Dauid in pō. xxx. Odisti oēs obseruātes vanitates. Et Eccli. xij. Altissimus odio habet pctōres et Sap. xiiij. Similiter sunt odio deo impius et impietas eius. et Augu. li. de peni. et de peni. di. iij. c. sunt plures. Scio dñm inimicum oi criminoso. et idē li. xij. de ciui. dei. c. iij. Dicit i scripturis inimici dei oēs q̄ non natura sed vitys eius aduersant imperio. Cur deus odit diabolum niſi ꝓpter pctm̄: vticz nec Petrū diligeret si criminosus esset. Intantum nāq̄ pctm̄ est ei exosum: ꝙ filiū suū crucifigi voluit: vt cum illo peccatum crucifigeret. inquit Aug. super epla ad Col. Innocēs occidit: pctm̄ crucifigit. Aduerte o peccatrix aīa: et considera dei filium in cruce pendentem: liuoribus et plagis plenum: et pie ipsum interroga. O deus

catissime iuuenis: o fili dei altissimi cur ista pateris? cur tāto dolore cōcuteris? Et respōdebit tibi ꝓtinus. Hec oīa patior vt patri meo ꝓ pctō humani generis satisfaciā. Hoc est qđ Esa. dixit. liij. Vulneratus est ꝓpter iniq̄tates nr̄as: ⁊ attritus est propter scelera nr̄a. Disciplina pacis nr̄e sup eū: cuius liuore sanati sumus. ⁊ Petrus. j. epl'a. c. ij. Pctā nostra ipse ꝑtulit in corpore suo sup lignū vt pctis mortui iusticie viuamus: cuius liuore sanati sumus. O quantuz timeret subditus regis cū certitudinaliter sciret se in eius fore odio ac displicentia. Semper pauidus esset ac nimio terrore correptus tacitus cogitaret. O q̄d cōtra me rex erit facturus. Heu me: displicui sibi: odiū in me iecit suū. Quāto magis tu īfelix anima timere debes dū mente recogitas: ꝙ regē regū offendisti. Expauesce ⁊ cōtremisce: q̄ iniq̄tates tuas si te nō correxeris puniet.

¶ Qr potētie dei nullus resistere pōt.

Tertiū qđ est in deo: quare timendus est potētia đr: Diximus in quadragesimali de pnīa: in sermone de omnipotentia dei: qualiter ipsi dn̄o celoꝝ nulla creatura angelica vel humana resistere pōt. Apparebit etiā hoc ī sequentibus cū in particulari de iudicijs eius verba faciemus.

¶ Qr iusticia est in deo: qua etiā in presenti sepenumero punit malos.

Quartuz qđ est in deo: quare timere oēs illū tenent est iusticia: de qua insuper est dictum diffuse in sermonibus de iusticia dei in quadragesimali de pnīa. Nūc vero id scire sufficiat: ꝙ lz in generali iudicio om̄ia sint mala puniēda: tn̄ frequētius multa in hoc seculo puniunt: vt ostendatur ꝙ deus iustus iudex cōcidit ceruices pctōꝝ. Necesse est ergo vt pctōrib⁹ duris dicamus id ps. vij. Nisi cōuersi fueritis: gladium suū vibrauit: arcū tetēdit ⁊ parauit illū q̄ venit hora iudicij ei⁹. A quo nos misericorditer liberet qui est bn̄dictus ī secula seculoꝝ. Amen.

¶ De diuinis iudicijs ⁊ flagellis: que a stultis pctōribus nō timent. Sermo. ij.

Curiora saxis humana corda ꝑsepe vident esse: q̄ nullo dei timore terrent: neq̄ pctā deponere studēt. Infixa manēt in fecibus suis ⁊ deū celi illis cōminantem cōtemnūt: iccirco ad excitandas aīas inertes: vt ausu temerario deposito timeāt deū: in pn̄ti ser. de timore dei in generali dicemus: Videbimusq̄ de illo tria mysteria principalia.

Primū đr vilipensionis.
Scđm cognitionis.
Tertiū euitationis.

¶ Quare hoīes nō timēt immo ꝯtēnūt iudicia dei. Cap. j.

Talis est multorum cōditio: vt dei iudicia spernāt atq̄ derideāt. Qđ quidē rōne quadruplici facere cognoscunt.

Prima đr incredulitatis.
Scđa lōganimitatis.
Tertia apparētis bonitatis.
Quarta mūdane ꝓsperitatis.

¶ Qr multi nō credunt q̄ dicunt de iudicijs dei.

Primo nō timent dei iudicia ꝓpter incredulitatē: q̄ cum narrant aut legunt: nolunt excecati pctōres fidez p̄stare dictis: q̄ male libēter quis acceptat qđ nolet: immo ꝯtrariū: ꝑm illud Sen̄. in. j. tragedia. Qđ nimis miseri volūt hoc facile credūt. Sic euenit tēpore diluuij: de quo paulo inferius tractabimus. Nunq̄ voluit gens illa peritura Noe arcā fabricāti dare fidē. Sic accidit Balthasar regi babylonis: de q̄ dicit Nico. de ly. sup. v. c. Daniel: ꝙ cum publice diceret regnuz eius debere ꝑsistere vsq̄ ad finē captiuitatis iudeoꝝ: de qua p̄dixerat Hieremias Hiere. xxix. c. scz ꝙ septuaginta annis erat duratu

ra: deridebat oēs. Et cuz sibi diceret ꝙ exercitus darij ⁊ Cyri validissimus veniebat contra eum: negligebat ꝓuisionem contra venientez. Dum ꝟo obsessa esset babylon fecit grande cōuiuiū ⁊ celeberrimū optimatibus suis: ⁊ in contēptum bibebat in vasis tēpli que asportauerat nabuchodonosor. Et sic vacans epulis vidit manū scribentē in pariete Mane: Tethel: Phares. Aduocato aūt Daniele interp̄tatus est visionē dicens Dañ. v. Mane: numerauit deus regnū tuū: ⁊ cōpleuit illud Tethel: appēsus es in statera: ⁊ inuētus es minus habens Phares: diuisum est regnum tuum: et datum est medis ⁊ persis. Cum aūt hoc audisset: lz honorasset Danielem: tñ stabat in pertinacia sensus sui. Quare eadem nocte babylō capta fuit: ⁊ Balthasar interfect⁹ ac iugulatus. De ista euersione babylonis dicit Orosius li. ij. Babylon eo tempore a Cyro rege subuersa quo primū roma tarquinorum dominatione liberata est. Siquidē sub vna eademqz conuenientia temporum illa cecidit: ista surrexit: ⁊ quañ moriens dimisit hereditatem.

¶ Qꝛ deus lōganimis est ⁊ patiens: tñ ad longū iudicat impenitentes.

Secundo nō timentur dei iudicia ꝓpter dei patientiaz ⁊ lōganimitatē. Aiūt nāqz pctōres ceci. Tandiu sustinuit nos deus: ⁊ nunc nec aliter faciet. De his Augu. li. iiij. de doctrina xp̄iana sic loq̄t: Plerosqz incredulos miserationis dei patiētia lōga peccare facit intrepidos: qꝛ deū nō arbitrātur suoꝝ pctōꝝ vltorez. Verūtñ librāda sunt illa verba Valerij li. j. de neglecta religione. Lēto etem̄ gradu ad sui vindictaz diuina ꝓcedit ira: tarditatemqz supplicij grauitate cōpēsat. Et Hiero. in comēto sup Hiere. inq̄t: Quanto maior est numerus tempoꝝ q̄bus obliuiscimur deum tanto maior est pena peccati quod nec longitudine seculorum potuerit edomari.

¶ Qꝛ multa bona opera fiunt ꝑm nō ꝓpter deum.

Tertio nō timent̄ iudicia dei ꝓpter apparentē bonitatē. Fiūt qñqz aliq̄ bona simulata: nō ꝓpter deū: sed ad cōplacētiam hoīm. Vadūt admissas vsurarij: libros in manib⁹ deferētes: sodomite: fornicatores: ⁊ alij fil̄es frequētāt diuina nō vt honorēt deū: lz vt boni viri esse videant̄. Qñqz aūt suasu p̄dicatoꝝ ⁊ inspirāte deo ꝑ donū gratie gratis date: ad talia ꝑagēda ducunt̄ tñ grādia pctā nō relinquūt: ⁊ ꝑsuadēt sibi ex quo operant̄ aliq̄d bonū: timēdū eis nō esse. Quibus ego dico: ꝙ si deus aliquādiu retardat suam ꝓpter hmōi bona: veruntñ nisi sequat̄ vera ⁊ realis emēdatio: tandē ad sua iudicia sepenumero manū extendet.

¶ Qꝛ multi cōfidūt in ꝓsperitate: ⁊ tñ ex insperato sepe flagellant̄ a deo.

Quarto nō timent̄ iudicia dei ꝓpter mūdanā ꝓsperitatez. In qua q̄dē velut ebrij iā facti putāt se esse deos in diuitijs: in robore corporis: i gloria scl̄i: licere ip̄is arbitrant̄ facere q̄cq̄d velint. In q̄bus vt dicit Sene. in tragedijs: ꝓsperū ac felix scelus virtus vocatur. Cōfidūt ī vanitate sua: ⁊ de sua virtute ac tꝑalib⁹ bonis p̄sumūt ⁊ gl̄iant̄. Contra quos dicit Sene. in tragedijs. Nemo cōfidat nimiū scd̄is. ⁊ idē ad Lucil. Noli huic tranq̄llitati ꝯfidere. Momēto mare euertit̄ ⁊ eodē die vbi luserunt nauigia sorbent̄. Vinc Esa. xlvij. c. ciuitati affluēti ꝓsperitate ⁊ nō timēti deū ait: Audi hec delicata: ⁊ habitās cōfidēter: q̄ dicis in corde tuo: ego sum et nō est p̄ter me amplius. Non sedebo vidua: ⁊ ignorabo sterilitatē. Veniēt tibi hec duo subito in die vna: sterilitas: et viduitas. O quot ciuitatibus ex improuiso supuenit ira dei? Et vt omittamus reliqua: inspiciam⁹ q̄d factū est ꝑ inopinatos terremotus. Accepi oīa q̄ sequuntur: ex q̄dā chronica ricobaldi ferrariē

sis. Regnāte Tigrane ī Syria terremotu facto periere hoīm septuagīta milia: vrbes alique subuerse. Anno. v. Tiberij tredecim vrbes in Asia cecidere terremotu cōcusse. Imperāte Nerone tres ī asia vrbes terremotu corruere. Anno. viij. Vespasiani tres vrbes terremotu cecidere. Anno. viij. Traiani Nicei ⁊ Nicodemia corruerūt. Anno eiusdē. xvj. Antiochia pene tota corruit terremotu. Imperante Diocletiano terremotu facto apud Tirū ⁊ Sydonē multa milia hoīm piere. Tpe Cōstātini. ij. terremot⁹ in oriente plurimas vrbes solo strauit. Nō oīa ⁊ singula explicari pñt: in q̄bus appet q̄ terribilis ⁊ formidāda est dextera dei oīpotētis: q̄ ī momēto ꝯfundit oēm supbiā hoīm: iō semp timēdus est.

¶ Quibus signis debemus verisimiliter estimare quando iudicia dei sunt ꝓpinqua. Cap. ij.

Dicz īscrutabilia sint iudicia dei: ⁊ nostrū nō sit cognoscere tpa ⁊ momēta: q̄ in sua posita sunt ptāte: nihilominus ꝑ signa q̄dā cognoscere possum⁹ qñ timēdū est ne in breui veniāt sup nos mala. Nec p̄sumptuosum est ita loq̄: aut tenere. qñquidez ipse dñs iesus bñdictus Matth. xxiiij. ⁊ Lu. xxj. dixit: Ab arbore aūt fici discite parabolā: cū videritis q̄ ramus eius tener fuerit: ⁊ folia nata scitis q̄ ꝓpe est estas. Quare ī hac pte notabimus quattuor signa: ꝑ q̄ scire debemus qñ timēdū sit: ne de ꝓximo nos pulsent iudicia ⁊ flagella dei.

Primū d̄r magnitudo.
Scd̄m multitudo.
Tertiū cōsuetudo.
Quartū prōptitudo.

¶ Q̄ cū cōmittunt̄ grauia pctā ꝓxima sunt iudicia dei.

Primū signū quo cognoscunt̄ in ꝓximo vētura iudicia dei d̄r magnitudo pctōꝝ. Qñ. s. fiunt pctā horrēda grauia siue nefanda. Nec tenēda est opinio stoicoꝝ: de q̄b⁹ dicit Tho. s. ij. q. lxxiij. ar. ij. q̄ volebāt oīa pctā esse paria. Quinimmo ꝑm diuersitatē ⁊ qualitatē circūstantiarū vnuz alio grauius iudicat̄. ff. de penis. l. aut facta. Sūt ergo oīa pctā mortalia grauia: quedā tñ ceteris grauiora: sicut sunt simonie: prophanationes sacrorum locorum: irreuerentia diuini cultus: filicidia: sacrilegia adulteria: incest⁹: sodomie: blasphemie periuria: crudelitates: violētie: rapine: vsure: odia: liuores: rācores: fraudes: deceptiones: ꝓditiones: ⁊ similia.

¶ Q̄ multitudine peccantium deus iudicat populos:

Secundū signū quo cognoscūtur in proximo dei iudicia vētura dicitur multitudo peccantium. Quando enim peccata grauia cōmittunt̄ a paucis: adhuc equanimiter suffert deus. Sed si a multis perpetrant̄ nō diu cōtinebit manuz suā. Vhe ⁊ iterum vhe nobis: q̄ nos sumus in quos fines seculoꝝ deuenerunt in quibus cōplet̄ dictū ps̄. xiij. Oēs declinauerūt sil' inutiles facti sunt: nō est q̄ faciat bonū: nō est vsq̄ ad vnū. Rara inq̄t Hiero. aduersus Vigilantiū virt⁹ est nec a plurib⁹ appetit̄. ⁊ Ouid. lib. ij. de pōto ait: Nec facile multis iuuenes milibus vnuz. Virtutē p̄cij q̄ putet esse sui. O q̄ exiguus est numer⁹ seruiētiuz deo in veritate. O quāta est seq̄la diaboli: O quot discipulos iā hz antixp̄s: Nō est v̄itas: nō est bonitas in filijs hoīm. Descēdētibus ab vniuersalibus ad particularia iubet Plato quiescere.

¶ Q̄ cōsuetudo ⁊ ꝑseuerātia in pctis ꝓuocat deum ad iram.

Tertiū signū quo timēda sūt in ꝓximo vētura iudicia dei dicitur ꝯsuetudo: qñ. s. pctā grauia a multis cōmissa: cōsuetudine: ⁊ longa perseuerantia in cordibus populoꝝ leuia facta sunt. Defendunt nāq̄ multi pctā sua: ⁊ excusant ꝯsuetudinē allegantes: nō aduertētes oīm doc. sniaz: q̄ firmiter asseuerāt q̄ ꝯsuetudo nec excusat: nec alleuiat pctā: immo aggrauat ⁊ adauget.

Quare dist. viij. c. mala. d̄r: Mala consuetudo non minus q̄ perniciosa corruptela vitāda est. Et ibi in. c. veritate. Ueritate manifesta cedat cōsuetudo veritati. Et infra. Nemo cōsuetudinē rationi ⁊ veritati p̄ponat: q̄ ꝯsuetudinē ratio ⁊ veritas semp excellit: al's excludit. Et eadem dis. c. cōsuetudinē. Usus qui veritati est ꝯtrarius abolēdus est. Et in. c. qui contēpta. Cū xp̄s v̄itas sit magis veritatē q̄ consuetudinē sequi debemus. Et in. c. cōsuetudo. Cōsuetudo sine v̄itate vetustas erroris est. Propter quod relicto errore sequamur veritatem. Et ex̄ de consue. c. ad nostrā. Cōsuetudo que canonicis obuiat institutis nullius debet esse momēti. Idē habetur eodē de cōsue. c. cū venerabilis. ex̄ de auto. ⁊ vsupallij. c. ex tuarum. ex̄ de offi. archidi. c. cum satis. ex̄ de iuramento calūnie. c. ceterū. ex̄ de vita ⁊ hone. cleri. c. cū decorē. ex̄ de statu mona. c. ea que. ex̄ de cōse. eccle. c. aqua. ex̄ de simo. c. tua nos. ⁊ intantū. ex̄ de cōsuetudine. c. consuetudinē. li. vj. ex̄ de censibus. c. q̄q̄. li. vj. Hec dixisse volui ad refellendam reprimendāq̄ temerariā excusationē transgressoꝝ diuine legis: qui semp ad consuetudinē querūt subterfugere. Sic faciunt vsurarij: sic mercatores fraudulenti: sic mulieres vane: sic ambitiosi clerici: sic per nomen dei in vanū crebro iurantes: sic blasphemātes deum ⁊ sanctos: sic deniq̄ oēs dissoluti corde. Qui tanto magis debent timere iudicia dei quāto vidēt se p̄ consuetudinem a peccatis detineri.

¶ Q̄ ira dei vicina est: quando peccatores nec timent deum: nec de hominib⁹ erubescunt.

Quartum signū ad cognoscēdum iram dei fore ꝓpinquā est promptitudo. Qn̄. s. tota animaduersione ⁊ promptitudine cōmittūtur peccata horrēda a multis in quolibet statu cōsuetudinarie ⁊ perseueranter sine timore dei ⁊ sine verecundia hominū. Quo me vertam? vnde incipiā? an tacere debeam. Uhe mūdo a scandalis. Nō erubescunt amplius hoīes pecuniam petere: pecuniam dare in quibus erubescendū esset: nō adulterari ⁊ alia nefanda cōmittere publice: non mutuare ad vsuram: non facere queq̄ turpia. Et tn̄ Licero gentilis o xp̄iane pessime lib. j. de officijs ait: Sine verecundia nihil rectum esse potest: nihil honestum. Et Ualerius lib. iiij. Uerecūdia est parēs omnis honesti consilij: tutela solēniū officioꝝ: magistra innocētie: chara ꝓximis: accepta alienis omni loco: oī tp̄e fauorabilē: pre se ferens vultū. Et Apuleius lib. de deo Socratis. Artes alie siue scientie possunt ignorari sine erubescentia sicut ratio pingendi: saltādi: siue cantandi: quas vir bonus pōt sine vituperatione contēnere. Sed nescire bene viuere nunq̄ audebis dicere sine pudore. Et Bern̄. sup cantica. Uerecūdia inquit spūalis gl'ia ꝯscientie est: fame custos vixe decus: sedes virtutū: primitie laus: nature insigne: ⁊ totius honesti. Prochdolor. Pudet dicere q̄ fiūt his tēporibus inuerecūde: impudēter: elata facie: ⁊ cum derisione ⁊ contēptu dei. O xp̄iana religio que omnis mundicie ⁊ sanctimonie speculum esse deberes: hodie quia verecundia est extincta facta es turpis ⁊ sordida: ⁊ tēplum oīs immundicie et dissolutionis.

¶ De remedijs quibus euitari possunt iudicia dei. Capl'm. iij.

Restat hoc loco tertio disserēdū qualiter dei iudicia possumus euitare. Inq̄t Hiero. sup Hieremiā. Admirabilis clemētia dei populos ad penitentiam inuitat: malens saluare conuersos q̄ perdere delinquentes. Iccirco si voluerimus nobis prouidere caueręq̄ a furore dn̄i: notabimus quattuor principalia precipuaq̄ remedia.

Primū d̄r pctōꝝ emēdatio.
Secundū corpoꝝ afflictio.
Tertiū orōnū frequētatio.

Quartū sanctoꝝ viroꝝ deuotio.

¶ Qꝛ cessandum est a peccatis vt fugiamus iudicia dei.

PRimū remediū est emendatio pctōꝝ: vt pctōres emendent ⁊ corrigant deponātq; veterē vitā. Nā si cessante cā cessat effectꝰ: vt dꝛ ex̄ de renun. c. post transgressionē. ⁊ ex̄ de appel. c. cū cessante. ex̄ de iureiurādo. c. et si tp̄s. ex̄ de peni. ⁊ re. c. cū infirmitas. ⁊. lxj. di. c. statuimus. §. his oībus. ⁊. c. neophitus. ⁊. j. q. j. c. qd̄ ꝓ necessitate. et. j. q. vij. c. qd̄ pro remedio. Si igitur deus flagellat populos ꝓpter pctā: deficiētibꝰ pctīs deficiet ⁊ plaga. Hoc est qd̄ Aug̃. dixit: Nouit deus mutare sentētiā: si tu noueris emēdare delictum. Que v̄ba notant̄. xxij. q. iiij. c. vnusq̄sq; c. incōmutabilis: ⁊ de peni. dist. j. c. nouit dn̄s. Et zach̄. j. dixit deꝰ. Cōuertimini ad me ⁊ ego conuertar ad vos: dicit dn̄s. An ad hoc ostenstēdū inualidū est exēplū ezechie: Absit. De illo vtiq; iiij. Reg̃. xx. narrat q̄ cū egrotasset ad mortē: vēit ad eū esaias ꝓpha. xxxviij. c. di. Dispone domui tue: qꝛ morieris ⁊ non viues. Qui ꝯuertit faciē suā ad parietē: fleuitq; fletu magno ⁊ orauit dn̄m: ⁊ añq̄ egrederet̄ Esaias mediā partez atrij: factꝰ est sermo dn̄i ad eā dicens: Reuertere: ⁊ dic ezechie. Audiui oronē tuam: ⁊ vidi lachrymas tuas. Ecce ego adijciā sup̄ dies tuos q̄ndecim annos. Exq̄ pz q̄ deꝰ reuocat: multotiēs sn̄iaz cōminatoriā cū peccatores ad illū humiliter conuertuntur.

¶ Qꝛ ieiunia ⁊ disciplīe mitigāt irā dei.

SEcūdū remediū quo euadere possumus dei iudicia est corporꝝ afflictio. Ut. s. corpa castigemus disciplinis atq; ieiunijs: sicut viri niniuite fecerūt. De q̄bꝰ Jone ꝑ totū clara narrat̄ historia. De his dicit Hiero. lib̄. ij. contra Jouinianū. Niniue ciuitas magna: irā dn̄i ieiunioꝝ miseratione retorsit. Quam vtiq; sodoma atq; gomorra placassent: si ieiunio patrocināte deuz conciliare voluissent. Cū em̄ audissent niniuite Jonā clamātē. adhuc. xl. dies ⁊ niniuite subuertet̄: nō deriserunt eū: nō spreuerūt vocē eius: sz credētes illi vestiti sunt saccis: ⁊ ieiunauerūt: ⁊ dominus misertus est illorum.

¶ Qꝛ oronibꝰ et elynis placat̄ ira dei.

TErtiū remediū ad irā dei declinādū dꝛ oronū frequētatio. Ut fiant elyne ⁊ orones assidue: dicatq; vnusquisq;. Ne reminiscaris dn̄e delicta nr̄a vel parentū nostroꝝ: neq; vindictā sumas de pctīs nr̄is. Bona inq̄t Tob̄. xij. est oro cū ieiunijs ⁊ elyna. Inducant̄ pueri et puelle: vt virginē gl̄iosam precent̄ salutentq; reuerenter cum Aue Maria.

¶ Qꝛ ītercessio bonoꝝ viroꝝ flectit deū

QUartū remediū est bonoꝝ viroꝝ ⁊ sctōꝝ deuotio. Dū em̄ se ppl̄i pctōres cognoscunt: inducāt bonos religiosos ⁊ spūales viros vt depcent̄ ꝓ illis deū. Qui crebro vota illoꝝ exaudiens: ppl̄os sustinet: ⁊ tādē largit̄ gr̄az: q̄ mediāte ꝑuēire pn̄t ad gl̄iam. Amē.

¶ De iudicio dei contra angelos sup̄bientes. Sermo. iij.

DE iudicijs dei distīcte particulariterq; decetero locuturi: ab illo sumemꝰ īitiū qd̄ p̄mū a diuina iusticia factuz. oēs doctores scti indubitāter affirmāt qn̄. s. angeli mali ꝓpter pctm̄ a celo empyreo ꝯfusibil̄r eiecti: ꝑ diffinitiuā sententiaz penis eternis fuerūt deputati. Ad hoc aūt bene intelligēdū opus erit de angelica natura aliqua subinferre: quibus intellectis admirari timereq; cogemur ne demonū sectātes vestigia cū illis tādē dānemur eternal̄r ī inferno. Si em̄ ip̄i nō peccassent: vna cum beatis alijs q̄ remāsere habitarēt ī delitijs paradisi. Sz qꝛ deo īmortali ausi sunt fieri rebelles: exulabūt in ꝑpetuū

a patria illa oī leticia ⁊ vbertate refer-
ta. De ipis igit̄ in hoc sermone tria my
steria proponimus declaranda.

Primū d̄r cōditionis.
Secundū offensionis.
Tertium punitionis.

¶ De excellētia demonū ⁊ ꝯditiōe subli
mi anteq̄ peccassent. Capl'm. j.

Diligēter in hoc mysterio pri
mo pscrutari debem⁹ q̄ egre
gia sublimisq; fuerit condi
tio demonuz anteq̄ diuine
rebelles fuerunt maiestati.
Hoc v̄o ex quattuor colligere possum⁹.

Primo ex parte nature.
Secūdo ex parte gratie.
Tertio ex parte glorie.
Quarto ex parte excedētie.

¶ Q: deus bn̄dict⁹ creauit oēs demo-
nes bonos natura.

Primo colligit̄ dignitas an-
geloꝝ añ pctm̄ ex pte natu-
re. Ubi querit̄ a doctoribus
vtrū demones fuerunt mali
natura? Et aliq̄ nitunt̄ ꝓba
re q̄ sic triplici medio. ¶ Prīo q: Aug.
lib. x. de ciui. dei. c. xj. dicit: Est qd̄dā ge
nus demonuz natura fallax: simulans
deos ⁊ aīas defunctoꝝ. ¶ Scd̄o q: pec
catū eoꝝ ponit̄ fuisse in p̄mo īstāti sue
creationis. Pz: q: Job. viij. d̄r: Ille ho
micida erat ab īitio. Et. j. Job. iij. Qui
facit pctm̄: ex diabolo est: q: ab initio
diabol⁹ peccat. Et Aug. xj. sup Gen. ad
lr̄am. Fact⁹ ꝯtinuo se a luce v̄itatꝫ auer
tit supbia tumid⁹ ⁊ ꝓprie ptātꝫ delecta
tiōe corrupt⁹. Et idē. xj. de ci. dei. Mox
vt fact⁹ est ī supbiā erupit. ¶ Tertio ar
guit̄ a sil'i. Q: si aliq̄ hoīes sunt natura
liter mali: de q̄b⁹ d̄r Sap. xij. Erat eoꝝ
malicia naturalis: g̃ ⁊ aliq̄ āgeli pn̄t na
tural'r esse mali. ¶ Sz ꝯ. magr̄ sentētia
rū ī textu dis. iij. libri. ij. dicit: Boni erāt
oēs āgeli qn̄ p̄mo facti sunt: sz ea boni-
tate quā natura incipiēs acceperat. Di
cēdū g̃ q̄ de⁹ fecit oēs angelos bonos:
q: vt d̄r Gen. j. Uidit de⁹ cūcta q̄ fece-
rat ⁊ erant valde bona. Et Hierony. ad
Paulinū ait: Bon⁹ est de⁹ ⁊ oīa q̄cūq;
facit bona sint necesse est. ¶ Ad primū
itaq; dicēdū q̄ v̄ba illa non sunt Aug.
sed Porphyrij: quē ipse reprehēdit ple
ne contestās q̄ demones nō sunt natu
ra mali: sz ꝓpria voluntate. ¶ Ad scd̄m
dicit Bon. in. ij. dist. iij. parte. ij. ar. j. q.
ij. q̄ fuit quorūdam opinio q̄ simul tē
pore fuit diabolus ⁊ peccauit: necvnq̄
fuit nisi malus. Que opinio excōicata
est ab epo Parisiensi. Ideo theologi in
hoc oēs conueniūt q̄ inter creationes
⁊ lapsum fuit aliqua morula: licz adeo
paruula q̄ pro nihilo reputat̄: q: vt d̄r
ij. physicoꝝ. Qd̄ modicū deest: q̄st nihil
deesse videt̄: Ideo autoritates intelli-
gende sunt recte ꝓ illa morula non pro
simultate nature ⁊ pctī. ¶ Rādulfus aūt
in. ij. dist. iiij. q. iiij. cōclu. v. ponit quat
tuor moras. Prima est in qua oēs ange
li fuerūt creati in pfectis naturalib⁹ et
iusticia originali. Scd̄a in qua boni cō
uerterūt se ad deū ⁊ mali ad ꝓpria na-
turalia se ardētissime diligēdo. Ideo ī
ista mora boni gr̄am receperūt non po-
nēdo obicē: mali pdiderūt. Tertia mo-
ra in qua mali opati sunt varia pctā et
tētauerūt bonos ⁊ fuit illud plīū: ⁊ bo-
ni fecerūt mlta bona ⁊ virilr̄ restiterūt.
Quarta mora in qua boni p̄miati sunt
mali puniti. Iste v̄o more distinguunt̄
vel p coexistētiā ad aliquas ptes tpis
nr̄i: lz valde paruas: vel ex distinctione
istoꝝ statuū ⁊ opationū seu variationū
in angelis. ¶ Ad tertiū obiectū dic̄ san
ctus Tho. j. pte. q. lxiij. ar. iiij. ad scd̄m
argu. q̄ malicia aliquoꝝ hoīm pōt dici
naturalis: vel ꝓpter cōsuetudinē q̄ est
altera natura: vt dicit Aris. li. de memo
ria ⁊ reminiscētia. ⁊. vij. ethi. ⁊. j. rheto.
Uel d̄r naturalis ꝓpter naturalē incli
nationē ex parte nature sensitiue ad ali
quam inordinatā passionē: sicut quidā
naturaliter dicuntur iracundi vel con-
cupiscētes: nō aūt ex parte nature ītel-
lectualis. Angelis itaq; hoc cōpetere
non potest: quia vt dicit Diony. Angeli
sunt spirituales mentes in quibus nq̄

est natura sensitiua.

¶ De opinionib⁹ varijs doctoꝝ an angeli fuerunt creati cum gratia.

Secūdo apparet dignitas angeloꝝ ante pctm̄ ex pte gr̄e. Fuerūt etem̄ a deo sic ꝓducti ꝙ gr̄e capaces erāt. Hic v̄o iter doctores nō parua est controuersia. Utrū scz ante lapsum habuerūt demones gr̄am gratū facientē. Quidā dicere voluere ꝙ angeli nulla gr̄a indiguerūt et ꝯuerterent̄ ī deū: qm̄ supest gr̄a ad aliquē effectū vbi sufficit natura. Angelus v̄o natural'r conuertitur in deū: qꝛ natural'r deū diligit ergo gr̄a nō est illi necessaria. ¶ Sz cōtra hāc opinionē est oīs doctrina theologorū. Ideo dicit Tho. j. parte. q. lxij. ar. j. ꝙ angeli indiguerūt gr̄a ad hoc vt conuerterētur in deū ꝓut est obiectum beatitudinis. Nā angelus natural'r diligit deū inquantū est ꝑncipiū naturalis esse: nō aūt inquātū est beatificans per sue essentie visionem. Uidere q̄ppe deū ꝑ essentiā est supra naturā intellectus creati. Uñ nulla creatura pōt habere modū volūtatis ordinatū ad illaz beatitudinem nisi mota a supnaturali agente: et hoc dicimus auxiliū gratie. Quare angeli indiguerūt gr̄a gratū faciēte vt conuerterēt se ad deū sub ratione formalis obiecti beatitudinis: quia voluntas creata siue angelica siue humana inferior est ipso obiecto beatifico. Fuerunt alij dicentes ꝙ ex quo gr̄a erat eis necessaria vt cōuerterentur in deū habuerunt gratiā gratū faciētem. Nam Aug. xij. de ciui. dei. dicit: Creauit deus angelos: simul in eis cōdens naturā: ⁊ largiens gratiā. Et Hiero. sup Oseā. Demones cū magnitudine ⁊ pinguedine spūssancti sunt creati. Aliorū v̄o opinio est: ꝙ angeli nō fuerūt creati cū gratia gratū faciēte. Hanc opinionem tenet dn̄s Boñ. ar. j. q. ij. ⁊ Scot⁹ et Fran. de mayrone: ⁊ cōmuniter oēs moderni in. ij. dis. iiij. asserentes: ꝙ boni angeli post creationē ante cōfirmationem acceperunt gr̄am: demones v̄o nunq̄ illā habuerūt. Et hoc ꝓpter dispositionē nature angelice: q̄ fertur ī id qd̄ appetit sine retardatione. Uñ sicut ex cōuersione ad malū ita ꝓfunde conuersi sunt vt nō possent redire: sic īmo multo magis ex cōuersione ad bonum siue ex habilitate ita bono total'r adhesissent si gr̄az gratū faciētē habuissent: ꝙ nunq̄ lapsi essent. Uñ nō vr̄ ꝓbabile ꝙ lucifer habuerit illā gr̄az: ⁊ sic nec alij. Huic opinioni adheret mgr̄ in tex. vbi inducit Aug. q̄ ait: ꝙ angelus ⁊ hō lz acceperit vñ stare posset: nō tñ gr̄am vñ ꝑficere posset. Et Aug. lib. ij. super Gen. ad lr̄am dicit: Intellectualis natura ꝑmo creata est īformis: postea v̄o formata. Hugo insup lib. ij. de sacr̄is. parte. v. c. viij. asserit quattuor fuisse angelis in sua creatione attributa.

Primū fuit discretio ꝑsonalis.
Scd̄m intelligentie claritas.
Tertium substātia simplex.
Quartū liberi arbitrij facultas.

¶ Et non enumerat gratiā. Qui v̄o hāc opinionē sequunt̄ respōdēt ad autoritates inductas in scd̄a opiniōe: ꝙ gr̄a sumitur tripl'r. s. cōmunissime: cōmuniter ⁊ ꝓprie. ¶ Primo mō gr̄a d̄r quicq̄d supaddit̄ donis nature sine quo hō est homo: ⁊ sine quo homo pōt saluari: et cum quo etiā potest damnari: sicut est habere excellens ingeniuz: secūdā memoriam: singularē fortitudinē ⁊ robur corporis: elegantē aspectū: eloquentiā copiosam: ⁊ similia. ¶ Secundo modo gratia d̄r quicquid superadditur libero arbitrio disponens ad salutem propriā vel alterius: sicut timor seruilis: lumen prophetie: gratia predicandi: ⁊ reliqua que pertinēt ad gratiā gratis datam. De hac gratia dicit Alexan. in. ij. summe sue. q. lxxiij. mem. ij. Gratia gratis data est donum infusum rationali nature sine meritis quantum in se est: disponens ad salutem propriam vel alterius. ¶ Tertio modo dicitur gratia quicquid superadditur libero ar-

bitrio perficiēs illud in merito. Et hec est gratia gratū faciēs. Possumus ergo dicere ꝙ angeli a principio sue creationis habuerūt gratiam primo ⁊ scd̄o mō dictā. Sz Tho. vbi. s. ar. iij. arguit sic ꝯ ista: ꝙ exquo gr̄a erat āgelis necessaria vt cōuerterētur in deū: habuerūt gr̄am gratū faciētē: qꝛ sicut nature corpali indite sunt rōnes seminales ad suos effectꝰ. vt Aug. dicit super Gen̄. ita angelice nature ad suos. Sed talis ratio seminalis respectu diuini obiecti est ip̄a gr̄a qꝛ gratia gratū faciens hoc modo cōparatur ad beatitudinez: sicut ratio seminalis in natura ad effectuz naturalem. Ista tn̄ non admittūtur ab alijs doctoribus: qꝛ vt dicit Lādulfus in. ij. dist. v. q. iij. conclu. ij. conuerti ad deum vt ad obiectū beatificū est dupliciter. Uel de cōgruo: et per gr̄am p̄uenientē: qua deꝰ mouet liberꝫ arbitriū vt ꝯuertat̄ in ip̄z: et ita ꝯuersio nō fit ꝑ gr̄am gratū faciētem: sed disponit ad ipam: qꝛ nisi sit bonus motus in voluntate potente vti ratione: nō datur gratia gratum faciens. Uel cōuersio ad dn̄m accipitur per modum merentis et ꝓficientis: qd̄ fit cum gratia gratum faciente. Hec nō fuit cū angelis in sua creatione.

¶ Qꝛ angeli nō fuerūt in sua creatione beati neqꝫ ante confirmationem et lapsum videre essentiam dei.

Tertio demonstratur demonum excellentia ⁊ sublimis cōditio ex parte glorie: quia ad gloriam ⁊ beatitudinem erant habiles et dispositi. Ueruntamen dubitari solet vtrum demones ante lapsum fuerunt in beatitudine? Et videtur quibusdaz ꝙ sic. Nam de lucifero d̄r Ezechiel. xxviij. Tu signaculum similitudinis plenus sapientia: perfectus in decore: in delitijs paradisi dei fuisti. Sed esse in delitijs paradisi est esse in beatitudine. Et iteruz Augu. lib̄. de mirabilibus sacre scripture. Diabolus in summo sui ordinis honore cōstitutus est lapsus. Et iterū Augu. li. de fide ad petrū. Angelici spūs ꝑ eo ꝙ rationales facti sunt eternitatis ⁊ beatitudinis donum in ipsa nature sue spūalis creatione diuinitꝰ acceperūt. Et idē Augu. in li. de eccl̄iasticis dogmatibꝰ. Angeli qui in illa qua creati sunt beatitudine perseuerāt: nō natura possidēt vt nō mutētur. Cōtrarium est qd̄ rei veritas cōfitet̄: ꝙ scz angeli ante cōfirmationem ⁊ lapsum nō fuerunt beati. Naz beatitudo in visione diuine essentie cōsistit. Si igit̄ demones vidissent essentiā dei nunqꝫ lapsi essent: qꝛ s̄m Tho. s. ij. q. v. arti. iiij. Impossibile est ꝙ aliquis videns diuinā essentiā velit eā non videre: qm̄ omne bonū habitū quo quis carere vult aut est insufficiens: ⁊ querit̄ aliqd sufficiens loco eius: aut habet aliquod incōmodū annexū ꝓpter qd̄ in fastidiū venit. Uisio autē diuine essentie replet videntē oībus bonis. Silr̄ etiam nō hz aliquod incōmodū adiunctū: ergo propria volūtate beatus non pōt eā deserere. Similiter nō potest eā perdere deo subtrahēte. Qꝛ cū subtractio beatitudinis sit quedā pena: non potest talis pena a deo iusto iudice prouenire nisi pro aliqua culpa: in quā cadere nō pōt qui dei essentiā videt: cū ad hanc visionē de necessitate sequat̄ rectitudo volūtatis. Iccirco dicēdū est ad autoritates allegatas ꝙ beatitudo s̄m Bon̄. distin. iiij. ar. s. q. s. potest dupliciter dici. Uno mō status perfectꝰ priuatione oīs mali sed nō plenitudine oīs boni. Et sic fuerunt angeli in creatione beati. Alio mō status perfectus tam priuatione oīs mali ꝙ plenitudine oīs boni. Et hoc vt dictum est in clara dei visione cōsistit. Et sic angeli vt dictū est nō fuerūt beati.

¶ Qꝛ angeli dignitate nature excedunt oēs creaturas excepta aīa xp̄i.

Quarto lucet demonū excellētia ante pctm̄ ex ꝑte excedētie. Producti equidē fuerūt angeli in tāta naturaliū excedētia: ꝙ minimꝰ diabolus qui cecidit s̄m naturā excedit decorē et

perfectionē quarūlibet creaturarū cor-
poraliū ⁊ spiritualiū nō loquēdo de aīa
xpi dei verbo vnita. Vñ Aug. xi. de ciui.
dei inq̄t de angelica natura. Oīa cetera
que deus cōdidit nature dignitate pre-
cellit. ¶ Sed cōtra hoc aliqui mouent
et dicūt: q̄ hō est nobilior ⁊ excellentior
productus a deo q̄z angelus: q⁊ deus fe
cit hoīem ad imaginē et similitudinem
suā ⁊ non angelū. Dicit Aug. in quodā
sermone. Deus nulli alti creature dedit
q̄ fit ad imaginē ei⁹ nisi hoī. Sed Tho.
i. parte. q. xciij. ar. iij. ad. i. Respondet q̄
Aug. hoc dicit respectu creaturarū infe
riorū intellectu carentiū ⁊ non respectu
angelorū. Quinimmo in ipsis angelis
dignitas imaginis reperit. Vñ Diony.
ait: Angelus nō est imago dei: manife-
stario occulti luminis. Et Grego. xxvij.
moral. exponēs illud Ezech. Tu signacu
lū similitudinis inq̄t: Licz hō ad simili-
tudinē dei creatus sit: angelo tñ quasi
maius attribuēs nō eū ad similitudinē
cōditū sed ipsum signaculū similitudinis
dei dicit: vt quo subtilior est in natura
eo in illo similitudo dei plenius credatur
expressa. ¶ Notādū tñ ꝺm Richardum
de media villa. in. ij. dist. xvi. ⁊ Tho. vbi
ꝺ. in cor. q. q̄ de imagine dei loqui pos-
sumus dupl̄r. Uno mō quantū ad id in
quo primo cōsideratur rō imaginis q̄ō
est intellectualis natura. Et sic imago
dei magis est in angelis q̄ fit in homi-
nibus: q⁊ intellectualis natura pfectior
est in eis. Scō pōt considerari imago
dei in homīe quātum ad id in quo secū-
dario cōsistit: prout scilz in hoīe inuenit
tur quedā dei imitatio inquātū scilz hō
est de hoīe sicut deus de deo et inquātū
alia hoīs est tota in toto corpore eius: et
iterū tota in qualibet parte ipsius sicut
deus se hꝫ ad mūdum. Et ꝺm hec ⁊ filia
magis inuenit dei imago in hoīe q̄z in
angelo. Sed q⁊ hec cōsideratio acciden
talis est imagini: iō nō cōcludit simpli-
citer: sed ꝺm quid quātū ad aliqua acci
dētalia. Iō simpliciter angelus magis
est ad imaginē dei q̄ homo. Et sic con-
cludimus q̄ deꝰ gloriosus plus ceteris
creaturis excellētes condidit angelos.
Inter oēs autē siue bonos siue malos
prestātior fuit lucifer: de quo Grego. de
peni. di. ij. c. principiū. ait: Hunc primū
cōdidit: quē reliquis angelis eminētio-
rem fecit. Huius primatus eminentiaz
cōspicit pphēta cū dicit Ezech. xxvi. Ce
dri nō fuerunt altiores illo in paradiso
dei: abietes nō adequauerūt summita-
tem eius: platani non fuerunt equales
frōdibus illius. Omne lignū pretiosum
paradisi dei nō est assimilatum ei ⁊ pul
chritudini ei⁹: qm̄ speciosum fecit eū et
multis cōdensisq̄z frōdibus. Quid nāq̄z
accipi in cedris ⁊ abietib⁹ ⁊ platanis po
test: nisi illa virtutū celestiū pcere celsi-
tudinis agmina in eterne leticie viridi-
tate plātata? Que q̄uis excelsa sint con
dita: huic tñ nec prelata sunt nec equa-
ta. O quāta benignitate vsus est deus
tam precelsa munera largiēs illis quos
presciebat ingratos et malos futuros.
Discāt illi qui liberales volūt esse atq̄z
magnifici: nō detineri quin benefaciāt
illis quos beneficijs iudicauerint esse
indignos: dūmodo beneficētia cedat ad
gloriaz benefactoris. Sit virtus seipsa
cōtenta. Ecce pater summ⁹ rā ineffabi-
lia bona cōtulit demonib⁹: q̄ tñ vt dicef
in sequēti mysterio totis viribꝰ maiesta
ti sue sese obiecerūt. Necq̄z p ignorantiā
peccauerūt. De quibꝰ dicit magister in
tertu dist. iij. lib. ij. q̄ tāta luce sapiētie
prediti fuerunt: q̄ erat in eis naturalis
cognitio triplex: q⁊ sciebāt q̄ facti erant
⁊ a quo facti erant: et cū quo: scilz mūdi
facti erant: ⁊ habebāt aliquā boni ⁊ ma
li noticiā' intelligētes q̄d appetendum
vel respuendū illis foret.

¶ Qualiter angeli mali volūtate ꝓpria
auerterunt se a deo: ⁊ facti sunt ei rebel
les. Capitulum. ij.

Arca offensionē ruentiū an-
gelorū hoc secūdo loco erit
immorandū: quatinꝰ agno-
scētes peccati eoꝝ grauitatē
intelligam⁹ deū iustuz illos

nō immerito sempiternis cruciatib⁹ cō demnasse. Nouit ipse toti⁹ cōditor creature: ex quocūq; malo bonuz elicere: vt Aug. dicit in lib. de libero arbitrio. Ipseq; decore in hoc perfecit vniuersi: ꝙ bonis tribuit eternalia premia: malis ꝟo nunq̄ finitura supplicia: vt prefat⁹ Aug. lib. xj. de ciui. dei expresse fatetur. Qualiter ergo demones voluntate sua in maliciā cōsenserūt: cōtēdem⁹ hoc plene disserere. Circa quorum offensionem quattuor nobis occurrūt ꝯsideratiōes,

Prima d̄r possibilitatis,
Scd̄a numerositatis.
Tertia qualitatis.
Quarta cōtrarietatis.

¶ Qr angeli potuerūt peccare in puris naturalibus constituti propter libertatem arbitrij.

In prima consideratione perscrutari debem⁹: vtrū angeli potuerūt peccare? Quibusdā videt ꝙ nō. ¶ Primo: qr erāt in celo empyreo loco sublimi et sancto. Quib⁹ respōdemus: ꝙ locus nō prohibet q̄n hō in hoc seculo: ⁊ angelus ante cōfirmationez in celo potuerit peccare. Ideo d̄r dist. xl. c. nos. c. nō loca. c. multi. c. quelibet. Nō locus hoīem sanctificat: sed homo locuz. ⁊. c. uō est. Nō sunt filij sanctoꝝ q̄ tenēt loca eoꝝ: sed q̄ exercent opera eoꝝ. ¶ Scd̄o arguūt: ꝙ angelus in puris naturalib⁹ ꝯstitut⁹ peccare nō potuit ꝑ locū a minori. Qr si in corporibus celestib⁹ nō pōt esse malū: vt dicūt pb̄i: ergo neq; in angelis: cū ipsi sint digniores. ¶ Ad h̄ dicit Tho. j. ꝑte. q. lxiij. ar. j. ad. ij. ꝙ corpa celestia nō habēt operationē nisi naturalē: ⁊ iō sicut in natura eoꝝ non pōt esse corruptionis materia: ita nec in actione naturali eorū pōt esse malū inordinationis. Sed in angelis vltra actionē naturalē est actio volūtaria liberi arbitrij ſm quā contingit in eis esse maluz. Vñ magister in textu di. iij. lib. ij. Poterant inq̄t ꝑ liberū arbitriū sine violētia ⁊ coactione ad vtrūlibet ꝓpria volūtate deflecti. ¶ Tertio arguūt: qr appetitus nō est nisi boni vel apparētis boni. Sed in angelis nō pōt esse apparēs bonū: qd̄ nō sit verū bonū qr in eis vel oīno error esse nō pōt: vel saltē nō pōt precedere culpā: ergo angeli nō possunt appetere nisi illud qd̄ est vere bonū. Sed nullus appetēdo illud quod est vere bonū peccat: ergo angeli nō potuerūt peccare. Incōtrariū est rei veritas. Unde Job. iiij. Ecce qui seruiūt ei non sunt stabiles: ⁊ in angelis suis reperit prauitatem, ⁊. ij. Petri. ij. Deus angelis peccātibus non pepercit. Dicit ergo sanctus Tho. vbi. s̄. ad. iiij. ꝙ peccatum mortale in actu liberi arbitrij contingit esse dupliciter. Uno modo ex hoc ꝙ aliqd̄ malū eligitur: sicut homo peccat eligēdo adulteriū qd̄ ſm se est malū Et tale peccatū semper ꝓcedit ex ignorantia vel errore: alioquin id qd̄ est malum nō eligeretur vt bonū. Errat quidem adulter in particulari eligēs hanc delectationē inordinati actus: quasi aliquod bonū ad nūc agēdū propter inclinationē passionis aut habitus: etiam si in vniuersali nō erret: sed veram de hoc sentētiā teneat. Hoc mō angelis peccatū esse nō potuit: qr in angelis non sunt passiones quib⁹ ratio aut intellectus ligetur: nec ante peccatū habitus precedere potuit ad peccatū inclinans. Alio modo cōtingit peccare per liberū arbitriū eligēdo aliquid qd̄ ſm se est bonū: sed nō cuz ordine debite mēsure aut regule: ita ꝙ defect⁹ inducēs peccatuz sit solū ex parte electionis: q̄ nō hz debituz ordinē: non ex parte rei electe: sicut si aliquis eligeret orare nō attēdēs ordinem ab ecclīa institutuz. Et hmōi pctm̄ non preexigit ignorātiā: sed solū absentiā cōsiderationis eoꝝ q̄ cōsiderari debēt. Et hoc mō angeli peccauerūt: cōuertēdo se ꝑ liberū arbitriū ad ꝓpriuz bonū absq; ordine ad regulā diuine volūtatis. Rādulfus autē dicit in. ij. dist. iiij. q. j. conclu. iiij. ꝙ absq; errore hoīs vel angeli in intellectu pōt esse malicia in volūtate. Iō prima radix possibilitatis peccā-

di in angelis fuit voluntas creati arbitrij que potuit in opposita ꝓ libito.

¶ De numero angeloꝝ qui peccauerūt.

Secūda cōsideratio circa offensionē angeloꝝ dicit̄ numerositas. Ubi videre habebimus: vtrum plures angeli peccauerūt q̄ adheserunt deo. Et ꝙ plures aliqui sic ostēdūt. Prīo qꝛ pb̄s dicit: Malū est vt in plurib⁹: bonū vt in paucioribus. Itē Justicia et peccatū eadē rōne inuenit̄ in angelis ⁊ hoībus: sed in hominibus plures inueniunt̄ mali q̄ boni: ꝟm illud Eccs. j. Stultoꝝ infinit⁹ est numerus: ergo in angelis plures defecere in malicia q̄ steterūt ī iusticia. ¶ Cōtra istos est glo. iiij. Reg. vj. c. vbi dicit̄: Plures nobiscum sunt q̄ cū illis: qd̄ de bonis angelis exponit̄ qui sunt nobis in auxiliū: ⁊ de malis q̄ nobis aduersantur. ¶ Rn̄det Tho. vbi. s. ar. ix. ꝙ plures angeli remāserūt q̄ peccauerunt. Et qd̄ obijcit̄ de malo: et de hoībus: intelligit̄ de hoībus non de angelis: qꝛ in hoībus malū est: vt in pluribus ex eo ꝙ sequuntur bona sensibilia: que sunt plurib⁹ nota: deserto bono rōnis: qd̄ est paucioribus notū: in angelis nō est nisi natura intellectiua. Un̄ nō est sil̄is ratio. Uerū est ꝙ nonnulli curiosius inuestigare conati sunt: quot hoīes erūt saluandi. Et quidā dixerūt: ꝙ tot quot angeli perierūt. Quidā ꝙ tot quot remāserūt. Quidā v̄o ꝙ tot quot ceciderunt: ⁊ insup̄ ꝙ tot quot fuerūt oēs simul: vt dicit Tho. j. parte. q. xxij. ar. vij. Sed meli⁹ est illud relinquere sapiētie dei cui eccl̄ia ī quadā collecta dicit: De⁹ cui soli cognit⁹ est numerus electoꝝ in sup̄na felicitate locādus. Qꝛ v̄o de numero angelorum loquimur: notādū ꝙ nō est acceptāda sentētia pb̄oꝝ humana sapientium. Plato em̄ posuit numerū substantiarū separatarū ꝟm numerū specierū sensibiliū. Et Aristo. xij. Meta. ꝟm numerū orbiū aut motuū: scilꝫ ad plus. Immo firmiter tenendū est ꝟm Landulfum in. ij. di. iij. q. vlti. cōclusione, ij. ⁊ Tho. j. parte, q. v, ar, iij. ꝙ plures numero sunt angeli: q̄ oīa alia etiā simul sumpta: ⁊ arene maris: ⁊ gutte aque: ⁊ stelle celi. Qd̄ probat̄ per Diony. xiiij. c. cele. hierarchie di. Multi sunt exercit⁹ sup̄narū māsionū infirmaꝫ ⁊ ꝯscriptā nostroꝝ materialiū numerorū cōmensurationē excedētes. De numero angeloꝝ d̄r Dan̄. vij. Milia miliū ministrabāt ei: ⁊ decies centena milia assistebāt ei. Ponit̄ hic numer⁹ determinatus ꝓ indeterminato. ⁊ Mat. xxvj. c. dicit xps: An putas qꝛ nō possum rogare patrē meū: ⁊ exhibebit mihi nō plus q̄ duodecim legiones angeloꝝ. Quare autem tot sint angeli a deo producti. dicit Tho. j. parte. q. v. ar. iij. Quis quāto aliqua sunt magis p̄fecta: tāto sunt in maiori excessu creata a deo. Sicut aūt ī corporibus excessus attēdit̄ ꝟm magnitudinē: ita in reb⁹ incorporeis excessus potest attendi ꝟm multitudinē. Uidemus aūt ꝙ corpora superiora que sunt perfectiora excedūt quasi incōparabiliter corpora inferiora ꝟm magnitudinē. Nā tota sphera actiuoꝝ et passiuoꝝ est aliq̄d modicū respectu corpoꝝ celestiū. Un̄ rationabile est ꝙ substātie immateriales excedāt ꝟm multitudinē substātias materiales: quasi incōparabiliter.

¶ Quale fuit peccatum luciferi angelorūq̄ sibi adherentium.

Tertia cōsideratio de angelis peccātibus d̄r qualitatis. In qua solerter attēdēdū est vt sciamus quale fuit luciferi ⁊ alioꝝ pctm̄. Et refert Bon̄. di. v. ar. j. q. j. scd̄i. ꝙ pctm̄ luciferi inchoatū est in presumptione. Statim em̄ vt suā pulchritudinē vidit p̄sumpsit. Cōfirmatū ī ambitione: qꝛ p̄sumēs de se appetijt qd̄ omnino supra se fuit: ⁊ ad qd̄ p̄uenire non potuit. Cōsummatū est ī inuidie et odij auersione: qꝛ exquo obtinere nō potuit qd̄ appetijt deo inuidere cepit: ⁊ affectu odij cōtrarie. Angeli v̄o minores adheserūt lucifero querētes esse beati sine meritis. Et vt dicit Hugo de sctō victore. oēs in eandē maliciā cōsenserūt: ⁊ vnuꝫ

ordinē ꝑuerse societatis fecerūt. Quare tā lucifero ꝙ̄ reliq̄s ꝓpria ⁊ volūtaria suꝑbia fuit cā illoꝝ ruine. Nihilominus in his dubitare ꝯtingit: vtrū lucifer appetijt esse sicut deꝰ? Et ꝙ sic: pꝫ ꝑ Esaiā. xiiij. c. Dicit em̄ ibi ī. d. c. diabolꝰ Ascendā in celū ⁊ ero sil'is altissimo. Et Aug. in li. q. noui ⁊ veteris testamenti dicit: Elatiōe inflatꝰ voluit dici deꝰ. Et in lib. de virginitate subdit: Diabolꝰ in celo voluit esse sicut deꝰ. Sꝫ mirū videt̄ immo īpossibile q̄busdā ꝙ angelꝰ tāta luce sapiētie p̄ditꝰ appetierit id qd̄ erat impossibile: cū vt inq̄t Arist. iij. ethi. electio nō sit īpossibiliū. Propterea sciendū ꝟm Tho. ꝑte. j. q. lxiij. ar. iij. ꝙ appetere esse vt deꝰ pōt ītelligi dupl'r. Uno mō ꝑ eq̄parātiā seu equalitatē. Scd̄o mō ꝑ sil'itudinez. Primo mō nō potuit appetere esse vt deꝰ: qꝛ sciuit hoc eē impossibile naturali cognitiōe: nec primū actū peccādi in ip̄o p̄cessit vel habitus vel passio ligās ipsiꝰ cognoscitiuā v̄tutē: vt ī particulari deficiēs eligeret impossibile: sicut in nobis īterdū accidit. Appetere aūt esse vt deꝰ ꝟm sil'itudinē cōtingit dupl'r. Uno mō quātū ad id ī quo aliq̄d natū est assimilari deo. Et sic si aliq̄s quātū ad h̄ appetat eē deo sil'is nō peccat: dūmō sil'itudinē dei debito ordine appetat adipisci. vt. s. illā a deo habeat. Peccaret nāq̄ si q̄s appeteret ꝟm iusticiā eē sil'is deo ꝑ ꝓpriā v̄tutē: ⁊ nō ex virtute dei. Alio mō pōt aliquis appetere esse sil'is deo quantū ad id in quo nō est natus assimilari: sicut si q̄s appeteret creare celū ⁊ terrā qd̄ est propriū dei: in quo appetitu esset peccatū hoc modo lucifer appetijt esse vt deus: qꝛ appetijt finalem beatitudinē ꝑ suaꝫ virtutē habere: quod est proprium dei.

¶ De bello realiter gesto inter angelos bonos et malos.

Quarta cōsideratio d̄r cōtrarietatis. In qua de bello gesto ī angelica natura tractāduꝫ est: de quo Apoc. xij. scribit̄ sic. Factū est preliū magnū in celo michael ⁊ angeli eiꝰ p̄liabātur cū dracone: ⁊ draco pugnabat ⁊ angeli eiꝰ: ⁊ nō valuerūt neq̄ locus eorū āplius īuētus est in celo. ¶ Querit̄ hic vtrū illd̄ fuit bellū reale? Et Frāciscus de mayrone ī. ij. di. vj. Dicit ꝙ sic: lꝫ nō fuerit corꝑale. Naꝫ p̄ter ea q̄ ꝑtinet ad potētiā executiuā exp̄imur aliqua gn̄a belloꝝ ꝑtinentiū ad opatiōes īmanentes. Primū est īter appetitū sensitiuꝫ ⁊ ītellectiuū. Appetitꝰ em̄ isti īclinant̄ ad opposita. Scd̄ꝫ bellū ē int̄ ītellectū ⁊ volūtatē: sicut qn̄ rō iudicat aliq̄d faciēdū ⁊ volūtas renuit. Tertiū bellū est īter volūtatē ⁊ volūtatē: nō vnius ad se: sꝫ duorū hoīm. Quartū bellū ē inter intellectū et intellectū: ex cōtrarijs opinionibus ꝑ rōnes oppositas. Bellū ergo angelorum bonoꝝ ⁊ malorū actū est iuxta tria q̄ in sp̄uali natura reperiūtur que sunt: ratio: volūtas: ⁊ facultas. Per rōnem nempe electi ⁊ reprobi angeli cōtraria sentiebāt. Per volūtatē ad cōtraria afficiebātur. Per facultatē ad cōtraria nitebātur. Nā electi angeli sublimiter sentiebāt de deo ⁊ gratia eius: et ad gratiā ⁊ gloriā eiꝰ afficiebātur: ⁊ ꝑ facultate sibi data ꝑ illis nitebant̄. Angeli v̄o superbiētes contēnentes gratiam ⁊ gloriā dei sublimiter sentiebāt de bonitate nature sue: ⁊ ꝓpter hoc ad propriā gloriā afficiebātur: ⁊ toto nisu in cōtrarium electis spiritibus ferebātur? Magnis ergo affectionibus electi et reprobi angeli in cōtraria ferebātur: boni in creatorem: mali in naturā: boni in gratiam: mali cōtra illaꝫ: boni in diuinum amorē: mali in odiū dei.

¶ Qualiter angeli mali puniti sunt: nec potuerūt resistere potētie dei. Cap̄m. iij.

Experti sunt angeli mali q̄ro busta sit ⁊ valida manus dei excelsi. Nulla equidē sua virtute: nulla sapiētia: nulla potētia: nullaq̄ concordi conuentione ad malū potuerūt resistere ire dei. Ipse deposuit eos de sede et inimicos sibi factos punit grauissima pena. Iccirco in

hoc tertio mysterio de illorum pene gra uitate erimus verba facturi. Quā quadrupliciter cōsiderabimus: videlꝫ

Primo rōne impedimēti.
Scdo ratione loci.
Tertio rōne supplicij.
Quarto rōne termini.

¶ Qꝛ demones nō possunt ꝓ libito vti donis nature: q̄ adhuc manent in ipsis.

PRimo considerare debemus gratuitatē pene maloꝝ angelorū rōne impedimēti. Quia cū dona nature in ipsis maneant integra: vt dicit Diony. lib. de diui. nomi. verūtn̄ impeditur actus executio ⁊ vsus illoꝝ: ita vt nō possint facere ea que velint. Sunt autem inter cetera tria in demonibus: de quibus pro libito disponere nō possunt.

Primū est naturalis existētia.
Scdm naturalis sapiētia.
Tertiū naturalis potētia.

¶ Primū qd̄ est in demonibus est naturalis existentia. Sunt em̄ demones natura pulcherrimi: neqꝫ quantū ad substātiam sue nature sunt angelis bonis turpiores: ⁊ tamē hominib⁹ in sui substātia ⁊ decore apparere nō possunt: immo apparent in corporibus assumptis in aliqua visione; sicut deo placet cū deformitate tali ac tanta ꝙ vidētes illos in tali aspectu maxime terrētur ⁊ cōtristant. Quo fit vt virgo gloriosa in suo felici trāsitu petierit ab angelo: vt hāc pre ceteris filius eius iesus benedictus gr̄am dignaret cōcedere: ne īmūdos demones: horribilesqꝫ videret. Sed fabule vident̄ ista q̄busdam: q̄ multa scire se arbitrant̄. Inquiūt em̄ demones nō reperiri cōtra quos offerūt se īuincibilia testimonia om̄is scripture. Vn̄ Leuit. xvij. c. hr̄: Nequaq̄ vltra īmolabūt hostias suas demōibus. ⁊ Tobie. vj. c. Sara tradita fuit septē viris: ⁊ demoniuꝫ illos occidit. ⁊ ps̄. xcv. Oēs dij gētium demonia. ⁊ ps̄. cv. Immolauerūt filios suos ⁊ filias suas demonijs. ⁊ Matth. iiij. c. Obtulerūt xp̄o eos q̄ demonia habebāt. ⁊ Matth. vij. In noīe tuo demonia eiecimus. ⁊ Mat. viij. Obtulerūt ei multos demonia habētes. ⁊ Mat. xij. Oblat⁹ est ei demoniū hn̄s. ⁊ Mat. xv. Filia mea male a demonio vexatur. Et Mat. xvij. Exijt demoniū ⁊ curatus est puer. ⁊ Mar. j. Demonia multa eijciebat. ⁊. xvj. In noīe meo demonia eijciēt ⁊ Luce. iiij. In synagoga erat hō demoniū habēs ⁊ exclamauit. ⁊ Luc̄. vij. Venit Johēs baptista nō māducās panē: neqꝫ bibēs vinū. ⁊ dicitis: Demoniū habet. ⁊ Luc̄. viij. Occurrit ei vir quidam q̄ habebat demoniū iā tp̄ibus multis. ⁊ Lu. xj. Erat iesus eijciēs demonium. et Joh. viij. Ego demoniū nō habeo. ⁊ Johā. x. Dicebāt multi demoniū hꝫ ⁊ insanit. ⁊ Apoca. xviij. Cecidit babylon illa magna: ⁊ facta est habitatio demonioꝝ ⁊ Plato in Thim̄. Inuisibiliū diuinarū potestatū: q̄ demones nuncupant̄ p̄stare rōnē: maius est opus q̄ ferre valeat hoīs ingeniū. ⁊ Apuleius de quo meminit Aug. ponit demones esse. ⁊ Porphyrius adhuc de illis loquit̄: vt patuit. s̄. Lact̄. li. ij. diuinarū institutionū. Poete ⁊ sciunt esse demones: ⁊ loquunt̄. Tales milesius mūdum animatū esse dicit ac demonibus plenū. Socrates esse circa se assiduū demoniū loquebat̄: vt dicit Lact̄. Idez testat̄ Apuleius: qui sup̄ hoc librum edidit quez vocauit de deo Socrates. ⁊ teste Xenophōte li. de morte Socratis in or̄one quā ab atheniēsibus condemnandus fecit: sic inter cetera dicit: Enimuero iā bis mihi defensionem paranti demonium aduersat̄ Aristo. in ꝓlogo li. de somno ⁊ vigilia querit. An somnum ꝓcedat a causa aliqua naturali: vel eum aliqd̄ demonium operetur. Hermes termegistus ꝑm Augu. de ciui. dei. li. viij. c. xxiiij. demones esse fatet̄ Calcidius super Thim̄. Platonis de demonibus diffuse mentionem facit Ptolome⁹ in quarto quadripartiti malignos spirit⁹ demones appellat. Sufficere ergo debēt tātoꝝ testimonia ad fidē faciendā de demonibus reprobatis.

¶ De cognitione ⁊ scientia demonũ.

Secundũ qđ est in demonib⁹ est naturalis sapientia. Isidorus in.viij.etymo.ait: Mangelus malus đr diabolus hebraice.i. deorsum fluens: grece v̄o diabolus.i.criminator. Uocatur etiam sathanas.i.aduersari⁹ ⁊ demon.i. peritus ac rerũ scius. Uellẽt ergo demones contra nos vti omni astutia sua: sed nõ sinit illos deus: qui sua clementia ad euitandas fraudes ⁊ deceptiones eoꝝ respersit nos luce veritatis: misitq; filiũ suũ vnigenitũ in mundũ: q̄ fuit lux ⁊ splendor oĩs doctrine. Joh.j. Erat lux vera. ⁊ Joh.viij.dicebat: Ego sum lux mundi. et Joh.xiiij. Ego sum via veritas et vita. ¶ Hic tñ dubitari solet. Utrũ intellectus demonis post peccatũ cognoscat aliquã veritatem? Et arguitur ꝙ non. Primo: qꝛ si aliquã veritatẽ cognoscerent: maxime cognoscerẽt seip̄os: quod est cognoscere substantias separatas. Hoc aũt eorũ miserie non conuenit: cũ ad magnã felicitatẽ pertinere videatur: in tantũ ꝙ quidã vltimam beatitudinẽ posuerũt in cognitione substantiarũ separataꝝ: ergo demones priuant̃ omni cognitione veritatis. Inquit em̃ Lact. Nullius est suauior anime cibus q̄ cognitio veritatis. ⁊ Aris.x.ethi.dicit: Uidet̃ ph̄ia admirabiles delectatiões habere. Delectatio aũt non cõuenit demonibus: ergo nullam veritatẽ cognoscũt: ⁊ eoꝝ intellectus est totaliter excecat⁹. ¶ Respondet his Tho.j. parte.q.lxiiij.ar.j. ꝙ duplex est cognitio veritatis. Una que habetur per gr̃am. Alia ꝑ naturã. Prime cognitio duplex est. Una est speculatiua tm̃: sicut cũ alicui aliqua secreta diuina reuelantur. Alia v̄o que est effectiua: producens amorez dei: ⁊ hec proprie pertinet ad donum sapientie. Harũ autẽ trium cognitionũ: cognitio naturalis nec est ablata nec diminuta. Consequuntur em̃ ipsam naturã angeli qui ꝟm suã naturaz est q̄dã intellect⁹ vel mẽs. Cognitio aũt q̄ est ꝑ gr̃am in speculatiõe ꝯsistẽs nõ est eis totaliter ablata: sz diminuta: qꝛ de hm̄oi secretis diuinis tãtũ eis reuelat̃ quãtũ oportet vel mediãtib⁹ angelis: vel ꝑ aliquos tẽporales diuine v̄tutis effect⁹. vt Aug. dic̃.ix.de ciui.dei.c.xiiij. nõ aũt sic̃ ipis sctis angelis q̄b⁹ plura ⁊ clari⁹ reuelãtur in ipo v̄bo. Cognitione aũt effectiua totalr̃ priuati sunt sicut ⁊ charitate. ¶ Ad argumẽtũ v̄o dicẽdũ: ꝙ felicitas cõsistit in applicatione ad id qđ supi⁹ est. Substantie aũt sepate sunt ordine nature sup nos. Uñ aliq̄ rõ felicitatis esse põt homini si cognoscat substãtias sepatas: lz ꝑfecta felicitas sit in cognoscẽdo substãtiã primã scz deũ. Sed substãtie separate cognoscere substãtiã separatã est cõnaturale: sicut et nobis cognoscere naturas sensibiles. Unde sicut nõ est in hoc felicitas hoĩs ꝙ cognoscat naturas sensibiles: ita non est felicitas angeli in hoc ꝙ cognoscat substantias separatas. Ad autoritates v̄o allegatas q̄ vidẽtur excludere cognitionẽ naturalẽ a demonib⁹ dicit Rich. in.iiij. dist.l. ar.iij.q.j.ad.j. ꝙ q̄uis vsus sciẽtie sit ꝑ se delectabilis: tñ ꝑ accidẽs põt esse tristabilis. Natura q̄ppe dãnatoruz tã angeloꝝ q̄ hoĩm ita est plene cõprehensa tristicia: vt oĩno sint indispositi ad aliquam delectationẽ: quare vsus scientie in eis nullam poterit generare delectationem aut suauitatẽ.

¶ De naturali potẽtia demonũ.

Tertiũ qđ est in demonib⁹ est naturalis potentia: de qua Job.xlj.c đr: Nõ est ptãs sup terrã que cõparetur ei. Possunt demones facere mira: etsi nõ miracula: ⁊ naturã adiuuando ad stupẽdos effectus cõcurrere vt patebit. Possunt sensus deludere possunt vexare corpora possunt aquas maris sup terrã spargere: ⁊ alia facere que ip̄i vellẽt que si permitteret de⁹: tota pene mũdialis machina turbaret̃: suffocarent̃ hoĩes: ruerent domus: siccarent̃ herbe: arboresq; ⁊ mu

tationes indies viderent in oibus ele-
mētis. O pietas dei bñdicti: que impe-
tū inimicoꝝ extinguit: nec finit illos cō
tra nos exercere qđ satis ambiunt et si
qñq; id fieri ꝑmittat: iusta sunt eiꝰ iudi
cia et nobis inscrutabilia. Ex dictis tñ
oibus demones atrociter cruciātur.

¶ Q̄ demones vsq; ad diē iudicij sunt
in hoc aere caliginoso: et post ad infer-
num descendēt.

Secūdo cōsiderāda est pena
demonū rōne loci. Proiecti
equidē fuerūt a celo empy-
reo in hūc aerē caliginosuꝫ:
de quo ait Aug. iij. sup Ge-
ne. ad litterā. Aer caliginosus est quasi
carcer demonibꝰ vsq; ad tēpus iudicij.
Et Tho. j. parte. q. lxiiij. arti. iiij. Locus
iste datur demonibus ratione exercita-
tionis humane. Naꝫ procuratio salutis
nostre protēditur vsq; ad diē iudicij: et
vsq; tūc durat ministeriū angeloꝝ ⁊ ex-
ercitatio demonū. Descendūt tñ aliqui
ad infernū: vt ibi dānatos vexent. Post
diē v̄o iudicij simul cū dānatis hoībus
ibi oēs recludētur. Sed hic speculari li
bet: qm̄ esse extra celū empyreum nō de-
bet demonibus in penam cedere: qm̄ spi
ritualis natura nō afficit loco: ergo nul
lus locus est demonibꝰ penalis. Respō-
det Tho. j. parte. q. lxiiij. ar. iiij. ad. j. ꝙ
locꝰ nō est penalis angelo aut aīe quasi
afficiēs alterādo naturā: sed quasi affici
ens volūtatē ꝯtristādo dū angelus vel
aīa apprehēdit se in loco nō cōueniēti.
Si v̄o obijceret ꝙ angelus nō fit in lo
co: qꝛ vt dicit Boe. in li. de hebdomadi
bus. Cōis animi cōceptio apud sapien-
tes est incorporalis in loco non esse. Et
Arist. iiij. phys. Nō oē qđ est: est in loco
sed mobile corpus: ergo angelus nō est
in loco. Respōdet Tho. j. parte. q. lij. ar.
j. ꝙ equoce đr esse angelus in loco ⁊ cor
pus. Corpus em̄ est in loco ꝑ hoc qꝛ ap-
plicat loco ꝟm tractū dimēsiue quātita
tis: q̄ quidē in angelis nō est: sed est in
eis quātitas virtualis. Per applicatio-
nē ergo virtutis angelice ad aliquē lo-
cū qualitercūq; đr angelus esse in loco
corporeo. Et ꝟm hoc pꝫ ꝙ nō opꝫ dicere
ꝙ angelus cōmensuret loco: vel ꝙ ha-
beat situ in cōtinuo. Hec em̄ cōueniunt
corporali locato: ꝓut est quantū quan-
titate dimēsiua. Similiter etiaꝫ nō opꝫ
ꝓpter hoc ꝙ cōtineat a loco. Nā substā
tia incorporea sua virtute cōtingēs rem
corporeā ꝯtinet ipsam: ⁊ nō cōtinet ab
ea. Aīa em̄ est in corpore vt continens:
nō vt contēta. Sic angelus đr esse in lo
co corporeo: non vt contentū: sed vt cō
tinens aliquo mō. Addit Thomas vbi
s̄. ar. ij. in fine. ꝙ diuersimode esse in lo-
co conuenit corpori: angelo ⁊ deo. Nam
corpus dicitur esse in loco circūscriptiue
quia commensuratur loco: angelus nō
circūscriptiue cum nō mensuretur loco:
sed diffinitiue: qꝛ ita est in vno loco qđ
non in alio. Deus autem neq; circūscri-
ptiue: neq; diffinitiue: qꝛ est vbiq;. Quo
modo autem hoc sit non potest intelli-
gi ab humano sensu: vt dicit magister
in. j. di. xxviij. vbi inducit Chrys. super
epistolam ad Heb. dicētem: Sicut mul
ta de deo intelligimus que loqui peni-
tus non valemus: ita multa loquimur
que intelligere non sumus idonei. Uer-
bi gratia. Q̄ vbicunq; deus est scimus:
⁊ dicimus: Quomodo autem vbiq; sit
intellectu non capimus. Item ꝙ est in-
corporea quedam virtus que omnium
est causa bonorum scimus: que autem
ipsa sit penitus ignoramus. Ut autem
redeamꝰ ad angelos nota ꝟm Landul.
distin. viij. ij. q. ij. conclu. ij. propo. iiij. ꝙ
opinio est modernorum: ꝙ angelus nō
est in loco per applicationem virtutis:
sed per suam substātiam diffinitiue: seu
presentialiter non cōmensuratiue. Naꝫ
in angelo est potentia passiua ad plura
vbi nec est determinatus respectus ali-
cuius: ergo in eo est potētia passiua ad
essendum in omnibus illis. Q̄ autē an
gelus habeat potentiam passiuam ad
vbi patet: qꝛ articulus est excommunica
tus dicere ꝙ substantie separate nusq̄
sunt. Similiter error est dicere ꝙ ange

lus est vbiq̃: ergo oportet dicere ꝙ angelus possit recipere aliqua vbi.

¶ Qr demones puniẽt pena ignis.

Tertio cõsiderãda est pena demonũ rõne supplicij: qr puniẽtur in igne. Probatur hoc Mat. xxv. Ite maledicti in ignẽ eternũ: q̃ paratus est diabolo ⁊ angelis eius. ⁊ Apoc. xx. Diabolus q̃ seducebat eos missus est in stagnuz ignis et sulphuris vbi bestia ⁊ pseudo ꝓphete cruciabunt die ac nocte in scl̃a scl̃oruz. Et de hoc inq̃t Aug. in li. de fide ad Petrũ. Firmissime tene ⁊ nullatenus dubites: diabolũ ⁊ angelos eius in ignẽ eternum a xp̃o esse mittẽdos: vbi nũq̃ carebũt pena quã eis p̃parauit diuina iusticia. Qualr̃ vo spũs separati patiunt ab igne dictũ est abunde in quadragesimali de penitentia.

¶ Qr pena demonũ nũq̃ terminabit.

Quarto cõsideranda est pena demonũ rõne termini: quia nũq̃ finiet. Et q̃d super hoc dixit Origenes adhuc in q̃dragesimali diffusius est ꝑtractatũ. Quare ex dictis ꝯstat q̃ districtus iudex est de⁹: q̃ ꝓptervnũ pctm̃ angelis nũq̃ pepcit. ⁊ vt dicit Tho. j. ꝑte. q. lxiiij. ar. ij. tenendũ est firmiter ꝙ volũtas bonoꝝ angeloꝝ ꝯfirmata est i bono: ⁊ volũtas demonuz obstinata est in malo. Causam aũt hui⁹ obstinatiõis nõ opz accipe ex grauitate culpe: sed ex cõditiõe nature seu stat⁹: qr vt dicit Aug. li. de fide ad petrũ sic de⁹ creauit ãgelos vt q̃ vellẽt ꝑpetuo boni eẽnt: q̃ aũt nollẽt nũq̃ eos diuino munere repararet. Sicq̃ in eternũ demones obstinati luent penas neq̃cie sue: q̃bus nos liberet xp̃s redẽptor benignus. Amen.

¶ De bello qd̃ ꝯtinue gerit inter demones ⁊ hoĩes. Sermo. iiij.

Sumus in quotidiana frequentiq̃ pugna cuz angelis malis: q̃ nos tẽtare nõ desinũt vt peccãtes tandẽ eoꝝ iũgamur societati. Ex hoc Petrus. j. epl̃a. c. v. dicebat: Sobrij estote ⁊ vigilate: qr aduersarius vester diabolus tãq̃ leo rugiẽs circũit q̃rẽs quẽ deuoret: cui resistite fortes in fide. Et eccl̃ia sctã i officio apl̃oꝝ nos admonet sic: Estote fortes i bello: ⁊ pugnate cũ antiquo serpẽte: ⁊ accipiet regnũ eternũ. Qr tñ pleriq̃ qñq̃ diffidũt: nec arbitrant se posse demonũ effugere mille nocẽdi modos: sicq̃ in pessima pctã labunt: iccirco i hoc sermone aliqua de ipsis demonibus apiemus: q̃bus intellectis poterit quilibet animi vires assumere ad pugnãdũ strẽnue cũ illis q̃ nostrã ꝑditionẽ ꝓcurãt. De q̃bus tria mysteria erunt declaranda.

Primũ d̃r presidentie.
Scd̃m potentie.
Tertiũ resistẽtie.

¶ De p̃sidẽtia demonum ⁊ qualr̃ oĩa disponũt ad iteritũ hoĩm. Ca. j.

Habẽt demones iter se deputata maledictionis officia: ⁊ cũcta q̃ p̃nt ordinant ad trahẽdum hoĩes vt dei p̃cepta trãsgrediant. Imperãt supiores: ⁊ inferiores obediũt. Sed ꝓ hui⁹ partis clariore noticia de p̃sidẽtia demonũ locuturi: ꝯsiderem⁹ illã ꝟm triplicẽ respectũ.

Primo respectu angeloꝝ maloꝝ.
Scd̃o respectu angeloꝝ bonoꝝ.
Tertio respectu corpoꝝ superioꝝ.

¶ Qualr̃ demones p̃sunt demonibus.

Primo ꝯsiderem⁹ p̃sidẽtiam demonũ respectu ipsoꝝ angeloꝝ maloꝝ vtrum. s. inter eos sit p̃latio? Et arguũt q̃dã ꝙ nõ. Primo qr oĩs p̃latio est ꝟm aliquẽ ordinẽ iusticie: sed demones totaliter a iusticia ceciderũt: ergo in his non est p̃latio. Scd̃o vbi nõ est obediẽtia et subiectio ibi nõ est p̃latio. Hec aũt sine ꝯcordia esse nõ p̃nt: q̃ in demonib⁹ nulla est: ꝟm illud Prouer. xiij. Inter sup̃bos semꝑ sunt iurgia: ergo in demonibus nõ est p̃latio. Tertio si i demonib⁹ esset aliqua p̃latio: aut hoc ꝑtineret ad

eoꝝ naturā: aut ad eoꝝ culpā vel penaꝫ sed nō ad eoꝝ naturā: qꝛ subiectio ꝛ seruitus nō est ex natura: sed ex pctō subsecuta. Nec ptinet ad culpā vel penaꝫ: qꝛ sic superiores demones q̄ magis peccauerūt inferioribus subderent. Nō ergo est plātio in demonibus. Jn ꝛtrariū est veritas. Nā glo. ſ. ad Coꝝ. xv. dicit: Q̄diu mūdus durat: angeli āgelis: hoīes hoībus: ꝛ demones demonibus p̄sunt. Nō quare inter demones est plātio ꝑm Tho. q. cx. ar. ij. qꝛ actio sequit̄ naturaꝫ rei. Quorūcūq; nature sunt ordinate: opꝫ ꝙ etiā actiones sibijnuicē ordinentur: sicut pꝫ in rebus corporalibus. Qꝛ em̄ inferiora corpa naturali ordine sunt infra celestia corpora: actiones ꝛ motꝰ eoꝝ subdunt̄ actionibus ꝛ motibꝰ celestiū corpoꝝ. Manifestum est aūt ꝙ demonū q̄dā naturali ordine sub alijs cōstituuntur: vñ ꝛ actiones eoꝝ sunt sub actionibus superiorum. Et hoc est qō rōnē plātionis facit: vt. ſ. actio subditi subdat actioni plāti. Sic igit̄ ipsa naturalis demonū dispositio req̄rit ꝙ in eis sit plātio. Conuenit etiā hoc diuine sapiētie: q̄ nihil in vniuerso inordinatū relinq̄t q̄ attingit a fine vsq; ad finē fortiter: ꝛ disponit oīa suauiter: vt dicitur Sap. viij. Ad primū ergo dicēdū ꝙ plātio demonū nō fundat̄ sup eoꝝ iusticia sed sup iusticia dei cūcta ordinātis. Ad ſcōm dicendū ꝙ ꝛcordia demonū q̄ quidā alijs obediūt: nō est ex amicitia quā inter se habent: sed ex cōi nequicia qua hoīes odiūt: ꝛ dei iusticie repugnāt. Est em̄ ppriū hoīm impioꝝ vt eis se adiungāt ꝛ subijciāt ad ppriaꝫ nequiciam vt exequēdā quos potiores viribus vidēt. Ad tertiū dicēdū ꝙ demones non sunt equales ꝑm naturā. Vñ in eis est naturalis prelatio: qō in hoībus nō ꝛtingit qꝛ natura sunt pares. Qꝛ aūt superiorib⁹ inferiores subdant̄: nō est ad bonum superioꝝ: sed magis ad malū eoꝝ: qꝛ cum mala facere maxime ad miseriā ptineat esse in malis est esse magis miserū.

¶ Qualiter angeli boni habēt plātionē super demones.

Secundo cōsideremus p̄fidētiā demonū respectu angelorum bonoꝝ. Ubi videndum erit an boni angeli habeant plationē sup malos? Et posset argui ꝙ non. ¶ Primo qꝛ plātio angeloꝝ pcipue attendit̄ ꝑm illuminationes: sed mali angeli cū sint tenebre non illuminantur a bonis: ergo boni angeli nō habēt plationē sup malos. ¶ Secūdo ad negligentiā p̄fidētis ptinere videnf ea que p̄ subditos male fiūt: sicut pꝫ. lxxxiij. di. c. error. c. q̄d em̄ p̄dest. ꝛ. c. cōsentire. lxxxiij. di. c. puenit. lxxvj. di. c. culpā. ꝛ. ij. q. vij. c. negligere. xvij. q. ij. c. si q̄s. xxiij. q. iij. c. q̄ pōt. ꝛ ex̄ de homicidio. c. sicut dignū. Sed demones multa mala faciūt. Si ergo subsunt plātioni bonoꝝ angeloꝝ: videf i angelis bonis esse aliqua negligētia: qō est incōueniens. ¶ Tertio plātio angeloꝝ sequit̄ nature ordinē sed si demones de singulis ordinibus ceciderūt: vt cōiter dī: qꝛ ipsi etsi nō fuerūt in ordinibus simpliciter: fuere ꝑm quid: inquātū erāt alīq̄ dispositi si stetissent esse deyno ordine: alij de alio ꝑm variā dispositionē suoꝝ naturalium. Sic multi demones multis bonis angelis sunt superiores ordine nature. Nō ergo boni angeli p̄lationē habent sup oēs malos. Cōtra istos est auctoritas Aug. qui. iij. de tri. ait: Spūs vite desertor atq; pctō: regit̄ per spm̄ vite rōnalē: piū ꝛ iustū. ꝛ Greg. dicit ꝙ potestates dicunt̄ angeli: quoꝝ ditioni virtutes aduerse subiecte sunt. Respōdet Tho. vbi. ſ. ar. iij. ꝙ totus ordo plātionis primo ꝛ originaliter est i deo: ꝛ participatur a creaturis ꝑm ꝙ deo magis appropinquant. Ille em̄ creature super alias influentiam habēt: q̄ sunt pfectiores ꝛ deo ꝓpinquiores. Maxima autē pfectio: ꝛ p̄ quā maxime deo appropinquaf est creaturarū fruentiū deo: sicut sunt sci angeli: qua pfectiōe demones priuant̄. Et iō boni angeli super malos p̄lationē habēt: ꝛ per eos reguntur.

¶ Ad primū ergo dicēdū ꝙ per sanctos angelos multa de diuinis mysterijs demonibus reuelant cum diuina iustitia exigit: vt per demones aliqua fiant: vel ad punitionē malorꝫ vel ad exercitationē bonorꝫ. Sicut in rebus humanis assessores iudicis reuelāt tortoribus eius sententiam. Huiusmodi aūt reuelationes si ad angelos reuelātes cōparētur illuminatiōes sunt: qui ordināt eas ad deū. Ex parte vo demonū non sunt illuminationes: qz eas in deū nō ordinant: sed ad explerionem ꝓprie iniquitatis.

¶ Ad secundum dicendum: ꝙ sancti angeli sunt ministri diuine sapientie. Uñ sicut diuina sapientia permittit aliqua mala fieri per malos angelos vel homines propter bona que ex eis elicit: ita ⁊ boni angeli nō totaliter cohibēt malos a nocendo.

¶ Ad tertium dicendū ꝙ angelus qui est inferior ordine nature: ꝓpre est demonibus q̄uis superioribus ordine nature: qz virtus diuine iustitie cui inherēt boni angeli potior est q̄ virtus naturalis angelorum. Unde ⁊ apud homines spiritualis iudicat omnia. vt dicitur. ſ. ad Cor. ij.

¶ Qz demones non subdunt actionib⁹ corporum celestium.

Tertio ꝓsideremus p̄sidentiā demonū respectu corporꝫ superiorꝫ. Ubi disputandū est vtrum demones subdantur actionibus corporꝫ celestiū: Et quidam contendunt probare ꝙ sic.

¶ Primoqz demones vm certa augmēta lune aliquos hoīes vexant: qui propter hoc lunatici vocantur. vt pz Mat. iiij. ⁊. xvij. sed hoc non esset nisi corporibus celestibus subiacerent: ergo subiacent actionibus celestium corporum.

¶ Scōo nigromātici obseruant certas constellationes ad inuocandos demones: qō non facerent si demones corporibus celestibus non subderētur.

¶ Tertio celestia corpora virtuosiora sunt ꝙ inferiora: sed quibusdā inferioribus corporibus demones arcent. ſ. herbis: lapidibus: ⁊ sonis quibusdam ac vocibus: vt a Porphyrio dictum Augu. introducit. x. de ciui. dei. c. xj. ergo multomagis demones subduntur actioni celestium corporum. Contra ista oīa est ipsa ratio. Nam demones sunt superiores ordine nature q̄ corpora celestia. Agens autem est superius patiente: vt Aug. dicit. xij. super Gen. ad litteram. Cū ergo demones sint substantie intellectuales corporibus non vnite: pz ꝙ non subduntur actioni corporum celestium nec per se: nec per accidens: nec directe nec indirecte.

¶ Ad primū respondet Tho. q. cxv. ar. v. ad. ſ. prime partis. ꝙ demones vm certa augmenta lune contingit verare propter duo. Primo quidem ad hoc ꝙ infament creaturam dei. ſ. lunam. vt Chrys. ⁊ Piero. dicunt. Secundo qz cū nō possint operari nisi mediantibus naturalibus virtutibus vt dicetur in suis operibus considerant corporum aptitudines ad effectus intentos. Manifestū est autem ꝙ cerebrum est humidissimum omnium partium corporis: vt Arist. dicit: ⁊ iō maxime subiacitur operationi lune que ex sua ꝓprietate habet mouere humorem. In cerebro aūt perficiuntur vires animales. Et ideo demones vm certa augmenta lune perturbant hoīs fantasiam: qñ considerant cerebrum ad hoc esse dispositum. Ad scōm dicit Tho. ꝙ demones aduocati in certis cōstellationibus veniunt propter duo. Primo vt homines in hunc errorem inducant ꝙ credant aliqō numen esse in stellis. Secundo qz considerāt vm aliquas certas constellationes materiam corporalem esse magis dispositam ad effectus propter quos aduocant. Ad tertium vo dicit Augu. x. de ciui. dei. c. xj. ꝙ demones alliciūtur pervaria genera lapidum: herbarū: lignorum: animalium: carminum. ritus: non vt animalia cibis: sed vt spiritus signis: inquantum hec eis exhibentur in signum honoris diuini: cuius ipsi sunt cupidi. Naꝫ dicitur. xxvj. q. v. c. Nec mirum. Ad hoc nititur diabolus vt adoret

quasi deus.

¶ De potētia demonū q̄ supat ꝟm naturā oēm potētiā hoīm. Cap. ij.

AD potentiā demonū iam sermo noster vertēdus est. Eq̄dē vix possunt credere multi que de illa verissime sunt cōscripta. Uerūtn̄ p̄terea que scti doctores dicūt: adsunt quotidiana exēpla eoꝝ qui magicis artibus inuoluti stupēda ⁊ ineffabilia quodāmō opari vident. Has artes vt Isid. inq̄t. viij. li. etym. primus inuenit Zoroastes rex bactrianoꝝ: quē Ninus rex assyrioꝝ interfecit. De quo etiā Aug. li. xxj. de ciui. dei. c. xiiij. asserit ꝙ qn̄ natus est primo risit. Immiscent se hmōi artibus demones: ⁊ ꝑmittente deo fiunt que hoīes facere nullo pacto possent. Ut tn̄ ista magis nobis innotescant: cōsideranda nobis occurrit potentia demonum ꝟm triplicem respectum.

Primo respectu miraculoꝝ.
Scdo respectu delusionū.
Tertio respectu vexationū.

¶ Qr demones q̄uis nō possint facere miracula pn̄t tn̄ facere vera opa ꝟm facultatē hominū.

PRimo cōsiderāda est demonū potētia respectu miraculoꝝ. Ubi a doctoribꝰ disputat vtruꝫ demones possint miracula facere? Et respondet Alex. in. ij. volu. sum. q. xlij. ⁊ Tho. s. parte. q. cxiij. ar. iiij. ꝙ si miraculū ꝓprie accipitur: demones miracula facere nō possunt: nec aliqua creatura: sed solus deus: qr miraculū proprie dr qd fit p̄ter ordinē totius nature create: sub quo ordine oīs virtus creature cōtinet. Dicit tn̄ qn̄qꝫ miraculū large: qd excedit humanā facultatē ⁊ ꝯsiderationē. Et sic demones possunt facere miracula: que. s. hoīes mirant inquantū eoꝝ facultatez ⁊ cognitionē excedunt. Nā vnus hō inquantū facit aliq̄d qd est supra facultatem ⁊ cognitionē alterius: ducit alium in admirationez sui corporis: vt quodāmodo videat miraculū operari. Sciendū tn̄ ꝙ q̄uis hmōi opa demonuꝫ que mirabilia vident ad verā rationē miraculi nō ꝑtingāt: sunt tn̄ qn̄qꝫ vere res. Sicut magi pharaōis ꝑ virtutē demonū veras serpentes ⁊ ranas fecerūt. Et sicut qn̄ ignis de celo cecidit ⁊ familiam Job cū gregibꝰ pecoꝝ vno impetu absumpsit ⁊ turbo domū deijciens filios eius occidit sic etiā demonibus operantibus factū est: vt terre athenienſiū vastarent aquis. Refert Aug. xviij. lib. de ciui. dei. c. ix. ꝙ postq̄ condite fuerunt athene vt athene vocarent qd certe nomen a Minerua est: que grece athena dicitur. Hanc causam Uarro indicat: cū appuisset illic repēte oliue arbor ⁊ alio loco aqua erupisset regē ꝓdigia ista mouerūt. Et misit ad Apollinem delphicū sciscitandum quid intelligendum esset: quidve faciendū. Ille respondit ꝙ olea Mineruam significaret: vnda Neptunum: ⁊ ꝙ esset in ciuiuꝫ potestate: ex cuius potius nomine duoꝝ deorum quorum illa signa essent ciuitas vocaretur. Isto cecrops oraculo accepto: ciues oēs vtriusqꝫ sexus. Mos enim eis tunc in eisdem locis erat vt etiam femine publicis consultationibꝰ interessent: ad ferendum suffragium conuocauit. Consulta igitur multitudine mares pro Neptuno: femine pro Minerua tulere sententias. Et quia plus vna inuenta est feminarum minerua vicit. Tunc Neptunus iratus marinis fluctibus estuantibus: terras athenienſium populatus est qm̄ spargere latius quaslibet aquas difficile demonibus non est. hec Aug. Sequitur Tho. vbi. s. ad. ij. ar. ꝙ q̄uis materia corporalis non obediat angelis bonis seu malis ad nutū nec demones sua virtute possint transmutare materias de forma in formam: possunt tamē adhibere quedam semina que in climatibus mūndi inueniūtur ad aliquos effectus cōplēdos: vt di. Aug. in. iij. de tri. Ideo oēs transmutationes corporaliū rerum que pn̄t fieri per aliquas virtu-

tes naturales ad quas ꝑtinent ꝑdicta semina possunt fieri ꝑ opationē demonū hmōi seminib⁹ adhibitis sicut cum aliq̄ res trāsmutant̄ in serpētes vel ranas que ꝑ putrefactionē gn̄ari possunt Ille v̄o trāsmutationes corꝑaliū reruz que nō possunt fieri virtute nature nulla operatione demonis perfici possunt s̄m rei veritatē: sicut ꝙ corpus humanum mutetur in corpus bestiale: aut ꝙ corpus hominis mortuū reuiuiscat. Dicta sunt omnia ista ad ꝯfirmationē ꝑcedentiuz. Nā nisi pietas dei nobis subueniret a potestate demonum nunq̄ effugeremus.

¶ Qualiter demones possunt multipliciter deludere sensus humanos.

Secūdo cōsiderāda est demonū potētia respectu delusionū. Ut em̄ dicit Bonauen. in. ij. dist. viij. questione. iij. possunt demones deludere sensus humanos: ⁊ hoc tripliciter.

Primo oñdendo pn̄s esse qd̄ nō est.

Scd̄o oñdendo rem aliter q̄ est.

Tertio abscōdēdo qd̄ presens est.

Primū q̄dē facit spēs offerendo.

Secundū quidē facit sensum vel obiectum variando.

Tertiū v̄o īpedimētū prestando.

¶ Primū intelligi pōt sic. Qn̄ fātasmata existētia īteri⁹ offerūt̄ forti oblatiōe ipi virtuti interiori: vel virtus interior fortiter illis intēdit. sil'itudo rei videt̄ esse veritas. Hoc manifestū est ꝑ naturam. Nā frenetico ꝓpter ascēsuz fumositatū ad cerebrū ex modica occasione exteriori videt̄ ꝙ videat vl' audiat multa que nō sunt sibi pn̄tia. Sil'r per fortem cōuersionē intentionis fantasma videtur veritas: sicut Aug. exēplificat: ꝙ quidā tanta cōuersione recogitabat cuiusdā mulieris imaginē: ꝙ ei carnaliter cōmisceri videbat̄ etiā vigilando. Per hunc modū potest demon diuersa homini facere apparere. Est de hoc exēplum in. ij. dialogorum li. Ubi narrat Greg. qualiter dum cōstrueret̄ monasteriū quoddā: in quo aderat sctūs Benedictus inuētū est sub terra idolū qd̄dam eneuz: qd̄ cum fratres portassent in coquinā visuz est eis ꝙ exilisset inde flamma ignis que totā coquinam potuisset incendere. Qr cū per spm̄ cognouisset beatus Bn̄dict⁹ cucurrit ad eos: ⁊ or̄one facta fantasticū illud euanuit.

¶ Scd̄o potest diabolus deludere sensus ostendēdo rem aliter q̄ est. Nā naturaliter pōt contingere hoc ꝓpter variationem aliquā ex parte organi: sicut quando humor sanguineus vel vapor igneus descendit ad oculos videtur homini ꝙ ea que exterius sunt sint rubea: vel propter variationē aliquā ex parte obiecti: sicut contingit aliqn̄ ꝙ ex positione candele: vel dispositione paleaꝝ: videntur palee esse serpentes. ¶ Tertio possunt diaboli deludere sensus abscōdendo quod presens est. Nam res que presens est dupl'r potest latere sensum nostrū. Aut quia impedit̄ virt⁹ sensus: ne perueniat ad sensibile. Aut qr impeditur spēs sensibilis ne ꝑueniat ad sensum. Et vtroq̄ modo fieri potest virtute demonis. De hac delusiōe diffuse loquitur Aug. xviij. li. de ciui. dei. c. xvij. et. xviij. ⁊. xix. vbi inducit ꝙ tradūt gentiles de socijs diomedis cōuersis in volucres: dicūtq̄ templuz Diomedis esse in insula diomedia non longe a monte gargano: qui est in apulia: ⁊ hoc tēplū circūuolare atq̄ incolere aues illas tā mirabili obsequio: vt rostrum aqua impleāt ⁊ aspergant: ⁊ eo si greci venerint vel grecoꝝ stirpe ꝓgeniti: nō solū quietas esse verum ⁊ suꝑaduolare. Si autē alienigenas viderint subuolare ⁊ capita tanq̄ grauibus ictibus vulnerare vt etiā perimant. Nam duris ⁊ grādibus rostris satis ad hec prelia perhibentur armate. Hec Uarro vt astruat cōmemorat alia non minus incredibilia de illa magna et famosissima circe que socios quoq̄ Ulixis conuertit in bestias: ⁊ de arcadib⁹ qui sorte ducti transnatabant quoddā stagnū: atq̄ ibi conuertebant̄

in lupos ⁊ cū filibus feris ꝑ illi⁹ regio-
nis deserta viuebāt. Si aūt carne non
vescerentur humana rursus post nouē
annos eodē renatato stagno reforma-
bant in hoīes. Si eñ dixerim⁹ hec nō
esse credēda: nō desunt etiā nūc qui di
cant talia fuisse expertos. Nam et nos
inq̄t Aug. cū essemus in italia audieba
mus talia de quadā regione illaꝝ par-
tiuꝫ: vbi stabularias mulieres in caseo
dare solete dicebant imbutas his ma-
lis artibus: quibus vellent seu possent
viatoribus: vñ in iumenta ilico verterē
tur ⁊ necessaria quecq̄ portarent postq̄
perfuncta opa iterū ad se redirent: nec
tñ fieri in eis mentē bestialē sꝫ rōnalez
humanāq̄ seruari: sicut apuleius in li
bris quos asini aurei titulo inscripsit
sibi ipsi accidisse vt accepto veneno: hu
mano animo ꝑmanēte asin⁹ fieret: aut
indicauit: aut finxit. Hec vel falsa sunt:
vel tā inusitata vt merito nō credātur.
Firmissime tñ credēdū est nō solū ani-
mū: sed nec corpus quidē vlla ratione
arte vel potestate demonū in membra
⁊ liniamēta bestialia veraciter posse cō
uerti. Sed pōt esse vt corpora ipsa ho-
minū alicubi iaceant viuētia quidē: sꝫ
multo grauius atq̄ vehemēti⁹ q̄ sum-
mo suis sensib⁹ obseratis talisq̄ etiam
sibi hō esse videat̄: sicut talis videri si-
bi possit in somnis ⁊ portare onera que
onera si vera sunt corpora portantur a
demonib⁹ vt illudatur hoīb⁹. Nā q̄dā
nomine prestantius patri suo cōtigis-
se indicabat vt venenū illud ꝑ caseum
in domo sua sumeret: ⁊ iaceret in lecto
suo quasi dormiēs: qui tñ nullo mō po
terat excitari. Post aūt aliquot dies eū
velut euigilasse dicebat: ⁊ quasi somnia
narrasse que passus est: caballū se scilꝫ
factū annonā inter alia iumēta militi-
bus baiulasse: q̄d ita vt narrauit factū
fuisse compertū est: que tñ ei sua som-
nia videbantur indicauit: ⁊ aliud se do
mui super noctē anteq̄ requiesceret vi
disse venientē ad se ꝑhm quendam sibi
notissimum: sibiq̄ exposuisse nōnulla
platonica que antea rogatus expone-
re noluisset. Et cum ab eodē ꝑho quesi
tuꝫ fuisset cur in domo eius fecerat q̄d
in domo sua petenti negauerat. Nō fe
ci inquit: sed me fecisse somniaui. Ac ꝑ
hoc alteri per imaginē fantasticā exhi-
bitum est vigilanti: quod alter vidit in
somnijs. Hec ad nos eis referentibus
peruenerunt quos non estimam⁹ fuisse
mentitos. Hec Aug.

¶ Qualiter demones possunt vexare
corpora.

Tertio considerāda est demo
nū potentia respectu vexa-
tionū: possunt eñ vexare hu
mana corpora vt inq̄t Aug.
li. de natura demonū. Nam
propter subtilitatē nature pñt penetra
re q̄cūq̄ corpora sine obstaculo. Insuꝑ
possunt illa corpora perturbare ⁊ mole
stare vt clare patꝫ in euangelijs de his
quos xp̄s liberauit. Diebus etiā meis
aliquas mulieres demoniacas vidi: et
audiui illas loquētes talia que nō nisi
demones dicere potuerūt: ⁊ virtute ie
su xp̄i liberate fuerunt. Inter ceteras
tamen vna fuit Neapoli: anno domini.
Mccccl xx. de qua expertus sum q̄ refe-
rā. Predicante me ibi tp̄e quadragesi-
mali sonabat vndiq̄ rumor q̄ aīe quo-
rūdā defunctoꝝ intrauerāt corpus ei⁹.
Loquebatur illoꝝ idiomata: cōmemo-
rabat gesta: ⁊ que nunq̄ ip̄a didicerat
enarrabat. Accessit ad eā cū suis illu-
strissimus calabrie dux regis primoge-
nitus. Duxit eū in admirationē nō par
uā: dū secretissima illoꝝ defunctoꝝ ape
riebat. Quadā v̄o die ego ip̄e ad eā vi-
dendā accessi: ⁊ q̄ primū intraui came-
rā in qua multi aderant: ip̄a v̄o iuuen-
cula iacebat in lecto cepit furere: oc̄los
torquere: vultūq̄ minacē ⁊ tristē exhi-
bere. Tandē clamans aiebat: Tu veni-
sti huc? Ad q̄d? Ad quid? Ego respōdi.
Ut tecū p̄lier in noīe iesu xp̄i gl̄iosi. At
illa. Quidvis? Volo dixi scire quisnam
es? Illa respondit. Ego sum stephanus
siculus quondā armiger ⁊ stipēdiari⁹.

Ego subiunxi. Mentiris o fallax ⁊ īmū de spiritus. Adiuro te per iesum: in cuius noīe omne genu flectitur celestiuꝫ terrestriū ⁊ infernoꝝ vt veritatē patefacias. Tunc cū grandi molestia illiꝰ corporis arroganter respondit. Ego sum diabolus. At ego. Quare dicebas ꝙ eras aīa stephani siculi? Et ille. Ut decipiam. Ad hoc enim intēdimꝰ: vt decipiamus: quia vellemus oēs hoīes fore damnatos sicut ⁊ nos sumus. Iterum ego interrogaui eam. Et quare me non decepisti: sed mihi verum confessus es. Ille addidit. Propter officiū tuū: quia tu predicas euangelicam veritatē: ⁊ es inimicissimus nr̄. Ego replicaui. Quare? Quia inquit nos sollicitamꝰ homines vt perdantur: tu v̄o trahis illos vt conuertantur. Dixi ad hec ego. Quis ego sum? Respondit. Tu es frater Robertus qui per omnem italiam pluribus annis fuisti contrarius operibus nostris: ⁊ nouiter venisti Neapolim: et prima die quadragesime predicasti in castro eorum rege Ferdinādo. Ego petij ab illo. Quare odio habetis deum? Respōdit. Quia eiecit nos a celo empyreo: et priuauit nos dignitate nr̄a. Et ne immorer multis: per longū spacium ad interrogata respondit: licꝫ quādoqꝫ male libenter ⁊ ita docte ita efficaciter ita etiam hostiliter veritatem exprimebat: ꝙ omnino ⁊ infallibiliter deprehēdi ipsum diabolum esse. Cui cū precepissem vt in nomine iesu corpus illud exiret nec illud lederet post multas cauillationes faciēte misericordia dei abscessit. Remansit v̄o puella illa pallida. Et a me interrogata quid faceret: respōdit se a somno euigilasse cum omnium membrorum suorum collisione. Quare autem deus permittat aliquando homines sic vexari? Respondeo ꝙ hoc facit aut ad malorum punitionem: aut ad bonorum purgationem et probationem: aut ad sue glorie manifestationem. Iudicia tamen eius abyssus multa.

¶ Qꝛ omnes volētes possunt nō solum resistere demonibꝰ: sed etiā illos vincere ⁊ superare. Cap. iij.

Cum audiunt homīes que de demonibꝰ dicta sunt: nimio terrore corripiunt diffiduntqꝫ posse saluari: duꝫ opus est cū hostibꝰ tā terribilibus conserere manus. Uerūtamen vt Greg. ait: debilis est hostis ⁊ nō vincit nisi volentē. Quare facile est non solū resistere viribꝰ demonū: sꝫ etiā illos vincere ⁊ superare. Qd̄ vt plene innotescat in hoc tertio mysterio ostēdemꝰ ꝙ quilibet volens diabolū ⁊ oēs demones ad malū nos īpellētes posse ꝯfūdere. Probabimus aūt hoc triplici rōne.

Primo ratione ligationis.
Scd̄o rōne custoditionis.
Tertio ratione ꝑmissionis.

¶ Qꝛ per dominū iesum xp̄m ligata est potestas demonum.

Primo pōt vnusquisqꝫ diabolo resistere: illūqꝫ vincere ⁊ supare rōne ligationis: qꝛ per dīnm iesum saluatorē nostruꝫ eiꝰ ptās est ligata. Unde Apoc. xx. Johānes ait: Uidi angelū. i. xp̄m descendentem de celo: habentem clauem abyssi: ⁊ catenā magnā in manu sua. Et apprehendit draconē serpētem antiquū: qui est diabolus ⁊ sathanas et ligauit eū. Notandū tamen v̄m Boñ. dist. xix. tertij libri. ar. j. q. iij. ꝙ sicut etiā dicit magister in textu ꝑ passionem xp̄i sumꝰ a potestate diaboli liberati: oēs quidē quantū ad sufficientiā: sed illi soli qui sunt de eius corpore: qd̄ est ecclesia quantum ad efficaciā. Diabolus enim ante passionem xp̄i habebat duplicem manuꝫ scilꝫ attrahentē: ⁊ impellentē. Manus attrahens erat potestas trahēdi ad limbū etiā iustos ⁊ sanctos. Manus īpellens erat ptās precipitādi in malū: vel ꝑ fallaciaꝫ: vel per violentiā: qꝛ tentabat vt draco: tētabat vt leo. Et prima manus. s. attractiua erat tante potentie vt nullꝰ posset

ri resistere. Et hec fuit ei oīno imputata per xpm. Jam eñ nullū iustū pōt ad limbū trahere: q; per passionē xpi delētū est cyrographū pctī ade. Adanū aūt impellentē habebat ita fortē vt cū magna difficultate posset ꝗs ei resistere. Et iō fere in oībus regnabat. Oēs eñ vel supabat p fraudulentiā vel p violētiā. Et hec ptās debilitata est p xpm: p quē lumen veritatis aperit̄ ꝫ fraudulētā diabolicā: et adiutoriū virtutis tribuitur ꝫ diabolicā violentiā. Apparuit autē lumen veritatis ⁊ interius p diuinam inspirationē: ⁊ exterius per humanam instructionem. Jam eñ oībus est veritas propalata: et ideo destructa est idolatrie q̄ prius regnabat. Adiutoriuꝫ etiā virtutis tribuitur per gr̄e infusionem que repimit̄ concupiscentiā.

¶ Q; ppter angelum custodiētē possumus diabolo resistere.

Secundo pōt̄ vnusq̄sq; diabolo resistere illūq; vincere et supare rōne custoditionis. Nā hūt oēs hoīes angelus custodiētē. vt Hiero. docet sup Matth. ⁊ ponit magister in. ij. dis. xj. Quare si tentat diabolus ad malum: angelus custodiens inducit ad bonum. De custodiāo bonor̄ angelor̄ dictum est in q̄dragesimali in sermone de amore dei ad animaꝫ: ideo hic nō curo diffusius de illa tractare.

¶ Q; deus nō permittit vt diabolos tēptet hominem p; voluntate sua.

Tertio pōt̄ vnusq̄sq; diabolo resistere illūq; superare ratione pmissionis. Ut eñ dicit apls. j. ad Cor. x. Fidelis aūt deus est q̄ nō patiet vos tentari supra id q̄ potestis: sz faciet etiā cū tēptatione prouentū. Nunq; ergo deus finit aliquē a demone impugnari cui nō prestet gratiā ne decipiat aut opprimatur. Nostra igitur interest fortiter dimicare: quia si legitime certauerimus coronabimur: quia vt dicitur Jacobi. j. Beatus vir qui suffert tentationez: qm̄ cū probatus fuerit accipiet coronā vite: quā nobis largiat̄ xps dei filius qui viuit et regnat per infinita secula seculorum. Amen.

¶ De cognitione superbie que fugienda est ne cum angelis ruentibus deputemur. Sermo. v.

Paulum admodū pdesset nobis ītelligere q̄ dicta sunt de iudicio dei ꝫ āgelos trāsgressores nisi oī studio⁊ diligētia elaborauerim⁹ tumētē supbiā fugere ⁊ detestari. Ipa siq̄dē est oīm vitior̄ regina quā difficile multi cognoscunt: q; vitiū est spūale: latet in corde: viget in mēte: feruet ī aīo: ⁊ solavolūtate deliberata cōplet. Q; tū p extrīseca: cognoscunt̄ ītrinseca: vt sic supbiam cognoscamus: mūdoq; nos ab eius labe seruemus: de fructibus ⁊ signis supbie dicemus in presenti. Distinguem⁹ autē sub tribus articulis. xij. fructus.

¶ Fructus primi articuli.
Primus fructus est extollētia.
Secundus arrogantia.
Tertius vana gloria.
Quartus iactantia.

¶ Fructus secundi articuli.
Primus fructus ambitio.
Secundus hypocrisis.
Tertius pertinacia.
Quartus ingratitudo.

¶ Fructus tertij articuli.
Primus fructus inobediētia.
Secundus curiositas.
Tertius contentio.
Quartus presumptio.

¶ Q; superbi deificant seipsos et spernunt deum celi: quia se cognoscere nolunt. Articulus. j.

Primus fructus q̄ signū ē supbie tis animi extollētia dr. q̄n. s. aliq̄s ppter dona aut nature aut fortune vt sic loq̄mur: aut spiritualia aut corpalia: aut tpalia puta ppter diuitias: generis nobilita-

tem: corporis formositatē: robur ⁊ fortitudinē: elegantiā: subtilitatē ingenij: fecūditatē memorie: ⁊ filia deificat seipm ⁊ deū cognoscere negligit. Contra illud qđ dr Piere. ir. Nō gloriet sapiēs in sapiētia sua: nec fortis in fortitudine sua: nec diues in diuitijs suis: sed in hoc glorietur q̄ gloriat scire ⁊ nosse me. Sequitur er hoc ignorātia sui: que oblionē inducit infirmitatis et fragilitatis humane. Et certe dānificat in hoc hō: dū deficit ab ea regula que cūctis est ois sapiētie fundamentū. Uoce quippe oium tam sanctoꝝ q̄ pborum cognitio suipsius predicat ler precipua fructifere vereq̄ sapiētie. Un Bern. lib. de cōsideratione ad Eugenū ait: Noueris licz oia mysteria lata terre: alta celi: profunda maris: si te nescieris: filis eris edificanti sine fundamēto: ruinā nō structurā facies. Et Aug. in Pemio. iij. lib. de trini. Laudabilior est animus cui nota est infirmitas ppria: q̄ qui ea non respecta: vias fideū: fundamēta terrarū: ⁊ fastigia celoꝝ scrutat. Et Hugo lib. j. de aīa. Melior est si teipsuz cognoscas: q̄ si te neglecto: cognoscēris cursus fideū: vires herbarum: cōpleriones hoīm: naturas animaliū: celestiū ⁊ terrestriū scientiā haberes. Multi em multa sciunt: et seipsos nesciūt: cū tñ summa pōia sit cognitio sui. Et Macrobius lib. de somno Scipionis. Delphinici vox hec fuit oraculi cōsulēti ad beatitudinē quo itinere puenire posset. Si te inquit noueris. Supbi itaq̄ cōtempto deo in seipso cōfidunt: nō arbitrātes deū superiorem: nec se periculis passionibus ⁊ morti subiectos. Talis erat superbia Atrei: qui dū fratris filios in odiuz occidisset dicebat: Equalis astris gradior et cunctos supero: altū supbo vertice attingens celum. Talis fuit superbia romanoꝝ: de quibus Augu. lib. j. de ciui. dei. c. j. dicit q̄ ad tantā superbiam ertollentiā reputationemq̄ deuenerunt q̄ se deos estimabant. Un inquit: Hoc vo qđ dei est: superbe q̄z aīe spirit⁹ inflatus affectat; amatq̄ sibi in laudibus dici: Parcere subiectis ⁊ debellare supbos. Talis fuit supbia Domitiani imperatoris: qui vt scribit Suetonius Eutropius. ⁊ Beda lib. de tēporibus fuit Uespasiani filius ⁊ frater iunior Titi. Cui Tito Dominus in imperio successit: immo ita fuit regnādi cupidus q̄ sepe fratrē interficere satagebat ⁊ clam ⁊ palā semp fraudes illi parabat: quē Titus semp ferebat patiēter. Tandē mortuo Tito: in imperiū sublimat⁹ ostendit se in principio moderatū valde: simulauit diligere studia litterarū ⁊ bibliothecas reficere: ita vidēbat horrere sedes: vt ne boues immolare mādauerit. Sed firmatus leuerus apparuit. Senatores etiā nobilissimos occidit. Persecutus est christianos ⁊ iudeos ꝺm Eusebiū lib. iij. histoie ecclesiastice. Et ꝺm Orosium lib. vij. se deū ⁊ dominū iussit appellari: et in cunctis primordijs litterarū suarū dicebat: Dominus et deus vester Domitianus ita mādat. Tādem deo permittēte a cubicularijs suis septē vulneribus occisus est anno etatis sue quadragesimoquinto. Ad extollētiā insuper ascendit eos Herodis agrippe qui occidit Jacobum et Petrum incarcerauit. Refert quidem Josephus. xix. antiquitatū li. q̄ cū celebream aduenisset et ad eum totius prouincie viri vnanimiter conuenissent: Ille veste fulgēti ex auro: argētoq̄ mirabiliter contexta indutus: incipiente die pcessit ad theatrū: vbi cū primos solis radios vestis argētea suscepisset: repercusso splēdore duplicatā spectāribus lucem fulgor metalli vibrantis effudit vt intuentibus perstringeret aciem terror aspectu. Illico adulantis vulgi concrepant voces dicētis: Nunculq̄ vt homi nem te timuimus: sed ex hoc iam supra humanam naturam te esse fatemur. Et dum adulatoris demulceretur honoribus ⁊ oblatos sibi diuinos honores nō respueret: repente mortifero viscerū dolore corripitur: ⁊ dū per manus suorum deportaretur dicebat: En ego vester deꝰ

ducor ad mortē. Vixit igitur q̄nq̄ dies et vermibus eius viscera corrodētibus expirauit. Nec mirū: qz vt dicitur Jacobi. iij. Deus superbis resistit. z Seneca tragedia. j. Sequitur superbos victor a tergo deus.

¶ Qz superbi cum suis proximis conuersantur arroganter.

Secūdus fructꝰ superbie: qui signū est superbi cordis arrogantia ōr: Vic facit proximos paruipēdere: z in dictis gestis moribus cunctisq̄ extrinsecis rebꝰ superbe cū primis se habere. Que sic est arrogans superbe incedit: superbe loquit: supbe ingreditur et egredit: superbe comedit: supbe ola facit cū clamore z strepitu: minis z contumelijs. Veruntñ contra istos est autoritas Eccli. iij. c. dicentis: Quāto maior es humilia te in oibꝰ. z Licero in. j. de officijs inqt: In rebus etiā pſperis supbia fugiēda z arrogātia. Nam vt aduersas res: sic z secūdas immoderate ferre leuitatis est. et Ouidius. iij. de arte amādi. Nō natet in vultu dānosa superbia vestro. Dicit Lassiodorus in epſis: Ornamentum omniū bonoꝝ est sincera benignitas. Jgit si in gradu: aut dignitate: aut virtute superas reliquos: noli illos pedibꝰ cōculcare. Sis amabilis: affabilis: et vultu facieq̄ placidus: et vt dicit Sen. ad Lucillū. Sic cū inferiore viuas quēadmodū tecū superiorē viuere velles. Scribitur in policratone. lib. v. ꝙ Gratianus optimus imperator arguentibus eum amicis: ꝙ in oēs familiaris esset nimium z comis. Respondit se talem velle imperatorē esse priuatis: quales imperatores sibi esse priuatū optasset. Bene est vt qui alijs imperat timeatur: sed melius vt diligatur. De hoc Licero lib. ij. de officijs ait: Omniū rerum nec aptius quicq̄ ad opes tuendas ac tenendas ꝙ diligi: nec alienus q̄ timeri. Laudatur ergo māsuetudo in omnibus etiam magnis viris: dūmodo tāta nō sit vt vilescat autoritas. Recitat Valerius lib. v. c. j. de Alexādro magno: ꝙ cum vidisset militē quēdam senio confectum frigore nimio stupefactum: cum ipse esset in sede sublimi ꝓpinqua igni surrexit: et suis manibus illum in sede sua reposuit dicēs: illud salutare sibi futurū. Sed nobis qui xp̄iani sumus exēplum xp̄i satis esse debet: de quo sic pulchre loquitur Viero. in epla ad Antonium monachum. Dñs noster humilitatis magister disceptātibus de dignitate discipulis: vnum apprehendit z parvulus dicēs: Nisi cōuersi fueritis et efficiamini sicut paruuli: non intrabitis in regnum celoꝝ. Qō ne se docere tm̄ nec facere videretur docuit exemplo dū discipulorum pedes lauat: dum loquitur cum samaritana: dum ad pedes sibi sedente Maria de celorum disputat rege: dum traditorem osculo excipit: dū resurgens primo mulierculis apparuit. Ad idem est textus Cypriani. xciij. dist. c. dominus.

¶ Qz superbi querunt gloriam temporalem que nihil est.

Tertius fructus qui signū est superbie est vana gloria. Sed quomodo vana gloria dicat plericq̄ audire cupiunt. Nam si loquamur de illa beata de qua pſ. in pſ. cxlix. ait: Exultabunt sancti in gloria: certe vana non est quā cuncti desiderare tenētur. Tēporalis adhuc gloria vana non est: que virtuti fauet: confortmatur nature: z animū ad queq̄ difficilia z ardua roborat. Et hec ꝑm Ambrosium libro de officijs clara cū laude noticia. Et ꝑm Tullium in rhetorica est frequens de aliquo fama cuz laude. Laus ño vt dicit Aristoteles. j. rhetoricorū est sermo elucidās magnitudinem rei. Vñ Augu. super Johannē. Gloriari idez est qō clarificare. De hac gloria inquit Seneca ad Lucillum. Nulla est tam excelsa virtus que dulcedine glorie non tangatur. Et Vieronymus ad Sabinianum. Naturali ducimur malo: z adulationibus nostris libenter fauemus. Et

q̄q̄ nos respōdeamus indignos: ⁊ cali
dus rubor ora perfundat: tamen ad lau
dem sui intrinsecus anima letatur. Et
Claudianus. Gaudet eniz virtus testes
sibi inūgere musas. Carmen amat q̄sq̄s
carmine digna gerit. Et Ouidius libro
de tristibus. Deniq̄z nō paruas animo
dat gloria vires. Et fecunda facit pecto
ra laudis amor. Et Ecc̄i.xlj. Curam in
quit sapiēs habe de bono noīe. ⁊ Pro
uerb̄.xv. Fama bona impinguat ossa. ⁊
xij.q.j.c.nolo. Aug̃. famam tuendā hor
tatur. Et idem.v.de ciui.dei.c.xij. dicit
de romanis. Gloriam ingētem: diuitias
honestas volebant. Hanc ardentissime
dilexerunt. Propter hanc viuere volue
runt. Propter hanc ⁊ mori non dubita
uerunt. Et.xviij. eiusdem. Hec sunt duo
illa libertas ⁊ cupiditas laudis huma
ne que ad facta cōpulere mirāda roma
nos. Non ergo videtur gloria fugienda
quā oēs efferunt miris laudibus. Sed
Alexan.in.ij.q.cliiij.mem.j. ⁊ Tho.ij.ij.
q.cxxxij.ar.j. dicunt: Q̄ gloria tempora
lis pōt appeti ordinate et inordinate.
Cū primo modo appetitur nullum est
peccatū. Nā cū quis cogitat bonū suuz
dignū laude et approbat illud cupiens
ab alijs laudari: aut propter diuinū ho
norem: aut propter proximorum salutē:
aut appetendo non appetit contra deū
⁊ proximum: nec in gloria finem consti
tuit de superbia ⁊ vana gloria reprehē
di non pōt. Inordinate v̄o gloria appe
titur primo q̄n quis querit gloriam de
eo q̄d est peccatum: sicut luxuriosus de
carnalitate: iracūdus de vindicta ⁊ con
tumelijs ⁊ similia. de quibus aliqui glo
riātur: quos reprehēdit ps̄. dicēs ps̄.lj.
Quid gloriaris in malicia: qui potens
es in iniquitate. Secūdo gloria appeti
tur inordinate cum eā quis querit de eo
q̄d nō habet puta de sciētia: de sapien
tia: de sanctimonia vite: ⁊ hmōi. Tertio
q̄n quis querit gloriaz de eo q̄d non est
gloria dignū: vt de diuitijs: de pulchri
tudine: de fortitudine: de edificijs: de do
minijs ⁊ quibuslibet tēporalib⁹ bonis.

Fatue quippe hoīes in his gloriātur et
vane: q̄r omnia ista sum⁹ ⁊ fauilla sunt.
Ideo sapiens Ecc̄s.j. p̄ istis dicit: Vani
tas vanitatū ⁊ omnia vanitas. Chrys.
super Johannē sic sequitur: Hūc versi
culum si saperent qui in potētia versan
tur in parietibus suis oībus et vestibu
lis scriberēt in domo: in foro: ⁊ in egressi
bus: ⁊ ante omnia in cōscientijs suis: vt
semper eum ⁊ oculis cernerent: et corde
sentirent: q̄n multe sunt rerum facies ⁊
imagines false que decipiunt incautos.
Istud oportet quotidie carmen saluta
re et in prandijs: ⁊ in cenis: et in oībus
cōuentibus libenter vnūquēq̄z p̄ximo
suo canere: a proximo suo libēter audi
re: q̄r vanitas vanitatuz ⁊ omnia vani
tas. hec ille. An nō videmus q̄brevi de
ficiant oīa. Dicit Esaias.xl.c. Omnis ca
ro fenū: et oīs gloria ei⁹ quasi flos agri.
Exiccatum est fenū. ⁊ cecidit flos. Ideo
Hugo lib̄.j. de aīa inquit: Dic mihi vbi
sunt amatores mūdi: qui ante pauca tē
pora vobiscū erāt. Nihil ex eis remāsit:
nisi cineres ⁊ vermes. Homies fuere si
cut tu. Comederūt: biberūt: riserūt: du
xere in bonis apparentibus dies suos:
in puncto autē ad inferna descendere.
Hic caro eoꝝ vermib⁹: illic anima eter
nis supplicijs deputatur: donec rursus
infelici cōmercio colligati sempiternis
inuoluātur incēdijs. Et Baruch.iij. Vbi
sunt principes gentiū ⁊ qui dominātur
bestias que sunt sup terrā: qui in auib⁹
celi ludūt: qui argentuz thesaurizant: et
aurū in quo confidūt homines: et non
est finis acquisitionis eoꝝ qui argentū
fabricant: et solliciti sunt: nec est inuen
tio operū illorū. Exterminati sunt tn̄: ⁊
ad inferos descenderūt. Et alij loco eo
rum surrexerunt. Ad hoc facit exemplū
de quodam imperatore mortuo: ad cu
ius sepulcrū accedēs quidā p̄bs: tumu
lo patefacto videns cadauer illud horri
bile dixit: Intuitus sum cadauer cesa
ris in sepulcro: ⁊ vidi eum liuido colore
coloratū putredine circūdatum: aluum
eius diruptum: et vermium cæteras

qui per illum transeũtes discurrebant. Duo famelici angues in oculoꝝ foueis pascebãtur: crines nõ adherebãt capiti: dẽtes patebãt labijs cõsumptis. Et dixi: Vbinam cesar chorus puellarum: magnitudo: diuitiaꝝ: caterua baronum: acies militum? Vbi sunt canes venantes: eque veloces: aues rapaces: thalamus depictus: lectus eburneus: aureuꝫ atriũ? Vbi sunt tot mutatoria vestimẽta: diuersa cibaria: canticũ lyre: organorum sonit⁹: odor aromaticus. Te verebãtur hoies: timebant principes: colebant vbes: est tãta potẽtia: ⁊ tam preclara magnificentia. Et respõdit mihi. Dec omnia defecerunt in me quãdo defecit in me spiritus meus: et reliquerũt in hoc me miserũ sepulcro circũuolutũ putredine carnis mee.

¶ Qꝫ superbi de se iactanter loquãtur ⁊ qualiter põt ꝺs absq; pctõ se laudare.

Quartus fructꝰ qui signũ est elate mẽtis iactãtia ds: et est cũ quis ꝓprio ore se laudat. Hoc aũt incõueniẽs eẽ dicẽ sanctoꝝ ⁊ pboꝝ demõstrat. Vñ sapiens Prouerb. xxvij. ait: Laudet te alienus: ⁊ nõ os tuũ: extraneus ⁊ nõ labia tua. ⁊ Licero. in. j. de officijs. Turpe est de seipso predicare. et Quintilianus li. vij. de oratoria institutione. Vitiosa est iactatio: infertq; audientibus nõ modo fastidium: sed etiam plerũq; odiũ. ⁊ Seneca libro. ij. de officijs. Retrahẽda est inanis iactatio. Res loquãtur nobis tacẽtibus. Quãdo autẽ quis põt de seipso dicere absq; peccato: hs dictum sit in quadragesimali: tñ hic repetendũ est. Ideo nota ꝑm doctrinã Alexãdri in. ij. volumine summe: ꝙ aliquis põt tripliciter se laudare,

Primo meritorie.
Secũdo venialiter.
Tertio mortaliter:

¶ Primo cũ merito. Et hoc tripliciter,
Aut ꝓpter charitatẽ dei.
Aut ꝓpter charitatem proximi.
Aut ꝓpter charitatẽ ꝓpriã.

¶ Primo laudat se quis ꝓpter charitatem dei: vt sue bonitati gratie referantur. De hoc sic loquit Cyprianus in epistola ad Donatum: Odiosa iactatio est: q̃uis nõ iactatũ esse possit sed gratum quicqd non hoĩs virtuti ascribitur: sed de dei munere predicatur. Sic fecit gloriosissima virgo dñi visitauit Elizabeth Luce. ij. qñ cecinit verba illa suauissima Magnificat anima mea dñm. ¶ Secõdo põt quis cum merito se laudare ꝓpter charitatem proximi: vtputa ne scandalizetur ꝓpter verba detrahentium. Nam vt dicitur. vj. q. j. c. sunt plurimi. Sunt plurimi qui vitã moresq; bonorum fortasse amplius q̃ debẽt laudant. Et ne qua elatio de laude subrepat: permittit omnipotẽs deus malos in obtrectationẽ ⁊ obiurgationẽ proumpere: vt si qua elatio als culpa ab ore laudantiũ in eo: de nascitur: ab ore vituperantiũ suffocetur. Qua de re sepenumero de viris bonis ⁊ iustis pusilli scãdalizant: ideo licꝫ quãdoq; virtutes ꝓprias aperire. Sic fecit Aug⁹. qui in sermone qui legitur in festo ipius ait: Charitati vestre de nobisipsis hodie sermo reddendus est. Ut eñ vt ait apls: Spectaculũ facti sumꝰ mundo: angelis: ⁊ hominibus qui nos amant querunt quid laudent in nobis: qui nos oderũt querũt quid detrahant nobis. Nos autẽ in vtroq; medio cõstituti: adiuuãte deo ⁊ vitam et famam sic custodire debemus: vt non erubescãt de detractoribus laudatores. Vnde Paulus. ij. Cor. x. ⁊. xj. c. tam alta de seipso pronunciat. Nã vt inquit Diero. in argumẽto in epistolam ad Corinthũ. Corinthy sunt achaici: ⁊ hi ab apostolo audierant verbum veritatis: et subuersi sunt multifarie a pseudo apostolis qui multa dixerunt cõtra Paulum. ¶ Tertio potest quis laudare se cum merito propter charitatem proximam quando est in ali qua tribulatione: vt se consoletur: sicut Job dicebat. xxix. c. Oculus fui ceco: pes claudo: manus debili: ⁊ pater erã quondam pauperum. ¶ Secundo in laude

sui ipsius potest esse pctm̃ veniale. cū. s. dicitur aliq̃d quod nō est ꝓra deū: nec contra primū. ¶ Tertio pōt q̃s laudare se cū peccato mortali. Ut cū q̃s laudat se de eo quod est cōtra honorē dei: puta de aliquo mortali: etiā si veritas dicat. Aut cū quis nimis supbe pfert de se falsa: vt decipiat primos. Vel cā cupiditatis: vel causa gl̃ie. Aut cuz q̃s refert aliqua de se inexpressam primi cōtumeliam: sicut faciebat Goliath. s. Regū. xvij. c. q̃ dicebat: Ego exprobraui agminib⁹ israel hodie. Et sicut pctm̃ est iactantia: ita ꝛ ironia: que est cū q̃s de se minora dicit: vt reputetur bon⁹. Pōt autem fieri dupl̃r ꝑm Tho. ij. ij. q. cxij. ar. j. Uno modo cū veritate: et sic non est pctm̃: nisi per alicuius circūstātie corruptionē. Alio modo cū falsitate cū aliquis dicit illud quod in se nec recognoscit nec credit. Et de hoc dicit Aug. xxij. q. ij. c. cū humilitatis. Cū humilitatis causa mentiris: si nō eras peccator anteq̃ mentieris mentiendo efficieris quod cuitaras. Idē in. c. non ita. et in c. incauti. ō: Incauti sunt humiles q̃ se mentiendo illaqueant. Debet tamen vnusquisq; semper estimare se peccatorem. Unde dist. v. c. Ad eius. Bonarum mentiū est ibi culpam cognoscere: vbi culpa non est.

¶ De q̃tuor aliis fructib⁹ supbie: quoz primus est ambitio. Articulus. ij.

ADmonet nos diuina scriptura: vt supbie crimen effugiamus ostendēs deū oportētē illā nō parum odire. Unde Amos. vj. Dicit dñs deus exercituū. Detestor ego superbiā. Et prouer. viij. Arrogantiā ꝛ superbiā ꝛ viam prauā ꝛ os bilingue ego detestor. Et eccli. x. Odibilis est cora deo ꝛ hominib⁹ superbia. Quare ipse excelsus dñs comminatur superbis durissime. Dicit em̃ Esaie. xiij. c. Requiescere faciaz supbiā infidelium: ꝛ arrogantiā fortiū humiliabo. ꝛ. xxviij. c. Uhe corone superbie. Et Dier. l. Ecce ego ad te superbe dicit dñs deus exercituuz: quia veniet dies tuus tēpus visitationis tue. Et cadet superbus ꝛ corruet: ꝛ nō erit q̃ suscitet euz. Propterea in hoc articulo de aliis quattuor fructib⁹ superbie loq̃mur.

PRimus fructus est ambitio qua quis inordinate dignitates appetit et honores. Hec ūmanis bestia totū fere mundū destruit: status oēs conturbat: scādala plurima parit: eccl̃iāq̃ cōfundit. Un̄ in. c. nihil. ex de electione. ō: Nihil est q̄ magis officiat ecclesie dei q̃ q̃ indigni assumant̄ prelati ad regimen animarū. Hoc ideo est q̄ ambitiosi psumūt ꝛ ingerunt se pcibus et precio vt dignitates acquirant. Sed audiāt Chrysost. dist. r. c. multi. di. Quicūq; desiderauerit primatū in terra: inueniet cōfusiones in celo: nec inter seruos xp̃i cōputabitur qui de primatu tractauerit. Et. vij. q. j. c. in scripturis. ponitur dictum ap̃li ad Heb. v. Nemo sibi assumat honorez: sed qui vocatur a deo tanq̃ Aaron.

¶ De hypocrisi maligna xp̃o etosa.

SEcūdus fruct⁹ superbie est hypocrisis: que vt dicit Alexā. in. ij. q. clxxvj. mem. j. est amor apparentis boni: q̃n quis est malus et simulat se esse bonū. De his hypocritis loquit̄ Aristo. j. elenco. Quibusdā inquit est magis operepretiū videri esse sapientes q̃ esse ꝛ nō videri. Et Gen̄. ad Lucillū ait: Qō loq̃mur sentiamus: cōcordet sermo cū vita. Et iterū ad eūdem. Multo magis ad rem pertinet qualis tibi q̃ qualis alijs videaris. Et idē ad eūdē. Illud te admoneo ne eoz more qui nō pficere sed cōspici cupiunt facias aliqua que in habitu tuo aut genere vite notabilia sint. Vos hypocritas supra oēs peccatores detestatus est dñs iesus xp̃s. Nam Matth. vj. dicit: Cū facis elemosynam noli tuba canere ante te: sicut hypocrite faciūt. Et ibidem. Cum ieiunatis nolite fieri sicut hypocrite tristes. Et. xvj.

Attēdite a fermēto phariseoꝝ qō est hypocrisis. Et.xv. Hypocrite bene ꝓphetauit de vobis esa. Et.xviij. Ahe vobis scribe ꝛ pharisei hypocrite: qui claditis regnū celoꝝ ante hoīes. Vos em̄ nō introitis nec introeuntes sinitis intrare. Tales sunt religiosi ignorantes qui in predicationibus ꝛ confessionibus ac cōsiliis damnāt cōiugia: asserūtq; nemi nem in statu matrimonij posse saluari. Et iterū Matth.xxiij.c. Ahe vobis scribe ꝛ pharisei hypocrite: qui comeditis domos viduarū: orationes lōgas orantes. Tales sunt religiosi et sacerdotes multis artib⁹ bona viduarū rapiētes. Et iterū ibi: Ahe vobis scribe et pharisei hypocrite: qui circūitis mare ꝛ aridā: vt faciatis vnū proselitum: et cū factus fuerit facitis eum filium gehēne duplo q̄ vos. Proselitus dicebatur qui ex gentilitate cōuertebatur ad iudaismum ad qō pharisei multuꝝ elaborabāt ꝓpter inanē gloriā. Sic hodie faciūt religiosi qui indistincte induūt fratres: ꝛ penitētes de tertio ordine. Et iterum. Ahe vobis scribe ꝛ pharisei hypocrite: qui decimatis mētam ꝛ anetum: ꝛ cyminū: ꝛ reliquistis que grauiora sunt legis: iudicium: miam: et fidem. Tales sunt multi qui sibi cōscientiā de minimis faciunt que aliq̄n pcā non sunt: tamen de odio formali ꝓximi: de detractionibus ꝛ infamis nō curant. ꝛ iterum. Ahe vobis scribe ꝛ pharisei hypocrite q̄ mundatis qō deforis est calicis ꝛ parapsidis: intus aūt pleni estis rapina ꝛ immūdicia. Tales sunt qui tm̄ opiniones vulgariū de q̄busdā ad rē nō pertinentibus pascūt: vt ferre ante oculos scapulare: ꝛ nudos ostēdere pedes ac similia: que si fiant vt hoībus ostendant: hypocrisis vitiū sapiunt. Secus si bono animo ꝛ propter diuinū amorē. ꝛ iterum. Ahe vobis scribe ꝛ pharisei hypocrite: q̄ similes estis sepulcris dealbatis: que foris parēt hominibus speciosa: intus vo plena sunt ossibus mortuoꝝ ꝛ omni spuricitia. Et iterum. Ahe vobis scribe ꝛ pharisei hypocrite qui edificāt mōēta prophetarum: patres aūt vestri occiderunt illos. Nec miruꝝ q̄ ita acriter persecutus est hypocritas xp̄s: qz ōr Esa.ix. Omnis hypocrita est nequā. ꝛ Aug. lxxxiij. di. c. nemo. Nemo nocet amplius i ecclia: q̄ q̄ uerse agēs nomen vel ordinem sanctitatis ꝛ sacerdotis habet. Cōcordat huic sententie Ciceronis dictum in. ſ. de offi. Totius iniusticie nulla capitalior est q̄ eoꝝ qui cum maxime fallūt: id agūt vt boni viri esse videantur. Cognoscere possunt omnes sapientes ꝛ viri graues hypocritas a fructibus eorū: vt docuit christus Mat. vij. qui sunt proximoꝝ odia: persecutiones: detractiones: impatientie: ambitiones: appetitus honoris ꝛ laudis: diligentia querēdi fauores dominorum temporalium: mēdacia: fictiones: extra claustruꝝ discursus inutiles: mulierum frequentationes ꝛ conuersationes: ꝛ his similia. Taceo qō scio: qō vidi: quod audiui: vnusq̄sq; iudicet seipsum. Unuꝝ tamen asserere possum q̄ rarissimi sunt qui religiosam vitam ꝓfitentes aut spiritualem: hypocrisis labe non deturbentur. Fatetur hoc Hiero. qui li. ij: cōtra pelagianos ait: Cū uis alijs vitijs carere possumus: hypocrisis maculam non habere: aut nullorum aut paucorum est.

¶ Qz superbi pertinaces sequuntur ꝓprium sensum.

Tertius fructus superbie dicitur pertinacia. Dicitur ꝓtinax qui ita firmiter suo hereret sensui: vt nemini velit ac quiescere: sequitur propias opiniones ꝛ iudicia spretis consilijs et sapientum ꝛ amicorum dictis. Ne igit quis pertinax deprehendatur: tria principaliter debet obseruare. ¶ Primuꝝ vt proborum viroruꝝ sententijs magis q̄ ꝓprie inhereat. Hoc scribitur ex de cōstitutionibus. c. ne innitaris. vbi sic habetur: Ne innitaris prudentie tue. Prudentie sue innititur qui ea que sibi agēda vel dicenda videntur: patrum decre-

tis preponit. Idē ponitur ex̄ eo. c. cano
num. ⁊. viij. q. j. c. sciendū. ⁊. iij. q. ix. c.
pura. Scdm vt a ceptis que bona cre-
debat: ⁊ postmodū competit mala siue
in dictis siue in factis: retrocedat. Vñ
dicitur. xxij. q. iiij. c. diffinitio. Diffini-
tio incauta laudabiliter est soluenda.
Idem in sententia ponitur in. ca. ma-
gne. Augustin⁹ doctor eximius fecit li-
brū retractationū. Arri⁹ hereticus fuit
pertinax: ⁊ perijt. Sic caius flāminius
fuit pertinax: ⁊ princeps: ⁊ ab hanniba
le apud lacū transimenum deuict⁹ est:
⁊ occisus. ¶ Tertium quod obseruādū
est vt euitetur pertinacia: ꝙ quantum-
cūq; homo sit sapiens: in rebus tamen
duris et arduis vtatur maturis consi-
lijs. Inquit enim Hiero. super illo ver
bo Esaie. iij. Et consiliarius nō est tibi
Greci poete laudabilis sapientie dixe-
runt primum esse beatum qui per se sa-
piat: secundum qui sapientem audiat.
Qui autem vtroq; caret: hunc inutilez
esse tam sibi q̄ alijs.

¶ Qr superbi ingrati sunt deo ⁊ hoīb⁹.

Quartus fructus superbie di
citur ingratitudo. Solēt su
perbi esse ingrati deo et ho-
minibus. Nam superb⁹ be-
neficia et dona que habet a
se habere: aut proprijs meritis credit.
Cui apl̄us. j. ad Cor. iiij. ait: Quid ha-
bes qd̄ non accepisti? Si aūt accepisti
cur gloriaris: quasi non acceperis? Et
Jacobi. j. c. Oē datū optimū ⁊ oē donū
perfectū desursuz est. Superbus ergo
nec deū recognoscit: nec ꝓximo benefi-
co refert gr̄as: īmo semꝑ detrahit: sem-
per conqueritur: quia nulli vellet sub-
ditus esse vel obligatus.

¶ De q̄ttuor alijs fructib⁹ suꝑbie: quoꝝ
prim⁹ est inobediētia. Articulus. iij.

Si diuersis iaculis non vul-
neraret suꝑbia mētes mor-
taliū: nō insudarē tā diu ad
ei⁹ reprobationē. Sz qr ipa
pene oēs inuoluit: ⁊ vix re-
peritur qui ab ipsa sit alien⁹: iccirco in
hoc articulo de quattuor eius fructib⁹
vltimis adhuc dicemus. ¶ Prim⁹ itaq;
fructus inobedientia vocatur. Ex hoc
filij parētibus: subditi prelatis: ⁊ infe-
riores superioribus obedire contēnūt.
Hoc autē maxime perficitur in illis q̄
se bonos reputantes cū videāt de facto
malos superiores ⁊ prelatos ab eorum
obedientia se eximunt: reputantes ini-
quum ⁊ iniustū fore vt boni criminosis
subijciantur et reis. Contra istos dicit
Alex. in. iij. summe. in. q. vtrū boni sub-
ijci teneantur malis. in. q. xlviij. mē. ij.
ar. j. ꝙ sic. qr mali subijciuntur malis
propter vitium puniendū: ⁊ boni subij-
ciūtur malis ex dei ordinatione ꝓpter
vtilitatē sue purgationis. Vñ Amb. su-
per epl̄am ad Rom̄. xiij. ait suꝑ illo ver
bo. Principes nō sunt timori boni ope-
ris. Si bon⁹ est princeps bñ operantes
nō punit sed diligit: si malus est nō no-
cet bono sed purgat eū. Et in. q. xl. mē.
iij Vtrū prelatus malus possit iudicare
inferiorē bonū? Rñdet ꝙ pōt de officio
ptātis. Et adducit exēplum Saulis: de
quo. viij. q. j. c. audacter. ⁊. ij. q. vij. c. ple
rūq;. ⁊. j. Reg. xxiiij. Qui cū esset a dño
reprobatus: iudicabat tñ populū dei: et
vniuersus populus eius iudiciū expete
bat. Unde dixit Dauid post reprobatio
nem profitens ipsum esse iudicē a dño.
Propitius sit mihi dñs vt non extendā
manū meā in xp̄m dñi. Dauid etiā cum
esset adulter et homicida interrogatus
a ꝓpheta: sentētiā in diuitē dedit q̄ ra-
puit ouē pauperis dicēs: Judiciū mor-
tis est viro huic. Salomon etiaz amore
mulierum deprauatus coluit deos gen-
tium: tamen vniuersa plebs israelitica
ad eius iudicium confluebat. Et in que-
stione. Utrum honor sit exhibēdus ma-
lo prelato. dicit Alexā. q. xxxiij. mem. iiij.
ar. v. ꝙ q̄ diu ab ecclesia toleratur debe
tur sibi honor: et q̄uis male presideat:
quousq; ab ecclesia deponat: vt bñ pre-
sidēs debet haberi. Nec debent inferio-
res iudicari vtrū bene operētur: sed il-
los dñs iudicabit. Et in. q. Utrum ma-

sus prelatus magis sit honorandus q̄z bonus subditus. Dicit q̄ malus prelatus inquātū prelatus magis dz honorari q̄z bonus subdit⁹: qz magis est in participatione debiti honoris. Cōfirmātur dicta per Alexā.ſ. Petri.ij. vbi dicitur: Serui subditi estote in omni timore dominis: non tm̄ bonis et modestis: sed etiam discolis. Et ad idē est tertus dist. ix.c.ſ.§. quicunq;.t.xj.q.iij.c. iulianus. c. qui resistit.c. si dominus.c. imperatores.c.quid ergo mirum.t.c.si is. Dū igitur prelati mali precipiunt ea que non sunt contra deum et bonos mores: audiēdi sunt iuxta precepta dñi Matth. xxiij. dicētis: Super cathedrā moysi sederunt scribe t pharisei. Oīa ergo quecūq; dixerint vobis seruate t facite: ſm opera v̄ro eor̄ nolite facere.

¶ Qz superbi sunt curiosi scire que non possunt aut non debent.

Secundus fructus superbie curiositas vocatur. Scōm autem Thom̄. ij. ij.q.clxvij. ar.ſ. curiosus aliquis potest dici multipliciter. ¶ Primo q̄ q̄rit scire qō supra vires est. Cōtra illud qō scribitur Eccl. iij. Altiora te ne quesieris: et fortiora te non fueris perscrutatus. Sic sunt curiosi qui volunt inuestigare ingenio suo secreta dei. Pro quibus dicit Lactātius libro.ſ. diuinarum institutionum. Veritas t arcanus summi dei qui fecit oīa ingenio ac propijs sensibus non potest comprehendi Alioquin nihil inter deum hominemq; distaret: si cōsilia t dispositiones illius maiestatis eterne cogitatio assequeret humana. ¶ Secundo dicit curiosus cū quis querit scire alior̄ facta: que ad ipsum nō pertinent. Nam quilibet seipm inspicere habet non primos: vt dixi in quadragesimali de iudicio curioso t temerario. Qm̄ vt inquit Cicero in q̄stionibus tusculanis. Proprius stulticie est aliena vitia cernere suor̄ obliuisci. Verum hodie impletur illud dictū Gene. li.ij. de ira. Aliena vitia ante oculos habemus: a tergo nr̄a. Et de hoc ait Martialis coquus. Ad fratris culpam aquile tu lumina portas. ¶ Tertio dicit aliquis curiosus cum querit scire quod scire peccatum est: vt artes magicas. Nam vt dicit sanctus Boñ. in.ij. di. vij. parte ij.arti.ij.q.iij. Vtiusmodi artes exerceri non possunt absq; peccato: quia prohibitum est: t per legē diuinam. vt patet Leuit. xx. t per legem positiuam. vt habet. xxvj.q.v.c. Si quis.ſ.c. qui diuinationes. t.c. non liceat. Ratio huius prohibitionis est: qz qui diabolum aduocat per magicas artes: aut quouis modo: peccat in seipsum dum se committit discrimini: peccat in ecclesiam dum habet commercium cum illo: qui est omnino precisus t ecclesie aduersarius: peccat etiam in maiestatem diuinam dum recurrit ad diabolum quasi deus non sit omnipotēs t sufficiens atq; benignus. ¶ Quarto pōt aliquis dici curiosus cū querit scire qō scire nō est pertīn̄: sed cuz indebito modo: vt faciūt illi qui volūt acq̄rere sciam per artē notoriā. ¶ Et q̄nto dz q̄s curiosus cū querit scire: sed nō ad debitū finem.

¶ Qz superbi sunt contētiosi.

Tertius fructus superbie cōtentio vocat: qz superbi solent esse verbosi: t cōtēdunt libenter: t oībus loquētibꝰ cōtradicūt: assumūtq; libenter oēm cōtrarietatē vt videant sapientes. De hac ptention dixi in quadragesimali copiose.

¶ Qz superbi sunt p̄sumptuosi.

Quartus fructus superbie dicit̄ p̄sumptio. De qua sunt tria notanda. Primum q̄ p̄sumptio sumitur multipliciter. Aliquando pro probatione semiplena in iure: t sic dicitur li. vj. de reg.iur. Semel malus semp̄ presumitur esse malus. Scōo accipit̄ p̄sumptio pro quadam bona confidentia. t sic accipit̄ Judith. vj. Benedictus es domine qui nō derelinquis p̄sumētes de te.

Et di.iiij.c.denicq̃. Tertio sumit ꝓ vna ex speciebus pcti in spm̃sctm̃. Quarto sumit ꝓut opponit magnanimitati: et sic est spēs supbie: ⁊ potest sic diffiniri. Presumptio est vitiū quo q̃s aggredit vel exequit ea q̃ sunt supra facultatem suā ⁊ cōditionē. Hoc vitiū opponit magnanimitati ꝑ excessum. Nā magnanimitas est virtus moralis tendēs ad magna opa ⁊ magnos honores: sed ꝟm rōnem ⁊ ꝟm v̄tutē suā ⁊ dignitatē. Huic aūt virtuti opponit aliqd̄ vitiū ꝟm defectū ⁊ aliqd̄ ꝟm excessum: sicut ⁊ alijs virtutibus moralibus. Et ꝟm defectuꝫ q̃dem opponit vitiuꝫ pusillanimitatis quo q̃s retrahit se ab his oībus q̃bus est dignus vel aptus: dū.s.nō conat ad operādū ea q̃ sibi cōpetūt ꝟm statū suū Et hoc ꝓhibet Eccli.vij. Noli inq̃t sapiens esse pusillanimis in aīo tuo. Sed ꝑ excessum opponit magnanimitati presumptio: q̃ attentat magnū opus excedens facultatē suā. Qd̄ quidē pctm̃ est ꝟm Tho.ij.ij.q.cxxx.ar.ij.qm̃ vt inquit Sene.li.de quattuor virtutibus. Magnanimitas si se supra modū extollat facit virū minacē inflatū ⁊ inquietū ⁊ turbidū: ⁊ in quascūq̃ excellētias dictorū factorūq̃ neglecta honestate festinum. ¶ Scd̄m notandū ꝙ si hō vult se retrahere ⁊ ꝯuertere ad diuina ꝑ orationeꝫ: cōtēplationē: ⁊ hmōi: vniēdo se eis per intellectū ⁊ volūtatē: q̃uis diuina sint supra hoīem: nō tñ dicet p̄sumptuosus si debito mō.i.ꝟm rōnē se applicet eis: idest ꝟm capacitatē suā. ¶ Tertiū notādum ꝙ si aliq̃s attentat aliqd̄ opus facere nō ex se: sed virtute diuini auxilij: hoc nō erit p̄sumptuosum: Opus enim magnū de se cū fiducia diuini auxilij facultatē nostrā nō excedit: dūmō illud sit ꝓportionatuꝫ p̄supposito auxilio cōis gr̄e sicut attētando celebrationē: cōionē: religionis ingressum: regimē impositum cum debitis circūstātijs ⁊ hmōi. Vi p̄nominati fructus a supbie radice ꝓueniūt. Eradicet arbor: ⁊ fructus peribunt ⁊ exiccabunt. Nisi em̄ humiles fuerimus heredes celestis regni nūq̃ esse valebimus. Ad qd̄ nos ꝑducat iesus redemptor mundi: qui est bn̄dictus in secula seculoꝝ. Amen.

¶ De iudicio dei contra primos parentes: mandato diuino inobedientes.

Sermo.vj.

Restatur nobis indies causa quare dei iusticiam timere debeamus. Quisnā nō paueat dū ꝟm veridicā scripture sctē traditionē ꝓ inobediētia primoꝝ parētū: ⁊ ipsos ⁊ oēm ipsoꝝ posteritatē penis grauissimis viderit affici? Nō finit deus iniuriā sibi fieri: q̃n ꝑ flagella sequētia ostendat quantū sibi displiceat. Non est acceptor ꝑsonarū: nec respicit cuiusq̃ dignitatē. Nō permisit hoīem labentem impune trāsire. Apud quosdā tñ impios ⁊ incredulos figmēta vident esse: que dicunt de peccātibꝰ hoībus primis. Iccirco in hoc sermone de iudicio dei ꝯtra hoīem inobedientes dicturi: tria more solito mysteria declarabimus.

Primū d̄r causalitatis.

Scd̄m qualitatis.

Tertiū penalitatis.

¶ De causa pene primoꝝ parentū: quia propria voluntate preterierunt dei preceptum. Cap.j.

Satisfaciendū arbitror: i hoc primo capl̄o eoꝝ opinioni q̃ primoꝝ parentū culpā alleuiare: immo excusare nituntur. Asserūt equidē. Si voluisset deus nō peccasset adā: quasi deus causa fuerit trāsgressionis illius. Quare ad tranq̃llitatē cordis opꝰ est hic q̃tuor dubia disputare.

Primū vtrū deus sit causa pcti.

Scd̄m vtrū deus possit facere voluntatē creatā impeccabilē ꝑ naturā.

Tertiū vtrum deus debuit ꝑmittere hoīem impugnari.

Quartū vtrū diabolus ex inuidia tē

tauit hoiem.

¶ Ad primū dubium obiciēdo arguūt aliq̄: ꝙ deus sit cā pcti. Et primo ex auctoritate Esa.xlv. Ego dñs ⁊ nō est alter formās lucē ⁊ creās tenebras; faciēs pacem ⁊ creans malum. ⁊ Amos.iij. Nō est malū in ciuitate qđ dñs non faciat. Et Eccli.xl. Bona ⁊ mala: vita ⁊ mors: paupertas ⁊ honestas a deo sunt. Itē arguitur ex rōne pbi. Quicqđ est cā causę: est cā causati: sed deus est cā liberi arbitrij liberū arbitriū est cā pcti: ergo deus est cā pcti. Cōtra ista est autoritas Aug. in lib. lxxxiij. q. qui ait: Deo autore non fit hō deterior. Respōdet ergo Tho. ſ. ij. q. lxxix. ar. ſ. ꝙ hō dr esse causa pcti dupliciter Uno mō directe: inclinādo. ſ. volūtatem suā vel alteri⁹ ad peccādū. Alio mō indirecte: dū. ſ. nō retrahit aliquos a pctō Ezech. iij. speculator dr: Si nō direris impio morte morieris: sanguinem eius de manu tua requirā. Deus aūt nō pōt esse directe cā pcti: qr oē pctm̄ est per recessum ab ordine. Deus aūt oia inclinat ⁊ cōuertit i semetipm̄ sicut i vltimum finē: sicut Diony. ait. ij. c. de diui. no. Uñ impossibile est ꝙ sit sibi vel alijs cā discedēdi ab ordine q̄ est in ipsum. Uñ nō pōt directe esse cā pcti: silr nec indirecte. Cōtingit em̄ ꝙ deus aliq̄bus nō pbet auxiliū ad vitāda pcta: si pberet nō peccarent. Sed totū hoc facit pm ordinē sue sapiētie ⁊ iusticie: cū ipse sit sapiētia et iusticia. Uñ nō imputatur ꝙ aliq̄s peccat sicut causę pcti: sicut gubernator nō dr cā submersionis nauis: ex hoc ꝙ non gubernat nauim: nisi qñ subtrahit gubernationē potēs ⁊ debēs gubernare. Et hoc mō intelligit dictū apli ad Roma. ſ. Tradidit illos deus in reprobum sensum vt facerēt ea q̄ nō cōueniūt: inquantū. ſ. nō pbibet eos ḡn suū reprobum sensum sequant. Respondet ergo Tho. ad autoritates in ꝓtrariū allegatas ꝙ tripler est malū. ſ. culpe: pene: et dāni. Inter que est differētia: qr malum culpe est in agendo. Nā pctm̄ est dictum vel factū vel cōcupitū cōtra legē dei: vt dicit Aug. cōtra Faustū. Malū aūt pene ⁊ dāni est in patiēdo. Illud est volūtariū: ista inuoluntaria. Deus igit est cā mali pene: qr ois pena iusta. Et q̄ ꝓtrariū assereret: diceret vticq̄ ꝓpositionem hereticā. xxiij. q. iij. c. q̄dā. Similiter dicendum est de malo damni. Uñ Job. ſ. c. nō dixit: chaldei abstulerunt: sed dixit: Dñs dedit: dñs abstulit. Patet hoc etiā xxiij. q. v. c. remittunt. Si loquimur de malo culpe: vt pdictum est: deus nullo mō est causa pcti. Ad rōnem aūt pbi dicit Tho. ꝙ effectus cause medie procedens ab ea: pm ꝙ subdit ordini cause prime: reducit in causam primā. Sed si procedat a causa media pm ꝙ exit ordinē cause pme: nō reducit in causam primam: sicut si minister facit aliq̄d contra mandatū dñi: hoc nō reducit in dñm: sicut i cām. Silr pctm̄ qđ liberū arbitriū cōmittit nō reducit in deū sicut in cām. Nā ly de⁹ dederit hoi liberū arbitriū q̄ posset peccare etiā dedit quo nō peccaret. Quare dicit Piero. ad demetriadē. Utrūq̄ nos posse voluit optimus creator: sed facere tm̄ qđ impauit. Unde vt pctā vitaremus dedit angelū custodē: dedit lumē rōnis naturalis: dedit bñficia sua: volens reliquas creaturas hoi seruitiū tribuere: dedit legē scriptā ⁊ pcepta vite: misit in mundū vnigenitum filiū: veritatē fecit per aplos predicari: cōminat eternas penas: pollicet futurā gliaz: ⁊ filia: cū quibus oibus hortat oēs: immo ⁊ pcipit vt declinēt a malo ⁊ faciāt bonū. ¶ Scōm dubiū erat vtrum deus possit facere voluntatē creatā impeccabilē per naturā. Respōdet Anselmus li. Cur deus hō. ij. c. xx. ꝙ nō: ex eo: qr nō pōt facere creaturaz esse deū. Uñ non pōt creatura esse impeccabilis nisi sit deus essentialiter: qđ est impossibile: vel suppositaliter sicut xps. Ideo dicit Piero. in euāgelio pdigi. Solus deus est in quem peccatum cadere nō potest. Et Aug. contra maximū. Solus deus natura sua nō potuit nec pōt nec poterit peccare. Declarātur ista a sctō Boē.

in.ij.dist.xxiiij.parte.j.ar.j.q.j.sic: Si liberum arbitriuz creature rationalis fieret naturaliter ad malū inflexibile: aut hoc esset ꝓpter ipsius artationē ad bonum: aut ꝓpter determinationē. Si ꝓpter artationē vt sic faceret bonuz sicut lapis tendit deorsum: certe iam liberuz arbitriū nō esset liberuz: nec opus eius esset laude dignū: ⁊ ita ineptuz esset ad finem ꝓpter quē est factū: videlz ad laudis ⁊ glorie premiū assequēdum. Si autem inflexibile esset ad malū ꝓpter determinationē: qꝛ sic potens esset ꝑ propriā naturā in bonū vt nō posset deficere in malo: sicut est de libero arbitrio diuino qđ ad sola bona determinatū est: liberū arbitriū careret vanitate ꝑ naturam suā: ergo iā nō esset creatura nec ꝓductū ex nihilo: cū oīs creatura vanitati sit subiecta. Propterea esse impeccabilē ꝑ naturam ꝓprium est solius dei. ¶ Tertiū dubiū fuit vtruz deus debuit ꝑmittere hoīem impugnari: quē p̄sciebat in pugna deficere? Et ad hoc dicit Boñ.in.ij.di.xxiij.arti.j.q.ij.ꝙ sic decet deum administrare res ⁊ eis ꝓuidere: vt salua sit lex quā indidit eis a primaria rerū cōditione: iuxta illud Augustini li.vij.de ciui.dei. Sic deus res quas condidit administrat: vt vnāquāqꝫ agere ꝓprios motus sinat. Sed deus fecit hoīem in vertibilitate arbitrij: ⁊ similiter diabolū: ergo si diabolus voluit hominem tentare ⁊ homo voluit ei consentire: deus nullū illoꝝ debuit impedire. Insuper facilius erat hoīvincere aduersariū q̄ꝫ diabolo vincere hoīem. Homo enim non poterat vinci nisi volens: quare pugna illa de se magis erat ordinata ad victoriā hominis q̄ꝫ diaboli: ⁊ sic magis ad bonum q̄ꝫ ad maluz. Si ergo deus ꝑmittere debet qđ directe ad bonuz hoīs ordinatur: videtur ꝙ a tentatione primi hoīs nō erat arcendus aduersarius. Adhuc voluit ꝑmittere hoc deus: qꝛ voluntariū peccatuz hominis remedio carere nō debebat: qđ fuit duz christus filius dei misericorditer pro illo dignatus est satisfacere. Ob qđ ecclesia cātat: O felix culpa que talem ac tantum meruit habere redemptorem. Accedit etiaz hec permissio ad peccati alleuiationez. Leuius enim fuit peccare alio suggerente ⁊ impellente: q̄ꝫ voluntate ꝓpria incuruante: qꝛ fortassis hō cecidisset etiaz si nunq̄ꝫ aduersarius pestifera suggessisset. Si ergo peccauit homo imputandum est sibi voluntarie ad peccatum cōsentienti. Nam vt dicit magister in.ij.di.xxiiij. Fuit homini adiutorium datū in creatione: quo poterat manere si vellet. Illud vtiqꝫ fuit libertas arbitrij ab omni labe ⁊ corruptela immunis: atqꝫ voluntatis rectitudo ⁊ oīm naturaliuz potentiaruz anime sinceritas atqꝫ viuacitas. Sed inquiunt nōnulli. Potuisset ne deus qui est omnipotens voluntatē hoīs vertere in bonū? Et respondet magister senten.di.xxiij.ij.c.j. Potuisset reuera. Cur nō fecit? Quia noluit. Cur noluit? Ipse nouit. Non debemus plus sapere q̄ꝫ oportet. ¶ Quartū dubium fuit vtrum inuidia motus est diabolus ad tentandum hominem? Et ꝙ sic probat autoritate scripture. Dicit enim Sap. ij.c. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terraruz. Sed contra hoc posset quis īstare. Primo qꝛ omnis inuidia est respectu paris vel superioris: ſm ꝙ dicit Greg.ij.moral. super illo verbo Job v. Paruulum occidit inuidia. Superioris inquit: saltē ſm reputationez. Sed diabolus non reputabat hominem superiorem se: ergo videtur ꝙ ei non inuidebat. Secūdo inuidia est respectu boni qđ aliquo modo potest acquiri: sed diabolus nō poterat peruenire ad eternam beatitudinem: qꝛ lapsus erat irreparabiliter: ergo videtur ꝙ propter illius acquisitionem non inuidebat homini. Respondet Bona.in.ij.di.xxj.arti.j.q.j.ꝙ mens diaboli a superbia ⁊ inuidia possessa videns hominem in statu: in quo poterat cadere sub diabolica potestate: ⁊ in quo poterat ascēdere ad supernam felicitatem: est ex hoc ex super

bia motus: ⁊ ex inuidia ad ipsum tentā dum. Ex superbia nanq; vt ipsum sibi subiiceret. Ex inuidia vo vt ipsum a superna felicitate retraheret. Et superbia fuit sicut mouens primum. Inuidia vo sicut mouens proximum ⁊ immediatū. Esto enim q̄ non posset dominium super hominem acquirere: adhuc studuisset ipsum a paradisi gaudijs impedire. ¶ Ad primum ergo in oppositum dicendum q̄ inuidia non solum est respectu superioris eius qui est superior: sed eius qui potest esse. Quis autem in statu illo non reputaret hominem superiorem se: inuidebat tamen ne merito obedientie sublimaretur ad statum glorie: in quo statu ipsum superiorē se non dubitaret. Potest etiam dici q̄ tunc reputabat ipsum superiorem se in hoc q̄ poterat peruenire ad illam gloriā ad quā non poterat ascendere ipse diabolus.

¶ Ad secundum dubium q̄ non solum inuidet aliquis respectu boni quod potest obtinere: sed etiam respectu eius quod natus est habere q̄uis nō possit: sicut truncatus ⁊ cecus inuidet alijs de visu ⁊ progressu. Licz autem diabolus non possit ad beatitudinem peruenire: tamen habet ad hoc naturalem aptitudinem. Tētauit itaq; hominem ⁊ a muliere cepit: vt patet Gen. iij. Quare autem ab ipsa cepit: ⁊ nō a viro. Dicit Bonauen. vbi s. q. j. quia attendebat mulierem esse minoris sapientie: debilioris constantie: ⁊ importunioris adherētie. Propter minorem sapientiam erat facilior ad seducendum: ⁊ ideo diabolus seductor per eam sibi voluit facere transitum ad viam. Propter debiliorem constantiam facilior erat ad peruertendū: ⁊ ideo diabolus expugnator aggressus est hominis ciuitatē ex ea parte ex qua erat aditus minus munitus. Propter importuniorem vo adherentiam cogitauit diabolus q̄ si mulier primo vincere tur non quiesceret quousq; peruerteret virum.

¶ De qualitate peccati primorum parē tum: ⁊ grauitate illius culpe ⁊ remissibilitate. Cap. ij.

Capiunt equidem multi declarari sibi q̄ fuit illud peccatum tam grande exosumq; deo celi: q̄ nō nisi morte christi deleri potuit: ⁊ propter quod tandiu altissimus dominus continuit in ira misericordias suas. Utile quippe est inspicere diligenter: q̄ sit damnosum dei mādata preterire: cum ex inobedientia: vt patebit Adam deo sit factus inimicus. Ad hoc autem melius inuestigandum: quattuor: in hac parte dubia erunt declaranda.

Primū vtrū petm̄ primoz parentū fuit inobedientia.

Scōm vtrū petm̄ illud fuit grauissimum oīm petōz.

Tertium vtruz grauius peccauit vir q̄ mulier.

Quartum vtrum magis fuit remissibile peccatum hominis q̄ peccatum angeli. Et licz tria dubia posita sint in quadragesimali in sermone de obedientia: tamen adhuc inserenda illa censui: vt materia ista clarius ab omnibus intelligatur.

¶ Qz inobedientia fuit peccatū Ade:

Primum igitur dubium est: Utrum peccatum primoruz parentum fuit inobedientia: Et q̄ sic patet: quia apostolus ad Roma. v. c. dicit: Per vnius hominis inobedientiam peccatores constituti sunt multi. Et Augu. in libro de vera religione. Adaz propter transgressionem obedientie de paradiso electus est. Et idem super Gen. ad litteram. Non potuit melius ⁊ diligentius commendari quantum maluz sit sola inobedientia: cum ideo reus iniquitatis factus est homo: quia eam rem tetigit contra prohibitionem: quam si nō prohibitus tetigisset nō vtiq; peccasset. Et Gen. iij. c. dixit illi deus: Quis indicauit tibi q̄ nudus esses: nisi q̄ de ligno de quo p̄ceperā tibi ne comederes:

comediſti. Sed aliqui dicũt q̃ fuit ſuperbia. Nam Eccli.x.c.dr: Initiũ oĩs peccati eſt ſuperbia. Et eiuſdez.xxv. A muliere ſumpſit initiuz oĩs pditio. Et Aug.li.de virginitate. Diabolus in celo voluit eſſe ſicut deus. Cadens autez perſuaſit homini ſimilitudine voluntatis ſue. Alij aũt aſſerunt q̃ fuit auaricia ſumendo illam large. Auaricia inq̃t Greg.ſuper Ezech. nõ tm̃ pecunie eſt: ſed etiam ſciẽtie ꝛ altitudinis. Dz mulier appetijt ſcientiã qñ diabolus dixit ei Gen.iij. Eritis ſicut dij ſciẽtes bonũ ꝛ malum. Nõnulli clamant q̃ pctm̃ illud fuit gula. Unde Ambro.xxv.diſ.c. ſexto die. ait: Gula regnãtẽ a paradiſo expulit. Et idẽ in hymno quẽ cantat eccleſia. De parentis pthoplauſti fraude facta cõdolens: qñ pomi noxialis morte morſu corruit: ipe lignum tunc notauit: dãna ligni vt ſolueret. Et Hiero. ꝯ Jouinianũ. Sollicite puidendũ eſt vt quos ſaturitas a paradiſo expulit: eſuries reducat. Reſpõdet ſanctus Boñ. xxj.diſt.ij.ar.ſ.q.ſ. q̃ principale pctm̃ hominis ꝓpter qõ lapſus eſt fuit inobedientia: et ad hanc diabolus conatꝰ eſt illum adducere. Sed qm̃ nemo operatur ad malum aſpiciens: nec appetit malum niſi ſub ſpecie boni: ideo clare deprehendens diabolus q̃ non poſſet mulierem precipitare niſi proponeret aliquod appetibile: illã tentãdo propoſuit ad q̃ oĩs homo naturaliter inclinatur. Omnisꝰo homo naturaliter appetit beatitudinẽ: que eſt bonũ copioſuz: glorioſuz: ꝛ delitioſum. Uñ oĩs homo naturaliter appetit excellẽtiã: ſufficientiam: ꝛ leticiã. Et in appetitu ordinato taliũ conſiſtit iuſticia: in ĩmoderatoꝰo culpa. Gula eñ eſt appetitus inordinatus cibi ſuauiter reficientis. Auaricia eſt inordinatus appetitus ſufficientie. Superbia eſt ĩmoderatus amor excellentie. Diabolus ergo primo primiſit mulieri dignitatis excellẽtiã cum dixit: Eritꝭ ſicut dij Gen. iij. Secũdo cognitionis abundãtiã: cum addidit: ſciẽtis bonuz et malũ. Tertio ſuauitatis experiẽtie cum oſtendit lignũ pulchrũ viſu: et ad veſcẽdũ ſuaue. Ideo mulier in appetitu primũ fuit ſuperba: appetẽdo ſcm̃ fuit auara: et tertium guloſa: et in hoc fuit tranſgreſſionis rea. Et ſic Adam a muliere ſtimulatus comedit de pomo: nõ q̃ crederet q̃ eſſet deus: ſed ne contriſtaret Euã: vt dicit Aug. ſuper Gen. ad litteram. Nec eſt inconueniẽs plura genera peccatorꝫ cõcurrere ad vnũ fugitiũ perpetranduz. Nam preter dicta mulier peccauit peccato mẽdacij: quãdo dixit ſerpẽti: q̃ deus preceperat ne pomum comederẽt neq̃ tãgerent. De tactu itaq̃ preceptũ non acceperãt ſed hoc accidit in diſplicẽtiã pcepti: vt dicit Nicol'. de lyra. Quare concludit q̃ principale peccatũ Ade ꝛ vroris eiꝰ inobedientia fuerit: ꝛ ex cõſequẽti crimẽ leſe maieſtatis. De quo Aug.lib. primo de ciui.dei.c.xij.ait: Nõ debet eſtimare quiſq̃ leue ac paruũ fuiſſe illud cõmiſſum: q: in eſca factum eſt: nõ quidẽ mala nec noxia: niſi quia prohibita. Neq̃ eñ quicq̃ mali in illo tante felicitatis paradiſo deus crearet atq̃ plantaret. Sed obedientia cõmendata eſt in precepto: que virtus in creatura rationali mater eſt quodãmodo omniũ: cuſtosq̃ virtutũ. Hoc itaq̃ de vno cibi gñe non edendo: vbi alioꝫ tanta copia ſubiacebat: preſertim cũ nõdum volũtari cupiditas reſiſtebat: qõ de pena trãſgreſſionis poſtea ſubſecutũ eſt. Tã leue preceptum ad obſeruandũ tam breue ad memoria retinendũ: tanto maiore inuiſticia violatũ eſt: quanto faciliore poſſet obſeruãtia cuſtodiri. hec Aug. Ex cuius verbis deprehendimus q̃ graue fuerit primoꝫ parentũ peccatũ. Nec mirum: qm̃ ſi pater indignatur filio: ꝛ dñs ſubdito inobedienti: quãto magis pr̃ miſericordiarum: ꝛ dñs celi ꝛ terre moleſte ferre debuit: dum preceptum ſuum defacto vidit cõtẽni ꝛ preteriri. ¶ Sed cũdũ dubiũ erat: vtrũ peccatum illud fuit grauiſſimũ oĩz pctoꝝ. Et reſpõdet

Bon̄.in.ij.dist.xxj.ar.ij.q.iij.⁊.xxxiij.in q.circa lr̄am.q.ij.ꝙ vnū pctm̄ pōt dici grauius altero duodecim modis. Primo causalitate. Et sic peccatū diaboli est maximū: cuius inuidia mors intrauit in orbem terraꝝ. Scd̄o enormitate Et sic pctm̄ Jude. Tertio īgratitudine. Et sic peccatū illiꝰ q̄ plura suscepit dona ⁊ beneficia. Quarto periculositate. Et sic peccatū ignorantie. Quinto inseparabilitate. Et sic pctm̄ auaricie. Sexto importunitate. Et sic sup̄bia que ex ipsis bonis operibꝰ ꝯsurgit. Septimo pronitate. Et sic luxuria. Octauo maioris gr̄e impugnatione. Et sic peccatum in sp̄m̄ sanctū. Nono maiori offensiōe. Et sic idolatria. Decimo ratione maioris libidinis. Et sic cuiuscūq; gn̄is peccatū potest fieri maius altero. Undecimo generalitate. Et sic pctm̄ primi parētis d̄r fuisse maius: q̄r in totū genus humanū se diffudit. Duodecimo ratione facilitatis resistēdi. Et sic dicit magr̄ in ter.ꝙ pctm̄ Ade fuit grauissimuꝫ: q̄r vt dicit Aug̃.li.xiiij.de ci.dei. Magna fuit in peccādo iniquitas: vbi tāta fuit in non peccando facilitas. ¶ Tertium dubium fuit: vtrum grauius peccauit vir ꝙ̄ mulier? Et respondet Bonauen. in.ij.dist.xxij.ar.j.q.iij. ꝙ si loquamur de grauitate quātū ad ingratitudineꝫ: grauius peccauit vir: q̄r copiosiora dona suscepit. Si aūt loquamur quātum ad libidinē: magis peccauit mulier: q̄r cū magis improba volūtate: dū cupiuit deo assimilari ⁊ credidit. Si v̄o loquamur quātū ad corruptionē distinguendū: q̄r aliq̄d d̄r corrūpere dupl̄r. Aut ꝑ modū cause aut ꝑ modū occasiōis. Si primo mō: sic q̄r peccatū viri fuit causa trāsfusionis in posteros: ⁊ ita corrupit se ⁊ alios: maior consecuta est ex peccato viri corruptio: ⁊ ideo eius culpa fuit grauior. Si per modū occasionis sic q̄r peccatum mulieris fuit occasio peccati viri: ⁊ ita per consequens oīm alioruꝫ: hoc modo mulier pōt dici ceteros corrupisse nō solum posteros sed etiā virū suum. Unde nō solū peccauit in se: sed etiā in ꝓximū. Et quātū ad hoc peccatū eius fuit grauius ꝙ̄ peccatum viri. ¶ Quartū dubiū fuit: vtrū magis fuit remissibile pctm̄ hoīs ꝙ̄ āgeli? ⁊ respōdet Alex.in.iij.summe in p̄ncipio.q.ij. ꝙ sic: ⁊ ꝯgruentia sumitur ex tribus.

Primo ex libertate arbitrij.
Scd̄o ex cōditione nature.
Tertio ex qualitate peccati.

¶ Primo ratione liberi arbitrij fuit magis remissibile peccatū hoīs ꝙ̄ angeli. Scd̄m em̄ Aug̃. ⁊ ponitur a magistro xxiiij.dist.ij.in libero arbitrio est facultas voluntatꝫ ⁊ ratiōis tā in hoīe ꝙ̄ in angelo: verūtn̄ differēter. Primo quātū ad volūtatē: q̄r liberū arbitriū hoīs ante electionē volūtatis ⁊ post electionē se habet mutabiliter. Liberum arbitriū angeli ante electionē se habet mutabiliter: ⁊ post electionē īmutabiliter. Et hac ratione in summo gradu liberū arbitriū est in deo: in infimo in hoīe: ī angelo v̄o medio modo se hn̄s. Quare deus de necessitate immutabilitatis semp̄ eligit bonū: homo pōt eligere bonū ⁊ malū: ⁊ iteꝝ bonū. angelus autez tm̄ semel pōt eligere. Et ideo q̄cq̄d elegit nō potuit detestari: exquo non potest penitere neq; per penitentiā culpā delere: que est detestatio mali. Et ita relinquitur ꝙ culpa eiꝰ non pōt remitti sicut remittitur illa hoīs. Itē quantuꝫ ad proprietatem rōnis differt liberum arbitriū in hoīe ⁊ in angelo: quia sicut dicit Dionysiꝰ. Intellectus angeli deiformis est: ⁊ h̄ est q̄r supra tp̄s: et ita accipit totū sil̄: ⁊ nō pōt h̄ illud: vl̄ hoc ex illo: ⁊ ideo dicitur angelus intellectualis substantia. Sed intellectꝰ hoīs est in tp̄e ⁊ ita conferendo accipit. Un̄ nō accipit totum simul: sed vnū post aliud ⁊ vnum ex alio: sicut ex premissis cōclusionem. Et ideo homo dicitur rationalis substantia: quia ratio est virtus collectiua vnius ab alio. Qualis est ergo comparatio simplicis ad compositū: ⁊ puncti ad lineā in essendo: talis est cō-

paratio intellectꝰ angelici ad humanū in intelligendo ⁊ iudicando. Cum ergo iudiciū fiat ab ītellectu ptz ꝙ angelus ꝟm statū sue conditionis iudicat de re tota simul ⁊ non in pte: ⁊ iudicando de ipsa videt eā totā simul: ergo certissime iudicat. Si ergo peccat in iudicando: patet ꝙ peccat ex certissima malicia: et sic nullo modo potest excusari: ergo eiꝰ peccatū est irremissibile. Nō sic autem est de hoīe. Unde cū totā rem nō simul videat: potest decipi ī iudicio suo: ⁊ ita cū peccatū eius aliquo modo possit excusari: nō est irremissibile. Unde Geñ. vj. dixit deus. Nō ꝑmanebit spūs meꝰ: idest indignatio mea: ī hoīe in eternū qꝛ caro est. ¶ Scdo peccatū hoīs fuit magis remissibile ꝙ̄ peccatū angeli ratione nature. Ut em̄ inq̄t Anselmus libro: Cur deus homo. per aliū hominez qui non esset sui generis homo nō debuit liberari ⁊ reparari. Et cum nō oēs angeli sint vnius generis: pz ꝙ nō fuit possibilis reparatio in angelo sicut in homine. ¶ Tertio pctm̄ hoīs fuit magis remissibile ratiōe qualitatis pctī: attendendo in peccato tria.

Primo genus.
Scdo circūstātiā.
Tertio occasionē.

¶ Primo attendendo genus: tam angelus ꝙ̄ homo peccauit per superbiā: sed differenter. Homo em̄ appetijt sciētiā dei: sed angelus omnipotentiā. Omnipotentia aūt dei nō est cōmunicabilis alicui creature. Unde xp̄s ꝟm ꝙ homo non habuit omnipotētiaz: sz bene oīm sciētiā. Quia ergo summa inordinatio est appetere illud ad quod nullo modo creatura est ordinata: homo autē erat ordinatus ad scientiā quā appetebat: ideo peccatū hominis fuit remissibile: non autem angeli. ¶ Secūdo attēdendo circūstantiam peccati patet differētia. Nam in Adā fuit aliqua ignorātia quia peccatū quod erat mortale credidit veniale: sicut dicit Aug. Unde non tātū credidit peccare quātū peccauit. Angelus autē non habuit ignorātiā in peccando. Item homo habuit propositū penitendi ⁊ petendi veniam de peccato qd̄ credebat veniale: angelus aūt non: ⁊ propter hoc peccauit in spiritū sanctum: homo ꝟo non. ¶ Tertio ostēdendo occasionē peccati patet: qꝛ angelus per se peccauit: homo nō peccauit de seip̄o sed alio mediāte. s. vxore. Uxor etiā suasa fuit a serpente. Insup̄ in vno homine erat tota species humana non adhuc multiplicata: sed multiplicanda in alijs: sed in angelo peccante nō erat tota natura angelica. Et ꝓpter hoc diuine iusticie cōgruū fuit vt non statim iudicaret hominem ꝙ̄cito peccaret: donec species humana multiplicaretur: ⁊ maxime numerus electorum.

¶ Qꝛ duodecim penis punitum est genus humanum propter peccatum primorum parentum. Capl'm. iij.

Etsi quotidie ī nobisipsis experiamur ꝙ̄miserabilis facta sit humana ꝯditio ꝓpter lapsum primorū parētū: verūtn̄ vt vehemētiꝰ excitetur animus ad timorē: de penis quas humanū genus incurrit propter trāsgressionē diuini precepti: in hoc tertio mysterio flebiliter disseremus. Deus nāq̄ iusto iudicio quadruplici pena voluit Ade peccatum punire.

Prima d̄r spūalis.
Scda corporalis.
Tertia temporalis.
Quarta eternalis.

¶ De triplici pena spirituali quam incurrit humanum genus ꝓpter lapsum primoꝝ parentū: ⁊ p̄mo de perditione iusticie originalis.

Prima pena q̄ puniuit deus peccatum Ade fuit spiritualis. Et hec est triplex.

Prīa d̄r iusticie originalis ꝑditio.
Secunda anime maculatio.
Tertia donoꝝ spūaliū diminutio.

¶ Prima pena spiritualis fuit iusticie originalis perditio. De hac dicit Nice.

de lyra super. v. c. ad Rom̄. Justicia originalis est quedā humane nature rectitudo: ꝟm quā corpus erat anime subiectū: ⁊ vires īferiores rōni q̄diu anima subdito erat suo creatori. Hec aūt iusticia erat quoddam donū supernaturale datū homini a deo: per qd̄ ipse hō erat totaliter subiectus deo quantū ad rationē. Rationi v̄o erant subiecte vires inferiores: scilz irascibilis ⁊ concupiscibilis. Hanc iusticiam vocat salomon rectitudinē: qñ dicit Eccs. vij. Inueni q̄ deus fecerit hominem rectū. Ista ergo iusticia vt dicit Lādulfus in. ij. di. xxix. q. ij. ꝯclusiōe. iij. ordinabatur respectu dei: vt plena obediētia exhiberet ei. deinde respectu sui vt perfecte faceret inferiores potentias sequi motum recte rationis ⁊ voluntatis. deinde respectu proximi vt redderet vnicuiq; quod suū erat: ⁊ debitā cōdilectionē. Addit Landulphus vbi. s̄. ꝯclone. iiij. q̄ erat in volūtate sicut in subiecto: quia si iusticia moralis est in voluntate ꝟm Aristo. v. ethi. non minus originalis iusticia. Et ideo non tenetur opinio eorū qui dixerunt q̄ erat in appetitu sensitiuo: quia illa iusticia fuit habitus preceptiuꝰ nō obeditiuus. Fuit enim data ad prōpte inclinandū voluntatē: ⁊ vt intensiue ⁊ dñatiue preciperet. De hac dicit Tho. j. parte. q. c. ar. j. q̄ ex eo q̄ fuit donum diuinitus datū toti nature: iccirco filij parentibꝰ assimilati fuissent quantum ad originalē insticiaz. O q̄grauis fuit hec iactura donū tale perdidisse: cuius vtiq; perditione etiā sancti cū tot asperitatibus ⁊ castigationibus ac mortificationibus carnis: concupiscentiā vix supare potuerūt. Clamabat Paulꝰ Roma. vij. Video aliam legem in mēbris meis repugnantē legi mentis mee. Si non peccasset Adā: non erat opus cum tot ieiunijs: disciplinis: vigilijs: ⁊ laboribus acquirere regnū celoꝝ. O Adam quid fecisti? cur non obedisti voci dei? Ecce ꝓpter culpam tuam perdita est tibi ⁊ omnibus a te descendentibꝰ originalis iusticia. Ideo dicit textꝰ Gen̄. iij. Aperti sunt oculi eoꝝ. Nico. de lyra: scz ad cognoscendū suam nuditatē esse cōfusibilē que prius erat honesta: q; subtracta iusticia originali: statim senserūt rebellionē carnis ad spiritum ⁊ motuz inordinatū membroꝝ. Ideo statim studuere cooperire suā nuditatē ⁊ turpitudinē: ⁊ vt dicit textus: consuerūt folia ficus. Et ex hoc dicunt hebrei q̄ ficus fuit arbor ex cuius fructu comederūt: ⁊ fecerūt sibi perizomata: idest succinctoria circa limbos. Nota tamē ꝟm doctores modernos: vt dicit Landulfus in. ij. dist. xxix. q. j. ꝯclone. ij. q̄ iusticia originalis non fuit habitus gratie gratum facientis: ex eo q̄ primus hō non fuit creatus cū gratia gratū faciēte: vt magister dicit in littera presentis nominate distinctionis: q̄ creatus fuerit cū iusticia originali: tamen anteq̄ peccaret habuit gratiam gratū faciētē. Fuit enim tribus horis in statu innocentie: quia fuit creatus hora sexta ⁊ expulsus hora nona. In ista morula fuit sibi collata gratia: quia Greg. ⁊ Damascenus quos magister adducit in textu: dicūt q̄ primus homo fuit in charitate ⁊ fuit coniunctus deo: ⁊ donis mirandis preditus: ergo si charitatē habuit: habuit gratiam: quia idem sunt.

Secunda pena spūalis quaz incurrit Adā ꝓpter inobediētiam illā: dicitur anime maculatio. Thomas. j. ij. q. lxxxvj. art. j. dicit: Macula proprie dicitur in corporalibꝰ quādo aliquod corpus nitidum perdit suū nitorem. Sic macula fuit anime ade. Nā innocentia perdita mortali peccato facta fuit obnoxia: ⁊ quod his grauiꝰ est: omnes ab adam descendētes: xp̄o dūtaxat excepto: quia fuit deus et homo per naturam: et virgo maria per gratiam: cum sorde originalis culpe nascūtur: que est culpa cōtracta etsi nō acta. Omnes inquit apostolus Roma. v. in adam peccauerunt. De hac v̄o materia

diffusius loquar in sermone pro festo cõceptionis virginis gloriose.

Tertia pena spiritualis dicit donoꝝ spiritualium diminutio. Sequitur ex consequenti ꝙ postq̃ iusticiã originalem ⁊ gratiã gratũ facientẽ adam amisit: nõ cũ illa dulcedine deũ cõtemplabatur sicut prius: nec gaudebat eius consciẽtia intrinsecus gustibus rerũ diuinarũ. Nã licꝫ deũ per essentiã non viderit: vt dicit Tho. j. parte. q. xciiij. arti. j. ⁊ Bon. in. ij. dist. xxiij. arti. ij. q. iij. vidit tamen deum per speculum clarũ: et per apparitionez in aliquo signo: seu in subiecta creatura sic potuit letãter vidisse angelos in corporibus assumptis apparentes sibi. Ex quibus omnib⁹ suauissime reficiebatur in mẽte: que tamẽ post illã trãsgressionem in eo fuerunt diminuta.

¶ De punitione corporali.

Secũda pena qua punitũ fuit ade peccatũ d̃r corporalis. Et hec est triplex.

Prima d̃r cõtrarioꝝ actio.
Scd̃a laboriosa vite sustẽtatio.
Tertia mortis subiectio.

¶ Prima pena corpalis est contrariorũ actio. Si em̃ adam stetisset: que nũc homini cõtrariãtur: minime illũ ledere potuissent. Si in ignẽ fuisset ꝓiect⁹ ipsum nõ cõbussisset: si in aquã fuisset immersus: ipsum nõ suffocasset: ⁊ filia. Et hoc vtiq̃ euenisset per dei prouidentiã: que sic actiuoꝝ actũ suspẽdisset ꝙ in passuꝫ minime agerẽt. De hac impassibilitate ⁊ duabus penis sequentibus copiosius tractaui in quadragesimali: in sermone de vita: iõ in hoc loco ista breuiter ꝑcurro. ¶ Scd̃a pena corporalis est laboriosa vite sustẽtatio. Dictum equidem fuit homini Gene. iij. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Si nõ peccasset non erat opus tot laboribus: tot artib⁹: tot industrijs acquirere victũ ⁊ tegumẽtũ: Un̄ Aug. lib. xiiij. de ciui. dei. c. xxvj. ait: Uiuebat itaq̃ hõ in paradiso sicut volebat: q̃diu hoc volebat qd̃ de⁹ iusserat. Uiuebat fruens deo: ex quo bono erat bon⁹. Uiuebat sine vlla egestate: sic semper viuere habens in ptãte. Cibus aderat ne esuriret: potus ne sitiret: lignum vite ne illum senecta dissolueret. Nihil corruptionis in corpe vel ex corpe vllas molestias vllis eius sensib⁹ ingerebat. Nullus intrinsecus morb⁹: nullus ict⁹ metuebat extrinsec⁹. Summa in carne sanitas erat: in aĩo tota tranq̃llitas. hec ibi. Igit̃ oẽs dolores parturiẽtium: oẽs sudores laborãtiũ agricolarũ: artificũ: ⁊ quorũcũq̃: ⁊ oĩa mala egrotantiũ ⁊ infirmoꝝ q̃ nec libris medicoꝝ cuncta deprehẽsa sunt: oĩa deniq̃ hui⁹ vite pericula a culpa primorũ parẽtũ deriuãtur.

¶ Tertia pena corporalis est generalis mortis subiectio. Propter pctm̃ etenim primoꝝ parẽtũ mors dñatur in oĩbus. Un̄ Aug. li. xiij. de ciui. dei. c. iij. ait: Fatendũ est primos hoĩes ita fuisse institutos: ꝙ si non peccassent: nullũ genus mortis experirent̃. Sed eosdez primos pctõres ita fuisse morte mulctatos: vt etiã quicq̃d eoꝝ stirpe esset exortũ eadẽ pena teneret obnoxiũ. Pro magnitudine quippe culpe illius naturã dãnatio mutauit in peius: vt qd̃ penaliter precessit in peccãtib⁹ hoĩbus primis: naturaliter sequeret̃ in nascẽtib⁹ ceteris.

¶ De tertia pena temporali.

Tertia pena qua punitum est peccatũ primorũ parentũ dicitur temporalis. Et hec est triplex.

Prima est a paradiso expulsio.
Scd̃a animaliũ rebellio.
Tertia subiectionis introductio.

¶ Prima pena fuit a paradiso expulsio. Ut em̃ habet̃ Gen. ij. Plantauerat dñs deus paradisum voluptatis a principio idest a principio creature: s̃m expositionem magistri in historia scholastica: scꝫ cũ apparuit arida: ⁊ germinare terram fecit. Uel a principio. i. a prima parte orbis. i. ad orientem. Nam vt dicit Tho. j. parte. q. cij. ar. j. cõueniẽter in parte orientali d̃r situs: qꝛ credendũ est ꝙ in no-

bilissimo loco toti⁹ terre sit cōstitutus. Cū aūt oriēs sit dextera celi ꝟm Aristo. ij. de celo ⁊ mūdo. Dextera aūt est nobilior ꝙ̄ sinistra: ꝯueniēs fuit vt in oriēta li parte paradisus ille institueretur a deo. De hoc paradiso sic ait Damasce. li. ij. c. xj. Paradisus in oriēte posit⁹ est: om̄i terra excelsior: tēperato tenuissimo ac purissimo aere fulgēs: plātis semper floridis comatus: bono odore plenus: lumineq; repletus. Isido. li. xiiij. etymo. idē dicit in sentētia. Et Aug. viij. super Gen. ad litterā. Tres inq̄t sunt de paradiso generales sententie. Una est eoꝝ q̄ tm̄modo corpaliter volūt intelligi. Alia est eorū qui spūaliter tm̄. Tertia eoꝝ q̄ vtroq; mō paradisum accipiūt: quā mihi fateor placere sentētiā. ⁊. xiij. de ciui. dei. c. xxj. Que cōmode dici possunt de intelligēdo spūaliter paradiso nemine ꝓhibēte dicātur: dum tn̄ ⁊ historie veritas fidelissima rerum gestarum narratione commendata credatur. Tria enim que de paradiso in scriptura dicūtur ꝑ modū narrationis historice proponuntur. In oībus aūt que sic scriptura tradidit: est ꝓ fundamēto tenēda veritas historie: ⁊ desuper spūales expositiones fabricāde. Hec Aug. Ad hūc paradisuꝫ trāslatus est Enoch: vt habet Gene. v. ⁊ Ecci. xliiij. ⁊ Helias vt patet. iiij. Regū ij. c. Ambrosius in hexameron et Basilius in hexameron dicunt ꝙ positus est in altissimo monte: de cuius cacumine cadunt aque cum tanto strepitu ꝙ omnes circa habitantes fiunt surdi: et faciunt aque lacum: exquo progrediūtur quattuor flumina. Verūtamen vt dicit Thom̄. vbi. s. ad. iij. arti. sequēdo Augustinum. viij. super Genesim ad litteram. Locus ille seclusus est a nostra habitatione aliquibus impedimētis: vel montium vel mariū: vel alicuius estuose regionis que pertrāsiri nō pōt. Et iō scriptores locoꝝ de hoc loco mentionē non fecerūt. Ad nostra igitur redeūtes: magister in historia scholastica dicit ꝙ hō cōditus est in agro damasceno: et inde tulit eū de⁹: ⁊ posuit eū in paradiso. Rō ꝟm Tho. vbi. s. ar. iiij. est: qr paradisus fuit locus cōgruus habitationis humane quātū ad incorruptionē primi stat⁹. Incorruptio aūt illa non erat hoīs ꝟm naturaꝫ: sed ex supernaturali dei dono. Ut ergo hoc gratie dei imputaretur: et non humane nature: deus hominē extra paradisum fecit: ⁊ postea in paradiso posuit: vt ibi habitaret toto tempore animalis vite: postmodū cū spirituales vitam adeptus esset transferretur in celum. Ibi ergo vt dictum est pauloante tribus horis creditur Adā traxisse moram: in qua diuini mādati transgressor inuētus est: ⁊ a paradiso cū pellicea tunica turpiter eiectus: missusq; est cum vxore sua in hāc vallē lachrymarū.

¶ De perditione dominij animalium.

Secūda pena temporalis qua punitū est primoꝝ parentuꝫ peccatū dicit aīalium rebellio. De quib⁹ dicit dn̄s Bon̄. in. ij. dist. xv. arti. ij. q. j. ꝙ aliter ordinātur aīalia ad hoīem ꝟm statū innocētie: aliter ꝟm statum nature lapse. In statu innocentie ordinabant ꝟm rōnem quadruplicē. Prima ratio ad manifestandū hoīs imperiuꝫ: qđ manifestarēt dum ei per oīa obedirēt. Scđa ad decorādū hominis habitaculū aīaliuꝫ multitudine: nō solū arboꝝ. Tertia ad excitādū hoīs sensum: vt in ipsoꝝ aīalium naturis diuersis videret hō multiformē sapientiā dei. Quarta ad mouēdum hoīs affectū: vt vidēs illa deo subiecta ⁊ sibi: ipe deū amaret. Scđm v̄o statū nature lapse ordinātur aīalia aliter ad hoīem. Jumēta em̄ ⁊ pecora ordinant ad releuandū hominis indigentiā quātū ad cibū: quātū ad vestitū: quātum ad obsequiū: ⁊ quātum ad solacium. Hec pro maiori parte sumpta sunt ex dictis Aug. iij. sup Gen. Ante peccatū itaq; oīa animalia sub hominis erāt potestate: oēs volucres celi: ⁊ oēs pisces maris. Un̄ deus dixit Gen. j. c. Dn̄amini piscibus maris: ⁊ volatilibus celi ⁊ vniuersis aīantibus que mo-

uētur super terrā. Exquo vt dicit Tho. 3. parte. q. xcvj. arti. j. naturaliter hō dñs est oīum aīalium. Jdeo. j. politice dicit Aristo. q venatio est quaī quoddā iustum bellum. Qō vticz nō expediret: si Adam nō peccasset. Verūtamē somnia hec videntur pleriscz: qui facile seipsos cōfundere vel corrigere qō melius est possunt: si amicoz dei t sanctoz viroz exēpla inspicere velint. Refert nanqz Piero. i vita Pauli primi heremite: q corvus diebus singulis dimidium panem Paulo deferebat: t dū Antonius ad illum visitandum se cōtulit integrum: vt vtricz sufficeret apportauit. Jnsup dū Antonius post illius felicē transitu corpus vellet sepelire: superueniētib9 leonibus: t māsuetissime fodiētibus terrā: id fecit. Jpse adhuc Piero. leonem ferocissimū in monasterio velut agnū mansuetū retinuit. At t Frācisc9 noster lupum apprehēdit in ciuitate Eugubij q multos hoīes occiderat: et cū obediētia multa lupus Frācisco secutus est. Qui mādato eius biēnio superuiuēs mansit cū hoībus t pueris t canibus: neminez vltra ledens. Sanctus adhuc pontifex Siluester draconē ingentē ferreo anulo impositō in narib9 eius: sine aliquo nocumento in vrbe maxima ligauit. De leonibus iterū legimus q Danielē seruum dei nō offenderūt. Nam vt dicitur Danielis. xiiij. c. fuit ipse in lacu in quo erāt septē leones dieb9 septē: quib9 dari cōsuetū erat quotidie duo corpora: t due oues: t tunc data non fuerūt eis vt deuorarēt Danielē: qui tñ ꝓtegente se deo liber cū leonibus habitauit.

¶ Qz subiectio violēta est ꝓpter pctm.

Tertia pena tpalis fuit subiectionis introductio. Si enī nō peccasset hō tunc homini hō nō subijceref. Verūtñ vt accipi pōt ex dictis scī Tho. 3. ꝑte. q. xcvj. ar. iij. sentētialiter: duplex est subiectio. Una violētie: altera ordinis t reuerētie. Prīa nō fuisset in statu innocētie: qz penalis est et dura. Scōa ho que nemini nocet fuisset in illo statu qz reuerenter t cum amore filij fuissent subditi parētibus suis: vxores marito: t iuuenes senibus: t similia.

¶ Qz nō essent tot damnati si non peccasset adam.

Quarta pena qua punit9 est peccatū primoz parentum dicitur eternalis. Nazillud peccatū punitur pena eterna tripliciter.

Primo in paruulis.
Secūdo in infidelibus.
Tertio in damnatis oībus.

¶ Primo illud pctm punif pena eterna in paruulis: qui in solo originali decedūt. Oēs quippe tales in eternū priuabuntur visione dei: vt dicit magister in. ij. di. xxxiij. De hac materia t sequēti de infidelib9 dixi in quadragesimali. ¶ Secūdo illud pctm punif in infidelib9 pena eterna. Oēs qppe fideles in sua infidelitate morientes eternalr damnati puniētur in inferno. Nec vera nec tenēda: immo velut heretica rejcienda est opinio eoz qui dicūt vnūquēqz in sua fide saluari. Vñ scribif ex de summa trini. et fide catho. c. j. Una est fidelium vniuersalis ecclia: extra quā null9 oīno saluaf. ¶ Tertio punif pctm primoz parētū in dānatis oīb9. Tenēt qdē aliq q si steterisset hō in statu innocētie: soli fuissent nati qui mō sunt electi. Hoc videf asserere Greg. qui in. iij. moral. c. xxv. ait: Si parētem primū pctī nulla putredo corruperet: nequaqz filios pditiōis generasset. Sed illi q nūc p redēptoē saluandi sunt: soli ab illo electi nascerenf. Et si diceref q multi electi nati sunt de parētibus dānatis: ergo illi parentes fuissent nati. Rñdet Landul. in. ij. suo. dis. xx. q. ij. cō clu. ij. q isti electi fuissent geniti ex illis parētib9 electis. Quare autē deus pmittat tot hoīes nasci qs ante secula vidit fore dānandos: t quare ꝑps q misericorditer venit in mūdū et suo pciosō sanguine nos redemit tā grādi periculo tot hoim pditionē nō obstitit: t illa: nō

est nostrū inuestigare. Sed potiꝰ vnusquisq; timere debet: ne ꝓpter sua volūtaria scelera ⁊ delicta deputet cū dānatis alijs igni gehēne. Et iō studeat operā dare vt ꝑ penitētiā ⁊ v̄tutis opa numero electoruz ascribat: sicq; possideat eternū regnū: in quo xp̄s cū suis oībus viuit et regnat in secula seculoꝝ. Amē.

¶ De iudicio dei contra mundum lasciuientem quādo diluuio perdidit hoīes peccatores. Sermo. vij.

Quā terribilia nimis sint iudicia dei: preter ea que de angelis ruētibus et peccātibꝰ hominibus primis enarrata sunt: ostēdit adhuc nobis diluuiū illud generale: qđ inundauit tēporibus Noe: quo paucis dūtaxat exceptis deleta est oīs caro. Extendit vtiq; rex celoꝝ potētissimū brachiū suū: ⁊ cōtriuit supbiam hominuz maloꝝ. Nec inuētus est quispiā: q̄ valuerit effugere furorē illiꝰ. Oēs perierūt: oēs suffocati sunt in aq̄s inundātibus. Qua de re vt efficacius timor dn̄i ingerat cordibꝰ nostris statui in hoc sermone de iudicio dei cōtra mūdū lasciuientē disserere. Dicāq; quid veraciter in scripturis de diluuio: quo carnales hoīes puniti sunt: cōtinet. Neq; prout in textu biblie singula posita sunt explicabimus: sed quedā principalia tn̄ pertractabimꝰ eo ordine quo in hoc dicendi genere auditoribus facilius veritatē persuadere possimꝰ. De diluuio igitur locuturi tria mysteria declarabimꝰ.

Primū d̄r tēporalitatis.
Scd̄m causalitatis.
Tertium terribilitatis.

¶ De tēporibus circa diluuiū cōsiderandis: primo de annis qui fluxerūt ab adā vsq; ad diluuiū. Cap̄m. j.

Pro ampliore dicēdorum noticia ad tēpus diluuij animū in hac parte vertemus distinguemusq; quattuor tempora consideranda.

Primum tempus dicitur mundialis durationis.
Scd̄m retardate generationis.
Tertiū diuturne expectationis.
Quartum mēsis determinationis.

¶ Ab Adam vsq; ad diluuiū anni duo milia ducēti quadragintaduo.

Primum tēpus cōsiderandū circa diluuiū dicit mūdialis durationis. In quo licet scire quot anni exacti sunt a principio mūdi vsq; ad diluuiū. Et s̄m Josephū ⁊ magistrū in historia scholastica ab Adam vsq; ad diluuiū fluxerūt anni duo milia quingēti quinquagintasex. Scd̄m v̄o Hiero. Eusebium ⁊ septuaginta interpretes et oēs tā grecos q̄ latinos fuerunt anni duo milia ducēti quadragintaduo. Pro hac differentia annoꝝ nō debet q̄s turbari: potissimum qr anni a diuersis diuersimode cōputātur. Est enim annus maximus: de quo dicit Macrobius. ij. lib̄. super somnum Scipionis. ⁊ Tullius li. ij. de natura deorū. ⁊ in. vj. de republica. ꝙ cōplet cum sol ⁊ luna et oīa sidera firmamenti ad eūdem locū vnde semel ꝓfecta sunt redierint. Hūc annū Varro cōfici ⁊ conscripsit in quadraginta milibus annis. Et dicit Aug̃. li. xij. de ciui. dei. Platonici v̄o in quindecim milibus annis: ꝓut refert Macrobius li. ij. sup somno Scipionis. Ptolomeus v̄o in li. Almagesti dixit annū maximū cōpleri in triginta sex milibus. Sed Restaurus modernꝰ philosophus ⁊ astrologus in. j. libro de causis esse mundi dixit: ꝙ stelle fixe et erratice mouētur versus oriētem quattuor gradibus nec vlterius et post retrogradando alijs quattuor gradibus retroredeunt: et motus iste nunq̄ cessat ab hoc ordine. Quare celum nunq̄ faciet operationes tales quas semel fecit: cum semper tendat ad producenda noua propter maiorem nobilitatem et perfectionē ipsius. Ideo nec annus maximus potest poni. Est annus solaris: qui duobus modis accipitur. Uno mō

prout est annus reuolutionis: put scribit Ptolomeus lib. iij. Almagesti. j. c. Est tps motus solis: quo sol semel circūit xij. signa zodiaci: redeūdo ad pmū pūctū sui circuli. Qd qdē fit in trecentis sexagintaqnqz diebus ⁊ sex horis. Annus vo viualis tribus cōtinuis annis continet dies trecētos sexagintaqnqz. Sed quartus annus qui dr bisextilis pficitur in trecētis sexagīta sex diebus. Nā ille sex hore que supabundant a trecentis sexagintaquinqz diebus nō cōputātur in tribus prioribus annis: sed in quarto cōstituūt vnū diē: ⁊ vocatur annus bisextilis. Et si sic sex hore nō ītercalarent in quibuslibet quattuor ānis: successu tēporis variarent pncipia ⁊ fines tēporū ⁊ solēnitates q̄ sunt in hyeme reperirētur in estate. Quare sancta mater ecclesia singulo quadriēnio accepit diē vnū: qui vocat bisextus: quasi ex bis sex horis collectus: ⁊ p hunc bisextū stāt firma in kalēdario pncipia: ⁊ solēnitates tēporū. Est adhuc annus lunaris ꝯtinens duodecim lunationes: quarū quelibet ꝯtinet dies. xxix. cū dimidio: ꝗ dies huius anni sunt trecēti qnquaginta quattuor: estqz minor solari diebus vndecim: seu qn̄ est bisextus duodecim. Quid plura? Annus vt prediximus apud varias nationes dispari numero p multa secula fluctuauit. Et vt cōmemorat Aug. lib. xv. de ciui. dei. c. xij. ⁊ Plinius lib. vij. de naturali historia: egyptij quattuor mēsibus annū terminabāt: archades tribus: archanane sex: latini tredecim. Ex quibus nullū fit preiudiciū historice veritati si inter scriptores rerū gestaruz de numero annorū tanta suborta videatur differētia. Aduertēdum tn̄ est vt nullo modo mūdū ⁊ hoīes fuisse semp teneamus. Hic fuit error Metrodorichij: q̄ sm Eusebiū lib. j. de euangelica pparatione dixit vniuersum fuisse semp: qr si esset factū: esset a non ente. Fuerunt et alij pbi vt Pythagoras samius: Archita tarētinus: Theofrastus: ⁊ peripathetici fere omnes qui vt scribit Censorinus ad Cirillum in libro de natali die: affirmauerūt hoīes semp fuisse. Contra quos Aug. lib. xij. de ciui. dei. c. x. sic ait: Si semper fuit humanuz genus: quonam modo verū loquitur historia gentiliuz narrans qui fuerunt quarūcunqz rerū inuentores: qui primi liberaliū disciplinarū aliarūqz artiuz institutores: vel a quibus primum illa vel illa regio parsqz terraruz illa atqz insula incoli ceperit. hec ille. Qui doctor eximius non imerito ad historias recurrit: qr vt inquit Tullius libro de oratore. Historia est testis temporum lux veritatis ⁊ nuncia vetustatis. Nos vo scripture sancte adherere debemus: que veridica narratione cōmemorat ab vno Adam genus humanum multiplicatū. Scripsit aūt Moyses historiā Genesis ex reuelatione diuina. Unde Hieronymus in epla ad Paulinum ait: Manifestissima est genesis: in qua de creatione mūdi: de exordio generis humani: de diuisione terre: de cōfusione linguarū ⁊ gentiū vsqz ad exitū scribitur hebreorū. Sicut ergo cepit mūdus: sic ceperunt esse hoīes. Et vt docet Thomas. j. parte. q. lxj. ar. ij. Solus deus pater et filius et spiritussanctus est ab eterno. Hoc em̄ fides catholica tenet: ⁊ omne contrariū est hereticum. Si enim creaturas deus pduxit: q eas ex nihilo fecit: idest postq̄ nihil fuerant. Ideo ab Adam vsqz ad diluuium terminus assignatur.

¶ Quare Noe distulit generare vsqz ad quingentesimum annum.

Secundū tempus circa diluuium considerandū dicitur retardate generationis. Volens equidem scriptura de diluuio mentionem facere: generationem Noe tangit. Noe vo cuz quingentorū esset annorū genuit Sem Cham et Japhet. Ubi dubitare contingit quare Noe vsqz ad quingentesimuz annum distulit generare? Respondet Nicolaus de lyra q doctores hebrei dicunt hoc factū esse ex eo q deus dispo-

fuerat eum saluare in diluuio cum tota sua posteritate. Si autem ante quingẽtesimum annum generasset: fuissent tot ex eo & filijs ei⁹ multiplicati: et fuissent inter eos multi mali: de quibus nõ esset dignum vt saluarentur. Nam si in trecentis quinquaginta annis quib⁹ Noe vixit post diluuium: vt habetur Geñ. v. ex tribus eius filijs viginti quattuor milia & centũ viros: extra mulieres & paruulos procreatos affirmat philo: vt refert magister in historia scholastica: qd fuisset in quadringẽtis annis. Insuper tot persone cum necessarijs ad vitã per annũ integrũ quo durauit diluuiũ: non potuissent competenter in arca collocari. Quare deo volente cum quingentor⁹ esset annorum filios generauit: cũ quibus & vxoribus saluus factus est in arca. Verũtamen plerĩq; dubitãt de Mathusalem. Secũm enim computationem septuaginta interpretũ vixit quattuordecim annis post diluuium: sed nec legitur in arca fuisse: nec trãslat⁹ vt Enoch. Et quidam dicunt q̃ mortuus fuit ante diluuium septem annis. Viero. asserit q̃ eodem anno in quo fuit diluuiũ: qõ etiã diligẽs computatio annor⁹ eius sm Geneſim manifestat. Cñ oẽs in numero annor⁹ eius vite cõueniunt: scz q̃ fuerũt oẽs dies eius anni nongẽti sexaginta nouẽ: vt dr Geñ. v. c.

¶ Qr deus per centũ annos p̃dicari voluit diluuium.

Tertiũ tps circa diluuiũ cõsideranduz ẽt diu turne expectatiõis. Pro sua q̃ppe pietate deus benignus anteq̃ dispderet pctõres illius temporis: diutius expectauit: & monuit vt ad pniam redirẽt. Nã sm Aug. li. xv. de ciui. dei. c. xxiij. cuz dixit deus ad Noe. Erũt dies eius centũ viginti annor⁹: nõ de termino humane vite locutus est: sed de termino ad pniam assignato. Nãq; centũ annis arca legit fabricata: vt refert magr in hystoria scholastica: & Noe verbo & facto diluuiũ predicabat. Verũ tñ illi hoies nequã deridebant eũ: & minabant q̃ añq̃ ipse arcã ingrederet: si diluuiũ supueniret interficerẽt illũ.

¶ Qr mẽse maio inũdauit diluuiũ.

Quartũ tps circa diluuiũ dicitur mẽſis determinationis: quo. s. mẽse diluuiũ illud venisse credit. Et ad hoc dicit magr in hystoria scholastica q̃ fuit mẽſis maius: q̃ ab hebreis dicit Iar: a macedonibus yon: a latinis maius. De isto mẽse lata est inter autores dissensio. Titus liuius. s. li. ab vrbe cõdita. & Varro li. vj. de origine lingue latine. & Beda li. de tpibus dicũt: Romulũ diuisisse pplm romanũ in maiores & iuniores: vt altera pars ꝑ filio: alia armis rẽpublicã tueret. In honorẽ g̃ vtriusq; partis hũc maiũ sequẽtẽ iunium dixit: Aug. vo ꝑ fastũ tertiũ inq̃t mẽsem veteres dixerũt maiũ a maia: quã Mercurij matrẽ colebãt deã: erquo oẽs mercatores illo mẽse sacrificabãt Maiet mercurio. Papias vult vt dicat maius a madẽdo: q̃ hoc tpe ros p̃cipue cadat madefaciẽs terrã: seu q̃ tũc oriant hyades stelle pluuiales..

¶ Qr diluuiũ factũ est volẽte deo ꝓpter pctã hoim premẽda: q̃ si nõ fuissent nec diluuiũ inundasset. Cap. v.

Iam disputãdum est ꝑ curiosos de cã diluuij: qm̃ plerĩq; nolũt ꝓpter pctã hoim diluuiũ inundasse. Iccarco vt de hac re veritas clarius eluceſcat: notabim⁹ quattuor cãs q̃ a multis diuersimode solẽt assignari.

Prima ẽt celestis influẽtia.

Scõa demonũ malicia.

Tertia potẽtũ violẽtia.

Quarta oĩs carnis immũdicia.

¶ Qr influentia celi nõ fuit cã p̃ncipua & principalis diluuij.

Prima causa diluuij assignatur a q̃busdã celestis influentia. Di em̃ dicũt q̃ si tpe illo oẽs fuissent iusti & sancti: ad huc diluuiũ superuenisset: & hoc ꝓpter

dispositionē celi. s. ꝓpter ꝯiunctionem planetaꝝ frigidoꝝ ⁊ humidoꝝ talē effectū causantiū. Nā vt dicit Sen. in lib. de naturalib⁹ q̄stionib⁹. Dixit Empedocles arsurā esse terrā cū vniuersa sidera conueniēt in signo cancri: ⁊ vniuersalē inundationē futurā: cū eadē turba siderū ꝯuersa in capricorno ꝓuenit. Igitur aiūt isti diluuiū ex causa naturali: sicut ⁊ alia diluuia cōsueuerūt q̄nq̄ ꝓuenire. Ut em̄ inq̄t Isidorus li. xiij. etymol'. in achaia fuit diluuiū Jacob p̄riarche ⁊ Ogigi tp̄ib⁹: q̄ Eleusine cōditor ⁊ rex fuit. Idē Isidorus narrat quod recitat Orosius libro. j. ꝙ anno octingētesimo decimo ante vrbē cōditā aquarum illuuies maiorē partē populoruꝫ thessalie absumpsit: paucis per refugia montiū liberatis maxime in monte parnaso in cuius circūitu Deucaliū tunc regno potiebatur. Qui tūc ad ratibus cōfugientes susceptos fouit ⁊ aluit: a quo ꝓpter ea genus hoīm grecorū fabule ex lapidib⁹ ferūt reparatū. De hoc Deucaliōe mētionē facit Juuenalis satyra. j. qui ait: Ex quo Deucalion nībis tollentib⁹ equor. Nauigio montē ascēdit fortesq̄ poposcit. Paulatimq̄ animis caluert mollia saxa. Et maribus nudas ostēdit pyrrha puellas. Quicq̄d agūt homīes votū: timor: ira: voluptas. Gaudia: discursus nr̄i est farrago libelli. Isid. lib. xvij. etymol'. c. iij. dicit: Farrago a farre dicta. Est em̄ herba hordeacea adhuc viridis: necdū granis ad maturitatem turgētibus. Ouidi⁹ insuper in. j. metamorphoseos ita inquit: Deucalion lachrymis ita pyrrham affatur abortis. O soror: o cōiunx: o femina sola superstes. Quā cōmune mihi gen⁹ ⁊ patruelis origo. Deinde thorus iūxit: nūc ipa pericula iungūt. Terrarū quascūq̄ vident occasus et ortus. Nos duo turba sumus: possedit cetera pontus. Et ibi Ouidius. Missa viri manibus faciem traxere viroꝝ. Et de femineo est reparata femina iactu. Inde gen⁹ durū sum⁹ experiēsq̄ laboꝝ. Et documenta dam⁹ qua sum⁹ origine nati. Famosum ergō fuit illud diluuiū de quo ipsi etiā poete tanta cecinere. Nec tamen nisi a causa naturali processit. Sed ne multum inutiliter contendamus: dicit Nico. de lyra ꝙ nobis satꝫ esse debet testimoniū scripture: que diluuium asserit firmiter inundasse in penā peccati. Possum⁹ tn̄ dicere ſm Rich. in. iiij. dist. xlvij. ar. ij. q. iij. ꝙ ꝓductionē ignis purgātis mūdū in fine seculorū precedet vehemens siccitas naturaliter gn̄ata: illius ignis productioni concordans: nō tn̄ sicut dispositio necessaria: sed congrua. Ita diluuiū aque potuit precedere aliqua dispositio planetarū frigidoꝝ ⁊ humidorum: concurrens ad nutum dei ad tales aquarū inundationem. Ideo influentia illa nō fuisset si deus nō statuisset diluuio perimere se spernentes.

¶ De demonibus incubis ⁊ succubis et gigantibus.

Secūda cā diluuij ab aliquibus assignat̄ demonū malicia. Scribit̄ nāq̄ Sen. vj. Uidētes filij dei idest demones: ſm expositionē istorū: qui dicūtur filij dei ꝓpter naturā spiritualē: filias hoīm ꝙ essent pulchre: miscuerūt se in specie humana cū mulieribus: ⁊ inde sunt nati gigantes. Magister in historia scholastica dicit: Potuit esse vt incubi demones genuerint gigātes a magnitudine corporū denoiatos. Sed immanitati corporū rn̄debat immanitas animorū. Uerūtn̄ nō acceptat̄ hoc ꝙ gigātes nascātur opere demonū incuboꝝ ⁊ succuboꝝ: q̄r ⁊ ipsi nati sunt ex viris ⁊ mulierib⁹ sicut ⁊ ceteri hoīes. Nā de Og rege basan Deut. ij. ⁊. iij. c. dt ꝙ mōstratur lect⁹ eius ferre⁹ nouē cubitos habēs lōgitudinis: ⁊ quattuor altitudinis. et. j. Reg. xvij. legit̄ de Goliath ꝙ erat altitudinis sex cubitoꝝ ⁊ palmo. In chronica Ricobaldi repperi ꝙ tp̄e Clemētis pape secūdi: rome cadauer inuentū est gigātis incorruptū magnitudinis insolite: cui erat tale epitaphius.

Filius euandri pallas quē lancea turni
Militis occidit more suo: iacet hic. Hec
ideo dicim⁹: q: etiā naturaliter gigātes
possunt absq; demonibus generari. Et
ō vtrū illi q̄ erant diluuij tpe nati sunt
vt pretactū est demonibus cooperanti-
bus: in dubiū vertit. Sed posito ꝙ sic
esset: nō ꝓpterea de⁹ diluuiū inundare
fecit: qm̄ vt inq̄t Nico. de lyra. Diluuium
datū est in penā hoim: ⁊ nō demonū.

¶ Qr tpe diluuij filij potētū etiā vt car-
naliter cōcumbebāt cū filiab⁹ pauperū.

Tertia cā diluuij assignat ab
aliis potētum violētia. Dicit
em̄ rabbi salomon ꝙ filij dei
accipiūtur ꝓ filijs iudicū et
potentū. Qui qñ videbāt filias subdito
rum pulchre ornari: et quando dabātur
ad nuptias accedebāt ad eas cognosce-
do carnaliter ante⁹ marīti eas cogno-
scerēt. Et licz sic potuerit esse: tamē hec
non est totalis causa: sed quarta que
sequitur.

¶ Qr propter peccata carnis deus misit
diluuium.

Quarta cā igit̄ quare diluuiū
fieri voluit deus: fuit ois car
nis immūdicia. Dicitur qui-
dem in textu biblie. Ois ca-
ro corruperat viā suam. Alij
itaq; filij dei ꝺm Nico. de ly. intelligun
tur q̄ descēderūt de Seth: q̄ ab Adā in-
structi fuerūt i cultu diuino. Per filias
hoim intelligunt mulieres descēdētes
de Layn q̄ erāt lubrice lasciue ⁊ dissolu
te. Et de illis ꝑceperat Seth filijs suis
de voluntate dei vt nō cōtraherēt cū eis:
Ipsi ño fecerūt ꝓtrariū. Quia tñ hic fit
mētio de filijs Seth ⁊ filiabus Layn:
notādū est ꝺm magistrū i hist̄oria scho-
lastica: q̄ allegat sanctū Methodiū: cui
in carcere existenti ꝓ amore xpi: facta
fuit reuelatio de tribus primis ⁊ nouis
simis: dicentes ꝙ adam ⁊ eua virgines
egressi sunt de paradiso. Et hoc vtiq;
Iero. ad Eustochium cōfirmat dicēs:
Eua i paradiso virgo fuit: post tunicas
pelliceas sumpsit initium nuptiarum.
Anno ño vite adam decimoquinto: na-
tus est ei Layn ⁊ soror eius Calmana:
post alios. xv. annos natus est Abel ⁊
soror eius Delbora. Et ideo natus est
primus Layn pessimus q̄z Abel iustus
vt ostenderetur ꝙ in Adam tota gene-
ris humani massa damnata est: ⁊ quan
do aliquis ex ea vas sanctificatiōis effi
citur: nō hoc p̄uenit ex natura: sed ex
dei vocātis misericordia. Anno vite adā
cxxx. Layn occidit Abel. ⁊ luxere eū adā
⁊ Eua centum annis. Locus in quo lu-
xerunt dicitur vallis lachrymarū: iuxta
Ebron. Layn ergo pessimus remansit: q̄
primus terminos terre posuit ad calli-
ditatem fallaciamq̄z ꝓduxit: primus in
terra superbiuit: post adaz in paradiso
primus homicidiuz perpetrauit: prim⁹
ciuitates edificauit: muriscz muniuit: ⁊
homines male agentes in vicibus col-
legit: ꝺm Josephum. Layn itaq̄z cogno
uit vxorem suam: que peperit Enoch.
Enoch genuit Jrad. Jrad mauial. Ma-
uial Mathusael. Mathusael Lamech.
Hic primus scilz Lamech bigamiā in-
troduxit: ⁊ sic adulterium contra legez
dei ex natura fecit. In prima enim crea
tione vnica vnice facta est mulier: ⁊ de-
us per os Ade decreuerat vt essent duo
in carne vna. Hic aūt accepit duas vxo
res Ada ⁊ Sellā. Genuitq̄z Ada Jabel
qui adinuenit portatilia pastor. i. tēto
ria ad mutanda pascua. Nomē fratris
eius Tuba: scz pater canētium in citha
ra ⁊ organo. Non instrumentoruz qui-
dē: que longe post inuenta fuerunt: sed
inuentor fuit musice ⁊ consonantiaruz:
vt labor pastoralis quasi in delitijs per-
teretur. Et quia audierat Adaz prophe
tasse de duobus iudicijs: ne periret ars
inuenta scripsit eam in duabus colum-
nis in qualibet toram: vt dicit Jose-
phus. Una marmorea: altera latericia:
quarum altera non dirueretur dilu-
uio: altera non solueretur, incendio.
Sella genuit Tubalcayn: qui ferraria
am artem primus inuenit: res bellicas
decenter exercuit: sculpturas operum

vel hoim in metallis in libidine oculorum fabricauit. Sicq; vsq; ad tps diluuij generatio cayn semp excreuit numero t malicia ac iniqtate. Generatio vo Seth instructa erat in diuino cultu. Dicit em Strabus q post mortē Abel vouit Adā nō vltra sevrorē cogniturū: sed deo iubēte p angelū fregit votuz vt dei filius de eo nasceret. Quare cognouit vrorē suam t natus est Seth: q genuit Enos. Enos genuit Caynan. Caynā genuit Malalehel. Malalehel gēuit Jareth. Jareth Enoch. Enoch Mathusalē. Mathusalē Lamech. Addit magr historiarū: q breuiter legislator gñationes ade trāsit festinās ad tpa Abrae pris hebreoz: t plures subticet ade filios t filias. Ex qbus oibus vt ad ppositum redeamus pz q non abrae phibitū fuerat sed his qui descēderāt de Seth: ne initent matrimonia cū filiabus descendētibus de generatione cayn: t tñ cōtra riuz facere nō erubuere. Jnquit adhuc sctūs Methodius q filij cayn abutebant vroribus fratrū suoz nimijs fornicationibus: deinde mulieres in vesaniam verse supgresse viris abutebātur: tandez exarserunt hoies in alterutrum coeuntes. Abundabāt pctā immundissima carnis in oibus excepto Noe t vxore: filijs eius t vroribus eoz: q pctā illa nefandissima deū puocauerūt vt diluuio extingueret pcupiscētiā hoim.

¶ De terribilitate diluuij: quo tāta strages facta est contra homines t animalia. Cap. iij.

Audite obsecro oēs ppli pctōres q terribile fuit iudicium illud a quo se hoies defendere nō valuerūt. Timete deuz t humiliate in cōspectu eius corda vestra. Nō enim est potentia: non fortitudo: nō pfiliū ptra dñm. Ipse fuit qui vires gigantuz contriuit: t deleuit aquis inundantibus omnem carnem. Si aūt comprehendere velimus illius diluuij terribilitatem: quattuor considerare debemus.

Primo terre deteriorationem.
Scdo animaliū occisionem.
Tertio paruuloz submersionem.
Quarto tātoz hoim pemptionē.

¶ Qz propter aquas diluuij terra deteriorata est.

Primo cōsideremus terre deteriorationē. Dicit magr in historia scholastica exponendo verba dei. s. Disperdam eos cū terra. i. cuz fertilitate terre. Tradūt em vigorē terre: t fecūditatē lōge inferiorē esse post diluuiū. Et esus carniū hoi cōcessus est: cum antea fructibus victitarēt. Nec mirū q tāta fuit terra coopta aquis diluuij q p maiori parte: vt dicit Nico. de ly. fuerunt de mari oceano salso.

¶ Qz animalia t volucres periere exceptis piscibus.

Secūdo cōsideremus diluuij terribilitatē ppter animalium occisionē. Ut em inqt textus biblie mortua est ois aia viuens sup terram: oia ania: oēsq; volucres exceptis q erāt in arca. Nō fuerūt mortui pisces: q vt dicit Nico. de ly. pctā cōmissa erant in terra t in aere nō aūt in aquis.

¶ Qz paruuli periere in aqs diluuij.

Tertio cōsideremus diluuij terribilitatē ppter paruulorum submersionē. Erāt illo tpore tot paruuli: tot ad vbera matrū pēdētes: q tñ p paterno scelere oēs eivlātes lamētātesq; submersi sunt. Qualiter aūt filij puniunt p pctis parentū dixi in quadragesimali in sermone de ira dei.

¶ Qz oēs hoies suffocati sunt: Noe t suis exceptis.

Quarto psideremus illius iudicij terribilitatē ppter tātoz hoim pemptionē. Completa siqdē arca iussu dei et dinationē dixit deus ad Noe. Jngredere t arcā tu t filij tui: vroz tua: t vrores filioz tuoz tecū. Magr in his

storia scholastica. Seorsum viros seorsum mulieres noīauit dn̄s: cū de ingressu loqueret: ac si diceret: Tp̄e afflictionis: cessandū est ab amplexibus mulierū. In exitu v̄o dixit deus. Egredere de arca tu ⁊ vxor tua. Cōiuncti iubent exire: q̄ disiūcti intrauerāt. Ac si diceret eis Nūc redijt tp̄s amplexādi: vt multiplicemini sup̄ terrā. Mox em̄ subiūxit. Crescite ⁊ multiplicamini. Dic̄ Rabbi Salomon: ꝙ in arca nō fuit ꝯcubitus hominū: nec auiū: nec bestiarū ꝓpter vniuersalē mūdi tribulationē. In articulo itaq̄ diei illius intrauit Noe in arcam iuxta p̄ceptū dn̄i cum oībus aīalibus ⁊ volucribus deputatis. Que b̄m magistrū in historia scholastica nutu diuino ⁊ angeloꝝ ministerio adducta fuerunt Refert Nico. de ly. ꝙ articulus importat rē distinctā ⁊ manifestā. Deus nāq̄ ingredi fecit Noe de die clara ⁊ manifesta: ad ostendendū ꝙ poterat eū tueri a malis hoībus illius tp̄is q̄ comminati fuerāt eū occidere. O q̄d fuit videre ⁊ q̄ tremēdū spectaculū illud: qn̄ subito nebulosus aer fuit effectus: vētiq̄ stridere ceperūt. Tonabat ether: tonitrua audientes terrebant: ⁊ cataracte celi. i. nubes ap̄te sunt. Scd̄m Nico. de ly. loquitur scriptura metaphorice: nec dicit de celo stellato sed aereo: vbi generant nubes ⁊ pluuie. O quātus oīm luct⁹ mox insonuit. Quot lamēta: dū breui spacio excrescētes aque rapere ceperunt corpora mergēdoꝝ. Uidebat pr̄ submergi filium. Uidebat frater fratrē: ⁊ ipse necādus clamabat ad sidera. Heu heu perimus in aq̄s. Filius patrē aut matrē forte p̄cabat. Adiuua me natū tuū pereuntes. At ille respōdere poterat. O me miserū ⁊ ego tecū pereo. Uix puto ꝑtrāsijt dies ꝙ maior pars defecit in aq̄s diluuij. Et si q̄ forsan in mōtibus erāt suffocati sunt tandē ⁊ ipsi: qm̄ pluit quadraginta diebus ⁊ quadraginta noctibus: ⁊ aq̄ multiplicate superauerunt oīa cacumina montiū. Expergiscimini ergo o pctōres polluti: o carnales ⁊ lasciui: o sacrilegi ⁊ incestuosi: o libidinib⁹ spurcissimis fedati: ⁊ timete regē regū deuz nostrū. Deponite veterē vitam: abijcite voluptates: corrigite malos mores: vt sic ipse misericors pr̄ liberet nos ab oī malo in p̄senti: ⁊ in futuro largiat gloriam sempiternā. Amen.

¶ De mulieribus que occasio sunt multorum peccatorum ꝓpter que indignat deus. Sermo. viij.

Propter mulierū ꝯditiones noxias in grādia pctā sepenumero lapsi hoīes deū irritant: vt sue iusticie in illos furorem effundat. Et q̄uis ita forte facile deprehēdi possit ex relatis in duob⁹ p̄cedētibus sermonibus: verūtn̄ videmus quotidie pr̄ias flagellari. Qd̄ ꝓbi ⁊ sctī viri arbitrant fieri: qr indignat deus ꝓpter inordinatos excessus ornatus mulierū: ⁊ pōpā: immo inhonestatem vestimētoꝝ. Adeo vtiq̄ inualuit iā vbiq̄ ꝑniciosa ⁊ detestabilis cōsuetudo huius dissolutionis ꝙ nulla forti persuasione p̄dicatoꝝ pōt aboleri. Ex hoc multiplicate sunt vsure: rapine: fraudulentie: ⁊ iniquissime extorsiones. Quinimmo cū iuuēcule multe nuptui tradi nō possint ⁊ alijs facultates non suppetant a suis vanitatibus satisfaciendus: nouit deus quid inde sequat. Ob id ergo statui in p̄senti nostro sermone de mulierib⁹ verba facere. De quibus dicturi tria mysteria declarabimus.

Primū d̄r ꝓductionis.
Scd̄m cōmēdationis.
Tertiū rep̄hēsionis.

¶ Qr deus bn̄dictus ꝓduxit mulieres ad ꝑfectionē vniuersi. Cap̄. j.

Ita obiurganda puto vitia mulierum: vt sexus ipse non contēnatur: neq̄ ille q̄ virtutibus florēt occasionē: sumāt desperādi. Iccirco in hoc mysterio p̄mo mulierū ꝓductionē īuestigabimus sub quattuor dubijs,

Primū vtrū mulier ꝓduci debuit cū alijs creaturis.

Scd̄m vtrū mulier fuerit immediate formata a deo.

Tertium vtrum mulier fieri debuit ex viro.

Quartū vtruꝫ mulier ꝓducta sit ad imaginem dei.

¶ Primū dubiū inuestigandū est: vtrū mulier ꝓduci debuit cū alijs creaturis. Et arguūt q̄dā ꝙ nō. Prīo qꝛ dicit pb̄s in li. de generatiōe aīaliū: ꝙ feīa ē mas occasionatꝰ. Sꝫ nihil occasionatū ⁊ deficiēs debuit esse in rerū ꝓductiōe: ergo mulier nō debuit ꝓduci. Scd̄o occasiones pctōrū sunt amputāde: sed deꝰ prescivit ꝙ mulier futura esset vir in occasionē pctī: ergo nō debuit mulierē producere. Refert Lact. lib. iij. ꝙ Plato de q̄ttuor agebat deo gr̄as. Primo ꝙ hō natus esset nō aīal brutū. Scd̄o ꝙ grecus potius q̄ barbarus. Tertio ꝙ athenis ⁊ tp̄e Socratis. Quarto ꝙ mas potius q̄ femina. Respondet his Tho. j. parte. q. xcij. ar. j. ꝙ necessariū fuit feminas fieri sicut scriptura dicit Gen̄. ij. in adiutoriū viri: nō q̄dē in adiutoriū alicuius alterius opis: vt q̄dā dixerūt: cuꝫ ad qd̄libet aliud opus cōueniētius iuuari possit vir ꝑ aliū virū q̄ꝫ ꝑ mulierē: sed in adiutoriū generationis. Ad illud v̄o qd̄ primo obiectū est dicit Tho. ij. ij. q. iiij. ad. iij. ar. ⁊ in. iiij. di. xliiij. q. j. arti. iij. ꝙ q̄ꝫuis mulier generet̄ p̄ter intētionem nature particularis: est tn̄ de intētione nature vl̄is q̄vtrūq̄ꝫ sexū requirit ad ꝑfectā humane spēi generationem. Dicit̄ ergo mulier aliq̄d deficiēs ⁊ occasionatū: qꝛ virtus actiua q̄ est in semine maris intendit ꝓducere simile sibi: ꝑfectū s̄m masculinū sexū. Sed ꝙ femina generet̄ hoc est propter virtutis actiue debilitatē: vel ꝓpter aliquā materie indispositionē: vel etiā ꝓpter aliquā trāsmutationē ab extrinseco: puta a ventis australibus q̄ sunt humidi: vt dicit Aristo. li. de aīalibus. Ad scd̄m v̄o qd̄ adductum est dicit Tho. ꝙ si oīa ex q̄bus hō sumpsit occasionē peccādi deus subtraxisset a mūdo: remāsisset vniuersum imperfectū. Nec debuit cōe bonuꝫ tolli vt vitaret̄ particulariter malū: p̄sertim cū deus nouit ordinare malū oē in bonuꝫ.

¶ Scd̄m dubiū erat vtrū mulier fuerit immediate formata a deo? Respondet ad hoc Tho. vt s̄. ar. iiij. ꝙ solus deus q̄ est nature institutor: pōt p̄ter naturē ordinē res in esse ꝓducere. Et iō solus deus potuit vel virū de limo terre: vel mulierē de costa viri formare. Vn̄ Augu. li. ix. sup Gen̄. ad lr̄am. Formare vel edificare costā vt mulier esset: nō potuit nisi deus: a quo vniuersa natura subsistit. Et iterū ibi. Qd̄ ministeriū angeli exhibuerūt deo in formatione mulieris nescimus. Certū tn̄ est ꝙ sicut corpus viri de limo nō fuit formatum ꝑ angelū: ita nec corpus mulieris de costa viri. ⁊ iterū ibidē Aug. Nō habuit prima rerū cōditio vt femina oīno sic fieret: sed tn̄ h̄ habuit: vt sic fieri posset. Et iō s̄m causales rōnes p̄extitit corpus mulieris in primis opibus: nō s̄m potētiā actiuam sed s̄m potētiā passiuā tn̄ in ordine ad potētiā actiuam creatoris. ¶ Tertiū dubiū fuit vtrū mulier debuit fieri ex viro Et posset quis arguere ꝙ non: qꝛ sexus cōis est hoībus ⁊ alijs aīalibus: sed in alijs aīalibus femine non sunt facte ex maribus: ergo nec in hoīe fieri debuit. Scd̄o arguit: qꝛ eoꝝ q̄ sunt eiusdē spēi est eadē materia: sꝫ mas ⁊ femina sunt eiusdē spēi: ergo femina fieri debuit ex limo terre sicut ⁊ vir. Tertio mulier facta est in adiutoriū generationis: sed nimia ꝓpinquitas reddit ad hoc ꝑsonaꝫ ineptaꝫ. Vn̄ ꝑsone ꝓpinq̄ a mr̄imonio excludunt̄: vt pꝫ Leuit. xviij. ergo mulier nō debuit fieri ex viro. Respōdet his oībus Tho. vbi. s̄. ar. ij. ꝙ mulier ex viro formari debuit ꝓpter tria. Primo q̄dem vt in hoc quedam dignitas primo hoī seruaret: vt s̄m rei similitudinē eēt ipse principiū totius sue spēi: sicut deus est principiū totius vniuersi. Vn̄ Paulus dixit Act. xvij. ꝙ deus fecit ex vno

omne genus hoim. Scdo mulier facta est ex viro: vt vir magis mulierē diligeret: ⁊ ei inseparabilius inhereret dū cognosceret eā ex se esse ꝓductā. Unde dr Geñ. ij. Ex viro sumpta est: q̄ꝫobrem relinquet hō patrē suū ⁊ matrē: ⁊ adherebit vxori sue. Et hoc maxime necessariū fuit in specie humana: in qua mas ⁊ femina cōmanēt ꝑ totā vitā: qd̄ nō ꝯtingit in alijs aīalibus. Tertio mulier facta est ex viro: q: vt pb̄s dicit. viij. Et h. mas ⁊ femina cōiungunt̄ in hoībus nō solum ꝓpter necessitatē generationis: vt in alijs aīalibus: sed etiā propter domesticā vitā: in qua sunt aliqua opera viri ⁊ femine: ⁊ in qua vir est caput mulieris. Uñ ꝯueniēter ex viro formata est mulier: sicut ex suo principio. Quarta rō addi pōt sacramentalis. Figurat̄ em̄ ꝑ hoc ꝙ ecclesia a xp̄o sumit principiū. Unde apl̄s dicit ad Ephe. v. Sacramētuꝫ hoc magnū est: ego aūt dico ī xp̄o ⁊ in ecclesia. Et ꝑ hoc ptꝫ rñsio ad primū. ¶ Ad scdm dicit Tho. ꝙ materia est ex qua aliquid fit: natura aūt creata hꝫ determinatum principium: cum sit determinata ad vnum: habet etiam determinatum processum. Unde ex determinata materia ꝓducit̄ aliquid in determinata specie. Sed virtus diuina cum sit infinita: pōt idem ꝟm speciem ex quacūq̄ materia facere: sicut virum ex limo ⁊ mulierem ex viro. ¶ Ad tertium dicit Tho. ꝙ ex naturali generatione cōtrahitur quedā ꝓpinquitas que matrimonium impedit. Sed mulier nō est ꝓducta a viro per naturalē generationē: sed sola virtute diuina. Unde Eua nō dicit̄ filia ade: ⁊ ꝓpterea rō non cōcludit. Ut igitur scribit̄ Geñ. ij. postq̄ Adā in paradisum introduxerat deus misit soporem in eum. Aug. ix. super Geñ. ad litteram dicit: ꝙ sopor ille fuit raptus ⁊ extasis: q: tunc vidit deū per essentiam: ⁊ interfuit curie angeloꝝ. Hoc vtiq̄ opinando dicit non asserendo de visione essentie diuine. Cūq̄ obdormiuisset: tulit vnā de costis eius absq̄ lesione ⁊ dolore: vt dicit Tho. vbi. s̄. ar. iij. ad. ij. ar. Scdm v̄o Landul. di. xviij. ij. q. ij. cōclusione. iiij. Costa detracta fuit ministerio angeloꝝ: nō tñ eoꝝ ministerio fuit ī mulierē formata. Dicit etiaꝫ Landulphus vbi. s̄. cōclu. iij. ꝙ formatio de costa nō fuit ꝓprie generatio: sicut aliqui dicūt: ꝙ deus de aere circūstāte: vel terra: corrupta eoꝝ forma deus suppleuit materiam illius coste: q: vt dicit magister in textu magis debet dici mulier facta de illa materia: que fuit maior q̄ de illa costa. Nec potest dici proprie creatio. Tuꝫ quia creatio humane nature precesserat in homine. Tum: quia fuit facta de aliqua preiacenti materia: scilicꝫ de costa. Fuit ergo multiplicatio sicut magister dicit in littera: quomodo de quinq̄ panibus multiplicatis dominus satiauit quinq̄ milia hominum. Contrariū tamen tenet Thom̄. vbi. s̄. ad. j. arti. qui asserit: ꝙ corpus mulieris fuit formatum de costa: per additionem materie: vel per creationeꝫ. Sed quid fecit ipse nouit. Quare v̄o de costa non de alia parte fuit mulier formata dicit Thom̄. vbi. s̄. ⁊ glo. xxxiij. q. v. in. c. mulierem. Non de pede formata est mulier: ne omnino videretur famula. Non de capite: ne omnino videretur domina: sed de costa vt videretur collateralis. ¶ Quartum dubium fuit: vtrum mulier fuit ꝓducta ad imaginem dei. Nam. j. Corint. xj. dicitur: Uir est imago dei: mulier autem est imago viri. Propter que verba dicitur. xxxiij. q. v. c. Hec imago dei. ꝙ mulier non est ad imaginem dei. Respondet Bonauentura in. ij. di. xvj. articulo. ij. q. ij. ⁊ Thomas. j. parte. q. xciij. ar. iiij. ꝙ cum homo ꝟm intellectualem naturam ad imaginem dei esse dicatur: ꝟm hoc est maxime ad imaginem dei: ꝙ intellectualis natura deuꝫ maxime imitari pōt. Imitatur aūt ītellectualis natura maxime deū: quātū ad hoc q̄ deus seipsum ītelligit ⁊ amat. Uñ imago dei tripliciter pōt in hoīe ꝯsiderari. Uno q̄dem mō ꝟm ꝙ habet hō aptitudinem

naturalē ad intelligendū ⁊ amandum deū. Et hec aptitudo consistit in ipa natura mentis: que est cōis omnib⁹ hominib⁹. Alio modo ꝑm ꝙ actu vel habitu deū cognoscit ⁊ amat: sz tñ imperfecte. Et hec est imago per conformitatē gratie. Tertio modo ꝑm ꝙ hō actu deū cognoscit ⁊ amat perfecte. Et sic attendit imago ꝑm similitudinē glorie. Uñ sup illud ps̄. iiij. Signatum est sup nos lumen vult⁹ tui dñe. glo. distinguit triplicem imaginē. s. creatiōis: recreatiōis: ⁊ sil'itudinis. Prīa imago īuenit in oīb⁹ hominib⁹. Secūda in iustis tm̄. Tertia ꝟo solū in beatis. Tam ergo in viro q̄ in muliere inuenitur dei imago: quātū ad illud in quo principaliter rō imaginis consistit: scilz quātū ad intellectualē naturā. Uñ Gen̄. j. cū dixisset scriptura. Creauit de⁹ hoīez ad imaginē ⁊ sil'itudinē suam: ad imaginem dei creauit illū. subdidit. Masculū ⁊ feminā creauit eos. Et dicit principal'r eos: vt etiā intelligatur mulier ad imaginē dei creata. Sed quantū ad aliquid secūdariū imago dei inuenitur in viro: ꝑm quod non inuenitur in muliere. Nam vir est principiū mulieris ⁊ finis: sicut de⁹ est principium et finis toti⁹ creature. Uñ cum apl's dixisset ꝙ vir imago ⁊ gloria dei est: mulier autē gloria viri est: ostendit quare hoc dixit subdēs: Non enim vir est ex muliere: sed mulier ex viro: et vir non est creatus propter mulierē: sz mulier propter virum. Dixim⁹ hec oīa vt intelligam⁹ mulieres nō esse cōtēnēdas: q̄ ad imaginem dei create participes fieri possunt eterne vite.

¶ De prerogatiuis virtutū quib⁹ mulieres floruisse compertū est. Cap̄. ij.

Solēt plerique mulieres a deo productas ad omne bonum ad omnēq; virtutem inhabiles reputare. Quib⁹ in hac parte admirabiles laudes mulieruz aperiendas duxi. Que licz de multis cōmēdari possint: tamen quattuor precipue sunt illa: que in sexu muliebri excellentissima sunt reperta.

Primū ē fortitudo ⁊ magnanimitas
Secundū pudicitia ⁊ honestas.
Tertium clementia ⁊ liberalitas.
Quartum deuotio ⁊ pietas.

¶ Prima laus muliebris sex⁹ est de fortitudine et magnanimitate. Quis enī nō miretur de his q̄ mulieres magnanimiter fortiterq; egere? Et vt taceā de Judith: que caput Holofernis truncauit de Thamari massagetarū regina: q̄ superauit Cyrū: vt refert Justinus de Pantasilea regina amazonū que in bellis troianis cū suis puellis pugnando egit stupēda vt cōmemorat Frigi⁹ dares de Semiramide assyrioꝝ regina: q̄ vt Ualeri⁹ asserit lib̄. ix. de ira et odio: deficiētē babylonē recuperauit: pusq̄ decorem capilloꝝ in ordine redegisset. Ad tot milia mulierum conuertendus est anim⁹: que pro xp̄i amore seuissima tormenta passe tandem nec mori recusauerūt. Longū quippe esset recensere singula. Propter que ecclesia sancta in oratiōe sic dicit ad deum: Deus qui inter cetera potentie tue miracula: etiam in sexu fragili victoriam martyrij cōtulisti. Ambrosius de sancta Agnete affirmat ꝙ tertiodecimo āno etatis sue mortem perdidit ⁊ vitā inuenit: qñ scilz in vrbe maxima glorioso martyrio migrauit ad celos. Cecilia sponsum ⁊ cognatum cōuertit: et omnes pariter coronā martyrij sunt adepti. Rufina ⁊ Secunda due sorores fuerunt virgines romane: parentib⁹ clarissimis genite: q̄ xp̄e Ualeriani īperatoris accusate ꝙ xp̄iane essent ⁊ capte ac tradite Donato prefecto: post multa verbera iussit Rufinā prius cedi. Quod videns soror clamare cepit ad iudicem. Quid est ꝙ sororē meam glorificas ⁊ me inhonoras? Tandem post multa vtriq; illata tormenta ducte fuerunt in siluam in via cornelia ab vrbe roma miliario decimo in fundo qui vocatur Buxeto. ibiq; Rufina capite trūcat̄. Scd̄a percutit̄: ⁊ eorum corpa feris voranda linquunt̄. Deniq;

Plantilla matrona in cui⁹ p̄dio hoc fa
ctū est: vidit eas in visu sedentes gem-
matas in thalamo: ⁊ dicētes sibi: Plan
tilla desine a flagitijs idoloꝝ: ⁊ crede in
xp̄m: ⁊ veni in prediū tuū: et corpa nr̄a
sepeli. Quod illa fecit. Multa percur-
rēda essent de Katharina: de Lucia: de
Agatha: de Justina: de Ursula: ⁊ vnde-
cim milibus puellis ei⁹: et de reliquis
que forti animo diros cruciat⁹ pro xp̄o
pati voluerūt. ¶ Scd̄a laus muliebris
sexus est de pudicitia ⁊ honestate. Inuē
te sunt mulieres ⁊ quidez innumere: q̄
honestatē ⁊ pudicitiā cunctis reb⁹ hu-
ius mūdi p̄posuerunt. Susanna vt ha
betur Danielis. xiij. c. p̄elegit mori fal-
so criminata ⁊ accusata q̄ senibus libi
dinosis consentire. Lucretia matrona
romana: a filio Tarq̄ni sup̄bi vi cogni-
ta semetip̄am peremit. vt dicit Aug. li.
j. de ciui. dei. c. xix. Eufrosina domo pa-
tris relicta: virilicq̄ habitu sūpto: vsq̄
ad mortē incognita manēs in monaste
rio: habitu monachali induta: v̄ginita
tē vsq̄ ad mortē prudentissime conser-
uauit: vt ponit̄ invitis patrū. Et ne mul
tis īmorer: mater dn̄i nostri iesu xp̄i vir
go virginū nūcupat̄: q̄ oīs mundicie ⁊
castitatis speculū mūdissimū fuit: cui⁹
exemplo vsq̄ in presentē diē pene innu
mere iuuēcule virginitatē suā dn̄o con
secrarūt: vt nostra sanctissima clara: et
alie etiā tēporibus nostris. Neq̄ aliter
q̄ vana censeri pōt maloꝝ hoīm sentē
tia: qui aiunt mulierē nullā bonā: et vt
poeta canit: Casta est quaz nemo roga
uit. Mentiūtur vtiq̄: qm̄ ⁊ nupte plu-
rime: īmo ꝑ maiori parte viris suis fi-
dem quā ꝓmiserunt inuiolabiliter ser-
uant: ⁊ virgines deo dedicate: ac alie vi
duitatē tenētes in sua pudicitia firmi-
ter perseuerant. ¶ Tertia laus mulie-
bris sexus est: de clemētia et liberalita-
te. Mulier fuit regina Saba: que ve-
nit a finibus terre ad Salomonē: ⁊ do
nauit ei cētū viginti talenta auri: ⁊ aro
mata multa nimis: et gēmas p̄ciosas:
vt habetur. iij. Reg. x. c. Nota hic ꝟm
Vuguitionē ⁊ Catholicō ⁊ Isidoꝝ. xvj.
etymol. q̄ talētū est quoddā pondus:
qd̄ summū esse perhibet̄ in grecis. Nā
nihil est calculo min⁹: nihil talēto ma-
ius. Cuius variū apud diuersas gētes
pōdus habetur: Nā apud romanos ta
lentū est septuagintaduaꝝ libraꝝ: sicut
Plautus ostēdit: q̄ duo talenta esse di-
cit cētū quadragintaquattuor libras.
Sed est talentū minus: idest quinqua
ginta librarū. Et mediū vt dictū est se-
ptuagintaduarū. Et summū centū vi-
ginti librarū. Accipiendo ergo talentū
minus: centū viginti talēta faciunt sex
milia libras. Apparet ex hoc q̄ libera-
lis fuit p̄noīata regina. Ualeri⁹ aūt ma
ximus li. iiij. in rubrica de liberalitate.
⁊ Titus liui⁹ li. ij. de scd̄o bello punico
Paulaz canusinā cōmēdāt: qm̄ mulier
illa clara diuitijs romanos oēs qui de
clade cannensi canusinū fugerant circa
decē milia ciuiū romanoꝝ solū menib⁹
ac tectis a canusinis receptos: ꝓprijs
sumptib⁹ frumento veste et viatico iu-
uit. Uidem⁹ insup̄ quotidie mulieꝝ ele
mosynis: tot pauperes: tot religiosos:
tot mēdicātes sustētari. De sctā Paula
romana Hiero. ita scribit ī epitaphio
suo. Postq̄ vir mortu⁹ est: ita eū plan-
xit: vt ꝓprie ip̄a moreret̄: ita se cōuertit
ad dei seruitutē vt mortē eius videret̄
optasse. Quid ergo referā ample ⁊ no-
bilis dom⁹: et quōdā opulētissime oēs
pene diuitias in pauperes erogatas.
¶ Quarta laus muliebris sexus est de
deuotione ⁊ pietate. Tēpore nāq̄ per-
secutionis xp̄ianoꝝ mulieres cōfessori
bus sanctis ministrabant necessaria vi
te: ⁊ martyrū corpora sepeliebant. Un̄
ecclesia dicit in officio sancti Andree.
Maximilla xp̄o amabilis tulit corpus
apostoli: ⁊ optimo loco cū aromatibus
sepeliuit. ꝟ Maximilla vxor fuit Egee
Drusiana mater pauperū: Job̄em euā
gelistā apud Ephesum hospitio deuo-
tissime recipiebat: quā ⁊ ip̄e a mortuis
suis meritis resuscitauit. Lucina roma
na corpus martyris Sebastiani īuētū

tradi procurauit sepulture. Et omissis alijs: mulieres inqt Marcus vl. c. emerũt aromata vt veniẽtes vngerẽt iesuz. Quanta aũt ad cultũ dei sit cõmuniter mulierũ deuotio experiẽtia magistra rerũ hoc manifestat. Magnus ergo in celis erit numerus mulierũ: q̃ simul cum xp̃o gaudebunt in delitijs paradisi.

¶ De mulierum excessiuo ⁊ reprehẽsibili ornatu. Capl'm. iij.

Mulieres quas tã ample laudibus hucusq; ꝓsecuti sumus: in hoc mysterio rep̃hẽsibiles arguẽdasq; ostẽdaz: qm̃ hodierna die ꝓpter excrescẽtes vanitates suas cominat nobis altissim⁹ deus ꝑ Esaiã ꝓphetã suũ iij. c. Pro eo ꝙ eleuate sunt filie syon: ⁊ ambulauerũt extenso collo: ⁊ nutibus oculoꝝ ibãt: ⁊ plaudebãt ⁊ ambulabãt ⁊ pedib⁹ suis cõposito gradu ĩcedebãt: decaluabit dñs verticem filiarũ syon: ⁊ dñs crinẽ earũ nudabit. In die illa auferet dñs ornamentũ calciamẽtoꝝ: ⁊ lunulas ⁊ torques ⁊ monilia ⁊ armillas ⁊ mitras ⁊ discriminalia ⁊ perichelides ⁊ murenulas ⁊ olfatoriola: ⁊ inaures et anulos: ⁊ gẽmas in fronte pendẽtes: ⁊ mutatoria ⁊ palliola ⁊ lĩteamina ⁊ acus ⁊ specula ⁊ syndones ⁊ vittas et theristra. Et erit ꝑ suaui odore fetor: et pro zona funiculus: ⁊ ꝑ crispãti crine caluitiũ: ⁊ ꝑ fascia pectorali cilicium. Pulcherrimi quoq; viri tui gladio cadent ⁊ fortes tui in prelio. Et merebũt atq; lugebũt porte ei⁹: ⁊ desolata in terra sedebit. ¶ Dicẽdũ itaq; est in hoc mysterio quare mulierũ ornat⁹ rep̃hensibilis est ⁊ exosus deo. Et ad hoc possunt assignari quattuor precipue ⁊ principales rationes.

Prima d̃r additionis.
Scd̃a parificationis.
Tertia intentionis.
Quarta inhonestatiõis.

¶ Prima rõ quare mulierũ ornat⁹ est reprehẽsibilis d̃r additionis. Excedũt q̃dem in hoc: ꝙ addere satagũt opificio dei. Nã breuitati corporis ĩmo ꝯueniẽti stature adinueniũt alias caligas: q̃s calciãtes videntur stature magne. Defectui capilloꝝ addũt capillos adulterinos ⁊ extraneos. Colori faciei superaddunt cerusa: ⁊ alia feda fucamenta. De quibus d̃r de conse. dist. v. c. fucare.

¶ Scd̃a ratio quare mulierũ ornat⁹ est reprehensibilis dicitur parificationis. Contẽdunt siquidẽ minores ⁊ populares equari se maioribus ⁊ principalioribus. Compertũ vtiq; est ꝙ quidã vendidit vinũ ⁊ bibat aquã vt manicas sericas emeret vxori. Nõ licet artifici vel agricole vxorẽ induere preciosis ⁊ delicatis vestibus: maxime dũ possibilitas abest. Sz diebus istis in quolibet gradu homines corrupti sunt. Nã intantũ excreuit ornamẽtoꝝ pompa: vt necesse sit amplissimas dotes filiabus nubilibus dare. Ob quã causam ille q̃ plures habet filias: vix vnã potest nuptui tradere. Si vna nubat: alie vel in domo remanent: vel non propter deũ: sed quasi vi moniales fiunt. Taceo flagitia que sequũtur ex his. Dicit Viero. ad Eustochiũ. Pudet dicere quot quotidie vergines ruãt: quãtas de suo gremio perdat mater eccl'ia: super quot sydera superbus inimicus ponat thronũ suum: quot petras excauet vt habitet coluber in foraminib⁹ earũ. Uideas plerasq; viduas anteq̃ nuptas: ⁊ infelicẽ ꝯscientiã mẽtita tm̃ veste ꝓtegere: quas nisi tumor vteri ⁊ infantũ prodiderit vagitus: erecta ceruice ⁊ ludẽtibus pedib⁹ incedunt ⁊ c. ibi. Non reprehẽdim⁹ non dãnam⁹ decẽtẽ ornatũ: q̃r vt inqt Aug. xlj. di. c. q̃sq̃s. Quid loco ⁊ tp̃i ⁊ ꝑsonis cõueniat attẽdẽdũ est: ne temere flagitia reprehendam⁹. Sz cur tot expense fiunt vbi non debent: ĩmo vbi cõmode fieri non possunt? Si fiunt inq̃s: quõ fieri nõ p̃nt? Fiũt fiũt: sed vñ acq̃rũtur pecunie? Heu heu infelix tẽpoꝝ horuz conditio. Xp̃iani oẽs iusticie ⁊ veritatis obliti extenderũt iam manus suas ad fraudes: ad deceptiones: ad rapinas:

ad impia ⁊ turpia lucra: ad contractus prohibitos: ⁊ vsuras publicas. Vix vn⁹ reperit̃ de mille q̃ vt acq̃rat ⁊ thesaurizet ⁊ cõsciẽtiã non inficiat. ¶ Tertia rõ quare est rep̃hẽsibilis mulier̃ ornatus dicit̃ intẽtionis. Nam posito ꝙ ꝑm sui stat⁹ decẽtiã mulieres se ornent: tñ que inueniant̃ in tali ornatu intẽtionẽ hr̃e vt viror̃ aspiciẽtiũ animos ad sui ꝯcupiscentiã illiciũt cũ hoc sit ꝯ charitatẽ dei et ꝓximi: etiã si nõ sequat̃ alicuius ruina mortaliter peccãt: q̃ est ibi proprie ⁊ ꝑ se scandalũ actiuũ et mortale: ꝑm Tho. ij. ij. q. xliij. ar. iij. ⁊. iiij. De talibus sic se ornantib⁹ dicit Hiero. ad sacras virgines de continẽtia virginali. Impudicissim⁹ mulierũ affect⁹ semper in lapidib⁹: semp̃ in gẽmis: semp̃ ĩ ornamẽtis extrĩsecis gl̃iam ponit. Nõ sufficit eis libido innata nature: sz occasionẽ querũt explende libidinis. Affectãt ꝓculdubio vt oculi viror̃ aurũ cõtemplantes ⁊ gẽmas: tandẽ figant̃ in faciẽ vt furtiuis oculor̃ suor̃ nutib⁹ facilius incitẽt ad libidinosuz incẽdiũ. hec ille. Si v̄o alique se ornant ꝓpter iactãtiã ⁊ vanã gl̃iam ibi constituẽtes finẽ suũ vltimũ: magis diligẽtes illã gloriaz q̃ salutẽ anime sue: vel gloriã eternã: parate facere cõtra precepta dñi vel ecclesie vt possint conseq̃ illam laudem: ipse adhuc mortaliter peccant. Si autẽ id faciant vt virũ a concupiscentia retrahant aliarũ mulierũ: nullũ ibi tunc erit pctm̃. Sed quis intentionẽ se ornãtiũ cognoscere põt nisi deus? Pro maiori siquidẽ parte hoc solet esse mulierũ scutũ: vt asserant se ornare intentione placendi viris suis. Si verũ dicunt: bene est. sinautẽ: imputetur eis. ¶ Quarta ratio quare est reprehensibilis mulier̃ ornatus dicitur inhonestatiõis. Decet nanq̃ mulieres honeste loqui: honeste incedere: honeste conuersari: honeste deniq̃ se ornare: quia honestas extrinseca mentem ostendit pudicaz. Inquit enim Arist. li. j. rheto. Operũ signa habitus sunt. Et iiij. Ethico, Unusquisq̃ qualis est: talia dicit ⁊ operat̃: ⁊ sic viuit. Et sapiens Eccl̃i. xix. Amictus corporis: ⁊ risus dentium hominis incessus enũciant de illo. Cũ igit̃ multe sint mulieres inhoneste se ornãtes: nõ p̃nt de inhonestate non vituperari. Ve sunt que denudãt pectus: ostẽdũt collum: ⁊ discooperiũt brachia: ludũt cũ oculis: loquunt̃ scurrilia ⁊ ociosa. De quibus Hiero. ad matrẽ ⁊ filiã ait: Palliolum interdũ cadit: vt cãdidos nudet humeros. Et ad Furiã idẽ inq̃t: Aut loquendũ nobis vt vestiti sum⁹: aut vestiendũ vt loq̃mur. Lingua ꝑsonat castitatẽ: et totũ corpus prefert impudicitiã. Arbitror ego nil ita exornare posse mulieres sicut honestatem. Vinc et tibi qui vxorez ducere cupis audeo dicere illud qd̃ Hierony. scribit ad demetriadem virginez. Illa tibi sit pulchra: illa amabilis: illa habẽda pro socia: que nescit se esse pulchram: que negligit forme bonum: et procedens ad publicum non pectus et colla denudat: nec reuocato pallio ceruices aperit: ⁊ vix vno oculo: qui vie est necessarius patenter ingreditur. Et recte hec asserit: quia vhe illi qui vane vxoris incurrit commercium. Multa essent de huiusmodi excessibus enarrãda: que breuitatis causa relinquimus. Id tamen concludimus ꝙ mulierũ publicas pompas deus guerris et alijs tribulationibus domat. A quibus nos liberet ip̃e qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

¶ De iudicio dei cõtra fetidos sodomitas. Sermo. ix.

Animo trepidãti cordeq̃ gelido cõmemorandum est a nobis quid egerit robusta manus excelsi dei cõtra homines sodomitas. Nam temporibus nostris maxima christianorum multitudo heu heu vitio sodomitico periclitatur. Neq̃ scelus tam nephandissimum silentio est pretereundum: quinimmo acriter insistẽdum est

ad eius detestationē: exprobrationem: ⁊ increpationem. Ob illud siquidē vt patebit sodomitis indignatus deus igne de celo misso: ⁊ regiones ⁊ homines cūctos deleuit. Quare in hoc sermone de subuersione sodomorū dicendū est. De qua declarabimus tria mysteria,

Primū ōr rationis.
Scōm reuelationis.
Tertiū modificationis.

¶ Or propter peccatum execrandū sodomie deus celesti igne destruxit gētes sodomorum. Capm. s.

Igne causa putāt plerīq increduli sodomā esse deletam Dicit em̄ Paulus Orosius libro. s. q ante annos vobis cōdite mille centū seraginta arsit sodoma. Qō Cornelius tacitus etiaz scripsit: licz causam taceat. Sed Ysido. xiiij. etymol. expresse sic loquit: Pētapolis regio in confinibus arabie ⁊ palestine sita: dicta a q̄nq̄ ciuitatibus impiorū que celesti igne cōsumpte sunt: terra amplius hierosolymis olim vberrima: nūc aūt deserta atq̄ exusta. Nā p scelere incolarū de celo descēdit ignis qui regiones illā in cineres eternos dissoluit. Cuius vmbra quedā ⁊ species in fauillis ⁊ in arboribꝫ ipsis etiā adhuc videt. Nascūtur em̄ ibi poma virētia sub tāta specie maturitatis: vt edēdi desiderium gignāt. Si carpas fatiscūt ac resoluunt in cinerē: fumūq̄ exhalāt: quasi adhuc ardeant. Vocipsum ponit Aug. lib rrj. de ciui. dei. c. v. Scripturā ergo sanctaz imitantes firmiter dicimus ⁊ tenemus q vitium sodomiticuz causa fuit illius ardentis et inflammati iudicij. Nec mirum cum peccatū illud sit grauissimū: ⁊ deo benedicto fetidum ⁊ exosum: immo angelis et hominibus recta sapientibus. Cuius grauitatem ostendunt nobis potissime tria.

Primū nominatio.
Scōm vociferatio.
Tertium punitio.

¶ De grauitate vitij sodomitici.

Primū qō ostēdit vitij sodomitici grauitatē dicitur nominatio. Nominatur enim quadruplici vocabulo.

Primū est crimē pessimū.
Scōm passio ignominie.
Tertium turpitudo.
Quartū abominatio:

¶ De primo est textus Gen. xiij. vbi de Loth sodomite pessimi erāt: ⁊ peccatores coraz dño nimis. Et Gen. xxxvij. Accusauit ioseph fratres suos apud patrem crimine pessimo. Magister in hystoria scholastica. s. de coitu cū brutis: licz sm Nico. de ly. aliqui exponāt vel de odio in ipsum ioseph: vel de ira pessima. De scōo vocabulo dicit apls Roma. s. Tradidit illos deꝰ in passiones ignominie. Nā femine eoꝝ immutauerūt naturalē vsum in eū vsum qui est cōtra naturaz. De tertio vocabulo sequitur ibidē Paulus. Similiter autem ⁊ masculi relicto naturali vsu femine: exarserunt in desyderijs suis: masculi in masculos turpitudinē operantes. De quarto vocabulo scribit Leuit. xviij. Cū masculo ne cōmiscearis: q abominatio est. Et his dicit Girardus odonis sup. vij. Ethi. q Aristo. posuit cōcubitū masculoz inter bestialitates ꝓsuetudinales: nō inter egritudinales. Et iō talis bestialitas est inexcusabilis. Nā bestialitas reducitur ad duo. s. ad naturā: ⁊ ad ꝓsuetudinē. Primo mō est a natura. i. ex lesione nature. Que q̄dē pōt esse cōnaturalis. q a nativitate cōtracta ex mala cōplexione. Vel actualis: q ex aliquo casu incursa: puta ꝓpter egritudinē vl maniā. Quibusdā aūt accidit ex ꝓsuetudine: puta illis qui sunt ad talia ꝓsueti a puericia. Peccatū ergo sodomiticū oīno cōtra naturā est: ⁊ grauꝫ ceteris pctis carnalibꝫ: sicut ps xxxij. q. vij. c. adulterij. c. offerebat. c. flagitia. ⁊. c. vsus. ⁊. xxxij. q. v. c. in eo. et de peni. dist. s. c. si quis tam masculū. c. qui puero. ⁊ ex. de excessi. prelatoz. c. clerici.

¶ Scōm qō ostendit grauitatem vitij sodomitici est vociferatio. Quartuo

quippe pctā precipue inueniuntur: que fortiter clamāt dei vindictaz poscentia. Primū est homicidarū Gene.iiij. Dixit deus ad Cayn. Ecce vox sanguinis fratris tui abel clamat ad me. Secūduz est peccatū oppressoꝝ viduarū. Vñ Exod. xxij. dixit deus. Vidue ⁊ pupillo nō nocebitis. Si leseritis eos: vociferabūt ad me: ⁊ audiā clamorē eoꝝ: et indignabit furor meus cōtra vos. Tertiū est peccatum detinētiū mercedē laborantiū. Et de hoc Jaco.v.c. Ecce merces operariorum: qui messuere regiones vestras que fraudata est a vobis clamat: et clamor ipsorū in aures dñi sabaoth introiuit. Quartū est peccatū sodomiticū. Vñ Gene.xviij. dixit deus: Clamor sodomoruz ⁊ gomorreoꝝ multiplicatus est ⁊ peccatum eorū aggrauatus est nimis. ¶ Tertium qđ ostēdit grauitatē vitij sodomitici est punitio. Inuenitur huius sceleris quadruplex punitio. ¶ Prīa est Leuit. xx. vbi dr: Qui dormierit cū masculo coitu femineo: vterqz operat⁹ est nefas morte moriātur: sit sanguis eoꝝ super eos. Per legē insuper ciuilem sodomitis infligitur pena mortis. C. de adulterijs. §. cū vir. Et in autētico: vt nō luxuriētur cōtra naturā. colla. vj. ¶ Scđa punitio sodomoꝝ fuit nocte qua natus est xp̄s. Tunc enim oēs sodomite morte subita perierunt. Hoc videtur sentire Hiero. qui super illo Esa. ix. Habitantibus in regione vmbre mortis lux orta est eis. ait: Lux illa oēs isto vitio laborantes extinxit ne natura quā sumpserat tanta immundicia fedaretur. ¶ Tertia punitio peccati sodomitici est in pestilētijs: quas frequenter propterea immittit deus: vt pz. xxxij. q. vij. c. flagitia. ¶ Quarta punitio fuit in sodomis: de qua dicemus in sequētibus. Quid plura. Abominabile vltra q̄ dici potest est peccatum istud: adeo vt feratur a quibusdā ipsis demonibus detestandum. Nam inter demones aliqui inueniri dicūtur: qui dum vitiū istud perpetratur: nullo pacto volūt esse presentes. O scelus nec nominandū: o malū omni vituperio dignū: o pctm̄ natura maculās: o vitiū spurcissimū: a cūctis merito exprobrandū. Dānatur a gētilibus Tātalus rex phrigie qui rapuit Ganymedē filiū Troij regis dardanoꝝ: vt ab eo abuteretur. In dardania regnauit tros: a q̄ troiani dicti sunt. O quale dedec⁹: qualisve ignominia inter xp̄ianos tale q̄d cogitare vel dici. Vhe mūdo a scādalis. Vhe sodomitarū cōciuibus. Vhe qr excreuit hec perditissima iniquitas: ita vt pene oēs inuoluat status.

¶ Qualiter sodomorum incendiū fuit Abrae reuelatū: qui orauit a populo: et qr nō fuit populus dign⁹ liberari abraā cū peruenit ad numerum decem nil dixit amplius. Cap̄m. ij.

Volēs deus benedictus sodomitas pessimos iuste deuastare secretum suuz aperuit Abrae dilecto suo. De quo cōsiderare debemus tria.

Primo amicitiam.
Scđo beniuolentiam.
Tertio prudentiam.

¶ Quare de⁹ voluit Abrae reuelare que sodomite faciebant.

Primo cōsideremus in Abraam amicitiaz: qr meruit esse amic⁹ dei. Est vtiqz hoc vnū de vere amicitie signis: qñ q̄s cōicat amico secreta: vt plene posui in sermone de amicitia in li. de virtutibus. Vñ Amb. lib. de officijs. Nil inquit occultat amicus si verus est. Et sapiēs Prouer. xxv. Causam tuā tracta cū amico tuo. Tenēda est tñ semp regula Señ. ad Lucillū di. Oīa cū amico delibera: sed de ipso prius. Deus igit̄ verus erat amicus: cui fidelitas abrae notissima erat. Ideo dixit vt ponit̄ Gene. xviij. Nū celare potero abraā que gesturus sum. Dixit ergo illi: O chare Abraā clamor sodomorū et gormoreorū multiplicatus est: ⁊ pctm̄ eoꝝ aggrauatuz est nimis. Descendā ⁊ videbo vtrū clamorē qui venit ad me opere cōpleuerint.

Scdm oēs doctores deus cui nihil est absconditū hoc sic dixit in exemplū nostrum: ne precipites simus ad ferendas in proximos repēte sentētias: et ne eos de facili morte adiudicemus: De hoc est tectus. ij. q. j. c. deus omp̄s.

¶ De oratione abrae pro populo.

Secūdo cōsideremus in abraā beniuolentiaz ad proximos. Cuz em̄ audisset hec v̄ba dei dixit: O deus meus nūquid perdes iustū cū impio? Si inuenti fuerint quinquaginta iusti in ciuitate: peribunt simul ⁊ non parces loco illi ꝓpter q̄nquaginta iustos si fuerint in ea. Absit te vt rē hāc facias: ⁊ occidas iustū cū impio. Ait dn̄s: Si inuenero ī sodomis q̄nquaginta iustos in medio ciuitatis: dimittā oī loco ꝓpter eos. At v̄o abraā descendit ad. xlv. deinde ad. xl. deinde xxx. deinde ad. xx. deinde ad. x. auidus vt populus ab illa plaga liberaretur.

¶ Qr decem persone faciunt populum.

Tertio consideremus in abraā prudentiā: qr nō descēdit infra decē. Scdm Nico. de lyra hoc ideo fecit: qr decē faciunt populū. Neqz videbatur cōueniens: vt vbi nō inueniret populus iustoꝝ indulgeret deꝰ tot iniquis atqz peruersis.

¶ De terribili sodomorum cōcrematione. Cap̄m. iij.

Iam dicēdū est qūo deꝰ vltus est iniq̄tatē illoꝝ: q̄ vt sic dicā tādiu fatigauerant eius mentem. Ubi tria consideremus.

Primo angeloꝝ apparitionē.
Scdo loth liberationē.
Tertio ciuitatū deletionē.

¶ De angelis qui apparuerūt abrae in specie iuuenum.

Primo cōsideremus angelorū apparitionē. Dicit textus biblie. Abijt dn̄s idest nō apparuit: postq̄ cessauit loqui: et abraā reuersus est in locum suū. Uenerūtqz duo angeli sodomā vespere. Nicolaus de lyra. Uenerūt inquit in assumptis corporibꝰ in specie iuuenū sedente Loth in foribꝰ ciuitatis expectāte alicuius hospitis aduētū. Qui occurrēs eis: adorauit. i. reuerēter suscepit eos: petēs vt declinarēt in domū suā. Quibus ingressis fecit conuiuium et comederunt.

¶ Pro habēda aliquali intelligētia eorū q̄ hic dicunt de angelis notāda sunt tria. Primū ꝙ angeli nō habēt corpora sibi naturaliter vnita: vt docēt oēs theologi in. ij. sentē. dist. viij. Et hoc ꝓbatur per Damascenū ⁊ Dionysiū. Tn̄ contra hoc arguūt aliqui. Nam Origenes in libro periarchon dicit sic: Solius dei. i. patris et filij et spiritussctī vere id proprium est: vt sine materiali substantia ⁊ absqz vlla corporee additionis societate intelligatur existere. Bernardus etiā dicit homel. vj. super cantica. Demus soli deo sic immortalitatem: sic incorporeitatem cuius natura sola nec propter se: nec propter aliud solacio indiget instrumenti corporei. Liquet autem omnem spiritū creatū corporeo īdigere solacio. Et Aug. in. ij. sup Gen. ad lr̄am. ⁊ in. iij. de trinitate. ⁊ in. viij. de ciui. dei. ⁊ in libro de eccle. dogma. videt asserere ꝙ angeli habēt corpora aerea ⁊ subtilissima. Et Grego. in homelia epiphanie noīat angelū aīal rōnale. ¶ His autoritatibꝰ respondet sanctꝰ Tho. j. parte. q. lj. ar. j. ad. j. arg. ꝙ aliqui estimauerunt nullas substantias incorporeas esse: nisi corporibus vnitas: adeo ꝙ quidaz etiā deum posuerunt esse aīam mundi: vt Aug. docet lib. vij. de ciui. dei. c. vj. Sed qr hoc fidei catholice repugnat: que ponit deū sup oīa exaltatū. ꝑm illud ps. viij. Eleuata est magnificentia tua super celos. Origenes hoc de deo recusans dicere in alijs secutus est alioꝝ opinionē: sicut ⁊ in multis alijs deceptus fuit: sequēs antiquorum philosophorū opiniones. Unde Hieronymus ad Desiderium de illo inquit: Origenes melior in bonis: peior in malis fuit: cuius hereses in libris periarchon quos ipse cōposuit maxime inueniri dicūtur. Magister in his

storia scholastica super Genesim circa principiuz. Periarchon est liber in quo Origenes dixit xp̄m adhuc in aere pro demonibus pati debere: sicut in terra pro hoībus passus est. Nō tenetur igitur eius dictū: ꝙ angeli habeant corpora. Verbum ꝟo Bernardi exponitur ꝙ spiritus creati indigēt corporeo instrumēto: non naturalr̄ vnito: sed ad aliq̄d assumpto: vt infra dicet̄: scz ꝓpter istructionē nostrā. Aug. aūt loquit̄ nō asserēdo: sed platonicorum vrēs opinione. Greg. ꝟo noīat angelū rōnale aīal: metaphorice propter similitudinem rōnis. ¶ Scd̄m notandū ꝙ quidā dixerūt angelos corpora nūq̄ assumpsisse: sed oīa que in scripturis diuinis legūtur de apparitionibus angeloꝝ: contigisse in visione prophetie: hoc est ꝟm imaginem. Sed hoc dictum vt dicit Thom̄. vbi. s. arti. ij. repugnat intentioni scripture. Illud enīz qd̄ imaginaria visione videtur est in sola imaginatione videntis. Unde non videtur indifferenter ab omnibus. Scriptura autem diuina sic introducit interdum angelos apparētes: vt cōmuniter ab omnibus viderentur: sicut angeli apparentes abrae visi sunt ab eo ⁊ a tota familia eius a Loth et a ciuibus sodomorum. Silr̄ angelus qui apparuit Tobie ab oībus videbatur. Ex quo manifestū fit ista contigisse ꝟm corpoream visionem: qua videtur id qd̄ positum est extra videntē: vnde ab omnibus videri pōt. Tali aūt visione non videt̄ nisi corpus. Cū ergo angeli neq̄ sint corpora neq̄ habeāt corpora sibi naturaliter vnita: relinquitur ꝙ interduz corpora assumant. Assumunt aūt illa ex aere cōdensando ipsum virtute diuina: quātum necesse est ad corporis assumēdi formationē. Nam aer condēsatus figurari ⁊ colorari pōt. Corpus ꝟo assumptum ab angelo vnitur sibi: nō quidem vt forme: sed sicut motori representato per corpus mobile assumptū. Sicut em̄ in sacra scriptura ꝓprietates rerū intelligibiliū sub similitudinibus rerū sensibiliū describūtur: ita corpora sensibilia: diuina virtute sic formātur ab angelis vt congruant ad representanduz angeli intelligibiles proprietates: ⁊ hoc est angelum assumere corpus. Et lz angeli nō indigeant corpore assumpto propter se ipsos: tn̄ assumūt corpora propter nos: vt familiariter cum hoībus cōuersando demonstrent intelligibilē societatē: quā hoīes expectant cū eis habendā in futura vita. Hoc etiā ꝙ angeli corpa assumpserunt in veteri testamēto: fuit quoddā figurale iudiciū ꝙ verbū dei assumpturum esset corpus humanū. Omnes em̄ apparitiones veteris testamenti ad illā apparitionez ordinate fuerunt: qua filius dei apparuit in carne. ¶ Tertium notandū ꝙ sicut nō est contra veritatez ꝙ in scripturis intelligibilia sub figuris sensibilibus describūtur: qr hoc non dicitur ad astruendum ꝙ intelligibilia sint sensibilia: sed quia per figuras sensibiliū proprietates intelligibiliū ꝟm similitudinem quandā dantur intelligi. Ita nō repugnat veritati sanctoꝝ angeloꝝ ꝙ corpora ab eis assumpta vidētur homines viuētes: licz non sint. Nō em̄ assumuntur nisi vt per proprietates hoīs: ⁊ operationē hoīs spirituales ꝓprietates angeloꝝ: ⁊ eoꝝ spirituali opere designent̄. Qd̄ nō ita cōgrue fieret si veros hoīes assumerēt: qr proprietates eorū ducerēt in ipsos hoīes: non in angelos. Quare angeli per organa assumptorum corporum non sentiunt nec tn̄ illa organa supflue sunt formata: qr nō sunt formata vt ꝑ ea angeli sentiāt: sed ad hoc vt per hmōi organa virtutes spirituales angeloꝝ designentur: sicut per oculū designat̄ virtus cognoscitiua angeli: ⁊ per alia mēbra alie eius virtutes vt dicit Dionysius vlti. c. cele. hierar. ¶ Ad historiaz itaq̄ reuertētes enarremus quid actum sit. Et scribit̄ in textu biblie ꝙ viri ciuitatis a puero vsq̄ ad senē vallauerūt domū: ⁊ dixerūt Loth: Educ viros illos huc vt cognoscamus eos. Quib⁹ Loth obtulit filias: q̄ nōdū

cognouerãt viros dicẽs. Accipite illas ⁊ abutimini eis: viros aũt istos nõ tãgatis. ¶ Hic queritur vtrũ loth sic faciẽs peccauerit? Et quidã dicũt ꝙ nõ: eo ꝙ de duob⁹ malis minus est eligendũ. vt pz di. xiij. c. duo. ⁊. xxij. q. iiij. c. iurauit. ⁊. c. nõ solũ. Sed Nicol. de lyra dicit ꝙ illud intelligit in corporalib⁹ seu tpalibus: nõ aũt in spũalib⁹: qm̃ vt dic̃ apl's nõ sunt facienda mala vt inde veniant bona. Et idẽ dicit. xxxij. q. iiij. c. sic non sunt. ⁊. xxxij. q. v. c. si quis vxorẽ. Quare illicitũ fuit loth cõcedere filias ad abusum. Charitas em̃ est ordinata: et ideo nullus debet cõmittere aliquid inordinatũ vt p̃caueat a maiori pctõ alteri⁹. Loth ergo nõ potuit offerre filias suas quin consentiret pctõ mortali. Excusatur itaq; a tanto: sed nõ a toto. Tũ ratione perturbationis mẽtis in q̃ erat. Tuz quia vitio pessimo in suis ciuibus ⁊ violentie in hospitib⁹ occurrere intẽdebat. Dũ ergo sodomite violẽtiã inferre tẽtarent: ita vt vellent effringere portas domus: angeli introduxerunt loth clauseruntq; ostiũ: ⁊ eos qui foris erãt percusserũt cecitate: a maximo vsq; ad minimũ. Nico. de lyra dicit: ꝙ percussi sunt cecitate: non priuatione visus: sed acrisia. Magister in historia scholastica dicit: Acrisia est qñ hoĩes habẽt oculos apertos ⁊ non vident: qd̃ magi faciũt incantationibus. Fit insup aliqñ ꝙ homines rem habent in manu ⁊ nõ vident: et hoc etiam est acrisia: ab a qd̃ est sine: ⁊ crisis iudicium. ¶ Secũdo cõsideremus loth liberationem. Dixerũt angeli ad loth: Om̃es tuos educ de vrbe hac. Delebimus enim locum istum. Et ingressus loth ad generos suos ait eis: Surgite et egredimini: quia delebit dominus ciuitatem istam. Non est credendum: vt ait Hieronymus his qui dicunt alias filias a predictis virginibus loth habuisse habentes viros que cum viris submerse sunt: sed generos vocat futuros generos. Unde hebraica veritas habet. Egressus est loth ad sponsos qui noluerunt egredi ⁊ visus est eis ludens loqui. Mane dissimulante loth exire apprehensum: eum cum vxore sua ⁊ filiabus suis statuerũt eum angeli extra ciuitatem dicentes: Ne respicias retro: sed in monte saluũte fac. Qui ex perturbatione nondum plene credens domino ait: Nõ possum in monte saluari: ne forte apprehẽdat me malũ ⁊ moriar. Dicit magister in historia scholastica. Forte senex: montiũ frigora: ⁊ laborẽ vie horrebat. Addidit Loth. Est hic ciuitas parua: ad quam fugere sufficio: vt saluer ĩ ea. Et ait dominus: Non subuertam vrbem ꝑ qua locutus es. Et ꝓpter verba Loth vocata est ciuitas illa segor: idest parua. Quãdiu aũt fuit ibi Loth: dñs pepercit ei: sed vt dicit Hiero. concussa fuit bis terremotu. Unde Loth timẽs egressus mãsit in mõte: ⁊ segor post subuersionẽ quattuor ciuitatũ: tertio terremotu absorpta fuit. ¶ Tertio cõsideremus ciuitatum deletionẽ. Egresso Loth de Sodomis: pluit dñs super ciuitates illas sulphur ⁊ ignẽ. Dicit Nicolaus de lyra ꝙ ignis sulphureus habet ardorem et fetorẽ: ad significandũ vitium sodomitarum: qd̃ fetet vilitate: et ardet ardore concupiscentie. Et subuertit dñs ciuitates illas: et omnes habitantes in eis. Uxor v̄o Loth respiciens post se versa est in statuam salis: quam Josephus dicit se vidisse. Dicunt hebrei ꝙ hoc fuit qr peccauerat in sale: vt sic pena responderet peccato. Petẽti enim Loth sal ꝓ condimento cibi angelorũ: quos homines credebat: ipsa renuit apportare: qt non habebat charitatem ad hospites. Petierũt itaq; in igne omnes vtriusq; sexus: qui erant in ciuitatibus illis: totaq; regio conuersa est in lacuz. De quo Isidorus lib. xiij. etymol. ait: ꝙ dicit mare mortuum: qr nihil gignit viuum: nihil recipit ex genere viuentium. Nam neq; pisces habet: neq; assuetas aquis et letas mergendi vsu patitur aues: sed et quecunq; viuentia mergenda tenta

neris: quacūq; arte demersa statim resi liunt: et q̄uis vehementer illisa: statim excutiuntur. Sed neq; ventis mouetur resistēte turbinibus bitumine. Neq; na uigationis patiēs est: quia omnia vita carētia in profundum merguntur. Nec materiam vllam sustinet: nisi que bitumine illustratur. Lucernam accēsam ferunt supernatare: extincto lumine mergi. Puto q̄ sapiētissimus deus statuerit lacum illum tā admirādis proprietatibus sociari: vt sic magis occasionem habeant homines cognoscendi virtutē et potentiam dei. Ipse ergo sodomitas deleuit: nec passus est regionem illorum in lacum conuersam vt tactum est: vllo vnq̄ tēpore habitabilem fieri. Caueant ergo qui christiano nomine decorātur: ne tanto crimine irretiti: deum celi conturbent: et inducant vt iudicet illos: et verberet flagello suo. A quo nos miseri corditer liberet: qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

¶ De iudicio dei contra Pharaonem et egyptios: in populum iudeorum seuiētes. Sermo. x.

Que repetim' frequentius de iudicijs dei viuentis: videntur his quibus lapidea corda sunt et adamantina: friuola esse ineptaq; ⁊ abijciēda. Aiunt enim illa cōficta inuētaq; esse: vt sic vulgares terroribus quatiant. Sed profecto rerū gestarū experientia docet: ipos velint nolint esse mētitos. Offert nāq; scriptura sctā vndiq; apertissime exempla ⁊ manifesta in quibus luculēter cognoscere possum' q̄ terribilis omnipotens deus fuerit: ⁊ q̄dem sepius ꝯ pctōres illū spernentes. Inter q̄ extat illud vnuz: de quo in p̄senti sermone erimus disceptaturi: qn̄. s. tot plagis percussit Pharaonē ⁊ ppl'm egyptioꝝ ꝓpter delicta ⁊ facinora sua. Quare de iudicio dei ꝯ Pharaonē locuturi: tria mysteria de illo ꝓponimus percurrēda.

Primū d̄r ppl'i israelitici afflictio.
Scd̄m Moysi diuina electio.
Tertiū pharaonis ⁊ suoꝝ punitio.

¶ Qualiter Pharao ⁊ egyptij crudeles erant populo iudeoꝝ. Cap̄. j.

Deccauit Pharao cōtra populū dei: ⁊ egyptij fecerunt similiter. Neq; arbitrandū est illū Pharaonē fuisse sub quo Joseph tā gloriose sublimatus est: qr vt dicit Vincētius ī speculo historiali ille dictus fuit Mefres: post quē ⁊ multi alij pharaones regnauerunt successiue ī egypto: vsq; ad istū Pharaonē Amenosis nominatum: qui in iudeos acriter insurrexit. Qd̄ vt melius innotescat: in hoc mysterio de ppl'o iudaico tria ꝯsiderare debemus.

Primo multiplicationē.
Scd̄o ꝑsecutionē.
Tertio aggrauationē.

¶ Qualiter multiplicatus est populus iudeorum.

Primo ꝯsideremus illius populi multiplicationem. Dicit enim Exo. j. c. Filij israel creuerunt ⁊ quasi germinantes multiplicati sunt: ⁊ roborati nimis impleuerūt terrā. ⁊ Aug. xv. li. de ciui. dei. dicit: Ex vno Abraam nō multo amplius quadringentis annis multiplicatio hebree gentis tanta procreata est: vt in exitu eiusdem populi ex egypto sexcenta milia hominum fuisse referantur bellice iuuētutis. Scd̄m aūt magistruz in historia scholastica. ⁊ colligitur ex. xij. c. Exo. habitatio filioruz israel in egypto fuit quadringentoꝝ triginta annoruz. Sed noīe egypti intelligendus est oīs incolatus eoꝝ qui incepit a ꝓmissione facta Abrae in via mesopotamie. ¶ Secundo cōsideremus illius ppl'i ꝑsecutionem: quare. s. pharao ⁊ egyptij ꝑsequebant' iudeos. Et dicit Josephus q̄ egyptij inuidebant eis ꝓpter virtutē ingenij ⁊ laboris industriā: ⁊ affluētiā opuz ⁊ sobolis nobilitatē. Secunda rō assignat' Exo. j. vbi dicit': q̄ Pharao dixit:

Populus israel fortior est nobis: oppri
mamus eū ne multiplicat⁹ insurgat cō
tra nos: vel adulando hostib⁹ nostris
ereat liber. Tertia rō ponit in glo. sup
Mat. ꝙ diabolus presagiēs xp̄m nasci
turū ex hebreis: ppl'm extinguere nite
batur. Concurrebāt ergo simul īuidia
ppl'i: timor Pharaonis: ⁊ malicia dia
boli. ¶ Tertio cōsideremꝰ illiꝰ ppl'i gra
uationē. Imposuit pharao illi populo
graues angarias operuꝫ ꝟm magistrū
in historia scholastica q̄bus fracti non
vacarent amplexib⁹: ⁊ magistros opeꝝ
prefecit egyptios vt durius affligerent
eos. Cōpellebantur coquere lateres: ex
quib⁹ ampliarent̄ ciuitates. s. Phiton:
et Ramessen que erāt in finib⁹ egypti:
et fortificauit eas Pharao ponens ibi
armatos: ne q̄s posset ingredi vel egre
di sine regis nutu. Aliud opus nō tam
graue q̄ seruile imposuit eis vt lutum
platearū et sordes vicorū cophinis ex
portarēt. De quo ps̄. lxxx. Man⁹ ei⁹ in
cophino seruierunt. Tertiū etiā addit
Joseph⁹: vt. s. fluuiū ꝑ multas deriua
tiones diuiderēt ⁊ circūdarēt ciuitates
fossatis. Quanto magis autē opprime
bantur: tanto magis deo autore multi
plicabant̄. Qd̄ vidēs pharao p̄cepit ob
stetricib⁹ hebreoꝝ Sephore ⁊ phue: q̄
ꝟm Nico. de lyra erāt egyptie: ⁊ p̄erant
multitudini obstetricū: vt masculos he
breoꝝ obstetricādo interficerēt ⁊ abor
tum factū mētirent̄: feminas aūt reser
uarēt. Dicit magister in histo. ꝙ hoc fa
ctū est: tū q̄ femine nō poterāt surgere
contra regē: tū q̄ volebant illas ad lu
xuriam egyptioꝝ: tū q̄ erant vtiles ꝟm
Nicol'. de lyra ad aliqua opa q̄ egyptij
facere nesciebāt. In tot angarijs: ī tot
laborib⁹ non satiabat̄ crudelitas pha
raonis. Quinīmo cū obstetrices qd̄ or
dinauerat facere noluissent dicētes he
breas mulieres artē obstetricādi habe
re ⁊ absq̄ illis parere precepit pharao
omni populo suo dicens: Quidq̄d ma
sculini sexus natū fuerit. s. de iudeis in
flumen proijcite: ⁊ quicquid feminei re
seruate. O quāt⁹ erat meror quantus ve
luctus hebreoꝝ. Quot lamēta: quot ge
mitus. Clamabant ad deum creatorem
oīm. Miserere nostri dn̄e miserere no
stri: subueni nobis: ⁊ fer pereūtib⁹ opē.
Adiuua nos deus salutaris nr̄: ⁊ ꝓpter
gloriā nominis tui domine libera nos
nec patiaris nos tam dure vexari: ac
molestari.

¶ Qꝛ deus exaudiuit clamorem popu
li iudaici: ⁊ elegit Moysen ducem et li
beratorem. Capitulum. ij.

Non derelinquit in se sperā
tes de⁹ qui si q̄nq̄ illos pa
ti secreto suo iudicio finat
tandē sue mīe venā aperire
nō desinit. Voluit ergo ꝓ
pietate sua populū in afflictione clamā
tem exaudire. Elegitq̄ Moysen ducē ⁊
liberatorem quē amplissimis prerogati
uis dotare dignatus est. Ut aūt hoc cla
rius habeat̄: bn̄ est vt de hoc Moyse in
hoc secūdo mysterio tria cōsideremus,

Primo generationem.
Scd̄o preseruationem,
Tertio vocationem.

¶ De natiuitate ⁊ ortu moysi qui natus
est ꝟm beneplacitum dei.

Primo cōsideremus moysi ge
nerationem. Natus quippe
est moyses ꝟm beneplacitus
diuinuꝫ. Dicitur nāq̄ Exod.
ij. Egressus est post hoc vir de domo le
ui: ⁊ accepit vxorē stirpis sue: que conce
pit ⁊ peperit filium. Dicit Nico. de lyra
ꝙ ista acceptio non potest intelligi de
acceptione in matrimonio: q̄ dicit post
hoc. i. post preceptum regis de pueris
submergēdis. Nam ante illud preceptū
vxor pepererat Aaron qui nat⁹ fuit an
te moysen annis tribus. Qd̄ probatur
Exod. vij. vbi d̄r: ꝙ moyses. lxxx. erat an
norum: ⁊ aaron octogiuta triū quando
locuti sunt ad pharaonē. Jō Josephus
et alij dicunt: ꝙ ista acceptio intelligit̄
de copula: quia propter edictum regis
multi separauerūt se ab vxoribus: quā
tum ad carnalē copulam: magis eligen

tes non generare: q̄ꝫ ꝙ filij statim nati submergerētur in flumine. Et dn̄s ammonuit amrā patrē moysi in somnis: ꝙ secure ad vxorem accederet: quia ex illa filium generaret: qui populū esset liberaturus. Et sic eam cognouit: concepit ergo vxor Amrā ⁊ peperit filiū ꝟm magistrū in historia scholastica silentio: eo ꝙ nō multum doloris partus ei intulerit. Nec absurdū aut impossibile id cēseri debet: qm̄ Plutarchus refert in vita Ciceronis: ꝙ quādo in lucem venit Tullius: nullo puerperij dolore: tertio kal. Januarij natus est. Abscōdit ergo mater Moysen tribus mensibus. Refert Augu. xviij. lib. de ciui. dei. xxxix. c. ꝙ eo tēpore quo Moyses natus est fuisse reperitur Athlas ille magnus astrologus Promethei frater matern⁹ auus Mercurij maioris: cuius nepos fuit mercurius trimegistus. ¶ Scdo cōsideremus Moysi preseruationē. Preseruauit illū deus a periculis: ne violēta morte occideretur. Ut em̄ inquit Nico. de lyra: qr inquisitiones fiebant in domibus: non potuit vltra illū abscōdere mater. Quare cōpulsa sumpsit fiscellā scirpeā vt dr̄ Exod. ij. c. j. capsellam de iuncis cōtextā ⁊ rotundam: vt dicit magister in historia: ⁊ liniuit eam bitumine ac pice: ⁊ ponēs intus infantulū in charecto ripe eū exposuit: ne impetu fluminis raperetur stante ꝓcul sorore paruula Maria: ⁊ expectante rei exitū ex matris p̄cepto ꝟm magistrū in histo. Et ecce descēdit filia Pharaonis vt lauaret in flumine. Que videns fiscellā: afferri fecit ⁊ aperiri: videnscꝫ paruulū vagientem miserta est eius dicēs: De infantibus hebreoꝝ est. Refert Josephus ꝙ tante pulchritudinis erat: vt nullus adeo seuerus esset q̄ inspiciens illū nō diligeret: multiqꝫ de post dum cernerent eum per plateā ferri: occupationes in q̄bus studebant desererent. Dū igitur susceptū puerū expositum: vt Josephus narrat: alique egyptie vellent lactare: nolebat illarū suggere māmas. At maria soror dissimulās ꝙ frater eius esset: dixit filie Pharaonis: Vis dn̄a vt aduocē aliquā hebreā? Que dixit: Sic. Vocauitqꝫ matrē cui illa ablactandū tradidit filiuꝫ ꝓmisitqꝫ mercedem. Suscepit mulier ⁊ nutriuit puerū: adultūqꝫ tradidit filie Pharaonis: que adoptauit illū in filium: vocauitqꝫ nomē eius Moyses dicens: qr de aqua tuli eū: ꝟm magistrum in historia scho. Egyptij mos aquā: is saluatū dicūt. Addit magister in histo. scho. ꝙ dū quadam die Pharaoni filia obtulisset Moysen: vt ⁊ ipse eū adoptaret: admirans rex pueri venustatē: coronā quam fronte gestabat capiti illius imposuit. Erat aūt in ea Amonis imago fabrefacta. Puer aūt coronā ꝓiecit in terram ⁊ fregit. Sacerdos aūt heliopoleos a latere regis surgens exclamauit: Hic est puer quē nobis deus occidendū mādauit: ⁊ voluit irruere in eū: sed auxilio regis liberatus est: etiā ꝑsuasiōe cuiusdaꝫ sapiētis q̄ per ignorātiā hoc factū esse a puero asseruit. In cuius rei argumētuꝫ cū prunas allatas puero obtulisset: puer eas ori suo apposuit: ⁊ lingue sue summitatē igne corrupit. Vn̄ ⁊ hebrei cum īpeditioris lingue fuisset: inde ꝓcessisse autumāt. Postq̄ ꝟo creuit vt habetur Exod. ij. c. amplius factus robustus: vidit quadā die vnū de egyptijs verberātem quēdā hebreū: ⁊ Moyses respiciēs huc atqꝫ illuc: vidēs ꝙ nullus adesset: interfecit eū ⁊ abscōdit in sabulo. Dicit Nico. de ly. ꝙ hebrei tenēt: ꝙ iste q̄ erat ꝑcussus ab Egyptio: fuit vir Salumith que erat pulchra valde: de qua habetur Leuit. xxiiij. c. Egyptius autez ille erat vnus ex prepositis qui ordinauit ꝙ hebreus in aurora surgeret: ⁊ veniret ad opa. At ille domū adiēs ad Salumith adhuc in lecto iacentē accessit. Que credens esse virum accepit euꝫ. Postq̄ ꝟo innotuit sibi proditio: conquesta est viro. Quare vir rixabatur cum illo egyptio: ⁊ ille verberabat eum. Moyses autem ex reuelatione dei sciebat se esse electum ducem ⁊ defensorez illius populi.

Itaq; sine pctō interfecit illum. Altera die vidit duos hebreos rixātes: ⁊ dū argueret eū q̄ fecerat iniuriā: rn̄dit: Quis te ꝯstituit iudicē sup̄ nos? Nū occidere me vis: sicut heri occidisti egyptiū? Audiuit Pharao verbū hoc: ⁊ q̄rebat occidere Moysen q̄ fugiēs p̄ desertū venit in terrā Madian: seditq; iuxta puteū. Erāt aūt sacerdoti Madian. i. primati qr antiq̄tus sacerdotes appellabantur maiores ⁊ principaliores: septē filie. Ipse v̄o dicebat̄ Raguel cognominatus Jetro: q̄ venerāt vt haurirēt aquā gregibus suis. Dicit magr̄ in historia scholastica. Officiū em̄ gregū alendoꝝ tunc erat etiā mulierū. Supueniētes v̄o pastores reppulerūt eas quos prohibuit Moyses ab iniuria virginū: ⁊ adaquauit greges earuz. Que maturius solito redeūtes: rogauerūt patrē ne bn̄ficium peregrini retributione priuaret̄. Uocatusq; Moyses iurauit: ꝙ habitaret cū illo: ⁊ accepit vxorē filiā eius Sephorā que peperit ei Gersan: qd̄ sonat aduena eo ꝙ in exilio genuerat euz. Peperitq; alterū quē dixit Eliezer. i. diuinū adiutoriū. Deditq; ei socrus oēm curam greguz suoꝝ in q̄bus s̄m magistrū in historia: oīs antiq̄s barbaris erat possessio.

¶ Tertio cōsideremus Moysi vocationem. Nō em̄ a seipso p̄sumptuose grandia est aggressus: sed a deo vocat⁹. Nā dū pasceret greges ouiuz in deserto: vt notat̄ Exo. iij. c. venit ad mōtem synai. Qui s̄m magistrū in historia scholastica in quadā sui parte dictus est Oreb. Et apparuit ei dn̄s in flamma ignis de medio rubi qui ardebat ⁊ nō cōburebatur. Uocauitq; domin⁹ Moysen. Et ait Moyses. Uadā ⁊ videbo visionē hanc magnā. Et vocauit eū dn̄s de rubo. ⁊ ait Moyses Moyses. Qui respōdit: Adsuz. Et dn̄s. Tolle calciamēta. locus em̄ in quo stas terra sctā est. Ego sum deus Abraā: deus Jsaac ⁊ deus Jacob. Uidi afflictionē populi mei ī egypto ⁊ descēdi vt liberē eū. Ueni mittam te ad Pharaonez. Sunt ⁊ alia multa in textu biblie in q̄bus luculēter ostendit̄ ꝙ deus Moysen ducez illius ppl̄i elegit cui in sociū dedit Aarō fratrē eius. Cōfundantur ergo illi q̄ deceptorē ⁊ seductorē accusant Moysen: ⁊ criminant̄ illū: quasi ex vi ingenij ⁊ artis magnalia q̄ de ip̄o p̄dicant̄ fecisset. Cōtra quos est scriptura diuina tā veteris q̄ꝫ noui testamenti ꝓut exp̄ssius posui in quadragesimali de pnīa in sermone de obediētia dei.

¶ De varijs plagis ⁊ flagellis egypti.

Capitulum. iij.

Dicēdū hoc tertio loco restat de varijs dei iudicijs: q̄bus oēm egyptū ⁊ Pharaonē iuste cōcussit. Qd̄ vt plenius intelligat̄ tria considerare debemus.

Primo pharaonis obdurationē.
Scd̄o magoꝝ operationē.
Tertio egypti plagationē.

¶ Primo ꝯsideremus pharaonis obdurationē. Cū em̄ Moyses ⁊ Aarō coram Pharaone locuti fuissent mādata dei: fecissentq; signa: indurauit Pharao cor suū. Et vt d̄r. xxiij. q. iiij. c. Nabuchodonosor. ipsis flagellis durior est effectus ⁊ perijt. Hac occasione querit̄ a doctoribus: vtrum obduratio sit a deo? Et ꝙ sic ptz. Quia Exo. iiij. c. dixit deus. Indurabo cor Pharaonis. ⁊ Exo. ix. c. ⁊. x. ⁊. xiiij. Indurauit deus cor pharaonis. ⁊ Esa. lxiij. scribit̄: Indurasti cor nostrū ne timeremus te. ⁊ Roma. ix. apl̄s ait: Cuius vult deus miseret̄: ⁊ quē vult indurat. Sed cōtrarium ꝓbari pōt. Dicit em̄ propheta p̄s. xciiij. Nolite obdurare corda vestra. ⁊ Hiere. v. c. cōqueritur deus dicens: Indurauerūt facies suas supra petrā ⁊ noluerunt reuerti. ⁊ Hiere. xvij. c. Indurauerūt ceruicē suā ne audirent me ⁊ ne acciperēt disciplinā: ergo videt̄ ꝙ induratio sit a ꝓpria malicia. Respōdet Bon̄. di. xl. j. li. ar. iij. q. j. ⁊. ij. ꝙ obduratio vno modo dicit culpā. Et sic s̄m Aug. li. de p̄destinatione sctōruz obduratio nil aliud est: q̄ꝫ dei obuiare mandatis. Et glo. Rom̄. ij. c. Obdura-

tio est obdurate mentis in malicia pti-
nacia: per quā fit hō impenitēs. Hec est
ab hoīe nō a deo: qr vt ꝓbatum est: deo
autore nō fit hō deterior. Alio mō obdu
ratio dicit penā. Et qr oīs pena iusta est
ꝛ ordinata: sic obduratio est a deo q̄ ni-
hil aliud est q̄ subtractio gr̄e qua ho-
mo nō est dignus: qr illa abuteret̄. Pro
pterea de multis dicit deus in ps̄. lxxx.
Dimisi eos ꝟm desideria cordis eorum:
ibūt in adinuētionibus suis. Hinc Au-
gu. ait li. de libe. arbi. Indurauit deus
Pharaonē iusto iudicio: sed ipse se libe
ro arbitrio. Uñ cum audisset relata per
Moysen ꝛ Aaron: vidissetq̄ virgā con
uersam in colubrū: ꝛ rursus colubrū cō-
uersam in virgā: iussit affligi populum
ne darent̄ eis palee: sed ipsi acquirerēt
ꝛ redderēt numerum laterū cōsuetum.
¶ Scdo ꝯsideremus magoꝝ operatio-
nem. Nam vt d̄r Exo. vij. c. Magi Pha
raonis ꝓiecerūt virgas in terrā: q̄ verse
sunt in serpētes. Sed hec difficultas nō
parua orit̄. Utrū ille virge cōuerse sunt
in veros serpētes? Et quidā dicūt q̄ ibi
nō fuerūt veri serpētes: sz fuit tm̄ que-
dam delusio: qr vt dicit Augu. iij. de tri.
Nō est putandū istis trāsgressoribꝰ an-
gelis ad nutū seruire hāc visibiliū mate
riā rerū: sed soli deo. Rō istoꝝ est: qr for
tior erit diabolus tpe antixp̄i q̄ nunc.
Sed tūc mēdaciter operabitur: vt dicit
Aug. ij. li. de ciui. dei. c. xix. ꝛ apl̄s etiam
scribit. ij. Theß. ij. c. Cuius aduētus erit
ꝟm operationē sathane in oī virtute et
signis ꝛ ꝓdigijs mēdacibus. Veruntñ
Alex. in. ij. li. q. xliij. mē. s. soluit di. q̄ cū
in mēdacio duo intelligant̄. s. falsitas ꝛ
intētio fallēdi in miraculis antixp̄i ali-
q̄n erit falsitas ex parte rei: aliquando
erit veritas ex parte rei: non tamen ex
parte intentionis. Intendet quippe de
cipere homines: ꝛ facere credere se esse
deum. Sic opera magorum Pharaonis
erant vera ex parte rei: sed mendacia ex
parte intentionis. Intendebant nanq̄
ipsi: vt videntes crederent: q̄ opera sua
ꝓcederent volente deo: sicut opa Moy
si: tamen vt dicit Augu. li. x. de ciui. dei.
viij. c. faciebant illi veneficijs. i. incanta
tionibus magicis: quibus sunt angeli
mali: hoc est demones dediti. Alij dicūt
q̄ cōuersio virgarum in serpentes fuit
ꝟm apparentiā: ꝛ tñ ibi fuerunt veri ser
pentes: qr demones propria virtute di-
missi poterant virgas a magis ꝓiectas
per motū localē imperceptibiliter sen-
sui humano tollere: ꝛ loco earū serpen-
tes aliunde portātes supponere. Uide-
mus enim q̄ aliqui per subtilitatē ma
nuum ꝛ motū localē: aliqua sic trāsmu-
tant q̄ hoīes nō percipiunt: multo for-
tius demones. Nōnulli ꝟo referunt q̄
ibi fuit vera conuersio virgarum in ser-
pētes. Et hoc dicit Strabo in glo. Mo
dum autē assignat Alexā. in. ij. q. xliij. ꝛ
Nico. de ly. super hoc passu. Naz demo-
nes per motum localem possunt appli-
care actiua naturalia passiuis: ꝛ sic se-
quuntur effectus naturales: sicut appli
catis lignis ad ignē per manū hoīs ge-
neratur ignis in materia lignoꝝ: illa ta
men generatio est ab igne sicut ab agen
te proprio: ꝛ ab applicante ligna mini-
sterialiter tm̄. Si obijceretur qr ī textu
d̄r: deuorauit virga ꝟgas: ergo nō erāt
serpentes. Respōdet Augu. q̄ istud di-
ctum fuit initialiter: ꝛ finaliter q̄ vide-
lz ex virga Moysi factus est serpens: ꝛ
in virgaz redijt. Similiter virge mago
rum potuerunt dici virge initialiter: sz
non finaliter. Ideo virga Aaron deuo-
rauit. i. abstulit eis potestatē redeundi
in virgas: qr etsi aliquo modo eēt ordo
naturalis: vt ex virgis fierēt serpentes:
non tñ econuerso. ¶ Tertio cōsideremꝰ
egypti plagationez. Uoluit nāq̄ deus
flagellare egyptū decem plagis. ¶ Pri
ma ponit̄ Exo. vij. Aqua fluminis versa
est in sanguinem: ꝛ pisces qui erant in
aqua mortui sunt diebus septem. Dicit
magister in histo. q̄ fuit sanguis in om
ni terra egypti: in fluuijs: riuis: ꝛ palu-
dibus: ꝛ in vasis domoꝝ tam ligneis q̄
saxeis. Foderūtq̄ puteos egyptij ꝑ cir-
cūitum fluminis: ꝛ inuenerunt sanguis

nem. Refert Josephus q hebreis erat fluuius potabilis: lz esset mutat⁹. Egyptijs vo nō solū colore: sed etiaz sapore amoro cruorē pferebat. ¶ Scōa plaga notatur Exo. viij. Ascendit multitudo ranarū: operuitqz totā terram egypti. Asserit Josephus q ore in breui mortie bant⁹ t putrescētibus cadaueribus: fetor nimis noxius exhalabat ex aqua: imo qu asi quedā domestice domos itrā tes: sic in cibis t potibus t lectis inueniebant⁹. ¶ Tertia plaga adhuc annotatur Exo. viij. q ois puluis terre versus est in cynifes per totā terrā egypti: molestantes hoies t iumēta. Magister in hi. scho. dicit: Sunt cynifes musce adeo subtiles vt visum nisi acute videtis effugiant. Addit Josephus q innumera multitudo pediculoz egyptijs pullulauit ex interioribus ebulliens: quos nec lauacris nec medicamentoz vnguētis exterminare poterant. Nam vt recitat magister in histo. multis plagis preter decē famosas credibile est pcussos egyptios. ¶ Quarta plaga fuit: quia venit musca grauissima. i. multitudo muscaz. Ponit magister in histo. q quidā egyptioz inter hec flagella timētes egyptū periturā egressi sunt: vt Cecrops qui ingressus greciā vbē cōdidit: q postea dicta est athene. Creditur eriā eodē tēpestate egressus dionysius Bacchus: qui t agros coluit t vsum vinee grecis dedit. ¶ Quinta plaga describitur Exoō. ix. Mortua sunt oia animātia egyptiorum. De aīalibus vo filiorū israel nihil oīno perijt. Nico. de ly. inquit: Intelligitur de illis que erāt in campis. Sed magister in histo. dicit q de illis q erāt in domibus: qz que in pascuis post grādines perimerūt. Vel forte determinandum nō est: qz fine multo tpis intervallo forte hec facta non sunt t potuerunt aliunde habere iterum animantia. Nō enim est credendū q hodie vna plaga t cras alia percussi sunt: sed forte per q̄nquenniū vel amplius vel minus. ¶ Sexta plaga fuit: qz facte sunt vesice turgētes in hominibus t iumētis. ¶ Septima plaga fuit: qñ venerunt tonitrua et grādines t deuastauerūt ꝑm magistrū hordeum t linum: qz erant in spica: triticū t far nō sunt lesa: vt habet Exo. ix. ¶ Octaua plaga. Venit locusta t deuorauit frumentū. Quia in quolibet mense ytalēdarij duo dies atro colore tanq̄ abominādi signati sunt. Ideo nota ꝑm magrm q egyptiaci ideo dicunt: q in his passa est egypt⁹. Ob qō voluit mater ecclesia illos in ytalendario poni: vt diuina miracula semp nobis exemplo sint. Mathematici vo dicūt: q peritissimi egyptioz astrologi: quasdā cōstellationes nociuas humanis actibus in singulis mēsibus deprehenderūt: quarum constellationum puncta vulgus ꝓpter imperitiam vitare nō poterat. Quapro pter cautū est vt tota dies obseruaret ꝓpter horā illius abominabilis lucis: idest diei. Sed hoc obseruari phibitum est. xxvj. q. vij. c. nō obseruetis. ¶ Nona plaga habetur Exo. x. Facte sunt tenebre horribiles in oīi terra egypti. Ubi aūt filij israel habitabant lux erat. Nico. de ly. Dicuntur horribiles: qz visione imaginaria videbant multa fantasmata vt terrerentur. ¶ Decima plaga fuit percussio t mors primogenitoz: quādo Moyses expletis omnibus que deus iusserat: t acceptis vasis aureis t argēteis mutuo ab egyptijs: factum est noctis medio pcussit dñs omne primogenitum in terra egypti: nec erat domus in qua nō iaceret mortuus. Dicit magister in histo. q executio ista facta fuit p manuz boni angeli: q apparuerat moysi in rubo in persona dei. Aug. tñ super illum locū ps. lxxvij. Immissiones per angelos malos. ait: Possumus sine dubitatione malis angelis attribuere mortes pcōz. Nocte igitur illa cōgregato omni populo iudeoruz precinxere se ad iter: t mane oēs insimul iter arripuerī. In egressu vo eoz vt dicit magister: facto terremotu multa templa egyptiōrū simis idolis corruerūt. Adhuc aūt factus

est ꝙ nilus preter solitū inundans terram in qua sepulcruꝫ ioseph erat cooperuit. Tenebantur aūt iudei ex iuramento asportare ossa eius. Tunc moyses scripsit in lamina aurea nomen dñi tetragrāmaton: que iniecta aque supernatauit: vsqꝫ dū veniēs stetit supra vbi erat sepulcrum. Et effodientes sustulerunt ossa. Nico. de ly. sup. xiij. c. Exo. hoc impugnat dicens: Que dicuntur de nilo ⁊ ossibus Joseph: videntur esse ficticia. Tum qꝛ glose hebraice ⁊ Josephus talia nō dicunt: lꝫ imponatur eis ab illis qui libros eorum non viderunt. Tuꝫ qꝛ vna de causis quare ossa ioseph remanserunt in egypto fuit: vt per eius sepulcrum memoria beneficioruꝫ eius apud egyptios diutius remaneret: ⁊ sic populus israel mitius tractaretur. Ideo non est verisimile ꝙ ossa eius eēnt posita in pratis vel in campis vbi aque possent inundare: sed in loco valde solēni ⁊ cerebri: vbi aque nō possent inundare: maxime cum tpe mortis eius esset potentissimus ⁊ regi ⁊ populo predilectus. Uerū tamen hec ratio infringi pōt de facili: eo ꝙ nō est inconueniens qñqꝫ aquas ⁊ maris ⁊ fluminum preter spem ⁊ vltra solitum inundare. Arist. j. methaurorū tractatu vltimo ꝟm nouam translationem: ꝟm ꝟo veterem est in. ij. dicit: Non semper aūt eadem loca terre neqꝫ aquosa sunt neqꝫ arida: sed ꝑmutant ꝟm fluuioꝝ generationes ⁊ defectus. Propter qd ⁊ aque circa arida permutantur: et mare: ⁊ non semper hec quidem terra: hic autē mare perseuerat omni tpe: sed fit mare quidem vbi arida. Ubi aūt nūc mare: iterum hic terra. Scdm tñ quendam ordinem putare oportet hoc fieri ⁊ periodum. Item ꝟm Aristo. videtur ꝙ causa istarum mutationuꝫ sit motus celi cum sole ⁊ stellis: ⁊ planetarum coniunctiones. Inuenimus nāqꝫ ꝙ tēpore Gregorij. ij. vt narrat Ricobaldus i chronica: diluuium rome fuit ꝓpter aquas tyberis: qui tantū intumuit vt in via lata ad hominis staturam ⁊ semis fuerit: durauitqꝫ diebus septē. Letanijs actū est ad deū ⁊ cessauit. Iterū anno christi millesimo ducentesimotertio: terremotus in creta permaximus mare adeo cōcussit: vt aquas maris impulerit in ciuitatem caridiē tanto impetu ꝙ om̄ia edificia ruinauit: oēs homines fere occidit: mox adeo retrocessit mare ex portu vrbis: vt vbi aqua ꝓfunda erat: tūc nulla videretur: arene fundi maris oculis hominum patuerunt. Anno ab vrbe cōdita quingentesimo: flumen tyberis vltra solitum intumescens rome edificia in plano posita deleuit. Sic potuit illa nili inundatio esse singularis ita vt sepulcrum ioseph cooperuerit. Sed ista ad rem non faciunt. Nos tm̄ ea que scriptura tradidit ꝓsequamur. Egressus ḡ fuit Moyses cuꝫ illa multitudine ⁊ ꝑuenit ad mare rubrum. Pharao autem secutus est cum certis curribus ⁊ equitibus quinquaginta milia: ⁊ trecentis milibus peditibus armatorum. Leuantes oculos iudei timuerunt valde: quia nec fugere poterant nec pugnare eo ꝙ inermes erāt. Quos cōfortauit moyses ⁊ de mādato dei tetigit mare: ⁊ aqua diuisa est: ⁊ ppls dei ꝑtransiuit sicco vestigio. Nec hoc discredendū dicit ioseph⁹: cū Alexādro macedoni ⁊ exercitui eius Darium insequenti: mare pamphilicuꝫ diuisum fuisse legitur: deo volente: qui per eum persarum regnum deleri volebat. Egyptij ꝟo transire tentantes oēs perierunt: qm̄ aque que velut muri fuerant diuise ex miraculo dei: iterū vnitē sunt ⁊ coniuncte. Sicqꝫ turpiter Pharao ⁊ om̄es sui exercitus in mari rubro perierunt. Dicit autem Paulus Orosius libro primo sic: ꝙ extant nūc certissima horum monumenta gestorum. Nam tractus curruum: rotarumqꝫ signa orbice: non solum in littore: sed etiam in profundo quousqꝫ visus admittitur peruidentur: ⁊ si forte ad tempus vel casu vel curiositate turbantur cōtinuo diuinitus in pristinam faciē vētis fluctibusqꝫ reparant, hec ille. Timēdus

ergo ab omnibus est deꝰ: qui etiã creaturas suas armat ad vltionem inimicorum suorum qui sit semp bñdictus in secula seculorum. Amen.

¶ De iudicio dei contra iudaicum populum ingratum de deo murmurantẽ. Sermo. xj.

NIsi fuissẽt peccata grandia populi iudaici: nõ tam frequenter piꝰ ⁊ misericors deꝰ ĩ deserto duris castigationibus illum visitasset. Elegit nãq; iudeorum gentẽ pre ceteris nationibus mũdi: et tamen quanto plura illis collata sunt dona ⁊ bñficia: tãto crebriꝰ ad iracundiã deũ suis sceleribꝰ cõcitauerũt. Iccirco in hoc sermone de iudicio dei cõtra iudeos criminosos in deserto dicemus. De quibꝰ tria mysteria proponimus declaranda.

Primum dr̃ beneficioꝝ largitio.
Scd̃m multoꝝ pctõꝝ cõmissio.
Tertiũ diuersarũ penarũ incussio.

¶ De septẽ amplissimis bñficijs q̃ largitus est deus populo iudeoꝝ. Cap̃. j.

DIguatus est deꝰ clementissimus amplissima beneficia elargiri populo iudeorum: postq̃ illum liberauerat de seruitute egyptiaca. Ob qd̃ gentiles conuersi ad fidem dicebant iudeis baptizatis: vt refertur in prologo in epl̃am ad Romanos. Quanto maiora erga vos dei bñficia narraueritis: tanto maioris vos criminis reos esse monstrabitis. Ut ergo de beneficijs populo iudaico exhibitis plenam noticiã habeamꝰ: in hoc mysterio septẽ beneficia erũt enumeranda atq; disserenda.

Primũ dr̃ aquaꝝ dulcoratio.
Secundum celestis cibatio.
Tertium viarum directio.
Quartũ aque de petra eductio.
Quintũ inimicoꝝ expugnatio.
Sextum legis illustratio.
Septimum miraculorum frequens coruscatio.

¶ De dulcoratiõe aq̃ fluminis marath.

PRimum bñficiũ quod largitus est deus populo iudeorũ fuit aquarũ dulcoratio. Ut enim scribitur Exo. xv. post transitu3 maris rubri: egressi sunt in desertum sur: ambulaueruntq; tribus diebus per solitudinẽ et non inueniebant aquã: et venerunt in marath nec poterant bibere aquas de marath: eo q̃ amare essent. Et hoc dicit Amb̃. de conse. di. ij. c. Reuera. Marath fluuius amarissimus erat: ita vt sitiẽs populus bibere non posset. Secũdũ Nico. de lyra sup hoc passu Exo. xv. quod dr̃: Uenerunt in marath. fit p anticipationẽ: q: locus ille adhuc non vocabatur marath: sed si vocatus est a filijs israel ꝓpter amaritudinem aque ſm q̃ subditur in textu. Unũ ⁊ congruũ nomen loco imposuit: scz populꝰ israel. Magister in historia addit: Non solu3 dicebatur marath pro amaritudine aq̃ sed etiã pro amaritudine animi. Amarior quidẽ est qui sitit: qui non inuenit potum: q̃ si inuentũ gustare nõ possit. Recitat ſm hoc ꝓpositum Plutarchꝰ in vita marci antonij q̃ dũ marcus antonius contra indos ⁊ parthos bellum gereret: vexatus ab eis per iuga montiũ cũ exercitu fugiebat. Edebant nãq; romani multis diebꝰ radices ⁊ herbas incognitas et cruciabantur a siti: q: in montibus per quos ibãt non erãt aq̃: ⁊ parthi tenebant planicies. Uenerũt tandem ad flumen cuius aqua erat gelida ⁊ clara: sed quia erat salsa faciebat viscera dolorosa. Ob quod flebant oẽs velut conspicerẽt paratã mortẽ. Quare marcus antoniꝰ coegit quendã familiarem suũ vt qñcũq; iuberet sibi caput abscinderet: vt neq; viuꝰ posset ab hoste ledi: neq; cognosci mortuꝰ. Ab his tñ periculis tandem euasit. Sic ergo populus iudeoꝝ querelis ⁊ lamentationibꝰ replebat̃. Clamauit ad dñm moyses, et ostendit ei lignũ: qd̃ cũ posuisset

in aqua mox aque dulcorate sunt et facte potabiles. Sed ego puto maiꝰ nobis xp̄ianis beneficiū concessum qñ in aquis xp̄s baptizari voluit: insinuans baptismū in aqua fore fienduz. Judei nāq; in aquis marath dulcoratis refocillarūt corpora: nos ī aquis baptismi recreamus animas: ⁊ spiritualiū donorū vbertate illas replemus. De effectibus aūt baptismi dixi ī quadragesimali de pnīa in sermone de baptismo.

¶ De coturnicibus ⁊ manna.

Secundū beneficiū qđ largitus est deꝰ ppl'o iudeoꝝ: fuit celestis cibatio. Scribitur nāq; Exo. xvj. ꝙ trigesimo die ab exitu eorū de egypto defecerunt eis victualia. Cūq; orasset moyses ad dñm vespe ascēdēs coturnix de sinu arabico: vbi p̄cipue nutrit̄ ꝟm magistrū in historia: operuit castra ⁊ ad libitū ppl'i capiebat̄. Nicol'. de lyra inquit: Coturnix est auis pinguis ⁊ sapida. Et sumit̄ singulare ꝓ plurali. i. multitudo coturnicū. Mane v̄o cuz oraret moyses: descendit manna. Et vt scribit̄ Nume. xj. Erat māna quasi semē coriādri: coloris bdellij: q̄ est sic̄ crystallꝰ ꝟm Nico. de lyra. Circūibatq; ppl's: ⁊ colligēs illud frāgebat mola siue terebat in mortario coquēs in olla: ⁊ faciēs ex eo tortulas. Et vt habet̄ Exo. xvj. Erat gustus eiꝰ quasi simile cū melle. Ubi dicit Nico. de lyra. Simila est farina tritici delicatissima. Sapor igit̄ illiꝰ māne erat q̄si sapor panis facti de simila cum cōmixtiōe mellis. Scđm aūt Nico. de lyra. de ista manna fuerūt octo mandata. ¶ Primū vt mane colligerent. Hora em̄ colligēdi erat post ortū solis: eleuato rore qui erat sup manna ꝑ vapores. Erat quidē desup manna ros congelatus: qui resoluebat̄ oriēte sole. Quare manna colligi poterat vsq; ad horam sextā ⁊ tūc incipiebat liquefieri ad modū prime. Ad ignē v̄o indurabat̄ ⁊ formabantur inde panes. ¶ Scđm māda tum fuit vt colligerēt ad sufficientiam: ⁊ non plus. ¶ Tertiū vt comederēt mēsurā gomor. Sed dubiuz hic oritur: qr non est idē per singula capita medium omnibꝰ: sicut đr. ij. ethicoꝝ: ꝙ non idē est mediū miloni: de quo đr ꝙ comedebat in die bouē integrū qui erat sufficiens pluribus hoībus. Ideo cibus cōueniēs vni: alteri plus indigēti est deficiēs: et minꝰ indigēti est supabūdās. Respondet Nico. de lyra ꝙ iste cibꝰ dabatur diuino miraculo: ita eodem modo fiebat vt plurimū īdigēti sufficeret: ⁊ a minꝰ indigēte cōsumi absq; supfluitate valeret. Dicit autē iosephus ꝙ ex diuina ꝓuidentia factū fuit hoc ne ex cupiditate et gulositate illi qui fortiores erant plus debito vellent colligere: ⁊ sic debiliores debito alimēto priuarētur: ⁊ in ppl'o seditio oriret̄. ¶ Quartū mandatū fuit: vt nō relinquerent vsq; mane. Et dimiserūt quidā. s. dathan ⁊ abiron vt dicunt hebrei: ⁊ scatere cepit vermibꝰ ⁊ cōputrescere. Hoc v̄o nō contigit ex natura manne: qr seruari poterat. Sed erat ex voluntate dei: ne aliq̄ ex cupiditate ⁊ gulositate plus debito vellent colligere ad seruādū quod esset occasio malorū. ¶ Quintū p̄ceptū fuit: vt die sexta colligerēt duplū. ¶ Sextuz vt reseruarent vnuz gomor ꝓ sabbato. ¶ Septimū vt illud comederent in die sabbati. ¶ Octauuz vt impleretur vas continēs gomor ad reseruādū in futuras generatiōes. De isto māna dicitur Sap. xvj. Panē de celo p̄stitisti illis sine labore: oē delectamentū in se habentē: ⁊ oīs saporis suauitatē. Nico. de lyra ait: Hoc intelligit̄ nō ex natura māne: sed ex merito sanctorū hominū qui eū comedebāt quibꝰ sapiebat sicut desiderabant. Malis enim hominibus ex eoꝝ demerito desipiebat. Vñ Numeri xj. c. dicebant: Nihil vident oculi nostri nisi manna. Anima nostra nauseat sup cibo isto leuissimo. Et dicebatur panis de celo: quia generabat̄ in celo aereo: ⁊ panis angeloꝝ: quia in descēsu manne cooperabantur angeli: nō ꝙ angeli

ipsoveſcerentur:q; ipſi nō indigēt cibo corpali. Hoc cibo aliti ſunt filij iſrael quadraginta annis donec venirent in terrā habitabilē.ſ. in terrā Chanaā:q̄ fuerat eis pmiſſa. Et vt dicit Nicol. de lyra. nō ſtatim defecit māna cū intrauerūt illā:qz trāſito iordane fecere circūciſionē in galgalis:z poſtea celebrauerūt paſcha:z i craſtino paſche ceſſauit manna. vt habet Joſue.v.c. Satis tñ cito poſt īgreſſuz terre Chanaā defecit Miranda profecto ſunt omnia que de iſto cibo dicta ſunt. Et vt dicit Ambro. lib. de ſacramentis:reuera mirabile eſt fratres: q manna plueret dñs patribz in deſerto:qui quotidiano celi paſcebātur alimento. Verūtñ his oibz maiꝰ eſt: qō nobis xpianis exhibet: verū ſcilicz corpus chriſti in ſacramento altaris.

¶ De mirabili ducatu populi iudaici.

Certium beneficiū quod largitus eſt deus populo iudeorū:fuit viaz directio. Ut em habetur Exo. xiij. Angelꝰ dñi precedebat caſtra iſrl:z cū eo pariter columna nubis. Et Numeri. ix. dicitur: q die qua erectū eſt tabernaculū:operuit illud nubes. A veſpere autē ſuper tentoriū erat quaſi ſpecies ignis vſqz mane. Sic fiebat iugiter per diem operiebat illum nubes z per noctem quaſi ſpecies ignis. Cūqz ablata fuiſſet nubes q̄ tabernaculum protegebat tunc proficiſcebantur filij iſrael:z in locoꝫ ſtetiſſet nubes: ibi caſtrametabant. Ad imperium dñi proficiſcebantur: et ad imperium illius figebant tabernaculum. Cunctis diebus quibus ſtabat nubes: tabernaculuz manebat in eodem loco. Dicit Nicolaus de lyra:q nubes mouebatur angelico preſidio vel miniſterio. Sed maius beneficium nobis chriſtianis cōceſſum eſt quibus via ſummi boni verbo et exemplo a chriſto eſt manifeſtata. Nam cum philoſophi plurimū deſudaſſent querentes noſcere in quo ſummū bonuz conſiſteret: euanuerunt in cogitationibus ſuis. Et Varro vt refert Auguſtinus in lib. de ciui. dei. c.ſ. dicit ducentas octogintaocto opiniones falſas de btitudine philoſophos ipſos habuiſſe. Opere pecula aurea:xpi preſentia illuſtrata. O felicia tempora noſtra in quibus omnes qui volunt ſalue poſſunt: q perfecta beatitudo conſiſtit in deo. Unde Lactā. lib. vij. diuinarum inſtitutionum ait: Pater enim noſter et dñs:qui condidit firmauitqz celum: qui libratā magnitudine ſua terram vallauit montibus:mariqz diſtinxit:et quicquid eſt in hoc opere mundi conflauit z perfecit e nihilo:perſpectas erroribus hominum ducem miſit: qui nobis viam iuſticie panderet. Duncles quamur omnes: hunc audiamus:hunc deuotiſſime pareamus: quoniaz ſolus vt ait Lucretius. Veridicis hominum purgauit pectora dictis. Et finem ſtatuit torpedinis atqz timoris. Oſtenditqz bonum ſummum quo tendimus omnes. Quid foret atqz viam mōſtrauit limite paruo. Nec tñ oſtendit ſed etiā preceſſit:ne quis difficultatis gratia iter virtutis horreret.

¶ De fluxu aq̄ de petra cōtra naturā.

Quartum beneficiuz fuit aq̄ de petra eductio. Ut enim habetur Exo. xvij. dum veniſſent raphidi defeciſſetqz aqua dixit Moyſes ad dominū. Adhuc puſilluz z lapidabūt me. Inqt Nico. de lyra:q hoc dicebat moyſes ductus timore naturali: qui cadit in perfectum virum. Et magis dicebat timore populi: ne eo interfecto a dño recederet per idolatriaz. Et ait dñs ad Moyſen. Sume de ſenioribus iſrael. Nicol. de lyra. ſ. vt ſint teſtes q antea ibi non fuerunt fontes vel aque:ac etiā vt per hoc appareat dei miraculum. Subditqz dns. Et vade ad petrā oreb: percutieſqz virga. Magiſter in hiſto. Oreb ſic dicta propter oreb qui occiſus eſt in ea:factūqz eſt ita. Et egreſſe ſunt aque:z bibit populus. Sed his oībus amplius eſt quod nos accepimus:non

ytiq; aquam de petra: sed sanguinem preciosissimum de corpore iesu christi. Unde Petrus. j. epl'a. c. j. dicebat: Nō corruptibilib⁹ auro vel argento redempti estis: sed precioso sanguine agni incontaminati ⁊ immaculati christi.

¶ De inimicoꝝ expugnatione.

Quintū beneficiū fuit inimicoꝝ expugnatio ⁊ debellatio. Dicitur nāq; Exo. xvij. Venit aūt Amalech: vt pugnaret aduersus israel in raphidim. Notandū hic ꝟm Nico. de lyra: ꝙ q̄dā glosa super istū locū dicit ꝙ amalech fuit fili⁹ hismaelis a quo dicti sunt amalechite: qui ⁊ hismaelite. Ipsi sunt saraceni. Quod aūt. j. Paral'. j. c. d̄r ꝙ Eliphaz p̄mogenit⁹ Esau genuit Amalech: dicunt sequētes dictam glosam ꝙ fuit alius: et sunt duo eiusdē nominis. Sz hoc dictū de sacra scriptura nō habet autoritatē: imo ꝯrietatē quia Gen. xxvj. ⁊. j. Paral'. j. c. d̄r expresse ꝙ Amalech fuit fili⁹ Eliphaz: p̄mogeniti Esau nec legitur alius Amalech. Insup Josephus in. ij. antiquitatū libro dicit ꝙ ab Amalech filio Eliphaz: dicti sunt amalechite. Hoc etiam colligitur ex. ij. Reg. j. c. vbi d̄r ꝙ filius Doech idumei venit ad Dauid nuncians mortē Saulis. Licz em̄ non exprimatur ibi ꝙ fuerit filius Doech: tn̄ oēs expositores concorditer hoc dicunt. Et cū interrogaretur a Dauid: quis esset ait: Filius hoīs aduene amalechite ego sum. Exquo videtur ꝙ amalechite sunt idumei. Et sic nō descēderūt ab hismaele: sz ab Esau. Quare aūt isti amalechite insurrexere aduersus iudeos: dicit Nico. de lyra super. xv. c. Exodi ꝙ ipsi ⁊ populi q̄ erant eis confederati: audientes ꝙ filij israel transierant mare rubrū: ⁊ essent in deserto eis propinquo irati sunt: timētes ne inuaderent terram eoꝝ: ⁊ ideo anteq̄ essent magis fortificati: voluere eos delere: ⁊ ascendere ad pugnandum cuz ipsis. Super. xvij. c. Exod. aliā causam assignat Nico. de lyra, ex parte populi israel. Ad hoc enim permisit deus bellū illud insurgere: vt ex victoria sequēti essent audaciores decetero ꝯtra aduersarios insurgētes: et de spolijs amalech essent muniti armis et alijs necessarijs: que fugientes dimisere. Elegit aūt Moyses Josue: de tribu Effraim: virum bellicosum: cui et paucos tradidit armatos: ꝟm magistrum in historia: plurimos ad custodiam castrorum retinuit. Ipse autem ascendit in montem habens virgam dei in manu: vt ex hoc victoria deo ascriberetur. Ascendereq; cum Aaron et Ur: qui Ur ꝟm Josephum fuit maritus Marie. Cūq; leuaret Moyses manus vincebat israel. Ubi apparet orationis efficacia. Sin autem et paululuz remisisset: vincebat Amalech. Quo comperto Ur et Aaron supposuerunt ei lapidem: et ex vtraq; parte manus eius sustentabant. Erant enim graues pro labore orandi. In cuius rei figura ꝟm magistrum in historia: sacerdos eleuat manus in missa: et etiam in figura christi orantis in cruce Nec remisit moyses manus vsq; ad solis occasuz. Fugauitq; Josue amalech in ore gladij. Nobis ꝟo christianis gloriosior est victoria: qui per christum demones superamus. Naz vt diximus in sermone de bello demonum: priusq̄ christus moreretur in cruce omnes iusti trahebantur ad limbum. At expost penitenti latroni patefactus est paradisus.

¶ De lege quam dedit Moysi deus.

Sextum beneficiū qd̄ largit⁹ est deus populo iudeoꝝ dicit legis illustratio. Ut em̄ habetur Exodi. xxxij. in mōte synai Moyses legem accepit a deo sibi dataz. Qui reuersus est de monte: portans duas tabulas testimonij manu scriptas ex vtraq; parte: et factas opere domini. Dicit Rabbi Salomon: ꝙ vnica scriptura erat ibi: que tamen erat legibilis indifferenter ex vna parte: sicut ex altera:

qđ erat valde mirabile: q; littera ex vna parte figurata ordine recto in pte oppo sita apparet eius figura modo opposito. Vel potest dici absq; tali miraculo: ꝙ littere erant duplices: ita ꝙ precepta erāt sculpta ex vna parte: ⁊ similiter ex altera. Vas tabulas fregit Moyses: vt dicetur in tertio mysterio ꝓpter peccatum populi: reputās populū indignum: vt dicit Nico. de lyra. accipere legem digito dei scriptam. Nec autē fractio tabularum signum fuit euacuationis legalium in aduentu xpi. Tandē vt dicit Exod. xxxiiij. Ascēdit Moyses montem de mādato dei: tulitq; secū duas tabulas lapideas: instar prioꝝ. i. similes alijs prius factis in materia et in quātitate. Dicit Nico. de lyra ꝙ de quo lapide fuerint nō habet ex textu. Rabbi tū Salomō tenet ꝙ fuerint de lapide sapphyrico. Inquit enim ꝙ deus ostēdit Moysi vnā massam talis lapidis formatam de nouo diuina virtute. de qua Moyses dolauit duas tabulas: ⁊ dolature superflue fuerūt sue: ⁊ inde ditatus fuit multū. Sed hoc tacet Josephus: qui prior fuit Rabbi Salomone. Fuit ergo moyses in monte cuꝫ dño quadraginta diebus ⁊ quadraginta noctib⁹: nihil comedēs aut bibēs. Cūq; descēdisset de mōte cū tabulis apparuit facies eiꝰ cornuta: et ipse ignorabat. Dicit magister in hystoria ꝙ erāt quidā radij miri splēdoris ꝓcedētes in altū ad modū cornuum quos apls vocat gloriā vultus Moysi. ij. ad Corꝝ. iij. c. Unde in hebreo habet: Et non cognouit ꝙ cornuta esset lux faciei sue. ¶ Vic queritur quare Moyses nō habuit ante hāc gloriā: cum locutus fuisset cū dño diu in monte? Et respondet Nico. de lyra ꝙ aliqui dicūt ꝙ non habuit ante ita limpidā cognitionē de deo sicut post: ad qđ denotandū apparuerūt tales radij. Alij dicunt ꝙ hoc factum est vt populus qui per idolatriaꝫ peccauerat magis eum timeret: ⁊ haberet in reuerētia. Rabbi salomō dicit ꝙ fuit ex hoc ꝙ dñs posuit manū suā supfaciē eius. Quare Moyses posuit velamen sup faciē suā: cum loqueretur filijs israel: ⁊ locutus est eis oīa que sibi fuerūt imperata. Concludit magister in hystoria. Quantū hec gloria duraverit: et vtrum semel vel pluries hoc acciderit ignotamus. Sed xpianis lux amplior effusa est quib⁹ euangeliū effulsit.

¶ De miraculis ⁊ signis multiplicibus.

Septimū beneficiū qđ deus donauit populo iudeorum: fuit miraculorum frequens coruscatio. Nā preter ea que dixim⁹ multa signa et miracula de ipsis fuerūt ostēsa. Miraculū certe fuit ꝙ Maria soror Aaron murmurās cōtra Moysen: statim fuit lepra percussa: ⁊ tandē Moysi oratione sanata: vt habet Numeri. xij. c. Miraculum fuit ꝙ aperta est terra: ⁊ deglutiuit Dathan ⁊ Abiron. Numeri. xvj. c. Miraculū cū floruit virga Aarō Numeri. xvij. c. Et ne singula cōmemorem: quadraginta annis fuit ille populus in deserto: nō comedēs panē: nec bibens vinū: nec vestimēta eius: aut calciamēta cōsumpta: vt hr Deut. viij. c. Sed xpianis maiora signa post xpi aduētū mōstrata sunt: q̄nimmo ꝓtinue in ecclesia sancta miracula fiūt. Quisnā nō admiret ex aridis ossib⁹ Nicolai sanctissimi apud Barū: ⁊ Matthei euāgeliste apud Salernum: ⁊ Andree apostoli apud malfiam scaturire manna? Quid dicā de sanguine glorioſi martyris Januarij? Cōseruat quippe Neapoli in vase vitreo aut crystallino: estq; semp strictus ⁊ congelatus. At dū caput prefati sancti deprope ponit sanguis ille ebulliens: tandē cūctis videntibus liquefit: ⁊ capite amoto rursus induratur: ⁊ cōgelatus non mouetur amplius. O pietas dei benedicti: qui sic humano generi per tot innumera miracula virtutem potētie dignatus est demōstrare.

¶ De multis miraculis quib⁹ populus in deserto tētauit et ad iram concitauit deum excelsum.

In tanto cumulo beneficiorū custodierūt iudei testamētum dñi: ⁊ in lege eius noluerunt ambulare ⁊ obliti sunt beneficiorū eius: ⁊ mirabiliū eius que ostēdit eis. Tentauerūt quidez deū excelsum: varijsq; peccatis maiestatem eius offendere. Iccirco in hoc.ij.c. de offensionib⁹ iudeorū in deserto dicemus: quas reducemus ad septē,

Prima ꝺ murmurationis,
Secūda inobedientie.
Tertia ingratitudinis,
Quarta idolatrie,
Quinta gule,
Sexta desperationis.
Septima fornicationis.

¶ De septem peccatis populi: et primo qualiter murmurauerunt iudei contra deum ⁊ Moysen.

Prima offensio et peccatū iudeorū in deserto ꝺ murmurationis. Nā cōtra Moysen murmurauerūt qñ venerūt ad flumē marath: vt ꝺ Exodi.xv. Itez qñ dicebāt: Utinam mortui essemus per manus dñi in terra egypti: idest per plagā ab eo immissam: cū primogenitis egyptiorū qñ sedebamus super ollas carniū: ⁊ comedebamus panē in saturitate. Cur eduxisti nos in desertū istud: vt occideres oēm hāc multitudinē fame. Exoꝺ. xvj.c. Et qñ venerunt in raphidim: vbi nō erat aqua: iurgati sunt cōtra Moysen. Quib⁹ ipse dixit: Quid iurgamini cōtra me ⁊ tētatis dominum? Exoꝺ.xvij.c. Sed hic posset aliquis querere? Quare deꝰ eduxit eos per talē viā: vt patienē defectū cibi ⁊ potꝰ. Et rñdet Nico.de ly. ꝙ hoc fuit vt ex frequēti necessitate oporteret eos recurrere ad dñm: ⁊ sic sub timore dñi retinerētur: per hoc etiā bonorū patientia ⁊ malorū impatiētia declararetur.

¶ De inobediētia populi.

Ecūda offensio fuit inobediētia. Ut multi collegerūt plus de mānā ꝙ fuerat ordinatū ⁊ reseruauerūt i diē alterū: vt ꝺ Exo.xvj.

¶ De ingratitudine populi.

Tertia offensio ingratitudo appellatur. In tot nāq; beneficijs male locuti sunt de deo. Dicitur nanq; Numerij.xiij. ꝙ voluerūt sibi prefice re ducez vt reduceret eos in egyptum. Quare dixit deꝰ moysi. Usq; quo detrahet mihi populus iste? Quousq; nō credēt mihi in oībus signis que feci coram eis? Et infra cōminatus est dicēs: Nullus eorum qui viderūt signa que feci in egypto: numeratis. ſ.a viginti annis et supra: videbit terrā pro qua iurauī patribus eorum preter caleph ⁊ iosue.

¶ De idolatria populi.

Quarta offensio idolatria fuit Ut em̄ scribitur Exoꝺ. xxxij. Uidēs populus ꝙ Moyses morā faceret dū esset in monte cora dño: dixit ad Aaron. Fac nobis deos. Rabbi salomon dicit: ꝙ isti fuerunt egypty cōuersi ad iudaismū q̄ ascēderūt cū iudeis de egypto. Et isti q̄ erāt nutriti in idolatria incitauerūt magnā partē de filys israel: vnde subiūgebār. Moysi em̄ ignoramus quid acciderit. Scōm iosephū ⁊ magistrum in historia alij dicebant eū a bestijs comestū: alij a dño trāslatū: alij sane mētis cū dño philosophantē. Ut ꝺo sequitur in hystoria. Aaron et Ur restiterūt. Sed indignatꝰ populus spuēs in faciem Ur sputis vt tradit eū suffocauit. Uñ timens aaron ait: Tollite in aures vxorū et liberorū et afferte ad me. Dicit magister in historia ꝙ hoc erat qꝺ pretiosius ⁊ carius habebāt: putās ꝙ cōsulētes auaricie sue nolēt afferre. Fecit tñ populus qꝺ dixerat auidus ad idolatrādū. Formauit itaq; ope fusorio vitulū cōflatilē: qz in egypto bouem adorauerūt. Nāq; vt dicit magister in historia in principio Exoꝺ.ſ.c. de submersione paruulorū: erat apis deus egyptiorū: vt Plinius dicit: qui ⁊ testat se eū vidisse. Quidā taurus q̄ ex improuiso egrediebatur de flumine: habēs in

humero dextero signū cādidū instar lu-
ne corniculate: atq; cū statim cōfluerēt
egyptij omni genere musicoꝝ psallentes
leuabat in aera: et sup eos tāq; psalles
ferebat ꝛ ad motū vel stationem ipsius
in terra mouebātur ꝛ stabāt: ꝛ eodē die
euanescebāt. Que oia demonū artificio
complebātur: vt docet Aug. lib. xviij. de
ciui. dei. c. v. Formato itaq; vitulo di-
xit populus. Hi sunt dñi tui israel qui te
edurerūt de terra egypti. Fecitq; aaron
altare coꝝ eo: ꝛ in crastinū indurit solē-
nitatē. Manecq; surgētes obtulerūt ho
stias: seditq; populus manducare ꝛ bi-
bere: ꝛ surrexerūt ludere: idest adorare.
¶ Hic queritur quare aaron edificauit
altare? Et dicit Nico. de lyra ꝑm Rabbi
salomonē ꝙ ad retardandam immola-
tionē: qz aut statim populus immolas-
set sine altari: aut in momēto altare cō-
struxisset. Ideo subdit aaron. Eras so-
lēnitas dñi est. Non dixit hodie: si forte
interim veniret moyses et impediret.
Tūc dixit dñs ad moysen. Descēde pec-
cauit populus tuus. Quasi dicat: non
meus ꝓpter idolatriā. Vel er eo quia
erat moyses illi populo mansuetus: vt
ptz. xlv. dis. c. disciplina. ꝛ. xxiij. q. iij. c.
quid crudele. Subiūxit deus. Cerno ꝙ
populus iste dure cervicis sit. Dimitte
me vt irascat furor meus. Dixit autem
moyses. Queso dñe quiescat ira tua: et
esto placabilis sup nequicia populi tui:
ne dicant egyptij. Callide eduxit eos vt
interficeret in mōtibus: quasi impotēs
dare terraꝝ quā promiserat. Recordare
abraā. quasi dicat. Si populus iste me-
ruit mori per incendiū: ecce abraā pater
eoꝝ ꝓpter amorē tuū ꝓiectus fuit in
ignem chaldeorum. Sequitur textus: ꝛ
ysaac: ac si dicat: Si populus meretur
mori per gladiū: ecce ysaac paratus fuit
ꝓ te immolari. Et additur: ꝛ iacob. i.
si meruerit puniri populus exilio: ecce
israel tanq̄ exul fuit in mesopotamia
obediēs patri suo ꝛ tibi: quibus iurasti
per temetipsum qui es immutabilis de
dāda terra chananeoꝝ semini eoꝝ. Pla
catusq; est dñs: ꝛ moyses descēdit.

¶ De gula populi.

Quinta offensio fuit gula: qñ
ardēter dicebant vt ponitur
Numeri. xj. Recordamur pi-
sciū quos comedebamus in
egypto gratis. i. ꝓ parvo
precio. In mentē nobis veniūt cucume-
res: pepones: porri: cepe: ꝛ allia.

¶ De desperatione populi.

Sexta offensio fuit despera-
tio: qñ vt ponitur Numeri
xiiij. oīs turba fleuit di. Vti-
nā mortui essem? i egypto: ꝛ
nō in hac vasta solitudine.

¶ De fornicatione populi.

Septima offensio fuit fornica
tio. Scribitur nanq; Nume
ri. xxv. ꝙ fornicatus est po
pulus cum filiabus Moab:
que vocauere eos ad sacrifi-
cia sua. Dicit hic Nicolaus de lyra: ꝙ
Balaam sciens filios israel esse ꝓnos
ad luxuriam: dedit cōsilium Balach re-
gi moabitarū: vt mitteret puellas pul-
chras et ornatas per exercitum eorū: et
ꝙ iuuenes venientes ad se verbis alli-
cerent: ꝛ cum viderēt eos inflammatos
ad actum carnis: non permitterēt se ab
eis cognosci nisi prius comederent de
idolothitis: et idola adorarent que secū
portauerant: vt sic deus offenderetur: ꝛ
populus israel ab eo percuteretur: ꝛ da
retur in manus hostium. Dicit etiā Jo-
sephus: ꝙ aliqui nobiles de israel acce-
perunt sibi vxores de illis. Et licz non
sit scriptuz in isto. c. xxv. ꝙ Balaam de-
dit tale consilium: tamen habetur Exo
di. xxxj. c. vbi dicitur: Nōne iste sunt que
deceperunt filios israel ad suggestio
nem Balaam. Et Apocali. ij. c. dicitur:
Habeo aduersus te pauca: quoniam ha
bes hic tenentes doctrinam Balaam:
qui docuit Balach mittere scandala co-
ram filijs israel edere de sacrificijs ido
lorum et fornicari.

¶ De septē plagis quibus populus pu
nitus fuit. Capm. iij

Dot sceleribus iudeoꝝ ad iracundiam concitatus dñs: flagella multiplicia contra eos misit. Et ꝙuis dictū sit paulo ante in fine quarte offensiōis: ꝙ dñs fuit placatus: illud tñ intelligiť ſm Nico. de lyra: ꝙ deus non simul nec subito populum idolatram et durum puniuit. Ideirco aduertendum est in hoc mysterio ꝙ septem famosis plagis populus ille percussus est.

¶ Prima plaga fuit post adoratione vituli: de qua dicit Exod. xxxij. c. in fine. Percussit dñs populū pro reatu vituli. Tā postꝙ Moyses descēdit de monte: ꝛ vidit vitulū ꝛ choros: redegit in puluerē vitulū: quē sparsit in aquis: et dedit et eo potū filijs israel. Rabbi Salomō dicit: ꝙ iste aque potate erāt nociue culpabilib⁹: causando in eis inflationes et languoreꝫ per quē poterāt ab alijs discerni: alijs aūt erant dulces ꝛ vtiles: sicut aque in sacrificio zelotipie ostendebāt per effectū culpā mulieris vel eius innocentiaꝫ vt habet Numeri. v. c. Alij aūt doctores dicūt ꝙ color auri remansit circa ora eorū qui erāt culpabiles ita ꝙ barbe eoꝝ videbantur auree: et sic ab alijs distinguebantur. Quare filij Leui obediētes Moysi zelo dei interfecerūt et trāsgressoribus viginti tria milia. Facto ꝺo die altero Moyses oravit pro populo dicens Exodi. xxxij. Peccauit dñe populus tuus iste. Aut dimitte eis noxam hāc: aut si nō facis dele me de libro tuo quem scripsisti. Dicit Rabbi Salomon: ꝙ iste liber intelligitur lex: que denominatur a Moyse eo ꝙ fuit eius minister. Est ergo sensus ſm eum. Dele me de libro: vt scilz lex non denominetur nomine meo: nisi populus iste tibi reconcilietur. Augu. ꝺo exponit dicens: ꝙ Moyses sic dixit ex confidentia et familiaritate diuina: vt sit sensus. Sicut certus sum ꝙ non delebis me de libro tuo: ita peto vt certifices me vt remittas noxā isti populo.

¶ Deigne qui descendit in castra.

Secūda plaga punitus est ille populus ꝓpter pecā sua: qñ accēsus ignis dñi deuorauit extremā partē castroꝝ: vt ōr Numeri. xj. c. Forte tibi erāt magis culpabiles. Tandeꝫ oratione Moysi ignis absorptus: idest extinctus fuit.

¶ Tertia plaga fuit postꝫ habuerunt coturnices. Ut ēm habet Numeri. xj. c. Adhuc carnes erāt in dētibus eoꝝ: nec defecerat hmōi cibus: et ecce furor dñi cōcitatus in populū percussit eū plaga magna nimis. Vocatusꝫ est ille locus sepulcrū cōcupiscētie. Ibi ēm sepeliere populū qui desideraverat carnes. Dicit magr i hystoria ꝙ modus plage hic nō determinat. Creditť tñ ꝙ fuerit ignis.

¶ Quarta plaga ponit Numeri. xvj. c. qñ multitudo murmurabat ꝓtra Moysen ꝛ Aaron dicēs: Vos interfecistis populū. Cūctꝫ vellēt eos obruere lapidib⁹: fugerūt ad tabernaculuꝫ: ꝛ operuit eos nubes: ꝛ apparuit gloria dñi. Dicūt alij qui ꝙ nō fuit nulla que ꝓcedebat ducatū populo: sed quedā parua nubes in qua dñs solitus erat loqui cū Moyse. Alij dicūt ꝙ fuit illa que ꝓcedebat ducatum sed stabat in alto super tabernaculum: ꝛ tunc descēdit operiēs ꝛ ambiēs arcū quaꝫ vt nullus posset adire. Et egressus ignis deuorauit populū. Fuerūt autē percussi tredecim milia et octoginta.

¶ Quinta plaga exprimit Numeri. xxj. quādo ꝓfecti de monte hoc venerunt in Salmana. Et qr male loquebantur de deo: misit dñs in populuꝫ serpentes ignitos. Qui sic dicebātur ſm Nicolaū de lyra: ꝛ magistrū in hystoria: qr minimi et veloces erant ad modum scintillarum: vel quia volantes per aera emittebant scintillas ardētes: vel ex eo ꝙ per morsus eoꝝ calefiebat caro ac si ignirentur. Tunc venerunt iudei a Moysen videntes mortes plurimorum dicentes: Peccauimus quia locuti sumus contra deum: ꝛ tu ora vt tollat a nobis serpentes. Oravitꝫ moyses ad dñm. Qui dñs ait: Fac serpentem eneum: et pone in

perticam eminente in medio populi: & quicūq; percussus fuerit a serpente respiciat eū & viuet. Et factū est ita. Dicit Rabbi Salomō: q̄ in serpēte nō erat virtus sanādi: sed aspiciētes serpētem cognoscebant afflictionē illā a deo sibi iuste illatā: petēdo miam: & ipe dē sanabat eos. Nō aūt mystica est: quia serpēs ille figurabat xp̄m passuz in cruce: per cui⁹ intuitū fidē & deuotionē sanamur a morsu sathane. Ex quo xp̄s dixit Joh. iij. Sicut exaltauit moyses serpētē i deserto: ita exaltari opz filiū hois. Dicit mgr̄ in hysto. q̄ illū serpētē eneū habuerūt secū filij isr̄l semp & magnifice repositus est in hierusalē. Tandē ob cultū supstitiōis quē sibi exhibebat populus cōminuit eū in puluerē rex Ezechias: & posuit in torrēte cedron: sicut etiā ptz. iiij. Reg. xviij. ¶ Sexta plaga enarrat Numeri. xxv. qñ. s. isr̄l initiat⁹ est. i. ꝑsecrat⁹ beelphegor idolo madianitarū. Irat⁹ aūt dñs dixit ad moysen. Tolle cūctos principes ppli: & suspēde in patibulis ꝓtra solē vt auertat furor meus ab israel. Dicit mgr̄ in hystoria. Forte q; subditos nō corripiebant duces tribuum voluit suspendi vel pot⁹ principes. i. autores huius idolatrie. Occisiq; sunt. xxiij. milia hominum.

¶ Septima plaga fuit qñ iuuenes plurimi zelo phinees accensi: multa milia hoīm ꝑcusserunt. Ut em̄ refert ioseph⁹ & ponit Nume. xxv. ꝑncipes trib⁹ Simeon zambri filiā cuiusdā potētis madianitaz duxerat: q̄ dicebat corbi. Qui vroze iubēte in q̄dā solēnitate cū alys ducib⁹ deo nō īmolauit. Q̄ obrem cum a moyse rephēderent in gñali qui colebāt idola nō deū: ille coꝛā oīb⁹ ꝑfessus est se alienigenā duriſſe: & se idola colere: nec tyrānicis legib⁹ q̄s ipe sibi moyses īposuerat obnoxiū esse: q̄b⁹ sub figmēto legū et dei grauiori seruitute populū premebat q̄ egyptij: cū proprium auferebat viuendi arbitrium. Et discedēs coram omni turba que flebat ante fores tabernaculi intrauit tabernaculū vroris. Surgēsq; phinees filij eleazari de medio multitudinis: & accepto pugione ingressus est post illū i lupanar. Et cū inuenisset coeūtes pfodit ambos in locis genitalib⁹. Quo exēplo multi mori idolatras plurimos occiderunt. Quid plura: Ut cōcluditur in prologo in epl̄am ad romanos: ita crebra ꝓuocatione dñm irritauerunt: vt oēs in deserto morerent nec plures ex seniorib⁹ eoz q̄ duo homines terram promissionis intrarunt. Nos igitur caueam⁹ nobis: ne deum contra nos propter peccā nostra ꝓuocemus: q; quanto plura dignioraq; suscepim⁹ dona: tāto grauiora nr̄a facinora delictaq; reputant. Et si illa deponere neglexeremus: non negliget aut retardabit vltionē deus qui est benedictus in secula. Amen.

¶ De iudicio dei cōtra iudeos in hierusalē habitantes. Sermo. rij.

Edit deus populo iudeoruz ciuitatem hierosolymitanaz ad inhabitandū: in qua tēpore Nabuchodonosoꝛ regis babylonis tm̄ excreuerūt iniq̄tates & execrāda mala q̄ de⁹ oēm populū tradidit in manus inimicoz suoz & ciuitate debellata: omnes vtriusq; sexus iusto iudicio dei captiui ducti sunt in babylonē. Neq; ob aliā cām tā graue damnū incurrerūt: nisi q; diuina mādata cōtēnebāt erātq; deo celi abominabiles & eosi. Ad q̄ clare intelligendū statui in hoc sermone de iudicio dei ꝓtra iudeos in hierusalē cōmorātes loqui. De quo si plenam noticā habere voluerimus: necesse est vt tria mysteria disseramus.

Primū dicitur gloꝛie.
Secundū nequicie.
Tertium pene.

¶ De gloria et magnificentia ciuitatis hierusalem. Cap̄m. j.

Exaltauit deus gloriā ciuitatis hierosolymitane: et fecit illam speciosam et decoram

valde: in qua morabātur iudei cū ingēti leticia et quiete. Ueruntamen vt sic fuisse demonstremus, tria de ipsa ciuitate cōsideremus.

Primo situm.
Secūdo cultum.
Tertio statum.

¶ De optimo situ ciuitatis hierusalem.

PRimo consideremus illiꝰ ciuitatis situm. Et de hoc notandū ꝑm Rabanum libro. xij. de origine reruz. ꝙ hierusalē est ciuitas in palestina in medio iudee posita: vmbilicus totiꝰ habitabilis nostre zone. Vñ Ezechielis. v. dicit dñs. Ista est hierusalem: quā in medio gentium situaui. Nicolaus de lyra dicit: quia situata est in quarto climate terre habitabilis septē climatibus distincte. Est ibi terra fertilis: non modum frugum: sed etiam balsamo: melle ⁊ lacte. Que in distributione terre promissionis data fuit tribui bēiamin: dicta iebus que est hierusalē: vt notatur Josue. xviij. Et idez fatetur Isido. lib. xiiij. etymol. In. xv. vo li. asserit ꝙ ꝑm iudeos Sem filius Noe: quē dicunt melchisedech primus post diluuium in syria condidit salē vrbē hanc: postea ipsam tenuerūt Jebusei: ex quibus dicta est iebus. Sicqꝫ duobus nominibus copulatis iebus ⁊ salem vocata est. Que postea a Salomōe hierosolyma: quasi hierusalomonia dicta est.

¶ De tēplo mirabili hierlm.

SEcūdo consideremus illius ciuitatis cultū. Ibi equidem a Salomone cōstructū est tēplū miro artificio: de quo dr ij. Paral. iij. Cepit Salomō edificare domū dñi in hierusalez in mōte moria: qui demonstratus fuerat Dauid patri eius: anno quarto regni sui. Glo. Hiero. sup illo verbo. Uade in terram visionis. In hoc monte inquit: obtulit Abraam holocaustum pro Isaac. Et glo. sup illo verbo iacob. Nō est hic aliud nisi domus dei dicit: In hoc loco creditur iacob dormiuisse ⁊ vidisse angelorum visionem in scala: preuidisseqꝫ templū ⁊ dei cultū ibidē futurū. Quantum vo fuerit domus illa mirāda: pz ex his que dicunt. iij. Reg. vj. Erat ibi cōcursus ⁊ frequētia gentiū. Precipue vo ꝑm Nico. de lyra: ex oī iudea ppls ibi cōfluebat in festo pasche siue azymorū in memoriam liberationis de egypto. In festo pentecostes: in memoriam date legis. In festo scenophegie siue tabernaculorum: in memoriam mansionum in deserto. Hanc domum christus voluit sua presentia decorare. Ibi oblatus est quadragesima die postqꝫ natus fuerat Ibi inuentus post triduū in medio doctorum. vt dr Lu. ij. Ibi docebat. Unde Mar. xiiij. dixit: Quotidie apd vos erā docens in templo.

¶ De statu hierusalem.

TErtio consideremus illiꝰ ciuitatis statū. Facta eqdem fuit ciuitas īsignis ⁊ regia. Primusqꝫ ibi regnauit rex saul: quē samuel vnxit in regē. ij. Dd. iij. Salomon. iiij. Roboā. v. Abias. vj. Asa. vij. Josaphat. viij. Jorā ix. Ochozias. x. Joas. xj. Amasias. xij. Ozias. xiij. Joathan. xiiij. Achaz. xv. Ezechias. xvj. Manasses. xvij. Amon xviij. Josias. xix. Joachim. xx. Sedechias. Erat ergo ciuitas illa famosa plena populo ⁊ diuitijs. Erāt ibi ornata edificia: alta palatia: ⁊ iuuenes robusti ⁊ bellicosi. Sed vt dicit Lactan. li. ij. Tū maxime deus ex memoria hominū elabitur: cū beneficijs eius fruētes honorē diuine indulgētie dare debent. Ideo populus hierosolymoꝝ: vt patebit incrassatꝰ nimis recalcitrauit.

¶ De nequicia populi iudaici ⁊ īpietate multa. Capl'm. ij.

QUanta fuit iniqtas iudaici populi in hierusalē habitātis inuestigandus est: vt sic percipiamus q̄iuste deꝰ populū illū nequā tradidit in captiuitatē. Sunt aūt tria q̄ accusant

hierosolymoꝝ culpam et impietatem.
Primū est multiplex offensio.
Scd̄m temeraria p̄sumptio.
Tertium dura obstinatio.

¶ De octo peccatis quibus in hierusalem offendebatur deus.

Primū quod accusat ⁊ arguit hierosolymoꝝ culpā: est multiplex offensio. In multꝫ nāqꝫ nō in vno solo pctō offendebant deum. Octo tamen erant intercetera peccata principalia que abundabant in illa ciuitate.

Primū pctm̄ d̄r negligētie.
Scd̄m iniusticie.
Tertium auaricie.
Quartū fraudulētie.
Quintum violētie.
Sextum luxurie.
Septimum idolatrie.
Octauū irreuerentie.

¶ Primū peccatū qd̄ abundabat in illa ciuitate d̄r negligētie. Supiores nāqꝫ nō curabāt de salute subditorū. Quinīmo suo malo exēplo corrūpebāt eos: ⁊ inducebāt ad male faciēdū. Vīc Hieremias conquerebatur. x. c. di. Stulte egere pastores: ⁊ deum nō exquisierūt: propterea nō ītellexerūt: ⁊ omnis grex eorum dispersus est. Et. xxiij. c. Hiere. aiebat: Ube pastoribus qui disperdūt ⁊ dilacerāt gregē pascue mee dicit dn̄s Sis cautus o predicator ne ꝓpter ista prelatis detrahas. Si boni sunt: bene erit ip̄is: si v̄o mali: iudicet illos deus. Nostra v̄o non interest illoꝝ increpare delicta. Scd̄m pctm̄ qd̄ abundabat in ciuitate hierusalē erat in iusticia. Et de hac Hiere. v. c. ait: Circūite vias hierusalē: ⁊ aspicite et considerate: ⁊ querite in plateis eius: an inueniatis virum facientem iudiciū ⁊ querentem fidem. Et infra. Causam vidue non iudicauerūt ⁊ causaꝫ pupilli non direxerūt. O quid de nobis dicam? Heu heu perijt profecto de terra iusticia. Timore: amore: ⁊ odio: ac precio est eiecta. vt d̄r. xj. q. iij. c. quattuor. Sed profecto impletuꝫ est dictū Isidori q̄ ait. x. q. iij. c. pauꝑ. Pauper dū non habet q̄d offerat in iudicio non solū audiri ꝯtēnit̄: sꝫ etiā ꝯ v̄itatē opprimit̄. Cito violat̄ auro iusticia: nullāqꝫ reus ꝑtimescit culpā: quā nūmis redimere existimat. Et tn̄ vt dicit Aug. li. iiij. de ciui. dei. c. iiij. amota iusticia: quid sunt regna nisi magna latrocinia Ideo d̄r. xij. q. ij. c. si seculi leges. Summū in reb⁹ bonū est iusticiam colere: ac sua cuiqꝫ iura seruare. Et Arist. v. ethi. ait: Preclarissima v̄tutū esse vr̄ iudicia: ⁊ neqꝫ hesper⁹ neqꝫ lucifer ita admirabilis. ¶ Tertiū pctm̄ qd̄ erat in hierlm̄ fuit auaricia: de q̄ Hiere. vj. c. sic scribitur: A maiore vsqꝫ ad minorem oēs studēt auaricie: et a ꝓpheta vsqꝫ ad sacerdotē cūcti faciūt dolum. Hoc tn̄ tp̄e nescio q̄d referā: cū mūdus totus auaricie vinculis detinet̄. Ob illā etem̄ multiplicata sunt oīa mala: periuria. s. fraudes: deceptiones: mēdacia: odia: liuores: rancores: rapine: vsure: simonie: et similia. ¶ Quartū pctm̄ qd̄ erat ī hierusalē fuit fraudulēta. Oēs ꝓ maiori ꝑte erāt simulati: ficti: astuti: callidi: ⁊ deceptores in oī arte: in oī exercitio: in oī deniqꝫ ꝯuersatione sua. Vn̄ Hier̄. ix. c. di. Unusq̄sqꝫ a ꝓximo suo se custodiat: ⁊ in oī fr̄e suo nō habeat fiduciā: qꝛ oīs frater supplātās supplātabit: ⁊ oīs amicus fraudulēter incedet. O q̄s habet nūc vnū amicū verū: Inquit Amb. li. iij. de officijs. Facilis vox ⁊ communis: tuus sum totus: sed paucoꝝ effectus. ¶ Quintū peccatū in hierusalē fuit violentia. De hoc dicit Hiere. xxxiiij. c. Retraxerūt seruos suos ⁊ ancillas suas quos dimiserāt liberos: ⁊ subiugauerūt in famulos ⁊ famulas. Hoc dicit Nico. de lyra ꝙ Exod. xxj. c. dictū fuit. Si emeris seruum hebreū sex annis seruiet tibi: ī anno septimo exeat liber gratis: ita ꝙ nō poterat vltra teneri nisi vellet remanere. Tp̄e v̄o Sedechie regis: ⁊ ante tenuerāt seruos ⁊ ancillas diutius ꝓpter auariciā suā: tamē ad monitionē Hieremie et alioꝝ virorū bonoꝝ rex Sedechias ⁊ sui subditi sta-

tuerunt firmiter dimittere seruos suos hebreos et ancillas ꝟm preceptuꝫ legis. Et vt hec ordinatio esset firma sciderūt vitulū in duas partes: ⁊ inter illas partes trāsierunt rex ⁊ principes eius ad significādū: ꝙ sic esset dignus occidi ⁊ diuidi infringēs illā ordinationē. Uerūtn̄ post cupiditatē ducti retraxerunt ad se redigendo in seruitutē. Et sic nō solum peccauerūt cōtra legē diuinā: sed etiam cōtra statutū ꝓprium. Silēs his hodie sunt qui retinent famulos et ancillas: ⁊ permittūt eos perimere fame et rigore: suntq̄ illis infesti: nō solū compellēda plus debito laborare: sed etiā iniuriādo ⁊ cōtumelijs ac ꝟberib⁹ afficiēdo. Non didiscere isti disciplinā sapientis: q̄ Ecc̄i iiij.c. ait: Noli esse sicut leo ī domo tua: euertēs domesticos tuos: et opprimens subiectos tibi. Et ꝓ his facit id Senece ad Lucillū. Colāt inq̄t te poti⁹ serui tui q̄ timeāt. ¶ Sextū pctm̄ hierusalē fuit luxuria. Et de hoc d̄r Hiere.v.c. in persona dei. Saturaui eos ⁊ mechati sunt. ⁊ xxiij.c. Adulterijs repleta est terra. Sileāt de hoc ꝟba: loquātur exēpla. ¶ Septimū pctm̄ fuit idolatria: de qua Hiere.j.c. de⁹ cōquerebat̄ sic. Dereliquerūt me: ⁊ libauerūt dijs alienis: et adorauerūt opus manuū suarū. ¶ Octauū peccatū fuit irreuerētia ad cultū diuinū: nā in tēplo absq̄ deuotione ingrediebātur ⁊ egrediebantur. Et de hoc sic habetur Hiere.vij.c. Fecere filij iuda malum in oculis meis: dicit dn̄s. Posuerunt offendicula sua in domo in qua inuocatum est nomen meum: ⁊ polluerunt eam. O q̄ reprehensib: les xp̄iani sunt: qui templa dei ⁊ ecclesias tanq̄ lupanaria calcant. Pro quibus facit illud q̄d scribit̄ de immunitate ecclie lib.vj.in.c. decet. Decet domū dn̄i scrītudo. Decet vt cuius ī pace factus est locus: eius cultus sit cū debita veneratiōe pacificus. Sit itaq̄ ad ecclias humilis ⁊ deuotus ingressus. Sit in eis q̄eta cōuersatio: deo grata: inspiciētibus placida. In hierl̄m ergo erāt huiuscemodi vitia ⁊ alia plurima q̄ solet abhorrere deus.

¶ De p̄sumptione populi.

Secundum q̄d accusat ⁊ arguit hierosolymoꝝ culpā est temeraria presumptio. In tot em̄ peccatis deum spernebāt Unde Hiere.v.c.d̄r: Negauerunt dominum: ⁊ dixerunt: Non est ipse: neq̄ veniet super nos maluꝫ: gladiū ⁊ famem non videbimus. Et infra. Nō dixerunt in corde suo: metuamus dn̄m deum nostrum. Cōfidebant ergo in se ipsis: ⁊ perseuerantes in malis suis penitentiā recusabant. De hoc dicitur Hiere.viij.c. Nemo q̄d bonum est loquitur nullus est qui agat penitentiam super peccato suo dicēs: quid feci. Oēs cōuersi sunt ad cursum suuꝫ: quasi equus impetu vadens ad prelium.

¶ De obstinatione iudeoꝝ.

Tertiuꝫ q̄d ostēdit hierosolymoꝝ culpā: est dura obstinatio: nā cum ꝑ plures annos ppl̄s ille cōmonitus fuisset: nunq̄ se corrigere voluit. Inquit Hiero. in cōmēto sup̄ Hieremiam ꝙ hieremias cū esset adhuc puer ꝓphetare cepit anno.xiij. Josie filij Amō regis Juda: ꝓphetauitq̄ in īperio eius annis.xix. ⁊ postea sub Joachim filio ei⁹ annis.xj. ⁊ sub Sedechia q̄ vltimus fuit regni Juda: annis.xj. vsq̄ ad q̄ntum mēsem: qn̄ a babylonijs capta ē hierl̄m Ac ꝑ hoc ab exordio prophetie sue vsq̄ ad captiuitatē hierl̄m: qua ⁊ ipse capt⁹ est: ꝓphetauit annis q̄draginta ⁊ vno: ⁊ p̄dixit clare ciuitatis excidium: nisi penitentiam agerent. At illi nō solū nō timebant ⁊ humiliabant se deo: verūetiā hieremiaꝫ ꝑsequebantur. Scribit̄ nāq̄ Hiere.xxvj.c. ꝙ cū semel prophetasset: apprehenderūt eū dicētes: Morte moriatur. Et congregatus est omnis populus aduersus Hieremiam in domū dn̄i. Tandem vtens bonis verbis Hieremias: dixit oīs populus. Nō est viro huic iudiciū mortis: q̄r in noīe dn̄i dei nostri locutus est ad nos. ⁊ Hiere.xxxij. habet̄

qualiter cesum eū miserūt in carcerem: vbi sedit dieb⁹ multis. ⁊ Viere. xxxviij. c. narrat qualiter submiserūt eū in lacū in quo nō erat aqua: sed lutū: multasq; alias ꝑsecutiones intulerūt sibi. O malicia incorrigibilis: o malignitas hoīm iniquoꝝ: o duricies prauoꝝ cordiū. Ueritas adamat: deus ꝑdicat timēdus: vitia increpant: efferunt virtutes ⁊ boni mores: tñ odio habent qui deo iubente talia nūciant. Iccirco nemo pōt de deo cōqueri si in nos seuerus appareat.

¶ De graui punitione ⁊ plaga hierl̄m.

Capitulum. iij.

Qui dudū lōganimis ꝑ Hieremiā ppl̄m ad pniam vocauerat: sceleribus ⁊ malicia iniquoꝝ ꝓuocatus: ad vindictā tādē excitatus est. Qđ vt cūcti valeāt scire in hoc mysterio: tertio de pena hierl̄m ꝑtractauimus: de q̄ tria sunt cōsideranda.

Primū đr ciuitatis obsessio.
Scđm ciuitatis afflictio.
Tertiū ciuitatis captio ⁊ deletio.

¶ De valida obsidione ciuitatis.

Primū cōsiderandū est ciuitatis obsessio. Ut enim hr̄. iiij. Reg. vlti. c. ⁊. ij. Paral. vlti. c. Anno nono Sedechie circundata est hierl̄m a Nabuchodonosor cum validissimo exercitu: ⁊ extructe fuerunt in circūitu eius munitiones: ⁊ clausa est ciuitas decē ⁊ octo mēsibus. ¶ Scđm cōsiderādū est ciuitatis afflictio. Preualuit q̄ppe interim fames: nec erat panis ppl̄o terre. ¶ Tertiū cōsiderādū est ciuitatis captio. Naz ciuitas capta fuit: ⁊ fugit Sedechias. Rabbi Salomō dicit: ꝙ ipse fugit per quandā viaz subterraneā: cuius exitus erat bñ lōge a ciuitate. Sed deus fecit apparere vnā capreā siluestrē ⁊ dū chaldei vellēt eā capere fugiēdo cucurrit super terrā ꝟm viam illius linee subterranee ꝑdictā vsq; ad exitū. Et sic chaldei inuenerūt Sedechiā: q̄ exierat viā illā. Sed Nico. de ly. dicit: ꝙ hoc nō est verisimile ꝙ chaldei tūc intēderēt venationi. Iō dicēdū ꝙ īsecuti sunt Sedechiā ꝑ iudiciū aliquoꝝ quos ceperūt in ciuitate: q̄ nō poterāt fugere. Scđm magistrū in historia: capta fuit ciuitas circa mediā noctē. Captus itaq; fuit Sedechias: ⁊ adductus corā nabuchodonosor. Qui dixit ei. Magnus deus habēs nequiciā tuā odio tradidit te mihi. Occidit ⁊ filios eius coram eo. Oculos vero Sedechie effodit: ⁊ catenis vinxit eum ⁊ duxit eum in babylonē. Muri autē hierl̄m destructi sunt: ⁊ ciuitas expoliata: tandē succensa: ⁊ ppl̄s ductus in captiuitatē. Refert magister ī historia ꝙ cū Nabuchodonosor intrasset babylonem cū triūpho: victimas solēnes īmolauit dijs suis: ⁊ solēnizauit cū oī populo nouē diebus. Cūq; recūberēt exhilarati: ꝑcepit rex vt adduceret Sedechias in mediū: ⁊ aliq̄ de cātoribus templi cū eo: qui psallerent corā cōuiuantibus in musicis instrumētis ⁊ canerēt hymnos de cāticis syon. Bibebāt aūt cōuiue in vasis domus dñi: quoꝝ quedā Nabuchodonosor ꝯsecrauit idolis: quedā vero sibi reseruauit. Cūq; darēt psallētibus potū: clāculo ꝑcepit rex: vt daret Sedechie potus laxatiuus. Et corā omnibus ignominiose laxatus est: sicq; irrisus reduxere ad carcerē: quinimmo afflictus dolore post paucos dies mortuus est. At Nabuchodonosor fecit eū honore regio sepeliri. Tali iudicio deus illū puniuit: qr vt scribit. ij. Paral. vlti. viginti ⁊ vnius anni erat cum regnare cepisset: ⁊ vndecim annis regnauit in hierl̄m: ⁊ fecit malū corā oculis dñi dei sui: nec erubuit faciē Hieremie ꝓphete loquentis ad se ⁊ ex ore dñi. A rege q̄z Nabuchodonosor recessit: q̄ adiurauerat eū ꝑ deū ⁊ indurauit ceruicē suā ⁊ cor: vt nō reuerteret ad dñm deū isrl̄. Si ergo ipse timuisset deū: abstinuisset vtiq; a tot tātisq; petīs: ⁊ deus misericordiā suā ostēdisset illi: quā nobis exhibeat q̄ est bñdictus in scl̄a scl̄oꝝ. Amen.

¶ De iudicio dei cōtra iudeos xp̄m ⁊ ec

clesiaz persequētes. Sermo.xiij.

Completis annis.lxx.iudaice captiuitatis operāte Esdra sacerdote ⁊ Zorobabel: suscitauit dn̄s spm̄ Cyri regis ꝑsaruz: q̄ anno primo sui imperij laxata hebreoꝝ captiuitate: q̄ttuor ferme hoīm milia fecit regredi in iudeam restituēs eis vasa tēpli aurea ⁊ argētea q̄nq̄ milia quadringēta: q̄ nabuchodonosor portauerat in babylonez. Sicq̄ reedificata est hierl̄m ⁊ tēplū eo tpe q̄ Tarquinus supbus regnabat in vrbe. Colligunt̄ ista ex primo libro Esdre.c.j. et dictis iosephi in libris antiq̄tatuz.et Bede in lib̄.de tpibus. Sicq̄ ppl̄s ille ibi multiplicatus est vsq̄ ad tpa xp̄i. Uerūtn̄ q̄ xp̄m ⁊ eccl̄iam iudei acriter persecuti sunt: de qua impietate noluerūt penitere: volēte deo ciuitas hierl̄m a romanis euersa est: ⁊ ppl̄s fame ⁊ gladio peryt: ⁊ q̄ remāserūt viliter fuerunt venūdati. Propterea vt indies ad timēdum deū studiosius inuigilemus: in b̄ sermōe de iudicio dei ꝯtra iudeos xp̄m ⁊ eccl̄iam ꝑsequētes verba faciemus: videbimusq̄ qualiter ciuitas hierl̄m destructa fuit: ⁊ ppl̄us eius dispersus. De qua desolatione tria mysteria erūt declarāda.

Primū d̄r significationis.
Scd̄m p̄nūciationis.
Tertiū executionis.

¶ De signis ⁊ portētis quibus dei iudicia premonstrant̄. Cap̄.j.

Significata fuit portētis ⁊ signis desolatio hierl̄m. Et in hoc apparet duricia ppl̄i: q̄ nūq̄ ad pniam redijt. Uerūtn̄ vt plenius intelligant̄ singula: in b̄ mysterio tria sunt dubia absoluenda.

Primū an timēdū sit cū aliq̄ nouitates apparent in corporibus celestibus: etiā si naturaliter fiant.

Scd̄m q̄ sunt illa signa ꝓpter que timendum est: ne immineāt de ꝓpinquo hoībus mala.

Tertiū q̄bus signis hierosolymorum excidiū fuit p̄monstratū.

¶ Pro primo dubio arguūt aliq̄ dicentes illud Hiere.x. A signis celi nolite timere: q̄ solēt metuere gētes. Et tn̄ contra istos est autoritas xp̄i q̄ Luce.xxj.c. ait: Erunt signa in sole ⁊ luna ⁊ stellis. Que verba dicta sunt vt per illa signa hoīes terreant̄. Respōdet his Nico.de ly.sup p̄fato.x.c. Hiere. ꝙ timere ꝓpter signa celi pōt esse dupl̄r. Aut rōnabiliter: aut supstitiose. ¶ Primo mō licituz est: ⁊ ad prudentiam spectat sic timere. Nā lz corpora celestia nō sint agentia de necessitate: tn̄ habēt virtutē immutādi elemēta ⁊ composita ex eis ad diuersas qualitates: ex q̄bus disponuntur humana corpora ad varias infirmitates: sicut ex dn̄io martis cholera accēdit̄: ex qua accēsiōe nō solū corpa disponunt̄ ad infirmitatē aliquā: sed etiā appetitus sensitiuus ad irā: exquo sequunt̄ vlterius lites ⁊ dissensiones: eo ꝙ hoīes vt ī pluribus sequunt̄ suas passiones: soli sapientes eis dn̄ant̄ ꝑ rōnem. Timor aūt facit p̄cauere a malis futuris. Et iō timere a celi constellationibus ad hoc ꝙ hō ꝯsulat de habēdo remedio ꝯ dispositionē ad infirmitates corpoꝝ ⁊ passiones malas: ⁊ alia hmōi q̄ p̄nt ex influētia celi causari: nō est malū sed bonuz ⁊ satis cōueniēs. ¶ Scd̄o mō timere ꝓpter signa celi.s.supstitiose illicitū est ⁊ pctm̄. Et sic loquitur Hiere. Un̄ subdit. Quia voces ppl̄oruz vane sunt. Qd̄ insup ponit̄. C.de penis.l.decurionū filij. Uane inq̄t voces ppl̄orum nō sunt audiende: Apud ppl̄os aūt triplex supstitio īuēta est circa corpora celestia.

Prima eoꝝ q̄ dixerūt illa esse aīata.
Scd̄a eoꝝ q̄ dixerūt illa esse deos.
Tertia eoꝝ qui dixerunt corpora celestia imprimere in intellectū nostrum.

¶ Prima supstitio est eorū q̄ tenuerunt corpora celestia esse animata. Cōtra q̄s est autoritas Damasceni: q̄ in.ij.lib̄.ait:

Nullus animatos celos: vel luminaria existimet. Inanimati em̄ sunt ⁊ insensibiles. Et aug̃. lib. xiij. de ciui. dei. ait: Non est credendum ꝙ Plato dicit globos istos luminuz siue orbiculos luce corporea super terram: seu die: seu nocte fulgentes suis quidez proprijs animabus viuere. Et. xviij. lib̃. de ciui. dei dicit: ꝙ anaxagoras fact⁹ est re⁹ apud athenienses: qꝛ dixit solē esse lampadē ardētē negans vtiq̃ ipsum esse deum: vel aliquid animatū. Si v̄o obijceret: ꝙ non solū platonici: sed etiam doctores fidei tenuerūt corpora celestia esse animata: vt Origenes ⁊ Hieronym⁹. Augustinus insup hoc sub dubio derelinquit. vt in li. lxxxiij. questionuz in enchiridion. ⁊ in. ij. sup Gen̄. ad lr̄am. vbi dicit ꝙ si sunt animata corpora celestia pertinēt ad societatē angeloruz eoꝝ anime? Respōdet Tho. j. parte. q. lxx. ar. iij. ꝙ interponentes corpora celestia esse aīata vel inanimata: parua vel nulla est differentia in re: sed in voce tm̄. Quoniā dici possunt animata: non sicut plante ⁊ animalia: sed equiuoce: inquantū substantie spirituales vniuntur corporibus celestib⁹: vt motores mobilibus: quo fit vt motus celestiū corporū sit ab aliqua substantia apprehendente: ⁊ nō solū a natura sicut grauia ⁊ leuia. Unde Augustinus dicit. ij. de trinitate. corpora oīa administrari a deo per spiritum vite. ¶ Secūda superstitio fuit alioꝝ dicentium corpora celestia esse deos: vt fuerunt egyptij. De quib⁹ Eusebius pamphili. libro. j. de euangelica preparatiōe ait: Egyptios ferunt primos oīm cū in celū oculos sustulissent motū ordinem ⁊ quātitates celestiū corpoꝝ admiratos solem ac lunā deos putasse. ¶ Tertia superstitio fuit alioꝝ qui tenuerunt ꝙ corpora celestia imprimunt in intellectum nostrū. Quod vtiq̃ falsum fore ostendit Tho. in. ij. summe cōtra gentiles. c. lxxxiij. dicens: ꝙ directe ⁊ per se non imprimūt. quia vt dicit Dionysius libro de diui. no. ⁊ Aug̃. iij. de trinitate. diuine ꝓuidentie ordo est vt ꝑ superiora regant̃ inferiora ⁊ moueantur. Intellect⁹ aūt ordine nature oīa corpora excedit. Impossibile est ergo ꝙ corpora celestia agant in intellectū directe: nec possunt esse causa ꝑ se eoꝝ que sunt circa intellectū. Insuper nullū corpus agit nisi ꝑ motū: vt habet viij. physicoꝝ. ergo q̄ sunt oīno extra motū: non possunt esse causata a corporib⁹ celestibus. Sed ea que sunt circa intellectū sunt oīno extra motum ꝑ se loquendo: sicut pz. vij. physicorum. Quinīmo per quietem a motibus fit aīa prudens ⁊ sciens: vt dicitur ibidē. Indirecte tn̄ corpora celestia possunt imprimere ī nostrū intellectū: quia lz intellectus noster non sit virtus corporea: tn̄ in nobis operatio intellect⁹ cōpleri non pōt sine operatione virtutū corporearū: q̄ sunt imaginatio ⁊ vis rememoratiua ⁊ cogitatiua. Et inde est ꝙ impeditis harū virtutū operationibus ꝓpter aliquā indispositionē corporis impedit̃ operatio intellectus: sicut pz in freneticis ⁊ lethargicis: ⁊ similib⁹ Et ꝓpter hoc etiam bonitas dispositionis corporis humani facit aptū ad itelligēdū: inquātū ex hoc p̄dicte vires fortiores existunt. Dispositio aūt corporis humani subiacet celestibus motibus: Et sic ad ꝓpositū redeundo: sup̄stitiose opiniones de corporibus celestibus nō sunt acceptāde. ¶ Scd̄m dubiū qd̄ erat absoluēdū est: que s̄m illa signa ꝓpter que timendum est ne immineant de ꝓpinquo hominib⁹ mala. Et dico ꝙ sunt tria.

Primū solis ⁊ lune defectio.
Scd̄m cometarū apparitio.
Tertiū portētoꝝ frequētatio.

¶ Primū signū. Quotiēscūq̃ em̄ eclipsatur sol vel luna: timenduz est de aliquo malo vēturo. Probatur hoc primo per Ptolomeū: q̄ in centiloquio ait: Sol ⁊ luna sunt dn̄i aliorum planetarū: eo ꝙ sunt cause totius operis ⁊ gubernatio

nis stellarū. Jō eclypses accidētia grā dia significāt. Et Messahalla.c.vij.de tēporū varietate.ait: Scito q̄ in eclipsi solis aut lune nō poterit fieri q̄n significet aliq̄ magnū accidēs p̄m quātitatē eclipsis ipsius. Nā i signis igneis significabit interitū regis ⁊ diuitū: ⁊ siccitatē ⁊ terre sterilitatez atq̄ famē. Et Vergi.in.j.georgi.inq̄t: Sol tibi signa dabit: solez q̄s dicere falsum audeat? ille etiā cecos instare tumultus. Sepe monet fraudēq̄ ⁊ opta tumescere bella. Ille etiā extincto miseratus cesare romaz. Cū caput obscura nitidū ferrugine texit Impiaq̄ eternā timuerūt secula noctē Recitat Richobaldus in chronicis: q̄ anno Neronis quarto solis defectio fuit ⁊ terremotus magnus. Tunc magna psecutio insurrexit cōtra xp̄ianos. Petrus ⁊ Paulus martyrio fuerūt coronati. Post passionē p̄o illoz tāta rome pestilētia fuit: vt triginta milia funerū infatione venerūt. Laodicia ⁊ Coloſſa et Jeropolis vrbes in Asia terremotu cōciderūt. Tpe Cōstātini.iij.facta est solis defectio. Dic Cōstantinus italiā de Cōgobardis liberare conat?: ab Athenis per mare Tarētū transiuit: oēsq̄ vrbes in cāpania ⁊ terris circūuicinis a Cōgobardis occupatas per quas venit vi cepit. Romā tandē pergit: papā Martinuz occidit. Jn sicilia apud Syracusas a suis occidit. Paulopost saraceni cuz nauibus in sicilia veniunt: syracusas captas diripiūt ornamenta alexandriam deferūt. Templum construitur in hierusalem vbi tēplum salomonis fuerat. Tē pore Lotharij.ij.factus ē sol sanguineus: ⁊ post paucos dies hoim lues est secuta. Refert adhuc Eutropius q̄ ferue te tumultu bellorum ciuilium: tres soles simul eroti sunt: qui paulatim coierūt in vnum. Scias tñ q̄ non sunt idē eclipsis solis ⁊ multiplicatio i aspectu. Nā vt dicit Jsid.lib.iij. etyñ. Eclipsis solis est quotiens luna.xxx.ad eandē lineam qua sol vehitur peruenit: eiq̄ se obijciens solem obscurat. Nez deficere nobis sol videtur dum illi orbis lune opponitur. De multiplicatiōe p̄o solis quia videntur.iij.dicit Seneca libro.j.de questionibus naturalibus: hos non esse soles: sed imagines solis in nube spissa soli propinqua: in qua radij solares inclusi sunt. ⁊ Johannes solobriensis in policratione libro.ij.ait: Quotiens sol in celo videbitur geminari inundationem aquarum subtus orbis expectet. Et licz a raritate sui miraculis videatur accedere: opus tamen nature est: que quidē soles non geminat: sed nubē simillimā facit: vocaturq̄ parelion. Est enim parelion nubes simillima soli. ¶ Secundum signum ꝓpter quod timenda sunt mala futura dicitur comete apparitio. De qua nota quod dicit Tullius lib.ij. de natura deorum: q̄ cometa grecuz vocabulum est: quam latini crinitam stellam vocant: eo q̄ comas luminis de se fundat. Pythagorici dixerunt cometaz esse vnam de septem stellis erraticis. Quorum falsitas apparet: cuz sepe omnes luceant apparente cometa. Aristo. j.methau. scribit anaxagoram Democritum ⁊ alios dixisse cometam fore de natura celi. Sed cum omnis stella celi sit perpetua: ⁊ cometa videatur deficere absq̄ eo q̄ solis radijs abscondatur ideo dicendum cuz Johanne Damasceno: q̄ cometa non est stella de natura celi: sed vapor ad voluntatez creatoris accensus in viscosa materia ⁊ aduſtibili. De apparitione ergo comete dicit Ptolomeus in centiloqo propositione.xcix. ⁊ in.ij.quadripartiti.c.vlti.⁊ Aristo.in j.methau. q̄ significat malos effectus. Scribit Seneca in questionibus naturalibus: q̄ due insule submerse sunt p̄ nunciāte cometa. Narrat Justinus q̄ anno: quo nat? est Mithridates: ⁊ anno quo primum regnare cepit: cometa per vtrūq̄ tempus multis diebus splē duit cū luce tāta: vt celū oē videret ardere. Jn quātitate videbatur occupare magnū celi spaciū: ⁊ in luce vincebat nitorez solis. Apparebatq̄ hoīs q̄ttuor-

Vic Mithridates. xlvj. annis cū romanis atrocia bella gessit. De quo scribit Vale. lib. viij. in rubrica de studio ⁊ industria. Et idē cōfirmat Solin⁹ in lib. de mirabilibus mūdi vigintiduarum gentiū quibus imperabat idioma didicerat. Et vt refert Justin⁹ ⁊ Eutropius cū Nicomedē regē bythinie regno pararet pellere amicū romanoꝝ: cū diceret sibi ꝙ si id faceret romanis displiceret: cū ephesuꝝ pueniſſet: crudeli edicto: vt scribit Vale. lib. ix. in rubrica de crudelitate: multā familiā romanoꝝ ciuiū in Asia: per vrbes negociādi causa dispersam vna epistola ⁊ vno die trucari fecit. Quā miserabilis illa rerū facies fuit: vt vbicūq; romanus fuisset inuentus: puta in agro: in domo: in foro: in via: in templo: in lecto: in conuiuio: velut hostis mactaret. Seneca. li. xvj. de questionib⁹ naturalib⁹ dicit: ꝙ imperante Nerone senis mensibus apparuit cometa. Neq; ño peius quid illis tēporibus potuit esse ꝙ vuere sub domino tā criminoso. De quo dicit iohānes solobriensis in policratone lib. j. In tāta mole imperij oēm perosus est grauitatē: phiam quasi maiestatis imperij inimicā: ⁊ nobiliora ingenia veritus: se consilijs subdidit histrionū. Cū ño esset oīm auarissimus: adeovt nulli quodcūq; officiū delegaret q̄n ꝓsequeretur: nosti quid mihi opus est: aut illō subijceret: qui oībus ꝓeest: oībus idiget: tū histrionibus ⁊ mimis pecunias infinitas erogare non grauabat. Singulos ꝑ quibusq; placuerat: amplissime dignitatis noīe sublimabat: alios patricios: alios senatores dicens hos illustriū spectabiliū vhe noīb⁹ illustrabat. ¶ Tertiū signū ꝓpter qō timenda sunt mala futura ꝺ portentoꝝ frequētatio. Qñ multiplicant prodigia ⁊ ostēta solent sequi proditiōes ⁊ mala. Vñ Plinius lib. ij. de naturali historia scribit: ꝙ anno anteq̄ crassus occideret a parthis: ferrum pluit in lucanis: ⁊ oēs lucani milites: quoꝝ numerus multus erat: in illo exercitu fuerunt cesi. Recitat Orosius ꝙ anno abvrbe ꝺdita quadringentesimo octogesimo: sanguis de terra e multis fontibus scaturyt: pro malo quod secutū est qñ sequenti anno terribilis pestis romanos inuasit. Idē Orosius refert: ꝙ anno ab vrbe cōdita quadringentesimo octogesimoseꝛto diꝛa ꝓdigia visa sunt rome. Edes salutis ictu fulminis dissoluta est. Apud phormias multis ictibus fulminum menia vndiq; combusta ⁊ dissoluta sunt. Sequenti anno Sempꝛoni⁹ consul aduersus picētes exercitū duxit. Triste adeo id bellū fuit: vt cū media pugna cōtremuisset terra ⁊ fuisset terremotus. ⁊ diceret: ꝙ cū sono taꝝ hoꝛribili sanguinē humanum accipere voluisset. Romani quippe pauci ad modū qui remāserunt vicerūt: qꝛ vtraq; pars gladio coꝛruit: paucis romanis remanentibus. Orosius insup dicit: ꝙ bellū picentū: marsoꝝ: pelignoꝝ: sannitū: ⁊ lucanoꝝ multa prodigia precesserunt. Nam Rome sub oꝛtu solis globus igneus e regione septētrionis cū maximo celi fragoꝛe emicuit. Apud tarentinos cū pānes per cōuiuia frangerentur: cruoꝛ e medijs panibus quasi e vulneꝛib⁹ corpoꝝ fluxit. Tunc per septē continuos dies grando lapidū: immixtis etiā testarum fragmentis: terrā latissime verberauit. Bellū punicū ꝺm multa ꝓdigia pꝛemonstrarūt. Nam bos quidam locutus est rome dicens: Caue tibi roma. Et Aug̃. lib. iij. de ciui. dei. c. vlti. de hoc ait: Omitto boues locutos: infantes nondū natos quedā verba clamasse de vteris matruꝝ: volasse serpentes: feminas ⁊ gallinas ⁊ hoꝛses in masculinū sexū fuisse conuersas. Inter cetera mala que exposſt secuta sunt ꝺm Oꝛosiū: in ea pugna que apud cannas celebꝛata est. xliij. milia romanoꝝ cesa sunt. Hannibal in testimoniū victorie tres modios anuloꝝ aureoꝝ qui ex manibus interfectoꝝ detracti fuerāt carthaginē misit. Narrat Sigibertus ꝙ

q̄ in gallia añ solsticiū estiuale orta tē
pestate cū grandine ingens fragmētū
glaciei de celo cecidit: cui⁹ latitudo sex
pedū: altitudo duoꝝ: longitudo v̄o q̄n
decim fuit. Et vt scribit̄ in speculo ge-
stoꝝ mundi: statim normāni septētrio
nales populi venerūt in galliā potēti
manu domuerūtq̄ gallos strage belli-
ca p. xl. annos. Postremo in signū pa-
cis normānis data est q̄dā portio galli
ce regionis que vsq̄ ad ista tp̄a d̄r nor
mānia. ¶ Tertiū dubiū aperiēdū fuit
Quibus signis hierosolymoꝝ excidiū
fuit premonstratū. Et lz fuerint multa
que Joseph⁹ ponit in libris quos scri-
psit de bello iudaico: nos tñ aliqua p̄n
cipalia colligem⁹. Et primū fuit q̄ stel
la quedā per annum sub forma gladij
stare visa est quasi imminens desup ci
uitati. Scd̄m: cū die festi populi cōue-
nissent: octaua die mensis aplis: noctꝫ
tp̄e hora nona tāt⁹ fulgor luminis arā
tēplūq̄ circūdedit: vt dies clarissim⁹
videret: mansitq̄ spacio hora dimidia
Hoc quidē ignaris ꝓsperū visum est:
sed probos p̄itosq̄ portētū exitiale nō
latuit. Tertiū signū q̄ luna eclipsim p
duodecim noctes cōtinuas passa est.
Quartū signū q̄ ianua tēpli q̄ erat ad
orientē: cū esset ere solido induta tāti
ponderis q̄ vix viginti viri summo co
natu impellentibus clauderetur: repē
te hora noctis sexta p seipsam aperta
est: q̄q̄ ferreis vectibus teneret̄. Qui
tum signū q̄ die. xxj. Maij ꝓpe solis
occasum visi sunt currus ⁊ quadrige ī
omni regione per aerē ferri: ⁊ armato-
rū cohortes nubib⁹ cōmisceri. Sextuꝫ
signū in nocte pentecostes sacerdotes
ingressi tēplū ad diuina officia celebrā
da. primo senserūt quosdā strepitus: ⁊
paulopost audierunt voces clamātes:
Discedam⁹ ab his sedib⁹. Septimū si-
gnū q̄dā iesus noīe post q̄ttuor ānos
clamauit continue alta voce. Uox ab
oriente. Uox ab occidente. Uox a quat
tuor ventis. Uox sup hierusalem. Uox
super sponsos ⁊ sponsas. Uoxq̄ super
vniuersum populū. Sicq̄ indesinēter
die ac nocte clamabat per vicos ⁊ pla-
teas discurrendo. Et flagellat⁹ ac ꝑcus
sus etiā ante iudicē flagris vsq̄ ad os-
sa laceratus vt taceret: cū quodā eiula
tu semp illud replicabat addens. Uhe
hierosolymis. Uhe masculis ⁊ femellis
¶ Qualr̄ xp̄s p̄nūciauit excidiū hiero-
solymoꝝ p̄cipue trib⁹ vicib⁹. Capl̄z. ij.

h Ic ad mentē reducendū est:
q̄ dñs ⁊ saluator noster iesus
xp̄s illi populo prenunciare
dignatus est que vētura erāt
mala: vt si vellent possent penitēdo fle
ctere furorē dñi. Tribus aūt vicib⁹ id
fecit. Qd̄ cōmemorat̄ a Luca p̄mo. xix.
c. Secūdo. xxj. c. Tertio. xxiij. c. Primo
Lu. xix. habet̄: q̄liter cū dñica oliuaruꝫ
veniret in hierusalē: ⁊ turbe ꝓcesserūt
ei obuiā. vidēs iesus ciuitatē fleuit su
per illam dicēs inter alia. O hierusalē
plena populo. O ciuitas sacerdotalis
⁊ regia: venient dies in te: ⁊ circunda-
bunt te inimici tui vallo: ⁊ circūdabūt
te ⁊ coangustabunt te vndiq̄: ⁊ ad ter
ram ꝓsternēt te ⁊ filios tuos qui in te
sunt: ⁊ non relinquent in te lapidē sup
lapidez: eo q̄ nō cognoueris tp̄us vi-
sitationis tue. Inq̄t ꝓpterea Hiero. ī
questiōib⁹ ad Helbidiā. Intātū hieru
salē amauit dñs vt fleret eā ⁊ plāgeret
⁊ pendens in cruce loqueretur: Luce
xxiij. Pater ignosce illis: q̄r nesciūt q̄d
faciūt. Itaq̄ impetrauit qd̄ petierat:
datū est eis tp̄s pn̄ie: videlicꝫ vsq̄ ad
xlij. annū. Post qd̄ ꝑseuerantib⁹ illis
in blasphemia: egressi sunt duo vrsi de
siluis gentiū romanoꝝ Uespasian⁹ ⁊
Titus: ⁊ eos interfecerunt atq̄ lacera
uerunt. hec ille. Scd̄o xp̄s prenūciauit
desolationē hierusalē. Luce. xxj. cuꝫ di
xit: Erit em̄ pressura magna sup terrā:
⁊ ira populo huic. Et cadent in ore gla
dij ⁊ captiui ducent̄ in oēs gentes. Et
h erl̄m calcabit̄ a gentibus: donec im
pleant̄ tp̄a nationū. Tertio xp̄s prenū
ciauit ruinam hierusalez Luce. xxiij. c.
q̄n die passionis sue sequebatur illum

cruce oneratum multa turba populi ⁊ mulierū que plangebāt ⁊ lamētabant illū. Conuersus aūt ad illas iesus dixit. Filie hierl'm nolite flere sup̄ me: sz super vosipsas flete ⁊ super filios vestros. Quoniā ecce veniēt dies in quibus dicēt: Beate steriles que non genuerunt: ⁊ vbera que non lactauerūt. Quid plura? Crucifixus est xp̄s: ⁊ tota mūdialis machina est commota. Tremuit terra obscuratus est sol: petre cōtrite sunt: aperta monumenta: ⁊ velū templi scissum est in duas ptes a summo vsqz deorsum: vt d̄r Matth. xxvij. tñ iudei duriores effecti in xp̄m ⁊ ecclesiam seuiunt. Post xp̄i resurrectionem quinquagesima videlz die apl'i receperūt spm̄ sctm̄: ⁊ ea die Petrus publice predicauit resurrectionē xp̄i: ⁊ pnīam in remissionem pctōꝝ. vt d̄r Act. iij. Et postq̄ sanauit claudū ⁊ paralyticū ex vtero mr̄is: qui sedebat ad portā templi: q̄ vocabatur speciosa: dicens: In noīe iesu xp̄i surge ⁊ ambula. Cū esset factus cōcursus populoꝝ ad rem tam grandē videndā: iterū predicauit Petrus innocentiā xp̄i ⁊ impietatē eoruz contra illū. Et subdit. Penitemini ⁊ cōuertimini: vt deleantur pctā vr̄a. Act. iiij. Sed ecce sacerdotes ⁊ magistratꝰ templi iniecere manus in Petrum ⁊ Johem: ⁊ incarcerauerūt eos. Act. v. Sequēti v̄o die eductos de carcere liberauerunt precipientes ne docerent in noīe iesu. Cū aūt illi perseuerarent in doctrīa iterū posuerūt eos in custodia publica: a qua fuerunt per angelū liberati. Et ne singulis īmoremur: obstinati iudei lapidauerūt Stephanū. Act. vij. Surrexit tandē Saulus contra discipulos: qui cōuersus est ex miraculo xp̄i sibi apparentis. Act. ix. ⁊ a iudeis p̄secutiōes grauissimas passus est. Occisus est Jacobus frater Johānis gladio. Incarceratus est Petrus ⁊ per angelū liberatus. Actuū. xij. Sicqz continue addebant mala malis miserabiles iudei.

¶ De terribili sententia diuini iudicij contra hierusalem. Caplm. iij.

Nescio quis tam ferꝰ esse pōt: vt sine gemitu audiat q̄ passa est hierosolymitana ciuitas recto iudicio dei. Iccirco in hoc mysterio de executione diuine sententie ꝯtra hierl'm dicemus. De qua tria sunt considerāda.

Primuz est multitudinis conclusio.
Secundum famis afflictio.
Tertium ciuitatis deletio.

¶ Primū considerandū est multitudinis cōclusio. Cū em̄ ab exercitu romanoꝝ circundata fuit hierl'm ⁊ cōclusa: inuenta est ibi innumerabilis multitudo ppl'i. Refert Eusebiꝰ lib. iij. ecclesiastice historie: qd̄ etiā Josephus ponit: q̄ ex oī iudea ppl'i in die solēni pasche hierosolymā velut exitiali quadā manu cogente cōuenerūt: quos tricesies centena milia hoīm dicit fuisse iusto: scz iudicio dei tp̄e hoc vltionis electo: vt qui in diebꝰ pasche saluatorez suum xp̄m dn̄i cruentis manibꝰ ⁊ sacrilegis vocibꝰ violauerāt: in ipsis diebꝰ velut in vnū carcerē oīs multitudo cōclusa: feralis pene exitiū qd̄ merebat̄ exciperet. ¶ Scd̄m cōsiderādū est famis afflictio. Obsessa nāqz ciuitate fecerūt romani vallū munitissimum in circūitu: ita vt nullus ciuitatē exiens illud pertransire posset. Ob quā causaz in breui ciuitas vrgeri fame cepit: tātūqz excreuit penuria rerū: q̄ ꝓpter famē ea que referā dicit Josephus mala esse secuta. Primū q̄ predones p̄ ciuitatem discurrētes vi ītrabāt domos: ⁊ rapiebant si q̄d ibi inuenissent comestibile. Scd̄m q̄ filij ex ore parētū ⁊ ecōuerso violēter stricto manibꝰ gutture masticatū cibū extrahebāt: ⁊ velut rabidi cōedebāt. Tertium q̄ etiam fimū boum aliaqz īmūda sumpserūt ī cibū. Quartū q̄ multi cōtēdebāt exire vt herbas colligerēt: ⁊ capiebant̄ a romanis. Et tantus fuit nūerꝰ captiuoꝝ: vt tute custodiri nō possent. Quapropt̄ statutuz

fuit vt euulsis eorū oculis manibusq; amputatis cōpellerent sic ad ciuitatez redire. Quintū q̄ plerique diuites timētes ne sua iocalia ad man⁹ romanorū venirēt: q̄s verisil'r presumebāt ciuitatē debellaturos illa deglutiuere. Cui⁹ rei fama cū deuenisset ad aures romanorū: cōmouit eos vt exēterarēt iudeos captiuos quos estimabāt gēmas invētre adhuc retinere. Quare vna nocte duorum miliuz patefacta sunt viscera. Sextū q̄ multi formosi ⁊ delicati iuuenes ī via: in plateis: in ꝓprijs domib⁹ fame vexati: īprouisa morte ⁊ repētina cadebāt: ⁊ sepi⁹ illi q̄ cadauera sepeliebāt supra sepultos mortui ⁊ ipsi deficiebāt. Septimū q̄ inuēte sunt mulieres filios ꝓprios comedētes. Uñ ⁊ de quadā dicit Josephus: q̄ cū fame torqueret nihil habēs ad comedendū: lactētē filiū in manib⁹ tenēs dixit: Infelicis mr̄is: infelicior fili: in bello: in fame: in direptiōe cui te reseruabo? Veni ergo nūc o mi nate: ⁊ esto cib⁹ mr̄i: predonibus furor: seculis fabula. Et his dictis filiū iugulauit ⁊ coxit: dimidiū comedit: ꝑtē alterā occultauit. Ecce cōfestim ꝑdones odorē carnis cocte sentiētes in domū irruūt: ⁊ vt carnē prodat mortē minant. Tūc illa detegens infantis mēbra: ecce inq̄t vobis partē optimā reseruaui. At illos tāt⁹ horror inuasit: q̄ nec loq̄ potuere. Et illa. me⁹ est inq̄t fili⁹: meū est pctm̄: securi edite: q̄r prior ego comedi quē genui. Illi sic tremētes ⁊ territi discesserūt. O q̄t erāt in ciuitate illa amara spectacula vbi videbant quotidie tot morientes. O quot infantes ⁊ pueri extendentes manū ad vbera matruz: ⁊ panē petentes: ad pedes illarū extincti ruebant. O quot erant illi flebiles voces: quot lamēta: quot singult⁹: quot suspiria: ⁊ tm̄ a deo nō exaudiebant. ¶ Tertiū ꝯsiderādū est ciuitatz deletio. Anno enim scdo īperij Uespasiani. Titus ei⁹ fili⁹: qui in obsidiōe remāserat ciuitatē cepit: quā a fundamētis subuertit. Ubi periere virorū vndecies centenā milia fame ⁊ gladio ꝑter mulieres ⁊ ꝑuulos: reliq̄ venūdati. Ubi es ergo magna ciuitas hierl'm. Ubi decora syō. Ubi es ciuitas quōdā referta gētib⁹: dña populorū: regib⁹ veneranda: acceptabilis deo: sedes gr̄e? Ubi es tēplū illd̄ mirabile panimēta marmorea: porte nitentes auro? Oīa vtiq; euersa ⁊ a fundamētis dirupta fuere. O īuictissima dei viuētz dextera: q̄ ceruices deꝑmit peccatorū. Ipsa faciēte tot calamitatib⁹ ⁊ cladib⁹ hierl'm perijt. Et post tpe. s. Helij Adriani cōfluētib⁹ diuersarū nationū īcolis reedificata est: ⁊ Helia ex prenoīe īpatoris dicta. Qui Adrianus vt dicit Orosi⁹ li. vij. ꝑcepit: ne cui iudeo hierosolymā ītrare liceret. Digne itaq; oīb⁹ timorē dñi predicam⁹ qui timentibus se largitur gratiam in presenti: ⁊ in futuro gloriā sempiternā. Amen.

¶ De iudicio dei contra Dauid populum numerantem. Sermo. xiiij.

Compellor equidē nō parū admirari de hominū hui⁹ tpis temeritate: q̄ vidētes quotidie patrias pestilētijs grauissimis agitari: non timent tremenda iudicia dei. Profecto acerbissimū est flagellū pestilentiarū. Nā pater filiū: fili⁹ fugit patrē: frater fratrē deserit: vxor virū derelinquit: ⁊ vir vxorē abominat. Quid plura? Suffocat penit⁹ pietas. Fiūt ciuitates vacue ꝑpl'is domusq; etiā claudunt amplissime. Uiduant vxores maritz: ⁊ delicati iuuenes formoseq; puelle miserabiliter extīguunt. Tali etem̄ flagello deus Dauid in suis iuste puniuit. Qd̄ vt euidētiꝰ innotescat ad ipm̄ Dauid ꝑ instructiōe nostra sermonē vertem⁹ De quo tria mysteria declarabimus.

Primum dicitur excellentie.
Secundum deficientie.
Tertium pestilentie.

¶ De admirādis prerogatiuis ⁊ excellentijs Dauid. Capl'm. j.

Veniunt in vsum eccl'ie sancte dei ꝓ maiori ꝑte psalmi quos Dauid cōposuit: q̄re nomen eius cū laude sonat in auribus audientiū. Ideo in hac ꝑte videndū erit quātis ꝑuilegijs ⁊ excellentijs dauid a deo fuerit donat⁹. Et ex multis quinq; dūtaxat colligem⁹.

Prima d'r ꝓphetica illustratio.
Secunda filialis nominatio.
Tertia victoriosa superatio.
Quarta mansueta conditio.
Quinta regalis exaltatio.

¶ Q̄ dauid claruit spū prophetie.

Prima excellentia Dauid d'r prophetica illustratio. Claruit em̄ spū prophetico prenuncians mysteria christi.

¶ Sed hic pulchre disputandum est. Utrū Dauid fuerit reliquis ꝓphetis prestantior? Et ad hoc rn̄det Nico. de lyra super prologū in psalterio: ꝙ dauid pōt cōparari ad ꝓphetas noui testamēti cuiusmodi fuerūt apl'i. Et sic Dauid non excessit alios: q̄ apl'i fuerunt de secretis diuinis magis illuminati: ⁊ in maiori plenitudīe receperūt gratiā spūssancti. Et ꝙ apl'i spm̄ acceperint ꝓphetādi pz Act. ij. v. vj. xj. xiij. ⁊. xxvij. c. Si aūt comparet Dauid ad prophetas veteris testamenti: sic dic̄ Tho. ij. ij. q. clxxiiij. ar. iiij. ꝙ non fuit Dauid excellentior alijs ꝓphetis: sed Moyses. Et hoc propter tria.

Primo ꝓpter clariorē cognitionē.
Scd̄o ꝓpter cōiorē denūciationez.
Tertio ꝓpt miraculoꝝ rutilationē.

¶ Primo ꝓpter clariorē cognitionem. Nam excellentior gradus ꝓphetie est vbi est cognitio clarior. Sz Moysi cōcessuz fuit videre essentiā dei ꝟz Aug. ad Paulā de vidēdo deū: qd̄ non fuit cōcessuz Dauid ⁊ alijs ꝓphetis. Ergo habuit clariorē cognitionē ⁊ sic fuit ceteris excellētior. ¶ Scd̄o Moyses fuit excellentior ꝟm Tho. ꝓpter cōiorē denūciationē: q̄ Moyses ꝓphetiā suaz denūciauit toti populo iudeoꝝ: nō sic Dauid ⁊ alij ꝓphete. ¶ Tertio Moyses fuit excellentior ꝓpter miraculorū rutilationem: quia maiora signa fecit Moyses in egypto: ī mari rubro: ⁊ in deserto q̄ Dauid ⁊ alij prophete. Sed Nico. de lyra dicit: ꝙ ꝟm glo. in principio psalterij Dauid d'r ꝓphetā per excellētiā. Et ꝑma ratio de Moyse non cōcludit: q̄ claritas cognitionis actū prophetandi excludēs nō pōt restituere excellentiorē gradū ꝓphetie: quidē cōstitueret ⁊ excluderet. vt ptz. Vnde aūt diuine essentie excludit actū ꝓphetandi sicut ⁊ actū fidei: q̄ vtriq; est necessario actus enigmatic⁹. Et ideo visio diuine essentie nō pōt cōstituere excellentiorē graduz ꝓphetie: licz fecit clariorē cognitionē: seu aliq̄d clarit cognoscere. Verū ergo est ꝙ claritas cognitionis maior cōstituit maiorez gradū prophetie: dū tn̄ talis claritas limites cognitionis ꝓphetice nō transcendat. Insup si ratio ꝑtacta staret: sequeretur ꝙ moyses fuit excellentior apl'is preter Paulū: quib⁹ non fuit cōcessum videre essentiā dei in pn̄ti vita. Scd̄a insup ratio deficit: eo ꝙ denunciatio prophetie est aliquid sequēs propheticā cognitionē: ⁊ ideo nō videt variare gradū ꝓphetie: ex hoc ꝙ pluribus vel paucioribꝰ nunciat. Tertia adhuc ratio debilis est: q̄ cōfirmatio per signa ⁊ miracula sequit ꝓphetiaz: ⁊ non est de essentia eius. Vn̄ Johes baptista signū nullū fecit: vt habet Joh. x. c. ⁊ tn̄ cōcedit maior Moyse. Exquo dicit Nico. de lyra ꝙ licz Moyses habuerit eūdē gradū ꝓphetie que habuit Dauid. s. absq; qbuscūq; signis sensibilibus aut figuris: tn̄ nō habuit totiēs: nec ita cōmuniter tales illustrationes sicut Dauid. Insup dicit Tho. vbi. s. i corpe. q. in fine. ꝙ Dauid clarius ⁊ plenius exp̄ssit mysteria xp̄i q̄ Moyses. Lex aūt vet⁹ ⁊ ꝓphete ordinabant ad xp̄m sicut ad finē. Vn̄ Rabbi Moyses in libro directionū ꝑplexoꝝ inq̄t: Oēs prophete non sunt locuti: nisi ad dies

messie. Cū ergo finis nobilior sit his q̄ sunt ad finē: ꝓphetia Dauid videt̄ sortiri quādā excellentiā ex hoc ꝙ xp̄i mysteria sic exp̄ssit. Probabiliter itaq; potest dici ꝙ Dauid fuit excellētior propheta Moyses: q̄uis Moyses excellentior fuerit in alijs: q̄ ꝓphetiaz trāscendūt: vel eā cōsequunt̄. Que autez ipse predixit ꝓphetico spū irradiatꝰ legunt̄ in psalmis suis: in q̄bꝰ suaui melodia de xp̄o multa cātauit. Ob quod Hiero. ad Paulinū inq̄t: Dauid Simonides noster Pindarus ⁊ Alceus: Flaccus quoq; Catullus ⁊ Serenus: xp̄m lira personat: ⁊ in decachordo psalterio ab iferis recitat exurgētē. hec ille. Et chronica Ricobaldi sūpta sunt q̄ sequunt̄ ꝓ declaratione v̄boꝝ Hiero. Simonides poeta fuit tp̄e Tullij Hostilij. iij. regis romanoꝝ anno ab vrbe condita. lxxij. Pindarꝰ poeta anno ab vrbe condita. cclij. post expulsum Tarquinū vltimū regē. Alceus poeta tp̄e Tarquini prisci q̄nti regis romanoꝝ. Horatius Flaccus venusij orit̄: anno ab vrbe cōdita sexcentesimo nonagesimosexto. Catullus poeta veronensis: anno ab vrbe cōdita sexcentesimo tricesimoquinto. Serenus quidaz alius poeta cuius tp̄a non inueni. Sūt prenominati poete apd̄ Quintilianū lib. ij. de iudicijs: multa laude cōprobati. Quibus ꝓ melodia ⁊ suauitate cōcentus: Hiero. Dauid voluit comparare. Notandū tñ ꝙ ipse Hiero. gl̄iosus: vt dicit Nico. de lyra. vbi. s̄. ter transtulit psalteriū. Primo ꝟm septuaginta interpretes qd̄ dicit̄ psalteriū romanoꝝ: eo ꝙ eccl̄ia beati Petri illo vtit̄. Secūdo fecit aliā translationē nō multū distantē a prima: ⁊ tñ appropinquantē hebraico: ⁊ vocat̄ psalteriū gallicanum: eo ꝙ Damasus papa ad rogatū Hiero. illd̄ fecit cātari in ecclesijs gallicanis. Et hoc vtuntur fratres minores. Tertio ad preces Serphennij qui frequenter disputabat cū iudeis: q̄ solū recipiūt illud qd̄ est in hebreo fecit trāslationē immediate acceptā ab Hebreo. Propter quod vocatur psalteriū Hieronymi iuxta hebraicā veritatem.

¶ Qr xp̄s dicitur filius Dauid.

Secūda excellentia dauid d̄r filialis nominatio. Nā dn̄s noster iesus xp̄s deus verꝰ dei filius ꝓ nobis oībꝰ icarnatus: natus de v̄gine verꝰ homo: nominat̄ ꝑ excellētiā filius Dauid. Unde euāgelista Mattheus. j. c. dicit: Liber gn̄ationis iesu xp̄i filij Dauid. Scd̄m Nico. de lyra. modus hebreoꝝ est denominare libros ab eo de quo tractat̄ in principio: sic d̄r liber Genesis: q̄ in p̄ncipio tractat̄ de creatōe mūdi. Sil'r Mattheus: q̄ incipit euangeliū a genealogia xp̄i: ideo ab ip̄a denoīat ⁊ intitulat ip̄m. Ratio aūt quare incepit a genealogia xp̄i fuit: q̄ iudei negabāt iesum nazarenū esse verum xp̄m: ⁊ descēdisse a Dauid: q̄ galileꝰ erat ꝟm ꝙ d̄r Joh. vij. Nunq̄d a galilea venit xp̄s: q̄si dicerēt: nō. Sed iudei sic loq̄ntes nō intelligebāt scripturas. Dicit̄ ergo a Mattheo filiꝰ Dauid: ⁊ preponitur Dauid ip̄i Abraaz: licz sit posterior ꝟm tp̄s ꝓpter eminētiaz regie dignitatis: ⁊ vt cōuenientius gn̄ationis ordo tradat̄. Angelꝰ etiā q̄ v̄gini conceptū filij dei annūciauit. vt hr̄ Luce j. c. dixit: Dabit illi dn̄s deus sedē Dauid p̄ris eiꝰ. Et Chananea clamauit: vt pz Matthei. xv. Miserere mei dn̄e fili Dauid. Et psallētes turbe: vt notatur Matth. xxj. cātabāt. Osanna filio Dauid: bn̄dictꝰ q̄ venit in noīe dn̄i. Et Matth. xxij. interrogauit iesus phariseos. Quid vobis videt̄ de xp̄o cuiꝰ filius est? Et dixerūt Dauid ⁊ Luc. xviij. Cecus clamabat. Fili dauid miserere mei. Et apl's ad Roma. j. Factꝰ est ex semine dauid ꝟm carnez. Licz ergo vt Hiero. dicit ī cōmēto sup Danielē. ꝟm scripture sctē cōsuetudinē proaui oēs ⁊ maiores p̄res vocentur: tñ singulari modo xp̄us dauid filius nuncupatur.

¶ Qr dauid supauit philisteū Goliaz

Tertia excellētia dauid dr victo
riosa superatio. Superauit
t nāq; Goliā philisteū gigantē
cum esset adolescēs ⁊ fratrib⁹
suis minor etate: armatus fiducia dñi
vt patet. j. Reg. xvij. neq; presumptuo
sus fuit aut temerarius vel culpabilis
quia certamē illud inijt ex reuelatione
dei. vt dicit Nico. de lyra. et Hiero. ad
Augu. Unde Sauli diffidenti ⁊ timen
ti ne succūberet: Dauid respōdit. Do-
minus q̄ eruit me de ore leonis et de
manu vrsi: ipse liberabit me de manu
philistei huius. Quare deo sibi fauēte
gigātē illū interfecit: ⁊ populū ab op-
probrio liberauit. Quo exēplo deterre
ri debēt hi qui sepenūero in virib⁹ su-
is cōfidunt: qui recordari debēt illius
carminis quod Ouidi⁹ libro de reme-
dio amoris cecinit. Parua necat mor-
su spaciosum vipera taurū. A cane nō
magno sepe tenetur aper.

¶ Q̄ propter mansuetudinem dauid
placuit deo.

Uarta excellētia dauid dr mā
sueta conditio: de qua in ps.
q cxxxj. Memento dñe dauid: et
oīs māsuetudinis eius. Uoca-
tur em̄ dauid iustus pi⁹ ⁊ sanct⁹. vij.
q. j. c. Om̄is. ⁊. xxij. q. iiij. ca. q̄ dauid.
Ista nāq; mansuetudo benignissimo
deo satis accepta est Hinc Judith. ix.
dicit: Humiliū ⁊ māsuetorū tibi semp
placuit deprecatio. Et Prouerb. iij. c.
Māsuetis dabit dñs grāz. Et Eccli. j.
Beneplacitū est illi fides ⁊ māsuetudo
Et ps. cxlix. Exaltabit māsuetos in sa-
lutem. Et Mat. v. Beati mites. Gerar
dus odonis sup quarto Ethi. s̄m men
tem Arist. dicit q̄ sex sunt cōditiones
māsueti. Prima q̄ est imperturbatus
⁊ hoc exigit natura māsuetudinis. Se
cunda q̄ passione nō ducit. Tertia q̄
rationi ⁊ ei⁹ ordinatiōi subijcit quan-
tum ad oēs circūstātias s̄m quas op-
portunū est irasci ⁊ nō irasci. Quarta
q̄ ad defectū ire magis q̄ ad excessum
declinare videt. Quita q̄ nō est puni-
tiuus nec vindicatiuus. Sexta q̄ est
iniurie et offense remissiuus. Sic fuit
māsuet⁹ dauid quē persecut⁹ est saul.
Ipe tñ cū potuit noluit eū offendere.
Nā vt dr. j. Reg. xviij. Ex eo q̄ mulie-
res in tympanis cātabāt. Saul percussit
mille ⁊ Dauid decē milia. Irat⁹ Saul
dixit: Quid ei supest nisi solū regnum.
Extūc nō rectis oculis aspiciebat eū
⁊ lācea tētauit eū cōfigere cū pariete.
Deinde fecit eū tribunū sup mille viros
vt sic pugnādo veniret in man⁹ phili-
stinorū. Et vt notat. j. Reg. xix. Rogā-
uit Jonathā ⁊ seruos suos vt occide-
rēt Dauid. Jonathas aūt q̄ dilegebat
eū valde: monuit eū vt se abscōderet: ⁊
sequēti die Jonathas placauit Saul
prem di. Ne pecces rex in seruū tuum
dauid: q̄ nō peccauit tibi ⁊ opera eius
bona tibi sunt valde: ⁊ posuit aīam su-
am in manu tua: ⁊ occidit philisteū: et
fecit deus salutē magnā in israel. Uidi-
sti ⁊ letatus es. Quare ergo peccas in
sanguine innocio vt īterficias Dauid
qui ē absq; culpa. Rñdit Saul. Uiuit
dñs nō occidet. Et sic ionathas voca-
uit dauid: ⁊ venit seruus corā Saul:
Motū est rursuz bellū: ⁊ dauid percussit
philisteos plaga magna: reuersusq; co-
rā Saule iterū tētauit eū lācea infige-
re in parietē. Dauid v̄o fugit ⁊ euasit.
Saul misit satellites nocte ad domus
suā: vt custodirēt eū ⁊ mane interfice-
ret. Quez vxor ei⁹ Michol filia Saul
deposuit p fenestrā. Et tñ post tot vali-
dissimas psecutiōes dauid potuit in-
terficere Saulē ī spelūca. vt habet. j.
Reg. xxiiij. Et iterū. xxvj. c. potuit eum
interficere: cū inuenit eū dormientem
in tentorio: ⁊ oēs suos. Dixitq; Abisai
ad dauid. Cōclusit de⁹ hodie inimicus
tuū ad manus tuas: nūc ergo pfodiaz
eū lācea. Rñdit dauid ne īterficias eū
Quis em̄ extēdet manū suā in xp̄z dñi
⁊ innocēs erit: Abstulitq; dauid hastā
que erat ad caput ei⁹ ⁊ cyphū aq̄. Tan-
dem cū nūciata esset ei mors saulis et
ionathe, vt scribit. ij. Regū. j. amare

fleuit di. Saul ⁊ Jonathas amabiles ⁊ decori in vita sua: in morte quoq; nō sunt diuisi. Aquilis velociores: leonib⁹ fortiores. Filij israel sup Saul flete: q̄ vestiebat vos coccino in delitijs: q̄ prebat ornamēta aurea cultui vestro sz de preda hostiū ꝑm Nico. de lyra.

¶ De regia dignitate dauid.

Vinta dauid excellentia dr regalis exaltatio. Exaltat⁹ nāq; fuit ad regiā dignitatē ꝑm beneplacitū dei post mortē Saul vt patet. ij. Regū. v. Jdeo ps. lxxvij. Dicit deus. Jnueni dauid seruū meū: oleo sancto meo vnri eum. Et ꝓpterea in genealogia xpi. Matthęus solum dauid nominat regē: cū dicit. Jesse aūt genuit Dauid regē: lx ante eū ⁊ post fuerint alij reges q: vt tactū est fuit primus electus in regē ꝑm beneplacitum dei propter sanctitatē suā. j. q. vij. c. si quis omnem.

¶ De peccatis in q̄bus dauid defecit ⁊ offendit deū. Caplm. ij.

Admonet mortalib⁹ cūctis de cōmuni lege periculum satis graue: q: nullus quā tumcūq; sanctus ⁊ iustus potest eē de lapsu securus. Ecce in ꝓpōptu est dauid sanctus: qui post multiplicē gratiā a deo sibi datā: in peccata plurima ruit. De quib⁹ nos dicturi illa reducemus ad quinq;.

Primū fuit peccatū adulterij.
Secundū homicidij.
Tertiū negligentie.
Quartū iniusticie.
Quintū vane glorie.

¶ De adulterio q̄ cōmisit dauid.

Primū peccatum in quo dauid p defecit fuit adulteriū: de quo fit mētio. ij. Reg. xj. ⁊ xij. c. In q̄ lapsus est ꝓpter duo ꝑm Nico. de lyra. Primo q: remāsit ocios⁹ in hierlm. Ut em̄ ait sapiens Prouer. xxvij. Qui sectatur ociū replebit egestate. Et Hiero. ad Demetriadē virginē inq̄t. Nihil in sctō proposito ocio deteri⁹ est. Et Bernardus ad fratres de monte dei. Omniū tētationū ⁊ cogitationū malaruz ⁊ inutiliū sentina est ociū. Et Quintilianus. Ad oīe votum fluēte fortuna lasciuit ocium. Et Seneca ad Lucillū. Ociū mors est: et vini hoīs sepultura. Et Ouidius de remedio amoris. Otia si tollas piere cupidinis artes. Et Eccli. xxxiij. Multaz inquit sapiens maliciā docuit ociositas. Propterea Hiero. ad rusticū monachū dicit id q̄ notat de cōse. dis. v. c. nūq;. Semp aliquid operis facito: vt diabolus te inueniat occupatum. Vnde ꝓ Ezech. xvj. c. de⁹ dicit: Hec fuit iniq̄tas sororis tue Sodome saturitas panis: ⁊ abūdantia: ⁊ ociū ipsius: ⁊ filiarū ei⁹. ¶ Secūdo lapsus est in adulteriū dauid: q: vidit bersabee se lauantē. Periculosuz certe est oculis libertatē aspiciēdi cōcedere. Vñ. ꝓpheta ps. cxviij. dicit: Auerte oculos meos ne videant vanitatē. Et Seneca in lib. de remedijs fortuitoz. ait: Oculi eī sunt irritamēta vitioz: ducesq; sceleruz. Et v. li. causarū cā. j. Oculi inq̄t nr̄i: sunt tota luxuria nr̄a. Vi nos in oīa quotidie vitia precipitant. Jdeo Hiero. ad Nepotianū sic scribit: Matrē ita vide ne per illā alias videre cogitaris: quarū vultū cordi tuo hereat: ⁊ tacituz viuat sub pectore vultu⁹. Cū ergo dauid capt⁹ esset pulchritudine nudate bersabee: misit suos: ⁊ fecit illā ad se venire: ⁊ cōpleuit adulteriū. Stratimq; sanctificata ē ab immūdicia sua. s. a fluxu mēstruoz: q:. s. purgata fuit a mēstruis futuris vsq; ad ptū: ꝑm Nico de ly. q: in illo coitu cōcepit vt ꝓz in textu.

¶ De homicidio q̄ fieri fecit dauid.

Ecūdū pctū in quo dauid defecit fuit homicidiū. Post vtiq; expletā suā libidinē: pcurauit ꝓditorie interfici vnā virū bersabee. Pro q̄ misit ⁊ rētauit eū mittere ī domū vroris: hortās vt lauaretur mittēsq; regiū cibū: vt sic ꝑ balneū ⁊ cibū delicatū ꝓuocaret ad coitū. Dicit

Nico. de lyra q̄ sic faciebat dauid: vt vrias cognosceret vxorē suā: & crederetur puer nasciturus esse suus: & petrū eius occultaret. Qō cū renuisset facere vrias: dixit dauid ad ioab. Ponite vriā er aduerso belli: vbi fortissimū est prelium & relinquite eū: vt sic occidatur. Qō & factū fuit. vt ptz. ij. Reg. xj. Qō cū audisset vxor fleuit eū. Nico. de lyra fictiue inquit: q: & ipa morte eius desiderabat: vt sic vxor regis fieret. Statimq; Nathan ppheta vt hr̄. ij. Reg. xij. venit ad dauid. Qui reprehēdit eū dure de petro cōmisso addēs: non recedet gladius de domo tua vsq; in sempiternū. Qō verificatus est ꝑm Nico. de lyra: q: frater occidit fratrē: scilz Absalon Amnon. ij. Reg. xiij. & Salomon Adoniā. ij. Reg. ij. & filius insurrexit cōtra p̄rem. s. Absalon. ij. Reg. xv. Tunc dauid humiliat⁹ & penitētia duct⁹ dixit: Peccaui. & nathā respōdit. Et dns abstulit a te petrū. Ubi apparet quanta sit vis pnie: quādo post homicidium & adulteriū spūs prophetie recepit: & ī primo gradu pmansit: vt hr̄. xlix. dist. c. hinc etenī. & j. di. c. cuz eraudiero. c. sacerdos. c. vt cōstitueret. & j. q. vij. c. si qs oēm. & ij. q. vij. c. nos. & iij. q. vij. c. sacerdos, & de pe. di. j. c. & venit. & de peni. di. iij. c. totā, c. dauid. & c. ille rer.

¶ De negligētia Dauid qua nō correxit Amnon.

Certiū petrī in quod lapsus fuit dauid fuit negligētia: nō enī correxit amnon: qui stuprauerat sororem suam Thamar. Nam vt scribit. ij. Reg. xiij. noluit contristare spiritū amnon filij sui: quoniā diligebat eū: q: primogenitus erat ei. O quot sunt patres qui īmoderate amore filios diligentes negligūt illoz vitijs & passionib⁹ obuiare. Ob quod & filios q̄q; immo multotiens vident male finire. Ecce quid amnon euenit. Certe in commuio occisus est a pueris absalonis fratris sui ipso iubente.

¶ De iniustitia dauid.

Uartū peccatuz dauid fuit iustitia circa miphiboseth De quo fit mentio. ij. Reg. xvj. & xix. c. Dicit Nico. de lyra. q̄ adulatores & detractores sunt periculosi principibus: quia dauid ti iustus & sanctus verbis Sibe adulatoris & detractoris fuit ita captus: inlutus q̄ hereditatē miphiboseth dīi sui ei cōcessit ī absentia miphiboseth eo nō audito. Et qō ē peius postq; audiuit miphiboseth se excusantē & vera dicētē: nō retractauit dictū suū iustū totaliter: sed seruū ei⁹ pessimū, scz Sibam fecit equalē dño dicēs: Tu & Siba diuidite possessiones. Quē tamen debuit suspendisse ꝓpter falsam accusationē dīi sui de crimie lese maiestat. Erat miphiboseth filius saul. Et recedente dauid de hierusalē cuz exercitu: miphiboseth remāsit: q: erat claudus: & siba seruus eius venit ad dauid & dixit: falso tñ Miphiboseth remansit in hierlm dicēs: Hodie restituet mihi domus israel regnum patris mei saul: vt notatur. ij. Reg. xvj.

¶ De vana gloria dauid.

Uintū peccatū dauid fuit vana gloria. Fecit nāq; superbe numerari pplm: & in de gloriabatur: sicut ponit j. Paral. xxj. & ij. Reg. vlti. Ad quā numerationē fiendā cooperat⁹ est sathā.

¶ De plaga pestilentie qua deus punuit populum. Lapln. iij.

Uāuis inscrutabilia sint nobis iudicia dei: verūtamen ab eo iuste fieri oīa merito confiteri debemus: necq; curiose est inquirendū cur quādoq; peccata que nobis parua videnť & minima puniat & que maxima reputātur ad tps linquat impunita. Cūcta recte moderať & ordinat sapientia sua. Ex circo in hoc mysterio de pestilentia q̄ deus populū pcussit eo ꝓ illū superbe dauid numerauerat dicemus. De qua

quinq; dubia sunt declaranda.

Primum vtrum pestilētia sit flagellum dei pro peccatis?

Secundū quare dauid potiꝰ elegit pestilentiam q̄ famē ⁊ gladium?

Tertiū vtrū ꝓ pctō dauid debuit populus eius puniri?

Quartū quid intelligitur per tempus constitutum?

Quintū quomō adimpletū fuit dictū ꝓphete de pestilentia triū dierū?

¶ Q̄ propter pctā veniunt pestilētie.

AD primū dubiū respōdemꝰ ſm veritatē infallibilē scripture sancte q̄ deus excelsus propter pctā pestilētias mittit. Nam Leuit. xxvj. cōminat deus transgressoribꝰ suoꝝ preceptoꝝ dicēs: Mittā pestilētiā in medio vestri. Et Numeri. xiiij. cōquerebatur de populo iudaico dicēs: Quousq; non credent mihi? Et infra. Feriam ergo eos pestilentia. Et Ezech. vij. Ira mea sup populū. Gladius foris: pestis ⁊ fames intrinsecus. Et Ezech. xxviij. Hec dicit dn̄s deus. Ecce ego ad te sydon: ⁊ gloriabor in medio tui. Et sciēt q̄ ego dn̄s cū fecero mea iudicia: ⁊ sanctificatus fuero in ea. Et īmittā ei pestilētiā: ⁊ sanguinē in plateis eiꝰ. Quare iudicio dei attribuēdū esse arbitror quicq̄d in chronicis de pestilētijs asseritur. De ipsis em̄ meminit Hieronymus Orosiꝰ ⁊ Eutropiꝰ: ac reliqui rerū gestaꝝ scriptores. Nā anno ab vrbe cōditā. ccclxxxiij. ingens pestilentia romā affecit biennio. Suaserunt pontifices tēpli: vt ludi scenici dijs expetentibus ederētur. Eo tpe terra in medio vrbis dissilijt. Dixerūt auruspices eam voraginem posse tolli: viui hoīs nece spontanea insilientis in eā. In quam marcus curtius eques insilijt pro liberatione patrie: sicq; vorago ꝯclusa est: vt refert Orosiꝰ lib. iij. ⁊ Aug. lib. v. de ciui. dei. c. xviij. Anno ab vrbe condita ccclxxxj. ingēs pestilētia vrbē afflictauit ⁊ libri sibyllini cōsulti: rn̄derunt eā pestē ira dei illatā. Recitat Orosiꝰ libro. v. q̄ anno ab vrbe cōdita sexcentesimosexto: tāta rome ex orta est pestilētia: vt ministri quoq; faciēdoꝝ funerū primū nō sufficerēt: deinde non essent. Jāq; etiā magne domus vacue viuis plene mortuis remāsere: largissime introrsum hereditates: ⁊ nulli penitus heredes. Aliud stupendum Orosius narrat: q̄ post locustas īnumerabiles: que ī mari a vēto rapte suffocate sunt: tāta corruptio aeris est subsecuta ⁊ tā grauis pestilētia vt ī Numidia octingēta milia hoīz morerent. Et circa orā maritimā q̄ carthaginēsi atq; vticensi littori adiacet plꝰ q̄ ducēta milia. Que clades tā repētina fuit apud vticā: vt sub vna die ꝑ vnā portā plus q̄ mille q̄ngētos mortuos delatos fuisse narretur. Tpe Antonij īpatoris q̄ xp̄ianos ꝑsecutꝰ est: tāta lues est secuta vt agricultoribꝰ carerent. Tpe Pelagij pape: romā pestis cōcussit in qua ⁊ pelagius mortuus est. Cui successit Gregoriꝰ magnꝰ: q̄ vir mire sanctitatis letanias ad deū ordinauit agi. Et cū ppl's dei clemētiā implorasset: vna dierū vidit pōtifex ille sanctus angelū supra castrum qui cruentatū ensem in vaginā reponebat: significās pestē dei iudicio immissam iam cessare. Nota hic tamē ſm Orosiū libro. v. ⁊ Eutropiū q̄ Adrianꝰ impator q̄ duodecimꝰ ab Augusto imperauit: castrū illd obstruxerat cū pōte mirabili: ⁊ castrū Adriani dictū fuit vsq; ad tp̄s beati Gregorij: exinde scti angeli propter visionē prelibatam.

¶ Quare dauid elegit pestilentiam.

SEcūdū dubiū ꝓpositum fuit quare dauid elegit potiꝰ pestilentiā q̄ famē ⁊ gladium. Nam Gad ꝓpheta dixit ei ex parte dei. Aut septē annis veniet tibi fames in terra tua: aut tribꝰ mensibus fugies aduersarios tuos ⁊ illi te persequent aut certe tribus diebꝰ erit pestilētia in terra tua? Et rn̄dit dauid. Coartor nimis vndiq;. Et elegit pestilen-

tiā. Dicit Nico. de lyra ꝙ sperabat de misericordia dei. Unde in textu subdidit: Meliꝰ est vt incidam in manꝰ dñi. Multe eñ misericordie eius sunt: q̄ in manus hoīs. Scdo si elegisset famē septē annoꝝ: ipe ⁊ alij diuites ꝓuidissent sibi de victu ⁊ paupes fuissent nimis afflicti. Itē si elegisset fugā coram aduersarijs: ipse ⁊ alij potētes fuissent ꝓtecti auxilio pugnatoꝝ: ⁊ refugio fortaliciorum: ⁊ ceteri fuissent occisi. Ideo elegit penā omnibus equalē: qꝛ pestilentia a deo immissa equaliter poterat cadere super omnes.

¶ Quare ꝑ pctō dauid punitꝰ est ppl's

Tertiū dubiū vtrū ꝑ pctō dauid debuit ppl's eius puniri? Et q̄dā dicūt ꝙ ppl's fuit īnocēs. Nā cū vidisset dauid angelū cedentē ppl'm: dixit ad dñm: Ego sum q̄ peccaui: ego iniq̄ egi. Isti q̄ oues sunt q̄d fecerūt: Uertat obsecro manꝰ tua ꝯtra me: ⁊ ꝯtra domū patris mei. Ergo nō videt ꝙ ppl's debuit puniri. qꝛ vt dicit glo. ex̄ de his q̄ fiūt a maiori ꝑte capituli. c. q̄siuit. Pctā suos tenere debēt actores. Idē. C. de penis. l. sancimꝰ. C. ne vxor ꝑ marito. l. ob maritoꝝ. ⁊. xj. q. iij. c. illud. ⁊ ex̄ de sen. excom, c. romana. §. vl. lib. vj. ⁊. lvj. di. c. satꝫ. ⁊. j. q. iiij. c. placuit. c. nulliꝰ. ⁊. c. iudei. Sꝫ ad hoc posset rñderi ꝟm Boñ. in. ij. di. xxxiij. ar. j. q. j. ꝙ licꝫ pena eterna vnꝰ nō puniat ꝑ pctō alteriꝰ: tñ pena tꝑali sic. Quare nō est incōueniens ꝟm rigorē diuine iusticie vt ppl's a dauid superbe numeratus pestilētia minueret. Nico. v̄o de lyra dicit ꝙ in lib. de hebraicis q̄stionibꝰ habet ꝙ ppl'us peccauit eo ꝙ dauid nō restitit vt debuit in facto vrie. Sed hoc non videt verū: qꝛ pctm̄ dauid vsq̄ ad cōplemētū fuit secretuꝫ. Unde Nathan dixit sibi ij. Regū. xij. Tu fecisti abscōdite. Dicit ergo Nico. de lyra: ꝙ pctm̄ ppl'i fuit rebellio eiꝰ ꝯtra dauid sequēdo Sibam filiū Bochri: q̄ erat hō seditiosus ⁊ pessimus. vt ponit. ij. Reg. xx. Ego v̄o teneo ꝙ lꝫ ꝑncipal'r deꝰ punierit ppl'm ꝓpter pctm̄ dauid: tñ credibile est ꝙ in populo sic punito essent aliqua scelera deo exosa. Nā sicut ⁊ nunc plures tunc erant mali q̄ boni.

¶ Quid intelligit ꝑ tp̄s constitutum.

Quartū dubiū quid intelligit per tp̄s constitutū. Nā in textu dr: Immisit deꝰ pestilētiā de mane vsq̄ ad tp̄us constitutū. Et dicūt aliqui vsq̄ ad tertium diē inclusiue: qꝛ sic erat pena determinata. Sed hoc nō videt verū: qꝛ textꝰ dicit. j. Uenit aūt Gad ad dauid in die illa. Et videt loq̄ scriptura de ꝑma die pestilētie. Ad hoc eñ venit Gad vt dauid offerret holocaustū ⁊ cessaret plaga inchoata. Ideo meliꝰ dr ꝙ tp̄s constitutū intelligit hora sacrificij vespertini. Illud eñ statutū fuit in lege Exo. xxix. ita ꝙ a mane ꝑmi diei vsq̄ ad horā vesp̄tinam mortui sunt de populo lxx. milia viroꝝ.

¶ Quomodo verificat dictuꝫ ꝓphete de pestilentia trium dierum.

Quintū dubiū quomō verificatū fuit dictuꝫ prophete de pestilētia triū dierū? Et dicit Nico. de lyra: ꝙ duo dies vltimi fuerunt dicti ꝓpter cōminationem tm̄: sicut etiā dicit Jonas de. xl. diebꝰ. Primꝰ v̄o dies fuit per modū sentētie diffinitiue. Quare pestilentia fuit tm̄ illa die. Ideo subdit in textu. Cūq̄ extendisset manū suā angelꝰ dñi sup hierusalē vt disperderet eam: misertus est dñs sup afflictionē: ⁊ ait angelo percutienti populū. Sufficit nunc: continue manū tuā. Tali pestilentia percussus fuit populus ille. Nos v̄o diebus istis magnas clades fieri vidimꝰ: ⁊ pestilētijs pene italiā deuastatam. Poscentibus q̄dē pctīs populoꝝ: frequentiꝰ pestilētie irrūpūt. Ideo timēdus est deꝰ: quia ipse viuificat ⁊ mortificat: qui est benedictꝰ in secula seculoꝝ. Amen.

¶ De iudicio dei ꝯtra Sēnacherib nomen dñi blasphemātē. Sermo. xv.

Sanctū ⁊ ieffabile nomē dei sic viluit in ore xp̄ianoꝝ: vt illud blasphemari ⁊ maledici dicat̄ quasi ꝓ nihilo Aperiūt nanq; multi fetidū os in blasphemias impias creatoris sui: ⁊ irreuerenter sacrilegis buccis lacerant altissimā maiestatē regis regū ⁊ dn̄i angeloꝝ ⁊ hoīm ꝓ quibus in hoc sermōe bene esse arbitratus sum iudiciuz dei depromere ꝯtra Sēnacherib blasphemātē. In illo siq̄dē speculabunt̄ q̄ graue sit pctm̄ blasphemie et maledictio dei. De quo tria mysteria proponim⁹ contemplanda.

Primū dicit̄ superbie ⁊ violentie.
Scd̄m maledictiōis ⁊ blasphemie.
Tertiū punitionis ⁊ vindicte.

¶ De supbia ⁊ fraude Sennacherib regis. Capl'm. j.

Insatiabilis est anim⁹ ambitiosoꝝ: quib⁹ nec ipse mūdus totus sufficere potest. Patet hoc in Sēnacherib: de quo. iiij. Reg. xviij. d'r q̄ anno. xiiij. regis Ezechie ascēdit Sennacherib rex assyrioꝝ ad vniuersas ciuitates iuda mūitas: ⁊ cepit eas. Tūc misit ezechias nūcios ad regē assyrioꝝ Nico. de lyra dicit q̄ ezechias sciēs populū sibi subiectū. ⁊ Achaz patrē suuz deū m'tiplicit̄ offēdisse: merito timuit ne in vindictā dictoꝝ maloꝝ ꝑmitteretur rex assyrioꝝ venire ad destructionē ciuitatis hierl'm: vbi vigebat diuinus cultus de quo ipse erat zelantissimus. Quare nūcios misit dicens: Peccaui reputās pctm̄ p̄ris suū: recede a me: ⁊ omne qd̄ imposueris mihi feram. Prudenter in hoc egit: q̄z vt dicit Aug. lib. xviij. de ciui. dei. c. ij. In oībus fere gētibus quodāmō vox nature ista personuit: vt subiugari victoribus mallent quib⁹ cōtingit vinci: q̄ bellica oīfaria vastatione deleri. Indixit itaq; rex assyrioꝝ ezechie trecēta talēta argenti ⁊ triginta auri: deditq; ezechias omne argētū qd̄ repertū fuerat in domo dn̄i ⁊ in thesauris regis: ⁊ cū nō sufficeret: ꝯfregit valuas tēpli dei: ⁊ laminas aureas quas ipse affixerat ad decorem: ⁊ dedit eas regi assyrioꝝ. Dicit Nicolaus de lyra: ex hoc accipit̄ arguinētū q̄ principes in necessitate ꝓ conseruatione reipublice possunt accipe de thesauris eccl'ie. Nā vt d'r. xij. q. ij. c. aurū. Aurū hz eccl'ia nō vt seruet: sed vt eroget. Fm v̄o magistrū ī historia accepta pecunia rex assyrioꝝ sub pacto in pace dimittēdi regnum ezechie: infideliter agēs pactū nō seruauit: sed misit exercitū ⁊ nūcios in hierl'm ad terrēdū ezechiā: vt territ⁹ redderet ciuitatē: ⁊ populus trāsferret̄ in assyrios: ⁊ cult⁹ dn̄i de hierl'm auferret̄. Qd̄ nullo mō ezechias fecit: sz restitit ⁊ cōuocās ppl'm exhortat⁹ fuit ad defendēdū templum sanctum ⁊ gentem. Quia v̄o in hoc capitulo de regno assyrioruz fit mentio: ideo de illo consideremus tria.

Primo originem.
Secundo dilatationem.
Tertio terminationem.

¶ De regno ⁊ monarchia assyriorum: ⁊ primo de ortu eius.

Primo ꝯsiderem⁹ regni assyriorū originē. Dicit magr̄ ī historia sup Genesim post capl'z de morte abrae. Exortū est regnū assyrioꝝ vigesimoq̄nto āno Saruch ꝓaui Abrae sub belo. Qd̄ q̄dē ītelligendū est quātū ad regni initiū. Nā Bel⁹ prim⁹ ītrauit assyriā: ⁊ paꝝ obtinuit in ea. Sed eo mortuo: fili⁹ ei⁹ Nin⁹ vt refert Justin⁹ ⁊ Orosi⁹: totā assyriā occupauit: ⁊ in regiōe assyrioꝝ edificauit ciuitatē quā Niniue nomīauit: anno regni sui. xlix. Quinq̄ginta aūt ānis bella finitimis ītulit. Qui dū deficiētē a se oppugnat vrbē: sagitte ictu īterijt. Et vt dic̄ Orosi⁹ li. j. regnū assyrioꝝ vsq; ad Sardanapalum annis mille. clx. actū est. Isido. li. xiiij. etymol'. Assyria inq̄t vocata est ab Assur filio Sem: q̄

cã regionẽ post diluuiũ ꝑmꝰ ĩcoluit. b ab ortu indiã: a meridie mediã tangit: ab occidẽte tigrim: a septentriõe montẽ caucasuz vbi porte caspie sunt.

¶ De magnificẽtia regni assyrioꝝ.

Secundo cõsideremꝰ illiꝰ regni dilatationẽ. Fuit eñ regnũ illud amplissimũ: de q̃ Augu. lib. xviij. de ciui. dei. cap. ij. ait: Duo regna cernimus longe ceteris ꝑuenisse clariora: assyrioꝝ ꝑmũ: deĩde romanoꝝ: vt tꝑibꝰ ita locis ĩter se ordinata atq̃ distincta. Nam quõ illud priꝰ: hoc posteriꝰ: eo mõ illud in oriẽte: hoc in occidente surrexit. Et. j. subdit Aug. Quãtũ attinet ad ꝑmũ imperiũ nullũ maiꝰ ꝑmis tẽporibus q̃ assyrioꝝ fuit: nec tam lõge lateq̃ diffusũ. Quippe vbi Ninꝰ rex Beli filiꝰ vniuersam asiam: que totius orbis ad numeruz partiũ tertia dicit: ad magnitudinez ꝟo dimidia reperit: vsq̃ ad libye fines subegisse traditur. Solis quippe indis in partibus orientis non dñabat: quos tñ eo defuncto. Semiramis vxor eius est aggressa bellãdo itaq̃ factũ est vt q̃cũq̃ in illis terris ppl̃i seu reges erãt assyriorũ regno ditioniq̃ parerẽt: ⁊ quicquid imperaretur efficerent.

¶ De fine ⁊ terminatiõe regni assyrioꝝ.

Tertio ꝯsideremꝰ regni assyriorũ termĩationẽ. Scdm eñ magistrum in historia scholastica sup. iiij. li. Reg. c. de Ozia. sub Ozia rege iuda terminata ẽ monarchia assyrioꝝ. Nã sardanapalꝰ vltimus monarcha victus ab Arbate medo: semetipsum cõcremauit. De hoc inquit Justinus li. j. Sardanapalus fuit vltimꝰ rex assyrioꝝ: oĩ muliere corruptior mollicie corꝑis ⁊ lasciuia oculoꝝ omnes feminas antecellens. Sed hic dubitat̃ si tꝑe Ozie defecit monarchia assyriorũ: quomodo Sennacherib erat rex assyriorum. Nam post Oziam regnauit Joathan. vt patz. iiij. Regũ. xv. ca. ⁊ post Joathan Achaz. ⁊ post Achaz Ezechias: cuiꝰ tẽpore Sennacherib ret erat assyriorũ. Rñdet magister in historia sup. iiij. lib. Reg. ꝙ post Sardanapalũ fuerunt reges assyriorũ sine monarchia potẽtes vsq̃ ad subuersionem Niniue.

¶ De blasphemia Sẽnacherib. Cap. ij.

In viribus suis cõfidẽs Sẽnacherib deuz blasphemare ac maledicere ausu temerario presumpsit. Qd̃ quidem fecit tribus vicibus.

Prima per Rapsacen.
Scda ꝑ eundẽ.
Tertia ꝑ suas litteras.

¶ Prima vice blasphemauit deũ ꝑ Rapsacẽ Ut eñ dr. iiij. Reg. xviij. irritum faciens iusiurandũ Sẽnacherib misit ad obsidenduz hierusalem Thartan et Rapsacen cum exercitu valido. Vocauerunt autẽ regem ad colloquiũ ⁊ noluit exire. Dicit Nico. de lyra: q̃ fuerat exptus fraudẽ post solutionẽ pecunie: ideo timebat de ꝓditione. Nã vt ait vegetiꝰ lib. ij. de re militari. frequẽtius cõuentiones pacisq̃ simulatio credulis mag̃ nocuere q̃ arma. Misit ergo Ezechias Eliachim pontificez ⁊ Sobnam scribã. ⁊ Joachim a cõmentarijs: et loquebat̃ ad eos hebraice: ⁊ dicebat: O Ezechia in quo cõfidis vt audeas rebellare: Si cõfidis in rege egyptio innitaris baculo arundineo. Si spem ponis in deo tuo: nunq̃d dij gẽtium: ⁊ israel liberauerunt eos de manu mea. ¶ Secundo blasphemauit deũ per ꝑfatum Rapsacen. Nam cũ loqueret audiente ppl̃o. Eliachim ⁊ socij rogabãt eñ: vt loqueret eis syriace et nõ iudaice audiẽte populo qui erat sup murũ. ne. s. populus terreret ex ꝟbis Rapsacẽ: ⁊ q̃ in verbis suis intermiscebat verba blasphemie ꝟm Nico. de lyra ex hoc dicunt hebrei: ꝙ iste Rapsaces erat iudeꝰ natione: sed derelicta lege conuersus est ad gentilitatem. Magister in historia dicit ꝙ erat salmarites. Et quidã aiũt filium fuisse esaie qui transierat ad assyrios ⁊ susceperat rituz gentium. Iste

ergo Rapsaces exclamauit etiaz ad populũ. Dicit rex magnus assyrioz. Facite mecũ qđ vobis vtile est: ne comedatis stercora vestra: t bibatis vrinam vestrã. Egredimini ad me t vtimini bõis vestris. Nolite audire Ezechiam q̃ vos decipit dicẽs: Dñs liberabit nos: nunqđ liberauerũt dij gentiũ terrã suã de manu regis assyrioz? Et multa alia referendo: ponebat in deo falsitatẽ t deceptionẽ: t saluãdi ipossibilitatẽ. Populus autẽ tacuit et nihil respondit.

¶ Tertio blasphemauit Sennacherib deũ qñ litteras cõminatorias t terribiles misit Ezechie. Ut enim habet. iiij. Reg. xix. Reuersus ẽ Rapsaces ad regem assyriozum expugnantẽ sobnam. Nã vt dicit magister in hystoria. Sẽnacherib transiuerat ad egyptũ expugnãdũ vt triũphãs rediret t euerteret hierusalem. Interim ergo misit litteras Ezechie in qbus inter cetera dicebat: Non te seducat deus tuus in quo habes fiduciã. Et plura alia scripsit in cõtumeliã dei: t vtputo sui oẽs filia loqbantur spernentes t deridẽtes magnũ deũ et immortalem.

¶ De tremẽda plaga Sẽnacherib t exercitus eius. Caplm. iij.

Soluit deus ferre blasphemias t contumelias irrogatas noi suo: sed ptra Sẽnacherib. suosq̃ effudit irã indignatiõis sue. Ad qđ inuestigandũ tria i ista parte cõsideremus.

Primo Ezechie zelũ t orationem.
Secdo exercitus occisionẽ.
Tertio Sẽnacherib perẽptionẽ.

¶ De zelo t orõne Ezechie.

Primo cõsideremꝰ Ezechie zelum et orationẽ. Cuz em ad ipsum reuersi fuissent illi quos miserat ad Rapsacen: nunciassentq̃ ẽba illi blasphemie scidit Ezechias vestimenta sua t operuit se sacco. Lectis ẽo lr̃is Sennacherib: ascendit in domũ dñi: t expandit lr̃as coꝝ dño: t orauit dicens: Dñe deus israel: qui sedes supcherubin: idest pfides omni creature etiam angelice: tu es deus solus oim regũ terre: tu fecisti celũ et terrã inclina aurẽ tuã: t audi: idest effectũ insticie tue ostẽde ꝑ Sennacherib: q̃ misit vt exprobraret nobis deũ viuẽtẽ. Salua nos obsecro de manu ipsius. Tunc deus misit esaiã ad Ezechiã cõfortãs eũ: t pnunciãs q̃ ventura erant super Sennacherib.

¶ De exercitus Sẽnacherib occisiõe.

Secundo consideremus exercitus occisionẽ. Postq̃ em Sennacherib venit de egypto t hierusalẽ obsedit: nocte angelꝰ dñi percussit in castris assyrioz centuz octogintaq̃nq̃ milia. s. omnes robustos bellatores: t principales exercitus: vt scribitur. ij. Paral. xxxij. c. Cũq̃ diluculo surrexisset Sẽnacherib vidit osa coꝝpora mortuoz. Dicit Nico. de lyra ꝙ Hebreos. ꝙ coꝝpora fuerũt ĩcinerata: sub armis t vestib⁹ intactis ita ꝙ pꝑsus Ezechie potuit de facili spolia colligere: t ne cadauerum fetore.

¶ De Sennacherib peremptione.

Tertio consideremus Sennacherib perẽptionem. Qui timens fugit cuz decẽviris tm̃ vt dicunt hebrei: et rediit in niniue. Cũq̃ adoraret in templo Nesrach deum suũ Adramelech t Sarasar filij eius percusserunt eũ gladio: fugeruntq̃ in terraz armenioz: et regnauit ꝑ eo Assaradon filius eius. Magister in hystoria dicit ꝙ indignati erãt filij maioꝛes in patrẽ: eo ꝙ illũ minoꝛem natu pfecerat eis in regem: qz magis diligebat matrem ipsius ꝙ illoꝝ. Et in hoc ostẽsus est Sennacherib deterioꝛ populo: qz paricidio filiorum est reseruatus. Rabbi autẽ Salomon asserit ꝙ principes regni cõturbati erãt cõtra Sennacherib: eo ꝙ filij eoꝝ et amici erant mortui modo predicto ꝓpter eius blasphemiam et

superbiam cōtra deum israel. Propter quod tractabant de morte ipsius. Qd cū ad eius aures peruenisset: intrauit tēplum dei sui: orans ⁊ ꝓmittens ꝙ si hoc periculum euaderet in eius honorem duos filios predictos sacrificaret. Quod cū illis innotuisset eum interfecerūt: ne ab eo interficerent. Neqꝫ friuolaꝫ rem putandus est loqui Rabbi Salomon de voto filios immolandi. qm̄ dū pernicies idolatrie totum pene mundum inuoluebat: hec erat demonū malicia: vt hoīes sacrificari sibi sagacissime ꝓcurarēt. Declarat hoc Eusebius Pāphili li. iiij. de euangelica preparatiōe. vbi ait: Gentiliū adhuc vocibus ad declarandā priscoꝝ temporꝝ pestem vtemur que adeo aīos hoīm inuaserat: vt quasi demoniaci ⁊ a perniciosis ꝓfecto spiritibus agitati: liberoruꝫ sanguine scelestes placarent virtutes. Ita pater vnicū filiuꝫ: dilectam mater filiā demeni tanq̄ ouē sacrificabant. Ita genus hominū qd̄ humanū esse natura cognoscit ad furiā: immanēqꝫ crudelitatem a demonibus impellebatur. Que ita se haberi nō solū apud barbaros: verumetiam apud grecos omnis historia plena est. Naꝫ ⁊ Rhodij hominē saturno sacrificabāt. Quā rem magꝫ tpibus postea mitigare volentes mortis supplicio aliquem damnatū ad saturnia vsqꝫ cōseruabāt: quē in ipso festo vitio grauatū immolabant. In salamine ṽo īsula quā antiquissimis tpibꝰ coroneā vocabāt: vsqꝫ ad Diomedis tēpora Agrauale Cecropis filie homo cedebat: postea ṽo in templo Pallidis Agrauale ac Diomedis. vnū eī triū fuit Diomedi hō immolabat: q̄ ab adolescētibꝰ ter circū arā ductꝰ tādē a sacerdote hasta ꝑcussus ⁊ ī rogo īpositꝰ cremabatur. Quā rem Diphilus rex cypri Seleuci tpibꝰ abomīatꝰ nō hoīeꝫ: sed bouē Diomedi sacrificari statuit. De mon aūt ille quiqꝫ fuerit nō inuitꝰ bouē ꝓ hoīe suscipiebat Ita nō multū īteresse inter īmolatiōeꝫ hoīs atqꝫ bestie videtur. Manethꝰ aūt historicus apud egyptios in eliopoli hoīes īmolatos fuisse in libris de pietate testat. Quez morē Amossis īprobauit Sacrificabātur ṽo Junoni tres in die quos īquirebant si mūdi essent quēadmodū postea vituli. Cereos aūt hoīes offerri ꝓ illis tres Amossis iussit. Dionysio etiam omadio apud chios appellato homo crudeliter discerptus sacrificabat. Lacedemonios etiā Apollodorꝰ scribit hoīem Marti sacrificare solitos. Et phenices belloꝝ aut pestilētie calamitatibus amicissimos saturno solebāt īmolare. Philo etiā q̄ phenicū historiā ꝯscripsit his ṽbis in pmo vtit libro. Morē inqt priscis ī magnis calamitatibꝰ atqꝫ periculis fuisse: vt ciuitatꝫ aut gētis princeps dilectissimū e liberis vlciscēti demoniū q̄si redēptiōis p̄miū traderet: ⁊ sic traditū mystice iugularet. Dionysiꝰ etiā Alicarnaseus vir romane historie ac italice peritissimꝰ huiꝰ sceleris testis est q̄ in li. de antiq̄tate italica Jouē et Apollinē qm̄ decima hoīm immolata nō fuerat magnas italis calamitates induxisse his verbis scribit: Nullus in arboribꝰ fructꝰ ad maturitatē vsqꝫ ꝑmā sit sꝫ īmaturi oēs defluebant: nec spice semine replebant: nec herbe pecori sufficiētes germinabāt: fontes quoqꝫ ipsi alij bibi nō poterant: alij estatis tpe deficiebant et aut mulieres abortum pascebantur aut nati pueri manci ⁊ discerpti erāt. Cetera quoqꝫ hoīꝫ multitudo egrotatiōe ac morte crebrius q̄ solebāt vexabant. Et plura alia cōmemorat Eusebiꝰ q̄ breuitatꝫ cā dimittimꝰ. Quibus apparet ꝙ Rabbi Salomon rōnalē causaꝫ adduxit: q̄re filij Sēnacherib in p̄rem manꝰ extēderūt. Facta sunt tñ oīa ex dei iudicio: q̄ sic vlcisci voluit iniq̄tatē regꝫ blasphemi. Sꝫ ⁊ hodie xp̄iani in h̄ grauiter errāt q̄ de deo turpit loquunt: illūqꝫ suis buccis maledictis lacerant: cū tñ oēs obligentur deum cū laude ⁊ reuerentia nomīare. Nā si falsos deos romani ita venerati

sunt vt nihil turpe de ipis loq̄ liceret: quāto magis nos deū verū ⁊ immortalē honorare debemꝰ? Audite diligēter o xp̄iani lauacro sacri baptismatis regenerati q̄d Eusebius Pāphili libro ij. de euāgelica preparatiōe scribit: Romani inq̄t ꝓbe intelligētes fabularū figmēta spreuerūt. Quod ab Alicarnaseo Dionysio cognoscere poteris: q̄ in scdo vetuste romanoꝝ historie res gestas Romuli enarrās: sniam quoq̄ illius viri de dijs his verbis ondit. Nō ignorauit: qr diligēter quotidie leges: ⁊ de bonis rebꝰ cōtētio ⁊ militaris exercitatio optimam ciuitatē cōstituūt. Quarū rerū magnā curā adhibuit: a cultu deoꝝ incipiēs. Tēpla igit̄ locos aras simulacra formas ⁊ symbola: virtutes bn̄ficia: que a dijs hoībus collata sunt: cerimonijs ac celeberrimas solēnitates q̄bus dij culti gaudēt ⁊ dies festos ceteraq̄ sic cōstituit: vt optime grecoꝝ reipublice res romana cōferri possit. Fabulas aūt q̄ de dijs tradunt̄ turpes atq̄ inutiles existimās: nec solū dijs: sed neq̄ ꝓbis hoībus dignas cūctas eiecit: ac ꝑsuasit: vt optime de dijs romani ⁊ existimāt ⁊ loquāt̄. Nullus em̄ opus īmortali nature indignū illis attribuit. hec ibi. O quāta confusio igit̄ xp̄ianoꝝ q̄ deū ꝓditorē impiū acceptatorēq̄ ꝑsonarū improbe accusant: aliaq̄ inhonesta ꝓferūt in cōtumeliā eiꝰ. Nō sic impij nō sic. Bn̄dicite ⁊ nolite maledicere: quatinus liberet nos ipe ab oī malo: largiēs ī hoc seculo suā gratiā: ⁊ in futuro gloriā sempiternam. Amen.

¶ De iudicio dei cōtra Nabuchodonosor superbientē. Sermo. xvj.

Superboꝝ colla deꝰ ops potēti v̄tute cū calcare ꝯsueuit. Neq̄ vllꝰ vnq̄ inuētꝰ est tā diues ⁊ magnꝰ qui effugere potuerit manū eius. Est de hoc exēplū Nabuchodonosor regis babylonis: q̄ pro elatione sua humiliatus fuit a deo ⁊ punitꝰ flagello singulari. Iccirco vt cōmoueamur ad timendū semp deū: statui in hoc sermone de iudicio dei cōtra nabuchodonosor superbientem dicere. De quo tractaturi tria mysteria contēplabimur.

Primū d̄r supbe elationis.
Scdm acerbe punitionis.
Tertiū fructuose emēdationis.

¶ De supbia nabuchodonosor. Cp̄. j.

Hec est ꝓsperitatis tpalis cōditio: vt ingratos hoīes dei bn̄factoris sui faciat obliuisci. Siquidē nabuchodonosor a deo sublimatus in regnū post multas gloriosas victorias ⁊ iudeoꝝ captiuitatē: cōtra deū ceruicē erexit: factusq̄ est supbus: elatꝰ: ⁊ presumptuosus. Quod maxime monstratur in tribus.

Primo in statue erectione.
Scdo in pueroꝝ cōdēnatione.
Tertio ī suijpiꝰ ꝯfidētia ⁊ p̄sūptiōe

¶ De statua nabuchodonosor.

Primo apparet supbia nabuchodonosor in statue fabricatione. Ubi tāto grauius deliq̄t quāto antea magnalia dei sibi fuerāt p̄dicata ⁊ reuelata. Nā vt d̄r Daniel. ij. c. anno regni eiꝰ scdo visionē habuit de statu q̄ttuor regnoꝝ ⁊ monarchiarū in statua mirabili q̄ sibi sup naturaliter fuit ostēsa. Qd̄ nō ab re factū est. Nā vt dicit Hiero. vidit rex impiꝰ somniū futuroꝝ vt īterpretāte sancto qd̄ viderat deus glorificet̄: ⁊ captiuoꝝ deoq̄ in captiuitate seruiētiū sit grāde solaciū. hec ille. Cū v̄o oēs sapiētes babylonis essent req̄siti vt dicerēt q̄d ipse viderat: eo q̄ a mēte sua recesserat: ⁊ q̄d visio significaret om̄es dei virtutē sibi nūciabāt dicētes: Sermo quē tu rex q̄ris grauis est: nec repit̄ q̄s q̄ qui indicet illū exceptis dijs quorū cū hoībus nō est cōuersatio. Ubi Hiero. ait: Cōfitent̄ magi: ꝯfitent̄ arioli ⁊ oīs scīa secl̄aris lr̄ature: p̄sciētiā futuroꝝ nō eē hoīs sed dei. Et quo ꝓbatu-

ꝓphetas dei spũ locutos q̃ futura cecinerũt. hec Hiero. Tandẽ volẽte deo: Daniel somnium ⁊ interpretationem aperuit. Tũc nabuchodonosor cecidit in faciẽ suã. ⁊ Danielẽ adorauit: ⁊ hostias ⁊ incensum precepit vt sacrificarent ei. hic Hiero. dicit: Non tam Danielẽ q̃ in daniele adorauit dñm q̃ mysteria reuelauit. Ideo dixit danieli: Uere deus vester deus deoꝝ est: ⁊ dñs regũ reuelãs mysteria. Uerũtñ vt hiero. refert velox obliuio veritatis: vt q̃ dudũ seruũ dei quasi deũ adorauerat: nũc statuã sibi fieri iubet vt ipse adoraret̃ in statua. Scribitur nanq̃. iij. c. Dañ. q̃ fecit statuã aureaꝫ altitudine cubitorũ sexaginta: ⁊ latitudine cubitoꝝ sex. Et posuit eaꝫ in campo duran prouincie babylonis. Dicit Nico. de lyra: q̃ ꝑ supbiã ꝓpter monarchie adeptionẽ voluit sibi vsurpare honorẽ diuinũ: ⁊ ideo fecit statuã in qua adoraretur. Simile legit̃ de Caio ĩperatore qui vt dicit Josephus. xviij. antiquitatũ. misit statuã suã per totũ imperium suũ: vt in ea adoraret̃. Addit Nicolaꝰ de lyra: q̃ altitudo statue Nabuchodonosor cõputat̃ cũ base sup quã erat posita: ⁊ q̃ statua tm̃ exterius erat deaurata: qꝛ nõ est credẽdũ q̃ sibi fuerit tãta moles auri: vel forte interiꝰ erat cõcaua. Sed ego nõ reputo impossibile aut satis difficile: statuaꝫ que erat sup basim: fuisse totã de auro compactaꝫ: si vera sunt q̃ Uincẽtiꝰ tradit in speculo historiali de basilica regis Pori: quẽ superauit Alexãder magnꝰ. Hãc vtiq̃ describit cũ columnis aureis solidis: ingẽti grossitudĩe nũero trigĩta parietes quoq̃ laminis aureis: grossitudinis digitalis operti erant. Uinea solida ex auro cũ foliis ⁊ racemis crystallinis distinctis smaragdis. Thalami ⁊ cubicula oĩa margaritis ⁊ carbũculis ornata erãt. Sic potuit ex auro fabricari statua nabuchodonosor. Et qꝛ dicit textus q̃ posuit eã in campo duran prouincie babylonis. Notãdum hic q̃ Hieronymꝰ sup. xj. c. Esa. sic ait: Babylon est metropolis chaldeoꝝ: cuiꝰ muri sexdecim miliũ passuuꝫ erant ꝑ quadrũ ab angulo in angulũ: quod est simul sexaginta quattuor milia passuũ. Ibiq̃ erat turris in altitudine trium miliũ passuũ. De hac babylone sic scribit Isidorus li. xv. etymol. Primꝰ post diluuiũ Nẽroth gigas babylonẽ vrbẽ mesopotamie fundauit. Hanc semiramis assyrioꝝ regina ampliauit. Uerũtamẽ vt refert ipse Isidorus li. xiiij. etymo. babylonie regioni caput babylon vrbs est: a qua ⁊ nuncupata: tantũ nobilis vt Chaldea ⁊ assyria ⁊ mesopotamia in eius nomẽ aliq̃n transiuerint. Et hoc nõ est incõueniens vt tota prouincia babylonia nuncupet̃. Sed hic dubitat̃ adhuc: q̃re Daniel q̃ erat factꝰ regi familiarꝫ nõ ꝓhibuit eũ a tali insania? Et rñdet Nicolaꝰ de lyra: q̃ forte erat absens in aliq̃ parte regni aut erat infirmꝰ: vel vidit regẽ obstinatũ.

¶ De pueris missis in caminum ignis ardentis.

Secundo apparet superbia nabuchodonosor in puerorũ condemnatione. Naꝫ cũ edicto publico statuisset: vt omnes cõuenirent ad dedicationẽ statue illãq̃ adorarent: ⁊ qui contrarium faceret mitteretur in fornacem ignis ardentis. Cum maxima multitudo regis ꝑcepto pareret. Sidrach: Misach: ⁊ Abdenago iudei: scelus id facere recusarũt. Quos chaldei inuidia moti accusarunt. Tunc nabuchodonosor in furore et ira precepit vt adducerent̃ coram eo. Qui cum statim fuissent adducti: dure arguit eos. Nabuchodonosor: qui suum preceptũ nõ impleuissent: neq̃ penã cõminatoriam timuissent: addens. Et quis est deus q̃s vos eripiat de manu mea? O fides admirabilis illorum iuuenum. O inuicta corda: o confidentia omni ꝑsumptiõe carẽs. Nõ fuerũt territi: ĩmo audẽter respõderũt. Deꝰ nr̃ quẽ co

limus pōt eripere nos de camino ignis ardentis: ⁊ de manibus tuis o rex liberare. Qđ si noluerit: notū tibi sit o rex: quia deos tuos nō colimus: ⁊ auream statuā quā erexisti nō adoramus. Tunc nabuchodonosor p̄cepit vt succēderet fornax ī septuplū plus q̄ succēdi ꝯsueuerat: et viris fortissimis de exercitu suo iussit vt ligatis pedibus Sidrach Misach et Abdenago: mitterēt eos in fornacē ignis ardētis. Uincti igit̄ ⁊ vestib⁹ suis induti ꝓiecti fuere in fornacē Succēdebatur aūt fornax napta. dicit Nico. de lyra Napta est gen⁹ bituminis īuētū circa babylonē: ⁊ maxime nutrit ignē. Scdm alios sunt ossa oliuaꝝ arefacta cū amurca. Porro viros illos qui miserūt Sidrach Misach ⁊ abdenago in fornacē interfecit flāma ignis. Ipsi v̄o soluti ibāt ī medio flāmaꝝ illesi: laudātes ⁊ bn̄dicētes deū. Post igit̄ flāmarū diminutionē: vidēs nabuchodonosor suos adustos: ⁊ pueros sup̄ prunas gradiētes: ⁊ quartū q̄ erat angelus habētē speciē filij dei ꝓpter irradiationē vult⁹ ī corpe assumpto accessit ad ostiū fornacis ⁊ dixit: Sidrach Misach ⁊ Abdenago serui dei excelsi viui egredimini ⁊ venite. Statimq̄ egressi sunt Sidrach Misach ⁊ Abdenago de medio ignis. Et obstupescētib⁹ cūctis dixit nabuchodonosor. Bn̄dict⁹ deus Sidrach Misach ⁊ Abdenago: q̄ misit angelum suū ⁊ eripuit seruos suos: q̄ crediderūt in eo. Et īfra. A me ergo positū est hoc decretū: vt quicūq̄ locutus fuerit blasphemiā cōtra deū Sidrach Misach et Abdenago dispereat: ⁊ dom⁹ eius vastetur. Honorauit autē ip̄os pueros et promouit in ꝓuinciam babylonis.

¶ De presumptione nabuchodonosor regis.

Tertio apparet sup̄bia Nabuchodonosor in suꝑsi⁹ ꝯfidētia ⁊ p̄sumptiōe. Nā cū visionē habuisset de arbore magna. vt d̄r Dan̄. iiij. cui⁹ altitudo ꝑtingebat vsq̄ ad celum: ⁊ aspectus illius in omnem terram: ⁊ rami eius pulcherrimi: ⁊ fructus eius nimius: ⁊ esca omnium in ea: et subtus eam habitabant bestie agri: et in ramis eius commorabantur aues celi. Dixissetq̄ Daniel: arbor ista tu es qui magnificatus es: et inualuisti: ⁊ magnitudo tua creuit ⁊ p̄uenit vsq̄ ad celū: ⁊ potestas tua in terminos vniuerse terre. verūtn̄ vidisti sanctū descēdere de celo ⁊ dicere: Succidite arborē ⁊ dissipate illā: attn̄ germē radicū ei⁹ ī terra dimittite: ⁊ alliget̄ vīculo ferreo ⁊ ereo in herb̄ foris ⁊ rore celi cōspergat̄: ⁊ cū feris sit pabulū ei⁹ donec septē tp̄a cōmutent̄ sup̄ eū. Hec est interp̄tatio. Eijciēt te ab hoīb⁹: ⁊ cū bestijs ferisq̄ erit habitatio tua et fenum quasi bos comedes: ⁊ rore celi infunderis. Septē quoq̄ tēpora mutabūtur super te: donec scias q̄ dn̄etur dn̄s excelsus in regno hoīm: vt cuicūq̄ voluerit det illud. Qđ aūt precepit vt relinqueretur germē radicū eius. i. arbor regnuꝫ tuū tibi manebit postq̄ cognoueris potestatē esse celestez. Q̄obrem consilium meum rex placeat tibi ⁊ peccata tua elemosynis redime. Post omnia ista deambulando in aula Nabuchodonosor cepit cogitare de visione et verbis Danielis: et confidens in seipso dicebat: Nonne hec est babylon ciuitas magna: quā ego edificaui in domum regni: in robore fortitudinis mee et in gloria decoris mei: quia scilꝫ ipse babylonem ampliauerat non q̄ principaliter edificasset. Reputabat ergo dictum Danielis quasi trufaticum ⁊ minime ponderandum. Nota hic quia Hieronymus super isto passu dicit q̄ Nabuchodonosor in principio acceptauit verba Danielis: et elemosynas multas fecit: iccirco ad mensem. xij. dilata est in eum sentētia. Sed quia postea ambulans in aula glorianter dicebat: Nonne hec est babylon ciuitas magna ⁊c̄. Bonum misericordie perdidit malo superbie.

¶ De flagello quo puniuit deus Nabuchodonosor.

Stupēda sunt q̄ legunt̄ de punitiōe nabuchodonosor. Nā vt sequit̄ ī textu daniel'. Cuz adhuc esset sermo de quo superi⁹ narratū est ī ore regis: vox de celo ruit. Tibi d̄r Nabuchodonosor rex. Regnū trāsibit a te ⁊ ab hoībus te eijciēt: ⁊ cū bestijs ferisq̄ erit habitatio tua. Fenū quasi bos comedes: ⁊ septē tp̄a mutabunt̄ sup̄ te: donec scias q̄ dn̄et̄ excelsus ī regno hoīm. Eadē hora sermo cōplet⁹ est sup̄ nabuchodonosor. Hic q̄ri solet: Utrū ista de nabuchodonosor posita vera sint: et circa hoc tres inueniuntur opiniones.

Prima eoꝝ qui dicunt q̄ ista mystice sunt intelligenda.

Secunda eorum qui dicunt q̄ fuit mutatus in bestiam.

Tertia eorum qui asserūt q̄ fuit mutatus quasi in bestiam.

¶ Prima est opinio eoꝝ qui dicūt q̄ ea que de Nabuchodonosor legunt̄ mystice: nō litteral'r sunt intelligēda. Dicūt ergo s̄m Nicol'. de lyra q̄ hec est metaphora de diabolo: q̄ in fine seculi cōsequet̄ maiorē gl'iam q̄ angeli q̄ nō peccauerūt. Sed hoc falsum est: q̄ peccatū diaboli est irremissibile. ¶ Secūda opinio est eoꝝ q̄ dicūt q̄ vera sunt etiā l'raliter que scribuntur de nabuchodonosor: ⁊ q̄ fuit mutatus in bestiā. Sic videtur dicere iosephus: cōtra quem dicit Nico. de lyra q̄ licz veraciter narret historiā veteris testamēti: tn̄ qn̄ vult exponere aliqn̄ turpiter deficit: sicut de nuditate Ade in statu innocentie dicit q̄ nō erubescebat. Et rationē assignās addit: q̄ Adam tunc viuebat simplicitate bestiali: sicut pueri ante vsum rōnis nō erubescūt de sua nuditate. Sed hoc est falsum: quia sic per pctm̄ melioratus fuisset status primi hoīs: q̄ post adeptus fuisset vsum rationis. Sic in proposito. Sed cōtra hoc posset quis inducere textum Aug'. ad Bonifaciū: q̄ ponitur. xvij. q. iiij. c. Miror. Nabuchodonosor inq̄t regē intēde: q̄ cā superbie de homīe in bouē est mutat⁹: atq̄ a regno suo p̄figus recedēs: nō ante regnū prius recepit q̄ ꝯuersus deū p̄dicauit. Possumus respondere q̄ Aug'. loquit̄ sic: q̄ vt bos pascebat̄ feno ⁊ nō q̄ realiter fuerit in bouē ꝯuersus. Ideo tertia opinio cōior ⁊ vera est s̄m Nico. de lyra q̄ historia v̄a est litteral'r. Ex qua colligitur q̄ nabuchodonosor perdidit vsum rōnis p̄ amētiā: et sic fact⁹ est q̄si bestia: q̄ vita hoīs nō differt a bestiali vita: nisi per vsum rationis. s̄m illud Arist. j. ethi. Multi quidē oīno bestiales vident̄ esse: pecudū vitā eligentes. Sz q̄busdā durū ac difficile videt̄ quō nabuchodonosor nutrit⁹ in delitijs potuit tam diu vesci feno ⁊ herbis: ⁊ quō absq̄ vlla laceratiōe corporis sui inter bestias vixerit. Et Hiero. respondet sic. Quid mirū ē si ad oñdēdā potētiā dei ⁊ humiliandā regū sup̄biā hoc dei iudicio sit patratū. Nico. v̄o de lyra dicit q̄ furia hominē deordinat ⁊ quasi bestialē facit. Et ex hoc sequitur q̄ aliqua sunt possibilia ⁊ delectabilia q̄ ante nō erant p̄pter trāsmutationē nature: sicut mulierib⁹ pregnātib⁹ carbones vel terra fit cibus delectabilis p̄pter nature deordinationē: q̄ tn̄ eis al's sunt abominabilia. Furiosi etiā cū bestijs contrahūt familiaritatē p̄pter quēdā assimilationē ad eas. Et p̄pter hoc bestie nō deuorabant nabuchodonosor: sicut experimēto habet̄ q̄ canes ferocissimi nō nocēt fatuis natural'r vel amētib⁹. Sed adhuc querit̄: quare nō fuit ligatus ⁊ detētus? R̄ndet Nicol'. de lyra: q̄ infirmitas fuisset aggrauata ⁊ homīes sui sciebāt p̄ reuelationē danielis q̄ in cāpis nō moreret̄: sed ī regnū final'r restitueret̄. Ex quo regnū fuit illo tp̄e gubernatū p̄ p̄ncipes ⁊ maxime p̄ danielē qui diligebat regē. Et q̄ p̄ danielis reuelationē sciebant regē restituendū: iō nullum aliū audiebant interim statuere ne nabuchodonosor postea restitut⁹ puniret eos tāq̄ reos criminis lese maiestatis. Uel filius eius Euilmorodach

pro illo tempore regnauit ⁊ postea cessit patri.

¶ De fructuosa penitentia nabuchodonosor. Capitulum.iij.

Prestolat benignitas dei peccatores quos quãdoq; flagellat vt si tandem ad penitẽtiã redire velint illoꝝ misereat. Jõ nabuchodonosor ad se ꝯuersum humiliatuꝫ nõ spreuit: ĩmo mĩe sue sinũ dignatus est ei aperire. Et licꝫ in textu daniel nõ sint posita que sequunt: tñ qꝛ magister in histo. illa recitat: nõ est visum superfluũ in hoc loco inserere vt sic meliꝰ intelligamus fructũ emẽdationis eius. Refert igit magr in histo. ꝙ nabuchodonosor nõ corporis mutationẽ: sꝫ mẽtis alienationeꝫ passus est: ⁊ ablatꝰ est ei vsus lingue. ⁊ herba data est in cibũ ⁊ videbat sibi ꝙ bos esset in anterioribus: ⁊ leo in posterioribꝰ ꝟm mysteriuꝫ tyrannoꝝ: q̃ in prima etate voluptatibꝰ dediti: ⁊ ceruicosi iugo belial subdunt. in fine ꝟo interficiũt: diripiũt: ⁊ cõculcant. Multi quoq; egrediebãtur et videbãt eũ. Solus daniel nõ egrediebat qꝛ toto tpe alienationis eiꝰ oroni ꝑ eo vacabat: ⁊ ad p̃ces eiꝰ anni septẽ quos totidẽ dñs dixerat tẽpora in septẽ menses conuersi sunt in q̃bus.xl. dies insaniã patiebat: ⁊ ꝑ alios.xl. reuersus ad cor hoĩs flebat ⁊ supplicabat deo: adeo ꝙ ex nimio fletu oculi eius vt caro facti erant: ⁊ iterũ ꝑ alios.xl. dies vertebatur in insaniã donec septẽ mẽses cõplerentur. Post quos reuocatus est: nõ tñ regnauit statim: sꝫ statuti sunt ꝑ eo septem iudices ⁊ vsq; ad finem septem annoꝝ penitentiã egit: panẽ et carnes nõ comedit: ⁊ vinũ non bibẽs: legumĩnibus vtebatur ⁊ herbis iuxta cõsiliuꝫ danielis. Et hac penitẽtia completa regnauit iterum et benedixit altissimuꝫ. Et ꝟm Nico. de lyra mortuus est in statu salutis. Jdeo dicit Aug. xxiij. q. iiij. c. Nabuchodonosor ꝙ penitentia eius fuit fructuosa. Jllius igitur exẽplo studeamus et nos peccata nostra corrigere: vt sic participes fieri valeamus eterne vite: in qua viuit gl̃iosus deus per omnia secula seculorum. Amen.

¶ De iudicio dei contra antiochum in iudeos seuientem. Sermo.xvij.

Reperiũtur homines q̃ oĩ clementia disposita ferꝫ ac beluis crudeliores existũt. Quidnã de antiocho dicemꝰ ĩmanissimo rege q̃ iudeos acriter est ꝑsecutus. Utiq; vt patebit oẽs bestias crudelitate sua antecessit. Contra quez deus iustus vindictã suam exercuit: illumq; tandẽ humiliauit atq; puniuit. Jccirco in hoc sermone de iudicio dei cõtra antiochum in iudeos seuientem dicemus. Contemplabimurq; more nostro tria mysteria.

Primũ d̃r feritatis.
Scd̃m penalitatis.
Tertium gñalitatis.

¶ De crudelitate Antiochi. Cap̃.s.

Quam ferꝰ atq; crudelis ãtiochꝰ extiterit in hoc mysterio aperiẽdũ est: et lꝫ Tho. ij. ij. q. clix. ar. ij. dicat: Qꝛ differẽtia est inter seuitiã ⁊ crudelitatẽ. Qm̃ ꝓprie seuitia d̃r ꝟm ꝙ aliquis in penis inferẽdis nõ ꝯsiderat aliquã culpã eius q̃ punitur: sed solũ hoc ꝙ delectatur in hominũ cruciatu. Crudelitas ꝟo attendit culpã in eo q̃ punitur: sed excedit modũ in puniẽdo. Uñ crudelitas differt a seuitia sicut malicia humana a bestialitate. vt patꝫ. vij. ethi. Ueruntñ large potest crudelitas nominari promptitudo voluntatis ad effundendum sanguinem humanum. Et sic fuit crudelis et feralis valde antiochus. Quod patet tripliciter.

Primo in hierl̃m captiõe.
Scd̃o in rabida ordinatiõe.
Tertio in mr̃is ⁊ filioꝝ occisiõe.

¶ De multitudine interfectoruꝫ ex iussu Antiochi.

PRio apparet crudelitas antiochi in hierusalē captione. Ut em̄ scribitur.ij.Machab. v.c. Profectus antiochus ex egypto efferatus animo ciuitatē hierusalē armis cepit. Jussit autē militibus interficere nec parcere occurrentibus: et per domos ascendentes trucidare. Fiebat ergo cedes iuuenū ac senioꝝ: mulieruꝫ ꝛ natoꝝ exterminia virginumqꝫ ꝛ paruuloꝝ neces. Erāt aūt toto triduo octoginta milia interfecti: non minus aūt venūdati. Nota hic ꝓpterea: q: oīa Antiochi gesta ex libris Machabeoꝝ sumūtur: qđ Hieronym⁹ in argumento in libris Machabeoꝝ ait: Machabeoꝝ libri licꝫ nō habeātur in canone hebreoꝝ: tñ ab ecclesia inter diuinoꝝ librorum annotanf̄ hystorias. Insuper aduertendū ꝙ de⁹ benedict⁹ permittebat populum sic turbari ꝓpter excrescētes iniquitates. Nā vt dr.j.Machab.j.c. In diebus antiochi exiere ex israel viri iniqui ꝛ edificauerūt gymnasium in hierosolymis ꝟm leges nationum: et fecerūt sibi prepucia: ꝛ recesserūr a testamento sancto: ꝛ iuncti sunt nationibus.

¶ De alijs interfectis.

SEcūdo appet crudelitas Antiochi in rabida ordinatione. Nā expoliauit et prophanauit tēplum. Et reuersus Antiochiam misit quēdā p̄incipē Apollonium nomine cū exercitu vigintiduorum miliū: qui discurrēs per ciuitatem ingentē multitudinē peremit ꝛ interfecit. Nō multo post misit quēdā Antiochenū: qui cōpelleret iudeos: vt se trāsferrēt a patrijs ꝛ dei legibus: ꝛ eos qui nollent transire ad instituta gentilium interficeret. Due mulieres delate sunt: natos suos circūcidisse. Quas infantibus ad vbera suspēsis: cū publice per ciuitates illas circūduxissent per muros precipitauerunt. Alij vo ad proximas coeuntes speluncas: et latenter sabbati diem celebrantes: cū indicati essent cuidam Philippo preposito Antiochi flāmis succensi sunt.

¶ De matre occisa cum septem filijs.

TErtio apparet crudelitas Antiochi in matris ꝛ septē filiorū occisione. Erat vtiqꝫ mater quedā septē filios habēs: ꝛ vt dicitur.ij.Machab.vij.c.dū a crudeli Antiocho cōpellerētur: vt cōtra patrias leges: carnes porcinas comederēt: maior natu dixit: Parati sum⁹ mori magis ꝙ patrias ꝛ dei leges preuaricari. Jratus rex iussit sartagines et ollas eneas succēdi: eiqꝫ qui sic locutus fuerat amputari linguam ꝛ cutem capitis abstrahi summas quoqꝫ manuum ꝛ pedum precidi: ceteris ei⁹ fratrib⁹ ꝛ matre inspiciētibus ficqꝫ in sartagine torqueri donec moreretur. Interim vo ceteri vna cū matre se hortabātur mori fortiter. Post ꝛ secūdus similia tormēta partiēs extinctus est: qui in vltimo cōfitentus dixit: Tu quidē sceleſtissime in presenti vita nō perdis: sed rex mūdi defunctos nos ꝓ suis legib⁹ in eterne vite resurrectione suscitabit. Post istū tertius illuditur: ꝛ linguā postulatus cito protulit: ꝛ manus cōstanter extēdit: ꝛ cū fiducia ait: E celo istud possideo: sed ꝓpter dei leges nunc hec ipsa despicio: qm̄ ab ipso ea me recepturum spero. Cuiusqꝫ admirātibus adolescētis cōstantiā expirauit in tormētis sartaginis sicut ꝛ alij. Ueratur iā quartus similibus crucia⁹ bus: deinde quintus: ꝛ tandem sextus. Que dū agerenf̄: mater sapiētia repleta: cogitationi femineꝫ masculinū animum inserēs dicebat ad filios. Nescio qualiter i vtero meo apparuistis. Necꝫ em̄ ego spiritū ꝛ aiam donaui vobis et vitā: ꝛ singuloꝝ mēbra nō egoipsa compegi: sed mūdi creator qui formauit hominum natiuitatē: quiqꝫ omniū inuenit originē: ꝛ spiritū vobis iterū in misericordia reddet: et vitam sicut et nunc vosmetipsos despicatis ꝓpter legē ei⁹. Remanēte adhuc septimo iuniore: multa pollicebatur Antioch⁹: vt dei leges cōtēneret: suadebatqꝫ matri: vt ad hoc

illũ induceret. Que inclinata ad filium hebraica lingua dicebat: Fili miserere mei: q̃ te in vtero nouẽ menses portaui: ⁊ lac triennio dedi ⁊ alui: ⁊ in etatẽ istã perduxi. Aspice celũ ⁊ terram que oĩa fecit deus: Illũ honora: ⁊ cũ fratrib⁹ mori nõ timeas. At adolescẽs animosior factus: exclamans dixit: Quẽ sustinetis? Nõ obedio precepto regis: sed precepto legis: que nobis data est per Moysen. Tu vo qui inuentor oĩs malicie factus es: nõ effugies manũ dei. Quare acrius indignatus tyrannus: et istum in dño confidentem: inter dura tormenta compulit mori. Nouissime post filios ⁊ mater supplicijs cõsummata est.

¶ De horribili pena et plaga antiochi crudelis. Cap̃m. ij.

Non est abbreuiata manus domini: que tandem iniquos et malos hoĩes prosternit fortiter ⁊ humiliat. Ecce Antiochi exemplũ veritatẽ huius rei nobis apertissime pandit. De ipsius ergo penalitate in hoc secundo capitulo erit disserendum de quo tria cõsideremus,

Primo plagam,
Secũdo noticiam.
Tertio penitentiam.

Primo cõsideremus Antiochi plagaz. Ut em̃ scribit. ij. Machab. ix. Cum rediret de perside ⁊ frigia spirãs aio cõtẽdit hierosolymã redire: illamq̃ redire funditus; dicẽs se illã congeriem sepulcri iudeoruz esse facturum. Sed qui vniuersa conspicit dñs percussit eum insanabili plaga. Apprehẽditq̃ eũ dirus dolor viscerũ: et amara intestinorũ tormẽta. Insuper contigit illuz in impetu euntẽ de curru cadere: ⁊ in graui collisione corporis mẽbra vexare. Facteq̃ sunt carnes eius vermibus scaturientes: et fetore nimio vulnerum eius exercitus grauabatur. Et qui pauloante sidera celi cõtingere se arbitrabatur: eum nemo poterat propter intolerantiã fetoris portare. ¶ Secundo consideremus antiochi noticiam. Ut em̃ ait Grego. oculos quos culpa claudit: pena aperit. Ideo sic percussus antiochus: cepit ad sui agnitionẽ venire: nõ valẽs ⁊ ipse suijpsius ferre fetorem pariter ⁊ dolorẽ. Dicebatq̃ Iustũ est subditũ esse deo et mortalẽ non paria sentire de deo. ¶ Tertio cõsideremus antiochi penitentiam. In tot vtiq̃ vexationibus Antiochus penitentiã egit: sed infructuosam: qr vt dicit Bona. in. iiij. dist. xiiij. parte. ij. ar. j. q. iij. Dolebat de peccatis suis: nõ propter diuinũ amorẽ: sed ꝓpter penã quã sibi propter sua delicta imminere cõspiciebat. Ideo dicit textus. ij. Macha. ix. Orabat autẽ scelestus dñm a quo non erat misericordiã cõsecuturus ⁊ ciuitatem ad quã festinans veniebat: vt eã ad solũ deduceret optabat liberã reddere: ⁊ iudeos equales Atheniensibus facturum pollicebatur: promittẽs adhuc tẽplum qd̃ prius expoliauerat ornaturuz optimis donis: ⁊ multiplicaturum sancta vasa ⁊ iudeum esse futurum. Tamẽ cum a deo acceptaretur oratio eius homicida: ⁊ blasphem⁹ pessime percussus peregre in montibus miserabili obitu vita functus est.

¶ De generali punitione hominum crudelium: qui qualia fecerunt talia passi sunt. Cap̃m. iij.

Crudeliũ hoĩm culpã inuentus est de⁹ generaliter vt in plurib⁹ adeo moleste tulisse: vt crudeliore pena eos acerbissime mactauerit. Nec solum antiochus ꝓ crudelitate punitus est: sed etiaz quasi innumeri sui siles exterminati sunt de terra viuẽtiũ. Iccirco in hoc mysterio adducemus q̃plurium exẽpla: vt sic deprehendamus generaliter crudelitatez exosam deo. Qui cũ sit natura misericors ⁊ pius: aduersus crudeles tñ efficit durus ⁊ rigidus. Scribitur ergo Iudicũ. j. ꝙ Adonibezech crudelis captus a iudeis in bello cesis summitatib⁹ manuũ eius atq̃ pedũ dixit: Septuagita reges amputatis summi-

tatibus manuum ac pedum colligebāt sub mēsa mea ciboꝝ reliquias. Sicut feci ita reddidit mihi deus. De Cyro rege crudeli refert Justinus ꝙ postq̄ adolescentulū filiū Thamaris regine massagetarū cū tertia ꝑte copiarū decepisset: simulato metu quasi fugiēs: ⁊ instructa castra vino epulisq̄ deseruisset: interfecissetq̄ a matre thamari superat⁹: ita ꝙ ducēta milia persarū simul cū rege deleta fuere: ⁊ tāte cladis nec nūcius superfuit. Ipsius caput amputatū in vtrē humano sanguine plenū iussit regina cōijci dicēs: Satia te hūano sanguine quē xxx. annis sitisti. Narrat Suetonius de percussorib⁹ cesaris: ꝙ nullus fere triennio superuixit: nullusq̄ naturali morte obijt. Nam pars naufragio: pars prelio defuncta est. Quidaꝫ se illo pugiōe quo cesarē: vulnerauerat occiderūt: vt aperte mōstraretur cedem illam nec deo nec hoībus placuisse. Uiginti nāq̄ ⁊ trib⁹ vulneribus cōfossus cesar occubuit anno. lvj. etatis sue. Nero. vj. romanorum imperator: qui vt scribit Plinius li. vij. de naturali historia natus est premissis pedib⁹: ⁊ crudelissimus ac vitiosus valde fuit. Post multa facinora audiens Sergium Galbam a militibus in hispanijs vbi preco erat imperatorē electum: ꝟm Suetoniū tribunos et centuriones de fuge societate tētauit ⁊ nullū habuit sibi cōsentiētē. Nocte misit ꝓ amicis et nil sibi renūciabat̄ ab aliquo. Ipse cum paucis hospitia singuloꝝ adijt. Uerum clausis oīm forib⁹ nullo respondente in cubiculū redijt. Req̄siuit deinde percussorem cuius manu ipse periret: sed nemine reperto (ego inquit) nec amicum habeo nec inimicū. Et cucurrit vt se precipitaret in tiberim: sed reuocato impetu cū iam nox iret in diem equum ascendit quattuor solis comitātibus. Deinde cū ad diuerticulū ventū esset circa quartum miliariū dimissis equis per vepres ⁊ arūdines semitam agere necnō strata sub pedibus veste ad proximam villam euasit diuertitq̄ in paruulā casam. Et cum fames ⁊ sitis eū inuaderet: sordidū panē sibi oblatū spreuit. Bibit tm̄ aliquātulum aque tepide. Inter moras percepit se hostē a senatu iudicatum: et querit vt puniatur more maiorum. Interrogāti quale id pene genus esset: cū diceretur ꝟm Eutropium nudi hois ceruicē furce inferri: per publicas vias duci: ⁊ corpus virgis ad necē cedi: ⁊ de saxo precipitari: conterritus duos acutos pugiones arripuit: orauitq̄ vt aliquis se ad mortē capescendā iuuaret exēplo. Jam propinquabant equites quos per clamorē ꝓpinquos sensit: quibus preceptū erat vt eū viuum traherent. Qd̄ vt sensit ferrū iugulo apposuit. ad quartū ab vrbe lapidem. Et cū semianimis adhuc esset irrūpenti cēturioni et pentula ad vuln⁹ posita ī auxiliū se venisse simulauit: q̄sero dixit Nero et hec est fides. Et in hac voce defecit. xxxij. anno etatis ⁊ anno. xiiij. imperij ꝟm Orosiuꝫ ⁊ Eutropiuꝫ. Domitianus imperator ꝓpter suā crudelitatē iusto iudicio dei a cubicularijs suis septē vulneribus occisus est: anno etatis sue. xlv. vt diximꝰ in sermone de cognitione superbie. Legitur de Agensorio rege qui fuit arriana heresi infectus ⁊ per hispaniā ⁊ aphricam persecutus est xp̄ianos: ⁊ multos martyres fecit: ⁊ cōfessoribus linguas abscidit qui vt Isidorus narrat abscissis linguis perfecte loquebātur vt etiā ponit̄ C. de officio prefecti pretoris aphrice. ꝙ tandē cūctis effusis viscerib⁹ miserabiliter vitā finiuit. Pilat⁹ crudelis ī multas incidēs calamitates seip̄m occidit. Judas impius desperat⁹ laqueo se suspēdit. Herodes ascalonita qui innocētes occidi fecit post tantā cedē paruulorum suspectos habēs filios Alexandrū: scꝫ ⁊ Aristobolū (vt dicit magister in historia scholastica) quasi eū interfici procurassent vt ipsi regnarēt illos occidi fecit. Septuagesimo v̄o anno etatis sue in grauissimā egritudinē cecidit. Nam febre valida: prurigine corporis: colli cōtinuis tormētis: pedū inflatiōe vermes

sentibus testiculis: intolerabili fetore: crebro anhelitu: ⁊ interruptis suspiriis torquebat. A medicis vero in oleo positus: inde quasi mortuus est ablatus. Sciens aut iudeos cum gaudio mortem suam expectare: nobiliores viros ex omni iudea collectos in carcere posuit. Dixitque solome sorori sue. Scio iudeos de morte mea gauisuros: sed potero hre multos lugentes: si cum spiritum emisero cunctos occidas quos in custodia seruo vt sic omnis iudea me defleat inuita. Et vt dicit Josephus in. xvij. antiquitatum. Gladio quo pomum purgabat se peremit. Sunt ⁊ alia innumera quasi exempla hmoi quam nos breuitatis causa tacemus. Commemorauimus aut que supra posita sunt: vt ex illis percipiamus quantum deo displicet seuitia atque crudelitas. Sed plerique falso in semetipsis gloriantur: ⁊ dicunt hoc vitio se fore mundatos Quibus nos respondemus quod etiam absque humani sanguinis effusione: crudeles multi in diuinis eloquiis appellantur. Et primi sunt primos odientes. Pro quibus dicit Johannes. j. Can. c. iij. Omnis qui odit fratrem suum homicida est. Secundi sunt proximis detrahentes. De quibus dicitur. vj. q. j. c. summa iniquitas. Summa iniquitas est fratres detrahere ⁊ accusare. Unde scriptum est, Omnis qui detrahit fratri suo homicida est. Tertij sunt diuites pauperis non pascentes. Unde. lxxxvj. dist. c. in singulis. ⁊ c. pasce. Pasce fame morientem si non paueris fame occidisti, Quare sunt executores testamentorum qui relicta ad pias causas cum possunt nolunt ecclesiis et pauperibus dare. Contra quos scribitur. xiij. q. ij. c. qui oblationes. j. Qui oblationes defunctorum aut negant ecclesiis: aut difficile reddunt tanquam egentium necatores excomunicentur. Quinti sunt filij parentibus non subuenientes. Pro quibus dicit apostolus. j. Timoth. v. Si quis suorum ⁊ maxime domesticorum curam non habet fidem negauit ⁊ est infideli deterior. Et vt breuiter concludamus omnes qui primos iniuste persequuntur: illisque sunt infesti homicide crudeles nuncupantur: sicut patet de peni. di. j. c. homicidium, et c. homicidiorum tria genera. Simus ergo clementes ⁊ pij: quatinus crudelitate reiecta dignos reddamus nosmetipsos ad habendam hic gratiam: ⁊ in futuro sempiternam gloriam: in qua viuit ⁊ regnat deus per omnia secula seculorum. Amen.

¶ De cognitione dei ⁊ de debito sibi exhibendo honore ac cultu. Sermo. xviij.

Quoniam deus oculis corporis non videtur: quia remotissimus est a sensu: vt docet Aristo. in prologo metaphysice. in varias noxasque opiniones errorum homines dilabuntur: et aut negant esse deum aut deos plures confingunt: aut ea que de diuinarum personarum pluralitate secundum dei traditionem dicimur acceptare nolunt. Inde fit vt diuinus cultus minuatur: neque debita exhibeatur reuerentia ipsi deo. Quare in hoc sermone de deo glorioso merito pertractandum censui: vt sic eum agnoscentes maiestatem eius honore debito prosequamur. In superioribus nanque de timore suorum iudiciorum diximus. Amodo vero circa honorem qui sibi debetur a nobis insudabimus. ¶ De deo igitur tractaturi tria mysteria elucidare conabimur.

Primum dicitur cognitionis generalis.
Secundum vnitatis essentialis.
Tertium trinitatis personalis.

¶ De generali cognitione dei. Capitulum. j.

Hortandi sunt omnes homines mundi vt deum cognoscere studeant: quia sine cognitione dei cetera quoque que gradia estimari possunt: parua sunt et vilia. Et quo deus Hieremie. ix. dicit: Non glorietur sapiens in sapientia sua nec diues in diuitiis suis: nec glorietur fortis in fortitudine sua: sed in hoc glorietur qui gloriatur scire et nosse me: quia ego sum dominus. Verumtamen quidam deum esse minime credunt. De quibus dicit Damascenus. In tantum preualuit perniciosa hominum malicia: vt dicant non

esse deū. De his loquit̄ sic Tullius in. j. de natura deoꝝ. Quidā dixerunt totaꝫ de dijs īmortalib⁹ opinionē esse factaꝫ ab hoībus sapiētib⁹ reipublice causa: vt quos rō nō posset eos ad officiū religio duceret. Vmōi falsitatis sectatores quid aliud q̄ fatuos dixerim? Cogitare nāq̄ vel dicere deū nō eē: nō nisi ex stulticia ꝓuenire pōt. Ideo ps̄ inq̄t ps̄. lij. Dixit insipiēs ī corde suo: nō est deus. Et Viere. iiij. dicit de⁹. Stult⁹ popul⁹ me⁹ me nō cognouit: filij īsipiētes sunt ⁊ vecordes. Quare aūt stulticia sit cogitare ꝙ nō est de⁹: apparet ex hoc: ꝙ rationabil̄r quilibet pōt si velit cognoscere deū esse propter quinq̄ specula que deum esse apertissime manifestant.

Primū d̄r naturalis legꝫ illumīatio.
Scōm scripture testificatio.
Tertium mundi productio.
Quartū creaturaꝝ ordinatio.
Quintū omniū desideratio.

¶ De naturalis legis illuminatione in cognitione dei.

Primū speculum in quo lucet veritas diuina: esse dicitur naturalis legis illuminatio. Ab ip̄o vtiq̄ summo patre accepim⁹ naturalem legē: qua quilibet rōne vtens cognoscere pōt ꝙ deus est. Nā posito ꝙ aliquis mox natus exponeret̄ nutriretur q̄ aut in mari a marinis beluis: aut in silua a feris īdomitis: nec videret vnq̄ aut audiret quicq̄ de deo dici: q̄ primū ad annos discretionis attingeret: ex lumine rōnis naturalis cognosceret ꝙ de⁹ est: lꝫ in particulari errare posset: credens deū esse aliquā creaturā. Hec oīa ꝓbantur et roborant̄ dictis ⁊ testimonio sapiētū. Inq̄t Aug. in lib. de fide ad Petrū. Nihil tātū nouit mens quātū deū esse ⁊ se. Et Damascenus. Cognitio existendi deū nobis natural̄r inserta est: ⁊ Hugo de sctō Victore. Sic de⁹ cognitionē suā in hoīe tēperauit: vt sicut q̄d esset non posset comprehendi: ita quia si esset nō posset ignorari. Et Cicero li. j. questionū tusculanarū. Nemo hoīm tam immanis: cui⁹ mentē nō imbuerit diuinitatis opinio. Et idē li. j. de legibus. Nulla gens est tā immansueta et tā fera: que nō etiā si ignoraret qualem habere deū debebat: nō tñ habendum sciat. Et hoc idem li. j. de natura deorū ait: Pythagoras iussu atheniēsiū vrbe ⁊ agro exterminatus est: libriq̄ ei⁹ cōbusti sunt: ꝓpter hoc ꝙ hoc commune verū in dubiū reuocauerit. In. ij. ꝟo de natura deoꝝ dicit: Nā nisi cognitū cōprehēsumq̄ animis idē haberemus. s. ꝙ deus est: nō taꝫ stabilis eius opinio ꝑmaneret: nec ꝯfirmaret̄ diuturnitate temporis: sed vna cū seculis etatibusq̄ hominum inueteraretur.

¶ De testificatione scripture in cognitione dei.

Secundū speculū in quo cognoscere possum⁹ ꝙ de⁹ est: dicit̄ scripture testificatio. Oīs q̄ppe scp̄tura vtriusq̄ testamēti deū esse predicat. De quo sic incipit principiuꝫ Gen̄. In principio creauit deus celū ⁊ terram: ⁊ vsq̄ ad finem magnalia dei clare ꝓclamat. Neq̄ opus est singula recēsere: q̄ de eo continentur in illa cuꝫ vt diximus: tota circa dei viuentis mysteria stupenda versetur. Doctores insuper sancti illi⁹ scripture īterpretes eruditissimi de deo gl̄ioso loquunt̄: quoꝝ aliqua dicta hec interponēda duxi. Inq̄t Cassiodorus super psalmū illū. xlvij. Magnus dn̄s ⁊ laudabilis nimis. De⁹ est virtus inexplicabilis pietas incōprehēsibilis sapiētia ineffabilis: cui⁹ vere diffinitio est: finē in suis laudibus nō habere. Et Boetius libro de trinitate. De⁹ est esse pulcherrimū fortissimūq̄ vere vnuꝫ in quo nullus numerus: nullū in eo aliud preterq̄ id quod est. Et Anselm⁹ in ꝓsologion. Deus est pulchritudo que nō videtur: odor qui olfatu non percipitur: sapor qui non cognoscitur: bonitas que non sentitur. Et Gregorius in moralibus. Deus est viuifica-

tis virtus: causa causarum: vita viuentium: ratio rationabiliū creaturarum. ⁊ Augu. libro. j. de libero arbitrio. Deus est quo nihil superius esse constat eternus incommutabilis. ⁊ Augusti. xv. de trinitate. Deus est qui est omnium potentissimus: speciosissimus: beatissimus: quem mori: mutari: corrumpi est impossibile. et Augustinus libro de vera religione. Deus est incōmutabilis natura: prima vita: prima essentia: prima substātia. ⁊ Augusti. v. de trinitate. c. ij. Deus est substātia vel vt melius dicatur essentia: cui ipsum esse maxime ac verissime competit. Nota hic q nomē substantie ꝑm cōem hoīm acceptionem a subsisten do videf dici ꝑm Arist. in predicamētis Et ꝑm hoc substantia grece vsia dr quia subsistit. Corpus aūt qz subsistit substātia dr: Unde cū forma pura que deus est nulli subsistat: ꝓprie substātia dici non potest. Verū absolute nomē substantie sumitur ꝑm qđ dicitur: q substantia est qđ non ab alio: sed semper ex hoc est qđ ꝓpria intra se virtute cōsistit. Et sic potest dici causa prima substantia. Unde Auicenna lib. viij. c. iij. Quis refugiamus de deo dicere nomen substātie: non tamen intentionē: cuius intētio est res habens quidditatē stabilem: cuius esse est esse: qđ non est in subiecto corpore vel anima. Et propter hoc dici pōt substātia: melius tñ dicitur essentia. Sicut enim ab eo qđ est scire dr scia: ita ab eo quod est esse dicta est essentia. Et qz ille maxime est qui dicit: ego sum qui sum: iō proprie dr essentia ꝑm Piero. ad Damasum papā: qñ ipse est origo ⁊ principiū essendi: ⁊ qđ est a quo est: quicquid est ꝑm Algazelē. ij. Meta. ⁊ qz nostrum esse comparatiōe illius est nō esse: sicut dicit Plato in thim. Plures etiā qui recta in hac parte mentē tenuerūt de deo magnifice multa dixerūt. Auicē. viij. meta. sic ait: Deus est bonitas pura in desiderio oim. ⁊ Licero in. j. de natura deorū. Deus est quo nihil beatius nihilq; bonis oibus affluētius excogitari pōt, et in. ij. de natura deorum. Deus est natura ꝑstans quo nihil est melius. ⁊ Albumasar in maioribus introductionibus. Deus est mouens oia: immobilis: incorruptibilis: altissimus: cuius nomē est bēdictum ⁊ exaltatū exaltatione maxima ⁊ Arist. in. j. de celo ⁊ mundo. Deus est apud quē est vita fira: sempiterna in seculā seculoz: que nec finitur nec deficit. ⁊. xij. Meta. Deus est nobilissimus oīm entium ⁊ nihil eo nobilius.

¶ De mundi productione ad cognitionem dei.

Tertiū speculum quo cognoscere poterimus deum esse dicitur mundi ꝓductio. Nā ꝓductum hunc mundum credimus ab aliquo potente sapiente optimoq; artifice. Hic aūt esse nō potuit nisi deus. Nam si cuncti reges ⁊ pbi quot quot fuere: quotquot sunt ⁊ erunt conuenerint in vnum: nec minimū florem ꝓducere possent de nouo. Ideo ait sapiens. xiij. c. Sap. A magnitudine speciei ⁊ creature poterit creator eorum cognosci. Et Aug. li. xj. de ci. dei. c. iij. inqt: Exceptis ꝓpheticis vocibus: mundus ipse ordinatissima sui mutabilitate et mobilitate ⁊ visibilium oīm pulcherrima specie: quodammodo tacite ⁊ factū se esse: ⁊ nō nisi a deo ineffabiliter atq; inuisibiliter fieri se potuisse proclamat. ⁊ Aug. li. x. confes. Interrogaui de deo meo celum solez ⁊ lunam ⁊ stellas: ⁊ respondere mihi. Necq; nos sumus quod queris. Et diri omnibus q̄ circūstant fores carnis mee. Dicite de deo meo aliq̄d Et exclamauerunt voce magna. Ipse fecit nos. Interrogatio mea intētio mea: ⁊ responsio eoz species eorū. Et de hoc Job. xij. Interroga iumenta ⁊ docebūt te; volatilia celi ⁊ indicabunt tibi. Loq̄re terre ⁊ respdōebit tibi: ⁊ narrabūt pisces maris. Quis ignorat q hec omnia manus domini fecerit? Lactan. ꝺo li. j. diui. insti. Orpheus inquit vetustissimꝰ poetarum dominum deum verum ⁊ magnum primogenitū appellat: eo q ante

ipsum nihil fit genitum et ab ipso cuncta sint generata.

¶ De creaturarum ordinatione ad cognoscendum deum.

Quartus speculū in quo oēs possunt inuestigare deū esse dicitur creaturaꝝ ordinatio Omnia eīm que sunt in vniuerso: in tāta rerū varietate ordinata sunt: ita ꝙ Aristo. dicit in. xij. meta. Nihil naturaliū aut in celestib⁹ aut in terrestribus est sine ordine. Videmus nāq; contrarias naturas ignis ⁊ aque: aeris ⁊ terre: in vnius mūdi conseruatione adinuicē cōuenire: ⁊ indissolubiliter pmanere. Videmus corpoꝝ omniū ordinatissimos motꝰ. Videmus rerū insensibiliū regulatissimos: ad suos effectus innumerabiles modos. Videmus corpora superiora in hec inferiora influere. Et vnde tāta in omnibus rebus mensura. Certe ab ipso deo: de quo apl'us ad Roma. xiij. c. ait: Que a deo sunt ordinata sunt. Ideo ⁊ Aristo. j. methaurorū. c. v. ait: Ordinatio eorū que sunt in mūdo est ex dispositiōe primi principij: qui est deus gloriosus.

¶ De desideratiōe oīs ī cognitionē dei

Quintū speculus in quo deū esse deprehēdimus dicitur omniū desideratio. Impossibile nanq; est esse aliquid in appetitu: siue nature: siue rationis quin illud sit. Impossibile esset ꝙ grauia tenderent deorsum: nisi esset centrum. Impossibile esset ꝙ flumina mouerētur ad mare: nisi esset mare. Impossibile esset ꝙ animalia peterent cibū: si non esset cibus. Quia in. ij. de celo ⁊ mundo dicitur: ꝙ natura non facit aliquod factum vanum. Et in. iij. de aīa. Natura nihil facit frustra. Sed homines appetunt cognoscere veritatem ⁊ habere bonitatem. Ergo oportet ꝙ sit aliquod verum cognoscibile: quo cognito mens humana quiescat: ⁊ aliquod bonuꝫ diligibile: quo adepto nil vlterius desiderare queat. Sed hoc in nulla creatura inueniri pōt. Ergo oportet ponere deum esse. Si insultāt quidaꝫ nobis asserentes non esse opus ti prolixa disceptatione cōtēdere: vt deū esse monstretur. Credim⁹ aiūt hoc ⁊ fir miter id tenemus. Sed vtinam nō sint de numero illoꝝ: de q̄bus dicit apl's ad Titū. j. c. Cōfitent̄ se nosse deum: factis autē negant; cum sint abominati: ⁊ incredibiles: ⁊ ad oē opus bonū reprobi. Si deuꝫ esse cognoscunt dīm oim. vbi eius obedientia: ⁊ suoꝝ obseruātia mādatoꝝ: Si deū credūt oipotētē ⁊ iustū vbi timor eius: Si deū suū bñfactorem existimant: vbi laus ⁊ glia: Ubi gratarū actio: O dāpnabilis ⁊ fatua multorū cecitas qui dicēdo: dñe dñe: saluos fieri se putāt. Vis ōr Matth. vij. c. Non omnis qui dicit mihi dñe dñe: intrabit in regnū celoꝝ: sed qui fecerit voluntatem patris mei qui in celis est.

¶ [De his qui plures dicūt esse deos: ad cōuincendum eos vnum tm̄ esse deum.

Capitulum. ij.

Contra eos qui plures esse deos dicūt in hoc secundo mysterio viriliter insistēdū est: vt plenaꝫ veráq; de deo noticiā habeam⁹. Nā porrō esset credere ꝙ sit deus: nisi ꝙ et vnus tm̄ sit confiteamur. Et licꝫ simpliciter pureq; hoc sit acceptandū tm̄ ad cōuincendos incredulos probare nitemur ꝙ deus est vnus quinq; modis.

Primus ōr contrariorum solutio.
Secūs scripturarū testificatio.
Tertius theologoꝝ ratio.
Quartus gentiliū ⁊ pborum cōfessio.
Quintus idolatrarū superstitio.

¶ De cognitione vnius dei ex cōtrariorum solutione.

Primus modus quo ꝓbamus ꝙ deꝰ est vnus ōr cōtrariorū solutio. Nā qui deos plures esse volūt arguūt tripliciter. Primo sic: ex. iij. topicoꝝ habet ꝙ plura bona sunt meliora paucioribus: sed plures dij sunt plura bona: ergo melius

est esse plures q̄ vnum. Sed ꝟm Ansel. Omne qd̄ est melius circa deū est ponē dum: ergo est ponere plures deos. Secūdo arguūt: qꝛ apl̄s dicit. ſ. Coꝝ. viij. c. Siquidem sunt dij multi et dn̄i multi. Tertio arguūt: qꝛ vnūquodq̄ perfectū est cū pōt ꝓducere sibi simile: sed diuina essentia est perfectissima: ergo potest essentiā sibi similē ꝓducere. Sed esse et posse in diuinis idē sunt ꝟm Dionysiū. Ergo essentia diuina ꝓducit aliā essentiam: ⁊ alia aliā in infinitū. Sed ad primū argumentuꝫ rn̄det Bon̄. in. ſ. dist. ij. q. ſ. ad. ij. ꝙ dictū pb̄i habet veritatē in bono creato ⁊ finito: qd̄ rōne sue finitatis recipit bonitatis augmētū per additionē alterius boni. Non autē intelligi pōt de bono infinito qd̄ augeri nō potest. Ad scd̄m dicit Bon̄. lib. ſ. dist. iiij. q. iij. ꝙ hoc nomē deꝰ sumitur tripliciter. Primo nuncupatiue. Scd̄o adoptiue. Tertio naturaliter. Apl̄s ergo dicit: ꝙ sunt dij multi nuncupatiue. Unde ad Phil. iij. c. dixit apostolus de gulosis: Quorum deus venter est. Et de amicis dei dicit ps̄. lxxxſ. Ego dixi dij estis et filij excelsi oēs. Ad tertiuꝫ obiectum dicit Richar. in. ſ. distin. ij. ꝙ illud qd̄ adducitur de productione similis intelligendum est in generabilibus ⁊ corruptibilibus. Neq̄ propterea iudicamus solem imperfectum: qꝛ non potest alium solez generare nec angelum: qꝛ non pōt generare alium angelum.

¶ De cognitione vnius dei ex scripturarum testificatione.

Secūdus modus quo ꝓbamꝰ ꝙ deus est vnus d̄r scripturarū testificatio. Inspiciant̄ oēs scripture tam veteris q̄ꝫ noui testamēti: ⁊ inueniemꝰ ꝙ deus vnus vndiq̄ ꝓclamat̄. Unde Exod. xx. Non habebis deos alienos. ⁊ Deut. iij. c. Nō est alius deus neq̄ in celo neq̄ in terra. ⁊ Deut. iiij. Scito ⁊ cogita in corde tuo ꝙ dn̄s ipse sit deus in celo sursum: ⁊ in terra deorsum: ⁊ nō sit alius, ⁊ Deut. vj. Audi isrl̄ dn̄s deꝰ tuus deus vnus est. ⁊ Deut. xxxij. Uidete ꝙ ego sum solus: ⁊ nō sit alius deus p̄ter me. ⁊. ij. Regū. vij. c. Magnificatus es dn̄e deus: qꝛ non est similis tui neq̄ est deus extra te. ⁊. iiij. Reg. xix. c. Tu es deus solus oīm reguꝫ terre. ⁊. ij. Paral. ij. c. Magnus est dn̄s deꝰ noster sup̄ oēs deos. alibi celos. ⁊ Judith. ix. c. Tu es deus: ⁊ nō est alius preter te. ⁊ Dauid ps̄. xvij. Quis deus p̄ter dn̄m: aut q̄s deus p̄ter deū nostrū. ⁊ ps̄. lxxſ. Bn̄dictus dominus deus isrl̄ qui facit mirabilia magna solus. ⁊ ps̄. lxxxij. Tu solus altissimus in oī terra. ⁊ ps̄. lxxxv. Magnꝰ es tu: ⁊ faciēs mirabilia: tu es deus solus. ⁊ sapiēs Ecc̄i. ſ. Unꝰ est altissimꝰ creator oīm op̄s ⁊ rex potēs ⁊ metuēdus nimis ⁊ Ecc̄i. xxxvſ. Nō est alius deus nisi tu. ⁊ Esa. xlſ. Ego dn̄s primus ⁊ nouissimus. ⁊ Esa. xlv. Ego dn̄s ⁊ nō est dn̄s alius: ⁊ extra me nō est deus. Et idē habet̄ ex̄ de sum. tri. ⁊ fi. ca. c. ſ. ⁊. xxiij. di. c. qui ep̄s. ⁊. xlv. di. c. de iudeis. ⁊. ſ. q. ſ. c. hi qui. ⁊ c. paulianiste. ⁊. xſ. q. iij. c. ad mensam. et xxij. q. iiij. c si q̄s. ⁊. xxiiij. q. ſ. c. loquit̄. et xxvſ. q. vij. c. nō licet. ⁊. xxxij. q. v. c. puto

¶ De cognitione vnius dei ex theologorum ratione.

Tertius modus quo ꝓbamꝰ ꝙ deus est vnꝰ d̄r theologoꝝ ratio. Sūt apud theologos q̄nq̄ rōnes p̄cipue: q̄bus cōcludit̄ ꝙ deus est vnus.

Prima d̄r potestatis.
Scd̄a charitatis.
Tertia intellectus infinitatis.
Quarta bonitatis.
Quinta causalitatis.

¶ De prima rōne theologoruꝫ. ſ. ptātis dei ad ostendēdā dei vnitatē.

Prima rō d̄r potestatis quaꝫ ponit Bona. di. ij. ſ. q. ſ. arguendo pro parte quam tenet dicens: Stat enim ista ꝙ deus sit oīpotentissimus: ergo poterit facere ꝙ oīs alia potētia a sua nihil possit. Ergo si sunt duo dij diuersi in natura: hoc pōt vnus facere de alte-

ro ꝙ alter nihil possit: ⁊ ecōuerso. Sed cui potētia pōt auferri non est deus: ergo nō sunt duo nec plures dij. Hāc rō nē tāgit Zach. in. ſ. li. diui. instī. dicens: Sit igit nr̄i opis q̄stio illa p̄ns atq; se cūda. Utrū ptāte vnius dei mūdus regat an ne multoꝝ. Nemo est q̄ deū sapiat: rōnēq; secū putet: q̄ nō vnū esse intelligat: q̄ ⁊ condiderit oīa: ⁊ eadē qua condidit ꝓtute moderet. Quid em̄ multis opus est ad mūdi regimē sustinēdū; nisi forte arbitremur: si plures sint minus hr̄e singulos neruoꝝ atq; virium. Qō q̄dē faciūt hi q̄ esse multos volunt; qr̄ necesse est imbecilles esse. Siq̄dē singuli sine auxilio reliquoꝝ tante mollis gubernaculū sustinere nō possent. Deꝰ aūt q̄ est eterna mens ex oī vtiq; parte pfecte cōsummateq; virtutis est. Qō si verū sit: vnus sit necesse est. Ptās enim vel virtus absoluta retinet suā ꝓpriam firmitatē. Jd aūt solidū est existimandū cui nihil decidere. Jd pfectuꝫ: cui nihil possit accedere. hec ille:

¶ De secunda ratione theologorum scientie charitatis ad ostendēdā dei vnitatē.

Secūda ratio ad vnitatē dei ostēdendā ōr charitatis que ponit ab eodem Boñ. vbi. ſ. Nam si sunt duo dij diuersi quoꝝ vterq; est summū bonum: aut vnus diligit alterū vt diligēdus est: aut nō. Si sic cū vterq; sit summū bonum: vterq; diligēdus est amore fruitionis. Ergo vterq; fruit altero. Sꝫ qui fruit alio bono a se indiget illo: ergo vterq; est indigēs: ergo neuter deus Si vnꝰ nō diligit aliū: ergo nullus deꝰ.

¶ De tertia ratione theologorum scientie infinitatis intellectus ad ostendendaꝫ dei vnitatem.

Tertia rō ōr intellectus infinitatis. Hāc ponit Scotus di. ij. ⁊. ſ. q. iij. di. Quia intellectus diuinus est infinitus intellectus diuinus cognoscit quodcūq; intelligibile pfectissime quātū est intelligibile in se. Si sunt duo dij sint A ⁊ B. A ergo cognoscit B perfectissime quātū B est cognoscibile. Sed hoc est impossibile: qr̄ aut cognoscit B p essentiā B: aut nō. Si non. ⁊ B est cognoscibile p essentiā: ergo nō cognoscit B pfectissime quātū B. ſ. est cognoscibile. Nihil em̄ cognoscibile per essentiam perfectissime cognoscitur nisi cognoscatur per essentiā suā: vel per aliquid perfectius includēs ipsam essentiam: q̄ sit ipsa in se. Essentia aūt B nullo perfectius includitur q̄ in B: qr̄ tūc B nō esset deus. Si aūt cognosceretur B p essentiam B: ergo actus ipsius A est posterior naturali eēntia ipsius B. Et ita A nō erit deus. Qr̄ actus ipsius A sit posterior ipso B pbo. Quia oīs actus cognoscendi: qui nō est idē obiecto est posterior obiecto. Neq; em̄ prior neq; simul natura erit actus cū obiecto alio ab actu: qr̄ tunc actus posset intelligi sine obiecto sicut econuerso.

¶ De quarta rōne theologoꝝ. ſ. bonitatis ad ostendendā dei vnitatem.

Quarta rō ōr bonitatis. Hec est Tho. li. ſ. cōtra gētiles. c. xlij. vbi ait: Jmpossibile est esse duo summe bona: qr̄ nō p supabundātiam ōr vni soli conuenit; sed deus est summum bonum; ergo est vnus solus.

¶ De q̄nta rōne theologoꝝ. ſ. causalitatis ad ostendēdā dei vnitatem.

Quinta rō ōr causalitatis q̄ ponit a Petro de aq̄la di. ij. primi. Dicit em̄ sic. Ponat̄ q̄ sint duo dij: ⁊ vnus velit Petrū ꝓducere: ⁊ alius nō. Aut Petrus ꝓducet aut non. Si sic: q̄ ille q̄ nō vult nō erit deus. Si nō: ergo ille q̄ vult nō erit deus. Si dicas q̄ pepigere pacta: ⁊ ita sunt cōcordes nō valet: qr̄ eiusdem effectus nō p̄nt esse due cause totales in eodē ordine cause: sed infinita potētia est causa totalis effectꝰ in rōne cause prime: ergo ⁊c.

¶ De cognitione vnius dei ex gētilium ⁊ philosophoꝝ confessione.

Quartus modus quo ꝓbamus ꝙ deus est vnus dr̄ gētiliū ⁊ pbor̄ cōfessio. Dicit enim Lact. lib. j. diui. insti. Poete q̄uis deo carminibus ornauerint: ⁊ eor̄ res gestas amplificauerint summis laudibus: sepissime tm̄ cōfitent̄ spū vel mēte vna cōtineri regiq; oīa. ⁊ Aug. li. viij. de ciui. dei inducit Platonē q̄ ait: Deus est vnus verus ⁊ optimus q̄ cūcta p̄cellit. ⁊ Aristo. viij. phys. Unū inq̄t mouēs magis q̄ multa oportet existere. ⁊ in. xij. meta. Unus inq̄t dn̄atus ⁊ vnus princeps. ⁊ Lactā. li. j. diui. insti. postq̄ enumerauit opiniōes Thaletj milesij Pythagore: Anaxagore: Antisthenis: Cleātis: Chrisippi ⁊ Zenonis: q̄ de deo varia sunt locuti: ꝯcludit dicēs: Hor̄ tn̄ snīa q̄uis sit inserta: eodem tamen spectat vt prouidētiā esse vnam consentiant.

¶ De cognitione vnius dei ⁊ idolatrarum superstitione.

Quintus modus quo probamus ꝙ deus est vnus: dicit̄ idolatrarū supstitio. Nam idolatre q̄ deos multos sibi p̄fecere: supstitiose quidē ad talē deuenerūt īsaniā. Nā vt inq̄t Tho. ij. ij. q. xciiij. ar. iiij. Aliq̄ nō ꝯsiderantes deū: sed admirātes pulchritudinē ⁊ virtutē creaturarū ipsas ꝓ deo sunt venerati. De q̄bus Sap̄. xiij. c. sic scribit: Uani sunt oēs hoīes in q̄bus nō subest sciētia dei. Et de his q̄ vident̄ bona nō potuerūt intelligere eū qui est: neq; operibus attēdētes agnouerūt q̄s esset artifex: sed aut ignez: aut spm̄: aut citatum aerem: aut gyrum stellarum: aut nimiā aquam: aut solem ⁊ lunam rectores orbis terrarum deos putauerunt: ⁊ Eusebius pamphili li. j. de euangelica preparatione inquit: Diodor̄ de prima hoīm theologia scribentem audiamus. Egyptos ferunt primos omnium: cum in celum oculos sustulissent: motum ordinē ⁊ quantitates celestium corporum admiratos solem ac lunam deos putasse. Et ibi Plato ī cratillo sic scribit ad verbum. Uidentur mihi primi grecor̄ eos solummodo deos putasse: quos etiam nunc multi ex barbarris colunt solem: videlz atq; lunam tellurez stellas atq; celum. Nam cum ipsa cernerent thein semper: hoc est currere atq; reuolui ab hac ipsius thein natura. theos. i. deos appellarunt. Nonnulli v̄o moti sunt ꝓpter inordinatam affectionem ad suos. Et cum defuncti essent: statuas in eorū memoriā dedicauerunt. Quas cum famuli ad complacentiā dn̄or̄ salutare venerariq; cepissent mox demones illas ingressi: respōsa dare ceperūt. Quare et statuis diuinis honor est consecratus. Unde Isid. li. x. etym̄. refert: ꝙ a Nino orta sunt idola: modo qui sequit̄. Mortuo siquidē Belo patre eius: Ninus in solacium doloris fieri fecit imaginē patris sui cui multam exhibebat reuerentiā. Proinde hoīes regionis sibi blādiri volētes: diuinos honores imagini exhibere ceperūt. Hoc exemplo plures charis suis mortuis imagines ceperūt dedicare. Et sicut ab idolo Beli cetera traxerunt originem: sic ab eius noīe nomina generaliter acceperūt. Sicut em̄ Belus dictus est ab assyrijs: sic ⁊ alie nationes s̄m idiomata ⁊ linguarū varietates alie beel: alie bel: alie baal: alie beelphegor: alie beelzebub: eorum idola vocauerunt. Quos itaq; pagani deos dicebāt hoīes fuisse mōstrant̄: ⁊ ꝓ vniuscuiusq; vita vel meritis apud suos coli ceperūt Ut apud egyptios isis: apud cretā iuppiter: apud mauros iuba: apud latinos faunus: apud romanos quirinus: apud athenienses minerua. In quor̄ laudibus accesserunt poete: qui eos in celum compositis carminibus extulerūt. Sūt ⁊ alia multa que nos breuitatis causa dimittimus. Igitur vt scribitur ex̄ de summa tri. ⁊ fi. catho. c. j. Firmiter credimus ⁊ simpliciter confitemur ꝙ vn⁹ solus est verus deus: eternus: immensus: ⁊ incōmutabilis ⁊c.

¶ De trinitate ꝑsonali.

Cap̄. iij.

De altissima trinitate amodo dicendū erit. Qm̄ lz vnā veraciter dei ꝯfiteamur naturā vnāq; substātiā: tn̄ tres in diuinis ꝑsonas fideliter ꝓclamamus. Ad cuius rei pleniorē habendā noticiā: q̄nq; de ipsa ineffabili trinitate occurrunt consideranda.

Primū d̄r naturalis cognitio.
Scd̄m scripture p̄nūciatio.
Tertiū supna reuelatio.
Quartū ꝑsonarū terminatio.
Quintū fideliū obligatio.

¶ De cognitione trinitatis diuinarum personarum.

Primū qd̄ cōsiderādū occurrit de trinitate d̄r naturalis cognitio. Ubi vidēdum est vtrū ꝑ rōnē naturalē possit cognosci trinitas ꝑsonarū diuinarū? Et respōdet Alex. in. j. sum. ⁊ Tho. j. parte. q. xxxiij. ar. j. ꝙ impossibile est ꝑ rōnē naturalē ad cognitionē trinitatis venire: qr hō ꝑ rōnē naturalem in cognitionē dei venire non pōt nisi ex creaturis. Creature aūt ducūt in dei cognitionez sicut effectus in causam. Hoc ergo soluz rōne naturali pōt de deo cognosci: qd̄ cōpetere ei necesse sit ꝟm qd̄ est oīm entiū principiū. Uirtus aūt creatiua dei est cōis toti trinitati. Uñ pertinet ad vnitatē essentie: nō ad distinctionem ꝑsonarū. Per rōnē ergo naturalez cognosci possunt de deo ea q̄ ꝑtinēt ad vnitatē essentie: nō aūt ea q̄ ꝑtinēt ad distinctionē ꝑsonarum. Qui aūt ꝓbare nitit̄ trinitatē ꝑsonarū naturali rōne: fidei d̄r derogare. Primo q̄dē quantum ad dignitatē ipsius fidei que est: vt sit de rebus inuisibilibus: q̄ rōnē humanam excedūt. Scd̄o quantū ad vtilitatē trahendi aliquos ad fidē. Cū em̄ aliq̄s ad ꝓbandū fidē inducit rōnes q̄ nō sunt cogentes: cedit in derisionē infideliū: q̄ credūt ꝙ hmōi rōnibus imitamur: ⁊ ꝓpter eas credamus. Jō dicit Hilarius li. de trini. Nō putet hō sua intelligētia sacramentū generationis ⁊ ꝓcessionis se posse consequi. Et Diony. li. de diuino. Nō est inquit audiēdū dicere aliq̄d nec cogitare de supsubstantiali occulta diuinitate: p̄ter ea q̄ diuinitus nobis ex sacris eloquijs sunt exp̄ssa. Notandum tn̄ ꝟm Landul. in. j. di. iij. q. vl. ar. iiij. cōclu. iij. ꝙ possumus ꝑ imaginez venire in cognitionē trinitatis in diuinis: non tn̄ suppositoꝝ sed ꝑfectionū: vt arguat̄ sic. Oīs ꝑfectio q̄ est ī nobis eminētius est in deo. Ista ꝯcedit̄ a ꝓbo qr cōcederet ꝙ spēs superior contineret virtualiter oēm perfectionez inferioris remota imꝑfectione. Sed ꝑfectionis est in nobis mens: noticia ⁊ amor: ergo arguit̄ esse in deo. Istud acceptat̄ a ꝓbo qui in xij. meta. ait: ꝙ ī deo est summus ītellectus: ⁊ summū intelligere: ⁊ summa voluntas: summe voluptuosa. i. gaudiosa Ubi cōmētator cōmento. xxxvij. probat ꝙ in deo est intellect⁹ ⁊ volūtas ⁊ actus eoꝝ q̄uis nō ꝑ additā rēvel intentionē Hoc idē dicit in fine cōmēti. xxxvj. qui in deo est trinitas perfecta. Sed dicit ꝙ hanc trinitatē putauerūt xp̄iani esse trinitatem suppositorū: ⁊ illud ipse negat: sed male negat. Hoc dicit Aug. vij. cōfessionū fuisse de mēte Platonis. ⁊. x. de ciui. dei. c. iij. fuisse de mēte Porphyrij. Cōcludendū ergo ꝟm Tho. vbi. s. ad j. ꝙ ꝓbi nō cognouerūt mysterium diuinarū ꝑsonarū per ꝓpria q̄ sunt paternitas filiatio ⁊ ꝓcessio. iuxta illud apli. j. ad Coꝝ. ij. Loquimur dei sapiētiā: quaz nemo principū huius seculi cognouit. i. ꝓboꝝ ꝟm glo. Cognouerūt tn̄ quedam attributa que appropriantur personis: sicut potentia appropriatur patri: sapiētia filio: ⁊ spirituisctō bonitas. Si v̄o aliquis q̄reret. Ad quid est ergo necessaria cognitio trinitatis: si humana rōne cognosci nō pōt. Respōdet Tho. vbi. s. ad. ij. ꝙ talis cognitio necessaria est nobis dupliciter. Uno modo ad recte sentiendum de creatione rerū. Per hoc em̄ ꝙ dicimus deū omnia fecisse verbo suo excluditur error: ponentium deum produxisse res ex necessitate nature. Per h̄

sūt ꝙ ponimus in eo processionē amoris ostenditur ꝙ deus nō ꝓpter aliquā indigentiam produxit creaturas: neq; propter aliquam causam extrinsecā: sed propter amorem sue bonitatis. Secundo fuit necessaria cognitio trinitatꝫ ad recte sentiendum de salute generis humani: que perficit̄ per filiuꝫ incarnatū. ¶ Secundum qd̄ considerandum occurrit de trinitate dicitur scripture prenunciatio. In veteri nāq; lege sepius pluralitas personarum est presignata. Nam scribitur Gen̄. j. In principio creauit deus celum ⁊ terram: ꝟm Nico. de lyra hebraica veritas habet. In principio heloim creauit celum ⁊ terraꝫ. Heloim autem est plurale huius nominis Hel. sicut patet scientibus proprietates idiomatis hebrei. Per hoc autem ꝙ nomen plurale diuinum coniungitur cum verbo singularis numeri: cum dicitur creauit heloim: ac si diceret̄ creauit dij: ostēdit scriptura ꝙ in deo est aliqua pluralitas in vnitate essentie. Et talis modus frequentissime in veteri testamento inuenitur. Sed contra hoc respondent iudei dicentes: ꝙ hoc nomen heloim quādo ponitur pro deo improprie dicitur: ⁊ indifferenter accipitur pro suo plurali ⁊ singulari. Quando autez de deo vero dicitur semper accipitur ī singulari. Et sic sumitur in proposito: quando dicit̄: In p̄ncipio creauit heloim. i. deus. Ad quam solutionem infringendam arguit Nico. de ly. ex tex. sacre scripture. Qꝛ hoc nomen heloim quando ponitur ꝓ deo: ⁊ alia nomina diuina dicuntur frequenter de deo vero in plurali. Qd̄ ptꝫ manifeste: qꝛ coniungitur cum adiectiuis pluralis numeri. Unde Josue vlti. dicitur: Non potestis seruire domino: qꝛ dn̄s ipse sanctus est. Hebraica veritas habet sic. Non potestis seruire dn̄o: quia heloim sancti ipse est. Itez Hiere. xxiij. c. Peruertistis verba dei viuentis domini exercituum dei vestri. Hebraica veritas sic habet. Peruertistis verba heloim viuentium domini. Et notandum ꝙ ibi ponitur nomen dei thetragrāmaton: cum dicitur in autoritate premissa: domini exercituum. Ubi enim habemꝰ domini in hebreo ponitur nomē domini thetragrāmatō: quod significat diuinam naturam ꝟm suas proprietates: intrinsecas: absq; respectu a dextra. Et sic patet ꝙ intrinsecis diuinitatis est aliqua pluralitas per pluralitatem immediate precedentem: cum dico in autoritate. Peruertistis verba heloim. i. deoꝝ viuentium. Et coniungitur ista pluralitas nomini dei thetragrāmaton cum immediate subditur: Dn̄i exercituū ⁊c. Et sic patet per hec ꝙ in vnitate diuine essentie est aliqua pluralitas cum summa simplicitate. Qd̄ nō est in alijs: quia semper vbi scriptura ponit aliquid denotans pluralitatē personaruꝫ: ibidem ostendit essentie vnitatē. Itē Esa. liiij. scribitur sic. Dn̄abitur tui qui fecit te. Dn̄s deus exercituum nomen eius. Veritas hebraica sic habet. Dominatores tui: factores tui: dn̄s exercituuꝫ nomen eius. In hac autoritate vbi ponit̄ deus exercituū nomen eius: ponit̄ nomē dei thetragrāmaton. Et ideo pōt argui sicut ex precedenti. Similiter hoc nomen heloim frequenter ꝯiungitur cū verbo pluralis numeri. Uerbi gratia. ij. Reg. vij. c. d̄r: Que est gens vt ppl̄s isrl̄ in terra ꝓpter quā iuit dn̄s vt redimeret eaꝫ sibi in ppl̄m. Hebraica veritas habet. Iuerunt heloim. Fuit adhuc a prophetis alio modo prenunciata trinitas personaruꝫ. Unde ps̄. xliiij. dicitur: Sedes tua deus in seculum seculi: virga directionis virga regni tui. Propterea vnxit te deus deus tuus. ꝟm Nicolaum de lyra super primo capitulo ad Hebreos. in hac autoritate exprimitur christus tanq̄ deus vnctus: quia in humanitate vnctus est plenitudine gratie. Exprimitur per hoc deus vngens tanq̄ persona distincta ab ipso vncto: quia scriptura de ipso vngendo loquitur tāq̄ de alia persona. Insuper ex parte dei vnguentis duplicatur hoc nomē

deus: cū dicitur: Unxit te deus deꝰtuꝰ: ad denotandū personā patris et spiritussancti. Sed moderni iudei exponūt hunc pm̄ de Asuero: ꝛ dicūt ꝙ iste pm̄ factus est a Mardocheo. Sed hoc patꝛ falsum. Primo quia non intitulatur a Mardocheo sicut aliqui psalmi intitulantur ab Asaph qui eos fecit: vt patet in titulo psalmi. xlix. ꝛ in pluribus aliis locis. Iste aūt psalmus intitulaf a Dauid: vt ptꝛ in hebꝛaico. Hoc etiam ptꝛ per litteraꝛ psalmi sequentis: quia iste rex de quo est psalmus habetur tanq̄ deus adorādus. ꝑm ꝙ ibidem dicitur: Cōcupiscet rex decorē tuū: quia ipe est dns deus tuꝰ: ꝛ adorabūt eū. Si autez ista verba dicantur de Asuero rege: sequitur ꝙ Mardocheus induceret totū populum: ꝛ ipam Vester: ad quam dirigunf verba premissa ꝑm expositionem eoꝛum: ad adoꝛandū Asuerū sicut deū. Quod manifeste patet falsuꝫ: qꝛ in eodem libꝛo dicitur ꝙ noluit flectere genu coꝛam Aman: ne honoꝛē dei trāsferret in hominē. Hoc etiam pꝫ per trāslationem chaldaicam super psalmū istuꝫ que autētica est apud hebꝛeos. Ubi em̄ in hoc psalmo. xliij. habemꝰ sic. Speciosus forma pꝛe filijs hominū diffusa est gratia in labijs tuis: chaldaicum sic habet. Pulchꝛitudo tua messia maioꝛ q̄ filioꝛ hominuꝫ: datus est spūs pꝛophetie in labijs tuis. Sic ergo patꝛ ex predictis ꝙ autoꝛitas que hic inducif de illo psalmo ad litteraꝫ intelligif de xp̄o. Item ostenditur pluralitas personaruꝫ in pm̄. cix. Dixit dns dño meo ꝛc. qui ad litterā de xp̄o est intelligendus. Sed iudei aliqui dicūt ipm̄ debere intelligi de Abꝛaam: ꝛ ꝙ Eliezer eius dispensatoꝛ fecit illum ad reddendū gratias deo de victoꝛia quā habuit Abꝛaā cōtra illos reges q̄ captiuauerāt Loth nepotem suū. ꝑm ꝙ habetur Gen. xiiij. c. Sed hoc patet falsum ex titulo psalmi: quia nō intitulatur ab ipo Eliezer sed a Dauid. Ideo dicunt alij ꝙ est factus a Dauid: non tū loquitur de xp̄o: sed de angelo suo. Ut sit sensus. Dixit dns domino meo: id est angelo me custodienti. Sed hoc patet falsum: qꝛ infra dicitur: Tu es sacerdos in eternuꝫ. Sacerdotium ꝛo non cōpetit angelis. Ideo ꝑm Nico. de lyꝛa super epistolam ad Hebꝛeos dicendum ꝙ ad litterā est psalmus factꝰ a Dauid loquēs de xp̄o. Et hoc per translationem chaldaicam: quia vbi nos habemus. Dixit dominus dño meo: chaldaicum sic habet. Dixit dns verbo suo. Item ex illo quod sequitur. Ex vtero ante luciferū genui te: qđ nō potest alicui cōpetere nisi filio dei. Et per has conditiones ꝙ dicitur hoc verbū dei: ꝛ exteroꝛ dei substātia: ostenditur vnitas essentie: qꝛ diuinitas pluꝛificari non potest. Per hoc enim ꝙ dicitur genitus de substantia dei: ostēditur distinctio psone: quia nulla res gignit seipsam. Similiter per hoc ꝙ dicitur sede ad dexteram dei. Una em̄ pso na non potest sedere ad dexteram sumpsius. Insuper ostenditur pluralitas psonarū Esaie. xlviij. vbi dicitur: Non a principio in abscondito locutus suꝫ ex tempoꝛe anteq̄ fierent ibi erā. Et nūc dominus meus misit me et spūs eius. Ista sunt verba dei loquentis. Qđ ptꝫ ex tertu precedenti et sīl ex hoc qđ immediate subditur. hec dicit dns deꝰ redēptoꝛ tuus sanctus israel. In hac autoꝛitate loquitur de datione legis: que data fuit in manifestato: ꝛ de die ꝛ audiente omni populo vocem dei loquentis: vt habetur Exodi. xix. ꝛ. xx. c. Et hoc est quod dicit: Non a principio locutus sum in abscōdito. i. ipa lex fuit data. Et immediate subdit. Et nunc dns meꝰ misit me ꝛ spūs eiꝰ. Vic deꝰ dicit se missuꝫ a deoꝛ a spiritu eius. Nunc autē est ito ꝙ inter mittentem ꝛ missum debet esse semidistinctio psonalis: quia trinitas personarum est in diuinis sez missi dei mittentis: et spiritus eius. Deum autē missum dicimus filium incarnatū: deū mittentem patrē: ꝛ spiritum eius spiritūsanctū. Adhuc prenunciata fuit trini

tas personarum diuinarū. Esa.vj. vbi dr: In anno quo mortuꝰ est rex Ozias vidi dn̄z sedentē sup̄ soliū excelsuz ⁊ eleuatū: ⁊ ea q̄ sub ip̄o erāt replebāt templū. Seraphin stabāt sup̄ illud. sex ale vni: ⁊ sex ale alteri. Et infra. Clamabāt alter ad alterū. Sanctus: sctūs: sanctꝰ dn̄s deus exercituū. Plena est oīs terra gloria eiꝰ. Et in ps̄. lxvj. dr: Bn̄dicat nos deus deus noster: benedicat nos deus. Ubi ter hoc nomen deꝰ replicat. ¶ Tertiū quod occurrit considerandū circa trinitatē dr: sup̄na reuelatio. Nā in noua lege vt dixit Alex. in. j. summe. manifestata est trinitas personarū: nō solū ꝑm nūerū ⁊ distinctionē: sed etiaz ꝑm originē ⁊ ꝓprietatē: que p̄sona prima a nullo est pater: ⁊ secūda genita filius: ⁊ tertia spūssanctus. Un̄ Johā. j. cano. c. v. Tres sunt qui testimoniū dāt in celo: pater verbum ⁊ spūssanctꝰ: ⁊ hi tres vnū sunt. Itē xp̄s dixit Mat. vlti. Euntes docete oēs gentes baptizātes eos in noīe patris ⁊ filij ⁊ spiritussctī. Iterū ī baptismo xp̄s apparuit ī assumpta carne: pater in voce: spūssanctus in colūbe specie: vt pz Luce. iij. Et Mat. xvij. pater apparuit ī voce: filiꝰ ī assumpta humanitate: ⁊ spūssanctꝰ in nube. Sciendū aūt hic ꝑm Alex. in. j. sum. q. lxxiiij. mē. iiij. ꝙ apparitio aliqn̄ dr manifestatio in aliquo effectu intelligibili oblato intellectui. Et sic sumit̄ Sap̄. j. vbi dr: Apparet aūt his qui fidē habēt in illū. Aliqn̄ ꝟo dr manifestatio in aliqua similitudine corporali oblata imaginationi. Et hoc modo dr angelus apparere in somnis Mat. ij. ⁊ etiam ipse dn̄s danieli Dan̄. vij. Aspiciebam in visiōe noctꝫ. Et Salomoni. iij. Regū. iij. Tertio modo dr apparitio manifestatio in aliquo signo sensibili rep̄sentato sensui siue illud signū sit visibile siue sit audibile. Et hoc modo apparuit pater in nouo testamento. vt pz Mat. xvij. et Johan. xij. Quarto modo dr apparitio manifestatio facta in aliqua sil'itudine corporali sensibili oblata visui. Et sic visitatiori modo dicitur apparitio: et sic dicitur ꝙ apparitio non solum dicitur manifestatio in signo visibili: sed etiam audibili. Si autē queratur: quare non apparuit spūssanctus in aliqua voce siue signo audibili vl' etiā filiꝰ dicit Alex. vbi. s. ꝙ ꝯgruitas fuit: vt sicut erat distinctio in p̄sonis ita esset distinctio in signis exprimētibꝰ personas. Un̄ filius apparuit in rationali creatura sibi vnita vnitate persone. Spūssanctus in irrationali creatura non vnita sibi vnitate persone. Pater ꝟo in voce tanq̄ in signo distincto ab vtroqz. Sed quādo spiritussanctus solꝰ apparuit: tunc apparuit vtroqz modo. s. in sono tanq̄ in signo audibili ⁊ in linguis igneis tāq̄ in signo visibili. ¶ Quartū consideran dū dicitur personarū terminatio. Sūt em̄ in diuinis tres tm̄ p̄sone: Sz q̄daz arguūt ꝯtra sic. Quicquid est in deo est infinitū: sed numerus personarū est in deo ergo infinitus: ergo infinite persone. Ad hoc respondet Bonauentura in j. dist. ij. q. iij. ꝙ cū duplex est infinitas: scilz numeralis ⁊ immensitatis deꝰ est infinitus infinitate virtutis ⁊ immensitatis: que est infinitas perfectionis: ⁊ ideo ponenda in deo. Infinitas autē numeralis: quia repugnat perfectioni a deo est amouēda. Naz cū deo sit attribuēdū quod nobilius est: necesse est ponere personarū finitatem. Primo rōne distinctiōis: quia in personis est distinctio: ergo non confusio: sed vbi est infinitas scilz numeralis ibi confusio. Secundo ratione ordinis: quia vbi est ordo ibi est terminatio. Nam vbi deficit terminatio: ibi deficit ⁊ mediatio: et p̄ consequens ordo. Sed vbi est terminatio nō est infinitas: ergo si in personis diuinis est ordo non erit ibi infinitas. Dicimꝰ ergo ⁊ confitemur tres tm̄ personas in diuinis neqz confundētes p̄sonas neqz substantiam separātes: qz vt dicit Athanasiꝰ. Alia est enim persona patris: alia filij: alia spiritussci. Sz patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti vna est di-

unitas: equalis gloria: coeterna maiestas. Qualis pater: talis filius: talis spiritussanctus. ¶ Quintū quod erat considerandū circa trinitatem diuinarum personarū dicitur fidelium obligatio. Ubi videre debemus vtrū credere explicite mysteriū trinitatis sit de necessitate salutis? Et respondet Tho. ij. ij. q. ij. ar. viij. q mysterium xpi explicite credi nō potest sine fide trinitatis: q: in mysterio xpi hoc continet q filius dei carnē assumpserit q p gram spūssctī mundū renouauerit: t iterū q de spūsancto conceptus fuerit. Et ideo eo modo quo mysteriū xpi ante xpm fuit quidē explicite creditū a maioribus. implicite aūt t quasi obumbrate a minoribus ita etiaz t mysteriū trinitatis. Post tps autem gratie reuelate tā maiores q minores tenētur habere fidē explicitā de mysterijs xpi: precipue quantū ad ea que cōmuniter in ecclesia solennizantur t publice. Jta etiam post tps gratie diuulgate tenentur oēs ad explicite credendū mysteriū trinitatis. Quare erigam⁹ oculos mentis nostre: t deū benedictū colam⁹ honore debito: vt sic digni effi-ciamur gra eius: p quā tandē adipiscamur eternam gloriam eius. Amen.

¶ De honore et reuerentia deo exhibēdis et debitis. Sermo. xix.

Quant grauiter circa cultū dei xpiani qui tanto sunt reprehensibiliores: quāto veritas eis est magis nota. Omnis vtiq; natio magis reuerēter deos falsos colit: q̄ xpianus populus deum regem celi. Jccirco vt deus nobis propti⁹ t misericors fiat: de honore sibi debito in hoc sermone dicemus. Jn quo triplex honor distinguendus est.

Primus consistit in sacrorum locorum veneratione.

Sōs i sacraz psonaz existimatiōe.

Tertius in sacrarum cerimoniarum persolutione.

¶ De p̄mo honore deo debito: q̄ consistit in sacroz locoz veneratione. Cap. j.

Primus honor qui deo debetur consistit in sacroz locoz veneratiōe. Debēt vtiq; oēs venerari loca sacra deo dicata ita vt in ecclesijs vnusq̄sq; ingrediatur: commoretur et exeat cum deuotione humilitate timore et reuerentia. Et hoc propter tria.

Primo ppter dei maiestatē.

Scō propter vtilitatem.

Tertio ppter exemplaritatē.

¶ Primo debet vnusquisq; venerari tēpla dei propter ei⁹ maiestatē. Nā vt dr in ps. x. Dñs in tēplo sctō suo. Et Apoc. xxj. Ecce tabernaculū dei cū hominib⁹. ¶ Sed posset aliquis obijcere q nō sit aliquis locus deputatus ad cultū dei quia vt dr Act. xvij. Deus qui fecit mūdū t omnia que in eo sunt: hic celi terre cū sit dñs nō in manu factis tēplis habitat: nec in manibus humanis colitur indigens aliquo. Et. iij. Reg. viij. Salomon dixit: Si celum t celi celorū te capere non possunt: quanto magis domus hec quā edificaui tibi? Ad hoc respondet Tho. j. ij. q. ciij. ar. j. ad. ij. et ij. ij. q. lxxxiij. art. iij. ad. ij. arg. q̄ in adoratione dei t orationibus fiēdis duo cōsiderari possunt. Aut deus qui colitur adoratur et oratur. Et sic nō esset aliqs locus ad adorandum necessarius. Aut cōsiderantur ipi homines colētes deū. Et sic determinatus locus eligitur ad adorādū nō ppter deū q̄ adorat quasi loco concludatur: sed ppter ipos adorantes. Et hoc triplici ratione. Primo quide ppter loci cōsecrationem ex qua spiritualē deuotionē concipiūt oātes vt magis exaudiant. Scō ppter sacra mysteria et alia sanctitatis signa q̄ ibi continētur. Tertio propter concursum multoz adorantiū: exquo fit oratio magis exaudibilis. Jm illud Aldat. xviij. Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo: ibi sum in medio eoz. Jdeo ecclesia ad diuinū cultum deputatur.

Ex quo multipliciter nominat̄. s. basilica: templū: tabernaculū: ecclesia: et domus dei. ¶ Primo d̄r basilica: vt habet̄ dist. xlij. c. non opz. Ubi dicit archidiaconus ꝙ basilica d̄r palatiū regis. Basileos em̄ grece: latine rex interpretat̄. Uñ basilica d̄r quelibet ecclesia: q̄r palatiū est summi regis: ⁊ regi regū in ea ministratur. Quidā tñ dixerūt eccl'ias ep̄ales tm̄ dici basilicas q̄r hmōi reges consueuerūt fundare ⁊ dotare ꝑm Huguitionē: Uel basilica d̄r a basileo rege grecoꝝ q̄ primo se fecit sepeliri apud ecclesiā ꝑm Isidoꝝ. ¶ Scd̄o ecclesia d̄r tēplum. Et ꝑm archidiaconū tēplū dicit̄ quasi tectū amplum: q̄r popul⁹ ibi sub vnius tecti amplitudine cōtinet̄: et ꝓprie tēpla sunt maiores eccl'ie. Uel templū d̄r a cōtēplando: q̄r hoc ibi fieri dz. ¶ Tertio dicit̄ eccl'ia. vt de ɔse. dist. j. c. ecclesia. Que interpretat̄ collectio seu conuocatio. Ubi dicit archidiacon⁹ ꝙ ideo dicitur conuocatio: quia continet populum conuocatū a deo. Ubi autez conueniebat populus iudeoꝝ dicebat̄ ⁊ adhuc dicitur synagoga q̄ interp̄tat̄ congregatio: q̄r ad verba legis q̄ aspera erant ⁊ dura populus illevelut grex pecoꝝ congregabatur. Sed in catholicis adunatio dicitur ecclesia. i. conuocatio: vbi conuenit: q̄r amore spiritus sancti ad vnā fidē ⁊ premiū futuri seculi vocatur. ¶ Quarto ecclesia dicit̄ tabernaculum: quod est militare habitaculum. Uñ Dauid in ps̄. xlj. Transibo in locum tabernaculi admirabilis vsq̄ ad domū dei. i. ab ecclesia militāte vsq̄ ad triūphantem. Quia em̄ militia est vita hominis super terram: ideo eccl'ia vbi adunatur populus militās non habēs hic ciuitatē manentē: d̄r etiā apte tabernaculū. ¶ Quinto ecclesia dicitur domus dei. vt pz Job. ij. ⁊ Mat. xxj. c. ⁊ de immu. eccle. c. decet domū dñi. lib. vj. Unde. ij. Paral'. vij. post ɔstructionē templi apparuit dñs Salomoni nocte in tēplo ⁊ ait: Audiui orationē tuam: ⁊ elegi locum istū mihi in locū sacrificij. Si clausero celū ⁊ pluuia nō fluxerit: ⁊ mādauero ⁊ precepero locuste vt deuoret terram: et misero pestilentiā in populū meū: conuersus autem ppl's me⁹ super quo inuocatū est nomen meum: deprecatus me fuerit et exquisierit faciem meā ⁊ egerit penitētiā a vijs suis pessimis: ⁊ ego exaudiā de celo ⁊ propitius ero peccatis eoꝝ: ⁊ sanabo terram eoꝝ. Oculi quoq̄ mei erunt aperti: et aures mee erecte ad orationē eius qui in loco isto orauerit. Elegi em̄ ⁊ sanctificaui locū istū vt sit nomen meū ibi in sempiternū: ⁊ permaneant oculi mei et cor meū ibi cunctis diebus. Igitur cuz summa reuerentia quilibet in ecclesijs adesse debet. Unde in prefato. c. decet domū dñi. dicitur: Decet domū dñi sanctitudo. Decet: vt cuius in pace factus est locus: eius cultus etiā sit cū debita veneratione pacificus. Sit itaq̄ ad ecclesias humilis et deuotus ingressus. Sit in eis quieta conuersatio: deo grata: inspicientibus placida. ⁊ Aug̃. xlij. d. c. in oratorio. inquit: In oratorio p̄ter orandi ⁊ psallendi cultum penitus nihil agatur: vt nomini huic et opera iugiter impensa concordent. Sed vbe mundo a scādalis: quia hodie in dei tēplis nulla seruatur modestia: nulla honestas: nulla religio. Quinīmo ibi abūdant risus: ioci: spectacula vana: ⁊ alia q̄plura nefanda. O perniciosa consuetudo: o detestabiles mores christianoꝝ maloruz qui templa dei ita inhabitāt: quasi essent vilissima lupanaria. ¶ Secūda ratio quare dei tēpla sunt merito veneranda est ꝓpter vtilitatē. In illis nanq̄ suscipimus spiritualia beneficia Ibi recipimus sacramenta. Ibi sepelimur post mortem reseruantes corpora vsq̄ ad generalem resurrectionem. Propterea inq̄t psalmista. ps̄. xlvij. Suscepimus deus misericordiam tuam: in medio templi tui. Hinc est ꝙ ecclesia fundatur cum preeminentia: quia nullus eam edificare potest: nisi autoritate diocesani: qui debet ponere pri-

mariũ lapidẽ: figere crucẽ: designare cymiteriũ: ⁊ etiã petere dotẽ sufficiẽtẽ assignari: sine qua cõsecrari nõ debet: vt pz de cõse. di. j. c. nemo. ⁊ c. placuit. Insup ecclia cõsecrata nõ debet reuerti ad secularẽ habitationẽ: et ꝓphanos vsus. xix. q. iij. c. que semel. ⁊ c. quoniã. ⁊ xvij. q. vlti. c. questi. ⁊ ex̄ de religiosis domibus. c. ad hec. ¶ Tertia rõ quare venerãda sunt dominica templa: d̄r exẽplaritatis. Nõ solũ em̄ a sanctis docemur exemplo vt veneremur dominica tẽpla: sed offerũt se gentiliũ exẽpla qui suoꝝ idolorum tẽpla diligẽtissime honorare studuerũt. Vñ Valerius li. j. rubrica de religione recitat qualiter Fabius q̄r questiones audiuit in tẽplo dictaturã amisit. Nam nulla melodia ⁊ nullus sonus in tẽplo esse debebat nisi ꝓ laude deorum. Iterũ in rubrica de neglecta religione eodẽ libro. j. narrat: ꝙ quidã nomine Flaccus cẽsor existẽs: a quodã tẽplo qd̄ erat in ciuitate calabrie: tegulas marmoreas fecit remoueri: ⁊ romam in ꝓpria domo fecit portari. Propter quã causam demens fuit effectus. Insuper duos filios perdidit. Qd̄ factũ postmodum senatus retexuit ⁊ emẽdauit: tegulas ad templũ reportari iubẽdo. Insup ibidẽ ponit ꝙ quidã posthumus noĩe: a Scipione dũ esset in asia: romani pro militũ erario siue stipẽdio fuit missus. Qui dum in asiã reuerteretur: proserpine templuz expoliauit thesauro. Qd̄ vt senatui fuit intimatũ: statim per senatum reuocat⁹ et in carcere clausus fuit. In quo detentus anteq̄z examinaretur sua causa: crudeli morbo valde vtpote demẽs ⁊ furiosus obijt: deaq̄z proserpina senatus edicto posthumi sibi confiscatũ thesaurũ suuz rehabuit. Isti itaq̄z suo mõ mirã exhibere cõtẽdebãt reuerẽtiã tẽplis falsorũ deorũ. Quãto magis ⁊ nos reuerẽter tractare debem⁹ tẽpla dei. Naz ⁊ dñs iesus xp̄s in nullo ita seuerus apparuit sicut dũ in tẽplo inuenit vendẽtes et emẽtes: quorum mẽsas euertit: proiecitq̄z pecunias et flagello facto de funiculis eos eiecit a tẽplo dicẽs Esa. lvj. Domus mea domus orationis vocabitur: vos aũt fecistis eam speluncam latronum.

¶ De secũdo honore deo debito in sacrarũ personarũ existimatione. Cap̄m. ij.

Secũdus honor qui deo debetur cõsistit in sacraꝝ personarũ: scz sacerdotũ existimatione. Est em̄ sacerdotalis dignitas excellẽtior quacũq̄z dignitate tẽporali. Qd̄ ꝓbare possumus tripliciter.

Primo ratione.
Scd̄o autoritate.
Tertio exẽplo.

¶ Primo ostẽdimus ꝙ dignitas sacerdotalis excellit oẽm dignitatẽ tẽporalẽ ratione que triplex esse potest.

Prima rõ d̄r significationis.
Scd̄a institutionis.
Tertia cõditionis.

¶ Prima rõ d̄r significationis. Nã sacerdos ꝑm Isidoꝝ lib. vij. etymol. d̄r quasi sacer dux: vel sacra dãs. Ratio aũt istius duplicis interpretationis ꝑm Thom̄. in iiij. dist. xxiiij. q. j. ar. iij. q. iij. ad. j. est: q̄r per ministeriuz spũale sacerdos est melius inter deũ ⁊ populũ. Nã ipse diuina nũciat ⁊ ministrat populo: ⁊ vota populi offert deo. Dicit etiam sacerdos quasi sacra dãs. Sacra autẽ dare põt aliquis duobus modis. Vel auxiliando: vel sacramẽta dispẽsando. Primo modo quilibet iustus inquantuz sacra sua merita dat vel cõicat alijs auxiliãdo interpretatur sacerdos. Scd̄o modo nomen sacerdotis est institutũ: ad significanduz eum qui sacra dat in sacramẽtorũ dispẽsatione. Et sic ille qui est in gradu ordinis constitutus dicitur sacerdos. Ob id in scripturis sacerdotes nominãtur aliquando dij: aliquãdo angeli: vt dicitur xj. q. j. c. sacerdotibus. Unde ⁊ ad Moysen de eo qui ad iuramentũ deducẽdus est dicitur: Applica illũ ad deos: idest sacerdotes. Et rursus scriptũ est: Dijs nõ detrahes: idest sacerdotibus, ⁊ prohera

ait Malach.ij. Labia sacerdotis custodiũt scientiã: idest iusticiã: & legẽ requirũt ex ore ei⁹: qz angelus dñi exercituu⁹ est. ¶ Scõa ratio ostendẽs sacerdotales dignitatẽ: ẽt institutionis. Nã sacerdotiũ precessit legẽ scriptã: qz in veteri testamẽto primus sacerdos qui iubẽte dño victimas obtulit Melchisedech: sicut ptz Gen.xiiij. Demũ per sacerdotẽ iubente dño regia potestas est ordinata. Unde.j. Regũ.viij. dixit dn⁹ ad Samuelẽ sacerdotem. Audi vocẽ eoꝝ scz filiorum israel petentiũ regẽ & constitue sup eos regez. Unde est q̃ spiritualis autoritas terrenã potestatem habet instituere vt sit: & iudicare si bona nõ sit. Qõ probatur per aplm dicẽtem.j. ad Corꝝ.vj. Nescitis qm̃ angelos iudicabimus: quãto magis secularia? Et idem in.c. per venerabilem. ex̃ qui filij sint legitimi. & ix.q. iij.c.nemo. & c.aliorum. ¶ Tertia ratio ostendẽs dignitatẽ sacerdotalẽ dicitur cõditionis. Est em̃ sacerdotalis dignitas spiritualis: & ideo quanta spiritus nobilior est corpore: tãto sacerdotalis dignitas nobilior est quacunq̃ dignitate temporali. Sicut ptz cx̃ de translatione epi & electi. c. inter corporalia. ¶ Scõo ostẽditur dignitas sacerdotalis que excedit oẽm dignitatẽ tẽporalẽ autoritate. De sacerdotibus em̃ dr Esa.lxj. Uos sacerdotes dñi vocabimini. Ministri dñi dei nostri dicetur vobis. & j. Petri ij. Uos estis genus electũ: regale sacerdotiũ: gens sancta: populus acquisitionis. & xcvj. di.c.duo. scribitur. Aurũ non tam preciosius est plũbo: q̃z regia potestate sit altior ordo sacerdotalis. Et eadem.di.c.quis dubitet. Quis dubitet sacerdotes xpi: regũ & principuz omniũq̃ fidelium patres & magistros cẽseri? Propterea.vj.q.j.in.c.sacerdotes. dicitur: Sacerdotes qui proprio ore corpus domini conficiunt: ab omnibus sunt obediendi & timendi. & iij.q.j.c.nulli. Dñm crucifigunt qui eum in suis sacerdotibus persequuntur. & xj.q.iij.c.absit. Anetherius papa ait: Absit vt quicq̃ finistrum de his arbitremur: qui apostolico gradui succedẽtes christi corpus sacro ore conficiunt: per quos nos xpiani sumus: qui claues regni celoꝝ habẽtes ante iudicij diẽ iudicãt. In veteri quoq̃ lege habetur: Quicunq̃ sacerdotibus nõ obtemperasset: aut extra castra positus lapidabatur a populo: aut gladio ceruice subiecta contemptum expiabat cruore. & xvj. q.j.c. si clericatus. Hiero. ait: Non est humilitatis mee neq̃ mensure iudicare de ceteris: et de ministris ecclesie finistrũ quippiã dicere. ¶ Tertio ostẽditur dignitas sacerdotalis exẽplo. Christianissimi em̃ imperatores sacerdotes honorare semper studuerunt. Sicut ptz de Theodosio imperatore: de q̃ legitur in historia tripartita: q̃ cũ apud Thessalonicã ciuitatez quidam iudices fuissent lapidati. xj.q.iij.c.cũ apud thessalonicam. indignatus Theodosius: omnes pariter iussit interemi. Ubi septem milia sunt occisi: nullo precedente iudicio. Huiusmodi autẽ cladem plenam gemitibus audiens beatus Ambrosius cũ princeps venisset Mediolanũ: & solẽniter in sacruz voluisset intrare templum: occurrit sanctissim⁹ episcopus fores ad ianuas: & ingredientẽ his sermonibus a sacri liminis incessu ꝓhibuit. Nescis miser imperator perpetrate a te nescis quanta sit magnitudo: neq̃ post causaz tanti furoris mens tua molam presumptionis agnoscit? Sed forte recognitionem peccati ꝓhibet potestas imperij. Decet tamen vt vincat ratio potestatẽ. Quibus igitur oculis aspicies communis dñi templum? Quibus calcabis pedibus sanctũ illius pauimentuz? Quomodo manus extẽdes: de quib⁹ adhuc sanguis stillat innoxius. Recede recede igitur: ne secũdo peccato priorez nequiciaz augere contendas. His sermonib⁹ imperator obediẽs: erat em̃ diuinis eruditionib⁹ enutrit⁹ & aperte. sciẽs q̃ sunt ꝓpria sacerdotis: que regũ gemẽs & deflens ad regalia remeauit. Cunq̃ octo mensiũ trãsissent tẽpora: appropinqua-

uit natiuitatis saluatoris nostri festiuitas. Imperator aũt lamẽrationib⁹ assiduis in palatio residẽs: cõtinuas lachrymas incessabiliter expandebat. Ingressus aũt Rufinus tũc magister militum ⁊ singularẽ apud principẽ fiduciam habens: et videns principẽ in lamẽrationibus prostratũ: accessit vt lachrymarum causas inquireret. At ille vehementius ingemiscens: et amarissime lachrymas fundens: tu inquit Rufine ludis ⁊ mea mala nõ sentis. Ego aũt lamẽtor et gemo calamitatẽ meã: qz seruis quidẽ dei ⁊ mẽdicantibus aperta sunt tẽpla dei. At Rufinus ad Ambrosiũ perrexit. Cui Ambrosius ait: Impudẽtiã canũ imitatus es Rufine: tante videlz necis autor extitẽs. Ego dico tibi: qm̃ imperatorem ingredi sacra limina prohibebo. Nec ei plurima Rufinus audiens imperatori nũciauit votuz antistitis. At imperator in media tã platea pergo inqt: vt iustas in facie suscipiã cõtumelias. Cũqz ad sacra limina peruenisset: in sacrã quidem basilicã non presumpsit intrare: sed veniẽs ad antistẽ supplicabat vt eius vinc̃ula resolueret. Cui Ambrosius. Quam penitentiã ostẽdisti post tãtas iniquitates? Cui Theodosius. Cuum est docere: meũ vo suscipere. Cui Ambrosius iniũxit: vt legẽ cõderet ne sententia mortis ferri posset animo irato: sed trãsacto triginta dierũ numero. Qõ ⁊ fecit. Sicqz cũ lachrymis ⁊ deuotione templũ tãdẽ ingressus est: in cũctis reuerenter se habẽs erga sacerdotẽ Ambrosiũ. Quid fecit Constãtinus: de quo est tex. xcvj. di. c. in scripturis. ⁊ c. cõstantinus. Quid reliqui oẽs xpiani reges vel imperatores. Omittamus oĩa que repetere longũ foret. Inspiciam⁹ dñm iesum xp̃m de quo dicit Cyprianus. xciij. dist. c. dñs. Dñs noster iesus christus rex ⁊ iudex: ⁊ deus noster vsqz ad passionis horaz seruauit honorẽ pontificũ ⁊ sacerdotũ. Nã cũ leprosuz mũdasset dixit eidẽ. Vade ostẽde te sacerdoti. Sacerdotẽ adhuc appellãs quẽ sciebat sacrilegũ. Itẽ cũ subditus passioni alapã accepisset nihil cõtumeliose locutus est in persona põtificis sed sic magis innocentiã suã tutatus est dicẽs Johã. xviij. Si male locutus sum testimoniũ perhibe de malo: si aũt bene cur me cedis? Nec igit̃ ab eo humiliter patiẽter facta sunt: vt nos humilitatis ⁊ patiẽtie exẽplũ haberem⁹. Sed hodie pleriqz de illis sunt: de quib⁹ dz. s. q. s. c. multi. Multi seculariũ hoim cũ plus sacerdotũ vitã q̃ suã discutiũt: in magnũ cõtemptionis diuinoz sacramentorum crimẽ incurrunt. Magna eñ trabe vulneratos oculos habẽtes eãqz negligentes: festucã tenuẽ in aliox cõspiciũt oculis. Quã dum in aute euellere festinant in errorẽ foueã dilabũtur.

¶ De tertio honore deo debito in sacrarũ cerimoniarũ obseruatiõe. Lxm. iij.

Tertius honor q̃ deo debetur cõsistit in sacrarũ cerimoniarum obseruatione. Nã vt dicit Thom̃. ij. q. lxxxvij. Deũ etsi nõ rõne sui: rõne nostri etiã corporaliter reuereri debemus. Cũ vt per corporales motus excitemus mentẽ nostram tum vt deũ sm̃ vtrãqz naturã nostram honorem⁹. Vñ Johãnes Damasce. inquit: Qz ex duplici natura compositi sumus. s. corporali et spũali: duplicem deo honorẽ referre debemus. Consistit autẽ hic honor in tribus.

Primo in capitis inclinatione.
Scõo in incurvatione.
Tertio in genuflexione.

¶ Primo cõsistit honor in capitis inclinatione. Et sic statuit ecclesia: vt cũ nominatur nomẽ iesus i ecclesia in missis: ⁊ diuinis officijs: oẽs reuerenter inclinent caput. Vñ de immu. eccle. lib. vj. in c. decet. dicitur: Cõuenientes in ecclia nomen illud qõ est sup omne nomẽ: nomẽ videlz dñi nostri iesu xp̃i: exhibitiõe reuerẽtie specialis attollãt ⁊ ita flectãt genua mentis qõ vel capitis inclinatione protestẽtur. ¶ Secundo consistit honor dei in incurvatione. Habet hunc vsum ecclesia vt in diuinis officijs cum Glo-

ria patri et filio et spūisancto: decantat in fine psalmorū oēs corpus incuruant simul cū capite. ¶ Tertio cōsistit hic honor in genuflexione. Genuflectim⁹ nāq; cū adoramus corpus rpi: in omnib⁹ moribus huiuscemodi profitētes nos subditos deo: qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

¶ Explicitus est tractatus de timore iudiciorum dei.

¶ Tabula in sequentē tractatum.

De diuina charitate	Sermo. j.
De diuina charitate	Sermo. ij.
De diuina charitate	Sermo. iij.
De diuina charitate	Sermo. iiij.
De diuina charitate	Sermo. v.
De diuina charitate	Sermo. vj.
De diuina charitate	Sermo. vij.

¶ Incipit tractatus de diuina charitate: cōpilatus per reuerēdū sacre theologie doctorē magistrū Robertū de Licio ordinis minorū. In quo ostēdit cū omni veritate sacrosancte scripture: qualiter deꝰ benedictus quātum in se est oibus peccatorib⁹ offert indulgētiā ꝛ remissionem peccatorꝝ: neminē excludens a salutis via cuius sunt sermonis septē.

Venite ad me oēs qui laboratis ꝛ onerati estis: et ego reficiam vos. Verba sunt redēptoris nostri iesu xpi originaliter Mat. xj. Inestimabilē charitatem dei qua hoies diligit impugnāt sepenumero hi qui a pctis desistere volūt. Ipsi nāq; impio ac sacrilego ore suo asserunt optimū deū fore cām dānationis eorum: quasi nec hois merita in aliquo profint nec ipsis iniqs sua malicia valeat imputari. Hoc errore illusi plerīq; audaciam in malo perseverādi suscipiūt: pniamq; negligūt delictorꝝ suorꝝ. Nihil inquiūt interest qualis qsq; sit siue bonus siue malus: cū deꝰ quosdam sic habeat odio vt etiā post diuturnā in frutibus pmanentiā reprobet: quosdaꝝ aūt diligat vt frequentata impietas sua antiquataq; malicia ipsos nō phibeat saluos fieri. Cōtra hmōi genus hoim acriter insistēdum esse cēsui. Ad quorꝝ cōfusionez decreui in presenti tractatu de charitate dei ad hoies tā bonos q̄z malos copiosius differere. Ostēdā equidē q̄ quātuz est ex parte diuine clemētie nullus quātūcunq; sit sceleratissimus ac flagitiosus expellit a salute: immo vt sic dicam oēs pctōres mūdi dulcissime blāde ꝛ amoroissime inuitātur vt salui fiant: vt ptz in verbis propositis in themate nro. Que verba et si a christo clamante in templo dicta sint tn extendūtur ad quoslibet peccatores: qui sunt vel erunt vsq; ad consummationem seculi. Clamat itaq; dominus iesus christus ex abūdantia charitatis sue: ꝛ dicit Venite ad me ꝛc. Ubi pro instructione nostra notare possumus septem ignitas flammas de diuina charitate erga miseros ingratosq; peccatores.

Prima ōr facilitas: cū dicit: Venite.
Scōa ōr suauitas: cum dicit: ad me.
Tertia ōr generalitas: cū dicit: oēs.
Quarta ōr multiplicitas: cum dicit: qui laboratis.
Quinta dicitur grauitas: cū subiungit: ꝛ onerati estis.
Sexta ōr pciositas: cū subdit: ꝛ ego.
Septima dicitur gratiositas: cū concludit: reficiā vos.

Et cū singulas has flammas difficile sit in vno sermone explicare dicem⁹ de ipsis in septē sermonibus bene distinctis. In hoc ño primo primam suscipiamus elucidare flammā que ōr facilitas. Cuius sensus est: q̄ deus oms neminem violētat neq; cogit vt salu⁹ aut reprob⁹ fiat ꝛ cū omnes sint liberi facillime possunt saluari. Que veritas sub triplici cōclusione declaratur.

Prima dicitur volūtatis.
Scōa dicitur gratiositatis.
Tertia dicitur exēplaritatis.

¶ Qualr in libertate ⁊ libera oī voluntate est vt saluent vel dānentur: exquo concluditur ꝙ si omnes mundi peccatores volunt possunt saluari: ⁊ si nō saluantur imputatur ipsis. Cap. j.

Prima cōclusio dr volūtatis: qr cū omniū voluntas libera sit quicūqꝫ volunt saluari saluant: quiꝫ dānari dānant. Possunt quippe oēs bene ⁊ male facere sicut volunt. Nullusqꝫ cōpellitur ad vtrūqꝫ. Probat hoc ꝑ Aug. li. v. de ci. dei. c. x. vbi ait: Sunt nr̄e voluntates ⁊ ip̄e faciūt quicq̄d volēdo facimus: siue bonū siue malū: qd nō fieret si nollem⁹ Et idē in li. de libe. arbi. ait: Vasis ire nunq̄ de⁹ redderet interitū si nō spontaneū inueniret homo hr̄e pctm̄. Que verba ponunt in decretis. xxiij. q. iiij. c. Nabuchodonosor. ⁊ h̄ idē ꝓbat Aug. di. illud qd notat. xv. q. j. c. merito. c. illa. ⁊. c. ex volūtate. Et. viij. q. j. c. sciēdū. Et. lvj. dis. c. nasci. Peccatū est adeo voluntariū qd si nō sit volūtariū nullū est pctm̄. Idē dic̄ Chryb. xxxij. q. v. c. sicut. Sicut em̄ pctm̄. inq̄t: opus sine voluntate nō facit: ita ⁊ iusticia ex opere non cōsummat: nisi volūtas fuerit. De hoc dicit etiā Gratia. de peni. di. ij. c. si em̄. §. ceterū confido. Nec ad vitia nec ad virtutes necessitate trahimur sꝫ voluntate. Oīa tn̄ includit elegātissime Hiero. in q̄stionib⁹ ad heluidiū. vbi sic ait: Hoīes suo arbitrio derelicti sūt. Neqꝫ em̄ bonū necessitate faciūt sꝫ volūtate: vt credentes coronā accipiāt: increduli supplicijs mācipentur. Et iterū Hiero. eodē loco. De⁹ equali cūctos sorte gn̄auit et dedit arbitrij libertate vt faciat vnusq̄sqꝫ qd vult siue bonum siue malū. Et iterū. Dedit hoībus ptātē: vt vox ipsa disputet ꝯ creatorē suuꝫ: et causas voluntatis illius perscrutet. Hoc etiā confirmat sapiēs Eccl̄i. xv. c. cum dicit: Deus ab initio ꝯstituit hoīem ⁊ reliq̄t eū in manu consilij sui. Vn̄ patere pōt ꝙ hō sit liberi arbitrij alioq̄n ꝟm Tho. j. parte summe. q. lxxxiij. arti. j. frustra essent consilia: exhortationes: ⁊ p̄cepta prohibitiones: premia: ⁊ pene. Verūtm̄ est sciēdū ꝙ quedā agūt absqꝫ iudicio: sicut lapis mouet deorsum: similr oīa cognitione carentia. Quedā agunt iudicio: sed nō libero: sicut aīalia bruta. Judicat em̄ ouis videns lupū eum esse fugiēdū naturali iudicio: ⁊ non libero: qr nō ex collectione: sed ex naturali instinctu hoc iudicat: et sil'e est de quolibet brutoꝝ animaliū. Sed homo agit iudicio: qr per vim cognoscitiuaꝫ iudicat aliq̄d esse fugiendū vel ꝓsequēdū. Et qr iudiciū illud nō est ex naturali instinctu in particulari opabili: sꝫ ex collectiōe rationis: ideo agit libero iudicio potens in diuersa ferri. Ratio em̄ circa cōtingētia hꝫ viā ad opposita: vt ptꝫ in dialecticis syllogismis ⁊ rhetoricis persuasionib⁹. Particularia aūt operabilia sunt quedā cōtingentia: et ideo circa ea iudiciū rōnis ad diuersa se habet: et nō est determinate ad vnū. Et ꝑ tanto necesse est ꝙ hō sit liberi arbitrij: ex hoc ip̄o ꝙ est rōnalis. hec Tho. Cuius ꝟbis cōgruit illud dictū Tullij lib. j. de officijs vbi dicit: Inter hoīem ⁊ beluā hoc maxime interest: ꝙ hec tantū quātū sensu mouet ad illud solū qd adest quodqꝫ presens est se accōmodat: parū admodū sentiens preteritum aut futurum. Homo autē qm̄ rationis est particeps per quā cōsequentia. i. cās finales: ⁊ causas rerū. i. principia videt: earūqꝫ ꝓgressus quasi antecessiones nō ignorat: similes cōparat: rebusqꝫ presentibus adiungit atqꝫ annectit futuras: facile totius vite cursum videt: ad eamqꝫ regendā preparat res necessarias. hec ille. Ex quib⁹ oībus clarissimuꝫ est: hoīem id posse in bono ⁊ in malo qd velit. Quinimmo tāta est hec libertas: vt nullū agens creatum possit ipsuꝫ liberū arbitriū cogere. iuxta illud Bern̄. in lib. de libe. arbi. Volūtas pro ingenita sui nobilitate nulla cogitur necessitate. Ad hoc tn̄ aduertendum siue intelligendū. ꝟm Bon̄. in. ij. distin. xxv. parte. ij. q. iiij. ꝙ est duplicit er

loqui de libero arbitrio. Vel quātuz ad actū exteriorē: vel quātum ad actū interiorem. Si autē loquamur quātum ad actum exteriorē respectu talis actus potest interuenire coactio. Pōt enim quis cōpelli: vt ipso nolēte genua coram idolis flectat. Si loquamur quātū ad actū interiorē: qui scz est velle eligere vel cōsentire: sic respectu talis actus pōt liberum arbitriuz aliquo modo induci: pōt ⁊ impediri: sed nullo modo cogi siue cōpelli. Induci quidē pōt cū amat aliud a se: ⁊ qđ infra se est. Vñ per oblationez alicuius rei amate pōt induci ad cōsentiendū in aliquid multū efficaci persuasione: per quē modū idolatre tentabāt sanctos martyres consentrie idolatrie: modo promittēdo leta: modo infligēdo tristia. Ista tamen inductio lōge distat a coactione: sicut probat ipse exitus: qr nec blādimētis allici nec tormētis terreri adeo potuerunt: vt a veritate iusticie mutarentur. Et sic liberū arbitrium potest induci. Potest etiā impediri propter inclinationem et coniunctionē sui ad naturam corporalem qua posset aliquis aliū ita ledere: vt vsum liberi arbitrij amitteret. Coactio em̄ ponit liberi arbitrij vsum ⁊ actum: sed ligatio ⁊ impeditio tollit. Et iterum impeditio prouenire potest ab inferiori: coactio v̄o a superiori. Et hinc est ꝙ liberū arbitriū: etsi possit induci ab agente creato rōne boni exterioris amati: ⁊ possit impediri rōne corporis cōiuncti: non tñ pōt cogi respectu actus ꝓprij. Sed adhoc dubiū venit in mentē qđ declarare ⁊ intelligere optimū est ac delectabile. Pōt nāqz pctōr q̄sqz querere an liberū arbitrium qđ a creatura cōpelli nō pōt cogi possit a creatore? Et videt ꝙ sic. Nā Lu. xiiij. c. dr: Exi i vias ⁊ sepes: ⁊ cōpelle intrare: vt impleatur domus mea. Si ergo domum dei non contingit intrare nisi per visum liberi arbitrij: ⁊ dñs intrare compellit: videtur ꝙ liberum arbitrium cogat. Itez Job. vj. dicitur: Nemo potest venire ad me nisi pater q̄ misit me traxerit eum. Sed tractus est motus violentus vt dicit pb̄s: ergo liberum arbitrium violentatur. Item Prouerb. xxj. Sicut diuisiones aquaruz ita cor regis in manu dñi: quocūqz voluerit immutabit illud. Sed talis immutatio est quedam coactio: ergo deus cogit liberū arbitrium. Qđ si verū esset: conqueri possent pctōres de deo possentqz ad ipsuz clamare. O creator omnipotēs cur nos perire permittis? cur nos in errore nr̄o relinquis? Cur tantam multitudinem a te sempiternis cruciatibus deputandam non compellis: nō cogis ad bonū? Tua est potentia: tuuz est regnum: tua deniqz bonitatis omnis: ⁊ dulcedinis abudātia. Miserere nostri deus: ⁊ succurre voluntatibus pereūtiū. Voluntatem habemus: sed maluz volumus malum eligimus: maluz nos sequitur. Tu aūt ꝓpriā vim inferas volūtati: qđ si tu deus nō feceris: causa certissime eris nostre ꝑditionis. Sed ꝓfecto fragile debileqz est tale pctōrū fundamētum: qm̄ q̄ veritatē cognouerūt: asserūt nullo modo liberū arbitriū a deo cogi posse. Nā Aug. sup Gen̄. ad lr̄am dicit: Nō pōt deus facere contra naturā quā bonā instituit: qm̄ nō pōt facere cōtra suā volūtatem. Si ergo deus voluntarie liberum arbitriū hoī dedit: impossibile est eum facere de libero arbitrio cōtra innatam eius libertatē. Sed si ip̄m cogeret: ꝯtra libertatē faceret: ergo liberū arbitriū a deo cogi est impossibile. Itē Augu. xix. de ci. dei dicit: Illud est vnicuiqz rei naturale qđ de ipsa facere disposuerit oīpotētis volūtas: ergo si nullū naturale est violētū: nihil qđ facit deus est violētū. Si ergo oīs coactio est ꝑ violentiā: q̄cq̄d deus de libero arbitrio faciat: nulla pōt sibi inferri violētia: ac ꝑ hoc nulla coactio. Ad clariorē tñ noticiā huius veritatis dicit dñs Bon̄. in. ij. dist. xxv. vbi. s̄. q. v. ꝙ cū queritur si liberum arbitrium pōt a deo cogi: dupliciter pōt intelligi. Aut ita ꝙ possit auferre libertatem: ⁊ auferendo libertatez inducere

coactionē: ⁊ hoc modo nulli dubiū esse debet quin deus possit hoc facere quātum est de immēsitate sue potētie. Alio modo vt intelligat̄ ꝙ deꝰ cogit liberuꝫ arbitriū salua libertatis ꝓprietate ⁊ eiꝰ natura: ⁊ hoc mō nō solū est īpossibile: sꝫ etiā nō intelligibile: ꝓ eo ꝙ implicat duo ꝯdictorie opposita. Ex hoc em̄ ꝙ liberū est: si aliq̄d vult libere vult: ex hoc ꝙ voluntariū est: si aliquid vult voluntarie vult: ⁊ seipo mouēte vult. Ex hoc aūt ꝙ cogitur: si q̄d vult seruiliter vult. Et si quid vult inuite vult. et si q̄d vult ab alio vult: qꝛ violētū est cuiꝰ prīcipiū est extra nihil cōferente vim passo. Ergo liberū arbitriū a deo cogi nō est aliud q̄ actū liberi arbitrij simul et semel esse liberū ⁊ seruilē esse voluntarium ⁊ non esse voluntariū: esse a se ⁊ non esse a se. Si ergo est impossibile qd̄ claudit in se vtranqꝫ partē ꝯtradictionis: non tm̄ est impossibile creature: verūetiam creatrici essentie: qꝛ illud posse non est posse. Ad intelligentiā autem obiectorum est sciendum ꝙ differt dicere volūtatem inducī ⁊ voluntatē mutari: ⁊ voluntatez cogi. Tunc enim induci d̄ꝛ qn̄ aliqua persuasio ei fit: qua disponitur vt ad aliqd̄ appetibile inclinet̄: q̄ si valde īntensa sit nomen coactionis sortit̄ q̄uis nō sit vera coactio. Tūc aūt volūtas mutat̄: qn̄ ipa nolēte vnū: potenti virtute affectio ei īmittit̄ ad ꝯrīū: et de nolēte fit volēs: ita ꝙ vna affectio expellitur ⁊ cōtraria inducit̄: sicut ptꝫ cū deꝰ de amatore tpaliū facit contēptorē. Et hoc d̄ꝛ esse q̄dā cōpulsio ⁊ tractio diuina: vt volūtas ab eo separet̄ cui ꝑ amoris glutinum fortiter iungebat̄. Tūc v̄o voluntas d̄ꝛ cogi: qn̄ intelligit̄ ipam inuitā aliquid velle ⁊ repugnāte actu voluntatis deliberatiue: aliena v̄tute mouente: ⁊ repugnātia manēte ad aliquid volēdū inclinari. Et hoc duo apposita implicat. Volūtas igit̄ īduci potest ab agente creato: mutari v̄o ab alio nō potest nisi ab agente increato: sed cogi a nullo. Cum igitur d̄ꝛ in scriptura deum voluntatē hominis cōpellere vel trahere vel mutare: intelligitur nō qꝛ voluntatē cogat: sed qꝛ voluntatē creatā non solū inducit: sicut agens creatuꝫ: verūetiā immutat īmittendo affectiōes varias. In qua immissione nō est coactio pro eo ꝙ ita volūtarie volo illud quod deus īmittit sicut illud qd̄ ex meipo volo. Et si aliquid volo volens volo nō inuitus: ⁊ ita in volendo ad nihil cōpellor. hec Boñ. Cū ergo libertas a coactione in oībus equaliter se habeat: quis de deo si ipsemet agit conqueri potest. Quis etiā suijpsius culpā in semetipso non reflectet? Quis ꝓpriā ⁊ volūtariā nequiciā nō agnoscet? Nisi dicere velit adhuc aliquis ꝙ deus minime rectum quid fecit: qꝛ hoīem in libertate arbitrij voluit cōstituere. Sed ꝓfecto si bene sapiant: intelligēt nō inane in foro sententiam illā qua dicitur Geñ. j. c. Vidit deꝰ cūcta que fecerat ⁊ erāt valde bona. Et quibus v̄bis Hireronymus scribēs ad Paulinū dicit: Bonus est deꝰ: ⁊ oīa que fecit bona sint necesse est. hec ille. Sapiētissimus ergo rerū opifex omnium ⁊ magister: cū hoīem cōderet rationalem ad beatitudinē: in tali statu eum voluit esse: in quo ad beatitudinē perueniens: dei iusticia semper salua et misericordia laude honoris ⁊ glorie corona decoraretur. Quomodo ergo hō potuisset laudari ꝙ malum non fecisset qd̄ facere non valebat? Inquit enim Lactātius in. vj. lib. diuina. insti. aduer. gen. Nulla laus est non facere qd̄ facere nō possis. Hinc Hiero. ad Demetriadē virginez ait: Iā prouidendum est: ne forte illud remordeat te: in quo temere imperitū vulgus offendit vt ideo nō vere bene factū hominem putes: eo ꝙ is malū facere pōt: nec ipsa natura astringatur ad immutabilis boni necessitatem. Nam si diligenter rem tractes: et ad subtiliorem intellectum animum totum cogas: hinc tibi melior et superior hoīs status apparebit vnde putatur inferior. In hoc enim gemini itineris discrimine: in hac vtri-

nisq; libertatis parte: rationalis anime decus positū est. Hinc inquā totus natu re nostre honor consistit: hinc dignitas: hinc premiū: hinc deniq; optimi quiq; laudē merētur. Nec esset hoīs vlla virtus in bono perseuerantis: si is ad ima trāsire nō posset. hec ille. Nonnulli autē obijciūt his que dicimus ex diuina presciētia que est ineffallibilis: ꝙ ipa necessitatē inferat actionib⁹ hoīm. Quibus respōdemus sibi prescientiā esse ⁊ homines volūtate nō necessitate ad bona vel mala inclinari. Vñ Aug. li. v. de ciui. dei c. x. dicit: Nullo modo cogimur: aut retēta presciētia dei tollere volūtatis arbitrium: aut retento voluntatis arbitrio deū: qđ nefas est negare presciū futurorum: sed vtrūq; cōplectimur: vtrūq; fideliter et veraciter cōfitemur. Illud vt bene credamus: hoc vt bene viuamus: Male aūt viuitur si de deo nō bene creditur. Vñ absit a nobis ei⁹ negare prescientiā vt liberi esse velimus quo adiuuāte sumus liberi vel erimus. Proinde nō frustra sunt leges: obiurgatiōes: exhortationes: laudes ⁊ vituperatiōes: qr et ipsas futuras esse presciuit et valent plurimū quātū eas valituras esse presciuit. Et preces valēt ad ea impetranda: que se precātibus cōcessurum esse presciuit. Et iuste premia bonis factis: ⁊ peccatis supplicia cōstituta sunt. Neq; enim ideo peccat hō: qr deus illū peccaturuz esse p̄sciuit: immo iō nō dubitat ipsum peccare cum peccat: qr ille cuius presciētia falli non potest: non fatum: nō fortunam: non aliquid aliud: sed ipsum peccaturū esse p̄sciuit. Qui si nō oīno non peccat: sed si peccare noluerit etiaz hoc ille presciuit. hec ille. Liberi ergo sunt omnes qui bene agunt: liberi sunt qui male: liberi qui iam celum ꝯscenderūt. Insuper liberi ⁊ qui suorum criminum supplicia lugent.

¶ Qr facile est vt pctōres saluentur: qr gratia ad salutem necessaria omnibus preparata est a deo: ⁊ nullius volēti negatur.

Cap. j.

Secunda cōclusio dr gratiositas. Facile quippe est vnicuiq; volenti posse saluari: qr gratia ad salutem necessaria oībus est preparata. Ad qđ plenius intelligēdū sciēdū quosdaz ita tenuisse liberi arbitrij facultatem: ⁊ tm̄ illam estimasse: vt absq; auxilio diuine gr̄e ꝑ solius liberi arbitrij potestatem saluari oēs posse profiterent. Fuit aūt erroris huius ꝑniciosissimus garrulator Pelagius ⁊ eius imitatores: de q̄bus egregius doctor Aug. li. j. retractionum ait: Noui heretici pelagiani cū sic liberū asserūt volūtatis arbitriū: vt gr̄e dei nō relinquāt locū: quam ꝑm merita nostra dari asserūt. Cōtra quā sniam validissime pugnat idē doctor p̄clarissim⁹ in q̄plurībus doctrine sue locis: ostendens neminē absq; gr̄a nō solū nō posse in aliqđ opus meritoriū: sed etiam in quācūq; meritoriā cogitationē volūtatis: vel ad opa meritoria deuenire. Vñ ad Bonifaciū papā ait: Non pōt hō aliquid boni velle nisi iuuet ab illo q̄ non pōt malū velle: ⁊ iterū in li. de p̄destinatione sctōꝝ. Prius est cogitare bonum q̄ credere: ⁊ ip̄m cogitare bonū ex deo est. ⁊ in li. de correctione ⁊ gratia. Sine gratia dei nullū prorsus siue volēdo siue agēdo faciūt hoīes bonū. Et ad Valentinum. Cogitare vel agere ꝑm deum nulla rōne sine gratia dei possumus: et in Enchiridion. Gratia p̄uenit vt velimus bonuz. ⁊ in li. de eccle. dog. di. Mouet ad querendam salutem libertas arbitrij: mouente prius deo. Sunt ⁊ alij doct. qui Augu. dictis firmissimo iudicio alligantur. Inquit nāq; Isido. lib. differentiarum. Gratia est diuine misericordie donū ꝑ qđ bone volūtatis est exitus. hec ille. Et iterū ibidē. Sciāt defensores liberi arbitrij nihil boni posse nisi diuine gratie iuuamine sustententur. Et de hoc etiam magister. ij. sententiarum. xxvj. di. Bona voluntas comitat gratiā: nō gr̄a voluntatem. Et Paulus vas electionis. ij. Coꝝ. iij. Non sumus

sufficiētes aliq̄d cogitare a nobis quasi ex nobis: sed sufficiētia nostra ex deo est ꝛ Rom. ix. Nō est volētis neq; currētis sed miserētis dei. Aduertēdū tñ ꝑm Bo na. in. ij. di. xxviij. q. vj. ꝙ opus aliquod tripliciter pōt dici bonū. Uno mō dicit bonū esse aliq̄d simplr. Et hoc est bonū qđ ordinatū est in finē: ꝛ tale est bonus meritorū. Et hmōi bonū nō pōt liberū arbitriū lapsum absq; auxilio gr̄e gratū faciētis. Scđo mō dr aliquid esse bonū in hoc ꝙ aliquo mō de cōgruo dispo nit ad bonū. Et tale est bonū qđ fit extra charitatē: nihilominus tñ cū recta intētione. Et in tale nō pōt liberū arbitriū absq; munere gr̄e gratis date ꝑ qđ illuminet ꝛ dirigat ꝛ excitet vt velit facere vt fit aliq̄d deo placitū. Tertio mō dr aliq̄d bonū: qz est ordinabile: ꝛ hz aliquā ordinationē intra se: siue ex trāsitu sup materiā debitā: sicut pascere eurīē tem siue ex debita circūstātia supaddita salz cū id faciat qñ id exigit loci ꝛ tpis opportunitas. Ad illud aūt genus boni cōplēdum: ꝛ si gratia gratis data fit necessaria ad hoc ꝙ fiat faciliter: circun scripto tñ oi munere gr̄e relicto libero arbitrio in puris naturalibus ꝑ naturale iudicium ꝛ instinctū hō posset in tale bonū deo sibi cooperāte sicut cooperat in alys creaturis. Nā sine primo agente nullū agēs pōt agere. Ad bonū autez qđ ducit ad bonū pfectū siue merito cōgrui: siue merito cōdigni non pōt absq; auxilio dei. Et hīs q̄dā minus bñ intelligentes dicūt ꝙ nullus absq; gr̄a saluari pōt: ꝛ qđ nō est in hoīum ptāte seu volūtate posse saluari. Sed hīs leuiter respōdere possumus: qz diuina gr̄a nec liberū arbitriuz coartat: nec ipsum a se excludit. Exprimit nāq; Aug. ordinem gr̄e ꝛ liberi arbitrij in li. de eccleſiasticis dogmatibus dicens: Initiū salutis nostre deo inserante habemus. Ut acquiescamus salutari inspirationi nostre protestatis est: vt adipiscamur qđ acquirēdum admonitione cognouimus: diuini est muneris, Ut nō labamur iā adepta salutis munere nostre sollicitudinis est ꝛ diuini pariter adiutorij. Et hoc dicto clare cognoscit ꝙ principium salutis a gr̄a dei est: sed nō nisi in hoīe psentēte Qđ etiā Aug. li. de lib. ar. aptissime manifestat. Uirtutē inq̄t deus in nobis sine nobis operat. Et iteruz. Qui fecit te sine te nō saluabit te sine te. Que autoritates vnā eandēq; sniam habent nullamq; repugnantiā. Nam prima auctoritas denotat in hoīs salute dispositionē susceptiuā virtutis ꝛ potestatem effectiuam. Dispositio susceptiua virtutis est liberum arbitriū: ptās aūt effectiua est diuina gratia. Dicit ergo. Uirtutē deus operat in nobis cōsentiētibus. Ecce dispositio susceptiua: sine nobis efficientibus. Ecce effectiua ptās: q̄ deo tribuit. Et in scđa autoritate idem dr: Qui fecit te sine te: efficiēte. Ecce ptās effectiua. Nō saluabit te sine te: cōsentiente. Ecce dispositio susceptiua. Et cū liberū arbitriū vir aut nunq; destituat a gr̄a gratis data ꝑm Boñ. in. ij. di. xxviij. ar. ij. q. j. quid aliud restat nisi malos nō saluari nō ex defectu gratie: sed ex defectu ꝑprie volūtatis. Sicut em̄ sol radios suos nō abscondit: sed illos quantuz in se oibus idifferēter cōicat: ita ꝛ deus gratiam suā. Et sicut aliquis claudēs fenestram ne lumē solis videat est inculpādus: qz lumē recusat ꝛ nō sol ipse q̄ quātum in se est relucet ei. Ita reprehēsibilis est hō q̄ resistit gr̄e dei quā ipse semper dare est paratꝰ. Quid nāq; culpe i fonte yberrimo ꝛ affluētissimo esse potest si trāsiens quispiā siti defatigatus: propria sua negligētia illā aquā nō bibat? Audite itaq; miseri pctōres ꝛ intelligite si saluari cupitis si peccatorum veniā concupiscitis: si celestem patriam anhelatis. Aperite cor vestrum ꝛ nō contemnatis gratiam dei vocantis: qz Apoca. iij. c. dicit: Ecce sto ad ostiū ꝛ pulso. Si quis audierit vocem meam ꝛ aperuerit mihi: intrabo ꝛ cenabo cū illo ꝛ ille mecū. Clamat equidez deus benignus ad aiaz peccatricē illud qđ Lañ. v. c. scribit

tur: Aperi mihi soror mea: sponsa mea: amica mea: colūba mea: formosa mea. Apl. ſaia soror mea: qr tu ad imagines ſimilitudinem meā facta es. Sponsa mea: qr ad hūc finē despōsaui te in fide: vt mecū in celis in eternū regnare vales. Amica mea: qr bñficioz multitudie vt me cognoscas: vt me diligas: a me ꝑdotata es. Colūba mea vt mihi similiter obedires ꝓceptis ⁊ monitis salutaribus: a me bñ instructa ⁊ disciplinata es. Formosa mea: qr vt me solū formosus amares: summa pulchritudine a me decorata es. Aperi ergo mihi ⁊ me non abijcias necz repellas.

¶ De exēplis ꝗbus clare cōstare pōt ꝙ dēs ꝓcōres si volūt possunt saluari: ⁊ si nō saluantur: ideo est qr nolūt nemine ipsos cogente. Cap. iij.

Certia cōclusio ꝺr exemplaritatis. Sunt quidē exempla plurima ꝗbus apparere pōt ꝙ facile sit saluari cum sit ꝺ in volūtate vnius cuiuslꝫ fiat superius diximus. Audiamus ergo Augu. in li. de libe. arbi. Et notat in decret. xxiij. q. iiij. c. Nabuchodonosoz. vbi egregius doctoz adducit exēplū de nabuchodonosoz ⁊ pharaone dicens: Nabuchodonosoz penitentiam meruit fruct̄uosam: nōne post innumeras impietates flagellatus rex ille penituit: ⁊ regnum qō ꝓdiderat rursus accepit? Pharao aūt ipsis flagellis durior est effect⁹ ⁊ perijt. Vic mihi rōnem reddat ꝗ diuinum consilium nimiū alte sapiēti corde diiudicat cur medicamentū vnius medici manu ꝓfectum: alij ad interitū: alijs vita fuerit ad salutē: nisi qr xpi bonus odor alijs est odor vite in vitā: alijs est odor mortis in mortē? Quātū aūt ad naturā ambo hoēs erant: quantum ad dignitatem ambo reges: quantum ad causaz ambo dei populū captiuū possidebant quantū ad penā ambo flagellis clementer admoniti. Quid ergo fines eorum fecit esse diuersos: nisi ꝙ vnus manus dei super se sentiens: in recordatione ꝓprie iniquitatis ingemuit: alterꝰ libero cōtra dei misericordissimam veritatē pugnauit arbitrio: hec ille. Pharao nāqz decē plagis a deo pcussus non se humiliauit: sed populū dei persequēs in mari rubro submersus dānatus periit. Nabuchodonoꝛꝰ post septennē pniaz sue sui castigationē. vt ꝺr Dañ. iiij. Leuauit oculos ad celum: ⁊ se deo humilians ad honoreꝫ regni decoremqz venit. ⁊ ſm Nico. de lyra super hoc passū Danielis: saluus mortuus est: qr scriptura hist̄oriā illam in eius salutē terminat. Patet ergo ꝙ nec Pharaoni nec nabuchodonosoz ad diuersos fines facta est violentia. Est ⁊ huic simile exemplū petri ⁊ iude discipulorum xpi. Petrus xpi apls: Judas xpi apls. Peccauit petrus negando xpm: peccauit iudas prodendo xpm. Quid est ergo ꝙ Petrus post peccatum xpo successit in animarum cura ⁊ merito coronatus beatitudinis palmam recepit. Judas ꝺo se laqueo perimens ⁊ suspendēs damnatus est. Nulli dubium esse debet ꝙ si iudas saluari voluisset vtiqz ꝺe potuisset. Vñ de pen. dist. ſ. c. his ptātis. ꝺr: Arbitror em ꝙ etiam iudas potuisset tanta miseratione dñi nō excludi a venia: si penitētiam nō solus apud iudeos: sed apud christū egisset. hec ibi. Penituit inquies iudas sed cur veniā non accepit? Ad qō facile est respondere. Quia laqueo se suspendit. Et ideo in. c. Judas. de peni. dis. iij. dicitur penituit sed male: nam laqueo se suspendit. Idem notatur in. c. Nihil. ⁊ in. c. sceleratior. eadez di. ⁊ in. c. nemo. de peni. di. ſ. vbi dicitur: Nemo potest bene agere penitentiam n isi sperauerit indulgentiaz. Videns quippe iudas ꝙ male egerat in singultibus ⁊ suspiriis prorupit dicens: Peccaui o me dolentē: peccaui o me infelicem. Peccaui inquā qr tradidi sanguinem iustum. O impie iuda cur tuum peccatū cognoscens nō cucurristi ad pedes iesu christi: sed potius ad pedes sacerdotum etiam si illum querere debuisses: siue ligatum ad colū

nam siue crucifixum: siue inter duos latrones pendentē. Si eo inuēto dixisses ei peccaui iesu: qꝛ osculo te tradidi ī manus iniquoꝝ: vile p̄ciū ab eis suscipiēs: statim audiuisses vocē dulcissimā eius dicentē tibi. Remittunt̄ tibi pctā tua. Nō hoc fecit iudas: sed ꝯbiēs laqueo se suspēdit: ⁊ sic dānatus interijt. Petrus ꝟo post trinā negationē si voluisset dānatus fuisset. Nullus eū induxit ad salutē: sed sentiēs cantū galli vt p̄dixerat ei xp̄s: ⁊ vidēs se a xp̄o respici: sicut hr̄ Lu. xxij. egressus foras fleuit amare. Dicebat forte petrus. O quāta est iniq̄tas mea. O q̄ꝫ graue pctm̄. Negaui me scire xp̄m quē vidi: quē amaui: q̄ me tātū dilexit. Vidi eū sup aquas ambulare: mortuos suscitare: illuminare cecos: ⁊ mundare leprosos: ⁊ tñ dixi me eū nō vidisse O benignissime pr̄ mi negaui noscere te quē aspexi ꝓprijs oculis trāsfiguratū in mōte: ⁊ captus formositate ⁊ pulchritudine maiestatis tue dixi: faciam⁹ hic tria tabernacula. O pijssime saluator mūdi tu me ad aplatum vocasti: tu meos pedes lauisti: tu mihi tua secreta mōstrasti: ⁊ ego cū iuramēto negaui te. Parce mihi: indulge pctis meis: nō me despicias penitētē. O petre esto secur⁹: qꝛ humilitas pnīe tue xp̄m inclinat ad veniā. Pepcit petro xp̄s quē nūc sedere facit in glia regni celoꝝ. Que itaq̄ difficultas est vt pctōres saluent̄: q̄ cum volūt pñt saluari. Audiāt pctōres oēs: q̄d loquar: q̄d cū veritate dicā. Si aīa peccatrix: diaboli serua: inimica dei: ⁊ gr̄a spoliata: deleta ex libro viuētiuꝫ ꝓpter sua scelera multa ⁊ nefandissima deo recōciliari voluerit: tanta est facilitas vt ad recōciliationē hmōi nō sit expediēs neq̄ necessariū expectare tp̄a lōga: non annos: nō mēses: nō diē: nō horā: sed vt sic dicaꝫ in ictu oculi reuoluto corde ad deū cū cōpūctione ⁊ ꝓposito bñ viuēdi ip so facto oīs culpa cessabit. O igit̄ rep̄hēsibilis humana duricies: o reprobanda negligētia pctōꝝ: o impietas humane mētis. Tā dulcis est via salutis oīb⁹ ppl̄is: ⁊ tñ paucissimi illaꝫ ingrediunt̄. Clama ad deuꝫ o peccatrix aīa ⁊ dic ei. Miserere mei. ⁊ statim sine vlla dilatione dabit tibi gr̄am suā: quaꝫ offert oīb⁹ ad se recurrētibus: quos vocat sicut pꝫ in themate di. Venite. s. ad gr̄am meaꝫ quam vobis liberaliter exhibeo. Hanc ipse deus det nobis omnib⁹ vt peruenire tandem possimus ad eternam gloriam. Amen.

¶ De diuina charitate in quo ostenditur q̄ꝫ suauis ⁊ benignus sit deus benedictus ipsis peccatoribus vt saluentur que suauitas ad omnes se extēdit ⁊ nullum excipit. Sermo. ij.

Venite ad me oēs q̄ laboratis ⁊ onerati estis ⁊c. vbi. s. Conat̄ antiquus hostis suggerere eis q̄ pctā pristina deponere iā disponūt sentiētes facilitatē voluntatis sue: ꝙ benignus deus cum multa exprobratione atq̄ obiurgatiōe pctōres ad se redeūtes suscipiat. Quod falsissimū esse cōstat ⁊ ab om̄i veritate alienū: cū rex ipse ⁊ dñs oīm creaturarū penitētibus sit totus blandus benign⁹ placabilis: dulcis: suauis: ⁊ pius. Quare in pñti sermone ad cōfortationē oīm de scd̄a flāma diuine charitatis q̄ suauitas dicta est disserem⁹: ostēdētes q̄ꝫ immēsa sit suauitas dei ad oēs sub triplici radio illustrante. Eruntq̄ hi tres radij tres ꝯclusiones ꝯfirmātes hāc veritatē scꝫ ꝙ deus ex suauitate sua multa facit vt pctōres saluent̄: que nō faceret si nō vellet quātū in ipso est saluos fieri oēs.

Primus radius dicitur beneficiorum communicatio.

Secundus radius dicitur diuturna supportatio.

Tertius radius dicitur abundās miseratio.

¶ Ubi dicitur de immensis beneficijs que deus exhibet cunctis peccatoribus ostendens ꝙ quantum in se est vult oēs saluari. Cap. j.

Primus radius quo illustramur ad cognoscēdū dei suauitatē erga oēs d̄r bn̄ficiorū cōicatio. In principio cuius q̄ro abs te o miser homo: si vnq̄ cogitasti q̄s ille sit qui te ardētius ceteris diligat. Respōdebis forte ꝙ pr̄ tuus vel mater tua: vel soror tua: ⁊ huiusmodi. Sed certe ignoras verū amatorē tuū. Deus hic est: de quo dicit Hugo de arra spōse. Spōsum habes ⁊ nescis pulcherrimū oīm ⁊ faciē eius nō vidisti. Ipse em̄ te videt: qr nisi te videret non te diligeret. Noluit adhuc seipsum p̄sentare: sed munera misit arram dedit pignus amoris. hec ille. Verba ista sunt (poteris dicere) de illis q̄ iusti q̄ boni sctiq̄ sunt hos deus amat: hos diligit: hos amplectit̄ vincula charitatis. Peccatores v̄o quō diligit deus: cū nequeat esse amor vbi est inimicitia ⁊ odium. Scribit nāq̄ Aug. xij. lib̄. de ciui. dei. c. iij. di. Dicunt̄ in scripturis inimici dei q̄ nō natura sed vitijs eius aduersantur imperio: nihil ei nocere valētes: sed sibi inimici sunt resistēdi volūtate nō potestate ledēdi. Et idē scio deū inimicū omni criminoso. Et de hoc insup hr̄ Sap̄. xiiij. vbi d̄r: Abominabilis est deo impius ⁊ impietas eius. ⁊ Eccli. xij. Altissimus odio habet pctōres. ⁊ Judith. v. Deus pctōꝝ odit iniquitatem. ⁊ Dauid loquēs ad deuꝫ dicit ps̄. xxx. Odisti oēs obseruantes vanitatē. Ad hoc respōdere possumus ex dictis Bona. in. iij. dist. xxxij. q. ij. ꝙ deus nō d̄r creaturam diligere rōne affectionis animi: sed rōne cōmunicationis alicuius boni. Ita ꝙ dilectio dei dicitur potius esse dilectio effectus q̄ affectus. Cōicatio aūt bonitatis diuine si attendatur quantū ad effectum gratie non se extēdit ad pctōres. Jō ꝓpter hmōi boni subtractionē dicitur illos odire: ⁊ sic intelligunt̄ autoritates preallegate. Sed cōicatio alioꝝ beneficiorum ⁊ bonis ⁊ malis eadē est. Ob quod ⁊ malos deus diligit: non vt malos: sed sua illis beneficia tribuens: vt boni fiāt. Sunt aūt inter cetera tria beneficia que ⁊ bonis ⁊ malis tribuuntur a deo: scꝫ

Primū est creationis.
Scd̄m est sociationis.
Tertiū est gubernationis.

¶ Primum est beneficium creationis. Quisnam estimet quantum bonum est esse in numero creaturarum nō quarūcunq̄: sed rationabilium. Nullo quidē p̄cio emi posset vnus ex oculis: aut aliquod ex membris nostris. Multo min⁹ aliqua anime potentia cuiuscunq̄ thesauro p̄cioso poterit comparari. Et q̄s est qui omnibus dedit animam cuꝫ potentijs: ⁊ corpus cum sensibus nisi de⁹. Dedit autem hoc ex mera liberalitate sua. Vinc est ꝙ Lactan. in. ij. li. diui. institu. aduer. gen. dicit: Deus veri patris officio functus est. Ipse corpus effinxit ipse animam quam spiramus infudit: illius est totum quicquid sumus. hec ille. ⁊ Bern̄. in sermone quodam. Parum tibi videtur homo. Cogita qualeꝫ te fecit. Nempe s̄m corpus egregiam creaturam: s̄m animam magis: vtpote imagine creatoris insignem rationis participem: beatitudinis eterne capacem. Porro ambo sibi coherere fecit: artificio incomprehensibili sapientia inuestigabili. Nec hoc ante promeruit: qui ante nō fuit. Nec spes retributiōis fuit: quoniā bonorum nostrorum nō indiget. ¶ Secundum beneficium dicitur associationis. Magnuꝫ q̄ppe hoc est vt vnusq̄sq̄ habeat socium angelū. Unde dicit Hieronymus super. xviij. c. Matthei. Et ponitur. ij. sen. distin. xj. Magna est dignitas animarum vt vnaqueq̄ ab ortu sue natiuitatis in sui perfectionem ⁊ custodiam habeat angelum specialiter delegatū. In qua autoritate tria notant̄ a doctoribus theologicis. ¶ Primū notādum s̄m Alexan. de ales. in. j. sum. q. xlj. mē. iiij. ar. iij. ⁊ Archidiaconū sup. c. firmissime. de ꝯse. di. iiij. ꝙ est duplex natiuitas. s. in vtero ⁊ ex vtero. ¶ Prima est quando aīa creat̄ simul ⁊ infundit̄ cor-

pori. Secunda ꝺo est qñ erit de ventre matris. Angelus aũt deputatur homini a prima natiuitate: licz in vtero non ante. Nec debuit etiam post istã differri. Ratio eñ ꝺm Boñ. in. ij. di. xj. in declaratione littere: ꝙ illa custodia principalius respicit spm̃ ꝙ corp̃. Et ideo non debet specialem angelum ad suam custodiã habere anteꝙ spũs infundat. Non debet etiã differri: quia extũc defendere potest ⁊ adiuuare. Utrũ autem ꝙdiu paruulus caret vsu rõnis aliquẽ occultũ effectũ habeat quantũ ad habilitatem ⁊ directionẽ in bonũ: rationem assignare est difficile: sed negare nõ est tutũ. hec Boñ. ¶ Secundũ notandum ꝙ angelus nõ deserit obstinatũ in peccatꝫ vsqz ad mortẽ. Ratio est ꝺm Boñ. in. ij. distin. xj. ar. ij. q. j. quia promptior est bonus angelus ad adiuuandũ: ꝙ malus ad perdendũ. Sed malus angelus hominẽ nõ derelinquit vsqz ad mortez etiam quãtũcunqz sanctũ: sic et bonus quantũcũqz sceleratũ nõ dimittit vsqz in finẽ. ¶ Tertiũ notandum est ꝙ angelus beatus propter custodiaz hominis non est inferior homine viatore: neqz indignior: cum illud fiat ex dulcedine summi dei: qui homini ostẽdere voluit benignitatẽ suam: que tanta est vt angelos suos mittat: qui homines habẽt adiuuare. De hoc autẽ auxilio ⁊ angelox custodia suo loco alꝫ dicturi sum̃. Nunc ꝺo tñ tetigisse sufficiat: ꝙ deus benedictus ita deputauit angelos ad custodiã iniquox: sicut ad custodiã bonorum. ¶ Sed hic incidit dubiuz non immerito discutiendũ. s. vtrũ deus magis diligat hominẽ ꝙ angelũ: vel econuerso. Et ꝙ magis diligat angelũ ostẽditur sic. Maior dilectio ⁊ minor attenditur ꝺm maiorẽ ⁊ minorẽ cõmunicationem diuine liberalitatis: sed deꝰ ꝑ vno solo mꝺto angeluz glorificauit qꝺ non facit hominib̃: ergo est eis liberalior ꝙ nobis: ergo magis angelos diligit ꝙ nos homines. Itẽ angeli magis diligũt deũ ꝙ homines ꝑ eo ꝙ nullam habent retardationem qua impediantur ne totaliter possint tẽdere in deum ergo si deus magis diligit diligẽtes se: videꝫ ꝙ magis diligat angelos ꝙ nos homines. Contra. Dicitur ad Heb. ij. Nusqꝫ angelos apprehẽdit: sed semen Abrae. Sed illud fuit potissimũ signuz dilectionis et familiaritatis diuine ꝙ assumeret nostrã naturã creatã in vnitate persone sue. Ergo magis videꝫ ꝙ dilexerit naturam humanã ꝙ angelicã Itez Joh. xv. Maiorẽ charitatẽ nemo habet ⁊c. Sed deus posuit aiam suam pro hoibus ⁊ non pro angelis: ergo videtur ꝙ magis dilexerit homies ꝙ angelos. Itẽ illã naturã magis diligit quã in altiori gradu honoris ꝓstituit: sꝫ deꝰ humanã naturã in vtroqz seru angelicis spiritibus superposuit. s. xpm ⁊ eis nobilissimam matrẽ: ergo videꝫ ꝙ humanam naturã magis diligat ⁊ magis dilexit ꝙ naturã angelicaz. Huic questioni Boñ. rñdet in. iij. dist. xxij. q. iij. dicẽs: ꝙ cũ deus dicatur diligere creaturaz effectu: ꝺm ꝙ duplex est effectus principalis dei respectu creature rõnalis: ꝺm hoc potest dilectio dei maior et minor dupliciter cõsiderari. Est aũt duplex effectus. s. conditionis ⁊ reparationis. Si loquamur de dilectiõe dei quãtũ ad affectũ conditionis: sic magis dilexit angelos quia meliora cõtulit eis naturalia et magis potẽtes eos fecit. Si ꝺo loquamur quantũ ad affectũ reparatiõis: sic magis dilexit hoies ꝙ angelos qm̃ ãgelos deseruit: hoies ꝺo reparauit seu releuauit. Si autẽ q̃ras q̃ illaz dilectionũ magis excedat aliquã tunc respondendũ est: ꝙ est loqui de excessu dilectionis ꝺm statũ ꝓsentem: ⁊ ꝺm statum finalem. Scõm statum ꝓsentem magis dilexit angelos ꝙ homines. Scõm statũ finalis gratie in quo erit reparatio cõsummata: videtur rationabiliter posse dici: ꝙ magis diligat homines. De pluribus eñ habebit homo in paradiso: vñ gratus ⁊ deuotꝰ existat deo ꝙ angelicus ordo. Tum ꝓpter

beneficiū creationis: tum ꝓpter beneficium incarnationis. Et sic pz ad obiecta respōsio. Nā prime rationes concludūt ꝑm effectū cōditionis: alie ꝑm effectū reparationis habito respectu ad finalē statū. Hec Bon̄. Dictū est satis de dilectione hoīs ⁊ angeli reparatione. Nos ꝟo a deo singulariter dilectos homines cognouim⁹: q̄bus angelicos spiritus dignat⁹ est sociare: a quoꝝ societate alieni nō sunt infideles: nō iudei: nō heretici: nō deniq̄ mali xp̄iani. O superna dei pietas cur hoc facis. Cur angelos ad custodiā non tm̄ amicorū: sed etiam inimicoꝝ tuoꝝ deputas. Profecto nō ob aliā causam: nisi vt tua a cunctis noscatur suauitas: qua etiā peccatores ad tuā euocas charitatē. Quisnā est qui oēs homīes gubernat: oēs alit: omnesq̄ pascit. Ille ꝓculdubio de quo dicit in ps. xxiij. ⁊ decretꝫ. di. viij. c. quo iure. et ex̄ de deci. in. c. tua nobis. Dn̄i est terra ⁊ plenitudo eius: orbis terraꝝ ⁊ vniuersi qui habitāt in eo. Ipsi⁹ nāq̄ sunt omnia celū ⁊ terra mare ⁊ oīa elementa: luna: sol: stelle: arbores: plante: ⁊ cuncta que sunt in mūdo: a q̄b⁹ bn̄ficiū suscipiunt ingrati pctōres. Un̄ Hugo de arra sponse ait: Respice vniuersum mundū istū ⁊ considera si aliq̄d in eo sit quod tibi non seruiat. Omnis natura ad hunc finē dirigit cursum suuz. vt obsequijs tuis famuletur ⁊ vtilitati deseruiat tuisq̄ oblectamentis pariter ⁊ necessitatibus ꝑm affluentiam indeficientem occurrat. Hoc celum: hoc mare: hoc aer: cum his que sunt in eis vniuersis explere non cessat. Hec ille. Videamus ergo q̄ multis quātis ac quibus bonus deus omnia illa largitur. Propterea Matthei. v. dicitur: Pluit super iustos ⁊ iniustos: et solē suū oriri facit super bonos et malos.

¶ Qualiter deus ex abundanti pietate sua non statim punit peccatores: sed eos expectat longo tempore solum vt conuertantur.

Capitulum. ij.

Secūdus radius quo illustramur ad cognoscēdā dei suauitatē d̄r diuturna supportatio. Nullus quidē est tā insane mentis qui nō cognoscat luce clarissima peccatū summe displicere deo. Ob qd̄ statim mortali pctō ꝑpetrato meretur peccator eternas penas subire. Certissimum est aūt q̄ de⁹ in tā seue punitionis executione potentiam habet ⁊ facultatē: cui nemo resistere potest ⁊ tm̄ tolerat patiēter: nō vnū tm̄: sz plures: ⁊ q̄ innūeros peccatores nefandissimis spurcissimis horridisq̄ pctīs fedatos: de q̄bus d̄r Eccl's. j. Stultorū infinit⁹ est numerus. Quot nāq̄ sunt in hac vita erūnosa hmōi in stulticia laborantes idolatre: heretici: scismatici: excōicati: ꝓditores: sacrilegi: seditiosi: detractores: susurratores: bilingues: falsarij: periuri: deceptores: mendaces: vsurarij: sortilegi: malefici: incātatores elati: superbi: inanis gl'ie cupidi: hypocrite: irosi: gulosi: blasphemie lusores: fornicatores: adulteri: sodomite: tyrāni dn̄i ⁊ crudeles: ꝓprietarij religiosi non officiātes: clerici: sigilli pnīe fractores: simoniaci dei tēpla ingredientes et habitantes irreuerēter: aduocati ⁊ ꝓcuratores sine veritate ⁊ sine iusticia: semel in anno non cōfitentes ⁊ cōicātes communionē in peccato mortali suscipientes: ⁊ alijs plurib⁹ vitijs obnoxij: quos expectauit de⁹ ⁊ tolerat patiēter quosdam ad vnū annū: quosdam ad duos: quosdā ad vltimū vite sue? Cur nō periclitant̄ subito tot pctōres q̄ merent̄ viui descēdere ad infernū? Cur nō aperit̄ terra et deglutit eos? Cur tanto tp̄e vt prediximus primo radio diuinis beneficijs perfruunt̄. O superexcelsa latitudo diuine charitatis? O pelagus infinitū diuini amoris. Exaltant̄ impij ⁊ supbi mortales cōtra deum: ⁊ ipse nō statim priuat illos salute ꝓpter affluētissimā charitatem suam. Un̄ Sap̄. xj. d̄r: Misereris omnium dn̄e: quia oīa potes: ⁊ dissimulas pctā hoīz ꝓpter penitētiā.

Et.ij.Pet.iij.c.Deus patiēter agit pro
pter nos:nolens aliquē perire:sed oēs
ad penitētiam reuerti. Peccatores aūt
nō corriguntur ex diuina expectatione
sed potius malicia ꝓpria obdurant in
mēte. Hic apl's Rom.ij.c.ait: An igno
ras qꝛ benignitas dei ad penitentiā te
adduxit. Tu aūt ꝟm duriciā tuā ⁊ impe
nitēs cor thesaurizas tibi irā in die ire
⁊ reuelationis iusti iudicij dei. Siq̄dē
si esset aliq̄s potēs qui in potestate sua
haberet filij sui interfectorē:nōne beni
gnus esset si eū viuere ꝑmitteret. Igit
a simili:peccando nosmetipsos qui su-
mus filij dei interficimus spiritual'r:et
tñ deus sinit nos viuere vita tēporali:
⁊ etiam vita spūali per quā nos filij dei
sumus. Qd̄ ꝟo peccantes nos interfici
mus ꝓbat. Sap.xvj. Homo ꝑ maliciā
occidit animā suā in se. Peccando etiā
filiū dei iesum xp̄m qui in nobis est in-
terficimus. Vñ Heb.vj. Rursus cruci-
figentes sibimetipis filiuꝫ dei. Et glo.
sup Mat. Uere oīs hō malus quantū
ad voluntatem suam: et manus mittit
in deum et occidit eum.

¶ De abūdantia diuine misericordie:q̄
tanta est vt peccata omnia et superet ⁊
antecedat. Capitulum.iij.

Tertius radius quo illustra-
mur ad cognoscendum dei
suauitatē d̄r abūdans mise-
ratio. Multa q̄ppe est mīa
dei pctōrib⁹ ad se ꝯuertenti
bus exhibita. Sed quō dices hoc pōt
esse veꝝ:cū Damascenus dicat lib.ij.c.
xiij.mīa est tristicia in alienis malis. sꝫ
in deo nulla est tristicia : ergo nec mīa.
Ad qd̄ respondet ꝟm Rich.in.iiij.dist.
xlvj.ar.ij.q.j.q̄ hic mīa importat duo.
Unū tanq̄ essentiale: aliud tanq̄ acci-
dētale. Primū est prōptitudo volūtatꝫ
ad subueniendū miseris in qua est to-
tum virtutis mīe essentiale. Secundū
ꝟo est passio tristicie: que oritur in ap-
petitu sensitiuo ex cognitiōe miserie al
terius. Quantū ad scd̄m nō est in deo
misericordia:sed quantum ad primum
est summe misericors: ita q̄ misericor-
dia est in eo ꝟm effectū:⁊ nō ꝟm passio
nis defectū. Cōcordat his Boñ.⁊ Sco
tus.xlvj.di.iiij.⁊ Alex.in.iiij.summe.⁊
Tho.j.parte.q.xxj.ar.iij. Hic est q̄ An
selmus in monologion loquēs ad deū
ait: Misericors es:qꝛ miseros saluas:
peccatoribus parcis. Misericors non
est:qꝛ nulla miserie cōpassiōe afficeris.
Quanta aūt sit latitudo huius diuine
mīe:ptꝫ in sacra scriptura decretorūq̄
sententijs. Et primo sapiēs Eccl'i.xvij.
c.ait: Magna mīa dñi:⁊ ꝓpitiatio illi⁹
conuertentib⁹ ad se. Quis adijciet enar
rare mīas dei. Eccl'i.xviij. Letetur ani-
ma vestra in mīa eius. Ibidem.lj.ca.
Tu aūt deus noster suauis ⁊ verus es:
⁊ in misericordia disponens oīa. Sap.
xv. Exo.xxxiiij. Dñator dñe deus miseri
cors ⁊ clemēs patiēs ⁊ multe mīe ⁊ ve-
rax.⁊ Esa.liiij.dicit dñs: In mīa sempi
terna misertus sum tui : dicit redēptor
tuus dñs. Derelinquat impius viam
suā ⁊ vir iniquus cogitationes suas:et
reuertatur ad dñm ⁊ miserebitur eius.
Esa.lv. Inuocabis ⁊ dñs exaudiet:cla-
mabis ⁊ dicet adsum:qꝛ misericors suꝫ
dñs deus tu⁹. Esa.lviij. Conuertimini
ad dñm deū vestrū:qꝛ benignus ⁊ mise
ricors est:patiēs ⁊ multe mīe:⁊ presta-
bilis super malicia. Johel'.ij. Magnifi
cata est vsq̄ ad celos mīa tua. ps.lvj.
Tu aūt dñe suauis ⁊ mitis:⁊ multe mi-
sericordie omnibus inuocātibus te. ps
lxxxv. Laudate nomen eius qm̄ suauis
est dñs in eternū mīa ei⁹. ps.xcix. Ma-
gna est sup celos mīa tua. ps.cvij. De
peni.di.j.c.vide. Pius est dñs ⁊ miseri
cors qui vindictā tēperat ab eo q̄ illam
penitēdo preuenit. et de peni.di.j.c.qꝛ
diuinitatis natura. Hiero.ait: Qꝛ diui
nitatis natura clemens est et pia: ma-
gisq̄ ad indulgentiā prona q̄ ad vindi
ctam:que non vult mortē peccatoris sꝫ
vt cōuertatur ⁊ viuat. Si quis post la-
psum peccatoꝝ ad verā pnīam se cōuer
terit cito a vero mīe iudice veniā impe
trabit. ⁊ de peni.distin.prima.c.nouit

dominus.et.c.si agam⁹.et.c. q̄obrem. c.xxij.q.iiij.c.vnusquisq̄.⁊.c.incōmutabilis. Nouit deus mutare sententiā: si tu noueris mutare ꝓpositū.i.emēdare delictū. Quid faciūt ergo peccatores cur nō ad deū reuertant qn̄ tātā mīam peccatores ipos suscipientē inueniūt? Inq̄t em̄ Greg.in homel. Qui stare cōtēpsit saltē post lapsum surgat. Reuertētes nos dn̄s clementer amplectit: qr peccatoꝝ vita esse indigna iam nō pōt que fletibus saluatur. hec ille. Et de peni.di.j.c.in actione.⁊ ꝑ psalmistā ps̄.l. Cor cōtritū ⁊ humiliatū de⁹ nō despicies.et ꝑ Ezech.xviij.c.dn̄s dicit: Nolo mortē peccatoris: sz vt ꝯuertat⁊ viuat. Reuertimini et viuite. Paulusq̄ ad Eph.ij.dicit: Deus diues est ī mīa. Et iterū.ij.Cor.j.Bn̄dictus deus et pater dn̄i nostri iesu xp̄i pater misericordiaꝝ. Que oīa considerans deuot⁹ Bern̄.sup cantica sermone.xxij.ait: Oīno propter mansuetudinē que de te predicat̄ curremus post te dn̄e iesu: audiētes ꝙ nō spernas pauperē: peccatorē non horreas. Non horruisti cōfidētē latronē: nō lachrymātē peccatricē: nō chananeam supplicantē: nō deprehensam in adulterio: nō sedentē in theloneo: nō supplicantē publicanū: nō negātē discipulū: non persecutorē discipuloꝝ: non ipsos crucifixores tuos. hec ille. Nihil ergo ī deo austerū: nihil terribile est ad se veniētib⁹ peccatoribus. Ideo clamat: Venite ad me operātes iniquitatē. Venite ad me flumen indeficiens oīs charitatis. Ad me qui vos creaui. Ad me qui vobis contuli tanta beneficia. Ad me qui multis annis vos expecto. Ad me qui dulcissime vos inuito. Ad me qui vos benigne suscipio. Ad me qui vobis indulgeo. Ad me vestrum creatorem: q̄ paratus sum dare vobis felicitatem regni celorum: quam nobis concedere dignetur qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

¶ De diuina charitate: in qua declaratur quare deus benedictus ⁊ gloriosus multa peccata ⁊ omnia cuiuscūq̄ grauitatis remittit vere penitētibus ad se redeuntibus. Sermo.iij.

Venite ad me oēs qui laboratis ⁊ onerati estis. Iteruz vbi.s̄. Et si quodcūq̄ peccatū mortale qr contra deum cū sit infinitū bonū: malū infinitū merito dici possit: verūtamen vnuz altero grauius esse respectu alicuius circūstātie: nullus sane mētis ambigit: īmo et plerīq̄ peccatores lz alios penitētes videant: tn̄ se illis graui⁹ errare rōne cognoscūt: rōeq̄ iudicāt. Ob qd̄ ī dubiū venit. Si diuina charitas ad oē peccati genus ⁊ ad quoscūq̄ pctōres se extēdat. Qd̄ q̄dē saluator noster soluit ī verbis p̄missis: cū dicit: Venite ad me oēs scilz pctōres. In q̄bus verbis tertia flāma diuine charitatꝫ exprimitur: de qua in presenti dicendum est sub triplici cōclusione: videlz

Prima vocat̄ volitiōis.
Scd̄a vocat̄ remissiōis.
Tertia vocat̄ dānatiōis.

¶ Quod deus suauis est omnibus: et qualiter intelligitur illud dictum apostoli: ꝙ vult omnes saluos fieri: cum tn̄ non omnes saluentur. Capl'm.j.

Prima ꝯclusio dicitur volitionis. In qua scire debem⁹ ꝙ deus gratiosus quātū in ipso est vult oēs saluos fieri. Iuxta illud ps̄.cxliiij. Suauis dn̄s vniuersis ⁊ miseratiōes eius sup oīa opa eius. Apl's autem.j. ad Timoth.ij.loquēs de liberalissima voluntate dei dicit: Oēs homīes vult saluos fieri: et ad agnitionem veritatis venire. Sed non immerito dubiuz oritur: quia cum non omnes saluentur: videtur ꝙ voluntas dei nō sit efficax: vel dictuz apostoli est minus verum. Ad quod declarandum dicit doctor seraphicus Bonauentura in.j.dist.xlvj.q.j.⁊ Nicolaus de lyra super hoc passu ꝙ dictuz apostoli tribus

modis exponitur. Uno modo vt sit ibi distributio accommoda sicut ꝛ hic. Ois homo timet in mari. Scdm enim cōem modum loquendi intelligitur qui est in mari. Similiter Augu. exēplificat: vt si dicatur: Magister iste docet oēs pueros de ciuitate: qz sez docet illos qui addiscūt. Nullus em̄ docet nisi per ipsum. Sic in proposito pōt esse sensus. Deus vult saluos fieri oēs hoies qui saluantur: qz nullus saluatur nisi velit deus.

¶ Secundo modo pōt exponi vt sit ibi distributio pro generibus singulorum: ꝛ nō pro singulis generū. Sicut cū dicitur: Oīe aial fuit in arca Noe: quia de oībus generibus animaliū fuerunt ibi aliqua individua. Et deus de oīi genere vult aliquos saluos fieri. s. de grecis: de latinis: de prelatis: ꝛ de subditis: et de omni genere. Et sic exponit magister sentētiarū in tertu di. xlvj. j. libri.

¶ Tertio modo potest exponi de volūtate dei antecedēte ꝛ nō cōsequēte. Uolūtas antecedēs est qua q̄s vult aliq̄d absolute. Uolūtas aūt que est consequēs est qua q̄s vult aliquid cōsideratis circūstātijs. Uolūtas antecedēs est voluntas respectu eiusdē ꝓpter q̄d deus hoiem facit: ꝛ est irrefragabiliter bonoꝝ. Volūtas consequēs est qua vult aliqua ꝺm prescientiam meritoꝝ. Differētia aūt inter hāc ꝛ illā voluntatē nō est ꝺm diuersitatem affectionis siue modi volendi qui sit in deo: sed ꝺm rationē cōnotandi ꝛ intelligēdi. Prout em̄ ōr deū velle salutē oīm antecedēter: cōnotatur in oībus hominibus ordinabilitas ad salutē. Tum ex parte nature date. Tum ex parte gratie oblate. Dedit em̄ deꝰ naturā ꝺm quā ipsum possent cognoscere: cognitū quere re: ꝛ quesitū inuenire ꝛ inuento inhere re: ac per hoc salutē obtinere. Gratiā simili mō obtulit dū filiū misit: cuiꝰ precium oīm saluti sufficit. Leges etiam et mādata salutis tribuit ꝛ ostendit. Ipse insup ꝓpe est oībus inquirentibus: et oībus inuocātibus eū. Velle ergo hominē antecedēter saluare nō cōnotat salutem. Velle autē cōsequēter saluare est velle dare salutez ei quē scit ad salutem peruenturū ꝓ suū auxiliū ꝛ gratiā: ꝛ cōnotat salutis euentū. Et sic nō est dicere q̄ deꝰ vult oēs hoies saluos fieri.

¶ Qualiter deꝰ penitētibus peccatoribus remittit omne genus pcī: et quomodo intelligit de pctō i spiritūsanctū q̄ sit irremissibile. Capm. ij.

Ecūda cōclusio dicit remissionis. Si em̄ deus vult oēs homines saluos fieri qui saluari volūt: adhuc remanet dubium de peccato in spiritūsanctū. Posito em̄ q̄ aliquis peccasset in spm̄sctm̄ ꝛ reuerti velit vtrū deus talē ad veniā suscaperet? Et videt q̄ nō: qz pctm̄ i spiritūsanctū est irremissibile. Ptz ꝓ Aug̃. libro de fide ad Petrū: vbi ait: Dis q̄ peccāt in spiritū sanctū: nec̄ hic: nec̄ in futuro remitti dicim⁹. Dis rñdēdū est ꝺm magistrū sen. dis. xliij. ij. libri. q̄ peccatū in spiritūsanctū vix aut raro: aut difficulter remittit. ꝺm em̄ Alexā. de ales in iij. summe. q. j. mem. ij. ar. ij. vbi tractat de remissione peccati Ade: peccatum tripliciter ōr irremissibile: scilz

Negatiue.
Priuatiue.
Contrarie.

¶ Negatiue est irremissibile illud quod nullo mō pōt remitti. Et isto modo est irremissibile peccatū luciferi ꝛ aliorꝝ dānatorum. ¶ Priuatiue dicitur irremissibile q̄d nō hz aliq̄d dignuz vt remittat. Et sic oīe pctm̄ mortale est irremissibile: qz nullū pctm̄ mortale habet aliquid per q̄d fit dignū remissione. ¶ Cōtrarie ꝺo ōr irremissibile: qz hz cōtrariā dispositionē ad gratiā: sine qua nullo mō potest peccatū remitti. Et isto mō est irremissibile pctm̄ in spiritūsanctū: qz dicte est cōtra effectū spūssancti qui quidē ōr gratia penitentialis. Huius aūt pctī ser sunt species: vt ꝓz per Aug. in Enchiridion: ꝛ de fide ad Petrum. ꝛ in lib. de sermone dñi in monte. ꝛ in lib. de baptismo paruulorum: videlz

Desperatio.
Presumptio.
Inuidia fraterne gratie.
Obstinatio.
Finalis impenitētia.
Impugnatio veritatis agnite.

¶ Quartuz specierū numerus assignat̄ ſm Boñ.in.ij.dist.xliij.ar.iij.q.j.vbi dicit: ꝙ cū peccatū in spiritūsanctū fit cōtra penitentialē gratiā: tūc aut est contra ipsam rōne sui: aut rōne antecedentium: aut rōne subsequentiū. Si ratione antecedentiū: cū ad penitentiā antecedant timor ⁊ spes tanq̄ due mole: cōtra timorē est presumptio: cōtra spē est desperatio. Si ratione cōsequentiū: cū ad penitentiaz cōsequatur emenda que cōsistit in duob⁹.s.in vera confessione ⁊ vera satisfactione: sic sumūtur due species: quarum vna est impugnatio veri agniti: alia est detestatio boni. Si rōne sui: sic est obstinatio que cōprehēdit etiā finalē impenitētiā. Dicit̄ ergo peccatuz in spiritūsanctū irremissibile magis q̄ alioꝝ peccatorū genera: pro eo ꝙ nō tm̄ repugnat gratie: sed etiam dispositioni ad veniā ⁊ gratiā suscipiendā. Remissibile aūt est tum ratione diuine potētie remittētis: tum qꝛ homo pōt de illo penitere: excepto pctō finalis impenitentie. Hec autē finalis impenitētia d̄r dupliciter sicut ⁊ perseuerātia. Nā perseuerātia vno mō d̄r ꝓpositū ꝑseuerandi. Alio mō d̄r cōtinua ꝑmanentia in bono vsq̄ in finē. Sic ⁊ impenitētia vno mō d̄r ꝓpositū nō penitēdi. Alio mō d̄r cōtinua ꝑmanētia ī malo. Impenitētia primo mō ꝓut d̄r ꝓpositū nō penitēdi est pctm̄ irremissibile: qꝛ vix remittit̄ eo ꝙ tale ꝓpositū claudit viā ad gr̄am et impedit ingressum spūssancti. Tn̄ possibile est ꝙ illud pctm̄ interdū licz nō semꝑ remittat̄. Sed impenitētia scd̄o mō dicta nullo mō potest remitti. Hec aūt nemini est attribuenda vsq̄ ad illud instans in quo posset dici de aliquo ꝙ finaliter sit impenitens.

¶ De pctō dānatoꝝ ꝙ talibus etiā remitteret si ipsi verā pnīam facerēt: et ꝙ pnīa eoꝝ nihil valet. Capm̄.iij.

Tertia cōclusio d̄r dānationis Nā licz ea q̄ dicta sunt locum habeāt in his q̄ peccāt in via ⁊ emēdantur dū viuūt in hoc seculo: tn̄ nullo pacto extēdi possunt ad eos q̄ in inferno dānati sunt ꝑ sentētiā diffinitiuā. His em̄ nunq̄ de⁹ veniā dabit et tn̄ pnīam agūt: sicut ptz Sap̄.v. Dicētes intra se pnīam agētes. Ergo videtur ꝙ dei benignitas nō sit oībus cōmunis: neq̄ oēs penitentiā agētes dei suauitatē inueniūt. ¶ Ad qd̄ dicendum est ſm Boñ.in.iiij.dist.xiiij.ꝑte.ij.art̄.j.q.iij. ꝙ agere pnīam sine dolore de culpa sua cōmissa pōt esse dupl'r. Aut propter lesionē nature: aut ꝓpter offensionem maiestatis diuine. Primaz pnīam habere quis pōt ex sola natura sine aliquo munere gr̄e. Sicut em̄ homo naturaliter se diligit: sic etiā odit omne propter qd̄ malū incurrit. Et talis pnīa est in damnatis ⁊ in malis. Fuit hec in Antiocho scelestissimo: de quo d̄r.ij.li.Machab̄.ix. Orabat scelest⁹ dn̄m a quo non erat immisericordiā consecuturus. Fuit etiā in Esau. de quo d̄r ad Heb̄.xij. Nō inuenit locū pnīe: q̄q̄ cū lachrymis postulasset eā. Hanc dn̄s nō acceptat: nec quis sic penitēs inuenit gratiam vel veniam. Alia est pnīa qua q̄s penitet propter dei offensam. Et hec nō est sine diuina gr̄a gratū faciente vel gratis data que deo placet. Et qm̄ diabolus hāc habere nō pōt: iō nec veniā habere potest. Sed si per impossibile poneret̄ ꝙ diabolus ⁊ dānati possent habere hāc penitentiā: tūc dn̄s daret eis gratiaz. Un̄ de diabolis loquēs Ber. in lib̄.de gradib⁹ humilitatis, ait: Sic em̄ deus tēperauit in vindicta snīam: vt si vellet recipere veniā nō neget. Nullū ergo pctm̄ est tā graue: tāq̄ pōderosum qd̄ deus clementissimus pctōribus nō remittat: siue sit mortale simpler: siue sit in spiritūsanctū siue in deū. Un̄ Chryso. de peni.di.iij.c. talis, ait: Talis est mihi crede: talis erga

hoīes dei pietas ꝙ nunq̄ spernit peni-
tentiā si ei sincere ⁊ simpliciter offerat.
Etiā ad summū q̄s perueniat maloꝝ: ⁊
inde tñ velit reuerti ad ꝟitatis al's vir-
tutis viā suscipit libēter ⁊ amplectitur.
hec ille. ⁊ Hiero. ad Oceanuꝫ de hac sic
dicit: Que pctā fletus iste non purget.
Quas inueteratas maculas hec lamen
ta nō abluāt. Petrus trinā negationeꝫ
trina confessione deleuit. Aaron sacrile-
gium ⁊ cōflatū ex auro vituli caput fra-
terne correxere preces. Dauid sancti et
mansuetissimi viri homicidiū pariter ⁊
adulteriū septē dierū emēdauit fames.
Jacebat in terra: volutabat in cinere: ⁊
oblitus regie maiestatis lumen quere-
bat in tenebris: illūq̄ tm̄ respiciēs quē
offenderat lachrymabili voce dicebat il
lud ps̄. l. Tibi soli peccaui: ⁊ malū coraꝫ
te feci. ⁊. j. Redde mihi leticiā salutaris
tui: ⁊ spū principali confirma me. Atq̄
ita factū est vt q̄ me docuerat virtutib⁹
suis qūo stans non caderē: doceret per
penitentiā qūo cadens resurgerem. hec
ille. De ipso quoq̄ Dauid peccatore gra
uissimo idē Hiero. ad Sabinianū diaco
conem lapsum ita scribit: Totam peni-
tentiā pctōris ostēdit ps̄. l. qñ ingressus
est dauid ad bersabee vxorē Urie Ethei
⁊ a nathan ꝓpheta correptus respōdit
dicēs: Peccaui. Statimq̄ meruit audi-
re. Et dñs abstulit a te pctm̄ tuū. Adul-
terio em̄ iūxerat homicidium: ⁊ tñ inde
conuersus ad lachrymas ait: Miserere
mei deus ꝟm magnā mīam tuam. Ma
gnū enim pctm̄ magna indigebat mīa.
Uñ adiungit ⁊ dicit: Amplius laua me
⁊c̄. Tibi soli peccaui. Rex em̄ aliū nō ti-
mebat. Et malū corā te feci ⁊c̄. Cōclusit
em̄ deus oīa sub peccato: vt oībus mise
reretur. Tantūq̄ ꝓfecit vt dudū pecca-
tor ⁊ penitēs trāsierit in magistruꝫ. Ait
em̄: Docebo iniquos vias tuas ⁊c̄. Hec
Hiero. Hoc ꝟo qd̄ dictū est de dauid no
tatur. ij. Reg. xij. Ubi narratur ꝙ post
adulteriū pariter ⁊ homicidiū per Da-
uid cōmissum: cū ei cōminaretur nathā
propheta iudiciū dñi: dixit ad nathan:
Peccaui dño. Statimq̄ audiuit nathā
respōdentē: Et dñs trāstulit peccatum
tuū a te. Hec pro omniū diximus cōso-
latione: vt sentiant peccatores omnes
q̄ampla sit charitas ⁊ benignitas sum
mi dei. Et ad hoc occurrit quoddā exem
plum vere stupendū ⁊ admirabile sicut
habet in legēda sancti Basilij. Uir qui-
dam venerabilis Heradius noīe filiam
suam habebat vnicam quā disponebat
dño consecrare. Diabolus ꝟo callidus ⁊
astutus inflāmauit supra modū vnū de
seruis suis in amorē puelle. Hic cū im-
possibile iudicaret posse in amplexus tā
nobilis puelle: et dñi sui filie peruenire
accersiuit maleficiū quendā subsidiū ab
eo ⁊ auxiliū postulans promisso precio.
Cui ille respondit: Si vis mittam te ad
dñm meū diabolū: cui si volueris obtē-
perare fauebit tibi ⁊ cōpletū erit deside
rium tuū: ⁊ prospera queq̄ succedēt. Ad
quē iuuenis ibo inquit: sed modum ter
minūq̄ eūdi insinua. Ille igitur male-
ficus ad diabolū per predictū iuuenem
misit hec verba. Qm̄quidem mi dñe stu
dium meū est oēs quos possum tue ad-
ducere volūtati mitto tibi hūc iuuenē:
precor te vt suū desiderium assequatur.
Et dās hāc epistolaꝫ iuueni dixit: Uade
tali hora noctis ad monumētū cuiusdā
gētilis: ibiq̄ acclama demonem: ⁊ hanc
chartam in aere exalta: et statim aderit
tibi. Qui iuuenis hoc faciēs: subito ap-
paruit tenebrarū princeps cū sua comi-
tiua. Et epistola perlecta dixit ad eum:
Credis ī me. Qui ait: Credo dñe. Et dia
bolus: Abnegas deum tuū. Cui respon
dit: Abnego. Dixitq̄ diabolus: Ne a te
decipiar: fac mihi manu tua scriptuꝫ in
quo cōfitearis te xp̄o ⁊ baptismo ⁊ chri
stiane renūciare ꝓfessioni. Qui fecit scri
ptum qualiter xp̄o abrenūciasset: ⁊ dia-
boli seruituti se mācipasset. At diabo-
lus missus spiritibus fornicationis ad
cor puelle inflāmandū in amorem iuue-
nis disparuit. Postea aliquib⁹ elapsis
dieb⁹ adeo puella in iuuenis amore cō-
uersa est: vt patri diceret vel mihi iuue-

nem talē in virū tradas: vel mortuam me cito videbis. Et cuz nulla persuasione posset eā pater lugēs ⁊ dolēs ab hoc ꝓposito amouere: eam predicto iuueni despōsauit. Qui cum diebus aliquibus moraret cū vxore sua nouiter ducta notatus est a multis q̄ nihil xp̄ianitatis erat in eo. Videbāt eū ecclesias fugere: crucis signū horrere: et dei ꝺba spernere atq̄ alia facere que bono viro nō cōueniūt. Retulerunt hi qui obseruabant vxou sue qui viderāt: quidve de iuuene sentirēt. Illa ꝺo diligēter inquirendo a viro didicit veritatē: ⁊ pertimescēs valde iuuenē flexit vt ambo ad sanctū Basilū pergerēt. Ad quē cū venissent: ⁊ sibi oia narassent: ait ad iuuenē. Vis reuerti fili. Vellem inquit sed nō possum. Obligatus enī sum scriptura ꝓpria ad diabolū seruiendū. Cui Basilius: Nō sit tibi cure. Benignus enī est dñs ⁊ te penitentem suscipiet. Et continue apprehendēs eū signū crucis impressit in frōtem eius: inclusumq̄ in cellula quadā: post tres dies eum visitauit. Quē iuuenis libēter vidit, dicitq̄: O pater terribiles sunt clamores demonū qui tenentes scriptum meum in manu dicūt: Tu venisti ad nos: ⁊ nō nos ad te: dixitq̄ ei sanct⁹ Basilius: Noli timere fili. Et iterum eo recluso ꝓ ipso orauit. Post aliquot dies iterum visitauit eum. Cui iuuenis ait: O pater alōge nūc audio clamores demonum ⁊ minas: ⁊ non video ipsos. Quo cōfortato sanctus Basilius discessit. Alia ꝺo die ad eū redijt. Cui iuuenis: Bene inq̄t me habeo pater. Vidi nāq̄ hodie in visu te pugnantē et vincentē diabolū. Post hec educēs eū: clerū ⁊ populū fecit cōgregari: ⁊ oēs monuit orare ꝓ iuuene quē tenēs manu ducebat ad ecclesiā. Et ecce diabolus cū sua comitiua ad eū venit: ⁊ conabat rapere iuuenem de manu eius. Iuuenis autez clamabat: Sancte dei adiuua me. Diabolus ꝺo dicebat: O Basili preiudicas mihi. Ipse venit ad me: Ecce ego teneo eius scriptū. Tūc oēs qui aderāt clamauerūt Kyrieeleyson. Et orante Basileo: Ecce charta per aerē delata et ab omnibus visa venit ad manus Basilij: quam ipse suscipiens dixit iuueni: Cognoscis has litteras frater: ⁊ ille. Mee sunt domine. ⁊ fregit Basilius scriptū in signuz remissionis culpe tam grandis: ⁊ regulam sibi bene viuēdi docuit. Recepit ergo iuuenis tanti sceleris remissionē qui deū reliquerat: qui diabolo se dederat: qui salutem suam in obliuionem tradiderat. O amplitudo misericordie dei. O abundantia diuine pacis. Quis desperabit? O omniū peccatoꝝ portus: refugiū salus ⁊ vita. Reuertimini ergo peccatores ad deū nō terreamini peccatoꝝ magnitudine: quocūq̄ pctō longe maior est dei mīa quā nobis sua gratia hic impartiri dignetur vltimo nos perducēs ad eternā gloriam. Amen.

¶ De diuina charitate in quo declarat quātum ipse deus benignus cōdescēdit humane fragilitati remittendo peccata sepius iterata: a quibus pauci se abstinēt: ⁊ qualiter remittit te iam multitudinem peccatoꝝ. Sermo. iiij.

Enite ad me oēs qui laboratis et onerati estis. Iterum ybi. ꝰ. Nihil si recte cōspicimus debilius est humana mente: q̄ velut arūdo a vēto agitata: facile mouetur: facile flectitur: facileq̄ a bono incepto deficit ⁊ ad malum cōuertitur. Est vtiq̄ hec in multis infirmitas laboriosa: vt post penitentiā post susceptaz indulgentiā peccatoꝝ relabantur in scelera multoplura illis a quibus per antea fuerāt absoluti. Quib⁹ volēs deus ostēdere suaz charitatē eos ad se vocat etiā succurrere huic necessitati sua benignitate spopōdēs. Ait ei: Venite ad me omnes qui laboratis: scz sepius peccando, peccata multaq̄ infimul aggregādo qz et vobis sum indulgere paratus. Ad quod plenius intelligendum est in prez

senti sermone de quarta flamma diuine charitatis que multiplicitas vocat dicendum. Pro cuius declaratione notabimus tres conclusiones.

Prima dr ruinationis.
Secda dr replicationis.
Tertia dr multiplicationis.

¶ In quo aperit error eor q dicut q si hō post pniam cadat vel recidiuet q illa penitētia nō fuit vera. Caplm. j.

PRima pclusio dr ruinationis: vbi veritatē hanc asserimus scz q hō post pniam pōt iterū ruere in pctm et indigere mia dei. Sed ptra hoc arguūt nōnulli dicētes: q si homo cadat a pnia: vel vt clarius dicā: si homo post penitentiam peccat: q illa nō fuit vera penitentia. Eurant aūt illud pbare autoritatibus sanctor. Nā vt habet de peni. di. iij. c. j. Amb. in sermone quadragesime ait: Penitētia est mala pterita plangere: t plangēda iterū nō cōmittere: ergo qui iterū peccat vera pniam nō facit. Item ibidē. c. penitētia. Greg. ait: Penitētia quippe agere est t ppetrata mala plangere t plāgēda iterū nō perpetrare. Nā qui sic alia deplorat: vt tm alia committat: adhuc penitētia agere: aut dissimilat aut ignorat. Et ite Ihō. de summo bono. t no. de pen. di. iij. c. irriso: inqt: Irriso: est nō penitens qui adhuc agit qō penitet. Nec videt eū poscere subditus: scz subsannare supbus. t Aug. in li. soliloquior. Inanis est penitētia inqt quā sequēs culpa coinquinat. Ergo ex his autoritatibus videt q penitentia quā sequitur culpa nulla est: nec va est. Ergo si hoīes experiētia certa pspexerit: se post pniam ad pctā plapsos: ea q pnia nulla fuerit: quid aliud remanet: nisi vt timentes ruinā bonū facere nunq velint. Auertat de q ita esse credamus: imo si qs hanc positionē teneret q si hō cadat a penitētia q penitētia illa nō fuit vera: vel post quēcunq cōceptū bonū: si ab illo desistat q illud bonū verū bonum nō fuit; tanq hereticus ab oībus est vitādus. Fuit hic antiquus error impij manichei. Pro q cōfutando notandum est pm doctrinam Alexan. de ales in. ij. volumine summe sue. q veritas pnie accipit dupliciter: sicut t veritas cuiuslibet virtutis. Uno mō em virtus vera dr que habet verū virtutz opus vel nata est habere quātū est de se. Et hoc est de essentia virtutis. Alio mō dr virtus va que pducit i finē. Et hec veritas nō est essentialis virtuti: sz tm dicit virtutis cōtinuationem. Si ergo primo modo dicatur penitentia va: q verū virtutis hz actū: sic de penitētie vitate est detestari malū cōmissum: t p illo tpe nullū cōmittere: et de futuro pponere non cōmittere. In hoc statu si qs decederet saluus esset. Et tm ab his oībus pōt homo cadere: et ita a pnia vera veritate primo modo dicta. Si aūt dicatur pnia vera que perducit in finē vt finalis t cōtinuata: ab hac nō est cadere. Nā si quis lōgo tēpore in penitētia permāsisset in qua si fuisset mortuus: fuisset aggregatus numero elector: postea in pctō mortali moreretur: preterita pnia ipsum nō saluaret. Non remanet tm quin pnia illa nō fuerit vera: immo etiaz veritissima. Et ab illo pōt hō cadere. Patet hoc in niniuitis hominibus qui pniam agētes in predicatione Jone: subterfugere subuersionis interitum meruerūt. Nō em cōsecuti fuissent gratiā: nisi illa fuisset vera penitentia. Et tm vt notat in. c. sicut. ait Herodotus niniuite. de peni. dis. iij. q: postea ad vomitū sunt reuersi: ex ira dei eor ciuitas a rege medorū subuersa est regnante apud hebreos Josia. Et etiaz ad hoc cōueniens est exemplum Dauid de quo ij. Regū. xij. c. dicitur: q de pctō mortis Urie penituit: t dns penitentiā ei⁹ acceptauit. Postea vo peccauit iterū numerando populū prout plenius legitur. ij. Regū penul. c. t nihilominus prima ei⁹ penitētia a qua cecidit fuit vera. Intelligende itaq sunt autoritates in cōtrarium adducte. Nam pm Gratianum de

peni.dist.iij.c.incassum.§.sed ꝟba. Illa verba autoritatū nō ad diuersa tēpora sed ad idē tēpus referūtur: vt scz eo tpe quo q̄s deflet mala q̄ cōmisit: et pniam facit modo peccet: ⁊ scelera nō cōmittat. Penitētia equidē hz esse in libero arbitrio ꝟm statū vie qd̄ ꝟtibile est: ⁊ pōt a bono ī malū: ⁊ a malo ī bonū sepi⁹ exire. ¶ Qualiter deus non tm̄ semel sed pluries peccatoribus penitētibus remittit oīa pctā: ⁊ quare pnīa potest iterari: baptismus ꝟo non. Cap̄m.ij.

Secūda conclusio d̄r replicationis. Nā licz hō possit a vera pnīa cadere in peccatū pōt tn̄ sepius per penitētiā surgere et dei misericordiaz inuenire. ¶ Cōtra quā misericordiā plerīq̄ cōueniūt asserētes nō nisi semel cōcessum pctōribus posse ꝑ pnīam a pctō resilire. Et licz homo vt dictū est a vera penitētia valeat ruere: non tamen pōt penitentiā iterū agere fructuosam. Arguūt aūt ꝙ Ambrosius dicit in.c. reperiuntur. de peni.dist.iij. Sicut vnum baptisma: ita vnica est penitētia. Quibus respondendum est ꝟm Boñ.in.iiij. dist. xiiij. qui dictū Ambrosij intelligit de penitētia solēni ꝟm morē aliquarum ecclesiarum: nō aūt de penitētia cordis qua peccator mente ad deum conuertitur. Qr autē pnīa possit iterari: baptismus ꝟo non ꝓbatur tripliciter. Primo qr in baptismo imprimitur character qui est indelebilis: in pnīa ꝟo nō. Scd̄o qr baptismus est cōtra morbū nō iterabilem qualis est originalis culpa: sed pnīa cōtra morbū iterabilē qualis est morbus pcti actualis. Et medicina debet aptari morbo. Tertio qr baptism⁹ habet totam efficaciam a passione xp̄i: sed penitentia nō tm̄ a passione xp̄i: sed etiā ab actu nostro. Ideo baptismus non iteratur sicut ⁊ pnīa. Penitentia ꝟo iteratur ꝟm ꝙ voluntas nostra cōuertitur ⁊ reuertitur. Dicere ergo ꝙ penitentia non possit iterari est error crudelissim⁹ claudēs visera diuine misericordie: cogens oēs pctōres ad desperandum: ideo sciāt omnes pctōres ꝙ deus misericors ⁊ clementissimus paratus est indulgere: nō tm̄ semel: sz bis: ter: millies ⁊c. Unde ⁊ ipse dn̄s iesus Mat.xviij.c.dicit: interroganti Petro ⁊ dicēti: si peccauerit in me frater meus dimittam vsq̄ septies ei. Nō dico tibi septies: sed vsq̄ septuagies septies.i.totiēs quotiens ꝟm Hiero. Et ponitur numerus finitus pro numero infinito. Vnc Aug.de peni. dist. iij.c.adhuc instant. circa finem ait: Qm̄ quotidiana est offensio: oportet vt quotidiana fit remissio. Cur docuisset dn̄s orātes dicere: dimitte nobis debita nostra: nisi ipse nobis misericors perseueraret al's ꝑsuaderet qui nos ab hac petitione nō vult deficere? Hec aug. Hiero. autem ad Rusticuz scribit: Septies in die cadit iustus ⁊ resurgit. Si cadit quomodo iustus: si iustus quomodo cadit. Sed iusti vocabulum nō amittit q̄ per penitentiam semper resurgit. Et nō solū septies: sed septuagies septies delinquenti si conuertatur ad penitentiā pctā ꝑdonant̄. Hec ille. Ad hoc etiā Lactan.vj.lib̄.diui.insti.aduersus gentes ait: Nemo enim potest esse tam circunspectus: tamq̄ prudens quin aliquando labatur. Et iccirco deus imbecillitatem nostraz sciens: pro sua pietate aperuit homini portum salutis vt huic necessitati: cui fragilitas nostra subiecta est medicina pnīe subueniret. ⁊ Leo papa. de peni.dist.j.c.multiplex misericordia dei.inquit: Multiplex misericordia dei ita lapsib⁹ humanis subuenit: vt nō solum per baptismi gratiam: sed etiam per pnīe medicinaz spes vite reparetur eterne: vt qui regenerationis dona violassent: proprio se iudicio condēnantes ad remissionē criminū ꝑuenirēt. Quid igit̄ pctōres se excusando respōdebunt: Quid gratiosius possunt audire de deo q̄ ꝙ tot multiplicatis vicibus veniam pollicetur his qui ab eius amore nō semel tm̄: sed totiens propria malicia cadunt. Aperi cor tuum o peccator negli-

gens: et vide si erga te blandus sit deꝰ. Esto quippe vt nunc ad ipm reuertaris et dicas ei: Peccaui: ⁊ statim indulget tibi: ⁊ modico interuallo temporis occurrente iterum peccata pristina vel peiora committit: si reuertaris ad deum: ⁊ dicas ei: heu me infelicē peccaui: doleo: ignosce mihi: adhuc iteruꝫ īpetras quod optas: ⁊ adhuc post paululū: proposito bonevolūtatis relicto recidiuas grauiora facinora prosequendo: post q̄ si cōpuncto corde ad deuꝫ clamaueris pro remissione impetrāda exaudiet te.

¶ Qualiter deus remittit pctōri penitēti multa peccata: nec ꝓpter multitudinem negat ei veniam. Capl'm. iij.

Tertia conclusio d̄r multiplicationis. Ostendit em̄ deus peccatoribus charitatē suā: cuꝫ in vno solo si fieri posset omniū maloꝝ: siue demonū: siue hominum essent peccata: omniū hereticoruꝫ idolatrium: omnium homicidarū: ⁊ huiusmodi. hic tamen ad deum conuerti desiderans benigne suscipitur: nec despicitur ob tantam congeriem: peccatorum iniquitatūq̄. Quod vtiq̄ verū cōstat esse autoritate. Esaias nāq̄ in persona dei. xliiij. ait: Delebo vt nubem iniquitates tuas: ⁊ quasi nebulam peccata tua. Dicit iniquitates in plurali ad notanduꝫ ꝙ plura ⁊ multa peccata remittit: etiam si in vno inueniant. Idipsum voluit dn̄s ostendere per Ezechiaꝫ xviij. vbi ait: Si impius egerit penitentiam ab omnibus peccatis suis q̄ operatus est: ⁊ custodierit vniuersa precepta mea: ⁊ fecerit iudicium ⁊ iusticiam vita viuet: ⁊ non morietur. Omniū iniquitatū eius quas operatus est non recordabor. Dicit ergo deus remissurum se non aliqua sed omnia atq̄ se non recordaturū. Aduertēdū tamen est in eo ꝙ dicit non recordabor: quia nō recordari potest dupliciter intelligi. Primo quantuꝫ ad simplicem obliuionem. Et hoc modo non conuenit deo: quia omnia scit preterita; presentia; et futura. Alio modo non recordari potest intelligi quantum ad vindictam et punitionem: vt si quis non recordatur de alicuius peccato ad ipsum puniendū ⁊ iudicandum. Et hoc modo nō recordari d̄r de deo. Cum ergo dicitur: non recordabor: sensus est iste. Cum peccatorem penitentem cōspexero: ita eum videbo ac si nunq̄ peccasset. Igitur audi tu anima vocem clamantis dei qui ad te loq̄tur tibiq̄ dicit. Hiere. iij. Tu autē fornicata es cum amatoribus multis: tamē reuertere ad me dicit dn̄s et ego suscipiam te. Cur tam dura es o ingrata creatura. Cur non mollitur cor tuuꝫ ad vocem tam dulcem celestis sponsi. Forte dices: Timeo ipsum ⁊ despero ꝓpter multitudinē pctōꝝ meoꝝ. An nō audisti que dixit pauloante. Sed adhuc vt spes tua subleuet̄: speculare et cōsidera illā peccatricē Magdalenā cui dn̄s peccata dimisit. O q̄ multa ⁊ varia cōmiserat cōtra deū cū ꝑditione animarū suorū proximoꝝ: ⁊ tn̄ scribit̄ Luc. vij. Dixit iesus phariseo q̄ de ipsa murmurabat. Remittūtur ei pctā multa. Marcus in euangelio suo asserit iesum xp̄m ab illa eiecisse septē demonia: ꝑ que s̄m Grego. in homel'. super Luc. vitioꝝ vniuersitas designat̄. O magna olim peccatrix: nūc v̄o sancta quid remisit tibi lachrymāti xp̄s. Nūq̄d vnū peccatū? Certe inquiet ad oēs euāgelicam vocē perscrutantes. Nō vnum sed plura mihi dimissa sunt. Utinā oēs peccatores mūdi ad pedes iesu currerent sicut ⁊ ego: qr vnicuiq̄ diceret: Remittuntur tibi peccata tua. Que omnibus nobis remittat dn̄s noster iesus xp̄s saluator seculi concedēs hic nobis gratiam: demum perducēs nos ad eternam gloriam: qui sit benedictus: exaltatꝰ: magnificatusq̄ in secula seculorum. Amen.

¶ De diuina charitate in quo ostēditur q̄ardens sit amor diuinus vt saluātur peccatores quos etiā in extremo vite si vere penitentiam egerint libenter suscipit. Sermo. v.

Venite ad me oēs qui laboratis ⁊ onerati estis. Iterum vbi.s. Rem grandē de charitate diuina aggrediar ī presenti sermone: in quo contemplabimur latitudinē diuini amoris: qui tam vehemēs ⁊ ardentissimus est erga quoslibet pctōres vt saluētur: vt post inueterataz in malis cōsuetudinē diuturnāq; perseuerantiā si se corrigere voluerint: benigne adhuc eis veniaz prebet. Hoc vtiq; in q̄nta flāma amoris saluator expressit cum dixit: Venite ad me oēs qui laboratis ⁊ onerati estis ⁊c. Onus siquidē peccatorum vetustatē consuetudinēq; designat: que aggrauat illos q̄ pnīam differūt: nō solū vsq; ad decrepitā senectutē: verūetiam vsq; ad extremum vite. His tamē ita tarde ac sero penitētibus spondet redēptor mundi peccatoꝝ indulgentiam. Ob quod in presenti sermone aperiam hanc flammam more solito sub triplici conclusione.

Prima cōclusio vocatur difficultas.
Scd̄a cōclusio vocat̄ possibilitas.
Tertia cōclusio vocat̄ remissibilitas.

¶ Qualiter hi qui penitentiā differunt vsq; ad extremum vite vix possunt vere penitere propter impedimēta que possunt occurrere. Cap̄m.j.

Prima conclusio dicitur difficultas. Differre siquidē penitentiam vsq; ad extremū vite in malo ꝑseuerando periculosissimum est: quia difficile est vt possit quis tunc digne penitentiaz agere propter quinq; impedimenta q̄ possunt occurrere.

Primū d̄r passionū alteratio.
Scd̄m d̄r charitatis priuatio.
Tertiū d̄r in pctīs habituatio.
Quartū d̄r diaboli impugnatio.
Quintū d̄r ꝓpinquoꝝ inimicatio.

¶ Primū impedimētum d̄r passionū alteratio. Solet em̄ euenire ꝙ in extremitate vite qn̄ pctōres infirmantur in sensitiua parte adest maximus dolor ⁊ timor maximus: ⁊ quādoq; vterq; simul ⁊ vtraq; passio vehemens nata est impedire liberū arbitriū ⁊ vsum libere rationis ⁊ volūtatis. Et lz oēs nr̄e passiones rōnem ⁊ mētez hoīs tristari habēt: tn̄ ꝯm Augu. lib. lxxxiij. questionum. q. xxxvj. Passiōes causate a tristabilibus plus mouēt q̄ꝫ passiones causate a delectabilibus. Actus aūt displicētie de peccato ad hoc ꝙ sit sufficiens ad penitentiam veram necessario requirit̄ habere vsum liberū rationis qui multotiēs ꝓpter passiones impedit̄. Efficiunt̄ q̄ppe multi frenetici: ⁊ nec dei nec sui valēt recordari. Multi ꝑdunt loq̄lam cū sensu: ⁊ loqui quippiam nō possunt. Hinc Augu. in sermone de innocentibus ait: Hac aīaduersione ꝑcutitur pctōr vt moriens obliuiscatur sui: qui dum viueret oblitus est dei. Ex hoc Aug. de peni. di. vij. c. nullus. ait: Nullus expectet quando peccare nō pōt. Arbitrij querit libertatē vt delere possit cōmissa: nō necessitatē. Qui prius itaq; a pctīs relinquit̄ q̄ꝫ illa relinquat: nō ea libere sed quasi necessitate ꝯdēnat. ¶ Scd̄m impedimētum d̄r charitatis priuatio. Ad hoc em̄ vt displicētia pctōꝝ sit deo grata est necesse ꝙ sit debite circūstantiata circunstantia principij ⁊ finis: hoc est ꝙ sit voluntaria ꝓpter deū. Vn̄ Aug. in p̄dicto c. nullus. Scriptuz est inq̄t: Neminē sine charitate posse saluari. Non itaq; in solo timore viuit homo. Quez ergo penitet: opz nō solū deū timere iudicē: sed etiā iustū diligere: vt nō tm̄ penā timeat: sed anxietur ꝓ gloria. hec ille. Cū ergo in tali extremitate vite magis q̄s timore q̄ꝫ amore ducat̄ ad pnīam: periculosum est tale tp̄s expectare. ¶ Tertium impedimentū est pctōrum habituatio. Nam vt pb̄s dicit: habitus est qualitas de difficili mobil̄ a suo subiecto. Ex frequētatis em̄ actibus generat̄ habitus. Cuz itaq; aliq̄s diuturno tp̄e in mundi amore perseuerauit difficillimum esset ipsum trahere vt mundum nō diligat:

⁊ de ꝑdito mūdo nō doleat. Dicit nāq̄ Greg. in moral. Nunq̄ sine dolore ꝑdit qđ cū amore possidet. Uidi ⁊ ego multa exēpla de hoc. Nā cū diues q̄dā laboraret in extremo: ego eū monebāvt animā suā deo cōmitteret. Ipse v̄o sentiens a suis domesticis ⁊ familiaribus ꝑ domū discurrētibus cōtractari bona sua cum suspiriis dicebat: Heu me: heu me: tātū laboraui ꝓ his bonis adipiscēdis ⁊ mō diripiunt mihi. O diuitie mee: o pecunie mee: o iocalia mea: q̄s vos possidebit? Inter hec ⁊ hmōi parū de sua salute sollicitus miserrimus expirauit. Fuit aliud exēplū etiā huic simile in ciuitate Spoleti. Ibi em̄ erat puella q̄dam formosa q̄ vanitatibus semꝑ intēta erat: ⁊ nihil de futura vita cogitabat: hec īfirmitate ꝑcussa monitiones ⁊ hortamēta salutis abhorrebat. Tādē cū cerneret se suꝑuiuere nō posse petiuit cūcta ad ornamētū corporis expectātia. Et cū se ornasset quasi nuptias ītraturā cū singultibus ⁊ suspiriis en moriar dicēs: en dilectā mihi vitā ablatā cōspicio: o diabole suscipe aīam meā. Inter hec verba expirauit dānata ⁊ desperata. ¶ Quartū impedimētum d̄r diaboli impugnatio. Ingerit nāq̄ diabolus graues tētationes cū aliquē appropinquare fini ꝯspicit. De q̄ ps̄. ix. ait: Insidiat ī abscōdito quasi leo in spelūca sua. Quia etsi a circūstātibus nō videat: apparet tn̄ durus ⁊ grauis his q̄ ad mortē corporalē laborant. Un̄ Beda refert in gestis anglorū: ꝙ rex q̄dam anglie Odoardus noīe habuit militē in armis ꝓbū sed corruptū in moribus: q̄ frequēter admonitus in sanitate ꝯtēnebat se corrigere. Cū autē improuisa infirmitate feriret a rege visitat ⁊ monet ad pn̄iam. Qui renuit dicēs: ꝙ videret hoc facere ex timiditate cordis. Cū v̄o ad mortis deduceret terminos iterū rex visitauit eū monēs vt peniteret. Qui dixit: O dn̄e mi rex: tarde est cū iā sim iudicatus ⁊ damnatus: ideo nō possum penitere: q̄r parū an̄q̄ ingressus fuisti domū istā intrauerunt duo clarissimi iuuenes: quorū vnus sedebat ad pedes lecti mei: alius ad caput: q̄ ⁊ dixerut: Iste adiudicatus est morti Uideamus si aliqđ ius habemus in eo. Et vnus extraxit librū speciosissimū de sinu suo: sed valde paruulū litteris aureis ⁊ fulgētibus scriptū. In quo legēs vidi aliqua parua bona q̄ feceram in iuuētute mea anteq̄ mortaliter peccasse. Et cū miro mō exultarē in visione eorū: ecce duo teterrimi demones intrauerūt ⁊ portauerunt vnū magnū librū teterrimis litteris scriptum. In quo vidi scripta oīa pctā mea atq̄ flagitia. Et dixerūt dictis angelis q̄ hic erāt. Quid hic facitis: cū in eo nullū ius habeatis: ⁊ liber vester nihil valeat: sed bn̄ nr̄. Angeli aūt respōderunt ꝙ verū est: ⁊ recesserunt. Et hi duo demones cruciant me. Quibus dictis expirauit. Nec tm̄ malis diabolus molestus est in extrema vita: verūetiā ⁊ bonis ⁊ sctīs. Scribit enim Cyrillus ad Aug. de trāsitu Hieronymi ꝙ Eusebius vir sctissimus olim discipulus Hieronymi: cū eēt e vita migratur⁹ adueniēte die qua se ex Hieronymi reuelatiōe migrari sciebat: die tertio p̄eūte labore febriū ꝯcussus valde sup terrā magistri sui Hieronymi non immemor nudū reclinari fecit a fratribus ⁊ a singulis osculū accipiēs: benigna eos consolatione ꝯfortauit: vt in sctō manerēt ꝓposito. Deinde saccum quo operiebat gl̄iosus Hieronymus deferri: ⁊ supra se deponi fecit. Ordinauitq̄ se nudum ad instar gl̄iosi Hieronymi magistri sui extra ecclesiam in qua iacebat scti Hieronymi cadauer sepeliri. Post hoc corpore dn̄i nr̄i iesu xp̄i se muniēs deo ⁊ beato Hieronymo deuote se cōmēdauit: ⁊ sic per triduū locutione corporali ac priuatus visiōe circūstātibus alternatim fratribus psalteriū passionē dn̄i ⁊ alia sacra cōtinue legētibus iacuit. Durū q̄ppe est hoc qđ narro (ait Cyrillus) ⁊ cunctis rōne vtētibus formidabile. Die em̄ quo moriturus erat an̄ beate aīe exitus per duas horas: venerabilis Eusebius

cepit ita terribiles actus pagere ꝙ circũstãtes monachi pauore pterriti timẽtes in terra iacebãt. Nã qñq; trãsuersis oculis manib⁹ simul iũctis: voceq; dura: facie terribili clamabat: Nõ faciam. Nõ faciã. Mẽtiris. Mẽtiris. Post hoc ad terrã vertẽs faciẽ suã: in terra eã firmabat quãtũ poterat clamãs: Adiuuate me fratres ne pereã. Oõ monachi videntes: oculis lachrymãtibus eũ interrogauerunt q̃d hoc esset. Ad quos ille. Nõne vidistis demonum agmina q̃ me debellare cupiebãt? Et illi. Quid te facere volebãt cũ dicebas: Nõ faciam. mẽtiris? Ait illis. Lonabantur vt dei nomẽ blasphemarẽ. Tunc em̃ hoc facere negabaz ac clamabã. At illi. Quare pr̃ abscõdebas faciẽ tuã in terrã? Respõdit: Ne eoz̃ aspectũ viderẽ: qui tã turpis ⁊ terribilis est: ꝙ oẽs terrores q̃ sunt in mũdo respectu eius nihil sunt. Tãdẽ apparẽte Hieronymo glorioso feliciter expirauit. Si ergo amicus dei tam durum pelium cum diabolis est congressus: q̃d facient demones his qui dei sunt inimici? Ideo seruandũ est illud Eccli. v. Ne tardes cõuerti ad dñm: nec differas de die in diẽ. Subito em̃ veniet ira illius ⁊ in tpe vindicte disperdet te. ¶ Quintuz impedimẽtuz est amicoz̃ seu ꝓpinquorum inimicatio. Ut em̃ dñs Mat. x. dixit: Inimici hois domestici eius. Cõuenit em̃ istud diuitibus ⁊ magnatibus: ꝙ in fine nullus eis audet notare confessionẽ vel satisfactionem. Sed q̃ sunt amici sollicitãt: si quid de suis bonis rapere possint. O quot moriunt sine pnia ꝓpter culpã ꝓpinquoz̃. Vnde est ꝙ ecclesia medicis preceptuz dedit. ex de peni. ⁊ re. c. cũ infirmitas. dicens: Cũ infirmitas corporalis nõnũq; ex pctõ puniat dicẽte dño lãguido quẽ sanauerat Joh. viij. Vade ⁊ amplius noli peccare ne deterius tibi ꝓtingat. Presenti decreto statuimus ⁊ districte precipimus medicis corpoz̃: vt cũ eos ad infirmos vocare cõtigerit: ipsos añ oĩa moneant ⁊ inducãt: vt medicos aduocent animarum. Ut postq; infirmo fuerit de spũali salute puisum: ad corporalis remediuz medicine salubrius ꝓcedatur cũ cessante causa cesset ⁊ effectus. hec ille. Cum itaq; ex predictis aliisq; impedimentis manifestũ sit sepe pñam differentibus periculũ graue imminere: nõ est securũ tardare vsq; in finẽ.

¶ Qualiter nõ negatur pctõibus penitentia: etiã in extremo vite: ⁊ ꝙ de nullo peccato est desperanduz in hac vita.

Capitulum. ij.

Secunda cõclusio õr possibilitatis. Nam etsi sit difficile vt hõ q̃ diu in malo pseuerauerit ad bonã viã redeat: non tñ est impossibile. Immo põt esse vt quispiam omni tempore vite sue fuerit malus: ⁊ tñ in vltimo ad deuz reuertatur. Probatur equidẽ hoc quintuplici via.

Prima via õr autoritatis.
Scõa via õr libertatis.
Tertia via õr p̃cepti maiestatis.
Quarta via õr charitatis.
Quinta via õr exẽplaritatis.

¶ Prima via õr autoritatis. Probatur em̃ esse possibile vt hoies ad salutẽ veniant post diuturnam in pctis cõsuetudinem autoritate Leonis pape. ⁊ ponit de peni. di. vij. c. nemo. Nemo est desperandus dũ in hoc corpore ꝓstitutus est. Et idem in li. de vita xp̃iana. ait: Nõnullos scim⁹ ⁊ legim⁹ qui antea: aut ignorantie cecitate: aut causa perfidie: aut adolescẽtie vanitate decepti: multiplici ⁊ vario pctõz̃ genere tenebant obnoxiz̃ ⁊ per sustinentẽ dei clementissimã patientiam postea ab errore cõuersi: maiora adhuc opera fecisse iusticie q̃z ante pctã commiserant. ¶ Scõa via õr libertatis. Añq; em̃ de corpore exeat aĩa: vnusq̃sq; viator liber est: ⁊ de cõi lege ad bonuz ⁊ ad malũ ꝓnus. Unde sic se habet vnusquisq; pctõr ad bonuz: sicut quilibet iustus ad malum. Sed sicut q̃diu in libero arbitrio sumus: vnusquisq; quantũlibet sanctus securus esse nõ põt: ita et

omnis pctōr quātūcunq; nequā desperare nō dz. Propterea Hiero. ad Julianum ait: Etem̄ scti corruūt si fuerint negligētes: ꝛ pctōres pristinū recipiūt graduz: si sordes fletib⁹ lauerint. Hoc quidem dico vt te nō terreāt descēdentes: sed ꝓuocent ascendētes. Nunq̄ a malis exēplū sumit̄ ꝛ in rebus seculi semꝑ a parte meliori incitamenta salutis sumuntur. hec ille. ¶ Tertia via dr̄ p̄cepti maiestatis. Nā satisfacere deo vsq; ad extremū est oībus preceptum. Precepit nāq; deus pniam indifferēter pctōrib⁹. Sed vt ait Aug. in sermone cōfessoruz. seruū pigrū nō dānaret si ea q̄ fieri nullo mō poterāt imperaret: ergo indifferēter oēs pctōres possunt facere pniam. ¶ Quarta via dr̄ charitatis. Oēs ex charitate tenent̄ diligere ꝓximos suos siue sint boni siue sint mali. Sz fundamētū hui⁹ charitatis est: qr ꝓximi pn̄t ꝑticipare btitudinez. Sed q̄ sunt mali: sunt tanq̄ ꝓximi ex charitate diligendi: ergo possunt participare beatitudinem. Sed hoc nō possunt q̄diu in peccato sunt: ergo possunt a peccato resurgere. ¶ Quinta via dr̄ exemplaritatis: que ꝓbatur exemplo. Legitur in legenda sancti andree ꝙ senex quidam noīe nicolaus adijt sanctuz Andream dicens: Dn̄e ecce. lxx. anni vite mee in q̄bus luxurie deseruiui. Accepi aliquando euangeliū orans deum vt mihi amodo continentiam largiretur: sed in pctō inueterat⁹: ꝛ mala concupiscētia inflammatus: statim ad opus solitum reuertebar. Quadam aūt vice oblitus euangelij qd̄ sup me posueram ad lupanar iui: statimq; meretrix dixit mihi. Egredere senex egredere: qr angelus dei es tu. Ne me cōtingas: neq; huc accedere p̄sumas. Uideo enim super te mirabilia. Stupefactus recolui ꝙ mecū euangelium detulissez. Nunc ergo sancte dei pro salute anime mee pia tua oratio intercedat. Audiens hoc beatus Andreas flere cepit: ꝛ a tertia vsq; ad horam nonam orauit. Et surgens comedere noluit: sed dixit: Nō cōedam nisi sciam si deus miserebitur istius senis. Cūq; dieb⁹ quinq; ieiunasset venit vox ad andream di. Obtines Andrea pro sene. Sed sicut ieiunijs macerasti te: sic ꝛ ipse se affligat ieiunijs vt saluetur. Qd̄ ꝛ ipse fecit mensibus sex in pane ꝛ aqua ieiunans. Et postmodū plenus bonis operibus in pace quieuit Uenit ergo vox ad andream dicēs: Per orationem tuam nicolaum quem perdideram acquisiui. Ex his ergo colligim⁹ ꝙ nemo sit tam prauus qui post retenta facinora longo tempore penitere nō possit. Aliud enim est dicere ꝙ sit difficile: ꝛ aliud ꝙ sit impossibile. Primum verum est: secundum non solum falsuz: sed etiam hereticum ꝛ contra omnē veritatem scripture.

¶ Qualiter si nunq̄ homo bene fecisset sed semper fuisset malus: ꝛ tamen in vltimo vite penitentiam ageret deus sibi indulgeret. Cap. iij.

Tertia conclusio dicit̄ remissibilitatis. Posito enim ꝙ aliquis toto tēpore vite sue inimicus dei fuit: nihilq; boni operatus est in infantia: vel in puericia vel in adolescentia: vel iuuētute: vel denicq; in senectute adhuc de illius salute non est desperandū. Talis egrotat grauiter nihil cogitans de emēdatione: nō sic est desperanduz. Incipit laborare in extremis: nec agit penitentiā: adhuc nō est desperandum. Ducitur ad talem terminum ꝙ nō potest amplius dicere nisi hec verba. Peccaui deus miserere mei Si ex corde talia loquit̄ tā amplissima est dei misericordia ꝙ indulget sibi omnem vitam male actam ꝛ ascribit eum numero electoꝝ. Et hoc probatur quintuplici testimonio.

Primū est Hieronymi.
Scd̄m est Leonis pape,
Tertiū est Julij pape.
Quartū est Cypriani.
Quintū est celestini.

¶ Primum testimoniū est Hieronymi ad Paulaz de dormitione blesille: que

ri.sue etatis anno diez clausit extremū dicens sic. Cum sanctum corpusculum febrium ardor excoqueret: ⁊ semianimez in lectulo vallaret circulus propinquorum hec in extremis verba mandabat. Orate dominum iesum vt mihi ignoscat: quia implere non potui quod volebam. Secura esto o mi blesilla. Confidimus probare vera esse que dicimus: nunc̄ est sera cōuersio. Vor hec primū in latrone dedicata est: vt habetur Lu. xxiij. Amen dico tibi hodie mecum eris in paradiso. Et idem ad Damasum papaz. ⁊ ponitur de peni. distin. j. c. impotuna. Christus (inquit) de cruce in paradisum latronem tulit. Et ne quis aliquando seram conuersionez putaret fecit homicidij penam martyrium. ¶ Secundum testimonium est Leonis pape ⁊ notatur in decretis. xxvj. q. vj. c. his q. vbi ait: Misericordie dei nec mēsuras possumus ponere nec tempora diffinire apud quem nullas patitur venie moras conuersio. dicente dei spiritu per prophetam. Cū conuersus ingemueris saluus eris. ¶ Tertium testimoniū est Julij pape. xxvj. q. vj. c. Si presbyter. vbi ait: Vera cōfessio in vltimo tempore potest esse: quia dominus non solum temporis: sed etiam cordis inspector est. Sicut latro vnius momenti penitētia meruit esse in paradiso in hora vltime confessionis. ¶ Quartum testimonium est Cypriani in epistola secunda ad Demetrianum: qui dicit: In isto adhuc mundo permanenti nulla penitētia sera est. Patet ad indulgentiaz dei aditus ⁊ q̄rentibus atq; intelligentibus veritatē facilis est accessus. ¶ Quintum testimoniū est celestini pape. xxvj. q. vj. c. agnoscimus. Perdidisset vtiq; latro in cruce primum ad christi dexteram pendens si illum hore vnius penitentia non iuuisset. Cum esset in pena penituit: ⁊ p vnius confessione sermonis habitaculum paradisi eo promittente promeruit. Vera ergo ad deum conuersio in vltimis positorum mente potius est estimanda q̄ tempore prophete hoc taliter asserēte. Cum conuersus ingemueris tunc saluus fueris. hec ille. Patet ergo q̄ largissima est dei charitas: ⁊ effusa pietas illius qui non tm̄ pctā relaxat: sed etiaz ex modica penitentia fetidissimos pctōres ad suam gratiam suscipit: quam nobis ipse largiatur qui est benedictus in secula seculoz. Amen.

¶ De diuina charitate in qua aperitur q̄ inestimabile sit precium nostre redēptiōis: vbi offert copiosissime sanguis christi vt peccata abluantur quem ipse christus passus offert omnibus gratiose. Sermo. vj.

Venite ad me omnes qui laboratis ⁊ onerati estis. Iterū vbi. s̄. Cupienti scire pfunduz diuine charitatis necessariū est inspicere dei filiū in cruce pēdentē: qui vt prīne iusticie satisfaceret: recuperaretq; pditū humanū genus: voluit precioſum sanguinē suū effundere: cui⁹ virtute nobis pctā pdonant: gra pceditur: ⁊ aperit ianua regni celoꝝ. Erāt enim tria q̄ hoies i celū pscēdere impediebāt diabolica ptās: dei iusta seueritas: ⁊ pprīa hoim malicia: propter q̄ dignatus est mūdi redēptor in suo corpore sacratissimo suscipere oē debitum satisfactionis. Cū oēs pctōres ad deū volētes redire securū habēt ad illū accessuz cui nō pprīa merita: sed innocētis iesu meritū offerre valēt. Jccirco in pnti sermōe de serta flāma diuine charitatis dicēdum est: q̄ pciositas nuncupat: de q̄ saluator dicit: Ego sz. Ego sum ipse q̄ p pctōrū vroz absolutione pciū sufficiētissimus soluo. Ad qō plenius intelligēdū notabimus tres ꝺditiones xp̄i patiētis oppositas impedimētis nr̄e salutis.

Prima conditio dicitur abiectionis humilitas.

Scōa ꝺ: doloris acerbitas.

Tertia ꝺ: extrema paupꝝtas.

¶ De humilitate xpi in cruce qua vicit diaboli superbiam qui impediebat homines ne saluarentur. Caplm. s.

PRima conditio vocatur abiectionis humilitas. Voluit siquidem iesus benedictus a potestate diaboli liberare nos per suam obiectionem t humilitatem. Mors quidē eius abiectissima t ignominiosissima t vilissima fuit eo volente: vt diabolum humilitate vinceret. Potest autē humilitas xpi crucifixi oīdi si considerēt tria: videlz

Locus.
Tempus.
Modus.

¶ Primo quidē fuit mors xpi abiectissima ratione loci. Nam qui elegit bethleem natiuitati: hierusalē sue passioni elegit: vt maior mortis esset abiectio q̄ ortus sui extitisset gloria. Erat em̄ hierusalē metropolitana p̄cipalis sedes regis magisterij t sacerdotij. Et ideo ibi voluit pati ille qui erat rex magister et sacerdos t in cultu vnius dei et in magno populo. Nam ꝺ: Act. ij. Erāt habitantes in hierusalem iudei viri religiosi ex omni natione q̄ sub celo est. Et subditur. Parthi t medi t elamite: t q̄ habitant mesopotamiā: iudeā: et cappadociā: pontū t asiam: phrygiā t pamphiliam: egyptū t partes libye q̄ est circa cyrenem t aduene romani: iudei q̄z t pseliti: cretes t arabes. Ex quo pz q̄ eius mors fuit maxime ignominie p̄pter diffusionē infamie ad oēs mundi partes. Fuit etiam crucifixus in mōte caluarie. vt Job. xix. scribit. vbi impij crucifigebant et decapitabantur. Hic quidē est mons in quo abraā voluit immolare filiū suū ysaac. Gen. xxij. ¶ Secundo fuit xpi passio ignominiosissima ratiōe tpis: q: passus est in festo azimorum: qū de tota iudea populus israel in hierlm conuenire debebat. Nā ꝺm Nicol. de lyra viri ter in anno tenebantur hierosolymā accedere t interesse festo t apparere coram dño. Primo in pascate quod in anno illo fuit feria sexta: t tali die crucifixus est iesus. Scō in pentecoste in memoriā date legis in mōte synai. Tertio in scenophegia q̄ idem est quod fixio tabernaculoꝝ: t fiebat i memoriā quadraginta annoꝝ quibus filij israel fuerunt in deserto. ¶ Tertio fuit xpi passio vituperosissima ratione modi: quia crucifixus est in alto loco vt ab oībus videret: et positus est in medio latronū tanq̄ ipe duobus illis latronibus deterior extitisset. Nec aūt omnia iesus patienter tulit vt diaboli superet potestatē. Unde et Jobes Apoc. xx. c. ait: Vidi angelū descendentē de celo: idest xpm habentē clauē abyssi: et catenā magnā in manu sua: t apprehendit draconē magnū serpentē antiquū q̄ est diabolus: t misit eum in abyssum: t posuit signaculū sup ipm. Per istū angelum ꝺm oēs expositores intelligit xps qui virtute sua diaboli potestatē ligauit. Sed non immerito aliquis posset obijcere: q̄ scz diaboli potestas non est ligata. Nam. j. Pet. v. ꝺ: Sobrij estote et vigilate: quia aduersarius vester diabolus tanq̄ leo rugiēs circuit querens quē deuoret. Et Epheſ. vj. c. Non est nobis colluctatio aduersus carnem et sanguinē: sed aduersus principes et potestates: aduersus mūdi rectores tenebrarū harū. Ad q̄ respondēt Alex. de ales i. iij. volumine summe. q. xvij. mē. iij. et Boñ. in. iij. dist. xix. ar. j. q. iij: q̄ vt etiam magr̄ sentē. in littera dicit: Per passionē xpi liberati sumus a potestate diaboli: oēs quidē quantum ad sufficiētiā: sed illi soli qui sunt de eius corpore quod est ecclesia quātū ad efficaciam. Quod patet sic. Naz diabolus ante xpi passionem habebat duplicem manum: scilz attrahentē t impellentē. Manus attrahens erat potestas trahendi homines ad limbū etiam iustos et sanctos. Manus impellēs erat potestas p̄cipitādi in malū vel fallacia: vel per violentiā: q: tentabat vt draco: et tentabat vt leo. Prima manꝰ attra-

cuia erat tante potētie vt nullus posset ei resistere. Et hec fuit ei oīno amputata xpi passione. Jam em̄ nullū iustū pōt ad limbū trahere: q; per passionē xpi deletum est cyrographū pcī Ade. Manū aūt impellentē habebat ita fortem vt cū magna difficultate posset qs ei resistere. Et ideo in multis regnabat immo fere in oībus ⁊ oēs supabat: vel per fraudulentiā: vel p violentiam. Et hmōi ptās debilitata est per passionē xpi: p quā lumen veritatis aperit ꝺ diabolicā fraudulētiā: ⁊ adiutoriū tribuit virtutis ꝺ diabolicam violentiā. Apparuit aūt lumen vitatis interi9 p diuinā inspirationē: ⁊ exteri9 p humanā instructionē. Jam em̄ fere oībus est veritas ppalata: ⁊ ideo destructa est idolatria que pri9 regnabat. Adiutoriū aūt virtutē tribuit p gr̄e infusionē q̄ reprimit cōcupiscētiā: ⁊ p angelicā ptectionē q̄ cō primit ⁊ reprimit ptātes aduersas: ⁊ hō de virtute passiōis merito cui9 mittit nobis spūs. s. mittunt etiā ⁊ ipi angelici spūs vt supek aduersari9. Ūñ diabolus sup oīa abhorret memoriā passiōis ⁊ figurā crucis p quā sum9 ab ei9 ptāte liberati. Et sic pōt ad obiecta respōderi. Quicunq; ergo xp̄m interroget: cur caput nō erigit in cruce: audiet illū pti nus rñdētē. Veu quāta est ꝑfusio. Ego ille sum q̄ hierim intrauerā clamātib9 pueris Mat. xxi. Mar. xi. Luce. xix. et xx. ⁊ Job. xij. Bñdict9 q̄ venit in noīe dñi: ⁊ oi ppło iubilāte: ⁊ mō nudus patior in medio latronū: vt hominē libere a diabolica superbia ⁊ potestate.

¶ De immēso dolore xp̄i in cruce quem sustinuit vt ipe p oībus peccatoribus penitentiā faceret. Cap̄m. ij.

Secūda cōditio xp̄i patiētis fuit doloris acerbitas vt penas nr̄as ipse portaret: de quib9 Esa. liij. c. ait: Vere lāguores nr̄os ipe tulit: ⁊ dolores nr̄os ipe portauit. Et nos reputauim9 eū quasi leprosum ⁊ pcussū a deo et humiliatū. Ipe aūt vulneratus est propter iniq̄tates nr̄as: ⁊ arbitrat9 est ppter scelera nr̄a. Disciplina pacis nostre sup eū ⁊ liuore ei9 sanati sum9. Oēs nos quasi oues errauim9: vnusq̄sq; in viā suam declinauit: ⁊ dñs posuit in eo iniq̄tatē oīz nostrū. Et. j. Pet. ij. c. Peccata nr̄a ptulit in corpe suo sup lignum: vt pctis mortui iusticie viuam9: cuius liuore sanati sumus. Que verba declarās magr̄ in. iij. distin. xix. ait: P ctā portare est pro pctis nr̄is penam pati. Doluit itaq; iesus p nobis. Ad cui9 plenior rē intelligētiā tria de ipo cōsideremus.

Primo veritatem.
Scō gravitatem.
Tertio vtilitatem.

¶ Primo consideremus doloris xp̄i veritatē. Non em̄ videtur quibusdā xp̄m vere doluisse: q; arguūt primo ex quodam dicto Hilarij. x. li. de trinitate. vbi ait: Uir9 corporis sine sensu pene vim pene in se deseuientis excipit. Sz ver9 dolor nō est sine sensu pene ergo in xp̄o non fuit verus dolor. Scō arguūt ex dicto Dionysij: qui ad Jobannē euangelistā ita scribit: Absit vt ego insaniā: vt credā sanctos aliq̄d pati p̄m corpis passionē: sed p̄m iudicium solū iudicare ipsos sentire credo. Si g̃ p̄ est verū sctī non senserunt passiones vllas nisi solum p̄m iudicium: non ergo p̄m experientiā: ergo patiendo nō habuerūt dolorem verū. Ergo multo minus sanct9 sanctor̄ xp̄s. Tertio arguūt: quia moyses ieiunauit. xl. diebus et. xl. noctibus sine aliqua corporis lesione ꝓpter ꝓtinuam contemplationem. Si ergo pfectio cōtemplationis aufert passionem et sensum famis: pari ratione videt q̄ auferat sensum doloris in carne passibili. Sed in xp̄o fuit continua contemplatio ⁊ perfectissima: ergo videtur q̄ nulla fuerit i eo doloris expiētia. Quarto arguunt: quia natura agens prestātior est patiēte: sz natura assumpta pstātior est omni alia: ergo non videtur q̄ ab aliqua natura possit affligi vel ledi. Quinto arguūt: quia si anima petri po

rr

neretur in inferno: ab ignibus non cruciaretur: quia nō habet in se causam p quā debeat dolere. Igit si aīa xpi nullā causam passionis in se habebat: videtur q nullū dolorē sentiebat in carne quātūcūq passibili. Si g dolor est passio ipsius anime potiꝰ q carnis: sicut dicit Aug. videt q in xpo nō fuerit dolor verus. Tali errori innituntꝰ q̄daꝫ heretici: t est etiā antiquus error sarracenoꝝ: qui error nō solum euacuat fidē xpi: t xpi euangeliū: sed etiā euacuat redēptionē nostram: t dixit xpm non esse xpm. Dū em̄ dixit xpm nō fuisse veraciter passum: dicit ipm nō satisfeciſſe: ac per hoc nec genus humanū esse redemptū. Dū ꝯo dicit ipsum simulasse se pati: dicit ipm fuisse mendacem: t ita nec vere fuisse dei filiū: nec dei nuncium: et ita nec mediatorē: ſꝫ potius deceptorē. Ideo catholice dicendū est ꝑm Alex. in iij. summe. q. xvij. mē. ſ. ar. ij. t Boñ. di. xv̄ſ. iij. libri sentētiaꝝ. ar. ſ. q. ſ. q abſq dubio vera doloris passio fuit in xpo sicut scriptura testat. Unde Esa. liij. c. dicitur: Vidimus eū nouissimū virorū: virū dolorū et scientem infirmitatē. Qđ nō intelligit ꝓpheta de scientia simplicis noticie: sed de sciētia experiētie: t in pſona eius dicitur in pſ. lxviij. Ego sum paup et dolens. Fuit enim in xpo caro passibilis t perfectibilis fuit etiā virtꝰ sentiendi ꝑm quā etiā anima cōpatit: corpori leſo. Qñ igit hec duo verū dolorē faciunt. ſ. vera leſio t verus sensus leſionis: t hec duo vere fuerunt in xpo: indubitanter tenendū est q in xpo fuit vera doloris passio. ¶ Ad primuꝫ ergo quod obiicitur de autoritate Hilarij tripliciter est respondēdū. Quidā em̄ dicunt ipm verba illa retractasse: alij ꝯo asserunt q in verbo predicto: t in aliis ibidē positis non excludit sensum doloris in xpo ꝑm humanaꝫ naturā sed ꝑm diuinā. Uā verba illa non sunt referenda ad xpi personā. Et hoc cōfirmat: q: vt dicit idem Hilarius: intelligētia verborū ex causis dicēdi est assumeda. Voluit itaq in verbis premiſſis excludere errorem Arrij heretici: q̄ dicebat xpm ꝑm se totū passum fuisse. Quidā ꝯo vt magiſter sententiarū in lra respōdēt q Hilarius nō voluit ostendere xpm non habuisse verū dolorē: sed non habuisse causam doloris. ¶ Ad scām de autoritate Dionysij dicendū est q Dionyſiꝰ non sensit q beatus Jobes t alij sancti nō experirentur dolorē in tormentis: ſꝫ volunt cōmendare substantiā mētis: que nō magis cōmouebat experientia sensus q̄ cōmoueret er sola consideratiōe t iudicio rationis. ¶ Ad tertiū de moyse dicendū est: q etſi dulcedo cōtēplationis quodāmodo ipm reficeret: t a sensibus exterioribꝰ abstraheret adeo q naturales virtutes quodāmodo cōsopiret: vt nō ita ꝓsumerent: t cibū requirerent: tñ q tāto tpe ieiunauit sine aliqua sui leſione: hoc fuit per speciale priuilegiū siue beneficiū: t diuinū miraculum. Et ideo nō habet locum in propoſito: quia xps in passione sua non exercuit miracula potentie: sed potiꝰ vsus est armis patiētie. ¶ Ad quartū dicendū est q illud non oportet intelligi q sit verum simpliciter: sed ꝑm aliquā cōditionem siue ꝓprietatem. Quia enim lapis ledit pedē: nō oportet q lapis sit nobilior pede: sed sufficit q excedat in aliqua conditione: vtputa in duricie et soliditate. Et sic est in propoſito. Quāuis em̄ clauus non esset nobilior carne xpi: erat tñ durior t solidior. Et ſi tu obiicias mihi de anima q non posset pati: dicēdū q aīa nō patiebat ꝑ se: sed ꝑ accidēs. ſ. compatiendo carni. Uel ꝑm Aug. in. vj. muſice. anima sumit occaſionem patiendi ex carne: verū tamē patitur ex se occaſiōe accepta aliūde. Potest etiam dici q illud verbū habet intelligi ꝑm institutionē nature: non ꝑm dispensationem misericordie t punitionem iuſticie: quoꝝ primū respicit animam xpi: reliquuꝫ animā peccatricem: ſicut. xliij. diſtin. iij. expreſſe habetur. ¶ Ad quintū qđ obiicitur q aīa Petri

non pateret in inferno: dicendum q̄ nō est simile: q: anima petri post glorificationē perfectā nō est passibilis est causa ppria: nec ex dispensatione diuina propter salutem alienam. Non autē est sic de anima xp̄i que dispensatiue ⁊ voluntarie passibilitatez habuit cū carne passibili cui adiuncta fuit. ¶ Secundo consideremus doloris grauitatē. Fuit em̄ dolor eius grauissimus: ita vt excederet oēs penas martyrū: ⁊ quecūq; generā tormentoz triplici ratione: videlz

Primo propter aīe sue limpiditatē.

Scō propter carnis teneritudinē.

Tertio ꝓpter vtriusq; necessitudinē.

¶ Prima rō p̄z: q: aīa eius habuit noticiā omniū veritatū. Unde nouit distincte que sibi fuerunt penalia: nec ꝓpter vnū aliud minus apprehendit. Jō ꝑm numerum eorum que patiebatur ⁊ partiū ꝑm quas patiebatur fuit apud animam iesu doloris multiplicitas. Unde Eccls.j. dicitur: Qui addit scientiā addit ⁊ laborem. ¶ Secunda ratio patet: quia ꝑm Boñ. in.iij.disti.xvj.ar.j.q.ij. in eo erat maxima cōplexionis equalitas ⁊ sensus viuacitas. Quanto em̄ cōplexio est nobilior: ⁊ quanto sensus tactus est viuacior: tāto dolor est acutior. Secundū autem doloris ipsius magnitudinem est totius corporis afflictio. Audi enim omnium membrorum afflictionem. Pedes eius fuerūt afflicti cū discalciati ⁊ nudi per totā noctē et per partem magnam diei huc ⁊ illuc currerent. Pieq; credendum est q̄ sepius in lapides impingebant: effundebantq; per viam sanguinē sacrū. Uitalia mēbra ac respirantia ficut cor et pectoris concauū: ⁊ similia dure fuerunt afflicta in timore ⁊ multorum suspiriorū et gemitū assumptione circa costas dorsum latera atq; corp9. Et vniuersaliter oīa membra in dura flagellatione afflicta fuerunt: in qua superficies carnis sue teneree: ⁊ delicate fuit crudeliter lacerata: ⁊ sanguine cruentata. Brachia fuerūt afflicta ob duram ligationē ⁊ constrictionē. Humeri fuerūt afflicti duro onere crucis. Os quoq; afflictū fuit tā fetido oſculo ꝓditoris: q̄etiam fellis ⁊ aceti amaro potu. Nares afflicte fuerunt horribili fetore sputorū abominabilium iudeoz ⁊ fetore cadauerū mortuoz. Bene quoq; afflicte fuerunt ⁊ tumefacte ac sanguine ⁊ liuore cōsperse. Tum ex percussionibus faciei: tum etiā ex spinea corona ꝓpter quam sanguis per eius faciē defluebat. Oculi fuerunt afflicti cōfusi ⁊ velati ac fletu reliquati in furoris ⁊ iracundie ignē spirantium inimicoz suoz aspectu: necnō quia videbat matrē ⁊ discipulū quē diligebat flentes ⁊ cruciatos. Aures replete fuerunt opprobrijs. Uerter capitis afflict9 fuit durissimis spinis ⁊ pcussione arūdinis. Ob immēsitatē itaq; doloris clamat xp̄s Trenoz. j. dicēs: O vos oēs q̄ transitis per viam: attendite et videte si est dolor sicut dolor meus. ¶ Tertia ratio propter anime ⁊ corporis necessitudinem. Quanto equidem maior est amicitia anime ad ip̄m corpus: tanto separatio est dolorosior. Cū ergo inter animā xp̄i ip̄m corpus maior esset amicitia q̄ fuit in alijs hoīb9 mundi tū ꝓpter anime bene ordinate charitatē: tū etiā ꝓpter corporis seu carnis puritatē ⁊ dignitatem: sequitur q̄ q̄n anima xp̄i per mortē fuit a corpore separata q̄ dolor ipsius intensior fuerit q̄ dolor cuiuscūq; morietis. ¶ Tertio ꝑsiderare opz doloris xp̄i vtilitatem. Nam ꝑ dolorē suum nos liberamur a pena cui merito subijceremur. Scōm em̄ Boñ. in.iij.dist.xix.ar.j.q.iij. passio xp̄i nos liberauit a pena tpali ⁊ ab eterna: ⁊ ab ea q̄ est inter vtrāq; media. A pena temporali liberat dū virtute illi9 cōdonantur nobis petā: nō solum quātū ad culpam ⁊ reatū pene eterne: sed etiā quātuz ad dimissionē pene satisfactorie sicut habet fieri in sacramēto baptismi. A pena eterna liberat liberādo a culpa Dum enim per passionē xp̄i nobis gratia impetrat: ꝑ quam culpa dimittitur

nobis debitū pene eterne mortis relaxatur. Liberat a pena que est etiam inter vtrāq; media que quidē fuit carētia visionis diuine ex merito pcti ade. Et illa quidē etsi fuerit ad tēpus ꝓpter gratiā reparata in eis q̄ detinebant in limbo: debebat tñ habere eternitatē habito respectu ad culpā ade. ¶ Sed aliq̄s obijciet: qr nūc illis penis tpalibus subiacemus: q̄bus subiacebāt illi qui erāt ante passionē xp̄i. Et nullus q̄ est in inferno dānat⁹ liberat a pena tpali nec ab eterna. ¶ Rndet dñs Boñ. vbi. s. ad vlti. argu. ꝙ rō illa peccat ꝑm cōsequēs. Nō ei sequit ꝙ si hoc modo nō liberat a pena tēporali et eterna: ꝙ propter hoc nullo modo. Quis em̄ nō liberet a pena eterna eos q̄ sunt in malo obstinati: liberat tñ eos qui volunt ⁊ possunt ad christuz conuerti. Rursus q̄uis nō liberet a pena tēporali in presenti: vt ab ista fame ⁊ siti liberabit tñ in futuro. Liberat etiaz ab aliquib⁹ penis tēporalibus ad quas essemus obligati merito peccatoruz nostroꝝ: nisi passio xp̄i interueniret. Si q̄s ergo pie xp̄m cōtemplando in cruce pēdētem interroget: cur caput tenet inclinatum: audiet illū dicentem protinus. Deu me doloribus angor: passionibus crucior: et in amaritudine morar anima mea. Alloquere ipsum alloquere anima dura: ⁊ loquet ipse tecū libēter. Dic ei: O amātissime iuuenis qō scelus cōmisisti vt crucē cum tanto dolore ascēderes. Et ipse dicet tibi: Tu aīa es mihi causa doloris: tu peccasti ⁊ peccare nō cessas: ⁊ cū penas nō valeas soluere delictoruz: ego pro te penitētiā ago ⁊ ꝓ oībus qui saluari volūt. Absq; em̄ mei sanguinis effusione nullus saluari posset. Sanguis ꝙ meus effusus tante virtutis est ⁊ efficacie: vt vna gutta sola sufficiat ad redimendum omne genus humanum. Sed ego largus redemptor vt securi fiant qui saluari et conuerti volunt non vnam guttulā: sed de toto corpore meo sanguinē meū effundo. De capite: de facie: de ore: de collo: de manibus: de pedibus: de omnibus membris meis: et de nicq; de corde meo. Propter hoc Bern. sup Cant. sermone. xxij. ait: Ad cumulū pietatis tradidit in morte aīam suam ⁊ de ꝓprio latere ꝓtulit pretium satisfactionis quo placaret patrē. Propter qō illū ad se verficulum traxit. Apud dominum misericordia ⁊ copiosa apud eū redemptio. Prorsus copiosa: qr nō gutta: sed vnda sanguinis largiter per quinq; partes corporis emanauit, hec ille. Sed hominis peccatoris ipsum fugiētis maliciam xp̄s cōsiderās: de ipso sic cōqueritur per Augu. cōtra quinq; hereses. Cū esses inquit inimicus patris mei reconciliaui te. Cū inter montes ⁊ siluas errares quesiui te. Humeris meis portaui te. Patri meo reddidi te: laboraui: sudaui: caput meum spinis opposui: manus meas clauis obieci: lancea latus meum aperui: sanguinem meum fudi: animaz meaz posui vt te mihi copularem Et tu diuideris a me.

¶ De paupertate christi quam in cruce sustinuit: vt nobis diuitias gr̄e inueniret. Capitulum. iij.

Tertia cōditio xp̄i paniētis est extrema paupertas: quā sustinuit pro nostris culpis delendis. De qua ipse Matthei viij. c. ait: Vulpes foueas habēt: ⁊ volucres celi nidos: filius aūt hois non habet vbi caput suum reclinet. Fuit nāq; xp̄s triplici paupertate fatigatus.

Prima pauptas fuit bonoꝝ tpaliū.
Scōa amicoꝝ familiarium.
Tertia donoꝝ supernaturaliū.

¶ Prima paupertas fuit bonoꝝ temporalium. Nullum quippe bonū tēporale aderat xp̄o in cruce angustiato: non domus: nō tectū: nō pānus: nō aurū: nō argentū: sed nudus ipse pēdebat. ¶ Secūda paupertas fuit amicoꝝ familiarium qr oēs eo relicto fugerūt. Vnde per prophetam cōqueritur dicēs. cxlj. Cōsiderabam ad dexterā ⁊ videbā: ⁊ nō erat qui cognosceret me. Scōm Alex. de ales. nō dicit ad sinistrā ꝓpter virginē beatā

que sola ad sinistrū persecutionē filium verū deuz ⁊ hoiem cognoscebat. Ceteri ho etsi er generali cōpassione xpo compaterentur: tñ ipsum credebāt purū hominē in tormentis deficientē. ¶ Tertia paupertas fuit donoꝝ supernaturaliū. Vabebat xps dona plurima: vtputa: scientiā: sapientiā: sanctitatē: pulchritudinem corporis ⁊ aīe: ⁊ alia hmōi: quibus oībus in cruce: etsi nō fuerit priuatus: priuari tñ visus est dum reputatus est peccator: stultus: seductor: ⁊ oīm malorū perpetrator. Quare nō immerito ad se aduocās aiam peccatricez dicere pōt. Reuertere ad me anima mea. Ecce p te precū soluo. Expendo p te oēs thesauros meos. Suscipe sanguinē meū. Sume penas meas: ⁊ offer illas patri celesti. Die ei parce mihi misere peccatrici per vulnera: per dolorē ⁊ sanguinē: per mortez ihesu xpi. Parce dñe qz filiꝰ tuus p nobis peccatorib⁹ pati dignatus est. Et statim deus remittet tibi pcā tua. Ergo non immerito preciositas vocari pōt hec flamma amoris: vbi xps p:ciosum sanguinem suū offert peccatorib⁹: vt cōsequantur salutē quā nobis donet ille qui viuit in secula. Amen.

¶ De diuina charitate in quo declaraf q̄ gratiosus sit deus pcōribus penitētibus ⁊ ad se redeūtibus: quibus admirāda dona cōcedit. Sermo. vij.

VEnite ad me oēs qui laboratis ⁊ onerati estis: ⁊ ego reficiam vos vbi, s. Ut se tandem benivolum reddat deus pcōribus penitētibus: offert illis munera gratie sue: cum dicit: reficiam vos. Ad qō plenius intelligendū in presenti sermone: de charitate diuina concludemus tractatū: exponētes septimā flammam: que vocabatur gratiositas. Pro cuius declaratione notabimus tria gratiosa dona que deus p sui amore peccatoribus ad se redeūtibus elargitur.

¶ Primū donū ō: restitutionis.

Scōm letificationis.

Tertium glorificationis.

¶ Qualiter deꝰ restituit pcōribus per penitētiā bona prius perdita: ⁊ per peccatū mortificata. Capm. j.

PRimū donū qō deꝰ bñdictus elargitur pcōribus penitētibus ō: restitutionis. Scōm Rich. in. iiij. di. xiij. ar. vij. q. ij. ⁊ cōem opi. theologoꝝ: p penitentiaz restituūtur hoi opa priꝰ perdita: et per culpā mortificata: que ante viua fuerūt Si qs nāq; in charitate existēs decē annis seruierit deo ieiunādo: ⁊ oādo: ⁊ cetera hmōi faciēdo aduenīēte culpa mortali: bona hec oīa perdidit. Sed eo a culpa resurgēte reuiuiscūt simul oīa supradicta. ¶ Sed cōtra obijci pōt p dictum Hugonis q̄ ait: Nemo in spe correctionis peccare dz: qz qō semel amittit ipm nō recuperaf ampliꝰ. Ergo si bona opa prius facta sint amissa per culpā: impossibile est ea restitui: ergo nec viuificari. Item omne qō viuificaf est aliquo mō: sed qō oīno pereūt nullo mō est: et talia sunt opa bona prius facta: ergo nec viuificari nec recuperari possunt. Rñdet Bon. in. iij. dist. xiij. parte. ij. ar. ij. q. iij. q̄ opera q̄ prius fuerūt viua: qz ex charitate facta et digna vita eterna: postea aduenīēte culpa mortificātur in isto: qz ampliꝰ in hoc q̄diu est culpa in eo non est dispositio digna remuneratione p̄pter indignitate ipsiꝰ: sed rursus gratia redeūte que istū facit dignum vita eterna: iam opera in hoc sunt digna remuneratione: ⁊ ideo restituūtur ⁊ viuificātur. Ad intelligentiā tñ obiectoꝝ notandum q̄ dicūt quidam q̄ opera bona in charitate facta: qz bona sunt ⁊ ideo fiūt in laudē dei vt inde debeat laudari deꝰ qz xo in vnitate mystici corporis: et qz in charitate pertinēt ad opus mysticū: qz xo ex libera volūtate et iusta: ad rasdicas premiū siue ad facientis meritum. Uñ iz iste cadat qui facit opa: nihilominus remanent in corpore mystico: qz inde alia mēbra gaudebūt: ⁊ deꝰ inde lau-

dabitur. Sed tñ nō manēt ad gloriā sanctis: ⁊ ideo moriūtur ista cū iste moritur: sed eo resurgēte a culpa: ⁊ facto de corpe mystico: sibi opa bona reuiuiscūt: et quātū ad hoc dicūt intelligi illud Apoca. iij. Tene qđ habes. Quicquid aūt sit de hoc siue remaneāt in corpore mystico siue non: verū est ꝙ remanent in memoria eius qui fecit: ⁊ dubium etiā non est quin maneant in memoria dei: et q̄diu manet culpa: manent in cognitione dei cūcta respicientis: et in memoria peccatoris. Sed ibi nō manent ad remunerādum: nec in memoria peccatoris ad gaudium: sed magis ad dolendū. Sed cum resurget manent in deo ad remunerandum: ⁊ in memoria ipsius peccatoris ad gaudendū. ¶ Ad dictū Hugonis dicendum est ꝙ intelligit de illo opere bono qđ homo potuisset facere vel fecisset illo tēpore quo peccauit: qđ quidē nō recuperabitur: qr si alio tēpore velit facere opus qđ omisit: perdit qđ debēt facere in illo tēpore. ¶ Ad secundū dicendū ꝙ illa opera que mortificata fuerunt manēt in memoria eius qui fecit: et dei pro quo fecit. hec Boñ.

¶ De leticia angelorum ⁊ totius celestis curie ꝓpter penitentiā ⁊ conuersionem peccatoꝝ. Capm. ij.

Secundū donū dicitur letificationis. Facit vtiq; deus angelos suos iubilare in cōuersione peccatorū. Unde Luce xv. dicitur: Gaudium est angelis dei sup vno peccatore penitentiā agēte. ¶ Sed circa hoc notādū de gaudio angelorum ſm Boñ. dist. xl. ar. ij. q. ij. libri. ꝙ ipsum gaudiū in angelo crescere pōt intelligi dupliciter. Uel extensiue: vel intensiue. Extensiue dicit crescere qñ quis de pluribus gauder. Intēsiue aūt qñ affectus eius de aliquo copiosius gaudet. Si ergo loquamur de cremento gaudij ſm primū modum: scilz quātum ad extensionem: verū est. Et doctores cōiter sentiūt ꝙ ipsis beatis angelis accrescit gaudiū ex salute peccatoꝝ: qr de pluribus gaudēt: ſm ꝙ plures saluātur. Si autē loquamur de cremento gaudij ſm modū aliū: scz quantū ad intensionem: sic est distinguendū. Nam gaudium duplex est. Quoddā est gaudiū in quo consistit premiū substātiale: ⁊ illud est gaudium de bono increato: qđ angelus habet de deo ⁊ in deo. Est iteruz gaudium quoddā accidētale: ⁊ illud est gaudium qđ angelus habet de bono creato: siue ꝓprio: siue alieno. Ergo aliqui dixerūt ꝙ i angelis beatis accrescit vtiq; gaudium intēsiue: q: nondum sunt perfecte beati: ꝙuis sint cōfirmati. De quorum opinione videtur fuisse magister. Sed quia hec opinio nō videtur probabilis: ideo fuerunt aliqui qui dixerunt ꝙ neutrum gaudium crescat in eis intensiue: sed solū extensiue: sicut charitas eoꝝ nō est maior ꝙ fuerit ab initio: q̄uis plures nūc diligant ꝙ tunc. Sed qr illud nō videtur adhuc satis probabile ꝙ angelis accrescat materia gaudij quinetiā accrescat ⁊ gaudiū: ideo est tertius modus dicendi ꝙ in angelis nullo modo accrescit gaudiuz in quo cōsistit premiū essentiale: qr quātum ad illud perfecte beati sunt. Sed gaudiū in quo consistit premiū accidētale accrescere potest non solū extensiue: verūetiam intēsiue rōne proprij boni coniuncti ꝙ ministrando alijs bona opera ⁊ rōne boni faciunt in quibus premiū accidētale merētur. Et qr etiam cōcaues suos ad beatitudinem perducūt super quibus cōgratulantur: nō solū aūt angeli: sed etiā tota trinitas gaudet et facit festū de conuersione peccatoris: et primo gaudet pater. Nam rex terrenus multū gaudet qñ filius sibi concipitur: sicut leratus est Abraam ex cōceptu Sare. Multū gaudet qñ nascitur: sicut Zacharias ⁊ Elizabeth in ortu precursoris. Multū gaudet quando filius ablactatus est. Unde Abraam fecit magnū conuiuiū in ablactatione filij sui ysaac. Geñ. xxj. Multū gaudet qñ filius grandis effectus est: et ad mēsam recipitur. Sic pater celestis de filio ſpi

nualiter cōcepto: nato: ablactato: ⁊ ad mensam recepto multū gaudet. Conceptio nāq; accipitur in contritione: siue boni ꝓpositi inchoatiōe. Vñ Esa. xxvj. A facie tua dñe cōcepimus: ⁊ quasi parturiuimus: ⁊ peperimus spiritum salutis. Natiuitas attēditur in confessione vel bonorum operū ostensione. Sed de multis pōt dici illud Esa. xxxvij. Venerūt filij vsq; ad partum: ⁊ virtus nō est pariēdi. Ablactatio attenditur in vite perfectione: qñ homo intantuꝫ proficit ꝙ iam non indiget lacte paruulorū: sed cibo solido perfectorum: de quo Heb. v. Perfectorum aūt est solidus cibus. Ad mēsam receptio attēditur in celesti refectione. iuxta illud Luc. xxij. Ego dispono vobis regnū vt edatis ⁊ bibatis sup mensam meā in regno meo. Scō gaudet filius triplici de causa. Primo qz videt effectū sue passionis. Qō notatur in parabola de oue perdita ⁊ inuenta. De qua Greg. ait in homel. Una ouis perijt quādo homo peccando vite pascua dereliquit. In humero aūt posuit: quia peccata in corpore suo ipse portauit. Et Aug. in libro cōtra quinq; hereses. Cū esses inquit xps inimicꝰ patris mei recōciliaui te: cum inter montes et siluas errares quesiui te: humeris meis portaui te: patri meo reddidi te: laboraui: sudaui: caput meum spinis opposui: manus meas clauis obieci: lancea latus meum aperui: totus iniurijs et asperitatibus laceratus sum: sanguinē fudi ⁊ animaꝫ posui: vt te mihi copularē: et tu diuidis a me. hec ille. Tantū aūt desiderium de oue inuēta habuit: ꝙ etiā desertū. i. celū dereliquit. Qō dicitur desertū. i. derelictum ab hoīe qui fuerat ipsum habiturus. Tum qz adinstar deserti in eo sunt dulces cantus auiū. i. angelorū. Ibi etiā sunt rose martyrū: viole cōfessorū: ⁊ lilia virginū. Scō gaudet filius: qz videt in peccatore cōuerso reformationē sue imaginis. Qō notatur in secūda parabola de drachma perdita et inuenta: in qua imago regis refulget. Decē eñ drachme sunt nouem ordines angelorum: ⁊ decimus hominū: qui ad dei imaginē sunt creati. Sed decima drachma ꝑdita fuit qñ homo peccauit. Sed xps ipsaꝫ quesiuit ⁊ suam imaginē reparauit. Tertio gaudet eo ꝙ videt resuscitationem sui fratris. Qō notat in tertia parabola de filio ꝓdigo: de quo dicit: Epulari ⁊ gaudere oportebat: qz frater tuus pererat ⁊ inuentus est. ¶ Tertio de conuersione pctōris gaudet spūssanctus triplici de causa. Primo qz recuperat templū suuꝫ quod dz inhabitare: de quo. j. Cor. iij. c. Nescitis qz templū dei estis: et spūs dei habitat in vobis? Habitare aūt nō posset nisi spūs malignꝰ recederet. vj. Cor. vj. Que aūt conuentio xpi ad belial: qs cōsensus templo dei cū idolis? Scō gaudet qz recuperat membrū suū qō dz viuificare. j. Cor. vj. An nescitis qñ membra vestra templum sunt spūssancti? Videmus aūt ꝙ membrū precium putridum vel paralyticū nō viuificat a spiritu humano. Eodē modo nec peccator a spū diuino. Tū qz diuisus est a deo Esa. lix. Iniquitates vestre diuiserunt inter vos ⁊ deū vestrū. Tū qz putrefactus est in peccato Joel. j. Cōputruerūt iumēta in stercore suo. Tum qz paralyticat? est ex inordinato motu: nō eñ dz sensuꝫ amoris dei: de quo dr Bap. j. Sentite de dño in bonitate. Tertio gaudet qz recuperat vas suum qō dz implere. Oportet aūt ꝙ istud vas sit vacuum ab amore mūdi si debet impleri amore dei. Unde Auguſt. super Johannē. Vas es: sed plenus es. Funde qō habes vt recipias qō non habes. Funde amorez seculi: vt implearis amore dei. ¶ Sed circa hoc queri potest quomodo intelligatur illud verbuꝫ: Maius gaudiū est angelis dei super vno peccatore penitentiā agēte: ꝙ super nonagintanouez iustis: Ad quod dicendum ꝙ potest intelligi dupliciter. Aut de repidis iustis: aut de feruentibus. Si primo modo: hoc verum est. Unde Gregorius ait: Maiꝰ de pctōre ꝙ de fratre iusto gaudium fit in

celo: quia ⁊ dux in prelio plus illū mili
tē diligit qui post fugā reuersus hostez
fortiter premit: q̄ illū qui nunq̄ terga
vertit ⁊ nunq̄ aliq̄d fortiter fecit. Sic
agricola illā terrā ampli⁹ amat q̄ post
spinas vberes fruges profert: q̄ eam q̄
nunq̄ spinas habuit ⁊ nunq̄ fertilem
messem produxit. De hoc etiā Aug. in
lib̄ contra Faustum sic dicit: Agricole
plus placent agri qui spinis etiam ma
gnis eradicatis centenuz proferunt: q̄
qui nullas spinas vnq̄ habuerūt ⁊ vix
ad tricesimū peruenerūt. Si aūt intel-
ligat̄ de iustis feruētib⁹: tūc distinguē-
dū est inter affectū ⁊ effectū. Nam ꝟm
Boñ. meliori maior affect⁹: magis autē
indigēti: maior est tribuēd⁹ effect⁹. Vi-
dem⁹ em̄ q̄ si aliq̄ mater decē filios ha
beat: si vn⁹ infirmat̄ ⁊ postea sanat̄: ma
ius gaudiū oñdit de sanitate istius re-
cupata q̄ de sanitate in alijs ꝯseruata.

¶ De gloria quam acquirunt peccato-
res conuersi de ipsoꝝ beatitudine in re
gno celorum. Capl'm. iij.

Tertiū donū quod de⁹ pecca-
toribus penitētibus elargit̄
dicitur glorificationis. Naz
in celesti ⁊ beata hierusalem
ipsos tandē aggregat societati ciuium
supernoꝝ. Neq̄ em̄ ꝓpter pctā ipis in
fimū locū concedit: quinimo vt salua-
tor ait propter ipsam penitentiā mere-
trices et publicani precedent in regno
celoꝝ. Quāta aūt sit eoꝝ gloria in celo:
ostēditur in Thayde meretrice: de qua
in vitispatrum legitur: q̄ tante pulchri
tudinis extitit: q̄ multi ꝓpter eā ven-
ditis substantijs suis ad vltimā paup-
tatē deuenerūt: sed ⁊ amatores ei⁹ mu
tuo se interficiebāt. Qr cū audisset ab-
bas Pannutius: sumpto habitu secu-
lari ⁊ vno solido: ꝓfectus est ad eam in
quandā egypti ciuitatē: deditq̄ ei soli
dum quasi pro mercede peccandi. Illa
autē accepto precio ait illi. Ingredia-
mur simul cameram. Cunq̄ ingressus
esset ⁊ locum preciosis ornamentis stra
tum ascendere inuitaretur: dixit ad eā.
Si est interius cubiculū in ip̄m eam⁹.
Illa autem dixit: Est quoddā cubiculū
vbi nullus ingreditur. Si v̄o deum ti-
mes: nullus locus est qui eius diuini-
tati abscondatur. Quod cum senex au-
disset dixit ei. Scis esse deū? Cūq̄ illa
respondisset se scire deū ⁊ regnū futuri
seculi: necnon tormēta peccatoꝝ: dixit
ei: Si ergo hec nosti: cur tot animas p̄-
didisti? Et non solū ꝓ tua: sz ⁊ ꝓ alioꝝ
reddēda rōne dānaberis. Illa v̄o ꝓuo
luta ad pedes abbatis. Pannutij cū la
chrymis orabat dicēs: Scio esse peni-
tētiā pater: ⁊ confido remissionē te orā
te sortiri. Peto tribus horis inducias:
⁊ post hec quo volueris ibo: ⁊ quecūq̄
preceperis faciā. Cūq̄ ei locū abbas cō
stituisset vbi veniaz impetrare deberet:
illa collectis oībus quecunq̄ de pecca-
tis lucrata fuerat: ꝑlatisq̄ in media ci-
uitate populo expectāte igne combussit
clamās ⁊ dicēs: Venite oēs q̄ peccastis
mecū: ⁊ videte qūo ea que mihi contuli
stis exuram. Cum aūt oīa incēdisset: ad
locum quē abbas Pānutius construxit
perrexit. Qui illā in cellula parua reclu-
sit: ostiūq̄ cellule plūbo signauit: ⁊ par
uam reliquit fenestraz per quā ei cibus
daretur: iussitq̄ parum panis ei ⁊ pau-
lulum aque ab alijs ministrari. Cūq̄ er
go tribus annis fuisset inclusa: ꝓfectus
abbas Pānutius ad abbatē Antoniuz:
cōuocatis discipulis vt ab eo inquireret
si remisisset ei sua peccata deus: narrata
cā sctūs Antonius discipulis conuoca-
tis: precepit vt illa nocte orarent. Sta-
timq̄ abbas Paulus maior discipulus
Antonij vidit in celis lectum preciosis
vestibus ornatum: quē tres virgines fa
cie clara custodiebāt. Cūq̄ paulus dice
ret gloriā illā esse Antonij: nō est Anto-
nij: sed Thaydis meretricis: vocem sibi
dicentē audiuit. Qd̄ cum mane audisset
abbas Pānutius cum gaudio discessit.
Et cū illam eduxisset de cella: quidecim
dieb⁹ superuixit ⁊ pausauit in pace. Er-
go aperiāt oculos suos peccatores vt vi
deant longitudinem latitudinem alti-

tudinem ⁊ profundum ardētissime charitatis dei: qui sua amplissima ⁊ immēsa clemētia paratus est semper peccatoribus penitentibus dare salutē: quā nobis oībus largiatur ipse qui viuit ⁊ regnat in secula seculorū. Amen.

¶ Explicitus est tractatus de diuina charitate.

¶ Tabula in sequentem tractatum.

De immortalitate aīe: vbi tractatur de vita in cōmuni. Sermo. j.
De vita hominis ante suā beatitudinem. Sermo. ij.
De immortalitate anime que sua nobilitate exemplis ⁊ testificatione probatur. Sermo. iij.

¶ Sequitur tractatus de immortalitate anime: cuius sunt sermones. iij.

¶ De vita in communi. Sermo. j.

Iusti aūt in perpetuum viuent. Scribuntur hec verba originaliter Sap. v. Quoniā falso plerique opinantur extinctos hoīs corporali morte amplius nec viuere nec viuificari posse: fiātque ex hoc in oībus vitijs brutis deteriores: ī presenti tractatū de immortali vita statui cōpilare. Est q̄ppe satis supque necessariū aperire oīb⁹: quēadmodū dei sapīa statuit vt hoīes ꝓ varietate meritorū: aut in eternū viuāt in felicissima patria paradisi: aut illā cōtēnētes eternis supplicijs deputent. Nā q̄ durior petra cēseri pōt q̄ꝫ pctōr hō: q̄ sentiēs certitudinaliter ꝓponi sibi bonū ⁊ malū ꝑpetuo duraturū a pctō separari nō curat? Grādis equidem iactura est ꝓ momētaneo ac labili huius mundi bono ꝑdere gaudia nūq̄ꝫ defutura: ⁊ obligare se in scl̄a seculoꝝ ad eternas penas. Quapropter vt ipsi⁹ immortalis vite plenior ac lucidior possit haberi noticia: in hoc sermone ad vitam in communi stilum nostrū dirigemus: de qua tria mysteria erunt contemplanda.

Primū erit de vite diffinitione.
Scd̄m erit de vite originatione.
Tertium erit de vite substantiata susceptione.

¶ Quid sit vita ꝟm pb̄m declarat: ⁊ an aīa sit ipsa vita. Cap̄. j.

Primū dicenduꝫ erit de vite diffinitione. Nam vt Cicero tradit in. j. de offi. Oīs que a rōne suscipit de aliqua re institutio: debet a diffinitione ꝓficisci: vt facilius intelligatur quid sit de quo disputet. Igit inquiram⁹ primo quid sit vita. Et diffinitur sic a pb̄o lib̄. de motu cordis. Uita est act⁹ anime primus in motu corporis adaptati ad mouendum. Ex quibus verbis dubitatio mouetur: an vita sit ipsa anima? Et quibusdam videt ꝙ sic. Nam Amb̄. in li. de bono mortis ostēdit ꝙ anima nō pōt mori: qꝛ est vita: ⁊ vita est cōtraria morti. Ait aūt sic. Anima vita est: quomodo potest mortem suscipere: cum sit ipsi contraria? Ipse etiam Amb̄. in eodē lib̄. probat ꝙ vita sit aīa: sic. Cui anima infunditur: vita infunditur: a quo anima discedit: vita discedit. Anima ergo vita est. Isid̄. li. j. de summo bono. Uita inquit corporis est anima. Sed ⁊ pb̄us vult ꝙ aīa viuat seipsa. Igitur erit sua vita. Qd̄ ꝓbari potest. Aīa viuit: aut ergo seipsa: aut alio. Si alio: aut illud viuit: aut nō. Si nō ergo nō dat vitā. Si viuit: ergo aut seipsa aut alio. Tūc similiter querit de illo alio. Si ergo nō est abire in infinitū: relinquit ꝙ illud quo viuit viuit seipso. Sed verisimilius est ꝙ aīa viuat seipsa q̄ꝫ aliud quo viuit: ergo aīa seipsa viuit: ergo anima vita est: ergo vita est aīa. Soluit autez hanc ambiguitatē. Alexā. in. ij. volu. sum. sue di. q. xc. mē. ij. ar. ij. ꝙ vita nō est anima sed actus ab ipsa egrediēs. Quia vt scribitur in libro de motu cordis: primus ⁊ continuus actus anime vita est. Unde

anima est cā vite ī corpe: ⁊ cā aīe est causa vite in ipa. Uñ vita qua aīa in se viuit non est aīa: sz illud qd est causa aīe: ideo vita nō est aīa: nec ecōuerso formaliter loquēdo. ¶ Ad autoritates in ꝯriū allegatas rñdet Alexā. ꝙ intelligunt ꝑ comitātiā causalē: nō ꝑ idētitatē essentialē: rōne scz effect⁹ quo ipa corpus viuificat. Ad aliud etiā qd inducebat: ꝙ aīa viuit seipsa aut alio ⁊c. rñdet predictus doctor: ꝙ aīa dr viuere seipa: quia principiū vite est in ipa: nec est ab aliq̄ extra ipam sicut est de vita corporis: qd est ab intrinseco. s. ab ipa anima: ꝯm ꝙ dicit Amb. ꝙ aīa causat vitā: ⁊ facit ꝙ vita sit in corpe. Nota ergo ꝙ viuere seipso est dupliciter. Aut sicut se toto: aut sicut aliquo sui. Uerbi gr̄a. Aliter viuit anima seipa: aliter vita. Uiuit em̄ vita seipsa tota sicut est. Uñ viuere vite est esse. In vita em̄ nō est aliq̄d qd non sit vita. Sed anima viuit seipa: idest aliq̄ sibi intrinseco: vtpote formali ꝑncipio qd nō est alteri⁹ nature q̄ ipsa anima. Et ideo ex hoc nō sequit: ꝙ aīa sit vita. Si em̄ hec esset vera: anima est vita: necessario oporteret ꝙ idē in ea esset īformans et informatū: idest ipsa esset sua forma. Et idē esset illi esse ⁊ viuere: sicut idē est vite esse ⁊ viuere: qr vita seipa viuit. Uita ergo est actus prim⁹ ⁊ continuus substātie nobilis mouētis: vel cognoscētis: vel vtrūq̄ facientis. ¶ Sed adhuc arguūt quidā dicētes ꝙ vita nō possit esse actus aīe. Nā vita cū sit perfectio viuētiū: actus cū sit accidēs: non pōt esse perfectio taliuz. Rñdet ad hoc Alex. ꝙ est primus actus forme substātialis: ⁊ est act⁹ ꝯsequēs ad primū actū Licz aūt cōsequentiū actuū sit aliquod accidēs: tñ actus primus qui est perfectio substātie nō est accidens. Nā sicut intellectus quandoq̄ nominat ipsam potentiam intellectiuā: quandoq̄ aūt actum eiusdē accidentalem vt scilz qui prouenit ex cōprehensione rerū extrinsecarum: similiter est de vita. Uñ vita quandoq̄ nominat ipsam vitam ꝓut est substantia: qñq̄ actum eiusdē accidentale. Ista nihilominus rudib⁹ ostēdi non possunt: quia vt Arist. inquit in iij. Metaph. Soluere vinculum ignoranti non est possibile.

¶ Unde vita habet suum principium.

Capitulum. ij.

Secundū mysteriū cōtēplandum est de vite originatiōe vñ scilz vita trahit originez sicut a prīcipio efficiēte. Et Plato dicit anima esse principiū vite. In libro autem de motu cordis dr: ꝙ motus est causa vite. Arist. ij. de anima. Anima est viuentis corporis causa: ⁊ principium verꝝ. Tamen restat dubiū: qr ex verbis sanctoꝝ videtur ꝙ oīs vita sit a deo. Inq̄t em̄ Aug. li. de vera religione. Nulla vita est que nō sit ex deo: qr deus summa vita est: et ipse est fons vite. Et Dionysius in lib. de diui. nomi. Oīs vite erit vitalis motus ⁊ vita ipsa que est sup oēm vitā. Et Gen. ij. Formauit de⁹ hoīem de limo terre: ⁊ inspirauit in faciē ei⁹ spiraculū vite: ergo per effectū principiū vite est ipse deus. ¶ Rñdet Alex. vbi. s. dicēs: ꝙ aliq̄d viuit in se: ꝑ se: et ex se: vt vita prima q̄ est deus. Et aliquid viuit in se ⁊ per se: sed nō ex se: vt aīa ⁊ angelus. Et iterū aliq̄d qd viuit in se: sed nō ex se: nec ꝑ se: vt aīa sensibilis ⁊ vegetabilis. Illorum que viuunt per se et in se: quedā possunt alijs vitā cōicare: vt aīe rationales corporib⁹ organicis potentiā ⁊ vitam habētibus: quedam nō possunt: vt spūs angelici et spūs rōnales: quedā que non per se sed participādo vitā illis mediantibus que per se viuūt: vt corpora hūana. Ex quibus patet ꝙ quedam sunt que per se viuunt: vt sunt spūs angelici: ⁊ aīe rationales. Dicim⁹ ergo ꝙ vita eoꝝ que per se viuūt immediate sit a deo sicut eorum substātia vel essentia. Uita ṽo eoꝝ que viuūt participādo vitā mediantib⁹ illis que viuunt per se: non est immediate a deo: sed illis mediātib⁹ que per se viuūt Sed propter hoc qd diximus sanctus

Tho.q.xviij.s.pte. querit dubiū videlz: Utruz oīa sint vita in deo. Et ꝙ sic ipse ꝓbat: qꝛ Job.j.dicit: Qđ factum est: in ipo vita erat: sed oīa per deū facta sunt ergo in deo oīa sunt vita. Insuper viuere dei est eius intelligere. In deo autez idē est intellectꝰ ⁊ qđ intelligit: ⁊ ipsum intelligere eiꝰ. Unde quicq̄d est in deo vt intellectuz: est ipsum viuere: seu vita eius. Cuz ergo oīa que facta sunt a deo sint in ipso vt intellecta: sequit ꝙ oīa in ipso sint vita diuina. ¶ Cōtra tamē hoc possumus instare. Primo sic Act.xvij.c. dr: In ipo viuimus mouemur ⁊ sumus sed nō oīa in deo sunt motus: ergo non oīa in deo sunt vita. ¶ Scđo sic: Oīa sunt in deo sicut in primo exēplari. Cuz ergo nō oīa viuāt in seipsis: videt ꝙ nō oīa in deo sint vita. ¶ Rñdet his prefatus doctor. Ad primū ꝙ creature dicuntur esse in deo dupliciter. Uno modo inquātū cōtinent ab ipso ⁊ ꝯseruant ṽtute diuina: sicut ea dicimꝰ esse in nobis: q̄ sunt in nostra ptāte. Et sic creature dicūtur esse in deo ꝓut sunt in ꝓprijs naturis. Et hoc mō intelligit ṽbū apli dicētis: In ipso viuimus mouemur ⁊ sumꝰ: qꝛ nostrū esse: ⁊ nostrū viuere: ⁊ nostruz moueri causat ab ipso deo. Alio mō dicūtur res esse in deo sicut in cognoscēte. Et sic sunt in deo ꝑ proprias rōnes que nō sunt aliud in deo ab essentia diuina. Unde res ꝓut sunt deo sunt in essentia diuina. Et qꝛ essentia diuina est vita: nō aūt motus: īde est ꝙ res hoc mō loquēdi in deo nō sunt motus sed vita. ¶ Ad scđm dicit ꝙ exemplata opz cōformari ꝑm rōnē forme: nō aūt ꝑm modū essendi. Naz alterius modi hz esse q̄libet forma in exēplari ⁊ ī exēplato: sicut forma domus in mēte artificis hz esse immateriale ⁊ intelligibile. In domo aūt q̄ est extra aīam hz esse materiale ⁊ sensibile. Uñ rōne rerū q̄ in seipsis nō viuunt in mēte diuina sunt vita: qꝛ in mēte diuina habēt diuinū esse.

¶ De substantiata susceptione vite: ⁊ q̄ sunt illa que vitam suscipiunt ⁊ viuentia dicuntur. Cap.iij.

Tertiū mysteriū cōtēplanduz est de vite substantiata susceptione: videlz q̄ sunt illa que vitā suscipiūt seu viuunt: ita vt viuentia dici possint. Et fit circa hoc instantia tripliciter.

Primo respectu omniū rerū naturalium an viuant.

Scđo respectu corpoꝝ celestium an illis sit vita.

Tertio respectu īcreate nature an insuper etiā ipsa sit viuēs.

¶ Primo q̄busdā forte videret ꝙ in oībus rebus naturalibus sit vita. Inquit em̄ Arist.viij.phys.ꝙ motus est vt vita q̄dā natura existentibus hoībus: sed oēs res naturales participant motū: ergo oēs res naturales participāt vitaz. Sed ꝯtra hoc Diony.in li. de diui.no. ait sic. Plāte ꝑm vltimā resonātiā vite hñt viuere. Ex q̄bꝰ verbis accipit ꝙ vltimū gradū vite obtinēt plāte. Respōdet ꝑm Tho.j.parte.q.xviij.ꝙ illa proprie dicunt viuētia: q̄ seipsa ꝑm aliquā spēm motus mouēt. Alia ṽo in quoruz natura nō est: vt agant se ad aliquē motum vel operationē: viuētia dici nō pñt nisi ꝑ silitudinē. Et sic verbū phi pōt intelligi vel de motu primo.s.corpoꝝ celestiū vel de motu cōiter. Et vtroqꝫ modo dr quasi vita corpoꝝ naturaliū ꝑ silitudinē ⁊ ꝑ ꝓprietatez. Nā motus celi est in vniuerso corpoꝝ naturaliū: sicut motus cordis in aīali quo vita cōseruat: ⁊ silr q̄cūqꝫ motus naturalis se hz ad res naturales vt q̄dā silitudo vitalis operationis. ¶ Scđo fit instātia de corporibꝰ celestibus: de quibus nōnulli asserūt ꝙ sint aīata. Scribit siq̄dē Augu.li.xviij. de ciuita.dei.c.xlj.ꝙ Anaxagoras apud athenienses reus factus sit: quia solem dixit esse lapidem ardentem: negansqꝫ vtiqꝫ esse deum. Et vt docet dñs Bonauen.in.ij.dist.xiiij.parte.j.ar.iij. q.ij.q̄dam philosophi posuerunt ꝙ celi haberēt aīam: ⁊ ꝙ celum esset magnū aīal: ⁊ ꝙ moueret a ꝓpria forma ꝑfecta: sicut

mouet aīa. Et hāc aīam motricē posuerūt regi ⁊ dirigi a deo mediante intelligētia. Cui positioni q̄dā inherētes inducūt Hiero. asserētem sup illud Eccl̄s. j. Lustrās vniuersa p circuitū pgit spūs: ꝙ celi sunt aīati. Quibus obstat dictuz Job. Damas. di. li. ij. Nullus aīatos celos aut luminaria existimet. Inanimati q̄ppe sunt ⁊ insensibiles. Rō v̄o pōt esse s̄m Boñ. vbi. s̄. qr substātia intellectualis nō vnit corpori nisi mediāte vegetabili ⁊ sensibili. Et ita si celū pficeretur a substātia spūali: haberet sentire ⁊ vegetari Hiero. v̄o metaphorice locutus est. Q̄ si adhuc obijceret ex verbis cōmētatoris: q̄ ait in. ij. de celo ⁊ mūdo. Principia q̄ sunt in orbibus sunt viua. Pb̄s etiā dicit ꝙ principiū potētialiter ⁊ cā in vita est orbis. Ad primū dici potest s̄m Alexā. vbi. s̄. q. xcix. mē. iiij. ꝙ illud intelligit de intelligētijs q̄ viuunt quas motrices orbiū ponūt. Vel dicuntur viua effectiue: nō ꝙ habeāt vitaz vt formā vel actū: sed effectiue tm̄ sicut habēt calorē aut frigus: nec tñ calida sunt nec frigida formaliter loquendo. Viua itaq̄ dici pñt. i. ꝯseruātia viuētes in vita. Nimirū detestādus est error ponentiū illa viuere cū facile si aliquid diuinitatis habere possent ea venerarent ac colerēt. Ista q̄dā falsitate delusi solem ⁊ lunā deos existimātes corpora illa adorare sunt ausi. De q̄bus sic loquit Eusebius li. j. de euāgelica p̄paratione. Egyptios ferūt primos oīum cū in celū oculos sustulissent: motū ordinē ⁊ quātitates corpoꝝ celestiū admirātes: solem ac lunā deos putasse: ac solē q̄dē osirim: lunam ysin nūcupasse a ꝓprietate quadā inditis sibi noībus. Nā si quis ad latinam linguā verba trāsferat multioculus osiris dici pōt. Nec id ab re. Radios em̄ suos quasi multos rebus immittit oculos q̄bus oīa ꝓspicit: ysin v̄o latine priscam dicere possumus: lune hoc noīe indito: qm̄ sempiterna priscaq̄ sit Et iterū de grecis idē platonē inducit. Plato inq̄t in cratillo sic scribit ad verbum. Uident mihi primi grecoꝝ eos solūmodo deos putasse: q̄s etiā nūc multi ex barbaris colūt solē videlz atq̄ lunam: tellurē: stellas atq̄ celū. Nā cū ipsa cernerēt thein semper hoc est currere atq̄ reuolui ab hac ipsius thein natura theos. i. deos appellarūt. ¶ Tertio de natura increata dubitat an ipsa sit viuens. Cū em̄ vita addat supra esse in illo in quo nihil addit ad esse: videtur ꝙ nō sit ibi vita. In deo aūt nihil additur ad esse: alioq̄n in ipso esset aliqua cōpositio. Uñ nec in ipso erit vita. ¶ Respōdet Alexā. vbi. s̄. mē. j. ꝙ in deo est vita nō p differentiā a substātia: sed ipse sua vita est ⁊ suū viuere: ⁊ tāto nobilior est eiꝰ vita quāto simplicior. Quia aūt diuinū esse est simplicissimū nihil habēs de potētialitate admixtū: ideo est in pena actualitate atq̄ vigore. Qd̄ aūt in deo sit vita pz p Aug. qui ait in li. de fide ad Petrū. Deus naturaliter vita est. Inde est ꝙ antiq̄ per iuramētum solebāt dicere: viuit dñs. sicut ptz. xxij. q. j. c. ⁊ iurabūt. Et. j. Regum. xix. ⁊. xxiiij. ⁊. xxvj. ⁊ xxviij. ⁊. ij. Reg. ij. ⁊ Judith. xiij. dixit illa sctā Judith. Viuit ipse dñs deus nr̄. ⁊ Esa. xlix. Uiuo ego dicit dñs. ⁊ Dañ. xiiij. dixit daniel. Non colo idola manufacta: sed viuentē deū q̄ creauit celum ⁊ terrā. ⁊ Hiere. xxij. Uiuo ego dicit dñs. ⁊ Ezech. xiiij. ⁊. xvj. Uiuo ego dicit dñs deus. Ipse ergo est deus q̄ viuit: cuius vita est eterna. Tū qr esse diuinū est eternum. Ut aūt inq̄t Tho. j. parte. q. x. ar. j. illud qd̄ v̄e est eternū nō solū est ens: sed viuēs. Tū qr vt ait Aristo. xj. meta. ostensio ꝙ deus sit intelligēs cōcludit ꝙ habet vitā sempiternā ⁊ pfectissimā: qr eius intellectus est perfectissimus ⁊ semp in actu. Quare cū ipse sit vita vera alijs nō tm̄ tpalē: sed etiā eternā vitā cōcedere pōt: ad quam iusti festinantes adipiscunt regnū celoꝝ: in quo xp̄s saluator noster viuit ⁊ regnat in secula seculorum. Amen.

¶ Explicit sermo de vita temporali in communi.

¶ De vita hominis ante suam beatitudinem. Sermo.ij.

Iusti aūt in ꝑpetuū viuēt. Iterū vbi.s. Acq̄rēda nūc est vita immortalis nō sine labore: qm̄ ipsa est p̄miuꝫ cuiuscūq̄ operis virtuosi. ⁊ vt Greg. ait i sermone plurimoꝝ martyrum: ad magna premia ꝑueniri non pōt nisi ꝑ magnos labores. Uerūtn̄ añq̄ de ipsa vite eternitate q̄cq̄ dicamus: de vita hoīs ante suā btitudinē aliq̄d aperiemus. Uñ ꝯsiderabimus eā ꝟm triplicē statū.

Primo ꝟm statū nature cōdite.
Scdo ꝟm statū nature lapse.
Tertio ꝟm statū nature reparate.

¶ Qr in statu nature cōdite homo si voluisset impassibilis fuisset ⁊ īmortalis.

Capitulum.j.

Primo cōsideremus hoīs vitam ꝟm statū nature cōdite: scꝫ añ pctm̄: quo tpe si voluisset impassibilis erat: ⁊ immortalis. Ad qd̄ plenius intelligendū erūt declarāde tres difficultates: videlꝫ

Prima de impassibilitate.
Scda de immortalitate.
Tertia de cibi necessitate.

¶ Prima difficultas est de impassibilitate: quō.s. verū sit ꝙ hō ꝯditus fuerit impassibilis. Primo qr sentire est qd̄dā pati: sed in statu innocentie erat homo sensibilis: ergo ⁊ passibilis. Secundo qr corpus hominis molle fuit: ⁊ omne molle naturaliter passiuū est a duro. ergo si corpori primi hoīs oblatuꝫ fuisset aliqd̄ durū ab eo pateretur: ⁊ sic fuisset hō passibilis. Tertio qr Aug. sup Gen. ad lr̄am dicit: Adā nō māducauit de pomo eo ꝙ nō crederet esse deū: sed ne suas delitias cōtristaret.s. vxorē suā: sicut Salomō adorauit idola.iij. Reg.xj. ne cotristaret vxores suas. Ex q̄bus ptꝫ ꝙ Eua erat causa ꝓpter quā adā comederet, Nā status prime cōditionis erat status passibilitatis aīe ⁊ corporis tristabilis in statu prime conditionis. Sed tristicia est passio affligēs aīam. Relinquit̄ ergo ꝙ status prime conditionis erat status passibilitatis aīe ⁊ corporis ¶ Ad hoc obiecta soluēda sctūs Tho.j. parte.q.xcvij.ar.ij. dicit ꝙ passio dupliciter d̄r: Uno mō ꝓprie: ⁊ sic pōt dici qd̄ a sua naturali dispositione remouetur. Passio em̄ est effectus actionis ꝟm Gilbertū porretanū li.vj.principioꝝ. In rebus aūt naturaliter cōtraria agūt ⁊ patiunt̄ ad inuicem: quoruꝫ vnū remouet alteruꝫ a sua naturali dispositione. Et de hoc dicit Damascenus: ꝙ passio est motus p̄ter naturaꝫ. Alio mō d̄r passio cōmuniter ꝟm quācūq̄ immutationeꝫ etiā si ꝑtineat ad ꝑfectionē: sicut intelligere vel sentire d̄r quoddā pati. Pꝫ ḡ ex diffinitione ista ꝙ passio erat isto scdo mō ⁊ non primo: qm̄ sentire ⁊ dormire nō remouent hoīem a naturali dispositione: sed potius ordinant̄ ad bonū nature. ¶ Ad scd̄m idē doctor dicit: ꝙ in illo statu hō poterat corpus p̄sentare ne pateret̄ ab aliquo duro. Poterat q̄dem ꝑ ꝓpriā rōnē ꝑ quā poterat vitare nociua. Poterat etiā ꝑ diuinā ꝓuidētiam q̄ sic ipsum tuebat̄: vt nihil eū occurret ex improuiso a quo lederet̄. ¶ Ad tertium respōdet Alexan.in.iij.volu.summe sue q.j. ꝙ q̄uis hō haberet naturā tristabilem nunq̄ tn̄ tristaret̄ dūmodo rō ꝑ negligentiaꝫ ⁊ ꝓprio studio nō deficeret. Cōcludūt itaq̄ doctores oīno impassibilitatē illius status. Uñ Isid. li.de trini.ait: Si hō in paradiso innocēs viueret: nec ignis eū vreret: nec aqua mergeret: nec aerꝫ absentia suffocaret: nec oīa q̄ nocēt mortalibus impedirēt. ⁊ Aug. li.xiiij.de ciui.dei.c.xxvj.ait: Nihil corruptionis ī corpore vel ex corpore vllas molestias: vllis eius sensibus ingerebat. Nullus ītrinsecus morbus: nullus ictus metuebat̄ extrinsecus. Sūma in carne sanitas erat in aīo tota tranq̄llitas. Sicut ī paradiso nullus estus aut frigus: sic ī eius habitatore nulla ex cu

piditate vel timore accidebat bone voluntatis offensio. Nihil oīno triste: nihil erat inaniter letū. hec ille. Notāduz tñ ꝟm dicta Sco. ⁊ dñi Boñ. ⁊ alioꝝ doctoꝝ di. xix. ij. lib. ꝙ impassibilitas illa nō erat dos sicut impassibilitas btōꝝ: qm̄ solū priuabat actū: sed nō potētiā patiendi. Impassibilitas ꝟo btōrū priuat actū ⁊ potētiā passionis ꝟm omnez statum. Et ne cui impossibile videatur qđ dicimus de statu primi hoīs omnia ad dei voluntatem ⁊ ordinem referēdo inspiciamus exempla quibus patere potest qualiter deus actum suspendit actiuorum ⁊ passiuoꝝ approximatoꝝ ⁊ nō impeditoꝝ: ita vt actio nō fuerit secuta sicut ꝟm naturā factū fuisset. Est q̄ppe ignis elementū maxime actiuitatis: et nihilominus tres pueros in ardentem fornacem missos vt cōburerent: nec minime lesit: quinimmo ambulabāt ī medio flāme laudātes ⁊ bñdicētes deum. Dañ. iij. Sctīfica Agnes flāmis iniecta fuit ⁊ nihil sibi nocuit. Johānes euāgelista Domitiani crudelissimi tpibus: rome in doliū feruētis olei missus illesus exiuit. Idem etiam venenū mortiferum bibit: quo exhausto duo alij extīcti fuerant: ipse ꝟo intactus permansit. Quid plura? Indomitas feras mansuetas fecit deus sanctis suis. Nōne fecit sempiternus deus ꝙ illos nedū offendere ausе sunt: verūetiam eis obediebant ac si ratione vigerent? Ferocissimi inter animalia leones reputantur: ⁊ tñ Antonio ministrabant ad terram effodiendaz ꝓ sepultura pauli primi heremite: vt in vitispatrum de paulo legitur: Leonis p̄sidio abbas zosimas sancte marie egyptiace corpusculū sepeliuit. Leonē etiā Hieronymus habuit: qui ita obediens erat vt ⁊ asinum monasterij ad pascua dirigeret. De Jona legimus ꝙ fuit a cete deuoratus: ⁊ post triduum ad littus ab eadē belua sanus fuit eiectus. Jone ij. Nec mirandū si ad ipsum rerum oīm opificem sapientiā atq; potentiam ista referamus. Ipse siquidem ⁊ hec tēpora tenebrarum ꝓut melius indicauit hoī cōuenire aliquibus beluis marinis donauit vt cum hoīe familiaritatē cōtrahere possent. Sicut de delphine Plinius in li. de naturali historia ait: Delphinus hoīem nequaq; vt alienū expauescit: si obuiā nauigijs venit exultans alludit. Solinus aūt de mirabilibus mundi li. j. inquit: Augusto principe ī campania delphinū puer fragmētis panis primo allexit: ⁊ intantum ꝯsuetudo valuit vt alendū se etiam manu ipsius crederet. Moxq; cuz ꝑtulisset puerilis audacia eū inter spacia lucerni lacus euectauit. Uñ effectū est vt a Baiano littore puerum equitantē vsq; ad puteolos veheret. Hoc per annos plurimos tādiu gestū est donec assiduo spectaculo defineret esse miraculum. Sed vbi puer obijt sub oculis publici desider ij merore delphinus interijt. In africo quoq; littore delphinus ab hipponēsibus pastus est tractandūq; se prebuit impositosq; frequenter gestaui: ꝓcōsul africe Flauianus ipse eū contingit. Apud lassum autem vrbē puerū delphinus adamauit. Quē per maria insidentē cum vndosior fluctus necauisset: delphinus ad terras reuexit: ⁊ ac si ille reatū suū fateret: penitentiū suā morte mulctauit: nec amplius in ꝓfunda reuertivoluit. Hec. A. Gellius in li. noctiū acticarū. ⁊ Aug. li. j. de ciui. dei. c. xiiij. dicit: ꝙ Arion citharista optimus a Periandro corinthioꝝ rege artis gratia dilectus fuit: a quo licentia obtēta siciliā ⁊ alias partes italie visitauit: demulcēs aures oīm ⁊ mētes: adeo vt multas quātitates pecunie congregaret. Et reuerti proponens Corinthum: elegit sibi nauim ⁊ nautas corinthios. Naute aūt proiecta in altum naui tenuerūt concilium de ipso necando. Arion aūt intellecta morte pecuniā ⁊ bona sua obtulit ⁊ cuncta que habebat illis dedit pro salute. Tunc ei naute inquiunt: sibi vim proprijs manibus nō inferre: sed imperāt ꝙ ipse solus in mari saliat. Orauit tūc citharedus Ariō

ꝙ sibi permittāt nobiles vestes capere ⁊ cuꝫ fidibus illius carmē canere. Naute vt delectarentur eius cantu qđ orauerat cōcesserūt. Arion ergo stans in summo puppis ornatus altisona voce cantauit: demū cum fidibus: ⁊ ornatu sese in profundum egit. Naute nequaq̄ dubitantes q̄n perisset cursum secuti sunt Sed contigit delphinū aduenisse dorsoq̄ suo cantorē in latoniam regionem deportasse. Arion v̄o petiuit Corinthū retulitq̄ oīa regi. Qui nautas fecit inq̄ri. Quibus inuentis interrogauit quid foret de Arione. Qui respōderūt ꝙ eēt in italia. Quos tñ mētiri volētes rex de veritate conuicit̄. Huius historie argumento dicit. A. Gellius ꝙ athenis suo tempore sculptum atq̄ pictum videbatur simulacrum. s. delphinus vehēs super quo effigies sedebat humana. Diximus ista vt clareat oībus non esse durū qđ loquimur de hoīs conditi impassibilitate. ¶ Secunda difficultas est de illius statu immortalitate: quomodo scilꝫ poterat tunc corpus hoīs esse incorruptibile ⁊ immortale. Nam omme cōpositum ex contrarijs est naturaliter dissolubile ⁊ corruptibile: igit̄ ⁊c. Ad istud respōdet Hugo ī li. de sacr̄is: vbi ponit tres status humane nature.

Primus est nature condite.
Scđs est nature lapse.
Tertius est nature beate.

¶ In primo statu habuit hō posse peccare ⁊ posse nō peccare: ⁊ sic habuit posse mori ⁊ posse non mori ⁊ hoc fuit prima humani corporis īmortalitas. ¶ In secundo statu habuit posse mori ⁊ non posse nō mori. Et sic posse peccare ⁊ nō posse non peccare: quoniam in hoc statu est peccandi ⁊ moriendi necessitas. ¶ In tertio v̄o statu habebit posse nō mori ⁊ nō posse mori: sicut ⁊ posse non peccare ⁊ non posse peccare: qm̄ ad hūc statum pertinet moriendi ⁊ peccādi impossibilitas. Sanctus v̄o Tho. in. j. parte. q. xcvij. ar. j. dicit: ꝙ aliq̄d potest dici incorruptibili tripliciter. Uno modo ex parte materie: eo. s. ꝙ non habet materiam sicut angelus. Uel habet materiam que non est potentia nisi ad vnaꝫ formam: sicut corpus celeste: ⁊ hoc dicitur ꝑm naturā incorruptibile. Alio modo aliquid dicit̄ incorruptibile ex parte forme: qꝛ. s. rei corporali inheret aliqua dispositio per quā totaliter a corruptione ꝓhibetur. Et hoc đr incorruptibile ꝑm gloriam: qꝛ vt Aug. dicit in epistola ad Dioscoꝝ: tā potenti natura fecit deus aīam vt eius beatitudine redundet etiam in corpus plenitudo sanctitatis ⁊ incorruptionis vigor. Tertio modo đr aliquid incoruptibile ex parte cause efficientis. Et hoc modo in statu innocentie fuit incorruptibilis ⁊ immortalis: qꝛ deus sic voluit. Hinc ait Augustinus in questionibus noui ⁊ veteris testamenti. Deus hominem fecit qui q̄diu non peccaret immortalitate vigeret: vt sibi autor esset aut ad mortem aut ad vitā. Et idem in libro de baptismo paruulorum. ait: Fiebat inquit ordo iusticie: vt sicut anima domino suo: ita ei corpus obediret. Et in lib̄. xiij. de ciui. dei. c. iij. ait: Fatendum est primos homines ita fuisse institutos: vt si nō peccassent nullum genus mortis experirentur. Sed eosdem primos homines ita fuisse morte mulctatos: vt quicquid eorum stirpe fuisset exortum eadem pena teneretur obnoxium. Et ibidem paulopost idem ait: Pro magnitudine quippe culpe illius: naturaꝫ dānatio mutauit in peius: vt qđ penaliter p̄cessit in peccātibus hominibus primis: etiā naturaliter sequeret̄ in nascētibus ceteris. hec ille. ⁊ idē in li. xiiij. de ci. dei. c. xxvj. dicit: Uiuebat itaq̄ hō in paradiso sicut volebat: q̄diu hoc volebat qđ deus iusserat. Uiuebat fruēs deo ex quo bono bonus erat. Uiuebat sine vlla egestate: sic semꝑ viuere habēs in potestate. Cibus aderat ne esuriret: potus ne sitiret: lignum vite ne illum senecta dissolueret. hec ille. ¶ Tertia difficultas dicitur de cibi necessitate, Si enim corpus erat im-

passibile quō cibis indigebat: Et respō
det Aug. in q̄stionibus noui ⁊ veteris
testi: ꝙ īmortalitas p̄mi stat⁹ erat ꝟm
vim quādā supnaturalē in aīa residen
tē: nō aūt ꝑ aliquā dispositionē corpori
inherētē. Unꝫ ꝑ resolutiōe corꝑis aliq̄d
de humido. s. corꝑis poterat deꝑdi ⁊ ne
total'r consumeret: necesse erat ꝑ assum
ptionem cibi homini subueniri.

¶ De vita hoīs ꝟm statuꝫ nature lapse
quō īcurrit necessitatē moriēdi. Ca. ij.

Secundo cōsideremus hoīs
vitā ꝟm statū nature lapse.
Peccante siquidē hoīe ītro
ducta fuit lex mortꝫ: vt mo
reretur vsq̄ ad ꝯsummatio
nem seculi: iuxta cōminationē dei dicē
tis Geñ. ij. Quacūq̄ die comederis ex
eo morte morieris. i. mortis necessitatē
īcurreres vel morti obligat⁹eris ꝟm ꝙ
exponit Aug. super Geñ. Uerūtñ in il
lis primordijs longa fuit vita illorum:
adeo vt audientes Adam vixisse nōgē
tis. xxx. annis. ⁊ Malalehel octingen
tis. xcv. annis. et Jareth nongentis
lxij. annis. et Mathusalem nongen
tis. lxix. annis. vt pꝫ Geñ. v. plurimum
admirātur. Unde apud plerosq̄ varia
⁊ falsa quidez de annis illis opinio est
exorta. Nam vt dicit Aug. libro. xv. de
ciuitate dei. c. xij. Aliqui dixerūt ꝙ de
cem anni illius tꝑis accipiūtur ꝑ vno
anno nr̄o: volentes ꝙ nongēti anni ex
illis essent nonaginta. Sed falsum esse
hoc constat vt ex codicibus colligitur.
Habet' em̄ Geñ. v. c. Centuꝫ ⁊ triginta
annoꝝ erat Adā qñ tertiū genuit filiū.
Qui āni ꝟm illos essent tredecim ex no
stris. Sed omittamus Adā: qꝛ fortasse
etiam qñ creatus est generare potuit.
Sed quid de Seth: de quo habetur ꝙ
centum quinq̄ erat annoꝝ quando ge
nuit Enos: ac per hoc nōdum habebat
annos vndecim. Enos v̄o nonaginta
erat annoꝝ qñ genuit Caynan: ⁊ sic no
uem annos habebat. Caynan autē se
ptuaginta erat annoꝝ qñ genuit mala
lehel: et sic septē annos habebat. Quis
homo generat in septem annis: sic tūc
anni septuaginta nuncupant' ꝙ septeꝫ
fuerūt. Plinius v̄o cū audisset homies
ad tot peruenisse annos hec omnia in
scitia ipsa ꝓuenisse est arbitrat⁹: īquiēs
quosdam transisse annū estate ⁊ alium
hyeme. Archades triū mensium annos
habuisse: egyptios ⁊ lauinios tredecim
Acharnanas sex. Contra quā opinionē
Aug. super Geñ. ad lr̄am adducit scri
pturam dicentem: Sexcentesimo anno
vite Noe mense. ij. die septima mensis:
rupti sunt oēs fontes abyssi magne. Et
Geñ. c. viij. Requieuit arca mēse septi
mo vigesimoseptimo die mēsis sup mō
tes armenie. At v̄o aque ibant ⁊ decre
scebant vsq̄ ad decimū mēsem. Et post
subdit scriptura. Sexcentesimoprimo
anno vite Noe primo mense prima die
mēsis imminute sunt aque sup terraꝫ.
Tales igitur erant tunc anni: quales ⁊
nūc. Et si adhuc vltra querat': quō tam
diu hominū illoꝝ vita poterat elōgari?
Ad hoc respondet Nicolaus de lyra su
per Geñ. v. c. ex verbis Josephi in. j. li.
antiquitatū: qui opinioni nr̄e īmo scri
pture sancte de annis cōcordat asserēs
Hiero. egyptium: ⁊ Berosiū Caldemiū
⁊ Manethā idē tenuisse in illis libris:
quos de antiquitate scripserunt ꝙ hoc
fiebat multiplici rōne. ¶ Prima ratio
sumitur ex bonitate cōplexionis primo
rū parentū: qui fuerūt a deo īmediate
formati: ⁊ per ꝯñs optime cōplexiōis:
⁊ sic ad longiorē vitam dispositi. Et illa
bonitas cōplexiōis magis deuenit ad
hoīes ꝓpinquos illi⁹ tꝑis q̄ ad remo
tos tꝑis moderni. ¶ Scd̄a rō sumitur
ex modo viuendi: quia tꝑate viuebant.
¶ Tertia ratio sumit' ex bonitate nutri
menti: qꝛ ante diluuiuꝫ terrenascentia
fuerunt meliora q̄ post: qꝛ inūdatio di
luuij fuit ꝑ maiori parte ex aq̄s oceani
salsis: que inducunt sterilitatem terre:
et per consequens reddunt peiora ter
renascentia ex quibus abbreuiatur ho
minis vita. ¶ Quarta ratio sumitur ex
sciētia Ade: quia formatus fuit in sciē

de diuersitate annorum

fectiõe. et ideo cognouit virtutes fructuũ herbarũ ⁊ lapidũ ꝓciosorum: que faciunt ad cõseruandã sanitatez ⁊ vitã prolongandã: ⁊ de hoc docuit homines illius tpis. ¶ Quinta rõ sumit er bono aspectu fiderũ super regionez illam in qua manebãt: qz aspectꝰ multũ facit ad lõgitudinẽ vite. Sed ꝓ motũ celi cõtinuũ muratus est tpe procedenti. ¶ Serta ratio sumit er dispositione diuina hoc ordinãte: vt per longam vitã hoim multiplicaret genꝰ humanũ. Propter oĩa hec Augꝰ. c. viij. li. xv. de ciui. dei manuducit nos ad intelligendã illius vite diuturnitatem: qz non potuissent tot hoies er vno multiplicari nisi per lõgũ tractũ tpis. Nam magister historiarꝫ dicit sup Beñ. x. c. ⁊ Aug. narrat in li. questionũ sup Beñ. qr tribus filijs Noe adhuc eo viuente nati sunt viginti ⁊ tres milia virorꝫ ⁊ centũ ⁊ decẽ: preter mulieres ⁊ puellos. Uixit quippe Noe post diluuium annis. ccl. ⁊ fuerũt oẽs anni noe nõgenti ⁊ quinquaginta: sicut ptz Beñ. ix. c. Et vno insup Abraam dicit Augꝰ. vbi ã. nõ multo amplius quadringentis annis numerositas hebreorꝫ gẽtis tanta procreata est: vt in exitu eiusdẽ populi de egypto sercẽta milia hoim fuisse referant bellice iuuẽtutis. Et si dicat ꝙ post diluuiũ non tãdiu vixerũt homines: cũ dns dixerit Beñ. vj. Erũt dies illius cẽtum viginti annorꝫ. Rñdet Augꝰ. c. xiiij. li. xv. de ciui. dei. Quia nõ fuit tps humane vite post diluuiũ: sed termin⁹ assignat⁹ ad pniaz his qui in diluuio erant perituri. Et vt testat magr historie scholastice. dixit dns hec verba ante annos viginti ꝙz inciperet arca fieri ꝙ facta legit cẽtũ annis. Uel fm Strabonẽ eo anno hoc dixit deus quo cepit arca fieri. Sed qz in malicie perseuerauerũt: ante prefixũ terminũ. centesimo anno deleti sunt. Qz etiã post diluuiũ vixerint hoies supra centũ ⁊ viginti annos ptz. Habemus enim. xj. c. Beñ. Sem erat cẽtũ annorꝫ qñ genuit arpharat biẽnio post diluuiũ ⁊ post vixit quingentis annis. Salevixit quadringentis trigintatribus annis. Uixit Heber. cccclxiij. an. Uixit Thare. ccv. an. Uixit Abraaz. clxxv. annis. Beñ. xxv. Uixit Hismael. cxxxvij. annis Beñ. xxv. Et sic etiã alij plurimi quos longũ esset cõmemorare. Nõ tñ ꝓterea hi qui tandiu vixerunt mortẽ euadere potuerunt.

¶ De vita hoĩs fm statũ nature reparate. Lapl'm. iij.

Tertio cõsiderem⁹ hoĩs vitaz ⁊ fm statutũ nature reparate. In quo. s. post aduentũ xpi ⁊ eius mortẽ ac ascensionez in celũ breuiꝰ ꝙꝫ primus hoies vitã finiũt. Si enim ꝓpter pctm̃ mors est subsecuta ⁊ introducta: cur nõ post satisfactionẽ que facta est xpi passionẽ totaliter est remota. Et sic dicim⁹ er doctrina Alex. in. iij. ⁊ dñi Boñ. dist. xix. ar. s. q. iij. ꝙ xps incarnat⁹ est vt hoĩb⁹ subueniret ⁊ pro eis satisfaceret. Nõ aũt peccando incurrit aliq̃ dãna principalia: vt putationẽ diuine visionis ⁊ destinationez in limbo. Aliq̃ ño incurrit er cõsequẽti: vt famẽ: sitim: laborẽ: mortẽ: ⁊ huiusmodi. Debuit itaqꝫ xps ita ꝓ hoĩe satisfacere vt melius ipse hõ cõsecꝙ posset beatitudinẽ eternaz. Hoc aũt fit remanẽtib⁹ penalitatib⁹: qz hoies ꝓpter has vel pctm̃ hoĩs lapsi ꝛofitent vel cõpatiunt xpo passo: vel de regno celoꝛ curant. Ut em̃ inqt Augꝰ. sup ps. Ecce turbat mãdus ⁊ amat. Quid si tranqllus esset ⁊ formosus. Quõ ei hereres ꝙ sic amplecteris fedũ. Flores ei⁹ quõ colligeres: si sic a spinis non reuocas manũ. Et in lib. de ỽbis dñi idem ait: Ideo de⁹ felicitatib⁹ hui⁹scli amaritudinẽ miscet: vt alia ꝙrat felicitas cui⁹ dulcedo non est fallax. Et lz xps vt tactũ est ab his penalitatib⁹ non liberauit nos vt nunc: ipsi⁹ tñ fiet merito vt in generali resurrectione: put dicetur in sequẽtib⁹: beati sua coꝛpoꝛa reassumant ĩpassibilia; ĩmoꝛtalia ⁊ gliosa:

cū quibus eternaliter letabūtur in gloria celesti: in qua xp̄s benedictus viuit ⁊ regnat in secula seculorum. Amen.

¶ Animā esse īmortalez sua nobilitate exēplis ⁊ testificatiōe ꝓbat. Ser. iij.

Iusti aūt in perpetuū viuēt. Dei viuentis v̄ba sunt. iterum vbi. s̄. Predicant eq̄dem publice amatores mundi: nihil post mortē homini superesse animāq; simul aiunt cum corpore interire: ideoq; nullū agendū bonū esse pro futura vita cōsequenda. Cui errori dānatissimo in hoc sermōe quātū poterim⁹ resistem⁹. Ostendem⁹ aūt aīe īmortalitatē: q̄ a corpore exuta nō morit: nō corrūpit nec vt isti aiunt desinit esse: q̄nīmo beati sunt illi quos dn̄s inuenerit vigilantes: ⁊ vhe illis q̄ negligūt pn̄iam pctōꝝ suoꝝ. Ad intelligendū v̄o qualiter aīa rationalis sit immortalis vtemur tribus modis.

Primus modis erit ipsius aīe nobilis conditio.

Scd̄s mod⁹ erit mlt̄oꝝ testificatio.

Terti⁹ mod⁹ erit exēploꝝ coruscatio.

¶ Qr tanta est nobilis anime ꝯditio ꝙ omniū corpoꝝ superioruz ⁊ inferioruz dignitatem excedit. Capl'm. j.

Prim⁹ modus ad ostendendū anime īmortalitatem d̄r nobilis cōditio que vtiq; talis est ꝙ aīa ipsa rōnalis excedit dignitatē quorūcūq; corpoꝝ: siue īferiorū siue superioꝝ. Qr aūt omni corpe nobilior sit aīa rationalis probat̄ tripl'r.

Primo autoritate.

Secundo ratione.

Tertio exemplo.

¶ Primo ꝓbat̄ autoritate. Nā inquit Arist. j. de aīa. Aīa aūt aliq̄d meli⁹ esse ⁊ antiqui⁹. i. nobilius impossibile est. Impossibilius aūt adhuc intellectu. s. esse aliq̄d nobili⁹. Rōnabiliuz em̄ esse hz ⁊ nobilissimū ⁊ diuinū s̄m naturā. Idē in. j. de aīa in p̄ncipio docet qualiter scīa de aīa quantū ad bonitatē: ⁊ honorabilitatē est preponēda alijs scientijs naturalib⁹: q̄ sunt de nūero bonoꝝ honorabiliū ꝓpter bonitatē subiecti qd̄ est aīa intellectiua q̄ est nobilior oī corpe. Ad idē dicit Aug. in li. de libero arbitrio. vbi ait: Oīs aīa oī corpore est nobilior seu melior. Et in lib. lxxxiij. q̄stionū. Oīs aīa melior est om̄i corpe. Meli⁹ est em̄ qd̄ viuificat q̄ qd̄ viuificat̄. Corp⁹ aūt ab aīa viuificari: nō animā a corpore nemo ambigit. Et idē in lib. de duab⁹ aīab⁹. Anima luce ista quā hoīes venerant̄ melior est: q̄m quidem illa intelligit̄ mēte: hec sensu corporis innotescit. Et in li. viij. de ci. dei. c. xiij. dicit: Oī corpi preferunt̄ anime. Et in li. soliloquioꝝ. Quicquid em̄ celi ambitu cōtinet̄: inferi⁹ hūana aīa est. Et idē ī li. de quātitate aīe. Quēad modū fatēdū animā humanaz nō esse qd̄ de⁹ est: sic presumēdū est nihil inter oīa que dicūtur ipi deo esse ꝓpinqui⁹. Et Chryso. ī libro de lapsu mūdi. Quāto celū terra pulchri⁹: tāto aīe pulchritudo oēm formā pulcherrimi corporis supat. Ad idē est glo. in. c. Cuz sit. ex̄ de etate ⁊ q̄li. ordi. q̄ dicit: Aīe preciosiores sunt cūctis reb⁹ etiā corpalib⁹. Idē hr̄. xij. q. j. c. Precipim⁹. ⁊. xxiij. q. iij. c. Si habes. Et de peni. ⁊ re. c. Cū īfirmitas. Et. C. de sacrosan. eccl'. l. Sācim⁹.

¶ Scd̄o ꝓbat̄ rōne q̄ tripler pōt esse.

Prima ratio creationis.

Scd̄a ratio ordinationis.

Tertia ratio assimilationis.

¶ Prima rō d̄r creationis. Qr aīa nobilior est q̄ ipsa corpa creata: ⁊ in esse producta si attendam⁹ adhuc tria.

Primū scz a quo sit creata.

Scd̄m scz de quo sit creata.

Tertiū qualiter sit creata.

¶ Primo q̄dē aīa rōnalis creata est a deo opifice summo. Vñ glo. sup illud ps̄. xxxij. Qui finxit sigillatim corda eorū. dicit: Creauit de⁹ aīas singuloruz ꝑ se. Aduertēdū tñ ꝙ ꝓbi q̄dā cū platōe

dierunt q̄ aīe fuerūt sīl create in cor-
poib⁹ stellarū: t post formatī corpib⁹
illis organicis: p orbes planetaruz ad
hoc viuificādū desc̄ēdāt: t postmoduz
corruptis corpib⁹ illuc reuertuntur: t
postmodū suo loco t tpe iterū ad alia
corpa desc̄ēdāt. Hāc opinionē videtur
narrare Macrobi⁹ explanās somniuz
Scipōis. Sed hec opinio est ō pbiaz
q̄ dicit q̄ pau⁹ actꝰz fieri in propria
materia. Alī si opinio ista esset va: aīa
corpib⁹ nō esset pfectior. Fuerūt insup
heretici q̄dē dicētes: q̄ anime fuerunt
create in celo cū angelis: q: sunt eiusdē
nature: t postmodū ad suggestionē
dei tenebrarum peccauerunt: t merito
illi peccati in corpa sunt retruse tanq̄
in carcerē: vt ibi purgent: vt cū purga-
te fuant ad celestē glīaz reuocentur. Et
hec opinio est manicheoꝝ q̄ cōtrariat
sibi ipiahe: ponēs nullā animā debe-
re dānari. Cōtrariat etiā pbie: cū pōit
q̄ corpa cōparat ad aīaz nō sicut pfe-
ctibiles sicut carcer. Qd̄ si verū esset:
sequeret q̄ hō nō esset vera spēs: cum er
anima t corpe nō fiat vnū. Est adhuc
opinio talis ō sensibilē experientiā: q: vi
dem⁹ animā quātūcūqz bonaz nolle a
corpore separi: adeo vt aīe etiā btē vt
videt in sequētib⁹ inclinationē habe-
ant ad ipsz corpa sibi vniēdā. Ideo illa
opinio est abiciēda Cui Aug. ꝓtradi-
at li. de eccle. dogma. vbi ait: Credēdū
est firmiter tenēdū q̄ aīe nō sunt ab
initio create. vt Origenes finxit: aut
in corpib⁹ seminant. vt Luciferiani. t
quidā t qdē latinoꝝ affirmāt sed a deo
aīam creari simul t infundi in corpore
cōposito formato. b ille. Q Scdo arrē
ctā est de q̄ sit aīa creata. Et heretici
q̄dā parit etiā t pbi direrunt aīam de
dei suba esse ꝓductam. Naz ꝑm Aug.
pfalteniste manichei t gnostici: vt
ꝓ lib⁹. vij. sup Gen. ad lr̄am. t li. ꝓtra
Faustū. t in li. de duab⁹ aīab⁹. dicebāt
q̄ aīa esset oīno qđ deꝰ est: vel aliquid
esse de suba dei. Idipm tenuit Euripi-
des qꝫ pba vt testat Tulli⁹ in li. tuscu. q̄-
stionū. Et ipe Tulli⁹ li. eodē de earūdem
q̄stionū ait: Spūs hūan⁹ er diuina mē
te disertus cū nullo alio nisi cū ipo deo
cōparari pōt. Et Sen. ad Lucullū epla
lxv. inq̄t: Nihil aliō est aīa q̄ ps diui-
ni spūs in corp⁹ nr̄m īmersa. Hoc idez
scripsit supra Macrobi⁹ sōniū Scipio
nis. Quā opinionē deiecit Aug. li. de
origie aīe: qui si ita eēt: aīa nec i meli⁹
nec in peius labi posset. Et iterū. Deꝰ
multaz aīarū formatiōe lacerarēt. Hñ
idē Aug. li. de fide ad petruz ait: Non
vni⁹ nature pūt eē q̄ fecit t factuz. Alij
insup pbi ex elemēt̄ aīaz ostare asserue
rūt. Ut ei scribit Arist. i. j. d aīa. Demo
crit⁹ dixit aīam esse ignē quēdā. Ju li.
d de vita t morte Arist. legit: Eracli⁹
tū sp affirmasse deos oēs ex igne esse t
ex igne vniuersa ꝓstare: et aīaz fauillā
eē stillātis eēntie: zeno stoicus t leucip
pus illd idē pfitebant ꝑm Tullīū li. j.
q̄stionū tuscu. Hoc idē affirmabat Hip
parch⁹ put scribit Macrobi⁹ li. j. sup
somniū Scipionis. Aī illd aūt tenere
mori sunt: q: aīa pāte corp⁹ calet: t re-
cedēte frigescit. Diogenes teste pbo in
j. de aīa dixit aīam esse aerē. Cui ꝓcor-
darūt Cleātes t Crisipp⁹: vt scribit Hie
gon⁹ naz ꝛenon⁹ in libro de natura hoīs.
Anaximenes: vt ait Aug. libro. viij. de
ciui. c. ij. oēs rerum causas aeri dedit.
Nā dicebat deos aīaz t oīa alia ab ae-
re gigni: cū ablqz aere nlla aīa lia cerne
ret pereari moriqz subito aere pdito.
Hic ꝑm Plinīū in libro de naturali hi
storia inuenit horologiū. Thales milesi⁹
put refert Tulli⁹ li. j. de natura deorū.
materiā posuit in humore cām nascēdi: tenuitqz deū er aq̄ cūcta formasse: t
alia hmōi de aīa locuti sunt delatran-
tes. Cōtra q̄s theologi quemūt affirmā
tes de nihilo a deo aīaz eē creatā. Hñ
Aug. in libro de quāntate anime ait:
Nō er his notꝫ vīratisqz naturis aīa
facta est q̄s istis corporeis sensib⁹ tāgi-
mus. Nam neqz er terra: neqz er aere:
neqz er aq̄: neqz er igne: neqz er his oī-
bus: neqz er aliis cōiūctis horū ꝓstare

animā puto. Nec nūc disputanduz est qualiter deus possit ex nihilo aliqd facere q̄ ⁊ angelos de nihilo sicut ⁊ aīas voluit creare. ¶ Tertio attendendum est qualiter aīa sit creata: scilz qr spiritualis ⁊ incorporalis substātia. Ut em̄ Augustin⁹ ait: anima substātia est incorporea regens corpus. Sed ignaris non facile persuadem⁹ spm̄ esse aīam ⁊ nō corpus: qr vt Thom̄. dicit. q. lxxv. arti. j. prime partis. dicūt sola corpora esse: ⁊ qd̄ nō est corpus nihil esse: cū tn̄ deus spirit⁹ sit Joh. iiij. c. ⁊ angeli spirituales esse dicant. Hinc est q̄ Lactātius in. vij. li. diui. insti. c. ix. de inuisibili deo dicit: Quia deus ab hoīe videri nō pōt: ne quis tn̄ putaret ex eo ipo deū nō esse: qr mortalib⁹ oculis nō videret: inter cetera suoꝝ institutoꝝ miracula fecit etiā multa quorū vis q̄dē appareret: substantia autē non videretur sicut est vox odor ventus: vt haruz rerū argumēto ⁊ exēplo etiā deū licet sub oculis nō veniret de sua tn̄ vi ⁊ effectu ⁊ operibus cernerem⁹. hec ille. Angelos etiā nō solū bonos: sed etiaz malos. i. demones esse ex effectu magicarū artiū cōspicimus: de quibus nūc loqui omittimus: quia latius suo loco tractabimus. Ad aīam igitur incorpoream veniam⁹: quam esse Alexā. in. ij. sic ostendit. Uidem⁹ inquit quedā corpora que nō nutriunt: nec augmētantur: nec generant: nec mouent nisi motu violentissimo vt lapides. Quedam que nutriunt ⁊ augmentant: vt plāte. Quedam v̄o que vltra hec mouent: ⁊ sentiunt: vt animalia. Quedā v̄o q̄ vltra hec agūt rōne. Si ergo harū opationū esse corporeitas p̄ncipiū ⁊ causa: inuenirentur tunc in oīb⁹ opib⁹: sed hoc est falsum. Ergo illud a q̄ ille opationes proueniunt: non erit corp⁹ sed aīa. Insup̄ videm⁹ actiones in quib⁹ conueniunt vegetabilia: ⁊ animalia: ⁊ homines: vt nutrire ⁊ generare. Et videmus actiones cōmunes hoīb⁹ ⁊ brutis: in quibus non cōmunicant vegetabilia: vt sentire ⁊ imaginari. Et videmus alias q̄ sunt proprie hominibus: vt ratiocinari ⁊ intelligere: vt inter bonū ⁊ malū verū ⁊ falsum discernere: ⁊ hmōi. Ergo erit in vegetabilib⁹ principiū generationis: qd̄ quidē est anima vegetatiua. In animalib⁹ brutis principiū mouendi ⁊ standi: qd̄ est aīa sensitiua. In hoībus v̄o principiū rōcinādi ⁊ intelligēdi: qd̄ est aīa intellectiua. Quisnā explicet quot sunt hoīm opationes: que licz per corpus exerceant tanq̄ per instrumentū nihilomin⁹ ab ipsa procedūt. Quanta est preteritarū rerū memoria. Quanta ad futura p̄uidētia? Quot picture: quot artes: quot ad capiēdū aues: pisces: ⁊ indomitas feras modi distincti? Quot ad pugnādum arma? Quot ad nauiganduz mare dispositiones mirabiles? Quot ad inueniendā sciendāq̄ veritatem artiū liberaliū scientie. Unde ista in homie. Certe nō ab ipso corpore: sed ab ipsa aīa. Unde Aug. homines naturaz aīe scire volentes redarguit in libro cōfessionuz dicens: Eunt hoīes mirari alta montiū: ingentes fluctus maris: ⁊ altissimos lapsus fluminū oceani ambitū ⁊ gyros syderū: ⁊ seipsos relinquūt nec mirant. Et in libro de spū ⁊ anima idē Aug. dicit: Qm̄ dictum est mihi vt meipsum cognoscā: non possum sustinere vt me habeaz incognitum. Magna autē negligentia est nescire q̄d sit illud quo celestia tam profunde cogitamus: naturalia tam sublimi indagatiōe inuestigam⁹ ⁊ de ipso quoq̄ creatore nostro tā subtilia desideramus scire. Nec est res p̄egrina: nec longe quodāmodo quo ipsa sapimus: sed adest sem: p̄ nobiscuz tractat: loquit: ⁊ intus nescitur. Datū est illi tam ingentiū rerū scire secreta: ⁊ seipsum cognoscere non pōt. hec ille. Anima itaq̄ spūalis est. Neq̄ ex hoc aīas ⁊ angelos eiusdē speciei dicim⁹: lz angeli spūales intellectualesq̄ substantie sint. Qd̄ Origenes tenuit: vt dicit sctūs Tho. j. parte

q.lxxv.ar.vj.⁊ in.q.vij.scdi libri. q̄stio
nū de aīa. Cōtra quē idē Tho. dicit: ꝙ
illa que habēt diuersas ꝑfectiōes ꝟm
speciem: differūt specie: sed angelus ⁊
anima habent diuersas rōnes ꝟm spe
ciem: ergo angelus ⁊ aīa differunt spe
cie. Anima em̄ rationalis hoī ꝑbet spe
ciē ⁊ actū specificū: qd̄ non facit ange
lus. ¶ Scdo ꝓbatur ꝙ aīa omni cor
pore sit nobilior rōne ordinationis.
Quidnā est quo ipsa sit finis oīm cor
porū: imo vt phs dicit. ij. physi. omniū
rerū que sunt. O q̄mirandа est omniū
rerū elementoꝝ celorūq; varia pulchri
tudo. Quāta est in omnib⁹ creaturis
creatis bonitas? quātaq; in cūctis vti
litas? Ideo audi o aīa misera: o aīa
pigra qualiter tibi seruiunt vniuersa.
Respice inquit Hugo in libro de arra
sponse. vniuersum mundū: ⁊ cōsidera
in eo si aliquid sit qd̄ tibi non seruiat.
Omnis nāq; creatura ad hūc finez di
rigit cursum suū: vt obsequijs tuis fa
mulet ⁊ vtilitati deseruiat: tuisq; oble
ctamētis pariter ⁊ necessitatibus ꝟm
affluentiā indeficientez occurrat. Hoc
celum: hoc terra: hoc mare: hoc aer: cū
his que sunt ī eis vniuersis explere nō
cessant. hec ille. Et si dicatur debēt ista
oīa ad corporis cōditionē referri: pos
sumus respondere corpora ista ꝓpter
animā esse. Unde Aristo. in. ij. li. de aīa
ait: Oīa em̄ corpora physica aīe instru
menta sunt: sicut animaliū: sicut ⁊ plā
tarū: tanq̄ gratia anime extrīseca. Est
ergo corpus anime instrumentū orga
nicū. Ideo Aug. in li. soliloquiorū ad
deū dicit: Oīa dn̄e que dicūtur sub pe
dibus hoīs subiecisti vt solus hō sup
omnia tua tuus esse totus. Exteriora
nanq; ꝑ corpore cuncta creasti: ipsum
vo ꝑ aīa: aīam vo pro te: vt tibi soliva
caret: te solum amaret: ⁊ possideret ad
solaciū. hec ille. ¶ Tertia ratio ad ostē
dendū aīe īmortalitatē dr̄ assimilatio
nis: qr̄ aīa deo assimilat. Nā Gen. j. di
xit deꝰ. Faciamꝰ hominez ad imaginē
⁊ similitudinē nostrā. Qd̄ negātes he
retici reputant. xxiij. q. iij. c. penultīo.
De ista vo similitudine dicemꝰ suo lo
co diffusiꝰ. Nūc tn̄ dicimꝰ aīam deo si
milē qr̄ sicut deus est simplex ⁊ nō cō
ponit: sic aīa q̄ de nihilo est creata: si
cut deꝰ est īmortalis: ita ⁊ aīa. Et alie
sunt hmōi similitudines q̄ nō accipiū
tur ꝟm idētitatē: sed ꝟm quandā pro
portionē. ¶ Tertio ꝓbat exēplo: ꝙ oī
corpore sit aīa nobilior. Naz videmus
sctōs crucifixisse corpa sua ⁊ dura peni
tentia castigasse vt anima salua fieret.
Quanta fuit pauli primi heremite pe
nitētia in heremo: de quo scribit Hie
ro. in vitispatrū. Oēm in solitudine du
xit etatē cibū ⁊ vestitū ei palma prebe
bat. Quid fecit Antoniꝰ? quid Hylari
on? quid Machariꝰ? quid Franciscꝰ?
quid Dominicꝰ? O sancti ⁊ amici dei:
dicite nobis quare tot vigilijs ⁊ oratio
nibus ⁊ disciplinis carnē vestraz mor
tificastis? Respōdebūt certe oēs. Pro
pter aīam. O martyres triūphantes:
cur vos tot cruciatib⁹ exposuistis ⁊ tot
supplicijs: ⁊ mori nō recusauistis? Ite
rum ⁊ ipsi clamabūt ⁊ dicent: Propter
aīam. O iesu benedicte: cur tu trigīta
annis in mundo ⁊ ampliꝰ: famē: sitim:
labores: sudores: vulnera: ⁊ liuores su
stinuisti? Statī clamabit. Propter ani
maz. O aīa nobilis: o aīa delicata: cur
tuam in tot exēpplis nobilitatē nō cu
ras agnoscere? Respice aīa misera: qr̄
carnē ꝑ te suscepit xp̄us: ꝑ te paup na
tus est in presepio: ꝑ te circūcisus: ꝑ
te pegrinatur in egyptū: ꝑ te ieiunat:
pro te orat: ꝑ te lachrymat: ꝑ te pati
tur: ꝑ te sanguinem fudit. Ideo Bern.
in meditationib⁹ ait: Sublime est aīe
principiū: que nō nisi sanguine xp̄i re
dimi potuit. Quaz ergo cōmutationē
pro aīa tua das: q̄ ꝑ nihilo das illam?
Nōne dei filiꝰ cū esset in sinu patris a
regalibus sedib⁹ ꝓpterea descendit: vt
eā liberaret a potestate diaboli? Quaz
cū vidisset pctōꝝ funib⁹ irretitam iam
iamq; demonib⁹ tradēdā vt morte dā
naret ꝑpetua: fleuit sup illā que fiere

se nesciebat. Nō solū aūt fleuit: sz etiā
femori permisit: vt sui sanguinis p̄cio
redimeret. h̄ ille. Et Hugo ī libro de ar
ra spōse ait: Amplius mihi vtilis esse nō
debeo qui tātū deo placui vt mori di-
gnaret ne perderet me. Patet ergo ex
dictis quanta sit aīe nobilitas: ⁊ quan
tū corpa cūcta dignitate precellit quā
tū infelicissimi pctōres suis miseriis vi
lem fedāq; reddūt ac faciūt. Cuz itaq;
tanta sit anime nobilitas: quō poteri-
mus eā dicere interire cū corpore: qua-
si deus tā egregiā creaturā cōdidisset:
vt eā taz breui tpe perimeret? Conclu
dendū est ergo cū verbis catonis q̄ in
li. de senectute Cicero scripsit vbi sic ha
betur: Sic mihi persuasi: sic sentio: cū
tanta celeritas animoꝝ sit: tāta memo
ria p̄teritoꝝ futuroꝝ ꝓuidētia: tot ar-
tes: tāte scie: tot īuēta nō posse eaz na-
turā q̄ res ipsas cōtineat esse mortalē.

¶ Q̄ animam esse immortalē testifica-
tione ꝓbatur. Capl'm. ij.

Secūdus modus ad ostenden
dū anime immortalitatez: d̄r
multorum testificatio. Addu
cemus autē tria testimonia:
Primū est philosophoꝝ.
Scd̄m est sanctoꝝ atq; doctoꝝ.
Tertiū est theologoꝝ.

¶ Primū testimonium est ph̄oꝝ: q̄ suo
modo anime īmortalitatē ꝯfessi sunt.
Vñ Seneca ad Lucillū epl'a. xxxvj. sic
ait: Mors illa quā pertimescimꝰ ⁊ re-
cusamꝰ iter mutat: vitā nō eripit. Aliꝰ
eñ expectat qui nos reponat in lucez
dies. Idē in libro de naturalibꝰ q̄stio-
nibꝰ ait: Si tranq̄lle volumꝰ viuere: in
expedito habēda est aīa: vt siue illā in-
sidie: siue egritudīes petāt: quid aliud
debeo nisi vt ereat exhortari: ⁊ cū oībꝰ
eā bonis emittere? Vade inquā: vade
fortiter: vade feliciter: nihil dubitans:
fac qd̄ q̄nq; faciendū est. En rerū natu
ra q̄ generauit expectat ⁊ locꝰ isto me-
lior ⁊ tutior. Auerrois sup. xj. metaph.
Anima rōnalis manet post mortē: ⁊ fi-
nis ꝓsperitatis eius erit si coniungat
primo motori. Galienꝰ in libro de sper
mate. Sicut lumen solis qd̄ est incor-
porale separatur ab aere ab omni ocu
loꝝ intuitu sine corruptione: sic ⁊ ani-
ma sine sui corruptione separat a cor-
pore. Plato insup ph̄s nobilissimꝰ ani
me immortalitatē primo cōfessus est.
Nam vt dicit Macrobius in libro sa-
turnaliū. Et. A. Gellius in libro noctiū
acticarū librū edidit de immortalitate
anime: quē Tullius transtulit in latinū.
Denominat aūt ille liber a Phedrone
quodā Socrati ⁊ Platoni adeo dile-
cto: vt plato nomini suo librū dicaret.
In dicto igitur libro plato sic ait: Per
fectus ⁊ purgatꝰ hinc transiēs habita
bit cū deo. Idē plato in Thimeo. Ani-
ma est immortalis ⁊ s̄m q̄ vicerit pas-
siōes vel victa fuerit premiabitur: vel
puniet post hanc vitā. Macrobius in
prologo sup somniū Scipionis sic ait:
Sic habeto omnibꝰ q̄ patriā seruaue
rint iuuerint auxerint: certū esse in ce-
lo diffinitū locū vbi beati sempiterno
euo fruant. Lact. libro. vij. diuinarum
insti. aduersus gen. refert: q̄ Polites
quidā cōsuluit Apollinē milesiū: vtruz
remaneat anima post corpꝰ: an dissol-
uatur. Qui rñdit. Anima q̄diu vincu
lis tenet in corpe corruptibiles, passio
nes sentiēs mortalibꝰ cedit doloribus.
Cū v̄o humanam solutionē ꝑuelocissi
mam post solutū corpus inuenit: oīno
ad ethera fert: ⁊ manet in eternū. Tul
lius in q̄stionibꝰ tusculanis sic ait: Nō
est lugēda mors quam sequit immor-
talitas. Idē in Phil. Breuis a natura
nobis data est vita: sed memoria bene
acte vite sempiterna. Que si non esset
longior q̄ hec vita: quis esset tā amēs
qui maximis doloribus ⁊ periculis ad
laudē gl'iosamq; cōscēderet? Salustius
in libro de repu. dicit: Diuitiaꝝ ⁊ fame
gloria fluxa atq; fragilis est: virtus
clara eternaq; habet: ergo p̄clara faci
es: magne diuitie: ac heuires corporis
breui dilabunt: ingenia ⁊ egregia faci
nora: sicut aīa immortalia sunt. Quin-

tilian⁹ dicit: Si q̄s sciat q̄s sit finis bo
nor⁹ q̄ vera felicitas nunq̄ sibi videbit
primatura morte perire. Lucreti⁹. Re
dit idē retro de terra qd̄ fuit ante. Sz
qd̄ missuz est ex etheris oris. Id rursuz
celi fulgētia tēpla receptāt. Cicero in
li. de senectute dic̄: Apd̄ xenophontez
aūt moriēs Cyrus maior hoc dixit: No
lite arbitrari o mihi charissimi filij me
cū a vobis discessero nusq̄ aut nulluz
fore. Nec eñ dū erā vobiscuz animum
meū videbat⁹: sed eū esse in hoc corpe
ex his reb⁹ quas gerebā intelligebat⁹.
Eundē ergo esse creditote etiā si nullū
videbitis. Nec v̄o claror⁹ virorum post
mortē honores pmanēt: si nihil ipsor⁹
animi efficerēt quo diutius memoriaz
sui tenerem⁹. Mihi nunq̄ quidē per
suaderi pōt aīos cū in corpibus essent
mortalibus viuere: cuz exissent ex his
emori. Et paulopost. Verū ex vita ita
discedo tanq̄ ex hospitio: nō tāq̄ e do
mo. Cōmorādi eñ nobis natura diuer
soriū dedit nō habitādi. O preclarum
illā dic̄: cū ad illud diuinor⁹ aīor⁹ cōci
liū cētūq̄ pficiscar: cūq̄ ex hac turba
⁊ colluuiōe discedā. Proficiscar eñ nō
solū ad eos viros de q̄bus antea dixi:
verūetiā ad Catonē meum quo nemo
vir melior nat⁹ est: nemo pietate pre
stantior. Et in eodē li. introduxit Cato
nē sic dicētē: Ego vestros p̄res. P. Sci
pio tuq̄. C. Leli. viros clarissimos: mi
hiq̄ amicissimos viuere arbitror: ⁊ ea
quidē vita: q̄ est sola vita nominādа.
Nā dū sumus inclusi in his cōpagini
bus corpis: munere quodaz necessita
tis ⁊ graui ope perfungimur. Est enim
celestis anim⁹ ex altissimo domicilio
depressus: ⁊ quasi demersus in terraz:
locū diuine nature: eternitatiq̄ ɔtra
riū. Sed credo deos īmortales spiras
se aīos in hūana corpa vt essent q̄ ter
ras tuerent: quiq̄ celestiū ordinē cōtē
plātes imitarent cū vite modo atq̄ cō
stātia. Nec me solū rō ac disputatio im
pulit: vt ita scriberē: sz nobilitas etiaz
summor⁹ pbor⁹ ⁊ autoritas. Audiebaz
pythagoreosq̄ incolas pene nr̄os qui
essent italici pbi quōdaz noīati nunq̄
dubitasse: q̄n ex vniuersa mēte diuina:
delibatos animos haberem⁹. Demon
strabant mihi p̄terea q̄ Socrates su
premo vite die de īmortalitate aīorum
disseruisset: is q̄ esset omniū sapientis
simus oraculo Apollinis iudicat⁹. Si
militer Didym⁹ ad Alexādrū cui⁹ v̄ba
hec sunt. dicit: Nos nō sum⁹ hui⁹ mun
di incole: sz aduene: nec ita in orbē ter
rarū venim⁹: vt in eo libeat ɔsistere: sz
transire. Properam⁹ eñ ad p̄riam legi
bus nullis delictorūq̄ pōderib⁹ p̄gra
uati ⁊c. Valeri⁹ maxim⁹ li. ij. c. j. anime
īmortalitatē fatet asserēs fuisse morez
gallor⁹ mutuare pecunias vt eas reci
perēt apud inferos. Quid plura. Pbi
nō tm̄ v̄bo: sz etiaz exēplo aīe ostende
rūt īmortalitatē. Nā refert Aug. lib. j.
de ciui. dei. c. xxij. q̄ pbs q̄dā cui nomē
Theobrot⁹ lecto Platonis libro de im
mortalitate aīe: de muro se p̄cipitē de
dit atq̄ īterfecit seip̄m. Et Lactan. li.
iij. diuinarū insti. dic̄: Multi ex his q̄
eternas eē aīas suspicabant: tanq̄ in
certissimi migraturi eēnt sibi ipsis ma
nus intulerūt. vt Cleantes: Crisippus
Zeno: ⁊ Empedocles. ⁊ ex romāis Ca
to q̄ fuit in oī vita sua socratice v̄itat⁹
imitator. Oīm hor⁹ historia omissa de
Catone libet aliq̄d declarare. Plures
eñ sic dicti sunt. Fuit nāq̄ q̄daz Cato
Cēsorin⁹: de q̄ meminit Tulli⁹ lib. j. de
amicitia: quē etiā cōmēdauit Plini⁹
de virz illustrib⁹: asserēs q̄ q̄dragesies
quater accusat⁹: p se solū cāz dixit: op
timeq̄ fuit absolut⁹. Et Valeri⁹ li. viij.
sub rubrica de studio ⁊ industria di.
Nūq̄ fuit ita aggrauat⁹ q̄ p aliū defen
di voluisset. ⁊ Tulli⁹ in. q. tuscu. di. li. j.
q̄ fuit ī eo tāta elloquētia quāta illis
tpib⁹ dici posset. ⁊ Valeri⁹ vbi. s. inq̄t
q̄ erat doctissim⁹ lr̄is grecis ⁊ latinis.
Latias tn̄ didicit sz Pli. de virz illu
strib⁹: dū iā eēt senex ⁊ ī sardinia p̄tor.
Hic vt notat in speculo: tedio duplicis
q̄rtane affect⁹ vt beatiore vita frueret se

ipsum interfecit. Fuit alius Cato filiꝰ supradicti vir bellicosus: de quo Frontinus de re militari refert: ꝙ dū in bello contra macedonie regem pugnaret equo ꝓlapsus: cum se recollegisset: animaduertit gladium cecidisse evagina: quē fortiter recuperauit: ⁊ vulneratis hostibus ad suos redyt. Qd̄ exemplum adeo romanos accēdit ad p̄liū: ⁊ macedones terruit: vt macedones vincerentur. Fuit ⁊ alius Cato q̄ Marcus Cato dicebat̄ filius supradicti ⁊ nepos Censorini qui cōsul in africa diem clausit extremū. Fuit v̄o aliꝰ Cato q̄ ⁊ Porcius filius p̄cedētis Marci Catonis: qui vticensis d̄r: q̄r in vtica lybie ciuitate se occidit. Et de hoc loquit̄ Lact. in autoritate allegata. Causa aūt fuit vt nō subijceret̄ a cesare: qm̄ ipse pompeianas partes fuerat secutꝰ. De quo Auḡ. libro. j. de ciuitate dei. c. xxiij. dicit ꝙ nō fortitudine: sed impatiētia se peremit. O q̄ cōfundi deberent xp̄iani anime negantes immortalitatē: quādoquidē ⁊ ipsi philosophi gentiū v̄bo ⁊ ope aīam nunq̄ mori tam lucidissime testificati sunt. ¶ Scd̄z testimoniū est sanctoꝝ atq̄ doctoꝝ. Oēs q̄ppe sancti aīe īmortalitatez predicant. Unde Sap̄. iij. c. dicit Salomon. Justorum anime in manu dei sunt: ⁊ non tanget illos tormētum malicie: visi sunt oculis insipientiū mori: illi aūt sunt in pace. Et Jacob patriarcha Gen̄. xxxvij. cū sibi filij dixissent de Joseph ꝙ fera pessima deuorasset eū. Descendam inquit ad filiū meū lugēs in infernū. Et Tobias cū secū fuisset dicebat his qui insultabāt ei Tob. ij. Fili sanctoꝝ sumꝰ: ⁊ illam expectamꝰ vitam quam deꝰ daturus est his q̄ fidē suaz nunq̄ mutāt ab eo. Septē fratres insup cum certi essent de aīe immortalitate testificati sunt. ij. Machab. vij. Cū em̄ Antiochꝰ cōtra fas cōpelleret eos carnes porcinas comedere: nec vellēt obedire: iussit sartagīes ⁊ ollas eneas succēdi: q̄bus stati succensis iussit ei q̄ prior fuerat locutꝰ amputari linguā: ⁊ cute capitis abstracta: summas quoq̄ manꝰ eiꝰ ⁊ pedes precidi ceteris eiusdē fratribus ⁊ mr̄e inspicientibꝰ. Et cū iam per oīa inutilis factꝰ esset: iussit ignem ei admoueri: ⁊ adhuc spirantē torreri in sartagine. In qua cuz diu cruciaret̄ ceteri vna cū matre inuicē se hortabantur fortiter mori. di. Dn̄s deus in seruis suis cōsolabit̄. Mortuo hic p̄mo scd̄s capit̄: ⁊ cute capitis eiꝰ cū capillis detracta interrogabant si māducaret prius q̄ toto corpore p mēbra singula puniretur. At ille rn̄dens patria voce dixit: Non faciam. Non ideo: q̄r frater meus crudeliter cōsecutus est mortem negabo dn̄m. Propter qd̄ ⁊ ille sequēti loco p̄mi tormēta suscepit: ⁊ in vltio spū ꝯstitutꝰ sic ait: Tu q̄dē scelestissime in presenti vita nos pdis sed rex mūdi defunctos nos ꝓ suis legibꝰ in eterne vite resurrectiōe suscitabit. Post hunc tertius illudit̄: ⁊ linguaz postulatꝰ cito ꝓtulit: ⁊ manꝰ cōstanter ostendit ⁊ cū fiducia ait: E celo ista possideo: sed propter dei legē nūc hec ipsa despicio: q̄r ab ipso me maiora recepturū spero. Ita vt rex ⁊ q̄ cū ipso erāt mirarentur adolescētis animū: ꝙ quasi nihilū estimaret cruciatꝰ. Et hoc ita defuncto q̄rtū vexabant sil̄r torquētes. Et cum iaz esset ad mortē sic ait: Potius est ab hominibꝰ morti datos spem expectare a deo: iterū ab ipso resuscitandos. Tibi em̄ resurrectio nō erit ad vitā. Et cum eū amouissent quintū vexabāt. At ille respiciens in eū dixit: Potestatez inter hoīs habēs cuz sis corruptibilis facis qd̄ vis. Noli aūt putare genꝰ nostrū a deo esse derelictū. Tu aūt patiēter sustine ⁊ videbis magnā potestatē ipsiꝰ: qual̄r te ⁊ semē tuū torq̄bit. Post hūc ducebāt ⁊ sextū. Et is mori incipiens sic ait: Noli frustra errare. Nos em̄ propter nosmetipsos hec patimur peccantes in deū nostrū ⁊ digna admiratione facta sunt in nobis. Tu aūt patienter sustine ⁊ videbis magnā potestatē ipsiꝰ

qualiter te ⁊ semē tuum torq̄bit. Post
hūc duxerūt ⁊ septimū: q̄ fil'i mō aīose
tormēta excepit. At mater p̄ns existēs
morientib⁹ filijs talia loquebat: Ne-
scio qualiter in vtero meo apparuistis
Nec em̄ ego spūm ⁊ aīam donaui vo-
bis ⁊ vitā ⁊ singulor̄ mēbra nō egoip
sa cōpegi: sz mūdi creator q̄ formauit
hoīs natiuitatē: quicq̄ omniū inuenit
originē: ⁊ spūz vobis iterū cū mīa red
det ⁊ vitā. Ad vltimū cū ad adolescen-
tiorē venissent dicebat: Fratres mei
modico nūc dolore sustētato sub testa
mento vite eterne effecti sunt. Post
quos oēs ⁊ mater cōsumpta est. Simi
liter ⁊ doctores sancti aīe immortalita
tem testant̄. Primus nāq̄ est Aug. q̄
xiij. lib. de trini. c. iiij. ait: Aīa hz mor-
tē suaz: cū vita beata caret: q̄ vere aīe
vita dicēda est. Sed immortalis: ideo
nūcupat̄: qm̄ qualicūq̄ vita etiā vita
miserrima nūq̄ desinit viuere. Et idez
in libro de spū ⁊ aīa dicit: Immorta-
lis est anima: ne a creatoris sui simili-
tudine discrepare videat̄. Nō em̄ pote
rat esse imago ⁊ similitudo dei: si vllo
mortis termino clauderetur. Et in lib.
de eccle. dogma. ait: Soluz hominem
inuenimus habere aīaz substantiuā: q̄
exuta corpore viuit ⁊ sensus suos atq̄
ingenia viuaciter tenet: nec cū corpo-
re moritur sicut arabi asserūt: nec post
modicū īteruallū sicut zeno q̄r subal'r
viuit. Et idez in ench. ⁊ ponitur. xiij.
q. ij. c. tp̄s. Tēpus qd̄ inter hoīs mortē
⁊ vltimā resurrectionē interpositū est
aīas abdit̄ receptaculis cōtinet: sicut
vnaqueq̄ digna est vel req̄e vel erūna
pro eo qd̄ sortita est in carne dū viue-
ret. Et Gre. li. iiij. dial'. sic loquit̄: Tres
vitales spūs creauit oīpotēs de⁹. Unū
qui carne nō tegit̄: nec cū carne morit̄
Aliū q̄ carne tegit̄: sed nō cū carne mo
rit̄. Tertiū q̄ carne tegit̄ ⁊ cū carne mo
ritur. Primus est angelicus spūs. Se-
cūdus est spūs hūanus. Terti⁹ ē spūs
iumētor̄ oīmq̄ brutor̄ aīaliū. hec ille
Et Hiero. ad bn̄dictū eūdē rep̄hēdēs
de immoderato dolore pro morte filie
sue dicit: Charitatis tue scripta p̄cepi
in q̄b⁹ animū tuū dolore cōmotū de fi
lie dormitione cognoui. Non aliud in
te admirat⁹ sum q̄ xp̄iani pectoris in
tex̄tutē ablatā fuisse. Stupeo murū fi
dei penetratū vulneribus orbitat̄: quē
sopire debuerat spes resurrectiōis ⁊ re
gni celestis. Et Anastasi⁹ papa. xiij. q.
ij. c. hn̄t. ad idē ait: Habēt forsitan illi
iustā lōgi doloris excusationē: q̄ vitaz
alterā nesciūt: q̄ de hoc seculo ad meli
us esse trāsitū nō cōfidūt. Nos aūt q̄
hoc credim⁹ ⁊ docemus: cōtristari ni-
miū de obeūtibus nō debem⁹. At vt
cōcludam⁹ audiēdus est xp̄s qui. x. c.
Mat. dicit: Nolite timere eos q̄ occi-
dunt corpus: aīam aūt nō possunt oc-
cidere. Sed poti⁹ eū timete q̄ pōt aīaz
⁊ corpus p̄dere in gehēnā. Et Mat.
v. Gaudete ⁊ exultate: q̄r merces vestra
copiosa est in celis. Mat. xxv. Ibunt
hi in suppliciū eternū: iusti aūt in vitā
eternam. Omitto alior̄ testimonia ne
lōgitudine verbor̄ audiētes tediū su-
scipiant. Hoc tm̄ addens q̄ om̄ia que
scripta sunt taz in vtroq̄ testamento
q̄ in libris doctor̄ eccl'ie hanc virtutē
directe vel indirecte cōcludūt. ¶ Ter-
tiū testimoniū ē theologor̄ q̄ ī. ij. di.
xix. mltipl'r aīe īmortalitatē defendūt
Est tn̄ hui⁹ veritatis inter ceteros de-
fensor acerrim⁹ di. Bon̄. vbi. s. ar. j. q.
j. q̄ ait p̄mo: q̄si ꝯsiderem⁹ aīaz ī cōpa
ratiōe ad diuinā iusticiā: necesse est il-
laz esse īmortalē. Ad diuinā q̄ppe iusti
ciam spectat: vt nihil qd̄ bn̄ ⁊ iuste fit
vergat ī malū exitū. Sed s̄m oēs sapi
entes ⁊ morales p̄hos: poti⁹ dz hō pa
ti mortē q̄ recedere a veritate vite: ⁊ a
veritate iusticie: Sed si oīno p̄imeret̄
aīa: p̄imeret̄ oīs iusticia q̄ est in ip̄a:
ergo talis p̄pessio q̄ ē iusta: ⁊ quā lau
dat oīs rō recta malū h̄ret exitum: qd̄
est ꝯtra diuinā iusticiā. ¶ Scd̄o si cōsi
derem⁹ aīaz in cōparatiōe ad p̄priaz
virtutē necesse ē eā eē immortalē. Nā
cuiuslibet substātie corruptibilis ope-

ratio antiquat̃ ⁊ senescit in tpe. Sed aīe rōnalis opatio: nec antiquat̃: nec senescit in tpe: inuno iuuenescit: q̄ in antiq̄s est sapiētia: ⁊ in multo tpe prudētia. ¶ Tertio si cōsideremus aīaz in cōparatiōe ad suū finē necesse est eam fieri immortalē. Nā finis imponit necessitatem his que sunt ad finē. Finis v̄o ipsius aīe est beatitudo. Si ergo btūs eē nō pōt: q̄ bonū qd̄ hz pōt amittere: igit̃ necesse est aīaz esse īmortalē. ¶ Qr aīam esse immortalē exēploꝝ coruscatione ꝓbatur. Capl'm. iij.

Tertius modus ad ostēdēdum anime immortalitatē est exemplorū coruscatio. Possum⁹ aūt subdistinguere tria exēpla.

Primū exēplū d̄r apparitionis.
Scd̄m exēplū d̄r exauditionis.
Tertiū exēplū d̄r defensionis.

¶ Primū exēplū d̄r apparitionis. Et si dicat̃ qūo pōt aīa apparere cū sit inuisibilis ⁊ incorpea. Dicim⁹ ꝙ deo volēte apparēt aliqñ aīe in vigilia: ⁊ aliqñ in somnis. De apparitiōe in sōnis nō est dubiū ꝙ visio illa ē imaginaria q̄ fit ꝑ aliquā repñtationē alicui⁹ rei corporalis. Illa v̄o apparitio q̄ fit ī vigilia sicut apparitio moysi Mat. xvij. ī trās figuratiōe ⁊ aīaꝝ aliarū: de q̄b⁹ dicet̃ in sequētib⁹ qual'r fiat difficile est assignare. Nā aliq̄ dicunt ꝙ aīa moysi apparuit ibi ī ꝓprio corpe qd̄ assūpsit ad tp̄s. Qd̄ videt̃ tenere Aug. ī li. de mirabilib⁹ sacre scripture. li. iij. c. xiij. Sed dicit Tho. iij. pte. q. xlv. ar. iij. ꝙ liber h̄ false ascribit̃ Aug. iō q̄ ibi tradunt̃ nō sunt autētica. Itē alij dicūt ꝙ aīe pñt apparere ī alienis corpib⁹ assūptis sicut apparēt āgeli. Recitat Dionysi⁹ in epl'a ad Timotheū: qual'r Petrus ⁊ Paulus sibi appuerūt ī hec v̄ba. Attēde miraculū vide ꝓdigiū frater Timothee. Die em̄ victimatiōis eoꝝ p̄sto fui Post mortē v̄o illoꝝ vidi eos inuicem manu ad man⁹ intrātes portas orbis ⁊ indutos veste luminis: ⁊ colore claritatis ⁊ lucis ornatos. hec ille. In legēda insup pauli narrat̃ ꝙ cū ipse duceret̃ ad locū passiōis cuidā matrōe plātille ei⁹ discipl'e obuiauit. q̄ hz Diony. alio noīe lenobia nūcupabatur. Que flēs orationib⁹ Pauli cōmēdare cepit Cui paulus. Uade plantilla eterne salutis filia: cōmoda mihi velū quo caput tuū tegis: ⁊ illo oculos meos ligabor ⁊ postmodū illud tibi restituā. Cū ergo ad locū passionis venisset: versus orientē manib⁹ in celū extēsis deuotissime cū lachrymis prima vice orauit. Postmodū vt dicit Dionysi⁹ suis oculis imposito velo plātille extēdit collū ⁊ suscepit coronā. Et ꝑcutiente carnifice amputatū est caput pauli. Tūc beatissimus in ip̄o ictu explicauit veluz: ⁊ collegit sanguinē ꝓpriū ⁊ ligauit euz ⁊ obuoluit ⁊ tradidit eū femine. Et reuerso carnifice dixit ei Lenobia. Ubi dimisisti magistrū meū paulū. Rñd t. Cū socio iacet ibi extra vrbem in valle pugilū: ⁊ velo tuo velata est facies ei⁹. Et ip̄a rñdens ait: Ecce nūc intrauerūt petr⁹ ⁊ paul⁹ induti veste preclara: et coronas fulgētes habebāt in capitib⁹. Et ꝓtulit velū sanguine cruentatū: et mōstrauit eis. Propter qd̄ multi fuerūt ad xp̄m cōuersi. ¶ Scd̄m exēplū. In legenda quoqz pauli primi heremite legit̃ ꝙ beat⁹ Antonius ille magnus vidit angelos aīam pauli ad celos deferentes. Qui currēs ad ei⁹ cellā inuenit eū genib⁹ flexis ad modū orātis: ita vt viuere eū estimaret. Sed cū mortuum didicisset: dixit: O sanctissima aīa qd̄ gerebas in vita: in morte monstrasti. Sicqz adiutoriū duoꝝ leonū supueni entiū: ip̄m tradidit sepulture. ¶ Tertium exēplū est de sancto Germano: de quo dicit Greg. ij. dialogoruz: ꝙ sctūs Bñdict⁹ lōge a capuana ciuitate positus: ipsi⁹ aīaz in globo igneo ad celuz ferri ab angelis aspexit. ¶ Quartū exēplum est de beato Frācisco: de quo refert dñs Boñ. in legēda maiori: ꝙ illa hora q̄ obdormiuit: vn⁹ ex fratrib⁹ vidit ipsius aīam sub specie stelle preful

gide in celū recto tramite sursum ferri
Minister quoq; fratrū terre laboris:
qui tūc erat frater Aug. vir vtiq; san-
ctus ⁊ iustus in hora vltima posit⁹: cū
iāpridē amisisset loq̄lā: audiētib⁹ qui
astabāt subito clamauit ⁊ dixit: Expe-
cta me pr̄: expecta me pr̄ Jāvenio tecū
Querentib⁹ aūt fratrib⁹ ⁊ admirātib⁹
cur sic loqueret: rn̄dit. Nonne videtis
patrē nr̄m Frācisc̄ū q̄ vadit ad celum.
Et statim sctā illa aīa migrās a carne
patrē est secuta sanctissimū. Ep̄us in
sup assisin⁹ ad oratoriū sancti Micha
elis in mōte gargano tūc tp̄is peregri
nationis cā p̄rexerat. Cui btūs Franci
scus in nocte trāsitus sui apparens di
xit: Ecce relinquo mūdū ⁊ vado ad ce-
lū. Mane igit̄ surgens ep̄s socijs nar
rauit q̄ viderat. Et assisiū rediēs cū sol
licite req̄sisset certitudinalit̄ recogno
uit q̄ ea hora qua sibi p̄ visionē inno-
tuit: beatus pater ex hoc mūdo migra
uit. ¶ Quintū exēplū est de btō Mar-
tino: de quo refert btūs Seuer⁹ in suo
dialogo: q̄ btūs Seuerin⁹ ep̄s coloni
ensis dū die dn̄ica cū suis clericis post
matutinas loca sctā visitaret: illa ho
ra qua vir beatus obijt audiuit chorū
canētiū ī sublimi: dixit itaq; suis. Do
minus me⁹ Martin⁹ ep̄s migrauit ex
hoc mūdo: ⁊ nūc āgeli canēdo deferūt
eū in celū. Eodē quoq; tp̄e mediolani
Ambrosi⁹ ep̄s erat. Cū aūt celebraret
dn̄ica die: erat cōsuetudo vt veniēs le-
ctor nihil legeret p̄sumeret p̄usq̄ scūs
pr̄ nutu iussisset. Factū ē aūt vt illa die
dn̄ica null⁹ extaret q̄ lectionē btī pau
li legeret: qua btūs antistes sup sctm̄
altare obdormiuit. Quē cū nullus exci
tare presumeret trāsacto lōgo spacio
excitauerūt eū dicētes: Jā hora p̄terijt
Rn̄dit btūs Ambrosius. Nolite turba
ri. Multuz mihi valet sic obdormisse.
Quia tale miraculū dn̄s dignatus est
ostēdere. Nā nouerit fratrē meū mar
tinū sacerdotē egressuz fuisse de corpe
me aūt eius funeri obsequiū prestitisse
Tunc illi stupefacti diez ⁊ tp̄s notant
atq; reperiunt sicut dixerat illis Am-
brosius. ¶ Sextū exēplū est sanctorum
Geruasij ⁊ Prothasij martyrū: quorū
corpa inuenit beatus Ambrosius an-
no secūdo Theodosij mediolani. Naz
sibi apparuerūt ⁊ etiā cū eis apparuit
paulus: ⁊ declarauerūt locum in quo
sua corpora erant recōdita. Que ma-
gna deuotione Ambrosius ad basilicā
fauste reposuit. ¶ Septimū exēplū est
de inuētione corporis sancti Stepha-
ni: quod repertū fuit hierosolymis ap
parente Gamaliele presbytero cuidaz
Luciano. Et ne per singulos ire neces-
se sit: multa visa sunt etiā post mortez
de statu defunctorū in quib⁹ aīarum
immortalitas apertissime demōstrat.
¶ Secundū exemplū d̄r exauditionis.
Si em̄ aīe sctōrū nō viuerent in regno
dei: qūo possent hoīes mūdi ī suis peti
tionib⁹ exaudiri. Qd̄ aūt exaudiantur
patet de illis q̄ se virgini gloriose Ra-
tharine: Antonio: alijsq; sanctis cōmē
dant: quoz suffragijs a multis pericu-
lis ⁊ aduersitatibus liberant. In tem-
pestate maris naufragiū patientibus
in egritudine: varijsq; angustijs labo-
rantib⁹ quotiēs subuenit virgo beata
Quid igit̄ referes tu o fili perditionis
Est ne mortua virginis anima? est ne
mortua aīa beati Antonij? Nunquid
mortua est anima btē Ursule aliorūq;
sanctoz? Absit tā impiū errorē cogita
re. O pater Frācisce qūo aīaz tuā dice
re possum⁹ mortuā q̄ post mortē tuam
tantis exhibuisti subsidia charitatis.
Narrat dn̄s Bon̄. hoc miraculū in legē
da maiori beati Frācisci: q̄ in p̄tibus
cathalonie accidit virū q̄ndā noīe Jo
hānē btō Francisco deuotū: quodā se-
ro p̄ quādā viā īcedere: in qua p̄ inferē
da morte insidie latitabāt: non quidē
sibi: sed cuidā alteri. Exurgēs aūt q̄dā
de insidijs cum hostē suum eū esse pu-
taret: tā letaliter eum plagis pluribus
gladiauit: vt nulla p̄rsus subesset spes
recuperande salutis. Cum igit̄ iudicio
medicoz ipsi⁹ desperata esset curatio:

conuertit se ad beati Frācisci patroci
niū: ⁊ quāta poterat deuotiōe salutem
postulabat. Cui nocte astitit q̄dā in ha
bitu fratris minoris ꝑ fenestrā ingres
sus: q̄ vocās eū dixit: Quia fiduciā ha
buisti in me: ecce dn̄s liberabit te. A
quo cū eger inq̄reret q̄s esset. Frācisc̄ū
se esse rn̄dit. Et statim appropinquās
vulnerū suoꝝ ligaturā resoluit. Et cuꝫ
vnguēto ꝑ oēs plagas vt videbat ꝑ
unxit. Statimq̄ sentit se pristine resti
tutū sanitati. Quo facto btūs Franci
scus secessit. At ille vxorē letus voca
uit. Que celeriter currēs: ⁊ stare iā vi
dēs quē sepeliendū putabat in crasti
nū viciniā totā clamore cōpleuit. Ac
currētes aūt sui cū niterent illū tāq̄
freneticū in lectū reponere: ⁊ ille renu
ens oñderet ⁊ assereret se sanatū: tāto
sunt stupore attoniti: vt quasi sine mē
te oēs sint effecti: ⁊ ipsum fantasticum
esse crederēt: q: quē pauloante ꝯspere
rāt plagis atrocissimis laniatuꝫ: ple
na videbāt incolumitate iocūdū. Qui
bus ille q̄ factus fuerat sanus ait: No
lite timere: q: sctūs Frācisc̄us mō a lo
co isto recessit. Et illarū sacrarū manu
um tactu me ītegre liberauit. Inquit
post hec dn̄s Bon̄. Digne quidē bea
tus pr̄ carne iā mortuus ⁊ viuēs cum
xpo p̄sentie sue ostēsiōe mirabili: ⁊ ma
nuū sacrarū palpatiōe suaui vulnera
to letaliter viro sanitatē cōcessit: cum
illiꝰ in se stigmata tulerit q̄ misericor
diter moriēs ⁊ mirabiliter resurgens:
vulneratū genꝰ humanū: ⁊ semiuiuū
relictū plagarū suarū virtute sanauit
¶ Tertiū exēplū d̄r defensiōis. Sctōrū
quippe patrocinia q̄bus sepiꝰ populi
subsidiū defensiōis obtinuerūt: aīam
oñdūt immortalē. Scribit nāq̄ in. ij.
Macha. c. xv. qualiter cū Judas Ma
chabeꝰ cogeret bellū cōmittere cōtra
Nicanorē q̄ hierl̄m ⁊ tēplū dissipare vo
lebat essetq̄ Judas ī locis samarie cū
paucis q̄ timebāt ꝓpter paucitatē suā
hortatꝰ est eos Judas: exposito som
no q̄d in eadē nocte viderat in hunc
modū. Viderat eñ summū sacerdotē
defunctū: iā manꝰ ꝓtēdentē orare pro
populo iudeoꝝ. Post hunc apparuisse
Hieremiā ꝓpb̄aꝫ dedisseq̄ ipsi Jude
gladiū aureū: ⁊ dicētē: Accipe gladiū
sanctū: in quo ꝯcidas aduersarios po
puli mei israel. Qua visione cōfortati
qui erāt cū Juda impetū fecerūt in ho
stes: ⁊ ꝓstrauerūt ex eis nō minus q̄
trigītaq̄nq̄ milia. Nicanore eū eis in
terēpto. Et redierūt hierosolymā bn̄di
cētes deū: caput Nicanoris ⁊ manū cū
humero abscisam: cōtra tēplū suspēdē
tes. Nōne sctūs Mercurius Julianū
apostatā interfecit: Nā cū ipe cōtra ꝑ
sas incederet manu forti in nocte vi
dit Basilius in eccl̄ia sctē Marie in vi
su multitudinē āgeloꝝ: ⁊ ī medio quā
dā feminā in throno stantē: ⁊ astātibꝰ
dicētē: Vocate mihi cito Mercurium
qui Julianū apostatā occidat: q̄ me et
filiū meū suꝑbe blasphemat. Erat aūt
Mercurius q̄dā miles q̄ ab ipso Ju
liano ꝓ fide xp̄i fuerat interfectꝰ: ⁊ in
eadē eccl̄ia erat sepultꝰ. Statimq̄ san
ctus Mercuriꝰ cū armis suis: q̄ ibi ser
uabant affuit: ⁊ iussus ab ea in p̄liū ꝓ
perauit: ⁊ monumētū suū aperuit. Ex
pergefactus aūt Basiliꝰ ad locuꝫ vbi
sctūs Mercurius cū armis suis q̄esce
bat iuit: ⁊ monumētū suū aperiēs: nec
corpus ibi: nec arma inuenit. Sequē
ti mane ibidē rediēs: inuenit corpus
eius ⁊ arma ⁊ lāceā sanguine cruenta
tam. Et ecce q̄dā de exercitu dixit: Cuꝫ
Julianꝰ perator in exercitu moraret
affuit miles q̄dā ignotꝰ q̄ vrgēs calcari
bus equū audaci mēte Julianū impe
tijt: lanceā fortiter vibrās: ⁊ ipsum per
medium ꝑforauit. Et subito abscedēs
nusq̄ cōparuit. Ipse v̄o Julianus dū
adhuc spiraret: vt d̄r ī historia tripar
tita: sanguine suo manuꝫ impleuit: et
in aere ꝓiecit dicēs: Vicisti me galilee
vicisti. Sicq̄ in his vocibꝰ expirauit:
⁊ ab oībus suis insepultꝰ relictꝰ fuit.
Ecce quot nobis offerunt etempla vt
aīam īmortalez sciamꝰ. O dura corda

quid facitis? Cur aīe salutē negligit? Audite xp̄m dicentē Mat. xvj. Quid prodest hoī si vniuersuz mūdū lucret: aīe v̄o sue detrimētū patiat. Aut quā dabit cōmutationē ꝑ aīa sua. Queramus igit illā saluare: vt viuat cū xp̄o hic ꝑ gram: ⁊ ī futuro ꝑ gl̄iam. Amen.

¶ Finit⁹ ē tractat⁹ de īmortalitate aīe

¶ Tabula in sequentē tractatum.

De beatitudīe sctōꝝ ꝯ fatuos hoīes q̄ nil credūt de futura vita. Sermo. j.

De gaudijs beatorum ex visiōe dei: et dotatione corporum: ⁊ loci habitatione. Sermo. ij.

¶ Incipit tractat⁹ de beatitudine sanctoꝝ cuius sunt sermones. ij.

¶ De beatitudine sanctorū in quo confutat fatuitas hoīm mūdanoꝝ: q̄ non credūt aliquid de vita futura. Ser. j.

Merces vestra copiosa ē ī celis. Verba sunt redēptoris nr̄i originaliter Mat. v. c. Tanta est quorū dā stulticia vt arbitrent nulla esse bona preter ea q̄ in p̄nti vita a pijssimo deo vsibus humanis ꝯcedunt. Nil credūt: nil cogitāt: nil deniq̄ sperāt de futura celestis regni hereditate. Somnium putāt: immo fictionē ⁊ fabulā: q̄cquid ꝑm omnē veritatē de sanctorum beatitudine ꝓclamat. Hi oēm diligentiaz adhibēt vt corporeis sensib⁹ in suis delectationib⁹ voluptuosis satisfiat. Aīam v̄o virtutib⁹: honestisq̄ moribus instruere: ⁊ negligūt: ⁊ cōtēnūt Propterea equū esse cēsui si in p̄senti sermone de beatitudine verba fecero. Naz illā cūcti desiderare debēt q̄ merito ꝓponēda est oībus q̄ ab hoīe p̄cio haberi solēt. De hac q̄libet iust⁹ atq̄ fidelis asserit illd̄ Sapiētie. c. vij. Preposui illā regnis ⁊ sedib⁹: ⁊ diuitias nihil esse dixi in cōparatione illius. Nec cōparaui illi lapidē preciosuz: q̄m omne aurū in cōparatiōe illius arena est exigua: ⁊ tāq̄ lutū estimabitur argentum in ꝯspectu illius. Super salutem ⁊ spēm dilexi eam: ⁊ ꝓposui ꝑ luce habere illam: q̄m inextinguibile est lumē illius. Venerūt aūt mihi oīa bona pariter cū illa. Ut igit disponamus ea q̄ tractaturi sumus ordine debito: beatitudinisq̄ laudes mirificētissimas cōplectamur: q̄ copiosa merces a nr̄o saluatore merito nuncupat: de ipsa tria mysteria principalia ꝓponemus contemplanda.

Primū d̄r beatitudinis desideriuz.

Scd̄m beatitudinis subiectū.

Tertiū beatitudinis obiectum.

¶ Qꝛ beatitudo est bonū qd̄ cuncti desiderare debent. Caplm. j.

Primū mysteriū cōtēplādū d̄r beatitudinis desiderium. In quo inducēda est cūctoꝝ mēs vt ad beatitudinē dirigat cordis affectū: illamq̄ virib⁹ totis conentur adipisci. Nam ⁊ hoc ita pulchre loquitur Seneca ad Lucillū. Ad summū inquit bonū: ⁊ ꝓpositū toti⁹ vite tue respice. Illi em̄ consentire dz q̄cquid agimus: iō peccamus: qꝛ de ꝑtibus vite oēs deliberamus: de tota v̄o nemo desiderat. Errāt cōsilia nr̄a: qꝛ nō h̄nt quo dirigant. Ignoranti quē portū petat: nullus sinus certus est. hec ille.

¶ Sed vt pars ista lucidior fiat opus est vt a tria dubia respondeamus.

Primū vtrū hoī ꝯueniat agere propter finem.

Scd̄m vtruz finis humane vite sit beatitudo.

Tertium vtrū beatitudo sit bonum desiderabile.

¶ Ad primū dubiū r̄ndet sctūs Tho. j. ij. q. j. ꝙ actionū q̄ ab hoīe agunt: ille sole ꝓprie dicunt humane q̄ sunt proprie homīs inquātū est hō. Differt autē hō ab alijs irrationalib⁹ creaturis in hoc ꝙ est dn̄s suoꝝ actuū: qd̄ fit per rationē ⁊ volūtatē. Ille itaq̄ actiōes proprie humane dicunt q̄ ex volūtate deliberata procedūt. Alie v̄o non proprie humane sunt sicut dū mouet pedē; vel fricat barbā alijs intentus et si

hō dr̄t ab alij irrōbus

finis ultimus

Talia: Iꝫ sunt hoīs iste actiones scōe: nō sunt ꝓpter finē ex qbus hō nec mereri pōt nec demereri. Sed prime actiones ad finē sunt dirigēde. Jnqt nāqꝫ pbs ij. physicoꝝ. Finis est principiū in operabilib⁹ ab hoīe. Et in.ij. ethicoꝝ asserit. Finis oēs opantur. Et iteruꝫ in.ij. physicoꝝ. Nō solū intelectus: sed etiā natura agit ꝓpter finē. Et in.ij. metapb. Qui infinitū faciūt auferūt naturā boni. Cū itaqꝫ finis sit q̄ mouet agēte: ꝫ licꝫ in executiōe sit posterior: tū prior ē in ītētione agētis ꝫ habet rōnē cause: ꝓpterea ad hominē spectat vt agat ꝓpter finē. ¶ Ad scdm dubiū rñdet Ric. in. iiij. dis. xlix. q. vltim⁹ finis humane vite est beatitudo vt ait Aug. lib. viij. de ciui. dei. c. iij. Finis boni appellat quo quisqꝫ cū puenerit beatus est. Et idē li. xix. de ciui. dei. Illud est finis boni ꝓpter qđ appetēda sunt cetera: ipsum aūt ꝓpter seipsuꝫ. Et. xxij. li. de ciui. dei. Finis inqt nr̄ est puenire ad illud regnū cuius nullus finis est. Et apls ad Ro. vj. Habetis fructū vestrū in sanctificatiōe finē vo vitā eternam. ¶ Sed hic oritur difficultas qm̄ cū beatitudo sit in ipso deo: ꝫ beatitudo est finis humane vite: etiā erit finis oīm creaturarū. Nā vt inqt Dionysius in li. de diuinis noibus. Deꝰ cōuertit oīa ad seipsuꝫ tāqꝫ ad vltimū finē. Ad qđ dicit Tho. ſ. ij. q. ſ. ꝙ sicut colligit ex dictis Aristo. ij. physicoꝝ. ꝫ. v. metaphysice. Finis ōr dupliciter. i. vel eius terminus a quo. i. ipsa res ī qua ratio boni inuenit: vl vsus siue adoptio illi⁹ rei. Sicut ſ dicamus ꝙ motus corporis grauis finis est vel locus inferior vt res: vel hoc qđ est esse ī loco inferiori vt vsus. Et finis auari est vel pecunia vt res: vl possessio pecunie vt vsus. Si ergo loquamur de vltimo fine hoīs quātū ad ipsaꝫ rē q̄ ē finis: sic ī vltimo fine hoīs oīa creata cōueniūt: qꝛ deus est vltimus finis hoīs: ꝫ omniū aliarū rerū. Si aūt loquamur de vltimo fine hoīs quātum ad cōsecutionē finis: sic in fine hoīs nō cōmunicāt creature irrationales. Nā ꝫ hō ꝫ alie creature rationales cōsequunt vltimū finē cognoscēdo ꝫ amādo deū: qđ nō competit alijs creaturis q̄ adipiscunt vltimū finē in quātū participant aliquā similitudinē dei ꝑm ꝙ sunt vel viuūt vl etiā cognoscunt ꝑm instinctū nature: Iꝫ nō per rōnē vel intellectū. Jdeo magister in. ſ. di. ij. dicit: Fecit deꝰ creatura rōnalē vt summū bonū intelligeret: intelligēdo amaret: amādo possideret: ꝓssidēdo frueretur. Quare vt Aug. docet in lib. lxxxij. q. Nō cadit in aliqua rōne carētia vt btā sint. ¶ Tertiuꝫ dubium fuit vtrū beatitudo sit bonū desiderabile. Et posset quis arguere ꝙ nō. Nazianzenus bonū incognituꝫ est desiderabile. Hoc ꝑz qꝛ bonū appetibile est obiectuꝫ appetitus: vt inqt Arist. in. ij. de aīa. Jdeo Aug. li. x. de trini. c. ſ. ait: S minissime nouimus amari nisi nota nō posse. Sed beatitudo est bonum incognitū: ergo nō est bonū desiderabile. Philosophi quidē multū subtiliter elaborarunt vt de beatitudine ac summo bono cognitionem inuenirent. Et vt Lactātius scribit in principio primi libri diuinarū institu. Neqꝫ adepti sunt qđ volebāt: ꝫ opam sil atqꝫ industriaꝫ perdiderūt. Hoc iō dixit: qꝛ vt recitat Aug. li. xix. de. ci. dei. c. j. Marco varro notauit ducētas octogintaocto fallas opiniones de btitudine qs pbi suo ingenio adinuenerūt Aug. etiā in. xix. de tri. c. iiij. asserit quosdā posuisse beatitudinē in voluptate corporis: quosdā in voluptate animi: quosdā in alijs rebus puta in diuitijs vel honoribus et hmōi. vt etiam scribit Arist. in. ſ. ethi. De his ad hoc ita loquit Lactā. li. iij. diuinarū instī. Epicur⁹ summū bonuꝫ in volūtate animi esse cēset. Aristipp⁹ in volūtate corporis. Caliphon. ꝫ Dinomachus cirenaici honestatē cū voluptate iūxerūt. Diodor⁹ in ꝙtitē dolozis summū bonū posuit. Piero. ī nō dolēdo. Peripatetici aūt ī bonis aīe

mi ⁊ corporis ⁊ fortune. cyrilli summū bonū est scīa zenonis cū natura cōgruenter viuere. Quorūdā stoicoꝝ virtutē sequi Aristo. in honestate acv̄tute summū bonū collocauit. hec ille. Sz. j. de Epicuro ita sequit: Epicuri disciplina multo celebrior semp̄ fuit quā ceteroꝝ nō q: veri aliq̄d afferret: sed q: multos ad popularē nomē voluptatis inuitat Nemo em̄ nō ī vitia ꝓnus ē. Propter ea vt ad se multitudinē contrahat apposita singulis q̄busq̄ moribꝰ loquit: Desidiosum vetat lr̄as discere. Auarum populari largitione liberat. Ignauum prohibet accedere ad rēpublicā: pigrū exercere timidū militare. Cōstat itaq̄ ex his quā erronea fuerit pb̄oꝝ mens circa beatitudinē agnoscēdā. Sed propter illos adhuc cōfirmare possumus ꝙ beatitudo nō est cognoscibilis ꝑ verba pau. q̄. j. ad Coꝝ. c. ij. ait: Oculꝰ nō vidit nec auris audiuit nec ī cor hoīs ascēdit q̄ ꝑparauit deꝰ his q̄ diligūt illum. Sed ista de beatitudine sic paulus locutꝰ est. Ergo tale bonū ē quod a nobis ꝑcipi minime pōt ⁊ ex cōseq̄nti neq̄ desiderari. ¶ At in cōtrariū est snīa Augustini qui libro. x. de ciuitate dei. c. j. ait: Oīm certa snīa est qui rōne quoquo mō vti possunt beatos eē oēs hoīes velle. Et in. xiij. de trinitate. ca. viij. ad appetēdū beatitudinē natura cōpellit cui summe bonus ⁊ immutabiliter btūs creator hoc indidit. Et de hoc Aristoteles in. j. Ethicoꝝ sic scripsit: Bene enūciauerūt dicētes bonuz esse q̄d oēs appetunt. Et in. iij. Topicoꝝ. Maxime bonū oēs maxime appetūt. Pro amouēda igit̄ omni ambiguitate notādū ex dictis Richardi. ī iiij. distinctione. lxxxix. ⁊ Thome. j. ij. q. v. articulo. viij. ꝙ beatitudo pōt accipi tripliciter.

Primo in suo esse generali.
Scdo in suo esse speciali.
Tertio in suo esse specialissimo.

¶ Primo pōt bītudo accipi in suo esse generali inquātū est bonū quoddam sufficiētissimū ⁊ sic est oībꝰ nota. Quilibet em̄ scit quid est bonū ⁊ q̄d est sufficientissimū. Et hoc mō oēs beatitudinem appetunt. Nā sic appetere beatitudinē nihil ē aliud quā appetere vt volūtas satiet̄ q̄d q̄libet vult. Et hoc est q̄d Boetius dicit in. iij. de cōsolatione. Oīmis nāq̄ mortaliū cura quam multipliciū studioruz labor exercet diuerso quidē cllae procedit: ad vnuz tn̄ beatitudinis finē nitit̄ peruenire. Et sumit̄ hic vnꝰ finis ꝟm Geralduz odonis sup. j. Ethicoꝝ nō ꝟm speciē opinionis: sed ꝟm proportionē. Nam sicut leuia habēt vnuz finē ꝟm spēz naturet scz locuz sursum: ⁊ grauia habeāt aliū finē ꝟm spēm nature scz locū deorsum tn̄ grauia ⁊ leuia hn̄t vnū finē ꝟm proprotionē nature eo ꝙ ita se hz locus deorsum ad grauia sicut locus sursuz ad leuia. Ita ⁊ oēs hoīes tēdūt ad vnū finē ꝟm ꝓportionē opinionis: eo ꝙ ita se habet pecunia ad auarū in qua opinat̄ se fieri posse beatum sicut delectatio libidinis ad luxuriosuz: q̄ in sua luxuria puta cōstare beatitudinē. Omnes q̄ppe appetunt q̄cquid etiā indebite appetunt tāq̄ cōsummatū bonū. Sed nōnulli sup̄biētes in quo cōsistit vera btītudo nolūt attendere. Ideo conant̄ lucrari pecuniā ibi credentes esse beatitudinē exēplū patz. Nā si q̄s vellet emere auruz ⁊ ostenderet̄ ei auricalchuz: q̄d non cognosceret: emeret pro auro. Et si queras quid vis emere Respōdet auruz: lz ei ostēdas auricalchū. Si dicis auaro. Quid vis. Dicet beatitudinem. Vis paradisum? Paradisum dicet pecuniam: quia ibi credit ꝙ sit beatitudo ⁊c. Sed decepti sunt vt patebit inferius. Nonnulli etiā percipientes in quo consistat beatitudo cum talis perceptio sit ex munere gratie: facti sunt sibimetipsis sapientes: ⁊ voluerunt bene operari. Et sic patet responsio ad primum argumentum. ¶ Sed adhuc est notandum circa beatitudinē in generali videlz. Si aliq̄s

querat: qño cognoscit beatitudo ī ge-
nerali: dico q innata est ista cognitio.
Et si querat p quid: dico q: sufficiētia
cognoscit per indigentiā. Et si oppo-
natur q priuatio nō est via cognoscē-
di habitū: dicendū q est quedā indigi
gentia oīno priuās: quedā disponens
t inclinās. Et hec est ratio cognoscēdi
¶ Posset tū dici q cognitio beatitudi
nis: t multarū rerū naturaliū nobis
est innata. Et si dicat q aīa est vt tabu
la rasa: hoc intelligit solū quātū ad
spēs t similitudines quas querit per
sensus. Nec Boñ. in. iij. di. vltr. Scdo
pōt beatitudo accidi in suo eē specia-
li: inquātū scz cōsistit nō in bonis pre-
sentis vite: sed in clara dei visione et
perfecta eius dilectione t gaudio: qō
habet de dei bonitate presenti p clarā
eius visionē t pfectā dilectionem. Et
hoc modo beatitudo nō fuit nota phi
losophis: quā tamen postq̄ xps dei fi
lius venit in mūdum oēs qui volunt
agnoscere desiderare t acqrere valēt.
Ipse quidē qui lux fuit t splendor om
nis veritatis viaz nobis summi boni
ostendit. Ipse clamauit Mat. iiij. ca.
dicēs: Penitentiā agite appropinqua
bit regnū celorum. Et. v. c. Merces ve
stra copiosa est in celis. Et. vj. Nolite
thesaurizare vobis thesauros in terra
vbi erugo t tinea demolit t vbi fures
effodiūt t furant. Thesaurizate autez
vobis thesauros ī celo vbi nec erugo
nec tinea demolit: t vbi fures nō effo-
diūt nec furant. Et Job. xvij. Nec est
vita eterna vt cognoscant scz facie ad
faciē te solū verum deū: t quē misisti
iesum xpm. Et cōpletis humane redē-
ptionis mysteriis quadragesima die
postq̄ surrexit a mortuis videntibus
discipulis eleuatus est t ascēdit ad ce
los. Vnde circo Lactātius. li. vij. diuinaz
institutio. ait: Pater eñ vester ac dñs
qui cōdidit firmauitq̄ celū qui libra-
tam magnitudine sua terrā vallauit:
mōtibus mari circūdedit: amnibusq̄
distinxit: t q̄quid est in hoc mūdo mi
rabile cōstauit ac perfecit et nihilo-
spectis erroribꝰ hominū ducē misit q̄
nobis viā iusticie panderet. Vnde se-
quamur oēs: hunc audiamus huic de
uotissime pareamus: qñ solus vt ait
Lucretius. Veridicis hominū purga-
uit pectora dictis. Et finē statuit tor-
pedinis atq̄ timoris. Ostēditq̄ bonū
summū quo tēdimus oēs. Quid foret
atq̄ viā mōstrauit limite paruo. Quo
possemus ad id recto cōtēdere cursu.
Nec tm̄ ostendit sed etiā precessit: ne
quis difficultatis gratia iter virtutis
horreret. hec ille. ¶ Tertio potest acci-
pi beatitudo in suo esse specialissimo
prout scz est actualiter in beatis: cuꝰ
magnitudinē explicare nequaq̄ possu
mus: quia nulla sensibilis experiēna
quarūcūq̄ delectationū presentis vi-
te minimā partē illius dulcedinis pōt
designare. Et oculus non vidit nec au
ris audiuit: neq̄ humanū cor excogi-
tauit vnq̄ q̄ ingēs sit illa superna fe-
licitas. Vnde Greg. in homelia inquit:
Si cōsideremus fratres charissimi q̄t
quāta sunt que nobis promittuntur
in celis: vilescūt aīo omnia que haben
tur in terris. Terrena nāq̄ substantia
superne felicitati cōparata: pondus
est nō substātiū. Temporalis vita eter-
ne vite cōparata: mors est pōnus di-
cenda q̄ vita. Vnde in transitu beati
Hieronymi scribit hec verba Augusti-
nus ad Cyrillū. Eo die: hora qua Hie-
ronymus sanctissimus ex hac luce mi-
grauit dū hipponie in cellula mea de-
scens de gloria beatorū cogitarez vel-
lēq̄ de illa tractatuz breuē cōponere
cōpulsus precibus nostri seueri quō-
dam venerabilis Martini episcopi
turonensis discipuli. charta calamo
pugillariq̄ susceptis: volui epistolam
scribere sanctissimo Hieronymo desti-
nandā: vt quid ipe in re tā difficili sen
tiret responderet. Cūq̄ iam scribens
salutationis exordiū Hieronymo pre-
sentarem: ineffabile subito lumē cum
inaudita odoz fragrātia cellulā ī qua

stabā intrauit: hora iam cōpletorij. Ad quā visionem ꝓpter rei tā admirabilis nouitatem perterritus esse cepi. Cūq; quidnā id esset attentius cogitarē: de luce vox insonuit dicēs: Augustine augustine quid queris? putasne breui immittere vasculo mare totū? Modico includere pugillo terrarū orbē? Celū firmare ne suos exerceat motus? Infinite rei q̄s inerit finis? Immensa qua mēsura metieris? Potiꝰ totū mare in artissimo clauderetur vasculo. Potiꝰ orbē terrarū paruus teneret pugillus. Potius a motu ꝯtinuo celum desisteret: q̄ gaudioꝝ ⁊ gl̄ie quibꝰ beatorū anime sine fine potiunt̄ minimā particulā ītelliges nisi vt ego experiētia docearis. Discurre ad hoc breue tp̄is spaciū: ⁊ talia satage opa exercere vt postmoduꝫ ibi q̄ hic aliqualiter intelligere cupis in eternū habeas. Interrogāti v̄o mihi quisnam esset q̄ talia tā grauissime loqueretur. Respondit benigne. Hieronymi illius p̄sbyteri cui epl̄am scribere cepisti sum aīa q̄ ī hac hora in bethleē carnis onere deposito: iocūda ⁊ gl̄iosa pergo ad regna celoꝝ. Post q̄ ⁊ alia multa q̄ mecū ꝯtulit a meis ocl̄is lux disparuit. Quāto igitur minus beatitudinis superne sublimitas potest comprehendi: tanto ardētius est a nobis exoptanda.

¶ Qꝛ beatitudo ꝯsistit in aīa in intellectu videlꝫ ⁊ in voluntate. Capl̄m. ij.

Secundū mysteriū ꝯtēplādū dicit̄ beatitudinis subiectū: in quo tria dubia sunt absoluenda.

Primū vtrū btitudo sit actꝰ aīe tm̄.

Secundum vtrum sit actus intellectus ⁊ voluntatis.

Tertiū vtrū sit principaliꝰ in actu voluntatis q̄ intellectus.

¶ Ad primū dubiū respondet Rich̄. in iiij. dis. xlix. q̄ beatitudo est actꝰ anime tm̄. Nam beatitudo est nobilissimū qd̄ in homine possit esse: nec in creaturis infra hoīes ꝯuenire pōt. Oportet ergo q̄ ꝯsistat in actu ꝓprio hoī: nō q̄cunq; sed nobilissimo. Actꝰ aūt hoīs ꝓprius nō est nisi ille q̄ est hoīs ꝑ illā formam qua hō est. hoc est aūt aīa intellectiua. Nobilissimꝰ ergo actꝰ hoīs est ille q̄ sibi ꝯuenit s̄m aīam intellectiuā: siue sit cognitio siue dilectio. Exquo dānatur opinio illoꝝ q̄ dixerūt aīam sine corpe beatā esse nō posse. Nā vt inquit Tho. p̄ma scd̄e. q. iiij. loquēdo de btitudine perfecta que in dei visione cōsistit: sine corpe anima pōt esse beata. qm̄ intellectus ad sui operationē nō indiget corpore: nisi ꝓpter fantasmata in q̄bꝰ intelligibilē veritatē ꝯtinet: diuina autē essentia per fantasmata videri nō pōt. Vn̄ cū in visione diuine essentie perfecta hoīs beatitudo cōsistat: non dependet beatitudo hoīs a corpore: quare et ip̄m corpus ad perfectionem beatitudinis nō requiritur. ¶ Sciendū tn̄ q̄ ad perfectionē alicuius rei dupliciter aliquid pertinet. Vno modo ad cōstituendam essentiam rei: sicut aīa requirit̄ ad perfectionez hoīs. Alio modo requirit̄ ad perfectionē rei id qd̄ pertinet ad bene esse eius: sicut pulchritudo corpis et velocitas ingenij pertinet ad ꝑfectionē homīs. Quis ergo corpus p̄mo modo ad ꝑfectionē beatitudinis humane nō pertineat: pertinet tn̄ scd̄o mō. Quare quāto aīa perfectior erit in sua natura: perfectiꝰ habebit suā ꝓpriā opationē in qua ꝯsistit felicitas. hoc v̄o erit cum suo corpori ipsa beata reunietur. Propter illā aūt vnionē nō erūt homini necessaria exteriora ista bona: qꝛ corpꝰ ex coniunctione sui ad animā erit gloriosum ac impassibile. Nam vt scribit dn̄s Bon̄. in suo. iij. dist. xxviij. Cōtingit aliquid esse beatū tripl̄r: scꝫ per essentiam et per primā influentiā: ⁊ ꝑ quandam redundātiā. Beatū ꝑ essentiā est solus deus. Beatū per primā influentiam est solus rōnalis spūs. Beatū deniq; per quādā redūdātiā est corpꝰ hūanū ī qd̄ gaudiū gl̄ie redūdat ex ꝯiunctione sui ad animā beatā. Et licꝫ corpus humanuꝫ non sit ad imaginē dei ꝑ se: tamen

vnitū est aīe que est ad dei imaginē: ⁊ ratione illius est beatitudinis cōparticipabile. ¶ Si vero aliqs instaret cōtra dicta de exterioribꝰ bonis qꝛ videt cōtrariū. Nā cibꝰ: potꝰ: diuitie: ⁊ regnū: exteriora bona sunt: ⁊ hec ꝓmittuntur beatis. Vn Luc. xxij. xps dixit: Edatis ⁊ bibatis sup mensam meam in regno meo. Et Matth. vj. Thesaurizate vobis thesauros in celo. Et Matth. xxv. Possidete paratū vobis regnū. ergo ⁊ ista ad beatitudinē exigunt. ¶ Rndet Tho. ꝙ oīa ista metaphorice sunt ītelligēda ꝑm ꝙ in scripturis solēt spiritualia per corporalia designari. Sicut per cibū ⁊ potum intelligit delectatio beatitudinis. ꝑ diuitias sufficientia q̄ sufficit hoī deꝰ. per regnū exaltatio hominis vsqꝫ ad cōiūctionē cū deo. ¶ Secūdū dubiū fuit vtrū btītudo sit actus intellectꝰ ⁊ volūtatis simul. Et lꝫ q̄daꝫ teneāt ꝙ essentia beatitudinis vite humane in solius intellectꝰ actu cōsistat: ꝙ nullo modo sit in actu volūtatꝫ. Tn Rich. in. iiij. vbi s. dicit ꝙ btītudo cōsistit in actu volūtatis ⁊ intellectus simul. Cuius rō est: qꝛ essentia beatitudinis vite humane cōsistit in perfecta vnione aīe rōnalis cū deo. Hec autem vnio includit vnionem aīe cū deo ꝑm oēm sui potentiam per quam vnibilis est cū eo īmediate. Potētia aūt anime rōnalis nō tm̄ est intellectꝰ: sed etiam voluntas. ⁊ ꝓ qualibet illarū vnibilis est cū deo immediate. Sicut em̄ deus sub ratiōe qua summū verū: est immediatū obiectū intellectus beatoruꝫ: ita sub rōne qua summū bonuꝫ est immediatū obiectum volūtatis eoꝝ. Quis em̄ ipso īmediate nō fruerent nisi ipm̄ immediate viderent: tn̄ īmediatū obiectū volūtatis eoꝝ nō est ipsa visio summi boni: sed ipsum summū bonū. Non em̄ volūt summū bonū ꝓpter illaꝫ visionē sicut propter finē: sed volūt ipam visione ꝓpter ipm̄ summū bonū sicut propter vltimū finē. Ipm̄ ergo summū bonū primo ⁊ īmediate est ab ipis volitū. ergo est voluntatis eoꝝ īmediatū obiectū. Ergo ꝑfecta vnio aīe cum deo in qua btītudo consistit est per intellectū ⁊ voluntatē: itaqꝫ in actu vtriusqꝫ simul cōsistit. ¶ Et si obijceret ꝙ autoritates in ꝯtrariū volētibus eas intelligere cōtrariū sonare videntur: puta qꝛ in visione dicūt beatitudinē cōsistere. Rndet Rich. ꝙ semꝑ includūt concomitantē dilectionē. Nā cōsummata dei dilectio inseparabiliter cōcomitat clarā eiꝰ visionē. Propterea Aug. li. j. de trini. c. vlti. dicit ꝙ visio est summū premiū: ⁊ ipsa est actꝰ intellectꝰ. Et in j. lib. de doctrina xpiana idē dicit: Hec est summa merces vt perfruamur deo: summa merces est beatitudo: ⁊ fruitio est actus volūtatis que visionē concomitat. ¶ Tertiū dubiū erat vtrū beatitudo principaliꝰ cōsistat in actu voluntatis ꝙ intellectus: Et rndet Rich. ꝙ sic. Prima: quia sicut inter habitus vie charitas est donū ꝑncipaliꝰ ꝑm Aug. xv. de trini. c. xviij. Ita inter habitꝰ patrie charitas patrie est donū principalius. Sed in patria nobilior habitus habet nobiliorem actū. Ergo deū ꝑfecte diligere q̄ est actꝰ charitatꝫ patrie: est actꝰ nobilissimus aīe. Cum ergo in nobilissimo actu principalissime consistat beatitudo: ⁊ diligere sit actus volūtatis: principaliꝰ cōsistit in actu volūtatis ꝙ intellectꝰ. ¶ Scdo ꝓbatur ꝙ beatitudo principaliꝰ consistit in actu volūtatis ꝙ intellectꝰ ex eo ꝙ voluntas est nobilior potētia ꝙ sit ītellectꝰ. Nā Bern. in libro de libero arbitrio dicit rōnem esse quodāmō pedissequam voluntatis. Et Anselmꝰ in libro de cōceptu virginali dn̄ium totiꝰ regni aīe attribuit volūtati. Et Arist. in. vij. pollitice. c. v. Potētia qua eligimꝰ principalior est. Adhuc id ꝓbat: qꝛ volūtas in suo actu cogi nō pōt: nec circa ea q̄ sunt ad finē necessitari. Intellectꝰ aūt cogi pōt ⁊ circa ea que sunt ad finē necessitari. Insup magis pōt trāsformare aīam volūtas ꝙ intellectus ⁊ suum

obiectū respicit sub rōne meliori. Bonū eñ est obiectū volūtatis. Ens obiectū intellectus. Ratio aūt boni est pfectio: q̄ sit ratio entis. ¶ Tertio pbatur: qr deus est vltimus finis: maxime sub rōne qua bonū. Qd ptz: qr ex hoc q̄ creature ordinant in ipm vt in finē: maxime est in eis rō bonitatis: sicut p hoc q̄ ipm respiciūt vt exēplar: maxie est in eis rō v̄itatis. Sed deꝰ sub rōne q̄ summū bonū: est volūtatis obiectū. sub rōne q̄ summū ens vl' verū est itellectū obiectū: ḡ volūtas magꝭ respicit deū sub rōne finis q̄ intellectꝰ. Sz deꝰ sub rōne qua vltimus finis est beatificans. ergo sub rōne qua est btītudinis obiectū: principaliꝰ tendit volūtas in ipsum q̄ intellectꝰ. Et sic cōsistit btītudo pncipaliꝰ i actu volūtatꝭ q̄ itellectꝰ ¶ Q̄ beatitudo nō potest esse in bonis presentis vite. Capl'm. iij.

Tertiū mysteriū cōtēplandum dicit btītudinis obiectū. In q̄ sunt tria dubia absoluēda.

Primū vtrū btītudo sit q̄d creatuz.

Scdm vtrū btītudo possit amitti.

Tertium vtrum beatitudo possit in hac vita haberi.

¶ Ad pmū dubiuz rñdet Rich. vbi. s. Et Tho. j. ij. q. iij. q̄ beatitudo vite humane dupl'r pōt accipi. Uno modo p illo bono in quo perfecte ⁊ plenarie requiescit hūana vita. Alio mō p perfecta quiete hūane vite in illo bono que cōsistit in pfecta hoīs cōiūctione cum illo bono. Primo modo btītudo accipitur p btītudinis obiecto: ⁊ sic beatitudo est q̄d increatū. s. ipse deꝰ. Beatitudo aūt scdo mō accepta est aliq̄d existēs in btō tanq̄ eiꝰ vltimata ⁊ plenaria pfectio: ⁊ sic est aliq̄d creatū. Cum eñ btītudo ꝯsistat in visiōe dei: videre deū est actꝰ creature vidētis. ¶ Scdm dubiū fuit vtrū btītudo possit amitti? Et ad hoc dicimꝰ ex sñia scti Tho. j. ij. q. v. q̄ btītudo pōt tripl'r considerari.

Primo in sua imperfectione.

Scdo in sua gñali ratione.

Tertio in sua speciali restrictione.

¶ Primo potest btītudo cōsiderari in sua imperfectiōe. put. s. beatitudo est illa imperfecta qualis in hac vita haberi pōt siue sit felicitas ꝯtemplatiua: siue sit actiua. Hec quidem amitti pōt licz non defacili: sicut ptz in felicitate cōtēplatiua que amittitur: vel p obliuionē: puta cū corrumpitur sciētia ex aliqua egritudīe: vel etiā per aliquas occupatiōes quibꝰ totaliter abstrahit aliquis a cōtemplatione. Ptz etiā idē in felicitate actiua: voluntas eñ hois transmutari pōt vt in vitiū degeneret a v̄tute. Ideo phs dicit in. j. ethicorū aliquos esse in hac vita beatos nō simpliciter: sed sicut hoīes quoruz natura mutationi subiecta est. ¶ Scdo potest beatitudo cōsiderari in sua generali ratione: ⁊ sic beatitudo non potest amitti. Cū eñ sit perfectum bonum ⁊ sufficiens: oportet q̄ desiderium hominis quietet ⁊ omne malum excludat. Naturaliter aūt homo desiderat retinere bonum qd habet ⁊ q̄ eius retinendi securitatem obtineat. Alioquin necesse est q̄ vel timore amittendi: vel dolore de certitudine amissionis affligatur. Requiritur ergo ad veram beatitudinem q̄ homo certam opinionez habeat: bonum quod habet nunq̄ se amissurum: que quidem opinio si vera sit: cōseq̄ns est q̄ beatitudinez nunq̄ amittet. Si autem falsa sit: hoc ipsum est quoddaz malum. s. falsam opinionē habere. Nā falsum est malū intellectus: sicut verū est bonū ipsiꝰ. vt dr in. vj. ethicoꝝ. Nō ergo iā erit vere beatus si aliqd maluz ei inest. ¶ Tertio pōt beatitudo considerari in sua speciali restrictiōe inquātū. s. perfecta beatitudo consistit in visione diuine eēntie. Et sic btītudo nullo mō pōt amitti: neqz ex pte vidētis: neqz ex pte dei: neqz etiā ex pte alicuiꝰ alteriꝰ agētis. Nō ex pte vidētis: quia īpossibile est q̄ aliq̄s vidēs diuina essentiā velit eā nō videre. Rō est: qm̄ oē bonū habituz q̄ q̄s carere vult: aut est

insufficiēs ⁊ querit̄ aliquid sufficiēs loco eius: aut habet aliquod incōmodum annexū ꝓpter qđ in fastidiū venit. Visio aūt diuine essentie replet animā omnibus bonis ⁊ nō hꝫ aliquod incommodum adiunctū. Quare ꝓpria volūtate non pōt beatus beatitudinez deserere. Silr̄ beatus nō pōt beatitudinē perdere deo subtrahēte: qꝛ cū subtractio beatitudinis sit quedā pena: non pōt talis pena a deo iusto iudice ꝓuenire: nisi ꝓ aliqua culpa que cadere nō pōt in eum qui dei essentiā videt: cū ad hāc visionē de necessitate sequat̄ rectitudo volūtatis. Nō potest etiā beatitudo amitti ex parte alicuius alterius agētis: qꝛ mens deo cōiuncta sup oīa alia eleuatur: ⁊ sic ab hmōi cōiunctione nulluꝫ aliud agēs pōt ipsum excludere. Est ergo beatitudo perfectio cōsummata que oēm defectum excludit a btō. Et iō absq̄ mutabilitate adducit eam habenti: faciēte hoc virtute diuina: que hoīem subleuat in participationē eternitatis transcendentis omnē mutationem. Iccirco male dixit Origenes sequēs quorūdam platonicorum errorem: ꝙ post vltimā beatitudinē homo potest fieri miser. ¶ Tertiuꝫ dubium fuit vtruꝫ beatitudo possit haberi in hac vita? Et ad hoc respōdemus ꝙ non loquendo de lege cōmuni: ⁊ hoc ꝓpterea: quia dn̄s noster iesus xp̄s fuit viator et cōprehensor. Quare v̄o in hac vita quis beatus esse nō pōt: assignari possunt tres rationes precipue.

Prima dicitur insatiabilitatis.
Secūda penalitatis.
Tertia mortalitatis.

¶ Prima ratio dicitur insatiabilitatis. Ut em̄ inquit dn̄s Bon̄. dist. v. iiij. libri. Beatitudo est finis satiens appetitum. Sed bona presentis vite non satiāt appetitum: non diuitie: non delitie: nō honores: nō fama: non gloria: nō quecūq̄ desiderabilia et delectabilia excogitari possunt: vt docet experientia: ergo nec in huiusmodi bonis beatus quis reputari debet. Thom̄. v̄o. j. parte. q. ij. dicit: Impossibile est beatitudinem hominis esse in aliquo bono creato: qꝛ beatitudo est bonum perfectum qđ totaliter quietat appetitum: alioquin non esset vltimus finis si adhuc restaret aliquid appetendū. Obiectū autē volūtatis est vniuersale bonū: sicut obiectum intellectus est vniuersale veruꝫ. Ex quo patet ꝙ nihil pōt quietare voluntatē hominis nisi bonum vniuersale: qđ nō inuenitur in aliquo creato: sed soluꝫ in deo: qꝛ oīs creatura habet bonitatem participatam. Un̄ solus deus voluntatem hoīs implere pōt. Iō Dauid in ps̄. xvj. dixit: Satiabor cū apparuerit glia tua. Et Aug̃. li. j. cōfessionū. Fecisti nos dn̄e ad te ⁊ inquietuꝫ est cor nostrum donec quiescat in te. Et in. iiij. li. Redite inq̄t preuaricatores ad cor: et inherete ei qui fecit vos: state in eo ⁊ stabitis: quiescite in eo ⁊ quieti eritis. Quo itis in aspera quo itis bonum qđ queritis ab illo est. Qꝛ igitur aīa eo imago dei est quo eius capax est et particeps esse potest: vt scribit Augu. xiiij. de trinitate. c. iij. Iccirco nulla creatura anime capacitatē implere valet. Ex hoc dicit Rich̄. dist. xlix. iiij. ar. ij. q. vj. ꝙ sine clara dei visione nō potest haberi beatitudo. Et ratio est: qꝛ vt inquit Augusti. xiij. de ciuitate dei. c. v. Beatus nō est nisi qui habet que vult scꝫ naturaliter ⁊ nō voluptuose. Et sanctus Tho. j. ij. q. iij. arti. viij. dicit: Perfectio vniuscuiusq̄ attēditur s̄m rationē sui obiecti. Obiectum autē intellectus est qđ quid est: idest essentia rei: vt dicit iij. de anima. Unde intantum procedit perfectio intellectus: inquātum cognoscit essentiam alicuius rei. Si ergo intellectus aliquis sit essentiā alicuius effectus: per quam nō possit cognosci essentia cause: vt scꝫ sciat de causa quid est: non dicitur intellect⁹ attingere ad causam simpliciter: q̄uis per effectū cognoscere possit de causa an sit. Et ideo remanet naturaliter homini desideriū cognoscendi effectum si scit eū habere causam: vt sciat etiā de causa quid est. Et il

lud desiderium est admirationis: ⁊ causat inquisitionē: vt dicitur in principio Metaphy. puta si aliq̄s cognoscēs eclypsim solis considerat ꝙ ex aliqua causa ꝓcedit: de qua qꝛ nescit q̄d sit admirat̄: et admirādo inquirit: nec ista inquisitio quiescat: quousq̄ perueniat ad cognoscēdum essentiam cause rei. Si ergo intellectus humanus cognoscēs essentiā alicuius effectus creati: non cognoscat de deo nisi an est: nondū perfectio eius attingit simpliciter ad primaꝫ cām: sed remanet adhuc ei naturale desiderium inquirēdi causam: vnde nondū est perfecte beatus. Ad perfectā igitur beatitudinem requiritur ꝙ intellectus pertingat ad ipsam essentiaꝫ prime cause: que est nobilissimū intelligibile: ⁊ sic ꝑfectionem suā babebit ꝑ vnionē ad deuꝫ sicut ad obiectuꝫ in quo solo beatitudo hoīs cōsistit: vt supra dictū est. ¶ Scd̄a ratio cur in hac vita nō possit q̄s esse beatus d̄r penalitatis: vt enī ait Tho. j. ij. q. v. Beatitudo excludit omne malum. Uita autē presens multis malis ⁊ penalitatibus subiacet que vitari nō possunt. Et ignorātie ex parte intellectus: ⁊ inordinate affectionis ex parte appetitus: et multiplicibus laboribus: calamitatib⁹: et erūnis ex parte corporis: qūo igitur in tot fluctuationibus beatū se credere quispiā habet. Inquit Job. xiiij. Homo natus de muliere ibreui viuēs tēpore: repletur multis miserijs. Et Hiero. ad heliodorū. Ubiq̄ luctus: vbiq̄ gemitus: et plurima mortis imago. Augu. lib. de simbolo tractatu. x. Ecce ruinosus est mūdus: ecce tātus calamitatibus repleuit deus mundū: ecce amarus est mundus. Et si sic amat̄: q̄d faceremus si dulcis esset. O mūde immūde tenebras pariens quid faceres si maneres? Quem non deciperes dulcis: si amarus alimēta mentiris. Et Augusti. ix. de ciui. dei. Omnes inquit homines q̄dīu in orbe mortales sunt: miseri sunt. Et Hiero. ad matrem ec filiam in gallijs cōmorātes. Stadium quoddam est hec vita nostra mortalis in qua bellum quotidie gerimus: qꝛ militia vita hominis sup terrā. Quis inter serpentes et scorpiones tutus ingredit̄ vel secure dormitat. Quis dulces iuxta viperas somnos capit. Nā etsi semper nō percutiat: tamen sollicitat. Securius est ergo perire non posse q̄ iuxta periculum non perisse. hec ille. Et Boetius li. ij. de cōsolatione. Q̄ multis amaritudinib⁹ humane felicitatis dulcedo respersa est: que etsi fruenti iocunda esse videatur: tamen quo minus cum velit abire retineri non potest. Et Seneca in tragedijs. Nulla sors longa est: dolor atq̄ voluptas inuicē cedunt. Nemo vtiq̄ reperitur q̄ diuti⁹ in quocunq̄ sit statu delectari possit: ⁊ absq̄ turbatione vel animi vel corporis pertrāsire. Nemo inquit Seneca vbi. s̄. cōfidat nimiū secūdis: nemo desperet meliora lapsis. Et ad Lucillum. Noli huic tranquillitati confidere: momento mare euertitur: et eodem die vbi luserunt nauigia sorbētur. Quisnam felicior iudicari potuisset Policrato tyranno samiorum. De ipso quippe refert Tullius in lib. de finibus bonorum ⁊ maloꝝ. Et idem cōfirmat Ualerius de mutatione morum et fortune ꝙ adeo sibi fortunaꝫ obsequiosam habuit ꝙ omnia desiderata perficiebat. Ad moderandam igitur fortune inuidiaꝫ sumpto e manu anulo quē preciosum possidebat in mare iecit. Sed inopinate illum repente recuperauit. Nam post dies paucos a piscatoribus piscis captus qui anulum sorbuerat tyranno donatus est. Accidit tandē ꝙ aduersus Dariū persarū regem duxit exercitum: ⁊ ꝙ Orinthes prefectus Darij illū acie fuderit ceperitq̄: et in summo megalēsis montis vertice suspendi iusserit. Et relictus auibus lacerandus qui vbiq̄ felicissime in terra vixerat: in aere miserrime expirauit. Mutātur oīa que sunt in hoc mūdo: ⁊ nihil stabile: nihil est firmum: nihil deniq̄ tutuꝫ. Ideo sapiēs Eccs. ij. c. dicebat: Uidi in oībus vanitatem et afflictionē spiritus

⁊ animi: ⁊ nihil permanere sub sole.
¶ Tertia rō quare in presenti vita nullus pōt esse beatus dicitur mortalitatis. Oēs q̄ppe ad mortē tendim⁹ cui⁹ manus potentissimas nullo ingenio: nulla vi: nulla arte: nullo precio euitare valem⁹. Instat ceruicibus nostris. Et ꝑm Aug. xiij. de ciui. dei. c. vij. beatitudo sine īmortalitate eē nō potest. Si quis igit̄ dixerit aliquē beatum eo ꝙ diuitijs affluat: statim rn̄debo. Non sic: non sic: q: diuites moriunt̄. Si q̄s affirmauerit aliū esse btm̄ eo ꝙ oībus delitijs huius scl'i perfruatur. Ad hoc respōdebo. nequaq̄ sic est: q: post breuem hanc vitā oēs hoīes morientur. Si q̄s btm̄ reputauerit eū q̄ orbi vniuerso dn̄aretur. Clamabo ⁊ ego ꝙ nec regna siue imperia btm̄ hoīez reddūt. qm̄ ⁊ principes ⁊ reges ⁊ purpurati ⁊ imp̄atores oēsq̄ dn̄i morientur. Ideo hec cōsiderās Augu. in prima p̄te supputationū sic ait: Uita hec vita misera: vita incerta: vita laboriosa: vita immūda: vita dn̄a maloꝝ: regina superborū: plena miseria ⁊ erroribꝰ: que nō est dicēda vita sed mors in qua momētis singulis morimur per varios mutabilitatis defectus: diuersis generibus mortis. Nunq̄ ergo q̄diu viuimus in hoc mūdo possumus dicere vitā quam humores tumidāt: dolores extenuant: ardores excitant: aera morbidant: esce inflant: ieiunia macerant: ioci dissoluunt: tristicie cōsumūt: sollicitudo coartat: securitas hebetat: diuitie iactāt pauptas deijcit: iuuētus extollit: senectus incuruat: infirmitas frangit: meror deprimit: ⁊ his oībꝰ malis mors furibūda succedit: sil'rq̄ gaudio istiꝰ misere vite finē imponit: ita vt cū esse desierit: nec fuisse putetur. hec ille. Item Aug. li. soliloquioꝝ dicit: Uita mea vita caduca: vita que quanto magis crescit: tāto magis decrescit: quāto magis procedit: tāto mag̃ ad mortē accedit. Uita fallax ⁊ vmbratica: plena laq̄is multis. Nūc gaudeo: sepe tristor: nunc vigilo: iam infirmor. Nūc viuo: statim morior: nunc felix apparebo sp̄ miser: nūc rideo: iam fleo: sicq̄ oīa mutabilitati subiacēt: vt nil vna hora vno statu p̄maneat. Hinc timor: hinc tremor: hinc fames: hinc sitis: hinc calor: hinc frigus: hinc languor: inde dolor exuberat. Subsequit̄ his oībus inopinata mors: que mille modis miseros hoīes quotidie rapit. Hunc necat febribus: illū opprimit doloribꝰ: hūc consumit fame: illū siti extinguit: illum ꝟo suffocat aquis: hūc perimit flāmis: hūc interimit laqueo: illū dentibꝰ bestiarum fortiū deuorat: hunc trucidat ferro: illū veneno corrūpit: alterū ꝟo tm̄ repētino terrore miserā vitā finire cōpellit. Et nūc sup̄ hec oīa magna est miseria: q: cū nihil sit certiꝰ morte: ignorat hō finē suū: ⁊ cū stare putat: tollit̄ ⁊ perit spes eius. Nescit aūt hō q̄n vel vbi: vel quomō moriat̄: ⁊ tn̄ est certū ꝙ eū mori oporteat. h̄ ille. Quare vita presens beata esse minime potest. Et ideo cum Lactā. cōcludim⁹ dicēte in lib. Sūmū bonū qd̄ btōs facit nō pōt esse nisi in ea religione atq̄ doctrina cui spes immortalitatis adiūcta est. Igitur dem⁹ operā ne decipiamur tp̄aliū bonorum suauitate: atq̄ mūdū audacter sub pedibus habeam⁹: eoq̄ tm̄ vtamur vt sic tandē perueniam⁹ ad fruitionē illam beatam: ad quam nos perducat iesus filius dei q̄ cū pr̄e ⁊ sp̄ūsancto viuit et regnat in secula seculorum. Amen.

¶ De gaudijs btōꝝ qui letabunt̄ ex visione dei ⁊ dotatione corpoꝝ atq̄ habitatione in celo empyreo. Sermo. ij.

Exultabūt sancti in gl'ia. Illumīati p̄phete ꝟba sunt ista original'r p̄s. cxlix. Licz arta sit via q̄ ducit ad vitā quātū est ex p̄te virtuosoꝝ actuū: nihilomin⁹ facillima atq̄ suauis ex cōsideratione futuri premij. Inq̄t em̄ Origenes sup̄ epl'as pauli. Spes futuroꝝ la

bꝰibus requiē parit. Vnde Hieronymus Eustochium virginem in epla ad eādē cōmonet: vt allicientes blāditias seculi ad que mēs hūana communiter inclinat paradisi recordatiōe pculcet. Ait ergo. Quotiēs te vana seculi delectat ambitio. Quotiēs ibi videris aliquid gl'iosum ad paradisum mēte trāsgredere: t cē incipe qđ futura es. Egredere queso paulisp de carcere corporis tui t psentis laboris mercedem ante oculos depinge: quā oculus nō vidit t auris nō audiuit: nec in cor hoīs ascēdit. hec ille. Jcirco vt in via dñi expeditus fortiusqꝫ beneviuendo ambulemus: decreui in psenti sermōe de gaudio btōꝝ ꝟba facere. Qō vtiqꝫ qꝫ sit immensum ostēdemꝰ maxime ꝓpter tria.

Primo propter dei visionez: fruitionem: t tensionem.

Secundo propter corporis dotationem t sensuum perfectionem.

Tertio propter loci habitationez: sociationem: t liberationem.

¶ Qualiter pōt videre essentiam diuinam hō vel angelus: t quomō nō oēs vidēt illā equaliter: t quāta sit in illa visione iocūditas t delectatio. Cap. j.

Primo ostendamus qꝫ sit copiosum gaudiuz beatoꝝ propter deivisionem de qua tria sunt consideranda.

Primū dicitur possibilitas.

Secundum inequalitas.

Tertium iocunditas.

¶ Primū cōsiderandū ē: possibilitas. Vbi inuestigandū est: vtrū possit quis hō vel angelus videre deū in sui essentia siue facie ad faciē. Et pro pte vera t affirmatiua dicimꝰ qꝫ sic. Nam vt dicunt doctores in. iiij. dist. xlix. Et est de hoc glosa sup illud ps. xc. Ostendā illi salutare meū. Tota merces est visio. Et ad hoc facit autoritas apli j. ad Corinth. xiij. c. ait: Videmus nunc p speculum in enigmate: tunc autē facie ad faciem. Et iterū ibi: Nunc cognosco ex parte: tunc cognoscā sicut t cognitus sum. Et xps Matth. v. ait: Beati mundo corde: qm ipsi deum videbunt. Et Matth. xviij. Angeli eoruz in celis sp vident faciem patris mei qui in celis est. Sed nōnulli arguūt contendētes probare qꝫ nulla creatura pōt videre diuinam essentiam. Et hoc tripliciter.

Primo autoritate.

Secundo ratione.

Tertio exemplo.

¶ Primo ꝓbant autoritate. Nam scribitur Johannis. j. c. Deum nemo vidit vnqꝫ. Que ꝟba sic prosequitur Augu. ad paulam de videndo deū. Om̄ sicut natura incorruptibilis ata t natura inuisibilis. Et Chrysо. sup Jobem exponēs dictū preallegatuz inquit: Jdipm quod deus est non solus prophete: sed nec angeli viderunt: nec archangeli. Quod em̄ creabilis nature est qualiter videre poterit quod increabile est: Et apostolus. j. ad Timotheuz vltimo c. dicit de deo. Solus hz imortalitatē: t lucem habitat inaccessibilem: quem nullus hominum vidit sed nec videre pōt. Et Dionysius lib. de mystica theologia ait: Deꝰ inuisibilis est t incognoscibilis: omnē sensum superās t oēm intellectum. ¶ Secō arguunt ratiōe. Nam cognoscentis ad cognitum oportet esse proportionem: cum cognitum sit perfectio cognoscentis. Sed nulla est ꝓportio creature ad creatorem: qz in infinitū distāt. ergo nulla creatura pōt videre diuinā essentiam. ¶ Tertio istud videt posse ꝓbari exēplo. Nam Exo. xxxiij. c. habet. qualiter dñs loquebat ad Moysi cum apparebat in figura vel subiecta creatura. Moyses dixit. Oñde mihi gl'iaz tuaz: id est ꝟm Nico. de lyra. Oñde mihi teipm sicut video in gl'ia. Et dñs rndit ei. Nō poteris videre faciem meaz. Non videbit me homo et viuet. Et infra. Posteriora mea videbis: faciem autem meaz videre nō poteris. ¶ Pro solutione predictoꝝ t intelligētia veritatis notare debemꝰ tres catholicas ꝓpositiones sequētes.

er Alexandro de Ales in primo volumine summe. Et Bonauētura in suo. j. di. iij. Et Tho. j. parte. q. xij. ¶ Prima veritas: q̄ essentia dei videri nō potest oculis corporalibus: quia deꝰ incorporeus est: vnde nec sensu nec imaginatione videri pōt: sed solo intellectu. Et si diceretur q̄ deus potest videri ab homīe visione imaginaria: q̄ dicit Esa. vj. c. Vidi dominū sedentem super solium excelsum ⁊ eleuatū: ⁊ visio imaginaria a sensu originē habet: quia fantasia est motus factus a sensu ꝑm actum: vt dicitur iij. de anima. ergo deus sensibiliter visione videri potest. Respondet Tho. q̄ in visione imaginaria non videtur ipsa dei essentia: sed aliqua forma in imaginatione formata representans deū ꝑm aliquem modū similitudinis: prout in scripturis diuina per res sensibiles metaphorice describuntur. ¶ Secūda positio: q̄ nullus homo vel angelus potest videre diuinam essentiā visione intellectuali proprīa vi nature. Ratio est ꝑm Tho. in. iij. summe cōtra gentiles: quia quod est superioris nature ꝓprīū nō potest cōsequi natura inferior: nisi per actionem superioris nature cuius est proprīū. Sicut aqua nō potest esse calida nisi per actionem ignis. Videre autē deū per ipsam essentiam diuinam est proprīū nature diuine. Operari enī ꝑm propriā formam est proprīū cuiuslibet operātis: nulla ergo intellectualis substātia potest videre deū per diuinā essentiam nisi deo hoc faciente. Et hoc est quod dicitur ad Roma. vj. c. Gratia dei vita eterna: quia videre diuinā essentiam cōuenit intellectui creato p̄ gratiam: non per naturam. ¶ Tertia ꝓpositio: q̄ videntes per essentiam deum: licz apprehēdāt essentiam diuinā: non tamen illam cōprehēdunt. Vidēt nāq̄ essentiam diuinā infinitā: sed modo finito. Nam illud cōprehēdi dr q̄ perfecte cognoscitur. pfecte aūt cognoscitur q̄ tātū cognoscit quātuz cognoscibile est. Cū si illud quod est cognoscibile p̄ sciētiā demonstratiuā opinione teneatur: ex aliqua ratione probabili concepta: nō cōprehēditur puta si hoc quod est triāgulū habere tres angulos equales duobus rectis aliquis p̄ demōstrationē cognoscat cōprehendit illud. Si ño aliquis opinionē eius accipiat per hoc q̄ a sapientibus ⁊ philosophis ita dicit: nō cōprehendit ipsuz: q̄ non pertinget ad illum perfectū modū cognitionis quo cognoscibile est. Nullus autē intellectus creatus pertingere potest ad illū pfectū modū cognitois diuine essentie quo cognoscibilis est. Qr cū essentia diuina sit ifinita infinite cognoscibilis est: ⁊ intellectꝰ creatus non pōt illā infinite cognoscere. Intantum enī aliquis intellectus creatus diuinaz essentiā perfectius: vel minus perfecte cognoscat: inquātū maiori vel minori lumine glorie perfunditur. Cū ergo lumē glorie in quocūq̄ intellectu creato receptum: non possit esse infinitum impossibile est q̄ aliquis intellectus creatꝰ deū infinite cognoscat. Probantur ista per Augu. qui in li. de cognitione vere vite ait: Deus est spiritus incomprehensibilis. Et in. xij. lib. de ciuita. dei. c. xviij. inquit: Quicquid sciētia comprehenditur sciētis apprehensione finitur. Et idē ad paulā de videdo deuz. Aliud est videre: aliud totum vidēdo cōprehēdere. Videtur q̄ō necessariū presens sentitur. Comprehēditur q̄ō ita videtur vt eius nihil lateat cuius fines conspici possunt. Cū cū deꝰ sit infinitus nulli creature est cōprehēsibilis. Quis igit nō admiret pariter ⁊ collaudet infinitaz celsitudinem summi dei: quē ix tot milia milīū angelorum ⁊ hoīm clare videāt ⁊ intelligant summe bonū: summe felicē: summe gloriosum: summe sapiētē: summe pulchrū summe delectabilē: summe desiderabilem: summe potentē: summe iustū: summe clementē: summe dominātē: summe regnantem: ⁊ filia. Cū in his excedit adhuc incōparabiliter cognitionē illorum. ¶ Soluēda ergo iā sunt obiecta. Et ad

autoritates atq; exemplū dicim⁹ ꝙ de⁹ in sui essentia videri nō pōt visione corporali: neq; ꝓpria vi nature visione intellectuali. Sed tali visione videri pōt cū adiutorio ipsi⁹ dei illuminātis ⁊ eleuātis intellectū creatū ad suā beatā visionem. Nec sic etiaz videri pōt a creatura visione cōprehēsionis vt iā est predictū. ¶ Ad rationē que in contrariū adducta fuit. Rñdet Tho. ꝙ ꝓportio d̄r dupliciter. Uno mō certa habitudo vni⁹ quātitatis ad alterā. Alio mō quelibet habitudo vnius ad alteruz. Hoc modo scd̄o pōt esse ꝓportio creature in deū inquātum se hz ad ipsum vt effectus ad cām aut potentia ad actū. Et ꝑm hoc intellectus proportionatus esse pōt ad cognoscendū deuz. Et vt clarius loquar. Alia est ꝓportio ꝑm quātitatem: vtputa est ꝓportio aque in duobus vasis eiusdem cōtinētie: ⁊ sic nō est ꝓportio inter deuz ⁊ creaturā. Est alia ꝓportio ꝑm quādaz attingentiā siue ordinis cōuenientiā: et sic est proportio inter guttulam aque et aquam oceani etiā si esset infinita. Hoc mō est ꝓportio inter intellectū creatuz angeli vel hoīs ⁊ ipsuz deū. Ex quo August. dicit lib. xiiij. de trini. Eo aīa imago dei est quo ei⁹ capax est et particeps esse pōt. ¶ Scd̄m cōsiderandū de beata visione dei d̄r inequalitas. Licz em̄ tot milia miliū angeloꝝ ⁊ hominū videant essentiam dei: tñ nō oēs equaliter vidēt Uñ saluator nr̄ Joh. xiiij. dixit: In domo p̄ris mei mansiones multe sunt. vbi glo. i. diuersa p̄mia meritoꝝ. Hec autez inequalitas ꝑm Tho. vbi. s̄. erit ꝑ h̄ ꝙ intellectus vnius habebit maiorē virtutem seu facultatē ad vidēdū deū q̄ alius. Facultas v̄o vidēdi deū vt dictū est nō cōpetit intellectui creato ꝑm suā naturā: sed ꝑ lumē glorie qd̄ intellectuz in quadā deiformitate cōstituit. Uñ intellectus plus participans de lumine glie ꝑfectius deū videbit. Plus aūt participabit de lumine glorie q̄ plus habet de charitate. Quia vbi est maior charitas ibi est maius desiderium: ⁊ desiderium quodāmodo facit desiderantē aptum ⁊ paratū ad susceptionē desiderati. Unde qui plus habet de charitate perfectius eū videt ⁊ cū maiori beatitudine. Si v̄o aliquis obstaret ex verbo Jobis qui. j. cano. c. iij. ait: Uidebimus euz sicuti est: sed ipse vno mō est: ergo vno mō videbitur ab oībus: ⁊ sic nō ꝑfectius ab vno q̄ ab alio. Respōdere possum⁹ ꝑm Thomā ꝙ cū dicimus: videbimus euz sicuti est: aduerbiū determinat modū visiōis ex parte rei vise: vt sit sensus. Uidebim⁹ eum ita esse sicuti est: qr ipsum esse eius videbimus qd̄ est eius essentia. Nō aūt determinat moduz visionis ex parte videntis: vt sit sensus ꝙ ita erit ꝑfectus modus videndi sicut est in deo ꝑfectus modus essendi. Quare diuersitas illa videndi nō erit ex parte obiecti: qr idē obiectuz oībus presentabit. s. dei essentia. Sed erit ꝑ diuersam facultatē intellectus nō naturalē: sed gloriosam. Quis nāq; poterit explicare q̄ pulcher q̄ bonus: q̄ pius: q̄ benignus sit creator. Deficit certe sensus: nō sufficit intellectus hoc in mundo excogitare in creaturis q̄ nihil sunt respectu creatoris. Ideo Augu. in lib. soliloquiorum. Uhe cecis oculis qui te non vident sol illuminans celum ⁊ terram. Uhe caligantibus oculis qui te videre non possunt. Uhe auertētibus oculos vt non videant veritatez. Nequeunt enim oculi assueti tenebris summe veritatis radios intueri: nec sciunt de lumine aliq̄d estimare: quorū est in tenebris habitatio. Tenebras vidēt: tenebras diligunt: tenebras approbāt: de tenebris euntes in tenebras nesciūt vbi corruant. Ideo nāq; si mortales miseri conspicerent quāta sit creatoris dulcedo: nihil aliud gustarent de mundo. Quid est deus? Qualis est: aut quātus. Cum sit infimus certe comprehendi nequaq̄ potest. Ueruz de ipso noticia aliqua haberi potest: si consideremus que ipse fecit atq; creauit. Ideo Sap. xiij. dicitur: A magnitudine speciei ⁊ creature cognoscibilis poterit creator horum

videri. Et Isidor⁹ de summo bono li. ſ.c.iiij. Sepe ad incorporeā creatoris ꝛc. Ibi videas obsecro. Quot in mundo fuerūt hoīes sunt ꝛ erūt? Quot ipsorū gaudia? Quot leticie? Quot exultationes? Quot felicitates? de dinitijs de delitijs: de choreis: de odoribus: de coloribꝰ: de saporibꝰ: de honoribus: de ceteris ꝓpter que humani nostri sensus delectari solēt ꝛ aīa? Oīa simul collige: ꝛ cū simul ea colligeris: inuenies nihil eē respectu gaudij qđ habēt beati de visione diuina. O lumen incōprehensibile. O summa maiestas dei: qñ potero te in hoc mūdo aliqualiter sentire? O aīe xp̄iane vultis aliq̄d videre de imagine creatoris? Audite q̄d asserit Augustin⁹ libro soliloquioꝝ. q̄ deus multis modis q̄siuit. Ait em̄ sic: Circūiui vicos ꝛ plateas ciuitatis hui⁹ mūdi querēs te: ꝛ nō inueni: q: male querebā foris qđ erat intus. Misi nūcios meos oēs. s. sensus exteriores: vt quererēt te: ꝛ nō inueni: q̄ male querebaz. Uideo em̄ lux mea de⁹: qui illuminasti me. Quia male ꝑ eos querebā: q: tu es interius: ꝛ tñ ipsi vnde intraueris nescierūt. Nā oculi mei dicūt: Si nō fuit coloratū: per nos non intrauit. Aures dicūt: Si sonitū nō fecit: per nos non trāsiuit. Nasus dicit: Si nō oluit: per me nō venit. Dicit gustus: Si nō sapuit: ꝑ me nō intrauit. Tactus etiā addit Si corpulētus non est: nihil de hac re me interroges. Nō ista in te sunt deus me⁹. Nō em̄ corporis speciē: nō dec⁹ tēporis: nō cādorem lucis vel colorē: nō dulciū melodiarū cātus: ꝛ quecūq; dulce sonātia: nō floꝝ ꝛ vnguētoꝝ vel aromatum odores: nō mella vel māna gustui delectabilia: nō cetera q̄ ad tangēdū vel amplexādū amabilia: nec om̄ia alia sensibus his subiecta quero cum deū meuz quero. Absit vt ista crediderim deū meū esse: quē etiā brutaliū sensibus cōprehendunt. Et tñ cū deū meum quero: quero nihilominus quādā lucē super omnē lucē quā nō capit oculus: quandā vocē super oēm vocē quā non capit auris: quendā odorē super oēm odorē quē non capit naris: quendā dulcorē super oēm dulcorē quē nō sapit gustus: quēdā amplexuz sup omnē amplexū quē tactus nō tāgit. Et interioris quidē hoīs ista lux fulget vbi locus nō capit: ista vox sonat vbi tp̄s nō capit: odor iste redolet vbi flat⁹ nō spargit: sapor iste sapit vbi nō est edacitas: amplexus isti tangit vbi nō diuellitur. Hic est de⁹ meus: ꝛ nō estimabit alius ad illuz. Et. j. Circūibā oīa querēs te ꝓpter te: ꝛ propter oīa derelinquens me. Interrogaui terram si esset deus me⁹. Et dixit mihi: Nō. Et omnia quē in ea sunt: hoc idē cōfessa sunt. Interrogaui mare ꝛ abyssos: ꝛ reptilia q̄ in eis sunt. Et rñderunt. Nō sumus deus tuus. Quere supra nos. Interrogaui flabilē aerē ꝛ inq̄t: Fallitur labor tuus nō sum ego deus tu⁹. Interrogaui celū lunā ꝛ stellas. Nec nos sumus deus tuus inquiūt. Et dixi oībus his qui circūstant fores carnis mee. Dicitis mihi q̄ vos nō estis deus me⁹. Dicite mihi aliq̄d de illo. Et exclamauerūt oēs voce grandi. Ipse fecit nos. Interrogaui proinde mūdi molē: dic inquam mihi si deus me⁹ es: an non? Et rñdit voce forti. Nō sum inquit ego: sed per ipsum sum ego. Quē queris in me ipe fecit me. Supra me quere q̄ regit me q̄ regit ꝛ te. hec ille. O magna igit dulcedo mentis: qñ tot Aug. cōsiderabat. Nēpe magnus ei videbat dñs ꝛ laudabilis nimis. Ideo Esa. xxxij. d: Regē in decore suo videbūt Eccl's. xj. Dulce lumen ꝛ delectabile est oculis videre solē. Et tātū est leticia in visione gratiose essentie diuine: q̄ potius sancti dei vellent in inferno esse ꝛ deū videre: q̄ in paradiso ꝛ deū non videre: ꝛ potius in penis esse ꝛ deū videre: q̄ extra penas ꝛ deum non videre. Chryso. quoq; ait: Ego dico: multo grauior est q̄ gehenna cruciatus remoueri ꝛ abijci ab illa gloria. Nec puto ita acerba esse ge

bonne incēdia vt sunt illa q̄b⁹ to:quē/
ar dī q̄ arceñ a cōspectu dei. Et Bern.
Neuera illud est summū ⁊ verū gaudi/
um quod nō de creatura:sed de creato
rē cōcipitur:quod cū possideris:nemo
tollet a te:cui cōparata oīs aliunde io
cunditas mero: est:oīs suauitas do/
lcedo:omne dulce amarum:omne pul/
chrū fetidū:oīe postremo q̄ delecta/
re possit molestū:cū dei bonitas in in/
finitū excedat omnē bonitatē creatā.
Delectatio que erit in perceptione im
mediate illius bonitatis in infinitum
melior erit omni perceptiōe create bo/
nitatis. Job.xvii. Hec est vita eterna
vt cognoscāt te solū deū verū ⁊ quem
misisti iesum xp̄m Aug. supra.ii. Lor.
iij. Ibi beata vita in fonte viuo bibit
vnde aliq̄d spargit huic humane vite.
Ꝫ⁹ prophetā Dauid dicit p̄s.xlij. Quē
admodum desiderat cervus ad fontes
aquarū ⁊c. Oēs delitie q̄ sunt in toto
mūdo velut minime gutte sunt aque:
que flurerūt ab illo sacro fonte trinita
tis. Ube ergo inimicis dei q̄ dimittūt
infinitā dulcedinē ⁊ bonitatē p⁹ mini
ma sapientia quevertēt in amaritudinē
Dicē.ij. Dereliquerunt me fontē aque
vive ⁊c. ¶ Tertiū cōsiderandū de visio
ne dei ē iocūditas. Erit vnicuiq̄ vidē
ti deū tanta iocūditas ⁊ plena letitia:
vt in illa omne boīs desideriū quiescat
nihilq̄ amplius appetat. Ratio ē ⁊m
Rich. in.iiij. di.xlix. q: vnusquisq̄ na/
turaliter appetit suā perfectionē. Se
cundaria ꝫo humani intellectus perfe
ctio cōsistit in pfectione sui actus qui est
intelligere. Nūq̄ aūt actus intelligen
di est pfectus nisi sit respectu nobilissimi
intelligibilis ⁊ nobilissimo mō intelli
gendi. Nobilissimū intelligibile est de
us:nobilissimus modus intelligēdi est
intelligere ipm in sui substātia. Exquo
tā amabilis tāq̄ gratissima ē visio illa
q̄ si q̄s proponeret alicui beato vellet
ne per milia milium annoꝝ esse in hoc
mundo absq̄ hoc q̄ videret deū: habe
req̄ oēs diuitias: oēs thesauros: oēs
pecunias: omnes p̄ciosos lapides: om
nia iocalia: omnia regna mundi: om/
nia delicata cibaria: omnē viroꝝ clarif
simoꝝ famā ⁊ gloriaꝫ: ac desiderabilia
queq̄ q̄ in hoc seculo possunt esse sta/
tim clamaret. Discede a me ⁊ fine me
esse in delitijs visiōis dei: q̄ sola incom
parabiliter excedit quelibet tēporalia
dona: q̄libet tpalia gaudia: quamlibet
pboꝝ sciam: quālibet regū ⁊ imperato
rū preeminētiā. Vinc Aug. li.iij. de li
bero arbitrio. ait: Tāta erit illa pulch:i
tudo iusticie ⁊ icōmutabilis lucis eter
ne: q̄ si non liceret in ea morari plus
q̄ vnius diei hora: ꝓpter hoc solus in
numerabiles anni huius vite plenis cir
cūfluētia bonoꝝ tpaliū recte meritoq̄
contemnerētur. Et lib:o.x. de ciui. dei.
c.xv. inquit: Illa nāq̄ beata visio dei
tante pulch:itudinis visio est ⁊ tanto
amore dignissima: vt sine hac quibus/
libet alijs bonis preditum ⁊ abundan
tem non dubitem protinus infelicissi/
mus dicere. Et apostolus.j. ad Lor.ij.
Oculus nō vidit nec auris audiuit nec
in cor hominis ascendit que preparā/
uit deus his qui diligunt eū. Videbi/
mus etiam deū incarnatuꝫ: quod quā/
te iocūditatis sit: dicit Bern. Plenum
profectus omnis suauitatis videre homi
nem hoīs conditorē. Profecto nimia
letitia erit videre xp̄m tāq̄ gloriosum
deum ire per paradisum. Un Scotus
in.iiij. di.xlix. dicit q̄ xp̄s potest se mo
uere realiter vere ⁊ sicut rex in celo em
pyreo. Videmus quoq̄ ipsum nostrū
finē. Videbim⁹ ipm factorē: creatorem
sicut vn⁹ ex nobis: ⁊ humanā naturaꝫ
exaltatam super angelos. Et hec erit
prima dos anime. ¶ De secunda dote
que est fruitiōis inquit Rich. in quar/
to vbi. s. q̄ dos fruitionis est perfect⁹
charitatis habitus quo anime fruitur
deo. ¶ De tertia dote que est tentionis
inquit Rich. vbi. s. Dos tentionis est
habit⁹ pfectus quo voluntas est per/
fecte secura de tentionis p̄dicte ppetua
tione. Quid plura? Sursuꝫ corda leua

mus de tenebre vite huius: ⁊ dulcedinē paradisi ꝑ ꝯtēplationē degustemus: qꝛ nihil arbitror dulcius q̄ tali cogitatione occupari. Exempluꝫ fratris Egidij. Exēplū fratris Bernardi de q̄ntavalle. Cū aūt experiemur ea admirabimur et letabimur scientes multo vberiorē esse felicitate ipsam sctōꝝ q̄ rumor q̄ insonat nr̄is auribus in hac vita. Sicut factū legimus de regina saba q̄ venit a finib⁹ terre ad Salomonez audita fama ipsi⁹: vt dr̄. iij. Reg. x. Hec cū ꝯsiderasset sapiētiā Salomonis: vidissetq̄ domuꝫ quā edificauerat: ⁊ cibos mēse eius: et habitacula seruoꝝ: ⁊ ordinē ministrantiū: vestesq̄ eoꝝ ⁊ pincernas: ⁊ holocausta que offerebat in domo dn̄i: nō habebat vltra spm̄: dixitq̄ ad regez. Verus est sermo quez audiui in terra mea suꝑ sermonib⁹ tuis ⁊ suꝑ sapiētia tua: ⁊ nō credebā narrātibus mihi donec ipsa veni ⁊ vidi oculis meis: ⁊ ꝓbaui q̄ media pars mihi nūciata nō fuerit. Maior est sapientia tua ⁊ opa tua: q̄ rumor quez audiui. Bti viri tui ⁊ bti serui tui hi q̄ stāt corā te semꝑ ⁊ audiūt sapiam tuā. O igit̄ p̄clarū illū diē cū aīa nr̄a ad visionē illā diuinā attinget. Cōperiet ꝓfecto tātā esse visionis delectationez q̄ merito dicere poterit. O deus dulcissime: bti q̄ te q̄rūt: bti q̄ te habēt: bti qui te vidēt: bti q̄ habitāt in domo tua: beati deniq̄ qui mundo spreto te verum ⁊ summum bonum desiderant.

¶ De origine dotium corpoꝝ btōꝝ: ⁊ de numero atq̄ ꝯditione illarū. Cap̄. ij.

Secundo ostēdimus q̄ sit copiosum ⁊ immēsuꝫ gaudiū btōꝝ ꝓpter corporis dotationē: de q̄bus dotibus tria consideremus.

Primo originationē.
Scdo distinctionē.
Tertio cōditionē.

¶ Primo ꝯsideremus originationē. vn̄ scꝫ erit origo dotiū in corporibus btōꝝ Ad qd̄ ita dicit Rich̄. in. iiij. di. xlix. Dotiū origo erit a deo ꝑ creationē vt q̄daꝫ v̄o improbabiliter dicūt. Vn̄ ꝓ tāto dr̄ q̄ dotes erūt in corpore a btitudine aīe ꝑ quādā redūdantiā: qꝛ deus illas creabit in corporibus btōꝝ ꝓpter meritus aīarū: qꝛ in via ⁊ sibi ⁊ corporibus suis gl̄iam meruerūt. Vel pōt dici ꝓbabiliter q̄ origo illaꝝ dotiū erit a deo nō tn̄ ꝑ creationē: sed mediāte btitudine aīe: qꝛ sicut dicit Aug. in epl̄a ad Dios. Taꝫ potētem fecit deus aīam: vt ex eius plenissima btitudine q̄ in fine tēpoꝝ sctis ꝓmittit̄ redūdet in inferiorē naturā q̄ est corpus nō btitudo q̄ fruētis ⁊ intelligētis est ꝓpria: sed plenitudo sanitatis ⁊ incorruptionis vigor. Dn̄s autem Bon̄. in suo. iiij. di. xlix. ita posuit: q̄ est loq̄ de dotibus corporis: in q̄bus eius gl̄ificatio ꝯsistit: vel quātum ad dispositionē: vel quantū ad cōsummationem. Si quātū ad dispositionē sic dicunt̄ dispositiōes q̄ sunt qualitates absolute ipsius corpis q̄ sibi dant̄ a deo i eius reformatione. Si quātū ad ꝯsummationē: sic dico q̄ sunt a gl̄ia aīe siue ab aīa gl̄iosa. Vn̄ sicut in pn̄ti aīa in corpus influit: ⁊ ꝑ illā influētiā corpus est coloratius: durabilius: virtuosius ⁊ agilius q̄ cū aīa separat̄. Sil̄r dico in ꝓposito suo mō q̄ aīa gl̄iosa influēs in suū corpus oēs dotes istas ad quas dispositionē habebat ꝑ sui reformationē ꝑficit et cōsummat. ¶ Scdo ꝯsideremus de dotibus btōꝝ corpoꝝ distinctionē. Distinguunt̄ em̄ a sctis quattuor dotes ipsuꝫ corpus gl̄iosuꝫ ꝑficiētes: videlꝫ impassibilitas: claritas: subtilitas: ⁊ agilitas. Rō aūt huius numeri ⁊ sufficiētie assignat̄ a Bon̄. qꝛ corpus nostrū est cōpositū ex quattuor elemētis: ⁊ qꝛ elementa sunt imꝑfecta: quadruplicem habet ab eis defectibilitatē. Ab aqua que est elementū humidū ⁊ passibile: hꝫ passibilitatem ⁊ corruptionez: vnde humidum aqueū corpus corrumpit. A terra q̄ est elementū opacū habet obscuritatē. Ab igne aīalitatē: qꝛ calor cōsumit̄ cōtinue ideo continue indiget ciboꝝ alimonia. Ab aere habet infirmitatē. Aer em̄ faci

le immutatur ⁊ cedit cuilibet impellēti
Qm̄ ergo quattuor isti defectus debēt
per bona opposita remoueri: ad hoc ꝙ
corpus sit ꝑfectuꝫ ꝑfectione cōpleta: iō
quattuor sunt dotes. Cōtra corruptio-
nē ⁊ passionē: incorruptibilitas vel im
passibilitas. Cōtra obscuritatem clari-
tas. Cōtra aīalitatē spūalitas. Cōtra in
firmitatem virtus siue penetrabilitas.
Vnde aplus. s. Coꝝ. xv. ait: Seminat̄ in
corruptione surget in incorruptione: ec
ce impassibilitas. Seminat̄ in ignobili
tate surget in gloria: ecce claritas. Se-
minat̄ in infirmitate surget in virtute:
ecce subtilitas. Seminat̄ corpus aīale
surget spūale: ecce agilitas. ⁊ Augu. lib.
xxij. de ciui. dei. inquit: Abijciet̄ a corpo
ribꝰ nr̄is oīs deformitas: oīs tarditas:
oīs infirmitas: oīs corruptio. Oīs de-
formitas ꝑ claritatē. Oīs tarditas per
agilitatē. Oīs infirmitas ꝑ spūalitatē.
Oīs corruptio ꝑ impassibilitatē. Uide-
tur itaqꝫ sufficiens ista dotium enume
ratio. Nā dotes corporis dicunt̄ nō om
nes qualitates: sed qualitates nobiles
⁊ principales de nouo supaddite natu-
re. Et qꝛ de nouo supaddite debēt acci-
pi ꝟm naturales defectus: ⁊ hi ꝟm cau-
sas pricipales q̄ sunt quattuor elemēta
¶ Tertio ꝯsideremus de dotibꝰ corporū
btōꝝ cōditionē. Prima dos est impassi
bilitas. Erūt enim corpora illa incorru-
ptibilia ⁊ impassibilia. Sed huius im-
passibilitatis causam diuersimode ple-
riqꝫ ponunt. Dicunt ergo quidā ꝙ ele-
menta erūt in corpore glorioso ꝟm sub-
stantiā nō ꝟm qualitates. Et iō qꝛ sub-
statie nihil est contrariū: sed vbi nulla
est cōtrarietas nulla est pugna nec dis-
solutio ex consequenti corpora illa erūt
incorruptibilia ⁊ impassibilia. Sed hoc
stare nō pōt: vt dicit Boñ. ꝙ a corpori-
bus gl̄iosis: vt refert Augu. vitia detra-
buntur: natura seruabitur. Sed quali-
tates elemētales sunt eis naturales: er
go manebunt. Si dicas ꝙ manent ꝟm
essentiam nō ꝟm actum. Cōtra qꝛ vnū-
quodqꝫ nobilius est qñ est coniunctum
actui q̄ qñ nō. Alij dicūt ꝙ corpora bea
ta erunt impassibilia ꝑ hoc ꝙ cessabit
motus celi quo cessante nihil pōt mo-
ueri. Sed articulus iste excōicatus est.
Nā ꝟm Augustinū si cessaret motus ce
li adhuc rota figuli posset moueri. Lan
dul. in suo. iiij. asserit ꝙ causa impassibi
litatis corporꝫ btōꝝ est ex hoc ꝙ volun-
tas diuina nō coagit cuicūqꝫ cause se-
cunde corrūpenti. Cessante enim prima
cā ab actiōe sua cessabit cā scd̄a. Jō nul
la cā scd̄a pōt corrūpere corpora btā: qꝛ
deus non coaget illi: sicut corpora triuꝫ
pueroruꝫ erant impassibilia ab igne: qꝛ
deus nō coagebat igni ad comburendū
eos: lꝫ coageret ei ad talia combustibi-
lia. Si obijcias cōtra ista qꝛ tūc impassi
bilitas nō esset dos: qꝛ nihil poneret in
corpore dotato nisi priuationem actio-
nis diuine. Et scd̄o qꝛ eodeꝫ modo erūt
impassibilia corpora dānatorū: qꝛ deus
non coaget igni vt corrūpat ea. Respō
det Landul. ꝙ nō oportet ꝙ dos sit in
dotato. Nam dos non est in spōsa que
dotatur: sed sufficit ꝙ ex dote aliquid fi
at circa personam dotatam: ⁊ sic est in
ꝓposito. Uel dicere possumꝰ: ꝙ impassi
bilitas est quedam priuatio passionis
seu potentie recipientis passionē: ⁊ ista
priuatio est in corpore dotato. s. corpore
beato: sed est a voluntate diuina. ¶ De
corporibus ꝟo damnatis dicit Landul.
ꝙ non habebunt dotem impassibilita-
tis. Tum qꝛ fortissime patient̄ ab igne
tum quia non datur eis pro meritis ꝙ
non corrumpantur ab igne: sed vt conti
nue crucient̄. Richardus ꝟo in suo. iiij.
vbi. s̄. refert ꝙ in impassibilitate est cō
siderare: ⁊ illud qd̄ ponit ⁊ illud qd̄ ex-
cludit. Quis enim significetur negati-
uo modo: tamen res per eam significa-
ta non est priuatio: sed habitus. Est em̄
qualitas in corpore ex redundantia bea
titudinis anime causata: corpus prohi-
bens ab omni passione corruptioni con
traria. Omissis itaqꝫ doctoꝝ opinioni-
bus varijs de causa impassibilitatis il-
lorum corporum glorificatoruꝫ firmiter

⁊ indubitanter tenere debem⁹ ꝙ pre-
tacta corpora nec patient̄ nec poterūt
pati: nec ab interiori nec ab exteriori:
nō a frigore: nō a calore: nō a fame: nō
a siti: nō ab egritudinib⁹: ⁊ hmōi qui
bus molestamur in p̄senti vita quoti-
die. Jō Apocal. xxj. scribit̄: Absterget
deus oēm lachrymā ab oculis eoꝝ: et
mors vltra nō erit: neq; luct⁹: neq; cla-
mor: neq; dolor erit vltra. Erit itaq;
ibi sanitas sine infirmitate: iuuētus si
ne senectute: vita sine morte. ¶ Scd̄a
dos corpoꝝ btōꝝ d̄r claritas. De hac
scribitur Sap̄. iij. Fulgebunt iusti. Et
Mat. xiij. Fulgebūt iusti sicut sol in re
gno patris eoꝝ. Sunt nihilominus in
hac parte tres theologoꝝ ꝓpositiōes
attendende. ¶ Prima est dn̄i Bonauē
ture ⁊ Lūdulphi: qui dicūt ꝙ corpora
beatoꝝ erūt luminosa ⁊ colorata. Co-
lorata quidē ꝓpter naturā quattuor
elemētoꝝ ⁊ eoꝝ qualitates ex q̄bus cō
stabit corpus humanū. Sed luminosa
rōne luminis superadditi. nā noctilu-
ca de dei apparet colorata: de nocte lu
cida. Simil̄r carbo per sui naturā alicu
ius coloris est: igne aūt adueniēte effi-
citur luminosus: ⁊ tn̄ nihilominus est
coloratus: q: est ibi lux materie terre-
stri incorporata. Sic corpus resurgēs
per naturā suā habebit colorē ⁊ clari-
tas luminis superinducet ipsum sicut
ignis carbonē. ¶ Scd̄a ꝓpositio ꝟm
Richardū: ꝙ lux elemētalis ⁊ lux cor-
poris glorificati nō sunt eiusdē speciei
sed lux est quasi quedā imitatio illius:
sicut lux spūalis aīe nō est eiusdē speci
ei cū spirituali luce glorie: sed est q̄daz
imitatio illi⁹. Simil̄r lux solaris eius-
dē speciei nō est cū luce corporis glori-
ficati: sed vna est quedā similitudo seu
imitatio alteri⁹. Et lz dicat̄ Mat. xvij.
de xp̄o. Resplēduit facies ei⁹ sicut sol:
tn̄ glosa ibi dicit plus certe q̄ sol: sed
non habuit exēplū maius cui cōpara-
ret. ¶ Tertia ꝓpositio est ꝙ lux corpo-
ris xp̄i eiusdē speciei est cū luce q̄ post
resurrectionē erit ī alijs corporib⁹ glo-
rificatis. Ideo apl̄s dixit Phil. iij. Re
formabit corp⁹ hūilitatis nostre confi
guratū corpori claritatis sue. Tn̄ erit
differētia inter lucē corporis xp̄i: ⁊ lu-
cem alioꝝ. Et inter se etiā differūt lux
vni⁹ corporis gloriosi a luce alteri⁹ ꝟm
magis ⁊ min⁹. Quod notauit apl̄s di-
cēs. j. ad Corinthios. xv. Alia est clari-
tas solis: alia claritas lune: alia clari-
tas stellarū. Stella em̄ differt a stella
in claritate: sic ⁊ resurrectio mortuoꝝ.
Nā sicut dicit magister sententiarū in
littera. Claritas corpoꝝ est differēs ꝟm
differētiā glorie aīarum: q: ex claritate
beatitudinis aīe claritas redundabit
in corpus. Un̄ ꝟm ꝓportionē qua bea
titudo aīe xp̄i excedit beatitudinez cu
iuslibet alteri⁹ aīe: sic lux corporis xp̄i
excedit lumen futurū in quocūq; alio
corpore. ¶ Tertia dos corporū beatoꝝ
erit subtilitas. Ubi dicit Richardus
de media villa ex mēte philosophi: ꝙ
res triplici de cā est penetratiua. Aut
propter quātitatis paruitatē: maxime
ꝟm latuz ⁊ profundū vnde acus q̄uis
longa: penetratiua est. Aut propter ra
ritatē: ⁊ si aer est penetratiuus. Aut ꝓ
pter actiue virtutis magnitudinē: ⁊ nc
vinū est penetratiuū multomagis q̄
simplex aqua quātūcūq; tenuis. Qua-
propter aqua cū modico vino bibita
magis refrigerat sanū q̄ si per se biba
tur: q: vinū facit eam ad loca corporis
penetrare. Scd̄m primā cām penetrā-
di non attendit̄ subtilitas corpoꝝ bea
torū: q: indebita quantitate resurgēt.
Nec etiā ꝟm cām secundā: q: tota ma-
teria que est necessaria ad essentiā eoꝝ
resurget in eis. Unde quidā errauerūt
dicētes: ꝙ corpora gloriosa erūt rario-
ra aere vel vento. Quē errorē vt ponit
Gregorius in moralibus tenuit Eutici
us constantinopolitane vrbis episco-
pus. Igitur subtilitas illorum corpoꝝ
erit ꝟm tertiam causam. Per virtutes
nanq; beatitudinis anime erit in bea-
tis corporibus tanta magnitudo vir-
tutis actiue ꝙ per eam multo efficaci⁹

poterūt penetrare q̄ ignis vel aer. Ūñ Anselmus in libro de similitudinibus inter ꝓncipiū ⁊ mediū de quolibz beato dicit: q̄ intantū erit fortis vt etiā si velit terrā cōmouere possit. ¶ Quarta dos corpoꝝ beatoꝝ erit agilitas. De qua Sap. iij. scribit: Tāq̄ scintille in arūdineto discurrēt. s. beati volabūt ⁊ nō deficiēt. Ad qđ intelligēdum dicit Landulphus q̄ tria cōcurrūt ad agilitatē. ¶ Primū est potētia aīe motiua. Duplex em̄ motus est in hoīe. Unus q̄ est ꝑ elemētū ꝓdominās quo mouetur deorsum: ⁊ iste motꝰ nō inest ībi ꝑ aiam. Alius est motꝰ ꝓgressiuus cuius principiū est aīa: q̄ motꝰ tripliciter differūt. Primo q̄ vnus est ab aīa sez progressiuus: alius aūt nō. Scō q̄ motꝰ primꝰ est ad vnū tm̄ eo q̄ sequit grauitatē. scōs pōt esse ad diuersa ꝑ diuersam apprehēsionē sensus quā sequit aīa. Tertio q̄ i primo motu grauitas que est principiū eiꝰ nō pōt desistere: sed in scō motu pōt aīa desistere. Nam dñs ihesꝰ in aīa potētiā nō solū ad motū ꝓgressiuū organice: sed etiaz ad mouēdū corpus nō organice. Dicitur autem aīa mouere organice q̄n mouet mediātes alia: sicut mouēdo organice mouet alia mēbra: ⁊ sic fit motꝰ progressiuus. Mouet em̄ immediate vnā partē mediāte illa mouet aliā: ⁊ sic mouetur totꝰ hō successiue. Dicit etiā mouere nō organice mouēdo totū simul. Et sic aīa beata poterit corpus subito mouere: liez nō in instāti de loco ad locū. ¶ Scōz qđ occurrit ad agilitatez erit multiplicatio spiritū purissimoꝝ. Tū q̄ spūs vitales erūt purissimi ⁊ vigorosissimi: tū q̄ corpꝰ replebit aliq̄ purissimo elemēto. s. purissimo aere vt nō sit vacuū nō erūt tūc faces. ¶ Tertiuz qđ cōcurrit ad agilitatē erit remotio oīs indispositiōis q̄ est in neruis ⁊ in corpore: ⁊ oīs pōderositas q̄ nō est de essentia nature. Et tūc aīa poterit mouere facilē tale corpꝰ vel motu ꝓgressiuo vel totū simul. ¶ Si dicas quo ista bunt corpa in celo empyreo. Rūdeo q̄ ambulabūt ⁊ mouebunt subito ꝑ libro. Si q̄ stabūt credit q̄ stabunt erecta. Liez em̄ corpi inquatū corpus est magis cōpetat sedere vel iacere. Tū inquatū est instrumētū aīe magis competit sibi stare ꝓpter ꝑticipationē ad operandū. Ūñ Stephanus vidit ihesum stantez a dextris dei. Actuū. vij. c. Oēs etiā sensus tam spūales q̄ corporales erūt in sua pfectiōe. Videbit nāq̄ aīa deū per clarā visionē: odorabit deum ꝑ transformationē: audiet deū ꝑ sue vōlūtatis impletionē. Ex his sensibus in aīa glorificata redundabit gloria in sensib⁹ corpis gloriosi: ⁊ quāta magis aīa erit glorificata a deo i sensib⁹ suis tanto in corporeos sensus in maiorez gloriam redūdabit. ¶ Primo quidē visus erit tāte perfectionis: q̄ ab extrinseco non poterit corrumpi vel impediri. ſlā sine obstaculo videbit cūcta corpora. Unde vndecim nobilitatib⁹ erit decoratus. Primo quidē videbit intra sicut extra: ⁊ oīa corda ⁊ corpis armoniam: atq̄ interioꝝ mēbroꝝ dispositionē: vt dicit cōmentator super Ysidorū de ange. hierar. Scō videbit oculus subtus sicut supra. Tertio videbit delonge sicut ppe. Quarto minima sicut magna. nā videbit beatos in oriēte etiam si ipse moueret in occidente. Quinto superiora oculos non leuando. Sexto inferiora oculos non iclinādo. Septimo videbit diuersa obiecta ⁊ quasi infinitos radios tāq̄ vnū ⁊ q̄si vnitos. Octauo videbit qđlibz obiectū ⁊ qđlibz ꝑdictoꝝ q̄si infinitoꝝ radioꝝ ab altero separatū. Nono videbit i nocte sicut i die. Decimo oculis clausis sicut apris. Undecimo absq̄ labore aliq̄ ⁊ ifatigabili oīa supradicta. vñ esa. lx. Tūc videbis ⁊ afflues ⁊ mirabit ⁊ dilatabit cor tuū. ¶ Scō audit⁹ pficiet. Nā nullū audit⁹ obstaculū poterit ipedire eū vl' ꝓturbare. Qui i trib⁹ mariē perfectus erit. Primo nanq̄ audiet oēs insimul sonos ⁊ voces ⁊ oēs can-

tus totius celestis curie fine reuerberatione aeris. Scdo discernet in his vnū ab altero ita distincte: q nullus cant⁹ sonus aut vox poterit ab altero ipedir̄i. Tertio audiet ita delōge sicut deprope. ¶ Tertio aūt gustus pficiet qui est quidā tactus. Nā gustus t tact⁹ ī psentivita similes quodāmodo dici possunt Nā gustus particularis est tactus qui est in oībus subiectis. idest sensuū partibus subiectiuis. Gustus aūt non erit in patria in aliqno actu: qui deseruiat nutritiue: sed tantūmodo inquātuz est apprehēsiuus sapor: redūdabit quedā dulcedo anime in sensum gustus: t ꝑm quosdā causabit in lingua t gustu beato quādā suauissimā humiditatē habētem illū saporē qui correspōdeat perfectioni illius cui⁹ erit lingua. Rich. dis. xcix. ar. iiij. q. iij. ad. v. ar. tñ sentit q talis humiditas ī palato t gustu: aut fiet a deo per creationē: aut causabit in aer vi beatitudinis anime. Exēplum de sctis pri⁹q tā parū comedebāt. Exemplū de bto Fran. qui ieiunauit in lacu perusino. Exemplū de Maria magdalena. ¶ Quarto sensus odoratus perficietur in estimabili suauitate odoris: q tñ odor nō causabitur er euaporatione seu resolutione ab aliquo corpore odorabili que tunc nō erit: quia repugnat impassibilitati: sed solū per multiplicationē odoris a corpore odorifero ad ipsum sensum: immutando ipsum nō immutatione materiali: sed tñ immutatione animali. Pro quo notanduz ꝑm Rich. vbi. s. ad. vj. ar. q fumalis euaporatio nō est per se necessaria ad hoc vt similitudo odoris pertingat vsq ad olfatū. Quod patz: qz refert phs. ij. de anima quedā sunt animalia que alōge currunt ad alimētum per hoc quod ab odore mouētur. Unde vultures ex odore percepto ad loca tam remota currūt ad cadauera q non esset possibile q euaporatio facta ab illis cadaueribus pertingeret ad loca tam remota. Sz q cum multiplicatione odoris fiat euaporatio aliqua a corpore odorifero: hoc prouenit ex hoc quia corpora odorifera sunt nimia humiditate aspersa. Sz in corporibus gloriosis erit odor in sua vltima perfectione: nullo modo per aliquam superfluam humiditatem dispersus. Et ideo ab eis multiplicabit odor ad olfatum sine aliqua euaporatione. ¶ Quinto tactus perficiet atq inerpli cabili delectatione iocūdabitur. Quia nēpe iocūdissima suauitate adherebit deo: hinc est q corpori suo tūctus hanc iocūdissimā adherētiam illi impartiretur. Sed quia anima gloriosa erit in toto suo corpore gloriosa: hinc est q gloriam suā toti corpori communicabit p experiētiam tanti altissimi t gloriosissimi sensus q in presenti vita nō potest bene itelligi aut credi: nisi ab illis qui per priuilegium singulare toto corpore aliquam diuinam dulcedinem experimentaliter experti sunt. Talis aūt perfectio predictorū procedet: quia voluntas subiecta deo corpi t eis sensib⁹ ad libitū imperabit. Corpus⁹o cū sensibus suis anime sicut anima deo obediet.

¶ Or ingens erit letitia beatoz er eo q habitabūt in celo empyreo. Cap. iij.

TErtio ostēdimus q̄ sit copiosum gaudiū beatoz ꝓpter loci habitationē qz habitabūt in celo: vbi tria dubia merito declaremus.

Primū vtrū scriptura sacra celi p⁹ductionē recte denunciet.

Scōm vtrū celū sit vnū vel plēs.

Tertiū vtrū celū sit locus beatoz.

¶ Ad primum dubium oritur ambiguitas: t quidem nō parua. qm̄ Beñ. s. scribitur: In principio creauit deus celum t terram: vbi asserit scriptura celū prima die creatum. deinde sequitur: vocauit deus firmamentum celum: qō confirmat secunda die factum. Ad hoc respōdet Thom̄. s. parte. q. lxviij. Primo ꝑm Chrysost. qui asserit q moyses sum marie dixit q deus fecit premittens. In principio creauit de⁹ ꝛc. postea per

partes explicauit: sicut si quis dicat: hic artifex fecit hāc domū: ⁊ postea subdat: primo fecit fundamenta: secundo erexit parietes: tertio supposuit tectuz. Et sic nō oporet nos aliud celū intelligere cū dr Genē. ſ. In principio creauit deꝰ celū ⁊ terrā. Et cum dr ꝙ ſcōa die factum est firmamentum. Scō pōt dici aliud esse celum qđ legit in principio creatū et qđ legitur secūda die factum: ⁊ hoc diuersimode. Nam ſm Aug̃. celū qđ legit prima die factuz est natura spiritualis informis. Celū aūt qđ legitur secunda die factū est celū corporeum. Scōm vo Bedam ⁊ Serabiū. Celū qđ legitur prima die factū est celū empyreū. Firmamentum vo qđ legit ſcōa die factū est celuz ſydereū. Damascenus vo dicit ꝙ celum prima die factū est quoddā celū ſphericum sine stellis: de quo pbi loquūtur dicētes ipsum esse nonā ſpherā ⁊ primum mobile qđ mouetur motu diurno. Per firmamentū vo factū secūda die intelligitur celū ſydereū. ¶ Scōm dubiuz fuit vtrum celum sit vnum vel plures. Et ꝙ sit vnū pbari posset: qr dicitur celum in ſingulari Genē. ſ. c. vbi. ſ. Sed hec obiectio debilis est qm̃ ſcriptura sepius celos noīat in plurali. Unde Deut. xxxij. Audite celi que loquor. ⁊. ij. Regū. xxij. Inclinauit celos ⁊ descendit. ⁊ Job. xv. Celi nō sunt mundi in cōſpectu eius. et pſ. ij. Qui habitat ī celis irridebit eos. ⁊ pſ. xxxij. Uerbo dñi celi firmati sunt. ⁊ pſ. xlix. Annunciabūt celi iusticiā ei⁹. ⁊ pſ. lxxxviij. Tui sunt celi ⁊ tua ē terra. ⁊ Sap. ix. Que in celis sunt quis inuestigabit: ⁊ Ysaie. xlv. Rotate celi desup. ⁊ Ezech. ſ. Aperti sunt celi et vidi visiones dei. Et ad Heb. ſ. Opera manuum tuarū sunt celi: ¶ Respōdet ergo Tho. ſ. parte vbi. ſ. ꝙ circa hoc videtur esse quedā diuersitas inter Basliū et Chrysostō. Chrysostomus enim dicit non esse nisi vnum celum. Et ꝙ pluraliter dicit celi celorum: hoc est propter proprietatē lingue hebree in qua consuetum est vt celum soluz pluraliter significetur. Sicut sunt multa etiam nomina in latino que ſingulari carent. Basilius aūt ⁊ Damascenus dicūt plures esse celos. Sed hec diuersitas magis est ī voce q̃z in re. Nam Chryso. vnū celū nominat totum corpus qđ est supra terram et aquam. Nam etiā aues que volāt in aere dicuntur propter hoc volucres celi. Sed quia in isto corpore sunt multe distinctiones propter hoc Basilius ponit plures celos. Ad distinctionem ergo celoꝝ sciendum cōſiderandū est ꝙ celuz tripliciter dicitur in ſcripturis. Quādoq̃ enī dicitur propie ⁊ naturaliter: ⁊ sic dicit celū corpus aliquod sublime et luminosum actu vel potentia et incorruptibile per naturam. Et ſm hoc ponūtur tres celi. Primū totaliter lucidū qđ vocatur empyreum. Scōm totaliter dyafanum qđ vocāt celum aqueū vel cryſtallinū. Tertium partim dyafanū et partim lucidū actu qđ vocāt celū ſydereuz. Et diuidit in octo spheras. ſ. spherā stellarū fixarū et septē ſpheras planetarū que possunt dici octo celi. Scō dicit celū per participationē alicuius proprietatis celestis corporis: scz̃ sublimitatis ⁊ luminositatis actu vel potentia. Et sic totum istud spaciū qđ est ab aquis vsq̃ ad orbē lune. Damascenus ponit vnū celū nominans illud aereū: et sic ſm euz sunt tres celi: aereū: ſydereū: ⁊ aliud superius: de quo intelligit ꝙ apl's legit raptus vsq̃ ad tertiū celū. Sed qr istud spaciū continet duo elementa ignis et aeris: et in vtroq̃ eoꝝ vocat inferior ⁊ superior regio: ō istud celū Rabanus distinxit in quattuor: suprema regionē ignis nominās celū igneū. Inferiorē vo regionem celū olimpiū: ab altitudine cuiusdā mōtis qui vocatur olimpus. Supremā vo regionē aeris vocauit celū ethereū: propter inflammationē. Inferiorem vo regionem celum aereū. Et sic cū isti quattuor celi tribus superioribꝰ cōnumerātur f. ūt in vniuerso ſm Rabanū septez celi corporei. Tertio dr celū metaphorice: ⁊ sic qñq̃ ipsa sancta trinitas dicitur

celū ꝓpter ei⁹ spūalem sublimitatē ⁊ lucem. Oñq etiā spiritualia bona in quibus est sanctoꝝ remuneratio ꝓpter eorū eminētiā celi nominantur. Oñq ꝺo tria genera supnaliū visionū. s. corporalis: imaginarie ⁊ intellectualis: tres celi nominātur: de quib⁹ exponit Aug⁹. ꝙ Paulus est raptus vsq ad tertiū celū. ¶ Tertiū dubiū fuit vtrū celus sit locus beatorū. Et ꝙ sic ptz ex testimonio scripturaꝝ. Jnqt em saluator noster Mat. v. Beati pauperes spū: qm ipsoꝝ est regnū celoꝝ. ⁊ ibidem. Merces vestra copiosa est in celis. ⁊. xxij. c. Erūt sicut angeli dei in celo. ⁊ Paul⁹ Act. xiiij. Oportet nos p multas tribulationes intrare in regnū celoꝝ. Et. s. Pet. j. Benedictus deus ⁊ pater dñi nostri iesu xpi qui ꝺm miam suā magnam regenerauit nos in spem viuā per. resurrectionē iesu xpi ex mortuis in hereditatē incorruptibilē et incōtaminatā ⁊ immarcessibilē seruatā in celis. Et etiā eccleſia cāt. Gaudēt in celis aie sanctoꝝ q̄ xpi vestigia sunt secuti. Et iterū in officio vnius martyris. Jste est qui cōtēpſit vitā mūdi ⁊ peruenit ad celestia regna. ⁊ Macrobius sup somnuꝫ Scipionis. Sic habeto oībus q̄ patriā seruauerint iuuerint auxerint certū esse in celo diffinitū locū vbi beati euo sempiterno fruātur. ⁊ Lucretius: de quo refert Lactātius li. vij. Cedit idē retro de terra qō fuit ante. Jn terrā: sed qō missum est ex etheris oris. Jd rursus celi fulgentia templa recepta. Conueniunt itaq in hoc oēs viri sapientes ꝙ beati habitabunt in celo. Theologi ꝺo explicant illud fore celum empyreuꝫ: qō ꝺm Thom⁹. s. parte. q. lxvj. ar. iij. dicitur: empyreum. i. igneum non ab ardore: sed a splendore et luminositate. Jllud nāq celum ꝺm sanctum Bona. in. ij. distin. ij. parte. ij. ar. j. q. j. est locus spiritualium substantiarum ⁊ locus corporum glorificatoꝝ. Verum philosophi de hoc celo nihil sunt locuti: tamen via naturali etiā poterimus hoc celū percipere. Scriptura ꝺo sacra illud exprimit cum ait: Jn principio creauit deus celū ⁊ terrā. Nicolaus de lyra exponit de empyreo. Et hoc probat per litteram sequentem: quia firmamentum ⁊ celum aqueum facta sunt secūda die. ⁊ Damascenus hoc exponit: Jn principio creauit deus celū et terram: idest fine stellis spherice forme. Quod autem illud celum sit ponendū vt dicit Bonauentura vbi. s. triplex ratio finis persuadet.

Prima est perfectio vniuersi.

Scōa est ꝓpter motū firmamēti.

Tertia est habitatio hoīs beati.

¶ Et qm̄ finis imponit necessitatez his que sunt ad finē propter perfectionem vniuersi necesse est ipsum esse vniformez qz cū sit celū luminosum difforme: si nō esset vniforme nō esset vniuersum completum. Propter motū firmamēti ponē dū est ipsum esse immobile: vt mot⁹ mobilis fiat circa immobile: scz centrum: ⁊ intra cōtinēs immobile et locās: scz empyreū. Nā Arist. dicit in. ij. de celo ⁊ mūdo. c. iij. Jn quolibet gñe mobile supponit immobile: qz oīe flexibile ad aliq̄ fixū terminat. Sed corpus celi syderei est mobile: ergo supra illud de necessitate est ponere vltimum corpus qō sit immobile: hoc quidē est empyreū. Jtem. x. Metaphy. c. ij. ⁊ libro. ij. celi ⁊ mūdi. v. c. et in arithmetica in multis locis. Jn quolibet genere in quo est ponere infinitum ⁊ medium: est ponere supremum: Sed gradus in corporibus attēdit ꝺm gradus perspicui ⁊ lucis. Sed inuenit corpus opacā simpliciter: vt terra et ꝺm totū opacum. Ergo si cōplemētum est in corporibus: ꝺz esse corpus simplr et ꝺm totū luminosum. Propter etiā habitationem hoīs beati ponēdū est ipsum luminositatis perfecte vt habitatio cōgruat suo habitatori. Nā cū aliq̄s locus tenebrosus debeatur dānatis per oppositum lucidus debetur beatis. Procedet autez leticia beatis propter tria.

Primo ꝓpter loci luminositatē.

Scōo ꝓpter loci puritatē.

Tertio ꝓpter loci magnitudinē.

¶ Primo beatis ꝓcedet leticia ꝓpter loci luminositatem: qꝫ dicit Scotus in iiij. dist. xlix. Illud celū erit lumine plenissimum: ⁊ oīm iocūditate gratiosum. Ideo clamat Tobias. xiij. Beatus ero si fuerint reliquie seminis mei ad videdā claritatē hierusalē. Certe si esset possibile vnā animaꝫ videre gaudia illius vite certissime despiceret infinita gaudia huius mūdi. Vñ Aug. lib. iij. de libe. arbi. inqt: Tāta est autē pulchritudo iusticie tanta est iocūditas lucis eterne: hoc est incōmutabilis veritatis atqꝫ sapiētie: vt etiā si in ea nō liceret amplꝰ manere qꝫ vnius diei mora: ꝓpter hoc solus innumerabiles anni huius vite pleni deliciis ⁊ affluētia tēporalium bonoꝝ recte meritoqꝫ cōtemnerētur: nō enim prauo aut falso affectu dictū est pſ. lxxxiij. Qꝫ melior dies vna in atrijs tuis super milia. O igitur ceci mundani q̄ paradisum facitis de hoc mundo: qui est paradisus asinorū. Sursum corda. Hinc est ꝙ Augu. in lib. soliloquiorū illā patriā cōsiderans magna cum dulcedine dicebat: O regnū eternū: regnū omniū seculoꝝ: vbi lumē indeficiēs ⁊ pax dei que exuperat oēm sensum in qua sanctoꝝ aīe requiescūt ⁊ leticia sempiterna sup capita eoꝝ gaudiū ⁊ exultationem obtinebūt ⁊ fugiet dolor et gemitꝰ. O q̄ gloriosum est regnū in quo tecū dñe regnāt oēs sancti amicti lumine sicut vestimēto: habētes in capite suo coronaꝫ de lapide pretioso. O regnū beatitudinis eterne: vbi tu dñe spes sanctoꝝ ⁊ corona glorie facie ad faciē videris a sanctis letificans eos vndiqꝫ in pace tuaq̄ exuperat omnem sensum. Vbi gaudiū infinitū: letitia sine tristicia: salus sine dolore: vita sine labore: lux sine tenebris: vita sine morte: omne bonū sine omni malo. Vbi iuuēt⁹ nunq̄ senescit: ibi vita terminum nescit: ibi decor nūq̄ pallescit: ibi sanitas nunq̄ marcescit: ibi gaudium nunq̄ decrescit: ibi dolor nunq̄ sentitur: ibi gemitus nunq̄ auditur: ibi tristicia nihil videt: ibi leticia semp habetur: ibi malū nullū timet: qui summū bonū possidetur qō est semper videre faciem dñi virtutum. hec ille. Non oportet ibi querere oleū ꝓ lucerna vt luceat in ea. Nam claritas dei illuminabit illā et lucerna eius est agnus et ambulabunt in lumine eius. ¶ Secūdo proceder beatis leticia ꝓpter loci puritatē. Nō erūt ibi caligines nō lutū: nō feroces: non calores: nō frigora: nō malicia: non paupertas: non tormenta ⁊ odia: sed tota puritas sanctitas: leticia. Apoca. xxj. Nō intrabit in eā aliq̄d coinquinatū ⁊ abominationē faciens ⁊ mendacium. Et Aug. de vanitate mūdi. Non erūt ibi fames neqꝫ sitis: non frigus: non estus: nulla tentatio: aut peccandi voluntas. ¶ Tertio procedet beatis leticia ꝓpter loci magnitudinem. Si quis velit comprehēdere magnitudinem illius patrie superne: incipiat ab his inferioribus numerare: quia Roma. j. scribitur: Inuisibilia dei a creatura mundi ⁊c. Considera ergo primo terrā: aquā: aerem: ignis: spheram: ⁊ lunam: mercurū: solem: venerem: martem: iouem: saturnuꝫ: stellatum celum: et crystalinum: et celum empyreum. Istorum nāqꝫ quolibet alterū in decuplo superat in magnitudine et pulchritudine. Baruch. iij. O israel q̄ magna est domus dei et ingens locus possessionis eius. Augusti. de vanitate mūdi dicit: Nil hoc loco magnificentius: nil gloriosius: nil purius: nil verius: nil ista bonitate sinceriꝰ: nil abūdātia copiosius. Exemplum de templo Salomonis et regine austri. iij. Regum. x. c. Istud aūt regnū est regnū omniū seculorum ⁊ absqꝫ fine. Qualiter ño accedit ad leticiaꝫ sanctoꝝ esse in illo celo: satis cōstare potest ex his que dicūtur in sermone de anime rationalis admirandis prerogatiuis. Igitur dicere possumus cū ꝓpheta pſ. lxxxiij. Beati qui habitāt in domo tua dñe in secula seculorū laudabunt te. Ibi erit ex omni parte quies et delectatio: et sancti oēs eterna pace fruētur. Et Augu. libro soliloquiorum

inquit: O patria nostra patria secura: te alonge videmus ab hoc mari te salutamus: ab hac valle ad te suspiramus et nitimur cum lachrymis si quando ad te peruenīamus. Augebit quoq; gaudiuz beatorum iocunda societas: quod patet ex tribus.

Primo ex societatis multitudine:
Scō ex societatis nobilitate.
Tertio ex societatis amicabilitate.

¶ Primū gaudiū erit ex societatis multitudine: q; tanta erit ibi multitudo regū ⁊ reginarū: sanctorū ⁊ sanctarū ⁊ angelor ꝙ nō sine magno tripudio videri poterūt. Apoca. vij. Vidi turbam magnam: quam dinumerare nemo poterat ⁊c. ¶ Secundū gaudium erit ex societatis nobilitate. O q̄m mirabile erit videre tot mirificos sanctos et sanctas: videre christum ⁊c. Ideo Hieronymus ad Eustochium. Quotiens te vana seculi delectat ambitio: quotiēs ibi vides aliquid glorioſum: ad paradisum mēte trāsgredere et esse incipe quod futura es. Egredere paulisper de carcere corporis tui: ⁊ presentis laboris mercedez ante oculos depinge: quam oculus nō vidit: nec auris audiuit nec in cor hominis ascēdit. ¶ Tertium gaudium erit ex societatis amicabilitate. Nunquid in patria illa vnum est et equale omnium meritum? Certe nō. Nam Johan. xiiij. dicitur: In domo patris mei mānsiones multe sunt. Glo. ideſt diuersa premia meritor. Et. j. Cor. xv. Stella differt a stella in claritate. Hoc tamen intelligendum est ꝺm Richar. in. iiij. dist. xlix. ar. ij. q. viij. cum discretione. In beatitudine nāq; est cōsiderare beatitudinis obiectum scz bonum increatum: qđ et idem existens ab oībus participatur: ⁊ etiā ipsam dispositionem beatorum per quam istud bonum clare videndo ⁊ perfecte intelligēdo ipsum participant. Ex parte quidez eiusdem obiecti participati vnus nō est alio beatior: quia idem est obiectum qđ omnes participant sed ex parte dispositionis beatorum vnus est beatior alio: quia propter merita capacior est. O miranda suauitas. Dicit quippe Scotus in. iiij. dist. vlti. q. v. ꝙ tāta est charitas inter ipsos ꝙ vnus participat de bonis omnium. Et q̄uis naturali amore quilibet plus se diligat ꝙ̄ aliuz ⁊ plus deū actu elicito: tamen tanta erit delectatio societatis: ꝙ quilibet non minus vellet pro alio bona ꝙ̄ pro se. Si enim in hoc mundo multi posuerunt corpus in morte p̄ amico: certe multo maior charitas erit ibi. Unde Anselmus ait: Perfecta charitate innumerabilium angelorum ⁊ hominū ibi nullus minus diliget alium ꝙ̄ seipsum nec aliter audebit quisq; pro singulis ꝙ̄ pro seipso. Unde in paradiso sunt tres qualitates scōrum scilz maiorum minorum et equalium. Qui sunt in equali gloria reduplicant eorum gloriam ab omni parte: quia cognoscunt se amari a quolibet equali mēsura. Maiores ꝺo reduplicant eorum gloriam ab omni parte: quia cognoscūt se amari tantum quātum amant: scilz quia gaudent de eorum gloria pro quolibet sicut de sua propria. Minores ꝺo reduplicant eorum gloriam per eorum amorem: et magis cognoscunt illos se glorioſiores: et isti minores vident alios quem sex gradib⁹ se glorioſiorē: aliquez centum et huiusmodi infiniti: ⁊ p quolibet reduplicant quot vicibus cognoscunt illos glorioſiores se. Exquo accidentaliter gloria in sanctis multiplicabitur. Accedet quoq; ad beatitudinem sanctorum certissima liberatio ab omni pena tristāte: que erit triplex: scz

Primo a peccato.
Secundo a mundo.
Tertio ab inferno.

¶ Primo a peccato erūt ita liberi: ꝙ amplius peccare nō poterūt. O quātus est seruis dei timor in hac vita. et dicit Augu. de ciuita. dei in lib. xxij. c. xxij. ne in peccatū ruāt: ibi aūt timere nō expedit. ¶ Scō a mūdo ⁊ suis malis. Non erit eis caro aduersus spiritū: nō diabolus tēptans: non pericula aliqua. Jō Apoca.

vij.dr: Non esurient neqꝫ sitiēt amplius ꝛc. Ideo Bern. dicit: O felix anima que fetulente carnis supata miseria in huius sapiētie lumine requescit: Jō Pau. Rom. vij. dicebat: Infelix ego hō quis me liberabit de corpore mortis huius? ꝛ Aug. li. soliloquiorꝫ dicit: Felices qui de naufragio vite p̄sentis ad tāta gaudia iā peruenire meruerunt. Infelices nos ꝛ miseri q̄ p huius maris fructus magnas ꝛ pcellosas voragines trahimus nauē ignorātes an ad portū salutꝫ peruenire valeamus. Infelices inquā quorꝫ est vita in exilio: vita ī periculo finis in dubio: nesciētes finē nostrū: qꝛ oīa ī futurū reseruant incerta: ꝛ adhuc in pelagi fluctibus versamur suspirantes ad portū, hec ille. ¶ Tertio ab inferno videbūt se liberatos ꝛ a tāta miseria: vbi sempiternus est horror ꝛ dānati cruciantur. Et q̄bus oībus colligit q̄ cātabūt ꝛ glorificabūt deū. Sꝫ quō in celo possit cātari: multis nō est clarū cū dicat Damascenus de angelis. Cōsilia sermone sine voce plato. Et Esa. ꝯdicere vr̄. vj. c. Clamabāt alter ad alterū sctūs sanctus sctūs. Ad hoc dicit Bon. in. ij. dist. ij. q̄ in paradiso erit laus mētalis ꝛ vocalis. Ptꝫ hoc qꝛ multi sctī ab angelis cū laudibus vocalibus sunt delati. Sꝫ tn̄ tutius est dicere q̄ erit angelis mētalis: in hominibus vero vtraqꝫ: vt totus hō ferat ī laudē diuinā. Et si querat quō pōt hoc eē: dicit q̄ illa formatio vocis nō fiet p spirationē ꝛ respirationē: sꝫ p aerē q̄ quasi naturalr erit beatis cōplātatus sicut ptꝫ in quibusdā aīalibus vt in apibus. Vel certe ita deseruiet empyreuꝫ glificatis sicut aer corporibus nō glorificatis. Si cōsideremus ergo fratres charissimi. di. Greg. in homel. que ꝛ quāta sunt q̄ nobis pmittuntur in celis ꝛc. vsqꝫ ibi munere letari. Ad q̄ nos pducat ille q̄ viuit ꝛ regnat in secula seculorū. Amen.

¶ Explicitus est tractatus de beatitudine sanctorum.

¶ Tabula in sequentē tractatum.

De cōceptione intemerate marie virginis. Sermo. j.
De sancta nobili et digna natiuitate virginis gloriose. Sermo. ij.
De annunciatione gloriosissime virginis marie. Sermo. iij.
In festo visitationis beate marie de priuilegijs maternitatis eiusdē: ppter que ipa prestātissima ꝛ singularis merito nuncupatur. Sermo. iiij.
In festo purificationis beate marie de tribus virtutibus eiusdem contemplandis. Sermo. v.
De assumptione ꝛ exaltatione virginis sacratissime ī qua maxima relucet diuina potētia. Sermo. vj.
De sancto ioseph. Sermo. vij.
De bona spe. Sermo. viij.
De virginitate. Sermo. ix.
De patiētia que est omnibus necessaria. Sermo. x.
De predestinatorum numero ꝛ damnatorum. Sermo. xj.
De iudicio pestilētie. Sermo. xij.
De morte. Sermo. xiij.
De catenis. Sermo. xiiij.

¶ Sequitur tractatus vltimus huius operis de p̄cipuis festis beate marie virginis. In quo etiā nōnulli sermones cōmunes multū vtiles habentur. Et sunt presentis tractatus oēs sermones. xiiij.

¶ De conceptione intemerate Marie virginis: de qua varie sunt opiniones doctorum: licꝫ festū ab ecclesia celebretur. Sermo. j.

Nondum erāt abyssi ꝛ ego iam cōcepta erā. Sapiētis verba sunt ista originaliter Prouer. viij. ꝛ in epla hodierne festiuitatis. Ob singularez ꝛ precipuā reuerentiā: quā totus mūdus ad virginē gloriosissimā gerit festū cōceptionis eius annuatim p terrarū orbē solēniter celebratur. Si em̄ tot innumera amplissimaqꝫ bn̄ficia meritis ꝛ intercessiōe illius

pijssime matris a deo patre ipsiusq; filio et spūsctō nobis exhibita: vt merito ad eā colendā laudādā honorādāq; omnibus virtutibus obligemur. Ipsa nos ꝓtegit ab hoste maligno. Ipsa iratum deū ꝓpter excrescētes mortaliū iniq̄tates sepissime placat. Ipsa nomē ei⁹ inuocātibus p̄sidia liberalissime p̄stat. Et nō est q̄ se abscōdat a calore charitatis ⁊ beniuolētie sue. Quapropter vt hodierna die conceptionis illius dignitas agnoscatur de ipsa in presenti sermone quedā perpulchra dicemus audientes aurib⁹ cordis virginē benedictā dicentem v̄ba in themate posita. Nōdū erāt abyssi ⁊ ego iā cocepta erā. In quib⁹ triplicē v̄ginis cōceptionē distinguemus.

Prima d̄r diuinalis.

Scd̄a d̄r specialis.

Tertia maternalis.

¶ Q̄ deus ab eterno cōcepit virginē in sua mēte oībus puris creaturis preferēdam. Capitulū. j.

PRima v̄ginis illibate conceptio d̄r diuinalis: quādo scz ab eterno de⁹ cōcepit illā in sua mēte. Ad qd̄ intelligēdū scire debem⁹ ꝙ ꝓpositū cordis d̄r cōceptio. Uñ cū q̄s deliberat aliquid facere dicere solet ita concepi aīo. Sic de⁹ anteq̄ aliq̄d crearet in sua volūtate firma ⁊ incōmutabili: proposuit creare vnā puellā virginē sctissimā: que esset filij sui vnigeniti futura mr̄: spūsscti camera: porta paradisi: ac celi regina. Sed hoc loco q̄rēdū est: vtrū beata virgo fuit ꝓducta añ oēm creaturā. Nā de ipsa eccl̄ia dicit illud Eccl̄i. xxiiij. Ab initio ⁊ añ secula creata sum. ⁊ iterū in epl̄a solēnitatis hui⁹ inducit v̄go dicēs illud Prouer. viij. Dn̄s possedit me ab ibitio viarū suarū anteq̄ q̄cq̄ faceret a principio. Ab eterno ordinata sum: ⁊ ex antiquis: añq̄ terra fieret: nōdū erant abyssi ⁊ ego iam ꝯcepta erā. Necdū fontes aquarū eruperāt: necdū mōtes graui molle cōstiterāt. Ante oēs colles ego parturiebar. Que verba ita sonare vidētur ꝙ ipsa ꝓducta fuerit añ ꝓductionē quarūcūq; rerū. Et si diceret ꝙ ipsa loquit quātū ad esse qd̄ habuit in mēte diuina nō in ꝓprio genere: neq; sic erimus de veritate declarati: cū ꝑm doctrinā dn̄i Boñ. in. j. di. j. Oīa que nūc sunt queq; fuerūt a deo ꝓducta ⁊ ꝓducent vsq; in finē: fuerūt ab eterno in deo ꝑm causatiuā potentiā: ⁊ ꝑm similitudinis p̄ntiā q̄ tñ hñt ex tp̄e actualē existētiaz. Elemēta itaq; ⁊ corpora celestia: angeli ⁊ hoīes: ⁊ cūcta q̄ sunt: fuerunt in mēte diuina añq̄ essent. Ergo nō magis hoc cōpetit virgini dignissime q̄ reliquis creaturis. Et si dicimus ꝙ virgo fuit in ꝓprio esse vel genere añ oēm creaturaz tūc irridere nos possent fidei ⁊ religionis nr̄e aduersarij: cum btā virgo nata fuerit ex Joachim ⁊ Anna sexta etate mūdi: q̄ iesum peperit eadez etate: ⁊ ab vrbe cōdita anno septingētesimo quinquagesimosecūdo. Jō in hac parte iducimus sententiam Augu. xij. li. cōfessionum. vbi ait: ꝙ aliquid dicitur prius altero quattuor modis.

Primo eternitate: sic deus precedit omnem creaturam.

Secundo origine: sic sonus precedit cantum.

Tertio tp̄e: sic flos p̄cedit fructū.

Quarto electiōe vel dignitate sic aliquis preelegit fructū magis q̄ florem.

¶ Virgo igit fuit prior oī creatura: ercepta natura creata sui dilectissimi filij electione siue dignitate. Sicut a sil̄i dixit de xp̄o Jobes baptista Job. j. Ipse est q̄ post me vēturus est: q̄ añ me fact⁹ est ꝑm diuinitatē: de xp̄o dicimus genitū nō factū. Scd̄m humanitatē v̄o dū xp̄m ꝯcepit virgo. Jobes in vtero mr̄is agebat sextum mēsem. Quare Greg. in homel̄: exponit: añ me factus est. j. mihi p̄latus in dignitate. Et si obijceret ꝙ angeli sunt prestātiores ⁊ digniores hominibus: cum sint intellectuales substātie: quō virgo sanctissima angelicā sublimitatez excedere potest. Ad hoc respōdere possumus ex dictis dn̄i Boñ. in. j.

nist. Illius. in ḡstione. vtruz deus potuit virginē facere meliorez: q̄ beata virgo potest considerari tripliciter. ¶ Primo quātum ad statū naturalis cōditionis sic fuit paulomin⁹ ab angelis minorata. Angelus enī ꝑm suā essentialem naturā potior: ervirgine. ¶ Scō quantū ad gram cōceptionis que data est ei vt conciperet xp̄m esset q̄z verissima ei⁹ mater. Et quantū ad hoc trāscendit dignitatē oīm creaturarū: oīm hoīm: oīmq̄z angelor̄. Nam in illo vno cōsensu cū dicit: Ecce ancilla dñi: plus meruit cōsentiendo in ꝯceptionē xp̄i: q̄ oēs creaturę siue angeli: siue hoies: in oibus suis actibus: motibus: et cogitationibus. Et quidē oēs quicūq̄z meruerunt nihil plus potuerūt mereri nisi ꝑm diuersos status gloriam felicitatis eterne. Dec autem virgo illo glorioso consensu meruit primatū orbis: dñiū vniuersi extinctionē fomitis: t oīm gratiarū donor̄ t virtutū plenitudinē: sceptrū regni super oēs creaturas: fecunditatē in virginitate: t maternitatē vnigeniti filij dei t vt adoretur in regno celor̄ adoratione dulie dignioris. ¶ Tertio potest considerari beata virgo quātū ad excellentiā glorificationis: q: vt eccl̄ia cantat. Exaltata est sancta dei genitrix sup̄ choros angelorum ad celestia regna. Ipsa nāq̄z fuit illud indiuiduū singulare: qō est ū nō in natura: in gratiarū tñ t gloria oībus angelis est platuz. Dignitas aūt gratie est multo plus dignitas gl̄ie incōparabiliter trāscēdit dignitatē nature. Nā t hoc seruatur adhuc in demonibus in quibus dona nature manent integra t splēdidissima: cū tñ xp̄i vilissimi turpissimi t abiectissimi ꝓpter culpam habeant. Magnificata ergo fuit a deo tā p̄clare virgo illa delicatissima: vt preter filiū ei⁹ nulla creatura possit ei equari. O femina super oīa t ab oīnibus benedicta: pelectū et dignissimum vasculū fabricatū a primo artifice: erariuz diuinor̄ charismatū. Elegit te deus ꝑeelegit: vt in tabernaculo tuo deus et homo nouē mēsib⁹ habitaret. Audeo dicere q̄ ꝓpter virginē in mēte diuina conceptā p multa annor̄ milia anteq̄ nasceret: humanū gen⁹ fuit ꝑseruatuz in esse. Cōstat enī q̄ p̄ prima trāsgressione Adā et Euā: nō solū mortis: iz etiā annihilatiōis exterminiū meruerunt. Et diuina vltio q̄ acceptionē psonaruz ignorat: sicut nec culpā āgelicā: sic nec humanā dimisisset ipunē. Sz ꝓpter principuā reuerentiam quā ad ꝯginē habebat: q: eā ab eterno sup̄ oēs creaturas nō veniēdas deo q̄ creāde erāt dilexit: ꝑseruati sunt ꝓthoplosti: nec in nihilū redacti. Rō est: q: hec puella erat in lūbis Ade ꝑm rōnē seminalē t potētia ꝓducēde puelle erat impressa in primis parētibus donec in actum educeret. De ea aūt debebat nasci iesus: q̄ in adā erat solū ꝑm copulētā suā: de ꝯgine educēdus t de nulla alia. Indulsit ergo deus primis parēt⁹ nec eos annihilauit: q: sic nō fuisset nata btā ꝯgo: et p̄ oēs nec iesus siue deus carnē humanā vestisset: ergo p̄ istā nobilē creaturā saluauit deus primos parētes de pria trāsgressione: et Noe de diluuio: Abraam de cede regum: Isaac de hismaele: Jacob de Esau. Populū iudaicū de egypto: de manu Pharaōis: de mari rubro: de ptāte diuersor̄ regū tyrānor̄: de nabuchodonosor: t captiuitate babylonica. Dauid de leōe: de Golia: t de Saul. Et breuiter oēs indulgētias t liberatiōes factas i veteri testō nō dubito deū fecisse nisi ꝓ hui⁹ amore puelle t reuerentia: quā deus ab eterno ordinauit suis cūctis op̄ib⁹ ꝓponēdā. ¶ Ut angeli a principio cognouerunt xp̄m de virgine nasciturū. Lōpm. ij. Nō

Secūda cōceptio virginis admirande dicitur supernalis. Cōceperunt quidem illā angeli: dū a principio sue beatitudinis cognouerūt xp̄m incarnādū: et er consequenti de virgine nasciturum. Ad qō plene intelligendū dicit sanctus Tho. j. parte. q. lvij. q̄ in angelis est duplex cognitio. Una naturalis: ꝑm quam

cognoscūt res: tū p existentiā suā: tū per species innatas. Et hac cognitione mysteria gratie cognoscere non possunt: qz er pura dei volūtate dependēt. Si enim vnus angelus nō pōt cognoscere cogitationes alterius ex volūtate ei⁹ dependētes multominus pōt cognoscere ea q̄ er sola dei volūtate dependēt. Est autē alia angelorū cognitio que eos beatos facit qz vident verbū z res in verbo. Et hac quidē visione cognoscunt mysteria gratie: nō quidē oīa nec equaliter oēs: sed ꝑm q̄ de⁹ eis voluerit reuelare. Ita tñ q̄ superiores angeli ꝑspicacius diuinam sapientiā cōtemplantes: plura mysteria z altiora in ipsa dei visione cognoscūt que inferiorib⁹ manifestāt eos illuminando. Et horū etiā mysteriorū quedā a principio sue creationis cognouerūt: quedā vo postmodū ꝑm q̄ eor⁹ officijs cōgruit. Quare z mysteriū incarnationis in generali sumptū oībus reuelatū est a principio sue beatitudinis. Cuius ratio est: qz hoc est quoddā generale principiuz ad qđ oīa eor⁹ officia ordinātur. Oēs em̄ sunt administratorij spiritus in ministeriū missi ꝓpter eos qui hereditatē capiūt salutis: vt dī ad Hebreos. j. Qz quidē fit per incarnationis mysteriū. Vñ oportuit de hoc mysterio oēs a principio cōiter edoceri. De hoc sic dicit Augu. lib. v. sup Gen̄. ad litteram. Sic fuit incarnationis mysterium absconditu⁹ a seculis in deo vt tñ ignotesceret principibus z potestatibus in celestibus. Loquēdo tñ de sacro incarnationis quantū ad speciales cōditiones sic non oēs angeli a principio de oībus sunt edocti: immo quidā etiaz supiores angeli postmodum didicerūt: vt refert Diony. vij. c. de celesti hierar. Vñ Paulus ad Ephe. iij. dicebat: Mihi aūt oīm sctōr⁹. i. apl̄orū minimo data est gratia hec in gētibus euāgelizare inuestigabiles diuitias xp̄i z illuminare oēs que sit dispēsatio sacramēti. i. redēptionis per xp̄m facte q̄ dispēsabilis est gētibus sicut z iudeis ꝑm glo. Nico. de ly. absconditis a seculis in deo qui oīa creabit: vt innotescant principibus z ptātibus in celestibus p ecclīam multiformis sapiētia dei ꝑm prefinitionē seculoz quā fecit in xp̄o iesu dño nr̄o. hec ibi. Doctor dicit Nico. de ly. q̄ angeli sancti non cognouerunt ad plenuz mysterium xp̄i incarnati extēdendum z dilationē vsq; ad vocationem gentium: donec predicātibus apostolis fuit impletuz. Quia oī habuerūt tm̄ simplicē noticiā: que potest dici abstractiua inquantum est rei non presentis. Sed quando fuit impletum habuerunt noticiam experimētalem siue intuitiuam. Sicut astrologus per motum celi certitudinaliter cognoscit eclipsim futuraz: tñ adhuc pfectus eam cognoscit qñ videt eam actu existētem. Alij vo dicunt q̄ angelis innotuit mysterium xp̄i de vocatione gentiū simpliciter z omni modo per ecclesiam. i. p predicationē apostoloz qđ tñ quantus ad hoc antea nullo modo cognouerāt. Quicquid sit negare non possumus q̄n a principio sue beatitudinis vt est predictum reuelationē habuerunt de xp̄o de virgine nascituro. Puto nāq; q̄ post illā solennissimā victoriā quam habuerūt de lucifero z sequacibus suis dum plenā beatitudinē obtinuissent: qz angeloz ruentium sedes erāt vacue benigne rer celoz: excelsus deus suo modo oīnibus dixerit. O astra matutina. O mee creature nobilissime. Gaudete z exultate q̄m ex oībus saluandis iuxta vnius cuiusq; merita vestri ordines ꝑficient: z implebunt̄ ruine. Ad id vo exequēdū cum venerit plenitudo tp̄is: sponsaz accipiā puellā vnā virginē z plenā gratia in cuius vtero spūsctō cooperante incarnabitur filius meus vnigenitus z dilectus. Sonuit hec vox cuz ingenti letitia in mentibus angelorum qui per multa annorum milia virginem pulcherrimam p̄stolantes: miro iam colebant affectu. Nec angelis tm̄ innotuit virgo dei filium in suo vtero gestatura: sed insuper multis patribus patriarchis: atq;

ꝓphetis q̄bus incarnationis mysteriū fuit diuinitus reseratū.

¶ Qꝛ btā virgo absq̄ infamia culpam originalē ꝯtraxit: a qua ꝑm opinionem aliquoꝝ ꝑseruata fuit. Cap̄.iij.

Tertia conceptio virginis sacratissime dr̄ mr̄nalis: qñ cōcepit eā mr̄ sua. Et qm̄ cōceptionis officiū publice fit in eccl̄ia: scire plerīq̄ cupiunt vtrū btā virgo fuit cū pctō originali cōcepta. Et vt clare omnia denudent̄: tria sunt in hac parte notāda. ¶ Primuꝫ ꝙ cōceptio pōt dupl̄r sumi. Uno mō pro cōmixtione seminū in copula viri ⁊ mulieris. Alio mō ꝓ animatione q̄ fit duꝫ aīa simul creat̄ ⁊ infundit̄ a deo in corpore iā formato. ¶ Scd̄m notanduꝫ ꝙ pctm̄ originale duobus modis hr̄.s. formaliter ⁊ radicaliter. Accipiēdo conceptionē primo mō: virgo nō habuit originale formaliter: qꝛ originale formaliter est in aīa: ⁊ solum cuiuslibet pctī est aīa: vt declarat Fran. de may. in suo. iij. Petrus de cādia ⁊ sctūs Tho. iij. parte q. xxvij. Sicut em̄ virtus est qualitas spūalis ita ⁊ vitiū. ¶ Tertiū notādū ꝙ radicaliter ⁊ ī causa pctm̄ originale est in carne. Uñ doctores theologi dicunt ꝙ pctm̄ originale est infectio quedā in aīa cōtracta ex eius vnione ad carnē cōcupiscibiliter seminatā. Ut em̄ ait Frā. de mayro. in suis sermonib⁹. Sicut corpus qd̄ induit̄ sordido vestimēto inquinatur ab eo: sic spūs rōnalis qñ induit̄ corpore infecto per cōcupiscentiā genito dr̄ maculari. Et sicut ī veteri testamēto fuit lex posita Leuit̄. xiiij. ꝙ quicūq̄ intraret domū leprosam efficeretur immundus: ita aīa ex eo ꝙ intrat corpus quasi domū leprosam efficit̄ immūda. Et vt inq̄t Petrus de cādia. Cōtrahere originale cōpetit hoībus ꝓpter demeritum primi parētis ⁊ diuinū decretū libere obligās filios ade ad penā damni ꝓ crimine tali. Nec sufficit solū demeritum primi parētis ad hoc ꝙ cōcupiscibiliter ab eo descendēs cōtrahat pctm̄ originale: sed requirit̄ diuinū decretuꝫ. Sctissima ergo virgo licꝫ ex honestissimis parentibus carnē cōtraxerit: tñ caro illa fuit cōcupiscibiliter propagata. Nec admittēda est illa vulgi falsa snīa ꝙ.s. virgo cōcepta fuerit spūsctō cooperāte sine virili semine ⁊ absq̄ viri ⁊ mulieris copula. Heretica est ⁊ ꝑniciosissima opinio ista: lꝫ apparenter videat̄ ad virginis laudē accedere. Sed non eget deus mēdacio nostro. Et vt refert Aug. in li. de mēdacio. Mēdaciū maxime ꝑniciosum est qd̄ fit in his q̄ ad xp̄ianam religionē ꝑtinēt. ⁊ iterū Aug. ꝑtractās illud apl̄i. j. ad Coꝝ. xv. inuenimur falsi testes. ait: Perhorrēdū est aliq̄d false de deo dicere etiā si ad laudē eius videatur ꝑtinere. Non em̄ minori sed maiori fortassis scelere in deo laudat̄ falsitas: q̄ꝫ vituperet̄ veritas. Sic dānabiliter cū falsitate virginē laudāt q̄ eā de spiritusctō cōceptā temere ꝑdicant. Uidi et ego ī plerisq̄ locis depictas imagines Joachim ⁊ Anne sese osculo obuiantiū inferiusq̄ rubricā sic cōtinentē. Qualiter Anna accepto osculo a viro suo Joachim cōcepit in vtero virginē mariam. Deliramenta sunt ista q̄ ⁊ virgini summe displicēt quare ⁊ de pctō originali formaliter sumpto restat veritas disserenda. An.s. corpori suo fuit vnita originalem maculā cōtraxit. Et circa hoc diuersimode doctores loquunt̄. Exquo duplex est hmōi rei famosa opinio. Prima eoꝝ qui dicunt virginem originale habuisse: a quo statim per sanctificationē fuit mundata. Scd̄a opinio modernorum qui asserunt virginē a pctō originali preseruatam. Prima opinio habet tria. i. firmitatē rōnuꝫ: congruitatem: ⁊ impeccabilitatem. ¶ Primo habet firmitatem: qm̄ multi sctī deuotissimi clarissimiq̄ doctores illam docuerunt. Ex quibus aliquos explicabim⁹. Infrascripti nāq̄ oēs expresse fatemur virginem in originali cōceptam.

Anselmus in libro. Cur deus homo.
Beda in homel̄. super Missus est.

Cassiodorus.
Hugo in libro de sacramentis.
Alanus i expositiõe symboli Athanasij
Guilhelmus altissiodorensis.
Guilhelmus cãcellarius parisiẽsis.
Henricus de gandauo in quodlibetis.
Guilhelmus durandi in rõnali diuinorum officiorum.
¶ Et de ordine fratrũ p̃dicatorũ.
Scũs Thomas de aquino.
Hugo cardinalis in expositione Luce.
Albertus magnus.
Petrus de tharantasio qui fuit Innocentius.v.
Jacobus de voragine.
Durãdus postea eps meldensis.
Herueus generalis ordinis.
Petrus de palude.
Jacobus de lausana eps lausanẽsis.
Hugo de argentina.
Nicolaus treueth.
Robertus hollzorth.
Martinus q̃ fecit chronicas.
Vincentius qui fecit specula.
¶ De ordine minorũ.
Aluarus hispanus.
Johãnes de rupella.
Rob ertus caton.
Alexãder de ales.
Bonauentura.
Richardus de media villa.
Reginaldus archieps rothomagẽsis.
Johãnes rigaldi.
Nicolaus de lyra.
Beltrãdus de turri cardinalis.
Bartholomeus de pisis.
Giraldus odonis in libro de figuris.
¶ De ordine heremitarum.
Egidius de roma.
Gregorius de arimino.
Bernardus oliueri.
Johãnes theutonicus.
Jordanus theutonicus.
Johãnes sterngacy.
¶ De ordine carmelitarum.
Guido eps matiscẽsis.
Paulus de perusio.
¶ De collegio canonistarum.
Jobes theutonicus glosator decreti in c. pnunciandũ. de ꝓse di. iij.
Bartholomeus brixiẽsis ⁊ Raymũdus in titulo de ferijs.
Guilhelmus durandi in speculo iudiciali.
Johãnes andree in. c. conquestus. ex de ferijs.
Guido archidiaconus in. c. firmissime. de ꝓse. di. iij.
¶ Bernardus insup virginis amator ꝑcipuus in epla ad canonicos lugdunẽses reꝓhẽdit celebrãtes festũ ꝛceptionis. De quo q̃dem aiũt ⁊ forte ficte: q̃ post mortẽ vius est cuidã suo discipulo i veste fulgẽti in qua erat macula q̃dã: cui indicauit hoc significare maculaz eius: qi tenuerat virginẽ in pctõ originali cõceptã. Scũs Tho: ⁊ Bon. dicũt q̃ festũ cõceptionis de virgine celebratum: nõ dat intelligi q̃ in sua cõceptiõe fuerit sctã: aut q̃ fuerit sine originali. Sed qi quo tpe scrificata fuerit ignorat: celebrat festũ scrificatiõis eius potius q̃ ꝛceptiõis i die ꝛceptionis ipsi⁹. ¶ Sed opi. ista habet rationũ congruitatẽ: ad ducunt aũt plures ꝓgruẽtes rões q̃bus ostẽdit q̃ virgo originale ꝓtraxit.
¶ Et prima est: qi soli xpo filio dei ac ipsius virginis b̃dicte cõuenit immunitas ab oĩi pctõ: qõ ꝓbatur auctoritate sctõz. Jnqt em Greg. li. xx. moral. Nullus sine pctõ est: nisi ille q̃ in hũc mũdũ nõ venit ex pctõ. ⁊ Piero. in euãgelio filij ꝓdigi. Solus deus est in quẽ pctm cadere nõ potest. ⁊ Aug. in expositione psalmi trigesimi. Xps oẽs pctores inuenit solus sine pctõ venit. Et idẽ in li. de nuptijs ⁊ cõcupiscentia. Oẽs sub pctõ nascimur ⁊ p vnũ solũ qui sine pctõ natus est liberamur. Et idẽ i Enchiridiõ. Per mediatorẽ qui solus sine pctõ natus est: reconciliari nos oportebat. Et hanc sniam idẽ Aug. refert li. j. ⁊. xj. contra Julianũ. ⁊ li. iij. de baptismo parulorum. ⁊ in li. de fide ad petrũ. Et in li. de ꝓfectione iusticie. Et in epla ad optatum epm. Et in epla ad Valeriũ. Et q̃

bus apparet q̄ cū de solo xp̄o doctores affirmēt q̄ fuerit sine pct̄o: ⁊ virgo mūda fuit ab oī culpa mortali ⁊ veniali: igit dabit sibi culpa originalis. ¶ Secūda rō ad hoc insinuandū est: qr xp̄us fuit vlis redemptor: ergo redemit virginē: sed si nullū habuisset pct̄m nō fuisset redēpta: ergo aut ipsa habuit originale: aut xp̄s nō fuit vniuersalis redemptor. Vnde Leo papa in sermōe de natiuitate ait: Dñs noster iesus christ? mortis peccatiq̄ destructor sicut nullū reatu liberū repperit: ita liberandis oīmbus venit. ⁊ Iero. in homel. super Mat. inquit: Notandū in genealogia saluatoris nullū sanctarū assumi mulierum: sed eas quas scriptura reprehēdit vt qui p pct̄oribus venerat: de peccatoribus nascēs oīm pct̄a deleret. ⁊ ad Roma. iij. c. apls dicit: Oēs enim peccauerunt ⁊ egent gloria dei. ⁊. v. c. Per vnū hoīem in hūc mundū peccatū intrauit: ⁊ p pct̄m mors: ⁊ ita in oēs hoīes mors pertransijt in quo oēs peccauerunt. ¶ Tertia rō quare videtur q̄ virgo originali culpa subiacuit est: qr de necessitate penas illi culpe debitas incurrit. Nā ⁊ penalitates cōtrarit ⁊ mortē euitare non potuit: ⁊ si assi xp̄m decessisset nō intrasset celū quoniq̄ fuisset p xp̄m ianua apta: sed cū pr̄ibus fuisset ad limbū. ¶ Tertio opinio ista hz impeccabilitatē. Non equidē rei sunt habendi nec blasphemi censendi q̄ de virgine sic loquunt: cum pct̄m originale culpa sit p̄cta nō acta: p cuius deletione ac remissione xp̄o filio suo oēs ingētes debem? gr̄as. ¶ Scōa opinio q̄ magis innitit pietati est illoz q̄ asserūt virginē ab oī labe culpe originalis immunez a qua p̄seruata fuit. Et inḡt Frā. in sermo. suis. Nō obstāte tali p̄seruatiōe mr̄ dñi dici pōt fuisse pct̄ō obnoxia. Qr q̄cūq̄ alioḡ defectus conuenit alicui ex sua natura pōt ei attribui quātūcūq̄ ille defectus ei auferat: vt cū dr̄ ps. xiij. Oēs declinauerūt simul inutiles facti sunt. ⁊ tñ b̄ de facto nūq̄ fuit verum: quia semper aliqui inuenti sunt boni. Sed hoc dr̄ qr quātū est ex se ita esset nisi essent diuina gr̄a p̄seruati. Itē dr̄ in ps. cxv. Omnis homo mēdax ergo arguit Aug. martyres fuerunt mēdaces. ideo dicendum q̄ martyres fuerunt mendaces quantum erat de se nisi spiritu diuino illustrati fuissent veraces. Insuper Job. xiij. c. scribitur: Ecce qui seruiunt ei nō sunt stabiles: ⁊ in angelis suis repperit prauitatem: quoniq̄ primum ad beatos angelos: secundum ad malos refertur: vt exponit Greg. in moral. ⁊ tamen boni angeli non sunt instabiles cum sint in gratia confirmati: vt patet in. ij. sen. dicitur ergo istud q̄ quātū est ex se sunt instabiles nisi essent gratia confirmati. Sic ⁊ btā virgo quātum erat de se ex cōditione nature erat apta nata ꝯtrahere pct̄m originale: sed illud nō ꝯxit ex p̄uilegio spāli. Ad q̄ suadēdū iducunt ifrascripte rationes.

Prima dr̄ ꝯtrarioꝝ solutio.
Scōa possibilis p̄seruatio.
Tertia virginis exceptuatio.
Quarta puritatis comparatio.
Quinta honoris exhibitio.
Sexta gratie cōpletio.
Septima diuina reuelatio.

¶ Prima ratio dr̄ cōtrarioꝝ solutio. Nā rationes inducte p prima opinione soluī facile possunt. Cū em̄ dr̄ q̄ esse absq̄ pct̄o conuenit soli xp̄o: ergo nō virgini: Respondet̄ q̄ xp̄o cōuenit per naturā: virgini nō per naturaz: sed per gratiā. Et ad illud q̄ adducebat̄ q̄ xp̄us fuit vniuersalis redēptor: ergo redemit virginem: ergo ab originali. Dicitur q̄ redemit eam ab originali p̄seruando. Si quis vo quereret quomodo christus potuit virginem redimere p̄seruando q̄ nondum erat incarnatus cum anima virginis co:pori suo vnita fuit. Respō dere possumus q̄ beneficia incarnationis christi communicata sunt non solum p̄sentibus ⁊ futuris: sed etiam p̄teritis. Nam ipse caput est omnium electorum: ⁊ patrum: ⁊ patriarcharum: ⁊ prophetaruz veteris testamenti: vt dor

cet Alex. in. iij. summe. qui anteq̄ xp̄us incarnaret ex eo q̄ ip̄m fide incarnādū cognoscebāt atq̄ credebāt diligebātq̄ iesum meruerūt fieri mēbra eius: qui ꝛ nondum esset hō in re: erat tn̄ hō ⁊ deus incarnandus in spe: cuius gratia multa illis bn̄ficia fuerūt p̄stita. Sic ⁊ in proposito cū deus p̄elegisset virginē sui filij futurā matrē: merito ipsius filij ꝛcarnandi a contagione culpe originalis voluit p̄seruare. Ad tertiā ꝛo rōnē qua dicebatur q̄ virgo de necessitate incurrit penas originali debitas. Respōdemus q̄ penas illas incurrit de necessitate nature: que quantū in se erat corrumpere habebat p̄sonā virginis: nisi fuisset ab originali p̄seruata. Et sicut circūcisio vl baptismus penalitates cōpatiunt. Nā illi quibus p̄ circūcisionem originalis culpa remittebat: ⁊ illi q̄bus p̄ baptismū nūc dimittit a penalitatibus nō liberant. Et sancti patres q̄ sine aliquo pctō decedebāt trahebant ad limbum. Ita ꝛ beatissima virgo p̄seruationez hāc habuisset nihilominus penalitatibus ⁊ morti iuste obligata fuit. Naꝛ vt vtar verbis scti Tho. in. parte. q. xxvij. ar. ſ. in responsione ad. iij. ar. Btā virgo sanctificata fuit: ⁊ nos addimus p̄seruata a pctō originali quantū ad maculam personalē: nō tn̄ fuit liberata a reatu quo tota natura tenebat obnoxia. ¶ Scōa rō qua p̄batur virginis immunitas ab originali culpa: ꝺt possibilis p̄seruatio. Potuit nāq̄ deus illā sic p̄seruare: ⁊ si potuit debuit: cū p̄elegisset eā suam immaculatā ⁊ dilectissimaꝛ sponsam. Quare Franciscus de may. in suo. iij. sic scribit: Quanto aliq̄ agens est perfectius: tanto citius potest suum effectum inducere in passum deus autē est agens perfectissimū. Sed agens naturale effectum suum inducit in primo instāti: sicut pꝛ: qꝛ generatio lucis a sole fit in instanti. Insup quando aliqua potentia potest in duas operatiōes oppositas: si in primo instanti potest in illam ad quam minus inclinatur: multo fortius in illam ad quam magis inclinatur. Sed potentia voluntas potest in dilectionem ⁊ odium: ⁊ deus maxime inclinatur ad diligendum. Sed in primo instanti potuit virginē odire: ergo multo fortius potuit ipsam diligere: et hoc p̄seruādo ne inficeret originali culpa. Adhuc legislatoꝛ qui p̄t legē condere: p̄t in legem dispēsare ⁊ illā destruere. Sed decreto diuino ꝓpter actualez culpā primoꝝ parentū factū est vt oēs ab eo cōcupiscibiliter descendentes nascerent filij ire: ergo eodē decreto potuit cū virgine dispensare: vt p̄ nullo instanti fuerit filia ire. Sicut em̄ potuit deus si originale cōtraxit in prima sanctificatione illam mundare: ita eque potuit simul ⁊ semel eam sanctificando p̄seruare. Sed reuera nō dubiū q̄ multa possit facere deus ⁊ multoplura q̄ intellectus intelligere: nihilominus nō nisi ex pietate ⁊ singulari deuotione cogimur acceptare sic fecisse deum sicut facere potuit ⁊ virginē ade filiā a pctō p̄seruasse. ¶ Tertia ratio ad ostendendaz virginis mūdiciā ab originali culpa ꝺt exceptuatio: sicut em̄ excipit a generalitate mulierū quantū ad cōceptūꝝ partum: qꝛ vt scribitur Gen̄. iij. c. ⁊ dictum fuit eue. In dolore paries filios: quod ⁊ ad omnes alias mulieres spectare cognoscimus: virgo tamen concepit sine rubore ⁊ peperit sine dolore. Ita etiam excluditur a generalitate mulierū ⁊ virorum quantuz ad nequiciam peccati. Unde Aug. in libro de correctione et gratia inquit: Cum de peccatis agitur nullam de matre domini volo facere questionem: qua excepta si omnes sancti et sancte interrogarentur si peccatum haberent: quid aliud dicerent nisi quod Johannes ait: Si dixerimus quia peccatum non habemus ipsi nos seducimus ⁊ veritas in nobis non est. ſ. Joh. ſ. Et quia dicitur q̄ omnes peccauerunt. Respōdet q̄ duplex est vniuersalitas. Una politica: alia logica. In vniuersali logica vna ꝑticularis interimit vlem. Uni

uersali autē politice non contradicunt ob ipsa distrahētes vnā vel plures particulares: vt dicendo: oēs de ista ciuitate sunt sani: oēs currūt ad spectacula: tamen aliqui sunt infirmi: aliqui in domo. Et sic Mat. iij. dr: Exibat ad Johānem hierosolyma ⁊ omnis iudea ⁊ ois regio circa iordanē. ¶ Quarta ratio faciens ad confirmandā opinionē istā dr puritatis comparatio. Debuit quidem virginis puritas superexcedere puritatem quarūcūq; aliarū creaturarū: ⁊ angelorū ⁊ hominū. Unde Anselmus lib. de conceptu virginali inquit: Decuit vt illius hominis conceptio de matre pulcherrima fieret: q̄ ea puritate niteret qua sub celo maior nequit itelligi cui deus pater vnicū filiū sibi equalem de corde suo genitum ita dare disposuit: vt esset vnus idēq; dei ⁊ virginis filius. Sanctus Tho. in. s. sententiarū di. xliij. ar. iij. in responsione ad tertiū argumētum dicit: Puritas intenditur per recessum a contrario. In rebus autē creatis nil purius eo quod est sine contagione peccati: qualis fuit puritas beate virginis que a peccato originali et actuali immunis fuit. Si ergo beata virgo peccatum originale contraxisset: tūc puritas eius nō excessisset puritatem alior. Nam angelus creatus fuit sine aliqua labe peccati. Sic ⁊ anima primi hominis ⁊ mulieris. ¶ Quinta ratio p̄ hac opinione dicitur honoris exhibitio. Debet vtiq; filius honorare matrem quātū potest: quoniam vt inquit Dierony. parentibus nemo pōt reddere quod tenetur. Sed rps potuit honorare matrē illam preseruando ab originali culpa: igitur debuit ita facere. ¶ Sexta ratio dicitur gratie completio. Fuit equidem in virgine tanta gratie plenitudo: quantam capere potuit aliq̄ pura creatura. Ideo angelus eam dixit plenā gratia. Luc. s. ⁊ Diero. in sermone ad Paulam et Eustochiū inquit: Ceteris per partes prestatur: marie vo totam se infundit gratie plenitudinē. Quare p̄ nullo instanti defecit illa grā: quod tamē nō fuisset si ad modicum originalis culpa habitasset in anima eius. Itē vt inq̄t Franciscus. Ipa fuit virgo virginū: si cōtraxisset originale virginitas ei⁹ fuisset diminuta. Nam virginitas angelorū que spiritualis est: de qua Dierony. dicit: Semper est angelis cognata virginitas: est maior virginitate corporali. Et ideo si fuisset virginitas anime marie p̄ originale corrupta non esset par cū virginitate angelica. ¶ Septima ratio dicitur diuina reuelatio. Cepit nāq; celebrari festum conceptionis virginis marie reuelatione dei. Nāvt scribit Anselmus cantuariensis: dū quidē venerabilis abbas Remensis cenobij Helsinus nomine missus fuisset a Guilhelmo anglor̄ rege in daciā: cum peractis q̄ sibi cōmissa fuerant ad angliam redire cuperet: ingressus est mare: vbi postq̄ per spaciu⁹ prospere nauigauit vt solet eē: tēpestas valida cepit nauigātes terrere. Fatigatis igitur nautis nec vltra valentibus se iuuare: remis fractis funibus ruptis: candentibus velis: spes salutis amittitur: ⁊ nihil sibi nisi submersionis iudiciū expectatur. Cūq; essent de corpor̄ salute desperati: curā solummodo animarum creatori suo magnis clamoribus cōmendarēt: ⁊ beatā genitricem dei mariā matrē miseror̄ in suū auxiliū inuocarent: cōspiciunt quendā a venerande habitudinis virū pontificali infula decoratū statē p̄mū nauim. Qui aduocans ad se abbatē Helsinum his verbis alloqui cepit eū. Vis periculū maris euadere? Uis in patriā tuam sanus redire? Cūq; cū fletu id solū desiderare dixisset: tunc ille ait: Scias me a dña nostra dei genitrice ad te missum: vt si meis dictis obtēperare volueris: saluus cū comitātibus ad portū deuenies. Spopōdit ille se facturū omnia. Cui vir ille. Promitte mihi q̄ diem cōceptionis matris christi solenniter celebrabis: ⁊ celebrandum p̄dicabis. At Helsinus. Et quo inquit die festū istud

erit mihi celebrandus. Sexto ait idus decembris: vteriscz officio natiuitatis: excepto q nomē natiuitatis mutabis in conceptionis. His dictis ille dispa-ruit. Et sedata tēpestate abbas cum re-liquis applicuit ad littus. Et que vide-rat qb⁹ potuit notificauit. Statuitcz in Remensi cenobio ipsum festum cele-brari. Sic paulatim excrescere cepit de-uotio xpianoꝝ ad cōceptionē virginis excolendam: que tñ temporibus istis vt apparet vbicz terrarū ab omnib⁹ preco-nizatur. Omnes clerici: oēs religiosi de conceptavirgine festiue officiū dicunt: At t Sixtus quartus pontifex maxim⁹ per suas litteras ad ppetuā rei memo-riam statuit vt per totū octauā hui⁹ cō-ceptionis officiū protendatur: pcedēs eandem indulgētiam omnibus q̄ misse t horis canonicis adesse curauerint: q̄ conceditur pro festo t octaua corporis xpi. Planum iam est q hec opinio secū da indies roboratur et pficit t magis videtur fore cōsona pietati. Et ꝟm sen-tentiā Hostiensis aliorūcz doctorum. Quādo sunt diuersa iura et opiniones non contra deū nec contra bonos mo-res: humaniori sententia est preferenda ceteris paribus. eē de transac. c. fi. vbi glosa super verbo humaniorem. Pro-niores inquit esse debemus ad soluen-dum q̄ ad condemnandum. vt. j. in. c. ex litteris. de pba. t. ff. de accu. t obli-gatio. l. arrianus. Necz tamen vt ex dic-tis colligi potest festum conceptionis refertur ad transfusionem seminis: de quo fuit formatum corpus virginis q̄ dicitur prima conceptio hominis: quia licz fuerit sine peccato parentum virgi-nis fuit tamen cum feditate et de ordi-natione nature: vt refert dñs Beltran-dus cardinalis in expositione epistole sexte ferie quattuor temporū de aduen-tu. Sed festum illud ordinatur ad secū dā conceptionem: ꝟm quam virgo fuit concepta et in esse naturali humano et in esse spūali gratioso. i. in animatione illius benedicti corporis: que fuit din post primam conceptionē fo: sanctoge-simo die. Nam dicitur q corpus ma-sculi animat quadragesimo die: femi-ne vo octogesimo. Et hoc modo si fuit de pctō originali preseruata: de ista cō-ceptione scdo modo sumpta facim⁹ ad virginis laudē festū referentes gratias omnipotēti deo qui aduocatā nostram tanto priuilegio decorauit. Si aūt pec-catū originale cōtrarit: a quo tū p san-ctificationem mūdata anteq̄ nata: tūc festū sub noīe cōceptiōis ad ipam san-ctificationē refertur. Utvo tā finē dicē di faciamus conemur virginē affectio-ne singularissima: t reuerētia qua pos-sumus prosequi vt sic mereamur ipsa interueniente sui filij gratiam acquire re: et gloriam celestem tandem letāter ingredi. Amen.

¶ De sancta nobili t digna natiuitate virginis gloriose.

Sermo secundus.

EGredietur vir-ga de radisse iesse et flos de radice eius ascendet. Esaie pphete verba sunt ista. c. xj. Duz recolit me moria natiuitatz virginis gloriose de-bet humana mens in magnā letitiam prosilire. Nā ecclesia legit sermone san-cti Augustini sic dicentis: Adest nobis dilectissimi optatus dies beate acvene rabilis semp virginis marie. Ideo cuz summa exultatione gaudeat terra no-stra tāte virginis illustrata natali. Vic eñ est flos cāpi de qua ortū est precio-sum liliū cōualliū: per cuius partū na-tura mutatur pthoplastorū quo delet et culpa. Et in antiphona dicit: Eū io-cunditate natiuitatē beate marie cele-bremus: vt ipsa p nobis intercedat ad dñz iesuz xpm. Propterea vt ad natiui tatz hui⁹ pconia extollēda icitemur: in hoc sermone de ipa nascēte virgine ver-ba faciem⁹: que designatur nomine vir-ge ab Esaia propheta in verbis assum-ptis p themate. Predixit qppe esaias

virginē ex pgenie dauid oriundā defignatā noīe virge que fuit rectiſſima ſine aliqua curuatione ad inania bona ⁊ trāſitoria mūdi. Fuit etiā pleniſſima quia in ea fuit omne ſoliū ſanctoꝝ ſermonū: ⁊ oēs fructꝰ ſanctaꝝ operationū ⁊ oīs flos ſanctarum virtutū: q̄nīmo ex ipa pdijt flos florū ⁊ fructus fructuū: vīdictꝰ ieſus filiꝰ eius ⁊ dei. Et q̄ hec pphetica ſit dicta de xp̄o pꝛp trāſlatio nē chaldaicā que in hoc loco ſic habet Exurget rex de filijs yſai: ⁊ meſſias de filijs filiorū eius. Igit̄ de ipa naſcente virgine tria myſteria cont̄plemur.

Primū ſanctitatꝫ. Fuit iſta natiui
Scōm nobilitatꝫ. tas ſancta nobi
Tertiū dignitatꝫ. lis ⁊ digna.

Q̄ beata virgo fuit in vtero matris ſcificata: ex qua ſanctificatiōe fomes in ea nullū actū habuit et ab oī peccato preſeruata. Capitulum. j.

PRimo cōt̄plemur virginis naſcētis ſanctitatē. Fuit nāq̄ ante ſancta q̄ ex vtero nata. Et ꝫ hoc nō tradatur in ſcriptura ſacra expreſſe. verūtn̄ vt dicit ſctūs Tho. iij. parte. q. xxvij. rōnabiliꝫ id credimus qm̄ illa que genuit vnigenitū a patre plenuꝫ gratie ⁊ veritatis: pre oībus alijs maiora gratie priuilegia debuit accipere. Inuenimꝰ autem quibuſdā alijs hoc fuiſſe p̄ceſſum vt in vtero ſanctificarēt: ergo ⁊ virgini non fuit negatū. Dictū nāq̄ fuit hieremie: ſicut patet eiuſdē. j. c. anteq̄ exires de vulua ſanctificaui te: et de iohāne baptiſta dixit angelus Lu. j. Spūſcto repleb̄itur adhuc ex vtero mr̄is ſue. Sed in hoc loco tres difficultates ſe offerūt.

Prima: vtrū beata virgo fuit ſanctificata ante animationem.

Secunda: vtrum fuit mundata ab infectione fomitis.

Tertia: vtrum per ſctificationem in vtero fuit p̄ſeruata ab omni peccato.

Pro prime difficultatis declaratione reſpōdet ſanctus Tho. vbi. s. q̄ ſctificatio de qua loq̄mur non eſt niſi emūdatio ab originali peccato. Sanctitas em̄ eſt p̄fecta mūdicia. vt dicit Dionȳ. li. xij. de diui. no. Culpa autē non pōt emundari niſi per gratiam cuius ſolū eſt ſola creatura rationalis. Et ideo ante infuſionem anime rationalis beata virgo ſanctificata non fuit. Et hoc figuratum fuit per ſanctificationeꝫ tabernaculi. Exodi vlti. c. de quo dicitur: Poſtq̄ cūcta perfecta ſunt operuit nubes tabernaculum teſtimonij: et gloria domini impleuit illud. Tabernaculum virginem ſignificat: de qua dicitur in p̄s. xlv. Sctificauit tabernaculū ſuuꝫ altiſſimus que ſanctificata fuit poſtq̄ cūcta eius perfecta ſunt: ſcilicꝫ corpus ⁊ anima: vel in ipſa animatione ſi fuerit ab originali p̄ſeruata: vel ſtatim poſt ipſam animationeꝫ ſi originale cōtraxit. Et ſi obijceretur q̄ alij ſanctificati ſunt ante animationem: ergo ⁊ virgo. Nam Hieremie dictum fuit. Priuſq̄ te formarem in vtero noui te. Hiere. j. Non autem infunditur anima ante corporis formationem. Similiter etiā de Johanne baptiſta dicit Ambroſius ſuper Lucam: q̄ nondum inerat ei ſpiritus vite: ⁊ iam inerat ei ſpiritus gratie. Ad hoc reſpondet ſanctꝰ Thomas q̄ dominus dicit ante formationem in vtero Hieremiam nouiſſe noticia p̄deſtinationis: ſed ſanctificaſſe ſe dicit eum non ante formationem: ſed anteq̄ exiret de ventre. De beato inſuper Johanne baptiſta non eſt intelligendum ſm̄ q̄ ſpiritus vite dicitur anima viuificans: ſed ſm̄ q̄ ſpiritus dicitur aer exterius reſpiratus. Vel poteſt dici q̄ nonduꝫ inerat ei ſpiritus vite. i. anima quātū ad manifeſtas ⁊ cōpletas operationes ipſius. Secunda difficultas erat an beata virgo mundata fuit ab infectione fomitis? Et ad hoc inueſtigandum ſequamur ſanctuꝫ Thomam qui ait: q̄ circa hoc ſunt diuerſe opiniones. Quidam enim dixerunt q̄ in ipſa ſanctificatione beate marie virginis qua fuit ſanctificata in

vtero totaliter fuit ei fomes subtractꝰ. Quidā ꝟo dicūt ꝙ remāsit fomes quātū ad hoc ꝙ facit difficultatē ad bonū sublatus tñ fuit quantū ad hoc ꝙ facit ꝓnitatē ad malū. Alij ꝟo tenēt ꝙ sublatus fuit fomes quātū pertinet ad corruptionē persone: ꝓut impellit ad malum ⁊ difficultatē facit ad bonū. Remāsit tñ inquātū pertinet ad corruptionē nature ꝓut. s. est causa traducēdi originale peccatū in prolē. Nōnulli ꝟo affirmant ꝙ in prima sanctificatione remāsit fomes ꝟm essentiā sed ligatus fuit: in ipa autē conceptione filij dei fuit totaliter sublatus. ¶ Ad hoꝝ autē intellectū oportet considerare ꝙ fomes nihil est aliud q̄ inordinata concupiscentia sensualis appetitus habitualis tamē: qꝛ actualis cōcupiscētia est motus peccati. Dicitur aūt cōcupiscētia sensualitatis esse īordinata inquātū repugnat rationi: qđ quidē fit inquantū inclinat ad malū vel difficultatē facit ad bonū. Et adeo ad ipam rationē fomitis pertinet ꝙ inclinet ad malū vel difficultatem faciat in bono. Unde ponere ꝙ remansit fomes in beata virgine nō inclinans ad malum: est ponere duo opposita simul. Similiter nō est intelligibile ꝙ remansit fomes inquātum ꝑtinet ad corruptionē nature: non inquantū ꝑtinet ad corruptionez ꝑsone. Restat ḡ vt dicamꝰ ꝙ vel totaliter fomes fuerit ab ea sublatus per primā sanctificationez vel ꝙ fuerit ligatus. Posset tñ quis dicere ꝙ totaliter fomes fuit sublatꝰ hoc modo: ꝙ cōcessum fuit anime beate virginis ex abūdantia gr̄e descēdentis in ipsam: vt talis esset dispositio viriū aīe ꝙ inferiores vires nunq̄ mouerentur sine arbitrio rōnis sicut dictū est fuisse in xp̄o: quē cōstat peccati fomitē nō habuisse. Et sicut fuit in Adā ante peccatū per originalē iusticiā. Itaq̄ quantū ad hoc gratia sanctificationis in virgine habuit vim originalis iusticie. Et q̄uis hec positio ad dignitatem virginis matris pertinere videat̄: derogat tamen in aliquo dignitati xp̄i: absq̄ cuius virtute nullus a prima dānatione liberatus est: q̄uis per fidez xp̄i aliqui ante eius incarnationē sint ꝟm spm̄ ab illa damnatione liberati: tamen ꝙ ꝟm carnē aliquis ab illa dānatione liberetur: non videtur fieri debuisse: nisi post incarnationē eius: in qua p̄mo debuit immunitas damnationis apparere. Et ideo sicut ante īmortalitatē carnis xp̄i resurgētis: nullus adeptus fuit carnis immortalitatē: ita incōueniēs etiā videtur dicere ꝙ ante carnem xp̄i in qua nullū fuit peccatū caro ꝟginis matris eius: vel cuiuscūq̄ alteriꝰ fuerit absq̄ fomite: qui đꝛ lex carnis siue mēbrorū. Et ideo melius videt̄ dicendū ꝙ ꝑ sanctificationē in vtero non fuerit sublatꝰ virgini fomes ꝟm essentiā: sed remāsit ligatus non quidē ꝑ actū rationis sue: sicut fuit in viris sanctis: qꝛ non statim habuit vsum liberi arbitrij adhuc in vētre matris existens: hoc em̄ speciale priuilegiū fuit xp̄i: sꝫ ꝑ gr̄am abundātem: quā in sanctificatione receperat: ⁊ etiā perfectius ꝑ diuinā ꝓuidētiā: sensualitatem eius ab omni motu inordinato prohibētē. Postmodū ꝟo in ipa conceptione carnis xp̄i: in qua primo debuit refulgere peccati īmunitas: credēdum est ꝙ ex ꝓle redūdauerit in matrē totaliter a fomite subtracto. ⁊ hoc significatur Ezech. xliij. c. vbi đꝛ: Ecce glia dei israel ingrediebatur perviā orientalez: idest per beatam virginē: ⁊ terra. i. caro ipsius virginis splendebat a maiestate eius. i. xp̄i. Si aūt īstaret aliq̄s ꝙ apostolus. ij. Coꝝ. xij. ait: Uirtus in infirmitate perficitur ⁊ loquitur de infirmitate fomitis ꝟm quā patiebatur stimulū carnis. Sed nihil ꝙ pertinet ad perfectionē virtutis fuit btē virgini subtrahendum: ergo neq̄ fomes. Respōdet̄ ꝙ infirmitas carnis ad fomitē ꝑtinēs est quidē in sanctis viris ꝑfecte virtutis occasio: non tñ causa sine qua perfectio haberi nō possit. Sufficit autē in beata ꝟgine ponere ꝑfectā virtutem et

abundātiā gratie. Nec in ea opz pone-
re oēm occasionē ꝑfectionis. ¶ Tertia
difficultas amouenda erat: vtrum per
sanctificationē in vtero fuit virgo pre
seruata ab oī pctō actuali. Et de hoc
sic loquitur sanctꝰ Tho. ꝙ illos quos
deus ad aliquid eligit: ita preparat ⁊
disponit: vt ad id quod eliguntur inue
niātur idonei. Beata igitur virgo fuit
electa diuinitus vt esset mater dei. Et
ideo nō est dubitanduz quin deus per
suam gratiam eam ad hoc idoneā red
didit ꝑm ꝙ angelus ad eam dixit: In-
uenisti gratiā apud dñm. Ecce ꝯcipies
⁊c. Nō aūt fuisset idonea mater dei si
peccasset aliqñ. Tū qꝛ honor parentuz
redundat in prolē. ꝑm illud Prouerb.
xvij. Gloria filioꝝ patres eoꝝ. Uñ etiā
per oppositū ignominia matris ad fi-
liū redūdasset. Tū etiā qꝛ singularem
affinitatem habuit ad xp̄m qui ab ea
carnē accepit. Tum qꝛ singulari modo
dei filius q̄ est dei sapiētia in ipsa ha-
bitauit: nō solū in aīa: sed etiā in cor-
pore siue vtero. Dicit autē Sap. j. In
maliuolā animā non introibit sapien
tia: nec habitabit in corpore subdito
peccatis. Et ideo simplr̄ fatendū est ꝙ
beata virgo nullū actuale peccatū cō-
misit nec mortale nec veniale: vt īplea
tur quod dr̄ Cant. iiij. Tota pulchra es
amica mea ⁊ macula non est in te.

¶ De nobilitate virginis gloriose de-
scripta ab euāgelista mattheo: ⁊ ꝯcor-
dia matthei ⁊ luce in huius descriptio
ne. Capitulum. ij.

Secūdo contēplemur virgi-
nis nascentis nobilitatez.
Ipsa quippe fuit nobilius
indiuiduum oībus indiui
duis que in humana natu
ra fuerūt aut potuerint gñari. Et q̄dez
mattheꝰ. j. c. describit eā natā de. xiiij.
patriarchis. de. xiiij. regibꝰ. ⁊ de. xiiij.
ducibus. Exquo cū ipsa sit vera mater
xp̄i: ⁊ xp̄us sit eius verus filius: omnis
nobilitas xp̄i ꝑm carnē ortū habuit a
virgine benedicta. Et cum ipse sit vlti
mus rex: vltimus dux: ⁊ vltimꝰ patriar
cha populi iudaici: hoc totū habuit a
virgine bñdicta. Quia igit oēs precla
ritates: ingenuitates: prefecturas: di-
gnitates ⁊ nobilitates: q̄ possent esse
in aliquo indiuiduo humano ꝑm ori-
ginē sanguinis: describunt euāgeliste
in hac puella. Opz nos eorū testimo-
nio eā preferre oībus principibꝰ ⁊ pn-
cipissis: regibꝰ: ⁊ reginis: imperatori-
bus ⁊ imperatricibꝰ: ⁊ oībus potesta-
tibus tribubus ⁊ linguis. Ecclesia ꝟo
sancta dei oīa ista cōsiderās in officijs
ita illā extollit. Natiuitas inquit glo-
riose virginis marie ex semine abrae:
orta de tribu iuda: clara ex stirpe da-
uid. Et iteꝝ. Regali ex progenie maria
exorta refulget. Sed hic tria oriuntur
dubia declaranda.

Primum vtrū mattheus potuit ge
nealogiam christi describere.

Scdm vtrū ex descriptiōe hmōi ge
nealogie nobilitas ꝟginis demōstret.

Tertiū vtruz eadē sit descriptio ge-
nealogie christi facta per mattheū que
⁊ per lucam.

¶ Ad pmū dubiū posset quis arguere
ꝙ mattheus nequiuerit describere ge-
nealogiā xp̄i ⁊ sue virginis mr̄s. Pri-
mo qꝛ Esa. iij. dr̄: Generationē eius q̄s
enarrabit? Insup vt ex iosephi dictis
colligimꝰ in. xvij. antiquitatū libro. ⁊
Beda illud refert in sua chronica. Luz
oēs gñationes hebreoꝝ in archiuis tē
pli secretioribus seruarent. Herodes
alienigena oēs iussit incendi: vt sic sua
ignobilitas iudeis minus contempti-
bilis esset. Quomō igit mattheus ela-
psis iam annis ferme quadraginta a
dilectione hmōi libroꝝ: euāgeliuz scri
bens potuit hanc genealogiā agnosce
re. ¶ Ad qd̄ rñdemus ⁊ pmo ad illud
Esaie cū Hieronymo in homel. sic dicē
te: In Esaia legimus generationē eiꝰ
quis enarrabit? Non ergo putemꝰ euā
gelistā ꝓphete esse cōtrariū: vt qd̄ ille
impossibile dixit affatu hic narrare in-
cipiat: qꝛ ibi de gñatione diuinitatis:

hic de incarnationis est dictū. Uerūtn̄
cōtra istā respōsionē plerique inducunt
sententiam leonis pape in sermone de
natiuitate xpi vbi ait: In dn̄o nr̄o iesu
xpo nō solū ad diuinā: sed etiā hūanaz
spectat naturā qd̄ dictū est per ꝓphe-
tā. Generationē eius quis enarrabit:
Igit̄ nec generatio tēporalis xpi ꝟm
carnē explicabilis. Ad hoc respōdem⁹
ex doctrīa sancti Tho. iij. parte. q. xxxj.
ꝙ v̄ba ista intelligunt̄ de modo incar-
nationis q̄ ineffabilis est: qd̄ ex v̄bis se
quentib⁹ ipsius leonis pape concludit̄
inquit em̄. Utrāq; em̄ naturā in vnam
cōuenisse personā nisi fides credat ser-
mo non explicat. Ad aliud v̄o qd̄ obie-
ctū est de cōbustione librorū in quibus
descripta erat origo nobilis iudeorū.
Rn̄det Nicola⁹ de lyra sup Mattheū:
ꝙ Mattheus habuit ꝑ reuelationem
qd̄ nō habuit ꝑ scripturā. Un̄ apostoli
ꝛ euāgeliste nō minus fuerūt illumina
ti: immo magis de mysterijs xpi q̄ pa-
triarche ꝛ antiqui prophete. Quidam
tn̄ dicūt ꝙ nō oēs illi libri cōbusti fue-
runt: cū ꝛ domi cōseruarent̄ a multis.
Etiā ꝛ aliq̄ memorie mandauerāt q̄ de
hmōi nobilitate didicerāt a proauis.
Nā ꝛ si Esdras scriba vt Isidorus nar-
rat in. vj. etymologiaꝝ libro. incensam
legē a chaldeis duz iudei regressi fuis-
sent in hierusalē diuino afflatus spiri-
tu reparauit: cunctaq; legis ac prophe
tarū volumina que fuerūt a gentibus
corrupta correxit: quāto magis potuit
Mattheus xpi generationē retexere q̄
spm̄. s. cū alijs aplis in linguis igneis
descēdētē accepit. ¶ Ad scd̄m dubium
respōdet Nico. de lyra: ꝙ q̄uis Joseph
nō fuerit pater iesu: tn̄ beatissima v̄go
ꝛ Joseph fuerunt ex eadē tribu: qꝛ mu
lier nō poterat nubere cū viro alterius
tribus qn̄ ad ipsam pertinebat heredi
tas paterna: vt ptz Numeri. xxxvj. Btā
aūt virgo Maria fuit vnica Joachim
patri suo: ꝛ ideo cogebat̄ ex lege viro
sue tribus nubere ꝓpter hoc etiaz fuit
cū Joseph in bethleē ciuitatez dauid:
vt ꝓfiteret̄ cū eo: vt scribit̄ Luce. ij. c.
¶ Tertiū dubiū fuit: vtrū sit eadez de-
scriptio xpi facta ꝑ mattheū que ꝑ Lu
cam? Et videt̄ ꝙ sit diuersa. Nā Mat-
the⁹ dicit ꝙ Jacob genuit Joseph vi-
rū Marie. Lucas aūt dicit Joseph esse
filiū Heli. vt ptz in. c. ¶ Ad hoc rn̄det
Aug. li. de cōsensu euāgelistarū dicēs:
Tres cause occurrūt quarū aliquā euā
gelista secutus est. Aut em̄ viuus euan
gelista patrē Joseph a quo genitus est
noīauit. Alter v̄o vel auū maternū vel
aliquē de cognatis maioribus posuit.
Aut vn⁹ erat Joseph naturalis pater.
Alter eū adoptauerat. Aut more iudeo
rū cū sine filijs vnus decessisset: ei⁹ vxo
rē propinquus accipiens filiū quez ge-
nuit propinquo mortuo deputauit: qd̄
est quoddā genus adoptionis legalis.
Et hec vltima causa est verior ꝟm scm̄
Tho. iij. ꝑte. q. xxxj. quā etiā Hiero. sup
Mattheū ponit: ꝛ Eusebi⁹ cesariensis
in ecclesiastica historia ab africano hi-
storiographo traditū asserit: dicūt em̄
ꝙ mathā ꝛ mathath diuersis tpib⁹ de
vna eadēq; vxore est a noīe filios pro-
crearūt: de mathan nat⁹ est Jacob: de
mathath Heli ita ꝙ Heli ꝛ Jacob fue
runt fratres vterini: sed de duob⁹ fra-
tribus a Dauid diuersimode descēden
tibus. Heli aūt accepta vxore mortuus
est sine semīe. Et ideo Jacob frater ei⁹
accepit vxorē fratris sui vt ei suscitaret
semen ꝛ genuit Joseph: ita ꝙ ioseph
fuit fili⁹ naturalis ipsi⁹ iacob. Et sic ac
cepit eū ī genealogia matthe⁹. Et fuit
filius legalis Leui: ꝛ sic accepit eū Lu
cas. Nā fili⁹ q̄ modo dicto nascebatur
ꝟm naturā erat fili⁹ generātis: ꝟm aūt
legē erat filius defuncti. Idē etiā dicit
Jobes Dama. li. iiij. c. vj. Quare nō est
mirādū si aliter xpi genealogiā scribit
Matthe⁹ q̄ Lucas cū vterq; proferat
veritatē. Nā etsi multa noīa vel alia di
cat Lucas q̄ tacet Mattheus illud est
ꝟm Aug. de cōsensu euangelistarū: qꝛ
Matthe⁹ in xpo regiā instituerat insi-
nuare ꝑsonā. Lucas aūt sacerdotalez.

quo. Matthēus explicat illos qui regia corona fuerunt decorati. Lucas illos qbus dignitas sacerdotalis fuit ꝺcessa. Matthē posuit carnales patres. Lucas posuit patres spūales. s. iustos viros qui dicunt pres ꝓpter summā rudinē honestatis. Matthē describit genealogiaz xpi descēdēdo a dauid ⁊ Abraam vsqz ad Joseph: ex eo ꝙ descripsit assumptionē nostre humanitatis a deo. Lucas aūt ꝓgressus est ascēdendo a Joseph vsqz ad deū: qz descripsit redēptionē nostrā in deū que fit p gratiam adoptionis. Sed adhuc post ōia ista in dubiū vertit animus: qm̄ vt Viero. iqt sup Danielē. Ꝓ oāi oēs maiores pres dicūtur. Cū igit in generatiōe xpi multi fuerūt patriarche ⁊ plures reges: quare tm̄ filius dauid ⁊ abraam nūcupat. Ad qō rndet Viero. in homel dicēs: Ideo aūt cereris ꝓtermissis horū filiū nuncupauit: quia ad dos tm̄ facta est de christo repromissio Ad abraam inqt: In semine tuo bndicentur oēs gentes. Act. iij. ⁊ Heb. vij. Ad dauid. de fructu ventris tui ponaz sup sedē tuā. pō. cxxxj. Dauid ergo fuit principalis iter reges. Abraā inter patriarchas. Abraā fuit ꝓmꝰ q̄ fidē vni dei publice ꝓfessus est. Et in signū huius accepit circūcisionē que fuit signuz distinguens fideles ab infidelibꝰ. Dauid aūtē fuit primus rex electus a deo ꝑm volūtatē dīi ad fidelē ꝓplm regendū. Ut dr. j. Regū. c. xvj. Quesiuit dns virū iurta cor suum. Saul aūt lz ꝓmo fuerit electus a dño: hoc tm̄ nō fuit ꝑm cor dīi: sed ꝑm erauditionē ꝓpli. Ꝓpterea dixit deus Samueli. Audi vocē populi. s. petentis regem. Et ob hanc causam Matthēus nominat ipsuz solum regem: cum dicit: Jesse autem genuit dauid regem. Dauid autem rex genuit Salomonem: cum tm̄ ⁊ Salomon rex fuerit: ⁊ Roboam: ⁊ Abanasses: ⁊ Josaphat: ⁊ exechias ⁊ reliq̄. Ꝓponitur vō dauid ipsi Abraam lz fuerit tempore posterior: propter eminentiam regie dignitatis.

¶ Qz natiuitas virginis fuit digna ratione bonitatis parentum quibus fuit per angelum nunciata. Caplm. iij.

t Ertio cōtemplemur virgis nascentis dignitatez. Fuit equidem natiuitas eius dignissima triplici oratione.

Primo ratione parētalis cōditiōis.
Scdo rōne angelice nūciationis.
Tertio ratione diuine reuelationis.

¶ Primo apparet dignitas natiuitatꝭ virginis benedicte ratione parentalis conditionis. Habuit nanqz parentes honestissimos ⁊ timentes deum. Joachim ⁊ Annam. Joachim quidem ex galilea ⁊ ciuitate nazareth: sanctā Annam ex bethleem duxit vxorem. Ambo autem iusti erant ⁊ sine reprehensione in omnibus mandatis domini incedebant omnemqz suam substantiam tripharie diuidebant. Unam partem templo ⁊ templi seruitoribus impēdebāt: aliam peregrinis ⁊ pauperibus erogabāt: ⁊ tertiā suis vsibus ꝓ se suaqz familia reseruabant. Et ita per annos viginti ꝓlem non habentes. vouerunt domino ꝙ si eis sobolem concederet: eam seruitio domini manciparent. Cuius rei gratia cuz singulis annis in tribus festis precipuis hierusalem frequentarent. In festo encenioꝝ rum Joachim cum suis hierusalē ascēdit: ⁊ cum cereris ad altare accedens oblationem suam offerre voluit. Quez videns sacerdos cum indignatione nimia repulit: ⁊ cum ad altare accedere ꝓsumeret increpauit: asserens non esse conueniens maledicto regis obnoxium oblationem domino legis offerre: nec inter fecundos infecundum et qui populum dei nō auxit astare. Joachim ergo sic confusum se videns prepudore domum redire noluit: ne similiter a contribulibus suis qui hoc audierant tantū opprobrium sustineret: ꝛ ad suos pastores secessit. ¶ Scdo apparet dignitas natiuitatis virginis

ratione angelice nunciationis. Fuit
nanq; ab angelo Joachim ⁊ Anne mo
do qui sequit annunciata. Ut em̄ scri-
bitur in legenda natiuitatis. Cū Joa-
chim aliquādiu cū suis pastoribꝰ morē
traxisset: quadā die ei soli angelꝰ cū in-
genti claritate apparuit: ⁊ de eiꝰ visio-
ne turbatum ne timeret admonuit di-
cens: Ego sum angelus dn̄i missus ad
te: vt annunciez tibi preces tuas exau
ditas eē: ⁊ elemosynas in ꝯspectu dn̄i
ascendisse. Uidi em̄ pudorē tuū: ⁊ au-
diui sterilitatis opprobriū nō recte ti-
bi obiectū: peccati quippe non nature
vltor est deꝰ. Et ideo cū alicuiꝰ vterum
claudit: ad hoc facit vt mirabilius de-
nuo aperiat: ⁊ nō libidinis esse qd̄ na-
scit: sed diuini fore munera cognosca-
tur. Prima gētis vestre mater sara nō-
ne vsq; ad nonagesimū annū sterilita-
tis opprobriuz pertulit: ⁊ tn̄ ysaac cui
repromissa erat oīm gentiū benedictio
generauit. Rachel etiā nōne diu steri-
lis fuit: ⁊ tn̄ ioseph genuit q̄ totiꝰ egy-
pti dominiū habuit. Quis fortior san-
sone: vel sanctior samuele: tn̄ hi ambo
matres steriles habuerunt. Rōni igit
⁊ exēplis crede dilatos diu cōceptus ⁊
steriles partus: mirabiliores esse sole-
re. Proinde Anna vxor tua pariet tibi
filiā: ⁊ vocabis nomē eiꝰ mariaz hec vt
vouistis erit ab infantia dn̄o ꝯsecrata
⁊ adhuc ex vtero mr̄is sue spūsctō ple-
na nec forinsecus inter populares: sed
in tēplo dn̄i sp morabit. Et sicut ex ste-
rili mr̄e ipsa nascet: ita mirabil'r ex ea
filiꝰ altissimi generabit: cuiꝰ nomē erit
iesus ⁊ p eū oībus gētibꝰ erit salus. Et
tibi hoc signū: cū perueneris ad aureā
hierosolyme portā: Annam vxorē tuaz
obuiam habebis: que de tua tardatio-
ne modo sollicita: tūc in tuo conspectu
gaudebit. His dictis angelus ab eo di
scessit. Anna aūt cū amare fleret: ⁊ qm̄
vir suus iuisset ignoraret: idem ange-
lus sibi apparuit: ⁊ eadē q̄ viro annun
ciauerat patefecit: addens ꝙ ꝓ signo
hierl'm ad aureā portaz ꝑgeret: ⁊ ibidē
viro suo redeūti obuiaret. Igit iuxta
angeli p̄ceptū ambo sibijnuicē obuian
tes de mutua visione letati ⁊ de prole
promissa securi: adorato dn̄o redierūt
diuinū promissum hilariter expectan-
tes. Anna ergo cōcepit filiā suo tp̄e pe
perit q̄ vocata fuit maria. ¶ Tertio ap
paret dignitas natiuitatis virginis ra
tione reuelationis diuine. Postq̄ em̄
in celū assumpta fuit dies natiuitatis
eius aliquāto tp̄e fideles latuit. Cōtin
git ergo vt refert iob̄es beleth: ꝙ q̄dā
vir sctūs sedule cōtēplatiōi insistēs sin
gulis ānis sexto idus septēbris in ora-
tione positus: iocūdissimam angelorū
solēnitatē audiret in celo. Cūq; deuo-
tissime sibi reuelari peteret cur quoli-
bet anno illa tm̄ die ⁊ nō alia hoc au-
diret: diuinū accepit responsum: ꝙ vir
go gl'iosa maria tali die mundo fuisset
nata. Et ideo h̄ manifestaret filijs sctē
eccl'ie vt cōcordes fierēt in hac celebri-
tate celesti curie. Cū ꝟo hoc summo pō
tifici ⁊ alijs intimasset hunc diē in ho-
norē natiuitatis ꝟginis celebrandum
vniuersaliter statuere. Gaudeamꝰ igit
⁊ exultemus de tot amplissimis nobis
oībus collatis donis. Nam virgo q̄ na
ta est: salutē attulit mūdo. Et vt inq̄t
Aug. in sermone precisum est in ea il-
lud Eue infelicitatis elogiū: de quo di
citur: In tristicia paries filios: qr ista
in leticia dn̄z parturiuit. Eua em̄ luxit:
ista exultauit. Eua lachrymas: maria
gaudiū in ventre portauit: qr illa pec-
catorē: ista edidit innocentē. Et iteruz
in eodē sermone. Benedicta tu in mu-
lieribꝰ que vitam ⁊ viris ⁊ mulieribus
peperisti. Mater generis nostri penaz
intulit mundo: genitrix dei nostri salu
tez attulit mūdo. Auctrix peccati eua:
auctrix meriti maria. Eua occidendo
obfuit: maria viuificando ꝓfuit. Per-
cussit illa: sanauit ista: que simul cuz fi
lio collaudetur in eternum ⁊ in secula
seculorum. Amen.

¶ In festo annūciationis virginis ma
rie. Sermo. iij.

Ne timeas maria: inuenisti em̄ gratiā apud deū. Luc. j. Sacratissime solennitatis hodierne p̄conia digna laude ingenioli paruitatez deterrēt: ⁊ ideo citur difficultas fandi vbi adest ratio nō tacēdi. Quia oēs hui⁹ scl'i homines virginē deū ⁊ hoīem in vtero suo recipientē in hac die precipua reuerentia extollere debēt. Quobrem ⁊ loqui difficile ⁊ tacere videt̄ ingratū. Verūtamē sicut possum⁹ in meritis beatissime dn̄e cōsiderantes sacratissime annunciationis sue mysteria enarremus: si quid ibi fuerit in dicēdo diminutū cōpatietur ⁊ ipsa fragilitati nr̄e. Audacter itaq; ad nostram deuotionē circa huius diei solēnitatem dirigimus sermonez. Hec siquidē dies est in qua ꝓ humani generis salute dei fili⁹ virginalē ingressus est vterū. Hec dies est in qua angeli leti facti exultauerūt in iubilo. Hec dies est in qua per vniuersum mundū melli fui facti sunt celi. Quare vt possumus mentes nostras feruentius deuotioni subijciam⁹: quod vt meli⁹ ⁊ deuoti⁹ facere possimus: de hac benedicta solennitate dicere statui: que annunciatio virginis gl'iose ab eccl'ia nuncupatur: eo ꝙ ipsa virgo inuenit hodie gratiaz: nō solū sibi: sed cūctis gentibus sicut verba ꝓposita dicūt. In quib⁹ de hac annunciatione aliquid loqui cupientes: tria possumus mysteria cōtēplari.

Primū d̄r missionis.
Scd̄m d̄r annunciationis.
Tertiū d̄r cōsensionis.

Primū mysteriū cōtemplāduz dicit̄ missionis: de quo Luc. j. d̄r: In mēse sexto missus est angelus gabriel a deo in ciuitatē galilee cui nomē nazareth: ad virginē desponsatam viro cui nomē erat Joseph de domo dauid: ⁊ nomē virginis maria. In quibus verbis lz multa possint cōsiderari: nihilominus causa breuitatz quinq; cōsideratiōes de hac missione poterunt notari.

Prima d̄r qn̄.
Scd̄a d̄r q̄s.
Tertia d̄r a quo.
Quarta d̄r ad quē locū.
Quinta d̄r ad quē ꝑsonā.

¶ Prima cōsideratio d̄r qn̄. Un̄ dicitur in euangelio: in mense sexto. s̄m Nico: de lyra scz a cōceptu precursoris: quia fuit cōceptus in septēbri circa finē mēsis. Saluator aūt circa finē martij. scz xxv. die s̄m Bern̄. Fuit aūt hic mensis conueniens vt in eo filij dei fieret īcarnatio propter tria.

Primo propter nouitatem.
Scd̄o propter delitiositatem.
Tertio propter cōformitatem.

¶ Primo fuit cōueniens hic mēsis propter nouitatē. Nā ait Isidorus. v. lib. etymol'. ꝙ martius appellatur ꝓpter martē romane gentis autorē: ⁊ d̄r q̄si mensis nouarū. Conuenienter ergo tali tp̄e debuit cōcipi: qui autor est mundi. In cui⁹ cōceptione facta sunt a deo quattuor noua. ¶ Primū nouū est angeli salutatio. Un̄ Bern̄. in sermone de annūciatione dicit: Iniungitur noua legatio angelo: ⁊ nouaz virgo professa virtutē: noue salutatiōis honorat̄ obsequio. hec ille. Et Hiero in sermōe de assumptione. Cogitis me ⁊c̄. Non simplex vel cōsueta fuit ista salutatio: sed omni admiratione digna. ¶ Scd̄m: facta est noua sine viro virginalis conceptio. Ideo Bern̄. in quodā sermone de pente. ait: Substantial'r vtero virgīs elapsus: de spūsctō conceptus est xps. O noua miracula. Conceptus fuit sine pudore: partus sine dolore: mater sine corruptiōe. ¶ Tertiū: facta est noua tāte maiestatis abbreuiatio: qr Bern̄. super missus estinquit: In cōceptu partuq; v̄ginali noua ac mira ꝓfecto inspicit qui diligenter inq̄rit. Porro ibi agnoscitur longitudo breuis: latitudo angustia: altitudo subdita. Et Hieronymus ad Pau. ⁊ Eustochium. Vere

nouū ⁊ oīm nouitatū supeminēs nouitas ꝟtutū qn̄ deus quē ferre non poterat mūdus: neqꝫ videre aliq̄s vt viuere possit: sic ingressus est hospitiū ventris vt corporale claustrū nesciret: sicqꝫ gestat⁹ vt tot⁹ de⁹ in eo esset. ¶ Quartū facta est noua oīs creature renouatio. Quippe oīs creatura antiq̄ta erat: ⁊ a ꝓprio vsu elōgata: q: post primum pctm̄ nulla creatura habuit vsum suū debitū. Factū est em̄ vt homini seruiret existēti sine pctō ⁊ subdito deo. qn̄ ergo hō peccauit ⁊ iā mysteriū creaturarū renouationis creatura debito vsu caruit. Nūc aūt est restituta: q: xp̄o hoī oīs creatura exhibebat seruitutem ⁊c̄. ⁊ sic impletū est illud Apocal'. xxj. Ecce noua facio oīa. ¶ Scd̄o fuit hic mensis cōueniēs ꝓpter delitiositatē. Naꝫ tpe veris ⁊ mēse nouoꝝ solent quedā flumina principalia inundare: vt phison ⁊ tigris. Sic modo flumina spūalium charismatuꝫ ⁊ donoꝝ. Vn̄ Eccl'i. xxiiij. Ego sapientia effundi flumina. s. gratie ⁊ sciētie. Ideo Isidor⁹. v. etymol'. dicit: Ver dictū est q: viret. Tūc post hyemē vestitur tellus herbis: ⁊ flore cūcta replent. Et ph̄s dicit: ꝙ ver est pictor terre. Istud tpi gr̄e conuenit: post hyemē culpe ista aruit herba ⁊c̄. ¶ Tertio fuit hic mēsis cōueniēs propter cōformitatē. Tali em̄ mense vetus Adā est de limo format⁹: ⁊ in paradiso collocatus: ⁊ inde ꝓpter p̄uaricationē expulsus. Tali ergo mēse fieri debuit reparatio ꝑ nouū adā. Vn̄ ⁊ tūc est xp̄s incarnatus ⁊ in paradiso vteri ꝟginalis collocatus vt multo meli⁹ oparet ⁊ custodiret illū. Eodē insup die quo vet⁹ adā suos per lignū dānauit: nouus adam eos per lignum reparauit. Dicit em̄ ꝙ adā in mane creatus hora nona peccauit. O adam vbi es? O adā ecce iaꝫ incarnatione filij dei tua oīa mala finiētur. ¶ Scd̄a cōditio d̄r quis. s. missus est. ⁊ d̄r angelus gabriel. Quare autez per angelum facta sit ista salutatio: triplex ratio sumi potest.

Prima ex parte dei.
Scd̄a ex parte angeli.
Tertia ex parte virginis.

¶ Prima ratio sumit ex ꝑte dei: vt seruaret ordo quē ip̄e statuit: quo mediātibus angelis diuina hoībus ministrātur. Hec est regula Dionysij in libro de angelica hierarchia: qui ait: Dn̄icū benignitatis mysteriū angeli primū edocti sunt: postea per ipsos ad nos cognitionis gr̄a trāsiuit. Scd̄z em̄ Isid'. vij. etymol'. Angeli grece vocant: hebraice mala hoth: latine ꝟo nūcij interpretant: ab eo ꝙ dn̄i volūtatē ppl'is nunciant. Angeloꝝ aūt vocabulū officij nomen est: ⁊ non nature. Sēper em̄ sp̄us sunt: sed cū mittunt vocant angeli: q̄bus ideo pictoꝝ licētia pēnas facit vt celerē eoꝝ in cunctis discursum significet. Angelus ergo nūcius d̄r: q: ad virginē missus est ad annūciandū mysteriū incarnationis filij dei. ¶ Sed ꝯtra hoc dici posset: q: quod supra dicit nō fuit cōgruū. Nā vt dicit Diony. ī libro celestis hierarchie: supremis angelis: fit reuelatio immediate a deo propter ipsoꝝ dignitatē. Sed mater dei est super oēs angelos exaltata: ergo videt ꝙ immediate a deo debuerit sibi annūciari incarnationis mysteriū: ⁊ non ꝑ angelū. Ad qd̄ rn̄det btūs Tho. iij. pte q. xxx. ar. ij. ad. j. ꝙ mr̄ dei superior erat quātū ad dignitatē ad quā diuinit⁹ eligebat. Sed quantū ad statū presentis vite inferior erat angelis: q: ipse xp̄us ratiōe passibilis vite modico ab angelis minoratus est: vt d̄r Hebre. ij. Sed tamē q: xp̄s fuit simul viator ⁊ cōprehensor: quātū ad cognitionē diuinoꝝ nō indigebat ab angelis instrui. Sed mater dei nō erat in statu cōprehēsoꝝ: ideo de diuino ꝯceptu ꝑ angelos īstruenda erat. ¶ Et si adhuc obijciat ꝙ btā virgo ex lumine gr̄e ⁊ fidei cognoscebat dei filiū incarnādum: ⁊ credebat hoc fidelissime q̄ in vtero mr̄is fuerat sanctificata: ideo nō videt ꝙ tale mysteriū debebat ei ꝑ angelum reuelari.

Ego dico q̄ lz fidē de mediatore virgo habuerit ante annūciationem angeli: verūtn̄ ex humilitate cordis sui nunq̄ cogitauit se ad tale mysteriū sublimādā: igitur ante hoc debuit premoneri. ¶ Scd̄a rō sumit̄ ex pte angeli: vt ostēderet se iuuare hūanā naturā ⁊ ei⁹ q̄rere salutē: sicut diabol⁹ impulerat ad p̄ditionē: ⁊ sicut prima suggestio fuit a diabolo: sic annūciatio saluatoris fieret ab angelo. Et hāc rōnē posuit Beda in homelijs. Aptū hūane restaurationis principiū vt angelus a deo mitteret̄ ad virginē partu cōsecrandā diuino: q̄ prima perditiōis hūane causa fuit cū serpēs a diabolo mittebatur ad mulierez spiritu sup̄bie decipiendam. ¶ Tertia rō sumit̄ ex parte virgīs. Primo vt ex tali nūcio mēs ei⁹ eleuaret̄ in deū: ⁊ sic ardēti charitate flāmesceret: vt prius p'amorē eū cōciperet mēte q̄ corpore. Vn̄ Aug. libro de virginitate ait: Beatior erat maria cōcipiendo fidem xp̄i: q̄ cōcipiendo carnem xp̄i. Et post subdit. Materna p̄ximitas nihil marie p̄fuisset: nisi felici⁹ xp̄m corde q̄ carne gestasset. Secūdo vt ei⁹ puritas ostēderet̄. Ideo Hiero. in s̄mōe de assumptione ad paulā ⁊ eustochiuz ait: Bene angel⁹ ad v̄ginē mittit̄: q̄ semp̄ est angelis cognata v̄ginitas. Tertio vt esset certior testis hui⁹ sacramenti: qn̄ sup̄ hoc sacr̄m erat instructa. Dicebatur ergo nūcius angel⁹ gabriel. Secūdū Hieronymum hoc nomē gabriel pōt multipliciter interpretari. Primo virtus nostra deus. Scd̄o fortiter dei. Tertio cōfortauit me de⁹. Quarto cōfirmatio dei. Missus est ergo angel⁹ Gabriel: q̄ virtute diuina ꝯcepit v̄go: nō hūana. Scd̄o q̄ diuina fortitudo magis videt̄ cōnexa fuisse in ista annūciatione q̄ in mundi creatione. Plus em̄ distat de⁹ a qualibet creatura sua q̄ creatura a nihilo. Ideo d̄r in. c. damnam⁹. ex̄ de sum. trini. ⁊ fide catho. Inter creatorē ⁊ creaturam nō pōt tanta dissimilitudo notari: quin inter eos sit maior dissimilitudo notāda. Pl⁹ ergo fuit facere hoīem deū q̄ producere de nihilo mūdū. Tertio angelus cōfortauit virginē. Quarto p̄ eius annunciationē cōfirmatū est cor virgīs. ¶ Tertia cōsideratio d̄r a quo dicit tex. euangelij: a deo. Sed pie mēs humana dubitare pōt cur nō statim post peccatuz operatus est deus salutē humanam: ⁊ carnē non assumpsit de virgine. Ad qd̄ assignari possunt tres rōnes s̄m Bonauen. in. iij. dis. j. ar. ij. q. iiij.

Prima p̄pter peccati punitionem.
Scd̄a p̄pter morbi curationem.
Tertia p̄pter xp̄i honorationem.

¶ Prima rō quare tm̄ distulit incarnari fili⁹ dei d̄r p̄pter pctā punitionem. Nā in hoc manifestat̄ diuine vltionis seueritas: que tantos clamores ⁊ luct⁹ hoīm tanto tp̄e sustinuit anteq̄ vellet descēdere: ⁊ ipse adā cū posteritate sua tanto tp̄e expectauit in limbo exulans a paradiso: quia diuina iusticia nihil inultū relinquit. ¶ Secunda ratio est p̄pter morbi curationē. Nā peccatum qd̄ hō cōmiserat ex sup̄bia p̄uenerat. Ideo p̄ humilitatē liberandū erat: qd̄ fieri debuit vt hō se infirmū agnosceret: ⁊ liberatore indigere. Vn̄ glo. sup̄ iij. c. ad Gal. Magno cōsilio factū est: vt post hoīs casum nō ilico dei filius mitteret̄. Reliquit em̄ deus hominem prius in libertate arbitrij in lege naturali: vt sic vires nature sue cognosceret: vbi cū deficeret legē accepit: q̄ data inualuit morb⁹: nō lege sed nature vitio: ⁊ ita cognita infirmitate clamaret ad medicū: ⁊ gratie quereret auxiliū. hec ibi. Per totum itaq̄ tp̄s illud quo venire distulit: cū multa humilitate sancti patres ⁊ amici eius aduentū ipsius precib⁹ multiplicatis rogabāt. Facta em̄ erat ipsis p̄missio de incarnatiōe filij dei: ⁊ in fide mediatoris viuebāt. Quisnā nō cogitet Adā ⁊ Euaz post pctm̄ cōmissum ad pnīe lamēta se cōuertisse: quando ecclesia sanctos illos cōfitet̄ ⁊ ponit in numero electoꝝ

qd̄ esse nō posset sine fide mediatoris. Ideo Aug. in libro de correctiōe ⁊ gratia dicit: Illa fides sana est: qua credimus nullum hoīem quātūcūq; parue etatis liberari a contagione mortis: ⁊ obligatione peccati: nisi per vnū mediatorem dei ⁊ hominū iesum christū. Potes etiā rōnabiliter credere ꝙ primus pater Adā qui ita sapiens conditus fuerat post lamentū penitētie ⁊ recognitionē salutis sue in iesu nascituro de carne sua magna ⁊ mira reuerentia deum coluit: ⁊ colendū generatiōi electoꝝ mandauit ad iesuꝫ in carne vēturū: ⁊ pro salute nostra moriturū ardentissimo suspirauit affectu ⁊ alios docuit suspirare. Cū em̄ Adā nongentis ⁊ triginta annis vixerit: sicut patꝫ Gen̄. v. quāta putas documenta salutis de fide mediatoris dedit posteris. Quid Noe vir iustus atq; perfectus fecit qn̄ inundante diluuio saluū se recepit in arca. Quid Abraam pater cui facta est de xp̄o repromissio. Quid Moyses legislator. Quid sancti patres ceteri oēs ⁊ ꝓphete. Nēpe hi oēs agnouerūt morbū suū: īmo oīm hoīm qui per xp̄m curari debebāt. O quāti dū viuerent in hoc seculo erāt illoꝝ gemitus. o quāta suspiria. O q̄ vehemētissima ⁊ ardentissima desideria post mortē corporis huius: cū illū tenebrosum limbū inhabitarēt: sperātes inde per xp̄m reuocari ad lucē glorie ꝑ tot milia annorū. O q̄ deuoti erāt ipsoruꝫ clamores. Veni dicebāt: veni ad liberanduꝫ nos dn̄e deus v̄tutū. Oñde faciē tuā ⁊ salui erim⁹. Sed pudeat ex hoc deuotaꝫ aīam iam xp̄i morte redēptaꝫ: ⁊ in suo sanguine lotā: nō delectari ⁊ nō q̄escere in recepto munere: qd̄ sancti patres ita volebāt: vt nihil aliud viderentur: nec cupere nec velle: niñ solū sibi exhiberi dilectū iesum dei miseratiōe promissum. Vñ Ber. ſmone. ij. sup Cant. ait: Ardorē desiderij patrū suspirātiuꝫ xp̄i in carne p̄sentiā frequētissime cogitās cōpūgor: ⁊ cōfundor in memetipo ⁊ vix ꝯtineo lachrymas: ita pudet torporis miserabiliū tp̄oꝝ hoꝝ. Cui nāq; nr̄m tātū ingerat gaudiū gr̄e hui⁹ exhibitio: quātū sctīs veterib⁹ accenderit desideriū ꝓmissoꝝ. h̄ ille. Patet itaq; nō incōueniēter fore factū: vt propter hoīm humilitatē tardaret fili⁹ dei incarnationē suā. ¶ Tertia rō q̄re tantuꝫ distulit incarnari filius dei est ꝓpter xp̄i honorationē. Magna q̄ppe dignitas ⁊ vtilitas erat v̄bi incarnati: quaꝫ vt merito vnusquisq; cognosceret per lōgā preconū seriē ꝯueniēs erat. Ideo in glo. sup. iij. c. ad Gal. d̄r: Quāto maior iudex veniebat: tanto p̄conū series lōgior p̄cedere debebat. hec ibi. Debuerūt itaq; p̄cedere de illo īcarnato v̄bo figure: ꝓphetie: ⁊ alia q̄ in veteri testamento relatu digna sunt vt verbi īcarnati excellētiā oēs aspicerēt. Cuꝫ ergo oīa cōpleta essent dei clemētia hūano generi subuenire nō distulit quinīmo diffinito cōsilio angelū aduocauit cui ambasiatā virgini exponēdā imposuit dixitq; pr̄: Vade ad v̄ginē illā immaculatā: purā: ⁊ sanctā: q; illaꝫ in spōsaꝫ eligo. Subiūxit fili⁹: Et ego eā in meā matrē eligo: de cui⁹ purissimis sanguinib⁹ passibilē carnē assumaꝫ. Eroq; ei vnic⁹ f li⁹ ipsaq; mihi dilectissima mr̄. Spūsctūs supaddidit. Et ego inhabitator ero suus gratiosissim⁹: ⁊ opatione mea v̄go in eternū cōcipiet filium. Quis dubitabit sine errore mirabili stupēdaq; leticia exultasse celestes hierarchias: ⁊ angelicos choros: qn̄ videbāt totū mūdū ad pn̄iam in breui rediturum ꝓ incarnatiōe filij. Sic ipsis gaudiū erit in celo sup vno pctōre penitētiā agēte: vt hr̄ Luc. xv. Letabant ergo gaudebāt ⁊ exultabāt bn̄dicentes deo. O inquā gaudiū suauissimū: q̄ ꝑ tot milia annoꝝ in dānatiōe derelicta fuerāt hūana natura: iaꝫ assumitur in vnione ꝑsone a filio dei: q̄re angelus a dn̄o mittit ad suā spōsam: cui tā sublimia sacr̄a referre deberet. ¶ Quarta cōsideratio d̄r ad quē locū: q; in ciuitatē

galilee cui nomē Nazareth. Ponit hic nomē loci ad denotandā certitudinez historie ꝟm Nico. de lyra. Insup vt ad impleret prophetia Esa. xj. que dicit: Egredietur virga de radice iesse: ⁊ flos de radice eius ascēdet. Ubi ꝟm veritatez hebraicam habet: Et Nasareus de radice eius ascēdet. Iste locus fuit cōueniens vt in eo annūciaret virgini diuinum ꝓpositū: qꝛ Nazareth interpretatur flos. Et floris est triplex cōditio: q̄ virgini cōpetit.

Prima pulchritudo.
Secūda redolētia.
Tertia fructuositas.

¶ Ponit has ꝯditiōes deuotus Bern. in sermone de assumptione dicēs: Cōmendāt flores pulchritudo: suauis redolētia: ⁊ spes fructus gratia triplex. ¶ Prima ergo cōditio dr pulchritudo qꝛ flores sunt pulcherrimi. Sic ⁊ beata virgo in oībus suis actionib⁹ ex parte corporis ⁊ ex ꝑte mētis. Un Cant. iiij. dicitur: Tota pulchra es amica mea: ⁊ macula nō est in te. Super que verba Hugo de sancto Uic. dicit: Pulchra in corpore: pulchra in mēte: corpe vnica: ⁊ mēte sincera. ¶ Scda cōditio floris est redolētia: ⁊ suauitas odoris. Sic ⁊ beata v̄go suauissimū reddebat suarū virtutū odorē. Ideo in ꝑsona ei⁹ dicit Ecci. xxiiij. In plateis sic cynamomū ⁊ balsamū aromatizās odorē dedi: quasi myrrha electa dedi suauitatē odoris Fuit hic ordo beate v̄ginis: exēplaris ⁊ immaculata vita. Un Amb. lib. j. de virginitate ait: Ut v̄gula fumi ex aromatibus myrrhe ⁊ thuris: quia multa erat repleta virtutū odorib⁹: manans ex ea fragrabat suauissimus odor etiā spiritib⁹ angelicis. Et Hiero. ad Pau. ⁊ Eusto. in sermone de assumptiōe. Uere hortus delitiarū beata virgo: in quo cōsita sunt oīa florū genera ⁊ odoramēta virtutū. ¶ Tertia cōditio floris est fructuositas. Sic ⁊ a v̄gine florentissima fruct⁹ ille dulcissim⁹ exijt iesus bn̄dict⁹: ꝑ cui⁹ gustū oēs electi salui fiūt, Ideo Eccli. xxiiij. dicit. Ego mater pulchre dilectionis ⁊ timoris ⁊ magnitudinis ⁊ sctē spei. In me gr̄a oīs vie et veritatis: ī me oīs spes vite ⁊ virtutꝫ. Trāsite ad me oēs q̄ cōcupiscitis me ⁊ a generationib⁹ meis implemini. Spiritus em̄ meus sup mel dulcis: ⁊ hereditas mea sup mel ⁊ fauum. Ipsa virgo flos est cāpi de qua ortū est preciosum liliū cōualliū: ꝑ cui⁹ ꝑtū mutatur natura ꝓthoplastoꝝ: q̄ delet et culpa ꝟm Aug. in sermone de natiuitate virginis. ¶ Quinta ꝯsideratio dr: ad quā personā: qꝛ ad virginē despōsatā viro cui nomē erat Joseph de domo Dauid ⁊ nomē virginis Maria. In q̄bus verbis tres hui⁹ spōse cōditiones noīant

Prima dr virginitas.
Scda dr societas.
Tertia dr nobilitas.

¶ Prima cōditio spōse ad quā angel⁹ mittit dicitur virginitas. Erat em̄ illa puella q̄ in dei matrem eligebat virgo purissima. Cōgruebat em̄ sic eē ꝓpter tria. ꝟm Tho. ꝑte. ij. q. xxvj. ar. j. ¶ Primo ꝓpter dignitatē patris seruādam. Cū em̄ xp̄s sit verus de⁹ nō fuit cōueniēs vt alium patrē haberet q̄ deū: ne dignitas trāsferret ad aliū. ¶ Scdo ꝓpter puritatē filij. Nā filius est verbuz Uerbū aūt absq̄ oī corruptiōe cordis cōcipit. Quia ergo caro xpi sic fuit de virgine assumpta vt esset caro v̄bi dei cōueniens fuit vt etiā ipse sine corruptione mr̄is ꝯciperet. ¶ Tertio fuit cōueniēs ꝓpter incarnationis finē. Nā ad hoc facta fuit incarnatio vt hoīes trāsferrent in filios dei. Un Job. j. dicit: Dedit eis ptātē filios dei fieri his qui credūt in noīe ei⁹: qui nō ex sanguinibus neq̄ ex volūtate carnis: neq̄ et volūtate viri: sed ex deo nati sunt. Per carnē ꝟm Nico. de lyra ītelligit hic mulier Gen. ij. Os ex ossibus meis: ⁊ caro de carne mea. qꝛ femina parū ꝑticipat de rōne respectu viri. Filij ergo dei nō debebāt generari ⁊ nasci volūtate carnis ⁊ viri. i. cognitiōe maris ⁊ femine.

Ob quā cām xp̄s de virgine nasci debebat. Jō Aug. in li. de virginitate ait: Oportebat caput nr̄m insigni miraculo ꝑm corpus nasci de virgine: vt significaret sua mēbra ꝑm sp̄m de virgine nascitura. hec Tho. iij. parte. q. xxiiij. ¶ Scd̄a cōditio ꝑsone ad quā angelꝰ mittit̄ d̄r societas: qꝛ virgo hec sanctissima erat despōsata viro. Qd̄ triplici ratiōe ꝯueniēter factū cē cognoscimus. ¶ Prima rō sumit̄ ex ꝑte xp̄i: vt scꝫ genealogia eiꝰ cōsueto mō texeret̄ per virū vt Amb. dicit sup̄ Lucā. ij. vt partus eiꝰ diabolo celaret̄ ꝑm Hiero. ⁊ Chrys. sup̄ Mat. iij. vt puer natꝰ a ioseph nutriret̄. Un̄ ⁊ pater eiꝰ dictꝰ est: qꝛ nutritius eiꝰ fuit. ¶ Scd̄a rō sumit̄ ex parte matris: vt scꝫ liberaret̄ ab infamia: et ne tāq̄ adultera lapidaret̄: ⁊ adiutorium haberet a ioseph sanctissimo: vt dicit Hieronymꝰ ⁊ Ambro. ¶ Tertia rō sumit̄ ex ꝑte nostri. Et prima est vt certius testimoniū haberemꝰ ex xp̄o quia de virgine fuit natus. Un̄ dicit Amb. sup̄ Lucā. Locupletior testis pudoris maritꝰ adhibet̄: q̄ posset delere iniuriam ⁊ vindicare opprobriū si nō agnosceret sacramētū. Secūda fuit: qꝛ cū ipsa despōsata esset: ⁊ virgo: in ꝑsona ipsius fil̄ virginitas ⁊ matrimoniū honoraret̄: cōtra hereticos alteri istorum detrahentes. ¶ Tertia cōditio spōse ad quā angelus mittit̄ d̄r nobilitas. Propter hoc subiūgit̄ de domo dauid. Ad ostēdendū q̄ xp̄s descēdit de domo et semine dauid: sicut fuerat per ꝓphetas predictū. Licꝫ em̄ Joseph nō fuerit pr̄ saluatoris: tn̄ virgo maria de qua xp̄s carnē assumpsit fuit de eadē tribu cuꝫ ioseph. Quod ꝓbat̄ per hoc: qꝛ mulieres in hereditate paterna succedentes nō poterāt cōtrahere matrimoniū nisi cū viris de eadē tribu: ne fieret cōfusio sortiū: vt habet̄ Numeri. xxxvj. Beata aūt virgo fuit vnica ioachim patri suo: succedēs ei in hereditate. Exquo sequit̄ q̄ ipsa ⁊ ioseph fuerūt ex eadem tribu: scꝫ dauid. Exquo aperte mōstratur nobilitas virginis. Equidē Mat. j. ponunt̄ ter quaterne generatiōes ab Abraā vsq̄ ad xp̄m: in q̄bus describit̄ q̄ beata virgo fuit nata ex quattuordecī patriarchis: ⁊ quattuordecim ducibus: ⁊ quattuordecim regibꝰ ꝑm q̄ dicit Nicolaꝰ de lyra. Et vt dicūt q̄daꝫ hoc factū fuit vt q̄ nobilissima erat virtute ⁊ gratia: nobilis esset ⁊ progenie. Ista fuit illa bn̄dicta virgo ad quā celestis nūcius e celo mittebat̄ a deo. O q̄ iocūdū nouū sentiet ī breui aīa tua virgo bn̄dicta. O q̄ mirabilē gratiam cōsequeris o puella sanctissima: que tātū apud deū meruisti vt te solā eligeret de qua ꝓ salute mūdi assumeret humanē carnē: festinat itaq̄ angelus: ⁊ tota angelica natura letāte fidelissimus nūcius ad virginē properat.

Secūdū mysteriuꝫ contēplādū dicit̄ annūciatio. Et de hoc subditur: vt hr̄ Luce. j. ⁊ Judith xiij. Ingressus angelus ad eaꝫ dixit: Aue gratia plena dn̄s tecū: benedicta tu in mulieribꝰ. Que cū audisset turbata est in sermone eiꝰ: ⁊ cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait angelus ei. Ne timeas maria: inuenisti em̄ gratiā apud deū. Ecce cōcipies in vtero ⁊ paries filiū: ⁊ vocabis nomē eius iesum. Hic erit magnus: ⁊ filius altissimi vocabit̄. Et dabit illi dn̄s deus sedē dauid patris sui: ⁊ regnabit ī domo iacob in eternū: ⁊ regni eius nō erit finis ⁊c. In q̄bus verbis quinq̄ cōsiderationes ꝑ ordinē sunt declarande.

Prima d̄r apparitionis.
Scd̄a d̄r occupationis.
Tertia d̄r salutationis.
Quarta d̄r cognitionis.
Quinta d̄r cōfortationis.

¶ Prima cōsideratio d̄r apparitionis quia d̄r: ingressus angelꝰ. Circa quod querūt doctores: An angelus ille apparere debuerit virgini visione corporali: Et rn̄detur q̄ sic: ꝑm q̄ Chrysosto. ait sup̄ Mat. Et hoc cōgruū fuisse mōstratur triplici ratione.

Primo ppter filiturdinē.
Scō ppter magnitudinē.
Tertio ppter certitudinē.

¶ Prima rō fuit ppter similitudinem. Quia id qō annūciabat erat incarnatio dei inuisibilis. Unde conueniens fuit vt ad huius rei declarationē visibilis creature formā assumeret in qua visibiliter appareret: cū etiā oēs apparitiones veteris testamēti ad hāc ordinent qua dei filius apparuit in carne.

¶ Scda rō fuit ppter magnitudinez. Quia hoc cōgruum fuit dignitati matris dei: que nō solū in mēte: sed etiaz in corpore vētre erat dei filiū receptura. Et ideo nō solū mēs eius: sed etiaz sensus corporei erāt angelica visione refouēdi. ¶ Sed obijci pōt q magis videret pertinere ad dignitatē virginis: si angelus ei apparuisset visiōe intellectuali trī. Nā vt inqt Aug. xij. sup Gen. dignior est intellectualis visio q̄ corporalis t precipue ipsi angelo magis cōueniēs. Nā visione intellectuali videt angelus in sua substātia. Visiōe aūt corporali videt in assumpta figura corporea. Sed sicut annūciandū cōceptū diuinū decebat venire summū nūciū: ita videt q etiā decuerit esse summū genus visionis: ergo videt q angelus debuerit apparere visiōe intellectuali. ¶ Ad hoc rndet beat⁹ Tho. iij. parte. q. xxx. q̄ intellectualis visio est potior q̄ imaginaria vl corpalis: si sit sola. Sed Aug. dicit q̄ est excellētior prophetia q̄ habet intellectualē t imaginariā visionē: q̄ illa q̄ habet alterā trī. Beata igit virgo nō solū percepit visionē corporalē in angeli apparitione: sed etiā intellectualē illuminationē vñ appitio nobilior fuit. Fuisset trī nobilior si ipm angelū intellectuali visiōe in sua substātia vidisset: sz hoc nō patit⁹ status viatoris: vt angelū p essentiā videat. ¶ Tertia rō fuit ppter certitudinē. Cōueniebat ī hoc certitudini eiq̄ annūciabāt ea q̄ imaginamur. Propter ista Augustin⁹ in quodā sermone qui legit in festo annūciationis sic introducit loquētē beatā virginē. Audite fratres: audite Mariā nobiscuz loquentē: carne absentē: spiritu p̄sentez: verecūdia ꝑginitatis vultū auertentē a collocutiōe t indicātē: qūo impgnata fit a creatore. Erā inquit Maria in domo mea puella iudea Dauid regis stirpe generata. Adulta facta sum t desponsata. Despōsata sum cōiugi: t placui alteri: nō interueniente adulterio: sed interueniēte spūsancto. Despōsata sum homini iudeo t placui altissimo deo. Despōsauit me vir iude⁹: t adamauit me. hec ille. ¶ Secūda cōsideratio ꝺr occupationis. Propter qō subditur: Ad eā. Sed qd faciētē. Ad quid occupatam. Quidve agentem exercitij. Nam vt doctores dicunt ingressus est ad eam.

Primo orantem.
Scō suspirantem.
Tertio lachrymantem.

¶ Primo est ingressus angelus ad eā orantē: q: illa hora oroni ardentissime inuigilabat. Un Bern. super missus est inqt: Quo ingressus. In secreto cubiculo: vbi clauso sup se ostio orabat prez in abscōdito. Si enī cōceptio precursoris fuit denūciata patri occupato in sacrificio: multo pbabiliꝰ est q̄ conceptio saluatoris fuerit denūciata virgini in oratiōe t deuotiōe actualiter existēti. ¶ Secūdo ingressus est ad eā suspirantē. Nā tot⁹ impetus sanctificationis prime impellebat mētē huius sacratissime ꝑginis ad desideriū incarnationis filij dei t salutis omnium electorum. Unde omnes virtutes mētis

sue in id qd postea in ea factū fuit: toto conatu precedebant. Hec eñ fuit felix clausula totius expectatiōis ⁊ desiderij ⁊ postulationis aduētus boni iesu in qua oīa desideria sanctoꝝ patrū p̄cedētiū cōsummari ⁊ terminari videntur. Propter qd oīno est inexpressibile nobis illud feruidū desideriū: ⁊ orationis virtuose suspiriū q̄ suspirabat ad deū vt filiū suuꝫ mittere dignaret ad nr̄am assumendā naturā. Non credas aūt ꝙ ad iesum recipiēdū in carne sua reputaret se dignā: qꝛ gratia sanctificationis: que eaꝫ omni virtute repleuit: sic a principio ipsam mētē virginis in omniū virtutū radice. s. sancta humilitate inabyssauit profundo: ꝙ sicut nulla post filiū creatura tantū ascendit in dignitate gratie: sic nulla creatura eaꝫ trāscendit in humilitatis ꝑfectissime recognitiōe. Nec alicui pure creature datum est in via tantum gustare: nihilum esse: nec tantum se annihilare sub volito maiestatis diuine. Propter qd nō mirū si oratio talis humilitatis nō solū penetrabat nubes: sed etiā oñes angelicas cohortes: ⁊ cōtinue sistebat ante acceptabilissimū ꝯsistoriū sanctissime trinitatis. In ipsa ergo hora annūciatiōis cū suspirijs mltis filiū dei vt ad incarnandū veniret: deprecabatur. ¶ Tertio ingressus est angelus ad eā lachrymantē pre deuotione: p̄ dulcedine quā concipiebat cū cogitabat deū hoībus adeo fore ꝓpitium ꝙ pro eis carnē assumeret. Lachrymantē insuper pre cōpassione totiꝰ humani generis sauciati ⁊ vulnerati: ⁊ captiuati subiugo tenebrarū. O si vidisses virginem pauloante aduentū angeli in hac oratione feruida forte ⁊ cor tuū mollires dulcedine deuotionis. Erat quidē ipsa vt puto in hac oratiōe plus solito fe uētissima mētali eleuationi intentissima: ⁊ diligētissima ad perscrutāda deuote mysteria incarnationis. Tunc humiliter corde deuoto plāgentibꝰ oculis ⁊ vultu ad celestia eleuato: dicebat ad deū. O clemētissime dñe deꝰ rex regum: q̄ bōnitate tua mundū creasti de nihilo: ⁊ post angelos hoīem ad tuam imaginē formatū dñm cōstituisti creaturarū: vt tibi seruiret: vt te diligeret: tibiq̄ in oībus obtēperaret. Miserere ei iā perdito ꝓpter pctm̄: miserere bonitate tua: miserere clemētia ⁊ charitate tua. Aperi oculos ⁊ descēde. Iā tot annoꝝ milia ꝑcurrerūt: exquo sancti patres ⁊ prophete patriarche ⁊ amici tui in tenebris habitāt expectātes lumē tuū. Veni obsecro pr̄ benignissime veni ⁊ ne respicias pctā hoīm. Descēde de celis verus deꝰ: veruꝫ lumē: gaudiū: solaciū: dulcedo: ⁊ cōsolatio afflictoꝝ. O si oculus ꝓprijs tā grande mysteriū aspicerē. O quātū letarer cū deū in carne viderē. O quātū sancti patres gaudiū susciperēt. Rūpe moras creator optime: ⁊ veni ad liberandū nos: in hmōi meditationibꝰ occupata: angelū lumine refulgentē ꝯspexit. O maria q̄d expectas? Quid queris? Quid ploras? Ecce iā in breui ꝑficiet in te qd dictū est a dño. Ecce angelꝰ ad te venit nūciare salutē mūdi. ¶ Tertia cōsideratio dicit salutatiōis. Et de hoc subdit Dixit. s. angelus ad eā. Aue gratia plena dñs tecū: benedicta tu ī mulieribꝰ. In qua salutatione triplex virginis excellentia notatur.

Prima dr nature.
Secunda gratie.
Tertia glorie.

¶ Prima excellentia virginis q̄ in hac salutatione notat dicit nature. Quod q̄dē triplici mō demōstrat. Primo mō aue. i. sine vhe. hoc est triplici vhe: cui subiacet totū femineū genꝰ: scꝫ vhe pudoris: laboris: et doloris. Ipsa autem fuit sine vhe pudoris in conceptione. Sine vhe laboris in gestatione. Sine vhe doloris in parturitione. Nā teste Bern̄. fuit sine corruptiōe fecūda: sine grauatiōe grauida: sine dolore puerpura. Ratio autē quare fuit sine vhe pudoris est: qꝛ eiꝰ cōceptꝰ fuit sine corru-

ptione nō humano semine: sed mystico spiramine. Soli enī principi porta illa seruata est quā nō violauit egrediens sicut mystice ponit Ezech. xliij. Hac triplici maledictione nulla mulier immunis natura fuit: nisi sola virgo benedicta. Ūn Eue Ben. iij. dictum est. Multiplicabo erūnas tuas t cōceptus tuos: paries ī dolore filios tuos. ¶ Secundo in virgine p aue excellētia nature demōstrat: q ab alio triplici vbe immunis fuit scz cōcupiscētie culpe t pene. De quo Apoc. viij. Aqla clamabat Vbe vbe vbe habitātib9 in terra. Fuit ergo beata virgo sine primo vbe erūne cōcupiscētie peccati originalis: q sine eo cōcepta est. Cāticor. iiij. Tota pulchra es amica mea t macula nō est in te. Aut in ea ois fuit extincta p spiritussctī sctificationē. Ūn ps. xlv. Sānctificauit tabernaculū suū altissimus. i. beatā virginē in qua nouē mēsib9 habitauit. ¶ Secūdo fuit sine vbe culpe t venialis t mortalis. Ūn Augustin9 in lib. de natura t gratia. Cū de culpa agit nullā de matre domini volo fieri questionē. ¶ Tertio fuit sine vbe pene que: scz est in separatione aie a corpore: q est incineratio t corporis dissolutio. Nā sicut dūs non dedit sanctū suū videre corruptionē. i. xpum sic nec sanctaz suā de qua natus est sanctus: sed corpe t aīa in celū assumpta est. ¶ Tertio insup mō per eue: virginee nature excellētia demōstratur: q scz fuit sine alio triplici vbe. De quo. j. Job. c. ij. Oīe quod est in mūdo cōcupiscentia carnis est: t cōcupiscentia oculor: t superbia vite. Auariciā nāq cōclusit per paupertatē: luxuriā p virginitatē: diabolū vo. s. superbiā per humilitatē: q has virtutes in se pfectissime habuit. ¶ Scda excellētia virginis q in hac salutatione declaratur d: gratie. Et de hac subdit: Gratia plena. Et vere plena: q vt Iero. inquit ad Paulam et Eustochiū. Ceteris p partes prestatur Marie vo tota se infudit gratie plenitudo. Quisnā explicet etiā multis sermonibus gratiā virginis benedicte? O armariū spūssancti: o arca dni: o virgo gloriosa: q̄d maius dici potest matre dei: quid tale: q̄d ve equale. ¶ Tertia excellētia d: glie: cū subdit: Dns tecū dns enī est pater: dns filius: dns spiritus sanctus. Tecū dns pater: q tu es sponsa patris. Tecū dns filius: q tu es mater filij. Tecū dns spiritussanct9: quia camera spiritussancti cōprobaris. Et tū nō tres dni incarnati in te: sed vn9 est dns scz filius incarnatus: q verbū caro factū est. Ideo benedicta tu ī mulieribus: idest a mulierib9: vel sup omnes mulieres q̄ benedicent in te: sicut mater in filio. Nā sicut Augu. dicit in sermone de natiuitate vginis. Auctrix pctī Eua: auctrix meriti Maria Eua occidēdo obfuit: Maria vinificando profuit. Percussit illa: sanauit ista. hec ille. O p benedicta. Ideo benedicenda est virgo ista dignissima benedictionib9 replēs humanū gen9. ¶ Quarta consideratio d: cognitionis. Et de hac adūgit: vt hr Luce. j. Que cū audisset turbata est in sermone ei9: t cogitabat qualis esset ista salutatio. In q̄b9 verbis tripler actus honestissimus virginis gloriose denotatur.

Primus d: auditionis.
Scds turbationis.
Tertius cogitationis.

¶ Prim9 actus ad quē virgo dignissima cōmota est fuit auditionis: q attentissime audiuit nūciū sūmi dei: dulcissime illam salutantē: ac magnificatione benedicentē. Quid audis: o virgo pissima. Quid refert ab angelo? Quid cor tuū facit cū sentis angelicā vocē. ¶ Secundus actus fuit turbationis. Quia turbata est: nō turbatiōe incredulitatis: sicut zacharias: sz turbatiōe admirationis: sicut Nicolaus de lyra dicit: Nam beata virgo solita erat videre angelos: ideo de apparitione angeli nō fuit mirata. i. turbata: sed de salutatione insolita: q nihil mirabilius est vere

humili quā sua exaltatio. Et iō cū beata virgo esset hūillima: audiēs salutationē tāte excellētie: turbata est in sermone: nō in apparitiōe. ¶ Tertio actus virginis būdicte fuit cogitatiōis. Nā vultu verecūdo cepit cogitare mysterū ⁊ prudētissime pōderare. ¶ Quinta cōsideratio ꝺr cōfortatiōis: de qua subinfert iterū Luc. ſ. ⁊ Esaie. vij. ⁊ Mat. ſ. Et ait angelus ei. Ne timeas maria: inueniſti em gratiā apud deū. Ecce ꝯcipies in vtero ⁊ paries filiū ⁊ vocabis nomen ei⁹ ieſum. Hic erit magnus ⁊ filius altiſſimi vocabit. Et dabit illi dñs deus ſedē Dauid patris ei⁹: ⁊ regnabit ī domo Iacob in eternum: ⁊ regni eius nō erit finis. In q̄bus verbis triplex nouum angelus nūciauit.

Primū ꝺr cōceptionis.
Scōm ꝺr nominationis.
Tertiū ꝺr magnificationis.

¶ Primum nouū fuit cōceptionis. O Maria inq̄t angelus. Noli timere de ſalutatione. ſ. inſolita. Inueniſti enim gratiā apud deū: nō ſolū p ſe: ſed pro toto humano genere. Ecce cōcipies in vtero ⁊ paries filiū. ¶ Scōz nouū fuit noīationis. Et vocabis (inq̄t) nomen eius ieſum: ſm Nicolaū de lyra: nō ꝺr impones: q: hoc nomē nō fuit impoſitum a Maria vel ab angelo: ſed a deo patre: ſm q̄ fuerat predictū ab eſaia prophetā. lxij. c. Vocabit tibi nomen nouū: quod os dñi noīauit. Sed iſtud nomē fuit diuulgatū p āgelū ipſi Marie ⁊ Joſeph: ⁊ p eos alijs. Nomē etiā impoſitū eſt ſm proprietatē futurā: q: ſalus humani generis erat futura per xp̄m: ieſus em ſalus interpretatur ſm Hiero. ¶ Tertiū nouū fuit magnificationis q̄n dixit: hic erit magnus. Bē per eū fuit magnus deus: ſed futurus erat magn⁹ homo ⁊ magnus ꝓpheta: ſicut Luce. vij. c. ꝺr: Propheta magn⁹ ſurrexit in nobis. Et filius altiſſimi vocabitur. i. ipſius dei: q̄ ſolus eſt altiſſimus. Homo em alt⁹ eſt īter creaturas corporales: ſed angelus altior: deo q̄ūt altiſſimus. Iſta em filiatio ſm Nicolaū de lyra accipit hic p naturā. In oībus aūt alijs quātūcūq; ſctis ē tm filiatio dei p adoptionē. Et dabit illi dñs deus ſedē Dauid patris eius. ¶ Sed cōtrarium patet per hoc q̄ ꝺr Hiere. xxij. de Jechonia rege Juda. Scribe virū iſtū ſterilē. Nec erit de ſemine ei⁹ qui ſedeat ſup thronū Dauid. Beata aūt virgo Maria de qua natus eſt ieſus deſcendit de Jechonia: vt patet Matthei. ſ. quia ponit in xpi genealogia. ergo ⁊c. Ad q̄ dicendū ſm Nicolaū de lyra q̄ hieremias loquit de regno tēporali ſup ſius Dauid. In quo nullus poſtea regnauit de ſemine Jechonie. Et aliqui alij qui ſuſceperūt regis nomen in Judea ante Herodē aſcalonitā: non fuerunt de tribu regia: ſed de tribu ſacerdotali. Xp̄s etiā qui deſcendit de Jechonia ſm carnē per virginē Mariaz non ſedit ſuper thronū Dauid: loquēdo de tēporali regno. Immo iſtud negauit coram Pilato dicēs Joh. xviij. Regnū meū non eſt de hoc mūdo. Tamen poteſtatē accepit poſt reſurrectionem etiam inquātū homo ſuper omnē creaturā. ſm q̄ ipſe dicit Mat. xxviij. Data eſt mihi oīs poteſtas in celo ⁊ in terra. Nā inquātū deus non accepit aliquā poteſtatē de nouo fuit in tēpore. Angelus aūtē hic loquit de regno ſpirituali ⁊ celeſti: q̄ figuratū fuit p regnū Dauid tēporale: ſicut ⁊ celeſtis hieruſalez per tēporalē. Unde ⁊ ſubdit: Et regnabit in domo Jacob in eternū: ſcz ſuper electos. De domo etiā Abraā ⁊ Iſaac aliq̄ fuerūt reprobati: ſicut hiſmael et Eſau. De domo aūt Jacob oēs eius filij a ſanctis doctoribus īter electos ſunt cōputati: q: ⁊ ſi aliqui peccauerūt egerunt poſtea penitētiā. hec Nico. de lyra. Et regni ei⁹ nō erit finis: quia xp̄s non ſolū inquātū deus: ſed etiā inquātum homo regnabit in eternum ſuper omnes etiam ſuper angelos. Quid eſt hoc o virgo regia q̄ tibi angel⁹ loquit⁹: Vere nouū: q̄ alij tot annis expe-

tauerūt sancti patres ⁊ electi dei sentire. Qūo in his verbis immutat̄ cor tuū o virgo. Audi obsecro aīa mea: q̄ celestis nūcius ex parte dei virgini declarat salutē mūdi per sui filij cōceptionem futuram. Quid fecisti o puella? Quid fecisti vt deū inclinares ad tuū sanctū amorē? Ecce āgelus ex ꝑte summe trinitatis tibi reuelat te in matrez illius assumendā: quē pauloante vt descēderet deuotissima rogabas. Satisfactū est iā petitioni tue. O virgo sacratissima en saluator mūdi tuū ad habitandū requirit vterū virginalē. Fecit ille quod postulabas: fac ⁊ tu etiā qd̄ ipse querit. Querit te ī matrem. Querit de te carnē accipere. Sz nō sine cārē tā grādē adhuc ponderas virgo pia Jccirco ad tertiū mysteriū procedam⁹.

Tertiū mysteriū contemplādū dicit̄ cōsensionis. Pro quo additur in euāgelio Luce. j. Dixit aūt maria ad angelū. Qūo fiet istud: qm̄ virū non cognosco? Et rn̄dēs angelus dixit ei: Spūssanct⁹ superueniet in te: ⁊ virtus altissimi obumbrabit tibi. Jdeoq̄ ⁊ qd̄ nascetur ex te sanctū: vocabit̄ fili⁹ dei. Et ecce elizabeth cognata tua: ⁊ ipsa cōcepit filiū in senectute sua. Et hic mēsis est sextus illi q̄ vocatur sterilis: q̄ nō erit impossibile apud deū oē verbū. Dixit autē maria. Ecce ancilla dm̄i: fiat mihi ꝑm verbuz tuū. Jn quibus verbis quinq̄ cōsiderationes erunt notande.

Prima d̄r virginitatis amplexio.
Scd̄a d̄r spūssancti cooperatio.
Tertia d̄r exēpli admiratio.
Quarta d̄r humilis responsio.
Quinta d̄r verbi dei incarnatio.

¶ Prima consideratio d̄r virginitatis amplexio. Mira siq̄dē deuotione gloriosa virgo amplexabat̄ virginitatis decorē. Quod probari pōt tripliciter.

Primo ex suo ꝓposito.
Scd̄o ex suo voto.
Tertio ex sua cōfirmatione.

¶ Primo inquā patet ex suo ꝓposito. Dicit magister sentē. in. iiij. dis. xxx. ⁊ cōfirmatur per Aug. xxvij. q. ij. c. beata maria. Btā maria ꝓposuit se obseruaturā votū virginitatis in corde: sed ipsum virginitatis votū non expressit in ore. Subiecit se diuine dispositioni dū proposuit se obseruaturam virginitatem: nisi deus aliter ei reuelaret. Nec sic faciēdo fecit contra legē Deut. vij. Nō erit apud te sterilis vtriusq̄ sexus q̄ ipsa in hac vice nō simpl'r virginitatem vouit: sed sub cōditione si deo placuerit. ¶ Scd̄o patet ex suo voto. Naz accepto spōso ioseph sanctissimo: ⁊ cognoscens domini volūtatem simul cū viro verbis expressis virginitatem vouit: sicut patet in predicto. c. beata maria. Et id cōfirmatur ꝑ Aug. in lib. de virginitate: qui ait: Annūciāti angelo maria respondet. Quomodo fiet istud quoniā viruz nō cognosco. Quod ꝓfecto nō diceret: nisi virginitatē deo āte vouisset. ¶ Tertio patet ex sua cōfirmatione: quādo angelo dicebat: Quoniā virū nō cognosco. i. nō cognoscere propono. Diligebat itaq̄ virginitatē virgo: ⁊ modum diligenter interrogabat de suo conceptu. ¶ Secunda consideratio dicitur spiritussancti cooperatio Nam vt audiuit angelus responsum viriginis: cetus retulit ei. Spiritussanctus ⁊c. Jn qua relatione tria virgini promisit.

Primo spūssancti supuentionē.
Scd̄o filij humanationē.
Tertio eiusdē filij sanctificationez.

¶ Primo ꝓmisit virgini spiritussancti supuentionē: qn̄ dixit: Spūssanctus superueniet in te: idest nō cōcipies hūano mō sz diuino: q̄ nō virtute seminis virilis: sed virtute spiritussancti. Et bene dixit: superueniet in te: quia prius venerat super virginē adhuc in vtero matris existentē: ipsam a peccato originali preseruādo: vel ꝑm alios purgāgo. Sed in conceptione filij dei supuenit spiritussanctus. i. iterū venit ad cōfirmandū ⁊ cōferēdum maiorē gratie

plenitudinẽ: qui nõ solũ sanctificauit mentem sed etiam ventrem. Nec proper hoc dicẽdũ est xp̃m est filiuꝫ spiritussancti duplici ratione ꝟm Boñ. in iij. di. iiij. ¶ Primo propter vitandum errorẽ circa generationẽ tẽporalẽ. Qꝛ cũ ꝟm illã dicat̃ xp̃s cõceptus de virgine ⁊ spiritusctõ: si diceret̃ spiritussanctus eiꝰ pater: sicut v̄go eius mater: iam videret̃ xp̃s ex hoc natꝰ ex maria ⁊ spũsancto: sicut nascit̃ proles ex muliere ⁊ viro. Et quidẽ hoc falsum est: qꝛ proles partẽ accipit a patre: ⁊ patrem accipit a matre: in qua assimulat̃ patri ⁊ matri ĩ eadẽ natura ⁊ forma. Et hoc non est reperire in xp̃o quãtũ ad eius cõceptionẽ: immo soli matri assimilat̃ in natura assumpta. Ideo non debet admitti xp̃m esse filiũ spiritussancti: sꝫ solius virginis matris: ad manifestandã ⁊ cõfirmandã veritatẽ ⁊ proprietatem tẽporalis generationis. ¶ Secunda ratio sumitur ex parte generatiõis eterne: ne scꝫ cõfusio fiat eternarũ relationũ ⁊ ꝓprietatũ. Unde cũ propriuꝫ sit persone patris generare respectu ꝑsone filij: nullatenꝰ admittit̃ xp̃m esse filiũ spiritussancti: in quo nõ est alia ꝑsona vel hypostasis quã illa quam ab eterno pater genuit. ¶ Secũdo angelus ꝓmisit virgini filij humanationeꝫ cũ dixit: Et virtus altissimi obũbrabit tibi. i. dei filius: qui est dei patris ⁊ sapiẽtia ⁊ virtus: vt dicit̃. j. Coꝝ. j. Obũbrabit tibi: qꝛ subvmbra carnis latebit virtus diuinitatis. ¶ Tertio promisit ei filij sctĩficationẽ. di. Ideoqꝫ et qđ nascet̃ ex te sctm̃ vocabitur filius dei. Scđm Nico. de lyra dicit sanctũ absolute absqꝫ determinatiõe: qꝛ si dixisset sanctus deꝰ: vel sanctus homo: vel aliq̃d cõsimile: nõ expressisset sanctitateꝫ eiꝰ cõplete: qꝛ in eo est sanctitas diuina ⁊ humana: ⁊ quicq̃d sanctitatis potest cogitari in quacũqꝫ creatura: eminẽtiꝰ est in xp̃o. Ideo đꝛ sanctũ absqꝫ determinatione. Et vocabit̃ (inq̃t.) filius dei. Accelera virgo responsum: ⁊ expedias nũcium. Expectat em̃ adhuc cũ modestia ⁊ audit attẽte. Non interrumpit verba angeli: sꝫ illa suscipit cũ multa reuerẽtia. ¶ Tertia cõsideratio dicit̃ exẽpli admiratio. Angelus em̃ vt virginẽ clarius informaret exẽplũ sibi proposuit. Quod fuit efficacissimum triplici ratione.

Primo ratione claritatis.
Scđo rõne fecũditatis.
Tertio rõne possibilitatis.

¶ Primo fuit exemplũ illud efficacissimum ratione claritatis: quia nõ erat obscurũ nõ de persona incognita: nec extranea seu ꝑegrina: sed de ꝑsona notissima ⁊ cõiũcta. Ecce ĩquit elizabeth cognata tua. ¶ Secũdo fuit efficacissimum rõne fecũditatis. Mirũ quippe videt̃ si sterilis cõcipiat: sed multo maius si cõcipiat in senectute. Propterea dixit angelus. Ipsa cõcepit filiũ in senectute sua. Et hic mẽsis est sextus illi scꝫ mẽsi in quo ipsa cõcepit: que vocat̃ sterilis. Quia eiꝰ sterilitas sic erat nota: vt vocaret̃ sterilis. ¶ Tertio fuit efficacissimũ ratione possibilitatis. Cuꝫ enim sit maius virginem concipere q̃ꝫ sterilẽ: ideo angelus inducit rõnis efficaciam ex dei omnipotẽtia: qꝛ non erit impossibile apud deũ omneverbũ: qui dixit ⁊ facta sunt. ¶ Quarta consideratio fuit humilis respõsio. Dixit aũt maria ad angeluꝫ. Ecce ancilla dñi. Fiat mihi ꝟm verbũ tuum. Que responsio fuit gratissima.

Primo deo.
Scđo angelis.
Tertio hominibus.

¶ Primo fuit hec responsio gratissima deo qui ad suũ vterũ descẽdere statim dignatus est. Et quẽ celi ⁊ terra capere non poterãt v̄bis istis. Maria clausit in suo vẽtre. O incogitabilis virtꝰ marie virginis: o ineffabilis clemẽtia creatoris: o incõprehẽsibilis altitudo mysteriorũ dei. Una mulier hebrea fecit inuasionem in domo regis eterni. Una puella vt sic dicã diuinã sapiẽtiã

circūuenit: vt ꝓpterea de ea ꝙqueritur deus di. Cant. iiij. Vulnerasti cor meū soror mea spōsa: vulnerasti cor meum in vno oculoꝝ tuorum: et in vno crine colli tui. Ubi glo. Pro amore tuo carnez assumpsi: et vulneribꝰ primis in cruce vulnerasti cor meū. Nam primogenita filij sui fuit: plusq; ꝓ ea redimēda in mūdū venit: q̄ ꝓ omni alia creatura. Ex virginis ergo carne de summā altitudinem vestiuit humilitate: summas delitias vestiuit penalitate: summā opulētiā vestiuit paupertate: summā lucē vestiuit tenebris: summū honorem vestiuit opprobrijs: summum amabile vestiuit flagellis. Quid plura? Hodie virgo sacratissima di. Cōgratulamini mihi oēs qui diligitis dñm: qr cū essem paruula placui altissimo. Placuit certe: qr dixit: Ecce ancilla dñi. Non dixit ecce regina ecce mater: sed ecce ancilla. O humillima virginis oblatio qua se in ancillam dei totā obsequiosam reddebat. ¶ Secūdo fuit hec rūsio gratissima angelis: qui ꝙgineū ꝓsensum expectabāt. Quis nā explicet quanto gaudio sint repleti: cū iā virginē audiebāt di. Ecce ancilla dñi. Lerabant quidē iocundabantur et exultabant. ¶ Tertio fuit hec rūsio gratissima hoibꝰ quibꝰ per Mariam salus mittebat a dño. O Adam. O Eua parētes generis humani. O Abraā: o Isaac o Jacob: o Esaia: o Hieremia: o sancti patriarche et ꝓphete. Dicite mihi q̄so: dicite cū virgo locuta est verba salutis nostre: sensistis ne aliquid aut audiuistis. Puto enim q̄ angeli ad vos descēdētes voce amena dixerūt. Gaudete patres sancti qr hodie puella vna illa quā in ꝓphetijs et figuris pronūciastis a domino requisita responsum prebuit. Ecce ancilla dñi: et iam incarnatum est in ea verbum diuinū. Puto etiam claritatis insolite radium eis apparuisse: nūc se retrahendo: nunc se reddēdo. O qualis fuit et q̄ magna iubilatio tunc illoꝝ qui sedebant in tenebris et vmbra mortis. ¶ Quinta consideratio de verbi diuini incarnatio. Scōm em̄ Johānem Damas. post virgineum ꝓsensum facta sunt tria simul et semel.

Primū corpis xp̄i organizatio.

Scōm aīe ipsius xp̄i creatio.

Tertium corporis et anime xp̄i cū diuinitate vnio.

¶ Assumpsit em̄ verbū totū hoiem et nō prius corpus q̄ aīam: sz simul vt docet magr in tertio dist. iiij. Ex qua vnione deus hō factus est in vtero virginis: et virgo facta mat̄ dei. Qđ dicere stupeo: certe nec dicere valeo aut exprimere rē tam grandē. Quid factū est in te o virgo gloriosa: cū sensisti tuū vterū tali filio decoratū? O quāta fuit tunc omniū tuoꝝ sensuū interioꝝ et exterioꝝ mutatio. Illū certe habebas q̄ in celis cum patre regnabat. Illuz tenebas q̄ simul cū patre spiritū sanctū inspirabat. Securi iā sum? et ampli? nō desperabim?. Juua nos virgo pyssima: et ad tuū filiū pro nobis porrige pces: vt nobis grām suā largiri dignetur qua valeamus sua cognoscere beneficia: et sibi possim? ac filio i hac die gratias condignas referre: qui humilem se tibi dedit: qui est benedictus in secula seculoꝝ. Amen.

¶ De priuilegijs maternitatis ꝙginis marie ꝓpter q̄ ipa mater pstātissima et singularis merito nūcupat̄ et de ei? die festiuo visitationis. Sermo. iiij.

Unde hoc mihi vt veniat mater dñi mei ad me? Elizabeth sanctissime ꝓba sunt ista originaliter Luce. j. c. et i euāgelio hodierne festiuitatis. Die festū visitationis gliose ꝙginis marie debite celebrare volētes: pscrutari diligēter debemus q̄ excelsa suprema q̄ sit laus ei? ex eo q̄ facta fuit tanti filij dignissima mater. Nam Elizabeth vetula nō a semetipsa: sed spūssancti radio illustrata hoc non sine admiratione grandi pclamauit. Statim nāq; postq̄ virgo filiū dei de spiritusancto concepit: erurgēs

abijt in montana: scz hierl'm: que erat altior galilea: cū festinatione ꝓpter honestatē: ne diutius videretur in publico: ⁊ intrauit in domū Zacharie ⁊ salutauit Elizabeth. Ad quā salutationem exultauit īfans Johānes sex mēses habens in vtero matris. Hec v̄o exultatio vt inquit Aug. ad Dardanū: potuit eē significatio rei tante: scz ꝙ mulier esset mater dei a maioribꝰ cognoscēde: nō a paruulo cognite. Vñ in euāgelio Luce j. Non d̄r: credidit in gaudio infans in vtero meo: sed exultauit. Vidimus aūt exultationē nō solū paruulorū: sed etiā pecoꝝ esse. Sed hec inusitata existit: qꝛ in vtero. Et ideo sicut solent miracula fieri facta est diuinitus in infante non humanitus ab infante: q̄q̄ etiā potuerit in illo puero acceleratꝰ esse vsus rationis ⁊ voluntatis vt intra viscera materna iam posset cognoscere credere et cōsentire ad qd̄ in alijs paruulis etas expectatur. Hec Aug. Qui neutrū determinate asserit: sed siue exultatio illa fuerit absq̄ hoc ꝙ Johānes cognouerit diuinā presentiam: siue ꝙ illam cognouerit: totum tñ ascribit diuino miraculo. Repleta igit̄ fuit Elizabeth spiritusancto: et exclamauit voce magna: bñdixitq̄ virginē ⁊ fructū vētris eius. Indeq̄ verba ꝓtulit ī themate posita in quibus se humiliando licz esset virgine antiquior: tamen quia mater erat virgo christi: indignam se tam vrbana salutatiōe fatetur. Propterea itaq̄ qꝛ et nos indeficienter visitamur a virgine: que blanda est dulcis et liberalissima cūctis mortalibus mater: atq̄ gratie ac misericordie nuncupatur. Ideo in presenti sermone de maternitatꝫ eiꝰ priuilegijs prestantissimis filio suo interueniente tractabimus: distinguemꝰ autem tria priuilegia.

Primū d̄r totalitatꝫ.

Secundū veritatis.

Tertiū dignitatis.

¶ Qꝛ christus traxit totam corpulētam substantiam a virgine matre opere spiritussancti. Et quare xp̄s non dicitur filius spiritussancti. Capl'm. j.

Primū priuilegiū maternitatis virginis gl'iose d̄r totalitatis. Alij nauq̄ filij corpulētā substantiam accipiunt partim a p̄re: partim a mr̄e: filiꝰ aūt virginis ab ip̄a sola. Et qꝛ hoc totū virtuti spiritussancti deputatur: ideo in hac parte tria sunt dubia aperienda.

Primū vtrū efficere conceptionē xp̄i debeat attribui spirituisancto.

Secundū vtrū xp̄s possit dici conceptus de spiritusancto.

Tertium vtrū xp̄s possit appellari filius spiritussancti.

¶ Ad primū dubiū rñdet Tho. iij. parte. q. xxxij. ꝙ ꝯceptionem xp̄i tota trinitas est opata: qꝛ vt refert Aug. in. j. de trini. Indiuisa sunt opa trinitatꝫ: sicut ⁊ indiuisa est essentia trinitatis. Efficere v̄o ꝯceptionē xp̄i est qd̄dam opꝰ diuinum: ideo cōe est toti trinitati. Attribuitur tñ spūsancto triplici rōne.

Prīo ꝓpt̄ cām īcarnatiōis ex pte dei

Scd̄o propter cām incarnationis ex parte nature assumpte.

Tertio ꝓpter terminū īcarnatiōis.

¶ Primo propter cām incarnatiōis ex parte dei. Spūs em̄ sctūs est amor patris ⁊ filij. h̄ aūt ex maximo dei amore prouenit vt filiꝰ dei carnē sibi assumeret in vtero virginali. ¶ Scd̄o attribuitur ꝯceptio xp̄i spūisctō ꝓpter causam incarnatiōis ex parte nature assumpte qꝛ ꝑ hoc dat̄ intelligi ꝙ humana natura assumpta est a filio dei in vnitatē ꝑsone: nō ex aliq̄bꝰ meritis: sz ex sola gra q̄ spūisctō attribuit̄. Vñ Aug. dic̄ ī Enchiridiō. Iste modus quo est natꝰ xp̄s de spūsctō: insinuat nob̄ gr̄am dei q̄ hō nullis p̄cedētibꝰ meritis ex ip̄o primo exordio nature sue quo esse cepit: v̄bo dei copularet̄ in tantā vnitatē ꝑsone vt idem ipse esset filius dei. ¶ Tertio attribuitur ꝯceptio xp̄i spūisctō: qꝛ hoc congruit termino incarnationis. Ad hoc em̄ terminata est incarnatio vt hō ille

qui cōcipiebatur esset sctūs ⁊ filiꝰ dei. vtrūq; aūt hoꝝ attribuit spūisctō. Nā per ipm efficiuntur hoīes filij dei. Ipe etiam est filius sanctificationis. Sicut ergo alij p spūmsctm sanctificant spūaliter vt fiant filij dei adoptiui: ita xps per spūmsctm est in sanctitate ꝯceptꝰ vt eēt filius dei naturalis. ¶ Secūdū dubiū erat vtrū xps possit dici conceptus de spūsctō. Et q sic pz: q: sic cantamus in vtroq; symbolo. In symbolo apostolorū. Qui conceptus est de spūsancto. Et in symbolo patrum. Incarnatus est de spūsctō. Et Matth. j. Inuēta est in vtero habens de spūsancto. ¶ Ad qō clare intelligendū dicit Tho. q cōceptio nō attribuitur soli corpori xpi: sed etiā ipsi xpo rōne ipius corporis. In spū autem sancto dupler habitudo ꝯsideratur respectu xpi. Nā ad ipm filiū dei qui dicitur esse cōceptus: habet habitudinē cō substantialitatis. Ad corpus aūt eius hz habitudinē cause efficiētis. hec aūt prepositio de vtrāq; habitudinem designat. Dicim⁹ ergo xpm ꝯceptū de spiritusctō hoc modo q efficacia spūsctī referatur ad corpus assumptū: cōsubstantialitas ad personā assumentē. Et q̄q dicamus xpm de spūsancto ꝯceptū: nō tn dicimus ppie corpꝰ xpi de spūsctō cōceptū: q: nō est ꝯsubstātiale spūsctō: sed magis dicimus corpus christi ex spiritusctō. Añ Amb. ait ī lib. de spūsctō. Qō er aliquo est: aut ex suba aut ex potestate eius est. Ex substantia sicut filiꝰ q a patre est. Ex potestate sicut ex deo omnia: quo modo ⁊ invtero habuit maria ex spiritusctō. ¶ Notādū adhuc ꝑm Aug. in Enchiridion q nō eodē modo dr xps ꝯceptus de spūsctō ⁊ maria virgine. Nā de maria ṽgine materialiter: de spūsctō effectiue. Ex quo apparet q cōceptio xpi habuit tria priuilegia.

Primū q esset sine pctō originali.

Scōm q esset non puri hominis: sz hominis ⁊ dei.

Tertium q esset virginis.

¶ Et hec tria habuit a spūsctō. Et ideo dicit Damascen⁹ quātū ad ꝑmū: q spiritusctūs supuenit invirgine purgans ipam. i. pseruās ne cū pctō originali cōciperet. Quātū ad scōm dicit: ⁊ virtutē susceptiuā ṽbi dei tribuēs. i. vt cōciperet verbū dei. Quantū autē ad tertium subdit: simul autē ⁊ generatiuā. vt scilz manens virgo posset generare. ¶ Tertiū dubiū erat: vtrū xps possit appellari filiꝰ spūsctī? Ad qō respōdet Aug. in Enchiridiō dicēs: Natus est xps de spiritusctō nō sicut filiꝰ: ⁊ de maria ṽgine sicut filiꝰ. ¶ Et si diceret q btā ṽgo ōr mater xpi ꝓpter materiā quā in conceptione eiꝰ ministrauit: ergo videtur q etiā spūsctūs possit dici pater eiꝰ propter hoc qō fuit principiū actiuū in cōceptione ipsiꝰ. Et vt dicit Arist. in libro de generatiōe animaliū. Pater dat principiū actiuū in generatione: mater ṽo ministrat materiā. Ad hoc rndet Tho. vbi. s. q xps ꝯceptꝰ est de maria ṽgine materiā ministrāte in similitudinē speciei: ⁊ ideo ōr filius eius. Xps autē ꝑm q homo conceptus est de spūsancto sicut de actiuo pncipio: nō tn ꝑm similitudinē speciei sicut homo nascit de patre suo. Dns ṽo Bon. in. iij. dist. iij. dicit q ista locutio xps est filius spūsctī nullo modo est admittenda. Tū ꝓpter vitandū errorē circa generationē eternā: qua ꝓprium est patris ⁊ nō spūsctī generare. Tum propter seruandam ꝓprietatem circa generationē temporalem: que est vt filius assimilet̄ pri ⁊ matri ꝑm filitudinē speciei: sitq; cū patre ⁊ matre eiusdem nature. Xps ṽo ꝑm q hō nō est eiusdē nature cū spiritusctō: neq; illi assimilatur specifice: ideo nec eius filius poterit esse. Igitur virtꝰ spiritussancti fuit in virgine que in conceptiōe filij sui oēs naturas ⁊ partes mūdi vltima perfectione cōpleuit. Et quidē deus in mūdi creatione nihil imperfectū produxit: sed omnia erant pfecta sicut ipsorum natura exigebat. Tamen consummatio perfectionis vltime vsq; ad partum virginis delata est et soli

virgini reseruata. Entia eñ appetebāt nobilissimū ens. Spūalia nobilissimuz spiritū: rōnalia nobilissimū rōnale: cōceptiones optimum cōceptū: natiuitates optimū nascibile. Et breuiter oēs creature appetebāt optimū. His aūt oībus existētibus imperfectis: sic ꝓuisum est mūdo de femina super oībus benedicta que vnico suo partu oībus rerū generibus summā ⁊ vltimā perfectionē adduxit. Et aduertas ꝙ hec puella tantam perfectionē attulit vniuerso ꝙ non est perfectionis vlterioris capax. Nec deꝰ pōt vlteriori ꝑfectione ipm mūdū ꝑficere. Et si ipsi pater ⁊ spūsctūs de femina nascerent: nihil orbi accresceret ꝑfectionis: qꝛ quicq̄d nobilitatis: quicq̄d deitatis: et quicq̄d eternitatis est totū in orbe diffusum est ⁊ ꝓductuz ꝑ virginē in illo eterno supposito qñ v̄go maria generauit. Nec magnū est virgini ꝙ perfectionibus orbis vltimā ꝑfectionē induxit: cū ⁊ ipsi vniuersitatis autori nōnullas perfectiones adiūxerit: puta eterno principio inceptiōis principiū. Eternitati diuine tꝑalem periodū. Infinitati vniuerse quātitatem corporeā. Speciei eterne pulchritudinē nouā. Sibi igitur soli cōpetit vt virgo conceperit xp̄m: sit itaq̄z illius admirabilis mater.

¶ Qꝛ btā v̄go fuit vera mater xp̄i: et q̄re xp̄s nasci voluit de femina. Cap̄m. ij.

Secundū priuilegiū maternitatis virginis beatissime d̄r veritatis. Pro cuius intelligentia clarior tria erunt hic dubia elucidāda.

Primum vtrū christus debuit de virgine nasci.

Scd̄m vtrū beata virgo aliq̄d actiue egerit in cōceptione corporis xp̄i.

Tertium vtruz sanctissima virgo fuit vera mater christi.

¶ Ad primū dubiuz dicit Tho. iij parte q. xxxj. ꝙ licz filius dei carnē humanam assumere potuerit de quacūq̄z materia voluisset: cōueniēs tñ fuit vt illam assumeret de muliere triplici rōne,

Primo propter muliebrē sexum confortandum.

Scd̄o ꝓpter veritatē astruendam.

Tertio propter vniuersitatē generationum adimplendam.

¶ Primo fuit cōueniēs ꝓpter muliebrē sexū cōfortādū vt cōfortarent̄ mulieres sperarētq̄z ⁊ ipse ꝑ xp̄m debere saluari: nō obstāte ꝙ ꝑ euā tāta oībus mala ꝓuenerāt. Hinc Aug. in li. lxxxiij. qōnum ait: Homis liberatio in vtroq̄z sexu debuit apparere. Nā qꝛ sexus masculinus est nobilior: iō xp̄s humanā naturaz in masculino sexu assumpsit. Qꝛ v̄o sexus femineus liberādus erat: hinc apparet ꝙ vir ille de femina natus est. Et idem in lib. de agone xp̄iano inquit: Nolite vosipsos contēnere viri: filiꝰ dei virū suscepit. Nolite vosipsas cōtēnere femine filius dei de femina natus est. ¶ Scd̄o fuit cōueniens ꝓpter veritatē astruendā vt sic veritas incarnationis nota fieret. Et de hoc sic loquitur Aug. in epl̄a ad Uolusianū. Si omp̄s deus hominē vtrūq̄z formatum nō ex materno vtero crearet: sed repētinū inferret aspectibꝰ: nōne opinionem cōfirmaret erroris: vt hoīem verum nullo modo suscepisse crederetur: ⁊ dū oīa mirabiliter facit auferret qd̄ misericorditer fecit. Nunc v̄o ita inter deuz et hoīem mediator apparuit vt in vnitate persone copulans vtrāq̄z naturam ⁊ solita sublimaret insolitis ⁊ insolita solitis tēperaret. ¶ Tertio fuit conueniēs vt xp̄s de femina nasceretur ꝓpter vniuersitatē gñationū adimplēdā. Nā primus hō ꝓductus est de limo terre sine viro et femina. Eua ex viro siue femina. Ceteri hoīes a viro ⁊ femina generātur. Uñ ⁊ quartus qua xp̄o vltimus relinquebat̄ vt produceretur ex femina sine viro. ¶ Scd̄m dubiū elucidādum erat vtrū beata virgo aliquid actiue egerit in cōceptione corporis xp̄i: Ad qd̄ rñdet sanctus Tho. ꝙ licz quidā velint dicere virginem aliquid actiue esse operatā in cōceptione xp̄i: tñ melius et verius videt̄ sibi tenere ꝙ in ipsa conce

ptione xp̄i nihil actiue operata est: sed solū materiam ministrauit: operata tñ est ante cōceptionē aliq̄d actiue preparādo materiam vt esset apta conceptui. Ratio v̄o quare in cōceptione nihil est actiue operata sumi pōt ex dictis Aug. in.x.sup Gen̄.ad litterā. Principiū nāq̄ actiue in generatione d̄r rō seminalis. Corpus aūt xp̄i in sola materia corporali p diuinā potentiā cōceptionis formationisq̄ rōnem de v̄gine assumptū est: nō autē ꝑm aliquā rōnem seminalē humanā. Insup cū quelibet res sit ꝓpter suā operationē vt dicit Aristo.ij.de celo ⁊ mundo. Natura non distingueret ad opus generationis sexū maris ⁊ femine nisi esset distincta opatio maris ab operatione femine. In generatione autē distinguit̄ opario agētis ⁊ patientis. Vñ relinquit̄ ꝙ tota v̄tus actiua sit ex pte maris: passiua v̄o ex pte femine: ꝓpter qd̄ in p̄latis in quibus vtraq̄ vis cōmiscet̄ nō est distinctio maris ⁊ femine. Qr ergo v̄go non hoc accepit vt esset pater xp̄i: sed mater: cōsequēs est ꝙ non accepit potentiā actiuā in cōceptione xp̄i siue aliquid actiue egerit. Tertiū dubiuz erat vtruz beata virgo fuit vera mater xp̄i? Sic em̄ dicit̄ in scripturis ꝙ fuerit mater ⁊ xp̄s filius. Vñ Luc.j. dixit angelus: Paries filiū. ⁊ Luc.ij. peperit filium. Et Mat.ij. Accipe puerū ⁊ matrē eius. Et Luc.ij. dixit mater ei⁹ ad filiū: Fili q̄d fecisti nobis sic. Et Johan.ij.c. Erat mater iesu ibi: Sed forte inquiunt mater sic nominatur; qr filiū illū in suo vtero ex miraculo genitum educauit et aluit: ita ꝙ ex pietatis officio nō conditione aut ꝓprietate nature sic nūcupet̄. ¶ Ad qd̄ respondemus ꝑm Aug. in lib. de eccle. doctri. vbi ait: Natus est ꝑm veritatem nature ex deo dei filius. Natus est ꝑm veritatez nature ex homine hoīs filius: vt nō adoptione: nō appellatione: non nuncupatione: sed natura in vtraq̄ natiuitate nascēdo filij nomē haberet. Fuit igitur virgo sanctissima vera mater xp̄i. Qd̄ probamus ex dictis sancti Thome.j.parte.q.xxvij. ⁊.iij.parte.q.xxxij. Nā ad rationē vere paternitatis vel maternitatis ⁊ filiationis cōcurrūt precipue tria. ¶ Primū est generatio viuentiū: vt viuū generet viuum. Et ꝓpterea: qr ignis generās nō est q̄d viuēs: non dicit̄ pater aut mater ignis generati. ¶ Scd̄m est collatio substantie. Nā faber lignorum nō dicitur pater scāni: aut cuiuslibet alteri⁹ artificij qd̄ ipse fabricat: qr nō cōmunicat sibi suam substantiā. ¶ Tertiū est materie preparate administratio: ꝓpterea terra nō dicitur proprie mater hoīs: qr est materia remota. ¶ Et quartū additur qd̄ est assimulatio in natura specifica. Ideo capillus ab hoīe generatus nō dicitur filius hoīs: qr non assimilat̄ homini specifice. Cum ergo beata virgo viuens genuerit xp̄m viuētē: cōicaueritq̄ ei corpulētam substantiā: administraueritq̄ ad formationē corporis ei⁹ materiā preparatā: et xp̄s ab ea genit⁹ fuerit ei filis in specie; qr perfectus hō ex aīa rōnali ⁊ humana carne subsistens: sequit̄ ꝙ xp̄s fuit eius filius ⁊ ipsa illius vera mater. ¶ Si aūt aliquis obijceret ꝙ xp̄s ex beata virgine miraculose natus est: sed miraculosa generatio non sufficit ad rōnem maternitatis vel filiationis. Nō em̄ dicimus Euam filiaz fuisse Ade: ergo videtur ꝙ xp̄s nō debeat dici fili⁹ beate virginis? Rn̄dere possumus ꝑm Damascenuz in iij.lib. ꝙ natiuitas tēporalis qua xp̄s natus est: ꝓpter nostrā salutē: est quodāmodo ꝑm nos: qm̄ natus est homo ex muliere et tempore cōceptionis debito. Sup nos aūt: qm̄ nō ex viri semine: sed ex sancto spū: ⁊ sancta v̄gine super legē cōceptionis. Exquo vt inq̄t Tho.iij.parte.q.xxxv. Ex parte matris natiuitas illa fuit naturalis: sed ex parte operationis spūssancti fuit miraculosa. Vñ beata v̄go est vera et naturalis mater xp̄i. Quis ergo explicare queat quanto affectu filiū illum gestauit in vtero: peperit in presepio: suoq̄ lacte pauit vbere de celo pleno. Quis enarrare sufficiat quā-

to gaudio ei⁹ infantilia mẽbra cõtracta bar dũ inuoluebat pãnis: et stricta cingebat fascia. Quis insup excogitare ualeat q̃ grauissima fuit amboꝝ cõuersatio amoris pinguedine plena. Conuiuebãt pacifice: colloquebantur benigne: et ꝟgo ore mellifluo fili mi sepi⁹ ingeminabat: audiebat respõdentẽ illũ cũ oñi reuerẽtia: genitrix mea colẽdissima.

¶ Qr beata virgo dei genitrix est dicẽda que meruit concipere xp̃m: cuius insup prerogatiue ab hoie nõ possunt comprehendi. Cap̃m. iij.

TErtiũ priuilegiuꝫ maternitatis virginis illibate ꝟ: dignitatis. Alie nãq; matres puri hoĩs: hec hoĩs et dei mater fuit. Sed pro huius partis expeditione iocũda tria adhuc dubia declaremus.

Primũ: vtrũ beata virgo sit dei genitrix appellanda.

Secũdũ: vtrum beata virgo meruit cõcipere xp̃m.

Tertium: vtruꝫ virginis prerogatiue possint ab hoie cõprehendi.

¶ Ad primũ dubiũ respõdemus q̃ bene cõgrue ac verissime virginẽ gloriosam appellamus genitricem dei. Jnq̃t nãq; Johannes Damasce. Theothocon vere sanctã mariã p̃dicamus ꝟginẽ. Et in capitulis Cyrilli approbatis in Epheſina synodo ꝟ: Si q̃s nõ cõfitet sanctã ꝟginẽ genitricẽ dei anathema sit. Et sctã mater ecclia ĩ diuinis officijs illã sic crebro nolat. Jn officio misse inducit ꝟficulũ Sedulij. Salue (ait) sctã parẽs enixa puerpera regẽ: q̃ celũ terrãq; regit in secula seculoꝝ. Virgo dei genitrix quem totus non capit orbis. Jn tua se clausit viscera factꝰ hõ. Et in offertorio. Post partũ ꝟgo inuiolata pmansisti: dei genitrix intercede p nobis. Et in vesperis. Aue maris stella: dei mr̃ alma Et in cõpletorio. Sub tuũ presidiuꝫ cõfugimus sancta dei genitrix. Et in letanijs. Sancta dei genitrix: ora p nobis. Quare autem sit conueniẽs ꝛ propria ista locutio declarat a Boñ, in. iij. di. iij. ꝛ a Tho, in iij. pte. q. xxxv. qr oñe nomẽ significans in ꝓcreto naturã aliquã põt supponere p q̃libet hypostasi illi⁹ nature. Cũ autẽ vnio incarnationis sit facta in hypostasi: manifestũ est q̃ hoc nomẽ deꝰ potest supponere p hypostasi habẽte humanã naturã ꝛ diuinã. Et iõ q̃cq̃d cõuenit diuine nature et humane: põt attribui illi psone. Cõcipi aũt ꝛ nasci psone attribuitur ꝛ hypostasi ꝟm naturã illã in qua cõcipitur ꝛ nascit. Cũ ergo in ipso principio cõceptionis fuerit humana natura assumpta a diuina psona: cõueniẽs ẽ q̃ vere possit dici deũ esse cõceptũ ꝛ natuꝫ de ꝟgine. Ex hoc autẽ ꝟ: aliqua mulier alicuius mater q̃ eũ concepit ꝛ genuit. Quare ꝛ beata virgo vere dꝰ mater dei nõ q̃ sit mater diuinitatis: sed qr psone habẽtis diuinitatem et humanitatẽ est mater ꝟm hũanitatẽ ꝓpter cõicationẽ idiomatũ. ¶ Scõm dubiũ erat vtrũ btã ꝟgo meruit cõcipere xp̃m. Ad q̃ Boñ. in. iij. dist. iij. ait: q̃ merituꝫ distinguit triplr. Est em̃ meritũ cõdigni: meritũ cõgrui: ꝛ meritũ digni. Jn merito cõdigni attendit equalitas: vtputa dũ q̃s p diẽ vel mensem seruit alicui p conuenienti mercede: labore debito finito meretur mercedẽ illã de cõdigno. Quãtum enim laborauit ꝛ quãto tpe tãtũ sibi debetur. Jn merito cõgrui attendit dispositio ad aliquã mercedẽ consequendã in futuro. Puta si rex vel princeps aliq̃s p sua magnificẽtia ꝓclamari fecisset: q̃ si q̃s vno cursu p determinatũ spaciũ pcederet reliq̃s currẽtes lucraretur libꝝ vnã auri: tũc si multi hoc audiẽtes ad currendum se prepararent: inter q̃s esset vnus agilis valde ꝛ ad currẽdũ plus ceteris expeditus: licꝫ nõdũ essent in cursu: vel postq̃ currere ceperint anteq̃ pueniret ad terminum diceret de isto vno q̃ meret premiũ merito cõgrui. At postq̃ pueniꝫ ad terminũ meret illud merito: nõ cõdigni qr premiũ illud excedit laborẽ: sed merito digni. Quia exquo sic placuit regi vel principi vt qui ad talem terminũ currẽdo pertingeret aurum sibi daretur: alle

qui sic currendo prius ceteris applicuit ad locū prefirū: fact⁹ est dignus premio et liberalitate preparato. Sic in ꝓposito beata ꝙgo nō meruit concipere xpm merito condigni qm incarnationis beneficiū quātū ad suā substātiā vel essentiā est supra merita oim hoim t angelorū t ipsi⁹ ꝙginis būdicte. Sed qz ex benignitate sua diffiniuit de⁹ vt carnē sumeret pro salute humani generis: t de muliere vna nasceref de⁹ et hō: brā ꝙgo principio sue sctificatiōis et toto tpe intermedio vsq; ad incarnationē: merebatur esse mr dei merito congrui: qz ꝓpter excellentiā sctitatis sue t pfectionē virtutū ad hoc erat magis idonea siue disposita q̄ relique mulieres q̄ potuerint esse in oīi mūdo. Et vbi illa ꝙba sctissima ꝓtulit. Ecce ancilla dñi t suū cōsensum ꝙbo firmauit: ilico meruit merito condigni cōcipere xpm t effici mater dei. Tūc siquidez inuēta est excessisse merita oim electorū t maxime propter preeminētiā quattuor virtutū que includūtur in verbis eius. ¶ Prima virtus fuit obedientia dum dixit: Ecce. Exhibuit nanq; se adeo promptissimā ad obediēdum deo quātum fieri pōt a pura creatura. Intēsissima fuit illius volūtas ad talem obedientiā quātum intēdi potuit: neq; trā intēsa fuit volūtas Abrae dū voluit filium immolare: aut quorūcūq; qui pro dei obedientia dura t asperrima queq; pati nō recusarūt. ¶ Secūda virt⁹ fuit humilitas quā expressit dum subdidit: Ancilla dñi. Tunc itaq; trā respectu dei descendit in nihilū ad despectum sui ꝙ nulla vnq̄ alia creatura ita voluerit sibiipsi ꝙ deo sicut ipsa. Et lz magna fuit humilitas abrae: cum dixit Gen. xviij. Loquar ad dñm meum cum sim pulvis t cinis. Et Job cum dixit. xvij. Putredini dixi: Pater meus es: mater mea: et soror mea vermibus. Et Johannis baptiste: dum se vocem appellauit: nihilominus humilitas virginis superauit humilitatē istorū t quorūcūq; aliorū: propterea in suo cantico dixit Luc. j. Qz respexit humilitatē ancille sue: ecce enī ex hoc beatā me dicent oēs generationes. ¶ Tertia virtus fuit eius fides: quam explicauit dum prosecuta est. Fiat mihi. Tunc siquidē captiuauit omnē intellectum in obsequiū dei: creditq; simpliciter t purissime quecūq; sibi fuerant per angelū intimata. Vnde elizabeth cōmēdando illam dixit iterū: Beata que credidisti quoniā perficiētur in te que dicta sunt tibi a dño. ¶ Quarta virt⁹ fuit charitatis: que expssa est dū ꝓtulit: fiat verbū tuū. Omne cor suū: oīe esse: omne posse obtulit volūtarie deo. ¶ Tertiū dubium erat: vtrū virginis prerogatiue possint ab hoīe cōprehēdi. Ad qđ respōdemus ꝙ sicut pfectiones diuine omni intellectui sunt incōprehensibiles. Sic pfectiones gratiarū quas ꝙgo suscepit in cōceptione filij dei solo diuino intellectui et xpi fuerunt cōprehēsibiles. Vñ credit ꝙ ad illā abyssum imperscrutabilē oīm charismatū spūssci q̄ in beatā ꝙginē descēderunt in hora cōceptionis filij dei intellect⁹ human⁹ vel angelicus nūq̄ potuerūt attingere. Multo nāq; plura operat⁹ est de⁹ in ꝙgine et quidez grādia: q̄ ea que scripta sunt aut excogitata. Decirco Hieron. in sermone ad paulam t Eustochiū dum de virginis preeminentia: esset dicturus ita locutus est. Timeo satis et valde pertimesco dū vestris cupio parere profectibus: ne forte sicut improbus ita et indignus laudator inueniar: profecto cuj nec sanctitas nec facūdia suppetāt: vt beatam et gloriosam virginē digne laudare queā. Qm vt verum fatear quicquid humanis dicī pōt verbis minus est laude dei: quia diuinis t angelicis est excellētius predicata et laudata preconijs. A ꝓphetis quidē prenunciata. A patriarchis et figuris et enigmatibus prefignata. Ab euangelistis exhibita et monstrata. Ab angelo venerabiliter atq; officiosissime salutata. Preterea qualis t quanta esset ab eodem diuinitus declaratur cum ait: Aue gratia plena tc. Talibus nanq;

decebat virginē oppignerari muneribꝰ vt esset gratia plena: q̄ dedit celis gloriā: terris deū: pacē gētibꝰ: finē vitijs: vite ordinē: ⁊ moribꝰ disciplinā. hec ille. Propter que oīa corā elizabeth deū ip̄a magnificauit: que dignat̄ de se nobis dicere illud Eccl̄i. xxiiij. Ego mater pulchre dilectionis ⁊ timoris ⁊ magnitudinis ⁊ sctē spei. In me gr̄a oīs vie ⁊ veritatis. In me oīs spes vite ⁊ virtutis. Transite ad me oēs qui concupiscitis me: ⁊ a generationibus meis implemini. Spiritꝰ enim meꝰ super mel dulcis: ⁊ hereditas mea super mel ⁊ fauū. Ad eam ergo crebro confugiamus: vt sua ꝓtectione liberemur ab oībus malis imminētibus: ⁊ benefaciēdo mereamur filij eius gratiam ⁊ tandem gloriā sempiternam. Amen.

¶ De tribus virtutibus contēplandis virginis gloriose in festo purificatiōis eiusdem. Sermo. v.

IMpleti sūt dies purgatiōis marie ꝟm legem moysi. Scribunt̄ hec verba Luc̄. ij. c. ⁊ ī euāgelio p̄sentis solēnitatis. Splēdor v̄tutū gl̄iose virginis marie miro mō effundit̄ in celo ⁊ in terra. Nā de ip̄a inq̄t Amb̄. in lib. de virginitate. Talis fuit maria vt eiꝰ vnius vita oīm sit disciplina. Propterea quecūq̄ gesta sunt ꝑ eā dū illuz paruulū p̄sentauit ī tēplo: rōnabil̄r facta fuisse indubitāter tenēdū est. Qd̄ vt ⁊ nos deuotiꝰ ꝯtēplari possemꝰ: sancta mater eccl̄ia purificatiōis eiꝰ festum cū bn̄dictiōe cādelarū agēdū statuit. Deferunt̄ v̄o accēse cādele ille bn̄dicte vt innuat̄ ꝙ v̄go sacratissima tota sit splēdida ⁊ luminosa. Fuit aūt p̄sentis solēnitatis īstitutor Sergiꝰ papa: q̄ a spūsancto edoctꝰ: voluit vt xp̄iani singulis annis ad honorē genitricis dei hac die totū mūdū cū accēsis ⁊ bn̄dictis cereis illustrarēt. Inductꝰ v̄o ad id fuit: qm̄ romani tp̄e gētilitatis ⁊ sup̄stitiosi cultꝰ idoloꝝ in kalēdis februarij ad honorez februe matris martis: q̄ deꝰ erat bellorū: vrbē de quīto in quintū annū cū cereis ⁊ facibꝰ tota nocte lustrabāt: vt filius eiꝰ illis victoriā de inimicis ꝯcederet: cuiꝰ matrē tā solēniter honorarēt. Sil̄r in februario sacrificabāt februo. i. plutoni ⁊ ceteris dijs īfernalibꝰ ꝑ aīabus antecessoꝝ suoꝝ: iō eis solēnes hostias offerebāt: ⁊ tota nocte laudibꝰ insistētes cū cereis ⁊ accēsis facibꝰ vigilabāt. Et qm̄ difficile est ꝯsueta relinq̄re: xp̄iani de gētilitate cōuersi adhuc p̄dictas cerimonias obseruabant. Qua de re pōtifex maximus vt extīgueret paganorū errorē: induxit vt bn̄dicta luminaria ad honorē regine celoꝝ ab oībus fidelibus portarent̄. Ipsa nāq̄ non martis: sed iesu xp̄i filij dei dulcissima mater a nobis colenda est: cuius meritis et intercessione innumera (vt sic dicā) eā inuocātibus bn̄ficia donant̄. Ad cuius laudes explicādas hodierna die incūbere debemus: que vagientē filiū ad templum perduxit: ibiq̄ oīa perfecit que moyses in lege iubebat. In q̄bꝰ ꝑ ipsam laudabilissime gestis triplicē eiꝰ v̄tutez pre ceteris eligimus cōtemplandā,

Prima d̄r virginitatis.
Scd̄a humilitatis.
Tertia liberalitatis.

¶ De perpetua virginitate sancte marie que fuit a ꝓphetis prenūciata: ab ipsa voto cōfirmata: ⁊ semper inuiolabiliter obseruata. Cap̄m. j.

PRima virtus excellentissima illius felicissime matris quaz cōtemplari debemus d̄r virginitatis. Hec designatur in verbis moysi. Nam Leuit̄. xij. ex ordinatione dei moyses dixit: Mulier si suscepto semine peperit immunda erit. Ista conditio si apposita dat intelligere ꝙ q̄nq̄ mulier esset paritura masculū nō suscepto semine. Ex quo doctores dicūt ꝙ signanter moyses fuit ita locutus ad excipiendā matrē dei ab immūdicia. Et

vt Bern̄. ait: qꝛ timuit ī matrē dn̄i blas-
phemiā irrogare. Sed vt virginitatem
illā ardentius veneremur: in hac parte
tria dubia sunt aperiēda.

Primum vtrū virginitas marie fuit
ante prenūciata.

Secundū vtrū virginitas marie fuit
voto confirmata.

Tertium vtrū virginitas marie fuit
semper obseruata.

¶ Ad primū dubiū rn̄demus ꝙ placuit
altissimo deo per multa ante retroacta
secula virginitatē marie a suis prophe-
tis et alijs quib⁹ rem tam grandē notā
effecit: mirabiliter preconizari. Omitto
sibyllaꝝ oracula. Taceo multoꝝ patriar
charū testimonia. Tm̄ referē q̄d in histo
rijs hispanie: quid in Ezechiele: quid in
Esaia fidelissime scribitur: In originali
libro historie hispanice in. c. xl. de nōnul
lis incidētibus tempore Fernādi regis
ita habet: Cū apud toletū quidā iudeus
gratia ampliādi vineā suā rupem cōmi-
nuisset: in medio saxi cōcauitas reperta
est: vbi liber erat folia lignea habēs de-
scriptus tribus linguis: hebreis: grecis:
et latinis: scriptura quasi vni⁹ psalterij
videbat. Hic liber de triplici mūdo dis-
serebat ab Adā vsqꝫ ad antixp̄m. Prin-
cipiuꝫ v̄o tertij libri incipiebat a xp̄o sic
exordiēs. In tertio mundo filius dei na
scetur in mūdo ex virgine maria: patie-
turqꝫ ꝑ salute hoīum. Qd̄ cum iudeus
cōspiceret statim cum familia sua sacro
fonte renatus est. In fine v̄o libri erat
ꝙ tp̄e Fernādi regis inueniri debebat.
Ad ꝓphetaꝫ Ezechielē iam veniamus
cui virginitas marie reuelata est. Unde
ait. c. xliiij. Cōuerti me ad viā porte sctō
rum exterioris que respiciebat ad orien
tem ⁊ erat clausa. Et dixit dn̄s ad me.
Porta hec clausa erit ⁊ nō aperiet ⁊ vir
nō trāsiet ꝑ eā: qm̄ dn̄s deus isrl̄ ingres
surus est ꝑ eā. Ubi Aug. in ser. ait: Mi-
rabilis ꝓphete visio: sed mirabilior est
ꝓphete adimpletio. Quid est porta in
domo dn̄i clausa: nisi ꝙ Maria semper
erit intacta? Et q̄d est hō nō transibit ꝑ
eam: nisi ꝙ Joseph nō cognouit eā? Et
q̄d est solus dn̄s intrat ⁊ egredietꝫ ꝑ eā:
nisi qꝛ spūssctūs impregnauit eā? Et q̄d
est clausa erit in eternuꝫ: nisi qꝛ Maria
fuit virgo ante partū ⁊ virgo post par-
tuꝫ. Dicit ergo Maria. Porta facta suꝫ
celi: ianua facta sum filio dei. Illi facta
sum ianua clausa: qui post suam resurre
ctionē ingressus est per ostia clausa per
q̄ egressus est ad suos crucifixores. Ad
discipulos aūt suos clauso ostio cenacu
li ingressus est claustra: qui natus devē
tre meo: me matrem dimisit intactam.
Adimpleuit ventrem meū diuinitate: ⁊
vterū meum nō euacuauit castitate. hec
ille. Esaias v̄o satis apte. c. vij. virgini-
tatem marie prenūciauit. Ecce (inquit)
virgo concipiet ⁊ pariet filiū ⁊ vocabit
nomen eius emanuel. ¶ Sed iudei con
tra nos arguūt. Primo qꝛ in hebreo nō
d̄r virgo: sed halma: ⁊ significat puellā
absconditā siue sit virgo siue corrupta.
Scd̄o qꝛ dicitur ꝙ nomen eius vocabi
tur emanuel. Filius aūt virginis voca
tus est iesus xp̄s. Et ideo asunt iudei ꝙ
hec ꝓphetia non intelligitur de christo
⁊ virgine matre: sed de Ezechia filio re-
gis achaꝫ: qui post dictum ꝓphete nat⁹
est. Sed hoc impugnat Rabbi Salo-
mō ꝑ hoc ꝙ Ezechias erat vigintiq̄nqꝫ
annoꝝ qn̄ cepit regnare post Achaꝫ pa-
trem suum immediate: vt habetur. iiij.
Reguꝫ. xviij. c. Achaꝫ regnauit tm̄ sede
cim annis: vt habetur. iiij. Regū. xvj. c.
Ergo in principio regni Achaꝫ anteq̄
diceretur prophetia: Ezechias erat na-
tus ⁊ erat nouem annorum. Et propter
hoc dicit Rabbi Salomon: ꝙ hec pro-
phetia est intelligenda de filio Esaie q̄
acceperat vxorem iuuenculam ⁊ iam cō
ceperat de eo. Et quia de puero existen
te in matris vtero nescitur si sit mascu-
lus vel femina: iō Esaias dabat Achaꝫ
signum liberationis a duobus regibus
illum inuadere volentibus: sicut patet
iiij. Reg. xvj. c. ꝙ vxor sua grauida pare
ret filium masculum. Sed vt refert Ni
colaus de ly. ista expositio stare non po

test quia. c. sequēti dr de puero illo. Et erit extensio alarū eius implens latitudinē terre tue o emanuel. Et loquit de terra regni iudee cuius nunc fuit dns Esaias. Et ꝓpterea ad litterā intelligitur de xpo q dnatur iudee t oibus que sunt in celo t in terra. Ad primū dco obiectū di. Nicol. delyra: q halma in hebreo significat absconditā: ita q nō dubitat de itegritate illi. Et scribit p h. Et nō inueniūtur nisi tres ita descripte. Prima est Rebecca de qua Gen. xxiiij. c. dicitur puella decora nimis. Sequit Puella que egredietur. in hebreo ponitur Halma que egredie. Secūda fuit Maria soror moysi: de qua dr Exod. ij. c. Fuit puella. i hebreo ponitur halma. Fuit halma. Et iste due fuerūt virgines purissime quādo fuerūt sic nominate. Tertia ergo fuit dna Maria in hac ꝓphetia. Quare halma virginem significat. Ad illud dco quod adducebat de nomine emanuel: respondent doctores vt etiam tactū est in sermone de circūcisione: q duplex est nomen: scilz nature vt homo: t impositionis vt petrus t Antonius. Emanuel itaq est nomen nature: iesus dco nomen impositionis. ¶ Secundū dubiū aperiendum: vtrū virginitas Marie fuit voto confirmata. Ad quod respōdet Ric. in. iiij. dist. xxx. Et Tho. iij. parte. q. xxviij. q cū perfectiones opa magis sint laudabilia si ex voto fiant q̄ sine voto: virginitas autē in matre dei precipue debuit pollere: ideo cōueniēs fuit vt virginitas eius esset ex voto deo consecrata. Verūtū q: tēpore legis oportebat generationi īsistere tā mulieres q̄ viros: q: ꝑm carnis originē cultus dei augebat antec̄ ex illo ppl'o xps nasceretur. Mater dei nō creditur antec̄ desponsaretur Joseph absolute virginitatem vouisset: licz eā in desiderio habuisset. Super hoc tū voluntatē suam diuino cōmisit arbitrio. Postmodum dco accepto sponso ꝑm q mores illius temporis exigebāt simul cū eo votum virginitatis emisit. Voluit dco desponsari ex familiari instictu spūs sancti ꝓfidēs de diuino auxilio q nūc̄ ad copulam carnalē peruenirent. Confirmātur ista p magistrū senten. in. iiij. dist. xxx. t etiā per illud quod scribitur xxvij. q. ij. c. sufficiat. S. Btā maria. Landulphus tū dicit in suo. iiij. q possibile fuit virginē expresse vouisse anteq̄ desponsaretur: t nihilominus cū dco voto virginitatē potuit ꝓtrahere. Nā matrimoniū est cōsensus in carnalem copulā altero coniugū petente. Si ergo cōstaret per reuelationē ipsi femine q nūc̄ vir ab ea debitū peteret: cum dco voto virginitatis posset stare verū matrimoniū: q: nūc̄ carnalis copula sequeret. Et ita fuit in ꝓposito: q: virgini gloriose fuit reuelatum q nunc̄ ioseph peteret ab ea debitū: t forte etiā ipsi ioseph: aut dicatur a nōnullis q ipse insuper ex instinctu spūssancti virginitatē vouerat. Nō obstante aūt tali voto inter mariā et Joseph verū fuit matrimoniū: vt refert magister sentētiarū. Et. xxvij. q. ij. c. institutū. Nam vt inquit Richar. t sanctus Tho. duplex est perfectio rei: prima scz t scda. Prima in ipsa rei forma cōsistit ex qua specie sortitur. Scda cōsistit in operatione rei per quam res aliqua liter suū finem attingit. Forma aūt matrimonij ꝓsistit in quadā indiuisibili cōiunctione animoꝝ ꝑ quā vnus cōiugz indiuisibiliter alteri fidē seruare tenet. Finis autē matrimonij est proles generanda t educāda. Ad quorū primū pertinet ꝑ cōcubitū cōiugalē. Ad secundum per alia opera viri et vxoris qui sibiuicē obsequuntur ad prolem nutriendam. Sic ergo quātū ad primā perfectionem omnino verum fuit matrimonium virginis matris dei t Joseph: q vterq̄ cōsensit in copulā coniugalē: nō autē expresse in copulā carnalē: nisi sub cōditione si deo placeret. Vñ t angelus vocat mariam coniugem dicens Mat. thei. j. Noli timere accipere mariā cōiugem tuam. Vñ exponēs Aug. in lib. de nupcijs t cōcupiscētijs dicit: Cōiunx vo-

catur et prima despōsationis fide: quā
cōcubitu nec cognouerat nec fuerat co-
gniturus. Quātū ꝟo ad scd̄am ꝑfectio-
nē q̄ est ꝑ actuꝫ mr̄imonij hoc si referat̄
ad carnalē ꝯcubitū ꝑ quē ꝓles generat̄
nō fuit istud mr̄imoniū ꝯsummatū. Ha-
buit tn̄ illud mr̄imoniū etiā scd̄am per-
fectionē quātū ad ꝓlis educationē. Un̄
Augu. dicit in li. de nuptijs ⁊ cōcupiscē-
tia. Omne nuptiarū bonū impletum est
in illis parētibus xp̄i ꝓles: fides: sacra-
mentū. Prolē cognoscimus ipsum dn̄m
iesum. Fidem qꝛ nullum adulteriū. Sa-
cramētum qꝛ nullum diuortium: solus
ibi nuptialis concubitus non fuit. Et si
quis obijceret contra ista qꝛ Hiero. con-
tra heluidiū ait: Joseph Marie custos
fuit potius q̄ maritus. Dicendū ꝙ Hie-
ro. accipit maritus ab actu matrimonij
cōsummati. Similiter intelligēda sunt
verba Hieronymi in Mattheū. vbi ait:
Cū virū audieris suspitio tibi ne subeat
nuptiarum: sed recordare cōsuetudinis
scripturarum qua sponsi viri et sponse
vocantur vxores: qd̄ Hieronymus vo-
cat nuptias nuptialem concubitū. Om-
nia predicta facile teneri possunt: et ꝙ
virgo vel anteq̄ cum Joseph contrahe-
ret: vel postq̄ cōtraxit ex dei reuelatio-
ne virginitatem vouisset. Et ꝙ Joseph
illuminatus a deo qui elegit eum tante
virginis spōsum et sui filij alūnum vir-
ginitatem voto fuerit cōplexus: cū per-
pendimus ipsius virginis bn̄dicte mo-
res ⁊ actus diuinitus regulatos. In q̄-
dam tn̄ historia sic habetur ꝙ beata vir-
go completo ablactationis triennio: ad
templum dn̄i a parentibus fuit perdu-
cta: vbi remansit cum alijs virginibus
⁊ puellis in omni sanctitate seruiens al-
tissimo deo: visitabaturq̄ ab āgelis fre-
quentius ⁊ spūalibus consolationibus
replebat̄. Quartodecimo ꝟo etatis sue
anno pontifex publice denunciauit: vt
virgines que erāt in templo ⁊ etatis tē-
pus implessent: domū reuerterentur vt
matrimonia contraherent. Cuius man-
dato cum cetere paruissent: sola virgo
maria hoc se facere nō posse respondit.
Tū qꝛ parentes sui eam dn̄i seruitio mā-
cipassent: tum qꝛ virginitatem suā dn̄o
ipsa vouisset. Tunc anxiatus pontifex
ꝑ nouitate rei imminēte festiuitate iu-
deorum senioribus conuocatis: omniuꝫ
vna hec fuit sententia vt dn̄i consilium
quereretur. Cum aūt orationi insisterēt
⁊ pontifex ad consulendum dn̄m acces-
sisset mox de loco oratorij cunctis audiē-
tibus vox insonuit: vt quicūq̄ de domo
dauid nuptijs habiles ꝯiugati nō eēnt
singuli virgas ad altare deferrent: ⁊ cu-
iuscūq̄ virgula germinaret ⁊ in cacumi-
ne eius spiritussanctus in columbe spe-
cie cōsederet: ipse proculdubio esset cui
virgo desponsari deberet. Erat inter ce-
teros Joseph de domo dauid: cui cum
incongruum videretur si vir iam proue-
cte etatis tam teneram virginem duce-
ret in vxorem: ceteris virgas suas afferē-
tibus: solus ipse virgam nō attulit. Un-
de cū nihil diuine voci consonū appare-
ret pōtifex iterato dn̄m ꝯsulendū puta-
uit. Qui respōdit ꝙ solus ille virgā suā
nō attulit cui virgo despōsari debebat.
Inductus itaq̄ ioseph vt virgaꝫ suam
ferret cū hoc fecisset ilico germinauit: et
in eius cacumine colūba ꝯsedit: quare si-
bi desponsata fuit virgo. Qui in suā ci-
uitatem bethleē ꝑfectus necessaria nu-
ptijs ꝓuidebat. Virgo aūt maria ad do-
mū parētū in nazareth reuersa est. Ubi
in diebus illis angelus gabriel ei oran-
ti apparuit: ⁊ de ea nasciturū dei filium
nūciauit: hec in legēda natiuitatis ꝟgi-
nis. ¶ Tertiū dubiū fuit vtrū ꝟginitas
marie fuit semꝑ obꝟuata. Ad qd̄ nequā
heluidius hereticus ore sacrilego ⁊ blas-
phemo ausus est dicere: ꝙ post partum
nō māsit ꝟgo lꝫ fuerit ꝟgo an̄ partū ⁊ in
partu. Sumpsit aūt occasionē erroris:
qꝛ male intellexit scripturas. Nā in. j. c.
Matthei scribit̄ de ioseph. Non cogno-
scebat eā donec peperit filiū suū primo-
genitum. Arguit heluidius ⁊ dicit: Hoc
aduerbiū donec ꝯsueuit determinatum
tempus significare. Quo completo fiet

id qđ vsq; ad illud tp̄s nō fiebat: verbū aūt cognoscēdi ibi ad coitu; refert̄: sicut ⁊ Gen. iiij. đr: ꝙ adā cognouit vxorē suā ergo post partū btā v̄go fuit a Joseph cognita. Jnsup ⁊ iesus noīat primogenitus: ergo habuit fratres subsequētes Et hoc ꝯfirmat qr Joh. ij. đr: Descendit in capharnaū ipse. s. xp̄s ⁊ mr̄ ⁊ fratres eius. Pro cōfusione heluidij ⁊ veritatis defensione notādū ꝑ illo verbo cognoscebat: ꝙ q̄dā dixerūt hoc nō esse intelligendū de cognitiōe carnis sed de cognitione noticie. Dicit em̄ Chryb. ꝙ nō cognouit eā ioseph añq̄ pareret cui⁹ fuerit dignitatis. Sed postq̄ peperit tunc cognouit eā: qr ꝑ ipsius ꝓlē specialior ⁊ dignior facta fuerit q̄ totus mūdus: qr quē totus mūdus capere nō poterat in angusto vtero suo sola suscepit. Quidā aūt hāc cognitionē referūt ad noticiam visus. Sicut em̄ Moysi cum dn̄o collo quētis glificata est facies vt nō possent in eū intēdere filij isrl: sic maria claritate virtutis altissimi obūbrata cognosci nō poterat a ioseph donec peret. Post partū v̄o a ioseph agnita inuenit̄ specie faciei nō libidinis tactu. Hiero. aūt cōcedit hoc esse intelligēdū de cognitione coitus. Sed dicit ꝙ vsq; vel donec ī scripturis qñq; significat certū tp̄s: ꝟm illud ad Gal. iij. Propter trāsgressionem lex posita est donec venit semē cui ꝓmiserat. Qñq; v̄o significat infinitu; tp̄s ꝟm illud ps̄. cix. Donec ponaz inimicos tuos. ponit̄ ibi donec ꝑ semper. Et ꝟm hūc modū loquēdi euāgelista ostēdit ꝙ ioseph nō cognouit eā donec peperit. i. vsq; ad partū: ⁊ neq; etiā post partū de eo etiā ꝙ xp̄us đr primogenitus: vt ait Hiero. Et ponit̄ ex̄ de v̄bo. sig. in. c. Joseph. Nō post quē alius: sed añ quē nullus. Et de eo ꝙ heluidius referebat xp̄z videlz habuisse fratres. Hiero. ait: ꝙ q̄tuor modis in scriptura fratres dicunt̄: scz natura: gēte: cognatiōe: ⁊ affectu. Añ fratres dn̄i dicti sunt: nō ꝟm naturam: quasi ab eadē mr̄e nati: sed ꝟm cognationem quasi cōsanguinei eius existentes. Detestādus itaq; est error ꝑniciosissimus Heluidij: vt inquit Tho. iij. parte q. xxviij. Primo sicut qr derogat xp̄i ꝑfectioni: qui. s. ꝟm diuinā naturā vnigenitus est patris tāq̄ ꝑfectus ꝑ oīa filius eius: ita etiā decuit vt esset vnigenitus matris tanq̄ perfectissimū germē eius Scđo hic error iniuriā facit spūisancto cuius sacrariū fuit vterus virginalis in quo carnē xp̄i formauit. Unde nō decebat vt decetero violaret̄ ꝑ cōmixtionez virilē. Tertio derogat dignitati ⁊ sanctitati matris dei: q̄ ingratissima videret̄ si tanto filio ꝯtēta nō esset: et si v̄ginitatē q̄ in ea miraculose cōseruata fuerit sponte ꝑdere vellet ꝑ carnis concubitum. Quarto insuper ipsi ioseph esset ad maximā presumptionē imputandū: si eam quā reuelante angelo de spūsctō deum concepisse cognouerat: polluere tentaret. Quare virginem añ partum: virginē in partu: ⁊ virginē post partuz genitricē dei verissime predicamus. Si v̄o vlterius aliquis quereret. Cur voluit christus de virgine nasci? Respondere possum⁹ ex dictis prefati doctoris sancti Tho. vbi. s̄. ꝙ hoc factum est triplici de causa.

Primo ꝓpter dignitatē patris:
Scđo ꝓpter puritatē filij.
Tertio ꝓpter incarnationis finē.

¶ Primo ꝓpter patris dignitatē obseruandā. Cum enim xp̄s sit verus ⁊ naturalis dei filius: nō fuit cōueniēs vt aliū patrē haberet q̄ deū: ne dignitas trāsferretur in alium. ¶ Secundo hoc fuit conueniens propter puritatem filij. Ipse nāq; est verbum dei: verbū v̄o absq; omni corruptione cordis concipitur: et ex corde absq; corruptione procedit. Unde vt ostenderetur ꝙ illud corpus esset ipsius verbi dei: conueniens fuit vt de incorrupto virginis vtero nasceretur. ¶ Tertio fuit cōueniens propter incarnationis finem. Ad hoc enim venit christus vt homines renascerentur in filios dei: non ex voluntate carnis neq; ex voluntate viri, i. non ex consensu mulieris

ꝛ viri: sed ex deo. i. ex dei virtute nati sunt
Unde Augu. in li. de sctā virginitate ait:
Oportebat caput nostrum insigni mira
culo ꝑm corpus nasci de virgine: vt si
gnificaret sua mēbra de virgine ecclia
ꝑm spm̄ nascitura.

¶ De tribus legis cerimonijs quas bea
ta virgo seruauit ex humilitate. Cap̄. ij.

Secunda virtus p̄stātissima
quā in virgine bn̄dicta cōtē
plari debemus: dr̄ humilita
tis. Ob illā nāq; subiecit se
hodierna die triplici cerimo
nie legis.

Prima cerimonia fuit purgationis.
Scda p̄sentationis.
Tertia oblationis.

¶ Prima cerimonia dicit purgationis.
Quadragesimo nanq; die a natiuitate
dn̄i venit ad tēplū vt ꝑm ꝯsuetudinem
legis mūdaret: cū tn̄ sub illa lege nō te
neretur. Ad qd̄ plene intelligendū pon
derāda sunt ea que scribunt Leuit. xij.
vbi sic habetur in snīa: ꝙ mulier si susce
pto semine peperisset masculū: immun
da esset septē diebus. Immūda. s. a con
sortio hoīm ꝛ ab ingressu tēpli. Sed cō
pletis septē diebus mūda quidē efficie
bat quoad consortiū hoīm. Sed adhuc
vsq; ad trigesimūtertium diē quoad in
gressum templi immūda erat. Tandem
cōpletis quadraginta diebus: quadra
gesima die tēplum intrabat: ꝛ puerum
cum mulieribus offerebat. Si vero femi
nā peperisset: duplicabant dies: ꝛ quo
ad ꝯsortiū hoīm: ꝛ quoad ingressum tē
pli. Beatissima vero virgo nullaz habuit
immūdiciā a qua purgaret: neq; filium
cōcepit virili semine: quare nec legi pu
rificationis obligabat. Voluit tn̄ predi
ctam legē humiliter adimplere. Naz vt
inquit Thom̄. iij. parte. q. xxxvij. Sicut
plenitudo gratie a xp̄o deriuat in ma
trem: ita decuit vt mater humiliati filij
connoxius: voluit nihilominus circūci
sionem aliaq; onera legis subire: ad de
monstrādū humilitatis ꝛ obediētie exē
plum: ꝛ vt approbaret legē: ꝛ vt occasio
nem scandali a iudeis tolleret. Propter
easdem rationes voluit ꝛ matrem suaz
implere legis obseruantias: quibus tn̄
nō erat obnoxia. Ideo Bern̄. ad virgi
nem sic deuote loquitur: Vere beata vir
go nō habes causam: nec tibi opus est
purificatione: sed nūquid filio tuo op⁹
erat circūcisiōe? Esto īter mulieres tāq̄
vna illarum: nam ꝛ filius tuus sic est in
medio pueroꝝ. hec Bern̄. ¶ Scda ceri
monia legis cui se virgo sctā subiecit: di
citur presentatiōis. Ut em̄ scribit Exo.
xiij. Locutus est dn̄s ad moysen dicēs:
Sctīfica mihi oē primogenituz qd̄ ape
rit vuluā in filijs isrl̄. Ubi sciendū ꝙ de
ꝓle nata duplex preceptū tradebat ī le
ge. Unū quidē generale quantū ad om
nes. vt. s. cōpletis diebus purificatiōis
matris: offerret sacrificiū ꝓ filio siue ꝓ
filia: vt habet Leuit. xij. Et hoc quidez
sacrificiū erat ad expiationē pctī: ī quo
ꝓles erat concepta ꝛ nata: ꝛ etiā ad cō
secrationē quandā ipsius: qꝛ tunc p̄mo
presentabat in templo. Et ideo aliquid
offerebat in holocaustū: aliquid ꝓ pec
cato. Aliud erat preceptū speciale de pri
mogenitis tā in hoībus q̄ in iumentis
Sibi em̄ dn̄s deputauerat oē primoge
nitum in isael: ꝓ eo ꝙ ad liberationem
populi israel percusserat primogenita
egypti ab hoīe vsq; ad pecus: primoge
nitis filioꝝ israel reseruatis. Et qꝛ xp̄us
fuit primogenitus Marie virginis ma
tris: vtrūq; fuit factum circa eum. Pri
mo quantum ad id qd̄ erat speciale: et
pertinet ad primogenitos. Ob qd̄ dicit
Lucas. Tulere illuz in hierl̄m vt sisterēt
eum. i. offerrent dn̄o: qꝛ oē masculinum
adaperiens vuluā. i. primo nascens ꝑm
Nico. de ly. cuiusmodi erāt primogeni
ti: sanctū dn̄o vocabitur. Scdo factum
fuit circa christuz id qd̄ cōiter pertinet
ad oēs. Et hoc notatur cum dicitur: Et
vt darent hostiam ꝑm ꝙ dictuz erat in
lege dn̄i: par turturuz aut duos pullos
columbarum. Quia vero dr̄: Oē masculi
num adaperiens vuluā: pz ꝙ loquitur
de masculo cōcepto ꝛ nato per apertio

nem claustri virginalis: qđ non habuit locū in btā virgine: q̄ virgo pmansit in ꝓceptu ⁊ partu: sed hanc legē ex humilitate voluit obseruare. ¶ Tertia cerimonia cui se virgo subiecit: ō: oblationis. Nam obtulere ipsa ⁊ ioseph ꝓ dño par turturuꝫ: aut duos pullos colūbarum. Hec erat oblatio pauperuꝫ: sed agnus oblatio dimitū. Verūtamē tres difficultates hic oriuntur.

Prima an conueniens fuit aliquid offerre deo.

Scđa quare oblatio fiebat de aliquibus determinate nō de oībus.

Tertia quare animalia offerebantur occisa.

¶ Pro prima difficultate posset q̄s arguere isto mō. Nihil est offerēdū alicui qđ suum est ⁊ ipse nō indiget. Sed dei erāt oīa q̄ in sacrificijs offerebant ⁊ illis non indigebat: qz ad vsum hoīs illa deputauerat: ergo nō erāt deo offerēda Cōfirmanť ista ꝓ dauid in pſ. xxiij. di. Dñi est terra ⁊ plenitudo eius: orbis terrarum ⁊ vniuersi q̄ habitāt in eo. ⁊ pſ. xxxix. Sacrificiū oblationē noluisti. Ec in alio psalmo inducit loquētē deū. pſ. xlix. Nūq̄d māducabo car. tau. aut sanguinē hircoꝝ potabo. Jn cōtrariū autē est illud qđ ponit Leuit. ſ. vbi dixit deus: Oblata oīa adolebit sacerdos super altare i holocaustū ⁊ odorē suauissimū dño. Et ꝓterea sctūs Tho. ſ. ij. q. ciij. dicit q̄ deus voluit sibi offerri sacrificia triplici rōne.

Primo ꝓpter mētis ordinationē.

Scđo ꝓpter idolatrie excusationeꝫ.

Tertio ꝓpter figurationē.

¶ Primo voluit deus sibi offerri sacrificia ꝓpter mētis ordinationeꝫ. Ad hanc ptinet vt oīs q̄ quis habet recognoscat a deo: vt ō:. xvj. q. j. in. c. reuertimini. et ordinet in deū tanq̄ in vltimū finē. Et hoc repꝛesentabať in oblationibus ⁊ sacrificijs. Hinc est q̄ Dauid vt scribit. ſ. Paral. c. xxix. dicebat: Tua sunt oīa ⁊ q̄ de manu tua accepimus dedimus tibi. ¶ Scđo v qluit deus offerri sibi sacrificia ꝓpter idoloꝝ excusationē: vt ꝓ hoīe qui reddebatur deo retraheret populus a cultu idoloꝝ. Nā ꝓcepta de sacrificijs nō fuerūt data populo indeoꝝ nisi postq̄ declinauit ad idolatriā adorando vitulum conflatilē. ¶ Tertia ratio fuit ꝓpter figurationem. Futurus nāq̄ erat rp̄s qui se offerre ꝓ hominuꝫ salute debebat. Jdeo oblatiōes veteris legis rp̄m figurabant: de quo sic inquit apl̄s ad Ephe. v. tradidit semetipsum pro nobis oblationem ⁊ hostiam deo in odorē suauitatis. ⁊ ad Heb. x. Xp̄s vnā semel ꝓ peccatis hostiaꝫ obtulit in sempiternum. Cōcludimus ergo q̄ licz dei sint omnia quibus nec indiget: oblationes tñ sibi fieri voluit ꝓpter hominum vtilitatem rationibus predictis. ¶ Secunda difficultas erat quare oblatio fiebat deo de aliquibus determinate ⁊ nō de omnibus. Nam de generibus animalium quadrupedum offerebanť boues: oues: ⁊ capre. Et de auibus turtur ⁊ columba. Et in mūdatione leprosi de passeribus. Quare nō offerebantur pisces aquile: leones: ⁊ silia? Et respōdet Tho. vbi. s. q̄ hoc fiebat ꝓpter tria.

Propter cōem habilitatē.

Propter mūdiciā ⁊ puritatē.

Propter oblationis singularitatem.

¶ Primo hoc fiebat ꝓpter cōem habilitatem: qz illa q̄ offerebanť facile haberi poterāt a cōitate hoim: nō fic leones: aquile: vel pisces. ¶ Scđo hoc fiebat ꝓpter mundiciam ⁊ puritateꝫ: qz illa animalia mundum habent nutrimentum: ficut dicit Rabbi moyses: non fic gallina ⁊ porcus. ¶ Tertia ratio erat ꝓpter oblationis singularitatem: vt esset singularis oblatio que fiebat deo: differēs ab oblatione que fiebat idolis. Et quia egyptij colebant oues ⁊ venerabantur hircos: eo q̄ demones in illa forma eis apparebant. Boues nō habebant interes sacras ob reuerentiam yſis quā deā habebāt. Hec fuit soror zoroastris que nauigans in egyptum: multa egyptios de agricultura docuit. Jcirco offerebātur

deō ōues: hirci: capre: ⁊ boues. Insuper vt ait rabbi moyses. In colūbis meliores sunt pulli: in turturibus meliores sunt maiores. ¶ Tertia difficultas erat: quare alia offerebantur occisa. Ad qō dicit sanctus Tho. ꝙ hoc fiebat triplici rōne. Primo ꝓpter cōformationem: qz sic veniunt in vsum hominum. Secundo propter significationem: qz significabant occisionē quā pctōr meretur: ⁊ deus misericors ꝓpter humilitatem ⁊ reuerentiā sibi factā tolerat illuz ⁊ ꝓpter pnia indulget sibi. Tertio sic fiebat propter figurationē xpi: q occisus debebat immolari. Dis ergo dimissis redeamus ad oblationē factā ꝑ xpo. Nā iz ex paupertatis amore pauperū oblationē elegerit: tñ vt inq̄t Tho. iij. parte. q. xxxvij. Turtures ⁊ colūbe figure cōgruūt. Naz turtur q: est auis loquax: predicationez ⁊ cōfessionē fidei significat: qz ꝯo est animal castuz significat castitatē: qz ꝯo est animal solitariū significat cōtemplationem. Columba ꝯo est aial mansuetum ⁊ simplex: ideo mansuetudinem ⁊ simplicitatem significat.

¶ De liberalitate virginis q̄ manifestatur in dispensatione munerū ⁊ cōcessione filij: atq; in oēs eā inuocātes benigna cōdescensione. Cap. iij.

Tertia vtus principalis quā in virgine btissima ꝓtēplari debem⁹ ōr liberalitatis: quā deprehēdere possumus maxime propter tria.

Primo propter munerum dispensationem.

Scō ꝓpter filij ꝓcessionē.

Tertio propter benignam condescensionem.

¶ Primo possumus deprehendere liberalitatē virginis bñdicte ꝓpter munerum dispēsationē. Nā vt scribit Mat. c. ij. Magi obtulerūt xpo munera pciosa: aurum: thus: ⁊ myrrham: verūtñ vt pie creditur: ea pauperib⁹ dispensauit. Neq; putandū est ꝙ tres reges vilia dona regi regū porrexissent: licz aliq̄ hoc velint affererē: q̄ dicūt talia fuisse facta ꝓpter mysticam significationē. Alij ꝯo consentientes opinioni eoz qui dicūt magna auri pondera fuisse christo donata: fingunt virginem illa reseruasse ꝑ peregrinatione in egypto. Sed reuera qō primus dirim⁹ magis est verisimile atq; credibile virginem. s. illam pyssimā cuncta pauperibus distribuisse. ¶ Scō possumus deprehendere virginis liberalitatem ꝓpter filij sui gratiosam ꝓcessionē: qñ videlz concessit eum simeoni sancto qui accepit euz in vlnas suas. De hoc sic refert Lucas. ij. c. Et ecce homo erat in hierusalē cui nomē simeō. Et homo iste iustus ⁊ timoratus expectans consolationem israel: ⁊ spūssanctus erat in eo. Scōm Nico. de ly. hoc intelligit quantum ad gratie plenitudinem: qz non solum habuit gratiam iustificantem ꝓut habetur communiter a iustis: sed etiaz quantum ad illuminationes diuinas ⁊ consolationes speciales. Ideo subditur Et respōsum acceperat a spiritusancto: scz in orationibus suis deuotis non visurū se mortē: nisi videret christum dñi. Tunc enim erat opinio cōmunis apud intelligentes: ꝙ imminebat aduentus christi ꝯm signa a patriarchis: ⁊ ꝓphetis data. Et ideo simeō de hoc deū feruētius orabat: ⁊ in oratione responsuz accepit ꝙ xpm natū videret anteq; vitaz presentem finiret. Et venit in spiritu in templū. i. per reuelationē spūssancti: vt videret christū sicut erat ei promissum. Et cum inducerent puerum iesum ad faciendū q̄ ꝓdicta sunt ꝯm legem. Et ipse accepit eum in vlnas suas cum maximo cordis gaudio: ꝯm ꝙ dicitur Prouerb. xiij. Desiderium si compleatur delectat animam. Intueamur simeonem a virgine filium exposcentem: consideremusq; ꝙ blande: ꝙ benigne: ꝙ ve liberalissime mater illa illum sibi consignauit. O simeon accepisti illū in vlnas tuas: idest in brachia. Quem accepisti: ⁊ regem regum ⁊ dñm dñantium. Quem ad tuum pectus dulciter deduxisti: filium dei et

virginis illibate. Quem asperisti: deuz
⁊ hominē xp̄m humani generis redem
ptorē. O felicia brachia: O beati oculi
tui quoniā meruisti tāto priuilegio do
tari. Super hoc Aug. in sermone pre-
sentis solēnitatis ait: Hec sunt testimo
nia tua dn̄e iesu: anteq̄ tibi sternerent̄
fluctus maris: campi cessere vt impe-
ranti: anteq̄ ventus te iubēte siluisset:
mortui te vocante resurrexissent: sol te
moriente palluisset: terra te resurgente
tremuisset: celum te ascēdere patuisset.
Adhuc manibus matris portabaris: et
iam dn̄s orbis agnoscebaris. Et ꝓpter-
ea simeon benedixit deum: gratias agē
do ꝓ tāto bn̄ficio ⁊ dixit Luce. ij. Nunc
dimittis seruū tuuz dn̄e ꝟm verbū tuū
in pace. i. decetero dimittes me de hac
vita transire in cordis quiete. Quia vi-
derunt oculi mei salutare tuū. Letāter
enim descendere volebat ad limbū pa-
trum: ex quo videbat saluatorē natum.
Quod parasti ante faciem omnium po
puloꝝ. i. coram omnibus populis qui-
bus mysteriū incarnationis et redem-
ptionis predicatum est per apostolos.
Lumen ad reuelationē gētiū: qꝛ prius
errorū tenebris inuoluebantur. Et glo
riam plebis tue israel. Magna est em̄
gloria iudeis ad xp̄i fidem conuersis ꝙ
xp̄s ꝟm carnem natꝰ est de ipsis. Et pa
ter eiꝰ scz ioseph qui meruit vocari pa-
ter xp̄i: eo ꝙ nutricius eius fuit: ⁊ ma-
ter scilz maria que fuit mater eius v̄a:
erant mirātes super his que dicebātur
de illo: tunc a simeone: ⁊ prius a magis
⁊ a pastoribꝰ: ⁊ a zacharia ⁊ elizabeth.
Et restituto puero virgini: benedixit il-
lis simeon: scilz virgini ⁊ ioseph. Quis
enim Maria et ioseph essent maiores
simeone in sctītate: ille tamen erat ma-
ior quātum ad sacerdotis officium: ad
quem spectat benedicere populum. Et
nō solum benedixit: sed etiā futura pre
dixit. Ecce inquit positus est hic in rui-
nā et in resurrectionē multoꝝ in israel.
Quia scilicz in passione xp̄i que futura
erat: multi iudei fuerūt excecati a v̄ita-
te cadentes. Et multi fuerūt illuminati
qui prius erāt simplices ⁊ ignorantes:
vt ptz de apostolis quibus post passio-
nem xp̄i data est intelligētia scriptura-
rum: ꝟm ꝙ dicitur Luce vl. c. Tūc ape-
ruit illis sensum vt intelligerēt scriptu
ras. Subsecutus est simeō. Et in signū
scilz federis inter homines ⁊ deum: cui
contradicetur a scribis et phariseis et
alijs. Et tuam ipsius animā pertrāsibit
gladius. i. dolor passionis eius pertrā-
sibit animā tuam per compassionez vt
reuelentur ex multis cordibus cogita-
tiones: quia licz virgo tēpore passionis
in fide perseuerauerit: alij tamen disci-
puli diuersas fluctuationes cogitatio-
num habuerūt quousqz viderūt ipsum
a mortuis resurrexisse. ¶ Tertio possu-
mus deprehendere virginis liberalita-
tem propter benignam cōdescēsionem.
Cōdescēdit quippe omnibus eius pre-
sidiū implorātibus. Ipsa est dulcedo ⁊
spes nostra vt cantat ecclesia. Ipsa est
stella maris que naufragantes in mari
huius mūdi ad portum salutis dirigit
Ipsa propinqua est valde peccatoribꝰ
sicut luna inter planetas propinquior
est terre. Ut accedamus ad eā confidē-
ter inducit nos deuotꝰ Bern̄. his v̄bis.
Securū inquit habes o homo accessuz
apud deū: vbi habes filiū ante patrē: ⁊
matrē ante filiū. Filius ostēdit patri ci
catrices ⁊ vulnera: mater oñdit filio pe
ctus ⁊ vbera. Nec vlla pōt esse repulsa:
vbi tot occurrūt charitatis īsignia. Et
iteꝝ Ber. Qn̄ misereri nō poterit mater
omnipotētie? Quando misereri nollet
mater mīe. Et idez: Reuolue totā seriē
euangelij ⁊ si quid asperū: si quid durū
inueneris in maria: deinceps eaz suspe
ctam habeas ⁊ ad eā accedere verearis.
Igitur sub alis eius cōfugiamus vt sic
tuti esse possumus: ⁊ in hoc seculo filij
sui gratiam mereamur accipere ⁊ tādē
gloriam sempiternam. Amen.

¶ De assumptiōe ⁊ exaltatiōe virginis
sacratissime in qua maxima relucet di-
uina potentia. Sermo. vj.

Fecit mihi magna qui potens est. Gloriose v̄ginis Marie verba sunt ista originaliter Luce. j. c. Et si omnia q̄ in virgine bn̄dicta diuina largitas dignata fuit operari magna sint et stupēda: verūtn̄ exaltatio illius sup̄ oēm celestē militiā cūctos in stuporē ⁊ admirationē cōmouere debet. Quid em̄ excogitari mirabilius pōt q̄ q̄ vna mulier transcēderit beatitudinē quorūcūq̄ citra filiū hominū ⁊ angelorū: eūq̄ locuz in empyreo celo cōscendit: ad quē nulla alia pura creatura vllovnq̄ tpe ꝓperare valebit. Hec oīa tn̄ cū ingenti leticia deuotiōeq̄ ardētissima a nobis cōmemorari debēt. Hinc Hiero. in sermone ad Paulam ⁊ Eustochium inq̄t: Hodie gl̄iosa semp̄ virgo maria celos ascēdit. rogo gaudete: q̄ vt ita fatear ineffabiliter sublimata cum xp̄o regnat in eternū. Regina mūdi hodie de terris ⁊ de presenti seculo nequā eripit̄. Iteruz dico gaudete: q̄ secura de sua īmarcessibili gloria ad celi iam p̄uenit palatiuz. Exultate īquā ac gaudete ⁊ letetur oīs orbis: quia hodie nobis oībus eius interueniētibus meritis salus aucta est. Uobis quoq̄ diligentib⁹ eam honor ⁊ virtus vna cum reliquis virginibus sacris amplior prestatur ⁊ gratia. Iccirco dilectissime letamini ⁊ laudate: quia si deū ore prophetico in sanctis suis laudare iubemur: multomagis euz in hac celebritate beate virginis matris eius oportet cum hymnis ⁊ canticis diligētius extollere: ⁊ dignis deo iubilare p̄conijs ac mysticis honorare muneribꝰ. Hec Hieronymus. Ut autem mens nostra virginis in celum aduolantis mysteria perscrutari possit: de ipsa in presenti sermone dicem⁹. In qua tria magna notabimus que fecit deus.

Primū d̄r ꝯsummatiōis.
Secūdum gl̄ificationis.
Tertium assumptionis.

¶ De felici transitu virginis ⁊ de his q̄ occurrerūt in illo. Capl̄m. j.

Primū q̄ fecit de⁹ magnū in v̄gine mr̄e d̄r ꝯsummatiōis. Nā p̄ntē vitā felicit̄ ꝯsūmauit: eiusq̄ trāsit⁹ decorat⁹ extitit: multz p̄uilegijs ⁊ p̄rogatiuis. Ad qd̄ pleni⁹ intelligēdū. ¶ Primo q̄rim⁹: quot ānis postq̄ xp̄s ascēdit ad celos: illa mr̄ sctissima supuixit. Et ad h̄ q̄dā Epiphani⁹ dicit q̄ btā virgo qn̄ ꝯcepit xp̄m erat annoꝝ. xiiij. ⁊ in. xv. ip̄m peperit: ⁊ māsit cū eo ānis. xxxiij. ⁊ post mortē superuixit annis xxiiij. Et s̄m hoc qn̄ obijt erat annoꝝ septuagintaduoꝝ. Aliquib⁹ tn̄ ꝓbabili⁹ videt̄ q̄. xij. annis vixerit post passionē sui filij: ⁊ sic sexagenario sit assumpta cū apl̄i totidē annis p̄dicauerint in iudea: ⁊ circa p̄tes illas sicut eccl̄iastica tradit historia. ¶ Scd̄o videdū est q̄d virgo fecerit illo tp̄e vsq̄ ad suā depositionē. Et ad h̄ dicūt q̄dā q̄ remāsit ī domo iuxta mōtē syō posita: oīaq̄ loca filij sui. s. baptismi: ieiunij: passiōis: sepulture: resurrectionis: ascēsionis: deuotione sedula visitabat. Hiero. aūt ad Paulā ⁊ Eustochium ita scribit: Si q̄rit̄ post ascēsionē q̄d egerit vnū ꝓ certo est q̄ v̄go sctā corp̄e ac mēte p̄māsit. Quā sane angel⁹ gabriel ac si celestis paranīph⁹ ītactā custodiuit. Et Job. apl̄s atq̄ euangelista: cui xp̄s de cruce eā cōmisit: v̄go virginē seruauit: suisq̄ ei deseruiuit obsequijs. Nō q̄ eximi⁹ ille sctōꝝ chor⁹ apl̄oꝝ eā deseruerit inter q̄s post resurrectionē ītrās ⁊ exiens familiari⁹ ꝯtulit de xp̄i īcarnatiōe: tāto siq̄dē veri⁹ quāto ab īitio pleni⁹ p̄ sp̄m̄ sctm̄ cūcta didicerat ⁊ perspexerat ocl̄is vniuersa: lz ⁊ apl̄i p̄ eūdē sp̄m̄ scm̄ oīa cognouerīt ⁊ ī oēm edocti p̄uenerīt v̄itatē. hec Hiero. ¶ Tertio īuestigādū est an sit īcōueniēs de trāsitu v̄ginis acceptare q̄ ī libro apocripho q̄ Job̄i euāgeliste ascribit̄ edocēt̄. Ad qd̄ ita rn̄det Hiero. vbi. s̄. Si venerit ī manib⁹ vr̄is illud apocriphū de trāsitu eiusdē virginis dubia ꝓ certz nō recipiatz: qd̄ mul

ti latinoꝝ pietatꝫ amoꝛe studioꝙ legẽdi carius amplectunt. ¶ Quarto pscrutari debemus q̃ sint illa q̃ vt pie tenere possumus occurrerũt in ꝛginis felicissimo obitu. Et vt colligit a sctis fuerunt ꝑcipue ser. Primũ fuit virginis cõsolatio. Die nãq; quadã dũ ī filij desideriũ coꝛ eius vehemẽter accẽderet: angelus cũ multo lumine ei astitit ⁊ reuerenter salutauit. Aue inq̃t bẽdicta filius tuus ad te me misit: q̃ te genitricẽ reuerendã expectat: die itaq; tertia assumeris ad regna celestia. Cui virgo. Cupio inquit vt filij ⁊ fratres mei apli ad me pariter cõgregent: vt eos anteq̃ moriar coꝛporalib⁹ oculis videã ⁊ ab eis sepeliri valeã: ⁊ ipis ꝑsentib⁹ spm̃ deo reddã. Ite rũ exopto valde vt aĩa mea de coꝛpoꝛe exies: nullũ spm̃ teterrimũ videat: nullaq; mihi sathane ptãs occurrat. Cui ãgel⁹. Ecce oẽs ad te ꝛgregabũt apli q̃ nobiles tibi exhibebũt exeq̃as funeris ⁊ in eoꝝ cõspectu spm̃ exhalabis. Nã q̃ olim ꝓpheta de iudea in babyloniã in crine attulit: subito ipse ꝑculdubio ad te apl̃os adducere poterit in momẽto. Malignos aũt spũs videre cur metuis cũ eoꝝ supbiã tua hũilitate ꝓtrieris: fiat tñ volũtas tua vt ipos nõ videas. His dictis abscessit angelus. Aliũt autẽ nõnulli q̃ ꝓsentauit angelus virgini palmã quã attulit e paradiso: q̃ nimia claritate splẽdebat. Et erat virgeviridi tati ꝓsilis: sꝫ folia illi⁹ vt stella matutina fulgebãt: quã ante feretrũ portãdã angelus dixit: ¶ Scõm qõ occurrit in virginis obitu fuit apl̃oꝝ oĩm ꝛgregatio. Refert nãq; Diony. in lib. de diuinis noĩbus. apl̃os in dormitiõe ꝛginis euenisse: ac vnũquẽq; in laudẽ xpi virginis sermonẽ fecisse. Loquẽs nãq; ad Timotheũ ait: Nos vt nosti ⁊ ipe ⁊ multi sanctoꝝ nostroꝝ fratrũ ꝓuenimus ad visionẽ coꝛpis vite ꝓncipis: ⁊ q̃ deũ suscepit. vt hr etiã Mat. xxvij. Qualr vo ibi apli venerũt colligit vtputo ex illo lib. apocrypho. Nã ꝓdicãte Johãne in epheso celũ repente intonuit et nubes candida ipm̃ sustulit ac raptũ ante ms rie ianuã collocauit: pcutiensq; ostium interius introiuit et virginẽ salutauit. Quẽ illa vidẽs obstupuit: ⁊ pre gaudio lachrymas ꝓtinere neq̃uit. Dixitq; o filii Johannes memoꝛ esto verboꝝ magistri tui q̃bus me tibi in matrẽ ⁊ te mihi in filiũ cõmendauit. Ecce a dño vocata debitũ humane ꝓditiõis exoluo: et coꝛpus meũ tibi sollicita cura recõmẽdo. Audiui esĩ iudeos dicẽtes: Expectem⁹ viri fratres quoadusq; illa q̃ iesum poꝛtauit subeat mortẽ ⁊ coꝛpus ei⁹ ꝓtinus rapiemus: ac iniectũ ignibus comburemus. Tu igitur hanc palmã deferi facies ante feretrũ: cũ coꝛpus meũ duxeritis ad sepulcrũ. Dixitq; Johanes. O vtinam hic essent oẽs apostoli fratres mei: vt decẽtes tibi parare possem⁹ exequias ac exoluere laudes dignas. Dec illo dicẽte oẽs apostoli de locis ī quib⁹ ꝓdicabant a nubib⁹ rapiunt et ante marie ostium collocantur. Qui vidẽtes se ibidẽ insimul congregatos mirabantur dicentes: Quenaꝫ causa est propter quam hic dñs nos insimul ꝛgregauit. Johannes ergo eos exiuit ⁊ dominam de coꝛpoꝛe recessurã predixit. ¶ Tertius quod occurrit in virginis transitu fuit sine doloꝛe consummatio. Pie nãq; creditur q̃ anima illa sctissima absq; doloꝛe fuerit a suo coꝛpoꝛe separata. Et aũt scribitur in libro illo apocrypho. Congregatis apostolis circa horam noctis tertiã: assuit iesus cum angeloꝝ et sanctoꝝ multitudine. dixitq; iesus virgini matri sue. Veni electa meaꝛ ponã in te thronum meũ quia concupiui speciem tuã. Et illa. Paratum coꝛ meũ de⁹: paratum coꝛ meum. ps. lvj. Sicq; marie anima de coꝛpoꝛe egreditur: fuitq; taꝫ a doloꝛe carnis extranea q̃ a corruptione extiterat aliena. ¶ Quartum qõ occurrit in virginis obitu fuit xpi ⁊ toti⁹ curie celestꝭ obuiatio. Et de hoc ita pulchre loquit Piero. in sermone ad Paulam ⁊ Eustochium. Ad eius ꝓfecto exequias quãtum fas est credere: famula

bantur angeli ⁊ vniuerse celorum congratulabãtur curie. Nec mirũ q; honor maternus eius est qui natus est ex ea: quẽ omnis celor ordo veneraf et adorat: sup se eleuatũ cũ patre in sede maiestatis deum. Legimus ergo ꝓsepe ad funera ⁊ ad sepulturas quorũlibet sanctor angelos aduenisse ⁊ ad exequias eorũ obsequia prestitisse: necnon ⁊ animas electorum vsq; ad celos cum hymnis ⁊ laudib; detulisse: vbi ⁊ vtriusq; serus chori cõmemorantur frequenter auditi laudes cecinisse. Et in terra ⁊ qõ perspicacius est multo nõnunq; lumine eosdẽ resplẽduisse. Insuper ⁊ adhuc viuentes in carne ibidem miri odoris fragrantiã diutius persensisse. Quod si ad recreandam spem ⁊ corroborandam fidẽ interdũ astantium saluator noster ꝑs ob merita suor amplius cõprobanda: tanta ⁊ talia dignatus est exhibere ꝑ suos celi ministros circa defunctos: quanto magis hodierna die credendũ est militiã celor cum suis agminib; festiue obuiã aduenisse genitrici dei eãq; ingenti lumine circunfulsisse: ⁊ vsq; ad thronum olim sibi etiã ante mundi cõstitutionem paratum cũ laudibus ⁊ cãticis spiritualib; perduxisse. Nulli dubium oẽm illã celestem hierlm tũc exultasse ineffabili leticia: tũc iocũdatã esse inestimabili charitate: tũcq; cuz omni exultatione iubilasse: qm festiuitas hec que nobis hodie reuoluit annua: illis oĩbus facta est continua. Nec imerito: creditur em q; saluator oĩm ipe quãtũ datur intelligi per se totus festiuus occurrit: ⁊ cũ gaudio eam secũ in throno collocauit. hec Hiero. ¶ Quintũ qõ occurrit in virginis transitu fuit iudeorũ persecutio. Nam vt spm tradidit virgo sanctissima: dixit apostolis dñs. Corp virginis matris in vallem iosaphat deferte: ⁊ in monumento nouo qõ ibidez inuenietis illud recondite: ⁊ me ibidez triduo donec ad vos redeam expectate. Statimq; apostoli corpus cũ laudibus susceperunt: dñs vo feretrũ ⁊ apostolos nube protexit: itaq; ipsi nõ videbantur: sed trã vox audiebatur. Affuerunt ⁊ angeli cũ apostolis cõcinentes ⁊ terrã totã sonitu mire suauitatis replẽtes. Excitati omnes ad tam dulcẽ melodiã de ciuitate velocis ereũt: et quidnã hoc sit diligẽtius scisscitantur. Tũc extitit q̃ diceret mariã illã matrẽ iesu: effecerunt discipuli mortuã. Tũc oẽs ad arma cõcurrunt ⁊ se mutuo hortantur dicentes: Venite et oẽs discipulos occidamus ac illud corpus qõ seductorem portauit ignibus comburamus. Princeps aũt sacerdotum hec videns obstupuit ⁊ ita repletus ait: Ecce tabernaculũ illius: qui nos ⁊ genus nostrũ cõturbauit qualẽ gl'iam nũc accepit. Et hoc dicens manus ad lectum misit: volens illũ euertere. Tunc manus eius ambe subito aruerũt ⁊ lectulo adheserunt ita vt ad lectulum manibus penderet ⁊ nimio cruciatu vexatus lamẽtabiliter eiularet. Reliqu; aũt ppls ab angelis qui erãt in nubib; cecitate pcussus est. Prĩceps vo sacerdotũ clamabat dicẽs: Sãcte petre ĩ hac tribulatiõe ne me despicias. Cui petr;: si in dñm iesum ⁊ in hãc q̃ ipm portauit crediderís sanitatẽ beneficio potieris. Cui rndit. Credo dñm iesum verũ esse filiũ dei: ⁊ hãc sacratissimã matrẽ eius: statimq; a feretro fuerũt manus ei; solute: ficq; ⁊ ceteri q̃ fuerant cecitate pcussi in xpm ⁊ matrẽ credẽtes lumen recuperarũt. ¶ Sextũ qõ occurrit in virginis trãsitu fuit corpis sepelitio. Sepelierũt quidẽ apli corp illud sctissimũ iuxta mãdatũ dñi. Sup hoc ita scribit hiero. ad Paulã ⁊ Eusto. Monstratur sepulcrũ ei; cernẽtib; vobis vsq; ad ꝑsens in vallis iosaphat medio q̃ vallis est intra mõtẽ syon ⁊ montẽ olineti posita: quã ⁊ tu o paula oculis ꝑspexisti. Ubi in ei; honore fabricata est eccl'ia miro lapideo tabulatu: in qua sepulta fuisse vt scire potestis ab oĩbus ibidẽ habitãtib; ꝑdicaf. Qz nũc vacuum esse mausoleũ cernentib; ostẽditur. hec Hierony.

¶ Ꝛ gloria ꝟginis excedit gloriaꝫ quorumcunctꝫ beatoꝝ angeloꝝ ꝛ hominum xp̃o dñtarat excepto. Lap̃m.ij.

Secundū qō fecit de⁹ magnū in ꝟgine benedicta ꝛ glorificationis. Mirū certe ꝙ gloria vni⁹ puelle superet oīum beatoꝝ ꝛ angeloꝝ ꝛ hominū preeminentiā. Jō Piero. vbi.s.ait. Hec est dies in qua vsqꝫ ad thꝛoni celsitudinem intemerata mater et ꝟgo processit: atqꝫ in regni solio sublimata post xp̃m gloriosa resedit. Sic itaqꝫ vbiqꝫ cōfidēter sancta dei canit ecclesia: qō de nullo alio sanctoꝝ fas est credere. vt vltra angeloꝝ vel archāgeloꝝ merita transcēderit. Hec Pieronymus. Quanta ꝟo sit gloria virginis in celo quinqꝫ illius dignitates declarant.

Prima dicitur maternitatis.
Secūda charitatis.
Tertia tranquillitatis.
Quarta capacitatis.
Quinta vnitatis.

¶ Prima dignitas ꝟginis ꝛ maternitatis. Maioꝛ nāqꝫ est excellētia ꝟginis ꝙ sit mr̃ dei: q̃ ꝙ sit dña creaturarū dei. hoc enim dep̄dēt ab illo sicut ramus a sua radice. Ergo certitudinaliter tenendum est ꝙ ipsa est sup oēs ordines angeloꝝ tanq̃ per se implēs et continens vnū integrū ac totalē statum: cui p̄m rectam rōnem altera p̄sona cōgruere non p̄ōt: qꝛ ipse status ex sui rōne ꝓpter incōicabilem dignitatē exigit vnitatē. Sicut em̄ nullaten⁹ decet plures esse xp̃os nec deū plures boīes. Sic nullo modo decet dei filiū nisi vnā solā matrē naturalē habere. Jtē rō naturalis apte ac directe dictat ꝙ mater regis oīm est in sede regia super oēs ordines ministroꝝ ꝛ militū collocāda. Cū qꝛ est electa in matrē est electa ad dignitatē excedentē dignitatē ministroꝝ ac famuloꝝ. Qꝛ ꝟo rō materni amoris est que ferꝛ in deum vt in suū filiū realē: a nullo alio affectu cuiuscūqꝫ qui nō est realiter mater dei preterq̃ ab ipsa: nunq̃ participari p̄ōt. Nam vt ꝛ ad Heb.ſ.c. Sicut filius dei xp̃s sedet ad dexterā maiestatis in excelsis: tāto meliꝛ angelis effectus: quāto differētius pre illis nomē hereditauit: qō nomē est vt sit vere de⁹ per gratiam vnionis: Sic et mater dñi iesu gloriosa tanto meliꝛ angelis effecta: quāto pre oībus creaturis hereditauit vt obtineret dignissime mr̃is nomē. Cū ꝓpheta p̄s.viij.ait: Eleuata ē magnificētia tua sup celos de⁹. Magnificētia ei dei facta est ꝟgo maria. Nam sicut in prima cōditione magnificatus est de⁹: qꝛ de nihilo tam sublime vniuersuꝫ et tam sublimes angelos cōdidit. Sic q̃ꝫ in reparatione nō minus magnificatus est: qꝛ de humana natura infecta ꝑdita et dānata xp̃m hoīem ꝓpagauit: et de mulieb̄ri sexu in ordine rōnabiliū p̄m cōem cursum in filio ꝛ matrē sibi dedit ꝛ toti celesti curie.

¶ Scōa excellētia ꝟginis que magnam ei⁹ gloriā mōstrat: charitas nūcupatur. Oēs nēpe ordines ꝛ stat⁹ glorie principaliter distinguuntur p̄m superiores et inferiores rōnes diuini amoris. Nō em̄ in omni rōne charitatis distingui possunt: cū oēs participēt illā: nec ꝑ aliquā rōnem que non sit rō diuini amoris pōt vnus sup alterū in maioꝛi ꝓpinquitate seu vicinitate ad deū supcollocari. Maternus ergo amoꝛ incōparabiliter trāscendere debet oēs alias rōnes amoris in deū: preter illaꝫ que est in aīa xp̃i: que scꝫ fertur realiter in deū tanq̃ in p̄sonā ꝓpriā. ¶ Tertia ꝟginis excellētia magnitudinē glorie eius ostendēs: trāquillitas nōiatur. Xp̃i em̄ aspectus filialis ad matrē singularissimus ac amorosissimus ꝛ trāscendētissimus esse debet: ita ꝙ rotā celestē curiā simul sumptam preter matrē nō debet aspicere sub tali reuerētia: nec sub ordine talis aspect⁹ seu amoris. Quāto aūt dei aspectus altius fertur in aliquē beatoꝝ: tanto fortius ꝛ altius se per beatitudinē imprimit illi: ꝛ tāto altius conspicitur et suscipitur et acceptatur ab eo. Jgitur inexplicabile est sub quanta altitudine: latitudine: ꝛ

intimitate a deo virgo aspiciat: ideo ex cõsequenti sup oẽs alios in gloria coronatur. Vñ Hiero. in sermone de assumptione ait: Nec in mundo dignior locus fuit virginalis vteri tẽplo: in quo dei filium suscepit: nec in celis sublimior regali solio quo mariã marie filius sublimauit. ¶ Quarta virginis dignitas capacitas dicta est. ꝟm em̃ Dionysiuz. Oĩa inferioꝝ dona in superioribus in tanta excellẽtia sunt: ꝙ quasi nulla cõparatio est: nisi sicut est in circũferẽtia ad suũ cẽtrum. Cũ ergo beata virgo supra omnẽ ordinẽ sit: in tantũ ꝙ per se faciat ordinẽ incõmunicabilẽ sicut predictũ est: sequitur ꝙ sup oẽs inferiorũ ordines tã angelorũ q̃ hoĩm simul sumptoꝝ ipsa improportionabiliter est prelata. Et quicquid est glorie in om̃i inferiori glorificata natura tã angelica q̃ humana: multo preexcellẽtius est in ꝟgine matre dei. Nec dubiũ hoc reddat aliorũ beatitudo numerosa multa ⁊ magna: qꝛ hoc nihil facit ad rem maioritatis glorie essentialis seu substãtialis. Nã in spũalibus idem maius qđ melius reputatur. Nam plus de substãtiali gloria est in vno seraphin q̃ sit in oĩbus inferioribꝰ angelis: etiã si per impossibile ꝟm naturã multiplicarẽtur in infinitũ. Superaddẽdũ ergo est ꝙ nullus inter puras creaturas ordo in celis tantũ superat ordinẽ immediate sibi cõiunctũ: quãtũ gloria matris dei superat om̃e qđ ei inferiꝰ est. Ad qđ intelligendũ cõsideremus ꝙ in corporibus vniuersi superiora cõtinẽt inferiora ⁊ inestimabiliter plus. ¶ Quinta virginis dignitas que illius gloriam declarat đr vnitas. Quanto em̃ beati magis vniunt cũ deo: tãto gloriosiores sunt in eo. Oẽs aũt creature simul iũcte nõ tantum vniũtur deo quãtũ sola beata ꝟgo. ¶ Ad cuius intelligentiã notandum est ꝙ sex sunt gradus vnionis in deũ: q̃bus creature in illũ gradatim ascendũt.

Primus est vnio creationis.
Scđs cognitionis.
Tertius dilectionis.
Quartus glorificationis.
Quintus maternalis cõceptionis.
Sextus personalis vnionis.

¶ Primꝰ gradus est creationis. i. ꝑ participationẽ essendi: per quã entia cõiungũtur deo vt cause efficiẽti ⁊ exemplari atq̃ finali. ¶ Scđs gradus est vnio cognitionis. s. per vim intelligendi ꝑ quã intellectualia vniũtur deo vt supnaturali credibili: et vt credito et credendo. ¶ Tertius gradus est vnio dilectionis: quo amici dei in p̃senti vita vniũtur illi ꝑ amorẽ. ¶ Quartꝰ gradus đr glorificationis. s. per donũ glorificationis per visionẽ ⁊ fruitionẽ glorie sempiterne: ꝑ quã aĩa vnit deo vt obiecto beatifico facialiter viso. ¶ Quintus est vnio maternalis cõceptionis: ꝑ quã btã ꝟgo est facta mater dei: ita vt vna atq̃ eadẽ esset caro ꝟginis ⁊ caro xp̃i: nõ cõsiderata in xp̃o diuinitate eiꝰ. ¶ Sextus aũt est gradus ꝑsonalis vnionis q̃ cõpetit xp̃o qui fuit deꝰ ⁊ hõ ꝓpter vnionẽ naturarum in ꝑsona ꝟbi. In quolibet aũt istorum graduũ q̃libet excedit alterũ in infinitũ qꝛ inferior in sua spẽ multiplicatꝰ in infinitũ: superiori eq̃parari nõ valet. Qđ sic patere põt. ¶ Primũ em̃ patet: qꝛ esse in infinitũ excedit nõ esse: qꝛ talia infinita nõ entia: nõ equiualent minimo pũcto essendi. ¶ Scđm etiã patet: qꝛ infinita non intellectualia vni intellectui equiualere nõ possunt. ¶ Tertiũ silr patet: qꝛ oẽs intellectꝰ infideles et inimici dei nõ equiualẽt vni fideli ⁊ amico dei. Vñ Ecc̃i. xvj. scriptũ est: Melior est vnꝰ timẽs deũ q̃mille filij impij. Qđ quidẽ verũ est: nisi ꝓ quãto quidã ex eis in dei predestinatiõe ꝓ tp̃e futuro habent vt dei fideles atq̃ amici. ¶ Quartũ etiam patet: nã quicq̃d dari põt citra visionez dei: non equiualet vni beato: qꝛ oĩa simul sumpta nõ facerent vnum beatuz. ¶ Quintum etiã patet: nam illa vnio siue accessus qui est per maternalẽ cõceptionẽ transcẽdit oẽs inferiores in infinitum: ꝓut in hoc accessu includit maximus amor sibi correspondẽs ac plena-

rie cōsummās: qr sicut cōis amoris gradus cōsummatur in gloria: sic maternꝰ dei amor cōsummat̄ in maria. ¶ Sextū ⁊ vltimū insup ptz: nā gradus vnionis ꝑsonalis tāte est trāscēdentie ꝙ reliqui citra ip̄m infinities multiplicati et equi ualere nō pñt. Ecce ꝙ quintus ascēsus vnionis ī deū: scz ꝑ maternalē cōceptionē in infinitū excedit oēs alios p̄cedentes. Exquo manifeste apparet ꝙ quātū in p̄senti seculo talis vnio excessit alias vniones in gratia: tantū nūc in paradiso excedit in gloria.

¶ Qr pie credere possumus ⁊ verisimiliter debemus tenere virginez a mortuis resuscitatā: assumptā cum corpore ⁊ aīa in celum. Cap̄m. iij.

Tertiuz qđ fecit deꝰ magnū in ꝟgine gloriosa: đr assumptio. Ut em̄ pie creditur tertia die postq̄ corpus ꝟginis fuit sepultū: dū ibidē cōmorarent̄ apl̄i: aduenit iesus cū multitudīe angeloꝝ: ip̄osq̄ salutauit dicēs: Pax vobis. Qui respōderūt: Gloria tibi deꝰ q̄ facis mirabilia magna solus. Tūc saluator locutus est dicēs: Surge colūba mea: tabernaculū glorie: templū celeste: statimq̄ surrexit et de tumulo ab apl̄is patefacto ꝓdijt. Sicq̄ gloriose cū corpore ad celestia regna perrexit. Et lz hoc nō sit nobis certitudinaliter reuelatū: tñ sic hz cōis omniū sanctoꝝ opinio. Ipsi nāq̄ ad hoc tenendū cōgruētissimis rōnibus inducūtur. Ex quibꝰ nos q̄nq̄ annotabimus.

Prima đr cōpletionis.
Scđa honorationis.
Tertia sanctificationis.
Quarta perfectionis.
Quinta gratificationis.

¶ Prima rō ꝓbans virginē assumptaz cū corpore et aīa: đr cōpletionis. Credit̄ nāq̄ ꝙ multoꝝ sanctoꝝ sit resurrectio cōpleta: q̄ cū aīa simul ⁊ corpe possidēt regnū celeste cū xp̄o. Multomagis hoc cōuenire dz ꝟgini gloriose. Uñ ⁊ de hoc Hiero. in sermōe ad Paulā ⁊ Eustochiū inq̄t: Quō autē vel quo tp̄e aut a q̄bus personis sanctissimū corpus virginis a sepulcro ablatū fuerit vel vbi transpositum: vtrū ve resurrexerit nescitur: q̄uis nōnulli astruere velint eā iam resuscitatā: ⁊ beata cū xp̄o immortalitate in celestibus vestiri. Qđ et de beato Johanne euāgelista eiꝰ ministro cui virgini a xp̄o virgo cōmissa est plurimi asseuerant: qr in sepulcro eius vt fertur: nō nisi māna inuenitur: qđ escaturire cernit̄. Uerūtñ quid hoꝝ verius cēseatur ambigimus. Meliꝰtñ deo totū cui nihil impossibile est cōmittimus: q̄ aliquid temere diffinire velimus autoritate nostra. Sicuti et de his qui cū dño teste euāgelio resurrexisse credūtur. Sed vtrū redierunt in terre puluerē an nō: certū nō habemus nisi qđ legimus quia multa corpora sanctorū qui dormierāt surrexerūt ac venerunt in sanctā ciuitatē: scz hierusalem ⁊ apparuerūt multis. De quibus ꝓfecto nōnulli doctoꝝ senserunt ⁊ in suis reliquerūt scriptis: ꝙ iam in illis perpetua sit cōpleta resurrectio. Unde et beatus Petrus dixisse legitur cum de dauid loqueretur in testimoniū. Et sepulcrū inquit eius apud vos est: quasi non sit ausus dicere ꝙ ipse aut corpus eius apud vos est: sed tm̄ sepulcrum quo conditus fuerat. Hinc em̄ aiunt resurrexisse ⁊ ipsum cū ceteris sanctis. Et ideo vacuum remāsisse monumentū: vt nūc beate marie cernit̄. Qđ sane factū ⁊ de aliis quibuslibet locis scripturarū firmare conātur ꝙ hi iam cū xp̄o regnent resuscitati in eternā societatē qđ qr deo nō est impossibile: nec nos de beata maria factū abnuimus. ¶ Scđa ratio ꝓbans virginē cū corpore ⁊ aīa assumptā: đr honorationis. Dicit em̄ Bern̄. Sanctoꝝ corpora deꝰ preciosa sublimū tam gloriose venerabilia reddidit: ⁊ honore tā mirifico sublimauit: vt et ipsis deputetur locus eoꝝ venerationi cōgruus: ⁊ ad ipsa mūdus ꝓperet vniuersus. Si ergo marie corpus super terrā esse dicatur cum nec deuota frequētetur visitatione fideliū: nec eidem locus deputetur honoris: ni-

mirum videbitur xp̄m honorē materni corporis cōtempsisse: cum tñ super terrā aliorum sanctorum corpora sic honoret. ¶ Tertia rō d̄r sctificationis: vt eniz dictū est in precedentibus: qr beata virgo sanctificata fuit anteq̄ nasceret: fomes in ea nunq̄z aliquē actum habuit: ⁊ per secūdum sanctificationē totaliter ab ea fuit sublat⁹. Cū ergo vitiū fomitis inducat debitū incinerationis in carne: videtur ꝙ beata v̄go a tali debito oīno fuerit absoluta: ⁊ ꝑ ꝯsequēs nec ei⁹ corpus debuit incinerari. Ista est rō Richardi in.iiij.di.xliij. vt plene dixim⁹ in sermone de resurrectione xp̄i. ¶ Quarta ratio d̄r perfectiōis. Sicut em̄ maria fuit plena gr̄a pre ceteris puris creaturis: ita debuit esse plena gl̄ia: et ita cuz corpore glorificāda ante resurrectionē alioꝝ. De hoc sic dicit Aug. Si merito pre oībus viuentibus marie donata est gr̄a: morte erit minuēda. Absit: cū mors alioꝝ sanctoꝝ preciosa sit et gl̄iosa. ¶ Quinta rō d̄r gratificationis. Decuit quippe v̄ginē cū corpe ad gloriā deduci: vt filius eius benedictus in oībus grat⁹ maternis beneficijs inueniret. Ipsa nāq̄z fuit que filio ex purissimis sanguinib⁹ eius corpulentā substantiā dedit. Ipsa que nouem mēsibus in vtero suo portauit. Ip̄a que illū letāter peperit et pānis inuoluit ac lacte pauit. Ipsa que in suis necessitatibus eum iuuit: illiq̄z quantū potuit studiosissime semꝑ occurrit. Ipsa que eum dulciter suū iesum dilexit. Ipsa ergo digna regnare cū filio assumi debuit etiā cū corpore ad regnū celoꝝ. Qr vt Augu. ait: Putredo et vermis humane est opprobriū cōditionis a quo opprobrio cuz iesus alienus sit: marie natura excipit: quā iesus de ea assumpsisse ꝓbatur. Firmiter ergo credimus ꝙ saluator omniū iesus colendissimā suaz matrē voluit in corpore ⁊ aīa facere gloriosam: quā nos laudare conemur. Hec siquidem est per quā oīs maledictio soluta est: et celestis bn̄dictio venit in mundum. Hec est que pro nobis pctōribus infatigabiliter intercedit. Hec est regina m̄ie ad quā cōfugiētes tuti esse valem⁹. Hāc oēs inuocemus vt ꝑ illi⁹ merita in hoc seculo impetremus gratiā sui filij: ⁊ ī futuro perueniamus ad eternā requiē. Amē.

¶ De sancto Joseph. Sermo.vij.

Joseph fili dauid: noli timere. accipere mariā cōiugem tuaz. Qd̄ em̄ in ea natū est; de spiritusancto est. Matthei.j. Dilectissimi in christo iesu doctor noster Bona.xlv.dist.iiij. libri sentētiarū dicit ꝙ est nobilissima res nos miseros mortales hoc in mūdo habere singularem deuotionē nō solū deo eterno: sed etiam suis gloriosis sanctis: quibus orationes nostre sepe debēt dirigi. Et moueri debemus ad hoc tribus rationibus.

Primo ꝓpter nostrā inopiā.
Scd̄o ꝓpter diuinā reuerentiā.
Tertio ꝓpter sanctoꝝ gloriā.

¶ Primo propter nostrā inopiā: qr non meremur in diuino cōspectu vnū minimum spūale meritum: immo sumus potius pleni demeritis ⁊ peccatis. Sed in oratione sanctoꝝ adheremus ipsoꝝ meritis que sunt copiosa in regno celoruz. Item qr sumus obūbrati carne mortali ac pauperes amore. Et qm̄ aliqui sunt qui ꝓpter vnā specialē passionē magis amāt sanctos q̄z deū: s̄m vnā confidentiam: ꝓpter hāc primā rationē nō dedignatur de⁹ vt habeamus sanctos deuotos cōsiderata nostra paupertate. Item qñ confugimus ad illas orationes sanctorū: cōfitemur nostram paruitatem et agnoscimus sanctos dei; ac eos amore reueremur. Sunt enim multi qui bona agūt respectu sanctoꝝ. Et ista operatio non est vana: sed bona. Item debemus etiā valde venerari sanctos: qm̄ cōsideramus premij altitudinē. Relinquā ergo hoc mane oēs alios sanctos: et cum oculo cordis aspiciēdo ad celum video vnā sedē in qua moratur ille virgo spōsus virginis senex deuotus: pater xp̄i

putatiuus sctūs ioseph. Hic est meꝰ deuotus venit mihi semel in mēte vt legerē aliquid deo: ac querendo scripturas sacras repperi ꝙ sctūs ioseph est vnus de gl'iosiorib⁹ sanctꝫ paradisi. Propterea firmaui in mēte mea vnū ꝓpositum bonū: videlꝫ de habēdo eū ꝓ meo aduocato: ac p̄dicare toti mūdo ꝙ habeant eū in reuerentia. Ideo ꝓposui p̄dicare de eo: qꝛ in euāgelio fit de eo hodie mētio. Et causa veniēdi ad p̄dicatiōis nr̄e ordinē assumpsi v̄ba Matth. j. c. in themate. In q̄bus sacratissimis v̄bis denoto sancti ioseph tres gl'iosissimas excellentias vltra alios sanctos.

Prima est excellētia virginalis.
Secunda est excellentia filialis.
Tertia est excellentia diuinalis.

¶ Qꝛ in beato ioseph fuit excellētia virginalis. Capl'm. j.

Cape primā excellentiaꝫ q̄ est virginalis. Ubi demōstrabo vestris reuerētijs quātū fuit excellens meritū ioseph q̄ sedet in celis alte sublimatus tribus dignitatibus.

Prima est virginalis vnio.
Scd̄a est v̄ginalis ꝯuersatio.
Tertia est v̄ginalis auxiliatio.

¶ Prima dignitas vocatur virginalis vnio. In qua videre habemus ꝙ inter Mariā ⁊ Joseph fuit vnus amor sanctissimus. Nam post filium suū magis beata virgo ioseph amauit q̄ aliū sanctū. Nam pia mente credi pōt: ꝙ spiritussanctus nō vnisset virginē amore ad ioseph amandum: nisi ab ipso spūsancto processisset ⁊ matrimoniū eorū contractum fuisset. Tu posses dicere: Non fuit verū matrimonium: qꝛ vt ait Hierony. aduersus Heluidium: ioseph marie potius custos fuit q̄ maritus. Et in euangelio. Joseph volebat dimittere eam ⁊c. ergo nō fuit verū matrimoniū. Magister. xxx. dist. quarti senten. dicit ꝙ inter Mariā ⁊ Joseph fuit verissimū matrimoniū. Et hoc idem habet. xxvij. q. ij. c. Institutū. Et hoc tenent Rich. ⁊ Boñ. xxx. distin. quarti senten. Et Tho. iij. parte. q. xxix. sequentes sententiam magistri. Quod declarant duobus modis. Primo ꝙ in matrimonio est quedam perfectio in esse primo: et in esse secundo. Prima in esse primo prospicit que sunt de essentia mrimonij. Scd̄a prospicit quēdā actū particularem qui est actus matrimonij. Itez illud qd̄ est in esse primo in sancto matrimonio est quedā mutua potestas quā dat sponsa suo sponso: ⁊ ecōuerso simul viuendi ac sibijpsis inuicē seruiendi: quo ad obsequia matrimonialia: tñ non quoad copulam carnalem. Et ista vnio fuit inter mariā ⁊ ioseph. Secūda que est in esse secūdo: que ꝓspicit actū matrimonialē nō fuit inter ioseph ⁊ mariā: qꝛ licꝫ amarēt se tāq̄ spōsos: ac insimul habitarēt: cōmutarūt copulā carnalē per spūssancti operationē in copulā virginalem: vt in. c. Beata maria. xxvij. q. ij. Nā qñ maria stabat in tēplo: pontifices querebāt eā nubere ꝟm legem: ⁊ ipsa vouerat virginitatem. Et propter hoc nō fecerat cōtra legis debitū qꝛ ipsa virgo copulam matrimonij: operatione spūssancti mutauit in virginitatē: qm̄ sic erat volūtas dei. Et similiter fecit Joseph. Et verbis Hieronymi respōde intelligēdo maritū largo modo in quo intelligitur actꝰ matrimonij. Propterea dixit magis custos q̄ maritus. Item quia fuit error hereticorū dicentiū malū de virgine: videlꝫ ꝙ habuerat coitum cū ioseph. Ideo Hieronymus ipsam excusando dixit verba predicta. Et aduersus Heluidiū reddit rationem: vt. j. dicam: videlꝫ de verbis ioseph qui voluit mariam relinquere. Qꝛ aliqui doctores dicunt ꝙ qñ ioseph vidit mariā pregnātem de spūsancto incepit dubitare de ea: et volebat eam relinquere: ne scandalū sequeretur. Chrysostomus autem aliter dicit et ego cum eo: ꝙ quādo ioseph vidit mariam pregnantem: non cogitauit malū aliquod de ea: sed credēdo bonitati virginis credebat ꝙ aliquod dei opus esset opera-

tum secrete in ea: propterea voluit recedere. Et ideo dicit idē Chrysostomus O inestimabilis vēter marie virginis. Magis enī credebat ioseph virginitati eius q̄ vtero ei⁹: ⁊ magis credebat virginē posse cōcipere q̄ Mariā posse peccare. Dic mihi quid te mouet ad hāc opinionem: nisi q̄ ioseph viderat mariam quē ei miraculose data fuerat in e⁹ spōsam. Nā ipse erat senex ⁊ Maria quatuordecim annox. Et vt scitis erat a pōtificibus preceptū: q̄ oēs mulieres deberent se nubere: ⁊ maria vouerat virginitatē ⁊ tamen erat factum dictum preceptum vt habes Deut. vij. c. Propterea maria nolēs legi contradicere dixit: Vadam ad pontificē quoniā virginitatem voui ⁊ narrabo negocium. Introiuitq̄ pōtifex in sancta sanctorū faciens orationem. Et venit vox angelica ac dixit: Cuius florebit virga in manu illam tenētis: ⁊ superueniet columba: date eā illi in vxorē. Et sic factū est. Et tūc multi iuuenes virgam habuerunt ac nemini floruit. Secuda etiam die orarūt: et data fuit ioseph virga in manu ⁊ floruit: ⁊ colūba descēdit super eū. Tunc pōtifex spūsctō inspirat⁹ dedit illi Mariam in spōsam. Et ob hanc rem potuit Chryso. arbitrari q̄ ioseph non aliter intelligere potuerit: nisi q̄ a re diuina hoc processerit in Maria. Alia est opinio q̄ ioseph videns virginē p̄gnantē cernebat vnū splendorē in ea tam relucentē: qui eribat a sensibus q̄ nō poterat eam intueri: ideo volebat eam dimittere. Propterea cogita quāti meriti est ioseph: q̄ talē habuit in vxorē virginē. Itē ꝓsidera quātus erat amor marie erga spōsū suū. Nā erat sanctior ceteris alijs: cupiebatq̄ pphetarum salutē: ac aliox cetorum: ergo non dubites q̄ etiā ioseph salutē desiderabat quē tātū diligebat. Et ista est virginalis vnio. Nā tātū fuit cū virgine vnitus quantū fuit sponsus virginis. Tolle scōz dignitatē que fuit virginalis cōuersatio. Joseph enim habuit istam excellentiā. ſ. virginalis conuersationis: ⁊ vidit innumerabiles dei gratias. Et aduerte q̄ ista est regula generalis: q̄ qui malam habent societatē in hoc mundo male agunt ⁊ econuerso. Quot sunt qui in nocte natiuitatis xp̄i ludunt ⁊ blasphemant deum ⁊ virginē O canes ꝑditores. Erit vnus q̄ bonam habebit voluntatē: ⁊ vnus ribaldus destruet eā. Ambrosius dicit q̄ virgo fuit sanctior alijs: mr̄ dei ac plena spūsctō: ⁊ erat virgo nō solū corpore: sed etiā mente ⁊ corde: nec in ea vnq̄ fuit macula alicuius pcti. Et ꝓpterea q̄d credis q̄ agebat ioseph: qui pluries videbat spōsam suam nocte surgentē ad orationē: ac de nocte sepius plorare. Non credis q̄ ad bñ agendū inflammabat. Arbitror q̄ sepe orabat cum orāte. Credo q̄ q̄n virgo bñdicebat deū: ipse etiā illuz bñdicebat cum bñdicēte. Et nō dubites q̄ conabatur cor suū humiliare sicut faciebat virgo. Cōsidera quantū erant dulcia eorum colloquia. Nam q̄n maria loquebat de deo ille stupebat. Item cōsidera q̄ duz stetit ⁊ habitauit cuz virgine tot annis ipse semper disponebat: intuens gesta ⁊ modos marie: ducere vitā suaz de bono in melius. Et nō fuit sanctus qui istud habuerit donū. Nam non. xij. non. xvj. sed. xxx. annis stetit cum maria virgine Non credis q̄ ipsum summe diligebat: ⁊ summe ipm debebat amare. Certe sic. De morte vo ioseph clare i sacra scriptura non reperitur: sed credendum q̄ parum ante baptismuz xp̄i mortuus fuit: qz quando christus disputabat in templo viuus erat: ⁊ tamen tempore passionis nō fit de eo mentio. ¶ Tertia dignitas ioseph fuit v̄ginalis auriliatio. Nescit mundus dicere dilectissimi q̄ larga est ⁊ magna marie dignitas. Vñ Bern̄. Omnibus omnia maria facta est. Sapientibus ⁊ insipientib⁹ copiosissima charitate se cōicat. Que est pctōr spes? Virgo. Que est spes desperatorum? Gloriosa virgo. O quot infundit gratias continue peccatoribus. Non est homo qui eam inuocat: qui nō impetret ab ea gra

tias: si sunt honeste. O Joseph non debes recipere et tua sponsa tua etiam pro omnibus devotis tuis gratiam? Certe sic. Quando tu eius partui affuisti: et in omni suo negocio ei auxilium tribuisti: vt p3. Quando virgo fin egyptū aufugit: quis eā associauit: Joseph. Et ille quidē sepe adiuuabat virginem fasciare puerū quietū: qui etiā stabat ad laborādū vt virginē adiuuaret. Viero. dicit q̄ ioseph erat carpentari9: laborabatq̄ de arte suavt daret edere illi qui dat toti mūdo comedere. Et Luce. ij. c. Quando ioseph et maria ibant querendo puerū iesum illis tribus diebꝰ plorantes: quia videndo ioseph mariā plorantem: ipe etiam plangebat. Quis reperietur qui tantum seruierit virgini sicut ioseph. Si ergo est maria gratiosa: q̄ qui dicit ad eius reuerentiā vnuz Aue Maria. facit sibi gratiam: quanto magis credis q̄ fecerit ioseph qui tanto tēpore sibi et xp̄o seruiuit. Ego discretioni tue relinquo.

¶ Qz ioseph habuit tres alias dignitates vltra oēs sanctos. Caplm. ij.

Sape secūdā excellentiā: q̄ est filialis. Et in ista etiā tres dignitates annotabimus vltra omnes sanctos.

Prima est electio.
Scōa est honoratio.
Tertia est cōsolatio.

¶ Prima est electio. Vt enim dicit Bonauentura xp̄s est pater omniū electorum. Elegit itaq̄ christus omnes qui saluari debebant p3o filijs: et similiter elegit prophetas et patriarchas. Nam dixit apostolis: filioli mei. Item etiam martyres et confessores filios appellauit Johānis. j. c. Dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Sed ioseph p3o patre putatiuo electus fuit. Et nota: quare fuit electus ad istud ministerium. Quia vt dicit Vierony. christus habet patrem in celo absq̄ matre. Et dicūt doctores cōculcando omnes hominum impugnationes: q̄ prima ratio fuit ꝑm sentētiā Ambrosij ad demōstrādū carnis' genealogiam ꝓpter aduentum xp̄i: qz erat de tribu dauid et ipse ioseph. Item scdo fuit respectu celandi istud mysterium: et ad decipiendum diabolum. Assignat etiā aliā rationē Vierony. q̄ fuit cōuēniēs ne maria lapidaretur a iudeis credentibus ipsam cōmisisse adulterium. Nōne est signū magni amoris recōmittere sibi tantū thesaurū: ergo sanct9 ioseph est magnus nimis. ¶ Scōa excellentia vocat honoratio inter alios sanctos: et quere quez vis: non repies post virginē cui dñs fecerit tantaz gratiam et tātū honorem quātum Joseph fecit. Vñ Luce. ij. c. Erat subdit9 illis. Et Vieronymus dicit: Jesus subiectus est parētibus suis. Nam colebat ipse matrez cuius erat pater et. Talis subiectio erat q̄ illa diuinitas aliquādo familiariter ministrabat ioseph: dabatq̄ sibi tobaleam ad tergendū manus. Ergo nō dubites q̄ multa obsequia familiaria fecit xp̄s Joseph. ¶ Tertia excellentia vocatur consolatio. Quis sanctorum habuit maiorem consolationem in mūdo Joseph. Cōsolationem habuit Petrus qui māducauit et bibit cū xp̄o. Ipse enz efficiebatur vt fatuus. Item qñ Johannes dormiuit supra pectus dñi. O quātam consolationē accepit. Ibi em̄ fluenta euangelij de ipso sacro dñici pectoris fonte potauit. Franciscus dū semel oraret cū manibus in cruce: xp̄s eum vocauit. Amice Francisce tolle crucem et sequere me: et effectus fuit tanq̄ fatuus. Quando in monte aluerne recepit stigmata: qualē consolationē habuit cogita. Ardebat fere ex dulcedine sibi anima. Etiam quando fratri Rufino apparuit virgo cum filio in brachijs: tantam et illa visione recepit cōsolationē: q̄ quasi anima exiuit. Sed ioseph quantam cōsolationem recepit quando in nocte vidit angelum sibi dicentem Matthei. j. Joseph fili dauid noli timere accipere mariā coniugem tuam. Itē quā consola

tionez recepit qñ natus fuit xp̄s credēs ipsum esse filiū dei? Itez qñ audiuit angelos cātantes Gloria in altissimis deo. Qñ audiuit Simeonē tenentē christuz in vlnis ac dicētē Luc. ij. Nūc dimittis seruū tuū ⁊c. O ioseph quanta erat leticia tua: o quātum gratulabaris qñ cogitabas habitasse tāto tēpore cum xp̄o: qñq; stabas cū virgine ⁊ christo ad vnā mensam et maxime tot annis. Item qñ erat duodecim annorum tenebat manū christi cum sua. Quātam leticiam ex hoc capiebat? Ipse veniebat extra sensum. Pie credas ꝙ sepius in die christus Joseph osculabatur: vt faciūt filij patres. Vere Joseph pōt cuz propheta canere. Consolationes tue letificauerūt animā meam: ergo anima considera cum fide si audiremus christum loquentem quid ageremus? Creparemus ex deuotione. Et tu Joseph qui tantam habuisti practicam cū filio dei: quomodo faciebas? Credo ꝙ ex nimia dulcedine ⁊ deuotione exibas a sensibus.

¶ Qr Joseph vltra p̄dictas habuit etiā alias excellētias. Cap̄m. iij.

Tertiam excellentiam diuinalem vellē dicere: sed nō sufficit tēpus: tñ cape vt potes. Naz tres habuit dignitates in hac tertia excellentia. ¶ Prima fuit simulationis: quia vocatur pater putatiuus. ¶ Secūda gratificationis: quia quando deus aliquem eligit ad aliquē magnum statum: semper sibi magnas dat gratias. Et propterea eligendo Joseph ad tantum ministerium: quantas gratias sibi dedit cogita. ¶ Tertia gratia visionis: quia vidit omnia que prophete predicauerunt de virgine ⁊ de verbo incarnato: qui tetigit eum manibus ⁊ fide. Multa sunt priuilegia Joseph: ⁊ specialiter ista nouem que audisti. Deprecemur igitur vt intercedat pro nobis ad virginem ⁊ filiuz: qui in hoc mūdo det nobis suā gratiam: ⁊ in alio gloriam. Amen.

¶ De spe bona. Sermo. viij.

Gustate ⁊ videte qm̄ suauis est dn̄s: beatur vir q̄ sperat in eo. ps̄. xxxiij. Statuerunt multi ceco errore inducti nihil aliud q̄rere ⁊ desiderare q̄ bona breuissima huius scl̄i ⁊ res perituras mundi. Qui si saperēt ⁊ intelligerēt q̄ multa ⁊ magna ꝓmisit deus diligētibus se: hec oīa terrena ⁊ caduca velut stercora reputarēt. Sed vt oēs ad regnū celoꝝ erigere valeāt affectus suos: in p̄senti ser. tractandū est de virtute spei. Verba aūt ꝓposita p̄nt dici in ꝑsona ciuiū celoꝝ: qui dicunt ps̄. xxxiij. Gustate ⁊ vos mundani: ⁊ videte qm̄ suauis est dn̄s. s. amicis suis: q̄bus tā ineffabilia bona largitur. Beatus hō q̄ sperat in te. ps̄. lxxxiij. In quibus tria mysteria cōcurrunt: contēplanda: videlz

Primū de sua diffinitione.
Scd̄m de sua distinctione.
Tertiū de sua fructificatione.

Primo cōtēplemur spei diffinitionē. Ubi est vidēdū quō a doctoribus diffinit̄. Notādū aūt ꝙ a doctoribus tres diffinitiones assignantur.

¶ Prima est magistri. iij. sen. di. xxvj. sic dicentis: Spes est virtus qua spūalia ⁊ eterna dona sperant̄. ¶ Scd̄a est glosatoris Pauli Aymonis Roma. v. sic dicētis: Spes ē certa expectatio future beatitudinis proueniens ex meritis ⁊ gratia dei. ¶ Tertia est Aug. dicētis: Spes est virtus qua quis se ad id quod credit peruēturū p̄sumit. ¶ Circa aūtistas diffinitiōes mōstrāde sunt tres regule: q̄rū

Prima d̄r possibilitas.
Scd̄a d̄r varietas.
Tertia d̄r veritas.

¶ Circa primam queritur vtrum possibile sit hominiviatori sperare beatitudinem sempiternam? Et videtur ꝙ non: quia dicit Augu. In uisa diligere possumus: incognita nequaq̄. Sed non cognoscimus beatitudinē: qr trāscēdit in-

tellectū: sicut oculum sol. iuxta illud. j. Cor. ij. Oculus nō vidit: nec auris audiuit: nec in cor hoīs ascēdit. ergo nec diligit nec sperat. Sicut solēt qñq; sensuales dicere: Quis vidit paradisuz? Quid possumus scire de illa beatitudine: cum nihil videamus nisi tpalia bona? Hic faciamus paradisum. Hic constituamus finē nr̄m. Quibus sic doctores respōdēt Et primo angelicus doctor Tho. ij. ij. q. xvij. ꝛ. j. ij. q. v. ꝛ Bona. in. iiij. dist. xlix. ꝛ Sco. ꝛ Rich. in eodē loco: ꝙ vera beatitudo pōt dupliciter cōsiderari. s. in generali ꝛ particulari. Si cōsiderat in generali inquantū est bonū sufficientissimū cognoscibile ex se: dico ꝙ oībus est nota: qꝛ q̄libet scit q̄d est bonū: ꝛ q̄d sufficientissimū esse. In particulari ꝟo inquantū ꝯsistit in clara visione dei: dico ꝙ nō est cognoscibile illud bonum: qđ dn̄s largit sctis suis. Nullus nāq; posset cogitare: nullus audire: q̄ excellens sit ꝛ sublimis gl̄ia illa. Oīa em̄ bona tē poralia nihil sunt respectu illius. Que oīa ꝓbari possunt exēplis sctōꝝ: q̄bus illud narrādū occurrit: qđ Aug. narrat in epl̄a ad Cyrillū de trāsitu btī Hiero. vbi ait: Sed vt merita btissimi Hiero: nō lateāt: q̄d mihi diuina clemētia annuēte in ipo sui obitus die accidit: enarrabo. Eadem nanq; die et hora: qua exutus putredine atq; immundicie carnis toga: Hiero. sctūs vestimētū ꝑpetue immortalitatꝫ ꝛ inestimabilis gl̄ie ꝛ leticie induit: positus in cellula mea quiescens: auide cogitans qualis inesset aīabus btōꝝ q̄ cū xp̄o gaudēt gl̄ie ꝛ leticiarum quātitas: cupiens inde ex hac materia breuem cōponere tractatū: p̄cibus impulsus nostri Seueri quondā venerabilis Martini turoneñ. ep̄i discipuli charta ꝛ calamo pugillariq; in manib⁹ susceptis: breuem volēs scribere epl̄am sctissimo Hiero. destinādaz: vt q̄cq̄d de hoc sentiret: respōderet. Sciebaz em̄ in tam difficili questione a nullo alio viuētium me posse euidētius edoceri. Cū iaz inciperē salutationis exordiū. Hiero. in effabile subito lumē nr̄is inuisum tp̄ib⁹ nr̄isq; linguis minime declarandū: cum ineffabili inauditaq; celoꝝ fragrantia: cellulā in qua stabā intrauit iā hora cōpletorij. Quo a me viso: stupore: admirationeq; cōmotus: animi ꝛ mēbroꝝ virtutes amisi. Nesciebā em̄ tūc ꝙ dextera dei exaltasset seruū suū: notas faciēs in populis virtutes suas. Nesciebaz etem̄ ꝙ de⁹ antiq̄ miseratiōis seruuz fidelē a carnis īmūdicijs soluisset: ꝛ tā sublimē ei ī celo sedē passet. Nesciebā certe inuestigabiles vias dn̄i: nesciebā thesauros infinite dei sapiētie ꝛ scie. Secreta ꝛ occulta dei iudicia nō cognoscebā: qm̄ q̄s vult facit ineffabili sapientia ad sui cognitionē venire. Quos aūt vocat p̄destinat: iustificat: ꝛ beatificat ꝓut decreuit cōuenire. Itaq; qꝛ talem mei oculi nūq̄ ꝑsenserāt lucē: talē olfactus meus odorē nō ꝑsenserat: tā nouis: tā inauditis signis obstupebam. Inter hec in me cogitatibus ꝑstrepētibus q̄d hoc esset: de luce dicēs verba vox emicuit. Augustine augustine quid q̄ris? Putas ne in breui mittere vasculo mare totuz: breui includere pugillo terrarū orbē: celū firmare ne vsitatos exerceat cursus? Que auris nulla ꝑ sonuz hausit: audiet tua? Que oculus nullius hoīm videre potuit: tuus videbit? Que cor humanū nullatenus intellexit: nec etiā cogitauit: existimas te posse intelligere? Infinite rei q̄s erit finis? Poti⁹ totū mare in arctissimo clauderet vasculo: potius terraruz orbē paruulus teneret pugillus, potius a motu ꝯtinuo celū desisteret: q̄ gaudiorū ꝛ gl̄ie q̄bus btōꝝ aīe sine fine potiuntur: minimā intelligeres particulā: nisi vti ego vera experiētia docereris. Et sequitur adhuc. Ego stupēs pauore admiratione tā inuisa: pene amēs: oī quasi vigore carens his verbis aliqualē sumēs audaciā tremebūda voce dixi: Fas vtinam mihi foret: q̄s tā felix es ꝛ gl̄iosus: q̄ tā honorifice ad illa ꝓperas gaudia: q̄ taz dulcia eloq̄a faris meo gutturi nō ambigere. At ille. Nomē inq̄t meū que-

ris. Hieronymi illius p̄sbyteri cui trās-
mittēdā epl̄am iā scribere incepisti sum
aīa: q̄ in hac hora in bethleē Jude: car-
nis onere deposito: cū xp̄o oīq̄ celesti co
mitata cohorte: decorata pulchritudine
oī illustrata splēdore: illo īduta immor-
talitatis deaurato vestimēto: circūami
cta oīm bonoꝝ ⁊ gaudioꝝ varietate: so
noꝝ oīm: triūphali cū diademate coro-
nata: ⁊ oī btītudine ⁊ felicitate vallata:
tā gl̄iose iaz ineffabiliter ꝑgo ad regna
celoꝝ sine fine mansura. Nullū em̄ gl̄ie
expecto defectū: sed augmētū: sed iterū
iūgar corpori glorificādo: ⁊ nullatenus
morituro: sed gloriā quā nūc solā habeo
habitura in illa. s. vniuersali carnis re-
surrectione cū xp̄o. Et sequit̄ infra. Pla
ceat aūt volūtati tue aliqua mihi inter-
rogāti respondere. Quid optas dicito:
me oī volūtati tue scias respōsurā. Uel-
lez inquā intelligere vtrū btōꝝ aīe que
dam velle possint q̄ obtinere nequeant.
At illa. Unū Augustine noueris ꝙ sctō
rum aīe in illa eterna gl̄ia: ita sunt soli-
date ⁊ firmate in deo: ꝙ nulla sibi inest
alia volūtas nisi dei in quo nihil velle
aliud pn̄t nisi q̄ deus vult. Jō q̄ volunt
obtinere pn̄t. Etem̄ quecūq̄ volunt de-
us vult ⁊ adīplet. Nemo q̄ppe nostrū su
is fraudat̄ desiderijs: qꝛ nihil p̄ter deū
aliq̄s nostrū optat. Qm̄ v̄o semꝑ vt vo-
lumus in deo habemus: nr̄a semꝑ desi-
deria sunt plenissime adimpleta. Uale.
Isto ergo mō nullus viuēs pōt cogno-
scere altitudinez glorie sctōꝝ. Tn̄ nō est
paruipēdēdū tale bonū: qꝛ fatuus esset
qui nihil crederet nisi qd̄ videret. Nam
multi carnales ⁊ sensuales: qꝛ nō vide-
runt sctōꝝ gloriā: illā negāt ⁊ paruipē-
dunt. De q̄bus ait Greg. iiij. dial̄. in ꝓlo
go. Carnales q̄q̄: qꝛ inuisibilia illa scire
nō valēt per experimentū: dubitāt vtrū
ne verū sit qd̄ corporalibus oculis nō vi
detur. Itaq̄ ponit exēplum de muliere
pregnante ⁊c. Applica figuram que ha
betur. iij. Reg. x. de regina Saba: q̄ au
dita fama Salomonis ⁊c. dixit corā re-
ge: Beati viri tui: ⁊ beati serui tui hi qui
stant coram te semper: ⁊ audiunt sapiē-
tiam tuā. Glo. regina admirando in lau
dem Salomonis erupit dicēs: Beati vi
ri tui ⁊c. Uere btī sunt quoꝝ rex est xp̄s
⁊ qui eterna eius visione ꝑfrui merent̄:
⁊ gloriā quā habet cū pr̄e ⁊ spūsctō con
spicere: ⁊ sapientiaz quam mūdis corde
ostendit se ꝑpetualiter ꝑcipere letātur.
hec ille. Et oīa q̄ dicta sunt de particu-
lari cognitione dicta sunt ⁊c. ¶ Sed cō-
siderādo beatitudinē in generali om̄es
possunt illā appetere: qꝛ ad hoc natura
liter mouent̄: vt ait Aug. li. x. de ci. dei.
c. j. Oīm certa snīa est qui rōne quoquo
mō vti possunt beatos esse om̄es hoīes
velle. Et eodem lib̄. c. xxix. Natura indi
dit nobis vt beati immortalesq̄ esse cu
piamus. Qd̄ ꝓbari pōt per id qd̄ dicit
Arist. iij. Topi. Max. muz bonū oēs ma
xime appetunt. ⁊ Boe. iij. de cōsol̄. Oīs
mortaliū cura quā multipliciū studioꝝ
labor exercet: diuerso q̄dē calle ꝓcedit:
sed tn̄ ad vnū btītudinis finē nitit̄ per-
uenire: quo adepto nil aliud desiderare
queat. hec ibi. Oēs igitur in exercitijs ⁊
laboribus nil aliud querūt: q̄ aliqd̄ bo
nuz in quo possint letari ⁊ quietari. Et
qm̄ multi credūt illud bonū esse in diui
tijs: multi ī houoribus: multi in magni
ficentijs: ideo ibi constituunt finē suuz.
Qui tn̄ possunt cognoscere errorem suū
triplici ratione.

Primō rōne cōitatis.
Scd̄o rōne insatiabilitatis.
Tertio rōne exēplaritatis.

Primo rōne cōitatis pōt q̄s cogno-
scere in nullo tēporalium bonorum esse
beatitudinem istā. Naz cum beatitudo
sit quoddā ens per se bonuz: nō compa
titur secum aliquod maluz ꝟm Tho. ij.
ij. q. ij. Sed oīa bona tēporalia sunt cō-
munia bonis ⁊ malis: ideo in ipsis nō
est vera beatitudo. Quis nāq̄ tā excors
est vt nō iudicet esse malos homicidas
latrones: versipelles: ⁊ similes? Et tn̄ hi
sepe huius mundi bona habēt. Iniqui
⁊ mali sunt diuites ⁊c. Ideo ait Aug. j.
de ciui. dei. c. viij. Placuit quippe diui-

ne prouidentie p̄parare in posterū bo-
na iustis: q̄bus nō fruent̄ iniusti: ⁊ ma-
la impijs q̄bus nō excruciabunt̄ boni.
Ista ꝟo tpalia bona ⁊ mala vtriusq; vo
luit esse cōia: vt nec bona cupidi⁹ appe-
tant̄ q̄ mali quoq; habere cernunt̄: nec
mala turpiter euitent̄ q̄bus ⁊ boni ple-
rūq; afficiunt̄. Interest aūt plurimū q̄-
lis sit vsus vel earū rerum q̄ ꝓspere vel
earū q̄ dicunt̄ aduerse. hec ibi. Sed vt
fortius dicamus. Quid pōt dici in hoīe
summū bonū qd̄ belue ⁊ bruta partici-
pant. Ideo ait Lact. iij. diui. īsti. aduer-
sus gētes. Cuz de officio hoīs agat̄ opz
summū summi aīalis bonū in eo consti
tui: qd̄ cōe cū alijs aīalibus esse nō pos-
sit. Sed vt feris dētes armētis cornua:
volucribus pēne ꝓprie sunt ita hoī suū
aliquid debet ascribi: sine quo rōnē sue
conditionis amittat. Nā qd̄ viuēdi aut
generādi causa datū est: oībus quidem
est bonū naturale: summū tn̄ nō est nisi
qd̄ est vnicuiq; generi ꝓpriuz. hec ille.
Nec etiā bona anime sunt hoīs beatitu
do: vtputa sciētie ⁊ virtutes: q̄r nec ista
ꝓpter se acq̄runt̄: sed ꝓpter aliud. Vn̄
Lact. eodē loco ait: Qui sciam summuz
bonum facit aliq̄d hoī ꝓpriū dedit: sed
sciam alterius rei gr̄a hoīes appetunt
nō ꝓpter seipsam. Quis em̄ scire, cōten
tus est nō expetēs aliquē scie fructum?
Artes ideo addiscunt̄ vt exerceant̄. Ex-
ercentur aūt vel ad subsidia vite: vel ad
voluptatē: vel ad gloriā. hec ille. De vir-
tute aūt ꝙ nō sit bonum hoīs summū:
idem subdit: Superest etiā vt refellam⁹
qui virtutem ipsam summum bonū pu
tauerunt. In qua opinione etiā Mar-
cus Tullius in quo multa inconsidera-
te fuerunt. Nō enim virtus ipsa summū
bonum: sed effectrix ⁊ mater summi bo
ni est: qm̄ perueniri ad illud sine virtu-
te nō pōt: hec ille. ¶ Scd̄o pōt ostendi
in nullo bono tēporali esse summū bo-
num rōne insatiabilitatis. Est enim bti
tudo ꝟm Bon̄. in. iiij. di. xlix. q. j. finis sa
tians appetitum. Sed nihil est in hoc
mūdo qd̄ satiare possit appetitum hoīs
nō diuitie: nō honores: nō magnificen-
tie: ⁊ similia: ergo ⁊c. Ideo ait Sen̄. in
vna epl̄arum ad Lucil. Congerant̄ ī te
quicquid multi locupletes possident: ⁊
vltra priuatum pecunie modū fortuna
te ꝓuehat: auro tegat: purpura vestiat:
⁊ ad hoc modus delitiarū ⁊ opū te per-
ducat vt terrā marmoribus abscōdas:
Non tm̄ tibi habere liceat: sed ⁊ calcare
diuitias. Accedāt statue ⁊ picture ⁊ q̄c-
quid ars vlla elaborauit: maiora his ca
pere disces. Naturalia em̄ desideria in-
finita sunt: ⁊ falsa opinione nascentia:
vbi desinant nō habēt. hec ille. Exēpluz
patere pōt de Alexan. magno: q̄ postq̄
adeptus est quasi totius mūdi imperiū
dicebat: Mūdus nō sufficit mihi. Ergo
in istis nō est beatitudo: sz in gloria dei
sicut ait ps̄. xvj. Satiabor cū apparue-
rit gloria tua. ⁊ Aug. lib. cōfessionū. Re
dite preuaricatores ad cor: ⁊ inherete il
li soli qui fecit nos: state in eo ⁊ stabitis
quiescite ī eo ⁊ requiescetis. Quare itis
in aspera qm̄ istud bonum qd̄ queritis
vel amatis ab illo est. ¶ Tertio id ꝓba
tur ratione exemplaritatis. Oēs nāq;
sancti exhibent nobis huius veritatis
testimonium: qui non solum huius mū
di vanitates ⁊ voluptates non quesie-
runt: verū etiā ipsas aufugerūt vsq; ad
mortē. Et hoc ꝓbat̄ duplici autoritate.
¶ Prima est Pauli exemplificando de
patribus veteris testamēti ad Heb. xj.
sic dicentis: Sancti per fidem vicerunt
regna: opati sunt iusticiaz: adepti sunt
repromissiones. Obturauerunt ora leo
num: extinxerunt impetum ignis. Effu
garunt aciem gladij: cōualuerunt de in
firmitate: fortes facti sunt in bello. Ca-
stra verterūt exteroꝝ. Acceperūt mulie-
res de resurrectione mortuos suos. Alij
aūt distēti sunt: nō suscipientes redem-
ptionē vt meliorē inuenirēt resurrectio
nem. Alij ꝟo ludibria ⁊ verbera experti
insuper ⁊ vincula: ⁊ carceres lapidati
sunt: secti sunt tentati sunt: in occisione
gladij mortui sunt. Circūierunt in melo
tis: ⁊ in pellibus caprinis egentes an-

gustiati:afflicti:q̄bus dignus non erat mundus. In solitudinibus errantes: in montibus ⁊ speluncis: ⁊ in cauernis terre. Hec ibi. Alia est Rabani in sermone omnium sanctorum: qui exemplificat de sanctis noui testamenti dicens: Apostolis subiectum est triūphale martyrum nomen: qui per diuersa tormentorum genera christi passionem non lacescentibus precordiorū mentibus imitabantur. Alij nāq̄ ferro perempti: alij flammis crusti: alij flagris verberati: alij vectibus perforati: alij cruciati patibulo: alij pelagi periculo demersi: alij viui decoriati: alij vinculis mancipati: alij linguis priuati: alij lapidibus obruti: alij frigore afflicti: alij fame cruciati: alij ꝙ truncatis manibus: siue ceteris ceſis membris: spectaculum contumelie in populis mundi: propter nomen domini portauerunt. hec ibi. Quid dicam de christo qui semper ostendit in hac vita non esse beatitudinem: ⁊ amaritudinem habuit vsq̄ ad crucis mortem? De quo Firmianus Lact. vij. diui. instit. aduersus gentes sic ait: Pater noster: ac dominus qui condidit formauitq̄ celū qui solem cū ceteris sideribus induxit: qui libratam magnitudine sua terram vallauit mōtibus: mare circūdedit: nubesq̄ distinxit: ⁊ quicquid est in hoc opere mundi conflauit atq̄ perfecit ex nihilo: perspectis erroribus hominum ducem misit qui nobis iusticie viam pāderet. Hunc sequamur omnes: hunc audiamus: huic deuotissime pareamus: quoniam solus vt ait Lucretius. Veridicis hominū purgauit pectora dictis. Et finem statuit cupedinis atq̄ timoris. Exposuitq̄ bonum summus quo tēdimus omnes. Quid foret atq̄ viā mōstrauit limite paruo. Quo possimus in id recto contendere cursu. Nec mōstrauit tm̄: sed etiam processit: ne quis difficultatis gratia iter virtutis horreret. ℔ ibi. Eleuentur igitur ex his cordis nostri studia ad cognoscendum regnū celorum: ⁊ inflammētur affectus ad amorem glorie: qz ibi ꝺe ⁊ perfectissime iocūda requies inuenitur. ¶ Scōa regula mōstrāda ꝺ: varietas. In qua videndū est que differentia sit inter fidē ⁊ spem. Respōdet ꝺm Augu. in enchiridion: ꝙ est triplex. Prima qz spes nō est nisi bonarum rerū: fides ꝺo malarū ⁊ bonarū. Scōa qz spes est futurox tm̄: fides ꝺo est futurox preteritox ⁊ presentiū. Tertia qz spes est de bonis tm̄ sibi: fides ꝺo de bonis tam sibi ꝙ alijs. ¶ Tertia regula ꝺ: veritas. In qua tres veritates notari possunt. Prima ꝺm. s. Tho. ij. q. xviij. ꝙ in beatis non est spes: qz iam habent quicquid volunt. Unde ad Roma. viij. Qꝺ videt quis quid sperat? Et Augu. x. de ciui. dei. c. xxv. ait: Spes em̄ que videtur nō est spes. Tanta est enim in ipsis certitudo beatitudinis: ꝙ nullam spem habere coguntur. Si ꝺo dicatur ꝙ sancti in patria expectant resurrectionem ⁊ corporum glorificationes: ergo sperant. Respondetur ꝺm Bona. ꝙ nec anime beatorum nec angeli proprie habēt spem. Et ratio est: qz spes est expectatio premij substātialis. Omnes autem hi premiux substantiale habent: ⁊ ideo carent spe proprie dicta. Alia est ratio: qz spes habet anneram fidem. Fides aūt cognitio enigmatica est. Et qz claritas visiōis diuine tollit oīa enigmata: per consequens euacuat ipsam spem. Et ob hanc rationem dicitur: ꝙ nec aīa nec angeli habent spem. Potest tm̄ dici ꝙ ly in eis nō ponatur spes proprie dicta. s. que est expectatio premij substantialis: est tamen in eis spes large dicta ꝓ quacūq̄ expectatiōe scōe stole ⁊ gaudij accidentalis. ¶ Scōa veritas est: ꝙ in dānatis nō est spes. Nā ꝺm Tho. vbi ℔. sicut ad veram beatitudinem spectat vt alijs certus sit de sue beatitudinis ꝑpetuitate: alioquin voluntas nō quietaret: sic etiā ꝑpetuitas pene cū pertineat ad penam. Nō em̄ ꝺe haberēt rōnem pene dānati si ꝑpetuitatē damnationis ignorarent. Et hoc est quod ꝺ: Job. xv. Non credit. s. q̄ est dānatus: ꝙ reuerti

possit de tenebris ad lucem. Et si quis petat quare: respõdet glo. Sicut enim involutꝰ tenebris luce desperat: sic etiã dãnati desperant vnq̃ posse egredi de tenebris inferni. ¶ Tertia veritas est q̃ spes reperitur in his qui sunt in purgatorio ꝛ in his qui sunt ī hac vita. De his qui sunt in purgatorio: ptz p magistrũ sen. in. iiij. dicentẽ: Quod sancti patres felici spe ingressum ianue celestis expectabãt. Si ergo dicerek q̃ ipsi sunt certi q̃ nõ possunt dãnari: ergo non indigent fulcimento spei. Dicẽdũ ꝟm Boñ. q̃ hoc nõ est ꝓpter assecutionẽ glorie: sed ꝓpter cõfirmationẽ liberi arbitrij: quod est extra statũ merẽdi atq̃ demerendi. Et illa confirmatio non euacuat spem: q̃uis ponat extra statũ vertibilitatẽ liberi arbitrij. De his ꝟo qui sunt in hoc mũdo dubium est an spes possit esse in peccatoribus. Videk em̃ q̃ non: quia ꝟm magistrũ in. iij. dis. xxvj. Sine meritis aliquid sperare: nõ spes: sz presumptio dici potest. Sz dicas: Omnes peccãt ꝛ oẽs sperant. ergo ꝛc. Respondet Boñ. q̃ quadruplicitꝛ aliquis potest exire in actũ sperandi. Aut em̃ sperat habendo merita in ꝓposito: in radice et in effectu: sicut homo iustus q̃ diu dño seruiuit. Aut sperat habendo merita in ꝓposito ꝛ in radice: sed nõ in effectu. Sicut ille qui ante bonũ vsum virtutum postq̃ suscepit gratiaz expectat beatitudinẽ ꝛ per illam sperat saluari. Aut sperat habẽdo merita in ꝓposito nõ in radice nec in effectu: sicut ille qui est in peccato mortali: tñ ꝓponit penitere ꝛ facere bona: ꝛ sic sperat consequi btitudinẽ. Aut sperat nõ hñdo merita necī ꝓposito: nec ī radice: nec ī effectu: sicut ille qui facit malum ꝛ perseuerare intendens credit per solã mĩam saluari neglecta diuina iusticia. Primꝰ actꝰ est spei iam formate ꝛ exercitate. Secũdus formate ꝛ primo infuse. Tertiꝰ spei informis. Quartus presumptionis: q: presumptio est cũ q̃s in malo fine emẽdatione sperat posse saluari. Vñ Greg. Qui vestigia xp̃i dedignantur sequi: qua temeritate sperãt ad eius claritatẽ gaudia peruenire. hec ille. Sed si peccator disponeret se conuerti: licz sit peccator: tñ sperare potest ꝛ debet vitam eternã: quia vt ait Piero. ad Rusticum monachũ. Nihil sic offendit deũ q̃ despatio. Et sic ptz primum principale.

Secundo contemplemur spei distinctionem. Nam triplex spes potest distingui: videlz Prima ꝺ: bona.

Scda dicit vana.

Tertia dicit falsa.

¶ Prima dicitur bona que est in deum vel ratione gratie: q: in omni necessitate sperat gratiam a deo inuenire: vel ratione venie: quia sperat consequi veniã delictorũ suorũ: vel ratione glorie: quia homo sperat omnẽ gloriã suam a deo. Et de hac dulcissima spe ait sapiẽs Ecclesia. ij. Respicite filij nationes hoim: ꝛ scitote quia nullus speravit in dño ꝛ confusus est. Et Prouerb. xvj. Qui sperat in dño beatꝰ est. Et pñs. lxxxiij. Beatus homo qui sperat in te. Et alibi. pñs. xxxix. Beatus vir cuius est nomen domini spes eius. Et pñs. xx. et. lxx. In te dñe speraui ꝛc. O q̃ firmuz est stabilimẽtũ sperare in dño. Vere nil in hoc mundo securius fieri potest. ¶ Secunda spes dicitur vana. Et hec est illorũ qui spem suã ponũt in vanitatibꝰ mundi. Vorux itaq̃ spes vana ꝺ: Johan. j. cano. ij. c. Mundus transit ꝛ concupiscẽtia eius. Quid est em̃ qđ non in breui transeat ꝛ euanescat vt fumus. O miseria humana audi quid de seipso loquitur sapiẽs Eccls. ij. c. Magnificaui opa mea: edificaui mihi domos: plantaui vineas: feci hortos ꝛ pomeria: ꝛ conseui ea cũcti generis arboribus: extruri mihi piscinas aquarũ: vt irrigarẽ siluã lignorum germinãtiũ. Possedi seruos ꝛ ancillas: multãq̃ familiã habui. Armẽta quoq̃ ꝛ magnos ouiũ greges vltra oẽs q̃ fuerunt ante me in hierusalẽ. Coacerraui mihi argẽtũ ꝛ aurũ ꝛ substãtias regũ ꝛ

prouinciarū. Feci mihi cantores ⁊ cantatrices: ⁊ delitias filioꝝ hominū. Lyphos ⁊ vrceolos in ministerio ad vina fundenda: ⁊ supgressus sum opib⁹ oēs qui fuerūt ante me in hierl'm. Sapientia quoq; pseuerauit mecū: ⁊ oīa q̄ desiderauerūt ocl'i mei nō negaui eis. Nec phibui cor meū quin oī voluptate frueret: ⁊ oblectaret se in his q̄ ꝓparauerā. Et hanc ratus sum partē meā si vterer labore meo. Cūq; me ꝙuertissem ad vniuersa opa q̄ fecerant manus mee: et ad labores in quib⁹ frustra sudauerā: vidi in oībus vanitatē et afflictionē animi: ⁊ nihil pmanere sub sole. hec ibi. Exemplifica de senectute hoīs ⁊c. Jō Chryh. homel'. vj. super Job. ait: Vanitas vanitatū inq̄t Eccl's: ⁊ oīa vanitas. Nunc versiculū si saperēt q̄ in potētia versantur: in parietibus suis oībus ⁊ vestibulis scriberent: in domo ⁊ in foro: ⁊ ante oīa in cōsciētijs suis: vt semp ⁊ id ocl'is cernerēt: ⁊ corde sentirēt. Q̄m em̄ multe sunt reruꝫ facies ⁊ imagines vane q̄ decipiūt incautos: dꝫ istud carmē salutare quotidie et in prandijs et in cenis conuentibusq; oībus: vnūquēq; proximo suo canere libēter ⁊ a primo suo audire libēter: q; vanitas vanitatū et oīa vanitas. hec ibi. ¶ Tertia spes dꝫ falsa. Et hec est illoꝝ qui nunq̄ credunt se eē morituros. Verificat em̄ de his illud Tullij de senectute dictū. Nemo est taꝫ senex qui non se putet p annū posse viuere. Cui ꝓcordat Piero. ad An. Nemo est sic fractis viribus: ⁊ decrepite senectutis: vt nō se puret adhuc annuꝫ esse victurū. Jnde subrepit obliuio cōditionis sue: vt mortale animal iā tāq; soluē dū erigat in supbiā: ⁊ aīo celū tangat. hec ille. Patet em̄ satis euidēter hanc spem eē falsaꝫ. Et sic pꝫ scōm p̄ncipale.

Tertio contemplemur spei fructificationem. Possum⁹ aūt in hoc mysterio triplicē spei fructum ponere.

Primꝰ dꝫ fortificatio.
Scōs dꝫ confortatio.
Tertius dꝫ assecuratio.

¶ De primo igiť patꝫ: q̄ spes fortificat hoīem in laborib⁹ suis. iuxta illud Origenis sup Exo. Spes futuroꝝ: laboribꝰ requiē parit. Nā si vana spe bonoꝝ temporaliū tot grauia ⁊ onera ardua mortales tolerant infelices: quō laborare vsq; ad mortē difficile videri pōt his q̄ sperant regnū celoꝝ? Quare diebus ac noctib⁹ varijs curis hoīes mūdi indefesse sudant: nisi q; aliq̄d sperant adipisci? Laborant dīi sperantes magnifice dñari: laborant milites sperantes gloriā tpalē acq̄rere: laborant mercatores sperātes diuitias adipisci: laborāt artifices ⁊ agricole victum vestitūq; sperātes recipere. Sed multo fortiꝰ laboribꝰ insisterēt si finalr vitā eternā sperarēt. hec ille. Vñ Greg'. in moral'. ⁊ ponit in decret'. dist. xlvij. c. oēs. Omnes huius seculi dilectores in terrenis rebꝰ fortes sunt: in celestibus debiles. Nam p temporali glia desudare vsq; ad mortē appetunt: ⁊ p spe ꝑpetua: nec parū quidē in labore subsistūt. Pro terrenis lucris iniurias quaslibet tolerant. ⁊ p celesti mercede vel tenuissimi ꝛbi cōtumelias ferre recusant. Terreno iudici toto etiā die assistere fortes sunt: in oīone coraꝫ dño vel hore vnius momēto lassantur. Sepe nuditatē: deiectionē: famē p acquirēdis diuitijs atq; honoribus tolerant: ⁊ earū rerū spe se per abstinētiam cruciant ad quas adipiscēdas festināt. Supna aūt laboriose querere tāto magis dissimulant: quāto magis ea retribui tardiꝰ putāt. hec ille. Ptꝫ quō sancti iugū dīi fortiter portauerūt: ⁊ nō infirmi mortales. ¶ Secūdus spei fructꝰ dꝫ confortatio. Jpa enim solatiū est tribulatoꝝ ⁊ afflictoꝝ in hac vita: q̄m impossibile est q̄ qui sperat in dño succūbat. Exemplifica in prosperitate ⁊ afflictione. Jdeo Piero. in epla ad Tyrasiū eum reprehendēdo scribit eo q̄ nimis doluit de dormitione filie. Ait em̄. Charitatis tue scripta percepi: in quib⁹ animuꝫ tuū dolore cōmotū de filie dormi-

tione cognoui. Nō aliud p̄ncipal'r ad-
miratus sum q̄ xp̄iam pectoris ī te vir
tutē ablatā fuisse vt animū flecteres ad
dolorē. Stupeo murū fidei penetratuz
vulnerib⁹ orbitatis: quē sopire debue-
rat spes resurrectionis ⁊ regni celestis.
Nūq̄ spes cū dolore ꝯcordat: nec fides
aliqn̄ sentit quācūqz iacturā. Resurge-
re credim⁹ mortuos nr̄os ⁊ plāgimus?
Quid facerem⁹ si mori tm̄modo perci-
peret de⁹ volūtas cui⁹ sola sufficeret ad
solaciū cui nullū p̄ponere iubemur affe
ctū: cū qd̄ dederat abstulit dn̄s q̄ crea-
uerat. Quis est ille q̄ plāgat qd̄ ad tp̄s
acceperat. Cōmodauerat vt hr̄es quā-
tocūqz tp̄e voluisset: ⁊ cū vellet rursus
auferret. Nihil abstulit de tuo: q̄ digna
tus est recipere ꝓpriū. Creditū suū reci
pere decuit creditorē: ⁊ nihil aliud de-
cet q̄ creditori suo gr̄as agere mutuan
tē. Sic Job. j. c. legim⁹ quē sequamur
deuotissima voce dicentem: Dn̄s dedit
dn̄s abstulit: sicut dn̄o placuit: ita fa-
ctū est. sit nomē dn̄i bn̄dictum. hec ille.
Fecisset ḡ Tyrasi⁹ sicut Job si recte spe
rasset in dn̄o. ¶ Terti⁹ spei fruct⁹ d̄r asse
curatio: q̄r hec virt⁹ reddit hoīem secu-
rū in morte: quā hoīes oēs ita timent.
Ptz de paulo ad Phil'. j. Cupio dissol-
ui ⁊ esse cū xp̄o. Ptz de sctō Andrea in
cruce pēdēte. de quo ait Aug'. li. de pe.
Ne p̄mittas me dn̄e descēdere viuū: sed
tp̄s est vt cōmēdes terre corp⁹ meū. Tā
diu em̄ illud portaui: terre iā illud com
mēda: ⁊ ampli⁹ me vigilare non p̄mit-
tas. hec ibi. Agam⁹ ⁊ nos sil'r: vt digne
sperare illā gl'iam possim⁹: hic p̄ gr̄am
⁊ in futuro per gloriam. Amen.

¶ De virginitate. Sermo. ix.

Queramus do
mino nr̄o regi adolescē-
tulam virginē. iij. Reg.
j. Solet queri a doctori-
bus ⁊ apd̄ morales phi
losophos vtrū seruare virginitatē sit li
citū? Et videtur quibusdā q̄ non. Et rō
ipsoꝝ est. Omne quod ꝯtrariat̄ p̄cepto
legis non est licitum: sed virginitas est
hm̄oi. ergo ⁊c. Nam p̄ceptū legis est
Genesis. ij. c. De omni ligno qd̄ est ī pa
radiso comedes cōseruari valeas. Sil'r
hoc est p̄ceptum legis nature. Gen̄. j.
Crescite ⁊ multiplicamini. Un̄ quēad-
modū est illicitū se abstinere a cibo sic
non est licitū seruare virginitatē: q̄r est
cōtra p̄ceptū legis nature. Scd̄a rō
est talis: Omne qd̄ recedit a medio vir-
tutis est vitiosum. Un̄ pb̄s. ij. Ethico.
dicit: q̄ q̄ voluptate vtitur nec ab vno
se abstinet intēperat⁹ est: q̄ aūt oēs fu-
git agrestis est. Sz q̄ seruat virginitatē
ab oī delectatione se abstinet venerea:
ergo illicitū est. Et sic apud illos erat vi
tiū ⁊ nō virtus. ¶ Ad quod tn̄det beat⁹
Tho. ij. ij. q. clij. art'. ij. q̄ ī hūanis acti-
bus illud est vitiosum qd̄ est p̄ter rectā
rōnē. Habet aūt hoc ratio recta: vt his
que sunt ad finē vtatur aliq̄s sed ea mē
sura que cōgruit fini. Est autē hoīs tri-
plex bonū vt dicit pb̄s. j. ethico. Primū
est qd̄ ꝯsistit in rebus exterioribus: puta
diuitijs. Scd̄m est qd̄ cōsistit in bonis
corporis: sicut est sanitas: pulchritudo:
⁊ sil'ia. Tertiuz est qd̄ consistit in bonis
anime: inter que principalis est vita cō
tēplatiua q̄ est potior vita actiua: vt d̄r
iiij. ethi. ⁊ Luce. x. Maria optimā par-
tem elegit ⁊c. Quoꝝ bonoꝝ exteriorum
quedā ordinant̄ ad ea q̄ sunt vite con-
templatiue. Pertinet ergo ad rectitudi
nem hominis: vt aliquis vtatur exterio
ribus bonis s̄m eam mēsuram q̄ com-
petit corpori: ⁊ similiter de alijs vt pos-
sit contemplari: ⁊ hoc non est vitiosuz.
Similiter si aliquis abstineat se a dele
ctationibus corporalibus vt liberius
possit vacare vite comtemplatiue: hoc
non est vitiosum. Et quia virginitas re
linquit veneream delectationē vt pos-
sit vacare vite contemplatiue: ideo vi-
tiosum non est: immo magis virtuosuz.
Ideo virginitas est licita. Circa quam
virtutem quattuor notabimus contem

plationes: videlz
Primo v̄ginitatis perfectionē.
Scd̄o virginitatis exaltationē.
Tertio v̄ginitatis ꝯseruationē.
Quarto v̄ginitatis corruptionē.
¶ Circa primū notandū ꝟm Tho. ij. ij. q. clij. ar. ix. ꝙ in virginitate duo sunt cōsiderāda. vnū. s. formale. ⁊ aliud materiale. Formale est firmū ꝓpositū scilz velle nunq̄ experiri delectatiōes carnales: etiā si posset. Materiale est corporis integritas. Et ideo triplex est virginitas. Una que est corporis ⁊ nō mētis qr mēte fornicāt̄ ⁊ nō corpe. vt pz. xxxij. q. v. c. si paul⁹. Scd̄a est mētz ⁊ nō corporis: qr violate sunt. xxxij. q. v. c. tolerabilius. Tn̄ iste nō amittūt virginitatē vel virginitatis coronā. Nō sunt tn̄ consecrāde inter alias virgines: vt pz. xxxij. q. j. c. vlti. Tertia est mentis ⁊ corporis ⁊ hec est gloriosa. xxxij. q. v. c. sicut em̄. Ideo dicit Aug. Virginitas est in carne corruptibili ꝑpetua incorruptionis meditatio. hec ibi. Hec aūt est ꝑfectissima. ⁊ hec de primo. ¶ Circa scd̄m. s. suā exaltationē nota virginitatis octo exaltationes. Et prima est angeloꝝ conformitas. Nā deus fecit eā in celo sociā angelorū. Nam oēs angeli virgines sunt creati. Vn̄ Amb. li. de virgi. ait: Supgreditur virginitas conditionē humane nature: ꝑ quā hoīes angelis assimilant̄. hec ille. Nā vt dicit Cyprianus est angeloꝝ soror. Inquit em̄. Virginitas est angeloꝝ soror: victoria libidinū: regina virtutū: ⁊ possessio oīm bonoꝝ. Et ideo Hiero. ait: Viuere in carne preter carnem angelicū est ⁊ nō humanū. Qd̄ dn̄s declarauit Mat. xxij. In celo neq̄ nubent neq̄ nubentur: sed erunt sicut angeli dei. Sz est questio quō genuissent ⁊ fuissent virgines in statu innocētie: Rn̄det Aug. di. ꝙ genuissent salua pudoris integritate ⁊ peperissent sine dolore. ¶ Scd̄a exaltatio est xp̄i societas. Nā licz in patria omnes sint btī et videant diuinā essentiā: tamē virgines magis sunt deo cōiūcti. Vn̄ Apoc. xiiij. Hi sunt q̄ cū mulieribus nō sunt coinquinati: virgines em̄ sunt: ibi sequunt̄ agnū quocūq̄ ierit. Et Amb. di. Quocunq̄ pergit virgines sequunt̄ agnum atq̄ laudib⁹ xp̄m semꝑ associāt. ¶ Tertia est prioritas. Nam virginitas ordinata fuit in statu innocētie: quia homo de terra virginea fuit creatus. Gen̄. j. ⁊ matrimoniū post. Gen̄. j. ⁊. xxxij. q. ij. in princi. ⁊. c. sicut. j. ¶ Quarta est mentis dignitas. Due em̄ sunt vite. vt di. Tho. ij. ij. q. xviij. ar. j. s. vita actiua: ⁊ vita cōtēplatiua. Contēplatiua est dignior vt dicit pb̄s. ij. ethicorū. Virginitas autē pertinet ad vitā contemplatiuaz: ergo est dignior. Figura hui⁹ fuit maria magdalena que stabat secus pedes domini. Luce. vij. ¶ Quinta est virtutis raritas. Nam illa que raro reperiunt̄ sunt preciosiora sicut lapides preciosi. Sed virginitas raro reperit̄: ergo ⁊c. ¶ Sexta est perditionis irrecuperabilitas. Tanta est excellentia huius virtutis ꝙ perdita nullo modo pōt amplius recuperari: vt dicit Hiero. Cum cetera de⁹ possit: non potest ruinam virginitatis recuperare. Intellige de virginitate corporali. Et hoc ratione sue preciositatis quia sic non est de alijs virtutibus: scilz charitate: fide: ⁊ spe: ⁊ sic de alijs q̄ pn̄t recuperari. ¶ Septima est status sublimitas. In eccl̄ia dei sunt tres status. vt pz. ij. ij. q. xv. ar. j. s. stat⁹ virginitatis matrimonij: ⁊ viduitatz. Sublimior autem oībus istis est virginitas: que fuit prior matrimonio. xxxij. q. j. ca. nuptie. ¶ Octaua ⁊ vltima est fructus sublimitas. Nā illa virt⁹ dr̄ esse tanto nobilior ac perfectior: quāto ei mai⁹ premiū datur. Sz maius p̄miū dat̄ virginitati. g̃ ⁊c. Dicit enim Hiero. ꝙ nuptie replēt terram: virginitas celum. Et sic pz secūdū principale. ¶ Circa tertiū scz ei⁹ cōseruationem nota septē necessaria ꝑ cōseruatione huius virtutis. Et prima ratio est sobrietas. Nam vt dicit Prouer. xx. Luxuriosa res est vinum. Jō apostolus ad Ephes. v. ait: Nolite inebriari

vino ī quo est luxuria. Dicit Hiero. Uē-
ter vino estuās facile in libidinem spu-
mat. Sicut ptz de Loth: q̄ vino replet⁹
dormiuit cū duab⁹ filiab⁹ suis. Gen. xix.
¶ Scd̄a rō est sollicitudo. Nā ociuz in-
ducit maxime ad carnis tētationē: vt d̄r
Ezech. xv. Hec fuit iniquitas sororis tue
sodome sup̄bia: saturitas panis ⁊ abū-
dantia ⁊ ociū. hec ibi. Sicut accidit etiā
Dauid. ij. Reg. xj. de Bersabee. Exēpluz
etiā de sctā Justina a diabolo tētata: qr
erat sine exercitio. Jō dicit Hiero. Sem
per aliq̄d boni facito: vt diabolus semp̄
occupatū te inueniat. ⁊ notat̄ de conse.
dist. vlti. c. nunq̄. ¶ Tertia est habitus
honestas. Nā sup̄fluitas habitus ducit
ad lasciuiā. Uñ. j. Timo. ij. Nō in tortis
crinib⁹ aut auro aut margaritis vel ve-
ste preciosa: sed qd̄ decet mulieres pro-
mittētes pietatē p̄ bona opera. Uñ Au
gu. ad Cancianum militē ait: Hoīes et
mulieres q̄ serico ⁊ purpura induuntur
xp̄m induere difficile est. Jō cōsulimus
in xp̄o pie viuere volētibus vt modera-
te induātur. hec ibi. Exēpluz de Judith
que ornata decepit Holofernē: vt pz Ju
dith. x. Et Cyprian⁹ dicit: Serico ⁊ pur-
pura indute: xp̄m induere nō possunt.
¶ Quarta est custodia sensuū. Uñ intel
ligendū est: magnā partē innocētie esse
cecitatem. Dina em̄ oppressa fuit a Si-
chen. Gen. xxxiiij. qr curiose voluit vide-
re mulieres regionis illi⁹. ¶ Quinta est
modestia sermonis. Uñ Hiero. Sermo
virginis prudēs ⁊ rarus. Et. j. Pet. iiij.
Si quis loquitur: quasi sermones dei.
¶ Sexta est timor: vt virgo semp̄ sit ti-
morosa. Uñ Bern̄. Solēt virgines que
vere virgines sunt semper esse pauide.
Exemplum ptz de beata v̄gine Luce. j.
¶ Septima et vltima est fuga occasio-
nū. Uñ Hiero. Solus cū sola secrete nō
sedeas. Quoniā vt ait Bern̄. Stare cuz
mulieribus ⁊ immunē se cōseruare ma-
ius est q̄ mortuos resuscitare. Et iō di-
cit Hieronymus. Ostiolū tuū raro aut
nunq̄ mulierū pedes terāt: qm̄ vt ipse
dicit: Mentes ferreas libido domat.
Exemplū patet de beato Bernardo cla-
māte: Latrones latrones. Applica exē-
plum materiale de duobus lapidibus:
qui si adinuicē comprimātur: emittunt
ignē. Nā Augustinus nolebat stare cuz
propria sorore cōsiderās periculū. Sicut
patet de Amnon qui oppressit Thamar
sororē suaz. ij. Reg. xiij. Et sic patet ter-
tium principale. ¶ Circa quartū ⁊ vlti-
mū scz corruptionē: nota q̄ quinq̄ sunt
que habēt corrūpere virginitatem. Pri-
mum est superbia. Unde Augu. lib. de
virgi. Non solū predicanda est virgini-
tas vt ametur: verūetiam ammonenda
est ne infletur. Facilius enim sequūtur
agnū cōiugate humiles: q̄ virgines su-
perbiētes. Nā deus nō solū respexit vir
ginitatē marie: sed magis humilitatem
vt pz Luc. j. Scd̄m est defectus charita
tis. Exemplū de illis quinq̄ virginib⁹
fatuis Matth. xxv. Uñ Bernardus. Ca
stitas sine charitate est lāpas sine oleo.
Tolle charitatē: castitas deo nō placet.
Tertiū est macula pcti. Nihil em̄ valet
castitas cum peccato: qr est forma priua
ta. Unde Hiero. Illa virginitas hostia
xp̄i est: que nec mentē nec carnē libidi-
ne maculat. Ille virgines que in pecca
tis morantur: deo non placent. Quar-
tum est diuisio cordis. Uñ Augustinus
libro de virginitate ait: Totus vobis in
corde figatur: qui pro nobis fixus est in
cruce. Diuisum est cor virginis: cum deo
⁊ mundo studet placere. hec ille. Quin-
tum est stabilitas. Uñ Augusti. vbi. s̄.
Deum sequamur ne virginitatis bonuz
a nobis perdatur: hic per gratiā: ⁊ in fu
turo per gloriam. Amen.

¶ De patientia omnibus necessaria.
Sermo. x.

Er patientiaz
curramus ad p̄positum
nobis certamē. Doctoris
gētium v̄ba sunt ista ad
Heb. xij. Post lapsuz pri
moꝝ parētū adeo humanū gen⁹ passio-
nibus est vexatū: vt nullus vnq̄ in hac

vita inueniri possit oīno quiet⁹. Insurgūt vndiq; mala: vndiq; tēpestates: vndiq; afflictiones: laboriosecq; cure. Accidūt ꝛ sepe multa aduersa nolētib⁹ ꝛ inuitis. Necq; aliter aduersus fortune impetus ꝛ incursus: repētinosq; mot⁹: nisi ferēdo et equo aīo tolerando tuti esse valemus. Superāda: ait Vergil. v. enei dos. oīa fortuna ferēdo est. Hoc aūt maxime operaī patientie virt⁹: que oībus necessaria est: sine qua succūbit mens: ꝛ deficit animus cū aliquod sinistrū accidere viderit. Eaptopter in hoc sermone de patientia erimus tractaturi: de qua tres cōsiderationes faciemus.

Prima est de eius descriptione.
Scōa de eius determinatione.
Tertia de eius acquisitione.

¶ Quid sit patientia: ꝛ de multiplici ei⁹ acceptione. Eapm. s.

Prima cōsideratio est de patientie descriptione: in qua q̄d sit patientia ostēdemus. Et Lactā. v. li. diui. insti. aduersus gētes sic dicit: Patiētia est malox que aut inferunt: aut accidūt cū equanimitate perlatio. Et Tullius in rhetorica eandē sententiā loquitur sub alijs vbis dicens. Patiētia est honestatis aut vtilitatis cā rerū difficiliū et arduarum voluntaria ac diuturna perpessio. Et p ampliore declaratione notandū q̄ quintupler patiētia inuenit.

Prima est remissorum.
Secūda mūdanorum.
Tertia stultorum.
Quarta hypocritarum.
Quinta virtuosorum.

¶ Prima est patiētia remissox: eorū scz quib⁹ ex officio incūbit reprehēdere corrigere vel punire aliena pcā: et tñ illa tolerāt. Cōtra quos est. c. facientis. als culpā. lxxxvj. di. vbi ōr: Facientis pcul dubio culpā hz: qui qō potest corrigere negligit emēdare. Et. lxxxiij. dist. c. consentire. Cōsentire videtur errāti qui ad resecāda que corrigi debēt nō occurrit. Et eadē di. i. c. error. Error qui nō resistit approbat: ꝛ veritas cū minime defensatur opprimit. Negligere q̄ppe cū possis perturbare peruersos nihil aliud est q̄z fouere. Nec caret scrupulo cōcessionis: als societatis occulte: qui manifesto facinoꝛi desinit obuiare. De hac aūt vel tolerantia vel punitione malorum copiosius disputabit in sermone de iusticia.

¶ Scōa est patiētia mūdanox: eorū scz qui ꝓpter mūdū quoscūq; labores strenue tolerāt: de quib⁹ ōr. xlvij. dist. c. oēs. Oēs huius seculi dilectores in terrenis his rebus fortes sunt: in celestibus aūt debiles. Nā pro tēporali gloria vsq; ad mortē desudare appetūt: ꝛ p spe perpetua nec parū quidez in labore subsistūt. Pro terrenis lucris iniurias quaslibet tolerāt: ꝛ p celesti mercede: vel tenuissimi vbi cōtumelias ferre recusant. Terreno iudici toto etiā die assistere fortes sunt: in oratione vo cōā dño: vel vnius hore momēto lassant. Sepe nuditatez: dilectionē: famem pro acquirēdis diuitijs atq; honoribus tolerāt: ꝛ earū rerū spe se p abstinentiā cruciāt ad quas adipiscēdas festinānt. Supna aūt laboriose querere tātomagis dissimulāt: quanto magis ea retribui tardi⁹ putāt. hec ibi.

¶ Tertia est patiētia stultorū: eorum scz qui sciūt q̄ peccādo mortaliter seruiunt diabolo ꝛ permittunt se trahi ab illo de peccato in peccatū. Quibus dicit Paulus. ij. ad Cox. xj. Libēter sufferetis insipiētes: cū sitis ipsi sapiētes. Sustinetis enī si q̄s vos in seruitutē redigit: si quis deuorat: si quis accipit: si quis extollit: si quis in faciez vos cedit. ¶ Quarta est patiētia hypocritarux: de quib⁹ dicitur Matth. vj. Exterminānt enī facies suas: vt pareāt hoībus ieiunātes. ¶ Quinta est patiētia virtuosox: de qua dicit Augu. lib. de patientia. Virtus animi que patiētia ōr: tam magnū donū dei est: vt eā ipsius qui nobis eā largitur patiētia predicetur. Et de hac rps Luce. xxj. In patiētia vestra possidebitis animas vestras. Et Jaco. j. Patientia opus perfectum habet. Et. ij. ad Cox. vj. In oībus

exhibeamus nosmetipsos sicut dei ministros in multa patiētia. Et ad Ephe. iiij. Cū patiētia supportātes inuicē. Et j. ad Timo. vj. Sectare iusticiā pietatez fidem charitatē ⁊ patientiā. Huius aūt officiū est cōseruare bonū rōnis contra tristiciaz: ne scilz rō tristicie succumbat. Nā virtutes mortales ordinant̄ ad bonum inquātum cōseruāt bonū rōnis cōtra impetus passionū. Inter alias autē passiones tristicia efficax est ad impediēdum bonū rationis: ꝟm illud Ecc̄i. xxx. Multos occidit tristicia. Hec Tho. ij. ij. q. cxxxvj. Propterea dicit Lucan⁹. Gaudet patiētia duris. Notādū tn̄ ꝙ aliud est passionē ⁊ afflictionē in aduersitatibus nō sentire: aliud non sufferre. Qui homo est angustias ⁊ tribulationes sentit: sed si nō est virtuosus ⁊ fortis aīo in passione deficit: et multa aut cogitat: aut loquitur: aut operatur: que nō conueniūt. Qui ꝟo virtuosus est: ⁊ si vt hō aduersa sentiat: tn̄ in dolore modū adhibet: ⁊ mensurā seruat atq; modestiam. Propterea inq̄t Sen̄. de cōsolatione ad Paulinū. Non sentire mala sua non est hoīs: non ferre non est viri. Et Tullius lib. ij. de oratore. Magna laus et admirabilis videri solet: tulisse casus sapienter aduersos: nō fractū esse fortuna: retinuisse in rebus asperis dignitatem.

¶ De quinq; in quibus dz vnusquisq; esse patiens. Capm. ij.

Secūda cōsideratio de patiētia dicit̄ determinatio. Debet nāq; homo determinare esse patiēs maxime in q̄nq;: videlz

Primo in cōtumeliarū illatione.
Scdo in tēporaliū bonorū ꝑditione.
Tertio in charoꝝ amissione.
Quarto in corporis flagellatione.
Quinto in volūtaria operatione.

¶ Primo debet homo esse patiēs in cōtumeliarū ⁊ iniuriarū illatione. Solēt nāq; homines nequā et mali molestare bonos: nunc detrahendo: nūc cōicando: nūc contumelias inferendo. Ibi virtus est vbi boni patiēter sciūt posse sufferre qm̄ vt dr. xxiij. q. iiij. c. tu bonus. Tu bonus tolera malū. ⁊ idē in. c. tolerandi. et in. c. qui ꝟm carnē. in. c. ꝟo. Hec aūt vita Gregorius ait: Si boni estis: q̄dīu in hac vita subsistitis: equanimiter tolerate malos. Nā quisq̄s nō tolerat malos: ipse sibi per impatientiam testis est: qr bonus non est. Abel enim renuit: quem Cayn malicia nō exercet. Et Lactan. in. v. libro diuinarū insti. Non em̄ minus malū est referre iniuriā q̄ inferre. Nam vnde certamina inter homines contentionesq; nascuntur: nisi ꝙ improbitati opposita impatientia magnas sepe cōcitat tempestates. Qd̄ si patientiaz qua virtute nil melius: nil in hoīe dignius inueniri potest: improbitati opposueris: extinguetur ꝓtinus tāq̄ igni aquā superfūderis. Sinautem ꝓuocatrix illa impatiētia: improbitatē sibi comparem nacta est: tantū excitabit incendiū vt id nō flumen aliquod sed cruoris extinguat effusio. Magna itaq; patientie ratio est quā sapiēs auget bono viro. Ut enim nihil malorum fiat hec sola efficit. Que si detur omnibus: nullus scelus: nulla fraus in rebus humanis erit. Spectat vtiq; ad magnanimitatē qd̄ nōnulli ascribunt ad vilitatem: scilz ferre patiēter ⁊ equo animo verba contumeliosa. Cōtra quos est dictū Senece libro de clemētia: vbi inquit: Magni animi proprium est iniurias atq; offensiones spernere. Et idē in libro de prouidentia. Manet sine aduersario virtus. Tunc apparet quanta sit: quātacunq; polleat: cum quid possit patientia ostēditur. Et sapiens Prouerb. xvj. Melior est patiens viro forti. Et qui dominatur animo suo expugnatore vrbium. Ex hoc laudatur patientia magnorum virorum atq; potentū: qui patientes fuerūt ad ferendū iniurias. Scribit nanq; Seneca de Anthigono rege ꝙ cum audisset quosdam qui eum non videbant de se male loquētes: accessit ad eos ⁊ dixit: Nunc maledixistis Anthigono; cu-

ins occasiõe in has miserias incidistis. Modo autẽ bene optare ei qui vos ex hac voragine eduxit. Nec amplius eis dixit. Dicitur etiam in policratone: ꝙ Aristippus cuidam maledicẽti sibi: philosophus patiens respõdit. Tu lingue tue: ⁊ ego aurium mearum dñs sum. Et ibidem narratur ꝙ Xenophon philosophus de se maledicẽti respondit: Tu dicisti maledicere: ego maledicta contẽnere. Ibidẽ habetur de Octauiano: ꝙ cum eidem descẽdenti Rome per sacrã viam: desperatus quidam diceret o tyranne: respondit: Si essem non diceres. Nec amplius de verbis eius curauit. Fertur adhuc ibidẽ: ꝙ simillimus quidam adolescens Octauiano vrbem intrauit. Quẽ Augustus ad se adductum interrogauit. Dic mihi adolescens. Fuit nunc̃ mater tua rome. Negauit ille nec cõtentus adiecit. Sed pater meus. Jocl itaq̃ asperitate vrbana: noticiam omniũ ⁊ familiaritates sibi cõciliauit. Ibidem adhuc ferẽ illud qõ scribit Augu. iiij. li. de ciui. dei .c. iiij. de magno Alexãdro. Qui cũ reprehẽderet piratã quẽdã dicens: Cur mare habes infestum? Ille libera voce respõdit: Quid tibi: vt tu orbem terrarum. Sed quia id ego vno nauigio facio: latro vocor: quia tu magna classe: diceris imperator. Si solus ⁊ captus fit alexander latro erit. Et multa alia contra alexandrum protulit animose. Piratus Alexãder constantiam hominis honorauit eum: iussitq̃ cõscribi militie. Sic narrat ibi ꝙ anthigonus pedagogus citharam Alexandri magni fregit: abiecitq̃ dicens: Etati tue tã regnare conuenit: vt ea que in corpore regis voluptatẽ luxurie dant domineris. Qõ ille patientissime tulit. Quibus exẽplis apparet: nõ vile esse neq̃ vitupera bile: immo magnificum egregium atq̃ decor illatas iniurias despicere. ¶ Secundo debet homo esse patiens in temporalium bonorum perditione: vt non subruat animus neq̃ desperet si quandoq̃ hec fortune bona; vt honor dignitas potentia diuitie ⁊ similia diminuãtur. Propterea laudatur Anaragoras ꝙ non est contristatus quando in patriam rediẽs possessiones suas desertas ⁊ dissipatas inuenit. Et Bias prieneus letãter respõdit his qui eum interrogarũt; quid secum ferebat cum fugiebat de patria: quam inuaserant hostes. Oia mea mecum porto. De quibus mẽtionem feci in sermone de auaricia: siue in de contemptu diuitiarum in quadragesimali. ¶ Tertio dz esse homo patiẽs in suorum charorũ seu propinquor̃ amissione. Nã iunt multi qui propter mortẽ suor̃ nullum habẽt modũ. Jndignãtur deo: ⁊ seipsos cõmittũt cõtumẽdos doloi. Pro quib9 dicit Seneca de consolatione ad Paulinum. Quid tã humile ac muliebre est: ꝙ cõsumendum se doloi cõmittere? Nos aũt nõ interdicimus eis q̃n p̃ suis mortuis quadã pietate ducti doleant ⁊ lachrymentur. Fleuit ioseph sup patre suo mortuo: vt ꝛ Geñ. vlti. Et Abraam fleuit sup Sara mortuo post. cxxvij. annos vite sue, Geñ. xxiij. Fleuerũt ⁊ pres antiqui pro morte suor̃. Et rps lachrymatus est: cũ lachrymatẽ vidit magdalenã p̃ fratre mortuo. Johã. xj. c. Et virgo beata doluit ⁊ fleuit ĩ morte rpi. Dãnamus superabũdantiã doloris que videtur quandoq̃ desperationẽ pretẽdere. Quapropter Paulus, ij. ad Thessal. iiij. c. ait: Nõ cõtristemini sicut et ceteri qui spem nõ habent. Et. xiij. q. ij. c. vbicũq̃. ij. ⁊ c. habẽt. et. c. qui diuina vocatione, cõfirmatur qõ dicimus. Hinc Jherony. ad Tyrasium ait: Charitatis tue scripta percepi: in quibus animũ tuũ doloꝛe cõmotũ de filie dormitione cognoui. Non aliud in te admiratus sum ꝙ christiani pectoris abs re virtutẽ ablatam fuisse. Stupeo murũ fidei penetratũ vulneribus orbitatis: quẽ sopire debuerat spes resurrectiõis ⁊ regni celestis. Resurgere credimus mortuos nostros ⁊ plangimus. Quid faceremus si mori tm̃ precaperet deus. Voluntas eius vtiq̃ sola sufficeret ad solacĩũ: cui nullũ iubemur

affectum ꝓponere. hec ille. Propterea Ualerius maxim⁹ lib. v. rubrica de parentibus q̄ obitū filioꝝ forti animo tulerunt: laudat Anaragorā: q̄ audita morte filij respōdit nūcio. Nihil expectatū aut nouū nūcias. Ego em̄ illū ex me natū mortalē esse sciebā: ⁊ sicut neminem mori solere q̄ non vixerit: sic nec aliquē viuere qui moriturus nō sit. ¶ Quarto dz vnusq̄sq̄ esse patiēs in corpis flagellatione: cū corpus egritudinib⁹ ⁊ infirmitatib⁹ aggrauat: sicut de btō Frācisco legim⁹. De quo dicit dñs Boñ. in legenda magna. Cū duris corpis angeretur doloꝛib⁹: illas suas anguſtias non penarū cēsebat noīe sz solacioꝝ. Dū aut̄ semel grauī⁹ solito doloꝛ vrgeretur aculeis: q̄dā frater simplex dixit ad eū. Frat̄ oza dñm: vt mitig⁹ tecū agat. Manuz em̄ suā plus debito supte grauare videt. Quo audito vir sctūs cū eiulatu exclamans ait: Nisi noscerē in te simplicē puritatē: tuū ernūc abhoꝛrerē ꝓsoꝛtiū: q̄ ausus fueris circa me diuina iudicia reꝓhēsibilia iudicare. Et licz tot⁹ esset attritus grauis ꝓlixitate languoris: ꝓtinꝯ se in terrā ossa debilia duro casu collisit: ⁊ deosculās humū: gratias inq̄t tibi ago dñe deus de oīb⁹ his doloꝛib⁹ meis: tecū mi dñe rogo: vt cētuplum si tibi placuerit addas: cuz tue sanctevolūtatis adimpletio sit mihi cōsolatio semper plena. ¶ Quinto debet esse vnusquisq̄ patiens in voluntaria operatiōe: in ieiunijs: oꝛationib⁹: vigilijs: et disciplinis: alijsq̄ operibus virtuosis: cum premium illoꝝ sit eterna vita. In omnibus autē vnusquisq̄ memoꝛ esse debet illius patiētissimi Job: qui in omni aduersitate sua: in damno rerum: siue in morte repentina filioꝝ: siue in plagis ⁊ vulneribus corporis sui solitus erat dicere: Job. j. Domin⁹ dedit domin⁹ abstulit: sicut domino placuit ita factum est: sit nomē domini benedictum.

¶ Oz quinq̄ sunt regule ad acquirendam patientiam. Capitulum. iij.

Tertia consideratio est de patientie acquisitione. In qua dicendū est quomodo patientia potest acquiri. Et ad hoc notande, sunt quinq̄ regule.

Prima oz recogitatio.
Scōa melioratio.
Tertia premiatio.
Quarta auxiliatio.
Quinta exēplatio.

¶ Prima regula oz: recogitatio. Quandocūq̄ em̄ q̄s sentit aduersa multa imminere sibi: recogitare debet peccata q̄ cōmisit: ⁊ dicere illud Michee. vij. Irā dñi portabo: q̄m peccaui ei. Sic faciebant fratres Joseph q̄n venerūt in egyptum: ⁊ Joseph loquebatur cum eis: et ipſi non cognoscebāt eū ⁊ dicebat. Frater vester vnus ligetur in carcere: vos aūt abite et fratrē vestrū minimum ad me adducite. At illi lingua hebraica credēres non intelligi ab Joseph dicebant ad inuicem. Merito hec patimur: quia peccauimus in fratrē nostrū: videntes anguſtiā anime illius cuz deprecaretur nos: ⁊ nō audiuimus. Jccirco venit sup nos ista tribulatio. Gene. xlij. c. ¶ Secūda regula dicitur melioratio. Quandocunq̄ quis tribulationibus quatitur: vt patiēs fiat: consideret q̄ deus in hac vita sepius vexat quos amat: et omnia in melius interpretetur. Unde Job. v. c. dicitur: Beat⁹ hō qui corripitur a dño. Jncrepationez ergo eius ne reprobes. Et sapiēs Prouer. iij. Disciplinā dñi ne abijcias: ne deficias cū ab eo corriperis. Quē em̄ diligit dñs corripit: ⁊ quasi pater in filio cōplacet sibi. Solet em̄ tribulatio satis ꝓdesse aīe ad illuminādū eā: atq̄ ad superādas mūdi ⁊ carnis blādicias. Ubi Lactā. in. ij. lib. diui. instit. ait: Tūc maxime de⁹ ex memoria hoīm elabitur cū beneficio ei⁹ fruētis honoꝛē diuine indulgentie dari debent. At ño si qua necessitas grauis ꝓcesserit: tūc dñi recoꝛdantur: si belli terroꝛ infremuit: si moꝛboꝝ pestifera vis incūbit: si alimēta frugib⁹ lōga siccitas denegauit: si seua

tẽpestas: si grãdo ingruit: ad deũ confugitur: a deo petit auxiliũ: deꝰ vt subueniat orat. Si ꝙs in mari vẽto seuiẽte iactatur: hunc inuocat. Si quis aliqua vi affligat: hũc potius implorat. Si quis ad extremã mendicãdi necessitatẽ deductus victũ precibꝰ expoſcit: hũc ſolũ obteſtatur: ꝙ eiꝰ diuinũ atq; vnicũ nomen hominum ſibi miam querit. hec ille. Et Piero. tribulationis vtilitatẽ ꝙ exẽplus quoddaꝫ explicat in epla ad Ruſticum monachũ di. Grecus adoleſcens erat in cenobio qui nulla abſtinẽtia: nulla operis magnitudine flammam poterat carnis extinguere. Hũc periclitantẽ pater monaſterij hac arte preſeruauit. Jmperat cuidã viro graui vt iurgijs atq; cõuitijs inſectaretur hoiem: ⁊ poſt irrogatas cõtumelias ꝓtinꝰ veniret ad querimonias. Vocati teſtes ꝓ eo loquebant qui cõtumeliam fecerat. Solus pater monaſterij defenſionẽ ſuã callide opponere ſtuduit: ne abũdãtiore triſticia abſorberetur frater. Quid plura? Jta annus deductus eſt. Quo expleto interrogatus adoleſcẽs ſuper priſtinis cogitationibus: ſi ita adhuc moleſte ſuſtineret Pape mãt: Mihi viuere nõ licet: ⁊ fornicari libet? ¶ Tertia regula ad acquirẽdã patientiã ꝺr premiatio. Oñcunq; ꝙs deficere videret animũ in tribulatione: aut in laboribus propter deũ ſuſceptis: ſtatim ſubleuari debet ad illaꝫ mercedẽ vberrimã ⁊ copioſam: q̃ rep: omittit nobis in celis. De qua xp̃s dicebat Mat. v. Bti eſtis cũ maledixerit vobis hoies: ⁊ pſecuti vos fuerint: ⁊ dixerint oẽ malũ aduerſum vos: mẽtientes ꝓpter me. Gaudete ⁊ exultate: qm̃ merces veſtra copioſa eſt in celis. Sic ſtephanus cum eſſet inter eos q̃ perſequebant ipſum: intendẽs in celũ vidit gloriã dei. ¶ Quarta regula dicit auxiliatio. Quandocũq; aliquis p̃mitur multis anguſtijs: ſciat deum aſtare ſibi: vt ei ſuccurrat: vel vt patientiam tribuat dummodo ipſe auxiliuꝫ eius poſtulet. Jdeo Dauid in p̃s. xxxiij. ait: Juxta eſt dñs his qui tribulato ſunt corde. Eſt de hoc exẽpluꝫ magni antonij: qui cũ poſt multa etiam verbera: que a demonibus fuerat paſſus: vidiſſet in ſplendore quodam mirabili dominuꝫ ieſum xp̃m: dixit ad eũ: Ubi eras bone ieſu: vbi eras? Quare a principio nõ fuiſti vt me iuuares: ⁊ vulnera mea ſanares? Cui dñs. Antoni. Vic eram: ⁊ meo auxilio certamẽ ſuperaſti. Amodo aũt q; viriliter dimicaſti: in toto orbe faciam te noiari. ¶ Quinta regula ad acquirendam patientiã ꝺr exẽplatio. Oñ aliquis cupit habere patientiã: vltimũ eſt remediũ intueri ſcõꝝ exẽmpla: ⁊ potiſſimuꝫ dñi noſtri ieſu xp̃i. De quo Petrus. j. epla. c. ij. dicit: Chriſtꝰ paſſus eſt ꝓ nobis: vobis relinquens exemplum. ⁊ Paulus ad Heb. xij. c. ait: Recogitate eum qui talẽ ſuſtinuit a pcõribus aduerſum ſemetipſum contradictionẽ: vt non fatigemini animis veſtris deficientes. Quenam patientie exempla nõ inueniuntur in xp̃o? Vide illum o anima in cruce nudatum. Vide ⁊ contemplare diligenter. Si te grauatam ſentis infirmitate corporis: audi illũ dicentem tibi Eſaie. j. Et ego pro tua ſalute a planta pedis vſq; ad verticẽ totus ſum vulneratus. Si dixeris ei. Deu iniuſte accuſor: inique criminor ab emulis meis: reſpondebit tibi. Et ego qui deus ſum factus homo: iuſtus: ſctũs: pius: ſapiẽs: mundus: ⁊ impollutus: vocor ſamaritanus: ſeductor: malefactor: blaſphemus: ⁊ velut perditiſſimus reus: in medio latronũ crucifigor. Si cõqueſta fueris de paupertate: ⁊ ille clamabit: O aia mea ſuſtine patienter: qr ⁊ ego amore tui in tanta ſum paupertate cõſtitutus: vt nõ habeam vbi caput reclinem in cruce. Si tiui: at aque mihi guttula denegatur. Et tandeꝫ nihil inueniri poteſt: in quo nos patiamur pro amore crucifixi: quin magis in illo patiaꝫ ipſe pro amore noſtro. Propterea Auguſtinus in libro de conflictu vitiorum ait: Si paſſio redempcionis ad memoriaꝫ reuocetur: nihil tã durum eſt: qõ non equo animo tolerẽt.

Parua em̄ toleramus si recordemur q̄d biberit ad patibulu3: q̄ nos inuitat ad celū. Ille em̄ opprobria: irrisiones: contumelias: alapas: sputa: flagella: coronā spineā: crucēq3 sustinuit. Et nos miseri ad nostrā confusionē vno sermone fatigamur vno verbo deijcimur. hec ille. Quare ꝓcuremus feruēter: vt acq̄ramus patientiā: per quā deus largietur nobis hic gratiā: ⁊ in futuro sempiternā gloriā: in qua est bn̄dict⁹ per eterna seculorum secula. Amen.

¶ De predestinatorum numero ⁊ damnatorum. Sermo. xj.

Ulti sunt vocati pauci v̄o electi mat. xx. c. Uerba q̄ reuerētijs vestris sunt ꝓposita dilectissimi ī xp̄o iesu: sunt ipsi⁹ dn̄i iesu: q̄ si hoīes vani attēte pensarent ac subtiliter discuterēt: timendi deū causam haberent. Quid em̄ potest tanta efficacia timorē incutere: q̄ p̄fata verba ore veritatis infallibilis ꝓlata ꝯsiderare? Quis em̄ non paueret: q̄s non obstupesceret: q̄ videret suū regem populos sibi subiectos oēs sine defectu coram se aduocantem: ⁊ ex tanta multitudine paucos ad gloriam eligentez: reliquos aūt in ꝯfusione: ignominia: ⁊ tormēto relinquētē. O quantus timor: o quātus fletus: o quāt⁹ gemit⁹ tales cōprehenderet. Sed nūc insania hoīm putat cōtrariū. Nā si sigillatim oēs interrogētur infideles an sint electi ad salutē: quasi oēs dicerēt sumus. Similiter etiā iudei idē dicerent. Uerū q̄d de xp̄ianis loquar: quorū fides est verissima. Nōne ⁊ ip̄i etiā in oībus malis viuentes: tamen credunt se mīam dei cōsecuturos? Interroga queso singulos ī omni sexu: ⁊ in omni etate: conditione: gradu: ac dignitate: neminē fere inuenies etiā si in malo perseueret: q̄ se non putet electu3. Et hoc euenit partim: q2 ignorant lumen veritatis: partim quia proprij amoris fallacia decipiunt: partim deniq3: q2 diabolica suggestiōe fallunt. Nam plerūq3 etiā fatui se sapientes existimāt: ⁊ q̄ claros nō habēt oculos vmbrā interdū pro veritate percipiunt: ⁊ sepe somniātes putant se vigilare ⁊ esse vera que somniāt. Sic multis vocatis a deo eueniet q̄ nunc credūt se saluari ⁊ damnabunt: q2 dicit saluator Mat. xx. Multi em̄ sunt vocati: pauci v̄o electi. Nōne vides in oībus reb⁹ exemplū: q2 illud qd̄ est deteri⁹ plus abūdat: vt in fine sermonis dicet. S3 nūc cape exēplū in piscatorib⁹: q2 vt plurimum plus īmundicie: ⁊ pisciū inutiliū in rhete capiūt q̄ sint boni pisces. Hoc confirmat diuina autoritas Mat. xiij. Simile est regnū celorū sagene misse in mare. vsq3 ibi. in caminū ignis. Ecce q̄ boni ponūtur in vasis quasi in modico loco morātes ꝓpter paucitatē: sed mali ꝓijciuntur in littus maris ꝓpter multitudinem. O peccator: cōuertere ⁊ considera quid significet. Multi sunt vocati ⁊c. Sed licz xp̄s nequeat mentiri: tū quia eius sacratissima dicta ab ignorantibus male intellecta sepenumero errore decipiūtur. Ideo pro luculentiori thematis nr̄i declaratione tria in hoc sermone notabimus.

Primū dicitur oppositio,
Scd̄m d̄r declaratio.
Tertiū d̄r cōfirmatio:

Cape primum qd̄ est oppositio. Quidā eī vident opponere q̄ non pauci sed multi sunt electi: ⁊ hoc triplici oppositione ꝓbare vident.

Prima d̄r inclinationis.
Scd̄a d̄r reuelationis.
Tertia d̄r predestinationis.

¶ Prima oppositio d̄r inclinationis: et est talis. Oīa que sunt inclinant ad agēdum s̄m bonitatē sue nature: loquendo naturaliter: vt ptz in creaturis insensibilibus ⁊ sensibilib⁹: que magis q̄ nos sequuntur nature sue inclinationē. Un̄ ph̄s. iiij. Ethic. aix: Unusquisq3 dirigit opera sua s̄m optimū eoru3 que sunt in

ipso. Et Boetius in. iiij. de cōso. pſa. iiij. inḋ: Ait em̄ cuiuſcḡ natura: qō propriū est ei diffinire. Ergo ꝛ deꝰ cuius esse est perfectissimū: inclinatur a bonitate sue nature vt agat ſm eaz: nā ſi alia agunt hoc a fortiori deꝰ. Hoc patet. ij. Meta. vbi dicitur: Qō est causa aliozuz vt sint talia illud maxime est tale. exēplo ignis qui cum sit causa calefaciendi aquā: arguit ꝙ sit maxime calidus. Ergo cū deꝰ sit causa vt alia agāt ſm inclinationem sue nature: ipse debet agere ſm suā immo magis (qz teste Proculo qui dicitur de causis autor) Quicquid pōt causa sed cūda: pōt causa prima nobiliori ꝛ altiori modo. Et cōmēntator. ij. Meta. ait: Prima cā est magis digna in esse et virtute q̄ oīa alia entia: qz oīa alia entia acquirūt esse ꝛ virtutē a prima. Sed que est inclinatio nature ōr:? Misericordia. Vnde dicitur in. pſ. cxxix. Quia apud dominum misericordia: ꝛ copiosa apud eum redemptio. ꝛ. xxvj. q. vj. c. alligant. Et allegatur de peni. dist. j. c. multiplex misericordia. vbi ōr: Misericordie dñi nec mensuram possumus imponere nec tēpora diffinire. Ecce ꝙ inclinat ad miserendum ſm naturā: ergo dz pluribus misereri. et cōsequēter plures eligere q̄ damnare. Verum respōdere quis poterit ꝙ etiā deꝰ inclinatur per naturā facere iusticiaz. Concedo: sed tñ magis inclinatur ad misericordiam testāte Jaco. ij. c. sue cañ. vbi ait: Superexaltat aūt misericordia iudiciū. ꝛ de peni. di. j. c. qz diuinitatis. ꝛ sunt verba Piero. vbi dicit Quia diuinitatis natura clemens est ꝛ pia: magis ad indulgentiā q̄ ad vindictam ꝓna q̄ nullatenus vult mortē peccatoris: sed vt magis cōuertat ꝛ viuat. Ergo pluribus miseret. ℣ Scōa oppositio ōr: reuelationis. Arguēdo nāq; ꝑ talibus dico ꝙ plures saluent: qz in diuinis scripturis inuenitur ꝙ plures saluantur. Nam omnes electi significantur in ꝓmissionibus factis ad Abraam a deo: sicut scta mr̄ ecclia canit. Signifer sctūs Michael repreſentet eas in lucem sanctaz: quā olim abrae ꝓmissit et semini eius. Sed semē electoꝝ est amplissimū. Nam Gen. xv. dixit deus abrae Egredere de terra tua ꝛ de cognatione tua: ꝛ de domo patris tui. ꝛ intulit di. Faciam te crescere in gentē magnā. Itē xvj. c. di. Faciā semē tuū sicut puluerem terre: quez ꝛ si homo potest numerare: semen quoq; tuum numerare poterit. Et. xv. anteq̄ Abraā filiuz haberet educens eum foras dixit: Suspice celum: ꝛ numera stellas si potes. ꝛ dixit ei: Sic erit semen tuum. Ecce quot sunt electi significati in semine Abrae. Vnde Job xxv. Nunquid est numerus militum illius. q. d. Non. Et dauid inducit christū patri di. pſ. cxxxviij. Dinumerabo eos: ꝛ super arenam multiplicabuntur. Similiter Johānes Apoca. vij. hoc testat di. Audiui numerū signatoꝝ. c. xliiij. milia signati: ex omni tribu filioꝝ isrl. Et tribu iuda. xij. milia signati. vsq; ibi stātes ante thronū dei. Ecce quanta est electoruz multitudo. Propterea doctores sancti in suis opinionibus ls sint varie tamen ostendūt multos saluādos. Magister nanq; sen. in. ij. di. j. dicit hominē esse factū inter alias causas pro restauratione nature angelice. Unde ꝛ in dis. ix. allegat Grego. di. Superna illa ciuitas ex angelis ꝛ hominibus constat: ad quā credimus tantos humani generis ascendere: quantos illic contingit angelos remansisse: sicut scriptum est. Statuit terminos populoꝝ iuxta numerum angeloꝝ. Et hoc exponit ipse magister dicens: Nō iuxta numerum eorum qui ceciderūt: homines ad beatitudinē admittuntur: sed eorū qui remanserūt: Ergo iuxta hanc opinionez cum sint angeli pene innumerabiles: sequtur ꝙ tot erunt homines qui saluabuntur. Nam de angelis dicitur Danielis. vij. Milia milium ministrabant ei: ꝛ decies centena milia assistebant ei. Itē idem magister in ꝑfata di. ponit aliaz opinionē q̄ est Aug. xxj. li. de ci. dei. c. j. di. De mortali progenie merito iustecḡ dānata tñ

ppl̄m ꝓpter gr̄am suā colligit: vt inde suppleat ⁊ restauret partem q̄ lapsa est angeloꝝ: ac sic illa dilecta ac supna ciuitas nō fraudet̄ suoꝝ numero ciuiū: q̄n etiā fortassis ⁊ vberiore letet̄. Itez ibidē ponit aliā opinionē dicēs: ꝙ solum ruine angelice ꝑ virgines restaurabuntur: de ceteris aūt hoībus sunt tot saluādi: quot sunt angeli q̄ remāserunt ⁊c. Est ⁊ alia opinio Bona. in. ij. di. ix. q̄ videt̄ oībus verior. Ait em̄ ꝙ cum sint. ix. angeloꝝ ordines: debēt ad ipsos hoīes assumi ꝑ meritoꝝ ꝯditione: ⁊ iō nō tm̄ assument̄ ad ipsos virgines: q̄netiam ⁊ multi alij: cū etiaz multi corrupti carne in merito multis virginibus p̄ferant̄: sicut pz in btā Maria magdalena: ⁊ petro apl̄o: q̄ multis virginibus vtriusq̄ sexus p̄ferunt̄. Preterea dicit: ꝙ multi dū fuerūt in hac vita nō fuerūt tāti meriti vt possent assumi ad angeloꝝ ordines: q̄ tn̄ saluati sunt merito passionis xp̄i: ⁊ de ip̄is fiet decim⁹ ordo: sicut olim fuit figuratū tp̄e Ezechie regis iude: qn̄ a deo impetrauit ne moreret̄: tūc sol in signū exauditiōis ꝑ decē gradus q̄s descēderat retrocessit in horologio Achaz sicut pz. iiij. Reg. xx. c. Sic xp̄s sol iusticie nouē relictis angeloꝝ ordinibus: ad decimū generis humani faciēdū descēdit. Et sil̄r iste decimus ordo signat⁹ est in decima drachma. Lu. xv. quā mulier idest diuina charitas amissam req̄siuit domū. i. humanā naturaz passione subuertens. Ecce quot istis opinionibus p̄supponunt̄ saluādi. Numera eos si potes. Ergo nō sunt pauci vocati siue electi. ¶ Tertia oppositio d̄r p̄destinatiōis Et arguit̄ sic. Aut deus p̄destinauit oēs aut partē. Si oēs ergo oēs saluabunt̄: qꝛ p̄destinatio est origo ⁊ fundamētum humane salutis. vt colligit̄ di. xl. primi sentē. ⁊. xxiij. q. iiij. c. Nabuchodonosor. Preterea arguit̄. Deus est īmutabilis: si ergo oēs p̄destinauit: oēs saluabit: qꝛ eius volūtas nō pōt mutari. iuxta illud qd̄ d̄r de regu. iu. li. vj. Qd̄ semel placuit amplius displicere nō pōt. Si aūt dicis ꝙ nō oēs predestinauit sed partē: ⁊ ego quero quare nō oēs? Et ꝓbat̄ ꝙ nō sit verū. Primo si sic esset: videret̄ ꝙ deus esset ꝑsonarū acceptor: ⁊ hoc negat scriptura. Un̄ Act̄. x. Petrus ait: In veritate cōperi: qꝛ nō est ꝑsonarū acceptor deus. Itē. xxiij. q. iiij. c. sicut excellētiā, ⁊ de ꝯse. di. iiij. c. nec quēq̄. Et ex̄ de p̄ben. c. venerabilis. d̄r: Nō generis sed virtutū nobilitas viteq̄ honestas gratū deo faciunt ⁊ idoneū seruitorē: ad cuius regimen nō multos ꝟm carnē nobiles ⁊ potentes elegit: sed ignobiles ac pauꝑes: eo ꝙ nō est ꝑsonarū acceptio apud ip̄m Etiā scribit̄ Roma. ij. c. Nō est ꝑsonarū acceptio apud deū. ⁊ Sap̄. vj. Equaliter est ei cura de oībus. ⁊ Mat. v. Solē suū oriri facit sup̄ bonos ⁊ malos. ¶ Scd̄o probat̄: qꝛ oēs ad pn̄iam vocat: sicut dicit apl̄s. j. Timo. ij. ꝙ deus vult oēs homines saluos fieri. Vult ergo oēs: ⁊ nō partē. Un̄ idē apl̄s Roma. viij. ait: Scimus qm̄ diligētibus deū oīa cooperantur in bonū: his q̄ ꝟm ꝓpositum vocati sunt scti. Nā quos p̄sciuit ⁊ p̄destinauit ꝯformes fieri imaginis filij sui: vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quos aūt p̄destinauit: hos ⁊ vocauit: ⁊ quos vocauit: hos ⁊ iustificauit: ⁊ q̄s iustificauit: illos ⁊ magnificauit. Quid ergo dicemus ad hec? Si deus ꝑ nobis quis ꝯtra nos? Qui etiā ꝓprio filio suo nō pepercit: sed ꝑ nobis oīb⁹ tradidit illū. Quō nō etiā cū illo oīa nobis donauit. Sed voluntas dei est infallibilis: qꝛ omnia quecūq̄ voluit fecit. Nec pōt impediri. Ad Roma. ix. Volūtati eius quis resistit: ergo ⁊c.

Secundū mysteriū d̄r declaratio. Ne ergo in errore mens parū intelligentiū ꝑmaneat ex p̄fatis videbimus tres declarationes contra tres p̄dictas oppositiones.

Prima est contra inclinationē.
Scd̄a cōtra reuelationē.
Tertia cōtra p̄destinationē.

¶ Prima est cōtra inclinationē. Diceba

tur ꝙ deus debebat plures saluare q̃ꝫ dãnare: qꝛ eius natura magis inclinata est ad miserendũ q̃ꝫ puniendũ. Respondeo ꝙ verũ est quãtũ ad effectuꝫ: ⁊ non quãtũ ad naturã: qꝛ nõ est differẽs ĩ natura: sed tñ nõ sequit̃ ꝙ ꝓpterea om̃es vel plures saluent̃: qꝛ regula illa intelligit̃ stãtibus terminis ip̃ius nature. Verum nãq̃ꝫ est ꝙ deus saluaret oẽs siue multos: si ipsi se ad salutẽ disponerent: sed qꝛ nõ se disponũt: iõ natura nõ saluant̃. Ptꝫ hoc exẽplo multiplici. Nã cibus naturaliter habet p̃bere nutrimentũ: sed tñ nõ p̃bet in illo q̃ nõ habet digestionẽ. Lumen habet illuminare: sed tñ nõ illuminat cecoꝝ oculos. Medicina hꝫ sanitati disponere: sed non disponit morituros: ⁊ hoc nõ est ex culpa actiuoꝝ: sed ex defectu passiuoꝝ: qꝛ nõ sunt dispositi. Uñ hoc idẽ ꝯfirmat ph̃s. ij. de aĩa. dicẽs: Actus actiuoꝝ sunt in patiente bñ disposito. Sic dico ꝙ dei natura: licꝫ de se sit inclinata oĩbus misereri: tñ nõ oĩbus miseret̃: qꝛ nõ se disponũt ad susceptionẽ ipsius. Hinc autoꝛ de causis ait: Prima cã ⁊ superioꝛ semꝑ est sine varietate: sed cause scd̃e nõ recipiũt virtutẽ prime nisi ꝟm attingentiã: ergo nõ valet argumẽtũ. ¶ Scd̃a declaratio est ꝯtra reuelationẽ. Nã dicebat̃ ꝙ plures ex reuelatione demonstrant̃ saluari q̃ꝫ dãnari. Respõdeo ꝙ de electis est loqui dupliciter. s. absolute ⁊ respectiue siue cõparatiue. Primo mõ electoꝝ ẽ maxima multitudo. Nõne tibi vident̃ multi tot ꝓphete: tot martyres: tot cõfessores: tot virgines: tot cõtinẽtes ⁊ casti. Et sic habẽt intelligi ille autoritates doctorũq̃ꝫ opiniones. Scd̃o mõ in cõparatione siue cõparatiue loquẽdo: dico ꝙ electi sunt paucissimi. Si em̃ boni malis cõparent̃ paucissimi inuenient̃. Naꝫ si q̃s ex magno mõte arenarũ vel ex littore maris sumeret pugillum arene: arena illa grandis diceret̃ absolute: qꝛ grana ibi cõtenta essent infinita: sed cõparando ad illa q̃ sunt in mõte siue in littore maris dicerentur pauca. Sic est de electis. nam multi sunt absolute: sed in cõparatione dãnatoꝝ pauci: ⁊ ideo deus absolute loquẽdo dixit ad Abraã: ꝙ semen suũ multiplicaret sicut pulueres ⁊ sicut stellas celi. Et in cõparatione loquẽdo fuit dictũ Deut̃. xxxiij. c. Ecce oẽs electi in manu dei sunt: quasi dicat. Electi taꝫ pauci sunt vt possint manu teneri. Hinc Sap̃. iij. d̃r: Justoꝝ aĩe in manu dei sunt. Et sic pꝫ secũda declaratio. ¶ Tertia declaratio est ꝯtra predestinationẽ vbi dicebatur: ꝙ aut deus oẽs elegit vel p̃destinauit: aut partẽ. Et si oẽs: ergo oẽs erant saluãdi: ⁊ si partem hoc erat falsum: tum qꝛ nõ est personarum acceptoꝛ: tum etiã qꝛ vult oẽs hoĩes saluos fieri. Respõdeo dicendũ ꝙ nõ oẽs predestinauit. Naꝫ predestinatio est tm̃ bonoꝝ. Unde magister in. iiij. di. xl. ait: Predestinatio est gratie preparatio qua elegit quos voluit ante mundi cõstitutionem. Sed dices: ergo est ꝑsonarũ acceptoꝛ: ⁊ ꝙ nõ oẽs vocauit: vt dicit apostolus. Dico ꝙ nõ sequit̃. Nã ipse ex hoc nõ acceptat personas sed merita: ⁊ dãnat demerita. Et ideo nõ oẽs p̃destinauit: qꝛ preuidit quosdam in pctõ duraturos: illos aũt tm̃ predestinauit: quos bñfactores precognouit. Unde. xxiij. q. iiij. c. Nabuchodonosoꝛ. Augu. ait: Uires obediẽtie nõ ideo cuipiã subtrahit qꝛ eum nõ predestinauit. Sed ideo euꝫ non predestinauit: qꝛ recessurum ab ipsa obedientia preuidit. Et. j. dicitur: Qꝛ presciti sunt casuri: non sunt predestinati: essent aũt predestinati si essent reuersuri. Ecce ergo ꝙ deus non considerat in predestinatione personas: sed merita Qd̃ aũt dicebat̃ ꝟm apostolum ꝙ deus vult om̃es homines saluos fieri ⁊c. Respõdeo ꝟm doc. ⁊ maxime ꝟm Joh̃. Damas. ⁊ Alexan. de ales: ꝙ in deo dicitur esse duplex voluntas: nõ respectu volentis: sed respectu voliti. Una dicitur antecedẽs siue absoluta. Altera cõsequẽs: siue conditionata. Uolũtas antecedẽs est qua vult deus omnibus misereri: et vult omnes saluari. Uocat enim cũ ista

ad penitentiaz oēs. s. iudeos: paganos: saracenos: ⁊ q̄scūq; pctōres: clamatq; ad vitā eternā. Sed ista nō sequit effectum suum propter rebellionem liberi arbitrij nostri. Clamat deus: volo te saluare anima mea. Et liberum arbitrium pctōris respōdet. Nolo. Exēplum de rege qui p̄cium soluit ꝓ liberatione suorum ciuiū: ⁊ parat naues vt in patriam eos reducat a captiuitate: ⁊ oēs a vinculis vult liberare ac soluere. Sed q̄dam eoꝝ ꝯtemnūt. Ecce ꝙ saraceni: iudei: et ceteri obstinati pctōres nolunt exire de carcere infidelitatis ⁊ male voluntatis. Sed tñ deus preciuz ꝓ omnibus soluit redemptiōis ⁊ oībus vult misereri. Vñ apostolus Heb. v. Factus est oībus obtemperātibus sibi causa salutis eterne. Et de absoluta voluntate dicit idē apostolus. j. Tim. ij. Hoc bonū est ⁊ acceptū coraz saluatore nostro deo: qui vult oēs hoīes saluos fieri ⁊ ad agnitionē veritatis venire: qui dedit redemptionē semetipsum ꝓ omnibus. Alia voluntas d̄r consequens siue cōditionata. Et ꝑm istam voluntatem non vult oēs hoīes saluare: qꝛ hec est cum cōditione diuine iusticie. Vult em̄ illos saluare qui gradiunt per semitam mandatoꝝ suorum: ⁊ damnare eos qui ambulant per vias non bonas nisi retrahant pedem. Exemplum de rege qui suos ciues diligit: ⁊ oībus salutem optat. ⁊ q̄q̄ velit om̄es saluos esse: tñ vult quosdam qui nefanda commiserūt supplicijs tradere. Sic est de deo. Sed dicit aliquis. Nolo aliquid boni agere: qꝛ si sum p̄destinatus oīno saluabor: si ꝟo nō oīno damnabor. Tace stulte: qꝛ deus ita te p̄destinauit: ꝙ tñ vult te laborare vt salueris. Vnde magister i. j. di. xl. ait: Predestinatio est salus ex inductione meritoꝝ. ⁊. xxiij. q. iiij. c. obtineri. d̄r: Ipsa quoq; perennis regni predestinatio: ita est ab omnipotenti deo disposita: vt ad hoc electi non nisi labore perueniant: quatenus laborādo mereant accipere: qd̄ eis omnipotēs deus ab eterno disposuit dare. Itez propterea non damnaberis: qꝛ sicut speculator ostendens viaz bonam transeūtibus ⁊ ne malam viā que est a sinistris teneant: nō est causa vt in ea incidant in latrones. Sic deus per p̄destinationem non est causa damnationis alicuiꝰ Nam stultus esset ille qui nihil cibi vel medicine sumere vellet dicens. Si debeo mori morior: ⁊ si viuere viuam. Vñ Aug. xxiij. q. iiij. c. nabuchodonosor. ait Vasis ire nunq̄ deus redderet interitū si non spontaneum inueniretur homo habere peccatum. Quia nec deus peccāti homini iuste inferret iram: si homo ex predestinatione dei cecidisset in culpaz. Et idem eo. c. §. Non ergo. ait: Nō ergo necessitatez facit correctionis vel obdurationis diuina predestinatio siue p̄sciētia: cum boni per gratiam corripiantur libero arbitrio mali pereant ⁊c. Hoc satis patet: ꝙ non sequitur ꝙ deꝰ debeat multos vel omnes propter predestinationem saluare: sed illos qui volunt saluari bene viuendo ⁊ operando.

Tertiū mysteriū d̄r confirmatio. Annūcio vobis mala noua: qꝛ verificatur sermo iesu xp̄i q̄ dicit Mat. xxij. Multi aūt sunt vocati ⁊c. Quod vt certius confirmetur triplici cōfirmatione demonstrabitur.

Prima dicitur exemplificationis:
Scd̄a d̄r testificationis.
Tertia d̄r malignationis.

¶ Prima confirmatio d̄r exemplificationis. Nam si intuemur omnia exemplataz naturalia q̄ diuinalia ⁊ moralia. inueniemus ꝙ plures tendunt ad penaz q̄ ad gloriaz. Primo em̄ consideremus naturalia exempla. Videmus em̄ ꝙ in istis que naturaliter fiunt plus malicie abūdat q̄ bonitatis. Vnde facilius est destruere q̄ edificare: perdere q̄ inuenire: occidere q̄ resuscitare. Nam vno anno ꝯficitur panis: ⁊ vno momento quasi deuoratur. Multis annis homo perficitur: ⁊ modica hora perditur ⁊ occiditur, Quare hoc. Quia natura rerū fa-

tilius ducitur ad malū. Itē videmus ꝙ plus est terra inculta ꝙ culta: plus aq̄ amare q̄z dulces: plus sunt immundicie q̄ ex frumento vino ⁊ oleo exeunt q̄z ipsi fructus: plus lapides edificioꝝ ꝙ p̄cio si. Sic rep: obi plures sunt q̄z electi. Itē cernimus ꝙ in his rebus que vsui nature sunt difficiles ad habendū pauci p̄ueniunt vt in scientia: dignitatibus: et huiusmodi. Et hoc quare. Quia p̄ciosa difficillime possidētur. Sic ergo ⁊ glia celestis a paucis eripitur: q⁊ p̄ciosissima est. Unde ait p̄bs. Malus est facile: difficile est bonum. ¶ Scō consideremus diuina exempla que fuerunt figura saluandoꝝ paucitatis. Lege Gen. vij. c. et inuenies ꝙ tpe diluuii pauci. i. octo aie vtriusq̄ sexus saluate sunt in arca Noe Lege insup Gene. xix. ⁊ fili inuenies ꝙ ex sodoma ⁊ gomorra solus Loth cum vxore sua ⁊ duab⁹ filiab⁹ saluatus fit. Et tñ q⁊ eius vxor retrosperit: in statuā salis mor ꝓuersa fuit. Itē si bene legis inuenies ꝙ ex illo marima multitudine filioꝝ israel q̄ egressa est de terra egypti nemo eoꝝ a vigiti annis supra intrauit terrā ꝓmissiōis nisi caleph ⁊ Josue. O peccator cōuertere: q⁊ multis imo oīb⁹ terra viuentiū ꝓmissa est: ⁊ tñ pauci intrant: pauci effugiunt interitū hui⁹ seculi: q⁊ nolunt sibi ꝓuidere. ¶ Tertio cōsideremus exempla moralia. Nā legitur ꝙ sanctus Bernardus. xv. die post mortem suā apparuit cuidā monacho: cui inter alia interroganti si tā difficile eēt saluari vt scripture testantur: respōdit ꝙ verus erat. Et intulit dicens: Ea die qua ex hac vita migraui: quadraginta tria milia hoīm decesserunt: ⁊ solūmodo ego cum quodam heremita vitā celestem intraui: ⁊ quidam bonus secularis penas purgatorij saluādus intrauit. Refert etiam quidam historicus ꝙ quidam monachus Lugdunensis qui fuerat in heremo per annos trigita in magna penitentia: post suam mortē apparuit episcopo ciuitatis Lugdun. di. Ha ha: o iusticia dei q̄z terribilis es: ꝙ subtilis: ꝙ acuta: ꝙ aspera. Et mirās eps ipsum adiurauit vt diceret quid hoc esset. Cui ille respōdit: O Johānes age pniaz grandis enim tibi restat via. Eo em die quo ego decessi ex hac vita trāslatī sunt etiā octoginta milia aie q̄ oēs damnate fuerunt exceptis quinq̄z: quarū due eternā glotiam ⁊ tres purgatoriū intrauerunt. Et his dictis disparuit. Habetur etiam in chronicis ordinis nostri ꝙ dum quidam frater noster deuotus ⁊ sctūs predicaret in partibus alemannie populo ipsum audiente ⁊ videte: quedam mulier peccatrix cōpuncta tunc diuina gratia mortua est ex vehemēti pctōrum dolore. Et cuz finem predicator sermoni fecisset: dixit populo vt vna secum domino funderent preces: vt si bonum foret quod actum esset in muliere appareret. O mirabile dictu. Illa que mortua fuerat sana resurrexit. Rogat frater eam vt si quid vidisset aperiret ad aud entium vtilitatem. At illa ait: Deu sciāt omnes homines ꝙ mortui sunt hodie. lxx. milia hominum: qui omnes damnati sunt exceptis quattuor: qui ad purgatoriuz descenderunt. O obcecati pctōres agite pniam: q⁊ iusticia dei est strictior q̄z creditur. Et quid mirum si tot damnantur: cū totus mundus sit laqueis plen⁹ Nonne sctūs Antonius abbas raptus in spū vidit totū mundū laqueis plenū ⁊ flēs exclamauit dicēs. Dñe q̄s euadet hos laqueos? Et dñs rndit. Sola humilitas. Ecce ꝙ nemo pōt saluari nisi fuerit humilis: ⁊ tñ paucos videm⁹ q̄ illaz virtutem sequuntur. Hoc confirmat dñs Mat. xviij. Nisi ꝓuersi fueritis ⁊ efficiamini sicut parvuli: non intrabitis in regnū celoꝝ: ergo ⁊c. ¶ Scā confirmatio ex testificationis. Nam hoc testant oēs scripture ⁊ doctores: ⁊ etiā pagani. Uergilius enim ait. vj. Eneid. Pauci quos equus amauit Jupiter. ⁊ Valer. ⁹ maximus. Multis em laboribus susceptis vir eoꝝ cōpotes fieri cōtingit. ⁊ Augu. xx. de ci. dei. Plures hoīes currūt in penis q̄z in glia. Idē. xxj. de ci. dei. c. xij. aiūt

Si oēs a tenebris transferrent̄ in lucē: in nullo appareret seueritas vltionis. In qua ꝓpterea multo plures q̄ in illa sunt: vt sic ostendat̄ quid oīb⁹ deberet̄. Qd̄ si oībus redderet̄ iusticia vindicātis: nemo recte rep̄henderet̄. Itē libro de vero cultu ait: Anteq̄ xp̄s adueniret in mundum: de mūdo trāsierūt plus q̄ quinq; milia anni q̄b⁹ oēs dānabant̄: dēptis paucis de ppl'o isrl'. Et idē eodē libro. Arbitror em̄ tres mūdi ꝑtes fore dānādas: eo ꝙ in ip̄is oēs regnāt infideles. De quarta autē ꝑte q̄d dicā? nisi qd̄ Job. j. Job. v. ait: Tot⁹ mūd⁹ ī maligno posit⁹ est. Et Greg. in homel'. sup Mat. dicit: Ad fidē plures veniūt: sed ad celeste regnū pauci ꝑducuntur. Plerique em̄ vocib⁹ deū sequunt̄: sz morib⁹ fugiūt. ¶ Veniam⁹ ad campū diuinarū scripturarum. Quid dicis tu o Esaia. c. viij. Multiplicasti inq̄t gentē: sed non magnificasti leticiā. Et. j. Pet. iiij. c. d̄r: Si iustus vix saluabitur: impius ⁊ peccator vbi parebunt? O miser peccator: mala nouella. Sz forte dicis: Nō credo predictis testibus: q̄ fortassis vt homines sunt locuti. Saltē xp̄o crede. Quid dicis dn̄e iesu? Audi Mat. vij. Intrate inquit per angustā portā: q̄ lata porta ⁊ spaciosa est via que ducit ad perditionē: ⁊ multi sunt qui intrāt per eam. O pctōr paupercule q̄ male nouelle. Tu velles ꝙ dicerē ꝙ oēs saluant̄. Ego nō possum: q̄ veritas mihi ꝯtradicit. Certe si ista non essent vera ⁊ vtilia: xp̄s ea non predicasset. Nā vt etiā salutis viā arduam ostenderet dicit in eodē. c. Nō oīs qui dicit mihi dn̄e dn̄e intrabit in regnū celoꝝ: sed qui fecerit volūtatē patris mei qui in celis est: ip̄e intrabit in regnū celoꝝ. Multi dicent mihi in illa die. Dn̄e nōne in nomine tuo ꝓphetauimus: nōne in noīe tuo demonia eiecimus: multasq; virtutes fecimus? Et tunc cōfitebor illis: q̄ nunq̄ noui eos. Discedite a me oēs qui opamini īiq̄tatē. Et thema di. Multi sunt vocati ⁊c. ¶ Tertia cōfirmatio d̄r malignatiōis. Tanta est hominuz malignitas ꝙ non mirari debemus si pauci saluētur. Licz em̄ vt pb̄s ait: de futuris contingentibus nō sit determinata v̄itas: tn̄ sepissime ex qualitatibus rerū quedā futurorū indicia certa percipim⁹. Sicut dicimus. Sero rubrū celum: mane indicat esse serenū. Et hoc vt plurimū verū est. Cognoscimus etiā ex nubiū densitate: ventorū fulgurū ⁊ tonitruoꝝ multiplicatione: ꝙ magnā testant̄ futurā tēpestatē. Unde ⁊ ip̄e saluator cū de tribulatione que in orbē ventura est loqueretur discipulis: intulit dicens: Ab arbore aūt fici discite parabolā Mat. xxiiij. ⁊ Luce. xxj. Hoc aūt dico ꝙ ex p̄cedētibus signis multotiēs exitū cognoscim⁹ futuroꝝ. Cū em̄ totū pene mundū cernamus letali vulnere pctī sauciatū: plura mortis signa q̄ vite: q̄d aliud de ip̄o iudicare possumus q̄ maluz? Nōne attrito sermonis ꝓuerbio dicim⁹ ꝙ ip̄ossibile est male viuere ⁊ bene mori: ⁊ ecōuerso. Nōne verū est qd̄ Gen. viij. c. scriptū est. Sensus ⁊ cogitatio hoīs prona sunt ad malū. Et. xij. q. j. c. omnis etas: d̄r: Omnis etas ab adolescentia prona est ad malū: ergo q̄ hoīes proni sunt ⁊ prompti ad malū pereūt. Hinc. j. Job. v. c. d̄r: Totus mundus in maligno positus est. Cū ergo plura mala signa dānationis in mundo cognoscim⁹ vt dixi q̄ salutis: quid possumus dicere nisi qd̄ habet̄ Mat. xxij. Multi autē sunt vocati: pauci v̄o electi? O dn̄e de⁹ quo vadunt iudei oēs ⁊ infideles? Ad infernū. Si quis em̄ aliter crederet esset hereticus. Quo tendunt pueri qui sine baptismo decedūt? Ad infernū. Quo etiā vadunt tot heretici qui sunt in mūdo? Nam oēs oriētales ethiopie: libye: pene omnes greci: bosinenses: ⁊ multi alij quivarijs heresibus sunt implicati. Nō inuenies castelluz: ciuitatē aut villam: que non habeat aliquos hereticos occultos aut publicos. Nam alij non credūt animam esse immortalē. Alij dicūt non esse aliam vitam: nec infernuz: nec

paradisum. Alij asserunt luxuriam nō
esse peccatū. Alij putāt stellarū fatum
super liberū arbitriū habere potesta-
tem. Alij credūt mulieres in gattas: ⁊
hoīes ī lupos posse mutari. Alij tenēt
ꝙ spūs hūani ingrediunt corpora alie
na. Alij credūt ꝙ facere incantationes
nō sit pctm̄. Et multi alij errores inue-
niuntur a quibus nolūt homines con
uerti. Oēs hmōi in errore suo obstina
ti persistētes: sunt excōicati ab eccl'ia.
vt ptz. Simil'r qui nō credūt sacramē-
ta eccl'ie. Cōsidera quot sunt viri ⁊ mu
lieres in his erroribꝰ implicati. Multi
publici: sed plures occulti. Isti quo va
dūt? Ad infernum. Dic modo de igno
rantibꝰ doctoribꝰ: prelatis: confessori-
bus: ⁊ subditis. Quanta est taliū mul
titudo: quoꝝ quelibet tenet scire q̄ ad
eoꝝ spectāt salutē ⁊ officiū: vt de alijs
taceā? Sunt tot qui ignorant penitus
articulos fidei: ⁊ decē precepta: ⁊ ple-
riq; orationē dn̄icā: ⁊ qd̄ deterius est:
confessores ⁊ eoꝝ prelati etiā ipsi ple-
ni ignorantia raro inducunt tales vt
discāt ⁊ in eoꝝ ignorantia moriuntur.
Quo isti vadunt? Ad infernū. Quomō
scis frater Roberte? Rn̄deo q: oēs do
ctores canonici ⁊ oēs theologi dicūt:
⁊ precipue Thom̄. j. ij. q. lxxvj. ar. iij. ꝙ
ignorantia iuris nō excusat in his qui
sunt doli capaces. Ptz etiā ex̄ de iniu-
rijs. c. si culpa. ⁊ ex̄ de vita ⁊ hone. cle.
c. vt quisq;. ⁊ de reg. iur. lib. vj. c. igno
rantia. Ignorantia facti non iuris ex-
cusat. Et ibidez presumit. Presumitur
ignorantia: vbi scientia nō ꝓbatur. ⁊
xxxvij. dis. Ideo ꝓhibent. ⁊ in glo. ibi.
⁊ de ꝯse. dist. iiij. c. vos ante oīa. Item
quo tēdūt multi qui moriūtur despe-
rati? multi morte subitanea q̄ non ha-
bent spaciū penitēdi? Heu q: portant
ad infernuz. Quo insup tendūt predo
nes: tortores: fures: lusores: dānifica-
tores: vsurarij: tpis vēditores: ⁊ hmōi.
⁊ qui talibꝰ prebēt auxiliū: fauorem: ⁊
consiliū: qui oēs tenent ad restitutio-
nez? Ad infernū. Habes hoc ex̄ de fur-
tis. c. ex lr̄is. ⁊ in glo. ibi sup ṽ. satisfe-
cerit. Et de vsur. c. cū tu. Itē lib. vj. de
regu. iur. pctm̄. Peccatū non dimitti-
tur: nisi restituat ablatū. ⁊. c. sequēti.
Itē. xiiij. q. vj. c. si res. ⁊. xxiiij. q. ij. c. le
gat. Et de peni. dist. j. c. neminez. Quo
ergo miseri vadunt? Ad infernū. Quo
vadūt mali religiosi qui nō seruant re
gulā suā? Ad infernuz. Quot peccato-
res qui moriunt extra charitatē ꝓpter
odiū cū ꝓximo suo: aut ꝓpter amorez
peccandi: vel horrorē satisfaciēdi: aut
etiā alia simili de causa: sed tm̄ penitēt
propter timorē gehenne? Heu q: rapi-
untur ad tartara: q: scriptuz est de pe-
ni. dist. vij. c. nullus. ⁊ sunt ṽba Aug.
dicentis. Scriptū est neminē sine cha-
ritate saluū esse. Non itaq; in solo ti-
more viuit hō. Quē ergo penitet opz
nō solum deū timere iudicē: sed dilige-
re iustū: vt nō solū penā timeat: sz an-
xietur pro gloria. O igit captiui diabo
li reuertimini ad mīaz dum tēpus est.
O miseri xp̄iani renegati: reuocate vi-
tam vestrā ad dn̄m deū vestrū: vt euite
tis consortia damnatoꝝ. Redite ergo:
q: nemo damnat nisi per propriā cul-
pam: ⁊ deus non est inculpandus? sed
potius nostra malignitas. Nam deus
non vult quēpiam vilem ⁊ magnū pec
catorē perire: sed stat extensis in cruce
brachijs cōpatiens peccatis ⁊ damna
tioni nostre: vt oībꝰ largiatur sua infi-
nita mīa vitam eternam. Ad quā ipse
nos conducat qui viuit ⁊ regnat in se-
cula seculorum. Amen.

¶ De iudicio pestilentie. Sermo. xij.

Udicia dei
abyssus multa. ps̄.
xxxv. ⁊ Ezech. xiiij. c.
di. dn̄s. Si immise-
ro pestilentiam sup
terrā illā ⁊ effudero
indignationē meaz
super eam in sanguine vt auferaz ex ea
hominē ⁊ iumentū ⁊ Noe ⁊ Daniel ⁊
Job fuerint in medio eiꝰ viuo ego di-

cit dñs deꝰ: qꝛ filiũ ⁊ filiaꝫ non liberabunt: sed ipi iusticia sua liberabũt animas suas. hec ibi. In quibꝰ ꝟbis notabimꝰ triginta peccata: propter q̃ deus gloriosus pestilentiã mandat. Primũ est pctm̃ originale. De quo dr̃ Roma. v. c. Per vnũ hoĩeꝫ peccatũ in hũc mũdũ intrauit ⁊ per peccatũ mors. Nam sicut remouens colũnã per accidẽs remouet lapidẽ sibi suppositu: sic ille q̃ est causa perditiõis colũne originalis iusticie est causa priuationis vite ⁊ sanitatis que conseruabat̃ in hoĩe ꝑ originalẽ iusticiam. Sed qꝛ peccatũ ꝑmi hoĩs fuit causa perditionis originalis iusticie: ideo decidit ipse cuꝫ tota sua posteritate in infirmitates ⁊ mortem ineuitabilẽ. Vñ oẽs subijcimur morti eo ꝙ sibi dictũ fuit pro oĩbꝰ Gene. iij. Puluis es ⁊ in pul. re. Ex q̃ pctõ exorta sũt pestis ⁊ alia iudicia pessima. ¶ Secũdũ pctm̃ est luxurie. Contra qd̃ dñs ordĩauit mr̃imonij sacr̃mcuiꝰ sunt tria bona. s. sacramẽtũ: fides: ⁊ proles. Cõtra sacramentũ peccãt cõcubinati publice tenentes cõcubinas: siue occulte: siue suscipiendo filios siue nõ. Peccant sacrilegi siue clerici mulieribꝰ copulati siue laici xp̃i sponsas polluentes: siue in sacris ordinibꝰ cõstituti religiosas maculãtes. Contra fideꝫ matrimonij peccant adulteri: siue occulti siue publici: sicut Dauid cũ Bersabee. ij. Reg. xj. Contra prolẽ peccant sodomite qui nocte natiuitatꝫ dñi extincti sunt peste. vt dic̃. b. Hiero. Peccãt abutẽtes vasculo vxoris: sicut Her cũ Thamar fecit q̃ peste mortuꝰ ẽ. Gen. xxxviij. Peccãt semẽ fundẽtes in terrã: sicut q fulmine interijt: sicut Ouãvt ptꝫ Gen. xxxviij. ¶ Tertium peccatum est sacrilegium cõtra. s. ecclesiasticas ꝑsonas ⁊ ecclesias supponendo eas angarijs ⁊ grauaminibus ĩpositionibus collectis: ⁊ vbi laicus soluit paruꝫ ecclesia soluit multũ: diues soluit quasi nihil: pauper quasi totũ. Ideo inq̃t dominꝰ Esaie. iij. Vos em̃ depasti estis vineaꝫ meã ⁊ rapina pauperuꝫ in domo vr̃a. Quare atteritis populũ meũ: ⁊ facies pauperũ cõmolitis: dic̃ dñs exercituũ. Et pro isto peccato est pena Ezech. v. Viuo ego dicit dñs ꝑ eo ꝙ sctm̃ meuꝫ violasti in oĩbus offensionibus tuis ⁊ in cunctis abominationibꝰ tuis: ego quoqꝫ te cõfringã: ⁊ non parcet oculꝰ meus ⁊ nõ miserebor. Tertia pars tui peste morietꝫ: ⁊ fame consumet̃ in medio tui: ⁊ tertia pars tui in gladio cadet in circũitu tuo. Tertiã partem ꝟo tuã in oẽm vẽtã dispergã: ⁊ mittaꝫ in vos famẽ ⁊ bestias pessimas vsqꝫ ad internitionẽ sanguis transibit per te. hec ibi. ¶ Quartũ peccatũ est trãsgressio festiuitatũ: vult em̃ deus celebrari ⁊ obseruari festiuitates Exo. xx. Memento vt diẽ sabbati sanctifices. Non obseruantibꝰ ꝟo festiuitates cõminatur deus flagellũ pestis. Deut. xxviij. Adiunget tibi dñs pestilentiaꝫ donec cõsumat te de terra. Percutiet te dñs egestate febre ⁊ frigore ⁊ ardore ⁊ estu ⁊ aere corrupto ac rubigine: ⁊ ꝑsequet̃ donec pereas. hec ibi. ¶ Quintũ pctm̃ est simonia per quã diuina dona ⁊ spiritualia nõ nisi precio aut prece dispẽsant̃. Beneficia precibꝰ amicoꝝ magis q̃ suffragio meritoꝝ acq̃rũt: ⁊ quantitate pecuniarũ magis q̃ salute aĩarũ cõferũtur. Surgũt indocti ⁊ rapiunt ecclesiastica culmina: docti ꝟo cũ suis doctrinis demergunt̃. In summa vitiosi honorant̃: ꝟtuosi suppeditãtur. Propterea dic̃ dñs Ezech. vj. Hec dicit dñs deꝰ. Percute manũ tuã ⁊ allide pedẽ tuũ. ⁊ dic heu heu heu ad oẽs abominatiões maloꝝ domꝰ israel qꝛ gladio fame ⁊ peste ruituri sunt. Qui longe est peste morietꝫ: qui aũt prope gladio corruet ⁊ qui relictꝰ fuerit ⁊ obsessus fame morietꝫ. Et cõplebo indignationẽ meã in eis. hec ibi. ¶ Sextũ peccatũ est idolatria: per quã hoĩes et mulieres deo terga vertunt: ⁊ faciunt idolũ seruientes ei magis q̃ deo faciẽdo incantationes ⁊c̃. de quo deꝰ irasci-

tur. Unde Leuit. xxvj. Ego dñs deus vester. Non facietis vobis idolū & sculptile: nec titulos erigetis: nec insignem lapidē ponetis in terra vestra vt adoretis eum. Quod si nolueritis accipere penitentiam aut disciplinā: sed ambulaueritis ex aduerso mihi: ego quoq; contra vos aduersus incedā & percutiā vos septies ꝓpter peccata vestra: inducāq; super vos gladiū vltorem federis mei. Cūq; cōfugeritis in vrbes immittā pestilentiam in medio vestri intantuz vt vrbes vestras redigam in solitudinē & deserta faciaz sanctuaria vestra: nec recipiam vltra odores suauissimū: dispergāq; terraz vestraz. hec ibi. ¶ Septimū est inhonoratio parentū. vnde Eccli. iij. Honora patrez tuū & matrez tuaz: vt superueniat tibi benedictio a deo & benedictio illi⁹ in nouissimo manet. Benedictio patris firmat domos filiorū: maledictio autez matris eradicat fundamenta, Hiere. mie. xxix. dicitur: Hec dicit dñs exercituū. Ecce mittaz in eos gladiū: famē & pestē: & ponam eos quasi ficus malas que comedi non possunt eo ꝙ pessime sint & persequar eos in gladio & in fame & in pestilentia. Et dabo eos in vastationez vniuersis regnis terre in maledictionez: & in stuporez & in sibilum & opprobriū cūctis gentib⁹: eo ꝙ nō audierūt verba mea: que misi ad eos per seruos meos ꝓphetas. h ibi. ¶ Octauum est fraudatio decimarum. vnde Mal. iij. dicit: Reuertimini ad me et ego reuertar ad vos dicit dñs exercituū. Et diristis: In quo reuertemur. Si affiget homo deū: q⁹ vos configitis me. Et diristis. In quo configim⁹ vel fraudam⁹ te. In decimis & in primitijs. Et in penuria vos maledicti estis: & me vos configitis gens tota. Que verba exponunt a beato Hiero. vt habet. xxj. q. j. c. Reuertimini. Ecce ego do coram vobis viaz vite: & viam mortis. Qui habitauerit in vrbe hac mouetur gladio & fame & peste. Posui eꝫ faciez meā super ciuitatez hanc in malū & non in bonū: ait dñs ad populum hūc Hiere. xxj. ¶ Nonū peccatuz est obstinatio. vnde Exo. iz. dixit dominus ad Moysen. Ingredere ad Pharaonez & loquere ad eū. Hec dicit dñs deus hebreoꝝ. Dimitte populū meuz vt sacrificet mihi. Qō si adhuc renuis et retines eos: ecce manus mea erit super agros tuos: & super eqs & asinos tuos & camelos & boues & oues pestis valde grādis. Fecit ḡ dñs verbū hoc. Altera eꝫ die mortua sunt oīa animātia egyptioꝝ. ¶ Decimū petiꝫ est homicidiū. Quia eꝫ pharao rex egypti iussit vt interficerent ꝑmogenita masculini sexus hebreoꝝ ꝓpterea occidit dñs ꝑmogenita egyptioꝝ pestilētia ḡui. vñ dr Exo. xij. Factū est aūt in noctis medio pcussit dñs oē ꝑmogenitū in terra egypti a ꝑmogenito pharaonis q̄ sedebat in solio eius vsq; ad ꝑmogenituz captiue que erat in carcere: & omne ꝑmogenituz iumentoꝝ. hec ibi. ¶ Undecimū peccatū est gula. Naz iudei in deserto estuauerunt esu carnium murmurantes cōtra Moysen. Unde dicit Numeri. xj. c. Surgens ergo ppl's totо die illo & nocte: & die altero congregauit coturnicū multitudinē qui parū decē chorос: & ficcauerūt eas per gyrū castroꝝ. Adhuc carnes erant in dentibus eoꝝ: nec defecerat huiuscemodi cibus: & ecce furor dñi cōcitatus in populū: percussit eū plaga magna nimis i. peste vt dicit glo. Uocatusq; est locꝰ ille sepultura ꝓcupiscētie. Ibi eꝫ sepelierūt ppl'm q̄ desideranerat carnes. h ibi. ¶ Duodecimū petiꝫ est diffamatio Ut eꝫ dr Nume. xiij. Usq; quo detrahet mihi ppl's iste: feriā ḡ eos pestilentia & ꝓsumā. Moyses aūt rogauit ꝓ populo ad dñm q̄ pepcit eis: sed adiecit. In solitudine hac iacebunt cadavera vra. Oēs q̄ nūerati estis a vigti ānis & supra: & murmuraſtis ꝓtra me: non intrabitis in terrā super quam leuaui manū meam: vt habitare vos facerem

preter caleph ⁊ Josue. hec ibi. Qui aũt mortui sunt in deserto fuerunt sexcẽta tria milia quingẽti quinquaginta. vñ hec pestis durauit. xl. annis. absorbuitq; quolibet anno quindecim milia octogitaocto viros: exceptovno anno in quo mortui sunt. xv. milia centũ decem ⁊ octo: cõputando vnũ annũ cum alio. ¶ Decimũtertiũ peccatũ est incredulitas. s. non credere diuine potẽtie in mirabilibus ei⁹. vñ Nume. xx. dicit: Quod cũ populus hebreorũ murmurasset cõtra Moysen ob defectũ aque ⁊ bis percussisset silicẽ di. Audite rebelles ⁊ increduli. Num de petra hac poterimus eijcere vobis aquaz? Dixitq; dñs ad Moysen ⁊ Aaron. Qr non credidistis mihi vt sanctificaretis me coram filijs israel: nõ introducetis hos populos in terram quã dabo eis. Hec est eñ aqua cõtradictionis vbi iurgati sunt filij israel ꝯtra dñm. ¶ Decimũ quartũ pctm̃ est supbia. vñ dr. ij. Reg. xxiiij. ꝙ cum Dauid ob supbiã fecisset dinumerare populũ suũ sermo dñi factus est ad Gad ꝓphetã di. Uade ⁊ loquere ad Dauid. Hec dicit dñs. Trium tibi datur optio. Elige vnũ qd̃ volueris ex his vt faciam tibi. Cũq; venisset Gad ad dauid nunciauit ei dicẽs: Aut septem annis erit fames in terra tua. Aut tribus mensibus fugies aduersarios tuos ⁊ illi persequent̃ te. Aut certe tribus diebus erit pestilentia in terra tua. Nũc ergo delibera ⁊ vide quez respondeã ei qui me misit sermonem. Jnmisitq; dñs pestilentiam in israel a mane vsq; ad tp̃s cõstitutum: ⁊ mortui sunt septuaginta milia virorũ. ¶ Decimũquintũ peccatuz est auaricia. vñ dr. iiij. Reg. vj. ꝙ facta est fames magna in samaria propter auariciã ⁊ oppressiones quas fecerãt diuites cõtra pauperes: intantũ vt matres comederent filios suos. Uñ nõ solũ fame sed etiã peste multi corruerunt. ¶ Decimũ sextũ peccatũ est vsura que multuz inualuit in ciuitatibus ꝟm illud pñ. liiij. Tota die circũdabit eaz: super muros eius iniquitas ⁊ labor in medio eius ⁊ iniusticia. Et nõ defecit in plateis ei⁹ vsura ⁊ dolus. Jdeo Ezech. vij. dr: Jra eñ mea super vniuersum populũ ei⁹. Gladi⁹ foris: pestes ⁊ fames intrinsecus. Qui in agro est gladio morietur: ⁊ qui in ciuitate pestilentia ⁊ fame deuorabũtur. ¶ Decimũseptimũ est vsurpatio. Uñ Ezech. xxxviij. dr: Nunq̃d ad sumenda spolia tu venis. Ecce ad diripiendũ predã congregasti multitudinem tuã: vt tollas argentũ ⁊ aurum: ⁊ auferas supellectilez atq; substãtiã: ⁊ diripias manubias infinitas. Jccirco gladius vniuscuiusq; in fratrẽ suũ dirigeť: ⁊ iudicabo eos peste ⁊ sanguine ⁊ imbre vehementi. Jgnem ⁊ sulphur pluã super eos ⁊ scient quia ego dñs. hec ibi. ¶ Decimũoctauũ peccatuz est fraus emptionis ⁊ venditionis. Applicat de illis qui vendũt pluris q̃ debẽt ⁊ etiã decipiũt in pondere ⁊c. Uñ verificatur ꝓphia Apoc. xiij. Et faciet oẽs pusillos ⁊ magnos ⁊ diuites ⁊ pauperes: ⁊ liberos: ⁊ seruos: habere characterẽ in manu dextera aut in frontib⁹ suis: ⁊ ne q̃s possit emere aut vendere nisi qui habeat characterẽ: aut nomen bestie: scz fraudũ aut numerum nominis ei⁹. Et. xvj. c. dr: Primus angelus effudit phialam suam in terrã: ⁊ factũ est vulnus seuũ ⁊ pessimuz. i. pestis in hoĩes qui habebant characterẽ bestie: ⁊ in eos qui adorauerũt bestiam ⁊ imaginẽ eius. hec ibi. ¶ Decimũnonuz peccatũ est oppressio ex acceptione ꝑsonarum. Hic dic de diuisione ciuitatis artatione: altercatiõe: discordia: rixa: iniuria: de sanguinis effusione ⁊ similia ⁊c. Jdeo dicitur Matth. xxiiij. c. Consurget gens in gentẽ: ⁊ regnuz aduersus regnũ: ⁊ erũt pestilentie ⁊ fames ⁊ terremotus per loca. ¶ Uigesimuz est peruersitas iudiciorũ. Unde dr Esa. j. Quomodo facta est meretrix ciuitas fidelis plena iudicij? Justicia habitauit in ea: nunc aũt homicide. Argẽtũ tuuz

versuz est in scoriā: vinū tuū mixtū est
aq̄. Principes tui infideles socij furū.
Oēs diligūt munera: sequunt̄ retribu
tiōes. Pupillo nō iudicāt: ⁊ causa vi-
due non ingredit̄ ad illos. Et.x. Uhe
qui cōducūt leges iniquas: ⁊ scribētes
iniusticiā scripierūt vt opprimerent in
iudicio pauperes ⁊ vim facerent cause
hūiliū ppl'i mei vt essent vidue preda
eoꝝ ⁊ pupillos diriperent. Et.c.v. Uhe
cōiūgitꝫ domū ad domū: ⁊ agrū agro
copulatis vsqꝫ ad terminū loci. Nūq̄d
habitabitis vos soli in medio terre.
Domus multe deserte fient grandes ⁊
pulchre ⁊ absqꝫ habitatore. s. ꝓpter pe
stē. ¶ Uigesimūprimuz pctm̄ est nego-
ciatio dolosa. vñ Ezech. xxviij. c. dicit:
In sapiētia ⁊ prudētia tua fecisti tibi
fortitudinē: ⁊ acq̄sisti tibi aurū ⁊ argē-
tū in thesauris tuis. In multitudine
sapientie tue ⁊ in negociatiōe tua mul
tiplicasti tibi fortitudinē: ⁊ eleuatum
est cor tuū in robore tuo. Propter hec
dicit dn̄s deꝰ. Eo ꝙ eleuatū est cor tuū
quasi cor dei: iccirco ecce ego adducaz
sup te alienos robustissimos gentiuz.
Et infra. Immittā ei pestilentiā ⁊ san
guinē in plateis eiꝰ ⁊ corruent interfe
cti in medio eiꝰ gladio ꝑ cicūituz ⁊ sci-
ent q: ego dn̄s. hec ibi. ¶ Uigesimūse-
cūdū pctm̄ est ꝑiuriū. vñ Hiere. iiij. c.
d̄r: Et iurabis viuit dn̄s in v̄itate ⁊ ī iu
dicio ⁊ in iusticia: ⁊ benedicēt eū gētes
ip̄mqꝫ laudabūt ⁊. j. Laua a malicia cor
tuū: ⁊ a periurio vt saluꝰ fias. Alioq̄n
vt d̄r. xxj. c. debellabo ego vos in ma-
nu extēta ⁊ in brachio forti: ⁊ in furo-
re ⁊ in indignatione: ⁊ in ira grādi. Et
percutiā habitatores ciuitatꝫ huiꝰ: ho
mines ⁊ bestie pestilentia magna mo-
rient̄. hec ibi. ¶ Uigesimūtertiū pctm̄
est blasphemia. vñ Esa. j. Uhe genti
peccatrici: ppl'o graui iniq̄tate: semini
nequā filijs sceleratis. Dereliquerunt
dn̄z blasphemauerūt sanctū israel: ab
alienati sunt retrorsuz. Super quo ꝑ-
cutiā vos vltra addētes preuaricatio-
nē, Ideo dicit ps̄. xx. Inueniat̄ manꝰ
tua oībꝰ inimicis tuis: dextera tua in-
ueniat oēs q̄ te oderūt ⁊c. vsqꝫ ibi nō
potuerūt stabilire. ¶ Uigesimūquartū
pctm̄ est cōsensus in malū. Applica de
matre ꝯsentiente filiā peccare: sil'r de
patre filiū: ⁊ breuiter de illis q̄ habēt
alios gubernare. vnde Hiere. vij. Nō-
ne vides q̄d isti faciūt in ciuitatibꝰ iu-
da: ⁊ in plateis hierusalem? Filij colli-
gūt ligna ⁊ p̄res succēdūt ignē: ⁊ mu-
lieres cōspergūt adipē: vt faciant pla-
centas regine celi. Ecce quomō cōue-
niūt in peccatis q̄si oēs de vna fami-
lia. Ideo sequit̄: Ecce furor meꝰ ⁊ indi
gnatio mea cōflat̄ super locū istū sup
viros ⁊ sup iumenta: scz per pestē. hec
ibi. ¶ Uigesimūquintū pctm̄ est negli
gentia correctiōis. Nā vt habet̄. xxiij.
q. iiij. c. Ecce. dicit Aug̃. Quotquot ha
betis inter vos q̄ adhuc amore seculi
pregrauant̄ auaros: ꝑiuros: inspecto-
res nugarū: ꝯsultatores mathemati-
coꝝ: augurū: auruspicū: ebriosos: luxu
riosos. Quicq̄d inter vos malorū esse
nostis quantū potestis īprobate ⁊ cor
de recordatis ⁊ redarguite vt exeatis
inde ⁊ nolite ꝯsentire: ⁊ de mūdo nō tā
gatꝫ. h̄ ibi. Et q: h̄ facere nolumꝰ nō mi
rū si deꝰ punit ꝑ pestē iustos cū miserꝫ
pctōribꝰ. Unde Aug̃. j. de ciui. dei. c.
ix. dicit: Plerūqꝫ em̄ ab eis docendis
admonendis aliq̄n etiam obiurgan-
dis ⁊ corripiendis male dissimulatur:
vel cū laboris piget: vel cū os eoꝝ co-
rā quibꝰ sumꝰ verecūdamur offendere:
vel cū eorū inimicitias deuitamus ne
impediant ⁊ noceant in istis tēporali-
bus rebꝰ siue q̄s adipisci adhuc appe-
tit nostra cupiditas: siue q̄s amittere
formidat infirmitas: ita vt q̄uis bo-
nis maloꝝ vita displiceat: ⁊ ideo cum
eis nō incidant in illā dānationez que
post hāc vitā talibꝰ preparat̄: tñ q: ꝓ-
pterea peccatis eorū dānabilibꝰ par-
cūt: dū eos in suis licz lenibꝰ ⁊ venia-
libꝰ metuūt iure cū eis tꝑaliter flagel
lant̄: q̄uis in eternū minime punian-
tur. Iure istaz vitā q̄n diuinitꝰ affligū

tur cū eis amarā sentiunt: cuius amā/ do dulcedinez peccantibus eis amari esse noluerunt. hec ille. Et ideo Esa. xliij.ō:: Memento iacob qñ seruus meus es tu. Non obliuiscaris mei. Deleui vt nubē iniquitates tuas: t quasi nebulā pctā tua. Reuertere ad me qñ redemi te. Et quia negligentes sumus ideo sequitur Esaie. xlvj. Veniet sup te malū t nescies ortū eius t irruet su per te calamitas quā non poteris ex piare: veniet super te repente miseria quā nescies. Ecce cum incantatoribus tuis t cū multitudine maleficioz tuo/ rū: in quibus laborasti ab adolescētia tua. Stent te saluent te augures celi qui contemplantur sydera t suppura/ bant tibi mēses: vt ex eis annūciarēt tibi. Ecce facti sunt q̄si stipula ignis combussit eos. Non liberabunt animā suā de manu flāme. i. pestilentia. ¶ Vi gesimūsextū pctm̄ est inordinata dile/ ctio. Nā deus volēs flagellare peccato rem percutit eū in oīb⁹que ipse amat. Quinō amat bona naturalia vt filios: ideo punit de⁹ eū in filijs sicut Cham peccante maledictus fuit filius eius Chanaam. Gene. ix. ¶ Vigesimūseptimū est rapina. s. inuste detinendo bona defunctoz que ipsi mandauerūt in suis testamentis. Clamāt em̄ aie eorū in purgatorio di.: Miseremini mei mi/ seremini mei. ¶ Vigesimāoctauū pec/ catū est vana gloria. Ut cū habeā. ij. Reg. vi. cū dauid fecisset numerare po pulū suū t fuisset in vanam gloriā de/ ductus locutus est dñs ad Dauid per prophetā Gad. Elige tibi de trib⁹ vnū: aut persequi tribus mensib⁹ ab inimi cis tuis aut vexari fame tribus annis: aut trib⁹ diēb⁹ peste flagellari. Qui ele git tertiū t mortui sunt plus q̄ sexagi ta milia hominū. ¶ Vigesimūnonum peccatū est infidelitatis: qō pctm̄ de⁹ maxime punivit. Vinc Darij toti⁹ orbē tis ruit imperiū. Vinc Hierusalē fun/ ditus euertitur. Vinc ciuitas atheniē sis in nihilū deuenit. Vinc roma pro/ sternitur t precipitat. Vinc tot effusio nes sanguinū euenerūt. ¶ Trigesimū pctm̄ est ingratitudo: de quo habetur Esa. xxxviij. Qō cū Ezechias cōstituis/ set pcliū aduersus regē assyrioz t de/ iecisset eū in furore maximo nō retulit gr̄as deo. Propter qō factū est verbū dñi ad Esaiā pphetā. Vade t dic Eze chie. Dispone domui tue q: morieris tu t nō viues. Esa. xxxviij. Aduertam⁹ ergo corda ab his peccatis: vt de⁹ nec pestilentias nec fames mittat: nisi vt solū in hoc mūdo puniamur: t nō stā/ te sua iusticia in eternū damnemur.

¶ De morte. Sermo. xij.

Orte morie/ ris. Ecc̄. ij. Existimaui sepenumero nihil tā vti le aīe rationāli esse posse ad fugā vitioz q̄ freq̄ns memoria mortis. Propterea sapiens Eccli. vij. ait: In oīb⁹ operib⁹ tuis me/ morare nouissima tua t in eternū non peccabis. Et Piero. ad Paulinū. Faci le cōtēnit oīa qui se semp cogitat esse moriturū. Et idez ad Lyprianū dicit: Qui em̄ quotidie recordat se esse mori turū: contēnit presentia t ad futura fe stinat. Et idē ad Heliodoz de vita cle potiani Platonis sentencia est oīm sa pientū vita meditatione esse mortis. Seneca ad lucillū ait: Nihil tam eque tibi proderit ad contemperantiā oīm rerū q̄ frequēs cogitatio breuis hui⁹ incerti itinere. Et idē ad eūdē in epi/ sto. ait: Molestū est iniquis mortē an te oculos habere. Ista tam seni q̄ iu/ueni debent esse ante oculos. hec ille. Cū igit̄ mortis memoria sit tante vti litatis: iccirco in presenti sermōe de ipa morte tria sunt cōtēplāda mysteria.

Primū de sua ferocitate,
Secūm de sua dubietate.
Tertiū de sua crudelitate.

¶ De mortz ferocitate. Cap. s.

p Primū mysteriū est de mortis ferocitate. Circa qō nota tri/

plicem ferocitatē.
Prima contra primos hoīes.
Scōa contra peccantes.
Tertia contra totū mundū.
¶ Prima ferocitas dicit contra p̄mos hoīes quos ipsa interemit & pstrauit. Nā a principio cōditiōis hūane in statu innocentie erāt hoīes imunes a lege mortis. Ūñ Aug̃. in. xiij. libro de ciuitate dei. c. iij. ait: Fatendū est p̄mos hoīes ita fuisse institutos: vt si nō peccassent: nullū genꝰ mortis experirent. Sed eosdē primos peccatores ita fuisse morte mulctatos: vt quicq̄d eorum stirpe esset exortū eadē pena teneretur obnoxiū. Pro magnitudine ąppe culpe illi⁹ naturā dānatio mutauit in peius: vt qđ penaliter p̄cessit in peccātibus hoīb⁹ primis: etiā naturaliter sequeret in nascentib⁹ ceteris. Idē in libro de baptismo parulor̄ ait: Fiebat ordo iusticie: vt sicut aīa dño suo ita corpus ei obediret. hec ille. & Eccli. xv. Ante hoīes vita & mors. Et in eodē. c. Deus ab initio constituit hoīes: & reliquit illū in manu consilij sui. & Origines sup Leuiticū. ix. c. Si hō ab initio elegisset vitā: nunq̄ hūanū genꝰ mortalē conditionē teneret. Unde de⁹ p̄ter peccatū dixit Ade. Q: audisti vocem vxoris tue: dico tibi q: in sudore vultus tui vesceris pane tuo: donec reuertaris in terrā de qua sumptus es: q: pulvis es & in pulverē reuerteris. Gen. iij. Et hec oīa propter peccatuꝫ. Ueu q̄ grauis fuit illa culpa: que ipso mortis oēs subiecit: sed potissime p̄mos parentes. Nam per errorē inobedientie sue: mortem quā deus non fecerat sibi inuenerūt. Juxta illud Aug̃. j. pronosticon dicentis: Uide mortem non a deo: sed per errores intus venisse hoībus in paradiso delitiarū positis. Cui etiam conuenit illud qđ scribitur Sapientie. j. c. Deus mortem non fecit: sed impij manib⁹ proprijs acceserunt eam. ¶ Sed circa hoc dubitari potest: q̄ cū deus dixerit Ade Gen. ij. Quacūq̄ die comederis: morte morieris: non tū hoc videt verū: q: non illa die mortui sunt. Ad hoc respondet Nicolaus de lyra in expositione sup Genesim q̄ illa verba sic habent exponi. Morte morieris: idest moriendi necessitatē incurres: quia gustato ligno nō statī mortuꝰ est: sed cepit ad mortē tendere. Et Augustinus sup Gene. sic ait: Morte morieris: idest morti obligatꝰ eris vel mortis reatū incurres. Unde & ī alio loco idē ait. Q̄uis annos multos post vixerunt: illo tamen die mori ceperunt quo mortis legez: qua in senium veterascerent acceperunt. Data est ergo potestas morti ejciendi illos propter eoꝝ culpā. Et quia necessaria erat hūani generis multiplicatio viuē di tēpus in longum processum est: qđ tamen a morte deiectum & debellatuꝫ est. Ecce quid profuit illis longa vita: quibus oīno mors est subsecuta? Audiamus quid scriptura dicat Genesis v. Uixit Adam. cxxx. annis & genuit filiū ad imaginē & similitudinē suā: vocauitq̄ nomen ei⁹ Seth. Et facti sunt oēs dies Adā postq̄ genuit Seth octingenti anni: genuitq̄ filios & filias. Et factū est oē tēpus quo vixit Adaz nōgenti triginta anni & mortuꝰ est. Uixit quoq̄ Seth. cv. ānis & genuit Enos. Uixitq̄ Seth postq̄ genuit enos octingentisseptem annis: genuitq̄ filios & filias. Et facti sunt oīs dies Seth nongentorum duodecim annorum et mortuus est. Uixit ẏo enos. xc. annis & genuit Caynam, post cuius ortuꝫ vixit octingentisquindecim annis: & genuit filios & filias. Factiq̄ sunt oīs dies enos nōgentiquinq̄ anni: & mortuus est. Uixit quoq̄ Caynan. lxx. annis & genuit Malalehel: & vixit Caynam postq̄ genuit Malalehel octingentisquadraginta annis: & genuit filios & filias. Et sic de oīb⁹ alijs a principio vsq̄ ad finē incipientibus. ¶ Si ẏo aliq̄s incredulus dubitaret quomō fuerit illud possibile vt vita illorum sic

protraheretur in lōgū. Rñderi potest ſm Nicolaū de lyra hoc fuiſſe pluribꝰ de cauſis. ¶ Prima ex bonitate condi-tionis vel cōplexionis primoꝝ parentū. Fuerūt em a deo immediate formati: t per cōſequēs fuerūt optime cōpoſitionis: t ſic ad lōgiorē vitā diſpoſiti. Et illa bonitas cōplexionis magis venit ad hoīes ꝓpinquos illi⁹tpis q̄ ad remotos tpis moderni. ¶ Secūda rō ſumitur ex modo viuēdi: qz tēperate viuebāt. Tertia rō ſumit ex bonitate nutrimēti: qz ante diluuiū naſcētia terre erant meliora q̄ poſtea: qz inundatio diluuij fuit ꝓ maiori parte ex aq̄s oceani. Atque aūt ſalſe inducūt ſterilitatē: t reddūt terrenaſcentia peiora: ex q̄bꝰ abbreuiat vita hoīs. ¶ Quarta ratio eſt ex ſcientia Ade: qz formatus fuit in perfectione ſcientie. Et ideo cognouit virtutes herbarū fructuū t lapidū q̄ faciūt ad cōſeruandā ſanitatē t vitaz prolongandam. ¶ Quinta ratio eſt ex diſpoſitione diuina hoc ordinante: vt per longū tps cito multiplicaretur humanū genus. hec Nico. de lyra. Quis igit primi hoīes tā diu ſuperuixerunt ſciētia prediti: fortitudine corporis bene diſpoſiti: non potuerunt tñ mortis ferocitatē repellere: continuit illos et oēs mortui ſunt. Quodvtiq̄ nobis in exemplū eſſe poteſt: vt huius vite erūnam cognoſcam⁹. Hoc eſt q̄ Piero. ad Heliodoꝝ de vita nepotiam ait: Debemus t nos aīo premeditari q̄ aliquādo futuri ſumus t quod velim⁹ nolimus: longius abeſſe non poteſt. Naz ſi nongētos vite excederemus annos: velut ante diluuiū viuebat gen⁹ humanū. t Mathuſalē nobis tpa donarentur: tñ nihil eſſet preterea lōgitudo: q̄ eſſe deſiſſet. Etem inter illum qui virit decē annis t illuz q̄ virit mille: poſtq̄ idez finis vite aduenerit irrecuſabilis mortis neceſſitas: tranſactū oēm tantundē eſt: niſi q̄ magis ſener onuſtus peccatorū faſce proficiſcitur. Optima queq̄ dies miſeris mortalibꝰ eui. Prima fugit: ſubeunt morbi triſtiſq̄ ſenectus. Et labor: t dire rapit inclemēcia mortis. hec ille. Que oīa ſic dicta intelligas: vt ſicut longitudo vite oēs illos primos viros nō excuſauit a morte: ſic nec breuitas vite tue etiam dilata ad multos annos te excuſabit: quia morte morieris. ¶ Secūda ferocitas mortis eſt contra peccātes. Nā ſepenumero ipſos inuadit ſubito: t in breui morula abſorbit eos. Et licz mlta accidāt ꝓ naturā que labilis eſt: t vtplurimuz humane vite contraria: verūtñ mortalitates t peſtilentie aduenīūt ſepe t ſepius iudicio dei: in quibꝰ nō ſine grādi terroꝛe oēs aſpiciunt mortis dominiū: t poteſtatē. Et q̄ hec vera ſint ꝓbatur ex teſtificatione ſcripturarū. Et primo ſumi poteſt illud teſtimonium Numeri. xj. vbi narrat q̄ cuz populus iſrael eſſet in deſerto non contēt⁹ cibo celeſti ſcilz māna qđ pluebat illis de celo: deſiderās carnes t piſces: cucumeres: pepones: cepe: t allia: dominꝰ pluit conturnices in caſtris eoꝝ. Et cū adhuc carnes eſſent in ore ipſoꝝ: ecce furoꝛ dñi concitatus eſt in populū: ꝓcuſſitq̄ eū plaga magna. ¶ Secundū teſtimonū habet Numeri. xiij. Nā cū populus ille murmuraſſet cōtra dñm. dixit dñs ad Moyſen. Uſq̄ quo detrahet mihi ꝓpls iſte? Quouſq̄ non credent mihi in oīb⁹ ſignis que feci coraz eis? Feriaz ergo eos atq̄ conſumā peſtilentia. Qđ factuz fuiſſet niſi Moyſes oraſſet ad dominum vt dimitteret eis. ¶ Tertiū teſtimoniū habetur Exo. xij. vbi narrat: q̄ nocte media percuſſit dñs egyptū plaga magna: t interfecit oīe ꝓmogenitū in terra egypti a primogenito Pharaonis q̄ ſedebat in ſolio vſq̄ ad primogenituz captiue: que erat in carcere: t oē primogenituz iumentoꝝ. Surrexitq̄ Pharao nocte t oēs ſerui eiꝰ: oēſq̄ egyptij: t ortus eſt clamoꝛ magnus. Neq̄ em erat domꝰ in qua non iaceret mortuꝰ. ¶ Quartū teſtimoniū eſt in Leuit. xvj. c. vbi dñs

dicit: Si nolueritis recipere disciplinā
sed ambulauerit ex aduerso mihi: ego
quoq; cōtra vos aduersus incedā: ⁊ ꝑ
cutiā vos septies ꝓpter peccata vestra
inducāq; sup vos gladiū vltorē federis
mei. Cūq; fugieritis in vrbes īmittaz
pestilentiā in medio vestri. ¶ Quintuz
testimoniū est vlt. c. ij. li. Reg. ⁊. j. Pa-
ral. xxj. vbi legit: ꝙ percussit dn̄s pesti
lētia israel a Dan vsq; ad Bersabee: et
mortui sunt ex populo. lxx. milia viroꝝ.
¶ Sextū testimoniū capit ex cōminati
one quā fecit dn̄s per Ezech. vij. c. Ira
mea (inq̄t) sup vniuersuz populū. Gla
dius foris: pestis: ⁊ fames ītrinsecus.
Qui in agro est morte morietur: ⁊ qui in
ciuitate sunt pestilētia ⁊ fame deuora-
bunt. ¶ Septimū testimoniū capit a
Justiniano in aut. vt nō luxurient cō-
tra naturā. vbi ait: Propter ista duo. s.
propter blasphemiā ⁊ pctm̄ contra na
turā fames pestilētie ⁊ terremotꝰ fiūt.
Idē similiter in glo. xxxij. q. vij. c. flagi-
tia. ¶ Octauū testimonium est in histo
ria ecclesiastica. In qua narrat ꝙ Ma
ximianus imperator ductꝰ diabolico
spū: fecit cōponere carmina blasphe-
mijs plena ꝯtra iesum xp̄m ⁊ sanctos:
eaq; scribi mādauit in tabulis. Jussit
per singulas vrbes ⁊ villas ⁊ agros de
ferri: faciebatq; ea cātari. Altissimus
autē tantū scelus multū remanere no-
luit: sed tāto rigore in populū blasphe
mū pestilētiā misit vt comedēdo ⁊ bi-
bendo sola sternutatiōe morerent. Ip
se aūt Maximianꝰ dolore graui percus
sus spiritū exhalauit. ¶ Nonū testimo
niuz est in legēda sctōrū in vita beati
Gregorij in tractatu de letanijs. Ubi
refert ꝙ ꝓpt comesatiōes ⁊ luxurias
romanoꝝ cōmotꝰ est deꝰ cōtra eos pe-
stilētiāq; magnā in illos misit: quā in-
gumes vocant. s. languinaglia. Seua
em̄ fuit eo ꝙ hoīes in via in mensa in
colloquio moriebant subito. Itē cum
aliquis sternutabat exhalabat spm̄.
Et cū aliq̄s aliquez sternutātez audie
bat statim accurrens dicebat: Deus te
adiuuet. Un̄ vsq; nūc h̄ cōsuetudo ob
seruat. Rursus cū aliquis velle se osci
tare sentiebat cōtinuo signū crucis in
os imprimere festinabat. Cū ergo hec
pestis romā vastaret btūs Greg. ꝓces-
sionē cū letanijs: per ciuitatis circulū
quodā paschali tpe ferri ordinauit: in
qua imago beate virginis: que adhuc
est rome in sancta Maria ara celi: quā
btūs Lucas pinxisse dicit: ante ꝓcessi-
onez portare fecit reuerenter. Et ecce
tota aeris infectio imagini sctē cede-
bat: ac si imaginē ipsaz fugeret: ⁊ ipaz
ferre nō posset. Sicq; post imaginem
mira serenitas: ⁊ aeris puritas rema-
nebat. Tūc in aere iuxta imaginez au-
dite sunt voces angeloꝝ cantantiū et
dicētiū: Regina celi letare ⁊c. Statim
aūt btūs Greg. adiūxit. Ora ꝓ nobis
deuz alla. Tūc btūs Greg. vidit supra
castrū vientij angelū dn̄i qui gladium
cruentatū detergēs imaginē cōuerte-
bat. Exquo intellexit ꝙ pestis illa cessa
ret: sicut factū est. Un̄ castrū illud voca
tū est postea castrum sancti angeli. Ex
hoc igit patet ꝙ ꝓpter peccata homi
nū deus punit eos morte. Qd̄ vtiq; fa
ctū cōspicimꝰ tēporibꝰ istis: in q̄bꝰ ad
tantā dementiā venerunt ppl'i: ꝙ cre-
dūt hmōi pestilētiaz venisse ꝓpter bo-
na opa. O hūana demētia. Nūq̄d sunt
falsa tot exēpla scripturarū: vt velit de
us oppugnare hūanū genꝰ absq; cul-
pa? Quinimo vt dixi. ⁊ iterum dicam
mors ista pestilentialis est ensis diui-
ne iusticie: quo transfodiūtur viscera
iniquorū: q̄ nolūt aliq̄n mūdū periere
De iustis ⁊ si ipsi percutiant nō obstat
quia dixit ps̄. cxv. Preciosa in ꝯspectu
dn̄i mors sctōrū eius. ¶ Tertia feroci-
tas mortis est ꝯtra totū mūdū. Nā de
ipsa ⁊ de eiꝰ potentia scripture multe
loquunt. Un̄. ij. Regū. xiiij. Om̄es mo
rimur: ⁊ quasi aqua dilabimur in terrā
Que verba notant. xiij. q. ij. c. in eccl'ia
stico. ⁊ ps̄. lxxxviij. Quis est hō qui vi-
uet ⁊ nō videbit mortē. Eccl'i. xl. Oīa q̄
de terra sunt in terrā cōuertent. ⁊ Se

neca ad Lucillū. Eo ibis quo oēs eūt. Quid ibi noui est? ad hāc legē natus es. Hoc patri tuo accidit: hoc matri: hoc maioribꝰ: hoc oībus ante te. ⁊ Hiero. ad Heliodoꝝ sic ait: Xerxes ille rex potētissimꝰ q̄ subuertit montes: ꝓstrauit maria: cū de sublimi loco infinitaꝫ hoīm multitudinē innumerabilē vidisset exercitiū: fleuisset d̄r eo ꝙ post centū annos nullus eoꝝ quos cernebat superuicturꝰ esset. O si possemꝰ in talem ascēdere speculā de qua vniuersam terrā sub nostris pedibꝰ cerneremus: iā tibi ostēdere totius mundi ruinas ⁊ gentes gētibꝰ ⁊ regnis regna collisa: alios torqueri: alios necari: alios absorberi fluctibꝰ: alios ad seruitutem trahi: hic nuptias: hic planctū: illos nasci: istos mori: alios affluere diuitijs: alios mēdicare: ⁊ nō solū Xerxis exercitū: sed totius mūdi hoīes: q̄ nūc viuūt ī spacio breui morituros. Uīcit ſmo rei magnitudine: ⁊ minus est om̄e qd̄ d̄r: Redeamus ergo ad nos: ⁊ quasi e celo descētes paulisp nostra videamꝰ. Sētis ne obsecro te qn̄ infans: qn̄ puer qn̄ senex factꝰ sis. Quotidie morimur: quotidie cōmutamur: ⁊ tn̄ eternos nos esse credimus. hec ille. Quid igit̄ est hoīm vita: nisi quidā cursus ad mortē? O hūana miseria: q̄d verius vnicuiq̄ dici potest ꝙ morte morieris? Hinc Job. xiiij. dicit̄: Homo natus de muliere breui viuens tēpore replet̄ multis miserijs. De hoc Sen̄. ad Lucillū. Quotidie morimur: quotidie diminuit̄ aliqua pars vite: ⁊ tūc quoq̄ dū crescimus vita decrescit. Infantiā amisimꝰ demū puericiā: demū adolescētiā: vsq̄ ad extremū quicq̄d trāsit tēporis perit. Et iterū ad eundē dicit: Corpora nostra rapiuntur fluminū more. Quicq̄d vides cū tēpore currit. Nihil ex his que videmꝰ manet. hec ille. Et Ouidius ait: Tempora labunt̄ tacitisq̄ senescimus annis. Et Augustinꝰ. xiij. de ciuitate dei. c. x. Ex quo em̄ quisq̄ in isto corpore morituro esse ceperit nūq̄ in eo nō agitur nisi vt mors veniat. Hec em̄ agit eiꝰ mutabilitas toto tēpore vite huius: si tn̄ vita dicēda est vt veniat̄ in mortez. Nemo quippe est q̄ nō ei post annū sit ꝙ ante annū fuit ⁊ eras ꝙ hodie: ⁊ hodie q̄ heri: ⁊ paulopost ꝙ nūc: ⁊ nūc q̄ pauloante morti propinquior qm̄ quicq̄d tēporis vnit̄ de spacio viuēdi demitur ⁊ quotidie sit minus: minusq̄ quod restat: vt omnino nisi sit aliud tēpus vite huiꝰ ꝙ cursus ad mortem. Et infra. Qui ergo vsq̄ ad mortē ꝓductiora spacia tēporis agit: nō lentiꝰ pergit: sed plus itineris ꝯficit. Hec ille. Oībus ergo breuis est vita mors aūt vicina. Un̄ sapiens Eccl̄i. xiiij. c. Memor esto qm̄ mors nō tardat. Uerba ista mltū pōderāda sunt. s. Mors nō tardat: ergo est in ianuis. Mors ergo nō tardat: ergo timeamus: mors nō tardat: ergo bn̄ faciamꝰ. O dilectores mūdi: o terrenoꝝ amatores: mors nō tardat. O peccatores mors nō tardat. Agite penitentiā vt vos nō inueniat dormiētes. O durū verbū: o verissimum verbū. Mors nō tardat. Hoc vtiq̄ omnes cogitare debēt: qꝛ vtile est contra timorē superbie. Hoc etiaꝫ patere potest exēplo valde notādo. Nā legitur ī legēda sanctorū in vita Barlaā quā scripsit Johannes Damascenꝰ: ꝙ rex quidā fuit in india xp̄ianorū valde ꝑsecutor: qui filiū suū nomine Josaphat in palatio quodam includi: ⁊ educari fecit: timēs ne christianus efficeret̄. Qui ad etatem adultā perueniēs admirans cur pater eum sic inclusisset vni ex seruis suis dixit se ꝓpter hoc in magna esse mesticia Quod pater audiēs ⁊ dolēs equos idoneos sibi parari fecit: choros plaudentes ante eū mittentes: ⁊ ne aliquod fedum sibi occurreret prohibuit. Predicto igitur iuuene taliter ꝓcedēte: quadam vice vnus leprosus ⁊ vnus cecus sibi obuiauerunt. Quos ille videns et stupēs quid situ ⁊ quomodo sic essent inq̄siuit. Tūc ministri ei dixerunt: Passiones iste sunt que hoībus accidunt.

Ille autem dixit. Omnibus hominib⁹ hec ne cōtingere solent. Negantib⁹ autez illis respōdit. Noti sunt igitur qui hec pati debeāt: an sic indifferenter veniūt: At illi. Quis hominū futura scire potest: Valde ergo anxius esse cepit pro incōsuetudine rei. Alia autez vice quendam senem valde rugatam habētem faciem⁊ dorsum incurvatū⁊ cadētibus dentibus balbutiēter loquentē inuenit. Stupefactus autē valde dicere voluit visionis miraculū. Et cum diciſſet⁊ se senescere⁊ mori debere: in multa desolatione positus: nō amplius poterat cōsolari. Nec mirum est: quia nihil morte horribilius esse potest. Ipsa est enim que tātos viros rapuit de mundo: ⁊ nulla potentia sibi resistere potuit: nec potest: nec poterit: nec dignitas: nec magnificētia: nec facūdia. O mors devoratrix omniū quid dicā: Audite obsecro: o infelices mortales. Nam si ipsa viderit aliquē cum multa familia ac comitiua magna nunqd fugiet ab eo: Minime. Omnes ad mortem tendimus. Omnes morimur. Omnes ad mortem currimus. Omnibus mors est vicina. Non parcit pulchris: non potentibus: nō scientibus. O insipientes peccatores: respicite vbi sunt milia miliū qui fuerūt in mundo. Omnes mortui sunt. Adam pater generis humani mortuus est. Eua vror eius mortua est. Gigantes qui fuerunt tempore Noe. Illi viri famosi⁊ animosi qui edificauerunt turrim babylonis vbi sunt Oēs mortui sunt. Belus filius Nēroth rex babylonie quem quidā Saturnum esse existimant: q intrauit asiā⁊ p vim obtinuit eā mortuus est. Frater eius minor q regnauit post eū⁊ asiam totā obtinuit: ac babyloniā rebellantem cepit cum de turri babel: idest babylonie fuisset percussus mortuus est. Reges egypti: scilicz. Festus sol Cosmosius amenophis omnes mortui sunt. Reges persarū: reges atheniensium: reges europe: Cramas: Amphitryō: Erichthonius Theseus: Meneste⁹: Demophon: omnes mortui sunt. Alexander magnus: omnesq⁊ eius barones mortui sunt: Reges Juda: Josaphat: Joram: Ozias: Joathan: Joas. zacharias: Achaz: Manasses omes mortui sunt. Reges troie. rex Priam⁹: Troilus: Helenus: Paris: Phebus: Hector. Illi viri potētes: qui fuerunt in obsidione Troie. Agamēnō: Menelaus: Achilles: Ulixes: ⁊: reliqui: omnes mortui sunt. Illa strenuissima domina Pantesilea regina: Amazozonū puellarū: que venit in adiutoriū Troie cū suis puellis. Reges latinoꝝ. Saturnus qui venit in italiam: vbi nunc roma est in siluis inuenies homines sicut bestie viuentes manducantes glandes: ⁊ habitantes in criptis et casellis ex frondibus coopertis: docuitq⁊ eos terreas domos edificare: laborare terras: vineas plantare: sicut homines viuere et his similia docuit: ⁊ pro his omnib⁹ principes eorum ac deus nominatus est. Qui timens filium suū constrvxit ciuitatem saturniaz que Sutrium dicit: Quid dicemus de multis hominib⁹ probis romanoruz: quos omnes mors ferocissima prostrauit. Heu misera humana vita. Mors enim deuorauit omēs hos Quid de Romulo ⁊ Remulo: qui fuerunt fratres gemelli: qui a lupa nutriti sunt: qui etiam romam construxerūt Theodosius imperator optimus christianoruz. De quo Ambrosius fecit mirabiles laudes qui expulit Arrianos: Archadius. Honorius. Karolus magnus: qui totam terram occupatam a saracenis recuperauit orientis et occidentis. Fredericus primus qui multa cuertit: et multa alia fecit: tamen eūdo in subsidium terre sancte in quodam flumine suffocatus est. Fredericus secundus armorum strēnuus linguarum peritus luxuriosus: cum multis pontificibus habuit bellum: preciepue cuz Gregorio mortuus est veneno Rodulphus: Albertus dux austrie.

Henricus sextus ꝑ florẽtinos venenatus: ⁊ alij imperatores romani cũ nobilibus plurimis: ⁊ populo multo mortui sunt. Nõ poterũt romani nec eorũ reges aliqua via mundi mortẽ euadere. Ubi primꝰ imperator Julius cesar? Octauianus: Tyberiꝰ: Cayus: Nero: Claudius: Uespasianꝰ: Titus: Domitianꝰ: Adrianꝰ: Theodosiꝰ: Cyrillus magnus. Oẽs mortui sunt. Ubi sunt illi viri doctissimi atqꝫ phi? Ubi est Plato Ubi Aristoteles? Ubi Socrates? Ubi Pythagoras? Ubi Demosthenes? Ubi Seneca? Ubi tot poete? Ubi Homerꝰ Ubi Menander? Ubi Uergilius? Ubi Terentiꝰ? Ubi Lucanꝰ? Ubi Ouidius? Ubi sunt oratores: ⁊ rhetores? Ubi Titus Liuius? Ubi Tulliꝰ? Ubi doctores medicine. Galienꝰ ⁊ Hypocrates? Ubi Auicẽna: aut alij? Nũquid: medicina sanauit eos: aut eos liberauit a morte Ubi ĩperatores? Ubi reges? Ubi principes? Ubi duces: comites: barones: marchiones: regine principisse: ⁊ multe alie domine nobiles? Ubi tot iuuenes ⁊ iuuẽcule? Ubi tot q̃ in hoc mũdo floruerũt? O vita misera: o vita caduca: o vita labilis: o vita fallax: o vita vmbratica. Omẽs mortui sunt: ⁊ reclusi sunt in monumẽtis ⁊ corrupti. Hinc Hugo. lib. j. de aĩa di. Dic mihi? Ubi sunt amatores mũdi: q̃ ante pauca tẽpora nobiscũ fuerũt? Nihil ex his mansit nisi cineres ⁊ vermes. Attẽde diligẽter q̃d sunt: ⁊ quid fuerũt. Hoĩes fuert sicut tu. Comederunt ⁊ biberũt: riserũt duxerũt in bonis dies suos: in puncto aũt ad inferna descenderunt. Hic caro eoꝝ vermibꝰ: illi aũt anime eoꝝ ignibꝰ deputant̃: donec rursus infelici collegio colligati: sempiternis inuoluãtur incẽdijs: qui socij fuerũt in vitijs. Una em̃ pena implicat quos vnus amor in crimine ligat. Quid ꝓfuit illis inanis gloria: breuis leticia: mũdi potẽtia: carnis voluptas: false diuitie: magna familia? Ubi risus? vbi iocus? vbi saltus vbi iactãtia? vbi arrogantia? De tanta leticia quãta tristicia: post tantã voluptatẽ: tanta grauis miseria. De illa exultatiõe ceciderũt in magnã ruinam: ⁊ in magna tormẽta. Qd̃ illis accidit: tibi quoqꝫ accidere põt: qꝛ homo es: humꝰ de humo: limus de limo. De terra es ⁊ de terra venis: ⁊ in terrã reuerteris: qm̃ veniet dies vltima que subito veniet: ⁊ forsitã hodie erit. hec ille. Colligimus ergo ex dictis vnũquẽqꝫ morte expectare debere. Nec cõfidẽdũ est in huius vite breuitate: qꝛ se nobis aliquãdo ꝑbet cecã ⁊ nõvidentẽ. Deinde iaculo suo nos ferociter vulnerat. Uñ quidã Esculanꝰ poeta vulgaris dicit: Oyme. speranza del core inimica. Che falli el tempo cum le tue vedute. Perche te monstri cosi dolce amica? O imperatores q̃ estis in hoc mũdo? O reges: o principes: o tyranni: o duces: o barones: o marchiones: o iuuenes: o senes: o diuites: o pauperes: o sani: o infirmi. O vos oẽs qui astatis dico vobis: qꝛ moriemini. Benefacite: qꝛ hinc ad paucos annos: etiã vos stabitis in sepulcro ⁊ nõ poteritis resistere furori potentissime mortis.

¶ De mortis dubietate. Capl̃m. ij.

Secundũ mysteriũ cõtẽplãdũ est de mortis dubietate Timenduꝫ est vnicuiqꝫ eo ꝙ cum mors certissima sit oĩbus: tñ multa sunt de ea dubia: que sunt valde periculosa. De quibus tria possunt notari.

Primũ est circa tẽpus.
Scd̃m circa locũ.
Tertiũ circa modũ.

¶ Primũ est circa tp̃s qꝛ nullus est qui sciat qñ sit moriturus. Ignorant hoc vtiqꝫ senes pueri ĩfantes iuuenes adolescẽtes: nec reperit̃ aliquis q̃ possit dicere qñ morietꝫ nec in hoc confidere ꝙ vsqꝫ ad tale tẽpus non morietꝫ. Ex his inquit sapiẽs Eccl̃s. ix. c. Nescit homo finẽ suũ: sꝫ sicut capiunt̃ pisces hamo ⁊ aues laqueo cõprehendunt̃: sic capiẽtur iniq̃ in tp̃e malo. Tp̃s malũ pro mi

quis d̄r tp̄s mortis: in quo artant̄ vie
impioꝝ: qui eq̄dez cū sibi longā vitam
quā nolūt firmiter cōsiderare ⁊ ponde
rare: promittūt: decipiunt̄. Quāti em̄
laborauerūt pro mūdo sperātes ibi re-
cipere fructū laboꝝ suoꝝ: ⁊ perierūt an
te tp̄s qd̄ sibi promiserant? Quis pōt
eos numerare? Nōne Sennacherib ⁊
sui preualere ⁊ obtinere hierl'm credi-
derunt: ⁊ exercitu eoꝝ. clxxxv. milia in
vna nocte ab āgelo sunt interēpti. iiij.
Reg. xix. c. Et sic cū illud sperassent fue
runt decepti. Quid de alijs dicā? Re-
fert Aug. in. li. v. de ciui. dei. c. xxiij. ꝙ
cū Radaga vsus rex gothoꝝ cū maxi-
ma comitiua iā ī vrbis vicinis ꝯstitut⁹
romanis ceruicib⁹ innumeret vna die
tanta celeritate vict⁹ est: vt ne vno qui
dā non dicā extincto sed vulnerato ro-
manoꝝ: multo amplius q̄ cētū miliū
prosternet̄ eius exercit⁹: atq̄ ipse cum
filijs mox captus ⁊ pena debita necat⁹
In bello ingens fuit hec strages subse
cuta. Sed nō sic de alijs q̄ mortis peri
cula fugiunt. Audias obsecro: q: mors
vbiq̄ pugnat: nō solū in bello: sed etiā
in domo: in mēsa: in lecto: ⁊ vbicūq̄ lo
coꝝ. Propterea Seneca ad Lucillum
dicit: Oīs dies ⁊ oīs hora: ꝙ nihil su-
mus ostēdit: ⁊ aliquo argumēto recēti
admonet fragilitatis oblitos: cū eter-
na meditātes respicere cogat ad mor-
tem. Quid sibi illud principiū velit q̄-
ris. Senitionē corneliuz equitē roma-
norū splēdidū ⁊ officiosuz noueras: et
tenui principio seipse promouerat: et
iam illi decliuis erat cursus ad cetera.
Facilius em̄ decrescit dignitas q̄ inci-
pit. Pecuniā quoq̄ ceptā esse pauper-
tate pluriū amorē habet dū ex illa ere-
pta. Hic etiā Senitio diuitijs immine
bat: ad quas illū due res ducebant ef-
ficacissime: ⁊ querēdi ⁊ custodiendi sci-
entia quarū vel altera locupletez face-
re potuisset. Hic homo summe frugali
tatis nō minus patrimonij q̄ corpo-
ris diligēs: cū me ex ꝯsuetudine mane
vidisset: cū per totā diem amico graui
ter affecto ⁊ sine spe iacēti vsq̄ in no-
ctē assedisset: cū hilaris cenasset: gene-
re valitudinis precipiti arrept⁹ angui
nia glandula vix cōpressuz artatis fau
cibus spm̄ traxit in lucē. hec ille. Tēpo
ribus aūt istis multa iuuenum turba
mortua est ex peste: que valde italiā no
stram occupauit: precipue in ciuitate
Ferrariensi anno. M. cccc. lxiiij. mor-
tui sunt in quattuor mensib⁹ nouē mi
lia hominū: adeo ꝙ ciuitas erat vacua
quia vt ait Esculanus. Ogni creato se
corrūpi in tēpo. Passano li acti huma-
ni come fumi Chi ne va tardo: ⁊ chi ne
va per tēpo. Et ideo clamo. Vigilate
vigilate. q: nescitis diē neq̄ horā mor
tis. O mortales fatui ⁊ insensati: ī quo
cōfiditis? O iuuenes stulti vigilate: q:
spes vestra sepissime fallitur. Vn̄ Tul
lius ī libro de senectute ait: Frustra se
parat adolescēs se diu victurū. Quid
em̄ stultius q̄ incerta ꝓ certis habere
Qm̄ etiā illa etas multo plures q̄ sene
ctus mortis habet casus. Facili⁹ em̄
adolescētes ī morbos incidūt: graui⁹
egrotant: tristi⁹ curant̄. hec ille. ⁊ Se-
neca. Iuuenes mortē habent a tergo:
senes aūt ante. O quot sunt q̄ multa
disponūt in tribus vel in quattuor an
nis se facturos: q̄ ante annū morient̄?
Quot edificāt domos: ⁊ in eis non ha
bitabūt? Quot plātant vineas: ⁊ vinū
non bibent? Quot lucrātur pecunias
⁊ alij expēdēt illas? Quot cogitāt face
re magna: ⁊ in breui finē reddituri: co-
rā iusto deo: cū dolore maxīo presenta
bunt̄. O infelix humana conditio: om
nibus dicendū est: vigilate quia nesci-
tis diē neq̄ horā mortis. ¶ Secunduz
dubiū mortis est circa locū. Nescit etiā
miser hō in quo loco mors sit eū inua
sura. Vidimus nāq̄ varios varie mor
tuos. Magnuz inter angustias mortꝭ
reputatur solaciū: cū quis in domo pa
rentuz vel domesticoruz in lectulo de-
cubans nature debituz soluit: sed hō
nullus hoc firmiter ⁊ certuz tenere po
test. Et huius rei vidim⁹ taz lucida ex-

empla ⁊ experimēta vt nō nisi fiendā
putate valeamus humanā vitā. Alios
vidimus suspensos in patibulo: alios
cōbustos ⁊ cōfixos palo: alios submer
sos ī aqua: alios morte subitanea extī
ctos: alios trūcatis capitib⁹ vitā fini-
re: alios varijs casib⁹: ⁊ innumeris (vt
ita dicā) extremā clausisse horā. Et om
nes tales frustrati sunt a voto suo qui
bus aliud q̄ separabāt euenit. Quid
ergo aliud faciemus nisi timere exēpla
alioꝝ. Unde quidā aiebat: Felix quez
faciūt aliena pericula cautū. Fac etiaz
tu illud quod Seneca ad Lucillū scri-
bit: Incertū est quo loco mors te expe
ctet. Tu itaqꝫ eā in omni loco expecta.
Et idē ad eūdē. Erras si ī inauigatiōe
tantū existimas munitū esse. A morte
vita deducit. In omni loco eque inter
ualluz est. Non vbi mors se prope ostē
dit vbiqꝫ tamen ꝓpe est. hec ille. Et tñ
locus dubius est mortis oībus homi-
nib⁹ mūdi. ¶ Tertiū dubiū mortis est
circa modū: quia nullus scit qūo bene
vel male. Et tñ nihil est tā necessarium
vnicuiqꝫ q̄ bene mori. Ut aūt q̄s mo-
riatur bene: necesse est vt bene viuat:
quia vir de mille millibus male viuen
tibus vn⁹ bene moritur: sicut etiaz de
mille bene viuentib⁹ vir male moritur
vnus. quia Augustin⁹ dicit impossibi
le est male viuere ⁊ bene mori: ⁊ econ-
uerso. Magnopere quippe hoc time-
re deberent illi q̄b⁹ vita est lubrica et
dissoluta. Talib⁹ nanqꝫ in extremo cō-
stitutis horridus timor ⁊ tremor acce-
dit. Dic exēpluz de illo domino q̄ tres
amicos habebat: de quibus duos dile
xit: iterū v̄o nūqꝫ dilexit. Cum autez a
principe esset vocatus: ille timens ne
aliquid mali vellet sibi inferri: iuit ad
amicos ⁊ dixit p̄mo amico. Amice do-
minus misit pro me vt statim vadam
ad eū. Rogo te vt venias mecū: q: secu
rior ero. Ille autez dixit nolo: quia nō
possuz. Sufficit q̄ dū mecū stetisti fui
amicus tu⁹: ⁊ tibi seruiui. Nūc aūt va
das: quia nolo venire. Secundū autē
min⁹ q̄ primū diligebat. Et hic vadit
ad eum. Amice. Dic vt. s̄. de primo ille
v̄o respondit. Ego nolo venire ad euz:
tamen ego veniā vsqꝫ ad ianuaz: ⁊ ibi
te dimittā. Tertiū v̄o minīe dilexerat
tñ iuit ad eū ⁊ dixit: Amice ego nunqꝫ
te dilexi tamē rogo q̄ digneris mecuz
venire ad principem q: misit pro me.
Ille v̄o respōdit. Doleo q̄ nō me plus
dilexeris ⁊ pluris precij feceris: tñ va-
das quocūqꝫ volueris: ego sequar te:
¶ Nota q̄ primus amicus sunt diui-
tie: quas preposuit parentib⁹ ⁊ amicis
Secūdus amicus est vxor quā minus
dilexit: illa v̄o respōdit. Et vsqꝫ ad se-
pulcrū te sociabo. Terti⁹ amicus sunt
virtutes: quas nunqꝫ apud se habuit
nec dilexit: tñ ille pauce quas dilexit ip
sum sequent. Amplia modo tuo. Ideo
hoc Innocētius cōsiderās ⁊ videns cō
ditionez humanā labilez dixit: Ualete
amici mei ⁊ pro me orate. Iter em̄ ex-
traneuz pergo: quod nūq̄ ambulaui:
ad regionē longinquā: quaz nunq̄ vi-
di: ⁊ ad seculū alteruz animaruz vnde
nullus reuersus est ad māsiōes metuē
das: vbi nullus mihi cōpatietur: ⁊ ad
iudiciū terribile vbi nescio q̄d mihi cō
tingat. Ecce quero adiutoriū ⁊ nō est q̄
me eripiat: quero qui me societ: ⁊ nul-
lus mihi cōpatit. De his em̄ trib⁹ lo-
quit Bernardus dicens: Certus es o
hō quia morieris: sed omnino incert⁹:
vbi: quomodo: ⁊ quando. Ubi scilz an
ibi an alibi in terra vl' ī mari. Qūo an
in statu penitētie: an ī statu culpe: mor
te subitanea vel naturali seu violenta.
Quando scilz in hieme vel in estate: iu
uētute vel in senectute: hodie vel cras
O q̄dura erit memoria actionum ma-
larum. O peccatores excecati: o iniqui
⁊ scelerati audiatis quid dicit ille do-
ctor vulgaris Petrarcha. Passano vo-
stri triumphi ⁊ vostre pompe. Passeno
li stati passeno signorie. Ogni cossa
mortale tempo interrumpe. Hec ille.
Seruemus ergo regulam Pauli. ad
Gal'. vj. c. Dū tp̄s hēm⁹ opemur bonū.

Veniet nāq; nox scilicz mors qñ nemo poterit nec bene nec male operari.

¶ De mortis crudelitate. Caplm.iij.

Tertiū mysteriū cōtemplanduz est de mortis crudelitate. Expoliat eñ mors crudeliter mūdi amatores tribus bonis.

¶ Primū bonū est gloria huiꝰ mūdi: siue pompa.

Secundū bonū est rerū temporaliū abūdantia.

Tertium bonum est corporis voluptas.

¶ Primū ergo bonū quo mors spoliat amatores mūdi: est mūdana gloria vel pōpa in quibꝰ multi ponūt spē suam. Cū aūt isti in extrema necessitate: vel in extrema hora laborant: ꝑcipere possunt ꝙ verū sit illud Esaie.xl. Oīs caro fenū ⁊ omnis gloria eiꝰ. quasi flos agri. Exiccatū est fenum ⁊ cecidit flos. Et iaco.j.c. Exortꝰ est sol cū ardore: et arefecit fenū: ⁊ flos eiꝰ decidit et decor vultꝰ eiꝰ deperijt. Quid eñ portāt de gloria sua principes et barones et alij huiꝰ mūdi principatꝰ habētes? Quid de honore quē eis homines inferebāt. Quid de comitiua baronū? Quid de timore quē eis serui ⁊ subditi habuerūt Oīa derelinquūt in morte. Jccirco legit̄ de Alexādro magno: ꝙ cū mortuꝰ esset venerūt septē philosophi ad plorādū eū. Et vnꝰ illoꝝ dixit: O Alexāder heri dñabaris toti mūdo: ⁊ hodie mors tibi dominat̄. Scōs dixit: O Alexander: heri nō sufficiebat tibi totꝰ mūdus hodie sufficiūt tibi due vlne t̄re. Tertiꝰ dixit: O Alexāder: heri habebas comitiuā tot dominorū regū principuz ducum et famulorū: ⁊ hodie solus iaces in sepulcro. Quartus dixit: O Alexander: heri vocem tuaz omnes timebunt hodie te nullus mortuū timet. Quintus dixit: O alexander: heri vocem tuam omnes audiebant: hodie morte deuictꝰ iaces in sepulcro ⁊ non vales loqui. Sextus dixit: O Alexander: heri tot regna habebas ī tua potestate: hodie te tenet mors in sua. Septimꝰ dixit: O Alexander: heri comedebas tot cibaria delicata: hodie factus es esca vermiū ⁊ cibus. Ecce ergo q̄ crudelis est mors ⁊ q̄ dira. Omnes dominos q̄ fuerunt expoliauit ⁊ omnes qui sunt: ⁊ qui erunt expoliabunt̄ vana gloria. Unde cōsiderans hoc Augustinus dicit: O vita fallax ⁊ vmbratica plena laqueis multis. Nunc gaudeo sepe tristor: nūc vigeo sepe infirmor: nūc viuo statim morior: nūc felix appareo statiz miser videor: nūc rideo stati fleo: sicq; omnia mutabilitate subiacēt: vt nihil vna hora vno statu permaneat. Hinc timor: hinc tremor: hinc fames: hinc sitis: hinc calor: hinc frigus: hinc labor: hinc dolor exuperat. Jmportuna enim mors mille modis homines quotidie rapit. Hunc nāq; febribus illū opprimit dolore: hunc cōsumit fame ⁊ siti illam extinguit: hunc mors suffocat aq̄s illum perimit flammis: hūc interimit laqueo: istū dentibus bestiarum: hunc trucidat ferro: illū veneno corrumpit. Et sic mors misera tot modis vitā finire cōpellit. Et nūc super hec omnia magna est miseria eius: quia cum nihil sit mortis certius nihil tamen hora mortis incertius. Jgnoratq; homo finē suum ⁊ cū stare se putat perijt spes eiꝰ ⁊ nescit vbi quomodo ⁊ qñ: ⁊ inde certꝰ est ꝙ eum mori oportet. ¶ Secundum bonum quo mors dira priuat amatores mundi: est reruz temporaliū abundantia: nihil enim de suis diuitijs reportant diuites: sed omnia manēt domus: scilz possessiones: denarij: aurū: argentum: indumetna varia: ⁊ omnes thesauri: iuxta illd̄ Job.xxvij. Diues cum dormierit nihil secum afferet aperiet oculos suos et nihil inueniet Et ps̄.lxxv. ait: Dormierunt somnum suum: et inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis. Hoc intelligens Saladinus magnus inter saracenos: rex multorum regnoꝝ appropinquans morti sudarium quod post mor

tem induēdus erat sibi portari fecit: demū p ciuitatē ipsum ostēdendo oīb⁹ clamari fecit. Tātū portat de reb⁹ suis rex Saladinus potētissimus ⁊ magn⁹. ¶ Tertiū bonū quo mors priuat amatores mūdi est corporis voluptas. In morte nāq; deficiunt delectose vestes: instrumētorū melodie: picture in pānis et in cameris: cibaria delicata: accipitres canes: ⁊ alia hmōi q̄ faciūt ad corporis delectationē: immo eraīe ipsum corpus cadauer faciūt. Eius oculi non videbūt lumen: facies efficiet pallida: manus nihil amplius poterūt tāgere: pedes nō poterunt ambulare: lingua nō poterit loqui: labia nō poterūt moueri: aures nihil audiēt. O mors crudelis: o mors dira: o mors amara: q̄ amarum est iudiciū tuū. Sed vbi illis qui nimis tenuerūt corpus delicate. Quid dā faciēt cōtra mortē? Heu mors misera q̄ miseros facis mundanos ⁊ terrenos. Quod hoc sit verū patet ex dicto Diogenis: q̄ de cesare ait: Intuit⁹ sum vt viderē cadauer cesaris liuido colore colorat̄: putredine circūdatū: aluum eius diruptū: ⁊ vermiū cateruas per illud discurrētes: duo famelici angues pascebant in foueis oculorū crines nō adherebāt capiti: dētes patebāt labijs cōsumptis: ⁊ dixi. Vbi ē cesar chorus puellarū: magnitudo diuitiarū: caterua baronū: acies militū? Vbi sunt canes venātes: eq̄ veloces: aues rapaces thalamus depict⁹: lectus eburne⁹: atrium aureū? Vbi sunt vestimēta mutatoria: cibaria diuersa: canticū lire: organorū somitus: odor: aromaticus? Te verebant hoīes: timebāt principes: colebant vrbes. Vbi est tāta potētia: tāq; p̄clara magnificentia magnifica? Et rñdit mihi. Nec oīa defecerunt in me: quādo defecit spūs meus: ⁊ reliquerūt me in hoc misero sepulcro circūdatum putredine carnis mee. Audiant ergo vniuersi mortales: q: in hoc mūdo nihil est bonū: nisi deū timere ⁊ in eo totā spez suā ponere: in quo sunt thesauri absc̄diti. Quid inquā p̄sunt o frater diuitie? Quid vana gloria? Quid letitia mūdi: cū non liberēt nec defendere possint a morte nec ab eius furore. Ecce em̄ q̄ sedebat heri glorios⁹: modo cōsumit̄ vermibus in sepulcro. Cur ergo superbis vermis ⁊ cinis: q: puluis es: ⁊ in puluerē reuerteris. Ergo aīa reuertere ad dñm deū tuū. ⁊ considera quia in hoc mūdo misero: nulla est vera salus: nulla requies: nulla spes. In ipo ergo deo oēm felicitatē tuā pone: ⁊ ei mūdo puro corde ac corpore seruire stude: vt euadere possis mortē sempiternā: ac acquirere gloriā eternā: ad quā ihesus xp̄s nos eternaliter p̄ducat: qui est benedict⁹ ī secula seculorū. Amē.

¶ De catenis peccatorū. Sermo. xiij.

Vidi angelum descēdentē de celo: habētem clauē abyssi ⁊ catenā magnā in manu sua Apoc. xx. Infirmitates curande dilectissimi in xpo ihesu: nō aliter curant̄: nisi per medicinas eis contrarias: vt pura infirmitates calide p medicinas frigidas: ⁊ ecōuerso. Et hoc cōfirmat Aristo. ij. etb. di. Medicine habet fieri p cōtraria. ⁊. viij. Cōtraria cōtrarijs curant̄. Quare antiquus ille serpēs generis hūani inimicus: vidēs hoīem illuc posse cōscēdere per humilitatem: vnde ipse p superbiā corruerat cōfirmat⁹ in dei odio ⁊ nostri inuidia semper querit nos p̄cipitare: ⁊ ad baratrū vbi ipse est deducere per frequentionē peccatorū mortaliū. Et q: scit nos per penitētiā in hac vita posse resurgere: conat̄ multis modis in t⁹sis nos ligare ne resurgam⁹: vt in his moriendo eternaliter pereamus. Propter hoc dicit thema nostrum: videl⁹. Vidi angelū. i. diabolū descēdētē de celo. i. per superbiā cadentem habentem clauem abyssi: ⁊ catenam magnā in manu sua. i. ligamēta ad ligādū aīas ne vere peniteant; sed eternaliter pereāt. Que

volentes dissoluere: ⁊ de animabus nostris extirpare: vt possum⁹ penitere: necesse est malleos fortes habere: q̄ ipsas catenas dirumpant: ligamētaq̄ dissoluāt. Sz q: opposita iuxta se posita magis elucescūt: videamus primo catenā ⁊ ligamenta q̄ sigillatim ꝑ medicamenta contraria dissoluemus. Ex scriptura em̄ sacra vt percipere potui: catena ista magna habet nouem modos: quos necesse est soluere ⁊ totaliter destruere: vt a peccatis nosip̄os soluamus: videlicz

Prima d̄r infidelitas.
Scd̄a d̄r desp̄abilitas.
Tertia d̄r horribilitas.
Quarta d̄r difficultas.
Quinta d̄r exēplaritas.
Sexta d̄r delectabilitas.
Septima d̄r timiditas.
Octaua d̄r p̄sumptuositas.
Nona d̄r longanimitas.

PRima ergo catena magna ⁊ terribilis est īfidelitas. Mirari em̄ soleo tantā diuersitatē hominū tam diuersimode operantiū. Quidā em̄ bene: q̄dā meli⁹: quidam v̄o optime: quidam male: aliq̄ peius: nōnulli pessime operant̄. Sz finaliter īuenio ꝙ ista diuersitas nō causatur nisi ex defectu aut a diuersitate fidei. Et q̄uis dicant omnes se credere: non tamen omnes illa que credunt cōsiderant ⁊ inuestigant. Quod autē hoc sit verum probatur.

Primo per rationem.
Scd̄o per autoritatē.
Tertio per exemplum.

¶ Primo per rationē sic. Sentētia est Aristo. in principio de sensu ⁊ sensato. Nihil est in ītellectu quin prius fuerit in sensu. Quod si per intellectū non cognoscitur: nec per voluntatem amatur sicut ip̄e ait in. iij. de anima. Voluntas nō fertur nisi in precognitum. Et Aug. x. de trini. c. j. ait: Firmissime nouimus amari nisi nota non posse. Quod si nō amatur: nec etiaz propter illud aliquid boni operatur. Si ergo volumus bene agere: ⁊ in virtutibus insudare: necesse est bonū ⁊ premiū propter quod operamur cognoscere: q: finis mouet operantem ad agēdū. ij. physi. Sed ip̄m bonū supernū ⁊ felicitatē eternā nō possum⁹ naturaliter cognoscere: ergo necesse est vt supernaturaliter cognoscam⁹: ⁊ hoc est per fidem. Quanta ergo erit fides: tāta erit cognitio: quāta erit cognitio: tanta erit affectio: ⁊ quāta erit affectio: tanta erit virtutis operatio. Ergo de primo ad vltimū quanta erit fides: tāta erit operatio. Rursus per eandē rationē penā eternā malū eē acerbissimū naturaliter cognoscere nō possum⁹: ergo supernaturaliter per fidez. Si ergo volum⁹ peccata deuitare necesse est penā ad quā pctā inducūt nos cognoscere. Et tanta erit peccati deuitatio: quāta erit pene cognitio. Si ergo non est nisi per fidem: quanta erit fides peccatoꝝ deuitatio et oditio. Per hanc ergo rationē ptz opera bona ⁊ mala procedere a ꝓfectu ⁊ defectu fidei. ¶ Secundo hoc idem probat̄ per autoritatē Aug. di. Fides mensurat actiōes. Et ꝑ illud Lact. ij. diuinaꝝ institu. aduersus gentes. c. j. circa pricipiū. Nā dū existimāt nulli deo nos esse cure: aut post mortē nihil esse futuros totos se libidinibus addicunt. Et dum licere sibi putāt hauriendis voluptatibus sciēter incūbunt: per quas imprudētes laqueos mortis incurrunt. Ignorant enim que sit hoīs ratio: quam si tenere vellent: in primis deum suum agnoscerent: Virtutē iusticiāq̄ sequerētur: terrenis figmētis animas suas non substernerent ⁊ mortiferas libidinū voluptates non appeterēt hec ille. Probatur etiā autoritate sacre scripture. Et primo Moysi dicētis Numeri. xx. Quia non credidistis mihi vt sanctificaretis me coraz filijs israel: nō introducetis hos populos in terrā quā dabo eis. Itē. ij. Paral. xvj. Prebet fortitudinez his qui corde perfecto credūt in eum. ⁊ Tobie. ij. Vitā illam expectamus quā deus daturus est his q̄ fidem

suā nunq̄ mutant ab eo. ⁊ Esa. vij. Si non credideritis nō permanebitꝫ: qꝛ in peccatū rues. Ideo dꝛ Abachuc. ij. Iustus in fide sua viuit. i. bene operatur. Preterea dꝛ Matth. ix. ⁊ Luce. vij. Cō fide filia fides tua te saluam fecit. et Mat. ix. Scdm fidē vestrā fiet vobis. Et. xv. O mulier magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Et Mat. ix. Oīa possibilia sunt credenti etiam maxima ⁊ ardua. et Joh. iij. Qui credit in eum non iudicatur: qui vo non credit iam iudicatus est. Et iterū. Qui credit in filium dei habet vitam eternam: qui autē incredulus est filio: non videbit vitā eternā: sꝫ ira dei manet super eū. Itē Paulus magnificat fidē nostram di. Rom. j. Gratias ago deo: qꝛ fides vestra ānūciatur in uniuerso mundo. et Roma. x. Corde enim credit ad iusticiam: ore aūt confessio fit ad salutē. Dicit em̄ scriptura. Omnis qui credit in illum non confundetur. ⁊. ij. ad Coꝝ. xiij. ait: Si estis in fide christi ipsi vos probate ꝑ opera. ⁊ ad Gala. ij. Nullus iustificatur ex operibus legis: nisi per fidem. ⁊ ad Ephe. ij. Gratia estis saluati per fidem. Et. vj. In omnibus sumētes scutum fidei: in quo possitis oīa tela nequissimi ignea extinguere. Item ad Hebre. xj. Lapidati sunt: secti sunt: tentati sunt in occisione gladij mortui sunt. Circūierūt in melotis ⁊ in pellibus caprinis egētes: angustiati: afflicti quibus dignus nō erat mundus. Et hec omnia propter fidem. Itez Jaco. ij. Quid ꝓderit fratres mei si fidem quis dicat se habere: opera autem non habeat? Nunq̄d poterit fides saluare eum? Item. j. Joh. v. c. Hec est victoria que vincit mundū fides nr̄a. Patent ergo predicta per autoritates.

¶ Tertio probat ꝑ exemplū. Ponat ꝙ quidam transeat per viam: et occurrat ei vnus amicus eius dicēs: ne trāseas vlteriꝰ qm̄ inimici tui ꝓpe parati sunt cum gladijs interficere te. Ille autez si credet aufugiet: si autem transierit interficietur. Sic enim nobis euenit per viam peccatoꝝ transeūtibus. Uenerūt prophe: martyres: ⁊ apl'i. demū ipe xp̄s nobis amicissimꝰ ⁊ clamauerunt oībus peccatoribus dicētes: Ne trāseatis o superbi per viā superbie. O auari ꝑ viam auaricie qꝛ īimicus vester diabolus interficiet vos. i. ducet vos ad infernū in illas tenebras exteriores. Quare ergo nō fugimꝰ? Quare istā vitā nō deuitamus? Nō ob aliud qꝛ nō credimꝰ. Rursus ponat ꝙ vnus cupidus et auarus querēs ditari nūcios habeat dicentes sibi. Perge ad illam ciuitatē: ⁊ multas pecunias lucraberis. Nunq̄d si credet nō ibit: īmo cursu velocissimo ⁊ nō tardabit. Sic nobis euenit natural'r desiderantibus felicitatē. Quibus dictum est solū felicitatem esse in alia vita: ⁊ ibi summū bonū adesse. Nō ergo ob aliam causam euenit: vt illud summū bonum totū cōtēnat: nisi qꝛ annūciantibus nō credimus. Et sic pꝫ p̄dicta ꝯcl'o ꝑ rōnē: per autoritatē: ⁊ per exemplū. Si autē quereret a me: ꝓpter q̄d fidei nr̄e tātis signis approbate: nō credit hoīm multitudo maxima: dicere cupiditatē ⁊ inordinatā terrenoꝝ affectionē huiꝰ rei solā causam esse ꝓbando sentētiā meā ꝑ autoritatē. Lact. in lib. vij. diui. insti. aduersus gētes. c. j. Interim necessarium puto admonere lecturos: q̄ hec nostra que tradimꝰ: praue vitioseq̄ mētes aut oīno nō intelligent. Vebetat em̄ acies eoꝝ terrenis cupiditatibꝰ: q̄ sensus oēs grauant: imbecillesq̄ reddūt. Aut etiā si intelligent: dissimulabūt tn̄: ⁊ esse hec vera nollent: qꝛ trahūtur a vitijs: ⁊ sciētes suis malis fauent: quoꝝ suauitate capiunt: ⁊ virtutis viā deserunt: cuius acerbitate offenduntur. Nā qui auaricia ⁊ opum inexplicabili quadā siti flagrant: qꝛ nō possunt vēditis aut elargitis que amant: tenui cultu vitā degere sine dubio malunt id esse fictū quo desiderijs suis renunciare cogūtur. Item que libidinum stimulis incitati: vt ait poeta: in furias ignēq̄ ruunt: vtiq̄ incredibilia nos afferre dicunt: qꝛ vulne-

rant aures eorū precepta continētie: q̄ illos a voluptatibus suis ꝓhibent: q̄bus animā suam cuꝫ corpore adiudicauerunt. Qui v̄o ambitione inflati: aut amore potentie inflāmati omne studiū suū ad acq̄rēdos honores ꝯtulerūt: nec si solem ipm̄ in manibus gestem⁹: fidē accōmodabūt ei doctrine: q̄ illos iubet omni potentia ⁊ honore cōtēpto humiles viuere: atq̄ ita humiles vt et accipere iniuriā possint ⁊ referre nolint ⁊ acceperint. Hi sunt homines qui ꝯtra veritatē clausis oc̄lis quodāmodo latrāt. Qui autē sani sunt vel erunt. i. non ita vitijs īmersi vt insanabiles sint: et credent his ⁊ libenter attendēt: ⁊ quecūq̄ dicimus: aperta plana ⁊ simplicia ⁊ q̄d maxime opus est vera et inexpugnabilia illis videbunt̄. Nemo virtuti fauet nisi qui seq̄ potest. Sequi aūt nō facile est oībus. Hi possunt quos paupertas ⁊ rerū indigentia exercuit: ⁊ virtutis capaces effecit. hec ille. Et sic habem⁹ primā catenā. ¶ Contra istā catenā ad ipsam totaliter dissoluendā duplici malleo laborabim⁹. s. rationis ⁊ exemplaritatis. ¶ Primo malleo rōnis. Presupponatur ergo res oēs creatas habuisse principiū ⁊ mundū esse factum: vt dicit ph̄s. ij. methau. ⁊ in. j. de celo ⁊ mūdo: sed non ab alio: nisi ab ipo deo. Nam ꝑ hanc cognitionē venimus in cognitionem veri dei: sicut ꝓbat Arist. viij. physicoꝝ. Primo via cause efficiētis. Quia est deuenire ad vnā causam: q̄ est causa vltima omniū: ⁊ nō habeat causam supra se: q̄ aliter esset ꝓcessus in infinitū quod a nullo conceditur. ¶ Scd̄o via motus: q̄ nihil mouetur a seipso. Et intellige hic moueri educi de potentia ad actum. Est ergo deuenire ad vnū īmobile quod faciat omnia moueri. Et iste est deus: de quo dicit Boetius in de cōsolatione ph̄ie lib̄. iij. metro. ix. O q̄ ꝑpetua mundum ratione gubernas. Terrarū celiq̄ sator: qui tēpus ab euo. Ire iubes stabilisq̄ manens das cūcta moueri. Nota ergo ꝙ iste deus est summa sapientia ⁊ intelligētia: ⁊ ideo oīa fecit propter aliquē finē: q̄ omne agens s̄m rationē agit ꝓpter finē: vt dicit ph̄s. ij. physi. ⁊. ij. de anima. Si ergo queram⁹ quare fecit elementa: ⁊ fructus terre et oīa alia animalia? Nō ob aliud nisi vt ostenderet suā potentiā ⁊ ad hoīs vtilitatē qui eis vtitur vt patꝫ. Propter q̄d dicit Aristo. in. ij. physi. et in. ij. de aīa. Finis quodāmodo omniuꝫ est homo. Et ex hoc sequitur hominē esse nobiliorem omniū rerū naturaliū ꝓpter ipm̄ factarum. Rursus si queratur: quare fecit hoīem ⁊ velim⁹ dicere ꝙ ad hoc solū vt in hac vita comedat ⁊ bibat ⁊ viuat ⁊ finaliter moriatur: vt videm⁹ ꝑ experientiā ⁊ vlterius nō sit de ipo memoria: sequeret̄ hoc falsissimum inconueniens terrā ⁊ arbores ⁊ etiam elementa et bestias: nobiliores esse ipo homine. Et q̄ hoc est incōueniēs et nullatenus verum: ⁊ contra omnē ph̄iam naturalē que vult finē nobiliorez esse his q̄ sunt ad finē ordinata: vt ait Aristo. ij. physi. ideo oportet concludere finem nostruꝫ esse alibi. i. in vita futura: ⁊ hominē futurum esse īmortalē ⁊ perpetuū: q̄ frustra aliter esset conditus a deo et sic de ceteris creaturis maior cura fuisset deo q̄ de nobis rationabilib⁹ quod falsum est. Et hec omnia trahuntur ab illo pulcherrimo textu. Lactan. in. vij. libro diuinarum institutionum. c. iiij. qui ait: Quis enim vel tam ineptus vel tā ociosus vt aggrediatur facere aliquid frustra ex qua nulla in vtilitatem: nullūq̄ commodum speret? Qui domum edificat non ideo edificat vt tm̄modo dom⁹ sit sed vt in ea possit habitare. Qui nauem fabricat: non ideo assumit operam vt tm̄ nauis appareat: sed vt in ea nauigetur. Item qui vas aliquod instituit aut format: non propterea illud facit vt tm̄ fecisse videatur: sed vt vas illud effectum capiat aliquod necessarium. Siliter cetera quecūq̄ fiunt non vtiq̄ in suꝑuacuū: sed ad vsus aliquos vtiles ordinant̄. Mundus ergo a deo

factus est:nō vtiq; ꝓpter ipsum mūdū. Neq; enī aut calore solis:aut lune:aut aspiratione vēroꝝ:aut humore imbriū: aut alimonia frugū: cū sensu careat indiget. Sed nec illud quidez dici pōt ꝙ deus ꝓpter seipsum fecerit mundū:qm̄ potest esse sine mūdo sicut fuit antea:ꝛ his oībus que in eo sunt queq; generāt̄ur deus ipse non vtitur. Apparet ergo animantiū causa mundū esse cōstructū: qm̄ his rebus quibus cōstat animātes Fruūtur:que vt viuere ꝛ cōstare possint: oia his necessaria tēporibus certis subministrātur. Rursus ceteras animātes causa hoīs esse factas ex eo claruz est ꝙ homini seruiūt: ꝛ tutele eius atq; vtilꝫ data sunt. Et infra scilz.c.v. Sicut ergo mundū ꝓ̄ ꝓpter se deus fecit: qz eius cōmodis non indiget:sed propter homi nem qui eo vtitur:ita ipsam hoīem non ꝓpter se. Que vtilitas deo in homine inquit Epicurus: vt eum propter se faceret: scilz vt esset qui opera eius intelligeret:qui prouidentiā disponēdi ratiōnē faciēdi:virtutē cōsummandi:ꝛ sensu admirari:ꝛ voce proloqui posset. Quorum omniū summa hec est:vt deū colat Is em̄ colit qui hec intelligit. Is artifex rerum omnium. Is verum patrem suū debita veneratione ꝓsequitur: qui virtutē maiestatis eiꝰ de suoꝝ operum inuētione:inceptione: perfectione metitur. Qō planius argumētū ꝓferri pōt: ꝛ mundū hoīe:ꝛ hoīem sui causa deū fecisse:q̄ ꝙ ex oībus animantibus solus ita formatꝰ est: vt oculi ad celū directi: facies ad deū spectaret:vultꝰ suo cū patrē cōis sit vt videaꝭ hoīem deꝰ quasi porrecta manu alleuatum ad cōtemplationē sui excitasse.hec ille. ¶ Scdo mal leo exēplaritatis dissoluēda est hec catena diabolica. Nā videmus per experientiam tot ꝛ tāta miracula esse facta: qui nō nisi ꝑ deū fieri potuerunt. Vñ Rich. in.liij.de trinitate ait: Dñe si decepti sumus:non nisi per te decepti sumus. Nā tātis signis firmata sunt:que nō nisi ꝑ te fieri potuerunt, Et hoc probatur per Aristo. in postpredicamentis: qui dicit ꝙ a priuatione ad habitū nō est regressus per naturā. Si ergo hō priuatus est visu:nō pōt illuminari nisi ꝑ opus supnaturale ꝛ diuinuz. Silr mortuus non pōt resuscitari nisi per miraculū. Quare ergo dubitamus fidei credere:ꝛ ei taliter adherere:cū sit tot ꝛ tantis miraculis probata ꝛ confirmata. Qō si direris miracula facta non esse. Respondet Augusti.xxij.de ciuita.dei.c.v. in fine dicēs: Si ista miracula facta esse non credunt vnum grāde nobis miraculū suffi cit:ꝙ iā fine vllis miraculis totus mundus credidit. Qō similiter dici potest de miraculis diebus nostris factis per inclytum confessorem Antonium paduanum nostrum: que tot ꝛ tanta fuerunt vt vehementē stupotem toti mundo induxerint. O fides sancta:o fides catholica:o fides orthodoxa:o fides robotata:quis dubitet amplꝰ tibi credere? Certe nullus:nisi a sensu et ratione alienatus. Nam miracula tot facta vidimus: audiuimus: palpauimus: que nullatenus negare possumus. Que si quidā veneno serpentino negabunt:vnum grande miraculū miraculorum est: ꝙ totus mundus (vt ita loquar) pedibꝰ vnius pauperis fratris mortui prosternitur et inclinatur. Ipsum adorant reges: dñi prelati:ꝛ summi pontifices. Credamus ergo indubitanter:ꝛ credēdo amemus: ꝛ amando deo fideliter seruiamus:et finaliter salui erimus. Et sic patet prima catena.

Ecūda catena vocatur desperabilitas. Nā hec est cōsuetudo demonis ex fallacia sua: vt anteq̄ peccatores peccent eis suggerat deum esse misericordē. Sed postq̄ peccauerint suggerit ipsum esse crudelē: vt sic desperando de misericordia dei nunq̄ peniteāt. Sicut fecit Cayn homicida: ꝙ dixit Gene. iiij. Maior est iniq̄tas mea:q̄ vt veniā merear. Iccirco Salomon ait Prouer. xviij. Impius cū in ꝓfundū peccatorus

venerit cōtēnit scilz veniā. Itē in perso
na iniquoꝝ dr̄ Viere.xv. Factus est do
lor meꝰ perpetuus: ⁊ plaga mea despe-
rabilis renuit curari. Sicut fecit iudas
Matth̄.xxvij. Proiectis argēteis in tē-
plo recessit: ⁊ abiēs laqueo se suspēdit.
Et ex hoc sequit̄ illud malū qꝛ ruunt de
pctō in peccatū: ⁊ indies efficiunt̄ dete-
riores. iuxta illud Ephe.iiij. Desperātes
semetipsos tradiderunt impudicitie in
operationē immūdicie oīs in auariciaz.
Sed catena ista facile dirūpitur autori
tate scripture ⁊ exemplo. Nam oīs scri-
ptura clamat ꝙ deus est misericors. In
ter alia Salomon Ecc̄i.ij.c. ait: Pius et
misericors est deus: ⁊ remittit in die tri
bulationis pctā. Et idem.xvij. Magna
est misericordia dn̄i ⁊ propitiatio illius
conuertentibus ad se. Itē.xviij.c. Quis
adijciet enarrare mīam dei. Itē Johel.
ij. Conuertimini ad me in toto corde ve
stro ⁊c̄.⁊.j. Et conuertimini ad dominū
deum vestrū: qꝛ benignus et misericors
est patiēs ⁊ multe mīe: ⁊ prestabilis su-
per malicia. Itē ps̄.xxix. Audiuit dn̄s et
misertus est mei: ⁊ in pluribus alijs lo-
cis: ita ꝙ videtur scriptura nō aliud fa
cere: q̄ꝫ preconizare mīam dei. O pctōr
indurate: o peccator obstinate: quare er
go desperas. Quare nō conuerteris ad
dn̄m: qꝛ dn̄s semp̄ est paratus te recipe-
re ⁊ acceptare. Noli ergo credere diabo-
lo: qꝛ dicit deū esse crudelē: qꝛ certe vult
te decipere: ⁊ in eternuz te damnare ⁊c̄.
¶ Scdo destruitur exemplo: qm̄ nullus
vnq̄ꝫ cōuersus est ad deū ⁊ ab eo repul-
sus est sine mīa. Patet de latrone. Pa-
tet de adultera: seu de peccatrice, de re-
hensa in adulterio: ⁊ in alijs. De quibus
dicit Bernar. in sermone. xxij. sup̄ Can̄.
canticorū. Omnino propter māsuetudi
nem que de te predicatur: curremus ad
te dn̄e iesu audiētes ꝙ nō spernis pau-
perē pctōrem: nō horruisti confitentem
latronē: nō lachrymantē peccatricē: nō
deprehēsam in adulterio: nō supplican-
tem publicanū: nō negantē discipulum:
nō persecutorē discipuloꝝ. Certe in odo
rem horū vnguentorū tuorū curremus.
Quid ergo dubitatis o pctōres scelerati
ad illū pijssimū recurrere: q̄ tāte est mi-
sericordie: vt oēs velit saluos facere: et
propter hoc voluit filiū suū carnē assu-
mere ⁊ demū sanguinē suum preciosissi
mū effundere. Et iō ille barbatus Vie-
ro. in epl̄a ad Sabianū exhortatoria ad
pn̄iam dicit: Samuel quondaz lugebat
Saulē: qꝛ penituerat ꝙ vnxisset eū re-
gem sup̄ israel ⁊c̄. vsq̄ꝫ ibi: cui oīa elemē
ta seruirēt. Et sic de secūda catena.

Tertia catena dr̄ horribilitas
satisfaciendi. Et voco satisfa-
tionē ꝓ restitutione fame: ꝓ
recōciliatione inimicorū: pro
remissione iniuriarum: ꝓ obseruatione
votoꝝ: ꝓ executione testamētoꝝ: ꝓ eui
tatione pctōrum: necnō excisione causa
rum eorūdē, iuxta ilud Aug̃. de peni. di.
iij.c. satisfactio. Satisfactio est pctōruz
causas excidere nec earū suggestionibꝰ
aditū indulgere. Sed oīa ista horrēt fa
cere peccatores. Cōfitētur nāq̄ꝫ ⁊ cōicāt:
sed nunq̄ꝫ restituūt: nunq̄ꝫ inimicis re-
cōciliantur: nunq̄ꝫ occasiones peccandi
deuitāt. Et sic eternaliter puniuntur et
dānantur. Hec est catena ferrea hec est
catena plūbea: hec est mola grauis ad
collū pctōris demergēs ad ꝓfundū in-
ferni. Exclama ergo ad vsurarios: ad
auaros: ad predatores: ⁊ ad oēs substā-
tias alioꝝ rapientes: siue ꝑ malos con-
tractus: siue ꝑ falsam sentētiā: siue per
falsaz aduocationē: siue per aliquē aliū
modū ꝓximū dānificauerūt; vt restitu-
ant qꝛ aliter. nō remittit̄ peccatū: nisi re
stituatur male ablatū. ex̄ de reg. iur. lib̄.
vj. peccatū. ⁊. xiiij. q. vj. si res. ⁊ est Aug̃.
in epl̄a. ij. ad macedonium. Hec audire
horrēt: ista aures eoꝝ offendūt nullate-
nus satisfacere volūt. Sed heu heu ista
catena diabolica quātos dānauit: quā-
tos ligat ⁊ ligauit: quātos in baratrum
inferni demersit? Nō em̄ ille errauit qui
dixit: Pecunie oīa obediunt. Propterea
spiritussanctꝰ Baruch. iij. testatur oēs
istos esse dānatos di. Ubi sunt qui ar-

gentū thesaurizāt: ⁊ aurū ī quo cōfidūt hoīes. Rñdit. Exterminati sunt ⁊ ad inferos descenderūt. Ad inferna certe oēs descēderūt. Horrēt etiā multe mulieres vane amouere a se supfluas vanitates: supflua iocalia: et adulterinos capillos vel alienos: diabolica fomēta: ⁊ reliqua silia: que oīno si penitere volūt relinquere oportet. Horrent partiales renūciare partialitatibus: indulgere inimicis: ⁊ remittere iniurias: que tñ facere obligantur. Horrēt detractores restituere famā quā iniuste tulerunt: qui tñ nō absolui debēt nec possunt: nisi hoc faciāt. Istis oībus catenis ferreis pfecto ita legati sunt vt pnīa eorū vana sit et vacua nec cōsequēter pōt esse deo grata ⁊ accepta. Cōtra quā catenā solus vnus malleus pficit q̄ cōtinetur in his vbis Hierony. Tēporale em̄ est qd̄ delectat: eternū vo qd̄ cruciat. Ecce considera ergo qr gaudium qd̄ habes de oībus supradictis tēporale est ⁊ instātaneū: et oīno transitorium: penā vo nisi satisfacias: vt pdictū est futurā esse ppetuā ⁊ eternā firmiter crede. Quis em̄ tā ignarus tāq̄ insipiens est vt modicū qd eligat hr̄e gaudij ⁊ delectatiōis: infinitas vo penas ⁊ eterna supplicia sustinere velit? O magna hmōi mētis alienatio que nō cōsiderat illud euangelicū dictū. Quid em̄ pdest hmōi si vniuersum mundū lucretur: anime vo sue detrimentū patiatur. Mat. xvj. Et sic patet tertia catena.

Quarta catena vocatur difficultas. Suggerit diabolus maxime mēti pctōris q̄ nullatenus a pctis resurgat: nec in bonum pficiat: qr hoc est difficile ⁊ quodāmodo impossibile. Ad quā catenā dissoluendā ⁊ facilitatis nostre ad bonū propalādam ⁊ demonstrādam: mouetur quedaz pulchra questio. Si deꝰ creaturā premiat sola bona volūtate absq̄ operibus: ⁊ si necesse est bona operatio adiūcta volūtati. Oritur ergo ista questio ex autoritatibꝰ sibijnuicē cōtrarijs, Ab vna em̄ parte probatur q̄ nō. Nā dicit Bern̄. in lib. de libero arbitrio. Intentio sufficit ad meritum: bona actio requirit ad exēplū. Ergo videt q̄ quātū ad meritū vite eterne nō sit necessaria bonitas actionis exterioris. Item sup ps̄. xxxj. Dixi cōfitebor ⁊c. dicit glo. Votū p operatione iudicat. Cōfirmat hoc Greg. sup Matth. in homel. di. Nō est vacua manus a munere: cū arca cordis repleta fuerit bona volūtate. Item habetur ad hoc tex. ex̄ de sentē. excōicationis. c. cū voluntate. in glo. que dicit: Amplius respicit deꝰ ad corda ⁊ ad spōtaneas volūtates q̄ ad actus. Adiūgitur textꝰ. xiiij. q. vj. c. vlti. Furtū aūt nō tam in quātitate rei q̄ in effectu furātis cōsideratur. Et in eodē. c. Hiero. ait: Nō em̄ qd̄ furto ablatū est sed mēs furātis attēditur. Et. xv. q. vj. c. j. Amplius respicit deꝰ ad cogitationes ⁊ spōtaneas voluntates q̄ ad actus. Et. xxij. q. v. c. q̄ periurare. Qui periurare paratus est: anteq̄ periuret iā periurus esse videt: qr deus nō ex operibus iudicat: sed ex cogitationibus et ex corde. Et. xxiiij. q. j. c. odi. Et si holocausta obtulerint: vt videant ieiunare: elemosynas dare: pudicitiā polliceri: que holocausta sunt vera: non ea suscipit dñs. Nam nō sacrificiorum magnitudinem: sed offerentiū merita causasq̄ dijudicat. Vñ ⁊ vidua que in corbonā duo minuat oībus a saluatore prefertur. de peni. di. j. c. periculose. ⁊. c. porro. §. in quacunq̄. ⁊. §. cōuertimini. vbi dicitur: Volūtas p facto reputat. ⁊. c. si cui. §. item. Itē sicut autoritas testatur volūtas remuneratur nō opus. Probatur etiā vna rōne sic: Mereri vitā eternam est in ptāte nostra: opera aūt exteriora non sunt in ptāte nostra: ergo ista nō sunt necessaria ad merendū. Sed ex alia parte arguitur q̄ sic? Et primo per textū Ambro. in lib. de officijs. transsumptiue vo. lxxxvj. dist. c. nō satis. Non satis est bene velle: nisi studeas etiā bene facere. Neq̄ satis est iterum benefacere nisi id ex bono fonte procedat hoc est ex bona volūtate pficiscat. Et Jaco. ij. Fi-

des sine operibus mortua est. illic tñ habetur: otiosa est. et Johan. viij. Si filij abrae estis: opera abrae facite. Et Mat. iij. Omnis arbor que nō facit fructū bonum excidetur ⁊ in ignē mittet. Et. ij. ad Thessal. iij. Audiuimus quosdam inter vos ambulātes inquiete nihil operātes q. d. male facitis. ⁊. ij. Pet. j. Satagite vt per bona opera certā vestrā vocationem ⁊ electionē faciatis. Et quib⁹ omnib⁹ videtur cōcludi necessaria esse opera cū bona volūtate ad meritū vite eterne. Qō etiā ꝓbatur vna rōne: qz si intētio ⁊ volūtas sola sufficeret qō est cōtra saluatorē dicentē Matth. vij. Arta est ad meritū: facillimū esset mereri vitam eternā via que ducit ad vitā. Et his ergo cōtrarietatibus orit̄ ista questio. Ad quā rñdet ꝑm Alexā. de ales in. ij. parte sue summe: ⁊ Bona. in. ij. dist. iij. ar. j. q. iij. ꝙ duobus modis loqui possumus de operib⁹ bonis. Aut de illis que sunt de supererogatione: aut de illis q̄ sunt de obligatione. De primis: dico volūtatem nō esse sine merito: immo premiari: etiā si fit facultas ad operandū. Et nota ꝙ si i his esset ipossibilitas: et tantū meretur bona volūtas quātū si ei esset adiūcta bona operatio cū facultate possibilitatis: hoc est verum de premio essentiali: non tñ de accidētali. Nam mulier nupta desiderans esse virgo: cū⁹ istud desideriuz premietur premio essentiali: tñ non de aureola et accidētali premio. Similiter dici pōt de martyrio et de alijs operibus supererogationis. De illis vo operibus que sunt de obligatione dicēdum est: ꝙ aut ille qui hz bonā intētionem hz facultatē bene operādi: aut nō. Si nō hz facultatē: ised bonā volūtatez ⁊ rectā intētionem: tunc plenitudo sola voluntatis sufficit ei ad meritum vite absq; exterioꝝ opere. Et sic habēt intelligi oēs ille autoritates et rationes que primo fuerunt deducte. Si aūt adsit facultas ⁊ ptās: intētio non pōt sufficere ad merituz absq; opere. Et hoc ꝓbatur rōne: autoritate: et exemplo. Primo hoc ꝓbatur trib⁹ rationibus ꝑm Boñ. vbi. s.

Primo propter diuinoꝝ mādatorum obligationem.

Scō ꝓpter virtutis perfectionē.

Tertio ꝓpter volūtatis cōpletionē.

¶ Primo ꝓpter diuinoꝝ mandatorum obligationē. Q: diuini mandati obligatio facit vt intentio fine operibus non sufficiat: cū se offert opportunitas et facultas. Mādata em̄ nō solum obligant ad volēdum: sed etiā ad faciendū. Unde Piero. ad Eustochium ait: Eterna vita nō nisi per diuinoꝝ mādatoꝝ obseruationem acquiritur. Et veritas in euāgelio Matth. xix. Si vis ad vitaz ingredi serua mandata. ¶ Scō ꝓpter virtutis perfectionē: qz virtus est vltimū potentie: ⁊ ideo eleuat potentiā ad aliq̄d magnum ⁊ arduū. Potētie aūt ale non habēt suā operationē siue perfectionē cōpletā: nisi ereāt in opera sibi debita q̄n adest facultas et libertas atq; opportunitas. Ut em̄ ait Arist. ij. Ethic. ad perfectionem virtutis tria requirūtur: scire: velle: ⁊ operari. ¶ Tertio ꝓpter volūtatis cōpletionē. Quoniā plena voluntas ponit effectū si adsit facultas: alioquin nō dicitur homo plene aliquid velle: si nō facit cū possit: sed semiplene ⁊ pigre. ¶ Scō probatur per autoritates. Naz Augu. dicit in sermone de dedicatione tēpli. Sicut enim malis operibus quasi quibusdam seris ac vectibus vite nobis ianua clauditur: ita absq; dubio bonis operibus aperitur. Et. j. Johan. iij. Filioli mei non diligamus verbo neq; lingua: sed opere ⁊ veritate. Frē Grego. in quadam homel. pente. ait: Amor dei nunq̄ est otiosus. Operatur em̄ magna si est. Si autem operari negligit: amor non est: ergo si non adsunt opera non est verus amor. Probatur etiam hoc per euangelium Matthei. xxv. Esuriui et non dedistis mihi manducare ⁊c. dicet dominus reprobis. Et propter hoc ferret sententiam damnationis contra eos. Si ergo propter defectum bonoꝝ operuz quis damnabitur; ergo propter

bonoꝝ operū operationē quis saluabi
tur. Ergo opera necessaria sunt ad me
ritum: semper intelligendoꝝ: cū adest
facultas ꝛ opportunitas. Et sic intelli
guntur oēs ille autoritates secundario
adducte. ¶ Tertio probaf per exēplū.
Certe amicitiores fuerūt deo Petrus ꝛ
Paulus ꝛ reliq̄ apostoli: q̄ quilibet no
strū. Si ergo ipsi coronati sunt p opera
bona ptz etiā q̄ nos sine operib⁹ a deo
non coronabimur. Et hoc specialr ostē
dit dñs Petro passionem fugienti. Cui
apparēs in via dixit: Vado romā iterū
crucifigi. Videmus etiā p experiētiam
homines mortales ꝓpter lucra tpalia
vehementer laborare ꝛ insudare. Quā
re ergo nos tedere dz ꝓpter illā summā
felicitatem: vbi omne gaudiū: oīs iocū
ditas: oēs diuitie: oīs pulchritudo repe
ritur: vigilare: laborare: necnon virtuti
bus abundare. Nā beatus Bern⁹ de q̄n
tualle ordinis minoꝝ prim⁹ post san
ctū Frāciscū: dū staret in choro ad mis
sam ꝛ leuaretur corpus xpi cecidit i ex
tasim vsq; ad nonas: deinde ꝓsurgens
clamauit ad fratres. O fratres mei aga
mus bonū pluries hoc replicās nec po
terat ista dicēs saturari. Et de b̄ reddēs
rationem subiūgebat. O quāta gl̄ia: o
quāta beatitudo: o quāta iocūditas be
ne operātib⁹ ꝑparata est. Agam⁹ g̃ bo
nū: q: cetera oīa dimittimus sola bona
opa nobiscū portam⁹ dicēte Johan. in
Apoc. xiiij. Opera eīm illoꝝ sequunf il
los. Et sic ptz quarta catena.

Quinta catena vocaf exēplari
tas. Quid eīm dicit diabolus
in corde hoīm secularium in
pctīs existētiū: vt in ipis per
maneāt nec pverā penitētiā resurgant:
nisi illud qđ vulgus cōiter dicit: Pecca
ta nō sunt ita grauia vt p̄dicatur: diabo
lus non est ita turpis vt pingitur. Et vt
istis magis adhereāt ante oculos eorū
ponit exempla alioꝝ. s. doctoꝝ superio
rū: sacerdotū: ꝛ religiosorū. Et isto mō
ligat aīas: adeo vt totus mūdus sic li
gat⁹ pereat. O catena terribilis: tu es
illa q̄ vt ita loquar: deū impassibilē la
chrymari facis ꝛ plorare: ꝛ p os sui can
toris exclamare et dicere: Factus sum
tanq̄ vas perditū. i. pfioratū qđ abyna
parte capit: ab alia perdit. Et subiūgit
rationē dicēs: Qm̄ audiui vituperatio
nē multoꝝ cōmorantiū in circuitu. In
circuitu eīm cōmorant hoīes mūdani:
auari: luxuriosi: ꝛ reliqui pctōres q̄ cla
mant ꝛ dicūt: Si lz doctoꝝ⁹ qui leges
noscūt: si sacerdotib⁹ peccare: ꝛ religio
sis q̄ quotidie diuina legūt: quare non
etiā nobis. Profecto si nō essent q̄ p̄di
cant: nō male agerēt: nec in vitys per
manerēt. Et istis diabolicis catenis ir
retiti: ꝛ in pctīs pseuerant: ꝛ de pctō in
pctm̄ ruunt: ꝛ nunq̄ per pnām resur
gunt. Et hec est rō maxima quare scri
ptura ita hortatur ad bonū exemplū:
ꝛ vehementer reprehendit pusillos scā
dalizātes: occasionē peccādi prestantes
per malū exēplū. Qz aūt hortef ad bo
nū exēplū probatur. Nā in veteri testō
ō:: Qō me facere videritis facite. Judi
cū. vij. Sic hec mulier in exēplū virtu
tis in effrata Ruth. iiij. Vāc tētationeꝝ
ideo pmisit dñs euenire illi: vt posteris
daretur exēplū patiētie ei⁹: sicut in san
cto Job. Tob. ij. Exēplo didici disciplī
nā. Prouerb. xxiiij. Florete flores quasi
liliū: ꝛ date odorē. s. hītes duplicē mū
diciā. s. interiorē: ꝛ quasi libanus fron
dete. s. p bonā famā. Eccli. xxxix. Jrē in
euāgel. Mat. v. ō:: Nō pōt ciuitas ab
scondi supra montē posita neq; accen
dūt lucernā ꝛc. Et infra. Sic luceat lux
vra coꝝ hoībus: vt videant opa vestra
bona: ꝛ gl̄ificēt p̄em vestrum q̄ in celis
est. ¶ Lu. xj. Nemo accēdit lucernam et
in abscōdito ponit neq; sub modio: sed
sup cādelabrū: vt q̄ ingrediunf lumēvi
deāt. Et. xij. Sint lumbi vestri p̄cincti ꝛ
lucerne ardentes in manibus vestris.
ꝛ Job. xiij. Exemplum eīm dedi vobis
vt quemadmoduꝝ ego feci vobis ita et
vos faciatis. Ad hoc hortatur apls. s.
ad Coꝝ. xj. dic. Jmitatores mei estote
sicut ꝛ ego christi. ꝛ ad Roīn. xij. Pro

uidētes bonū nō solū corā deo: sed etiā coraz oībus hoībus. ⁊.ij.ad Coꝝ.vj. In oībus exhibeamus nosmetipsos: sicut dei ministros. et ad Phil.ij. Sitis sine reprehēsione in medio nationis praue et peruerse inter quos lucetis sicut luminaria in mūdo. Et ibidez c.iiij. Modestia vestra nota sit oībus hoībus. et j.ad Thessal.iiij. Rogam⁹ vos fratres vt honeste ambuletis ad eos qui foris sunt. ⁊.j.ad Timo.iiij. Exēplum esto fidelium in ꝟbo: in cōuersatione: in charitate: in fide: et in castitate. ⁊ ad Titū ij. In oībus teipsum prebe exemplum bonoꝝ operū in doctrina in integritate ⁊ grauitate. ⁊ Jaco.iij. Quis sapiens et disciplinat⁹ inter vos: ostēdat ex bona cōuersatione operationē suā in māsuetudine sapiētie. Ex quibus oībus apparet q̄ laudabile q̄ q̄ optimū est inferioribus bonū prebere exēplū. Et iō eadez scriptura reprehēdit prebentes malum exemplū. Nā moyses dicit Leuitici.xix. Corā ceco nō ponas offendiculū. ⁊ Deutero.xxvij. Maledictus qui errare facit cecum in itinere. De his conquerebatur Dauid in pš.cxxxix.di. Juxta iter scādalum posuerunt mihi: scz per malū exemplū. Hos reprehēdit sapiēs Ecci.xxvij. Qui laqueum alij ponit peribit in illo. Similiter Esa.iij.c. dicit: Peccatuz suū quasi sodoma predicauerunt. ⁊.lvij.ait: Auferte offendicula de via ppli mei.i. mala exempla. ⁊ Ezech.xiij. Cōfortastis manus impij: vt nō reuerteret a via sua mala. Et hoc propter mala exēpla. Propterea saluator Mat.v. ostēdit quātuz sit detestabile alijs p̄bere malū exēplū. dicēs: Si oculus tu⁹ scādalizat te erue eum ⁊ ꝓice abs te: ⁊ si pes tuus ⁊c. Et Mat.xviij. Mar.ix. ⁊ Lu.xvij. Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis minimis q̄ in me credūt expedit ei vt suspēdat mola asinaria ī collo eius: ⁊ demergat in ꝓfundū maris. Uhe mūdo a scādalis. ⁊ infra. Uhe aūt hoī illi ꝑ quem scādalū venit. Hos reprehēdit Paulus ad Rom̄.xiiij. Noli cibo tuo illū ꝑdere ꝓ quo mortuus est xp̄us. Propterea de seipso dicit: ne alios scandalizaret. j. ad Coꝝ.x. Oīa mihi licēt: sed non oīa expediunt. ⁊.ij.ad Coꝝ.xj. Quis scandalizatur ⁊ ego nō vror? Propterea Hiero.ait Dimittēdum est ꝓpter scandalū oē qd̄ p̄termitti pōt. Huius aūt exēpli detestatio nō ob aliud facta esse credit: nisi qr inimicus humani generis multos īducit ad peccandū ꝓpter malum exemplū ⁊ maxime illoꝝ qui bono exemplo splēdescere deberēt: necnō ligatos illos in pctō tenet: ne per pniam resurgāt. Hec est illa catena terribilis: de qua dictum est. Ad quam dissoluendā duobus malleis vtemur. ¶ Primo dissoluit sic. Hec est illa sentētia theologorum. ⁊ maxime sancti Tho.ij.ij.q.lxxiij. ꝙ magnitudo peccātis aggrauat pctm̄. Et hoc ꝓbat quattuor rationibus. Primo qr facilus maiores: vt doctores: sacerdotes: ⁊ religiosi possunt resistere pctō: cum excedāt in scientia ⁊ virtute. Unde Lu.xij.c.dr: Seruus sciens volūtatem dn̄i sui ⁊ nō faciens: plagis vapulabit multis. Secundo ꝓpter ingratitudinem. Quia oē bonum quo quis magnificatur: siue sit bonū tēporale: siue spūale: siue sit scientia aut dignitas dei beneficiū est: cui.s. deo hō fit ingratus peccando. Et quantum ad hoc quelibet maioritas que est in tēporalib⁹ bonis aggrauat peccatū. Tertio ꝓpter specialem repugnantiam actus peccati ad magnitudinem persone: sicut si princeps iusticiā violet: q̄ ponit iusticie custos: magis peccat q̄ alius. Et si sacerdos fornicetur qui castitatem vouit ⁊ alios adhortari dz. Quarto propter malum exemplum siue scandalum. Quia vt dicit Greg.in pastorali.in exemplum culpa vehementer ostendit: qn̄ pro reuerentia ordinis pctōr honoratur. Ad plurium etiam noticiam perueniunt peccata maiorum: ⁊ magis ea homines indigne ferunt: ideo grauiora sunt: ⁊ maiorem penam ⁊ damnationē habebunt. Si ergo o pctōr vides maiores in peccatis perseuerantes: uoli exē-

plo illoꝝ tu peccare: nec in peccatꝫ perseuerare: qꝛ etsi peccatū eoꝝ grauius sit tuo ⁊ maiori pena dignū tuū: tñ ꝓpter hoc penā sibi debitam nō euitabit. Et si cum his in inferno dānaberis ꝓpter multitudinē non minus ardebis: imo magis. Cuius rationē assignat Aug. ij. q. j. c. multi. in fine. Nā nō ꝓpterea minus ardebūt qꝛ cū multis ardebūt: immo magis. Qꝛ quāto plura ī igne sunt ligna: tanto magis inualescit ignis. Propterea sapiēs Ecc̄i. vij. Nō pecces in multitudine ciuitatis. Sed peccator qui se per maioꝝ exempla defendit: hoc non ob aliud facit nisi qꝛ a peccato resurgere negligit: ⁊ in ipso permanere satagit. Et iō hmōi effugatio ipsum nō excusabit. Iuxta illud Ecc̄i. xxxij. Vomo peccator vitabit correptionē: ⁊ ꝟm volūtatē suā inueniet cōparationē. ¶ Secundo p̄dicta catena sic dissoluit. Nam si solū essent malū exemplū prebētes et non ecōuerso bonū conferentes: excusati essent pctōres: etsi non a toto: tamē a tanto. Qꝛ ergo in vnoquoqꝫ genere boni ⁊ mali sunt: sequenda sunt bona exēpla ⁊ mala euitanda. Propter quod ait Hiero. in epl'a ad Celantiā de recto modo viuendi. Ideo timendū est: ne quos duces recti huius itineris habere non credimus: eos comites habeamꝰ erroris. Si ergo inueniuntur exēpla q̄ nos per hanc viam ducāt: et rectā euangelij tramitē teneant: sequenda sunt. Sin autē vel deficiant: vel deficere putātur apostolorū forma vniuersis posita est. Clamat vas electiōis Paulus: nos q̄z ad angustū hoc iter conuocans dicit. j. Coꝝ. iiij. Imitatores mei estote sicut et ego xp̄i. Certe quod amplius oībus est ipsius christi relucet exemplum: qui in euāgelio ait Matth. xj. Venite ad me omnes qui laboratis ⁊ onerati estis: et ego reficiam vos. Tollite iugum meuz super vos ⁊ discite a me: quia mitis suz ⁊ humilis corde. Si periculosuz est imitari illos de quibꝰ dubitas an imitādi sint: hūc certe imitari tutissimū est atqꝫ eiꝰ vestigia insequi qui dicit Joh. xiiij. Ego sum via veritas et vita. Nunq̄ errat imitatio que sequitur veritatem. Et infra. Auferātur peccandi feda solacia: nihil omnino agimus: qui nos ꝑ multitudinis exempla defendimus ⁊ ad cōsolationem nostram aliena sepe mirantes vitia: deesse nobis dicimꝰ quos debeamus sequi. Ad illius exemplū nitamur quem omnes fatemur inuitādū: atqꝫ ideo precipua tibi cura sit legem noscere diuinā: per quam possis quasi presentia cernere exempla sanctorum: hec ille. Et hec de quinta catena.

Sexta catena vocatur delectabilitas. Adeo enim in multꝫ caro spiritui dominat: adeo oblectamentū mundi et carnis ab ipsis amatur: et peccatorum carnis species fantasie imprimit: adeo diabolus suis deceptionibꝰ super ipsos dominatur: vt quotiēs recordātur si penitere volūt: nō amplius debere delectari vt hactenus delectati sunt: aliā vitā minime esse putātes in placibilibꝰ huius miserrime vite: licꝫ cū offensis multis: ⁊ sceleribus quasi in sua beatitudine conquiescūt. Qua de re ne huiusmodi oblectamenta dimittant: de eorum peccatis penitentiam non solum sumere renuūt: verūetiam vt mundo isto gaudeant de peccato in peccatum ludēdo discurrūt. Ad quam dissoluendam primo occurrit illud Hierony. ad Paulinum presbyterum in prologo biblie. c. viij. in fine. Facile contēnit omnia qui se semper cogitat esse moriturum. Cogitate ergo mortem o iuuenes: sepe horam eius ad mentem reuoluite: quia mundi delectationes toto conamine spernetis. Ad hanc vtiqꝫ dissoluēdam plurimum valet memoria passionis christi. Qd̄ de seipso testatur Hiero. dicit in epistola ad Eustochium. Quia impossibile est in sensu hominis non irruere motuz medullarum calore: ille laudatur: ille predicatur beatus qui statim vt ceperit cogitare interficit cogitatus: ⁊ allidit eos ad petram:

petra autē erat christus. Et ꝙ hoc sit verum in seipso probasse fatetur ibidem dicens: O quotiens in heremo constitutus ꝛc. vsq; ibi. In odorem vnguentorum tuorum curremus. Et sic patet sexta catena.

Septima catena vocatur timiditas. Dicit em̄ intra se insensatus pctōr diabolica suggestiōe deceptus. Quid em̄ ꝓdest cōfiteri? Quō potero in bonis inceptis perseuerare: ꝛ a pctō in futurū me abstinere? Iterū incidam in illa: ꝛ sic nihil ꝓdest penitentia acta. Et sic hmōi timiditate catenatus nō resurgit. Ad quam dissoluendā monetur vna pulchra questio vtilis ꝛ inaudita. Si pctā semel dimissa per verā penitentiam: nō dico falsam: qꝛ sic nō opꝫ dubitare: possunt redire tam quoad numerum q̄ quoad culpā per sequens peccatum mortale commissum. Probatur primo ꝙ sic per illā parabolam scriptaꝫ Mat. xviij. Ideo assimilatū est regnum celoꝝ hoī regi: qui voluit rōnem ponere cum seruis suis. Ubi habetur ꝙ rex ille seruum suum inueniens debitorem decem milium talentoꝝ ꝛc. dic totā historiam. Sic ꝛ pater meus celestis faciet vobis: si non remiseritis vnusquisq; fratri suo de cordibus vestris. Qd̄ non est aliud dicere: nisi ꝙ deus qui nobis penitentibus multa pctā dimisit: ꝛ ꝙ si nos proximo nos offendenti vtiq; non dimittimus: illa eadeꝫ pctā ab eo nobis dimissa: iterum sunt nobis ab ipso imputata ꝛ punita. Ergo a simili est in oībus alijs peccatis. Qd̄ etiā probatur ꝑ Augu. in li. de baptismo contra donatistas dicentem: Redire dimissa peccata vbi fraterna charitas non est: apertissime dn̄s docet de illo seruo: quē cuꝫ dn̄s inuenisset debitorē decē miliū talentoꝝ deprecanti oīa dimisit. Ille aūt cōseruū suum qui ei debebat centum denarios suffocabat. Et cū misericors non fuisset iussit eum dn̄s reddere qd̄ ei dimiserat. Vñ Amb. super epl̄am ad Ephe. v. c. in glo. ꝛ ponitur a magr̄o sen. in. iiij. di. xx. c. j. vide ibi. Donate inuicē si alter in alterum peccet: alioquin repetit dimissa. Si em̄ in his contēptus fuerit. s. dn̄s sine dubio reuocabit sententiam ꝑ quam misericordiā dederat. Hoc idē dicit magister in. iiij. di. xxij. c. j. ꝛ habetur de peni. di. iiij. c. considerandū. Ubi dicit Grego. in. iiij. dial. ex dictis euangelicis. Cōstat; qꝛ si qd̄ in nos delinquitur ex corde non dimittimus ꝛ illud rursus exigitur quod nobis iam per penitentiam dimissum fuisse gaudebamus. Sed ꝯtra. Oppositum patet per Auicen. in sue meta. iiij. c. qui ait: Quod annihilatum est nō reducit. Sed cum peccatum remittitur annihilatur. ergo ꝛc. Exemplum habes de beato Aug. qui vidit in manu diaboli librum in quo scriptū erat ꝙ beatus Augustinus dimiserat cōfessioneꝫ. Qui statim confessus: respexit libruꝫ: ꝛ nihil inuenit scriptum. Similiter de seruo: q̄ fecerat adulteriū cum vxore domini sui. Cum aūt vellet dominus suus per quēdam incātatorem certificari: seruus hoc sentiens confessus est peccatum suum: ꝛ diabolus interrogatus respondit de hoc se penitus nihil scire Item de vxore cuiusdam: que commisit adulterium ꝛ cum exprobraretur a viro suo: illa ꝓrsus negabat. Tunc dixit vir eis ꝙ si teneret ferrum ignitum in manu sua sine lesione: crederet ei. Que confessa est peccatum suū: ꝛ postea deo volente tenuit presente viro ferrum ignitum in manibus suis absq; lesione. Preterea nulluꝫ successiue corruptū pōt redire idem numero: aliter duo ꝯtraria possent esse sil̄ vera: qd̄ est falsum. Nō em̄ hora p̄terita pōt reuerti: nec aliqd̄ ꝓlatum verbum: nec reliqua successiua. Ex his ergo ꝯtrarietatibus orit̄ p̄dicta questio. Ad quaꝫ respondendū est ꝟm sententiā doctoris subtilis Job. Scoti ī. iiij. distin. xxij. q. j. ꝙ peccatum dimissum: siue originale: siue veniale: siue mortale: ideꝫ numero redire non pōt quātum ad culpā. i. ꝙ si post pn̄iam vnuꝫ pctm̄ mortale cōmit-

tat̄ ꝓpter qd̄ aīa dānet̄: solū de illo puniet̄: ⁊ nō de alijs. s. ꝑ pnīam dimissis. O pnīa sctā: quāta est bonitas tua ⁊ efficacia. De qua bñ ꝓpha Ezech. c. xviij. dicit: Si īpius egerit pnīam ⁊c. ⁊ ꝯcludit̄. Oīm iniq̄tatū ei⁹ quas opatus est nō recordabor. Rō huius positiōis est ista; qꝛ ſm snīam oīm theologoꝝ ī. iiij. sen. di. xliiij. vbi loquunt̄ de resurrectione: nulla res ānihilata pōt redire eadē numero: nisi ꝑ diuinā potētiā. Tūc sic ꝑ snīaꝫ oīm theologoꝝ ī. ij. sen. di. xxxiiij. Deus nō est cā alicuius pctī: qꝛ hoc nō esset facere: sed poti⁹ deficere: qd̄ absurdū est ī deo ponere. vñ Aug. ī li. lxxxiij. q̄stionū. q. iij. Deo autore nō fit hō deterior. Restat ergo ꝙ pctm̄ per pnīam dimissum: ⁊ totalr̄ annihilatuꝫ alr̄ redire nō pōt nisi ꝑ diuinā potētiā. Et h̄ est impossibile vt ꝓbatū est. Ergo pctā dimissa nō pñt amplius redire. Faciēda est ḡ pnīa: nec recidiuatio timēda est ꝓpter rōnē iā dictā. Dicas ergo ad parabolā: ⁊ ad autoritates iā adductas ſm Rich. vbi. s. in respōsione primi argumēti ꝙ ꝓ tāto in illis autoritatibus pctā dicūtur redire: qꝛ ꝑ sequēs pctm̄ culpa grauat̄. Si em̄ mihi peccāti ꝯ te indulsisti: ⁊ postea ꝯ te pecco: ex hoc istud peccatū grauius reddit̄. Vinc est ꝙ p̄dictus doctor vbi. s. q. v. q̄rit. Si maior est ingratitudo in casu ab innocētia: q̄ꝫ a casu a vera pnīa. Qꝛ ex his p̄dictis sequit̄ ꝙ maior sit ingratitudo in casu a vera pnīa: qꝛ pctm̄ sequēs grauat̄ ꝑ pctā dimissa prius ꝑ pnīam. Sed pctm̄ in qd̄ cadit hō ab innocētia: ꝑ nullū aliud peccatū p̄cedēs aggrauat̄. Ad hoc respondet ipse doctor dicēs: ꝙ gratiaruꝫ actio duo respicere dꝫ. s. quātitatē doni: ⁊ gratuite donationis modū. Respiciēdo autē ad quātitatē doni magis est ingrat⁹ innocēs peccādo q̄ꝫ penitens: qꝛ ceteris paribus: maius donū est seruare hoīem ne peccet: q̄ꝫ illi q̄ peccat indulgere. Ceteris em̄ paribus nobilior est status innocētie q̄ꝫ pnīe. Sed ꝯsiderādo moduꝫ gratuite donationis: magis est ingrat⁹ penitēs cū peccat q̄ꝫ innocēs: qꝛ quāto magis q̄s elōgat̄ a debito recipiēdi bñficiū: tāto est modus donationis magis gratuitus cū bñficiū sibi ꝯfert̄. Magis aūt elōgat̄ a receptione gr̄e quātum est ex parte sua ille q̄ peccauit q̄ꝫ ille q̄ nō a gr̄e ꝯseruatione cecidit. Oībus tñ cōpēsatis si cōpēset̄ aggrauatio: q̄ est in sequēti pctō ꝓpter pcedentia iā dimissa: maior est ingratitudo cadere a vera penitētia: q̄ꝫ ab innocētia. Et iō dicūt doctores: ꝙ pctōribus recidiuātibus propter eoꝝ ingratitudinē: dꝫ maior pena imponi: qꝛ pctm̄ eoꝝ grauius. Et sic habēt intelligi p̄dicte autoritates: ⁊ non aliter. Faciam⁹ ergo pnīam: nec timeam⁹ recidiuare: qꝛ ex assumpta pnīa inimicus factus est debilior: ⁊ iō minime timēdus est: qꝛ ſm Viero. Parū timendus est hostis: q̄ nō pōt vincere nisi volētē. Insuꝑ secure ꝯscīe libertate hō fit robustior ꝯ insidias diaboli: tāq̄ꝫ fortis armatus ⁊ a carcere liberatus: qꝛ pnīa est armatura dei: de qua ad Ephes. vj. apl̄s ait: Induite vos armaturā dei: vt possitis stare aduersus insidias diaboli. Preterea pnīaꝫ agēs fit particeps oīm custodiētiū mādata dei. iuxta illud ps̄. cxviij. Particeps ego sum oīm timētiuꝫ te: ⁊ custodientiū mandata tua. Appropinquat em̄ dñs penitētibus ꝓtectiōe ⁊ illuminatiōe. iuxta illd̄ ps̄. xxvj. Dñs illuminatio mea ⁊ salus mea quē timebo. Dñs ꝓte. vite mee a quo tre. q. d. nō a diabolo: nec ab aliqua potētia. ⁊ Job xvij. Pone me iuxta te: ⁊ cuiusuis man⁹ pugnet ꝯ me. q. d. nō curo. ⁊ ad Roma. viij. Si deus ꝓ nobis q̄s cōtra nos? O xp̄iani: o mūdi amatores: o tardi: o pigri. Ad pnīam: ad pnīaꝫ: dico ꝯuertimini. Faciamus pnīam: qꝛ dñs defensor ⁊ ꝓtector nr̄ est ꝯtra īsidias diaboli ⁊ tētatiōes inimici. Et sic pꝫ septīa catena.

Octaua catena vocat̄ presumptuositas. Presumunt enim pctōres de misericordia dei dicētes: ꝙ male viuēdo de⁹ miserebitur sui. Qd̄ est dñm

iudicare iniustum: necnō blasphemare eū. Sicut in ꝑsona taliū ps̄. ait: Nō iudicabit dn̄s nec intelliget deus iacob. ps̄. xciij. Contra quos dr̄ Eccli. v. Ne dicas: miseratio dn̄i magna est: qr̄ de sperues in p̄sumptionē temerariā ⁊ superbiā: ⁊ absq̄ timore ī pctīs firmā faciēs habitationē. Ad quā catenā dissoluēdā q̄rit̄ ista q̄stio. Utruz in deo sit iusticia? Et videt̄ ꝙ nō: qr̄ q̄cūq̄ facit oīa ꝓ libito sue volūtatis: nō ꝟm iusticiā opatur. Sed sicut dicit apl̄s ad Ephe. j. Deꝰ oīa operat̄ ꝟm ꝯsiliū volūtatꝫ sue. Nō ergo iusticia deberet ei attribui. Preterea actus iusticie est reddere debitū: sed deus nulli est debitor: ergo deo nō spectat iusticia. Sz ꝯ hoc obijcit̄. Tota scriptura clamat deū esse iustissimū. Naz apl̄s ij. ad Tim̄. iiij. dicit: ꝙ deus est iudex iustus. Sed nō est iudex iustus ī quo nō est iusticia: ergo ⁊c. ⁊ ps̄. xlvij. ad dn̄m clamat. Justicia plena est dextera tua. ⁊ ps̄. x. Justus dn̄s ⁊ iusticias dilexit. Ad hāc q̄stionē respōdet Tho. in. j. parte. q. xxj. ar. j. ⁊ Rich. in. iiij. di. xlvj. ar. j. q. j. dicit: ꝙ duplex est species iusticie. Una commutatiua: alia distributiua. Prima ꝯsistit in mutua datione ⁊ acceptione: vtputa emptione ⁊ vēditione. ⁊ alijs commutationibus. Et hec dr̄. v. Ethi. iusticia commutatiua. Et hec nō pōt esse ī deo: qr̄ nullus dedit ei tm̄ qd̄ mereat̄: vt illi retribuat̄. Unde apl̄s ad Rom̄. xj. c. Quis prior dedit illi ⁊ retribuit ei? quasi diceret nullus. Scd̄a cōsistit in distribuēdo: ꝟm quā aliq̄s gubernat vel dispēsat: datq̄ vnicuiq̄ ꝟm dignitatē suaz. Sicut ergo ordo cōgruus familie vel cuiuscūq̄ multitudinis gubernate: demōstrat hmōi iusticiā in gubernante: ita ordo vniuersi qui apparet tā in rebus naturalibus q̄ in rebus voluntatis: demonstrat iusticiā dei. Unde dicit Diony. c. iiij. de diui. no. Opz videre verā esse dei iusticiā ꝙ oībus tribuit. Preterea ꝟm vniuscuiusq̄ existētiuz dignitatem: ⁊ vniuscuiusq̄ naturā: natura in ꝓprio saluat̄ ordine. Et sic pz ꝙ in deo est iusticia distributiua: q̄ distribuit bonū ⁊ malū: penā ⁊ gl̄iam. Dicas ergo ad argumēta in oppositū ꝟm Tho. vbi. s̄. ꝙ q̄uis deus operet̄ oīa ꝟm cōsiliū sue volūtatis: tn̄ hoc nō obstat quin operet̄ ꝟm iusticiā: qr̄ impossibile est ꝙ deus nollet qd̄ rō sue sapientie dictat. Que quidē est sicut lex iusticie: ꝟm quā eiꝰ volūtas recta ⁊ iusta est. Un̄ qd̄cūq̄ facit ꝟm volūtatē suā iuste facit: sicut illud qd̄ ꝟm legē facimus iuste facimus. Sed nos ꝟm legē alicuius supioris: deus aūt sibijpsi est lex. Ad aliud v̄o dicas ꝟm Rich. in rn̄sione quarti argumēti: ꝙ etsi deus nulli creature debitor sit et receptor: tn̄ debitor est ex ꝓmisso. Promisit em̄ gloriā dare bn̄faciētibus. Nulli tn̄ est debitor: nisi qr̄ voluit. Si aūt q̄rat̄: quare vult: nō rn̄deo nisi qr̄ vult: qr̄ volūtas sua est cā prima. Et sic ptz p̄dicta q̄stio. Noli ḡ p̄sumere de mīa dei: qr̄ tāta est iusticia quāta mīa. Unde Greg. ait: Mīam dei debemꝰ erubescere: si iusticiā eius nolumꝰ formidare. ⁊ Hiero. Magna est mīa dei: immo maior q̄ credimus: sed nō minor est iusticia. ⁊ idem Hiero. Potiꝰ iusticia est timēda: q̄ mīa sine pnīa p̄sumēda. Un̄ Deut. x. c. dr̄: Deus magnus ⁊ potēs: ⁊ terribilis: q̄ ꝑsonaz nō accepit nec munera. ⁊ Job. ix. c. dr̄: Si iustificare me voluero: os meum cōdēnabit me. Et si innocētē me ostēdero: prauū me cōprobabit. Itē Prouer. vj. c. Zelus ⁊ furor viri: nō parcet in die vindicte: nec acq̄escet cuiusq̄ p̄cibꝰ: nec recipiet ꝓ redēptione dona plurima. ⁊ ibidē. x. c. dr̄: Nō ꝓderūt thesauri īpietatis ī die vltionis. Propterea dn̄s ꝑ Esa. loquit̄. xlvij. c. his p̄sumptuosis. dicēs: Reuelabit̄ ignominia tua ⁊ videbit̄ opprobriū tuū vltionē capiā: ⁊ nō resistet mihi hō. Et per Hiere. xlviij. c. ait: Erit cor fortiū moab ī die illa sicut cor mulieris parturiētis. ⁊ ꝑ Ezech. vij. c. ⁊ Sophonie. j. ait: Argētū eoꝝ ⁊ aurum eoꝝ nō poterit eos liberare. Sed pnīaz age qr̄ nō poterit deus iusticiam preterire. Et sic pz octaua catena.

Nona catena ⁊ vltima vocat̄ lōganimitas. Plerique pctōres miseri sunt: q̄ vitā nr̄am corporalē nūq̄ finez habere credūt. Dicūt enim intra se. Gaudeamus ⁊ epulemur: fortes ⁊ diuites sumus: q̄s nobis malefacere pōt? Cōtra quos est scriptura sacra: experiētia exp̄ssa: ⁊ euāgelij parabola. Scriptura sacra dico: qr Jaco. iiij. c. scribit: Que est vita vr̄a? Vapor ad modicū parēs: ⁊ deinceps exterminabit. ⁊ Job xiiij. dicit: Hō natus de muliere breuiuiuēs tpe ⁊c. ⁊. xx. c. inq̄t: Gaudiū pctōris adinstar pūcti. Si ascēderit vsq̄ ad celos supbia eius: ⁊ caput eius nubes tetigerit: quasi sterq̄liniū in fine pdetur. ⁊ Dauid in ps̄. xxxix. Vidi impiū superexaltatū ⁊ eleuatū sicut cedros libani ⁊c. Et dn̄s i euāgelio tales cōmouet dicēs Mar. xiiij. Vigilate: nescitis em̄ qn̄ dn̄s veniet sero an media nocte: an gallicantu: an mane. Ne cū venerit repēte inueniat vos dormiētes. ¶ Scd̄o ꝯtra ipsos exclamat experiētia: qr videm⁹ iuuenes mori: ⁊ frequentius q̄ senes. Noui ego iuuenē militē: dn̄m terrarū multarū in paucis diebus morte repētina deficiētē Cū i quadā ciuitate p̄dicarē: vidi dn̄ani filiā militis cū sonitu tubarū ⁊ magnis pōpis ad nuptias eūtez vno die dn̄ico: sed i alia hebdomada sequēti cū lachrymis ad tumulū sociata est. O iuuenes effrenati: o iuuenes insensati: o iuuenes q̄ felicitatē ponitis in reb⁹ vr̄is ⁊ trāsitorijs: emēdare vos dico: qr nescitis vtrū vsq̄ ad horā eritis viui. Emendate vos dico: qr videtis experiētiā quotidie. Et sic videmus vbiq̄: quoscūq̄ in iuuētute: vel in media etate: vel senectute mori. ¶ Tertio clamat euangelij parabola cōtra p̄dictos viuere sperātes: q̄ scripta est Lu. xij. de illo diuite qui aīe sue dicebat: Aīa mea multa habes bona reposita in annos plurimos: requiesce: ⁊ comede: bibe: ⁊ epulare. Cui dixit de⁹. Stulte hac nocte aīam tuā repetēt a te. Que aūt parasti cuius erūt. Jō infert dn̄s dicēs: Estote parati: qr qua hora nō putatis filius hoīs veniet. Et sic pz qualiter dissoluit̄ ista catena terribilis ⁊ amara. Rogem⁹ ergo deū oīpotentē: vt ꝯcedat nobis gr̄as p̄dictas soluēdi catenas: vt hic gr̄am ⁊ in futuro gloriā ab eo consequamur: qui viuit ⁊ regnat in secula seculorum. Amen.

Lib. Coll. Soc.tis Iesu Paderborn ao. 1610.

¶ Habes in hoc volumine humanissime verbi dei declamator. celeberrimi viri Roberti de Litio. sacre pagine ꝓfessoris: ep̄i aquinatis ex seraphico minoꝝ ordine: sermōes de aduētu de quadragesima: de penitētia ⁊c. vt in capite libri p̄notatū est ꝑ varios tractatus distinctos: quoꝝ cuilibet numerū sermonum sibi quadrātem ab alijs pretermissum: in fronte folioꝝ addidimus.

¶ Impressum est autem presens opus Lugd̄. per honestum virū magistrum Johannem cleyn alemānum. Anno dn̄i. M. cccccxiij. vj. no. Maij.

¶ Registrum presentis operis.

A. B. C. D. E. F. G. H.
a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. v. x. y. z. aa. bb. cc. dd. ee. ff. gg.
hh. ij. kk. ll. mm. nn. oo. pp. qq. rr. ss. tt. vv. xx. yy. zz. ⁊⁊. ꝯꝯ. ꝝꝝ.
Qēs sunt quaterni p̄ter. H. qui est ternus. ⁊. ✠. que est duern⁹.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

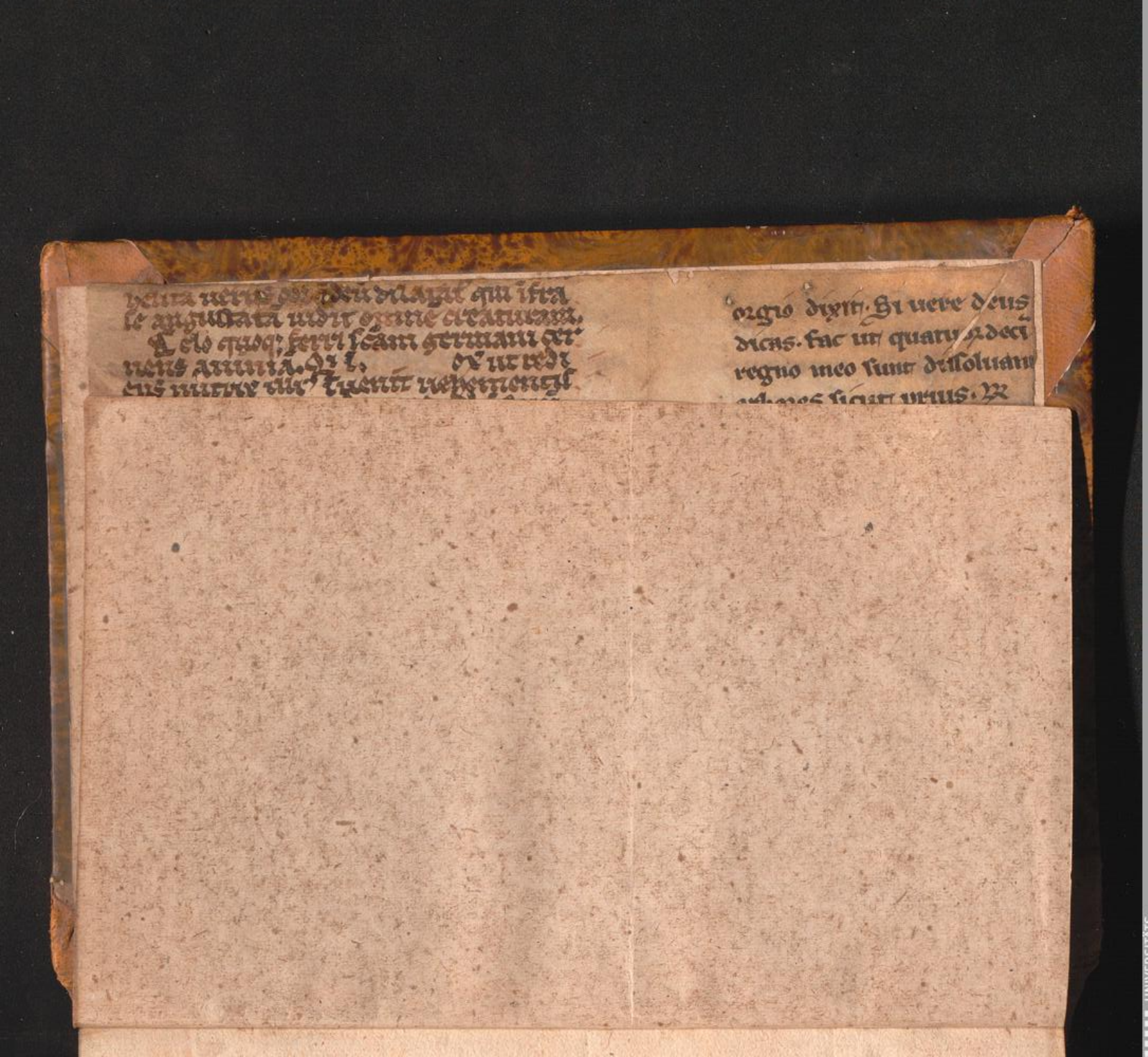

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN